JOSEFUS

Samlede verker

oversatt av William Whiston, a.m.

JOSEFUS

SAMLEDE VERKER

INNBEFATTER
FLAVIUS JOSEFUS' LIV
JØDENES OLDTID
JØDENES KRIGER
AVHANDLING ANGÅENDE HADES
SJU AVHANDLINGER
GAMLE VITNESBYRD OG UTTALELSER OM JOSEFUS
TEKSTER FRA DET GAMLE TESTAMENTE SOM
ER PARALLELLER TIL JOSEFUS' FORTELLINGER
BILDER AV NØKKELPERSONER

OVERSATT AV WILLIAM WHISTON, A.M.

Forord av William Sanford LaSor, Ph.D., Th.D.

Oprinnelig uttgitt på KREGEL PUBLICATIONS
GRAND RAPIDS MICH. 49501

Denne nye utgaven av the COMPLETE WORKS OF FLAVIUS JOSEFUS er en kombinasjon av William Whistons’ oversettelse, utgitt av William P. Nimmo, Edinburg, Skottland i 1867 og standardutgaven uttgitt av Porter and Coates, Philadelphia, Penn. I 1978 ble det av Neal Widman lagt til talloppgaver fra de greske og engelske utgavene.

Oversatt til norsk av K.F.Jakobsen

FLAVIUS JOSEPHUS.

INNHOLDSFORTEGNELSE MED SIDETALL

BOK 9, inneholder en periode på et hundre og femtisju år fra Akabs død til de ti stammer blir ført i fangenskap.

BOK 10, inneholder en periode på et hundre og åttito og et halvt år fra bortførelsen av de ti stammene inntil Kyros' første år.

FORORD

WILLIAM SANFORD LA SOR

Josefus, eller mer nøyaktig Josef ben Mattias, var født samme år som Gaius (bedre kjent som Caligula), besteg tronen i Det romerske imperium, år 37, og døde en tid etter år 100 e.Kr. Han var sønn av en prestefamilie, og på grunn av sin hasmoneiske mor, kunne han skryte av sitt kongelige blod. Om detaljene i hans biografi er vi fullstendig avhengige av hans egne verker, spesielt fra *Flavius Josefus liv* og fra *Jødenes kriger*. I korthet kan vi dele hans liv i to, hver på om lag trettitre år, og den første halvdelen kan beskrives som livet til den jødiske presten Josef ben Mattias som general og fange, og den andre halvdelen med noen forbehold, som livet til Flavius Josefus, romersk borger og forfatter. For all rettferdighets skyld må vi legge til at den romerske Josefus var jøde og uten tvil skrev for å ære sine landsmenn og forsvare jødedommen. Han oppnådde imidlertid aldri tilliten hos sitt eget folk, og selv i moderne tid er han blitt betraktet som en overløper.

Den unge Josefus var tidlig moden, og da han var fjorten år, kom det rabbinere til ham for å få råd. Da han var seksten gikk han inn for først og fremst å bli kjent med læresetningene til de tre viktigste jødiske sektene, og han ville tilbringe en tid som medlem i hver av gruppene. Han begynte med å påta seg det asketiske livet under inflytelsen av Banus – det vil av beskrivelsen fremgå at Banus var esseer – og der holdt han seg i tre år. Da Josefus var nitten, sluttet han seg til fariseerne, og forble i denne sekten resten av sitt liv. Dette gav åpenbart ikke noen tid til en grundig vurdering av sadduseerne i og for seg, og heller ikke for den personlige erfaringen han fikk fra fariseerne – dersom vi trekker tiden hos fariseerne fra de tre årene han var under Banus. Det er mulig at vi skal forstå Josefus slik at han tilbrakte ett år hos hver av disse sektene, og så tok sin beslutning. Han forteller oss lite om sadduseerne, og hans opplysninger om esseerne synes å være avhengig av andre, spesielt Filon, og vi blir derfor nødt til å konkludere med at uansett hvor gode intensjoner han hadde, så klarer han ikke å realisere dette fullt ut.

Da Josefus i året 64 e.Kr. var om lag tjueseks år, dro han til Roma for å prøve å få løslatt noen prester som var blitt sendt dit av Felix for å bli stilt for retten hos Nero. Underveis opplevde Josefus skibbrudd i likhet med Paulus. Han nådde sitt mål ved hjelp av en jødisk skuespiller som het Aliturus, og keiserens hustru Poppæa som Josefus kaller ”gudfryktig” (kanskje for å vise at hun var en jødisk proselytt). Det var dette året Roma brant.

Josefus’ besøk i Roma åpnet tydeligvis hans øyne for det faktum at Roma hverken kunne beseires eller utfordres, og han vendte hjem til sitt eget land med en beslutning om å arbeide for fred. Den romerske guvernøren i Syria, Florus, var mer interessert i å blåse på hatets flammer til en dundrende krig. De to brennpunktene var Jerusalem og Cæsarea – den sistnevnte var regjeringssete for guvernøren. I 66 e.Kr. ledet Cestius Gallus, som i mellomtiden var blitt guvernør, en romersk styrke mot Jerusalem, men av en eller annen grunn kan man ikke fullt og helt forstå årsaken til at han bestemte seg for å trekke seg tilbake, for de jødiske styrkene forfulgte romerne, og i passet ved Bethoron ble den tolvte romerske legion drevet på flukt. Den kom seg aldri mer etter denne skammen.

Josefus synes å være overbevist etter sin tidligere overveielse, og kastet sitt lodd med den jødiske oppstanden. Den tolvte legions flukt skjedde om høsten i 66 e.Kr. og Vespasians styrker ankom våren året etter. Det er ikke klart hva Josefus' oppgave og misjon var, men han oppholdt seg i Galilea, enten som en general med ansvar for de jødiske styrkene (*Jødenes kriger* bok 2, 20,4), eller som en megler for å roe ned dem som agiterte for krig (*Flavius Josefus liv*). Kanskje hadde han en dobbeltrolle. Da Vespasians styrker rykket frem, ble Josefus forrådt av mesteparten av sin hær, og han trakk seg tilbake til festningen Jotapata der han motsto en beleiring i seks uker. Til slutt ble han tvunget til å overgi seg til romerne (juli 67 e.Kr.).

Josefus gav en bemerkelsesverdig profeti, at Vespasian en dag ville bli keiser, og noen ville si at han var "inspirert". I seg selv var dette utenkelig, da Julian (eller den keiserlige) arvefølgen fremdeles besatt tronen og ingen ny keiser ennå var blitt utnevnt utenfor Roma. Hvem skulle kunne tro at mindre enn ett år senere, ville Neros selvmord gjøre ende på den keiserlige arvefølgen, eller at Vespasian skulle bli utnevnt av sine legioner to år senere? Denne profetien ser ut til å ha gitt Josefus et slags privilegium fra starten av, for han var mer en reporter, fortolker og mellommann enn en fange.

Ved Neros død og den hektiske perioden som fulgte da det var tre keisere og stadige opprør i Roma, ble krigene med jødene stilt i bero. Da Vespasian ble keiser, ble Josefus satt fri, og fulgte ham til Alexandria, og da tok han navnet Flavius, som var Vespasians familienavn. Ved gjenopptagelsen av den jødiske krig, vendte Josefus tilbake til Jerusalem sammen med Titus, sønn av keiseren, og der ble han vitne til Jerusalems ødeleggelse. På grunn av sine aktiviteter ble han bittert hatet av jødene, for han gikk hele tiden rundt bymurene og prøvde å overtale byen til å overgi seg, og samtidig ble han mistenkt av romerne for forræderi. Jeg tror det kan sies med sikkerhet at han handlet i folkets interesse, for det var opplagt at deres hårdnakkede motstand mot å overgi seg, kun ville føre til en fullstendig ødeleggelse av byen og til og med hele befolkningen, noe som romerne åpenbart ikke ønsket.

Etter Jerusalems ødeleggelse fikk Josefus en landeiendom i nærheten av Jerusalem, en hel del bøker, og en sjanse til å vende tilbake til et liv i stille kontemplasjon. Han valgte imidlertid å dra til Roma sammen med Titus, der han ble en beskyttet borger av den flaviske familie, han fikk romersk borgerrett, og fikk som oppgave å skrive en historie om det jødiske folk. Josefus beholdt sin stilling under de etterfølgende keiserne, men ved Titus' død ser det ut til at hans stilling hadde endret seg en smule, for han ble mer en apologet for jødefolket enn en upartisk historiker. I biografien om sitt liv omtaler han Agrippa II som allerede død, og det innebærer et tidspunkt senere enn år 100 e.Kr., men om tiden og omstendighetene ved enden av hans liv har vi ingen nedtegnelser.

Josefus kan karakteriseres som en egoist og opportunist, men likevel ikke uten forsonende kvaliteter. Om det var en uforklarlig overlevelse i en dødspakt med kollegene som kan synes å bero på merkede stikker da det ble trukket lodd, om det var et samarbeid med Roma i krigen mot hans eget folk, så var det også en rimelighet i hans syn, at Roma ikke kunne overvinnes, og vi har på samme måte den nøkterne sannhet at ingen, selv den største patriot, kunne ha overtalt de jødiske fanatikerne til å oppgi sitt håpløse opprør. Hans privatliv reflekterer noe av hans natur, for han ble gift tre ganger, kanskje fire, og han ble forlatt av én kone, og skilte seg fra en annen.

Josefus' første litterære arbeid var *Jødenes kriger*, offentliggjort i de siste årene av Vespasians regime. Da Josefus på den tiden ikke var så sikker på sin dyktighet i å skrive godt gresk, skrev han det først på arameisk. Ifølge ham selv, oversatte han det til gresk, men språkkyndige kan finne få spor av oversettelsen, og er tilbøyelig til å tro at Josefus skrev boken på ny, eller sannsynligvis hadde skrivere til å gjøre det på gresk. *Jødenes kriger* ble skrevet etter oppdrag fra keiseren, og kan betraktes som et stykke propaganda, beregnet på å avskrekke andre som kunne være fristet til opprør (*Jødenes kriger*, 3,5,8). Tittelen som er analog med Cæsars *Den galliske krig*, skal sannsynligvis forstås fra et romersk synspunkt, mens krigen mot jødene som jødenes krig mot romerne. Det er Josefus' mest grundige arbeid.

Hans *Jødenes oldtid* ble utgitt om lag femten år senere (93 eller 94 e.Kr.). Det er åpenbart etter mønster av *Romernes oldtid* av Dionysius fra Halikarnassos, som ble utgitt et århundre tidligere (titlene er påfallende like: *Den romerske arkeologi* og *Den jødiske arkeologi*, og dessuten at hver av dem er oppdelt i to bøker). Josefus skriver ikke lenger etter oppdrag fra keiseren, for keiserens navn forekommer bare én gang (for å datere verket), og det tilegnes Epafroditus. Forfatterens hensikt er ikke lenger å opphøye Roma, eller å advare dem som vil gjøre opprør, for nå søker han å opphøye det jødiske folk i den gresk-romerske verdens øyne. For det meste henter Josefus sitt stoff fra Bibelen, den greske versjonen eller *Septuaginta*, og til den har han lagt noe legendarisk materiale og noen detaljer fra sekulære historikere. Når vi ser bort fra perioden i Josefus' eget liv, har imidlertid dette verket liten historisk verdi i tillegg til det som allerede står i Skriftene til hans folk.

Flavius Josefus' liv ble som vi har nevnt, skrevet kort etter år 100 e.Kr. hovedsakelig som en forklaring på hans eget liv, og for å forsvare seg mot anklager fra Justus fra Tiberias over hans adferd under krigen i Galilea.

Flavius Josefus mot Apion er en apologi for judaismen der Josefus evaluerer idealene i hellenismen og påviser dens mangler, samtidig som han viser den jødiske religions overlegenhet.

Josefus' forhold til Det nye testamente er ofte blitt diskutert, men dette korte forordet er ikke stedet for å gå inn i en slik diskusjon. Vi kan bare peke på de viktigste avsnittene og holdningen til dem. Josefus' referanse til Jesus Kristus finner vi i *Jødenes oldtid*, 18,3,3. De fleste moderne historikere vil benekte autentisiteten i teksten, i det de hevder enten (a) at det var en fullstendig kristen tilføyelse, eller (b) at det ble bearbeidet av kristne hender. Teksten om døperen Johannes finner vi i *Jødenes oldtid*, 18,5,2, og den om Jakob, Jesu bror i den samme boken 20,9,1. Faghistorikere er i alminnelighet overbevist om at utgiverne har bearbeidet disse tekstene. Etter min mening, inntar den store oversetteren av Josefus H. St. John Tackeray,[1] en rimelig posisjon, der han hevder at tekstene er Josefus' verk, og at en kristen sensor eller avskriver har gjort mindre utelatelser og endringer som har fortegnet den opprinnelige teksten, og gitt den «en fullstendig annerledes karakter.» Josefus' beretning om Herodes Agrippa 1s død som finnes i *Jødenes oldtid* 19,8,2, er ofte blitt sitert i forbindelse med Lukas' beskrivelse i Ap.Gj.12,20-23. De to beretningene utfyller pent hverandre, og kan bare ved forvrengt fortolkning bli ment å motsi hverandre. Hele problemet med Lukas' avhengighet av Josefus kan vi ikke diskutere her. Den viktigste teksten står i Ap.gj.5,36-37, sammenlignet med *Jødenes oldtid* 20,5,1-2. De to beskrivelsene er så forskjellige at vi vil bli tvunget til å anta at

Lukas var skjødesløs inntil dårskap dersom han hadde benyttet Josefus, og rotet til historien så fullstendig. Det er rimeligere å anta at de to tekstene refererer seg til forskjellige hendelser.[2] Josefus' dyktighet som historiker faller ikke godt ut i sammenligning med Lukas' dyktighet etter min mening, over alt hvor vi kan kontrollere deres arbeider – et poeng vi bør huske på når vi diskuterer forholdet mellom Lukas og Josefus.

Ved oppdagelsen av *dødehavsrullene* i 1947 og årene som fulgte, kom Josefus påny i søkelyset hos forskerne. De fleste fagfolk vil være enige i at det samfunnet som skrev dødehavsrullene, befant seg i det området som kalles *Qumran*, og de hadde et nært forhold til esseerne. Det er velkjent at den viktigste kilden til vårt kjennskap til denne sekten er Josefus. Derfor er Josefus blitt studert i detalj for å kaste lys over samfunnet i Qumran. Nå vil ikke jeg ta avstand fra det som fagfolkene har gjort på dette området, for jeg har visselig selv finkjemmet Josefus for å få lys over denne sekten ved Dødehavet. Likevel tror jeg at det generelt må innrømmes at til tross for at han hadde studert og hadde førstehånds kunnskap om de jødiske sektene, gjorde han ikke bruk av noen andre kilder da han skrev om esseerne. Han gir ingen slik førstehåndskunnskap som han gjør når han beskriver jødenes kriger. Derfor har dette tvunget oss alle som har arbeidet med dette temaet, til å behandle Josefus med forsiktighet. Vi kan generelt si at Qumran-fellesskapet slik det er beskrevet i deres egen litteratur, ikke er akkurat slik esseerne blir beskrevet av Josefus.[3] Det finnes flere mulige forklaringer på forskjellen: (1) De to gruppene kan ha vært fullstendig ulike, noe som synes usannsynlig i den aktuelle lokaliteten, (2) det kan ha skjedd en betydelig utvikling i Qumran-gruppen i løpet av tiden dokumentene ble skrevet (la oss si, i midten av det første århundret f.Kr.), og i tiden for Josefus' erfaring (ca. 50 e.Kr), og det er meget sannsynlig. (3) Det kan ha vært flere sekter av esseere, siden Josefus antyder at de befant seg på flere steder i landet, og den gruppen Josefus beskriver kan på mange måter ha vært svært forskjellig fra gruppen i Qumran, og dette er også sannsynlig. (4) Josefus kan ha gitt oss et forvrengt bilde av esseerne ved å gjengi unøyaktigheter han kan ha funnet hos Filon. Kanskje en kombinasjon av disse faktorene bør tas i betraktning. Det synes rimelig å konkludere med at fortsatt studium av Josefus og dødehavsrullene vil kaste lys over mange ting i begge gruppene av dokumenter.

Det er på sin plass med et ord om oversetteren av denne utgaven av Josefus. *William Whiston*, var matematiker og teolog, og han var født i Norton, Leicestershire, den 9. desember 1667, og døde 22. august 1752. Han fikk B.A.-graden ved Cambridge i 1690, og ble utnevnt til viseprofessor for Newtons professorat i 1701, og han etterfulgte Newton ved Cambridge i 1703. Hans foredrag om matematikk og naturfilosofi, sammen med hans vitenskapelige eksperimenter, ledet ham først til å popularisere Newtons teorier. Under sine teologiske studier ble han arianer, og han fremsatte sitt syn i et essay som førte til at han mistet sitt professorat i 1710. Fra da av levde han i London ved å holde foredrag og å skrive, og av gaver fra sine venner. Han forble i Church of England inntil 1747, da han sluttet seg til baptistene, slik at han ikke behøvde å høre den athanasiske trosbekjennelsen gjentatt under gudstjenesten. En idé om bredden i hans interesser kan man få ved det faktum at han utgav verker om vitenskap, oppfylte profetier, teologi og om ordinasjon til prestetjeneste. Han mente at tartarene var de tapte stammer, og trodde at millenniet ville begynne i 1766.

Hans oversettelse av Josefus kom ut i 1737, og har vært gjenopptrykt mange ganger. Den teksten som den ble basert på, er ikke lenger akseptert som den beste teksten, og Whiston var ikke den best kvalifiserte oversetteren. Derfor har hans verk mange svakheter. Likevel forblir det inntil i dag den *beste og mest fullstendige engelske oversettelse av Josefus*. Arbeidet av H. St. John Thackeray for *Loeb Classical Library*, ble avbrutt av hans død i 1930, da han hadde fullført *Life*, *the War of the Jews*, og de første fem bøkene og delen av den sjette bok i *Antiquities*. Arbeidet ble fortsatt av den talentfulle amerikanske lærde Ralph Marcus, hvis alt for tidlige død julen 1956 atter igjen avbrøt arbeidet. Loeb-utgaven av Josefus, er fremdeles ufullstendig selv om den er glimrende. Fordi den dessuten inneholder den greske teksten på annenhver side, blir Loeb-utgaven dyrere for den ordinære leser, som uansett ikke kan lese den greske teksten, og heller ikke har råd til den. Vi er derfor takknemlige til Kregel Publications fordi den har utgitt en rimelig utgave for den engelsktalende verden av Josefus' samlede verker.

---

1 *Josefus the Man and the Historian* (New york: Jewish Institute of Religion Press 1929), sidene 125-153.
2 Jfr. E. von Dobschütz, "Josefus," Hastings' *Dictionary of the Apostolic Church* (New York: Charles Scribner's Sons, 1922), bind 1, side 653.
3 Jfr. W.S.LaSor, *Amazing Dead Sea Scrolls and the Christian Faith* (revised edition; Chicago: Moody Press, 1959), sidene 177-189; Millar Burrows, *More Light on the Dead Sea Scrolls* (New York: Viking Press, 1958), sidene 273-274.
4 En bibliografi over verkene på dette felt, se W.S.LaSor, *Bibliography of the Dead Sea Scrolls* 1948-1957 (Pasadena Calif.: The Library, Fuller Theological Seminary, 1958), §§ 2763, 3101-3109, 3801. Det er mitt privilegium å fortsette å publisere den qumranske bibliografi i *Revue de Qumran*, og eksponenter for temaet kan man finne i den siste utgaven av det bindet som utkommer hvert år.

William Sanford LaSor, Ph.D., Th.D
Fuller Theological Seminary
Pasadena, California

8. oktober 1960

INNLEDENDE ESSAY AV PASTOR HENRY STEBBING, D.D.

Likeså verdifull som det som finnes fra den klassiske oldtid, kan Josefus minst rangeres på nivå med de mest verdsatte monumenter over oldtidens kunnskap. Mens de greske og romerske historikerne forteller oss om begivenheter knyttet til de forgjengelige statene og deres politikk, setter det jødiske folks annaler oss i stand til å følge begivenhetene gjennom tidsepokene, der betydningen av stabilitet i stedet for nedgang, stadig og uopphørlig blir større.

Josefus' skrifter kan klassifiseres under to overskrifter, en historisk og en kontroversiell, der den første omfatter oldtiden og jødenes kriger, og den siste er hans artikkel *Mot Apion*, samt noen essays av mindre betydning. Hans tidligste produksjon var historien om den minneverdige og fryktelige krigen som endte med undergangen for hans nasjon. Dette verket synes ikke å være påbegynt med noe annet for øyet ennå gi en generell og populær beretning om de scenene han har vært delaktig i. Det ble derfor opprinnelig skrevet på syrisk-kaldeisk eller på det vanlige språket som bruktes av jødene i Palestina. Da Josefus kom til Roma, fant han i omløp tallrike beretninger om krigen. Noen av disse beretningene var fra

personer som bare hadde begrenset mulighet for å kjenne sannheten. Andre var laget av menn som hadde skrevet ut fra bitre fordommer. Selv blant dem som hadde en del evner og kunnskap nødvendig for en slik oppgave, var det kanskje ingen som var så grundig forberedt for dette som Josefus. Til stor nytte for ettertiden, brukte han derfor sine første fridager til å arbeide for at hans verk skulle få en større utbredelse. På den tiden forsto folk med vanlig intelligens gresk, for det var vanlig at det ble lest og talt av en stor del av hans eget folk. *Septuaginta*-oversettelsen av Bibelen hadde prestisje i deres øyne, og må ha forpliktet prestestanden som Josefus tilhørte, til å kultivere det med mer enn vanlig grundighet. På dette populære og elegante språket utgav han derfor sitt verk, og den beundring det fikk da det ble mottatt, bekreftet straks hans geni og den fortjeneste som falt på de fremste menn i hans tid. Hans kvalifikasjoner ble enda bedre verdsatt på grunn av den oppriktighet som forholdene, så vel som naturen lærte ham å utvikle. Trofast mot pliktene som patriot, var han tilstrekkelig våken for ondskapen og dårskapen hos sine hårdnakkede landsmenn. Dette satte ham i stand til å tale om tingene med frihet. Han viste en ømhjertet sorg ved nasjonens fall, velment for å forsone følelsene hos det folket han delte lidelsene med, men han var for takknemlig til å skade verdigheten hos dem som hadde beseiret dem, for han fikk gjøre det til en vane å oppleve deres velstand og toleranse. De virkelige svakhetene ved hans verk var ikke slik at de kunne påvises av alminnelige lesere. De besto for det meste av feil i begynnelsen av fortellingene, og var bundet til en periode i den jødiske historien, og interessen for den ville bli kraftig redusert ved den fryktelige glansen ved beskrivelsen av rikets fall.

Josefus' andre store verk inntar førsteplassen i de moderne utgavene av hans skrifter, men ble ikke redigert før om lag atten år etter historien om jødenes kriger. Denne interessante produksjonen fra hans modne sinn, tok han på seg med ønsket om å gi verden en fremstilling som kunne fjerne fordommene mot hans nasjon. Han var åpenbart innstilt på å imitere de berømte og klassiske historikerne, og å referere begivenheter som var minneverdige for folket, i en stil som kunne gjøre emnet akseptabelt for de lærde og dannede blant alle nasjoner. Denne fornemmelsen var naturlig, og på mange måter prisverdig. Men det utsatte ham for fare, spesielt på grunn av de sakene han behandlet. Det var en stor og autoritativ kilde til informasjon. Den bar seglet på guddommelig inspirasjon, og var blitt mottatt fra slekt til slekt som en opphøyet beretning om Guds handlemåte med sitt folk. Til denne kilden til informasjon må en ærlig historiker nødvendigvis ha vendt seg med den dypeste ærbødighet. Av dette må han ha følt en forpliktelse til å dra frem de viktigste delene av fortellingen, og vi antar at han heller ikke kunne anse det for tillatelig å plassere noen annen kilde i konkurranse med en som var så overlegen, som grunnlag for historisk sannhet.

Men Josefus hadde beregnet sitt verk for hedenske lesere. Han var ivrig etter å inspirere dem til fordel for den tro som hittil hadde vært foraktet. For å oppnå det, anså han det som nødvendig å modifisere enkelte deler av sin fortelling, slik at de nakne fakta mer kunne styrke enn svekke de fordommer som det var hans hensikt å komme til livs. Dette ble i det minste antatt å være grunnene til de uoverenstemmelsene som fantes mellom Josefus' historie og Skriftene. Det at han ble rettferdiggjort i selv i de aller minste avvik fra Bibelens enkle utsagn, ville få troende åpenbart våge å hevde. Men han hadde mange forsvarere, og det er blitt antatt at det på hans tid fantes mange hellige bøker i tillegg til Skriftens kànon, som likevel

jødene holdt høyt i ære, om ikke med den samme autoritet. Man har også merket seg at den rabbinske tradisjon på den tiden udiskutabelt var den viktigste, og videre, at det ikke er kjent om han hentet sin autoritet fra den opprinnelige hebraiske bibelteksten, eller av en versjon eller en parafrase.[1]

Disse antagelsene er verdt å merke seg, men de frikjenner ikke historikeren fullstendig fra anklagen for i svakhet å ha gitt etter for ønsket om å gjøre sine lesere til lags, eller for å ha gjort en dårlig vurdering av stoffet han hadde foran seg. Noen har tenkt at han rett som det var bare skrev etter hukommelsen. Dette kan bare unnskyldes etter den antagelsen at han til tider ikke hadde hatt adgang til de nødvendige dokumentene, noe som ganske enkelt synes å ha motsagt at han hadde de hellige bøkene, og om han hadde hatt dem, ville de straks ha satt ham i stand til å korrigere enhver feil i det første opptrykket av verket.

Det ville absolutt være vanskelig å argumentere sterkt nok for å befri ham for anklagen om at han ikke hele tiden har holdt seg til Bibelens enkle fortellinger, noe som ville ha forhindret disse u-overenstemmelsene og feil som finnes i hans oldtidshistorie. Men da det må erkjennes at hans forsvarere neppe har lyktes i sine forsøk, er det neste likeså klart at han er blitt kritisert alt for skarpt og strengt av andre. Casaubon sier: "Baronius lar aldri noen anledning gå fra seg til å skjelle ut Josefus. Men hvis alle feilene hans ble lagt sammen, og da mener jeg ikke der han avviker fra Skriftene, og som han ikke kan unnskyldes for, ville de knapt ha utgjort mer enn en hundredel av de mange som Eusebius har gjort, enten det er i hans *Krønike*, eller i de andre delene av hans verk."[2] Uansett hvordan man konstruerer disse spørsmålene om at den uinspirerte forfatteren mangler en nær tilknytning til Bibelens fortellinger, kan man hente en verdifull lærdom fra slike avvikelser, slik at Skriftene blir stående alene med sin særegne og opphøyde autoritet. Adskilt fra dette, og uendelig opphøyd over andre informasjonskilder, vil stoltheten og ufullkommenheten hos dem som vil imitere den eller gjøre den rangen stridig, tjene desto mer til å bevise Skriftenes opphøyde guddommelighet. Variasjonene hos Josefus kunne han umerkelig ha regnet som det samme som den måten Guds forfattere sier han har gjort det på, for å beskrive sine gjerninger og sine veier. Oldtidshistorien kunne ha blitt en erstatning for Bibelen, og noen mennesker ville sannsynligvis ha frydet seg over å kunne bytte ut den enkle og kortfattede beretningen som er så utsøkt vakker, og bare er skikkelig synlig for den åndelige forståelsen, med den klassiske og blankpussede stilen i den rent ut historiske. Det er kanskje den enkle omstendighet at han hadde til hensikt kun å være historiker, og at han prøvde å imitere en stil som passet til et stoff som var helt forskjellig, og passet til hans tema, og dette kunne være årsakene til de feilene som han helt rett er blitt kritisert for. Han parafraserte og pyntet på de alminnelige fakta, ikke for å forfalske, men for å følge både sin egen litterære smak, og deres som han skrev for. De fristelsene som en forfatter opplever under sitt arbeid når han beskriver opphøyde og mystiske hendelser, og som kan få ham til å skjelve fordi andre kan tvile på dem, enda han selv er overbevist om at de er sanne, er ikke noe som er særlig vanlig. Han frykter for at hans måte å fortelle på, ikke skulle mangle begeistring og verdighet. De har vist seg for ham som lysende og edle i det skinnende lyset fra hans egen forestillingsverden, og han gir lett etter for en flatterende tanke på at han ved å skrive ned dette i en viss modifisert stil, vil bli mer akseptert enn om han hadde brukt en enklere fremstilling.

Så langt var Josefus fra å bli ansett for å være en frivillig motstander av sann historie av oldtidens kristne forfattere, at han i alminnelighet ble hedret i deres skrifter ved å bli kalt Philalether, eller en elsker av sannheten.[3] At han ikke var uvitende om at troskap som en historikers fremste egenskap, var viktig, fremgår av hans egne kommentarer. Når han omtaler livet til en som har gjort vold på sannheten, sier han: "Jeg ønsker å si noen få ting til Justus, som selv har skrevet en historie om disse sakene i likhet med andre som også hevdet at de skriver historie, men har liten aktelse for sannheten, og ikke er redde for å fortelle løgner, enten av vond vilje, eller av sympati for visse folk. Slike folk ligner på dem som lager forfalskninger og oppdiktede historier, og ikke bryr seg om sannheten fordi de ikke blir straffet for det. Ved slutten av det ellevte kapitel i den tiende boken om oldtiden, sier han: "Selv har jeg beskrevet disse hendelsene slik jeg har funnet dem og lest dem. Men hvis andre mener noe annet om dem, la ham få ha gleden av å være uenig med meg uten at jeg skal bebreide ham." Og man skal ikke se bort fra forfatterens personlige karakter når man vurderer redeligheten i hans fortelling. I denne sammenheng fortjener Josefus full respekt. Den viktigste tendensen i hans skrifter viser en ærbødighet for Gud og hans forsyn, og han forsømmer ingen anledning til å peke på verdien av integritet og den opphøyde skjønnheten i det hellige. Men man kan si at han på den ene siden mangler en viss ydmykhet, og viser en litterær forfengelighet på den andre. Av de andre som man ikke kan si dette om, er det noen som viser seg å ha med seg de ulike oppfatningene som verserte mellom de jødene på hans tid som ikke i så liten grad har tilsløret visse deler av Bibelen, mens andre gjorde utelatelser, eller hevdet ting helt i strid med den inspirerte historie. Disse bør bli befridd for gjetninger, og aller helst forkastes i det man erkjenner at slike avvikelser ikke kan begrunnes, hvis man vil slippe nye vanskeligheter.

Det er noe merkelig at de to alvorligste kritikerne av Josefus skulle være den romerske historikeren Baronius og skeptikeren Bayle. Den ene bryr seg lite om historiske bevis, og inkluderer villig i sitt verk hva som helst i den flom av historier som preger vanlig tradisjon, mens den andre er ivrig opptatt med å påvise ulikheter i språket hos dem som vektla guddommelig åpenbaring, slik at han kunne angripe begge to og ødelegge den skatten som var likeså verdifull for dem begge. Den sistnevnte sier i sin påtatte nidkjærhet: "Jeg har lenge vært irritert over Josefus og over dem som holder med ham. En mann som åpent bekjente seg som jøde, og til loven som var grunnlagt på Skriftens guddommelighet, drister seg til å fortelle tingene annerledes enn slik han leser dem i 1. Mosebok. Han legger til og hopper over omstendigheter, og kort sagt, han stiller seg selv i opposisjon til Moses på en slik måte at en av dem må bli en falsk historiker." Denne påstanden er grovt urettferdig, og er likeså ulogisk. To forfattere kan absolutt være uenige på noen punkter, uten å utsette seg for den sviende anklagen for falskhet. Hvis en uenighet i noen få tilfeller skulle tvinge oss til å overveie hvem av de to forfatterne som ene og alene skal anerkjennes, så den andre skal anses som uverdig, ville antallet historiske referanser bli så redusert at neste skritt ville være å annullere historien fullstendig. Faktum er at over alt hvor menneskelig forskning begynner, vil det oppstå feil i større eller mindre grad. Derfor vil det være u-overenstemmelser i vitneutsagn, men når man unntar de punktene der de klart er uenige, kan de likevel være i en slik generell harmoni at de styrker hverandre, så hverken den ene eller den andre fortjener å bli angrepet for urettferdighet eller uærlighet, til tross for de tilfeldige ulikhetene. En svært forsiktig sammenligning mellom de mest respekterte historikere kan illustrere dette. Når man samler opp bevisene for noe som tenderer i samme retning, og klart

viser at flere vitner om en historie kan variere på flere mindre punkter, vil den likevel kunne bli skikkelig anerkjent når det gjelder hovedpunktene.

Slik er Josefus' to store historiske verker. De blir fulgt opp av hans berømte foredrag om jødenes oldtid, som er et arbeid som ikke er mindre beundret enn hans foregående bøker for elegant stil og rikholdig kunnskap.[4] Hieronymus omtalte den med forbauselse, og sier at han selv ikke er i stand til å fortelle hvordan en jøde som var begrenset til lærdom om sin nasjon, kunne studere deres egne bøker og samtidig ha slik omfattende kjennskap til gresk litteratur. Hensikten med verket var å forsvare jødene mot forakten fra de greske filosofene og de vantro. Apion, med flere, hadde forsøkt å latterliggjøre jødenes anstaltmakeri om oldtiden. Deres historie, sies det, hadde ingen plass i nedtegnelsene hos de store forfatterne som verden så hen til for å få kunnskap. Jødene var nesten helt ukjent i historien hos egypterne, kartagerne, grekerne og andre, enda disse bøkene var skrevet av forfattere som var lest og beundret over hele verden. Josefus produserte fakta og argumenter for å tilbakevise denne type angrep. Han hevdet at forfatterne fra de nasjonene som hadde talt imot ham, hadde fått sin kunnskap av, og sto i gjeld til de eldre nasjonene som jødene tidlig hadde forbindelse med. De var dessuten hver enkelt kjent for å være uinteressert i en skikkelig historieskrivning. Det ser man tydelig av mot-sigelsene mellom de eksisterende verkene hos de mest populære forfatterne, mens det derimot om jødene kun var tjueto bøker som var anerkjent av nasjonen, og disse var beseglet fra den fjerne oldtid, med autoritet fra menn i høye stillinger, begavet med guddommelig visdom. Hele argumentet er fremsatt i en mesterlig og lysende stil, og heller ikke den moderne leser kan finne et kraftigere utsagn om de eldgamle Skriftenes autoritet, eller om de store sannhetene om jødenes historie.

I den andre halvparten av avhandlingen går forfatteren i gang med å svare på de mer generelle anklagene mot jødene, som bidrog så sterkt til å gjøre dem forhatte hos de stolte og uvitende hedningene. Deres lover og skikker, og deres vanlige adferd og karakter, ble utsatt for krenkende uttalelser. Josefus svarer sine angripere med en skarp og omfattende oversikt over slike odiøse dumheter, og påviser at de skikkene som bare hadde vakt deres forakt, bygde på prinsipper som fortjente den største respekt.

De skriftene som vi her har gitt en kort omtale, må i oldtiden ikke ha hatt så liten innflytelse på sannhetssøkende mennesker. Dette er tilstrekkelig påvist ved den høye posisjon deres forfatter fortsatt innehadde over mange år ved hoffet hos de mest dannede romerske keiserne.[5] Stilen han skriver med, viser ikke bare hans tillit til emnets betydning, men også hans forventning om den store nytten av arbeidet. På den tiden han skrev, var Roma oppfylt av menn som var sterkt opptatt av religiøse spekulasjoner. Ånden fra oldtiden, da krig var det eneste som beskjeftiget aktive sinn, var hurtig på retur, eller påvirket av de forandringene som var skjebnebestemt til å omforme samfunnet til noe nytt. Overtro og filosofi hadde tatt hverandre i hånden. En mengde teorier om trosbekjennelser og riter fra de fjerneste deler av verden, hadde begynt å etablere seg midt i byene og provinsene der de var berømte for sin høye dannelse. Det var ikke lenger under noens verdighet å stille spørsmål, om ikke åpent, så i alle fall hemmelig, om hva disse nye systemene innebar, og å prøve å finne ut om de ikke presenterte noe som hittil var oversett og som kunne avverge kommende onder.

Når den offentlige innstilingen var slik, kunne de vanlige ryktene om jødene ikke unngå oppmerksomhet. Uansett hvor foraktet folket var – og foraktet var de, spesielt i denne perioden – så måtte en så eldgammel religion, og en lære som var anerkjent av de mest respekterte filosofer, fremdeles ha vekket i alle fall sin del av nysgjerrigheten. Men det eksisterte ikke noe verk der man kunne få reell informasjon om opprinnelsen til lovene i denne bemerkelsesverdige nasjonen. De vanlige oppfatningene stammet fra kilder som absolutt ikke fortjente noen respekt. Noen deler av Skriften hadde blitt lagt merke til av noen få ivrige studenter, mens dette var en lukket bok for den store masse av dem som ikke desto mindre hadde et meget oppriktig ønske om å bli kjent med den jødiske oldtid. Det var også flytende tradisjoner som ikke betydde så lite for folkemassene, og opprinnelsen kunne lettvint spores tilbake til Palestina, og de mystiske oraklene hos innbyggerne der. Dette ville gi enda sterkere motiver for å undersøke jødenes virkelige lærdommer og historie. At en mektig Redningsmann, en opphøyet Fornyer for menneskeslekten skulle fremstå i Østen, hadde lenge vært et velkjent rykte blant de hedenske nasjonene. Jødenes skryt, deres tilbedelse og patriotisme ville aldri tillate dem å tie stille om dette, og de kristnes økende innflytelse, der de talte et lignende språk og snakket om sitt håp og sin triumf hos en Leder som var kommet fra dette folket, ville øke nysgjerrigheten ytterligere om jødene, og skape et behov for et autoritativt verk som stadig ville kunne bli bedre forstått.

Josefus hadde dermed et åpent felt for sitt litterære initiativ. Det var neppe noe emne på den tiden som man kunne regne med ville oppnå større oppmerksomhet, eller gi forfatteren bedre lønn for sitt arbeid. Josefus skal dermed ikke betraktes som en obskur forfatter, kjent bare for sitt eget folk, eller at han bare hadde en begrenset suksess fordi de kristne tilfeldigvis hadde blitt interessert i hans arbeid, men han skal anses som en høyst respektert og populær forfatter i sin tid av en meget stor del av den siviliserte verden, og bør derfor sannsynligvis ha en betydelig innflytelse på den religiøse opinion. Det er nesten umulig for oss i dag å anslå verdien eller rangere en slik forfatter på den tiden og i de landene han levde. Våre bibler gjør oss fra barnsben av kjent med de mest opphøyde tekstene av eldgamle folkeminner og med de mest underfulle manifestasjoner av guddommelig kraft og nåde. Vi blir kjent med dette rike innholdet, og vi kan neppe tenke oss perioder da selv den minste delen av disse åndelige skattene ville ha blitt betraktet som en så mektig og verdifull velgjerning. Informasjonen Josefus har gitt oss er nå, så langt som det gjelder hans oldtidshistorie, tilgjengelig for den mest ulærde. Den kommer fra den første og reneste kilde, men der ingen slik undervisning er åpen, og menneskene i lange tidsaldre er blitt etterlatt i mørke og forvirring på grunn av hedenske fabler, vil utgivelsen av et verk om opprinnelsen til det eneste religiøse system som kunne vekke beundring hos tenkende menn, være en stimulans for den nye kunnskapstørst.

Den tonen som de første kristne forfatterne bruker om Josefus, viser at når de omtaler hans verker, er det en rimelig grunn til å anta at deres alminnelige bruk ble sett på som nyttig for religionens sak. Det må absolutt ha vært vanskelig for en hedensk leser med et ærlig og aktivt sinn, å studere det uten å føle behov for å granske fortsettelsen av historien. De måtte kjempe mot sine fatale fordommer, og jødenes bokstavelige og jordiske patriotisme i det de pekte på den jorden der deres elskede by lå, gav dem fremtidsvisjoner om gjenoppstått prakt. Hedningene var derimot fri til å granske Josefus for å spekulere på om ikke Jehovas opphøyde planer skulle falle sammen med alle menneskers lykke. Deres uvitenhet om de

konvensjonelle fortolkningene ville være en fordel, og når de av den uinspirerte historikeren fikk lære om den mektigste inngripen fra Forsynet, ville de ha nye motiver for å granske de opprinnelige skriftene, og den enkelte ville kunne gjøre sitt beste for å sikre seg et navn blant Guds folk.

Og Josefus' skrifter har ikke mistet sin bruksverdi, til tross for den mektige fordelen på grunn av Bibelens generelle utbredelse. De kan fremdeles leses med stor nytte av den som er virkelig interessert. Man behøver ikke si så mye om perioden etter ødeleggelsen av Jerusalem. Når det gjelder dette er det opplagt av stor betydning å få historien fra et samtidig og troverdig vitne. Kunnskapen om det som fant sted i en tid etter de begivenhetene vi er spesielt interessert i, kaster ofte et kraftig lys over den tidligere epoken. Det Josefus forteller oss om krigene, kaster derfor ikke så lite lys over hans landsmenns karakter, ikke bare i den perioden han skrev, men også om hvordan enhver tenkemåte, hver skikk eller lidenskap, fikk en særdeles stor betydning på grunn forbindelsen med de kompliserte forholdene som brakte Gjenløseren til korset. Innstillingen hos folket kommer til syne i flere deler av historien med en skremmende klarhet. Dette ligner ikke en plutselig krampetrekning. De linjene som en tidsalder med lidelse og anger hadde tegnet i ansiktene, var blitt dypere lenge før åndskampene, på grunn av stolthet og frykt, mystiske håp og engstelser. Frukten av de advarslene som ble forstått, etterlot dem i den ytterste elendighet, fordi de ble foraktet.

Josefus' beretning om jødenes kriger er derfor nyttig utover bare det å tilfredsstille vår nysgjerrighet. Den åpner veien til granskning av vår religions historie, og kaster lys over mange hemmeligheter som så kraftig bidrog til ødeleggelsen og nedverdigelsen av Guds eldgamle folk.

Og tiden har heller ikke forminsket interessen for andre deler av forfatterens skrifter. Om *Jødenes oldtid* skulle ha liten verdi som historie når den sammenlignes med Skriftens autoritative beretninger, er det et verk som på glimrende vis er ment å være til hjelp for den vitebegjærlige som gransker oldtidens mysterier. Tradisjonelle beviser og tolkninger, samt de nye momentene fra de nasjonale folkeminnene, vil aldri bli foraktet av dem som vet hvor ofte et uklart punkt blir oppklart når man skjønner hva den dominerende holdningen var i den perioden da fortellingen ble skrevet. Og da er det ytterst ødeleggende å plassere Bibelens autoritet og tradisjonen på samme nivå, og ikke mindre inkonsekvent og mindre brudd på sunt folkevett å forandre tydelige utsagn og klare læresetninger etter den uvisse og foranderlige menneskelige visdom, og det er uklokt å forkaste dens stadfestelse og belysning av den hellige historie, noe som man vet er riktig når man studerer beretninger av enhver annen art. Derfor er Josefus verdifull. Han hadde nær kjennskap til all den kunnskap som nasjonens lærde underviste i. Fra barnsben av var han kjent med dens overtro. Ånden i den populære jødedommen var hans viktigste læremester i hans senere år, og som en utdannet mann, kjente han godt til hvilke revolusjoner og hvilke ulike prøvelser hans landsmenn hadde gjennomgått og var blitt undervist ved, samt at de ble advart av Gud. Det er likevel ikke ofte at vi fra hans boksider kan legge noe til av vår kunnskap, men vi kan i mange tilfeller, ved hjelp av deres stadige feilgrep, etterspore opprinnelsen, og vurdere alvoret i den sørgelige ødeleggelsen av denne nasjonen.

Uansett hvor forsiktig vi er med informasjon fra kilder som ikke har den fremste autoritet, vil det være urimelig å forkaste kunnskap som ikke er kommet fra et inspirert vitne, for det kan endre vår oppfatning om de sikreste kildene. Det er opplagt at det hele tiden må ha vært et utall av merkelige omstendigheter i den perioden som omtales, men som ikke er viktig for helheten i den kortfattede beretningen i Bibelen om Guds handlemåte. Fra disse kan den uinspirerte historikeren lett samle et rikholdig lager av merkelige begivenheter, slike som ikke ville tilføre noen ubetydelig verdi til hans verk om oldtiden, når det ellers vil være umulig å hente frem noe annet enn bruddstykker fra fortiden.

Vi kan ikke si noe om hvorvidt Josefus til fulle utnyttet den høye posisjonen han hadde. Det er rimelig å anta at hans gode skjønn og evner ledet ham til en granskning av bevisene og som hindret ham fra å innføre noe i fortellingen som ikke hadde den beste støtte i tradisjonen. Om vi i noe tilfelle kan konsultere en annen historiker når det gjelder troverdighet, vil Josefus bli lest som en verdifull veiviser. Om vi, av ærbødighet for Skriften, holder ham adskilt fra de inspirerte forfatterne ved en uoverstigelig barriere, kan vi likevel forfriske oss med hans levende beskrivelser, hans veltalende tirader, og hans ikke sjeldne detaljer i gripende begivenheter, noe som nesten får oss til å føle og å høre lyden av Israels knuste og bankende hjerte.

Den eminente forfatterens memoarer som han selv har skrevet, etterlater intet tilbake å ønske når det gjelder hans biografi, unntatt en autentisk beretning om hans siste dager. Det er bare en uklar tradisjon at han døde under Domitians regime, og delte skjebne med sin kjære venn Epafroditus. Men om Epafroditus vet vi alt for lite til å kunne si noe sikkert. Det er derfor mulig at Josefus fikk lov til å tilbringe siste delen av sitt liv trygt tilbaketrukkent, og kunne nyte rikelig understøttelse fra sine gavmilde velyndere.

Som vi allerede har sett, ble Josefus i kristendommens første tid betraktet som en forfatter som fortjener en høy grad av respekt for sin forskning og sin integritet. Gudfryktige og lærde menn fra senere tidsaldre har fortsatt betraktet ham i det samme lys. Omsorgen for de tallrike utgavene av hans verker på opprinnelig gresk viser at de nyter anseelse hos de mest lærde og dannede. Noen avsnitt hos ham har vakt oppmerksomheten hos flere skarpe kritikere, spesielt der han tydelig omtaler Jesu Kristi handlinger og hans karakter. Den kontroversen som dette har utløst, har fått mer enn vanlig interesse, men i likhet med lignende andre, er dette så nært knyttet til spørsmål om historie og ulike meninger, at få personer er kompetente til å bedømme de ulike argumentene som blir brukt i denne saken.

Josefus' verker ble tidlig oversatt til engelsk. Thomas Lodge, som i seg kombinerte både poeten og legen, var den første som prøvde seg på oppgaven. Hans versjon kom ut i 1602, og en ny i 1609 og i 1620. Han døde under pesten i 1625, og han hadde et godt omdømme for både talent og lærdom blant sine samtidige. Men det viser seg at hans oversettelse ikke tilfredsstiller den neste generasjon, fordi Sir Roger L'Estrange, med et navn bedre kjent enn Seneca, ved begynnelsen av det følgende århundre, utgav en ny oversettelse som var god nok til å sikre en omsetning av fem utgaver i løpet av mindre enn førti år. Den første ble utgitt i Oxford i 1700, og den andre i London i 1702. Den siste utgaven av denne versjonen kom i 1722, men ble i løpet av fire år etterfulgt av den første utgaven av Whistons oversettelse, et arbeid

som hurtig erstattet og tilsidesatte de tidligere versjonene, og ikke bare brakte forfatteren anerkjennelse hos de mer alminnelige leserne, men også en prisverdig omtale fra de lærde både på kontinentet og i England.[6]

At denne oversettelsen skulle være uten feil, eller den beste som overhodet kan lages, er det få kompetente dommere som vil hevde. Men det vil være et likeså stort brudd med rimelig kritikk å benekte dens store fortjeneste, eller at den i sin helhet er like god som noen av de andre oversettelsene av de gamle forfatterne som er mest populære hos oss. Det er blitt lagt merke til av en elegant og skarp fagmann at uansett hva som måtte være feil hos Whiston, så har han i de fleste tilfellene grepet forfatterens tone og følelser, og om han hadde manglet dette, ville en mye større grad av sjarm og stilfullhet ikke kunne oppveie det.

Vi skal imidlertid villig innrømme at en forbedring kunne bli gjort i enkelte deler av Whistons oversettelse, men han fortjener rikelig takk fra den engelske leser som han har gitt til eie en så verdifull forfatter som Josefus, og med så få mangler i forståelsen av forfatterens hensikter. Denne versjonen av Josefus er blitt kjent av titusener som ellers ville ha vært uvitende om noen av de frykteligste og mest lærerike deler av jødenes historie. Fullbyrdelsen av vår Herres profeti om Jerusalem, og om de tidligere forutsigelsene om de sørgelige hendelsene som fulgte Israels endelige frafall, er beskrevet hos Josefus med skremmende nøyaktighet. Vi kan kanskje, uten å være formastelig, tilskrive hans verker det guddommelige Forsyn, for det er få som har lest hans fortelling uten å bli enda mer grepet enn av de høytidelige sannhetene i Skriften, og av vissheten om Guds dommer.

---

1 De ipso Josepho non est prætereundem quod ex sacris Hebræorum litteris origines suas translaturum se est pollicitus, neque subtrahendo quicquam, neque addendo, id eum pari fide non præstitisse. Eodem consilio, quo Persis nuper Hieronymus Xaverius, Jesuita, interpolatam a se evangelicam dedit historiani, etiam Græcis ine rerum in V. Testamento gestarum transmisit memoriam. Nonnulla, quæ erant in Canone, supprimens, alia (ut quum Salomoni verba gratia pro XL. regni anni) LXXX. tribuit, et in numero talentorum argenti, ad templi usum a Davide relicto, 1 Chron. xxii. 14, centum minia pro mille millibus substituit. Minuitans, atque de Scriptis Apocryphis non pauca adjiciens, uti in ejus de Moyse trienni, de eodem juvene cum Ethiopibus bellum gerente, de Tharbi, regis Æthiopum filia, connubium ejus expetente, et aliis ejusdem farinæ narrationibus licet perspicere. Jacobus Usserius, in Epis. ad Lud. Capellum, p.42.

2 Fabricii Bibliotheca Græca, Art. Jos.

3 Fabricii Bibliotheca Græca, Art. Jos. Eusebius, kirkehistorikeren, omtaler ham som verdt respekt, lib.3.c.9. Sozomen omtaler ham som berømt blant romerne og jødene. Hist.Eccles.lib.1,c.1. Og Evagrius omtaler hans historie som rik og i høyeste grad verdifull. Lib.5,c.24.

4 Eusebius omtaler hans verk som verdt stor anseelse, og det inneholder svar på bakvaskelsene fra Apion, grammatikeren, og andre som har prøvd å skape tvil omkring jødenes opprinnelse. Eccles. Hist. lib. 3,c. 9.

5 Sozomen sier at han var høyst æret, έπιδξότατος, av romerne så vel som jødene. Hist. Eccles. lib.1,c.1.

6 Nihilo tamen minus es Whistono laus debetur, inter omnes fere omnium gentioum Josephi interpretes nullum tantâ ingenii et judicii acie, tantoque studio in vertendis hujus scriptoris operibus versatum esse. Fabricii Bibliotheca Græca, T.V.lib.4 ,c,8,p.47.

FLAVIUS JOSEFUS' LIV

1. Jeg kommer slett ikke fra noen dårlig familie, for den stammer sammenhengende fra prestene, og det står glans av denne opprinnelsen, for i motsetning til de fleste folkegrupper, representerer den et adelskap. Jeg er ikke bare født, i og for seg av en hellig familie, men av ett av de tjuefire* skiftene. Det er forskjell på disse familiene også, for min er av selve overklassen av det første skiftet, og dessuten er jeg gjennom min mor av kongelig slekt. For vi er etterkommere av Hasmoneus, og vi var både yppersteprester og hadde kongeverdighet i en lang periode. Jeg vil derfor regne opp mine forgjengere i rekkefølge. Min bestefars far hette Simon med tilnavnet Psellus, og han levde samtidig med ypperstepresten som var sønn av en Simon, han som var den første som ble kant Hyrkanos. Denne Simon Psellus hadde ni sønner, en av dem het Matthias, også kalt Ephilas, og han ble gift med ypperstepresten Jonathans datter. Jonathan var den førstefødte sønn av ypperstepresten Hasmoneus som også var bror til ypperstepresten Simon. Denne Matthias hadde en sønn som het Matthias Curtus i det første år av Hyrkanos' regjering, og han het Josef, født i Alexandras niende regjeringsår, og hans sønn Matthias ble født i det tiende år av Arkelaus' regjering, mens jeg ble født som sønn av Matthias i Gaius Cæsars første regjeringsår. Selv har jeg tre sønner, Hyrkanos som er eldst, og han ble født i det fjerde år av Vespasians regjering, mens Justus ble født i det syvende, og Agrippa i det niende. Jeg har satt opp stamtreet til min familie slik jeg ser det beskrevet** i de offentlige registrene, og ser bort fra dem som baktaler meg – at jeg skulle komme fra en lavere klasse.

---

*Vi kan av dette korrigere feilen i den latinske utgaven av den andre boken *Mot Apion*, avsn.8 (for den greske er tapt), som sier at det den gang bare var fire slekter eller presteskifter i stedet for tjuefire. Dette vitnesbyrd skal man heller ikke se bort fra som om Josefus skulle bli motsagt i det han forteller her, fordi den beskrivelsen som står der passer bedre sammen med de tjuefire skiftene, mens han sier at hvert av dem besto av mer enn 5000 menn. Om disse blir ganget bare med fire, vil de utgjøre mer enn 20.000 prester, mens det er mer sannsynlig at tallet var 120.000 om det var blitt ganget med 24, og de ville utgjøre omlag en tiendedel av befolkningen, selv etter fangenskapet. (Jfr. Esra 2,36-39, Neh.7,39-42, 1.Esd.v.24-25, med Esra 2,64, Neh.7,66 og Esd.v.41.)
**Et eminent eksempel på hvordan jødene tok vare på genealogiene, spesielt vedrørende prestene, (se *Mot Apion*, bok 1, avsn. 7.)

2. Min far Matthias var ikke bare enestående på grunn av sin høye rang, men hadde et større renommé på grunn av sin rettferdighet. Han var høyt aktet i Jerusalem som er vår største by. Jeg var selv oppdratt av min bror Matthias, og han hadde samme far og mor som jeg. Jeg gjorde det særdeles godt i min utdannelse, og hadde en god hukommelse og læreevne. Også da jeg var barn, om lag fjorten år, fikk jeg ros for min trang til å skaffe meg kunnskap. Av den grunn kom overprestene og byens fremste menn ofte sammen til meg for å få høre min mening i lovspørsmål, og da jeg var om lag seksten år, var jeg i stand til å bedømme de mange sektene blant oss. Det er tre slike sekter: Den første er som sagt fariseerne, den andre sadduseerne, og den tredje esseerne. For jeg tenkte at når jeg på denne måten ble kjent med dem, kunne jeg velge den beste. Så jeg kjempet hårdt med meg selv, for det var ikke lett for meg å måtte gå gjennom dem alle. Jeg kjempet ikke bare med valget mellom disse, for da jeg fikk vite om en mann ved navn Banus som levde i ørkenen og ikke brukte andre klær enn det han kunne finne på trærne, og ikke spiste noe annet enn

det som vokste vilt, og badet ofte i kaldt vann både natt og dag for å bevare sin kyskhet, så etterlignet jeg ham i dette, og var sammen med ham i tre år.* Og da jeg hadde gjennomført det jeg ville, vendte jeg tilbake til byen, nitten år gammel, og begynte å føre meg på samme måte som fariseerne, som ligner på de greske stoikerne.

*Når Josefus her sier at da han var fra seksten til nitten år, altså at han i løpet av tre år gransket de tre jødiske sektene, fariseerne, sadduseerne og esseerne, og at han allikevel i alle manuskriptene sier at han oppholdt seg sammen med en bestemt asket, Banus παρ ύτω, og fordi dette fremdeles er før han er nitten år, er det lite rom for å kunne gå gjennom de tre andre sektene. Jeg antar derfor at παρ' ύτω, *med ham*, bør være den gamle lesemåten παρ ύτως, *med dem*, og det er en liten korrigering som fjerner dette problemet. Heller ikke dr. Hudsons gjetning, som Mr. Hall antyder i sitt forord til doktorens utgave av Josefus, er usannsynlig – at denne Banus ifølge denne beskrivelsen skulle kunne være en etterfølger av døperen Johannes. Og fra ham ville Josefus lett kunne tilegne seg oppfatninger som gjorde ham i stand til å uttale seg fordelaktig om Jesus Kristus selv, som døperen Johannes hadde gått god for.

3. Men da jeg var tjueseks år gammel, reiste jeg til Roma, og det skal jeg fortelle om nå. På samme tid som Felix var statth！older i Judea, var det der noen prester som jeg kjente, og til tross for at de var prisverdige menn, hadde han av helt bagatellmessige grunner satt dem i fengsel, og jeg ble sendt til Roma for å tale deres sak for keiseren. Jeg hadde en sterk iver for å få satt dem fri, spesielt fordi jeg visste at de var gudfryktige selv under prøvelser, og holdt seg i live ved hjelp av fikener og nøtter.* Derfor kom jeg til Roma, selv etter stor fare fordi vårt skip forliste i Adriaterhavet. Vi var om lag seks hundre** som svømte for livet hele natten. Ved daggry fikk vi se et skip fra Kyrene, og jeg sammen med åtti andre ved Guds forsyn fikk stanset de andre, og ble tatt opp i et annet skip. Da jeg unnslapp på denne måten, kom jeg til Dicearchia som italienerne kaller Puteoli, og der ble jeg kjent med Aliturius, en skuespiller som var høyt verdsatt av Nero enda han var av jødisk fødsel. På grunn av denne forbindelsen ble han kjent med Poppea, keiserens hustru. Han satte straks i gang med å påvirke henne til å få prestene satt fri, og i tillegg til denne tjenesten fikk jeg flere gaver fra Poppea før jeg vendte hjem igjen.

*Vi kan merke oss her at religiøse menn blant jødene, eller i det minste prestene også var asketer, og i likhet med Daniel og hans venner i Babylon (Dan.1,8-16) ikke spiste kjøtt, men kun fikener og nøtter, etc. Dette var det samme som ξηροΦαγια, eller streng diett hos kristne asketer i påskeuken. *Constitut*. v.18.

**Man har tenkt at antallet hos Paulus og de andre på sjøreisen, (Ap.gj.27,38) som er 276 i våre manuskripter er for stort, mens vi derimot her finner at Josefus og resten av de skipbrudne var om lag 600, noen få år senere.

4. Og nå merket jeg meg at det var begynt å gjære, og at mange var oppglødd av håp om et opprør mot romerne. Det lyktes meg å få stanset disse opprørske personene, og jeg overtalte dem til å endre oppfatning idet jeg gjorde klart for dem hvem de ville kjempe mot. Jeg fortalte dem at de var langt svakere enn romerne, ikke bare i militær dyktighet, men også i materielle ressurser, og jeg ville ikke at de skulle handle overilet og være så dumme at de skulle bringe de frykteligste ulykker over landet, sine familier og over seg selv. Dette uttalte jeg under stor sinnsbevegelse fordi jeg forutså at resultatet av en slik krig ville bli vår ulykke. Men jeg var ikke i stand til å overtale dem, for galskapen hos desperate menn ble for vanskelig.

5. Jeg ble da redd for at jeg ved å agitere for dette for ofte, skulle pådra meg deres hat og mistanke om at jeg skulle være på parti med fienden. Det ville være en risiko for å bli grepet og drept da de allerede hadde inntatt Antoniaborgen, selve slottet, og

derfor trakk jeg meg tilbake til den indre del av tempelplassen. Likevel gikk jeg ut igjen etter at Manahem og lederen for røverne var blitt henrettet mens jeg bodde hos overprestene og lederen blant fariseerne. Men vi ble ikke så lite skremt da vi så at folket var bevæpnet, mens vi selv ikke visste hva vi skulle gjøre, og ikke var i stand til å forhindre opprøret. Men da faren ble overhengende for oss, lot vi som om vi var av samme mening som dem, og det eneste vi gjorde var å holde oss rolig inntil videre og vente på at fienden trakk seg tilbake, mens vi fremdeles håpet på at Gessius Florus snart ville komme med store styrker for å stanse opprørerne.

6. Men da han kom og begynte å kjempe, og ble slått, og mange av dem som var med ham falt, ble dette til vanære for Gessius (også for Cestius), og det ble hele vår nasjons ulykke, for alle de som var så oppsatt på krigen, var så beruset av den suksess de hadde håpet på hvis de beseiret romerne. Følgen av denne krigen førte til noe annet: De som bodde i nabobyene i Syria grep de jødene som bodde iblant dem, både kvinner og barn, og drepte dem, selv om de ikke hadde noen grunn til å klage på dem, for de hadde ikke prøvd på noe opprør for å komme seg fri fra romerne, og heller ikke vist tegn på hat eller forræderi mot syrerne. For det som var gjort av innbyggerne i Scytopolis var det ondeste og mest kriminelle av alt.* For da jødene som var deres fiender, kom over dem utenfra, tvang de jødene til å bære våpen mot sine egne landsmenn, noe som er forbudt hos oss,** og når de ved deres hjelp og deltagelse i krigen mot angriperne, hadde slått dem, glemte de de forsikringene de hadde gitt disse medborgerne og allierte, og drepte dem alle i et antall av ti tusen (13.000). Den samme ulykken skjedde med jødene i Damaskus, men vi har gitt en mer nøyaktig beskrivelse av disse tingene i boken *Jødenes kriger*. Jeg bare nevner det nå, for jeg vil vise leserne at jødenes krig mot romerne ikke var frivillig, men de ble av nødvendighet tvunget inn i den.

---

*Se *Jødenes kriger*, bok 2,kap.18,avsn.3.

**Jødene kunne begrunne dette forbudet mot å krige mot sine brødre, fra Moseloven (3.Mos.19,16) ”Du skal ikke stå din neste etter livet,” og at (v.18) ”du skal ikke hevne deg og ikke gjemme på vrede mot ditt folks barn, men du skal elske din neste som deg selv,” så vel som mange andre steder i Mosebøkene og profetene. (Jfr. *Jødenes oldtid*. bok 8, kap.8, avsn.8.)

7. Da Gessius som sagt var blitt slått, sendte de ledende menn i Jerusalem meg og to andre av prestene som var av ulastelig karakter, nemlig Joazar og Judas, for å overtale de onde mennene til å legge ned våpnene og å lære dem den leksen at det var bedre å ha disse våpnene i reserve for de tapreste menn i landet, enn å bli beholdt der de nå var. Jerusalems ledere så jo at opprørerne og bandittene hadde rikelig med våpen, og de var redde for å falle i fiendens hender fordi de visste at ikke hele Galilea hadde gjort opprør mot romerne, men at noen fremdeles holdt seg rolige, og derfor sendte de meg og noen andre prester av sted. Det var nemlig bestemt at våre beste folk alltid skulle ha våpen klare til fremtidige behov, dog slik at de skulle holde seg avventende for å se hva romerne ville gjøre.

8. Da jeg hadde fått disse instruksene fant jeg at folket i Sepphoris slett ikke var i noen liten frykt for sitt land, fordi galileerne hadde bestemt seg for å plyndre det, for de var i vennskap med romerne og hadde gitt dem sin høyre hånd og gjort en pakt med Cestius Gallus, presidenten i Syria. Men jeg reddet dem ut av all deres angst, og overtalte folkemengden til å behandle dem pent, og tillot dem, når det passet dem, å sende fra seg gislene de hadde i Gessius og Dora som er en by i Fønikia,

selv om jeg fremdeles fant at innbyggerne i Tiberias var klare til å gripe til våpen, og derfor –
9. var det tre partier i byen. Det første besto av aktverdige menn der Julius Capellus var lederen. Både han og hans ledsagere, Herodes, sønn av Miraus, og Herodes, sønn av Gamalus, og Composus, sønn av Composus, fordi Composus' bror Crispus en gang hadde vært byens guvernør under den store kongen* (Agrippa), som befant seg på hin side Jordan på sin egen eiendom – alle disse nevnte personene gav det råd at byen skulle fastholde sin allianse med romerne og med kongen. Men Pistus, som ble ledet av sin sønn Justus, gikk ikke med på denne beslutningen, selv om han for øvrig var av en god karakter. Men det andre partiet besto av de simpleste personer og var innstilt på krig. Og Justus, sønn av Pistus, lederen av partiet, spekulerte på hvordan han kunne skaffe seg makt ettersom forholdene endret seg, selv om han stilte seg tvilende til å gå til krig. Derfor kom han inn i blant dem og greide å få fortalt mengden at Tiberias alltid hadde vært en galileisk by, bygget av fjerding-fyrsten Herodes. Den ble i hans dager hovedstad, og han bestemte at byen Sepphoris skulle være underordnet byen Tiberias. Den hadde ikke mistet dette fortrinn selv under hans far Agrippa, men beholdt det inntil Felix ble prokurator i Judea, men han fortalte dem nå at de var blitt så uheldige at de ble gjort til en gave fra Nero til Agrippa junior, og ved at Sepphoris overgav seg selv til romerne, ble den hovedstaden i Galilea, og kongens skattkammer og arkiver ble fjernet. Da han hadde talt dette, og mye mer mot kong Agrippa for å provosere folket til opprør, la han til at "nå var det tiden for dem til å mobilisere og slutte seg til galileerne som deres allierte, (som de skulle ha kommandoen over og som nå velvillig skulle hjelpe dem i det hat de bar på mot folket i Sepphoris fordi de bevarte sin troskap mot romerne), og at de skulle samle store styrker for å straffe dem." Og da han sa dette, formante han folkemengden og oppfordret den til å gå til krig, for han var dyktig i å holde lange tirader for folket, og var for hård i sine taler til opponentene, selv om de sa fra om hva de var mest tjent med. Dette var både hans dyktighet og hans svakhet, for han var ikke uten god kjennskap til grekernes visdom, og det var ved hjelp av den han påtok seg å skrive historie om disse hendelsene på den måten at han ved sine tirader skjulte sannheten. Og hva angår denne mannen, og hans dårlige karakter og oppførsel, og hvordan hans bror i høy grad var årsaken til vår ødeleggelse, skal jeg fortelle etter hvert. For da Justus etter hans overtalelser fikk innbyggerne i Tiberias til å gripe til våpen, og til og med hadde fått mange til å handle mot sin vilje, gikk han ut og satte fyr på landsbyene som tilhørte Gadara og Hippos. Disse landsbyene lå ved grensen til Tiberias i regionen Schytopolis.

---

*Agrippa, faren som ble kalt den store konge som avbildes på mynter som ennå finnes, og det er ham Havercamp omtaler.

10. Og dette var den tilstanden Tiberias befant seg i. Men for Gischala var situasjonen slik: Da Johannes, sønn av Levi så at noen av borgerne var svært opphisset i sin revolt mot romerne, gikk han inn for å holde dem tilbake, og bønnfalt dem om at de ville beholde sin allianse med dem, men han nådde ikke frem til tross for at han anstrengte seg til det ytterste. For nabofolkene i Gadara, Gabara og Sogana, samt folket i Tyrus, gikk sammen i en stor hær og falt over Gischala og tok den med makt og satte ild på den. Og da de hadde ødelagt den fullstendig, vendte de hjem. Da ble Johannes så rasende at han mobiliserte alle sine menn og gav seg i kamp med dem. Han bygget opp igjen Gischala slik at den ble bedre enn før og befestet den med murer for å sikre den for fremtiden.

11. Men Gamala holdt ut i sin allianse med romerne av følgende grunn: Filip, sønn av Jacimus som var deres guvernør under kong Agrippa, var på uventet vis blitt bevart da det kongelige slott var blitt beleiret. Men da han flyktet, kom han på ny i fare for å bli drept av Manahem og de bandittene som var med ham. Men noen babyloniere som var i slekt med ham og som befant seg i Jerusalem, hindret røverne fra å få utført sitt forsett. Derfor ble Filip der i fire dager, og flyktet på den femte, da han hadde skaffet seg kunstig hår for ikke å bli oppdaget, og da han kom til en av landsbyene som tilhørte ham, men som lå i kanten av slottet Gamala, så sendte han bud på noen av sine undersåtter og befalte dem å dra med ham, men Gud hindret hans plan. Det var også til fordel for ham selv, for om det ikke hadde gått slik, ville han sannsynligvis ha omkommet, for han hadde plutselig pådratt seg en feber. Han skrev til Agrippa og Berenice, og gav brevene til en av sine frie menn for å bringe dem til Varus, som på den tiden var prokurator i riket, oppnevnt av kongen og hans søster, da de var reist til Berytus i den hensikt å møte Gessius. Da Varus mottok disse brevene fra Filip, og fikk vite at han hadde klart seg, ble han svært urolig for at han skulle bli oppfattet som unyttig for kongen og søsteren, nå da Filip var kommet. Han stilte derfor brevbæreren frem for folkemengden, og anklaget ham for å ha forfalsket brevene, og hevdet at han løy da han fortalte at Filip var i Jerusalem og kjempet mot romerne sammen med jødene. Så drepte han ham. Og da denne frigitte mannen fra Filip ikke kom tilbake, ble Filip rådvill om hva som hadde oppholdt ham, og sendte atter en budbringer med brevene, for at han skulle fortelle hva som hadde hendt den han sendte først, og hvorfor han drygde så lenge. Varus anklaget også denne budbringeren for løgn da han kom, og drepte ham. For han ble opphisset av syrerne i Cæcarea og hadde store forventninger, for de sa at Agrippa ville bli drept av romerne for de forbrytelsene som jødene hadde begått, og at han selv skulle ta makten fra kongene deres. Alle bekjente at Varus var av kongelig familie da han var etterkommer av Sohemus som hadde innehatt fjerding-fyrstedømmet Libanus. Det var slik han ble hisset opp så at han beholdt brevene for seg selv. Han planla også at kongen ikke skulle bli kjent med disse skriftene, ved at han satte ut vakter ved alle passene slik at ingen skulle unnslippe for å informere kongen om hva han hadde gjort. Dessuten drepte han flere av jødene for å tekkes syrerne i Cæsarea. Han hadde i sinne å slutte seg til trakonittene i Batanea, og mobilisere og angripe de babyloniske jødene i Ecbatana, som de ble kalt. Derfor tilkalte han fra Cæsarea tolv jøder med det beste omdømme, og befalte dem å dra til Ecbatana for å informere deres landsmenn som bodde der, om at Varus hadde hørt at ”dere har planlagt å marsjere mot kongen, men fordi vi ikke tror på denne rapporten, har han sendt oss for å overtale dere til å legge ned våpnene. Å gå med på dette vil være et tegn på at han gjorde vel ved ikke å tro på rapporten om dere.” Han påla dem også å sende sytti av deres fremste menn som skulle forsvare dem mot anklagene mot dem. Så da de tolv budbringerne kom til sine landsmenn i Ecbatana og fant at de ikke hadde noen slike planer overhodet, overtalte de dem til å sende også de sytti, og det gjorde de uten å ha noen mistanke om hva som skulle komme. Derfor dro de sytti ned til Cæsarea sammen med de tolv utsendingene, der Varus møtte dem med kongens styrker og drepte dem alle, sammen med de tolv utsendingene. Så gjorde han et felttog mot jødene i Ecbatana. Men en av de sytti unnslapp og skyndte seg å informere jødene om styrkenes ankomst. Dermed grep de til våpen, og sammen med kvinner og barn trakk de seg tilbake til borgen i Gamala, og etterlot landsbyen med alt gods og titusener av kveg. Da Filip fikk vite om dette, dro han også til Gamala, og da han ankom, skrek folkemengden høyt og ba ham om å gjenoppta styret og gjøre et felttog mot Varus og syrerne i Cæsarea, for det kom rapporter om at de hadde

drept kongen. Men Filip motsto deres press, og minnet dem om de fordelene kongen hadde gitt dem, og han fortalte dem hvor mektig romerne var, og sa at krig mot dem ikke ville gagne dem, og etter hvert fikk han medhold hos dem. Men da kongen nå var blitt kjent med Varus' plan som gikk ut på å utslette jødene i Cæsarea – tiervis av tusener med kvinner og barn, og det på én dag, – så tilkalte han Equicullus Modius for å utnevne ham til Varus' etterfølger, noe som ellers er blitt nevnt. Men Filip holdt fremdeles stillingen i borgen Gamala og landet omkring, slik at de derved fortsatte sin allianse med romerne.

12. Straks jeg var kommet tilbake til Galilea og ved vitneutsagn fikk kjennskap til situasjonen, skrev jeg til synedriet i Jerusalem om dem som hadde informert meg, og ba om beskjed om hva jeg skulle gjøre. Jeg fikk ordre om å fortsette der jeg var, og hvis mine hjelpere var villige, skulle jeg være med dem i forsvaret av Galilea. Men disse legatene som var med meg og var blitt rike av den tienden de som prester hadde rett til, bestemte seg for å vende tilbake til sitt eget land. Likevel fikk jeg dem til å gå med på å holde seg der de var, for å kunne ordne opp i sine offentlige forpliktelser. Derfor flyttet jeg sammen med dem fra byen Sepphoris, og vi kom til en landsby som kaltes Bethmaus, en snau kilometer fra Tiberias, og derfra sendte jeg bud til senatet i Tiberias og anmodet om at de fremste menn i byen skulle komme ut til meg. Da de kom, var også Justus selv med dem, og da fortalte jeg at jeg var utsendt av folket i Jerusalem som legat sammen med disse andre prestene, for å overtale dem til å ødelegge huset som fjerding-fyrsten Herodes hadde bygget der. Det hadde bilder av dyr til tross for at vår lov forbyr oss å lage slike bilder, og jeg insisterte på at de ville gi tillatelse til å gjøre dette øyeblikkelig. Men det gikk lang tid uten at Capellus og de fremste menn i byen ville gi oss denne tillatelsen. Men til slutt gav de seg og ble overtalt til å si seg enige med oss. Da var det at Jesus, Sapphias' sønn, en av de før nevnte lederne i et opprør av sjøfolk og fattige menn, hindret oss og tok med seg noen galileere og satte fyr på hele palasset, fordi han trodde at han skulle få god betaling for det, og fordi han hadde sett at noe av taket var gullforgylt. De plyndret også en stor del av møblementet uten vår godkjenning, for etter at vi hadde diskutert med Capellus og byens fremste menn, dro vi bort fra Bethmaus og videre inn til øvre Galilea. Men Jesus og hans parti drepte alle grekerne som bodde i Tiberias, og alle dem som var deres fiender før krigen begynte.

13. Da jeg forsto situasjonen ble jeg kraftig provosert og dro ned til Tiberias, og gjorde det jeg kunne for å ta meg av det kongelige møblementet, og berge det som berges kunne fra dem som hadde plyndret det. Det besto av lysestaker av korintisk bronse, kongelige bord og et stort parti av umyntet sølv, og jeg bestemte meg for å ta vare på alt som jeg kunne få hånd på for kongen. Derfor sendte jeg bud på ti av de fremste menn i senatet, samt Capellus, sønn av Antyllus, og overleverte innboet til dem, med det pålegg at de ikke skulle ha med noen andre enn meg å gjøre. Deretter dro jeg og mine andre legater til Gischala – til Johannes, fordi vi var oppsatt på å få vite hans planer, og vi fant snart at han var innstilt på intriger og strakte seg etter herredømmet, for han ville at jeg skulle gi ham myndighet til å bære bort det kornet som tilhørte keiseren, som lå på lager i landsbyene i øvre Galilea. Han lot som om han ville bekoste det nødvendige for å bygge opp murene i sin egen by. Men da jeg kom under vær med hans planer, sa jeg til ham at han ikke ville få tillatelse til dette, for jeg ville holde det tilbake for romerne, eller for meg selv, siden jeg nå var betrodd av folket i Jerusalem til å ta meg av offentlige saker. Men da han ikke var i stand til å overvinne meg, henvendte han seg til mine legater, for de var ikke kloke nok til å

sikre seg for fremtiden, og var rede til å ta imot bestikkelser. Så bestakk han dem med penger få å få dem til å beordre at alt det kornet som var innenfor hans provins skulle utleveres til ham, mens jeg som sto helt alene, ble nedstemt med to stemmers overvekt, og holdt munn. Så kom Johannes med et nytt påfunn, for han sa at de jødene som bodde i Cæsarea Filippi og var holdt fast der etter ordre fra kongens utsending, hadde sendt en anmodning til ham om at de manglet olje som var ren nok til deres bruk, og at han skulle skaffe dem et passende kvantum for at de ikke skulle bli nødt til å bruke gresk olje, og derved overtre sine egne lover. Dette sa Johannes, ikke fordi han hadde aktelse for religionen, men på grunn av sin egen påfallende trang til vinning. For han visste at to av sektens medlemmer var blitt frigitt hos dem for én drakme, mens det i Gischala var fire snes av sekten som var blitt frigitt for fire av den andre sekten – så han gav ordre til at all den oljen som var der skulle bli ført bort. Jeg hadde ikke frivillig gitt ham tillatelse til dette, men kun fordi jeg var redd for folkemengden. Dersom jeg hadde forbudt ham det, ville jeg blitt steinet. Da jeg tillot Johannes å gjøre dette, tjente han store penger på sine kjeltring-streker.

14. Men da jeg hadde avløst mine legater og sendt dem tilbake til Jerusalem, sørget jeg for bevæpning og forskansning av byene. Men da jeg sendte bud på de dristigste av røverne, så jeg at det ikke sto i min makt å ta våpnene fra dem. Jeg overtalte da folkemengden til å gå med på at de fikk betaling, og jeg sa til dem at det var bedre for dem at de fikk noe frivillig enn å bli tvunget til å bli kontrollert når de drev og plyndret. Og da jeg hadde fått dem til å sverge på at de ikke skulle komme inn i det landet uten at de var invitert, for da ville de ikke få sin betaling, så avløste jeg dem og befalte dem at de ikke skulle gjøre noe felttog mot romerne eller de naboene som holdt til rundt dem, for min første hensikt var å skape fred i Galilea. Derfor sa jeg meg villig til å holde de fremste menn i Galilea, i alt sytti, som gisler for at de skulle adlyde, men fremdeles under skinn av vennskap. Følgelig gjorde jeg dem til mine venner og medarbeidere på mine reiser, og satte dem til å dømme i rettssaker, og med deres godkjenning avsa jeg mine dommer, samtidig som jeg anstrengte meg for ikke å ta feil på hva rettferdigheten krevde, og å holde meg selv fri for enhver form for bestikkelse.

15. Jeg var nå om lag tretti år gammel, og i en slik alder er det vanskelig å gå klar av baktalelser fra de misunnelige, selv om man prøver å holde seg borte fra ulovlig vinning, spesielt om man har en høy stilling. Likevel passet jeg på å bevare enhver kvinne mot å lide skade, og hvis jeg ble tilbudt gaver, avslo jeg dem ved å si at jeg ikke hadde bruk for dem. Jeg ville heller ikke ta imot tiende som de tilbød meg, selv om jeg hadde rett til det som prest. Likevel vil jeg erkjenne at jeg tok del i det erobrede gods fra de syrerne som bodde i byene som hadde sluttet seg til oss da jeg erobret dem, og at jeg sendte det til mine slektninger i Jerusalem. Og da jeg to ganger tok Sepphoris med makt og Tiberias fire ganger, og Gadara én gang – og da jeg hadde overvunnet og anholdt Johannes som ofte la forræderske snarer for meg, så straffet jeg (med døden) hverken ham eller noen av de folkene jeg har fortalt om, og det vil fortsatt fremgå av min historiefortelling. Og på grunn av dette, vil jeg tro, var det Gud* som aldri er ukjent med dem som gjør det de skal – som befridde meg ut av mine fienders hånd da jeg var stedt i de farer som jeg skal fortelle om heretter.

*Vår Josefus viser både her og over alt at han var en sterkt religiøs person som hadde en dyp sans for Gud og hans forsyn, og han tilskrev alle sine tallrike og underfulle befrielser og hvordan han var blitt bevart i farens stund – Guds velsignelser, og hvordan han hadde tatt vare på ham. Hans gudfryktige handlinger, hans rettferdighet, menneskelighet og kjærlighet til sine jødiske brødre vitner om dette.

16. Nå hadde størstedelen av folket i Galilea stor sympati for meg og viste meg troskap, slik at når deres byer ble tatt med makt, deres koner og barn ble ført i slaveri, da klaget de ikke så sterkt over sine ulykker at de ikke hadde omsorg for at jeg skulle bli bevart. Men da Johannes så dette, ble han avindsyk og skrev til meg og ba om tillatelse til å ta fri og komme ned til meg for å benytte de varme badene i Tiberias for at han skulle få helsebot for sin kropp. Jeg hindret ham ikke fordi jeg ikke hadde noen mistanke om hans onde planer, og jeg skrev personlig til hver av dem som jeg hadde satt til å styre i Tiberias, at de skulle skaffe losji for Johannes og for hans følge, og forsyne ham med alt det han måtte ha behov for. Min bolig lå på denne tiden i en landsby ved navn Kana i Galilea.

17. Men da Johannes var kommet til Tiberias, overtalte han mennene til å gjøre opprør mot meg og slutte seg til ham, og det var mange som med glede tok imot denne invitasjonen. De likte nye påfunn, tilbøyelige som de var til forandringer og opprør, men det var hovedsakelig Justus og hans far Pistus som ivret for opprør mot meg og holdt med Johannes. Men jeg kom på dem og fikk stoppet dem, for jeg hadde fått et bud fra Silas som jeg som nevnt hadde gjort til guvernør i Tiberias, og jeg ble fortalt om tilbøyeligheten hos folket i byen. Han rådet meg til å skynde meg dit, for hvis jeg somlet, ville byen komme under et annet styre. Da jeg fikk brevet fra Silas, tok jeg to hundre mann med meg og reiste hele natten. Foran meg hadde jeg sendt en budbærer for å la folket i Tiberias få vite at jeg skulle komme til dem. Da jeg var i nærheten av byen tidlig på morgenen, kom folkemengden ut for å møte meg, og Johannes var med dem. Han hilste meg, men på en særdeles foruroligende måte, som om han var redd for at min ankomst skulle stille ham til ansvar for det jeg nå hadde merket meg at han var i ferd med. Derfor skyndte han seg tilbake til sitt losji. Men da jeg befant meg på torget i byen og hadde gitt avløsning til vakten jeg hadde med meg unntatt én, samt ti bevæpnede menn han hadde med seg, prøvde jeg å holde en tale til folkemengden i Tiberias. Jeg sto på en opphøyd avsats og oppfordret dem til å ta det med ro med sitt opprør, for en slik endring i deres oppførsel ville de høste bare skam av, og at de i ettertid ville fortjene å bli sett på med mistanke av sine nye ledere, da de sannsynligvis ikke ville vise troskap mot dem heller.

18. Men før jeg hadde fått sagt det jeg skulle, hørte jeg en av mine egne tjenere be meg om å stige ned, for det var ikke det rette tidspunktet for å oppnå velvilje hos folket i Tiberias. Det var bedre å sørge for min egen sikkerhet og komme seg unna fiendene der, for Johannes hadde valgt ut de mest lojale blant de væpnede menn som var med ham – ut fra de tusener som fulgte ham. Han hadde gitt dem ordre om å drepe meg da han hadde hørt at jeg var alene, bortsett fra noen av mine tjenere. De som var blitt sendt, kom ifølge ordre og ville ha gjort det de var befalt dersom jeg ikke hadde hoppet ned fra plattformen jeg sto på, og ble ledet av en av mine voktere som het Jakob, og ble båret ut av folkehopen på ryggen til en mann som het Herodes fra Tiberias og av ham ført ned til sjøen hvor jeg fikk tak i en båt og slapp overraskende bort fra mine fiender og kom til Taricheæ.

19. Da innbyggerne i denne byen forsto hvilken utroskap folket i Tiberias hadde vist, ble de mektig provosert. De grep til sine våpen og ville at jeg skulle være deres leder imot dem, for de sa at de ville hevne sin befalingsmann på dem. De rapporterte også det som var blitt gjort mot meg til alle galileerne, og gikk kraftig inn for å oppvigle dem mot folket i Tiberias. De ville at en mengde folk skulle møte opp hos dem, slik at de

kunne handle i samsvar med sin befalingsmann, for å avgjøre hva som skulle skje. Følgelig kom en stor mengde galileere til meg fra alle steder, bevæpnet, og bønnfalt meg om å angripe Tiberias, å ta byen med makt, ødelegge den, jevne den med jorden, og gjøre innbyggerne til slaver med både kvinner og barn. Også Josefus' venner som var sluppet ut fra Tiberias, gav ham det samme råd. Men jeg gikk ikke med på dette, for det var fryktelig å starte en borgerkrig, og jeg ønsket ikke at denne striden skulle komme til noe mer enn ord. Jeg sa til dem at det ikke ville gagne dem noe om jeg skulle gjøre det de ba meg om, for romerne ville ikke noe annet enn at vi skulle ødelegge hverandre i innbyrdes strid. Ved å si dette fikk jeg satt en stopper for galileernes raseri.

20. Men nå ble Johannes redd for sitt liv siden hans forræderi hadde mislyktes, så han tok med seg sine bevæpnede menn og flyttet fra Tiberias til Gischala, og der skrev han til meg for å unnskylde seg for hva som var blitt gjort, som om det hadde skjedd uten hans godkjenning, og han insisterte på at jeg ikke måtte bære på noen mistanke mot ham. Han kom dessuten med besvergelser fordi han antok at dette ville hjelpe ham slik at det han skrev til meg ville bli trodd.

21. Men nå kom en annen stor gruppe galileere sammen med sine våpen, idet de kjente denne mannen, hvor ond og falsk han var, og de ville at jeg skulle lede dem imot ham, og de lovte meg at de ville ødelegge både ham og Gischala fullstendig. Jeg erkjente at jeg var forpliktet overfor dem fordi de var rede til å tjene meg, og at jeg mer enn gjerne ville gjøre godt mot dem igjen. Men jeg overtalte dem til å legge bånd på seg, og jeg ba dem innstendig om å la meg få lov til å gjøre det jeg hadde til hensikt, nemlig å gjøre ende på disse konfliktene uten blodsutgytelse, og da jeg fikk galileerne til å gå med på dette, kom jeg til Sepphoris.

22. Men innbyggerne i denne byen, som hadde bestemt seg for å fortsette sin allianse med romerne, ble redde da jeg kom, og de forsøkte å avlede meg ved et annet påfunn, for å befri seg fra redselen de befant seg i. Følgelig sendte de bud på Jesus, høvedsmannen for de røverne som var fengslet i Ptolemais, og lovte å betale ham en stor sum penger dersom han kunne komme med sine styrker som utgjorde åtte hundre mann for å kjempe sammen med oss. Og han gikk med på deres ønske på grunnlag av det de hadde lovet ham, og hadde stor lyst til å falle over oss når vi var uforberedt og ikke visste noe om dette på forhånd. Derfor sendte han bud til meg med ønske om å være fri til å komme og hilse meg. Da jeg hadde gitt ham denne tillatelsen, som jeg gav ham uten å vite noe om hans forræderske planer, tok han med seg sin røverflokk og skyndte seg av sted for å møte meg. Likevel lyktes ikke denne kjeltring-streken, for da han nærmet seg, var det en av hans menn som deserterte og kom til meg og fortalte meg hva han var i ferd med. Da jeg fikk vite det, dro jeg til markedsplassen og lot som om jeg ikke visste noe om hans forræderi. Jeg tok med meg mange bevæpnede galileere, samt noen fra Tiberias, og da jeg hadde gitt ordre om at alle skulle være på vakt, befalte jeg portvakten ikke å gi noen adgang uten Jesus, slik at når han kom med sine fremste menn, var de andre ikke med. Og i tilfelle de skulle prøve å tiltvinge seg adgang, skulle de bruke pisk mot dem for å stanse dem. De som hadde fått dette pålegget, gjorde det de var blitt befalt, og så kom Jesus inn sammen med noen få. Jeg beordret ham til å gi fra seg sine våpen øyeblikkelig, og sa til ham at hvis han ikke adlød, ville han være en død mann, og da ble han skrekkslagen, for han fikk se bevæpnede menn omkring seg på alle kanter. Han overgav seg straks, og da de som var med ham og ikke fikk komme innenfor,

fikk vite at han var grepet, stakk de av. Jeg kalte så Jesus til meg og fortalte ham at "jeg ikke var ukjent med den forræderske planen han hadde lagt mot meg, og jeg var heller ikke uvitende om hvem han var utsendt for, men at jeg ville tilgi ham det han allerede hadde gjort, dersom han ville angre dette og være tro mot meg heretter." Og jeg lot ham gå etter at han hadde lovt alt det jeg hadde bedt ham om, og gav ham fri til å dra tilbake til dem han tidligere hadde vært sammen med. Men jeg truet innbyggerne i Sepphoris med at dersom de ikke ville slutte med sin utakknemlige behandling av meg, ville jeg straffe dem så det holdt.

23. På den tiden var det to stormenn som var under kongens (Agrippas) myndighet, som kom til meg fra regionen Trachonitis. De hadde sine hester og våpen, og de hadde penger med seg. Og da jødene ville tvinge dem til å bli omskåret dersom de skulle bo sammen med dem, ville jeg ikke tillate at det skulle brukes makt mot dem,* og jeg sa til dem: "Enhver skal tilbe Gud etter sin egen overbevisning og ikke bli tvunget ved maktbruk. Og disse menn som er kommet til oss for å få beskyttelse, må ikke bli behandlet slik at de kommer til å angre på at de kom hit." Og da jeg hadde roet ned folket, sørget jeg for at mennene som kom til oss, skulle få alt det de ønsket og etter deres vante livsstil, og det i rikelig mål.

---

*Det er vel verdt å merke seg Josefus' mening: At alle skulle ha lov til å tilbe Gud etter sin egen samvittighet, og ikke bli tvunget i religiøse saker. Man kan derimot merke seg at resten av jødene fremdeles var tilhengere av å tvinge alle som var gift med jødinner til å bli omskåret og bli jøder, og de var rede til å utslette enhver som ikke ville gå med på dette. Se avsnitt 31 og Luk.9,54.

24. Nå sendte kong Agrippa en hær for at de skulle få makt over borgen Gamala, og satte over den Equiculus Modius. De styrkene som ble sendt var ikke tilstrekkelig til å omringe festningen, men de la seg foran i det åpne terrenget, og beseiret den. Men da timanns-føreren Ebutius, som befalte over mennene på sletten, hørte at jeg var i Simonias, en landsby i Galilea, om lag 12 kilometer unna, tok han hundre ryttere med seg om natten og en del fotsoldater, om lag to hundre, og fikk med seg innbyggerne i Gibea som hjelpestyrke, og kom til landsbyen der jeg var. Dermed slo jeg leir rett overfor ham, og han hadde et stort antall soldater. Ebutius prøvde å dra oss ned på sletten fordi han var så sterkt avhengig av sine ryttere, men vi ville ikke komme ned fordi han ville ha fordel av sine ryttere nede på sletten mot oss som var bare fotfolk. Derfor besluttet jeg å møte ham i slag der vi var. Nå gjorde Ebutius og hans folk tapper motstand en viss tid, men da han så at hans egen hest var ubrukelig på dette stedet, trakk han seg tilbake til Gibea, og han hadde mistet tre mann i kampen. Derfor forfulgte jeg ham direkte med to tusen væpnede menn. Og da jeg var ved byen Besara som lå innenfor Ptolemais' distrikt, men ca. 4 kilometer fra Gibea der Ebutius var, plasserte jeg mine væpnede menn utenfor landsbyen og gav ordre om at de skulle vokte passene nøye, slik at fienden ikke skulle kunne forstyrre oss før vi hadde fått båret bort kornet, som det var lagret en stor mengde av der. Det tilhørte dronning Berenice og var blitt samlet inn fra nabolandsbyene til Besara. Så jeg lastet mine kameler og esler, jeg hadde tatt med meg et stort antall av dem, og vi sendte kornet til Galilea. Da jeg hadde gjort dette, bød jeg Ebutius på kamp, men da han ikke ville stille opp fordi vi var kampklare og modige, endret jeg min marsjrute og fortsatte til Neapolitanus, fordi jeg hørte at han hadde lagt øde landet rundt Tiberias. Denne Neapolitanus var fører for et kavaleri, og hadde etter fullmakt fra fienden, oppsyn med Schytopolis, og da jeg hadde hindret ham i å påføre Tiberias mer skade, gikk jeg i gang med å ta meg av forholdene i Galilea.

25. Men da Johannes, sønn av Levi, som vi tidligere har fortalt, holdt til i Gischala, fikk vite hvordan alt hadde lyktes for meg, og at jeg var meget verdsatt av dem jeg hadde under meg, og at fienden hadde stor frykt for meg – var han svært utilfreds med det, fordi han var redd for at min velstand ville føre til hans ruin. Han la for dagen en bitter misunnelse og håpet på å kunne oppvigle dem som var under meg til å hate meg. Han ville gjøre ende på den velstanden jeg hadde, og forsøkte å overtale innbyggerne i Tiberias og Sepphoris som var de største byene i Galilea, til å gjøre opprør mot meg og gå over til hans parti. Han antok at også beboerne i Gabara ville ha den samme mening som de andre. Han fortalte dem at han ville være en bedre befalingsmann enn jeg. Folket i Sepphoris som ikke tilhørte noen av oss fordi de hadde valgt å underkaste seg romerne, gikk ikke med på hans forslag. Folket i Tiberias gikk slett ikke med på å starte noe opprør mot meg, men de ville gjerne være hans venner, mens innbyggerne i Gabara gikk over til Johannes, og det var Simon som overtalte dem til det. Han var både den fremste mannen i byen, og en spesiell venn og partner med Johannes. Det er sant at disse ikke åpent gikk inn for opprør fordi de hadde stor frykt for galileerne, og de hadde ofte opplevd gjensidig sympati hos meg. Likevel speidet de i det skjulte etter en passende anledning til å legge snarer for meg, og jeg kom virkelig i den største fare, og det skal beskrives i det følgende.

26. Det var noen dristige menn i landsbyen Dabaritta, som la merke til at kona til Ptolemeus som var kongens prokurator, skulle foreta en reise over den store sletten med et mektig følge, og med noen ryttere som livvakter. De skulle dra fra et land som var underlagt kongen og dronningen, og så fortsette inn i et område under romernes herredømme. De unge mennene overfalt dem plutselig og fikk Ptolemeus' kone til å flykte. De plyndret alle vognene, og så kom de til Tarcineæ med fire muldyr lastet med klær og annet utstyr, og vekten av det sølvet de hadde fått med seg var ikke lite, og dessuten var der fem hundre gullstykker. Nå hadde jeg tenkt å redde dette røvede godset for Ptolemeus som var min landsmann, for det er etter våre lover forbudt* å plyndre våre fiender. Derfor sa jeg til dem som brakte dette godset at det måtte bli tatt hånd om for å kunne selges, og verdien brukes til å gjenoppbygge Jerusalem. Men de unge mennene tok det meget ille opp at de ikke selv fikk noen del av tyvegodset som de hadde regnet med. Derfor gikk de rundt i nabolaget ved Tiberias og fortalte folket at jeg skulle forråde deres land til romerne, og at jeg brukte et forrædersk språk når jeg sa til dem at det som var røvet måtte tas hånd om til hjelp for gjenreisningen av Jerusalems murer, selv om jeg hadde bestemt meg for å gi tyvegodset tilbake til sin tidligere eier. De tok slett ikke feil når det gjaldt mine hensikter, og da jeg var gått klar av dem, sendte jeg bud på to av de fremste menn, Dassion og Janneus, sønn av Levi, som var blant kongens beste venner. Jeg befalte dem å ta hånd om tyvegodset og sende det til ham, og jeg truet dem med at jeg ville beordre dødsstraff dersom de røpet min befaling til noen annen person.

---

*Hvordan Josefus her kunne si at jødenes lov forbød dem "å plyndre selv deres fiender," mens vår Frelser bare kort tid før ham hadde omtalt den kjente setningen hos dem, "du skal elske din neste og hate din fiende," (Matt.5,43) er verd å undersøke nærmere. Jeg antar at Josefus, som nå i flere år hadde vært en ebjonittisk kristen, hadde lært denne tolkningen av Moseloven av Kristus, som han holdt for den sanne Messias, slik det fremgår av senere avsnitt. Selv om han ikke skulle ha lest Matteusevangeliet, ville han ha kunnet lese mye om den samme tolkningen i deres egne ebjonittiske skrifter eller nasareer-evangeliet. De karakterendringer av Josefus etter at han ble en kristen, har vi allerede sett flere eksempler på i hans livshistorie, avsn. 3, 13,15, 19, 21 og 23, og vi vil finne mange flere før vi er ferdige, og vi finner dem ellers i alle hans senere skrifter.

27. Hele Galilea var fylt med disse ryktene om at landet var i ferd med å bli forrådt av meg til romerne, og alle var forbitret på meg og rede til å få meg straffet. Innbyggerne i Taricheæ trodde også at de unge mennene hadde snakket sant, og overtalte min livvakt og mine bevæpnede menn til å forlate meg når jeg sov, og komme til hippodromen, for der å rådslå mot sin befalingsmann. Og da de hadde lyktes med det og kommet sammen, fant de en stor forsamling der allerede, og alle skrek og skrålte om å få brakt forræderen til sin vel fortjente straff. Det var Jesus, sønn av Sapphias, som ledet an i dette. Han regjerte i Tiberias, og han var en ond mann, og hadde en naturlig hang til å starte opprør og forstyrrelser. Han var en opprørsk person og en intrigemaker verre enn noen. Han tok Moseloven i sine egne hender og stilte seg midt iblant folket og sa: "Å, mine medborgere! Hvis dere ikke har lyst til å hate Josefus personlig, ha likevel aktelse for vårt lands lover som deres befalingsmann er i ferd med å forråde! Hat ham derfor av begge disse grunner, og bring denne mannen som har handlet så uforskammet, til den straffen han fortjener!"

28. Da han hadde sagt dette, og folkemengden åpent applauderte ham for det han sa, tok han med seg noen bevæpnede menn og skyndte seg av sted til der jeg holdt hus, som om han straks ville drepe meg, samtidig som jeg var helt ubevisst inntil opprøret startet, for på grunn av alt det strevet jeg hadde hatt, var jeg falt i dyp søvn. Men Simon, som var min livvakt og den eneste personen som var hos meg, og så den voldsomme aksjonen borgerne gjorde mot meg, vekket meg og fortalte meg om den faren jeg var i, og ba meg drepe meg selv slik at jeg skulle lide en tapper død som general, før mine fiender kom og ville tvinge meg til det, eller å bli drept av dem. Slik diskuterte han med meg, men jeg overgav mitt liv til Gud, og skyndte meg ut til folkemengden.

Jeg tok på meg en svart kledning, og festet et sverd over nakken, og gikk på denne spesielle måten til hippodromen hvor jeg tenkte at ingen av mine motstandere ville møte meg. Slik kom jeg plutselig på dem og falt ned på jorden, la meg flat og fuktet jorden med mine tårer. Da ble jeg for dem gjenstand for medfølelse, og da jeg merket forandringen hos folkemengden, prøvde jeg å splitte deres oppfatninger før de bevæpnede mennene kom tilbake fra mitt hus. Derfor tilsto jeg at jeg hadde vært så ond som de hadde ment at jeg var, men likevel bønnfalt jeg dem om først å få informere dem om hvorfor jeg hadde holdt tilbake pengene som kom inn etter plyndringen, og at de deretter kunne drepe meg hvis de ønsket det. Men da folkemengden ba meg om å tale, kom de bevæpnede mennene tilbake og sprang til for å drepe meg. Da ba folket dem om å holde hendene i ro, og dermed gav de etter, for de forventet at jeg skulle si at jeg holdt pengene tilbake for kongen, noe som ville bli oppfattet som forræderi, og så skulle de få tillatelse til å drepe meg.

29. Da det ble stille i folkemengden, talte jeg slik til den: "Å, mine landsmenn! Jeg nekter ikke å dø dersom rettferdigheten krever det. Men jeg har et brennende ønske om å fortelle dere sannheten i denne sak før jeg dør, for da jeg vet at deres by (Taricheæ) var en gjestfrihetens by, bebodd av utallige menn som hadde forlatt sine hjemland, og kommet hit for å få del i deres velstand, uansett hvordan den skulle være, så var det min hensikt å bygge murer omkring den for disse pengene som dere er så sinte på meg for, enda de skulle brukes på deres egne murer." Da jeg hadde sagt dette skrek både folket fra Taricheæ og de fremmede – "de takket meg og ønsket at jeg skulle være ved godt mot," selv om galileerne og folket i Tiberias fortsatte med sitt raseri mot meg, samtidig som det brøt ut en tumult blant dem. Noen

truet med å drepe meg, og andre sa at jeg ikke skulle bry meg om dem, for de aksepterte det jeg hadde sagt, og de dro hjem, hver til sitt hus. Slik unngikk jeg denne faren og håpløsheten jeg allerede har fortalt om, og jeg dro tilbake til mitt eget hus i følge med mine venner, og for øvrig med tjue bevæpnede menn.

30. Men disse bandittene og andre urostiftere fra tumulten, som var redde for sine egne skinn for at jeg skulle straffe dem for det de hadde gjort – tok seks hundre bevæpnede menn med, og kom til min bolig for å sette fyr på den. Da jeg fikk vite om denne ugjerningen, tenkte jeg at det var uverdig å stikke av, og jeg bestemte meg for å utsette meg selv for fare og handle ut fra tapperhet, så jeg beordret at dørene skulle lukkes, og jeg gikk opp i det øverste rom, og krevde at de skulle sende inn noen av sine menn for å motta pengene fra plyndringen. Jeg sa til dem at de ikke hadde noen grunn til å være sinte på meg, og da de hadde sendt inn en av de modigste, sørget jeg for at han ble kraftig pisket, og jeg befalte at en av hans hender skulle kuttes av og henges om halsen på ham, og i denne tilstand ble han sendt ut til dem som hadde sendt ham. Min fremgangsmåte forskrekket dem voldsomt, og de ble livredde for at de selv skulle bli behandlet på samme måten dersom de fortsatt ble der. De trodde at jeg hadde flere bevæpnede menn i huset enn de selv hadde. De stakk av øyeblikkelig, mens jeg ved denne strategien unngikk deres neste forræderske anfall mot meg.

31. Men det var fremdeles noen som oppviglet folkemengden mot meg, og sa at disse stormenn som tilhørte kongen ikke skulle få leve, dersom de ikke ville forandre sin religion slik at den ble slik som hos dem de hadde søkt tilflukt hos. De talte nedsettende om dem også, og sa at de var trollmenn og derfor hadde fått romerne på nakken. På denne måten ble folkemengden lurt, for dette lød ganske plausibelt og passet godt til deres egne forestillinger, og de gikk straks på den. Men da jeg fikk vite om dette, instruerte jeg folkemengden på ny om at de som hadde søkt tilflukt hos dem ikke måtte forfølges. Jeg lo også av påstanden om trolldomskunst,* og fortalte dem at romerne ikke ville opprettholde en styrke på titusener av soldater dersom de kunne beseire sine fiender ved hjelp av trollmenn. Da jeg sa dette, samtykket folket for en stund, men de kom tilbake litt senere fordi de var blitt oppviglet av noen onde mennesker mot disse stormennene, og ikke bare det – de gjorde også et anfall mot huset der de bodde i Taricheæ, for å ta livet av dem. Jeg var redd for at ingen ville søke tilflukt i denne byen etter en så fryktelig forbrytelse. Jeg møtte derfor selv opp sammen med noen andre, ved huset der disse stormennene bodde, låste dørene, og fikk laget en kanal fra huset ned til innsjøen, og fikk tak i en båt som vi gikk ombord i, og seilte til utkanten av Hippos. Jeg betalte dem for hestene, for jeg kunne ikke ta med hestene ved denne flukten. Så tok jeg avskjed med dem, og ba dem innstendig at de måtte være tapre i denne nøden som de var blitt utsatt for. Selv var jeg også svært trist over å måtte utsette disse som hadde søkt tilflukt hos meg, til å bo i fiendeland. For jeg ville foretrekke at det var bedre at de skulle omkomme blant romerne, enn at det skulle skje i et land som var under min jurisdiksjon. Men etter hvert kom de seg unna, og kong Agrippa tilgav dem deres forseelser, og dette er avslutningen på fortellingen om disse mennene.

---

*Her kan vi merke oss den vulgære jødiske oppfatningen om trolldom, der vår Josefus var vis nok til ikke å ta hensyn til den.

32. Men innbyggerne i Tiberias skrev til kongen og krevde at han skulle sende dem tropper som var sterke nok til å forsvare landet, for de ønsket å gå over til ham. Dette skrev de til ham, men da jeg kom til dem, ønsket de at jeg skulle bygge opp murene deres slik jeg hadde lovet dem, for de hadde hørt at murene i Taricheæ allerede var blitt bygd. Følgelig gikk jeg med på deres forslag, og da jeg hadde gjort forberedelser for hele byggverket, beordret jeg arkitektene til å sette i gang. Men tredje dagen etter at jeg var kommet til Taricheæ som var om lag seks kilometer fra Tiberias, falt det seg slik at noen romerske ryttere ble oppdaget underveis, ikke langt fra byen, og det ble antatt at styrkene var kommet fra kongen. Dermed ropte de til dem og hevet sin røst for å prise kongen, samtidig som de rakket ned på meg. Da kom det en løpende mot meg og fortalte meg hva de var i ferd med, at de hadde bestemt seg for å gjøre opprør mot meg. Da jeg fikk høre dette, ble jeg kraftig alarmert, for jeg hadde allerede sendt bort mine væpnede menn fra Taricheæ til deres hjembyer fordi det var sabbat neste dag. Jeg ville ikke at vårt folk skulle bli forstyrret på denne dagen av en mengde soldater. Alltid når jeg oppholdt meg i den byen, brydde jeg meg ikke om å ha med meg livvakt, for jeg opplevde ofte beviser på innbyggernes troskap mot meg. Nå hadde jeg ikke med meg mer enn syv menn med våpen i tillegg til mine venner, og jeg var i tvil om hva jeg skulle gjøre, for dagen var nesten gått, og jeg syntes ikke det passet seg å kalle tilbake mine egne tropper, for om de hadde vært her, ville jeg ikke kunnet bruke våpnene den neste dag – selv om det hadde vært meget nødvendig – fordi det var forbudt ifølge våre lover. Og hvis jeg skulle ha tillatt folket i Taricheæ, samt de fremmede å forsvare byen, innså jeg at det ikke ville være tilstrekkelig, og jeg forsto at jeg ble nødt til å utsette min assistanse en god stund, for jeg tenkte med meg selv at de styrkene som kom fra kongen ville forhindre meg i dette, og at jeg ville bli drevet ut av byen. Jeg overveide derfor hvordan jeg skulle komme klar av disse styrkene ved en strategisk plan, og derfor plasserte jeg straks mine mest betrodde venner i Taricheæ ved portene, for at de skulle holde utkikk med dem som gikk ut. Jeg kalte også til meg familiene, og ba enhver av dem å få tak i en båt*, og å gå ombord i den, og få med seg en skipper, og være med ham til byen Tiberias. Jeg gikk også ombord i en av disse båtene sammen med mine venner og de omtalte sju bevæpnede menn og seilte til Tiberias.

---

*I dette avsnittet samt i det 18. og 33. blir disse små fartøyene som seilte på Galileasjøen kalt av Josefus Νηες, og Πλοια, og ΣκαΦαι, dvs. ganske enkelt *skip*, slik at vi ikke behøver å undre oss over at våre evangelister som kalte dem *skip*, ikke behøvde å kalle dem *båter* som noen gjør. Deres antall var i alt 230, noe vi har fra andre kilder. (*Jødenes kriger*, b. 2, kap.21, avsn.8)
(Oversetteren har i teksten likevel brukt ordet *båt*, fordi Whiston refererer til King James-bibelen fra 1611 der det heter *ship*.)

33. Men da folket i Tiberias nå skjønte at det ikke kom noen tropper fra kongen, og de fikk se at det var en mengde båter på sjøen, ble de redde for hva som skulle skje med byen deres, og var skrekkslagne over de mange menn de så i båtene, og dermed ombestemte de seg og la fra seg våpnene og møtte meg sammen med sine koner og barn. De tiljublet meg og roste meg, for de innbilte seg at jeg ikke visste om deres hensikter, at de hadde vært imot meg, så de overtalte meg til å spare byen. Men det var ikke nok, for jeg gav ordre til at skipperne på båtene skulle kaste anker i god avstand fra land, slik at folket i Tiberias ikke skulle oppdage at det ikke var menn om bord i båtene. Jeg irettesatte dem for deres dumhet, og at de skulle være så ustadige at de skulle gjøre opprør og svikte sin troskap mot meg uten noen rimelig grunn. Men jeg forsikret dem at jeg ville tilgi dem fullstendig dersom de ville sende til meg ti av oppviglerne blant folkemassen, og da de straks gikk med på mitt forslag og

sendte dem til meg, satte jeg dem om bord i en båt og sendte dem av sted til Taricheæ og beordret dem satt i fengsel.

34. Og ved denne strategien fikk jeg etter hvert senatet i Tiberias i min makt, og sendte dem til den før nevnte byen med mange av de fremste menn fra folket, og de sistnevnte var ikke færre enn de førstnevnte. Og da folkemengden så hvilke problemer de hadde påført seg selv, ba de meg om å straffe anstifteren av dette opprøret. Hans navn var Clitus, en ung mann, dristig og rask i sine foretagender. Da jeg ikke syntes det var i tråd med gudsfrykt å dømme noen av mitt eget folk til døden, fant jeg det likevel nødvendig å straffe ham, og jeg befalte Levi, en av mine livvakter å gå til ham og kutte av en av Clitus' hender. Men da han var redd for å forlate båten på grunn av folkemengden, ville jeg ikke at soldatens engstelse skulle bli synlig for folket i Tiberias, og derfor kalte jeg selv Clitus til meg og sa til ham: "Siden du fortjener å miste begge dine hender for din utakknemlighet mot meg, så skal du være din egen bøddel, og hvis du nekter, må du lide en verre straff." Og da han intenst bønnfalt meg om å spare ham én av hans hender, var det med stor vanskelighet at jeg benådet ham. For så å unngå tapet av begge hendene, tok han villig opp sverdet og kuttet av sin venstre hånd, og dette ble enden på opprøret.

35. Etter at jeg var dratt til Taricheæ skjønte mennene i Tiberias hvilken strategi jeg hadde brukt mot dem, og de beundret meg for hvordan jeg hadde gjort ende på deres tåpelige opprør, uten at det ble utgytt blod. Men nå hadde jeg sendt bud på noen av folkemengden i Tiberias og fått dem ut av fengsel, der iblant Justus og hans far Pistus og lot dem spise aftens med meg. Under måltidet sa jeg at jeg visste at romernes makt var større enn noen andre, men jeg unnlot å si det offentlig, på grunn av røverne. Derfor rådde jeg dem til å gjøre som jeg, å vente på en passende anledning og ikke være urolig over at jeg var deres befalingsmann, for de kunne ikke vente at en annen ville vise den samme moderasjon som jeg hadde gjort. Jeg gjorde også Justus oppmerksom på hvordan galileerne hadde hugget hendene av bror hans før jeg rakk å komme til Jerusalem på grunn av en anklage mot ham, som om han var en kjeltring og skulle ha forfalsket noen brev. Jeg minnet ham også om hvordan folket i Gamala i et opprør mot babylonierne drepte Chares som var Filips slektning etter at han hadde reist, og dessuten hvordan de klokelig hadde straffet med døden Jesus som var gift med søster til broren Justus. Da jeg hadde sagt dette til dem ved kveldsmaten, gav jeg morgenen etter ordre om at Justus og alle de andre som var i fengsel skulle løslates og sendes bort.

36. Men før dette skjedde det at Filip Jacimus' sønn gikk ut av borgen Gamala, da dette hendte: Da Filip fikk vite at Varus var avsatt fra sitt styre av kong Agrippa, og at Equiculus Modus som var hans gamle venn og medarbeider, var kommet for å etterfølge ham, skrev han til ham og fortalte hvordan lykken hadde snudd seg for ham, og ba ham om å videresende brevene til kongen og dronningen. Da nå Modius fikk disse brevene, ble han overmåte glad, og videresendte dem til kongen og dronningen som da var i nærheten av Berytus. Men da kong Agrippa visste at historien om Filip var falsk, for det var blitt fortalt rykter om at jødene hadde startet krig mot romerne, og at Filip hadde vært deres anfører, så sendte han noen ryttere for å føre Filip til ham, og da han var kommet, hilste han ham meget høflig, og viste ham de romerske offiserene, og sa at dette var den mannen som ryktet fortalte var i opprør mot romerne. Han ba ham også om å ta noen ryttere med seg og skynde seg

til borgen Gamala, og hente ut derfra hele sitt innbo, og så tilbakeføre babylonerne til Batanea. Han påla ham også å passe nøye på at ingen av undersåttene skulle finne på noe renkespill. Etter å ha fått disse direktivene fra kongen, skyndte han seg å utføre det han var pålagt.

37. Nå var det en mann som het Josef, sønn av en kvinnelig lege, som oppviglet en stor gruppe unge menn som sluttet seg til ham. Han henvendte seg uforskammet til de fremste menn i Gamala, og overtalte dem til å gripe til våpen og gjøre opprør mot kongen, og inngav dem håp om å oppnå frihet på denne måten. Og noen ble tvunget til å gjøre tjeneste, og de som ikke lystret, ble drept. De drepte også Chares, og med ham Jesus som var en av hans slektninger, bror av Justus fra Tiberias, som vi før har omtalt. De som var i Gamala skrev også til meg og ba om at jeg skulle sende dem styrker og arbeidere til å gjenreise murene i byen deres, og jeg avslo heller ikke deres anmodning. Regionen Gaulanitis gjorde også opprør mot kongen, så langt som helt til landsbyen Solyma. Jeg bygde også en mur rundt Seleucia og Soganni, som av naturlige grunner er meget sterke. Videre forskanset jeg flere landsbyer i øvre Galilea, selv om de var omgitt av fjell. De heter Jamnia, Meroth og Achabare. I nedre Galilea forskanset jeg byene Taricheæ, Tiberias, Sepphoris og landsbyene, hulen i Arbela, Bersobe, Selamin, Jotapata, Capharecho, Sigo, Japha og Taborfjellet.* Jeg la også opp en stor mengde korn på disse stedene, og dessuten våpen, for å sikre dem for fremtiden.

38. Men det hatet som Johannes, Levis sønn, bar på mot meg, ble mer og mer voldsomt, og han tålte ikke å se på at jeg hadde fremgang. Derfor bestemte han seg for at han ville gjøre det av med meg, og han bygde murene i Gischala som var hans fødested. Så sendte han sin bror Simon, og Jonatan, sønn til Sisenna, samt om lag hundre bevæpnede menn til Jerusalem, til Simon, Gamaliels** sønn, for å overtale ham til å få folket i Jerusalem til å frata meg administrasjonen over galileerne, og at de skulle gi sitt samtykke til at han fikk makt til dette. Denne Simon var fra Jerusalem, og av en fornem familie i fariseerpartiet. De regnes som overlegne i kunnskap om landets lover fremfor andre. Han var en mann med stor visdom og forstand, og dyktig til å ordne opp i offentlige saker når det oppsto vanskeligheter. Han var også en av Johannes' venner og partnere, men på den tiden var han i konflikt med meg. Da han var blitt oppfordret til dette, overtalte han en av overprestene, Ananus, og Jesus, Gamalas sønn, og noen andre av den samme opprørsgruppen, til å gjøre det av med meg siden jeg nå var blitt så stor. Jeg måtte ikke ignoreres, da jeg opphøyde meg selv til herlighet, og han sa at det ville være til gagn for galileerne at jeg ble avsatt fra makten der. Ananus og hans venner ville heller ikke at de skulle dryge i denne saken, for at jeg ikke skulle få kjennskap til den, og derfor komme og overfalle byen med en stor hær. Dette var Simons råd, men overpresten Ananus viste dem at dette ikke var noen enkel sak fordi mange av overprestene og folkets stormenn bar vitnesbyrd om at jeg hadde handlet som en utmerket fører, og at det var nidingsverk å anklage noen som de ikke hadde noe å bebreide.

39. Da Simon hørte at Ananus sa dette, ønsket han at budbringerne skulle dekke over saken og ikke la mange få kjennskap til den, av den grunn at han ville få Josefus hurtig fjernet fra Galilea. Så tilkalte han Johannes' bror (Simon) og påla ham å sende gaver til Ananus og hans venner, for å få ham til å forandre mening. Og Simon lyktes i det lange løp med å oppnå sitt mål, fordi Ananus og de som var med ham ble bestukket, og gikk med på å slippe meg ut i Galilea uten å gjøre det de holdt

på med, kjent for befolkningen. Følgelig sendte de av sted lærde menn av fornem familie. To av disse var fra befolkningen, Jonathan*** og Ananias som tilhørte fariseerne, mens den tredje, Jozar var av presteslekt, og Simon, den siste av dem, var den yngste av overprestene. Disse fikk i oppgave, når de kom i kontakt med folkemengden i Galilea, å spørre dem om grunnen til at de var så glad i meg? Og hvis de sa at det var fordi jeg var født i Jerusalem, skulle de si at der var de også født. Og hvis de skulle si at det var fordi jeg var vel bevandret i deres lover, så skulle de svare at de heller ikke var ukjent med landets styre og stell, og hvis de skulle si at det var fordi jeg var prest, så skulle de si at det var to av dem også.

---

*En del av forskansningene på Taborfjellet kan være de som ennå finnes, og som nylig ble sett av Mr. Maundrel. Se hans *Travels*, s. 112.

** Denne Gamaliel kan være den samme som nevnes av rabbinerne i Mishna, i Juchasin og i Porta Mosis, som man kan se i de latinske notatene. Han kan også være den Gamaliel II, hvis bestefar var Gamaliel I, som er nevnt i Ap.gj.5,34, og ved hvis føtter Paulus var oppdratt, Ap.gj.22,3. Se *Prid*. for året 449.

***Denne Jonathan er også tatt med i de latinske notatene, som den samme som er nevnt av rabbinerne i Porta Mosis.

40. Da de nå hadde gitt Jonatan og de som fulgte ham, sine instrukser, gav de dem førti tusen drakmer fra den offentlige kasse, men da de hørte at det var en galileer som oppholdt seg i Jerusalem, som het Jesus og hadde med seg en flokk på seks hundre væpnede menn, sendte de bud på ham og gav ham betaling for tre måneder, med ordre om å følge Jonathan og hans menn, og adlyde dem. De gav også penger til tre hundre menn som var borgere av Jerusalem for å ha kontroll med dem alle, og beordret dem til å følge utsendingene. Og da de hadde samtykket og var klar til å marsjere, gikk Jonathan og hans menn ut med dem, fulgt av Johannes' bror og hundre bevæpnede menn. De hadde fått denne ordren: Dersom jeg frivillig la ned våpnene, skulle de sende meg levende til Jerusalem, men hvis jeg nektet, skulle de drepe meg uten frykt, for slik var befalingen. De skrev også til Johannes for at han skulle gjøre seg klar til å slåss mot meg, og de gav ordrer til innbyggerne i Sepphoris, Gabara og Tiberias om å sende hjelpetropper til Johannes.

41. Da nå min far skrev en beretning om dette fordi Jesus, Gamalas sønn, som var til stede i rådet, og var min venn og medarbeider, hadde fortalt ham om det, ble jeg svært fortvilt. Jeg skjønte at mine medborgere var så utakknemlige mot meg at de av avindsyke gav ordre om at jeg skulle drepes, og min far anmodet meg innstendig om å komme til ham, for han lengtet etter å se sin sønn før han døde. Jeg underrettet mine venner om disse ting, og at jeg skulle forlate landet om tre dager for å dra hjem. Da de hørte det, ble de meget bedrøvet, og med tårer i øynene oppfordret de meg til ikke å gå fra dem så de ble ødelagt, for det trodde de at de ville bli dersom jeg skulle bli fratatt kommandoen over dem. Men da jeg ikke fulgte deres anmodning, men gikk inn for min egen sikkerhet, ble galileerne livredde for følgene av at jeg dro min vei, og sendte budbringere over hele Galilea for å informere om min beslutning om å forlate dem. Da de etter hvert fikk vite om dette, kom de sammen i store antall fra alle deler av landet med sine koner og barn. Og det så ut for meg at de ikke gjorde dette fordi de hadde sympati med meg, men fordi de var redde for seg selv. For da jeg var sammen med dem, trodde de at de ikke skulle lide noen overlast. Derfor kom de sammen på den store sletten der jeg bodde, som het Asochis.

42. Men den natten fikk jeg en vidunderlig drøm. Da jeg hadde gått til sengs, bedrøvet og fortvilt som jeg var, syntes jeg å se en person foran meg* som sa: "Å, Josefus! Hold opp med å plage din sjel, og legg bort all frykt, for det som nå plager deg vil gjøre deg stor, og på alle måter lykkelig, for du skal ikke bare komme over disse vanskelighetene, men mange flere med stor suksess. Ikke la deg underkue, men husk at du skal kjempe med romerne." Da jeg hadde hatt denne drømmen, sto jeg opp for å gå ned på sletten. Da nå hele mengden av galileere med kvinner og barn fikk se meg, kastet de seg ned på sine ansikter, og med tårer i øynene bønnfalt de meg om ikke å forlate dem slik at de ble utsatt for fiendene, og at heller ikke landet skulle bli påført skade av dem. Men da jeg ikke gav etter for deres bønner, ba de meg avlegge éd på at jeg ville stå ved deres side. De hadde en mengde bebreidelser mot folket i Jerusalem fordi de ikke ville unne landet deres fred.

*Dette regner jeg for den første av Josefus' bemerkelsesverdige eller guddommelige drømmer, som forutså de store ting som skulle skje etterpå. Les mer om dette i notatet til *Jødenes oldtid.* bok 3, kap.8, avsn.9. Det andre står i *Jødenes kriger*, b.3, kap.8, avsn.3,9.

43. Da jeg hørte dette og så folkets bedrøvelse, fikk jeg medfølelse med dem og kom nærmere. Jeg trodde at jeg var i største livsfare på grunn av en så stor folkemengde, men jeg sa at jeg ville forbli hos dem. Jeg gav ordre om at fem tusen av dem skulle møte bevæpnet hos meg, og ha med seg forsyninger. Resten sendte jeg hjem, og da fem tusen var møtt opp, tok jeg dem, sammen med tre tusen soldater som var med meg fra før, samt åtti ryttere, og marsjerte til landsbyen Chabolo, som lå i området til Ptolemais, og der samlet jeg mine styrker. Jeg lot som om jeg gjorde meg klar til å kjempe med Placidus, som kom med to avdelinger med fotfolk og en tropp ryttere, sendt dit av Cestius Gallus for å brenne ned landsbyene i Galilea som lå i nærheten av Ptolemais. Da de kastet opp en voll foran byen Ptolemais, slo også jeg leir i en avstand av om lag 12 kilometer fra landsbyen. Nå sendte vi ut våre stridskrefter som om vi ville kjempe, men gikk ikke lenger enn til forpost-fekting i god avstand, for da Placidus merket at jeg var innstilt på slag, ble han redd og unngikk det, men han forlot ikke nabolaget til Ptolemais.

44. Omkring på denne tiden kom Jonathan og hans med-utsendte. Som sagt var de sendt av sted av Simon og overpresten Ananus, og Jonathan spekulerte på hvordan han skulle fange meg ved forræderi, for han turte ikke opptre åpent mot meg. Derfor skrev han følgende epistel til meg: "Jonathan og de som er med ham, og er sendt av folket i Jerusalem til Josefus, sender sin hilsen. Vi er utsendt av Jerusalems stormenn som har hørt at Johannes fra Gischala har lagt ut mange snarer for deg, for at vi skal refse ham og oppfordre ham til heretter å være din undersått. Vi ønsker også å drøfte med deg om våre felles saker, og hva som er riktig å gjøre. Vi ber deg derfor å skynde deg å komme til oss og bare ta noen få menn med deg, for denne landsbyen vil ikke kunne romme et stort antall soldater." Slik skrev de, og forventet én av to ting, at jeg skulle komme uten væpnede menn slik at de hadde meg i sin makt, eller hvis jeg kom med en masse folk, skulle de dømme meg som en offentlig fiende. Det var en rytter som brakte brevet, en mann som ellers hadde vært modig, og hadde tjent i hæren under kongen. Han kom i den andre timen på natten da jeg holdt selskap sammen med mine venner og lederen for galileerne. Denne mannen tilkalte jeg etter at min tjener hadde fortalt meg at en jødisk rytter var ankommet, men han hilste meg ikke, men holdt frem brevet og sa: "Dette brevet er blitt sendt deg fra dem som er kommet fra Jerusalem. Skriv straks et svar på brevet, for jeg er nødt til å vende tilbake med én gang." Nå kunne ikke gjestene annet enn å undre seg over

soldatens freidighet. Men jeg ba ham om å sette seg ned å spise sammen med oss, men da han nektet det, holdt jeg brevet i mine hender som om jeg hadde mottatt det, og begynte å samtale med de andre gjestene om andre saker. Men noen få timer senere reiste jeg meg opp, og da jeg hadde avløst de andre for at de skulle gå og legge seg, ba jeg kun fire av mine nærmeste venner om å bli, og befalte min tjener om å skaffe noe vin. Så åpnet jeg brevet slik at ingen så det, og jeg forsto straks hensikten med hvorfor det var skrevet, og deretter forseglet jeg det igjen, og holdt det i hånden og lot som om jeg ikke hadde lest det. Jeg gav beskjed om at tjue drakmer skulle gis til soldaten som betaling for hans reise, og da han tok pengene, takket han. Jeg skjønte at han var glad i penger, og at han kunne kjøpes på denne måten, og jeg sa til ham: "Hvis du vil drikke sammen med oss, skal du få en drakme for hvert glass du drikker." Han gikk gladelig med på forslaget og drakk en god del vin for å få mer penger, og til slutt var han så full at han ikke lenger kunne holde på den hemmeligheten han var betrodd, men åpenbarte den uten spørsmål. Det vil si at en forrædersk plan var lagt mot meg, og at jeg var dømt til døden av dem som hadde sendt ham. Da jeg hørte dette, skrev jeg dette svaret til Jonathan:

"Josefus til Jonathan og dem som er med ham, sender denne hilsen. Da jeg har fått vite at dere er ved god helse og kommet inn i Galilea, gleder det meg, og spesielt fordi jeg nå kan frasi meg alle offentlige oppgaver for å legge dem i deres hender, slik at jeg kan dra tilbake til mitt hjemland. Det har lenge vært mitt ønske, og jeg bekjenner at jeg ikke bare vil komme til dere så langt som til Xaloth (Nedre Galiea), men lenger, og det uten deres befalinger. Men jeg ber dere om å unnskylde meg fordi jeg ikke kan gjøre det nå, fordi jeg er i ferd med å følge bevegelsene til Placidus, som planlegger å gå inn i Galilea, og det er jeg opptatt med her i Chalobo. Derfor ber jeg dere om å komme hit til meg når dere får dette brevet. Farvel."

45. Da jeg hadde skrevet dette og gitt brevet til soldaten som skulle bringe det, sendte jeg med ham tretti meget pålitelige galileere, og instruerte dem om å hilse utsendingene, men ikke si noe annet til dem. Jeg gav også ordre til så mange av mine bevæpnede menn som jeg kunne stole på, at de skulle dra av sted med de andre, og hver skulle følge den han skulle passe på, slik at det ikke skulle foregå noen samtale mellom dem jeg hadde sendt og dem som var med Jonathan. Så dro disse menn (til Jonathan). Men da Jonathan og hans menn hadde mislyktes i dette sitt første forsøk, sendte de meg et nytt brev med følgende innhold:

"Jonathan og de som er med ham, til Josefus, sender sin hilsen. Vi krever at du kommer til oss til landsbyen Gabaroth på den tredje dag uten bevæpnede menn, slik at vi kan få høre hva du anklager Johannes fra Gischala for."

Da de hadde skrevet brevet, hilste de galileerne som jeg hadde sendt. Budbringerne kom så til Japha, som var den største landsbyen i hele Galilea, omgitt av kraftige murer, og med et stort antall innbyggere. Der ble de møtt av en stor folkemengde, med kvinner og barn som ropte høyt til dem og ønsket at de skulle forsvinne og ikke misunne dem deres utmerkede befalingsmann. Jonathan og hans menn ble kraftig provosert av dette skrålet, selv om de ikke turte åpent vise sitt sinne, så de svarte dem ikke, men dro av sted til andre landsbyer. Men på de andre stedene ble de møtt med de samme tilropene: "Ingen skulle overtale dem til å anta noen annen befalingsmann enn Josefus." Derfor dro Jonathan og hans partnere bort derfra uten å lykkes, og kom til Sepphoris, som er den største byen i Galilea. Mennene i byen, som

foretrakk å holde seg til romerne, møtte dem faktisk, men ingen roste eller rakket ned på meg, og da de kom ned fra Sepphoris til Asochis, skrek folket imot dem slik som de hadde gjort i Japha, men da klarte de ikke å holde seg lenger, men beordret mennene med våpen som var med dem til å slå til dem med klubber. Og da de kom til Gabara, møtte Johannes dem med tre tusen bevæpnede menn, men da jeg av deres brev hadde forstått at de var bestemt på å krige mot meg, sto jeg opp fra Chabolo, også med tre tusen væpnede menn, men etterlot i leiren en av mine mest pålitelige venner og kom til Jotapata for å være i nærheten av dem, og det ikke mer enn ca. 8 kilometer. Herfra skrev jeg til dem: "Hvis dere absolutt vil at jeg skal komme til dere, så vet dere at det er to hundre og førti byer og landsbyer i Galilea. Jeg vil komme til hvilken som helst av dem dere måtte ønske, unntatt Gabara og Gischala, for den ene er Johannes' fødeby, og den andre står i et forbund og vennskapsforhold med ham."

46. Da Jonathan og hans folk hadde mottatt dette brevet, skrev de ikke flere svarbrev til meg, men sammenkalte et råd av sine venner, og tok med Johannes i rådslagingen, og drøftet hvordan de skulle angripe meg. Johannes mente at de skulle skrive til alle byene og landsbyene i Galilea, for det måtte da finnes én eller to personer i hver av dem som var uenig med meg, og at de skulle bli invitert til å komme og gå imot meg som en fiende. Han ville også at de skulle sende denne resolusjonen til Jerusalem slik at borgerne der også skulle stadfeste den når de fikk vite at jeg var blitt dømt som en fiende av galileerne. Han sa også at når dette var gjort, da ville også de galileerne som var gunstig innstilt mot meg, svike meg på grunn av frykt. Da Johannes hadde gitt dem dette råd, syntes de godt om det. Jeg ble også kjent med denne affæren om lag den tredje time på natten, av en som het Saccheus som hadde tilhørt dem, men nå hadde desertert og kom over til meg, og han fortalte meg hva de var i ferd med, så jeg skjønte at jeg ikke hadde noen tid å miste. Derfor gav jeg ordre til Jakob, en av mine bevæpnede vaktmenn som jeg stolte på, om å ta med seg to hundre mann og vokte passene mellom Gabara og Galilea, og gripe dem som passerte, og sende dem til meg, spesielt de som hadde brev med seg. Jeg sendte også Jeremias selv, en av mine venner med seks hundre væpnede menn for å vokte veiene som gikk fra dette landet til Jerusalem, og jeg påla ham å anholde enhver som hadde brev med seg, og holde dem fast på stedet, og å sende brevene over til meg.

47. Da jeg hadde pålagt dem dette, befalte jeg dem å ta med sine våpen og tre dagers forsyninger, og holde seg hos meg neste dag. Jeg delte også dem som var hos meg i fire avdelinger, og bestemte at de mest pålitelige skulle være min livvakt. Jeg innsatte også hundremannsførere, og påla dem å sørge for at ingen soldat som de ikke kjente, skulle blande seg inn med dem. På den femte dagen da jeg var i Gabaroth, fant jeg at hele sletten utenfor landsbyen var oppfylt av bevæpnede menn som var kommet fra Galilea for å hjelpe meg. Mange andre fra folkemengden, også fra landsbyen fulgte meg, men straks jeg hadde stilt meg opp for å tale til dem, gjorde de alle en akklamasjon og kalte meg sin velgjører og landets frelser. Og da jeg hadde gitt uttrykk for min anerkjennelse og takket dem for deres hengivenhet til meg, rådet jeg dem til ikke å gi seg i kamp med noen,* heller ikke å plyndre landet, men sette opp sine telt på sletten og være tilfreds med den provianten de hadde med seg, for min plan var å bilegge disse stridighetene uten blodsutgytelse. Så skjedde det samme dagen at de som var utsendt av Johannes med brev, ble anholdt av de

vaktene jeg hadde satt ut ved veiene, så mennene selv ble holdt fast på stedet ifølge mine ordrer. Men brevene fikk jeg, og de var fylt med bakvaskelser og løgner, og jeg planla å falle over disse mennene uten å fortelle om brevene til noen.

48. Straks Jonathan og hans menn fikk høre om min ankomst, tok de med seg alle sine venner, samt Johannes, og trakk seg tilbake til Jesus' hus, som virkelig var et stort slott og ikke ulikt en festning, og de førte hemmelig inn en gruppe bevæpnede menn. De stengte alle dører unntatt én som de holdt åpen, og de forventet at jeg skulle ta av fra veien og komme og hilse dem. De hadde faktisk gitt beskjed til de bevæpnede menn at ingen utenom meg skulle få komme inn. Ved at de andre ble utenfor, skulle de få meg i sin makt, men de ble lurt i sine forventninger, for jeg skjønte at de hadde lagt feller for meg. Straks jeg var kommet av sted på reisen, tok jeg losji like overfor dem og lot som jeg sov, slik at Jonathan og hans parti, som trodde at jeg sov, skyndte seg ned til sletten for å overbevise folket om at jeg var en dårlig guvernør. Men saken gikk ikke slik, for da de viste seg, kom det straks et rop fra galileerne som uttrykte sin godhet for meg som deres fører, og de skrek mot Jonathan og hans partnere fordi de hadde kommet til dem, til tross for at de ikke hadde lidd noen overlast, men som om de ville kullkaste deres lykkelige tilværelse, og de forlangte at de uansett skulle dra tilbake igjen, for de ville aldri la seg overtale til å skaffe seg noen annen fører enn meg. Da jeg fikk høre dette, var jeg ikke redd for å gå ned midt iblant dem, jeg gikk selv ned for å høre hva Jonathan og hans tilhengere ville si. Med det samme jeg kom, brøt det ut en akklamasjon for meg fra hele folkemengden, og de ropte sin anerkjennelse og bekjente at de skyldte meg takk for mitt gode styre over dem.

49. Da Jonathan og hans folk hørte dette, fryktet de for sine liv, og under risikoen for å bli angrepet av galileerne på mine vegne, spekulerte de på hvordan de skulle komme seg vekk, men da de ikke var i stand til det, ba jeg dem om å bli, og de stirret bekymret ned for seg på grunn av mine ord. Jeg ba derfor folkemengden om å stanse sine akklamasjoner, og jeg plasserte de mest pålitelige av mine bevæpnede menn på gjennomfartsveiene for å holde vakt, for at ikke Johannes skulle falle uventet over oss. Og jeg oppfordret galileerne til å ha våpnene klare for at de ikke skulle kunne forstyrres av fiendene dersom det skulle komme et plutselig angrep. Og først og fremst minnet jeg Jonathan og hans menn om hans tidligere brev, om hvordan han hadde skrevet til meg, og hevdet at de var sendt etter felles samtykke av folket i Jerusalem for å gjøre opp saken med Johannes, og hvordan de hadde ønsket at jeg skulle komme til dem. Mens jeg talte dette, viste jeg frem offentlig brevet de hadde skrevet, slik at de ikke kunne nekte for hva de hadde gjort, for brevet selv anklaget dem. Så sa jeg: "Å, Jonathan! Og dere som er sendt med ham som hans hjelpere – hvis jeg skulle dømmes etter min oppførsel, sammenlignet med Johannes', og ikke hadde med meg mer enn to eller tre vitner,** gode og sanndrue menn, er det klart at dere ville blitt tvunget, dersom deres karakter skulle granskes – til å frafalle deres anklager. Derfor skal dere vite at jeg har handlet rett i sakene i Galilea, og da jeg tenkte at tre vitner ikke var nok for dere, så har jeg gitt dere alle disse vitnene. Spør dem*** hvordan jeg har levd, og om hvorvidt jeg har oppført meg anstendig og ærbart blant dem. Og jeg besverger dere, galileere – om ikke å skjule noe av sannheten, men tal foran disse menn som for en domstol, om hvorvidt jeg har handlet på noen annen måte enn det som er rett!" (Se fotnote neste side)

Fotnote fra forrige side.

*Josefus' formaninger til sine soldater her ligner på dem døperen Johannes gav (Luk.3,14) – "Press ikke penger ut av noen med vold eller svik, og la dere nøye med deres lønn." Derfor stadfester dr.Hudson denne antagelsen, at Josefus, i visse ting var, og også nå er, en etterfølger av døperen Johannes, noe som slett ikke er usannsynlig. Se notat i avsn.2.

** Vi ser her at jødenes praksis i Josefus' dager gikk ut på å undersøke vitnenes karakter før de fikk adgang, og at de burde være tre i tallet, eller i det minste to, altså nøyaktig slik det står i Moseloven og de apostoliske konstitusjoner, b.2. kap.27. Se *Horeb Covenant Revived*, sidene 97 og 98.

***Denne appellen av Josefus til hele flokken av galileere, og det vitnesbyrdet de gav ham om hans integritet som deres guvernør, ligner meget på vitnesbyrdet Samuel fikk (1.Sam.12,1-5), og kanskje Josefus gjorde dette for å etterligne ham.

50. Mens jeg talte slik, stemte alle i med sine røster og kalte meg sin velgjører og frelser, og attesterte min tidligere adferd og oppfordret meg til å fortsette videre. Og de avla alle éd på at deres hustruer og barn var blitt bevart fra skader, og at jeg aldri hadde forurettet noen. Etterpå leste jeg opp for galileerne to av de epistlene som Jonathan og hans kolleger hadde sendt, og som vaktpostene jeg hadde satt ut, hadde beslaglagt og sendt meg. Disse var fulle av bakvaskelser og løgner, som om jeg hadde opptrådt mer lik en tyrann enn en guvernør, samt mange flere ting som ikke var noe annet enn frekke usannheter. Jeg opplyste også folkemengden om hvordan jeg fikk disse brevene, og at de som brakte dem, gav dem frivillig fra seg, fordi jeg ikke ville at mine fiender skulle få vite at jeg hadde satt ut vaktposter, slik at de skulle bli redde og etterpå slutte med å skrive brev.

51. Da folkemengden fikk høre dette, ble de kraftig opprørt over Jonathan og hans kolleger, og ville angripe og drepe dem, og det ville de visselig ha gjort om jeg ikke hadde tøylet deres raseri, og jeg sa: "Jeg tilgir Jonathan og hans kolleger det han har gjort, dersom de angrer og drar til sitt land og forteller sannheten om min adferd. Da jeg hadde sagt dette, lot jeg dem gå, enda jeg visste at de ikke ville gjøre det som de hadde lovt. Men folkemengden var rasende på dem, og bønnfalt meg om å la dem få lov til å straffe dem for deres uforskammethet. Likevel prøvde jeg alt jeg kunne for å overtale dem til å spare dem, for jeg visste at ethvert tilfelle av opprør var skadelig for den offentlige ro og orden. Men folkemengden var for rasende til å la seg overtale, og de dro alle straks til huset der Jonathan og hans kolleger oppholdt seg. Og da jeg skjønte at deres raseri ikke kunne holdes tilbake, kom jeg meg opp på hesteryggen og beordret folkemengden om å følge meg til Sogane, som lå 4 kilometer fra Gabara. Ved hjelp av denne manøveren fikk jeg hindret at det brøt ut borgerkrig blant dem.

52. Men da jeg kom nær Sogane, fikk jeg mengden til å stanse, og oppfordret dem til ikke så lett å la seg opphisse til å påføre straffer som etterpå ikke kunne gjøres god igjen. Jeg befalte også at hundre menn som allerede var oppe i årene og var de ypperste blant dem, skulle gjøre seg klare til å dra til Jerusalem. Og der skulle de bære frem for folket en klage på slike som anstiftet opprør i folket. Og jeg sa til dem: "I tilfelle de blir påvirket av det dere sier, skal dere be samfunnet skrive til meg og påby meg å fortsette i Galilea, og gi ordre til at Jonathan og hans kolleger skal holde seg borte derfra." Da jeg hadde foreslått disse instruksene, og de gjorde seg reiseklare så fort de kunne, sendte jeg dem av sted til denne oppgaven på den tredje dagen etter at de var forsamlet. Jeg sendte også med dem fem hundre bevæpnede menn som livvakt. Jeg skrev til mine venner i Samaria at de måtte passe på at de fikk passere trygt gjennom landet, for Samaria lå allerede under romerne, og det var

absolutt nødvendig for dem å komme seg hurtig til Jerusalem ved å dra gjennom landet. Etter denne ruten kan man nå fra Galilea til Jerusalem på tre dager. Jeg dro også selv og fulgte de gamle mennene så langt som til Galileas grense, og jeg satte ut vakter ved veiene, for at det ikke skulle bli så lett kjent at disse mennene var dratt. Og da jeg hadde gjort dette, gikk jeg og tok bolig i Japha.

53. Jonathan og hans menn som hadde mislyktes i sine planer mot meg, sendte Johannes tilbake til Gischala, men selv dro de til Tiberias og forventet at de ville underkaste seg dem. Dette hadde sitt grunnlag i et brev som Jesus, som da var deres guvernør, hadde skrevet til dem. Han hadde lovet at dersom de kom, ville folkemengden ta imot dem, og velge å begi seg under deres styre. Med denne forventningen dro de av sted. Men Silas, som jeg hadde innsatt som kurator i Tiberias, underrettet meg og ville at jeg skulle skynde meg dit. Følgelig fulgte jeg straks hans råd og kom dit, men der fant jeg meg selv i livsfare. For Jonathan og hans folk hadde vært i Tiberias, og hadde overtalt disse som hadde kranglet med meg og hadde villet svike meg, men da de fikk høre om min ankomst, ble de redde. De kom frem for meg og hilste meg og sa at jeg var en lykkelig mann fordi jeg hadde oppført meg så bra i mitt styre i Galilea, og de gratulerte meg for de æresbevisninger jeg hadde fått. De sa at min ære var til gagn for dem, siden de hadde vært mine lærere og medborgere, og at det bare var rett og rimelig at de skulle foretrekke mitt vennskap fremfor Johannes'. De sa at de ville ha gått hjem straks, men de ventet med det, fordi de ville utlevere Johannes til meg, og de avla éd på det, til og med de mektigste blant dem, og slike som jeg aldri fant grunn til å mistro. De ba meg imidlertid om å finne et losji et annet sted, fordi det var sabbat neste dag, og det passet seg ikke at byen Tiberias skulle oppleve uro på den dagen.

54. Uten bange anelser dro jeg tilbake til Taricheæ, men jeg lot noen være igjen for å undersøke hvordan sakene sto og hva som ble sagt om meg. Jeg plasserte også flere personer langs veien fra Taricheæ til Tiberias, slik at de kunne kommunisere med hverandre hvis de skulle få høre noe nytt fra dem som var igjen i byen. Den neste dagen kom de derfor til Proseucha,* det var en stor bygning som kunne romme en mengde folk. Der gikk Jonathan inn, og selv om han ikke turte snakke åpent om opprør, sa han likevel at byen var i behov av en bedre guvernør enn den de hadde. Men Jesus, som regjerte, hadde ingen skrupler, og snakket ut offentlig: "Å, medborgere! Det er bedre for dere å være under fire enn under én, og slike som er av fornem fødsel og ikke uten omdømme for sin visdom," og så pekte han på Jonathan og hans kolleger. Da han hadde sagt dette, kom Justus inn og roste ham for det han hadde sagt, og overtalte noen av folket til å være av samme mening. Men folkemengden var ikke glad for det han sa, og ville visselig ha endt opp i en tumult, dersom den sjette time*, som nå var kommet, ikke hadde fått forsamlingen til å oppløses. Våre lover krever at vi går til middag på sabbatsdagene, og derfor utsatte Jonathan og hans kolleger rådsmøtet til den neste dag, uten å ha oppnådd noen ting. Da jeg fikk kjennskap til denne affæren, bestemte jeg meg for å dra til Tiberias om morgenen. Den neste dagen, den første time, kom jeg til Taricheæ og fant folket allerede forsamlet i Proseucha, men jeg visste ikke hvorfor de var kommet sammen. Men da Jonathan og hans kolleger uventet fikk se meg der, ble det forvirring. Deretter kom de med en rapport om at romerske ryttere var blitt sett på en plass som kaltes Union, ved grensen til Galilea, 6 kilometer fra byen. Etter denne rapporten, oppfordret Jonathan og hans kolleger meg listig om ikke å ignorere dette, og ikke la

landet bli plyndret av fienden. Dette sa de fordi de ville fjerne meg fra byen, under påskudd av at det behøvdes ekstraordinær assistanse, slik at de kunne være frie til å gjøre byen til min fiende.

*Det er verd å merke seg her, at der var det nå et stort Prosechua, eller et bønnested i selve byen Tiberias, selv om et slik Prosechua pleide å ligge utenfor byene, mens synagogene lå inne i dem. Om disse, se Le Moyne om *Polycarps Epistel*, side 76. Det er også verdt å bemerke at jødene i Josefus' dager også pleide å spise middag ved den sjette time eller midt på dagen i lydighet mot Moseloven.

55. Selv kjente jeg til deres plan, men likevel gikk jeg med på deres forslag for at ikke folket i Tiberias skulle ha grunn til å tro at jeg ikke sørget for deres sikkerhet. Jeg gikk derfor ut, men da jeg kom til stedet, fant jeg ikke spor av fotavtrykk etter fiender, så jeg vendte tilbake så fort som jeg bare kunne, og fant hele rådet samlet, mens Jonathan og hans kolleger kom med voldsomme anklager mot meg, at jeg ikke brydde meg det minste om å lette dem fra krigsbyrden og at jeg levde et liv i luksus. Og mens de holdt på med dette, kom de opp med to brev som skulle være skrevet til dem fra folk som bodde ved grensen til Galilea, med bønn om at de skulle komme dem til hjelp, for det var kommet en hær av romere, både ryttere og fotfolk, for å legge landet øde på den tredje dagen. De ville at de skulle skynde seg og ikke overse dem. Da folket i Tiberias hørte dette, trodde de at det var sant, og de skrålte mot meg og sa at jeg ikke burde sitte i ro, men komme meg av sted og hjelpe mine landsmenn. Til dette sa jeg at jeg var rede til å følge oppfordringen om å marsjere uten å dryge til den kampen de snakket om, for jeg forsto hva Jonathan og hans kolleger tenkte. Men jeg gav dem samtidig det rådet at siden romerne ville angripe på fire forskjellige steder, så skulle de dele sine styrker i fire avdelinger, og gjøre Jonathan og hans kolleger til befalingsmenn i hver avdeling, for det høvde seg for ledere, ikke bare å gi råd, men også å stille opp som ledere og assistere sine landsmenn når nødvendigheten krevde det. For jeg sa at det ikke var mulig for meg å lede mer enn én avdeling. Dette rådet falt i god jord i forsamlingen, så de ble tvunget til å dra ut i krigen. Men deres planer ble til et eneste rot fordi de ikke fikk gjort det som de hadde planlagt på grunn av min strategi.

56. Nå var det en mann ved navn Ananias, han var ondskapsfull og han foreslo at en alminnelig faste* skulle utlyses den neste dag for hele folket, og gav befaling om at de skulle møte opp på samme sted uten våpen, for innfor Guds ansikt å stadfeste at når de fikk hans hjelp, så ville alle våpnene være unyttige. Dette sa han ikke fordi han var gudfryktig, men for at de skulle fange meg og mine venner ubevæpnet. Jeg ble dermed tvunget til å adlyde for at jeg ikke skulle opptre som en som foraktet det som så ut som gudsfrykt. Straks vi var kommet hjem, skrev Jonathan og hans kolleger til Johannes og ba dem komme til dem om morgenen, og det med så mange soldater som mulig, for at de lettvint skulle få hånd om meg, og gjøre alt det de ønsket. Da Johannes fikk brevet, gikk han straks med på oppfordringen. Selv beordret jeg to av mine livvakter som jeg anså som de modigste og mest trofaste, til å ta med seg dolker skjult i klærne, og dra med meg, slik at vi kunne forsvare oss dersom fiendene skulle falle over oss. Jeg tok også på meg min brystplate, og skjulte den så godt som mulig, og kom så til Prosechua.

*Man kan her merke seg at denne leg-fariseeren Ananias, som vi har sett, (avsn. 39), påtok seg å utlyse en faste i Tiberias, og ble adlydt, selv om det ikke var religiøs, men kjeltringsaktig politikk.

57. Jesus som var lederen, befalte at de skulle utelukke alle som kom med meg, for han holdt selv vakt ved døren, og tillot ingen andre enn sine venner å komme inn. Og da vi var opptatt med dagens plikter og hadde kommet sammen til bønn, sto Jesus opp og spurte meg om hva det skulle bli til med karene som var hentet ut fra kongens slott da det ble brent ned, og hvem det var som hadde dem? Dette sa han for å fordrive tiden inntil Johannes skulle komme. Jeg sa at det var Capellus og de fremste menn i Tiberias som hadde dem, og jeg ba ham om å spørre dem om jeg løy eller ikke. Og da de sa at de hadde dem, spurte han meg: "Hva skal skje med de tjue gullstykker som du fikk for salget av en viss vekt av umyntet sølv?" Jeg svarte dem at jeg hadde gitt dem til utsendingene deres til livsopphold, da de sendte dem til Jerusalem. Da sa Jonathan at jeg ikke hadde gjort rett ved å betale utsendingene av offentlige midler. Og da folkemengden ble meget sinte på dem for dette fordi de merket mennenes ondskap, forsto jeg at det holdt på å oppstå en tumult, og da jeg ville provosere folket til opprør mot mennene, sa jeg: "Men hvis jeg ikke har gjort rett ved å betale utsendingene av de offentlige midlene, så rett sinnet deres mot meg, for jeg vil selv betale de tjue gullstykkene tilbake."

58. Da jeg hadde sagt dette, tidde Jonathan og hans embetsbrødre, men folket ble enda mer irritert på dem, fordi de åpent viste sin urettferdige uvilje mot meg. Da Jesus så denne forandringen hos folket, befalte han dem å tre av, men ønsket at senatet skulle forbli der, for de kunne ikke få saken avklart i en tumult. Og da folket ropte ut at de ikke ville etterlate meg alene, kom det en mann og fortalte Jesus og hans venner hemmelig at Johannes og hans væpnede menn var for hånden, hvorpå Jonathan og hans kolleger sa: "Dere folk i Tiberias! La vær med denne undersøkelsen om de tjue gullstykkene, for Josefus har ikke fortjent å dø for dem, men han har fortjent å dø for sitt ønske om å tyrannisere, ved å narre folkemengden i Galilea ved sine taler, for å få makt over dem."

Jonathan og hans kolleger kunne ikke dy seg lenger, og kanskje var det Guds forsyn som førte til min redning, for om det ikke hadde vært slik, ville jeg visselig ha blitt drept av Johannes. Da han hadde sagt dette, la de hånd på meg og ville drepe meg, men straks da de som var med meg, så hva de gjorde, trakk de sverdene og truet med å slå ned dem dersom de ville bruke vold mot meg. Folket tok da opp steiner, og skulle til å kaste dem på Jonathan, og meg tok de tak i, og fikk meg ut av fiendenes vold.

59. Men da jeg hadde gått et lite stykke, møtte jeg Johannes som kom marsjerende med sine soldater. Jeg ble derfor redd ham, og gikk til side og unnslapp gjennom en trang passasje til sjøen hvor jeg fikk tak i en båt, og dro med den over til Tariceæ. Jeg hadde ikke ventet at jeg skulle unnslippe denne faren. Deretter sendte jeg bud på lederen for galileerne, og fortalte dem hvordan jeg helt utrolig hadde unnsluppet å bli drept av Jonathan og hans kolleger og folket i Tiberias. Da ble folkemengden av galileerne rasende, og oppfordret meg til ikke å dryge lenger med å gå til krig mot Johannes og gjøre ende på ham fullstendig, samt Jonathan og hans kolleger. Men jeg holdt dem tilbake til tross for deres raseri, og ville at de skulle vente en stund inntil vi fikk vite hvilke ordrer utsendingene de hadde sendt til Jerusalem hadde fått med seg derfra. Jeg sa til dem at det var bedre å handle i overenstemmelse med deres beslutning, og slik fikk jeg kontroll med dem. På det tidspunktet vendte Johannes tilbake til Gischala, da de fellene han hadde lagt ikke hadde virket.

60. Etter noen få dager kom utsendingene tilbake og fortalte oss at folket var blitt svært oppviglet av Ananus og av Simon, Gamaliels sønn og deres venner, og at de uten noe offentlig vedtak var blitt sendt til Galilea og hadde gjort anstrengelser for å få meg ut av regjeringen. Utsendingene sa også at de var rede til å brenne husene deres. De hadde også med seg brev der de fremste menn i Jerusalem, etter inntrengende oppfordring fra folket, stadfestet min regjering i Galilea, og påbød Jonathan og hans embetsbrødre om å komme hjem straks. Da jeg hadde fått disse brevene, kom jeg tilbake til landsbyen Arbela, der jeg kalte galileerne sammen til møte og påla utsendingen å tilkjennegi raseriet hos folket i Jerusalem over det som Jonathan og hans embetsbrødre hadde gjort, og hvor de hatet deres ondskapsfulle handlinger, og at de hadde stadfestet meg i styringen av deres land, og dessuten om at de hadde fått i oppdrag å skrive at Jonathan og hans kolleger skulle komme hjem. Derfor sendte jeg dem brevet straks, og påbød brevbudet å undersøke så godt han kunne hva de hadde tenkt å gjøre ved denne anledning.

61. Når de så mottok dette brevet, og dermed ble kraftig forvirret, sendte de bud på Johannes og senatorene i Tiberias, samt de fremste menn av gabarene, og foreslo at de skulle holde råd, og ville at de skulle finne ut hva de skulle gjøre. Men lederne i Tiberias var kraftig bestemt på å beholde sitt styre for seg selv, for de sa at det passet seg ikke å forlate deres by som de hadde ansvaret for, for ellers ville jeg uten å nøle falle over dem. De hadde nemlig falskelig latt som om jeg hadde truet dem med å gjøre det. Johannes var ikke bare av samme mening som dem – at to av dem skulle dra av sted og anklage meg foran folkemengden i Jerusalem for at jeg ikke hadde slik kontroll med affærene i Galilea som jeg burde, og at de ved sin ærverdighet lettvint skulle overtale folket, og fordi folket var svært ustadig. Da det viste seg at Johannes hadde det klokeste rådet til dem, vedtok de at to av dem, Jonathan og Ananias skulle dra til folket i Jerusalem, og de to andre, Simon og Joazar, skulle være igjen i Tiberias. De tok også med seg hundre soldater til livvakt.

62. Men guvernørene i Tiberias sørget for at byen deres ble sikret med murer, og befalte innbyggerne å mobilisere. De sendte også bud på mange soldater fra Johannes, for å assistere dem mot meg, om det skulle bli bruk for dem. Johannes var nå i Gischala. Jonathan og de som var med ham hadde reist fra Tiberias, og straks de var kommet til Dabaritta, en landsby som lå på den store sletten i ytterkanten av Galilea, falt de ved midnatt inn blant de vaktene jeg hadde satt ut. Mine vakter befalte dem å legge ned sine våpen, og de holdt dem fanget på stedet, slik jeg hadde pålagt dem. Nyheten om dette fikk jeg i brev fra Levi. Jeg kommenterte ikke dette i to dager og lot som om jeg ikke visste noe om det, og sendte bud til folket i Tiberias og rådde dem til å legge ned våpnene og avløse mennene så de kunne dra hjem. Men jeg antok at Jonathan og de som var med ham, allerede var kommet til Jerusalem. De svarte med refselser, men jeg ble likevel ikke redd dem, men fant på en ny strategi mot dem, for jeg syntes ikke det var rett ifølge sann gudsfrykt å tenne en ild mot borgerne. Jeg var oppsatt på å trekke disse mennene bort fra Tiberias, og valgte ut ti tusen av mine beste soldater, og jeg delte dem i tre avdelinger og befalte dem å gå ubemerket inn i landsbyene og legge seg i bakhold. Jeg ledet også ett tusen inn i en annen landsby som faktisk lå oppe i fjellene, på samme måte som de andre, bare ca. 800 meter fra Tiberias. Jeg gav ordre om at de på mitt signal straks skulle komme ned, mens jeg selv lå med mine soldater og ble synlig for alle. Deretter kom folket i Tiberias løpende ut i en vedvarende strøm da de så meg, og utskjelte meg voldsomt.

Galskapen deres gikk så langt at de laget en passende båre for meg, og de sto ved den og lekte at de sørget over meg og laget moro av det, og jeg kunne ikke annet enn se det komiske i galskapen deres.

63. Jeg var sterkt innstilt på å gripe Simon med list, og Joazar med ham, og jeg sendte et bud til dem om å komme et lite stykke ut av byen, og ta med seg mange venner for å passe på dem, for jeg sa at jeg ville komme ned til dem for å inngå et forbund med dem, og dele regjeringen i Galilea med dem. Og Simon var uvøren i sitt håp om vinning og lot seg lure, og kom straks. Men Joazar mistenkte at det var lagt en felle for ham, og holdt seg der han var. Da Simon og hans venner som voktet ham, kom ut, møtte jeg ham, hilste ham høflig og bekjente at jeg var takknemlig for at han kom til meg. En liten stund etterpå gikk jeg ved siden av ham som om jeg selv ville si noe til ham, men da jeg hadde trukket ham et godt stykke unna hans venner, grep jeg ham om midjen og gav ham til mine venner som var med meg, slik at de skulle bære ham inn i en landsby. Jeg befalte mine soldater å komme ned, og med dem gikk jeg til angrep på Tiberias. Nå da kampen ble hård på begge sider, og da soldatene fra Tiberias var godt på vei til å overvinne meg, for mine soldater var allerede flydd sin vei, skjønte jeg hvordan min stilling sto, men ved å oppildne dem som var med meg, forfulgte jeg mennene fra Tiberias, selv da de nesten var seierherrer – inn i byen. Jeg sendte også en annen gruppe soldater inn i byen ved sjøen, og gav dem ordre om å sette fyr på det første huset de kunne få tak på. Da det var gjort, trodde folket i Tiberias at byen deres var tatt, og de kastet fra seg våpnene av frykt og bønnfalt meg sammen med sine koner og barn, om at jeg måtte spare byen. Da ble jeg overtalt av deres bønner, og holdt igjen soldatene fra voldsomhet idet de forfulgte dem. Selv trakk jeg meg tilbake med mine soldater da kvelden kom, og gikk for å forfriske meg. Jeg inviterte Simon til å spise aftens med meg, og trøstet ham i det som var hendt, og lovte at jeg ville sende ham trygt og sikkert til Jerusalem, og dessuten gi ham proviant på veien.

64. Men neste dagen tok jeg med meg ti tusen væpnede menn, og kom til Tiberias. Jeg tilkalte de fremste menn av folket til torget, og påla dem å åpenbare hvem som var opphavet til revolten, og da de fortalte meg hvem det var, sendte jeg dem bundet til Jotapata. Men Jonathan og Ananias løste jeg fra lenkene, og sammen med Simon og Joazar, gav jeg dem reisekost og fem hundre menn som skulle beskytte dem, og sendte dem også til Jerusalem. Folket i Tiberias kom også til meg igjen, og ønsket at jeg skulle tilgi dem det de hadde gjort, og at de ville gjøre godt igjen for det de hadde gjort galt mot meg personlig. De lovte meg troskap for fremtiden, og de ba meg om å ta vare på det som var blitt plyndret, slik at de som hadde mistet det, kunne få det tilbake. Følgelig påla jeg dem som hadde noe, å fremskaffe alt sammen, og legge det frem for oss. Men da de ikke adlød på en god stund, så jeg en av soldatene hos meg som hadde en kappe som var prektigere enn vanlig, og jeg spurte ham hvor han hadde fått den fra. Da han sa at den var fra det plyndrede gods fra byen, fikk jeg ham straffet med piskeslag, og jeg truet de andre med en strengere straff dersom de ikke kom frem med det de hadde tatt. Og da en stor mengde gods ble samlet sammen, lot jeg enhver i Tiberias få tilbake det de forlangte.

65. Da jeg nå er kommet til denne delen av min fortelling, ønsker jeg å si noen få ting til Justus, som selv har skrevet en beretning om disse tingene, og til andre som sier at de har skrevet historie, men ikke bryr seg så mye om sannheten og forteller

løgner, fordi de enten har uvilje eller sympati til enkelte mennesker. Disse menn gjør som de som driver med konspirasjoner, og fordi de ikke er blitt straffet for slikt under sin oppdragelse, har de ingen aktelse for sannheten. Da Justus påtok seg å skrive om disse hendelsene og om den jødiske krig, slik at han skulle se ut som en flittig mann, forfalsket han det han fortalte om meg, og kunne ikke engang si sannheten om sitt eget land. Når han lyver om meg, må jeg forsvare meg, og derfor skal jeg si det jeg har latt være inntil nå, og ingen bør undre seg over at jeg ikke har fortalt det for lenge siden, for selv om det er nødvendig at en historiker skal fortelle sannheten, er man ikke bundet til alvorlig å kritisere ondskapen hos visse menn – eller uttale seg til fordel for dem, men kun fordi forfatteren bør være moderat i sine vurderinger. Hvordan kan det da skje, o Justus! Du, den viseste av alle forfattere, slik at jeg må henvende meg til ham som om han var her tilstede, for slik som du skryter av deg selv og hevder at jeg og galileerne var opphavet til opprøret som ditt land engasjerte seg i, både mot romerne og mot kongen (Agrippa junior) – for før jeg ble utnevnt til guvernør i Galilea av kollegiet i Jerusalem, grep ikke bare du, men hele folket i Tiberias til våpen, og førte krig mot Decapolis og Syria. Derfor befalte du at landsbyene deres skulle brennes, og en av dine tjenere falt i slaget. Det er ikke bare jeg som sier det, men det er skrevet slik i keiser Vespasians kommentarer, og dessuten klaget innbyggerne i Decapolis til Vespasian og Ptolemeus, og ønsket at du, som var anstifteren av denne krigen, måtte bli straffet. Og du var visselig blitt straffet ifølge ordre fra Vespasian, dersom ikke kong Agrippa, som har makt til å få deg henrettet, fikk endret dødsstraffen til en lang fengselsstraff etter inderlig forbønn for deg av hans søster Berenice. Din politiske administrasjon viser tydelig de andre eksemplene på din oppførsel, og at du var grunnen til ditt lands opprør mot romerne. Jeg skal nå åpenbare de klare beviser på dette. Jeg har også til hensikt å si noen få ting til resten av folket i Tiberias om deg, og å fortelle dem historien om deg, nemlig at du ikke hadde noen godvilje, hverken til romerne eller til kongen. Det er sant at de største byene i Galilea, Justus, er Sepphoris og ditt landområde Tiberias. Men Sepphoris som ligger midt i Galilea og er omgitt av mange landsbyer som med letthet kunne ha yppet seg og blitt plagsomme for romerne om de hadde villet – fortsatte likevel å være tro mot sine herrer, og samtidig utelukket de meg fra deres by, og forbød alle borgerne å slutte seg til jødene i krigen. Og for at de ikke skulle være i fare for meg, ble de kvitt meg ved list for at de skulle befeste sin by med murer. Etter eget ønske tillot de at det ble etablert en garnison av romerske legionærer, og de ble sendt til Cestius Gallus, som da var president i Syria, og som foraktet meg, selv om jeg den gang hadde stor makt, og alle var svært redd meg. Samtidig ble vår største by Jerusalem beleiret, og vårt tempel, som vi alle hadde del i, sto i fare for å falle i fiendens makt, og de sendte oss ingen hjelp dit, som om de ikke ville ha det, enda de ville krige mot romerne. Men ditt land, o Justus! ligger ved Genesaretsjøen, med Hippos, 6 kilometer fra Gadara, og 30 kilometer fra Schytopolis som var under kongens jurisdiksjon når det ikke var noen jødisk by i nærheten, de kunne lett ha bevart sin troskap (mot romerne), hvis de hadde villet det, for byen og folket har rikelig med våpen, men som du påstår, var det jeg som *den gang* var opphavet til revolten. Be til Gud, o Justus! Hvem var denne anstifteren *etterpå?* For du vet at jeg var i romernes makt før Jerusalem ble beleiret, og det før Jotapata ble tatt med makt, så vel som andre festninger. Og svært mange galatere falt i krigen. Det var derfor ikke tiden da du virkelig var fri for noen frykt på grunn av meg, til å kaste fra deg våpnene, og vise kongen og romerne at det ikke var av fritt valg, men av tvungen nødvendighet at du gav deg i krig med dem. Men du holdt deg i ro inntil Vespasian

selv kom med hele sin hær, så langt som til dine murer, og da la du ned våpnene av frykt, for byen din ville visselig ha blitt tatt med makt om ikke Vespasian hadde gitt etter for kongens bønn for deg og unnskyldt din galskap. Det var derfor ikke jeg som var opphavet til dette, men din egen tilbøyelighet til krig. Husker du ikke hvor ofte jeg fikk deg i min makt, og likevel drepte jeg ingen av dere? Nei, en gang havnet dere i en tumult dere imellom, og drepte et hundre og åttifem av dine egne borgere, ikke på grunn av din gode vilje mot kongen og romerne, men på grunn av din egen ondskap, og dette skjedde mens jeg var beleiret av romerne i Jotapata. Var det nemlig ikke talt opp to tusen av Tiberias' befolkning under beleiringen av Jerusalem, der noen ble drept og resten tatt til fange? Men du vil late som om du ikke deltok i krigen, siden du flyktet til kongen! Ja, du flyktet faktisk til ham, men jeg sier at det var fordi du fryktet meg. Du sier virkelig at det er jeg som er en ond mann. Men hvorfor la Agrippa deg tre ganger i lenker, og like ofte påla deg å forsvinne fra ditt land, da han den ene gangen hadde befalt at du skulle dø, men benådet deg etter inderlig forbønn av Berenice? Agrippa reddet jo livet ditt da Vespasian hadde dømt deg til døden, og han skjenket deg store rikdommer. Og da han etter dine mange stygge streker gjorde deg til sin sekretær, grep han deg i å forfalske hans brev, og han drev deg bort så han slapp å se deg. Men jeg skal ikke gå i detalj om disse skandalene som taler imot deg. Jeg kan ikke annet enn undre meg over din uforskammethet, når du skråsikkert hevder at du har fortalt riktigere om disse affærene om krigen enn alle de andre som har skrevet om dem, mens du ikke visste om hva som var gjort i Galilea, for du var den gang i Berytus hos kongen, og du visste heller ikke hvor mye romerne led ved beleiringen av Jotapata, eller om nøden de påførte oss. Du kunne heller ikke finne ut ved noen undersøkelse hva jeg selv gjorde under beleiringen, for alle de som kunne ha fortalt deg det, var omkommet under denne beleiringen. Men kanskje du ville si at du har skrevet korrekt om Jerusalem? Men hvordan skulle dette gå til? For du var hverken opptatt av den krigen, og du har heller ikke lest keiserens kommentarer, for der har vi rikelige beviser på at du har motsagt keiseren i din historie. Nei, hvis du er så sta at du vil påstå at du har skrevet historien bedre enn alle de andre, hvorfor offentliggjorde du ikke din historie mens keiser Vespasian og Titus, som var øverstbefalende i den krigen, så vel som kong Agrippa og hans familie, og som var vel bevandret i grekernes visdom, var i live? For du har latt dette bli nedskrevet i løpet av disse tjue årene, og da kunne du ha innhentet bekreftelse på at du har vært korrekt. Nå er disse menn ikke lenger iblant oss, og du tror at det ikke går an å motsi deg, og da tør du å offentliggjøre det. Men jeg var ikke, i likhet med deg, engstelig for det jeg hadde skrevet, for jeg tilbød mine bøker til keiserne selv, da kjensgjerningene var åpenbare for alle, for jeg visste at jeg hadde vært vitne til sannheten om det som skjedde. Jeg forventet bekreftelse på dem fordi min forventning om dette ikke var noe selvbedrag. Jeg presenterte dessuten min historie til mange andre, der noen var opptatt med krig, som kong Agrippa og hans slektninger. Og keiser Titus var så opptatt av at kunnskapen om disse affærene skulle hentes fra disse bøkene alene, at han satte sitt eget navn på dem og befalte at de skulle utgis. Og kong Agrippa skrev sekstito brev til meg og attesterte at det jeg hadde utgitt var sant, og jeg har to av disse brevene med meg, slik at du herved kan bli kjent med innholdet:

”Kong Agrippa til Josefus, hans kjære venn, sender hilsener. Jeg har lest din bok med stor glede, og det ser ut for meg at du har gjort det mer nøyaktig og mer grundig enn de andre forfatterne. Send meg resten av bøkene. Farvel, min kjære venn,”

”Kong Agrippa til Joesphus, hans kjære venn, sender sin hilsen. Etter det jeg kan se av det du har skrevet, behøver du ingen instruks for å få med flere opplysninger fra begynnelsen. Men når du kommer til meg, vil jeg informere deg om svært mange ting du ikke vet.”

Da denne historien ble skrevet ferdig, attesterte Agrippa at det var sant, noe som alle som leser historie må gjøre. Dette gjorde han ikke for å smigre, noe som han tok avstand fra, og heller ikke av ironi, som du vil si, for en slik innstilling var helt fremmed for ham. Og så mye må sies om Justus,* noe som jeg måtte legge til som en digresjon.

---

*Historien om Justus fra Tiberias, Josefus' rival, som nå er tapt foruten et eneste fragment, har vi fått fra en meget dyktig kritiker, Photius, som leste denne historien. Den står i den 33. kodeks av hans bibliotek, og lyder slik: ”Jeg har lest (sier Photius) kronologien om Justus av Tiberias med denne tittelen: (*Kronologien til*) *Judas konger, som etterfulgte hverandre*. Denne (Justus) kom fra byen Tiberias i Galilea. Han begynner sin historie fra Moses, og avslutter den ikke før Agrippas død, den syvende (hersker) i familien Herodes, og den siste av jødenes konger, som overtok styret under Claudius, fikk det forsterket under Nero, og ytterligere under Vespasian. Han døde i Trajans tredje år, og der ender hans historie. Han uttrykker seg meget konsist, og går lettbent igjennom de delene som er de viktigste, og fordi han var påvirket av jødenes fordommer, nevner han ikke det aller minste om at Kristus kom, og det som skjedde med ham, eller om de underfulle gjerninger som han utførte. Han var sønn av en jøde som het Pistus. Som Josefus har beskrevet ham, var han en mann med en svært lastefull karakter, en slave av både penger og fornøyelser. I offentlige saker var han Josefus' motsetning, og som det er blitt fortalt, smidde han mange renker imot ham. Men selv om Josefus ofte hadde sin fiende i sin makt, refset han ham bare med ord, og lot ham gå uten ytterligere straff. Han sier også at den historien denne mannen skrev, for det meste er fabler, og spesielt de delene der han beskriver romernes krig med jødene og da Jerusalem ble tatt.”

66. Da jeg nå hadde ordnet alle mine saker i Tiberias, og hadde samlet mine venner til rådslagning, drøftet jeg med dem om hva som skulle gjøres med Johannes, og det viste seg at alle galileerne ville at jeg skulle bevæpne dem alle sammen og marsjere mot Johannes og straffe ham som opphavsmann til alle opprørene som hadde funnet sted. Men jeg syntes ikke særlig godt om deres beslutning, for jeg ville stanse disse opprørene uten blodsutgytelse. Av denne grunn oppfordret jeg dem til å gjøre seg den største flid med å få rede på navnene på dem som var under Johannes. Og da de hadde gjort dette, og jeg hadde fått vite hvem de var, sendte jeg ut et edikt der jeg tilbød dem min høyre hånd på at de skulle være trygge dersom de overgav seg, og jeg gav tjue dagers frist til dem som ville ta imot dette råd til deres eget beste. Jeg truet dem også med at dersom de ikke ville kaste våpnene fra seg, ville jeg brenne husene deres og legge ut godset deres til offentlig salg. Da de fikk høre dette, ble de ikke lite forvirret, og de forlot Johannes, og fire tusen av dem la ned våpnene, og kom over til meg. Og da var det ingen andre som fulgte Johannes enn hans egne medborgere og om lag femten hundre fremmede som kom fra Tyrus, og da Johannes så at han var blitt innhentet av min strategi, fortsatte han senere i sitt eget land, og han var svært redd meg.

67. Men om lag på denne tiden ble folket i Sepphoris opprørsk og grep til våpen, mens de stolte på at murene deres var sterke nok, og dessuten fordi de så at jeg var opptatt andre steder. Så gikk de til Cestius Gallus som var president i Syria, og ønsket at han enten skulle skynde seg til dem og ta byen under sin beskyttelse, eller sende dem en garnison soldater. Derfor lovte Gallus å komme, men sendte ingen beskjed om når. Da jeg hadde fått vite dette, tok jeg soldatene som var med meg, og

gikk til angrep på Sepphoris, og tok byen med makt. Galileerne benyttet seg av dette, da de syntes at det nå var den rette anledningen til å vise hvor de hatet dem, og deres antipati mot byen. De forholdt seg slik som om de ville ødelegge dem fullstendig, også de som oppholdt seg der midlertidig. Så sprang de på dem og satte fyr på husene deres fordi de fant dem uten folk, da mennene på grunn av angst hadde flyktet til borgen. Galileerne bar derfor alle ting bort, og påførte sine landsmenn all den skade de overhodet kunne. Da jeg så dette, gikk det voldsomt inn på meg, og jeg befalte dem å holde opp, idet jeg minnet dem om at det var imot sann gudsfrykt å gjøre noe slikt mot sine landsmenn. Men de ville ikke høre på mine formaninger, og adlød ikke mine ordrer fordi de hatet folket der. Jeg bad da mine venner, de som var trofaste mot meg og var sammen med meg, om å avgi rapport om at romerne var i ferd med å falle inn i den andre delen av byen med en stor hær. Jeg gjorde dette for at ryktet skulle spres utenfor byen, slik at jeg kunne bli i stand til å holde igjen galileerne og bevare byen Sepphoris. Og etter hvert lyktes denne krigslisten, for de ble redde for sine liv, sluttet å plyndre, og stakk av. Det gjorde de i særdeleshet fordi de så at jeg gjorde det samme, da jeg lot som om at jeg også var i likeså stor fare som dem. Ved dette påfunnet mitt ble innbyggerne i Sepphoris spart.

68. Tiberias kunne også ha blitt plyndret av galileerne ved følgende hendelse: De fremste menn i senatet skrev til kongen og ba ham om å komme til dem og overta styret i byen. Kongen lovte å komme, og skrev et svarbrev og gav det til en kammertjener som het Crispus, en jøde av fødsel, for å bringe det til Tiberias. Da galileerne visste at denne mannen hadde et slikt brev, grep de ham og førte ham til meg, men straks da folkemengden hørte det, ble de rasende og grep til våpnene. En stor mengde av dem kom sammen fra alle kanter den neste dagen, og kom til byen Asochis, der jeg holdt til, og skrek og skrålte, og kalte hele byen Tiberias forrædersk og venn av kongen, og de ville forlate meg for å dra ned til byen og ødelegge den fullstendig, for de hadde det samme hat og den samme antipati mot folket i Tiberias, som de hadde mot dem i Sepphoris.

69. Da jeg hørte dette, var jeg i tvil om hva jeg skulle gjøre, og jeg nølte for å finne ut hvordan jeg skulle redde Tiberias fra galileernes raseri. Jeg kunne ikke nekte for at man fra Tiberias hadde skrevet til kongen og invitert ham til å komme, for brevene fra kongen var jo bevis på dette. Slik satt jeg en lang tid og grublet for meg selv, men så sa jeg til dem:

"Jeg vet godt at folket i Tiberias har forsyndet seg, og jeg skal heller ikke nekte dere å plyndre byen. Men slike ting bør gjøres med forsiktighet, for de i Tiberias har ikke vært de eneste som har forrådt vår frihet, men mange av de fremste patriotene i Galilea, som de gjerne ville kalle seg, har gjort det samme. Ta det derfor med ro, slik at jeg kan finne opphavsmennene til den faren vi er kommet i, slik at dere skal få dem alle sammen i deres makt, sammen med dem som dere også skal utlevere."

Da jeg hadde sagt dette, falt folkemengden til ro, og de la av seg sitt raseri og gikk sin vei. Og jeg gav ordre om å sette fast ham som hadde brakt kongens brev. Men etter noen få dager lot jeg som om jeg av personlige grunner måtte dra ut av riket. Jeg tilkalte Crispus i hemmelighet til å skjenke den soldaten full som holdt vakt over ham, og la ham løpe av sted til kongen. Så da Tiberias sto i fare for å bli ødelagt for andre gang, unngikk byen faren ved min lure strategi, og fordi jeg hadde omsorg for den.

70. Om lag på denne tiden løp Justus, sønn av Pistus, av sted til kongen uten at jeg visste det, og det skal jeg fortelle om nå. Ved begynnelsen av krigen mellom jødene og romerne, besluttet folket i Tiberias å underkaste seg kongen, og ikke gjøre opprør mot romerne, mens Justus prøvde å overtale dem til å ta til våpen. Han hadde stor lyst til renkespill fordi han gjerne ville overta styret i Galilea, samt også i sitt eget land Tiberias. Likevel oppnådde han ikke det han håpet på, fordi galileerne bar på nag og sinne mot folket i Tiberias på grunn av den elendigheten de var blitt påført av dem før krigen. Derfor kunne de ikke holde ut at Justus skulle bli deres guvernør. Jeg, som av samfunnet i Jerusalem, var betrodd styret av Galilea, kom ofte i en tilstand av raseri mot Justus, så jeg nesten bestemte meg for å drepe ham, for hans ondskapsfulle innstilling var ikke til å holde ut. Han var derfor svært redd for at jeg skulle gå til ytterligheter, og så dro han til kongen fordi han trodde at han ville ha det bedre og tryggere hos ham.

71. Da nå folket i Sepphoris på en så overraskende måte hadde unnsluppet den første faren, sendte de bud til Cestius Gallus og ville at han skulle komme til dem med én gang og overta ansvaret for byen, og hvis ikke, sende styrker store nok til å overvinne deres fiender som trengte inn på dem. Til slutt lyktes de med å få Gallus til å sende en betydelig hær, både ryttere og fotfolk. De kom om natten og fikk adgang til byen. Men da landet rundt omkring var blitt herjet av den romerske hæren, tok jeg de soldatene som var med meg og kom til Garisme, hvor jeg kastet opp en voll, et godt stykke fra byen Sepphoris. Og da jeg var 4 kilometer unna, falt jeg over den om natten og gikk løs på murene. Og da jeg beordret et betydelig antall soldater å bestige murene ved hjelp av leidere, ble jeg herre i størstedelen av byen. Men vi ble kort tid senere tvunget til å trekke oss tilbake fordi vi var ukjent i terrenget, etter at vi hadde drept to ryttere og noen få av folket i Sepphoris, og selv mistet kun én mann. Og da det senere kom til et slag på sletten mot rytterne, ble vi slått etter at vi tappert hadde gjennomgått farer en lang tid. For da vi ble omringet av romerne, ble mine soldater skremt og trakk seg tilbake. I slaget falt en av mine livvakter, han het Justus, og hadde fått den samme oppgaven av kongen. Samtidig kom det styrker, både ryttere og fotfolk fra kongen, og Sylla var deres befalingsmann og sjef for kongens vaktstyrke. Denne Sylla slo leir om lag en kilometer fra Julias, og han satte ut vaktposter ved veiene, begge de som førte til Kana, og den som førte til festningen Gamala, slik at han kunne hindre innbyggerne å få tak i forsyninger fra Galilea.

72. Så snart jeg hadde fått vite om dette, sendte jeg to tusen bevæpnede menn med en hærfører som het Jeremias, og han kastet opp en voll et par hundre meter fra Julias i nærheten av elven Jordan, men kom ikke til noe annet enn forpost-fektninger med fienden, inntil jeg tok med meg tre tusen soldater og kom til dem. Men den neste dagen, da jeg hadde lagt meg i et bakhold i en dal, ikke langt fra vollene, provoserte jeg dem som hørte til kongen til å komme til kamp, og gav mine egne soldater ordre om å vende ryggen til dem, inntil de hadde fått fjernet fiendene fra sin leir og drevet dem ut på sletten. Det ble derfor gjort, for Sylla, som trodde at vår avdeling hadde stukket av, var rede til å forfølge dem da soldatene som lå i bakhold falt dem i ryggen og laget til et stort kaos iblant dem. Jeg gjorde da en plutselig vendemanøver med mine styrker, og møtte kongens parti og jaget dem på flukt. Og jeg ville ha utført store ting den dagen, dersom skjebnen ikke hadde hindret meg, for hesten som jeg ridde på, og som jeg kjempet fra, falt i en hengemyr og kastet meg av, og jeg skadet håndleddet, og ble båret inn i en landsby kalt Cepharnome eller Capernaum. Da

mine soldater fikk høre om dette, ble de redde for at jeg var blitt verre skadd enn jeg virkelig var, og derfor fortsatte de ikke forfølgelsen, men vendte tilbake og var svært bekymret for meg. Jeg sendte derfor bud på legene, og da jeg var i deres hender, fortsatte jeg febrilsk denne dagen, og etter legenes ordre, ble jeg den kvelden flyttet til Taricheæ.

73. Da Sylla og hans parti fikk høre hva som var hendt meg, fattet de mot igjen, og de la et bakhold av ryttere bortenfor Jordan, da de skjønte at det ikke ble holdt skikkelig vakt i vår leir. Og da dagen grydde, provoserte de oss til kamp, og da vi ikke nektet det, men kom ut på sletten, kom rytterne ut fra sitt bakhold og satte våre menn i uorden slik at de stakk av, og de fikk drept fem av våre menn. Men likevel gikk de ikke seirende ut av dette til slutt, for da de fikk høre at noen bevæpnede menn hadde seilt fra Taricheæ til Julias, ble de redde og trakk seg tilbake.

74. Kort tid før Vespasian kom til Tyrus, og kong Agrippa med ham, begynte tyrerne å snakke nedsettende om kongen, og kalte ham en fiende av romerne, for de sa at Filip, hærføreren deres, hadde forrådt kongens palass og de romerske styrkene som var i Jerusalem, og at det var de som hadde befalt det. Da Vespasian fikk denne rapporten, refset han tyrerne for å rakke ned på en mann som både var konge og en venn av romerne. Men han oppfordret kongen til å sende Filip til Roma for å svare overfor Nero for det han hadde gjort. Men da Filip ble sendt dit, kom han ikke for Neros ansikt, for han fant at han var døden nær på grunn av de problemene han hadde, og dessuten var det borgerkrig, og derfor vendte han tilbake til kongen. Men da Vespasian kom til Ptolemais, skrek stormennene i Decapolis sin klage mot Justus av Tiberias fordi han hadde satt fyr på deres landsbyer. Derfor utleverte Vespasian ham til kongen for å få ham drept av dem som lå under kongens jurisdiksjon. Men kongen la ham bare i lenker og skjulte for Vespasian det han hadde gjort, som jeg tidligere har fortalt. Men folket i Sepphoris møtte Vespasian, hilste ham, og sendte styrker til ham med Placidus som befalingsmann. Han dro også opp med dem, og det gjorde jeg også, inntil Vespasian kom til Galilea. Hans ankomst, og beordringen, og hvordan han kjempet sitt første slag med meg i nærheten av landsbyen Taricheæ, og hvordan de derfra kom til Jotapata, og hvordan jeg ble fanget levende og bundet, og hvordan jeg etterpå ble løslatt, samt alt som jeg gjorde under den jødiske krig, og under beleiringen av Jerusalem, har jeg fortalt nøyaktig i boken *Jødenes kriger*. Jeg tror at det er på sin plass å legge til en beretning om disse aksjonene i mitt liv, som jeg ikke har fortalt i boken *Jødenes kriger*.

75. For da beleiringen av Jotapata var over, og jeg var sammen med romerne, ble jeg tatt vare på med stor omsorg, for Vespasian hadde stor respekt for meg. Dessuten giftet jeg meg med en jomfru etter hans befaling, og hun var en fange fra dette landet.* Likevel levde hun ikke lenge sammen med meg, men ble skilt fra meg slik at jeg ble løst fra mine bånd, fordi jeg skulle reise til Alexandria. Men så giftet jeg meg med en annen kvinne i Alexandria, og ble sendt derfra, sammen med Titus til beleiringen av Jerusalem, og var ofte i fare for å bli drept. For både jødene og romerne var oppsatt på å få meg i sin makt for å få straffet meg. Hver gang romerne ble slått, antok de det var fordi jeg hadde forrådt dem, og de klaget stadig til keiserne, og krevde at jeg skulle bli straffet som forræder. Men Titus Cæsar var vel kjent med krigens usikkerhet, og besvarte ikke soldatenes voldsomme påstander mot meg. Dessuten overtalte Titus Cæsar meg ofte til å ta for meg hva jeg måtte finne i ruinene

i mitt land. Men da mitt land var blitt ødelagt, syntes jeg det ikke var noe av verdi som jeg kunne ta med meg til trøst i mine ulykker. Så jeg ba Titus om at min familie måtte få friheten. Jeg hadde også de hellige bøker** etter tillatelse fra Titus. Ikke lenger etterpå ba jeg for min brors liv, samt femti av hans venner, og det ble ikke nektet meg. Da jeg en gang gikk til tempelet etter tillatelse fra Titus, der det var en stor mengde fanger, både menn, kvinner og barn, fikk jeg satt fri alle dem jeg husket blant mine egne venner og bekjente, og det var i et antall av om lag et hundre og nitti. Slik befridde jeg dem uten noen betaling, og gjenopprettet deres tidligere formue. Og da jeg ble sendt av Titus Cæsar med Cerealius og tusen ryttere til en landsby som het Techoa, for å finne ut om det der var et sted til å slå leir, fikk jeg se at mange fanger var blitt korsfestet da jeg kom tilbake, og jeg gjenkjente tre av dem som jeg tidligere hadde møtt. Jeg var svært bedrøvet over dette, og med tårer i øynene gikk jeg til Titus og fortalte det til ham. Han befalte at de øyeblikkelig skulle tas ned og at man skulle gi dem den beste pleie for at de skulle komme seg igjen. Likevel døde to av dem i legenes hender, men den tredje kom seg.

---

*Josefus, som er prest, bekjenner ærlig at han gjorde dette etter befaling fra Vespasian. Han har før fortalt oss at dette var ulovlig for en prest ifølge Moseloven (*Jødenes oldtid*. b.3,kap.12, avsn.2) dvs. å ta en fanget kvinne til ekte. Se også *Mot Apion*, b.1,avsn.7. Han synes hurtig å være blitt klar over at hans lydighet mot en befaling fra en keiser ikke ville unnskylde ham, og derfor skilte han seg fra henne, som Reland ganske riktig observerer her.

**Om denne svært bemerkelsesverdige setningen, og dens viktige følger, se *Essay on the Old Testament* sidene 193-195.

76. Men da Titus hadde stanset uroen i Judea, og funnet ut at de landområdene jeg hadde i Judea ikke ville gi meg noen inntekt, fordi en garnison til å vokte landet skulle anbringes der senere, så gav han meg et annet område på slettene. Og da han dro tilbake til Roma, lot han meg velge å seile sammen med ham. Han viste meg stor ære, for da vi kom til Roma, ble jeg tatt vennlig hånd om av Vespasian, for han gav meg en leilighet i sitt eget hus som han hadde bodd i før han ble keiser. Han hedret meg også ved å gi meg romersk borgerskap, og gav meg en årlig pensjon, og han fortsatte med å vise meg ære inntil slutten av sitt liv uten noen avkortning. Dette førte til at jeg ble misunt, og det satte meg i fare, for en viss jøde, som het Jonathan, som hadde satt i gang en tumult i Kyrene, og hadde overtalt to tusen mann av landet der til å slutte seg til ham, og var årsaken til deres ruin, han fortalte, etter at han var blitt arrestert av guvernøren og sendt til keiseren, at jeg hadde sendt ham både våpen og penger. Han kunne imidlertid ikke skjule for Vespasian at han var en løgner, og han ble dømt til døden og henrettet. Til og med etter dette unnslapp jeg ved Guds forsyn alle dem som misunte meg min lykke og anklaget meg. Jeg fikk også et lite landområde av Vespasian, som en gave fra Judea, og det var på den tiden jeg skilte meg fra min hustru. Jeg likte ikke hennes oppførsel, selv om hun ble mor til tre barn. To av dem er døde, den tredje som jeg har kalt Hyrkanos, lever. Etter dette ektet jeg en kvinne som hadde bodd på Kreta, men var født som jødinne av ansette foreldre. Hun var den mest praktfulle kvinne i hele landet, og hennes karakter var andre kvinner overlegen, og det viser hennes liv i ettertiden. Med henne har jeg to sønner, den eldste het Justus, den neste Simonides, som jeg også kalte Agrippa. Dette var altså mine hjemlige affærer. Og keiserens vennlighet fortsatte, for da Vespasian var død, ble Titus keiser etter ham, og han viste meg den samme ære som jeg hadde fra hans far. Og da jeg fikk mange anklager mot meg, ville han ikke tro dem. Domitian, som etterfulgte ham, forhøyet ytterligere sin respekt for meg, for han straffet de

jødene som anklaget meg, og befalte at en av mine tjenere som var evnukk og min anklager, også skulle straffes. Han gjorde også mine landeiendommer i Judea skattefrie, noe som er en stor hedersbevisning, og til og med Domitia, keiserens hustru, fortsatte å vise meg godhet. Og dette er hele beretningen om mitt liv. La andre bedømme min karakter om de har lyst, men om deg, o, Epafroditus,* du den mest utmerkede mann! Jeg tilegner deg hele denne beretningen om vår oldtid, og herved avslutter jeg det hele.

---

*Om Epafroditus, se fotnote til forordet til *Jødenes oldtid*.

JØDENES OLDTID

FORORD

1. De som påtar seg å skrive historie, påtar seg ikke bryderiet av bare én grunn, men av mange forskjellige grunner, og de svært forskjellige – for noen vil gå inn for lærdom for å vise sin dyktighet i å uttrykke seg, slik at de blir kjent for å kunne ordlegge seg fint, mens andre skriver for å glede dem som tilfeldigvis er opptatt med den. Av denne grunn har noen ikke spart seg noen anstrengelse for å gå lenger enn de var i stand til i sin fremstilling. Andre er drevet av nødvendighet og et behov for å skrive historie fordi de er opptatt med fakta, og ikke kan finne noen grunn til ikke å gjøre dem kjent for etterslekten. Det er egentlig de få som er motivert til å hente de historiske fakta ut av mørket og inn i lyset, til gagn for offentligheten, fordi kjensgjerningene i seg selv er viktige. Av disse mange grunnene til å skrive historie, må jeg bekjenne at de to siste også var blant mine grunner, for jeg var selv interessert i den krigen som vi jøder førte med romerne. Jeg kjente selv detaljene og følgene av de ting som ble gjort, og derfor anså jeg meg nødt til å fortelle historien om dem, fordi jeg så at andre i sine skrifter forvrengte sannheten.

2. Jeg har påtatt meg dette arbeidet da jeg tror at det vil bli tilgjengelig for alle grekerne** som kan høste gagn av dette studiet, for det inneholder hele vår oldtidshistorie, og vår regjerings grunnlov slik den fortolkes ut fra de hebraiske skrifter. Og jeg hadde tidligere ment, da jeg skrev om krigen,*** å forklare hvem jødene egentlig var – hvilken lykke de hadde oppnådd – og av hvilken lovgiver de var blitt undervist i gudsfrykt, og om utøvelsen av andre dyder, og hvilke kriger de hadde utkjempet i fjerne tidsaldre, inntil de mot sin vilje ble engasjert i denne siste krigen med romerne. Men fordi dette verket ville bli svært omfattende, har jeg delt det og gjort det til et eget avsnitt, med sin egen begynnelse og sin egen konklusjon. Men i tidens løp gikk det som det pleier med slike foretagender, jeg ble trett, og fortsatte langsomt. Det er et stort tema, og det er vanskelig å oversette vår historie til et fremmed språk som er uvant for oss.

Det var imidlertid noen personer som ønsket å kjenne vår historie, og som oppfordret meg til å fortsette. Og mer enn noen annen er Epafroditus**** en mann som elsker all slags kunnskap. Og for tiden gleder han seg mest over kunnskap om historien, fordi han selv har vært involvert i større affærer, og opplevd at lykken har snudd seg flere ganger, og han har alltid vist en vidunderlig kraft og urokkelig og prisverdig beslutsomhet. Jeg gav etter for denne mannens overtalelser, for han oppmuntrer alle som er dyktige i det som er nyttig og akseptabelt, og dem som vil samarbeide med ham. Jeg ble selv skamfull over å ha tillatt dovenskap å komme over meg i stedet for å finne gleden i å anstrenge meg i nyttige studier. Jeg strammet meg derfor opp, og gikk med desto større glede tilbake til arbeidet. Ved siden av de førstnevnte motiver, hadde jeg andre som jeg reflekterte grundig over, og det var at våre forfedre var villige til å overbringe disse ting til andre, og noen grekere gjorde betydelige anstrengelser for å bli kjent med begivenhetene i vår nasjon. (Fotnotene på neste side.)

Fotnoter:

*Dette forordet til Josefus er glimrende i sin kvalitet, og meget verdt å granske av leseren, før han går i gang med å granske hele verket.

** Det er alle folkeslagene, både grekerne og romerne.

***Når det gjelder tidspunktet, kan vi notere oss at Josefus skrev sine sju bøker om jødenes krig lenge før han skrev *Jødenes oldtid*. Bøkene om krigen ble publisert omkring år 75 e.Kr., og *Jødenes oldtid* i år 93 e.Kr. om lag atten år senere.

****Denne Epafroditus var visselig i live i keiser Trajans tredje år, 100 e.Kr. Se fotnote til den første bok *Mot Apion*, avsn.1. Hvem han var, vet vi ikke, for Epafroditus var en frigitt av Nero, og etterpå Domitians sekretær, og ble drept av Domitian i de 14. eller 15. år av hans regjering, og kunne derfor ikke være i live i Trajans tredje år.

3 Jeg fant derfor at den andre av ptolemeerne var en konge som var usedvanlig ivrig i å skaffe seg kunnskap og å samle på bøker, og at han var særdeles opptatt av å få oversatt våre lover, også regjeringens grunnlov, til gresk. Overpresten Eleazar, som ikke sto det minste tilbake når det gjaldt ærverdighet blant oss, misunte ikke denne kongen hans delaktighet i denne kunnskapstørsten. Ellers ville han ha nektet ham dette, men han kjente vår nasjons skikk, at man ikke skulle hindre noen fra få del i det vi selv setter pris på. Derfor tenkte jeg at det var rett å etterligne overprestens generøsitet, og jeg antok at det også fantes flere som elsket kunnskap i likhet med kongen, for han fikk ikke tak i alt som var skrevet på den tiden. Men de som ble sendt til Alexandria som oversettere gav ham bare lovbøkene, mens det fantes et uhyre stort antall om andre emner i våre hellige skrifter. De inneholder faktisk historien over fem tusen år, med mange merkelige hendelser, mange tilfeller med krigsfarer, store gjerninger utført av befalingsmenn, og opprør mot vårt styresett. Alt i alt, når en mann som vil granske denne historien, i hovedsak vil lære at hendelsene endte godt, endog til det utrolige, er det en lykkelig belønning og et løfte fra Gud. Men det gjelder den som følger hans vilje og ikke våger å bryte hans fullkomne lover. Og i den grad mennesker har falt fra fullkommen lydighet, ble det som før var mulig, helt ugjennomførbart.* Og dermed ble alt som var sett på som godt, forvandlet til en uopprettelig ulykke.

Og nå vil jeg oppfordre alle som gransker disse bøkene til å vende sinn og tanke mot Gud, og undersøke tankene til vår lovgiver, om man ikke har forstått hans natur slik det er verdig for Gud, og ikke har tilskrevet ham de gjerninger som ble utvirket ved hans makt, og ikke har bevart hans skrifter fra slike usømmelige fabler som andre har laget. Og på grunn av den store avstanden i tid, kunne man trygt forfalske ved slike løgner, for han levde for to tusen år siden. Etter et så langt tidsrom hadde ikke dikterne selv vært så nøye med å fastslå slektsleddene til sine guder, og enda mindre handlingene hos deres menn eller deres lover. Etter hvert skal jeg beskrive nøyaktig det som står i våre opptegnelser i riktig rekkefølge. Jeg har allerede lovt å passe på dette, og det uten å legge noe til eller fjerne noe fra innholdet.

4. Men fordi nesten hele vår grunnlov bygger på Moses, vår lovgivers visdom, kan jeg ikke unngå å si noe om ham først, selv om jeg skal være kort. Jeg mener at ellers ville de som leser min bok, undre seg over hvorfor jeg lover å gi en fortegnelse over våre lover og historiske fakta, og at den inneholder så mye filosofi. Leseren bør derfor merke seg at Moses anså det som overordentlig viktig at den som ville oppføre seg skikkelig og gi lover til andre, først og fremst skulle studere den guddommelige

natur og tenke over Guds handlemåte, og etterligne det beste i ethvert handlingsmønster, så langt det er mulig for et menneske. Lovgiveren kan ikke ha en rett forståelse uten en slik ettertanke, og uten den vil han ikke kunne fremme noen dyder hos sine lesere. Jeg mener først og fremst at hvis de ikke får lære at Gud er Fader og Herre over alle ting, ser alle ting, og gir enhver som følger ham, et lykkelig liv, kaster han enhver som ikke går på dydens vei, ned i uopprettelig elendighet.

Da nå Moses var ivrig med å undervise sine landsmenn om dette, begynte han ikke slik lovgivere pleier å gjøre, å fastsette dem etter kontrakter eller andre riter mellom mennesker, men ved å rette blikket oppad mot Gud som verdens skaper, og ved å overbevise dem om at vi mennesker er de mest høyerestående skapninger på denne jord. Når han så har fått dem til å anta religionen, var det lett å få dem til å rette seg etter de øvrige ting. Andre lovgivere fulgte fabler, og ved deres diskusjoner overførte de de mest foraktelige laster over på gudene, og på den måten gav de onde menn de mest overbevisende unnskyldninger for sine egne forbrytelser. Vår lovgiver hadde vist at Gud var den mest fullkomne i godhet, og forventet at også menneskene skulle streve etter å få del i den, og de som ikke ville gjøre det, straffet han på det strengeste. Jeg oppfordrer herved mine lesere til å granske hele dette arbeidet i lyset av dette, og man vil finne at det ikke er noe upassende i det om Guds majestet, eller hans kjærlighet til menneskene. Alle ting har sammenheng med universets natur, og når vår lovgiver taler visdom, selv i gåter, og andre ganger i passende allegorier, er det likevel enkelt å forklare saken direkte og forståelig. Men de som ønsker å vite grunnene til alt mulig, vil her finne en merkelig filosofisk teori, som jeg nå skal nøle med å forklare, men hvis Gud vil gi meg tid til det, vil jeg skrive om det** etter at jeg har avsluttet mitt nåværende arbeid. Jeg skal i det følgende begi meg over i historien etter at jeg først har nevnt hva Moses sier om verdens skapelse, som jeg finner i de hellige bøker.

---

*Josefus viser ganske enkelt her til det berømte greske ordtaket: Hvis Gud er med oss, vil alt som er umulig, bli mulig.

**Når det gjelder det som Josefus planlegger å skrive om begrunnelsen for mange av jødenes lover, og hvilken filosofi og allegori man vil innbefatte, er det mange lærde menn som ikke ville beklage det noe særlig. Jeg er delvis enig med Fabricius i *Havercamp*, sidene 63-64, at ”vi ikke behøver å tvile på at blant noen tomme og nytteløse gjetninger hentet fra jødiske forestillinger, ville Josefus ha fortalt oss mange nyttige ting, som kanskje ingen, hverken blant jødene eller blant de kristne kunne fortelle noe om, og derfor ville jeg gi mye for å kunne oppleve at de fremdels skulle eksistere.”

BOK 1

INNEHOLDER ET TIDSROM PÅ TRE TUSEN ÅTTE HUNDRE OG TRETTITRE ÅR FRA SKAPELSEN TIL ISAKS DØD

KAPITEL 1

VERDENS GRUNNLEGGELSE, OG HVORDAN ELEMENTENE BLE SATT SAMMEN

1. I begynnelsen skapte Gud himmelen og jorden, men da jorden ikke var blitt synlig, men var dekket av tykt mørke, og en vind blåste over dens overflate, befalte Gud at

det skulle bli lys. Og da dette var gjort, tok han for seg alt sammen, og skilte lyset fra mørket. Det ene kalte han *natt* og det andre *dag*, og han kalte lysets begynnelse og tiden for hvile *aften* og *morgen*, og dette var faktisk den første dagen. Men Moses sa at det var én dag, og jeg er i stand til å fortelle grunnen til det allerede nå, fordi jeg har lovt å fortelle om årsakene til alle ting i en egen artikkel, og jeg venter med dette til da. Etterpå, den andre dagen, anbrakte han himmelen over hele verden, og skilte den fra de andre delene, og bestemte at den skulle stå av seg selv. Han plasserte også et krystallklart firmament omkring den, og satte det sammen slik at det var gunstig for jorden, og kunne gi fuktighet, regn og dugg. På den tredje dagen befalte han det tørre land å komme til syne med selve havet omkring, og på den samme dagen skapte han plantene og frøene som skulle spire frem av jorden. På den fjerde dagen pyntet han himmelen med solen, månen og de andre stjernene, og fastsatte deres bevegelser og baner, slik at årstidenes skiftninger ble tydelige. Og på den femte dagen gjorde han de levende skapningene, både de som svømmer og de som kan fly, de førstnevnte i havet, de siste i luften. Han sorterte dem i grupper og blandet dem for at de skulle formere seg og bli mange. På den fjerde dagen skapte han de fireføtte dyrene, og gjorde dem til han og hun, og den samme dagen dannet han også mennesket. Derfor sier Moses at verden med alt i den, ble skapt på bare seks dager, og at den syvende dag var til hvile, med frihet fra arbeid og slik virksomhet. Derfor feirer vi hvilen fra vårt arbeid på den dagen og kaller den sabbat, som på hebraisk betyr *hvile*.

2. Videre begynner Moses, etter at den syvende dag var over,* å tale filosofisk, og når det gjelder dannelsen av mennesket, sier han at Gud tok støv fra marken og dannet mennesket, og inngav ham ånd og sjel.** Denne mannen ble kalt Adam, som på hebraisk betyr *en som er rød*, fordi han var dannet av den røde jorden, formet og blandet, for dette var av jomfruelig jord. Og da han hadde gjort de levende skapningene, enhver etter sitt slag, både han og hun, presenterte han dem også for Adam, som gav dem navn som de fremdeles har. Men han så at Adam ikke hadde noen kvinne som sin medhjelp, ikke noe selskap, for denne var ikke skapt ennå, og Adam undret seg over de andre dyrene som var både han og hun, men da la Gud ham ned i søvn, og tok ut et av hans ribbein, og av det formet han kvinnen. Adam kjente henne da hun ble ført til ham, og han visste at hun var dannet fra ham selv. En kvinne kalles på hebraisk *issa*, men denne kvinnen het Eva, som betyr *alle levendes mor*.

3. Moses sier videre at Gud plantet et paradis i øst, som bugnet av alle slags trær, og blant dem var livets tre, og et annet til kunnskap om godt og ondt, og at han førte Adam og Eva inn i hagen, og befalte dem å passe på plantene. Hagen ble vannet av en elv*** som rant rundt omkring hele jorden, og delte seg i fire. Og Pison, som betyr en mengde, rant inn i India, og renner ut i havet, og grekerne kaller den for Ganges. Også Eufrat, så vel som Tigris, renner ned i Rødehavet.**** Navnet Eufrat eller Frat, betyr spredning, eller en blomst, og Tigris eller Hiddekel betyr noe som er hurtig ved noe trangt, og Gihon renner gjennom Egypt, og betegner det som kommer fra øst, og som grekerne kaller Nilen. (Fotnote på den neste siden)

Fotnote til forrige side
* Josefus sier i sitt *Forord*, avsn.4, at Moses skrev i gåter og allegorier, mens resten er direkte tale, og i det første kapitlet i 1. Mosebok finner vi ikke noen antydning til noe mystisk, men når han kommer til vers 4 osv, sier han at Moses, etter at den syvende dag er over, begynte å tale filosofisk. Det er ikke sannsynlig at han forsto resten av det andre og tredje kapitel på noen gåtefull, allegorisk eller filosofisk måte. Forandringen av Guds navn akkurat her, fra Elohim til Jehovah Elohim, fra Gud til Herre på hebraisk, samaritansk og i *Septuaginta*, bidrar ikke så lite til forståelsen av strukturen i fortellingen.
** Vi kan her merke oss at Josefus mente at mennesket besto av ånd, sjel og legeme, ifølge Paulus (1.Tess.5,23) og resten av oldtidens folk. Han sier også andre steder at det var forbudt å spise blod, fordi det hadde i seg sjel og ånd, *Jødenes oldtid*, bok 3,kap.11,avsn.2.
***Hvorfra dette underlige begrepet kom, noe som ikke er spesielt for Josefus, men som dr. Hudson sier her, og er hentet fra andre forfattere, om de fire av de største elvene i verden, der to av dem renner i en veldig avstand fra de andre to, og på en eller annen måte vanner paradiset, er vanskelig å si. Josefus har allerede fortalt historien allegorisk, og påpeker at disse fire navnene har spesiell betydning. Pison betyr Ganges, *en mengde*, Frat eller Eufrat, betyr enten *spredning* eller *en blomst*, og Hiddekel eller Tigris, betyr *det som er hurtig* og *trangt*, og med Gihon menes Nilen, og betyr *det som fremstår fra øst*. Vi misforstår ham kanskje når vi antar at han mener disse elvene bokstavelig, spesielt når det gjelder Gihon eller Nilen som kommer fra øst, mens vi vet at Nilen kommer fra sør. Hvilke andre allegorier han tenkte på, er jeg redd for at vi ikke kan fastslå.
****Her betyr nok ikke bare Rødehavet den Arabiske gulf, som vi nå kaller den, men hele Sydhavet, med Rødehavet, den Persiske gulf så langt som til Ostindia, som Redland og Hudson helt riktig har fra de gamle geografene.

4. Gud befalte derfor at Adam og hans hustru skulle spise av alle plantene, men avstå fra kunnskapens tre. Han forutsa for dem, at hvis de rørte det, ville det føre til deres undergang. Men siden alle de levende skapningene på jorden hadde ett språk,* og at slangen som levde sammen med Adam og hans hustru, var misunnelig fordi de var lykkelige og var lydige mot Gud, skjønte han at hvis de var ulydige, ville de komme i ulykke. Dermed overtalte han ondskapsfullt kvinnen til å smake på kunnskapens tre. Han fortalte dem at treet ville gi kunnskap om godt og ondt, og når de fikk denne kunnskapen ville de få et lykkelig liv, og til og med et liv som ikke var dårligere enn livet til en gud. På denne måten overvant han kvinnen og fikk henne til å forakte Guds befaling.

Da hun nå hadde smakt av treet, og var fornøyd med frukten, overtalte hun Adam til å gjøre det samme. Etter dette ble de klar over at de var nakne, og de skammet seg for å vise seg slik, og fant opp noe de kunne dekke seg med, for treet hadde skjerpet deres forstand, og de dekket seg med fikenblad. Og da de av bluferdighet bandt disse på seg, trodde de at de var lykkeligere enn de hadde vært før, siden de oppdaget hva de hadde manglet. Adam, som var vant med å samtale med Gud, var klar over sin onde oppførsel, og vek unna da Gud kom inn i hagen. Denne oppførselen overrasket Gud, og han spurte ham hvorfor han som hadde satt pris på samtalene deres, nå flyktet fra ham for å unngå ham. Da han ikke svarte fordi han visste at han hadde overtrådt Guds bud, sa Gud: "Jeg har før bestemt at dere skulle leve et lykkelig liv uten noen anfektelser eller sjeleangst, og at alt som måtte bidra til deres lykke skulle vokse frem ved mitt forsyn av seg selv, uten at dere behøvde å streve med det. Et slikt slit og strev ville snart gjøre dere gamle, og døden ville ikke være langt unna, men nå har dere misbrukt min gode vilje, og brutt mine befalinger. For din taushet er ikke tegn på din godhet, men på din dårlige samvittighet."

Men Adam unnskyldte sin synd, og bønnfalt Gud om ikke å være sint på ham, og la

skylden på sin kone, og sa at han ble forført av henne og ble en overtreder, mens hun igjen anklaget slangen. Men Gud straffet ham fordi han feigt hadde gitt etter for sin hustrus forslag, og sa at jorden ikke skulle yte sin frukt av seg selv, men ved at den ble påvirket av deres slit, skulle den frembringe noe av sin frukt, men ikke alt. Han lot også Eva få slitsomme svangerskap og smerter ved fødsler fordi hun overtalte Adam med de samme argumentene som slangen hadde brukt, og ført også ham i ulykken. Han fratok også slangen taleevnen i sin vrede over hans onde gjerning mot Adam. Dessuten plasserte han gift under dens tunge, og gjorde ham til menneskets fiende. Og han sa til dem at de skulle rette sine slag mot dens hode, for der lå dens ondskapsfulle planer mot menneskene, og det var den letteste måten å ta hevn over ham på. Og da han fratok ham evnen til å gå, lot han ham krype på jorden. Og da Gud hadde bestemt disse straffene for dem, flyttet han Adam og Eva ut av haven.

---

*Av dette fremgår det at Josefus trodde at i det minste mange av de ville dyrene, spesielt slangen, kunne snakke før fallet. Og jeg tror at få av de høyerestående dyrene mangler taleorganer i vår tid. Mange ting tyder på at den tilstanden de er i, ikke er den opprinnelige, og at deres evner en gang har vært mye større enn vi nå ser dem, og at de er i stand til å bli restaurert til sin tidligere tilstand. Men ved denne eldgamle og autentiske, og sannsynligvis allegoriske beretning om denne mektige affære ved våre første foreldres fall, har jeg en del mer å si som en gjetning, og da det kun er en gjetning, vil jeg utelate det. Bare det at synden hos våre første foreldre og deres etterkommere ikke skulle føre til noe annet enn at de ble dødelige, synes helt grunnløs, men at både mennesket og de andre lavere skapningene, i stedet heretter skulle bli frelst fra forbannelsen de var påført, og til slutt bli befridd fra syndens trelldom. (Rom.8,19-22)

KAPITEL 2

ADAMS ETTERSLEKT, OG ETTERKOMMERNE FRA HAM INNTIL FLOMMEN

1. Adam og Eva hadde to sønner, den eldste het Kain, som betyr *eiendom*, mens den yngste het Abel, som betyr *sorg*. De hadde også døtre. Disse to brødrene foretrakk forskjellige måter å leve på, for Abel, den yngste, elsket rettferdighet, og da han trodde på Gud, var han til stede ved alle hans handlinger. Han var en fremragende karakter, og hans yrke var fårehyrde. Men Kain var ikke bare ond i enhver henseende, for han var bare opptatt med å få, og han bestemte seg for å dyrke jorden. Han drepte sin bror ved følgende anledning: De hadde bestemt seg for å ofre til Gud. Kain brakte fruktene fra jorden fra det han hadde spart, mens Abel brakte melk og de førstefødte av hans flokk, men Gud hadde større glede av det sistnevnte offer,* fordi han ble mer æret ved det som vokste opp av seg selv, enn av det som var funnet på av en havesyk mann, og ved at han la jorden under tvang. Slik ble Kain meget sint på Abel fordi Gud foretrakk ham, og han drepte sin bror og gjemte hans døde legeme, da han trodde at han ikke skulle bli oppdaget. Men Gud, som visste hva han hadde gjort, kom til Kain og spurte ham om hva som var skjedd med hans bror, siden han ikke hadde sett ham på mange dager, og ellers pleide å se at de var sammen og snakket med hverandre. Men Kain begynte å tvile på seg selv og visste ikke hvordan han skulle svare Gud. Til å begynne med sa han at han savnet sin bror, men da Gud satte ham under kraftig press, svarte han at han ikke var sin brors vokter, og at han heller ikke hadde sett hva han holdt på med. Men Gud svarte med å erklære ham skyldig i å ha myrdet sin bror, og sa: ”Jeg undrer meg over

at du ikke vet hva som er skjedd med din bror som du selv har drept." Gud dømte ham ikke til døden, og på grunn av sitt offer, bønnfalt han Gud om ikke å være rasende på ham. Men han forbannet ham, og denne trusselen skulle hvile over hans slekt til syvende ledd. Han drev ham, sammen med hans hustru, ut av landet. Og da han på sine vandringer rundt omkring var redd for å bli drept av ville dyr, befalte Gud ham om ikke å være bedøvet og engstelig, og at han kunne dra omkring på jorden uten å være redd for ville dyr. Han satte et merke på ham slik at han kunne gjenkjennes, og befalte ham å gå sin vei.

---

*Johannes' beskrivelse av grunnen til at Gud godkjente Abels offer og forkastet Kains, og dessuten hvorfor Kain drepte Abel fordi Gud foretrakk ham, er mye bedre enn Josefus.' Jeg mener fordi "Kain var ond, og drepte sin bror. Og hvorfor drepte han ham? Fordi hans egne gjerninger var onde, mens hans brors var rettferdige" (1.Joh.3,12). Josefus' forklaring synes ikke å være noe bedre enn den tradisjonelle fariseiske oppfatningen.

2. Og da Kain med sin hustru hadde reist gjennom mange land, bygde han en by og kalte den Nod, og der slo han seg ned med sine barn. Men han så ikke på sin straff som noen lærepenge, men ble bare mer ugudelig, for han hadde ikke noe annet mål enn å skaffe seg alt det som var behagelig, selv om det skulle skade hans medmennesker. Han tilførte sitt hus rikdom ved ran og vold, han oppviglet dem han kjente til fornøyelser, ran og plyndring, og ble en stor leder i ondskap. Han forandret også den gamle, enkle levemåte, og fant opp mål og vekt. Og mens de levde i edel uskyld da de ikke kjente til slike kunster, forandret han verden til durkdreven sluhet. Det første han gjorde var å fastsette grenser omkring landområdene, han bygde en by og befestet den med murer, og tvang sin familie til å samles i den. Han kalte byen Hanok etter sin eldste sønn Enok. Jared var Enoks sønn, og hans sønn het Malalael, og hans sønn het Metusala, og han hadde sønnen Lamek, som hadde syttisju barn med to hustruer, Silla og Ada. Ett av barna til Ada het Jabal. Han reiste opp telt og likte livet som fårehyrde. Og Jubal, som hadde samme mor, ble dyktig med musikk,* og fant opp psalteret og harpen. Og sønnen Tubal, født av den andre hustruen, overgikk enhver i styrke, og ble ekspert og berømt som en dyktig kriger. Ved denne innstillingen utviklet han behov for kroppslige gleder, og det første han fant opp var fremstilling av bronse. Lamek hadde også en datter som het Naamah. Og fordi han var dyktig med guddommelige åpenbaringer, da han visste at han ville bli straffet for Kains drap på broren, gjorde han det kjent for sine hustruer. Til og med mens Adam levde, skjedde det at Kains etterkommere ble særdeles ugudelige. Blant dem som levde og døde etter hverandre, ble hver av dem verre enn sin forgjenger. De var nådeløse i krig og voldsomme i sine plyndringer, og hvis noen var sene til å drepe, var de ryggesløse i sin urettferdighet med å skade andre i vinnings hensikt.

---

*Fra denne Jubal kom, ikke usannsynlig, jubel og jubileum. Det er trompeten, det kraftige instrumentet som innvarsler frihet i jubelåret.

3 Adam, som var det første menneske, og var skapt av jorden (for det er ham vi skal tale om nå), ble bekymret for sine etterkommere etter at Abel ble drept, og Kain hadde flyktet fra landet på grunn av sitt mord. Han hadde en intens bekymring for sine barn,* og da han var to hundre og tretti år gammel, levde han ennå sju hundre år, og så døde han. Han hadde faktisk mange flere barn,** og spesielt Set. Det ville være langtekkelig å regne opp navnene på dem, og derfor vil jeg bare gi en

fortegnelse over Sets etterkommere. Set ble en god og ærbar mann da han, etter sin oppdragelse var blitt gammel nok til å kjenne til hva som var godt. Han hadde en fin karakter, og etterlot seg barn som etterlignet ham.** Alle disse viste seg å ha gode tilbøyeligheter. De befolket også landet uten stridigheter, og levde tilfredse uten at ulykker kom over dem, inntil de døde. De ble også opphavet til den visdom som befatter seg med himmellegemene og deres lover. Og deres oppdagelser måtte ikke bli glemt før de ble skikkelig kjent, for Adam hadde forutsagt at verden på ett tidspunkt skulle bli ødelagt av ild, og på et annet ved vannenes voldsomhet. Derfor bygde de to søyler,*** en av teglstein, og den andre av naturstein, og risset inn sine oppdagelser på dem begge, for om søylen av tegl skulle bli ødelagt av flommen, skulle steinstøtten bli stående og vitne om disse forutsigelsene for menneskene, og fortelle at det også hadde stått en teglsteinsstøtte der. Denne finnes i landet Siriad den dag i dag.

---

*Tallet på Adams barn var ifølge den gamle tradisjonen trettitre sønner og tjuetre døtre.

**Det som her sies om Set og hans etterslekt, at de var gode og dydige og samtidig meget tilfredse og uten noen større ulykker i syv slektledd (se kap.2, avsn.1 først, og kap.3,avsn.1 etterpå), stemmer nøyaktig med verdens tilstand og forsynets ledelse i de første tidsaldrene.

***Josefus tar feil her, da han forvekslet Adams sønn med Set eller Sesotris, Egypts konge, som hadde reist denne støtten i landet Siriad, se *Essay on the Old Testament*, Appendix, sidene 159-160. Selv om hovedsaken i denne fortellingen kan være sann, at Adam kunne forutsi verdensbrannen og vannflommen, noe som den gamle tradisjonen forteller, kunne Sets etterkommere inngravere sine astronomiske oppdagelser på slike støtter. Likevel er det ikke sannsynlig at de ville bestå under vannflommen som begravde slike støtter og bygninger langt nede i jorden under sedimenter avsatt av vannet. Spesielt fordi lignende støtter laget av egypteren Set eller Sesostris eksisterte etter vannflommen i landet Siriad, og kanskje også i Josefus' dager, slik de er på det stedet han nevner.

KAPITEL 3

VANNFLOMMEN, OG HVORDAN NOAH BLE FRELST I ARKEN SAMMEN MED SIN FAMILIE, OG ETTERPÅ BODDE PÅ SLETTEN SINEAR

1. Sets etterkommere fortsatte å ære Gud som universets herre, og å ha respekt for dyd i sju slektledd. Men i tidens løp forfalt de til fedrenes praksis, og gav ikke æren til Gud som de var undervist om, og de var heller ikke opptatt med å gjøre rett mot menneskene. Men om de før hadde utvist rettskaffenhet, viste de nå med sine gjerninger dobbelt så mye ondskap ved at de gjorde Gud til sin fiende. For mange engler* fra Gud hadde omgang med kvinner, og fikk sønner som viste seg å være urettferdige, og som foraktet alt som var godt, fordi de stolte på sin egen styrke. Tradisjonen forteller at disse menns handlinger lignet på handlingene til dem som grekerne kaller kjemper. Og Noah var svært urolig på grunn av det de gjorde. Og fordi han var misfornøyd med deres oppførsel, formante han dem til å forandre seg til det bedre, men da han så at de ikke hørte på ham, men var slaver av sine onde fornøyelser, ble han redd for at de ville drepe ham, hans kone og barn, og dem de hadde giftet seg med, så han forlot landet.

2. Gud elsket denne mannen for hans rettferdighet, og han fordømte ikke bare de andre for deres ondskap, men bestemte seg for å utrydde hele menneskeslekten, og så skape en ny slekt som skulle være ren for ugudelighet. Han forkortet deres liv og

lot dem ikke leve så lenge som før, men bare et hundre og tjue år.** Han gjorde det tørre land om til hav, og slik ble alle menneskene ødelagt, men bare Noah ble frelst, for Gud gav ham følgende plan for å unnslippe: Han skulle bygge en ark fire stokkverk høy og 138 meter*** lang, 23 meter bred og 14 meter høy. Deretter gikk han inn i arken med sin hustru, sine sønner og deres hustruer, og lastet inn, ikke bare forsyninger, men også alle slags levende skapninger, han og hun, så de skulle bevares, og noen av dem skulle det være syv av. Arken hadde faste vegger og tak, og var bundet sammen av kryssbjelker, slik at den ikke skulle synke eller bli veltet av vannenes voldsomhet. Og slik ble Noah og hans familie bevart. Han var den tiende fra Adam, og sønn av Lamek hvis far var Metusala. Han var sønn av Enok, som var sønn av Jared, og Jared var sønn av Mahalalel som sammen med mange av sine søstre var barn av Kenan, sønn av Enos. Enos var sønn av Set, Adams sønn.

---

*Dette at de falne engler, i en viss forstand, var fedre til de gamle kjempene, var en fast tro i oldtiden.
**Jeg forstår det slik at Josefus her antar at levetiden til disse kjempene nå ble redusert til 120 år, noe som stadfestes i et fragment av Enok, avsn.10, i *Authent. Rec.* del 1, side 268. Om resten av menneskeheten erkjenner Josefus selv, at deres levetid var mye lengere enn 120 år i mange generasjoner etter flommen som vi nå skal se, og han sier at den ble gradvis forkortet inntil Moses' dager, og så fastsatt for en viss tid til 120 år (kap.6, avsn.5). Vi behøver heller ikke anta at hverken Enok før vannflommen, eller Josefus, mente at disse 120 år som menneskenes levetid, skulle bety noe annet enn varigheten for Guds tålmodighet kanskje mens arken ble bygd inntil flommen. Jeg tror det betyr at det var det Gud mente, da han truet denne ugudelige verden med at dersom de fortsatte med sin ulydighet, skulle deres dager ikke vare lengere enn 120 år.
***Tre hundre cubit. En cubit er 46 cm etter engelsk mål. Oversetterens anm.)

3. Denne ulykken skjedde i det seks hundrede år av Noahs regjering (levetid), i den andre måneden* som makedonierne kaller *dius*, og hebreeerne *marchesuan*, for slik var året inndelt i Egypt, men Moses bestemte at *nisan*, som er det samme som *xanticus*, skulle være den første måneden for deres høytider, fordi han førte dem ut av Egypt i den måneden. Året skulle begynne med denne måneden for at man kunne holde orden på deres høytider da de skulle ære Gud, selv om han beholdt den opprinnelige rekkefølgen av månedene som bruktes i forbindelse med kjøp og salg og andre dagligdagse affærer. Nå forteller han at flommen begynte på den tjuesjuende (syttende) dag i den nevnte måned, og dette var to tusen seks hundre og femtiseks (ett tusen seks hundre og femtiseks) år fra Adam, det første menneske. Tiden er nedskrevet i våre hellige bøker, som de dengang levende hadde skrevet** med stor nøyaktighet, både med fødsel og død til fremragende menn.

---

*Josefus fastslår her at året for vannflommen begynte ved høstjevndøgn. Hva angår dagen da flommen begynte, som vår hebraiske og samaritanske, og kanskje Josefus' eget manuskript angir, skal heller være den 17. dag i stedet for på den 27. For Josefus samstemmer med dem når det gjelder varigheten på 150 dager, inntil den 17. dagen i den 7. måned, iflg. 1.Mos.7, og 8,3.
**Josefus merker seg at disse eldgamle genealogiene ble først nedtegnet av dem som levde den gang, og så videreført til etterslekten. Jeg antar at det er en sann beretning. For det er ingen grunn til å tro at disse menn ikke skulle ha fått lære å lese og skrive kort etter at de hadde lært å snakke. Og kanskje alle fikk lære det ved Messias selv, som under sin Fader var skaperen eller herskeren over menneskeheten, og som i disse tidligere tider ofte åpenbarte seg for dem.

4. For Set ble faktisk født da Adam var i sitt to hundre og trettiende år, og levde i ni hundre og tretti år. Set fikk Enos i sitt to hundre og femte år, og da han hadde levd ni hundre og tolv år, overgav han styret til sin sønn Kenan, som han fikk i sitt hundre og

nittiende år, og han levde i alt ni hundre og fem år. Da Kenan hadde levd ni hundre og ti år, hadde han sønnen Mahalalel som ble født i hans hundre og syttiende år. Denne Mahalalel levde åtte hundre og nittifem år og døde, og etterlot sønnen Jared som han fikk da han var hundre og sekstifem år. Han levde ni hundre og sekstito år, og da Enok etterfulgte ham, var han født da hans far var et hundre og sekstito år. Da han hadde levd tre hundre og sekstifem år, ble han borte og gikk til Gud, og derfor har man ikke skrevet om hans død. Metusala, Enoks sønn, som var født da han var ett hundre og sekstifem år, fikk Lamek da han var ett hundre og åttisju år, og overgav regjeringen til ham, etter at han hadde hatt den i ni hundre og sekstini år. Da Lamek hadde regjert sju hundre og syttisju år, ble hans sønn Noah utnevnt til leder for folket. Han var født da Lamek var ett hundre og åttito år, og hadde regjert i ni hundre og femti år. Disse årene omfatter alt det som før er fortalt, men ingen bør granske hvordan disse menn døde, for de levde sammen med sine barn og barnebarn, og derfor skal vi bare merke oss deres fødsler.

5. Da Gud gav sitt tegn, begynte det å regne, og vannet strømmet ned i førti hele dager, inntil det sto femten cubit (7 meter) over jorden. Derfor ble ikke noe større antall reddet, siden det ikke var noe sted å flykte. Da regnet stanset, begynte ikke vannet å gå tilbake med én gang. Etter ett hundre og femti dager begynte det på den syvende dag i den syvende måned, etter en liten stund å gå tilbake. Etter dette, hvilte arken på toppen av et fjell i Armenia, noe Noah så da han åpnet den og fikk se et lite stykke land omkring den. Han holdt seg stille og fikk et lykkelig håp om frelse, men få dager senere, da vannet var gått lenger ned, sendte han ut en ravn for å få vite om vannet hadde gått tilbake andre steder, og om han trygt kunne gå ut av arken. Men ravnen fant at hele landet fremdeles var oversvømt, og den kom tilbake til Noah. Og etter syv dager sendte han ut en due som kom tilbake, dekket av gjørme, men hadde med seg en olivengren. Da visste Noah at jorden var tørr etter flommen. Etter at han hadde holdt seg i ro sju dager til, sendte han de levende skapningene ut av arken, og både han og hans familie gikk ut, ofret til Gud og feiret begivenheten sammen med dem som var med ham. Armenere kaller dette *Αποβατηιον*),* *Stedet for nedstigning*, for arken ble reddet på dette sted, og levningene har blitt vist frem av innbyggerne inntil denne dag.

6. Alle forfattere av barbarenes historie omtaler denne flommen og arken, og blant dem er kaldeeren Berosus, og når han beskriver omstendighetene ved flommen, sier han det slik: ”Det er sagt at det fremdeles finnes deler av dette skipet i Armenia på toppen av Cordyænas, og at de samme folkene der henter stykker av bitumen og bruker det hovedsakelig til amuletter for å avverge ulykker.” Også egypteren Hieronymus som skrev *Fønikernes oldtid*, og Mnaseas med mange andre, omtaler det samme. Nikolaus fra Damaskus forteller spesielt om det i sin 96. bok, og han sier det slik: ”Det er et stort fjell i Armenia, over Minyas, som kalles Baris, og oppå dette ble de frelst, de som flyktet i tiden for vannflommen, og en som kom dit i en ark, gikk på land på toppen av det, og restene av tømmeret ble bevart lenge. Dette kan være den mannen som Moses, jødenes lovgiver skrev om.” (Fotnote på neste side)

Fotnote fra forrige side.

*Dette *Αποβατηιον*, eller *Stedet for nedstigning*, er den rette skrivemåten til det armenske navnet på nettopp denne byen. Det er i *Ptolemeus Naxuana*, og av Moses kalt Chorenensis, og av den armenske historikeren kalt *Idsheuan,* mens stedet selv, *Nachidseuan*, betyr *Det første stedet til nedstigning*, og er et varig monument over at Noah ble frelst i arken, og det ble bygget ved foten av fjellet som den første by etter vannflommen. Se *Jødenes oldtid*, bok 20, kap.2, avsn.3 og *Moses Chorenensis*, som også på et annet sted sier at det ble fortalt om en annen by som kaltes Seron, eller *Stedet for spredningen*, fordi spredningen av Xisuthurus' eller Noahs sønner først skjedde fra dette stedet. Hvorvidt rester av denne arken fremdeles er bevart, slik folket i landet mener, kan jeg ikke si for sikkert. Monsieur Tournefort hadde for ikke lenge siden i sinne å besøke stedet selv, men møtte for store farer og problemer til å kunne gjennomføre dette.

7. Men Noah var redd fordi Gud hadde besluttet å ødelegge menneskeheten, og for at han ikke skulle gjøre dette hvert år, ofret Noah brennoffer, og bønnfalt Gud om at naturen måtte få fortsette videre heretter slik den hadde gjort før, og at han ikke mer ville avsi en slik dom der hele mengden av skapninger skulle stå i fare for å bli ødelagt, men siden han nå hadde straffet de ugudelige, måtte han i sin godhet spare resten, med dem han hadde funnet verdige til å bli frelst fra en så alvorlig ulykke. For ellers måtte disse siste være mere miserable enn de første, og dømt til noe verre enn de andre, om de ikke helt fikk unnslippe. Om så var, ville de bli spart til en ny flom etter at de hadde vært skremt av den første, for så å bli ødelagt av den neste. Han bønnfalt også Gud om å anta hans offer, og å gå med på at jorden aldri mer skulle bli utsatt for hans vrede på denne måten, men at menneskene kunne fortsette å dyrke jorden med glede – og bygge byer og leve lykkelig i dem, og at de ikke måtte bli fratatt de gledene de hadde før vannflommen, og få like lang levetid som oldtidens folk.

8. Da Noah hadde bønnfalt ham, hørte Gud hans bønner, for han elsket denne mannen for hans rettferdighet. Han sa at det ikke var han som førte ødeleggelse over en besmittet verden, men at de påførte seg selv en gjengjeldelse på grunn av sin egen ugudelighet, og at han ikke hadde satt mennesker inn i verden dersom han selv hadde bestemt seg for å ødelegge dem. Det ville ha vært klokere å ikke ha gitt dem liv i det hele tatt, om man etter at de hadde fått det, skulle ødelegge dem. "Men skadene," sa han, "som de påførte min hellighet og rettferdighet, tvang meg til å gi dem denne straffen. Men jeg vil la være med en slik straff mot dem for de onde gjerninger de kommer til å gjøre i fremtiden, og spesielt når du ber for dem. Men jeg vil når som helst sende stormer og kraftig regn, og da skal du ikke være redd om skybruddene blir aldri så voldsomme, for vannene skal aldri mer dekke jorden. Men jeg forlanger at du avstår fra å utgyte menneskers blod, og holder deg borte fra mord, men du skal straffe dem som gjør slike ting.

Jeg tillater deg å gjøre bruk av alle de andre levende skapningene som du vil, og som passer din appetitt, for jeg har gjort deg til herre over dem alle, både de som går på jorden, og de som svømmer i vannet, og de som flyr i luften – men unntatt deres blod, for livet er i det. Og jeg vil gi deg et tegn på at jeg, ved min bue, har lagt fra meg min vrede, og med dette mente han regnbuen, for de slo fast at regnbuen var Guds bue. Og da Gud hadde sagt dette og gitt ham løftet, gikk han bort.

9. Da Noah hadde levd tre hundre og femti år etter vannflommen, og hele denne

tiden lykkelig, så døde han i en alder av ni hundre og femti år. Men la ingen tro at det vi nå forteller er feil når vi sammenligner de gamles lange levetid med vår. Og bruk ikke vårt nåværende korte liv som et argument for å si at ingen av dem levde så lenge, for disse fra fortiden var elsket av Gud, og var skapt nylig av Gud selv. Og maten deres var gunstigere for å oppnå et langt liv, og dessuten gav Gud dem en lengere levetid på grunn av deres evner, og hvordan de brukte dem til sine astronomiske og geometriske oppdagelser. De ville ikke ha vært i stand til å forutsi stjernenes periodiske bevegelser hvis de ikke hadde levd seks hundre år, for Det store året kommer etter dette intervallet. Til vitne på det jeg har sagt, har jeg alle dem som har skrevet om oldtiden, både blant grekerne og barbarene, for selv Manetho, som skrev Egypts historie, og Berosus som samlet de kaldeiske monumenter, og Mochus, Hestius, og dessuten egypteren Hieronymus, og de som samlet fønikernes historie, de samstemmer med det jeg her sier. Også Hesiod, Hecatæus, Hellanicus og Acusilaus, og dessuten forteller Ephorus og Nicolaus at de gamle levde tusen år – men la nå enhver mene om dette, det som han synes er rett.

KAPITEL 4

BABELS TÅRN, OG FORVIRRINGEN AV SPRÅKENE

1. Noah hadde tre sønner, Sem, Jafet og Kam, født hundre år før vannflommen. Disse var de første som dro ned fra fjellene til sletten, og satte bo der. De overtalte andre som var redde for lavlandet på grunn av flommen, og ikke hadde lyst til å komme ned fra de høyere stedene – til å følge deres eksempel. Sletten de først bodde på het Sinear. Gud befalte dem også å opprette kolonier utenfor landet for at jorden skulle befolkes skikkelig – og slik at det ikke skulle kunne bli opprør blant dem, men at de skulle kultivere store deler av jorden og nyte dens frukter i rikt monn. Men de ble så dårlig undervist at de ikke adlød Gud, og derfor kom de i ulykke, og da ble de klar over at de hadde syndet. For da de blomstret med sine tallrike ungdommer, oppfordret Gud dem til å dra ut og opprette bosteder. Men de innbilte seg at deres velstand ikke kom av Guds velsignelser, men at det var deres egen kraft som var den rette årsaken til deres rikdom, og dermed adlød de ham ikke. De la også dette til sin ulydighet mot Guds vilje ved å si at fordi de ble befalt å spre sine bosetninger, ville de bli lettere å undertrykke.

2. Det var Nimrod som oppviglet dem til motstand og forakt for Gud. Han var sønnesønn til Kam, Noahs sønn. Han var en djerv mann med stor legemsstyrke. Han overtalte dem til ikke å tilskrive Gud sin velstand – at han hadde gjort dem lykkelige, men at de skulle tro at det var deres eget mot som hadde skaffet dem denne lykken. Han forandret gradvis regjeringen til tyranni fordi han ikke så noen annen utvei til å vende menneskene bort fra gudsfrykt, og i stedet ble de stadig avhengig av hans makt. Han sa at han ville bli forbitret på Gud dersom han skulle finne på å drukne verden på nytt, og derfor ville han bygge et tårn som var så høyt at ikke vannene skulle kunne nå over det! Slik ville han hevne seg på Gud fordi han hadde tatt livet av forfedrene!

3. Folkemengden var villig til å følge Nimrods befaling, og se det som feighet å

underkaste seg Gud. Og de bygde et tårn, og sparte ingen anstrengelse, de sluntret ikke unna. En masse folk var i arbeid, og tårnet ble veldig høyt, og det skjedde hurtigere enn forventet. Det var så tykt, solid og kraftig bygd, at høyden syntes mindre enn den virkelig var. Det var bygd av brent tegl og føyd sammen med en mørtel av jordbek, slik at det ble vanntett. Da Gud så at de handlet så galt, besluttet han likevel ikke å ødelegge dem, for de var ikke blitt klokere etter at de forrige synderne ble drept, men han lot det oppstå tumulter iblant dem ved å frembringe ulike språk hos dem. Og på grunn av disse mange språkene var de ikke lenger i stand til å forstå hverandre. Stedet der de bygde tårnet heter nå *Babylon*, på grunn av forvirringen av språket som de tidligere hadde forstått. For hebreerne betyr ordet *Babel*, forvirring. Sibyllen nevner også dette tårnet og forvirringen av språkene, og hun sier det slik: "Da alle menneskene hadde ett språk, bygde noen av dem et høyt tårn som om de ville nå opp til himmelen, men gudene sendte stormer som veltet tårnet, og derfor ble byen kalt *Babylon*." Om Sinearsletten i landet Babylonia, sier Hestiæus dette: "De prestene som ble frelst, tok de hellige karene til Jupiter Enyalius, og kom til Sinear i Babylonia."

KAPITEL 5

HVORDAN NOAHS ETTERKOMMERE ANLA KOLONIER, OG BEFOLKET HELE JORDEN

Etter dette ble de spredt til landene omkring på grunn av språkene, og anla bosteder over alt, og tok i besittelse det landet de fikk øye på, og som Gud hadde ledet dem til, slik at de fylte hele kontinentet, både innlandet og kysten. Det var også noen som krysset havet med skip og befolket øyene, og noen av folkeslagene kaller seg fremdeles det samme som grunnleggerne gjorde, mens andre har glemt det. Andre har bare tillatt mindre endringer, slik at de skulle være lettere å forstå. Det var grekerne som ble opphavet til slike språkforandringer, for da de etter lang tid ble mektige, gjorde de krav på fortidens herlighet ved at de gav navn til nasjonene som klang fint på gresk), slik at de ble lettere forstå blant dem selv. Og de fastsatte gode styresett over dem, da de var folkeslag som var sprunget ut fra dem selv.

KAPITEL 6

HVORDAN HVER NASJON FIKK NAVN FRA SINE FØRSTE INNBYGGERE

1. De var Noahs barnebarn, og for å ære ham, fikk nasjonene navn etter dem som først bet seg merke i dem. Noahs sønn Jafet hadde sju sønner, og de bosatte seg slik at de begynte ved fjellene Taurus og Amanus, og fortsatte langs Lilleasia så langt som til elven Tanais (Don), og langs Europa til Cadiz. De bosatte seg i de landene de fikk øye på, og som ingen hadde bodd i før, og de kalte nasjonene med sine egne navn. Gomer ble grunnlagt av dem som grekerne kaller galatere (gallere), men de ble den gang kalt gomeritter. Magog grunnla nasjonen som fikk navnet magogitter, men som grekerne kaller skyterne. Jafets sønner, Javan og Madai ble kalt madeere, og ble kalt medere av grekerne. Fra Javan kommer jonerne og alle grekerne. Thobel grunnla thobelittene, som nå kalles iberere, og Mosocheni ble grunnlagt av Mosoch, men nå kalles de kappadokiere. Man har også tegn på det opprinnelige navnet, for

det finnes ennå hos dem en by som heter Mazaca, og det kan sies til dem som er i stand til å forstå det, at dette var en gang navnet på hele nasjonen. Thiras kalte folket som han regjerte over for thirasianerne, men grekerne forandret navnet til trakere. Så mange var de landene som var bebodd av Jafets barn. Av de tre sønnene til Gomer, grunnla Aschanax aschanaxerne som grekerne nå kaller reginere. Så grunnla Riphath ripherne som nå kalles paflagonierne, og Thrugramma thrugrammerne, som grekerne har bestemt skal hete frygere. Javans tre sønner gav Jafets sønn Elisa navn til eliseerne, som var hans undersåtter, og de kalles nå æoliere. Tharsus grunnla tharserne, og ble kalt Cilicia i gammel tid, og beviset på dette er den fornemste byen de har, som er metropolen Tarsus, for *tau* er en endring av *theta*. Cethimus hadde øya Cethima som nå kalles Kypros, og fra den er det at alle øyene og den største delen av kysten, kalles Cethim av hebreerne. Én by på Kypros har vært i stand til å bevare navnet, det er Citius hos dem som taler gresk, og på denne dialekten har man unngått navnet Cathim. Så mange nasjoner er det kommet fra Jafets barn. Siden jeg nå har lagt frem noe som grekerne kanskje ikke vet, vil jeg komme tilbake til det og forklare det jeg har utelatt, for slike navn er uttalt på gresk av hensyn til leserne. De uttales annerledes i vårt land, selv om navnene i alle tilfeller har den samme endelsen. De som vi her kaller noahere, kommer fra Noah, og den samme endelsen brukes i alle eksemplene.

2. Kams barn beholdt landet fra Syria og Amanus og fjellene i Libanon som sitt eget fordi de ville ha alt som hadde kyst så langt havet rakk. Noen av navnene er helt forsvunnet, andre er blitt forandret, og uttalen endret og ikke til å kjenne igjen, likevel er det noen få som har beholdt navnet fullt ut. Kams fire sønner har ikke mistet navnet Kus, som betyr etioperne som han regjerte over, og helt til denne dag blir de kalt kusitter både av sine egne og av alle i hele Lilleasia. Minnet om mesraittene ligger i deres navn, for alle vi som bor i landet Judea kaller Egypt for Mestre og egypterne for mestreere. Phut var også grunnleggeren av Libya, og kalte folket phutitter etter seg selv. Det er også en elv i landet til maurerne som heter det samme, og derav ser vi at størstedelen av de greske historikere nevner elven og det tilstøtende landet Phut. Men det navnet det har nå, er blitt forandret av Mesraims sønner, som ble kalt Lybyos. Vi vil nå fortelle deg hvorfor det også er blitt kalt Afrika. Kanaan, Kams fjerde sønn, bodde i landet vi nå kaller Judea, og kalte det opp etter sitt eget navn Kanaan. Barna til disse fire var Sabas som grunnla sabeerne, Evilas, som grunnla evilerne som kalles Getuli, Sabathes grunnla sabateerne, og de kaller grekerne nå astaborere. Sabactas grunnla sabacterne, og Ragmus ragmeerne. Han hadde to sønner, den ene Judadas som grunnla judadeerne, en nasjon av vestlige etiopere, og gav dem sitt navn i likhet med Sabas og sabeerne.

Men Nimrod, Kus' sønn ble der han var, og tyranniserte Babylon som allerede fortalt. Alle Mesraims barn, åtte i tallet, bodde i landet fra Gaza til Egypt, selv om de bare beholdt et av navnene, Filisterlandet, for grekerne kaller den delen av landet Palestina. De øvrige, Ludieim, Enemim og Labim bosatte seg alene i Libya og oppkalte landet etter seg selv. Om Nedim og Phetrosim og Chesloim og Cepthorim vet vi intet utenom deres navn, for den etiopiske krig,* som vi skal fortelle om senere, var årsaken til at disse byene gikk under. Disse var Kanaans sønner: Sidonius, som også bygde byen med samme navn, og grekerne kaller den Sidon, Amathus bodde i

Anathine, som folket ennå kaller Amathe, selv om makedonerne kalte det Epifania, fra en av hans etterkommere. Arudeus hadde øya Aradus, mens Aracus hadde Arce, som er i Libanon. Men av de syv andre Eueus, Chettus, Jebuseus, Amorreus, Gergesus, Eudeus, Sineus og Samareus, har vi intet annet i de hellige bøker enn navnene, for hebreerne ødela byene deres, og ulykkene som kom over dem var som følger i avsnitt 3:

3. Da jorden var kommet tilbake til slik den var før, begynte Noah å dyrke den, og han plantet vinranker. Da frukten var moden, og han hadde høstet den inn, og vinen var klar til bruk, ofret han og holdt fest, og da han ble drukken, falt han i søvn og ble liggende naken på en usømmelig måte. Da hans yngste sønn så dette, kom han flirende og viste ham frem for sine brødre, men de dekket til farens nakenhet. Og Noah fikk vite hva som var blitt gjort. Han ba om velstand for sine sønner, men forbannet ikke Kam fordi han var så nært i slekt, men han forbannet hans etterkommere. Og da resten av dem unngikk denne forbannelsen, lot Gud den komme over Kanaans barn. Disse ting skal vi omtale senere.

---

*En observasjon vi ikke skal se bort fra her, når det gjelder den etiopiske krig, som Moses, som var hærfører under egypterne, fikk satt en stopper for, *Jødenes oldtid,* bok 2, kap.10, og som våre senere forfattere ikke synes å ha brydd seg særlig om – dvs. at det var en krig som hadde til følge at seks eller sju nasjoner med deres byer, ble fjernet eller ødelagt av Mitzraims etterkommere, har Josefus omtalt, og det ville han ikke ha gjort hvis han ikke hadde hatt eldgamle nedtegnelser som kunne bekrefte det. Nå er alle disse nedtegnelsene gått tapt.

4. Noahs tredje sønn Sem, hadde fem sønner som bodde i landet som strakte seg fra Eufrat til Det indiske hav. Elam etterlot seg elamittene, forfedrene til perserne. Assur bodde i Ninive, og kalte sine undersåtter assyrere, og de ble den heldigste nasjonen, heldigere enn noen andre. Arpaxad gav navn til arpaxadittene, som nå kalles kaldeere. Aram hadde arameerne, som grekerne kaller syrerne, mens Laud grunnla laudittene, som nå kalles lydierne. Arams fire sønner grunnla Uz, Trakonitis og Damaskus, og dette landet ligger mellom Palestina og Coelesyria. Uz grunnla Armenia, og Gather baktrierne. Mesa grunnla mesmeanerne, og landet heter nå Charax Spasini. Sala var sønn av Arpaxad, og hans sønn var Heber, og fra ham kommer jødene, hebreerne.* Heber fikk Joktan og Phaleg, og han ble kalt Phaleg fordi han ble født under spredningen av folkene til de forskjellige landene. Hos hebreerne betyr Phaleg *spredning*. Joktan, en av Hebers sønner, hadde disse sønnene – Elmodad, Saleph, Asermoth, Jera, Adoram, Aizel, Decla, Ebal, Abimael, Sabeus, Ophir, Euliat og Jobab. Disse bodde på strekningen fra Cophen, en elv i India, og inn i en del av Asia som grenser til det. Og så langt får det holde om Sems sønner.

---

*At jødene ble kalt hebreere fra sin forfader Heber, påpeker vår forfatter Josefus ganske riktig, og ikke fra Abram hebreeren, som *reisende* over Eufrat, slik mange moderne antar. Sem er også kalt far til alle Hebers barn, eller til alle hebreere, i en historie fra lenge før Abram passerte over Eufrat 1.Mos.10,21), selv om det må innrømmes (1.Mos.14,13) at der originalen sier at *de fortalte om hebreeren Abram*, at det står i Septuaginta *passasjeren*, *περατης*. Men dette er uttalt av Abram selv, som da nylig hadde passert over Eufrat. Dette er atter en bekreftelse på det hebraiske uttrykket som et fellesnavn, og ikke egentlig et egennavn.

5. Jeg vil nå komme inn på hebreerne. Heber var far til Phaleg, og hans sønn var

Ragau, som hadde sønnen Serug, og han fikk sønnen Nakor, og hans sønn var Tara, og han var far til Abraham. Følgelig var han den tiende fra Noah, og ble født i det to hundre og nittiandre år etter vannflommen, for Tara fikk Abram i sitt syttiende år. Nakor fikk Haran da han var ett hundre og tjue år gammel, og Nakor var sønn til Serug da han var ett hundre og trettito år. Ragau fikk Serug da han var ett hundre og tretti, og ved samme alder fikk Phaleg Ragau. Heber fikk Phaleg i sitt hundreog-trettifjerde år, og selv var han sønn til Sala da han var ett hundre og tretti år, og han ble sønn av Arpaxad da han var ett hundre og trettifem år. Arpaxad var sønn til Sem, og født tolv år etter vannflommen. Abram hadde to brødre, Nakor og Haran. Haran fikk en sønn, Lot, men også døtrene Sarai og Milka, og han døde hos kaldeerne i deres by som het Ur, og hans minnesmerke har vært synlig inntil denne dag. Disse ble gift med sine nieser. Nakor ble gift med Milka, og Abram ble gift med Sarai. Tara hatet Kaldea da han sørget over Haran, og de flyttet alle til Haran fra Mesopotamia der Tara døde og ble gravlagt da de hadde bodd der inntil han ble to hundre og fem år gammel. Menneskets levetid var allerede blitt kraftig forkortet sammenlignet med tidligere, inntil Moses ble født. Etter ham ble levetiden hundre og tjue år, for Gud bestemte at Moses skulle leve så lenge. Nakor hadde åtte sønner med Milka – Uz og Buz, Kemuel, Chesed, Azau, Pheldas, Jadelph og Betuel. Disse var alle ekte sønner av Nakor, for Teba og Gaam, Tachas og Maaca, var født av Reuma, hans medhustru. Og Betuel hadde en datter, Rebekka, og en sønn, Laban.

KAPITEL 7

HVORDAN ABRAM, VÅR FORFADER, DRO UT AV KALDEERNES LAND, OG BODDE I DET LANDET SOM DA KALTES KANAAN, OG NÅ JUDEA

1. Abram hadde selv ingen sønn, men han adopterte Lot, sønn til sin bror Haran, og dessuten bror til sin hustru Sarai, og han dro ut fra Kaldea da han var syttifem år gammel, og på Guds befaling kom han til Kanaan og slo seg ned der og overlot det til sine etterkommere. Han var en stor vismann, både når det gjaldt innsikt og evne til å overbevise sine tilhørere. Her tok han ikke feil, for han utviklet en høyere etisk kunnskap enn det man ellers finner, og han bestemte seg for å reformere menneskenes oppfatning om Gud. Han var den første som våget å si offentlig at det bare var én Gud, universets skaper. Og hvis andre guder hadde bidratt til menneskenes lykke, var det ikke på grunn av deres kraft, men fordi Gud hadde bestemt det. Denne meningen fikk han ved å legge merke til de uregelmessige fenomenene på land og hav, og i solen, månen og stjernene. Han sa: "Hvis disse legemene hadde sin egen kraft, ville de visselig ha styrt seg selv, men fordi de ikke har i seg en slik regelmessighet, blir det klart, at så lenge de oppfører seg til fordel for oss, gjør de det ikke fordi de selv er i stand til det, men fordi de er underkastet Ham som befaler dem. Og til Ham alene som fortjener det, skal vi gi vår ære og takk." På grunn av denne læren gikk kaldeerne og flere andre til opprør mot ham, og han fant det best å forlate landet. Og etter Guds befaling og hjelp, kom han til landet Kanaan og ble boende der. Og da han hadde slått seg ned, bygde han et alter og ofret til Gud.

2. Berosus nevner vår fader Abram uten å navngi ham på denne måten: "I det tiende slektledd etter vannflommen fantes det blant kaldeerne en mektig og rettferdig mann,

dyktig i himmelsk vitenskap." Men Hecatæus gjør mer enn bare å nevne ham, for han skrev og etterlot seg en bok om ham. Og Nicolaus fra Damaskus sier det slik i sin fjerde bok om historien: "Abram regjerte i Damaskus som en utlending, og kom med en hær fra landet nord for Babylon, som kalles kaldeernes land. Etter lang tid lot han ham stå opp og dra fra dette landet med folk, og inn i landet Kanaan, som nå er landet Judea. I dette landet fikk han en stor etterslekt som vi skal fortelle om i et annet verk." Navnet Abram er fremdeles berømt i landet omkring Damaskus, og det finnes en landsby som er oppkalt etter ham, *Abrams bosted*.

KAPITEL 8

UNDER HUNGERSNØDEN I KANAAN DRO ABRAM TIL EGYPT, OG ETTER AT HAN HADDE VÆRT DER EN TID, DRO HAN TILBAKE IGJEN

1. Etter dette ble det hungersnød i Kanaans land, og da Abram hadde oppdaget at egypterne hadde blomstrende velstand, ville han derfor dra ned dit, både for å få del i velstanden, og for å lytte til prestene der, og for å få høre hva de hadde å fortelle om sine guder. Planen var å følge dem, hvis de hadde en bedre oppfatning enn han, eller å omvende dem til det bedre, dersom hans egen oppfatning var den riktigste. Han så at han måtte ta Sarai med seg, og var redd for egypternes galskap når det gjaldt kvinner. For at ikke kongen skulle drepe ham fordi han hadde slik en vakker kone, fant han på denne strategien: Han sa at han var hennes bror, og befalte henne i dølgsmål å late som om hun var det, og han sa at det ville være til deres beste. Da han kom til Egypt, skjedde det slik som han hadde tenkt, for hans hustrus skjønnhet fikk stor oppmerksomhet, og Farao, kongen i Egypt, ville gjerne se henne, for han var ikke tilfreds bare med å høre rapporten om henne. Han forberedte seg på å nyte hennes selskap, men Gud stanset hans urettferdige forsøk ved å sende plager over ham og et opprør mot hans regjering. Og da han spurte prestene om hvordan han kunne bli befridd fra disse ulykkene, fortalte de ham at hans ulykkelige situasjon var Guds vrede fordi han hadde hatt lyst til å misbruke den fremmedes hustru. Av frykt spurte han Sarai hvem hun var, og hvem det var hun hadde tatt med seg. Og da han hadde funnet ut hva som var sant, ba han Abram om unnskyldning, for han trodde at hun var hans søster, og ikke hans kone, og at han hadde villet gifte seg med henne, men ikke hadde til hensikt å misbruke henne. Han gav ham også en stor sum penger og gav ham tillatelse til å konversere med de mest lærde blant egypterne. Av disse samtalene ble hans visdom og omdømme større og mer fremtredende enn før.

2. Da egypterne tidligere var opptatt med forskjellige skikker, og foraktet hverandres hellige sedvaner og riter, og var i uvennskap – diskuterte Abram med hver av dem. Han tilbakeviste begrunnelsene for deres praksis, og viste dem at den var unyttig og feilaktig. Ved disse konferansene ble han beundret som en vis mann, ikke bare på grunn av sin kunnskap, men også for sin evne til å overbevise andre. Han underviste dem også i aritmetikk, og lærte dem om astronomi. Før Abram kom til Egypt var disse temaene ukjente for dem, fordi disse vitenskapene kom fra kaldeerne til Egypt, og derfra til grekerne.

3. Straks Abram var kommet tilbake til Kanaan, delte han landet mellom seg og Lot

på grunn av bråk blant gjeterne om hvor flokkene deres skulle beite. Men han lot Lot velge hvilket område han ville ha, og selv tok han det som ble tilbake, som lå ved foten av fjellene, og så slo han seg ned i Hebron, som er en by som er sju år eldre enn Tanis i Egypt. Lot fikk slettelandet og Jordan, ikke langt fra Sodoma, som den gang var en fin by, men nå er blitt ødelagt ved Guds vrede. Årsaken til det skal jeg fortelle om senere.

KAPITEL 9

SODOMAS ØDELEGGELSE I DEN ASSYRISKE KRIG

På denne tiden regjerte assyrerne i Asia, mens folket i Sodoma blomstret, både i rikdom og med sitt store antall ungdommer. Det var fem konger som styrte i landet, Balas, Barsas, Senabar, og Sumobor, sammen med kongen i Bela. Hver konge ledet sin egen tropp, og assyrerne gikk til krig mot dem, og de delte seg i fire og kjempet mot dem. Hver del av hæren hadde sin egen befalingsmann, og da de gikk til kamp, vant assyrerne. De la skatt på sodomittene, som ble gjort til slaver i tolv år, så lenge som de betalte skatt. Men det trettende året gikk de til opprør, og da kom assyrernes hær over dem under lederne Amrafel, Ariok, Kedorlaomer og Tidal. Disse kongene la hele Syria øde, og gjorde ende på kjempenes sønner. Og da de kom over Sodoma, slo de leir i dalen Gjørmehullet, for på den tiden var det slike hull der. Men da Sodoma ble ødelagt, ble dalen til Asfaltsjøen (Dødehavet), som den kalles. Men vi skal omtale denne sjøen senere. Da nå sodomittene kom i kamp med assyrerne og kampen ble hard, ble mange av dem drept, og de øvrige ble tatt til fange, og blant dem var Lot, som var kommet for å hjelpe sodomittene.

KAPITEL 10

HVORDAN ABRAM KJEMPET MED ASSYRERNE OG VANT OVER DEM, REDDET DE SODOMITTISKE FANGENE, OG TOK KRIGSBYTTET FRA ASSYRERNE

1. Da Abram fikk høre om deres ulykke, ble han redd for sin slektning Lot, og fikk medynk med sine venner og naboer, sodomittene. Han fant det da riktig å tilby dem hjelp, og uten å nøle marsjerte han av sted. Den fjerde natten overfalt han assyrerne i nærheten av Dan, for det er nå navnet på Jordans andre kilde. Og før de fikk grepet til våpen, drepte han noen mens de lå til sengs, og andre som ennå ikke var sovnet, og var så drukne at de ikke kunne kjempe, men løp sin vei. Abram forfulgte dem inntil neste dag, og da drev han dem inn i en grend som het Hoba, tilhørende Damaskus. Slik viste han at seier ikke er avhengig av en stor mengde folk, men av soldatenes vilje og mot. Slik seiret han over en så stor hær med bare tre hundre og atten av sine tjenere og tre av sine venner. Og alle de som flyktet kom hjem æreløse.

2. Da Abram hadde frelst sodomittene og Lot fra fangenskapet hos assyrerne, kom han hjem i fred. Da møtte han kongen i Sodoma i Kongedalen der Melkisedek, som var konge i Salem, mottok ham. Det navnet betyr *rettferdig konge*, en som det ikke kan reises tvil om, så desto mer fordi han var Guds prest. Senere kalte de Salem for *Jerusalem*. Melkisedek forsynte Abrams hær med proviant, og viste ham stor

gjestfrihet. Og under feiringen ble han hedret, og han lovpriste Gud fordi han hadde slått sine fiender. Og da Abram gav ham tiendedelen av krigsbyttet, aksepterte han det. Kongen i Sodoma ville derimot at Abram skulle beholde krigsbyttet. Kongen bønnfalt ham om å gi tilbake de menn Abram hadde reddet fra assyrerne, fordi de tilhørte ham. Men det ville ikke Abram, og han ville heller ikke ha noen fordel av krigsbyttet enn det som hans tjenere hadde spist, og han ville bare la de vennene som hadde hjulpet ham i krigen, få sin del av byttet. Den første av dem het Eskol, og så Enner, og Mamre.

3. Og Gud roste Abram for hans heltemot og sa: Du skal visselig ikke miste din lønn for din strålende innsats. Han svarte da – hva slags nytte skal jeg ha av en slik lønn når jeg ikke har noen etter meg som kan ha glede av den? For inntil nå var han barnløs. Og Gud lovte at han skulle få en sønn, og at hans etterkommere skulle bli utallige som stjernene. Da han hørte det, ofret han etter Guds befaling. Offeret var slik: Han tok en tre år gammel kvige, en tre år gammel geit, en sauebukk og en turteldue og en due,* slik han var blitt befalt. Han delte de tre førstnevnte, men ikke fuglene. Så bygde han et alter, og fuglene fløy omkring fordi de ble tiltrukket av blodet. Da hørte han en guddommelig røst som erklærte at nabofolkene ville bli plagsomme for hans etterkommere når de skulle bo i Egypt i fire hundre år** der de skulle lide vondt, mens de etterpå skulle beseire sine fiender og overvinne kanaanittene i krig og ta landet og byene i eie.

4. Abram bodde ved en eik som het Ogyges. Stedet tilhører Kanaan, ikke langt fra byen Hebron. Han var bekymret for sin kone som var uten barn, og han bønnfalt Gud om at han måtte få mannlig avkom. Gud befalte ham å være ved godt mot, og sa at han ville gi ham resten av alle de godene han hadde lovt ham etter at han ledet ham ut av Mesopotamia, og at han skulle få barn. Følgelig førte Sarai, etter Guds befaling, en tjenestepike til hans seng for at han skulle få barn ved henne. Hun var av egyptisk slekt, og da hun ble med barn, triumferte hun og utfordret Sarai som om herre-dømmet skulle tilhøre hennes sønn. Men da Abram overgav henne til Sarai for at hun skulle straffes, bestemte hun seg for å flykte. Hun holdt ikke ut Sarais strenghet, og hun bønnfalt Gud om å vise henne medynk. Da ble hun møtt av en Guds engel i villmarken. Hvis hun ville høre på dens vise råd og vende tilbake til sin herre og sin husfrue, ville hun få et godt liv heretter. Grunnen til at hun var kommet i en slik ulykke, var at hun var utakknemlig og arrogant mot sin husfrue. Han fortalte henne også at hvis hun var ulydig mot Gud, og fortsatte slik, ville hun omkomme, men dersom hun dro tilbake, ville hun bli mor til en sønn som skulle regjere over landet. Hun adlød disse formaningene og gikk tilbake til sin herre og sin husfrue og ble tilgitt. En kort tid etter fødte hun Ismael som kan bety *Hørt av Gud*, fordi Gud hørte morens bønn.

5. Denne sønnen fikk Abram da han var åttiseks år. Men da han var nittini, viste Gud seg for ham, og lovte at han skulle få en sønn med Sarai, og befalte at han skulle hete Isak. Han viste ham at fra denne sønnen skulle det komme store nasjoner og konger, og at de skulle erobre hele Kanaans land ved krig, fra Sidon til Egypt. Men han påla ham å ikke la sine etterkommere blande seg med andre, og at deres forhud skulle omskjæres, og at dette skulle gjøres på den åttende dag etter at de var født.

Jeg skal senere forklare hvorfor. Abram spurte ham også om Ismael skulle leve, og Gud viste ham at det skulle han, og bli meget gammel og bli stamfar til flere folkeslag. Abram takket Gud for disse velsignelsene, og både han selv og hans familie og hans sønn Ismael ble straks omskåret. Sønnen var da tretten år gammel og han selv nittini.

---

*Det er verdt å merke seg her at Gud ikke krevde noen andre offer under Moseloven, enn det som var tatt av disse fire dyreslagene som ble krevd av Abram. Jødene spiste ikke andre husdyr enn de tre som er nevnt her, som Reland observerer i *Jødenes oldtid,* bok 4, kap.5, avsn.4. **Om denne trengselen hos Abrams etterkommere i 400 år, se *Jødenes oldtid,* bok 2,kap.5, avsn.4.

KAPITEL 11

HVORDAN GUD ØDELA SODOMITTENES LAND PÅ GRUNN AV SIN VREDE OVER DERS SYNDER

1. På denne tiden ble sodomittene overmodige på grunn av sin store rikdom og velstand. De ble urettferdige mot mennesker og foraktet Gud, og de glemte de velsignelsene de hadde fått av ham. De hatet fremmede og misbrukte seg selv med sin sodomittiske adferd. Gud var derfor misfornøyd med dem, og besluttet å straffe dem for deres overmot og å ødelegge byen og landet deres så det ikke skulle vokse noen frukt eller plante i det.

2. Da Gud hadde bestemt seg for hva han ville gjøre med sodomittene, satt Abraham under eiken i Mamre ved inngangen til teltet, og da fikk han se tre engler. Han trodde det var fremmede, og reiste seg opp og hilste dem, og innbød dem å stanse hos seg, og det gikk de med på. Han gav beskjed om at det skulle bakes kaker straks, og da han hadde slaktet en kalv, stekte han den, og serverte den mens de satt under eiketreet. De lot ham se at de spiste, og de spurte ham om hans hustru Sarai – om hvor hun var, og da han sa at hun var inne, sa de at de ville komme tilbake senere og da finne at hun var blitt mor. Dette lo kvinnen av, og sa at det var umulig for henne å føde barn da hun var nitti år gammel, og hennes mann hundre. Da skjulte ikke mennene seg lenger, og sa at de var engler fra Gud, og at én av dem var blitt sendt for å fortelle dem om barnet, og to for å ødelegge Sodoma.

3. Da Abram hørte dette, ble han bedrøvet på vegne av sodomittene. Han reiste seg og ba for dem, og bønnfalt Gud om ikke å ødelegge de rettferdige sammen med de ugudelige. Og Gud svarte at det ikke fantes noe godt menneske blant sodomittene. For dersom det ikke var flere enn ti slike menn blant dem, ville han ikke straffe noen for deres synder, og da tidde Abraham. Og englene kom til sodomittenes by og Lot innbød dem til å ta imot losji hos ham, for han var meget raus og gjestfri, for dette hadde han lært av Abraham. Da sodomittene så at de unge mennene hadde usedvanlig vakre ansikter, og at de tok inn hos Lot, bestemte de seg for at de ville nyte disse vakre guttene med tvang og vold. Lot formante dem til å la være, og ikke utsette de to fremmede for noe utilbørlig, men vise respekt for at de skulle overnatte hos ham. Han lovte imidlertid at hvis deres lidenskap ikke kunne stanses, skulle han utsette sine to døtre for deres begjær i stedet for disse fremmede. Men dette fikk dem heller ikke til å skamme seg.

4. Men Gud hadde stort mishag med deres frekke oppførsel, så han slo mennene med blindhet, og fordømte sodomittene til alminnelig ødeleggelse. Og da Lot av Gud fikk vite at sodomittene skulle ødelegges, dro han derfra og tok med seg sin hustru og sine to døtre som fremdeles var jomfruer. De som de var trolovet* med hadde ikke i tankene om å forlate, for de trodde at Lot spøkte. Gud sendte da et tordenskrall over byen, og satte fyr på den med hele befolkningen, og ødela landskapet omkring slik jeg har fortalt i *Jødenes kriger*.** Men Lots hustru lot ikke være å se seg tilbake mens hun gikk, selv om Gud hadde forbudt det. Og da hun var for opptatt av hvordan det ville gå med den, ble hun forvandlet til en saltstøtte.*** Jeg har sett den, for den står der den dag i dag. Lot og hans døtre flyktet til et lite sted som ikke var langt fra ilden. I dag kalles stedet Zoar, for det betyr liten på hebraisk. Der levde han et miserabelt liv, uten sosial omgang og i mangel på forsyninger.

---

*Disse kaltes svigersønnene til Lot (1.Mos.19,12-14), fordi de var trolovet med Lots døtre, men ennå ikke gift med dem. Se også fotnote i *Jødenes oldtid,* bok 14,kap.13,avsn.1.

**Om krigen, se bok 4,kap.8,avsn.4.

***Denne saltstøtten forstår vi sto der på Josefus' tid, for han hadde sett den. At den sto der da, er også bekreftet av Clemens av Roma, som levde samtidig med Josefus. Også i det neste århundret ble det stadfestet av Ireneus, med tillegg av en hypotese om hvorfor den hadde holdt seg så lenge. Hvorvidt beretninger fra moderne reisende om at den ennå står der, er sanne, vet jeg ikke. Det er særdeles vanskelig for evt. reisende å undersøke stedet, fordi det ligger i den ville og farlige arabiske ørken. Vanlige rapporter fra landets innbyggere lenger unna, er ikke særlig troverdige. Imidlertid vil jeg ikke uttale meg om Le Clercs avhandling eller hypotese om dette, som bare kan stadfestes av øyenvitner. Når såkalte kristne fyrster legger av seg sine ukristelige krigføringer og tretter, og sender en gruppe kompetente personer til Østen, og bringer oss troverdige skriftlige rapporter om alle ennå eksisterende monumenter fra oldtiden, kan vi få skikkelig svar på dette, men neppe før.

5. Men da hans døtre trodde at hele menneskeheten var ødelagt,* la de seg hos faren uten at han skulle merke det. Dette gjorde de for at menneskeheten ikke skulle gå helt til grunne. Og de fikk sønner. Sønnen til den eldste datteren het Moab, og til den yngste Ammon, som betyr at han kommer fra en slektning. Den førstnevnte ble stamfar til moabittene som nå er blitt en stor nasjon, mens den andre ble stamfar til ammonittene. Begge disse folkeslagene lever i Coelesyria. Slik gikk det til da Lot forlot sodomittene.

---

*Jeg kan ikke se noen bestemt ugudelig innstilling hos disse døtrene, for de så på det som en uunngåelig nødvendighet å skaffe seg barn med sin far. Uten en slik uunngåelig nødvendighet er incest en fryktelig forbrytelse. Ifølge Josefus var dette nødvendig, og jeg er ikke tilfreds med at dette kalles kriminelt. Og at de skjenket sin far full, og skjulte sin hensikt med det, viste at de var fortvilte. I beste fall ble ikke den gode mann sjokkert over det de gjorde.

KAPITEL 12

ABIMELEK OG ABRAHAM, ISMAEL, ABRAHAMS SØNN OG ARABERNE SOM BLE HANS ETTERKOMMERE

1. Abraham flyttet til Gerar i Palestina og hadde Sara med seg. Av frykt brukte han den samme list som før, og kalte henne sin søster. Han var redd Abimelek som var konge i landet. Han ble forelsket i Sara og ville skjende henne, men han ble hindret

fra å tilfredsstille sitt begjær på grunn av en farlig sykdom som kom over ham fra Gud. Da nå legene fortvilt prøvde å kurere ham, falt han i søvn og fikk en drøm. Der ble han advart mot å misbruke den fremmedes hustru, og da han kom seg igjen, fortalte han sine venner at Gud hadde straffet ham med denne sykdommen, fordi han ville ha påført den fremmede skade. Slik ble hans hustru beskyttet, fordi hun ikke fulgte sin mann som en søster, men som hans lovformelige hustru. For Gud hadde lovt å være nådig heretter, så han skulle være trygg for sin hustrus sikkerhet. Da Gud hadde sagt dette, sendte Abimelek bud på Abraham etter råd fra sine venner, og ba ham om ikke å være bekymret for sin hustrus renhet, for Gud bevarte ham, og det var ved hans forsyn at han fikk henne tilbake uten at hun var blitt misbrukt. Han vendte seg til Gud og kvinnens samvittighet om at han ikke hadde villet prøve på å nyte henne dersom han hadde visst at hun var hans kone. Og han sa: Fordi han lot som om hun var søsteren, var jeg uten skyld. Han ba ham også om å slutte fred med seg, og be Gud om nåde, og hvis han ville bli der, skulle han få rikelig av alt han ønsket. Men hvis han bestemte seg for å dra sin vei, skulle han få et ærverdig følge, og få alle de forsyninger han måtte ønske inntil han kom frem.

Abraham fortalte ham da at det han hadde sagt, ikke var noen løgn, fordi hun var hans brors datter, og fordi han ikke følte seg trygg på sine reiser i utlandet uten en slik fortielse, og at han ikke var årsaken til hans sykdom, men bare var bekymret for sin egen sikkerhet. Han sa også at han gjerne ville være hos ham. Og Abimelek overdrog ham land og gav ham penger, og de inngikk en pakt om å leve sammen uten svik. De avla ed på dette ved en brønn som ble kalt Beersheba, som betyr *Edsbrønnen*. Og det heter den, den dag i dag.

2. En kort tid etter fikk Abraham en sønn med Sara, slik Gud hadde forutsagt, og han kalte ham Isak som betyr *latter*, og det var fordi Sara hadde ledd da Gud* sa at hun skulle få en sønn. Hun ventet ikke dette fordi hun var nitti år gammel, og ikke lenger var i fruktbar alder. Abraham var hundre, slik at hans sønn ble født på slutten av disse desimal-tallene. De omskar ham på den åttende dag. Og fra da av har jødene fortsatt med omskjærelse på den åttende dagen. Araberne omskjærer på den trettende dagen, fordi Ismael som grunnla deres nasjon, og ble født til Abraham av en medhustru, ble omskåret på den alderen. Jeg skal nå gi en grundig og nøyaktig utredning om dette.

3. Sara elsket først Ismael som ble født av hennes tjenestepike Hagar. Hun elsket ham ikke mindre enn sin egen sønn, for han ble oppdratt til å bli en vellykket leder, men da hun hadde født Isak, var hun ikke lenger villig til å la Ismael bli oppdratt sammen med ham, for han var jo så mye eldre, og kunne skade ham når faren var død. Hun overtalte Abraham til å sende ham og hans mor til et fjernt land. Til å begynne med var han ikke enig med det Sara insisterte på, og syntes det var barbari å sende bort et ungt barn** og en ung kvinne uten å ha med seg de mest nødvendige ting. Men etter hvert ble han enig, for det Sara hadde bestemt, behaget Gud. Så gav han Ismael til moren, som om han ikke kunne gå selv, og befalte henne å ta med seg en krukke vann og et brød og så forsvinne, overlatt til skjebnen. Men da hun var sluppet opp for mat og var i nød, og også var sluppet opp for vann, la hun barnet som var døden nær, under et fikentre og gikk videre, slik at han skulle dø når hun ikke var der. Men en Guds engel kom til henne og fortalte henne om en vannkilde i

nærheten, og ba henne fatte mot og hente barnet, for det skulle bli til stor glede for henne at Ismael ble bevart. Løftet gav henne nytt mot, og da hun møtte noen gjetere, tok de seg av henne, slik at hun ble befridd fra nøden.

4. Da gutten var blitt voksen, giftet han seg med en kvinne som hadde egyptisk mor. Med denne hustruen fikk Ismael tolv sønner, Nebajot, Kedar, Abdeel, Mabsam, Idumas, Masmaos, Chodad, Teman, Jetur, Naphesus og Cadmas. Disse befolket hele landet fra Eufrat til Rødehavet, og kalte det Nabatea. De er et arabisk folk, og oppkaller sine stammer etter disse, både på grunn av deres egen verdighet, men også for å hedre sin stamfar Abraham.

---

*Det er verdt å merke seg at Josefus her kaller den fornemste engelen som viste seg for Abraham og fortalte ham om Isak, for *Gud*. Denne formuleringen får oss til å tro at hans senere uttrykk er ekte, der han sier at *Jesus var en vis mann, hvis det er lov å kalle ham menneske*. *Jødenes oldtid,* bok 18, kap.3, avsn.3, og om *Gud som er Ordet*, i hans preken om Hades. Hans uttrykk, en *Guds engel*, som nå og tidligere er brukt er det heller ikke tvil om.

**Josefus kaller her Ismael for et lite barn, selv om han var 13 år, likesom Judas kaller seg selv og sine brødre for unge menn da han var 47 og hadde to barn. *Jødenes oldtid,* bok 2, kap.6, avsn.8. Og de som ble kalt små barn, var omlag på samme alder som en pike på 12 år – Mark.5,39-42 er nevnt flere ganger. Josefus kaller også Herodes for en meget ung mann da han er 25. Se note til *Jødenes oldtid,* bok 14, kap.9, avsn.2, og om *Jødenes kriger*, bok 1, kap.10. Og Aristobulus kalles et meget lite barn da han er 16 år, *Jødenes oldtid,* bok 15, kap.2, avsn.6-7. Han kaller også Domitian for et meget ungt barn, da han dro på sin ekspedisjon til Germania i en alder av 18 år, se *Jødenes kriger, bok* 7, kap.4, avsn.2. Samsons hustru og Ruth ble kalt barn da de var enker, *Jødenes oldtid,* bok 5, kap.8, avsn.6 og kap.9, avsn. 2-3.

KAPITEL 13

ISAK, ABRAHAMS LEGITIME SØNN

1. Abraham elsket Isak høyt fordi han var hans enbårne* som han ved Guds nåde hadde fått i sin høye alder. Barnet utmerket seg også overfor sine foreldre ved sitt vesen, og ved at han gjorde sine plikter mot foreldrene, og var trofast i sin gudsdyrkelse. Abraham fant også lykke i sitt fremtidshåp, slik at når han døde, skulle han etterlate sin sønn til en trygg tilværelse fordi han hadde fått ham etter Guds vilje. Gud ville prøve Abrahams gudstro, og viste seg for ham, og minte ham om at han hadde gitt ham seier over sine fiender, og at hans sønn Isak var hovedgrunnen til hans glede. Og han krevde at han skulle ofre sin sønn som en offergave. Derfor befalte han ham å ta ham med til Moria-fjellet og bygge et alter, og der ofre ham som et brennoffer. Hvis han ville gjøre det som behaget Gud, å ofre sin egen sønn, ville det være et bevis på hans tro.

2. Nå mente Abraham at det ikke var rett ikke å adlyde Gud, men at man skulle tjene ham, uansett hva som måtte kreves. Alle levende skapninger gleder seg over livet ved hans forsyn og ved hans godhet mot dem. Derfor skjulte han dette både for sin kone og sine tjenere. Ellers ville han ha blitt hindret i å adlyde Gud. Så tok han Isak sammen med to av sine tjenere, og de lastet alt som trengtes på et esel, og dro avsted til fjellet. De to tjenerne fulgte ham i to dager, og da han fikk se fjellet den tredje dagen, lot han tjenerne være igjen på sletten, og bare han og hans sønn kom

til fjellet. Det var på dette fjellet kong David senere bygde tempelet.* Nå hadde de tatt med seg alt som trengtes til ofringen unntatt offerdyret. Isak var nå tjueen år gammel. Og mens han bygde alteret, spurte han faren om hva han skulle ofre, da det ikke var noe dyr der, og fikk svaret: "Gud vil selv utse seg offeret, for han er i stand til å gi menneskene rikelig av det de mangler, og å frata andre det de har, dersom de setter for mye lit til det. Og hvis Gud vil være til stede ved denne ofringen, vil han selv skaffe offergaven."

3. Da alteret var ferdig, og Abraham hadde lagt på veden, og alt var klart, sa han til sin sønn: "Å, sønn! Jeg har utøst et stort antall bønner for å få deg, min sønn. Og da du var kommet til verden, var det ingen ting som skulle gi deg et godt liv, som jeg ikke gikk inn for med største omsorg, og intet gjorde meg gladere enn å se deg vokse opp til å bli en mann, slik at jeg kunne la deg bli min etterfølger til å regjere etter min død. Men da det var Guds vilje at jeg skulle være din far, og at han nå vil at jeg skal gi avkall på deg og bringe dette offeret til Gud, gir jeg deg fra meg selv til Gud som vil at jeg skal ære ham som takk for de velsignelsene han har gitt meg ved å forsvare meg og holde meg oppe. Derfor må du, min sønn, dø, men ikke gå ut av verden på en vanlig måte, men ved din far, som et offer å bli sendt til Gud som er Far for alle mennesker. Jeg tror at han finner deg verdig til ikke å forlate denne verden ved sykdom eller i krig, eller på noen annen vond måte, slik døden vanligvis kommer. Han vil motta din sjel med bønner, og som en hellig gjerning, og plassere deg nært seg selv. Der vil du være min hjelper og min støtte i min høye alder. Det var mest derfor jeg oppdrog deg, og du vil la Gud bli min trøster i stedet for deg selv."

4. Isak var en så uselvisk person at han som sønn av sin far, satte pris på disse ordene, og han sa at han ikke var verdig til å bli født, dersom han skulle nekte det som faren og Gud hadde besluttet, og ikke gi seg hen til deres vilje. Det ville være urett ikke å adlyde, selv om det bare hadde vært farens beslutning. Så gikk han straks til alteret for å la seg ofre. Og handlingen ville blitt fullført dersom ikke Gud hadde vært imot det, for han ropte høyt til Abraham ved navn, og forbød ham å drepe sin sønn, idet han sa: "Det var ikke av blodtørst han befalte ham å drepe sin sønn, og han ville heller ikke at han skulle bli tatt fra sin far, men at han skulle øve sitt sinn til lydighet. Da han nå var tilfreds med hans overraskende beredvillighet og gudsfrykt, frydet han seg over å ha skjenket ham slike velsignelser. Nå skulle det ikke mangle på noen omsorg for ham, og heller ikke mangle flere barn, og denne sønnen hans skulle oppnå en meget høy alder. Han skulle få et lykkelig liv, og overlate et stort fyrstedømme til sine barn som skulle være gode og ektefødte. Han forutsa også at denne familien skulle utvides til mange nasjoner,** og at disse patriarkene skulle etterlate seg et evig navn, og at de skulle få Kanaans land i eie, og bli misunt av alle mennesker.

Da Gud hadde sagt dette, skaffet han en bukk som de ikke hadde sett før, som han kunne ofre. Slik fikk Abraham og Isak så uventet møte hverandre på ny. Og da de hadde fått løftet om så store velsignelser, omfavnet de hverandre. Og da de hadde ofret, vendte de tilbake til Sara og levde lykkelig sammen, og Gud hjalp dem i alt de måtte ønske. (Fotnote på neste side)

*Her er en tydelig feil i manuskriptene som sier at kong David senere bygde tempelet på Moria-fjellet, mens det i virkeligheten ikke var noen andre enn kong Salomo som gjorde det, og Procopius siterer det faktisk fra Josefus. Det er sikkert at det var David og ikke Salomo som bygde det første alteret der, som vi ser av 2.Sam.24,18, etc. 1.Krøn.21,22, osv. og *Jødenes oldtid,* bok 7, kap.13,avsn.4.
**Det ser ut til at både her og i Guds parallelle velsignelse til Jakob kap.19, avsn.1, at Josefus ikke hadde noe begrep om den skjulte mening i det meget viktige og edleste løftet: "I din ætt skal alle jordens slekter velsignes! Det står ikke til hans ætter, men i entall, til din ætt, og det er Kristus" Gal.3,16. Det er ikke så rart, for jeg tror ikke han ennå var en kristen, og hadde han vært det, men ikke mer enn en ebjonittisk kristen, som i motsetning til apostlene, forkastet Paulus, ville det ikke være så rart at han ikke fulgte denne tolkningen. Imidlertid har vi Paulus' utleggelse i Reubens testamente, avsn.6 i *Authen.Rec.* Part 1, s.302, som pålegger sine sønner "å tilbe Judas ætling som skulle dø for dem i synlige og usynlige kriger, og skulle være deres evige konge." Man skal heller ikke forakte denne observasjonen av en lærd utlending av mine bekjente, som merker seg at *ætlinger* i flertall må bety *etterkommere*. Og *ætling* i entall, kan enten bety *ætlinger* eller *en enkel person*. I dette løftet skal alle nasjoner bli lykkelige i Abrahams ætt, eller Isak, eller Jakob etc., og det står alltid i entall. Jeg vil legge til at noen ganger er det så å si en parafrase over sønnen til Abraham, Davids sønn m.fl. der det ikke passer med en slik tvetydighet.

KAPITEL 14

HVORDAN SARA, ABRAHAMS HUSTRU ENDTE SINE DAGER

En kort tid etter døde Sara etter å ha levd ett hundre og tjuesju år, og de gravla henne i Hebron. Kanaaneere gav dem offisielt et gravsted som Abraham hadde kjøpt av Ekron, en av Efrons innbyggere, for fire hundre sekel. Både Abraham og hans etterkommere gjorde seg gravsteder der.

KAPITEL 15

HVORDAN TROGLODYTTENE KOM FRA ABRAHAM OG KETURA

Etter at Abraham hadde giftet seg med Ketura, fikk han seks sønner, og de var modige og vise menn: Zambran, Jazar og Madan, Madian og Josabak og Sous. Sous' sønner var Sabathan og Dadan, og Dadans sønner var Latusim, Assur og Luom. Madians sønner var Ephas, Ophren, Anock, Ebidas og Eldas. Alle disse sønner og sønnesønner bestemte Abraham skulle bosette seg i kolonier, og de tok i eie Troglodytis, og landet det lykkelige Arabia, så langt som til Rødehavet. Det fortelles om Ophren, at han førte krig mot Libya og tok det, og at hans barnebarn som bosatte seg der, kalte det Afrika ved å oppkalle ham. Og polyhistoren Alexander stadfester faktisk det jeg her sier: "Profeten Cleodemus som også kaltes Malkus, og skrev en historie om jødene i overenstemmelse med lovgiveren Moses' historie, forteller at Abraham fikk mange sønner med Ketura. Han nevner faktisk tre av dem, Apher, Surim og Japhran. Assyria fikk navn etter Surim, og fra de andre to Apher og Japhran fikk Afrika sitt navn, for disse var Herkules' hjelpere da han ektet Aphras datter, og fikk en sønn med henne, Diodorus, og at Sophon var hans sønn. Og fra ham kom barbarene som folket kalte sophacianerne."

KAPITEL 16

HVORDAN ISAK TOK REBEKKA TIL EKTE

1. Abraham, Isaks far, bestemte seg for å la Isak få Rebekka til hustru. Hun var barnebarn til hans bror Nakor. Isak var førti år gammel. Abraham sendte den eldste og mest erfarne tjeneren for å ordne med trolovelsen, etter at han høytidelig hadde forpliktet seg til troskap, og de gjorde det slik: De la sine hender i hver andres fang og påkalte Gud som vitne på det som skulle gjøres. Han sendte også gaver til dem som var av høy rang, fordi man sjelden eller aldri så dem i landet. Tjeneren kom dit etter ganske lang tid, for det tar sin tid å reise gjennom Mesopotamia. Det er en vidløftig reise, om vinteren på grunn av den dype gjørmen, og om sommeren på grunn av vannmangel, og utenom det, på grunn av overfallene som skjer der. De kan være uunngåelige hvis man ikke er forberedt på dem. Tjenerne kom imidlertid til Haran, og da han kom til utkanten, møtte han mange ungpiker som hentet vann. Han ba derfor til Gud om at Rebakka måtte være blant dem, henne som Abraham hadde sendt ham for å hente til hustru for hans sønn. Han ba da om et tegn som gikk ut på at hun ville gi ham vann å drikke, selv om alle de andre hadde nektet ham det.

2. Med dette i sinnet gikk han til brønnen og ba pikene om å få vann. De nektet ham under påskudd av at de trengte alt vannet hjemme, men det var én av dem som irettesatte dem for deres gretne oppførsel mot den fremmede og sa: Hvordan skal dere noensinne kunne snakke med folk, når dere ikke engang vil gi mannen vann? Hun tilbød deretter høflig mannen vann, og nå begynte han å håpe på at hans viktige plan ville lykkes. Men han ville vite mer, og han roste henne for hennes vennlighet, for det hadde kostet henne en del bryderi å hale vannet opp fra brønnen. Han spurte henne om hennes foreldre, og priste dem lykkelig for å ha en slik datter.

"Og kanskje du er trolovet med en ektemann som de er tilfreds med, slik at du kan gi dem rette barn!" Hun hadde heller ikke noe imot hans spørsmål, men fortalte ham om familien. "De kaller meg Rebekka," sier hun. "Min far var Betuel, men han er død, og min bror heter Laban, og sammen med min mor tar de seg av familien, og står vakt om min jomfruelighet."

Da tjeneren hørte dette, ble han meget glad, og skjønte at Gud hadde ledet ham på reisen. Han fant frem noen smykker som passet for en jomfru og gav dem til piken som belønning for hennes vennlighet ved å gi ham vann, og han sa at hun fortjente dem fremfor noen av de andre. Hun ba ham så om å komme og losjere hos dem, da det var så langt på kveld at det ikke var mulig å reise lenger. Han syntes at han ikke kunne finne noen bedre å betro de kostbare smykkene til, enn en som hadde vært så vennlig mot ham, og han forestilte seg at moren og broren hennes måtte være gode mennesker. Han skulle ikke være til bryderi, men betale for seg. Hun svarte at han hadde den rette oppfatning av hennes foreldre, og insisterte at de ikke måtte være så knuslet at de skulle ta betaling, for han burde få alt gratis. Men først måtte hun underrette Laban for å få lov til å ta imot dem.

3. Straks dette var over, presenterte hun den fremmede. Og Labans tjenere tok seg

av kamelene, og selv inviterte han ham til kveldsmat. Og etter måltidet sier han, først henvendt til henne: ”Abraham er Taras sønn og en av dine slektninger, for Nakor, som er bestefar til disse barna var Abrahams bror, både på far- og morsiden. Derfor har han sendt meg til dere, for han ønsker at denne piken skal bli hustru for hans sønn. Han er hans ekte sønn, og er oppdratt som hans eneste arving. Han kunne fått den beste av alle kvinner i landet til hustru for ham, men han ville ikke la ham gifte seg med noen av dem. På grunn av hans familie vil han at han skulle finne seg en ektemake her. Og jeg håper dere ikke vil forsmå hans følelser og hengivenhet. Det var etter Guds gode vilje jeg ble oppmerksom på din datter og deres hjem, for da jeg var nær byen, så jeg mange piker komme til brønnen, og jeg ba om at jeg måtte få møte denne piken, som jeg også fikk. Vil dere stadfeste dette giftemålet som er ordnet så klart etter guddommelig forsyn, og vise Abraham ære, som har sendt meg med så stor omtanke for at dere skal tillate ekteskapet med denne piken.” Da forsto de at det var Guds vilje, og gikk begeistret med på tilbudet, og sendte datteren med ham, slik det var ønsket. Følgelig giftet Isak seg med henne, og arven var nå hans, fordi Keturas barn allerede var dratt til sine fjerne bosteder.

KAPITEL 17

ABRAHAMS DØD

En kort tid etter døde Abraham. Han var en mann med en makeløs karakter, og æret av Gud på grunn av sin gudsfrykt. Hele hans levetid var ett hundre og syttifem år. Han ble gravlagt i Hebron sammen med sin hustru Sara, av Isak og Ismael.

KAPITEL 18

ISAKS SØNNER, ESAU OG JAKOB. DERES FØDSEL OG OPPDRAGELSE

1. Isaks hustru ble med barn etter Abrahams død,* og da hennes svangerskap ble meget tungt, ble Isak svært bekymret, og han ba til Gud, og fikk det svar at Rebekka skulle føde tvillinger, og to folkeslag skulle få navn etter dem, og at han som kom frem sist skulle bli mektigere enn den eldste. Etter en kort tid fikk hun tvillinger, slik Gud hadde forutsagt. Den eldste var grovbygd og lodden fra hode til føtter, mens den yngste holdt tak i hælen på ham under fødselen. Faren elsket den eldste, som ble kalt Esau, et navn som passet til hans grove utseende, for det heter slik på hebraisk, Esau**, eller Seir. Jakob, den yngste var elsket av sin mor.

---

*Jakobs og Esaus fødsel sies å ha funnet sted etter Abrahams død, det skulle ha stått etter Saras død. Dr. Bernard merker seg at siden rekkefølgen i hendelsene ikke stemmer helt med tidsforløpet, har Josefus kommet i skade for å gjøre denne feilen.
**For sammenhengens skyld skulle vi lese *Esau* eller *Seir*, som betyr det samme.

2. Da det ble hungersnød i landet, bestemte Isak seg for å dra til Egypt, for landet der var godt. Han kom til Gerar, slik Gud hadde befalt ham. Her ble han mottatt av kong Abimelek, fordi Abraham tidligere hadde bodd hos ham og var blitt hans venn. I begynnelsen behandlet han ham særdeles vennlig. Men det fortsatte han ikke med,

for han ble misunnelig på ham da han så at Gud var med Isak og var et slikt vern for ham, og derfor drev han ham bort. Da Isak så hvordan misunnelse hadde forandret Abimelek, trakk han seg tilbake til et sted som kaltes Dalen, ikke langt fra Gerar. Der grov han en brønn, og mens han holdt på med det, ble han overfalt av gjeterne, og kom i kamp med dem for at de ikke skulle hindre ham i arbeidet. Men da han ikke ønsket å slåss, og gjeterne fikk overtaket, trakk han seg tilbake, og grov en ny brønn, og da noen andre gjetere som tilhørte Abimelek ville bruke vold mot ham, forlot han også dette stedet, og sikret seg fred ved å kjøpe seg sikkerhet ved en rasjonell og klok plan. Etter hvert gav kongen ham tillatelse til å grave en brønn uten å bli forstyrret. Han kalte stedet Rehobot, som betyr *god plass*. Men av de andre brønnene kalte han én for Escon, som betyr strid, og den andre for Sitenna, som betyr *fiendskap*.

3. Nå økte Isaks velstand, og hans makt blomstret ved hans store rikdom. Men Abimelek trodde at Isak ville motarbeide ham mens de bodde på samme sted. De ble mistenksomme mot hverandre. Og da Isak trakk seg unna, syntes det å bety skjult fiendskap, og da ble han redd for at hans tidligere vennskap med Isak ikke lenger var trygt. For Isak kunne ta hevn for de skadene han tidligere hadde påført ham, og derfor fornyet han sitt vennskap med ham, og tok med seg Philoc, en av sine hærførere. Og da han hadde oppnådd alt det han ville fordi Isak var godmodig og heller ville ha vennskap som før slik som hans far hadde hatt, i stedet for å hevne seg – så dro han hjem.

4. Isaks sønn Esau, han som faren først og fremst elsket, var nå blitt førti år, og han giftet seg med Ada, Helons datter, og Aholibama, Esebons datter. Helon og Esebon var mektige herrer blant kanaanittene. På grunn av dette gav han seg selv større autoritet, og lot som om han selv hadde bestemt hvem han skulle gifte seg med, uten så mye som å spørre sin far. Hvis han hadde blitt rådspurt, ville han ikke ha latt ham få lov til å gifte seg på denne måten, for han ville ikke inngå noen allianse med folket i dette landet. Han ble urolig for sin sønn, og ville befale ham å skille seg fra disse hustruene, men han bestemte seg for å tie.

5. Men da han var blitt gammel og ikke kunne se, kalte han Esau til seg. Han fortalte ham at utenom blindheten, hindret hans høye alder ham i å tilbe Gud ved ofring, og han ba ham derfor om å gå på jakt, og når han hadde fått så mye vilt han kunne, skulle han lage et kveldsmåltid* til ham, og etterpå skulle han be Gud om å være hans støtte og hjelp i hele hans liv. Da han ikke visste når han skulle dø, hadde han et sterkt ønske om å be for ham på forhånd om Guds barmhjertighet.

6. Esau dro på jakt, men Rebekka** syntes det var rett å be for Jakob, uten at Isak var med på det, og hun ba ham slakte to geiter, og lage kveldsmåltid av dem. Jakob adlød sin mor i ett og alt. Da kveldsmaten var ferdig, tok han geiteskinn og la det rundt armen for at faren skulle tro at det var Esau. De var tvillinger, og like på alle andre områder unntatt dette. Han var redd for at han skulle bli tatt på fersk gjerning i sitt onde påfunn, og for at faren ville forbanne ham i stedet for å velsigne ham. Så brakte han kveldsmaten inn til sin far. Isak merket på stemmen hvem han var, da han kalte ham til seg og tok hans hånd som var dekket med geiteskinn. Da Isak kjente

det, sa han: ”Din stemme er som Jakob, men etter mengden av ditt hår, er du Esau.” Uten mer mistanke, spiste han kveldsmaten og gikk i bønn til Gud og sa: ”O, Herre for alle slekter, og skaperen av alle ting, det var du som lovte min fader rikelig av alt, og har verdiget meg den velstanden jeg nå har, og har lovet mine etterkommere å være deres gode forsørger, og å gi dem enda større velsignelser – vil du stadfeste disse dine løfter, og ikke se på min svake tilstand som jeg er i når jeg ber til deg. Vær nådig mot min sønn og bevar ham, og beskytt ham mot alt som er ondt. Gi ham et lykkelig liv, og la ham få eie så mange gode ting som det ligger i din makt å gi ham. Gjør ham fryktelig for sine fiender, og æret og elsket av sine venner.”

7. Slik ba Isak til Gud, og trodde det var for for Esau. Han hadde akkurat avsluttet bønnen da Esau kom tilbake fra jakten. Og da Isak ble klar over sin feiltagelse, tidde han, men Esau krevde at han måtte få en like stor velsignelse som broren hadde fått. Men hans far nektet det, fordi han hadde brukt opp sine bønner på Jakob. Og Esau gråt over denne feilen. Faren tok seg nær av hans gråt, og sa at han ”skulle utmerke seg i jakt og legemsstyrke, og med våpen og all slik virksomhet. Han skulle for alltid få ære av dette, likesom hans etterkommere, men han skulle fremdeles tjene sin bror.”

8. Moren reddet Jakob fordi han var redd for at hans bror skulle hevne seg på ham på grunn av dette. Hun overtalte sin mann til å skaffe en hustru fra Mesopotamia for Jakob. Esau hadde allerede giftet seg med Basmat, Ismaels datter, uten farens samtykke. Isak likte ikke kanaanittene, og derfor mislikte han Esaus ekteskaper, men han hadde giftet seg med Basmat for at faren skulle like det. For han hadde elsket henne høyt.

---

*Kveldsmaten av velsmakende kjøtt (1.Mos.27,4) som ble skaffet ved jakt, bruktes til fest og til ofring. Og ved de bønner som ble bedt ved ofringer forventet Isak at det i slike opphøyde stunder ville komme over ham en guddommelig kraft, slik at han kunne gi sin sønn en høytidelig velsignelse og forutsi fremtidige handlinger og lykke. Slik kan det ha seg at han ikke prøvde å forandre det, etter at han uten å vite det, hadde velsignet Jakob, men ble klar over feilen. Hans store kjærlighet til Esau kunne ikke få ham til å forandre det, for han trodde at velsignelsen kom fra Gud, og ikke fra ham selv. Derfor lå enhver mulighet for å endre dette utenfor hans makt. En ny inspirasjon kom over ham og satte ham i stand til å forutsi Esaus fremtidige handlinger og lykke.

**Om det var Jakob eller hans mor Rebekka som var mest å bebreide for å ha lurt Isak i hans alderdom, kan jeg ikke avgjøre. Men velsignelsen ble gitt som en spådom om fremtidige begivenheter, inngitt ved guddommelig inspirasjon. Og forutsigelsen om Jakob og Esaus etterkommere var en del av forsynet. Rebekka visste at det var etter Guds plan da han besvarte hennes bønn, ”før barna ble født,” (1.Mos.25,23), var det ”at et folk skulle bli sterkere enn det andre, og den eldre, Esau, skulle tjene den yngre, Jakob.” Om Isak visste eller husket dette gamle oraklet, som vi av manuskriptene bare leser om at Rebekka visste, så gjorde han intet for å endre den guddommelige bestemmelsen. Om det ikke var nok med hans kjærlighet til den eldste og mindre gudfryktige sønn Esau, og om det ville blitt verre for hans bedre sønn Jakob, slik Josefus ellers antar i *Jødenes oldtid, bok* 2, kap.7,avsn.3, kan jeg ikke si sikkert. Om det var tilfelle, ville det friste Rebekka til lureriet, og Jakob til å bedra ham. Men Josefus sier at det var Isak, og ikke Rebekka som først spurte Gud, og fikk det nevnte oraklet (avsn.1), og gjorde Isaks fremgangsmåte mer klanderverdig, om dette er den rette lesemåten. Det var neppe noe som i større grad ville ha kunnet lede Esau til allerede å ha giftet seg med to kanaanittiske hustruer uten foreldrenes samtykke, enn Isaks ulykkelige kjærlighet til ham.

KAPITEL 19

JAKOBS FLUKT TIL MESOPOTAMIA FORDI HAN VAR REDD FOR SIN BROR

1. Jakob ble nå sendt av sin mor til Mesopotamia for at han skulle gifte seg med datteren til hennes bror Laban. Dette ekteskapet ble godkjent av Isak på grunn av hans underdanighet under sin hustru. Jakob dro derfor gjennom landet Kanaan, men han ville ikke ta losji der, fordi han hatet folket. Han overnattet derfor under åpen himmel, og la sitt hode på en liten haug av stein han hadde samlet sammen. Da fikk han et syn i drømme, en stige som nådde fra jorden opp til himmelen, og det gikk noen som var mer strålende enn mennesker, nedover stigen. Til slutt så han tydelig Gud øverst på stigen, og kalte ham ved navn og talte disse ord:

2. "Å, Jakob, det sømmer seg ikke for deg, som sønn av en god far, og sønnesønn av en som har fått et omdømme for edelmodighet – å bli utstøtt som nå. For du skal ha håp om bedre tider, og få rikelig av alt godt ved min velsignelse, for jeg førte Abraham hit fra Mesopotamia fordi han var blitt utstøtt av sine slektninger. Jeg gjorde din far til en lykkelig mann, og jeg vil ikke gjøre deg mindre lykkelig. Vær derfor ved godt mot, og fortsett reisen under min ledelse, for det ekteskapet du ønsker deg så sterkt, skal bli fullbyrdet. Og du skal få barn med god karakter, og deres etter-kommere skal bli utallige. Og de igjen skal bli enda mer tallrike, og de og deres etterkommere skal av meg få herredømmet over hele landet. Deres etterslekt skal oppfylle hele jorden og havet, så langt som solen rekker. Og du skal ikke frykte for noen fare, og heller ikke for de trengslene som du må igjennom, for jeg vil lede deg i det du skal gjøre nå, og ved mitt forsyn, ennå desto mer i tiden som kommer."

3. Slik forutsa Gud fremtiden for Jakob. Han frydet seg over det han fikk se og høre, og han helte olje over steinene, for det var på dem han fikk disse løftene. Han avla ed på at han ville ofre på dem hvis han forble i live og kom tilbake, og da ville han også gi Gud tiende. Han helliget stedet og kalte det Betel, som på gresk betyr *Guds hus*.

4. Han fortsatte sin reise til Mesopotamia, og omsider kom han til Haran, der han møtte gjeterne i landsbyene. Der var det voksne ungdommer, gutter og jenter som satt omkring en brønn, og han stanset hos dem for å få drikke, og kom i samtale med dem. Han spurte dem om de kjente en mann som het Laban, og om han fremdeles var i live. Alle sa at de kjente ham, for han var ingen ubetydelig person, og at hans datter passet farens kvegflokk sammen med dem, men de undret seg over at hun ennå ikke var kommet. De sa: Det er av henne du kan få vite noe om denne familien. Mens de sa dette, kom piken sammen med de andre gjeterne som fulgte henne. De viste henne Jakob, og fortalte henne at han var en fremmed som ville vite noe om faren og familien. Og heldigvis fulgte hun den vanlige skikken, å spørre ham om hvem han var, og hvor han kom fra, og hva som hadde ført ham hit. Og hun tilbød seg å skaffe ham det han måtte trenge.

5. Jakob ble ganske overveldet, ikke så mye fordi de var i slekt, men fordi han ble

forelsket i piken og overrasket over hennes skjønnhet som få kunne måle seg med. Så sa han: ”Vi er i slekt dersom du er Labans datter, for Abraham var sønn til Tara, så vel som Haran og Nakor. Den siste av dem (Nakor) hadde sønnen Bethuel, som var din bestefar. Min far Isak var sønn til Abraham og Sara, som var datter til Haran. Men det er ennå et nærmere bånd mellom oss, for min mor Rebekka var søster til din far Laban, for de hadde begge samme far og mor. Jeg og du er derfor søskenbarn, og jeg er nå kommet for å hilse på deg og fornye båndene mellom oss.

Da piken hørte navnet Rebekka, begynte hun å gråte, slik det hender at unge mennesker gjør, fordi hun elsket sin far. Hun omfavnet Jakob, for hun hadde hørt sin far fortelle om Rebekka, og hun visste at familien ville bli glad for å få høre hennes navn nevnt. Hun sa at han nå hadde gitt hennes far en stor glede, for han hadde alltid snakket om sin mor og stadig tenkt bare på henne. ”Dette vil gjøre deg til en likemann i familien uansett hva som skjer.” Hun ba ham dra med henne til sin far mens hun viste veien og holdt seg nær til ham for å gjøre alt så hyggelig som mulig for ham.

6. Da hun hadde sagt dette, tok hun ham med til Laban, og han ønsket ham velkommen og dermed følte han seg trygg blant venner. Og de gledet seg over hans komme. Laban fikk ikke gitt fullt uttrykk for hvor glad han var over møtet, og omsider spurte han ham hvorfor han var kommet, og hvorfor han hadde forlatt sin gamle mor og far, mens de hadde behov for hans omsorg. Han tilbød ham all den hjelp han måtte behøve.

Jakob gav ham hele historien bak denne reisen, og fortalte: ”Isak hadde to sønner som var tvillinger, ham selv og Esau. Fordi han hadde gått glipp av sin fars forbønner, som etter morens visdom hadde blitt forbeholdt ham, ville Esau drepe ham, fordi han nå var blitt fratatt herredømmet* og velsignelsene som Gud ville ha gitt ham. Og det var fordi mor hadde ordnet det slik, for hun ville heller ha en tilknytning til din familie enn til landets folk, og derfor vender jeg meg til deg og Gud som min støtte under reisen, og kan derfor nå føle meg trygg.”

---

*Ved at han ble ”fratatt herredømmet som Gud skulle gi Esau,” som den førstefødte, ser det ut som om Josefus trodde at ”et herredømme skulle bli fratatt Gud,” og gitt til ham som Isak skulle velsigne som førstefødt, betrakter jeg som det riket som skulle forventes under Messias. Han skulle fødes som etterkommer etter Isak ifølge velsignelsen. Ved denne velsignelsen ble Jakob den ekte arvingen til riket, i motsetning til Esau.

7. Laban lovte å behandle ham med stor vennlighet, både på grunn av hans forfedre, og spesielt på grunn av hans mor. Denne godhet mot henne ved å ta vare på ham, ville han vise til tross for at hun ikke var til stede. Han lovte å gjøre ham til sin sjefshyrde over flokken, og gi ham den nødvendige myndighet. Og om han skulle finne på å vende tilbake til sine foreldre, ville han sende med ham gaver som passet seg for deres nære slektskap. Jakob var glad for å få høre dette, og sa seg villig til å påta seg enhver anstrengelse med glede. Men han ville ha Rakel til hustru som belønning for strevet, ikke bare fordi han likte henne best, men også fordi det var hun som hadde ført ham til ham. Hans kjærlighet til piken tvang ham til å foreslå dette. Laban var tilfreds med avtalen, og gikk med på å gi piken til ham. Han kunne ikke

tenke seg en bedre svigersønn. Men han måtte være hos ham en tid, for han ville ikke sende sin datter fra seg til å bo blant kanaanittene, for han angret på at han hadde knyttet seg til dem ved å gifte seg med sin søster der. Jakob gikk med på dette, og til å bli hos sin svigerfar i sju år. Da tiden var gått, ordnet Laban til bryllupsfest, og da Jakob skulle gå til sengs, la han sin andre datter i sengen til ham, for hun var eldre enn Rakel, men hadde ikke noe særlig vakkert utseende. Jakob lå med henne etter å ha drukket, og det var dessuten mørkt. Men da det ble dag, så han hva som var gjort mot ham, og han bebreidet Laban fordi han hadde opptrådt uredelig mot ham. Laban ba om unnskyldning for det han hadde gjort, for han hadde ikke gitt ham Lea av ond vilje, men av en annen nødvendighet, og han skulle ikke hindre ham i å gifte seg med Rakel. Men for å få den han elsket, måtte Jakob tjene ham i sju år til. På grunn av sin store kjærlighet til Rakel, gikk han med på dette, og da de sju årene var gått, tok han Rakel til hustru.

8. Begge disse hadde tjenestepiker som faren hadde gitt dem. Silpa var Leas tjenestepike og Bilha Rakels. De var ikke på noen måte slaver,* men de var underordnet sine husfruer. Lea hadde vondt av mannens kjærlighet til søsteren, og forventet at hun skulle bli mer aktet hvis hun skaffet ham barn, så hun gikk stadig i bønn til Gud. Og da hun hadde født en sønn, og mannen derfor hadde fått større aktelse for henne, kalte hun sin sønn Reubel (Ruben), fordi *Gud hadde vist henne barmhjertighet ved å gi henne en sønn*, og det er det navnet betyr. En tid senere fikk hun tre sønner til, Simeon, som betyr *Gud har hørt hennes bønner*. Så fikk hun Levi, *som stadfester deres vennskap*. Etterpå fikk hun Juda som betyr *takksigelse*. Men Rakel var redd for at fruktbarheten hos søsteren skulle svekke Jakobs kjærlighet til henne, og hun sendte sin tjenestepike Bilha til sengs med ham, og med henne fikk han Dan. Navnet kan på gresk tolkes til å bety *gudsdom*. Og etter ham kom Naftali, som kan bety *uovervinnelig strategi*, siden Rakel prøvde å erobre sin søsters fruktbarhet ved denne strategien. Følgelig grep Lea til den samme metoden, og sendte sin tjenestepike til sengs med Jakob. Med Silpa fikk Jakob en sønn som het Gad, som kan tolkes til *glede*, og etter ham Aser, som kan bety *lykkelig mann*, fordi han skaffet Lea ære.

Leas eldste sønn Reubel hentet alruner** til sin mor. Da Rakel så dem, ville hun at hun skulle gi dem til henne. Hun lengtet etter å få spise dem, men ble nektet det, fordi hun hadde stjålet den godheten Rakel burde ha fått fra sin mann. Rakel ville dempe sin søsters sinne, og sa at hun ville overgi sin mann til å ligge med henne den kvelden. Hun tok imot denne gunsten, og Jakob lå med Lea med Rakels tillatelse. Hun fødte ham disse sønnene: Issakar, som betyr *født ved avtale*, og Sebulon, *født etter et løfte om godhet mot henne*, og deretter en datter, Dina. Etter en tid fikk Rakel en sønn, Josef, som betyr *han skulle få én til*.

---

*Her har vi forskjellen mellom slaver for livet og tjenere, slike som vi nå leier for en gjensidig avtalt tid, og avskjediger når tiden er over. Dette er ikke slaver, men frie menn og kvinner. Da de apostoliske bestemmelser følgelig forbyr prester å gifte seg med livegne og slaver, bok 6, kap.16, betyr det kun den førstnevnte, slik vi ellers lærer det fra de samme bestemmelsene, kap.47. *Can.*82. Men hva angår disse Jakobs tolv sønner, og grunnene til deres ulike navn og tidspunkt for fødsel, og deres ulike karakterer med deres feil, mangler og deres anger, deres hendelser i livet, og om profetiene ved deres død – se Testamentet om disse patriarkene i *Authent.Re*c. del 1, sidene 294-443.

**Jeg har tidligere forklart om disse alrunene, om hvilke vi, ifølge *Septuaginta* og Josefus bruker det hebraiske ordet *dudaim*, etter syreren Maux, med Ludolphus, *Authent. Rec.* del 1, s. 420. Man har senere sett en mer sannsynlig forklaring i manuskriptet til min lærde venn Mr. Samuel Barker, om det vi fremdeles kaller *mandraker*. Oldtidens naturvitere og leger får meg til å tro at disse som her er nevnt er ekte mandraker, og ikke noe annet.

9. Jakob voktet sin svigerfar Labans kvegflokker hele denne tiden, nemlig i tjue år. Men så ville han forlate sin svigerfar og ta med seg sine hustruer og dra hjem. Men da hans svigerfar ikke ville gi ham lov til det, bestemte han seg for å dra i hemmelighet. Han undersøkte hva hustruene mente om dette – og de ble glade og gikk med på det. Rakel tok med seg gudebildene som de etter sine lover tilbad i sitt eget land, og tok av sted med sin søster. Barna deres, og tjenestepikene med deres eiendeler, fulgte med ham. Jakob tok med seg halvparten av kveget uten at Laban fikk vite det. Grunnen til at Rakel tok med seg gudebildene til tross for at Jakob hadde bedt henne om å ta avstand fra slike guder, var at i tilfelle de ble forfulgt og hun skulle bli hentet av sin far, så skulle hun søke tilflukt hos disse avgudene for å få hans tilgivelse.

10. Men etter en dags tid ble Laban klar over at Jakob og hans døtre hadde dratt sin vei. Han ble svært urolig og dro av sted etter dem med flere menn, og han nådde dem igjen den syvende dagen. Han fant dem rastende på en bakke, og da det var kveld, lot han være å gripe inn, for Gud hadde advart ham i en drøm, og befalt ham å møte sin svigersønn og sine døtre med fred, og ikke forhaste seg, og ikke trette med dem. Han skulle inngå en pakt med Jakob, og hvis han angrep dem fordi de var så få, ville Gud selv hjelpe dem. Da Laban var blitt advart, kalte han Jakob til seg dagen etter for å forhandle med ham. Og da han hadde sagt ham hva han hadde drømt, følte han seg trygg nok til å anklage ham. Han hevdet at han hadde tatt seg av ham da han var fattig, og hadde gitt ham alt det han trengte.

”Og,” sa han, ”Jeg har gitt deg mine døtre til hustruer, og da forventet jeg at din vennlighet mot meg ikke ble dårligere, men du bryr deg hverken om din mors slektskap med meg eller den avtalen vi hadde gjort oss imellom, og heller ikke om dine koner og barn som jeg er bestefar til. Du har behandlet meg som en fiende ved å drive bort min kvegflokk, og overtalt mine døtre til å løpe bort fra sin far. Og du har tatt med deg de hellige gudebildene som både jeg og fedrene tilba. Du har rett og slett gjort dette som min slektning, min søstersønn og ektemann til mine døtre. Du fikk nyte gjestfrihet hos meg og spiste ved mitt bord.”

Da Laban hadde sagt dette, sa Jakob til sitt forsvar at han ikke var den eneste personen som Gud hadde gitt kjærlighet til sitt land, men at det var noe som var naturlig for enhver, og at det var rimelig at han etter så lang tid skulle dra tilbake dit. ”Men hva angår det du beskylder meg for å ha tatt fra deg, ville du ikke fått medhold i om det hadde vært en megler her. For i stedet for å takke meg fordi jeg passet på din kvegflokk og utvidet den, er du urettferdig og sint på meg fordi jeg har tatt med meg bare en liten del av den? Og det er ikke etter ond vilje fra min side at de følger meg på reisen hjem, men på grunn av den kjærlighet som hustruer helt naturlig har til sine menn. Og de følger meg ikke minst på grunn av sine egne barn.” Han løste ikke bare seg selv fra Labans beskyldning, men han anklaget ham også: ”Enda jeg var din

søstersønn, og du hadde gitt meg dine døtre til hustruer, slet du meg ut med dine strenge krav, og holdt meg fast under dem i tjue år. At jeg utholdt dette for å få dine døtre, måtte jeg tåle om det var aldri så hardt, men det du påla meg etter at jeg var blitt gift, var så mye verre at en fiende av deg ville ha unngått det."

For Laban hadde behandlet Jakob meget dårlig, og da han så at Gud hjalp Jakob i alle ting, lovte han ham at av alt det unge kveget som ble født, skulle han noen ganger ha det som var hvitt, og andre ganger det som var svart. Men da det som tilfalt Jakob ble tallrikere, brøt han sitt løfte og sa at han skulle få dem neste år, for han var misunnelig på ham. Han fortsatte med å gi ham løfter fordi han ikke hadde regnet med at Jakobs flokk skulle økes, men da det skjedde, brøt han dem.

11. Så sa Jakob at han bare kunne se om han greide å finne gudebildene, og det ble godtatt. Rakel, som hadde fått vite om det, la dem på kamelsadelen og satte seg på dem, og sa at menstruasjonen hindret henne fra å reise seg. Og da sluttet Laban å lete, og kunne ikke tenke seg at hun ville utsette gudebildene for noe slikt. Så inngikk han en pakt med Jakob om at han ikke skulle bære på fiendskap mot ham, og at Jakob skulle elske hans døtre. Dette stadfestet de med en ed, og de reiste en støtte i form av et alter. Denne høyden kalte de Gilead, og derfor har det hett Landet Gilead til denne dag. Etter at de hadde feiret denne pakten, dro Laban hjem.

KAPITEL 20

JAKOB OG ESAU MØTES

1. Mens Jakob var på vei til Kanaans land, åpenbarte engler seg for ham, og gav ham godt håp for fremtiden. Stedet kalte han Guds Leir. Og da han var spent på å finne ut hva broren mente om ham, sendte han budbringere for å gi ham en nøye beskrivelse av alle ting, for han var redd på grunn av fiendskapet mellom dem. Han påla dem som ble sendt til Esau å si: "Jakob syntes det var galt å bo sammen med ham fordi han var sint på ham, og derfor hadde han forlatt landet. Og nå tenkte han at den lange tiden skulle ha dempet deres fiendskap, og derfor var han nå kommet tilbake og hadde med seg sine hustruer, barn og alle sine eiendeler. Og nå ville han legge alt han hadde i brorens hender, og han skulle med største glede dele med ham alt det Gud hadde skjenket ham." Dette budskapet brakte de ham.

Dette ble Esau veldig glad for, og han møtte Jakob med fire hundre mann. Og da Jakob fikk høre at han kom for å møte ham med så mange menn, ble han meget redd. Han håpet da at Gud ville frelse ham, og han grunnet på hvordan han skulle beskytte seg selv og dem som var med ham mot fienden, dersom de angrep ham. Han delte derfor sine folk i to flokker, i det han sendte noen i forveien, slik at de hadde de bakerste å søke tilflukt hos dersom de fremste ble overvunnet om broren skulle angripe dem. Da han hadde ordnet dette, sendte han noen av sted med gaver til sin bror. Gavene besto av kveg, et stort antall firføtte dyr av mange slag, og som ville bli godt mottatt fordi de var sjeldne. Han sendte dem i grupper, for dersom de skulle komme samlet, kunne Esau bli fristet til å angripe, om han fremdeles var sint.

Utsendingene ble pålagt å tale vennlig til ham.

2. Da Jakob hadde ordnet med dette hele dagen, fortsatt han med sin flokk, og da de hadde gått over en elv som het Jabbok, ble Jakob etterlatt tilbake. Der møtte han en engel og kjempet med ham fordi engelen begynte. Men han overvant engelen, som brukte stemmen og talte til ham, og oppfordret ham til å være glad for det som hadde skjedd med ham. Han skulle ikke tro at dette var noen liten seier, for han hadde seiret over en Guds engel. En stor velsignelse skulle tilfalle ham og hans etterkommere, og ingen skulle kunne overvinne dem. Han bestemte også at han skulle hete Israel som på hebraisk betyr *en som kjempet med en guddommelig engel.** Disse løftene ble gitt ved Jakobs bønn, for da han merket at det var Guds engel, ba han ham om et tegn på det som skulle skje ham heretter. Og da engelen sa det som allerede er nevnt, forsvant han. Jakob gledet seg over dette, og kalte stedet Pnuel, som betyr *Guds ansikt*. Nå hadde han smerter i den store muskelen etter kampen, og i ettertid avsto han fra å spise denne muskelen, og derfor spiser heller ikke vi den.

3. Da Jakob forsto at hans bror var i nærheten, befalte han sine hustruer å gå foran, hver av dem adskilt, men med sine tjenestekvinner, slik at de kunne betrakte mennene når de kjempet, dersom Esau ville det så. Deretter gikk han bort til sin bror Esau og bøyde seg for ham. Og han hadde ikke noe ondt i sinne mot ham, men hilste ham og spurte ham om flokken av barn, og om kvinnene. Og da han hadde fått vite alt det han ønsket, ville han at de skulle dra til deres far. Men Jakob lot som om kveget var utmattet, og da vendte Esau tilbake til Seir, der han bodde. Det betyr *Grovhet*, på grunn av hans lodne og grove kroppsbygning.

---

*Kanskje dette kan være den rette betydningen av ordet Israel etter den nåværende Jerusalem-analogien på hebraisk. Imidlertid er det sikkert at hellenistene i det første århundret både i Egypt og ellers, tolket *Israel* til å bety *en mann som ser Gud,* ut fra den nevnte forutsetning.

KAPITEL 21

DINA BLIR SKJENDET

1. Så kom Jakob til det stedet som i dag kalles Teltene (Sukkot), og derfra dro han til Sikem, som er en knaanittisk by. Da holdt sikemittene en fest, og Dina, som var Jakobs eneste datter, gikk inn i byen få å se hvor mye fint kvinnene i landet hadde på seg. Men da Sikem, kong Hemors sønn, så henne, voldtok han henne. Og da han var svært forelsket i henne, ville han at faren skulle ordne det slik at han kunne få henne til hustru. Og det gikk faren med på, og han gikk til Jakob med ønsket om at Sikem, i henhold til loven, måtte få gifte seg med Dina. Men Jakob visste ikke hvordan han skulle kunne nekte noen av en slik høy verdighet dette. Selv om han ikke fant det rett etter loven å gifte seg med en fremmed, ba han om betenkningstid.

Så dro kongen sin vei med håp om at Jakob ville gå med på dette giftemålet. Men Jakob fortalte sine sønner om voldtekten mot søsteren, og om Hemors henvendelse, og han ville ha deres råd om hva de skulle gjøre. De fleste av dem sa ingen ting fordi de ikke visste hva slags råd de skulle gi ham. Men Simeon og Levi, som hadde den

samme mor som henne, var enige om hva de skulle gjøre: Det var nå tid for festligheter, og mens sikemittene var opptatt med det, overfalt de dem mens de lå og sov og drepte alle mennene,* også kongen og sønnen hans. Men de sparte kvinnene. De gjorde dette uten farens godkjenning, og da de var ferdige, tok de med seg søsteren.

2. Jakob ble forferdet over denne handlingen, og han refset dem strengt. Gud sto hos ham og ba ham være ved godt mot, og rense teltene og ofre slik han hadde lovt, den første gangen han dro inn i Mesopotamia og fikk sitt syn. Mens han renset sine folk, fikk han øye på Labans husguder (for han visste ikke at Rakel hadde stjålet dem), og de gjemte han i jorden under en eik i Sikem. Så dro han derfra og ofret i Betel på det stedet der han hadde fått denne drømmen første gangen i Mesopotamia.

3. Og da han var kommet dit, i nærheten av Efrata, gravla han Rakel som hadde dødd i barselseng. Hun var den eneste av Jakobs familie som ikke fikk den ære å bli gravlagt i Hebron. Og da han hadde sørget over henne en lang tid, kalte han sønnen hennes Benjamin** på grunn av den lidelsen moren hadde da hun fikk ham. Dette var alle Jakobs barn, tolv menn og en kvinne. Av dem var åtte legitime, dvs. Lea hadde seks, Rakel hadde to, og tjenestekvinnene fire, og navnene deres er allerede nevnt.

---

*Om denne massakren av sikemittene som Simeon og Levi fikk i stand, se *Authent. Rec.* del 1, sidene 309, 418, 432-439. Men hvorfor Josefus har hoppet over omskjæringen av sikemittene, noe som gjorde det mulig å drepe dem, og Jakobs store sorg, også ifølge *Levis testamente*, § 5, vet jeg ikke.

**Da Benoni betyr *min smertes sønn*, og Benjamin, *dagenes sønn*, eller *født i farens høye alderdom* (1.Mos.44,20), mistenker jeg Josefus for å ha kopiert uriktig. I henhold til andre manuskripter, skrev han at Rakel kalte sin sønn Benoni, og at faren gav ham navnet Benjamin 1.Mos.35,18). At det vanligvis hevdes at Benjamin betyr *sønn av min høyre hånd*, synes jeg ikke gir mening i det hele tatt, og bare er en grov moderne feil. Samaritanerne skriver alltid Benjamin som er korrekt, og som har samme betydningen, bare med den kaldeiske endelsen *in* i stedet for den hebraiske *im*, slik vi uttaler cherubin eller cherubim. I Benjamins testamente (avsn.2, s.401), og *Philo de Nominum Mutatione* s.1059), skrives navnet Benjamin, men sier ikke at det betyr *sønn av min høyre hånd*, men *dagenes sønn.*

KAPITEL 22

ISAK DØR, OG GRAVLEGGES I HEBRON

Så dro Jakob derfra til Hebron som er en kanaanittisk by, for det var der Isak bodde, og de bodde sammen der en kort tid, men Rebekka var ikke lenger i live. Isak døde også kort tid etter sønnens ankomst, og de to sønnene hans gravla ham ved siden av hans hustru i Hebron, der det sto et minnesmerke over deres forfedre. Isak var en mann elsket av Gud, og hadde mottatt store velsignelser ifølge løftene til sin far Abraham. Han ble meget gammel, og levde et prisverdig liv i et hundre og åttifem år inntil han døde.

BOK 2

INNEHOLDER ET TIDSROM PÅ TO TUSEN OG TJUE ÅR
FRA ISAKS DØD TIL UTGANGEN AV EGYPT

KAPITEL 1

HVORDAN ISAKS SØNNER, ESAU OG JAKOB, DELTE SINE LANDOMRÅDER DER ISAK HADDE EDOM OG JAKOB KANAAN

1. Etter Isaks død delte sønnene landområdene mellom seg uten å beholde det de hadde fra før. Esau dro fra byen Hebron og overlot den til sin bror, og regjerte Edom og bodde i Seir. Han oppkalte landet etter seg selv, Edom, som han fikk på denne måten: En dag da han vendte tilbake fra en strevsom jakt (det var mens han ennå var et barn), traff han på sin bror som holdt på med å lage et måltid av linser. Retten var rød, og fargen gjorde ham ennå mer sulten, og han ba om å få spise. Men broren benyttet seg av hans sult, og presset ham til å frasi seg sin førstefødselsrett. Og fordi han var så sulten, gav han etter, og avla ed på det. Fordi maten var rød, ble han på spøk kalt *Edom* for det betyr rødt på hebraisk. Og dette ble navnet på landet, men grekerne gav det en mer passende betegnelse, og det ble til *Idumea*.

2. Han fikk fem sønner, med én hustru som het Alibama, nemlig Jaus, Jalomus og Coreus, og han fikk Alophas med Ada, og Raguel med Basmat, og dette var sønnene hans. Aliphas hadde fire legitime sønner – Teman, Omer, Saphus, Gotham og Kanaz, og Amalek var ikke legitimt født, men moren var en konkubine som het Thamma. Disse bodde i den delen av Idumea som kalles Gebalitis, og de ble kalt amalekitter etter Amalek, for Idumea var et stort land, med ulike navn etter innbyggerne i de forskjellige delene.

KAPITEL 2

JOSEF, DEN YNGSTE AV JAKOBS SØNNER, MISUNNES AV SINE BRØDRE ETTER AT HAN HADDE FÅTT SE SIN FREMTIDIGE LYKKE I EN DRØM

1. Jakob kom til å få oppleve en lykke som det er sjelden noen oppnår. Han ble rikere enn noen av de andre innbyggerne i landet, og ble dessuten beundret og misunt for sine prisverdige sønner. De manglet ingen ting, og var ansette menn, både fordi de arbeidet med hendene, var utholdende i strev og slit, og oppfinnsomme og dyktige. Gud øste slike velsignelser over ham og gjorde ham tilfreds til tross for de ulykkelige forholdene han hadde vært under. Han gjorde ham og hans etterkommere til opphavet til våre forfedres utgang fra Egypt.

Det skjedde slik: Da Jakob fikk sin sønn med Rakel, ble han mer kjær for ham enn alle de andre sønnene, både fordi han var vakker, og fordi han var oppvakt og overgikk de andre i god oppførsel. Farens spesielle kjærlighet til ham vakte brødrenes hat og skinnsyke, og likeså hans drømmer om dem og faren, med varsel om fremtidig lykke. Det er svært vanlig med misunnelse blant dem som står nærmest hverandre. Det Josef drømte var dette:

2. Da de var midt i innhøstningen, sendte faren Josef og brødrene ut for å samle inn frukten fra marken. Han fikk en drøm som var annerledes og overgikk alt man opplever når man sover. Da han sto opp fortalte han det til brødrene for at de skulle hjelpe ham med å tyde den. Om natten fikk han se at hans kornbånd sto stille der han hadde satt det, mens deres kornbånd bøyde seg for hans, slik tjenere bøyer seg for sin herre. Men straks de forsto at det betydde at han skulle få stor makt og rikdom i motsetning til dem, gav de ham ingen forklaring og lot som om de ikke forsto den. De ba om at intet i drømmen måtte gå i oppfyllelse, og de hatet ham ennå desto mere.

3. Til tross for deres avindsyke, sendte Gud et nytt og enda mer underfullt syn til Josef, for nå så det ut som om solen, månen og stjernene var brakt ned til ham på jorden og bøyde seg for ham. Han fortalte synet til sin far som ikke hadde noen mistanke om brødrenes ondskap. De var også der, og han spurte faren hva drømmen skulle bety. Jakob gledet seg over drømmen og tenkte at den betydde fremtidig lykke for ham. Ved Guds velsignelse ville den tiden komme da han skulle få stor ære både av foreldrene og brødrene, og han gjettet på at månen og solen pekte på mor og far, for det var jo solen som gav vekst og næring til alle ting. Og stjernene var som brødrene, siden de var elleve i tallet, likesom de stjernene som får sin kraft fra solen og månen.

4. Jakob tolket denne drømmen ut fra sin favorisering av Josef, og det ergret brødrene kraftig. Nå så de på ham som en fremmed som hadde fått slike gode fremtidsdrømmer, og ikke som en bror, og heller ikke at de skulle få del i denne lykken. De bestemte seg da for å drepe gutten, og etter å ha blitt enige om dette, og var ferdige med innhøstingen av frukten, dro de til Sikem. Der er det fine gress-ganger til beite, og dit førte de kvegflokkene. De fortalte ikke faren at de hadde flyttet dit, for de visste at han hadde grunn til mistanke, og at han var skuffet over dem. Da han ikke visste om hvordan de hadde det, og var redd for dem, sendte han Josef for å se til dem, og så komme tilbake med beskjed.

KAPITEL 3

JOSEF SELGES AV SINE BRØDRE TIL EGYPT FORDI DE HATET HAM. DER BLE HAN FREMRAGENDE OG BERØMT OG FIKK BRØDRENE UNDER SIN MAKT

1. Brødrene frydet seg da de fikk se at broren kom til dem, ikke fordi han sto dem nær, eller fordi faren hadde sendt ham, men fordi de holdt ham for en fiende som etter en Guds styrelse var gitt i deres hender. De hadde allerede bestemt seg for å drepe ham, og de ville ha benyttet anledningen dersom ikke den eldste, Reubel prøvde å hindre denne grusomheten. Både inn for Gud og mennesker var det grusomt å drepe selv en man ikke var i slekt med, for ikke å snakke om noe så ondsinnet som å drepe sin egen bror. Det ville ikke bare være en unaturlig handling, men også være forferdelig både mot faren og moren,* som ville bli påført sorg og fortvilelse. Han appellerte derfor til deres samvittighet, og tenke over den ulykke de ville bringe over seg selv når de hadde drept sin yngste bror. Han minte dem også

om Gud som var vitne til det de hadde planlagt. Han ba dem avstå fra denne gjerningen, og hvis ikke, ville alle slags straffedommer fra Gud komme over dem fordi de hadde besudlet skjebnen og forsynet, hvor de enn var, enten i ørkenen eller i byene, for Gud ville alltid være der. Han fortalte dem at deres egen samvittighet ville bli deres fiende om de gjennomførte en så ond gjerning. Om samvittigheten var god fordi de hadde avstått fra dette, eller den i motsatt fall var ond, ville de aldri kunne løpe fra den. Han fortsatte med å si at det var urettferdig å drepe en bror selv om han hadde fornærmet dem, og at det var godt og riktig å glemme slikt fra nære venner. Skulle de drepe Josef og ikke vise barmhjertighet av hensyn til hans unge alder i stedet for å ta vare på ham og beskytte ham, ville dette være desto mer grusomt. De var jo ikke fremmede for ham, men var hans nærmeste slektninger, og de burde tenke at det Gud gav Josef, ville han også gi dem. Derfor ville Guds vrede komme desto sterkere over dem dersom de drepte den som Gud selv hadde funnet verdig til en slik fremgang som han hadde håp om. Dersom de drepte ham, ville det være umulig for Gud å gi ham den lykken han hadde bestemt for ham.

2. Dette sa Reubel i tillegg til mye mer, og gikk hardt inn på dem, men han lyktes ikke i å tale dem til rette, og de ble bare mer utålmodig. Han prøvde å dempe deres ondskap ved å ta Josef til side, og han prøvde å overtale dem ved å si at de ikke ville pådra seg så stor skyld om de ville følge et annet forslag som ikke var fullt så grusomt. Han ba dem derfor om å kaste ham i et hull i nærheten i stedet for å drepe ham. Slik kunne de unngå at hans blod skulle komme over dem. Dette gikk de unge mennene med på, og Reubel tok et tau og bandt ham, og firte ham ned i brønnen som det ikke var vann i. Deretter dro han videre for å finne beitemark for kvegflokken.

3. Men så fikk Judas, en av Jakobs sønner, se noen arabere, etterkommere av Ismael, som hadde med seg krydderier og varer fra Syria, og som var på tur fra Gilead til Egypt. Etter at Reubel var dratt, fikk han brødrene med på å dra Josef opp av brønnen og selge ham til araberne. Og dersom han skulle dø blant fremmede langt unna, ville de selv slippe å utføre en så barbarisk handling. De ble enige om dette, og dro Josef opp av hullet og solgte ham til kjøpmennene for tjue pund.* Han var nå sytten år gammel. Da Reubel kom til brønnen om natten, ville han redde Josef uten at brødrene så det. Men da han ropte på ham, kom det ikke noe svar. Da ble han redd for at de hadde drept ham mens han var borte. Men da de fortalte ham hva de hadde gjort ble Reubel beroliget.

4. Da Josefs brødre var blitt kvitt ham, spekulerte de på hva de skulle gjøre for å unngå farens mistanke. Nå hadde de tatt Josefs kappe før de senket ham ned i brønnen. De rev den i stykker og dyppet den i geiteblod og tok den med til faren, slik at han skulle tro at han var blitt drept av et vilt dyr. Men de viste ham det ikke før faren allerede hadde fått vite det. De sa at de ikke hadde sett Josef og ikke visste hva som hadde skjedd med ham, men at de hadde funnet denne kappen som var blodig og revet i stykker. Derfor hadde de mistanke om at han var falt blant ville dyr og omkommet, og at det kunne være den kappen han hadde på seg da han dro hjemmefra. Inntil da hadde Jakob et håp om at hans sønn var blitt tatt til fange, men nå var dette håpet ute, og han var sikker på at han var død. Han husket at det var denne kappen han hadde på seg da han dro hjemmefra, og han sørget så over gutten som nå var død at han ikke unte seg rist eller ro som om han ikke hadde andre barn enn ham. Han satte seg ned, kledd i sekk og sørget, og det hjalp ikke at sønnene prøvde å trøste ham, og sorgen gav seg heller ikke ettersom tiden gikk.

KAPITEL 4

JOSEFS GODE MORAL

1. Det var egypteren Potifar som var overkokk hos Farao, som kjøpte Josef av handelsmennene. Han holdt ham i stor ære, og underviste ham i den kunnskap som bare tilkommer frie menn, og lot han få et kosthold som var bedre enn det slavene fikk. Han betrodde også sitt hus til ham. Han nøt godt av disse fordelene, men de nye forholdene fikk ham ikke til å oppgi de dydene han hadde med seg allerede. Men han beviste at visdom var i stand til å kontrollere lidenskapene, ikke som noe påtatt, men som noe ekte også under velstand.

2. Da hans herres hustru ble forelsket i ham, både fordi han var pen, og fordi han var dyktig, ville det være lett for henne å overtale ham til å ligge med henne, og han ville se det som en lykke at hans husfrue skulle bønnfalle ham siden han var en slave. Hun prøvde seg med sitt utuktige påfunn, men hans karakter var uforandret. Han avslo hennes inntrengende bønner, for han fant det ikke rett etter sin religion å gi etter for henne, og han ville ikke gjøre noe imot ham som hadde kjøpt ham og hadde vist ham så stor tillit og ære. Han ba henne om å styre sine lyster, og lot henne forstå at det var umulig å oppfylle hennes ønske. Og for sin egen del ville han utholde hva som helst for ikke å gi etter, selv om det ikke passet seg for en slave å være ulydig mot sin husfrue. Han kunne ha blitt unnskyldt for ikke å adlyde i et slikt tilfelle. Men Josefs motstand gjorde hennes forelskelse enda voldsommere, og i sin besettelse la hun en ny plan for å lykkes.

3. Så kom tiden for en folkefest, da kvinner skulle møte opp til en offentlig seremoni, og da lot hun overfor sin mann som at hun var syk, slik at hun på ny kunne overtale Josef, og nå prøvde hun å sjarmere ham ennå mere. Han ville hatt godt av å gi etter for hennes overtalelse, og han burde ikke gjøre motstand, men heller ta hensyn til at hun, tross sin verdighet som hans husfrue, gikk så sterkt inn på ham. Hun hadde jo for hans skyld latt som om hun var syk og foretrukket hans selskap fremfor å delta i festlighetene. Og selv om han hadde motstått hennes tidligere overtalelser fordi han ikke trodde at hun virkelig mente det, gav hun ham nå en ekstra forsikring ved å gjenta sin bønn, og at hun slett ikke ville lure ham. Og hvis han nå ville besvare hennes kjærlighet, skulle han fortsatt få nyte de fordelene han hadde. Og når han adlød henne, skulle han få ennå større privilegier. Hvis han derimot avslo hennes ønsker og tok mer hensyn til sin egen moral enn til henne, ville han ikke oppnå noe med det, men måtte heller vente at hun hevnet seg og ville hate ham. Da ville hun bli hans anklager, og hun ville sladre til sin mann at han hadde prøvd å skjende henne, for Potifar ville heller høre på henne enn på ham, uansett hvor sannferdig han var.

4. Da kvinnen hadde sagt dette, til og med med tårer i øynene, kunne ikke en gang medfølelse med henne få ham til å oppgi sin selvkontroll. Heller ikke frykten fikk ham til å gi etter, han bare fortsatte sin motstand. Han gav heller ikke etter for hennes trusler. Han ville heller utsette seg for den strengeste straff i stedet for å skaffe seg fordeler ved å handle imot sin samvittighet, og å gjøre noe som fortjente døden. Han minnet henne også om at hun var gift, og at hun bare skulle holde seg til sin mann, og ta dette alvorlig, i stedet for å gi etter for lysten en kort stund. Hun ville komme til å angre på det etterpå, og det ville bli vondt for henne uten at hun kunne endre på det

siden. Han fremholdt for henne den faren hun ville komme i dersom hun ble tatt, og at saken ville bli vanskelig å skjule. De ville bare ha ro for saken så lenge den ikke var kjent. Hun kunne jo i stedet nyte samværet med ektemannen i trygghet, og da kunne hun ha god samvittighet og være freidig og fri, og det ville hun kunne være både overfor Gud og mennesker, og dessuten ville hun fungere bedre som husets frue og bruke sin myndighet til det bedre, om hun bevarte sin troskap. Det måtte være mye bedre enn å måtte skamme seg over en slik ugudelighet i stedet for å få et godt liv der man vet at man har handlet rett og slippe å gå og håpe på at onde gjerninger ikke skal bli kjent.

5. Med disse ordene prøvde Josef å dempe kvinnens voldsomme lidenskap, og holde sin kjærlighet til ham innenfor rimelighetens grenser. Men hun ble ennå mere uregjerlig og beslutsom, og i fortvilelsen la hun hånd på ham og prøvde å tvinge ham. Men da Josef hadde flyktet bort fra hennes sinne, ble kappen hans liggende igjen hos henne. Han sprang ut av rommet, men da hun var livredd for at han skulle fortelle dette til ektemannen, og fordi han hadde vist slik motstand, bestemte hun seg for å komme ham i forkjøpet og anklage ham for Potifar. Slik ville hun hevne seg på ham for hans stolthet og forakt for henne. Og hun syntes at det passet seg for en kvinne å forhindre at han skulle anklage henne. Slik satt hun sørgmodig og forvirret, og rasende og hyklersk på grunn av sitt begjær, ville hun få mannen til å tro at han hadde prøvd å forgripe seg på henne.

Da mannen kom hjem og fikk se henne, ble han urolig og spurte hva som var i veien. Og da begynte hun å anklage Josef: ”Å, min mann, måtte du ikke leve én dag lenger hvis du ikke straffer denne onde slaven som har prøvd å besmitte din seng, han som ikke har tenkt på hvem han var da han kom til oss, og å oppføre seg skikkelig, og ikke har brydd seg om de fordelene han har fått av din velstand. (Han må være en utakknemlig mann dersom han på enhver måte ikke vil oppføre seg ordentlig imot oss). Jeg sier deg at denne mannen planla å misbruke din hustru, og det på denne høytiden, da du ville være fraværende. Så nå er det klart at den anstendighet han viste, bare var fordi han fryktet deg, og at han slett ikke er noe godt menneske. Slik er det blitt fordi han er blitt forfremmet til en ære han ikke har fortjent, og han heller ikke har kunnet håpe på. Og derfor har han ment at han var blitt kvalifisert til å styre familien, og bli foretrukket fremfor dine eldste tjenere, og til og med få lov til å røre ved din hustru.” Da hun hadde snakket ferdig, viste hun ham kappen, som om han hadde etterlatt den der da han hadde forsøkt å tvinge henne.

Potifar kunne ikke annet enn tro det som hans hustrus tårer hadde fortalt ham, og det han selv så. Hans kjærlighet til sin hustru bedrog ham og hindret ham i å undersøke saken nærmere. Han tok det for gitt at hans kone var en anstendig kvinne, og dømte Josef som en ugudelig mann, og kastet ham i et fengsel for forbrytere. Og han fikk en ennå større aktelse for sin hustru, og bevitnet at hun var en meget kysk og ærbar kvinne.

---

*Septuaginta angir tjue gullpenger, Gads testamente tretti, den hebraiske og samaritanske angir tjue sølvpenger, og den latinske Vulgata tretti. Hva den riktige summen var, kan man derfor ikke vite nøyaktig.

KAPITEL 5

DET SOM HENDTE JOSEF I FENGSELET

1. Josef overlot nå sin sak helt til Gud, og sa intet til sitt eget forsvar. Han avla ingen rapport om hva som hadde hendt, men fant seg i stillhet i de forholdene han var havnet i, og trodde fast på at Gud som kjente sannheten om hans trengsel, var mye sterkere enn de som hadde påført ham denne straffen. Han fikk snart et bevis på dette, for fangevokteren la merke til hans verdige oppførsel og den troskap han utviste i de oppgavene han ble pålagt. Han løste ham fra lenkene og gjorde hans ulykke lettere, og han fikk et kosthold som var bedre enn de andre fangene. Da den harde arbeidsdagen var over, begynte de andre fangene å samtale slik det er vanlig blant lidelsesfeller, og de begynte å spørre hverandre om årsaken til at de var havnet i fengsel. Blant dem var kongens munnskjenk som hadde nytt kongens respekt, men ble arrestert fordi kongen var blitt sint på ham. Denne mannen var under den samme tvang som Josef, og de ble bedre kjent, og han forsto at Josef hadde bedre forstand enn de andre. Da fortalte han en drøm han hadde hatt, og ville at Josef skulle tyde den. For han klaget på at Gud gav ham anfektelser på grunn av drømmene i tillegg til de plagene kongen hadde pålagt ham.

2. Han fortalte at han i sin drøm så tre drueklaser som hang på tre grener, og de var store og modne, og at han krystet dem i et beger som kongen holdt i sin hånd. Og da han hadde silt vinen, gav han den til kongen så han kunne drikke den, og at han tok i mot den med et vennlig ansikt. Dette var det han så, og han ønsket at Josef skulle fortelle ham hva drømmen betydde, om han hadde forstand på slike saker. Josef ba ham være ved godt mot, og regne med at han ville bli løst fra sine lenker etter tre dager, fordi kongen behøvde hans tjeneste og ville ta ham tilbake igjen. Han lot ham vite at Gud gir vintreets frukt til beste for menneskene, for når vinen skjenkes opp, er den som et løfte om troskap og gjensidig tillit mellom mennesker, og gjør ende på tretter, ergrelser og sinne, og gjør dem glade.

”Du sier at du krystet vinen fra tre klaser i din hånd og at kongen fikk den. Da skal du vite at de tre grenene betyr at du skal bli løslatt etter tre dager. Men når du ser at det jeg fortalte om fremtidig lykke går i oppfyllelse, og du har fått noe å si, ikke glem oss som er i dette fengselet, vi som du må etterlate når du kommer dit jeg har sagt. For vi er ikke i fengsel for noen forbrytelse, men vi er dømt på grunn av vår gode moral og edruelighet. Og vi vil heller ikke skade dem som har plaget oss, selv om vi kunne ønske det.” Munnskjenken ble glad for å få høre forklaringen på drømmen, og han ventet på at den skulle oppfylles.

3. Men det var også en annen av kongens tjenere som var sjefsbaker, og var fengslet sammen med munnskjenken. Han var også håpefull etter Josefs drømmetydning, for han hadde også fått en drøm. Han ville også at Josef skulle fortelle ham meningen med det han hadde drømt. Den var slik: ”Jeg syntes jeg bar tre kurver på hodet, to var fylt med brød og den tredje var fylt med søtsaker som kongen pleier å få, men fuglene kom og spiste dem opp, og brydde seg ikke om at jeg prøvde å jage dem vekk.” Han ventet en lignende forutsigelse som munnskjenken fikk.

Men Josef, som så meningen med drømmen, sa at han helst ville fortelle ham at det

skulle gå ham godt, og ikke noe som skulle fordømme ham. Men han fortalte ham at han kun hadde tre dager igjen å leve, for de (tre) kurvene betydde at han skulle korsfestes den tredje dagen og bli hjelpeløst oppett av fugler. Disse drømmene gikk i oppfyllelse for dem begge, for på den tredje dagen da kongen feiret sin fødselsdag, korsfestet han sjefsbakeren, og satte munnskjenken fri og innsatte ham i sitt opprinnelige embete.

4. Men Gud befridde Josef fra fangenskapet etter to år, uten at han fikk noen hjelp fra munnskjenken som hadde glemt det som var blitt sagt ham. Men Gud hadde en annen måte å befri ham på. Den samme kvelden hadde Farao to drømmesyn, og fikk dem begge tydet. Han visste at han hadde drømt, men den siste hadde han glemt. Han ble foruroliget over det han hadde sett, for de dreide seg om noe sørgelig. Neste dag kalte han sammen de viseste menn i Egypt for at de skulle tyde drømmene. Men da de ikke var i stand til det, ble han ennå mer bekymret. Og da munnskjenken så Faraos bekymring, kom han på at Josef kunne tyde drømmer. Han fortalte Farao om Josef og om drømmen han hadde i fengselet, og hvordan det gikk som han hadde sagt, og likeså om bakermesteren som ble korsfestet den samme dagen. Det skjedde slik Josef hadde tydet drømmene. Han nevnte også hvordan Josef var blitt lagt i lenker som en slave av Potifar som var hans sjefskokk, og at han var en av de edleste av hebraisk ætt, og at hans far levde i rikdom og ære. "Hvis du derfor vil sende bud på ham, og ikke forakte ham på grunn av hans ulykke, vil du få vite hva drømmene dine betyr." Kongen befalte da at de skulle hente Josef og fremstille ham for ham, og det gjorde de, og de tok hensyn til hans vaner, og å opptre sømmelig, slik Farao hadde oppfordret dem til.

5. Og kongen tok ham i hånden og sa: "Å, unge mann! Min tjener bevitner at du er den beste og dyktigste personen jeg kan rådspørre. Lov meg den samme tjenesten du har gitt min tjener, og fortell meg hvilke begivenheter mine drømmer har varslet. Og jeg vil at du ikke skal holde noe tilbake av frykt, og heller ikke smigre meg med usannheter, eller si noe bare for at jeg skal like det, selv om sannheten skulle være trist. For det syntes for meg, mens jeg gikk langs elven, at jeg så sju store og fete kyr som gikk fra elven til markene, og like mange andre kyr som møtte dem ute på marken, og de var fryktelig magre og elendige. De spiste opp de fete kyrne, og de ble ikke bedre av det, men var like magre og elendige. Etter at jeg hadde sett dette, våknet jeg, og da jeg var forvirret og lurte på hva dette skulle bety, sovnet jeg igjen, og fikk en annen drøm som var ennå mer underfull enn den første, og jeg ble ennå mer skremt av den. Jeg så sju kornaks som sprang ut fra én rot, og de var bøyd fordi kornene var så tunge. De var modne og klare for innhøsting. Og i nærheten så jeg sju andre kornaks som var magre og tynne på grunn av mangel på regn. De spiste opp de modne aksene som var klare for innhøsting. Jeg ble meget forbauset."

6. Josef svarte: "Denne drømmen, o konge, som er kommet i to versjoner, betyr en og samme ting. For da du så de fete kyrne, slike som brukes til å trekke plogen – bli slukt av de dårlige kyrne, vitner dette om en hungersnød med mangel på jordens grøde i likeså mange år, og Egypt skal i like mange år være i velstand. Det blir like mange år med mangel, og det vil bli vanskelig å skaffe forsyninger nok i den tiden. Gud viser på forhånd hva som skal skje menneskene, ikke for å plage dem, men for at det skal bli lettere å utholde det som allerede er blitt forutsagt. Hvis du nå er nøye med å ta vare på de kronavlingene som kommer i de første årene, vil ikke egypterne oppleve noen nød under den kommende ulykken."

7. Kongen undret seg over Josefs visdom og forutseenhet, og spurte ham hvordan han skulle ta vare på de store avlingene, slik at de dårlige årene ville bli lettere å holde ut. Josef gav da dette rådet: Ta vare på de gode avlingene og ikke tillat egypterne å bruke dem opp på luksus, og ikke forbruke mer enn nødvendig. Han rådet ham også til å overta kornet fra bøndene og bare la dem beholde det som er nødvendig til mat.

Farao ble overrasket både over Josefs tolkning av drømmen, og rådet han gav ham om å lagre kornet, og å bruke makten til å handle til beste for egypterne. Han syntes at han som hadde kommet på denne ideen også ville være den beste til å gjennomføre den. Og Josef fikk myndighet av kongen til dette, han ble utstyrt med kongens segl, og han kjørte med sin vogn gjennom hele landet Egypt og tok kornet fra bøndene,* idet han lot dem beholde det som var nødvendig til mat og såkorn, uten å åpenbare for noen hvorfor han gjorde det.

---

*Det vil si at han kjøpte det for Farao for en meget lav pris.

KAPITEL 6

JOSEF BLE MEKTIG I EGYPT, OG HVORDAN BRØDRENE MÅTTE UNDERKASTE SEG HAM

1. Josef var nå blitt tretti år gammel, og nøt stor ære hos kongen som kalte ham Psothom Phanech, på grunn av hans usedvanlige visdom, for navnet betyr *den som åpenbarer hemmeligheter*. Han giftet seg med en kvinne av meget høy rang, datteren til Petephres,* en av prestene i Heliopolis. Hun var jomfru og het Asenath. Med henne fikk han barn før nødsårene kom, Manasse, den eldste, som betyr *glemsomhet*, fordi hans nåværende lykke fikk ham til å glemme sin tidligere ulykke. Den yngste, Efraim, betyr *oppreisning*, fordi han fikk oppreisning til den frihet hans forfedre hadde. Da nå Egypt lykkelig hadde lagt bak seg de gode årene ifølge Josefs drømmetyding, kom sulten i det åttende året. Da ulykken kom over dem uten at de visste noe om den på forhånd, kom de løpende til kongens porter og tilkalte Josef, som solgte korn til dem, og på denne måten ble han en frelser for egypterne. Han åpnet ikke kornlageret bare for landets innbyggere, men fremmede fikk også kjøpe. Josef ville at alle mennesker, som fra naturens hånd er i slekt med hverandre, skulle få hjelp fra dem som levde i velstand.

---

*Denne Petephres, som nå var prest i On, har det samme navn som den før nevnte sjefskokk eller høvding over livvakten, og som Josef ble solgt til. Se 1.Mos.37,36, 39,1 og 41,50. De bekreftes også å være én og samme person i Josefs testamente (avsn.18), for der sies det at han hadde giftet seg med datteren til sin herre og husfrue. Det er heller ikke noe særegent for dette testamentet, men som dr. Bernard erkjenner (jfr. *Jødenes oldtid*, 2, kap.4,avsn.1), er dette oppfatningen både hos Josefus og tolkerne av *Septuaginta* og andre lærde jøder i oldtiden.
** Denne fullstendige uvitenheten hos egypterne om disse nødsårene før de kom, synes helt utrolige for meg.

2. Da nå Jakob skjønte at utlendinger kunne komme, sendte han alle sine sønner til Egypt for å kjøpe korn, for landet Kanaan var alvorlig rammet av sulten, og hele kontinentet var berørt av den. Han lot bare Benjamin bli igjen, han som var født av Rakel, som også var mor til Josef. Disse Jakobs sønner kom nå til Egypt og henvendte seg til Josef for å kjøpe korn, for det var ingen som kunne gjøre noe uten

hans tillatelse. For det var ingen som kunne vise kongen noen ære, uten at de samtidig viste den til Josef. Han gjenkjente nå sine brødre, men de hadde ham ikke i tankene, for han var bare en ung gutt da han forlot dem, og var nå blitt voksen og mektig. Hans ansiktstrekk var forandret, og de kjente ham ikke igjen, og med den verdigheten han viste seg for dem, hadde de ikke den minste mistanke om at det var han. Nå satte han dem på prøve, med den alvorlige følge at han nektet å selge korn til dem, og beskyldte dem for å komme for å spionere på kongens affærer, og at de kom fra forskjellige land og hadde slått seg sammen og latt som om de var i slekt. Det var ikke troverdig at én mann skulle ha så mange sønner. De var så vakre og opplyste at ikke alle konger så lett kunne oppnå noe slikt. Dette gjorde han for å få rede på hvordan det sto til med deres far, og hvordan det var gått med ham etter at han hadde forlatt ham. Han ville også vite hvordan det var med broren Benjamin, for han var redd for at de hadde vært like onde mot ham som de hadde vært mot ham selv, og at de hadde kvittet seg med ham også.

3. Brødrene var nå skrekkslagne og følte at de var i den ytterste fare, uten at de hadde den minste tanke om at det var Josef, men de sto fast under anklagene, og Reubel ble deres talsmann og han forsvarte dem: ”Vi kommer ikke hit i noen ond hensikt, og vi vil heller ikke gjøre noe som skader kongens affærer, for vi ønsker bare å overleve, og vi håper at din menneskelighet kan være en tilflukt for oss i vår nød som hele vårt land er i, for vi har hørt at du ikke bare ville selge korn til dine egne landsmenn, men også til fremmede og til enhver som trenger det. Vi er brødre av det samme blod, våre ansikter ligner på hverandre, og du kan se at vi ikke er mye forskjellige. Vår far er Jakob, han er hebreer, og han hadde tolv sønner med fire hustruer, og vi var alle en lykkelig familie, men da en av våre brødre, som het Josef, døde, ble alt til det verre for oss, for vår far kunne ikke holde opp med å sørge over ham, og nå er vi i nød, både på grunn av vår bror, og vår fars sørgelige tilstand. Vi kommer nå for å kjøpe korn, og han har betrodd oss både å ta oss av ham og vår yngste bror Benjamin. Og hvis du sender bud til vårt hjem, vil du finne ut om vi har løyet for deg.”

4. Slik prøvde Reubel å overtale Josef til å godta dem. Men da han hørte at Jakob var i live og at de ikke hadde drept hans bror, satte han dem i fengsel for å kunne undersøke mer om dem når han fikk tid. Tredje dagen slapp han dem ut og sa til dem: ”Siden dere stadig påstår at dere ikke er kommet for å gjøre noen skade på kongens affærer, og at dere er brødre og sønner av den faren dere har nevnt, vil det være et bevis for meg hvis en av dere blir igjen her, og han skal ikke lide noen overlast. Og når dere har fraktet kornet til deres far og kommer tilbake til meg, da skal dere ta med den yngste broren som dere sier dere etterlot hjemme.” Nå ble de ennå mer fortvilt, og begynte å gråte, og gjentatte ganger beklaget de for hverandre den ulykken de hadde påført Josef, og sa at den var kommet over dem som en straff fra Gud for det onde de hadde gjort mot ham. Og Reubel irettesatte dem kraftig for deres uvilje til å innrømme det onde de hadde gjort mot Josef, og han formante dem til å bære enhver lidelse med tålmod fordi det var Gud som straffet dem. Slik samtalte de med hverandre, og de kunne ikke tenke seg at Josef skulle forstå språket deres. Reubels ord fremkalte bedrøvelse og anger, og de fordømte den ondskapen de selv hadde utført, og skjønte at straffen fra Gud var rettferdig. Da Josef så at de var fortvilet, ble han så grepet at han tok til tårene, og for at de ikke

skulle se det, trakk han seg tilbake. Etter en stund kom han til dem igjen, og tok Simeon* som gissel og garanti for at de skulle komme tilbake, og han ba dem om å ta med seg det kornet de hadde kjøpt, og dra sin vei. Han befalte også forvalteren om å legge pengene de hadde betalt for kornet, i sekkene uten at de visste det, og så sende dem av gårde.

---

*Grunnen til at Simeon ble valgt ut som Josefs fange fremgår klart av Simeons testamente – dvs. at han var en av de verste av brødrene mot Josef, avsnitt 2, noe som også står delvis omtalt i Sebulons testamente, avsnitt 3.

5. Da Jakobs sønner var kommet inn i Kanaan, fortalte de sin far om det som hadde hendt dem i Egypt, om at de ble tatt for å spionere på kongen, og om hvordan de hadde fortalt at de var brødre og hadde etterlatt den ellevte broren hos faren, og at de ikke ble trodd. Og nå hadde de etterlatt Simeon hos guvernøren, inntil Benjamin skulle dra dit, som et bevis på at de hadde snakket sant. De kjærebad faren om ikke å være redd, men sende gutten med dem. Men Jakob likte ikke det sønnene hadde gjort, og tok Simeons arrest i verste mening, og mente at det ville være tåpelig å gi ham Benjamin også. Han gav ikke etter for Reubels overtalelser, som lovte faren at han gjerne måtte drepe både ham og hans sønner dersom noe vondt skulle hende Benjamin på reisen. De var fortvilte, og visste ikke hva de skulle gjøre, og det var dessuten en ny ulykke som gjorde dem ennå mer forvirret – pengene som ble funnet gjemt i kornsekkene. Men da de igjen var sluppet opp for korn og sulten kom tilbake, ville Jakob fremdeles ikke sende Benjamin med dem, selv om de ikke fikk komme til Egypt uten at han var med.

Men nøden ble verre og verre, og sønnene knegikk ham, og nå hadde han ikke noe annet valg mer, slik forholdene var blitt. Da var det Judas, som var dristigere enn de andre, som tok til orde: Det skulle ikke være noen grunn til å være redd for sin sønn, og ikke frykte det verste, for intet kunne skje hans sønn uten at Gud hadde bestemt det. Han ville ikke dømme dem til den sikre død, noe som ville bli utfallet dersom han var hjemme hos sin far på grunn av hans urimelige frykt for sin sønn Benjamin. Han ville heller ikke nekte dem det kornet de trengte fra Farao. Og han ville beskytte Simeon, men hvis han ville hindre at Benjamin ble med, ville Simeon bli drept. Han formante ham til å stole på Gud, og han sa at enten skulle han bringe Simeon trygt hjem, eller så skulle han ofre sitt liv sammen med sine. Omsider ble Jakob overtalt, og lot dem få med seg Benjamin, og med dobbelt så mye penger for kornet. Han sendte også gaver til Josef av Kanaans frukt, balsam og rosiner, terpentin og honning.* Deres far felte mange tårer da de dro av sted, og det gjorde de også. Han var bekymret for ikke å få dem trygt hjem etter reisen, og de var redde for at de ikke skulle finne faren frisk og uten engstelse for dem. Slik led de en hel dag, så den gamle mannen var helt utslitt av sorg, og så trakk han seg tilbake. Og de dro av sted til Egypt i håp om å lette sorgen over sin ulykke og at de ville lykkes bedre denne gangen.

---

*Den kostbare balsamen i Judea, samt terpentinen, se notat i *Jødenes oldtid,* bok 8, kap.6,avsn.6.

6. Straks de var ankommet Egypt, ble de ført frem for Josef, men de var ikke lite redde for at de skulle bli beskyldt for å ha snytt Josef for betalingen. De kom da med en lang unnskyldning til Josefs forvalter, og fortalte ham hvordan de var kommet hjem med pengene i sekkene, og at de nå hadde dem med tilbake. Men da han sa at

han ikke skjønte hva de mente, slapp frykten taket i dem. Og da han hadde løslatt Simeon og kledd ham pent opp, lot han ham få være sammen med sine brødre. Da ankom Josef etter et besøk hos kongen. Så la de gavene frem for ham, og da han spurte dem om deres far, svarte de at de hadde funnet ham frisk. Da han fikk se at Benjamin levde, spurte han om det var deres yngste bror. Josef svarte at Gud var hans beskytter. Men da han måtte ta til tårene, trakk han seg tilbake for at brødrene ikke skulle se det. Så inviterte han dem til kveldsmat, og de ble plassert i samme rekkefølge som de pleide å ha ved farens bord. Selv om Josef behandlet dem vennlig, lot han Benjamin få dobbelt så mye som de andre gjestene.

7. Etter kveldsmaten, før de skulle de gå til sengs, beordret Josef forvalteren å måle opp kornet til dem, og på nytt legge pengene i sekkene, og i Benjamins sekk skulle de legge det gullbegeret som Josef selv drakk av. Dette gjorde han for å prøve brødrene, om de ville forsvare Benjamin når han ville bli beskyldt for å ha stjålet begeret, og de ville tro at han var i fare, eller om de ville etterlate ham, siden de selv var uskyldige, og så dra hjem til faren uten ham. Da tjeneren hadde gjort det han var pålagt, dro Jakobs sønner sin vei, og tok Simeon med. De var nå dobbelt lykkelige, både fordi de hadde fått ham tilbake, og fordi de kunne føre Benjamin hjem til deres far slik de hadde lovt ham. Men plutselig ble de omringet av ryttere som hadde med seg Josefs tjener, han som hadde lagt begeret i Benjamins sekk. Ved dette overraskende angrep av rytterne, ble de redde, og måtte spørre om grunnen til at de ble anholdt. De hadde jo nettopp blitt aktet verdige av deres herre til en verdig og gjestfri mottakelse! De svarte og kalte dem ugudelige slyngler som hadde glemt hvilken generøs behandling Josef hadde gitt dem, og de hadde ikke sjenert seg for å skade ham, ved i vinnings hensikt å stjele det begeret som han hadde brukt da han så fredelig hadde skålt med dem. De hadde ikke brydd seg om sitt vennskap med Josef, og heller ikke den faren de ville utsette seg for dersom de ble tatt. Han truet dem med straff, for selv om de hadde unngått oppmerksomheten fra ham som bare var en tjener, ville de ikke unngå å bli sett av Gud, og de ville ikke slippe unna med det de hadde stjålet. Og når de spurte om hvorfor de kom over dem på denne måten som om de ikke visste noe om dette, så skulle de sannelig få vite det når de fikk sin straff. Dette, og mye mer sa tjeneren der han refset dem, men de var jo fullstendig uvitende, så de lo av det han hadde sagt og undret seg over det brutale språket han brukte mot dem, de som ikke hadde villet beholde de pengene som de hadde fått med seg i sekkene. Enda ingen visste noe om dette, hadde de kommet tilbake med dem – og så langt fra med vilje å skulle gjøre noe galt mot Josef. De ventet at en undersøkelse ville frikjenne dem, og de ba ham se etter, og hvis de skulle finne noen skyldig i tyveri, skulle de gjerne bli straffet alle sammen, så sikre var de på at de ikke hadde gjort noen forbrytelse, og de kunne ikke tenke seg at de var i noen fare.

Tjenerne krevde en undersøkelse, men sa at bare den som ble funnet skyldig i tyveri, skulle straffes. De søkte gjennom alle sekkene, og til slutt kom de til Benjamins sekk, for de visste at det var der de hadde gjemt det. De andre sekkene undersøkte de bare for syns skyld, slik at de andre ikke skulle bli redde for sin egen del. Men nå ble de redde for Benjamin, selv om de følte seg trygge på at han var uskyldig, og de brukte munn på mennene som hadde heftet dem, for nå kunne de ha kommet langt av sted på sin reise. Men straks de hadde undersøkt Benjamins sekk og funnet begeret, forandret sitasjonen seg til sorg og klage. Da sønderrev de sine klær og gråt

over den straff som deres bror måtte lide for tyveriet, og fordi de hadde bedratt sin far, da de lovte å bringe Benjamin trygt tilbake til ham. Det var desto verre for dem at dette kom da de var så lykkelige over å ha sluppet fra så heldig. De var fortvilte over at de hadde overtalt faren til å sende ham av sted med dem slik at han havnet i en slik ulykke.

8. Rytterne tok derfor Benjamin med seg, og førte ham til Josef mens brødrene fulgte ham. Og da han ble holdt i varetekt, la Josef merke til at de var i dårlig humør, og han sa til dem: "Hvordan kan dere, onde slyngler, belønne min godhet mot dere og Guds forsyn, med en slik uforskammethet, enda jeg har vist dere en slik gjestfrihet?" Ved dette sa de seg villig til å bli straffet i den hensikt å redde Benjamin, mens de tenkte tilbake på det onde de hadde gjort mot Josef. De mente at han var lykkeligere enn de dersom han var død og befridd fra elendigheten i dette liv. Og om han hadde vært i live, ville han ha frydet seg over å se hvordan Gud tok hevn over dem. De sa at de var en pest og en plage for sin far når de skulle påføre ham sorg for Benjamin i tillegg til sorgen han hadde over Josef. Reubel sparte ikke på bebreidelser mot dem for dette. Men Josef lot dem gå, for han sa at de ikke hadde gjort seg skyld i noen forseelse, og han ville være tilfreds med å straffe gutten. For han mente at det ikke passet seg å la ham gå fri bare fordi de andre var uskyldige, og heller ikke at det passet seg å straffe dem sammen med ham som hadde stjålet. Og da han hadde gitt dem frihet til å dra i trygghet, ble de forferdet, og kunne ikke si et ord. Men Judas, som hadde overtalt faren til å sende gutten fra seg, og ellers var en modig og handlekraftig mann, ville ofre seg selv for å beskytte sin bror:

"Det er sant, o guvernør, at vi har vært meget ugudelige mot deg, og derfor fortjener straff, og vi kan gjerne bli straffet alle, også den yngste, selv om bare én, og ikke vi alle, har begått tyveriet. Men er det ennå håp for oss, vi, som kommer til å bli fortvilt på grunn av ham, dersom ikke din godhet skulle ha lovt oss en utvei fra denne farlige situasjonen? Og nå ber jeg deg at du ikke ser på oss, og den forbrytelse vi har gjort, men på din egen godvilje, og rådføre deg med din egen klokskap, i stedet for å være rasende på oss. Det er bare simple mennesker som gir etter for slikt, og de bruker ikke bare sin styrke på alvorlige ting, men også på bagateller. Overvinn ditt sinne, herre, og la deg ikke styre av det, og få deg ikke til å ta livet av dem som ikke kan være trygge på seg selv, men må være avhengig av deg, for dette er ikke første gangen du viste oss godhet. For da vi første gangen kom for å kjøpe korn, gav du oss rikelig med mat, og lot oss få ta med oss så mye som vi trengte for å berge våre familier fra sulten. Det er heller ikke noen forskjell på å ta seg av mennesker som omkommer av mangel på det nødvendigste, og det å la være å straffe dem som bare ser ut til å ha forsyndet seg, og har mistet den sympatien som de har fått av deg. Dette vil være en likeså stor tjeneste, selv om den gis på en annen måte, for du vil kunne frelse dem på denne måten, likesom du gav oss mat. Og du vil dermed ved din egen rikdom redde livet til dem du reddet fra sult, for det var virkelig en god og strålende gjerning, likesom at du tilgir oss, slik at vi kan fortsette å leve. Og jeg er villig til å tro at Gud, ved å bringe oss i denne fortvilte situasjonen, vil gi deg denne anledningen til å vise din godhet ved å tilgi de uleiligheter vi har påført deg. Derved oppnår du anseelse hos andre som måtte ha behov for din hjelp. Det er absolutt rett å gjøre godt mot dem som er i nød på grunn av matmangel, og en ennå vakrere dyd er det å frelse dem som fortjener straff, om det så er en ond gjerning gjort mot deg. Når det er prisverdig å tilgi slike som har gjort seg skyldig i en liten forseelse som har

påført noen et tap, er det desto mer prisverdig å overse slike lovbrudd ved å beherske sitt sinne mot den som er skyldig i en dødssynd, for en slik natur er lik Gud selv. Og for min egen del, hadde det ikke vært fordi jeg har en far som etter Josefs død alltid har vært i sorg, og alltid er bekymret for å miste noen av sine sønner, ville jeg ikke ha brydd meg om å be for våre egne liv. Jeg mener det ville være et bevis på din gode karakter om du også frelste dem som ingen sørger over om de var døde, for vi har overgitt oss til deg så du kan straffe oss slik du ønsker. Men nå (ber vi ikke om nåde for oss selv, selv om vi er unge, og ennå ikke har fått glede av livet), tenk på vår far, og ha barmhjertighet med hans høye alder, for det er for hans skyld vi bønnfaller deg. Vi bønnfaller deg at du gir oss våre liv som vår ugudelighet har gjort så motbydelig for deg at du vil straffe oss, for hans skyld som ikke er ugudelig, og heller ikke er skyld i vår ugudelighet. Han er en god mann, og fortjener ikke å bli utsatt for slike prøvelser, for han er spesielt bekymret for oss nå mens vi er fraværende. Og hvis han får høre at vi er døde, og hvorfor, vil han dø en vond død, og vår klanderverdige oppførsel vil påskynde den. Det vil ta fra ham forstanden så han vil ønske seg bort fra denne verden før denne triste historien blir kjent for omverdenen. Tenk på dette, selv om vår ugudelighet får deg til å ønske vår straff, men tilgi oss for vår faders skyld, og la din barmhjertighet veie tyngre enn vår ugudelighet. Vis aktelse for vår faders høye alder, for han vil bli meget ensom hvis vi omkommer, og da vil også han dø snart. Gi denne gunst til fedrenes minne, for derved vil du også ære ham som avlet deg, og du vil gi den også til deg selv, du som allerede har fått ære og verdighet. Du vil derved bli bevart av Gud, han som er alles Fader, fordi du ved din gudsfrykt har skjønt hvor elendig han vil få det, om han skulle miste sine sønner! Det er i din makt å gi oss, eller ta fra oss det som Gud har gitt oss, for du kan ligne ham i kjærlighet. Det er godt å bruke denne makten til barm-hjertighet, og i stedet for å ødelegge, er det bedre å glemme at du har en slik makt, slik at du tenker at den eneste makt du har lov å bruke, er makten til å frelse. Og jo mer du bruker makten, vil du da gi deg selv et godt omdømme. Ved å tilgi vår bror det han så ulykkelig har kommet i skade for å begå, frelser du oss alle, for vi klarer ikke å leve dersom han blir drept, og vi tør ikke vise oss for vår far uten at vår bror er med oss. Vi må ta del i den ene og samme ulykke som har rammet ham, og vi bønnfaller deg, o hersker, at dersom du dømmer vår bror til døden, vil du straffe oss sammen med ham, som delaktige i hans forbrytelse. For vi synes ikke det er rett at vi skal bli etterlatt til å drepe oss selv i sorg over vår brors død, men heller dø sammen med ham som medskyldige! Jeg vil derfor overlate til deg å avgjøre dette, og ikke si mer – dvs. at du tar i betraktning at vår bror har gjort denne feilen fordi han er ung og ennå ikke er blitt moden nok i sin oppførsel, og at du derfor kan tilgi ham. Jeg avslutter her, og har ikke mer å si, enn det at om du fordømmer oss, men unnlater å straffe oss fordi du synes vi har fått straff nok som det er, og derfor setter oss fri, vil dette tilskrives din godhet ut fra din egen samvittighet. Gir du oss en slik gunst, vil vi bli sett på som mer rettferdig enn vi egentlig er, og kan du finne de rette motiver for å frelse oss, er det mer enn vi selv er i stand til. Og hvis du bestemmer deg for å drepe ham, ber jeg deg om å drepe meg i stedet, og sende ham tilbake til sin far. Eller hvis du vil beholde ham som en slave, er jeg mer skapt til tungarbeid for deg, og jeg er mer beredt enn han til begge disse straffene."*

Da kastet Judas seg ned for Josefs føtter, villig til å påta seg enhver lidelse for å frelse sin bror, og for å dempe hans sinne. Alle de andre brødrene falt også ned for ham, de gråt og var villige til å dø for å frelse Benjamin fra døden.

10. Men nå var ikke Josef lenger i stand til å late som om han var sint, og han befalte alle som var til stede å gå ut, slik at han kunne gi seg til kjenne for sine brødre mens de var alene. Og så gav han seg til kjenne med disse ordene: ”Jeg roser dere for deres oppofrelse for deres bror, og finner at dere er bedre mennesker enn jeg hadde forventet etter det onde dere gjorde mot meg. Jeg gjorde dette for å prøve deres kjærlighet til deres bror, og det får meg til å tro at dere ikke er så onde på bunnen som det dere gjorde mot meg, men at alt er skjedd etter Guds vilje. Ved dette har Gud gitt oss glede og velsignelse og håp for fremtiden. Da jeg nå vet at vår far er trygg og har det bra, bedre enn jeg trodde, og jeg ser at dere er snille mot deres bror, skal jeg ikke lenger hate dere og tenke på det onde dere gjorde. Jeg vil i stedet takke dere for at dere har handlet etter Guds vilje for at alt skulle bli bra igjen. Jeg vil også at dere skal glemme det hele, og ikke være urolige og skamfulle over det dere gjorde. La dere ikke lenger plage av bitter anger over de onde tankene dere hadde da dere fordømte meg, for de er jo nå tilintetgjort. Dra nå av sted, og gled dere over det som har hendt etter det guddommelige forsyn. Fortell far om det, så han ikke lider av engstelse for dere og gjør meg trist, dvs., hvis han skulle dø før jeg får se ham og glede meg sammen med ham. Ta nå deres far med dere sammen med deres hustruer og barn, og hele deres slekt, og flytt hit, for det passer seg ikke at de som er mine nærmeste og kjæreste, skulle bo langt borte fra meg, nå mens jeg lever i slik velstand, og mens vi ennå vil få fem år med hungersnød.”

Da Josef hadde sagt dette, omfavnet han sine brødre som var oppløst i tårer, og de var ikke lenger redde for ham. Og da de heller ikke lenger var redde for å bli straffet, holdt de fest i stedet. Og straks kongen hørte at hans brødre var kommet til ham, ble han overmåte glad, som om det var hans egen lykke, og han gav dem vogner fulle av korn, gull og sølv som de skulle ta med til sin far. Og de fikk hver enkelt sin del av gaver til seg selv, og til å ta med til sin far, og Benjamin fikk mer enn de andre, og så dro de av sted.

---

*I hele talen til Judas legger vi merke til at Josefus antar at det var dødsstraff for tyveri i Egypt på Josefs tid, selv om det ikke var slik hos jødene under Moseloven.

KAPITEL 7

JOSEFS FAR FLYTTER MED HELE FAMILIEN TIL HAM PÅ GRUNN AV HUNGERSNØDEN

1. Da sønnene kom hjem, fikk Jakob vite hvordan det var med Josef, at han ikke bare hadde unngått døden, den som han hele tiden hadde sørget over, men at han også levde i herlighet og lykke og regjerte over Egypt sammen med kongen, som hadde betrodd ham alle sine affærer, så syntes han heller ikke at det var utrolig, for han tilskrev alt Guds godhet og makt, selv om han en lang tid hadde vært ulykkelig. Han gjorde seg straks klar, full av forventning, til å dra av sted til ham.

2. Da han kom til Edsbrønnen (Beersheba), ofret han til Gud. Han var redd for at lykken i Egypt skulle friste hans etterkommere til å bli der, og ikke lenger bry seg om å flytte til Kanaans land og ta det i eie slik Gud hadde lovt dem. Han var også redd for at dersom hans reise til Egypt ikke skulle være etter Guds vilje, kunne familien gå til grunne der. Han var dessuten redd for at han måtte forlate dette liv før han fikk se Josef, og med bange anelser la han seg til å sove.

3. Men Gud sto ved hans side, og kalte ham to ganger ved navn, og da han spurte hvem det var, sa Gud: ”Jeg vil ikke at du, Jakob, skal være ukjent med at Gud alltid har beskyttet og hjulpet dine forfedre, og deretter deg selv. For da din far ville frata deg herredømmet, så gav jeg det til deg, og det var min godhet mot deg som gav deg dine gode hustruer da du ble sendt alene til Mesopotamia. Og du kom derfra med mange barn og stor rikdom. Hele din familie er blitt bevart under mitt forsyn, og det var jeg som ledet din sønn Josef, han som du hadde oppgitt som tapt, slik at han fikk nyte stor velstand. Jeg gjorde ham også til herre over Egypt, nest etter kongen. Derfor er jeg nå kommet for å lede deg på denne reisen, og fortelle deg at du skal dø i Josefs armer. Og jeg forteller deg at dine etterkommere skal leve i makt og herlighet i lange tider, og at jeg vil bosette dem i det landet jeg har lovt dem.”

4. Jakob ble oppmuntret av denne drømmen, og dro med glede til Egypt med sine sønner og alt deres gods. De var i alt sytti. En gang syntes jeg det var best å ikke angi navnene i denne familien, spesielt fordi de er så vanskelig å uttale (for grekerne), men egentlig synes jeg det er nødvendig å nevne dem likevel. Det er nødvendig for å motbevise påstandene om at vi ikke kom fra Mesopotamia, men er egyptere. Nå hadde Jakob tolv sønner, og Josef var kommet dit før dem. Vi oppgir derfor navnene til Jakobs barn og barnebarn. Ruben hadde fire sønner – Anoch, Phallu, Assaron og Charmi. Simeon hadde seks – Jamuel, Jamin, Avod, Jachin, Soar, Caath og Merari. Judas hadde tre sønner – Sala, Phares og Zera, og med Phares hadde han to barnebarn – Esrom og Amar. Issakar hadde fire sønner – Thola, Phua, Jasob og Samaron. Sebulon hadde tre sønner – Sarad, Helon og Jalel. Så langt har vi Leas etterkommere, og hun fikk også en datter, Dina. Disse var til sammen trettitre. Rakel hadde to sønner, den ene Josef, som hadde to sønner, Manasse og Efraim. Den andre, Benjamin, hadde ti sønner – Bolau, Bacchar, Asabel, Geras, Naaman, Jes, Ros, Momphis, Opphis og Arad. Disse fjorten i tillegg til de nevnte trettitre, utgjør i alt førtisju, og dette var Jakobs legitime etterkommere. Dessuten fikk han med Bilha, Rakels tjenestekvinne, Dan og Naftali, og den sistnevnte hadde fire sønner – Jesel, Guni, Isari og Sellim. Dan hadde bare én sønn, Usi. Når vi legger disse til de førstnevnte, blir det femtifire. Gad og Aser var Silpas sønner, hun som var Leas tjenestekvinne. Dette er sønnene deres, Gad hadde sju – Saphoniah, Augis, Sunis, Azabon, Aerin, Eroed og Ariel. Aser hadde en datter, Sara, og seks mannlige barn – Jomne, Isus, Isoui, Baris, Abar og Melchiel. Når vi legger til disse seksten til de femtifire, er det før nevnte tallet (70) fullt.* Jakob er ikke tatt med i dette tallet.

*Alle de greske manuskriptene av Josefus har tatt med at Jakob ikke var medregnet i de sytti sjeler som kom til Egypt, men de mangler i de gamle latinske tekstene. Det er derfor neppe sikkert hvilke som er slik Josefus skrev dem, da tallet sytti er uten ham dersom vi regner Lea med, men hvis ikke, må Jakob tas med for å få dette tallet.

5. Da Josef forsto at hans far var underveis, siden Judas, hans bror kom før ham og informerte ham om hans komme, dro han ut for å møte ham, og de møttes i Heropolis. Og Jakob falt nesten i avmakt over denne uventede og store gleden, men Josef reiste ham opp, og kunne nesten ikke styre seg av samme grunn, selv om han ikke var så avmektig som sin far over gjensynsgleden. Etter dette ba han Jakob om å reise langsomt, mens han selv tok fem av brødrene med seg og skyndte seg til kongen for å fortelle ham at Jakob var kommet med familien, og dette gledet ham

stort. Han ba også Josef fortelle hva slags liv de ønsket å ha, og han sa at de var gode sauehyrder, og ikke hadde noe annet yrke enn dette. Han bestemte da at de ikke skulle skilles fra hverandre, men bo på samme sted og ta vare på sin far. Og han ordnet det slik at de skulle kunne godtas av egypterne, ved at de ikke skulle ha noe hopehav med egypterne, for egypterne har ikke tillatelse til å drive med sauer.*

6. Da Jakob kom til kongen og hilste ham og ønsket ham lykke og velstand for hans regjering, spurte Farao ham om hvor gammel han nå var, og da han svarte at han var et hundre og tretti år gammel, beundret han ham for hans høye alder. Og da han la til at han ennå ikke hadde levd så lenge som sine forfedre, fikk han lov til å dra til Heliopolis sammen med sine barn. Der hadde kongens hyrder sine gressganger.

7. Men sulten fortsatte hos egypterne, og denne tunge straffedommen ble ennå tyngre, for elven flommet ikke over mer, og den kom ikke opp til sin vanlige høyde, og Gud sendte heller ikke regn.** De var så uvitende at de ikke hadde gjort noe for å sørge for seg selv, men Josef solgte dem korn for de pengene de hadde. Men da de ikke hadde flere penger, betalte de kornet med dyr og med treller, og hvis noen hadde et lite stykke land, solgte de også dette for å få mat, og det førte til at kongen ble eier av alt det de hadde. Og de ble flyttet, noen hit, og andre dit, slik at landet ble fullstendig sikret som kongens eiendom, når man unntar de områdene som prestene eide, for det fikk de beholde. Og denne strenge nøden gjorde både deres sjeler og legemer til slaver fordi de måtte skaffe seg føde på en så vanærende måte. Men da deres elendighet opphørte, og elven flommet over igjen, og jorden gav rikelig grøde, kom Josef til hver by og samlet folket som hørte til der, og gav dem tilbake det landet som de hadde solgt til kongen, og som han hadde vært alene om å nyte fruktene av. Han oppfordret dem til å betrakte det som sin eiendom, og fortsette som bønder med glede, og betale i skatt femtedelen*** av avlingene som kom fra de markene som kongen hadde gitt dem tilbake. Disse menn frydet seg over at de nå helt uventet var blitt eiere av sine marker, og de passet dem nøye. Slik fikk Josef stor aktelse hos egypterne, og de fikk en større hengivenhet til kongen. Loven om skatt på en femtedel av avlingen fortsatte inntil de senere kongene.

---

*Josefus mente at egypterne hatet eller foraktet gjeteryrket i Josefs dager, mens biskop Cumberland har vist at de heller hatet de fønikiske eller de kanaanittiske sauegjeterne som hadde slavebundet egypterne i oldtiden. Se hans *Sanchoniatho*, sidene 361-362.

**Reland spør her hvordan Josef kunne klage over at det ikke regnet i Egypt under hungersnøden, mens de gamle hevder at det vanligvis aldri regner der? Han svarer at når de gamle benekter at det regner i Egypt, så mener de bare Øvre Egypt ovenfor elvedeltaet, som kalles Egypt i strengeste forstand. Men i Deltaet (og følgelig Nedre Egypt som tilhører det), der regnet det i gammel tid, og gjør det undertiden fortsatt. Se fotnote om *Jødenes oldtid,* b.3, kap.1, avsn.6.

***Josefus antar at Josef nå gir egypterne landområdene tilbake, mot at de betaler en femtedel i skatt. Det ser ut for meg at landområdene nå ble ansett for å være Faraos eiendom, og denne femtedelen var en avgift som skulle betales fordi han var deres proprietær, og de var hans leilendinger. Landet var ikke fullstendig gitt tilbake, femtedelen var bare en leieavgift inntil Sesostris dager. Se kommentar til Det gamle testamente, *Append.* 148-149.

KAPITEL 8

JAKOBS OG JOSEFS DØD

1. Da Jakob hadde levd sytten år i Egypt, ble han syk, og døde i nærvær av sine sønner, men ikke før han hadde bedt for dem om velstand og hadde forutsagt hvordan hver av dem skulle slå seg ned i Kanaan. Men det skjedde mange år senere. Han forsterket også lovprisningene av Josef,* hvordan han husket brødrenes ondskap mot ham, og at han likevel var god mot dem, og gav dem så mange privilegier som sjelden noen andre har fått. Han befalte også at Josefs sønner, Efraim og Manasse, skulle tas med i tallet av dem som skulle dele Kanaans land mellom seg, og det skal vi omtale senere. Han ba om å få bli gravlagt i Hebron. Så døde han etter å ha levd hundre og femti år minus tre, og han sto ikke tilbake for noen av sine forfedre i gudsfrykt, og han ble belønnet for det slik det sømmer seg for dem som var så gode som han. Med kongens tillatelse fikk Josef føre sin fars døde legeme til Hebron, og gav ham en kostbar begravelse. Hans brødre var nå uvillige til å vende tilbake sammen med ham, for de var redde for at han ville straffe dem for det de hadde gjort mot ham, nå som deres far var død, og de trodde det var for hans skyld han hadde vært så nådig mot dem. Men han overtalte dem til ikke å være redd eller ha noen mistanke mot ham for det, og han gav dem store eiendommer, og sluttet ikke med å ha omsorg for dem.

*Denne lovtalen over Josef i forbindelse med Efraim og Manasses opptagelse i familien, og deres plass blant stammene, som Josefus nevner, er utelatt i alle manuskriptene til Første Mosebok (kap.48). Vi vet ikke hvor han har det fra, eller om det er noe han har tilføyd for å pynte på historien.

2. Josef døde da han var et hundre og ti år gammel, og hadde vært en beundringsverdig edel mann som utførte sine embetsplikter med sunn fornuft, og var moderat i sin maktutøvelse. Derfor ble han så høyt elsket av egypterne til tross for at han kom fra et annet land, og det har vi jo fortalt om allerede. Omsider døde alle brødrene hans etter et lykkelig liv i Egypt. Etter en tid brakte etterkommerne deres døde legemer til Hebron der de gravla dem. Men når det gjelder Josefs jordiske levninger, ble de ført inn i Kanaans land etterpå, da hebreerne dro ut av Egypt, for det hadde Josef fått dem til å avlegge ed på. Men hvordan det gikk med hver enkelt av dem, og om alt det strev de hadde med å underlegge seg landet Kanaan, skal vi komme inn på etter at jeg har fortalt om hvorfor de forlot Egypt.

KAPITEL 9

HEBREERNES TRENGSLER I EGYPT I DE FIRE HUNDRE ÅRENE[1]

1. Nå gikk det slik at egypterne ble forvente, late og makelige, og hengav seg til nytelser og kjærlighet til vinning. De fikk også en sterk uvilje mot hebreerne, og ble misunnelig på dem for deres velstand. De så hvordan israelittene blomstret og ble rike fordi de var kloke og likte å arbeide. De mente at deres fremgang var til skade for dem, og i det lange løp glemte de de privilegiene de hadde fått av Josef, spesielt da kronen nå var tilfalt en annen familie. De begynte nå å mishandle israelittene, og fant på mange måter å plage dem. De tvang dem til å grave flere kanaler til elven, og å bygge bymurer, og demninger for å stenge elven ute så ikke vannet skulle over-

svømme elvebreddene. De ble også satt til å bygge pyramider,[2] og dette slet dem ut. De ble tvunget til å lære all slags byggeteknikk og å venne seg til hardt arbeid. De tilbrakte fire hundre år under disse prøvelsene, og det var en kamp om herredømmet. Egypterne ville ødelegge dem ved dette harde arbeidet, men israelittene ønsket å holde ut inntil enden.

2. Så lenge hebreerne var i denne tilstanden, passet det godt for egypterne å utnytte dem, men det gjorde dem desto mer innstilt på å skape sin egen nasjon. En av de hellige skriftlærde,[3] som var særdeles dyktig i å forutsi fremtiden sannferdig, fortalte kongen at det om lag på denne tiden skulle bli født et barn av israelittene, som skulle redusere det egyptiske herredømmet dersom han fikk vokse opp. Han skulle overgå alle i klokskap og oppnå en ære og pris som skulle bli husket gjennom alle tidsaldre. Dette skremte kongen så han etter denne mannens råd, befalte at de skulle kaste alle guttebarn av israelittene i elven og drepe dem. Og alle de egyptiske jordmødrene[4] skulle følge med under fødslene hos de hebraiske kvinnene for å se hva slags barn som ble født. Disse var ansatt etter kongens ordre, og ville ikke være ulydige mot hans befalinger. Han bestemte at dersom foreldre ikke skulle adlyde ham for å redde sine guttebarn,[5] skulle de bli drept. Dette var en alvorlig hjemsøkelse, ikke bare fordi de mistet sine egne barn, men også fordi de ble tvunget til å drepe dem, og dessuten at det var meningen at hele deres folk etter hvert skulle forsvinne. Men ingen ting er for vanskelig for Gud, selv om ti tusen lumske planer skulle legges med dette for øyet, for dette barnet fikk vokse opp og ble skjult for kongens observatører. Han som hadde forutsagt dette, tok ikke feil, og det skjedde slik det nå skal fortelles.

3. Det var en mann som het Amram, en av de fornemme blant hebreerne, og han var redd for at hele hans folk skulle gå til grunne fordi det ikke skulle vokse opp flere menn heretter. Hans hustru var med barn, og han visste ikke hva han skulle gjøre. Han vendte seg til Gud og bønnfalt ham om barmhjertighet for sitt folk som ikke på noen måte hadde overtrådt hans lov om tilbedelse, og at de måtte bli frelst fra den nøden de var kommet i, og at fiendenes planer om å ødelegge dem måtte stanses.

Gud hadde barmhjertighet med ham, og ble berørt av hans inderlige bønner. Han sto foran ham i hans nattesøvn, og oppfordret ham til ikke å tvile på hans løfter om fremtiden. Videre sa han at han ikke hadde glemt deres gudfryktighet, og han ville alltid lønne dem for det, slik han tidligere hadde velsignet deres forfedre ved at han lot en så liten gruppe vokse til en så stor folkemengde. Han minnet ham om at da Abraham var dratt ut av Mesopotamia og inn i Kanaan, hadde han gjort ham lykkelig, ikke bare av én grunn, men da hans hustru var barnløs, ble hun etterpå i stand til å unnfange og å føde ham barn. Han lot Ismael og hans etterkommere få landet Arabia, og de sønnene han hadde med Ketura, fikk Troglodytis, mens Isak fikk Kanaan. Ved min hjelp, sa han, fikk han store erobringer ved krig, og hvis du ikke har forlatt din gudsfrykt, må du huske dette. Jakob ble også godt kjent av fremmede på grunn av sin storhet og rikdom, og han dro til sine sønner i Egypt med bare sytti sjeler, mens dere nå er blitt seks hundre tusen. Nå skal du vite at jeg skal sørge for alt til deres vel, og spesielt for deg så du blir berømt, for det barnet som egypterne har dømt til døden for at det ikke skulle vokse opp, skal være ditt barn, og det skal bli skjult for dem som vil ødelegge det. Og når han får vokse opp på en forunderlig

måte, skal han befri det hebraiske folk fra den nøden de lider under egypterne. Minnet om ham skal leve så lenge verden består, ikke bare blant hebreerne, men også blant fremmede folk, og dette skal være min velsignelse for deg og dine etterkommere. Han skal også ha en bror som skal være prest for meg, og dette presteskapet skal hans etterkommere ha inntil verdens ende.

4. Da synet hadde åpenbart ham dette, våknet Amram og fortalte det til Jokebed som var hans hustru. Og nå økte frykten hos dem etter Amrams drøm, for de var ikke bare bekymret for barnet, men var også opptatt med tanken på den store lykken som skulle komme over ham. Og morens svangerskap var en bekreftelse på det Gud hadde forutsagt, og de som så henne, la ikke merke til henne fordi hun hadde en lett fødsel. Og de stelte barnet hjemme hos henne i tre måneder, men etterpå ble Amram redd for at han skulle bli oppdaget og bli offer for kongens mishag, og at både han og barnet skulle miste livet. Han ville overlate barnet til Guds beskyttelse i stedet for å stole på sin egen usikre evne til å skjule ham, for han trodde på at Gud hadde en utvei for å sikre at hans egne forutsigelser skulle oppfylles.

Da de hadde tenkt igjennom dette, laget de en kurv av siv stor nok til å legge ham i, og de smurte den inn med gjørme for å holde vannet ute, og satte den ut i elven inne i sivet, og den ble ført av sted. Miriam som var guttens søster, gikk langs bredden for å se hvor det ble av kurven, og fordi moren hadde bedt henne om det. Gud viste med dette at menneskelig visdom er intet, mens den Allmektige kan gjøre alt det han vil. Noen som for sin egen trygghets skyld fordømmer andre til å dø, og gjør store anstrengelser for det, vil mislykkes, mens andre på overraskende måte blir bevart, og opplever velstand og lykke nesten midt i sin ulykke. Det mener jeg er fordi ulykker kommer bare når Gud tillater det. Og slik virket, ved Guds makt, forsynet for dette barnet.

5. Thermuthis var kongens datter. Hun hygget seg ved elvebredden, men så fikk hun se kurven som kom rekende med strømmen. Hun sendte en som kunne svømme ut for å hente kurven til henne. Da de kom til henne med kurven, og hun fikk se barnet, ble hun betatt av det, for han var både stor og vakker. Gud hadde gjort seg flid med å skape Moses, og hun syntes han var verdt å ta vare på, og hun holdt ham unna alle dem som hadde vært med på den fatale beslutningen om å drepe barnet og å utslette hebreerne. Thermuthis ba dem skaffe en kvinne som kunne amme barnet, for han aviste både hennes, og mange andre kvinners bryst.

Miriam var der da det skjedde for å få se barnet, men lot som om det var tilfeldig. Og hun sier: ”Det er forgjeves, o dronning, å finne en amme blant disse kvinnene, for de er ikke i slekt med barnet, men hvis du vil få hit en av de hebraiske kvinnene, vil han kanskje ta bryst fra en av sitt eget folk.” Da det hørtes ut som hun tale klokt, ba Thermuthis henne om å skaffe henne en av de hebraiske kvinnene til amme. Da hun fikk lov til det, kom hun tilbake med moren som ingen av dem kjente. Og nå tok barnet villig brystet, og klynget seg til det, og dermed ble barnestellet fullstendig overlatt til moren.

6. Deretter gav Thermuthis ham navnet *Moses*, fordi han var blitt lagt i elven, for egypterne kaller elven *Mo*, og den som blir reddet fra den *Uses*. Og når man setter disse to sammen, fikk han det navnet. Ifølge Guds profeti og enhvers erkjennelse, og

for sitt storsinn og sin uforferdethet, var han den fremste av alle hebreere, for Abraham var hans stamfar i sjuende ledd. For Moses var sønn til Amram, som var sønn til Caath, hvis far var Levi, Jakobs sønn, og Jakob var sønn av Isak, sønn av Abraham. Moses' forstand var over hans alder og langt over det vanlige, og da han fikk undervisning, tok han det lettere enn de andre på hans alder, og det ble knyttet store forventninger til ham da han ble en voksen mann. Gud gjorde ham høy av vekst da han bare var tre år gammel, og han hadde en skjønnhet som var underfull, og det var ingen som var så uhøflige at de ikke måtte slippe det de hadde, stanse en stund, og betrakte ham når han ble båret langs veien.

7. Thermuthis så at han var et bemerkelsesverdig barn, og hun adopterte ham da hun ikke hadde noe barn selv. Og da hun en gang bar Moses til sin far og viste ham til ham, sa hun at hun ville gjøre ham til hans etterfølger dersom det var Guds vilje at hun ikke skulle få noe legitimt barn selv. Og hun sier til ham: "Jeg har oppdratt et barn som ser guddommelig ut,[6] og også er snill og vennlig, og jeg har hentet ham opp fra elven på underfullt vis. Jeg vil gjerne adoptere ham som arvingen til ditt rike." Og da hun hadde sagt dette, la hun barnet i sin fars armer, og han omfavnet ham og klemte ham til sitt bryst, og på vegne av datteren, satte han pent sitt diadem på barnets hode, men Moses kastet det ned på jorden, og på barnets vis, vred det rundt og trampet på det med føttene. Dette varslet ikke godt for kongeriket Egypt. Men da den hellige skriftlærde så dette, (han var den samme personen som hadde forutsagt at han ville bringe kongens herredømme nedover), gjorde han et voldsomt forsøk på å drepe ham, og med et uhyggelig skrik, sa han: "Dette, o konge, er det barnet som Gud har spådd, at hvis vi dreper ham, skal vi være utenfor fare. Og han har bekreftet dette ved å tråkke på ditt herredømme og ditt diadem. Få ham vekk og frels egypterne for den fare de er i, og ta fra hebreerne det håpet de har om å bli styrket av ham." Men Thermuthis hindret ham, og nappet til seg barnet. Men kongen hadde det ikke travelt med å drepe ham, for Gud, som beskyttet Moses, fikk kongen til å spare ham. Han ble derfor undervist med stor omhu. Og hebreerne støttet seg på ham, og hadde godt håp om at store ting ville skje ved ham, mens egypterne var mistenksomme til følgene av hans utdannelse. Og hvis Moses var blitt drept, var det ingen, hverken ektefødte eller noen adopterte som hadde noe orakel på sin side for å få kronen i Egypt, eller som kunne være til noen nytte for dem, og de lot være å drepe ham.

---

[1]Om den nøden som Abrahams etterkommere skulle lide i 400 år, se *Jødenes oldtid,* bok 1, kap.10,avsn.3, og om de byene de bygde i Egypt under farao Sesostris, og om farao Sesostris som druknet i Rødehavet, se *Essay on the Old Testament*, Append. sidene 132-162.

[2]Om israelittene som bygde pyramidene i Egypt, se *Perizonius Orig. Ægyptiac*. kap. 21. Det er ikke umulig at de bygde en eller flere av de mindre, men de store ser ut til å være bygget mye senere. Bare hvis de er bygget av stein, stemmer det ikke så godt med israelittenes arbeid som sies å ha foregått med teglstein og ikke naturstein, som Mr. Sandys observerer i sin *Travels*, sidene 127-128.

[3]Dr. Bernard opplyser oss her at *Targum of Jonathan* nevner Moses' to berømte motstandere Jannes og Jambres, når vi ser bort fra denne spesielle egyptiske presten eller profeten som ikke er navngitt hos Josefus. Det er heller ikke usannsynlig at det kan ha vært en av disse som varslet så mye elendighet for egypterne, og lykke for israelittene ved at Moses fikk vokse opp.

[4]Josefus sier klart at disse jordmødrene var egyptiske og ikke israelitter, slik det står i våre manuskripter, noe som er meget sannsynlig. Det var nok ikke lett for Farao å stole på at de israelittiske jordmødrene skulle adlyde et så barbarisk påbud mot deres egen nasjon. (Jfr. og korriger våre ordinære tekster i 2.Mos.1,15 og 22. Josefus synes å ha en mer fullstendig utgave av Pentateuken, eller så er andre autentiske opptegnelser om Moses' fødsel og gjerninger, nå gått tapt. Han hadde fått med seg flere detaljer enn det vi finner i både våre hebraiske, samaritanske og greske bibler.

[5]Om Denne bestefaren til Sesostris, Ramestes den store, som drepte de hebraiske barna, og om innskriften på en obelisk, som etter min mening er en av de eldste i menneskeheten, se *Essay on the Old Test*. App. sidene 139,145,1457,217-220.
[6]Hva Josefrus sier her om Moses' skjønnhet og at han hadde en vakker skikkelse, ligner meget på det Stefanus sier om den samme skjønnhet, at han var vakker i Guds øyne. Ap.gj.7,20.

KAPITEL 10

MOSES FØRER KRIG MOT ETIOPIERNE

1. Moses vokste opp til moden alder, og egypterne ble klar over hans dyktighet. Han viste at han var født for å bringe dem lavt og heve israelittene opp, og det som vi kan feste oss ved i dette, var at etiopierne som var egypternes nabofolk, gjorde et innfall i landet. De plyndret dem og førte bort deres gods. Men egypterne kjempet mot dem i raseri og fikk stanset dem, men da de ble overmannet i et slag, ble noen av dem drept, og de andre flyktet skamfulle og reddet seg. Etiopierne forfulgte dem og tenkte at det ville bli regnet som feighet dersom de ikke la under seg hele Egypt, og de undertrykte resten av folket med stor voldsomhet. Da de hadde fått smakt landets sødme, holdt de ikke opp med å føre krig mot dem, og da de som var nærmest, til å begynne med ikke hadde mot til å kjempe, rykket de frem helt til Memfis og inntil havet, mens ingen av byene kunne motstå dem. Da egypterne ble utsatt for denne tunge undertrykkelsen, vendte de seg til oraklene og profetiene. Og da Gud gav dem det råd at de skulle benytte seg av hebreeren Moses, befalte kongen at hans datter skulle stille ham til rådighet slik at han kunne være befalingsmann* i hans hær. Etter at hun hadde fått kongen til å sverge på at han ikke skulle lide noen overlast, avleverte hun ham til kongen som mente at hans hjelp ville bli til stor fordel for dem. Dessuten refset hun presten som hadde oppfordret egypterne til å drepe ham, og nå skammet hun seg ikke over å forlange at han skulle hjelpe dem.

2. Moses gikk med glede inn for oppgaven etter at han var blitt overtalt av Thermuthis og kongen selv, og de hellige skriftlærde i begge folkegruppene var glade. Egypterne var det også, for ved hans dyktighet skulle de overvinne fiendene, og Moses ville bli drept under disse operasjonene, men hebreerne håpet på at de skulle slippe vekk fra egypterne med Moses som sin fører. Moses beseiret fienden da han overtok ledelsen av hæren før fiendene fikk vite om at han skulle angripe dem. Han dro ikke frem etter elven, men til lands, og han gav et vidunderlig bevis på sin dyktighet. Da marken var vanskelig å passere på grunn av giftslanger, (som finnes i store antall, og som er særegne for området, og som ikke finnes i andre land og er farligere og verre enn andre og er vanskelig å få øye på og dessuten flyr i luften), fant Moses på en fantastisk idé for å bevare hæren uskadd. Han laget kurver i form av små esker av starrgress og fylte dem med storkefugler,** som de tok med seg, for de er slangenes verste fiender. De flyr fra dem når de kommer nær, og når de er på vingene, fanger de dem og sluker dem som om de skulle være store som hjorter. Men fuglene er tamme, og slangenes eneste fiende. Men jeg sier ikke mer om dette, da grekerne selv ikke er ukjent med denne slags fugl. Straks Moses kom til landet der slangene levde, slapp han løs fuglene som drev dem vekk og ble til stor nytte før hæren kom. Da han fortsatte marsjen, kom han på etiopierne før de hadde ventet ham, og han gikk til angrep på dem og ødela deres håp om å lykkes mot egypterne. Han gikk inn og ødela byene deres, og det kom virkelig til et stort

mannefall blant etiopierne. Straks egypternes hær fikk smake suksessen under Moses, ble de ikke mindre pågående, mens etiopierne sto i fare for å bli gjort til slaver og utsatt for all mulig ødeleggelse. Til slutt trakk de seg tilbake til Saba, som er kongestaden i Etiopia. Den kalte Kambyses Meroë, etter sin søster. Stedet ble vunnet etter store vanskeligheter fordi det var omgitt av Nilen og de andre elvene Astapus og Astaboras, som det var vanskelig å komme over. Stedet var tilbaketrukket og lå på en øy og omgitt av en sterk mur. Elvene beskyttet dem mot fiender og hadde demninger som kunne motstå de kraftigste flomvann, og gjorde det nesten umulig å innta byen selv om man hadde kommet seg over elven.

Men da Moses var urolig over at hæren lå i ro og ikke fikk gjøre noe, (for fienden turde ikke komme til slag), skjedde det noe: Datteren til etiopiernes konge het Tharbis, og hun fikk se Moses da han ledet hæren i nærheten av murene, der de kjempet med stor tapperhet. Hun beundret hemmelig hans foretagender, og trodde at han sto bak egypternes seier, og som gav dem friheten tilbake etter at de hadde vært i nød, og at han var årsaken til den fare etiopierne nå befant seg i, mens de før hadde skrytt av sin fremgang. Hun ble dypt forelsket i ham, og i sin forelskelse sendte hun den mest trofaste av alle sine tjenere for å forhandle med ham om ekteskap. Han aksepterte tilbudet på betingelse av at de overgav byen, og han avla ed på at han skulle ta henne til hustru. Og da han hadde tatt byen i besittelse, ønsket han ikke å bryte sitt løfte. Straks avtalen var inngått, ble den iverksatt, og da Moses hadde avsluttet krigen med etiopierne, takket han Gud, giftet seg, og førte egypterne tilbake til deres land.

---

*Denne historien om Moses som egypternes hærfører mot etiopierne, er helt utelatt i Bibelen, men er kort tid etter sitert av Ireneus fra Josefus: "Josefus sier at Moses ble forsørget i kongens slott, og han ble utnevnt til fører for hæren mot etiopierne. Han beseiret dem, og da han giftet seg med kongens datter fordi hun ble glad i ham, overgav hun byen til ham." Se fragmenter av Ireneus, ap.edit. Grab.s.472. Stefanus refererte neppe til noe annet da han sa at Moses, før han ble sendt til israelittene, ikke bare var opplært i egypternes visdom, men også var mektig i ord og gjerning (Ap.gj.7,22).

**Plinius omtaler disse fuglene som kalles Ibiser og sier: "Egypterne brukte dem mot slangene." *Hist.Nat.* bok 10, kap.28. Strabo omtaler øya Meroë og elvene Astapus og Astaboras, i bok 16, sidene 771, 786, og bok 17, s.821.

KAPITEL 11

MOSES FLYKTER FRA EGYPT TIL MIDIAN

1. Etter at Moses hadde frelst egypterne, begynte de å hate ham, og ble ivrige etter å smi renker imot ham, fordi de var redde for at han skulle starte et opprør og innføre nyordninger i Egypt, og de ba kongen om å drepe ham. Kongen hadde også tenkt på det samme, for han var misunnelig på ham etter hans strålende felttog som befalingsmann over hans hær. Han var redd for at han skulle miste sin anseelse og makt, og da de skriftlærde påvirket ham, ville han gjerne påta seg å drepe Moses. Men da han fikk vite at det var lagt skumle planer mot ham, dro han bort i stillhet, og da det var satt ut vakter ved hovedveiene, flyktet han ut i ørkenen, for der hadde ikke fiendene noen mistanke om at han ville dra. Og selv om han manglet mat, fortsatte han og trosset tappert vanskelighetene, og da han kom til Midjan som lå ved Rødehavet, som hadde fått sitt navn etter Abrahams sønner med Ketura, satte han

seg ned for å hvile ved en brønn, etter den slitsomme reisen og de trengslene han hadde hatt. Det var ikke langt fra byen, og ved middagstid fikk han et tilbud om en oppgave som utfordret hans dyktighet, slik at han kunne få det bedre.

2. Landet hadde lite vann, og gjeterne pleide å sikre seg brønnene før andre kom og tok det. Ved denne brønnen var det sju søstre som var jomfruer, og som var døtre til presten Raguel som var meget høyt ansett av folket. Disse kvinnene passet farens kvegflokk, noe som var skikken i landet Troglodytes. De var de aller første som kom for å trekke vann opp av brønnen, og tømte det i trauene, men så kom det gjetere og jaget dem bort fordi de ville ha vannet. Moses, som tenkte at det ville være en skam om han skulle være likegyldig til at kvinnene ble behandlet så urettferdig, og at mennene skulle ha lov til å bruke makt på dem, jaget dem vekk, og tilbød seg å hjelpe kvinnene. Da de hadde fått så god hjelp av ham som var en fremmed, og da de kom hjem, fortalte de faren hvordan de var blitt overfalt av gjeterne, og hvordan den fremmede hadde hjulpet dem. De ba ham om ikke å la hans galante handling være u-belønnet. Og faren hørte på at døtrene var så bestemt på å belønne sin velgjører, at han ba dem hente Moses, slik at han kunne belønne ham som fortjent. Da han kom, fortalte han det som døtrene hadde sagt, og at de gjerne ville gjengjelde ham mangedobbelt. Så dermed gjorde han ham til sin sønn og gav ham sin datter til ekte, og utnevnte ham til sjefshyrde for kvegflokken. For fra arilds tid lå barbarenes velstand i disse kvegflokkene.

KAPITEL 12

DEN BRENNENDE TORNEBUSKEN OG MOSES' STAV

1. Da Moses hadde vunnet Jetros gunst – det var ett av Raguels navn – ble han der med flokken, men en tid senere slo han seg ned ved fjellet Sinai for å la flokken beite der. Det er det høyeste fjellet i dette området, og der er de beste gressgangene, og ingen hadde vært der og beitet før, fordi menneskene trodde at Gud bodde der, og gjeterne turde ikke bestige det.

Her var det Moses opplevde noe vidunderlig, for han fikk se en tornebusk som brant, mens de grønne bladene, blomstene og grenene var uberørte av den kraftige ilden. Moses ble skremt av dette merkelige synet, og ble ennå mer forbauset da det hørtes en stemme ut av ilden, som kalte ham ved navn. Det ble sagt at han var en modig mann som våget seg inn i et område der ingen før hadde vært fordi stedet var guddommelig, og han rådde ham til å holde seg i god avstand fra ilden og være tilfreds med det han hadde sett. Og selv om han var en god mann og var etterkommer etter store menn, skulle han ikke yppe seg lenger frem. Han ble varslet om at han skulle få ære og herlighet blant menneskene ved å motta Guds velsignelse. Han fikk også befaling om å dra tilbake til Egypt for å bli befalingsmann og fører for hebreerne, og for å frelse sitt eget folk fra de lidelsene de måtte utholde der. For Gud sa: "De skal bo i dette lykkelige landet som din stamfar Abraham bodde i, og få nyte velstand, og du skal ved din kloke ledelse føre dem inn til denne velstanden." Og han oppfordret ham også til å dra til dette stedet og bringe takkoffer. Slik kom det guddommelige orakel ut av flammene.

2. Moses var høylig forbauset over det han så og hørte, og så sa han: "Jeg synes jo

det er galskap, o Herre, å ikke ha tillit til din makt, for jeg tilber den, og vet at den er stadfestet av mine forfedre. Men jeg er fremdeles usikker på hvordan jeg, en enkel mann uten noen spesielle egenskaper, skulle kunne overtale mine landsmenn til å forlate landet de bor i nå, og følge meg dit jeg leder dem. Og om jeg greier å overtale dem, hvordan skal jeg tvinge Farao til å la dem få dra, når egypterne skaffer seg rikdom ved det tvangsarbeidet de legger på dem!"

3. Men Gud overtalte ham til å være modig under alle forhold, og lovte å være med ham, og å hjelpe ham med ord når han skulle overbevise mennesker, og i gjerning når han skulle gjøre undere. Han ba ham om å motta et tegn på det som han hadde sagt ved å kaste staven på jorden, og da han gjorde det, ble den til en slange som krøp av sted og rullet seg sammen og løftet hodet som for å forsvare seg mot angrep. Etterpå ble den til en stav igjen. Gud bad ham om å legge sin høyre hånd mot brystet, og da han gjorde det og tok den frem igjen, var den hvit som kalk, men etterpå ble fargen som før. Gud befalte ham også å ta noe vann som fantes i nærheten, og helle det på marken, og han fikk se at det ble rødt som blod.

Etter de undrene som Moses opplevde, oppfordret Gud ham til å være ved godt mot, og lovte å være hans mektigste støtte, og han påla ham å gjøre bruk av disse tegnene for å bli trodd av alle, nemlig at "du er sendt av meg og gjør alt fordi jeg har befalt deg det. Derfor ber jeg deg ikke dryge lenger, men skynde deg til Egypt. Reis natt og dag, og trekk ikke ut tiden, og la ikke hebreernes slaveri og lidelser fortsette lenger."

4. Moses hadde nå sett og hørt disse undrene som gjorde ham sikker på at løftene fra Gud var sanne, og det var ikke lenger noe rom for tvil. Han ba ham om å få beholde denne makten når han skulle inn i Egypt, og han bønnfalt ham om å få en bekreftelse på hans navn, siden han hadde sett og hørt ham, og at han ville kunne si hans navn og påkalle ham ved ofringene. Da bekjentgjorde Gud sitt hellige navn som aldri noe menneske har fått høre tidligere, og det er ikke tillatt å si mer om det.* Disse tegnene fulgte Moses, og ikke bare da, men alltid når han ba om dem, og det aller største var det han fikk se i tornebusken. Han trodde at Gud ville være hans nådige støtte, og nå håpet han at han skulle kunne befri sitt eget folk, og bringe ulykke over egypterne.

---

*Denne overtroiske frykten for å beskrive navnet med fire bokstaver, som senere har fått den feilaktige uttalen Jehovah, synes opprinnelig å ha blitt uttalt Jahoh eller Jao, tror jeg aldri jeg har hørt om før Josefus. Og denne overtroen om å uttale hans navn, har bestått blant de rabbinske jødene inntil i dag (om samaritanene og caraittene overholdt dette så tidlig, fremgår ikke). Josefus tør heller ikke skrive ned selve ordene i de ti bud, noe vi skal se senere, *Jødenes oldtid,* bok 3, kap.5, avsn.4, der selv rabbinerne til nå ikke har fortsatt med denne overtroiske tausheten. Det er ikke tvil om at Josefus lærte denne forsiktige tildekkingen av fariseerne, denne gruppen menn som var både onde og meget overtroiske.

KAPITEL 13

MOSES OG ARON VENDER TILBAKE TIL EGYPT OG TIL FARAO

1. Da Moses fikk vite at den faraoen som han hadde flyktet fra, var død, spurte han Raguel om han kunne dra til Egypt for å tjene sitt eget folk. Han tok med seg

Sippora, Raguels datter, som han hadde giftet seg med, og sine barn, Gersom og Eleasar, og skyndte seg til Egypt. Navnet Gersom betyr på hebraisk *han var i et fremmed land*, og Eleasar betyr *unnsluppet fra egypterne ved hjelp fra fedrenes Gud*. Da de var kommet nær grensen, ble han møtt av Aron, sin bror, etter befaling fra Gud. Han hadde fortalt ham det som hadde hendt ham ved fjellet, og de befalingene Gud hadde gitt ham. Da de fortsatte fremover, møtte de de ledende menn av hebreerne som hadde fått vite at de var underveis. Moses fortalte dem om de tegn han hadde sett, og da de ikke trodde ham, lot han dem få se dem. De fattet mot da de fikk se disse uventede miraklene og fikk håp om fullstendig befrielse og at Gud ville ta vare på dem.

2. Da Moses fant at hebreerne ville adlyde ham uansett hva han befalte – for det hadde de lovt i frihet og i kjærlighet – kom han til kongen som nettopp hadde fått makten. Da fortalte han om hvordan det gode han hadde gjort mot egypterne da de ble foraktet av etiopierne da de ødela landet for dem, og hvordan han hadde kommandert deres styrker og arbeidet for dem som om de var hans eget folk, og om hvilken fare han hadde satt seg i under felttoget, uten å få den lønnen for dette som han hadde fortjent. Han fortalte ham nøye om hva han hadde opplevd ved Sinai berg, og hva Gud hadde fortalt ham, og om de tegnene fra Gud han hadde fått. Han oppfordret ham til å tro på det han hadde fortalt, og ikke stå imot Guds vilje.

3. Men kongen spottet Moses, og ba ham vise ham de tegnene han hadde gjort ved Sinai. Kongen var rasende på ham, og kalte ham for en ond mann fordi han hadde stukket av fra sitt egyptiske slaveri, og nå kom tilbake med bedragerske triks for å forvirre ham. Og da han hadde sagt dette, befalte han prestene også å vise de samme forunderlige triksene, for egypterne var dyktige med den slags, og han sa at Moses slett ikke var den eneste som kunne dette og late som om det var guddommelig. Han mente at slike triks bare ville bli trodd av de ulærde.

Da nå prestene kastet ned sine staver, ble de til slanger. Men Moses ble ikke skremt av det, men sa: "Å konge, jeg forakter ikke egypternes visdom, men jeg sier at det jeg gjør, er så mye større enn det disse gjør av magi og triks, for guddommelig makt overgår menneskets makt. Og jeg vil bevise at det jeg gjør ikke er noe kunststykke eller falskneri, men at det som skjer er på grunn av Guds makt." Da han hadde sagt dette, kastet han sin stav på jorden og befalte den å bli til en slange. Den adlød ham, og snudde seg rundt og slukte egypternes staver som så ut til å ligne drager, inntil den hadde slukt dem alle. Så vendte den tilbake til sin opprinnelige form, og Moses tok den i sin hånd igjen.

4 Men dette gjorde ikke inntrykk på kongen, og han var rasende og sa at han ikke ville oppnå noe med sine utspekulerte påfunn mot egypterne. Og han befalte ham som var overoppsynsmann for hebreerne om ikke å gi dem noen lettelse i arbeidet, men legge på dem ennå mer tvang. Før fikk de halm til å lage murstein med, men nå skulle de arbeide hardt med å lage murstein om dagen, og så sanke halm om natten. Da de nå hadde fått en dobbel arbeidsbyrde, la de skylden på Moses for det. Men Moses mistet ikke motet etter kongens trusler, og han sluttet ikke med å støtte hebreerne i deres klager, men han styrket sin sjel med den største nidkjærhet for sine landsmenns frihet. Så gikk han til kongen for å overtale ham til å la dem dra til Sinai berg og ofre til Gud, fordi Gud hadde befalt dem å gjøre det. Han oppfordret

ham til ikke å motarbeide Guds planer, men betrakte hans velsignelser høyere enn alt annet. Og hvis han la hindringer i veien for den guddommelige befaling, ville alle ting han hadde å gjøre med, påføre ham de alvorligste straffer. De som gjør slikt vil ikke lenger ha jorden og luften som venner, heller ikke kvinners fruktbarhet, men alt ville motarbeide dem. Egypterne ville lære dette på den sørgelige måten, og dessuten ville hebreerne dra ut av landet uten deres samtykke.

KAPITEL 14

PLAGENE SOM KOM OVER EGYPTERNE

1. Men da kongen foraktet Moses' ord, kom det smertelige plager over egypterne. De skal jeg beskrive, også fordi ingen slike plager som egypterne fikk, er kommet over noen andre nasjoner. Og jeg vil vise at Moses ikke tok feil i noe av det han hadde forutsagt, og at det er til det beste for menneskene at de lærer dette: Ikke gjør noe som mishager Gud, for at han ikke skal bli provosert til vrede og gjengjelde deres ondskap. For på Guds befaling rant det blod i Egypts elv, slik at vannet ikke kunne drikkes. Og om noen drakk av det, ble de syke og fikk store smerter. Slik ble elven for egypterne, men den var fortsatt søt å drikke for hebreerne, slik den ellers alltid var. Da visste ikke kongen hva han skulle gjøre under disse forvirrende omstendighetene, og av bekymring for egypterne gav han hebreerne lov til å dra. Men da plagene opphørte, ombestemte han seg og ville ikke la dem fare.

2. Men da Gud så at han var utakknemlig og ikke ble klokere, sendte han en ny plage over egypterne: Det kom en utallig mengde frosk som spiste opp avlingene, og elven var så full av dem, at de som skulle hente vann, fikk det ødelagt av blod fra dem når de døde i vannet, og landet ble fylt av skitten gjørme etter hvert som de ble født og de døde, og de griset til karene i husene og maten de spiste, og de kom i store mengder opp i sengene deres. Det ble også en fryktelig stank. Da egypterne opplevde disse plagene, beordret kongen Moses å ta med seg hebreerne og dra. Og da forsvant froskene, og både landet og elven ble som før. Men straks Farao så at landet var befridd for plagen, glemte han det, og holdt hebreerne tilbake som om han ville sette naturen på prøve. Han hadde gitt etter av frykt og ikke av godvilje.*

---

*Om denne forherdelsen og om ugudelige menns blindhet og forhekselse, som en rettferdig straff for deres overlagte synder til deres egen undergang, se fotnote til *Jødenes oldtid,* b.7, kap.9, avsn.6.

3. Derfor straffet Gud hans falskhet med en ny plage, for det oppsto hos egypterne en utallig mengde lus, og de havnet i den verste elendighet, onde som de var, og de kunne ikke bli kvitt skadedyrene, hverken med vasking eller salver. Denne fryktelige straffedommen forvirret kongen, og han overveide at dersom ikke folket skulle gå til grunne, måtte han styre sitt sinne. Og så gav han hebreerne lov til å fare. Men da plagen opphørte, fant han det riktig å forlange at de skulle etterlate sine barn og hustruer som pant på at de skulle komme tilbake. Det var som om han skulle befale Guds forsyn, og at det bare skulle være Moses, og ikke Gud som straffet egypterne på vegne av hebreerne, men da fremkalte han på ny Guds vrede. Da fyltes landet med smittefarlige dyr av forskjellige typer som ingen hadde sett før, og mange omkom, og jorden kunne ikke dyrkes lenger, og om noen unngikk dette, dukket det likevel opp sykdommer i tillegg.

4. Men Farao gav ikke etter for Guds vilje, og da han tillot mennene å dra og å ta konene med, men etterlate barna, besluttet Gud å straffe ham med mange slags ulykker, verre enn de første. Nå fikk de svære byller som vokste til blemmer, samtidig som de fortærtes innvendig, og en stor del av egypterne omkom på denne måten. Men kongen kom ikke til fornuft av denne plagen, og det ble sendt hagl fra himmelen, og det var noe som ikke hadde skjedd tidligere i dette klimaet, og det var heller ikke slik det er i andre land om vinteren,* for haglene var større enn det som faller om våren på dem som bor i de nordre og vestlige landene. Dette haglet knekket grenene på frukttrærne. Etterpå kom det gresshopper og spiste opp det såkornet som ikke var skadd av haglet, slik at egypternes håp om fremtidig avling gikk fullstendig tapt.

5. Man skulle tro at disse ulykkene skulle ha vært nok for en som var så dum, men ikke så ond, til å bli klokere, slik at han forsto hva som var best for ham. Men Farao, som ikke var så mye styrt av dumhet som av ondskap, selv da han så hva det førte til, stred fremdeles mot Gud, og forlot rettferdigheten med vitende og vilje, og nå ba han Moses om å la folket fare, men etterlate seg kveget, da deres eget kveg var ødelagt. Da sa Moses at hans krav var urettferdig, for de var pålagt å ofre til Gud av buskapen. Tiden trakk ut på grunn av dette, og da kom det et tykt mørke over egypterne så de ikke kunne se, og den tykke luften gjorde det vanskelig å puste, og de døde i elendighet og redsel for å bli oppslukt av de mørke skyene. Mørket varte i tre dager, men Farao gav ikke etter, og lot ikke hebreerne dra. Da kom Moses til ham og sa: ”Hvor lenge vil du være ulydig mot Guds befalinger? For han pålegger deg å la hebreerne fare, og det finnes ingen annen måte for deg å bli befridd på fra de ulykkene dere lider under, om du ikke gjør dette.” Men kongen ble sint for det han sa, og truet med å hugge hodet av ham om han kom og plaget ham flere ganger med dette. Da sa Moses at han ikke ville snakke med ham mer, for både han og stormennene i Egypt skulle la hebreerne dra av sted. Da han hadde sagt dette, gikk han sin vei.

6. Men da Gud hadde varslet at én siste plage til skulle tvinge egypterne til å la hebreerne dra, befalte han Moses å si til folket at de skulle ha et offer klart, og at de skulle gjøre seg rede til den tiende dag i måneden xanthicus, for den fjortende skulle hebreerne ta med seg ut med alt de hadde. (Denne måneden kalles av egypterne pharmuth, og av hebreerne nisan, og makedonerne kaller den xanthicus.) Derfor gjorde folket seg rede, og han delte dem opp i stammer, og holdt dem samlet på ett sted. Da den fjortende dagen kom, og alle var klare til avreise, ofret de og renset husene sine med blodet ved hjelp av isopkvister. Da de hadde spist, brant de restene av kjøttet før de straks skulle dra. Derfor ofrer vi på samme måten i dag, og kaller høytiden *pascha* som betyr *forbigangs-festen*, fordi Gud på denne dagen gikk forbi, og sendte plagen over egypterne den natten da deres førstefødte måtte dø, slik at de egypterne som bodde i nærheten av kongens slott overtalte Farao til å la hebreerne dra. Derfor sendte han bud på Moses og bad dem ryke og reise, for han trodde at bare hebreerne var ute av landet, skulle de bli befridd fra sine ulykker. De gav også hebreerne gaver,* noen for at de skulle komme seg vekk så fort som mulig, og andre fordi de var naboer og var venner med dem.

---

*Disse store gavene til israelittene var kar av sølv og gull, samt festdrakter, og var ifølge Josefus virkelige gaver og ikke bare lån, slik vi feilaktig gjengir dem på engelsk. (1.Mos.15,14, 2.Mos.3,22.

11,2 og Salm.105,37.), og det samme ordet er brukt her, og feil oversatt (2.Mos.12,33 og 36). Gud befalte jødene å kreve dette som lønn for det lange og bitre slaveriet i Egypt, som sonoffer for egypternes liv, og som en betingelse for deres avreise og egypternes frelse fra disse fryktelige straffedommene. Hvis de ikke hadde opphørt, ville de alle ha vært døde, noe som de selv måtte erkjenne (kap.12,33). Det var heller ingen mening i låne noe, for israelittene dro sin vei for alltid.

KAPITEL 15

HEBREERNE FORLATER EGYPT UNDER MOSES' LEDELSE

1. Så dro hebreerne ut av Egypt mens egypterne gråt og angret på at de hadde behandlet dem så hardt. De dro til Letopolis, et sted som på den tiden var ubebodd, men der Babylon ble bygd senere, da Kambyses la Egypt øde. Og da de dro hurtig av sted, kom de den tredje dagen til Beelzephon ved Rødehavet. Da de ikke fikk tak i mat fordi det var ørken der, spiste de brød knadd av mel og stekt, og dette levde de av i tretti dager, for det de hadde tatt med seg fra Egypt, varte ikke lenge, og de delte det i stykker som så vidt klarte seg, men ikke slik at de ble mette. Til minne om dette holder vi en fest i åtte dager, som kalles *de usyrede brøds høytid*. Det var ikke lett å telle hele folkemengden med kvinner og barn, men tallet på dem som var skikket til å gå i krig, var seks hundre tusen.

2. De forlot Egypt i måneden xanthicus på den femtende dag i måne-måneden, fire hundre og tretti år etter at stamfaren Abraham kom inn i Kanaan, men to hundre og femten år først etter at Jakob flyttet inn i Egypt.* Det var i Moses' åttiende år, og Aron var tre år eldre. De hadde også med seg Josefs jordiske levninger slik han hadde pålagt sine sønner.

3. Men egypterne angret snart på at hebreerne dro, og kongen var også så mektig fortørnet over at dette skjedde på grunn av Moses' magiske kunster, at de bestemte seg for å følge etter dem. De tok med seg håndvåpen og annet krigsutstyr og forfulgte dem for å få dem tilbake. Hvis de nådde dem igjen, ville de ikke høre på at de skulle be til Gud, siden de allerede hadde fått lov å dra ut, og det ville være lett å overvinne dem, for de hadde ikke våpen og var slitne av vandringen. De intensiverte forfølgelsen og spurte alle de møtte om hvor de hadde dratt. Og landet var virkelig vanskelig å dra gjennom, ikke bare for krigshærer, men også for enkeltmennesker.

Moses ledet hebreerne nettopp denne veien for det tilfellet at egypterne skulle angre og ønske å forfølge dem. Og da ville de bli straffet for sin ondskap og sitt løftebrudd. Han ledet dem også for å unngå filistrene som hadde kranglet med dem, og fra gammelt av hatet dem. De måtte for all del ikke få vite noe om deres avreise, for landet deres ligger nært Egypt, og derfor ledet ikke Moses dem etter den veien som går til Filisterlandet, men han ville i stedet at de skulle dra gjennom ørkenen. Så ville de, etter en lang reise og mange prøvelser, komme inn i Kanaans land.

En grunn til var at Gud befalte ham å føre dem til Sinai berg, slik at de der kunne ofre til ham. Da nå egypterne hadde nådd igjen hebreerne, gjorde de seg klar til å slåss med dem, og folkemassen drev dem inn i en trang passasje. De som forfulgte dem hadde seks hundre vogner og femti tusen ryttere og to hundre tusen fotsoldater, alle med våpen. De besatte alle stedene hvor de tenkte seg at hebreerne skulle passere,

og de stengte dem inne** mellom noen uoverkommelige stup og havet, for det var (på hver side) en (fjellrygg) som endte i havet, og som var utilgjengelig. Slik kom de over hebreerne med sin hær der (fjellryggene) endte i havet. De plasserte hæren på fjellet ved havgapet slik at det ble umulig å komme forbi og tilbake på sletten.

*Det er vanskelig å si hvorfor vår masoretiske tekst så grunnløst forkorter denne beretningen i 2.Mos. 12,40, når den sier at de 430 årene kun var deres opphold i Egypt, når det ellers er tydelig at de oppholdt seg der bare halve tiden, ifølge masoretisk kronologi andre steder, samt tekstene til samaritanene, *Septuaginta* og Josefus. Den andre halvparten av deres vandring var i Kanaans land før de kom til Egypt. Se *Essay on the Old Testament* sidene 62-63.

**La oss merke oss hoveddelen i Relands glimrende kommentar her, som i denne historien etter hvert beskriver Josefus og Skriftene slik: "(En reisende, sier Reland, hvis navn var) Eneman, fortalte meg da han dro den samme veien ut av Egypt til Sinai berg som han antok at israelittene dro til i gammel tid, da fant han flere fjellstier som gikk ned til Rødehavet. Han mente at israelittene hadde kommet så langt som til ørkenen Etham (2.Mos.13,20), da Gud befalte dem å vende tilbake (2.Mos.14,2), og å slå leir mellom Migdol og havet. Og da de ikke kunne flykte annen vei enn over havet, ble de innelåst med fjell på hver side. Han mente at vi av dette kan vite hvordan det kan sies at israelittene var i Etham før de gikk over havet, og at det likevel også kan sies at de kom til Etham etter at de hadde passert over havet. Dessuten gav han meg en beretning om hvordan han krysset en elv i en båt ved byen Suez, som han sier må være oldtidens Heliopolis, da denne byen ikke kunne være noe annet sted i nærheten."

Den berømte omtalen av dr. Bernard om Herodot, som det eldste hedenske vitnesbyrd om israelittens reise fra Rødehavet og inn i Palestina, har biskop Cumberland vist at det tilhørte de gamle kanaanittiske og fønikiske kvegeierne, og at de dro ut av Egypt og inn i Kanaan eller Fønikia lenge før Moses' tid. *Sanschoniatho*, s.374 etc.

4. Hebreerne kunne ikke fortsette fordi de så å si var beleiret og manglet forsyninger, og ikke så noen utvei og ikke kunne kjempe fordi de ikke hadde våpen, så de regnet med at de ville gå til grunne dersom de ikke overgav seg til egypterne. Så la de skylden på Moses, og glemte alle de tegnene som Gud hadde gjort for å befri dem. Deres vantro fristet dem til å steine profeten, og mens han oppmuntret dem og lovte dem frelse, bestemte de seg for å overgi seg til egypterne. Og det lød sorg og klagerop blant kvinnene og barna, som ikke så annet enn undergangen foran seg, da de var omgitt av fjell, havet og sine fiender, og ikke kunne se noen utvei til å flykte.

5. Men Moses gav ikke opp sin omsorg for dem selv om folkemengden stirret rasende på ham. Han foraktet alle farer fordi han stolte på Gud som allerede hadde latt dem ta mange skritt mot sin frihet, slik han hadde forutsagt. Han ville ikke la dem bli undertrykket av sine fiender, enten til slaveri eller til å bli drept, og der han sto midt iblant dem, sa han: "Det er ikke rett endog å mistro mennesker som hittil har hjulpet oss, som om de ikke lenger var de samme menneskene, og det er ikke annet enn galskap at vi nå skal bli fortvilte over Guds forsyn, da alt har skjedd slik han har forutsagt, til tross for at dere ikke hadde ventet det. Og jeg mener alt det jeg har gjort for å frelse dere fra slaveriet. Nei, når vi nå er i den ytterste nød som dere ser, må vi desto mer håpe at Gud vil hjelpe oss etter at han har brakt oss inn i denne knipen som ser umulig ut. Han kan i et øyeblikk vise sin kraft og sitt forsyn, der hverken dere eller deres fiender regner med at dere kan bli reddet. Gud gir ikke dem han velsigner, sin hjelp i de små vanskeligheter, men bare i slike tilfeller der ingen kan se noe håp om at mennesker kan gjøre noe. Stol derfor på en slik beskytter som kan gjøre småting store, og vise at de som er mektige mot dere ikke er annet enn svakhet. Vær ikke redde for egypternes hær og for at dere ikke skal bli frelst, for havet som er foran dere og fjellene som er bak dere vil gi dere en fluktrute. For selv disse fjellene kan bli til sletteland for dere, om Gud vil."

KAPITEL 16

HAVET DELER SEG FOR HEBREERNE MENS DE FORFØLGES AV EGYPTERNE, OG DE SLIPPER UNNA

1. Da Moses hadde sagt dette, ledet han dem til havet mens egypterne så på, for de var innenfor synsvidde. De var nå så utmattet etter forfølgelsen at de ville vente til neste dag med å gå løs på dem. Men da Moses kom til havkanten tok han sin stav og gikk i bønn til Gud om å være deres hjelper og redning, og han sa: "Du er ikke uvitende, o Herre, om at det ikke står i menneskelig makt å komme unna de vanskelighetene vi er i nå, og at det kun må være ditt verk å frelse denne hæren som har forlatt Egypt etter din befaling. Vi mangler fullstendig enhver hjelp eller redning, og søker kun tilflukt i det håp vi har til deg, og hvis det finnes noen utvei ved ditt forsyn, vil vi se opp til deg etter den. La det komme hurtig, og stadfest din makt for oss, og gi dette folket mot og håp om frelse, for det er sunket sammen i fortvilelse. Vi er hjelpeløse, men det er fremdeles du som eier dette sted, for havet er ditt og fjellene som omgir oss er dine. Disse fjellene vil åpne seg dersom du befaler dem til det, og likeledes havet, hvis du befaler det, vil bli til tørt land. Nei, vi kan flykte gjennom luften dersom du ville frelse oss på den måten."

2. Da Moses hadde henvendt seg til Gud på denne måten, slo han på havet med staven, og det delte seg med ett, og trakk seg tilbake slik at bunnen ble tørr og som en gate slik at hebreerne kunne flykte. Da Moses så hvordan Gud åpenbarte seg ved at havet forsvant og det ble tørt land, gikk han først ut i det, og bød hebreerne følge ham på den guddommelige gaten, og at de skulle glede seg over den faren som deres fiender og forfølgere nå var kommet i. Og de takket Gud for denne overraskende redningen.

3. Hebreerne ventet ikke, men gikk målbevisst under Guds ledelse, mens egypterne trodde at de ble lurt, og gikk rett mot undergangen. Men da de så at de gikk langt uten noen skade og at intet stanset dem, skyndte de seg å forfølge dem, i håp om at havet ville holde seg i ro for dem også. De sendte hestene foran seg, og gikk rett ned i havet. Hebreerne unngikk dem mens de brukte tid til å ta på seg rustningene, og hebreerne kom seg uskadd over på den andre siden. De andre ble oppglødd og forfulgte dem ivrig og trodde ikke at de var i noen fare. Men egypterne skjønte ikke at dette var en vei som var laget for hebreerne og ikke for noen andre, og bare til frelse for dem som var i fare, og ikke for dem som ville benytte den til å forfølge andre. Straks hele den egyptiske hæren var kommet på den, strømmet havet tilbake med voldsomme virvlende bølger, storm og vind* og druknet egypterne. Det kom regnskyll fra himmelen med torden og kraftige lynglimt. De ble også rammet av lynnedslag, og alle tegn på Guds vrede viste seg, for det ble et dystert nattemørke. Slik omkom de alle, så ikke én overlevde som kunne fortelle om ulykken som rammet egypterne.

4 Men hebreerne kunne ikke bare seg for glede over sin vidunderlige befrielse, og over at deres fiender ble ødelagt. De regnet seg nå som endelig frelst da slavedriverne var gått til grunne, og da Gud så tydelig hadde vist seg som deres beskytter, tilbrakte de hele natten med å synge frydesanger.** Moses diktet også en sang med lovprisning og takk for Guds godhet i heksameter (versemål i seks takter).***

5. Selv har jeg berettet hele denne historien slik jeg fant den i de hellige bøker. Og la ingen forundre seg over at fortellingen er merkelig slik den ble fortalt til oldtidens menn som var fri for den ugudelighet som preger den moderne tid, der man diskuterer om dette skjedde etter Guds vilje, eller det skjedde av seg selv. For dem som fulgte Alexander fra Makedonia, og som levde for kort tid siden, trakk Det pamfyliske hav seg tilbake og gav dem en passasje**** gjennom det da de ikke hadde noen annen vei å gå. Jeg mener at det var Guds vilje å ødelegge det persiske kongedømmet, og dette er erkjent som sannhet av alle som har skrevet om Alexander. Men om disse hendelsene bør enhver dømme som han selv synes best.

6. Den neste dagen samlet Moses sammen egypternes våpen som var kommet til stranden og hebreernes leir med havstrømmen og vinden. Han tenkte at det også skjedde ved Guds forsyn, slik at de ikke skulle mangle våpen. Da han hadde befalt hebreerne å bevæpne seg, ledet han dem til Sinai berg for å bringe offer til Gud og takke for at folkemengden ble frelst, slik han var blitt befalt på forhånd.

---

*Disse stormene og vinden, tordenen og lynet, da Faraos hær druknet, mangler helt i 2.Mosebok, men er fullstendig omtalt av David (Salm.77,16-18), og her hos Josefus, se *Essay on the Old Test*., Append., sidene 154-155.

**Det som noen har innvendt mot dette avsnittet om israelittenes overgang over Rødehavet i løpet av denne ene natten, ut fra de vanlige kartene – dvs., at dette havet er om lag 50 km. bredt, og at en hær kunne passere på så kort tid, er en stor feiltagelse. Mons.Thevenot, som er et autentisk øyenvitne, forteller oss at dette havet, etter om lag fire dagsreiser, ikke er mer enn 15 km. tvers over, og på et sted bare 8 km. ifølge De Lisles kart som er laget av de beste oppdagelsesreisende selv, og ikke kopiert av andre. Det som ytterligere er innvendt mot at israelittenes overgang og egypternes drukning var mirakuløs – dvs., at Moses førte israelittene over ved lavvann uten noe mirakel, mens egypterne som ikke hadde så god kunnskap om tidevannet som de, derfor druknet da høyvannet kom, er virkelig en merkelig historie! At Moses, som aldri hadde bodd der, skulle ha bedre kjennskap til tiden mellom flo og fjære i Rødehavet, enn egypterne som bodde i nærheten! Arthapanus, en gammel hedensk historiker, forteller oss likevel, at dette var det de mer uvitende memfisittene som levde langt unna, ville ha det til, selv om han erkjenner at de mer lærde heliopolisitanere som levde nærmere, mente at egypternes ødeleggelse og hebreernes redning var mirakler. Og matematikeren De Castro som målte opp havet meget nøyaktig, forteller oss at det ikke er noen stor forskjell på flo og fjære i denne delen av Rødehavet og han kan begrunne denne hypotesen. Nei, nivåforskjellen er bare litt mer enn halvparten av en mannshøyde. Se *Essay on the Old Testament*, Append., sidene 239-240. Så tomme og grunnløse er disse og lignende bortforklaringer av våre moderne skeptikere og vantro, og så klart motbevises og tilintetgjøres slike bortforklaringer alltid ved grundige undersøkelser!

***Hva heksameteret i Moses' seierssang egentlig skal bety, kan vi ikke fastslå ut fra vår manglende kunnskap til de gamle hebraiske versinndelingene. Jeg kan heller ikke være sikker på hva Josefus mente, og om han hadde noen bestemt kunnskap om det, selv om han snakker om ulike sorter vers-inndelinger både her og andre steder. *Jødenes oldtid,* bok 4, kap.8, avsn.44, og bok 7,kap.12, avsn. 3.

****Se her på de opprinnelige tekstavsnittene fra fire av de gamle forfatterne som ennå finnes, om Alexander den stores overgang over det Pamfyliske hav, og jeg mener de av Callisthenes, Strabo Arrian og Appian. Hva angår Callisthenes, som selv fulgte Alexander på hans ekspedisjon, sier Eustathius i sine opptegnelser om Homers tredje Iliade (som dr. Bernard opplyser), at "denne Callisthenes skrev hvordan det Pamfyliske hav åpnet ikke bare en passasje for Alexander, men ved å løfte og heve opp vannet, æret ham som dets konge." Strabos beretning er slik (*Geog*. bok 14, s. 666): "Det er en trang passasje ved stranden ved Phaselis, og der ledet Alexander sin hær. Det er et fjell, kalt Climax, som ligger ved det Pamfyliske hav der stranden er tørr i rolig vær, slik at reisende kan passere, men når havet bryter, går bølgene kraftig over det. Fjellene omkring er runde og bratte, og i rolig vær kan de bruke veien langs kysten, men Alexander kom på vinteren, og da han dro fullstendig på lykke og fromme, marsjerte han før bølgene hadde trukket seg tilbake, og det skjedde at de brukte en hel dag for å komme over, og var i vann helt opp til navlen." Arrians beretning om dette (bok 1, sidene 72-73): "Da Alexander dro fra Phaesilis, sendte han en del av hæren over fjellene til Perga, der trakerne viste ham veien. Det var en vanskelig, men kort vei. Men han selv ledet dem som

fulgte ham langs stranden. Denne veien var ufremkommelig hvis det ikke var nordavind, og blåste det fra sør, kunne man ikke komme frem langs kysten. Etter at det på denne tiden hadde blåst sterkt fra sør, begynte det å blåse fra nord, og ikke uten guddommelig forsyn (som både han og de som var med ham antok), fikk de en lett og hurtig passasje." Appian sier, når han sammenligner Cæsar og Alexander (*De Bel. Civil*. bok 2, s.522): "De stolte begge like mye på sin dristighet og lykke som sin dyktighet i krig. Som ved en anledning, da Alexander dro gjennom et land uten vann i sommerens hete, ifølge Hammons (Jupiters) orakel, og passerte hurtig over Den pamfyliske bukt, da ble havet ved en guddommelig styrelse kuttet av. Slik holdt det guddommelige forsyn havet tilbake for ham, likesom det sendte ham regn da han dro (gjennom ørkenen).
N.B. I Josefus' dager var det som han sier, tallrike originale historier om Alexander, om hvordan guddommelig forsyn fikk det Pamfyliske hav til å gå tilbake da han var på vei til å ødelegge det persiske kongedømmet. De nevnte forfatterne bekrefter dette, og at Josefus her blir kritisert av noen senere forfattere for å ha sitert disse gamle forfatterne ved denne anledning, er helt uten grunnlag. Heller ikke Plutark, eller noen annen forfatter etter Josefus, kan motsi ham. Josefus holdt seg til alle de bevisene han hadde den gang, som også er de mest autentiske. Uansett hva moderne forfattere måtte tro om saken selv, kan man ikke finne den minste feil hos Josefus, og det ville vært kritikkverdig om han hadde utelatt dem.

BOK 3

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ TO ÅR
FRA UTGANGEN AV EGYPT TIL DENNE GENERASJONEN BLIR FORKASTET

KAPITEL 1

MOSES HADDE FØRT FOLKET UT AV EGYPT OG LEDET DEM TIL SINAI BERG, MEN IKKE FØR DE HADDE LIDD MEGET UNDER REISEN

1. Da hebreerne fikk oppleve en slik vidunderlig frelse, ble landet meget vanskelig for dem, for det var fullstendig ørken og uten mulighet for livsopphold. Det var dessuten særdeles lite vann der, så det ikke var nok til folket og slett ikke til buskapen. Det var tørket bort, og intet var igjen til plantevekst. De var nødt til å dra gjennom dette landet, for det var ikke noe annet land å reise i. De hadde faktisk tatt med seg vann der de kom fra, slik deres fører hadde pålagt dem, men da det tok slutt, måtte de hente vann fra brønner med mye slit, for jorden var hard. Dessuten var vannet bittert og udrikkelig, og det var lite av det, og på reisen kom de sent en kveld til et sted som de kalte Mara.* Navnet fikk stedet fordi vannet var dårlig, da *mar* betyr *bitterhet*. De kom dit, plaget av den slitsomme reisen og av matmangelen som var streng på denne tiden. Her var det en brønn som fikk dem til å bli der, selv om den ikke kunne forsyne en så stor menneskemengde tilstrekkelig, men likevel gav dem en viss lindring. De hadde fått høre av dem som hadde undersøkt, at det ikke fantes noe mer dersom de fortsatte. Dette vannet som var bittert og ikke godt å drikke, likte heller ikke dyrene.

---

*Dr. Bernard merker seg her at dette stedet *Mar*, der vannet var bittert, blir kalt *Mariri* av syrerne og araberne, og av syrerne noen ganger *Marath*, utledet av det hebraiske *Mar*. Han merker seg også at Plinius selv kaller den Bitter kilde, og vannet i den er der ennå inntil i dag, og er fremdeles bittert, slik Thevenot forteller oss, og at der også er rikelig med palmetrær. Se hans *Reiser*, del 1, kap.26,s.166.

2. Da Moses så hvor nedslått folket var, og at det ikke gikk an å benekte at forholdene var slik, for folket var ikke som en krigshær som ved mannsmot kunne tåle den mangelen som plaget dem, for mengden av barn og kvinner som var for svake til å kunne snakkes til fornuft, svekket også mennene. Han kom derfor i store vanskeligheter og gjorde enhvers ulykke til sin egen, for de løp alle til ham og bønnfalt ham om ikke å overse dem, men finne en eller annen måte å frelse dem på. Han gikk derfor i bønn til Gud for å få ham til å forandre vannet slik at det kunne være godt å drikke. Da Gud hadde bønnhørt ham, tok han toppen av en stikke som lå foran ham, og delte den på langs etter midten. Han kastet den ned i brønnen, og overtalte hebreerne til å tro at Gud hadde bønnhørt ham og lovt å gi dem vannet slik de ville ha det, hvis de bare ville adlyde ham i alt han befalte, og det på en skikkelig måte og ikke halvhjertet. Og da de spurte ham om hva de skulle gjøre for å få vannet forandret og bli bedre, påbød han de sterkeste menn blant dem som sto der, å trekke opp vann,* og sa til dem at når mesteparten av vannet var dratt opp, ville resten være godt å drikke, og det holdt de på med, inntil vannet var så omrørt og renset at det ble brukbart. (Fotnoter på neste side)

Fotnoter fra forrige side.

*Dette tillegget til Moses' fortelling om da Maras vann ble gjort søtt, synes å være hentet fra en gammel sekulær forfatter, og det er en som synes å være mindre autentisk enn Josefus. Filon har ikke skrevet en stavelse av disse tilleggene, og heller ikke noen annen forfatter som vi vet om. Om Josefus hadde skrevet sin oldtidshistorie til bruk for jødene, ville han neppe ha beskrevet disse usannsynlige hendelsene. Men ved å skrive til hedningene for at de ikke skulle klage på at han hadde utelatt hendelser som var hentet fra dem, fant han det rett ikke å skjule hva han hadde kommet over om denne saken. Denne fremgangsmåten passer helt til Josefus' karakter og bruk ved flere anledninger. Denne bemerkningen er kun gjetning, og da Josefus aldri forteller oss om hans tekster som er hentet fra tempelet har slike tillegg, eller det er tillegg fra andre gamle tekster, eller om de virkelig er hentet fra jødene eller fra hedningene, kan vi ikke komme lengere inn på. Bare det at de jødiske overleveringene generelt var så forskjellige fra hedningnenes at vi undertiden kan anta noe som slett ikke er usannsynlig om hvor disse tilleggene hører hjemme. Se også det som ligner i Josefus' beretning om Elisa som gjør det bitre vannet godt i den tørre kilden ved Jeriko (*Jødenes kriger*, b.4, kap.8, avsn. 3).

3. Da de så flyttet derfra, kom de til Elim, og det så pent ut på avstand, for der var det en lund av palmetrær, men da de kom nær den, viste det seg å være et dårlig sted, for det var ikke mer enn sytti trær der, og de var dårlige og misdannete på grunn av vannmangel, for landet omkring var uttørket, og det var ikke fuktighet nok slik at de kunne være til nytte. Vannet kom fra tolv steder med for lite vann til trærne, for det rant ingen ting over noen av stedene. Og da de grov ned i sanden fant de ikke vann, og om de skulle få noen dråper i hendene, fant de at det var ubrukelig på grunn av mudderet. Trærne var også for svake til å bære frukt på grunn av vannmangelen. Så la de skylden på sin leder, og klaget høylydt over at det var han som var skyld i deres elendighet, og stridighetene blant dem var også hans skyld. De hadde reist i hele tretti dager, og hadde brukt opp all provianten uten å ha fått noen hjelp, og var fortvilet. Og da de festet sin oppmerksomhet på intet annet enn sin nåværende elendighet, greide de ikke å huske på hvordan Gud hadde frelst dem ved hjelp av Moses' visdom. Derfor var de sint på sin fører, og de gikk kraftig inn for å steine ham.

4. Men Moses selv stolte på Gud til tross for folkemengdens bitterhet mot ham. Han satte med glede sin lit til Gud og tenkte på hvordan han hadde tatt vare på hans folk. Han gikk inn midt iblant dem, selv da de skrek mot ham og hadde steiner i hendene for å kaste på ham. Men han hadde en godlynt natur, og var godt i stand til å overtale folket, og han klarte å dempe deres sinne, og formante dem til ikke å glemme de velsignelsene de hittil hadde fått. De burde heller tro at de ville bli frelst fra de vanskelighetene som de selv ikke var i stand til å redde seg ut av. De skulle tro at dette var prøvelser pålagt dem av guddommelig forsyn for å øve dem i tålmodighet, så kunne de oppdage hvilken styrke de selv hadde, og hvilken evne de hadde til å ta vare på minnene om de velsignelsene de tidligere hadde fått. Han sa til dem at de egentlig ikke var gode mennesker, for de hadde hverken tålmodighet eller evne til å huske det gode som var gjort for dem, og undertiden foraktet de Guds befalinger. For det var jo Gud som befalte dem å dra ut fra Egypt. De oppførte seg undertiden også dårlig mot ham som var Guds tjener, enda han aldri hadde bedratt dem, hverken med det han sa, eller det han hadde pålagt dem etter Guds befaling. Han minnet dem også om alt det som hadde skjedd, om hvordan egypterne gikk til grunne da de prøvde å stanse dem, i strid med Guds befaling, og om hvordan elvene ble til blod og ble udrikkelig for de andre, mens det var søtt å drikke for dem. Og han minte dem om hvordan det ble åpnet en vei for dem gjennom havet som trakk seg langt unna dem, og hvordan fiendene omkom, og at de manglet våpen, og hvordan Gud lot dem få

en mengde våpen. Han gjentok alle hendelsene da det så ut som om de skulle omkomme, for da hjalp Gud dem på en fantastisk måte, der han viste dem at han fremdeles hadde makten, og at de ikke måtte fortviles over Guds handlemåte. Han formante dem til å holde seg rolig og tenke over at hjelpen ville komme i tide, selv om den ikke skulle komme med én gang. Og når Gud dryger med å hjelpe dem, er det ikke fordi han ikke bryr seg om dem, men fordi han vil prøve deres mot, og om de setter pris på frihet, om de hadde sjelsstyrke nok til å tåle matmangel og knapphet på vann, eller om de heller ville være slaver, slik kveget er overfor dem som eier det og forer det, bare for at de skal ha nytte av det. Han sa også at han ikke var bekymret for seg selv, for om han skulle dø urettmessig, skulle han ikke bli anfektet av det, men han var mer bekymret for dem, for hvis de skulle steine ham, ville de fordømme Gud selv.

5. Slik greide Moses å roe ned folket og hindre dem i å steine ham, og fikk dem til å angre på det de hadde tenkt å gjøre. Han tenkte at de sterke følelsene på grunn av nøden var forståelig, og derfor gikk han i inderlig bønn til Gud om hjelp for dem, og om en utvei fra nøden, for håpet om frelse var bare i ham, og i ham alene, og han ba Gud om å tilgi folket det som nøden hadde tvunget dem til, for slik er jo menneskets natur. Den er vanskelig å gjøre til lags, og klager lett under vanskeligheter. Da lovte Gud å ta vare på dem, og å gi dem den hjelpen de ønsket.

Da Moses hadde fått dette svaret fra Gud, kom han ned til folket, og da de så at han var blitt glad for løftene Gud hadde gitt ham, forandret deres sinne seg til glede. Så tok han plass midt i blant dem, og fortalte dem at nå kom han for å bringe frelse fra Gud i nøden. Etter en liten stund kom det en kjempestor flokk med vaktler, som det er mere av i Den arabiske bukt enn noen andre steder. De kom flygende over havet og svevde over dem, og trette av flukten, fløy de lavt, og kom ned over hebreerne, som fanget dem, og stilte sin sult på dem, og de trodde at det var på denne måten Gud ville gi dem mat. Og Moses takket Gud for hjelpen som kom så plutselig, og hurtigere enn han hadde lovt.

6. Men nå, etter denne første tilførselen av mat, sendte han én hjelp til, for da Moses løftet sine hender opp til bønn, falt det dugg. Og da Moses så at det var klebrig i hendene, tenkte han at det også var mat som Gud hadde sendt til dem. Han smakte på det, og merket at folket ikke visste hva det var, for de trodde at det hadde snødd, og da det var på denne årstiden det pleide å snø, fortalte han dem at dette dugget ikke falt fra himmelen på den måten de trodde, men fordi de skulle bli bevart og forsørget. Da smakte han på det og gav dem litt av det så de kunne tro på det han hadde sagt. De gjorde som sin leder, og de likte denne maten, for den lignet på honning og smakte godt. Den så ut som bdellium, som er et søtt krydder, og det lignet på korianderfrø. De gikk ivrig i gang med å samle det inn, men de fikk beskjed om å dele det likt* – én omer til hver pr. dag, for denne maten skulle ikke komme i så liten mengde at de svakeste ikke skulle kunne få sin del og at de sterkeste ikke skulle overkjøre dem. Men da de sterkeste hadde samlet mer enn det de var tilmålt, hadde de ikke mer enn de andre, men de trettet seg bare ut, og det ble ikke mer enn én omer på hver allikevel, for det som var for mye, ble ødelagt, både fordi det gikk mark i det, og det ble stygt på smak. Hvilken vidunderlig og guddommelig mat var ikke dette! Den erstatter andre slags mat, og nå kom den faktisk ned over alt som regn* slik Moses hadde fått den fra Gud for å brødfø folket. Hebreerne kalte denne maten

for *manna*, for artikkelen *man* i vårt språk betyr å spørre: *Hva er dette?* Hebreerne var lykkelige over det som ble sendt dem fra himmelen. Denne maten spiste de i førti år, så lenge som de var i villmarken.

---

*Det ser ut for meg fra det Moses (2.Mos.16,18), Paulus (2.Kor.8,15), og Josefus her sier, når vi sammenligner dem, at mengden av manna som falt hver dag og ikke ble bedervet, var akkurat én omer, og det var slik i hele Israel og ikke mer enn det.

**Den antagelsen at dette søte honningdugget eller mannaen som er så besunget av oldtidens og nåtidens forfattere, vanligvis faller i Arabia, og er av samme slag som den mannaen som ble sendt til israelittene, smaker mer av hedenskap enn av jødedom eller kristendom. Det er ikke usannsynlig at en eller annen hedensk forfatter fra oldtiden som Josefus har lest, tenkte slik, men ikke ville motsi ham, og (*Jødenes oldtid,* bok 4, kap.3, avsn.2), at han synes direkte å gå med på at det ikke hadde vært sett før. Men denne maten fra himmelen beskrives her som å ligne snø, og av Artapanus, en hedensk forfatter, blir den sammenlignet med mel, "som havremel, farget som snø, regnet ned fra Gud" (*Essay on the Old Test*. Append. s.239). Men betydningen av ordet *manna*, fra *man,* som Josefus sier betyr *hva er det?* – eller om det betyr *å dele*, dvs. *en del* eller *en porsjon* til hver, er usikkert. Denne mannaen ble kalt *englemat* (Salm.78,26), og vår Frelser (Joh.6,31 etc.), så vel som Josefus her og andre steder (*Jødenes oldtid,* b.3, kap.5, avsn.3), sier den ble sendt til jødene fra himmelen.

7. Så snart de hadde flyttet derfra, kom de til Refidim, og da var de i nød på grunn av tørst. Dagene før hadde de kommet over noen små vannkilder, men nå var marken helt uten vann, og de fikk problemer. De ble igjen sint på Moses, og til å begynne med prøvde han å unngå folkemengdens raseri, men så gikk han i bønn til Gud. Han hadde jo gitt dem mat da de var i den største nød, og nå måtte han gi dem noe å drikke, for maten var til ingen nytte dersom de ikke fikk noe å drikke. Gud ventet ikke lenge med å gi dem det, og han lovte Moses vann fra et sted de ikke ventet. Derfor befalte han ham å slå med staven på en klippe som de så der,** og ut fra den strømmet det rikelig av det de trengte, for det var bestemt at de skulle få nok å drikke uten at de behøvde å arbeide og anstrenge seg for det. Da Moses hadde fått denne befalingen fra Gud, kom han til folket som ventet på ham, og nå så de at han kom direkte fra sitt høye sted. Straks da han var kommet, fortalte han dem at Gud ville frelse dem fra nøden, og at han hadde velsignet dem med et uventet gode. For deres skyld skulle en elv flyte ut fra klippen, men de ble meget forbauset, for de trodde at de måtte hugge klippen i stykker, nå som de led nød av tørst. Og midt under vandringen slo Moses på klippen, og ut sprutet det vann i store mengder, og det var meget klart og rent. De ble så forbauset at de nesten ble utørste av å se på det. Så drakk de av det søte, gode vannet, og slik er det rett å forvente det, når det er Gud som er giveren. De beundret hvordan Moses kunne bli så æret av Gud, at de takket Gud for hans omsorg for dem, og kom med offergaver. Skriftene som er lagt opp i tempelet*** forteller oss hvordan Gud forutsa for Moses at vann skulle komme ut av klippen på denne måten.

---

*Denne klippen er der ennå i dag, slik de reisende er enige om, og den må være den samme som klippen på Moses' tid, for den er for stor til å bli brakt dit ved hjelp av moderne vogner.

**Legg merke til at den lille boken med Moseloven alltid sies å være oppbevart i selve det hellige hus, mens den større Pentateuken ble oppbevart innenfor tempelområdet. Se *Jødenes oldtid,* bok 5, kap.1 avsn.17.

KAPITEL 2

AMALEKITTENE OG NABOFOLKENE KRIGET MOT HEBREERNE OG DE BLE SLÅTT OG MISTET MESTEPARTEN AV HÆREN

1. Hebreernes navn begynte allerede å bli kjent over alt, og ryktet om dem kom ut til folkene. Dette skremte ikke i så liten grad innbyggerne som omgav dem. De sendte bud og oppfordret hverandre til å forsvare seg, og å gjøre det av med dem. De som oppfordret de andre til å gjøre dette, bodde i Gobolitis og Petra. De ble kalt *amalekitter*, og var de mest krigerske av folkene som holdt til der, og deres konger oppildnet hverandre til å gå til krig mot hebreerne. De hevdet at en hær av fremmede som hadde stukket av fra slaveriet under egypterne, lå i bakhold for å ødelegge dem, men en slik hær var de ikke. De ble enige om å være forsiktige og ivareta sin egen trygghet ved å holde øye med oss, og kanskje utsette oss for et fiendtlig overfall, fordi de antok at det var på grunn av vår dovenskap vi ikke angrep dem først. De sa at de måtte kvitte seg med oss etter det vi gjorde i ødemarken, men det kan ikke ha lyktes så godt, dersom vi skulle ha lagt hånd på deres byer og deres gods. Det var klokere å ta oss i begynnelsen enn å prøve å stanse oss når deres fiende var blitt mektig. Disse folkene så ut til å være rasende fordi andre hadde fremgang, og ville ikke gi noen fiende anledning til å lage trøbbel for dem. Etter at de hadde utvekslet sendemenn til hverandre, bestemte de seg for å gå til angrep på hebreerne.

2. Aksjonene fra disse folkene skapte trøbbel for Moses og gjorde ham rådvill. Han hadde ikke ventet slike krigsforberedelser, og da disse var kampklare, og hebreerne ble nødt til å prøve krigslykken, var de meget forvirret fordi de manglet det aller mest nødvendige og måtte kjempe mot fienden som var vel forberedt. Da oppmuntret Moses dem og ba dem være ved godt mot og stole på Guds hjelp, for det var slik de hadde fått friheten. De skulle tro på seier over dem som var kampklare, og de skulle berøve dem de fordelene de hadde ved at de var tallrike og kunne kjempe uanfektet, fordi de hverken manglet våpen, penger eller forsyninger. Men nå skulle de tro at de selv hadde de samme fordelene ved Guds hjelp. De skulle derfor forestille seg at fiendens hær var liten, ubevæpnet og svak og manglet det nødvendige, for det var Guds vilje at de skulle bli slått, og de skulle se hvor verdifullt det er å ha Guds hjelp, for de hadde allerede gjennomgått rikelig med prøvelser som var mye vanskeligere enn krig. Nå skulle de bare kjempe mot mennesker, mens de hittil hadde kjempet mot sult og tørst og prøvelser som i seg selv var uoverkommelige. De hadde kjempet mot fjell, og havet som stengte veien for dem, og likevel ble disse vanskelighetene overvunnet ved Guds nåde og godhet. Derfor oppfordret han dem nå til å være tapre, og å tro at de skulle lykkes og slå fienden fullstendig.

3. Med disse ordene oppmuntret Moses folkemengden. De kalte da sammen stammehøvdingene og deres befalingsmenn både enkeltvis og samlet. De unge mennene fikk ordre om å adlyde de eldre, og de eldre skulle adlyde sin fører. Slik ble folkets moral bygd opp og gjort klar til å prøve krigslykken. Nå ville de ikke bare bli befridd fra sin elendighet, nei, nå ville de at Moses straks skulle lede dem til slaget uten den minste forsinkelse, og at intet skulle forpurre det de nå hadde besluttet. Og Moses delte opp alle som kunne bruke våpen, i forskjellige tropper, og satte Josva,

Nuns sønn av Efraims stamme, over dem. Han hadde stort mot og var tålmodig i prøvelser. Han var intelligent og i stand til å tale forstandig, og han var alvorlig i sin gudsdyrkelse. Og i likhet med Moses var han en lærer i gudsfrykt. Han satte en liten avdeling av de bevæpnede menn ved vannet, til å ta vare på kvinnene og barna og å passe på hele leiren. De forberedte seg hele natten til slaget og holdt sine våpen klare, og de fulgte sine befalingsmenn for å kunne rykke hurtig frem til kamp så snart Moses befalte det. Moses holdt seg også våken og underviste Josva om hvordan han skulle organisere leiren. Og da dagen grydde, kalte Moses igjen på Josva og formante ham til å gå frem til kamp slik det sømmet seg en mann med det omdømmet han hadde hos de folkene han befalte over. Han oppildnet spesielt de ledende menn av hebreerne, og dessuten hele hæren som sto bevæpnet foran ham. Og da han hadde oppildnet hæren, både i ord og gjerning, og forberedt alt, trakk han seg tilbake til en fjelltopp og overlot hæren til Gud og til Josva.

4. Så gikk hærene til slag og det ble nærkamp der begge parter kjempet voldsomt og opphisset hverandre. Og da Moses strakte sin hånd opp mot himmelen,* var hebreerne for sterke for amalekittene, men da Moses ikke lenger klarte å holde hendene oppe (for straks han senket hendene, ble det verre for hans folk), bad han sin bror Aron og Hur som var mannen til hans søster Miriam, å stå, én på hver side av ham, og holde hendene hans oppe, og hindre at han senket dem fordi han ble trett. Ved dette beseiret hebreerne amalekittene fordi de var sterkere, og de ville ha blitt drept alle, dersom ikke nattemørket hadde hindret dem. Slik fikk våre forfedre en tydelig og rettferdig seier, for de vant ikke bare over dem som angrep dem, men de satte skrekk i nabofolkene, for de tok både fiendens leir og dens gods, og det kom alle familiene til gode, for inntil da hadde de slett ikke den mest nødvendige tilgang på mat. Dette slaget førte også til velstand for dem, ikke bare med det samme, men også for fremtiden. De gjorde dem til slaver, og fikk i tillegg herredømmet over deres sjeler, og ble en redsel for alle som bodde i nærheten. Dessuten fikk de en enorm mengde rikdom av sølv og gull som fienden hadde etterlatt i leiren, samt bronsekar som de tok til vanlig bruk i familiene, og mange vakkert dekorerte bruksgjenstander og vevede stoffer, og vakre dekorerte våpen, møbler og kveg og alt som finnes i en leir som flyttes fra sted til sted. Etter utøvd tapperhet fikk hebreerne selvtillit og krevde stor belønning, og de øvde seg stadig i å møte enhver utfordring som de mente kunne overvinnes. Slik ble resultatet av slaget.

5. Den neste dagen ble våpnene samlet sammen fra de døde og fra dem som hadde flyktet. Det ble gitt belønninger for dem som hadde utmerket seg i kampen, og deres hærfører Josva fikk en særskilt hedersbevisning. Det falt heller ingen av hebreerne, men av fienden falt det så mange at de ikke kunne telles. Og Moses ofret takksigelser til Gud, og han bygde et alter som han kalte *Herren Erobreren*. Han forutsa også at amalekittene skulle bli helt utryddet, og at ingen skulle bli igjen, fordi de hadde kjempet mot hebreerne da de var i nød i ødemarken. Han oppmuntret hæren med høytidsfeiring. Slik kjempet de sitt første slag mot dem som våget å utfordre dem etter at de hadde dratt ut av Egypt. Da Moses hadde holdt høytid og feiret seieren, lot han hebreerne hvile seg ut noen dager, og så befalte han dem å stille opp til slagorden, for nå hadde de mange soldater med lette våpen. Og de

fortsatte fremover, og kom til Sinai berg, tre måneder etter at de var gått ut av Egypt. Som vi har fortalt før, var det ved dette fjellet han hadde synet ved busken og de andre underfulle åpenbaringene.

---

*Dette er en utsøkt anledning til å fastslå begynnelsen til den rette stillingen under alvorlig bønn som ble brukt i oldtiden. Man skulle rette hendene (og øynene) mot himmelen, slik det også står både i Det gamle og Det nye testamente. Denne bønnestillingen synes også fortsatt å ha eksistert i den kristne kirken, inntil presteskapet begynte å lese bønnene opp fra en bok i stedet for å lære dem utenat. Det er ganske inkonsekvent under en så opphøyd stilling, og denne senere praksis er blitt innført av en korrupt kirke.

KAPITEL 3

MOSES TOK VENNLIG IMOT SIN SVIGERFAR JETRO, DA HAN KOM TIL HAM VED SINAI BERG

Da Raguel, hans svigerfar, forsto hvor fremgangsrik Moses var blitt, kom han til ham med glede for å møte ham. Moses tok med seg sin hustru Sippora og sine barn og de gledet seg sammen ved hans komme. Og da han hadde ofret, laget han en fest for folket i nærheten av den busken han hadde sett tidligere, og alle familiene tok del i festen. Aron og hans familie tok med Raguel og sang lovprisninger til Gud, han som hadde vært deres fører og redning og hadde gitt dem friheten. De priste også sin fører, for det var ved hans klokskap alt hadde lyktes så godt for dem. Og Raguel holdt en hellig lovtale til Moses og folkemengden, og kunne ikke annet enn beundre Moses for hans sjelsstyrke, og hans menneskelighet ved å frelse sine venner.

KAPITEL 4

RAGUEL FORESLÅR HVORDAN MOSES SKAL ORGANISERE FOLKET, VED Å SETTE NOEN TIL Å REGJERE OVER TUSEN, OG ANDRE TIL Å REGJERE OVER HUNDRE, FORDI DE HADDE LEVD UTEN ORDEN TIDLIGERE, OG MOSES GÅR MED PÅ ALT DET SVIGERFAREN FORESLÅR

1. Neste dag så Raguel at Moses var i gang med å administrere i folkemengden, for alle spørsmål og uenigheter ble forelagt ham. Alle gikk til ham fordi de trodde at de ville få rett når han var deres dommer, og de som tapte saken, godtok det og stolte på at han ikke hadde vært partisk. Raguel sa ingen ting til ham om dette da, for ikke å hindre ham i å bruke sin visdom når folk stolte på den. Men etterpå tok han ham for seg alene og rådde ham til det han burde, nemlig å overlate de mindre sakene til andre, slik at han selv kunne ta seg av de større sakene, og sørge for folks trygghet. Han skulle finne tak i folk som kunne dømme i mindre saker, for det var bare Moses som kunne sørge for hele folkets sikkerhet. "Tvil ikke på din egen klokskap," sa han, "og det du har gjort som leder og folkets beskytter under Gud. Tillat derfor andre å dømme i mindre saker, og begrens deg selv til gudstjenesten, og finn ut hvordan du skal bevare folkemengden i dens nåværende vanskeligheter. Bruk den fremgangsmåten jeg har foreslått om sivilsaker, og hold øye med hæren og utnevn høvdinger over titusener og tusener. Del dem så opp i avdelinger på fem hundre, og så på hundre, og deretter på femti, og sett befalingsmenn over hver av dem, som igjen deler dem opp i tretti, og for å holde orden, også i tjue og i ti. La hver av dem ha en

befalingsmann som skal være bemyndiget av lederen i den avdelingen som er overordnet. Disse skal være godkjent av hele folket som gode og rettferdige menn,* og la disse lederne avgjøre de konfliktene enhver måtte ha med hverandre. Men hvis det oppstår en større sak, la dem bringe den frem for ledere som har større myndighet, og hvis det blir for vanskelig selv for dem, skal de sende saken over til deg. På denne måten oppnår du to fordeler, hebreerne blir behandlet rettferdig, og du vil være i stand til å ha stadig forbindelse med Gud, og bønnfalle ham om å velsigne folket."

2. Dette var Raguels anbefaling, og Moses tok vennlig imot hans råd, og handlet slik han hadde undervist ham. Han skjulte heller ikke hvordan han hadde funnet ut dette, og han lot ikke som om det var han selv som hadde funnet det ut, nei, han fortalte folket at det var Raguel, og han omtalte ham også i bøkene han skrev. Han syntes det var rett å gi et sant vitnesbyrd om verdige mennesker, selv om han kunne ha tatt æren til seg for det som andre hadde fortalt ham, bare for å få et gunstig omdømme. Av dette kan vi kjenne Moses' visdom, og om den skal vi tale senere der det høver slik i disse bøkene.

*Denne metoden til å velge ut domsmenn og offiserer blant israelittene i henhold til vitnesbyrd og folkeavstemninger før de ble ordinert av Gud eller av Moses, fortjener å bli lagt nøye merke til, fordi det var på den samme måten de ordinerte biskoper, presbytere og diakoner i den kristne menigheten.

KAPITEL 5

MOSES STIGER OPP PÅ FJELLET SINAI OG MOTTAR GUDS LOVER SOM HAN BRINGER TIL HEBREERNE

1. Så kalte Moses folket sammen, og meddelte dem at nå skulle han gå fra dem og til Sinai berg for å tale med Gud, og derfra skulle han bringe et orakel. Han påla dem å slå opp teltene i nærheten av fjellet, og søke til Guds nærhet, og ikke til noen annen langt unna. Da han hadde sagt dette, gikk han opp i fjellet, som er det høyeste som finnes der i landet,* og det er ikke bare vanskelig å bestige fordi det er så høyt, men også på grunn av de bratte stupene. Nei, det kan heller ikke betraktes uten at man får vondt i øynene, ikke fordi det er fryktelig og utilgjengelig, men fordi Gud bor der. Og hebreerne flyttet sine telt slik Moses hadde pålagt dem, og satte dem opp ved fjellets fot, i forventning om at Moses skulle komme tilbake fra Gud med løfter om de godene han hadde lovt dem. Så holdt de fest og ventet på sin fører, og holdt seg rene, og hadde ikke omgang med sine hustruer i løpet av de tre dagene som han hadde befalt dem. De ba til Gud om at han måtte ta vennlig imot Moses når han talte med ham, og gi dem en gave slik at de fikk det godt. De spiste rikelig med ekstra god mat, og pyntet sine hustruer og barn med mer smykker og finere klær enn det de brukte til vanlig.

2. De tilbrakte to festlige dager på denne måten, men den tredje dagen før solen sto opp, spredte det seg en slik sky over hebreernes leir som aldri noen hadde sett, og det kom sterke vinder og svære regnskyll, og det økte til et stormvær. Det ble kraftige lyn og tordener som forkynte at Gud var til stede, slik Moses ønsket at han skulle vise sin nåde. I disse sakene må enhver av leserne selv gjøre opp sin mening, men

jeg er forpliktet til å gjengi denne historien slik den er beskrevet i de hellige bøker. Dette syn, og den overraskende støyen forstyrret hebreerne voldsomt, for dette var de ikke vant til. Ryktet som spredte seg til andre land om at Gud ofte besøkte fjellet, plaget dem, og de gjemte seg i teltene, og trodde at Moses var drept av den guddommelige vrede, og de regnet med at de også ville omkomme.

3. Mens de hadde disse anfektelsene, kom Moses ned, frydefull og oppløftet. Da de så ham, var de ikke redde lenger, og de fikk et bedre og lysere håp om hva som skulle komme. Luften var nå blitt klar og ren etter uværet da Moses viste seg, og han kalte folket inn til en menighetsforsamling for at de skulle få høre hva Gud ville si til dem. Og da de var samlet, sto han på en høyde der alle kunne høre ham, og han sa:

"Gud har tatt nådig imot meg, o hebreere, slik som tidligere, og har anvist en lykkelig plan som dere skal leve etter, og i leiren har vi nå et politisk styre. Jeg pålegger dere derfor, for hans skyld og hans gjerninger, at dere ikke ringeakter det som jeg nå overgir til dere, og heller ikke fordi det er et menneskes tunge som overbringer det til dere. Men hvis dere har aktelse for dette, vil dere forstå hans storhet, han som har gitt dere disse ordningene, og som heller ikke har funnet meg uverdig til å overbinge dem til vårt felles beste. For dere skal ikke tro at disse ordningene bare er fra Moses, sønn til Amram og Jokebed, men fra ham som fikk Nilen til å bli til blod for deres skyld, og som temmet egypternes hovmod ved forskjellige straffedommer, han som åpnet vei gjennom havet for oss, som sendte oss mat fra himmelen da vi var i nød, han som fikk det til å strømme fra klippen, da vi manglet vann. Det var han som skapte Adam og lot ham få spise frukten både fra land og hav, det var han som reddet Noah under vannflommen, og det var hans kraft som gav Abraham, den vandrende pilegrim, landet Kanaan til arv, og som lot Isak bli født av meget gamle foreldre, og det var hans kraft som prydet Jakob med tolv kraftige sønner, og som gjorde Josef til en mektig herre i Egypt – det er han som overbringer dere disse befalingene gjennom meg, som hans fortolker. Og vis ærbødighet for dette, og strid for dette enda mer alvorlig enn om det var for deres hustruer og barn, for dersom dere følger dem, vil dere få et lykkelig liv, landet vil være fruktbart, havet rolig, og deres avkom vil være sunt slik naturen skal være. Dere vil også bli skremmende for deres fiender, for jeg har fått tillatelse til å tre frem for Gud, og fått høre hans ubestikkelige stemme, for så stor omsorg har han for denne nasjonen, og for at den skal bestå."

4. Da han hadde sagt dette, førte han folket med kvinner og barn så nært inntil fjellet at de kunne høre at Gud selv talte til dem om de påbudene de hadde fått, for at ikke kraften i utsagnene skulle bli svekket ved et menneskes tunge, og bare ufullkomment formidle den rette forståelsen. Og de hørte alle røsten som kom ovenfra, og fikk med seg hvert av de ord som Moses skrev på de to tavlene, og som det er ulovlig for oss å skrive ned direkte, men deres store betydning skal vi legge vekt på.*

*Om denne og om lignende overtro hos fariseerne, som Josefus samtykket i, se notat om *Jødenes oldtid,* b.2,kap.12, avsn.4.

5. Det første budet forteller oss at det er bare én Gud, og at det er bare han som skal tilbes. Det andre forbyr oss å lage noe bilde av enhver levende skapning for å tilbe

den. Det tredje sier at vi ikke skal sverge falskt ved å bruke Guds navn. Det fjerde sier at vi må holde den sjuende dag, og hvile fra alt vårt arbeid, det femte sier at vi skal hedre våre foreldre, det sjette at vi skal avstå fra mord, det sjuende, at vi skal avstå fra hor, det åttende, at vi ikke skal stjele, det niende, at vi ikke skal si falskt vitnesbyrd, og det tiende sier at vi ikke skal tillate oss å begjære det som tilhører andre.

6. Da folket hadde hørt Gud selv gi de befalingene som Moses hadde talt om, gledet de seg, og menigheten løstes opp, men i dagene som fulgte, kom de til hans telt og ba om også å få flere lover fra Gud. Følgelig fastsatte han slike lover, og forklarte dem etterpå hvordan de skulle overholdes. Jeg skal komme inn på dem når det passer, men vente med de fleste til et annet verk* og forklare dem skikkelig der.

7. Da alt dette var ordnet, gikk Moses atter opp på Sinai berg, slik han hadde fortalt dem på forhånd. Han gikk slik at de kunne se ham, og da han ble der ganske lenge – han var fraværende i førti dager – da ble hebreerne grepet av angst for at Moses skulle ha kommet til skade, og det var ingen ting som kunne skje som var verre, og bekymret dem mer, enn at Moses skulle ha omkommet. Men det var mange slags følelser som gjorde seg gjeldende blant dem, for noen sa at han var falt blant ville dyr, og det var slike som ikke likte ham, mens andre sa at han hadde gått bort og blitt opptatt til Gud. De klokeste brukte sin forstand og fant ikke noen glede i å tro på noe av dette, men holdt det for mulig å bli tatt av ville dyr og omkomme, og derfor var det godt mulig at han var gått til Gud på grunn av sin gudsfrykt. De holdt seg tause og regnet med dette, men var overordentlig triste fordi de kunne ha mistet en fører og en beskytter som de aldri kunne få igjen. Deres pessimisme gjorde at de ikke kunne se for seg noe gledelig med denne mannen mer, og de kunne heller ikke hjelpe noe for sin sorg og sin melankoli. Men de kunne ikke dra noe sted fordi Moses hadde påbudt dem å bli hvor de var.

8. Men da det var gått førti dager og netter, kom Moses ned, og han hadde ikke smakt slik mat som mennesker pleier å spise. Hans komme fylte folket med glede, og han forkynte for dem den omsorg Gud hadde for dem, og hvordan de skulle oppføre seg i livet for at de skulle leve lykkelig. Og han fortalte dem at han hadde fått beskjed om at det skulle bygges et tabernakel, og i dette skulle han stige ned til dem, og om hvordan vi skulle bære det med oss når vi skulle flytte fra dette sted. Da ville det ikke lenger være nødvendig å gå opp på Sinai-fjellet, for han ville selv komme og slå opp sitt telt iblant oss, og være nær når vi ber til ham. Tabernaklet skulle være konstruert etter de mål som ble vist ham, og de skulle alle delta i arbeidet og utføre det med flid. Da han hadde sagt dette, viste han dem de to tavlene med de ti bud inngravert på dem, fem på hver tavle, og teksten var Guds skrift.

---

*Det andre verket til Josefus som det her refereres til, ser ikke ut til noen gang å ha vært publisert. Likevel var det hans hensikt å bekjentgjøre grunnene til mange av lovene til Moses. Se notat i *Forord*, avsn.4.

KAPITEL 6

MOSES BYGGER TABERNAKLET I VILLMARKEN TIL ÆRE FOR GUD, OG DET LIGNET PÅ ET TEMPEL

1. Israelittene frydet seg over det de fikk se av sin fører, og det manglet ikke på flid som svarte til deres evner, for de kom med sølv, gull og bronse, de beste treslag som holdt mot råte, samt kamelhår og saueskinn der noen var farget blå, andre skarlagen. Andre skaffet blomster til fremstilling av rosa, og andre til hvitt, og ullen ble farget ved hjelp av rosene. De skaffet fint lin og kostbare steiner som brukes i gullbrosjer. De skaffet også en stor mengde krydder. Av alt dette bygde Moses tabernaklet, som slett ikke var ulikt et flyttbart tempel. Disse tingene var fremskaffet med stor flid, for alle gikk kraftig inn for å støtte arbeidet, endog lenger enn de var i stand til, og han satte oppsynsmenn over arbeiderne etter befaling fra Gud. Og det var faktisk de samme som folket selv ville ha valgt om de hadde fått anledning til det. Navnene deres står i de hellige bøker, og det var disse: Besalel, Uris sønn, av Juda stamme, Miriams barnebarn, hun som var søster til deres fører, og Aholiab, Ahisamachs sønn av Dans stamme. Da folket fortsatte med arbeidet med slik begeistring, måtte Moses holde dem igjen. Og da han kunngjorde at det som var kommet inn var tilstrekkelig, for det hadde håndverkerne sagt, kunne de straks gå i gang med byggingen av tabernaklet. Moses opplyste dem etter Guds befaling om målene og størrelsen, og om hvor mange kar det skulle være til ofringene. Kvinnene var også ivrige med å utføre sin del med drakter til prestene og med andre nødvendige ting, både til dekor og til seremoniene.

2. Da alle ting var gjort i stand, både gullet, sølvet og bronsen og det vevete stoffet, kunngjorde Moses en høytid der det skulle ofres etter enhvers evne. De reiste tabernaklet,* og da han hadde målt opp arealet til femti alen bredt, og hundre langt, satte han opp søyler av bronse omkring det, og på hver av søylene var det festet en ring. Søylehodene var av sølv og lignet spydodder og fotstykkene var av bronse, og godt festet til jorden. Det ble dratt snorer gjennom ringene, og endene var bundet til bronseplugger for hver søyle, og som var en alen lange og var drevet ned i grunnen, slik at tabernaklet ikke skulle skakes av kraftige vinder. Et teppe av mykt lin ble lagt rundt alle søylene og hang løst ned fra søylehodene og lukket inne hele området, og lignet en vegg rundt omkring. Slik var tre av sidene laget, mens på den fjerde siden, som var femti alen, og utgjorde fronten, var det satt av tjue alen til inngangen, og der sto det to søyler, én på hver side, i likhet med en port. De var laget av sølv og polert i sin helhet, dog unntatt fotstykkene, som var av bronse. På hver side av portene sto det tre søyler som var innsatt i de hule fotstykkene ved portene, og var tilpasset dem, og omkring dem ble det trukket et teppe av fint lin. Men i selve portene som var tjue alen brede og fem alen høye, besto teppet av purpur, skarlagen og blått, og fint lin som var brodert med mange slags figurer, men ikke dyrefigurer. Innenfor disse portene sto bronsekaret til renselse med et basseng under av samme materiale, der prestene kunne vaske hendene og føttene. Og slik var utsmykningen i forgården til tabernaklet, for det sto i friluft.

*Om dette tabernaklet til Moses, med dets mange deler og utstyr, se min fullstendige beskrivelse (kap.6, 7,8,9,10, 11 og 12 som følger).

3. Tabernaklet selv plasserte Moses midt i forgården med fronten mot øst, mot soloppgangen, slik at solstrålene kunne falle på den. Dets lengde var tretti alen og bredden tolv (ti) alen. Den ene veggen vendte mot sør, den andre mot nord, og den bakre mot vest. Det var viktig at høyden skulle være lik bredden, (ti alen). Der var også stendere av tre, tjue på hver side, og de var firkantet, halvannen alen brede og fire tommer tykke. De hadde tynne gullplater festet på begge sider, både innvendig og utvendig. Hver av dem hadde tre bolter av sølv som var innsatt i en hylse ved foten, og det var seks stendere på vestveggen. Alle boltene og hylsene var nøyaktig sammenføyd og skjult, slik at alt så ut som en hel vegg. Den var også dekket med gull utvendig og innvendig. Antallet planker på hver side var det samme, nemlig tjue, og hver av dem hadde en tykkelse på en tredjedel av et spann (3 tommer). Dette utgjorde fulle tretti alen mellom dem, men bakveggen besto av seks planker som til sammen utgjorde 9 alen, og de laget to andre stendere som var én alen og plasserte dem i hjørnene, og gjorde dem likeså fine som de andre. Alle disse stenderne var påsatt gullringer på utsiden, på rekke hele veien rundt, og igjennom dem var det tredd stenger som var fem alen lange og kledd med gull, og disse bandt plankene sammen ved at hver stang gikk inn i enden til den neste, på samme måte som boltene var festet. I bakveggen var det bare en rekke staver som var tredd gjennom alle plankene, hver ende i hver sin hylse, slik at alt ble holdt godt sammen, så tabernaklet ikke skulle kunne skakes av vind eller av andre grunner, men slik at det alltid skulle stå rolig og støtt.

4. Innersiden delte Moses i tre på langs. I en avstand av ti alen fra den mest hemmelige enden, plasserte han fire stendere som var laget likedan som de andre, og hadde likedanne fotstykker i kort avstand fra hverandre. Rommet innenfor disse stenderne var det aller helligste, mens resten av rommet av tabernaklet var åpent for prestene. Men målene og proporsjonene i tabernaklet viste seg å være en imitasjon fra verden, for den tredjeparten som var innenfor de fire stenderne, der prestene ikke hadde adgang, var så å si en himmel reservert for Gud, mens rommet på tjue alen er likesom hav og land der menneskene bor, og der har kun prestene adgang. Men i fronten ved inngangen, plasserte de gullsøyler på fotstykker av sølv, sju i tallet, og så dekket de tabernaklet med fint lin i purpur, blått og skarlagen med broderier. Det første teppet var ti alen hver vei, og ble trukket over søylene som delte tempelet og skjulte det aller helligste innenfor så det ble usynlig. Hele tempelet ble kalt *Det hellige*, men den delen som var innenfor de fire søylene, der ingen hadde adgang, ble kalt *Det aller helligste*. Dette forhenget var rikelig dekorert med borderier av blomster av alle slag, men ikke av noen slags dyr. Et annet forheng dekket de fire søylene ved inngangen. Det lignet det førstnevnte i stoffet og i farger, og i hjørnene ble det holdt fast i søylene med en ring fra toppen og halvveis nedover søylene, mens den andre halvparten dannet inngangen for prestene som krøp under det. Over dette var det et forheng av lin, like stort som det forrige, og det skulle strekkes ut ved hjelp av snorer, med ringer som var festet til stoffet i forhenget og til snorene og skulle brukes til å åpne og lukke det, og til å feste det i hjørnet, slik at det ikke skulle hindre at tabernaklet kunne sees, spesielt på festdagene. Men på andre dager, spesielt hvis det snødde, kunne det strekkes for å dekke til den flerfargede veggen. Vår skikk er til minne om dette, og etter at tempelet ble bygd, er det et fint forheng av lin som dekker inngangene, mens de ti andre teppene er fire alen brede og tjue alen

lange og hadde gullspenner til å hekte dem sammen med, og det var gjort så nøyaktig at det så ut som om det var et helt teppe. Disse var trukket over tempelet og dekket veggene helt fra toppen, så langt som én alen fra gulvet. Det var også andre tepper som hadde samme bredde, men én mer i antall, og de var lengere, for de var tretti alen lange, og de var vevet av hår, like nøye som de som var laget av ull, og de rakk løst ned til grunnen og så ut som en trekantet front og forhøyning ved portene, og det ellevte teppet ble brukt til dette formålet. Det var også andre tepper laget av skinn oppå disse, som dekket og beskyttet de som var vevet, både mot varmt vær og mot regnet. De som så disse teppene på avstand ble overrasket, for de så ikke ut til å være forskjellig fra himmelen. De som var fremstilt av hår og skinn rakk på samme måte ned likesom forhenget ved portene, og holdt heten fra solen ute og beskyttet mot skade på grunn av regn. Slik ble tabernaklet bygd.

5. Det ble også laget en kiste av hardved, hellig for Gud, og som ikke kunne råtne eller markspises. Den ble kalt *Eron* på vårt språk. Den ble laget slik: Den var fem spann lang (45 tommer), mens bredden og høyden hver var tre spann (27 tommer). Den var fullstendig dekket med gull, både innvendig og utvendig, slik at treverket ikke var synlig. Den hadde også et lokk med gullhengsler som var kunstferdig laget, og lokket passet nøyaktig uten noen ujevnheter. Der var også to gullringer plassert på langsidene, og de var festet til treverket med gjennomgangere, og gjennom ringene ble det innsatt to forgylte staver, slik at den kunne flyttes og bæres etter behov, for den ble ikke transportert på vogn av trekkdyr, men ble båret på prestenes skuldrer. Oppå dette var det to figurer som hebreerne kaller *kjeruber*, de er flygende skapninger, men de ser ikke ut som noe menneskene har sett, selv om Moses sier at han har sett slike vesener ved Guds trone. I denne kisten la han de to steintavlene der de ti bud var skrevet, med fem på hver tavle, med to og et halvt på hver side av dem. Og kisten satte han i det aller helligste.

6. I det hellige plasserte han et bord, slik som i Delfi, det var to alen langt, og én alen bredt, og tre spann høyt. Det hadde også føtter, og den nedre halvparten var forseggjort og lignet slike som dorierne hadde på sine senger, mens overdelen var firkantet. Bordet hadde hull av fire tommers dybde på hver side, og de gikk rundt som i spiral, både på overdelen og nedenfor på kunstverket. På hver av føttene var det også påsatt en ring, ikke langt fra bordplaten, og gjennom dem var det tredd staver som var gullkledde, slik at det kunne bæres ut ved behov. Det var en fordypning der ringene var, for de var ikke fullt og helt ringer, men de hadde en spiss som var innsatt i kanten av bordet, og den andre delen av ringen var festet til foten, og ved hjelp av dette ble bordet båret når de var på reise. Bordet var plassert på nordsiden i tempelet, ikke langt fra det aller helligste, og oppå det ble det lagt tolv usyrede brød med seks i hver stabel. De var bakt av to tiendedeler av det reneste mel, og denne tiendedelen (en omer) er et mål hos hebreerne, og inneholder sju atenske *cotylæ*, og på disse brødene ble det lagt to skåler fylt med røkelse. Etter sju dager, på den dagen vi kaller sabbaten, ble det brakt inn nye brød, for vi kaller den sjuende dagen for sabbaten. Men grunnen til ideen med å legge disse brødene her, skal vi omtale senere.

7. Tvers over for bordet, ved sørveggen, sto lysestaken av støpt gull. Den var hul, og

veide hundre pund, og hebreerne kaller den *chinchares*, og oversatt til gresk betyr det en talent. Den var laget med knopper, liljer og granatepler og skåler (det var i alt sytti ornamenter). Staken hadde en enkel fot, og den delte seg i så mange armer som der er planeter, iberegnet solen. Den endte i sju hoder og de var på rekke, og disse hadde sju lamper, for å imitere de sju planeter. Disse lampene vendte mot øst og sør, for staken var plassert på skrå.

8. Mellom lysestaken og bordet i helligdommen, sto røkelsesalteret, og det var faktisk laget av slikt tre som ikke kunne råtne eller bli markspist, av samme slag som de tidligere omtalte skålene, og det var dekket med gullplater. Begge sidene var én alen og høyden det dobbelte. Oppå var en gullplate som var plassert over alteret med en gullkrone hele veien rundt, og til den var det festet ringer og stenger, slik at prestene kunne bære det når de var på reise. Foran tabernaklet var det et bronsealter, men det var innvendig laget av tre, og målte fem alen på hver side, men det var bare tre alen høyt, og det var på samme måte kledd med bronseplater, så klare som gull. Det hadde også et ildsted formet som en rist av bronse, og underlaget ble varmt fordi det var åpent. I nærheten av alteret lå vaskekarene og skålene og røkelseskarene og glopannene, og de var av gull. Men de andre karene som ble brukt til ofringene, var av bronse. Slik var altså tabernaklet bygd med tilhørende beholdere.

KAPITEL 7

DRAKTENE FOR PRESTENE OG OVERPRESTENE

1. Det ble fastsatt spesielle drakter for prestene og for alle de andre. De kaller dem *cohannææ* (prestelige) drakter, og dessuten drakter for overprestene, og de kalles *cahanææ Rabbæ*. Slik var klærne for de andre, men når prestene nærmer seg ofringene, renser de seg selv med de midlene som loven foreskriver, og først og fremst skal de ta på seg det som kalles *machanase*, som betyr noe som er bundet fast. Det er et klesplagg av fint spunnet lin og som brukes nedentil, og man trer føttene i, likesom i en kortbukse, men oventil er halvparten kuttet bort, og den ender ved hoftene og bindes fast der.

2. Over dette bar han en drakt av lin, av dobbelt stoff, og den kalles *chetone*, og det betyr *lin,* for lin heter *chetone*. Denne drakten når ned til føttene og slutter tett til kroppen og har ermer som er bundet fast til armene, og det er også bundet til brystet litt ovenfor albuene med et belte som er fire tommer bredt, men så løst vevet at det ligner på et slangeskinn. Det er brodert med blomster i skarlagen, purpur og blått, og er av fint spunnet lin, og med renning kun av fint lin. Omviklingen begynner med brystet, og etter noen omganger blir det bundet der, og henger løst ned til anklene. Jeg mener dette er hele den tiden presten ikke er i tjeneste med alvorligere oppgaver, for i denne posisjonen tar han seg best ut for dem som ser på. Men når han har plikt til å assistere ved offerseremoniene og ikke skal bli hindret i sine bevegelser, kaster han den over på sin venstre skulder. Moses kalte dette beltet *abaneth*, men vi har lært av babylonierne å kalle det *emia*, for det heter det hos dem. Denne drakten har ingen løs eller hul del, men bare en liten åpning for halsen, og den er bundet med snorer som henger ned fra kanten av brystet og ryggen, og er festet over hver skulder, og det kalles *massabazanes*.

3. På hodet har han en lue som ikke er konisk og heller ikke omslutter hele hodet, men dekker om lag halvparten av det og kalles *masnaemphtes*, og det er laget som en krone av et tykt svøp laget av lin, og det blir viklet rundt flere ganger og sydd sammen. Et stykke fint lin dekker hele luen fra toppen av og ned til pannen, og dekker sømmene i svøpet, for hvis ikke, ville det ikke være pent. Dette slutter så tett til hodet at luen ikke kan falle av under den hellige tjenesten ved ofringene. Og nå har vi beskrevet drakten som prestene pleier å bruke.

4. Overpresten er faktisk kledd likedan som det vi her har beskrevet uten å trekke noe fra, bortsett fra at han har en blå ytterkledning. Dette er også en lang kappe som når til føttene (og kalles *meeir* på vårt språk), og den er bundet omkring med en gjord som er brodert i de samme fargene som tidligere nevnt, med en iblanding av gull. Nederst på kappen er det frynser formet som granatepler sammen med gullbjeller,* vakre og kunstferdig laget. Mellom bjellene var det et granateple, og mellom granateplene en bjelle. Denne drakten var ikke i to deler, og den var heller ikke sydd sammen over skuldrene og i sidene, men den var vevet slik at den hadde en åpning for halsen. Den satt ikke skjevt, men var delt fra brystet til ryggen. Det var dessuten sydd på en kant for at åpningen skulle se pen ut, og den hadde også åpning for hendene.

5. Dessuten hadde presten en tredje kledning som kaltes *ephod*, som ligner på grekernes epomis. Den var slik laget at den var vevet i størrelsen én alen, og hadde flere farger iblandet gullbroderier, men dekket ikke midten av brystet. Den hadde også ermer, og var ikke så forskjellig fra en kort jakke. Men over åpningen var det satt inn et stykke på størrelse av et spann, forsynt med gullbroderier og andre farger som efoden, og det ble kalt *essen* (brystduken), som på gresk betyr *orakel*. Dette stykket fyller nøyaktig åpningen i efoden. Den er festet til den med gullringer i hvert hjørne og bundet fast med et blått bånd, slik at rommet mellom ringene ikke skulle være åpent. På efoden var også to sardonykser av gull, og de var festet på skuldrene som knapper. På disse var navnene til Jakobs sønner inngravert med vårt lands skrift og språk, seks på hver side, med de eldste sønnenes navn på høyre skulder. Det var også tolv steiner på brystplaten, ekstra store og vakre, og det var en dekorasjon som ikke kunne kjøpes på grunn av dens høye verdi. Steinene var satt i tre rekker med fire i hver rekke, og festet til selve brystplaten med gullinnfatning, slik at de ikke skulle falle ut. De første tre steinene var sardonyks, topas og smaragd, og den andre rekken var karfunkel, jaspis og safir. Den tredje rekken var en kalkedon, en ametyst og en agat, og i den fjerde rekken en krysolitt, en onyks og en beryll. Navnene til alle Jakobs sønner var inngravert i disse steinene i rekkefølge etter deres fødsel, fordi de skulle hedres som våre stammehøvdinger. Da ringene var for svake til å bære vekten av alle steinene, laget man to større ringer og satte dem i kanten på brystplaten som nådde opp til halsen. De var festet til selve stoffet i brystplaten med kunstferdige kjeder som var festet til båndene på toppen av skuldrene, og ytterkanten gikk bakover og til bakparten av efoden, fordi brystplaten ikke skulle falle av. Det var også sydd fast en gjord til brystplaten og den hadde de samme fargene som før nevnt, med gull iblandet. Den gikk helt rundt, og var bundet til sømmen, og hang ned. Det var også gylne sløyfer på endene av gjorden, og de var en del av den.

6. Overprestens mitra var slik som det er blitt beskrevet, og laget likedan som til de andre prestene. Over den var det én til, av svøp med broderier i blått, og rundt omkring var det en blankpolert gullkrone i tre rekker over hverandre, og med et gullbeger som lignet den urten vi kaller *saccharus*, og som grekerne kaller *hyoscyamus*, fordi de er gode botanikere. For de som har sett denne urten, men ikke vet hva den heter, skal jeg beskrive den. Denne planten er ofte tre spann (27 tommer) høy, mens roten er som en turnips, for det er ikke galt å sammenligne den med den, men bladene ligner på mynte. Fra grenene vokser det ut en blomster-knopp, og bladene som dekker den, faller av når den forandrer seg for at frukt skal vokse frem. Denne knoppen er av størrelse som beinet på lillefingeren, men når den åpner seg, ligner den et beger. Denne skal jeg beskrive for dem som er ukjent med den. Tenk deg en kule som er delt i to, rund i bunnen og med et segment som vokser opp langs omkretsen ut fra bunnen. Tenk deg at den blir trangere etter hvert, og at hulrommet i den etter hvert blir mindre, men at yttersiden blir større, som på et granateple med dets tagger, slik en kappe vokser over hele planten og danner en halvkule, så man skulle tro den var laget i en dreiebenk, men med skarpe tagger. Frukten er beskyttet av denne kappen og ligner på frøene av urten sideritis, og på den vokser det en blomst som ligner på en valmue. Det ble laget en krone av denne, fra bakhodet til tinningene, og denne *ephielis*, for det kan man kalle denne blomsten, dekket ikke pannen, for den var dekket av en gullplate,* der Guds navn var innskrevet med hellige bokstaver. Slik var overprestens ornamenter.

7. Nå kan man undre seg over den uvilje som menneskene har mot oss fordi vi forakter den guddommen som de sier at de ærer. For dersom noen tenker over hva tabernaklet er laget av, og betrakter overprestens drakt og de karene som brukes i våre hellige seremonier, vil man se at vår lovgiver var en hellig mann, og at andre har lastet oss urettferdig, for hvis man er fordomsfri og betrakter disse ting, vil man se at alt er laget for å imitere og å symbolisere universet. Da Moses laget tabernaklet i tre deler** og lot to av dem være til vanlig adgang for prestene, betydde det land og hav som er tilgjengelig for alle. Men han satte til side den tredje avdelingen til Gud, fordi himmelen ikke er tilgjengelig for mennesket. Og da han befalte at tolv brød skulle legges på bordet, betydde det året som har like mange måneder. Ved å lage sytti forgreninger på lysestaken, imiterte han hemmelig *decani*, eller planetenes sytti avdelinger. De sju lampene på lysestaken symboliserte banene til de sju planetene som har det samme antallet. Forhengene som besto av fire ting, betegner de fire elementene, for det fine linet betydde jorden, fordi linplanten vokser opp av jorden. Purpur betyr havet, fordi fargen er laget av blodet av skjell. Det blå betyr luften, og skarlagen må naturligvis bety ilden. Prestens drakt var laget av lin, og symboliserte jorden, den blå himmelen, og granateplene lynet, og bjellene tordenen. Og efoden viste at Gud hadde skapt universet av fire elementer, og når det gjelder det gullet som var innvevet, var det prakten som kaster lys over alle ting. Han bestemte også at brystplaten skulle settes midt på efoden for at den skulle ligne jorden, for den er selve verdens midtpunkt. Og gjorden som omgav overpresten helt rundt, symboliserer oseanet, for det omslutter alt og inneholder universet. Hver av sardonyksene beskriver solen og månen. De var laget som knapper på overprestenes skuldrer. Og enten vi forstår de tolv steinene som måneder, eller som de tolv stjernebildene i det grekerne kaller *zodiak*, skal vi ikke tenke på det som noen

feiltagelse. Og hva angår mitraen som var i blått, ser den ut for meg å bety himmelen, for hvordan skulle ellers Guds navn kunne skrives på den? Det er også illustrert med kronen som også var av gull, for denne glansen er velbehagelig for Gud. La nå denne forklaringen*** være tilstrekkelig så langt, da fortellingen ofte vil gi meg anledning til å forlenge den ved hjelp av vår lovgiver.

---

*Leseren bør her merke seg at selve den mosaiske petalon, eller gullplaten som dekket pannen til den jødiske øverstepresten, selv var i bruk, ikke bare inntil Josefus' tid, men helt til Origenes, og at dens inskripsjon, *helliget Herren* var skrevet med samaritanske bokstaver. Se *Jødenes oldtid,* bok 8, kap.3, avsn.8, *Essay on the Old Test*. s.154, og Reland, *De Spol.Templi*, s.132.

**Da Josefus både her og i kap.6, avsn.4, antar at tabernaklet må ha vært i tre deler, synes han å mene at selve inngangen var den tredje avdelingen, adskilt fra det hellige og det aller helligste. Og desto mere at det var en tydelig tredje del som kalles forgården. Ellers ville Josefus ha motsagt sin egen beskrivelse av tabernaklet, der han ikke beskriver mer enn to deler.

***Denne forklaringen av den mystiske betydningen av det jødiske tabernaklet og dets kar, samt overprestens drakt, er hentet fra Filon, og tilpasset hedenske filosofiske begreper. Dette kan muligens tilgis av jøder som har stor lærdom om hedensk filosofi og tenkning, som Filon hadde, og som Josefus lenge har holdt seg til da han skrev *Jødenes oldtid*. I mellomtiden skal man ikke tvile på at i tillegg til dette, måtte de ha lært mye om jødenes tolkninger, slik vi finner dem i *Barnabas' epistel*, og hos andre av jødene i oldtiden. Da Josefus skrev sine bøker om jødenes kriger, og disse var myntet på jødene, var han forholdsvis ung, og ikke så vant til hedenske bøker, og vi finner hos ham en prøve på en slik jødisk fortolkning, for der (bok 7, kap.5, avsn.5) lar han lysestaken ha sju armer og sju lamper, og disse betegner de sju planetene. Man burde absolutt ikke forklare de gamle jødiske emblemene på noen annen måte enn etter de jødiske, og ikke bruke de hedenske oppfatningene. Se *Jødenes kriger*, bok 1, kap.33, avsn.2.

KAPITEL 8

DET ARONITTISKE PRESTESKAP

1. Da vi nå er ferdige med beskrivelsen, har vi ikke sagt noe om gavene. Gud viste seg for Moses og befalte ham å tildele sin bror Aron presteembetet, for det var han som best av alle fortjente denne æren i kraft av sin karakter. Da han hadde samlet folkemengden, gav han en beskrivelse av Arons visdom og hans godvilje mot dem, og om de farer han hadde utsatt seg for deres skyld. Da de hadde avlagt sitt vitnesbyrd om ham, og viste at de var villige til å godta ham, sa Moses til dem: ”Å, dere israelitter, dette verk er allerede brakt til avslutning på en måte som er velbehagelig for Gud og etter våre beste evner. Nå ser dere at han er mottatt her i tabernaklet, for vi er nå først og fremst i behov av en som kan gjøre tjeneste for oss ved å forrette ofringene og bønnene. Og om man i søkningen etter en slik mann hadde valgt meg, ville jeg også ha følt meg verdig til denne æren, både fordi menneskene har en naturlig kjærlighet til seg selv, og fordi jeg vet at jeg har tatt del med dere i strevet for deres befrielse, men nå har Gud selv vist meg at Aron er funnet verdig til denne æren. Han har valgt ham til prest fordi han kjenner ham som rettferdig blant dere. Nå skal han ta på seg de klærne som er innvidd til Gud og ha ansvar for alterene, og sørge for ofringene, og han er den som på deres vegne må sende opp bønner til Gud som hører villig, for han har omsorg for deres folk, og fordi de blir bedt av en mann som han selv har utvalgt.* Hebreerne syntes godt om det han sa, og de gav sin tilslutning til ham som Gud hadde utvalgt, for Aron var den som fortjente denne æren mest av dem alle. Han hadde profetiens gave og sin brors visdom. Han hadde på den tiden fire sønner, Nadab, Abihu, Eleasar og Itamar.

2. Nå befalte Moses dem å gjøre bruk av alle redskapene utenom det som hørte til selve tabernaklets konstruksjon, nemlig lysestaken, røkofferalteret og de forskjellige karene, slik at de ikke skulle ta skade av regn eller støv under reisen. Og da han igjen hadde samlet folket, befalte han at de skulle ofre en halv sekel for hver mann som en gave til Gud. En sekel er en enhet hos hebreerne som har samme verdi som fire atenske drakmer.** De gikk villig med på det Moses hadde påbudt, og antallet av dem som ofret, var seks hundre og fem tusen, fem hundre og femti. Pengene ble betalt av de frie menn og av dem som var over tjue år, men under femti, og beløpet ble brukt til driften av tabernaklet.

3. Så renset Moses tabernaklet og prestene, og dette foregikk slik: Han befalte dem å ta fem hundre sekel med utsøkt myrra, den samme mengde kassia, og halvparten av denne mengden med kanel og kalmus (sistnevnte er et søtt krydder), og de skulle males best mulig og blandes med en hin olivenolje (en hin er vårt eget lands mål, og inneholder to atenske *choas* eller *congiuses*), og så skulle man blande dem sammen og koke dem, og tilberede dem slik legene gjør det, så det blir en fin og søt salve. Etterpå skal man salve og rense prestene, hele tabernaklet og offergavene. Det var også mange forskjellige slags kostbare søte krydderier som tilhørte tabernaklet. De ble brakt til røkofferalteret av gull, og jeg skal la være å beskrive det for ikke å trette leserne. Røkelsen** skulle ofres to ganger om dagen, både før soloppgang og ved solnedgang. De skulle også sørge for renselsen av oljen til lampene. Tre av dem skulle lyse hele dagen*** for Guds ansikt, på den hellige lysestaken, og de andre skulle tennes om kvelden.

---

*Det er vel verdt å merke seg at det krevdes to viktige kvalifikasjoner i denne delen av innsettelsen av overpresten (dvs. at han skulle ha en perfekt karakter, visdom og gode gjerninger, og være godkjent av folket), og som det her er påpekt av Josefus, var selve utvelgelsen gjort av Gud selv, og det er den samme kvalifikasjonen som man i den kristne religionen krever ved valget av biskoper, prester og diakoner, slik den apostoliske konstitusjonen sier i bok 2, kap.3.

**Denne vektenheten og verdien til den jødiske sekel på Josefus' tid, tilsvarer 2 shilling og 10 pence sterling, og er av de lærde jøder fastsatt til en femtedel mer enn deres gamle sekel. Denne bestemmelsen samsvarer helt med den senere sekel som har samaritanske inskripsjoner og offisielt utmyntet av Simon Makkabeeren om lag 230 år før Josefus utgav sin oldtidshistorie. Den tilsvarte aldri mer enn to shilling og fire og en halv pence, og vanligvis bare to shilling og fire pence farthing. Se Reland, *De Nummis Samaritanorum*, side 188.

***Røkelsen som ifølge Josefus ble brukt her før soloppgang og ved solnedgang, unntatt i Pompeiis dager ifølge den samme Josefus, ble brukt om morgenen og ved den niende time. *Jødenes oldtid,* bok 14, kap. 4, avsn. 3.

****Etter dette må vi korrigere oppfatningen til de moderne rabbinere som sier at bare én av de sju lampene brant om dagen, mens Josefus, som er øyenvitne, sier det var tre.

4. Nå var alt ferdig. Besaleel og Aholiab viste seg å være de dyktigste håndverkerne, for de uttenkte finere arbeider enn noen andre hadde gjort før dem. De var også godt i stand til å lære nye ting de ikke visste noe om før, og Besaleel var regnet som den dyktigste. Hele tiden de holdt på med arbeidet, utgjorde sju måneder, og de var ferdige da det første året endte etter at de var gått ut av Egypt. Men ved begynnelsen av det andre året i måneden *xantichus*, som makedonerne kaller den, og hebreerne *nisan*, innvidde de tabernaklet ved nymåne, og dessuten alle karene som hørte til og som jeg allerede har beskrevet.

5. Gud fant velbehag i hebreernes verk, og lot ikke deres arbeid være forgjeves, og forsmådde heller ikke å bo sammen med dem, for han satte opp sitt tabernakel i det hellige hus. Og slik kom han til det: Himmelen var klar, men det var en sky som kun sto over tabernaklet, og den omgav det, men ikke med et slikt mørke som man ser om vinteren, og ikke mer tynn enn at man kunne se ting gjennom den. Fra den kom det en søt dugg som viste at Gud var nær for dem som ønsket å tro det.

6. Da Moses hadde gitt hedersbevisninger til arbeiderne som seg hør og bør fordi de hadde gjort godt arbeid, ofret han i tabernaklets forgård slik Gud hadde befalt ham, én okse, én bukk og ett kje til syndoffer. Og nå skal jeg omtale det vi gjør i våre hellige seremonier, og fortelle om de gangene Moses påbød oss å bringe brennoffer, og i hvilke tilfeller loven tillater oss å spise av dem. Og da Moses hadde bestenket Arons prestedrakt, seg selv og hans sønner med blodet av de dyrene de hadde slaktet, og hadde renset dem med kildevann og salver, ble de Guds prester. Slik helliget han dem og deres klær til sammen i sju dager. Det samme gjorde han med tabernaklet og karene som tilhørte det, både med olje og røkelse, og som jeg sa, med blod av okser og bukker som ble slaktet én av gangen, dag etter dag. Den åttende dagen kunngjorde han en festdag for folket, og befalte dem å bringe offer etter evne. De begynte å konkurrere med hverandre, og ville gjerne overgå hverandre i ofringene for å oppfylle påleggene fra Moses. Og da offerdyrene lå på alteret, tok de fyr av seg selv, like som ved et lynnedslag, og ilden fortærte alt som var på alteret.

7. Da kom det en anfektelse over Aron, men som mann og far, led han den med tapperhet, for han hadde stor sjelsstyrke. Han så det som en stor ulykke som kom over ham etter Guds vilje. For han hadde som sagt fire sønner, og de to eldste, Nadab og Abihu brakte ikke de offer som Moses hadde pålagt dem, men i stedet slike som de hadde pleid å bringe tidligere, og de ble brent til døde. Da ilden kom over dem og fortærte dem, kunne ingen slukke den, og slik døde de. Og Moses ba faren og brødrene om å ta deres legemer og bære dem utenfor leiren og gi dem en storslått begravelse. Folkemengden gråt over dem, og tok seg svært nær av deres uventede død. Men Moses bønnfalt brødrene og faren om ikke å sørge over dem, og i stedet foretrekke Guds ære i stedet, for Aron hadde allerede iført seg de hellige klær.

8. Men Moses avslo all ære som han så at folket ville tildele ham, og ville ikke være med på noe annet enn å gjøre tjeneste for Gud. Han gikk ikke mer til Sinai berg, men han gikk til tabernaklet og kom tilbake med svar fra Gud på sine bønner. Han var vant med å være som en menig mann, og under alle forhold leve som folk flest, og slett ikke utmerke seg i forhold til mengden, men han ville at de skulle vite at han ikke ønsket noe annet enn å sørge vel for dem. Han skrev ned styreform og lover, slike som ville sikre dem Guds velvilje dersom de adlød dem og ikke drev med stridigheter mot hverandre. Lovene var slik Gud hadde befalt dem, og jeg skal nå gjøre rede for styreformen og lovene.

9. Jeg vil nå omtale det jeg tidligere har utelatt, overprestens klesdrakt, for han (Moses) lot det ikke være noe rom for ond praksis av (falske) profeter, men hvis noen

slike folk skulle prøve å misbruke Guds autoritet, da overlot han til Gud å være til stede ved ofringene etter sin vilje, og være fraværende når det skulle være hans vilje.* Og han ville at det skulle bli kjent ikke bare for hebreerne, men også for de utlendingene som var der. For om de steinene** som vi før har fortalt om, som overpresten bar på sine skuldre, og som besto av saronyks (jeg synes det er unødvendig å beskrive dem nærmere, for de er kjent av alle), fortelles det at den ene av dem skinte når Gud var til stede ved ofringene. Det var den som var knapp på den høyre skulderen, og som sendte ut klare stråler og kunne ses på lang avstand med en glans som ellers var uvanlig. Dette har vært opplevd som en vidunderlig ting for dem som ikke har fordypet seg så mye i filosofi og ikke forakter guddommelig åpenbaring. Og jeg vil nevne noe som er enda mer underfullt enn dette, for Gud har ved de tolv steinene på overprestens brystduk, på forhånd varslet når de skulle gå seirende ut av et slag. For det strålte ut en mektig glans fra dem før hæren begynte å marsjere, slik at hele folket merket at Gud var til stede for å hjelpe dem. Derfor kalte grekerne som hadde aktelse for våre lover, brystplaten for *oraklet*, da de ikke kunne motsi dette. Men brystplaten og sardonyks-steinen sluttet med å skinne to hundre år før jeg skrev denne boken, fordi Gud var bedrøvet over at hans lover ble overtrådt. Dette skal vi omtale ved en mer passende anledning, men nå skal jeg fortsette min fortelling.

10. Tabernaklet ble nå innvidd, og prestene fikk sine fastsatte plikter, og folket trodde nå at Gud hadde tatt bolig iblant dem, og de ofret og lovpriste Gud, fordi de nå var frelst fra all frykt for det onde, og fordi de kunne ha et kraftig håp om en god fremtid. De ofret også gaver til Gud, slike som var felles for hele nasjonen, og andre som var spesielle for den enkelte, og de ble gitt av stamme etter stamme for hver av høvdingene, to og to, og ført på vogn trukket av okser. Det ble til sammen seks, og de bar tabernaklet mens de reiste. Ved siden av dette, brakte høvdingen for hver stamme en skål og et fat, en skje til ti dariker, fylt med røkelse. Fatet og skålen var av sølv, og til sammen veide de to hundre sekel, men skålen kostet bare sytti sekel. Og disse var fylt med fint mel blandet med olje, slikt som brukes på alteret ved ofringene. De brakte også en ung okse og en bukk med et ett års gammelt lam til brennoffer, og en geit til syndsforlatelse. Hver av stammehøvdingene brakte også andre offer, kalt *fredsoffer* for hver av de to oksene, og fem værer med ett års gamle lam og geitekillinger. Disse stammehøvdingene holdt på med ofringene i tolv dager, med én ofring for hver dag. Nå gikk ikke Moses mer opp på Sinai-fjellet, men inn i tabernaklet, og fikk av Gud vite hva han skulle gjøre, og hvilke lover han skulle gi. Dette var lover som var klare og lett forståelige, og viste seg å bli fastholdt for all kommende tid, og de ble holdt for å være en gave fra Gud, så hebreerne ikke skulle bryte noen av dem, hverken under fristelser i tiden med fred og luksus, eller i krig og i nød. Men jeg sier ikke mer om dem, for det skal jeg gjøre senere.

---

*Om dette merkelige uttrykket at Moses "overlot..til Gud å være til stede ved ofringene etter sin vilje, og være fraværende når det skulle være hans vilje," se notat om bok 2 *Mot Apion*, avsn.16.

**Disse svarene ved Urim og Tummim, som betyr lys og fullkommenhet, eller som Septuaginta gjengir dem, åpenbaring og sannhet, og ikke noe mer, får meg ikke til å se mer enn de skinnende steinene selv. De ble brukt som et middel til opplysning, om åpenbaring av Guds vilje, fullkomment og sant, for hans folk Israel. Jeg vil si at disse svarene ikke ble gitt ved glansen i overprestens kostbare steiner på en meningsløs måte fra overprestens brystplate slik moderne rabbier mener, for steinene skinte faktisk før eller etter et orakel, uten at de selv gav dette oraklet (se *Jødenes oldtid,* b.6, kap.6, avsn.4), men heller som en hørbar stemme fra nådestolen mellom kjerubene. Se *Prideaux's Connect*. om året 534. Dette oraklet hadde vært taust, som Josefus her opplyser oss, i to hundre år før han skrev

Jødenes oldtid, og hele tiden siden den siste gode overprest av makkabeerfamilien, Johannes Hyrkanos. Nå er det vel verdt å merke seg at dette oraklet som tidligere var til stede og gav befalinger til sitt folk Israel ved deres konge, når de bare underkastet seg ham som den rette, og ikke satte over seg slike uavhengige konger som regjerte etter sitt eget forgodtbefinnende, og satte politiske regler i stedet for guddommelige sannheter. Nå møter vi derfor dette oraklet (ved siden av profetiske formaninger) hele tiden fra Moses og Josva inntil Sauls salvelse, den første i kongerekken (4.Mos.27,21, Jos.6,6 osv. 29,50, Dom.1. 28.4-6 og 30-31, 20,18.23.26-28, 21.1 osv. Sam.1,17-18, 3. og 4.), nei, helt til Sauls forkastelse av de guddommelige befalingene i krigen mot Amalek, da han påtok seg å handle etter eget forgodtbefinnende (1.Sam.14,3. 18-19 og 36-37). Da forlot dette oraklet (noe som han sjelden hadde samrådd seg med tidligere, 1.Sam.14,35, 1.Krn.10,14. 13,3 og *Jødenes oldtid,* bok 7,kap.4, avsn.2) Saul fullstendig, men fulgte David som ble salvet til å etterfølge ham, og som søkte Gud ofte og stadig fulgte dets befalinger. (1.Sam.14,37 og 41, 15,26, 22,13 og 15. 23,9-10. 30,7-8 og 18, 2.Sam.2,1. 5,19 og 23. 21,1. 23,14. 1.Krøn.14,10 og 14, *Jødenes oldtid*, bok 6, kap.12, avsn.5.) Lenge etter at Saul hadde forkastet Gud, og Gud hadde overgitt ham til å omkomme på grunn av hans ulydighet, ville han søke Gud da det var for sent. Men Gud ville ikke svare ham, hverken i drømmer eller ved Urim, eller ved profeter (1.Sam.28,6). Davids etterfølgere, Judas konger søkte, så vidt vi vet, heller ikke Gud ved dette oraklet, før disse kongene møtte sin skjebne, da jeg mener at de hadde tilegnet seg for mye despotisk kongemakt, og alt for lite holdt seg til Israels Gud som den øverste konge, selv om noen av dem forhørte seg hos profetene og fikk svar fra dem. Da de tolv stammene vendte tilbake uten å gjenopprette kongedømmet, ventet man at de skulle få oraklet tilbake (Neh.7,63, 1.Esr.5,40. 1.Mak.4,46. og 14,41). Og det kan faktisk se ut til å ha kommet tilbake for en tid etter det babyloniske fangenskap, ikke minst i tiden for den strålende overpresten Johannes Hyrkanos, som Josefus betraktet som konge, prest og profet, og som han sier forutsa atskillige ting som også kom til å skje, men da tiden kom da han skulle dø, opphørte det, men ikke før. De senere prestene som satte krone på sine hoder, hersket etter sitt eget forgodtbefinnende og sin selvbestaltede autoritet, likesom hedningenes konger. For da Israels Gud fikk lov til å være Israels øverste konge, og hans befalinger deres autentiske ledelse, gav Gud dem slike bud, som deres overordnede konge og regent, og de var dermed underlagt et rettferdig teokrati ved oraklet Urim, men ikke lenger (se dr. Bernards notat her), selv om jeg må erkjenne at jeg ikke kan annet enn ha aktelse for overpresten Jaddus' gudgitte drøm *(Jødenes oldtid,* bok 11, kap.8, avsn.4), og overpresten Kaifas' bemerkelsesverdige profeti (Joh.11,47-52), som ubetydelige prøver på dette eldgamle oraklet som rettelig tilhørte de jødiske overprestene. Vi bør kanskje heller ikke helt glemme Josefus' egen utmerkede profetiske drøm (han var den neste etter overpresten, fordi han var medlem av familien til hasmoneerne og makkabeerne), om at Vespasian og Titus skulle etterfølge som makthavere i Romerriket, og det i Neros tid før både Galba, Otto eller Vitellius var påtenkt som hans etterfølgere. (Jfr. *Jødenes kriger*, bok 3, kap.8, avsn.9). Jeg mener at vi kan betrakte dette som det absolutt siste eksemplet på noe som ligner på Urim i den jødiske nasjon, men hvordan kunne det virkelig skje at slike store menn som Sir John Marsham og dr.Spencer skulle mene at dette oraklet Urim og Tummim sammen med annen praksis som var like gammel eller eldre enn moseloven, skulle ha blitt innført for å etterligne noe fra egypterne, noe som vi aldri hører om før Diodorus Siculus', Ælians og Maimonides dager, eller i alle fall litt før den kristne tidsalder – er nesten utenkelig. For den viktigste hensikten med moseloven var åpenbart å beskytte israelittene mot den praksis som foregikk i de hedenske nasjonene. Og det er ikke til å komme bort fra at bevisene for at moseloven er så gammel at den ikke kan sammenlignes med skikkene i Egypt eller andre nasjoner, for det finnes ikke fnugg av beviser for å si at moseloven er en imitasjon av disse hedenske skikkene. Slike hypoteser viser hvordan fordommer kan sette beviser til side, selv i de mest skolerte kretser.

KAPITEL 9

OFRINGENE

1. Men nå vil jeg omtale noen få lover om renselse og lignende hellige seremonier, siden jeg tilfeldigvis er inne på ofringene. Det var to slags ofringer, de som ble brakt av private personer, og de andre som var for folket i sin alminnelighet. De var på to forskjellige måter, den ene ved det som blir slaktet og brent og som kalles heloffer,

mens det andre er takkoffer og er beregnet til fest. Jeg vil tale om det førstnevnte. Tenk deg en privatmann som bringer et brennoffer. Han må enten slakte en okse, et lam eller en geitekilling, de to sistnevnte skal være ett år gamle, mens oksene kan være eldre, og alle offerdyrene skal være av hankjønn. Når de er slaktet, skal prestene stenke blodet rundt omkring på alteret og så vaskes kroppene og man deler dem opp, salter dem og legger dem på alteret mens man legger ved oppå så ilden kan fortære dem. Så vasker man føttene på offerdyrene og innvollene skikkelig, og legger dem på ilden mens prestene får skinnene. Slik er det med brennofferne.

2. De som bringer takkoffer, ofrer egentlig de samme dyrene, slike som er uten feil og lyte og er mer enn ett år gamle, og de kan ofre både hann- og hunndyr. De stenker også blodet av dem på alteret, og så legger de på alteret nyrene og bukhinnen og fettet, leverlappen sammen med låret, og så gir man brystet og den høyre bogen til prestene. De ofrende nyter resten av kjøttet til måltider i to dager, og resten brennes.

3. Syndoffer blir utført på samme måte som takkofferet. Men de som ikke har råd til å kjøpe et fullstendig offer, skal ofre to turtelduer, ett som skal være brennoffer til Gud, og det andre skal gis til prestene. Men vi skal senere omtale ofringen av disse nærmere. Hvis en person faller i synd på grunn av uvitenhet, skal han ofre et sauelam, eller en geitekilling av hunkjønn på samme alder, og prestene skal stenke blodet på alteret, ikke slik som før omtalt, men på hjørnene. De skal også legge nyrene og resten av fettet sammen med leverlappen på alteret, mens prestene beholder skinnet og kjøttet som de spiser på et hellig sted den samme dag,* for det tillates ikke å gjemme noe til neste morgen. Og hvis noen synder og vet om det, og det er ingen som kan bevitne det, skal han ofre en bukk, for loven pålegger ham å gjøre det, og prestene skal spise kjøttet på et hellig sted den samme dag, som før nevnt. Og hvis høvdingene ofrer for sine synder, skal de bringe de samme offer som privatpersoner gjør, med bare den forskjell at de skal ofre en okse eller en geitekilling av hankjønn.

4. Loven krever at det ved både private og offentlige ofringer, også skal brukes det fineste mel, og for et lam skal det oppmåles en tiendedel av et mål, for en vær to, og for en okse tre. Dette helliger de til alteret, og blander det med olje, for olje skal også brukes. For en okse skal det være en halv hin, for en vær en tredjedels hin, og en kvart for et lam. En hin er et eldgammelt hebraisk mål, og er det samme som to atenske *choas* (eller *gongiuser*). De skal skaffe den samme mengde olje som av vin, og de skal helle vinen rundt omkring på alteret. Hvis noen ikke bringer et fullstendig offer av dyr, men bringer fint mel, bare for et løfte som skal avlegges, da kaster han en håndfull på alteret som førstefrukten, mens prestene får resten som mat, enten kokt eller blandet med olje, laget som kaker eller brød. Men alt det som presten selv ofrer, må brennes. Nå er det forbudt å ofre noe dyr sammen med dets mor, og i andre tilfeller ikke før den åttende dag etter at det er født. Det er andre ofringer for sykdommer, eller for andre anledninger, der matoffer blir spist sammen med offerdyrene, og det er ikke tillatt å gjemme noe til neste dag, og det er bare prestene som får sin del av dette. (Fotnote på neste side)

Fotnote til forrige side.

*Det som Reland klart merker seg her fra Josefus, sammenlignet med moseloven i 3.Mos.7,15, (at offeret skulle spises den samme dagen som ofringen, synes å bety kun fra den ene morgenen til den neste, selv om den siste delen, dvs. natten, strengt tatt er den neste dagen etter jødisk beregning), er nøye fulgt også ved andre anledninger. Den jødiske lære for slike tilfeller synes å være dette: At dagen kommer før natten, og dette ser ut for meg å gjelde i både Det gamle og Det nye testemente. Se også not. om *Jødenes oldtid,* bok 4, kap.4, avsn. 4, og Relands notat om bok 4, kap.8, avsn. 28.

KAPITEL 10

HØYTIDENE

1. Loven krever at det hver dag offentlig skal slaktes et ettårig lam, mens det på den sjuende dag, som kalles *sabbaten*, skal slaktes to, og de skal ofres på samme måte. Ved nymåne skal man både utføre de daglige ofringene, to okser, samt sju ettårige lam og en geitekilling til soning for synd som er gjort i vanvare.

2. Men i den sjuende måneden som makedonerne kaller hyperberetæus, skal de legge til det som er nevnt, og for sine synder ofre en okse, en vær og sju lam, samt en geitekilling.

3. På den tiende dag i den samme høytidsmåneden skal de faste til om kvelden, og på denne dagen skal de ofre en okse, to sauebukker og sju lam og en geitekilling for sine synder. I tillegg skal de bringe to geitekillinger, der den ene blir sendt levende ut av leiren til ødemarken som syndebukk til syndsforlatelse for hele folket, mens den andre føres til et skikkelig rent sted i leiren og blir brent der med hud og hår uten noen form for renselse. Sammen med denne geiten ble det brent en okse som ikke ble gitt av folket, men av overpresten, og for hans egen regning. Og når den ble slaktet, førte han blodet inn i det hellige sammen med blodet av geitekillingen, og stenket det i taket sju ganger, og dessuten på gulvet og atter igjen mot det hellige og omkring på gullalteret. Til slutt fører han det til forgården og stenker det rundt om på det store alteret. Deretter plasserer man lemmene, nyrene, fettet og leveren på alteret. Overpresten bringer på samme måte en vær til Gud som brennoffer.

4. Den femtende dagen i samme måned, da det blir vinter, påbyr loven oss å sette opp hytter i hvert av våre hjem, slik at vi beskytter oss mot kulden på denne årstiden, på samme måten som da vi kom til vårt eget land til den byen vi skulle ha til hovedstad, fordi tempelet skulle bygges der. Da skulle vi holde høytid i åtte dager og ofre brennoffer, og vi skulle holde en myrtegren i hånden, samt en vidjekvist og en palmegren, og i tillegg en sitron. Brennofferet den første dagen skulle være tretten okser, fjorten lam og femten værer, samt en geitekilling til soning for synder, og på de følgende sju dagene, det samme antall lam, værer og geitekillinger, men uten oksene. På den åttende dagen skulle alt arbeid legges til side, og likesom før, skulle de ofre til Gud én okse, én vær og sju lam, samt en geitekilling til soning for synd. Dette er den høytidelige sedvane hos hebreerne når de setter opp sine hytter.

5. I måneden xantichus, som hos oss kalles *nisan*, og er begynnelsen av året, på den fjortende dag i høytidsmåneden, når solen er i stjernebildet Væren (det var i denne

måneden vi ble frelst fra fangenskapet i Egypt), bestemte loven at vi hvert år skulle slakte det offeret som jeg før har fortalt om da vi kom ut av Egypt, og som vi kaller *forbigang*. Vi feirer denne forbigangen i grupper, og vi levner ingen ting til dagen etter. De usyrede brøds høytid kommer etter forbigangen og faller på den femtende dagen i måneden og varer sju dager da man spiser usyret brød. På hver av disse dagene blir det slaktet to okser, en vær og sju lam. Disse lammene blir for syndene brent i sin helhet, i tillegg til geitekillingen, for dette er en fest for presten på hver av disse dagene. Og på den andre dagen med usyret brød, som er den sekstende dagen i måneden, tar de for seg førstegrøden av jorden, og de rører den ikke før på denne dagen. Fordi de finner det rett å ære Gud som har forsørget dem rikelig, ofrer de førstegrøden av bygghøsten på følgende måte: De tar en håndfull korn og tørker det, maler det fint og renser byggen fra kliet, bringer så en tiendedel til alteret for Gud, og kaster en håndfull av det på ilden og overlater det som er igjen til presten, og etter dette kan de sammen, og hver for seg høste inn kornet. Ved innhøstningen av førstegrøden ofres et lam som brennoffer til Gud.

6. Når en uke av (7) uker har gått etter denne ofringen (som utgjør førtini dager), skal de på den femtiende dagen som kalles pinse, og som kalles *asartha* på hebraisk, bringe til Gud et brød, bakt med surdeig av to tiendedeler hvete, og som offer to lam. Og når de har stilt dem frem for Gud, gjøres de klar til kveldsmat for prestene, og her er det ikke tillatt å la noe bli igjen til neste dag. De skal også slakte tre okser til brennoffer, samt to værer, fjorten lam og to geitekillinger for synder. Det er ingen festdager uten at de bringer brennoffer, og de skal også holde hviledag på hver av dem. Loven påbyr ofringer for alle dagene og om hva som skal ofres, og hvordan de skal holde hviledag, og hvordan de skal slakte dyrene for å spise dem.

7. De vanlige pliktene går ut på å bake usyret brød som ble lagt på skuebrøds-bordet, av ett tjuefire tiendedels mål hvete. Det skulle bakes to stabler av dette brødet på dagen før sabbaten og føres inn på sabbatsmorgenen og settes på det hellige bordet, seks i hver stabel. To gullbegre med røkelse skulle også settes der og forbli der til neste sabbat, og da skulle nye brød bringes inn i deres sted, fordi prestene fikk dem til mat. Røkelsen skulle brennes i den hellige ild der alle offerdyrene ble brent, og det ble også satt inn ny røkelse i stedet for den som var der fra før. Overpresten brakte også for sin egen del et offer, to ganger om dagen. Det var laget av et tiendedels mål mel, blandet med olje, og varsomt stekt over ilden, og av dette la han halvparten på ilden om morgenen, og den andre halvparten om kvelden. Jeg skal beskrive disse ofringene mer nøye senere, men jeg antar at det er tilstrekkelig så langt.

KAPITEL 11

RENSELSENE

1. Moses utvalgte Levi stamme til å kommunisere med resten av folket, og satte den til side som hellig, og renset dem med kildevann og ved offer som var vanlige ved slike anledninger. Han gav dem også ansvar for tabernaklet og de hellige karene og

forhengene til dekning av tabernaklet, samt tjenesten, under ledelse av prestene som allerede var helliget til Gud.

2. Han bestemte også hvilke dyr som kunne spises, og hvilke de skulle avstå fra, og det skal jeg komme inn på senere når det passer. Da skal jeg forklare hvorfor noe ble tillatt som mat, og hvorfor vi skulle unngå andre. Han forbød oss absolutt å spise blod, for han mente at det inneholdt sjel og ånd. Han forbød oss også å spise kjøtt av selvdøde dyr, samt bukhinnen og fettet av geit, sau og okser.

3. Han befalte også at de som var spedalske, og de som hadde gonoré, ikke skulle komme inn i byen,* og dessuten gjemte han de kvinnene som hadde menstruasjon i sju dager. Deretter betraktet han dem som rene, og tillot dem å komme inn igjen. Loven tillater dem som har ordnet med begravelser å komme inn igjen på samme måten når like mange dager er gått. Men hvis man på grunn av urenhet måtte være fraværende lenger enn dette, skulle man ofre to lam, der det ene skulle brennes, og det andre gis til prestene. Det samme slags offer ble pålagt dem som hadde gonoré. Om noen mister sæd i søvne, skal han stige ned i kaldt vann, og det skal også de som på lovlig vis har hatt omgang med sine hustruer. De spedalske skulle ikke få komme inn i byen i det hele tatt, og heller ikke bo sammen med noen andre, og ble behandlet som om de var døde. Men hvis noen ved bønn til Gud, var blitt frisk og hadde fått ren hud igjen, skulle man takke Gud med forskjellige slags ofringer, og det skal vi komme inn på senere.

---

*Vi skal her merke oss at Josefus ofte kaller leiren for *byen*, og forgården utenfor Moses' tabernakel for *tempelet*, og tabernaklet selv for *et hellig hus*, med henblikk på byen som ble til senere, samt tempelet og helligdommen som han kjente så godt til i ettertid.

4. På grunn av dette kan vi ikke annet enn smile av dem som sier at Moses selv var spedalsk da han flyktet ut av Egypt, og at han skulle lede dem som av den grunn skulle forlate landet for å komme inn i Kanaan. Om dette hadde vært sant, ville ikke Moses ha gitt lover til sin egen vanære, for da ville han heller ha vært motstander av slike lover. Det finnes spedalske i andre land som ennå nyter aktelse, og har vært store ledere og befalingsmenn over krigshærer, og har hatt høye stillinger i riket, og dessuten beholdt retten til å gå inn i templer og helligdommer. Og hvis Moses selv, eller folkemengden som var med ham, hadde lidd under en slik misfarging av huden, ville han i stedet ha gitt lover til fordel for dem, og ikke gjort det så vanskelig for dem. Derfor er det opplagt at det er hatefull fordom som gjør at man forteller slike ting om oss. Moses var ren for den slags sykdom, og bodde sammen med folket som også var friske, for loven gjaldt bare for de syke. Han gjorde dette for å ære Gud, men i disse spørsmålene skal enhver få lov å mene det han vil.

5. Når kvinner har født barn, forbød Moses dem å komme inn i tempelet eller å berøre ofrene før det var gått førti dager hvis det var en gutt, men hvis det ble født en pike, sier loven at hun ikke kan få adgang før det er gått dobbelt så lang tid. Når den bestemte tid er over, skal de utføre sine ofringer, og prestene skal bringe dem frem for Gud.

6. Hvis noen mistenker sin kone for utroskap, skulle han skaffe et tiendedels mål

byggmel, og de skal kaste en håndfull frem for Gud, og resten skal gis til prestene til mat. En av prestene skal plassere kvinnen ved tempelporten, og ta sløret fra hennes hode og skrive Guds navn på et stykke pergament, og befale henne å sverge på at hun ikke har vært utro mot sin mann, og si at dersom hun skulle ha overtrådt sin kyskhet, skulle hennes høyre hofte komme ut av ledd og hennes buk skulle svelle ut, og at det var slik hun skulle dø. Men hvis hennes mann på grunn av ustyrlighet og sjalusi hadde forhastet seg til en slik beskyldning fordi hun hadde fått et guttebarn i den tiende måneden, og når disse edene var sverget, da skulle presten viske Guds navn bort fra pergamentet og vri vannet av det i en skål. Så skulle han ta støv fra tempelet (hvis det var noe av det der), og ha noe av det oppi skålen, og la henne drikke det. Hvis da kvinnen var beskyldt urettmessig, ville hun bli med barn som ville vokse seg friskt i henne, men hvis hun hadde vært utro i sitt ekteskap med sin mann og sverget falskt for Gud, skulle hun lide en foraktelig død, hennes hofte skulle komme ut av ledd og hennes buk svelle ut. Dette er seremoniene ved ofringene og de tilhørende renselsene som Moses påla sine landsmenn. Han påla dem også disse lovene:

KAPITEL 12

FLERE LOVER

1. Ekteskapsbrudd forbød Moses fullstendig, for han holdt det for en lykke å bruke visdom i ekteskapet, og det var viktig både for byen og familiene at barna skulle betraktes som ekte. Han hadde også avsky for at menn skulle ligge med sine mødre, og så på det som en av de største forbrytelser, likesom å ligge med sin fars hustru, og med tanter, søstre og sønners hustruer, så vel som enhver slags motbydelig ugudelighet. Han forbød også en mann å ligge med sin hustru når hun hadde menstruasjon. Han skulle ikke ha omgang med dyr, og han godkjente heller ikke å ligge med en mann, noe som var å jakte på ulovlig nytelse på grunn av skjønnhet. Han fastsatte dødsstraff for dem som gjorde seg skyldig i slik uforskammet adferd.

2. For prestene foreskrev han en dobbel grad av renhet,* for han gav dem de samme forbudene som nevnt, og dessuten forbød han dem å gifte seg med prostituerte. Han forbød dem også å gifte seg med en trellkvinne, en fange, eller med noen som ernærte seg med svindel, eller som drev vertshus, og under ingen omstendighet noen som var fraskilt. Nei, han tillot ikke engang overpresten å gifte seg med en enke, selv om prestene fikk lov til det, for han fikk bare lov til å gifte seg med en jomfru, og så holde fast ved henne. Overpresten fikk heller ikke lov til å komme nær noen som var død, selv om de andre hadde lov til å komme nær sine brødre, foreldre eller barn når de var døde. Han skulle være lytefri i enhver henseende. Han befalte at om presten hadde noe lyte, skulle han beholde sin del blant prestene, men han fikk ikke lov å komme til alteret eller å gå inn i det hellige hus. Han påla dem også, ikke bare å holde seg ren når de utførte sine hellige tjenester, men også i deres daglige samtaler, slik at de ikke skulle kunne dadles, og det er derfor de som bærer de hellige klær skal være feilfrie og de fremste i renhet og edruelighet. De har heller ikke lov å drikke vin så lenge de har på seg denne klesdrakten.** De skal også bringe offer som er fullstendige og helt uten lyter. (Fotnote på neste side)

Fotnote som gjelder forrige side:

*Disse ordene av Josefus er bemerkelsesverdige, nemlig at jødenes lovgiver krevde at prestene skulle ha en dobbel grad av renhet, sammenlignet med det som krevdes av folket, og som han straks gir flere eksempler på. Det var faktisk tilfellet med presteskapet blant de første kristne, sammenlignet med legfolket, slik de apostoliske lover og kànoner over alt forteller oss.

**Vi skal her, med Reland, merke oss at begrunnelsen for at prestene ikke skulle drikke vin mens de bar de hellige klær, betyr at de skulle være avholdende hele tiden mens de gjorde tjeneste i tempelet, og det var fordi de alltid, men bare da, bar disse hellige klær som ble lagret der mellom hver gang de gjorde tjeneste.

3. Moses gav dem faktisk alle disse forskriftene, og de ble overholdt under hele hans levetid. Og ennå mens de oppholdt seg i villmarken, sørget han for at de skulle holde disse lovene etter at de hadde inntatt landet Kanaan. Han lot dem få hvile fra å pløye marken og å plante, hvert sjuende år, og han påla dem å hvile hver sjuende dag. Han befalte også at alt det som vokste opp av jorden av seg selv, skulle være felles og skulle kunne brukes av alle som ønsket det, og her gjorde han ingen forskjell mellom landsmenn og fremmede. Han befalte også at de skulle gjøre dette i sju ganger sju år, som til sammen er femti år, og at hebreerne skal kalle det femtiende året *jubelåret*, og da skal debitorene få strøket sin gjeld, og slavene få sin frihet. Slavene var av samme ætt, men det var slike som hadde forbrutt seg mot lovene uten at det medførte dødsstraff, og i stedet ble dømt til dette. Denne loven gjenoppretter eierskapet til de opprinnelige eierne slik: Når jubelåret kommer, for det betyr *frihet*, vil det bety at både han som solgte landeiendommen, og han som kjøpte den, skal komme sammen og regne ut hvor mange avlinger som er innhøstet av den, og hvor mye utgifter som er kostet på den. Hvis avkastningen blir større enn utgiftene, skal han som solgte landet få det tilbake igjen, og hvis den nåværende eieren mottar underskuddet fra den tidligere eieren skal han få eiendommen tilbake. Hvis avkastningen og utgiftene er like store, skal eiendommen gå tilbake til den tidligere eieren. Moses ville at den samme loven skulle gjelde for dem som solgte sine hus i landsbyene, men han fastsatte en annen lov for dem som ble solgt i byen. Hvis den som solgte det, innen et år tilbød kjøperen å få pengene tilbake, måtte han gi ham huset tilbake, men hvis det hadde gått et helt år, skulle kjøperen beholde det han hadde kjøpt. Slik var innholdet i lovene som Moses fikk av Gud da de lå i leir under Sinai-fjellet, og det gav han skriftlig til hebreerne.

4. Da nå lovene var definitivt fastsatt, fant Moses at tiden var inne til å holde manntall og å organisere et militærvesen. Så påla han stammehøvdingene, unntatt Levi stamme, å telle opp nøyaktig hvor mange som var dyktige til krigstjeneste. Levittene var hellige, og fri for disse byrdene. Da manntallet var avsluttet, fant man at det var seks hundre tusen krigsdyktige i alderen fra tjue til femti år, i tillegg til tre tusen, seks hundre og femti. I stedet for Levi, inntok Moses Manasse, Josefs sønn blant stamme-høvdingene og Efraim i stedet for Josef. Det var egentlig Jakobs ønske for Josef, at han ville gi ham sine sønner til adopsjon, slik jeg har fortalt tidligere.

5. Da de reiste tabernaklet, satte de det midt i leiren, og tre av stammene slo opp sine telt på hver side av det, og det ble bygd veier mellom teltene. Det var som et velordnet marked, alt var gjort klart til å selges etter hvert, og i butikkene var det alle slags håndverk, og det lignet mer på en fast by enn på noe flyttbart som bare av og til var i ro på samme sted. Prestene hadde førsteplassen rundt tabernaklet, så kom

levittene, regnet fra de var tretti dager gamle, og de utgjorde en folkemengde på tjuetre tusen, åtte hundre og åtti av mannkjønn. Og på den tiden da skyen sto over tabernaklet, fant de det riktig å holde seg på samme sted, og tro at Gud bodde sammen med dem, men når den flyttet seg, da dro de også av sted.

6. Moses fant også opp trompeten som var laget av sølv. Slik var den: Den var litt mindre enn en alen lang. Den besto av et trangt rør, litt tykkere enn en fløyte, men så bred at den passet i munnen, og i enden hadde den form som en klokke, i likhet med vanlige trompeter. Lyden av den kaltes på hebraisk *asosra*. Det ble laget to av disse, og man blåste i én av dem når man ville kalle folket sammen. Når den første gav signal, skulle stammehøvdingene samles for å drøfte de sakene som var pålagt dem, og når begge gav signal, skulle hele folket samles. Hver gang tabernaklet ble flyttet, skjedde det i følgende høytidelige orden – ved det første signal fra trompeten, skulle de som hadde teltene på østsiden gjøre seg klar til å dra, og på det andre signalet skulle de som var på sørsiden gjøre det samme, og deretter skulle tabernaklet demonteres og bæres midt i mellom seks stammer som gikk foran, og seks som fulgte baketter, mens alle levittene hjalp til med tabernaklet. Og da det tredje signalet ble gitt, skulle de som hadde teltene mot vest sette seg i bevegelse, og ved det fjerde signalet skulle de som var mot nord gjøre det samme. De brukte også trompetene ved gudstjenestene når de brakte ofrene til alteret, og på sabbatene, så vel som på de andre festdagene. Og nå var det Moses ofret det vi kaller *forbigangen i villmarken*, som var den første ofringen etter utgangen av Egypt.

KAPITEL 13

MOSES FLYTTER FRA FJELLET SINAI OG LEDER FOLKET TIL KANAANS GRENSE

En kort tid senere sto han opp og gikk fra fjellet Sinai, og han hadde passert flere bosteder som jeg snart skal tale om. Han kom til et sted som kalles *Haserot*, der folket begynte å bli opprørsk og anklaget Moses for de ulykkene de hadde lidd under på sine reiser, og at han hadde overtalt dem til å forlate et godt land og at de hadde mistet det, og i stedet for den lykken han hadde lovt dem, drev de fremdeles med å vandre omkring i elendighet. De manglet allerede vann, og hvis mannaen skulle opphøre, ville de omkomme fullstendig. Mens de sa mye vondt mot mannen, var det likevel én som formante dem til ikke å forakte Moses og ikke bli fortvilt når de ventet på Guds hjelp, og huske hvordan han hadde strevd for deres felles trygghet. Folket ble bare ennå mer uregjerlig og opprørsk mot Moses enn før. Selv om Moses ble kraftig utskjelt, oppmuntret han dem i deres fortvilelse, og lovte å skaffe dem store mengder ferskt kjøtt, ikke bare for noen få dager, men for mange. Dette ville de ikke tro, og da en av dem spurte om hvordan han skulle skaffe et så stort kvantum ferskt kjøtt, svarte han: ”Hverken Gud eller jeg vil slutte med å arbeide for dere selv om vi hører slike ukvemsord fra dere, for dette skal nemlig skje.” Og straks han hadde sagt dette, ble hele leiren fylt med vaktler, og de var alle omkring og samlet dem sammen i store mengder. Men ikke lenge etter straffet Gud hebreerne for deres og fordi de hadde skjelt ham ut, for det var ikke noe lite antall av dem som døde, og stedet

bærer i dag minnet om denne ødeleggelsen og kalles *Kibroth-hataavah* som betyr *Begjærets gravsted.*

KAPITEL 14

MOSES SENDER NOEN MENN FOR Å SPEIDE UT KANAANS LAND, FOR Å FINNE UT HVOR STORE BYENE VAR. DE UTSENDTE VENDER TILBAKE ETTER FØRTI DAGER OG FORTELLER AT DE IKKE VILLE VÆRE NOEN ENKLE MOTSTANDERE, FORDI DE OVERDREV KANAANITTENES STYRKE. DA BLE FOLKET FORVIRRET OG FORTVILT, OG VILLE STEINE MOSES OG DRA TILBAKE TIL EGYPT OG TJENE EGYPTERNE

1. Da Moses hadde ført hebreerne derfra til et sted som kaltes *Paran*, ved grensen til Kanaan, var det vanskelig å komme videre. Han samlet folket og sa: "Gud har gitt dere to gaver, frihet og et lykkelig land til eiendom. Den første gaven har dere allerede, og den andre skal dere straks få, for vi er nå ved grensen til kanaanittens land, og intet skal hindre oss i å ta det, nå som vi endelig er kommet hit. Jeg sier at hverken noen konge eller noen by, og heller ikke engang hele menneskeheten, skal kunne hindre oss. La oss derfor gjøre oss klar for oppgaven, for kanaanittene vil ikke gi fra seg landet uten kamp, for det må tas fra dem ved krigens anstrengelser. La oss derfor sende speidere som undersøker om landet er godt, og om hvor sterkt det er. Men la oss fremfor alt ha det samme sinnelag, og ære Gud som over alle ting er vår hjelper og vår støtte."

2. Da Moses hadde sagt dette, svarte folket ham med høflig respekt, og valgte ut tolv speidere av de beste menn fra hver stamme. De dro gjennom hele landet Kanaan, fra grensen ved Egypt og til Hamath, og til Libanons fjell. Da de hadde gjort seg kjent med landet og dets innbyggere, kom de tilbake etter å ha brukt førti dager på oppgaven. De brakte også med seg frukten som landet hadde båret, og viste dem hvor utsøkt den var, og fortalte om hvilke rikdommer landet hadde, og at det var verdt å gå til krig for det. Men så skremte noen dem med å si hvor vanskelig det ville være å innta det, og at elvene var så brede og dype at man ikke kunne komme over dem, og at haugene var så høye at de ikke kunne ferdes der, og at byene var forsterket med murer og festninger. De fortalte også at de fant etterkommerne etter kjempene i Hebron. Disse speiderne var blitt så skremt av de vanskelighetene de hadde sett i landet Kanaan, og som var verre enn noe de hadde møtt siden de kom ut av Egypt, at de på denne måten klarte å gjøre folkemengden mismodig.

3. Etter at de hadde hørt dette, trodde de at det var umulig å ta landet i besittelse. Og da forsamlingen ble oppløst, fortsatte de, med kvinner og barn, å jamre seg som om Gud ikke ville hjelpe dem, men bare hadde gitt dem fagre løfter. De anklaget også Moses, og skrek i mot ham og hans bror Aron, overpresten. Det ble en forferdelig natt der de fornærmet dem med utskjelling, og om morgenen samlet de folk for å steine Moses og Aron, for så å vende tilbake til Egypt.

4. Men blant speiderne var Josva, Nuns sønn, av Efraims stamme, og Kaleb av Juda

stamme, og de var redde for konsekvensene og stilte seg opp midt iblant dem og roet mengden ned og oppfordret dem til å være ved godt mot og ikke anklage Gud for å ha løyet for dem, og at de heller ikke skulle høre på dem som hadde skremt dem. De fortalte dem sannheten om kanaanittene, og at de i stedet burde høre på dem som gav håp om fremgang, og at de skulle få oppleve den lykken som var lovt dem. Hverken fjellenes høyde eller elvenes dybde skulle stanse menn med sant mot, spesielt når Gud på forhånd passet på dem og hjalp dem. ”La oss derfor gå,” sa de, ”mot våre fiender, og tvil ikke på at vi skal lykkes, for vi skal følge våre ledere og stole på at Gud leder oss.” Slik oppfordret disse to folket, og klarte å roe ned raseriet deres.

Men Moses og Aron falt til jorden og søkte Gud, ikke for sin egen befrielse, men for at han skulle stoppe folkets opprør og få dem til å dempe sitt sinne og komme til orden. Nå kom skyen til syne over tabernaklet, og erklærte for dem at Gud var til stede.

KAPITEL 15

MOSES MISLIKTE DETTE, OG ERKLÆRTE AT GUD VAR VRED, OG AT DE SKULLE FORTSETTE I ØDEMARKEN I FØRTI ÅR, OG HVERKEN VENDE TILBAKE TIL EGYPT ELLER GÅ INN I KANAANS LAND

1. Moses trådte nå modig frem for folket og meddelte dem at Gud var rystet over deres anklage mot ham, og han ville straffe dem, ikke slik de hadde fortjent det for sine synder, men slik som foreldre straffer sine barn for å irettesette dem. For han sa at da han var i tabernaklet og gråt over den ødeleggelsen som skulle komme over dem, da minnet Gud ham om det han hadde gjort for dem, og om de velsignelsene de hadde fått, og om hvor utakknemlig de hadde vært, og at de var blitt påvirket til å tro mer på det speiderne i sin engstelse hadde fortalt, enn på hans eget løfte til dem. På grunn av dette ville han ikke ødelegge dem helt som en nasjon og ikke utrydde dem som han hadde vist mer ære enn noen andre i hele menneskeheten, men han ville ikke tillate dem å ta Kanaans land i besittelse, og de skulle heller ikke få oppnå den lykken som skulle følge. Nå skulle de vandre i villmarken uten noe fast bosted, uten noen by å bo i, i førti år til sammen som straff for sin synd, mens løftet om landet nå skulle gis til deres barn og gjøre dem til eiere av de goder som han sa – at ”dere har gitt avkall på, fordi dere ikke kunne styre deres lidenskaper”.

2. Da Moses hadde sagt dette til dem etter befaling fra Gud, sørget folkemengden og bønnfalt Moses om å skaffe dem forsoning med Gud, og ikke la dem vandre om i villmarken, men gi dem byer å bo i. Men han svarte at Gud ikke vil tillate et slikt forsøk, for Gud kunne ikke beveges til noe slikt, for han var ikke et menneske med skiftende meninger eller sinne, men han hadde dømt dem til denne straffen med rettferdighet. Nå skal vi ikke tvile på at Moses alene kunne berolige så mange tusen rasende mennesker, for Gud var med ham og beredte veien for hans overtalelser. Og likesom de før hadde vært ulydige, skjønte de nå at en slik ulydighet ikke hadde gagnet dem, men bare førte dem i ulykke.

3. Men denne mannen var beundret for sin visdom, og var så mektig at han fikk æren

for det han gjorde, ikke bare gjennom sitt liv, for fremdeles er det ingen hebreere som ikke vet at når Moses hadde vært til stede og klar til å straffe slike som gjorde noe usømmelig, for da var det ingen som ikke ville adlyde hans lov selv om overtredelsen kunne skjules. Det finnes også mange andre beviser på at hans makt var mer enn menneskelig, for det kommer ennå folk fra den andre siden av Eufrat, og som har reist i fire måneder gjennom mange farer, for å ære vårt tempel. Og når de har brakt sine offer, og ikke selv kunne delta i offerseremonien fordi Moses kanskje hadde forbudt det fordi et eller annet hadde hendt dem slik at våre eldgamle skikker ikke tillot det, var det andre som ikke ofret i det hele tatt. Noen etterlot sine offergaver i en ufullkommen tilstand, og andre fikk ikke engang komme inn i tempelet, men gikk sin vei i denne situasjonen, og foretrakk å underkaste seg moseloven fremfor å følge sine egne tilbøyeligheter. Til og med om de ikke var redd for at noen skulle arrestere dem, bøyde de seg i lydighet kun i respekt for sin egen samvittighet. Slik gav disse lovene som viste seg å være guddommelige, denne mannen en overmenneskelig aktelse. Og videre, litt før denne krigen begynte, da Claudius var romersk keiser og Ismael vår overprest, og en så stor hungersnød* var kommet over oss at et tiendedels mål hvete ble solgt for fire drakmer, og da ikke mindre enn sytti cori mel ble brakt inn i tempelet på den usyrede brøds høytid (disse cori er trettien sicilianske, og førtien atenske medimmi), var det ikke én av prestene som var dristig nok til å spise én eneste smule av det, ennå så stor en nød det var i landet. Dette var kun av respekt for loven og for den vrede som Gud viser mot enhver ugudelig handling, selv når ingen kan anklage gjerningsmannen. Derfor skal vi ikke undre oss over at de skriftene som Moses' har etterlatt seg har slik makt, slik at selv de som hater oss, erkjenner at det var Gud som grunnla vår bosetning, og at det ble gjort ved Moses og ved hans visdom. Men i disse ting skal enhver danne seg den mening han synes best.

---

*Se *Jødenes oldtid* bok 20, kap.2, avsn.g og Ap.gj.11,28.

BOK 4

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ TRETTIÅTTE ÅR FRA DENNE GENERASJONEN BLE FORKASTET, OG INNTIL MOSES’ DØD

KAPITEL 1

HEBREERNES KAMP MED KANAANITTENE UTEN MOSES’ GODKJENNING, OG DERES NEDERLAG

1. Hebreernes liv i ødemarken var så plagsomt og de var så utilfredse, at selv om han hadde forbudt dem å ha noe med kanaanittene å gjøre, kunne de ikke overtales til å adlyde Moses og å holde seg rolige. De trodde de skulle slå fienden uten hans godkjenning, og de anklaget ham og mente at det var han som ville at de skulle være fortvilt, slik at de alltid skulle ha behov for hans hjelp. Derfor bestemte de seg for å kjempe mot kanaanittene, og de sa at Gud ville hjelpe dem – ikke på grunn av Moses’ forbønner, men fordi han tok hensyn til hele nasjonen på grunn av forfedrene. Han skulle bringe affærene under sin ledelse, i tillegg til deres egen innflytelse, for han hadde jo før gitt dem friheten, og han ville absolutt hjelpe dem, siden de nå ville lide for den. De hevdet også at de var dyktige nok til å beseire sine fiender, selv om Moses skulle ha i tanke å vende Gud fra dem. Det ville være en fordel å være sine egne herrer, og ikke så langt fra den gleden det var å bli befridd fra plagene under egypterne, var gleden over å slippe tyranniet under Moses. De var bedratt til å tro at det var best å leve etter sine egne lyster, som om Gud bare forutsier det som angår oss fordi vi er rettferdige. Det var som om de ikke var Abrahams etterkommere i det hele tatt, men at Gud likevel gjorde ham alene til opphavet til all den kunnskap vi har, og at vi fremdeles må lære alt av ham. Og det ville regnes som klokskap å avvise arrogansen til Moses og sette sin lit til Gud og beslutte seg til å ta i besittelse landet han hadde lovet dem, og ikke høre på ham som under påskudd av å ha guddommelig myndighet, forbød dem å gjøre dette. De tenkte derfor på den fortvilte tilstanden de var i, og at det ville bli verre for dem i ødemarken, og derfor bestemte de seg for å kjempe mot kanaanittene som om de hadde overgitt seg til Gud som sitt øverste befal, og uten å vente på noen hjelp fra sin lovgiver.

2. Da de hadde funnet ut at dette var det beste for dem, dro de ut mot fienden. Men fienden var ikke redd dem, selv om de var mange som gikk til angrep, og de forsvarte seg med stort mot. Mange hebreere falt, og resten flyktet i stor uorden og måtte skamfulle vende tilbake til leiren. Nå kom det bare fortvilelse over dem, og de var uten noen annen tanke enn at de var rammet av Guds vrede fordi de hadde forhastet seg ut i krig, i strid med hans vilje.

3. Men da Moses så hvor sterkt dette nederlaget gikk inn på dem, og at de var redde for at fienden skulle bli overmodig etter seieren og angripe dem, fant han at det var klokt å trekke hæren tilbake til villmarken, langt bort fra kanaanittene. Folket måtte gå med på dette, for de forsto at hvis han ikke passet på dem, ville det ikke gå dem vel. De dro langt ut i ødemarken for å hvile ut, og de skulle ikke få lov til å kjempe mot kanaanittene før Gud hadde gitt dem en bedre anledning.

KAPITEL 2

KORA OG FOLKET GJØR OPPRØR MOT MOSES OG HANS BROR, ANGÅENDE PRESTESKAPET

1. Vanskelighetene med å styre store hærer, spesielt ved nederlag, kom nå over jødene. De var nå seks hundre tusen, og siden de var så mange, var de ikke umiddelbart lydige mot sine ledere, selv i velstand. Denne gangen var de sintere enn vanlig, både på hverandre og på sin fører på grunn av den sørgelige tilstanden de var havnet i og måtte holde ut. De ble rammet av et slikt opprør hvis like vi ikke har sett, hverken hos grekerne eller barbarene. Dette holdt på å ødelegge dem, men de ble likevel reddet av Moses som ikke ville huske at de nesten ville ha steinet ham til døde. Gud ville heller ikke at de skulle gå til grunne, men til tross for deres skammelige oppførsel mot loven og mot Moses, frelste han dem fra denne forferdelige ulykken. Derfor vil jeg først forklare årsaken til opprøret, hvordan det skjedde og hvordan Moses bestemte hvordan styret skulle være etter at dette var over.

2. Kora var en hebreer med stor innflytelse og med gode talegaver, både på grunn av familien og sin rikdom. Han hadde lett for å overtale folket med sine taler, og han så at Moses nøt en særdeles stor ære, og det likte han ikke. Han misunte ham (han var av samme stamme som Moses, og i slekt med ham), og han mente at han fortjente større ære og makt på grunn av sin rikdom, og han var heller ikke av noen ringere fødsel. Han satte i gang en voldsom protest mot ham blant levittene, og spesielt blant hans slektninger:

"Det var sørgelig at de skulle overse at Moses hadde strebet etter makt for seg selv, og å skaffe seg den ved uredelige metoder under påskudd av Guds befaling, mens han, i strid med loven, hadde gitt prestetjenesten til Aron, og ikke ved folke-avstemming, og bare etter sitt eget tykke utdele verdigheter som en tyrann." Og han la til: "Denne skjulte måten å påtvinge dem dette, var vanskeligere å tåle enn om det hadde skjedd ved åpen maktbruk uten deres samtykke. Enhver som er klar over at han fortjener denne verdigheten, ønsker å få den ved overtalelse og ikke ved overmodig vold. Men de som tror at det er umulig å få en slik heder på rettferdig vis, later som om han er god og bruker ikke makt, men blir ond og mektig ved hjelp av lure knep. Det er rett at folket må straffe slike menn, selv om de tror at de kan skjule sine planer. Man skal ikke tillate dem å samle styrke til man må møte dem i åpent fiendskap. "For hva slags begrunnelse," legger han til – "kan Moses ha for å gi prestetjenesten til Aron og hans sønner? Og hvis Gud har bestemt at denne æren skal tildeles Levi stamme, så er jeg mer verdig enn han, og selv er jeg, ved min familie, likeverdig med Moses og står over ham både i rikdom og alder. Men hvis Gud har bestemt at denne æren skal tilhøre den eldste stammen, da vil det være rettferdig at Ruben skulle ha den. Og da skulle Datan og Abiram og On, sønn til Peleth ha den, for disse er de eldste menn i denne stammen, og er dessuten de rikeste."

3. Da Kora sa dette, så det ut som om han mente å ta hånd om folkets vel, men i virkeligheten prøvde han å få folket med seg på å få ført denne verdigheten over på seg selv. Dette var en ond plan, utført med utspekulerte ord og i samråd med hans

egen stamme. Dette grep stadig om seg blant folket, og da det var flere i forsamlingen som kom med mange skandaløse beskyldninger mot Aron, fulgte hele hæren med dem. De som hadde konspirert sammen med Kora var to hundre og femti. Men de fremste menn var også med på dette, for de ivret for at prestetjenesten skulle fratas Moses' bror og påføre ham skam, og folkemengden ble provosert til opprør, så de ville steine Moses, og de samlet seg på skammelig vis i uorden og forvirring. Og nå var det fullt kaos, og det ble skreket ukvemsord mot Guds tabernakel om at tyrannen skulle dømmes, og at folket skulle befris fra slaveriet under ham som, under påskudd av befaling fra Gud, hadde lagt voldsomme byrder på dem. For hvis det hadde vært Gud som hadde utvalgt noen til prest, ville han ha oppreist en verdig person til denne ærefulle stillingen, og ikke gitt stillingen til en som var dårligere enn mange andre. Og om han hadde funnet det riktig å utvelge Aron, så ville han ha tillatt folket å utnevne ham, og ikke la ham bli utnevnt av sin bror.

4. Selv om Moses hadde forutsett ulykken med Kora for en god stund siden, og hadde sett at folket var irritert, var han ikke redd. Han var ved godt mot fordi han hadde gitt dem de riktige råd i alle deres affærer, og at hans bror hadde fått del i prestetjenesten etter Guds befaling, og ikke fordi han favoriserte ham. Han trådte frem for folket uten å si et ord til dem, men talte til Kora så høyt han kunne.

Han var dyktig til å tale med sitt naturlige talent, og kunne kraftig bevege forsamlingen, og han sa: ”Å Kora! Både du og alle de som er med deg (han pekte på de to hundre og femti menn), ser ut til å ha verdighet til denne ærefulle stilling, og jeg vil ikke late som om ikke alle sammen er like verdige, om de ikke er så rike som du. Og jeg har heller ikke gitt denne stillingen til min bror fordi han overgikk andre i rikdom, for du overgår oss begge i makt og rikdom,* og heller ikke fordi han er av en fin familie, for Gud har gitt oss de samme forfedre, så våre familier er likeverdige. Nei, det var heller ikke av broderlig hengivenhet, som andre godt kunne ha lagt til grunn, for hvis jeg ikke hadde fått denne æren fordi jeg hadde æret Gud og hans lover, ville jeg ikke ha forbigått meg selv, og gitt det til en annen. Jeg ville da ha tatt mer hensyn til meg selv enn til min bror. Det ville ikke vært klokt å utsette seg selv for anstøt, men bedre å la en annen få stillingen. Jeg holder meg for god til slikt, og Gud ville ikke ha lukket øynene for noe slikt og latt seg spotte, og han ville heller ikke holde dere i uvitenhet om hva dere skulle gjøre for å behage ham, men han har selv valgt hvem som skal utføre den hellige tjenesten, og befridd oss fra den plikten. Derfor er dette ikke noe jeg har prøvd å gjøre urettmessig, men kun fordi Gud har bestemt det. Jeg foreslår derfor at de som ønsker å strides om dette, tillater dem som allerede har tatt på seg dette, å tre frem og stille seg selv til disposisjon for en annen kandidat. Han ønsker at dere lever i fred, uten opprør i denne høyverdige tjenesten, selv om det var etter deres samtykke han fikk den. For selv om det var Gud som gav den, mener vi at det ikke er mot hans vilje at vi får deres samtykke. Likevel ville det ha vært ugudelig å ikke ta imot denne tjenesten når han tilbød den, nei, det ville ha vært særdeles urimelig å avslå dette som skulle gjelde for all fremtid. Men nå vil han på nytt dømme hvem som skal bringe offer til ham og lede i religiøse spørsmål, for det er absurd at Kora, som begjærer denne verdigheten, skulle berøve Gud makten til å gi den til den han vil. Avslutt nå dette opprøret deres i denne saken, og la enhver av dere som ønsker prestetjenesten, ta med seg en skål med røkelse hjemmefra, og kom hit i morgen tidlig med ild og røkelse. Og da må du, o Kora, la Gud dømme, og se på hvis side han vil stå i denne avgjørelsen, og gjør ikke deg selv større enn Gud.

Kom da for å se hvordan denne striden vil bli avgjort. Jeg regner med at vi uten å fornærme noen, kan tillate Aron å komme for å bli satt på denne prøven, da han er av samme slekt som deg, og ikke har gjort noe i prestetjenesten som skulle kunne utelate ham. Kom derfor sammen og ofre røkelse i hele folkets påsyn, og når dere gjør dette, vil den hvis offer Gud godkjenner, bli viet til prestetjeneste, og skal slippe å høre den klagen på Aron fordi jeg skulle ha gitt ham dette privilegiet fordi han er min bror."

KAPITEL 3

DE SOM STARTET OPPRØRET BLE ØDELAGT IFØLGE GUDS VILJE, OG ARON, MOSES' BROR, BÅDE HAN OG HANS ETTERKOMMERE, GJENINNSETTES I PRESTETJENESTEN

1. Da Moses hadde sagt dette, roet folket seg etter opprøret og mistanken mot ham, og de syntes godt om det han sa. Forslaget var godt, og folket respekterte det. Så oppløste de forsamlingen, og den neste dagen kom de sammen igjen for å bringe offeret og få avgjort hvem som skulle ha prestetjenesten. Nå ble forsamlingen urolig, for det lå en sterk forventning i luften, for det var noen som ønsket at Moses burde settes fast for å ha gjort onde gjerninger, men de som var klokere, mente at de ville bli befridd fra disse forstyrrelsene. Hvis de fikk fortsette, ville hele leiren komme i uorden. Men det er en naturlig trang hos et folk å fryde seg over å høre protester mot sine makthavere, og å la seg rive med av demagoger som forstyrrer den offentlige ro og orden. Og nå sendte Moses bud til Abiram og Datan og befalte dem å komme til forsamlingen og avvente de hellige handlinger som skulle utføres. Men de svarte budet at de ikke ville adlyde innkallelsen, nei, de ville ikke finne seg i Moses' oppførsel som etter deres oppfatning var ond.

Da Moses fikk høre dette svaret, ba han stammehøvdingene følge ham, og han gikk til Datans parti uten å føle at det var farlig å møte disse uforskammede folkene, og de gikk med ham uten å motsi ham. Da Datan og hans medhjelpere forsto at Moses var i ferd med å komme til dem, kom de ut, sammen med hustruer og barn, og ble stående foran teltene for å se hva Moses ville gjøre. De hadde også tjenerne med seg for å forsvare seg dersom Moses skulle bruke makt mot dem.

2, Han kom nær og løftet sine hender mot himmelen, og ropte med høy røst slik at hele folkemengden skulle høre det: "O Herre over alle skapninger som er i himmelen, på jorden og i havet, for du er det sanne vitne til det jeg har gjort, at det er gjort etter din vilje, og det var du som hjalp oss da vi prøvde på noe, og viste din nåde mot hebreerne i deres nød. Kom til oss og hør alt jeg har å si, for intet unnslipper din kunnskap, og du vil ikke la være å si det som er sant for å gi meg oppreisning uten å bry deg om de utakknemlige beskyldningene fra disse menn. Du vet best hva som skjedde før jeg ble født, og du vet best, uten at du behøver noen rapport om dem, fordi du ser dem, og var til stede da de gjorde dette. På det som de har gjort, og den urettferdige mistanken de har båret, er du mitt vitne. Da jeg levde et privatliv i stillhet, forlot jeg disse fordelene, og ved min lydighet mot ditt råd, levde jeg et godt liv sammen med Raguel, min svigerfar. Og jeg hengav meg selv til dette folket, og gjennomgikk mange lidelser for deres skyld. Jeg gjennomgikk store prøvelser i

begynnelsen for å skaffe dem friheten, og ennå mer for å beskytte dem, og har alltid vært rede til å hjelpe dem i deres nød. Når jeg derfor, av nettopp disse menn som lever på grunn av mitt slit og strev, er blitt mistenkt, ber jeg deg, fordi jeg har et rimelig håp om det, at du viser meg ilden fra Sinai-fjellet, den som lot meg få høre din røst, og lot meg få se de mange undrene, og befalte meg å dra til Egypt og forkynne din vilje for folket. Det var du som forstyrret egypterne i deres fred og lykke og gav oss anledning til å flykte fra vår trelldom under dem, og gjorde Faraos makt mindre enn min. Du gjorde havet til tørt land for oss, da vi ikke visste hvor vi skulle gjøre av oss, og du overveldet egypterne med ødeleggende bølger som ble holdt unna for oss. Du sikret oss våpen da vi var ubeskyttet, du åpnet vannkilder for oss fra klippene da vi var i største nød. Du reddet livene våre med mat (vaktler) som kom ute fra havet, da det ikke var noe å finne på marken. Du sendte oss slik mat fra himmelen som aldri er blitt sett før, og det var du som gav oss kjennskap til dine lover, og opprettet et styre for oss. Kom, o Herre, over den hele verden, som dommer og som det vitne som ikke kan bestikkes, og vis oss at jeg ikke har mottatt noen gave i strid med rettferdighet av noen av hebreerne, at jeg, til fordel for en rik mann, aldri har dømt en fattig mann som burde vært frikjent fordi han aldri har truet vårt folkesamfunn.

Jeg er nå her til stede, og er mistenkt for noe som er aller mest fjernt fra mine hensikter, nemlig at jeg selv skal ha gitt prestetjenesten til Aron, og ikke etter din befaling, og fordi jeg skulle ønske å gi ham en fordel. Og så vil du vise oss at alt dette er gjort etter ditt forsyn, og at intet er skjedd tilfeldig, men etter din vilje, og derfor oppfyller den samme hensikt. Vil du vise oss at du bevarer dem som har gjort godt mot hebreerne? Vis oss dette ved å straffe Abiram og Datan som fordømmer deg som et sanseløst vesen, og som jeg skulle bestemme over med mine påfunn. Dette vil du gjøre ved åpent å straffe disse menn som flyr i ditt ansikt som gale, og du vil ta dem ut av verden, ikke på den vanlige måten menn dør på, men la grunnen de står på, åpne seg omkring dem og oppsluke dem, både med familie og gods! Dette skal være et vitnesbyrd om din makt over alle mennesker, og denne måten å straffe dem på vil være en lærepenge for dem som nærer slike profane tanker som disse gjør. Slik skal jeg bli funnet å være en god tjener etter de betingelser du har satt for meg. Men hvis de beskyldningene de har rettet mot meg er sanne, vil du da bevare disse menn fra enhver ond ulykke, og la den ødeleggelsen komme over meg som jeg har forbannet dem med. Og når du har straffet dem som har våget å handle urettferdig imot disse folkene, gi dem enighet og fred. Beskytt denne folkemengden som følger dine bud, og bevar dem fri fra skade, og la dem ikke få del i straffen til dem som har syndet, for du vet jo selv at det ikke er rettferdig at hele Israels folk skal lide traff på grunn av disse mennene."

3. Da Moses, med tårer i øynene hadde sagt dette, begynte jorden plutselig å bevege seg likesom bølgene på et hav. Folket ble skrekkslagne, og grunnen omkring teltene deres sank ned under et veldig brak, og slukte alt som tilhørte opprørerne som også selv omkom, og det ble ikke synlig etterpå at noen hadde vært der i det hele tatt. Jorden hadde åpnet seg og lukket seg igjen og ble slik som den hadde vært før, og de som så den etterpå, kunne ikke engang se at noen ulykke hadde hendt der. Slik omkom disse menn, og ble et bevis på Guds makt. Og enhver vil beklage dette, ikke bare selve ulykken som burde påkalle vår medlidenhet, men også deres slektninger var tilfreds med at de led døden, fordi de glemte at de var i slekt med

dem, og samtykket i den dommen som ble felt over dem, og fordi de nå betraktet folket som holdt med Datan som nederdrektige menn som måtte dø slik, og derfor sørget de ikke over dem.

4. Nå tilkalte Moses dem som hadde trettet med ham om presteembetet for at det skulle arrangeres en gudsdom om hvem som skulle være prest, og den hvis offer Gud skulle være tilfreds med, skulle ordineres til dette. Det deltok to hundre og femti menn som virkelig var æret av folket, ikke bare på grunn av storheten hos deres forfedre, men også på grunn av dem selv fordi de sto over de andre. Aron og Kora steg frem, og de ofret alle røkelse og førte den frem for tabernaklet. Da flammet det opp en ild som ingen noen gang hadde sett komme fra menneskehånd, hverken ved utbrudd fra jorden eller ved skogbranner. Men denne ilden lyste meget kraftig, og flammen var fryktelig, slik den var befalt av Gud, og hele gruppen med Kora selv, gikk til grunne,* og det så fullstendig at intet fantes igjen av deres legemer. Kun Aron ble bevart, og var slett ikke skadet av ilden, for Gud hadde sendt ilden for å brenne bare dem som skulle bli brent.

Etter at disse mennene var ødelagt, ville Moses at minnet om denne dommen skulle bevares for etterkommerne og for kommende tidsaldre, og derfor befalte han Eleasar, Arons sønn, å legge røkelsesskålene ved bronsealteret, slik at de kunne være et minne for etterkommerne om det som disse mennene måtte lide, om noen skulle se bort fra Guds makt. Slik ble det klart at Aron ikke hadde presteembetet fordi Moses ville privilegere ham, men fordi Gud offentlig hadde dømt det slik. På den måten fikk han og hans barn ha denne æren i ettertid.

---

*Både her, og i den samaritanske pentateuken, og dessuten hos salmisten og i de apostoliske lovene, fra Clemens' første brev til korintierne, fra Ignatius' brev til magnesierne og fra Eusebius, ser det ut til at Kora ikke ble oppslukt sammen med rubenitterne, men brent sammen med levittene i hans egen stamme. Se *Essay on the Old Testament*, sidene 64 osv.

KAPITEL 4

HEBREERNES TRETTIÅTTE ÅR I VILLMARKEN

1. Men dette opprøret stanset ikke etter denne ødeleggelsen, men ble både kraftigere og mer utålelig. Og da det bare ble verre, så det ut til at denne ulykken aldri ville opphøre, men fortsette i lang tid. For de menn som i og for seg mente at ingen ting skjedde uten etter Guds styrelse, ville ha det til at dette skjedde av hensyn til Moses, og derfor la de planer om å gi ham skylden for at Gud var så sint, og at dette ikke skjedde på grunn av ugudeligheten hos dem som var blitt straffet, men fordi Moses hadde sørget for denne straffen, og at disse mennene var blitt drept uten at de hadde gjort noe galt, og bare fordi de var nidkjære i sin gudsdyrkelse. For han som var årsaken til at folketallet ble forminsket ved å drepe så mange menn, og det de beste av dem alle, og så å slippe all straff selv, hadde nå gjort presteembetet så fastlåst at ingen lenger kunne diskutere det med ham, for det var ingen som var trygg nok til å ta saken opp, da de hadde sett hvordan de som først brakte saken på bane, hadde omkommet så sørgelig. Slektningene til dem som var omkommet gikk hardt inn på folket om å dempe arrogansen til Moses, for det ville være det sikreste.

2. Da Moses en god stund hadde hørt på folket som var i opprør, var han redd for at de ville komme med et nytt påfunn, og at en stor og trist ulykke ville bli resultatet. Han kalte folket sammen, og hørte tålmodig på de unnskyldningene de kom med, uten å si dem imot for ikke å forbitre dem. Han befalte bare stammehøvdingene å hente sine staver,* med stammens navn påskrevet, og at presteembetet skulle tilfalle den hvis stav Gud skulle gi et tegn med. Dette gikk de med på. Så hentet hver av dem sine staver, og det gjorde også Aron, og det sto skrevet Levi på hans stav. Disse stavene la Moses i Guds tabernakel. Den neste dagen hentet han stavene ut igjen, og de ble gjenkjent av dem som hadde kommet med dem, for de hadde merket seg nøye hvordan de så ut, og det hadde også folket. Folket fikk se at de fremdeles så likedanne ut som da Moses hadde mottatt dem, men de fikk også se at på Arons stav hadde det vokst ut knopper og grener med modne frukter på. Det var mandler, for staven var skåret av et mandeltre. Folket var så forbløffet over dette merkelige syn, at selv om Moses og Aron til en viss grad var hatet, la de nå hatet til side og begynte å beundre Guds dom over dem. Heretter lovpriste de Guds avgjørelse, og lot Arons prestegjerning være i fred. Slik ordinerte Gud ham til prest tre ganger, og han beholdt denne æren uten å bli forstyrret mer. Med dette ble hebreernes opprør stanset, det som hadde vært så stort, og hadde vart så lenge.

*Om de tolv stavene til de tolv stammene i Israel, se St. Clements beretning som er mye lenger enn den som står i Bibelen, 1. brev, avsnitt 45, og at Josefus' nærværende beretning også er noe lenger.

3. Da Levi stamme var fritatt for krigstjeneste og satt til side til gudstjenesten, befalte Moses hebreerne at når de skulle ta landet Kanaan i besittelse, da skulle de anlegge førtiåtte gode og vakre byer for levittene for at de ikke skulle mangle noe og være nødt til å streve for sitt livsopphold, og av den grunn forsømme tempeltjenesten. Og de skulle få bo i forstedene inntil to tusen alen fra bymuren. Dessuten bestemte han at folket skulle betale tiende av avlingene, både til levittene og til prestene.

4. Videre befalte han levittene å gi prestene tretten av de førtiåtte byene, og la dem få tiendedelen av tienden som de hvert år fikk av folket. Det var dessuten rett å gi Gud førstegrøden av avlingene, og dessuten de førstefødte av de fireføtte dyr som blir uttatt til ofringer når de er av hankjønn, ved å gi dem til prestene. Disse skulle slaktes, og sammen med hele familien spises i den hellige byen. Og eierne av disse førstefødte dyr som ifølge loven ikke skulle ofres, skulle betale en og en halv sekel i stedet, og for den førstefødte sønn, fem sekel. De skulle også ha den første delen etter saueklippingen, og når de bakte brød og laget leiver av det, skulle de gi noe av baksten til dem. Og når noen hadde avlagt et hellig løfte, da tenker jeg på dem som kalles *nasireere*, som lar håret vokse langt, og ikke drikker vin så lenge som de har innvidd sitt hår,** og bringer det som et offer, skal de avgi håret til prestene (for at det skal kastes på ilden). Slik er det også med dem som har overgitt seg selv til Gud som en korban, som på gresk betyr *gave*, og om de skulle ønske å bli løst fra denne plikten, skal de betale for det med penger til prestene, tretti sekel når det er en kvinne, og femti når det er en mann. Men hvis noen er for fattig til å betale den fastsatte summen, skal prestene ha tillatelse til å fastsette den prisen de finner for godt. Og hvis noen slakter dyr hjemme til en privat ikke-religiøs høytid, har de plikt til å bringe buken, brystet og den høyre bogen til prestene. På denne måten sørget Moses for at prestene skulle ha rikelig å leve av, i tillegg til det de fikk av syndofrene som folket gav dem, og som jeg har skrevet om i min forrige bok. Han befalte også at av alt som ble gitt til prestene, skulle deres tjenere, deres sønner, deres døtre, samt

de selv ha del i, unntatt det som de fikk av syndofrene, for av disse var det bare de av hankjønn i familien som fikk spise, og det på samme dag som de ble ofret.

**Grotius kommenterer 4.Mos.6,18, at også grekerne, så vel som jødene, undertiden ofret sitt hår til gudene.

5. Da Moses hadde fastsatt disse lovene etter opprøret, flyttet han med hele sin hær til grensene ved Idumea. Han sendte da bud til idumeernes konge og ba om å få lov å dra gjennom landet, og var villig til å sende ham gisler om han ønsket det, slik at han skulle føle seg trygg for skade. Han ba også om tillatelse til å kjøpe forsyninger, og hvis han ønsket det, skulle han gjerne betale for vannet de kom til å drikke. Men kongen likte ikke sendemannen fra Moses, og tillot heller ikke hæren hans å dra gjennom landet, men samlet hæren sin for å møte Moses og stanse dem i tilfelle de skulle tvinge seg til gjennomfarten. Da gikk Moses til Gud, og oraklet rådde ham til ikke å begynne krigen, og han trakk sine styrker tilbake, og dro rundt omkring landet gjennom villmarken.

6. Da endte Miriam, Moses' søster sine dager etter fulle førti år* etter at hun forlot Egypt, på den første** dagen i høytidsmåneden xantichus. De holdt en offentlig og meget kostbar begravelse for henne. Hun ble gravlagt på et fjell som kalle *Sin*, og da de hadde sørget over henne i tretti dager, renset Moses folket: Han hentet en kvige som ikke hadde vært brukt til pløying eller jordbruk, og som var helt lytefri, og var ensfarget rød, til et fullstendig rent sted i en liten avstand fra leiren. Kvigen ble slaktet av overpresten, og blodet stenket han med fingeren sju ganger foran Guds tabernakel. Etterpå ble hele kvigen brent med hud og innvoller, og de kastet sedertre, isop og skarlagensrød ull midt inn i ilden. Deretter samlet en ren mann asken sammen, og la den på et rent sted. Og alle de som var blitt urene ved den døde, hadde litt av asken i kildevann sammen med isop, og de stenket vannet på dem sammen med asken, både på den tredje og den sjuende dagen, og etter dette var de rene. Dette påla han dem å gjøre etter at stammene var kommet inn i sitt land.

7. Da renselsen han hadde pålagt dem etter sorgen over søsteren, var over, lot han hæren bryte opp, og marsjere gjennom villmarken og gjennom Arabia. Og da kom han til det stedet araberne kaller sin hovedstad som tidligere ble kalt *Arce*, men nå kalles *Petra*. På dette stedet som var omgitt av høye fjell, gikk Aron opp på et av dem mens hele hæren så på. Moses hadde allerede fortalt ham at han skulle dø på denne fjelltoppen. Han tok av seg sin prestedrakt og gav den til sin sønn Eleasar som var overprest fordi han var den eldste av brødrene. Så døde han mens folkemengden så på. Han døde samme året som sin søster, og hadde levd ett hundre og tjuetre år. Han døde på den første dagen i den hellige måneden som atenerne kaller *hecatombæon*, og makedonerne *lous*, og hebreerne *abba*.

*Josefus bruker her uttrykket "da det førtiende år var fullendt," for da det var begynt, som Lukas sier: "da pinsefestens dag var kommet," Ap.gj.2,1.

**Hvorvidt Miriam døde slik Josefus' greske manuskripter sier, på den første dagen i måneden, er tvilsomt, fordi de latinske tekstene sier at det var på den tiende, og det sier også den jødiske kalenderen, som dr. Bernard forsikrer oss. Det sies her at hennes grav fremdeles finnes i nærheten av Petra, hovedstaden i Arabia Petræa, og at Arons grav ikke er langt unna.

KAPITEL 5

MOSES BESEIRET SIHON OG OG, AMORITTENES KONGER, OG ØDELA HELE DERES HÆR. SÅ DELTE DE LANDET VED LODDKASTING MELLOM TO STAMMER OG HALVPARTEN AV HEBREERNE.

1. Folket sørget over Aron i tretti dager, og da sørgehøytiden var over, flyttet Moses hæren fra stedet, og kom til elven Arnon, som renner ned fra fjellene i Arabia og gjennom villmarken og ned i Asfaltsjøen (Dødehavet), og som danner grensen mellom moabittenes og amorittenes land. Dette landet er fruktbart, og rikt nok til å brødfø en stor folkemengde med gode produkter. Moses sendte bud til Sihon, landets konge, og ville at han skulle tillate hæren å dra igjennom. Han lovtham sikkerhet, og at han ikke på noen måte skulle lide noen skade, hverken landet som Sihon regjerte over eller innbyggerne, og at han ville kjøpe forsyninger til en god pris, selv om han også skulle forlange å selge vannet til dem. Men Sihon avslo tilbudet, og beordret sin hær til slagorden, og forberedte seg med alle midler til å hindre dem i å gå over Arnon.

2. Da Moses så at amoritterkongen hadde tenkt å gå til fiendtligheter mot dem, ville han ikke finne seg i fornærmelsen. Og da besluttet han å venne hebreerne av med deres likegyldighet, og å forhindre kaoset som så lett kunne oppstå, og som tidligere hadde vært årsaken til opprøret (for heller ikke nå var de enkle å ha med å gjøre), og da gikk han til Gud. Ville han nå gi ham tillatelse til å kjempe? Da det var gjort, og Gud hadde lovet ham seier, ble han selv svært modig og kampklar.

Så oppmuntret han soldatene til å kjempe med glede, for Gud hadde gitt dem lov til det. Da den etterlengtede tillatelsen var gitt, bevæpnet de seg, og tok fatt på oppgaven uten å nøle. Men amoritterkongen var ikke som han, og da hebreerne var klare til angrep, ble både han selv og hæren skremt av hebreerne. De som før hadde vært så modige, ble nå så kuet at de ikke kunne motstå det første angrepet, eller stå seg imot hebreerne, men flyktet. De fant det lettere å rømme enn å kjempe, for de satte sin lit til byene som var sterke, men dette ble ikke til noen fordel for dem, for hebreerne forfulgte dem og nådde dem igjen, og brøt opp rekkene og skremte dem, mens noen av dem stakk av fra de andre og løp til byene. Hebreerne forfulgte dem raskt. De prøvelsene de på forhånd hadde vært igjennom, gav dem utholdenhet. De var dyktige med slynge, og treffsikre med spydkast og alt lignende. I sine lette rustninger kunne de forfølge dem og nå dem igjen. Og de som var lenger unna, nådde de med sine slynger og sine bueskyttere, slik at mange ble drept, og de som slapp unna ble alvorlig såret, og de ble mer plaget av tørst enn av dem som de sloss mot, for det var sommer. Og da de fleste av dem var gått ned til elven for å drikke, mens andre løp sin vei, omringet hebreerne dem, og skjøt på dem med spyd og piler og drepte dem alle. Sihon, kongen deres, ble også drept. Deretter plyndret hebreerne de døde og tok krigsbytte. Landet de tok hadde rikelig med frukt, og hæren dro gjennom det uten frykt, og lot kveget beite der, og de tok krigsfanger av de fiendene som ennå ikke var drept. Slik kom ødeleggelsen over amorittene, som hverken var kloke i råd eller modig i handling. Så tok hebreerne landet i eie, og det ligger mellom tre elver, og kan sammenlignes med en øy, for elven Arnon danner grensen mot sør, elven Jabbok som renner ut i Jordan, danner grensen mot nord, og Jordan, som renner langs landet, danner grensen mot vest.

3. Da dette var skjedd, falt Og, kongen i Gilead og Gaulanitis over israelittene. Han skyndte seg med en hær til hjelp for sin venn Sihon, og da han så at han allerede var slått, bestemte han seg likevel for å sloss med hebreerne. Han trodde han skulle bli for sterk for dem, og ivret etter å finne ut hvor modige de var, men hans håp brast, og han ble selv drept i slaget, og hele hæren ble ødelagt. Deretter gikk Moses over elven Jabbok og falt inn i Ogs land. Han ødela byene og drepte alle innbyggerne, som overgikk alle på dette kontinentet i rikdom på grunn av den gode jorden. Og han hadde meget få likemenn, hverken i kroppsstørrelse eller i vakkert utseende. Han var også en meget foretaksom og behendig mann, og hans gjerninger sto i godt forhold til hans flotte utseende. Man kan lett forestille seg hans styrke og størrelse, da de tok hans seng i Rabba, ammonittenes kongeby. Den var av jern, fire alen bred, og lengden var en alen mer enn det doble av bredden. Ogs fall hadde ikke bare forbedret hebreernes stilling, men gav også løfte for fremtiden, for nå tok de de seksti byene som var omgitt av praktfulle murer og som hadde vært underlagt ham, og alle fikk et veldig krigsbytte.

KAPITEL 6

PROFETEN BILEAM, OG HVA SLAGS MANN HAN VAR

1. Da Moses hadde ført sin hær over Jordan, slo han leir på den store sletten overfor Jeriko. Dette var en lykkelig by, og vel skikket til dyrking av palmetrær og produksjon av balsam. Nå hadde israelittene fått høye tanker om seg selv, og hadde lyst til å krige. Moses holdt høytid noen dager sammen med folket med takkoffer til Gud, og deretter sendte han et parti bevæpnede menn for å plyndre midjanittenes land og innta byene deres. Det som fikk ham til å gå til krig mot dem var dette:

2. Da moabittens konge Balak, som fra forfedrenes tid hadde en vennskapspakt med midjanittene, fikk se hvordan israelittene hadde blitt mektige, ble han meget redd for sitt eget kongedømme. For han visste ikke at israelittene ikke ville blande seg med andre folk, men kun ønsket å ta i besittelse Kanaans land, men at Gud ikke ville tillate dem å gå lenger.* Ut fra mer hastverk enn visdom, bestemte han seg for å prøve seg med ord, for han turde ikke å gi seg i kamp med dem etter all den suksessen de hadde hatt. Og selv når de hadde mislyktes, hadde de likevel kommet godt ut av det. Men han ville hindre dem i å bli større, og derfor sendte han bud til midianittene om dem. Midianittene visste at det hos dem bodde en mann ved elven Eufrat, som het Bileam, og som var den største profeten på den tiden. Og en av deres venner sendte noen av sine høvdinger for å be profeten om å komme til dem og lyse forbannelser over israelittene.

Bileam mottok utsendingene meget vennlig, og da de hadde spist aftens, spurte han Gud om hva som var hans vilje, og hvorfor midjanittene hadde kommet til ham. Men da Gud ikke ville at han skulle dra, henvendte han seg til utsendingene og fortalte dem at han gjerne ville oppfylle deres ønske, men at Gud var imot hans planer, og det var nettopp Gud som hadde hevet ham opp til den berømmelsen han hadde fått fordi hans spådommer hadde gått i oppfyllelse. For den hæren som de hadde bedt ham om å komme å forbanne, hadde Guds velbehag, og derfor ba han dem om å dra hjem igjen, og ikke innstille seg på fiendskap mot israelittene. Og da han hadde gitt dem det rådet, tok han avskjed med utsendingene.

3. Etter Balaks innstendige oppfordringer sendte midjanittene nye folk til Bileam som igjen spurte Gud for å gjøre sendemennene til lags, men Gud var også imot hans (andre) forsøk,** og ba ham likevel om ikke å motsi utsendingene. Bileam skjønte ikke at Gud gav ham denne beskjeden for å lure ham, og derfor gikk han av sted med utsendingene. Men da ble han møtt av en himmelsk engel på veien i en trang passasje, uten at det var mulig å komme forbi på noen av sidene. Eselhoppen som Bileam red på, forsto at det var en ånd fra Gud som hadde møtt ham, og den klemte ham opp til en av bergveggene, og uten å bry seg om at han slo den fordi han fikk skrubbskader mot fjellveggen. Da engelen fortsatt forstyrret eselhoppen, la den seg ned fordi Bileam fortsatte å slå den. Etter Guds vilje, talte hun med menneske-stemme og klaget på at Bileam behandlet henne urettferdig, for hun hadde jo ikke gjort ham noe galt. Han forsto ikke at hun bare hadde tjent ham ved å følge Guds vilje og hindre ham i å dra. Da han ble forvirret over at eselet kunne snakke, åpenbarte engelen seg for ham, og refset ham for de slagene han hadde gitt eselet, og fortalte ham at det ikke var dyrets feil, men at han nå selv var trådt til for å hindre ham i å reise fordi det var Guds vilje. Da ble Bileam redd og ville dra hjem igjen, men likevel oppfordret Gud ham til å fortsette reisen, og befalte ham at han ikke skulle si noe som han ikke hadde tillatt ham.

---

*Det som Josefus her sier, bør vi merke oss – dvs. at israelittene aldri skulle blande seg med moabittene eller ammonittene, eller noe annet folk, unntatt de som hørte til Kanaans land og landene til Sihon og Og, bortenfor Jordan, så langt som til Eufrat. Og derfor skulle ikke noe annet folk ha grunn til å frykte Israels erobringer. De landene som var gitt dem av Gud, var deres rettsmessige eiendom blant folkene, og enhver som prøvde å ta dem fra dem, ville alltid bli ødelagt som fortjent.

**Legg merke til at Josefus ikke sier at Bileam er en avgudsdyrker, eller søker trolldomskunster eller falsk profeti, men ikke gjør noe annet enn som en uvillig profet av den sanne Gud, men han vil at Gud skal svare én gang til, og han får da lov til å dra. Dette var ironisk, og Josefus har ingen skrupler med å si at meningen var at han skulle bli lurt som en slags straff for tidligere synder, og at dette er tilpass for ugudelige mennesker. Men vi skulle kanskje heller ha holdt oss nøye til teksten (4.Mos.23,20-21) som sier at Gud bare tillot Bileam å dra av sted med utsendingene om de skulle be ham om det, og det på visse betingelser. Men Bileam så ut til å være utålmodig da han sto opp om morgenen og salet eselet i stedet for å vente på at de tilkalte ham fordi han var så oppsatt på å få belønning for sin profetgjerning, en betaling for urettferdighet (4.Mos.22,7,17-18,37, 2.Pet.2,15 og Jud.5 og 11). Slik lønn eller betaling hverken krevde eller mottok noen av Guds sanne profeter. Dette bemerker Josefus om Samuel (*Jødenes oldtid,* bok 5, kap.4,avsn.1), og Daniel (*Jødenes oldtid,* bok 10, kap.11, avsn.8). Se også 1.Mos.14,22-23, 2.Kong.5,15-16, 26, 27, og Ap.gj.8,17.

4. Etter at Gud hadde pålagt ham dette, kom han til Balak, og da kongen hadde gitt ham en praktfull mottagelse, ville han at han skulle gå opp på et av fjellene for å ta hebreerne i øyesyn. Balak, med sitt følge, kom også til fjellet med profeten. Dette fjellet lå høyt og var om lag 12 kilometer fra leiren. Da han fikk se dem, ville han at kongen skulle bygge sju altere, og bringe ham likeså mange okser og værer, og det gikk kongen med på. Han slaktet offerdyrene til brennoffer for at han skulle få et tegn på at hebreerne flyktet.

Så sa han: ”Lykkelig er dette folket som Gud har skjenket utallige goder og lar sin egen omsorg være deres hjelp og rettleder slik at det ikke finnes noe folk i verden som står over dem i kraft og kloke leveregler. Dere er rene for ondskap og dere vil lære deres utmerkede barn om dem fordi Gud har slik aktelse for dere og fordi Gud sørger for at dere er mer lykkelig enn noe annet folk under solen. Dere skal beholde det landet han har sendt dere til og det skal alltid være underlagt deres barn, så både jorden og havet skal bli fylt av deres herlighet, og dere skal bli mange nok til å

oppfylle jorden med folk av deres slekt i enhver region. Men o velsignede hær! For et under det er at dere er blitt så mange fra én far, og landet Kanaan kan nå i sannhet huse dere fordi dere er forholdsvis få, men dere skal vite at hele verden skal være deres bosted for alltid. Deres tallrike etterkommere skal bo både på øyene og på kontinentet og bli mer tallrik enn stjernene på himmelen. Og når dere er blitt så mange, skal ikke Gud holde opp med å beskytte dere, men vil gi dere en rikdom av alt godt i tider med fred, og seier i tider med krig. Mange barn av dine fiender vil gjerne krige mot dere, og mange vil gripe til våpen og angripe dere, men de vil ikke glede sine hustruer og barn ved å vende tilbake med seier. Ved Guds forsyn vil dere bli gitt et slikt mot, for han kan forminske velstanden hos noen, og forsyne andre med det de trenger.

5. Slik talte Bileam under inspirasjon, og ikke i sin egen kraft, fordi han var beveget til å si det Guds Ånd befalte ham. Men da ble Balak misfornøyd, og sa at han hadde brutt den avtalen de hadde inngått, for det var derfor han var kommet etter invitasjon fra ham og hans forbundsfeller. De hadde lovet ham rike gaver, og han hadde lovprist dem og erklært dem lykkeligere enn alle andre mennesker, enda han var kommet for å forbanne deres fiender.

Bieam svarte da: ”O Balak! Når du tenker skikkelig over dette, kan du mene at det står i vår makt å være taus, eller å si noe annet enn det Guds Ånd pålegger oss? For han legger i vår munn de ord som han vil, og slik tale som vi selv ikke er herre over. Jeg er fullt klar over den glede både dere og midjanittene hadde ved å bringe meg hit, og derfor dro jeg av sted. Min bønn var at jeg ikke skulle fornærme dere, når dere ba meg om dette, men Gud er mektigere enn det jeg kan tenke ut for å være til tjeneste for dere. For de som etter sin egen evne påtar seg å forutsi noe for menneskene, er helt ute av stand til det eller til å la være å si det Gud befaler dem, eller å gå kraftig i mot hans vilje. For når han hindrer oss i dette og går inn i oss, er intet av det vi sier, vårt eget. Det var ikke min hensikt å lovprise denne hæren, og heller ikke å regne opp alle de velsignelsene som Gud ville gi dette folket, men da han var så gunstig stemt mot dem, og var så rede til å gi dem et lykkelig liv og evig herlighet, inngav han meg disse ordene. Men fordi det ikke ville være rett av meg å nekte å etterkomme henstillingene fra dere og midjanittene, la oss likevel igjen bygge nye altere, og utføre like mange ofringer som første gang, for å se om jeg kan få overtalt Gud til å la meg få bastet og bundet dette folket med forbannelser.”

Og dette gikk Balak med på, men selv etter den andre runden med ofringer, ville Gud ikke gå med på å forbanne israelittene.* Så falt Bileam på sitt ansikt og spådde hvilke ulykker som skulle vederfares kongene over de forskjellige folkeslagene, og hvordan de mest praktfulle byene i oldtiden ikke engang lenger var bebodd på grunn av det som hadde hendt disse folkene, etter det jeg kan huske, både ved land og hav. Av alle de oppfylte profetiene burde man regne med at resten også måtte bli fullbyrdet i fremtiden.

---

*Hvorvidt Josefus i sitt manuskript hadde bare Bileams to forsøk med å forbanne Israel, eller om det var ved denne andre ofringen han mente det var to ganger, men som ikke er svært sannsynlig, er det umulig å si sikkert. I mellomtiden beskriver alle andre tekster at Bileam i denne historien gjorde tre slike forsøk.

6. Balak ble rasende over at israelittene ikke ble forbannet, og sendte Bileam fra seg

uten å finne ham verdig til belønning. Men da han var på reisen og skulle passere Eufrat, sendt han bud til Balak og de midianittiske høvdingene og sa dette til dem: "O Balak, og dere midjanitter som nå er her og jeg har plikt til å imøtekomme dere, selv om det ikke er Guds vilje, for det er sant at det ikke vil komme noen ødeleggelse over det hebraiske folk, hverken ved krig, pest eller mangel på jordens grøde, og heller vil ikke noen uventet ulykke ødelegge dem helt, for det er Guds plan å bevare dem fra en slik vanskjebne. Det vil heller ikke skje noen katastrofe som vil føre til deres undergang, men bare mindre ulykker kan likevel komme over dem over kortere tid da de vil oppleve tilbakeslag. Så hvis dere ønsker å vinne over dem for en kortere tid, kan dere greie dette på denne måten: Send ut de vakreste av deres døtre, de som er mest kjent for sin skjønnhet,* og som er pyntet og stelt, så de er best egnet til å overvinne deres gode moral. Gi dem beskjed om å tillate de unge menn av hebreerne å legge an på dem, og send dem til et sted i nærheten av israelittenes leir. Og når de ser at de blir forelsket i dem, la dem så gjøre seg klar til å gå sin vei, men hvis de ber dem om å bli, la dem ikke få sin vilje før de har overtalt dem til å være ulydige mot sine egne lover og den Gud som har ledet dem, slik at de går med på å tilbe midjanittenes og moabittenes guder, for på denne måten vil Gud bli sint på dem.** Da Bileam hadde gitt dem dette rådet, dro han sin vei.

---

*En så omfattende og grundig redegjørelse om denne perversjonen hos israelittene sammen med de midjanittiske kvinnene, som våre tekster bare gir en kort beretning om (4.Mos.31,16, 2.Pet.2,15, Juda 11, Åp.2,14), er bevart som Reland forteller oss i *Den samaritanske krønike*, hos Filon og i andre jødiske skrifter, samt her hos Josefus.

**Denne viktige grunnregel, at Guds folk Israel aldri skulle skades eller bli ødelagt, unntatt ved at hvis man kunne få dem til å synde mot Gud, viser seg å holde stikk gjennom hele dette folkets historie, både i Bibelen og hos Josefus, og er ofte blitt påpekt begge steder. Se spesielt det meget bemerkelsesverdige ammonittiske vitnesbyrdet om dette (Judit v.5-21).

7. Da midjanittene hadde sendt sine døtre av sted slik han oppfordret dem, ble de hebraiske mennene bedåret av deres skjønnhet, og de kom for å snakke med dem, og å be dem ikke nekte dem å nyte deres skjønnhet, eller avslå å snakke med dem. Midjanittenes døtre gledet seg over det de sa, og gav etter og ble hos dem, men da de hadde fått mennene til å bli skikkelig forelsket, ville de dra sin vei igjen. Dette gjorde dem helt utrøstelige, og de insisterte på at de ikke måtte gå fra dem, men at de måtte være sammen med dem og bli deres hustruer, og at de som husfruer skulle få råde over alt de hadde. Dette avla de ed på, og tok Gud til vitne med tårer i øynene, og med alle tegn på hvor vondt de ville ha det uten dem, slik at de kunne få deres medfølelse. Og straks kvinnene under samtalen hadde klart å få dem til sine slaver, sa de dette til dem:

8. "Å, dere praktfulle unge menn! Vi har selv våre hus hjemme, rikelig fylt med gode ting, samt den naturlige kjærlighet hos vår familie og våre venner. Vi kom ikke til dere fordi vi manglet noe, og heller ikke for å prostituere oss for betaling, men ta dere som de tapre og verdige menn dere er. Derfor går vi med på deres ønske, og vil behandle dere med den gjestfriheten det passer seg for dere. Og når dere sier at dere har slik kjærlighet til oss og tar dere nær av at vi drar vår vei, vil vi gjøre det dere ønsker, og hvis dere forsikrer oss om deres gode vilje som for oss er nok, vil vi være glade for å leve sammen med dere som hustruer. Men vi er redde for at dere i det lange løp vil bli lei av oss og behandle oss dårlig og sende oss tilbake til våre foreldre på en vanærende måte."

De ønsket at de skulle bevare dem for en slik fare. Og de unge menn lovte å gi dem den forsikring de ønsket, og de motsa dem ikke i noe, så sterk var deres lidenskap. ”Hvis det er det dere vil,” sa de, ”siden dere har skikker og væremåter som er annerledes enn hos andre menn,** likesom deres mat og drikke er spesiell og uvanlig for alle andre, er det absolutt nødvendig at dere også må tilbe våre guder. Det finnes ingen annen måte å bevise hvor vennlige dere sier at dere er og som dere sier dere vil være mot oss i fremtiden, enn at dere tilber de samme gudene som vi gjør. Er det noen som har grunn til å klage på at dere må tilbe landets guder, når dere nå er kommet inn i vårt land? Og det spesielt siden våre guder er de samme som hos alle mennesker, mens deres er noe som bare tilhører dere selv?” Derfor sa de at de enten måtte dyrke Gud på den samme måten som alle andre gjør, ellers måtte de se seg om etter en annen verden der de kunne leve for seg selv etter sine egne lover.

**Det Josefus legger i munnen på disse midjanittiske kvinnene som kom for å fortrylle israelittene til løsaktighet og avgudsdyrkelse, var de urene lovene som kommer fra demoner og hedensk avgudsdyrkelse. Vi skal merke oss at deres tilbedelse av Israels Gud, i motsetning til avgudene, innebar at de skulle leve etter de hellige lovene de hadde fått av Moses. Det gir oss god grunn til å forstå den sterke vekt som under moseloven ble lagt på tilbedelsen av den sanne Gud for å bevare dem fra avgudsdyrkelse.

9. De unge mennene ble påvirket fordi de hadde lagt sin elsk på disse kvinnene, for de syntes at de ordla seg så vel at mennene lot seg overtale til å overtre sine egne lover. Dermed trodde de at det fantes mange guder, og at de ville ofre til dem i henhold til landets lover som påla dem dette. De gledet seg også over den merkelige maten, og gikk med på alt det kvinnene ville, selv om det var i strid med deres egne lover. Denne overtredelsen hadde allerede gjennomsyret hele hæren av unge menn, og de havnet i et opprør som var mye verre enn det forrige, og de satte sine egne institusjoner og ordninger i fare. For straks de unge hadde fått smaken på de fremmede skikkene, hadde de ikke lyst til å stanse, og selv noen av de mest fremragende menn av høy byrd ble også korrumpert sammen med de andre.

10. Selv Simri, som var høvding over Simeons stamme, ble sammen med Cosbi, en midjanittisk kvinne som var datter til Sur, en mann med stor makt i landet. Han ble ledet av henne til å ringeakte moseloven, og i stedet ofre på en annen måte enn det han pleide, på den måten hun var vant med. Det gikk han med på, og giftet seg med henne enda hun var en fremmed, i strid med loven. I denne situasjonen ble Moses redd for at alt skulle utvikle seg til det verre, og han kalte sammen folket. Han anklaget ikke noen ved navn, for at ikke noen skulle bli opprørt, og for at de som hadde løyet, skulle kunne omvende seg. Han sa at å velge nytelse fremfor Guds vilje, var uverdig, ikke bare for dem selv, men også for deres forfedre. Det var nå på sin plass å endre på dette mens situasjonen var bra, og at sant mot ikke er å bryte lovene, men å beherske sine lyster. Han sa også at da de nå hadde levd under forsakelser i villmarken, var det ingen grunn til at de skulle te seg så vilt når de var blitt velstående, og at de ikke måtte miste det de hadde vunnet mens de hadde lite, fordi de nå hadde rikelig. Slik prøvde han å irettesette de unge mennene og å få dem til å angre på det de hadde gjort.

11. Men Simri reiste seg da han hadde talt og sa: ”Ja, Moses, du tar deg den frihet å gi oss slike lover som du liker, og du har gjort dem fast fordi du er blitt vant med dem.

Hvis tingene hadde gått annerledes, ville du flere ganger ha blitt straffet allerede, og erfart at hebreerne ikke er enkle å ha med å gjøre, men du skal ikke få meg til å følge dine tyranniske befalinger. For du har hittil ikke gjort noe annet enn på ondskapsfullt vis å tvinge oss til salveri under påskudd av lover og av Gud for at du selv skulle få makt, slik at du fratar oss livets gleder, som å ha lov til å gjøre det vi vil, noe som er frie menneskers rett, og slike som ikke har noen herre over seg. Nei, denne mannen er hardere mot hebreerne enn egypterne selv, for han vil etter sine egne lover straffe dem som ønsker å gjøre det de ønsker, mens det er du selv som fortjener straff, som ønsker å avskaffe alt det som enhver mener han har godt av, og at din oppfatning alene skal være viktigere enn det alle de andre mener. Og det jeg gjør nå, mener jeg er rett, og jeg kommer ikke til å gå imot mine egne følelser. Det er rett som du sier, jeg har giftet meg med en fremmed kvinne, og du hører at jeg har gjort dette som en fri mann, for jeg hadde ikke til hensikt å skjule det jeg har gjort. Jeg erkjenner også at jeg har ofret til de gudene du ikke synes det er rett å ofre til. Og jeg har funnet at det er rett å finne sannheten ved å undersøke hos mange folk, og ikke være som under et tyranni og la hele mitt fremtidshåp avhenge av én mann. Ingen andre skal få ha den gleden å bestemme over det jeg gjør, enn jeg selv."

12. Da Simri hadde sagt dette om det onde både han og noen andre hadde gjort, tidde folket, både av frykt for hva som skulle komme over dem, og de så at deres lovgiver ikke var villig til å si mer til folket lenger om denne uforskammetheten, og heller ikke strides åpent med dem. Han unngikk dette for at ingen skulle ta etter den frekke språkbruken og skape uro i folkemengden. Dermed ble forsamlingen oppløst.

Men den skadelige praksisen ville ha fortsatt dersom ikke Simri var den første som ble drept, og det skjedde slik: Pineas, som var en bedre mann enn de andre unge mennene, og dessuten en som hadde overgått sine samtidige i verdighet etter sin far (for han var sønn av Eleasar, overpresten, og sønnesønn av Aron, Moses' bror), og han var svært opprørt over det Simri hadde gjort. Han besluttet høytidelig å straffe ham før hans uverdige handlemåte skulle gripe om seg, og det ville skje, dersom man ikke fikk straffet hovedmennene. Hans edelmot og styrke både på legeme og sjel var så stort at når han tok på seg en vanskelig oppgave, oppgav han den ikke før han hadde fullført den og vunnet en fullstendig seier. Så gikk han inn i Simris telt og drepte ham med sitt spyd, og med det også Cosbi. Etter dette ville alle de menn som hadde sjelsstyrke, etterligne Pineas' djervhet og gjøre storverk, og de drepte alle dem som ble funnet skyldige i den samme forbrytelsen som Simri. Følgelig døde mange av dem som hadde syndet ved disse unge menns edelmot og tapperhet, og resten omkom av den pesten som Gud selv hadde påført dem. Alle deres slektninger som burde hindret dem fra slike onde handlinger og hadde overtalt dem til å fortsette med dette, ble regnet som medskyldige i ondskapen, og døde. Således omkom ikke mindre enn fjorten* [tjuefire] tusen denne gangen.

13. Dette førte til at Moses sendte en hær for å ødelegge midjanittene. Dette skal vi fortelle om når vi først har tatt med det som var utelatt, for det er ikke på sin plass å hoppe over den heder vår lovgiver fortjener i denne saken. Selv denne Bileam som ble sendt for å forbanne hebreerne, og ved forsynet ble hindret fra å gjøre dette, men likevel gav dem det råd at de skulle korrumpere hebreerne med et lureri som etter hvert infiserte dem med deres religion, fikk av Moses den æren at hans profetier ble skrevet ned. Og til tross for at han kunne ha tatt all æren til seg selv og få folk til å tro

at spådommene var hans, og ingen ville kunne ha vitnet imot ham, eller anklaget ham, gav han ham likevel denne attesten ved å navngi ham. Men la nå enhver mene det han synes i denne saken.

*Feilen i alle Josefus' manuskripter, både de greske og de latinske, som angir fjorten tusen, er så åpenbar at våre meget lærde redaktører, Bernard og Hudson har satt det neste tallet inn i teksten, i parentes. Jeg har satt det i hakeparentes.

KAPITEL 7

HEBREERNE KJEMPER MOT MIDJANITTENE OG BESEIRER DEM

1. På grunn av det som vi har fortalt var skjedd, sendte Moses en hær inn i Midjans land, og den var på tolv tusen. Det ble tatt et likt antall fra hver stamme, og Pineas ble utnevnt til befalingsmann. Vi har nettopp nevnt Pineas som vokter av hebreernes lov og som hadde straffet Simri da han overtrådte den. Midjanittene merket allerede at hebreerne var på tur og straks ville være over dem, og derfor samlet de en hær og befestet inngangene til landet, der de avventet fiendens ankomst. Da de kom og havnet i kamp, falt det en så umåtelig mengde midjanitter at de ikke kunne telles. Blant dem falt alle kongene, i alt fem – dvs. Evi, Zur, Reba, Hur og Rekem som hadde samme navn som byen som er Arabias hovedstad. Det heter den fremdeles i hele Arabia, *Arecem*, som er oppkalt etter kongen som bygde den, mens grekerne kaller den *Petra*.

Da nå fienden var overvunnet, plyndret hebreerne hele landet og tok et stort krigsbytte og drepte mennene som bodde i landet sammen med deres kvinner. Bare jomfruene ble spart, for det hadde Moses befalt Pineas å gjøre. Og han kom faktisk tilbake med en hær som ikke hadde lidd noen skade, og hadde med seg en mengde gods, femtito tusen okser, syttifem tusen seks hundre sauer, seksti tusen esler, og en umåtelig mengde utstyr av gull og sølv som midjanittene brukte i sine hus, for de var rike og levde i luksus. De hadde også tatt til fange trettito tusen jomfruer.* Moses delte opp krigsbyttet, og gav en femtiendedel til Eleasar og de to prestene, og ennå en femtiendedel til levittene, og fordelte resten av krigsbyttet mellom folket. Etter dette levde de lykkelig, for de hadde fått en hel rikdom av gode ting ved hjelp av sin tapperhet, og ingen ulykke eller hindring forstyrret dem i å glede seg over suksessen.

2. Moses var nå blitt gammel, og han utnevnte Josva til sin etterfølger. Han skulle både motta befalinger fra Gud som profet og kommandere hæren, om de noensinne skulle ha behov for det. Dette var etter Guds befaling, og omsorgen for folket ble overgitt til ham. Josva var blitt opplært i alt som hadde med Guds lov å gjøre, og Moses var hans lærer.

*Drapet på de midjanittiske kvinnene som hadde prostituert seg til de løsaktige israelittene, og bevaringen av dem som ikke hadde gjort seg skyldig i dette, og de siste av dem, var ikke mindre enn trettito tusen, både her og i 4.Mos.31,15-17 og 35,40 og 46. Etter Guds særskilte befaling er dette meget bemerkelsesverdig, og dette viser at i nasjoner som ellers er dømt til undergang for sin ugudelighet, ble de uskyldige ved forsynet tatt vare på og frelst fra ødeleggelsen som direkte er forårsaket av ugudeligheten hos folkene i Kanaans land. Se 1.Mos.15,16, 1.Sam.15,18 og 33, *Ap.Constit*. bok 8, kap.7, side 402. På den første av disse stedene er årsaken til at straffen ble utsatt for amorittene, at "deres syndemål er ennå ikke fullt." I den andre får Saul ordre om å ødelegge synderne, "amalekittene," og ikke av noen annen grunn enn at de var syndere. I den tredje er grunnen

til at kong Agag ikke skulle spares – dvs. på grunn av hans tidligere grusomhet: ”Som ditt sverd har gjort (hebraiske) kvinner barnløse, så skal din mor, av hebreerne bli gjort barnløs blant kvinner.” Til slutt oppgav apostlene, eller deres *amanuensis* Clemens, grunnen til at Kristus skulle komme, at ”menneskene tidligere hadde pervertert både den positive loven og lovene for naturen, og hadde forlatt minnet om vannflommen og Sodomas brann og plagene i Egypt og alle de drepte innbyggerne i Palestina,” så var dette tegn på den mest forbausende ubotferdighet og ufølsomhet under avstraffelsene av forferdelig ondskap.

3. På denne tiden hadde de to stammene Gad og Ruben, og den halve Manasse stamme en stor mengde kveg, samt all slags annen rikdom. Og de kom sammen med Moses for at han skulle gi dem som deres eiendom den delen av amorittenes land som de hadde tatt i krigen, for det var fruktbart og høvelig til beitemark. Men Moses fryktet for at de var redde for å kjempe mot kanaanittene, og fant på dette med beitemark for dyrene som et pent påskudd for å unngå å gå i krigen. Derfor kalte han dem *notoriske feiginger*, og sa at de bare hadde funnet på en fin unnskyldning for sin feighet fordi de ville leve i luksus og velvære, mens alle de andre kjempet under store prøvelser for å vinne det landet de ønsket seg så sterkt, og at de ikke ville marsjere med dem, og delta i den tjenesten som ennå sto igjen, og å krysse Jordan og overvinne de fiendene som Gud hadde vist dem.

Men da disse stammene så at Moses var sint på dem, og at det ikke var noen grunn til ikke å forstå at han hadde sitt på det tørre, forsvarte de seg, og sa at det ikke var fordi de var redd for farene, og heller ikke fordi de var late. De ville oppbevare krigsbyttet på et sikkert sted, og så skulle de straks ta på seg anstrengelsene og gå med i krigen. De la også til, at når de hadde bygget byene der de skulle bevare barna og hustruene, samt eiendelene de måtte få, ville de dra ut sammen med resten av hæren. Moses var tilfreds med det de sa og tilkalte Eleasar, overpresten, og Josva, stammehøvdingen, og tillot dem å ta amorittenes land i besittelse, men på den betingelse at de skulle slutte seg til deres frender i krigen inntil alt var sluttført. På disse betingelsene tok de landet i besittelse og bygde sterke byer, og der plasserte de barna, hustruene og alt det andre de hadde, som kunne være til hindring under felttogene i fremtiden.

4. Moses bygde nå disse ti byene (for levittene) som alt i alt skulle være førtiåtte. Tre av dem skulle være for slike som hadde flyktet dit fordi de hadde drept noen i vanvare. Og den tiden de skulle være bannlyst, skulle vare like lenge som overpresten levde, og når han var død, skulle drapsmannen få lov til å komme hjem igjen. I den tiden han var i eksil, kunne slektningene av den drepte ifølge denne loven drepe mannen hvis han befant seg utenfor grensene til den byen han hadde flyktet til, men denne retten ble ikke gitt til noen annen person. De stedene som ble utvalgt til tilflukts-byer var Beser, ved grensen til Arabia, Ramot i Gilead og Golan i Basan. Ved Moses’ befaling ble de andre av levittenes byer avsatt for flyktninger, men ikke før de var kommet i besittelse av Kanaan land.

5. På denne tiden kom stammehøvdingene i Manasse til Moses og fortalte ham at det var en ansett mann i stammen deres som het Selofad, som ikke hadde noen sønner, men kun døtre, og de spurte ham om hvorvidt disse døtrene kunne arve landet hans eller ikke. Han svarte dem at dersom de giftet seg innenfor sin egen stamme, skulle eiendommen følge med dem. Men hvis de giftet seg med menn fra

en annen stamme, måtte de overlate sin eiendom til den stammen som hadde tilhørt deres fedre. Og slik var det Moses bestemte at enhvers arv skulle følge den stammen man tilhørte.

KAPITEL 8

MOSES FASTSETTER REGJERINGSFORMEN, OG DERETTER FORSVINNER HAN.

1 Da førti år var gått, samlet Moses folket i tretti dager ved Jordan, der byen Abila nå ligger. Det er et sted med mye palmetrær. Moses talte slik til dem:

2. "O, dere israelitter og kampfeller som har deltatt med meg i denne lange og slitsomme reisen! Det er nå Guds vilje at jeg, på grunn av min høye alder, et hundre og tjue år, må forlate dette liv. Og Gud har ikke tillatt meg å være leder og hjelper for dere i det som nå gjenstår å gjøre på den andre siden av Jordan. Men jeg synes selv nå at det ikke er rett å slutte med å ha omsorg for deres lykke, for jeg vil fremdeles gjøre mitt ytterste for at dere skal leve i glede og velstand. Kom og la meg foreslå for dere hvordan dere kan bli lykkelige og etterlate en evig og fremgangsrik arv til deres barn, og la meg så få gå ut av denne verden. Det er ingen grunn til at dere ikke skal tro på meg etter alle de ting jeg har gjort for dere, og når sjelen er i ferd med å forlate legemet, taler man fritt, med den aller største oppriktighet. O, Israels barn! Det finnes bare én kilde til lykke, og det er Guds godhet.* Det er bare han som er i stand til å gi de gode ting til dem som fortjener det, og å ta det fra dem som synder mot ham. Hvis dere oppfører dere etter hans vilje, og etter min formaning, for jeg forstår hans vilje, da vil dere bli velsignet og beundret av alle mennesker.

Dere vil bli spart for ulykker og aldri bli ulykkelige, og dere vil beholde det dere nå har, og få enda mer av det dere trenger dersom dere bare adlyder dem som Gud befaler dere å følge. Dere skal ikke kreve noen annen styreform enn den som er etter de lover som dere nå har. Dere skal heller ikke ringeakte den måten å tilbe Gud på som dere nå har lært, og heller ikke forandre den. Hvis dere adlyder dette, vil dere være de tapreste av alle menn når dere blir trette under krig, og da vil det heller ikke være lett for fienden å vinne over dere. For når Gud er med dere, skal dere vente at dere over alt kan stanse motstanden fra menneskene, for en stor lønn av visdom og kraft er lovte dere, om dere bare bevarer den gjennom hele deres liv.

Visdom og rettferdighet er i sannhet den første og største belønning, og deretter vil den også gi rikdom til flere, slik at når dere gjør godt mot andre, vil dere selv bli lykkelige, og dere vil få en større herlighet enn andre folk, og et enestående omdømme for deres etterkommere. Disse velsignelsene vil dere få når dere hører og holder de lovene jeg har gitt dere etter guddommelig åpenbaring, og tenker grundig over dem. Jeg skal nå forlate dere, og jeg gleder meg over de gode ting dere gleder dere over, og jeg oppfordrer dere til å bruke visdom når dere skal styre folket etter loven og følge deres befalingsmenn som har ansvaret for at det går dere vel. Og Gud, som til nå har vært deres fører, og etter hvis velbehag jeg har vært til nytte for dere, vil ikke utsette dere for en ny prøvetid så lenge som dere vil ha ham som deres beskytter, for når dere søker visdom og rettferdighet, vil dere nyte hans omsorg.

Også deres overprest Eleasar, så vel som Josva, med rådet av de eldste og stammehøvdingene, vil gå foran dere og gi dere de beste råd. Og når dere følger deres råd og låner øre til dem, uten å være uvillige fordi dere er klar over at alle disse vet hvordan man skal lede, da vil deres lykke vare ved. Da må dere ikke bygge deres frihet på motstand mot de påbud deres ledere finner det riktig å gi dere, slik som dere nå har trodd at frihet betyr å skjelle ut deres velgjørere. Det er en feil dere kan unngå i fremtiden, og da vil dere være i en bedre situasjon enn dere hittil har vært. Dere må heller ikke hengi dere til en slik lidenskap slik dere ofte har gjort når dere har vært rasende på meg, for dere vet at jeg oftere har vært i livsfare på grunn av dere, enn på grunn av våre fiender. Jeg sier ikke dette for å refse dere, for jeg synes ikke det passer seg nå som jeg skal gå ut av verden, og jeg vil ikke at dere skal være sint på meg, for da jeg måtte tåle slik medfart av dere, ble jeg ikke sint på dere, men jeg sier dette for at dere kan være klokere heretter, og for å lære dere at det vil gi dere trygghet. Jeg mener at dere ikke skal være urettferdige mot dem som er satt over dere, selv når dere er blitt rike, for det vil dere komme til å bli når dere har passert Jordan og har tatt Kanaans land i eie. For hvis dere skulle ha kommet så langt i rikdom at dere ikke bryr dere om visdom og rettferdighet, vil dere også forspille Guds velbehag, og når dere har gjort ham til fiende, vil dere bli slått i krig, og landet dere eier, vil fiendene igjen ta fra dere, og det vil skje som en alvorlig refs for deres gjerninger. Dere vil bli spredt over hele verden, og som slaver vil dere oppfylle både hav og land, og når dere en gang får erfare det jeg sier nå, vil dere angre og huske på de lovene dere har brutt, nå som det er for sent.

Derfor ville jeg gi dere det råd, at hvis dere vil bevare disse lovene, må dere ikke la noen av deres fiender få leve når dere har overvunnet dem, men forstå at det er til deres eget beste at de alle blir ødelagt. For hvis dere lar dem få lov å leve, vil dere få smaken på deres levevis, og dermed ødelegge deres egne gode forordninger. Jeg oppfordrer dere også til å ødelegge altrene deres, lundene deres, og uansett hva slags templer de måtte ha, brenne både dem, deres nasjon og hele deres minne, opp med ild. Det er bare på denne måten dere kan bevare deres egen lykkelige forfatning. Og for at dere ikke skal glemme rettferdighet og sannhet og unngå forfall og last, har jeg også etter guddommelig befaling gitt dere lover og et godt styresett, og dere vil bli ansett som de lykkeligste av alle mennesker.

3. Da han hadde talt, gav han dem lovene og forfatningen skrevet i en bok. Da brast folket i gråt og gav til kjenne at de allerede følte savnet av sin fører. For de husket hvor mange farer han hadde vært igjennom, og hvordan han hadde hatt omsorg for deres sikkerhet. De ble fortvilt over hva som kunne komme over dem etter at han var død, og de trodde at de aldri ville få noen leder som han, og fryktet for at Gud ikke ville bry seg så mye om dem mer etter at Moses var borte og ikke kunne gå i forbønn for dem. De angret også på det de hadde sagt til ham i villmarken da de var rasende, og de sørget og gremmet seg, og hele folket falt i slike bitre tårer at ingen ord kunne trøste dem. Men Moses gav dem litt trøst og ba dem om ikke å gråte over ham, men formante dem til å holde fast på den styreformen han hadde gitt dem. Og deretter ble forsamlingen oppløst.

4. Derfor skal jeg nå beskrive denne styreformen som var for en slik mann som Moses verdig og akseptabel, og informere dem som leser *Jødenes oldtid*, hva vår jødiske samfunnsordning var, og så gå videre i historien. Alle disse ordningene er

skriftlige og slik han overgav dem, og vi skal ikke pynte på dem eller legge noe til, men bare legge disse prinsippene inn i vårt regulære samfunnssystem. De ble gitt ham skriftlig i den rekkefølgen han tilfeldigvis fikk dem, etter å ha spurt Gud. Jeg har derfor funnet det nødvendig på forhånd å peke på dette for at ikke noen av mine landsmenn skal anklage meg for noe anstøtelig. En del av våre lover består av forfatningen til vår politiske stat. Lovene som Moses etterlot seg angående våre samtaler i vårt fellesskap og vårt indre forhold og vår livsstil, påtar jeg meg med Guds hjelp å omtale etter at jeg har avsluttet det verk jeg nå er i gang med.

5. Når dere har slått dere til ro i Kanaans land, og har frihet til å nyte de gode ting i landet, og når dere etter hvert har besluttet å bygge byer og dere da gjør det som er velbehagelig for Gud, vil dere oppleve en trygg tilstand av lykke. La så én by i Kanaan være den fornemste, og som ligger på det gunstigste sted, slik at Gud selv kan utvelge den som stedet for profetisk åpenbaring. La det også være et tempel der, og et alter som ikke skal bygges av hugne steiner, men gjøres hvite ved hjelp av mørtel for å se vakre ut. Det skal ikke være trappetrinn opp til det,* men bare en skråning i bakken. La det heller ikke være noe alter eller tempel i noen annen by, for Gud er kun én, og hebreernes folk er bare ett.

6. Den som spotter Gud skal steines og henges på et tre hele dagen, og deretter få en skjult og vanærende begravelse.

7. La de som lever i ytterkantene av hebreernes land, komme til det stedet der tempelet er, tre ganger om året for å takke Gud for hans goder i fortiden, og for å be om det de trenger for fremtiden. La dem på denne måten ved disse møtene og høytidene beholde det vennlige samværet med hverandre – for det er godt for dem som er av samme ætt og under de samme lovene å være godt kjent med hverandre. Hvis man ikke stadig møtes og samtaler og gjenoppvekker minnene for hverandre, vil man bli som fremmede for hverandre.

8. La det bli lagt til side en tiendedel av avlingene for å gis til levittene. Dette kan dere faktisk selge i landet, men det kan også brukes ved høytidene og ofringene som blir feiret i den hellige byen. Det er rett å nyte fruktene av landet Gud har gitt dere, slik at det blir til ære for giveren.

9. Du skal ikke ofre av den inntekten som kommer fra en kvinne som er prostituert,** for Guddommen har ikke behag i noe som kommer fra slikt misbruk av naturen, for det er ingen ting som er verre enn å prostituere legemet. På samme måte skal du ikke ta noe som er gitt som betaling til en hore, enten det er noe som er brukt til jakt eller til sauehold, og deretter ofre det til Gud.

10. La ingen spotte de guder som andre byer dyrker,*** og ingen skal stjele noe som tilhører fremmede templer, eller fjerne de gavene som er gitt til noen gud.

*Denne loven synes ikke å tilhøre loven for tabernaklet (2.Mos.27,4), heller ikke den hos Esekiel (kap.43,17), men gjelder heller tilfeldige altere av hvilken som helst størrelse eller høy beliggenhet, som også Salomos alter. Grunnen til denne loven er åpenbar, at før de fant opp trappen, kunne ikke bluferdighet ivaretas i de løse klærne som prestene bar.

** Betalingen for prostituerte ble gitt til Venus i Syria, og det ser ut til at loven er ment til å forebygge en slik praksis.

***De apostoliske konstitusjoner utlegger disse lovene fra Moses, om magistratene.

11. La ingen bære klesplagg av ull og av lin, for det skal bare prestene.

12 Når folket er samlet i den hellige by for å ofre hvert sjuende år ved løvhyttefesten, da skal overpresten stå på en høy plattform slik at han kan høres, og han skal lese opp lovene for hele folket, og hverken kvinner eller barn skal hindres fra å høre, og heller ikke tjenerne, for det er godt at de blir innprentet i sjelene deres og bevart i minnet, så de ikke kan viskes ut. For man kan ikke gjøres skyldig i synd hvis man kan vise at man ikke kjenner til det loven pålegger en. Lovene vil også ha større autoritet fordi de foreskriver hva den som bryter dem vil komme til å lide. Når de blir innprentet i sjelen ved at de får høre dem, vil hensikten med dem oppfylles ved den ulykke deres overtredelser og forakt har ført til. La barna også få kjenne lovene som det første og det beste de får lære, og som vil bli årsaken til deres fremtidige lykke.

13. La enhver minnes for Gud de velsignelsene han gav dem da de ble befridd ut av landet Egypt, og det skal de gjøre to ganger om dagen, både når den begynner, og når tiden kommer for å sove. Takknemlighet er i seg selv rett, ikke bare for å gi noe igjen for det forgangne, men også for å leve i håp om velsignelser i fremtiden. De skal også skrive på sine dører de viktigste velsignelsene de har fått av Gud, og dessuten bære minnetegn på armene og på pannen om de undrene som viser Guds makt og gode vilje mot dem, slik at Guds gavmilde velsignelser er synlig over alt.*

14. Det skal være sju dommere i hver by,** og de skal være de fremste i visdom og rettferdighet. Hver dommer skal ha to tjenestemenn av Levi stamme under seg. De som er utvalgt til å dømme i de forskjellige byene skal holdes høyt i ære, og ingen skal ha lov til å spotte noen så lenge disse er til stede, eller opptre uforskammet mot dem. Det er naturlig at ærbødighet mot dem som er i høye stillinger også medfører ærbødighet mot Gud. De som dømmer skal ha lov til å ta sine avgjørelser etter sitt beste skjønn, dersom det ikke kan påvises at de har mottatt bestikkelser. Det er ikke rett at saker skal bli avgjort på grunn av ønske om vinning, for da blir dommen urettferdig. Det skal heller ikke dømmes etter saksøkerens høye stand, men dommerne skal avgjøre hva som er rett fremfor alle ting, for ellers vil det være en forakt for Gud, for Guds makt er rettferdighet. Redsel for menneskers makt har undertiden ført til urettferdige dommer. Den som gir fordeler til dem som er av høy verdighet, regner dem som mektigere enn Gud selv. Men hvis disse dommerne ikke er i stand til å avsi en rettferdig dom som ikke er uvanlig i menneskenes affærer, da skal disse uavgjorte sakene oversendes til den hellige by, og der skal overpresten, profeten og det høye råd avgjøre saken.

15. Et enkelt vitne er ikke nok, men det skal være tre, eller i det minste to, og de skal ha et omdømme som fremgår av deres gode livsførsel. Men kvinners vitneprov skal ikke tillates, på grunn av deres kjønns*** lettsindighet og freidighet. Tjenere skal heller ikke ha adgang til å vitne på grunn av deres lave rang, da de sannsynligvis ikke sier sannheten, enten fordi de ønsker vinning, eller fordi de er redd for straff. Og hvis noen antas å ha avgitt falskt vitnesbyrd, skal han settes fast og lide den samme straff som han ønsket over den som han vitnet imot.

*Hvorvidt disse fylakterier og andre jødiske minnetegn om loven som Josefus her nevner, var bokstavelig ment av Gud, vil jeg sterkt betvile. Karaittene som holder seg strengt til den skrevne loven, mener at de ikke skulle forstås bokstavelig.

**Her som ellers er det bare utnevnt *sju* dommere for de mindre byene, i stedet for *tjuetre* hos de moderne rabbinere.

***Pentateuken sier ikke et ord om at kvinner skal ekskluderes som vitner i rettssaker. Men det er meget sannsynlig at dette var praksisen på Josefus' tid.

16. Hvis det på et sted er begått et mord, og gjerningsmannen ikke er funnet, og det heller ikke foreligger noen mistanke om at noen har hatet mannen og derfor drept ham, da skal det etterforskes grundig for å finne gjerningsmannen, og det skal utloves belønning til den som finner ham. Men hvis det ikke foreligger opplysninger i saken, da skal embetsmennene og eldsterådet i de byene som ligger nærmest det stedet der drapet ble begått, samles, og de skal måle avstanden fra det stedet der den avdøde ligger, og embetsmennene i den nærmeste byen skal kjøpe en kvige og ta den med til en dal som ikke har vært pløyd og ingen trær plantet. Der skal de kutte senene på kvigen, og prestene, levittene og eldsterådet i den byen skal ta med vann og vaske hendene over kvigens hode. Der skal de offentlig erklære at deres hender er uskyldige i dette mordet, og at hverken de selv har gjort det, eller hjulpet noen til å gjøre det. De skal også bønnfalle Gud om barmhjertighet, slik at en så forferdelig handling ikke skal bli gjort mer i dette landet.

17. Aristokratiet og livet under det, er den beste ordning, og måtte dere aldri ha lyst til noen annen styreform. Måtte dere alltid elske denne regjeringen, følge lovene til deres overordnede, og innrette alle deres handlinger etter dem, for dere trenger ingen annen fører enn Gud. Men hvis dere skulle ønske dere en konge, la ham være av deres eget folk, og la ham alltid være samvittighetsfull og rettferdig til evig tid, og la ham adlyde lovene og gi akt på Guds befalinger som den høyeste visdom. La ham ikke gjøre noe uten samtykke fra overpresten, og etter avstemming i eldsterådet. Han skal heller ikke ha mange hustruer, ikke søke etter rikdom, eller holde en mengde hester, for at han ikke skal bli for stolt til å bøye seg for lovene. Og hvis han prøver seg på noe slikt, skal hans makt begrenses, slik at hans innflytelse ikke skal komme i strid med deres velferd.

18. Det skal ikke være lov å flytte grenser, hverken vår egen, eller deres som vi lever i fred med. Pass på at dere ikke fjerner de landemerkene som skal være urokkelige grenser for rettigheter gitt av Gud selv. De skal bestå for alltid, for det å overskride grenser og ta land fra andre, er årsaken til krig og opprør. For den som endrer på grensene er ikke langt fra å kullkaste lovene.

19. Den som beplanter et stykke land med trær som bærer frukt før det fjerde året, skal ikke bære frem førstefrukten til Gud, og han skal heller ikke gjøre bruk av den selv, for den er ikke kommet i sin rette årstid. For når naturen har fremtvunget dette på feil tid, er ikke frukten velbehagelig for Gud eller for bondens bruk. Eieren skal innhøste grøden det fjerde år, for da er det den rette tid, og da skal han bringe det til den hellige stad, og bruke det der sammen med tienden av resten av hans avgrøde, og holde høytid med sine venner, og med enkene og de faderløse. Men det femte året er frukten hans, og han kan bruke den slik han selv ønsker.

20. Dere skal ikke så til et stykke land som er beplantet med vinranker, for det er nok å sørge for gjødning til plantene og unngå å rive opp jorden ved pløying. Dere skal pløye jorden med okser og ikke tvinge andre dyr under det samme åk, for dere skal dyrke jorden med par av samme slags dyr. Frøene skal være rene uten innblanding og ikke bestå av to eller tre sorter, for naturen liker ikke at ulike ting forenes, og dere skal ikke la ulike dyreslag pare seg med hverandre, for det er grunn til å frykte for at slik unatur kan bre seg til mennesket, selv om det skulle begynne i det små på denne

måten. Man skal heller ikke tillate etterligninger som kan føre til at forakt for lovene kan snike seg inn i vårt styresett, for loven gjelder også i de små ting, og også disse skal bestyres på en ulastelig måte.

21. De som høster inn kornet som er modent, skal ikke samle opp det som ligger igjen, men det skal ligge noe igjen til dem som mangler livets nødvendigheter, slik at de kan leve av det. Også når de samler inn druene, skal det være igjen noen av de mindre klasene til de fattige, og dessuten la det være noe igjen av frukten på oliventrærne, så de som ikke har noe, kan få dem. Fordelen ved å samle inn alt vil ikke være så stor for eierne som takknemligheten hos de fattige, og Gud vil sørge for at jorden villig frembringer det som er nødvendig til mat og til gjødning når du ikke bare tar hensyn til deg selv, men også har omsorg for de fattige.

Du skal heller ikke sette munnbind på oksene når de tresker kornet, for det er ikke rett å hindre dyrene som er deres arbeidskamerater, og heller ikke nekte arbeiderne frukten av deres arbeid. Dere skal heller ikke forby dem som tilfeldigvis går forbi på den tiden frukten er moden, å røre den, men i stedet la dem få ta med seg alt de kan av det du har, enten de er landsmenn eller fremmede. Du skal være glad for denne anledningen til å gi dem en del av din frukt når den er moden. Men de skal ikke ha lov til å ta noe med seg derfra, og de som samler druer, skal ikke ha lov til å ta dem med til vinpressen. Og de som de møter, skal ikke ha lov å spise av dem, for det er ikke rett at man på grunn av misunnelse skal hindre dem som ønsker å få del i godene som kommer inn i verden etter Guds vilje når sesongen er på sitt beste og veksten skjer slik Gud vil det. Nei, om noen på grunn av beskjedenhet ikke vil røre frukten, skal de oppmuntres til å ta dem, da mener jeg israelitter, som om de selv var eiere og herrer, fordi de er av samme ætt.

La også de som kommer fra andre land få del i disse tegnene på vennskap som Gud har gitt dem til den rette årstid, og det som noen av sin godhet gir til en annen, skal ikke anses som bortkastet. For Gud gir rikelig til alle mennesker, ikke bare for at de selv skal ha fordelen, men at de også skal være raus mot andre. På denne måten skal andre bli kjent med hans spesielle godhet mot Israel, og hvordan han fritt har gitt dem sin lykke, slik at de kan gi av sin overflod også til fremmede.

Men den som handler imot denne loven skal av den offentlige bøddel få førti piskeslag minus ett.* Denne straffen er den mest vanærende for en fri mann, fordi han var en slik slave av sitt begjær etter vinning at han skadet sin egen verdighet på denne måten. Det er på sin plass at dere som opplevde nøden i Egypt og i villmarken, skal ha omsorg for dem som er i slike omstendigheter, og når du ved Guds nådige forsyn har fått rikelig selv, skal du vise den samme sympati og gi av din rikdom til den trengende.

22. Ved siden av disse to tiendene som jeg har sagt at dere skal betale hvert år, den ene til levittene, og den andre til høytidene, skal du hvert tredje år betale tiende til de trengende,** til kvinner og til enkene og til foreldreløse barn. Av frukten skal det som er modent først, bæres inn i tempelet, og når de har takket Gud for den jorden som bar dem frem, den som de har fått i eie, og ellers ofret slik som loven befaler, skal de gi førstefrukten til prestene. Og når man har gjort dette, betalt tiende av alt sammen med førstegrøden til prestene og det som skal være til høytidene, og før man skal

dra hjem, skal han stå foran det hellige hus og takke Gud for befrielsen fra den vonde behandlingen de fikk i Egypt, og for det gode land der de kan nyte dets frukt. Og når han åpent kan stå frem og bevitne at han har betalt en full tiende og andre avgifter, ifølge moseloven, skal han bønnfalle Gud om at han alltid må være nådig og barmhjertig mot dem, og fortsette med det mot alle hebreerne, både med å beskytte de godene han allerede har gitt dem, og i tillegg gi dem det som står i hans makt å gjøre.

23. La hebreerne gifte seg i passende alder med jomfruer som er frie og født av gode foreldre. Og den som ikke gifter seg med en jomfru, må ikke forgripe seg på en annens hustru og gifte seg med henne, og heller ikke føre sorg over hennes tidligere ektemann. Frie menn skal heller ikke gifte seg med slaver, selv om kjærlighet skulle gi dem lyst til det, for det er sømmelig og godt for deres egen verdighet å kunne styre sine følelser. Dessuten skal ingen gifte seg med en prostituert, for offergaver som tilhører morsrollen, vil komme fra salget av hennes kropp, og de vil ikke Gud ta imot. Når man ikke knytter seg til ufrie kvinner på grunn av rent begjær, og barna ikke blir født av umoralske foreldre, vil de bli frie og oppføre seg skikkelig.

Hvis noen blir gift med en kvinne som jomfru, og etterpå finner at hun ikke er det, da skal han ta affære og anklage henne ved bruk av tilgjengelige indikasjoner,*** for å bevise sin anklage. Så skal faren eller broren hennes eller hennes nære slektninger forsvare henne. Hvis piken blir frikjent, skal hun leve sammen med sin mann som hadde anklaget henne, og han skal ikke ha noen ytterligere makt til å sende henne fra seg, om hun da ikke gir ham grunn til ytterligere mistanke som ikke kan motsis. Men den som anklager og baktaler sin hustru forhastet og uforskammet, skal straffes med førti piskeslag minus ett, og han skal betale femti sekel til hennes far. Men hvis piken er en av det vanlige folket, og er blitt satt fast fordi hun er blitt skjendet, skal hun steines fordi hun ikke tok vare på sin jomfrudom før hun ble lovformelig gift. Og hvis hun er prestedatter, skal hun brennes levende.

Hvis noen har to hustruer, og han har stor respekt og er god mot én av dem, enten på grunn av kjærlighet til henne eller på grunn av hennes skjønnhet eller av en annen grunn, mens han har mindre aktelse for den andre, og hvis sønnen til den han elsker, er yngre enn den han måtte ha med den andre hustruen, og oppnår førstefødselsrett fordi faren foretrekker moren, og dermed får en dobbel del av arven etter faren, skal dette ikke være tillatt. Den doble delen er fastsatt i loven, og det er urettferdig at den eldste skal bli berøvet det som rettmessig tilkommer ham når faren gjør opp boet, fordi hans mor ikke ble aktet så høyt som den andre hustruen.

Dersom noen har skjendet en pike som er gift med en annen mann, og hun har samtykket, er de begge like skyldige, mannen, fordi han overtalte kvinnen til å gå med på en meget uren handling fremfor lovmessig ekteskap, og kvinnen, fordi hun lot seg overtale til skjensel, enten av lyst, eller i vinnings hensikt. Men hvis en mann kommer over en kvinne når hun er alene og han tvinger henne, og det er ingen i nærheten som kan hjelpe henne, da skal han henrettes. Den som har skjendet en kvinne som ennå ikke er gift, skal han gifte seg med, men hvis pikens far ikke vil at hun skal bli hans hustru, skal han betale femti sekel for hennes prostitusjon.

Den som ønsker å skille seg fra sin kone av enhver annen grunn,* og det finnes

slike grunner blant menneskene, han skal gi en skriftlig erklæring på at han aldri mer vil gjøre bruk av henne som hustru, for det vil gi henne frihet til å gifte seg med en annen mann. Men før hun har fått denne skilsmisseerklæringen, kan hun ikke gjøre det. Men hvis hun er blitt mishandlet av mannen, eller hvis han er død og hennes første ektemann ønsker å gifte seg med henne igjen, har hun ikke lov til å vende tilbake til ham. Hvis kvinnens ektemann dør og hun er barnløs, skal mannens bror gifte seg med henne og gi sønnen brorens navn og oppdra ham som hans arving. Denne fremgangsmåten vil være en fordel for det offentlige, for da vil ikke familiene forsvinne og eiendommen vil forbli i slekten. Og det er godt for hjelp til kvinner i vanskeligheter at de kan gifte seg med mannens nærmeste slektning.

Men hvis broren ikke vil gifte seg med henne, skal kvinnen stå frem for eldsterådet og åpent protestere på at broren ikke vil han henne til hustru, men vil skade minnet om sin avdøde bror, enda hun er villig til å fortsette i familien og å føde ham barn. Og når eldsterådet har spurt ham om grunnen til at han har imot ekteskapet med henne, enten grunnen er god eller dårlig, skal kvinnen løse en av brorens sandaler og spytte ham i ansiktet og si at han fortjener at hun behandler ham foraktelig fordi han har skadet den avdødes minne. Så skal han forlate eldsterådet, og denne forakten skal hvile over ham hele hans liv, og hun kan gifte seg med hvem hun vil som måtte ønske henne som hustru.

Hvis noen tar til fange en jomfru eller en gift kvinne** og ønsker å gifte seg med henne, skal han ikke ha lov til å ta henne til sengs eller leve med henne som sin hustru før hennes hode er blitt raket og hun har tatt på seg sørgeklær og har grått over sine slektninger og venner som var blitt drept i krigen. På denne måten kan hun finne avløp for sin sorg, og etterpå kan hun delta i bryllupsfest og inngå ekteskap, for det er godt at en mann som tar seg en hustru, tar hensyn til hennes følelser og ikke bare følger sine egne lyster uten å tenke på det som passer henne. Og når det er gått tretti dager som er tilstrekkelig for å sørge over ens kjæreste venner, kan hun nå gå inn i ekteskapet. Men hvis han, etter at han har tilfredsstilt sin lyst, er for stolt til å ta henne til hustru, skal han ikke ha lov til å gjøre henne til slave, men la henne dra dit hun vil med en fri kvinnes rettigheter.

24. Dersom unge mennesker som forakter sine foreldre og ikke ærer dem, men krenker dem, enten fordi de skammer seg over dem, eller at de tror at de er klokere enn dem, da skal foreldrene først formane dem med ord, for de er etter naturen i stand til å være deres dommere, og de skal si til dem: De har bodd sammen, ikke for moro skyld, heller ikke for at de skulle bli rike ved å slå sammen buskapen, men for at de skulle få barn som kunne ta vare på dem når de ble gamle, og av dem få det de trengte. Og de skulle også si til dem: "Da dere ble født, tok vi imot dere med glede og gav Gud vår største takk for dere, og vi oppdrog dere med den største omsorg og sparte ikke på noe for å beskytte dere og for å gi dere den beste oppdragelse, og nå, da det er rett å tilgi de unges synder, er det da ikke nok med de gangene dere har foraktet oss? Ta dere sammen, og oppfør dere klokere fra nå av, for Gud har mishag i deres uhøflighet mot deres foreldre, for han er Fader for hele menneskeheten, og må ta imot en del av den vanære som faller på dem som har navn fordi de ikke får hjelp fra sine barn. For slike er det ubønnhørlig straff, og en slik straff må dere aldri få oppleve!" Hvis de unge menns uforskammethet blir kurert på denne måten, skal de unngå den skammen som de fortjener, for slik vil lovgiveren vise sin godhet, og

foreldrene være glade fordi de aldri behøvde å la hverken sønn eller datter bli overgitt til straff. Men hvis det skulle skje at disse ord og tilrettevisninger er nytteløse, og overtrederen gjør loven til en uforsonlig fiende ved sin skamløse oppførsel, da skal foreldrene føre* ham, sammen med en folkemengde ut av byen og steine ham der. Og der skal han være hele dagen slik at alle kan se ham, og når kvelden kommer, skal han begraves. Slik skal alle begraves som loven har dømt til døden, uansett grunn. Våre fiender som faller i slag skal også begraves, og ikke noen død skal bli liggende på marken, og heller ikke lide verre straff enn rettferdigheten krever.

25. Ingen skal låne ut til hebreerne mot ågerrente, hverken av det som spises eller drikkes, for det er ikke rett å dra fordel av ulykken hos landsmenn, men hvis du hjelper ham med det han behøver, skal du anse hans takknemlighet som din lønn. Dessuten skal du få din lønn av Gud for din menneskevennlighet.

26. Hvis noen har lånt sølv eller en eller annen sort frukt, enten noe tørt eller vått (jeg mener det slik at det i jødiske saker, ved Guds velsignelser, skal være slik de selv bestemmer), da skal låneren med glede betale det tilbake og plassere det på eierens lagerplass, slik at han kan ha rett til å få låne det igjen. Men hvis låntakeren ikke eier skam og ikke betaler det tilbake, skal ikke utlåneren gå til lånerens hus og ta utlegg før det er falt dom i saken. La ham så kreve pantet, og låntakeren skal selv komme med det uten noen innvendinger fra ham som han kommer til under beskyttelse av loven.

Hvis den som har stilt pant er rik, skal långiveren beholde det inntil det han har lånt ham er betalt tilbake. Men hvis han er fattig, skal han få det tilbake før solen går ned, spesielt hvis pantet er et klesplagg, slik at skyldneren kan dekke seg med det om natten når han sover. Gud selv viser selvsagt barmhjertighet mot den fattige. Det er heller ikke tillatt å ta en møllestein eller noe som hører til den, i pant, for skyldneren skal ikke være uten hjelpemidler til å skaffe seg mat.

27. Det skal være dødsstraff for å stjele en mann, men hvis han har stjålet gull eller sølv, skal han betale dobbelt tilbake. Hvis noen dreper en mann som stjeler noe fra hans hus, skal han være uten skyld, selv om mannen bare var i ferd med å bryte seg inn gjennom veggen. Den som har stjålet kveg skal betale tapet fire ganger unntatt hvis det er en okse, da skal tyven betale det femdobbelte. Den som er så fattig at han ikke kan betale boten, skal være tjener for ham som han var pålagt å holde skadesløs.

28. Hvis noen blir solgt til en av hans eget folk, skal han tjene i seks år, og det sjuende skal han bli fri. Men hvis han har fått en sønn med en tjenestekvinne i kjøperens hus, og hvis han har godvilje mot sin herre og naturlig kjærlighet til sin hustru og sitt barn, og fremdeles ønsker å være hans tjener, skal han settes fri først ved jubelåret, som er det femtiende år. Da skal han ta med seg sin hustru og sine barn og være fri.

29. Hvis noen finner sølv eller gull på veien, skal han spørre om hvem som kan ha mistet det og fortelle hvor han har funnet det, og så gi det tilbake til ham uten å mene at man skal skaffe seg vinning ved andres tap. Den samme regel skal følges hvis det

blir funnet kveg som har vandret bort til et ensomt sted. Hvis han på det tidspunktet ikke kan finne eieren, skal finneren beholde det, og la Gud være vitne på at han ikke har stjålet noe som tilhører en annen.

30. Det er ikke lov til å gå forbi et dyr som er i nød om det under en storm har falt ned i en myr, og man ikke hjelper det og har medfølelse med dets lidelse.

31. Man har også plikt til å vise veien for dem som er ukjent og ikke ha moro av å hindre andre ved å lede dem på avveier.

32. På samme måte er det ikke tillatt å holde moro med en som er blind eller stum.

33. Hvis noen slåss, og det ikke er brukt noe redskap av jern, skal den som er blitt slått få gjengjeld ved at den som slo skal bli slått på samme måte som han slo den andre. Men hvis han blir båret hjem og blir liggende syk i mange dager, og så dør, skal han som slo slippe straff. Men hvis den som ble slått, unngår døden, men har hatt store utgifter for å bli kurert, skal den som slo betale alle utgiftene han har hatt under sin sykdom og det han har betalt til legen. Den som sparker en kvinne så hun føder i utide,** skal betale en pengebot som fastsettes av dommerne fordi han har redusert hennes avkom, og pengene skal han betale til kvinnen ektemann. Men hvis hun dør etter sparket, skal han henrettes, for liv skal betales med liv.

34. Ingen israelitt skal ha noen slags gift*** som er dødelig eller skadelig og hvis han blir tatt for dette, skal han henrettes. Han skal lide den samme vanskjebne som han ville ha påført den som giften var beregnet på.

35 Den som lemlester noen, skal utsettes for det samme selv og miste de samme lemmene som han har tatt fra den andre, hvis ikke den skadelidende vil godta godtgjørelse i penger i stedet,**** for loven bestemmer at den skadelidte skal fastsette prisen på den skaden han har lidt, om han ikke ønsker å være strengere.

---

*Se: Herodes den store insisterer på at hans lov skal praktiseres (*Jødenes oldtid,* bok 16, kap.11, avsn.2).

**Loven synes heller å bety at hvis barnet blir drept, selv om moren overlever, skal gjerningsmannen henrettes, og ikke bare om moren blir drept, slik Josefus forsto det.

***Det vi gjengir som *heks*, har Filon og Josefus forstått som giftblander.

****Denne tillatelsen til å avverge straffen med penger, står ikke i våre manuskripter.

36. Den som eier en okse som stanger, skal drepe den, og hvis den stanger noen under tresking, skal den avlives med steining, og ikke bli brukt til mat. Og hvis eieren blir satt fast fordi han visste hvordan den var, og ikke har holdt den tilbake, skal han også dø fordi han er blitt skyldig i at oksen har drept et menneske. Men hvis oksen har drept en tjener eller en tjenestepike, skal den steines, og oksens eier skal betale tretti sekel* til husherren til den drepte. Og hvis det er en okse som er stanget og drept, skal den oksen som stanget, bli solgt, og eierne av oksene skal dele pengene mellom seg.

37. De som graver en brønn eller en grøft, skal være nøye med å legge planker over den og holde den lukket, ikke for å hindre noen i å dra opp vann, men for at det ikke skal være noen fare for å falle ned i den. Hvis noen har et dyr som faller ned i en slik

brønn eller grøft som ikke er dekket over, og dyret omkommer, skal eieren betale prisen for dyret til dets eier. Det skal også være rekkeverk på hustakene deres i stedet for en vegg, for å unngå at noen faller ned og omkommer.

38. Den som har mottatt noe i forvaring for en annen, skal vokte det som om det var hellig og guddommelig, og ingen skal finne på noe som kan berøve eieren det som han har betrodd ham, og det uansett om det er en mann eller en kvinne. Det gjelder også om han eller hun har vunnet en umåtelig stor mengde gull, og ingen kan sette ham fast for det, for det er en manns samvittighet som vet om hva han har, som skal forplikte ham til å gjøre det som er rett. Hans samvittighet skal være hans vitne, og alltid få ham til å handle slik at han kan få ros av andre, men han skal først og fremst ha respekt for Gud, for ingen ugudelig kan skjule seg for ham.

Men hvis den som er betrodd noe, mister det som han er blitt betrodd uten at det foreligger svik fra hans side, skal han tre frem for de sju dommerne og inn for Gud, avlegge ed på at intet er gått tapt med vilje eller i ond hensikt og at han ikke har brukt noe av det. Så skal han gå derfra uten bebreidelse, men om han har benyttet seg av det aller minste av det som var betrodd ham og det er gått tapt, skal han dømmes til å godtgjøre alt det han har mottatt. På samme måte som ved betrodd gods, skal det være med den som bedrar dem som utfører manuelt arbeid for ham. Og man skal alltid huske at man ikke skal bedra en fattig mann for hans lønn, men være klar over at Gud har bestemt lønnen for ham i stedet for jord og andre eiendommer. Denne lønnen skal han ha uten forsinkelse hver dag, for Gud vil ikke at arbeideren ikke straks skal få den lønnen han har slitt for.

39. Dere skal ikke straffe barn fordi de ble født av ugudelige foreldre, eller for foreldrenes feil, men vise dem barmhjertighet og vurdere dem etter deres egen forstand. Man skal heller ikke straffe foreldrene for barnas synder, da unge mennesker involverer seg i forskjellig adferd som er annerledes enn det de er blitt undervist i, og fordi de i stolthet har avvist det de er blitt lært.

40. De som har gjort seg selv til evnukker skal holdes i avsky, og man skal unngå enhver samtale med dem som har ødelagt sin egen manndom og evnen til å få avkom. Slike skal jages bort som om de skulle ha drept sine barn, fordi de på forhånd har mistet evnen til å få dem. For det er klart at deres sjel er blitt bløtaktig, og de har dessuten gjort sine legemer bløtaktige. På samme måte skal du behandle alt som er avskyelig å se på, og det er forbudt å kastrere både mennesker og dyr.**

---

*Tretti sekel, som var prisen vår Frelser ble solgt for, var verdien av en kjøpt tjener eller slave av dette folket.

**Denne loven sies å være så streng andre steder at det er dødsstraff for den som gjør slikt, anses for å være en fariseisk tolkning. For vi kan bare slutte ut fra dette at jødene ikke kunne ha arbeidsokser, men bare avlsokser og kyr.

41. Dette skal være grunnloven for deres politikk i fredstid, og da vil Gud være barmhjertig og skåne oss for forstyrrelser. Og måtte aldri den tid komme da noe nytt blir funnet på som endrer dette til det motsatte. Men da det ikke er til å unngå at menneskeheten kommer i vanskeligheter og farer, enten utilsiktet eller forsettlig, la oss da fastsette noen lover om det, slik at man på forhånd vet hva man bør gjøre, så dere kan få gode råd når dere behøver dem, og ikke må søke etter hva dere bør

gjøre fordi dere er uforberedt og kommer i vanskelige omstendigheter. Måtte dere være et arbeidsomt folk og øve dere i gode og kloke gjerninger og dermed beholde og arve landet uten krig, selv om andre fremmede vil krige imot landet og plage dere.

Måtte det heller ikke skje noe indre opprør som får dere til å handle imot deres fedre, og dermed forlate de lovene de innstiftet, og måtte dere fortsette med å følge de lovene som Gud har godtatt og gitt til dere. La alle krigshandlinger, enten de inntreffer nå i deres egen tid, eller heretter hos deres etterkommere, skje utenfor deres egne grenser. Og før du skal ut i krig, skal du sende forhandlere og budbringere til slike som vil være deres fiender, for det er rett å benytte ord før du griper til våpen mot dem, og du forsikrer dem, at selv om du har en tallrik hær med hester og våpen og at Gud dessuten er med deg og vil hjelpe deg, ønsker han likevel ikke at de skal tvinge deg til å kjempe mot dem eller frata dem det som ville bli oss til vinning, og som de ikke har noen grunn til å ønske.

Men hvis de stoler på at deres styrke er større enn deres, og de ikke vil gjøre rett mot dere, da skal du lede hæren imot dem, og Gud skal være din hærfører, men det skal utnevnes en befalingsmann under ham, en av de aller modigste blant dere. Han skal forhindre forhastede aksjoner. Hæren skal bestå av utvalgte menn, slike som er ekstra sterke og modige, men send ifra deg dem som er engstelige, slik at de ikke skal stikke av når det kreves innsats, så fienden får en fordel. Dere skal også frita dem som nettopp har bygd seg hus og ennå ikke har bodd såpass som et år i dem, og til dem som har plantet vingårder og ennå ikke har fått smakt av frukten. De skal fortsatt være i landet sitt, og det gjelder også de som er blitt trolovteller nettopp har tatt seg hustruer, for at deres avhengighet av disse ting ikke skal gjøre dem for redde for sine egne liv, og dermed velge å være feiginger på grunn av sine koner.

42. Når dere har slått leir, pass på så dere ikke gjør noe som er grusomt, og når dere er i gang med en beleiring og behøver tømmer til krigsmaskiner, da skal dere ikke legge landet øde ved å hugge ned frukttrær. De skal spares fordi de er gitt til gagn for menneskene, og hvis de hadde kunnet snakke, ville de ha bønnfalt deg, for de blir da behandlet urettferdig, siden de ikke er årsaken til krigen, men lider på grunn av den, og om de hadde kunnet det, ville de ha flyttet seg til et annet område. Når dere har overvunnet deres fiender i krig, skal dere drepe dem som har kjempet mot dere, men dere skal bevare de andre i live, slik at de kan svare skatt til dere. Men kanaanittene skal være unntatt, de skal dere drepe alle sammen.

43. Ta dere i vare, spesielt når dere er i krig, at ingen kvinne skal bære mannsklær, og en mann skal ikke bære kvinneklær.

44. Dette er den styreformen som ble overgitt oss fra Moses. Han hadde gitt oss sine lover skriftlig,* og det var i det førtiende år (etter utgangen av Egypt), men dette skal vi omtale i en annen bok.

Men nå, i tiden etter, for han kalte dem sammen regelmessig, velsignet han dem, og forbannet dem som ikke ville leve etter disse lovene, men valgte å handle i strid med det de var forpliktet til. Etter dette leste han opp for dem en poetisk sang som besto av heksameter (versemål i seks takter), og lot dem skrive ned i en hellig bok. Den inneholdt forutsigelser om det som skulle komme i fremtiden, i likhet med det som

hadde skjedd hele tiden, og fremdeles skjer med oss, uten den minste avvikelse fra sannheten. Derfor overleverte han bøkene til prestene** sammen med arken der han plasserte de ti bud som var skrevet på de to tavlene. Han la dem i tabernaklet og han formante folket at når de kom inn i landet Kanaan, skulle de ikke glemme det onde amalekittene hadde gjort, men kjempe imot dem, og straffe dem for den skade de gjorde mot dem da de var i villmarken. Og når de inntok kanaanittenes land og hadde gjort ende på alle innbyggerne slik de burde, skulle de bygge et alter som skulle vende mot soloppgangen, ikke langt fra byen Sikem, mellom de to fjellene Garisim på den høyre siden, og fjellet Ebal på den venstre. Så skulle hæren deles i to, slik at seks stammer skulle stå på hver av de to fjellene, sammen med levittene og prestene. Først skulle de som sto på fjellet Garisim be om de beste velsignelsene for dem som var nøye med å tilbe Gud og holde hans lover, og ikke forkastet det som Moses hadde sagt. Samtidig skulle de andre ønske dem all mulig lykke, og når de siste hadde bedt de samme bønnene, skulle de førstnevnte prise dem.

Etter dette ble det lyst forbannelse over dem som ville overtre disse lovene, og de svarte hverandre hver gang, for å stadfeste det som var blitt sagt. Moses skrev også ned deres forbannelser og velsignelser, slik at de kunne lære dem skikkelig og aldri glemme dem, selv etter lang tid. Og da han skulle dø, skrev han disse velsignelsene og forbannelsene på hver side av alteret der folket sto mens de ofret brennoffer. Men etter dette ofret de ikke mer der, fordi det ikke var tillatt. Slik er lovene til Moses, og den hebraiske nasjon lever fremdeles etter dem.

45. Den neste dagen kalte Moses folket sammen, både kvinner og barn, og med slavene også til stede, slik at alle kunne være med å avlegge ed på at de skulle holde disse lovene. De skulle forstå at det var Gud som hadde gitt dem, og at intet skulle komme i stedet for dem, hverken av frykt for slektninger eller andre, eller på grunn av andre motiver, slik at de skulle bryte dem. Og dersom noen av deres eget blod, eller noen fra en av byene, skulle prøve å forvirre eller oppløse regjering og styresett, skulle de ta hevn over dem, både generelt og individuelt. Og når de hadde overvunnet dem, skulle de ødelegge byen helt ned til dens grunnvoller, og om mulig utslette et hvert spor av slik galskap. Men hvis de ikke var i stand til å hevne seg på denne måten, skulle de likevel demonstrere at det var gjort i strid med deres vilje. Slik forpliktet folket seg til dette med ed.

46. Moses lærte dem også hvordan de skulle ofre slik at det var mest velbehagelig for Gud, og om hvordan de skulle gå frem i krig og bruke steinene i overprestens brystplate for å få direktiver,*** slik jeg før har beskrevet. Josva profeterte også da Moses var til stede. Og da Moses hadde gjentatt alt det han hadde gjort for at folket skulle bli bevart både i krig og fred, og gitt dem hele lovsamlingen, gav han dem en regjering som han sa at Gud hadde proklamert for ham: ”Hvis de skulle bryte ordningen med tilbedelse av Gud, ville de oppleve følgende ulykker: Landet skulle bli oppfylt av fiendens krigsvåpen, deres byer skulle bli ødelagt og tempelet bli brent og de selv skulle bli solgt som slaver til menn som ikke ville ha noen medynk med dem. Og om de skulle angre, ville det ikke hjelpe dem i deres lidelser.” ”Likevel,” sa han, ”vil den Gud som har grunnlagt deres nasjon, gjenreise både deres byer og tempelet for folket. Og dere skal miste disse fordelene, ikke bare én gang, men ofte.”
(Fotnoter på neste side)

Fotnoter fra forrige side.

*Disse lovene ser ut til å være de som er nevnt i avsn.4 i dette kapitlet.

**Se notat om *Jødenes oldtid,* bok 3, kap.1,avsn.7.

***Dr. Bernard observerer riktig her, hvor uklokt det var av Josva å unnlate å konsultere Urim i tilfellet med gibeonittene som brukte knep og lurte ham til å avlegge en høytidelig ed på at han ville beskytte dem, i strid med befalingen om å utrydde alle kanaanittene med rot og gren.

47. Da nå Moses hadde oppmuntret Josva ved å fortelle ham at Gud ville hjelpe ham i alt han foretok seg, til å lede hæren mot kanaanittene, og hadde velsignet hele folket, sa han: ”Når jeg nå går til mine fedre, og Gud har bestemt at dette skal være dagen da jeg forlater dem, takker jeg ham for at jeg ennå lever og er sammen med dere. Han har ikke bare frelst oss ut av de ulykkene vi var i, men har også gitt oss velstand. Han har også hjulpet meg i mine anstrengelser og de prøvelsene jeg pådrog meg for å ta vare på dere og å forbedre deres stilling. Han har under alle forhold vist seg å være den beste for oss. Det var han som var den første til å ta seg av våre affærer, og han brukte meg som en stedfortreder og befalingsmann under seg, og en tjener for å gjøre vel mot dere. Derfor finner jeg det på sin plass å takke for den guddommelige kraft som tar vare på dere i den kommende tid. Og dette gjør jeg for å gi tilbake det jeg skylder ham, og for å etterlate et minne om at vi er forpliktet til å ære og tilbe ham, og å holde de lovene som den mest strålende gave av alt det han har skjenket oss, og som han vil gi oss i fremtiden, om han fortsatt vil velsigne oss. En menneskelig lovgiver er en fryktelig fiende dersom hans lover blir krenket og ringeaktet. Og måtte dere aldri oppleve Guds mishag som vil være følgen av å ringeakte disse lovene som han som er vår Skaper har gitt oss!”

48. Da Moses hadde talt disse ord ved slutten av sitt liv, og hadde forutsagt hva som skulle skje med hver av stammene,* samt lyst velsignelsen etterpå, brast forsamlingen i gråt, og til og med kvinnene slo seg for brystet for å tilkjennegi sin dype sorg over at han nå måtte dø. Barna gråt ennå mer, og kunne ikke holde seg for sorg, og med dette erklærte de at de endog som små barn forsto hans visdom og store gjerninger. Og det så faktisk ut til å bli en konkurranse blant de unge om hvem som kunne sørge mest over ham. De gamle sørget fordi de så hvilken samvittighetsfull beskytter de nå skulle miste, og de jamret seg over sin fremtid, men de unge gråt ikke bare over dette, men fordi de mistet ham før de engang hadde fått erfare hans kraft.

Nå kan vi bare gjette på hvor langt folkemengden gikk i denne sorgen og jammeren over det som skulle skje med lovgiveren, for han skulle ikke bli forkastet ved å dø, for det var Guds vilje at naturen skulle gå sin gang, men på grunn av folket begynte han også selv å gråte. Når han så gikk til det sted der de skulle miste ham av syne, fulgte de gråtende etter ham, men Moses vinket med hånden til dem som var et stykke unna og ba dem holde seg rolig, og til dem som var nærmest, at de ikke skulle gjøre hans avskjed så sørgelig. Da lot de hans avskjed bli som han ønsket, og behersket seg, selv om de fortsatte å gråte sammen med hverandre. Alle de som fulgte ham var de eldste, overpresten Eleasar og befalingsmannen Josva. Da de så kom til fjellet *Abarim* som er et meget høyt fjell som ligger rett overfor Jeriko, og som fra toppen gir den beste utsikt over Kanaans land, tok han avskjed med de eldste. Og da han omfavnet Eleasar og Josva og fremdeles talte med dem, kom det plutselig en sky over ham, og han forsvant til en bestemt dal, selv om han skrev i de hellige bøker at han døde. For det var av frykt for at de ikke skulle våge å si at han gikk til Gud på grunn av hans usedvanlige rettferdighet.

49. Moses hadde levd i alt et hundre og tjue år. En tredjepart av denne tiden, fratrukket én måned, var han folkets overhode, og han døde på den første dag i årets siste måned som makedonerne kaller *dystrus* og som vi kaller *adar*. Han overgikk alle mennesker i intelligens og han gjorde den aller beste bruk av den. Han hadde en meget elskverdig oppførsel og måte å tiltale folket på. Hans andre egenskaper var fullkommen selvbeherskelse, og det var som om han selv knapt hadde noen lidenskaper, men bare kjente dem ved navn fordi han hadde sett dem hos andre. Han var også en slik befalingsmann for hæren som man sjelden ser, og en slik profet som ingen andre har kjent, og når han uttalte seg, var det som om Gud selv hadde talt. Folket sørget over ham i tretti dager og ingen annen sorg hos hebreerne hadde grepet dem så dypt som Moses' død hadde gjort. Det var ikke bare de som hadde erfart hans gjerninger som elsket ham, men også de som studerte de lovene han hadde etterlatt seg, og ved dem oppnådd den spesielle og rettferdige karakter han var i besittelse av. Og med dette vil Moses' død være fullt beskrevet.

---

*Da Josefus her forsikrer oss ar Moses velsignet alle Israels stammer, er det opplagt at Simeon ikke var utelatt i hans manuskript, slik det nå er i våre hebraiske og samaritanske manuskripter.

BOK 5

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ FIRE HUNDRE OG SYTTISEKS ÅR

FRA MOSES' DØD TIL ELIS DØD

KAPITEL 1

JOSVA, HEBREERNES BEFALINGSMANN, FØRTE KRIG MOT KANAANITTENE, OVERVANT DEM OG ØDELA DEM, OG DELTE LANDET VED LODDKASTING MELLOM ISRAELS STAMMER

1. Da Moses var tatt bort fra menneskene slik som det allerede er beskrevet, og sørgetiden var endt, befalte Josva folket å gjøre seg klar til et felttog. Han sendte også speidere til Jeriko for å finne ut hva slags styrker de hadde, og hvilke planer de hadde, og han satte folkene opp i slagorden for at de skulle være klare til å gå over Jordan på det rette tidspunktet. Han kalte til seg stammehøvdingene for Ruben, og de som ledet Gad, og den halve Manasse stamme, for halvparten av denne stammen hadde fått lov til å bo i amorittenes land som utgjorde en sjuendedel av landet Kanaan*, og han minnet dem om hva de hadde lovet Moses. Han formante dem, for Moses' skyld, han som hadde hatt omsorg for dem, og ikke hadde skydd noen anstrengelse for dette, og som nå var døende – og for den offentlige velfreds skyld – til å gjøre seg klar til å utføre det de hadde lovt. Og så tok han femti tusen mann med seg av dem som fulgte ham, og marsjerte 2 kilometer fra Abila til Jordan.

2. Da de nå hadde slått leir, kom straks speiderne til dem, og de hadde gjort seg godt kjent med kanaanittene. De hadde tatt byen Jeriko i øyesyn uten å være blitt forstyrret, og så hvilke deler av murene som var sterke, og hvilke som faktisk var usikret, og hvilke porter som var så svake at hæren kunne komme inn. De som hadde møtt dem hadde ikke brydd seg om dem fordi de trodde at de var alminnelige

fremmede som pleide å være nysgjerrige på alt i byen, og de tok dem ikke for fiender. Men om kvelden tok de inn på et vertshus for å spise aftens, og da de hadde gjort det, og tenkte på hvordan de skulle komme seg av sted, kom det melding til kongen mens han spiste aftens, om at noen fra hebreernes leir var kommet for å utspeide byen, og at de var i vertshuset som tilhørte Rahab, og var svært forsiktige for ikke å bli oppdaget. Dermed sendte han noen som han hadde befalt å gripe dem, og forhøre dem under tortur for å få vite hva slags ærend de var ute i.

Straks Rahab forsto at disse sendemennene var på vei, skjulte hun speiderne under en haug med lin-strå som lå og tørket på hustaket. Og så sa hun til utsendingene at noen ukjente fremmede hadde spist aftens hos henne litt før solnedgang, og nå var gått sin vei, og det var sikkert lett å få tak i dem dersom de var til fare for byen og for kongen. Slik ble disse sendemennene lurt av kvinnen,** og uten å ane mistanke gikk de sin vei uten så mye som å undersøke vertshuset for straks å dra av sted på den veien de antok at de var dratt, og spesielt den veien som førte til elven, men da de ikke fant ut noe om dem, lot de være med å fortsette letingen. Men da uroen var over, hentet Rahab mennene ned igjen, og ba dem om at så snart de hadde tatt landet Kanaan i besittelse, og når de ville være i stand til å godtgjøre henne fordi hun hadde bevart dem, å huske på hvilken fare hun hadde satt seg i for deres skyld. Dersom hun hadde blitt grepet i å ha skjult dem, ville hun ikke ha unngått en grusom død, både hun og hennes familie. Hun ba dem derfor om å dra hjem igjen, men ønsket at de skulle sverge på at de ville bevare henne og hennes familie når de inntok byen og drepte alle innbyggerne slik de hadde planlagt. For hun var så langt blitt overbevist på grunn av de guddommelige undrene som hun var blitt fortalt om.

Speiderne erkjente at de var henne takk skyldig for det hun allerede hadde gjort for dem, og de avla ed på at de skulle belønne hennes vennlighet, ikke bare med ord. Og da gav de henne det råd at når hun merket at byen var i ferd med å bli tatt, skulle hun sammen med familien bringe sitt gods i sikkerhet, og henge ut skarlagensrøde tråder foran dørene (eller vinduene), slik at hebreernes befalingsmann skulle kjenne hennes hus og passe på at hun ikke ble utsatt for skade. De sa til henne: Vi vil fortelle ham dette, for du har vist omsorg og beskyttet oss. Og hvis noen av din familie faller under slaget, er det ikke vår skyld, for vi bønnfaller Gud, han som vi har sverget ved, om ikke å vredes på oss som om det var vi som hadde brutt vårt løfte. Da mennene hadde gjort denne avtalen, dro de av sted ved å fire seg ned med et tau fra muren. De kom seg unna, og da de kom, fortalte de folket det de hadde gjort da de var i denne byen. Josva fortale overpresten Eleasar og eldsterådet om det som speiderne hadde lovet Rahab, som også stadfestet det.

---

*Amorittene var en av de sju folkeslagene i Kanaan. Av dette er Reland villig til å formode at Josefus ikke her mente at landet deres hinsides Jordan var sjuendedelen av hele landet Kanaan, men mente at amorittene var den sjuende folkestammen.

**Etter historien om disse speiderne og vertshuseieren Rahabs list mot kongens utsendinger, og etter den meget hederlige omtalen av hennes tro og gode gjerninger i Det nye testamente (Hebr. 11,31), nemlig at de beste menn ikke hadde noen skrupler med å lure disse offisielle fiendene som fortjente å bli drept, ved å fortelle loddrette løgner. Hvis de ikke hadde måttet avlegge ed på sitt løfte, ville de ikke ha våget å gjøre dette.

3. Nå fryktet Josva for å krysse Jordan, for det var sterk strøm i elven, og det gikk ikke an å komme over den med bruer, og det var heller ikke hittil bygd noen bruer over den. Han tenkte også på at hvis han skulle prøve på å anlegge en bru, ville ikke

fiendene gi ham tid nok til det. Det fantes heller ingen fergebåter. Men Gud hadde lovet å ta seg av elven slik at de kunne passere den, og det gjorde han ved å fjerne mesteparten av vannet. Etter to dager fikk Josva brakt hæren og hele folkemengden over. Prestene gikk aller først og hadde arken med seg, og så kom levittene som bar tabernaklet og karene som bruktes til ofringene, og deretter fulgte hele folkemengden, der hver av stammene hadde koner og barn midt i mellom seg, fordi de var redde for at de skulle kunne bli tatt av strømmen. Og straks prestene hadde gått ned i elven først og man kunne vade gjennom den, holdt dybden seg så lavt at sanden kunne ses på bunnen, for strømmen var ikke så sterk. Slik kom de seg over elven uten frykt, og de så at den var slik Gud hadde forutsagt han ville sørge for at den ble. Men prestene sto stille midt i elven inntil hele folket hadde passert og var kommet trygt over på den andre stranden. Og da alle var kommet over, kom også prestene, og strømmen fikk lov å løpe fritt slik den hadde gjort tidligere. Straks hebreerne var kommet ut av elven, steg vannstanden, og den ble så høy som den hadde vært før.

4. Så dro hebreerne ti kilometer videre og slo leir i en avstand av to kilometer fra Jeriko. Og Josva bygde et alter av steiner som alle stammehøvdingene hadde hentet fra elvebunnen, etter befaling fra profetene, fordi de skulle være et minne om elven som delte seg. På dette alteret ofret han til Gud, og her feiret de påske, og de hadde rikelig av alle ting som de hittil hadde manglet. De hadde høstet kornet hos kanaanittene, for det var modent nå, og de tok andre ting som krigsbytte, fordi den maten de i førti år tidligere hadde spist, mannaen, nå var opphørt.

5. Da israelittene gjorde dette, og kanaanittene ikke angrep dem, men holdt seg stille innenfor sine murer, bestemte Josva seg for å beleire dem. På den første dagen i høytiden (påsken), bar prestene arken rundt omkring med noen væpnede menn for å beskytte den. Disse prestene gikk fremover og blåste i sju trompeter, og oppmuntret hæren til å være ved godt mot. De gikk rundt byen med de eldste etter seg, og da prestene hadde blåst i trompetene, gikk de tilbake til leiren, for det var ikke noe annet de skulle gjøre. Da de hadde gjort dette i seks dager, samlet Josva de bevæpnede menn på den sjuende dagen, og gav dem den gode nyheten at byen skulle tas fordi Gud hadde gitt dem den. Murene skulle falle ned av seg selv uten at de behøvde å streve med det. Og han påla dem å drepe enhver de kunne få tak i, og ikke unnlate å slakte ned sine fiender. De skulle ikke bli trette og ikke vise medynk, og de skulle heller ikke fristes av krigsbyttet og bli avledet fra å forfølge sine fiender fordi de stakk av. De skulle drepe alle dyrene og ikke ta noe til egen fordel. Han befalte dem også å samle sammen alt av gull og sølv for at det skulle bli satt til side som førstefrukten for Gud på grunn av denne herlige bedrift fordi det var det første de tok fra byen. De skulle frelse Rahab og hennes familie på grunn av den eden speiderne hadde tilsverget henne.

5. Da han hadde sagt dette, og hadde brakt sin hær i slagorden, førte han den mot byen, og de gikk igjen rundt den med arken foran, mens prestene oppildnet folket til å være nidkjære. Og da de hadde gått rundt den sju ganger, og så stått stille en liten stund, falt muren ned, uten at hebreerne hadde brukt noe krigsredskap eller noen annen makt.

7. Så gikk de inn i Jeriko og drepte alle mennene i byen, for de var vettskremt av at

murene falt ned, og deres mot ble til intet, og de var ikke i stand til å forsvare seg. De ble drept og fikk halsen kuttet over, noen mens de var på veiene, og andre ble grepet i sine hus, og ingen hjalp dem. De omkom alle, både kvinner og barn, og ingen unnslapp, og byen ble fylt med lik. De satte også fyr på hele byen og landet omkring, men de frelste Rahab og hennes familie som hadde søkt tilflukt i vertshuset hennes. Og da hun ble ført til Josva, erkjente han at han var henne takk skyldig for å ha beskyttet spionene. Da han ikke ville unnlate å belønne henne, gav han henne straks landområder, og holdt henne høyt i aktelse for all ettertid.

8. Og om det var noe av byen som unngikk flammene, rev han den ned fra grunnvollene, og han uttalte en forbannelse* over innbyggerne, om det måtte være noen som skulle ønske å bygge den opp igjen. Den som skulle legge grunnsteinen, skulle miste sin eldste sønn, og ved fullførelsen miste den yngste. Men hvordan dette skjedde, skal vi fortelle senere.

9. Der var en umåtelig mengde sølv og gull, og dessuten bronse, og det ble dynget sammen utenfor byen da den ble tatt. Ingen overtrådte befalingen eller stjal noe til egen vinning, men Josva overleverte det til prestene, for at det skulle legges i skattkammeret. Slik gikk Jeriko til grunne.

10. Men det var en mann som het Akar,** sønn av Karmi, sønn av Sebedias, av Juda stamme, som fant en kongedrakt vevd helt igjennom av gull, samt et gullstykke som veide to hundre sekel,*** og da han syntes det var en risikabel sak, fordi det skulle ofres til Gud som ikke behøvde det, fordi han ønsket å ha det selv – så grov han et hull i sitt eget telt og la det ned der. Der trodde han at det skulle være skjult både for hans medsoldater og for Gud.

11. Stedet der Josva slo leir het Gilgal, som betyr *frihet*, for da de nå var kommet over Jordan, anså de seg befridd fra nøden de hadde utholdt hos egypterne og i villmarken.

12. Noen få dager etter katastrofen med Jeriko, sendte Josva ut tre tusen bevæpnede menn for å ta Ai, en by som lå ovenfor Jeriko. Men da de møtte folket i Ai, ble de drevet tilbake og mistet trettiseks mann. Da israelittene fikk høre det, ble de svært bedrøvet og helt utrøstelige, ikke så mye for de mennene de hadde mistet, selv om de var gode og aktede menn, men fordi de trodde at de nå hadde inntatt landet som Gud hadde lovet dem, mens fienden uventet hadde seiret og triumferte. Derfor kledde de seg i sekk og fortsatte hele dagen med gråt og klage, og ville ikke engang spørre etter mat, fordi de tok det som hadde hendt så sterkt til sitt hjerte.

13. Da Josva så at hæren hadde slike anfektelser, fikk han bange anelser om hele felttoget, men han henvendte seg frimodig til Gud og sa: ”Vi er ikke kommet så langt fordi vi selv har vært raske, som om vi skulle kunne legge dette landet under oss med våre egne våpen, men etter tilskyndelse fra Moses, din tjener, fordi du med mange tegn har lovte oss dette og ville gi oss dette landet til eiendom. Og du ville alltid la vår hær være overlegen i krigen mot våre fiender. Vi har jo allerede lyktes ifølge dine løfter, men når vi nå så uventet er blitt overrumplet, og har mistet noen menn av hæren vår, er vi bedrøvet og redd for at det du har lovte oss, og det Moses

har forutsagt for oss, ikke er til å stole på. Og vi er ennå mer redd for våre fremtidsutsikter fordi vi har møtt en slik ulykke under vårt første forsøk. Men o Herre, frels oss fra slike mistanker, for du kan helbrede oss for denne forvirringen ved å gi oss seier, så den tar bort både den sorgen vi er i nå, og den mistilliten vi har til det som skal komme."

14. Disse bønnene steg opp til Gud mens Josva lå på sitt ansikt, hvorpå Gud svarte ham at han skulle reise seg opp og rense sitt folk for den urenhet det hadde pådradd seg, og at "ting som er helliget meg er frekt blitt stjålet fra meg," og at "dette er grunnen til det nederlaget de hadde lidd," og at når de ville utforske saken og finne den skyldige og straffe ham, da skulle han alltid sørge for at de ville få seier over sine fiender. Dette fortalte Josva til folket, og han tilkalte overpresten Eleasar og de mennene som hadde høy myndighet. Så kastet de lodd, stamme for stamme, og da de så at loddet viste at den onde gjerningen var gjort i Juda stamme, foreslo han at det skulle kastes lodd blant familiene. Da ble sannheten om den onde gjerningen funnet å tilhøre familien Zachar. Da de så spurte dem ut, mann for mann, tok de Akar, som ble fornedret til det ekstreme og ikke kunne nekte, men tilsto tyveriet, og fremskaffet det han hadde tatt midt iblant dem. Han ble straks henrettet, og oppnådde ikke noe annet enn å bli begravd om natten på en vanærende måte, slik det passer seg for en forbryter.

15. Da Josva hadde renset folket, ledet han dem mot Ai. De hadde ligget i bakhold om natten, og angrep fienden straks det var dag. Og da de gikk dristig mot israelittene fordi de hadde vunnet seier før, lot han dem tro at han trakk seg tilbake, og slik drev han dem langt bort fra byen, og mens de fremdeles trodde de forfulgte fienden og spottet dem slik de før hadde gjort, beordret Josva styrkene å vende om og konfrontere dem. Så gjorde han tegn til dem som lå i bakhold og oppfordret dem til å kjempe. De sprang da plutselig inn i byen mens innbyggerne var på murene og andre var forvirret da de fikk se dem som var utenfor portene. Slik tok mennene byen og drepte alle de traff på, mens Josva tvang dem som kom mot ham til nærkamp, og overvant dem slik at de løp sin vei. Og da de var drevet mot byen fordi de trodde at den ikke var blitt rørt, men så skjønte at den var brent ned, spredte de seg omkring på markene sammen med sine koner og barn uten å kunne forsvare seg fordi det var ingen som kunne hjelpe dem. Da denne ulykken kom over mennene i Ai, var det tilbake et stort antall barn, kvinner og slaver og en enorm mengde gods. Hebreerne tok også kvegflokker og en mengde penger, for landet var rikt. Og da Josva kom til Gilgal, delte han alt dette krigsbyttet mellom soldatene.

16 Men da gibeonittene, som bodde i nærheten av Jerusalem, så ulykkene som skjedde med innbyggerne i Jeriko og Ai, og trodde at de også skulle bli utsatt for det samme, syntes de det ikke var klokt å be Josva om nåde, for det trodde de at de ikke ville få av ham siden han kjempet mot kanaanittene for å ødelegge dem fullstendig. De inviterte da nabofolket i Cephirah og Kirjat Jearim, og sa til dem at hverken de eller de selv kunne unngå den faren de alle var i, om israelittene skulle gå løs på dem. De bestemte seg derfor til å unngå maktbruk fra israelittene. De ble da enige om å sende bud til Josva for å inngå en vennskapspakt med ham. De sendte da slike som hadde godt omdømme og var dyktige i å skaffe folket fordeler. Da de nå skjønte at det var farlig å innrømme at de var kanaanitter og ville unngå denne faren, skulle de si at de ikke var i slekt med kanaanittene i det hele tatt, men at de bodde langt

borte fra dem. De fortalte at de hadde reist en lang vei på grunn av ryktene om hans visdom og rettferdighet, og for å bevise det, viste de ham sine klær som skulle ha vært nye da de dro av sted, men nå var meget slitte fordi de hadde reist så langt. De hadde revet klærne i filler for å få ham til å tro dette. De sto midt iblant folket og sa at de var utsendt av folket i Gibeon og byene omkring som lå fjernt fra det landet de nå befant seg i, og de ønsket å inngå en vennskapspakt med dem etter forfedrenes skikk. Og de hevdet at da de forsto at Gud hadde vist dem nåde og gitt dem landet Kanaan, ble de glade for å få høre det og ba om å få lov å bli borgere i blant dem.

Slik talte sendemennene og viste dem tegnene på at de hadde reist langt for å søke deres vennskap. Josva trodde på det de sa om at de ikke var kanaanitter, og han inngikk en vennskapspakt med dem, mens overpresten Eleasar og eldsterådet avla ed på at de ville se på dem som venner og medborgere, og ikke behandle dem urettferdig. Folket gav også sin tilslutning til dette løftet. Slik oppnådde disse menn det de ønsket ved å lure israelittene, og så dro de hjem. Men da Josva førte hæren ned til landet ved foten av fjellene i denne delen av Kanaan, forsto han at gibeonittene ikke bodde langt fra Jerusalem, og da sendte han bud på deres høvdinger og refset dem for bedrageriet de hadde utsatt dem for. Men de hevdet at de på sin side ikke hadde noen annen måte å redde seg på, enn å ty til denne løsningen. Da tilkalte han overpresten Eleasar og rådet av de eldste, og de fant at det var best å gjøre dem til offentlige slaver, slik at de ikke skulle bryte eden de hadde avlagt til dem. På denne måten fant mennene en redning fra den ulykken som var i ferd med å hjemsøke dem.

17. Da tok kongen i Jerusalem til sitt hjerte at gibeonittene hadde gått over til Josva, og så sammenkalte han kongene i nabolandene for at de skulle gå til krig mot dem. Da gibeonittene fikk se at disse nabokongene og kongen i Jerusalem hadde slått leir ved en vannkilde ikke langt q og gjorde seg klar til å beleire den, tilkalte de Josva for å få hjelp. På grunn av vennskapspakten de hadde inngått med dem, håpet de at de ville bli frelst av dem som var kommet for å gjøre ende på kanaanittene. Og Josva skyndte seg med hele sin hær for å komme dem til hjelp, og de marsjerte dag og natt og falt over fiendene da de skulle til å beleire byen, og da han hadde overvunnet dem, forfulgte han dem nedover bakkene. Stedet kalles Bethoron, og der forsto han at Gud hjalp ham, for det gjorde han ved lyn og torden og uvanlig stort hagl. Det skjedde også at dagen ble lenger,* at natten ikke skulle komme for snart og hindre hebreerne i deres kampiver med å forfølge fiendene. Og Josva grep kongene som hadde gjemt seg i en hule ved Makkeda, og drepte dem. At dagen ble forlenget utover det vanlige, står i bøkene som er oppbevart i tempelet.**

18. De kongene som kriget og ville bekjempe gibeonittene ble overvunnet. Og Josva vendte tilbake til fjellområdene i Kanaan, og da han hadde utkjempet et større slag med folket der og tok krigsbytte, kom han til leiren ved Gilgal. Og nå gikk det rykter blant nabofolkene om hebreernes mot, og om alle de menn som var drept, og de som fikk høre om det, ble meget redde. Kongene som var kanaanitter, og som holdt til omkring Libanus-fjellet, samt de kanaanittene som bodde på slettelandet og i nærheten av Filisterlandet, slo leir ved Beroth, en by i Øvre Galilea ikke langt fra Kadesh, som også ligger i Galilea. Tallet på hele denne hæren utgjorde tre hundre tusen fotfolk og ti tusen ryttere, samt tjue tusen vogner. Denne mengden fiender skremte både Josva og israelittene. I stedet for å ha håp om å lykkes fullstendig, ble

de lammet av angst. Da ble de irettesatt av Gud for sin frykt, og han spurte dem om de ønsket en bedre hjelp enn det han kunne gi dem. Han lovte dem at de skulle vinne over sine fiender, og han befalte dem å gjøre fiendens hester ubrukelige, og brenne opp vognene deres. Da ble Josva fylt med mot etter Guds løfter, og dro plutselig ut mot fiendene, og etter en marsj på fem dager falt han over dem i en voldsom kamp, og det falt så mange at de som fikk høre om det, ikke kunne tro det. Han forfulgte dem langt av sted og ødela hele fiendens hær unntatt noen få, og alle kongene falt i slaget, og om det ikke var flere menn som kunne drepes, drepte Josva hestene og brant opp vognene. Så dro han igjennom landet uten å møte motstand, for det var ikke lenger noen som ville møte ham i kamp. Likevel fortsatte han, og beleiret byene deres og drepte alt han fikk tak i.

19. Det femte året var nå gått, og det var ingen kanaanitter igjen lenger, bortsett fra noen som hadde trukket seg tilbake til steder som var meget forsterket. Da flyttet Josva leiren til fjellområdet og plasserte tabernaklet i Silo, for det så ut som et passende sted for det, for stedet var vakkert, og der kunne det være inntil tiden da de ville være i stand til å bygge tempelet. Derfra dro han til Sikem sammen med folket, og der reiste han et alter slik Moses tidligere hadde påbudt. Så delte han hæren og plasserte halvparten på fjellet Garisim, og den andre halvparten på fjellet Ebal, der alteret var, og der plasserte han også levittene og prestene. Og da de hadde ofret og fremsagt velsignelsene og forbannelsene, og etterlatt dem inngravert på alteret, vendte de tilbake til Silo.

---

*Hvorvidt forlengelsen av denne dagen var fysisk og reell, eller om den bare var tilsynelatende, kan man ikke avgjøre. Filosofer og astronomer vil naturligvis helle til sistnevnte oppfatning. Hendelsen var også nevnt i Jashers bok, som nå er tapt (Josva 10,13) og er stadfestet av Jesaja (kap.28, v.21), i Habakuk (kap.3, v.11) og hos Siraks sønn (kap.46, v.4).

**Se notat om *Jødenes oldtid,* bok 3, kap.2, avsn.7).

20. Josva var nå blitt gammel, og så at kanaanittenes byer ikke ville bli lett å innta, ikke bare fordi de var sterke der de lå, men også på grunn av de kraftige murene som omgav dem. Og den naturlige beliggenheten var fordelaktig for å slå tilbake fiender som ville beleire dem og gjøre det håpløst for dem. For da kanaanittene fikk vite at israelittene kom ut av Egypt for å ødelegge dem, ble de travelt opptatt med å forsterke byene sine. Da samlet han folket i Silo, og de kom dit i stor hast og iver, og han påpekte hvor stor suksess de allerede hadde hatt, og de strålende ting de hadde utført, og han pekte på dem som Gud hadde funnet verdige til å gjøre disse ting og gitt dem den visdom og klokskap som den loven de fulgte, hadde gitt dem. Han pekte også på at trettien av disse kongene som våget å gå til krig var blitt beseiret, og enhver hær, så stor den enn måtte være, som stolte på sin egen kraft og ville kjempe mot dem, var blitt fullstendig ødelagt, så det ikke engang var avkom igjen etter dem.

De øvrige måtte tas etter hvert ved større beleiringer på grunn av de sterke murene, og fordi innbyggerne stolte på dem. Han fant det da rimelig at de stammene som hadde fulgt med dem fra den andre siden av Jordan og tatt del i farene som deres egne slektninger hadde gjennomgått, kunne dimitteres og sendes hjem, og de skulle ha takk for de prøvelsene de hadde utholdt sammen med dem. Han fant det også klokt at hver stamme skulle sende en mann med det beste omdømme til å måle opp landet, og ærlig og redelig gi nøyaktig rapport om størrelsen.

21. Da Josva hadde talt til dem, fant han at folket syntes godt om det. Så sendte han menn til å måle opp landet, og lot det følge med noen landmålere som var dyktige i denne kunsten. Han gav dem også oppgaven å anslå størrelsen på den delen av landet som var den mest fruktbare, og den delen som ikke var så god. Landet Kanaan inneholder store sletter som er særdeles velegnet til å dyrke frukt, og sammenlignet med andre deler av landet, er ekstraordinært fruktbare, mens de som er ved Jeriko, og dessuten ved Jerusalem, ikke er for noe å regne. Og selv om det viser seg at disse folkene bare hadde litt land av dette slaget som for øvrig består av fjell, står det ikke tilbake for de andre områdene på grunn av dets fruktbarhet og skjønnhet. Derfor ville Josva at landet skulle deles mellom stammene mer etter sin kvalitet, enn etter størrelse, og det førte til at et mål av én slags land kunne gjøres lik med tusen andre mål med land. De mennene som ble utsendt for å dra omkring, var i alt ti, og de gjorde et anslag over størrelsen. De kom i den sjuende måneden til byen Silo, der de hadde reist tabernaklet.

22. Dermed sammenkalte Josva både Eleasar, eldsterådet og stammehøvdingene og fordelte landet mellom de ni stammene, samt den halve Manasse stamme, og fastsatte størrelsen etter størrelsen på stammen. Så kastet de lodd, og Juda ble tildelt den øvre delen av Judea, helt til Jerusalem, og i bredden nådde den til sjøen ved Sodoma.

Simeon fikk den andre delen, og inkluderte den delen av Idumea som grenset til Egypt og Arabia. Benjaminittene fikk også en lodd fra elven Jordan til havet, men på tvers var den begrenset av Jerusalem og Betel, og dette var den smaleste av alle, fordi landet var så godt, for det innbefattet Jeriko og byen Jerusalem.

Efraims stamme fikk ved loddkasting landet som strakte seg fra elven Jordan til Geser, og i bredden helt fra Betel til den endte på den store sletten. Den halve Manasse stamme fikk landet fra Jordan til byen Dora, og bredden rakk til Betshan som nå kalles Schytopolis. Deretter fikk Issakar landet som i lengderetningen begrenses av Karmelfjellet og elven, og på tvers av Taborfjellet.

Sebulons stamme fikk landet så langt som til Genesaretsjøen, og det som tilhørte Karmel og lå ved havet. Aser fikk den delen som kaltes *Dalen*, for slik var den, dessuten hele den delen som rakk mot Sidon. Byen Acre, som også kalles Actipus, tilhørte deres del.

Naftali stamme fikk de østre områdene, helt til Damaskus og Øvre Galilea inntil Libanon-fjellet og Jordans kilder som ligger i fjellet. Det er den delen som grenser til nabobyen Acre. Danittene fikk hele delen av dalen som vender mot solnedgangen, og var begrenset av Azotus og Dora, og dessuten hadde de hele Jamnia og Gat fra Ekron til det fjellet der Juda stamme begynner.

23 Slik delte Josva opp de seks landene som kaltes landet til Kanaans sønner, til ni og en halv stamme, for Moses hadde begrenset ham ved å dele amorittenes land til de to og den halve stamme, som allerede fortalt. Det kaltes så, etter en av Kanaans sønner. Og områdene ved Sidon, som tilhørte arkittene, amatittene og aradianerne, var ennå ikke blitt tildelt noen.

24. Nå ble Josva hindret i sine planer på grunn av sin høye alder fordi de som

etterfulgte ham i regjeringen brydde seg lite om folkets ve og vel, så han påla hver stamme om ikke å spare noen rest av kanaanittene i det landet som var blitt delt ved loddkasting. Det hadde Moses sikret dem på forhånd, slik at de skulle være helt tilfredse og være trygge og sikre at lovene deres ble overholdt. Han påla dem også å sette av trettiåtte byer til levittene, for de hadde allerede fått ti i Amortitterlandet, og tre av disse skulle være tilflukt og bosted for manndrapere, for han var svært nøye med at intet av det Moses hadde befalt, skulle bli forsømt. Av disse byene hadde Juda Hebron, Efraim Sikem og Naftali hadde Kadesh som er et sted i Øvre Galilea.

Han fordelte også mellom dem det gjenværende av krigsbyttet, og det var meget stort. Av dette hadde de stor velstand, både samlet og enkeltvis, og det besto av gull og kledninger, møbler og en mengde kveg, så mange at de ikke kunne telles.

25. Etter at dette var over, samlet han hæren til møte, og talte til de stammene som hadde amorittenes land på den andre siden av Jordan. Femti tusen av dem hadde bevæpnet seg selv og gått i krigen sammen med dem:

"Fordi den Gud som er Fader og Herre for det hebraiske folk, har gitt oss dette landet til eie og har lovte å bevare oss så vi kan ha gleden av det for alltid, og da dere med iver har ofret dere selv til å hjelpe oss etter hans befaling ved enhver anledning da vi trengte det, er det rett og rimelig, siden våre vanskeligheter er over, at dere skal få lov til å hvile. Vi skal ikke gjøre bruk av deres hjelpsomhet nå lenger, for det kan jo hende at vi i fremtiden trenger deres hjelp. Derfor vil vi ikke trette dere ut slik at dere mister lysten til å hjelpe oss en annen gang. Vi vil derfor takke dere for de farene dere har utsatt dere for sammen med oss, og vi gjør det ikke bare nå, men vil alltid tenke på det og huske på våre venner og tenke på hvilke fordeler vi har hatt av dem, hvordan dere har forsaket deres egne gleder for vår skyld og strevd for det vi har nå, det som vi etter Guds gode vilje har oppnådd, og dere ville ikke nyte deres egen fred og velstand før dere hadde hjulpet oss. Dere har fått en stor mengde rikdom ved å bære byrdene sammen med oss, og dere vil få med dere så mye krigsbytte av gull og sølv, og mer enn det, også all vår godvilje mot dere med den innstillingen at vi vil gjengjelde deres godhet ved enhver anledning dere måtte ønske det, for dere har ikke sviktet i noe av det som Moses påla dere, og dere har heller ikke foraktet ham fordi han er død og har forlatt dere, og derfor er det ingen ting som kan forminske den takk vi skylder dere. Vi dimitterer dere med glede slik at dere med fryd kan dra tilbake til deres egen arv, og vi ber dere innstendig å tenke på at det ikke skal være noen hindring i det nære forholdet som er mellom oss. Og dere må ikke tenke at dere er av et annet folk enn oss og ikke er hebreere fordi denne elven ligger mellom oss. Vi er jo alle Abrahams ætt, både vi som bor her og dere som bor der, og det er den samme Gud som brakte våre og deres forfedre inn i verden. Vi skal ta vare på hans gudsdyrkelse og styresett slik han har befalt. Og når dere er nøye med å overholde dette og fortsatt adlyder lovene, vil Gud alltid være nådig og hjelpe dere. Men hvis dere etterligner de andre folkeslagene og ringeakter disse lovene, vil han forkaste dere som en nasjon."

Da Josva hadde sagt dette, hilste han dem alle, ikke uten tårer i øynene, både de som hadde høy rang, én for én, og hele folket samlet, i det han selv holdt seg i ro, mens folket ledet stammene på deres avreiser, samtidig som de ikke helt visste hvordan de skulle kunne skilles fra hverandre.

26. Da nå Rubens og Gads stammer, og så mange av Manasse stamme som fulgte dem var kommet over elven, bygde de et alter på Jordans bredd som et minnesmerke for etterslekten og et tegn på deres slektskap med dem som skulle bo på den andre siden. Men da de på den andre siden hørte at de som var blitt sendt hjem hadde bygget et alter og ikke visste hvorfor de hadde bygget det og trodde at de hadde funnet på noe nytt for å innføre fremmede guder, tvilte de ikke på at det var det som var tilfellet, og tok denne antatte ærekrenkelsen på fullt alvor og møtte opp fullt bevæpnet for å straffe dem som hadde bygget alteret. De var på vei over elven for å straffe dem for deres forakt for landets lover, for de brydde seg ikke om at de var av samme slekt, og heller ikke om deres verdighet og rang, men kun om Guds vilje og om hvordan han ønsket å bli tilbedt, og dermed gjorde de seg i stand til krig.

Men Josva, overpresten Eleasar og eldsterådet holdt dem igjen, og fikk dem til å undersøke det som var blitt sagt og om hvorfor, og først når de hadde funnet ut at det var gjort i ond hensikt, skulle de gå til krig mot dem. Følgelig sendte de av sted Pineas, Eleasars sønn og ti andre aktede menn blant hebreerne for å få vite hva hensikten var med å bygge et alter på bredden etter at de hadde passert elven. Straks mennene var kommet over og møtte dem da en menighet var samlet, sto Pineas opp og sa: ….at til tross for at forbrytelsen de hadde gjort seg skyldig i, var så ond at ord var ikke nok til å straffe med, eller fordi dette kanskje kunne rettes opp i fremtiden, ville de ikke se på denne ondskapen som grunn til å ty til våpen med én gang for å straffe dem fordi de var av samme slekt og at det var mulig at de kunne forbedre seg, derfor hadde de sendt disse mennene til dem:

"Når vi har fått høre den sanne grunnen til at dere har bygget et alter, ønsket vi ikke å forhaste oss slik at vi skulle gå løs på dere med våpen. Hvis dere har bygget det av en aktverdig grunn, og om det ikke hadde vært tilfellet, og anklagen hadde vært sann, skulle vi rettsmessig straffe dere, for vi kan neppe tro at dere, som er blitt gjort så godt kjent med Guds vilje og har hørt de lovene han selv har gitt oss, skulle kunne glemme ham, forlate arken og det alteret som er kun for oss, og innføre fremmede guder og den ugudelige religionen kanaanittene driver med. Og det til tross for at dere ved Guds nådige forsyn har fått denne delen av landet. Dersom dere nå angrer det dere har gjort og ikke fortsetter denne galskapen og viser ærbødighet mot landets lover, vil dette være en liten forbrytelse, men hvis dere vedblir i deres synder, vil vi uten skrupler gjøre alt vi kan for å bevare våre lover. Vi vil gå over Jordan for å forsvare dem og dessuten Gud som ikke vil holde dere for noe bedre enn kanaanittene. Og da vil vi ødelegge dere på samme måte som vi ødela dem, for dere må ikke tro at dere slipper unna Guds makt bare fordi dere er gått over til den andre siden av elven. Hvor dere enn er, tilhører landet ham, og det er umulig å stå imot hans makt og den straffen han påfører dere. Men hvis dere mener at bostedene her er en hindring for dere til å omvende dere til det gode, er det ikke noe i veien for at vi kan dele landet på nytt og bruke denne delen bare til beitemark for sauer. Dere gjør vel hvis dere vender dere til deres plikt og avstår for disse nye forbrytelsene, og vi bønnfaller dere, med deres kvinner og barn, om ikke å tvinge oss til å straffe dere. Ta derfor affære i deres forsamling for deres trygghets skyld og for dem som dere holder mest kjær og som det angår, og forstå at det er bedre å bli overvunnet med ord, enn å fortsette med dette og så få oppleve krig.

27. Da Pineas hadde talt, begynte lederne av forsamlingen og hele folket å forsvare

seg mot anklagen. Og de sa at de hverken ville gå bort fra sitt gode forhold til dem, og at de ikke hadde bygget alteret for å innføre noe nytt, at de hadde den samme Gud som alle de andre hebreerne og at de ville ofre på bronsealteret foran tabernaklet. Det alteret de nå hadde reist som gjorde at de fikk en slik mistanke på seg, var ikke bygget for tilbedelse, men "for at det skulle være et tegn og et monument for dere for alltid, og en nødvendig forholdsregel for å handle klokt, og fortsette å følge landets lover og ikke bryte dem, slik dere mistenker oss for. La Gud være vitne på dette, at det var derfor vi bygde dette alteret, og vi ber dere om å ha en bedre oppfatning av oss slik at dere ikke beskylder oss for noe som skulle gjøre Abrahams ætt fortjent til fortapelse ved forsøk på å innføre nye ritualer, annerledes fra de vi pleier å ha."

28. Da de nå hadde svart, og Pineas anerkjente dem for det, kom han til Josva og forklarte for folket det svaret de hadde fått. Nå ble Josva glad for at det ikke ble nødvendig å mobilisere eller å lede dem til blodsutgytelse ved å slåss mot sine egne slektninger. Følgelig ofret han lovprisninger til Gud for dette. Etterpå oppløste Josva den store forsamlingen og sendte dem til deres egne arveland, mens han selv levde i Sikem. Men i det tjuende året etter dette, var han blitt meget gammel, og han sendte bud på de mest aktede menn i de forskjellige byene, stormennene og eldsterådet, og dessuten mange av de vanlige menn av folket som kunne være til stede. Og da de var kommet, minte han dem om alle de godene Gud hadde gitt dem, og det kunne ikke være annet enn veldig mange, for de var kommet fra en meget lav stand og hadde steget opp til en slik grad av herlighet og velstand at han oppfordret dem til å merke seg Guds vilje der han hadde vært så nådig mot dem. Han fortalte dem at Guddommen fortsatt ville være deres venn bare de ville vise gudsfrykt, og at det sømmet seg for ham, nå som han var i ferd med å forlate dette liv, å gi dem denne formaningen, og han påla dem å legge seg den på minnet.

29. Da Josva hadde holdt denne talen, døde han etter å ha levd hundre og ti år. Førti år hadde han levd sammen med Moses for å lære det som han ville få nytte av i tiden etter. Han hadde vært deres befalingsmann i tjuefem år.** Han var en mann som hverken manglet visdom eller veltalenhet for å gjøre sin vilje kjent for folket, og på dette området var han fremragende. Han viste usedvanlig mot og storsinn under fare, og han var klok når han sørget for folkets fred, og ved enhver anledning så man hans visdom. Han ble gravlagt i byen Timna som tilhører Efraims stamme.* Omtrent på den samme tiden døde overpresten Eleasar og etterlot presteembetet til sin sønn Pineas. Hans minnesmerke og grav er i byen Gabatha.

---

*Moses Chorensis skriver ned den berømte inskripsjonen i Tanger om da Josva drev ut kanaanittene av Palestina slik: "Vi er de landflyktige som var herrer over kanaanittene, men er blitt drevet bort av røveren Josva, og vi har slått oss ned her."

**Whiston skriver: "He also became their commander after his death for twenty-five years." Setningen er vanskelig å forstå, og jeg har forenklet den. (Oversetterens anmerkning)

KAPITEL 2

ETTER DERES FØRER JOSVAS DØD, OVERTRÅDTE ISRAELITTENE SITT LANDS LOVER, OG MÅTTE LIDE MYE FOR DET, OG DA DET KOM TIL ET OPPRØR, BLE BENJAMINS STAMME ØDELAGT, BORTSETT FRA SEKS HUNDRE MANN

1. Etter at Josva og Eleasar var døde, profeterte* Pineas at de ifølge Guds vilje skulle overlate regjeringen til Juda stamme, og at denne stammen skulle ødelegge kanaanitter-folket. Den gangen var folket innstilt på å kjenne Guds vilje. De skulle også få hjelp av Simeons stamme, men på den betingelse at når de som lå nærmest Juda var blitt slått, skulle de gjøre det samme for Simeons stamme.

2. Men kanaanittene opplevde en blomstrende fremgang, og de avventet israelittene med en stor hær ved byen Besek, der regjeringsmakten var overlatt til Adoni-besek, som betyr *Beseks herre*, for *adoni* betyr *herre* på hebraisk. Nå trodde de at de ville bli for sterke for israelittene siden Josva var død, men da israelittene møtte dem i slag, dvs. de to stammene jeg har omtalt før, kjempet de praktfullt, og drepte mer enn ti tusen av dem, mens de drev resten på flukt, og i forfølgelsen tok de Adoni-besek, som sa følgende, etter at hans fingre og tær var blitt kuttet av på ham: "Nei, jeg har ikke alltid ligget i skjul for Gud når jeg ser hva jeg nå må lide, for jeg skammer meg over å ha gjort dette mot syttito konger."** Så brakte de ham levende helt til Jerusalem, og da han var død, begrov de ham i jorden og fortsatte deretter med å innta byene. Og da de etter ganske lang tid hadde tatt den nedre byen, drepte de alle innbyggerne, men den øvre bydelen kunne de ikke ta uten store vanskeligheter på grunn av de sterke murene og selve beliggenheten.

---

*Ved å *profetere*, som her av overpresten, mener ikke Josefus noe annet enn at han konsulterer Gud ved Urim. Johannes, som levde samtidig med Josefus, mente muligvis at det var åpenbart for overpresten ved en ekstraordinær røst mellom kjerubene, da han sa at "Kaifas var overprest dette år, og profeterte at Jesus skulle dø for folket, og ikke bare for folket, men at han også skulle samle til ett de Guds barn som var spredt rundt omkring." fordi han tidligere hadde Urim og Tummim på sin brystplate.

**Dette store antallet av syttito *regenter* eller småkonger, samt de trettien kongene i Kanaan som var underlagt Josva, og trettito konger, eller kongelige medregenter til Benhadad, kongen i Syria, (1.Kong.20,1), antyder for oss hvordan den gamle regjeringsformen var blant folkeslagene før kongetiden begynte – dvs. at hver by eller større landsby sammen med nabolandsbyene, selv hadde sine egne regjeringer.

3. Derfor flyttet de leiren til Hebron, og da de hadde tatt den, drepte de alle innbyggerne. På den tiden fantes ennå kjempeslekten, de som var så store, og med ansikter som var helt annerledes enn hos andre menn, og det var en overraskelse å se dem og skremmende å høre dem. Skjelettene av disse menn er blitt vist frem helt til denne dag, og det går ikke an å tro at de er i slekt med andre mennesker. De gav denne byen til levittene som en ekstraordinær belønning sammen med to tusen forsteder, mens landet omkring ble gitt som en fri gave til Kaleb, etter befaling fra Moses. Denne Kaleb var en av speiderne som Moses sendte inn i Kanaans land. De tildelte også landområder for midjanitten Jetros etterkommere, han var Moses' svigerfar. For de hadde forlatt sitt eget land og fulgt dem gjennom villmarken.

4. Judas og Simeons stammer tok de byene som lå i fjellområdene i Kanaan, samt Askalon og Asdod, og de som lå ved havet. Men Gasa og Ekron unnslapp dem, for de lå i flatlandet, og de hadde et stort antall vogner og var svært plagsomme. Når man prøvde å angripe dem, førte det bare til at de vant seg ennå større rikdom. Etterpå la disse stammene våpnene til side og vendte tilbake til sine byer.

5. Benjaminittene som hadde Jerusalem tillot at innbyggerne betalte skatt. Så de drepte dem ikke, men alle forlot byen for å få tid til å dyrke opp markene, men utsatte seg for fare. De andre stammene etterlignet Benjamin i dette, og sa seg fornøyd med skattene som ble betalt til dem, og tillot kanaanittene å leve i fred.

6. Men da Efraims stamme beleiret Betel, lyktes de ikke, og de fikk ikke utrettet noe som var verd den tiden og de anstrengelsene de brukte på det, men de fortsatte å holde seg foran byen til tross for store vanskeligheter. Men etter en tid fanget de en av innbyggerne som kom til dem for å få noen nødvendige ting. De gav ham det løftet at dersom han ville overgi byen til dem, ville de spare ham og hans slekt, og han avla ed på at han ville gi byen i deres hender på disse betingelsene. Slik forrådet han byen og reddet livet sammen med sin familie mens israelittene drepte alle innbyggerne og beholdt byen.

7. Etter dette ble israelittene bløtaktige og ville ikke kjempe mer mot sine fiender, men gav seg til å dyrke opp landet som gav dem store rikdommer, og de forsømte den regelmessige beskyttelsen av bosetningen. De hengav seg til luksus og fornøyelser og var ikke lenger så nøye med å lytte til lovene som landet skulle styres etter. Gud ble vakt til vrede og minnet dem om at de for det første hadde spart kanaanittene i strid med hans befalinger, og for det andre, hvordan kanaanittene hadde behandlet dem med sitt barbari, ettersom anledninger bød seg. Men selv om disse irettesettelsene fra Gud lå tungt på dem, var de fremdeles uvillige til å gå til krig, og da de fikk store skatter fra kanaanittene og levde i luksus, var de uvillige til slike anstrengelser og tillot de rike bli korrupte og lot være å oppnevne et eldsteråd eller noen førere slik lovene deres forlengst hadde foreskrevet. De var for det meste opptatt med å dyrke jorden for å bli rike, og deres likegyldighet medførte et fryktelig opprør, og de gikk så langt som til å kjempe mot hverandre, og det viser den følgende tildragelsen:

8. Det var en levitt,* en mann fra en simpel familie med tilhørighet i Efraims stamme, og som var gift med en kvinne fra Betlehem som tilhører Juda. Han var meget glad i sin hustru og betatt av hennes skjønnhet, men han var ulykkelig, for hun gjengjeldte ikke hans kjærlighet fordi hun hadde motvilje imot ham. Dette bare opphisset hans lidenskap for henne slik at de stadig kranglet og til slutt fikk kvinnen slik avsky for dette at hun forlot sin mann og dro til sine foreldre i den fjerde måned. Mannen ble meget urolig fordi hun reiste, og fordi han var glad i henne, kom han til sine svigerforeldre, og der gjorde de opp og han ble forsonet med henne. Han bodde der i fire dager og ble behandlet vennlig av foreldrene hennes. Den femte dagen bestemte han seg for å dra hjem, og dro om kvelden, for foreldrene var uvillige til å bli skilt fra sin datter, og de utsatte og forsinket avreisen helt til dagen var gått. Nå hadde de en tjener som fulgte dem, og et esel som kvinnen red på. Og da de var kommet nær Jerusalem etter å ha reist seks kilometer, rådde tjeneren dem til å ta losji et eller annet sted for at ikke noe galt skulle hende dem dersom de reiste om natten, spesielt

fordi de ikke var langt borte fra sine fiender. På denne årstiden var det grunn til å bekymre seg for farer, selv fra slike som var venner, men mannen likte ikke dette rådet, og ville heller ikke ta losji blant fremmede, for byen tilhørte kanaanittene. Han bestemte seg for å dra fire kilometer lenger for å få seg losji i en av israelittenes byer. Dette ordnet han og kom til Gibea, en by som tilhørte Benjamins stamme da det var blitt mørkt, og da ingen som holdt til på markedsplassen inviterte ham til å overnatte, kom det en gammel mann ut på marken, han var av Efraims stamme, men bodde i Gibea, og han spurte ham om hvem han var, og hvorfor han var kommet dit så sent, og hvorfor han søkte å få tak i matvarer når det var blitt mørkt? Til dette svarte han at han var en levitt, og hadde tatt med seg sin kone fra hennes foreldre, og skulle nå hjem, og at han bodde innenfor Efraims stamme.

Den gamle mannen lot ham få husrom hos seg, siden de var i familie og siden de holdt til i den samme stammen og fordi de så tilfeldig hadde møtt hverandre. Da var det noen unge menn av Gibeas innbyggere som hadde sett kvinnen på markedsplassen og beundret hennes skjønnhet og da de forsto at hun losjerte hos den gamle mannen, kom de til dørene. De så at familien til den gamle mannen var fåtallige og svake og de foraktet den gamle mannes oppfordring om å forsvinne. Uten å bruke vold eller ukvemsord, ville de at han skulle utlevere den fremmede kvinnen og at han selv ikke skulle lide noen overlast. Da den gamle mannen hevdet at levitten var i familie med ham, og at de ville gjøre seg skyldig i forferdelig ugudelighet dersom de gav etter for sine lidenskaper og forbrøt seg mot loven, foraktet de hans rettferdige formaning og lo ham ut. De truet også med å drepe ham hvis han stilte seg i veien for det de hadde lyst til. Han fant da seg selv i en stor nød, men da han ennå ikke var villig til å overgi sine gjester til dem og se på at de ble mishandlet, hentet han sin egen datter til dem, og fortalte at det var et mindre lovbrudd å tilfredsstille sin lyst på henne, enn at de skulle mishandle hans gjester. Han trodde at han skulle unngå dette med denne metoden. Men da de ikke på noen måte gav seg med å kreve den fremmede kvinnen, enda han bønnfalt dem om ikke å gjøre noe så urettferdig, tok de henne med makt ut av huset og voldtok henne hele natten, og slapp henne fra seg ved daggry. Så kom hun tilbake der hun hadde losjert under store lidelser etter det hun var påført og turde ikke se på sin mann på grunn av skammen, for hun trodde at han aldri ville tilgi henne det hun hadde gjort, og dermed falt hun sammen og oppgav ånden.

Mannen trodde at hans kone sov og skjønte ikke at noe spesielt trist hadde hendt henne og han prøvde å reise henne opp for å snakke kjærlig til henne siden hun ikke frivillig hadde utsatt seg for disse mennenes lidenskaper, men ble tvunget til det. Men straks da han merket at hun var død, handlet han så forsiktig som det var mulig etter denne ulykken, og la den døde på dyret og førte henne hjem og deretter kuttet han henne opp, lem for lem, i tolv stykker og sendte dem til hver stamme og påla dem som brakte dem dit, å fortelle de forskjellige stammene om årsaken til hustruens død, og om den volden de hadde utsatt henne for.

---

*Josefus' tidlige tidfesting av denne historien, før dommertiden, eller da det ikke var noen konge i Israel (Dom.29,1), er kraftig stadfestet ved det store antall benjaminitter, både i Asas og Josafats dager (2.Krøn.24,8 og 26,17), som likevel her er blitt redusert til seks hundre mann.

9. Det folket nå fikk se og høre, gjorde dem veldig opprørt, for de hadde aldri hørt om

noe slikt tidligere, og de samlet seg i Silo i et overhendig og rettferdig raseri, med en stor forsamling foran tabernaklet og de vedtok straks å gripe til våpen og behandle innbyggerne i Gibea som fiender. Men eldsterådet forhindret dem i å gjøre dette, og overtalte dem til ikke å forhaste seg med å angripe noen som var av deres eget folk før de hadde forhandlet med dem angående anklagen som var ført mot dem, for det hørte til loven at de ikke skulle gå mot fremmede med en krigshær når man tror de har opptrådt fornærmelig, uten å sende forhandlere først for å se om de vil omvende seg eller ikke. Derfor ba de dem innstendig om å følge loven og sende folk til Gibea for å høre om de ville utlevere forbryterne til dem. Og hvis de ville det, skulle de si seg tilfreds med å få straffet overtrederne, men hvis de avviste budet som ble sendt dem, skulle de straffe dem og gripe til våpen mot dem. Følgelig sendte de bud til innbyggerne i Gibea med anklage mot de unge mennene for forbrytelsen mot levittens kone, og foreholdt dem at det de hadde gjort var i strid med loven og at de måtte straffes etter fortjeneste slik rettferdigheten krever. Men innbyggerne i Gibea ville ikke utlevere de unge mennene, for de syntes det var for skammelig at bare fordi de ble truet med krig, skulle de gi etter for andre menns forlangende. De roset seg med at de ikke sto tilbake for noen i krig, hverken i antall eller i tapperhet. Resten av stammen holdt på med store krigsforberedelser og de var så uforskammet rasende at de besluttet å møte makt med makt.

10. Da det ble meddelt israelittene hva innbyggerne i Gibea hadde besluttet, svor de på at ingen av dem skulle gi sin datter til ekteskap med en benjaminitt, men i stedet gå til krig mot dem med et større raseri enn vi har hørt om at våre forfedre hadde hatt i krigen mot kanaanittene, og de sendte nå en hær på fire hundre tusen mann mot dem, mens Benjamins hær var tjuefem tusen, seks hundre, og fem hundre av dem var utsøkt dyktige med å slynge steiner med venstre hånd.

Straks slaget ble utkjempet ved Gibea, slo benjaminittene israelittene, og to tusen mann falt, og det ville flere ha gjort om ikke natten var kommet på dem, så benjaminittene vendte glade tilbake til byen mens israelittene kom tilbake til leiren med stor frykt på grunn av det som var skjedd. Den neste dagen kjempet de igjen, og benjaminittene slo dem igjen, og atten tusen israelitter ble drept og resten flyktet fra leiren fordi de var redde for et ennå større mannefall. Så kom de til Betel, en by som lå i nærheten av leiren, og de fastet og søkte Gud ved presten Pineas den neste dagen for at hans vrede mot dem skulle opphøre i håp om at han ville synes det var nok med disse to nederlagene, og så gi dem seier over sine fiender. Følgelig lovte Gud dem dette ifølge Pineas’ profeti.

11. Derfor delte de hæren i to, og la den ene halvparten i bakhold ved Gibea om natten, mens den andre angrep benjaminittene som trakk seg tilbake mens hebreerne trakk seg rolig tilbake for å trekke dem fullstendig bort fra byen, mens de andre fulgte på inntil både de unge og de gamle mennene i byen som var for svake til å kjempe, sprang ut sammen med dem og var villige til å legge fienden under seg. Men da de var kommet i god avstand fra byen, sprang ikke hebreerne lenger, men snudde og angrep dem, og gav et signal de hadde avtalt med dem som lå i bakhold, som da sto opp og med mye støy falt over fienden. Da de nå skjønte at de var blitt lurt, visste de ikke hva de skulle gjøre, og da de ble drevet til en hule i en dal, ble de beskutt av dem som hadde omringet dem slik at alle ble drept, unntatt seks hundre som hadde samlet seg i en tett klynge og hadde tvunget seg igjennom midt imellom

fiendene, og flyktet til fjellene hvor de ble værende. Men de andre, som var tjuefem tusen, ble drept. Så satte israelittene fyr på Gibea og drepte kvinnene og de mindreårige guttene, og de gjorde det samme med de andre av benjaminittenes byer. De var så voldsomt opptent av raseri at de sendte tolv tusen mann fra hæren med ordre om å ødelegge Jabes i Gilead, fordi byen ikke sluttet seg til dem i krigen mot benjaminittene. De som ble sendt av sted, drepte derfor de menn som var rustet til krig sammen med deres koner og barn med unntagelse av fire hundre jomfruer. Deres raseri gikk så langt at de ikke skulle hevne bare levittens kone, men tapet av sine egne soldater.

12. Men etterpå sørget de over den ulykken de hadde påført benjaminittene, og derfor utlyste de en faste, til tross for at de mente at disse mennene hadde fått som fortjent for sitt brudd på lovene, og utsendingene minnet dem om de seks hundre som hadde unnsluppet. Disse hadde tilhold i en fjellknaus som het *Rimmon* i villmarken. Det var ikke bare utsendingene som beklaget ulykken som var kommet over benjaminittene, men også hadde rammet dem selv fordi deres slektninger var blitt drept, og de overtalte dem til å vise tålmodighet, og la de andre komme og forene seg med dem, og ikke gå med på å ødelegge Benjamin stamme fullstendig. Og de sa til dem: "Vi gir dere tillatelse til selv å ta hele Benjamins land i eie, og å ta med dere så mye krigsbytte som dere er i stand til å bære med dere."

Da bekjente disse menn med sorg at det som var gjort, var etter Guds befaling og hadde skjedd på grunn av deres ugudelighet, og de sa seg enige med dem som hadde invitert dem og de kom ned til sin egen stamme. Israelittene gav dem også fire hundre jomfruer fra Jabes i Gilead til koner, mens de for de resterende to hundre måtte forhandle om hvordan de skulle skaffe hustruer nok for dem, fordi de, før krigen begynte, hadde avlagt ed på at ingen skulle gi sin datter til hustru for en benjaminitt.

Noen mente at man ikke skulle bry seg om denne eden de hadde avlagt, fordi den ikke var rettferdig siden den var gitt under voldsomt raseri, og de mente at de ikke gjorde noen synd mot Gud dersom de kunne redde hele stammen som sto i fare for å bli utryddet, og at falsk ed var en trist og farlig ting fordi den ikke var gjort av nødvendighet, men i en ond hensikt. Men da eldsterådet ble skremt av selve uttrykket falsk ed, var det en som anviste en måte å skaffe benjaminittene koner på, og likevel overholde eden. De ba ham om å fortelle dem sitt forslag, og han sa: "Tre ganger i året, når vi møtes i Silo, følger våre koner og døtre med oss. La benjaminittene få lov til å bortføre og gifte seg med de kvinnene de får tak i. Vi vil hverken oppfordre dem eller forby dem, og når foreldrene tar det ille opp og vil at vi skal straffe dem, vil vi fortelle dem at de selv var skyld i det som var skjedd, fordi de ikke passet bedre på sine døtre og at de ikke måtte være sint på benjaminittene, for dette hatet hadde allerede fått lov til å gå for langt." Slik ble israelittene overtalt til å følge dette rådet, og vedtok at benjaminittene skulle få lov å stjele hustruer for seg selv.

Da høytiden kom, lå disse to hundre benjaminittene i bakhold utenfor byen, sammen to og tre, og ventet på at jomfruene skulle komme til vingårdene og andre steder hvor de kunne ligge og skjule seg. Jomfruene kom med lek og spill uten noen mistanke om hva som skulle komme over dem og uten at noen passet på dem, og da kom de

frem fra skjulestedene og grep dem, og slik fikk benjaminittene hustruer. De tok fatt på å dyrke jorden og gikk inn for å gjenopprette landet til den lykkelige tilstand det før hadde vært i. Slik ble Benjamins stamme frelst ved israelittenes visdom, etter at de hadde stått i fare for å bli fullstendig utryddet. Nå blomstret de igjen og økte til en stor folkemengde, og fikk oppleve all mulig lykke. Slik endte denne krigen.

KAPITEL 3

ISRAELITTENE BLE UGUDELIGE ETTER DENNE ULYKKEN, OG MÅTTE UNDERKASTE SEG ASSYRERNE. OTNIEL FRELSTE DEM, OG REGJERTTE OVER DEM I FØRTI ÅR

1. Så skjedde det at Dans stamme måtte lide i likhet med Benjamins stamme, og det foregikk slik: Da israelittene hadde avvæpnet seg etter krigen og ønsket å fortsette med sitt vanlige arbeid, ble de foraktet av kanaanittene. De samlet sammen en hær, ikke fordi de ville forsvare seg mot dem, men fordi de hadde bestemt seg for å mishandle hebreerne etter sitt forgodtbefinnende. De ville sikre seg at de var trygge i sine egne byer der de bodde. De gjorde sine vogner kampklare, og samlet sine soldater og fikk byene til å gå i forbund med hverandre, som Askalon og Ekron som lå innenfor området for Juda stamme, samt mange flere byer på sletten. De tvang danittene til å flykte opp i fjell-landet, og lot dem ikke få beholde noen del av slettelandet der de kunne sette sin fot. Siden danittene ikke var i stand til å kjempe mot dem og ikke hadde land nok til å leve av, sendte de fem menn ned til midten av landet for å se seg om etter et område de kunne flytte til. Disse mennene dro så langt som til nærheten av Libanon og kildene til den minste Jordan, på den store Sidon-sletten, en dagsreise fra byen. Og da de hadde tatt området i øyesyn og funnet at det var godt og særdeles fruktbart, gjorde de stammen sin kjent med det, og deretter foretok de et felttog dit og etablerte der byen Dan, det samme som navnet til Jakobs sønn, og deres egen stamme.

2. Israelittene ble likegyldige og vegret seg for umak, og det førte til større ulykker for dem, også fordi de forsømte sin gudsdyrkelse. Og da de dessuten hadde forsømt sitt sivile samfunnsstyre, henfalt de til et liv etter sine egne lyster inntil de var preget av de samme onder som var vanlig blant kanaanittene. Gud ble derfor vred på dem og på grunn av sitt vellevnet mistet de all den lykke som de hadde oppnådd ved uendelig strev. Da Kusan, assyrernes konge hadde ført krig mot dem, og de hadde mistet mange soldater i krigen og var blitt beleiret, ble de overvunnet, og de overgav seg frivillig til dem av ren frykt. Og selv om skatten var tyngre enn de kunne bære, betalte de den og led alle slags undertrykkelse i åtte år, men etter dette ble de befridd på denne måten:

3. Det var en mann som het Otniel, sønn av Kenas av Juda stamme, han var en modig og handlekraftig mann. Han fikk en oppfordring fra Gud om ikke å forsømme israelittene i den nøden de var i, men modig gå inn for å skaffe dem frihet. Og da han hadde skaffet seg noen som kunne hjelpe ham i dette farlige foretagendet og de var få, enten fordi de var skamfulle over den tilstanden de var i, eller fordi de måtte overtales til å hjelpe ham, ødela han aller først garnisonen som Kusan hadde

etablert over dem. Og da de oppdaget at han ikke hadde mislyktes i sitt første forsøk, kom flere ham til hjelp, og de kom i kamp med assyrerne og drev dem fullstendig foran seg og tvang dem til å gå over Eufrat. Slik fikk Otniel gitt dem bevis på sitt heltemot, og folket gav ham myndighet til å dømme folket. Da han hadde regjert over dem i førti år, døde han.

KAPITEL 4

VÅRT FOLK TJENTE MOABITTENE I ATTEN ÅR, MEN BLE FRELST FRA SLAVERIET AV EHUD SOM BEHOLDT HERREDØMMET I ÅTTI ÅR

1. Da Otniel døde, henfalt israelittene igjen til uorden, og da de hverken gav Gud den æren han skulle ha, og heller ikke adlød lovene, økte deres plager, inntil Eglon, kongen i Moab ydmyket dem kraftig fordi deres styresett var ute av kontroll, og han gikk til krig mot dem og overvant dem i flere slag og fikk selv de tapreste til å underkaste seg. Han ydmyket hæren deres fullstendig og påla dem skatt. Og da han hadde bygget sitt kongelige slott i Jeriko,* forsømte han ikke noe for å kunne plage dem og han drev dem til fattigdom i atten år. Men Gud hadde medynk med israelittene i nøden og lyttet til deres bønner. Og han befridde dem fra moabittenes mishandling, og slik gikk det til:

2. Det var en ung mann av Benjamins stamme som het Ehud, sønn av Gera, og han var en handlekraftig mann med stor tapperhet og legemsstyrke, bygd for tungt arbeid og dyktig med å bruke venstrehånden, for i den hadde han hele sin styrke. Han bodde i Jeriko. Denne mannen var blitt kjent med Eglon ved hjelp av gaver, og slik fikk han velvilje og kunne innynde seg hos ham og ble satt pris på av de andre som omgav kongen. En gang han kom til kongen med gaver og hadde med seg to tjenere, gjemte han en dolk på høyre side da han gikk til ham. Det var om sommeren og midt på dagen da vaktene ikke var spesielt årvåkne på grunn av varmen og fordi de var gått til middag. Da den unge mannen hadde brakt sine gaver til kongen som da holdt til i en liten dagligstue som var plassert i bekvem avstand fra heten, kom han i samtale med ham da de var alene, for kongen hadde bedt tjenerne om å gå, siden han skulle samtale med Ehud. Han satt nå på sin tronstol, og da Ehud ble redd for at han ikke skulle treffe med sitt knivstikk slik at han ikke fikk et dødelig sår, reiste han seg opp og sa at han hadde hatt en drøm som Gud hadde befalt ham å fortelle kongen, og dermed spratt også kongen opp av glede over en slik drøm, slik at Ehud kunne stikke ham i hjertet med kniven han hadde gjemt på kroppen. Deretter gikk han ut og låste døren etter seg. Kongens tjenere var svært rolige fordi de trodde at kongen hadde lagt seg ned for å sove.

3. Så informerte Ehud hemmelig folket i Jeriko om hva han hadde gjort, og oppfordret dem til å ta friheten tilbake, og de ble glade da de hørte det og grep til våpen og sendte bud rundt omkring i landet om at det skulle blåses i trompetene, for det var skikken når man skulle samle folket til krig.

Eglons tjenere var en god stund uvitende om det som hadde hendt ham, men om kvelden ble de redde for at en uvanlig ulykke var skjedd, og de gikk inn i stuen og

fant ham død. De ble meget forvirret og visste ikke hva de skulle gjøre, og før de hadde fått samlet vakten, var israelittene over dem. Noen ble straks drept, mens andre flyktet i retning av Moab for å redde livet. De utgjorde mer enn ti tusen. Israelittene besatte vadestedet ved Jordan og forfulgte dem og drepte dem, mange ved vadestedet, og ingen slapp ut av hendene på dem. Slik befridde hebreerne seg fra slaveriet under moabittene. På grunn av dette ble Ehud beæret med regjeringsmakt over hele folket, og han døde etter å ha regjert over dem i åtti år.** Han var en mann som fortjente ære allerede før den fortjenesten han hadde fått ved det han gjorde som vi allerede har fortalt. Etter ham kom Samgar, sønn av Anath, og han ble valgt til guvernør, men døde i sitt første år av sin regjering.

---

*Det viser seg ifølge Dom.1,16 og 13 at Eglons villa lå i Palmestaden som er på samme sted som Jeriko hadde vært etter at Josva ødela den, eller i nærheten av den ødelagte byen. Følgelig sier Josefus at det var i Jeriko, eller i nærheten av det sted hvor Jeriko tidligere hadde ligget.

** Disse åtti årene er nødvendige for å stemme med de store tallene mellom utgangen og byggingen av tempelet, som er 592 eller 612 år, men ikke det minste antallet på 480 år, men dette lavere tallet synes likevel Josefus undertiden å ha fulgt.

KAPITEL 5

KANAANITTENE HOLDT ISRAELITTENE UNDER SLAVERI I TJUE ÅR, OG ETTERPÅ BLE DE BEFRIDD AV BARAK OG DEBORA SOM REGJERTE OVER DEM I FØRTI ÅR

1. Israelittene tok ingen advarsel av de tidligere ulykkene slik at de bedret sine veier, sin gudsdyrkelse og heller ikke sin lovlydighet, og de havnet i slaveri under Jabin, kanaanittenes konge. Og de hadde bare hatt et kort pusterom etter slaveriet under moabittene, før denne Jabin kom fra Hasor, en by som lå på andre siden av sjøen Semechonitis. Han hadde under avlønning tre hundre tusen fotsoldater og ti tusen ryttere og ikke mindre enn tre tusen vogner. Sisera var befalingsmann over hele hans hær og var kongens aller fremste mann. Han slo israelittene alvorlig da de kjempet mot ham, og han påla dem skatt.

2. De måtte underkaste seg de harde vilkårene i tjue år, for de var ikke blitt klokere av sine tidligere ulykker. Gud ville ved dette underkue deres stahet og utakknemlighet, slik at når de etter hvert ble botferdige og skjønte at deres ulykker kom av deres manglende respekt for lovene, henvendte de seg til Debora, en profetinne blant dem (hvis navn på hebraisk betyr *bie*), og ba henne om å be om at Gud måtte ha medynk med dem og ikke glemme dem, nå som de var ruinert av kanaanittene. Da lovte Gud dem frelse, og valgte for dem til befalingsmann Barak som var av Naftali stamme. Barak betyr *Lyn* på hebriask.

3. Debora sendte bud på Barak, og ba ham velge ut ti tusen unge menn for å gå mot fienden fordi Gud hadde sagt at antallet var stort nok, for han hadde lovet dem seier. Men da Barak sa at han ikke ville være befalingsmann hvis ikke også hun skulle befale sammen med ham, ble hun indignert over dette og svarte; ”Du, o Barak, gir opp din myndighet som Gud har gitt deg på en lumpen måte til en kvinne, men jeg avviser den ikke!” Så samlet de ti tusen mann og la dem i leir ved Taborfjellet, der

Sisera, etter kongens ordre, møtte dem og slo leir ikke langt fra dem, og da ble israelittene og Barak selv så skremt av det store antall fiender, at de bestemte seg for å marsjere vekk, om ikke Debora hadde hindret dem og befalt dem å gå til krig mot fienden den samme dagen, for de skulle vinne over dem, og Gud ville hjelpe dem.

4. Så begynte slaget, og da det kom til nærkamp, blåste det en kraftig storm fra himmelen med voldsomme regnskyll og hagl, og kanaanittene fikk regnet rett i ansiktet så de ikke kunne se, og deres piler og slynger ble ikke til noen hjelp for dem, og på grunn av kulden fikk de heller ikke til å bruke sverdene, mens stormen ikke plaget israelittene noe særlig fordi de fikk den i ryggen. De fattet mot så kraftig fordi de forsto at Gud var med dem, og de falt midt inn i fiendens hær og drepte et stort antall av dem. Mange ble drept av israelittene, mens andre falt av hestene som havnet i kaos og noen ble drept under sine egne vogner.

Til sist anså Sisera seg for å være slått og flyktet, og kom til en kvinne som het Jael, en kenitt, og hun tok imot ham da han ba om at hun måtte skjule ham. Da han ba om å få noe å drikke, gav hun ham melk som han drakk så umåtelig mye av at han sovnet. Men da han var falt i søvn, tok Jael en jernbolt og drev den med en hammer gjennom tinningene på ham og ned i teltgulvet. Og da Barak kom litt senere, viste hun ham Sisera som lå fastspikret til jorden, og dermed var det en kvinne som vant seieren, slik Debora hadde forutsagt. Barak kjempet også med Jabin i Hasor, og da han møtte ham, slo han ham, og da hærføreren var falt, ødela Barak byen helt til dens grunnvoller, og han ble Israels befalingsmann i førti år.

KAPITEL 6

MIDJANITTENE OG ANDRE NASJONER KJEMPET MOT ISRAELITTENE OG SLO DEM. DE PLAGET LANDET I SYTTI ÅR, OG DE BLE BEFRIDD AV GIDEON, SOM REGJERTE OVER FOLKET I FØRTI ÅR

1. Da Barak og Debora var døde, for det var omtrent samtidig, tilkalte midjanittene amalekittene og araberne for å få hjelp til å krige mot israelittene. Disse motstanderne ble for sterke for dem, og da de hadde brent opp jordens avlinger, dro de av gårde med krigsbyttet. Dette drev de på med i tre år, og israelittene trakk seg i mengde tilbake til fjellene og forlot slettelandet. De laget seg også skyttergraver og huler og bevarte på denne måten det de hadde berget fra sine fiender, for midjanittene gjorde sine felttog i innhøstningstiden, men tillot dem å pløye om vinteren. Når andre hadde hatt strevet, kunne de høste frukten av dette og føre det bort. Dette førte naturligvis til matmangel og sult, men under dette hengav de seg i bønn til Gud om frelse.

2. Også Gideon, sønn av Joash, en av de fornemme menn i Manasse stamme, hentet sitt korn i hemmelighet og tresket det i vinpressen, for han kunne ikke treske det på den kjente treskeplassen av frykt for fienden. Da fikk han se noe som lignet på en ung mann som fortalte ham at han var en lykkelig mann og elsket av Gud. Han svarte straks: "Dette er et mektig tegn på at Gud har velvilje for meg fordi jeg er nødt

til å bruke denne vinpressen i stedet for treskeplassen!" Skikkelsen oppfordret ham til å være ved godt mot, og prøve å gjenvinne folkets frihet. Han svarte at det var umulig for ham å gjenvinne den, for den stammen han tilhørte var slett ikke stor, og selv var han ung og for ubetydelig til å tenke på slike storverk, men skikkelsen lovte ham at Gud ville gi ham alt han manglet og at han ville skaffe Israel friheten under hans ledelse.

3. Gideon fortalte dette til noen unge menn, og de trodde ham, og straks var der en hær på ti tusen mann som var kampklare. Gud kom til Gideon mens han sov og fortalte ham at menneskene var for glade i seg selv og var fiender av slike som overgikk dem i rettferdighet og visdom. Nå skulle de ikke vende seg bort fra Gud, men tilskrive ham seieren og ikke tro at den var oppnådd i egen kraft fordi de var en stor hær og i stand til å sloss mot sine fiender, men de skulle erkjenne at det var på grunn av hans hjelp, og derfor ba han ham om å stille opp hæren ved elven, ved middagstid i den verste heten, og så skulle han legge merke til dem som la seg ned på kne for å drikke, for de ville være menn med stort mot. Men de som drakk og laget kaos, skulle han anse som engstelige fordi de var redde. Da Gideon hadde gjort det som Gud hadde bedt ham om, ble det funnet tre hundre menn som tok opp vann med hendene, og Gud ba ham ta disse mennene med seg og angripe fienden. Følgelig slo de leir ved elven Jordan for at de skulle gå over den neste dag.

4. Men Gideon var i stor angst, for Gud hadde fortalt ham på forhånd at de skulle gå løs på fienden ved midnatt. Og da Gud ville hjelpe ham av med hans frykt, ba han ham om å ta med seg en av sine soldater og gå til midjanittenes teltleir, for der skulle han få sitt mot tilbake. Han adlød og tok med seg sin tjener Phurah og kom nær til et av teltene, og da oppdaget han at de som var inne i det, var våkne, og at en av dem fortalte sin medsoldat om en drøm han hadde hatt, og det så tydelig at Gideon kunne høre dem. Slik var drømmen:

Han syntes han så et byggbrød, et slikt som var så dårlig at mennesker vanskelig kunne spise det, som kom rullende gjennom leiren og veltet det kongelige telt, og dessuten teltene til alle soldatene. Den andre soldaten tolket synet til å bety at hæren ville bli ødelagt og han grunngav sin gjetning på denne måten – dvs. at *bygg* ble regnet som den dårligste sort korn, og at israelittene ble regnet som det dårligste folk i Asia, likesom bygget, og det som var regnet som stort blant israelittene var denne Gideon og hæren som var med ham. "Og siden du ser at denne kaken veltet teltene våre, er jeg redd for at Gud har gitt Gideon seier over oss."

5. Da Gideon fikk høre denne drømmen, ble han ved godt mot og befalte sine soldater å bevæpne seg, og han fortalte dem det synet deres fiender hadde hatt. Det de fikk høre gav dem også godt mot, og de ble rede til å gjøre det som han ville befale dem. Gideon delte derfor flokken i tre og førte dem ut ved den fjerde nattevakt, hver på ett hundre mann, der alle bar tomme krukker med tente lamper i, slik at ikke fienden skulle oppdage dem. Hver av dem hadde også et bukkehorn i sin høyre hånd som han skulle bruke som en trompet. Fiendens leir opptok en stor plass, for de hadde en stor mengde kameler fordi de besto av flere nasjoner, og de var samlet i en ring. Da hebreerne gjorde det som de var befalt, blåste de et signal i bukkehornene, knuste krukkene, og satte inn på fienden med lampene og skrek: "Seier for Gideon ved Guds hjelp," og det ble kaos, og redsel kom over mennene mens de var halvt

i søvne, for det var natt slik Gud ville ha det, og bare noen få menn ble drept av deres fiender. Men størsteparten av deres egne soldater drepte alle de kom over fordi de trodde at de var fiender på grunn av kaoset og de ulike språkene. Slik ble det et stort mannefall og beretningen om Gideons seier kom til israelittene som tok våpnene deres og forfulgte fienden og nådde dem igjen i en dal som var omgitt av fossefall der de ikke kunne komme over. Der omringet de dem og drepte dem alle, samt kongene Oreb og Zeeb.

De høvedsmennene som ble igjen og ledet de gjenværende krigerne, var atten tusen, og de slo leir langt unna israelittene. Og Gideon skydde ingen anstrengelse, men forfulgte dem med hele sin hær og kjempet mot dem. Han avskar hele fiendens hær og tok til fange de andre førerne Seba og Salmunna. I dette slaget mot midjanittene og deres arabiske medhjelpere, ble det drept et hundre og tjue tusen, og hebreerne tok et stort bytte av gull, sølv og klesdrakter, kameler og esler, og da Gideon kom til sitt eget land Orpa, drepte han de midjanittiske kongene.

6. Men Efraim stamme var så misfornøyd med Gideons suksess, at de bestemte seg for å gå til krig mot ham, for de anklaget ham for ikke å ha fortalt dem om sin aksjon mot deres fiender. Men Gideon, som var en behersket mann og også fremragende i klokskap og rettferdighet, forklarte dem at det ikke var av sin egen makt og visdom han hadde angrepet fienden uten dem, men at det var på Guds befaling, og derfor tilhørte seieren både dem og alle i hele hæren. På denne måten roet han ned deres raseri og gjorde større nytte med dette, enn det han hadde oppnådd mot fiendene, og slik reddet han dem fra opprøret som holdt på å bryte ut iblant dem. Likevel måtte denne stammen i ettertid lide straff for denne fornærmelsen mot Gideon, men det skal vi fortelle om senere.

7. Med dette ville Gideon ha lagt ned regjeringen, men han ble overtalt til å overta den, noe han hadde gleden av i førti år. Han utøvde rettferdighet mot dem etter hvert som folket kom til ham med sine u-overenstemmelser. Han skiftet rett mellom dem, og det ble anerkjent av alle, og da han døde, ble han gravlagt i landet Orpa.

KAPITEL 7

DOMMERNE SOM ETTERFULGTE GIDEON FØRTE KRIG MED NABOLANDENE I LENGERE TID

1. Gideon hadde sytti sønner som var legitime, for han hadde mange hustruer. Men han hadde også en som var utenfor ekteskap med sin konkubine Drumah, med navnet Abimelek. Etter sin fars død trakk han seg tilbake til sin mors slekt i Sikem, for de var fra dette stedet. Da han hadde fått penger av dem som hadde utmerket seg ved urettferdighet, kom han til sin fars hus og drepte alle sine brødre unntatt Jotam, for han var heldig og unnslapp, slik at han overlevde. Og Abimelek regjerte tyrannisk og opphøyde seg selv til herre og gjorde det han lystet i stedet for å følge lovene, og handlet strengt mot dem som var rettferdighetens voktere.

2. En gang var det en festhøytid i Sikem og hele folket var samlet og Jotam og hans bror som hadde rømt slik vi har fortalt, gikk opp på fjellet Garisim som ligger over

byen Sikem, og de skrek ut så folkemengden kunne høre dem og som ønsket å få vite hva han sa. Han ønsket at de skulle ta stilling til det han nå skulle si, og da det ble stille, sa han: Da trærne kunne snakke og det var mange av dem på ett sted, ville de at fikentreet skulle herske over dem. Men da treet nektet å gjøre dette fordi det var tilfreds med den glede og ære som tilkom dets frukt og at den ikke skulle komme utenfra, ville trærne avstå fra planen om å bli herskere. Derfor ville de tilby vintreet denne æren, men da det ble valgt, brukte det de samme ordene som fikentreet og ba seg unnskyldt. Og da oliventreet hadde gjort det samme, ønsket trærne at tornebusken skulle få kongedømmet (det er et treslag som er godt til brensel) og den lovte å ta makten og gjøre det med nidkjærhet og ba om at de måtte sette seg ned under dens skygge og hvis de skulle legge planer for å ødelegge det, skulle ilden som var i den, ødelegge dem. Han fortalte dem at det han hadde sagt, ikke var noe å le av, for mens de hadde fått mange velsignelser fra Gideon, hadde de oversett Abimelek, fordi han overstyrte alle og drepte sine brødre og at han ikke var det minste bedre enn selve ilden. Da han hadde sagt dette, dro han sin vei og levde skjult i fjellene i tre år av frykt for Abimelek.

3. Kort tid etter denne høytiden angret sikemittene på at de hadde drept Gideons sønner, og de drev Abimelek bort fra byen og stammen, og deretter begynte han å tenke på hvordan han kunne plage byen deres. Da det nå var vinhøst, var folket redd for å gå ut og samle inn frukten av frykt for at Abimelek skulle komme og skade dem. Så skjedde det at det dukket opp en myndig mann som het Gaal, og som bodde hos dem og hadde bevæpnede menn og sine slektninger med seg, så sikemittene ville at han skulle la dem få en vakt under vinhøsten. Han gikk med på det, så folket fikk gå ut mens Gaal med sine soldater sørget for at de fikk høste inn i trygghet. Mens flere grupper spiste aftens, våget de å forbanne Abimelek åpent, og mennene som hadde myndighet, la folk i bakhold rundt byen og grep flere av Abimeleks tilhengere og gjorde ende på dem.

4. Zebul var en av sikemittenes styringsmenn som hadde hatt nær kontakt med Abimelek. Han sendte budbringere og fortalte ham hvor mye Gaal hadde irritert folket mot ham, og oppviglet ham til å legge seg i bakhold ved byen, og overtale Gaal til å dra ut mot ham, noe som ville gi ham makt til å hevne seg på ham, og når det en gang var gjort, ville han gjøre det slik at han ble forsonet med byen. Så la Abimelek folk i bakhold og var selv med dem. Nå holdt Gaal til i forstedene og var uforsiktig, og Zebul var med ham. Gaal så de væpnede menn komme, men de andre svarte at det bare var skygger av store steiner. Og da de kom nærmere, skjønte Gaal hva som var virkeligheten, og sa: De er ikke skygger, men menn som ligger i bakhold. Så sa Zebul: "Har du ikke refset Abimelek for feighet? Hvorfor viser du ikke hvor modig du selv er og går og kjemper med ham?" Da ble Gaal forvirret og gikk til kamp mot Abimelek, og noen av hans menn falt og deretter flyktet han inn i byen og tok sine menn med seg. Men Zebul hadde så mye makt i byen at han sørget for at de fikk jaget Gaal ut av byen ved å anklage ham for feighet i sin aksjon med sine soldater mot Abimelek. Men da Abimelek fikk vite at sikemittene igjen var gått ut for å sanke inn druene, plasserte han folk i bakhold foran byen, og da de kom ut, tok en tredjedel av hæren stilling i portene for å hindre innbyggerne fra å komme tilbake, mens han forfulgte dem som var spredt utenfor, og det ble et blodbad over alt.

Og da han hadde ødelagt byen helt til dens grunnvoller, for den kunne ikke utholde

beleiring, og hadde tildekket ruinene med salt, fortsatte han med sin hær inntil alle sikemittene var drept. De som var blitt spredt omkring i landet og unnslapp farene, samlet seg under et stort berg og slo seg ned der og prøvde å bygge en mur omkring stedet, og da Abimelek fikk vite om deres planer, hindret han dem og kom over dem med sine styrker og la tørre risbunter rundt omkring stedet, og ved sitt eksempel fikk han soldatene til å gjøre det samme. Og da klippen var blitt omgitt av disse risknippene, satte de fyr på dem og kastet inn alt mulig brennbart, slik at det oppsto så høye flammer at ingen kunne flykte fra klippen. Alle omkom med kvinner og barn, i alt femten hundre menn, og alt i alt var det mange flere. Slik kom ulykken over sikemittene. Og mennenes sorg på deres vegne ville vært større om de ikke hadde ført så mye skade over én person som hadde gjort seg så fortjent av dem, og ikke selv hadde ment at han burde bli straffet slik de ble.

5. Da Abimelek hadde skremt israelittene med de ulykkene han hadde påført sikemittene, virket det som om han hadde større makt enn han egentlig hadde. Han så ut til å legge bånd på sin voldsomhet for at ikke alle skulle bli drept. Følgelig marsjerte han til Teben, og tok byen lynraskt. Det var et stort tårn i den, og dit flyktet folkemengden og han forberedte seg til å beleire det. Og mens han brøt seg gjennom portene med stor voldsomhet, kastet en kvinne et stykke av en møllestein i hodet på ham, og Abimelek falt om og ville at hans væpner skulle drepe ham for at hans død ikke skulle være forårsaket av en kvinne, og han gjorde som han ble befalt. Slik led han døden for den ondskap han gjorde mot sine brødre og sitt skruppelløse barbari mot sikemittene. Men sikemittenes ulykke stemte med Jotams forutsigelse. Og hæren som fulgte Abimelek, ble spredt omkring i landene etter hans fall, og hver dro til sine hjem.

6. Så var det i Jair en gileaditt,* av Manasse stamme som tok makten. Han var en lykkelig mann av flere grunner, spesielt fordi han hadde barn med en god karakter. De var tretti i alt og dyktige ryttere og var betrodd styret i Gileads byer. Han regjerte i tjueto år og døde som en gammel mann og ble gravlagt i Camon som er en by i Gilead.

7. Nå ble alle sakene hos hebreerne styrt på en uryddig måte og holdt på å gå over i kaos med forakt for Gud og lovene. Både ammonittene og filisterne foraktet dem, og de la landet øde med en stor hær, og da de hadde tatt hele Perea, var de så frekke at de prøvde å overta resten også, men hebreerne hadde nå forandret seg på grunn av de ulykkene de hadde lidt, og de bønnfalt Gud og ofret til ham, og ba om at han ikke måtte være streng mot dem, men legge av sin vrede. Da ble Gud mer nådig mot dem og var klar til å hjelpe dem.

*Josefus utelater Tola blant dommerne, men alle hans kommentatorer konkluderer at i alle årene for dommerne er Tolas tjuetre år inkludert.

8. Da ammonittene gjorde et felttog inn i landet Gilead, møtte innbyggerne dem ved et fjell, men de manglet en befalingsmann. Da fantes det en mann som het Jefta, som egnet seg på grunn av sin fars klokskap og fordi han holdt en hær på egen bekostning. Ham sendte israelittene bud på og bønnfalt ham om å komme dem til hjelp og de lovte ham regjeringsmakt over dem for hele hans levetid. Men han gikk ikke med på deres anmodning, men anklaget dem fordi de ikke hadde kommet ham til hjelp da han ble behandlet urettferdig. Det hadde skjedd åpent ved hans brødre

som hadde kastet ham ut fordi han ikke hadde samme mor som dem, men var født av en fremmed kvinne som faren hadde brakt hjem fordi han var forelsket. Dette gjorde de av forakt for hans manglende evne til å forsvare sin rett. Han bodde i landet som kalles Gilead, og der tok han imot alle som kom til ham, uansett hvorfra, og han gav dem lønn. Men da de presset ham til å ta regjeringsmakten og svor på at han skulle få ha den hele sitt liv, ledet han dem til krigen.

9. Og straks Jefta hadde overtatt all makt hos dem, la han hæren i byen Mispa, og sendte bud til ammonitten, (kongen), og klaget på at han hadde besatt landet urettmessig. Men kongen sendte et bud med et tilsvar, med klage på Israels utgang av Egypt, og ville at de skulle dra ut av amorittenes land og overgi det til ham som hans rette farsarv. Men Jefta svarte tilbake at det ikke var rett av ham å klage over sine forfedre om amorittenes land, for han burde heller takke dem fordi de hadde overlatt ammonittenes land til dem, da Moses også kunne ha tatt det. Og ikke ville han trekke seg tilbake fra sitt eget land som Gud hadde gitt dem, og der de nå hadde bodd (mer enn) tre hundre år, men heller gå til krig mot dem.

10. Da han hadde gitt ham dette svaret, lot han sendemennene dra sin vei. Og da han hadde bedt om seier, lovte han å utføre de hellige seremoniene. Og hvis han kom trygt tilbake, ville han ofre den første levende skapningen som skulle møte ham.* Han gikk til kamp med fienden og vant en stor seier og under forfølgelsen av fienden drepte han dem så langt som til Minnit. Han fortsatte over til ammonittenes land og ødela flere av byene deres og tok krigsbytte og han befridde sitt eget folk fra det slaveriet de hadde lidd under i atten år.

Men da han kom tilbake, havnet han i en nød som ikke sto i forhold til de storverkene han hadde utført, for det var hans datter som kom for å møte ham, og hun var hans eneste barn og var jomfru. Da kom Jefta i en voldsom anfektelse med svære klagerop, og bebreidet sin datter fordi hun var så freidig at hun var den første til å møte ham, for han hadde sverget på at han skulle ofre henne til Gud. Men denne handling som skulle gå ut over henne, var ikke så altfor vond for henne, fordi hun skulle dø på grunn av sin fars seier og fordi hennes medborgere hadde fått friheten. Hun bad bare sin far om å få fri i to måneder til å gråte sammen med sine medborgere, og så ville hun gå med på at han gjorde med henne det han hadde lovet. Og da tiden var over, ofret han sin datter som et brennoffer. Et slikt brennoffer var ikke rett etter loven og heller ikke antatt av Gud, og han tenkte ikke over hva tilhørerne mente om en slik praksis.

11. Nå kjempet Efraim mot ham fordi han ikke hadde tatt dem med seg på sitt felttog mot ammonittene og fordi han tok for seg selv både krigsbyttet og æren for det han hadde gjort. Han sa til dem at han ikke hadde glemt hvordan hans slekt hadde motarbeidet ham, og da de ble invitert, kom de ham ikke til hjelp, enda de burde ha skyndet seg, selv om de ikke var bedt om det. For det andre ville de ha handlet urettferdig, for siden de ikke hadde mot nok til å sloss mot sine fiender, skyndte de seg med å gå imot sine egne slektninger. Han truet dem med straff som han med Guds hjelp skulle påføre dem hvis de ikke ville bli klokere. Men da han ikke kunne overtale dem, kjempet han mot dem med de styrkene han hadde sendt til Gilead, og det kom til et stort slag, og da de ble slått, forfulgte han dem, og med en del av hæren han hadde sendt i forveien, pågrep han dem ved Jordans vadested og drepte førtito tusen av dem.

12. Da Jefta hadde regjert i seks år, døde han og ble gravlagt i sitt eget land Sebee som ligger i landet Gilead.

13. Da nå Jefta var død, tok Ibsam makten. Han var av Juda stamme og fra byen Betlehem. Han hadde seksti barn, tretti av dem var sønner og resten døtre, og han etterlot dem alle i live etter at han hadde gitt sine døtre ektemenn, og han skaffet hustruer for sine sønner. Han gjorde intet i sin regjeringstid som det er verdt å skrive om eller som kunne gi ham et minnesmerke. Han døde som en gammel mann og ble gravlagt i sitt eget land.

14. Da Ibsam var død på denne måten, gjorde heller ikke Helon som etterfulgte ham noe det er verdt å merke seg. Han var av Sebulons stamme og regjerte i ti år.

15. Også Abdon, sønn av Hillel av Efraims stamme og født i byen Pyrathon, ble utnevnt til regjeringssjef etter Helon. Han omtales kun som heldig med sine barn og i offentlige saker var han fredelig og levde i trygghet og utførte heller ingen storverk. Han hadde førti sønner, og de hadde gitt ham tretti barnebarn og han paraderte med disse sytti som var dyktige ryttere og han etterlot dem alle i live. Han døde som en gammel mann og fikk en praktfull begravelse i Pyrathon.

---

*Josefus gjør rett i å fordømme Jefta for denne forhastede ed, enten det hadde vært å ofre datteren, eller å overgi henne til evig jomfrustand. Om han hadde lovet henne til et offer, burde hun ha blitt innløst (3.Mos.27,1-8).

KAPITEL 8

SAMSONS OG HANS STYRKE, OG DE ULYKKENE HAN PÅFØRTE FILISTERNE

1. Etter Abdons død, overvant filisterne israelittene og fikk skatt av dem i førti år. Denne nøden ble de reddet fra på følgende vis:

2. Manoa var en så klok og rettferdig mann at han nesten ikke hadde sin like, og var uten tvil den fremste mann i sitt land. Hans hustru var berømt for sin skjønnhet og der overgikk hun sine samtidige. Han hadde ingen barn, og da han var urolig fordi han ikke hadde noen etterkommere, gikk han i bønn til Gud om livsfrukt, og i den anledning kom han sammen med sin hustru til en av forstedene* som lå på slettelandet. Han elsket sin hustru inntil galskap og derfor var han urimelig sjalu imot henne. En gang da hans hustru var alene, fikk hun se en skikkelse og det var en Guds engel som lignet på en ung mann. Han var vakker og høy og hadde en god nyhet til henne, at hun skulle få en sønn som skulle bli født etter Guds forsyn. Det skulle være et gudfryktig barn med stor legemsstyrke og når han vokste opp og ble mann, skulle det bli vanskelig for filisterne. Han befalte henne om ikke å klippe hans hår og at han skulle unngå alle slags drikkevarer, og være fullstendig tifreds med å drikke bare vann, for det hadde Gud befalt. Da engelen hadde gitt sitt budskap, dro han sin vei, for hans komme var etter Guds vilje.

---

*Sannsynligvis var det en synagoge der de hadde gudstjeneste i disse landsbyene.

3. Hustruen fortale sin mann om dette da hun kom hjem, om hva engelen hadde sagt, og beskrev sin beundring for den unge mannens skjønnhet og legemshøyde, så mannen ble forbauset og helt ute av seg av sjalusi og mistanke. Hun var på sin side innstilt på å få fjernet mannens urimelige gremmelse, og derfor bønnfalt hun Gud om å sende engelen på nytt slik at mannen skulle få se den. Ved Guds nåde kom engelen tilbake da de var i landsbyen og viste seg for dem da hun var alene uten sin mann. Hun ba engelen om å vente så lenge at hun fikk hentet sin mann, og det ble innvilget henne og hun gikk for å hente Manoa.

Da han fikk se engelen var han ennå ikke fri for mistanke, og han ba ham fortelle alt det han hadde meddelt hans hustru, men han sa at det var nok at hun alene visste hva han hadde sagt. Så ba han ham fortelle hvem han var, slik at de kunne bringe ham takk når barnet var født. Han sa da at han ikke ønsket noen takkegave, for han hadde ikke brakt dem den gode nyheten fordi han trengte noe. Og da Manoa insisterte på at han skulle bli og motta deres gjestfrihet, gikk han ikke med på det, men lot seg overtale av Manoa å bringe ham et tegn på sin gjestfrihet, så han slaktet en geitekilling og ba sin kone om å koke den. Da alt var ferdig, ba engelen ham om å servere brødet og kjøttet uten noen skål, rett på berget. Og da de hadde gjort det, berørte han kjøttet med staven han hadde i hånden, og straks slo det ut en flamme som brant det opp sammen med brødet, og foran øynene på dem steg han opp til himmelen idet han brukte røyken som et medium. Da ble Manoa redd for at det skulle komme noen fare over dem etter dette synet av Gud, men hustruen ba ham om å være ved godt mot, for Gud hadde åpenbart seg for dem for deres ve og vel.

4. Så ble kvinnen med barn, og hun var nøye med å overholde de befalingene hun hadde fått. De kalte barnet Samson da han ble født, og navnet betyr en som er *sterk*. Og barnet vokste hurtig, og til slutt viste det seg at han var profet* både på grunn av sitt fastsatte kosthold og fordi han lot håret vokse.

---

*Her synes Josefus bare å mene at en *profet* var en som var blitt født etter et guddommelig forsyn, og levde som en nasireer, og som hadde en særskilt oppgave og styrke fra Gud for å dømme og å frelse Israels folk uten å ha fått noen profetiske åpenbaringer i det hele tatt.

5. Da han en gang kom sammen med sine foreldre til Timnata, en filisterby der det var en stor høytidsfeiring, ble han forelsket i en pike der i landet og han ville at foreldrene skulle tillate at piken ble hans hustru. Men det nektet de fordi hun ikke var av Israels slekt. Likevel var dette giftemålet av Gud som ville vende dette til hebreernes fordel og Samson overtalte dem til å sørge for at hun ble gitt ham. Og da han stadig kom til hennes foreldre, møtte han en gang en løve, og selv om han var naken, lot han den angripe, men han kvalte den med sine hender og kastet villdyret i et buskas ved siden av veien.

6. Da han for andre gang dro for å besøke piken, kom han over en bie-sverm som hadde lagt kuben i brystet på løven, og der tok han tre honningkaker med seg og gav dem til piken, sammen med de andre gavene han hadde tatt med. Folket i Timnata gav ham tretti av de kraftigste ungdommene under en bryllupsfest, for den gangen deltok han i dem alle fordi de var redde for den unge mannens styrke. De skulle late som om de var hans følgesvenner, men egentlig skulle de holde vakt over ham for at han ikke skulle stelle i stand opprør. Mens de nå drakk og moret seg, sa Samson: "Kom, jeg skal fortelle dere en gåte, og hvis dere innen sju dager kan svare på den,

skal jeg gi hver av dere en linskjorte og en kappe som belønning." De ble svært oppsatt på å få æren av å være vis i tillegg til å få gevinsten, og de oppfordret ham til å fortelle gåten, og han svarte: "Den grådige laget søt mat av seg selv, selv om den selv var ubehagelig." Da de etter tre dager ikke var i stand til å forstå meningen med gåten, ville de at piken skulle finne det ut ved hjelp av sin mann, og så si det til dem, og de truet med å brenne henne hvis hun ikke fortalte det. Da piken oppfordret Samsom til å fortelle det til henne, nektet han det først, men da hun gikk hardt inn på ham med tårer fordi hans uvilje viste at han var slem mot henne, fortalte han at han hadde drept en løve og om hvordan han hadde funnet bier i brystet på den og tatt med seg honningkakene og gitt henne.

Uten at han merket noe lureri, fortalte hun alt til dem som ønsket å få vite det. På den sjuende dagen da de skulle forklare gåten, møttes de før solnedgang og sa: "Ingenting er mer ubehagelig enn en løve som man kommer over og ingen ting er søtere enn honning for den som gjør seg nytte av den." Til dette svarte Samson: "Intet er mer svikefullt enn en kvinne, for det var hun som fortalte min forklaring til dere." Følgelig gav han dem de gavene han hadde lovet dem og han plyndret de folkene fra Askalon som møtte ham på veien, for de var også filistere. Så skilte han seg fra sin hustru, og piken foraktet hans sinne og ble gift med en av hans følgesvenner som hadde vunnet gjetteleken hans.

7. Denne fornærmelsen provoserte Samson slik at han bestemte seg for å straffe alle filisterne så vel som henne. Det var sommer, og landets avlinger var i ferd med å modnes, og da fanget han tre hundre rever og festet brennende fakler til halene deres og sendte dem ut i åkrene til filisterne, slik at avlingene ble ødelagt. Da filisterne fikk vite at det var Samson som hadde gjort det og de visste hvorfor, sendte de sine førere til Timnata og brant hans første hustru og hennes slektninger som hadde hatt med ulykken å gjøre.

8. Da Samsom hadde drept mange filistere på slettelandet, holdt han seg i Etam, som er en stor fjellknaus i Juda stamme, for filisterne gjorde et felttog mot denne stammen på den tiden. Men folket i Juda sa at de ikke handlet rett mot dem når de straffet dem mens de betalte skatt til dem, og dette var på grunn av Samsons fornærmelser. Da svarte de at dersom de ikke selv ville ha skylden for dette, måtte de utlevere Samson og gi ham i deres makt. Og da de ikke ville ha skylden for dette, kom de til fjellet med tre tusen væpnede menn og klaget til Samson over de frekke fornærmelsene han hadde utsatt filisterne for, og nå var de kommet for å bringe ulykke over hebreerne. De meddelte ham at de nå var kommet for å utlevere ham til dem og gi ham i deres vold, og de oppfordret ham til å finne seg i dette frivillig. Da han hadde fått dem til å sverge på at de ikke skulle gjøre ham noen skade utover det å utlevere ham til fiendene, kom han ned fra fjellet og bøyde seg under sine landsmenn. Så bandt de ham med to tau og førte ham frem for å utlevere ham til filisterne. Og de kom til et sted som kalles *Kjevebeinet*, etter et storverk som Samson hadde utført der, selv om stedet ikke hadde noe navn fra før. Filisterne som hadde slått leir i nærheten, kom og møtte dem med fryderop som om de hadde fått til noe stort og trodde at de hadde oppnådd det de ønsket. Men da slet han tauene i filler og grep tak i et kjevebein av et esel, som lå foran føttene på ham og han falt over sine fiender og slo dem med kjevebeinet og drepte tusen og jaget resten på flukt og i kaos.

9. Etter dette slaget ble Samson stolt over det han hadde utført og sa at dette ikke hadde skjedd ved Guds hjelp, men at seieren skyldtes hans eget mot, og han skrøt av at fiendene stakk av fordi de var redd ham når han brukte kjevebeinet. Men så kom det en voldsom tørst over ham og da skjønte han at menneskelig mot var for intet å regne og han innrømmet at alt måtte tilskrives Gud og han bønnfalt ham om ikke å være vred på grunn av noe av det han hadde sagt og at han heller ikke måtte bli utlevert til fiendene, men i stedet gi ham hjelp i hans elendighet og frelse ham av nøden. Gud ble grepet av hans inderlige bønner og laget ham en vannkilde med søtt vann av en klippe, og slik var det Samson kalte stedet *Kjevebeinet*,* og det har det hett inntil denne dag.

10. Etter denne kampen foraktet Samson filisterne, og han kom til Gasa og tok losji i et herberge. Da de ledende menn i Gasa fikk vite at han var kommet dit, besatte de portene og la menn i bakhold ved dem, slik at han ikke skulle unnslippe uten å bli oppdaget. Men da Samson forsto hva slags planer de hadde lagt mot ham, sto han opp om natten og sprang mot portene og grep tak i dem med stor kraft og bar dem både med stolpene og tilhørende treverk av sted på skuldrene til det fjellet som ligger ovenfor Hebron, hvor han la det ned.

11. Men i det lange løp** brøt han landets lover og forandret sin egen levemåte, og etterlignet de fremmede skikkene hos utlendingene, og det ble begynnelsen til hans ulykker. Han ble forelsket i en skjøge hos filisterne, som het Dalila og han levde sammen med henne. De offentlige styresmennene hos filisterne kom da til henne med løfter for å få henne til å få ut av Samson hva som var årsaken til hans styrke og hvorfor fiendene ikke kunne vinne over ham.

Mens de drakk og samtalte, lot hun som om hun beundret storverkene hans og forsøkte å lokke ut av ham hvorfor han overgikk alle andre i styrke. Samson prøvde å lure Dalila, for han var ennå ved sans og samling, og han svarte at hvis han ble bundet med greiner av vintre som ennå kunne knytes, da ville han være like svak som andre menn. Kvinnen sa ikke mer, men fortalte det til styringsmennene for filisterne, og la noen soldater i bakhold ved huset, og da han var beruset av drikk og falt i søvn, bant hun ham så fast som mulig med greinene. Og da hun vekket ham, fortalte hun at noen av folket var over ham. Men han slet greinene i stykker og greide å forsvare seg mot de mennene som var over ham.

Kvinnen som Samson stadig samtalte med, lot som om hun tok det meget ille opp at han ikke stolte mer på hennes kjærlighet til ham enn at han kunne fortelle henne det hun ville vite, og lot som om hun ville tie med det hun visste at han ønsket at hun skulle holde hemmelig. Men han lurte henne igjen og fortalte henne at hvis de bandt ham med sju tau, da ville han miste sin styrke. Da dette ble gjort, oppnådde hun ingen ting, og da fortalte han henne at hans hår skulle bli slått fast i en vev, men da ble heller ikke sannheten oppdaget. Etter hvert ble Samson, på grunn av Dalilas bønner, fristet til å fortelle henne at Gud tok vare på ham og at han var født etter Guds forsyn, for han var dømt til å falle i fortvilelse, og "det er derfor jeg lar mitt hår vokse, for Gud har befalt meg aldri å klippe det, for min styrke er avhengig av at mitt hår stadig vokser." Da hun hadde fått vite så mye og hadde fjernet håret hans, utleverte hun ham til fiendene, og da han ikke lenger var sterk nok til å forsvare seg mot dem, stakk de ut øynene på ham og bandt ham og førte ham rundt omkring mellom seg.

12. Men etter hvert som tiden gikk, vokste Samsons hår ut igjen. Så ble det holdt en offentlig fest hos filisterne, der høvdingene og stormennene festet sammen i salen de var i, som hadde et tak som var holdt oppe ved hjelp av søyler, og de sendte bud på Samson til festen slik at de kunne plage ham i fylla. Da tenkte han på at det ville være en av de største ulykker for ham dersom han ikke fikk hevnet seg fordi han ble forhånet slik, men han fikk overtalt gutten som ledet ham ved hånden ved å si at han var sliten og måtte hvile seg, og ba om å bli ledet til en av søylene. Straks han kom til den, kastet han seg mot søylene med stor kraft og veltet huset fordi søylene gav etter. Det var tre tusen menn i huset og de ble alle drept og Samson med dem.

Slik endte det med denne mannen, og da hadde han regjert over Israel i tjue år. Og han fortjener sannelig å bli beundret for sitt mot og sin styrke, sitt storsinn i døden, og at hans vrede mot sine fiender gikk så langt at han døde sammen med dem. Men det at han ble lurt i fellen av en kvinne, må tilskrives menneskenaturen som er for svak til å motstå fristelser til den slags synd. Men vi bør gi ham det vitnesbyrd at i alle andre henseender hadde han ekstraordinær visdom og karakter. Hans familie tok vare på hans legeme og gravla det i Sarasat i hans eget land med resten av hans familie.

KAPITEL 9

UNDER ELIS STYRE GIFTET BOAS SEG MED RUTH, OG FRA HENNE KOM OBED, SOM VAR DAVIDS BESTEFAR.

1. Etter Samsons død var overpresten Eli styrer over israelittene. Under hans styre ble landet hjemsøkt av sult. Elimelek var fra Betlehem, en by som tilhører Juda stamme og ikke var i stand til å brødfø hans familie under en så stor nød, og han tok derfor med seg sin hustru No'omi og barna som hun hadde født ham, Kiljon og Mahlon, og flyttet inn i landet Moab. Det gikk godt med ham der og han ble velstående og han fant hustruer hos moabittene for sine sønner, Orpa for Kiljon, og Ruth for Mahlon. Men i løpet av ti år døde Elimelek, og kort tid etter, også hans sønner. No'omi ble meget urolig på grunn av disse ulykkene, og da hun ikke var i stand til å overleve i sin ensomme tilstand da hennes kjære var døde, for hvis skyld hun hadde forlatt sitt eget land, dro hun tilbake igjen, for hun hadde fått høre at landet blomstret i velstand. Men hennes svigerdøtre kunne ikke tenke seg å skilles fra henne, og da de ville dra ut av landet med henne, klarte hun ikke å få dem fra det fordi de insisterte på det. Hun ønsket at de skulle få et lykkeligere ekteskap enn de hadde hatt med hennes sønner, og de ville dessuten kunne bli velstående, og da hennes egen tilstand var så dårlig, oppfordret hun dem til å bli der de var og ikke gi seg ut i den usikkerheten som hun måtte oppleve når hun dro tilbake. Følgelig ble Orpa igjen, men Ruth ble med henne, for hun lot seg ikke overtale til å bli tilbake, men ville søke lykken sammen med henne uansett hvordan det skulle gå.

2. Da Ruth kom til Betlehem sammen med sin svigermor, viste Boas gjestfrihet mot henne, og da No'omi ble kalt av sine medborgere med sitt rette navn, sa hun: ”Dere kan virkelig kalle meg *Mara*.” No'omi betyr på hebraisk *lykke*, og Mara *sorg*. Det var nå innhøstningstid, og Ruth gikk, etter å ha fått lov av sin svigermor, for å sanke sammen korn til mat. Så skjedde det at hun kom til Boas' mark, og etter en stund

kom Boas dit, og da han så kvinnen, forespurte han en av sine formenn om piken. Tjeneren hadde litt før spurt henne ut om hennes forhold og fortalte det til sin herre. Han omfavnet henne vennlig, både på grunn av hennes svigermor og den mannen som hun hadde vært gift med og han ønsket henne velstand og det aller beste, og så han ba henne ikke å sanke inn rester, men gav henne lov til å høste inn det hun kunne klare og ta det med seg hjem. Han gav også formannen beskjed om at ingen måtte hindre henne når hun tok det med seg og han ba ham om å gi henne middag og la henne få noe å drikke akkurat som de andre høstfolkene. Det kornet Ruth fikk av ham, brakte hun til sin svigermor og hun kom til henne om kvelden og hadde det med seg og No'omi holdt av mat for henne som hun hadde fått rikelig av hos naboene. Ruth fortalte svigermoren også det Boas hadde sagt til henne, og da svigermoren fortalte at han var i nær slekt med dem og kanskje var en så gudfryktig mann at han kunne hjelpe dem, gikk hun også dagen etter for å sanke korn sammen med Boas' tjenestepiker.

3. Det gikk ikke mange dagene etter at byggen var renset, før Boas sov ved treske-plassen. Da No'omi fikk vite om dette, fant hun på at Ruth skulle legge seg ned hos ham, for hun mente at det var en fordel at han fikk snakke med henne. Følgelig sendte hun piken av sted for å legge seg til å sove ved hans føtter og hun gikk og gjorde som hun var bedt om, fordi det var hennes plikt å adlyde sin svigermor. Til å begynne med la hun seg slik at hun var skjult for Boas fordi han sov fast, men da han våknet ved midnatt og merket at det lå en kvinne hos ham, spurte han henne om hvem hun var, og da hun sa hva hun het og ba om unnskyldning da hun holdt ham for sin herre, sa han ingen ting.

Men om morgenen, før tjenerne begynte arbeidet, vekket han henne, og ba henne ta med seg så mye bygg som hun kunne bære og gå til sin svigermor før noen fikk se at hun hadde ligget hos ham, for det var nødvendig å unngå noen bebreidelse for dette, spesielt da det ikke hadde skjedd noe galt. Men hva angår det hun siktet til, lar vi saken være slik Boas sa:

"Den som er nærmere i slekt enn jeg er, skal spørres om han vil ta deg til hustru, og hvis han sier at det vil han, da skal du følge ham, men hvis han avslår, vil jeg gifte meg med deg i henhold til loven."

4. Da hun hadde fortalt sin svigermor om dette, ble de glade for det, i håp om at Boas ville hjelpe dem. Omtrent midt på dagen gikk Boas ned i byen og samlet eldsterådet, og de sendte bud på Ruth, samt hennes slektning, og da han kom, sa han: "Er ikke du arving etter Elimelek og hans sønner?" Han bekjente at det var han og at han gjorde det som var ham tillatt etter loven fordi han var deres nærmeste slektning. Da sa Boas: "Du må ikke bare huske loven halvveis, men gjøre alt det den sier, for Mahlons hustru er kommet hit, og henne må du gifte deg med ifølge loven dersom du vil beholde markene deres." Men mannen gav fra seg både markene og hustruen til Boas som selv var i slekt med de døde, for han sa at han allerede hadde en hustru og dessuten barn. Og Boas kalte eldsterådet til vitne og ba kvinnen om å ta skoen hans og spytte ham i ansiktet i henhold til loven.

Da dette var gjort, giftet Boas seg med Ruth, og innen ett år hadde de fått en sønn. No'omi passet selv barnet, og etter kvinnenes råd kalte de ham *Obed*, fordi han

skulle vokse opp for å være under hennes verge i hennes høye alder, for Obed betyr *tjener* på hebraisk. Obeds sønn het Isai og David var hans sønn og han var konge og lot sine sønner arve kongedømmet i tjueen slektledd. Det var derfor jeg måtte fortelle Ruths historie, fordi jeg gjerne ville gi et vitnesbyrd om Guds makt som uten vanskelighet kan oppreise dem som er av vanlige foreldre til ære og herlighet slik David ble ledet av ham, selv om han var født av alminnelige foreldre.

KAPITEL 10

SAMUELS FØDSEL, OG HVORDAN HAN FORUTSA DEN ULYKKEN SOM SKJEDDE MED ELIS SØNNER

1. Men nå var tilstanden ulykkelig, for hebreerne var i krig med filisterne. Det forholdt seg slik: Overpresten Eli hadde to sønner, Hofni og Pineas. Disse sønnene til Eli var skyld i urett mot mennesker og forakt mot Gud, og de avholdt seg ikke fra noen slags ondskap. Noen av de gavene de fikk bar de vekk, som om de tilhørte den ærverdige stillingen de hadde, mens de tok andre ting med vold. De gjorde seg også skyldig i utukt med de kvinnene som kom for å tilbe Gud (i tabernaklet), i det de tvang noen til å tilfredsstille deres lyst mens de bestakk andre. Nei, hele deres livsførsel var intet annet enn et tyranni. Deres far var sint på dem for deres ondskap og han regnet med at Gud ville straffe dem plutselig for det de hadde gjort. Folket syntes også det var fryktelig, og da Gud hadde forutsagt ulykken som ville ramme Elis sønner, både til Eli selv og profeten Samuel som ennå var et barn, viste han åpent sin sorg over sønnenes død.

2. Jeg vil først gjøre unna det jeg må fortelle om profeten Samuel, og etterpå vil jeg fortsette med å tale om Elis sønner og de ulykker de påførte hele det hebraiske folk. Det var en levitt som het Elkana, en av middelklassen blant sine landsmenn, og som bodde i Ramat'aim, en by i Efraims stamme. Han var gift med to hustruer, Hanna og Pennina. Han hadde barn med den sistnevnte, men han elsket den førstnevnt mest, enda hun var barnløs.

Så kom Elkana med sine to hustruer til byen Silo for å ofre, for der var Guds tabernakel som vi før har fortalt. Etter at han hadde ofret og holdt festmåltid, delte han ut porsjoner av kjøttet til sine hustruer og barn. Og da Hanna så at den andre kvinnens barn satt omkring moren, brast hun i gråt og klaget over sin barnløshet og ensomhet. Da hennes sorg ikke lot seg stanse av mannens trøstende ord, gikk hun til tabernaklet for å bønnfalle Gud om å gi henne barn og gjøre henne til mor, og hun lovte å hellige sin første sønn til tjeneste for Gud på en slik måte at han ikke skulle leve som en alminnelig mann. Og da hun holdt på å be en lang stund, anmodet Eli, som satt foran tabernaklet, henne om å gå, fordi han trodde at hun var beruset av vin, men da han så at hun drakk vann og var i sorg fordi hun ikke hadde barn og søkte Gud av den grunn, oppfordret han henne til å være ved godt mot, for Gud ville skjenke henne barn.

3. Så kom hun til sin mann, fylt med håp, og nøt sitt måltid med glede. Og da de var kommet tilbake til sitt eget land, ble hun med barn, og de fikk en sønn som de kalte Samuel som kan bety en som det er *bedt til Gud om*. Derfor kom de til tabernaklet

for å ofre for barnets fødsel og de hadde med seg tienden. Men kvinnen husket løftet hun hadde avlagt om sin sønn og hun avleverte ham til Eli og overgav ham til Gud for at han skulle bli profet. Følgelig skulle hans hår få vokse langt, og han skulle drikke vann. Samuel bodde i tempelet og ble oppdratt der. Men Elkana hadde fått andre sønner med Hanna, samt tre døtre.

4. Da Samuel var tolv år gammel begynte han å profetere. En gang han lå og sov, kalte Gud på ham ved navn, men han trodde at det var overpresten som ropte på ham, og han kom inn til ham, men da overpresten sa at det ikke var han, kalte Gud tre ganger. Da gikk det opp et lys for Eli, og han sa til ham: "Jeg var virkelig taus nå som før, for det er Gud som kaller på deg og du skal si til ham: Jeg er her og er rede." Så da han hørte Gud tale igjen, ba han ham om å tale og gi ham de orakler han ønsket, for han ville ikke unnlate å gjøre tjeneste uansett hva Gud ville bruke ham til, hvortil Gud svarte: "Når du allerede er rede, så hør hvilke ulykker som skal komme over israelittene, slike som ikke kan uttrykkes i ord og heller ikke er til å tro, for Elis sønner skal dø på én dag og prestedømmet skal bli overført til Eleasars slekt, for Eli har elsket sine sønner mer enn å tjene meg, og det har ikke vært til noe gagn for dem." Eli besvor profeten om å fortelle budskapet, for ikke å gi ham noen anfektelse over å ha fortalt det til ham. Og nå var Eli ennå mer sikker på at hans sønner skulle gå til grunne, men Samuels berømmelse bare økte, og erfaringene viste at hva han enn profeterte, så skjedde det slik han hadde sagt.*

*Selv om det tidligere hadde vært noen tilfeldige profeter, var likevel Samuel den første av en sammenhengende rekke av profeter i den jødiske nasjon (se Ap.gj.3,24). De andre ble undertiden kalt rettferdige menn (Matt.10,41 og 13,17).

KAPITEL 11

HER FORTELLES DET SOM SKJEDDE ELIS SØNNER, OM ARKEN, FOLKET, OG OM ELIS SØRGELIGE DØD

1. Omtrent på denne tiden førte filistrene krig mot israelittene, og slo leir ved Afek. Israelittene hadde ventet en liten stund på dem, og neste dag kom det til kamp, og filistrene seiret og drepte om lag fire tusen hebreere og forfulgte de andre helt inntil leiren deres.

2. Hebreerne fryktet det verste og sendte bud på eldsterådet og overpresten og de ville at de skulle hente ut Guds ark og så stille seg på linje slik at når den var med dem, skulle det bli for vanskelig for fiendene. De tenkte ikke over at han som hadde dømt dem til å gjennomgå disse ulykkene var større enn arken og at arken var laget for å ære ham. Og arken kom og overprestens sønner med den og de hadde fått befaling av sin far at om de skulle overleve dersom arken ble tatt, skulle de aldri mer komme for hans ansikt. For Pineas gjorde allerede tjeneste som overprest da faren hadde overgitt sitt embete til ham på grunn av sin høye alder. Så hebreerne var ved godt mot fordi de trodde at når de hadde arken med seg, skulle de bli for sterke for sine fiender. Fiendene var også i stor bekymring og ble redde da arken var med israelittene. Men utfallet tilsvarte ikke forventningene til noen av dem, og da det kom til kamp, ble den seieren som hebreerne forventet, gitt til filisterne, og det nederlaget som filisterne fryktet, tilfalt israelittene, og da skjønte de at de forgjeves hadde satt

sin lit til arken. For nå ble de slått, straks de kom i nærkamp med sine fiender, og de mistet om lag tretti tusen mann, og blant dem var overprestens sønner, og arken ble båret vekk av deres fiender.

3. Da nyheten om nederlaget kom til Silo, og at arken var tatt, for da en ung mann som var benjaminitt og som var med i krigen, kom til dem med budskapet, ble hele byen fylt med klagerop. Og overpresten Eli, som satt på en høy tronstol i en av portene, fikk høre klageropene og fryktet at noe galt hadde hendt hans familie. Han sendte bud på en ung mann, og da han forsto hva som hadde hendt i krigen, ble han urolig for sine sønner og for det som var hendt med hæren. Han hadde jo på forhånd ved guddommelig åpenbaring fått vite at disse ting skulle skje, for han hadde jo selv meddelt dette, for når triste nyheter kommer uventet oppleves de aller verst. Men straks han fikk høre at arken var tatt av fiendene, ble han fortvilt, for det hadde han slett ikke ventet, og han falt ned fra sin tronstol og døde, etter at han hadde levd i alt nittiåtte år og hadde regjert i førti.

4. Den samme dagen døde Pineas’ hustru på grunn av sin manns ulykke, for hun var i barnsnød. Men hun fødte en sønn som overlevde etter at hun hadde vært gravid i sju måneder, og de gav ham navnet Ikabod som betyr *vanære*, fordi hæren hadde lidd vanære denne gangen.

5. Eli var den første i Itamars slekt som regjerte, han som var Arons andre sønn, for Eleasar tjente som overprest først, og sønnen fikk fortsatt denne verdigheten overført fra faren, altså sønnen Pineas, og etter ham fikk sønnen Abieser denne æren, og han gav den til sin sønn Bukki, og deretter fikk hans sønn Ozi den. Etterpå fikk Eli som vi har fortalt om, presteembetet, men for øvrig hadde han og hans etterkommere det inntil Salomos regjering, og først deretter ble det gjenopptatt av Eleasars etterkommere.

BOK 6

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ TRETTI TO ÅR

FRA ELIS DØD TIL SAULS DØD

KAPITEL 1

ØDELEGGELSEN SOM KOM OVER FILISTERNE OG LANDET DERES VED GUDS VREDE FORDI DE HADDE TATT ARKEN, OG HVORDAN DE SENDTE DEN TILBAKE TIL HEBREERNE

1. Da filisterne hadde tatt hebreernes ark som jeg nettopp har fortalt, bar de den med seg til Asdod, og satte den inn som et krigsbytte hos sin egen gud som kaltes Dagon,* men da de kom til hans tempel morgenen etter for å tilbe sin gud, fant de ham liggende i tilbedelse foran arken, for han var falt ned fra den sokkelen han sto på. De løftet ham opp og satte ham på sokkelen igjen og var svært bekymret over det som hadde hendt, og da de flere ganger kom til Dagon og fremdeles fant ham liggende på en måte som om han tilba arken, ble de både fortvilt og forvirret.

Etter hvert sendte Gud en sykdom over byen Asdod, og der døde de av dysenteri og utflod, en vond sykdom som plutselig kom over dem før livet ebbet ut, i motsetning til de lette dødsfall der livsånden forlater kroppen uten at man merker det. Innvollene deres kom ut, og de kastet opp det de hadde spist, og deler av kroppen som var fullstendig ødelagt av sykdommen. Landets grøde ble hjemsøkt av en stor mengde mus som hverken sparte plantene eller frukten. Mens folket i Asdod led under disse ulykkene og derfor ikke lenger kunne forsørge seg, følte de det slik at det skjedde på grunn av arken og den seieren de hadde vunnet og det at de hadde tatt arken og at dette ikke hadde vært til noe gagn for dem. De sendte derfor bud til folket i Askalon og ba dem ta imot arken og ha den hos seg. Ønsket fra folket i Asdod var ikke uantagelig i Askalon, så de gikk med på denne vennetjenesten. Men da de hadde fått arken, kom de i den samme ulykkelige tilstanden, for arken hadde med seg de ulykkene som folket i Asdod hadde lidd under, og den overførte ulykkene til dem. De som var i Askalon sendte den igjen bort til noen andre, og den var ikke lenge der heller, for disse ble forfulgt av de samme ulykkene. De fortsatte med å sende den til nabobyene slik at arken gikk på rundgang til de fem filisterbyene, som om disse ulykkene var en avgift som måtte betales ved dens ankomst.

2. Da de som opplevde disse ulykkene ble trettet helt ut, og da de som fikk høre om dem, ble fortalt at de ikke måtte gi arken adgang fordi det ville stå dem for dyrt, søkte de etter hvert en metode eller noe påfunn som kunne befri dem for den. Da kom lederne for de fem byene sammen, fra Gat, Ekron, Askalon og Gasa, for å finne ut hva som måtte gjøres. Til å begynne med fant de det riktig å sende arken tilbake til dens eget folk, for at Gud skulle fjerne årsaken til ulykkene som var skjedd i de byene arken hadde vært i. Men det var noen som sa at det skulle de ikke gjøre, og dermed la seg lure fordi de trodde at det var arken som var årsaken. Den kunne ikke ha slik makt over dem, for dersom Gud hadde slik en aktelse for den, ville den ikke ha blitt overlevert i menneskers hender. Derfor oppfordret de dem til å holde seg

stille og tålmodig finne seg i det som skjedde med dem og anta at årsaken var helt naturlig, fordi det i tidens løp og omskiftelser oppstår mutasjoner hos mennesker, i jorden, og i planter, og alt som vokser frem av jorden.

Men det råd som ble ansett som bedre enn dette, kom fra noen menn som hadde utmerket seg i gammel tid på grunn av sin intelligens og klokskap, og som under disse omstendighetene kunne si de forløsende ord. De sa at det hverken var rett å sende arken fra seg eller beholde den, men at de skulle gi en hellig gave i form av fem gullfigurer, én for hver by, som et takkoffer til Gud fordi han hadde bevart dem og holdt dem i live da de like godt kunne ha blitt revet bort ved disse ulykkene som de ikke hadde noe å stille opp imot. De ville også lage fem mus av gull som lignet på dem som hadde spist grøden og ødelagt landet,* og de la dem i en sekk som de plasserte oppå arken. De skulle også lage en ny vogn til den og spenne melkekyr foran den,** og drive kuene av gårde med arken til et sted der veiene møttes, og så overlate det til kyrne selv å gå hvor de ville, slik at de kunne komme inn i landet til hebreerne, samtidig som de skulle stenge kalvene inne for at de ikke skulle følge etter dem og hindre kyrne, og så skulle kyrne skynde seg tilbake til kalvene etterpå. Om de havnet på veien til hebreerne og fortsatte inn i landet deres, skulle de gå ut fra at arken var årsaken til ulykkene deres, men hvis de valgte en annen vei, sa de at "vi vil følge etter den, fordi vi skjønner at det ikke finnes noen slik kraft i den."

3. De fant ut at disse mennene hadde talt vel, og de gikk straks med på å gjøre dette. Da de hadde gjort det som nå er beskrevet, brakte de vognen til stedet der tre veier møtes, og der forlot de den og gikk sin vei, mens kyrne gikk den riktige veien som om en mann hadde ledet dem, og filisternes ledende menn fulgte etter dem for å se hvor de ville stanse og hvem de ville gå til. Så var det en landsby i Juda som het Betsemes, og dit gikk kyrne, og selv om det var en stor fin slette de kunne fortsette på, gikk de ikke lenger, men stanset. De ble sett av folket i landsbyen som ble meget glade, og det var midt på sommeren, og alle innbyggerne var på markene og høstet inn avlingene. De forlot sitt arbeid med glede straks de fikk se arken og sprang mot vognen og tok arken ned sammen med skålene med figurene i og musene og de plasserte alt dette på en stein på sletten. Og da de hadde gitt en praktfull offergave til Gud og holdt fest, gav de vognen og kyrne som brennoffer, og da filisterne fikk se dette, dro de tilbake.

4. Men nå kom Guds vrede over dem og slo sytti mann*** av prestene, fordi de var uverdige og ikke hadde lov til å røre ved arken, men allikevel hadde nærmet seg den. Landsbyens folk gråt over dem som måtte lide dette, og utstøtte slike klagerop som man kan forvente etter en slik ulykke sendt av Gud, og alle sørget over sine slektninger. Og da de anså seg uverdige til at arken skulle være hos dem, sendte de bud til israelittenes eldsteråd og fortalte dem at arken var blitt levert tilbake av filisterne. Da de fikk høre dette, tok de den til Kirjat Jearim som var en by i nærheten av Betsemes. I denne byen bodde det en mann som het Abinadab, og som var født levitt og hadde et godt omdømme for sin rettferdighet og sitt gudfryktige liv, og derfor førte de arken til hans hus som et sted der Gud kunne bo fordi det bodde en rettferdig mann der. Hans sønner gjorde gudstjeneste ved arken, og de var de fremste vokterne av den i tjue år, for så lenge var den i Kirjat-Jearim, mens den bare hadde vært fire måneder hos filisterne. (Fotnote på neste side)

Fotnote fra forrige side

*Dagon antas vanligvis å ligne på en mann over navlen, og en fisk under den.
**På myntene i Tenedos og andre byer er det inngravert en markmus, sammen med Apollo Smintherus, eller *Apollo som jager bort markmusene*, fordi han antas å ha befridd noen områder fra disse musene. Disse myntene viser hvilke straffedommer disse musene undertiden hadde vært, og hvordan befrielsen fra dem ble ansett for å være virkningen av guddommelig makt.
***Disse sytti menn som ikke engang var levitter, berørte arken på en skjødesløs og profan måte, og ble drept ved Guds hånd på grunn av sin uforsiktighet og verdslighet.

KAPITEL 2

FILISTERNES FELTTOG MOT HEBREERNE, OG HEBREERNES SEIER UNDER LEDELSE AV PROFETEN SAMUEL SOM HÆRFØRER

1. Da byen Kirjat Jearim hadde arken til oppbevaring, hengav hele byen seg til bønn og ofringer til Gud og folket ble meget nøye med sin gudsdyrkelse. Da Samuel så hvor villige de var til å gjøre sin plikt, fant han det riktig å snakke med dem mens de var i det gode lunet, om at de skulle få friheten tilbake og om de velsignelsene som fulgte med dette. Han valgte derfor slike ord som best kunne oppmuntre dem, og overtalte dem til å prøve det: ”O, dere israelitter!” sa han, ”som fremdeles har filisterne som de verste fiender, og som Gud har begynt å vise nåde mot – det er ikke nok å søke frihet, men man skal også søke den rette måten for å oppnå den. Dere skal ikke bare være tilfreds med en lyst til å bli kvitt deres herrer og bare fortsette med å gjøre det som forlenger livet under dem. Søk derfor rettferdighet, og kvitt dere med ondskapen, tjen Gud og bønnfall den Guddommelige Majestet av hele deres hjerte og fortsett å ære ham, for da vil dere få nyte velstand og bli befridd fra slaveri. Dere vil også seire over deres fiender, for disse velsignelsene kan man hverken få med våpen i krig eller ved legemsstyrke eller fordi det er mange som hjelper dere. Gud har ikke lovt å gi disse velsignelsene ved slike midler, men bare ved at dere er gode og rettferdige mennesker. Hvis dere vil være det, vil jeg forsikre dere at Guds løfter skal bli oppfylt.” Da Samuel hadde sagt dette, gav folket ham applaus, og gledet seg over det han sa, og de gikk med på å overgi seg til det som var velbehagelig for Gud. Da samlet Samuel dem i Mispa, som på hebraisk betyr *vakttårn*, og der dro de opp vann og helte det ut for Gud, og de fastet hele dagen og hengav seg til bønn.

2. Folkeforsamlingen unnslapp ikke filisternes oppmerksomhet, og da de fikk vite at så mange var samlet, overfalt de hebreerne med en mektig hær i håp om at de skulle lykkes fordi de ikke var forberedt på dette. Dette skremte hebreerne og det oppsto forvirring og skrekk, og de kom løpende til Samuel og fortalte at deres sjeler var lammet av skrekk også på grunn av det forrige nederlaget de hadde hatt og at ”det var derfor vi lå stille, for at vi ikke skulle opphisse våre fiender imot oss. Nå som du har ført oss hit for å sende opp våre bønner og ofringer og avlegge ed (på å være lovlydige), kommer våre fiender i mot oss mens vi er nakne og ubevæpnet. Derfor har vi ikke noe annet håp om redning enn ved dine midler, og at du ved Guds hjelp ber for oss om at vi skal vinne seier over filisterne.” Da ba Samuel dem å være ved godt mot, og han lovte dem at Gud ville hjelpe dem og han tok et pattelam som han ofret for folket og bønnfalt Gud om å holde sin beskyttende hånd over dem når de skulle kjempe mot filisterne og ba om at han ikke måtte overse dem slik at de kom i

en ny ulykke. Så bønnhørte Gud ham og antok nådig deres offer så de forsto at han ville hjelpe dem og sikre dem seier. Offeret var knapt kommet på alteret og den hellige ilden hadde ennå ikke fortært offeret før fiendens hær marsjerte ut av leiren og var kommet i slagorden i håp om at de skulle være seierherrer, mens jødene* var fortvilte og heller ikke hadde våpnene med seg, og slett ikke var samlet for å slåss.

Men tingene falt seg slik, at de neppe ville ha trodd det dersom det hadde blitt forutsagt, for Gud skremte fiendene med et jordskjelv og skaket grunnen under dem så kraftig at de ikke kunne holde seg på føttene, men de falt om og da kløfter åpnet seg, falt mange ned i dem. Og etterpå ble det slikt uvær med torden og lyn, så voldsomt at de nesten brant seg i ansiktet. Han rystet våpnene ut av hendene deres og fikk dem til å flykte nakne hjem. Deretter forfulgte Samuel dem til et sted kalt Bet-Kar, og der reiste han opp en stein som et merke på deres seier og fiendens flukt, og han kalte steinen *Maktens stein*,* som et tegn på den makt Gud hadde vist dem mot deres fiender.

3. Etter dette anslaget foretok ikke filisterne flere herjetog mot israelittene, men alle var fremdeles skrekkslagne når de tenkte på det som hadde hendt, og på det motet filistrene hadde vist mens seieren ble overført til hebreerne. Samuel gjorde også en ekspedisjon mot filistrene og drepte mange av dem og ydmyket de stolte hjertene deres fullstendig, og tok landet fra dem som de tidligere hadde tatt fra jødene den gang de vant over dem. Det var landet som strakte seg fra grensene til Gat inntil byen Ekron. Men de andre kanaanittene var på denne tiden i vennskap med israelittene.

---

*Eben-eser, (oversetterens anm.)

KAPITEL 3

SAMUEL ER BLITT GAMMEL OG OVERLATER STYRET TIL SINE SØNNER. DE STYRER SÅ DÅRLIG AT FOLKET BLIR SINT PÅ DEM, OG KREVER EN KONGE TIL Å REGJERE, TIL TROSS FOR AT SAMUEL IKKE LIKER DET

1. Da profeten Samuel hadde ordnet alt på beste måte, og hadde utpekt flere byer for hvert distrikt, befalte han at de skulle komme til disse byene for å bilegge konflikter. Han kom selv til disse byene to ganger om året og skiftet rett mellom dem, og slik opprettholdt han ro og orden over lang tid.

2. Men senere følte han seg skrøpelig på grunn av alderen, så han ikke var i stand til å gjøre det han pleide, og han overlot styret over folket til sine sønner. Den eldste het Joel, og den yngste het Abiah. Han påla dem også å dømme folket, og én skulle holde til i Betel, og den andre i Beerseba, og han delte folket inn etter distrikter som hver av dem skulle ha myndighet over. Disse mennene er et klart eksempel på hvordan noen barn er annerledes innstilt enn foreldrene, og undertiden viser seg å være ugudelig selv om de er av gode foreldre. Disse mennene avvek fra sin fars gode vei i en annen retning, og ble korrupte og bøyde retten for ussel vinnings skyld. Deres avgjørelser bygde ikke på sannhet, men på bestikkelser, og de henfalt til luksus og levde på en stor fot, helt i strid med Gud og sin fars, profetens vilje, han som hadde gjort en stor innsats for å sørge for rettferdighet for folket.

3. Men folket var svært urolig både over de skadene som profetenes sønner hadde påført styret, og over deres gjerninger, og de kom løpende til profeten som den gangen bodde i Rama, og fortalte ham om sønnenes overgrep. Og de bønnfalt ham om å sette en konge over dem som kunne regjere landet og forsvare dem mot filisterne som burde straffes for sine undertrykkelser, siden han selv nå var for gammel og skrøpelig til å styre dem slik han før hadde gjort. Dette uroet Samuel fordi han elsket rettferdighet og var imot kongemakt, for han syntes best om et styre av embetsmenn. Han ble så bekymret at han hverken greide å spise eller sove på grunn av de tankene som tumlet om i hans sinn.

4. Da han hadde det på denne måten, åpenbarte Gud seg for ham og trøstet ham. Han skulle ikke være bekymret for det folket forlangte, for det var ikke ham de så uforskammet foraktet, men Ham selv fordi de ikke ville ha ham alene som konge, for det var slik de hadde hatt det helt fra den dagen de gikk ut av Egypt. Og de ville etter kort tid komme til å angre på dette uten å kunne endre på det for fremtiden, "og det ville være straffen for deres forakt og utakknemlighet mot meg," sa Gud, "og mot din profetgjerning. Derfor befaler jeg deg å innsette for dem en konge som jeg skal utpeke på forhånd, når du først har advart dem om de ulykkene et kongestyre vil påføre dem, og åpent fortalt dem om den store forandring de forhaster seg slik med."

5. Da Samuel hadde hørt dette, sammenkalte han jødene tidlig på morgenen, og gikk med på å skaffe dem en konge, men først måtte han fortelle dem om følgene av dette og hva slags behandling de ville få av sine konger og hvilke urettferdigheter de kom til å måtte stride med. "For dere skal vite," sa han, "at han vil straks ta deres sønner fra dere og befale dem til å styre vognene deres, noen til å være ryttere og noen til livvakter, og sette andre til å løpe foran dem og noen til befalingsmenn over tusener og noen over hundre. Han vil også sette noen til være håndverkere for å lage rustninger, vogner og krigsmaskiner. Dessuten vil han gjøre dem til husmenn for å dyrke markene og grave ut vingårder for dem. Og dere kommer til å gjøre alt det de befaler dere som om dere var slaver, kjøpt for penger. De vil også ta deres døtre til kakebakere og kokker og de vil bli nødt til å gjøre alle slags arbeid som kvinner må finne seg i av frykt for piskelag og plager. Dessuten vil de overta deres eiendommer og gi dem til sine evnukker og livvakter og overgi buskapen til tjenerne deres.

Kort sagt, både dere og alt det dere har, vil havne i tjeneste for kongen, og dere vil ikke få det noe bedre enn slavene. Og når dere må lide dette, vil dere huske det jeg har sagt, og når dere angrer på det dere har gjort, vil dere bønnfalle Gud om nåde og om en hurtig befrielse fra kongene deres, men han vil ikke høre deres bønner, men overse dere og la dere lide straffen som dere har fortjent for deres dårlige oppførsel."

6. Men folket var i sin dumhet døve for disse advarslene og for irritable til å endre det de nå hadde bestemt seg for, og de brydde seg ikke om Samuels ord, men holdt skråsikkert fast på sitt forsett og forlangte en konge øyeblikkelig, og at han ikke skulle bekymre seg over hva som skulle komme til å skje heretter. For det var nødvendig å ha en som de kunne ha med seg i krig og beskytte dem mot fiendene. Og det var slett ikke noe absurd, for da naboene hadde konger, skulle de også kunne ha det. Straks Samuel skjønte at det han hadde sagt ikke hadde fått dem til å forandre mening, sa han: "Gå nå hver av dere hjem, og når anledningen er passende og når Gud har latt meg få vite hvem jeg skal gi dere til konge, vil jeg sende bud på dere."

KAPITEL 4

ETTER GUDS BEFALING INNSETTES ISRAELS KONGE. HAN HETER SAUL

1. Det var en mann av Benjamin stamme, som var av god familie og med en aktverdig karakter og han het Kish. Han hadde en sønn, en ung mann med et tekkelig utseende, høy av vekst, men hans intelligens var viktigere enn det som var utvortes synlig på ham. Denne Kish hadde noen eselhopper som hadde vandret bort fra beitemarkene, og han satte større pris på disse dyrene enn noe av det andre kveget han hadde. Derfor sendte han sønnen og en tjener av sted for å lete etter dyrene, og da han hadde gått gjennom sin egen stamme og lett etter dem, gikk han til andre stammer, men der fant han dem heller ikke, og da bestemte han seg for å dra hjem for at ikke faren skulle bli redd for ham. Men da de var i nærheten av Rama, fortalte tjeneren ham at det var en sann profet i den byen og han rådde ham til å gå til ham for å få rede på utfallet av saken med eslene. Men han svarte at hvis han skulle gå til ham, hadde han ingen ting å gi ham som belønning for hans profeti, for pengene deres var oppbrukt. Tjeneren svarte at han fremdeles hadde en kvart sekel, og at han ville gi ham den, for de visste ikke at profeten ikke tok imot slik belønning.*

Så gikk de til ham og da de var ved porten, kom de over noen tjenestepiker som var i ferd med å hente vann, og de spurte dem om profetens hus. De viste ham hvor det var og rådde dem til å skynde seg før han gikk til aftensmåltid, for han hadde invitert mange gjester til en fest og han pleide å innta setet før de inviterte. Ved dette høvet hadde Samuel samlet mange gjester, for han hadde hver dag bedt Gud om å fortelle ham hvem som skulle være konge og hadde dagen før fått vite at han ville sende ham en ung mann fra Benjamins stamme på denne tiden av dagen og han hadde sittet på taket av sitt hus og ventet på at timen skulle komme. Og da timen var kommet, gikk han ned til aftensmåltidet og da møtte han Saul og Gud åpenbarte for ham at dette var mannen som skulle regjere over dem. Da var det Saul gikk bort til Samuel og hilste ham og spurte ham om dette var profetens hus, for han sa at han var en fremmed og ikke visste det. Da Samuel sa at han selv var mannen han søkte, førte han ham til bords og forsikret ham at eslene var funnet og fortalte ham om det store som skulle skje med ham, og da svarte han: "Jeg er alt for ubetydelig til å håpe på noe slikt og min stamme er for liten til å kunne skaffe en konge og min familie er mindre enn svært mange andre og du forteller meg en spøk og gjør meg til latter ved å fortelle meg om ting som jeg ikke har bruk for." Men profeten ledet ham inn til festmåltidet og ba ham sette seg ned sammen med tjeneren som fulgte ham, og satte ham høyere opp enn alle de andre gjestene som var sytti i tallet,** og han befalte tjenerne å servere Saul kongelige porsjoner. Og da det ble sengetid, sto de andre opp og gikk hjem, men Saul ble hos profeten sammen med tjeneren, og de sov hos ham.

2 Da det ble dag, vekket Samuel Saul og fikk ham opp av sengen for å følge ham hjem, og da de var kommet ut av byen, ba han om at tjeneren måtte gå foran, og at han selv skulle holde seg bakerst, fordi han hadde noe å si ham mens de var alene.

Da Saul sendte tjeneren bort, tok profeten en kanne med olje og helte den over

til den unge mannen, kysset ham og sa: "Du skal være konge etter Guds befaling mot filisterne, og for å hevne hebreerne for det de har lidt av dem. På dette skal du ha et tegn: Straks du er gått herfra, skal du finne tre menn på veien som er på tur til Betel for å tilbe. Den første av dem du treffer bærer på tre brød, den andre en geitekilling og den tredje følger dem med en krukke vin. Disse tre menn vil hilse deg og tale vennlig til deg og gi deg de tre brødene, og de skal du ta imot. Så skal du komme til et sted som kalles *Rakels minnesmerke*, og der skal du møte noen som forteller deg at eslene er funnet, og deretter kommer du til Gabatha og der skal du nå igjen noen profeter og du skal bli grepet av en ånd fra Gud*** og profetere sammen med dem inntil alle som ser dere blir forbauset og sier, hva har det seg at Kishs sønn er kommet til en slik lykke? Og når disse tingene har skjedd deg, skal du vite at Gud er med deg, og så skal du hilse din far og din slekt. Du skal også komme til Gilgal når jeg sender bud på deg, slik at vi kan bringe takkoffer til Gud for disse velsignelsene." Da Samuel hadde forutsagt dette, sendte han den unge mannen av sted. Og nå skjedde alt det med Saul som Samuel hadde profetert.

3. Straks Saul kom inn i huset til sin slektning Abner som han elsket høyere enn noen av sine andre slektninger, ble han spurt om sin reise og om hva han hadde opplevd. Han skjulte ingen ting for ham, heller ikke at han var kommet til profeten Samuel, og heller ikke at eslene ble funnet. Men han sa ingen ting om kongedømmet og slike ting som kunne vekke misunnelse. Når slike ting blir hørt, er de ikke så lett å tro, og han fant det heller ikke klokt å fortelle ham dette, selv om han viste seg meget vennlig mot ham og var en slektning han satte høyere enn noen av de andre. Når jeg tenker på menneskets natur, er ingen venn helt pålitelig, hverken blant våre aller nærmeste eller våre slektninger og heller ikke hvis Gud gir dem stor rikdom, for de vil fremdeles være negative og misunnelige på dem som er i høye stillinger.

4. Da kalte Samuel folket sammen i Mispa og talte til dem etter befaling fra Gud: Nå som Gud hadde gitt dem friheten og lagt deres fiender under dem, var de blitt sløve og likegyldige i forhold til de goder de hadde fått og hadde dermed forkastet Gud som sin konge. De skjønte ikke at det var til deres eget beste at de ble regjert av Gud som det beste av alle vesener, men i stedet hadde valgt et menneske til konge. Kongene bruker sine undersåtter som om de var dyr, fordi de er voldelige og følger sine egne tilbøyeligheter og lidenskaper og er fullstendig prisgitt sin egen lyst til makt. Han vil ikke ønske å bevare menneskene som om skapningene var hans eget verk, slik Gud ville gjort. "Men når dere nå er så fast bestemt på dette og denne fornærmelsen mot Gud har fått overhånd hos dere, får dere ordne opp i dette med deres stammer og herskere og kaste lodd."

5. Da hebreerne hadde gjort dette, falt loddet på Benjamin stamme, og da loddet ble kastet for familiene, falt loddet på *Matri*, og da det ble kastet for enkeltpersoner i familien, falt det på Saul, Kishs sønn som ble tatt til konge. Da den unge mannen fikk vite dette, hindret han dem i å sende bud på ham og gikk straks og gjemte seg. Jeg antar at det var fordi han ikke ville at de skulle tro at han var glad for å påta seg regjeringsmakt. Nei, han viste stor selvkontroll og beskjedenhet, mens de fleste ikke kan styre seg for glede, selv når de har oppnådd mindre fordeler enn dette. De vil vise seg offentlig for alle mens denne mannen ikke viste det aller minste av en slik tilbøyelighet til tross for at han nå var utpekt til å råde over så mange og så store

stammer, og i stedet gikk og gjemte seg så han var ute av synet for dem han skulle råde over, slik at de måtte oppsøke ham, og det ikke uten en god del vanskeligheter. Og folket savnet ham og var bekymret fordi Saul hadde forsvunnet. Da henvendte profeten seg til Gud for å vise ham hvor den unge mannen var for å stille ham frem for dem. Da Gud hadde latt dem få vite hvor Saul hadde gjemt seg, sendte de en mann for å få tak i ham, og da han var kommet, plasserte de ham midt i folkemengden. Han var høyere enn noen av de andre og hadde en majestetisk skikkelse.

6. Da sa profeten: "Gud har gitt dere denne mannen til konge, se hvor mye høyere han er enn alle de andre, og legg merke til hans verdighet til herredømmet." Straks folket hadde gitt sin hyllest, *Gud bevare kongen*, skrev profeten ned det som skulle skje i en bok og leste det opp så kongen hørte det. Så la han boken i Guds tabernakel som et vitnesbyrd for kommende slekter om det han hadde forutsagt. Og da Samuel hadde avsluttet dette, oppløste han forsamlingen og kom til Rama, for det var i hans eget land. Saul drog til Gibea der han var født og det var mange gode menn som gav ham den respekt som tilkom ham, men de fleste var dårlige menn som foraktet ham og spottet de andre og de gav ham heller ikke gaver eller viste ham hengivenhet og levnet ham ikke engang et ord til anerkjennelse.

---

*Se fotnote til bok 4,kap. 6, avsn.3.
**Det virker ikke usannsynlig at disse sytti gjestene til Samuel, med ham selv i spissen, var et jødisk eldsteråd, og at Samuel her antydet at disse syttien skulle være Sauls faste rådgivere.
***Et tilfelle av denne guddommelige vrede finner vi om Saul i kap.5, avsn.2-3 og 1.Sam.11,6.

KAPITEL 5

SAULS FELTTOG MOT AMMONITTENE, HANS SEIRER OVER DEM, OG DET KRIGSBYTTET HAN TOK

1. Etter en måned hadde Sauls krig mot Nahash, ammonittenes konge, skaffet ham respekt hos hele folket. Denne Nahash hadde gjort mye skade mot jødene som bodde hinsides Jordan da han hadde gått mot dem med en stor krigshær. Med vold og makt slavebandt han byene deres, ikke bare for nåtiden, men han svekket dem ved utspekulert forslagenhet slik at de ikke skulle være i stand til å befri seg fra slaveriet, for han stakk ut det høyre øyet* på dem som enten overgav seg til ham på betingelser, eller ble fanget i krig. Det gjorde han, fordi når deres venstre øye var dekket av skjoldene, ville de bli fullstendig ubrukelige i krig. Da nå ammonittenes konge hadde gjort dette mot dem bortenfor Jordan, ledet han sin hær mot dem som ble kalt *gileaditter*, og da han hadde slått leir ved sine fienders store by, Jabes, sendte han bud til dem med befaling om enten å overgi seg og få sine høyre øyne plukket ut, eller å bli beleiret og få sine byer lagt i ruiner. Han stilte dem på dette valget, om de ville miste en liten del av sin kropp eller gå fullstendig til grunne.

Gileadittene ble så vettskremte av dette ultimatumet at de ikke hadde mot til å velge noen av dem og ville hverken overgi seg eller kjempe mot ham, men i stedet ba de om en frist på sju dager, for de ville sende bud til sine landsmenn og bønnfalle dem om hjelp, og hvis de kom, skulle de kjempe. Men hvis slik hjelp skulle være umulig, sa de at de ville overgi seg, og avfinne seg med de lidelser han måtte finne for godt å påføre dem. (Fotnote på neste side)

Fotnote fra forrige side.

*"Den som viser sitt skjold for fienden med venstre hånd, skjuler dermed sitt venstre øye, og ser på fienden med sitt høyre øye. Den som derfor plukker ut det øyet, gjør mennene ubrukelig i krig." – *Theodoret*.

2. Nahash foraktet gileadittene og svaret de gav, men gav dem denne fristen og tillatelse til å sende dem de ville av sted etter hjelp. Da sendte de straks bud på israelittene i by etter by og fortalte dem hva Nahash hadde truet dem med og om hvilken nød de var havnet i. Da folket fikk høre det som utsendingene fra Jabes hadde fortalt, falt de i tårer og dyp sorg. Skrekken tillot dem intet annet enn å fortelle til kong Sauls by om den faren folket i Jabes var i, og da han så sine medborgere gråte, ble han grepet av hellig raseri. Da sendte han mennene tilbake til Jabes og lovte å komme dem til hjelp den tredje dag og slå deres fiender før soloppgang slik at den oppgående sol skulle bevitne at de allerede hadde seiret og var frelst fra ulykken. Men han ba noen av dem om å bli, for å vise dem veien til Jabes.

3. Og i sin iver for å få folket til å følge seg mot ammonittene, og av frykt for å kunne tape om det ikke lyktes og for å få dem samlet sammen så hurtig som mulig, kuttet han senene på oksene deres og truet med å gjøre dette mot alle som ikke møtte opp bevæpnet ved Jordan den neste dagen for å følge ham og profeten Samuel hvor de enn skulle lede dem. På det fastsatte tidspunkt kom de sammen av frykt for det tapet de var blitt truet med, og hæren ble talt opp ved byen Besek. Og han fant at tallet på dem som var samlet i tillegg til Juda stamme, var sju hundre tusen og denne stammen utgjorde sytti tusen. Så gikk han over Jordan og fortsatte å marsjere hele natten, i alt 6 kilometer, og kom til Jabes før soloppgang. Så delte han hæren i tre avdelinger og falt plutselig over fiendene på hver side, noe de slett ikke hadde ventet. Og de gikk til kamp mot dem og drepte en stor mengde ammonitter og dessuten kong Nahash.

Denne strålende aksjonen ble gjort av Saul og fikk en praktfull omtale blant alle hebreerne og han vant en vidunderlig berømmelse for sin tapperhet. Og de som før hadde foraktet ham, hadde nå forandret mening og viste ham ære og respekterte ham som den beste blant menn, for han hadde ikke bare frelst folket i Jabes, men han hadde gjort et felttog inn i ammonittenes land og lagt det øde og tatt et stort krigsbytte og vendt tilbake til sitt land med stor ære og herlighet. Og folket var meget tilfreds med Sauls glimrende ledelse og frydet seg over at de hadde gjort ham til konge. De gikk da voldsomt i rette med dem som hadde sagt at de ikke ville ha noen nytte av ham, og de spurte, hvor er disse menn nå? Sørg for at de nå blir straffet sammen med alle dem som følger flertallets vanlige holdning til dem som blir opphøyet til rikdom. Men selv om Saul vennlig mottok den godvilje og hengivenhet som nettopp disse menn nå gav ham, svor han på at han ikke ville se at noen av hans landsmenn skulle drepes den dagen, for det var meningsløst å blande slikt inn i den seieren Gud hadde gitt dem, nemlig ved å drepe og utøse deres blod, de som hadde kjempet på samme side som dem. Det var mye bedre å vise vennlighet og holde høytid og fest.

4. Da Samuel sa at han burde stadfeste Sauls kongedømme ved en ny ordinasjon, kom de alle sammen i byen Gilgal, slik han hadde befalt dem. Der salvet profeten Saul med hellig olje i folkets påsyn og erklærte ham å være konge for annen gang, og slik ble hebreernes regjering forvandlet til et kongedømme. Under Moses og hans

disippel Josva som var deres hærfører, hadde de fortsatt vært under et aristokrati, men etter Josva var de uten noe fast styre i atten år, og levde i et anarki. Etter dette vendte de tilbake til sin forrige styreform og tillot seg å bli styrt av den som viste seg å være den beste og tapreste krigeren, og slik var det at de kalte denne perioden av sin regjeringsform for *Dommernes styre*.

5. Så sammenkalte profeten Samuel dem igjen og sa til dem: ”Nå besverger jeg dere høytidelig ved den Allmektige Gud som gav oss disse utmerkede brødre, Moses og Aron, og frelste oss fra egypterne og det slaveriet vi led under dem, at det dere nå sier, ikke skal være for å gjøre meg til lags og at dere ikke skal holde tilbake noe av frykt for meg eller av noen annen følelse, men svare meg: Hva har jeg gjort som skulle være grusomt eller urettferdig? Eller hva har jeg gjort i vinnings hensikt, havesyke eller for å gjøre andre til lags? Dere skal vitne i mot meg dersom jeg har tatt en okse eller en sau eller noe lignende, om det enn skulle være utenfor kritikk, eller tatt et esel til eget bruk til skade for noen? Er det noen som vil anklage meg for slikt, nå som vi er i kongens nærvær?” Men de ropte ut at intet slikt var gjort av ham, men at han hadde styrt over dem på en hellig og rettferdig måte.

6. Da han hadde fått dette vitnesbyrdet, sa Samuel: ”Da dere ikke kan anklage meg for noe ondt, lytt nå til det jeg i full frihet vil si til dere. Dere har gjort dere skyld i en stor ugudelighet ved å be om en konge. Dere bør huske at vår forfader Jakob kom ned til Egypt på grunn av sult, sammen med sytti sjeler av vår egen familie, og at deres etterkommere formerte seg til mange titusener, og at egypterne førte dem inn i slaveri og hard undertrykkelse. Etter våre forfedres bønner, sendte Gud selv brødrene Moses og Aron og gav dem makt til å befri folket ut av nøden, og det uten en konge. Disse førte oss inn i dette landet dere nå eier, og når dere nå nyter disse godene fra Gud, har dere forrådet ham. Og da dere ble lagt under deres fiender, befridde han dere – først ved å gjøre dere til assyrernes hærstyrkers overlegne og han lot dere seire over ammonittene, moabittene og til sist filisterne. Og disse tingene oppnådde dere under Jefta og Gideon. Hva slags galskap har fått dere til å flykte fra Gud og ønske dere under en konge? Likevel har jeg nå ordinert til konge ham som han har valgt for dere. Likevel vil jeg gjøre det klart for dere at Gud har mishag i deres valg av kongedømmet og jeg vil gi ham en anmodning om å tilkjennegi dette ved merkelige tegn. For det som ingen av dere har sett før, nemlig en vinterstorm midt i høsttiden,* vil jeg be Gud om for at han skal gjøre det synlig for dere.”

Da han nå hadde sagt dette, gav Gud tegn ved torden, lyn og hagl som en stadfestelse på alt det profeten hadde sagt. Og de ble forskrekket og livredde og tilsto at de hadde syndet og gjort dette i uvitenhet og de bønnfalt profeten som den ømme og snille far han var for dem, om å be Gud om å være nådig og tilgi dem deres synd som de hadde lagt til de andre syndene de hadde gjort mot ham. Da lovte han at han ville bønnfalle Gud og overtale ham til å tilgi dem disse syndene deres. Og han formante dem til å være rettferdige og gode, og alltid minnes de ulykkene de hadde kommet i på grunn av sine avvik fra det rette, og at de også måtte huske de merkelige tegnene Gud hadde vist dem, samt lovene som Moses hadde gitt dem, dersom de ønsket å bli bevart og bli lykkelige sammen med sin konge. Og han sa også at dersom de ble skjødesløse i disse ting, ville strenge straffedommer fra Gud komme over dem og deres konge. Da Samuel hadde profetert dette for hebreerne, sendte han dem hjem fordi han nå hadde stadfestet Sauls kongedømme for annen gang. (Fotnote på neste side)

Fotnote fra forrige side.

*Reland påpeker her at selv om torden og lyn vanligvis opptrer om sommeren hos oss, er de derimot i Palestina hovedsakelig begrenset til vinteren.

KAPITEL 6

FILISTERNE GJØR ET NYTT INNFALL MOT HEBREERNE, OG DE BLIR SLÅTT

1. Saul valgte ut omlag tre tusen mann av folket og han tok to tusen av dem til livvakter. Han bodde i byen Betel, og resten av styrken overgav han til livvakt for sin sønn Jonatan og sendte ham til Gibea der han tok en garnison fra filisterne, ikke langt fra Gilgal. Filisterne i Gibea hadde slått jødene og tatt fra dem våpnene og etablert garnisoner på de sterkeste stedene i landet og forbudt dem å bære noe redskap av jern eller bruke jernredskaper til noe som helst. Av denne grunn måtte bøndene gå til filisterne for å få kvesset sine redskaper, enten det var et plogskjær eller en spade eller noe annet jordbruksredskap.

Da filisterne fikk høre om slaget ved garnisonen deres, ble de rasende og så på dette som en fryktelig fornærmelse og de gikk til krig mot jødene med tre hundre tusen fotsoldater, tretti tusen vogner og seks tusen ryttere, og de slo leir ved byen Mikmash. Da hebreernes konge, Saul fikk vite dette, dro han ned til Gilgal og proklamerte over hele landet at de skulle prøve å gjenvinne sin frihet ved å gå til krig mot filisterne og han talte nedlatende om deres styrke og beskrev dem såpass små at folket skulle våge å gi seg i kamp med dem. Men da mennene som var med Saul så hvor tallrike filisterne var, ble de forskrekket og noen gjemte seg i huler og under jorden, mens storparten flyktet til landet på andre siden av Jordan som tilhørte Gad og Ruben.

2. Saul sendte bud på profeten for å drøfte krigen og andre offentlige affærer med ham og han påla ham å bli der for ham og utføre ofringer. Han skulle komme innen sju dager, slik at de kunne ofre den sjuende dagen, og så gå til krig mot fiendene. Derfor ventet* han slik profeten hadde pålagt ham, men han fulgte ikke befalingen han hadde fått da profeten drygde lenger enn han hadde ventet. Og da soldatene hadde forlatt ham, forrettet han ofringene selv, og da han fikk høre at Samuel var kommet, gikk han ut for å møte ham.

Men profeten sa at han ikke hadde gjort rett da han var ulydig mot det han hadde blitt pålagt og ikke ventet til han kom slik det var bestemt av Gud. Han hadde dermed hindret ham i å oppsende de bønnene og forrette de ofringene som skulle være for folket. Han hadde utført de hellige handlinger på en gal måte fordi han forhastet seg. Da unnskyldte Saul seg og sa at han hadde ventet så mange dager som Samuel hadde sagt og at han hadde skyndt seg med å ofre på grunn av den vanskeligheten han befant seg i fordi soldatene var rømt fra ham da de var redde for fiendens leir ved Mikmash, og det kom forlydender om at de ville falle over ham i Gilgal.

Til dette svarte Samuel: "Nei, hvis du hadde vært en rettferdig mann** og ikke vært ulydig mot meg, og heller ikke ringeaktet de påbud Gud har gitt meg i disse sakene,

og ikke hadde forhastet deg mer enn omstendighetene krever, ville du fått regjere lenge, både du og dine etterkommere."

Samuel var bedrøvet over dette, og vendte hjem, mens Saul kom til Gibea med sin sønn Jonatan og hadde med seg kun seks hundre mann der flesteparten ikke hadde våpen på grunn av mangelen på jern i landet og folk som kunne lage våpen. Som sagt hadde ikke filisterne tillatt dem å ha hverken jern eller smeder. Så delte filisterne sin hær i tre avdelinger og besatte veiene og la hebreernes land øde mens Saul og hans sønn Jonatan så på dette uten å være i stand til å forsvare landet da de bare hadde seks hundre mann med seg. Og da han og hans sønn og overpresten Abia som var etterkommer av overpresten Eli, satt på en høyde og så på at landet ble lagt øde, ble de fryktelig motløse. Sauls sønn ble enig med sin væpner om at de skulle gå hemmelig ned til fiendens leir og lage en tumult og forstyrrelse blant dem, og da væpneren lovte å følge ham uansett hvor han skulle lede ham om så han måtte dø i forsøket, gjorde Jonatan bruk av den unge mannens hjelp og gikk ned fra høyden i retning av fiendene. Fiendens leir lå ved en avgrunn som hadde tre topper som endte i en lang, skarp og trang ytterside der de var omgitt av en klippe som passet til et vern mot angrep fra fienden. Det skjedde slik at leirens ytterpunkter ble oversett av vaktene på grunn av den situasjonen som rådet, og at det syntes umulig å komme i nærheten av leiren fra den siden, for ikke å si komme opp på den.

Straks de var kommet til leiren, oppmuntret Jonatan sin væpner og sa: "La oss angripe våre fiender, og hvis de ser oss og ber oss komme bort til dem, skal du ta dette som et tegn på seier, men hvis de ikke sier noe og ikke innbyr oss til å komme til dem, da skal vi vende tilbake." Så da de nærmet seg fiendens leir like etter daggry, fikk filisterne se dem, og de sa til hverandre: "Hebreerne kommer ut av sine huler og graver," og de sa også til Jonatan og hans våpendrager: "Kom opp til oss så vi kan gi dere den straffen dere fortjener fordi dere ypper dere mot oss." Og Sauls sønn aksepterte denne invitasjonen, for det betydde seier for ham, og han kom straks ut fra det stedet der han ble sett av fiendene. Han flyttet seg da over til den klippen der det ikke var noen vakter. Der hadde de klatret opp med store vanskeligheter, de hadde vunnet over naturen, og var nå i stand til å kjempe mot fienden.

Slik falt de over dem mens de sov, og drepte om lag tjue av dem, og forårsaket forvirring og uorden slik at flere kastet fra seg rustningene og flyktet, mens storparten som ikke kjente hverandre fordi de var fra forskjellige folkeslag, var redde hverandre fordi de trodde de var fiender for de kunne ikke tenke seg at det bare var to hebreere som var kommet dit, så de gikk løs på hverandre. Noen døde i kampen, mens andre som tok flukten, styrtet hodestups ned fra klippen.

---

*Saul ser ut til å ha ventet til tiden for aftenofferet på den sjuende dagen som Guds profet Samuel hadde pålagt ham, men ikke helt til dagens slutt som han burde ha gjort. Og Samuel dukker opp fordi han har drygt inntil aftenofferets tid på denne sjuende dagen for å prøve ham (som allerede synes å ha avveket fra sin strenge underkastelse for Gud og hans profet), og for å se om han ville vente til presten kom, han som alene var beskikket til å ofre, eller om han freidig og profant ville overta prestetjenesten. Det våget han jo, og ble forkastet på grunn av sin ringeakt. Og da Saul hadde mottatt kongemakten, var Moses' forordninger snart tilsidesatt under kongene, om ikke Gud hadde begrenset Saul og andre konger i samme grad for at de skulle være lydige mot ham. Dette alvoret var heller ikke nok til å forhindre de fleste av de fremtidige kongene i Israel og Juda fra den største avgudsdyrkelse og ugudelighet.

**Da Samuel hadde svart ifølge befaling fra Gud, noe som er nærmere beskrevet i 1.Sam.13,14, om den store synd Saul begikk ved å tillate seg til å overta prestetjenesten, noe som var ulovlig til tross for

at det tilsynelatende var nødvendig, er vi til en viss grad i stand til å svare på spørsmålet om dersom det var en by eller et land med kristne legfolk som ikke hadde noen prest, og om hvorvidt det da ville være lovlig å døpe eller feire nattverd, eller om de i gudsfrykt burde holde seg innenfor disse forbudene inntil det kunne skaffes en prest til dette, slik det tilkommer lekfolk. Jeg holder meg til sistnevnte oppfatning.

3. Da Sauls livvakt fortalte kongen at filisternes leir var i uorden, spurte han om hvem som hadde gått bort fra hæren. Da han hørte at det var hans sønn og hans våpendrager som hadde dratt, ba han overpresten om å ta på seg sin prestedrakt og profetere for ham om hva slags lykke han skulle ha. Og han spådde seier, og at de skulle vinne over sine fiender. Da gikk han ut mot filisterne mens de var i ferd med å drepe hverandre. Da de som hadde gjemt seg i huler og graver fikk høre at Saul hadde vunnet seier, kom de løpende til ham. Da de hebreerne som kom til ham utgjorde om lag ti tusen, forfulgte han fiendene som ble spredt omkring i hele landet. Men da gav han seg av med noe ulykksalig, og som må kalles foraktelig, enten av uvitenhet, eller på grunn av gleden over seieren som var tilfalt ham på så merkelig vis (for det hender rett som det er at den som opplever et slikt hell ikke er i stand til å bruke forstanden), eller fordi han ville hevne seg og straffe filisterne, uttalte han en besvergelse* over hebreerne. Hvis noen skulle stanse drapene på fiendene for å spise før natten falt på, eller befale noen å gjøre det, han skulle bli forbannet. Etter at Saul hadde uttalt denne forbannelsen, brøt Sauls sønn et stykke av en bikube og spiste noe av det, for han hadde ikke hørt farens forbannelse, og heller ikke at mennene hadde sagt seg enig i den, og de befant seg nå i en tykk skog som tilhørte Efraims stamme, og som var full av bier. I mellomtiden fikk han vite om farens forbud mot å smake noe før solnedgang og da sluttet han å spise, men sa at faren ikke hadde gjort rett ved dette forbudet, for dersom de hadde fått spist litt, ville de kunne forfølge fienden med desto større kraft og slått ennå flere av sine fiender.

4. Da de hadde drept flere titusener filistere, plyndret de leiren deres, men ikke før sent på kvelden. De tok også en mengde kveg som krigsbytte, slaktet dem og spiste dem med blodet i. De skriftlærde fortalte kongen at folket syndet mot Gud når de ofret, og spiste før blodet var skikkelig vasket bort slik at kjøttet skulle bli rent. Da gav Saul ordre om at en stor stein skulle rulles frem midt iblant dem, og kunngjorde at de skulle slakte offerdyrene på den, og at de ikke skulle spise kjøttet med blodet i, for det var ikke velbehagelig for Gud. Og da hele folket hadde gjort det kongen befalte, reiste Saul et alter der og ofret brennoffer på det for Gud.** Dette var det første alteret som Saul bygde.

5. Da Saul absolutt ville føre sine menn til fiendens leir før daggry for å plyndre den, og da soldatene ikke var uvillige til å følge ham, men viste seg rede til å gjøre som han befalte, kalte kongen til seg overpresten Akitub og påla ham å spørre Gud om tillatelse til å gå mot fiendens leir for å drepe dem som var der. Men da presten sa at Gud ikke ville svare, sa Saul: ”Det er ikke uten grunn at Gud nekter å svare når vi spør ham, for bare for kort tid siden hadde han allerede sagt hva vi ønsket, og i svaret han gav hindret han oss. Det er opplagt en eller annen skjult synd hos oss som er grunnen til hans taushet. Og nå sverger jeg ved ham selv på at om det så skulle være min sønn Jonatan som hadde begått denne synd, så vil jeg drepe ham for å avvende Guds vrede mot oss, og jeg ville gjøre det på samme måte som jeg ville straffe en fremmed eller en som ikke er i slekt med meg i det hele tatt for den samme forbrytelsen.” Og da folket ropte samtykkende, plasserte han alle de andre

på den ene siden, mens han og hans sønn sto på den andre siden og prøvde å få utpekt den skyldige ved loddkasting. Da viste det seg at loddet falt på selveste Jonatan. Og da faren spurte ham om hva slags synd han hadde gjort seg skyldig i og hva han visste om i løpet av sitt liv som kunne gjøre ham skyldig i bespottelse, svarte han:

"Å, far, jeg gjorde ikke noe annet i går enn å smake litt på en bikube fordi jeg ikke visste om eden og den forbannelsen du hadde lyst mens jeg forfulgte fienden." Men Saul svor på at han ville drepe ham og overholde eden til tross for alle slektsbånd, og Jonatan fant seg i denne trusselen om død og tilbød seg heltemodig og tappert til dette i det han sa:

"Jeg ønsker heller ikke at du far skal spare meg, for døden vil være å foretrekke for meg når den skjer på grunn av din gudsfrykt, og etter en herlig seier, for det er den største trøst for meg at jeg etterlater meg hebreerne som seierherrer over filisterne."

Da ble folket meget bedrøvet og fortvilt på grunn av Jonatan, og de svor på at de ikke ville svikte Jonatan og la ham dø, for det var jo han som hadde gitt dem seier. Med dette snappet de tak i ham og befridde ham ut av livsfaren han var i på grunn av farens forbannelse, mens de ba til Gud om syndsforlatelse for den unge mannen.

6. Da Saul hadde drept seksti tusen av fiendene, dro han hjem til sin egen by og regjerte lykkelig. Han kjempet også mot nabofolkene og undertvang ammonittene, moabittene, filisterne, edomittene og amalekittene, og dessuten kongen i Zoba. Han hadde tre sønner, Jonatan, Isui og Melchisua samt døtrene Merab og Mikal. Som befalingsmann over hæren hadde han Abner som var sønn av hans onkel som het Ner. Ner og Kish, Sauls far, var brødre. Saul hadde også en mengde vogner og ryttere og han vant seier over alle han kjempet mot og fremmet hebreernes sak til en så stor velstand at de ble de andre folkene overlegen. Og til livvakt valgte han ut slike unge menn som merket seg ut ved sin skjønnhet og legemshøyde.

---

*Denne forhastede ed eller forbannelse som jeg ikke tror ble gjort først og fremst fordi Jonatan ikke visste om det – er meget bemerkelsesverdig. Det er grunnleggende for enhver lov som forplikter, at den skal være tilstrekkelig kjent og offentliggjort. Hvis ikke, ser vi at det er påfallende at Gud i sitt forsyn nekter å svare ved Urim før Sauls ed var blitt kjent og saken var blitt rettet på.

**Her har vi ennå et tegn på Sauls påtatte despoti, og hvordan han presset seg inn i presteskapet og hvordan han prøvde å komme med en forhastet ed uten å rådføre seg med Samuel eller eldsterådet.

KAPITEL 7

SAULS KRIG MED AMALEKITTENE OG SEIEREN OVER DEM

1. Nå kom Samuel til Saul og sa til ham at han var sendt av Gud for å minne ham om at Gud hadde utvalgt ham fremfor alle andre og ordinert ham til konge og at han derfor måtte adlyde ham og bøye seg for hans makt selv om han hadde kongemakt over alle disse stammene. Likevel hadde Gud kongemakt over ham og over alle ting, og derfor sa Gud til ham:

"Amalekittene hadde påført hebreerne en stor nød da de var i villmarken og var på

vei ut av Egypt til det landet de nå eier. Jeg befaler deg derfor å straffe amalekittene ved å føre krig mot dem, og når du har underkuet dem skal du ikke etterlate noen av dem i live, men forfølge dem gjennom alle tidsaldre og drepe dem, i det du begynner med kvinnene og barna. Denne straffen skal du gi dem for deres ondskap mot våre forfedre, og du skal ikke spare noe, hverken esler eller andre dyr, og du skal heller ikke ta noe av det til din egen vinning eller av lyst, men overgi dem i sin helhet til Gud, for etter Moses' befaling skal du utslette Amaleks navn fullstendig."*

*Årsaken til at denne strenge befalingen er så tydelig i 1.Sam.15,18: "Gå å utslett synderne, amalekittene," for vi har aldri møtt amalekittene på noen annen måte enn som et grusomt og blodtørstig folk. Legg merke til det mest barbariske av alle grusomheter, som agagitten Haman, en av Agags etterkommere, gjorde seg skyldig i (Est.3,1-15).

2. Saul lovte å gjøre som han var blitt befalt, og antok at hans lydighet mot Gud ble tydelig, ikke bare ved at han gikk til krig mot amalekittene, men enda mer ved at han skyndte seg og samlet alle troppene med én gang, og da han hadde talt dem opp ved Gilgal, fant han at de talte fire hundre tusen israelitter utenom Juda stamme som for seg utgjorde tretti tusen. Da gjorde Saul et innfall i amalekittenes land og la flere avdelinger i bakhold ved elven, slik at han ikke bare kunne skade dem i åpen kamp, men kunne angripe dem fra bakhold på veiene og omringe og drepe dem. Og da han hadde kjempet med fienden, slo han dem og forfulgte dem og drepte alle sammen.

Og da aksjonen hadde lyktes slik Gud hadde forutsagt, gikk han løs på amalekittenes byer og beleiret dem. Han tok dem med makt, delvis ved hjelp av beleiringsmaskiner og underjordiske tuneller, og ved å bygge murer på utsiden. Noen sultet de ut, og andre vant de over på annen måte, og selv begav han seg til å drepe kvinner og barn, men syntes likevel ikke at han oppførte seg barbarisk eller inhumant. For det første var det jo fiendene han behandlet slik, og for det andre var det jo etter Guds befaling, og ham er det farlig ikke å adlyde. Han tok også Agag til fange, fiendenes konge, og han beundret hans skjønnhet og legemshøyde slik at han fant det verdt å spare ham, men det var ikke etter Guds vilje, for her hadde han bare gitt etter for menneskelig lyst til urimelig medynk. Det var ikke klokt å gi etter for dette, for Gud hatet amalekittene så sterkt at han befalte Saul å ikke vise noen medynk over barna som det er naturlig å være snille mot. Men Saul sparte deres konge og hersker fra de ulykkene som hebreerne påførte folket som om han foretrakk fiendenes vakre utseende fremfor det minnet som Gud hadde sagt de skulle ha om dem. Folket var også medskyldige, for de sparte kveget og tok det som krigsbytte, mens Gud befalte dem at de ikke skulle spare det. De dro også av sted med resten av rikdommene, og hvis det var noe av det de ikke brydde seg om, ble det ødelagt.

3. Men da Saul beseiret alle amalekittene helt fra Pelusium i Egypt til Rødehavet, la han resten av landet øde. Men sikemittenes land rørte han ikke, selv om de bodde midt i landet Midjan, fordi Saul like før slaget hadde pålagt dem å dra bort derfra for at de ikke skulle bli utsatt for de samme ulykkene som amalekittene. Han hadde grunn til å spare dem fordi de var i slekt med Raguel, Moses' svigerfar.

4. Deretter vendte Saul hjem igjen med glede over de herlige ting han hadde gjort, og fordi fiendene var overvunnet som om han ikke hadde forsømt noe av det profeten hadde pålagt ham da han skulle gå til krig mot amalekittene, og som om han hadde

gjort alt nøyaktig som han skulle. Men Gud var bedrøvet over at amalekittenes konge ble bevart i live og at folket hadde tatt kveget som krigsbytte uten tillatelse. Det var utålelig for Gud at de skulle beseire sine fiender ved hans makt, og at han deretter skulle bli så grovt foraktet at selv en konge som bare var et menneske ikke skulle finne seg i slikt. Han åpenbarte for profeten Samuel at han angret på at han hadde gjort Saul til konge fordi han ikke hadde gjort noe av det han hadde befalt ham, men bare fulgt sine egne tilbøyeligheter. Da Samuel hørte dette, ble han i villrede og begynte hele natten å be Gud om å forsone seg med Saul og ikke være så sint på ham, men det gikk ikke Gud med på. Og da profeten ba om tilgivelse for ham, passet det seg ikke å tilgi ham for så alvorlige synder, for skadene blir aldri verre enn de som påføres av slike som selv har lett for å bli fornærmet, samtidig som de jager etter ære og å bli betraktet som snille og godmodige, mens de ikke skjønner at de bare synder ennå mer. Straks Gud hadde avslått profetens forbønner og det var klart at han ikke ville forandre mening, kom Samuel til Saul i Gilgal ved daggry.

Da kongen så ham, løp han ham i møte og omfavnet ham og sa: ”Jeg takker Gud som har gitt meg seier, for jeg har gjort alt som han har befalt meg.” Til dette svarte Samuel: ”Hva har det seg at jeg hører breking av sauer, og rauting av storfe i leiren?” Saul svarte at de var reservert til ofringer, men hva angikk amalekittenes land, var det fullstendig ødelagt slik han hadde fått befalt, og at ingen ting var blitt igjen, og at han kun hadde spart livet til kongen og ført ham til ham, slik at de begge kunne rådslå om hva som skulle gjøres med ham.

Men da sa profeten: ”Gud har ikke behag i ofringer, men i gode og rettferdige menn som adlyder hans vilje og lover og ikke tror at alt er i orden med dem uten at de har gjort det Gud har befalt dem. For han er ikke krenket fordi man ikke ofrer, men bare hvis man er ulydig mot ham. Mot dem som ikke adlyder ham som alene har rett til tilbedelse, vil han ikke være nådig og godkjenne deres syndoffer om de er aldri så fete og om de fremsettes med aldri så mye prakt, ikke en gang om de var av gull eller sølv. Han vil forkaste dem og betrakte dem som ondskap og aldeles ikke som gudsfrykt. Og han gleder seg over dem som fremdeles husker det ene og eneste som Gud har sagt eller påbudt og heller velger å dø enn å overtre noen av disse befalingene, og han krever ikke så mye som ett eneste offer av dem. Og hvis de ofrer, om det så er et syndoffer, aksepterer han det heller som en tilbedelse fra en fattig, enn det som kommer fra en rik. Du skal være klar over at du er under Guds vrede, for du har foraktet og unnlatt det han har befalt deg. Hvordan tror du at han vil godta et offer av slike ting som han har befalt skal ødelegges? Hvis du ikke da tror at det å ofre noe til Gud er det samme som å ødelegge det? Vær du da klar over at både ditt rike vil bli tatt fra deg, og den makten som du så uforskammet har misbrukt enda Gud har gitt deg den.”

Da erkjente Saul at han hadde handlet urett, og han nektet ikke for at han hadde syndet ved å overtre det profeten hadde sagt, men at det var av frykt for soldatene han ikke hadde forbudt dem å ta seg til rette av krigsbyttet. ”Men tilgi meg, og vær nådig mot meg, for jeg vil være forsiktig for fremtiden.” Han bønnfalt også profeten om reise tilbake med ham slik at han kunne gi takkoffer til Gud, men Samuel gikk sin vei fordi han så at Gud ikke ville forsone seg med ham.

5. Men da ble Saul så bestemt på å holde Samuel igjen at han grep tak i kappen hans, og fordi Samuel skyndte seg så brått fra ham, ble kappen revet i stykker. Da sa profeten at riket hans skulle bli revet fra ham på samme måten og at en god og rettferdig mann skulle overta det. Og Gud skulle holde fast ved det han hadde erklært om ham og at korrupsjon og upålitelighet er noe som kun skriver seg fra menneskelige lidenskaper, og ikke godkjennes av Den allmektige. Deretter sa Saul at han hadde vært ugudelig, men det som var gjort, kunne ikke gjøres ugjort, og ba ham om å vise ham såpass ære at folket kunne se at han ville følge ham til gudstjenesten. Og Samuel innvilget ham dette og gikk med ham og tilbad Gud. Og amalekitterkongen Agag ble ført frem for ham, og spurte: Hvor bitter er døden? Da svarte Samuel: "Som du har fått mange av hebreernes mødre til å sørge og gråte over de barna de har mistet, så skal også du, ved døden, få din mor til å gråte." Derfor befalte han at han straks skulle henrettes i Gilgal, og så dro han av sted til byen Rama.

KAPITEL 8

ETTER SAULS ULYDIGHET MOT PROFETENS ORD, ORDINERTE SAMUEL I HEMMELIGHET EN ANNEN MANN SOM HET DAVID TIL KONGE, SLIK GUD BEFALTE HAM

1. Da nå Saul ble klar over den sørgelige tilstanden han hadde brakt seg selv inn i, og gjort Gud til sin fiende, gikk han opp til sitt kongelige slott i Gibea, som betyr *haug*, og siden da, møtte han aldri profeten mer. Og da Samuel sørget over ham, ba Gud ham om å slutte med å tenke på ham, men ta med seg hellig olje og dra til Betlehem, til Isai, Obeds sønn, og salve en av hans sønner som han skulle vise ham, til fremtidig konge. Men Samuel sa at han var redd for Saul, for hvis han fikk vite det, ville han drepe ham, enten i hemmelighet eller offentlig. Men da Gud hadde vist ham en trygg måte å komme seg dit på, kom han til denne byen, og da de hilste ham og spurte hvorfor han kom, fortalte han at han kom for å ofre til Gud. Da offeret var gjort klart, tilkalte han Isai og hans sønner til å delta i ofringen. Og da han fikk se at den eldste sønnen var en høy og vakker mann, tenkte han at dette måtte være den fremtidige kongen.

Men han tok feil av Guds forsyn, for da Samuel spurte Gud om han skulle salve denne mannen som han beundret slik, sa Gud: "Mennesker ser ikke slik Gud ser. Du har virkelig respekt for denne ungdommens fine skikkelse og tror dermed at han er verdig kongedømmet, mens jeg ikke ser på kongedømmet som en belønning for et vakkert legeme, men for sjelens gode egenskaper, og jeg søker en som er god på denne måten. Da mener jeg en som er vakker i sin gudsfrykt og sin rettferdighet, og er lydig og har sjelsstyrke, for det er slik sjelen skal være." Da Gud hadde sagt dette, ba Samuel Isai vise ham alle sine sønner. Da lot han fem andre sønner komme frem for ham, og Eliab var den eldste, Aminadab den andre, Shammah den tredje, Nataniel den fjerde, Rael den femte og Asam den sjette. Og da profeten så at disse ikke på noen måte var dårligere av utseende enn den eldste, spurte han Gud om hvem av dem som han ville velge til konge, sa Gud at det ikke var noen av dem. Han spurte da Isai om han ikke hadde flere sønner enn disse, og da han sa at han hadde

én sønn til som het David, men han var gjeter og passet saueflokkene, ba Samuel dem om å hente ham straks, for de kunne ikke sette seg ned ved festbordet før han kom. Da faren sendte bud på David, og han var kommet, så de at huden hans var farget av solen, og at han var skarpsynt og var en sympatisk person også på andre måter.

Da sa Samuel til seg selv, ham er det Gud ønsker å gjøre til konge. Så satte han seg ned til festmåltidet og plasserte ungdommen ved sin side, og dessuten Isai med sine andre sønner. Deretter tok han oljen i Davids nærvær og salvet ham og hvisket ham i øret at Gud hadde utvalgt ham til konge, og formante ham til å være rettferdig og lydig mot hans befalinger, for da ville kongedømmet hans vare lenge og hans hus skulle være praktfullt og bli æret i hele verden. Han skulle overvinne filisterne, og uansett hvem som skulle føre krig mot ham, skulle han beseire dem og overleve krigen, og i levende livet skulle han glede seg over et ærefult navn, og etterlate det til sine barn.

2. Da Samuel hadde gitt ham disse formaningene, dro han sin vei. Men den gudgitte makten forlot Saul og ble overført til David. Da Guds Ånd kom til ham, begynte han å profetere, men over Saul kom det noen underlige og demoniske plager som søkte å kvele ham og som legene ikke fant noe annet botemiddel mot enn at hvis noen kunne lindre disse plagene ved sang og harpespill, rådde de ham til å søke noen som kunne det. De rådde dem til å merke seg når han hadde disse plagene, og så la en mann være hos ham og spille på harpe og synge hymner for ham.* Følgelig ventet ikke Saul med å be dem lete etter en slik mann, og da var det en av hans tjenere som fortalte at han i Betlehem hadde sett Isais sønn som ennå var svært ung, men vakker og hyggelig og dessuten i andre henseender fortjente stor aktelse. Han var en dyktig sanger og harpespiller og dessuten en glimrende soldat i krig. Han sendte bud på Isai og ba om å få hentet David fra saueflokkene, for han ville treffe ham, for han hadde hørt om hans karakter og vennlighet. Og Isai sendte sin sønn, og med ham gaver til Saul, og da han kom, likte Saul ham så godt at han gjorde ham til sin våpendrager og viste ham stor ære. Han sjarmerte ham og var den eneste som kunne lege ham for de plagene han hadde av onde ånder, uansett hvor og når de måtte komme over ham. Med sang og harpespill fikk han Saul i det rette humør igjen. Så sendte han bud til Isai og ba om at David måtte få være hos ham, for han hadde stor glede av hans selskap, og for ikke å motsi Saul, gikk han med på det.

---

*Grekerne hadde slike sangere, og vanligvis ble barn eller ungdommer utvalgt til slike oppgaver. Disse ble kalt harpesangere, slik David var her, dvs. han forente sin stemme med harpen.

KAPITEL 9

FILISTERNE GJØR ET NYTT INNFALL MOT HEBREERNE UNDER SAULS REGIME, OG DE BLE OVERVUNNET VED AT DAVID DREPTE GOLIAT

1. Kort tid etter samlet filisterne seg igjen, og da de hadde samlet en stor hær angrep de israelittene. De hadde besatt et område mellom Soko og Aseka hvor de slo leir. Saul sendte også sin hær mot dem, og han holdt til på en høyde slik at han tvang filisterne til å forlate den leiren de var i, og flytte den over til en annen høyde, tvers

overfor Sauls hær, slik at det var en liten dal mellom de to haugene. Da kom det frem en mann fra filisternes leir, han het Goliat og var fra byen Gat. Han var kjempestor, han var fire alen og ett spann høy, og hadde våpen som tilsvarte kroppsstørrelsen, og en brystplate som veide fire tusen sekel. Han hadde hjelm og leggbeskyttere av bronse laget etter hans størrelse. Hans spyd var ikke laget for å være lett, for han bar det på skulderen. Han hadde også en lanse på seks hundre sekel, og flere fulgte ham som våpendragere.

Og Goliat sto mellom de to hærene som var i slagorden, og han ropte med høy stemme til Saul og hebreerne: ”Jeg vil befri dere fra kamp og farer, for hva nytte er det i at hæren deres skulle falle og komme i ulykke? Gi meg en mann som vil kjempe med meg, og den som vinner, skal ha samme lønn som en erobrer, og avgjøre utfallet av krigen. Og de som taper skal tjene dem som vinner, for det er mye bedre å utsette bare én mann for risiko enn alle sammen.” Da han hadde sagt dette, gikk han tilbake til leiren, men han kom tilbake den neste dagen og sa de samme ordene, og i hele førti dager drev han på med å utfordre sin fiende med de samme ordene, inntil Saul og hans hær ble så forferdet at de stilte seg på rekke for å kjempe, men det kom likevel ikke til kamp.

2. Mens krigen mellom filisterne og hebreerne pågikk, sendte Saul David av sted til sin far Isai, for han ville klare seg med de tre sønnene som han hadde sendt bud på til hjelp for å delta i krigen. Først tok David seg av saueflokkene, men etter kort tid kom han til hebreernes leir utsendt av sin far, for å ta med proviant til sine brødre, og for å få vite hvordan det gikk. Og Goliat kom igjen og utfordret dem og skjelte dem ut for at de ikke hadde noen mann som våget å komme og kjempe med ham. Mens David snakket med sine brødre om det som faren hadde sendt ham for, hørte han filisterens munnhuggeri, og indignert over dette, sa han til brødrene: ”Jeg er klar til å gå i tvekamp med denne fienden.” Da irettesatte Eliab ham, og sa at han forhastet seg, og det passet seg ikke for hans alder, og han ba ham dra tilbake til saueflokken og sin far. Brorens ord gjorde ham forlegen, og han gikk fra ham, men sa fremdeles til noen av soldatene at han var villig til å slåss med ham som utfordret dem. Og da de hadde fortalt Saul om den unge mannes forsett, sendte kongen bud på ham og spurte ham hva han hadde å si, og han svarte:

”O konge, vær ikke fortvilt og la deg ikke skremme, for jeg vil gå ned å gi ham igjen for hans frekkhet og kjempe med ham. Jeg vil legge ham under meg så lang han er, og han skal bli til latter og hæren din skal vinne stor ære fordi han blir slått av en som ikke er så stor som han og hverken er tvekjemper eller hærfører, men av en som ikke er eldre enn et barn.”

3. Saul undret seg over Davids djervhet og begeistring, men tvilte på hans dyktighet til dette, for han var jo så ung og for svak til å kjempe mot en som var krigsvant. ”Jeg skal påta meg dette,” sa David, ”for jeg vet at Gud er med meg, for jeg har erfart hans hjelp, for en gang forfulgte jeg og fanget en løve som angrep saueflokken og tok et lam. Jeg rev lammet ut av villdyrets munn, og da den sprang voldsomt på meg, tok jeg den i halen og slengte den i marken. På samme måte har jeg forsvart meg mot bjørn, og denne motstanderen ligner på et av disse villdyrene. Han har jo skjelt ut hæren vår og bespottet vår Gud, og jeg skal få makten over ham.”

4. Og Saul ba om at utfallet med Guds hjelp ikke måtte være til skade for guttens tapperhet og iver, og han sa: ”Så gå da og kjemp.” Så satte han på ham rustningen og hengte på ham sverdet, satte hjelmen på hodet hans, og sendte ham av sted. Men David ble nedlesset av rustningen, for han var ikke vant til den og hadde ikke lært hvordan han skulle bevege seg i den, så han sa: ”Behold rustningen, o konge, for du er i stand til å bære den, men la meg få lov å kjempe som din tjener, og slik jeg selv ønsker.” Så la han av seg rustningen og tok med seg sin stav og hentet fem steiner i bekken og la dem i gjetertasken mens han hadde en slynge i høyre hånd, og slik gikk han mot Goliat.

Da motstanderen så ham komme på denne måten, foraktet han ham og hånte ham fordi han ikke hadde slike våpen som man bruker i tvekamp, men slikt man bare bruker til å jage bort hunder med, og han sa: ”Tar du meg ikke for en mann, men for en hund?” Hvorpå David svarte: ”Nei, ikke for en hund, men for et dyr som er verre enn en hund.” Dette gjorde Goliat rasende, og han spottet Guds navn og truet med å gi kjøttet hans til å bli revet i filler av jordens dyr og himmelens fugler.

Til dette svarte David: ”Du kommer mot meg med sverd, spyd og rustning, men Gud er min rustning når jeg møter deg og han vil ødelegge deg og din hær med sine egne hender, for i dag vil jeg hugge hodet av deg og kaste resten av kroppen din til hundene og alle skal få se at Gud er hebreernes beskytter og at vårt vern og vår styrke ligger i Guds hånd. For uten vår Guds hjelp vil alle våre forberedelser til krig være nytteløse.”

Filisteren ble hemmet av den tunge rustningen da han prøvde å løpe hurtig mot David og beveget seg langsomt, men han hånte ham og trodde at han uten vanskelighet skulle drepe ham fordi han var uten beskyttelse og bare var et barn.

5. Fulgt av en usynlig hjelper, ingen andre enn Gud selv, møtte ungdommen sin motstander. Han tok en av steinene han hadde funnet i bekken og lagt i tasken, og den la han i slyngen og sendte den mot filisteren. Steinen traff ham i pannen og trengte inn i hjernen så Goliat ble lammet og falt på sitt ansikt. David sprang til, stilte seg over ham og hugde hodet av ham med hans eget sverd, for selv hadde han ikke noe. Og da Goliat falt, ble filisterne slått og tok flukten. Da de fikk se sin kjempe strakt til jorden, turde de ikke bli der lenger og flyktet i vanære, men klarte å berge seg for den faren de var i. Men Saul og hele hæren av hebreere satte i et rop og kastet seg over dem og drepte et stort antall av dem og forfulgte resten av dem til Gat og til Ekrons porter. Tretti tusen filistere ble drept og dobbelt så mange såret. Og Saul dro tilbake til leiren deres og rev ned deres forskansninger og satte fyr på dem, mens David tok Goliats hode med seg inn i teltet, og overgav sverdet til Gud (i tabernaklet).

KAPITEL 10

SAUL MISUNNER DAVID HANS HERLIGE SEIER OG PRØVER Å SETTE FELLER FOR HAM VED Å LOVE HAM SIN DATTER TIL HUSTRU, MEN PÅ DEN BETINGELSE AT HAN BRINGER HAM SEKS HUNDRE HODER AV FILISTERNE

1. Kvinnene var en årsak til at Saul misunte og hatet David, for de møtte den seirende hæren med cymbaler og trommer og gledesutbrudd, og de sang: "Saul slo sine tusener av filisterne," mens jomfruene svarte at "David slo sine ti tusener." Da Saul hørte at de sang slik og at han skulle ha den minste æren og den unge mannen den største, sto det ikke noe annet igjen enn kongedømmet for David etter en slik applaus. Derfor fjernet han ham fra den stillingen han hadde som væpner av frykt for å ha ham så nær, og gjorde ham til tusenmannsfører og satte ham på en post for sin egen sikkerhets skyld, og han planla å sende ham mot fienden i håp om at han skulle falle i krigen.

2. Men David hadde Gud med seg hvor han enn gikk, og derfor var hans foretagender alltid vellykket og de ble synlig for alle og Sauls datter som fremdeles var jomfru, ble forelsket i ham, og det så sterkt at det ikke kunne skjules, og faren fikk vite det. Da ble Saul glad og ville bruke dette som en felle for David, slik at det ble hans fall. Og til dem som fortalte ham om datterens forelskelse, sa han at han gjerne skulle la David få jomfruen til ekte: "Jeg skal gi min datter til ham hvis han vil bringe meg seks hundre hoder av mine fiender,* da jeg tror at David, på grunn av løftet om en så stor lønn, straks ville påta seg en så farlig og utrolig oppgave og dermed omkomme hos filisterne, for det passer meg akkurat å bli kvitt ham når andre dreper ham og ikke jeg." Så gav han ordren til en av sine tjenere for å se om David ville gå med på forslaget om giftemålet med piken. Følgelig begynte de å si til ham at kong Saul elsket ham så vel som hele folket og at han var meget glad for forbindelsen med ham ved at han ble gift med piken.

Til dette svarte han: "Ser det ut som en liten sak å bli kongens svigersønn? Det ser ikke slik ut for meg, spesielt da jeg er av en ringe familie uten noen herlighet og ære." Da Saul fikk vite hva David hadde svart, sa han: "Fortell ham at jeg ikke vil ha penger av ham som medgift, for det ville være som om jeg bød ut min datter til salgs, men jeg ønsker kun en svigersønn som er tapper og rettferdig." Slike egenskaper så han at David var i besittelse av, og han ville ikke at han skulle betale med gull eller sølv eller hente rikdom ut av sin fars hus, men heller at han skulle hevne seg på filisterne, for hundre av deres hoder var en mye herligere gave å få av ham, dvs. at hun skulle bli gift med en mann med en slik karakter, og med vitnesbyrd om å ha vunnet over sine fiender.

3 Da Sauls ord ble fortalt David, ble han glad fordi han trodde at Saul virkelig ønsket denne forbindelsen med ham, og uten å forhandle mer om det, eller tenke over om oppgaven var mulig eller vanskelig, satte han med sine menn av sted mot fiendene og utførte det som var satt som betingelse for ekteskapet. Fordi det var Gud som gjorde alle ting mulig for David, drepte han mange av filisterne, og kuttet hodet av seks hundre menn og kom til kongen med dem og viste ham dem og krevde datteren til hustru. Og Saul kunne ikke komme unna det han hadde lovt, da han skjønte at det var simpelt å bli kalt en løgner eller å bli avslørt som en sviker ved å sette ham på

noe som var umulig for å få ham drept, så måtte han gi ham sin datter til ekte, og hennes navn var Mikal.

---

*Josefus sier tre ganger i dette kapitlet, og to ganger senere, at Saul ikke krevde hundre forhuder av filisterne, men seks hundre hoder. Septuaginta sier 100 forhuder, men den syriske og arabiske 200. Men disse var ikke *forhuder* i våre andre manuskripter, men *hoder*, som Josefus har skrevet av, og synes til en viss grad å være sannsynlig, etter 1.Sam.29,4.

KAPITEL 11

SAUL LEGGER FELLER FOR DAVID, MEN HAN UNNSLIPPER FORDI JONATAN ELSKER HAM OG BESKYTTER HAM. HANS HUSTRU MIKAL LEGGER PLANER MOT HAM, OG HAN KOMMER TIL PROFETEN SAMUEL

1. Men Saul hadde ikke lyst til å være i den tilstanden han nå befant seg i, for når han så at David var høyt aktet både hos Gud og hos folket, ble han redd, og da han ikke kunne skjule sin angst for dette, for riket og for sitt liv, bestemte han seg for å få David drept og beordret sin sønn Jonatan og sine mest betrodde tjenere å drepe ham. Men Jonatan undret seg over at faren så sterkt hadde forandret sin holdning til David, fra godvilje, til planer om å drepe ham. Fordi han elsket den unge mannen og respekterte ham for hans karakter, informerte han ham om farens hemmelige planer mot ham. Han rådet ham til å være forsiktig og holde seg fraværende dagen etter, og at han skulle hilse sin far, og hvis anledningen var gunstig, ville han diskutere saken med ham for å få vite grunnen til hans hat, og vise ham hvor grunnløst det var, og at han ikke måtte drepe en mann som hadde gjort så mye godt for folket og også for ham. Av den grunn burde han også bli tilgitt de største forbrytelser. Og han sa: ”Jeg vil fortelle deg om min fars planer.” Følgelig gikk David med på dette gode råd, og holdt seg utenfor kongens synsvidde.

2. Den neste dagen kom Jonatan til Saul straks da han fikk se ham i godt humør, og begynte å diskutere med ham om David. ”Hva slags urettferdighet, o far, stor eller liten, har du funnet å være så spesiell hos David at du beordrer oss å drepe denne mannen som har gjort så mye for å beskytte deg, og ennå mer ved avstraffelsen av filisterne? En mann som har frelst det hebraiske folk fra den skam og forakt som de ble utsatt for i førti dager, da han var den eneste som hadde mot til å utfordre motstanderen og som etterpå skaffet så mange hoder av fiendene som han ble pålagt å bringe og som lønn fikk min søster til hustru. Hans død vil gjøre oss stor sorg, ikke bare fordi han er rettferdig, men også fordi han er i vår familie. Din datter vil bli såret når han blir drept og bli enke før hun har fått noen glede av ekteskapet. Tenk over dette og omvend deg til å vise barmhjertighet, og vær ikke ond mot en mann som har vist den største godhet ved å frelse deg, for når den onde ånd grep tak i deg, var det han som kastet dem ut og brakte din sjel hvile. Dessuten har han befridd oss fra våre fiender, og det er lumpent å glemme slike gode gjerninger.”

Saul falt til ro da han hørte disse ordene, og han svor på at han ikke skulle gjøre noe ondt mot David, for en slik rettferdig påminnelse overvant kongens sinne og frykt. Så sendte Jonatan bud på David med de gode nyhetene fra sin far om at han skulle bli bevart. Han førte ham også til faren, og David fortsatte å være hos kongen som før.

3. På denne tiden gjorde filisterne et nytt innfall mot hebreerne, og Saul sendte David av sted med en hær for å stride mot dem, og han drepte mange av dem, og vendte seirende tilbake til kongen. Men Saul gav ham ikke den mottakelsen han hadde ventet, for han ergret seg over hans fremgang og trodde at hans strålende bragder var farlig for ham. Da den onde ånden kom over ham og fikk ham ut av balanse, tilkalte han David til sitt soverom der han lå med et spyd i hånden, og han befalte ham å underholde ham med harpespill og sang, og det gjorde David. Da kastet han spydet mot ham, men David var oppmerksom og unngikk det, og flyktet til sitt hjem, og der ble han hele den dagen.

4. Men om natten sendte kongen befalingsmennene og påla dem å holde øye med ham til om morgenen for at han ikke skulle komme seg unna, og de skulle bringe ham til domshallen for å få ham dømt og henrettet. Men da Davids hustru Mikal, kongens datter, forsto hva faren hadde i sinne, kom hun til sin mann med et lite håp om at han kunne reddes, og hun var dessuten redd for sitt eget liv, for hun kunne ikke greie å leve hvis hun mistet ham. Og hun sa: ”La ikke solen finne deg her når den står opp, for gjør den det, vil det være den siste gangen den ser deg. Flykt bort mens natten gir deg anledning til det, og måtte Gud forlenge den for din skyld! For jeg vet at hvis min far finner deg, er du en død mann!”

Så firte hun ham ned gjennom vinduet med et tau og reddet ham, og etter det, ordnet hun sengen slik at det så ut som om han var syk, og under sengeklærne la hun en geitelever,* og da hennes far sendte folk for å gripe David, sa hun til folkene at han hadde vært syk hele natten. Hun viste dem sengen med sengetøyet, og ved å bevege leveren og sengetøyet fikk hun det til å se ut som om han hadde astma når han pustet.

Da mennene fortalte Saul at David hadde vært syk hele natten, gav han ordre om at han skulle føres til ham i den tilstanden han var i, for han ville drepe ham. Da de så kom og dro sengetøyet til side og oppdaget at kvinnen hadde lurt dem, fortalte de det til kongen. Han klaget over at hun hadde reddet hans fiende og lurt ham, men hun forsvarte seg med en god unnskyldning ved å si at da han truet med å drepe henne, ble hun redd, og hjalp ham så han reddet seg, og derfor måtte hun tilgis for dette, for det var ikke gjort av fri vilje, men fordi hun ble nødt til det. ”For,” sa hun ”jeg tror ikke du var så ivrig etter å få ham drept, som du er for at jeg skulle bli frelst.” Følgelig tilga Saul piken, mens David, som hadde sluppet unna faren, kom til profeten Samuel i Rama og fortalte ham om hvilken felle kongen hadde lagt ut for ham og hvor nær han var døden da Saul kastet spydet mot ham, enda han ikke var skyldig i noe galt og heller ikke hadde opptrådt feigt i krigen med fiendene, men hadde hatt suksess med Guds hjelp, for det var dette som var årsaken til Sauls hat mot David.

5. Da profeten fikk høre om kongens urettferdige planer, forlot han byen Rama og tok David med seg til et sted som kalles Naiot og der bodde han hos ham. Men da det ble fortalt Saul at David var hos profeten, sendte han soldater til ham med ordre om å gripe ham og bringe ham til seg, men da de kom til Samuel, fant de der en forsamling av profeter, og de ble fylt av en guddommelig Ånd og begynte å profetere. Da Saul fikk vite det, sendte han andre menn til David, og de profeterte på samme måte som de første, og han sendte andre for tredje gang, og disse profeterte også, og til sist ble han sint, og skyndte seg å dra selv av sted. Men da han akkurat var kommet til

stedet, fikk Samuel ham også til å profetere. Da Saul kom til ham, ble han sinnsforvirret* og under voldsomme bevegelser kledde han av seg,** og falt om og lå på marken hele dagen og natten i nærvær av Samuel og David.

6. Så gikk David derfra og kom til Jonatan, Sauls sønn og klaget over at hans far hadde lagt feller for ham, og det uten at han var skyld i noe vondt eller hadde gjort ham noe, men allikevel var ivrig etter å få han drept. Jonatan formante ham til ikke å ha slike mistanker og heller ikke bry seg om baktalelsene fra dem som sa slikt, om noen hadde gjort det, men stole på ham og fatte mot, for han hadde gjort ham kjent med saken og hørt på rådet hans, for han pleide å rådføre seg med ham i andre saker. Men David svor på at slik var det, og ønsket at han skulle tro på det han sa og sørge for hans sikkerhet i stedet for å forakte det han hadde sagt ham i oppriktighet, og at hvis han ikke ville tro ham, ville han få se ham drept eller få vite det av andre. Og grunnen til at faren ikke fortalte ham om dette, var at han visste om det vennskapet og den hengivenheten han hadde mot ham.

7. Da Jonatan fant at Sauls planer var vel bevitnet, spurte han ham hva han kunne gjøre for ham? Og David svarte: "Jeg føler at du vil imøtekomme meg i alt det jeg ønsker. I morgen er det nymåne, og jeg er vant til å sitte ved kongens bord til aftens, og hvis det synes godt for deg, vil jeg gå ut av byen og skjule meg der, og hvis Saul spør om hvorfor jeg ikke er til stede, si da til ham at jeg er dratt til Betlehem for å feire høytiden sammen med min familie, og legg også til at det var du som gav meg tillatelse til det. Og hvis han sier det som man alltid pleier å si når noen er dratt bort – det er fint at han dro, men sørg for at det ikke skjer ham noen ulykke eller at han møter noen fiender. Men hvis han svarer noe annet, er det et sikkert tegn på at han har onde planer mot meg. Derfor må du fortelle meg om hva din far er i ferd med om du har medynk med meg og vil bevare vårt vennskap fordi du har lovt å vise meg din hengivenhet og kjærlighet i likhet med en herre til sin tjener. Men hvis du ser noen ondskap hos meg, la ikke din far gjøre det, men drep du meg selv."

8. Men Jonatan hørte disse ord og ble harm og lovte å gjøre det han ønsket, å fortelle ham om hvorvidt farens svar røpet noe skummelt og fiendtlig mot ham. Og for at han desto mer skulle stole på ham, tok han ham med seg ut på en åpen mark i frisk luft og avla ed på at han ikke ville unnlate noe som kunne bidra til å bevare David, og han sa: "Jeg tar Gud til vitne, han som er allestedsnærværende og kjenner alle mine tanker, på min pakt med deg, at jeg ikke vil overlate deg til stadige prøvelser på grunn av min fars sykdommer i hans sjels irrganger. For jeg vil ikke skjule noe for deg, og når jeg har funnet det ut og fortalt deg det, vil den Gud som vet alt, være med deg og vil gjøre deg større enn dine fiender, enten min far er en av dem, eller om jeg selv skulle være det. Bare husk på det vi gjør nå, og hvis jeg skulle dø, ber jeg deg ta deg av mine barn så de får leve, og gjengjeld den godhet du nå har fått, til dem." Da de hadde avlagt eden, sendte han David fra seg, og ba ham om å gå til et sted der han drev øvelser. For straks han hadde funnet ut noe om sin far, ville han komme dit med bare én tjener. "Og hvis," sa han, "jeg skyter tre piler på merket og ber min tjener hente pilene fordi de er foran ham – da skal du vite at du ikke skal frykte noe ondt fra min far. Men hvis du hører meg si det motsatte, da skal du også regne med det motsatte fra kongen. Du skal føle deg trygg ved min hjelp og ikke lide noen overlast – men pass på at du ikke glemmer noe av dette når du kommer til makt og velstand, men hjelper mine barn." Da David hadde fått disse forsikringene av Jonatan, gikk han til det avtalte sted.

9. Neste dagen var det nymåne, og kongen gikk til aftens etter at han hadde renset seg, og Jonatan satt ved hans høyre hånd, og hærføreren Abner ved hans venstre, og da fikk han se at Davids stol var tom. Men han sa ingen ting fordi han antok at han ikke hadde renset seg etter at han hadde vært hos sin hustru og derfor ikke kunne være til stede. Men da han heller ikke var der den andre dagen, spurte han sin sønn Jonatan hvorfor Isais sønn ikke kom til festen og til aftens hverken dagen før eller i dag. Jonatan fortalte ham at han var dratt til sin hjemby etter tillatelse og avtale mellom dem og at han også hadde invitert ham til å komme til ofringen, "og," sa Jonatan, "hvis du vil gi meg lov, vil jeg dra dit, for du vet hvilken godvilje jeg har for ham."

Da forsto Jonatan farens hat mot David, og merket tydelig hans innstilling, for Saul kunne ikke styre sitt sinne, men refset Jonatan og kalte ham en sønn av en overløper og en fiende og at han var Davids partner og medskyldige og ved denne oppførselen hadde han ingen respekt for seg selv eller sin mor, og han ville aldri forstå at mens David var i live, ville de ikke være trygge i sitt kongedømme. Deretter sendte han bud på ham for å få ham straffet, men da svarte Jonatan:

"Hva har han gjort siden du vil straffe ham?" Nå kunne ikke Saul styre seg lenger, og nøyde seg ikke med bare å bruke ord, men grep til spydet og sprang på ham for å drepe ham. Han fikk ikke utført det han ville, for hans venner hindret ham, men det ble tydelig for hans sønn at han hatet David så sterkt at han ville skaffe ham av veien og av den grunn nesten hadde drept sin egen sønn.

10. Da reiste kongens sønn seg hurtig fra måltidet, og var ute av stand til å gi uttrykk for sin sorg med ord, men han gråt hele natten, både fordi han selv nesten var blitt drept og fordi David var bestemt til å dø. Men straks det var blitt dag, gikk han ut på sletten utenfor byen som for å drive skyteøvelser mens det egentlig var for å informere om farens innstilling slik de hadde avtalt. Og da Jonatan hadde gjort det de ble enige om, sendte han tjeneren som fulgte ham fra seg til byen, mens han selv gikk ut i villmarken og snakket med David, som falt for Jonatans føtter og kalte ham sin sjels frelser. Men han løftet ham opp og de omfavnet hverandre og hilste hverandre hjertelig, ikke uten tårer. De gråt også fordi de var så unge og fordi fiendskap ville frata dem deres familietilhørighet, og denne adskillelsen syntes for dem verre enn selve døden. Etter at de var falt til ro, oppmuntret de hverandre til å huske på den eden de hadde sverget for hverandre, og så skiltes de.

KAPITEL 12

DAVID FLYKTER TIL ABIMELEK, OG ETTERPÅ TIL KONGEN OVER FILISTERNE OG MOABITTENE. SAUL DREPER ABIMELEK OG HANS FAMILIE

1. David flyktet fra kongen og den livsfaren han var i, og kom til Nob, til presten Abimelek. Og da han så at han kom alene og hverken hadde venn eller tjener med seg, undret han seg og ville vite hvorfor ingen var med ham. David svarte at kongen hadde pålagt ham å gjøre noe som var hemmelig, og derfor kunne ingen følge ham. "Men jeg har gitt beskjed til mine tjenere om å møte meg på et bestemt sted." Så ba

han om å få noe å spise, idet han tenkte at han ville være vennlig å hjelpe ham, og det fikk han, og da han hadde fått mat, spurte han om han hadde våpen hos seg, enten sverd eller spyd. I Nob var det også en av Sauls tjenere, en syrer som het Doeg som tok seg av kongens muldyr. Overpresten sa at han ikke hadde noe våpen, men la til: "Her er Goliats sverd som du gav til Gud da du drepte filisteren."

2. Da David hadde fått sverdet, flyktet han ut av hebreernes land til Filisterlandet der Akis regjerte, og da kongens tjenere kjente ham og det dessuten ble kjent for kongen selv, ble han fortalt at det var den David som hadde drept flere titusener av filisterne. David var redd for at kongen skulle drepe ham og at han skulle komme i like stor fare som han var i hos Saul, så han lot som om han var sinnssyk og lot spyttet renne ut av munnen. Det samme gjorde han overfor kongen i Gat, som han fikk til å tro at han var gal. Kongen ble sint på sine tjenere fordi de kom med en galning og befalte at de øyeblikkelig skulle kaste ham ut av byen.

3. Slik slapp David bort fra Gat og kom til Juda stamme og holdt til i en hule ved byen Adullam. Derfra sendte han bud på sine brødre og fortalte dem hvor han var, og de kom til ham med hele familien og flere andre som var i nød og som fryktet kong Saul. De sluttet seg sammen og sa at de var rede til å adlyde ham, og de utgjorde i alt om lag fire hundre. Da han fikk denne hjelpen, fattet han mot og flyttet derfra til moabittenes konge og anmodet ham om å gi underhold til sine foreldre i landet så lenge sitasjonen var så usikker for ham. Kongen imøtekom ham i dette og viste Davids foreldre stor respekt hele den tiden de var hos ham.

4. Etter pålegg fra profeten forlot han villmarken og drog inn i landet til Juda stamme, og han kom til byen Hareth, og der ble han. Da Saul fikk høre at David var blitt sett med en stor mengde folk, ble han ikke lite bekymret, for han visste at David var en modig og dristig mann og han regnet med at han ville gi ham overraskelser. Og det gav han offentlig til kjenne slik at han gråt i fortvilelse og kalte sammen sine venner og befalingsmenn, samt stammen han selv tilhørte, til den høyden der han hadde sitt palass. Han satt på et sted som kalles Aroura, og hos ham var hoffet, stormennene og livvaktene, og han talte slik til dem: "Dere menn som er av min stamme, regner jeg med husker de goder jeg har gitt dere, og at jeg har gjort noen av dere som eier land til befalingsmenn og gitt dere ærefulle stillinger, og at jeg har satt noen av dere over folket og gjort andre til soldater, dere spør jeg: Mener dere at dere får større gaver av Isais sønn? For jeg vet at dere alle heller til ham, til og med min sønn Jonatan er av den mening og prøver å få dere også til det. Jeg er ikke ukjent med den eden og avtalen som er gjort mellom ham og David, og at Jonatan er rådgiver og hjelper for dem som konspirerer mot meg. Ingen av dere bryr seg om dette, men dere tier stille og følger med for å se hvordan utfallet blir av dette." Da kongen hadde sagt dette, var det ingen av de tilstedeværende som svarte, men syreren Doeg, som passet muldyrene hans, sa at han så David da han kom til byen Nob til overpresten Abimelek og fikk høre ham profetere om fremtiden, at han både fikk mat av ham og Goliats sverd og lot ham få et trygt følge dit han ønsket å gå.

5 Da sendte Saul bud på overpresten og hele hans familie og sa til dem: "Hva slags utakknemlighet og lidelse har dere måttet tåle av meg, siden dere har tatt imot Isais sønn og gitt ham både mat og våpen, enda han prøver å overta kongedømmet? Og videre, hvorfor gav du ham orakler om fremtiden? For du kan ikke være uvitende om

at han har flyktet bort fra meg og hater min familie." Men overpresten benektet ikke det han hadde gjort, men bekjente tappert at han hadde forsynt ham med disse ting, ikke for å gjøre David til lags, men for å tjene Saul, og han sa: "Jeg visste ikke at han var din motstander, jeg trodde han var din tjener og at han var trofast, for han var jo tusenmannsfører og dessuten din svigersønn. Man gjør ikke slike tjenester for fiender, men for slike som nyter den største godvilje og respekt. Det er heller ikke første gangen jeg profeterer for ham, for det har jeg gjort ofte ved andre anledninger. Og da han fortalte meg at han var sendt av sted i hast for et oppdrag, så ville jeg ha handlet i mot deg om jeg ikke hadde gitt ham noe av det han ønsket. Du må ikke mistro meg på grunn av det disse forteller, for jeg har opptrådt menneskevennlig mot ham som din svigersønn og tusenmannsfører, og slett ikke som din fiende."

6. Men da overpresten hadde talt, ble ikke Saul overbevist, for han var så redd at han ikke ville høre på en rettferdig forklaring. Så han gav ordre til sine væpnede menn om å drepe ham og hele hans familie. Men de turte ikke å røre overpresten da de var mer redd for å være ulydig mot Gud enn mot kongen, og dermed beordret han syreren Doeg til å gjøre det. Slik tok han til håndlangere slike menn som var like ugudelige som han selv og drepte Abimelek og hele hans familie som i alt utgjorde tre hundre og åttifem. Saul sendte også folk til Nob,* prestebyen, og drepte alle i den, og sparte hverken kvinner eller barn og folk i alle aldre og brant den opp. Bare én sønn av Abimelek som het Abjatar, unnslapp. Men disse ting skjedde slik Gud hadde forutsagt for overpresten Eli da han sa at hans etterkommere skulle omkomme på grunn av de overgrepene hans to sønner hadde gjort.

7. *Kong Saul begikk en så barbarisk forbrytelse at han myrdet hele overprestens familie tross dens verdighet, uten medynk med de små barna og uten respekt for de grå hår, og han ødela den byen som Gud hadde utvalgt som sin eiendom. Her skulle prestene og profetene være, og byen var utpekt til å være lærested for slike menn som skulle bli i stand til å forstå seg på menneskenes sinn og tanker. De som lever beskjedent og i det små og ikke er i stand til å gi etter for sine naturlige tilbøyeligheter eller få oppfylt alle sine ønsker, de kan tro at Gud er til stede under alle handlinger i livet, for han ser ikke bare det de gjør, men også deres tanker som ligger bak deres gjerninger, men hvis de blir opphøyet til makt og ære, vil de skyve slike tanker til side som om de ikke var annet enn skuespillere på et teater. De skjuler sine hensikter og blir freidige og uforskammete og viser forakt både for menneskelige og guddommelige lover, spesielt når de er i særskilt behov av gudsfrykt og rettferdighet. Nettopp da er de særdeles utsatt for misunnelse, og alt de tror og alt de sier, blir sett av alle, og blir derfor så uforskammet at man skulle tro at Gud ikke kunne se dem eller at han var redd dem på grunn av deres makt eller på grunn av de ryktene som svirrer omkring, eller fordi de er fylt av hat eller av meningsløs kjærlighet. Disse menn kan se ut som ekte, faste og sannferdige og være godt likt både av mennesker og Gud, men det som skal komme etter dem, bryr de seg ikke det minste om. De opphøyer til ære og verdighet dem som har lidd meget for dem, men etterpå misunner de dem, og når de er kommet til denne æren og verdigheten, tar de fra dem det de har fått, og ikke bare det, men etter falske anklager også livet deres, endog om anklagene skulle være aldri så utrolige. De straffer dem for det de har gjort, selv om de ikke fortjente å bli dømt, men bare ut fra baktalelse og beskyldninger, uten at saken blir undersøkt. De rammer ikke bare dem som fortjener straff, men i tillegg så mange som de er i stand til å drepe. Saul, sønn av Kis, er et

eksempel på dette, og han var den første kongen som regjerte da aristokratiet og styret under dommerne var over. Og dette viser hans massemord på tre hundre prester og profeter på grunn av hans mistanke mot Abimelek. I tillegg til denne ondskapen presterte han å ødelegge byen slik at det så ut som om han ville gjøre tempelet (tabernaklet) helt tomt for både prester og profeter, så intet skulle være igjen og ingen etterfølge dem.

8. Men Abjatar, Abimeleks sønn, som alene ble frelst av prestefamilien som Saul drepte, flyktet til David, og fortalte ham om ulykken som var hendt familien og at faren var drept. Han svarte da at han nesten var klar over hva som ville skje da han så at Doeg var der, for han hadde sterk mistanke om at han ville anklage overpresten falskt for kongen og mene at det var til pass for ham, da han selv hadde stelt seg slik. Og han ba ham om å bli der, for der ville han være bedre skjult enn noen andre steder.

---

*Nob var ikke en by avsatt til prestene, og profetene hadde heller ingen byer som spesielt var utpekt for dem. Det ser ut til at tabernaklet nå befant seg i Nob, og der var sannsynligvis også en profetskole. Den lå to fulle dagsreiser fra Jerusalem (1.Sam.21,5). Byen ser ut til å være hovedsete for familien Itamar, som omkom her, etter Guds tidligere trusler til Eli (1.Sam.2,27-36, og 3,11-18).

**Dette avsnittet inneholder en beundringsverdig refleksjon av Josefus om ondskapen hos menn med stor makt, og den faren de er i for å forkaste rettferdighet og menneskelighet, guddommelig forsyn og gudsfrykt, noe som de enten virkelig hadde, eller lot som om de hadde da de var av lavere rang. Det minner om innholdet i en del av Agurs bønn: ”Gi meg ikke rikdom for at jeg ikke skal bli fylt av den og fornekte deg og si: Hvem er Herren?” (Ordspr.30,8-9).

KAPITEL 13

DAVID FÅR ANLEDNING TIL Å DREPE SAUL, MEN GJØR DET IKKE. SAMUEL DØR. HISTORIEN MED NABAL.

1. På den tiden hørte David at filisterne hadde gjort et innfall i landet Keilah og plyndret det, og derfor tilbød han seg å kjempe imot dem dersom Gud ville gi dem seier etter at han hadde spurt profeten. Og da profeten sa at Gud gav et tegn på seier, gjorde han sammen med sine menn et plutselig anfall mot filisterne og utøste mye blod, dro av sted med krigsbytte og holdt seg hos folket i Keilah inntil de hadde høstet inn kornet og frukten i trygghet. Men det ble fortalt kong Saul at David var i Keilah med sine menn og om hva han hadde gjort og om den seieren han hadde vunnet. Det ble ikke hemmeligholdt der det hadde skjedd, men det gikk frasagn om det over alt. Både beretningen om det som var skjedd, og om den som fortalte det, nådde kongens ører. Saul ble glad da han fikk høre at David var i Keilah, og han sa: ”Gud har nå gitt meg ham i mine hender, siden han har brakt ham inn i en by som har murer, porter og fengsler,” så han gav plutselig folket ordre om å beleire byen og deretter drepe David. Men da David skjønte dette, og Gud fortalte ham at dersom han ble der, ville Keilahs menn utlevere ham til Saul, tok han derfor sine fire hundre menn og trakk seg tilbake til ødemarken like overfor byen Engedi. Og da kongen fikk høre at han hadde flyktet fra mennene i Keilah, avlyste han ekspedisjonen mot ham.

2. Da David hadde flyttet, kom han til et nytt sted som kalles Det nye stedet, som tilhørte Ziph, og der kom Sauls sønn Jonatan til ham og hilste ham og oppmuntret

ham til å være ved godt mot og være håpefull for fremtiden, for han skulle bli konge og få alle hebreernes styrker under seg. Han sa til ham at en slik lykke bare pleier å komme etter mye slit og smerte, og de avla også ed på at de hele sitt liv fortsatt skulle vise godvilje og være trofaste mot hverandre, og han kalte Gud til vitne på de onder han skulle lide om han skulle bryte denne pakten og gjøre det motsatte. Og Jonatan forlot ham der og han ble noe lettet for sin angst og bekymring i det han dro hjem. Men for å gjøre Saul til lags, fortalte mennene i Ziph at David var der, og forsikret ham at hvis han ville komme til dem, ville de utlevere ham, for hvis kongen ville besette veiene i Ziph, ville David ikke kunne flykte til noe annet folk. Og kongen roste og takket dem fordi de hadde informert ham om hans fiende, og han lovte dem at det ikke skulle gå lang tid før han gjengjeldte deres vennlighet.

Så sendte han folk av sted for å lete etter David i villmarken, og han lovet selv å følge dem. Følgelig dro de i forveien for kongen for å jakte på og å fange David, og de anstrengte seg for å vise godvilje mot Saul ved å fortelle hvor fienden var, og de ville understreke det ved å utlevere ham. Men disse menn var forrædere og med sine urettferdige og onde forsetter løp de ikke noen risiko ved å fortelle dette til Saul og ved å anklage David falskt. De lovte å utlevere denne mannen som var elsket av Gud og urettmessig ettersøkt for å få ham drept, og det gjorde de med smiger og forventning om belønning. Da David kom under vær med de ondskapsfulle planene til mennene i Ziph og at Saul var underveis, forlot han veiene i landet og flyktet til den store klippen som lå i villmarken Maon.

3. Da skyndte Saul seg med å forfølge ham dit, for etter hvert som de marsjerte, fikk han vite at David var dratt bort fra veiene i Ziph, og Saul flyttet seg over til den andre siden av fjellet. Men så kom en beskjed om at filisterne hadde gjort et innfall i hebreernes land, og da måtte Saul bort fra jakten på David akkurat da han skulle til å fange ham, for han måtte tilbake for å slåss med filisterne som var deres naturlige fiender. Da syntes han det var mer nødvendig å ta hevn over dem og å se over ødeleggelsene i landet, enn å ta store anstrengelser for å fange sin personlige fiende.

4. På denne måten slapp David uventet unna den faren han var i, og han kom til veiene i Engedi. Og da Saul hadde drevet filisterne ut av landet, kom det noen budbringere og fortalte ham at David holdt seg innenfor området Engedi, og da tok han med seg tre tusen utvalgte væpnede menn og skyndte seg til ham. Og da han ikke var langt fra disse stedene, fikk han se en dyp hule ved veien, den var både lang og bred, og David og hans menn lå skjult der. Da han var der, trådte han alene av på naturens vegne for å lette seg, og han ble observert av Davids menn. Den som så ham, sa at nå hadde han ved Guds forsyn anledning til å ta hevn over sin motstander, og han rådde ham til å kutte hodet av ham og komme seg ut av den vidløftige omflakkingen og nøden han var i.

Da reiste han seg opp og skar bort kanten av kappen til Saul, men straks angret han på det han hadde gjort, og fant at det ikke var rett å drepe ham som var hans herre og funnet verdig til kongedømmet, som han sa: "Selv om han er ondskapsfull mot oss, er det likevel ikke rett av meg å være like ond mot ham." Men da Saul hadde forlatt hulen, kom David nær og ropte høyt for at Saul skulle høre ham, hvoretter kongen snudde seg, mens David ifølge skikken, falt med sitt ansikt for kongen og sa:

”O konge, hør ikke på onde menn, og heller ikke på bakvaskelser, og gi dem ikke den gleden å tro på det de sier, og ha ikke onde mistanker mot dem som er dine beste venner. Døm heller menneskene etter deres gjerninger, for baktalelser bedrar mennesker, men det er det de gjør som viser om de er gode. Ord kan være både sanne og falske, men menneskenes gjerninger stiller deres hensikter åpen for våre øyne. Ved dette vil det være godt for deg å tro på meg og min aktelse for deg og ditt hus, og ikke tro på dem som beskylder meg for noe som ikke har vært i mine tanker og som jeg aldri ville ha gjort. La være med å stå meg etter livet, slutt med å spekulere dag og natt på hvordan du skal få tak i meg og drepe meg, for jeg synes det er fryktelig urettferdig. Hvorfor setter du lit til disse falske anklagene mot meg om at jeg ønsker å drepe deg? Eller hvordan skal du kunne løpe fra denne forbrytelsen mot Gud ved å betrakte en mann som din motstander, som i dag hadde makt til å hevne seg på deg, men ikke ville gjøre det? Og heller ikke benyttet anledningen til å gjøre det som du ville gjort mot meg, for da jeg skar bort et stykke av kappen din, kunne jeg ha gjort det samme med ditt hode.” Så viste han ham stykket av kappen, og dermed måtte han være enig med ham i det han hadde sagt, og David la til: ”Jeg har visselig avstått fra å hevne meg på deg, men du bør skamme deg over å forfølge meg av urettferdig hat.* Måtte Gud vise rettferdighet og dømme hver av oss i det vi gjør!”

Saul ble forbauset over den underlige redningen han selv hadde fått, og det gikk så sterkt inn på ham at han stønnet, og da David også gjorde det, svarte kongen at han hadde virkelig grunn til å stønne, ”for du har gjort godt mot meg og jeg har gjort ondt og brakt ulykke over deg og du har i dag vist at du har den samme rettferdighet som de gamle hadde, de som mente at man skulle spare sine fiender, selv om de skulle møte dem på et forlatt sted. Jeg er nå klar over at kongedømmet er bestemt for deg, og at du vil råde over alle hebreerne. Vil du avlegge ed på at du ikke vil utrydde min familie, selv når du husker det onde jeg har gjort mot deg, at du ikke skal utslette min etterslekt, men bevare mitt hus.” Og David sverget slik han ønsket det, og sendte Saul tilbake til sitt eget kongerike, mens han og de som var med ham, dro opp til veiene i Mastheroth.

5. På denne tiden døde profeten Samuel. Han var en mann hebreerne holdt usedvanlig høyt i ære og de sørget over ham i lang tid på grunn av hans visdom og folkets hengivenhet for ham og begravelsen ble en meget høytidelig og fullverdig rekke av hellige handlinger. De gravla ham i hans egen by Rama og gråt over ham i mange dager, ikke som over hvem som helst, men som en alle hadde nær tilknytning til. Han var en rettferdig og vennlig mann, og derfor var han særlig elsket av Gud. Han hadde styrt og ledet folket alene i tolv år etter overpresten Elis død og atten år sammen med kong Saul. Og slik endte historien om Samuel.

6. Så var det en ziphitt fra byen Maon, som hadde store mengder kveg, han hadde tre tusen sauer og tusen geiter. David hadde gitt sine menn beskjed om å passe på flokkene så de ikke led skade og at de ikke måtte gjøre noe ugagn, hverken av misunnelse eller fordi de manglet noe, eller fordi de var i villmarken og ikke var så lett å oppdage. De skulle betrakte frihet fra urettferdighet som viktigere enn alt annet og se på tyveri som en fryktelig forbrytelse og i strid med Gud. Slike instrukser gav han, og han trodde de tjenestene han gjorde, var for en god mann som fortjente at hans eiendom ble tatt vare på. Denne mannen var Nabal, han var en hard mann med et

meget ugudelig liv og med en kynisk oppførsel. Likevel hadde han en hustru med en god karakter og hun var både klok og vakker. David sendte ti mann til Nabal da han var i ferd med å klippe sauene. De hilste ham og ønsket ham alt godt for mange år, og de ba ham om en gave, da han måtte ha fått høre av sine gjetere at ”vi ikke hadde gjort noen skade, men hadde voktet dem i lang tid da vi vandret i villmarken”, og de forsikret ham at han ikke skulle angre på at han hadde gitt noe til David. Men da de hadde gitt Nabal denne hilsningen, tiltalte han dem uvennlig og brutalt og spurte hvem David var? Og da han hørte at han var Isais sønn, sa han: ”Nå for tiden er de som er på flukt uforskammet og utmerker seg ved å løpe bort fra sine herrer.” Da de fortalte dette til David, ble han rasende og befalte fire hundre væpnede menn å følge ham og etterlot to hundre til å ta vare på sakene deres for han hadde allerede seks hundre, og de dro til Nabal, og han svor på at han skulle ødelegge Nabals hus og eiendom fullstendig. Han var sint, ikke bare fordi han var utakknemlig mot dem og ikke hadde gitt dem noe igjen for den godhet de hadde vist ham, men bare hadde skjelt dem ut, og det uten grunn.

7. Da var det en av Nabals gjetere som sa til sin husfrue, Nabals kone at da David sendte bud til Nabal, fikk han ikke noe pent svar av ham, men bare ukvemsord, til tross for at David hadde gjort seg ekstra flid med å beskytte hans flokker mot skade, og dette var blitt meget farlig for deres herre. Da tjeneren hadde sagt dette, salet Abigail, det var hustruens navn, sine esler og lastet på dem alle slags gaver og uten å si noe til sin mann for han var ganske ufølsom på grunn av fyll, og så dro hun til David. David møtte henne da hun var på vei nedover en bakke mens han var på vei mot Nabal med fire hundre mann. Da kvinnen fikk se David, hoppet hun ned fra sitt esel og falt på sitt ansikt og bøyde seg mot jorden og bønnfalt ham om ikke å bry seg om det Nabal hadde sagt, for han var slik navnet hans beskrev ham. Nabal betyr *dårskap* på hebraisk. Hun ba om unnskylding for at hun ikke hadde truffet de budbringerne han hadde sendt. ”Tilgi meg derfor,” sa hun, ”og takk Gud som har hindret deg fra å utgyte menneskers blod, for så lenge du sørger for at du selv er uskyldig, vil han gi deg hevn over onde menn,* for den ulykken som venter Nabal, vil komme over dine fiender. Vær nådig mot meg og regn meg som verdig til å motta disse gavene av meg og vis meg den aktelse at du avstår fra den vreden du har mot min mann og hans hus, for mildhet og menneskelighet passer seg for deg, siden du skal bli vår konge.”

David aksepterte gavene hennes, og sa: ”Nei, o kvinne, det var ingen andre enn Guds barmhjertighet som førte deg hit til oss i dag, for hvis ikke, hadde du ikke fått noen ny dag, for jeg har sverget på at jeg ville ødelegge Nabals hus i denne natt,** og ikke la noen bli i live av dem som tilhører en mann som har vært så ond og utakknemlig mot meg og mine menn. Men nå har du hindret meg og rettelig dempet mitt sinne fordi du selv er under Guds nådige beskyttelse. Nabal vil for din skyld slippe straff denne gangen, men han vil ikke alltid unngå rettferdigheten, for hans dårlige oppførsel vil en gang føre til hans ulykke.”

8. Da David hadde sagt dette, sendte han kvinnen fra seg. Og da hun kom hjem fant hun at hennes mann festet sammen med et helt selskap. Da han var full av vin, sa hun ingen ting om det som var skjedd, men den neste dagen da han var blitt edru, fortalte hun ham alt sammen, og da han hørte det, ble han likesom død av ergrelse. Og Nabal levde ikke mer enn ti dager, så døde han. Da David fikk høre at han var

død, sa han at Gud hadde hevnet seg på ham med rettferdighet, for Nabal døde på grunn av sin egen ondskap og var blitt straffet for det han hadde gjort mot David som hadde rene hender. Da forsto han at de ugudelige blir dømt av Gud og at han ikke unntar noe menneske, men gir det gode til den som det passer seg for og lar de onde få den straffen de fortjener.

Så sendte han bud på Nabals hustru og inviterte henne til å komme og leve sammen med ham og bli hans hustru. Da svarte hun dem som kom, at hun ikke var verdig å berøre hans føtter, men likevel kom hun med alle sine tjenere og ble hans hustru. Og denne æren fikk hun på grunn av sin klokskap og sitt rettferdige liv. Hun ble dessuten æret for sin skjønnhet. David hadde en hustru fra før som han hadde blitt gift med i byen Abesar, for Sauls datter Mikal, som hadde vært Davids hustru, hadde faren gitt til Phalti, Laishs sønn som var fra byen Gallim.

9. Etter dette kom en ziphitt og fortalte Saul at David igjen var kommet inn i landet deres, og hvis han kunne hjelpe dem, kunne de gripe ham. Dermed kom han til dem med tre tusen væpnede menn og slo leir om natten på et sted som kalles Hachilah. Men da David hørte at Saul var på tur mot ham, sendte han spioner og påbød dem å fortelle ham hvor i landet Saul var kommet, og da de fortalte at han var i Hachilah, dro han i hemmelighet til Sauls leir og hadde med seg Abisai som var sønn av hans søster Zeruiah, samt hetitten Akimelek. Saul lå og sov, og de bevæpnede menn var omkring ham i en sirkel sammen med Abner. Da gikk David inn i Sauls telt, men enda han visste hvor han lå, drepte han ikke Saul med spydet som han hadde stukket ned ved siden av seg og han tillot heller ikke Abisai å gjøre det, selv om han sto bøyd over sitt spyd, klar til å gjøre det. Han sa at det var en fryktelig forbrytelse å drepe en som var ordinert av Gud enda han var en ond mann, for den som hadde gitt ham makt, ville selv straffe dette i sin tid. Han behersket sin iver, men for å vise at det hadde vært i hans makt å drepe ham, og at han hadde avstått fra det, tok han spydet og vannkruset som sto like ved ham der han lå og sov, uten at noen i leiren merket det, for alle sov. Så dro han trygt av sted etter å ha gjort dette hos kongen og hans tjenere da anledningen var der og hans dristighet tillot det.

Da han hadde kommet seg over en bekk og opp på en bakketopp der han var innenfor hørevidde, ropte han høyt til Sauls soldater og til føreren Abner, og vekket dem opp av søvnen. Han kalte både på ham og folket, og føreren hørte ham og spurte hvem som ropte på ham. "Det jeg, Isais sønn som du har gjort til en omstreifer. Men hva er det i veien med dere? Hvorfor har du, en mann med så høy verdighet og som den første av kongens tjenere, vært så skjødesløs når du skal være hans livvakt? Er det viktigere for deg å sove enn å beskytte ham? Din forsømmelse fortjener dødsstraff fordi du ikke merket at noen av oss kom inn i leiren for en liten stund siden, ja, helt bort til kongen selv og dere andre. Hvis dere ser etter kongens spyd og hans vannkrus, vil dere forstå at en veldig ulykke var nær ved å komme over dere midt inne i leiren, uten at dere visste om det."

Da Saul gjenkjente Davids stemme og forsto at han hadde spart ham da han hadde ham i sin makt mens han sov, og at vaktene ikke hadde merket det, sa han at han skyldte ham takk for at hans liv var blitt bevart, og han oppmuntret ham til å være ved godt mot og ikke være redd for at han skulle påføre ham noen skade mer. Han skulle bare dra hjem, for nå var han overbevist om at David ikke elsket seg selv så høyt

som han var elsket av ham, og at han hadde drevet bort den som kunne beskytte ham og som flere ganger hadde bevist sin godvilje mot ham, og at han hadde tvunget ham til å leve så lenge under bann i stor livsfare, adskilt fra venner og familie. Likevel hadde han frelst ham, og flere ganger fått livet igjen da han beviselig var i livsfare. Da ba David dem om å sende noen for å hente spydet og vannkruset, og han la til at Gud ville dømme både deres planer og deres gjerninger – ”han som vet at denne dagen sto det i min makt å drepe deg, men jeg lot det være.”

10. Slik slapp Saul unna Davids hender to ganger, og han dro til sitt kongelige slott og sin egen by, men David var redd for å være der, for da kunne han bli grepet av Saul, og derfor fant han det bedre å dra opp til Filisterlandet og bli der. Dermed kom han med sine seks hundre mann til Akis, kongen i Gat som var en av deres fem byer.

Kongen mottok ham og hans menn og gav dem et sted å være. Han hadde også med seg sine to hustruer, Akinoam og Abigail, og han tok bolig i Gat. Da Saul fikk vite det, brydde han seg ikke mer med å få tak i ham, da han to ganger var blitt fanget av ham, mens han selv prøvde å fange ham. Men David hadde ingen plan om å forbli i Gat, men han ba kongen som hadde tatt så vennlig imot ham, om en tjeneste til, at han ville gi ham et sted i landet der han kunne bo, for han skammet seg over å bo i byen der han var til ergrelse og byrde for ham. Så gav Akis ham en landsby som het Siklag, et sted som David og hans sønner likte godt da han var blitt konge, og han regnet stedet som sin spesielle arv. Men dette skal vi gjøre rede for et annet sted. David bodde i Filisterlandet fire måneder og tjue dager. I hemmelighet angrep han gesurittene og amalekittene som var filisternes naboer, og ødela landet deres og tok mye krigsbytte av kameler og husdyr, og de kom hjem, men David lot mennene være, fordi han var redd for at de skulle sladre til kong Akis, men han sendte likevel en del av krigsbyttet til ham som gave. Og da kongen spurte om hvem de hadde angrepet da de tok med seg byttet, sa han at det var de som holdt til sør for jødene og bodde på sletten. Slik fikk han Akis til å godta det han gjorde, for han håpet på at David hadde kjempet mot sitt eget folk, og at han nå skulle få ha ham som sin tjener hele sitt liv, og at han ville bli i landet hans.

---

*I dette og i de to andre avsnittene merker vi hvordan Abigail kunne forstå at man ”ikke skulle hevne seg på sin fiende, men sanke gloende kull på hans hode,” (Ordspr.25,22 og Rom.12,20), og ikke som vi pleier, men lar dem smelte til vennlighet og overlate dem til Guds dom til ”ham som hører hevnen til” (5.Mos.32,35, Sal.94,1 og Hebr.10,30), og som vil gjengjelde den ugudelige.

**Uansett hvor hellig de måtte betrakte en ed hos Guds folk i gammel tid, så de ikke på den som obligatorisk dersom handlingen var ulovlig. Slik var det i Davids tilfelle, der han hadde sverget på å ødelegge Nabal og hans familie, for han velsigner likevel Gud for å ha hindret ham i å utføre eden og å utøse blod slik han hadde sverget.

KAPITEL 14

GUD SVARTE IKKE PÅ SAULS SPØRSMÅL OM KRIGEN MOT FILISTERNE, MEN FIKK EN DØDNINGEMANER TIL Å HENTE OPP SAMUELS SJEL. HAN DØDE SAMMEN MED SINE SØNNER DA HEBREERNE BLE SLÅTT.

1. På denne tiden bestemte filisterne seg for å gå til krig mot israelittene, og fikk med seg alle sine allierte til Reggan (i nærheten av byen Sunem), der de skulle samles til

et overraskelsesangrep på hebreerne. Da ville Akis, kongen i Gat, at David skulle hjelpe ham med sine væpnede menn mot hebreerne. Dette lovte han straks, for tiden var nå kommet for ham til å gjøre gjengjeld for hans vennlige gjestfrihet. Så kongen lovte ham å gjøre ham til sin livvakt etter seieren, da han antok at de ville lykkes mot fienden. Dette var et æres-løfte, og uttrykk for tillit slik at han skulle øke hans iver i tjenesten for ham.

2. Saul, hebreernes konge, hadde kastet ut av landet spåmennene, spåkvinnene, og dødning-manerne og alle slike som drev med lignende kunster, unntatt profetene, men da han fikk høre at filisterne allerede var kommet og hadde slått leir på sletten i nærheten av byen Sunem, skyndte han seg med sine styrker for å kjempe mot dem, og da han kom til fjellet Gilboa, slo han leir like overfor fienden. Men da han fikk se fiendens hær ble han svært fortvilt, for den så svært tallrik ut, større enn hans egen, og han spurte Gud ved profetene om slaget for å få vite hvordan det ville gå, og da Gud ikke svarte ham, ble han ennå mer skrekkslagen. Hans mot sank, og han trodde det som var rimelig å anta, at ulykken ville ramme ham, da ikke Gud lenger var der for å hjelpe ham. Likevel bød han sine tjenere å spørre en kvinne som var dødning-maner og som kunne hente frem sjelene til de døde, for å få vite om han ville lykkes.

Kvinner som henter opp de dødes sjeler, spår om fremtiden for dem som ønsker det. En av hans tjenere fortalte ham at det var en slik kvinne i Endor, men hun var ukjent for alle i leiren. Da tok Saul av seg sin kongekappe og tok med seg to tjenere som han regnet som de mest pålitelige, og kom til kvinnen i Endor og ba henne om å spå og å kalle opp sjelen til den som han skulle si navnet på. Men kvinnen motsatte seg hans ønske og sa at hun ikke foraktet kongen som hadde bannlyst denne slags spåkvinner, og at han ikke gjorde rett ved å legge en snare for henne for å avsløre at hun drev med noe som var forbudt og å få henne straffet, for hun hadde ikke gjort ham noe ondt.

Da svor han på at ingen skulle få vite noe om det hun gjorde, han skulle ikke si det til noen og hun skulle ikke utsettes for noen fare. Straks han hadde forsikret henne dette, ba han henne om å hente opp Samuel. Hun visste ikke hvem Samuel var, og hun kalte ham opp fra Hades. Da han viste seg, og hun så at det var en av de hellige, ble hun forvirret og skremt, og sa: ”Er du kong Saul?” For Samuel hadde sagt hvem han var. Da han hadde bekreftet at det var sant, og spurt henne om hvorfor hun ble forvirret, sa hun at hun så en viss person stige opp, som så ut som en gud. Og da han ba henne fortelle hva han lignet på og hvor gammel han var, sa hun at det var en gammel mann med et herlig utseende, kledd i en hellig kappe. Da forsto kongen at det var Samuel, og han falt ned på jorden og tilba ham. Og da Samuels sjel spurte ham om hvorfor han hadde forstyrret ham ved å kalle ham opp, klaget han over den nøden han var i, og at hans fiender presset ham hardt, og at han ikke visste hva han skulle gjøre nå, og at Gud hadde forlatt ham og at han ikke kunne få vite noe om hva som skulle skje, hverken ved profeter eller drømmer. ”Derfor har jeg oppsøkt deg, for du tok alltid vare på meg.”

Men* Samuel som så at Sauls liv var kommet til sin ende, sa: ”Det er forgjeves for deg å prøve å få vite noe mer av meg når Gud har forlatt deg, men hør hva jeg har å si. David skal bli konge, og han skal avslutte denne krigen med seier, mens du skal miste ditt kongedømme og ditt liv, fordi du ikke adlød Gud i krigen mot amalekittene,

og du har ikke holdt hans befalinger som jeg gav deg da jeg var i live. Derfor skal du vite at folket skal bli underlagt sine fiender, og du og dine sønner skal i morgen falle i krigen, og så skal du være hos meg (i Hades)."

3. Da Saul fikk høre dette, kunne han ikke snakke på grunn av smerte, og han falt ned på gulvet, enten av sorg over det Samuel sa, eller på grunn av tomhet, for han hadde ikke spist, hverken dagen eller natten før. Og det var med vanskelighet han kom seg igjen, og kvinnen ville tvinge ham til å spise. Hun ville tjene ham fordi han var kongen og hun ikke hadde visst det og hadde vært i fare fordi det hun gjorde var ulovlig. Hun bønnfalt ham om å tillate at det ble dekket bord for ham, og at maten skulle gi ham styrken tilbake slik at han kunne nå trygt frem til sin egen leir. Men da han avslo det fullstendig fordi han var så redd, tvang hun ham, og til sist gikk han med på det. Hun hadde en kalv som hun selv satte pris på og hadde stelt svært pent med og selv gitt mat, for hun var en kvinne som levde av sine henders arbeid, og kalven var det eneste hun hadde. Denne slaktet hun og tilberedte kjøttet og satte det frem for tjenerne og ham selv. Og Saul kom til leiren mens det ennå var natt.

4. Det er ikke annet enn rett å rose kvinnens gavmildhet,** for kongen hadde forbudt henne å drive med denne kunsten som bidrog til hennes levebrød. Hun hadde aldri sett kongen før, og hun tenkte ikke på at det var til hans skade at han hadde fordømt denne slags lærdom, og hun hadde ikke avvist ham som en fremmed, men hadde medynk med ham og trøstet ham, og som den fattige kvinne hun var, tilbudt ham det eneste dyret hun hadde. Han belønnet henne ikke for hennes vennlighet, og hun prøvde ikke å oppnå noen fremtidig fordel av ham, for hun visste at han skulle dø.

Ellers er menneskene ivrige etter å behage dem som kan gi dem fordeler og vil gjerne tjene dem de kan få belønning av. Det er rett å ta eksempel av denne kvinnen og gjøre godt mot enhver som er i nød, og at det ikke er noe som er bedre og mere sømmelig enn slik alminnelig vennlighet, og det er ikke noe som vil behage Gud mer, så han kan skjenke oss sine velsignelser.

Nå har jeg fortalt nok om denne kvinnen. Men jeg skal tale om et annet emne som dreier seg om hva som er til det beste for byer, folk og nasjoner, og som rettenkende menn er opptatt av, nemlig visdom, ære og berømmelse, og det som lærer konger og herskere å gjøre vel, og gir dem mot til å utholde, til å dø for sitt land og til å forakte de frykteligste motstandere. Jeg vil gjerne komme med en betraktning omkring Saul, hebreernes konge, for selv om han visste hva som skulle skje med ham, og profeten hadde sagt at han straks skulle dø, ville han ikke flykte fra døden, eller være så glad i sitt eget liv at han ville forråde sitt eget folk til fienden til skam for sin kongelige verdighet. Men han utsatte seg selv og sin familie og sine barn for fare, og så på det som en ære å falle sammen med dem i kampen for sine undersåtter. Det var bedre at hans sønner skulle vise sitt mot og dø på denne måten, og få et æret og varig navn for etterslekten, enn at de skulle bli etterlatt til det ukjente. Bare den som er slik, synes jeg er rettferdig, modig og klok, og en som er kommet dit hen, bør æres av alle for sin visdom og tapperhet. Men den som drar ut i krigen med håp om seier og om å vende trygt tilbake, og samtidig tror at han har gjort en strålende innsats, er det ikke rett å kalle tapper, selv om mange historikere har tendens til å gjøre det. Likevel går jeg med på at de også fortjener en viss anerkjennelse. Men bare slike som forakter motstand og som etterligner Saul, bør kalles tapre og uforferdede. Mens de som ikke

vet hva krigens utfall vil bety for dem selv, og likevel ikke svikter, overgir seg selv til en ukjent skjebne og blir kastet hit og dit, utmerker seg ikke i den samme grad, selv om de tilfeldigvis skulle utføre noe stort. Men når mannen ikke kan forvente noe godt, og på forhånd vet at han må dø, og dø i selve slaget, og likevel ikke lar seg skremme av den fryktelige skjebnen som venter ham, men går rett på enda han vet hva som kommer – det er ham jeg kaller en mann med sant mot. Det var nettopp det Saul gjorde, og han beviste dermed at enhver som ønsker å bli berømt etter sin død, må handle slik. Dette gjelder især konger som ikke bør tenke så mye på sin høye stand at de er tilfreds med bare å regjere rimelig bra og å unngå ugudelighet. Det kan sies mer om Saul og hans mot, og vi vet nok om ham, men jeg skal ikke si noe upassende når jeg skal rose ham, for jeg vil nå vende tilbake til historien etter denne digresjonen.

---

*Denne historien om at Saul oppsøkte en dødning-maner, er lett å forstå, spesielt når vi leser J.S.s.visdom, 46,30 (korrigert i stedet for v.20) "Og etter at han (Samuel) var sovnet inn, spådde han og forkynte en konge hans død og han løftet sin røst fra jordens dyp i spådom, for å utslette folkets ugudelighet." Den nøyaktige oppfyllelsen av denne spådommen den neste dag, gir oss ingen grunn til å tro at dette var noe som Saul var blitt pålagt i denne historien.

**Denne hederlige omtalen av kvinnen i Endor, samt Sauls mot, da han visste at han skulle dø i slaget, er en temmelig uvanlig digresjon hos Josefus. Det ser ut som hentet fra noen tidligere deklamasjoner, et slags oratorium som var tilegnet ham og som han syntes passet ved denne anledningen.

5. Som sagt hadde filisterne slått leir og hadde holdt rede på sine styrker som kom fra ulike nasjonaliteter, kongedømmer og regjeringer, og da kom til sist kong Akis med hele sin hær og etter ham kom David med seks hundre væpnede menn. Og da filisternes hærførere så ham, spurte de kongen om hvor hebreerne kom fra, og hvem som hadde invitert dem. Han svarte at det var David som hadde flyktet fra sin herre Saul, og at han hadde underholdt ham da han kom til ham, og at han nå var rede til å gjengjelde ham for hans tjenester ved å hevne seg på kong Saul ved å bli hans forbundsfelle. Førerne klaget over at han hadde inngått forbund med en fiende, og rådet ham til å sende ham bort for at han ikke skulle føre ulykke over vennene deres, for han ville få en anledning til "å forsone seg med sin herre, ved å bringe ulykke over vår hær". De ville da for sikkerhets skyld sende ham bort med sine seks hundre væpnede menn til et sted hvor de kunne bo, for dette var den David som jomfruene hadde besunget fordi han hadde drept mange titusener filistere.

Da kongen i Gat hørte det, syntes han at de hadde talt vel, så han tilkalte David og sa til ham: "For min del kan jeg bevitne at du har vist stor tjenestevillighet og vennlighet mot meg, og derfor tok jeg deg til min forbundsfelle. Men det jeg har gjort liker ikke filistrenes befalingsmenn, dra derfor straks på dagen til det sted jeg har gitt deg, uten å være redd for noen skade. Ta vare på mitt land der, så ikke noen fiender skal gjøre innfall i det, for det er en del av den hjelpen jeg forventer av deg." Slik kom David til Siklag som kongen i Gat hadde påbudt ham. Men da han skulle forsvare filisterne, hadde amalekittene allerede gjort et innfall i landet og tatt det og brent det ned, og etter at de hadde tatt en hel del krigsbytte også fra andre deler av Filisterlandet, dro de sin vei.

6. Da nå David fant landet øde og alt var blitt plyndret, og hans egne to hustruer og de som tilhørte hans menn, samt deres barn var tatt til fange, sønder-rev han sine klær, gråt og klaget sammen med sine venner. Han var faktisk så nedslått av denne

ulykken at han ikke lenger kunne felle tårer. Han sto også i fare for å bli steinet av sine menn som var voldsomt opprørt over at deres hustruer og barn var tatt til fange, og de gav ham skylden for det som hadde skjedd. Men da han selv kom til hektene igjen etter sorgen, vendte han sitt sinn opp til Gud. Han ba da overpresten Abjatar om å ta på seg de hellige klærne og spørre Gud og profetere for ham om hvorvidt Gud ville tillate at han forfulgte amalekittene, om han ville vinne over dem og frelse sine hustruer og barn og kunne hevne seg på sin fiende? Og da overpresten ba ham dra etter dem, marsjerte han av sted etter fienden med fire hundre mann. Og da han kom til en bekk som het Besor, kom han over en mann som vandret omkring og som var egypter av fødsel, og som var nesten død av sult (for han hadde vandret omkring i villmarken i tre dager uten mat). Han gav ham mat og drikke så han kom seg. Så spurte han ham om hvem han tilhørte, og hvorfra han kom. Mannen fortalte at han var egypter av fødsel og etterlatt av sin herre fordi han var så syk og svak at han ikke kunne følge ham. Han fortalte også at han var en av dem som hadde brent og plyndret, ikke bare i andre deler av Judea men også i Siklag. Da brukte David ham som kjentmann for å finne amalekittene. Da han hadde nådd dem, var de spredt omkring på marken, noen spiste middag, andre var i uorden fordi de var skikkelig fulle av vin fra det de hadde røvet, og de falt plutselig over dem og påførte dem et stort mannefall. De var nakne (dvs. ubevæpnet), og hadde hengitt seg til svir og fest og ikke ventet noe slikt, og derfor ble de et lett bytte. Noen av dem som ble overrasket mens de lå til bords, ble drept i den stillingen, og blodet deres blandet seg med maten og drikken deres. De drepte andre mens de skålte og drakk, og andre som hadde fylt magene og sovnet, og de som hadde fått tid til å bevæpne seg, slo de med sverdet likeså lett som de som var nakne.

Davids menn fortsatte massakren fra dagens første time og helt til kvelden, slik at det bare var fire hundre amalekitter igjen, og de unnslapp ved at de kom seg opp på sine dromedarer og kameler. Dermed fikk David ikke bare krigsbyttet tilbake, men også sine egne og mennenes hustruer, men da de kom tilbake til det stedet der de hadde etterlatt de fire hundre mann som ikke kunne følge dem fordi de skulle passe på utstyret, syntes ikke de andre fire hundre det var rett å dele med de første det de hadde vunnet, siden de ikke hadde fulgt dem. De lot som om de var svake og derfor ikke hadde vært med mot fienden, og derfor burde være tilfreds med at hustruene deres var kommet trygt tilbake. Men David sa at denne oppfatningen var ond og urettferdig, og at når Gud hadde vist dem en slik gunst at de hadde fått hevn over sine fiender og fått alt de eide tilbake, skulle alt fordeles likt mellom alle sammen. De andre hadde vært igjen for å passe på utstyret, og fra den tiden av ble det en lov om at de som måtte være tilbake for å vokte leiren, skulle ha en like stor del som de som hadde kjempet i slaget. Da nå David var kommet til, sendte han deler av byttet til alle sine kjenninger og venner i Juda stamme, og slik endte overfallet og drapet på amalekittene.

7. Da filisterne gikk inn i krigen, ble det med en kraftig innsats, og filisterne ble seierherrer og slo et stort antall av sine fiender, mens Israels konge Saul og hans sønner kjempet tappert og med den største kraft, og da de innså at deres endemål ikke lå i noe annet enn å få dø med ære, utsatte de seg for den ytterste fare (for de var uten håp), og dermed fikk de hele fienden over seg og ble omringet og drept, men ikke før de hadde drept mange filistere. Sauls sønner var Jonatan, Abinadab og Malchisua. Da de var drept, tok resten av hebreerne flukten, og alt var bare forvirring og drap da filisterne presset dem hardt. Men Saul selv flyktet med en sterk gruppe

krigere rundt seg, og da filisterne sendte en gruppe spydkastere og bueskyttere etter dem, mistet han alle som fulgte ham, unntatt noen få. Selv kjempet han tappert, og da han hadde fått så mange sår at han ikke kunne holde seg oppe eller gjøre motstand mer, og heller ikke var i stand til å drepe seg selv, ba han sin væpner om å dra sitt sverd og kjøre det gjennom ham før fienden skulle ta ham levende. Men da væpneren ikke turte trekke sitt eget sverd for å drepe sin herre, trakk han sitt eget og kastet seg mot spissen. Men da det ikke gikk gjennom ham, snudde han seg rundt og spurte en ung mann som sto ved siden av, hvem han var, og da han forsto at han var en amalekitt, ville han at han skulle kjøre sverdet gjennom ham siden han ikke klarte det med sine egne hender, så han fikk dø slik han ønsket. Den unge mannen gjorde det, og tok gullarmbåndet som var på Sauls arm, samt kongekronen på hans hode og løp sin vei. Og da Sauls våpendrager så at han var drept, drepte han seg selv, og ingen av kongens følge unnslapp, for de falt alle sammen der på Gilboa-fjellet. Men da de hebreerne som bodde i Jordandalen og i byene på sletten, hørte at Saul og hans sønner var falt, samt mennene som var med ham, forlot de sine byer og flyktet til dem som var best befestet med murer. Da filisterne fant disse stedene, slo de seg ned i dem.

8. Neste dagen da filisterne begynte å plyndre dem som var drept, fant de Saul og hans sønner, og fjernet alt fra dem og hugde hodene av dem. Og de sendte budbringere rundt i landet om at deres fiender var falt, og de overgav våpnene deres til Astarte og hengte kroppene deres på kors på veggene i byen Bethshan som nå kalles Schytopolis. Da innbyggerne i Jabes i Gilead fikk høre at de hadde lemlestet Saul og hans sønner, syntes de det var et så fryktelig barbari å ikke skulle gi dem en begravelse uten seremonier, at de modigste av dem (og byen hadde virkelig menn som var modige både med kropp og sjel) reiste hele natten og kom til Bethshan og til fiendens mur og tok ned Saul og hans sønner. De tok dem med til Jabes, da fienden, på grunn av deres mot, hverken var dyktig eller modig nok til å hindre dem. Og hele folket i Jabes gråt, og de gravla deres legemer på det beste stedet i landet som kalles Aroura, og de holdt sørgehøytid i sju dager. De slo seg for sitt bryst og gråt over kongen og hans sønner uten å smake mat eller drikke* til om aftenen.

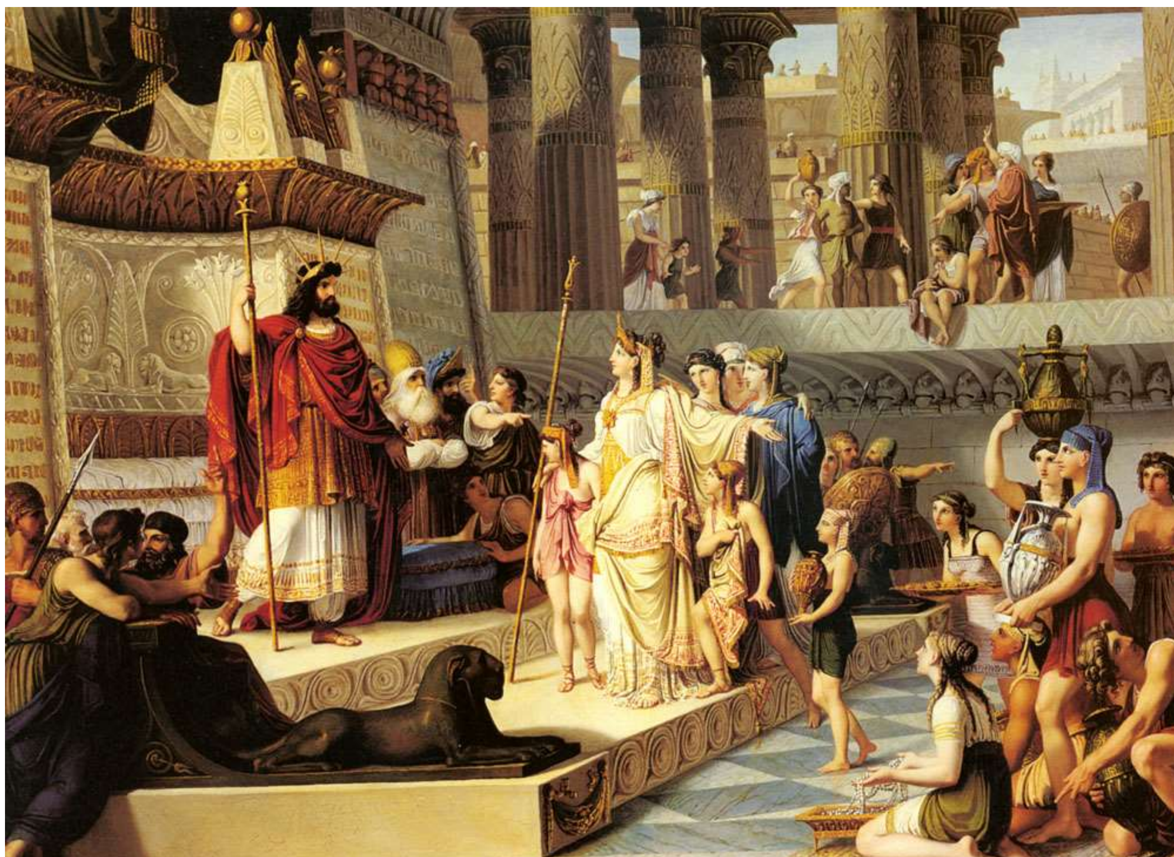
9 Saul endte sitt liv på denne sørgelige måten ifølge Samuels profeti, fordi han var ulydig mot Guds påbud om amalekittene, og fordi han ødela overpresten Akimeleks familie og overprestenes by. Saul hadde regjert i atten år mens Samuel levde, og etter hans død to år senere, (i alt tjue år), og så endte hans liv på denne måten.

---

*Denne måten å uttrykke seg på ligner på tilfellet med Paulus (Ap.gj.27,33). Og da det ligger i sakens natur at det er umulig å faste så lenge, må man forstå Josefus slik at man bare faster til det blir kveld. Vi må forstå Paulus slik at de fastet alle disse dagene til det ble kveld, og ikke mer enn det.

Palestina i tiden for dommerne – Dommernes bok fra det 12. til det 11. århundre før Kristus. Kopiert fra SDA BIBLE DICTIONARY

Salomos berømte dom med de to skjøgene, 1.Kong.3,16 ff.

Mordet på Julius Cæsar, se *Jødenes oldtid,* Bok 14, kap.11, avsnitt 1.

BOK 7

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ FØRTI ÅR

FRA SAULS DØD TIL DAVIDS DØD

KAPITEL 1

DAVID REGJERTE OVER ÉN STAMME I HEBRON MENS SAULS SØNN REGJERTE OVER RESTEN AV FOLKET. I BORGERKRIGEN SOM FULGTE, BLE ASAHEL OG ABNER DREPT

1. Denne kampen viste seg å skje den samme dagen som David kom tilbake fra Siklag etter at han hadde vunnet over amalekittene. Da han nå allerede hadde vært to dager i Siklag, den tredje dagen etter kampen, kom den mannen som hadde drept Saul. Han hadde kommet seg fra slaget israelittene hadde med filisterne, med sønderrevne klær og aske på hodet. Og da han hadde vist David sin ærbødighet, ble han spurt om hvor han kom fra. Han svarte at han kom fra israelittenes krig, og at det hadde endt dårlig, for mange tusen israelitter var falt, og Saul var blitt drept sammen med sine sønner. Han sa at han hadde førstehånds informasjon, fordi han var til stede da seieren over hebreerne ble vunnet, og at han var sammen med kongen da han flyktet. Han nektet heller ikke for at han selv hadde drept kongen i det han var i ferd med å bli tatt til fange av fienden. Han hadde selv oppfordret ham til å gjøre det, for da han hadde falt mot sitt sverd, hadde sårene hans gjort ham så svak at han ikke var i stand til å drepe seg selv. Han la også frem beviser på at kongen var drept, nemlig gullarmbåndene og kongekronen som han hadde tatt fra Sauls legeme og tatt med til ham.

Men da David ikke lenger behøvde å tvile på at det han sa var sant, sønder-rev han sine klær og klaget og gråt sammen med sine menn hele resten av dagen. Sorgen ble forsterket på grunn Sauls sønn Jonatan som var hans mest trofaste venn, og at han selv var blitt reddet. Han viste også sin store ridderlighet og sin sympati med Saul ved at han ikke bare tok hans død til sitt hjerte til tross for at han flere ganger hadde vært i livsfare på grunn av ham, for nå straffet han ham som hadde drept ham. David sa til ham at han hadde anklaget seg selv som nettopp den mannen som hadde drept kongen, og da han fikk høre at han var sønn av en amalekitt, gav han ordre om at han skulle avrettes. Han lot også nedskrive noen klagesanger og lovtaler til Sauls og Jonatans begravelser, som har bestått helt til min tidsalder.

2. Da David hadde vist kongen denne æren, holdt han opp med å sørge, og spurte Gud ved profeten om hvilke byer i Juda stamme som han skulle gi ham til bosted, og fikk som svar at han skulle få tildelt Hebron. Da forlot han Siklag og kom til Hebron og tok med seg sine to hustruer og sine væpnede menn, og folket i denne stammen kom til ham og innvidde ham til sin konge. Men da han fikk høre at folket i Jabes i Gilead hadde gravlagt Saul og hans sønner med ære, sendte han bud til dem og roste dem for det og viste dem at han var glad for det, og lovte å gjøre gjengjeld fordi de hadde vist omsorg for de døde. Samtidig bekjentgjorde han at Juda hadde valgt ham til sin konge.

3. Men straks Abner, Ners sønn, som var føreren for Sauls hær, og en meget aktiv og godlynt mann, fikk vite at kongen og Jonatan og hans to andre sønner var falt i slaget, skyndte han seg til leiren. Han tok med seg Sauls gjenlevende sønn Isboset, gikk over Jordan, og innsatte ham til konge over folket unntatt Juda stamme. Han opprettet et kongesete som på vårt språk heter *Mahanaim*, og på gresk heter *Leirene*, for det var herfra Abner skyndte seg å velge ut noen soldater for å bekjempe dem fra Juda stamme som var villige til det. For han var sint fordi denne stammen hadde utnevnt David til konge. Men han ble, etter Davids ordre, møtt av Joab som var føreren i Davids hær, og hvis far var Suri og moren het Seruja og var Davids søster. Han ble fulgt av sine brødre Abisai og Asahel, samt alle Davids væpnede menn.

Da han nå møtte Abner ved en vannkilde i byen Gibeon, var han kampklar, og da Abner spurte ham om hvem han mente hadde de tapreste krigerne, ble de enige om at tolv menn fra hver av dem skulle slåss med hverandre. Disse ble da utvalgt av begge befalingsmennene til å kaste sine lanser mot hverandre, og de trakk sine sverd og rammet hverandre i hodet, holdt hverandre fast, og stakk sverdene i siden og lysken inntil alle omkom, slik det var avtalt. Da disse var døde, begav resten av hærene seg i kamp, og Abners menn ble slått, men Joab fortsatte med å forfølge dem, og presset sine menn til å gå hardt inn på dem og ikke bli trette av å drepe dem. Hans brødre forfulgte dem med stor nidkjærhet, spesielt den unge Asahel, som var den fremste av dem. Han var berømt for sin raskhet til beins, ikke at han var snarere enn andre, men at han kunne kapp-løpe forbi en hest. Denne Asahel sprang voldsomt etter Abner, og ville ikke vike det minste til siden fra den rette veien. Da snudde Abner, og prøvde snedig å unngå voldsbruk fra ham. Noen ganger ba han ham om å slutte med forfølgelsen og ta rustningen fra en av soldatene, og noen ganger da han ikke kunne overtale ham til det, oppfordret han ham til å vise måte, og ikke forfølge ham lenger for at han ikke skulle drepe ham, i så fall ville han ikke kunne se sin bror i øynene. Men da Asahel ikke ville høre på hans overtalelser, men fortsatte å forfølge ham, stakk Abner ham bakover med spydet som han holdt baklengs under flukten, og gav ham et dødelig sår, så han straks døde.

Men da de som var med og forfulgte Abner, kom dit der Asahel lå, ble de stående rundt den døde og sluttet med å forfølge fienden. Men både Joab* selv, og hans bror Abisai, løp forbi den døde, og ble ennå mer rasende på Abner fordi Asahel var blitt drept. De fortsatte med umåtelig sinne og voldsomhet å forfølge Abner til et sted som kalles Ammah, og det var ved solnedgang. Da gikk Joab opp på en haug, og der sto han sammen med Benjamin stamme og fikk oversikt over både dem og Abner. Da ropte Abner høyt at det ikke var rett å opphisse mennene fra det samme folk til å kjempe så bittert mot hverandre. Når det gjaldt hans bror Asahel, var det han selv som hadde skylden, da han ikke ville høre på ham da han ba ham om å slutte med å forfølge ham, for dette var grunnen til at han ble drept. Da godtok Joab det han sa som en unnskyldning om Asahel, og kalte soldatene tilbake med trompeten, som et signal om å tre av og avslutte forfølgelsen. Så slo Joab leir der for natten, men Abner marsjerte hele natten og kom over elven Jordan til Isboset, Sauls sønn i Mahanaim. Den neste dagen talte Joab opp de døde og fikk dem begravd. Av Abners menn ble om lag tre hundre og seksti drept, men av Davids bare nitten, og Joab og Abisai førte Asahels legeme til Betlehem. Og da de hadde lagt ham i fedrenes grav, kom David til

Hebron. Fra da av begynte en indre krig som varte lenge, og Davids folk ble sterkere under de farene de ble utsatt for, mens tjenerne til Sauls sønner ble svakere for hver dag.

---

*Joab, Abisai og Asahel var Davids nevøer og sønner av hans søster Seruja, iflg. 1.Krøn.2,16, og Amasa var også hans nevø med hans andre søster Abigail, vers 17.

4. På denne tiden var David blitt far til seks sønner, født av likeså mange mødre. Den eldste var Akinoam, den andre Daniel med hans hustru Abigail, den tredje var Absalom med Maakah, datter til Talmai, kongen av Geshur, den fjerde var Adonja, med hans hustru Haggith, den femte var Sefatja, med Abigail og den sjette kalte han Ithream som han fikk med Eglah. Mens denne indre krigen pågikk, og de to kongenes undersåtter ofte møttes til kamp, var det Abner som var fører for hæren til Sauls sønn, som med sin store innflytelse hos folket hadde fått dem til stadig å holde seg til Isboset. De holdt seg egentlig lenge til hans parti, men etterpå kom Abner i vanry, for det ble lagt en anklage mot ham om at han hadde gått inn til Sauls medhustru som het Rispa som var datter til Aiah. Da det ble klaget på ham for Isboset, ble han svært urolig og sint fordi Isboset ikke hadde vist ham rettferdighet enda han hadde vist ham slik vennlighet, og dermed truet han med å overføre kongemakten til David, og å vise at han ikke rådde over folket hinsides Jordan på grunn av sin egen dyktighet og visdom, men ved hans dyktighet og troskap, som hadde ledet hans hær.

Så sendte han budbærere til David i Hebron og ba om å få sikkerhet ved ed på at han ville betrakte ham som sin følgesvenn og venn på betingelse av at han overtalte folket til å forlate Sauls sønn og velge ham som sin konge for hele landet. Og da David gjorde denne pakten med Abner fordi han satte pris på hans forslag, ville han at han som et tegn på denne avtalen skulle få tilbake sin hustru Mikal, som han hadde vunnet ved å utsette seg for stor fare ved å bringe seks hundre hoder av filistere til hennes far Saul. Så da tok Abner Mikal fra Phaltiel som var hennes mann, og sendte henne til David, mens Isboset selv hjalp til, for David hadde skrevet til ham om at han burde få sin hustru tilbake.

Abner kalte også sammen folkets eldste, befalingsmennene og tusenmannsførerne, og talte til dem om at han tidligere hadde frarådet dem det de nå hadde besluttet ved å forlate Isboset og slutte seg til David, men at han nå hadde gitt dem tillatelse til det, dersom de selv ville det, for Gud hadde utpekt David til konge over alle hebreerne ved profeten Samuel, og hadde forutsagt at han skulle slå filisterne og legge dem under seg. Da de eldste fikk høre dette, og forsto at Abner hadde forandret mening om det de før hadde bestemt, forandret de også sine planer og kom over til David.

Da disse menn hadde gått med på Abners forslag, kalte han sammen Benjamin stamme, for hele den stammen var livvakter for Isboset, og han talte til dem i samme hensikt, og da han så at de ikke i det aller minste var uenige, men gjorde som han sa, tok han med seg tjue av sine venner og kom til David for å sikre seg ved den eden han hadde fått av ham. Vi kan rettelig anse at det som hver og en bestemmer selv, vil stå fastere enn det som bestemmes for oss av en annen. Han gav også en rapport om hva han hadde sagt til lederne og til hele Benjamin stamme, og da David hadde mottatt ham på ærefullt vis, viste han ham stor gjestfrihet i mange dager. Og

da Abner ble sendt av sted, ba han om å få ta folket med seg for å overlate regjeringsmakten til ham mens David selv var til stede og bivånte det hele.

5. Da David hadde sendt Abner av sted, kom Joab, hans hærfører, straks til Hebron, og da han forsto at Abner hadde vært hos David og nettopp var kommet fra ham med avtalen om at kongedømmet skulle overføres til David, ble han redd for at David skulle plassere Abner som den fremste i verdighet fordi hadde hjulpet ham til kongemakten. Det var spesielt fordi han var slu i andre henseender, og med å legge snedige planer når tiden bød seg. Og han var redd for at han selv skulle bli gjort lavere i rang og fratatt sin kommando over hæren, så derfor fant han på en ond og forrædersk plan. Først greide han å baktale Abner for kongen, og oppfordret ham til å la ham ta vare på ham og ikke bry seg om hva han hadde avtalt med ham, fordi alt han hadde gjort var bare for å befeste kongemakten for Sauls sønn, og at han fôr med svik og skjulte planer i håp om å få fordeler av det. Men da han ikke klarte å overtale David og heller ikke slik at han ble irritert over dette, begav han seg til å legge en plan som var dristigere enn den første: Han bestemte seg for å drepe Abner, og for å få dette til, sendte han noen budbringere etter ham, som han hadde pålagt å si til Abner når de hadde nådd ham igjen, at de skulle opptre som sendt av David og si til ham at det var noe han ville si til ham som han hadde glemt å si da han var hos ham. Da Abner fikk høre det budbringerne hadde å si, for de nådde ham på et sted som kalles *Besira* og som ligger om lag fire kilometer fra Hebron, hadde han ingen mistanke om noe galt, og kom tilbake. Der tok Joab på vennligste måte imot ham som om han var Abners gode venn og bekjente, bare for å utføre den mest ondskapsfulle gjerning. Ved å opptre slik som gode og oppriktige menn gjør, unngikk han den aller minste mistanke om det grusomme han planla mot ham. Så han tok ham til side fra de mennene som fulgte ham som om han ville snakke med ham privat, og førte ham til et folketomt sted ved byporten, og hadde ingen andre med seg enn sin bror Abisai, og så trakk han sverdet og stakk det i lysken på ham. Slik døde Abner ved Joabs forræderi, noe som han selv sa var for å straffe ham for drapet på hans bror Asahel, som Abner drepte da han forfulgte ham under slaget ved Hebron.

Men sannheten var at han var redd for å miste sin stilling som befalingsmann over hæren og sin rang hos kongen, og at Abner skulle få den høyeste stillingen ved David hoff. Ved disse eksemplene kan man se hvor ofte ondskap vil få menn til å prøve å skaffe seg penger og makt, og at de lykkes i dette, og i sitt begjær oppnår det ved utallige ondskapsfulle påfunn. Og når de er redde for å mislykkes, prøver de å gjøre noe som er enda verre, som om ingen ulykke skulle hende dem. Og når de har oppnådd dette, og i lengere tid har kjent maktens sødme, vil de igjen miste den. Denne siste vil bli den verste av alle hjemsøkelser, og for å unngå dette, vil de prøve alt uansett hvor vanskelig det måtte være. Men la disse refleksjonene være nok for denne gang.

6. Da David fikk høre at Abner var drept, gjorde det ham vondt inn i sjelen, og han kalte alle sine menn til vitne, samtidig som han rakte sine hender opp til Gud og ropte ut at han ikke hadde del i mordet på Abner, og hverken hadde gitt ordre eller samtykket til det. Han ønsket også at de verste forbannelser måtte komme over både den som hadde drept ham, og hele hans hus. Og han uttalte over dem som hadde hjulpet ham med dette mordet den samme straffedommen, for han ville vise tydelig at han ikke hadde noe med drapet å gjøre, for det var i strid med de forsikringer han ved ed hadde gitt Abner. Han kalte hele folket til sørgehøytid for å vise den døde

mannen respekt ved en spesiell æresbevisning. De skulle sønder-rive sine klær, kle seg i sekk og slik gå forbi båren, og det gjorde han også selv sammen med styringsmennene, og de eldste skulle gråte over Abner og vise hvilken godvilje de hadde mot ham da han var i live, og vise sin sorg over hans død, for dette var gjort uten hans samtykke.

Han fikk en storslagen begravelse i Hebron og det ble sunget klagesanger over ham, og selv sto David fremst i sorgen og fikk andre til å gjøre det samme. Så dypt gikk Abners død inn på ham at hans menn ikke kunne få ham til å spise, for han svor på at han ikke ville smake noe før solen var gått ned. Dette gav ham sympati hos folket, for de som elsket Abner ble mektig tilfredsstilt over den ære som ble gitt ham da han døde, og den troskapen som han hadde lovet ham kom til uttrykk ved de vanlige seremoniene som ble brukt som om han var hans nære slektning og venn. Han tillot ikke at han skulle få en begravelse uten æresbevisninger slik man gjør med fiender, og hele folket gledet seg over kongens godhet og mildhet, og enhver følte at han ville ta like godt vare på dem under lignende omstendigheter slik de så han gjorde det ved Abners død. Og David ville også få et godt omdømme, og derfor gjorde han seg flid i dette tilfellet, og det var heller ingen som hadde noen mistanke om at han sto bak Abners død. Han sa også til folket at denne gode mannens død hadde gått hardt inn på ham og at hebreerne hadde lidd stor skade ved å miste ham som hadde slike glimrende evner og var en slik god rådgiver og hadde slike kraftige hender i krig. Og han la til: "Gud, som akter på alle menneskenes handlinger, vil ikke tillate at denne mannen (Joab) skal slippe ustraffet, men dere skal vite at jeg ikke er i stand til å gjøre noe mot disse Serujas sønner, Joab og Abisai, som har mer makt enn meg, men Gud vil gjengjelde deres onde påfunn over deres egne hoder." Dette var Abners triste skjebne.

KAPITEL 2

ISBOSET BLIR DREPT ETTER FORRÆDERI AV DAVIDS VENNER. DAVID MOTTAR HELE KONGERIKET.

1. Da Isboset, Sauls sønn fikk høre om drapet på Abner, tok han det til sitt hjerte over å ha mistet en av sin slekt, og som hadde gitt ham kongedømmet. Han tok seg svært nær av Abners død, men han levde heller ikke selv lenge etter dette, for han ble ved svik rammet av Rimmons sønner (de het Baanah og Rekab), for de drepte ham. Disse var benjaminitter av fremste rang, og de trodde at når de drepte Isboset, skulle de få rike gaver av David, og bli utnevnt til befalingsmenn av ham, eller kanskje få en annen høy stilling. Da de en gang fant ham alene i søvn midt på dagen i et rom ovenpå og ingen vakter var til stede, og kvinnen som voktet døren var falt i søvn, delvis fordi hun var trett etter arbeidet, og delvis på grunn av heten, gikk disse mennene dit Isboset, Sauls sønn, lå og sov, og drepte ham. De kuttet også hodet av ham og reiste videre hele natten og den neste dag fordi de innbilte seg at de flyktet fra dem de hadde påført skade, og til en som de trodde ville akseptere det de hadde gjort som en tjeneste, og derfor ville tilby dem sikkerhet. Derfor kom de til Hebron og viste frem Isbosets hode for David og presenterte seg selv som hans velgjørere fordi de hadde drept en av hans fiender.

Men David hadde ikke sans for det de hadde gjort slik de forventet, men han sa til dem: ”Dere onde slyngler, dere skal få straffen dere fortjener øyeblikkelig. Vet dere ikke hva slags straff jeg gav ham som myrdet Saul og brakte meg gullkronen hans, til tross for at han gjorde ham den tjenesten at han ikke skulle bli tatt til fange av sine fiender? Eller tror dere at jeg har forandret mening, og at jeg ikke er den samme som jeg var før, men har glede av ugjerningsmenn og har aktelse for denne skammelige gjerningen deres da dere drepte deres herre som om det skulle være en erkjentlighet mot meg? Nå har dere drept en rettferdig mann i hans seng, en som aldri hadde gjort noen noe vondt, men behandlet dere med godvilje og respekt! Derfor skal dere lide en straff som fortjent, og denne hevnen må jeg påføre dere fordi dere drepte Isboset, og fordi dere trodde at jeg ville sette pris på det dere har gjort, og dere kunne ikke ha påført meg mer skam enn dette ved å tro noe slikt om meg.”

Da David hadde sagt dette, torturerte han dem med alle slags metoder, og så drepte han dem. Og da han gravla Isbosets hode, gjorde han det med all mulig æres-bevisning og la det i Abners grav.

2. Da disse sakene ble brakt til ende, kom alle hebreernes stormenn til David i Hebron med tusenmannsførerne og andre ledere. De overgav seg til ham og minte ham om den godviljen og den respekt de hadde vist ham i Sauls levetid, ikke minst da han var tusenmannsfører, likesom han nå var utvalgt av Gud ved profeten Samuel og hans sønner.* For han hadde erklært at Gud hadde gitt ham makt til å frelse hebreernes land og vinne over filisterne. Han tok vennlig imot deres beredvillighet, og oppfordret dem til ikke å angre på det. Og da han holdt en fest for dem og behandlet dem med vennlighet, sendte han dem av sted for at de skulle føre hele folket til ham, og dermed kom det om lag seks tusen åtte hundre væpnede menn av Juda stamme. De var bevæpnet med skjold og spyd, for disse hadde (inntil nå) fortsatt sin tjeneste under Sauls sønn, mens resten av Juda stamme hadde utpekt David til sin konge.

Det kom også sju tusen ett hundre av Simeons stamme. Av Levi stamme kom det fire tusen sju hundre med Jehojada som fører. Etter disse kom overpresten Sadok med tjueto befalingsmenn av hans slekt. Av Benjamins stamme kom det fire tusen, mens resten av stammen fortsatte, i det de ennå forventet at noen fra Sauls hus skulle regjere over dem. Av Efraims stamme kom det tjue tusen åtte hundre som hadde utmerket seg ved sitt mot og sin styrke. Av den halve Manasse stamme kom det atten tusen av de kraftigste menn. Fra Issakar kom det to hundre som visste på forhånd hva som skulle skje fremover,** og de hadde tjue tusen væpnede menn. Av Sebulons stamme kom det femti tusen utvalgte menn. Dette var den eneste stammen som kom samlet til David, og alle disse med de samme våpen som Gads stamme. Naftali stamme hadde ett tusen utvalgte menn og førere, og de var bevæpnet med skjold og sverd, og stammen fulgte etter og var nesten utallig (trettisju tusen). Av Dans stamme var det tjuesju tusen seks hundre utvalgte menn. Fra Aser stamme var det førti tusen. Fra de to stammene som var fra den andre siden av Jordan, samt resten av Manasse stamme, var det hundre og tjue tusen som bar skjold, spyd, hjelmer og sverd. Resten av stammene brukte også skjold. Denne folkemengden kom sammen i Hebron til David med en stor mengde korn og vin og alle slags matvarer, og stadfestet enstemmig hans kongedømme. Og da folket hadde gledet seg over dette i tre dager i Hebron, dro David og hele folket hjem og til Jerusalem. (Fotnote på neste side)

Fotnote fra forrige side.

*Her kan Josefus ha gjort en sann observasjon, for Samuel hadde etter Guds befaling, tilsagt David og hans etterkommere kronen, for lenger kunne denne arvefølgen ikke nå. Salomo selv hadde aldri fått noe løfte om at hans etterkommere alltid skulle ha denne rettigheten.

**Disse ordene av Josefus, "som visste på forhånd hva som skulle skje fremover," er den beste parafrasen av den parallelle teksten i (1.Krøn.12,32), om dem "som forsto seg på tidene, så de visste hva de hadde å gjøre," dvs. som hadde så mye kunnskap om astronomi at de kunne lage kalendere for israelittene.

KAPITEL 3

DAVID BELEIRER JERUSALEM, OG DA HAN HADDE TATT BYEN, KASTET HAN UT KANAANITTENE, OG LOT JØDENE BO I DEN

1. Jebusittene som bodde i Jerusalem og var av kanaanittene, stengte sine porter og plasserte de blinde og de lamme og lemlestede på muren for å vise kongen forakt, og de sa at selv de lamme skulle hindre dem å komme inn i den. Dette gjorde de for å forakte hans makt, og fordi de stolte på sine murer. David ble rasende for dette, og begynte beleiringen av Jerusalem, og i dette gjorde han bruk av sin mest utsøkte flid for å demonstrere sin makt, og for å ydmyke enhver som skulle være likeså (ondskapsfullt) innstilt mot ham, så han tok den nedre byen med makt, mens citadellet ennå holdt stand.* Derfor lovte David at den som først kom seg over vollgravene og inn til slottet, og å komme seg opp og ta det, skulle bli utnevnt til befalingsmann over hele folket, da han visste at løfter om høye stillinger og belønning ville oppildne soldatene til større innsats. Dermed ble alle ivrige etter å komme seg opp, og de syntes ingen anstrengelse var for stor for dette, ifølge ønsket fra den øverste befalingsmann. Men Joab, Serujas sønn, hindret de andre, og da han selv hadde kommet seg opp på slottet, ropte han til kongen og krevde å få overkommandoen.

2. Da David hadde kastet jebusittene ut av slottet, bygde han Jerusalem opp igjen, og gav den navnet *Davids stad*, og der bodde han under hele sitt kongedømme, og den tiden han regjerte Juda stamme i Hebron var sju år og seks måneder. Da han nå hadde utvalgt Jerusalem til å være konge-stad, gjorde hans sak, ved Guds forsyn, stadig større fremgang, slik at de fikk det bedre og ble flere og flere.

Hiram, kongen i Tyrus, sendte budbringere til ham og inngikk en vennskapspakt med ham til gjensidig hjelp. Han sendte ham også gaver, sedertre og redskaper, samt dyktige bygningsmenn så de kunne bygge ham et kongeslott i Jerusalem. David satte opp bygninger omkring i den nedre byen, og lot citadellet bli en del av den, og da han hadde bygd murer om det hele, satte han Joab til å vokte dem. Det var altså David som først kastet jebusittene ut av Jerusalem og la sitt eget navn på byen, *Davids stad*, for under hans stamfar Abraham ble den kalt Salem eller Solyma,** og senere sier noen at Homer kaller den Solyma, for han kalte tempelet Solyma etter det hebraiske språk, som betyr *trygghet*. Hele tiden fra krigen under vår hærfører Josva mot kanaanittene, og som han overlevde for å fordele landet blant hebreerne og inntil da, var fem hundre og femten år, for hebreerne kunne heller ikke kaste kanaanittene ut av Jerusalem før nå da David hadde tatt den etter beleiringen.

3. Jeg skal nå omtale Aravna, som var en rik mann av jebusittene, men ikke ble drept av David under Jerusalems beleiring fordi han hadde godvilje for hebreerne, spesielt

fordi han hadde sympati for kongen selv, men det skal jeg fortelle mer om senere når det passer. David giftet seg med andre kvinner i tillegg til dem han hadde fra før, og han hadde også medhustruer. Han hadde elleve sønner, og de het Amon, Emnos, Eban, Nathan, Salomo, Jeban, Elien, Phalma, Ennaphen, Jenae, Eliphale, og en datter, Tamar. Ni av disse var født av legitime hustruer, men de to sistnevnte var av medhustruer, og Tamar hadde samme mor som Absalom.

---

*Hva våre andre grunntekster sier om Sions berg og det eneste som rettelig kan kalles Davids stad, (2.Sam.5,6-9), og om denne beleiringen og erobringen, anvender Josefus på hele byen Jerusalem, kanskje etter at David hadde forenet dem, eller lagt citadellet til den nedre bydelen, slik at Josefus anså det hele som én by.

**Noen manuskripter av Josefus sier her Solyma eller Salem, andre Hierosolyma eller Jerusalem. Den siste samstemmer med det Josefus ellers sier, at denne byen ble kalt Solyma eller Salem, før Melkisedeks dager, men av ham ble kalt Hierosolyma eller Jerusalem. Jeg vil heller tro at den fikk navnet etter at Abraham hadde mottatt oraklet *Jehovah Jirah*.

KAPITEL 4

DAVID BESEIRER FILISTRENE DA DE KJEMPET MOT HAM I JERUSALEM. HAN FLYTTER ARKEN TIL JERUSALEM OG PLANLEGGER Å BYGGE TEMPELET.

1. Da filisterne forsto at David var blitt konge over hebreerne, gikk de til krig mot ham i Jerusalem, og da de hadde befestet dalen som kalles *Kjempenes dal* som ikke ligger langt fra byen, slo de leir der. Men jødenes konge tillot seg aldri å gjøre noe uten å benytte seg av profeti,* og å følge Guds befaling, og han unnlot aldri å søke ham som sin trygghet for fremtiden ved overpresten for å få vite utfallet av denne krigen, og Guds vilje. Og da han ble forutsagt å skulle vinne seier og herredømmet, ledet han hæren ut mot filisterne, og da de tørnet sammen, falt han selv fra bakhold plutselig over fienden og drepte noen av dem og drev resten på flukt. Og ingen skal tro at det var noen liten hær av filistere som kom mot hebreerne, bare fordi de plutselig ble slått og ikke fikk til noe stort, eller fordi de marsjerte dårlig og manglet mot. Men man skal merke seg at hele Syria og Fønikia og andre krigerske folk var med dem og kom dem til hjelp i krigen.

Da de så ofte var blitt overvunnet og hadde mistet så mange tusen mann, gikk de likevel mot hebreerne med ennå større hærstyrker. Fordi de så ofte mislyktes med sine planer, kom de mot David med en hær som var tre ganger så stor som den forrige, og slo leir på samme sted som før. Israels konge spurte derfor Gud igjen om hvordan det skulle gå i krigen, og overpresten profeterte for ham og sa at han skulle holde hæren sin i de skyttergravene som kalles *Gråtens graver*, ikke langt fra fiendens leir, og at han ikke skulle flytte seg derfra, men begynne kampen inntil trærne ved gravene begynte å røre på seg uten at vinden blåste. Og straks det ble bevegelse i trærne, slik Gud hadde forutsagt for ham, skulle han uten å nøle gå frem og hente den seieren som allerede var beredt ham, for flere av fiendens hæravdelinger støttet ikke opp, men trakk seg tilbake ved den første trefningen. Så fulgte han straks på og slo dem etter hvert som han gikk frem og forfulgte dem inntil Gasa by (som danner grensen for dette landet). Etter dette plyndret han leiren der han fant mye rikdom, og han ødela deres gods.

2. Da dette ble utfallet av slaget, fant David, etter å ha rådført seg med lederne og de eldste samt tusenmannsførerne det på sin plass å sende bud på dem som var i en blomstrende alder blant sine landsmenn utover hele landet, og dessuten levittene, for at de skulle dra til Kirjat Jearim for å bringe Guds ark ut av byen og bære den til Jerusalem. Der skulle de ha den, og foran den bringe slike offer og æresbevisninger til Gud som var til velbehag for ham. For dersom de hadde gjort dette under Sauls regime, ville de ikke ha opplevd noen ulykker i det hele tatt. Og da hele folket kom sammen slik de hadde vedtatt, kom kongen til arken som prestene hadde hentet ut av Aminadabs hus og lagt på en ny vogn og tillatt at deres brødre og deres barn skulle trekke den ved hjelp av okser. Foran den gikk kongen og hele folket med ham og sang hymner for Gud, og for øvrig alle slags sanger som var vanlig hos dem og med lyd fra mange slags instrumenter og med sang og dans. Og slik førte de arken til Jerusalem. Men da de kom til Kidons treskeplass, ble Ussa drept ved Guds vrede, for da oksene skaket arken, rakte han ut hånden for å støtte den. Da han ikke var prest* og berørte arken, slo Gud ham i hjel.

Både kongen og folket likte dårlig at Ussa skulle dø, og stedet der han døde kalles fremdeles *Ussas brudd,* inntil den dag i dag. Og David ble redd, og trodde at dersom han tok arken inn i sin egen by, ville han lide den samme skjebne som Ussa, som bare ved å strekke hånden ut mot arken, døde på denne måten. Derfor tok han den til side til et sted som tilhørte en rettferdig mann som het Obed Edom, og som var levitt, og anbrakte arken hos ham, og der ble den i tre måneder. Dette ble til berikelse og velsignelse for Obed Edoms hus, og da kongen fikk høre hva som hadde skjedd med ham som før hadde vært en fattig mann og langt nede, nå var blitt umåtelig lykkelig og ble misunt av alle som fikk kjennskap til hans familie, fattet han mot og overførte arken til sitt eget hus, i håp om at han ikke skulle oppleve noen ulykke. Prestene bar den sammen med sju sanggrupper som var oppsatt av kongen og som gikk foran, mens han selv spilte på harpen. Men da Mikal, Sauls datter, så ham gjøre dette, lo hun av ham.

Og da de hadde ført arken inn, plasserte de den i tabernaklet som David hadde satt opp for den, og han brakte kostbare fredsoffer og trakterte hele folkemengden, både kvinner og barn med et brød og en kake, og enda en kake som var stekt på panne, sammen med en del av offeret. Da han hadde feiret dette sammen med folket, sendte han dem bort og selv vendte han tilbake til sitt eget hus.

3. Da Mikal, Sauls datter kom til ham, stanset hun hos ham og ønsket ham til lykke og ba om at uansett hva han måtte ønske seg, måtte Gud gi ham og bli til glede for ham. Likevel bebreidet hun ham for at en så stor konge skulle danse på en så usømmelig måte, og blotte seg blant tjenerne og tjenestepikene. Men han svarte at han ikke skammet seg for å gjøre det som var til velbehag for Gud som hadde foretrukket ham for hennes far, og fremfor enhver annen, og at han ville spille og danse ofte, uten å bry seg om hva tjenestepikene og hun selv syntes om det. Nå ble Mikal barnløs, men ellers var hun blitt gift med ham som hennes far Saul hadde gitt henne til, og hadde så født fem barn. (Men på denne tiden hadde David tatt henne fra ham for å få ha henne selv).

4. Da kongen så at hans sak, etter Guds vilje, ble bedre for ham nesten for hver dag, var han redd for at han skulle krenke ham siden han selv bodde i et meget høyt hus

av sedertre med den mest utsøkte bygningskunst, og dermed overse arken som lå i tabernaklet. Og han fikk lyst til å bygge et tempel for Gud fordi Moses hadde forutsagt at et slikt tempel skulle bli bygd.** Og da han hadde drøftet med profeten Natan om dette, som hadde oppfordret ham til å gjøre det han hadde i sinne å gjøre fordi han hadde Gud med seg som sin støtte i alle ting, ble han desto mer oppsatt på å begynne byggingen.

Men Gud viste seg for Natan samme natt og befalte ham å si til David*** at han så med velvilje på Davids ønske, siden ingen hittil hadde fått inn i sitt hode å bygge ham et tempel, men likevel ville han ikke tillate ham dette fordi han hadde ført mange kriger, og var blitt uren ved å drepe sine fiender. Men etter at han i sin høye alder og etter et langt liv skulle dø, ville det bli bygget et tempel av en sønn av ham som skulle overta riket etter ham, og han skulle hete Salomo. Ham skulle Gud sørge for som en far for sin sønn, og bevare hans rike for etterslekten, men likevel straffe ham med sykdom og tørke dersom han syndet. Da David fikk vite dette av profeten og var overlykkelig fordi hans rike skulle være trygt for etterkommerne, og at hans hus skulle gis herlighet og ære, kom han frem for arken og falt ned på sitt ansikt og priste Gud og takket ham for alle velsignelsene han allerede hadde fått ved at han var blitt oppløftet fra en lav stand som gjetergutt til slik ære og herlighet, noe som også var blitt lovet hans etterkommere, og for den omsorgen han hadde vist overfor hebreerne ved å gi dem den friheten de nå kunne glede seg over. Og da han hadde sagt dette, og sunget en hymne til Guds ære, gikk han sin vei.

---

*Josefus ser ut til å ha rett når han påpeker at Uzza ikke var prest, og derfor ble slått i hjel ved å berøre arken i strid med loven. Det er ikke usannsynlig at det å sette arken på en vogn, i stedet for å la prestene eller levittene bære den, også kunne være en årsak til Guds vrede ved dette lovbruddet.
**Josefus forteller oss her at etter hans forståelse av Mosebøkene, hadde Moses selv forutsagt byggingen av tempelet, selv om det ikke står i noen av våre eksisterende grunntekster.
***Josefus synes her å blande sammen to forskjellige forutsigelser som Gud gav David og Natan om at tempelet skulle bygges av en av Davids etterkommere, den ene gjaldt Salomo, den andre Messias.

KAPITEL 5

DAVID OVERVANT I KRIG FILISTERNE, MOABITTENE, KONGENE I SOPHENE OG DAMASKUS, SYRERNE, SAMT IDUMEERNE. HAN GJORDE EN PAKT MED KONGEN I HAMATH, OG HAN HUSKET PÅ VENNSKAPET HAN HADDE HATT MED JONATAN, SAULS SØNN.

1. En kort tid etterpå syntes han at han burde gå til krig mot filisterne, og påse at det ikke fikk råde noen sløvhet og latskap i riksstyret, om det skulle skje slik Gud hadde forutsagt, for når han hadde vunnet over sine fiender, skulle han overlate styret til etterslekten. Derfor kalte han sammen hæren igjen, og han påla den å gjøre seg klar til krig, og da han regnet med at alt i hæren var i orden, flyttet han fra Jerusalem og gikk på ny imot filisterne. Da han hadde vunnet over dem i slaget og tatt en stor del av landet deres og lagt det til hebreernes, flyttet han krigen over til moabittene, og da han hadde overvunnet to av deres hæravdelinger, tok han de gjenværende til fange og påla dem skatt som skulle betales hvert år. Så førte han krig mot Hadadeser, sønn av Rehob, kongen i Sophene, og da han hadde vært i kamp med ham ved elven Eufrat, drepte han tjue tusen av hans fotsoldater og sju tusen ryttere, og dessuten tok han tusen av hans vogner og ødela mesteparten av dem, og befalte at bare ett hundre skulle beholdes.*

2. Da kong Hadad som var konge i Damaskus og Syria, fikk høre at David kjempet mot Hadadeser som var hans venn, kom han ham til hjelp med en mektig hær for å redde ham, men da han kom i kamp med David ved Eufrat, mislyktes han og mistet et stort antall soldater, for tjue tusen av Hadads hær ble drept og resten flyktet.

Nicolaus fra Damaskus nevner også denne kongen i den fjerde boken i sin historie der han sier dette: ”En lang tid etter at dette hadde skjedd, var det en i landet som het Hadad og var blitt veldig mektig. Han regjerte over Damaskus og resten av Syria unntatt Fønikia. Han gikk til krig mot David, kongen i Judea, og prøvde lykken i mange slag, spesielt i dette siste ved Eufrat, der han ble slått. Han syntes å være den mest utmerkede av alle kongene i styrke og mannsmot.” Dessuten sier han til sine etterkommere at ”de etterfulgte hverandre i hans rike og i hans navn,” og videre: ”Da Hadad var død, regjerte hans etterkommere i ti slektsledd, og hver av hans etterfølgere overtok kongemakten over *dette* riket fra sin far, og fikk også *dette* navnet, på samme måte som ptolemeerne i Egypt.

Den tredje var den mektigste av alle, og var villig til å hevne det nederlaget hans forfader hadde lidd, så derfor gjorde han et felttog mot jødene og ødela den byen som nå heter Samaria.” Han tok ikke feil av sannheten, for dette er den Hadad som foretok denne ekspedisjonen mot Samaria under Akabs, Israels konges regjering, og ham skal vi omtale senere når det passer.

3. Da David hadde gjort felttoget mot Damaskus og de andre delene av Syria og seiret, og hadde anlagt garnisoner i landet og pålagt dem skatt, vendte han hjem. Han gav til Gud i Jerusalem de gylne pil-koggene og hele utrustningen som Hadads livvakt måtte bære, sammen med en stor del andre kostbarheter. Men egypter-kongen Sisak tok det da han kjempet med Davids sønnesønn Rehabeam, og han førte det med seg ut av Jerusalem. Men disse ting skal vi omtale på rett plass senere. Hebreerne var hjulpet av Gud som gav dem stor lykke i krig, og han gjorde en ekspedisjon mot Hadadesers byer, Betah og Machon, og han tok dem med makt og ødela dem. I dem ble det funnet store mengder gull og sølv, og i tillegg den slags bronse som sies å være mer verdifull enn gull. Av denne bronsen laget Salomo det store karet som ble kalt (*bronse*-)*havet*, og de merkeligste vaskefatene, da han bygde Guds tempel.

4. Da kongen i Hamat fikk høre om Hadadesers nederlag, og at hæren hans var ruinert, ble han redd for seg selv, og bestemte seg for å inngå en pakt med David før han kom så langt som til å gå løs på ham, så han sendte sin sønn Joram til ham og bekjente at han skyldte ham takk fordi han hadde kjempet mot Hadadeser som var hans fiende. Han gjorde en pakt med ham om gjensidig støtte og vennskap. Han sendte også gaver, skåler av gammel brukskunst av både gull, sølv og bronse. Og da David hadde inngått denne pakten om gjensidig støtte med Toi for det var navnet på kongen i Hamat, og hadde mottatt de gavene han hadde sendt ham, tok han avskjed med hans sønn med den gjensidige respekt som gjaldt for dem begge. Da tok David alle gavene som var blitt sendt ham, samt resten av gullet og sølvet som han hadde tatt fra de byene han hadde erobret, og viet det til Gud.

Og Gud gav ikke bare seier og lykke når han selv var med i krigen og ledet sin egen

hær, men han gav også seier til Abisai, Joabs bror, over idumeerne,** han som hadde befalingen over hans styrker, den gang han brakte seier til David da han sendte en hær inn i Idumea. For Abisai drepte atten tusen av dem i slaget. Deretter opprettet kongen i Israel garnisoner over hele Idumea og fikk skatt av landet og av hvert hode blant dem.

David var rettferdig av natur, og tok sine avgjørelser basert på sannferdighet. Som befalingsmann over hele hæren hadde han Joab, og han gjorde Jehosafat, Akiluds sønn til statsskriver. Han utnevnte også Sadok av Pineas' slekt til overprest sammen med Abjatar, for han var hans venn. Han utnevnte også Seisan til skriftlærd og overgav befalingen over livvakten til Benaia, Jehojadas sønn. Hans eldste sønner var også hos ham og voktet ham.

---

*At David kun reserverte ett hundre vogner for seg selv, var sannsynligvis gjort i henhold til Moseloven (5.Mos.17,16).

**Denne store seieren over Esaus etterkommere og deres stadige skatteplikt til hebreerne, ifølge profetiene som ble gitt Rebekka før Jakob og Esau ble født, og til Isak før hans død, nemlig at den eldste skulle tjene den yngste, at Jakob skulle være Esaus herre, er bemerkelsesverdig oppfylt.

5. Han husket også på pakten og eden han hadde avlagt for Jonatan, Sauls sønn, og det vennskapet og den kjærlighet Jonatan hadde til ham, for i tillegg til alle de andre gode egenskapene han hadde, var han alltid takknemlig og opptatt av dem som på et eller annet tidspunkt hadde gjort godt mot ham. Han gav derfor beskjed om å undersøke om det fantes noen av Jonatans slektninger i live som han kunne gjøre gjengjeld for det vennskapet Jonatan hadde hatt til ham. Og da en av Sauls frigitte menn ble ført til ham, og som kjente noen i familien som fremdeles var i live, spurte han ham om han kunne fortelle ham om noen som tilhørte Jonatan og fremdeles levde og var i stand til å motta hans erkjentlighet på grunn av Jonatan. Og da fortalte han at det var én gjenlevende sønn av ham som het Mefiboset, men som var lam i beina.

Da barnepiken til Mefiboset fikk høre at både barnets far og bestefar var falt i slaget, grep hun tak i ham og sprang sin vei, men han falt ned fra skuldrene hennes og ble lammet i beina. Så da David fikk høre hvor han var og hvem som hadde oppdratt ham, sendte han bud til Makir i byen Lodebar, og hentet ham derfra, for her var Jonatans sønn oppdratt.

Da Mefiboset kom til kongen, falt han på sitt ansikt og tilba ham, men David oppmuntret ham så han ble glad og kunne vente bedre tider. Så gav han ham hans fars hus og hele den eiendommen som bestefaren Saul hadde eid, og han ba ham komme og spise ved hans bord og alltid være til stede. Og da ungdommen hadde vist ham ære og takk for de ord og gaver han hadde fått, sendte han bud på Siba, og fortalte ham at han hadde gitt ham hans fars hus og hele Sauls eiendom. Han påla også Siba å dyrke åkrene hans og føre fortjenesten av alt sammen til Jerusalem.

David hadde ham til bords hver dag, og satte Siba og hans sønner og tjenere som i alt var femten, til å være tjenere for den unge mannen. Da kongen hadde utnevnt dem til dette, og Siba hadde vist ham ære og lovet å gjøre alt det han hadde sagt, dro han sin vei. Og Jonatans sønn bodde i Jerusalem og spiste ved kongens bord og fikk den samme omsorg som en sønn skal ha rett til. Han fikk også selv en sønn som het Micha.

KAPITEL 6

KRIGEN MOT AMMONITTENE, OG SEIEREN

1. Slik var den æren som de gjenlevende av Sauls og Jonatans slekt fikk av David. På denne tiden døde Nahash, ammonittenes konge, og han var en venn av David. David sendte bud til ham for å trøste ham og oppfordret ham til å bære tapet av sin far med tålmodighet, og håpet at han ville fortsette farens vennskap med ham slik han selv hadde vist vennlighet mot hans far. Men ammonittens prinser tok hans budskap i verste mening og trodde ikke på Davids vennlighet, og de opphisset kongen ved å si at David hadde sendt mennene for å spionere i landet under påskudd av vennskap, og for å se hvor sterkt det var. De rådde ham også til å ta seg i akt og ikke å bry seg om det, slik at de ikke ble bedratt og komme i en stor ulykke.

Da Nahashs sønn, som nå var konge over ammonittene, trodde at disse prinsene sa noe som var mer sannsynlig enn det som egentlig var sant, mishandlet han sendebudene stygt, og han barberte bort ene halvparten av skjegget deres, og skar av halvparten av klærne deres, slik at svaret ikke kom i ord, men i gjerning. Da Israels konge så dette, ble han sint og viste offentlig at han ikke ville finne seg i denne fornærmelsen, og gjerne ville gå til krig mot ammonittene for å hevne den stygge behandlingen budbringerne ble utsatt for. Da ammonitter-kongens nære venner og befalingsmenn forsto at de hadde brutt pakten og derfor skulle straffes, forberedte de seg til krig. De sendte også tusen talenter både til den syriske kongen over Mesopotamia for å få ham til å hjelpe dem for betaling, og også til Schobach. Disse kongene hadde tjue tusen fotsoldater. De leide også kongen i det landet som kalles Maakah, og en fjerde konge som het Ishtob som hadde tolv tusen væpnede menn.

2. Men David hisset seg ikke opp under denne alliansen, og heller ikke over ammonittenes styrker, for han satte sin lit til Gud da han gikk til krig i en rettferdig sak som gjaldt den fornærmelige behandlingen han ble møtt med. Han sendte straks Joab som var øverstbefalende imot dem med blomsten av sin hær, og de slo leir ved Rabba, ammonittenes hovedstad.

Fienden kom ut og stilte seg i slagorden, ikke samlet, men i to avdelinger, for hjelpestyrkene satte de selv i slagorden på sletten, og ammonittenes hær ved byporten vis à vis hebreerne. Da Joab så dette, valgte han mellom to strategier, og valgte ut de barskeste av sine menn og satte dem foran Syrias konge og de andre kongene som var med ham, og overgav den andre avdelingen til Abisai og beordret dem til å gå mot ammonittene. Og han sa til ham at dersom han så at syrerne forvirret ham og ble for harde for ham, da skulle han beordre sine tropper til å snu, og så hjelpe ham, og det samme skulle han gjøre, hvis han så ham i samme vanskelighet med ammonittene. Derfor sendte han broren foran og oppfordret ham til å gå til oppgaven med tapperhet og kampglød, og å kjempe mandig og ærefullt. Slik satte han ham til å kjempe mot ammonittene mens han selv skulle falle over syrerne. Og selv om de en stund gjorde stor motstand, drepte Joab mange av dem og tvang resten til å flykte. Da ammonittene så dette og dessuten var redde for Abisais hær, ble de der ikke lenger, men fulgte etter dem som skulle hjelpe dem, og flyktet til byen. Og Joab som hadde beseiret fienden, vendte tilbake til kongen i Jerusalem med stor glede.

3. Nederlaget fikk fremdeles ikke ammonittene til å holde seg i ro, og fikk heller ikke dem som var sterkere enn dem til å gjøre det, men de sendte bud til syrerkongen Chalaman på den andre siden av Eufrat, og leide ham som hjelpestyrke. Til øverste befal for sin hær hadde han Schobach, og han hadde åtti tusen fotsoldater og ti tusen ryttere.

Da nå hebreernes konge forsto at ammonittene igjen hadde samlet en så stor hær, bestemte han seg for ikke å føre krig mot dem lenger ved hjelp av sine hærførere, men gikk selv over elven Jordan med hele sin hær, og da han møtte dem, kom det til slag. Han vant over dem og drepte førti tusen fotsoldater og sju tusen ryttere. Han såret også Schobach, føreren for Chalamans styrker, og han døde av det mens folket i Mesopotamia overgav seg til David etter slaget. Og de sendte ham gaver, hvoretter David vendte tilbake til Jerusalem da det var blitt vinter. Men da våren kom, sendte han Joab, føreren for sin hær mot ammonittene, og de fòr over hele landet deres og la det øde. De stengte dem inne i deres egen hovedstad Rabba, og beleiret dem.

KAPITEL 7

DAVID BLIR FORELSKET I BATSEBA, OG SØRGER FOR AT HENNES MANN URIA BLIR DREPT, OG HAN BLIR REFSET FOR DETTE AV NATAN

1. Men David falt i en meget alvorlig synd, selv om han ellers av natur var en rettferdig og gudfryktig mann som holdt fast ved fedrenes lover og overholdt dem. Men så var det en sen ettermiddag, da han så seg omkring fra taket på sitt kongeslott, der han brukte å vandre på denne tiden, at han fikk se en kvinne som vasket seg i sitt eget hus. Hun var så enestående vakker at hun overgikk alle andre kvinner, og hun het Batseba. Han ble overveldet av hennes skjønnhet, og var ikke i stand til å beherske sitt begjær, men sendte bud på henne og lå med henne. Så ble hun med barn og sendte bud til kongen med anmodning om at han skulle skjule hennes synd for i henhold til fedrenes lov, skulle hun som hadde gjort seg skyldig i hor, henrettes. Da sendte kongen bud på Joabs våpendrager fra beleiringen, som var kvinnens ektemann, og som het Uria. Da han kom, spurte kongen ham om hæren og om beleiringen, og da han svarte at alt gikk slik de ønsket, tok kongen noen porsjoner med retter fra sin kveldsmat og gav ham, og ba han om å gå tilbake til sin hustru og hvile seg der. Det gjorde ikke Uria, men sov i nærheten av kongen sammen med resten av væpnerne.

Da kongen fikk vite det, spurte han ham hvorfor han ikke dro hjem til sin hustru etter et så langt fravær, noe som er en naturlig skikk for enhver som kommer hjem etter en lang reise. Han svarte at det ikke var rett at han skulle gå å hvile og hygge seg med sin kone mens hans menn og hærføreren sov på jorden i leiren i fiendeland. Da han svarte slik, beordret kongen ham om å bli der om natten, slik at han kunne sende ham tilbake til hærføreren neste dag. Så David innbød Uria til aftens, og utspekulert som han var, gav han ham så mye å drikke at han ble full. Likevel sov han ved kongens port uten å bry seg om å dra til sin hustru. Da ble kongen sint på ham, og skrev til Joab og befalte ham å straffe Uria, for han sa at han hadde fornærmet ham. Og han foreslo for ham måten han ville straffe ham på, slik at det ikke ble oppdaget

at han selv var årsaken til straffen, for han påla ham å sette ham på en post mot fiendens hær der det var farligst, og der han kunne bli forlatt når de andre soldatene måtte trekke seg tilbake.

Da han hadde skrevet dette, lukket han brevet med sitt eget segl, og gav det til Uria for å levere det til Joab. Da Joab fikk brevet og leste det og forsto hva kongen ville, satte han Uria på det stedet han visste at fienden ville være vanskeligst for dem, og lot ham få som sine partnere de beste soldatene i hæren, for at de om mulig kunne bryte ned den delen av muren og komme seg inn i byen. Og han ville at han skulle være glad og ikke misfornøyd for denne anledningen til å utsette seg for denne utfordringen, fordi han var en tapper kriger med et høyt omdømme for sitt mot, både hos kongen og hos sine landsmenn. Og da Uria påtok seg oppgaven med iver, befalte han selv sine menn om å forlate ham når de så at fienden tok en pause.

Da hebreerne gjorde et utfall mot byen, ble ammonittene redde for at fienden deres ville hindre dem i å komme seg opp i byen, og det var nettopp til det stedet Uria var blitt beordret. Derfor satte de sine beste krigere i frontlinjen og åpnet portene plutselig og falt hurtig og voldsomt over dem. Da de som var med Uria så dette, trakk de seg tilbake slik Joab hadde beordret dem på forhånd, men Uria, som skammet seg over å flykte og forlate sin post, holdt stand mot fienden og ble utsatt for deres voldsomme angrep. Han drepte flere av dem, men da han ble omringet, ble han drept, og noen av hans menn ble også drept.

2. Etter dette sendte Joab bud til kongen med ordre om å fortelle ham at han gjorde det han kunne for å ta byen hurtig, og at da de gjorde et angrep mot muren, ble de tvunget til trekke seg tilbake med stort tap. Og han ba dem å legge til at også Uria ble drept, dersom han skulle bli sint over det han fikk høre. Da kongen hadde fått meldingen, tok han det ille opp og sa at de gjorde feil ved å gå løs på muren, mens de burde grave seg under den eller bruke en annen metode for å ta byen, spesielt fordi de burde huske eksemplet med Abimelek, Gideons sønn, som ville innta tårnet i Theben med makt, og ble drept av en stein som en gammel kvinne hadde kastet på ham. Og til tross for at han var en mann med stor tapperhet, måtte han lide en vanærende død på grunn av sin risikable fremgangsmåte. De burde huske denne ulykken og ikke komme nær fiendens mur, for skal man lykkes, må man lære av feilene og erfaringene i tidligere kriger, og forstå hva man bør gjenta eller unngå. Men da kongen var i det humøret, fortalte budene ham at også Uria var falt, og da falt kongen til ro.

Så ba han utsendingene om å dra tilbake til Joab og si til ham at ulykker ikke er annet enn det som ofte skjer med menneskene, og spesielt i krig da fienden noen ganger lykkes og andre ganger ikke. Han ba ham om å fortsette beleiringen og se til at ikke noen ulykke skulle skje dem heretter, og at de skulle reise bolverk og murbrekkere for å ta byen, og når de hadde oppnådd dette, skulle de rive den ned fra gunnvollene og drepe alle i den. Dermed tok sendemennene kongens budskap med seg og skyndte seg tilbake til Joab. Men da Batseba fikk vite at mannen hennes var død, sørget hun i mange dager, og da tårene hennes var tørket, tok kongen henne til hustru, og hun fødte en sønn.

3. Gud hadde ikke særlig behag i dette ekteskapet, og ble derfor vred på David. Han

viste seg for profeten Natan i søvne, der han klaget på kongen. Natan var en redelig og forsiktig mann, og tenkte på at når konger faller i lidenskap, blir de mere styrt av sine følelser enn av rettferdighet, og han bestemte seg for å skjule truslene fra Gud ved å samtale hyggelig med ham på denne måten: Han ba kongen om å si sin mening i den følgende sak: ”Det var to menn som bodde i den samme byen, den ene var rik og den andre fattig. Den rike mannen hadde store saueflokker og kveg, men den fattige hadde bare ett pattelam. Dette lot han vokse opp sammen med sine barn, og han hadde likeså stor omsorg for det som om det hadde vært hans datter. Så kom det en fremmed til den rike mannen, men han enset ikke å slakte noe fra sin egen flokk, men hentet den fattige mannens lam og tok det fra ham, og tilberedte det for å traktere den fremmede.”

Denne samtalen gjorde sterkt inntrykk på kongen, og han uttalte en fordømmelse til Natan: at ”denne mannen var ond som kunne få seg til å gjøre noe slikt, og det ville vært rett å kreve at han skulle erstatte lammet fire ganger, og dessuten bli straffet med døden.” Til dette svarte Natan at det var han selv som var denne mannen som burde bli straffet på denne måten, for dommen hadde han uttalt selv, da det var han selv som hadde gjort denne forferdelige forbrytelsen. Han forela ham også Guds vrede mot ham, han som hadde gjort ham til konge over hebreernes hær, og herre over alle folkene som holdt til omkring ham, og som tidligere hadde frelst ham av Sauls hender og hadde gitt ham hustruer som han hadde giftet seg med i lovlydighet. Nå hadde han foraktet Gud og kjempet mot ham i ondskap fordi han hadde giftet seg med en annen manns hustru, og ved å utsette hennes ektemann for fienden, drept ham, og at Gud ville straffe ham for dette ved at hans egne hustruer skulle bli utsatt for tvang fra en av hans sønner, og at han skulle bli erstattet av den samme sønnen ved forræderi. Og selv om han hadde utført sin onde gjerning i hemmelighet, ville den straffen han skulle få, bli påført ham offentlig. ”og videre,” sa han, ”skal det barnet som hun har født deg, snart dø.”

Da kongen ble nedslått over dette budskapet og skikkelig forvirret, sa han med tårer i øynene at han hadde syndet for han var uten tvil en gudfryktig mann og var ikke skyldig i noen synd gjennom hele sitt liv, unntatt denne med Uria. Gud hadde miskunnhet med ham og gav ham forsoning og lovte å bevare ham både i hans liv og hans kongedømme fordi han angret det han hadde gjort, og var ikke lenger vred på ham. Og da Natan hadde overlevert denne profetien til kongen, dro han hjem.

4. Og Gud sendte en farlig sykdom over barnet som var født David av Urias hustru. Dette gjorde kongen fortvilt, og han smakte ikke mat i sju dager, selv om tjenerne nesten tvang ham til å spise, og han kledde seg i svart og falt ned, liggende på jorden i sekk, og bønnfalt Gud om at barnet måtte komme seg, for han elsket barnets mor lidenskapelig. Men den sjuende dagen døde barnet, og tjenerne turte ikke fortelle ham det, da de trodde at når han fikk vite det, ville han fremdeles ikke spise og ta vare på seg selv i sorg over sin sønns død. Da barnet var sykt, kom han i stor anfektelse og sorg, men da kongen merket at tjenerne var forvirret og så ut til å skjule noe, skjønte han at barnet var dødt. Da kalte han til seg en av sine tjenere, og fikk vite at slik var det, men da sto han opp og vasket seg, tok på seg en hvit drakt og gikk inn i Guds tabernakel.

Han befalte dem også å sette frem mat for ham, og dermed overrasket han sin

familie og sine tjenere, fordi han ikke gjorde noe av dette mens barnet var sykt, men i stedet da det var dødt. Da de først vegret seg for å spørre ham og prøvde å få vite grunnen til hans oppførsel, kalte han dem korttenkte, og forklarte for dem hvordan han hadde håp om bedring for barnet mens det levde, og derfor gjorde han alt som det var rimelig for ham for å blidgjøre Gud, men nå da barnet var dødt, hadde det ikke lenger noen hensikt å plage seg. Da han hadde sagt dette, roste de hans visdom og forståelse. Så gikk han inn til sin hustru Batseba, og hun ble med barn og fikk en sønn, og etter befaling fra profeten Natan, kalte de ham Salomo.

5. Joab presset ammonittene alvorlig under beleiringen ved å kutte vanntilførselen og berøve dem eksistensgrunnlaget inntil de selv kom i den ytterste nød i mangel på mat og drikke, for de var helt avhengig av en liten brønn, og de kunne ikke drikke det de ønsket for ikke å slippe helt opp. Derfor skrev de til kongen og fortalte dette, og overtalte ham til selv å komme og innta byen slik at han kunne få æren for seieren. Da han fikk dette brevet fra Joab, anerkjente kongen hans godvilje og troskap, og tok med seg hele hæren og kom og var til stede ved ødeleggelsen av Rabba, og da han hadde tatt byen med makt, overgav han den til soldatene så de kunne plyndre den mens han selv tok ammonitter-kongens krone, som veide én talent gull* og hadde på midten en kostbar stein som heter sardonyks, og den bar David alltid siden på sitt hode. Han fant også mange andre kar i byen, noen praktfulle og kostbare, men mennene torturerte,** og drepte han. Og da han hadde tatt de andre byene til ammonittene med makt, behandlet han dem på samme måte.

---

*En talent gull veide omlag sju pund (3,1 kg).

**Jeg vil helst tenke at meningen med denne setningen, i alle fall slik det står hos Samuel, betyr dette: De ble gjort til de usleste slaver, satt til å arbeide med tømmer og stein, harve åkrene, tømmerhugging, brenne teglstein, samt lignende tungarbeid, men uten å ta deres liv. Vi finner aldri slike grusomme metoder ved henrettelser i hele Bibelen, og Samuels ord viser selvsagt heller ikke til noe slikt.

KAPITEL 8

ABSALOM DREPER AMNON SOM HADDE VOLDTATT HANS SØSTER, HAN BLIR BANNLYST, MEN ETTERPÅ TATT TIL NÅDE AV DAVID

1. Da kongen var kommet tilbake til Jerusalem, skjedde det en tragedie i hans hjem. Han hadde en datter som ennå var jomfru og var meget vakker, hun overgikk alle de vakreste kvinnene i skjønnhet, og hun het Tamar, og hadde samme mor som Absalom. Davids eldste sønn Amnon ble forelsket i henne, og da han ikke fikk det som han ville fordi hun var jomfru og var under formynder, ble han så nedslått at hans sorg tok slik på ham at han magret av og forandret hudfarge. Da var det en slektning og venn av ham som het Jonadab, som la merke til hans lidenskap, og han var en særdeles intelligent mann. Han la merke til at Amnon hver morgen ikke var slik han pleide, og han kom til ham og ba ham fortelle hva som sto på, men han hadde likevel skjønt at han var forelsket. Amnon innrømmet sin lidenskap og at han elsket sin søster som hadde samme far som han.

Da foreslo Jonadab en metode for å oppnå det han ville, og han fikk ham til å late som om han var syk, og når hans far kom for å se til ham, skulle han be om at hans søster skulle komme og pleie ham. Da ville han snart komme seg av sin sykdom. Så

gikk Amnon til sengs og lot som om han var syk slik Jonadab hadde foreslått. Da faren kom og spurte hvordan han hadde det, ba han ham om å sende søsteren til ham. Det gjorde han, og da hun kom, ba Amnon henne om å bake kaker for ham og steke dem i en panne, og hun skulle gjøre alt med sine egne hender, og hun skulle gi dem selv til ham, for det var bedre enn å få dem fra noen annen. Så knadde hun deigen til kaker mens broren så på, og stekte dem på en panne og brakte dem til ham. Men da ville han ikke ha dem, men gav ordre til tjenerne at alle i rommet skulle sendes ut fordi han ville hvile seg og slippe støy og uro. Straks hans ordre ble etterkommet, ba han om at søsteren skulle bringe kveldsmaten inn i det innerste rommet, og da hun gjorde det, grep han tak i henne og prøvde å få henne til å ligge med seg.

Da skrek piken: "Nei, bror, ikke tving meg, og vær ikke så ond at du gjør det som er ulovlig, og fører deg selv til din undergang. Behersk din onde og urene lyst, for den vil ikke gi deg noe annet enn skam og vanære." Hun rådde ham også til å snakke med sin far om saken, for han ville nok tillate ham å gifte seg med henne. Dette sa hun fordi hun ønsket å unngå brorens voldsomme begjær i øyeblikket. Men han ville ikke høre på henne, og brennende av lidenskap tvang han sin søster med blind vold. Men straks Amnon hadde tilfredsstilt sin lyst, hatet han henne og brukte munn på henne, og befalte henne å stå opp og forsvinne. Og da hun sa at dette var en enda større krenkelse enn den første, da han ikke ville at hun skulle være der hos ham til kvelden, men gå sin vei mens det var dag og lyst, slik at hun skulle møte folk som ville bli vitne til hennes skam, beordret han sin tjener å kaste henne ut. Da ble hun fryktelig fortvilt over den krenkelsen og volden hun var blitt offer for, og hun sønderrev sin kappe, for jomfruene bar i gammel tid slike løse kapper som var knyttet ved håndleddene og nådde ned til anklene, slik at undertøyet ikke ble synlig, og hun strødde aske over sitt hode. Og hun gikk opp i midtbyen og skrek og klaget over den volden som var blitt øvd mot henne.

Da møtte broren Absalom henne tilfeldigvis, og spurte henne hva for noe trist som hadde hendt henne, og da hun fortalte ham hvordan hun var blitt krenket, trøstet han henne og ba henne om å holde seg stille og være tålmodig, og ikke se på brorens voldtekt som en krenkelse. Hun fulgte hans råd og hun sluttet å gråte da hun fikk sympati av folket, og hun levde som en enke hos sin bror Absalom i lengere tid.

2. Da hennes far David fikk høre dette, gjorde Amnons oppførsel ham fryktelig vondt fordi han hadde en spesiell kjærlighet til ham da han var den eldste sønnen, og fordi han var tvunget til ikke å straffe ham. Men Absalom speidet etter en anledning til å hevne seg på ham for denne forbrytelsen, for han hatet ham inderlig. Etter det andre året siden denne stygge affæren med hans søster hadde skjedd, skulle Absalom klippe sine sauer i Baalhazor, som er en by i Efraims land. Da innbød han sin far og sine brødre å komme til fest hos ham, men David unnskyldte seg fordi han ikke ville være til bry. Og Absalom ba ham om i alle fall å sende brødrene, og det gjorde han. Absalom ville gi dem et tegn straks Amnon var blitt full og søvnig av vinen, og da skulle de drepe ham, uten å være redd for noen.

3. Da de hadde gjort det de hadde fått ordre om, ble de andre brødrene både forskrekket, forvirret og redde, så de besteg straks hesteryggen og red av sted til sin far. Men det var noen der som hindret dem, og fortalte faren at Absalom hadde drept

alle sammen, og dermed ble han overveldet av sorg. At alle skulle være drept, og at det var gjort av én av hans sønner, gjorde hans sorg desto voldsommere. Derfor spurte han ingen om hva som var årsaken til massakren, og stanset ikke for å høre på noe annet heller, om det enn hadde vært rimelig, for fortvilelsen over en så forferdelig ulykke fikk ham til å sønderrive sine klær og kaste seg til jorden og bli liggende og jamre seg over tapet av sønnene og over ham som hadde gjort det. Men Jonadab, sønnen til hans bror Simea, bønnfalt ham om ikke å overgi seg så fullstendig til sorgen. For han trodde ikke noe på at de andre brødrene var blitt drept, for det fantes ingen årsak til en slik mistanke. Men han sa at han burde undersøke saken med Amnon, for det var ikke umulig at Absalom kunne ha drept ham fordi han hadde krenket Tamar.

I mellomtiden hørtes gny av hester og en folkemengde som nærmet seg, og han ble oppmerksom på dem og så at det var kongens sønner som hadde flyktet fra festen. Og faren møtte dem mens de var i sorg, og han sørget med dem, selv om han ikke hadde ventet å få se dem igjen da han nettopp hadde fått høre at de var omkommet. Men det var tårer på begge sider og de klaget over at broren deres var blitt drept, og det gjorde kongen også, men Absalom flyktet til sin morfar i Gesur, som var konge i dette landet, og han ble hos ham i tre hele år.

4. David hadde en plan om å sende bud til Absalom om at han ikke skulle komme for å bli straffet, men for å være hos ham, for i det lange løp hadde sinnet hans lagt seg. Det var i hovedsak Joab, hans hærfører, som overtalte ham til dette. Han bestakk en vanlig eldre kvinne til å gå til kongen i sørgeklær og si dette til ham – at det var to av hennes sønner som på en ugrei måte hadde blitt uenige, og det ble til en åpen krangel slik at den ene slo til den andre så han døde, og hun ba ham om å gå imellom og frelse denne sønnen hennes fra slektningene som gjerne så ham drept fordi han hadde drept sin bror, slik at hun ikke fullstendig skulle miste sitt håp om å bli tatt vare på av ham på sine gamle dager. Og hvis han kunne hindre at hennes sønn ble drept av dem som ønsket det, ville han gjøre henne en stor tjeneste, for slektningene ville ikke kunne bli holdt tilbake av noe annet enn av frykt for ham. Og da kongen hadde gitt sitt samtykke til det kvinnen hadde bedt om, svarte hun slik: "Jeg skylder deg takk for din godhet mot meg og din medfølelse med min høye alder ved å hindre tapet av det eneste barnet jeg har igjen, men for å forsikre meg om din godhet, forson deg først med din egen sønn, og slutt med å være sint på ham, for hvordan skal jeg ellers kunne bli overbevist om at du virkelig har gjort meg denne tjenesten, dersom du fortsetter på samme måten i ditt nag mot din egen sønn? For det er dumt å få én i tillegg til din døde sønn, mens den andres død ble forvoldt uten ditt samtykke."

Og nå skjønte kongen at denne oppdiktede historien var et påfunn av Joab, og da han spurte kvinnen nærmere, forsto han at det var slik det hang sammen. Da tilkalte han Joab og fortalte ham at han hadde oppnådd det han ønsket, og han ba ham å bringe Absalom tilbake, for selv om han nå var misfornøyd med ham, var han ikke lenger sint på ham. Så Joab bøyde seg for kongen og tok pent imot hans ord og dro straks til Gesur og tok Absalom med seg til Jerusalem.

5. David sendte et budskap til sin sønn på forhånd, og påla ham å dra til sitt eget hus, for han følte seg for tiden ikke i stand til å treffe ham. Etter farens ønske unngikk

han å møte ham, og slo seg til ro med den respekten han fikk av sin familie. Hans skjønnhet var ikke avtatt, hverken på grunn av den smerten han hadde lidd, eller av mangel på den omsorg som passer seg for en kongesønn, for han overgikk fremdeles alle ved sin legemsstørrelse og var vakrere enn de som hadde den aller fineste kost, og hans hodehår var så tykt at det var vanskelig å gre det hver dag, og det veide to hundre sekel* som er det samme som fem pund.

Han bodde i Jerusalem i to år og ble far til tre sønner og én datter. Hun var meget vakker, og hun ble etterpå gift med Rehabeam, Salomos sønn, og med henne hadde han en sønn som het Abijah. Absalom sendte bud til Joab, og ba ham om å få faren til å forsone seg med ham, og å bønnfalle ham om at han måtte få komme og snakke med ham. Men da Joab nektet det, sendte han noen av sine tjenere til å sette fyr på en åker som tilhørte ham. Og da Joab forsto, kom han til Absalom og anklaget ham for det han hadde gjort, og han spurte ham hvorfor han hadde gjort det? Til det svarte Absalom: "Jeg har funnet på dette for å få deg hit, da du ikke har brydd deg om å gjøre det jeg påla deg, nemlig å forsone min far med meg. Siden du nå er her, ber jeg deg om å roe min far ned, for jeg anser det for verre enn bannlysning at jeg skal være her mens min fars vrede bare fortsetter." Da lot Joab seg overtale, og beklaget den nøden Absalom var i, og han gikk i forbønn for ham hos kongen, og etter samtale med hans far, fikk han ham til å innta en vennligere holdning mot Absalom, slik at han sendte bud på ham. Og da han hadde kastet seg til jorden og bedt om tilgivelse for sin forbrytelse, reiste kongen ham opp, og lovte å glemme det han tidligere hadde gjort.

---

*Dr.Wall mener her at *Septuaginta* ikke beskriver vekten, men en verdi på tjue sekel.

KAPITEL 9

ABSALOMS OPPRØR MOT DAVID.
AKITOFEL OG HUSAI, SIBA OG SIMEI.
AKITOFEL HENGER SEG.

1. Etter at Absalom hadde lyktes med å bli tatt til nåde hos kongen, skaffet han seg i løpet av kort tid, mange hester og vogner. Han hadde med seg femti væpnere, og de kom hver morgen tidlig til kongens slott, og han talte vennlig til folk som kom for å oppnå rettferdighet i saker de hadde tapt, som om det var mangel på gode rådgivere hos kongen eller at dommerne skulle ha dømt urettferdig. På denne måten fikk han alles sympati. Han fortalte dem at han hadde fått denne myndigheten til å utøve den mest upartiske rettferdighet. Da han på denne måten hadde gjort seg populær hos folket, mente han at han allerede hadde sikret seg folkets godvilje, og da fire år* var gått etter at han var blitt forsonet med sin far, gikk han til ham for å få tillatelse til å dra til Hebron for å ofre til Gud, for han hadde lovt Gud dette da han flyktet ut av landet. Etter at David hadde innvilget hans ønske, dro han dit, og store folkemasser kom løpende for å følge ham, for han hadde sendt bud på mange og bedt dem om å komme.

2. Blant dem var gilonitten Akitofel som var Davids rådgiver, samt to hundre menn fra Jerusalem som kjente hans planer, og var budsendt til ofringen. Da utropte de ham alle til konge, noe han oppnådde ved denne strategien. Straks denne nyheten nådde

David, noe han slett ikke hadde ventet av sin sønn, ble han skremt av dette onde og dristige foretagendet, og han undret seg over at sønnen så langt fra ville minnes hvordan hans forbrytelse nettopp var blitt tilgitt, og at han kunne få seg til å finne på noe så ondt og noe så mye verre. Først ville han ta fra ham det kongedømmet han hadde fått av Gud, og deretter sin egen fars liv. Han bestemte seg derfor for å flykte til et sted bortenfor Jordan, så han sammenkalte noen av sine nærmeste venner og fortalte dem at han hadde fått høre om sønnens galskap. Han overgav seg så til Gud, så han skulle dømme deres gjerninger, og overlot ansvaret for slottet til sine ti medhustruer og dro bort fra Jerusalem mens resten av folkemengden villig fulgte med ham, spesielt de seks hundre væpnede menn som hadde vært med ham i hans første kamp i Sauls dager.

Men han overtalte overprestene Abjatar og Sadok som ville dra av sted med ham, samt alle levittene som hadde med arken å gjøre, å holde seg i bakgrunnen, i håp om at Gud ville frelse ham uten at arken ble flyttet. Og han påla dem å informere ham hemmelig om hvordan tingene utviklet seg. Han hadde sønnene deres, Akimas, Sadoks sønn, og Jonatan, Abjatars sønn som trofaste tjenere i alle ting, men gititten Ittai dro ut med ham enten David ville det eller ikke, for han prøvde å overtale ham til å bli igjen, og derfor var han ekstra vennlig mot ham.

Men da han gikk barføtt opp mot Oljeberget, og hele gruppen var i tårer, ble det fortalt ham at Akitofel var med Absalom og på hans side. Dette gjorde ham ennå mer fortvilt, og han bønnfalt Gud inderlig om å vende Absaloms sinn bort fra Akitofel, for han var redd han skulle overtale ham til å følge dette onde rådet, for David var en forsiktig mann og hadde en skarp sans for det som ville være det klokeste. Da han var kommet opp på Oljeberget, tok han en oversikt over byen og ba til Gud under mange tårer som om han allerede hadde mistet sitt kongedømme. Og da var det hans trofaste venn Husai, kom til ham. Da David møtte ham med sønderrevne klær og aske på sitt hode under høye klagerop, trøstet han ham og oppfordret ham til å slutte å klage. Ja, han bønnfalt Husai om å dra tilbake til Absalom og si at han var på hans parti, for å prøve å finne noe ut om hans hemmelige planer, og å motsi Akitofels råd og si at han ikke kunne oppnå så mye ved å høre på ham, som ved å høre på Absalom. Og David overtalte ham og forlot ham og kom til Jerusalem, og dit kom også Absalom en kort stund senere.

3. Da David hadde gått litt lenger, møtte han Siba, Mefibosets tjener, han som han hadde satt til å ta vare på eiendommene han hadde fått som Jonatans sønn som også var Sauls sønn med et par esler lastet med fødevarer og ba ham om ta så mye med seg som de som fulgte ham ville ha behov for. Og da kongen spurte ham om hvor han hadde etterlatt Mefiboset, sa han at han hadde latt ham være i Jerusalem fordi han forventet å bli konge under de nåværende forhold, til minne om de goder Saul hadde gitt dem. Dette ble kongen meget fortørnet over, og han gav Siba alt det han tidligere hadde gitt Mefiboset, da han syntes det var bedre at han fikk det enn den andre, og det ble Siba meget glad for.

4. Mens David var på et sted som kaltes Bahurim, kom det en slektning av Saul som het Simei og kastet stein på ham og skjelte ham ut, og da vennene sto omkring kongen for å beskytte ham, fant han seg desto mer i disse ukvemsordene, for han

kalte ham en blodhund og at han var skyld i all slags ondskap. Han sa han burde forsvinne ut av landet som et urent og fordømt vrak, og han takket Gud fordi han hadde fratatt ham kongedømmet som en straff for de skadene han hadde gjort mot sin herre (Saul), og det med hjelp av hans egen sønn. Nå ble alle provosert av ham og ble rasende, spesielt Abisai som ville drepe Simei.

Men David dempet hans raseri. "La oss ikke føre en ny ulykke over oss i tillegg til de vi har, for jeg har virkelig ikke noen respekt eller bekymring for denne hunden som raser mot meg, for jeg overgir meg til Gud. Det er han som har tillatt ham å behandle meg slik, og det er ikke noe å undre seg over at jeg må utsettes for hans krenkelser, for jeg opplever det samme av min egen ugudelige sønn. Men kanskje Gud vil vise oss miskunn, om det er hans vilje at vi skal overvinne dem." Så fortsatte han på sin vei uten å bry seg mere med Simei som løp langs med dem på den andre siden av berget, og overøste ham med ukvemsord. Da David var kommet til Jordan, tillot han dem som var med ham å forfriske seg, for de var slitne.

5. Men da Absalom og hans rådgiver Akitofel var kommet til Jerusalem med hele folket, kom Davids venn Husai til dem, og da han hyllet Absalom, ønsket han også at hans kongedømme måtte bestå lenge og fortsette for all tid. Men da Absalom sa til ham: "Hvordan kan det ha seg at han som var en slik nær venn av min far og tro mot ham i alle ting, ikke lenger er med ham, men har forlatt ham og kommet over til meg?" Husais svar var meget saklig og klokt, for han sa: "Vi må følge Gud og folket, for når disse er med deg, min herre og mester, bør jeg følge dem, for du har fått riket av Gud. Derfor vil jeg, om du tror at jeg er din venn, vise deg den samme troskap og vennlighet som du vet jeg har vist din far. Det er heller ingen grunn til å være det minste bedrøvet over situasjonen, for kongedømmet er ikke overført til noen andre, men forblir jo i den samme familien ved at sønnen overtar det etter sin far."

Dette svaret overbeviste Absalom som før hadde hatt mistanke til Husai. Og nå tilkalte han Akitofel for å få råd om hva han nå skulle gjøre, og Akitofel overtalte ham til å gå inn til en av farens medhustruer, for han sa at "ved denne hendelsen vil folket tro at ditt fiendskap med din far er uopprettelig, og derfor vil du kjempe mot din far med stor kraft, for hittil har de vært redd for å gi seg i fiendskap med ham, fordi de tror at du igjen vil bli forsonet med ham." Følgelig ble Absalom styrket ved dette rådet, og han befalte sine tjenere å slå opp et telt på taket av det kongelige palass, til skue for hele folkemengden, og dit gikk han inn og lå med sin fars medhustruer. Dette skjedde slik Natan hadde forutsagt om at hans sønn skulle gå til opprør mot ham.

6. Da Absalom hadde gjort det Akitofel hadde rådet ham til, ba han om et nytt råd om hvordan han skulle føre krigen mot sin far. Da ba Akitofel ham om å få ti tusen mann, og han lovte å drepe hans far og bringe soldatene trygt tilbake, og han sa at når David var død, ville riket stå fast for ham (men ikke ellers). Absalom ble glad for dette rådet, og tilkalte Husai, Davids venn (for det holdt han ham for), og fortalte ham om Akitofels råd, og han spurte ham dessuten om hans mening i saken. Nå ble han klar over at dersom Akitofels råd ble fulgt, ville David stå i fare for å bli grepet og drept, så han prøvde å komme med en innvendig, og sa: "Du vet godt, o konge, om din fars tapperhet, og om dem som er med ham, for han har ført mange kriger og har alltid seiret. Og selv om han nå ligger i leir, er han en meget dyktig strateg som

gjennomskuer fiendens lure knep, og han vil ikke forlate sine menn om kvelden, men gjemme seg i en eller annen dal eller legge seg i bakhold ved et berg, slik at når vår hær kommer i kamp med ham, vil hans soldater trekke seg tilbake midlertidig, men så falle over oss igjen. Og når de blir oppglødd ved kongens nærvær når han plutselig viser seg i farens stund, vil dine menn bli vettskremte. Tenk nå over mitt råd, og hvis du finner at det er det beste, forkast rådet fra Akitofel. Send bud over hele landet til hebreerne om å komme og kjempe mot din far, og ta selv kommandoen over hæren i denne krigen, og stol ikke på noen annen, og forvent en lett seier over ham når du kommer over ham med de få han har med seg, mens du selv har mange titusener som er ivrige etter å vise deg sin hengivenhet og kamplyst. Og om din far skulle stenge seg inne i en eller annen by og bli beleiret, vil vi ødelegge byen med våre murbrekkere og ved å underminere den." Da Husai hadde sagt dette, oppnådde han et fortrinn fremfor Akitofel, for Absalom foretrakk dette rådet, men det var ingen andre enn Gud* som fikk Husais råd til virke best for Absalom.

7. Og Husai skyndte seg av sted til overprestene Sadok og Abjatar, og fortalte dem om Akitofels råd og sitt eget, og at det ble besluttet å følge hans. Han bad dem derfor om å sende bud til David og fortelle ham om det, og om hvilke råd som var besluttet, og oppfordre ham til å skynde seg over Jordan for at hans sønn ikke skulle forandre mening, og så skynde seg med å forfølge ham for få grepet ham før han kunne komme seg i sikkerhet. Overprestene holdt sine sønner skjult på et høvelig sted utenfor byen, slik at de kunne bringe nyhetene til David om hva som var besluttet. Følgelig sendte de en tjenestepike som de stolte på, til å informere om Absaloms planer og få dette frem til David så hurtig som mulig. Uten noe heft eller noen innvending fulgte de farens ordrer, og gudfryktige tjenere som de var, skyndte de seg til David, for den beste tjeneste for Gud var å handle raskt.

Men noen ryttere så dem da de var 400 meter fra byen, og informerte Absalom om dem, og han sendte straks noen menn for å gripe dem. Men da overprestenes sønner skjønte dette, bøyde de av fra veien og begav seg til en landsby (som het Bahurim), og der fikk de en kvinne til å skjule dem så de kunne være trygge. Dermed firte hun de unge mennene med et tau ned i en brønn, og la ullpelser over dem, og da forfølgerne kom til henne og spurte henne om hun hadde sett dem, nektet hun ikke for det, for de hadde vært hos henne en stund, men de hadde gått sin vei, og hun sa at hvis de skyndte seg etter dem, ville de fakke dem. Men etter en lang jakt uten å lykkes, kom de tilbake igjen, og da kvinnen så at det ikke lenger var noen fare for at de unge mennene skulle bli tatt, trakk hun dem opp igjen og ba dem fortsette reisen. Og de kom til David og fortalte ham nøyaktig om Absaloms planer. Dermed beordret han dem som var med ham om å gå over Jordan om natten uten den minste forsinkelse.

8. Men da Akitofel så at hans råd var blitt forkastet, steg han opp på sitt esel og red av sted til sitt land Gilon, kalte sammen sin familie og fortalte dem klart og tydelig om det rådet han hadde gitt Absalom, og da han ikke ville følge det, sa han at han snart ville omkomme fordi David ville vinne over ham og få kongemakten tilbake. Derfor syntes han det var bedre å ta sitt eget liv i frihet og ære i stedet for å utsette seg for å bli straffet av David fordi han hadde vært en motstander som kun hadde handlet for Absalom. Da han hadde sagt dette, gikk han inn i det innerste rom i sitt hus og hengte seg. Slik døde Akitofel, han hadde fordømt seg selv, og da hans slektninger hadde tatt ham ned, fikk de ham gravlagt.

Og David gikk som sagt over Jordan og kom til Mahanaim som var en meget vakker og sterk by, og der tok hele folket imot ham med stor glede, og dessuten av skam over at han ble tvunget til å flykte fra Jerusalem, for de husket den respekt de hadde for ham da han var i sin velmakt. Disse var gileaditten Barsillai og Siphar, ammonittenes fører, og Machir, som var den fremste av gileadittene, og de forsynte ham og hans menn med rikelig proviant, og det manglet hverken tepper eller brød og vin. De brakte ham også en god del kveg til slakting, og tilbød dem utstyr og rikelig av andre nødvendigheter som de behøvde for å forfriske seg og hvile ut, fordi de var slitne.

---

*Denne refleksjonen hos Josefus, at Gud gjorde Akitofels farlige råd til intet og direkte forledet den onde Absalom til å forkaste det, er meget riktig, og ikke uvanlig for ham. Josefus er heller ikke overrasket og forvirrer heller ikke sine lesere med søkte hypoteser om slik rettferdig inngripen fra Gud, da rettferdigheten i disse er så opplagte. Denne spesielle måten Gud opererer på, eller det han tillater, eller de tilfellene Gud gjør bruk av i slike høve, er ofte uutgrunnelige for oss. "Det skjulte er for Herren vår Gud, men de åpenbare er for oss og våre barn, for at vi skal holde alle ordene i hans lov" (5.Mos.29,29).

KAPITEL 10

ABSALOM BLIR SLÅTT, HAN BLIR FANGET I ET TRE OG BLIR HENGENDE ETTER HÅRET, OG DER BLIR HAN DREPT

1. Og slik var situasjonen for David og hans menn, mens Absalom samlet sammen en stor hær av hebreere for å gå imot faren, og han gikk over elven Jordan og slo seg ned ikke langt fra Mahanaim i landet Gilead. Han utnevnte Amasa til fører for sin hær i stedet for sin slektning Joab. Hans far het Ithra og hans mor Abigail, og hun og Seruja, mor til Joab, var Davids søstre.

Da David talte opp sine menn, fant han at de var om lag fire tusen, og han bestemte at de ikke skulle vente på at Absalom angrep ham. Han satte derfor tusenmannsførere og hundremannsførere over sine menn, og delte leiren i tre, der én ble ledet av Joab, den neste av Abisai, Joabs bror, og den tredje av Ittai, Davids venn og følgesvenn, selv om han kom fra byen Gat. Men da han selv hadde lyst til å kjempe sammen med dem, ville hans venner ikke la ham få lov til det, og deres innvending var godt begrunnet: De sa at "hvis vi blir overvunnet mens han er med oss, har vi mistet alt håp om å berge oss, men hvis vi skulle bli slått i en del av hæren, kan den andre delen søke tilbake til ham og dermed finne forsterkninger, og da vil fienden naturlig nok anta at han har en hær til med seg." David syntes dette rådet var godt, og bestemte seg for å holde seg i ro i Mahanaim, mens han sendte sine venner og befalingsmenn til kampen i det han oppfordret dem til å vise all den troskap og tapperhet de kunne, og huske på hvilke viktige privilegier de hadde fått av ham, selv om ikke alle var like store. Og han ba dem om å spare den unge mannen Absalom, så det ikke skulle skje den ulykken at han ble drept, og slik sendte han sin hær ut i slaget og ønsket dem all lykke.

2. Så stilte Joab sin hær opp i slagorden mot fienden på den store sletten der det var skog i bakgrunnen. Absalom førte også sin hær inn på marken for å kjempe mot ham. Da de tørnet sammen, gjorde begge parter en kraftig innsats med sine hender

og med sin tapperhet, og den ene siden utsatte seg for store farer og utviste den største kampiver for at David skulle vinne tilbake sitt kongedømme. Og den andre parten var på ingen måte underlegen hverken i handling eller offervilje for å forhindre at Absalom skulle miste sitt kongedømme og kunne bli straffet av sin far for sitt frekke opprør mot ham. Disse var også størst i antall og var kraftig oppsatt på ikke å bli overvunnet av de få som var med Joab og de andre førerne, for det ville bli svært skammelig, for Davids soldater kjempet hardt for å vinne over så mange titusener som fienden hadde med seg.

Men Davids menn seiret fordi de var sterkere og mer erfarne i krig, så de forfulgte de andre da de flyktet gjennom skogen og dalene, og de tok noen til fange. Det ble drept flere under flukten enn under slaget, og om lag tjue tusen falt den dagen. Og alle Davids menn falt voldsomt over Absalom, for han var lett kjennelig ved sin kroppshøyde og sitt vakre utseende. Han var selv redd for å bli fanget av sine fiender, så han kom seg opp på kongens esel og flyktet, og da han ble ført av gårde med veldig fart og støy, viklet han håret inn i noen knudrete greiner på et tre, og der ble han hengende til stor overraskelse, mens dyret sprang videre som om det trodde at han fremdeles satt på ryggen av det, og han ble hengende i greinene og ble fanget av sine fiender.

Da en av Davids krigsmenn så dette, fortalte han det til Joab, og da sa føreren at dersom han hadde skutt Absalom og drept ham, ville han ha gitt ham femti sekel, og han svarte: "Jeg ville ikke ha drept min fars sønn om så du hadde gitt meg tusen sekel, spesielt da han hadde ønsket at den unge mannen måtte bli spart, slik vi alle hørte det." Men Joab ba ham vise hvor han hadde sett Absalom hengende, og deretter skjøt han ham i hjertet så han døde, og trakk ned hans døde kropp og kastet den ned i en stor kløft som var utenfor synsvidde, og kastet en haug med steiner i den så kløften ble helt oppfylt og ble seende ut som en grav. Så gav Joab signal om å trekke seg tilbake, og å slutte med å forfølge fiendens hær for å spare sine landsmenn.

3. Absalom hadde reist en marmorstøtte i kongedalen, fire hundre meter fra Jerusalem, som han kalte Absaloms hånd, og som han sa, at hvis hans barn ble drept, skulle hans navn bestå ved denne støtten. For han hadde tre sønner og én datter som het Tamar, og som vi før har fortalt, ble gift med Davids sønnesønn Rehabeam som fikk sønnen Abijah og etterfulgte sin far som konge, men disse ting skal vi omtale i en annen del av historien der det passer bedre. Etter Absaloms død, vendte alle sammen tilbake til sine hjem.

4. Men nå gikk Akimas, overpresten Sadoks sønn, til Joab og ba om lov til å fortelle David om seieren, og bringe ham de gode nyhetene om at Gud i sitt forsyn hadde hjulpet ham. Men han gav ham ikke lov, og sa til ham: "Vil du som alltid har vært budbringer med de gode nyhetene, gå å fortelle ham at hans sønn er død?" Slik ville han få ham til å la det være. Han tilkalte Cushi og la oppgaven på ham om å fortelle kongen om det han hadde sett. Men da Akimas igjen ba om å få lov å gå med budet, forsikret han at han bare skulle fortelle om seieren og ikke om Absaloms død, og da fikk han lov å gå til David. Han tok en kortere vei enn den førstnevnte fikk, for det var ingen uten han selv som visste at han skulle komme før Cushi.

Mens David nå satt mellom portene* og ventet på at noen skulle komme til ham fra slaget for å fortelle ham hvordan det hadde gått, fikk en fra utkikken se Akimas komme løpende, og før han kunne skjelne hvem det var, sa han at han så noen som var på tur til ham, og at det var en god budbringer. Litt senere meldte han at det kom en annen budbringer etter ham, og kongen sa at det også måtte være en god budbringer. Men da vaktmannen så at Akimas allerede var kommet nær, meldte han fra til kongen om at det var overpresten Sadoks sønn som kom løpende. Da ble David meget glad og sa at det var et bud om gode nyheter fra slaget, slike som han likte å høre.

5. Mens kongen sa dette, kom Akimas og hyllet kongen. Og da kongen spurte ham ut om slaget, sa han at han brakte gode nyheter om seier for kongedømmet. Og da han spurte ham om hvordan det var med hans sønn, sa han at han kom fra stedet straks fienden var slått, og han hørte en hel del støy fra dem som forfulgte Absalom, og at han ikke visste mer fordi han måtte skynde seg da Joab sendte ham for å fortelle ham om seieren. Men da Cushi kom og hyllet ham og fortalte om seieren, og han spurte etter sin sønn, svarte han: "Måtte den samme ulykke komme over dine fiender, som den som kom over Absalom." Dette ordet fikk hverken ham selv eller soldatene til å glede seg over seieren, selv om den var stor, for David gikk opp til den øverste delen av byen,* og gråt over sin sønn og slo seg for sitt bryst og rev seg i (håret) og skrek ut, "o, min sønn! Jeg ønsket at jeg selv var død og kunne ende mine dager sammen med deg!" For han hadde en følsom og naturlig kjærlighet og ekstra medynk med denne spesielle sønnen.

Men da hæren og Joab fikk høre at kongen gråt over sin sønn, skammet de seg for å gå inn i byen som seierherrer, men i stedet kom de alle nedbrutt og i tårer, som om de var blitt slått. Mens kongen nå hadde tildekket seg, med gråt og klagerop over sin sønn, kom Joab til ham og sa: "O, min herre konge, du må være klar over at du bringer vanære over deg selv med det du nå gjør, for du ser ut til å hate dem som elsker deg og har utsatt seg for farer for din skyld, og ikke bare det, men du hater deg selv og din familie, og elsker dem som er dine bitreste fiender, og du ønsker å være sammen med dem som ikke lenger er til, og som er blitt slått i rettferdighet, for dersom Absalom hadde vunnet og befestet sitt kongedømme, ville ingen av oss ha blitt i live, men både vi alle, først du selv og dine barn, ville ha omkommet ynkelig, og våre fiender ville ikke ha grått over oss, men frydet seg. De ville ha straffet dem som hadde hatt medynk med oss i vår nød, og du skammer deg ikke over at han som var din sønn, kunne være en så bitter fiende og handle så ondt imot deg. Legg derfor av deg denne urimelige sorgen, og kom ut og still deg frem for dine soldater, og takk dem for den tapperheten de har vist i krigen. Jeg vil i dag overtale folket til å la deg overgi riket til en annen, dersom du fortsetter med dette, og da skal du virkelig få sørge oppriktig."

Da Joab hadde sagt dette, fikk han kongen til å slutte med å sørge slik at han kunne begynne å ta seg av sakene sine igjen. Og David forandret sin oppførsel og lot seg bli sett av folket da han satte seg i porten, og da kom folket løpende og hilste ham. Og slik var tilstanden nå for David.

*Leseren behøver ikke å forbauses over denne beskrivelsen av Davids trone som sto mellom to porter i byen, så vel som tempelet, der det var store åpne plasser med én portal over inngangen og en annen over utgangen. Mellom disse ble dommene avsagt og offentlige forhandlinger pågikk.

KAPITEL 11

DA DAVID HADDE GJENVUNNET SITT RIKE, BLE HAN FORSONET MED SIMEI OG SIBA, OG HAN HADDE EN STOR KJÆRLGHET TIL BARSILLAI. VED ET OPPRØR GJORDE HAN AMASA TIL HÆRSJEF FOR Å FORFØLGE SHEBA, MEN AMASA BLE DREPT AV JOAB.

1. De hebreerne som hadde vært med Absalom og trukket seg ut av slaget og kommet hjem, sendte bud til hver by for å minne dem om hvilke goder David hadde gitt dem, og den friheten de hadde fått av ham ved at han frelste dem ut av mange kriger. Men de klaget over at han fortsatt var sint på dem og ikke ville vise dem vennskap og gjenoppta sine affærer med dem og sin kongemakt. De hadde jo forkastet ham som konge og gitt riket til en annen hersker som nå var død, og de bønnfalt derfor David om å legge av seg sin vrede. Dette ble ofte sagt til David. Likevel sendte David bud til Sadok og overpresten Abjatar at de skulle tale til stammehøvdingene i Juda på følgende måte, at det ikke var rett av dem å la andre stammer få fortrinnsrett til å velge David til sin konge som ikke var av deres egen stamme, "mens dere er i slekt med ham og av samme blod". Han anbefalte dem også å si til hærsjefen Amasa, at enda han var hans søstersønn, hadde han ikke overtalt folket til å gjenopprette kongedømmet og at det for David ikke var nok å bare kreve en forsoning, for det hadde de allerede fått. Men han skulle også få beholde overkommandoen over hæren som Absalom hadde gitt ham. Da overprestene følgelig hadde drøftet dette med stammehøvdingene og sagt hva kongen hadde befalt, overtalte de Amasa til å ta seg av sakene. Og dermed overtalte han denne stammen til straks å sende budbringere til David for å be ham om å vende tilbake til sitt eget kongedømme. Det samme gjorde alle israelittene etter Amasas oppfordring.

2. Da sendebudene kom, dro han selv til Jerusalem, og Juda stamme var den første til å møte kongen ved elven Jordan, og Simei, Geras sønn, kom med tusen mann som han hadde med seg fra Benjamin stamme, og Siba, Sauls frigjorte, med sine femten sønner, og med tjue tjenere. Alle disse, så vel som Juda stamme, la en bru (av båter) over elven, slik at kongen og de som var med ham, lett kunne komme seg over. Straks han var kommet over Jordan, hilste Juda stamme ham. Simei kom også opp på bruen og grep om hans føtter og bad ham om å tilgi ham for at han hadde fornærmet ham, og ikke være bitter mot ham, og heller ikke bruke ham som et passende eksempel på strenghet under det nye styret, men godta at han hadde angret denne forseelsen og hadde sørget for å være den første til å møte ham.

Mens han holdt på å bønnfalle kongen for å få hans miskunn, sa Abisai, Joabs bror, "Skal ikke denne mannen dø for dette? Han har jo forbannet den kongen som Gud har utpekt til å regjere over oss?" Men David vendte seg mot ham og sa: " Vil dere ikke slutte med dette, dere sønner av Seruja? Jeg ber dere ikke lage nye vanskeligheter med opprør blant oss, nå som dette er over, for jeg vil ikke at dere skal være uvitende om at jeg begynner mitt regime i dag, og derfor skal jeg sverge på å benåde alle forbrytere og ikke straffe eller refse noen som har syndet. O, Simei, vær ved godt mot, og vær ikke redd for å bli drept." Og da tilbad han ham og fortsatte å gå foran ham.

3. Også Mefiboset, Sauls sønnesønn, møtte David, og han var kledd i en skitten kappe og hans hår var tykt og ustelt, for etter at David hadde flyktet, var han i en slik sorg at han ikke hadde stelt sitt hår og heller ikke vasket sine klær da han regnet med å gjennomgå mye vondt på grunn av forandringen med kongens styre. Men nå hadde Siba, som var hans forvalter, urettferdig baktalt ham for kongen. Da han hilste kongen og hyllet ham, begynte kongen å spørre ham hvorfor han ikke dro ut av Jerusalem med ham og fulgte ham under flukten? Han svarte at denne urettferdigheten var Sibas skyld, for da han fikk beskjed om å gjøre seg klar for å dra ut med ham, brydde han seg ikke om det, og aktet ham ikke mer enn en trell, ”og, hadde føttene mine vært sterke, ville jeg ikke ha sviktet deg, da ville jeg brukt dem i flukten med deg. Men dette er ikke den enste skaden Siba har gjort mot meg når det gjelder min plikt mot deg min herre og mester, men han har også baktalt meg og funnet på løgner om meg, men jeg vet at du ikke vil godta slike bakvaskelser fordi du elsker sannheten, for det er også Guds vilje. For da du var i den største fare på grunn av min farfar, og hele vår familie kunne ha blitt utryddet, da var du mild og barmhjertig og du glemte alle de skadene du led. Hvis du hadde villet huske dem, hadde du makt til å straffe oss for dem, men du ville at jeg skulle være din venn og har satt meg hver dag ved ditt eget bord og jeg har heller ikke manglet noe, slik en av dine fornemste slektninger kunne ha forventet.”

Da han hadde sagt dette, besluttet David hverken å straffe Mefiboset eller fordømme Siba som hadde løyet på sin herre, men sa til ham at slik han (før) hadde overgitt hele sin eiendom til Siba, ville han også tilgi ham, og lovte han (nå) å få den ene halvparten av eiendommen tilbake.* Til dette sa Mefiboset: ” Nei, la Siba få alt, det er nok for meg at du har fått tilbake kongedømmet.”

---

*Om Davids overføring av halvparten av Mefibosets eiendom til Siba, kan man lure på om Mefibosets historie er sann. Den underlige måten Mefiboset sørget på, ser heller ikke ut til å være fullstendig fri for mistanke om hykleri.

4. Og David ville at gileaditten Barsillai, den store og gode mann, skulle følge ham til Jerusalem, og han lovte å behandle ham godt i hans alderdom og vise ham all mulig respekt og sørge for ham, for det var han som hadde skaffet ham forsyninger ved Mahanaim og fulgt ham så langt som til Jordan. Men Barsillai ville så gjerne bo hjemme at han bønnfalt ham om å unnskylde ham for at han ikke ble med ham, for han sa at han var for gammel til å nyte gledene ved hoffet, for han var åtti år og i ferd med å gjøre forberedelser for sin død og begravelse. Derfor ba han om å få lov til dette og ta avskjed med ham, for han hadde ikke lenger noen glede av mat og drikke siden han var så gammel, og han hørte så dårlig at han ikke kunne glede seg over fløytespill eller toner fra andre instrumenter, slikt som alle som er hos kongen liker. Da han bønnfalt ham så sterkt, sa kongen: ”Jeg tar avskjed med deg, men du skal gi meg din sønn Chimham, og ham skal jeg skjenke alle gode ting.” Dermed etterlot Barsillai sin sønn til ham, hyllet kongen og ønsket at han måtte lykkes i sine planer, og så dro han hjem, mens David kom til Gilgal og hadde med seg halvparten av folket (Israel) og (hele) Juda stamme.

5. Landets fremste ledere kom nå til ham i Gilgal med en stor folkemengde og klaget på Juda stamme fordi de hadde kommet til ham privat mens de burde ha vært sammen når de møtte ham. Men stammehøvdingene i Juda ba dem om ikke å være misfornøyde fordi de hadde hindret dem, for de sa: ”Vi er Davids slektninger, og fordi

vi ville ta vare på ham fordi vi elsker ham, kom vi først til ham." Men de hadde ikke fått noen gaver fra ham, og dette gav dem bange anelser. Da Judas stammehøvdinger hadde sagt dette, tidde ikke de andre, men fortsatte: "O, brødre, vi kan ikke annet enn undre oss når dere kaller kongen som en slektning bare for dere, mens han som har fått sin makt fra Gud har den over oss alle sammen, og derfor bør regnes som en slektning av oss alle, for hele folket har elleve deler i ham, mens dere kun har én,* og dessuten er vi eldre enn dere. Og dermed har dere ikke gjort rett ved å møte kongen på en så privat og skjult måte."

6. Mens disse høvdingene trettet slik med hverandre, sto det frem i folkemengden en spesiell ond mann som likte opprør (han het Seba, sønn til Bikri av Benjamin stamme), og skrek ut til dem: "Vi har ingen del i David eller i arven etter Isai." Og da han hadde uttalt disse ordene, blåste han i trompeten og erklærte krig mot kongen, og de forlot alle David og fulgte ham, mens bare Juda stamme holdt seg hos ham, og plasserte ham i kongeslottet i Jerusalem. Og de medhustruene som Absalom hadde vært hos, flyttet David til et annet hus og befalte dem som hadde tilsyn med dem å sørge for at de hadde rikelig å leve av, men han kom ikke nær dem etter dette. Han utnevnte også Amasa til befalingsmann over styrkene, den samme stilling som Joab hadde før. Og han befalte ham å samle sammen fra Juda stamme en så stor hær som mulig, og komme til ham innen tre dager slik at han kunne overlate ham til hele hæren, så han kunne sende ham i krig mot Seba, Bikris sønn.

Da Amasa gikk ut og ble forsinket med å samle hæren og ennå ikke var kommet tilbake, sa kongen til Joab: "Det passer ikke at vi blir forsinket i aksjonen mot Seba, for ellers samler han en tallrik hær omkring seg og blir årsak til en større ulykke, og kan gjøre større skade enn Absalom, så vent ikke lenger, men ta med deg de styrkene du har for hånden, og den gamle styrken på seks hundre mann, og ta din bror Abisai med deg, og forfølg fienden, og nedkjemp ham over alt hvor du kan nå ham og få tak i ham. Skynd deg å hindre ham så han ikke overtar noen av de befestede byene og påfører oss mye strev og vondt før vi får grepet ham."

*Jeg foretrekker Josefus' skrivemåte her, der han antar at elleve stammer, inkludert Benjamin, er på én side, mens Juda er på den andre.

7. Og Joab besluttet å ikke vente, men tok med seg sin bror og de seks hundre mann, og beordret resten av hæren som var i Jerusalem å følge ham, og han marsjerte i stor hast mot Seba. Og da han kom til Gibeon som er en landsby om lag 8 kilometer fra Jerusalem, kom Amasa ham i møte med en stor hær. Nå var Joab bevæpnet med et sverd, og hadde på seg rustning, og da Amasa kom bort til ham for å hilse ham, lot han sverdet falle ut av sliren likesom av seg selv, og tok det opp igjen, og da han nærmet seg Amasa, lot han som han ville kysse ham og grep tak i Amasas skjegg med den andre hånden og stakk ham i magen da han ikke kunne forutse dette, så han døde. Denne ugudelige og bespottelige handling utførte Joab mot en ung mann, sin slektning, en som aldri hadde gjort ham noen vondt, kun av sjalusi fordi han skulle få overkommandoen over hæren, og dermed oppnå den samme rang som ham overfor kongen.

Det var av samme grunn han drepte Abner, og denne første onde handlingen var en hevn han hadde en forståelig grunn til, men drapet på Amasa fantes det ingen unnskyldning for. Da Joab hadde drept denne hærføreren, forfulgte han Seba og

etterlot det døde legemet til en mann som han påla å utrope høyt og tydelig til hæren at Amasa var drept rettferdig, og hadde fått sin fortjente straff. "Og," sa han, "hvis du er på kongens side, følg Joab, hans hærfører og Abisai, Joabs bror." Men da liket lå på veien og alle kom løpende til det, og de ble stående en god stund å undre seg over det, tok han som voktet det og fjernet det til et sted langt fra veien, og der plasserte han det, og dekket det til med sin kappe. Da dette ble gjort, fulgte de Joab.

Mens han forfulgte Seba gjennom hele Israels land, var det noen som fortalte at han befant seg i en sterk by som het Abel-Beth-Ma'aka. Joab kom dit og omringet byen og kastet opp en voll mot den, og beordret sine soldater til å underminere murene og rive dem ned, og da folket i byen ikke tillot ham det, ble han meget rasende på dem.

8. Nå var det en kvinne av lavere stand, men likevel klok og intelligent, som så at hennes hjemby var i den ytterste nød, og hun gikk opp på muren, og ved hjelp av de bevæpnede menn, ropte hun på Joab. Og da han kom til henne, sa hun dette: "Gud har utpekt konger og hærførere til å bekjempe hebreernes fiender og opprette en universell fred blant dem, men du prøver å ødelegge og avfolke en storby blant israelittene som ikke er skyldig i noen forbrytelse." Da svarte han: "Må Gud fortsatt ha barmhjertighet med meg, for jeg har ønsket å unngå at noen av folket blir drept, og enda mindre vil jeg at en slik by som denne skal bli ødelagt, for hvis de vil utlevere Seba, Bikris sønn som har gjort opprør mot kongen, vil jeg avbryte beleiringen og trekke hæren tilbake fra stedet."

Straks kvinnen fikk høre det Joab sa, ba hun ham om å ta en pause i beleiringen, slik at han kunne få sin fiendes hode kastet ut til seg der han var. Dermed gikk hun ned til byens borgere og sa til dem: "Vil dere være så onde at dere med hustruer og barn vil omkomme så ynkelig på grunn av en tarvelig fyr som man ikke en gang vet hvem er? Og vil dere ha ham til konge i stedet for David som har vært en slik stor velgjører for dere, og sette kun denne ene byen opp imot slik en mektig og sterk hær?" Slik overtalte hun dem, og de kappet hodet av Seba og kastet det til Joabs hær. Da dette var gjort, gav hærføreren signal om å trekke seg unna og heve beleiringen. Og da han kom til Jerusalem, ble han igjen oppnevnt til fører for hele folket. Kongen satte Benaja til høvding over livvakten, samt de seks hundre mann. Han satte også Adoram til skattmester, og Sabathes og Akilaus til statsskrivere. Han utnevnte Sheva til skrift-lærd og Sadok og Abjatar til overprester.

KAPITEL 12

HEBREERNE BLIR REDDET FRA EN HUNGERSNØD DA GIBEONITTENE VILLE AT DE SOM HADDE DREPT NOEN AV DEM SKULLE STRAFFES. DAVIDS STORVERK MOT FILISTERNE, OG HANS HELTER.

1. Etter dette ble landet alvorlig hjemsøkt av sult, og David bønnfalt Gud om å ha medynk med folket, og åpenbare for ham hva som var årsaken til den, og hva som kunne bøte på denne tilstanden. Og da profetene svarte at Gud ville gi gibeonittene hevn fordi kong Saul hadde vært så ond at han forrådet dem til massedrap uten å ta hensyn til den eden som føreren Josva og eldsterådet hadde avlagt til dem. Hvis

derfor, sa Gud, at kongen ville tillate at det ble tatt en slik hevn som gibeonittene måtte ønske for de drepte, lovte han å bli forsonet med dem og befri folket fra elendigheten.

Straks kongen forsto at dette var Guds vilje, sendte han bud på gibeonittene og spurte dem om hva de ønsket. De ville ha sju av Sauls sønner utlevert for å bli straffet, og han utleverte dem, men sparte Mefiboset, Jonatans sønn. Da gibeonittene hadde mottatt mennene, straffet de dem slik de ville, og da sendte Gud regn, og jorden ble i stand til å gi sin grøde som vanlig, og ble ikke mer utsatt for den tørken som hadde vært, slik at hebreernes land atter blomstret.

Litt senere førte kongen krig mot filisterne, og da han kom i kamp med dem og sendte dem på flukt, ble han etterlatt alene under forfølgelsen. Og da han var blitt helt utmattet, ble han sett av en fiende som het Akmon, Araphs sønn, og han var en av kjempenes sønner. Han hadde et spyd der håndtaket veide tre hundre sekel, og han bar brynje og sverd. Han snudde og løp voldsomt frem for å drepe (David), sin fiendes konge som var svært trett etter kampen, men Abisai, Joabs bror, dukket plutselig opp og beskyttet kongen med sitt skjold ved at han la seg ned, og deretter drepte han fienden. Folket var svært engstelig fordi kongen var i fare og var nær ved å bli drept, og lederne fikk ham til å sverge på at han ikke skulle dra ut mer i kamp med dem, slik at han på grunn av sin dristighet og sitt mot skulle bli utsatt for en ulykke og dermed berøve folket de godene de nøt under hans hjelp, og for at han skulle få et langt liv blant dem.

2. Da kongen fikk høre at filisterne hadde samlet seg i byen Gasa, sendte han en hær mot dem, og da gjorde hetitten Sibiekkai som var en av Davids tapreste menn, noe som gjorde ham fortjent til den største anerkjennelse, for han drepte mange av de skrytende etterkommerne etter kjempene som blåste seg opp over sin herkomst, og dette førte til at hebreerne seiret.

Etter dette nederlaget gikk filisterne til krig igjen, og da David sendte en hær mot dem, kjempet Nephan, en slektning av David, alene mot den kraftigste av alle filisterne og drepte ham, og sendte resten av dem på flukt. Men flere av dem ble drept i slaget. Kort tid etter slo filisterne leir ved en by som ikke lå langt fra landegrensen til hebreerne. De hadde en mann som var 2 meter og 75 centimeter høy og som hadde én finger mer og én tå mer på henholdsvis hender og føtter enn det som er naturlig hos menneskene. Den mannen som var sendt fra Davids hær var Jonatan, Simeas sønn, og han drepte mannen i en enkel kamp, og fordi han var mannen som brakte krigen til et vendepunkt, fikk han et mektig omdømme for tapperhet. Denne kjempen skrøt også av at han var av kjempeætten. Og etter denne kampen førte ikke filisterne krig mot israelittene lenger.

3. Nå slapp David flere kriger og farer og nøt for fremtiden en dyp fred,* og han komponerte og diktet sanger til Gud med forskjellig versestil, noen som *trimetere*, og andre med *femfotet verselinje*. Han laget også musikkinstrumenter og lærte levittene å synge hymner til Gud, både til sabbatsdagen og til høytidene. Instrumentene ble laget slik: Violaen var et instrument med fem strenger og ble spilt på med bue, psalteret hadde tolv strenger og ble spilt på med fingrene, symbalene var brede og store instrumenter, og de var laget av bronse. Det får være nok med denne beskrivelsen av instrumentene slik at leserne ikke skal være helt ukjente med dem.
(Fotnote på neste side)

Fotnote fra forrige side.

*Dette avsnittet viser at David komponerte Salmenes bok etter Josefus' mening, ikke på forskjellige tidligere tidspunkter, slik det fremgår av de manuskriptene vi har nå, men generelt i siste delen av sitt liv. Josefus ser heller ikke ut til å ha tilskrevet dem noen annen forfatter enn David selv. Men vi må merke oss at Josefus sier at sangen ved Rødehavet var laget av Moses i *heksametere*, likesom også Moses sang var et dikt i *heksametere*, og han sier også at Davids salmer var i *forskjellige former for metere*, spesielt *trimetere* og *pentametere*. Alt dette medfører at han trodde at disse hebraiske diktene best kunne beskrives for grekerne og romerne ved slike betegnelser som *heksametere*, *trimetere* og *pentametere*. Det viser seg nå at de musikkinstrumentene som opprinnelig var brukt etter befaling av David og Salomo og ble ført til Babylon da de to stammene ble bortført, ble tilbakeført etter fangenskapet, og at de sangerne og musikerne som overlevde fangenskapet, kom tilbake med instrumentene. Og at Josefus hadde særlig kjennskap til denne musikken og disse instrumentene som var i tempelet, ser vi ved hans korte og klare beskrivelse av tre av disse instrumentene, og han forteller oss tydelig at slike salmer og hymner ble sunget i tempelet på hans tid, så Josefus' autoritet på dette området er tydelig. At hebreernes musikk i oldtiden var meget fullkommen og hadde en mengde toner, fremgår klart av antallet musikkinstrumenter, samt vitnesbyrdet av Jesus, Siraks sønn (Jes.Sir.s.v.1,18).

4. Alle de mennene som var hos David var tapre menn. De som var de mektigste og mest berømte, var det trettiåtte av, og om fem av dem vil jeg bare fortelle hva de presterte, for det vil være nok til å bekrefte dyktigheten også hos de andre, for disse var mektige nok til å legge under seg land og erobre store nasjoner. Den første var Jessai, sønn av Akimaas, som ofte sprang på fiendens tropper og ikke forlot kampen før han hadde overvunnet ni hundre av dem. Etter ham har vi Eleasar, sønn av Dodo som var med kongen av Arasam. Da israelittene en gang var fortvilt over den store mengden filistere og løp sin vei, ble han stående alene, og han overfalt fienden og drepte mange av dem, inntil sverdet hans klebet seg fast til hånden av det blodet han hadde utøst. Og da israelittene så at filisterne flyktet for ham, kom de ned fra fjellene og forfulgte dem. Den gangen vant de en berømt seier, mens Eleasar drepte mennene og folkemengden fulgte etter og plyndret de døde kroppene. Den tredje var Seba, Ilus' sønn. Under krigen med filisterne slo de leir på et sted som kaltes Lehi, og da hebreerne igjen var redde for den store hæren og ikke holdt seg der, sto denne mannen alene som om han selv var en hel hær og slo noen av dem, mens andre som ikke kunne motstå hans styrke og makt, måtte flykte, og han forfulgte dem.

Slik var de storverkene disse mennene utførte i kampen. En gang kongen var i Jerusalem og filisternes hær angrep ham, gikk David opp på taket av sitt slott slik vi allerede har fortalt, for å spørre Gud om krigen mens fiendens hær lå i leir i dalen som rekker helt til Betlehem og ligger 4 kilometer fra Jerusalem. Da sa David til sine menn: "Vi har godt vann i vår by, spesielt det som er i kilden ved porten," og han lurte på om noen ville hente noe til ham så han kunne få drikke, og han ville heller ha det enn en haug med penger. Da disse tre menn hørte det han sa, løp de straks av sted, og brøt midt igjennom fiendens leir og kom til Betlehem, og da de hadde dratt opp vann, vendte de tilbake gjennom fiendens leir til kongen, mens filisterne ble så forbauset over deres mot og dristighet at de ble helt stille og ikke foretok seg noe, som om de foraktet deres lille antall. Men da vannet ble brakt kongen, ville han ikke drikke det, i det han sa at det var blitt hentet med stor fare og ved disse mennenes blod, og derfor var det ikke rett å drikke det. Og han øste det ut for Gud, og takket ham for å ha reddet mennene.

Den neste mannen var Abisai, Joabs bror, for han slo seks hundre på én dag. Den

femte var Benaja som var av presteslekt, og han ble utfordret av (to) stormenn i landet Moab, og han beseiret dem ved sitt mot. Dessuten var det en egyptisk mann som var stor av kroppsbygning, som utfordret ham, og som han drepte med hans eget sverd som han hadde kastet mot ham, og det til tross for at han var ubevæpnet. Han grep sverdet hans og tok med makt våpnene fra ham i kampen og drepte ham med hans egne våpen. Dette kommer også i tillegg til de før nevnte handlinger denne mannen utførte, og han må regnes som den modigste av dem alle, eller i alle fall være likestilt med dem.

Da Gud sendte snø, gled en løve ned i et hull som var så trangt og dekket av snø at det var opplagt at løven ville omkomme, og da den ikke så noen utvei, begynte den å brøle. Da Benaja så villdyret og hørte lyden fra det, gikk han ned i hullet og drepte den med en stokk som lå der. De andre trettitre var likestilt med disse også i tapperhet.

KAPITEL 13

DA DAVID HOLDT FOLKETELLING, BLE DE STRAFFET, MEN GUDS MISKUNNHET BEGRENSET STRAFFEN

1. Nå ville David gjerne vite hvor mange titusener folket hans utgjorde, men glemte Moses' bud* som sa at hvis folket ble opptalt, skulle det betales én sekel for hvert hode. Følgelig befalte David sin hærfører Joab om å gå og telle hele folket, men enda han sa at det ikke var nødvendig med et slikt manntall, lyktes det ikke å fraråde David dette. I stedet befalte han ham om ikke å dryge, men straks sette i gang med å telle hebreerne. Og Joab tok med seg stammehøvdingene og de skriftlærde og gikk gjennom israelittenes land og talte dem opp, og vendte tilbake til kongen i Jerusalem etter ni måneder og tjue dager. Og han oppgav til kongen folketallet unntatt Benjamin stamme, for han hadde ikke talt den opp ennå, og heller ikke Levi stamme, for kongen hadde angret på at han hadde syndet mot Gud. Tallet på resten av israelittene var ni hundre tusen mann som kunne bære våpen og gå i krig, mens Juda stamme for seg var fire hundre tusen mann.

2. Nå hadde profeten vist David at Gud var vred på ham, og da begynte han å bønnfalle om nåde og tilgivelse for sin synd. Men Gud sendte profeten Natan til ham og ba ham velge mellom tre ting: Om han ville at det skulle komme hungersnød over landet i sju år, eller om han ville ha krig og bli underlagt sine fiender i tre måneder, eller om Gud skulle sende en pest og en epidemi over hebreerne i tre dager? Og da han var nødt til å velge mellom tre ulykker, var han i nød og svært forvirret.

Men da profeten sa at han måtte gjøre et valg og svare hurtig, skulle han si det til Gud, og da overveide kongen saken og tenkte på at hvis han valgte hungersnøden, skjønte han at han valgte for andre, og uten fare for seg selv, fordi han hadde et stort lager av korn, og ved et slikt valg ville han skade andre. Om han valgte å bli overvunnet av sine fiender i tre måneder, ville det se ut som om han hadde valgt krigen fordi han hadde modige menn hos seg, og festninger, og selv ikke skulle frykte noe. Så han valgte den lidelsen som er felles for både konger og deres undersåtter, og sa at det var bedre å falle i hendene på Gud enn på sine fiender.

3. Da profeten hadde hørt dette, sa han det videre til Gud som så sendte en dødelig pest over hebreerne. Men de døde ikke alle på den samme måten, så det var ikke lett å vite hva slags pest det var. Sykdommen var vond og gjorde ende på titusener, på en måte som ingen forsto, for én døde på skuldrene av en annen, og sykdommen angrep dem før de visste om det så de døde plutselig, mens andre oppgav ånden under store smerter og i stor nød. Andre omkom i sykdommen mens ingen var der til å begrave dem, og når de døde var de blitt helt avmagret, mens andre kveltes. De gråt og klaget som om de hadde blitt overfalt av et plutselig mørke, mens andre falt om mens de var i ferd med å begrave sine døde uten noen seremoni. Sykdommen begynte om morgenen og varte til middagstid, og på den tiden omkom sytti tusen. Engelen rakte sin hånd mot Jerusalem med denne fryktelige dommen mens David hadde kledd seg i sekk og lå på jorden og bønnfalt Gud om at pesten måtte stanse, og ba om at Gud måtte være tilfreds med dem som allerede var omkommet, og da kongen rettet blikket opp mot himmelen, så han engelen med draget sverd mot Jerusalem, og da sa han til Gud at han som var hyrde, måtte få en rettferdig straff og at fårene måtte bli bevart da de ikke hadde syndet i det hele tatt, og han gikk sterkt inn på Gud om å straffe ham selv og hans familie, men spare folket.

4. Da Gud hørte hans inderlige bønn, stanset han pesten og sendte profeten Gad til ham, og befalte ham straks å gå opp til Jerusalem til jebusitten Aravnas treskeplass, og der bygge et alter for Gud og ofre på det. Da David hørte det, unnlot han ikke det som var hans plikt, men skyndte seg til det sted han hadde fått utpekt. Aravna holdt på å treske hvete, og da han så kongen og alle hans tjenere komme til ham, løp han mot dem, og tilbad ham. Han var av jebusitt-slekt, men en spesiell venn av David, og derfor gjorde han ham ikke noen skade da han ødela byen som vi har fortalt tidligere.

Og nå spurte Aravna om hvorfor hans herre var kommet til hans tjener? Han svarte at det var for å kjøpe treskeplassen, slik at han kunne bygge et alter på den, og ofre til Gud der. Han svarte at han ville gi ham både treskeplassen, plogene og oksene til brennoffer for intet, og han bønnfalt Gud om nådig å ta imot hans offer. Og kongen svarte at han satte pris på hans gavmildhet, storsinn og gode vilje, men han ville at han skulle motta betaling for alt sammen, for det var ikke rett å ofre noe som han hadde fått for intet.

Og da Aravna sa at han skulle gjøre det han ønsket, kjøpte David treskeplassen for femti sekel, og da han hadde bygget et alter, ofret han brennoffer og fredsoffer. Med dette var Gud stilt tilfreds og ble nådig mot dem igjen.

Det skjedde at Abraham** kom for å ofre Isak som brennoffer på nettopp det samme stedet, og da gutten var rede til å la sin hals bli kuttet over, dukket det plutselig opp en vær ved alteret, som Abraham ofret i stedet for sin sønn, slik vi før har fortalt. Da nå kong David så at Gud hadde hørt hans bønn og nådig mottatt hans offer, bestemte han seg for å kalle stedet *Folkets alter*, og å bygge et tempel der, og det han sa, passet også med det som skjedde senere, for Gud sendte profeten til ham og fortalte ham at der skulle hans sønn bygge ham et alter, og denne sønnen skulle ha kongeriket etter ham.

---

*Guds ord til Moses (2.Mos.30,12) er nok til å rettferdiggjøre den store pesten som er omtalt i dette kapitlet. Davids unnlatelsessynd kunne heller ikke unnskylde folket som fremdeles hadde plikt til å betale en halv sekel da de kom for å bli talt. Grunnen til at store nasjoner blir straffet, er at de nesten alltid går med på unnlatelsen eller overtredelsen av Guds lov, og at de underkaster seg mange

politiske lover og befalinger fra sine førere i stedet for Guds rettferdige lover. Derfor påpeker Josefus at det var Israels plikt å passe på at deres konger ikke skulle gå ut over grensene for sin makt, og unnlate å la seg styre av Guds lover. Jeg tror heller ikke at denne forsømmelsen var spesiell for jødene, for de nasjonene som kaller seg kristne er faktisk noen ganger ivrige med å forhindre at deres styrere bryter de humane lovene i sine forskjellige land, uten at de har den samme omsorg for å holde dem fra å bryte Guds lover. "Døm selv om det er det rett i Guds øyne å lyde mennesker mer enn Gud" (Ap.gj.5,19). "Man skal lyde Gud mer enn mennesker" (v.29).
**Dette tillegget av Josefus er bemerkelsesverdig, nemlig at Moriafjellet ikke bare var selve det stedet der Abraham ofret Isak for lenge siden, men at Gud hadde forutsagt for David ved profeten, at hans sønn skulle bygge et tempel for ham der.

KAPITEL 14

DAVID GJØR STORE FORBEREDELSER FOR GUDS HUS. ADONJA PRØVER Å OVERTA KONGEDØMMET, MEN HAN UTPEKER SALOMO TIL KONGEMAKTEN.

1. Etter at denne profetien var blitt gitt, befalte kongen at utlendingene skulle telles, og de ble funnet å utgjøre et hundre og åtti tusen. Av disse satte han åtti til steinhuggere, og resten av folkemengden til å bære steiner, og av dem satte han tre tusen fem hundre til formenn for arbeidsfolket. Han skaffet også en stor mengde jern og bronse til arbeidet, med mange og umåtelig store sedertrær som tyrerne og sidonierne sendte, for han hadde sendt bud til dem om å frakte disse trærne til ham. Og han fortalte sine venner at disse tingene var klare og at det nå var materialer nok til at hans sønn som skulle regjere etter ham, kunne bygge tempelet. Dermed slapp han å skaffe materialene, siden han var ung og uerfaren i slike saker, og nå hadde han alt liggende klart, slik at han lett kunne fullføre verket.

2. Så kalte David til seg sin sønn Salomo, og i det han overtok kongedømmet, påla han ham å bygge Guds tempel, og han sa: "Jeg er selv villig til å bygge Gud et tempel, men han forbød meg det, fordi jeg er blitt uren av blod fra krigene. Men han har forutsagt at min yngste sønn Salomo skal bygge tempelet, og det skal kalles med dette navn, for han har lovt å ta vare på ham som en far tar vare på sin sønn, og at han vil gjøre hebreernes land lykkelig under ham, ikke bare i andre henseender, men ved å gi det fred og frihet fra kriger og indre opprør, noe som er den største av alle velsignelser. Fordi," sier han, "du ble innviet til konge av Gud selv, før du ble født, skal du gjøre deg selv verdig til hans forsyn, slik at du på alle områder, spesielt på det religiøse, skal være rettferdig og modig. Overhold også hans befalinger og lover som er gitt oss ved Moses, og tillat ikke noen andre å bryte dem. Vær nidkjær med å gi til Gud det tempelet som han har utvalgt deg til å bygge under ditt regime, og vær ikke redd for verkets store omfang, og vær ikke engstelig i begynnelsen, for jeg vil gjøre alle ting klart før jeg dør, og merk deg at det allerede er samlet ti tusen talenter gull og hundre tusen talenter sølv. Jeg har også lagret opp store mengder bronse og jern, og et umåtelig kvantum tømmer og stein. Dessuten har du flere titusener stein-huggere og tømmermenn, og hvis du skulle mangle noe utenom dette, skal du bare sette inn noen av dine egne, slik du selv ser behovet. Hvis du utfører dette arbeidet, vil du oppnå Guds velbehag, og han vil være din beskytter."

David oppfordret også høvdingene til å hjelpe hans sønn med byggearbeidet og å delta i gudstjenesten, for da ville de oppleve frihet fra alle slags ulykker, og dermed få

fred og lykke på sine bosteder, for Gud belønner gudfryktige og rettferdige mennesker. Han befalte også at når tempelet ble ferdig, skulle de plassere arken i det, sammen med de hellige karene, og han forsikret dem at de burde ha hatt dette tempelet for lenge siden dersom deres fedre ikke hadde vært så forsømmelige med Guds befalinger, fordi han hadde befalt dem å bygge et tempel straks de hadde tatt landet i besittelse. Slik forhandlet David med stammehøvdingene og sin sønn.

3. David var nå oppe i årene og hans legeme var blitt kaldt og svekket, og han kunne ikke bli varm om han tok på seg aldri så mye klær, og da legene kom sammen, ble de enige om at en vakker jomfru, utvalgt fra hele landet, skulle sove ved kongens side, og at piken skulle overføre varme til ham og virke legende på hans nummenhet. Så fant man en kvinne i en by og hun var vakrere enn alle andre kvinner (hun het Abisag), og hun sov sammen med kongen, men gjorde ikke noe annet enn å overføre varme til ham, for han var så gammel at han ikke kunne ha omgang med henne som en ektemann med sin kone, men nå skal vi straks få vite mer om denne kvinnen.

4. Davids fjerde sønn var en vakker ung mann, han var høy av vekst og hans mor het Haggit. Han het Adonja, og han lignet Absalom ved at han hadde høye tanker om seg selv, for han håpet å bli konge, og fortalte sine venner at han burde påta seg kongemakten. Han fikk seg også vogner og hester og lot femti mann løpe foran seg. Da hans far så dette, irettesatte han ham ikke, og hindret ham ikke heller, og spurte ham ikke engang om hvorfor han gjorde dette. Adonja fikk hjelp av Joab som var hærsjef, samt overpresten, og de eneste som var imot ham var overpresten Sadok og profeten Natan, og Benaja som var sjef for livvakten, og Simei, Davids venn og alle de andre stormennene.

Nå hadde Adonja arrangert en kveldsbankett utenfor byen i nærheten av vannkilden i kongens paradis-hage, og dit hadde han innbudt alle sine brødre unntatt Salomo. Han hadde tatt med seg hærsjefen Joab og Abjatar og stammehøvdingene i Juda, men hadde hverken innbudt overpresten Sadok, profeten Natan, livvaktsjefen Benaja, eller noen av dem som var imot ham. Profeten Natan fortalte Batseba, Salomos mor, at Adonja var konge uten at David visste noe om det, og han rådde henne til å redde seg selv og sin sønn Salomo, og selv gå til David og si til ham at han selv hadde avlagt ed på at Salomo skulle regjere etter ham, men i mellomtiden hadde allerede Adonja tatt kongemakten. Profeten sa til henne at han selv ville følge etter henne, og når hun hadde sagt dette til kongen, skulle han stadfeste det hun hadde sagt. Og Batseba var enig med Natan og gikk til kongen og æret ham, og da hun hadde bedt om lov til å tale med ham, fortalte hun alt slik Natan hadde lagt det frem for henne, om banketten som Adonja hadde arrangert, og om hvem som var innbudt, nemlig overpresten Abjatar og hærsjefen Joab og Davids sønner, men ikke Salomo og hans nære venner. Hun fortalte også at hele folket hadde blikket vendt mot ham for å få vite hvem han ville velge til konge. Hun ba ham også tenke over hvorvidt Adonja, dersom han ble konge, etter at han var gått bort, ville drepe henne og hennes sønn Salomo.

5. Etter at Batseba hadde talt, kom kammertjeneren til ham og fortalte at Natan ville treffe ham, og da kongen hadde gitt tillatelsen, kom han inn og spurte ham om han hadde utpekt Adonja til konge og overlatt regjeringsmakten til ham eller ikke, for han hadde arrangert en praktfull bankett og invitert alle sønnene hans unntatt Salomo.

Han hadde også innbudt hærsjefen Joab, og overpresten Abjatar, og de festet og applauderte med gledesrop og mange musikkinstrumenter, og ønsket at hans rike måtte bestå for alltid. Men han har ikke innbudt meg, og heller ikke overpresten Sadok eller livvaktsjefen Benaja, og det er ikke annet enn rett og riktig at alle skulle få vite om dette er godkjent av deg eller ikke.

Da Natan hadde talt, befalte kongen at de skulle hente Batseba til ham, for hun hadde forlatt rommet da profeten kom, og da hun kom inn, sa David: "Jeg sverger ved den allmektige Gud at din sønn Salomo visselig skal bli konge, slik jeg har sverget tidligere, og han skal sitte på tronen, og det på denne dag." Deretter viste Batseba ham ære og ønsket ham et langt liv, og kongen sendte bud på overpresten Sadok og livvaktsjefen Benaja, og da de var kommet, påla han dem å ta med seg overpresten Natan og alle de væpnede menn som var ved slottet, og plassere hans sønn Salomo på kongens esel, og føre ham ut av byen til vannkilden Gihon, og der salve ham med hellig olje og gjøre ham til konge.

Dette påla han overpresten Sadok og profeten Natan, og befalte dem å følge Salomo gjennom byen og blåse i trompetene og rope ut at kong Salomo må sitte på kongetronen for alltid, slik at hele folket skal vite at han er utpekt til konge av sin far. Han påla også Salomo ansvaret for regjeringen, gudfryktig og rettferdig å styre hele nasjonen av hebreerne, og i særdeleshet Juda stamme. Og da Benaja hadde bedt til Gud for Salomo, satte de uten å nøle Salomo på eselet og førte ham ut av byen til vannkilden og salvet ham med olje, og førte ham på ny inn i byen med akklamasjon og lykkeønskninger om at hans kongedømme måtte bestå lenge, og da de hadde ført ham inn i kongens hus, satte de ham på tronen. Deretter hengav folket seg til lystighet og fest, og de danset og frydet seg til musikk av en mengde blåse-instrumenter som både jorden og luften gav gjenlyd av.

6. Da Adonja og hans gjester merket denne støyen, ble de forvirret, og hærsjefen Joab sa at han ikke likte disse lydene av trompetene. Og da maten ble servert, ville ingen spise, for de hadde bange anelser. Da kom Abjatars sønn Jonatan løpende, og da Adonja ble glad for å se den unge mannen og kalte ham en god budbringer, fikk han fortalt hele historien om Salomo og kongens beslutning, men da skyndte både Adonja og alle gjestene seg bort fra festen og flyktet til sine hjem. Adonja, som ble redd for kongen på grunn av det han hadde gjort, gikk i bønn til Gud og grep tak i alterets horn. Det ble meddelt Salomo at han hadde gjort dette, og at han ønsket en forsikring fra ham om at han ikke ville huske den skaden han hadde gjort og la være å straffe ham strengt for det. Salomo svarte svært mildt og varsomt at han tilgav ham denne fornærmelsen, men sa dessuten at dersom han skulle bli funnet i noen nye forsøk, ville han selv være årsak til å måtte lide straff. Derfor sendte han bud på ham, og reiste ham opp fra stedet der han lå bønnfallende hos kongen, og da han hadde hyllet kongen, påbød han ham å dra til sitt eget hus og ikke frykte for å lide noen skade, og han ba ham om å vise seg som en verdig mann, noe som ville være til hans eget beste.

7. David ønsket å innvie sin sønn til konge for hele folket, og han sammenkalte stammehøvdingene til Jerusalem, samt prestene og levittene. Og da han hadde talt opp levittene, fant han at de utgjorde trettiåtte tusen fra trettiårsalderen til femti, og av disse utnevnte han tjuetre tusen som skulle ta seg av byggingen av tempelet, og av

de samme, seks tusen som skulle være dommere for folket og skriftlærde, og fire tusen skulle være portvakter for Guds hus. Og så mange skulle være sangere og musikere som David hadde bestemt, som vi har sagt allerede. Han delte dem også inn i skifter, og han skilte ut prestene og delte dem i tjuefire skifter, seksten til Eleasars hus og åtte til Itamars, og han bestemte at ett skift skulle forrette gudstjenesten i åtte dager, fra sabbat til sabbat.

Og slik ble skiftene inndelt ved loddkasting i nærvær av David, Sadok, overpresten Abjatar og alle høvdingene, og det skiftet som kom ut først, ble skrevet ned som det første, og deretter det andre, og så videre inntil det tjuefjerde, og denne ordningen har bestått inntil denne dag. Han delte også Levi stamme inn i tjuefire, og når de kastet lodd, kom de ut på samme måte med skifter på åtte dager. Han viste også Moses' etterslekt ære ved å gjøre dem til voktere for skattkammeret og de gavene som kongen hadde gitt, og han bestemte også at hele Levi stamme, så vel som prestene, skulle tjene Gud natt og dag, slik Moses hadde pålagt dem.

8. Etter dette delte han hele hæren inn i tolv avdelinger, med deres førere (hundremannsførerne) og befalingsmennene. Hver avdeling var på tjuefire tusen, og de fikk ordre om å vente på Salomo i tretti dager av gangen, fra første til siste dag, sammen med tusenmannsførerne og hundremannsførerne. Han satte også førere som han visste var gode og modige menn over hver avdeling. Han satte også noen til å vokte skattene, landsbyene, markene og dyrene, men jeg synes ikke det er nødvendig å oppgi navnene på dem.

Da David hadde fastsatt alle disse stillingene slik som nevnt, kalte han til seg hebreernes førere og stammehøvdingene, samt befalingsmennene over alle hæravsnittene, og de som var innsatt i enhver stilling eller hadde eiendom. Og stående på en høy plattform, sa han dette til folkemengden: "Mine brødre og mitt folk, jeg vil at dere skal vite at jeg ønsker å bygge et hus for Gud, og jeg har liggende klart en stor mengde gull og hundre tusen talenter sølv, men Gud har ved profeten Natan forbudt meg dette på grunn av de krigene jeg har ført for dere, og fordi min høyre hånd har vært blodig i krigen mot våre fiender, men han har befalt at min sønn som etterfølger meg til kongedømmet, skal bygge tempelet for ham. Siden dere nå vet at av Jakobs tolv sønner var Juda utnevnt til konge, og at jeg blant mine seks brødre ble utvalgt og fikk kongedømmet av Gud, og at ingen var misfornøyd med det, derfor ønsker jeg at ingen av mine sønner skal stå opp mot hverandre, nå som Salomo har fått kongemakten, og at dere med glede skal holde ham for deres herre, da dere vet at Gud har utvalgt ham. For det er ikke vanskelig å adlyde endog en utlending som konge dersom det er Guds vilje, og det passer seg å være glad når en bror har fått en slik verdighet, for da vil også resten ha del i den med ham. Jeg ber om at disse løftene fra Gud må bli oppfylt, og at den lykken han har lovt å skjenke kong Salomo over hele landet, må fortsette for all fremtid. Og disse løftene, o sønn, vil stå fast og få en lykkelig ende dersom du viser deg å være en gudfryktig og rettferdig mann og overholder alle landets lover, men hvis ikke, må du regne med motstand på grunn av din ulydighet.

9. Da kongen hadde talt, gikk han ned, men han gav Salomo en beskrivelse av byggingen av tempelet i nærvær av alle. Han beskrev fundamentene og kamrene, de små og de store, hvor mange det skulle være, samt høyden og bredden, og han oppgav også vekten av karene av gull og sølv. Han oppfordret dem innstendig til å

vise den største iver i arbeidet, og han oppfordret dessuten høvdingene, og spesielt Levi stamme til å hjelpe ham, både fordi han var så ung, og fordi Gud hadde utvalgt ham til både å ta vare på byggearbeidet og statsstyret. Han fortalte dem også at arbeidet ville bli lett, og ikke slitsomt, for han hadde skaffet mange talenter gull, og enda mer sølv, samt tømmer, og en stor mengde tømmermenn og steinhuggere, samt et stort kvantum smaragder og alle slags kostelige steiner. Og han sa dessuten at han ville gi av sin egen eiendom to hundre talenter og tre hundre ekstra talenter av rent gull til Det Aller Helligste og til Guds vogn og til kjerubene som skulle stå over lokket som dekket arken.

Da David hadde talt, ble det stor begeistring blant høvdingene, prestene og levittene som nå tok del med herlige løfter om fremtidige bidrag, og de påtok seg å skaffe fem tusen talenter gull, ti tusen drakmer og ti tusen talenter sølv, samt tusenvis av talenter jern. Og hvis noen hadde en edelstein, kom han med den og viet den til skattkammeret som Jakiel, en av Moses' etterkommere hadde ansvaret for.

10. Da jublet hele folket, og spesielt David, da han så iveren og begeistringen hos høvdingene, prestene og alle de andre, og han begynte å velsigne Gud med høy røst mens han kalte ham Fader og Opphavet til universet og alle ting og av mennesker og til alt som er hellig, ved at han hadde prydet Salomo som den hebraiske nasjons beskytter og vokter, og som opphavet til dens lykke, og til det riket han hadde gitt hans Sønn. Dessuten ba han om hele folkets lykke, og for sin sønn Salomo, og om at han måtte ha et sunt og rettferdig sinnelag med handlekraft og visdom. Så befalte han folket å velsigne Gud. Og dermed falt de til jorden og tilbad ham. De takket også David for de velsignelsene de hadde fått etter at han tok kongemakten.

Den neste dagen ofret han til Gud tusen okser, og likeså mange lam til brennoffer. De gav også fredsoffer, og slaktet mange tusen dyr til ofringene, og de holdt fest hele dagen sammen med folket og salvet Salomo en gang til med olje og utnevnte ham til konge, og Sadok til overprest for hele folket. Og da de hadde satt ham på tronen, adlød de ham fra denne dag.

KAPITEL 15

DAVIDS BEFALINGER TIL SALOMO I DET HAN SKAL DØ, OG DE MANGE TING SOM BLE OVERLATT HAM VED BYGGINGEN AV TEMPELET

1. En kort tid senere ble David syk på grunn av alderdom, og han følte at døden nærmet seg. Da tilkalte han Salomo og sa dette til ham: "Jeg er nå, o, min sønn, på vei til min grav og til mine fedre, som er den veien alle mennesker må gå, som lever nå og som skal komme heretter, og som det ikke finnes noen vei tilbake fra for å kunne få vite noe om hva som blir gjort i denne verden. Derfor ber jeg deg mens jeg ennå er i live, selv om døden er nær, på samme måte som jeg tidligere har gitt deg råd om, å være rettferdig mot dine undersåtter, elske Gud som har gitt deg kongedømmet, og å holde hans befalinger og lover som vi har fått ved Moses. Og hverken gaver eller smiger må få lov til å la deg vise ringeakt for dem, for hvis du overtrer hans lov, vil du miste Guds velbehag, og du vil stenge veien for hans omsorg for deg i alle ting, men hvis du oppfører deg slik det høver seg for deg, og slik jeg

formaner deg, vil du bevare riket for vår familie, og ingen andre enn vi skal få herske over hebreerne for alle tider. Men vær oppmerksom på alle Joabs* lovbrudd, han som er øverstbefalende over hæren, for han har drept to befalingsmenn på grunn av misunnelse, og de var gode og rettferdige menn. Det var Abner, Ners sønn, og Amasa, Jeters sønn. Disses død skal du hevne slik du selv ser det best, fordi Joab har vært for mektig for meg, og derfor unngått straff hittil. Jeg overgir også til deg Barsillais, gileadittens sønn, for han skal du holde høyt i ære og sørge for ham, for vi har ikke gjort noe godt mot ham før, og vi skal betale tilbake den skyldighet vi har til hans far for det han gjorde for meg under flukten. Vi har også Simei, Geras sønn av Benjamin stamme, som etter å ha uttalt mange forbannelser over meg da jeg var på flukt, men som møtte meg da jeg dro til Mahanaim og fikk forsikringer om at han ikke skulle lide noe for det. Men nå skal du finne en passende anledning til å straffe ham."

2. Da David hadde gitt direktiver til sin sønn om offentlige saker og om sine venner og dem han mente fortjente straff, døde han etter å ha levd sytti år. Han hadde regjert over Juda stamme sju år og seks måneder i Hebron, og trettitre år i Jerusalem over hele landet. Denne mannen hadde en glimrende karakter og var begavet med all den dyktighet som krevdes av en konge og var i stand til å ta vare på så mange stammer som var betrodd ham. Han var en mann med uvanlig tapperhet fordi han straks og som den første av alle, gikk inn i farene for å kjempe for sine undersåtter, mens han oppildnet soldatene til å kjempe slik han selv kjempet for dem, uten å kommandere som en despot. Han var også meget intelligent og kunne vurdere forholdene både i øyeblikket og i fremtiden når han skulle administrere. Han var forsiktig og måteholden og god mot dem som var rammet av ulykke, og han var rettferdig og human slik en konge skal være, og han gjorde seg aldri skyldig i noe anstøt i utøvelsen av sin store makt, unntatt affæren med Urias hustru. Han etterlot seg større rikdom enn noen annen konge noensinne hadde gjort, enten av hebreerne eller noen av de andre nasjonene.

3. Han ble storslagent bisatt av sin sønn Salomo i Jerusalem, og med all den pomp og prakt som konger pleier å bli gravlagt med, og dessuten ble en umåtelig mengde rikdom begravd med ham. Mengden av dette kan lett anslås ved det som jeg nå skal si, for ett tusen tre hundre år senere, da overpresten Hyrkanos var beleiret av Antiokus, kalt Pius, Demetrius' sønn som ville ha penger for å heve beleiringen og trekke seg tilbake med sin hær, åpnet han et rom i Davids gravmæle og tok ut tre tusen talenter, da han ikke hadde noen mulighet for å skaffe pengene, og gav en del av denne summen til Antiokus. Dermed ble beleiringen hevet slik vi har fortalt. Dessuten åpnet kong Herodes senere et rom til og hentet ut en hel del penger, uten at noen av dem kom nær kongenes sarkofager, for deres legemer var så kunstferdig begravd i jorden at de ikke kunne ses av dem som gikk inn i mausoleene, men mer skal ikke sies om dette denne gang.

---

*David blir av noen lastet for å ha anbefalt at Salomo skulle straffe Joab og Simei når han fant en passende anledning, og etter at han hadde båret over med dem en god stund slik at det så ut som om han hadde tilgitt dem fullstendig. Vi kan likevel ikke se noen feil hos David i disse tilfellene. Joabs mord på Abner og Amasa var så barbariske at de ikke kunne tilgis, for Guds lov tillater ikke noe avvik fra loven når det gjelder forbrytelser som overlagt drap. Simeis forbannelser mot Herrens salvede, uten noen rettferdig årsak, var det alvorligste forræderi mot Gud og hans salvede konge, der rettferdigheten krevde døden, og selv om David kunne tilgi forræderi mot seg selv, hadde han ikke gjort mer i Simeis tilfelle, enn å love at han ikke *da*, men ved denne anledningen selv skulle få ham henrettet på den dagen han kom tilbake og ble gjeninnsatt.

BOK 8

INNEHOLDER ET TIDSROM PÅ ETT HUNDRE OG SEKSTI TRE ÅR
FRA DAVIDS DØD TIL AKABS DØD

KAPITEL 1

SALOMO MOTTAR KONGEDØMMET
OG HAN KVITTER SEG MED SINE FIENDER

1. Vi har allerede i forrige bok omtalt David og hans gode egenskaper og de goder han skaffet sine landsmenn, og om hans kriger som han vant med suksess, og at han døde som en gammel mann. Og da hans sønn Salomo, som bare var en ungdom, mottok riket i likhet med David mens han var i live og satt på tronen, hadde David, etter Guds vilje, erklært ham å være herre over dette folket. Hele folket hyllet ham slik det er vanlig ved begynnelsen av et regime, og de ønsket at alt han foretok seg måtte lykkes, og at han måtte nå en høy alder, og at alt måtte gå så godt som mulig.

2. Mens hans far levde, hadde Adonja prøvd å få kongemakten, men så kom han til kongens mor Batseba og hilste henne meget forekommende, og hun spurte ham om han kom til henne for å få hjelp til noe eller ikke, og i tilfelle, så ville hun gjerne imøtekomme ham. Da startet han med å si at hun visste at riket tilhørte ham, både fordi han var eldst, og fordi folket ville det, til tross for at det var overført til hennes sønn Salomo ifølge Guds vilje. Han sa også at han var tilfreds med å være tjener under ham i den nåværende ordningen, men ved hjelp av henne ville han prøve å oppnå en fordel av sin bror, nemlig at han måtte få gifte seg med Abisag som hadde sovet hos hans far som på grunn av sin høye alder ikke hadde hatt omgang med henne, slik at hun ennå var jomfru. Og Batseba lovte oppriktig å hjelpe ham med å få dette ekteskapet i stand, for kongen ville sikkert gå med på det, bare hun presset ham til det. Dermed gikk han sin vei, full av håp om å lykkes med dette partiet. Og så gikk Salomos mor til sin sønn for å tale med ham om det hun hadde lovt Adonja.

Da hennes sønn kom mot henne og omfavnet henne og førte henne inn i huset der kongetronen sto, satte han seg på den og ba dem sette frem en trone for hans mor til høyre for ham. Da Batseba hadde satt seg, sa hun: "O, min sønn, jeg har en bønn til deg, og gjør ikke noe mot meg som er vondt eller utakknemlig ved å si nei til det." Og da Salomo ba henne om å si hva hun ville, for det var en plikt og en glede for ham å gi henne hva som helst hun ba om, beklaget hun at hun ikke kunne få sagt det under forvissning om at hun fikk det slik hun ville, men hadde sine bange anelser om at han ville si nei – og så bønnfalt hun ham om å gå med på at hans bror Adonja skulle få gifte seg med Abisag.

3. Men kongen ble mektig fornærmet over disse ord og sendte sin mor bort, og sa at Adonja hadde satt seg store mål, og han lurte på om hun ville at han skulle overgi kongedømmet til ham siden han var hans eldre bror, ved at han ektet Abisag, og at han hadde mektige venner som hærsjefen Joab og presten Abjatar. Dermed tilkalte

han Benaja, høvdingen over livvakten og befalte ham å drepe hans bror Adonja. Han tilkalte også presten Abjatar og sa til ham; "Jeg vil ikke drepe deg, fordi du har gjennomgått påkjenninger sammen med min far, og fordi du har båret arken sammen med ham, men jeg legger denne straffen på deg fordi du var en av Adonjas støtter og holdt deg til hans parti. Du skal ikke fortsette her, og heller ikke komme for mitt ansikt, men dra til din egen by og lev av dine egne marker, og hold deg der resten av ditt liv, for du har forbrutt deg så alvorlig at det ikke er rett at du skal beholde din verdighet lenger."

Som fortalt tidligere, skulle Itamars hus bli fratatt sin hellige verdighet, slik Gud hadde forutsagt for Eli, Abjatars bestefar. Dermed ble den overført til familien Pineas, til Sadok. De som tilhørte familien Pineas, men levde privat mens presteembetet ble overført til huset Itamar, for Eli var den første som mottok det, var disse: Bukki, sønn til overpresten Abishua, hans sønn Joatham, og Joathams sønn var Merajot, Merajots sønn var Arophæus, Arophæus sønn var Akitub, og Akitubs sønn var Sadok, og han var den første som ble gjort til overprest under Davids regime.

4. Da hærsjefen Joab fikk høre om drapet på Adonja, ble han meget redd, for han var en større venn av ham enn Salomo, og ikke uten grunn fryktet han for å være i fare på grunn av sitt vennskap med Adonja, og dermed flyktet han til alteret i håp om å finne sikkerhet der på grunn av kongens gudfryktighet. Men da noen fortalte kongen om hva Joab var redd for, sendte han Benaja og beordret ham å reise ham opp fra alteret og føre ham til domstolen der han kunne forsvare seg. Men Joab sa at han ikke ville forlate alteret, han ville heller dø der enn noe annet sted. Og da Benaja rapporterte svaret hans til kongen, befalte Salomo at han skulle hugge hodet av ham på stedet,* fordi han skulle straffes for de to befalingsmennene han ondskapsfullt hadde drept, og han skulle begrave hans legeme slik at hans synder aldri måtte bli borte fra hans familie, og slik at han selv og hans far, ved Joabs død, skulle være skyldfri. Og da Benaja hadde gjort det han var blitt befalt, ble han selv utnevnt til sjef for hele hæren. Kongen utnevnte også Sadok til alene å være overprest i stedet for Abjatar som han avsatte.

5. Og så befalte Salomo Simei å bygge seg et hus og forbli i Jerusalem og holde seg hos ham, og ikke ha tillatelse til å gå over bekken Kedron. Og hvis han overtrådte denne befalingen, skulle han straffes med døden. Han truet ham også så kraftig at han tvang ham til å sverge på at han skulle adlyde. Dermed sa Simei at han hadde grunn til å takke Salomo for å ha gitt ham dette pålegget, og avla ed på at han skulle gjøre det han var pålagt. Han forlot da sitt eget land og tok bolig i Jerusalem, men tre år senere, da han fikk høre at to av hans tjenere var stukket av og var i Gat, skyndte han seg etter sine tjenere, men da han kom tilbake, merket kongen det og tok det svært ille opp at han hadde foraktet hans påbud, og det som verre var, ikke brydde seg om den eden han hadde sverget for Gud. Dermed kalte han ham til seg og sa til ham: "Sverget ikke du på at du ikke skulle forlate meg for å dra ut av denne byen til en annen? Du skal derfor ikke unnslippe straff for din mened, og jeg vil straffe deg både for denne forbrytelsen og fordi du skjelte ut min far da han var på flukt, og du skal vite at onde menn til sist ikke har noe å vinne selv om de ikke blir straffet med én gang, men hele den tiden de tror de er trygge fordi de ikke har lidd noe, vil straffen

deres forøkes og hvile tyngre på dem, enn om de hadde blitt straffet straks." Deretter henrettet Benaja Simei på kongens befaling.

*Denne henrettelsen av Joab, som den morderen han var, til tross for at han søkte sikkerhet ved Guds alter, er helt i tråd med Moseloven (2.Mos.21,14).

KAPITEL 2

SALOMOS HUSTRU, HANS VISDOM OG RIKDOM, OG DET HAN OPPNÅDDE HOS HIRAM VED BYGGINGEN AV TEMPELET

1. Da Salomo allerede hadde befestet sitt kongedømme og straffet sine fiender, giftet han seg med Faraos, kongen i Egypts datter, og bygget Jerusalems murer større og sterkere enn de som var der fra før,* og etter hvert administrerte han sakene på svært fredelig vis, og hans unge alder var ingen hindring i å utøve rettferdighet, eller å håndheve lovene. Han husket godt de påleggene hans far hadde gitt ham da han skulle dø, og han utførte alle pliktene nøye og samvittighetsfullt, som noe man skulle kunne vente bare hos en alderstegen. Nå bestemte han seg for å dra til Hebron og ofre til Gud på bronsealteret som var bygget av Moses. Der ofret han brennoffer, tusen i tallet, og da han hadde gjort dette, syntes han at han hadde vist Gud stor ære, for mens han den samme natten lå og sov, viste Gud seg for ham, og ba ham om å be om en gave som belønning og som Gud var rede til å gi ham for hans gudsfrykt.

Og Salomo ba den mest enestående bønn, som Gud med den største fryd ville oppfylle, og som ville bli til det største gagn, for han ba ikke om å få gull eller sølv eller rikdom, slik det er naturlig for en ung mann å ønske seg og som de aller fleste synes er det mest verdifulle. Men han sa: "Gi meg o Herre, en sunn sjel og stor klokskap, slik at jeg kan tale og dømme folket med sannhet og rettferdighet." Denne bønnen behaget Gud, og han lovte også å gi ham alt det han ikke hadde nevnt, nemlig rikdom, herlighet og seier over sine fiender, men først og fremst intelligens og visdom, og det i en slik grad at den ikke kunne finnes hos noen annen dødelig, hverken hos konger eller vanlige mennesker. Han lovte også å bevare hans kongedømme for etterslekten i lang tid, dersom han fortsatte med å være rettferdig og adlyde ham og etterligne sin far i de ting som utmerket ham. Da Salomo hørte dette av Gud, hoppet han ut av sengen, og da han hadde lovprist ham, vendte han tilbake til Jerusalem, og etter at han hadde utført store ofringer ved tabernaklet, holdt han høytidsfest sammen med sin familie.

*Denne byggingen av Jerusalems murer like etter Davids død, illustrerer konklusjonen i Salme 51, der David ber: "Bygg Jerusalems murer!" For de synes å være uferdige eller ufullstendige på den tiden.

2. På denne tiden ble det forelagt ham en vanskelig sak som det ikke var lett å avgjøre, og jeg finner det nødvendig å fortelle hva den gikk ut på, så vi kan se hvilken vanskelig sak Salomo måtte felle dom i, for at de som har med slike saker å gjøre, kan ta lærdom av kongens visdom.

Det var to skjøger som kom til ham, og den ene så ut til å være den fornærmede i saken og talte først: "O, konge, jeg og denne kvinnen bor sammen på ett rom. Så

skjedde det at vi begge fødte en sønn på den samme time på dagen, men den tredje dagen lå denne kvinnen på sin sønn så han døde, og så tok hun min sønn bort fra mitt bryst og ville ha ham selv mens jeg lå og sov, og så la hun den døden gutten i mine armer. Da jeg om morgenen skulle gi bryst til ungen, fant jeg ikke min egen, men fikk se at den andre kvinnens døde barn lå hos meg, for jeg så nøye etter, og fant at slik var det. Så ba jeg om å få min sønn tilbake, men det kunne jeg ikke, og derfor tyr jeg til deg, min herre, om hjelp. For det var ingen andre der til å anholde henne, for hun bryr seg ikke, hun er påståelig og nekter for det som har skjedd."

Da denne kvinnen hadde fortalt sin historie, spurte kongen den andre kvinnen om hva hun hadde å si imot denne historien. Men da hun nektet for det hun var blitt anklaget for, og sa at det barnet som levde var hennes, og at det var den andre kvinnens barn som var dødt, og da ingen kunne avgjøre saken, og hele retten ikke så noen utvei, fant kongen på denne løsningen: Han ba dem bringe inn både det døde og det levende barnet, og ba en av vaktene hente et sverd, og kutte begge barna i to, slik at begge kvinnene kunne få halvparten av det levende og halvparten av det døde barnet. Da lo hele forsamlingen av kongen, som om han ikke var annet enn en ungdom. Men da skrek den virkelige moren at de ikke måtte gjøre det, men levere barnet til den andre kvinnen og la henne ha det, for hun ville være tilfreds med at barnet levde, slik at hun kunne se det selv om det ble regnet som den andre kvinnens. Men den andre kvinnen så gjerne at barnet ble delt i to, og ville gjerne at den første kvinnen skulle få det vondt. Da kongen så at begge deres ord sprang ut fra deres følelser, avgjorde han at barnet skulle tilhøre den kvinnen som skrek ut at de måtte redde det, for hun var dets virkelige mor. Og han dømte den andre som en ond kvinne, som ikke bare hadde drept sitt eget barn, men gjerne også så sin venninnes barn drept. Forsamlingen betraktet denne dommen som et mektig tegn på kongens klokskap og visdom, og etter denne dagen holdt de ham for å ha et guddommelig sinn.

3. Dette var de befalingsmenn han hadde innsatt over sin hær over hele landet: Over Efraims part var Ures, over herresetet Betlehem var Dioclerus og Abinadab som var gift med Salomos datter, og rådde over distriktet Dora og kystlandet, og det store slettelandet var under Benaja, Achilus' sønn, og han regjerte også landet helt til Jordan. Gabaris regjerte Gilead og de befestede byene i Og, mens Akinadab styrte hele Galilea helt til Sidon, og han var også gift med Salomos datter som het Basima. Banachates hadde kysten ved Accre, mens Shaphot hadde Taborfjellet, Karmel og nedre Galilea helt til elven Jordan. Én mann fikk ansvaret for hele landet, og Gabares hadde landet bortenfor Jordan, og der var det også innsatt en guvernør. Det hebraiske folk, spesielt Juda stamme, fikk en vidunderlig økning i folketall da de drev jordbruk og dyrket markene, og da de opplevde fred og ikke ble forstyrret av krig og problemer, og da de dessuten hadde gode vekstår og avlinger, var alle travelt opptatt med å kultivere sine åkrer og øke deres verdi.

4. Kongen hadde også andre styrere som var satt over Syria og Filisterlandet som strakte seg fra elven Eufrat til Egypt, og disse krevde inn skatter av folkene. Disse bidrog til kongens bord og hans banketter daglig med tretti kor fint mel og seksti av vanlig mel, ti fete okser, og tjue okser fra beitemarkene, samt hundre fete lam, alt dette i tillegg til hjorter og bøfler som ble skutt ved jakt, samt fugler og fisk som ble brakt til kongen dag etter dag. Salomo hadde også et så stort antall vogner i stallene

at hans hester og vogner til sammen utgjorde førti tusen. I tillegg hadde han tolv tusen ryttere, der halvparten var i beredskap hos ham i Jerusalem, mens resten var spredt omkring i kongens landsbyer. Og den samme befalingsmannen som sørget for dekning av kongens utgifter, sørget også for fôr til hestene, og førte det dit der kongen bodde på den tiden.

5. Den kunnskap og visdom som Gud hadde skjenket Salomo var så stor at han overgikk alle de gamle, og han sto ikke i det minste tilbake for egypterne som sies å overgå alle i intelligens, for tvert imot var deres viten kongens kunnskap underlegen. Han overgikk og utmerket seg over de hebreere som var aller fremst i dyktighet, og da mener jeg slike som Ethan, Heman, Chalcol og Darda, Mahols sønner. Han komponerte og skrev oder og sanger, i alt ett tusen og fem, og av allegorier og lignelser tre tusen, for han talte i lignelser om hvert treslag, fra isopen til sederen, og på samme måte om dyrene og alle slags levende skapninger, enten det var på landjorden eller i havene eller i luften. Han var ikke ukjent med deres natur, og holdt ikke opp med å granske dem, og han beskrev dem lik en filosof med sin unike kjennskap til deres egenskaper. Gud lærte ham også å drive ut demoner,** en kunnskap som er nyttig for å helbrede mennesker. Han forfattet besvergelser som kunne helbrede sykdom. Han etterlot seg kunnskap om djevleutdrivelse, så effektiv at demonene ikke vendte tilbake, og denne kunnskapen har hatt en mektig innflytelse inntil denne dag.

I mitt eget land har jeg selv sett en mann som heter Eleasar som befridde demonbesatte mennesker i nærvær av Vespasian og hans sønner og hærførere, samt alle soldatene hans. Denne kuren var slik: Han puttet en ring som hadde en ende som var slik den er omtalt av Salomo, i neseborene til den besatte, og med denne dro han demonen ut gjennom neseborene. Og straks falt mannen ned, og demonen ble befalt aldri å gå inn i ham igjen, og Salomo ble nevnt i det man resiterte de besvergelsene han hadde forfattet. Og da Eleasar ville overbevise tilskuerne om at han hadde en slik makt, satte han en skål eller et kar med vann et lite stykke unna, og befalte demonen å velte det idet han for ut, slik at det ble synlig for dem som så på at den hadde faret ut, og på denne måten kom Salomos visdom klart til syne. Slik skal alle mennesker få se Salomos mektige evner, og hvordan han var elsket av Gud, og hans ekstraordinære egenskaper på alle felt skal ikke være ukjent for noe folkeslag under solen. Det er derfor vi har omtalt denne saken så mye.

6. Da Hiram, kongen i Tyrus, fikk høre at Salomo hadde etterfulgt kongedømmet etter sin far, ble han meget glad for det, for han var en venn av David. Han sendte derfor bud til ham og hilste ham og gratulerte ham med den lykkelige tilstand han nå var i. Som svar sendte Salomo et brev som lød slik:

SALOMO TIL KONG HIRAM

"Du skal vite*** at min far ville ha bygget et tempel for Gud, men ble hindret på grunn av kriger og stadige felttog, for han holdt ikke opp med å bekjempe sine fiender inntil han hadde gjort dem skattepliktige. Men jeg takker Gud for den freden jeg nyter i dag, og derfor er jeg fri til å bygge et hus for Gud, for Gud har forutsagt for min far at et slikt hus skulle bygges av meg. Derfor ønsker jeg at du sender til meg noen av dine undersåtter sammen med mine folk til Libanonfjellet for å hugge tømmer, for sidonierne er dyktigere enn våre folk i å felle trær. Hva angår lønn til tømmerhuggerne, vil jeg betale det du måtte ønske."

7. Da Hiram hadde lest dette brevet, ble han glad og skrev svarbrev til Salomo:

HIRAM TIL KONG SALOMO

"Det er rett gjort å prise Gud fordi han har overlatt din fars kongemakt til deg som er en slik vismann med slike gode evner. Selv gleder jeg meg over at forholdene er så gode for deg, og jeg vil stå til tjeneste for deg i alt du ber meg om. Når mine undersåtter har felt mange store sedertrær og sypresser, vil jeg føre dem til havet, og gi ordre til at det skal lages flåter av dem, og så fløte dem til det sted i ditt land du måtte ønske, og etterlate dem der slik at dine undersåtter kan føre dem til Jerusalem. Men sørg da for å skaffe korn til gjengjeld for dette tømmeret, for det står vi i behov av, da vi bor på en øy."****

Kopier av disse brevene finnes den dag i dag, og er bevart ikke bare i våre bøker, men også hos tyrerne. Og om noen ønsker å få vite noe mer om dem, kan han be dem som vokter de offisielle dokumentene i Tyrus om å få se dem, og da vil man finne at det stemmer med det vi har fortalt. Jeg har sagt så mye ut fra ønsket om at mine lesere skal vite at vi ikke taler noe annet enn sannhet, og lager heller ikke en historie bare basert på sannsynlighet, for vi prøver ikke å unngå å bli gransket. Vi vil ikke at man skal tro oss uten videre, og vi har heller ingen frihet til å avvike fra sannheten som en ekte historikers gode rykte er avhengig av. Og vi tillater oss ikke å si noe som ikke kan stadfestes ved de klareste vitnesbyrd.

9. Straks brevet fra kongen av Tyrus ble brakt kong Salomo, roste han den tjeneste-villighet og godvilje han hadde gitt uttrykk for, og betalte ham det han ønsket, og sendte ham hvert år tjue tusen kor hvete, og like mange bat med olje, og hver bat inneholdt syttito sextarier. Han sendte også det samme kvantum vin. Slik ble hans vennskap bedre og bedre, og de sverget på å fortsette med det for alltid. Kongen la en avgift på hele folket, og dessuten krevde han tretti tusen arbeidere som han gjorde arbeidet lett for, i det han fordelte det klokt i blant dem, for han lot ti tusen felle trær i Libanonfjellene i én måned, og så dra hjem, og de andre i to måneder, inntil den tiden da de andre tjue tusen hadde utført oppgaven slik de var pålagt. Etterpå skjedde det at de første ti tusen gikk tilbake til arbeidet hver fjerde måned, og det var Adoram som var formann for denne avdelingen. Det var også noen utlendinger igjen etter David, som skulle bære stein og andre materialer, og de var sytti tusen, og av steinhuggere var det åtti tusen. Over disse var det tre tusen tre hundre formenn. Han befalte dem å hugge ut store steiner til fundamenter for tempelet, og at de i fjellet skulle gjøre dem ferdige til å passe sammen, og så bringe dem til byen. Dette ble utført, ikke bare av våre egne arbeidere, men også av Hirams menn.

---

*Sammenlign de daglige forsyningene til Salomos bankettbord som her er beskrevet, med 1.Kong.4,22-23, samt de daglige forsyningene til guvernøren Nehemias bord etter at jødene var kommet tilbake fra Babylon. Man skal dessuten huske at Nehemias nå var i ferd med å bygge Jerusalems murer, og måtte hver dag holde seg med 150 dyktige menn mer enn vanlig. Og fordi nasjonen var meget fattig, gjorde han det på egen bekostning uten å legge noen byrde på folket i det hele tatt (Neh.5,18-19).

**Jeg er fullstendig uenig med Josefus i dette at slike bøker og kunster av Salomo var en del av den visdommen han var blitt tildelt av Gud i sine yngre år. De må heller regnes som de profane og underlige kunster som er nevnt (Ap.gj.29,13-20), og om hans hedenske hustruer og konkubiner i hans høye alder da han hadde sviktet sin Gud, og da Gud hadde forlatt ham og overgitt ham til demoniske bedrag.

***Disse brevene av Salomo og Hiram står i 1.Kong.5,3-9 og utvidet i 2.Krøn.2,3-16, men her gjengir

Josefus dem med sine egne ord.
****Det Josefus her skriver i sin parafrase om Hirams brev til Salomo, nemlig at Tyrus var en *øy*, tror jeg er hans egen gjetning.

KAPITEL 3

TEMPELET BLIR BYGGET

1. Salomo begynte å bygge tempelet i sitt fjerde regjeringsår, i den andre måneden som makedonerne kaller *artemisius*, og hebreerne *jur*, fem hundre og nittito år etter utgangen av Egypt, og ett tusen og tjue år etter at Abraham kom ut av Mesopotamia til Kanaan, og ett tusen fire hundre og førti år etter vannflommen. Og fra Adam, den første mannen som ble skapt, inntil Salomo bygde tempelet, var det gått i alt tre tusen ett hundre og to år. Det året da tempelet ble påbegynt, var det ellevte år i Hirams regime, mens det fra byggingen av Tyrus til byggingen av tempelet var gått to hundre og førti år.

2. Kongen la nå fundamentet til tempelet meget dypt ned i grunnen, og materialene var solide steiner som kunne motstå tidens tann, og disse skulle forenes med grunnen og danne fundamentet for bygningen. De skulle ha rikelig styrke til å holde oppe de store strukturene over dem som hadde kostelige ornamenter, og de veide ikke mindre enn de som fantes på de andre praktfulle byggene som kongen hadde betegnet som strålende og kunstferdige. De oppførte hele bygningen av hvit stein inntil taket, og høyden var 28 meter, og lengden var den samme, og bredden 9 meter. Det ble reist en bygning til, oppå den med de samme målene, slik at høyden på tempelet ble 55 meter. Fronten vendte mot øst. Portalen bygde de foran tempelet, og lengden var 9 meter slik at den passet til bredden av huset, og den var 5 ½ meter tykk og 55 meter høy. Omkring tempelet bygde han tretti små rom og de omgav hele tempelet og lå helt inntil hverandre. Han laget også åpninger gjennom dem slik at man kunne komme inn i ett gjennom et annet. Hvert av disse rommene var 2 1/3 meter bredt* og like langt og 9 meter høyt. Over disse var det andre rom, og rom over dem igjen, like mange og med de samme målene, slik at disse fikk den samme høyde som husets laveste del, for den øverste delen av huset hadde ingen bygning som omgav den.

Taket på huset var av sedertre, og hvert av rommene hadde egentlig sitt eget tak som var forbundet med de andre rommene. Men for resten av huset var det et helt tak som dekket alt og var bygd av meget lange planker som nådde over hele bygningen slik at veggene ble styrket ved disse dragerne. Og himlingen som var under dem var laget av de samme materialene og gjort jevne og hadde ornamenter som passer til tak med gullplater som var stiftet fast til dem. Veggene ble dekket med sederbord, og på dem ble det festet plater av gull med skulpturer, slik at hele tempelet skinte, og gullglansen på hver side blendet øynene til dem som kom inn.

Hele tempelbygningen ble utført med stor dyktighet, av slepne steiner som var så fint sammenføyd at det ikke kunne ses merker etter hammerslag eller noe annet redskap, og steinene passet så godt sammen at de så ut som om de hang slik sammen fra naturen. Kongen hadde også en fin innretning for å komme til tempelets

øvre rom, og det var ved trappetrinn som var hugget inn murveggen, for den hadde ingen stor dør på den østre enden slik den nedre delen av huset hadde, men inngangen var gjennom siden ved meget smale dører. Han kledde også huset med sederpanel innvendig og utvendig, og det ble holdt sammen av tykke lenker som så ut som om de holdt bygningen sammen og styrket den.

3. Da kongen nå hadde delt tempelet i to, gjorde han den indre delen, det mest hemmelige rom, 9 meter hver vei, mens den delen som var 18 meter skulle være helligdommen. Og da han hadde laget hull til dør, satte han inn dører av sedertre og dekket dem med en god del gull med skulpturer. Han hadde også forheng i blått og skarlagen og av det lyseste og bløteste lin, dekorert med merkelige blomster, og det skulle trekkes foran dørene. I Det aller helligste som var 9 meter bredt og var like langt, satte han to kjeruber av massivt gull, hver av dem var 2 ½ meter** høye. Begge hadde to vinger som var strukket ut så langt som 2 ½ meter, og Salomo satte dem opp ikke langt fra hverandre, slik at én kunne berøre sørveggen med den ene vingen, mens den andre berørte nordveggen. De andre vingene berørte hverandre og dekket arken som var mellom dem, men det er ingen som kan fortelle eller gjette hvordan disse kjerubene så ut. Gulvet i tempelet bela han med gullplater, og han satte dører i tempelporten i passende størrelse til murens høyde, og lot dem være 9 meter brede, og han dekket dem med gullplater. Kort sagt, han unnlot ikke å dekke noen del av tempelet med gull, hverken innvendig eller utvendig. Han trakk også forheng over disse dørene, likesom det var over de indre dørene, men portalen foran tempelet hadde ikke noe slikt.

---

*Hvert av disse små rommene synes ikke å ha vært mer enn 9 meter høye, for ellers måtte det ha vært et stort mellomrom mellom det ene og det som var over det, og det måtte ha doble gulv, med det øvre i en avstand på omlag ½ meter fra gulvet under.

**Josefus sier her at kjerubene bare var 2 ½ meter høye, mens våre hebraiske manuskripter og LXX begge er enige om at de er 4 ½ meter høye. Jeg antar at tallet er avskrevet feil og at Josefus også skrev 4 ½ meter.

4. Salomo sendte bud på en kunstner fra Tyrus, som het Hiram, og han var født av Naftali stamme på morsiden, for hun var av den stammen, og hans far het Ur og stammet fra israelittene. Denne mannen var dyktig i alle slags arbeid, og hans hoved-profesjon var arbeid i gull, sølv og bronse. Disse ble etter Salomos vilje brukt til alle de mekaniske arbeidene i tempelet. Dessuten gjorde Hiram to hule pilarer som utvendig var av bronse og hadde en bredde på fire fingre, og høyden på pilarene var 8 meter og omkretsen var 5 ½ meter. På hvert av kapitelene var det støpt liljer, og de var plassert på toppen av hver pilar, og den var løftet opp 2 meter, og rundt omkring var det et nettverk med små palmer av bronse, overstrødd med liljer. Det ble også hengt på to hundre granatepler i to rekker. Den ene pilaren satte han til høyre for inngangsporten og kalte den *Jakin*, og den andre på venstresiden *Boas*.

5. Salomo støpte også bronsehavet, formet som en halvkule. Bronsebeholderen ble kalt *hav* fordi den var så stor, ti fot i diameter, og støpt i en tykkelse av en hånds-bredd, og midten hvilte på et lite fundament som hadde ti spiraler rundt seg, og fundamentet var 4 meter i diameter. Rundt omkring den sto det tolv okser som så mot himmelens fire vinder, og bakpartene deres var trykket sammen slik at den halvkuleformede beholderen, som også var trykket sammen rundt om på innersiden, kunne hvile på dem. Dette havet inneholdt tre tusen bat.

6. Han laget også ti bronsefundamenter for det samme antall firkantede vaskekar, der lengden av hvert av fundamentene var 2 ½ meter og bredden knapt to meter og høyden 2 $^{2}/_{3}$ meter. Dette karet var satt på skrå og var laget slik: Det var fire små firkantede pilarer i hvert hjørne og de var delt i tre, og hver hadde en kant til å holde karet), og på dem var det inngravert en løve på ett sted, på et annet en okse, og så en ørn. De små pilarene hadde de samme dyrene inngravert som de som var på sidene. Hele konstruksjonen var løftet opp på fire hjul som også var støpt med nav og felger, og de var én og en halv fot i diameter. Og enhver som så eikene i hjulene ville forundre seg over dem og merke seg hvor nøyaktig de var dreiet og festet til sidene på fundamentene og hvor fint de passet til felgene. De var laget slik: skuldre og hender som var trukket ut holdt oppe hjørnene, og oppå var det en kort spiralsøyle som lå under den hule delen av vaskekaret og hvilte på den fremre delen av ørnen og løven som var tilpasset slik til dem at de som så dem kunne tro at de var i ett stykke, og mellom dem var det inngravert palmetrær.

Slik var de ti fundamentene laget. Han laget også ti store runde bronsekar som var selve vaskekarene, og hver av dem inneholdt førti bat.* De var litt under to meter høye, og avstanden mellom kantene var om lag den samme. Han plasserte også disse karene på ti fundamenter som ble kalt Mechonoth, og han satte fem av karene på den venstre siden i tempelet,** den som vendte mot vinden fra nord, og like mange på den høyre side mot sør, men vendt mot øst, og havet satte han også slik at det også vendte den samme veien mot øst. Han bestemte at havet skulle brukes til å vaske prestenes hender og føtter i når de gikk inn i tempelet og skulle gå opp til alteret, mens vaskekarene skulle brukes til å vaske innvollene av dyrene med føtter, som skulle brukes til brennoffer.

7. Han laget også et bronse-alter som var 9 meter langt og like bredt og 4 ½ meter høyt, til brennofringer. Han laget også karene av bronse, samt skålene, skyflene og glopannene, og dessuten lysesakser og tenger, samt alle de andre karene laget han av bronse, og det var bronse som glimret som gull. Kongen gav også mange bord, og ett var stort og laget av gull, og der satte de brødene for Gud, og han laget ti tusen flere ting som lignet, men var laget annerledes, og på bordene la han skåler og begre, og det var tjue tusen av dem som var av gull, og førti tusen av sølv. Han laget også ti tusen lysestaker ifølge befaling fra Moses, og en av dem viet han til tempelet og lot dem brenne om dagen i henhold til loven. Og han hadde ett bord med brød på i nordsiden av tempelet vis à vis lysestaken, for den satte han på den søndre siden, mens gullalteret sto i mellom dem. Alle disse sakene befant seg i den delen av det hellige hus som var 18 meter langt, og var foran forhenget ved det aller hemmeligste sted der arken skulle plasseres.

8. Kongen fikk dessuten laget åtti tusen mugger og hundre tusen gullskåler og dobbelt så mange sølvskåler, åtti tusen gylne serviser til ofringer av knadd deig på alteret, og dobbelt så mange av sølv. Av store trau der de blandet fint mel med olje var det seksti tusen, og dobbelt så mange av sølv. Av beholdere for mål, for det som Moses kalte *hin* og tiendedelen, *assaron*, var der tjue tusen av gull og dobbelt så mange av sølv. Røkelseskarene av gull som ble brukt til å bringe røkelsen til alteret var tjue tusen, og de andre røkelseskarene som bruktes til å hente ild fra det store alteret til det lille alteret i tempelet, var femti tusen.

De hellige klær som tilhørte overpresten, samt de lange kappene og oraklet, de kostelige steinene, var ett tusen, men den kronen som Moses hadde skrevet Guds navn på, var det bare én av, og den har bestått helt til den dag i dag. Han laget også ti tusen hellige klær av fint lin med purpurrøde kanter til hver av prestene, samt to tusen trompeter ifølge Moses' befaling, og dessuten to hundre tusen kledninger av fint lin for sangerne som var levitter. Og han laget musikkinstrumenter som ble brukt ved synging av hymner, som kaltes *nablæ* og *cinyræ,* psaltere og harper, og de ble laget av elektrum den fineste bronse i et antall av førti tusen.

9. Salomo laget alle disse ting til Guds ære med stor mangfoldighet i prakt, og sparte ingen kostnad, men viste all mulig rundhåndethet i utsmykningen av tempelet, og han viet dem til Guds tempel. Han plasserte også et gjerde rundt tempelet, som på vårt språk heter *gison*, men som grekerne kaller *thrigcos*, og han laget det i en høyde på 1 ½ meter, og det var for å hindre at folkemengden skulle komme inn i tempelet, og den skulle sørge for at tempelet var fritt og åpent for prestene.

Bortenfor denne plassen bygget han også et tempel og det var firkantet, og han utstyrte det med store og lange søyleganger, og man kom inn til dem gjennom meget høye porter, der hver av dem hadde fronten vendt mot en av de fire vinder, og de ble tillukket med forgylte dører. Inn i dette tempelet kom de av folket som skilte seg fra de andre ved sin renhet og sin lydighet mot loven. Men han gjorde faktisk det tempelet som var bortenfor dette så vakkert at det overgikk enhver beskrivelse, ja, om jeg så må si, vanskelig å tro før man ser det. For da han hadde fylt opp en dal med jord, en dal som var så dyp at du med største vanskelighet kunne se ned i den om du bøyde deg ned, hevet han overflaten med 184 meter, slik at den kom på nivå med toppen av fjellet der tempelet var bygd, og på denne måten ble dette tempelet hevet til fri luft på linje med det første tempelet.*** Han omgav også dette med en dobbel søylegang som sto på føtter av stein hentet fra stedet, mens takene var av seder og var pusset slik det passet til så høye tak, mens alle dørene til dette tempelet var av sølv.

---

*De runde eller sylindriske vaskekarene på knapt to meters diameter og knapt to meter høye, må ha inneholdt betydelig mer enn disse førti bat. Hvor feilen ligger, er vanskelig å si. Imidlertid er de førti bat sannsynligvis den sanne mengden i hvert vaskekar, siden de gikk på hjul og kunne trekkes av levittene omkring på plassen for prestene, og om de hadde inneholdt mer, ville de være for tunge til å bli trukket.

**Josefus mener med høyre hånd det som står mot venstre, når vi tenker oss at vi går opp fra østportene i forgården mot tabernaklet og så vise versa. Følgelig vil søylen Jakin på høyre hånd for tempelet, være mot sør, mot vår venstre hånd, mens Boas på nordsiden vil være mot vår høyre hånd.

***Når Josefus sier at gulvet i det borterste tempelet, med mektig arbeidsinnsats var hevet opp til samme høyde som gulvet i det indre tempelet, må han vel ha gjort et meget grovt anslag, for han og alle andre er enige om at det indre tempelet var noen få alen høyere enn den midterste tempelgården, og like mye var prestenes område hevet opp over den ytterste delen av tempelplassen, da den midtre var lavere enn den ene, og høyere enn den andre.

KAPITEL 4

SALOMO FLYTTER ARKEN INN I TEMPELET.
HAN BØNNFALLER GUD OG OFRER TIL HAM.

1. Da kong Salomo hadde fullført disse arbeidene, de store og vakre bygningene, og

plassert sine gaver i tempelet, og alt dette i løpet av sju år, fikk han vist sin rikdom og handlekraft. De som fikk se dette, måtte tro at det måtte ha gått umåtelig lang tid før det kunne bli ferdig, og de ville bli overrasket over å se at så mye kunne bli fullført på så kort tid, verkets storhet tatt i betraktning. Han skrev også til stamme-høvdingene og de eldste blant hebreerne og befalte hele folket å samles i Jerusalem, både for at de skulle få se tempelet som var blitt bygd, og for å få flyttet arken inn i det.

Da invitasjonen kom til hele folket, begav alle sammen seg av sted, og de kom sammen i den sjuende måneden. Denne måneden kaller vårt folk *tisri*, mens makedonerne kaller den *hyperberethæus*. Løvhyttefesten falt på samme tid, og den holdt hebreerne som sin viktigste og helligste høytid. Så bar de arken og tabernaklet som Moses hadde reist, samt karene som bruktes ved gudstjenesten, og satte dem i tempelet.* Kongen selv og levittene gikk foran og holdt grunnen fuktig av ofringer og drikkoffer, samt blodet av et stort antall syndoffer. De hadde et enormt kvantum røkelse, så selve luften overalt ble så fylt med disse behagelige duftene at de kunne merkes på stor avstand som tegn på Guds nærvær. Og folket følte at Gud bodde sammen med dem på dette ny-innvidde sted, for de ble ikke trette av å synge hymner og å danse inntil de kom til tempelet, og på denne måten bar de arken.

Men da de skulle plassere den på det mest hemmelige sted, gikk folket unna, og bare de prestene som bar den, satte den mellom de to kjerubene som dekket den med sine vinger likesom under et hvelv, slik de var laget av kunstneren. Arken inneholdt ikke noe annet enn de to steintavlene med de ti bud som Gud talte til Moses på Sinai berg, og som var inngravert på dem. Så satte de lysestaken og bordet og gullalteret i tempelet foran Det aller helligste, akkurat slik det sto i tabernaklet. Så utførte de de daglige ofringene på bronsealteret som Salomo hadde satt foran tempelet, foran døren, slik at både det, de kostbare ofrene og de hellige handlinger ble synlig når man åpnet døren. Og resten av alle karene de hadde samlet sammen, ble satt inn i tempelet.

---

*Denne hellige forflytning av arken fra Sions berg til Moria berg tilbakeviser den oppfatningen hos moderne jøder, at disse to var det samme fjellet.

2. Så snart prestene hadde fått ordnet alt med arken og var gått ut, kom det en tykk sky som ble stående der og bredte seg pent inn i tempelet, den var ikke voldsom slik kraftige regnskyer om vinteren, men diffus og behagelig. Denne skyen mørkla tempelet slik at den ene presten ikke kunne se den andre, men den fikk alle til å føle at en synlig åpenbaring av Gud var steget ned i tempelet, og at han med glede hadde tatt bolig i det. Disse mennene tenkte slik, men Salomo reiste seg fordi han satt, og uttalte ord til Gud som han selv syntes var velbehagelig for Guddommen som hadde gitt ham dette, og han sa: "Du har et evig hus, o Herre, som du har skapt for deg selv ved ditt eget verk, og vi vet at du oppfyller himmelen, luften, jorden og havet, og ingen av disse kan romme deg. Og jeg har bygget deg et tempel, og fra dette sted og i ditt navn, og når vi forretter de hellige handlinger, kan vi oppsende våre bønner og alltid tro at du er til stede og ikke er langt fra dine egne. For hverken når du ser disse ting og hører oss, og når du ønsker å bo her, vil du ikke opphøre med å ta deg av alle mennesker, for du er nær dem alle, og spesielt hos dem som søker til deg, natt eller dag."

Da han hadde bedt slik høytidelig til Gud, begynte han å tale til folket og fremla for dem Guds omsorg og makt, at han hadde vist dem hvordan alle ting skulle skje med hans far David, samt alle de gode ting som allerede var skjedd, og at resten helt sikket ville skje heretter. Han fortalte dem også hvordan han hadde fått sitt navn, og at Gud hadde sagt til David hva han skulle hete før han ble født, og at han skulle bli konge etter sin fars død og bygge ham et tempel slik de nå så dette oppfylt etter hans forutsigelse. Han påla dem å lovprise Gud og tro på ham etter det de nå hadde sett, og aldri være fortvilt over noe av det han hadde sagt om fremtiden, for de skulle være lykkelige og ikke tvile på at dette ville komme til å skje.

3. Da kongen hadde sagt dette til folket, vendte han blikket igjen mot tempelet, og hevet sin høyre hånd mot folkemengden og sa: "Det er ikke mulig for mennesket å gi nok takksigelser til Gud for de godene han har skjenket dem, for Guddommen er ikke i behov av noe, og står over enhver slik tilbakebetaling. Og så langt som du har gjort oss større, o Herre, enn andre dyr, tilkommer det oss å lovprise din Majestet, og det er nødvendig for oss å sende vår takk til deg for hva du har gjort for vårt hus og for det hebraiske folk. På hva slags annen måte kan vi bedre forsone oss med deg når du er vred på oss, eller hvordan vi bedre kan bevare ditt velbehag med oss, enn med våre stemmer som vi bruker luften til å frembringe, og som også går opp gjennom luften til deg. Jeg vil derfor med dette sende deg min takk, først og fremst for min far som du reiste opp fra en ringe tilværelse til stor herlighet, og for det andre for meg selv, da du har utført alt du hadde lovet inntil denne dag, og jeg bønnfaller deg at du for den kommende tid vil gi oss alt det du o Gud, har makt til å skjenke oss for å berike vårt hus i alle kommende tider, slik du har lovt å gjøre for min far David både i hans levetid og ved hans død, nemlig at hans rike skal bestå, og at hans etterkommere skal overta det etter hvert inntil ti tusen slektsledd.

Vi ber deg om ikke å nekte oss disse velsignelsene, og at du må skjenke mine barn den rettferdighet som du har behag i! Dessuten bønnfaller jeg deg ydmykt om at du vil la noe av din Ånd stige ned og ta bolig i dette tempelet, slik at vi kan se at du er med oss på jorden. Og deg selv kan hverken alle himlene romme, og de mektige ting som er i dem, for de vil være for trang en bolig for deg, og langt mindre dette tempelet, men jeg ber deg om for alltid å bevare det som ditt eget hus, og mot å bli ødelagt av fiender. Men hvis dette folket har syndet og du derfor påfører dem en eller annen plage som tørke, pest eller noe annet du måtte utsette disse overtrederne for, og hvis de alle da flyr til ditt tempel for å søke deg i bønn om befrielse, da vil du høre deres bønner i ditt eget hus og ha barmhjertighet med dem og frelse dem ut av deres nød! Nei, jeg ber ikke bare om dette for hebreerne når de er i nød, men om at alle som kommer hit, selv om det er fra jordens ender, og for alle som omvender seg fra sine synder og ber om din tilgivelse, at du vil tilgi dem og høre deres bønner! For nå skal alle vite at du hadde behag i at dette hus ble bygget for deg, og at vi selv ikke er uomgjengelige eller oppfører oss som fiendene oppfører seg mot vårt eget folk, men gjerne vil at din hjelp skal gjelde alle mennesker, og at de skal nyte alle de godene du har skjenket dem."

4. Da Salomo hadde sagt dette og kastet seg ned på jorden og tilbedt en god stund, reiste han seg opp og ofret på alteret, og da han hadde lagt de feilfrie offerdyrene på alteret, fikk han et helt klart tegn på at Gud hadde funnet velbehag i alt det han

hadde ofret, for det kom ild fra luften og traff alteret voldsomt, og fortærte ofrene så alle så det.

Da dette guddommelige nærvær ble sett, følte folket at Gud bodde i tempelet, og de syntes godt om det og falt til jorden i tilbedelse. Og da lovpriste kongen Gud og oppfordret folket til å gjøre det samme, da de nå hadde bevis nok på at Gud hadde funnet velbehag i dem, og at de skulle be om alltid å få slike tegn fra ham, og at han skulle bevare deres sinn mot all ugudelighet, i rettferdighet og gudsfrykt, og alltid fortsette med å overholde de befalingene Gud hadde gitt ved Moses. For ved dem skulle det hebraiske folk være lykkelige og faktisk det mest velsignede folk i hele menneskeheten. Han oppfordret dem også til å huske på hvilken måte de hadde oppnådd sine nåværende goder, og at det var på samme måten de kunne sikre seg dem for fremtiden og enda forøke dem, for det var ikke nok å tro at de hadde fått dem på grunn av sin gudsfrykt og rettferdighet, men at det allikevel ikke fantes noen annen måte å bevare dem på for fremtiden. Det er nemlig ikke mer enestående at mennesker kan skaffe seg noe de ønsker, enn at de vil bevare det de har oppnådd og ønsker å holde seg fri for synd som kan skade dem.

5. Da kongen hadde talt til folkemengden, oppløste han forsamlingen, likevel ikke før han hadde brakt syndofrene for både seg selv og for hebreerne. Han ofret tjueto tusen okser, og ett hundre og tjue tusen sauer, for dette var første gangen tempelet mottok disse ofrene. Og alle hebreerne, med hustruer og barn feiret høytiden der, og ikke bare det, kongen deltok også med herlighet og prakt i *løvhyttefesten* foran tempelet i to ganger sju dager sammen med hele folket.

6. Da alle disse høytidelighetene var skikkelig brakt til ende og ingen ting i gudstjenesten var forsømt, tok kongen avskjed med dem og hver og en dro hjem til sitt, og de takket kongen for den omsorgen han hadde vist og det arbeidet han hadde utført for dem, og de ba om at Gud måtte bevare Salomo som sin konge for lange tider. De reiste også hjem med fryd og lystighet mens de sang hymner til Gud. Og den gleden de hadde, tok vekk følelsen av det slit og ubehag de hadde under hjemreisen.

Da de hadde ført arken inn i tempelet og hadde sett dens prakt og vært med under ofringene og deltatt i festlighetene, dro de tilbake til sine byer. Kongen fikk om natten en drøm mens han sov, med ord om at Gud hadde hørt hans bønner og at han ikke bare skulle bevare tempelet, men også bo i det dersom hans etterkommere og folket ville leve rettferdig. Og selv skulle han oppleve at Gud ville gi ham fremgang og opphøye ham til umåtelig verdighet og lykke, og at hans etterkommere skulle være konger i landet og for Juda stamme for alltid, dersom han fulgte de formaningene han hadde fått av sin far.

Men hvis han skulle opptre svikefullt mot lovens bud og glemme dem, og vende seg til fremmede guder, da ville han bli kuttet av ved roten og ingen av hans etterkommere ville fortsette, og han ville ikke lenger bevare Israels folk fra lidelser og nød, men fullstendig ødelegge dem med ti tusener av kriger og ulykker. Han ville kaste dem ut av landet som han hadde gitt til deres fedre slik at de måtte bo i fremmede land, og det tempelet som nå var blitt bygget skulle bli plyndret og brent ned av deres fiender, og byen skulle bli fullstendig utslettet ved fiendenes hender. Og

deres ulykker skulle bli et munnhell som ville være utrolig for deres naboer når de fikk høre om dem. De ville forundre seg over de tragediene de ble utsatt for, og søke å få vite hvorfor hebreerne, som hadde vært så begunstiget av Gud, skulle bli så hatet av ham? Og svaret skulle de få av den rest som var igjen når de bekjente sine synder, og få vite at de hadde overtrådt sitt lands lover. Derfor har vi fått overlevert skriftlig det som Gud talte til Salomo mens han sov.

KAPITEL 5

SALOMO BYGGER KONGESLOTTET FOR SEG SELV, OG DET BLIR MEGET KOSTBART OG PRAKTFULLT. HAN LØSTE GÅTER SOM HIRAM SENDTE HAM

1. Etter at tempelet ble bygd som vi nettopp har fortalt, og ble fullført etter sju år, la kongen fundamentet for sitt palass som han måtte bruke tretten år på å få ferdig, for han var ikke så ivrig med å bygge det, som han var med tempelet. For selv om det var et stort arbeid, samarbeidet den Gud som tempelet ble bygd for, med ham, selv om slottet ikke var av en så stor verdighet som tempelet. Materialene lå heller ikke klare, og var ikke laget med den samme glød og iver, da dette kun skulle være en bolig for konger og ikke for Gud, og derfor tok det lenger tid å få det ferdig. Men bygningen ble likevel så strålende som det passet seg i den lykkelige tilstanden hebreerne og kongen befant seg i, og derfor må jeg beskrive hele bygningen og dens deler, slik at man kan tenke seg hvordan den var.

2. Dette huset var en stor og bemerkelsesverdig bygning, oppholdt av mange søyler som Salomo lot bygge for å romme en stor folkemengde for høringer og opplysninger om rettssaker. Det var stort nok til å romme et stort antall menn som kunne komme sammen for å få saker pådømt og avgjort. Bygningen var 46 meter lang og 23 meter bred og 14 meter høy, og var oppholdt av firkantede pilarer av sedertre, mens taket var laget etter korintisk metode. Der var foldedører, og dørstolpene var av samme størrelse og hadde tre riflinger, og bygningen var solid og utsmykket. Det ble også gitt befaling om å bygge et hus til, og det ble i hele sin bredde plassert på midten, og det var firkantet og bredden var 15 meter, og over det var det en rettsbygning som sto på flere søyler, og i dette rommet var det et stort og praktfullt rom der kongen satt og dømte. Til dette ble det tilføyd et annet hus som var bygd for dronningen. Der var andre mindre bygninger med spisesaler og soverom til bruk etter at offentlige saker var avviklet, og de var også forsynt med gulv av sedertre. Noen av disse bygde Salomo av steiner på 4 ½ meter og forblendet murene med andre steiner som var saget og meget kostbare, hentet ut fra jorden til ornamentering av templer, og til pynt for kongelige slott.

Gruvene der de blir funnet er blitt berømte. Dette håndverksarbeidet ble utført i tre rekker, og på den fjerde skulle man kunne beundre relieffer av trær og flere slags planter med greiner og hengende løv. Disse trærne dekket steinene, og bladene var så tynne og forseggjorte at du kunne tro at de beveget seg. Og resten av veggen opp til taket, var pusset og forskjønnet med farger og bilder. Han oppførte også andre luksuriøse bygninger, samt meget lange søyleganger der det høvde godt i palasset, og ovenpå en praktfull spisesal til festligheter og servering av drikkevarer, og den var

prydet med gull og med så fine møbler som et slikt rom bør ha for gjestenes komfort, og der var alle skålene laget av gull.

Det er svært vanskelig å regne opp all prakten og variasjonene i de kongelige gemakker, og om hvor mange store og mindre rom det var, og hvor mange som lå under grunn-nivå, om lundene i de vakre parkene der man kunne skjule seg for heten og tildekke seg. Kort sagt, Salomo gjorde hele bygningen av hvit stein, sedertre, gull og sølv. Han dekorerte takene og veggene med steiner i gullinnfatning, og forskjønnet dem dermed på samme måten som han hadde forskjønnet Guds tempel med slike steiner. Han gjorde også troner av elfenbein av imponerende størrelse, én laget som et dommersete med seks trappetrinn opp til det, og på hver ende av det sto det to løver, og dessuten var det to plassert over dem. Og der stolen var, kom det ut to hender som liksom mottok kongen, og når han lente seg bakover, hvilte han på en halv okse som hadde blikket mot hans rygg, og alt sammen var belagt med gull.

3. Salomo hadde fullført dette i løpet av tjue år, og Hiram, kongen i Tyrus, hadde til disse bygningene bidratt med en god del gull og enda mer sølv, samt sedertre og furu, og han belønnet ham med rike gaver. Han sendte korn til ham år etter år, vin og olje som var de viktigste ting han var i behov av, siden han bodde på en øy som vi har sagt tidligere. Og i tillegg gav han ham noen byer i Galilea, i alt tjue, ikke langt fra Tyrus, og dit dro Hiram for å ta dem i øyesyn, men likte ikke gaven, og han sendte beskjed til Salomo at han ikke ønsket seg slike byer som disse, og etter dette ble disse byene kalt Kabuls land, og det betyr på fønikisk *det som ikke behager*.

For øvrig sendte kongen i Tyrus mystiske og gåtefulle utsagn til Salomo, med ønske om at han skulle løse dem og forklare tvetydigheten i dem. Men Salomo var så intelligent og vis at ingen ting var for vanskelig for ham, og han løste dem alle ved sin forstand og brakte den skjulte meningen frem i lyset. Også Menander, som har oversatt arkivene i Tyrus fra fønikernes dialekt til gresk, nevner disse to kongene i det han sier: "Da Abibalus var død, fikk hans sønn Hiram riket etter ham, og han regjerte i trettifire år og levde i alt i femtitre år. Han bygde en voll i et stort område, og donerte den gullsøylen som står i Jupiters tempel. Han dro også ut til fjellet som kalles Libanus og felte tømmer til tak for templer, og når han hadde revet ned de gamle templene, bygget han templene for Herkules og Astarte. Først reiste han tempelet for Herkules på fjellet Peritius, og deretter gjorde han et felttog til Euchii (eller Titii), som ikke hadde betalt skatt, og da han hadde brakt dem til underkastelse, vendte han tilbake.

Under denne kongen var Abdemon som var meget ung, og han løste alltid de vanskelige gåtene som Salomo, kongen i Jerusalem ville at han skulle forklare." Dius omtaler ham også, i det han sier: "Da Abibalus var død, regjerte hans sønn Hiram. Han hevet den østre delen av byen, og utvidet hele byen. Han bygde Jupiter-tempelet sammen med byen, da det tidligere sto for seg selv, og bygde en voll i mellom dem, og innviet gaver av gull til det. For øvrig gikk han opp på fjellet Libanus og felte trær til byggingen av templene."

Han sier også at "Salomo som er konge i Jerusalem, sendte gåter til Hiram, og ville gjerne ha slike fra ham også, og den som ikke kunne løse dem, skulle betale penger

til den som løste dem, og at Hiram godtok betingelsene, men da han ikke var i stand til å løse gåtene fremsatt av Salomo, betalte han i bot en god del penger. Men senere løste han gåtene ved hjelp av Abdemon, en mann fra Tyrus, og Hiram fremla andre gåter som Salomo ikke kunne løse, og da måtte han betale en god del penger til Hiram." Dette skrev Dius.

KAPITEL 6

SALOMO BEFESTER JERUSALEM, OG HAN BYGGER STORE BYER. HAN UNDERLEGGER SEG NOEN AV KANAANITTENE OG UNDERHOLDER SEG MED DRONNINGENE AV EGYPT OG AV ETIOPIA

1. Nå så kongen at Jerusalems murer måtte forsterkes, for han mente at murene som omgav Jerusalem burde stå i forhold til byens store betydning, og han reparerte dem og gjorde dem høyere med mektige tårn. Han bygde også byer som kan regnes blant de sterkeste, som Hasor og Megiddo, og den tredje Gezer som hadde tilhørt filisterne, mens Farao, kongen i Egypt, hadde gjort et felttog mot den og beleiret den og tatt den med makt, og da han hadde drept innbyggerne, ødela han den fullstendig og gav den som en presang til sin datter som var blitt gift med Salomo. Derfor bygget kongen den opp igjen til en sterk by som skulle være til nytte i krig og under de omskiftelser som skjer. Han bygde også to andre byer ikke langt fra den, den ene het Bet-Horon og den andre Balaath.

Han bygde også andre byer som lå høvelig til for disse, for å kunne ha glede av luksusen og de utsøkte ting i dem, og den behagelige lufttemperaturen og vannkildene som var gunstig for modning av frukt. Salomo gikk så langt som til ørkenen nord for Syria og tok den i besittelse, og der bygde han en svært mektig by som lå to dagsreiser fra Øvre Syria, og en dagsreise fra Eufrat, og seks lange dagsreiser fra Babylon den store. Grunnen til at denne byen lå så langt fra de bebodde delene av Syria var at nedenfor fantes det ikke vann, for det finnes bare der det er kilder og vannhull. Da han derfor bygde denne byen og omgav den med meget sterke murer, kalte han den Tadmor, og det heter den fremdeles, og syrerne kaller den det samme den dag i dag, mens grekerne kaller den Palmyra.

2. Kong Salomo var på denne tiden i ferd med å bygge disse byene. Noen kan spørre om hvorfor alle de egyptiske kongene fra Menes, som bygde Memfis, ble kalt faraoer lenge før vår forfader Abraham, for inntil Salomo gikk det mer enn ett tusen tre hundre år, fordi de tok navnet fra en farao som levde etter denne kongeperioden. Det er nødvendig å opplyse om dette for å bøte på deres uvitenhet, så man skjønner hvor navnet kommer fra. Ordet farao er egyptisk og betyr *konge*,* men jeg antar at de brukte andre navn fra barnsben av, men da de ble konger, forandret de det til noe som betegner myndighet. Slik var det også med Alexanders konger som til å begynne med hadde andre navn, men når de fikk kongemakten, fikk de navnet Ptolemeus etter sin første konge.

De romerske keiserne hadde også fra fødselen andre navn, men de ble kalt Cæsar, for imperiet og deres verdighet satte dette navn på dem, og lot dem ikke bruke de navnene som deres fedre hadde gitt dem. Jeg antar også at det var derfor Herodot av Halikarnassos ikke fortalte oss navnene på de tre hundre og tretti kongene i Egypt

som han sa kom etter Menes, fordi de alle ble kalt Farao. Og etter deres død regjerte en dronning som han kaller Nicaule, og med dette sier han at mens kongene fulgte den mannlige linjen og dermed hadde det samme navn, ville en kvinne ikke tillate det samme, og derfor oppgav han det navnet som hun ikke naturlig kunne ha. Selv har jeg oppdaget fra mine egne bøker at etter Salomos svigerfar Farao, var det ingen annen egyptisk konge som brukte dette navnet, og det var etter at den omtalte dronningen over Egypt og Etiopia kom til Salomo. Disse skal vi nå fortelle om, men jeg har nå nevnt disse ting for å bevise at både våre og egypternes bøker stemmer overens i mange ting.

3. Kong Salomo underla seg de kanaanittene som inntil da ikke hadde vært under ham, og da mener jeg disse som bodde i Libanon-fjellene så langt som til byen Hamath, og han gjorde dem skattepliktige. Han valgte seg ut slike som hvert år skulle gjøre tjeneste som grov-arbeidere og hushjelper, for ingen av hebreerne var tjenere i slike underordnede yrker, og det var heller ikke rimelig, da Gud hadde lagt så mange folkeslag under deres makt at de da skulle undertrykke sine egne folk til slike simple oppgaver i livet fremfor disse folkene. Men alle israelittene var opptatt med krigeryrket og var bevæpnet og var satt over vognene og hestene og skulle ikke leve som slaver. Han utnevnte også ett hundre og femti befalingsmenn over de kanaanittene som var henvist til slikt trellearbeid, og de ble fullstendig understøttet av kongen og gav slavene instrukser i de oppgavene han hadde behov for å få utført.

*Denne forklaringen på navnet Farao ser ut til å være sann, men Josefus legger til at ingen egyptisk konge ble kalt Farao etter Salomos svigerfar, og dette stemmer neppe med våre egne grunntekster, som lenge etterpå har navnene farao Neko og farao Hofra (2.Kong.23,29 og Jer.44,30), i tillegg til den hyppige omtalen av dette navnet hos profetene.

4. Dessuten bygde kongen mange skip i Den egyptiske bukt i Rødehavet, i Esjon-geber, og den kalles nå Berenice og ligger ikke langt fra Elath. Dette landet tilhørte jødene tidligere, og ble nyttig til skipshavn etter at man fikk gavene fra Hiram, kongen i Tyrus, for han sendte et tilstrekkelig antall menn dit som loser, og som var dyktige sjøfolk. Salomo gav dem den befalingen at de skulle dra av sted med hans egne fullmektige til det landet som fra gammelt av var kalt Ofir, men nå heter Aurea Cherosonesus og tilhører India, for at de skulle hente gull der. Da han hadde samlet fire hundre talenter, vendte de tilbake til kongen med det.

5. Dronningen av Etiopia,* var nysgjerrig på filosofi, og hun var for øvrig en beundringsverdig kvinne. Da denne kvinnen fikk høre om Salomos handlekraft og visdom, fikk hun veldig lyst til å treffe ham, og de rapportene som kom utenfra fikk henne til å ønske å dra til ham, ikke bare for å få høre ham, men også ved selvsyn fordi de rapportene som hun fikk, likeså vel kunne være basert på uriktige oppfatninger hos fortellerne, så hun bestemte seg for å dra til ham, spesielt for å prøve hans visdom. Og hun stilte vanskelige spørsmål og ba ham om å åpenbare deres skjulte mening. Derfor kom hun til Jerusalem med stor prakt og rikt utstyr, og hun førte med seg kameler lastet med gull og edelsteiner.

Da kongen mottok henne, viste han en stor iver for å behage henne, og det var lett for ham å finne ut svaret på de vanskelige spørsmålene hun fremsatte for ham, så han løste dem hurtigere enn noen annen kunne. Og hun ble imponert over Salomos visdom, for den var større enn det som var blitt fortalt henne. Det flotte og store

kongeslottet gjorde også et spesielt inntrykk på henne, ikke minst slik han hadde innrettet gemakkene, for dette var også et tegn på hans store visdom. Men hun ble over alle måter imponert over *Libanon-skoghuset*, og prakten ved hans taffel, og hvordan alt dette ble ordnet og administrert, over oppvarternes klesdrakter og hvor dyktige de var i sin tjeneste, og hun var heller ikke mindre imponert over de daglige ofringene til Gud, og prestenes og levittenes nøye og omhyggelige tjeneste.

Da hun fikk se dette hver dag, ble hun utrolig forbauset, og hun kunne ikke bare seg, så imponert var hun, og hun gav uttrykk for det i samtale med kongen: ”Alt dette, o konge, som jeg fikk høre om deg, var vi usikre på var sant, men de rikdommer du har, og den visdom og klokskap du selv besitter og ditt lykkelige kongedømme, er så visst ingen løgn, for det som ble fortalt når ikke opp til det jeg nå ser for mine øyne. Rapportene prøvde bare å overbevise meg, og kunne ikke fortelle om den opphøyde verdighet slik jeg ser den når jeg er her til stede. Jeg trodde ikke det som ble fortalt meg om mengden og prakten som er så mye større enn det som ble sagt om den. Derfor ser jeg på det hebraiske folk og dine tjenere og venner som lykkelige fordi de kan glede seg over ditt nærvær og stadig høre på din visdom. Man må derfor lovprise Gud som har elsket dette landet så høyt, og de som har arvet det og har gjort deg til konge over dem.”

6. Da dronningen på denne måten hadde vist hvilket dypt inntrykk kongen hadde hatt på henne, gjorde hun det også med gaver, med tjue talenter gull og et umåtelig kvantum krydderier og kostbare steiner. Det sies også at vi har røtter av den balsam-planten som vokser i vårt land på grunn av denne kvinnens gaver. Salomo ga henne til gjengjeld mange gode ting, og i særdeleshet det hun ellers valgte etter eget ønske, og han nektet henne intet av det hun ønsket, for han var gavmild og rundhåndet og viste henne sin raushet. Da denne kvinnen fra Etiopia hadde fått det vi nå har fortalt, og gitt ham det hun hadde med seg, vendte hun tilbake til sitt eget rike.

---

*At denne dronningen av Saba var dronning i Sabæa i sør-Arabia og ikke fra Egypt og Etiopia, slik Josefus her hevder, er alminnelig akseptert.

KAPITEL 7

SALOMO BLE RIK OG DESPERAT GLAD I KVINNER, OG GUD BLE FORTØRNET OVER DET, OG OPPREISTE ADER OG JEROBOAM SOM HANS MOTSTANDERE. SALOMO DØR.

1. På den tiden ble det fra landet Aurea Chersonensus ført til kongen edelsteiner og furutømmer til byggingen av tempelet og slottet, samt materialer til musikk-instrumenter som harper og psaltere som levittene skulle benytte når de sang hymner til Gud. Tømmeret som ble brakt ham på denne tiden var større og finere enn noe som var blitt fremskaffet før, og vi må ikke tro at dette furutømmeret var slikt som det som kalles for det nå, og som av trelasthandlerne bedømmes som gode for kjøperne. For det vi snakker om her, ligner den veden som er i fikentreet, bare hvitere og mer skinnende. Vi har sagt så mye nå, at ingen skal være uvitende om forskjellen på disse treslagene, og heller ikke om det ekte furutreet, og vi synes det er på sin plass å nevne det, og om hvordan kongen gjorde bruk av det.

2. Vekten av det gullet som ble ført til ham var seks hundre og sekstiseks talenter, utenom alt det som ble innført av kjøpmennene, medregnet stormennene og kongene i Arabia som sendte ham gaver. Han støpte også to hundre gull-dekorasjoner som hver veide seks hundre sekel, og han gjorde tre hundre skjold, og hvert av dem veide tre pund gull, og han lot dem bæres inn i *Libanon-skoghuset*. Han fikk også laget gull-begre med kostelige steiner til sine gjester, og fikk dem dekorert på det mest kunstneriske, og han sørget for at alt det andre utstyret av kar og beholdere skulle være av gull. Det var den gang ingen ting som skulle selges eller kjøpes for sølv, for kongen hadde mange skip i havet ved Tarsus, og med disse lot han føre alle slags varer til de fjerneste land, og ved salget av disse varene ble det ført sølv og gull til kongen, og en stor mengde elfenbein, samt etiopere og aper, og de kom tilbake fra reisen etter tre års tid.

3. Det gikk frasagn gjennom alle nabolandene om Salomos dyktighet og visdom, og derfor ville alle kongene rundt omkring gjerne møte ham, for ikke bare å tro på det som var nesten utrolig. De viste også sin aktelse for ham ved alle de gavene de brakte til ham, for de sendte ham skåler av gull og sølv, purpurstoffer og mange slags krydderier, hester, vogner og så mange esler til hans vogner som de fant av så god kvalitet at de skulle finne velbehag for kongens øyne.

Dette som ble sendt ham i tillegg til de vognene og hestene han hadde fra før, økte antallet av vognene med over fire hundre, for han hadde tusen fra før, og antallet hester økte med to tusen, mens han hadde tjue tusen fra før. Disse hestene var godt trenet, og de tok seg godt ut, og kunne løpe hurtigere enn noen andre, og i løp og i prakt overgikk de alle andre. Rytterne var også praktfulle, da de først og fremst var unge menn i sin blomstrende alder, store av vekst og høyere enn andre menn. De hadde også langt hår som hang ned, og de var kledd i purpurfargete tyriske klær. De hadde også gullstøv strødd over håret, slik at hodene deres glitret i solglansen. Kongen selv red på en vogn midt i mellom disse menn som var kledd i rustning, og hadde sine buer med seg. Han hadde på seg en hvit kledning og pleide å paradere ut av byen hver morgen. Det var et sted som lå om lag ti kilometer fra Jerusalem, som kaltes Etham, et behagelig sted med vakre hager og rennende bekker,* og dit pleide han å dra om morgenen, sittende i sin vogn.

4. Salomo hadde guddommelig visdom, og han var en ivrig student og ville at alt skulle skje med eleganse, så han unnlot ikke å vedlikeholde veiene, og han la et fortau av sort stein langs veien som gikk til Jerusalem som var kongestaden, både for å gjøre det lettere for de reisende, og for å vise hvor rikt og praktfullt hans konge-dømme var. Han delte opp sine vogner, slik at et visst antall av dem skulle være i alle byene, mens han hadde et mindre antall hos seg. Disse byene kalte han sine *vognbyer*, og kongen gjorde den store mengden sølv alminnelig i Jerusalem likesom gatesteinene, og på slettene i Judea hadde han så mange sedertrær som ikke hadde vokst der før at de ble like vanlige som morbærtrærne. Han gav ordre om at de egyptiske kjøpmennene som kom med varer til ham, skulle selge ham en vogn med et par hester for seks hundre sølvdrakmer, og han sendte dem til kongen i Syria, og til kongene bortenfor Eufrat.

*Om disse vakre hagene og bekkene i Etham som Salomo så ofte paraderte til, er det ikke hentydet til

i Fork.2,5-6), og den vakreste han hentyder til i Høysangen, der han sammenligner sin partner med en ”lukket hage,” og en ”forseglet kilde” (kap.4,12), kan ikke lokaliseres sikkert, men man kan godt gjøre sine antagelser.

5. Men selv om Salomo ble den mest strålende av alle kongene, og den mest elskede av Gud, og overgikk dem som hadde regjert hebreerne før ham både i visdom og rikdom, forble han ikke i denne lykkelige tilstanden til han døde. Nei, han sviktet i å holde sin fars lover, og endte på en måte som ikke passet seg i forhold til historien om ham. Hans kjærlighet til kvinner ble til galskap, og han la ikke noe bånd på sine lyster, og han ble ikke tilfredsstilt bare av kvinnene i sitt eget land, men han giftet seg også med kvinner fra fremmede nasjoner som sidonierne, tyrerne, ammonittene og edomittene, og han brøt lovene til Moses, som forbød jøder å gifte seg med noen andre enn dem som var av deres eget folk. Han begynte også å dyrke deres guder for å gjøre sine hustruer til lags og av sin kjærlighet til dem.

Dette hadde vår lovgiver på forhånd hatt mistanke om ville skje, og derfor skulle vi ikke gifte oss med kvinner fra fremmede land, for at vi ikke skal bli forført til fremmede skikker og falle fra våre egne, og dermed vanære Gud ved å tilbe deres guder. Men Salomo falt hodestups ned i urimelige nytelser og brydde seg ikke om advarsler, for han hadde giftet seg med sju hundre hustruer,* døtre av fyrster og stormenn, og hadde tre hundre konkubiner, og utenom disse hadde han datteren til kongen i Egypt. Han ble snart styrt av dem, slik at han begynte å etterligne deres adferd. Han ble nødt til å gi dem beviser på sin kjærlighet ved å leve etter lovene i deres land. Og etter hvert som han ble eldre, ble hans forstand så svekket at det ikke var nok for ham å tenke på ordningene i hans eget land, men slik at han ringeaktet sin egen Gud stadig mer og viste større aktelse for de gudene som var blitt presentert for ham gjennom hans ekteskaper.

Ja, han syndet allerede før dette mot lovene, da han fikk laget bronseoksene som holdt bronsehavet,** og løvene ved hans egen trone, for disse laget han, og det var ikke på grunn av gudsfrykt, enda hans far hadde etterlatt ham det beste eksempel på ærefrykt for Gud i hjemmet. Han etterlignet ikke David til tross for at Gud hadde åpenbart seg for ham to ganger mens han sov, og oppfordret ham til å etterligne sin far, og slik døde han uten ære. Derfor kom det en profet som var sendt av Gud til ham, og fortalte ham at hans onde gjerninger ikke var skjult for Gud, og han truet ham med at han ikke skulle ha noen langvarig glede av det han hadde gjort, for hans rike ville bli tatt fra ham mens han var i live. Gud hadde lovt hans far at han skulle gjøre ham til hans etterfølger. Gud ville sørge for at dette skulle skje etter hans død, men likevel ikke ta hele folket fra ham, for han ville gi ti stammer til en av hans tjenere og etterlate bare to stammer til Davids sønnesønn, fordi han elsket Gud, og for Jerusalems skyld, der tempelet skulle være.

---

*Disse 700 hustruene og de 300 konkubinene, utgjør 1000 til sammen, og jeg antar at disse 1000 kvinnene hadde omgang med Salomo selv når han taler om at han ikke har funnet én god kvinne i hele dette antallet (Fork.7,28).

**Josefus er sikkert alt for streng mot Salomo når han lager kjeruber og disse tolv bronseoksene, for her ser han ikke ut til å ha gjort annet enn å følge det mønsteret som var etterlatt ham av David ved guddommelig inspirasjon. Og selv om Gud ikke gav noen befaling om løvene som smykket tronen, så synes ikke Salomo å ha brutt noen lov av Moses, for selv om fariseerne utvidet det andre budet til et forbud mot å *lage* noe bilde, selv om det ikke var hensikten å tilbe det, så tror jeg likevel ikke Salomo forsto det slik, og heller ikke at han burde forstå det slik.

6. Da Salomo fikk høre dette, ble han nedfor og svært forvirret over at all den lykken som han ble så beundret for, vendte seg slik til det verre, for det var ikke lenge etter at profeten hadde forutsagt det som skulle komme, før Gud oppreiste en fiende mot ham. Han het Ader, og hans fiendskap hadde sin årsak i at han var født av edomittisk slekt og av kongeblod. Og da Joab, Davids hærfører hadde lagt øde Edoms land og i løpet av seks måneder drept alle voksne menn som kunne bære våpen, flyktet denne Hadad og kom til Farao, kongen i Egypt. Han mottok ham vennlig og gav ham et hus å bo i og et landområde til å skaffe ham føde. Da han vokste opp, elsket han ham umåtelig, og han gav ham sin hustrus søster Taphenes til kone, og med henne hadde han en sønn som ble oppdratt sammen med kongebarna. Da Hadad i Egypt fikk høre at både David og Joab var døde, kom han til Farao og ba om lov til å dra til sitt eget land. Da spurte kongen om hva det var han ønsket, og om hvilke vanskeligheter han hadde opplevd siden han så sterkt ønsket å forlate ham. Men da han ofte hadde vært brysom og ønsket å jage ham vekk, gjorde han det ikke da.

Men da Salomos affærer begynte å forverre seg på grunn av hans før nevnte overtredelser,* og Gud ble vred på ham for dette, kom Hadad etter tillatelse fra Farao til Edom. Og da han ikke lyktes i å få folket til å forråde Salomo, for folket var under beskyttelse av mange garnisoner og det ikke var trygt å legge noen planer mot ham, flyktet han til Syria. Der traff han på Reson som hadde flyktet fra Hadadeser, kongen i Zoba, som var hans herre, og han var nå blitt en røver i landet og omgav seg allerede med en røverbande, og ham inngikk han vennskap med. Så dro han opp og okkuperte denne delen av Syria og ble gjort til konge. Han gjorde også innfall i Israels land, og der gjorde han ikke så lite skade, for han plyndret landet i Salomos levetid. Og dette var den ulykken hebreerne led på grunn av Hadad.

7. Det var også en fra Salomos eget land som prøvde seg mot ham, det var Jeroboam, Nebats sønn, og han gikk med en forventning om opprør på grunn av profetien som var blitt sagt om ham lang tid i forveien. Som barn ble han etterlatt av sin far og oppdratt av sin mor, og da Salomo så at han var aktiv og modig, gjorde han ham til ansvarshavende for Jerusalems murer som han hadde bygget, og han tok seg så godt av oppgaven at kongen satte pris på hans adferd, og som belønning fikk han overoppsyn med Josef stamme.

Men da Jeroboam en gang skulle dra ut av Jerusalem, ble han møtt av en profet fra byen Shilo, som het Akia. Han hilste ham, og da han hadde tatt ham litt til side og ingen andre var til stede, rev han kappen sin i tolv stykker, og ba Jeroboam ta ti av dem, og han forutsa for ham at "dette er Guds vilje, for han vil dele Salomos kongedømme og gi én stamme, den som står ham nærmest, til hans sønn på grunn av det løftet som var gitt David om hans etterkommere, og han vil gi deg ti stammer fordi Salomo har syndet mot ham og gitt seg selv til kvinner og deres guder. Når du derfor ser og kjenner årsaken til at Gud har forandret mening og er blitt en fiende av Salomo, så skal du være rettferdig og holde lovene, for han har lovt deg den største belønning for din gudsfrykt og for den ære du viser Gud, ved at du skal bli mektig og opphøyet på samme måten som du vet at David ble."

8. Og Jeroboam ble opphøyet ved profetens ord, og da han var en ung mann,** med et varmt temperament, og med trang til å bli stor, kunne han ikke holde seg i ro, og da han hadde en slik høy stilling i regjeringen, og mintes det som Akia hadde

åpenbart, lyktes det ham å overtale folket til å forråde Salomo og gjøre opprør, slik at kongedømmet skulle overføres til ham.

Men da Salomo forsto at han planla et forræderi, prøvde han å få tak i ham og drepe ham, men Jeroboam fikk vite om det og flyktet til Sisak, kongen i Egypt, og der ble han til Salomo var død. Slik oppnådde han to fordeler, å ikke lide noen overlast av Salomo, og å bli bevart for kongedømmet. Salomo var nå blitt en gammel mann, og han døde etter å ha regjert i åtti år, i en alder av nittifire. Han ble gravlagt i Jerusalem, og hadde vært større enn alle de andre kongene i lykke, rikdom og visdom, når vi ser bort fra at han i sin alderdom ble forført av kvinner og overtrådte loven. Disse overtredelsene og de ulykkene som hjemsøkte hebreerne på grunn av dette, finner jeg det passende å omtale senere.

---

*Da Salomo begynte sitt liv i synd og i fiendskap på den tiden da Hadad eller Ader begynte å forstyrre ham, innebærer dette at Salomos ugudelige liv begynte tidlig.

**Denne unge Jeroboam stadfester fullt ut min tidligere observasjon at denne ugudeligheten hans hadde begynt tidlig og vart meget lenge, for Salomo bygde murene ikke lang tid etter at han, etter tjue år hadde fullført byggingen av tempelet og sitt eget palass, og ikke lang tid etter sitt tjuefjerde år av sin regjering, og hans unge alder blir fremdeles nevnt når Salomos ugudelighet var blitt utålelig.

KAPITEL 8

ETTER SALOMOS DØD SVIKTER FOLKET HANS SØNN REHABEAM OG UTNEVNER JEROBOAM TIL KONGE OVER DE TI STAMMENE

1. Da Salomo var død og hans sønn Rehabeam som var født av en ammonittisk hustru som het Naamah hadde etterfulgt ham i kongedømmet, sendte folkets høvdinger straks bud til Egypt og kalte Jeroboam tilbake. Og da han var kommet til dem i byen Sikem, kom også Rehabeam dit, for han hadde besluttet å erklære seg selv til konge over israelittene mens de nå var samlet. Så kom stammehøvdingene til ham og bønnfalt ham om å ta det med ro og bli mildere enn sin far, for de påleggene han hadde gitt dem hadde vært et tungt åk, og de ønsket å få det lettere under ham, og da ville de tjene ham med glede, mer av kjærlighet enn av frykt. Rehabeam ba dem om å komme tilbake om tre dager, og da skulle han gi dem svar på deres anmodning. Denne utsettelsen gav dem grunn til mistanke, for han hadde ikke gitt dem noe gunstig svar med én gang, og de mente at han godt kunne ha gitt dem et mildt svar straks, spesielt fordi han ennå var helt ung. Siden han ikke direkte hadde sagt nei til deres henvendelse, hadde de likevel håp om at de ville lykkes med å overtale ham.

2. Rehabeam sendte deretter bud på sin fars venner og drøftet med dem om hva slags svar han burde gi folket, og de rådde ham til å gi dem et svar som var naturlig for venner, for de kjente sinnelaget hos folkemengden. De rådet ham til å svare vennlig og vise det storsinn som høvde for en konge, for derved ville han forplikte dem til å underkaste seg ham godvillig. Undersåtter ville sette størst pris på at kongene deres skulle være mest mulig folkelig og på deres nivå, men Rehabeam forkastet dette gode rådet som ville ha vært til fordel for ham i det minste på det tidspunktet da han skulle innsettes som konge, for jeg antar at Gud styrte det slik at han fordømte det som ville ha gagnet ham selv.

Og dermed sendte han bud på de unge mennene som hadde vokst opp sammen med ham og fortalte dem hva slags råd han hadde fått av de eldste og ba dem si hva de mente han burde gjøre. De rådet ham til å gi dette rådet til folket, for hverken deres ungdom eller Gud selv lot dem skjønne hva som var det beste: Lillefingeren skulle være tykkere enn hans fars lender, og hvis de var blitt behandlet hardt av hans far, da skulle de få en desto hardere behandling av ham, og hvis faren hadde straffet dem med pisk, da skulle de regne med å bli straffet med skorpioner.* Kongen likte dette rådet, og fant svaret i tråd med kongedømmets verdighet.

Og da folket den tredje dagen kom sammen for å få høre svaret, var alle forventningsfulle og spente på hva han ville si, for de håpet det ville bli mildt. Men han overså vennene og svarte det de unge mennene hadde rådet ham til. Dette skjedde etter Guds vilje, for at det som Akia hadde forutsagt skulle skje.

3. Folket ble slått av disse ordene som om det hadde skjedd med en hammer, og ble så nedslått som om resultatene av dem allerede var inntruffet. De ble rasende på kongen, og skrek høyt: ”Vi vil ikke ha noe å gjøre med David og hans slekt heretter,” og de sa dessuten: ”Vi vil overlate tempelet som faren hans har bygd til Rehabeam,” og de truet med å forråde ham. De var til og med så bitre og langsinte, at da han sendte skattmesteren Adoram for å roe dem ned for å få dem til å tilgi ham siden han var så ung og hadde gitt dem et forhastet svar som hadde fornærmet dem, ville de ikke høre på det, men steinet ham til døde.

Da Rehabeam så dette, tenkte han at han selv var målet for steinkastingen, og han ble alvorlig redd for å få den samme straffen som sin tjener, og dermed gikk han straks opp i sin vogn og flyktet til Jerusalem, og der innsatte Juda og Benjamin stamme ham til konge. Men resten av folket forrådet Davids sønner fra den dagen av, og utnevnte Jeroboam til regent. Da sammenkalte Salomos sønn Rehabeam en stor folkeforsamling av de to stammene som holdt seg til ham, og de var rede til å ta ett hundre og åtti tusen utvalgte menn av hæren for å gå til aksjon mot Jeroboam og hans folk for at han skulle tvinge dem til å tjene ham, men Gud nektet ham å gå til krig ved profeten Semaja, for det er ikke rett at brødre og landsmenn skal kjempe mot hverandre. Han sa også at folkeopprøret var etter Guds forsyn.

Derfor fullførte han ikke denne aksjonen, og nå vil jeg fortelle om de første handlingene til Jeroboam, Israels konge, og etterpå om gjerningene til Rehabeam som var konge over de to stammene, slik at vi skal ha god orden på hele historien.

---

*Med *skorpioner* menes ikke her det lille dyret, for det ble aldri brukt som middel til å straffe, men enten en busk med skarpe torner som stakk likesom skorpioner, slik som gultorn eller en eller annen grusom pisking med noe lignende.

4. Derfor bygde Jeroboam et palass i Sikem og slo seg ned der. Han bygde seg også et i Penuel, i en by med det navnet, og da tiden for løvhyttefesten nærmet seg, spekulerte Jeroboam på om han skulle tillate folket å dra til Jerusalem for å tilbe Gud for å feire høytiden. Men på grunn av tempelet og gudstjenesten ville de kanskje angre på det de hadde gjort fordi de ble lokket til dette, og dermed forlate ham og vende tilbake til sin første konge, og da ville han også risikere å miste sitt eget liv. Da fant han på å lage to gull-kviger, og han bygde to templer for dem, det ene i byen

Betel, og det andre i Dan som lå ved kildene til den mindre Jordan,* og han satte kvigene inn i disse små templene.

Da han hadde sammenkalt de ti stammene som han hersket over, talte han til folket: "Jeg går ut fra at dere, mine landsmenn, vet at på et hvert sted kan Gud finnes, og det er heller ikke noe sted hvor han kan finnes mer enn andre steder, men han hører og ser alltid dem som tilber ham, og derfor synes jeg det ikke er rett at dere skal dra den lange veien til Jerusalem som er en fiendtlig by for å tilbe ham. Det var en mann som bygde tempelet, og jeg har også laget to gull-kviger og viet dem til den samme Gud, og én av dem har jeg helliget i byen Betel og den andre i Dan, slik at dere som bor nærmest disse byene, kan dra til dem og tilbe Gud der. Og jeg vil innsette prester og levitter for dere blant dere selv, slik at dere ikke savner Levi stamme eller Arons sønner. Men la den som vil, bli prest blant dere og la ham bringe en okse eller en vær, slik de sier at overpresten Aron gjorde."

Da Jeroboam sa dette, forførte han folket og fikk dem til å gjøre opprør mot sine fedres gudsdyrkelse og til å overtre deres lover. Dette var begynnelsen til hebreernes ulykker, og årsaken til at de ble overvunnet i krig av fremmede og ført i fangenskap. Men vi skal fortelle om dette senere når vi kommer dit.

---

*Om disse "kildene til den mindre Jordan" var i nærheten av stedet Dan, og kildene til den større var i nærheten av stedet Jor, før de løp sammen, eller om det bare var én kilde ved sjøen Phiala, som rant til Galileasjøen, og derfor kalles den mindre Jordan, er neppe sikkert om Josefus sier det, selv om den siste er den mest sannsynlige. Men den nordligste avgudskalven som Jeroboam satte opp, var der den lille Jordan løp sammen med den store Jordan, i nærheten av stedet Daphnæ, slik Josefus ellers forteller oss.

5. Da høytiden løvhyttefesten kom, ville Jeroboam absolutt feire den i Betel, slik de to stammene feiret den i Jerusalem. Derfor bygde han et alter foran kvigen, og påtok seg selv å være overprest. Så gikk han opp til alteret og hadde med seg to prester, men da han skulle ofre brennoffer i folkets påsyn, kom en profet som het Jadon til ham fra Jerusalem, og da han sto midt i folkemengden og hørte kongen, henvendte han seg til alteret med disse ord: "Gud forutsier at det skal være en mann av Davids ætt som heter Josiah, og han skal drepe på deg de falske profeter som lever på den tiden, og på deg skal han brenne benene av de forførerne som finnes i folket, bedragerne og de ugudelige slynglene. Men for at dette folket skal kunne tro at disse ting skal skje, så skal jeg gi dere et tegn som også skal inntreffe! Dette alteret skal gå i stykker med én gang og fettet fra ofrene skal renne ned på jorden."

Da profeten hadde sagt dette, hisset Jeroboam seg opp og strakte ut sin hånd og befalte dem å gripe ham, men hånden han rakte ut ble lammet, og han var ikke i stand til å ta den inntil seg igjen. Den var blitt vissen og hang ned som om den var død. Og alteret gikk i stykker og alt som lå på det veltet ut slik profeten hadde forutsagt. Da forsto kongen at mannen var sanndru og hadde guddommelig kunnskap om fremtiden, og han kjærebad ham om å be til Gud om at hans høyre hånd måtte bli helbredet. Og profeten ba til Gud for å oppfylle hans ønske. Da kongen fikk tilbake den naturlige førlighet i hånden, ble han glad, og innbød profeten til aftensmat hos seg, men Jadon sa at han ikke kunne komme inn i hans hus, og heller ikke smake brød eller vann i denne byen, for det hadde Gud forbudt ham, og han måtte ikke gå tilbake den samme vei som han var kommet, men vende tilbake på en annen vei. Kongen undret seg over mannes avholdenhet, og han ble redd for

at det skulle skje en forandring hos ham til det verre på grunn av det som var blitt sagt til ham.

KAPITEL 9

PROFETEN JADON BLIR OVERTALT AV EN LØGNAKTIG PROFET, OG HAN VENDER TILBAKE TIL BETEL, OG BLIR ETTERPÅ DREPT AV EN LØVE. ORDENE DEN ONDE PROFETEN SA FOR Å OVERTALE KONGEN, OG SOM DERMED GJORDE HAM FREMMED FOR GUD

1. Det bodde en ond mann i den byen, han var en falsk profet, og ham hadde Jeroboam stor respekt for fordi han var bedratt av hans smiger. Denne mannen var sengeliggende på grunn av alderdomssvakhet, og han fikk vite av sine sønner om profeten som var kommet fra Jerusalem, og om de tegnene som han gjorde da Jeroboams hånd ble lammet og ble helbredet igjen ved profetens forbønn. Da ble han redd for at denne fremmede skulle bli aktet høyere av kongen enn ham selv, og han gav sine sønner ordre om å sale hans esel og gjøre alt klart til avreise for ham.

De skyndte seg å gjøre det han hadde pålagt dem, og han kom seg opp på eselet og fulgte etter profeten, og nådde ham igjen da han satt under et stort og skyggefullt eiketre. Han hilste ham først, men så klaget han over at han ikke hadde besøkt hans hus og tatt imot hans gjestfrihet. Og da den andre sa at Gud hadde forbudt ham å ta imot mat i denne byen, svarte den første: "Gud har visselig ikke forbudt meg å sette mat fremfor deg, for jeg er en profet likesom du og tilber Gud på samme måte som du, og jeg er nå sendt av ham for å bringe deg inn i mitt hus så du kan være min gjest." Jadon trodde på denne løgnaktige profeten og fulgte med ham tilbake. Men da de satt til bords og moret seg, viste Gud seg for Jadon, og sa at han ville bli straffet for å ha overtrådt hans befaling. Og straffen skulle være at han ville møte en løve mens han var underveis, og den ville rive ham i stykker, og han skulle ikke bli gravlagt hos sine fedre.

Disse ting mener jeg skjedde etter Guds vilje, slik at Jeroboam ikke skulle bry seg om Jadons ord, og være som om profeten var en som kongen hadde arrestert for løgn. Og da Jadon igjen var på vei til Jerusalem, ble han angrepet av en løve som rev ham av ridedyret og drepte ham, men den skadet ikke eselet, og ble bare sittende ved siden av det og profetens legeme. Slik var det inntil noen reisende fikk se det, og de kom til byen og fortalte det til den falske profeten, og han sendte sine sønner for å hente hans legeme til byen og ordnet en kostbar begravelse for ham. Han påla også sine sønner å gravlegge ham selv sammen med ham, for han sa at alt det han hadde forutsagt om denne byen, om alteret og prestene og de falske profetene, var sant. Og når han ble gravlagt sammen med ham, ville han ikke få noen fornærmelig behandling etter sin død, for da ville man ikke lenger kunne vite hva som var hans ben.

Da han hadde gjennomført begravelsesritualene for profeten, og gitt sine instrukser til sine sønner, dro han til Jeroboam, for han var en ond mann, og så sier han til ham: "Hvorfor er du så bekymret på grunn av ordene til denne dumme fyren?" Og da

kongen hadde fortalt ham om det som skjedde ved alteret og om hånden sin, og kalte ham en *gudsmann* og en *stor profet*, prøvde mannen seg med et simpelt knep å svekke denne oppfatningen hos kongen, ved å fortelle med stor troverdighet om hva som var hendt profeten. Han ville ødelegge det sanne vitnesbyrdet hans ved å få ham til å tro at hånden bare var trett fordi han hadde holdt offerdyrene, og at det var helt naturlig at hånden kom seg igjen. Og alteret som var nytt og var blitt belastet med en mengde store offerdyr, falt sammen på grunn av vekten av alt som lå oppå det. Han fortalte ham også om hvordan han som hadde forutsagt disse tingene hadde omkommet og han trakk den slutningen at han ikke hadde noe profetisk ved seg, og heller ikke talte som en profet. Ved å si dette, overbeviste han kongen og fikk ham helt bort fra Gud og fra å gjøre det som var rett og hellig, og han oppfordret ham til å fortsette sin ugudelige praksis,* slik at han i den grad ble et anstøt for Gud og en så stor overtreder at han ikke søkte etter noe annet enn å finne på nye ugudeligheter som var enda mer motbydelige. Og det vi nå har fortalt om Jeroboam får holde for denne gang.

---

*At Josefus' manuskript med denne forunderlige historien om den sanne profeten fra Judea og hans forbindelse med Jeroboam og den falske profeten i Betel, er bedre enn våre andre grunntekster, er tydelig ved første blikk. Profetens navn Jadon, mangler i våre grunntekster, og det sies der at det var Gud som åpenbarte for den falske profeten at Jadon skulle dø.

KAPITEL 10

GUD STRAFFER REHABEAM FOR HANS UGUDELIGHET, VED SISAK, KONGEN I EGYPT

1. Salomos sønn Rehabeam var som sagt konge over to stammer, men han bygde sterke og store byer som Betlehem, Etam, Tekoa, Bethsur, Soko, Adullam, Ipan, Maresa, Sif, Adoraim, Lakis, Aseka, Sora, Ajalon og Hebron, og disse bygde han først i Juda stamme. Han bygde også andre store byer i Benjamin stamme og forskanset dem og opprettet garnisoner og satte inn hærførere, og han forsynte dem med store mengder korn, vin og olje, og med rikelig av andre fornødenheter, og han skaffet dem skjold og spyd for mange tusen mann.

Prestene over hele Israel, samt levittene, og de blant folket som var gode og rettferdige menn, forlot sine egne byer og samlet seg hos ham for å tilbe Gud i Jerusalem, for de var ikke villige til å bli tvunget til å tilbe de kvigene som Jeroboam hadde fremstilt, og de styrket Rehabeams kongedømme i tre år. Og etter at han hadde ektet en kvinne av sin egen slekt og hadde fått tre barn med henne, giftet han seg med en kvinne til av sin slekt, og hun var datter til Absalom og Tamar, og het Maaka, og med henne hadde han en sønn som han kalte Abijah. For øvrig hadde han mange andre barn med andre hustruer, men han elsket Maaka høyere enn alle de andre. Han hadde atten legitime hustruer og tretti konkubiner, og han fikk tjueåtte sønner og seksti døtre, men han utnevnte Abijah, som han hadde med Maaka til sin etterfølger, og hadde allerede betrodd ham skattene og de sterkeste byene.

2. Jeg kan ikke tenke meg annet enn at et rikes storhet, og en økning av dets velstand, ofte fører til ulykke og lovbrudd, for da Rehabeam så at hans rike økte så kraftig, forlot han den rette vei, og begynte med urettferdigheter og vanhellig praksis,

og han foraktet gudsdyrkelsen, og folket fulgte ham i hans ugudelighet, for det går vanligvis slik at når herskerne blir korrupte, går det på samme måte med undersåttene. Som en straff for førernes umåtehold, følger de også etter i ondskapen som om den var en dyd, for det er umulig for dem å støtte kongenes handlinger uten at de selv gjør det samme.

Rehabeams undersåtter anerkjente kongens ugudelige handlinger, for de våget ikke å irettesette ham om de selv ønsket å leve rettferdig, og derfor sendte Gud Sisak, kongen i Egypt, for å straffe dem for deres ulydighet, men her tok Herodot feil, og tilskriver dette Sesostris, for denne Sisak,* gjorde et felttog inn i Judea med mange tusen mann i Rehabeams femte regjeringsår, for han hadde ett tusen to hundre vogner og seksti tusen ryttere og fire hundre tusen fotsoldater. Disse hadde han med seg, og størstedelen av dem var libyere og etiopiere. Da han falt inn i hebreernes land, tok han de sterkeste byene til Rehabeam uten kamp, og da han hadde etablert garnisoner i dem, kom han til sist til Jerusalem.

3. Rehabeam og folket ble innestengt i Jerusalem av Sisaks hær, men da de bønnfalt Gud om redning og seier, kunne de ikke overtale Gud til å være på deres side, og profeten Sjemaja fortalte dem at Gud truet med å forlate dem fordi de hadde forsømt gudstjenesten. Da de fikk høre dette, ble de forskrekket og så ingen utvei, og da gikk de alle alvorlig inn for å erkjenne rettferdigheten i at Gud måtte svikte dem, siden de selv var skyld i ugudelighet og hadde ringeaktet hans lover. Da Gud så dem i denne tilstanden, og at de bekjente sine synder, sa han til profeten at han ikke ville ødelegge dem, men i stedet gjøre dem til egypternes tjenere, slik at de kunne lære at de ikke ville lide mindre ved å tjene mennesker i stedet for Gud. Da Sisak hadde tatt byen uten kamp fordi Rehabeam var redd og slapp ham inn i den, holdt ikke Sisak det han hadde lovt, men plyndret tempelet og tømte Guds og kongens skattkamre, og dro av gårde med titusener enheter av gull og sølv, og lot ingen ting være igjen. Han fjernet også gullskjoldene og de andre skjoldene som kong Salomo hadde laget, og han unnlot heller ikke å ta pil-koggerne av gull som David hadde tatt fra kong Zobah og viet til Gud. Og da han hadde gjort dette, vendte han tilbake til sitt eget rike.

Herodot av Halikarnassos som omtaler denne ekspedisjonen, og som hadde tatt feil av navnet, sa at han også førte krig mot flere andre folk og la under seg Syria og Palestina og tok mennene der til fange uten kamp. Nå er det klart at han ville erklære at vårt folk ble underlagt ham, for han sa at han etterlot seg bautaer i landet hos dem som hadde overgitt seg til ham uten kamp, og inngravert på dem bilder av kvinners edlere deler. Vår konge Rehabeam overgav vår by uten kamp. Han sier dessuten* at etiopierne lærte av egypterne å omskjære sine edlere deler, og for øvrig at fønikerne og syrerne som bor i Palestina, også erkjenner at de hadde lært det av egypterne. Likevel er det åpenbart at ingen andre enn de syrerne som bor i Palestina, i tillegg til oss, er omskåret. Men om disse sakene må enhver gjøre opp sin egen mening.

4. Da Sisak var dratt sin vei, gjorde Rehabeam skjold av bronse i stedet for de som var av gull, og overleverte det samme antallet av dem til slottssjefen. Og i stedet for felttog og den glansen det sto av slikt, regjerte han i stillhet, ikke uten frykt, da han alltid var en fiende av Jeroboam. Han døde etter å ha levd femtisju år og regjert i

sytten. Som menneske var han stolt og dum og han mistet en del av sine områder fordi han ikke ville høre på råd fra farens venner. Han ble gravlagt i Jerusalem i kongegravene, og hans sønn Abiam etterfulgte ham i det attende året av Jeroboams regjering over de ti stammene, og slik endte det. Vi skal nå fortelle om Jeroboam og om hvordan han endte sitt liv, for han holdt ikke opp med å fornærme Gud, men bygde hver dag altere på fjellene, og utnevnte prester av folkemengden.

---

*Denne Sisak var ikke den samme som den berømte Sesostris slik noen mener, i strid med hele oldtidshistorien.

**Herodot blir her sitert av Josefus og stadfester ”at fønikerne og syrerne i Palestina som sist er alminnelig antatt å bety jødene, sa at egypterne hadde lært dem omskjærelsen, mens det er rikelig bevist at jødene fikk omskjærelsen fra patriarken Abraham (1.Mos.17,9-14 og Joh.7,22-23), slik jeg fastslår at de egyptiske prestene også gjorde.

KAPITEL 11

EN SØNN AV JEROBOAM DØR. JEROBOAM BLIR SLÅTT AV ABIAM SOM DØR LITT SENERE OG BLIR ETTERFULGT AV ASA. ETTER JEROBOAMS DØD DREPER BAESA HANS SØNN NADAB OG HELE JEROBOAMS HUS

1. Gud ventet ikke lenge med å gjengjelde Jeroboams onde gjerninger. Den straffen de fortjente, kom over ham selv og hele hans hus, og da en av hans sønner som het Abija, lå syk på den tiden, påla han sin hustru å ta av seg sine klær og ta på seg klær til en ukjent person, og så gå til profeten Akia, for han var en forunderlig mann når det gjaldt å forutsi fremtiden, og det var han som hadde sagt at Jeroboam skulle bli konge. Han påla henne å late som om hun var en fremmed, og når hun kom til ham, skulle hun spørre om han ville komme seg av denne sykdommen. Hun gjorde som hennes mann hadde pålagt henne, skiftet klær og kom til Silo, for der bodde Akia.

Da hun gikk inn i hans hus, viste Gud seg for ham da hans syn var svekket av alder, og han fortalte ham to ting, at Jeroboams hustru var kommet til ham, og hvilket svar han skulle gi henne. Da kvinnen kom inn i huset likesom en fremmed, ropte han ut: ”Kom inn, o du Jeroboams hustru! Hvorfor skjuler du deg? Du er ikke skjult for Gud som har vist seg for meg og fortalt meg at du skulle komme, og har befalt meg hva jeg skal si til deg.” Og dermed sa han at hun skulle gå tilbake til sin mann og si dette: ”Fordi jeg gjorde deg til en stor mann da du var liten eller ingen ting, og rev kongedømmet fra Davids hus og gav det til deg, og du har ikke brydd deg om dette privilegiet og har holdt opp med å tilbe meg, har laget deg støpte guder og vist dem ære, så vil jeg gjøre det samme mot deg og kaste deg ned igjen, ødelegge hele ditt hus og gjøre det til mat for hunder og fugler, for det fremstår en konge som er utnevnt over hele dette folket, og han skal ikke la noen av Jeroboams familie bli tilbake. Folket skal også få sin del av den samme straffen og bli kastet ut av dette gode landet og bli spredt omkring bortenfor Eufrat, fordi de har fulgt sin konges onde gjerninger og tilbedt de gudene han laget, og har forsømt ofringene til meg. Og du o kvinne, skynd deg tilbake til din mann og meddel ham dette budskapet. Du skal finne din sønn død, for straks du kommer inn i byen vil livet forlate ham, men han skal bli gravlagt under gråt og klage av hele folket, og bli vist den siste ære ved en alminnelig sørgehøytid, for han er den eneste personen som det er noe godt i av hele Jeroboams familie.”

Da profeten hadde forutsagt disse begivenhetene, fikk kvinnen det travelt og drog av sted temmelig forvirret og i stor sorg over barnet, og hun gråt og klaget over sin sønn mens hun gikk på veien fordi han snart skulle dø. Hun var i en temmelig miserabel forfatning fordi sønnens død ikke var til å unngå, og hun skyndte seg, ulykkelig som hun var, for jo fortere hun gikk, desto snarere døde han, men hun måtte skynde seg på grunn av sin mann. Da hun kom hjem fant hun derfor sønnen som hadde oppgitt ånden slik profeten hadde sagt, og hun fortalte alt sammen til kongen.

2. Men Jeroboam tok likevel intet av dette til sitt hjerte, men kalte sammen en meget tallrik hær og gjennomførte et felttog mot Abiam, Rehabeams sønn som hadde etterfulgt sin far som konge over de to stammene, for han foraktet ham på grunn av hans unge alder. Men da han fikk høre om Jeroboams felttog, ble han slett ikke redd, men viste stor tapperhet, til tross for sin unge alder og fiendens håp om seier, så han valgte seg en hær fra de to stammene og møtte Jeroboam på et sted som kalles Zemaraim-fjellet og slo leir i nærheten og gjorde seg i stand til slaget. Hæren hans besto av fire hundre tusen, men Jeroboams hær var dobbelt så stor. Da hærene hadde inntatt slagorden og var klare til kamp og livsfare, og skulle til å slåss, stilte Abiam seg opp på en forhøyning og gjorde tegn med hånden og ba om at folkemengden og Jeroboam selv skulle være stille for å høre hva han hadde å si. Og da det ble stille, begynte han å tale:

”Gud har gått med på at David og hans etterkommere skal regjere for all fremtid, og dette er dere selv ikke ukjent med, men jeg kan ikke annet enn undre meg over at dere skal forråde min far, og i stedet slutte dere til hans tjener Jeroboam, og at dere nå er med ham for å slåss mot dem som etter Guds bestemmelse skal regjere, og for å frata dem det kongedømmet som de fremdeles har, for den størsteparten som nå er under Jeroboam, har han ingen rett til. Men jeg tror ikke han vil ha noen glede av det lenger, for når han har lidd den straffen som Gud synes han fortjener for det som er skjedd, vil han slutte med de overtredelsene han er skyldig i og de fornærmelsene mot Gud som han ennå holder på med, og har fått også dere til å gjøre. For dere ble ikke behandlet urettferdig av min far, bortsett fra det at han ikke talte for å gjøre dere til lags, men sa det som ugudelige menn hadde rådet ham til, mens dere forrådet ham og lot som om dere var rasende, men i virkeligheten vendte dere vekk fra Gud og hans lover, til tross for at det ville ha vært rett av dere å tilgi en mann som var svært ung og uvant med å regjere.

Og nå kommer dere mot oss med en stor hær, bare på grunn av noen ubehagelige ord, og ikke fordi hans ungdom og uerfarenhet hadde ledet ham til noen ulykkelige handlinger, så derfor burde dere huske på hans far Salomo og de privilegiene dere fikk av ham, og dere burde unnskylde syndene til etterkommerne av hensyn til deres foreldre, men det har dere ikke brydd dere om, hverken den gang eller nå. Og hva er det dere setter lit til for å få seier? Er det gull-kvigene og altrene dere har anlagt på haugene som bare er et bevis på deres ugudelighet? Eller er det den umåtelig store hæren dere setter deres lit til? Men det er slett ingen kraft i en hær på mange titusener når krigen er urettferdig, for vi bør kun bygge vårt sikreste håp om seier på rettferdighet og gudsfrykt, og dette håpet har vi fordi vi har holdt lovene fra begynnelsen. Vi har tilbedt vår egen Gud som ikke er laget av menneskehender og av forgjengelige materialer, og slett ikke noe som er laget av en ugudelig konge som om det var Guds eget håndverk* for å bedra folket, i stedet for ham som er alle tings

opphav og ende. Derfor råder jeg dere til å omvende dere og ta imot et bedre råd og slutte med å gå til krig, og i stedet huske på landets lover og hva det er som har gitt dere slik fremgang som dere har nytt godt av inntil i dag!"

3. Slik talte Abiam til folkemengden. Mens han ennå talte, sendte Jeroboam hemmelig noen av sine soldater til å omringe Abiam fra et sted han ikke var oppmerksom på, og da han var blitt omringet av fienden, ble hæren hans vettskremt, og alle mistet motet. Men Abiam oppmuntret dem og formante dem til å sette sin lit til Gud, for han var ikke omgitt av fienden. Dermed påkalte de alle Guds hjelp mens prestene blåste i trompetene, og de satte i et rop og falt over fiendene, og Gud knekket deres mot og kastet deres våpenmakt til jorden. Og Abiams hær overvant dem og Gud gav dem en vidunderlig og navnkundig seier, for et slikt mannefall i Jeroboams hær** er det aldri blitt fortalt om i noen annen krig, hverken hos grekerne eller barbarene, for de felte og drepte fem hundre tusen av sine fiender, og de tok med makt de sterkeste byene og plyndret dem, og dessuten Betel og tilstøtende landsbyer, samt Jesjana og landsbyene omkring den.

Etter dette nederlaget kom Jeroboam ikke mer til hektene igjen i løpet av Abiams tid, for han levde ikke så lenge, og regjerte etterpå bare i tre år, og han ble gravlagt hos fedrene i Jerusalem. Han etterlot seg tjueto sønner og seksten døtre, og disse hadde han med fjorten hustruer. Asa etterfulgte ham som konge, og den unge mannens mor het Mika. Under hans regime hadde Israels land fred i ti år.

4. Så langt om Abiam, Rehabeams sønn, som igjen var sønn av Salomo, slik som hans historie er overlevert oss, mens Jeroboam, kongen over de ti stammer, døde etter at han hadde regjert dem i tjueto år, og hans sønn Nadab etterfulgte ham i Asas andre regjeringsår. Jeroboams sønn regjerte i to år, og lignet sin far i ugudelighet og ondskap. I løpet av disse to årene gjorde han et felttog mot Gibbeton, en filisterby, og fortsatte beleiringen for å få tatt den, men da en av hans venner, Baesa, sønn av Akia konspirerte mot ham mens han var der, ble han drept. Og Baesa overtok riket etter hans død og utryddet hele Jeroboams hus. Det skjedde akkurat slik Gud hadde forutsagt, at noen av Jeroboams slektninger som døde i byen, ble revet i stykker og spist av hunder, mens andre døde på markene og ble spist av fugler. Slik led Jeroboam en rettferdig straff for sin ugudelighet og sine onde gjerninger.

---

*Dette er et merkelig uttrykk hos Josefus, at Gud er sin egen håndverker, eller at han har skapt seg selv, og betyr kanskje at han ikke er laget av noen, men er uten begynnelse.

**Ved dette forferdelige blodbadet blir Guds fortørnelse over avguderi og opprør fullt synlig, slik at de gjenværende med dette ble alvorlig advart mot å fortsette med dette, og en slags balanse eller likevekt mellom de ti og de to stammene kunne oppnås for ettertiden, for ellers ville de alltid opprørske ti stammene selvsagt ha blitt for mektige for de to stammene som var ganske fri for slik avgudsdyrkelse og opprør.

KAPITEL 12

ETIOPERKONGEN SERAH BLIR SLÅTT AV ASA. ASA FØRER KRIG MOT HAM ETTER BAESAS INITIATIV, OG HAN INVITERER KONGEN I DAMASKUS TIL Å HJELPE SEG. BAESAS HUS ØDELEGGES OG SIMRI FÅR RIKET, OG HANS SØNN AKAB OVERTAR DET ETTER HAM.

1. Asa, kongen i Jerusalem, var en mann med en prisverdig karakter, og han æret Gud og fant aldri på noe annet enn det som medførte lydighet mot lovene. Han gjennomførte en reformasjon i sitt rike og fjernet alt ugudelig og renset landet fra all slags urenhet. Han hadde en hær på tre hundre tusen utvalgte menn av Juda stamme som var bevæpnet med skjold og spyd, samt to hundre og femti tusen av Benjamin stamme som bar skjold, pil og buer, og da han allerede hadde regjert i ti år, gjorde Serah, kongen i Etiopia* et felttog mot ham med en hær på ni hundre tusen fotsoldater og hundre tusen ryttere og tre hundre vogner, og de kom så langt som til Maresa, en by som tilhørte Juda stamme.

Da Serah hadde kommet så langt med sin hær, møtte Asa ham og stilte seg i slagorden mot ham i en dal som kaltes Sefata, ikke langt fra byen. Og da han fikk se den store mengden etiopiere, ropte han til Gud med bønn om seier, og om at han måtte greie å drepe mange titusener av fiendene. Og han sa: ”For jeg stoler ikke på noe annet enn den hjelpen jeg venter fra deg som er i stand til å gjøre de få sterkere enn de mange, og kan gjøre den svakeste til den sterkeste, og ved dette alene våger jeg å møte Serah og kjempe mot ham.”

2. Mens Asa sa dette, gav Gud ham et tegn på seier, og glad gikk han inn i slaget i tro på det Gud hadde sagt ham, og han drepte en stor mengde etiopiere, og da han hadde slått dem på flukt, forfulgte han dem til landet Gerar. Og da de sluttet med å drepe dem, begav de seg til å plyndre, for byen Gerar var allerede tatt, og de tok alt som var i leiren deres, og tok med seg en mengde gull og sølv og en mengde annet gods, som kameler og saueflokker.

Da Asa og hans hær hadde vunnet en slik seier og fikk så mye rikdom fra Gud, vendte de tilbake til Jerusalem. Da de kom dit, ble de møtt av en profet som het Asarja som ba dem stanse litt, og han begynte med å si til dem at grunnen til at Gud hadde gitt dem en slik seier, var at de hadde vist seg å være rettferdige og gudfryktige menn og hadde gjort alt etter Guds vilje. Han sa videre at dersom de fortsatte med det, ville Gud alltid love dem at de ville overvinne sine fiender og leve lykkelig, men dersom de lot være med å tilbe ham, ville alt falle ut til det motsatte. Og det vil komme en tid da det ikke skal finnes én eneste sann profet i hele folket, heller ingen prest som skal kunne gi dere et sant svar fra oraklet, og deres byer skal bli ødelagt og hele folket skal bli spredt over hele jorden og leve som fremmede og omvandrere. Derfor rådde han dem til å være gode mens de ennå hadde tid og ikke forspille Guds velbehag med dem. Da kongen og folket hørte dette, frydet de seg, og både samlet og enkeltvis gikk de inn for å oppføre seg rettferdig. Kongen sendte dessuten noen folk omkring i riket som skulle følge med at landets innbyggere skulle adlyde lovene.

3. Slik var det med Asa, kongen over de to stammene. Jeg skal nå omtale Baesa,

kongen over alle de israelittene som drepte Nadab, Jeroboams sønn, og overtok riket. Han bodde i byen Tirsah der han hadde sitt regjeringssete, og det beholdt han i tjuefire år. Han gjorde mer ondt og ugudelig enn både Jeroboam og hans sønn. Han gjorde også mye ondt mot folket og vanæret Gud som sendte profeten Jehu og fortalte ham at hele hans familie ville bli utryddet og at han ville føre de samme ulykkene over hans hus som hadde ført til Jeroboams ruin, for da han hadde gjort ham til konge, hadde han ikke gjort gjengjeld for Guds godhet ved å styre folket med rettferdighet og gudsfrykt, noe som ville vært velbehagelig for Gud og til deres eget beste. Men han hadde etterlignet den onde kongen Jeroboam, og selv om denne mannens sjel var gått til grunne, ville han likevel etterligne hans ugudelige liv, og han sa at han velfortjent skulle få oppleve den samme ulykken som han, fordi han var skyldig i den samme ondskapen.

Men til tross for at Baesa hadde fått høre hvilke ulykker som ville komme over ham og hele hans familie for deres uforskammede oppførsel, sluttet han ikke med sin ugudelighet i tiden etter, og det bekymret ham ikke at han viste seg å bli verre og verre inntil han døde. Han omvendte seg ikke fra sine tidligere gjerninger, og søkte heller ikke tilgivelse hos Gud for dem, men handlet som om han var blitt lovet belønning for dette, og som om han var i gang med et arbeid, fortsatte han ufortrødent på samme måten. Dette gjorde Baesa til tross for at profeten forutsa for ham hva som skulle komme til å skje, om at hele hans familie ville gå til grunne, noe som er det verste av alt ondt. Og dette var jo godt, fordi han bare sloss for ugudeligheten, og drev stadig mer på med dette. Til slutt tok han sin hær og overfalt en temmelig stor by som het Rama som lå 8 kilometer fra Jerusalem. Og da han hadde tatt den, befestet han den, for han hadde bestemt seg for å legge en garnison i den slik at de fra den kunne gjøre nye utfall for å føre ulykke over Asas kongedømme.

4. Da ble Asa redd for de utfallene fienden skulle gjøre mot ham, og han grublet over hva slags ulykker denne hæren som var etterlatt i Rama, kunne påføre landet hans, og han sendte bud til kongen i Damaskus, med gull og sølv, for å få hjelp av ham, og han minte ham om at ”vi hadde en vennskapsavtale med våre forfedre”. Kongen tok med glede imot pengesummen, og han gjorde en pakt med ham, og brøt vennskapet han hadde med Baesa og sendte hærførere med sine egne styrker til de byene som Baesa rådde over, og befalte dem å gå løs på dem.

Så dro de av sted og satte fyr på noen av dem og plyndret andre som Ijon, Dan, Abelmain** og mange andre. Da kongen i Israel fikk høre dette, sluttet han med å bygge og befeste Rama, og vendte tilbake for å hjelpe sitt eget folk i deres nød, men Asa gjorde bruk av de materialene som var skaffet til byggingen av byen, så han ved hjelp av dem kunne bygge to sterke byer, den ene, som kaltes Geba, og den andre, Mispa. Etter dette fikk ikke Baesa mer anledning til å gjøre noen ekspedisjon mot Asa, for han ble hindret av døden, og ble gravlagt i byen Tirsah, og hans sønn Elah overtok riket etter ham, og da han hadde regjert i to år, døde også han etter at han ved et forræderi ble drept av Simri, som var fører over halvparten av hans hær. Da han var i Arsa, i huset til sin forvalter, overtalte han noen av rytterne som var under ham, til å overfalle Elah, og slik drepte han ham da han ikke hadde med seg sine væpnede menn og hærførerne, for de var alle opptatt med beleiringen av filisterbyen Gibbeton.

5. Da hærføreren Simri hadde drept Elah, tok han selv kongemakten, og ifølge Jehus profeti utryddet han i pur ondskap hele huset Baesa fullstendig, på samme måten som vi allerede har beskrevet ødeleggelsen av huset Jeroboam, men da hæren som beleiret Gibbeton fikk høre hva som var skjedd med kongen, gjorde de Omri til konge. Han trakk hæren bort fra Gibbeton og kom til Tirsa der kongeslottet lå, og angrep byen og tok den med makt. Men da Simri så at byen ikke hadde noen til å forsvare den, flyktet han inn i palassets innerste rom og satte fyr på det, og brant seg selv inne med det, etter at han hadde regjert i bare sju dager. Deretter ble Israels folk splittet, for ett parti ville ha Tibni til konge, og ett annet Omri, og da de som var for Omri hadde slått Tibni, regjerte Omri over hele folket.

I Asas trettiende regjeringsår hadde Omri regjert i tolv år, og i seks av dem regjerte han i byen Tirsa og resten i byen Semareon, den som grekerne kaller Samaria. Selv kalte han byen Semareon fra Semer som solgte fjellet til ham som den ble bygd på. Omri var ikke annerledes enn de kongene som regjerte før ham, og han ble verre enn de, for alle disse søkte å vende folket bort fra Gud ved sin onde adferd hver eneste dag, og av den grunn gjorde Gud det slik at den ene ble drept av den andre, og ingen av familiene deres skulle overleve. Omri døde i Samaria, og hans sønn Akab etterfulgte ham.

6. Ved disse begivenhetene kan vi se hvilken omsorg Gud hadde for menneskene, og hvor høyt han elsker gode menn og hater de onde og ødelegger dem med rot og gren, for mange av disse kongene i Israel gikk ynkelig til grunne med sine familier og forsvant på kort tid på grunn av sine overtredelser og sin ondskap. Men Asa, kongen i Jerusalem over de to stammene, fikk ved Guds velsignelser en høy og god alderdom på grunn av sin gudsfrykt og rettferdighet, og han døde lykkelig etter å ha regjert i førtien år, og da han var død, ble han etterfulgt til kongemakten av sin sønn Josafat. Han var født av Asas hustru Asubah. Og alle var enig i at han skulle følge sin stamfar David i gjerning, tapperhet og gudsfrykt, men vi behøver ikke si mer om denne kongen nå.

---

*Leseren bør huske at *Cush* ikke er Etiopia, men Arabia.

**Abelmain eller Abellane antas å være det samme som Abel eller Abila, hvorfra Abilene kommer. Dette kan være den byen som ble kalt dette fordi den rettferdige Abel ble begravet der. Når det gjelder utgytelsen av deres blod innenfor landet Israels grenser, forstår jeg at Frelserens ord gjelder den skjebnesvangre krigen, og Judeas undergang under Titus og hans romerske hær (Matt.23,35-36 og Luk.11,51).

KAPITEL 13

DA AKAB HADDE TATT JESABEL TIL HUSTRU, BLE HAN ENNÅ MER UGUDELIG ENN ALLE DE KONGENE SOM HADDE VÆRT FØR HAM. ELIAS GJERNING OG AFFÆREN MED NABOT

1. Akab, Israels konge, bodde i Samaria og hadde kongedømmet i tjueto år. Han var ikke annerledes enn noen av sine forgjengere, og han gjorde bare det han selv fant på til det enda verre i sin aller verste ugudelighet. Han etterlignet deres onde adferd og deres fornærmelser mot Gud, spesielt Jeroboams overtredelser, for han tilba

kvigene som han hadde laget, og han fant opp andre absurde gjenstander for tilbedelse ved siden av kvigene. Han tok dessuten til ekte datteren til kongen over tyrerne og sidonierne, Ethbaal, og hun het het Jesabel, og hun lærte ham å tilbe sine guder. Denne kvinnen var aktiv og djerv og henfalt til stor urenhet og ondskap ved at hun bygde et tempel for tyrernes gud Belus, og plantet en hage med alle slags trær, og hun utnevnte prester og falske profeter for sin gud. Kongen hadde også mange slike omkring seg, og overgikk alle de kongene som hadde vært før ham.

2. I Thesbon i landet Gilead var det en profet for Den Allmektige Gud som kom til Akab og sa til ham at Gud hadde forutsagt at han ikke ville sende dugg eller regn over landet før han skulle vise seg for ham. Og da han hadde stadfestet det med en ed, dro han sin vei til sydlandet og slo seg ned ved en bekk han kunne drikke av, mens maten ble brakt til ham av ravner hver dag. Men da bekken ble tørr fordi det ikke regnet, dro han etter Guds befaling til Sarepta, en by som ikke ligger langt fra Sidon og Tyrus, den ligger mellom dem, for Gud hadde fortalt ham at han skulle finne en kvinne der som var enke, og som skulle forsørge ham.

Da han var kommet ikke så langt fra byen, fikk han se kvinnen som arbeidet med sine hender i det hun samlet kvister, og da Gud fortalte ham at det var hun som skulle forsørge ham, hilste han henne og ville at hun skulle gi ham vann å drikke, og da hun skulle til å gjøre det, kalte han på henne igjen, og ba henne bringe ham et brød. Da forsikret hun med en ed at hun ikke hadde noe annet enn en håndfull mel og litt olje, og at hun nå skulle samle noen kvister, kna deigen og bake brød til seg og sin sønn, og så dø av sult, for de hadde ingen ting igjen lenger. Til dette sa han: ”Gå med godt mot og håp på bedring, og lag først til meg en liten kake og bring den til meg, for nå forteller jeg deg at melkaret og olje-kruset ikke skal bli tomt inntil Gud sender regn.”

Da profeten hadde sagt dette, kom hun til ham og bakte ham kaken som hun delte mellom seg selv, sin sønn og profeten, og ingen ting av dette lot være å skje så lenge tørken varte. Menander omtaler denne tørken i sin beretning om tyrernes konge Ethbaals gjerninger, der han sier det slik: ”Under ham regnet det ikke fra måneden hyperberetæus inntil måneden hyperberetæus året etter, men da han gikk i bønn, kom det et kraftig tordenvær. Denne Ethbaal bygde byen Botrys i Fønikia, og byen Auza i Libya.” Med disse ordene mente han mangelen på regn i Akabs dager, for på denne tiden regjerte Ethbaal over tyrerne slik Menander opplyser oss.

3. Da sønnen til den kvinnen vi talte om som forsørget profeten, ble syk, oppgav ånden og døde, kom hun gråtende til profeten og slo seg for brystet med lidenskapelige følelsesutbrudd og klaget over at han var kommet for å refse henne for hennes synder, og at det var derfor hennes sønn var død. Men han ba henne være ved godt mot, og at hun nå skulle overlate sin sønn til ham slik at han kunne gi ham levende tilbake til henne. Da hun hadde overlevert ham, bar han ham opp til et rom ovenpå der han selv bodde, og la ham ned på sengen, og ropte til Gud at han ikke hadde lønnet kvinnen godt ved å ta sønnen fra henne etter at hun hadde sørget for ham, og han ba om at han måtte sende sønnens sjel inn i ham igjen, så han ble levende. Og Gud hadde barmhjertighet med moren og var villig til å bønnhøre profeten slik at han ikke skulle ha kommet for å føre ulykke over henne, og over all

forventning kom gutten til live igjen. Og kvinnen takket profeten, og nå var hun trygg på at Gud hadde talt gjennom ham.

4. Kort tid etter kom Elias etter Guds vilje til kong Akab, for at han skulle fortelle ham at regnet ville komme. Nå hadde sulten rammet hele landet, og det var stor mangel på levnetsmidler, og det var ikke bare menneskene som led mangel, men jorden også, for den produserte ikke nok til hestene og de andre dyrene, for alt var oppspist på grunn av tørken. Da tilkalte kongen Obadja som hadde oppsyn med kveget, for å befale ham å dra til vannkildene og bekkene i tilfelle det kunne finnes noen vekster som de kunne høste og holde av for dyrene.

Og da han hadde sendt folk over hele den bebodde jord* for å finne profeten Elias, og de ikke fant ham, ba han Obadja følge med ham når de skulle dra av sted, og så skulle de dele veien mellom seg slik at Obadja tok den ene veien, og kongen den andre. Nå var det slik at samtidig som dronning Jesabel drepte profetene, hadde Obadja skjult hundre profeter og forsørget dem med brød og vann. Og da Obadja var alene og borte fra kongen, møtte profeten Elias ham, og Obadja spurte ham hvem han var, og da han fikk vite det, tilbad han ham. Elias ba ham da om å dra til kongen og si at nå var han her og klar til å møte ham. Men da svarte Obadja: ”Hva slags ondt har jeg gjort mot deg, siden du sender meg til en som leter etter deg for å drepe deg, og har lett over hele verden etter deg? Eller visste han ikke at kongen ikke hadde etterlatt noe sted der han ikke hadde sendt folk for å få tak i ham slik at han kunne drepe ham?” For han var redd for at dersom ikke Gud skulle vise seg for ham igjen, og han skulle dra til et annet sted, og kongen så skulle sende ham etter Elias og han ikke skulle finne ham noe sted, så ville han selv bli drept. Han ba ham derfor om å sørge for at han ble bevart, og fortalte ham om hvor samvittighetsfullt han hadde tatt vare på dem som var profeter og som han hadde reddet hundre av, mens Jesabel drepte resten av dem, og at han hadde skjult dem og forsørget dem. Men Elias ba ham ikke være redd, men bare gå til kongen, og han forsikret ham med ed at han selv skulle tre frem for Akab den selvsamme dag.

---

*Josefus synes her å mene at denne tørken omfattet hele den beboelige verden, hele jorden, slik vår Frelser sier at det var over hele jorden (Luk.4,25,). (Dette må være fra en gammel bibelutgave – oversetters anmerkning)

5. Da Obadja hadde fortalt kongen at Elias var der, møtte Akab ham og spurte rasende om han var den mannen som førte ulykke over det hebraiske folk, og var årsaken til tørken? Men Elias sa uten omsvøp at kongen selv var mannen, for både han og hans hus hadde ført ulykke over dem fordi de hadde innført fremmede guder i landet og at de tilba dem og hadde forlatt deres egen Gud som var den eneste sanne, og de hadde til og med foraktet ham. Og han ba ham om å gå av sted og samle hele folket på Karmel-fjellet sammen med hans egne og hans hustrus profeter, og de som hørte til i hagene. Og han skulle fortelle hvor mange de var, og tallet på dem var om lag fire hundre. Da alle mennene som Akab hadde sendt bud på, løp av sted til fjellet, stilte profeten Elias seg midt iblant dem og sa: ”Hvor lenge vil dere leve slik i uvisshet og ikke vet hva dere skal tro?” Han oppfordret dem til å følge hans anvisninger dersom de anså sitt eget lands Gud for å være den sanne Gud, men hvis de anså ham for å være ingen ting, og heller ville ha de fremmede gudene og velge å tilbe dem, så rådet han dem til å følge dem.

Men da folket ikke svarte ham, ønsket Elias at de skulle prøve kraften i de fremmede gudene mot hans egen Gud. Så skulle han, som var Guds eneste profet mens de var fire hundre, ta en kvige å slakte den til et offer og legge den oppå veden uten å tenne ild på, og så skulle de gjøre det samme og påkalle sine guder for å få satt ild på veden, for på denne måten skulle de vite hvem som var den sanne Gud. Dette forslaget likte folket. Elias ba dem å velge seg en kvige først, slakte den, og så påkalle sine guder. Men det kom ingen virkning av profetenes bønner og påkallelser, og Elias spottet dem og ba dem rope høyere, for han kunne jo være på reise eller ligge og sove. De holdt på med dette fra morgen til middag og hadde skåret seg med sverd og lanser* etter landets skikker.

Så ba han profetene tre til side, og ba folket om å komme nær for å se hva han gjorde, og at han ikke hadde gjemt ild inn i mellom trestykkene. I nærvær av folket tok han tolv steiner, én for hver stamme av hebreerne, og bygde et alter av dem, og så grov han en dyp grøft omkring, og da han hadde lagt veden på alteret, og oppå der igjen offerstykkene, befalte han dem å fylle fire tønner med vann fra en kilde, og så helle det ut over alteret så det rant nedover slik at grøften ble fylt. Da han hadde gjort dette, begynte han å be og å påkalle Gud om å vise sin makt for et folk som allerede hadde vært villfaren i lang tid. Og på hans ord kom det plutselig en ild fra himmelen rett for øynene på dem, og den traff alteret og fortærte offeret slik at også vannet ble oppbrent og stedet ble tørt.

6. Da israelittene så dette, falt de til jorden og tilba den ene Gud, og de kalte ham Den store og eneste sanne Gud, mens de kalte sine egne kun med navn som mennesker i sin ugudelighet hadde funnet på. Dermed grep de profetene og drepte dem på Elias' befaling. Elias sa også til kongen at han skulle gå til middag uten flere bekymringer, for om en liten stund ville Gud sende regn. Dermed dro Akab sin vei, og Elias gikk opp på Karmel-fjellets høyeste topp og satte seg ned med hodet mellom knærne, og ba sin tjener om å gå opp på en høyde og se utover havet, og når han fikk se en sky som steg opp, skulle han si fra om det, for luften hadde hittil vært klar. Da tjeneren hadde gått opp og flere ganger sagt at han ikke så noen ting, fikk han den sjuende gangen se en liten svart gjenstand på himmelen, ikke større enn en manns fot. Da Elias hørte det, sendte han bud på Akab og ba ham komme seg av sted til byen før regnet kom. Så kom han til byen Jisreel, og etter kort tid var himmelen helt formørket av skyer, og det kom en voldsom storm og kraftig regn, og profeten som var under guddommelig sinnsbevegelse, løp med kongens vogn til Jisreel, en by i Isar** Issakar.

7. Da Akabs hustru Jesabel forsto hvilke tegn Elias hadde gjort, og hvordan han hadde drept profetene, ble hun rasende og sendte bud på ham og truet med å drepe ham fordi han hadde drept profetene. Da ble Elias redd og flyktet til Beersheba som ligger ved den ytterste grensen ved landet som tilhører Juda stamme, mot Edoms land. Der etterlot han sin tjener og gikk sin vei inn i ødemarken. Han ba om å få dø, for han var ikke bedre enn sine fedre, og hadde heller ingen lyst til å leve mens de var døde. Han lå og sov under et tre, og da noen vekket ham og reiste ham opp, fikk han se at mat og vann var blitt satt foran ham. Og da han hadde spist og gjenvunnet styrke, kom han til fjellet som kalles Sinai, der det fortelles at Moses fikk sine lover fra Gud, og der fant han en hule som han gikk inn i, og der slo han seg ned.

Da lød det en stemme, men han visste ikke hvorfra, og den spurte ham om hvorfor han hadde forlatt byen og kommet hit? Han svarte at han hadde drept profetene til de fremmede gudene og hadde overbevist folket om at han som de alene hadde tilbedt fra begynnelsen, var Gud, og nå var han ettersøkt av kongens hustru for å bli straffet for dette. Så hørte han en annen stemme som fortalte ham at han skulle komme ut neste dag under åpen himmel, og der skulle han få vite hva han skulle gjøre.

Neste dagen kom han ut av hulen, og da fikk han høre et jordskjelv og fikk se en kraftig glans av ild, og etterpå ble det stille, og en guddommelig røst oppfordret ham til ikke å være bekymret over de omstendighetene han var i, for ingen av fiendene hans skulle få makt over ham. Røsten befalte ham også å dra hjem og innsette Jehu, Nimsis sønn til konge over deres eget folk og Hasael til konge over syrerne og gjøre Elisa fra byen Abel, til profet i hans sted. Av det ugudelige folket skulle noen bli drept av Hasael og andre av Jehu. Da Elias fikk denne befalingen, dro han tilbake til hebreernes land. Og da han fant Elisa, Safats sønn, i ferd med å pløye sammen med noen andre, kastet han sin kappe over ham, og straks begynte Elisa å profetere, og han forlot oksene og fulgte Elias. Og da han ba seg fri for å ta avskjed med sine foreldre, gav Elias ham lov til det, og da han hadde tatt avskjed, fulgte han ham, og ble hans disippel og tjener resten av hans liv. Og slik har jeg redegjort for denne profeten.

8. I byen Isar Jisreel), bodde en mann som het Nabot, og han hadde en mark som grenset til kongens, og kongen prøvde å få ham til å selge ham denne marken som lå så nært hans eget område. Han skulle få den prisen han ønsket, slik at han kunne slå disse markene sammen, og hvis han ikke ville ha penger, kunne han få velge en av hans egne marker i stedet. Men Nabot sa at det ville han ikke gjøre, for han ville beholde den fordi han hadde arvet den etter sin far.

Til dette ble kongen så ergerlig som om han var blitt utsatt for en fornærmelse bare fordi han ikke kunne få en annen manns eiendom, så han hverken ville vaske seg eller spise, og da Jesabel spurte ham om hva det var som plaget ham, hvorfor han hverken vasket seg og ikke ville ha middag eller kveldsmat, fortalte han om Nabots påståelighet. For selv om han hadde brukt vennlige ord, til og med slike som var under hans kongeverdighet, ble han bare møtt med vrangvilje slik at han ikke fikk det han ønsket. Men hun overtalte ham til ikke å la seg kue av dette mislykkede forsøket, ryste sorgen av og vende tilbake til vanlig kroppspleie, for hun ville sørge for å få Nabot straffet. Hun sendte straks brev til Israels stammehøvdinger jisreelittene i Akabs navn, og befalte dem å faste og samles til et møte, der Nabot ble satt i høysetet fordi han var av en fremstående familie. Tre menn skulle stå klar til å vitne imot ham om at han hadde spottet Gud og kongen, og så skulle de steine ham og avlive ham på denne måten. Da de hadde vitnet mot Nabot slik dronningen hadde skrevet til dem om at han hadde spottet Gud og kong Akab, ville hun at han skulle ta Nabots vingård i eie kostnadsfritt.

Og Akab ble glad for det som var blitt gjort, og han sto straks opp fra sengen der han lå for å gå og se til Nabots vingård, men Gud var meget fortørnet over dette, og sendte profeten Elias til Nabots gård for å tale med Akab og si til ham at han hadde drept den rette eieren av marken urettferdig. Og straks han kom til ham, og kongen

sa at han kunne gjøre med ham som han ville for han syntes det var en skam å bli tatt på fersk gjerning i sin synd på denne måten, sa Elias at nettopp på dette sted der Nabots døde legeme ble spist av hunder, skulle både hans eget og hans hustrus blod bli utøst, og hele hans familie skulle omkomme fordi han var så frekk og ondskapsfull å drepe en borger i strid med landets lover.

Da ble Akab bedrøvet over det han hadde gjort, og han angret på det og tok på seg sekk og gikk barføtt,*** og ville ikke smake mat. Han bekjente sine synder, og fikk dermed forsont seg med Gud. Da sa Gud til profeten at han ville avstå fra å straffe familien hans mens Akab var i live fordi han angret den ondskapen han hadde gjort seg skyldig i, men han ville fullføre sine trusler under Akabs sønn. Det var budskapet profeten avleverte kongen.

---

*Spanheim påpeker her at ved tilbedelsen av Mitra, persernes gud, skar prestene seg selv på samme måte som disse prestene gjorde da de påkalte Baal fønikernes gud.
***Isar* kan her hete *Issakar*, dvs. Issakars stamme, for Jisreel tilhørte denne stammen.
***"Jødene gråter inntil denne dag," sier Hieronymus, "og ruller seg selv i sekk og aske og går barføtt ved slike anledninger." Spanheim legger til: "omtrent på samme måte sto Berenike barføtt i retten hos Florus da hennes liv var i fare."

KAPITEL 14

HADAD, KONGEN I DAMASKUS OG SYRIA, GJORDE TO FELTTOG MOT KONG AKAB, MEN BLE SLÅTT.

1. Under affæren med Akab samlet Hadad Benhadad, kongen over Syria og Damaskus, sammen en stor hær over hele landet, og fikk trettito konger fra andre siden av Jordan til forbundsfeller, og gjorde et felttog mot Akab, men fordi Akabs hær ikke var som Benhadads hær, satte han den ikke i slagorden for å kjempe mot ham. Han lukket alt i landet inne i de sterkeste byene han hadde, og selv bodde han i Samaria, for murene var meget sterke, så den av flere grunner ikke var lett å ta. Kongen av Syria tok sin hær med seg til Samaria, og omringet byen og beleiret den. Han sendte også en herold til Akab med forespørsel om at han skulle ta imot utsendinger for å få vite hva han ønsket. Etter tillatelse fra Israels konge, kom sendemennene, og de talte slik etter kongens befaling: Akabs rikdommer, hans barn og hans hustruer tilhører nå Benhadad, og hvis han vil gå med på den avtalen at han skal få ta så mye som han ønsket, skulle han trekke sin hær tilbake og avslutte beleiringen.

Da befalte Akab sendemennene å dra tilbake og fortelle kongen at både han selv og alt han hadde, var hans egen eiendom. Og da sendemennene hadde fortalt dette til Benhadad, sendte han dem tilbake til ham igjen, og fordi han hevdet at alt han hadde var hans eget, befalte han ham å ta imot disse tjenerne som han skulle sende den neste dag, og å la dem undersøke palasset og husene til hans venner og slektninger, og så utlevere til dem alt det de fant av beste kvalitet, mens det de ikke ville ha, skulle de la være igjen til ham.

Ved denne andre utsendingen fra kongen av Syria ble Akab overrasket, og han samlet sammen folket, og for deres egen fred og trygghets skyld, oppfordret han dem til å gi fra seg sine hustruer og barn til fienden, samt deres eiendeler, for det var det

kongen av Syria forlangte ved sin første utsending. Men siden han nå vil sende sine tjenere til å saumfare alle husene deres, og ikke etterlate noe som er av beste kvalitet, og med dette søke en anledning til krig, "da jeg vet at jeg ikke vil spare det som er mitt for deres skyld for at han ikke skal gå til krig mot oss. På grunn av de umulige vilkårene hans vil jeg vil nå benytte anledningen til å gjøre det dere synes er rett." Og folket rådde ham til ikke å høre på noen av forslagene hans, men vise ham forakt og gjøre seg klar til å kjempe. Så gav han sendemennene det svaret at han selv fremdeles hadde i sinne å gå med på hans betingelser av hensyn til folkets sikkerhet, men da han etter folkets ønske ikke kunne gå med på dem, sendte han dem likevel av sted.

2. Da Benhadad fikk høre dette, ble han rasende og sendte mennene til Akab for tredje gang og truet ham med at hæren hans skulle reise en rampe som var høyere enn den muren som Akab hadde trodd var sterk nok til at han kunne vise forakt mot ham. Og den skulle han bygge ved å la hver mann i sin hær ta en håndfull jord, og skremme ham på denne måten ved å vise ham hvilken stor hær han hadde. Akab svarte at han ikke skulle skryte slik når han bare hadde kledd seg i rustning, men først når han hadde vunnet over sine fiender i slag. Da utsendingene kom tilbake og fant kongen til aftensmat med sine trettito konger og fortalte ham om Akabs svar, gav han straks denne ordren: Still dere på linje rundt byen, og reis opp et bolverk og gjennomfør beleiringen med alle midler. Mens dette pågikk, var Akab i stor angst, og hele folket med ham.

Men så fattet han mot og ble befridd fra angsten da en profet kom og sa til ham at Gud hadde lovt å underlegge ham mange titusener av hans fiender, og da han spurte ham om hvilke midler seieren skulle bli vunnet med, sa han: "Ved prinsenes sønner, og under din ledelse og på grunn av fiendens udyktighet i krig. Dermed tilkalte han prinsenes sønner, og fant at de var to hundre og trettito personer. Og da han fikk vite at kongen av Syria hadde hengitt seg til festing og løssluppenhet, åpnet han portene og sendte av sted prinsenes sønner. Da vaktene fortalte det til Benhadad, sendte han noen ut for å møte dem, og han befalte at hvis disse mennene var kommet ut for å slåss, skulle de binde dem og føre dem til ham, men hvis de kom ut fredelig, skulle de gjøre det samme. Nå hadde Akab en annen hær klar innenfor murene, og prinse-sønnene overfalt vaktene og drepte mange av dem og forfulgte resten av dem til leiren. Og da Israels konge så at de hadde overtaket, sendte han ut resten av hæren som plutselig falt over syrerne og slo dem, for de hadde ikke trodd at de ville komme ut, siden de ble angrepet da de var nakne* og drukne og hadde etterlatt alle våpnene da de flyktet ut av leiren. Kongen unnslapp med store vanskeligheter på hesteryggen. Akab dro langt av gårde under forfølgelsen av syrerne, og da han hadde plyndret leiren deres som inneholdt store rikdommer både av gull og sølv, tok han også Benhadads hester og vogner og vendte tilbake til byen. Men så kom profeten og fortalte ham at han måtte ha hæren sin klar, for kongen av Syria ville gjøre et nytt felttog mot ham neste år, og Akab ble dermed travelt opptatt med å sørge for dette.

3. Da Benhadad hadde reddet seg selv og så mye av hæren som han kunne, rådførte han seg med sine venner om hvordan han skulle gjøre en ny ekspedisjon mot israelittene. Hans venner rådde ham til ikke å kjempe mot dem i skråningene, fordi deres Gud var spesialist på slike steder, og derfor var de nylig blitt slått, men

hvis de gikk til kamp mot dem på sletten, ville de slå dem. De rådde ham også til å sende hjem de kongene han hadde tatt med seg som hjelpere, men beholde troppene deres, og så sette befalingsmenn over dem i stedet for kongene, slik at han dannet en hær fra landet deres, og erstattet dem som falt i slaget med hestene og vognene. Han syntes rådet deres var godt, og fulgte det i sin administrasjon av hæren.

4. Ved begynnelsen av våren tok Benhadad hæren med seg og ledet den mot hebreerne, og da han kom til en by som het Afek, slo han leir på den Store sletten. Og Akab dro av sted for å møte ham med sin hær, og han slo leir like overfor ham, selv om hæren hans var svært liten sammenlignet med fiendens. Men profeten kom igjen til ham og fortalte ham at Gud ville gi dem seier, og at han ville vise at hans makt ikke bare var i fjellene, men også på slettene, i motsetning til det syrerne trodde. De lå derfor stille i leiren i sju dager, men på den siste av dagene kom fiendene ut av sin leir og stilte seg i slagorden for å kjempe. Akab førte også sin hær ut, og da kampen begynte, kjempet de tappert, og han drev fienden på flukt og forfulgte dem og satte dem under press og slo dem så de til og med ble overkjørt og drept av sine egne vogner, og ikke mer enn noen få av dem slapp unna til deres egen by Afek, og de ble også drept fordi murene falt over dem, og i alt falt det tjuesju tusen.

I dette slaget ble det drept hundre tusen til, og Benhadad, kongen i Syria, flyktet sammen med noen av sine mest trofaste tjenere, og selv gjemte han seg i en kjeller under jorden. Og da de fortalte ham at Israels konger var humane og barmhjertige mennesker, og at de derfor på vanlig måte kunne be om nåde og bli reddet av Akab, ba de om lov til å gå til ham, og det fikk de. Så kom de til Akab, kledd i sekk med reip rundt hodet for det var en eldgammel skikk hos syrerne ved overgivelse** og sa at Benhadad ville at han skulle spare ham, og at han alltid ville være hans tjener om han ville love ham det. Akab svarte at han var glad for at han var i live og ikke var blitt skadet i krigen, og han lovte ham den samme respekt og barmhjertighet som en mann ville vise en bror. Så fikk de forsikring om dette ved en ed, at når han kom til ham skulle han ikke skade ham. De gikk da og førte ham ut av den kjelleren han hadde gjemt seg i og førte ham til Akab, der han satt i sin vogn. Og Benhadad tilba ham, og Akab gav ham hånden og bød ham komme opp til seg i vognen, og han kysset ham og ba ham være ved godt mot og ikke være redd for at noe vondt skulle bli gjort mot ham. Og Benhadad takket ham og bekjente at han ville huske hans godhet hele resten av sitt liv, og lovte at han ville gi tilbake til ham de israelittiske byene som de tidligere kongene hadde tatt fra dem, og lovte at han skulle få komme til Damaskus slik hans forfedre hadde kommet til Samaria. De beseglet pakten med en ed, og Akab gav ham mange gaver og sendte ham tilbake til hans eget kongerike. Slik endte krigen som Benhadad førte mot Akab og israelittene.

5. En profet som het Mika*** kom til en av israelittene og ba ham slå seg i hodet, for ved å gjøre dette, ville han behage Gud, men han forutsa for ham at hvis han ikke gjorde det, ville han møte en løve og bli drept av den fordi han ikke adlød Guds befaling. Da denne triste ulykken hadde skjedd mannen, kom profeten til en annen og gav han den samme oppfordringen, så han slo til ham og såret ham i hodet, og så kom han til kongen og fortalte ham at han var en av hans soldater, og en befalingsmann hadde ansvaret for en av hans fanger, og denne fangen hadde rømt, og nå var

han i fare for sitt liv på grunn av den befalingsmannen som hadde truet ham med at hvis fangen skulle rømme, ville han drepe ham for det. Og da Akab sa at dette skulle han sannelig dø for, tok han av seg forbindingen han hadde om hodet, og ble gjenkjent som profeten Mika som hadde benyttet denne demonstrasjonen som en innledning til de følgende ord – at Gud ville straffe ham som hadde latt Benhadad som var en gudsbespotter, unnslippe straff, og at han ville gjøre det kjent at han skulle dø på en annen måte,**** og hans folk skulle omkomme ved en annens krigshær. Akab ble med dette meget sint på profeten og befalte at han skulle settes i fengsel og holdes der, men selv var han forvirret over Mikas ord, og han gikk tilbake til sitt hus.

---

*Reland bemerker her at ordet *naken* ikke alltid betyr *helt naken*, men noen ganger uten den vanlige krigsutrustningen, uten overdelen av klærne.

**Denne måten hos syrerne å be om nåde på for å redde livet, med reip og grime omkring hodet eller nakken, antar jeg ikke er så uvanlig i senere tider, selv i vårt eget land.

***Det er bemerkelsesverdig at denne profeten i Josefus' manuskript, som uttaler denne alvorlige fordømmelsen av en ulydig persons død ved en løve for kort tid siden, ikke var noen andre enn Mika, Imlas sønn, som nå uttalte Guds dom over den ulydige Akab, og han ser ut til å være nettopp den profeten som den samme Akab i 1.Kong.22,8 og 18 klager over "som en han hater, fordi han ikke spår noe godt om meg, men bare vondt." Og det er han som i dette kapitlet åpent gjentar sine fordømmelser mot ham, noe som følgelig også gikk i oppfyllelse.

****Det som er mest bemerkelsesverdig i denne historien er at Gud, under det jødiske teokrati, handlet fullstendig som Israels suverene konge, og alltid forventet at israelittene skulle underkaste seg ham fullstendig, likesom undersåtter og soldater skal underkaste seg sine jordiske konger og hærførere, og det vanligvis uten å kjenne grunnene til deres befalinger.

KAPITEL 15

JOSAFAT, KONGEN I JERUSALEM, HJELPER AKAB MED ET FELTTOG MOT SYRERNE. AKAB BLIR SLÅTT OG FALLER I STRIDEN.

1. Slik var forholdene for Akab. Men nå fortsetter vi med Josafat, kongen i Jerusalem, som hadde forøket sitt kongedømme og opprettet garnisoner i de byene i landet som tilhørte hans undersåtter, og til og med i byer som hans bestefar Abiam hadde tatt fra Efraim da Jeroboam regjerte over de ti stammene mens han regjerte de andre. Da hadde han Guds velbehag fordi han var både rettferdig og gudfryktig, og hver dag prøvde å gjøre det som var etter Guds vilje. Kongene som holdt til i hans nabolag æret ham med gaver, inntil all den rikdommen han hadde samlet, var blitt umåtelig stor, og den herlighet han hadde oppnådd, var av den mest opphøyde.

2. I det tredje året av hans regjering kalte han sammen alle høvdingene og prestene i landet og befalte dem å dra rundt i landet og i by for by, undervise hans folk i Moseloven og å overholde den og vise troskap i gudsdyrkelsen. Dette var folket meget tilfreds med, for det var ingen ting som var viktigere for dem enn lovlydighet. Nabolandene fortsatte å elske Josafat og å holde fred med ham. Filisterne betalte den fastsatte skatten og araberne skaffet ham hvert år tre hundre og seksti lam og det samme antall geiter og geitekillinger. Han befestet også de store byene, og dem var det mange av og de hadde stor betydning. Han utrustet også en mektig hær med våpen rettet mot sine fiender. Hæren bar rustning og utgjorde tre hundre tusen av

Juda stamme med Adnah som fører, mens Johannes var fører for to hundre tusen. Den samme mannen var fører for Benjamin stamme og hadde to hundre tusen bueskyttere under seg. Det var en fører til som het Jehosabad, som befalte over hundre og åtti tusen væpnede menn. Denne hæren var plassert slik at den var klar til tjeneste for kongen i tillegg til dem han sendte til de sterkest befestede byene.

3. Til hustru for sin sønn Jehoram tok Josafat datteren til Akab som var konge over de ti stammene, og hun het Atalja. Da han etter en tid dro til Samaria, mottok Akab ham vennlig og behandlet hæren hans praktfullt og forsynte den med store mengder korn, vin og slakt, og han ville at han skulle hjelpe ham i krigen mot kongen i Syria slik at han kunne få tatt tilbake byen Ramot i Gilead. For selv om den hadde tilhørt hans far, hadde likevel kongen i Syria tatt den fra ham, og da Josafat hadde lovet ham hjelp, for hans hær var slett ikke mindre enn hans, sendte han sin hær fra Jerusalem til Samaria, og de to kongene dro ut av byen, og der satt de på sine troner og gav ordrer til sine respektive armeer. Da ba Josafat dem kalle sammen noen av profetene, om det skulle være noen som de kunne forhøre seg med om felttoget mot kongen i Syria, og om de ville tilråde felttoget på dette tidspunktet da det faktisk hersket en fred mellom kong Akab og syrerkongen, en fred som hadde vart i sju år fra den gangen han tok ham til fange.

4. Da Akab tilkalte sine profeter som utgjorde fire hundre, og ba dem spørre Gud om han ville gi dem seier hvis han gikk til angrep på Benhadad og om han ville sette ham i stand til å vinne denne byen som var grunnen til at han gikk til krig. Disse profetene rådde ham til å gjøre denne ekspedisjonen og de sa at han ville slå syrerkongen, og som de hadde sagt før, ville han legge ham under seg. Men Josafat skjønte av deres ord at de var falske profeter, og han spurte Akab om han ikke hadde noen annen profet som tilhørte den sanne Gud, slik at han kunne få en sikrere opplysning om fremtiden. Til dette svarte Akab at det faktisk var én slik, men han hatet ham fordi han hadde profetert ondt om ham da han hadde forutsagt at han skulle bli slått og drept av syrerkongen, og av denne grunn hadde han kastet ham i fengsel. Han het Mika, sønn av Imla. Og da Josafat ville at de skulle hente ham, sendte Akab en evnukk av sted og hentet Mika.

Nå hadde evnukken fortalt ham at alle de andre profetene hadde forutsagt at kongen skulle vinne seier, men han svarte at han ikke hadde lov til å lyve for Gud, men han måtte tale det han ville si til ham om kongen, uansett hva det måtte være. Og da han kom til Akab, ble han pålagt under ed å si sannheten, og han fortalte da at Gud hadde vist ham at israelittene ville flykte fra syrerne som forfulgte dem, og de ville bli spredt på fjellene som saueflokker etter at gjeteren var blitt drept. Han sa også at Gud hadde vist ham at israelittene skulle vende tilbake til sine hjem i fred, mens bare han skulle falle i slaget.

Da Mika hadde talt, sa Akab til Josafat: ”Jeg fortalte deg for en liten stund siden om denne mannens innstilling mot meg, og at han bare profeterer ondt om meg.” Da svarte Mika at han burde høre alt det Gud hadde sagt, uansett hva det var, og spesielt at de som oppmuntret ham til å gå til krig i håp om å vinne, var falske profeter, og at han ville kjempe bare for å bli drept. Da ble kongen usikker, men en av de falske profetene som het Sedekia, kom til og oppfordret ham til ikke å høre på Mika, for han talte ikke sant, og som et bevis på dette, henviste han til Elias, som var

en bedre profet til å spå enn Mika,* og hadde sagt at hundene skulle slikke hans blod i byen Jisreel, i Nabots vingård, han som ble steinet av folket, og derfor var det klart at Mika var en løgner, da han motsa en profet som var større enn han selv. For Mika sa at han skulle bli drept tre dagsreiser lenger unna, og han sa: "du skal snart få se om han er en sann profet og har i seg Guds Ånd, for jeg vil slå til ham så jeg skader ham, slik Jadon fikk Jeroboams hånd til å lammes da han skulle gripe ham, for jeg regner med at du har hørt om denne tildragelsen."

Og da han slo til Mika, og det ikke ble påført ham noen skade, fikk Akab mot, og ledet straks sin hær mot syrerkongen, for jeg antar at skjebnen var for hard for ham og fikk ham til å tro at de falske profetene snakket mer sannhet enn den sanne profeten, slik at dette skulle bringe ham til sin ende. Men Sedekia laget seg horn av jern og sa til Akab at Gud hadde gjort disse hornene til tegn på at han skulle slå syrerne. Men Mika svarte at Sedekia om noen få dager skulle flykte fra det ene rommet til det andre for å skjule seg, og for å slippe å bli straffet for at han hadde løyet. Da befalte kongen at de skulle føre Mika bort og overgi ham til Amon, byens guvernør og ikke gi ham annet enn vann og brød.

5. Så tok Akab og Josafat, kongen i Jerusalem, sine stridskrefter og marsjerte til Ramot i Gilead, og da kongen i Syria fikk høre om felttoget, førte han sin hær mot dem og slo leir ikke langt fra Ramot. Nå hadde Akab og Josafat avtalt at Akab skulle ta av seg sine kongelige klær og at kongen i Jerusalem skulle kle seg i Akabs vanlige klær, og stille seg i spissen for hæren, for på denne måten å motvirke det som Mika hadde forutsagt.** Men Akabs skjebne fant ham uten hjelp av hans klær, for Benhadad, kongen i Syria hadde pålagt hæren og sine hærførere ikke å drepe noen andre enn Israels konge. Da syrerne kom i kamp med israelittene og fikk se Josafat foran hæren, og trodde at det var Akab, overfalt og omringet de ham, men da de kom nær ham og så at det ikke var han, snudde de. Og kampen varte fra soloppgang til sent på kvelden og syrerne vant, men de drepte ingen slik deres konge hadde befalt dem. For da de søkte kong Akab, men ikke kunne finne ham, var det en ung stormann som het Naaman og tilhørte Benjamin stamme, som skjøt en pil mot fienden og såret kongen i lungen da pilen gikk gjennom brystplaten. Akab bestemte seg for ikke å la hæren få vite dette for at den ikke skulle ta flukten, og han bød vognføreren snu vognen og føre ham bort fra slaget, for han var dødelig såret. Men han satt i sin vogn og utholdt smerten til solen gikk ned, og så svimte han av og døde.

6. Da kvelden kom, vendte den syriske hæren tilbake til leiren, og da budbringeren deres bekjentgjorde at Akab var død, dro de hjem, og de brakte Akabs døde legeme til Samaria og gravla det der, og da de hadde vasket hans vogn som var tilsølt av kongens blod i Jisreels vann, skjønte de at Elias' profeti var sann, for hundene slikket hans blod, og skjøgene vasket seg etterpå i vannet, men han døde likevel i Ramot, slik Mika hadde forutsagt. Og det som var blitt spådd av de to profetene, som skulle skje med Akab, det skjedde, og for dette skal vi gi Gud ære, og over alt skal alle ære og tilbe ham, og aldri tro at alt det som høres behagelig ut må være troverdig, og man skal ikke akte noe høyere enn profetiens gave*** og den kunnskapen om fremtiden som den gir, for Gud viser menneskene hva de bør unngå. Ved det som hendte denne kongen, kan vi se skjebnens makt, og at det ikke finnes noen måte å

unngå den på, selv om vi kjenner den. Den kryper inn i menneskenes sinn og gir dem falske forhåpninger, inntil den fører dem til det stedet de ikke kan unngå. Akab ser ut til å være bedratt av den da han ikke ville tro dem som forutsa hans nederlag, men ved å gi akt på dem som fortalte det som han likte, ble han drept og hans sønn Akasja etterfulgte ham.

*Disse påstandene av den falske profeten Sedekia, for å overtale Akab til ikke å tro på Mika som var den sanne profeten, er forståelige. Og det er lett å skjønne at Mika skulle bli motsagt, for ellers kunne aldri Josafat ha gått med på å følge Akab under disse desperate omstendighetene.

**At Josefus forteller at Josafat tar på seg Akabs klær og ikke sine egne, mens Akab ikke har slike klær på seg overhodet, er meget troverdig. Det kaster lys over hele historien og viser at selv om Akab håpet på at Josafat skulle bli tatt for å være han og dermed løpe risikoen for å bli drept i slaget, inntraff likevel den store skuffelsen at Akab ble drept og Josafat unnslapp, noe som viste den klare forskjellen mellom dem ifølge Det guddommelige forsyn.
***Vi har her en meget vis refleksjon av Josefus omkring guddommelig forsyn, og hva man kan slutte ut fra det, nemlig *profeti*, og hva onde menn tror de kan gjøre for å unngå gudsdommen som truer dem, for hvis de ikke omvender seg, vil de av skjebnen alltid bli ledet til sin egen ødeleggelse, og dermed vise at Guds forutsigelser er sanne, når de prøver å unngå dem.

BOK 9

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ ET HUNDRE OG FEMTISJU ÅR

FRA AKABS DØD TIL DE TI STAMMER BLIR FØRT I FANGENSKAP

KAPITEL 1

JOSAFAT INNSETTER DOMMERE OG VINNER OVER SINE FIENDER MED GUDS HJELP

1. Da kong Josafat kom tilbake til Jerusalem etter at han hadde hjulpet Israels konge Akab slik han hadde lovet ham, og kjempet mot Benhadad, kongen i Syria, ble han møtt av profeten Jehu. Han anklaget ham for å ha hjulpet Akab som var både ugudelig og ond, og han sa til ham at Gud var misfornøyd med ham for dette, men at han hadde frelst ham fra fienden enda han hadde syndet, fordi han egentlig hadde en god innstilling. Da begynte kongen å takke Gud med ofringer, og etterpå dro han rundt i hele landet og underviste folket både om Moseloven og om riktig gudsdyrkelse. Han innsatte også dommere i alle byene i riket, og påla dem å akte høyere enn alt annet å vise rettferdighet når de dømte folket, og aldri ta imot gaver, eller ta hensyn til rikdom, status eller høybårenhet, men behandle alle likt og rettferdig og være klar over at Gud kjenner alle deres innerste tanker.

Da han selv hadde undervist dem og gått gjennom hver eneste by hos de to stammene, vendte han tilbake til Jerusalem. Der innsatte han dommere av prestene og levittene og fremstående menn av folket, og oppfordret dem til alltid å dømme med varsomhet og rettferdighet.* Og hvis noen av folket var blitt uenige om ting som hadde alvorlige konsekvenser, skulle de sendes ut av disse byene til dommerne som hadde plikt til å dømme rettferdig i slike saker, for det er på sin plass at saker som pådømmes der Guds tempel er og der kongen bor, skal skje med den største varsomhet og den grundigste rettferdighet. Over disse satte han presten Amarja og Sebedia (begge) av Juda stamme, og på denne måten ordnet han disse sakene.

2. Omtrent på denne tiden gjorde moabittene og ammonittene et angrep på Josafat, og de hadde med seg et stort antall arabere, og de slo leir i Engedi, en by som ligger ved sjøen Asphaltitis (Dødehavet) om lag 6 kilometer fra Jerusalem. På dette stedet vokser de beste slags palmetrær og balsam. Da Josafat fikk høre at de var kommet over sjøen og hadde gjort et innfall i landet som tilhørte hans rike, ble han skremt og kalte folket i Jerusalem sammen til tempelet, og foran tempelet påkalte han Gud for å få kraft og styrke til å kunne straffe disse som gikk til angrep på ham (fordi de som bygde hans tempel hadde bedt ham om å beskytte byen og straffe dem som var så frekke at de ville angripe den), "for de var kommet for å ta fra oss det landet som du har gitt oss til eiendom." Da han hadde bedt, falt han i tårer, og hele folket, med koner og barn, ba også.

Da kom en profet som het Jahasiel midt i forsamlingen og ropte ut, både til folket og

til kongen, at Gud hadde hørt deres bønner, og lovte å stride mot deres fiender. Han befalte også at kongen skulle sende ut sine styrker neste dag, og Gud skulle finne dem mellom Jerusalem og oppstigningen til Engedi, på et sted som heter *Høyden*, men der skulle han ikke gå til kamp mot fienden, men bare stå stille og se hvordan Gud ville kjempe mot dem. Da profeten hadde sagt dette, falt både kongen og folket på sitt ansikt og takket og tilba Gud, mens levittene sang hymner til Gud til instrumentalmusikk.

3. Straks det ble dag, og kongen var kommet inn i villmarken under byen Tekoa, sa han til folket at "de skulle akte på det som profeten hadde sagt, og ikke stille seg i slagorden, men sette prestene med trompetene og levittene med sangerne til å takke Gud som allerede hadde frelst vårt land fra våre fiender." At kongen ville dette, var folket glad for, og de fulgte det han rådet dem til å gjøre. Da lot Gud en redsel og en forvirring oppstå blant ammonittene som tok hverandre for å være fiender, slik at ikke én mann av den store hæren slapp unna, og da Josafat betraktet dalen der deres fiender hadde leiret seg, og så at den var full av døde menn, frydet han seg over en slik overraskelse, for Gud hadde hjulpet dem, og av sin egen makt og uten deres strev gitt dem seier. Han gav også hæren lov til å ta krigsbytte fra fiendens leir, og plyndre deres døde kropper, og det gjorde de faktisk i tre samfulle dager til de var blitt utmattet fordi antallet drepte var så stort. Og på den fjerde dag var hele folket samlet igjen i en liten dal, og lovpriste Gud for hans makt og hjelp, og stedet har fått navn etter dette og kalles (*Berachah* eller) *Velsignelsenes dal*.

4. Og da kongen hadde ført sin hær tilbake til Jerusalem, feiret han høytidene og holdt ofringer i mange dager, og da ødeleggelsen av deres fiender kom de andre landene for øret, ble de meget redde og trodde at Gud ville kjempe åpent for ham heretter. Og Josafat levde i stor herlighet og glans på grunn av sin rettferdighet og sin hengivenhet til Gud. Han var også venn med Akabs sønn som var Israels konge, og han var med ham og bygde skip som skulle seile til Pontus og handelsbyene i Tarsis,*** men han lyktes ikke med dette foretagendet, for skipene ble ødelagte fordi de var for store (og uhåndterlige), og derfor beskjeftiget han seg ikke mer med skipsfart. Dette var historien om Josafat, Jerusalems konge.

---

*Disse dommerne var et slags eldsteråd i Jerusalem, og besto av prester, levitter og folkets fremste menn.

**Hva som her menes med Pontus og Tarsis, kalles i andre tekster Ofir og Tarsis, og stedet flåten seilte fra var Eziongeber som lå ved Rødehavet, men derfra er det umulig å seile til Pontus eller Tarsis. Men vi kan konkludere med at Josefus har tenkt på et Ofir i det sørlige Middelhavet og ikke i sydhavet, selv om det kan være et annet Ofir også i sydhavet, og at flåtene kunne seile både fra Fønikia og fra Rødehavet for å hente gull fra Ofir.

KAPITEL 2

ISRAELS KONGE AKASJA OG PROFETEN ELIAS

1. Akabs sønn Akasja regjerte over Israel og bodde i Samaria. Han var en ugudelig mann og på alle måter lik sine foreldre, også likesom Jeroboam som var den aller første som forbrøt seg og begynte å forføre folket. I hans andre regjeringsår falt kongen i Moab fra sin lydighet mot ham, og sluttet med å betale den skatten han tidligere hadde betalt til hans far Akab. Så skjedde det at da Akasja skulle gå ned fra

taket av sitt hus, falt han ned, og da han ble skadet, sendte han bud til Flue, som er navnet på Ekrons gud for å spørre om han ville komme seg igjen,* men hebreernes Gud åpenbarte seg for profeten Elias og befalte ham å gå og møte budbringerne og spørre dem om ikke Israels folk hadde sin egen Gud, når kongen sendte bud på en fremmed gud for å spørre om han ville komme seg igjen – og han påla ham å be dem gå tilbake til kongen og fortelle ham at han ikke ville komme seg etter denne sykdommen.

Da Elias hadde gjort det Gud hadde befalt ham, og budene hadde hørt det han hadde sagt, gikk de straks tilbake til kongen. Og da kongen undret seg over hvordan de kunne komme tilbake så snart, og spurte om hvorfor, sa de at de ble møtt av en mann som forbød dem å gå lenger og ba dem gå tilbake og fortelle, etter befaling fra Israels Gud, at "din sykdom vil ende dårlig". Da kongen ba dem beskrive mannen som hadde sagt dette til dem, sa de at han var en mann i lodden kjortel med et lærbelte om livet. Da kongen forsto at mannen som budene beskrev var Elias, sendte han bud på en hærfører med femti soldater og befalte dem å hente Elias til ham. Da denne hærføreren som var sendt fant Elias sittende på en bakketopp, beordret han ham å komme ned og bli med til kongen, for det hadde kongen befalt, og hvis han nektet, ville han ta ham med makt. Da sa Elias: "For at dere skal prøve om jeg er en sann profet, vil jeg be om at ild skal falle ned fra himmelen og ødelegge både soldatene og deg selv."** Så ba han, og en virvelvind falt (fra himmelen) og drepte både føreren og dem som var med ham.

Da kongen fikk høre at mennene var blitt drept, ble han rasende og sendte en hærfører til med det samme antall væpnede menn. Også denne føreren truet profeten med at hvis han ikke frivillig kom ned, ville de gripe ham og føre ham bort. Men på hans bønn kom det ild (fra himmelen) og drepte både føreren og de andre. Og da kongen gjorde undersøkelse og fikk vite hva som hadde skjedd dem, sendte han av sted en tredje hærfører. Men denne føreren var en klok mann med bedre forstand, og da han kom til det sted der Elias var, talte han høflig til ham og sa at det ikke var han selv som hadde bestemt dette, men han kom i lydighet mot kongens befaling, og de som var kommet før ham hadde heller ikke gjort det frivillig, men av samme grunn. Derfor ba han ham om å ha medynk med de væpnede mennene som var med ham, og komme ned og følge med dem til kongen. Elias gikk med på dette på grunn av den forsiktige tiltale og den høflige oppførselen, og kom ned og fulgte dem.

Da han kom til kongen, profeterte han for ham det Gud sa: "Fordi du har foraktet ham for ikke å være Gud, og du ikke vet hvordan det skal gå med din sykdom, og du sender bud på Ekrons gud for å spørre hvordan sykdommen din vil ende, så skal du vite at du skal dø."

2. Og kongen døde kort tid etter slik Elias hadde forutsagt, og hans bror Jehoram etterfulgte ham som konge, for han døde uten å ha noen barn. Jehoram (Joram) var akkurat som sin far Akab i ugudelighet. Han regjerte i tolv år og hengav seg til all slags ondskap og ugudelighet mot Gud. Han sluttet med å tilbe ham, men tilba fremmede guder, men i andre henseender var han en aktiv mann. På denne tiden forsvant Elias fra menneskene, og ingen kjenner hans død inntil denne dag, men han etterlot seg sin disippel Elisa slik vi har fortalt før. Og slik var det skrevet om Elias i de

hellige bøker, likesom om Enok som levde før flommen, at de forsvant, slik at ingen visste noe om deres død.

*Denne *Fluenes gud* ser ut til å ha hatt dette navn, da det var en lignende gud hos grekerne. Man trodde at fluene hadde makt når man jaget dem vekk fra offerkjøttet.

**Dette blir sett på som en grusom handling av Elias, og det hevdes av vår Frelser at dette var strengere enn Det nye testamentet tillater (Luk.9,54). Men vi må ta i betraktning at det ikke er usannsynlig at disse hærførerne og soldatene trodde at de var sendt for å hente profeten for at han skulle bli drept fordi han forutsa kongens død, til tross for at de visste at han var profet av den sanne Gud, Israels høyeste konge.

KAPITEL 3

JORAM OG JOSAFAT GJØR ET FELTTOG MOT MOABITTENE. ELISAS' UNDERE OG JOSAFATS DØD.

1. Da Joram hadde overtatt kongemakten, bestemte han seg for å gjøre et felttog mot kongen i Moab. Han het Mesha og hadde avveket fra sin lydighet mot sin bror (Akasja) som hadde betalt hans far Akab to hundre tusen sauer inklusive ullen. Da han hadde mobilisert hæren, sendte han bud til Josafat og ba ham om hjelp i krigen han nå skulle starte mot moabittene, siden han fra før av var en venn av hans far. For moabittene hadde sluttet med å adlyde, og det var ikke bare av ham han hadde fått løfte om hjelp, men han ville også pålegge kongen i Edom å være med på felttoget, for han lå også under hans myndighet. Da Joram hadde fått løfte om hjelp fra Josafat, tok han med seg sin hær og kom til Jerusalem, og da han var blitt kostelig underholdt av kongen i Jerusalem, ble det vedtatt at de skulle marsjere mot sine fiender gjennom Edoms villmarker i en strekning på sju dagsreiser.

Men de kom i nød på grunn av vannmangel, både hæren og dyrene, fordi de hadde tatt feil av veien som veiviserne hadde ledet dem til. De var alle i stor nød, spesielt Joram, og dermed ropte han til Gud for å få vite hva slags synd de hadde gjort som hadde fått ham til å kalle sammen tre konger mot Moab, uten å kunne kjempe. Men Josafat, som var en rettferdig mann, oppmuntret ham og ba ham sende bud til leiren for å finne ut om en Guds profet kunne komme og bli med dem, slik at "vi kan få høre av Gud hva vi skal gjøre". Og da en av Jorams tjenere sa at han hadde sett Elisa, Safats sønn, Elias' disippel, gikk de tre kongene etter Josafats oppfordring til ham.

Da de var kommet til profetens telt som var i utkanten av leiren, spurte de ham om hva som skulle skje med hæren. Og Joram la spesielt press på ham. Og han svarte ham at han ikke måtte bry ham, men gå til sin fars og sin mors profeter, for de var (helt sikkert) sanne profeter, men kongen ba ham likevel om å profetere for dem og frelse dem. Da sverget han ved Gud på at dersom det ikke hadde vært for Josafat som var hellig og rettferdig, og fordi det var hans ønske de fulgte, ville de ikke ha hentet til ham en mann som kunne spille på psalter. Guds Ånd kom over ham mens musikken ble spilt. Så befalte han dem å grave mange grøfter i dalen, for, sa han: "Selv om det hverken er skyer eller vind, storm eller regn, skal dere få se denne grøften bli full av vann, slik at hæren og dyrene blir frelst når dere får drikke. Dette blir ikke den eneste hjelpen dere får av Gud, for dere skal også beseire deres fiender og ta de beste og sterkeste byene til moabittene, og dere skal hugge ned deres frukttrær,* og legge landet deres øde og tilstoppe vannkildene og bekkene."

2. Da profeten hadde sagt dette, kom den neste dagen et voldsomt regn, for Gud hadde latt det regne kraftig i et område på tre dagsreiser inn i Edom, slik at hæren og dyrene fant rikelig med vann å drikke. Og da moabittene hørte at tre konger kom over dem ut fra villmarken, samlet kongen i Moab hæren og befalte den å slå leir på fjellene, slik at når fienden skulle prøve å komme inn i landet deres, skulle de ikke være skjult for dem. Ved soloppgang fikk de se vannet som strømmet, for det var ikke langt fra landet Moab, og det så ut som blod fordi det ser rødt ut på denne tiden av døgnet når sollyset faller på det. De innbilte seg da at fiendene hadde drept hverandre på grunn av tørsten, og at elven rant med deres blod. Da de trodde at det var tilfellet, ville de at kongen skulle sende dem av sted for å plyndre fienden, og dermed dro de av gårde i hast som om de allerede hadde vunnet noe, og de kom til fiendens leir og trodde at de allerede var drept. Men så sviktet håpet dem, for da fiendene sto rundt omkring dem, ble noen av dem hugget i stykker, mens andre ble spredt og flyktet til sitt eget land.

Men da kongene falt inn i landet Moab, rev de ned byene og plyndret åkrene og ødela dem, fylte dem med steiner fra bekkene, og hugde ned de beste trærne og tilstoppet vannkildene og rev murene deres ned helt til grunnen. Kongen i Moab utholdt en beleiring da han ble forfulgt, og da han så at byen sto i fare for å bli ødelagt, gjorde han et utfall med sju hundre mann for å prøve å bryte igjennom fiendens leir med sine ryttere på én side der det så ut som om vaktene ikke passet skikkelig på. Men da han prøvde det, kunne han ikke komme unna, for han kom til et sted som var skikkelig bevoktet, og dermed snudde han og gikk inn i byen igjen. Og så gjorde han noe som vitnet om fortvilelse og den ytterste nød, for han tok sin eldste sønn som skulle regjere etter ham, og løftet ham opp på muren så alle fiendene skulle få se ham, og der ofret han ham som et brennoffer til Gud. Dette så kongene, og de fikk medynk med den fortvilelsen som hadde ført til dette, slik at de hevet beleiringen og alle vendte tilbake til sine hjem.

Josafat kom tilbake til Jerusalem og fortsatte der i fred, men levde bare en kort tid etter denne ekspedisjonen, og da han døde, hadde han levd i alt seksti år, og regjert i tjuefem. Han ble gravlagt på en storslagen måte i Jerusalem, for han hadde etterlignet David med sine handlinger.

---

*Denne praksisen med å hugge ned frukttrærne var forbudt ifølge Moseloven, selv i ordinære kriger (5.Mos.20,19-20), og kun tillatt av Gud i dette spesielle tilfellet, fordi moabittene skulle straffes og ødelegges på en ekstraordinær måte på grunn av deres ondskap.

KAPITEL 4

JEHORAM ETTERFØLGER JOSAFAT. JORAM, HANS NAVNEBROR SOM ER KONGE I ISRAEL, KJEMPER MOT SYRERNE. PROFETEN ELISA GJØR UNDERE.

1. Josafat hadde mange barn, og han utnevnte sin eldste sønn Jehoram til sin etterfølger. Han hadde samme navn som sin morbror som var konge i Israel og sønn av Akab. Da Israels konge kom fra Moabs land til Samaria, hadde han med seg profeten Elisa, og det han gjorde, skal jeg spesielt fortelle om, for det er bemerkelsesverdig og verdt å bli fortalt, slik vi har det nedskrevet i de hellige bøker.

2. For de sier at enken etter Obadja,* Akabs forvalter, kom til ham og sa at han ikke var ukjent med at hennes mann hadde beskyttet profetene som Jesabel, Akabs hustru, skulle drepe. Hun fortalte at han hadde gjemt ett hundre av dem og lånt penger for å forsørge dem, og etter at mannen var død, ble hun og hennes barn bortført av kreditorene å bli slaver. Hun ba ham derfor om medynk og hjelp på grunn av det mannen hadde gjort. Og da han spurte henne om hva hun hadde i huset, sa hun: ”ikke noe annet enn litt olje i en krukke.”

Da ba profeten henne om å gå av sted og låne så mange kar som mulig av sine naboer, og når hun hadde lukket døren til sitt rom, skulle hun helle olje i alle sammen, for Gud ville fylle dem opp. Da kvinnen hadde gjort det hun var blitt befalt, og hadde bedt barna sine hente alle karene, og alle var blitt fylt og ingen tomme var igjen, kom hun til profeten og fortalte at nå var alle fulle. Da ba han henne gå av sted og selge oljen, og betale kreditorene det hun skyldte, og det som ble til overs av pengene skulle hun bruke til livsopphold for sine barn. Slik slettet Elisa kvinnens gjeld, og befridde henne fra plagen fra sine kreditorer.

3. Elisa sendte også et il-budskap til Joram, og oppfordret ham til å holde vakt over stedet, for der lå syrerne i bakhold for å drepe ham. Og kongen gjorde som profeten oppfordret ham til, så han unngikk å bli jaktet på, og da Benhadad mislyktes med sitt bakholdsangrep, ble han rasende på sine egne tjenere som om de skulle ha forrådet hans planer om bakholdsangrep på Joram. Han sendte bud på dem og sa at de var forrædere og hadde røpet hans hemmelige planer, og han truet med å drepe dem, for det var opplagt da han ikke hadde fortalt sine hemmelige planer til noen av dem, men allikevel visste fienden om dem.

Da sa en av de som var til stede at han ikke måtte ta feil, eller mistenke dem for å ha røpet for fienden at han skulle sende folk for å drepe ham, men at han burde vite at det var profeten Elisa som fortalte ham alt og åpenbarte alle hans planer. Så gav han ordre om å sende noen som skulle finne ut hvilken by Elisa bodde i. De som ble utsendt kunne fortelle at han var i Dotan, og dermed sendte Benhadad en stor hær med hester og vogner til den byen for å gripe Elisa, så de omringet den om natten slik at han skulle være fanget der, men da profetens tjener oppdaget fienden om morgenen, kom han løpende og skrek fortvilt til Elisa at fienden var kommet for å ta ham. Men han oppmuntret ham til ikke å være redd og ikke bry seg om fienden, men stole på Guds hjelp, og han var selv uten frykt, for han ba Gud vise tjeneren sin makt og sitt nærvær så langt som mulig for å inspirere ham med håp og mot.

Gud hørte profetens bønn, og han lot tjeneren se en mengde vogner og hester som omgav Elisa, og frykten hans forsvant da han syntes å se at så mange var kommet dem til hjelp. Elisa gikk igjen til Gud i bønn om at han måtte tilsløre fiendens øyne og legge en tåke mellom dem, slik at de ikke kunne se ham. Da det var skjedd, gikk han midt inn i mellom dem og spurte dem om hvem det var de lette etter, og da de svarte: ”Profeten Elisa,” lovte han å utlevere ham til dem hvis de ville følge ham til den byen der han var. Og disse mennenes syn og sinn hadde Gud tilslørt slik at de fulgte ham villig, og da Elisa hadde ført dem til Samaria, befalte han kong Joram å lukke byportene, og å plassere hæren omkring dem. Så ba han Gud om å klare fiendens syn og fjerne tåken foran dem. Da de var blitt befridd fra mørket, fikk de se seg selv midt i blant sine fiender.

Syrerne ble naturlig nok meget forbauset og rådville, og kong Joram spurte profeten om lov til å skyte på dem, men det forbød Elisa ham å gjøre, og han sa: ”Det er rett å drepe dem som blir overvunnet i slag, men disse menn har ikke gjort noen skade på landet, for uten å vite det selv, var de kommet hit ved guddommelig makt.” Han rådet dem til å behandle dem med gjestfrihet og innby dem til sitt bord, og så sende dem hjem uten å ha skadet dem.**

Og Joram adlød profeten, og da han hadde traktert syrerne flott og storslagent, lot han dem dra tilbake til sin konge Benhadad. Da mennene var kommet tilbake og hadde fortalt Benhadad om hvilken merkelig hendelse de hadde opplevd, og om den kraft fra Israels Gud de hadde erfart, undret han seg, ikke minst om den profeten Gud hadde gitt seg så klart til kjenne ved, så han bestemte seg for ikke å legge flere slike hemmelige planer mot Israels konge. Fordi han var redd Elisa, ville han heller gå til åpen krig mot dem, da han trodde at hans egen hær ville bli for sterk for hans fiender på grunn av dens størrelse og makt. Så gjorde han et felttog med en stor hær mot Joram som ikke trodde han skulle bli til noe bytte for ham, og han lukket seg inne i Samaria i tillit til de sterke murene.

Men Benhadad mente at han skulle ta byen, om ikke med sine krigsmaskiner, så i alle fall ved å sulte dem ut. Han kom da med sin store hær og beleiret byen, og det ble så stor mangel på livsfornødenheter hos Joram at et eselhode i nøden ble solgt i Samaria for åtti sekel sølv, og hebreerne betalte en kvart kab (ca. 4 desiliter) duemøkk i stedet for salt, med fem sekel sølv.

Joram var redd for at noen skulle forråde byen til fienden på grunn av hungeren, og han gikk hver dag langs murene og vaktene for å se om det var noen slike skjult blant dem. Og ved å være synlig, fratok han dem anledningen til å gjøre noe slikt, om de skulle ha slike planer. Han hindret dette, men en kvinne skrek ut: ”Vær nådig mot meg, min herre,” for han trodde at hun skulle til å spørre om å få noe å spise, og derfor besverget han henne i Guds navn og sa at han hadde hverken treskeplass eller vinpresse der han kunne hente noe av det hun ba om. Til dette svarte hun at hun ikke ønsket noe av dette, men at han ville vise henne og en annen kvinne rettferdighet. Og da han ba henne om å si hva hun ønsket, fortalte hun at hun hadde gjort en avtale med en nabokvinne og venninne om at de skulle drepe sine barn fordi sulten ikke var til å holde ut, og at de skulle ofre hver sin sønn, ”og vi ville leve av dem i to dager, én dag på én sønn, og den andre dagen på den andre,” og hun sa videre, ”jeg drepte min sønn den første dagen, og vil levde av den i går, men den andre kvinnen ville ikke gjøre det samme, men brøt avtalen og gjemte sin sønn.”

Denne historien smertet Joram slik at han sønder-rev sine klær og skrek ut i raseri mot profeten Elisa, og satte seg straks fore å få ham drept, siden han ikke hadde bedt til Gud om at de skulle bli frelst ut av nøden de nå var omgitt av på alle kanter. Han sendte straks en mann av sted for å kappe hodet av ham, men Elisa var ikke ukjent med kongens raseri mot ham, for da han satt for seg selv i sitt hus uten noen andre hos seg enn sine disipler, fortalte han dem at Joram, som var sønn av en morder, hadde sendt en mann for å kappe hodet av ham. ”Men,” sa han, ”når han som har fått befaling om å gjøre dette, kommer, pass på at dere ikke slipper ham inn, men press døren mot ham og hold ham fast der, for kongen selv vil følge ham for å komme til meg, for han har forandret mening.”

Da mannen som var sendt fra kongen kom, gjorde de som de var blitt pålagt, men Joram angret på sin vrede mot profeten, og i redsel for at han som var blitt befalt å drepe ham skulle ha gjort det før han kom, skyndte han seg av sted for å hindre drapet, og frelse profeten. Og da han kom til ham, anklaget han ham for ikke å ha bedt til Gud om frelse fra nøden som var slik at de bare kunne se ødeleggelse foran seg. Da lovte Elisa at allerede neste dag, på den samme time som kongen var kommet til ham, skulle de ha mat i overflod, og at to mål bygg skulle bli solgt på markedet for én sekel, og ett mål fint mel for én sekel. Denne forutsigelsen gjorde Jotam meget glad, og de trodde fullt og fast på det profeten sa fordi de forutsigelsene han hadde gjort før hadde gått i oppfyllelse, og den nøden de var i den dagen, gjorde at det føltes lett for dem å håpe på rikelig hjelp. Men føreren for den tredje avdelingen, som var kongens venn og høyre hånd sa: ”Du forteller meningsløse ting, o profet! For likesom det er umulig for Gud å sende ned et regnskyll med bygg eller fint mel fra himmelen, er det umulig at det du sier vil komme til å skje.” Til dette svarte profeten: ”Du skal få se at disse ting kommer til å skje, men du skal ikke få smake det minste av det.”

5. Det som Elisa hadde forutsagt skjedde på følgende måte: Det var en lov i Samaria*** at de som var spedalske og ikke var blitt renset, skulle bo utenfor byen. Og det var fire menn som holdt til utenfor portene. Ingen gav dem noe å spise, og de hadde ikke lov til å komme inn i byen, og fordi de tenkte at om de hadde fått lov til å komme inn, ville de likevel dø av sult, og dermed holdt de seg der de var. Men der ville de også omkomme, og dermed bestemte de seg for å overgi seg til fienden, for i tilfelle de ville spare dem, ville de overleve, og om de ville drepe dem, ville det være en lett død.

Så da de hadde bestemt seg for dette, kom de til fiendens leir om natten. Nå hadde Gud begynt å skremme syrerne, og lot dem høre bråk av vogner og rasling av våpen, som om en hær var på vei mot dem og kom nærmere og nærmere. De ble så redde for denne hæren at de forlot sine telt og løp samlet til Benhadad og fortalte at Joram, Israels konge hadde leid hjelpetropper både av kongen i Egypt og kongen over øyene for å føre dem mot seg, for de hadde hørt bråket i det de nærmet seg. Og Benhadad trodde det de sa (for det samme bråket kom også til hans ører akkurat som til deres), så de havnet i et veldig kaos og i en tumult. De forlot hestene og dyrene i leiren og alt godset de hadde med seg og flyktet.

De spedalske som kom fra Samaria til syrernes leir, merket ikke noe annet enn en stor stillhet, og derfor gikk de inn i leiren, og da de ikke så noen der, spiste de og drakk og tok med seg klær og en stor mengde gull, og det gjemte de utenfor leiren. Etterpå gikk de inn i et annet telt og gjorde det samme der, og dette fortsatte de med flere ganger uten å bli avbrutt av noen. De forsto da at fiendene var dratt sin vei, men de begynte å bebreide seg selv fordi de ikke hadde fortalt dette til Joram og borgerne i byen. Så kom de til bymuren i Samaria og ropte høyt til vaktmennene om hvordan det nå forholdt seg med fienden, og de sa det videre til hele kongens livvakt, slik at Joram også fikk vite det. Han sammenkalte sine venner og befalingsmennene og sa til dem at han hadde en mistanke om at denne forsvinningen hos kongen av Syria skjedde fordi han hadde lagt seg i bakhold for å lage en felle for dem: ”fordi vi er desperate og fordi vi går til grunne av sult, vil vi dra ut av byen for å plyndre leiren, og så vil han plutselig falle over oss og drepe dere alle og ta byen uten kamp. Derfor oppfordrer jeg dere til å vokte byen skikkelig og ikke på noen måte forlate den, og

ikke være overmodig og undervurdere fienden og tro at de virkelig har dratt sin vei." Da var det en av dem som sa at han gjorde klokt i å ha en slik mistanke, men at han likevel ville råde ham til å sende et par ryttere for å undersøke hele landområdet så langt som til Jordan slik at: "dersom de ble tatt av fienden ved et bakholdsangrep, vil de gi vår hær sikkerhet for at den ikke skal gå av sted uten den minste mistanke, og da vil de ikke lide den samme vanskjebne, og," sa han, "disse rytterne vil bli talt sammen med dem som har dødd av sult, selv om man ville regnet med at de var tatt av fienden."

Kongen syntes godt om dette forslaget, og sendte noen som kunne undersøke hva som var tilfellet, og de gjennomførte turen på en vei som var uten noen fiender, og de fant leiren full av levnetsmidler og våpen som de hadde kastet fra seg og forlatt slik at de kunne flykte så fort som mulig uten hindringer. Da kongen fikk høre dette, sendte han folket av sted for å ta krigsbyttet fra leiren, og det de fant, var ikke av noen liten verdi, for de tok en mengde gull og sølv og flokker av all slags kveg. De overtok også (mange) titusener mål hvete og bygg som de aldri hadde drømt om, slik at de ikke bare ble befridd ut av nøden, men hadde en slik overflod at to mål bygg ble kjøpt for én sekel og et mål fint mel for én sekel ifølge Elisas profeti. Et slikt mål er det samme som én og en halv italiensk modius. Befalingsmannen for den tredje avdelingen var den eneste som ikke fikk del i rikdommen, for da han av kongen var blitt oppnevnt til portvakt for at han skulle stanse folkemengden slik at de ikke skadet hverandre i trengselen og tråkket hverandre ned, gikk det nettopp slik med ham selv, for han ble tråkket ned og omkom, akkurat slik Elisa hadde forutsagt hans død. Det var han alene som hadde sagt at han ikke trodde på det Elisa sa om at de snart skulle få rikelig med forsyninger.

6. Da Benhadad hadde kommet seg unna til Damaskus, og forsto at det var Gud som hadde brakt hele hans hær i redsel og kaos, og at det ikke skyldtes innfall av fiender, ble han så mektig nedslått over at Gud holdt en slik sterk hånd over hans fiende at han ble syk. Så skjedde det på den tiden at profeten Elisa dro ut fra sitt eget land og til Damaskus, og det fikk Benhadad vite om. Da sendte han Hasael, som var den mest betrodde av sine tjenere, for å møte ham og å bringe gaver til ham, og for å spørre ham om den farlige sykdommen, og om han ville komme seg av den. Og Hasael kom til Elisa med førti kameler, og hadde med de mest utsøkte frukter som kunne skaffes i Damaskus, og fra kongens palass.

Han hilste vennlig på ham og sa at han var sendt av kong Benhadad og hadde gaver med til ham for å spørre om sykdommen hans, og om han ville bli frisk eller ikke. Da ba profeten ham ikke å fortelle ham noen triste nyheter, men likevel sa han at han skulle dø. Kongens tjener fikk problemer da han hørte det, og Elisa gråt også, og hans tårer rant så rikelig fordi han så de fremtidige ulykker som hans folk ville lide etter Benhadads død. Og da Hasael spurte ham om hvorfor han var i en slik sinnsbevegelse, svarte han at han gråt av "medfølelse med de mange israelittene som skal lide fryktelig nød på grunn av deg, for du vil drepe de sterkeste av dem, du vil brenne de sterkeste byene, du vil drepe barna deres, du vil slenge dem mot stein, og du vil skjære opp kvinnene som er med barn." Og da Hasael sa: "Hva kan det ha seg at jeg skulle ha makt til å gjøre slike ting?" – svarte profeten at Gud hadde fortalt ham at han skulle bli konge over Syria.

Og da Hasael kom til Benhadad og fortalte ham gode nyheter om hans sykdom,* tok

han dagen etter et vått kledestykke og la over ham og kvalte ham, og dermed overtok han kongemakten. Han var en aktiv mann og nøt stor godvilje hos syrerne og folket i Damaskus. Og både Benhadad selv og Hasael, hans etterfølger, ble i ettertid æret som om de var guder på grunn av deres velgjerninger, og for de templene de bygde og prydet byen Damaskus med. Hver dag tilber de disse kongene med pomp og prakt, med høye tanker om sin oldtid, for de vet ikke at disse kongene levde mye senere enn de innbiller seg, og at det ennå ikke er såpass som elleve hundre år siden. Da Joram fikk høre at Benhadad var død, falt han til ro fra den angst og gru han hadde vært i på grunn av ham, og var svært glad for å få leve i fred.

---

*At denne kvinnen ikke var noen annen enn enken etter Obadja, er stadfestet både av den kaldeiske parafraseforfatteren, rabbinerne og flere. Det er heller ikke usannsynlig at disse gjeldspostene ble påført henne av hennes mann da han skulle forsørge ”hundre av Herrens profeter som han gjemte femti av i en hule,” i Akabs og Jesabels dager (1.Kong.18,4). Disse omstendighetene gjorde det i høyeste grad på sin plass, at profeten Elisa skulle skaffe henne hjelp og gjøre henne i stand til å innløse seg selv og sine sønner, da hun levde i frykt for det slaveriet som insolvente skyldnere måtte finne seg i ifølge Moseloven.
**Ved Elisas strategi i dette tilfellet kan vi merke oss at selv om Josefus var en av de mest sannhetselskende i verden, hadde han likevel ingen skrupler med å bruke all mulig krigslist for å forlede fiendene i en offentlig og rettferdig krig.
***Denne loven hos jødene om at spedalske skulle føres ut av leiren i villmarken, og ut av byene i Judea, er kjent (3.Mos.13,46 og 4.Mos.5,1-4).

KAPITEL 5

JEHORAMS, KONGEN I JERUSALEMS UGUDELIGHET, HANS NEDERLAG OG DØD.

1. Straks Jehoram, kongen i Jerusalem (vi har tidligere sagt at han het det samme som kongen i Israel) hadde tatt makten, begav han seg til å drepe sine brødre og sin fars venner som var høvdinger under ham, og slik begynte han å vise sin ondskap, for han var ikke det spor bedre enn kongene i Israel som hadde forsyndet seg mot sitt lands lover, mot hebreerne og mot gudstjenesten, og det var Atalja, Akabs datter som han hadde ektet, som lærte ham å være ond også på andre måter, som å tilbe fremmede guder.

Men Gud ville ikke utrydde familien hans fullstendig på grunn av det løftet han hadde avlagt til David. Og Jehoram sluttet ikke med å innføre nye skikker og å drive med ugudelighet og å undertrykke skikkene i sitt eget land. Da edomittene gjorde opprør mot ham på den tiden, og drepte sin konge som var underlagt hans far og innsatte en etter sitt eget forgodtbefinnende, angrep Jehoram landet Edom om natten med ryttere og vogner og ødela dem som lå nær inntil hans eget rike, men lenger enn dit dro han ikke. Men denne ekspedisjonen ble ikke til gagn for ham, for de gjorde alle opprør mot ham, sammen med dem som bodde i landet Libna. Han var faktisk så gal at han tvang folket til å gå opp i fjellene og tilbe fremmede guder.

2. Da han gjorde dette, og fullstendig forkastet lovene som gjaldt i hans eget land, kom det et brev fra profeten Elias* som erklærte at Gud ville holde dom over ham fordi han ikke hadde etterlignet sine fedre, men fulgt israelskongenes onde veier, og tvunget Juda stamme og folket i Jerusalem til å slutte med å tilbe sin egen Gud, og i stedet tilbe avguder slik Akab hadde tvunget israelittene til å gjøre, og dessuten fordi

han hadde drept sine brødre og menn som var gode og rettferdige. Og profeten gjorde ham i brevet oppmerksom på hva slags straff han skulle lide for disse forbrytelsene, ved at kongens hustruer og barn skulle forderves og at han selv skulle dø av en sykdom i sine innvoller under langvarige pinsler, for innvollene skulle falle ut på grunn av innvendig forråtnelse, og han skulle dø fullstendig hjelpeløs. Dette var den fordømmelsen Elias gav ham i dette brevet.

3. Ikke lang tid etterpå gjorde araberne som levde i nærheten av Etiopia, og filisterne et angrep på Jehorams rike, og de plyndret landet og kongens hus, og dessuten drepte de hans sønner og hustruer. Bare én av hans sønner unnslapp fienden, og han het Akasja, men han fikk også den sykdommen som ble forutsagt av profeten, og den varte en lang tid (for Gud lot i sin vrede denne straffedommen komme i hans buk), og han døde i elendighet og fikk se sine egne innvoller falle ut. Folket mishandlet også hans døde legeme, og jeg antar at det var fordi de trodde at en slik død hadde rammet ham på grunn av Guds vrede, og derfor skulle han ikke få en begravelse som tilkom konger. Derfor begravde de ham ikke i kongegravene eller viste ham ære, men gravla ham som en alminnelig mann, enda han hadde levd førti år og regjert i åtte. Så overførte folket i Jerusalem kongemakten til hans sønn Akasja.

---

*Dette brevet sies i noen av Josefus' manuskripter å ha kommet til Joram fra Elias med tillegget: "for han var ennå på jorden," noe som ikke kan være sant om Elias, for han hadde forlatt jorden for mer enn fire år siden, noe alle er enige i. Det er sannsynlig at navnet Elias har sneket seg inn i teksten i stedet for Elisa.

KAPITEL 6

JEHU BLIR SALVET TIL KONGE, OG HAN DREPER BÅDE JORAM OG AKASJA, OG HAN STRAFFER DE UGUDELIGE.

1. Israels konge Joram håpet etter Benhadads død at han nå kunne ta Ramot, en by i Gilead, fra syrerne. Derfor gjorde han et felttog mot den med en stor hær, men da han var i ferd med å beleire byen, ble det skutt en pil mot ham fra en av syrerne, men såret var ikke dødelig. Så han dro tilbake for å få leget såret i Jisreel, mens han etterlot sin hær i Ramot med føreren Jehu, Nimsis sønn, for han hadde allerede tatt byen med makt. Og han foreslo at han skulle gå til krig mot syrene når han var blitt helbredet, men profeten Elisa sendte en av sine disipler til Ramot, og gav ham olje for at han skulle salve Jehu og fortelle ham at Gud hadde utvalgt ham til konge. Han var også sendt for å si flere ting til ham, og ba ham dra av sted som om han var på flukt, og når han hadde kommet seg unna, skulle han fortelle det han visste til alle.

Da han kom til byen, så han Jehu sitte midt i mellom sine hærførere, slik Elisa hadde forutsagt for ham. Så han gikk bort til ham og sa at han ønsket å tale med ham om noe, og han reiste seg og fulgte ham til et indre rom, og der tok den unge mannen olje og tømte over hans hode og sa at Gud hadde gjort ham til konge for at han skulle utrydde Akabs hus og hevne profetenes blod som i urettferdighet var drept under Jesabel, slik at deres hus skulle ødelegges fullstendig, akkurat som Nebats og Baasahs sønn Jeroboam hadde omkommet på grunn av sin ugudelighet, og at ingen rest skulle være igjen etter Akabs familie. Da han hadde sagt dette, skyndte han seg ut av rommet, og gikk sin vei uten å bli sett av noen i hæren.

2. Men Jehu kom ut og gikk til stedet der han før hadde sittet med sine hærførere, og da de spurte ham og ville at han skulle fortelle dem hvorfor denne unge mannen var kommet til ham, og dessuten la til at han var gal – svarte han: ”Dere har gjettet riktig, for det han sa var ord av en gal mann,” – og da de var spente på å få vite mer om saken og ba ham å fortelle dem det, svarte han at Gud hadde utvalgt ham til konge over folket.

Da han hadde sagt det, tok hver og en av dem av seg sin kappe,* og la dem under ham, blåste i trompetene og bekjentgjorde at Jehu var konge. Og da han hadde samlet hæren, forberedte han seg straks til å gå imot Joram i Jisreel, den byen som vi har omtalt tidligere, der han oppholdt seg for å lege de sårene han hadde fått under beleiringen av Ramot. Det skjedde også at Akasja, kongen i Jerusalem, kom til Joram – for han var som nevnt hans søstersønn – for å se hvordan det gikk med ham etter at han var blitt såret, for de var jo i slekt. Men da Jehu var bestemt på å overfalle Joram og dem som var med ham, ville han at ingen av soldatene skulle fortelle Joram hva som var i ferd med å skje. Det skulle også være et bevis på deres lojalitet mot ham at de virkelig ønsket å gjøre ham til konge.

3. De likte det han gjorde, og satte ut vakter på veiene, for at ingen i hemmelighet skulle fortelle dette til noen i Jisreel. Og Jehu tok med sine utvalgte ryttere og satte seg på sin vogn og dro til Jisreel, og da han kom nær, ble han sett av den vaktmannen som Joram hadde satt ut for å spionere på dem som kom til byen, og da han så Jehu kom marsjerende, fortalte han Joram at han så en tropp med ryttere på vei til byen. Han gav da straks ordre til at en av hans ryttere skulle sendes ut for å møte dem og for å finne ut hvem de var. Da rytteren kom bort til Jehu, spurte han ham om hvilken tilstand hæren var i, for det ville kongen vite, men Jehu ba ham ikke blande seg opp i slike saker, men følge ham. Da vaktmannen så dette, fortalte han Joram at rytteren hadde blandet seg inn i følget og kom sammen med dem. Og da kongen hadde sendt en mann til, befalte Jehu ham å gjøre det samme som den første hadde gjort, og da vaktmannen også fortalte dette til Joram, gikk han til slutt selv opp i sin vogn sammen med Akasja, kongen i Jerusalem, for han var som sagt der for å se hvordan det sto til med Joram etter at han var blitt såret, og fordi han var hans slektning.

Så dro han ut for å møte Jehu som marsjerte langsomt,** og i god orden, og da Joram møtte ham på Nabots mark, spurte han ham om alt sto vel til i leiren, men Jehu refset ham stygt og tillot seg å kalle moren hans for en hore. Da fryktet kongen hans hensikter og skjønte at det var ondt ment, og han snudde sin vogn så hurtig han kunne og sa til Akasja: ”Vi blir angrepet ved svik og forræderi.” Og Jehu tok sin bue og skjøt ham, og pilen gikk gjennom hans hjerte, så Joram straks falt ned på kne og oppgav ånden. Jehu gav også ordre til Bidkar, føreren for tredjeparten av hæren, om å kaste Jorams døde kropp i Nabots åker, og han minte ham om Elias' profeti til hans far Akab, da han hadde drept Nabot, om at både han og hans familie skulle omkomme på samme sted, og at da de satt bak Akabs vogn, hørte de profeten si dette, og nå skulle profetien oppfylles. Da Joram falt, ble Akasja redd for sitt eget liv, og vendte sin vogn i en annen retning i håp om ikke å bli sett av Jehu, men han fulgte etter ham og nådde ham i en bakke, spente sin bue og såret ham så han forlot vognen og kom seg på hesteryggen og flyktet fra Jehu til Megiddo, og selv om han kom under pleie, døde han kort tid etter av såret og ble båret til Jerusalem. Der ble

han gravlagt etter å ha regjert ett år, og hadde vist seg som en ugudelig mann, verre enn sin far.

4. Da Jehu kom til Jizreel, hadde Jesabel pyntet seg og sto på et tårn og sa at han var en fin tjener som hadde drept sin herre! Og da han så opp mot henne, spurte han henne om hvem hun var, og befalte henne å komme ned til ham. Til sist beordret han evnukkene til å kaste henne ned fra tårnet, og i fallet skvettet hennes blod oppetter muren, og hun ble nedtråkket av hester og døde. Da dette var gjort, kom Jehu til slottet med sine venner og styrket seg med mat og andre ting etter turen. Han befalte også tjenerne å begrave Jesabels legeme fordi hun var av adelig blod og nedstammet fra konger, men de som skulle begrave henne, fant ikke noe annet enn de ytre lemmene, for resten var oppspist av hunder. Da Jehu fikk høre det, beundret han Elias' profeti som hadde sagt at hun skulle omkomme på denne måten i Jisreel.

5. Akab hadde sytti sønner som var vokst opp i Samaria. Da sendte Jehu ut to brev, ett til dem som hadde oppdratt barna og det andre til høvdingene i Samaria, og der sto det at de skulle utnevne den tapreste av Akabs sønner til konge, for de hadde rikelig med vogner, hester, våpen og en stor hær, og de hadde befestede byer for å forhindre drapet på Akab. Dette skrev han for å finne ut om hvilke planer de hadde i Samaria. Da høvdingene og de som hadde oppdratt barna, hadde lest brevene, ble de redde og forsto at de overhodet ikke var i stand til å stå ham imot fordi han allerede hadde slått to mektige konger, og da svarte de ham at de holdt ham for sin herre og ville gjøre alt det han måtte befale dem. Da skrev han igjen til dem og ba dem adlyde hans ordrer, og at de skulle kutte hodene av Akabs sønner og sende dem til ham. Dermed sendte høvdingene bud etter Akabs sønner, og befalte dem å drepe dem, kutte hodene av dem og sende dem til Jehu.

De gjorde alt uansett hva de ble befalt og unnlot ingen ting, og la hodene i kurver og sendte dem til Jisreel. Og da Jehu satt og spiste aftens med sine venner, og det ble fortalt ham at hodene til Akabs sønner var ankommet, beordret han at de skulle legges i to hauger. Da han gikk ut for å ta dem i øyesyn, begynte han å fortelle de tilstedeværende at han selv hadde gjort en ekspedisjon mot sin herre (Joram) og drept ham, og at han nå hadde drept alle disse. Han ba dem merke seg at alt hadde skjedd med Akabs familie ifølge Guds profeti og at hans hus var gått til grunne slik Elias hadde sagt. Og etter at han hadde drept alle slektningene til Akab som fantes i Jisreel, dro han til Samaria. Da han var på veien, møtte han slektningene til Akasja, kongen i Jerusalem, og spurte dem hvor de hadde tenkt seg? De svarte at de var kommet for å hilse på Joram og sin egen konge Akasja, for de visste ikke at han hadde drept begge to. Dermed gav Jehu ordre til at de skulle gripe dem begge og drepe dem, og det gjorde de med alt førtito personer.

6. Etter disse ble han møtt av en god og rettferdig mann som het Jehonadab, og som fra gammelt av var hans venn. Han hilste Jehu og begynte å rose ham fordi han hadde gjort alt etter Guds vilje i det han utryddet Akabs hus. Da ville Jehu at han skulle komme opp i vognen hans og bli med ham når han dro inn i Samaria, og han fortalte ham at han ikke ville spare én ugudelig mann, men straffe de falske profetene og de falske prestene og dem som forførte folket, og fikk dem til å slutte med å tilbe Den Allmektige Gud og i stedet tilbe fremmede guder, og at det var det beste og herligste syn for en rettferdig mann å se at de ugudelige ble straffet.

Jehonadab ble overbevist av disse argumentene, og steg opp i Jehus vogn og kom til Samaria. Og Jehu oppsøkte alle Akabs slektninger og drepte dem. Da han ønsket at ingen av de falske profetene, og heller ikke prestene for Akabs gud skulle unnslippe straff, lokket han dem ved et bedrag og samlet hele folket og sa at han ville tilbe dobbelt så mange guder som Akab tilba, og ville at alle prestene, profetene og tjenerne skulle være til stede, for nå skulle han gjøre store og kostbare ofringer til Akabs gud. Og hvis noen av prestene ikke kom, skulle de straffes med døden.

Akabs gud ble kalt Baal, og han fastsatte en dag til å utføre disse ofringene, og han sendte budbringere omkring i landet til israelittene for at de skulle føre Baals-prestene til ham. Og Jehu befalte at alle prestene skulle få presteklær, og da de hadde fått dem, gikk han inn i (Baals) hus med sin venn Jehonadab med ordre om at man skulle se etter at det ikke var noen utlending eller fremmed blant dem, for han ville ikke at noen av en annen religion skulle blandes med deres hellige ofringer. Da de sa at det ikke var noen fremmede der, og begynte med ofringene, plasserte han åtti menn utenfor, som var av de mest betrodde av hans soldater, og befalte at de skulle drepe profetene og gjenopprette landets lover som så lenge hadde vært ringeaktet. Han truet også med at dersom de lot noen unnslippe, skulle deres liv betale for det.

Så drepte de dem alle med sverdet og satte fyr på Baals hus, og slik renset de Samaria for fremmede skikker (avgudsdyrkelse). Baal var tyrernes gud, og for å gjøre sin svigerfar Ethbaal som var konge i Tyrus og Sidon, til lags, hadde Akab bygd et tempel for ham i Samaria og utnevnt profeter for ham, og tilbad med alle slags ritualer. Men da denne guden var blitt ødelagt, tillot Jehu israelittene å tilbe gull-kvigene. Men fordi han hadde gjort dette og sørget for å straffe de ugudelige, ble det forutsagt av profeten at hans sønner skulle regjere over Israel i fire slektledd, og slik var det med Jehu på denne tiden.

---

*Spanheim påpeker at dette var en skikk i Østen.
**Våre grunntekster sier at denne ”kjøringen av vognene var slik Jehu, Nimsis sønn drev dem, for han kjørte voldsomt” (2.Kong.9,20)

KAPITEL 7

ATALJA REGJERER OVER JERUSALEM I FEM (SEKS) ÅR. OVERPRESTEN JEHOJADA DREPER HENNE OG GJØR JOAS, AKASJAS SØNN TIL KONGE

1. Da Atalja fikk høre om sin bror Jorams død, og om sin sønn Akasja og kongefamilien, gikk hun inn for at ingen av Davids ætt skulle bli i live, men at hele familien skulle utryddes og at ingen konge skulle fremstå av den etterpå. Men da hun trodde at hun allerede hadde gjort det, var én av Akasjas sønner bevart i live, og han unnkom slik: Akasja hadde en søster av samme far, som het Jehosjeba og hun var gift med presten Jehojada. Hun gikk inn i kongens palass og fant Joas, for det het det lille barnet som ikke var mer enn ett år gammelt, og som var gjemt av barnepiken fordi han var blant dem som skulle drepes. Hun tok ham med seg inn i sitt soverom og låste ham inne der, og hun oppdrog ham hemmelig sammen med sin mann Jehojada i tempelet i seks år mens Atalja regjerte over Jerusalem og de ti stammene.

2. I det sjuende år fortalte Jehojada saken til fem av hundremannsførerne og fikk dem med på å hjelpe ham mot Atalja, og å være med å sikre kongedømmet for barnet. Han fikk dem også til å avlegge ed på at de skulle beskytte hverandre mot å bli oppdaget, og han hadde da godt håp om å få avsatt Atalja. De menn som presten Jehojada hadde som partnere dro ut i landet og samlet sammen prestene, levittene og stammehøvdingene og brakte dem til overpresten i Jerusalem. Så ba han dem om å avlegge ed på å holde hemmelig alt det han måtte komme til å fortelle dem, og krevde både deres taushet og hjelp. Da de hadde avlagt eden og dermed gjort det trygt for ham å snakke, hentet han barnet som han hadde oppdratt og som var av Davids ætt, og sa til dem: "Dette er deres konge som er av det hus som Gud har forutsagt skal regjere over dere for alle kommende tider. Derfor gir jeg dere denne oppfordringen at en tredjedel av dere vokter ham i tempelet, og at en fjerdedel av dere holder vakt ved tempelportene, og at den neste delen holder vakt ved den porten som fører til kongens slott, mens resten skal være i tempelet uten våpen. Ingen bevæpnet mann skal gå inn i tempelet, men kun presten."

Dessuten gav han dem denne ordren: "En del av prestene og levittene skal være hos kongen selv og vokte ham med dragne sverd, og de skal øyeblikkelig drepe den som er så frekk at han kommer inn i tempelet med våpen. Han oppfordret dem til ikke å være redd noen, men holde ved med å passe på kongen." Disse mennene adlød det overpresten hadde sagt og erklærte at sannheten i dette ville vise seg i deres handlinger.

Jehojada åpnet også våpenlageret David hadde plassert i tempelet og fordelte det på hundremannsførerne, prestene og levittene, med alle spydene og pilkoggerne og hva enn slags våpen som var der, og han bevæpnet dem og plasserte dem rundt tempelet slik at de kunne berøre hverandres hender for å hindre at noen som ikke hadde lov skulle komme seg inn. Så førte de barnet midt iblant dem og satte på ham en kongekrone mens Jehojada salvet ham til konge mens folket jublet og ropte: "Gud bevare kongen!"

3. Da Atalja uventet fikk høre tumulten og bifallsropene, ble hun sterkt i villrede, og hun kom plutselig ut av slottet sammen med sin egen hær, og da hun kom til tempelet, ble hun mottatt av prestene, men de som sto rundt omkring tempelet fikk ordre av overpresten om å hindre soldatene hennes i å komme inn. Da Atalja fikk se barnet som sto på en plattform med kongekronen på hodet, sønderrev hun sine klær og skrek voldsomt og befalte (sine livvakter) å drepe ham som hadde lagt ut feller for henne for å ta riket fra henne, men Jehojada tilkalte hundremannsførerne og beordret dem til å føre Atalja til Kedrondalen og drepe henne der, for han ville ikke at tempelet skulle bli skjendet på grunn av straffen over denne onde kvinnen. Og han befalte at dersom noen skulle komme henne til hjelp, skulle også han drepes, og de som hadde fått ordre om å drepe henne, grep henne og førte henne til porten der kongen hadde sine muldyr, og der drepte de henne.

4. Da planen om å få tatt Atalja var avviklet, kalte Jehojada folket og de væpnede menn sammen til tempelet, og fikk dem til å avlegge ed på at de skulle adlyde kongen, sørge for hans og regjeringens sikkerhet, og etterpå lot han kongen avlegge ed på at han ville dyrke Gud og ikke overtre Moseloven. Så løp de til Baals hus som Atalja og hennes mann Jehoram hadde bygget for å vanære sine fedres Gud, til ære

for Akab, og de ødela det og drepte Mattan som var prest. Og Jehojada betrodde prestene og levittene å ta vare på tempelet etter kong Davids befaling. Han påla dem å bringe regelmessige brennoffer to ganger om dagen, og å ofre røkelse i henhold til loven. Han utnevnte noen av levittene til å vokte tempelet sammen med portvaktene, slik at ingen urene kunne komme inn i det.

5. Og da Jehojada hadde ordnet disse tingene, førte han Joas ut av tempelet og inn i kongeslottet sammen med hundremannsførerne, høvdingene og hele folket, og da han hadde satt ham på kongetronen, jublet folket av glede og feiret høytid i mange dager, men i byen var det stille på grunn av Ataljas død. Joas var sju år gammel da han fikk kongedømmet. Hans mor var Sibia fra byen Beersheba. Så lenge Jehojada levde, var Joas ivrig i sin gudsdyrkelse og nøye med å sørge for at lovene ble overholdt, og da han ble gammel nok, ektet han to hustruer som han hadde fått av overpresten, og med dem fikk han både sønner og døtre. Det som er fortalt om hvordan kong Joas unngikk Ataljas forræderi og fikk kongedømmet, får holde for denne gang.

KAPITEL 8

HASAEL ANGRIPER ISRAEL OG JERUSALEM. JEHU DØR OG JEHOAKAS OVERTAR KONGEMAKTEN. JOAS, KONGEN I JERUSALEM ER NØYE MED GUDSDYRKELSEN, MEN FORSØMMER DEN ETTER HVERT OG BEFALER AT SAKARIAS SKAL STEINES. JOAS DØR OG AMASJA OVERTAR RIKET.

1 Kong Hasael av Syria angriper israelittene og kong Jehu og plyndrer den østre delen av landet bortenfor Jordan som tilhørte rubenittene og gadittene og (den halve) Manasse (stamme), og dessuten Gilead og Basan, der de brente og herjet og brukte vold mot alle de fikk hånd på. Det skjedde uten noen innsigelse fra Jehu som ikke forhastet seg med å forsvare landet da det var i nød. Han ble faktisk en forakter av religionen, det hellige og av lovene, og da han hadde regjert over israelittene tjuesju år, døde han. Han ble gravlagt i Samaria, og etterlot kongedømmet til sin sønn Jehoakas.

2. Joas, kongen i Jerusalem ønsket å reparere Guds tempel, så han tilkalte Jehojada og ba ham sende levittene og prestene rundt i landet for å innkreve en halv sekel sølv for hvert hode, til inntekt for restaurering av tempelet som hadde forfalt under Jehoram og Atalja og hennes sønner. Men overpresten ville ikke være med på dette fordi han mente at ingen ville betale frivillig, men i det tjuetredje år av Joas' regjering, da kongen sendte bud på ham og levittene og klaget på at de ikke adlød hans befaling, brukte han en strategi for å få samlet inn pengene og som folket satte pris på. Han fikk laget en dragkiste og gjorde den helt lukket, men med et hull i lokket, og satte den i tempelet ved siden av alteret, og ba alle om å legge noe i den gjennom hullet, det vedkommende måtte ønske, til reparasjon av tempelet. Denne ideen falt i god jord hos folket, og de samarbeidet og skaffet store mengder sølv og gull, og etter at de skriftlærde og prestene hadde tømt kisten og talt opp pengene i nærvær av kongen, satte de den på plass igjen, og slik gjorde de hver dag.

Da folket hadde lagt i den så mye som det var behov for, hyrte overpresten Jehojada

og kong Joas murere og tømmermenn, og de kjøpte inn grovt tømmer av den sjeldneste sort. Og da de hadde restaurert tempelet, benyttet de det gullet og sølvet som var igjen og som slett ikke var noen liten mengde, til boller, kar, beger og andre beholdere, og de fortsatte med å holde alteret med fett av kostbare ofringer hver dag. Dette ble skikkelig gjennomført så lenge Jehojada levde.

3. Men så snart han var død, (etter å ha levd et hundre og tretti år og hadde vært en rettferdig og god mann på alle måter, og var blitt gravlagt i kongegravene i Jerusalem fordi han hadde gjenopprettet riket til Davids ætt), forrådet Joas sin Gud ved sin mangel på omsorg for Gud og hans sak. De fremste menn av folket ble også korrupte med ham og forsømte sine plikter og alt det som skulle være til deres eget beste. Gud fant mishag i denne forandringen hos kongen og folket, og sendte profeter for å advare dem mot ugudeligheten deres, men de var nå blitt så voldsomt avhengig av dette at de ikke kunne påvirkes til omvendelse, til tross for deres overtredelser mot lovene som hadde påført hele familier strenge straffer, og de fikk dem ikke til å vende tilbake til sine første plikter. Og kongen befalte at Sakarias som var sønn av overpresten Jehojada skulle steines til døde i tempelet, for han hadde glemt den godhet han hadde fått av hans far.

Da Gud hadde utnevnt ham til profet, sto han frem blant folket og rådet dem og kongen til å handle rettskaffent, og han advarte dem om at dersom de ikke ville høre på hans formaninger, ville de lide en hard straff. Og da Sakarias var rede til å dø, kalte han Gud til vitne på at han måtte lide på grunn av det gode råd han hadde gitt dem. Så omkom han på den alvorligste og voldsomste måte for de gode gjerninger hans far hadde gjort mot Joas.

4. Men det gikk ikke lang tid før kongen måtte lide straffen for sine overtredelser, for da Hasael, kongen i Syria, gjorde et innfall i landet og hadde ødelagt Gath og plyndret det, gjorde han et felttog mot Jerusalem. Da ble Joas redd og tømte både Guds og kongens skattkammer (før han kom), og han tok de gavene som var gitt til (tempelet), og sendte dem til kongen i Syria, og med dette oppnådde han så mye at han ikke ble beleiret og at riket hans ikke kom i fare. Men Hasael ble ikke påvirket av den store summen med penger til å la være å sende hæren mot Jerusalem. Da ble Joas utsatt for politisk uro, og hans venner tenkte at det var en hevn for Sakarias', Jehojadas sønns død, og de la feller for kongen og drepte ham. Han ble gravlagt i Jerusalem, men ikke i sine fedres graver på grunn av sin ugudelighet. Han levde førtisju år og hans sønn Amasja overtok riket etter ham.

5. I det tjueførste år av Joas' kongedømme, tok Jehoakas, Jehus sønn, kongemakten over israelittene i Samaria, og beholdt den i sytten år. Han etterlignet ikke (fullstendig) sin far, men gjorde seg skyldig i en slik ugudelig adferd som man fant hos dem som var fremst i å forakte Gud. Og kongen i Syria fornedret ham ved sine felttog mot ham og reduserte hans stridskrefter så alvorlig at han ikke hadde mer igjen enn en hær på ti tusen væpnede menn og femti ryttere. Han tok også fra ham mange av de store byene og ødela hæren hans.

Dette led Israels folk, slik Elisa hadde forutsagt om Hasael som skulle drepe sin herre og regjere over syrerne og Damaskus. Og da Jehoakas ble rammet av den

uunngåelige ulykken, søkte han tilflukt til bønn og nødrop til Gud om å bli befridd av Hasaels hender. Gud godtok hans anger, men ikke hans rettferdighet, og for å veilede dem som måtte omvende seg og ikke la dem gå til grunne, skaffet han ham redning fra krig og farer. Og da landet hadde fått fred, kom alt tilbake til sin tidligere tilstand, og blomstret som før.

6. Etter at Jehoakas var død, overtok Joas riket i kongen over Juda, Joas,' trettisjuende år. Denne Joas overtok riket i Samaria, for han hadde det samme navn som kongen i Jerusalem, og han beholdt riket i seksten år. Han var en god mann,* og var slett ikke som sin far.

På denne tiden var Elisa meget gammel og syk, og kongen i Israel kom for å besøke ham, og da han fant at han var døden nær, og begynte han å gråte og klage da han fikk se ham, og han kalte ham sin far. Han gråt fordi han ikke hadde brukt våpnene mot sine fiender, men hadde overvunnet sine motstandere ved profetens ord uten kamp, og fordi han nå skulle forlate livet, og dermed la ham bli overlatt til syrerne som allerede var bevæpnet, og til andre fiender som nå var i deres makt. Derfor sa han til ham at det ikke lenger var trygt for ham å leve, og at det ville være det beste for ham å haste mot enden og forlate livet sammen med ham.

Mens kongen gråt over seg selv, trøstet Elisa ham og ba ham spenne buen, og da kongen gjorde den klar til skudd, grep Elisa tak i hendene hans og ba ham skyte, og da han hadde skutt tre piler, og holdt opp, sa Elisa: "Hvis du hadde skutt flere piler, hadde du rykket kongedømmet Syria opp med rot, men siden du var tilfreds med å skyte bare tre, skal du ikke slå syrerne mer enn tre ganger, men likevel slik at du vil gjenvinne riket som ble tatt fra deg under din fars regjering." Da kongen hadde hørt det, gikk han, og profeten døde kort tid etter.

Profeten var en mann som var berømt for sin rettferdighet og hadde Guds velbehag. Han utførte underfulle og overraskende gjerninger som profet, noe som blir bevart som de herligste minner hos hebreerne. Han fikk også en storslagen begravelse, slik det passet seg for en person som var så høyt elsket av Gud. Det skjedde også en gang at noen røvere kastet en mann de hadde drept, ned i Elisas grav, og da han kom borti Elisas legeme, ble han levende igjen. Og slik har vi nå fortalt om profeten Elisas gjerninger, både om da han var i live, og om hans guddommelige makt etter sin død.

7. Da kongen av Syria, Hasael døde, falt kongemakten på hans sønn Adad, som var i krig med Israels konge Joas. Da han hadde slått ham i tre slag, tok han fra ham hele landet og alle de byene som hans far Hasael hadde tatt fra kongeriket Israel, slik det skulle skje etter Elisas profeti. Og da Joas døde, ble han gravlagt i Samaria, og kongemakten ble gitt til hans sønn Jeroboam.

---

*Denne karakteristikk av Joas synes å motsi direkte våre grunntekster som sier (2.Kong.13,11) at "han gjorde hva ondt var i Herrens øyne, han vek ikke fra noen av Jeroboams, Nebats sønns synder som han hadde fått Israel til å gjøre; dem vandret han i." Det er meget sannsynlig at disse ulike karakteristikkene av Joas passet til forskjellige deler av hans kongedømme, og at han ifølge våre manuskripter, var ugudelig til å begynne med, og forandret seg senere og ble god, ifølge Josefus.

KAPITEL 9

AMASJA GJØR EN EKSPEDISJON MOT EDOMITTENE OG AMALEKITTENE OG BESEIRER DEM. HAN KRIGER ETTERPÅ MOT JOAS OG BLIR SLÅTT, OG KORT TID SENERE BLIR HAN DREPT, OG USSIA OVERTAR RIKET

1. I det andre år av Joas' regjering over Israel, regjerte Amasja over Juda i Jerusalem. Hans mor het Jehoaddan og var født i Jerusalem. Han var usedvanlig nøye med å gjøre det som var rett, helt fra han var meget ung, men da han skulle styre, besluttet han at han aller først skulle hevne sin far Joas og straffe dem av hans venner som hadde øvd vold mot ham, så han grep dem alle og henrettet dem, men han straffet ikke barna deres, men handlet etter Moseloven som sier at det ikke er rettferdig å straffe barna for fedrenes synder.

Deretter utvalgte han seg en hær av stammene Juda og Benjamin, slike som var i sin blomstrende alder, om lag tjue år gamle, og da han hadde samlet om lag tre hundre tusen mann, satte han hundremannsførere over dem. Han sendte også bud til kongen i Israel, og leide hundre tusen av hans soldater for hundre talenter sølv, for han hadde tenkt å gjøre en ekspedisjon mot amalekittene, edomittene og gebalittene. Men da han holdt på å forberede ekspedisjonen og var klar til krig, kom en profet til ham og rådde ham til å kvitte seg med hæren av israelitter, for de var onde menn, og Gud hadde forutsagt at han skulle bli slått dersom han gjorde bruk av dem til hjelpetropper, men han skulle i stedet vinne over sine fiender selv med få soldater, dersom det var etter Guds behag. Og da kongen ikke ville det fordi han allerede hadde betalt leie for israelittene, formante profeten ham likevel til å gjøre det Gud ville han skulle, for derved ville han oppnå mye rikdom av Gud.

Derfor dimitterte han dem og sa at han gav dem villig deres lønn, og han dro selv med sin hær til krig mot de førnevnte folkene. Og da han hadde slått dem i kamp, drepte han ti tusen av dem, og tok likeså mange levende til fange, og dem førte han til den store klippen i Arabia og kastet dem hodestups ned av den. Han førte bort en mengde krigsbytte med store rikdommer fra disse folkene, men da Amasja var i gang med denne ekspedisjonen, var de israelittene han hadde leid og dimittert, svært urolige over dette, og så på sin dimisjon som en fiendtlig handling (fordi de trodde at det ikke var annet enn forakt som lå til grunn for den), og dermed overfalt de hans land og fortsatte å plyndre det så langt som til Beth-horon, og de tok en mengde kveg og drepte tre tusen menn.

2. Den seieren Amasja hadde vunnet, og de store gjerningene han hadde utført, gjorde ham oppblåst, og han begynte å ringeakte Gud som hadde gitt ham seier, og begynte å tilbe de gudene han hadde hentet ut fra amalekittenes land. Da kom profeten til ham og sa at han undret seg over hvordan han kunne betrakte disse som guder som ikke hadde vært til noen fordel for deres eget folk som hadde tilbedt dem, og ikke frelst dem av hans hånd, men hadde vært likegyldig til at mange av dem var blitt ødelagt, og hadde overlatt dem selv til fangenskap, for de var jo tatt på samme måten som man tar fiender levende til fange og fører dem bort. Kongen ble sint for denne irettesettelsen og han befalte profeten å holde munn, og truet ham med straff hvis han blandet seg opp i hans gjøremål. Da svarte han at han skulle sannelig holde

munn, men han forutsa at Gud ikke ville se bort fra hans forsøk på nye påfunn, men Amasja var ikke i stand til å dy seg under den velstanden Gud hadde gitt ham, selv om han hadde handlet mot Gud i dette, for i et innfall av overmot skrev han til Joas, kongen i Israel, og krevde at både han og hele folket skulle være under ham slik de tidligere hadde vært under sine forgjengere David og Salomo. Og han lot ham vite at dersom han ikke ville være så klok at han gjorde det han fikk beskjed om, så måtte han sloss for sitt kongedømme.

Til dette budskapet skrev Joas i sitt svarbrev: ”Kong Joas til kong Amasja. Det var et kjempestort sypressetre på Libanon-fjellet, og dessuten en tistel. Denne tistelen sendte bud til sypressen om å gi sypressetreets datter til hustru for tistelens sønn. Men da tistelen sa dette, kom det et vilt dyr og tråkket ned tistelen. La dette bli en lærdom for deg så du ikke blir så overmodig, og pass på at du i din store suksess i krigen mot amalekittene ikke blir så kry at du bringer deg selv og ditt rike i fare.”

3. Da Amasja leste dette brevet, ble han enda mer oppsatt på denne ekspedisjonen, noe som jeg tror var et fingerpek fra Gud, for at han skulle bli straffet for sitt anstøt mot ham. Men da han førte sin hær mot Joas, og de skulle til å kjempe med ham, kom det en stor frykt og forferdelse over Amasjas hær, for når Gud blir ringeaktet, lar han noe skje med dem så de blir lamslått allerede før de kommer i kamp. Dermed ble de spredt på grunn av redselen som kom over dem, og Amasja ble etterlatt alene og ble tatt til fange av fienden, og da truet Joas med å drepe ham dersom han ikke ville overtale Jerusalems barn til å åpne portene for ham og motta ham og hans hær i byen. Da ble Amasja så fortvilt og redd for sitt liv at han lot fienden få komme inn i byen.

Og Joas rev ned en del av muren i en lengde på 184 meter, og han kjørte sin vogn gjennom åpningen inn i Jerusalem og hadde Amasja med seg som fange. Slik ble han herre i Jerusalem, og han tok med seg Guds skatter og alt det sølv og gull som fantes i kongens slott, og vendte tilbake til Samaria. Dette hendte med folket i Jerusalem i det fjortende år av Amasjas regjering. Etterpå ble det gjort en konspirasjon mot ham og hans venner, og han flyktet til Lakis, men der ble han drept av konspiratørene som hadde sendt folk dit for å avlive ham. Så tok de hans døde legeme og bar det til Jerusalem og holdt en kongelig begravelse for ham. Slik endte livet til Amasja på grunn av hans påfunn innen religionen og hans ringeakt for Gud, etter at han hadde levd femtifire år og regjert i tjueni. Han ble etterfulgt av sin sønn Ussia.

KAPITEL 10

ISRAELS KONGE JEROBOAM OG PROFETEN JONAS. ETTER JEROBOAMS DØD OVERTOK HANS SØNN SAKARIAS KONGEDØMMET. USSIA, KONGEN I JERUSALEM UNDERLEGGER SEG FOLKENE I OMEGNEN. MEN SÅ PRØVER HAN Å OFRE RØKELSE TIL GUD

1. I det femtende år av Amasjas regjering, regjerte Jeroboam, Joas’ sønn over Israel i Samaria i førti år. Denne mannen gjorde seg skyldig i fornærmelser mot Gud,* og ble meget ond ved sin avgudsdyrkelse, og ved mange foretagender som var absurde og merkelige. Han var årsaken til ti tusen ulykker for Israels folk. En profet som het

Jonas forutsa for ham at han skulle føre krig mot syrerne og erobre deres hær og utvide sitt landområde med grenser mot nord inntil byen Hamat, og i sør til Asfaltsjøen (Dødehavet), for grensene for kanaanittenes land var opprinnelig slik deres hærfører Josva hadde fastsatt dem. Og Jeroboam gjorde en hærferd mot syrerene og oversvømte hele deres land slik Jonas hadde forutsagt.

2. Nå synes jeg ikke det er nødvendig at jeg, som har lovt å gi en nøyaktig gjengivelse av vår historie, skal beskrive handlingene til denne profeten så langt som jeg har funnet dem nedskrevet i de hebraiske bøker. Gud hadde befalt Jonas å dra til kongeriket Ninive, og da han var kommet dit, skulle han forkynne i denne byen at den skulle miste sitt herredømme over folkene. Men på grunn av frykt dro han ikke, nei, han løp bort fra Gud til byen Joppe, og der fant han et skip som han gikk om bord i og seilte til Tarsus i Kilikia.** Og da det oppsto en fryktelig storm som var så voldsom at det var fare for at skipet skulle synke, avla sjøfolkene, styrmannen og skipperen løfter, og sendte opp bønner i håp om å slippe forlis. Men Jonas sov rolig og tildekket (i skipet) uten å gjøre som de andre, og da sjøen ble verre og voldsommere på grunn av vinden, mistenkte de at det var noen om bord som var skyld i stormen, slik det er vanlig under slike omstendigheter, og de ble enige om å prøve å finne ut hvem det var.

Da de hadde kastet lodd,*** falt det på profeten, og da de spurte ham hvor han kom fra, svarte han at han var en hebreer og profet for Den Allmektige Gud. Og han overtalte dem til å kaste ham i havet for at de skulle bli reddet ut av den faren de var i, for det var han som var skyld i stormen som var kommet over dem. Til å begynne med ville de ikke gjøre det, for de syntes det var vondt å kaste en fremmed mann over bord til en sikker død, en som hadde lagt sitt liv i deres hender, men til slutt, da nøden ble for stor for dem, og det så ut som om skipet skulle gå under, og profeten selv dessuten hadde oppfordret dem til det, og de tenkte på sin egen redning, kastet de ham i havet, og sjøen ble rolig.

Det fortelles også at Jonas ble slukt av en hval, og at da han hadde vært der i tre dager og netter, ble han spydd levende ut i Svartehavet, og der fikk han ved bønn tilgivelse for sine synder. Så gikk han til byen Ninive hvor han stilte seg opp slik at han skulle bli hørt, og der forkynte han at om kort tid skulle den miste herredømmet over Asia, og da han hadde forkynt dette, dro han tilbake. Jeg har nå fortalt dette slik jeg har funnet det i (våre bøker).

3. Da kong Jeroboam hadde levd meget lykkelig og hadde regjert i førti år, døde han og ble gravlagt i Samaria, og hans sønn Sakarias overtok riket. På samme måten begynte Ussia, Amasjas sønn, sitt regime over de to stammene i Jerusalem, i Jeroboams fjortende regjeringsår. Hans mor var Jekolja og var fra Jerusalem. Han var en god mann og av natur rettskaffen og edelmodig, og han var meget arbeidsom i å skjøtte rikets tarv. Han gjorde også et felttog mot filisterne og vant over dem og tok byene Gat og Jabes og rev ned murene, og etter dette felttoget angrep han de araberne som hadde sluttet seg til Egypt. Han bygde også en by ved Rødehavet, og der etablerte han en garnison.

Deretter slo han ammonittene og skattla dem. Han beseiret også alle landene helt til Egypt, og resten av sitt liv tok han vare på Jerusalem og gjenreiste og reparerte hele

bymuren, fordi noe av den var falt ned på grunn av tidens tann, og noe på grunn av likegyldigheten hos hans forgjengere, og noe for øvrig revet ned av Israels konge da han tok hans far Amasja til fange og dro inn i byen med ham.

For øvrig bygde han et stort antall tårn på nesten 70 meters høyde, og han bygde festningsbyer på øde steder og opprettet garnisoner der, og han grov mange kanaler til vannføring. Han hadde også mange trekkdyr og en umåtelig mengde kveg, for landet var høvelig til beitemark. Han beskjeftiget seg også med jordbruk, og dyrket jorden og beplantet og tilsådde den med alle slags vekster. Omkring seg hadde han dessuten en hær av utvalgte menn på i alt tre hundre tusen som ble ledet av tusen-mannsførere, og det var tapre menn, uslåelige i styrke, og av dem hadde han to tusen. Han delte opp hæren i avdelinger og utrustet hver av dem med sverd og med bronseskjold og brystplater, og med buer og slynger. Dessuten fikk han laget mange beleiringsmaskiner, kastemaskiner og entrehaker og flere andre krigsredskaper.

4. Mens Ussia holdt på med å ruste seg for (fremtidige operasjoner), ble han overmodig og skjødesløs på grunn av sin rikdom på alt som bare er forgjengelig, og han ringeaktet det som har evig verdi (gudsfrykt og lovlydighet), så han falt på grunn av sin vellykkethet ned i de samme synder som sin far. Den glans og rikdom han nøt, og de storverk han utførte, ledet ham dit, slik at han ikke lenger var i stand til å styre seg selv. Og under en spesiell høytidsfest tok han på seg hellige klær og gikk inn i tempelet for å ofre røkelse for Gud på gullalteret, noe som overpresten Asarja hadde forbudt ham. Han hadde med seg åtti prester, som fortalte ham at han ikke hadde lov til å ofre, og at "ingen utenom Arons etterkommere hadde lov til dette." Og da de ropte ut at han måtte forlate tempelet og ikke overtre Guds befaling, ble han sint og truet med å drepe dem dersom de ikke tidde stille. Men da begynte jorden å ryste,**** og det åpnet seg en sprekk i tempelet, og klare solstråler skinte gjennom den på kongens ansikt, og straks ble han spedalsk.

Og på et sted som het Eroge utenfor byen, falt halvparten av et fjell sammen på vestsiden, og raste 800 meter av gårde og stanset på østsiden av et fjell og ødela veien og kongens hager. Straks prestene så at kongens ansikt var infisert med spedalskhet, fortalte de ham hvilken elendighet han var havnet i, og befalte ham å forlate byen som en uren. Han ble skamfull over sin sørgelige sykdom, og visste at han ikke kunne motsi dem. Han fikk en fryktelig straff for å ha funnet på noe han ikke hadde lov til og for sin ugudelighet. En tid bodde han alene utenfor byen, mens hans sønn Jotam fikk kongemakten, og etterpå døde han i sorg og angst over sin skjebne, sekstiåtte år gammel, etter å ha regjert i femtito, og han ble gravlagt på et eget sted i sine egne hager.

---

*Det jeg har merket meg om Joas, synes for meg å gjelde også hans sønn Jeroboam II – dvs. at selv om han begynte ugudelig og "var årsaken til svært mange ulykker for israelittene" i disse hans første år, så ser det ut til at han etterpå ble oppreist til å bli en god konge, og derfor ble oppmuntret av profeten Jonas, og hadde stor suksess etterpå.

**Da det står i våre bibler at Jonas dro til Tarsis (Jon.1,3), forsto Josefus det slik at han dro til Tarsus i Kilika, eller til Middelhavet, der Tarsus lå.

***Denne eldgamle religiøse skikk med å kaste lodd for å avsløre store syndere, synes å være en bemerkelsesverdig levning av en gammel tradisjon som fantes over alt blant menneskene, nemlig at Forsynet skulle gripe synlig inn i menneskenes affærer, og kun brukes til å felle viktige dommer for alvorlige synder.

****Denne beretningen om et jordskjelv i Jerusalem og dets følger, ligner særdeles meget på profetien i Sak.14,4-5, som sier: "dere skal fly som dere flydde for jordskjelvet i Judas konge Ussias dager."

KAPITEL 11

SAKARIAS, SJALLUM, MENAHEM, PEKAJA OG PEKA REGJERTE ISRAELITTENE. PUL OG TIGLAT-PILESER GJØR ET FELTTOG MOT ISRAELITTENE. JOTAM, USSIAS SØNN REGJERTE OVER JUDA STAMME. NAHUMS PROFETI MOT ASSYRERNE.

1. Sakarias, Jeroboams sønn, regjerte seks måneder i Israel. Han ble drept ved svik av en av sine venner som het Sjallum, sønn av Jabes, og han tok riket etterpå, men beholdt det ikke lenger enn tretti dager, for da Menahem, som var hærføreren, og som på den tiden oppholdt seg i byen Tirzah, fikk høre hva som var skjedd med Sakarias, flyttet han seg derfra med alle sine styrker til Samaria og begav seg i krig mot Sjallum og slo ham. Og da han hadde gjort seg selv til konge, dro han sin vei og kom til Tiphsah, men borgerne der lukket portene for ham og stengte ham ute, men for å hevne seg på dem, satte han fyr på landet i omegnen og tok byen med makt etter å ha beleiret den, og i sin vrede over det innbyggerne hadde gjort, drepte han dem alle og sparte ikke en gang spedbarna, og han lot ikke noe barbari og noen grusomhet være ugjort, og det var en grusomhet mot sine egne landsmenn som ikke kan unnskyldes om det så var mot fremmede som han skulle ha overvunnet.

På denne måten var det denne Menahem fortsatte å regjere med barbarisk grusomhet i ti år. Men da kong Pul av Assyria gjorde en ekspedisjon mot ham, ville han ikke møte assyrerne i kamp, men overtalte ham til å ta imot tusen talenter sølv og så dra sin vei slik at det ikke ble krig. Denne summen skaffet folket til Menahem ved å legge en koppskatt på femti drakmer på hver innbygger.*

Etterpå døde han, og etterlot seg Pekaja som sin etterfølger til kongedømmet, og han etterlignet sin fars barbari, men regjerte bare i to år, da han ble drept av sine venner på en fest etter å ha blitt forrådet av en av sine hestepassere som het Peka og var sønn av Remalja som hadde lagt ut feller for ham. Denne Peka beholdt regjeringen i tjue år, og viste seg å være en ond mann og en lovbryter. Men assyrerkongen Tiglat-Pileser gjorde et felttog mot israelittene og overstrømmet hele landet Gilead, regionen bortenfor Jordan og de tilstøtende landområdene som Galilea, Kades og Hasor. Han tok innbyggerne til fange og omplasserte dem i sitt eget kongerike. Og det som er fortalt om assyrerkongen så langt, får være nok for denne gang.

2. Jotam, Ussias sønn, regjerte over Juda stamme i Jerusalem der han selv var borger på grunn av sin mor som het Jerusha. Det var ikke noen karaktermangler hos ham, for han var gudfryktig og rettskaffen mot menneskene, og hadde omsorg for byens vel for alt i den som behøvde å repareres eller bli utsmykket, ordnet han praktfullt og forskjønnet den. Han tok seg også av de lukkede avdelingene i tempelet og reparerte murene som var falt ned, og han bygde svære tårn som var nesten uinntagelige. Og hvis det var noe annet i hans rike som var blitt forsømt, tok han seg av det også. Han gjorde også et felttog mot ammonittene og vant over dem i slag og gjorde dem skattepliktige med hundre talenter og ti tusen kor hvete og likeså mye bygg for hvert år. Slik forøket han sitt rike så hans fiender ikke kunne ringeakte det, og hans folk levde lykkelig.

3. På den tiden var det en profet som het Nahum som sa dette om assyrerne og om Ninives undergang: "Ninive er som en dam full av vann i bevegelse,** og slik skal hele hennes folk bli forstyrret og kastet av gårde på flukt, mens de sier til en annen, stå stille i deres gull og sølv, for det skal ikke finnes noen som ønsker dem lykke, for de vil heller berge sitt liv enn sine penger, for de skal være opptatt med forferdelig indre strid og klagerop og miste sine lemmer, og ansiktene skal være mørke av frykt. Og der skal løvehulen være og de unge løvers mor! Gud sier til deg, Ninive, at de skal vansire deg, og løven skal ikke lenger utgå fra deg for å gi lover til verden." Denne profeten forutsa sannelig også mye annet om Ninive, som jeg ikke synes det er nødvendig å gjenta, og derfor utelater jeg det for ikke å kjede mine lesere. Alt dette hendte med Ninive et hundre og femten år senere, så det som allerede er sagt, får greie seg.

---

*Dr.Wall påpeker "at da denne Menahem hevdes å ha pålagt hver mann femti sekel sølv som skatt til Pul, kongen i Assyria, og tusen talenter som er de første offisielle penger betalt av noen (israelittisk) konge som skatt av folket, og at de tidligere ble betalt for å føres til Herrens skattkammer eller til deres eget hus, og at det var skatt pålagt de rike etter en sats på 6 £ eller 7 £ pr. hode, men Gud hadde befalt ved Esekiel (kap.45, v.8 og 46,18), at det ikke skulle være slik, men at kongen skulle ha landet selv.

**Denne uttalelsen er hentet fra profeten Nahum (kap.2, v.8-13), og er den eneste som er gitt oss nesten *ordrett*, om litt forkortet i alle Josefus kjente skrifter. Dette sitatet skjønner vi han hentet fra den hebraiske originalteksten, og vi vet også at hans hebraiske grunntekst avviker betydelig fra vår.

KAPITEL 12

JOTAM DØR, OG AKAS REGJERER I HANS STED, OG RESIN, KONGEN AV SYRIA OG PEKA, ISRAELS KONGE FØRER KRIG MOT HAM. SYRERKONGEN TIGLAT-PILESER KOMMER AKAS TIL HJELP OG LEGGER SYRIA ØDE OG FLYTTER FOLKET I DAMASKUS TIL MEDIA OG FØRER INN ANDRE FOLK I DERES STED

1. Jotam døde etter at han hadde levd førtien år og regjert i seksten, og han ble gravlagt i kongegravene og riket ble gitt til hans sønn Akas som viste seg å være aldeles ugudelig og en overtreder av landets lover. Han etterlignet kongene i Israel og opprettet altere i Jerusalem og ofret til avgudene på dem, og der ofret han også sin sønn som brennoffer i likhet med kanaanittene. Det andre han gjorde var av samme slag. Mens han var på denne gale vei gikk Resin, kongen i Syria og Damaskus, og Peka, kongen i Israel, som begge var i vennskap med hverandre, til krig mot ham, og da de hadde drevet ham inn i Jerusalem, beleiret de byen i lengere tid. På grunn av de sterke murene hadde de lite fremgang, og da kongen i Syria hadde tatt byen Eilath ved Rødehavet og hadde drept innbyggerne, befolket han det med syrere. Og da han hadde drept dem som var i (de andre) garnisonene og jødene i nabolaget og plyndret en hel del, vendte han tilbake til Damaskus.

Da kongen i Jerusalem visste at syrerne var dratt hjem, trodde han at han skulle overvinne israelskongen, og han drev sin hær ut mot ham og begav seg i kamp med ham og ble slått. Dette skjedde fordi Gud var vred på ham for hans mange og store uhyrligheter. Slik drepte israelittene ett hundre og tjue tusen av hans menn den dagen, og føreren for dem som het Amasja, drepte kongens sønn Sakarias i en konflikt med Akas og riktes guvernør som het Azircam. Han førte også Elkana,

føreren over hæren i Juda stamme, bort i fangenskap. De tok også til fange kvinnene og barna i Benjamin stamme, og da de hadde plyndret til seg en mengde gods, vendte de tilbake til Samaria.

2. Obed var på den tiden en profet i Samaria, og han møtte hæren foran bymuren, og han ropte med høy røst til dem at de ikke hadde vunnet seieren ved sin egen styrke, men på grunn av den vreden Gud bar på mot kong Akas. Og han beklaget at de ikke var tilfreds med sin suksess mot ham, men var så freidige at de tok sine slektninger av Juda og Benjamin til fange. Han rådde dem til å la dem få fare hjem igjen uten å skade dem, og hvis de ikke adlød Gud i dette, ville de bli straffet. Da kalte israelittene sammen sitt eldsteråd for å overveie saken, og da sto det opp en høyt aktet mann i regjeringen sammen med tre andre og sa: "Vi vil ikke tillate borgerne å føre disse fangene inn i byen for at ikke Gud skal ødelegge oss, for vi har selv begått synder nok mot ham, slik profetene forteller oss, og derfor må vi ikke begynne med nye forbrytelser. Da soldatene hørte det, tillot de dem å gjøre det de fant best. Da lot de fangene gå, og de sørget for dem og gav dem levnetsmidler og sendte dem tilbake til deres eget land uten å skade dem. Og disse fire dro med dem og ledet dem helt til Jeriko som ikke ligger langt fra Jerusalem, og så vendte de tilbake til Samaria.

3. Da kong Akas var blitt så grundig slått av israelittene, sendte han bud til kongen i Syria, Tiglat-Pileser, og søkte hjelp hos ham i krigen mot israelittene, syrerne og damaskenerne, med et løfte om å betale ham en stor sum penger, og han sendte ham også store gaver. Da denne kongen mottok utsendingene, ble det til at han hjalp Akas, og han angrep syrerne og la landet deres øde og tok Damaskus med makt og drepte Resin, kongen deres, og deporterte folket i Damaskus til Øvre Media, og førte en koloni av assyrere til Damaskus og bosatte dem der.

Han hjemsøkte også Israels land og tok en mengde fanger. Mens han gjorde dette mot syrerne, hentet kong Akas alt gullet i kongens skattkammer, sølvet og det som var i Guds tempel, og alle de kostelige gavene som var blitt brakt dit, og tok det med seg og kom til Damaskus og gav det til kongen i Assyria i henhold til avtalen de hadde. Og så erkjente han at han var ham takk skyldig for det han hadde gjort for ham, og vendte tilbake til Jerusalem. Nå var kongen så fordrukken og tankeløs og ikke forsto sitt eget beste at han ikke ville slutte med å tilbe de syriske gudene etterat han var blitt overvunnet av dem, men fortsatte med det likesom for at de skulle gi ham seier. Og da han ble slått på nytt, begynte han med det igjen og så ut til å være mer interessert i å tilbe andre guder enn sine fedres Gud hvis vrede mot ham førte til hans nederlag. Han gikk så langt i sin forakt (for å tilbe Gud) at han lukket tempelet fullstendig og forbød dem å bringe de foreskrevne offer og han fratok dem de gavene som de hadde gitt til det. Og da han hadde utført disse skammelighetene mot Gud, døde han etter å ha levd trettiseks år, og av dem regjert i seksten, og ble etterfulgt av sin sønn Esekias.

KAPITEL 13

PEKA DØR PÅ GRUNN AV HOSEAS' FORRÆDERI, OG HAN BLIR OVERVUNNET AV SALMANESER. ESEKIAS REGJERER ETTER AKAS, OG HAN ER RETTFERDIG OG GUDFRYKTIG

1. Omlag på denne tiden døde Israels konge Peka etter å ha blitt forrådet av en av sine venner som het Hoseas, og han beholdt kongemakten i ni år. Han var en ond mann og en forakter av gudsdyrkelsen. Kongen av Assyria, Salmaneser, gjorde et felttog mot ham og vant over ham (noe som måtte skje fordi han ikke hadde Guds velbehag og hjelp), og ydmyket ham og påla ham skatt. I det fjerde år av Hoseas' regjering, begynte Esekias, Akas sønn, sin regjering i Jerusalem. Han var god, rettferdig og gudfryktig, for da han fikk kongemakten, fant han ingen ting mer nødvendig eller gagnlig for seg selv og sine undersåtter, enn å tilbe Gud. Følgelig kalte han folket sammen, samt prestene og levittene, og holdt en tale for dem der han sa: "Dere er ikke uvitende om min fars synder, der han forbrøt seg mot den hellige ærefrykt for Gud, og dere har opplevd mange og store ulykker fordi dere var blitt ført vill av ham og ledet til å tilbe slike som man tror er guder. Jeg oppfordrer dere derfor straks å glemme dette, og å rense dere fra all urenhet, og åpne tempelet for prestene og levittene som er samlet her, for dere har jo lært av de triste erfaringene hvor farlig ugudeligheten er. Jeg formaner dere til å rense det med de vanlige ofringene og gjenopprette alt til den gamle respekt og ære som våre forfedre hadde vist det, for slik vil vi oppnå Guds velbehag så hans vrede mot oss vil opphøre."

2. Da kongen hadde talt, åpnet prestene tempelet, og da de hadde satt Guds kar på plass og kastet ut alt som var urent, la de ofrene på alteret i henhold til rette skikk. Kongen sendte da bud omkring i sitt land og kalte folket sammen til feiring av de usyrede brøds høytid, for den hadde vært avbrutt i lengere tid på grunn av de omtalte ugudelige kongene. Han sendte også bud til israelittene og formante dem til å slutte med sin nåværende livsstil, og i stedet vende tilbake til den gamle praksis med å tilbe Gud, og han gav dem lov til å komme til Jerusalem for at alle som én, kunne feire de usyrede brøds høytid.

Dette var kun en invitasjon og ment å være frivillig, og til deres eget beste, og ikke for å vise lydighet mot ham, for det jo bare dette som ville gjøre dem lykkelige. Men da utsendingene kom og la frem for dem det de var pålagt av kongen, var de så langt fra å følge denne oppfordringen at de lo dem ut og spottet dem og holdt dem for idioter. De forulempet også de profetene som gav dem den samme oppfordringen, og som hadde advart dem om hva de ville måtte komme til å lide dersom de ikke ville vende tilbake til den sanne tilbedelse av Gud. Det førte etter hvert til at de grep dem og drepte dem, og som om denne overtredelsen ikke var nok, hadde de enda flere onde påfunn, inntil Gud straffet dem for deres ugudelighet og la dem under sine fiender, men det skal vi komme inn på senere.

Men det var mange i stammene Manasse, Sebulon og Issakar som var lydige mot det som profetene hadde oppfordret dem til, og de vendte tilbake til å tilbe Gud. Alle disse kom løpende til Esekias i Jerusalem for å tilbe Gud (der).

3. Da disse mennene var kommet, gikk Esekias inn i tempelet med stammehøvdingene og folket, og selv ofret han sju okser og likeså mange værer, geitekillinger og geiter. Både kongen og høvdingene la sine hender på ofrene og lot prestene fullbyrde offerhandlingene. De både slaktet dyrene og lot dem brenne på alteret, mens levittene sto rundt omkring dem med sine musikkinstrumenter og sang hymner til Gud mens de spilte på psalterne slik David hadde foreskrevet. Og resten av prestene besvarte musikken ved å blåse i trompetene. Da dette var gjort, kastet kongen og folket seg ned på sine ansikter og tilba Gud. Han ofret også sytti okser, hundre værer og to hundre lam. Han lot også folket holde fest på sju hundre okser og tre tusen andre kvegdyr, og prestene utførte alt sammen i henhold til loven. Kongen likte dette så godt at han feiret sammen med folket med takk til Gud. Da de usyrede brøds høytid var kommet, og de hadde brakt påskeofferet, fortsatte de med ofringene i sju dager. Og da kongen hadde viet to tusen okser og sju tusen andre kvegdyr til folket, i tillegg til at de hadde helliget seg, ble det samme gjort av høvdingene, for de gav dem to tusen okser og ett tusen og førti andre kvegdyr.

Denne høytiden hadde ikke blitt så nøye overholdt siden kong Salomos dager, for den foregikk nå med stor prakt og herlighet, og da høytiden var til ende, dro de utover landet og renset det, og de renset også byen for all urenheten fra avgudene. Kongen befalte også at det skulle utføres daglige ofringer på hans bekostning og i henhold til loven, og han fastsatte tiendene og førstegrøden som folket skulle gi til prestene og levittene for at de alltid skulle kunne forrette gudstjenesten og aldri bli forhindret i å tilbe Gud. Folket samlet da sammen alle slags frukt til prestene og levittene.

Kongen bygde også lagerhus og oppsamlingssteder for disse avlingene og distribuerte dem til alle prestene og levittene med deres hustruer og barn, og slik vendte de tilbake til den gamle gudstjenesteformen. Da kongen hadde ordnet alt dette slik som beskrevet, gikk han til krig mot filisterne og slo dem, og fikk herredømmet over alle fiendens byer fra Gasa til Gat. Men assyrerkongen sendte et bud til ham og truet ham med å ødelegge alle hans besittelser dersom han ikke ville betale den skatten som hans far hadde betalt ham tidligere. Men Esekias brydde seg ikke om hans trusler, for han stolte i sin gudsfrykt på Gud og på profeten Esaias, for han hadde spurt ham om hva som skulle skje i fremtiden, og så langt får det holde med det vi har sagt om kong Esekias.

KAPITEL 14

SALMANASSAR TAR SAMARIA MED MAKT OG DEPORTERER DE TI STAMMENE TIL MEDIA, OG FØRER KUTEERNE INN I LANDET DERES

1. Da Salmanassar, kongen av Assyria, fikk høre at (Hoseas), Israels konge, hemmelig hadde sendt bud til So, kongen i Egypt, for å få hans hjelp, ble han rasende, og gjorde en ekspedisjon til Samaria i det sjuende år av Hoseas' regjering. Men da kongen nektet ham adgang (til byen),* beleiret han Samaria i tre år, og tok den med makt i det niende året av Hoseas' regjering, som var det sjuende året i Esekias', kongen i Jerusalems regjering, og han ødela israelittenes kongemakt fullstendig og deporterte hele folket til Media og Persia. Han tok Hoseas levende, og

da han hadde forflyttet folket bort fra deres eget land, overflyttet han andre folk fra et sted som kalles Kuta, (for det er (fremdeles) en elv som heter det i Persia), inn i Samaria og israelittenes land.

Slik ble de ti israelsstammene flyttet bort fra Judea, ni hundre og førtisju år etter at deres forfedre kom ut av Egypt og tok landet i eie, og åtte hundre år etter at Josva hadde vært deres fører, og slik jeg allerede har påpekt, to hundre og førti år, sju måneder og sju dager etter at de hadde gjort opprør mot Rehabeam, Davids sønnesønn, og gitt riket til Jeroboam. Og slik endte det med israelittene fordi de hadde brutt lovene og ikke ville høre på profetene som forutsa den ulykken som ville komme over dem dersom de ikke ville slutte med sine onde gjerninger. Det som var begynnelsen til denne ondskapen var opprøret mot Rehabeam, Davids sønnesønn, da de innsatte hans tjener Jeroboam til sin konge, og da han syndet mot Gud og fikk dem til å etterligne hans eksempel, og gjorde Gud til sin fiende, mens Jeroboam fikk den straffen han så rettferdig fortjente.

2. Nå invaderte assyrerkongen hele Syria og Fønikia med stor fiendtlighet. Navnet til denne kongen står dessuten i arkivene i Tyrus, for han gjorde også en ekspedisjon mot Tyrus under Eluleus' kongedømme, og det stadfester Menander som skrev hans *Kronologi* og oversatte *Arkivene* i Tyrus til gresk, og han gir oss følgende historie:

"Det var en som het Eluelus som hadde regjert i trettiseks år, og da kitteerne gjorde opprør, seilte han til dem og reduserte dem igjen til underkastelse. Mot disse sendte kongen i Assyria en hær, og med stort fiendskap dro han igjennom hele Fønikia. Men kort tid etter sluttet han fred med dem og dro tilbake. Men Sidon, Ace og Palætyrus gjorde opprør, og det var mange andre byer som overgav seg til assyrerkongen. Og da tyrerne ikke ville underkaste seg, dro kongen tilbake og overfalt dem igjen, mens fønikerne hadde utrustet dem med seksti skip og med åtte hundre mann til å ro dem, slik at da tyrerne kom på dem med tolv skip og fiendens skip ble spredt, tok de fem hundre mann til fange, og borgerne i Tyrus fikk dermed sitt gode rykte tilbake. Assyrerkongen dro tilbake og satte ut vaktposter ved elvene og akveduktene slik at tyrerne ikke skulle kunne hente vann. Dette fortsatte i fem år, og tyrerne utholdt fremdeles beleiringen og drakk vann fra de brønnene de selv hadde gravet." Og det er det som står skrevet i arkivene i Tyrus om Salmanassar, kongen i Assyria.

3. Kuteerne, som ble flyttet inn i Samaria og utgjorde fem folkegrupper, brakte med seg sine egne guder inn i Samaria (for det er det de er blitt kalt inntil i dag, fordi de ble forflyttet fra landet Kuta, som er et land i Persia, og der er det en elv som heter det samme). De tilba gudene slik skikken var i deres hjemland, og de vekket Den Allmektige Gud til vrede, og ble utsatt for en pest som ødela dem, og da de ikke fant noen kur for den, fikk de av oraklet lære at de skulle tilbe Den Allmektige Gud for å kunne bli frelst. Da sendte de bud til kongen i Assyria og ville at han skulle sende til dem noen av de israelittiske prestene som de hadde bortført.

Da de hadde sendt dem, fikk folket undervisning i lovene om gudsdyrkelsen, og de tilba Gud på en verdig måte, og pesten stanset med én gang. Og de fortsetter faktisk med de samme skikkene helt til denne dag, og hebreerne kaller dem *kuteerne*, og grekerne *samaritanerne*. Og når de ser jødene gjøre fremgang, later de som om de også er blitt forandret, og de slutter seg til dem og kaller dem slektninger, som om

de skulle stamme fra Josef, og derfor opprinnelig skulle ha tilknytning til dem. Men når de ser at det går dårlig med dem, sier de at de ikke er i slekt med dem og at jødene ikke har noen rett til å vente noen vennlighet av dem eller tegn på slektskap, og da sier de at de er innvandrere og kommer fra andre land. Men vi skal senere finne en bedre anledning til å omtale dem.

---

*Denne beleiringen av Samaria var meget lang, ikke mindre enn tre år, og det var slett ikke usannsynlig at foreldre, og spesielt mødre, kunne bli fornedret til å spise sine egne barn, slik Moses hadde truet dem med hvis de ble ulydige (3.Mos.26,29, 5.Mos.28,53-57).

BOK 10

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ ET HUNDRE OG ÅTTITO OG ET HALVT ÅR

FRA BORTFØRELSEN AV DE TI STAMMENE
INNTIL KYROS' FØRSTE ÅR

KAPITEL 1

SANKERIB GJØR ET FELTTOG MOT ESEKIAS. RABSAKE TRUER HAM MENS SANKERIB GÅR MOT EGYPTERNE. PROFETEN ESAIAS OPPMUNTRER ESEKIAS. SANKERIB MISLYKKES I EGYPT OG KOMMER TILBAKE TIL JERUSALEM. HANS HÆR BLIR ØDELAGT, OG HAN MØTER SIN SKJEBNE LIKE ETTERPÅ.

1. Det var nå det førtiende året i regjeringen til Esekias, kongen over de to stammene, da assyrerkongen Sankerib kom imot ham med en stor hær og tok alle byene i Juda og Benjamin med makt. Esekias sendte bud til ham på forhånd og lovte å underkaste seg og å betale den skatten han måtte ønske. Da Sankerib fikk høre tilbudet fra budbringerne, bestemte han seg for å ikke gå videre med krigen, men akseptere tilbudet. Og hvis han kunne få tre hundre talenter sølv og tretti talenter gull, lovte han å dra bort på en vennlig måte, og han avla ed for sendemennene på at han ikke skulle påføre dem noen skade, men dra sin vei slik han kom. Og Esekias underkastet seg og tømte sitt skattkammer og sendte ham pengene i håp om å være befridd fra fienden, og slippe ytterligere nød i sitt kongerike. Men da Sankerib gikk til krig mot egypterne og etiopierne, etterlot han sin hærfører Rabsake og to andre høyere befalingsmenn med store stridskrefter, for at de skulle ødelegge Jerusalem. De andre hærførerne het Tartan og Rabsaris.

2. Straks de var kommet foran bymurene, slo de leir og sendte budbringere til Esekias og ønsket å få ham i tale, men han kom ikke ut til dem fordi han var redd dem, og sendte tre av sine nærmeste venner i stedet. En av dem het Eljakim og som var satt over riket, og den andre Shebna, og den tredje historieskriveren Joah. Disse mennene kom ut og sto overfor førerne over assyrerhæren, og da Rabsake så dem, ba han dem gå og si dette til Esekias – at Sankerib, storkongen,* vil gjerne få høre av ham hvem det er han setter sin lit til når han løper bort fra sin herre og heller ikke vil høre ham eller la ham få komme inn i byen? Er det ved hjelp av egypterne, og i håp om at hans hær skal bli slått av dem? Så lar han ham få høre at hvis det er det han forventer, er han dum og lik en som støtter seg på et knekket halmstrå og ikke bare vil falle over ende, men også få sin hånd gjennomstukket av det. Og han bør vite at han har gjort dette felttoget etter Guds vilje fordi han hadde begunstiget ham med kraft til å omstyrte kongeriket Israel, og på nettopp denne måten skal han ødelegge alle de andre av sine undersåtter.

Da Rabsake hadde sagt dette på hebraisk, for han var dyktig i dette språket, ble

Eljakim redd for at folket som hørte ham skulle bli påvirket av det, så han ville at han skulle tale på syrisk. Men da hærføreren forsto hva han mente og så hvor redd han var, svarte han med ennå høyere stemme på hebraisk: ”Da de alle har hørt kongens befalinger, burde de tenke over de fordelene de ville oppnå ved å overgi seg til oss, for det er klart at både dere og kongen deres som advarer folket, gir dem falske forhåpninger for å få dem til å gjøre motstand. Men hvis dere prøver å være modige og tror at dere kan drive våre styrker bort, er jeg klar til å gi dere to tusen hester som dere kan bruke hvis du kan sette like så mange oppå dem og vise hvor sterke dere er, men det du ikke har, det kan du ikke skaffe. Hvorfor somler dere med å overgi dere til en overmakt? Det vil være tryggere for dere å gi opp frivillig, for blir det brukt makt mot dere og dere blir slått, blir det langt farligere, og en enda større ulykke.”

3. Da både folket og sendemennene hadde hørt hva den assyriske hærføreren hadde sagt, fortalte de det til Esekias, som derfor tok av seg sin kongelige skrud og kledde seg i sekk og sørget etter landets skikk, og han falt på sitt ansikt og søkte Gud og bønnfalt om hjelp, da de nå var uten håp. Så sendte han noen av sine venner og noen prester til profeten Esaias og ville at han skulle be til Gud og ofre for deres felles utfrielse, med ønske om at Gud skulle ha mishag i fiendens planer, og vise barmhjertighet mot sitt folk. Og da profeten hadde gjort det, kom det til ham et orakel fra Gud med oppmuntring til kongen og hans venner som var hos ham, og han forutsa at deres fiender ville bli slått uten kamp og dra bort i vanære uten den frekkheten de nå viste, for Gud ville at de skulle bli ødelagt. Han spådde også at Sankerib, kongen av Assyria, skulle mislykkes med sitt felttog mot Egypt, og at han ville bli drept av sverdet når han kom hjem.

4. Om lag på samme tid skrev assyrerkongen et brev til Esekias, der han sa at han var dum som trodde at han skulle slippe å bli hans tjener, da han allerede hadde underlagt seg så mange store folk, og han truet med å ødelegge ham helt dersom han ikke åpnet portene og frivillig tok imot hans hær i Jerusalem.

Da han hadde lest brevet, foraktet han det fordi han hadde tillit til Gud. Men han rullet det sammen og la det i tempelet mens han fortsatte med å be til Gud for byen og om at folket måtte bli bevart. Da sa profeten Esaias at Gud hadde hørt hans bønn, og at han denne gang ikke skulle bli beleiret av assyrerkongen,** og at de for fremtiden skulle være trygge og slett ikke bli plaget av ham, at folket skulle få være i fred og ikke frykte, men få fortsette med sitt jordbruk og annet virke. Og kort tid etter, da assyrerkongen hadde mislyktes med sine forræderske planer mot egypterne og vendt hjem med uforrettet sak, skjedde det slik: Han brukte lang tid med beleiringen av Pelusium, og da vollen han hadde reist mot murene var blitt så høy at han var klar til å gjøre et avgjørende innfall, fikk han høre at etiopiernes konge Tirhaka var underveis med store styrker for å hjelpe egypterne, og nå hadde bestemt seg for å marsjere ut gjennom ørkenen for å falle over assyrerne. Sankerib ble rådvill, og som før sagt, dro han tilbake fordi han måtte gi seg.

Herodot forteller om Sankerib i sin andre bok om hans historie: ”Denne kongen kom mot den egyptiske kongen som var prest for Vulkan, og at da han beleiret Pelusium, avbrøt han beleiringen av denne grunn: Den egyptiske presten ba til Gud, og Gud hørte hans bønn, og felte en dom over den arabiske kongen.” Men Herodot tok feil da han ikke kalte denne kongen for assyrerkongen, men kongen over araberne, for

han sa at ”en stor mengde mus i løpet av én natt gnagde i stykker både buene og resten av våpnene til assyrerne, og det var fordi kongen ikke hadde noen bue mer at han måtte drive sin hær bort fra Pelusium.” Det er Herodot som gir oss denne fortellingen, nei, det gjør også Berosus som skrev om affærene i Kaldea og nevner kong Sankerib, og at han hersket over assyrerne og gjorde et felttog mot hele Asia og Egypt, og han sier det slik:

5. ”Da Sankerib kom tilbake fra sin krig mot Jerusalem og Egypt, fant han sin hær under Rabsake i fare (på grunn av pest), for Gud hadde sendt sykdom over hæren hans, og på selve den første dagen under beleiringen, gikk et hundre og åtti tusen mann med alle sine førere til grunne. Da ble kongen skrekkslagen over denne ulykken, og han flyktet med resten av sin hær til sin by Ninive, og da han hadde oppholdt seg der en liten stund, ble han forrådet, overfalt og ble drept av sine eldste sønner*** Adrammelek og Sareser i sitt eget tempel som ble kalt Araske. Disse sønnene ble drevet bort av borgerne fordi de hadde drept sin far, og de kom til Armenia, mens Asarchoddas overtok riket etter Sankerib.” Og slik endte den assyriske ekspedisjonen mot folket i Jerusalem.

---

*Denne storkongen som omtales to ganger våre bibler (2.Kong.18,19 og Es.36,4), og her hos Josefus, er den samme som Herodot omtaler som Sankerib.

**Det Josefus sier her, er klarere i våre andre grunntekster, både i Kongebøkene og hos Esaias, og bør ha vår oppmerksomhet. Ordene er: ”Og dette skal du ha til tegn: I år skal dere ete det korn som vokser av seg selv, og neste år det som skyter opp av roten, men i det tredje år skal dere så og høste og plante vingårder og ete deres frukt” (2.Kong.19,20, og Es.37,30), noe som ganske enkelt ser ut til å være et sabbatsår med jubelåret like etterpå, og med de påfølgende vanlige innhøstninger og avlinger det tredje og det neste år.

***Her skal vi merke oss at disse to sønnene til Sankerib som rømte til Armenia, ble stamfedre til to berømte familier, Arzerunii og Genunii.

KAPITEL 2

ESEKIAS BLIR SYK OG DØDEN NÆR, MEN GUD GIR HAM FEMTEN ÅR MER Å LEVE, OG STADFESTET LØFTET VED Å LA SKYGGEN GÅ TI GRADER TILBAKE

1. Da Esekias ble frelst fra den faren han nå hadde vært i, gjorde han takkofringer sammen med hele folket, for det var intet annet enn guddommelig hjelp som hadde ødelagt deres fiender og skremt dem slik at de forlot Jerusalem. Men enda han var så trofast og ivrig i sin gudsdyrkelse, ble han likevel angrepet av en alvorlig sykdom, og legene ble fortvilt og regnet med at den ikke ville få noen god utgang, og det gjorde heller ikke hans venner. Kongen ble meget motfallen, for han var barnløs og skulle dø uten en etterfølger. Han ble fortvilt og klaget og bønnfalt Gud om å få forlenget sitt liv en stund inntil han hadde fått barn, og å få slippe å dø før han var blitt far.

Da viste Gud nåde og bønnhørte ham, siden han ikke ba fordi han snart skulle forlate den fordelen han hadde som konge, og heller ikke fordi han ønsket seg et langt liv, men bare for å kunne få sønner som kunne overta riket etter ham. Da sendte Gud profeten til Esekias og befalte ham å fortelle at han innen tre dager skulle bli helbredet og få leve femten år til, og at han også skulle få barn. Da profeten sa det som Gud hadde befalt ham, kunne han nesten ikke tro det, både fordi han var så

dårlig, og fordi det var så overraskende, og han ba Esaias om et tegn eller et under som skulle hjelpe ham til å tro det han hadde sagt og forstå at det var kommet fra Gud, da det som er uventet og det man ikke tør håpe på, blir mer troverdig ved slike tegn. Og da Esaias spurte ham hva slags tegn han ønsket å se, sa han at han ville at skyggen som allerede var gått ned tre trinn (eller grader) i hans hus, skulle vende tilbake der den før hadde vært.* Da profeten ba Gud om å vise dette tegnet til kongen, og han fikk se det han ønsket og var blitt helbredet for sin sykdom, gikk han opp i tempelet og tilba og avla løfter.

2. På denne tiden ble assyrernes herredømme ødelagt av mederne,** men disse tingene skal jeg omtale ved et annet høve. Og Baladan, kongen i Babylon, sendte bud til Esekias med gaver og ville ha ham som alliert og venn. Han tok imot ham med glede og holdt en fest for ham og viste ham sine skatter og sine våpen og all den rikdommen han rådde over, som gull og kostelige steiner, og han skjenket dem gaver som skulle sendes med dem til Baladan. Da kom profeten til ham og spurte ham om hvor disse sendemennene kom fra, og han svarte at de kom fra kongen i Babylon, og at han hadde vist dem alt han hadde, slik at de ved å få se hans rikdom og makt, dermed ville tenke på den velstanden han var i, og fortelle kongen om det.

Men profeten svarte tilbake: "Da skal du vite at om kort tid skal disse rikdommene bli ført av sted til Babylon, og dine etterkommere skal bli evnukker der og miste sin manndom i tjeneste for kongen i Babylon, fordi Gud har forutsagt dette." Da ble Esekias bekymret og sa at han ikke ønsket at hans land skulle komme i en slik ulykke, men da det er umulig å forandre det Gud har bestemt, ba han om at det måtte være fred mens han levde.

Berosus nevner også Baladan, kongen i Babylon. Alle kunne bekjenne at profeten (Esaias) var en underfull mann ved å fortelle sannheten og at han aldri hadde skrevet noe som var falskt, for han skrev ned alle sine profetier i bøker som han etterlot seg, slik at oppfyllelsene kunne bedømmes i ettertid. Profeten gjorde ikke dette alene, men de andre som i alt var tolv, gjorde det samme. Og alt som skjer omkring oss, enten ondt eller godt, skjer ifølge profetiene, og dem skal vi omtale heretter.

---

*Når skyggen gikk tilbake, enten det skjedde fysisk ved en mirakuløs og virkelig bevegelse av jorden i dens daglige bevegelse, fra øst til vest for en stund, og så vendte tilbake til sin naturlige bevegelse fra vest til øst, eller at det ikke var på den måten, men ved et lysfenomen fra luften som fikk det til å se ut som om solen gikk baklengs, kan man ikke avgjøre. Filosofer og astronomer vil naturligvis helle til den sistnevnte hypotesen.

**Dette uttrykket som Josefus bruker, synes å være for sterkt, for selv om mederne straks kastet av seg det assyriske åk og innsatte sin egen konge, var det likevel en tid før de ødela Ninive, og noen slektledd før de ødela det assyriske og babylonske riket og inntok Babylon.

KAPITEL 3

MANASSE REGJERER ETTER ESEKIAS. DA HAN BLE FØRT I FANGENSKAP VENDTE HAN SEG TIL GUD OG BLE GJENINNSATT I SITT RIKE SOM HAN ETTERLOT TIL SIN SØNN AMON.

1. Da Esekias hadde levd den tiden som er nevnt, døde han. Han hadde hatt fred og

ro hele denne tiden, og levd i femtifire år og regjert i tjueni. Men da hans sønn Manasse, hvis mor var Hefsiba fra Jerusalem, overtok riket, avvek han fra farens væremåte, og henfalt til et liv som var helt motsatt og viste seg å være ondt på alle måter. Han etterlignet israelittenes lovbrudd som ved Guds styrelse førte til deres ødeleggelse. Han var så forherdet at han skjendet både Guds tempel, byen og hele landet, og i sin forakt for Gud drepte han hensynsløst alle rettferdige menn blant hebreerne og han sparte heller ikke profetene, for han drepte noen av dem hver dag, inntil Jerusalem strømmet over av blod.

Gud ble fortørnet over dette og sendte profeter til kongen og folket, og ved dem fikk han trusler om de samme ulykkene som kom over israelittene og som de nå var rammet av fordi de hadde stått imot Gud på samme måten. Men disse menn ville ikke tro dem, og de måtte lære på den strenge måten det som de kunne ha unngått om de hadde trodd deres ord.

2. Da de ufortrødent fortsatte på samme måten, lot Gud kongen i Babylon og Kaldea gå til krig mot dem, og de gjorde et hærtog mot Judea og la landet øde, og de grep kong Manasse ved list, og befalte at han skulle føres til ham så han kunne ha ham i sin makt og straffe ham etter sitt forgodtbefinnende. Først da skjønte Manasse hvilken elendighet han var havnet i og at det var han selv som var årsaken, og han bønnfalt Gud om at hans fiende måtte behandle ham humant og barmhjertig.

Og Gud hørte hans bønn, slik at kongen i Babylon løslot Manasse så han slapp fra den faren han var i, og da han var kommet tilbake til Jerusalem, greide han, så langt det lot seg gjøre, å endre sin innstilling og slutte med sine tidligere synder mot Gud og omvende seg fra dem og begynne et gudfryktig liv. Han helliget tempelet og renset byen, og resten av sitt liv gjorde han ikke noe annet enn å takke Gud for frelsen, og å be ham om å være nådig mot ham i hele hans liv.

Han påla også folket å gjøre det samme, da han hadde erfart hvilken katastrofe han kunne havne i ved en motsatt oppførsel. Han gjenreiste alteret og ofret i henhold til loven som Moses hadde foreskrevet, og da han hadde gjenopprettet gudsdyrkelsen, tok han seg av Jerusalems sikkerhet både ved å reparere de gamle murene skikkelig, og ved å bygge én mur til. Han bygde også høye tårn, og forsterket garnisonene foran byen med alle de forsyningene de trengte.

Og da han hadde endret sin tidligere kurs, levde han resten av sitt liv i gudsfrykt og ble kalt en lykkelig mann og et eksempel til etterfølgelse. Da han hadde levd sekstisju år, endte han sitt liv etter å ha regjert femtifem år, og han ble gravlagt i sin egen hage. Og riket tilfalt hans sønn Amon, hvis mor var Meshulemet fra byen Jotbat.

KAPITEL 4

AMON REGJERER ETTER MANASSE, OG ETTER HAM JOSIA SOM VAR BÅDE RETTFERDIG OG GUDFRYKTIG. PROFETINNEN HULDA.

1. Amon etterlignet sin fars gjerninger som han i sin frekkhet utførte mens han var ung. Da gjorde hans egne tjenere en sammensvergelse mot ham, og han ble drept i

sitt eget hus etter at han hadde levd tjuefire år og regjert i to. Men folket straffet dem som hadde drept Amon, og de gravla ham hos hans far, og overlot riket til hans sønn Josia som var åtte år gammel. Hans mor var fra byen Boscat, og hennes navn var Jedida. Han hadde en utmerket karakter og var naturlig begavet, og han hadde i sin livsførsel kong David som sitt forbilde, og da han var tolv år gammel, gav han et bevis på sin gudsfrykt og rettferdighet, for han ledet folket til en bedre måte å leve på i det han formante dem til å forandre sin oppfatning om avgudene, for de var jo slett ikke guder, og derfor skulle de tilbe sin egen Gud.

Ved å tenke igjennom forgjengernes handlinger, rettet han varsomt og omsorgsfullt opp det som de hadde gjort galt, som om han hadde vært en eldre mann, og som en som hadde stor kunnskap til å skjønne hva som burde gjøres. Og det som han fant ut var gjort rett, lot han gjelde over hele landet og han brukte sin visdom og klokskap i samsvar med de eldstes råd og instrukser og ved å følge lovene og i sin gudsfrykt og sin tjeneste for Gud, ble hans kongedømme vellykket. Slik ble det når de tidligere kongenes lovovertredelser ikke var der lenger, for kongen dro omkring i byen og landet og hugget ned lundene som var viet til fremmede guder, og rev ned alterene deres, og der det fantes noen som var blitt gitt som gaver av forfedrene, forbannet han dem og rev dem ned, og slik førte han folket tilbake til å tilbe Gud. Han brakte også ofre til alteret, for å brennes etter forskriftene.

Dessuten oppnevnte han dommere og oppsynsmenn for at de skulle ta seg av de sakene de hadde ansvar for, og skifte rett for alle og i alle ting med den samme omsorg som de hadde for sin egen sjel. Han sendte dessuten bud over hele landet om at enhver som ønsket det, kunne skaffe gull og sølv til restaurering av tempelet etter lyst og evne, og da pengene var kommet inn, gjorde han Maaseja til guvernør i byen, og statsskriveren Safan, historieskriveren Joah og overpresten Eljakin til bestyrere over tempelet og det som var kommet inn. Straks satte de i gang med arbeidet ved å ansette arkitekter, og uten å nøle gikk de i gang med reparasjonene og å føre oppsyn med i arbeidet. Slik ble tempelet renovert som et bevis på kongens gudfryktighet.

2. I det attende år av hans kongedømme, sendte han bud på overpresten Eljakim og befalte at av pengeoverskuddet skulle han støpe beger, tallerkener og skåler til seremoniene (i tempelet), og dessuten skulle de bruke alt det sølvet og gullet som var i skattkammeret, og bruke også dette til kopper og lignende kar, men da presten var i ferd med å hente dette frem, støtte han på de hellige Mosebøkene som var lagt inn i tempelet. Da han hadde det med seg ut, gav han det til statsskriveren Safan, som gikk til kongen etter at han hadde lest dem, og meldte at alt var fullført slik han hadde befalt. Han leste også opp bøkene for ham, og da han hørte dem bli lest, sønder-rev han sine klær og tilkalte overpresten Eljakim og den skriftlærde (Safan) og for sikkerhets skyld (andre) av sine beste venner, og sendte dem til profetinnen Hulda, Sjallums hustru. (Denne Sjallum var en mann av høy verdighet og av en fin familie), og kongen ba dem gå til henne og si at han ville at hun skulle blidgjøre Gud og prøve å få ham til å vise nåde mot dem, for de var redde for at deres fedres brudd på Moseloven skulle sette dem i fare for å bli tatt til fange og bli kastet ut av sitt eget land, og de skulle be om at de ikke måtte komme til å mangle noe og lide nød.

Da profetinnen fikk høre dette av sendemennene fra kongen, ba hun dem om å gå

tilbake til kongen og si at Gud allerede hadde felt sin dom over dem om at folket skulle gå til grunne og bli kastet ut av landet og bli fratatt all sin lykke, og denne dommen kunne ikke oppheves ved noen bønner fra dem fordi den var felt på grunn av deres lovbrudd og fordi de så lenge hadde unnlatt å omvende seg, enda profetene hadde formant dem til å angre, og hadde fortalt dem om de straffedommene som ville følge av deres ugudelighet. Disse truslene ville han i sannhet la komme over dem slik de måtte få se at han var Gud og at han ikke hadde bedratt dem når han felte dom over dem ved profetene, og fordi han hadde utsatt disse ulykkene siden Josias var en rettferdig mann.

3. Sendemennene kom tilbake til kongen og meddelte de profetiene de hadde fått av kvinnen. Da sendte han bud omkring til alle med ordre om at prestene og levittene skulle komme sammen i Jerusalem med folket i alle aldersgrupper, og da skulle det leses opp fra de hellige bøkene. Deretter stilte han seg ved talerstolen midt i folkemengden og påla dem å inngå en edsvoren pakt på at de skulle tilbe Gud og holde Moseloven. Det gikk de villig med på og påtok seg å overholde det kongen hadde oppfordret dem til. Straks etterpå ofret de på den rette måten og bønnfalt Gud om nåde og barmhjertighet. Han befalte prestene å kaste ut av tempelet alle kar som var viet til avgudene, om det skulle finnes noen igjen. Og da det viste seg at det var et stort antall av slike kar, ble de samlet sammen og brent og asken ble spredt utenfor, og alle prestene som ikke var av Arons stamme ble henrettet.

4. Da han hadde gjort dette i Jerusalem, dro han ut på landet og ødela fullstendig de bygningene som var oppført til ære for fremmede guder av kong Jeroboam, og han brente beinrestene av de falske profetene på det alteret som Jeroboam først hadde bygget, slik profeten (Jadon) hadde forutsagt så hele folket hørte det, da han kom til Jeroboam mens han holdt ofring, nemlig at en mann av Davids hus som het Josias skulle gjøre dette. Disse ting skjedde tre hundre og sekstien år etter at de var blitt forutsagt.

5. Etterpå gikk Josia til de andre israelittene som hadde unngått fangenskap og slaveri under assyrerne, og overtalte dem til å slutte med sine ugudelige handlinger og forlate de fremmede gudene, og tilbe Den Allmektige Gud som rettmessig var deres, og holde fast ved ham. Han undersøkte også husene, landsbyene og de større byene med mistanke om at noen hadde gjemt unna en eller annen avgud. Han tok til og med (sol-) vognene som sto i kongeslottet,* som hans forgjengere hadde fått laget, og enhver gjenstand som de måtte tilbe som en gud. Og da han hadde renset hele landet på denne måten, kalte han folket sammen til Jerusalem til de usyrede brøds høytid og påskefeiringen. Han gav også påskeoffer til folket, som utgjorde tretti tusen geitekillinger og lam og tre tusen okser til brennoffer. Den øverste av prestene skjenket også de andre prestene som påskegave to tusen seks hundre lam, og den øverste av levittene gav til levittene fem tusen lam og fem hundre okser, og slik ble det en rikelig mengde offer som de brakte i henhold til Moseloven, samtidig som hver av prestene forklarte saken for folket. Det er i sannhet aldri blitt feiret en slik høytid hos hebreerne siden profeten Samuels dager, og den store mengde ofringer var utført helt etter loven og forfedrenes skikker. Etter dette levde Josias i fred, ja, også i rikdom og var høyt aktet av alle, og så endte han sine dager slik som vi nå skal fortelle.

*Det er vanskelig å få denne historien hos Josefus til å stemme med Kongeboken (kap.23,11), for disse manuskriptene er ufullstendige.

KAPITEL 5

JOSIA I KRIG MOT NEKO (KONGEN I EGYPT), HAN BLIR SÅRET OG DØR KORT TID ETTERPÅ. NEKO FØRER JOAKAS, SOM VAR BLITT KONGE ETTER HAM, TIL EGYPT OG OVERLATER RIKET TIL JEHOJAKIM. OG (TIL SLUTT) OMTALES JEREMIAS OG ESEKIEL.

1. Neko, kongen i Egypt, samler en hær og marsjerer til elven Eufrat for å føre krig mot mederne og babylonierne som hadde tatt assyrernes land,* for han ønsket å regjere over Asia. Da han kom til byen Mendes som tilhørte kong Josias, samlet Josias en hær som skulle hindre Farao å passere gjennom landet hans under felttoget mot mederne. Da sendte Neko en herold til Josias og fortalte ham at han ikke ville gå mot ham, for han skyndte seg til Eufrat og ba Josias om ikke å provosere ham til krig mot ham ved å hindre ham under marsjen. Men Josias gav ikke etter for Nekos anmodning, men bestemte seg for å hindre ham med felttoget.

Jeg tror det var skjebnen som fikk ham til dette og brakte ham til hans fall, for han stilte sin hær i slagorden** og dro omkring i sin vogn fra den ene flanken til den andre, og da skjøt en av egypterne en pil mot ham og gjorde ende på hans kampiver. Han ble alvorlig såret og befalte hæren å trekke seg tilbake til Jerusalem, og der døde han av skaden. Han fikk en storslått bisettelse i sine fedres graver etter å ha levd i trettini år og regjert i trettien. Og hele folket sørget dypt over ham, og de klaget og gråt i mange dager, og Jeremias forfattet en klagesang over ham,*** som finnes i dag. Denne profeten beklaget på forhånd de sørgelige ulykkene som skulle komme over byen. Han etterlot seg skriftlig en profeti om den ødeleggelsen som nylig er kommet over vår nasjon i vår tid, og om inntakelsen av Babylon. Og han var ikke den eneste profeten som forutsa dette for folket, for det gjorde Esekiel også, og han var den første som skrev ned disse begivenhetene i to bøker. Disse to profetene var født av presteslekt, og Jeremias bodde i Jerusalem fra det trettiende år av kong Josias' styre, inntil tempelet ble fullstendig ødelagt. Men det som skjedde med profeten vil vi fortelle om når tiden er inne til det.

2. Da som nevnt Josias døde, overtok hans sønn Joakas riket, og han var om lag tjuetre år. Han regjerte i Jerusalem, og hans mor hete Hamutal og var fra byen Libnah. Han var en ugudelig mann og levde et urent liv, og da egypterkongen kom fra slaget, sendte han bud på Joakas om å komme til byen Hamat,**** som tilhører Syria. Og da han kom, bandt han ham og overlot riket til en bror av ham på farsiden som het Eljakim, og han forandret navnet hans til Jehojakim og la skatt på landet med hundre talenter sølv og én talent gull. Dette måtte Jehojakim betale mens Neko bortførte Joakas til Egypt der han døde etter å ha regjert tre måneder og ti dager. Jehojakims mor het Zebuda og var fra byen Ruma. Han var av en dårlig karakter og snar til ondskap og var hverken gudfryktig eller god mot mennesker.

*Dette er en merkelig kronologi hos Josefus, der han omtaler Josias' regime, og at mederne og babylonierne erobret assyrerriket.

**Dette slaget regnes som det samme som Herodot omtaler (bok 2, avsn.156), når han sier at "Neko gikk til kamp mot syrerne (eller jødene) ved Magdolum (Megiddo) og slo dem."

***Om Josefus her mener *Klagesangene* av Jeremias som fremdeles finnes, eller noe annet tapt sørgedikt som fantes på Josefus' tid, kan ikke fastslås med sikkerhet.

****Denne oldtidsbyen Hamat, og som er tilknyttet Arpad eller Aradus, og med Damaskus (2.Kong.18,34, Es.36,19 og Jer.49,23) og med byene i Syria og Fønikia i nærheten av Judeas grenser, lå også tydeligvis nær de samme grensene.

KAPITEL 6

NEBUKADNESAR GJØR ET FELTTOG MOT JØDENE ETTER AT HAN HADDE VUNNET OVER KONGEN I EGYPT. HAN DREPER JEHOJAKIM OG GJØR HANS SØNN JEHOJAKIN TIL KONGE.

1. I det fjerde år av Jehojakims regjering fikk Nebukadnesar kongemakten over babylonierne, og de kom på den tiden med en stor hær til byen Karkemish ved Eufrat, og da bestemte han seg for å gå til krig mot Neko, kongen i Egypt som på den tiden hadde hele Syria under seg. Og da Neko forsto babylonerkongens hensikter, og at han nå ville gå imot ham, tok han dette alvorlig og skyndte seg av sted med en mengde folk til Eufrat for å forsvare seg mot Nebukadnesar. Da de hadde kjempet, ble han slått og mistet mange tusen (av sine soldater). Da gikk kongen av Babylon over Eufrat og tok hele Syria så langt som til Pelusium, unntatt Judea. Og da Nebukadnesar hadde regjert i bare fire år, som er det åttende året av Jehojakims regjering over hebreerne, gjorde han en ekspedisjon med veldige styrker mot jødene, og påla Jehojakim skatt og truet med krig dersom han skulle nekte. Truslene skremte ham, og han kjøpte seg fred for penger og betalte skatten han var blitt pålagt for tre år.

2. Men det tredje året betalte han ikke, og da han fikk høre at babylonierne hadde gjort et felttog mot egypterne, brast hans håp om å slippe unna, fordi egypterne ikke turte å kjempe denne gangen. Og profeten Jeremias forutsa for dem hvor forgjeves de stolte på sitt håp om hjelp fra Egypt, og om hvordan byen ville bli ødelagt av babylonerkongen, og at Jehojakim ville bli underlagt ham. Men det Jeremias sa, ble ikke til noe gagn for dem, for det var ingen som kunne unnslippe, for hverken folket eller høvdingene brydde seg om det de hørte, for de utsto ikke det ikke, som om profeten hadde kommet med besvergelser mot kongen, og derfor anklaget de Jeremias. De stilte ham for retten og krevde at det måtte felles dom over ham så han ble straffet. Alle stemte for at han skulle fordømmes, men de eldste nektet og fikk ham varsomt sendt bort fra (fengsels-)retten og overtalte de andre til ikke å skade Jeremias, for de sa at han ikke var den eneste som hadde forutsagt hva som ville komme over byen, og at også Mika hadde kunngjort dette, så vel som mange flere, og ingen av disse hadde lidd noen overlast av de kongene som den gang hadde regjert, men ble i stedet beæret som Guds profeter. Med disse ord fikk de roet folket ned og fikk tatt Jeremias bort fra den straffen han var blitt dømt til.

Da denne profeten hadde skrevet ned sine profetier og folket fastet og var samlet ved tempelet på den niende måneden i Jehojakims femte regjeringsår, leste han opp fra boken han hadde skrevet om hva som skulle skje med byen og tempelet og med folket, og da høvdingene hørte det, tok de fra ham boken, og ba ham og Baruk å gå sin vei for at de ikke skulle bli oppdaget av noen andre. Så tok de med seg boken til kongen, og han gav ordre om at hans skriftlærde skulle lese den opp i nærvær av hans venner. Da kongen fikk høre det som sto i den, ble han sint og rev den i stykker og kastet den på ilden så den brant opp. Han befalte også at de skulle lete etter Jeremias og Baruk og føre dem til ham slik at de kunne bli straffet. Men de unnslapp hans vrede.

3. Kort tid senere gjorde babylonerkongen en ekspedisjon mot Jehojakim som slapp

ham (inn i byen) av frykt for profetens spådommer, og håpet på at han ikke skulle oppleve noe fryktelig, siden han hverken hadde stengt byportene eller kjempet mot ham. Men da han var kommet inn i byen, overholdt babylonerkongen ikke den avtalen han hadde inngått, men drepte dem som var i alderen av sin blomstring og dem som var av høy verdighet, og i tillegg skulle kong Jehojakim kastes ned foran bymuren uten å få noen begravelse. Og han gjorde hans sønn Jehojakin til landets og byens konge, og han tok til fange dem av den høyeste verdighet, i alt tre tusen, og førte dem til Babylon. Blant dem var profeten Esekiel som var ung den gang. Dette var slutten for kong Jehojakim etter at han hadde levd trettiseks år og regjert i elleve. Og Jehojakin etterfulgte ham som konge, og hans mors navn var Nehushta, og var fra Jerusalem. Han regjerte tre måneder og ti dager.

KAPITEL 7

BABYLONERKONGEN ANGRER PÅ AT HAN HAR GJORT JEHOJAKIN TIL KONGE, OG DEPORTERER HAM TIL BABYLON OG GIR RIKET TIL SEDEKIAS. DENNE KONGEN VIL IKKE TRO DET JEREMIAS OG ESEKIEL HADDE SPÅDD, MEN ALLIERTE SEG MED EGYPTERNE SOM ALLEREDE VAR BESEIRET AV BABYLONERKONGEN DA HAN KOM INN I JUDEA. JEREMIAS' OPPLEVELSER.

1. Men babylonerkongen ble grepet av frykt fordi han straks hadde gitt riket til Jehojakin, for han var redd for at han skulle bære på hat mot ham fordi han hadde drept hans far, og kanskje starte et opprør. Derfor sendte han en hær og beleiret Jerusalem, men fordi Jehojakin var en hensynsfull og rettferdig karakter, ville han ikke la byen bli ødelagt bare på grunn av seg selv, men tok sin mor og sine slektninger og utleverte dem til babylonerkongens hærførere. Han godtok deres løfter om at de hverken skulle skade dem eller byen. Dette løftet holdt de ikke såpass som et helt år, for babylonerkongen brøt det, og beordret sine befalingsmenn å ta alle byens innbyggere til fange og føre dem bundet til ham, og deres antall var ti tusen åtte hundre og trettito. De tok også Jehojakin samt hans mor og hans venner og holdt dem i husarrest, og så utnevnte han Jehojakins onkel, Sedekias, til konge og fikk ham til å avlegge ed på at han skulle ta vare på riket for ham uten å finne på noe annet, og heller ikke inngå noen vennskapsavtale med egypterne.

2. Sedekias var tjueen år da han overtok regjeringen, og han hadde samme mor som sin bror Jehojakim. Men da han ringeaktet rettferdighet og sine plikter, for både hans jevnaldrende som han omgav seg med, og folket som gjorde urett, var uoppdragne og gjorde som de lystet, kom profeten Jeremias ofte til dem og protesterte og formante dem til å gi opp sine ugudeligheter og lovbrudd, og i stedet akte på det som var rett og ikke høre på dem som styrte (og hadde mange onde menn i blant seg). De burde heller ikke høre på de falske profetene som forledet dem ved å si at babylonerkongen ikke ville gå til krig mot dem mer og at egypterne skulle gå mot ham og vinne over ham, for dette var ikke sant, og det skjedde heller ikke (slik de hadde forventet). Sedekias selv hørte profeten tale og trodde på ham og var enig i at alt det han sa var sant og trodde det var til hans fordel, men da vennene hans forledet ham og frarådde ham det profeten hadde sagt, fikk de ham til å gjøre det de ønsket.

Esekiel forutsa i Babylon hvilke ulykker som skulle komme over folket, og han sendte

en beretning om det til Jerusalem, men Sedekias trodde ikke på profetiene deres. Det skjedde at de to profetene var samstemmige i det de sa om at byen skulle bli tatt, likesom om andre ting, og at Sedekias skulle bli tatt til fange. Men Esekiel var uenig og sa at Sedekias ikke skulle få se Babylon, mens Jeremias sa til ham at babylonerkongen skulle bortføre ham bundet. Og fordi de ikke begge sa akkurat det samme om dette, ble han også uenig i det de hadde vært enige om, og dermed fordømte han dem for ikke å ha snakket sant, selv om alle de ting de hadde fortalt skjedde akkurat som de hadde sagt, og det skal vi straks vise enda tydeligere.

3. Da Sedekias hadde overholdt den gjensidige avtalen med babylonerkongen i åtte år, brøt han den og gjorde opprør og vendte seg til egypterne i håp om å få deres hjelp for å overvinne babylonierne. Da babylonerkongen fikk vite dette, gikk han til krig mot ham og ødela landet, tok de befestede byene og kom selv til Jerusalem for å beleire den. Og da egypterkongen fikk høre om hvilke omstendigheter Sedekias var kommet i, tok han med seg en stor hær inn i Judea for å iverksette en beleiring. Da forlot babylonerkongen Jerusalem for å møte egypterne og kom i kamp med dem, og da han hadde jaget dem på flukt, forfulgte han dem og drev dem helt ut av Syria.

Da babylonerkongen forlot Jerusalem, villedet de falske profetene Sedekias og sa at babylonerkongen ikke lenger ville krige mot hans folk eller flytte dem fra deres eget land til Babylon, og at de som var i fangenskap skulle komme tilbake til tempelet med alle karene som babylonerkongen hadde røvet. Men Jeremias kom og forutsa det helt motsatte, som også viste seg å være sant, at de falske profetene gjorde ondt og bedrog kongen og at egypterne ikke ville komme til å bli til noen hjelp for dem og at babylonerkongen ville gå til krig mot Jerusalem på nytt og atter beleire byen og ødelegge folket med hungersnød og føre de gjenlevende bort i fangenskap. Han ville ta alt de hadde som krigsbytte, og ta med seg rikdommene som fantes i tempelet, og ikke nok med det, han ville brenne det ned og ødelegge byen fullstendig, og så skulle de tjene ham i sytti år.

Men så skulle perserne og mederne gjøre en ende på deres fangenskap og vinne over babylonierne og at ”vi skal bli sendt bort, og så vende tilbake til vårt land og bygge tempelet opp igjen og gjenreise Jerusalem.”* Da Jeremias hadde sagt dette, trodde de fleste på ham, men høvdingene og de ugudelige foraktet ham som om han var sinnsforvirret. Da bestemte han seg for å dra bort derfra til sitt eget land, til Anatot som lå fire kilometer fra Jerusalem, men da han var på vei, ble han møtt av en av høvdingene som grep ham og anklaget ham for å være en overløper til babylonierne. Men Jeremias sa at han hadde anklaget ham falskt, og at han bare skulle dra til sitt eget land, mens den andre ikke ville tro ham og førte falsk anklage mot ham og sendte ham til høvedsmennene, og under dem led han alle slags tortur og pinsler og ble satt i fengsel for å straffes. I denne tilstanden var han en tid og måtte lide så urettferdig slik jeg her har fortalt det.

4. I det niende år av Sedekias’ regjering, på den tiende dag i måneden, gjorde babylonerkongen et nytt felttog mot Jerusalem, og der lå han foran byen i atten måneder og beleiret den på den mest effektive måte. Under beleiringen kom de to verste ulykkene over dem samtidig, en sult og en pest som ble helt katastrofal, men selv om profeten Jeremias var i fengsel, holdt han seg ikke i ro, og ropte ut så høyt han kunne at folket skulle åpne byportene og slippe babylonerkongen inn, for hvis de gjorde det, ville de bli bevart med hele sine familier, og dersom de ikke gjorde det,

ville de omkomme. Og han spådde at hvis noen forble i byen, ville han uvegerlig omkomme på en eller annen måte, enten av sult eller ved fiendens sverd, men hvis han flyktet til fienden, ville han unngå døden. Men høvdingene som hørte ham, ville ikke tro på ham, selv om de var midt oppe i den ytterste nød. Så kom de til kongen, og fortalte ham rasende hva Jeremias hadde sagt, og de anklaget ham og kalte ham en galning og en som gjorde dem motløs, for midt i nøden svekket han folkets kampmoral, og dem som ellers var villige til å utsette seg for fare både for ham og for sitt land, mens han ved å true dem, advarte dem for å få dem til å flykte til fienden, og påsto at byen ville bli tatt og bli fullstendig ødelagt.

5. Men kongen selv var ikke irritert over Jeremias, for han var egentlig mild og rettskaffen, men for ikke å komme i krangel med høvdingene under disse omstendighetene, ville han ikke opponere mot dem, men lot dem gjøre med profeten det de fant for godt, og da han hadde gitt dem tillatelse, gikk de inn i fengslet og tok ham og firte ham ned i et hull fylt med mudder, for at han skulle kveles og dø der. Der sto han opp til halsen i gjørme en god stund, men så kom en av kongens tjenere som var etiopier av fødsel, og som hadde aktelse for ham, og fortalte kongen hvordan det sto til med profeten, og at det var hans venner og høvdingene som hadde gjort ondt og sendt ham ned i gjørmen for at han skulle få en vondere død enn ved bare å sitte i lenker. Da kongen hørte dette, angret han på at han hadde utlevert profeten til befalingsmennene, og ba etiopieren ta med seg tretti mann fra livvakten med tau og alt de fant nødvendig for å redde profeten, og straks trekke ham opp. Og etiopieren hentet de mennene han behøvde for å trekke profeten opp av gjørmen, og etterlot ham uten lenker i fengselet.

6. Og kongen sendte bud på ham hemmelig for å spørre om hva han hadde å si til ham fra Gud under de nåværende omstendighetene, men Jeremias svarte at han nok hadde noe å si, men han ville ikke bli trodd, og hvis han formante dem, ville de ikke høre, "for," sa han, "dine venner har bestemt seg for å ødelegge meg, som om jeg skulle ha gjort meg skyldig i en ugudelighet. Og hvor er nå disse menn som har bedradd oss og sagt at babylonerkongen ikke mer ville komme og krige mot oss? Men jeg er redd for å si deg sannheten for at du ikke skal dømme meg til døden."

Da kongen hadde sverget på at han hverken ville dømme ham til døden eller utlevere ham til befalingsmennene, ble han modigere og gav kongen dette råd: At han skulle overgi byen til babylonierne, og at det var Gud som hadde profetert dette for ham, og at han måtte gjøre dette for å bli reddet ut av den faren han var i, og da ville hverken byen bli ødelagt eller tempelet bli oppbrent, men hvis han ikke adlød, ville han være årsaken til de ulykkene som kom over innbyggerne og hans eget hus.

Da kongen hørte dette, sa han at han var villig til å gjøre det han oppfordret ham til og som var til hans eget beste, men han var redd for at de av hans landsmenn som var blitt tatt av babylonierne skulle anklage ham for babylonerkongen slik at han ble straffet. Men profeten oppmuntret ham og sa at han ikke hadde noen grunn til å frykte slik straff. Han skulle ikke oppleve noen ulykke hvis han ville overgi alle til babylonierne, hverken han selv eller hans barn og hustruer, og tempelet skulle fortsatt være uskadd. Da Jeremias hadde sagt dette, og kongen hadde latt ham gå etter at han hadde pålagt ham ikke å røpe noe av dette til borgerne eller høvdingene, om de så skulle spørre ham ut om hvorfor han ble sendt bud på, og om hva han

hadde sagt, men bare si at det var for å slippe å sitte i fengselet. Det gjorde de faktisk, de kom til profeten og spurte ham hva slags råd han hadde gitt kongen om dem, og med dette avslutter jeg denne saken.

---

*Josefus sier her at Jeremias profeterte ikke bare om jødenes tilbakekomst fra det babyloniske fangenskap mens de var under perserne og mederne, men også om gjenreisningen av tempelet og Jerusalem.

KAPITEL 8

BABYLONERKONGEN INNTAR JERUSALEM, BRENNER TEMPELET OG BORTFØRER FOLKET I JERUSALEM OG SEDEKIAS TIL BABYLON. OVERPRESTENE SOM ETTERFULGTE HVERANDRE UNDER KONGENE.

1. Babylonerkongen var nå fast bestemt på å beleire Jerusalem, og han bygde beleiringstårn på svære jord-banker, og slik slo han fra seg dem som sto på murene. Han laget slike jord-banker omkring hele byen, like høye som murene. Men de som var innenfor, utholdt beleiringen med tapper kampvilje og ble ikke mismodige, hverken av hungeren eller av pestepidemien. De kjempet med godt mot enda de ble rammet av indre ulykker og lot seg ikke skremme, hverken av fiendens påfunn eller krigsmaskinene, for de fant opp enda flere krigsmaskiner for å motstå de førstnevnte, og det kom til en skikkelig alvorlig kamp mellom babylonierne og folket i Jerusalem som egentlig var klokere og dyktigere, mens de første trodde de skulle bli for harde for dem, mens de sistnevnte håpet de skulle redde seg ved hjelp av sine oppfinnelser og vise at fiendens krigsmaskiner var ubrukelige. Slik holdt de det gående i atten måneder inntil de gikk til grunne av sult og av de prosjektilene som fienden kastet mot dem fra beleiringstårnene.

2. Byen ble tatt den niende dag i den fjerde måned, i kong Sedekias' ellevte år. Det var egentlig bare babylonerkongens hærførere som hadde fått ansvaret for beleiringen, for han holdt selv til i byen Ribla. Om noen vil vite hva befalingsmennene som ødela og underkuet Jerusalem het, så var det Nirgal Sareser, Samgar Nebo, Rabsaris, Sarsechim og Rabmag.

Da byen ble tatt ved midnatt og befalingsmennene kom inn i tempelet og Sedekias ble klar over det, tok han sine hustruer og barn, sine hærførere og sine venner, og flyktet ut av byen via den bevoktede vollgraven og gjennom ødemarken. Og da noen av overløperne hadde informert babylonierne, begynte de ved daggry å forfølge Sedekias, og de nådde ham igjen ikke langt fra Jeriko og omringet ham. Men de vennene og befalingsmennene som hadde flyktet sammen med ham, forlot ham og spredte seg i forskjellige retninger da de så at fienden nærmet seg. Enhver prøvde å redde seg selv, slik at fienden tok Sedekias levende da han var blitt forlatt av alle unntatt noen få, samt sine barn og hustruer, og så ble de ført frem for kongen.

Da han kom, kalte Nebukadnesar ham et ondskapsfullt krek og en løftebryter, en som hadde glemt hva han hadde sagt da han lovte å ta vare på landet for ham. Han refset ham også for hans utakknemlighet, da han hadde fått kongedømmet av ham som hadde tatt det fra Jehojakin og hadde brukt den makten han hadde fått mot ham som hadde gitt ham den. "Og," sa han, "Gud er stor, for han hater din oppførsel og har brakt deg under oss." Og da han hadde sagt dette til Sedekias, befalte han at

hans sønner og venner skulle drepes mens Sedekias og resten av hærførerne så på, og deretter stakk han ut øynene på Sedekias, bant ham, og førte ham til Babylon. Og disse ting skjedde med ham* slik Jeremias hadde forutsagt, nemlig at han skulle bli tatt til fange og ført frem for babylonerkongen og tale med ham ansikt til ansikt og få se ham med sine øyne. Og så langt stemmer Jeremias' profeti. Men han ble også blindet og sendt til Babylon og fikk ikke se den ifølge Esekiels profeti.

3. Vi har sagt så mye fordi det er nok til å vise Guds natur for dem som er ukjent med ham, at den er mangfoldig og virker på ulike måter, og at alt skjer med en lovmessighet og til rett tid, og at dette åpenbares på forhånd. Det klarer seg også å vise til menneskenes uvitenhet og vantro, for de kan ikke vite noe om fremtiden, og uten en som leder dem, er de utsatt for ulykker som det er umulig for dem å unngå.

4. På denne måten har kongene av Davids familie endt sine liv, i alt tjueto, og til sammen hadde de regjert i fem hundre og fjorten år, seks måneder og ti dager, og av dem hadde Saul, som var deres første konge, makten i tjue år, selv om han ikke var av den samme stammen som de andre.

5. Nå sendte babylonerkongen hærføreren Nebusaradan til Jerusalem for å plyndre tempelet, og han hadde dessuten ordre om å brenne kongeslottet, og å jevne hele byen med jorden og deportere folket til Babylon. Og han kom til Jerusalem i kong Sedekias' ellevte år og raserte tempelet og tok ut Guds hellige kar av gull og sølv, og spesielt det store vaskekaret som Salomo hadde gitt, bronsesøylene med kapitelene, de forgylte bordene og lysestakene, og han bar dem bort, og satte fyr på tempelet i den femte måned på den første dag i måneden, i kong Sedekias' ellevte regjeringsår, og i Nebukadnesars attende år, og han brente også slottet og ødela byen. Tempelet ble brent fire hundre og sytti år og seks måneder og ti dager etter at det ble bygget. Det var da ett tusen og seksti to år, seks måneder og ti dager etter utgangen av Egypt, og fra vannflommen til tempelets ødeleggelse var hele tidsrommet ett tusen ni hundre og femtisju år, seks måneder og ti dager. Og fra Adams slekt inntil dette skjedde med tempelet, var det tre tusen fem hundre og tretten år, seks måneder og ti dager. Så mange år var det, og alt det som skjedde i disse årene, har vi nå fortalt.

Babylonerkongens hærfører jevnet byen med jorden og fjernet alt folket, og tok til fange overpresten Seraja og Sefanja som var prest etter ham og de tre tempel-vokterne, samt evnukken som var satt over de bevæpnede menn, og sju venner av Sedekias og hans skriftlærde med seksti andre ledere. Alle disse førte han til babylonerkongen i Ribla sammen med de karene de hadde tatt som krigsbytte. Og kongen befalte at overpresten og befalingsmennene skulle halshugges mens han selv ledet alle fangene og Sedekias til Babylon. Han bortførte også overpresten Josedek bundet. Han var sønn til overpresten Seraja som babylonerkongen hadde drept i Ribla, en by i Syria som vi nettopp har omtalt.

6. Da vi nå har angitt rekkefølgen av kongene, navngitt dem, og fortalt hvordan de regjerte, synes jeg det er på sin plass å omtale overprestene, om hvem de var som etterfulgte hverandre i sine embeter under kongene. Den første overpresten ved tempelet som Salomo bygde var Sadok, og etter ham fikk hans sønn Akimas denne verdigheten, og etter Akimas, Asarias. Og hans sønn var Joram, og Jorams sønn

var Isus, og etter ham kom Axioramus, og hans sønn var Phidea, og Phideas' sønn var Sudeas, og Sudeas' sønn var Juelus, og Juelus' sønn var Jotham, og Jothams sønn var Nerias, og Nerias' sønn var Odeas, og Odeas' sønn var Sallumus, og Sallumus' sønn var Elcias, og Elcias' sønn var Azarias, og hans sønn var Sareas,* og hans sønn Josedek ble bortført til Babylon. Alle disse fikk presteembetet ved suksesjon, sønnene fra sine fedre.

7. Da kongen var kommet til Babylon, holdt han Sedekias i fangenskap inntil hans død, og gravla ham storslagent, og han viet de karene han hadde røvet fra tempelet i Jerusalem til sine egne guder, og han plasserte folket i landet Babylon og løste overpresten fra hans embete.

KAPITEL 9

NEBUSARADAN SETTER GEDALJA OVER DE JØDENE SOM HADDE FORLATT JUDEA, OG LITT SENERE BLIR HAN DREPT AV ISMAEL. JOHANAN BLIR ETTER ISMAEL DREVET BORT, OG DRAR TIL EGYPT MED FOLKET. NEBUKADNESAR GJØR ET FELTTOG MOT EGYPT OG TAR JØDENE TIL FANGE OG FØRER DEM TILBAKE TIL BABYLON.

1. Hærføreren Nebusaradan som førte jødefolket i fangenskap, lot de fattige bli igjen i landet og de som hadde skiftet side, og han ansatte Gedalja, Akikams sønn, som var av nobel herkomst, til å styre landet, for Gedalja var en vennlig og edel karakter. Han befalte dem å dyrke jorden og betale en fastsatt skatt til kongen. Han hentet Jeremias i fengslet, og prøvde å få ham med seg til Babylon, for kongen hadde pålagt ham å forsyne ham med alt han måtte behøve. Og hvis Jeremias ikke gikk med på dette, ville han at han skulle si hvor han ønsket å bo, slik at han kunne fortelle det til kongen. Men profeten var ikke innstilt på å følge ham, og ville ikke flytte til noe annet sted, men oppholde seg i ruinene i sitt land i dets sørgelige tilstand. Da hærføreren fikk vite det, påla han Gedalja som var igjen i landet å ta skikkelig vare på ham og skaffe ham alt det han trengte, og da han hadde gitt ham rike gaver, tok han avskjed med ham. Jeremias slo seg ned i en by i landet, som het Mispa, og anmodet Nebusaradan om å sette fri hans disippel Baruk, Nerias sønn. Han var av en høytstående familie, og særdeles kyndig i sitt lands språk.

2. Da Nebusaradan hadde gjort dette, skyndte han seg til Babylon. Men da de som hadde flyktet under beleiringen av Jerusalem og var blitt spredt utover hele landet, fikk vite at babylonierne var dratt sin vei og hadde etterlatt en rest av folket i landet omkring Jerusalem der de skulle dyrke jorden, kom de sammen i Mispa hos Gedalja. Deres høvdinger var Johanan, Kareahs sønn, og Jesanjh og Seraja og andre med dem. Av den kongelige familie var der en mann som het Ismael, en ond og svært slu fyr, som under beleiringen av Jerusalem flyktet til Baalis, kongen over ammonittene, og hos ham bodde han på den tiden, og Gedalja overtalte dem der de nå var, til å holde seg hos ham og ikke være redd for babylonierne, for bare de ville dyrke jorden, skulle de ikke lide noen nød. Dette tilsverget han dem med en ed og sa at de skulle la han være deres beskytter, for hvis det skulle komme til noen uroligheter, skulle han være rede til å beskytte dem. Han rådet dem også til å bo i hvilken som helst by de måtte ønske, og sa at de ville sende folk med hans egne tjenere for å bygge

husene sine opp igjen på de gamle tomtene og der skulle de bo, og han oppfordret dem til å forberede seg under høsttiden så de hadde korn, vin og olje og alt de ville behøve gjennom vinteren. Da han hadde snakket med dem om dette, tok han avskjed og lot alle få lov å bo der de ønsket.

3. Det ble da kjent rundt omkring i landene som grenset til Judea, at Gedalja hadde vært vennlig mot dem som hadde flyktet og kom til ham for å bo i landet, og at han (bare) hadde satt én betingelse, at de skulle betale skatt til babylonerkongen. Og da Johanan og høvdingene som var med ham, fikk se landet og høre om Gedaljas vennlighet, ble de overmåte glad i ham, og de fortalte ham at ammonitterkongen Baalis hadde sendt Ismael for å begå et attentat mot ham, slik at han i hemmelighet skulle få herredømmet over israelittene siden han var av kongelig ætt. De sa til Gedalja at han kunne redde seg ut av denne forræderske planen mot ham, hvis han ville gi dem lov til å drepe Ismael uten at noen visste det. De sa til ham at hvis Gedalja ble drept av denne mannen, ville den siste rest av styrke hos israelittene bli helt ødelagt. Men han trodde ikke det de sa om forræderi mot en mann som hadde behandlet dem så pent. Det var heller ikke rimelig at noen som hadde levd under slike mangler og hadde fått alt det de trengte, skulle være så ondskapsfulle og utakknemlige mot sin velgjører at de skulle gå inn for å drepe en slik mann med sine egne hender, for det var bedre å få Ismael drept, enn at han som de hadde kommet til for å få hjelp hos, og som hadde hjulpet dem, skulle bli drept.

4. Men Johanan og høvdingene var ikke i stand til å overbevise Gedalja, og de gikk sin vei, men etter tretti dager kom Ismael tilbake fra Mispa og hadde ti mann med seg. Der holdt de en storslagen fest ved hans bord, og da han hadde gitt dem gaver og var blitt drukken og prøvde å være munter sammen med dem, ble han så full at han sovnet over begeret. Dette så Ismael, og han reiste seg plutselig med sine ti venner og drepte Gedalja og dem som var med på festen. Så gikk han ut om natten og drepte alle jødene som var i byen og de soldatene som babylonierne hadde etterlatt der.

Den neste dagen kom det åtti mann fra landet med gaver til Gedalja, og ingen visste om hva som var skjedd med ham. Da Ismael så dem, inviterte han dem til Gedalja, og da de var kommet inn, stengte han porten og drepte dem, og de døde kroppene kastet han ned i et dypt hull for at de ikke skulle bli sett. Men Ismael sparte dem som bønnfalt ham om ikke å bli drept, da de hadde utlevert til ham de rikdommene de hadde skjult på markene, slike ting som innbo, klær og korn. Og folket i Mispa tok han til fange med deres hustruer og barn, og blant dem var datteren til Sedekias, som føreren over babylonerhæren Nebusaradan hadde etterlatt hos Gedalja, og da han hadde gjort dette, kom han til ammonitterkongen.

5. Men da Johanan og høvdingene fikk vite hva Ismael hadde gjort i Mispa, og at Gedalja var død, ble de rasende, og hver av dem tok med seg bevæpnede menn og angrep Ismael plutselig da de nådde ham ved kilden i Hebron. Og da de som Ismael hadde tatt til fange og ført bort, fikk se Johanan og høvdingene, ble de meget glade og regnet med at de skulle hjelpe dem. Så de forlot ham som hadde tatt dem, og kom over til Johanan, mens Ismael flyktet til ammonitterkongen med åtte mann. Og Johanan tok dem som var blitt reddet ut av Ismaels hender, evnukkene og hustruene og barna, og de kom til et sted som het Mandara. Der ble de værende den dagen, for de hadde bestemt seg for å flytte derfra til Egypt av frykt for at babylonierne skulle

drepe dem dersom de fortsatt skulle bo i landet, og nå var de rasende etter drapet på Gedalja som var blitt satt til styrer over dem.

6. Mens de holdt på å forhandle om dette, kom Johanan, Kareahs sønn og høvdingen til profeten Jeremias og anmodet ham om å be til Gud, for de var helt i villrede, og at han måtte åpenbare for dem hva de skulle gjøre, og de avla ed på at de ville gjøre hva som helst Jeremias ville komme til å si til dem. Da profeten sa at han ville gå i forbønn for dem hos Gud, skjedde det etter ti dager at Gud åpenbarte seg for ham og sa at han skulle fortelle Johanan og de andre høvdingene og folket at han ville være med dem hvis de fortsatt ville være i landet, og bevare dem fra å lide overlast av babylonierne som de var så redde for. Men han ville forlate dem hvis de dro til Egypt, og i sin vrede ville han straffe dem på samme måte som de visste at deres brødre hadde blitt allerede. Men da profeten hadde sagt til Johanan og folket det som Gud hadde forutsagt, at de skulle bli i landet, ble han ikke trodd, for de mente at han hadde sagt dette for å gjøre sin egen disippel Baruk til lags og at han løy for Gud når han oppfordret dem til å forbli der de var, bare for at de skulle bli drept av babylonierne. Og både folket og Johanan trosset Guds råd fra profeten, og de flyttet til Egypt og tok med seg Jeremias og Baruk.

7. Da de var kommet dit, viste Gud profeten at babylonerkongen var i ferd med å gjøre et felttog mot egypterne, og befalte ham å si til folket at Egypt skulle bli tatt, og at babylonerkongen ville drepe noen av dem og ta andre til fange og føre dem til Babylon, og slik skjedde det.

I det femte år etter Jerusalems ødeleggelse, som var det tjuetredje år av Nebukadnesars regjering, gjorde han et felttog mot Coele Syria, og da han hadde tatt det, angrep han ammonittene og moabittene. Og da han hadde lagt dem alle under sitt herredømme, falt han over egypterne for å ødelegge dem, og han drepte kongen som da regjerte,* og innsatte en annen, og tok de jødene som var fanger og førte dem til Babylon. Slik endte den hebraiske nasjon, og slik er det blitt oss overlevert. De hadde gått to ganger over elven Eufrat, for folket i Samaria ble bortført av assyrerne i Hoseas dager, mens de to stammene var blitt igjen, og de ble bortført av kaldeer- og babylonerkongen Nebukadnesar da Jerusalem ble tatt.

Salmanassar bortførte også israelittene, og innførte i deres sted kuteerne som tidligere hadde holdt til i de indre delene av Persia og Media og ble kalt *samaritanere* da de tok navn etter det landet de ble flyttet til. Men babylonerkongen som bortførte de to stammene,** innførte ikke noe nytt folk inn i landet, og både Judea og Jerusalem med tempelet ble en ødemark i sytti år. Og hele tidsrommet fra israelittenes fangenskap til de to stammene ble bortført, utgjorde et hundre og tretti år, seks måneder og ti dager.

---

*Herodot sier at denne egypterkongen (farao Hofra eller Apries) ble drept av egypterne, slik Jeremias forutsa om hans kamp med fiendene (Jer.44,29-30), og at dette var et tegn på at Egypt skulle bli ødelagt av Nebukadnesar.

**Her ser vi at Judea ble etterlatt i ruiner etter at de to stammene var blitt tatt til fange, og ikke kolonisert på nytt av andre, kanskje et tegn på at Forsynet ville at jødene skulle komme tilbake frivillig.

KAPITEL 10

DANIEL OG HANS OPPLEVELSER I BABYLON

1. Babylonerkongen Nebukadnesar tok noen barn av de høyere klasser blant jødene, samt slektninger av kong Sedekias og slike som utmerket seg med sin skjønnhet og sine vakre ansikter, og avleverte dem til huslærere for at de skulle oppdras og utdannes. Han gjorde også noen av dem til evnukker, og det gjorde han også med dem som var hentet fra andre folkeslag i deres blomstrende ungdom. Han lot dem få mat fra sitt eget bord, og underviste dem om landets lover og i kaldeernes lærdommer. Og nå hadde de tilegnet seg den kunnskapen han hadde befalt at de skulle opplæres i. Blant disse var det fire av Sedekias' familie som var av en fin karakter, og den ene het Daniel, én het Ananias, én het Misael og den fjerde Asarja, men kongen forandret navnene deres og befalte at de skulle bruke dem. Daniel kalte han Beltsasar, Ananias Shadrak, og Misael Mesak og Asarja Abednego. Disse holdt kongen høyt i aktelse og han elsket dem på grunn av deres gode gemytt og fordi de tok til seg kunnskap og gjorde fremgang i visdom.

2. Daniel og hans slektninger hadde bestemt seg for å leve på en streng diett og avstå fra de rettene som kom fra kongens bord, og de avholdt seg fullstendig fra å spise noen levende skapning. Og han kom til Aspenas som var den evnukken som hadde ansvar for dem,* og ville at han skulle fjerne alt som ble brakt dem fra kongen og alt det han selv likte, som kjøtt av levende skapninger, og bare gi dem grønnsaker og dadler, for de ville heller ha denne slags mat da de tok avstand fra den andre slags mat. Han svarte at han var rede til å servere dem det de ønsket, men han var redd for at han ville bli oppdaget av kongen fordi de var blitt magre og at ansiktene deres var blitt forandret. For det var ikke til å unngå at kroppene og hudfargen deres ville bli forandret med dietten, spesielt når de ble sammenlignet med de andre ungdommene som ville se bedre ut. Han kunne komme i fare på grunn av dette, men de overtalte Arjok som var redd for å la dem prøve den maten de ønsket i fjorten dager, og hvis de ikke hadde forandret seg, kunne de fortsette hvis de ikke tok skade av det. Men hvis han så at de ble magre og dårligere enn de andre, skulle de gå tilbake til den andre dietten.

Da viste det seg at de langt fra ble verre ved å spise denne maten, men ble kraftigere og rundere i kroppen enn de andre, mens de som spiste av kongens bord var blitt tynnere, og de som var med Daniel, så ut som om de hadde levd i rikdom og all slags luksus. Fra da av spiste bare Arjok selv den maten kongen hadde sendt til aftens i henhold til skikken, men til ungdommene gav han den nevnte dietten, for da holdt de sine sjeler rene, og de ble mer i stand til å ta til seg kunnskap, og legemlig ble de bedre skikket til hardt arbeid, da de ikke ble belastet med all slags tung kost som kjøtt. De ble heller ikke svekket og bløtaktige, men forsto og tilegnet seg all den lærdom som fantes hos hebreerne og kaldeerne, og i særdeleshet Daniel, som allerede var dyktig i visdom og travelt opptatt med drømmetydning, for Gud åpenbarte seg for ham.

3. To år etter ødeleggelsen av Egypt fikk kong Nebukadnesar en underfull drøm mens han sov, men da han våknet, hadde han glemt hva den gikk ut på, og da sendte han bud på kaldeerne, magerne og profetene, og sa at han hadde hatt en

drøm, men hadde glemt hva den gikk ut på, og han påla dem å fortelle ham hva han hadde drømt, og hva drømmen betydde. Men de sa at dette var det umulig for mennesker å svare på, men hvis han ville fortelle hva han hadde sett, ville de tolke den for ham. Men da truet han dem med døden hvis de ikke kunne fortelle ham drømmen, og så gav han ordre om at de skulle henrettes fordi de måtte innrømme at de ikke var i stand til å gjøre som han befalte.

Da Daniel fikk høre at kongen hadde befalt at alle vismennene skulle henrettes, og at både han og hans slektninger var i fare, gikk han til Arjok som var høvding over livvakten for å få vite hvorfor kongen hadde gitt ordre om at alle vismennene, kaldeerne og magerne skulle drepes. Da han fikk høre at kongen hadde hatt en drøm og glemt den, og at han hadde bedt dem om å fortelle den og de ikke kunne det, og at kongen var blitt rasende, ville han at Arjok skulle gå til kongen og be om én natts utsettelse, for han håpet på at han i løpet av denne tiden, etter bønn til Gud, ville få kunnskap om drømmen. Og Arjok meddelte kongen det Daniel hadde bedt om, så kongen utsatte drapet på magerne inntil han hadde fått vite hvordan det ville gå med det Daniel hadde lovt. Den unge mannen trakk seg tilbake til sitt eget hus med sine slektninger og bønnfalt Gud hele natten om å få åpenbart drømmen slik at han kunne redde magerne og kaldeerne som de selv skulle omkomme sammen med på grunn av kongens raseri. Gud hadde medynk med dem som var i fare, og i aktelse for Daniels visdom, gjorde han både drømmen og dens uttydning kjent for ham, så kongen også skulle få vite den. Da Daniel hadde fått denne kunnskapen fra Gud, reiste han seg, fylt av glede, og fortalte det til sine brødre, og de ble glade, og håpet nå at de skulle berge livet. De hadde jo vært så fortvilt og tenkte ikke på noe annet enn at de skulle dø. Så takket han Gud sammen med dem fordi han hadde hatt barmhjertighet med deres ungdom, og da dagen kom, gikk han til Arjok og ba ham om å føre ham frem for kongen, for nå skulle han åpenbare drømmen som han hadde hatt den forrige natten.

4. Da Daniel trådte frem for kongen, unnskyldte han seg først, for han ville ikke late som om han var visere enn magerne og kaldeerne som ikke kunne åpenbare drømmen, selv om han hadde påtatt seg dette, for det var ikke hans egen dyktighet, eller at han var mer utdannet enn de andre, og derfor sa han: ”Gud har hatt miskunn med oss da vi var i livsfare, og da jeg ba for mitt eget liv og for de andre av mitt folk, åpenbarte han for meg både drømmen og dens fortolkning, for jeg var ikke mindre opptatt med din storhet enn med sorgen over at vi var blitt dømt til døden. For du er urettferdig når du befaler at disse mennene som er både gode og fremragende, skal drepes, når du forventer noe som er helt utenfor rekkevidden til menneskelig visdom, og krever av dem noe som kun er Guds verk. For mens du lå og sov og var opptatt med hvem som skulle etterfølge deg i kongedømmet over hele verden, ville Gud vise deg alle dem som skulle herske etter deg, og med dette gav han deg følgende drøm:

Du så likesom et stort bilde stå foran deg, som hadde et hode av gull, skuldre og armer av sølv, og buken og hoftene av bronse, og leggene og føttene av jern. Etterpå så du en stein som ble brutt av et fjell, og den falt på bildet og veltet det så det gikk i stykker, og det var ingen hel del av det tilbake, for gullet, sølvet, bronsen og jernet ble finere enn mel som blåste bort med vinden og ble spredt omkring. Men steinen vokste slik at hele jorden så ut til å bli oppfylt av den. Dette er drømmen som du fikk,

og den må forklares slik: Hodet av gull, det er deg og de kongene av Babylon som har vært før deg, og de to hendene og armene betyr at ditt kongedømme skal bli oppløst av to konger som skal komme fra vest, og så skal det komme en annen konge som skal ødelegge dette riket, og så skal det atter komme et rike som skal være som av jern, og det skal gjøre ende på det forrige riket, og det skal regjere over all verden fordi det er av jern som er sterkere enn de av gull, sølv og bronse. Daniel forklarte også meningen med steinen for kongen,* men jeg finner det ikke på sin plass å fortelle det, for jeg har bare påtatt meg å beskrive fortiden og nåtiden, men ikke fremtiden. Men hvis noen har så lyst til å kjenne sannheten at han ikke kan avstå fra en slik nysgjerrighet, la ham bare lese Daniels bok grundig, for den vil man finne blant de hellige skrifter.

5. Da Nebukadnesar hørte dette og gjenkjente drømmen, ble han forbauset over Daniel, og han falt på sitt ansikt og hilste Daniel på samme måte som man tilber Gud, og befalte at man skulle ofre til ham som om han var en gud. Og ikke nok med det, han la også sin guds navn på ham (Baltasar) og gjorde hans slektninger til styrere i hele sitt rike.

Men disse slektningene hans kom i stor fare på grunn av misunnelse og ondskap (fra fiender), fordi de fornærmet kongen ved følgende anledning: Han laget et bilde av gull som var tjueåtte meter høyt og tre meter bredt, og reiste det på den store sletten i Babylon, og da han skulle innvie statuen, innbød han stormennene fra hele verden som var under hans herredømme og befalte dem å falle ned å tilbe bildet når de fikk høre lyden av trompeten, og han truet dem som ikke ville gjøre det med å bli kastet i en ildovn. Da alle de andre hørte lyden av trompeten, tilba de bildet, men det fortelles at Daniels slektninger ikke gjorde det, for de ville ikke trosse sitt eget lands lover. Disse menn ble grepet og straks kastet på ilden, men ble frelst ved guddommelig forsyn og unngikk døden på underfullt vis. For ilden rørte dem ikke, og jeg tror at de ikke kom i berøring med den, for den var for svak til å brenne de unge mennene da de var inne i den. Dette ble gjort ved Guds kraft, for han gjorde deres legemer så mye sterkere enn ilden at den ikke kunne brenne dem. På grunn av dette anså kongen dem for å være rettferdige menn som var elsket av Gud, og derfor nøt de fortsatt hans største aktelse.

6. En kort tid senere fikk kongen igjen et syn mens han sov, om hvordan han skulle falle fra sin kongemakt og spise blant de ville dyr, og da han hadde levd på denne måten i sju år,** skulle han få sin kongemakt tilbake. Da han fikk denne drømmen, tilkalte han magerne og spurte dem ut om den, men det var ingen som kunne finne ut hva den betydde, men Daniel var den eneste som kunne forklare det, og han forutsa hva som skulle skje. Og etter at han hadde oppholdt seg i ødemarken i den forutsagte tiden, og ingen turte å gripe kongemakten i løpet av disse sju årene, ba han til Gud om at han måtte få kongemakten tilbake, og det fikk han. Men la ingen bebreide meg for å ha skrevet ned denne slags ting som jeg finner i de hellige bøkene, for jeg har fortalt dette tydelig til dem som tror at jeg ikke forstår meg på noe av dette eller vil klage på min fremstilling og at jeg ikke skulle ha hatt noe annet til hensikt enn å oversette de hebraiske bøkene til gresk. Jeg lovte dem å forklare disse tingene uten å legge til noe av mitt eget eller å fjerne noe fra dem.

*Om dette bemerkelsesverdige utsagnet av Josefus, som han sier han ikke vil forklare, men hevder er en profeti om fremtiden som det ikke er trygt for ham å forklare, nemlig ødeleggelsen av Romerriket

ved Jesus Kristus, jødenes sanne Messias, kan vi ta med Havercamps ord: ”Det er ikke noe å undre seg over at han ikke nå ville blande seg bort i fremtidige begivenheter, for han ville ikke provosere romerne ved å tale om ødeleggelsen av det de kalte Den evige stad.”
**Da Josefus her forklarer at de sju profetiske tider som skulle komme over Nebukadnesar skulle være sju år, skjønner vi at han sannsynligvis også må ha forstått de andre parallelle utsagnene om ”én tid, tider og en halv tid,” som det samme antall profetiske år, og at han dessuten, med henblikk på tolkningen av de sytti uker, hevder at de tilhører det fjerde riket og Jerusalems ødeleggelse av romerne på Josefus' tid, og at han ikke tenkte på årene som kun år, men dager av år. Og når vi regner slik, kan de sytti ukene, eller de fire hundre og nitti dagene, rekke frem til Josefus' tid. Men det som gjelder sannheten om de sju årene med forbannelse over Nebukadnesar der han skulle bli adskilt fra menneskene og leve sammen med dyrene, kan vi ikke få noen full forståelse av, fordi det er etterlatt oss så lite kunnskap om ham.

KAPITEL 11

NEBUKADNESAR OG HANS ETTERFØLGERE. DERES MAKT BLIR OPPLØST AV PERSERNE. DANIELS OPPLEVELSER I MEDIA OG HANS PROFETIER.

1. Da Nebukadnesar hadde regjert i førtitre år,[1] endte han sitt liv. Han var en aktiv mann og heldigere enn de kongene som hadde vært før ham. Berosus omtaler hans gjerninger i sin tredje bok *Kaldeernes historie*, der han sier: ”Da hans far Nebukodonosor (Nabopolassar) fikk høre at den guvernøren han hadde satt over Egypt og områdene ved Coele Syria og Fønikia, hadde gjort opprør mot ham, mens han selv ikke lenger var i stand til å tåle strabasene (i krig), overlot han en del av hæren til sin sønn Nebukadnesar som fremdeles var en ungdom, og sendte den mot opprøreren. Og da Nebukadnesar gav seg i kamp med ham, slo han ham og la landet under seg, så det ble en del av hans kongedømme, men på den tiden falt det seg slik at hans far Nebukodonosor (Nabopolassar) ble syk og endte sitt liv i byen Babylon etter at han hadde regjert i tjueen år.[2] Da han etter en kort tid fikk vite det, skyndte han seg hjem gjennom ødemarken med noen få andre og kom til Babylon etter at han hadde avsluttet sine affærer i Egypt, og hadde med seg de jødene, fønikerne, syrerne og dem som kom fra de egyptiske områdene, som han hadde tatt til fange. Han hadde overlatt ansvaret til noen av sine venner for å føre dem til Babylon sammen med størstedelen av hæren, samt resten av ammunisjonen og levnetsmidlene.

Så gikk han i gang med de offentlige sakene i kongedømmet som hittil var blitt ivaretatt av den fremste av de kaldeiske stormennene, og så overtok han hele riket etter sin far. Og han bestemte at når fangene ankom, skulle de plasseres i kolonier i de høveligste områdene i Babylonia. Han utsmykket praktfullt Belus' tempel og de andre templene ved hjelp av det krigsbyttet han hadde tatt. Han etablerte en by til ved den gamle som han gjenreiste slik at dersom noen heretter skulle beleire den, ville de ikke lenger gjøre det ved å endre elveløpet for å angripe byen. Derfor bygde han tre murer omkring den indre bydelen, og tre andre omkring den ytre, og det utførte han med teglstein. Etter at murene var ferdige og byportene praktfullt forskjønnet, bygde han et slott til foran farens slott slik at de hang sammen. Å beskrive høyden og de umåtelige rikdommene i det, er kanskje for mye for meg å prøve på, likevel ble det, tross sin størrelse fullført i løpet av femten dager.[3] Han laget også opphøyde veier og trapper av stein så de lignet fjell, og slik at de kunne beplantes med trær. Han gjorde også det vi kaller det hengende paradis, fordi hans hustru ville ha ting som lignet på hennes eget land, da hun hadde vokst opp i Media.”

Megasthenes omtaler også disse tingene i sin fjerde bok om India, og han prøver på denne måten å vise at denne kongen (Nebukadnesar) overgikk Herkules i sjelsstyrke og i sine storverk, for han sa at han erobret en stor del av Libya. Diocles omtaler også denne kongen i sin andre bok med beretninger fra Persia, i likhet med Philostratus, som i sine beretninger om India og Fønikia, sier at denne kongen beleiret Tyrus i tretten år da Ethbaal samtidig regjerte Tyrus. Dette er alle de historiene jeg har sett som omtaler denne kongen.

2. Etter Nebukadnesars død ble han etterfulgt av sin sønn Evil-Merodak som konge, og han satte straks fri Jekonja og æret ham som en av sine nærmeste venner. Han gav ham også mange gaver og hedret ham mer enn alle de andre kongene som var i Babylon, for hans far hadde beholdt troen på Jekonja siden han frivillig hadde overgitt seg til ham med sine hustruer og barn og hele sin slekt for landets skyld, så det ikke skulle bli beleiret og fullstendig ødelagt, som vi før har omtalt. Da Evil-Merodak var død etter å ha regjert i atten år, overtok hans sønn Neglissar kongemakten og hadde den i førti år, og så endte han sitt liv, og etter ham fulgte hans sønn Labosordacus som hadde det i bare ni måneder, og da han var død, tilfalt det Belsasar,[4] som babylonierne kalte Naboandelus. Mot ham førte Kyrus, kongen i Persia, og Darius, kongen i Media, krig, og da han var blitt beleiret i Babylon, inntraff et overraskende og vidunderlig syn.

Han satt til bords i en stor sal, og der var det en mengde begre av sølv som var laget til kongelige festligheter, og han hadde hos seg sine konkubiner og sine venner. Da fant han på å beordre at de gullbegrene som tilhørte Gud, skulle hentes, de som Nebukadnesar hadde plyndret i Jerusalem og ikke tatt i bruk, men plassert i sitt eget tempel. Han ble da så hovmodig at han begynte å bruke dem sammen med sine egne drikkebegre, og han drakk av dem og spottet Gud. Men da fikk han se en hånd på veggen som skrev noe, og da han ble forvirret, tilkalte han magerne og kaldeerne, og alle slags menn av barbarene som kunne tolke tegn og drømmer, for at de skulle forklare skriften for ham. Men da magerne sa at de ikke kunne opplyse noe om den, ble kongen rådvill og redd, så han kunngjorde over hele kongeriket at den som kunne forklare skriften og si hva den betydde, skulle få en gullkjede om sin hals og en purpurkledning slik kongene i Kaldea hadde, og dessuten få tredjeparten av hans riker.

Da denne proklamasjonen gikk ut, kom magerne sammen og ble ennå ivrigere for å finne ut hva skriften skulle bety, men de nølte like mye som før. Og da kongens bestemor så ham så nedslått over det som hadde skjedd,[5] oppmuntret hun ham og fortalte at det fantes en av de fangne fra Judea, som var født jøde og ført dit av Nebukadnesar da han ødela Jerusalem, og som het Daniel og var en klok mann med en visdom som kunne forklare det som var umulig for andre å finne ut, og som bare Gud kjente til. Han hadde opplyst Nebukadnesar og besvart slike spørsmål som ingen andre kunne svare på når de ble rådspurt. Hun ville derfor at han skulle sende bud på ham og spørre ham om skriften og felle dom over dem som var ute av stand til å oppdage meningen, selv om Gud skulle meddele noe sørgelig.

3. Da Belsasar hørte dette, tilkalte han Daniel, og han snakket med ham om hans kunnskap og visdom, og om Guds ånd som var i ham, og at det bare var han som var i stand til å fortelle ham hva skriften betydde. Så ville han at han skulle forklare

hva skriften betydde, og hvis han gjorde det, skulle han få lov å kle seg i purpur og få en gullkjede om halsen, og få en tredjedel av riket som lønn. Så ville dette bli strålende klart for dem som fikk se ham og ville spørre ham om hvordan han hadde fått en slik ære. Men Daniel ville at han skulle holde sine gaver for seg selv, for visdom og guddommelig åpenbaring medfører ingen belønning, for slikt er gratis. Han ville likevel forklare skriften for ham, og den betydde at han snart skulle dø fordi han ikke hadde lært å vise Gud ære, og fordi han hadde innlatt seg med noe som ikke tilkom mennesket, og at hans forgjenger var blitt straffet for å ha vanæret Gud, og at han fullstendig hadde glemt hvordan Nebukadnesar var blitt satt til side for å spise sammen med de ville dyr på grunn av sin ugudelighet og ikke fikk tilbake sin kongemakt før Gud viste nåde mot ham etter mange bønner og ydmykelser, og at han fra da av lovpriste Gud alle dager av sitt liv, som den Allmektige som oppholder menneskeheten. Han fremholdt også for ham at han hadde spottet Gud grovt og brukt hans begre sammen med sine konkubiner. Dette så Gud og ble meget vred på ham og ved denne skriften gjorde han kjent hvordan hans liv skulle få sin ende. Han forklarte skriften slik: ”MANEH. Når dette utlegges på gresk, betyr det *tall*, fordi Gud har tellet lengden på ditt liv og for ditt kongedømme, og nå gjenstår det bare en meget liten del. THEKEL. Dette betyr *vekt*, og betyr at Gud har veid ditt rike på vekt og finner at det nå skal gå under. PHARES. På gresk betyr dette *fragment*, Gud vil bryte ditt rike i stykker og dele det mellom medere og persere.

4. Da Daniel hadde fortalt kongen at skriften på veggen betydde dette, kom Belsasar i stor sorg og anfektelse, slik man kunne vente det, for forklaringen hvilte tungt på ham. Men han nektet ikke det han hadde lovt Daniel, enda han hadde spådd ulykke for ham. Han skjønte at belønningen ikke gjaldt profeten selv, men forsynet, og at det passet seg for en god og rettferdig mann å gjøre det han hadde lovt, selv om det som skulle skje var sørgelig, og derfor besluttet han å gjøre det. Etter en kort stund ble både han og byen tatt av Kyros, kongen av Persia, som gikk til krig mot ham. For Babylon ble erobret da den var under Belsasar, etter at han hadde regjert i sytten år.

Slik endte Nebukadnesars etterkommer ifølge historien, og da Babylon ble tatt av Darius og hans slektning Kyrus, og babyloniernes rike endte, var han sekstito år gammel. Han var sønn til Astyages, og han hadde et annet navn hos grekerne. Han førte profeten Daniel inn til Media og viste ham stor ære og holdt ham hos seg, for han ble en av de tre guvernørene som han satte over tre hundre og seksti provinser, som Darius hadde delt landet inn i.

5. Mens Daniel hadde slik høy verdighet og ble satt slik pris på av Darius, og alene var betrodd alt sammen som om det var noe guddommelig i ham, ble han misunt av de andre. Når slike mennesker ser at andre blir vist større ære hos kongen, blir de avindsyke, og disse som misunte Daniel, søkte en passende anledning, uten å finne noen, for han lot seg ikke friste med penger, og han lot seg ikke bestikke, da han så på slik belønning med forakt, selv om hans rettferdighet skulle fortjene det, så de fant ikke den minste mulighet til å anklage ham for noe. Da de ikke fant noe som var skammelig eller klanderverdig som de kunne anklage ham for overfor kongen, søkte de en metode for å få livet av ham. Men da de så at Daniel ba til Gud tre ganger om dagen og mente at de hadde en anledning til å ødelegge ham, gikk de til Darius og fortalte ham at ”fyrstene og guvernørene syntes det var på sin plass å gi folket en avveksling i tretti dager, slik at ingen skulle forrette noen bønn, enten til ham eller til gudene, og at den som overtrådte dette dekretet skulle kastes i løvehulen for å dø der.”

6. Da kongen ikke visste noe om den onde planen deres, og heller ikke hadde noen mistanke om at det var lagt en felle for Daniel, sa han at han likte dekretet deres, og han lovte å sanksjonere det de ønsket, og han kunngjorde offentlig for folket den forordningen fyrstene hadde laget. Følgelig tok alle seg i vare så de ikke overtrådte denne forordningen og holdt seg i ro, men Daniel brydde seg ikke om det, men slik han var vant til, sto han og ba til Gud så de alle så det. Og prinsene som nå hadde funnet den anledningen de så ivrig hadde søkt etter, gikk til kongen og anklaget Daniel som den eneste personen som hadde overtrådt loven, mens ingen av de andre turte å be til sine guder. Dette hadde de ikke oppdaget på grunn av ugudelighet hos ham, men fordi de var avindsyke, for de trodde at Darius hadde gjort dette av større godhet mot ham enn de hadde ventet, og at han var rede til å tilgi ham for å ha vist forakt for loven. De misunte også at han ville tilgi Daniel, og dette gjorde dem slett ikke mere vennligsinnet mot ham, men ba om at han måtte bli kastet i løvehulen ifølge loven.

Og Darius, som håpet på at Gud ville befri ham og ikke la ham bli utsatt for noe fryktelig av villdyrene, ba Daniel om å være ved godt mot, og da han var blitt kastet i hulen, satte kongen sitt segl på steinen som ble lagt over åpningen og så gikk han sin vei. Men han tilbrakte natten uten mat og søvn, for han var i stor nød for Daniels skyld, og da det ble dag, sto han opp og kom til hulen og fant forseglingen intakt, men så brøt han seglet, åpnet og spurte ham om han var i live. Og straks Daniel fikk høre kongens røst og sa at han ikke hadde lidd noen skade, gav kongen ordre om at han skulle trekkes opp av hulen.

Da hans fiender så at han ikke hadde lidd noen overlast, ville de ikke innrømme at han var bevart og ved Guds forsyn, men de sa at løvene var blitt forsynt med masse mat, og de påsto overfor kongen at de derfor ikke ville røre Daniel eller nærme seg ham. Men kongen fikk avsky for deres ondskap og gav ordre til at de skulle kaste en mengde kjøtt ned til løvene, og da de hadde spist, gav han ordre om at Daniels fiender skulle kastes i hulen, og så skulle de få se om løvene som nå var mette, ville røre dem eller ikke. Og etter at prinsene var blitt kastet ned i hulen, ble det tydelig for Darius at det var Gud som hadde bevart Daniel,[6] for løvene sparte ingen av dem, men rev dem i stykker som om de var svært sultne og manglet mat. Jeg antar derfor at det ikke var fordi de ikke var sultne, og før dette var blitt mette av rikelig med kjøtt, men fordi disse mennenes ondskap provoserte dem til å drepe prinsene, og slik var Guds vilje, at ondskap skulle være den enkle grunn til den straffen de ble påført av disse skapningene som ikke hadde menneskelig forstand.

7. Da de som hadde planlagt dette forræderiet, å ødelegge Daniel, selv ble ødelagt, sendte kong Darius brev over hele landet og lovpriste den Gud som Daniel hadde tilbedt, og sa at dette var den eneste Gud, og at han var allmektig. Han holdt også Daniel høyt i ære og gjorde ham til den fremste av sine venner. Etter at Daniel var blitt så berømt og navnkundig fordi folk trodde at han var elsket av Gud, bygde han et tårn i Ecbatana i Media. Det var en elegant bygning, praktfullt laget, og tårnet står der den dag i dag, og er så godt vedlikeholdt at det ser ut til å være bygget nylig, som om det ikke var eldre enn den dagen man fikk se det, så velholdt,[7] strålende og praktfullt, etter så lang tid. For bygninger lider det samme som mennesker og blir gamle, og i årenes løp blir de svekket og forvitret.

Inntil denne dag bisetter de kongene i Media, Persia og Partia i dette tårnet, og den som var betrodd oppsynet av det, var en jødisk prest, slik det fremdeles er i dag. Det er på sin plass å gi en beretning om det den beundringsverdige profeten Daniel gjorde, for han var privilegert ved sine underfulle åpenbaringer, i likhet med en av de aller største profeter, og mens han levde nøt han aktelse, respekt og stor ære både av konger og av folket. Og nå er han død og har etterlatt seg et minne som aldri forsvinner, for de bøkene han skrev og etterlot seg blir fremdeles lest, og av dem ser vi at Daniel talte med Gud, for han profeterte ikke bare om fremtiden likesom de andre profetene, men han angav også tiden for deres oppfyllelse. Mens profetene pleide å varsle om ulykker og derfor ble mislikt både av kongene og av folket, var Daniel for dem en profet som forutsa gode ting, slik at han fikk godvilje hos alle, og da de gikk i oppfyllelse, fikk han se at sannheten i dem ble stadfestet, og det medførte at man tilskrev ham en slags guddommelig karakter. Det han skrev og etterlot seg, viser også hvor nøyaktige og sannferdige hans forutsigelser var, for han sier at da han var i Susan, hovedstaden i Persia og gikk ut på marken med sitt følge, begynte jorden plutselig å skjelve, og vennene hans flyktet, og han selv ble forvirret og falt på sitt ansikt og på sine to hender og ble da berørt av en person som ba ham reise seg opp for å se hva som skulle skje med hans landsmenn etter mange slektledd.

Han fortalte at da han sto opp, ble det vist ham en vær med flere horn som vokste ut av hodet, og det siste var høyere enn de andre, og deretter vendte han blikket vestover og fikk se en geitebukk som gikk voldsomt løs på væren og stanget ham to ganger med hornene sine og la ham i bakken og tråkket på ham, og deretter fikk han se et veldig stort horn som vokste ut av hodet på geitebukken. Men så ble det brukket av, og da vokste det opp fire horn som ble utsatt for de fire vinder, og ut fra dem kom det enda et mindre horn som han sa vokste veldig, og Gud viste ham at det skulle kjempe mot hans folk og ta deres by med makt, og skjende tempeltjenesten. Det skulle forby ofringene i ett tusen to hundre og nittiseks dager.

Daniel skrev at han fikk disse synene på sletten Susan, og han har fortalt oss at Gud fortolket synet slik: Han sa at væren betydde kongerikene Media og Persia, og de brutte hornene var de kongene som skulle regjere i dem, og det siste hornet var den siste kongen, og han skulle overgå alle de andre kongene i rikdom og prakt, og geitebukken betydde at det skulle komme en fra grekerne og regjere og kjempe mot perserkongen to ganger, beseire ham og få hele herredømmet. Det store hornet som vokste ut av pannen på geitebukken, betyr den første kongen, og de fire hornene som kommer opp mens det store faller av, betyr at det deles opp i fire, som betyr at det er verden som deles i fire, og disse er de etterfølgerne som kommer etter at den første kongen er død. Disse skulle hverken være denne kongens barn eller slektninger, men de skulle regjere verden i mange år, og fra dem skulle det fremstå en konge som skulle gå løs på vårt folk med sine lover og frata oss vårt styresett, ødelegge tempelet og forby ofringene i en tre års tid.

Og slik skjedde det virkelig, nemlig at vår nasjon led dette under Antiokus Epifanes ifølge Daniels syn som han skrev mange år før det inntraff. På samme måten skrev også Daniel om Romerriket, og at vårt land skulle bli lagt øde av dem. Alt dette etterlot denne mannen seg skriftlig slik Gud hadde vist ham, og de som leser hans profetier og ser hvordan de ble oppfylt, vil undre seg over hvilken ære Daniel hadde

fått av Gud, og de vil også se hvor mye urett epikureerne har når de utelukker Forsynet i menneskenes liv og ikke tror at Gud styrer begivenhetene i verden og heller ikke tror at universet blir styrt, opprettholdt og velsignet i det uendelige, men sier at verden bare fortsetter av seg selv, uten en herre og en styrer. Når de tror dette, er det som et skip som mangler en styrer og er uten los og som forliser i stormen, eller som vogner uten kusker, som velter, slik at verden blir knust i småbiter når den fortsetter uten en styrer, og så går under og forsvinner. På grunn av disse forutsigelsene hos Daniel ser disse menn ut til å være langt fra sannheten når de hevder at Gud ikke har noen plan med menneskene, og hvis det skulle være slik at verden bare fortsetter med mekanisk nødvendighet, ville vi ikke ha fått se at alt hadde skjedd slik han profeterte. For min del har jeg beskrevet disse tingene slik jeg har funnet dem og lest om dem, men hvis noen mener noe annet, la dem gjøre det uten noen bebreidelse fra meg.

---

[1]At Nebukadnesars regime varte i førtitre år, stemmer med Ptolemeus’ kànon, der han oppgir det samme tall.

[2]Disse tjueen år som tilskrives Naboboulassar i den første boken mot Apion, eller Nabopolassar, far til Nebukadnesar, er også de samme som er oppgitt i Ptolemeus’ kànon. Og merk at det som noen moderne kronologer sier, at Nebukadnesar må ha vært et fellesnavn for andre konger i Babylon i tillegg til den store Nebukadnesar selv, må være en grunnløs feiltagelse, og mangler enhver skikkelig autoritet.

[3]Disse femten dager som det skulle ta å fullføre slike svære bygninger i Babylon synes å være for absurd til å være det riktige tallet. Josefus sier at det tok Nehemias to år og fire måneder å bygge murene omkring en så mye mindre by som Jerusalem, enda de påskyndte arbeidet det de kunne. Jeg kunne tenke meg at det skal være ett hundre og femten dager, eller ett år og femten dager, noe som vil stå mer i forhold til et så stort arbeid.

[4]Det er her bemerkelsesverdig at Josefus, som ikke kjenner til Ptolemeus’ kànon, skulle si at den samme kongen, som han her kaller Belsasar eller Belshazzar, hadde sitt navn fra den babyloniske guden Bel, og dessuten nevner Neboandelus, og at han i den første boken mot Apion, sier det samme som Berosus, at også Nabonnedon var oppkalt etter den babyloniske guden Nabo eller Nebo. Denne sistnevnte er ikke langt fra den opprinnelige skrivemåten i Ptolemeus’ kànon, Nabonidius, for både stedet for denne kongen i denne kànonen, som den siste av de assyriske eller babyloniske kongene, og antallet av hans regjeringsår som var sytten, viser at det må være én og samme konge det dreier seg om.

[5]Denne bestemoren, eller moren til Belsasar, Babylons enkedronning, til forskjell for dronningen, synes å ha vært den berømte Nitocris, som befestet Babylon mot mederne og perserne.

[6]Det er på ingen måte usannsynlig at Daniels fiender ville komme med dette resonnementet til kongen fordi løvene ikke ville røre ham, og at kongen i sin godhet mot Daniel hadde sørget for å gjøre dem mette på forhånd og at det var derfor han oppfordret Daniel til å underkaste seg eksperimentet i håpet om at han skulle komme trygt fra det, og at dette skulle være den sanne grunnen til at det ble gjort et så fryktelig eksperiment på fiendene hans og familiene deres (Dan.6,24-25).

[7]Det Josefus sier her at steinene i tårnet til perserkongenes gravmæler, eller de av samme slag som kalles *Ruinene av Persepolis*, forble slik fullstendig uforandret i hans dager som om de nettopp var anbrakt der, er stadfestet av Reland.

BOK 11

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ TO HUNDRE OG FEMTITRE ÅR
OG FEM MÅNEDER

FRA DEN FØRSTE KYRUS TIL ALEXANDER DEN STORES DØD

KAPITEL 1

PERSERKONGEN KYRUS LAR JØDENE FORLATE BABYLON OG TILLATER DEM Å DRA TILBAKE TIL SITT EGET LAND OG BYGGE TEMPELET OPP IGJEN, OG HAN GAV DEM PENGER TIL DET.

1. I Kyrus'* første regjeringsår, som er det syttiende fra den dagen da vårt folk ble forflyttet fra sitt eget land til Babylon, hadde Gud medlidenhet med det ulykkelige folk i deres fangenskap og sørgelige tilstand, slik det var blitt forutsagt av profeten Jeremias før byen ble ødelagt. For etter at de hadde tjent Nebukadnesar og hans etterfølgere i sytti år, ville han gjeninnsette dem i deres fedres land, og de skulle bygge tempelet opp igjen, og nyte sin fordums velstand. Dette tillot Gud ved å påvirke Kyrus' sinn, slik at han skrev dette til hele Asia: "Så sier kong Kyrus: Da Gud den Allmektige har gjort meg til konge over den beboelige jord, tror jeg at han er den Gud som også den israelittiske nasjon tilber, for han har forutsagt mitt navn ved profetene, og at jeg skulle bygge ham et hus i Jerusalem i landet Judea."

2. Dette var kjent for Kyrus da han leste boken om profetiene som profeten Esaias etterlot seg, for denne profeten sa at Gud talte slik til ham i et hemmelig syn: "Det er min vilje at Kyrus, som jeg har gjort til konge over mange store folkeslag, skal sende mitt folk tilbake til dets eget land og bygge mitt tempel." Dette ble forutsagt av Esaias ett hundre og førti år før tempelet ble ødelagt. Da Kyrus leste dette og beundret den guddommelige makt, ble han grepet av ærgjerrighet og et sterkt ønske om å oppfylle det som var skrevet, så han tilkalte de mest fremtredende jødene som var i Babylon og gav dem lov til å dra tilbake til deres eget land og gjenreise byen Jerusalem** og Guds tempel, og at han ville hjelpe dem ved å skrive til høvdingene og guvernørene som var i nabolaget til landet Judea, for at de skulle bidra med gull og sølv til byggingen, og dessuten skaffe dyr til ofringene.

3. Da Kyrus hadde sagt dette til israelittene og til høvdingene over de to stammene Juda og Benjamin, skyndte levittene og prestene seg til Jerusalem, selv om mange forble i Babylon og var uvillige til å forlate sine stillinger. Og da de var kommet dit, fikk de hjelp av alle kongens venner, og av dem var det noen som skaffet gull, andre sølv, og andre igjen en stor mengde kveg og hester. Så avla de løfter til Gud og ofret slik det skulle gjøres etter gammel skikk under gjenreisningen av byen og når de gjenopplivet den gamle gudstjenesten. Kyrus sendte også tilbake med dem de karene som tilhørte Gud, og som kong Nebukadnesar hadde røvet fra tempelet og ført til Babylon. Og han lot skattmesteren Mithridates ekspedere dem med ordre om å levere dem til Sanabasar, så han kunne ta vare på dem inntil tempelet ble

ferdigbygd, og så skulle han levere dem til prestene og høvdingene over folket, for at de skulle bli plassert i tempelet. Kyrus sendte også et brev til guvernørene i Syria med følgende innhold:

"KONG KYRUS TIL SISINNES OG SATHRABUZANES, SENDER SINE HILSENER.

Jeg har tillatt de jødene som bor i mitt land, og som måtte ønske det, å vende tilbake til sitt eget land og gjenreise sin egen by og Guds tempel i Jerusalem på det samme sted som før. Jeg har også sendt av sted min skattmester Mithridates og jødenes leder Serubabel, så de kan legge fundamentet til tempelet og bygge det seksti alen høyt og like bredt, og reise tre bygninger av polerte steiner og én av treverk fra landet, og den samme ordren gjelder alteret der de skal ofre til Gud. Jeg vil også at utgiftene til dette skal betales av mine inntekter. Jeg har dessuten sendt de karene som kong Nebukadnesar plyndret fra tempelet og har utlevert dem til skattmesteren Mithridates og jødenes leder Serubabel, slik at de kan få dem brakt til Jerusalem og sette dem inn i Guds tempel.

Slik er antallet: Femti skåler i gull og fem hundre i sølv, førti Thericles-begre av gull og fem hundre av sølv, femti kar av gull, fem hundre av sølv, tretti kar til å skjenke drikkofrene med, tre hundre av dem av sølv, samt tretti gullskåler, to tusen fire hundre av sølv, og tusen andre større skåler. Jeg tillater dem å kreve den samme verdighet som de var vant med å få av sine forfedre, og at de skal ha småfe, vin og olje, samt to hundre og fem tusen fire hundre drakmer, og av hvetemel skal de ha tjue tusen fem hundre artabæ (persisk mål), og jeg befaler at disse utgiftene skal betales av skattene fra Samaria. Prestene skal også forrette ofringene i Jerusalem etter Moseloven, og når de gjør dette, skal de be til Gud om beskyttelse for kongen og hans familie, og om at det persiske kongedømmet må fortsette. Min vilje er også at de som ikke adlyder disse påleggene skal fratas alt og så bli hengt på et kors og deres eiendom bringes til mitt skattkammer."

Dette var brevets innhold. Antallet av dem som kom fra fangenskapet til Jerusalem var førtito tusen fire hundre og sekstito.

---

*Denne Kyrus blir kalt Guds hyrde av Xenophon og Esaias (Es.44,28).

**Denne tillatelsen til å bygge Jerusalem, og dette brevet fra Kyrus med den samme hensikt, er uheldigvis utelatt i alle våre grunntekster, unntatt dette beste og mest komplette manuskript av Josefus, og ved en slik utelatelse av Esaias' berømte profeti (Es.44,28), ville man ikke kunne bevise dens oppfyllelse fra historien, jeg mener den delen der han gir dem lov eller fullmakt til å gjenreise byen Jerusalem, utenom tempelet. Denne gjenoppbyggingen ble alene tillatt eller befalt ved Kyrus' dekret ifølge alle våre grunntekster.

KAPITEL 2

VED KYRUS' DØD BLIR JØDENE HINDRET I BYGGINGEN AV TEMPELET AV KUTEERNE OG NABOHØVDINGENE. KAMBYSES FORBØD JØDENE FULLSTENDIG Å GJØRE DETTE.

1. Da fundamentet ble lagt og jødene var meget ivrige for å få bygget tempelet, ville nabofolkene hindre jødene i deres arbeid, spesielt kuteerne som Salmanassar, kongen i Assyria hadde ført ut av Persia og Media og plassert i Samaria da han tok

israelittene til fange. De gikk til høvdingene og dem som hadde med det å gjøre, for å få jødene til å avbryte både gjenreisningen av byen og tempelet. Da disse mennene ble bestukket med penger, solgte de seg til kuteerne som ville at byggingen skulle foregå langsomt, slurvet og skjødesløst, for Kyrus var opptatt med krig annetsteds og kunne ikke vite noe om dette, og han endte sitt liv da han førte sin hær mot Massagetæ.* Men da Kambyses, Kyrus' sønn, hadde overtatt riket, skrev guvernørene i Syria, Fønikia, Ammon, Moab og Samaria et brev til Kambyses som lød sik:

"Til vår herre Kambyses. Vi, dine tjenere, historieskriveren Rathumus og Semellius den skriftlærde, og resten av dem som er dine dommere i Syria og Fønikia, sender våre hilsninger. Vi synes du o konge, bør få vite at disse jødene som ble ført til Babylon og er kommet inn i vårt land og er i ferd med å bygge opp igjen denne onde og opprørske by med markedsplasser, bymurer og tempelet, og at når dette er blitt fullført, vil de ikke være villige til å betale skatt, og de vil heller ikke adlyde dine befalinger. De vil motarbeide kongene, for de foretrekker heller å regjere selv, enn bli styrt av andre. Vi syntes derfor, o konge, at det var på sin plass å skrive til deg, da man ikke bør overse at arbeidet med tempelet går så fort, og at du i fedrenes bøker vil finne at jødene har vært opprørere og fiender av kongene, likesom denne byen også, som nettopp av denne grunn har ligget øde inntil nå. Vi syntes derfor det var rett å opplyse deg om saken, da du ellers ikke har vært oppmerksom på det faktum at hvis denne byen en gang blir befolket igjen og forsynt med bymurer, vil du ikke få lov å dra igjennom til Coele Syria og Fønikia."

2. Da Kambyses leste brevet som selvsagt var ondskapsfullt, ble han irritert over det, og han skrev følgende tilbake til dem:

"Kong Kambyses til historieskriver Rathumus, Beeltethemus og Semellius den skriftlærde, som bor i Samaria og Fønikia: Jeg har lest brevet dere har sendt meg, og jeg har gitt ordre om at mine forfedres bøker skal bli gransket, om man der har funnet at denne byen alltid har vært en fiende av konger, og at innbyggerne har gjort opprør og gått til krig. Vi er også klar over at deres konger har vært mektige og tyranniske, og har lagt skatt på Coele Syria og Fønikia, og derfor befaler jeg at jødene ikke skal ha tillatelse til å bygge denne byen opp igjen, så muligheten for å kunne påføre kongene slike ulykker ikke skal bli større."

Da brevet var blitt lest, besteg Rathumus, Semellius og deres medarbeidere straks hesteryggen og skyndte seg til Jerusalem, og de hadde med seg et stort følge, og de forbød jødene å gjenreise byen og tempelet. Derfor ble dette arbeidet forsinket i ytterligere ni år, inntil det andre år av Darius' regjering, for Kambyses regjerte i seks år, og i denne tiden ødela han Egypt, men da han kom hjem, døde han i Damaskus.

---

*Josefus følger her Herodot, og de som fortalte om hvordan Kyrus kom i krig med skyterne og massageterne i nærheten av Det kaspiske hav og omkom i det, mens det ifølge Xenofons beretning som det viser seg at Josefus aldri har sett, dør Kyrus fredelig i Persia, og det bekreftes av dem som har skrevet om Alexander den store, og de er enige om at han fant Kyrus' gravmæle i Pasargradæ i nærheten av Persepolis.

KAPITEL 3

KAMBYSES DØR. MASSAKERN PÅ MAGERNE. UNDER DARIUS VAR SERUBABEL HERRE OVER RESTEN AV DEM VED Å LØSE DERES PROBLEMER, OG FIKK DERMED KONGENS VELVILJE TIL AT TEMPELET SKULLE BLI GJENREIST.

1. Etter massedrapet på magerne som etter Kambyses' død regjerte de familiene som ble kalt persernes sju familier i ett år og de utnevnte Darius, Hystaspes' sønn, til sin konge. Da han var sivil borger, avla han det løfte at dersom han ble konge, ville han sende alle karene som var i Babylon og som tilhørte Gud, til tempelet i Jerusalem. Nå falt det seg slik at Serubabel, som hadde vært jødisk guvernør under fangenskapet, kom til Darius fra Jerusalem på denne tiden, for det hadde vært et gammelt vennskap mellom ham og kongen. Han ble da, sammen med to andre, funnet verdig til å være kongens livvakt, og fikk dermed den verdigheten han hadde håpet på.

2. I det første år av kongens regjering, holdt Darius fest for dem som var hos ham, og for dem som var født i hans hus, sammen med medernes førere og de persiske prinsene og fjerding-fyrstene fra India og Etiopia og hærførerne fra hans ett hundre og tjuesju provinser, og de spiste og drakk rikelig og hver av dem gikk til ro i sine egne hus, og Darius gikk også til sengs. Etter at han hadde hvilt litt, våknet han, og da han ikke kunne få sove igjen, kom han i samtale med tre av sine livvakter som lovte ham at den som kunne gi en klok kommentar til noe han ville spørre om som var helt sannferdig og etter ekte visdom, skulle som vinner få en purpurkledning og få drikke av gullbeger, sove på gull og få en vogn med bissel av gull, hodepryd av fint lin og en gullkjede om halsen og sitte ved hans side på grunn av sin visdom: "Og," sa han, "han skal kalles mitt søskenbarn."

Da han nå hadde lovt dem disse gavene, spurte han den første av dem: "Om vin ikke var det sterkeste?" Og til den andre: "Om konger ikke var det?" Og den tredje: "Om kvinner ikke var det? Eller om sannhet ikke var det sterkeste av alt?" Da han hadde foreslått at de skulle arbeide med saken, gikk han til ro, men da det ble morgen, sendte han bud på sine stormenn, sine prinser, fyrstene fra Persia og Media, og han satte seg ned i slottet der han pleide å gi audiens og så ba han hver av de tre livvaktene å uttale seg om de spørsmålene de hadde fått, slik at alle kunne høre det.

3. Den første begynte å tale om vinens styrke og forklarte det slik: "Når jeg skal si min mening om vin, o dere menn, finner jeg at det overgår alt av følgende grunn: Den bedrar sinnet hos dem som drikker den og fornedrer kongeverdigheten inntil et lite barns, slike som trenger en oppdrager, og den gir slaven en freidighet som bare en fri mann kan ha, og den fattige blir lik en rikmann. For vinen forandrer og fornyer menneskesjelen og slukker sorgen hos de ulykkelige og får menn til å glemme skyld og gjeld og man tror at man er rikere enn alle andre. De blir stor i sin tale og skryter ikke bare av sine talenter, men også av andre ting som bare tilkommer rikmenn, og ikke bare det, det gjør dem ulydige mot sine befalingsmenn og konger og får dem til å glemme sine venner og medtjenere. Den får menn til å bære våpen mot dem som er kjærest for dem, slik at de blir som fremmede, og når de er blitt edrue og har sovet

rusen av seg om natten, vet de ikke hva de har gjort da de var fulle. Disse tegn kaller jeg for makt, og finner at vinen er den sterkeste og mest uovervinnelige av alle ting."

4. Straks den første hadde gitt sin utredning om vinens styrke og stanset, begynte den neste å tale om styrken hos kongen, og han viste at han var den sterkeste av alle og mektigere enn noe annet som ser ut til å ha visdoms kraft. Han forklarte det slik:

"Det er de menn som styrer alle ting, de tvinger jorden og havet til å gi dem alt det de ønsker, og over alle menn regjerer kongene og har myndighet over dem. Og disse menn styrer det dyret som er det sterkeste av alle, og er uovervinnelig i styrke og makt. Når disse kongene for eksempel befaler sine undersåtter til å gå til krig, å utsette seg for fare, lytter de til kongen som sender dem mot fienden, og han er så mektig at de adlyder ham. Kongene befaler dem å jevne fjell med jorden og å rive ned murer og tårn, og ikke bare det, når de får ordre om å bli drept eller å drepe, adlyder de for at ingen skal se at de overtrer kongens befalinger. Og når de har vunnet seier, bringer de krigsbyttet til kongen. Også de som ikke er soldater, men dyrker jorden, som pløyer den og som har utholdt tungt arbeid og slitet i bondeyrket, bringer avgiftene til kongen uten forsinkelse når de har høstet inn avlingen, mens han i mellomtiden er blitt forsynt med all slags mat og fornøyelser og sover i fred og ro. Han blir voktet av menn som er blitt satt der på grunn av frykt, og ingen tør gå fra ham selv når han sover og de går ikke bort for å ivareta sine egne saker, men tror at det eneste nødvendige er å holde vakt over kongen og å ofre seg helt for dette. Hvordan kan man da si at ikke kongen overgår alt i styrke, når hele folket adlyder hans befalinger?"

5. Da denne mannen var ferdig og tidde, begynte den tredje, som var Serubabel, med å gi en utredning om kvinnen og om sannheten, og han sa:

"Vinen er sterk, og det er kongen også, og alle adlyder ham, men kvinnene overgår dem i makt, for det er kvinnen som har brakt kongen til verden. Og når det gjelder vinrankene og når man skal lage vin, er det kvinnene som bærer dem og dyrker dem, og det er faktisk ikke noe som vi ikke får av dem, for kvinnene vever klær til oss, og de tar vare på husholdningen og sørger for trygghet, og vi kan heller ikke leve adskilt fra kvinnene. Men når vi har fått tak i mye gull, sølv og andre ting av stor verdi og fortjener aktelse for det, og vi da ser en vakker kvinne, forlater vi alt dette og gapende fester vi våre øyne på hennes ansikt, villige til å forlate alt vi har for å kunne få nyte hennes skjønnhet og få eie skjønnheten for oss selv. Vi forlater også far og mor, jorden vi lever av og, ofte våre kjæreste venner for kvinners skyld, ja, vi kan til og med ofre livet for dem, men det vi aller mest skal merke oss om kvinnenes styrke er dette: Gjør vi ikke store anstrengelser, påfører vi ikke oss selv problemer, både på hav og land, og når vi har skaffet oss det som er lønnen for vårt strev og slit, gir vi det ikke både til våre kvinner og våre elskerinner og skjenker dem alt sammen? En gang så jeg til og med en konge som var herre over mange folk, bli slått i ansiktet av Apame, datteren til Rabases Themasius' konkubine, og at hans diadem ble tatt fra ham da hun satte det på sitt eget hode, mens han tålmodig måtte finne seg i dette. Og da hun smilte, smilte han også, og når hun var sint ble han veldig lei seg og han smisket for sin kone for å påvirke henne til å forsone seg med hans ydmykelse hver gang han så at hun var misfornøyd med ham."

6. Og mens prinsene og førerne så på hverandre, begynte han å tale om sannheten: ”Jeg har allerede vist hvor mektige kvinner er, men både disse kvinnene selv, og kongen selv er svakere enn sannheten. For selv om jorden er stor og himmelen høy, og solens gang er hurtig, beveger alle disse seg etter Guds vilje, for han er sanndru og rettferdig, og av den grunn bør også vi anse sannheten for å være sterkere enn alt annet, og alt som er urett er maktesløst mot den. Alt annet som har styrke er dødelig og kortvarig, men sannheten er udødelig og evig. Den har ikke en skjønnhet som falmer og svinner bort med tiden og har heller ingen rikdom som kan tas fra den, men den består av rettferdige lover og regler. Den skiller mellom rett og urett og refser urettferdighet.”*

7. Da Serubabel hadde avsluttet sin kommentar om sannheten, og folket ropte ut at han var den som hadde talt klokest, og at det var sannheten alene som hadde uovervinnelig styrke og aldri kunne eldes, befalte kongen at han skulle be om noe som var større og høyere enn det han hadde lovt, for det ville han gi ham fordi hans forstand og visdom overgikk de andre. ”Og du skal sitte med meg,” sa kongen, ”og være mitt søskenbarn.”

Da han hadde sagt dette, minnet Serubabel ham om den eden han hadde avlagt i tilfelle han skulle få kongemakten, nemlig ”at han skulle gjenreise Jerusalem og der bygge opp igjen Guds tempel og bringe tilbake de karene som Nebukadnesar hadde røvet og ført til Babylon. Og dette,” sa han, ”er ønsket som du har tillatt meg å frembære, siden jeg er bedømt til å være vis og forstandig.”

8. Og kongen satte pris på det han sa, reiste seg og kysset ham, og skrev til fyrstene og guvernørene og påla dem å ledsage Serubabel og dem som var med ham for å gjenoppbygge tempelet. Han sendte også brev til de regjerende i Syria og Fønikia med pålegg om å felle sedertrær og føre dem fra Libanon til Jerusalem, og å hjelpe ham med å gjenreise byen. Han skrev også til dem at alle i fangenskapet skulle bli frigitt og dra til Judea, og han forbød sine fullmektige og guvernører å legge skatt på jødene. Han tillot dem også å ta i besittelse alt det land de skulle ha uten å bli skattlagt. Han påla også idumeerne og samaritanene og innbyggerne i Coele Syria å gi tilbake de landsbyene de hadde tatt fra jødene, og i tillegg skulle de gi dem femti talenter til byggingen av tempelet. Han tillot dem også å utføre de påbudte offerhandlinger, og alt det som prestene måtte ha behov for. Og de hellige klær til gudstjenesten skulle bli fremstilt på hans bekostning, og de skulle få de musikk-instrumentene som levittene brukte når de sang salmer for Gud. Han påla dem også å tildele land til dem som skulle vokte byen og tempelet, samt en fastsatt sum penger hvert år til dekning av vedlikehold, og dessuten skulle karene sendes med. Og alt det Kyrus hadde tenkt å gjøre for ham i forbindelse med gjenreisningen av Jerusalem, befalte Darius skulle gjennomføres.

9. Da Serubabel hadde fått disse forsikringene av kongen, forlot han palasset og så opp mot himmelen og takket Gud for den visdommen han hadde gitt ham, og den seieren han hadde vunnet i nærvær av Darius selv, for han sa:

”Jeg har ikke ansett meg som verdig til disse privilegiene, o Herre, dersom ikke du hadde hjulpet meg.” Etter at han hadde takket Gud for de lykkelige omstendighetene

han var i, og ba om å få den samme hjelpen i tiden som skulle komme, kom han til Babylon og brakte de gode nyhetene til sine landsmenn om det kongen hadde innvilget ham, og da de fikk høre det, takket han igjen Gud for at han hadde gitt dem fedrelandet tilbake. Så begav de seg til å ete og drikke, og de festet i sju dager og holdt høytid og feiret gjenreisningen og gjenopprettelsen av sitt land. Etterpå valgte de seg førere av sine fedres stammer, og de skulle dra opp til Jerusalem med sine hustruer og barn og sine husdyr. Og de dro til Jerusalem med glede og fryd under ledelse av dem som Darius hadde sendt med dem, og de laget mye lyd med sin sang, sine fløyter og symbaler. Resten av jødefolket fulgte dem med fryderop.

10. Og slik dro disse menn av sted i et bestemt antall for hver familie, men jeg tror ikke det passer seg her å gjengi navnene på alle disse familiene. Jeg vil ikke trekke lesernes oppmerksomhet bort fra de historiske fakta slik at det blir vanskelig å beholde sammenhengen i fortellingen. Men summen av dem som dro opp og som var over tolv år, av Juda og Benjamin stamme, var fire hundre og sekstito myriader og åtte tusen,** for levittene var syttifire, og antallet kvinner og barn som var blandet, var førti tusen sju hundre og førtito, og dessuten var det hundre og tjueåtte levittiske sangere. Av bærere var det ett hundre og ti, og av de hellige tjenere var det tre hundre og nittito, og utenom dem som sa de var israelitter og ikke kunne fremvise sitt slektskap, var det seks hundre og sekstito. Det var også noen som var fratatt presteskapet og ikke ble regnet blant dem, fordi de hadde giftet seg med hustruer som ikke kunne gjøre rede for sitt slektskap og ikke kunne finnes i prestenes og levittenes slektsregistre. De var om lag fire hundre og tjuefem, og antallet tjenere som fulgte dem som dro til Jerusalem var sju tusen tre hundre og trettisju. Sangerne, både de kvinnelige og mannlige, var to hundre og førtifem, og det var fire hundre og trettifem kameler, av trekkdyr var det fem tusen fem hundre og tjuefem, og denne folkemengden ble ledet av Serubabel, Salathiels sønn av Davids ætt, av Juda stamme, samt Josva, overpresten Josedeks sønn, og utenom disse var Mordekai og Serebeus, som hadde rang som ledere og hadde bidratt med hundre pund gull og fem tusen pund sølv. Slik kom prestene og levittene og en bestemt del av hele jødefolket som var i Babylon til Jerusalem og slo seg ned der, mens resten av folket dro hver især til sine egne land.

---

*Leseren skal her merke seg at selv om talene og skriftene fra disse tre kongens livvakter, er mye av det samme som man kan lese i Esras tredje bok kap. 3 og 4 som her hos Josefus, mens innledningen er helt forskjellig. Hele Esras bok forteller dette som om det var livvaktene som hadde forfattet dem, og endog at løftet om belønningen var noe de selv hadde levert skriftlig til kongen, mens Josefus motsier alt dette. Jeg behøver ikke si hvilken beretning som er den mest sannsynlige, for saken taler for seg selv, og det kan ikke være noen tvil om at Josefus' historie må sterkt foretrekkes fremfor den andre.

**Denne merkelige tellemåten hos Josefus, der fire millioner (myriader iflg. Whiston) står i stedet for førti tusen, er en stor feil og burde bli korrigert etter Esra 2,64 og 1.Esra 5,40 og Neh.7,66, som alle stemmer overens ved at det alt i alt var om lag førtito tusen tre hundre og seksti.

KAPITEL 4

TEMPELET BYGGES, MENS KUTEERNE FORGJEVES PRØVER Å HINDRE ARBEIDET.

1. I den sjuende måneden etter at de hadde dratt ut fra Babylon, sendte både overpresten Josva, og guvernøren Serubabel budbringere omkring i hele landet, og

samlet folket i Jerusalem, og de kom sammen med glede. Så bygde han et alter på den samme plassen der det hadde vært tidligere, og forrettet de foreskrevne ofringene til Gud ifølge Moseloven. Men dette ble ikke nabofolkene glade for, i sin uvilje mot dem. De feiret også løvhyttefesten på den tiden, slik lovgiveren hadde bestemt, og etterpå ofret de daglig, i tillegg til de riktige syndoffer på sabbatene og ved de andre høytidene. Også de som hadde avlagt løfter, gav sine offer fra den første dagen i den sjuende måned. De begynte også å bygge tempelet, og gav en stor del penger til murerne og tømmermennene og til lønn for arbeidsfolket. Sidonierne brakte også meget villig sedertrær fra Libanon, og de bandt tømmeret sammen til en flåte som de førte til Joppe, slik Kyrus først hadde befalt, men som nå ble utført etter befaling fra Darius.

2. I det andre året etter at jødene var kommet til Jerusalem, var byggingen kommet godt i gang i den andre måneden, og da de på den første dag i den andre måneden i dette året hadde lagt fundamentet, ansatte de til formenn dem av levittene som hadde fylt tjue år. Og sammen med Josva og hans brødre, og Codmiel, Judas' Aminadabs sønns bror og hans sønner, ble tempelet fullført med flid og iver, og det ble ferdigstilt tidligere enn noen hadde ventet. Og da tempelet var ferdig, sto prestene pyntet i sine drakter og med sine trompeter, mens levittene og Asafs sønner sto og sang salmer for Gud, slik David hadde bestemt at de skulle lovprise Gud. Da prestene og levittene og familienes eldste tenkte tilbake på hvor mye større og praktfullere det gamle tempelet var, og de nå så hvor mye simplere dette var siden de nå var så fattige, ble de opptatt av hvordan de var sunket ned i armod sammen med sitt tempel. De ble helt utrøstelige, og kunne ikke holde sorgen tilbake og klaget og gråt. Men folket bebreidet dem for dette, for nå hadde de fått lov til å bygge det opp igjen og burde ikke plage seg selv med å sammenligne det nye med det gamle tempelet, som om det de hadde oppnådd ikke hadde svart til forventingene. Men gråten og klagene fra de eldste og prestene fordi tempelet i sammenligning var så usselt etter deres mening, overdøvet lyden fra trompetene og folkets jubel.

3. Men da samaritanene som fremdeles var fiender av stammene Juda og Benjamin, fikk høre trompetene, kom de løpende sammen for å få vite årsaken til folkeforsamlingen, og da de skjønte at dette var av de jødene som var ført i fangenskap til Babylon og nå var i ferd med å bygge tempelet opp igjen, kom de til Serubabel og Josva og familiehodene og ba om å få lov til å være med i byggingen, og de sa: "Vi tilber deres Gud, og vi ber til ham, noe som vi har gjort helt siden Salmanassar, kongen i Assyria, flyttet oss hit fra Kuta og Media, og vi er glade for at dere gjenoppretter gudstjenesten." Da de hadde sagt dette, svarte Serubabel og overpresten Josva og israelittenes familiehoder at det var umulig å tillate dem å være partnere, da kun de selv var blitt pålagt å bygge tempelet, først av Kyrus, og nå av Darius, selv om samaritanene skulle få lov å tilbe der om de ønsket det, for de hadde ikke lov til å gi noen andre en slik tillatelse, men bare ha slikt fellesskap med dem som med alle mennesker, og at de kunne komme til tempelet og tilbe Gud der.

4. Da kuteerne hørte dette, ble de fornærmet ifølge samaritanene, og de prøvde å overtale folket i Syria til å kreve av guvernørene at byggingen skulle stanses, og jødene skulle forhindres i sin iver for saken, slik som de tidligere hadde gjort i Kyrus' og Kambyses' dager og i tiden etter. På denne tiden kom Sisinnes som var guvernør i Syria og Fønikia, og Sathrabuzanes, samt noen flere, til Jerusalem, og de spurte

jødenes overhoder om hvem som hadde gitt dem tillatelse til å bygge tempelet på denne måten, siden det lignet mer på en borg enn et tempel, og om hvorfor de bygde søyleganger som var så kraftige omkring byen? Til dette svarte Serubabel og overpresten Josva at de var tjenere for Den Allmektige Gud, og at dette tempelet en gang var blitt bygget for ham av en av deres konger som levde i stor rikdom og hvis karakter overgikk alle. Og det hadde bestått i lang tid, men på grunn av fedrenes ugudelighet tok Nebukadnesar, kongen i Babylonia og Kaldea, byen med makt og ødela den, plyndret tempelet og brant det ned og deporterte til Babylon folket som han hadde tatt til fange. Og Kyrus som kom etter ham og ble konge over Babylonia og Persia, skrev til dem om å gjenoppbygge tempelet og sørget for at gaver og kar og alt som Nebukadnesar hadde tatt derfra, skulle leveres til Serubabel og skattmesteren Mithridates, med ordre om at de skulle bringes til Jerusalem, og sørge for at de ble innsatt i deres eget tempel når det var ferdigbygd. Han sendte dem av sted for at det skulle skje fort og han befalte Sanabassar å dra opp til Jerusalem og sette i gang med byggingen av tempelet. Da han fikk brevet fra Kyrus, kom han straks hit og la grunnmuren, "og på grunn våre fienders ondskap er det ennå ikke ferdig til tross for at det har vært arbeidet på det hele tiden. Hvis dere synes det er på sin plass å skrive til Darius om dette, og han undersøker i kongenes nedtegnelser, vil han finne at vi ikke har sagt noe galt til dere om dette."

5. Da Serubabel og overpresten hadde gitt dem dette svaret, bestemte Sisinnes og de som var med ham at de ikke skulle hindre byggearbeidet før de hadde informert Darius, og de skrev straks til ham om saken. Men da jødene levde under terror og var redde for at kongen skulle endre sin beslutning om gjenreisningen av Jerusalem og tempelet, ble de på den tiden oppmuntret av to profeter, Haggai og Sakarias. De ba dem være ved godt mot og ikke være redde for nedslående meldinger fra perserne, for dette hadde Gud forutsagt for dem. Og i tillit til profetene, gav de seg til å bygge med stor iver uten én eneste dags avbrytelse.

6. Samaritanene skrev da til Darius og anklaget jødene for å ha forskanset byen og bygget tempelet mer lik en festning enn et tempel, og at det de holdt på med ikke var bra for kongens affærer, og dessuten henviste de til Kambyses som hadde forbudt dem å bygge tempelet. Og da Darius, av Sisinnes' og hans medhjelperes brev, forsto at gjenreisningen av Jerusalem ikke var bra for hans affærer, gav han ordre om at saken skulle undersøkes i de kongelige nedtegnelser. Det ble da funnet en bok i Ecbatana, i tårnet i Media, der det sto skrevet: "Kong Kyrus, i det første år av sin regjering, befalte at tempelet skulle bygges i Jerusalem, og alteret skulle ha en høyde på seksti alen, og dets bredde skulle være det samme, med tre bygninger av slepen stein, samt én bygning for deres eget land av slepen stein," og han befalte at kostnadene skulle utredes av kongens skattkammer. Han befalte også at de karene som Nebukadnesar hadde røvet fra tempelet og ført til Babylon, skulle gis tilbake til folket i Jerusalem, og at Sanabassar, guvernøren over Syria og Fønikia og hans medarbeidere, skulle ha ansvaret for å sørge for dette, slik at man ikke skulle ta feil av stedet, men kunne la Guds tjenere, jødene og deres overhoder, få bygge tempelet. Han befalte også at de skulle hjelpe dem med arbeidet og at de skulle betale jødene av skatten de fikk inn fra landet der de var guvernører, til dekning av ofringene av okser, værer, lam, geitekillinger, fint mel, olje og vin og alle de andre tingene som prestene skulle ønske til dette. Og de skulle be om beskyttelse for kongen og for perserne. Og de som overtrådte noen av disse befalingene, skulle

gripes og bli hengt på et kors, og deres eiendom skulle konfiskeres til bruk for kongen. Han ba også til Gud for dem, slik at om noen skulle hindre byggingen av tempelet, ville Gud slå ham så han døde og slik stanse hans ugudelighet.

7. Da Darius fant denne boken blant Kyrus' nedtegnelser, skrev han et svar til Sisinnes og hans medhjelpere: "Kong Darius til guvernør Sisinnes og til Sathrabuzanes, sender sine hilsninger. Da jeg har funnet en avskrift av dette brevet av Kyrus, har jeg sendt det til deg, og jeg vil at alt det som står skrevet der, skal gjennomføres. – Farvel."

Da Sisinnes og de som var med ham, forsto kongens vilje, besluttet de helt og fullt å følge hans direktiver for fremtiden. Så støttet de det hellige arbeidet og hjalp jødenes eldste og fyrstene i Synedriet. Og tempelbygningen ble fullført med stor nidkjærhet, hjulpet av Haggais og Sakarias' profetier etter befaling fra Gud og påleggene fra kongene Kyrus og Darius. Tempelet ble bygget på sju år i kong Darius' niende regjeringsår, på den tjuetredje dagen i den tolvte måneden som kalles *adar*, og av makedonerne *dystrus*. Prestene, levittene og resten av israelittene forrettet ofringer, og det ble en fornyelse av deres tidligere velstand, etter fangenskapet, og nå som tempelet sto ferdig, ofret de hundre okser, to hundre værer, fire hundre lam, tolv geitekillinger etter tallet på Israels stammer, for så mange stammer er det i Israel, og dette siste var ofret for syndene hos hver av stammene. Prestene og levittene satte vakter ved hver av portene i henhold til Moseloven. Jødene bygde også søyleganger omkring det indre tempelet.

8. Og da de usyrede brøds høytid kom i den første måned som makedonerne kaller xanticus, og hos oss nisan, løp hele folket sammen fra landsbyene inntil hovedstaden og feiret høytiden, da de hadde renset seg sammen med sine hustruer og barn etter landets lover. De holdt den ofringen som kalles påske på den fjortende dagen i den samme måneden, og de feiret i sju dager og sparte ikke på kostnadene, men brant heloffer for Gud, samt takke-offer fordi Gud atter hadde ledet dem til deres fedres land og til de lovene som gjaldt der, og hadde gjort kongen av Persia velvillig stemt mot dem.

Derfor ofret de de største gavene i en praktfull gudstjeneste, og de bodde i Jerusalem og benyttet en aristokratisk regjeringsform, dog blandet med et oligarki, da overprestene var deres ledere, inntil etterkommerne av hasmoneerne innførte kongedømmet. Før fangenskapet hadde de monarki, og da styreformen deres var ved å oppløses, hadde kongedømmet vart helt fra Saul til David i fire hundre og trettito år, seks måneder og ti dager. Før disse kongene, ble de styrt av noen som ble kalt dommere og monarker. De hadde vært under dette styret i mer enn fem hundre år etter Moses' død og deres befalingsmann Josva. Slik er beretningen jeg har gitt om jødene som ble bortført i fangenskap, men ble satt fri i Kyrus' og Darius' dager.

9.*Men samaritanene var onde og avindsyke på jødene og gjorde dem mye vondt fordi de stolte på sin rikdom og fordi de lot som om de var alliert med perserne og at de kom fra dem, og uansett hva kongen hadde pålagt dem å betale av skatter og ofringer, gjorde de det ikke. De fikk også guvernørene med på dette, og de skydde ingen ting for å skade dem så mye de kunne, enten selv eller ved andre. Derfor bestemte jødene seg for å sende en ambassadør til kong Darius på vegne av folket i

Jerusalem for å klage på samaritanene. Utsendingene var Serubabel og fire andre ledere, og straks kongen fikk høre om klagene på samaritanene, sendte han et brev med dem til guvernørene og rådet i Samaria, og innholdet var slik:

"Kong Darius til Tanganas og Sambabas, samaritanenes guvernører, til Sadraces og Bobelo og de andre av deres medtjenere som er i Samaria, da Serubabel, Ananias og Mordekai, jødenes sendemenn, klager på dere fordi dere hindrer dem i byggingen av tempelet og ikke betaler dem de utgiftene til dekning av ofringene slik jeg påla dere. Min vilje er derfor at når dere leser dette brevet, skal dere skaffe dem alt hva de måtte behøve til sine ofringer og betale det av det kongelige skattkammer og av skattene i Samaria slik prestene bestemmer, for at de ikke skal måtte opphøre med sine daglige ofringer, og heller ikke med sine forbønner for meg og for perserne." Dette var innholdet i brevet.

---

*Historien i denne delen mangler fullstendig i alle våre grunntekster, både i Esra og Esdras.

KAPITEL 5

DARIUS' SØNN XERXES HADDE GODVILJE FOR JØDENE. ESRA OG NEHEMIAS.

1. Da Darius døde, ble hans sønn Xerxes konge og han arvet sin fars rike, og dessuten hadde han tro og ærefrykt for Gud, for han gjorde alt lik sin far i sin gudsdyrkelse og var særdeles vennlig mot jødene. På den tiden var Joakim, Josvas sønn, overprest. Dessuten var det i Babylon en rettferdig mann som nøt stor respekt hos folket, han var overprest for dem, og hans navn var Esra. Han var vel bevandret i Moseloven og en god bekjent av kong Xerxes. Han hadde bestemt seg for å dra opp til Jerusalem og ta med seg noen av de jødene som var i Babylon og han ønsket at kongen skulle sende et brev med ham til guvernørene i Syria, slik at de kunne vite hvem han var. Derfor skrev kongen den følgende beskjed til disse guvernørene:

"Xerxes, kongenes konge, til presten Esra, skriftlærd i Guds lover, sender sine hilsninger. Jeg synes det passer seg for den kjærlighet jeg har til menneskene, at jeg tillater de jødene som måtte ønske det, så vel som de prestene og levittene som er i vårt rike, å dra sammen til Jerusalem. Derfor har jeg gitt dette påbud om å la enhver som ønsker det, få dra, for både jeg og mine rådgivere har bestemt at vi vil la dem finne ut om det ifølge Guds lov er rett å skaffe seg en oversikt over forholdene i Judea. De skal også ta med seg de gavene som jeg og mine venner har lovet dem, sammen med alt det sølvet og gullet som er blitt viet til Gud og som finnes i Babylonia, for at det skal føres til Jerusalem og brukes til ofringer. Det skal også være tillatt for deg og dine brødre å få laget så mange kar av sølv og gull som du måtte ønske. Du skal også overgi disse hellige kar som jeg har gitt deg i tillegg til dem du selv har bestemt, og du skal få dekket kostnadene fra mitt skattkammer. Jeg har dessuten skrevet til skattmesterne i Syria og Fønikia, slik at de støtter den oppgaven som presten og den skriftlærde Esra er utsendt for å utføre, slik at Gud ikke skal være vred på meg eller mine barn, og derfor innvilger jeg alt som er nødvendig for ofringene til Gud etter loven, og det så mye som ett hundre kor hvete. Og jeg befaler dere ikke å bedra dem ved å pålegge dem noen skatt eller avgift, hverken av prestene, levittene, sangerne, portvaktene eller tempeltjenerne. Og du, o

Esra, skal utnevne dommere etter din visdom som er gitt deg av Gud og av de lovkyndige, slik at de kan dømme i hele Syria og Fønikia. Du skal undervise dem som ikke kjenner loven, slik at hvis noen skulle overtre Guds eller kongens lov, skal han ikke straffes som en som er uvitende, men fordi han kjenner den og har vært frekk og vist forakt for den. Disse skal enten straffes med døden, eller betale bøter. Farvel."

2. Da Esra hadde fått brevet, ble han meget glad, og han begynte å lovprise og takke Gud og erkjente at Gud hadde sørget for at kongen hadde vist ham en slik vennlighet. Så leste han opp brevet i Babylon for alle jødene som var der, men han beholdt brevet selv, og sendte en avskrift av det til alle av hans eget folk som var i Media, og da disse jødene så at kongen var gudfryktig og vennlig innstilt mot Esra, ble de alle meget glade. Ja, mange tok sine saker med seg og kom til Babylon fordi de hadde stor lyst til å dra til Jerusalem. Men hele folket Israel forble i dette landet, og derfor er det bare to stammer i Asia og Europa som er under romerne, mens de ti stammene befinner seg bortenfor Eufrat inntil nå, og de utgjør en umåtelig stor og utallig folkemengde.

Nå kom det et stort antall prester, levitter, bærere, sangere og tempeltjenere til Esra. Så samlet han alle som var i fangenskapet bortenfor Eufrat, og oppholdt seg der i tre dager og utlyste en faste for dem og kunngjorde at de skulle be til Gud om å bli bevart og slippe å lide noe vondt av fiendene eller på grunn av ulykke. For Esra hadde sagt til kongen at Gud ville bevare dem, og derfor syntes han ikke det passet seg å be om å få med seg ryttere til å følge dem.

Da de hadde bedt, dro de fra Eufrat på den tolvte dagen i den første måneden i kong Xerxes' sjuende regjeringsår, og de kom til Jerusalem i den femte måneden i det samme år. Esra brakte de hellige pengene til skattmesterne som var av presteslekt, og det beløp seg til seks hundre og femti talenter sølv og dessuten tjue talenter med gullkar og bronsekar som var mer verdt enn gull[1], og som veide tolv talenter, for disse gavene var laget av kongen og hans rådgivere og av alle israelittene som var i Babylon. Da Esra hadde levert disse tingene til prestene, gav han, slik det var bestemt, som heloffer og brennoffer til Gud for at folket skulle bevares, i alt tolv okser og nitti værer, syttito lam og tolv geitekillinger til syndsforlatelse. Han leverte også kongens brev til hans hærførere og til guvernørene i Coele Syria og Fønikia. Og da de ble pålagt alt dette, ble det til ære for vår nasjon, og derfor hjalp de til med alle nødvendigheter.

3. Dette ble gjort under Esra ledelse, og det gikk godt fordi Gud hadde funnet ham verdig til å lykkes på grunn av hans oppførsel, hans godhet og rettferdighet. Men etter en tid kom noen til ham og anklaget en del av folket, samt prestene og levittene fordi de ikke hadde holdt seg til deres overenskomst, men brutt landets lover ved å gifte seg med fremmede kvinner og dermed brakt forvirring inn i presteslekten. Disse folkene ba ham om å håndheve loven for at ikke Gud skulle bli vred på alle sammen og igjen føre dem ned i elendighet.

Da sønderrev han sine klær i sorg og rev løs hår og skjegg og kastet seg mot jorden fordi denne forbrytelsen var begått av folkets overhoder, og han tenkte at når han befalte dem å kaste ut sine koner og de barna de hadde fått med dem, ville de ikke

høre på ham, og derfor ble han liggende på jorden. Men alle av de bedre kom løpende til ham og gråt og deltok i hans sorg. Da reiste Esra seg opp og strakte sine hender opp mot himmelen og sa at han skammet seg for å se opp mot den på grunn av de syndene folket hadde begått ved å se bort fra minnet om det fedrene hadde måttet gjennomgå på grunn av sin ugudelighet, og han bønnfalt Gud som hadde frelst en levning ut av nøden og fangenskapet og ført dem tilbake til Jerusalem og deres eget land og hadde pålagt kongen av Persia å ha medynk med dem. Han hadde tilgitt dem deres synder, enda de fortjente døden, og likevel vist dem miskunn og latt være å straffe dem slik de hadde fortjent.

4. Etter at Esra hadde sagt dette, avsluttet han sin bønn, og mens alle de som kom til ham med sine hustruer og barn, gråt og klaget, kom det til ham en fra de øverste, som het Jechonias og sa at de hadde syndet ved å ta fremmede hustruer, og han overtalte ham til å besverge dem alle til å kaste ut disse hustruene med de barna de hadde født, og at de som ikke ville følge loven, skulle straffes. Og Esra fulgte dette rådet og lot overprestene, levittene og overhodene i Israel sverge på at de skulle sende bort disse hustruene og barna slik Jechonias hadde sagt. Da han hadde fått dem til å sverge på det, skyndte han seg ut av tempelet til rommet der Johanan, Eliasibs sønn, oppholdt seg, og da han hele dagen ikke hadde smakt mat på grunn av sorg, forble han der den dagen.

Da det ble sendt ut et opprop om at alle fra fangenskapet skulle samles i Jerusalem, skulle de som ikke gjorde det innen to eller tre dager, bli bannlyst, og deres eiendom skulle konfiskeres og vies til tempelet etter dom fra de eldste, og dermed kom de som var av Juda og Benjamins stamme sammen i tre dager, dvs. på den tjuende dagen i den niende måned som hebreerne kaller *tebeth*, og makedonerne *apelleius*. De satt nå i det øvre rom i tempelet med de eldste til stede, og mens de var urolige på grunn av kulden, sto Esra opp og anklaget dem og fortalte dem at de hadde syndet ved å gifte seg med kvinner som ikke var av deres folk, og at de nå kunne gjøre noe som var velbehagelig for Gud og til deres eget beste, ved å kaste ut disse hustruene. Og alle ropte ut at det ville de gjøre. Men folkemengden var så stor, og fordi det var vinter, ville dette arbeidet kreve mer enn én eller to dager.

Da sa de: "La deres overhoder, og de som har giftet seg med fremmede kvinner, komme hit på et passende tidspunkt, for at de eldste fra hvert sted, i fellesskap skal anslå tallet på dem som har giftet seg på denne måten, så også de kan møte opp." Dermed vedtok de dette og de begynte på den første dag i den tiende måned å lete etter dem som hadde giftet seg med fremmede hustruer, og de fortsatte undersøkelsen til den første dag i den neste måned, og fant et stort antall av overpresten Josvas etterkommere og av prestene, levittene og israelittene som hadde større aktelse for loven enn sine naturlige følelser[2], og de kastet øyeblikkelig ut sine hustruer og de barna de hadde født. Og for å blidgjøre Gud brakte de offer, de slaktet værer til syndsforlatelse, men jeg synes ikke det er nødvendig å oppgi navnene på disse mennene. Da Esra hadde gjennomført denne reformasjonen, gjorde han det til en renhetsforskrift som skulle bestå for fremtiden.

5. Så holdt de løvhyttefesten i den sjuende måned,[3] og nesten hele folket kom sammen til tempelets forgård, til den østre porten og ville at Esra skulle lese loven

opp for dem. Han sto midt i blant dem og leste for dem fra morgen til middag. De hørte på, og ble pålagt å være rettferdige menn fra nå av og for fremtiden, og for sine tidligere lovbrudd skulle de være bedrøvet og fortsette med å felle tårer og tenke over at om de hadde vært lovlydige, ville de sluppet alle disse triste erfaringene. Og da Esra så dem i denne tilstanden, ba han dem om å gå hjem og ikke gråte, for det var heller ikke lovlig siden det nå var høytid. Han oppfordret dem i stedet til å delta i festen og i det som passet seg på en gledesdag, men de skulle likevel la sin anger og sorg være en garanti for at de ikke lenger skulle falle i lignende overtredelser.

Etter Esras oppfordring begynte de festen, og da de hadde feiret den i sine løvhytter i åtte dager, dro de hjem igjen og sang salmer for Gud, og takket Esra for hans reformasjon fra korrupsjonen. Da han hadde fått dette gode omdømmet av sitt folk, døde han som en gammel mann og fikk en storslagen begravelse i Jerusalem. Omlag på denne tiden døde overpresten Joakim, og hans sønn Eljasib etterfulgte ham i presteembetet.

6. Det var en av de jødene som var blant de fangne, som var munnskjenk for kong Xerxes, og han het Nehemias. Mens han vandret ved Susan, persernes metropol, hørte han noen fremmede som kom inn i byen etter en lang reise, og som samtalte på hebraisk. Han gikk bort til dem og spurte dem hvor de kom fra, og da de sa at de kom fra Judea, begynte han å spørre dem om hvordan det var med folket og Jerusalem, og de svarte at de var i en sørgelig tilstand[4], for murene var nedrevet til grunnen, og nabofolkene plaget jødene, for om dagen overfalt de dem og plyndret, og om natten gjorde de dem bare fortred ved at mange ble tatt til fange og ført ut av landet og av Jerusalem, og at det lå fullt av døde menn på veiene.

Da felte Nehemias tårer av medfølelse med sine landsmenns ulykke, og han så opp mot himmelen og sa: ”Hvor lenge vil du, o Herre, overse vårt folk, når det opplever slike ulykker og er blitt et bytte og rov for alle mennesker?” Og da han forble ved porten og gråt og klaget, kom det en og fortalte ham at kongen skulle spise aftens, og da skyndte han seg og gikk som han var og uten å vaske seg for å gjøre tjeneste som munnskjenk. Og da kongen var i mer enn vanlig godt humør etter måltidet, falt øynene hans på Nehemias, og da han så at han var trist, spurte han ham om hvorfor han var så trist. Da ba han til Gud om nåde til å si de rette ord, og han sa: ” Hvordan kan jeg, o konge, være annet enn trist, når jeg får høre at Jerusalems murer er jevnet med jorden? For i den byen er mine fedres graver, og der er byens porter oppbrent. Men vil du vise meg den nåde å la meg få dra dit og bygge opp igjen dens murer, og å gjenreise tempelet?” Da gav kongen ham et tegn på at han gjerne etterkom hans ønske, og påla ham å ta med et brev til guvernørene om at de skulle vise ham tilbørlig respekt og tilby ham all den hjelp han måtte ønske. ”La vær med å sørge,” sa kongen, ”og gjennomfør din oppgave heretter med glede.”

Da lovpriste Nehemias Gud og takket kongen for hans tilsagn, og han rettet på sitt triste utseende i glede over kongens løfte. Den neste dagen tilkalte kongen ham og gav ham brevet som han skulle ha med til Adeus og guvernørene i Syria, Fønikia og Samaria som ble pålagt å vise tilbørlig respekt for Nehemias og å forsyne ham med det han måtte behøve til gjenoppbyggingen.

7. Da han så kom til Babylon og hadde med seg flere av sine landsmenn som frivillig

fulgte ham, kom han deretter til Jerusalem i det tjuefemte år av Xerxes regjering, og da han hadde lagt brevet frem for Gud[5], gav han gjenpartene til Adeus og til de andre guvernørene. Han sammenkalte også hele folket til Jerusalem, og han sto midt på tempelplassen og talte til dem: "Dere vet, o jøder, at Gud stadig har bevart for oss minnet om våre fedre Abraham, Isak og Jakob, og på grunn av deres rettferdighet har han ikke oppgitt sin omsorg for dere. Han har faktisk hjulpet meg til å få myndighet fra kongen til å gjenreise muren vår, og å fullføre byggingen av tempelet. Når dere er så godt kjent med den uviljen våre nabofolk har mot oss, slik at de vil komme og hindre oss straks de er blitt klar over at vi mener alvor med gjen-oppbyggingen, må dere først og fremst sette deres lit til Gud, for han vil hjelpe oss mot deres hat og mot avbrytelser enten det er natt eller dag, og at dere skal være flittige og påskynde verket, for det er nå vi har denne spesielle anledningen til dette."

Da han hadde sagt dette, gav han ordre om at lederne skulle måle opp muren og velge ut arbeidsoppgavene blant folket i forhold til deres evner og bosteder i byene og landsbyene. Og etterpå la han til at han selv, med sine tjenere skulle hjelpe dem, og deretter oppløste han forsamlingen. Og jødene forberedte seg på arbeidet, og jøder ble de kalt fra den dagen de kom fra Babylon, fordi navnet kommer fra Juda stamme, og da de var de første som kom dit, fikk også landet dette navnet.

8. Da ammonittene, moabittene, samaritanene og alle som bodde i Coele Syria, hørte at byggearbeidet gikk hurtig, tok de det ille opp, og planla å legge feller for dem for å hindre dem med deres planer. De drepte også flere av jødene og prøvde om de kunne drepe Nehemias selv, ved å leie noen utlendinger til å ta livet av ham. De satte også skrekk i jødene, de forstyrret dem og spredte rykter om at flere nasjoner forberedte et felttog mot dem, og dette ble jødene så plaget av at de nesten oppgav byggingen. Men ingen av disse tingene kunne avlede Nehemias fra nidkjært å gå inn for arbeidet. Han satte ut livvakter og fortsatte helt ufortrødent uten å bry seg om problemene, så sterkt var hans ønske om å fullføre verket. Ved sin store årvåkenhet og forutseenhet sørget han for sin egen sikkerhet, ikke fordi han var redd for å dø, men ut fra den overbevisning at dersom han døde, ville folket aldri få oppleve at murene ble gjenreist.

Han befalte også at bygningsfolket skulle holde rekkene og være bevæpnet under byggingen. Derfor hadde murerne sverdet på seg likesom håndlangerne. Han gav beskjed om at skjoldene skulle være like i nærheten, og for hver fire hundre fot plasserte han en trompeter, og påla dem å varsle folket hvis fiendene skulle vise seg, slik at de kunne bevæpne seg til kamp for at de ikke skulle komme over dem mens de var ubevæpnet. Han gikk rundt byen om natten, og ble aldri mistrøstig på grunn av arbeidet eller på grunn av sitt behov for mat og søvn. Han fant det helt nødvendig å ikke ta hensyn til sin egen bekvemmelighet. Dette ubehaget utholdt han i to år og fire måneder[6], for så lang tid tok det å bygge muren, i det tjueåttende år av Xerxes regjering, i den niende måned.

Da murene sto ferdige, gjorde Nehemias og folket ofringer til Gud for bygningen og for seg selv, og de feiret dette i åtte dager. Men da folkene i Syria fikk vite at muren var ferdigbygd, ble de rasende, og da Nehemias så at det var tynt med folk i byen, oppfordret han prestene og levittene til å forlate landet og flytte til byen og forbli der. Han bygde hus til dem på egen bekostning, og han befalte at den delen av folket

som drev jordbruk skulle bringe tienden av avlingene til Jerusalem, slik at prestene og levittene alltid skulle ha noe å leve av så de ikke skulle opphøre med gudstjenesten. De adlød villig Nehemias' påbud, og byen Jerusalem ble tilført mer folk enn før. Og da Nehemias hadde gjort mange andre strålende og prisverdige ting, oppnådde han en meget høy alder, og så døde han. Han var en god mann med en rettferdig karakter, og hans ambisjon var å gjøre vår nasjon lykkelig, og Jerusalems murer som han etterlot seg, er blitt et evig monument over ham. Dette skjedde i Xerxes' dager.

---

[1]Denne type bronse eller kobber, eller heller en blanding av gull og bronse eller kobber, ble kalt *aurichalcum*, og var ansett som det aller mest verdifulle av alle metaller.

[2]Denne fremgangsmåten hos Esra etter det babyloniske fangenskap, med å redusere ekteskapet til Moselovens strenghet, uten noe hensyn til storheten hos dem som hadde brutt den, og uten hensyn til de naturlige følelsene for deres hedenske hustruer og de barna de hadde fått med dem, fortjener å bli etterlignet ved alle forsøk på reformasjon blant kristne. Motsatt handlemåte har alltid blitt den sanne religions bane, når politiske motiver blir tillatt å erstatte de guddommelige lover. Slik forspilles Guds velsignelser, og kirken vil stadig lide under vedvarende korrupsjon fra den ene generasjon til den neste. (I våre dager oppleves en slik strenghet som umenneskelig – oversetters anmerkning.)

[3]Denne jødiske løvhyttefesten ble imitert ved flere hedenske høytider.

[4]Jødenes miserable tilstand må ha vært etter Esra' død, og før Nehemias var kommet med oppdrag om å gjenreise Jerusalems murer.

[5]Å legge Xerxes' brev frem for Gud, ligner mye på den gang da Esekias la Sankeribs brev frem for Gud (2,Kong.19,14 og Es.37,14), selv om det sistnevnte var en påminnelse om deres fiender for å påkalle Guds miskunn, mens det nåværende var et tegn på takknemlighet for en allerede mottatt nådes-bevisning.

[6]Det er her ikke galt å merke seg med hvilken nøyaktighet Josefus fastslår disse årene, som Xerxes' regjeringstid, da Jerusalems murer ble bygget, dvs. at Nehemias kom med sitt oppdrag i Xerxes' 25. år, at byggingen av murene tok to år og fire måneder, og at de ble fullført i Xerxes' 28. år. Man skal også merke seg at Josefus neppe noen gang omtaler mer enn ett ufeilbarlig astronomisk holdepunkt, og da mener jeg måneformørkelsen like før Herodes den stores død.

KAPITEL 6

ESTER, MORDEKAI OG HAMAN UNDER ARTAXERXES' REGIME. HELE DET JØDISKE FOLK I FARE FOR Å BLI UTRYDDET.

1. Etter Xerxes' død ble riket overført til hans sønn Kyrus, som grekerne kaller Artaxerxes. Da denne mannen hadde fått herredømmet over perserne og hele den jødiske nasjon[1] med deres hustruer og barn, havnet de i fare for å omkomme. Vi skal snart fortelle om dette, for det er på sin plass først å forklare noe om denne kongen, og om hvordan han kom til å gifte seg med en jødisk hustru som også var av kongelig ætt, og om hvem det fortelles at hun reddet vår nasjon.

Da Artaxerxes hadde fått kongemakten og satt guvernører over de ett hundre og tjuesju landskaper fra India til Etiopia i sitt tredje regjeringsår, holdt han en kostbar fest for sine venner og for Persias folkegrupper og for deres guvernører, slik det passer seg for en konge. Og slik ville han gi en offentlig demonstrasjon av sin rikdom i et hundre og åtti dager, og ved en fest for alle nasjonene ved deres sendemenn i Susan, i sju dager. Denne festen skulle skje på følgende måte: Han lot reise et telt som ble holdt oppe av stenger av gull og sølv, med duk av lin og purpur bredt utover den, og der skulle det være sitteplass til flere titusener. Begrene som oppvarterne serverte med, var av gull og prydet med kostelige steiner, vakre å se på. Han befalte også sine tjenere at de ikke skulle tvinge noen til å drikke når de hele tiden ble

servert vin etter persernes sikk, for enhver gjest skulle hygge seg slik han selv ønsket. Han sendte også bud rundt i landet med beskjed om at de skulle få fri fra arbeidet og holde høytid i mange dager til ære for hans rike. På samme måte samlet dronning Vasti sine gjester til fest i palasset. Nå hadde kongen lyst til å vise henne frem for dem som holdt fest sammen med ham, for hun overgikk alle andre kvinner i skjønnhet, og han befalte at hun skulle komme til festen. Men på grunn av respekt for persernes lov, som forbyr hustruer å vise seg frem for fremmede, gikk hun ikke til kongen[2], og selv om han flere ganger sendte evnukkene til henne, nektet hun likevel å komme, inntil kongen ble så irritert at han avbrøt underholdningen og reiste seg opp og tilkalte de sju som var satt til å tolke lovene. Og han anklaget sin hustru for å ha fornærmet ham, for da hun flere ganger var blitt bedt om å komme til hans fest, adlød hun ham ikke én eneste gang.

Han befalte da at de skulle fortelle ham hva som burde gjøres mot henne etter loven. En av dem som het Memukan, sa at denne fornærmelsen ikke bare var mot ham alene, men mot alle perserne som nå sto i fare for å måtte leve et vondt liv med sine hustruer hvis de ble foraktet av dem, for ingen hustruer ville lenger ha noen ærefrykt for sine ektemenn når de hadde "et slikt eksempel på arroganse hos dronningen mot deg som regjerer over alle." Derfor anbefalte han ham å straffe henne strengt fordi hun gjorde seg skyldig i å fornærme ham, og når han hadde gjort det, skulle han offentliggjøre for alle folkene hva som var gjort med dronningen. Så ble det besluttet å få Vasti bort, og å gi dronningverdigheten til en annen kvinne.

2. Men kongen var glad i henne, og han hadde vondt av adskillelsen, men etter loven kunne han ikke tillate noen forsoning. Han var da i vanskeligheter siden det ikke sto i hans makt å gjøre det han ønsket, og da hans venner så at han var urolig, rådet de ham til å slå fra seg minnet om sin hustru og sin kjærlighet til henne, men sende henne langt bort på den beboelige jord, og så søke etter pene jomfruer for å ta den til hustru som han syntes best om. Da ville hans lidenskap etter sin tidligere hustru bli oppslukt av den neste, og hans godhet overfor Vasti ville bli tatt fra henne og tilfalle den som nå skulle være hos ham. Han ble overtalt til å følge dette rådet, og gav ordre om at noen personer skulle velge ut en av de jomfruene som var i hans rike, og som ble ansett som de vakreste.

Da et større antall av disse jomfruene var samlet, ble det funnet en pike i Babylon, hvis foreldre var døde, og som var oppdratt av sin onkel Mordekai. Denne onkelen var av Benjamin stamme, og var en av de mest fremstående jødene. Det viste seg at denne piken som het Ester, var den vakreste av alle de andre, og hennes ynde dro alles øyne mot hennes ansikt mer enn mot noen annen. Hun ble overlatt til en av evnukkene som skulle ta vare på henne, og hun ble meget omsorgsfullt behandlet med velluktende salver i rikelig mengde til kroppens pleie, og de fire hundre jomfruene underkastet seg dette i seks måneder. Da evnukken mente at de var blitt tilstrekkelig renset og nå var i stand til å gå til sengs med kongen, sendte han én til kongen hver dag. Da han hadde vært sammen med en av dem, sendte han henne tilbake til evnukken, men da Ester kom til ham, falt hun i smak hos ham så han ble forelsket i piken og giftet seg med henne slik at hun ble hans lovformelige hustru. Han holdt bryllupsfest for henne i den tolvte måneden som het adar, i det sjuende år av sin regjering. Han sendte også såkalte *angari*, eller budbringere til alle folkeslagene med ordre om at de skulle feire hans bryllup, mens han selv underholdt

perserne, mederne og landets stormenn i en hel måned. Følgelig kom Ester til hans kongelige palass, og han satte et diadem på hennes hode, og slik ble Ester gift uten at det ble sagt noe om hvilken nasjon hun kom fra. Hennes onkel flyttet fra Babylon til Susan og slo seg ned der, og var alltid i nærheten av palasset for å spørre om hvordan piken hadde det, for han elsket henne som sin egen datter.

3. Kongen hadde gitt en lov[3] som sa at ingen av hans folk skulle nærme seg ham når han satt på sin trone dersom han ikke var tilkalt, og omkring ham sto det menn bevæpnet med økser i hendene for å straffe dem som måtte prøve å nærme seg ham uten å være kalt. Og kongen, som satt med sitt gullsepter i hånden, ville rekke det frem til den han ville spare av dem som måtte komme uten å være tilkalt, og den som da berørte det, var utenfor fare. Det som er sagt om det, holder så langt.

4. En tid senere var det (to evnukker), Bigtan og Teres som planla et opprør mot kongen, men en av evnukkenes tjenere, som het Barnabazus, som var født jøde, fikk kjennskap til konspirasjonen og fortalte det til dronningens onkel, og Mordekai fortalte dette til kongen. Dette gikk inn på kongen, men han fikk avslørt sannheten, og hengte evnukkene på et kors, men han ga ikke Mordekai noen belønning for å ha reddet kongen. Han ba bare historieskriveren notere hans navn i bøkene, og lot ham bo i palasset som en nær venn av kongen.

5. Det var en mann som het Haman, sønn av Amedatha, en amalekitt av fødsel, som pleide å gå inn til kongen. Utlendingene og perserne tilba ham fordi Artaxerxes hadde befalt at han skulle gis en slik ære, men Mordekai var så vis og hadde en slik respekt for sitt lands lover at han ikke ville tilbe denne mannen.[4] Da Haman oppdaget det, spurte han hvorfra han kom, og da han forsto at han var jøde, ble han rasende på ham og sa til seg selv at når perserne som var frie menn, tilba ham, skulle så denne mannen som ikke var bedre enn en slave, unnlate å gjøre det? Og da han ville straffe Mordekai, syntes han det var for smått å spørre kongen om at det bare var han som skulle straffes, og derfor ville han heller utslette hele nasjonen. For han var en naturlig fiende av jødene, da han var av amalekittene som var blitt ødelagt av jødene. Derfor kom han til kongen med anklage mot dem og sa: "Det er en ond nasjon som er spredt over hele den beboelige verden under ditt herredømme, en nasjon som er adskilt fra de andre, som er usosiale og ikke tillater den samme gudsdyrkelsen som de andre har, som er fiender av folket og alle mennesker, både når det gjelder deres væremåte og praksis. Hvis du vil være en velgjører for dine undersåtter, bør du gi ordre til at de skal ødelegges fullstendig så det ikke blir den minste rest av dem igjen, og spare hverken slaver eller fanger." Og for at ikke kongen skulle lide tap fordi han mistet de skattene jødene betalte ham, lovte Haman å betale ham av sin egen eiendom førti tusen talenter når det enn måtte passe ham, og pengene skulle han villig betale så hans rike ikke skulle lide noe tap.

6. Da Haman hadde avgitt denne anmodningen, ettergav kongen ham beløpet og stilte folk til rådighet for ham så han kunne gjøre med dem det han ville. Og da Haman hadde oppnådd det han ønsket, sendte han straks ut et dekret som om det kom fra kongen, til alle folkeslagene, og innholdet lød slik: "Artaxerxes, den store kongen, til overhodene for de ett hundre og tjuesju provinsene fra India til Etiopia, sender dette brev. Da jeg har regjert mange nasjoner, og fått herredømmet over rikene i hele den bebodde verden, og ikke har behøvd å gjøre noe vondt eller

grusomt mot mine undersåtter ved min store makt, men vist meg mild og vennlig og har sørget for fred og orden, og latt dem få nyte disse velsignelsene for all fremtid, er jeg velvilligst er blitt informert av Haman, som på grunn av sin klokskap og rettferdighet, av meg blir aktet som den fremste og mest verdige nest meg selv, på grunn av hans stadige troskap og gode vilje, at det finnes en ondartet nasjon som er spredt blant menneskene. De er motstandere av våre lover, og vil ikke underkaste seg kongene og lever på en annen måte enn andre, slik at de hater kongemakten og har en karakter som er skadelig for våre affærer, og derfor befaler jeg at disse menn som Haman, vår andre landsfader, har informert oss om, skal bli utryddet med hustruer og barn og at ingen skal spares og ingen skal han medynk med dem, men adlyde dette dekret. Og dette vil jeg skal gjennomføres på den fjortende dag i den tolvte måned dette år, slik at alle som er fiendtlig innstilt mot oss skal bli ødelagt på denne ene dagen, slik at vi får lov til å leve i fred resten av vårt liv."

Dette dekretet ble sendt ut til byene og utover landet, slik at alle var rede til å ødelegge og utrydde jødene på den bestemte dagen, og spesielt i borgen Susan fikk man det travelt med dette. Kongen og Haman brukte tiden til å feire dette med fryd og med vin, men i byen var det uro.

7. Da Mordekai fikk vite hva som var gjort, sønderrev han sine klær og tok på seg sekk og strødde aske på sitt hode, og gikk omkring i byen og ropte ut at "en nasjon som ikke hadde gjort noe vondt mot noen, skulle bli utryddet." Og han fortsatte med å si dette helt inntil kongens palass, og der sto han, for det var ikke lov å gå inn i det med slike klær. Det samme gjorde jødene i mange av byene der dekretet ble bekjentgjort, med gråt og klage på grunn av den ulykken som var fastsatt for dem. Da var det noen som fortalte dronningen at Mordekai sto utenfor porten i sørgeklær, og hun ble bekymret og sendte beskjed at han skulle skifte klær, men da han ikke lot seg overtale til å ta av seg sørgedrakten, og da årsaken til at han hadde tatt den på ikke var fjernet, tilkalte hun evnukken Acratheus som var til stede, og hun sendte ham til Mordekai for å få vite hva det var for slags ulykke som hadde hendt ham og som voldte ham slik sorg at han tross hennes ønske ikke ville ta av seg det han hadde på seg. Mordekai fortalte evnukken hvorfor han sørget og om dekretet som kongen hadde sendt ut over hele landet og at Haman hadde kjøpt ham til å utrydde hele deres folk ved å love kongen penger. Han gav ham også en avskrift av proklamasjonen i Susan, som han skulle levere til Ester, og han påla henne å bønnfalle kongen i denne saken og ikke se det som en vanære å ta på seg sørgedrakt for å redde nasjonen, slik at hun kunne avverge jødenes undergang. For det var Haman, som i verdighet var nest etter kongen, hadde anklaget jødene og vakt kongens irritasjon mot dem.

Da hun fikk vite det, sendte hun igjen bud til Mordekai og fortalte ham at hun ikke var blitt tilkalt av kongen, og om at hvis man går inn til ham uten å være tilkalt, skulle man dø dersom han ikke holdt frem gullsepteret. For hvis han gjorde det, ville den personen som kom uten å være tilkalt, få tilgivelse og langt fra bli drept, men være fullstendig trygg. Da evnukken brakte dette budskapet fra Ester til Mordakai, ba han henne om ikke bare å sørge for sin egen sikkerhet, men også for hele nasjonen, for hvis hun nå ikke benyttet anledningen, ville det sikkert komme en hjelp fra Gud fra et annet sted, mens hun og hennes fars hus ville gå til grunne ved dem som hun nå

foraktet. Men Ester sendte den samme evnukken tilbake til Mordekai for å få ham til å gå til Susan og samle de jødene som var der, til gudstjeneste og til faste for henne, der de skulle avstå fra all slags mat og la Mordekai få vite at både hun og hennes hoffdamer skulle gjøre det samme. Og da hun hadde lovt at hun skulle gå til kongen selv om det var i mot loven, ville hun ikke motsette seg det om hun måtte dø for det.

8. Mordekai gjorde som Ester hadde pålagt ham, hun fikk folket til å faste, og han bønnfalt Gud sammen med dem om ikke å se bort fra hans folk, nå som det skulle ødelegges, men at han som så ofte hadde hjulpet dem og tilgitt dem når de hadde syndet, atter ville utfri dem fra den ødeleggelsen som var blitt utlyst over dem. Selv om ikke hele folket hadde syndet, skulle de bli utryddet på en så vanærende måte, for det var jo bare han selv som var årsaken til Hamans raseri. "Fordi," sa han, "jeg ikke ville tilbe ham, og kunne heller ikke tilbe ham slik jeg tilber deg, o Herre, for det er på grunn av hans raseri han har funnet på denne ondskapen mot dem som ikke har overtrådt dine lover." De samme bønner ble sendt opp av folket og de bønnfalt for hele Israel om frelse, for det sto klart for deres øyne og de regnet med at ulykken ville komme. Likedan sendte Ester opp sine bønner til Gud etter sitt lands skikk ved å kaste seg ned på jorden og kle seg i sørgeklær og hun tok farvel med kjøtt og vin og alle slags lekre retter i tre dager. Hun bønnfalt Gud om barmhjertighet og ba om at hennes ord måtte overbevise kongen og at han ville gjøre hennes ansikt enda vakrere slik at både hennes ord og hennes skjønnhet kunne lykkes i å avverge kongens vrede i tilfelle han var irritert på henne. Hun ønsket å trøste dem av sitt eget folk nå som de var i slik fare, og ba om at Gud måtte vekke kongens hat mot jødenes fiender og mot dem som hadde funnet på at de skulle utryddes.

9. Da Ester hadde bedt denne bønnen i tre dager, skiftet hun klær og pyntet seg som dronning og tok to av sine hoffdamer med seg, den ene støttet hun seg på, og den andre fulgte etter henne og løftet opp hennes lange slep som ble dradd langs gulvet med fingertuppene. Slik kom hun til kongen og hennes ansikt var blussende rødt og hun tedde seg vakkert, men likevel gikk hun inn til ham med frykt. Straks hun var kommet foran ham der han satt på sin trone i sin kongedrakt som var en kledning innvevd med gull og kostelige steiner og som gjorde hans utseende desto mer fryktinngytende, spesielt når han så strengt på henne. Hans ansikt syntes å være preget av en vredens ild, og straks sviktet føttene henne på grunn av angst, og hun besvimte og falt sideveis om, og da ombestemte kongen seg, noe som jeg tror var etter Guds vilje, for han ble bekymret for sin hustru da han trodde at noe vondt hadde skjedd med henne på grunn av angsten. Han hoppet opp fra sin trone og tok henne i sine armer slik at hun kom seg igjen. Han omfavnet henne og gav henne trøstende ord og ba henne være med godt mot og ikke være redd fordi hun var kommet uten å være blitt tilkalt. For denne loven gjaldt kun undersåttene, for både hun som var dronning og han som var konge, var fullstendig trygge. Og med disse ordene stakk han septeret i hennes hender og la sin stav under hennes nakke i henhold til loven, så hun ble kvitt sin angst.

Etter at hun hadde kommet seg etter disse oppmuntringene, sa hun: "Min herre, det er ikke lett for meg straks å si hva som skjedde, for straks jeg så deg, så stor, vakker og fryktelig, vek min ånd bort fra meg, og jeg hadde ingen sjel tilbake i meg." Og fordi det var så vanskelig for henne, og stemmen var så svak, ble kongen meget engstelig og forvirret, og han oppfordret henne til å være ved godt mot, for han var rede til å gi

henne halve kongeriket om det skulle være nødvendig. Da ba Ester om at han og hans venn Haman skulle komme til en bankett som hun sa hun hadde arrangert for ham. Han gikk med på det, og da de satt og drakk, ba han Ester om å la ham få vite hva hun ønsket, og hun skulle ikke bli skuffet om så hun ba om halve kongeriket. Men hun utsatte sitt ønske til den neste dag, om han igjen ville komme sammen med Haman til banketten.

10. Da kongen hadde lovt å komme, gikk Haman derfra meget glad, siden det bare var han som hadde fått den ære å spise sammen med kongen ved Esters bankett der ingen andre fikk del i den samme æren. Men da han fikk se Mordekai på gårdsplassen ble han svært misfornøyd, for han viste ham slett ingen respekt når han så ham. Dermed dro han hjem og tilkalte sin hustru Zeresh og sine venner, og da de kom, fortalte han dem hvilken ære han hadde fått, ikke bare av kongen, men også av dronningen, for det var bare han alene som fikk spise hos henne sammen med kongen, og han var dessuten invitert til banketten også den neste dag. "Likevel," sa han, "er jeg ikke tilfreds med å se jøden Mordekai på gårdsplassen." Da rådde hans hustru Zeresh ham til å befale at det skulle reises en galge i en høyde på femti alen, og neste morgen skulle han spørre kongen om å få henge Mordekai i den. Han syntes godt om hennes råd, og gav ordre til at tjenerne skulle reise galgen på gårdsplassen for å straffe Mordekai. Men Gud lo foraktelig av Hamans ondskapsfulle forventninger, for han visste hva som skulle skje.

Den natten fikk ikke kongen sove, og da han ikke ville kaste bort tiden med bare å ligge våken, men heller bruke den til rikets gagn, befalte han historieskriveren å bringe ham beretningene om de forrige kongene og nedtegnelsene om hans egne handlinger. Da de ble brakt ham så han fikk dem opplest, sto det om én som hadde fått kongedømmet på grunn av sin prisverdige innsats ved en spesiell anledning, og navnet på landet var angitt. En annen hadde fått en gave som takk for sin troskap, men så kom skriveren til historien om Bigtan og Teres, de evnukkene som hadde konspirert mot kongen, og som Mordekai hadde avslørt. Og da skriveren ikke sa mer om saken og ville fortsette, stanset kongen ham og spurte: "Sto det ingen ting om at Mordekai hadde fått noen belønning for dette?" Men da han sa at det ikke sto noe om det, ba han ham å gå, og deretter spurte han dem som hadde med slike saker å gjøre, om hvor langt det var på natten, og da han fikk vite at det allerede var dag, befalte han at dersom de fant at noen av hans venner allerede var kommet, og befant seg på gårdsplassen, skulle de underrette ham.

Nå viste det seg at Haman var der, for han var ankommet tidligere enn vanlig for å be om at Mordekai skulle henrettes. Og da tjenerne sa at Haman var på gårdsplassen, ba han dem å kalle ham inn, og da han kom inn, sa han: "Fordi jeg vet at du er min eneste faste venn, ønsker jeg at du skal gi meg et råd om hvordan jeg skal ære en som jeg elsker høyt, slik det passer seg min store kongeverdighet." Nå tenkte Haman at det rådet han skulle gi, gjaldt ham selv, siden han var den eneste som kongen elsket, så han gav det rådet han syntes aller best om: "Hvis du i sannhet vil ære den mann du sier du elsker, da skal du befale at han skal ride til hest i den samme kledning som du bærer, med gullkjede om halsen og dine næreste venner skal gå foran ham og bekjentgjøre for hele byen at den som kongen ærer, skal få denne hedersbevisningen." Dette rådet gav Haman fordi han trodde det gjaldt ham selv.

Kongen syntes godt om rådet og sa: ”Gå du av sted, for du har hesten, kledningen og gullkjeden, og spør etter jøden Mordekai, og så skal du gi ham disse ting, og du skal gå foran og proklamere dette, for du er,” sa han, ”min nærmeste venn og har gitt meg et godt råd, og derfor skal du ta deg av denne saken du har tilrådd meg. Dette skal være hans lønn fra oss for å ha reddet mitt liv.” Da han fikk denne beskjeden som var fullstendig uventet, ble han forvirret og visste ikke hva han skulle gjøre. Men han gikk ut og tok hesten og purpurkledningen og gullkjeden og fant Mordekai på gårdsplassen og ba ham ta av seg sørgekledningen av sekk og ta på seg purpurkledningen, men da Mordekai trodde at det var for å håne ham, sa han: ”O du din usling, den verste av alle mennesker, ler du av vår ulykke?” Men da han ble glad for at kongen viste ham ære fordi han hadde frelst ham da han arresterte evnukkene som hadde konspirert mot ham, tok han på seg purpurkledningen som kongen alltid bar, la kjeden om halsen og steg opp på hesten og red rundt i byen mens Haman gikk foran og ropte ut: ”Slik skal den belønnes som kongen elsker og finner verdig til å hedres.” Og da han hadde dratt rundt i byen, gikk Mordekai til kongen, mens Haman gikk hjem full av skam og med tårer fortalte sin kone og sine venner hva som hadde skjedd, for nå kunne han ikke lenger få hevn over Mordekai, for Gud var med ham.

11. Da disse mennene talte til hverandre, skyndte Esters evnukker seg til Haman og ba ham komme til banketten, men da en av evnukkene som het Sabuchadas, oppdaget galgen utenfor Hamans hus, spurte han en av hans tjenere om hva hensikten var med den. Og da han fikk vite at den var beregnet på dronningens onkel og at Haman var i ferd med å be kongen om tillatelse til å straffe ham, tidde han stille. Da kongen og Haman satt ved banketten, spurte han kongen om han ville fortelle hvilke gaver hun kunne ønske seg, forsikret han henne at hun skulle få alt hun ville. Og da begynte hun å gråte og klage over den faren som hennes folk befant seg i og at ”hun og hennes folk var overgitt til utslettelse, og derfor kom hun med denne bønnen, og hun ville ikke ha brydd ham dersom jødene kun hadde vært dømt til bittert slaveri, for en slik skjebne ville ikke vært helt uutholdelig, men nå ville hun bare at de skulle bli frelst fra utryddelse.” Da kongen spurte henne om hvem som var opphavsmannen til denne ulykken de var havnet i, anklaget hun Haman åpent og beskyldte ham for å være selveste redskapet for denne ondskapsfulle sammensvergelsen. Da ble kongen forvirret og forlot banketten og skyndte seg ut i hagen mens Haman begynte å bønnfalle Ester om nåde og tilgivelse for sin forbrytelse, for han forsto at han nå hadde en meget dårlig sak. Og da han bønnfallende falt ned på dronningens seng, kom kongen inn og ble enda mer provosert over det han så. ”O du, usling,” sa han, ”du den ondeste av alle mennesker, vil du legge hånd på min hustru?” Og da Haman ble så skrekkslagen at han ikke kunne si et ord, kom evnukken Sabuchadas inn og anklaget Haman og sa: ”Han hadde sett en galge ved huset hans, som var bestemt for Mordekai, for det hadde tjeneren hans fortalt ham da han spurte da han var kommet dit for å innkalle ham til banketten.” Han fortalte også at galgen var femti alen høy, og da kongen hørte det, bestemte han at Haman ikke skulle straffes på noen annen måte enn den han hadde bestemt for Mordekai. Han gav straks ordre om at han skulle henges i galgen og dø.

Etter dette kan jeg ikke annet enn beundre Gud og å ta imot visdom og rettferdighet av ham, ikke bare ved at Hamans ondskap ble straffet, men at han styrte det hele slik at han måtte lide den samme straffen som han hadde funnet på for en annen. Slik

skal enhver lære at det man finner på mot en annen, vil man uten å vite det, finne på mot seg selv.

12. Slik gikk Haman til grunne fordi han så urimelig hadde misbrukt den æren han hadde fått av kongen, og kongen overgav hans eiendom til dronningen. Han tilkalte også Mordekai, for Ester hadde fortalt ham at hun var hans slektning, og gav ham den ringen han tidligere hadde gitt til Haman. Dronningen gav også Hamans eiendom til Mordekai, og ba kongen om å frelse den jødiske nasjon fra døden, og hun viste ham hva som var blitt skrevet og sendt ut over hele landet av Haman, Ammedathas sønn. Hvis hennes landsmenn skulle omkomme, ville hun ikke lenger kunne leve selv. Og kongen lovte at han ikke ville gjøre noe som gjorde henne vondt, og ba henne skrive det hun ønsket om jødene i kongens navn og med hans segl og sende det til alle i sitt rike, slik at de som leste det og så at det hadde kongens segl, ikke skulle motsi noe av det som sto i det.

Så sendte han bud på kongens skrivere for at de skulle sende brev til folkeslagene på vegne av jødene, samt til sine hærførere og guvernører over de hundre og tjuesju provinsene fra India til Etiopia. Slik var brevets innhold:

”Den store konge Artaxerxes, sender sine hilsninger til våre regenter og våre trofaste undersåtter.[5] Det er mange menn som på grunn av den storhet og de privilegier som er gitt dem, og den ære de har fått av dem som har hedret dem så vidunderlig, som ikke bare er til skade for sine undersåtter, men ikke har noen skrupler med å gjøre vondt mot dem som har vært deres velgjørere som om de skulle gjøre takknemligheten hos menneskene til intet. Og ved deres uforskammede misbruk av disse privilegier som de ikke hadde ventet, vender de sin rikdom og makt mot dem som har gitt dem den, og tror at de skal kunne gjøre dette skjult for Gud og unngå den hevn som vil komme over dem. Noen av disse menn som av sine venner har fått oppgaver med å regjere, men bærer på ondskap mot andre ved å bedra dem som sitter med makten og overtaler dem til å vredes på dem som ikke har gjort dem noe slik at de vil stå i fare for å omkomme på grunn av anklager og baktalelser som ikke kan oppklares fordi det bare er rykter. Slike frekke forsøk på beskyldninger er falske og vinner ikke tilslutning, for det er bare personen selv som vet hva som har skjedd, for man skal straffe bare den som fortjener det og gi ros til den uskyldige. Dette har vært tilfellet med Haman, Ammedathas sønn som er født amalekitt og er av fremmed blod for perserne. Han ble gjestfritt tatt imot av oss og fikk del i den vennlighet som vi har til alle mennesker, en gjestfrihet så stor at jeg kalte ham min far og æret ham nesten med en slik ære som bare tilkommer oss selv. Han tålte ikke å bli så vellykket og han kunne ikke styre sin storhet med sunn fornuft, for han satte i gang en sammensvergelse mot meg og mitt liv. Det var vi som gav ham denne makten som han brukte til å forsøke å få fjernet Mordekai, min velgjører og frelser, og på et så usselt vis krevde at både Ester, min partner i livet og mitt rike skulle gå til grunne. På denne måten prøvde han å frata meg mine trofaste venner og gi kongemakten til andre[6], men jeg skjønner at jødene, som skulle overlates til utryddelse ved denne ondskapsfulle fyren, slett ikke var onde mennesker. De har oppført seg på den beste måte, for de hadde viet seg selv til den Gud som har bevart riket for meg og mine forfedre. Og nå frelser jeg dem ikke bare for den straff som var beskrevet i det forrige brevet som Haman sendte ut og som dere gjør vel ikke å adlyde. Derfor vil jeg i stedet at jødene skal bli vist all mulig ære.

Og derfor har jeg hengt den mannen som har funnet på dette, sammen med hans familie utenfor portene i Susan, for denne straffen har han fått av den Gud som ser alle ting.

Jeg pålegger deg derfor at du offentliggjør dette brevet over hele mitt rike, slik at jødene får følge sine egne lover i fred, og at dere hjelper dem i den ulykkelige situasjon de er i, så de kan forsvare seg mot urettferdig vold på denne samme dagen, den trettende dagen i den tolvte måned, som er adar – for Gud har gjort denne dagen til en frelsens dag i stedet for en dag til ødeleggelse. Måtte det dessuten bli en god dag til minne om hvordan forræderne mot oss ble straffet, og jeg vil at du skal merke deg at enhver by eller ethvert distrikt som setter seg imot det som står i dette brevet, skal ødelegges med ild og sverd. Og la brevet bli offentliggjort over hele landet under vårt herredømme, og la alle jødene under enhver omstendighet være beredt til denne dagen så de kan forsvare seg mot sine fiender."

13. Rytterne som brevene ble sendt med, dro i hast av sted, og Mordekai gikk fremst i en offentlig prosesjon straks han hadde fått på seg den kongelige kledningen, med gullkronen på hodet og kjeden om halsen, og da jødene i Susan fikk se at han hadde en slik stor ære hos kongen, følte de at denne lykken også gjaldt dem, og jubelrop og takksigelser for frelsen fylte folket, både i byene og på landet da brevene ble kjent. Det førte også til at flere andre folkeslag av frykt for jødene lot seg omskjære så de kunne føle seg trygge.

På den niende måneden som hebreerne kaller *adar*, og makedonerne *dystrus*, fikk de beskjed av brevbudene om den dagen de skulle ha vært i livsfare at de da skulle ødelegge sine fiender. Men nå ble guvernørene over provinsene, tyrannene, kongene og de skriftlærde tvunget til forsiktighet, for nå hadde de aktelse for jødene og redsel for Mordekai. Da det kongelige dekretet kom utover hele landet som lå under kongen, skjedde det at jødene i Susan drepte fem hundre av sine fiender. Og da kongen oppgav tallet for Ester på de drepte i byen, men ikke visste hva som var blitt gjort i provinsene, spurte han henne om hun ville det skulle gjøres mer med dem, ønsket hun at jødene skulle få gjøre det samme med dem også den neste dag, og dessuten, at Hamans ti sønner skulle henges i galgen. Og kongen lot jødene få gjøre dette så de ikke motsa Ester.

De samlet seg igjen på den fjortende dagen i måneden dystrus, og drepte om lag tre hundre av sine fiender, men rørte ikke deres rikdommer. Jødene i hele landet og i de andre byene drepte syttifem tusen av sine fiender på den trettende dagen i måneden, og neste dag holdt de høytid. Av samme grunn samlet jødene i Susan seg og holdt fest på den fjortende dag og dagen etter, og derfor er det ennå slik at jødene i hele den bebodde verden holder denne høytiden og sender gaver til hverandre.

Mordekai skrev også til jødene som bodde i Artaxerxes' rike at de skulle overholde disse feiringene og føre tradisjonen videre til etterslekten, og fortsette med den for alle tider, og at den aldri måtte bli glemt. For da de var i ferd med å bli utryddet av Haman, ville de gjøre det som var rett og unnslippe faren og få fiendene straffet. De skulle holde disse dagene og takke Gud, og derfor holder jødene fremdeles denne høytiden og kaller den purim. Og Mordekai ble en mektig og berømt mann hos kongen, og hjalp ham med å styre folket. Han samarbeidet også med dronningen,

slik at jødenes forhold var bedre enn de noensinne hadde kunnet håpe på. Slik var det med jødene under Artaxerxes' regime.

[1]Da noen skeptiske personer er villige til å forkaste Esters bok som uhistorisk, vil jeg våge å hevde at nesten alle innvendinger mot boken straks vil falle bort hvis vi legger denne historien til Artaxerxes Longimanus, slik både tolkerne av Septuaginta og Josefus gjør.
[2]Hvis den kaldeiske parafraseforfatteren har rett i at Artaxexes ville fremstille Vasti naken for gjestene, er det ikke så rart at hun ikke ville adlyde en slik vanære, men om det likevel ikke var så alvorlig som dette, ville det nok under kongens drikkelag kunne skje noe mer usømmelig og som ikke var tillatt under persisk lov, enn den alminnelige lov om sømmelighet.
[3]Herodot sier at denne loven først ble gitt av Deioces. Derfor sto det vakter med økser ved Tenus' trone, eller Tenudus, slik at de kunne straffe overtrederen øyeblikkelig.
[4]Om denne tilbedelsen av Haman ble krevd av Mordekai, var den samme som man gir til Gud, eller om han mente at han ikke skulle vise noen hyllest til en amalekitt, fordi dette folket hadde vært så store syndere at Gud selv hadde overgitt dem til utryddelse, eller om begge tilfeller skulle gjelde, kan man ikke nå avgjøre sikkert.
[5]Grunnen til at Artaxexes ikke tilbakekalte sitt tidligere så barbariske dekret om en altomfattende utryddelse av jødene, og som fikk jødene til å kjempe for sine liv ved å drepe sine fiender dersom de prøvde på å ødelegge dem, synes å være fordi medernes og persernes lover ikke kunne oppheves når de var undertegnet både av kongen og guvernørene.
[6]Disse ordene antyder at Artaxexes mistenkte at Haman hadde en skjult plan som ikke var åpen og synlig – dvs. da Haman visste at jødene ville vise kongen troskap, og at han selv aldri kunne få overført kronen til noen i sin egen familie fordi han var agagitt (Est.3,1 og 10) eller etterkommer etter Agag, den gamle amalekitterkongen (1.Sam.15,8, 32-33), samtidig som jødene var i live og spredt over hele riket, ville han derfor ødelegge dem.

KAPITEL 7

JOHANNES DREPER SIN BROR JESUS I TEMPELET. BAGOSES PÅFØRER JØDENE MANGE SKADER. SANBALLATS GJERNINGER.

1. Da overpresten Eliab døde, ble han etterfulgt av sin sønn Judas til prestetjenesten, og da han døde, fikk hans sønn Johannes embetet. Det var hans skyld at Bagoses, føreren for Artaxerxes' armé, skjendet tempelet og la skatt på jødene ved at de av buskapen skulle betale femti sekel for hvert lam, før de hadde holdt sine daglige ofringer. Jesus var Johannes' bror og en venn av Bagoses som hadde lovt å skaffe ham stillingen som overprest. Da Jesus var sikker på denne støtten, kranglet han med sin bror Johannes i tempelet og provoserte ham slik at han ble rasende og drepte Jesus. Det var forferdelig av Johannes som var overprest, å gjøre en så stor forbrytelse, for den var desto enda frykteligere, siden den aldri var blitt gjort av grekere eller barbarer. Og Gud lot ikke være å straffe dette, men folket var derfor nå i trelldom, og tempelet ble skjendet av perserne. Bagoses, føreren for Artaxerxes' hær, visste at overpresten Johannes hadde drept sin egen bror i tempelet, og han falt straks over jødene og rasende sa han til dem: ”Har dere vært så frekke å begå et mord i tempelet?” Og da han var i ferd med å gå inn i tempelet, ville de forby ham det, men han sa til dem: ”Er ikke jeg renere enn han som ble drept i tempelet?” Og da han hadde sagt det, gikk han inn i tempelet. Slik begrunnet Bagoses dette, og straffet jødene i sju år for mordet på Jesus.

2. Da Johannes døde, etterfulgte Jaddua ham i prestetjenesten. Han hadde en bror som het Manasse. Og så var det en mann som het Sanballat som var sendt til Samaria av Darius, den siste kongen (av Persia). Han var av fødsel fra Kuta, og av samme slekt som samaritanene. Denne mannen visste at byen Jerusalem var berømt, og at deres konger hadde forårsaket en god del problemer for assyrerne og

folket i Coele Syria, så han gav villig sin datter som het Nicaso til hustru for Manasse, da han tenkte at denne alliansen ved ekteskap ville bli en sikkerhet for at det jødiske folk skulle være vennlig stemt mot ham.

KAPITEL 8

SANBALLAT OG MANASSE OG TEMPELET DE BYGDE PÅ GARISIM-FJELLET. ALEXANDER GJØR SIN INNTREDEN I JERUSALEM. HAN GIR JØDENE PRIVILEGIER.

1. Det var om lag på denne tiden at Filip, kongen av Makedonia, under et forræderi ble drept av Egæ av Pausanias, sønn av Cerastes som kom fra familien Orestæ, og hans sønn Alexander etterfulgte ham som konge. Han gikk over Hellesponten og beseiret hærførerne over Darius' armé i et slag ved Granicum. Så marsjerte han gjennom Lydia og underla seg Jonia, tok Caria og overfalt stedene i Pamfylia, som det ellers er blitt fortalt.

2. Men de eldste i Jerusalem var svært urolige over at overpresten Jaddua, skulle ta parti med ham i sitt presteembete, til tross for at han var gift med en utlending, og de trettet med ham, for de anså Manasses giftemål som en overtredelse av ekteskapsloven med forbud mot å ta fremmede hustruer til ekte, og at dette ville være starten på et fellesskap med fremmede. Denne overtredelsen av ekteskaps-loven, at de hadde giftet seg med kvinner som ikke var av deres eget folk, hadde vært en årsak til deres tidligere fangenskap og de ulykkene de var havnet i, så de påla Manasse enten å skille seg fra sin hustru, eller ikke nærme seg alteret, og overpresten selv holdt med folket i sin indignasjon mot broren, og de drev ham bort fra alteret.

Da kom Manasse til sin svigerfar Sanballat, og fortalte ham at selv om han elsket sin hustru Nicaso, var han likevel ikke villig til å miste presteverdigheten på grunn av henne som var den fremste i rang i landet deres, for hustruen hadde alltid holdt seg i den samme familien. Sanballat lovte ikke bare å bevare hans presteverdighet, men også å gjøre ham til overprest og guvernør over alle de stedene han regjerte om han bare ville beholde hans datter til hustru. Han sa også at han ville bygge ham et tempel på Garisim-fjellet i likhet med det i Jerusalem, for det er det høyeste fjellet i Samaria, og han lovte å gjøre dette med samtykke fra kong Darius. Manasse ble oppløftet av disse tilsagnene og forble hos Sanballat i håp om å oppnå overprest-embetet av Darius, for Sanballat var nå oppe i årene. Det var nå stor uro blant folket i Jerusalem fordi flere av prestene og levittene var innviklet i slike saker, for de var alle i opprør mot Manasse, og Sanballat tilbød dem penger og delte ut jord til oppdyrking og bosetting, og alt dette for å gjøre sin svigersønn til lags.

3. Det var på denne tiden at Darius fikk høre at Alexander hadde gått over Hellesponten og hadde slått hans hærfører i slaget ved Granicum, og nå var på vei videre. Da samlet han en hær av ryttere og fotsoldater, bestemt på å møte makedonerne før de skulle angripe og erobre hele Asia. Så gikk han over elven Eufrat og kom til Taurus, det Kilikiske fjell og til Issus i Kilikia der han avventet fienden for å møte ham i kamp. Sanballat var glad for at Darius var kommet ned, og fortalte Manasse at han straks ville oppfylle sitt løfte til ham så snart Darius var

kommet tilbake etter å ha slått sine fiender. For ikke bare han, men alle i Asia var overbevist om at makedonerne ikke engang ville komme så lagt at de havnet i kamp med perserne fordi de var så mange.

Men det skjedde helt motsatt av det de hadde forventet, for da kongen kom i kamp med makedonierne ble han slått og mistet en stor del av sin hær. Også hans mor, hans hustru og barn ble tatt til fange og han flyktet til Persia. Da Alexander kom inn i Syria, tok han Damaskus, og da han hadde tatt Sidon og beseiret Tyrus, sendte han et brev til den jødiske overpresten med anmodning om hjelpetropper og forsyninger. Og de bidrag han hadde sendt til Darius, skulle han nå sende til ham og inngå vennskap med makedonerne, for det var noe han aldri skulle angre på. Men overpresten svarte sendemennene at han hadde avlagt ed for Darius på ikke å bære våpen mot ham, og han sa at han ikke ville bryte dette løftet mens Darius var i de levendes land. Da Alexander hørte det, ble han rasende, og selv om han besluttet å ikke forlate Tyrus som nå skulle tas, truet han med å gjøre et felttog mot den jødiske overpresten for å lære alle folk hvem de skulle holde sine løfter til. Og da han etter en god del slit hadde tatt Tyrus og lagt dette bak seg, kom han etter beleiringen til byen Gasa, og tok både byen og guvernøren som het Babemeses.

4. Men Sanballat trodde at han nå hadde fått en passende anledning til å gjennomføre sin plan, så han vendte ryggen til Darius og tok med seg sju tusen mann av sine egne folk og kom til Alexander, og der finner han ham i ferd med å beleire Tyrus. Han sier at han overgir til ham disse menn som var fra hans provins, og han aksepterte med glede ham som sin herre i stedet for Darius. Da Alexander hadde tatt vennlig imot ham, tok Sanballat mot til seg og talte med ham om sine planer. Han fortalte ham at han hadde en svigersønn som het Manasse og var bror til overpresten Jaddua og at det var mange andre fra hans eget land som nå var med ham og som gjerne ville ha et tempel på det sted som de rådde over. Og det ville være til fordel for kongen at jødene ble delt opp i tre avdelinger for at de ikke skulle utgjøre én nasjon og være forenet, og finne på noe som ville bli til et problem for kongene, slik det tidligere hadde vist seg under kongene i Assyria.

Alexander gav Sanballat lov til dette og han gjorde seg ytterst flid og bygde tempelet og gjorde Manasse til prest, og så det som en stor belønning at hans datters barn skulle få denne verdigheten. Men da den sju måneder lange beleiringen av Tyrus var over, og etter de to månedene under beleiringen i Gasa, døde Sanballat.

Alexander, som hadde tatt Gasa, skyndte seg til Jerusalem, og da overpresten Jaddua fikk høre det, ble han skrekkslagen da han ikke visste hvordan han skulle møte makedonerne siden kongen var misfornøyd med hans tidligere ulydighet. Han befalte da at folket skulle gå i bønn og være med ham i ofringer til Gud som man skulle søke hjelp hos for å beskytte nasjonen og å frelse folket fra farene. Og Gud varslet ham i en drøm etter at han hadde ofret, at han skulle ta mot til seg og pynte opp byen og åpne dens porter, og at de andre skulle stå frem i hvite klær mens han og prestene skulle møte kongen i den vanlige prestedrakten. De skulle være uten frykt for noen onde følger, for slikt ville Gud avverge. Da han sto opp fra søvnen, frydet han seg storlig, og forkynte for alle det varslet han hadde fått av Gud. Og han handlet nøyaktig etter drømmen, og avventet kongens ankomst.

5. Og da han forsto at kongen ikke var langt fra byen, gikk han ut i en prosesjon med prestene og folkemengden. Prosesjonen var ærverdig og annerledes enn det man ser hos andre nasjoner. Den kom til et sted som heter Sapha, som oversatt til gresk betyr fremtidsutsikt, for derfra har man utsikt både til Jerusalem og tempelet, og de fønikerne og kaldeerne som fulgte kongen, trodde at de skulle være fri til å plyndre byen og torturere overpresten til døde, mens kongens motvilje mot dette lovte dem det helt motsatte.

Da Alexander så denne folkemengden på avstand i hvite klær, mens prestene sto kledd i fint lin, og overpresten i purpur og skarlagen med sin presteturban på hodet og hadde gullplaten der Guds navn var inngravert, nærmet han seg og beundret dette navnet, og den første han hilste, var overpresten. Og alle jødene hilste Alexander i kor og omringet ham og da ble de syriske kongene og resten av folkene overrasket over det Alexander gjorde, og de trodde han var gått fra forstanden. Bare Parmenio gikk opp med ham og spurte ham hvordan det kunne ha seg at han skulle hylle jødenes overprest mens alle andre hyllet ham selv? Til det svarte han: "Jeg hyller ham ikke, men den Gud som har beæret ham med presteembetet, for jeg så nettopp denne mannen i en drøm i akkurat de samme klærne da jeg var i Dios i Makedonia. Og da jeg spekulerte på hvordan jeg skulle få herredømmet over Asia, oppfordret han meg til ikke å dryge, men modig dra dit over havet, for han ville lede min hær og gi meg herredømmet over perserne. Derfor tror jeg at jeg fører denne hæren under guddommelig ledelse, for jeg husker synet og oppfordringen jeg fikk og jeg kjenner mannen i denne drakten. Ved dette skal jeg beseire Darius og ødelegge persernes makt, og alt dette vil skje slik jeg har bestemt det.

Da han hadde sagt dette til Parmenio og gitt overpresten sin høyre hånd, løp prestene med da han kom til byen, og da han gikk inn i tempelet, ofret han til Gud under overprestens ledelse. Og han underholdt både overpresten og de andre prestene storslagent, og da han ble forelagt Daniels bok,* der Daniel erklærte at det var en greker som skulle ødelegge persernes imperium, så han seg selv som den personen det gjaldt. Da ble han glad og ba folket om å tre av, men han kalte dem sammen igjen neste dag og ba dem be ham om hva de ønsket av ham. Da ønsket overpresten at de skulle få overholde sine fedres lover og slippe å betale skatt i det sjuende år. Han innvilget alt det de ba om, og da de ba ham om at også jødene i Babylon og Media måtte få følge de samme lovene, gikk han villig med på det og lovte å gjøre alt det de måtte ønske heretter. Og han sa at dersom noen ville stille opp i hans hær, skulle de få gjøre det på den betingelse at de fulgte sine forfedres lover og levde etter dem, og da var han villig til å ta dem med og mange var villige til å følge ham i krigen.

6. Da Alexander hadde ordnet dette i Jerusalem, førte han sin hær inn i nabobyene, og alle innbyggerne han møtte, tok imot ham med stor vennlighet. Og samaritanene som hadde Sikem som sin hovedstad, en by som ligger ved fjellet Garisim og er befolket av frafalne jøder, så at Alexander hadde vist jødene en slik ære, bestemte de seg for å bekjenne seg som jøder. For slik er samaritanene som vi ellers har vist, at når jødene møter motstand, benekter de at de er i slekt med dem og sier sannheten, men når lykken har stått jødene bi, later de straks som om de har fellesskap med dem og sier at de tilhører dem og henter sin slektstavle fra Josefs, Efraims og Manasses etterkommere. Derfor henvendte de seg til kongen med stor

prakt, og viste en ivrig velvilje da de møtte ham et stykke fra Jerusalem. Og da Alexander hadde rost dem, gikk sikemittene ham i møte og hadde med seg Sanballats tropper og ba ham å komme til deres by og vise også deres tempel ære, så lovte han det. Da de dessuten ba om å få slippe skatt det sjuende år fordi de ikke sådde noe da, spurte han dem om hvem de var siden de kom med en slik bønn, og da de sa at de var hebreere, men kaltes sidoniere og bodde i Sikem, spurte han dem om de var jøder. Men da de sa at de ikke var jøder, sa han: ”Det var til jødene jeg hadde gitt dette privilegiet, men når jeg kommer tilbake og har fått skikkelig kjennskap til dere i denne saken, vil jeg gjøre det jeg finner for godt.” På denne måten tok han avskjed med sikemittene, men beordret Sanballats tropper å følge ham inn i Egypt, for han hadde planlagt å gi dem land der, og det gjorde han litt senere i Thebais, med ordre om å forsvare dette landet.

7. Da Alexander var død, ble riket delt mellom hans etterfølgere, men tempelet på Garisim-fjellet ble stående. Og hvis noen ble anklaget av dem i Jerusalem for å ha spist ordinære ting,** eller for å ha brutt sabbaten eller noe lignende, flyktet Manasse til sikemittene og sa at han var falskt anklaget. På denne tiden døde overpresten Jaddua, og Onias overtok overprest-embetet. Slik var forholdene hos folket i Jerusalem på denne tiden.

---

*Skriftstedet som ble vist Alexander kan ha vært Dan.7,6; 8,3-8,20-22; 11,3, for noen eller alle er klare forutsigelser om Alexanders erobringer og seire.
**Her bruker Josefus ordet *koínophagia*, ”å spise alminnelige ting,” om å ”spise urene ting,” som skjer i Det nye testamente i Ap.gj.10,14-15 og 28 og 11,8-9 og Rom.14,14.

BOK 12

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ ETT HUNDRE OG SYTTI ÅR

FRA ALEXANDER DEN STORES DØD TIL JUDAS MAKKABEUS' DØD

KAPITEL 1

PTOLEMEUS, LAGUS' SØNN, TOK JERUSALEM OG JUDEA VED BEDRAG OG SVIK OG BORTFØRTE MANGE AV JØDENE OG PLANTET DEM I EGYPT

1. Da Alexander, kongen av Makedonia hadde gjort ende på persernes herredømme og ordnet forholdene for Judea slik vi har fortalt, endte han sitt liv. Hans rike ble delt mellom flere, Antigonus fikk Asia, Seleukus Babylon, og av de andre landene fikk Lysimakus regjere Hellesponten, og Kassander Makedonia. Ptolemeus Lagus tok Egypt, og da disse fyrstene var ærgjerrige og kjempet innbyrdes for sine egne maktområder, førte det til stadige kriger som også ble langvarige. Byene led vondt og mistet mange innbyggere i disse ulykkelige tider, ikke minst Syria, for Ptolemeus, sønn av Lagus, pådro seg den motsatte betegnelsen av frelser som han inntil da hadde. Han tok også Jerusalem med svik og bedrag, for da han kom til byen på en sabbat lot han som om han ville ofre, og slik fikk han byen uten noe bryderi, for de mistenkte ham ikke for å være deres fiende. Dette greide han fordi de ikke hadde den minste mistanke mot ham, for på den dagen hvilte de og var stille, men da han regjerte over dem, gjorde han det med grusomhet.

Agatharchides fra Knidos som skrev om gjerningene til Alexanders etterfølgere, refser oss for overtro som om vi hadde mistet vår frihet på grunn av den: "Det finnes en nasjon som kalles den jødiske, som holder til i en stor og sterk by som kalles Jerusalem. Disse menn var likegyldige og lot den falle i hendene på Ptolemeus, da de ikke ville gripe til våpen, og dermed underkastet seg en hard herre på grunn av deres urimelige overtro." Slik omtaler Agatarchides vår nasjon. Men da Ptolemeus hadde tatt et stort antall fanger, både fra Judeas fjellområder og fra områdene rundt Jerusalem og Samaria og stedene ved fjellet Garisim, førte han dem til Egypt,* og bosatte dem der. Og da han visste at folket i Jerusalem var særdeles trofast i å holde sine eder og pakter ut fra det svar de hadde gitt Alexander da han sendte en budbærer til dem etter at han hadde beseiret Darius i et slag, plasserte han mange av dem omkring i garnisonene. I Alexandria gav han borgerne de samme privilegiene som makedonerne selv hadde, og forlangte at de skulle avlegge ed på troskap mot etterkommerne av dem som hadde gitt dem ansvar for å beskytte disse stedene. Det var faktisk ikke noe lite antall jøder som frivillig dro til Egypt på grunn av den gode jorden og Ptolemeus' liberalitet. Men på grunn av samaritanenes beslutning om å bevare den livsførselen som var overlevert dem fra fedrene, ble det til uro blant etterkommerne og de begynte å strides med hverandre. De som var fra Jerusalem sa at deres tempel var hellig og sendte sine ofringer dit, mens samaritanene var bestemt på at ofrene skulle sendes til Garisim.

*Det store antallet av disse jødene og samaritanene som tidligere ble ført til Egypt av Alexander, og

nå av Ptolemeus, sønn av Lagus, ble i meget stort antall løskjøpt av Filadelfus og satt fri, før han sendte bud på de syttito oversetterne. De holdt til i de mange garnisonene og blant andre soldater i Egypt, i jødenes berømte bosetning, og lenge etterpå i sine synagoger i Alexandria, i den voldsomme striden mellom jødene og samaritanene under Filometor, om lag på det stedet som var bestemt for offentlig gudstjeneste etter Moseloven, som det jødiske tempelet i Jerusalem eller samaritanenes tempel på Garisim, som vår forfatter heretter skal omtale.

KAPITEL 2

PTOLEMEUS FILADELFUS SØRGER FOR AT JØDENES LOV BLIR OVERSATT TIL GRESK, OG DEN KALLES SEPTUAGINTA. HAN SETTER MANGE AV DE FANGNE FRI OG GIR MANGE GAVER TIL GUD.

1. Da Alexander hadde regjert i tolv år, og Ptolemeus Soter etter ham i førti år, tok Filadelfus kongemakten i Egypt og beholdt den i førtien år. Han sørget for at loven ble oversatt og han satte fri dem som var kommet fra Jerusalem til Egypt og var i slaveri der, og de utgjorde et hundre og tjue tusen. Det skjedde slik:

Demetrius Phalerius som var bibliotekar hos kongen, prøvde nå, så langt mulig å samle sammen alle bøkene som fantes i hele den beboelige verden, og å kjøpe inn alt som kunne være av verdi og som kongen hadde behag i, for han var svært ivrig med å samle bøker, og denne tilbøyeligheten hos kongen underkastet Demetrius seg med iver. Da Ptolemeus spurte ham hvor mange ti tusener bøker han hadde samlet, svarte han at han allerede hadde om lag tjue ganger ti tusen, og etter kort tid ville han ha femti ganger ti tusen. Og han sa at han var blitt fortalt at det var mange lovbøker hos jødene som det var verdt å spørre etter, og som var ansett som verdige for kongens bibliotek, men som var skrevne med deres egen skrift og på deres egen dialekt, og det var ingen liten oppgave å få dem oversatt til gresk. De bokstavene de var skrevet med syntes å ligne på det som er de rette bokstavene syrerne bruker og uttales likedan som deres og er spesielt for dem. Derfor sa han at det ikke var noe til hinder for at de skulle bli oversatt, for "hvis vi ikke mangler noe for å få til dette, kan vi også ha deres bøker i vårt bibliotek". Kongen syntes Demetrius gjorde seg flid med å skaffe ham en mengde bøker, og han fant det særdeles passende å sende bud på den jødiske overpresten så han kunne hjelpe til med oppgaven.

2. Aristeus var en av kongens nærmeste venner som han satte svært høyt på grunn av hans beskjedenhet. Aristeus ba kongen rett som det var om å sette fri alle de fangne jødene i hans rike, og nå syntes han det var en passende anledning til å si det. I første omgang diskuterte han saken med sjefene for kongens livvakt, Sosibius, Tarentum og Andreas, og han overtalte dem til å hjelpe ham når han skulle henvende seg til kongen. Aristeus hadde den samme oppfatning som disse mennene, og så gikk han til kongen og sa: "Det passer seg ikke for oss, o konge, å forhaste oss i saken eller å lure oss selv, men vi vil i stedet la sannheten være åpenbar, for da vi nå ikke bare har besluttet å få jødenes lover oversatt, men også få den fortolket til glede for deg, hvordan skal vi så gjøre det med så mange jøder som er slaver i ditt rike? Gjør da det som passer for ditt storsinn og din godhet, befri dem fra den sørgelige tilstanden de er i. Gud, som oppholder ditt rike, er forfatteren av disse lovene slik jeg har funnet ut ved undersøkelse, for både disse folkene og vi tilber den samme Gud som er skaperen av alle ting. Vi kaller ham for *Ζηνα*, («sena», eller liv, eller Jupiter), og det er sant fordi han innblåser livet i alle mennesker. Send derfor disse menn til deres eget land og gjør det til Guds ære, for disse menn tilber

ham på en særdeles prisverdig måte. Du skal også vite at selv om jeg ikke er i slekt med dem og heller ikke fra det samme land som dem, vil jeg likevel at denne velgjerning skal gjøres mot dem, da alle mennesker tilhører Guds skaperverk, og jeg føler at han har velbehag i dem som gjør godt. Jeg legger denne bønnen frem for deg om å gjøre godt mot dem."

3. Da Aristeus sa dette, så kongen på ham med et blidt ansikt og sa: "Hvor mange titusener tror du det er som ønsker å bli satt fri?" Aristeus svare: "Litt mer enn ti ganger ti tusen." Da svarte kongen: "Og dette er en liten gave du ber om, Aristeus?" Men Sosobius, som sto der, sa at han burde gi et slikt takke-offer til den Gud som hadde gitt ham kongedømmet, for det var hans sjel verdig. Dette svaret syntes han godt om og befalte at straks de hadde betalt soldatene deres lønn, skulle de betale tjue drakmer for hver slave. Og han lovte å offentliggjøre dette storartede dekretet slik de hadde anmodet, som en stadfestelse på det Aristeus hadde bedt om, og først og fremst fordi det var Gud som ønsket det.

Med dette sa han at han bare ville frigi dem som var blitt tatt til fange av hans far og hans hær, men ikke dem som var i riket fra før, heller ikke dem som var blitt ført dit senere, om det var noen. Og da de sa at løsepengene ville beløpe seg til mer enn fire hundre talenter, innvilget han det. Jeg har bestemt meg for å bevare en avskrift av dette, slik at kongens storsinn kan bli kjent. Slik lyder innholdet:

"La alle de som var soldater under vår fader, og som, da de erobret Syria og Fønikia og la Judea øde og tok jødene til fange og gjorde dem til slaver og førte dem til våre byer og solgte dem, likesom også de som var i mitt rike fra før, og likeså om det skulle være noen som nylig er kommet hit – la dem bli frigitt av dem som eier dem, og la dem akseptere et hundre og tjue drakmer for hver slave. Og la soldatene få løsepengene sammen med sin lønn, og resten skal tas fra kongens skattkammer, da jeg antar at de ble tatt til fange uten vår faders samtykke og i strid med rettferdighet, og at deres land ble herjet på grunn av soldatenes frekkhet og at de fikk en stor fortjeneste av å bortføre dem til Egypt. I aktelse for rettferdigheten og i medfølelse med dem som er blitt tyrannisert i strid med likeverd, befaler jeg at de som har slike jøder i sin tjeneste, skal sette dem fri mot kvittering på den nevnte sum, og at ingen skal bedra dem, men adlyde det jeg har befalt. Jeg vil at de innen tre dager etter offentliggjøringen av dette edikt, skal oppgi navnene på dem som er oppnevnt til å utføre denne oppgaven. De skal også avlevere slavene til dem, for jeg tror det vil være til fordel for min sak at enhver som vil, skal angi dem som ikke adlyder dette dekret, og jeg vil at disses eiendom blir konfiskert til kongens skattkammer."

Da dette dekretet ble opplest for kongen, inneholdt det til å begynne med det som er innsatt her, og bare unntok de jødene som var blitt ført dit tidligere og de som var kommet senere og ikke var blitt spesielt nevnt, men da tilføyde han generøst og humant disse klausulene. Han befalte også at betalingen som sannsynligvis ville skje i hast, skulle fordeles mellom kongens ministre og skattmesterne. Da kongens dekret hurtig ble gjennomført på ikke mer enn sju dager, var antallet talenter som var betalt for fangene, mer enn fire hundre og seksti, og fordi deres herrer krevde et hundre og tjue drakmer også for barna, befalte kongen at det også skulle betales, enda han sa i sitt dekret at de skulle få denne summen for hver slave.

4. Da nå dette var utført på en så glimrende måte etter kongens vilje, beordret han Demetrius å gi ham skriftlig sin mening om oversettelsen av de jødiske bøkene. Intet av kongens affærer ble utført forhastet, og alt ble skikkelig gjennomtenkt. Derfor har jeg tilføyd en avskrift av disse skriftene, og notert ned det store antallet kar som ble sendt som gaver til Jerusalem, og beskrevet det nøyaktige fagmessige håndverk som man tydelig kunne se i den praktfulle utførelsen. Avskriften av dette dokumentet hadde denne hensikt:

”Demetrius til storkongen. Da du, o konge gav meg oppdraget å samle de bøker som manglet i ditt bibliotek, og fordi du vil at jeg skal ta meg av det som ikke er fullstendig, har jeg gjort mitt ytterste i denne saken. Og jeg vil gjøre deg kjent med at vi ønsker å skaffe oss de jødiske lovbøkene samt noen andre, for de er skrevet med hebraisk skrift og på deres språk som er ukjent for oss. Det har seg også slik at de er blitt avskrevet mer skjødesløst enn de burde, fordi de hittil ikke har vært under kongelig oppsyn. Derfor er det nødvendig at du får nøyaktige kopier av dem. Denne lovsamlingen er egentlig fylt med skjult visdom og er helt uklanderlig, fordi det er lover fra Gud. Derfor sier Hecateus av Abdera at hverken poetene eller historikerne nevner dette, og heller ikke de menn som lever sitt liv etter den, fordi det er en hellig lov som ikke bør offentliggjøres med profane ord. Hvis du ønsker det o konge, kan du skrive til jødenes overprest og be ham sende seks av de eldste fra hver stamme, og dem som er dyktige lovkyndige, slik at vi av dem kan få en klar forståelse og en korrekt fortolkning av innholdet, så du får en samling av disse bøkene etter ditt ønske.”

5. Da dette brevet kom til kongen, befalte han at et brev skulle bli skrevet til den jødiske overpresten Eleasar om saken, og at de skulle informere ham om løslatelsen av de jødene som hadde vært hos dem. Han sendte også femti talenter gull til fremstilling av store kar, skåler og begre, og en umåtelig mengde kostelige steiner. Han befalte også dem som hadde ansvaret for skattkistene som inneholdt disse steinene, å gi kunstnerne tillatelse til å velge ut dem de ønsket. Dessuten bestemte han at hundre talenter i penger skulle sendes til tempelet til ofringer og annet bruk.

Jeg vil nå beskrive disse karene og hvordan de er laget, men ikke før jeg har gjort en avskrift av brevet som ble skrevet til overpresten Eleasar som hadde fått denne verdigheten ved denne anledning. Da overpresten Onias var død, ble hans sønn Simon hans etterfølger. Han ble kalt Simon den Rettferdige[1] på grunn av sin gudsfrykt og sin vennlighet mot sitt eget folk. Da han var død og hadde etterlatt en ung sønn som het Onias, overtok Simons bror Eleasar som vi har omtalt, preste-embetet, og det var til ham Ptolemeus skrev, og det på følgende måte:

”Kong Ptolemeus sender sine hilsninger til overpresten Eleasar. Det er nå mange jøder som bor i mitt rike, og som perserne bortførte som fanger da de hadde makten. Disse ble hedret av min far, og han plasserte noen av dem i sin hær og betalte dem bedre enn det som var vanlig, og til andre av dem gav han ansvaret for garnisonene og deres vakthold da de kom med ham til Egypt. Og da jeg fikk kongemakten, behandlet jeg alle mennesker humant, og spesielt dine medborgere, for av dem har jeg frigitt om lag ett hundre tusen som var slaver, og betalt prisen for dem til deres herrer av mine egne inntekter. Og de som er i passende alder, har jeg tillatt å delta sammen med mine soldater, og de som er dyktige og trofaste og passer til mitt hoff, har jeg satt i slike stillinger. For jeg mener at dette er å vise vennlighet mot dem, og

dette er en stor og kjærkommen gave som jeg vier til Gud for hans forsyn mot meg, og jeg ønsker å gjøre godt mot dem og mot alle jøder i hele den bebodde verden, og derfor har jeg besluttet å sørge for en oversettelse av deres lov, og å få den oversatt fra hebraisk til gresk og så bli anbrakt i mitt bibliotek. Du vil derfor gjøre vel om du sender meg menn av en god karakter og som er av de eldste, seks i alt fra hver stamme. Disse må være særdeles lovkyndige på grunn av sin alder, og i stand til å oversette dem nøyaktig, og når dette er fullført, skal jeg betrakte dette som det mest strålende som er gjort for meg. Og jeg har sendt Andreas til dere, han som er fører for livvakten, samt Aristeus, for de er menn jeg har stor aktelse for, og med dem har jeg sendt disse førstefrukter som gaver til tempelet og til ofringer og annet bruk, til en verdi av et hundre talenter. Og hvis du vil skrive og fortelle om det er mer du vil ha, vil jeg akseptere det."

6. Da dette brevet fra kongen kom til Eleasar, skrev han med all mulig respekt dette svar: "Overpresten Eleasar sender sine hilsninger til kong Ptolemeus. Hvis du og din dronning Arsinoe[2], og dine barn har det godt, er vi fullstendig tilfredse. Da vi fikk ditt brev, ble vi overmåte glade for dine ønsker, og da folket var samlet, leste vi det opp for dem slik at de forsto din ærefrykt for Gud. Vi viste dem også de tjue gullkarene og de tretti av sølv, de fire store karene, skuebrødsbordet, ofrene og de andre tingene til tempelet, til en verdi av hundre talenter, som Andreas og Aristeus, dine høyst ærede venner har brakt oss. De er lærde menn med en høy karakter og er din visdom og dyd verdig. Du skal vite at vi skal imøtekomme deg med alt som kan være til nytte for deg og vi vil gjøre noe vi ikke har gjort før, nemlig å gjengjelde deg de mange velgjerninger du har gjort mot våre landsmenn. Vi ofret derfor straks for deg og din søster, dine barn og venner, og folket ba for dere for at dine planer må lykkes og at ditt rike må bli bevart i fred og at oversettelsen av vår lov må bli gjennomført slik du ønsker, og bli til nytte for deg. Vi har også utvalgt seks eldste av hver stamme, som vi har sendt til deg med lovbøkene. Det vil være din oppgave i din gudsfrykt og rettferdighet, å sende loven tilbake når den er blitt oversatt og la sendemennene få komme trygt tilbake. Farvel."

7. Slik var svaret fra overpresten, men jeg synes ikke det er nødvendig å oppgi navnene på de sytti(to) eldste som Eleasar hadde sendt av sted med loven som de skulle ha med seg. Men jeg synes ikke det er upassende å gi en fortegnelse over de meget verdifulle og kunstferdige karene som kongen sendte til Gud, slik at alle kunne se hvilken stor respekt kongen hadde for Gud, for kongen bevilget en umåtelig stor sum til dekning for disse karene, og han kom også til håndverkerne og tok arbeidet deres i øyesyn og skydde ingen anstrengelse for å unngå skjødesløshet i arbeidet. Så langt jeg er i stand til det, vil jeg vise hvilken rikdom de utgjorde, selv om denne historien kanskje ikke behøver at en slik beskrivelse blir tatt med, men jeg mener jeg dermed bør påpeke for leserne denne kongens storsinn og gode smak.

8. Først skal jeg beskrive bordet. Det var kongens mening å gjøre dette bordet kjempestort, men så befalte han at de skulle finne ut størrelsen på det bordet som allerede var i Jerusalem og om det var mulig å lage et som var større. Da han fikk vite hvor stort det bordet var som fantes der allerede og at det ikke var noe i veien for å lage et større, sa han seg villig til å få laget et som var fem ganger større. Men han var redd for at det ville bli ubrukelig for dem til gudstjenesten fordi det var så stort, for han ville ikke at gjenstandene bare skulle være til beskuelse, men at de skulle kunne

brukes under de hellige handlinger. Etter denne vurderingen, da det tidligere bordet hadde moderat størrelse, bestemte han seg for ikke å la det nye overgå det gamle i størrelse, ikke fordi han manglet gull. Men han ville gjøre det mer praktfullt og elegant ved å variere bruken av materialer, for han var klok og observant og hadde sans for alt som var nytt og overraskende. Og der det ikke var noen skulpturer, fant han selv på noen som han viste til håndverkerne og befalte at de skulle lages og utformes helt nøyaktig slik han hadde tegnet dem.

9. Da håndverkerne hadde påtatt seg å lage dette bordet, gjorde de det to og en halv alen langt, én alen bredt og en og en halv alen høyt, og det hele var laget av gull. Dessuten laget de en krans på en håndsbredd rundt omkring det med bølgemønster og en inngravering som lignet på en snor som var beundringsverdig snodd tre ganger og var tredelt, og i likhet med skulpturene så likedan ut hvordan man enn snudde dem. Den delen av kransen som var under bordet var særdeles vakker, men den som lå rundt bordet på utsiden, var ennå mer praktfullt utført fordi den var synlig for tilskuerne. I snorene var innsatt kostelige steiner i parallelle rekker i gullinnfatninger og brosjer, og den siden av kransen som kunne ses, var dekorert med en rekke av ovale figurer plassert på skrå med de mest utsøkte edelsteiner, og de skulle ligne stenger som lå tett inntil og omgav hele bordet. Og under de inngraverte ovale figurene var det lagt en krone der alle slags frukter var avbildet med drueklaser, og alle fruktene som var fremstilt av edelsteiner, var fastgjort med gull rundt hele bordet. De ovale figurene, stavene og kronene var utformet likedan på alle sider, slik at de så likedan ut selv om bordet ble snudd. Disse kunstferdige ornamentene nådde ned til føttene, for det var laget en gullplate på fire fingerbredder langs hele bordet som føttene ble innsatt i, og de ble festet til bordet med knapper og knapphull til kransen, slik at det praktfulle arbeidet så likedan ut på hver side. På bordet selv laget de en slynge som de innsatte på midten med kostelige flerfargede edelsteiner lik stjerner av rubin og smaragd som strålte, samt andre steiner som var merkelige og høyt verdsatte. Tett ved denne slyngen var det et nettverk av rombeformede bergkrystaller og steiner av rav som tok seg praktfullt ut. Føttenes kapiteler imiterte liljeknopper med bladene bøyd ned og lagt under bordet, men slik at løkene sto rette mellom dem. Fotstykkene var av rubin, og den nedre enden som hvilte på rubinen var en håndsbredd og åtte fingre. De hadde også med meget fint verktøy og flid gravert inn en gren av eføy med drueklaser med slyngetråder av vintreet, og de så helt naturtro ut, for de var så tynne og så lange at de beveget seg i vind og så helt naturlige ut. Hele håndarbeidet var laget slik at det så ut til å være tredelt, mens sammenføyningene var usynlige. Bordets tykkelse var ikke mindre enn en halv alen. Denne gaven som kongen så rundhåndet hadde gitt, var av så verdifulle materialer og ble utført med en slik presisjon og utsøkt kunsthåndverk, med glans og med slike kunstferdige nyskapninger at det skulle overgå det som allerede var viet til Gud.

10. Av gullbeholderne var det to, og figurene på dem var i trappetrinn fra bunnen til den kretsen som omgav den på midten, likesom belter i spiral, innlagt med forskjellige steiner. Deretter var det en slynge som hadde en høyde på en alen, omgitt av steiner i alle farger, og deretter var det inngravert et stavmønster, og deretter en rombe i et nettverk som utgikk fra kanten av karet med små skjold laget av vakre steiner som fylte den midtre delen, i en dybde på fire fingre. Omkring toppen av karet var det en krans av liljeblader, åkervindel og slyngetråder av vinplanten i

sirkelform. Slik var de to gullkarene som hver rommet fire halvtønner. De som var av sølv var lysere og mer skinnende enn speil, for du kunne se tydeligere speilbilder i dem enn i de andre. Kongen gav også ordre om tretti skåler, der noen var av gull og fylt med kostelige steiner og kunstferdig inngravert med blader av eføy og vinplanter. De ble fremstilt med perfeksjon av dyktige kunsthåndverkere som var beundret for sine arbeider, og ved kongens gavmilde påpasselighet, gav han sine kunsthåndverkere rikelig av alt det de ønsket, i det han motsatte seg offentlig audiens for en tid for å være hos håndverkerne så han kunne overvåke arbeidet. Derfor hadde de vært så nøyaktige med sitt arbeid av respekt for kongen og for hans utrettelige omsorg for arbeidet.

11. Dette var de gavene som Ptolemeus sendte til Jerusalem og viet til Gud. Da overpresten Eleasar hadde innviet dem og vist tilbørlig ære mot dem som brakte dem og gitt dem gaver som skulle bringes til kongen, tok han avskjed med dem. Og da de kom til Alexandria og Ptolemeus fikk vite at de var ankommet, tilkalte han sine sendemenn Andreas og Aristeus, og de kom til ham og avleverte ham brevet fra overpresten og besvarte muntlig alle spørsmål. Han skyndte seg da å møte de eldste som kom fra Jerusalem for å oversette lovene, og han befalte at enhver som kom i noe annet ærend skulle avvises. Det var noe som overrasket dem, for det pleide han ikke å gjøre, for de som kom til ham ved slike anledninger, pleide å innfinne seg på den femte dagen, mens utsendinger pleide å komme i slutten av måneden. Og da han hadde sendt disse fra seg, ventet han på dem som Eleasar hadde utsendt. Da de gamle mennene kom med gavene som overpresten hadde gitt for at de skulle levere dem til kongen, samt platene der de hadde skrevet lovene med gullbokstaver,[3] begynte han å spørre dem ut om disse bøkene. De pakket dem ut og viste ham gullplatene. Kongen ble stående å beundre disse platene som var så tynne og så fint sammenføyd at det ikke kunne føles ved berøring, så nøyaktig hang de fast i hverandre, og dette ble han opptatt med en god stund. Så takket han for at de var kommet til ham, og først og fremst Gud, for dette var jo hans lover. De eldste og de som var med dem, lykkønsket kongen som med én røst. Da falt han i tårer over den store lykken han opplevde, noe som er naturlig for menn både i glede og i sorg. Og da han hadde pålagt dem å levere bøkene til dem som var oppnevnt til å motta dem, og hilste mennene, fant han det riktig å innlede en samtale med dem om oppdraget. Han sa at denne dagen de kom til ham, skulle han minnes gjennom hele sitt liv som helt spesiell. For det var på denne samme dagen som de kom til ham at han vant seier over Antigonus på havet. Han befalte også at de skulle spise aftens med ham og at de skulle få det mest utsøkte losji i den øvre bydelen.

12. Han som fikk i oppdrag å motta de fremmede, het Nikanor, og ble kalt Dorotheus, og han skulle sørge for at de fikk alt de trengte til kost og losji, noe som ble beordret av kongen. Han skulle sørge for at de som kom fra forskjellige byer og hadde ulik livsstil, skulle få leve og feire høytid etter den skikk de var vant til, slik at de skulle trives og ikke bli utsatt for noe som de hadde motvilje mot. Og Dorotheus ordnet med dette, for han hadde fått oppdraget fordi han var meget dyktig i saker som vedrørte det vanlige liv, for han hadde ansvaret for mottakelsen av utlendinger. Han gav dem doble sitteplasser fordi kongen befalte det. Han hadde bestemt at halvparten av stolene skulle plasseres ved hans høyre hånd, og de andre bakom hans bord, og han var nøye med at ingen respekt og ære for dem skulle forsømmes. Og da de

hadde satt seg, ba han Dorotheus betjene dem som kom fra Judea slik de var vant til, og derfor sendte han bort de hellige forkynnere og dem som slaktet offerdyrene og de andre som pleide å fremsi takkebønnene, og i stedet tilkalte en av dem som var kommet til ham og som var prest og het Eleasar, for at han skulle fremsi takkebønnen.[4] Han sto da midt i blant dem og ba om at kongen og hans undersåtter måtte nyte all mulig velstand. Deretter brøt hele forsamlingen ut i en akklamasjon med fryd og mye støy, og da det var over, begav de seg til å spise og nyte alt det som var satt foran dem. Etter en liten stund fant kongen det passende å innlede en filosofisk samtale, og stilte hver av dem et spørsmål av filosofisk art[5] som kunne kaste lys over slike temaer. Og da de hadde forklart alle problemene som kongen hadde brakt på bane, var han meget tilfreds med svarene. Dette ble de underholdt med i tolv dager, og den som måtte ønske det, kan få kjennskap til de spesielle spørsmålene i Aristeus' bok som han skrev ved denne anledning.

13. Det var ikke bare kongen som beundret dem, men også Menedus som sa at alle ting var styrt av Forsynet, og at det var derfor slik kraft og skjønnhet kunne oppdages ved disse mennenes ord, og med det avsluttet de samtalen og stilte ikke flere spørsmål. Og kongen sa at han hadde fått stor nytte av dem og hadde høstet gagn etter at de kom og fått lære hvordan han skulle regjere over sine undersåtter. Så befalte han at de som fulgte dem til deres losji skulle gi hver av dem tre talenter. Og etter tre dager førte Demetrius dem 1,4 kilometer på en vei over en banke ved en øy, og da de hadde gått over broen, gikk han videre mot nord og viste dem et hus ved stranden der de skulle møtes, et stille sted der de kunne samtale om sin oppgave. Da han hadde ført dem dit, forsikret han dem at de ikke ville komme til å bli utsatt for noe som skulle forstyrre dem i deres arbeid, nå som de hadde alt de ønsket for å kunne oversette sin lov. Følgelig besørget de en nøyaktig oversettelse med stor iver og flid og det holdt de på med inntil den niende time på dagen. Etterpå slappet de av og tok vare på legemets behov, mens det ble sørget for at de fikk rikelig med mat. Og Dorotheus brakte dem adskillig som var beregnet på kongen selv, etter hans ordre.

Om morgenen kom de til hoffet og hilste Ptolemeus, og så gikk de til det sted de kom fra og begav seg til å arbeide med oversettelsen av lovene etter at de hadde vasket hendene og renset seg.[6] Da loven var blitt ferdig oversatt etter syttito dager, samlet Demetrius alle jødene på det sted der lovene var blitt oversatt, og de leste dem opp. Folket anerkjente disse eldste som hadde oversatt dem. Dessuten roste de Demetrius for forslaget om dette som ville bety mye for deres lykke, og de ville at han også skulle la deres førere få loven opplest. Og alle sammen, både prestene og de fornemste eldste, og rikets stormenn, ba om at alt måtte forbli slik som nå og ingen ting bli endret nå da oversettelsen var fullført. Alle syntes godt om denne beslutningen, og de vedtok at dersom noen la merke til noe overflødig eller at noe var utelatt, skulle de gå igjennom det på nytt og legge det frem for dem og korrigere det. Det var en klok beslutning, for når arbeidet kunne bedømmes som velgjort, ville det bestå for all tid.

14. Da kongen frydet seg over at denne planen hans var perfekt gjennomført og til så stort gagn, satte han særdeles pris på å få høre lovene opplest, og han var høylig forbauset over lovgiverens visdom og dype tanker. Og han innledet en samtale med Demetrius: "Hvordan kan det ha seg at ingen, hverken historikerne eller poetene

hadde nevnt den, enda den var så vidunderlig." Demetrius svare: "at ingen turte å være så freidig å prøve å beskrive disse lovene fordi de var guddommelige og hellige og at de som hadde prøvd på det, var blitt hjemsøkt av Gud." Han fortale ham også at "Theopompus ønsket å skrive noe om dem, men da ble han sinnsforvirret i om lag tretti dager, og under et avbrudd i sykdommen, blidgjorde han Gud ved bønn, da han regnet med at hans galskap hadde sin årsak i dette." Og dessuten fikk han i en drøm se at hans sykdom kom over ham fordi han var altfor nysgjerrig over det guddommelige og gjerne ville utgi det blant menneskene, men da han oppga dette forsøket, fikk han forstanden tilbake. Han fortalte ham også om Theodectes, tragediepoeten, som det ble sagt ville omtale noe som sto i de hellige bøker i en teaterforestilling, for han ble angrepet av et mørke for sine øyne, og da han ble klar over grunnen til denne sykdommen, blidgjorde han Gud ved bønn, og ble befridd for denne anfektelsen.

15. Da kongen som sagt hadde mottatt disse bøkene av Demetrius, befalte han at man skulle ta godt vare på dem så de kunne forbli uskadde. Han ville også at oversetterne skulle komme ofte til ham fra Judea, både fordi han ville vise dem ære og for å gi dem gaver, for nå var det rett og rimelig å sende dem av sted, så de etter eget ønske kunne besøke ham senere, for de skulle få alt det deres visdom måtte kreve og det han i sin gavmildhet kunne gi dem. Så sendte han dem av sted og gav hver av dem tre kledninger av beste sort og to talenter gull og et beger til en verdi av én talent og de møblene som var i det rommet de hadde holdt fest i. Det var alle de sakene han skjenket dem. Og med dem sendte han til Eleasar ti senger med sølvføtter og de møblene som hørte til, og et beger til en verdi av tretti talenter, og dessuten ti kledninger, purpur, og en meget vakker krone og hundre stykker av det fineste lin og for øvrig skåler og dekketøy, mugger og to gullterriner som skulle vies til Gud. I et skriv uttalte han ønsket om å gi disse oversetterne lov til å besøke ham igjen om de skulle ønske det, for han satte overordentlig pris på samtalene med menn som var så lærde, og han var villig til å satse all sin rikdom på dem. Og dette var det som hendte med jødene og som ble til deres herlighet og ære, takket være Ptolemeus og Filadelfus.

---

[1]Vi har en meget stor lovtale over denne Simon den Rettferdige gjennom hele det femtende kapitel i Jesu Siraks sønns visdom.

[2]Her skal vi huske at Arsinoe var både hans søster og hans hustru, ifølge den gamle persiske skikk, samt i Egypt på denne tiden, og dessuten mye senere hos syrerne.

[3]De som er kyndige i Talmud sier at det ikke er tillatt å skrive loven med gullbokstaver, i strid med dette sikre historiske eksemplet.

[4]Dette er det eldste eksemplet på takkebønn før måltidet. Det neste eksemplet jeg har vært borti er hos esseerne, både før og etterpå, og vi finner det hos vår Frelser før måltidet (Mark.8,6, Joh.6,11 og 23, og hos Paulus i Ap.gj.27,35), og en form for takkbønn hos kristne i *Apostolical Constitutions*, som synes å gjelde både før og etter måltidet.

[5]De var heller politiske spørsmål og svar om det gode og gudfryktige styre for menneskene.

[6]Denne renselsen for oversetterne ved å vaske seg i karet før de gikk til bønn hver morgen, og før de satte seg til å oversette, kan sammenlignes med bønnestedene Proseuchæ, som undertiden også ble bygget ved sjø eller elver.

KAPITEL 3

KONGENE I ASIA VISER DET JØDISKE FOLK ÆRE OG GJORDE DEM TIL BORGERE I DE BYENE DE BYGDE

1. Jødene fikk også ære av kongene i Asia da de ble deres hjelpere, for Seleukus Nikator gjorde dem til borgere av disse byene som han bygde i Asia og i nedre Syria, og i selve metropolen Antiokia. Han gav dem privilegier på linje med makedonerne og grekerne som var innbyggere. Disse privilegiene har de hatt inntil denne dag, og grunnen er, at siden jødene bruker en olje som er laget av utlendinger,* får de en bestemt pengesum fra de rette lederne som betaling for oljen, og da folket i Antiokia ville frata dem disse pengene under den siste krigen, bevarte Mucianus, som da var president i Syria pengene for dem. Etter dette, da folket i Alexandria og Antiokia på den tiden da Vespasian og hans sønn Titus, regjerte hele den bebodde verden, ba de om at disse borgernes privilegier måtte fratas dem, men fikk det ikke slik de ønsket. Denne adferden viser likhetstanken og generøsiteten hos romerne,** spesielt hos Vespasian og Titus, som til tross for at de hadde utholdt mye vondt i krigen med jødene og var irritert over dem fordi de ikke ville levere fra seg våpnene til dem, men fortsatte krigen inntil det ytterste, fratok de dem likevel ikke noe av de før nevnte privilegier de hadde som borgere. De la bånd på sin vrede og gav ikke etter for kravene fra aleksandrinerne og antiokerne som var svært mektige folk, og trass i at de hadde godvilje for disse folkene, og tross sin ergrelse over de onde opposisjonelle som de hadde uskadeliggjort i krigen, ville de ikke forandre de gamle rettighetene de hadde gitt jødene, men sa at de som hadde brukt våpen mot dem, allerede hadde lidd straff, og at det ikke var rett å frata dem disse privilegiene.

2. Vi vet også at Markus Agrippa hadde en lignende holdning overfor jødene, for da folket i Jonia var rasende på dem og bønnfalt Agrippa om at de, og kun de, skulle ha disse borgerrettighetene som Antiokus, sønnesønn til Seleukus, som ble kalt *Guden* av grekerne, hadde gitt dem, og de mente at dersom jødene skulle ha dem felles med dem, skulle de pålegges å tilbe de gudene de selv tilba, men da dette spørsmålet ble brakt for retten, vant jødene, og fikk lov til å praktisere sine egne skikker under beskyttelse av Nikolaus av Damaskus, for Agrippa felte den dom at han ikke kunne forandre det. Om det er noen som gjerne vil få mer grundig kjennskap til denne saken, la ham granske den et hundre og tjuetredje og den et hundre og tjuefjerde boken om dette i Nikolaus' historie. Hva angår Agrippa, er det ikke så ekstra prisverdig, for på den tiden hadde vår nasjon ikke vært i krig mot romerne. Men man kan rettelig forbauses over rausheten hos Vespasian og Titus, som etter de store krigene og motstanden de fikk av oss, skulle vise en slik moderasjon. Men nå vil jeg vende tilbake til historien der jeg slapp ved denne digresjonen.

3. Under Antiokus den Stores regime, han som regjerte hele Asia, led jødene mye vondt, så vel som innbyggerne i Coele Syria, og deres land ble fryktelig plyndret, for da han var i krig med Ptolemeus Filopator og hans sønn som ble kalt Epifanes, ble begge disse nasjonene utsatt for like mye skade, både da han ble slått, og da han slo andre, slik at de ble som et skip i storm som ble kastet hit og dit av bølgene. Slik havnet de midt i mellom velstanden hos Antiokus og fiendskapet. Men da Antiokus

hadde slått Ptolemeus, tok han Judea, og da Filopator var død, sendte hans sønn en stor hær under Scopas som kommanderte hans styrker, mot innbyggerne i Coele Syria, og der tok han mange byer, og spesielt vårt folk som gikk over til ham da han overfalt dem. Ikke lang tid etter, da Antiokus hadde beseiret Scopas i et slag ved Jordans kilder, ødela han en stor del av hæren hans. Og da Antiokus etterpå underla seg de byene i Coele Syria som Scopas hadde tatt, og dermed også Samaria, gikk jødene frivillig over til ham, og mottok ham i byen (Jerusalem), og gav hele hæren og hans elefanter rikelig med forsyninger, og de hjalp ham villig da han beleiret garnisonen som var i borgen i Jerusalem. Derfor syntes Antiokus at det var både rett og rimelig å belønne jødene for deres hengivenhet og iver under hans tjeneste, så han skrev til befalingsmennene over styrkene og til sine venner og gav et vitnesbyrd om jødenes gode oppførsel og informerte dem om hvilke belønninger han hadde bestemt seg for å gi dem. Jeg vil nå presentere brevene som han skrev om dem til hærførerne, men jeg vil først gjengi vitnesbyrdet til Polybius fra Megalopolis, for han sier det slik i den sekstende bok av sin historie: ”Scopas, hærføreren over Ptolemeus' armé, dro i hast til de øvre landsdelene i hans rike, og overvant jødenes nasjon da det var vinter.” Han sier også i den samme boken at ”da Scopas ble beseiret av Antiokus, fikk Antiokus Batanea, Samaria, Abila og Gadara, og en tid senere kom de jødene til ham som hadde bodd i nærheten av tempelet som ble kalt Jerusalem. Om det har jeg mer å si, og spesielt om Guds nærvær ved tempelet, men jeg skal utsette fortellingen av den historien til en annen anledning.” Dette forteller Polybius, men vi vil vende tilbake til historieforløpet når vi har gjengitt brevene til Antiokus.

”KONG ANTIOKUS SENDER SINE HILSNINGER TIL PTOLEMEUS”

”Første gang vi gikk inn i landet deres, viste jødene sitt vennskap mot oss, og da vi kom til deres by Jerusalem, gav de oss en strålende mottagelse med hele senatet og de skaffet rikelig med forsyninger til våre soldater og til våre elefanter og deltok med oss i å rydde garnisonen til egypterne som var i borgen. Vi har ment at det var på sin plass å belønne dem og å gjenopprette forholdene i byen som gradvis er blitt avfolket på grunn av de ulykkene som har rammet innbyggerne, og å føre dem som er blitt spredt omkring i landene tilbake til byen. På grunn av deres gudsfrykt har vi først og fremst besluttet å gi dem en fast støtte til ofringene med dyr som passer til dette, samt vin, olje og røkelse til en verdi av tjue tusen stykker sølv og seks hellige artabræ av fint mel med ett tusen fire hundre og seksti medimni hvete (76 tonn) og tre hundre og sytti fem medimni salt (19 ½ tonn), og dette skal dere betale dem fullt ut, slik jeg har beordret. Jeg vil også ha tempelet ferdigstilt, samt søylegangene, og hvis det er noe ellers som må gjenoppbygges, og hvis det trengs treverk, la det bli hentet i selve Judea og skattefritt fra andre land og fra Libanon, og det samme skal gjelde de andre byggematerialene som måtte behøves for at tempelet skal bli praktfullt. Og hele nasjonen skal leve etter lovene i sitt eget land, og senatet og prestene, de skriftlærde i tempelet og sangerne skal fritas for koppskatt og avgift til kronen, for at byen desto snarere må få tilbake sine innbyggere, og derfor innrømmer jeg et fritak for skatt i tre år for byens nåværende innbyggere, og for dem som skal komme til den, inntil måneden hyperberetus. Vi vil også for fremtiden frita dem for en tredjepart av skattene, slik at de tap de har lidt kan gjenopprettes, og de borgerne som er blitt bortført og blitt slaver, gir vi frihet og befaler at deres eiendom skal bli tilbakelevert dem.”

4. Dette var brevets innhold. Han utstedte også et dekret over hele sitt rike til ære for tempelet, og det lød slik: ”Det skal ikke være tillatt for noen utlending å komme innenfor tempelets område dersom de ikke har renset seg, for det er også forbudt av jødene. La heller ikke kjøtt av hester, muldyr og esler bli ført inn i byen, enten det er av vilt eller tamt, og heller ikke av leoparder, rev eller hare, og ikke av noe dyr som det er forbudt for jødene å spise. Skinn av disse dyrene skal heller ikke innføres, og slike dyr skal heller ikke oppdrettes i byen. La dem bare få lov til å bruke de offerdyr som er fastsatt av deres forfedre, som de har plikt til å bruke som godkjente offer til Gud. Og den som overtrer noen av disse befalinger, skal betale tre tusen sølvdrakmer til prestene.” Denne Antiokus bevitnet også vår gudsfrykt og vår troskap i et av sine brev som han skrev da han fikk vite om et opprør i Frygia og Lydia mens han oppholdt seg i de øvre provinsene, og i dette befalte han Zeuxis, føreren for hans styrker og sin nærmeste venn å sende noen av våre folk ut av Babylon inn i Frygia. Skrivet lyder slik:

”KONG ANTIOKUS SENDER HILSNINGER TIL ZEUXIS, HANS FADER”

”Hvis du er ved god helse, er det fint. Da jeg har fått vite at det er skjedd et opprør i Lydia og i Frygia, synes jeg saken krever stor oppmerksomhet, og etter å ha rådført meg med mine venner om hva som bør gjøres, finner vi det rett å flytte to tusen jødefamilier med deres eiendeler ut av Mesopotamia og Babylon til de borgene der det passer best, for jeg er overbevist om at de vil være villige voktere av våre besittelser på grunn av sin gudsfrykt, og fordi jeg vet at våre forgjengere har bevitnet at de er trofaste og gjør det de blir bedt om med villig innsats. Derfor vil jeg, selv om det vil være en slitsom oppgave at du skal flytte disse jødene med løfte om at de skal ha tillatelse til å følge sine egne lover, at skal du gi hver av familiene et sted der de kan bygge sine hus og gi dem en del land til jordbruk og til vingårder, og du skal frita dem for skatt av avlingene i tre år og gi dem et skikkelig kvantum hvete til tjenerne deres inntil de høster brødkorn av jorden, når du har ført dem til de nevnte stedene. La dem også få tilstrekkelig til å dekke sine behov for livsopphold, og når de nyter godt av vår vennlighet, vil de være desto mer villige til å være med på våre planer. Pass også på dette folket så langt du er i stand til det, at de ikke må bli utsatt for noen forstyrrelser.”

Disse vitnesbyrdene som jeg har gitt, er tilstrekkelige til å vise det vennskapet som Anitokus den store hadde til jødene.

KAPITEL 4

ANTIOKUS INNGÅR EN PAKT MED PTOLEMEUS. ONIAS PROVOSERER PTOLEMEUS EUERGETES. JOSEF BRINGER ALT I ORDEN IGJEN OG INNGÅR VENNSKAP MED HAM. JOSEFS OG HANS SØNN HYRKANOS’ GJERNINGER.

1. Etter at Antiokus hadde inngått en vennskapspakt med Ptolemeus og gav ham sin datter Kleopatra til hustru og overgav Coele Syria, Samaria, Judea og Fønikia til ham som medgift, delte de to kongene skattene mellom seg. De fremste menn fastsatte skattene i de forskjellige landene og innkasserte dem på vegne av de to kongene. Samaritanene opplevde nå en blomstringsperiode, og de plaget jødene meget og okkuperte deler av landet deres og tok slaver blant dem. Dette skjedde da Onias var

overprest, for etter Eleasars død fikk hans onkel Manasse presteembetet, og da han endte sitt liv, overtok Onias denne verdigheten. Han var sønn av Simon som ble kalt *Den rettferdige*, og han var bror til Eleasar som jeg har sagt før. Denne Onias var en skrøpelig sjel, glad i penger, og han betalte ikke skatten på tjue talenter sølv som forfedrene hadde betalt til kongene av sine eiendommer, og slik provoserte han kong Ptolemeus Euergetes, faren til Filopater, til raseri. Euergetes sendte en budbringer til Jerusalem med klage på at Onias ikke betalte skatt, og han truet med at hvis han ikke fikk den, ville han ta landet og sende soldater som skulle leve av det. Da jødene fikk budskapet fra kongen, ble de rådville, men Onias var så simpel og avindsyk at intet kunne få ham til å skamme seg.

2. Det var en ung mann som het Josef som hadde et meget godt omdømme hos folket i Jerusalem for sitt alvor, sin klokskap og rettferdighet. Hans far het Tobias, og hans mor var søster til overpresten Onias, og hun informerte ham om sendemannen som var på tur, for han oppholdt seg nå i en landsby som het Pikol,* der han var født. Deretter kom han til byen (Jerusalem), og irettesatte Onias for ikke å ha vist omsorg for sine landsmenn, men hadde satt nasjonen i fare ved ikke å betale pengene. Men han fortalte at han hadde tatt vare på dem, for det hadde han myndighet til som overprest. Men han rådet ham til, dersom han var så glad i penger, eller dersom han ikke kunne tåle å se på at nasjonen og hans landsmenn kom i fare på grunn av dette, å gå til kongen med en bønn om å få ettergitt den delen av skatten som han ønsket. Men Onias svarte at han ikke brydde seg noe om hans myndighet og at han var rede til å legge ned sitt embete som overprest dersom det var praktisk mulig, og at han ikke ville gå til kongen og at han ikke ville bry seg med disse sakene i det hele tatt. Josef spurte ham da om han ville gi ham lov til å gå som utsending på vegne av nasjonen, og han svarte at det ville han.

Da gikk Josef opp i tempelet og sammenkalte folket og formante dem til ikke å bli urolige eller skremt på grunn av likegyldigheten hos hans onkel Onias, men ba dem forholde seg rolig og ikke plage seg selv med frykt for det, for han lovte dem at han skulle være deres sendemann til kongen og overbevise ham at de ikke hadde gjort noe galt. Og da folket hørte dette, takket de Josef. Så gikk han ned fra tempelet og mottok Ptolemeus' sendemann på den mest gjestfrie måte. Han gav ham også rike gaver, og holdt en storslagen fest for ham i mange dager, og så sendte han ham til kongen foran seg, og sa at han snart skulle komme etter, for nå var han mer villig til å gå til kongen fordi kongens mann hadde oppmuntret ham ved at han sterkt overtalte ham til å komme til Egypt, med løftet om at han skulle oppnå alt det han ønsket av Ptolemeus, for han satte høylig pris på hans frimodighet og seriøse oppførsel.

3. Da Ptolemeus' sendemann kom til Egypt, fortalte han om Onias' tankeløshet, og om Josefs gode karakter, og at han skulle komme og unnskylde sitt folk ved å si at de ikke hadde gjort ham noe vondt, og at han var deres beskytter. Han hadde så mange lovord om den unge mannen at han fikk både kongen og hans hustru Kleopatra til å tenke godt om ham før han kom. Og Josef sendte bud til sine venner i Samaria og lånte penger av dem og gjorde seg klar med alt det han trengte til reisen, som klær, beholdere og kløvdyr til en verdi av om lag tjue tusen drakmer, og dro til Alexandria. Så skjedde det samtidig at alle stormennene og guvernørene dro ut fra byene i Syria og Fønikia for å kreve inn skattene, for kongen solgte hvert år retten til å kreve inn skatter til de menn som hadde størst makt i hver av byene. Da disse

menn så at Josef var på tur, lo de av hans fattigdom og enkelhet, men da han kom til Alexandria og fikk høre at Ptolemeus var i Memfis, dro han dit for å møte ham. Det skjedde mens kongen satt i sin vogn med sin hustru og sin venn Athenion som nettopp var den mannen som hadde vært hans utsending til Jerusalem og var blitt underholdt av Josef. Straks Athenion fikk se ham, presenterte han ham for kongen og sa hvor god og sjenerøs den unge mannen var. Og Ptolemeus hilste ham og ba ham stige opp i sin vogn, og mens Josef satt der, begynte han å beklage seg over Onias' styre, og fikk dette svar: "Tilgi ham på grunn av hans alder, for du kan absolutt ikke være ukjent med dette at gamle menn og barn har et sinnelag som ligner på hverandre, men dere unge menn skal få av oss alt det du ønsker så dere ikke skal ha noen grunn til å klage." Kongen gledet seg over den unge mannens gode humør og behagelige vesen og fikk straks en større kjærlighet til ham som om han hadde kjent ham lenge, og han inviterte ham til måltid i kongens palass og til å spise ved hans bord hver dag. Men da kongen kom til Alexandria og stormennene så ham sittende hos kongen, ble de meget støtt over det.

4. Da dagen kom da kongen skulle innkassere skattene fra byene, og da de fornemste menn i de forskjellige landene skulle gi bud på dem, viste det seg at summen av alle skattene fra Coele Syria, Fønikia, Judea og Samaria som det ble gitt anbud på, utgjorde åtte tusen talenter. Men da anklaget Josef budgiverne for å ha blitt enige om å vurdere verdien av skattene alt for lavt, og han lovte å gi det doble for dem, og for dem som ikke ville betale, ville han sende alt de eide til kongen, for dette privilegiet var en del av salget av skattene. Kongen likte dette tilbudet fordi det forhøyet hans inntekt, og han sa at han ville stadfeste salget av skattene for ham, og da han spurte ham om han hadde sikkerhet for pengene, svarte han vennlig: "Jeg vil skaffe en slik sikkerhet av personer som du ikke har grunn til å mistro." Og da han ba om å få navnene på dem, svarte han: "Jeg gir deg ingen andre navn, o konge, enn deg selv og denne din hustru, og du skal stå som sikkerhet for begge parter." Da lo kongen av forslaget, og innvilget ham retten til å innkreve skattene uten noen annen sikkerhet. Denne fremgangsmåten falt dem som kom fra byene til Egypt umåtelig tungt for brystet, og de ble fryktelig skuffet og vendte tilbake, hver til sitt land med skam.

5. Men Josef tok med seg to tusen fotsoldater han hadde fått av kongen, for han ønsket assistanse for å kunne tvinge dem i byene som var uvillige til å betale. Og etter å ha lånt fem hundre talenter av sine venner i Alexandria, skyndte han seg tilbake og inn i Syria. Og da han var i Askalon og krevde skattene av folket der, nektet de å betale og gikk løs på ham, men da grep han om lag tjue av de fornemste menn og drepte dem og samlet sammen alt det de hadde og sendte det til kongen, og informerte ham om det de hadde gjort. Ptolemeus ble imponert over mannens dyktighet og roste ham, og gav ham tillatelse til å gjøre akkurat det han ønsket. Da syrerne hørte det, ble de forskrekket, og det triste eksemplet fra Askalon fikk dem til å åpne portene og villig betale skattene til Josef. Og da folket i Schytopolis prøvde å sette seg i mot ham, og ikke betale de skattene de hadde pleid, drepte han byens fornemste menn uten å diskutere med dem, og det de eide, sendte han til kongen. På denne måten samlet han en meget stor rikdom, og han tjente stort på skatteinnkrevningen. Han gjorde bruk av den stillingen han hadde oppnådd på denne måten og den rikdommen han hadde samlet, og han sendte mange gaver til kongen

og til Kleopatra og sine venner, og til alle som hadde makt ved hoffet, og slik kjøpte han deres godvilje.

6. Denne suksessen nøt han i tjueto år, og han ble far til sju sønner med én hustru, men han hadde også én sønn til som het Hyrkanos med sin bror Solymius' datter som han giftet seg med ved følgende anledning: En gang kom han til Alexandria med sin bror som hadde med seg sin datter i gifteferdig alder, for å gi henne til hustru til en av de fornemste jødene der. Han spiste aftens med kongen og ble forelsket i en meget vakker skuespillerinne, og han kom inn i rommet der de holdt fest og fortalte sin bror om det og bønnfalt ham om å skjule sitt overgrep, siden det er forbudt for en jøde å komme nær en utlending, og at han måtte være snill og være til tjeneste for ham og gi ham anledning til å fullbyrde sitt begjær. Broren gikk med på det og underholdt ham villig og førte henne til ham om natten og la henne i hans seng. Og da Josef var omtåket av drikk, visste han ikke hvem hun var, og slik lå han med sin brors datter, og det gjorde han flere ganger og elsket henne overmåte og sa til sin bror at han elsket denne skuespillerinnen så høyt at hans liv ville være i fare om han måtte skilles fra henne, men likevel ville ikke kongen gi ham tillatelse til å ta henne med seg. Broren ba ham om ikke å bry seg om det, og fortalte ham at han kunne nyte henne han elsket uten fare, og ta henne til hustru. Så la han frem sannheten for ham og forsikret ham at han heller så at hans datter ble skjendet, enn å se på at han skulle utsette seg for offentlig vanære. Og Josef roste ham for hans broderkjærlighet, og giftet seg med hans datter og fikk sønnen Hyrkanos med henne slik vi har fortalt.

Da denne sønnen allerede ved tretten års alder viste seg å være både modig og klok og ble sterkt misunt av sine brødre, da han var mer intelligent enn de, og da Josef ville finne ut hvilken av hans sønner som hadde den beste karakteren, sendte han dem til lærere som hadde det beste omdømmet, og da viste det seg at de andre brødrene kom tilbake, dumme og ulærde på grunn av sin latskap og uvilje til anstrengelser. Etter dem sendte han ut den yngste, Hyrkanos, med tre hundre par okser som trekkdyr, og påla ham å dra to dager ut i villmarken og tilså landet der, men han holdt hemmelig tilbake åkene som skulle binde oksene sammen. Da Hyrkanos kom til stedet, fant han at han ikke hadde åkene med seg, og han forbannet oksedriverne som rådde ham til å sende noen tilbake for å hente åkene. Men da han ikke ville kaste bort tid mens de var av sted for å hente åkene, fant han på en strategi som passet til et høyere alderstrinn enn hans, for han slaktet ti par okser og delte ut kjøttet til arbeiderne og skar hudene i mange biter og laget seg åk slik at han bandt oksene sammen, og på denne måten sådde han likeså mye land som hans far hadde pålagt ham, og så dro han tilbake til ham. Da han kom hjem, var faren overmåte tilfreds med hans klokskap og roste hans intelligens og dristighet. Og han elsket ham desto mer, som om han var hans legitime sønn, mens brødrene mislikte det sterkt.

7. Men da det var en som fortalte ham at Ptolemeus nettopp hadde fått en sønn, og da alle stormennene i Syria og de andre landene som lå under ham, skulle feire barnets fødsel og dro av sted med et stort følge til Alexandria og han selv var forhindret på grunn av sin høye alder, prøvde han å finne ut om noen av sønnene ville dra til kongen. Da de eldste sønnene unnskyldte seg og ikke ville dra fordi de ikke var hoffmenn og ikke var i stand til å samtale, rådde de ham til å sende sin bror Hyrkanos, og spurte ham om han ville dra til kongen, og om han hadde lyst til det

eller ikke. Og da han lovte å dra og sa at han ikke trengte mye penger til reisen fordi han ville leve enkelt, og at ti tusen drakmer ville være nok, var han tilfreds med sønnens nøysomhet. Etter en liten stund rådde sønnen sin far til ikke å sende sine gaver til kongen derfra, men sende med ham et brev til hans forvalter i Alexandria med anmodning om å skaffe ham penger til innkjøp av det mest utsøkte og kostelige. Han tenkte at en utgift på ti talenter var nok til gaver til kongen, og han roste sin sønn for hans gode råd og skrev til sin forvalter som hadde ansvar for pengene hans i Alexandria, som ikke beløp seg til mindre enn tre tusen talenter, for Josef hadde sendt pengene han innkasserte i Syria til Alexandria. Og da dagen kom for utbetaling av skattene, skrev han til Arion om å utbetale pengene. Så da sønnen hadde bedt faren om brevet til forvalteren og fikk det, skyndte han seg til Alexandria. Men da han var dratt, skrev brødrene hans til alle kongens venner at de skulle drepe ham.

8. Men da han kom til Alexandria, leverte han brevet til Arion som spurte ham hvor mange talenter han ville ha, for han håpet på at han ikke ville be om mer enn ti eller litt mer, da svarte han at han trengte tusen talenter. Da ble forvalteren sint og refset ham fordi han ville leve på en stor fot, og han fortalte ham at faren hadde samlet dette sammen ved strevsomt slit og selvkontroll, og ville at han skulle etterligne sin fars eksempel. Han forsikret ham dessuten at han ville gi ham bare ti talenter og det skulle være nok til en gave til kongen. Sønnen ble så forbitret for dette at han kastet Arion i fengsel. Men da Arions hustru hadde informert Kleopatra om dette, og med bønn om at hun måtte irettesette gutten for det han hadde gjort, for Arion nøt stor aktelse hos henne, fortalte Kleopatra det til kongen. Og kongen sendte bud på Hyrkanos og sa at han undret seg over at han ikke var møtt opp hos ham da han var sendt hit av sin far, men hadde kastet forvalteren i fengsel. Han gav derfor beskjed om at han skulle komme til ham og gjøre rede for hva han hadde gjort. Da fikk kongens bud dette svaret: At ”det var en av hans lover som forbød et barn som var født å smake av offeret før han hadde vært i tempelet og ofret til Gud. Etter dette resonnementet var han selv ikke kommet til ham fordi han forventet å få gi en gave til ham som var hans fars velgjører, og at han hadde straffet slaven for ikke å ha adlydt hans befaling, for det hadde ikke noe å si om hans herre var stor eller liten, så hvis man ikke straffer slike, ”vil også du bli foraktet av dine undersåtter.” Da han hørte dette svaret, lo han, og undret seg på hvilken stor sjel som var i gutten.

9. Da Arion forsto at dette var kongens vilje, og ikke hadde noen mulighet for å hjelpe seg selv, gav han gutten tusen talenter og ble løslatt fra fengselet. Og etter tre dager kom Hyrkanos og hilste kongen og dronningen. De betraktet ham med velbehag og underholdt ham på høfligste måte på grunn av den respekten de hadde for hans far.

Så gikk han i hemmelighet til kjøpmennene og kjøpte hundre gutter som hadde fått opplæring og var i sin blomstrende ungdom, til en pris av én talent for hver, og dessuten hundre piker til samme pris. Og da han ble invitert til fest hos kongen, satte han seg lavest ved bordet av alle, fordi han, som et barn fremdeles, ikke var særlig aktet, for det var slik man skulle plasseres etter rang. Nå hadde alle de som satt i nærheten av ham lagt alle slags bein i en haug foran Hyrkanos, for de hadde selv spist kjøttet som var på dem, og det gjorde de inntil bordet der de satt var blitt helt oppfylt av dem, ble Trypho, som var kongens hoffnarr, satt til å fremsi vitser og lage moro ved festene, og gjestene ved bordet skulle holde ham for narr. Og han sto opp og sa: ”Ser du ikke, min herre, beinene som ligger hos Hyrkanos? Ved å sammenligne, kan du gjette at hans far har gjort hele Syria så bar som han har gjort

disse beinene?" Da lo kongen av det Tryphos sa, og da han spurte Hyrkanos om hvorfor det var så mye bein hos ham, svarte han: "Det er rett, min herre, for de er hunder som eter kjøttet og beinene sammen slik disse gjestene har gjort og dermed ser han på gjestene, for det ligger ingen ting foran dem, for dette er menn som spiser kjøttet og kaster beinene, likesom jeg som også er en mann, har gjort." Og kongen beundret hans svar som også var meget klokt, og han ba dem om å gi ham en akklamasjon og vise at de likte denne morsomme fleipen.

Den neste dagen gikk Hyrkanos til alle kongens venner og til dem som hadde makt ved hoffet, og hilste dem, men han drøftet fremdeles med tjenerne om hva de skulle gi i fødselsdagsgave til kongens sønn, og noen sa at de skulle gi tolv talenter, mens andre som var høyere i rang mente at enhver skulle gi etter sin rikdom. Og overfor dem lot han som om han ikke var i stand til å gi noen stor gave, for han hadde bare fem talenter. Da tjenerne hørte det han sa, fortalte de det videre til sine herrer og frydet seg over at Josef ville bli sett ned på, og kongen ville bli sint fordi gaven hans var så liten. Da dagen kom, gav de ikke kongen mer enn tjue talenter, selv de som gav mest, men Hyrkanos gav til hver av de hundre guttene og de hundre pikene det samme som han hadde kjøpt dem for, én talent til hver som de skulle ha med seg, og presenterte guttene for kongen, og pikene for Kleopatra.

Alle forundret seg over denne uventede og rike gaven, endog kongen og dronningen selv. Han gav også dem som gikk kongen til hånde, gaver til en verdi av mange talenter for å kunne unnslippe den faren han var i på grunn av dem, for det var til dem Hyrkanos' brødre hadde skrevet om å drepe ham. Ptolemeus beundret den sjenerøse unge mannen og befalte ham å si hva slags gave han ønsket. Men han ville ikke noe annet enn at kongen skulle skrive til hans far og hans brødre om ham. Og da kongen hadde vist ham stor ære og gitt ham dyre gaver og hadde skrevet til hans far og hans brødre og alle hans offiserer og befalingsmenn om ham, sendte han ham av sted. Da brødrene fikk høre at Hyrkanos hadde mottatt slik heder av kongen og nå kom hjem med ære, dro de ut for å møte ham og drepe ham, i hemmelig forståelse med faren, for han var rasende på ham for den store summen penger han hadde gitt i gaver, uten tanke på sparsomhet. Men Josef skjulte av frykt for kongen sitt raseri mot sønnen. Og da Hyrkanos' brødre kom for å slåss med ham, drepte han mange flere enn de som var med dem, og dessuten to av hans brødre, mens resten av dem unnslapp til faren i Jerusalem. Men da Hyrkanos kom til byen der ingen ville ta imot ham, ble han redd for sitt liv og trakk seg unna til elven Jordan og forble der, men han påla barbarene å betale skatt.

10. På denne tiden regjerte Seleukus som kaltes Soter over Asia. Han var sønn av Antiokus den store. Og nå døde Josef, Hyrkanos' far. Han var en god og storsinnet mann og han førte jødene ut av fattigdom og elendighet til en herlig stilling. Han beholdt skatteinnkrevningen i Syria, Fønikia og Samaria i tjueto år. Også hans onkel Onias døde om lag på denne tiden, og etterlot overprest-embetet til sin sønn Simon. Det var til ham Areus, kongen over lakedaimonerne sendte bud med et brev som vi gjengir som følger:

"AREUS, KONGE OVER LAKEDAIMONIERNE
SENDER SINE HILSNINGER TIL ONIAS"

"Vi er blitt kjent med et brev, der vi har oppdaget at jødene og lakedaimonerne er av

samme ætt og stammer fra Abraham.** Det er derfor ikke annet enn rett og rimelig at dere som er våre brødre skulle underrette oss om deres omtanke for oss slik dere måtte ønske. Vi vil også gjøre det samme, og betrakte deres bekymringer som våre egne, og våre egne som felles med deres. Demotoles, som bringer dere dette brev, vil også ta med deres svar til oss. Dette brev er firkantet og beseglet med en ørn med en drage i sine klør."

11. Dette var innholdet i brevet som ble sendt fra kongen til lakedaimonerne. Men da Josef døde, ble folket opprørsk på grunn av hans sønner, for mens de eldste førte krig mot Hyrkanos som var den yngste av Josefs sønner, var folket delt, men størstedelen holdt med de eldste i denne krigen, som overpresten Simon, fordi han var i slekt med dem. Men Hyrkanos besluttet å ikke mer dra tilbake til Jerusalem, men slo seg ned på den andre siden av Jordan, og lå i stadig krig med araberne og drepte mange av dem og tok flere til fange. Han bygde også en sterk borg fullstendig av hvit stein helt til taket, og med svære dyrebilder inngravert på den. Han grov også en stor kanal omkring den. Han laget også tuneller som var mange hundre meter lange gjennom fjellgrunnen, med store rom i dem, noen til festlokaler og andre til soverom og dagligstuer. Han ledet også inn store vannmengder langs borgen, som også gjorde den åpne plassen herlig og vakker. Men inngangene til tunellene var så trange at bare én person kunne komme inn av gangen. Og grunnen var at han skulle beskytte seg mot å bli beleiret av sine brødre og komme i fare for å bli fanget av dem.

Han bygde også åpne plasser som var større enn vanlig, og som han forskjønnet med store hager. Og da han hadde fått stedet slik i stand, kalte han det Tyrus. Dette stedet ligger mellom Arabia og Judea, på andre siden av Jordan, ikke langt fra landet Hesbon. Han regjerte over disse stedene i sju år, faktisk hele tiden da Seleukus var konge over Syria. Men da han var død, overtok hans bror Antiokus, som ble kalt Epifanes kongeriket. Også Ptolemeus, kongen i Egypt, døde, og han ble dessuten kalt Epifanes. Han etterlot seg to unge sønner, den eldste het Filometor, og den yngste Physcon. Og da Hyrkanos så at Antiokus hadde en stor hær og fryktet for at han skulle bli tatt av ham og straffet for det han hadde gjort mot araberne, endte han sitt liv og falt for egen hånd, mens Antiokus tok alt det han eide.

---

*Navnet på dette stedet er akkurat det samme som Abimeleks øverste høvding over hans hær på Abrahams tid. (1.Mos.21,22), og kan muligvis være stedet for hans barndom, for det synes å ha vært i den søndre delen av Palestina.

**Grotius antar at disse lakedaimonerne kom fra dorerne som kom fra Pelasgi. Disse kaller Herodot for barbarer, og det kan hende de kom fra syrerne og araberne som etterkommere av Abraham og Ketura. Man kan også legge merke til at Elieser fra Damaskus, Abrahams tjener (1.Mos.15,2 og kap. 24), av noen i oldtiden ble tatt for å være hans sønn. Og dersom lakedaimonerne utsprang fra ham, kunne de selv være Abrahams etterkommere, så vel som jødene som kom fra Isak.

KAPITEL 5

JØDENE KRANGLER OM OVERPRESTEMBETET. ANTIOKUS GJØR ET FELTTOG MOT JØDENE, TAR BYEN OG PLYNDRER TEMPELET. MANGE JØDER SVIKTER SITT EGET LANDS LOVER. SAMARITANERNE FØLGER GREKERNES SKIKKER OG KALLER SITT TEMPEL PÅ GARISIM FOR JUPITER OG HELLENIUS' TEMPEL.

1. Omlag på den tiden da overpresten Onias døde, gav de overprest-embetet til hans bror Jesus, for den sønnen som Onias (eller Onias IV) etterlot seg, var bare et barn. Når tiden er inne, skal vi fortelle om hva som skjedde med dette barnet. Men denne Jesus som var bror til Onias, ble av kongen som var sint på ham, fratatt overprest-embetet, og han gav det til hans yngre bror som også het Onias, for Simon hadde tre sønner som hver av dem ble overprester. Jesus forandret sitt navn til Jason, mens Onias ble kalt Menelaus.

Da den tidligere overpresten gjorde et opprør mot Menelaus som var blitt ordinert etter ham, ble folket delt mellom disse to. Tobias' sønner holdt med Menelaus, mens den største delen av folket støttet Jason, og slik ble Menelaus og hans sønner rådville og henvendte seg til Antiokus og fortalte ham at de ønsket å ta avstand fra sitt eget lands lover og den jødiske levemåten, og i stedet følge kongens lover og den greske livsstilen, og derfor ba de om å få lov til å bygge en idrettsarena i Jerusalem.[1] Og da han hadde gitt dem lov til det, skjulte de omskjærelsen av sine genitalier, slik at de så ut som grekere selv om de var nakne. De forlot alle de skikkene som tilhørte deres eget land og etterlignet praksisen hos de andre folkeslagene.

2. Da Antiokus hadde fått en gunstig stilling i sitt rike, bestemte han seg for å gjøre et felttog mot Egypt, både fordi han ønsket å vinne landet og fordi han foraktet Ptolemeus' sønn som nå var svak og ikke var i stand til å gjøre noe med det. Derfor kom han til Pelusium og overlistet Ptolemeus Filometor ved hjelp av svik, og tok Egypt. Så kom han til Memfis, og da han hadde erobret byen, skyndte han seg til Alexandria i håp om å ta den ved beleiring, og dermed underkue Ptolemeus som regjerte der. Men han ble drevet ut, ikke bare fra Alexandria, men fra hele Egypt etter en ordre fra romerne om å la Egypt være i fred. Som jeg før har sagt, vil jeg nå spesielt fortelle om denne kongen, hvordan han la under seg Judea og tempelet. Tidligere har jeg skrevet kortfattet om dette, og finner det derfor nødvendig igjen å gå mer nøyaktig gjennom historien.

3. Kong Antiokus kom tilbake fra Egypt av frykt for romerne,[2] og gjorde en ekspedisjon mot Jerusalem, og i det ett hundre og førtitredje år av Det seleukidiske riket tok han byen uten kamp, fordi de som holdt med ham, åpnet portene for ham. Og da han hadde fått herredømmet over Jerusalem og drept mange fra det partiet som var i mot ham, og plyndret dem for en stor mengde penger, vendte han tilbake til Antiokia.

4. Så skjedde det etter to år, i det ett hundre og førtifemte år, på den tjuefjerde dag i

den måneden som kalles kislev, og som makedonerne kaller appelus, i den ett hundre og femtitredje olympiade, at kongen kom til Jerusalem og lot som om han kom med fred, men på grunn av rikdommene i tempelet og sin grådighet, tok byen ved hjelp av forræderi, og han sparte ikke engang dem som hadde sluppet ham inn i den. Han så at det var mye gull der og mange svært verdifulle dekorasjoner, og for å plyndre det for rikdommer, dristet han seg til å bryte den pakten han hadde inngått. Så etterlot han tempelet ribbet, han fjernet gull-lysestaken og gullalteret for røkelse, og bordet til skuebrødene og brennofferalteret, og han unnlot heller ikke å ta forhengene som var laget av fint lin og skarlagen. Han tømte også huset for skjulte skatter og lot ingen ting være igjen, og slik kastet han jødene ut i stor veklage, for han forbød dem de ofringene til Gud som de hadde pleid å forrette i henhold til loven. Og da han hadde plyndret hele byen og hadde drept noen av innbyggerne og tatt andre til fange med deres hustruer og barn, var antallet av dem som var tatt levende, kommet opp i om lag ti tusen. Han satte også fyr på de vakreste bygningene, og da han hadde revet ned bymurene, bygde han en festning i den nedre bydelen[3], for stedet lå høyt med utsikt over tempelet, og han forsterket det med høye murer og tårn, og anbrakte en makedonisk garnison der.

I denne borgen bodde den ugudelige og onde delen av den jødiske befolkningen, og de påførte folket mange sorger og smertefulle ulykker. Da kongen hadde reist et avgudsalter på Guds altersted, slaktet han svin på det, og så ofret han i strid med landets lov og den jødiske gudstjenesteskikk. Han tvang dem også til å avstå fra tilbedelsen av deres egen Gud, og til å tilbe dem som han holdt for å være guder, og lot dem bygge templer og altere i hver by og landsby og ofre på dem hver dag. Han la ned forbud mot omskjærelse av deres sønner, og truet med å straffe enhver som ble funnet å ha overtrådt hans befaling. Han oppnevnte også oppsynsmenn som skulle tvinge dem til å gjøre som han befalte. Det var faktisk mange jøder som gav etter for kongens befalinger, enten frivillig eller av frykt for den straffen som de var blitt truet med. Men de beste menn, de edleste sjeler, brydde seg ikke om ham, men beholdt sin ærefrykt for skikkene i sitt eget land i stedet for truslene, og derfor måtte de gjennomgå store ulykker og bitre lidelser, for de ble slått med stokker og ble slitt i stykker, og de ble korsfestet mens de ennå levde og pustet. De strangulerte også kvinnene og deres sønner som de hadde omskåret, og hengte guttene etter halsen på korsene, slik kongen befalte. Og hvis noen av de hellige bøkene ble funnet, ble de ødelagt, og dem de ble funnet hos, omkom på frykteligste vis.

5. Da samaritanene så jødenes lidelser, bekjente de ikke lenger at de var i slekt med dem, og heller ikke at tempelet på Garisim-fjellet tilhørte Den Allmektige Gud. Slik var de, og det har vi fortalt før. Nå sa de at de var en koloni av medere og persere, og det var de i virkeligheten. Og så sendte de budbringere til Antiokus med disse ord:

"Til Antiokus, guden Epifanes, en påminnelse fra sidonierne som bor i Sikem. Etter en del hjemsøkelser, og på grunn av en gammel overtro, fulgte våre forfedre skikken med å holde den dagen som jødene kaller sabbaten.[4] Og da de hadde reist tempelet på fjellet Garisim, utførte de der de foreskrevne ofringer. Når man skal dømme disse ugudelige jødene rett, disse som er ledere iblant dem og antar at vi er i slekt med dem og praktiserer det samme som dem, blir vi utsatt for de samme anklagene, enda vi opprinnelig er sidoniere, som man kan se av de offentlige opptegnelsene. Vi

bønnfaller deg derfor, vår velgjører og frelser, om å befale Apollonius, guvernøren over dette landområdet, og Nikanor, din landshøvding, om ikke å forstyrre oss, eller beskylde oss for noe som jødene er anklaget for, da vi er fremmede for deres nasjon og skikker, og ber om at han må tillate at vårt tempel som for tiden ikke har noe navn, må få kalles Jupiter Hellenius' tempel. Hvis bare dette blir gjort, blir vi ikke lenger forstyrret, og når vi får holde på med vårt arbeid i stillhet, kan vi bringe deg desto større inntekter."

Da samaritanene hadde bedt om dette, sendte kongen dette svarbrevet tilbake: "Kong Antiokus til Nikanor. Sidonierne som bor i Sikem har sendt meg den vedlagte påminnelsen. Da vi nå har drøftet dette med våre venner, opplyste sendemennene oss at de ikke på noen måte var opptatt med anklager som gjelder jødene, men ønsker å leve etter grekernes skikker. Derfor erklærer vi dem fri fra slike anklager, og befaler at deres tempel skal hete Jupiter Hellenius, slik de har bedt om." Han sendte også et likedan brev til Appolonius som var guvernør i den delen av landet, i det førtisjette år og den attende dag i måneden hecatombeon.

---

[1]Ordet "gymnasium" (idrettsarena), betyr egentlig en plass der idrettsøvelser ble gjort av nakne deltakere, og dette ville selvsagt vise forskjellen mellom omskårne jøder og u-omskårne hedninger. De frafalne jødene prøvde å opptre som u-omskåret ved hjelp av operative inngrep, noe som Paulus antyder (1.Kor.7,18).

[2]Her begynner Josefus å følge Første Makkabeerbok.

[3]Denne borgen ser ut til å være en bygning reist på en bakke, lavere enn Sions berg, men på kanten, og høyere enn Moria-berget, og ligger mellom disse to. Jødenes fiender besatte denne skråningen, og bygde borgen og forsterket den, og en god stund etter at jødene hadde vunnet den tilbake, ødela de den og jevnet den med jorden slik at deres fiender ikke skulle kunne gjenreise den, og derfra ha utsikt til tempelet fra den, og dermed påføre dem så mye skade som de hadde måttet lide av dem så lenge.

[4]Denne anklagen fra samaritanene er bemerkelsesverdig, at selv om de ikke var jøder, overholdt de sabbaten fra eldgammel tid, og dessuten sabbatsåret, slik de påsto.

KAPITEL 6

ANTIOKUS FORBYR JØDENE Å FØLGE SITT LANDS LOVER. MATTATIAS, HASMONEUS' SØNN, FORAKTER KONGEN ALENE, OG BESEIRER HÆRFØRERNE I ANTIOKUS' ARMÉ. MATTATIAS DØR OG ETTERFØLGES AV JUDAS.

1. På denne tiden var det en mann som het Mattatias, sønn av Modin, som var sønn av Simeon, sønn av Hasmoneus som var prest etter Joaribs orden og borger av Jerusalem. Han hadde fem sønner, Johannes som kaltes Gaddis og Simeon som kaltes Matthes og Judas som kaltes Makkabeus* og Eleasar som kaltes Auran og Jonatan som ble kalt Apphus. Mattatias gråt for sine barn på grunn av den sørgelige tilstanden de var i, og fordi byen var herjet og tempelet plyndret og folket var i stor nød, og han sa til dem at det var bedre for dem å dø for landets lover, enn å leve i en slik vanære som de gjorde nå.

2. Men da kongens menn kom til Modin for å tvinge jødene til å gjøre slik de befalte, og å ofre slik kongen hadde bestemt, ville de at Mattatias, en mann med den edleste karakter iblant dem, skulle begynne ofringene, fordi han var av en slik stor og

fortjenestefull familie. Han hadde mange barn, og hans medborgere ville følge hans eksempel, og han selv ville bli æret av kongen. Men Mattatias sa at det ville han ikke, og selv om alle andre folk skulle adlyde Antiokus, enten av frykt eller for å gjøre ham til lags, ville hverken han eller hans sønner slutte med å dyrke Gud.

Straks han hadde endt sin tale, kom det en jøde midt inn iblant dem og ofret slik Antiokus hadde befalt. Da ble Mattatias opprørt, og sammen med sine sønner som var bevæpnet med sverd, gikk han voldsomt på ham og drepte både ham som ofret, og kongens hærfører Apelles som ville tvinge dem til å ofre, sammen med noen få av soldatene. Han veltet også avgudsalteret og ropte ut: "Hvis noen er nidkjær for landets lover og for tilbedelsen av Gud, følg meg," og da han hadde sagt dette, skyndte han seg ut i ørkenen med sine sønner og etterlot all sin eiendom i landsbyen. Mange andre gjorde det samme, og flyktet med sine barn og hustruer ut i villmarken og bodde i huler, men da kongens hærførere hørte det, tok de alle styrkene de hadde i borgen i Jerusalem, og forfulgte jødene i villmarken, og da de nådde dem igjen, prøvde de først å overtale dem til å omvende seg og velge det som var til deres eget beste, og ikke bli nødt til å underkaste seg krigens lover. Men da de ikke lot seg overtale, gikk de til kamp mot dem på sabbatsdagen, og de brente dem som var i hulene uten at jødene gjorde motstand, og uten så mye som å stenge inngangene. Jødene unngikk å forsvare seg på denne dagen fordi de ikke var villige til å bryte sabbaten selv i en slik nød, for loven krever at vi hviler på den dagen.

Det var om lag ett tusen, medregnet kvinner og barn, som ble kvalt og døde i disse hulene, men mange av dem som kom seg unna, sluttet seg til Mattatias, og utnevnte ham til sin fører, og han lærte dem å kjempe også på sabbatsdagen og hevdet at dersom de ikke ville gjøre det, ville de bli sine egne fiender fordi de holdt loven så strengt, mens deres motstandere nettopp ville angripe dem på denne dagen. Når de ikke ville forsvare seg, var det ingen ting som kunne hindre at de omkom alle sammen. Disse ordene overbeviste dem, og denne regelen gjelder helt til i dag, at dersom det blir nødvendig, må vi også kjempe på sabbatsdagen. Slik fikk Mattatias samlet en stor hær, og rev ned avgudsaltrene deres og drepte dem som brøt loven og alle han kunne få i sin makt, for det var mange som var redd ham og var spredt omkring i landene. Han befalte også at de guttene som ennå ikke var blitt omskåret, skulle omskjæres straks, og han drev bort alle dem som var pålagt å hindre omskjærelse.

3. Men da han hadde regjert i ett år og ble syk, tilkalte han sine sønner, plasserte dem rundt omkring seg og sa: "O, mine sønner, jeg går all jordens vei, og jeg gir dere denne beslutning og besverger dere om å overholde den, og huske på ønskene hos dem som satte dere til verden og oppdrog dere, og at dere bevarer vårt lands skikker og gjenoppretter denne vår gamle styreform som står i fare for å bli ødelagt, og ikke blir forledet av dem som enten av egen fri vilje blir ført på avveier, eller lar seg tvinge til forræderi, men at dere viser dere som verdige sønner for meg, og er rede til å dø for våre lover om nødvendig. Hvis Gud ser at dere er innstilt på det, vil han ikke overse dere, men verdsette deres klokskap, og gjenopprette det som dere har mistet, og gi dere tilbake friheten til å leve etter deres egne skikker i fred og stillhet. Deres legemer som er dødelige og underkastet skjebnen, får en slags udødelighet ved minnet om de gjerninger dere har gjort, og jeg vil at dere skal elske denne udødeligheten som får dere til å søke herlighet og ære, slik at når dere har

de største vanskeligheter, ikke skal ha noen betenkeligheter med å ofre livet. Jeg formaner dere spesielt til å være enige, og om den ene skulle overgå den andre i dyktighet, skal den andre rette seg etter ham så langt, og det betyr at dere alle skal ha nytte av hverandres klokskap. Dere skal betrakte Simon som deres far, fordi han er en mann med usedvanlig visdom, og dere skal rette dere etter hans råd. La Makkabeus være fører for hæren fordi han har mot og styrke, for han vil hevne vår nasjon på våre fiender. Og ta imot de rettferdige og gudfryktige så deres makt kan styrkes."

4. Da Mattatias hadde talt til sine sønner og bedt Gud være deres hjelper i frihetskampen, døde han kort tid etterpå og ble gravlagt i Modin, og hele folket holdt en veklage over ham. Deretter påtok Judas seg ledelsen i det ett hundre og førtisjette år, og ved villig hjelp fra sine brødre og andre, kastet han fiendene ut av landet, og henrettet de landsmenn som hadde brutt lovene, og han renset landet for alle urenheter.

---

*Navnet Makkabeus ble ikke først gitt til Judas Makkabeus, og ble heller ikke utledet av noen forbokstaver av hebraiske ord på hans banner. "Mi kamaka be elim Jehovah?" ("Hvem er lik deg blant gudene, o Jehovah?" 2.Mos.15,11), slik moderne rabbier forgjeves påstår.

KAPITEL 7

JUDAS OVERVANT STYRKENE TIL APPOLONIUS OG SERON OG DREPTE SELV HÆRFØRERNE. LYSIAS OG GORGIAS BLIR SLÅTT. HAN RENSER TEMPELET.

1. Da Apollonius, samaritanenes hærfører, fikk høre dette, tok han sin hær og skyndte seg mot Judas som møtte ham og gikk i kamp med ham og slo ham og drepte mange av hans menn, deriblant Apollonius selv. Han tok hans sverd og beholdt det for seg selv, og han såret flere enn han drepte, og tok en god del bytte fra fiendens leir og dro sin vei. Men da Seron, som var fører for hæren i Coele Syria fikk vite at mange hadde sluttet seg til Judas, og at han hadde hos seg en hær stor nok til krig, bestemte han seg for å gjøre en ekspedisjon mot ham for å straffe dem som hadde trosset kongens befalinger. Han samlet da sammen så stor en hær som han var i stand til, og fikk med seg onde jødiske overløpere, og gikk mot Judas. Da kom han så langt som til Bethoron, en landsby i Judea, og der slo han leir. Der møtte Judas ham, men da han ville by Seron opp til kamp, så han at soldatene ikke var i stand til å kjempe fordi de var så få og fordi de manglet mat og fordi de fastet, men likevel oppmuntret han dem og sa at seier over fienden og erobringer ikke kommer av store hærer, men av gudsfrykt, og han minte dem om de klareste eksemplene fra forfedrene som ofte hadde overvunnet titusener ved sin rettferdighet fordi både de og deres barn hadde holdt seg til lovene, for uskyld er den sterkeste hær. Ved denne talen fikk han sine menn til å forakte den tallrike fienden og overfalle Seron, og da kampen begynte, slo han syrerne, og da falt hærføreren sammen med de andre, og alle stakk av for å komme unna. Så forfulgte han dem til slettelandet, og drepte om lag åtte hundre av fiendene, mens resten unnslapp til området ved havet.

2. Da kong Antiokus fikk høre dette, ble han rasende og samlet hele sin hær med

mange leiesoldater som han hadde hentet fra øyene, og forberedte seg på et innfall i Judea tidlig på våren, men da han mønstret sine soldater, merket han at hans pengebeholdning var i manko, for alle skattene var ikke betalt på grunn av opprørene som hadde skjedd i landene, og han hadde vært så liberal og rundhåndet at det han hadde ikke ble nok for ham, og derfor bestemte han seg for å gå inn i Persia og innkassere skatter i landet. Da satte han til guvernør en mann som het Lysias som hadde et høyt omdømme, i riket som rakte helt inntil Egypts grenser, og over Nedre Asia fra elven Eufrat. Han overlot en del av sine styrker til ham, samt noen av sine elefanter, og påla ham å oppdra hans sønn Antiokus med all nødvendig omsorg inntil han kom tilbake. Han ble pålagt å erobre Judea og ta innbyggerne der til slaver, og ødelegge Jerusalem fullstendig, og å utslette hele nasjonen. Og da Antiokus hadde gitt alle disse oppgavene til Lysias, dro han inn i Persia, og i det ett hundre og førtisjuende år gikk han over Eufrat, og inn i de øvre provinsene.

3. Da valgte Lysias Ptolemeus, sønn til Dorimenes, samt Nikanor og Gorgias, som var meget dyktige menn av kongens vennekrets, og han gav dem førti tusen fotsoldater og sju tusen ryttere, og sendte dem mot Judea, og de kom så langt som til byen Emmaus og slo leir på slettene der. Det kom også hjelpetropper fra Syria og landet omkring, og dessuten mange jødiske overløpere, samt noen handelsmenn som skulle kjøpe dem som ble tatt til fange, og de hadde med seg lenker til å binde fangene med, samt sølv og gull til betaling.

Men da Judas så leiren deres, og hvor tallrike de var, satte han mot i sine soldater og oppfordret dem til å sette sitt håp til at Gud ville gi dem seier, og han gikk i bønn etter landets skikk, kledde seg i sekk, slik det var vanlig når man gikk i bønn under store farer, i håp om at Gud om mulig kunne gi dem seier. Så satte han dem i slagorden etter den gamle metoden fra forfedrene, under tusenmannsførere og andre befalingsmenn, men dimitterte dem som var nygifte og dem som nettopp hadde skaffet seg en eiendom, for at de ikke skulle delta i kampen som feiginger fordi de elsket livet og dets velsignelser.

Da han hadde ordnet soldatene slik, oppmuntret han dem til å kjempe: ”O, mine medsoldater, anledningen kan ikke bli bedre enn nå til å vise mot og dødsforakt, for hvis dere nå kjemper mandig vil dere gjenvinne friheten, for hvis den er det beste for alle mennesker, er den desto mer kjær for oss fordi den er friheten til å dyrke Gud. Når dere er i slike omstendigheter, må dere enten vinne friheten tilbake og igjen få et velsignet og lykkelig liv etter våre lover og landets skikker. Hvis ikke, må dere underkaste dere de mest vanærende lidelser, og ingen rest av vårt folk vil bli tilbake om dere blir slått i denne kampen. Kjemp derfor som menn, og gå ut fra at dere må dø dersom dere ikke kjemper, men tro at dere, i tillegg til frihetens vidunderlige lønn også skal oppnå en evig herlighet. Derfor, bered dere og ta oppstilling, klar til kamp mot fienden allerede i morgen tidlig.”

4. Slik talte Judas for å sette mot i dem. Og da fienden sendte Gorgias med fem tusen fotsoldater og tusen ryttere for å overfalle Judas om natten, og hadde med seg noen jødiske overløpere som veivisere, merket Mattatias det, og bestemte seg for å falle over den delen av fiendene som var i leiren, mens styrkene var delt. Da de hadde spist kveldsmat i god tid og etterlatt flere ildsteder i leiren, marsjerte han hele natten mot de fiendene som var i Emmaus, slik at da Gorgias ikke fant noen fiender i

leiren deres og trodde at de hadde trukket seg tilbake og gjemt seg i fjellene, og da bestemte han seg for å gå og lete etter dem. Men ved daggry dukket Judas opp hos sine fiender ved Emmaus med bare tre tusen mann med dårlig bevæpning fordi de var så fattige, men da han fikk se fienden godt forskanset i leiren, oppmuntret han jødene til å kjempe, selv uten utrustning, for fra gammelt av hadde Gud gitt slike menn styrke og mot i kamp mot menn som var overlegne i antall og bevæpning. Så befalte han trompeterne til å blåse til kamp, og da de uventet falt over dem, ble fiendene forvirret, og han drepte mange som gjorde motstand, og fortsatte med å forfølge dem så langt som til Gadara og slettene i Idumea, Asdod og Jamnia, og om lag tre tusen falt. Og Judas ba dem om å motstå lysten til å plyndre, for de måtte først slåss mot Gorgias styrker, men når de så hadde vunnet over dem, kunne de trygt plyndre leiren, for da var de blitt de eneste som var tilbake og de ventet ingen flere fiender. Akkurat da han talte til sine soldater, så Gorgias' folk ned på den hæren som de hadde etterlatt i leiren og fikk se at den var blitt slått og leiren var brent, for røyken som steg opp var synlig enda så langt unna de var. Da de som var med Gorgias forsto situasjonen, og at de som var med Judas var klare til å slåss mot dem, ble de skremt og flyktet, og Judas vendte tilbake uten kamp og plyndret leiren, som om han allerede hadde slått Gorgias' soldater. Han tok en stor mengde gull og sølv, purpur og blått og vendte hjem med fryd og glede, og sang hymner til Gud som takk for seieren som ville hjelpe dem til å gjenvinne friheten.

5. Da ble Lysias motfallen over nederlaget, og neste året samlet han seksti tusen utvalgte menn. Han tok også fem tusen ryttere og angrep Judea, og dro opp til høyden Bethsur, som er en landsby i Judea, og slo leir der, og der møtte Judas ham med ti tusen mann, og da Judas så hvor tallrik fienden var, ba han til Gud om hjelp, og kom i kamp med de første av fiendene som viste seg, og han slo dem og tok livet av om lag fem tusen, og dette satte skrekk i dem som var tilbake. Og da Lysias så den mektige ånd hos jødene, hvordan de var mer beredt til å dø enn å miste sin frihet, og da de ble skremt av jødenes desperate kampteknikk som om de hadde reell militær styrke, tok han hæren med seg og dro tilbake til Antiokia, der han mobiliserte utlendinger til tjeneste, og forberedte seg på å overfalle Judea med en større hær.

6. Da førerne over Antiokus' hær var blitt slått flere ganger, samlet Judas folket og fortalte dem at etter at Gud hadde gitt dem så mange seire, burde de dra opp til Jerusalem og rense tempelet og å gjennomføre de foreskrevne ofringene. Men straks han kom til Jerusalem med hele folkemengden og fant tempelet rasert og portene nedbrent, og viltvoksende planter som hadde grodd opp i tempelet fordi det var ødelagt, begynte han og de som var med ham å gråte og klage i fortvilelse ved det de fikk se. Da valgte han ut noen soldater og beordret dem til å nedkjempe vaktene i borgen, før han renset tempelet. Da han hadde renset det skikkelig, og brakt inn nye kar, lysestaken og bordet med skuebrød, og alteret av gull for røkelse, hengte han opp forheng over portene og monterte inn dører. Han tok også ned alteret til brennoffer, og bygde et nytt av steiner som ble samlet sammen, for det skulle være slike som ikke var blitt tilhugget med jernredskaper. På den tjuefemte dag i måneden kislev som makedonerne kaller appelleus, tente de lampene i lysestaken og ofret røkelse på alteret til røkoffer, og la brød på bordet til skuebrød, og ofret på det nye alteret til brennoffer.

Det falt seg slik at disse ting ble gjort på den selvsamme dag som da ofringene til

Gud hadde opphørt, og tempelet var blitt skjendet i tre år av Antiokus. Dette skjedde med tempelet i det hundre og førtifemte år på den tjuende dag i måneden appelleus, og på den hundre og femtitredje olympiade, og det ble gjeninnvidd på den samme dag, den tjuefemte i måneden appelleus, i det hundre og førtiåttende år, og på den hundre og femtifjerde olympiade. Og denne ødelagte tilstanden inntraff ifølge Daniels profeti som ble gitt fire hundre og åtte år tidligere, for han varslet at makedonerne ville ødelegge gudstjenesten en viss tid.

7. Nå feiret Judas høytid ved gjenopprettelsen av offertjenesten i åtte dager, og utelot ikke noen gleder, men holdt høytidsfest med rike og praktfulle ofringer, og han æret Gud og lot folket fryde seg med hymner og salmesang. De var så glade over at deres skikker ble gjenopptatt etter et så langt avbrudd, og over at de så uventet hadde gjenvunnet sin trosfrihet at de gjorde det til en lov for ettertiden at de skulle feire gjenopprettelsen av tempeltjenesten i åtte dager. Fra den tiden av og inntil nå, feirer vi denne høytiden og kaller den Lysene. Jeg tror at det var fordi vi fikk denne friheten så uventet at den fikk dette navnet. Judas bygde også murene rundt byen, og reiste høye vakttårn til vern mot inntrengere. Han befestet også byen Bethsura, slik at det ble en festning til vern mot fiendtlige innfall.

KAPITEL 8

JUDAS BESEIRER NASJONENE I OMEGNEN, OG SIMON VINNER OVER FOLKET I TYRUS OG PTOLEMAIS. JUDAS OVERVINNER TIMOTEUS OG TVINGER HAM PÅ FLUKT, OG GJØR MYE MER ETTER AT JOSEF OG AZARIAS VAR SLÅTT.

1. Da dette var over, ble folkene i jødenes omegn svært urolige over deres makt, og de gjorde oppstand og drepte mange av dem og la feller og hemmelige planer mot dem. Judas gjorde stadige ekspedisjoner mot disse menn og greide å stanse innfallene deres og forhindre de skadene de ville påføre jødene. Han angrep idumeerne, Esaus etterkommere ved Acrabattene, og drepte mange av dem og tok krigsbytte. Han omringet også Bean som lå i bakhold og ventet på jødene, gikk løs på dem og beleiret dem, brant vakttårnene deres og drepte mennene som var inne i dem. Deretter dro de i hast mot ammonittene som hadde en mektig og tallrik hær, og som ble ledet av Timoteus. Og da han hadde beseiret dem, tok han byen Jazer, og tok til fange deres hustruer og barn og satte fyr på byen, og vendte tilbake til Judea. Men da nabofolkene forsto at han var kommet tilbake, samlet de seg i stort antall i landet Gilead, og gikk mot jødene som oppholdt seg ved landegrensen deres. Da flyktet de til garnisonen i Dathema og sendte bud på Judas om at Timoteus prøvde å ta det stedet de var flyktet fra. Og mens disse brevene ble lest, kom det flere budbringere fra Galilea, som informerte ham at innbyggerne i Ptolemais, Tyrus og Sidon, og utlendinger i Galilea, hadde samlet seg.

2. Etter å ha vurdert om det var nødvendig å gripe inn i denne situasjonen, beordret Judas sin bror Simon å ta tre tusen utvalgte menn og dra av sted for å hjelpe jødene i Galilea, mens han og en annen bror av ham, Jonatan, skyndte seg til Gilead med åtte tusen soldater. Og han etterlot Josef, Sakarias' sønn, og Azarias med kommando over resten av sine styrker, og påla dem å vokte Judea omhyggelig, og

ikke gi seg i kamp med noen før han kom tilbake. Følgelig dro Simon inn i Galilea og nedkjempet fienden og jaget den på flukt og forfulgte den helt til portene i Ptolemais, og drepte om lag tre tusen av dem og tok krigsbytte av de falne og fikk med seg de jødene de hadde tatt til fange, og så dro de hjem.

3. Judas Makkabeus og hans bror Jonatan gikk over Jordan, og da de hadde tilbakelagt tre dagsreiser, fikk de øye på nabateerne som kom dem i møte med fred og fortalte dem hvordan det sto til i Galilea, og om hvor mange som var i nød og var blitt jaget inn i garnisonene og i byene i Galilea, og de oppfordret ham til å skynde seg mot de fremmede styrkene for å befri sine landsmenn. Judas hørte på denne oppfordringen og vendte tilbake til villmarken, og først overfalt han folket i Bosor og tok byen, og så drepte han alle mennene der og alle som kunne kjempe, og satte fyr på byen. Han stanset ikke engang da natten falt på, men dro inn til den garnisonen der jødene var innestengt og som var omringet av Timoteus' hær. Da Judas kom mot byen om morgenen, og fant at fienden gikk til angrep på murene, og noen reiste stiger for å komme opp på dem, og andre brakte krigsmaskiner for å knuse dem, befalte han trompeteren å blåse, og han oppmuntret soldatene til å utstå farene for deres brødres og slektningers skyld, og han delte hæren i tre grupper, og falt fienden i ryggen. Og da Timoteus' menn så at det var Makkabeus som var over dem og som på grunn av sitt mot og sitt hell tidligere hadde seiret i krig og dermed hadde oppnådd erfaring, ble de drevet på flukt, men Judas' hær forfulgte dem og drepte om lag åtte tusen av dem. Så tok han av veien til en by med utlendinger, som kaltes Malle, og inntok den og drepte alle mennene og satte fyr på byen. Så dro han derfra og hjemsøkte Casphom og Bosor og mange andre byer i Gileads land.

4. Men ikke lenge etterpå samlet Timoteus en stor hær og tok med seg mange flere som hjelpetropper, og overtalte noen arabere med løfter om belønning, til å dra med ham i dette felttoget, og han kom med sin hær bortenfor bekken like overfor byen Raphon, og han oppmuntret sine soldater til å kjempe tappert om det skulle komme til kamp med jødene, for at de skulle hindre dem i å komme over bekken. Han sa på forhånd til dem at "hvis de kommer over den, vil vi bli slått." Da Judas fikk høre at Timoteus gjorde seg klar til krig, tok han hele sin hær og drog i hast mot sin fiende, og da han hadde passert over bekken, falt han over dem, og noen av dem han møtte, drepte han, og andre skremte han slik at han tvang dem til å kaste fra seg våpnene og flykte, og noen av dem flyktet til det som kalles Carnaims tempel i håp om å bli bevart der, men Judas inntok byen og drepte dem også og satte fyr på tempelet, og slik ødela han fienden på flere måter.

5. Da han hadde gjort dette, samlet han jødene sammen med barna og hustruene og alt godset de hadde, for å føre dem tilbake til Judea. Men straks de kom til en by som het Efron som lå ved veien, og da det ikke var mulig for ham å dra noen annen vei, og han ikke ville dra tilbake igjen, sendte han bud til innbyggerne med anmodning om å åpne portene og tillate dem å dra gjennom byen, for de hadde murt igjen portene med stein. Og da innbyggerne i Efron ikke ville gjøre som han sa, satte han mot i dem han hadde med seg og omringet byen og beleiret den. De leiret seg rundt den dag og natt, og så inntok de byen og drepte hver mann i den og brant den ned til grunnen, og slik fikk de en vei gjennom byen. Og mengden av dem som ble drept var så stor at de måtte gå over de døde kroppene. Så kom de til Jordan og til den store sletten ved Bethshan, som grekerne kaller Scythopolis.* Så skyndte de seg derfra og

kom inn i Judea mens de sang salmer og hymner under marsjen, og med den munterhet som følger med seieren. De holdt også takkofringer både for sin suksess og fordi hæren var blitt bevart, for ikke én av jødene ble drept i disse slagene.**

6. Og Josef, Sakarias' sønn og Azarias lot Judas være igjen, de var førere over resten av hans styrker, samtidig som Simon var i Galilea og kjempet mot folket i Ptolemais. Både de og Judas selv og hans bror Jonatan, som var i landet Gilead, fikk alle del i den glansen som tilkommer tapre hærførere, og med det for øyet, førte de hæren som var med under deres ledelse, og de kom til Jamnia. Men der ble de møtt av Gorgias, føreren for styrkene i Jamnia, og da de kom i kamp med ham, mistet de to tusen mann av hæren,*** og de flyktet og ble forfulgt helt til Judeas grense. Denne ulykken opplevde de på grunn av sin ulydighet mot de befalingene Judas hadde gitt dem, nemlig at de ikke skulle kjempe mot noen før han kom. For utenom de andre av de kloke råd Judas hadde gitt, kan man undre seg over den ulykken som skjedde med de styrkene som ble ledet av Josef og Azarias. Det var dette han forsto ville skje hvis de brøt noen av påbudene han hadde gitt. Men Judas og hans brødre stanset ikke sin krig mot idumeerne, men presset dem fra alle kanter og tok fra dem byen Hebron og rev ned alle dens festningsmurer, og satte fyr på alle tårnene og hele landet til utlendingene, samt byen Marissa. De kom også til Asdod, tok byen og ødela den, og tok med seg en god del krigsbytte og vendte så tilbake til Judea.

---

*Grunnen til at Betshan ble kalt Schytopolis er velkjent fra Herodot – dvs. at skyterne, som i Josias' dager oversvømte Asia, angrep denne byen og tok den og holdt den så lenge de var i Asia, og derfor fikk den navnet Schytopolis, eller skyternes by.

**Denne guddommelige beskyttelsen av alle de gudfryktige jødene i dette felttoget, som var etter Guds vilje, ser man ofte hos Guds folk, jødene.

***Her er et nytt tilfelle av Forsynet, at da Simon, Judas og Jonatan ble så mirakuløst bevart under forsvaret av sine lover og sin religion, gikk de andre jødiske førerne til kamp på en formastelig måte, uten tillatelse fra Gud eller av den familien som var blitt oppreist for å frelse dem, og ble ynkelig skuffet og slått.

KAPITEL 9

ANTIOKUS EPIFANES DØR. ANTIOKUS EOPATOR KJEMPER MOT JUDAS OG BELEIRER HAM I TEMPELET, MEN STIFTER FRED MED HAM ETTERPÅ. ALCIMUS OG ONIAS.

1. Det var om lag på denne tiden da Antiokus var på tur inn i de øvre landområdene, at han fikk høre om en meget rik by i Persia som het Elymais, og der var det et meget praktfullt Diana-tempel som var fullt av alle slags gaver, som våpen og brystplater. Etter undersøkelser fant han at de var etterlatt der av Alexander, sønn til Filip, kongen av Makedonia. Ut fra disse motiver skyndte han seg til Elymais, angrep byen og beleiret den. Men de som var i byen ble ikke redd da han angrep og beleiret dem, men kjempet tappert, for han ble slått og mistet sitt håp, for de drev ham bort fra byen og forfulgte ham så han flyktet så langt som til Babylon, og mistet en stor del av sin hær. Mens han ergret seg over skuffelsen, kom det noen og fortalte ham at en del av hans befalingsmenn som han hadde etterlatt i Judea for å føre krig mot landet, var blitt slått på grunn av den styrken som jødene hadde fått. Da disse bekymringene kom i tillegg til de andre, ble han rådvill, og i sin angst ble han syk. Det varte en lang

tid, og smertene hans tiltok, og til slutt merket han at han snart skulle dø, og da tilkalte han sine venner og fortalte dem om hvor alvorlig syk han var, og han bekjente at denne sykdommen var kommet over ham på grunn av de ulykker han hadde påført det jødiske folk da han plyndret tempelet deres og foraktet deres Gud, og da han hadde sagt dette, oppgav han ånden. Av dette kan man undre seg over Polybius fra Megalopolis, som ellers var en bra mann, likevel sa at "Antiokus døde fordi han ville plyndre Diana-tempelet i Persia," fordi det å planlegge en ting* uten virkelig å gjøre det, ikke fortjener straff. Men hvis Polybius kunne tro at Antiokus mistet sitt liv på grunn av dette, er det mye mer sannsynlig at han døde på grunn av sin skjendige plyndring av tempelet i Jerusalem. Men vi vil ikke strides om dette med dem som tror at årsaken som Polybius av Megalopolis angir, er nærmere sannheten enn det vi mener.

2. Men før Antiokus døde, tilkalte han Filip som var en av hans drabanter, og gjorde ham til protektor over sitt rike, og gav ham sitt diadem og sin kongedrakt og sin ring og påla ham å bære dem, og så levere dem videre til hans sønn Antiokus, og sørge for hans utdannelse, og ta vare på riket for ham.** Antiokus døde i det ett hundre og førtiniende år, men det var Lysias som forkynte hans død for folket og utnevnte hans sønn Antiokus til konge for det var han som på dette tidspunkt hadde ansvaret for ham, og han kalte ham Eupator.

3. På denne tiden ble det fra garnisonen i Jerusalem, og av noen jødiske overløpere, gjort en del skader mot jødene, for de soldatene som var i garnisonen kom plutselig løpende ut og drepte dem som var på vei til tempelet for å ofre, for festningen lå helt inntil, og fra den hadde man oversikt over tempelet. Da disse ulykkene skjedde, besluttet Judas å ødelegge garnisonen, og han sammenkalte hele folket, og med stor slagkraft beleiret han dem som var i borgen. Dette var i det ett hundre og femtiende år av seleukidenes herredømme. Han laget krigsmaskiner og bygde bolverk, og øvde et veldig press mot festningen. Men det var ikke noe lite antall overløpere på stedet, og de dro ut på landet om natten og fikk med seg noen menn som var like onde som de selv. De dro til kong Antiokus og ba om at han ikke måtte overse dem siden de hadde måttet gjennomgå slike vanskeligheter av sine egne landsmenn, og at de led på grunn av hans far, og fordi de hadde forlatt sine fedres gudsdyrkelse og valgt å følge hans befalinger. Det var fare for at borgen og de som kongen hadde innsatt der, skulle bli tatt av Judas og hans menn dersom han ikke ville komme dem til unnsetning. Da Antiokus, som da var bare et barn, fikk høre det, ble han rasende og sendte bud på sine hærførere og venner og befalte at de skulle samle en hær av leiesoldater og menn som var i krigsdyktig alder, fra hans eget rike. Dermed ble det samlet en hær på ett hundre tusen fotsoldater og tjue tusen ryttere og trettito elefanter.

4. Kongen tok sin hær og dro i ilmarsj fra Antiokia med Lysias som øverste befalingsmann, og de kom til Idumea, og dro derfra til Bethsura som var en sterk by, og som ikke kunne inntas uten store vanskeligheter. Han gikk mot byen og beleiret den, og da innbyggerne i Bethsura forsvarte seg tappert og gikk til motangrep og satte fyr på krigsmaskinene hans, gikk det med en god del tid til beleiringen. Og da Judas fikk høre at kongen var kommet, beleiret han borgen, og så møtte han kongen i det han slo leir på et trangt sted som kaltes Bethzachariah, om lag 14 kilometer fra fienden. Da kongen kort tid etter trakk seg bort fra Bethsura og kom til dette stedet,

satte han sine folk i slagorden og lot elefantene følge etter hverandre gjennom en trang passasje, da det ikke lot seg gjøre å la dem gå side om side. Med hver elefant var det ett tusen fotsoldater og fem hundre ryttere. Elefantene hadde også høye tårn på ryggen, med bueskyttere i dem, og han befalte at resten av hæren skulle gå opp i fjellene, mens hans venner ble satt foran dem som var igjen, og så gav han ordre til at hæren skulle sette i å rope høyt i det han angrep fienden. Han stilte også til skue gull- og bronseskjoldene, slik at det sto en herlig glans ut fra dem, og da de ropte, gav fjellene gjenlyd. Men da Judas så dette, ble han ikke redd, men møtte fienden med stor tapperhet, og drepte om lag seks hundre av dem i fremste rekke. Og da hans bror Eleasar, som de kalte Auran, fikk se den høyeste av alle elefantene, armert med kongelige brystplater, og antok at det var kongen som satt på den, angrep han den hurtig og med stort heltemot. Han drepte også mange av dem som var omkring elefanten og spredte de andre, og så stakk han elefanten så den døde og falt over Eleasar som ble knust under vekten. Slik endte denne mannen sitt liv etter at han med stort heltemot hadde drept mange av sine fiender.

5. Da Judas så hvilken styrke fienden hadde, trakk han seg tilbake til Jerusalem og forberedte seg på at byen ville bli beleiret. Antiokus sendte en del av sin hær til Bethsura for å beleire byen, og med resten av hæren gikk han mot Jerusalem. Innbyggerne i Bethsura ble skrekkslagne over hans styrke, og da de så at forsyningene holdt på å slippe opp, overgav de seg mot at de fikk et løfte under ed på at de ikke skulle lide noen overlast av kongen. Og da Antiokus hadde tatt byen, gjorde han ikke annet enn å sende dem fra seg uten våpen. Han plasserte også en garnison i byen, og for å ta tempelet i Jerusalem, beleiret han byen i lengere tid mens de tappert forsvarte seg og motsto kongens murbrekkere med sine egne krigs-maskiner. Men de slapp opp for forsyninger, for det de hadde lagret av sine avlinger var oppbrukt, og åkrene ble ikke pløyd og tilsådd dette året fordi det var det sjuende år, og ifølge våre lover plikter vi å la dem ligge brakk. Dessuten var det mange av de beleirede som stakk av på grunn av nøden, slik at bare noen få ble igjen i tempelet.

6. Slik var tilstanden for dem som var beleiret inne i tempelet. Men da hærføreren Lysias og kong Antiokus fikk høre at Filip hadde dratt ut fra Persia og var på vei mot dem og prøvde å få makten, fant de ut at de ville oppgi beleiringen og skynde seg mot Filip. Men dette skulle hverken soldatene eller befalingsmennene få vite, for kongen befalte Lysias å tale åpent til soldatene og offiserene uten å nevne Filips planer, og så betro dem at beleiringen ville ta meget lang tid, for stedet var kraftig forsterket, og at de allerede manglet forsyninger. Mange offentlige saker i riket måtte tas vare på, og han sa at det var bedre å inngå en avtale med de beleirede og bli venner med hele nasjonen og la dem få lov til å følge lovene til sine fedre. De hadde gått til krig fordi de var blitt nektet dette, så derfor kunne de nå dra hjem igjen. Da Lysias hadde talt dette til dem, var både hæren og førerne tilfreds med beslutningen.

7. Følgelig sendte kongen bud til Judas og til dem som var beleiret, med løfte om å gi dem fred og å tillate dem å leve etter sine fedres lover, og de tok imot hans forslag med glede, og da de hadde fått forsikringer med ed, gikk de ut av tempelet. Men da Antiokus kom inn i det, og fikk se hvor sterkt stedet var, brøt han eden og befalte sin hær å jevne murene med jorden, og da han hadde gjort det, vendte han tilbake til Antiokia. Han tok også med seg overpresten Onias, som også ble kalt Menelaus, for Lysias rådde kongen til å drepe Menelaus dersom han ville at jødene skulle holde

seg i ro og ikke forstyrre ham mer, for denne mannen hadde vært årsaken til alle de skadene jødene hadde gjort mot dem ved å overtale sin far til å tvinge jødene til å forlate sine fedres religion. Derfor sendte kongen Menelaus til Berea, en by i Syria, og der henrettet han ham, og da hadde Menelaus vært overprest i ti år. Han hadde vært en ond og ugudelig mann, og for å få makten alene, hadde han tvunget sin nasjon til å overtre deres egne lover. Etter Menelaus' død ble Alcimus, som også ble kalt Jacimus, tatt til overprest. Men da kong Antiokus fant at Filip allerede hadde tatt makten, gikk han til krig mot ham, overvant ham og drepte ham. Og da Onias, som var sønn til overpresten, og som vi før har fortalt ble etterlatt som barn da faren døde, fikk se at kongen hadde drept hans onkel Menelaus, og at overprest-embetet var blitt gitt til Alcimus som ikke var av yppersteprestlig slekt, men ble påvirket av Lycias til å overføre denne verdigheten fra hans familie til en annen, flyktet han til Ptolemeus, kongen i Egypt, og der fikk han stor aktelse både av ham og hans hustru Kleopatra. Han ba om å få et bosted i Nomus i Heliopolis, og der bygde han et lite tempel som lignet på det i Jerusalem, og dette skal vi omtale senere der det passer.

---

*Da Paulus som var fariseer, bekjenner at han ikke kunne vite at begjær var synd dersom ikke det tiende bud hadde sagt: "Du skal ikke begjære" (Rom.7,7), synes tilfellet å være mye det samme med Josefus som var av den samme sekten og ikke hadde noen dyp forståelse av alvoret i synder som ikke kom lenger enn til tanken.
**Antiokus Eupator, var bare ni år gammel da han fikk kronen, ifølge Appian.

KAPITEL 10

BACCHIDES, SOM ER FØRER FOR DEMETRIUS' HÆR, GJØR ET FELTTOG MOT JUDEA OG VENDER TILBAKE MED NEDERLAG. LITT SENERE SENDES NICANOR MOT JUDAS, OG HAN OMKOMMER MED SIN HÆR. ALCIMUS' DØD OG JUDAS' ETTERFØLGER.

1. Omtrent samtidig flyktet Demetrius, Seleucus' sønn fra Roma og tok Tripoli, en by i Syria, og der satte han diademet på sitt hode. Han samlet sammen en del leiesoldater og gikk inn i Antiokus' rike og ble mottatt med fryderop av alle, og de overgav seg til ham, og da de hadde grepet kong Antiokus og Lysias, førte de dem levende til ham, og begge ble straks henrettet etter ordre fra Demetrius. Da hadde Antiokus regjert i to år som vi allerede har fortalt, men det var mange av de ugudelige jødiske overløperne som kom med ham, og med dem overpresten Alcimus som anklaget hele nasjonen, spesielt Judas og hans brødre, og sa at de hadde drept alle vennene hans og alle i landet som var av hans parti. Og han ventet på at de skulle komme tilbake så de kunne bli drept, og han sa at disse menn var blitt kastet ut av landet slik at de ble hjemløse i et fremmed land, og de ville at han skulle sende noen av sine egne venner, slik at de av ham kunne få kjennskap til det onde som Judas' parti hadde gjort.

2. Dette ble Demetrius meget sint for, og sendte Bacchides, og gav ham til oppgave å drepe Judas og dem som var med ham. Han var en venn av Antiokus Epifanes[1], og en god mann som hadde blitt betrodd hele Mesopotamia, og han gav ham en hær og overlot overpresten Alcimus til hans varetekt. Og Bacchides skyndte seg ut av Antiokia med sin hær, og da han kom inn i Judea, sendte han bud på Judas og hans brødre for å forhandle med ham om en fred- og vennskapspakt, for han hadde planlagt å ta ham med svik, men Judas brydde seg ikke om ham, for han så at han

kom med en stor hær, noe man gjør når man kommer for å føre krig, og ikke når man kommer med fred. Men det var noen som gikk med på det som Bacchides fikk kunngjort, og de antok at de ikke skulle lide noen vesentlig overlast av Alcimus som kom til dem som deres landsmann og de gikk over til dem, og da de hadde fått løfter med ed av dem på at de og deres meningsfeller ikke skulle lide noen skade, stolte de på dem. Men Bacchides brydde seg ikke noe om de edene han hadde avlagt, men drepte tre snes av dem, og da han ikke var tro mot dem han tok først, skremte han alle de andre som var bestemt på å gå over til ham slik at de lot det være. Men da han hadde gått ut av Jerusalem og var i landsbyen Bethzetho, sendte han folk ut og fakket mange av overløperne og dessuten noen av folket, og drepte alle sammen, og påla hele folket i landet å underkaste seg Alcimus. Så etterlot han dem der med en del av hæren for å holde folket i lydighet og dro tilbake til Antiokia til kong Demetrius.

3. Men Alcimus ville gjerne styrke sin makt, og han forsto at hvis han kunne få folket til å bli hans venner, ville han kunne regjere i større trygghet. Han talte vennlige ord til dem alle, og drøftet saker med dem på en behagelig måte, og slik samlet han en stor gruppe menn og en hær hos seg, selv om størstedelen av dem var ugudelige og overløpere. Disse brukte han som tjenere og soldater og dro rundt i hele landet med dem og drepte alle som var av Judas' parti, men da Judas så at Alcimus allerede var blitt så mektig, og tok livet av så mange gode og hellige menn i landet, dro han også rundt i landet og drepte dem som tilhørte det andre partiet. Og da Alcimus så at han ikke var i stand til å stå imot Judas, og ikke kunne bli lik ham i styrke, bestemte han seg for å appellere til kong Demetrius om hjelp, og derfor kom han til Antiokia og opphisset ham mot Judas ved å anklage ham for de ulykkene han hadde måttet gjennomgå, og at han ville komme til å gjøre ennå mer skade hvis han ikke ble stanset og straffet, og det måtte skje ved at man sendte en kraftig styrke mot ham.

4. Da Demetrius allerede skjønte at å overse Judas som nå var blitt så mektig, ville være til skade for ham selv, sendte han mot ham Nicanor, den mest trofaste og vennligste av alle hans venner, for det var han som flyktet sammen med ham fra Roma. Han gav ham også så mange styrker som han fant nødvendig for å overvinne Judas, og han påla ham ikke å spare nasjonen overhodet. Da Nicanor kom til Jerusalem, bestemte han seg for ikke å gå til krig mot Judas med én gang, men fant det bedre å få ham i sin makt med svik, så han sendte ham et budskap om fred og sa at det ikke var noen mening i å slåss og å ødelegge hverandre, og at han ville avlegge ed på at han ikke skulle gjøre ham noen skade, for nå kom han bare med venner for å fortelle ham hva Demetrius ønsket, og hva han mente om vår nasjon. Da Nicanor hadde levert sitt budskap, gikk Judas og hans brødre med på det uten noen mistanke om bedrag, og de forsikret ham sitt vennskap overfor hans utsendinger, og han mottok Nicanor og hans hær. Men da han hilste Judas og de talte sammen, gav han et signal til sine soldater for at de skulle gripe Judas som likevel merket bedraget og løp tilbake til sine soldater og flyktet sammen med dem.

Da hans planer om å legge feller for Judas ble oppdaget, bestemte Nicanor seg for å gå til åpen krig mot ham, og han samlet sin hær og gjorde seg kampklar, og da han kom i kamp med ham ved en landsby som het Capharsalama, slo han Judas[2], og tvang ham til å flykte til borgen i Jerusalem.

5. Og da Nicanor kom ned fra borgen og inn i tempelet, ble han møtt av noen av

prestene og de eldste, og de hilste ham og viste ham de ofringene de sa at de hadde viet til kongen. Da oppførte han seg blasfemisk og truet dem med at hvis de ikke ville utlevere Judas til ham, ville han rive ned tempelet før han dro sin vei. Da han hadde truet dem på denne måten, dro han bort fra Jerusalem mens prestene falt i tårer og sorg over det han hadde sagt, og bønnfalt Gud om å bli frelst fra sine fiender.

Etter at Nicanor hadde forlatt Jerusalem, slo han leir ved en landsby som het Bethoron, og dit kom det ennå hær fra Syria og sluttet seg til ham. Og Judas slo leir ved Adasa, en annen landsby, som lå 6 kilometer fra Bethoron, og han hadde ikke med seg mer enn ett tusen soldater. Han oppmuntret dem til ikke å bli mismodige over det store antallet fiender de skulle slåss mot, men at de heller skulle tenke over hvem de selv var, og hvilken stor lønn som ventet dem og som de skulle sette seg i fare for. For å kunne angripe fienden med heltemot, ledet han dem ut i kamp med Nicanor, og den ble alvorlig, for han slo fienden og drepte mange av dem, og til slutt falt Nicanor selv som hadde kjempet storartet, og siden fiendene hadde mistet sin hærfører, kastet de våpnene fra seg og flyktet. Judas forfulgte dem og drepte dem, og han signaliserte med trompetene til nabolandsbyene at han hadde overvunnet dem, og det hørte innbyggerne slik at de skyndte seg med å bevæpne seg, og møtte fiendene ansikt til ansikt under flukten, og de drepte dem så ingen slapp unna, og i alt falt det ni tusen. Denne seieren skjedde på den trettende dag i den måneden som jødene kaller adar, og makedonerne dystrus. Og jødene feirer denne seieren hvert år og holder høytid den dagen. Etter dette hadde jødene frihet fra krig en stund og nøt freden, men senere havnet de tilbake i sin tidligere tilstand med kriger og farer.

6. Overpresten Alcimus besluttet å rive den muren i helligdommen som hadde vært der fra gammel tid, og var blitt bygd av de gamle profetene[3], men da ble han plutselig slått av Gud og falt om. Ved dette slaget falt han til jorden og ble stum, og han gjennomgikk lidelser i flere dager og døde til slutt etter å ha vært overprest i fire år. Og da han var død, overgav folket overprest-embetet til Judas som fikk høre om romernes makt og at de hadde erobret Galatia, Iberia, Kartago og Libya, og dessuten underlagt seg Hellas samt Perseus og Filip, kongene deres og Antiokus den store, og han bestemte seg for å inngå vennskapspakt med dem. Han sendte derfor noen av sine venner til Roma, Eupolemus, sønn av Johannes, og Jason, Eleasars sønn, og ved dem skulle han foreslå at disse skulle hjelpe dem og bli deres venner, og så skrev han til Demetrius og ba ham om ikke å kjempe mot jødene. Og senatet mottok utsendingene som kom til Roma fra Judas, og drøftet deres ærende med dem, og inngikk en støttepakt med dem. De vedtok det også som et dekret og sendte en gjenpart av dette til Judea. Det ble dessuten oppbevart i hovedstaden, og inngravert i bronse. Dekretet lød slik:

"Senatets dekret om hjelpe- og vennskapspakten med den jødiske nasjon. Det skal ikke være tillatt for noen av Romas undersåtter å føre krig mot den jødiske nasjon, eller hjelpe noen med dette ved å sende dem korn, skip eller penger. Og hvis noen angriper jødene, skal romerne hjelpe dem så langt de er i stand til det, og hvis romerne blir angrepet, skal jødene hjelpe dem. Og hvis jødene ønsker å legge noe til eller fjerne noe av denne gjensidige pakten om å hjelpe hverandre, skal dette skje med romernes samtykke. Og ethvert tillegg til denne pakten som blir vedtatt på denne måten, skal stå ved makt." Dette dekretet ble skrevet av Eupolemus, sønn av

Johannes og av Jason, Eleasars sønn[4], da Judas var folkets overprest og hans bror Simon var hærføreren. Og dette var den første pakt som romerne inngikk med jødene, og slik ble den iverksatt.

---

[1]Det er ikke på noen måte sannsynlig at Josefus ville kalle Bacchides, som var en bitter og blodig fiende av jødene, en god mann, slik det står i våre tekster. Det Josefus sannsynligvis mener, er at han var en stor mann i riket, og trofast mot kongen.
[2]Josefus' manuskripter må ha blitt forvansket når de gir Nicanor seieren, i strid med de ordene som kommer etterpå, som viser at han som ble slått, flyktet inn i borgen, som sikkert tilhørte Davids by, eller til Sions berg, og som var Nicanors garnison, og ikke Judas'.
[3]Denne beretningen om Alcimus' eller Jacimus' sørgelige død før Judas' død, og at Judas etterfulgte ham som overprest, motsier direkte 1.Makk.4,54-57, som plasserer hans død etter Judas' død, og ikke nevner én setning om Judas' presteembete.
[4]Denne underskriften mangler (1.Makk.8,17 og 29), og må være Josefus' ord, der han tar feil og tror at Judas på denne tiden var overprest, og følgelig regnet med at hans bror Jonatan var hærføreren, noe som ikke kan regnes som ha vært før etter Judas' død.

KAPITEL 11

BACCHIDES BLIR IGJEN SENDT UT IMOT JUDAS SOM FALLER ETTER AT HAN HADDE KJEMPET HELTEMODIG.

1. Men da Demetrius ble informert om Nicanors død, og at hans hær var blitt ødelagt, sendte han Bacchides igjen inn i Judea med en hær, og den marsjerte ut av Antiokia og kom til Judea og slo leir ved Arbela, en by i Galilea, da de hadde beleiret og tatt dem som var i hulene, og da mange av folket flyktet til slike steder, forflyttet han seg og skyndte seg til Jerusalem. Og da han fikk vite at Judas hadde slått leir ved en landsby som het Bethzetho, førte han sin hær mot ham, og de var tjue tusen fotsoldater og to tusen ryttere. Men Judas hadde ikke mer enn tre tusen soldater. Da de fikk se den store mengden av Bacchides' menn, ble de redde og forlot leiren og flyktet, unntatt åtte hundre. Da nå Judas var blitt sviktet av sine egne soldater og fienden presset ham så han ikke fikk tid til å samle styrkene, bestemte han seg for å kjempe mot Bacchides' hær, selv om han bare hadde åtte hundre mann med seg, så han oppmuntret sine menn til å møte denne faren med tapperhet, og han oppfordret dem til å angripe. Og da de mente at de ikke var mange nok til å kjempe mot en så stor hær, og rådde ham til å trekke seg tilbake og redde seg og å angripe fienden etter å ha samlet mennene sammen igjen, svarte han: "La ikke solen som er over oss få se noe slikt at jeg skulle vise fienden ryggen, og selv om dette skulle være tiden da jeg skulle komme til min ende ved at jeg dør i dette slaget, vil jeg heller møte det med heltemot og tåle det som måtte komme over meg, enn at jeg nå skulle løpe min vei, og på den måten bringe skam over mine tidligere storverk og svekke deres glans." Slik talte han til dem som forble hos ham, og slik oppfordret han dem til å angripe fienden.

2. Men Bacchides førte sin hær ut av leiren og brakte den i slagorden. Han plasserte rytterne på begge flankene, og de lette soldatene og bueskytterne satte han i fronten, og seg selv på den høyre flanken. Og da han hadde opprettet slagorden og skulle gå i kamp med fienden, gav han ordre til trompetblåseren om å gi signal til angrep, og da skulle hæren sette i et kamprop og overfalle fienden. Og da Judas hadde gjort det samme og begitt seg i kamp og begge kjempet tappert, fortsatte slaget til sol-

nedgang, og da Judas så at Bacchides og den sterkeste delen av hæren var ved høyre flanke, tok han med seg de modigste av sine menn og angrep den delen av hæren og brøt opp rekkene slik at han drev dem mot midten og tvang dem til å flykte, og han forfulgte dem helt til et fjell som kalles Aza. Men da de som var på venstre flanke fikk se at de fra høyresiden var flyktet, omringet de Judas, forfulgte ham og falt ham i ryggen og dro ham med seg midt inn i hæren så han ikke kom seg unna. Men han sto der stille, fullt omringet av fiendene, og både han og de som var med ham kjempet, og da han hadde drept flere av dem som angrep ham, ble han til slutt selv såret, og falt og oppgav ånden og døde i ferd med å gjøre det samme som han tidligere hadde drevet med.

Da Judas var død, hadde de som var med ham, ingen de kunne anse som sin fører, og fordi de mistet ham, flyktet de. Men Simon og Jonatan, Judas' brødre, fikk hans døde legeme etter en avtale med fienden, og de førte hans legeme til landsbyen Modin, der deres far var gravlagt, og der bisatte de ham mens folket holdt veklage over ham i flere dager etter skikk og sedvane. Og slik endte det med Judas.

Han hadde vært en mann med stort heltemot og en mektig kriger, og hadde fulgt nøye alle påbudene fra sin far Mattatias. Han hadde gjennomgått alle slags vanskeligheter, både ved sine gjerninger og sine lidelser for sine landsmenns frihet. Og fordi hans karakter var så utmerket da han levde, etterlot han seg et praktfullt omdømme og et herlig minne fordi han skaffet sin nasjon frihet og løste dem fra slaveri under makedonerne. Og han døde etter å ha innehatt overprest-embetet i tre år.

BOK 13

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ ÅTTITO ÅR

FRA JUDAS MAKKABEUS' DØD TIL DRONNING ALEXANDRAS DØD

KAPITEL 1

JONATAN OVERTAR REGJERINGEN ETTER SIN BROR JUDAS. HAN FØRER KRIG MOT BACCHIDES SAMMEN MED SIN BROR SIMON.

1. I vår forrige bok har vi fortalt om hvordan den jødiske nasjon fikk sin frihet etter at de var havnet i slaveri under makedonerne, og om de mange og store slagene som deres fører Judas kjempet for dem inntil han ble drept. Men etter at han var død, dukket alle de ugudelige opp, samt de som brøt fedrenes lover i Judea, og de vokste i antall og plaget dem på alle kanter. I tillegg til deres ondskap ble det også hungersnød, inntil noen – et ikke så lite antall, forlot sitt land og gikk over til makedonerne fordi de ikke kunne holde ut elendigheten som var forårsaket av sulten og av fiendene. Og nå samlet Bacchides sammen de jødene som hadde falt fra forfedrenes sedvaner og skikker, og overlot ansvaret for landet til dem, og de fakket også vennene til Judas og dem som holdt med ham, og utleverte dem til Bacchides som torturerte dem etter sin hjertens lyst og deretter drepte dem. Og da jødenes nød ble så stor som den ikke hadde vært siden de dro ut fra Babylon, så de gjenlevende holdt på å gå til grunne, gikk de til hans bror Jonatan og ba ham om å gjøre som sin bror ved å vise omsorg for sine landsmenn. Han hadde dødd for deres frihet, og tillot ikke at landet var uten en guvernør, spesielt under slike destruktive forhold. Og da Jonatan sa at han var villig til å dø for dem, og ikke ble mindre ansett enn sin bror, ble han utnevnt til fører for den jødiske hær.

2. Men da Bacchides fikk høre dette og ble redd for at Jonatan skulle bli likeså plagsom for kongen og makedonerne som Judas hadde vært før ham, søkte han ved svik å få tatt ham av dage, men hans plan var ikke ukjent for Jonatan, og heller ikke for hans bror Simon. Da disse to fikk vite det, tok de med seg sine folk og flyktet ut i villmarken utenfor byen, og da de kom til sjøen som het Asphar-sjøen (Dødehavet), slo de seg ned der. Og da Bacchides skjønte at det ikke sto særlig bra til med dem, skyndte han seg av sted for å overfalle dem med alle sine styrker, og han slo leir på den andre siden av Jordan og samlet hæren. Men da Jonatan visste at Bacchides skulle overfalle ham, sendte han sin bror Johannes som også kaltes Gaddis av sted til de nabateiske araberne for at han skulle oppbevare sitt utstyr hos dem inntil slaget mot Bacchides var over, for araberne var venner med jødene. Men Ambris' sønner lå utenfor byen Medaba i bakhold mot Johannes, og de grep ham og dem som var med ham, og plyndret dem for alt det de hadde, og dessuten drepte de Johannes og alle hans menn. Men av Johannes' brødre ble de rikelig straffet for det de gjorde, og det skal vi nå fortelle om.

3. Da Bacchides visste at Jonatan hadde slått leir ved Jordans innsjøer, og så at

sabbatsdagen deres var kommet, angrep han dem for han trodde at han ikke ville kjempe på grunn av hviledagsloven, oppmuntret Jonatan imidlertid sine menn til å kjempe, i det han påpekte at deres liv var i fare fordi de var innestengt av elven og fiendene og at de ikke hadde noen fluktvei. Foran lå fiendene, og bak dem, elven. Og etter at han hadde bedt til Gud om seier, gikk han i kamp med fienden, og han vant over mange av dem, og da han fikk se at Bacchides dristig nærmet seg og strakte ut sin høyre arm for å ramme ham, forutså de andre det, slik at han unngikk å bli truffet, og Jonatan hoppet med sine menn ut i elven og svømte over den, og slik unnslapp de til den andre siden av Jordan mens fienden ikke kom seg over. Men Bacchides dro nå tilbake til borgen i Jerusalem, og han hadde mistet om lag to tusen mann.

Han befestet også mange byer i Judea der murene var blitt ødelagt, som Jeriko, Emmaus, Bethoron, Betel, Timna, Pharatho, Tekoa og Gazara, og han bygde vakttårn i hver av disse byene, og omgav dem med kraftige og svære murer og plasserte garnisoner i dem, slik at de derfra kunne dra ut og påføre jødene skader. Han forsterket borgen i Jerusalem mer enn alle de andre. Dessuten tok han sønnene til de fremste av jødene som gisler og stengte dem inne i borgen og satte vakt over dem.

4. Omtrent på denne tiden kom det en mann til Jonatan og hans bror Simon og fortalte dem at Ambris' sønner feiret bryllup og hadde ført bruden fra byen Babatha, og hun var datter til en av de berømte araberne, og at piken ble ført frem med pomp og prakt og mange kostbarheter, og derfor mente Jonatan og Simon at nå var tiden inne til å hevne brorens død, for de hadde styrker nok til å gjengjelde dem for dette. De skyndte seg til Medaba og la seg til å vente i fjellene på fiendene. Og straks de fikk se at de førte jomfruen til brudgommen med et stort følge av venner, slik de hadde forventet det ved dette bryllupet, overfalt de dem fra bakhold og drepte alle sammen. De tok pynten deres og alt det byttet som fulgte med dem, og så vendte de tilbake etter å ha hevnet sin bror Johannes på Ambris sønner, og alle disse sønnene og vennene deres med hustruer og barn, omkom, og i alt var det fire hundre.

5. Men Simon og Jonatan vendte tilbake til innsjøene ved elven og holdt til der, mens Bacchides dro tilbake til kongen etter at han hadde sikret hele Judea med garnisoner. Deretter var forholdene rolige i Judea i to år. Men da overløperne og de ugudelige så at Jonatan og de som var med ham, levde stille i landet da det var fred, sendte de bud til kong Demetrius og opphisset ham til å sende Bacchides for å gripe Jonatan, noe de sa kunne skje i løpet av én natt uten vanskelighet, for hvis de overfalt dem når de ikke var oppmerksomme på det, kunne de drepe alle sammen. Da sendte kongen bud på Bacchides, som skrev til alle sine venner da han var kommet inn i Judea, både til jøder og hjelpere, at de skulle gripe Jonatan og bringe ham til ham. Men da det ikke lyktes å få tak i ham fordi han holdt nøye vakt og oppdaget fellene de la for ham, ble Bacchides rasende på disse forræderne, og dermed drepte han femti av førerne deres, mens Jonatan og hans bror og de som var med ham, av frykt for Bacchides, trakk seg tilbake til Bethagla, en landsby som lå i villmarken.

Jonatan bygde også vakttårn i Bethagla og omgav dem med murer og sørget for skikkelig vakthold. Da han fikk høre at Bacchides hadde tatt med seg jødiske hjelpetropper og ledet sin hær mot ham, og gikk til angrep på festningen og beleiret ham i mange dager, mistet ikke Jonatan motet på grunn av Bacchides' raseri, men

kjempet imot ham med heltemot. Og da han etterlot sin bror Simon i byen for å slåss mot Bacchides, dro han selv i hemmelighet til Bacchides ut på landet og fikk med seg mange mann av sitt eget parti, og overfalt leiren hans om natten og drepte et stort antall av dem. Hans bror Simon visste også om dette overfallsangrepet, og da han merket at broren hadde slått fiendene, gikk han løs på dem og satte fyr på krigsmaskinene til makedonerne, og han gjennomførte et stort massedrap, og da Bacchides så at han var omgitt av fiender både foran og bak, ble han fortvilt over at beleiringen hadde mislyktes. Men han fant utløp for sitt raseri på de overløperne som hadde sendt bud til ham fra kongen, som om det var de som hadde bedradd ham. På denne måten prøvde han å avslutte beleiringen på en aktverdig måte som om det hadde vært mulig, å så vende hjem.

6. Da Jonatan forsto hans hensikter, sendte han bud til ham for å innlede en vennskapspakt og allianse, og for å frigi dem som var tatt til fange på begge sider. Og Bacchides syntes dette var en aktverdig måte å dra hjem på, og han inngikk en vennskapspakt med Jonatan, og de avla ed på at de ikke mere skulle gå til krig mot hverandre. Følgelig frigav han krigsfangene og tok med seg sine egne menn og vendte tilbake til kongen i Antiokia, og etter dette kom han aldri mer tilbake til Judea. Jonatan benyttet seg av dette og dro bort og slo seg ned i byen Michmash, og derfra regjerte han folket, straffet de onde som ugudelige, og dermed hele deres nasjon.

KAPITEL 2

ALEXANDER (BALA) I KRIG MOT DEMETRIUS, GIR JONATAN FORDELER OG UTNEVNER HAM TIL OVERPREST OG OVERTALER HAM TIL Å STØTTE SEG, SELV OM DEMETRIUS LOVTE HAM STØRRE FORDELER. DEMETRIUS DØR.

1. I det ett hundre og sekstiende år kom Alexander, sønn av Antiokus Epifanes,* inn i Syria og inntok Ptolemais da soldatene hadde forrådet ham, for de var fiender av Demetrius fordi han var uforskammet og vanskelig å få i tale da han stengte seg inne i sitt palass med fire tårn som han selv hadde bygd, ikke langt fra Antiokia, og ikke lot noen få komme inn. Han var dessuten lat og likegyldig i de offentlige sakene, og derfor oppsto det et hat mot ham fra hans undersåtter, som vi for øvrig har fortalt. Da Demetrius fikk høre at Alexander var i Ptolemais, tok han hele sin hær og gikk imot ham, og så sendte han bud til Jonatan for å få ham til å inngå en allianse og en vennskapspakt, for han ville komme Alexander i forkjøpet. Alexander hadde henvendt seg til Jonatan fordi han var redd for at han ikke skulle huske hvor dårlig Demetrius hadde behandlet ham tidligere, og at han skulle alliere seg med ham i krig mot ham. Han gav derfor ordre om at Jonatan skulle få lov til å samle en hær og få laget våpen, og så skulle han få tilbake de jødiske gislene som Bacchides hadde stengt inne i borgen i Jerusalem.

Da Jonatan hadde fått oppleve et slikt hell på grunn av Demetrius' tilbud, kom han til Jerusalem og leste opp kongens brev i påhør av folket og dem som holdt til i borgen. Da ble disse ugudelige menn og overløpere redde fordi kongen hadde gitt Jonatan tillatelse til å samle en hær og få gislene tilbake. Og han sendte hver av dem tilbake til sine foreldre, og på denne måten inntok Jonatan sin bolig i Jerusalem. Han fornyet byen og satte den i stand, forandret bygningene etter sitt eget ønske, og befalte at

murene skulle bygges opp igjen med firkantede steiner så de ble sikrere mot fiendene. Og da de som holdt garnisonene i Jerusalem, så dette, forlot de dem alle og flyktet til Antiokia, unntatt de som var i byen Bethsura og de som var i borgen i Jerusalem, for den største delen av dem var de onde jødene og overløperne, for de hadde ikke overgitt sine garnisoner.

2. Da Alexander visste hva Demetrius hadde lovt Jonatan, og dessuten kjente hans heltemot og den store innsatsen hans i krigen mot makedonerne, og de harde prøvelsene han hadde gjennomgått på grunn av Demetrius og hans fører Bacchides og hans hær, sa han til sine venner at han ikke kunne finne noen som bedre kunne hjelpe ham enn Jonatan, for han var både modig når han møtte fiendene, og han hatet Demetrius fordi han hadde påført ham så mye vondt. Hvis de også mente at de kunne gjøre ham til sin venn mot Demetrius, ville det være til større fordel for dem at de inviterte ham til dette nå, enn ved noen senere anledning. De vedtok da å sende bud på Jonatan, og han skrev dette brevet til ham:

"Kong Alexander sender sin hilsen til sin bror Jonatan. Vi har lenge hørt om ditt heltemot og din troskap, og derfor vender vi oss til deg for å gjøre en vennskapspakt og å inngå en allianse. Vi utnevner deg derfor til overprest for jødene, slik at du kan kalles min venn. Jeg har også sendt deg som gave en purpurkappe og en gullkrone, og når du har fått en slik ære, vil jeg at du skal vise den samme respekten for oss.

3. Da Jonatan hadde fått brevet, tok han på seg prestedrakten til løvhyttefesten, åtte år etter sin bror Judas' død, for det ble ikke utnevnt noen overprest den gang. Han samlet store hærstyrker og hadde klargjort rikelig med våpen. Dette mislikte Demetrius sterkt da han fikk vite det, og han bebreidet seg selv for sin treghet, siden han ikke hadde hindret Alexander, men gitt ham god tid, uten selv å ha oppnådd noen godvilje hos Jonatan. Men han skrev likevel et brev til Jonatan og folket, og innholdet var slik:

"Kong Demetrius sender sin hilsen til Jonatan, og til den jødiske nasjon. Da du har bevart ditt vennskap til oss, og siden dine fiender har fristet deg slik at du har sluttet deg til dem, vil jeg både rose deg for din troskap og oppfordre deg til å fortsette med det, for det skal du få rikelig igjen for og belønnes av oss, for jeg vil frita deg for størstedelen av de skatter som du før har betalt til kongene som var mine forgjengere, samt til meg selv. Jeg fritar deg nå for de skattene som du alltid har betalt, og dessuten fritar jeg deg for saltskatt, og verdien av de kronene du pleide å ofre til meg,** i stedet for tredjedelen av avlingene fra åkrene, og halvparten av frukten av trærne, og jeg gir avkall på min del av dette fra denne dag, og likeledes koppskatten som skulle betales for hvert hode av innbyggerne i Judea, Samaria, Galilea og Perea, og dette avstår jeg fra for all fremtid. Jeg vil også at byen Jerusalem skal være hellig og ukrenkelig, fritatt fra tiende og skatter inntil dens ytterste grenser, og så langt avstår jeg min rett til festningen, da jeg tillater Jonatan som overprest å innta den, slik at han kan plassere en garnison i den, som bevis på den troskap og godvilje han skal ha hos oss. Jeg løslater også alle de jøder som er tatt til fange og gjort til slaver i mitt rike. Jeg befaler også at jødenes trekkdyr ikke skal tvinges til tjeneste for oss, og at deres sabbater og alle deres høytider, og tre dager før dem, skal være fritatt fra påbud fra meg. På samme måten setter jeg de jøder fri som er innbyggere i mitt rike, og befaler at de ikke skal påføres noen skade.

Jeg gir også dem som er villige til det, lov til å gå inn i min hær, inntil tretti tusen mann som jødiske soldater, og de skal ha samme lønn som soldatene i min egen hær. Noen av dem vil jeg plassere i mine garnisoner, og noen vil jeg ha til livvakter og hoffsjefer. Jeg gir dem også lov til å følge sine fedres lover, og jeg vil at de skal ha myndighet over de tre fjerding-fyrstedømmer som er tillagt Judea, og det skal være overprestens myndighet å påse at ingen jøde skal ha noe annet tempel til gudstjeneste enn det ene som er i Jerusalem. Jeg testamenterer også at det av mine inntekter, hvert år skal betales ett hundre og femti tusen drakmer til dekning av ofringer, og om det blir noe til overs, skal dere selv beholde det. Jeg frigir også for dere ti tusen drakmer som kongene har mottatt fra tempelet, fordi de tilhører prestene som gjør tjeneste i tempelet. Og enhver som flykter til tempelet i Jerusalem eller steder som tilhører det, om det er fordi han skylder kongen penger, eller av noen annen grunn, skal settes fri, og deres gods skal være trygt. Jeg gir dere også lov til å gjenreise tempelet, og alt skal være på min bekostning. Jeg tillater dere også å bygge bymurene opp igjen, og å bygge høye vakttårn, også det skal skje på min bekostning. Og hvis det finnes noen befestet by som det er viktig for jødenes land å styrke kraftig, da skal den bygges slik på min bekostning."

4. Dette lovte og forsikret Demetrius jødene med dette brevet. Men kong Alexander samlet en stor hær av leiesoldater og slike som hadde desertert fra Syria, og gjorde et felttog mot Demetrius. Og da det kom til slag, drev den venstre fløy hos Demetrius motstanderne på flukt, og forfulgte dem langt av gårde og drepte mange av dem og plyndret leiren deres, mens den høyre flanken der Demetrius var, ble slått, og alle disse flyktet. Men Demetrius kjempet tappert og drepte mange av fienden, men da han forfulgte dem som var igjen, førte hesten ham ned i en dyp sump hvor det var vanskelig å komme seg opp, og da hesten hans falt, kunne han ikke unngå å bli drept, for da fiendene så hva som hadde skjedd ham, snudde de og omringet ham og skjøt piler mot ham, mens han, som nå var til fots, kjempet heltemodig. Men etter hvert fikk han så mange sår at han ikke kunne holde ut lenger, men falt. Og slik endte det med Demetrius, etter at han hadde regjert i elleve år, som vi ellers har fortalt.

KAPITEL 3

VENNSKAPET MELLOM ONIAS OG PTOLEMEUS FILOMETOR. ONIAS BYGGER ET TEMPEL I EGYPT I LIKHET MED DET I JERUSALEM.

1. Overpresten Onias' sønn, som hadde det samme navn som sin far, og som hadde flyktet til kong Ptolemeus som også ble kalt Filometor, bodde nå i Alexandria, som vi tidligere har fortalt. Da Onias så at Judea var plaget av makedonerne og deres konger, bestemte han seg, ut fra et ønske om å kjøpe en evig berømmelse og et evig minne for seg selv, for å sende et bud til kong Ptolemeus og dronning Kleopatra med søknad om lov til å bygge et tempel i Egypt i likhet med det i Jerusalem, og om å få lov til å innsette levitter og prester etter deres egen ætt. Hovedgrunnen til at han ønsket å gjøre dette, var at han holdt seg til profeten Esaias som hadde levd om lag seks hundre år før, og som forutsa at det virkelig skulle bygges et tempel til Den Allmektige Gud i Egypt av en jøde. Onias ble oppglødd av denne spådommen, og skrev dette brevet til Ptolemeus og Kleopatra: "Da jeg har gjort mange og store ting for dere under krigene ved Guds hjelp, og det i Coele Syria og Fønikia, kom jeg etter

hvert med jødene til Leontopolis og andre steder i ditt rike, der jeg har funnet at størstedelen av folket hadde templer i en uriktig tilstand, og at de derfor hadde uvilje mot hverandre, noe man ser i Egypt på grunn av det store antallet templer og de forskjellige meninger om gudstjenesten. Nå har jeg funnet et passende sted i et slott som er oppkalt etter Diana, og dette stedet er fullt av mange slags materialer og oppfylt med hellige dyr. Jeg ønsker derfor at dere vil tillate meg å rense dette hellige sted som ikke tilhører noen herre og er falt ned, og der bygge et tempel til Den Allmektige Gud etter mønster av det som er i Jerusalem, og med de samme dimensjoner. Det vil være til fordel for deg selv, din hustru og dine barn, at de jødene som bor i Egypt kan ha et sted der de kan komme og møtes i gjensidig harmoni og være lovlydige til gagn for dere, for profeten Esaias har forutsagt at det skal være et alter i Egypt for Herren Gud. Og profeten har også forutsagt mange flere ting om dette sted."

2. Dette skrev Onias til kong Ptolemeus. Hvem som helst kan nå merke seg både kongens gudsfrykt, og dessuten hos hans søster og hustru Kleopatra, når man leser svarbrevet de skrev, for de la skylden for lovbruddene på Onias' hode. Og slik var deres svar: "Kong Ptolemeus og dronning Kleopatra sender sin hilsen til Onias. Vi har lest din ansøkning der du ber om å få lov til å rense tempelet som er falt ned i Leontopolis, i Nomus i Heliopolis, og som har navn etter landet Bubastis. Om dette kan vi ikke annet enn undre oss over at det skulle være velbehagelig for Gud å få reist et tempel på et så urent sted og som er så oppfylt av hellige dyr. Men siden du opplyser at profeten Esaias har forutsagt dette for lenge siden, gir vi deg tillatelse til å gjøre det, dersom det kan gjøres etter deres lov, og slik at det ikke skal se ut som om vi alle har vanhelliget din Gud med dette."

3. Onias tok stedet i besittelse og bygde tempelet og et alter for Gud, og det var faktisk som tempelet i Jerusalem, men mindre og fattigere. Jeg synes ikke det har noe for seg å beskrive dimensjonene eller karene som jeg allerede har beskrevet i min sjuende bok *Jødenes kriger*. Og Onias fant andre jøder som var som han selv, samt prester og levitter som forrettet gudstjenestene der. Men nå har vi sagt nok om dette tempelet.

4. Så skjedde det at jødene i Alexandria og de samaritanene som tilba ved det tempelet som i Alexanders dager ble bygd på Garisim-fjellet, gikk til opprør mot hverandre, og de kranglet om disse templene overfor kong Ptolemeus selv. Jødene sa at tempelet skulle bygges i Jerusalem ifølge Moseloven, mens samaritanene sa at det skulle bygges på Garisim-fjellet. De forlangte derfor at kongen skulle sitte sammen med sine venner og høre på disse debattene, og straffe med døden dem som ble målbundet. Sabbeus og Teodosius argumenterte for samaritanene, og Andronicus, sønn til Messalamus, for folket i Jerusalem, og de avla ed inn for Gud og kongen at de skulle bevise det ved loven, og de ville at Ptolemeus skulle henrette den som han fant ut hadde brutt eden de hadde avlagt. Derfor tok kongen flere av sine venner inn i rådet, og satte seg ned for å høre hva partene hadde å si. Jødene i Alexandria hadde stor bekymring for disse menn som hadde fått som oppgave å argumentere for tempelet i Jerusalem, for de tok det ille opp at noen skulle ødelegge tempelets omdømme, som var så eldgammelt og så helligholdt over hele den bebodde verden. Da Sabbeus og Theodosius hadde tillatt Andronicus å tale først, begynte han å henvise til loven, og til suksesjonen av overprester, der verdigheten til

å bestyre tempelet gikk fra far til sønn, og hvordan alle kongene i Asia hadde vist dette tempelet ære ved sine donasjoner og de mest strålende gaver og dedikasjoner. Men når det gjaldt Garisim, hadde han ingen historie om det, og han anså det som om det ikke hadde eksistert. Ved denne talen og disse argumentene overtalte Andronicus kongen til å avgjøre at tempelet var bygd etter Moseloven, og deretter henrette Sabbeus og Theodosius. Og slik skjedde det med jødene i Alexandria i kong Ptolemeus Filometors dager.

KAPITEL 4

ALEXANDER VISER JONATAN USEDVANLIG STOR ÆRE. DEMETRIUS, SØNN AV DEMETRIUS, OVERVINNER ALEXANDER OG INNGÅR VENNSKAPSPAKT MED JONATAN.

1. Demetrius ble slått i krigen slik vi har fortalt, og Alexander fikk kongedømmet Syria. Han skrev til Ptolemeus Filometor og ba om å få hans datter til hustru, og sa at det var både rett og rimelig at han skulle knytte seg til den som nå hadde fått overherredømmet etter sine forfedre, og var blitt forfremmet etter Guds forsyn ved å overvinne Demetrius, og at det av flere grunner ikke var urimelig å komme i familie med ham. Ptolemeus mottok dette frieriet med glede, og svarte ham med å gratulere ham med å ha fått overherredømmet som hans forfedre hadde hatt, og han lovet ham sin datter til hustru, og forsikret ham at han ville møte ham i Ptolemais, og følge sin datter fra Egypt til dette stedet og der gi ham sitt barn til hustru. Da Ptolemeus hadde skrevet dette, kom han straks til Ptolemais og hadde med seg sin datter Kleopatra, og han fant at Alexander var kommet dit før ham, og slik han hadde lovt, gav han ham sitt barn til ekte, og til medgift så mye sølv og gull som det passer seg for en konge å gi.

2. Da bryllupet var over, skrev Alexander til overpresten Jonatan, og ba ham komme til Ptolemais. Og da han kom til disse kongene og hadde med seg praktfulle gaver, ble han æret av dem begge. Alexander nødde ham til å ta av seg sin egen drakt og iføre seg purpurfargede klær, og lot ham få sitte med ham på sin trone, og han befalte at hærførerne skulle gå med ham til byens sentrum og proklamere at det ikke var tillatt å tale imot ham eller forstyrre ham. Da hærførerne hadde gjort dette, ble de som var i ferd med å anklage Jonatan og som hadde uvilje mot ham, redde for at det skulle skje dem en ulykke da de fikk høre dette, og de løp sin vei. Ja, kong Alexander var meget vennlig mot Jonatan, og han holdt ham som den beste av sine venner.

3. Men i det ett hundre og sekstifemte år kom Demetrius, Demetrius' sønn, fra Kreta med et stort antall leiesoldater som kreteren Lasthenes hadde skaffet ham, og seilte til Kilikia. Da Alexander fikk høre dette, ble han meget bekymret og kom i villrede, og han skyndte seg straks ut av Fønikia og kom til Antiokia for å være beredt før Demetrius skulle dukke opp. Han forlot også Apollonius Daus,* som var guvernør i Syria og som kom til Jamnia med en stor hær, og sendte bud til overpresten Jonatan og sa at det ikke var rett at han alene skulle leve i fred og verdighet og ikke være underlagt kongen, for det var til vanære for alle at han ennå ikke var kongens undersått. "Du må ikke bedra deg selv og sitte i ro mellom fjellene og late som om du

har stridskrefter hos deg som du stoler på, kom heller ned i dalen og la våre hærer måle seg med hverandre, og utgangen på slaget vil vise hvem av oss som er den modigste. Men merk deg at de tapreste menn fra hver by er i min hær, og at disse menn er nettopp de som har slått alle dine forgjengere. Men la oss utkjempe slaget på et slikt sted i landet der vi kan kjempe med våpen og ikke med steiner, og at det ikke må finnes noe sted som de som blir slått kan flykte til."

4. Jonatan ble irritert over dette, og han valgte ut ti tusen av sine menn, og dro i hast ut av Jerusalem med sin bror Simon og kom til Joppe og slo leir utenfor byen fordi folket i Joppe hadde stengt byportene for ham, for de hadde en garnison i byen som Apollonius hadde satt der. Men da Jonatan forberedte beleiring, ble de redde for å bli tatt med makt, og dermed åpnet de portene for ham. Og da Apollonius fikk høre at Jonatan hadde tatt Joppe, tok han tre tusen ryttere og åtte tusen fotsoldater og kom til Asdod, og da han flyttet seg derfra stille og langsomt og kom til Joppe, lot han som om han trakk seg bort fra stedet, og dro med seg Jonatan ned på sletten, fordi han stolte fast på sine ryttere som han håpet ville gi dem seier. Men Jonatan angrep og forfulgte Apollonius til Asdod, men straks da han skjønte at hæren hans var på sletten igjen, kom han tilbake og gikk til kamp mot ham.

Apollonius hadde lagt tusen ryttere i bakhold i dalen, slik at det skulle se ut som om deres fiender var bak dem, men det oppdaget Jonatan, og ble ikke forbauset over det, men satte hæren sin i firkantet slagorden og beordret dem til å angripe fienden på begge flankene, og konfronterte dem både foran seg og bak. Og da slaget pågikk til det ble kveld, overgav han en del av sine styrker til sin bror Simon med ordre om å angripe fienden, og de som var med ham fikk beskjed om å dekke seg med skjoldene og ta imot pilene fra rytterne, og de gjorde som de ble befalt, slik at rytterne skjøt til de ikke hadde flere piler igjen og ikke kunne skade dem. For pilene traff skjoldene og ikke kroppene deres, for de holdt seg trett sammen slik at pilene ble uten virkning. Da fienden ble trett av å skyte sine piler fra morgen til sent på kveld, og Simon så at de var blitt trette, overfalt han dem, og ved sin nidkjærhet og kampiver sendte de fienden på flukt. Da rytterne så at fotsoldatene rømte sin vei, ble de ikke værende der lenger, trette som de var, men flyktet i stor forvirring og ble spredt fra hverandre ut over hele sletten. Og Jonatan forfulgte dem helt til Asdod og drepte mange av dem og tvang resten av dem til å flykte i fortvilelse til Dagons tempel i Asdod.

Men Jonatan tok byen ved første forsøk og satte fyr på den og landsbyene omkring den, og han sparte ikke Dagons-tempelet, men satte fyr på det også, og tok livet av dem som hadde flyktet dit. Alle de av fienden som falt i slaget og brant inne i tempelet, var åtte tusen. Da Jonatan hadde vunnet over en så stor hær, flyttet han fra Asdod og kom til Askalon der han slo leir utenfor byen. Da kom folket ut for å møte ham, og de viste ham gjestfrihet og kom med gaver og hedret ham, slik at han aksepterte deres gode hensikter, og så vendte de derfra tilbake til Jerusalem med et stort krigsbytte. Men da Alexander fikk høre at hans hærfører Apollonius var blitt slått, lot han som om han var glad for det, fordi han hadde kjempet sammen med Jonatan og fulgt hans ledelse. Derfor sendte han bud på Jonatan og gav vitnesbyrd om hans verdighet, og skjenket ham store belønninger, deriblant en gullknapp,** som det er skikk å gi kongens slektninger, og han gav ham Ekron til fyrstedømme som et arvestykke.

5. Om lag på denne tiden ledet kong Ptolemeus Filometor en hær delvis til lands og delvis til havs, og kom til Syria for å hjelpe Alexander som var hans svigersønn. Og alle byene mottok ham velvillig slik Alexander hadde befalt, og han ledet ham så langt som til Asdod der de høylydt holdt veklage over Dagons tempel som var nedbrent, og de anklaget Jonatan for å ha ødelagt det og landet omkring med ild og drept så mange av dem. Da Ptolemeus fikk høre disse anklagene sa han ingen ting. Jonatan dro også for å møte Ptolemeus så langt som til Joppe, og fikk av ham gaver og ble vist gjestfrihet og alle slags æresbevisninger, og da han hadde fulgt ham så langt som til elven Eleuterus, dro han tilbake til Jerusalem.

6. Men da Ptolemeus var i Ptolemais, var han meget nær ved å møte en uventet skjebne, for Alexander hadde lagt en forrædersk plan mot hans liv ved hjelp av Ammonius som var hans venn. Og da forræderiet egentlig var åpenbart, skrev Ptolemeus til Alexander at Ammonius hadde lagt feller for ham og krevde at han skulle utlevere Ammonius til en velfortjent avstraffelse. Men da Alexander ikke ville etterkomme hans krav, mente han at det var han selv som hadde lagt planene, og han ble rasende på ham. Alexander hadde tidligere hatt et dårlig forhold til folket i Antiokia, for de hadde lidd mye i denne situasjonen, likevel måtte Ammonius etter hvert lide den straff han fortjente for sine uforskammede forbrytelser, for han ble drept på en nedverdigende måte, likesom en kvinne, fordi han skjulte seg i kvinneklær, slik vi ellers har fortalt.

7. På grunn av dette bebreidet Ptolemeus seg selv for å ha gitt sin datter til Alexander, og den pakten han hadde inngått med ham for å få hjelp mot Demetrius, så han brøt sitt forhold til ham og tok sin datter fra ham, og sendte straks bud til Demetrius og tilbød en vennskaps- og alliansepakt med ham. Han gikk med på å gi ham sin datter til ekte, og å gjeninnsette ham i den myndigheten hans forfedre hadde hatt. Demetrius satte stor pris på denne anmodningen og gikk med på å yte assistanse, og godtok ekteskapet med hans datter, men Ptolemeus hadde ennå en vanskelig oppgave, og det var å overtale folket i Antiokia til å ta imot Demetrius, fordi de var særdeles misfornøyd med ham på grunn av de skadene hans far Demetrius hadde påført dem. Likevel fikk han dette i stand, for da folket i Antiokia hatet Alexander på grunn av Ammonius som vi nettopp har påpekt, var det lett å få dem til å gå med på å kaste ham ut av Antiokia, og da han var blitt kastet ut, kom han til Kilikia. Da kom Ptolemeus til Antiokia, og innbyggerne og hæren gjorde ham til konge, og han ble tvunget til å ta på seg sine egne to diademer, ett for Asia, og det andre for Egypt, for han var en mann med en rettferdig og god natur, og hadde ikke lyst på det som tilhørte andre. Da han bestemte seg for å unngå misunnelse fra romerne, sammenkalte han folket i Antiokia og overtalte dem til å ta imot Demetrius, og han forsikret dem at han ikke ville bry seg om det de gjorde mot hans far om han fikk med dem å gjøre, og han påtok seg å være en god lærer og styrer for ham, og han lovte dem at han ikke ville tillate ham å prøve seg på noen stygge påfunn. Og for sin egen del var han tilfreds med kongedømmet Egypt. Etter denne anmodningen ble folket i Antiokia overtalt til å ta imot Demetrius.

8 Men nå fikk Alexander det travelt, og han dro ut av Kilikia med en tallrik hær og satte fyr på landet som tilhørte Antiokia og plyndret det. Da gikk Ptolemeus og hans svigersønn Demetrius imot ham med sin hær, for han hadde allerede gitt ham sin datter til hustru, og de slo Alexander og drev ham på flukt, og han flyktet til Arabia.

Under slaget fikk Ptolemeus' hest høre støyen fra en elefant og kastet ham av, og da fiendene fikk se det, var de over ham og gav ham så mange skader i hodet at han sto i fare for å dø, og da livvaktene hjalp ham opp, var han svært dårlig, og i fire dager var han hverken i stand til å forstå noe eller snakke. Men Zabdiel, en araberprins, hugget av Alexanders hode og sendte det til Ptolemeus som var kommet til bevissthet og i ferd med å komme seg etter skaden, og den femte dagen fikk han høre og se det han likte aller best, at Alexander var død og at han fikk se hans hode. Til tross for denne tilfredsstillelsen oppgav han likevel sitt liv etter få dager. Alexander, som kaltes Balas, regjerte Asia i fem år som vi før har fortalt.

9. Men Demetrius som kalter Nikator,*** hadde overtatt riket, og han var ond og behandlet Ptolemeus' soldater hardt og husket ikke alliansepakten mellom dem, og heller ikke at han var hans svigersønn og familiemann ved sitt ekteskap med Kleopatra. Da rømte soldatene fra ham til Alexandria, men Demetrius beholdt elefantene. Men overpresten Jonatan utskrev en hær av hele Judea og angrep borgen i Jerusalem og beleiret den. Den var brukt til garnison av makedonere og av noen som hadde forlatt skikkene til sine forfedre. Til å begynne med foraktet disse menn Jonatans forsøk på å ta stedet da de stolte på dets styrke, men noen av de verste mennene gikk ut om natten og kom til Demetrius og fortalte ham at borgen var beleiret, og fordi han ble irritert da han fikk høre det, tok han sin hær og dro fra Antiokia for å gå mot Jonatan.

Mens han var i Antiokia, skrev han til ham og befalte ham straks å komme til Ptolemais, men Jonatan avbrøt ikke beleiringen av borgen, men tok med seg noen av de eldste og prestene, samt gull og sølv, kledninger og en mengde vennskaps-gaver, og kom til Demetrius og presenterte alt dette for ham, og slik avdempet han kongens raseri. Dermed ble han vist ære, og fikk stadfestet sitt overprest-embete som han hadde fått av kongens forgjengere. Men da de jødiske overløperne anklaget ham, var Demetrius langt fra å gi dem noen anerkjennelse, slik at da han ikke ba om å få mer enn tre hundre talenter i skatt fra hele Judea, og de tre fyrstedømmene Samaria, Perea og Galilea, gikk han med på forslaget, og sendte med ham en skriftlig bekreftelse som lød slik:

"Kong Demetrius sender sine hilsninger til sin broder Jonatan og til den jødiske nasjon. Vi har sendt dere en gjenpart av det brevet som vi har skrevet til Lathenes, vår slektning, slik at dere skal kjenne innholdet – "Kong Demetrius sender sin hilsen til vår fader Lathenes. Jeg har besluttet å sende tilbake en takk og å gjøre vel mot den jødiske nasjon som har overholdt reglene som gjelder hos oss. Derfor overgir jeg til dem de tre prefekturer Apherima, Lydda og Ramatha som er blitt tillagt Judea fra Samaria med alt dertil hørende, som også mine kongelige forgjengere fikk av dem som ofret i Jerusalem, og andelen av avlingene fra åkrene og frukttrærne og ellers alt som tilhører oss, samt saltgruvene, og de kronene som pleide å bli presentert for oss. De skal heller ikke tvinges til å betale noen av disse skattene fra nå av og for all fremtid. Sørg derfor nøye for at det blir tatt en avskrift av dette brev og gitt til Jonatan, slik at det får en fremtredende plass i deres hellige tempel."" Slik lød dette brevet. Da Demetrius så at det over alt var fred og ingen frykt for krig, dimitterte han mesteparten av hæren, forminsket betalingen, og holdt ingen andre med lønn enn slike utlendinger som kom sammen med ham fra Kreta og de andre øyene. Men dette frembrakte uvilje og hat hos hans soldater, for på den tiden gav han dem ingen

ting, mens de kongene som hadde vært før ham hadde betalt dem også i fredstid for å beholde deres godvilje og for at de skulle være villige til å påta seg krigens strabaser hvis situasjonen krevde det.

---

*Ifølge Dean Prideaux, var denne Apollonius sønn til den Apollonius som var blitt gjort til guvernør av Coele Syria og Fønikia av Seleukus Filopator.

**Fønikerne og romerne pleide å belønne slike som hadde fortjent det, ved å gi dem en gullknapp.

***Dette navnet, Demetrius Nikator, eller Demetrius erobreren, står på hans mynter som fremdeles eksisterer.

KAPITEL 5

TRYFON SLÅR DEMETRIUS OG OVERGIR RIKET TIL ANTIOKUS, ALEXANDERS SØNN, OG FÅR JONATHAN SOM SIN STØTTE. JONATANS HANDLINGER OG SENDEMENN.

1. I Alexanders styrker var det en befalingsmann som het Diodotus og som var født som apanemier, og dessuten ble kalt Tryfon, og han la merke til den uviljen soldatene hadde mot Demetrius. Han dro til araberen Malkus som hentet Antiokus, Alexanders sønn og fortalte ham om den uviljen hærene hadde mot Demetrius. Han overtalte ham til å gi ham Antiokus for å gjøre ham til konge og gjeninnsette ham i riket etter hans far. Til å begynne med var Malkus imot dette forsøket, for han kunne ikke tro på ham, men da Tryfon bearbeidet ham hardt i lengere tid, lot han seg overtale til å gå med på det Tryfon hadde planlagt og mast om. Og nå lå forholdene godt an for Tryfon.

2. Men overpresten Jonatan som gjerne ville bli kvitt dem som var i borgen i Jerusalem, de jødiske overløperne og de ugudelige mennene, samt alle dem som var i garnisonene i landet – sendte gaver med budbringere til Demetrius og bønnfalt ham om å fjerne sine soldater fra festningene i Judea. Demetrius svarte at nå, siden den krigen som han var så dypt engasjert i var over, ville han ikke bare innvilge ham dette, men også større ting, for han ønsket at han skulle sende ham assistanse, da han opplyste at hæren hadde gått fra ham. Da valgte Jonatan ut tre tusen soldater og sendte dem til Demetrius.

3. Folket i Antiokia hatet Demetrius både på grunn av de ulykkene han selv hadde påført dem, og fordi de var hans fiender på grunn av hans far Demetrius som hadde mishandlet dem så stygt, så de ventet på en anledning til å overfalle ham. Og da de fikk vite om den hjelpen som skulle komme fra Jonatan og regnet med at han da ville etablere en tallrik hær dersom de ikke hindret ham i dette ved å gripe ham, grep de straks til våpen og omringet hans palass som ved en beleiring, og de okkuperte alle utgangene, og prøvde å få kongen i sin makt. Da han fikk se at folket i Antiokia var blitt hans bitre fiender og var bevæpnet, tok han de leiesoldatene han hadde og de jødene som Jonatan hadde sendt, og angrep dem, men han ble overvunnet, for antiokerne var flere titusener. Og da jødene fikk se at antiokerne var sterkest, gikk de opp på palassets topp og skjøt på dem derfra, men fordi det var så høyt og langt unna, oppnådde de ingen ting på denne måten, men fikk gjort mye mot dem som kjempet på den samme høyden, og de drev dem ut av de tilstøtende bygningene som de straks satte fyr på, slik at ilden spredte seg over hele byen som brant ned. Det skjedde fordi husene sto så nær hverandre og fordi de fleste var bygd av tre, og

dermed ble antiokerne drevet på flukt da de ikke var i stand til å hjelpe seg selv og å stanse ilden. Og da jødene hoppet fra det ene hustaket til det andre og forfulgte dem på denne måten, vakte det forbauselse. Da kongen så at antiokerne var travelt opptatt med å frelse sine hustruer og barn og ikke kjempet mer, overfalt han dem i de trange passasjene, slåss med dem og drepte et stort antall av dem, slik at de til slutt ble nødt til å kaste fra seg våpnene og overgi seg til Demetrius. Da tilgav han dem deres uforskammede oppførsel og fikk gjort en ende på opprøret, og da han hadde belønnet jødene av det rike byttet han hadde vunnet, og takket dem for seieren, sendte han dem tilbake til Jerusalem til Jonatan med et rikholdig vitnesbyrd om den hjelpen de hadde ytt ham.

Likevel viste han seg å være en ond mann mot Jonatan i ettertid, og brøt de løftene han hadde gitt, og han truet med å gå til krig mot ham dersom han ikke ville betale alle de skattene som den jødiske nasjon hadde skyldt de første kongene i Syria. Dette ville han ha gjort dersom ikke Tryfon hadde hindret ham og avledet de forberedelsene han drev med mot Jonatan for å beskytte seg selv. For nå kom han tilbake fra Arabia til Syria med barnet Antiokus som ennå var helt ung, men han satte diademet på hans hode, og siden hele styrker hadde forlatt Demetrius da de ikke hadde fått lønn, kom de til ham og hjalp ham med å føre krig mot Demetrius. De kom i kamp med ham og slo ham og fratok ham både elefantene og byen Antiokia.

4. Da Demetrius var slått, trakk han seg tilbake til Kilikia, men barnet Antiokus sendte bud med et brev til Jonatan, og gjorde ham til sin venn og forbundne, og stadfestet hans overprest-embete og overlot ham de fire prefekturer som var blitt tillagt Judea. Han sendte ham også gullkar og purpurkledninger med tillatelse til å bære dem. Han gav ham også en gullknapp og utnevnte ham til en av sine beste venner, og innsatte hans bror Simon til befalingsmann over styrkene, helt fra Tyrus' klippe til Egypt. Og Jonatan var så glad for de æresbevisninger han hadde fått av Antiokus, at han sendte bud til ham og til Tryfon og erklærte seg som deres venn og forbundne, og han sa at han ville slutte seg til ham i krig mot Demetrius, og fortalte ham at han ikke hadde gjort nok gjengjeld for den vennlighet han hadde vist ham, for da han fikk disse forskjellige tegnene på vennlighet fra ham, var han i stort behov av dem, mens han som gjentjeneste hadde påført Demetrius ytterligere skader.

5. Antiokus gav Jonatan lov til å oppreise en tallrik hær fra Syria og Fønikia for å føre krig mot Demetrius' hærførere, og så skyndte han seg til flere av byene som gav han en strålende mottagelse, men uten at de stilte flere styrker til rådighet for ham. Og da han var kommet derfra til Askalon, kom innbyggerne i Askalon ham i møte med gaver og gav ham en praktfull mottagelse. Han oppfordret både dem og alle byene i Coele Syria til sterkt å ta avstand fra Demetrius, og i stedet slutte seg til Antiokus, i den hensikt å straffe Demetrius for de krenkelsene han hadde gjort seg skyldig i mot dem. Han sa at det også var flere grunner for dette, om de var villige til det. Og da han hadde overtalt innbyggerne til å love assistanse til Antiokus, kom han til Gasa for å be også dem om å bli venner med Antiokus, men han fant at folket i Gasa var adskillig mer fiendtlig innstilt mot ham enn forventet, for de hadde stengt byportene for ham, og selv om de hadde sviktet Demetrius, hadde de ikke til hensikt å slutte seg til Antiokus. Dette provoserte Jonatan, så han beleiret dem, og gav seg til å herje landet, og da han satte en del av hæren til å omringe Gasa, dro han igjennom landet med resten av den og plyndret og brente. Da folket i Gasa så at de var i nød, og

ingen hjelp kom til dem fra Demetrius, og det som skulle til hjelp for dem var langt unna og aldeles usikkert, fant de ut at det var klokt å avslutte alt samarbeid med ham, og heller inngå vennskap med den andre parten, og derfor sendte de bud på Jonatan og erklærte seg som hans venner og tilbød ham støtte. Slik er bare mennesket, for før de møter vanskeligheter og nød, skjønner de ikke sitt eget beste, men når de kommer i nød, forandrer de mening, noe som hadde vært bedre om de hadde gjort det før alt var blitt ødelagt, for å velge ville de ikke før de hadde lidd av skadene. Jonatan inngikk en vennskapsavtale med dem, og som sikkerhet tok han gisler av dem, og de ble sendt til Jerusalem mens han selv dro gjennom hele landet, helt til Damaskus.

6. Men han fikk høre at Demetrius' hærførere var på tur med sine tallrike styrker og var kommet til Kades (stedet mellom tyrernes land og Galilea). De trodde at de på denne måten skulle få ham ut av Syria for å beskytte Galilea, og at han ville overse galileerne som var hans eget folk. Og da de var i krig, dro han for å møte dem etter at han lot Simon være i Judea, og da han var ute av landet, samlet Simon en så stor hær som han var i stand til, og han slo seg ned foran Bethsura og beleiret det, for det var det sterkeste stedet i hele Judea, og en av Demetrius' garnisoner var der, slik vi tidligere har fortalt. Men da Simon hadde bygd forskansninger og ført sine krigsmaskiner mot Bethsura og gikk kraftig inn for å ta den, ble man i garnisonen redd for at Simon skulle ta stedet med vold og makt, så de la fra seg sverdet og sendte bud til Simon og ba ham love dem med ed at de ikke skulle lide noen skade av ham, for de ville forlate stedet og dra til Demetrius. Og han gav dem sin ed på det og drev dem ut av byen og plasserte sin egen garnison i den.

7. Jonatan flyttet seg ut av Galilea og fra det vannet som kalles Genesaret, for der hadde han vært i leir før, og han kom til en slette som het Asor, uten å vite at fienden var der. Da Demetrius allerede dagen før visste at Jonatan ville komme mot dem, la de som skulle overfalle ham overraskende, seg i bakhold i fjellet, mens de øvrige skulle møte ham med hæren på sletten. Da Jonatan så hæren, gjorde han sine soldater kampklare så langt han var i stand til det. Men jødene var redde for at de skulle bli fanget og omkomme midt i mellom dem, og da de så Demetrius' førere som lå i bakhold, løp de sin vei så fort de kunne, og alle forlot Jonatan, mens bare femti ble hos ham, og med dem Mattatias, Absaloms sønn og Judas, Chapsesus' sønn som var førere over hele hæren hans. Disse marsjerte heltemodig, nesten som desperate mot fienden og gikk på dem, og ved sitt mot skremte de dem, og med våpen i hånd drev de dem på flukt. Og da noen av Jonatans soldater så at fienden hadde gitt etter, sluttet de seg til forfølgerne og forfulgte dem voldsomt helt til Kades der fienden lå i leir.

8. Slik fikk Jonatan en herlig seier, og han drepte to tusen av fiendene, og så kom han til Jerusalem. Da han så at alt ved Guds forsyn hadde gått fremover slik han ønsket, sendte han fullmektige til romerne for å fornye det vennskapet som deres nasjon tidligere hadde hatt med dem. Straks disse sendemennene kom tilbake, påla han dem å dra til spartanerne for å love dem sitt vennskap og si at de var brødre. Da sendemennene kom til Roma, gikk de til senatet og sa at de var pålagt av sin overprest Jonatan å si at han hadde sendt dem for å stadfeste sitt vennskap. Senatet bekreftet da det som tidligere var erklært vedrørende vennskapet med jødene, og de gav dem brev som skulle bringes til alle kongene i Asia og Europa og til guvernørene

i byene med ordre om fritt leide og følge på veien til deres eget land. Da de kom tilbake, dro de til Sparta og leverte brevet de hadde fått av Jonatan, og en avskrift av det lyder slik: "Overpresten Jonatan i den jødiske nasjon, og senatet samt det jødiske folk, sender sine hilsener til lederne og senatet og det lacedemoniske folk. Hvis dere har det godt og både deres offentlige og private affærer er tilfredsstillende, er det etter våre ønsker. Vi har det også godt. Da det tidligere ble sendt et brev til Onias som var vår overprest, fra Areus som på den tiden var deres konge, ved Demoteles angående slektskapet mellom oss og dere, har vi vedlagt en avskrift av dette, for vi mottok brevet med glede da vi var meget tilfredse med Demoteles og Areus, selv om vi ikke behøver å bevise det, da vi alle var meget tilfredse ifølge de hellige skrifter.* Likevel synes vi ikke det er på sin plass å kreve dette forholdet til dere, for at vi ikke forhastet skal tilta oss den æren som dere nå har gitt oss. Det er lenge siden dette vårt forhold til dere ble fornyet, og når vi på våre høytidsdager ofrer til Gud, ber vi til ham for deres bevaring og seire. Selv har vi hatt mange kriger som har omgitt oss på alle kanter på grunn av våre naboers begjærlighet, og likevel ville vi ikke bli til bryderi hverken for dere eller for andre som er i slekt med oss. Men da vi nå har overvunnet våre fiender og har anledning til å sende til romerne Numenius, sønn av Antiokus, og Antipater, sønn av Jason, som begge er respektable menn og som er medlemmer av vårt senat, har vi sendt dette brevet også til dere, slik at de kan fornye vennskapet mellom oss. Dere vil derfor gjøre vel i å skrive til oss og opplyse hva dere trenger av oss, da vi i alle ting er villige til å gjøre det dere måtte ønske." Og lacedemoniene mottok utsendingene vennlig, og utgav et dekret om vennskap og gjensidig hjelp, og sendte det med dem.

9. På denne tiden var det blant jødene tre sekter som hadde ulike meninger om menneskelig adferd, den ene kaltes fariseerne, den andre sekten saddukeerne og atter en annen sekt var esseerne. Fariseerne** sa at noen handlinger, men ikke alle, er skjebnens verk, mens andre skjer av vår egen kraft, og de avgjør skjebnen, men er ikke forårsaket av den. Mens sekten av esseere slår fast at skjebnen avgjør alt, og at ingen ting skjer med mennesket uten at det er fastsatt av skjebnen. Saddukeerne ser bort fra skjebnen og sier at noe slikt ikke finnes, og at menneskenes affærer ikke er bestemt av den, for de antar at alle våre handlinger skjer i vår egen kraft slik at vi selv er årsaken til det som er godt, og vi mottar det som er ondt på grunn av vår egen dårskap. Imidlertid har jeg gitt en mer nøyaktig beskrivelse av disse oppfatningene i boken *Jødenes kriger*.

10. Men nå ville Demetrius' hærførere gjenopprette skaden av det nederlaget de hadde lidd, og de samlet en større hær enn de noen gang før hadde hatt, og gikk mot Jonatan, men straks han fikk vite om at de var på tur, dro han plutselig ut til landet Hamat for å møte dem, for han bestemte seg for at de ikke skulle få anledning til å komme inn i Judea, så han slo leir om lag ti kilometer fra fienden, og sendte spioner for å ta leiren deres i øyesyn, og for å se hvordan de hadde ordnet seg. Da spionene hadde gitt ham full informasjon og hadde klart å gripe noen av dem i løpet av natten, fortalte de ham at fienden ville angripe ham. Da han hadde fått disse opplysningene, sikret han seg og plasserte vakter bortenfor leiren og holdt alle soldatene fullt bevæpnet hele natten, mens han oppmuntret dem til å være ved godt mot og innstille seg på å slåss om natten dersom de skulle bli nødt til det, for at fiendens planer ikke skulle se ut som de var skjult for dem. Men da Demetrius' befalingsmenn fikk vite at

Jonatan kjente deres planer, ble de rådville og skremt over at fienden hadde oppdaget deres hensikter, for de hadde heller ikke noen annen plan for å kunne vinne over dem, siden de fellene de hadde lagt for dem ikke virket. Skulle de ta risikoen på et åpent slag, ønsket de ikke å bli et lett bytte for Jonatans hær, så dermed bestemte de seg for å flykte. De hadde tent mange bål, slik at fienden skulle tro at de ennå var der, og slik trakk de seg tilbake. Og da Jonatan kom for å slåss med dem om morgenen, fant han leiren forlatt, og da han forsto at de var flyktet, satte han etter dem for å se om han kunne nå dem igjen, for de hadde allerede passert over elven Eleutherus og var utenfor fare.

Da Jonatan var kommet tilbake derfra, dro han inn i Arabia og kjempet mot nabateerne, og dro av gårde med et stort bytte og tok mange til fange, og kom til Damaskus og solgte det han hadde tatt. Om lag på samme tid dro hans bror Simon over hele Judea og Palestina så langt som til Askalon og forsterket borgene. Og da han hadde gjort dem meget solide, både ved de bygningene han hadde oppført, og de garnisonene han hadde innrettet i dem, kom han til Joppe, og da han hadde inntatt byen, etablerte han en stor garnison i den, for han hørte at folket i Joppe var innstilt på å oppgi byen til Demetrius' hærførere.

11. Da Simon og Jonatan var ferdige med dette, vendte de tilbake til Jerusalem der Jonatan samlet hele folket sammen og holdt råd om å gjenreise Jerusalems murer, og bygge opp igjen muren rundt tempelet som var revet ned, og å forsterke de tilstøtende bygningene med høye tårn og dessuten bygge enda en mur midt i byen for å holde markedsplassen adskilt fra garnisonen som var i borgen. Slik skulle man forhindre fiendtlige soldater i å få tilgang på rikelig med forsyninger. For øvrig skulle han gjøre festningene i landet mye sterkere og lettere å forsvare enn de hadde vært før. Og da folket godtok dette som var et riktig forslag, tok Jonatan selv ansvaret for byggingen i byen og sendte Simon av sted for å sikre festningene ute på landet bedre. Men Demetrius gikk over Eufrat og kom inn i Mesopotamia, fremdeles med lyst til å gjenerobre landet så vel som Babylon, og han burde ha fått herredømme over de øvre provinsene for å legge et grunnlag for å gjenopprette hele riket, for de grekerne og makedonerne som bodde der, sendte ofte budbringere til ham, og lovte ham å overgi seg selv til ham og hjelpe ham med å kjempe mot Arsakes,* parternes konge, hvis han bare ville komme til dem. Han ble oppglødd av disse forhåpningene og skyndte seg til dem fordi han hadde besluttet å føre krig mot Tryfon og kaste ham ut av Syria hvis han bare hadde overvunnet parterne og skaffet seg sin egen hær. Folket i dette landet mottok ham med stor begeistring. Og han samlet styrker, og med dem kjempet han mot Arsakes, men mistet hele hæren, og selv ble han tatt levende, som vi ellers har fortalt.

---

*Denne setningen er gjengitt i Første Makkabeerbok kap.12, v.9: "Og skjønt vi nå ikke trenger til det, da vi har de hellige bøker som er i våre hender, til vår trøst." Den hebraiske originalen er tapt, og vi kan ikke si med sikkerhet hvilken versjon som er den mest riktige, og det er bare sammenhengen som taler til Josefus' fordel.

**Josefus, som var en stor beundrer av esseernes gudsfrykt, var likevel en praktiserende fariseer. Og hans beskrivelse av fariseernes lære er etter hans egen oppfatning at de anerkjente menneskets handlefrihet, samtidig som de meget sterkt betonte det guddommelige forsynets inngripen.

***Kongen kalles både her og i 1.Mak.14,2 med sitt familienavn Arsakes, men Appian sier at hans riktige navn er Phraates. Josefus kaller ham her kongen over parterne, slik grekerne pleide å kalle dem, men den eldre forfatteren av Første Makkabeerbok kaller ham kongen over perserne og mederne, i samsvar med språket i landene i Østen.

KAPITEL 6

JONATAN BLIR DREPT VED FORRÆDERI. JØDENE GJØR SIMON TIL SIN HÆRFØRER OG OVERPREST. HAN GJØR STORE HELTEGJERNINGER, SPESIELT MOT TRYFON.

1. Da Tryfon fikk vite hva som hadde skjedd med Demetrius, holdt han seg ikke lenger fast til Antiokus, men prøvde i hemmelighet å få ham drept, og så overta riket, men han fryktet for at han hadde støtte hos Jonatan, og at han var en hindring for hans plan, for Jonatan var en venn av Antiokus. Derfor bestemte han seg for å skaffe Jonatan av veien, og så utføre sin plan mot Antiokus. Men han fant det best å ta ham ved bedrag og svik, og han kom fra Antiokia til Bethshan som grekerne kaller Scympolis, og der møtte Jonatan ham med førti tusen utvalgte menn, for han trodde at han kom for å kjempe mot ham. Men da han merket at Jonatan var klar til kamp, prøvde han å vinne ham for seg med gaver og vennlighet, og han befalte sine hærførere å adlyde ham, og slik ville han sikre seg godvilje hos ham og kaste fra seg enhver mistanke, slik at han ble skjødesløs og likegyldig så han kunne ta ham av dage når han var ubevoktet. Han rådde ham også til å dimittere hæren da det ikke var noen grunn til at han skulle ha den med seg, siden det ikke var krig og det hersket fred. Men han ville at han skulle ha noen få menn hos seg, og så dra med ham til Ptolemais, for der å overlate byen til ham og legge alle festningene i landet under hans herredømme, og han fortalte ham at dette var planene han hadde lagt for ham.

2. Jonatan hadde ingen mistanke mot hans planer, men trodde at Tryfon gav ham disse rådene av oppriktig vennlighet. Derfor sendte han hæren fra seg, og beholdt ikke mer enn tre tusen mann, og han etterlot to tusen i Galilea, mens han selv, med ett tusen mann, kom til Ptolemais sammen med Tryfon. Men da folket i Ptolemais stengte byportene slik Tryfon hadde befalt dem, tok han Jonatan levende og drepte alle som var med ham. Han sendte også soldater mot dem som var i Galilea for å gjøre det av med dem, men da disse hadde hørt rapporten om hva som hadde skjedd med Jonatan, fikk de forhindret drapene, og før sendebudene fra Tryfon kom, dekket de seg selv med skjoldene og dro ut av landet. Da de som ble sendt mot dem så at de var rede til kamp for å berge livet, grep de ikke inn mot dem, men dro tilbake til Tryfon.

3. Da folket i Jerusalem fikk høre at Jonatan var tatt, og at soldatene som var med ham var drept, gråt de over hans triste skjebne, og alle trengte inn på dem for å spørre om ham, og de ble grepet av en sterk frykt, og de sørget over å ha mistet Jonatans modige ledelse, og de var redde for at folkene omkring dem skulle opptre fiendtlig, siden Jonatan ikke mer lot høre fra seg, og at de skulle gå til krig mot dem og tvinge dem ut i den ytterste fare. Og deres bange anelser ble til virkelighet, for de folkene som fikk høre om Jonatans død, begynte å føre krig mot jødene som ikke lenger hadde en leder. Tryfon selv samlet en hær for å dra opp til Judea og føre krig mot innbyggerne der. Men da Simon så at folket i Jerusalem var skrekkslagne i den situasjonen de var kommet i, bestemte han seg for å tale til dem for å gjøre dem mer resolutt i å motstå Tryfon når han kom mot dem. Han kalte folket sammen i tempelet og begynte å oppmuntre dem: ”O, mine landsmenn, dere er ikke uvitende om at vår

fader, meg selv og mine brødre frivillig har våget våre liv for å gjenvinne vår frihet, og jeg har så mange eksempler på dette, for vi og vår familie har bestemt oss for å dø for våre lover og vår gudsdyrkelse, og ingen terror skal være så stor at vi skal avstå fra denne beslutning, og vi skal heller ikke erstatte den med kjærlighet til livet i forakt for ære og herlighet. Vær viljesterk og følg meg hvor jeg så enn leder dere, og vær villige til å lide, for dere mangler ikke en hærfører som vil gjøre de største ting for dere, for jeg er ikke bedre enn mine brødre så jeg skulle spare mitt eget liv, men ikke så mye verre enn dem, at jeg skulle unngå det mest ærefulle av alt – å dø for deres lover og for tilbedelsen av Gud, for dette er særegent for dere. Jeg vil derfor gi dere skikkelige beviser på at jeg er deres broder, og jeg er så freidig at jeg forventer hevn over deres blod på våre fiender og vil frelse dere alle med hustruer og barn fra de skadene de vil påføre dere. Og med Guds hjelp skal vi bevare tempelet deres fra å bli ødelagt, for jeg ser at disse folkene forakter dere fordi dere ikke har noen guvernør, og derfor går de til krig mot dere."

4. Med denne talen inspirerte han folket så de fattet mot, og likesom de før hadde vært nedslått av frykt, var de nå løftet opp til nytt håp om bedre tider, og folket ropte samstemming og med høy røst at Simon skulle være deres leder i stedet for hans brødre Judas og Jonatan, og de lovte å følge ham trofast uansett hva han skulle befale dem. Han sammenkalte da straks sine soldater som var kampdyktige, og de skyndte seg med å gjenreise bymurene og forsterke dem med vakttårn, og de sendte en av hans venner som het Jonatan, sønn av Absalom, til Joppe, med ordre om å kaste innbyggerne ut av byen, da han var redd for at de ville overgi den til Tryfon, mens han selv holdt seg i sikkerhet i Jerusalem.

5. Men Tryfon dro fra Ptolemais med en stor hær og kom inn i Judea, og hadde Jonatan med seg i lenker. Og Simon møtte ham med sin hær ved byen Adida, som ligger på en høyde, og nedenfor ligger Judea på sletten. Og da Tryfon visste at Simon var gjort til deres fører, sendte han bud til ham for å lure ham, og ville at han skulle sende ham hundre talenter sølv og to av Jonatans sønner som gisler, for å få frigitt Jonatan, så han ikke skulle få Judea til å gjøre opprør mot kongen. Han var nemlig bundet fordi han hadde lånt penger av kongen og nå sto ham skyldig for det. Men Simon skjønte Tryfons lureri, og selv om han visste at dersom han gav ham pengene, ville han miste dem, og Tryfon ville ikke sette broren hans fri og ville dessuten at han skulle utlevere Jonatans sønner. Han var redd for at han ville bli fordømt av folket for å ha forårsaket sin brors død dersom han hverken sendte fra seg penger eller Jonatans to sønner, og derfor samlet han hæren sammen og fortalte dem om Tryfons tilbud, og han la til at forslaget var forrædersk og ikke annet enn en felle, men likevel var det å foretrekke å sende pengene og Jonatans sønner i stedet for å avslå Tryfons tilbud og derved nekte å redde hans bror. Derfor sendte Simon Jonatans sønner og pengene, men da Tryfon fikk dem, holdt han ikke sitt løfte, satte ikke Jonatan fri, men tok sin hær og dro rundt i landet for til sist å komme til Jerusalem over Idumea, mens Simon gikk imot ham med sin hær og slo leir like foran ham.

6. Men de som var i borgen sendte bud til Tryfon og ba ham skynde seg å komme til dem med forsyninger, og han klargjorde sitt kavaleri som om han ville være i Jerusalem den samme natten, men den natten falt det så mye snø at veiene ble dekket og ble ufremkommelige, spesielt for kavaleriet. Dette hindret ham i å komme

til Jerusalem, og derfor flyttet Tryfon seg derfra og dro til Orontes-dalen i Syria, og falt med vold og makt inn i Galilea, og der drepte de Jonatan. Og da han hadde gitt ordre om hans begravelse, dro han tilbake til Antiokia. Men Simon sendte folk til Basca for å hente borens lik og begrave det i deres egen by Modin, og hele folket holdt en stor sørgehøytid over ham. Simon reiste også et meget stort monument over sin far og sine brødre, i hvit polert stein på en stor høyde, så den kunne ses på lang avstand, og han laget søyleganger rundt det, med søyler som hver var hugget av én stein, et vidunderlig syn. Han bygde også sju pyramider for sine foreldre og brødre, én for hver, og de var forbausende store og vakre, og de er bevart inntil i dag, og vi vet at det var Simon som gjorde så mye for Jonatans gravferd, og reiste disse monumentene for sine slektninger. Da Jonatan døde, hadde han vært overprest i fjorten år og dessuten guvernør over sin nasjon. Slik var altså omstendighetene ved hans død.

7. Men Simon, som folket hadde gjort til overprest, satte folket fri fra slaveriet under makedonierne i det første året av sitt presteembete, og lot dem få slippe å betale skatt, en frihet de oppnådde etter ett hundre og sytti år* under assyrernes kongedømme, etter at Seleukus Nikator fikk herredømmet over Syria. Folkets hengivenhet til Simon var så sterk at de i sine offentlige nedtegnelser omtalte ham slik: "I vår velgjører og folkefører Simons første år" – for de var meget lykkelige under ham, for han vant seier over fiendene omkring dem, og Simon ødela byene Gazara, Joppe og Jamnia. Han tok også borgen i Jerusalem ved beleiring og jevnet den med jorden, slik at den ikke lenger skulle være en tilflukt for deres fiender når de tok den for å plage dem, slik den hadde vært inntil nå. Da han hadde gjort dette, syntes han det var mest fordelaktig for dem at han jevnet med jorden selve fjellet den sto på, slik at tempelet ble høyere enn borgen. Og da han hadde sammenkalt folket, overtalte han dem til å få borgen ødelagt, i det han minte dem om de ulykkene de hadde lidd av denne garnisonen av jødiske overløpere, og de fremtidige lidelser de ville måtte finne seg i dersom en utlending skulle få kongemakten og legge en garnison i borgen. Ved denne talen fikk han folket til å gå med på dette, og han oppfordret dem ikke til noe annet enn det som var til deres eget beste. Så satte de i gang og nivellerte fjellet, og det holdt de på med natt og dag uten avbrudd, og det kostet dem tre hele år å få det fjernet slik at det hadde samme nivå som resten av byen. Etter dette ble tempelet den høyeste av bygningene, nå som både borgen og fjellet den sto på, var blitt jevnet med jorden. Dette var Simons verk.

---

*Disse 170 år med assyrerne betyr ikke annet enn epokene under Seleukus. Dr.Hudson påpeker helt riktig at syrerne og assyrerne ofte blir forvekslet av oldtidens forfattere.

KAPITEL 7

SIMON GÅR I FORBUND MED ANTIOKUS PIUS OG GÅR TIL KRIG MOT TRYFON, OG LITT SENERE MOT CENDEBEUS, FØREREN FOR ANTIOKUS' HÆR. SIMON BLIR MYRDET AV SIN SVIGERSØNN PTOLEMEUS VED FORRÆDERI.

1. [1]Kort tid etter at Demetrius var bitt ført i fangenskap, drepte hans guvernør Tryfon Antiokus,[2] Alexanders sønn, han som også ble kalt *Guden*,[3] da han hadde regjert i fem år, selv om han ville ha det til at han døde i hendene på kirurgene. Så sendte han bud på sine venner og dem som sto ham nærmest, og på soldatene, og lovte

å gi dem mange penger dersom de ville gjøre ham til konge. Han antydet at Demetrius var tatt til fange av parterne, og at Demetrius' bror Antiokus ville påføre dem stor skade dersom han ble konge, som hevn for opprøret mot hans bror. I forventningen om den rikdommen de skulle få ved å la Tryfon få kongemakten, gjorde de ham til sin hersker. Men da Tryfon hadde fått ansvaret for styret, beviste han sin ondskap, for han holdt seg fortrolig med folket som en privatmann, og lot som om han var svært moderat og fikk dem til å gå med på hva han ville, men da han hadde tatt kongemakten, sluttet han med å forstille seg, og var den sanne Tryfon. Dermed ble fiendene for sterke for ham, for soldatene hatet ham og gikk til opprør mot ham til fordel for Kleopatra, Demetrius' hustru, for hun var i fangenskap i Seleukia med sine barn. Men da Antiokus, Demetrius' bror som kaltes Soter, ikke hadde adgang til noen av byene på grunn av Tryfon, sendte Kleopatra bud til ham og tilbød ham til å gifte seg med henne og overta riket. Grunnen til at hun gjorde dette var følgende: Hennes venner overtalte henne til det, da hun var redd for seg selv, i tilfelle noen av folket i Seleukia skulle overgi byen til Tryfon.

2. Da Antiokus nå var kommet til Seleukia, og hans styrker økte fra dag til dag, marsjerte han mot Tryfon, og da han hadde overvunnet ham i slag, kastet han ham ut av Coele Syria og inn i Fønikia og forfulgte ham helt dit og beleiret ham i Dora som var en festning som han hadde flyktet til og som var vanskelig å innta. Han sendte også bud til Simon, den jødiske overpresten, med anmodning om en vennskapspakt og en avtale om gjensidig hjelp. Simon gikk straks med på forslaget og sendte store pengesummer og proviant til Antiokus og hans folk som hadde beleiret Dora. Slik fikk de rikelig med forsyninger, og en kort tid ble han sett på som en av deres nærmeste venner. Men Tryfon klarte likevel å flykte fra Dora til Apamia, der han ble fakket under beleiringen og henrettet, etter å ha regjert i tre år.

3. Men Antiokus glemte den hjelpen Simon hadde gitt ham da han var i behov av den, fordi han var en ond og havesyk person, og han lot straks en hær av soldater under kommando av sin venn Cendebeus, plyndre Judea, og for å gripe Simon. Da Simon fikk høre at Antiokus hadde brutt sin pakt med ham, og ble provosert av den urettferdige behandlingen han var blitt utsatt for, tok han en beslutning som var dristigere enn hans høye alder skulle tilsi, og til tross for at han var godt til års-kommen, gikk han som en ungdom inn i hæren som dens øverstbefalende. Han sendte også sine sønner foran de mest hardføre av sine soldater, mens han selv marsjerte i en annen retning og la flere mann i bakhold i de trange dalene mellom fjellene. Og han mislyktes ikke i noen av sine forsøk, og hver gang ble han for hard for sine fiender. Deretter levde han resten av sitt liv i fred, og gjorde selv en pakt med romerne.

4. Han regjerte jødene til sammen i åtte år, men møtte sin ende ved en fest. Det skjedde ved et forræderi av hans svigersønn Ptolemeus, som grep hans kone og to av hans sønner og holdt dem i fangenskap. Han sendte også folk til å drepe den tredje sønnen Johannes som kaltes Hyrkanos, men den unge mannen merket at de var på tur, og unngikk faren,[4] og skyndte seg til byen (Jerusalem), i det han stolte på folkets godvilje på grunn av de fordelene de hadde fått av hans far, og på grunn av det hatet det samme folket hadde mot Ptolemeus, slik at da Ptolemeus prøvde å komme inn i byen gjennom en annen port, drev de ham bort, da de allerede hadde sluppet inn Hyrkanos. (Fotnoter på neste side)

1 Vi skal her merke oss at Josefus' eksemplar av Første Makkabeerbok som han har fulgt så nøye og samvittighetsfullt og forkortet så langt som til kap.13, vers 50, ser ut til å ha endt her. De få ting som etterpå er felles for begge, kan han sannsynligvis ha fått fra noen mindre korrekte nedtegnelser. Vi må imidlertid her merke oss det som resten av denne Makkabeerboken forteller oss, og som Josefus aldri ville ha utelatt om hans eksemplar hadde inneholdt så mye – at denne Simon den Store, makkabeeren, inngikk en pakt med Antiokus Soter, sønn til Demetrius Soter, og bror av den andre Demetrius som nå satt som fange i Partia, og at da han fikk kronen om lag 140 år før Kristus, tildelte store privilegier til den jødiske nasjon og til deres overprest og guvernør Simon. Og disse privilegiene synes Simon å ha tiltatt seg selv om lag tre år før.
2 Tryfon drepte denne Antiokus, og det forteller Livys nekrolog over ham i kap. 53 – dvs. at han korrumperte sine leger og kirurger som falskelig løy om at han holdt på å dø av stein, så de skar ham opp og drepte ham, noe som stemmer nøyaktig med Josefus.
3 At Antiokus, sønn til Alexander Balas ble kalt "*Guden,*" er beviselig av hans mynter som har inskripsjonen: "Kong Antiokus, Guden, Epifanes den Seierrike."
4 Her begynner Josefus å følge og å forkorte den neste hellige hebraiske bok som står på slutten av den første Makkabeerbok: "Historien om Johannes (Hyrkanos') overprest-embete," mens det i noen greske tekster står "fjerde Makkabeerbok."

KAPITEL 8

HYRKANOS BLIR OVERPREST OG KASTER PTOLEMEUS UT AV LANDET. ANTIOKUS GÅR TIL KRIG MOT HYRKANOS, MEN INNGÅR EN PAKT MED HAM ETTERPÅ.

1. Ptolemeus trakk seg tilbake til en av festningene ovenfor Jeriko, som kaltes Dagon. Og da Hyrkanos hadde tiltrådt overprest-embetet som hans far hadde hatt før ham, søkte han nåde hos Gud ved ofringer før han gjorde en ekspedisjon mot Ptolemeus. Men da han hadde gått til angrep, ble Ptolemeus for hard for ham fordi han hadde medynk med sin mor og sine brødre, og bare av denne ene grunn, for Ptolemeus førte dem opp på muren og torturerte dem i alles påsyn og truet med å kaste dem hodestups ned fra muren dersom ikke Hyrkanos opphevet beleiringen. Og da han overveide å oppgi beleiringen, var det fordi han tok hensyn til dem som var kjærest for ham og ville unngå ulykken, og dermed kjølnet hans nidkjærhet. Men hans mor strakte ut sine hender og ba ham om ikke å gi etter på grunn av henne, men holde fast på sin indignasjon desto sterkere, og gjøre sitt ytterste for å ta stedet hurtig og få fienden i sin makt for å hevne det onde han hadde gjort mot dem som var ham aller kjærest. For henne ville det være en søt død om så hun skulle bli pint, dersom bare deres fiende kunne bli straffet for sine onde gjerninger. Og da moren hans sa dette, bestemte han seg for straks å ta festningen, men da han fikk se henne slått og revet i stykker, sviktet motet, for han kunne ikke tåle det moren måtte lide, og ble helt overveldet, slik at beleiringen trakk ut i langdrag.

Slik kom sabbatsåret for jødene, det de holder hvert sjuende år, likesom de holder hver sjuende dag, og slik kom Ptolemeus seg unna krigen,[1] ved å drepe Hyrkanos' brødre og hans mor, og etterpå flyktet han til Zeno som kaltes Cotylas, som den gang var tyrann i byen Filadelfia.

2. Men Antiokus var svært urolig over de ulykker som Simon hadde påført ham, og i det fjerde året av sin regjering invaderte han Judea, og det skjedde i Hyrkanos' første regjeringsår og i den ett hundre og sekstiandre Olympiade.[2] Og da han hadde brent

landet, stengte han Hyrkanos inne i byen og opprettet sju leirer som han omgav byen med, men han gjorde ingen ting til å begynne med fordi murene var så sterke, og fordi de beleirede viste slik tapperhet til tross for at de straks begynte å få for lite vann, men så fikk de likevel vann ved en kraftig regnbyge som kom ved Pleiadenes nedgang.[3]

Men på nordsiden av muren, der den var på høyde med terrenget utenfor, bygde fienden hundre tårn som var tre stokkverk høye og plasserte grupper av soldater på dem, og gikk til angrep hver dag. Han grov en dobbel vollgrav og gjorde den dyp og bred, slik at han stengte innbyggerne inne bak murene, men de beleirede lyktes likevel å komme med flere utfall mot ham, og hvis fienden et eller annet sted ikke var på vakt, overfalt de dem og påførte dem stor skade, og når de kjente seg truet, var det lett for dem å trekke seg tilbake inn i byen. Men fordi Hyrkanos forsto hvor vanskelig det kunne være med en så stor mengde folk i byen, og hvor fort de ville bruke opp forsyningene, og måtte regne med at den store folkemengden ikke kunne utrette noe, adskilte han den unyttige delen og sendte dem ut av byen, og beholdt dem hos seg som var i sin blomstrende ungdom og var kampdyktige. Men Antiokus ville ikke la dem som var utskilt dra sin vei, og da ble de gående mellom murene, lidende av sult, og mange døde i sin elendighet.

Men da løvhyttefesten kom, fikk de som var innenfor medynk med dem, og lot dem få komme inn igjen. Og da Hyrkanos sendte bud til Antiokus med ønske om en våpenhvileavtale for sju dager på grunn av høytiden, gav Antiokus etter på grunn av gudsfrykt og inngikk avtalen. Dessuten sendte han inn et praktfullt offer, okser med avkuttede horn,[4] og alle sorter søte krydderier i kopper av gull og sølv. De som var ved portene mottok ofrene av dem som kom med dem, og førte dem til tempelet.

I mellomtiden holdt Antiokus fest med sine soldater, og han handlet på en helt annen måte enn Antiokus Epifanes som ofret svin på alteret da han hadde tatt byen og stenket kjøttkraft i tempelet for å bryte jødenes lover og deres fedres religion, fordi vår nasjon var i krig med ham og aldri ville bli forsonet med ham. Men denne Antiokus som alle kalte *Antiokus Pius* hadde stor respekt for gudstroen.

3. Da Hyrkanos ble vennlig stemt på grunn av hans moderate innstilling, og anerkjente hans religiøse holdning til Guddommen, sendte han en budbringer til ham med ønske om å gjenopprette de avtalene de hadde hatt med forfedrene. Og han forkastet det rådet han fikk fra dem og hørte ikke på dem som ville ødelegge nasjonen fullstendig[5] på grunn av jødenes måte å leve på, som for andre folk ble ansett som usosial. Da Antiokus var overbevist om at alt det de gjorde var fordi de var religiøse, svarte han utsendingene at dersom de beleirede ville legge ned våpnene og betale skatt til Joppe og de andre byene som grenset til Judea, og tillate en garnison på hans vilkår, ville han ikke fortsette krigen mot dem lenger. Men selv om jødene var tilfredse med de andre vilkårene, ble de ikke enige om garnisonen, fordi de ikke kunne ha samkvem med andre folk og heller ikke samtale med dem. Likevel var de villige til å gi ham gisler i stedet for tilgang til garnisonen, og dessuten fem hundre talenter sølv som de betalte ned på med tre hundre, og samtidig sendte gislene, og det godtok Antiokus. En av gislene var Hyrkanos' bror. Men likevel rev Antiokus ned festningsmurene som omgav byen. På disse vilkårene avbrøt han beleiringen og dro sin vei.

4. Men Hyrkanos åpnet Davids grav, for han hadde overgått alle kongene i rikdom, og der hentet han ut tre tusen talenter. Han var også den første av jødene som holdt fremmede leietropper fordi han stolte på sin rikdom. Det var også et stort vennskap med gjensidige hjelpeavtaler, og derfor gav Hyrkanos Antiokus adgang til byen og forsynte ham rikelig og rundhåndet med alt det som hans hær måtte behøve, og dro i felttog sammen med ham mot parterne, og dette kan Nikolaus av Damaskus bevitne slik det står i hans historie: "Da Antiokus hadde reist et minnesmerke ved elven Lycus etter erobringen av Indates, ble føreren for parterne værende der i to dager. Det var etter ønske fra jøden Hyrkanos, fordi de holdt høytid slik deres forfedre hadde gjort, og på denne høytiden hadde ikke jødene lov til å reise." Og det var slett ikke galt av ham å si dette, for den høytiden som vi kaller *pinsefesten*, falt nettopp på dagen før sabbaten, og da er det heller ikke tillatt å reise, altså hverken på sabbatsdagen eller på noen annen høytidsdag.[6] Men da Antiokus kom i kamp med Arsacas, kongen av Partia, mistet han en stor del av sin hær, og selv ble han drept, og hans bror Demetrius etterfulgte ham som konge over Syria, ifølge tillatelse fra Arsacas, som satte ham fri fra fangenskap da Antiokus angrep Partia som vi tidligere har fortalt.

---

1 Her ser vi at på tiden for denne utmerkede overpresten Johannes Hyrkanos, skulle man avstå fra krig under sabbatsåret dersom det ikke ble absolutt nødvendig, som hvis jødene ble angrepet av sine fiender. I disse tilfellene tillot de forsvarskrig, også på sabbatsdagen. Men man skal merke seg at denne hvile fra krig slett ikke finner sted i Første Makkabeerbok (kap.16), til tross for at jødene, i tiden for Antiokus Epifanes, ikke ville kjempe på sabbatsdagen for å forsvare sine egne liv, inntil hasmoneerne eller makkabeerne vedtok å tillate det.

2 Josefus' manuskripter sier at dette første året for Johannes Hyrkanos, som vi her ser er et sabbatsår, var under den 162. Olympiade, og at det helt sikket var det andre året etter den 161.

3 Denne spiralbevegelsen ved Pleiadenes nedgang skjedde tidlig om våren i Hyrkanos' og Josefus' dager, omkring februar, tiden for sen-regnet i Judea, og dette er den eneste astronomiske tidsangivelse vi finner hos Josefus, utenom måneformørkelsen under Herodes' regjeringstid.

4 Dr.Hudson forteller oss at denne skikken, å kutte hornene på de oksene som skulle ofres, er kjent hos både poeter og folketalere.

5 Denne beretningen hos Josefus, at den daværende Antiokus ble overtalt, dog forgjeves, til å inngå fred med jødene, for så å slå dem fullstendig, er fullt ut stadfestet av Diodorus Siculus.

6 Jødene skulle ikke marsjere eller reise på sabbaten, eller på en slik viktig høytid som kunne måle seg med sabbaten, mer enn en sabbatsreise eller om lag 920 meter.

KAPITEL 9

ETTER ANTIOKUS' DØD GJØR HYRKANOS EN EKSPEDISJON MOT SYRIA OG INNGÅR EN PAKT MED ROMERNE. KONGENE DEMETRIUS OG ALEXANDER DØR.

1. Da Hyrkanos fikk høre at Antiokus var død, gjorde han et felttog mot byene i Syria, i håp om at de manglet kampdyktige folk og slike som kunne forsvare dem. Han tok imidlertid ikke Medaba før i den sjette måneden, og det ikke uten at hæren hans kom i den største vanskelighet. Etterpå tok han Samega og stedene i nærheten, og dessuten Sikem, Garisim og Kuta, der folket bodde ved det tempelet som lignet på det i Jerusalem, og det som Alexander tillot Sanballat å bygge for Manasse som var svigersønn til overpresten Jadua, slik vi tidligere har fortalt. Dette tempelet var nå forlatt, to hundre år etter at det ble bygd. Hyrkanos tok også Dora og Marissa, som

var byer i Idumea, og han la alle idumeerne under seg, og lot dem få bo i landet på den betingelse at de omskar sine genitalier og fulgte jødenes lover. De var så oppsatt på å få leve i sitt fedreland at de underkastet seg omskjæringen* og den jødiske levemåten, og ettersom tiden gikk, ble de etter hvert ikke noe annet enn jøder.

2. Men overpresten Hyrkanos ville gjerne fornye vennskapspakten med romerne, og derfor sendte han en budbringer til dem, og da senatet hadde fått brevet, inngikk de denne vennskapspakten med følgende ord: ”Faniu, Markus' sønn, og pretor, har samlet senatet på den åttende dag før ides i februar, i senatsbygningen, mens Lucius Manlius, sønn av Lucius av mentiner-stammen, og Gaius Sempronius, sønn av Gaius av den falerniske stamme, var til stede. Grunnen til dette var at ambassadørene som jødene har utsendt,** Simon, sønn av Diodorus, og Apollonius, sønn av Alexander, og Diodorus, sønn av Jason, som er gode og rettskafne menn, har med seg et forslag om en vennskapspakt og en gjensidig hjelpeavtale mellom dem og romerne. Dessuten med ønske om at offentlige saker som at Joppe med havnene, og Gazara og Jordans kilder, samt flere andre byer og deres landområder, som Antiokus har tatt fra dem i krigen, i strid med senatets vedtak, må bli tilbakeført dem, og at det ikke skal være tillatt for kongens tropper å dra gjennom landet og de landene som ligger under det, og at de forsøk som Antiokus har gjort under krigen, i strid med senatets dekret, må erklæres døde og maktesløse, og at de må sende ambassadører som skal sørge for at det som Antiokus har fratatt dem, må bli restituert. De skal også ta et oversyn over landet som er blitt ødelagt i krigen, og gi dem brev med garanti om beskyttelse til kongen og de frie av folket, slik at de kan komme tilbake til sine hjem.

De følgende punkter ble derfor vedtatt i dekrets form, å fornye avtalen om vennskap og gjensidig hjelp med disse menn som var utsendt av et godt og vennlig folk.” Men om de ønskene som ellers sto i brevet, var svaret at de skulle drøfte saken når deres egne affærer gav dem anledning til det, og at de for fremtiden ville gå inn for at ingen slik skade skal påføres dem, og at deres pretor Fanius skulle gi dem penger av den offentlige kasse til dekning av deres hjemreise. Og slik tok Fanius avskjed med de jødiske sendemennene, og gav dem penger av statskassen, og gav senatets dekret til dem som skulle følge dem for at de skulle komme seg trygt hjem igjen.

3. Slik sto saken for overpresten Hyrkanos. Men Demetrius, som ville gå til krig mot Hyrkanos, fikk ikke anledning til det, for både syrerne og soldatene hadde uvilje mot ham fordi han var en ond mann. Men da de hadde sendt bud til Ptolemeus, som også kaltes Physcon, for å få ham til å sende dem en fra Seleukus' familie for å overta riket, sendte han dem Alexander som også kaltes Zebina, med en hær. Og det kom til et slag, og Demetrius ble slått i kampen og flyktet til Ptolemais, til sin hustru Kleopatra, men hun ville ikke ta imot ham. Så dro han derfra til Tyrus, men der ble han fakket, og etter at fiendene hadde påført ham store lidelser, drepte de ham. Så tok Alexander riket og inngikk en pakt med Hyrkanos. Men da han senere kjempet mot Antiokus, sønn av Demetrius, som også kaltes Grypus, ble også han slått i kamp og drept.

*Denne beretningen om idumeerne som gikk med på omskjærelsen og hele den jødiske lov fra da av, eller fra Hyrkanos' dager, er stadfestet gjennom hele deres historie i ettertid. Etter Josefus' oppfatning, ble de juridiske proselytter eller fullgode jøder. Antigonus, Herodes' fiende, vil ikke holde ham for mer enn en halv-jøde, selv om han kom fra flere generasjoner med juridiske proselytter. Ammonius,

grammatikeren, sier: "Jødene er av en slik natur fra begynnelsen, mens idumeerne ikke var jøder fra begynnelsen, men fønikere og syrere ble senere underlagt jødene og tvunget til omskjærelse og til å forene seg i én nasjon og å underkaste seg de samme lovene og bli kalt jøder." Dio sier også: "Landet kalles også Judea, og folket jøder, og dette navnet blir gitt til dem som antar deres religion, selv om de er fra andre folkeslag."
**I dette dekretet fra det romerske senat, ser det ut til at ambassadøren var blitt sendt av "det jødiske folk," så vel som av deres fyrste og overprest Johannes.

KAPITEL 10

DET OPPSTÅR EN KRANGEL MELLOM ANTIOKUS GRYPUS OG ANTIOKUS CYZICENUS OM KONGEDØMMET. HYRKANOS TAR SAMARIA OG ØDELEGGER DET FULLSTENDIG. HYRKANOS SLUTTER SEG TIL SADDUKEERNE.

1. Da Antiokus hadde tatt riket, var han redd for å komme i krig med Judea, fordi han fikk høre at hans bror med den samme mor, han som også kaltes Antiokus, holdt på å samle en hær mot ham i Cyzicum. Derfor holdt han seg i sitt eget land og besluttet å forberede seg på det angrepet han ventet fra sin bror Cyzicenus, som han het fordi han var vokst opp i denne byen. Han var sønn til Antiokus som ble kalt Soter, som døde i Partia. Han var bror til Demetrius, far til Grypus, for det skjedde slik at den samme Kleopatra ble gift med to som var brødre, slik vi ellers har fortalt. Men Antonius Cyzicenus som kom inn i Syria, fortsatte i mange år å være i krig med sin bror. Hyrkanos levde i fred i denne tiden, men etter Antiokus' død gjorde han opprør mot makedonerne,[1] og han brydde seg ikke det aller minste om dem lenger, hverken som undersått eller venn, for hans affærer var i stor fremgang i tiden for Alexander Zebina, og spesielt under disse brødrene som førte krig mot hverandre, og slik fikk Hyrkanos anledning til å nyte fred og stillhet i Judea, så han fikk samlet seg en umåtelig masse penger. Men da Antiokus Cyzicenus plyndret hans land, viste han åpent hva han hadde i sinne. Og da han så at Antiokus manglet egyptiske hjelpetropper, og at både han og hans bror var i ferd med å slåss innbyrdes, kunne han vise dem begge sin forakt.

2. Da gjorde han et felttog mot Samaria som var en meget sterk by, og denne byen som nå heter Sebaste som Herodes bygde opp igjen, skal vi omtale når tiden kommer. Men nå angrep han den og beleiret den med store anstrengelser, for han var svært misfornøyd med samaritanene på grunn av de skadene de hadde gjort på folket i Marissa som var en jødisk koloni som de var i forbund med etter samtykke fra kongene i Syria. Da han hadde gravd en grøft og bygd en dobbel mur som var 16 kilometer lang rundt byen, satte han sine sønner Antigonus og Aristobulus til å lede beleiringen som medførte slik nød og sult for samaritanene at de begynte å spise slikt som ellers aldri spises, og de tilkalte hjelp fra Antiokus Cyzicenus, og han kom villig, men ble slått av Aristobulus. Han ble forfulgt helt til Schytopolis av de to brødrene, men kom seg unna. Så vendte brødrene tilbake til Samaria og stengte samaritanene inne på nytt, inntil de ble nødt til å be Antiokus om hjelp for annen gang, og han skaffet om lag seks tusen mann fra Ptolemeus Lathyrus, som ble sendt dem uten tillatelse fra hans mor, som da på en måte fikk utelatt ham fra regjeringen. Ved hjelp av disse egypterne dro Antiokus først gjennom Hyrkanos' land og herjet og ranet, for han turte ikke møte ham ansikt til ansikt, da han ikke hadde en hær som var stor nok til dette, men fordi han trodde at han ved å plyndre landet skulle tvinge

Hyrkanos til å oppheve beleiringen av Samaria. Men da han gikk i en felle og mistet mange soldater, dro han av sted til Tripolis, og fortsatte krigen mot jødene videre med Callimander og Epicrates.

3. Men Callimander angrep fienden forhastet og ble drevet på flukt og straks drept, mens Epicrates var så glad i penger at han åpent forrådte Scythopolis og andre steder i nærheten, til jødene, og ble ikke i stand til å få dem til å oppheve beleiringen av Samaria. Men da Hyrkanos hadde tatt byen etter ett års beleiring, var han ikke tilfreds med det, for han ødela den fullstendig, og ledet bekker mot den for å oversvømme den, for han gravde store hull, og ikke bare det, han utslettet de restene som viste at det hadde vært en by der.

Det fortelles også noe annet merkelig om overpresten Hyrkanos, om hvordan Gud kommuniserte med ham, for de sier at på den samme dagen som hans sønner kjempet mot Antiokus Cyzicenus, var han som overprest alene i tempelet og ofret røkelse, og fikk høre en stemme som sa at hans sønner nettopp hadde beseiret Antiokus. Og dette erklærte han offentlig for folket da han kom ut av tempelet, og da det viste seg å være sant, var det med til å gi et bilde av Hyrkanos og hans sak.

4. Så var det slik at ikke bare de jødene som var i Jerusalem og i Judea, på denne tiden levde i velstand, men også de i Alexandria, Egypt og på Kypros, for dronning Kleopatra var uenig med sin sønn Ptolemeus som også het Lathyrus og hadde ansatt hærførerne Chelsias og Ananias, sønnene til Onias som bygde tempelet i distriktet Heliopolis, i likhet med det som lå i Jerusalem, slik som før omtalt. Kleopatra gav dem ansvaret for sin hær, og hun gjorde ingen ting utenom deres råd, slik Strabo fra Kappadokia bekrefter dette når han sier: ”Størstedelen, både de som kom til Kypros sammen med oss, og de som ble sendt dit etterpå, gjorde straks opprør mot Ptolemeus, og bare de som var av Onias' parti og som var jøder, fortsatte å være trofaste fordi deres fremste landsmenn Chelsias og Ananias var dronningens venner.” Dette sier Strabo.

5. Men denne heldige tilstanden fikk jødene til å misunne Hyrkanos, og de som likte ham dårligst var fariseerne,[2] som er en av jødenes sekter slik dere er blitt fortalt allerede. Disse har så stor makt over folket at når de motsier kongen eller overpresten, blir de straks trodd. Hyrkanos var en av deres disipler, og de elsket ham høyt. Da han en gang innbød dem til en fest og underholdt dem meget vennlig og så at de var i godt humør, begynte han å si at de visste at han gjerne ville være en rettferdig mann og gjøre alt som var til velbehag for Gud, noe som også fariseerne bekjente seg til. Og han ba dem om at dersom de fikk se at han på noe punkt gjorde anstøt eller beveget seg bort fra den rette sti, måtte de kalle ham tilbake og korrigere ham. Ved denne anledningen stadfestet de at han var fullstendig rettferdig, og denne anerkjennelsen satte han stor pris på, men likevel var det en av hans gjester som het Eleasar som hadde uvilje mot ham og likte å drive med opposisjon. Denne mannen sa: ”Siden du ønsker å kjenne sannheten, så si fra deg ditt overprest-embete og nøy deg med å regjere folket som sivil guvernør.” Og da han ville vite hvorfor han skulle frasi seg sitt overprest-embete, svarte han: ”Vi har hørt av gamle menn at din mor var blitt tatt til fange under Antiokus Epifanes' regjering,”[3] Denne historien var falsk og Hyrkanos ble provosert av ham, og alle de andre fariseerne ble irritert på ham.

6. Så var det en mann som het Jonatan som var en god venn av Hyrkanos, men som tilhørte saddukeerne som har den motsatte oppfatning som fariseerne. Han fortalte Hyrkanos at Eleasar hadde rakket ned på ham ifølge en samstemmig oppfatning hos alle fariseerne, noe som ville blitt stadfestet dersom han bare stilte ham spørsmålet: Hva slags straff mente de dette fortjente? Dermed kunne han stole på at denne beskyldningen ikke ble lagt på ham etter deres samtykke, hvis han skulle straffes etter fortjeneste. Og fariseerne svarte at han fortjente piskeslag og lenker, for det syntes ikke å være rett å straffe ham som var blitt rakket ned på, med døden, for fariseerne er ved forskjellige anledninger ikke kjent for å foretrekke strenge straffer. Ved dette milde forslaget ble Hyrkanos rasende, og mente at denne mannen hadde vanæret ham etter deres samtykke. Det var hovedsakelig Jonatan som irriterte ham og så langt påvirket ham, slik at han fikk ham til å forlate fariseernes parti og avskaffe de dekretene han hadde pålagt folket, og straffe dem som adlød dem. Fra denne kilden oppsto det hatet som han og hans sønner møtte hos folket, men disse ting skal vi omtale senere.

Det jeg nå vil forklare er at fariseerne har pålagt folket mange viktige påbud som de har fra fedrene og som ikke står i Moseloven, og derfor forkaster saddukeerne dem og sier at vi bare skal holde de reglene som er skrevne, og ikke de som er hentet fra fedrenes tradisjoner, og om disse ting har det oppstått store disputter og meningsforskjeller, for saddukeerne er bare i stand til å overbevise de rike og ikke den gemene hop, mens fariseerne har folket på sin side. Om disse to sektene, og om esseerne har jeg skrevet grundigere i den andre boken om jødene.

7. Da Hyrkanos fikk satt en stopper for dette opprøret, levde han lykkelig etterpå, og administrerte regjeringen på beste måte i trettien år, og så døde han,[4] og etterlot seg fem sønner. Han ble av Gud kjent verdig disse tre privilegiene – å regjere nasjonen, overprest-embetet med dets ærverdighet, og profetien, for Gud var med ham og satte ham i stand til å kjenne fremtiden, også i detaljer, for han forutsa at hans to eldste sønner ikke kunne fortsette lenge i det offentlige styret, og denne ulykken vil vi beskrive, slik at vi kan se hvor mye de hadde mislyktes sammenlignet med sin fars vellykkethet.

---

1 Justin sier: "Jødenes makt var nå blitt så stor at etter Antiokus ville de ikke tåle at noen makedonsk konge skulle være over dem, og at de etablerte sitt eget kongedømme, og påførte Syria store kriger."

2 Dean Prideaux sier om denne første offentlige opptreden av saddukeerne: "Hyrkanos gikk over til saddukeernes parti, dvs. ved å gå imot tradisjonen hos de eldste og anta deres lære og gi den den samme autoritet, men ikke læren som benektet oppstandelsen og den fremtidige tilstand, for det kan man ikke anta om en så god og rettferdig mann som Johannes Hyrkanos. Det er sannsynlig at saddukeerne på dette tidspunkt ikke hadde gått noe lenger enn å benekte alle de uskrevne tradisjoner som fariseerne likte så godt, for Josefus nevner ingen andre uenigheter på denne tiden mellom dem, og han sier heller ikke at Hyrkanos gikk over til saddukeerne på noen annen måte enn at han avskaffet alle de tradisjonelle levereglene til fariseerne, som vår Frelser fordømte på samme måten."

3 Denne baktalelsen som kom fra en fariseer, er blitt bevart av deres etterfølgere, i senere tid rabbinerne, for David Gantz forteller i sin kronologi at Hyrkanos' mor ble tatt til fange på Modinth-fjellet.

4 Her avsluttes livet til denne praktfulle mannen, og med ham det hellige teokrati, eller jødenes guddommelige statsstyre og dets medfølgende orakel Urim. Nå følger det profane og tyranniske jødiske monarki, først ved hasmoneerne eller makkabeerne, og så under Herodes den store, edomitten, inntil Messias' komme.

KAPITEL 11

ARISTOBULUS OVERTOK STYRET OG VAR DEN FØRSTE TIL Å SETTE DIADEMET PÅ SITT HODE. HAN VAR BARBARISK OG GRUSOM MOT SIN MOR OG SINE BRØDRE. ETTER AT HAN HADDE SLÅTT ANTIGONUS, DØDE HAN.

1. Da deres far Hyrkanos var død, ville hans eldste sønn Aristobulus forandre styret til et kongedømme, og det gjorde han først ved å sette et diadem på sitt hode, fire hundre og åttien år og tre måneder etter at folket var blitt befridd fra det babyloniske slaveriet og igjen kom tilbake til sitt eget land. Aristobulus elsket sin neste bror Antigonus og behandlet ham som en likemann, men de andre holdt han fanget. Han kastet også sin mor i fengsel fordi hun sa seg uenig med ham om regjeringen, for Hyrkanos hadde etterlatt henne som en herskerinne for alle. Han gikk etter hvert så langt i sitt barbari at han endog lot henne dø i fengslet av sult, og gjorde seg dessuten til en fiende av sin bror Antigonus ved bakvaskelser, og føyde ham til de andre som han hadde drept, enda det så ut som om han hadde en viss sympati for ham, for i motsetning til de andre, gjorde han ham delaktig i sitt kongedømme.

Til å begynne med tok ikke broren notis av disse bakvaskelsene, delvis fordi han elsket Aristobulus, og delvis fordi han tenkte at de kom av misunnelse hos dem som brakte dem. Men da Antigonus en dag kom fra hæren, og løvhyttefesten sto for døren, den som de feirer til ære for Gud, skjedde det at Aristobulus ble syk, og at Antigonus gikk i den mest praktfulle kledning, og med sine bevæpnede soldater til tempelet for å feire høytiden, og for å sende opp mange bønner om at hans bror måtte bli frisk, og da benyttet noen ondskapsfulle personer anledningen til å skape en uenighet mellom brødrene på grunn av Antigonus' pompøse opptredende og de store gjerninger han hadde utført. Dermed gikk de til kongen der de spottende overdrev den pompøse forestillingen han hadde vist på festen, og de hevdet at slikt ikke lignet en underordnet, og at disse handlingene viste en stolthet over hans kongelige autoritet, og fordi han kom med en så sterk gruppe menn, måtte det jo være fordi han ville drepe ham. Og slik resonnerte de: Det var tåpelig at han som ikke selv hadde makt til å regjere, skulle betrakte det som en stor fordel å bli beæret med en lavere rang enn sin bror.

2. Aristobulus samtykket i disse insinuasjonene, men passet godt på at Antigonus ikke skulle merke noe, og mistenke ham slik at hans egen sikkerhet ble truet, og han beordret sine livvakter å legge seg på et sted under jorden der det var mørkt, og selv lå han syk i det tårnet som ble kalt Antonia-borgen og befalte dem at i tilfelle Antigonus med følge kom ubevæpnet til ham, skulle de ikke røre noen, men hvis de var bevæpnet, skulle de drepe ham. Likevel sendte han bud på Antigonus og ville at han skulle komme ubevæpnet, men dronningen og de som var med henne i sammensvergelsen mot Antigonus, overtalte budet til å si nøyaktig det motsatte, at hans bror hadde hørt at han hadde fått laget for seg selv en vakker rustning, og ville at han skulle komme til ham i den så han skulle få se hvor fin den var. Og Antigonus hadde ingen mistanke om forræderi, og i full tillit til sin bror, kom han til Aristobulus slik han pleide, fullt bevæpnet, for å vise seg frem, men da han kom til det sted som kalles Stratos tårn, der passasjene var helt mørke, drepte livvaktene ham. Dette viser at ingen lidenskap virker mektigere enn misunnelse og bakvaskelser, og ingen ting gjør mer skade og i større grad splitter og ødelegger godvilje og naturlig kjærlighet.

Men her skal vi benytte høvet og undre oss over en som het Judas, som tilhørte sekten esseerne, og som aldri tok feil i noen av sine forutsigelser, for da han fikk se Antigonus gå forbi tempelet, ropte han dette ut til dem som var med ham og vennene hans som fulgte ham som lærde menn, for at de skulle lære kunsten å forutsi fremtiden: "Det vil være godt for ham å dø nå, fordi han har talt falskhet mot Antigonus som ennå er i live, og jeg ser ham gå forbi, selv om han har forutsagt at han skal dø på det sted som kalles Stratos tårn, enda det ligger 120 kilometer fra det sted der han hadde spådd at han skulle bli drept. Ennå er det meste av denne dagen allerede gått," dermed sto han i fare for å bli en falsk profet. Og da han sa dette med sørgmodighet, kom nyheten om at Antigonus ble drept på et annet og underjordisk sted som også ble kalt Stratos tårn, det samme navn som det Cæsarea som ligger ved havet. Denne hendelsen gjorde profeten forvirret.

3. Men Aristobulus angret straks på at han hadde drept sin bror, og av den grunn ble sykdommen hans verre, og han ble sinnsforvirret på grunn av skyldfølelsen, og dessuten ble innvollene hans skadet og påførte ham en utålelig smerte slik at han kastet opp blod. Og da en av tjenerne som gikk ham til hånde, og som bar bort blodet, og etter som jeg forstår, ved guddommelig forsyn, gled og falt og spilte noe av blodet, hørte Aristobulus det og spurte om hva som var i veien, men de ikke svarte ham, ble han enda mer oppsatt på å få vite hva det var, og da det er naturlig å tenke at dersom noe som må skjules, må være noe galt, truet han dem derfor, og tvang dem med skremsler for at de skulle snakke, og til slutt sa de sannheten. Da brast han i gråt i sin forvirrede tilstand med samvittighetskvaler, og han gav fra seg et dypt stønn og sa: "Jeg merker at jeg ikke er skjult for Gud med de ugudelige og forferdelige forbrytelsene jeg har gjort meg skyldig i, og en plutselig straffedom kommer over meg fordi jeg har utøst mine slektningers blod. Og nå, du mitt aller mest uforskammede legeme, hvor lenge vil du holde på en sjel som burde dø for å forsone min bror og min mors ånd? Hvorfor gir du ikke straks opp? Og hvorfor må jeg levere fra meg mitt blod, dråpe for dråpe, til dem jeg så ondskapsfullt har myrdet?"

Da han hadde sagt dette siste ord, døde han etter å ha regjert i ett år. Han ble betraktet som en som elsket grekerne, og han hadde tilført sitt eget land mange goder. Han hadde ført krig mot Iturea, og lagt en del av det til Judea, og tvunget innbyggerne til omskjærelse, dersom de fortsatt ville bo i landet og leve etter de jødiske lovene. Han var av naturen en oppriktig og beskjeden mann slik Strabo bevitner ved navnet Timagenes, og som sier det slik: "Denne mannen var en oppriktig mann og gjorde jødene mange tjenester og la land til deres ved å ta en del av itureernes landområde, og ved å forplikte dem til omskjærelse av deres genitalier."

KAPITEL 12

DA ALEXANDER FIKK RIKET, GJORDE HAN ET FELTTOG TIL PTOLEMAIS OG BELEIRET BYEN AV FRYKT FOR PTOLEMEUS LATHYRUS. PTOLEMEUS KJEMPER I MOT HAM FORDI HAN HADDE SENDT BUD TIL KLEOPATRA FOR Å FÅ HENNE TIL Å GÅ TIL KRIG MOT PTOLEMEUS, SAMTIDIG SOM HAN LOT SOM OM HAN VAR I VENNSKAP MED HAM DA HAN DRO FOR Å SLÅ JØDENE I KAMPEN.

1. Da Aristobulus var død, fikk hans hustru Salome, som grekerne kalte Alexandra, satt hans brødre fri fra fengselet, for Aristobulus hadde holdt dem fanget, som vi har fortalt, og hun gjorde Alexander Janneus til konge, for han var eldre, og når det gjaldt selvbeherskelse var han den overlegne. Som barn var han blitt hatet av sin far straks han ble født, og fikk aldri tillatelse til å vise seg for sin far før han døde. Om dette hatet fortelles det følgende: Da Hyrkanos elsket sine to eldste sønner mest, Antigonus og Aristobulus, viste Gud seg for ham i søvne, og han spurte om hvem som skulle bli hans etterfølger. Da Gud lot ham få se Alexanders ansikt, ble han ergerlig over at han skulle arve alt han eide, og han sørget for at han skulle bli oppdratt i Galilea. Men Gud løy ikke for Hyrkanos, for etter at Aristobulus var død, tok han faktisk riket, og han drepte en av dem som la seg borti kongemakten, mens han viste aktelse for den andre som valgte et stille privatliv.

2. Da Alexander Janneus innrettet regjeringen slik han fant best, gjorde han et felttog mot Ptolemais, og da han hadde overvunnet mennene i kamp, stengte han dem inne i byen og omringet den og beleiret den. De eneste havnebyene som var igjen å erobre var Ptolemais og Gasa utenom Stratos tårn og Dora som ble holdt av tyrannen Zoilus. Da Antiokus Filometor og Antiokus som kaltes Cyzicenus, samtidig førte krig mot hverandre, fikk ikke folket i Ptolemais noen hjelp fra dem, og da de var fortvilt over beleiringen, kom Zoilus, som holdt Stratos tårn og Dora, og hadde en legion soldater, og som på grunn av striden mellom kongene, selv praktiserte tyranni, til folket i Ptolemais med litt hjelp. Han hadde heller ikke noe vennskap med dem som ville kunne være til noen fordel for ham. Begge disse kongene var i ferd med å slåss, og skammet seg over å måtte gi seg, men da de merket at de ikke var sterke nok, gav de opp på grunn av latskap og ved å ligge stille så lenge som mulig. Det eneste håpet de hadde igjen kom fra kongene i Egypt og fra Ptolemeus Lathyrus som nå holdt Kypros, og som var kommet dit etter at han var blitt drevet fra kongemakten i Egypt av sin mor Kleopatra. Og folket i Ptolemais sendte bud til Ptolemeus Lathyrus og ville at han skulle komme som en forbundsfelle og frelse dem ut av Alexanders hender når de var i en slik fare. Da sendemennene inngav ham det håp at hvis han ville komme over til Syria, ville han ha folket i Gasa på samme side som folket i Ptolemais, noe som de også sa til Zoilus, og i tillegg ville sidonierne og mange andre hjelpe dem, og dette oppmuntret ham, og han gjorde sin flåte klar så hurtig han kunne.

3. Ved denne anledningen fikk Demetrius dem som var i Ptolemais til å skifte mening, for han var flink til å overtale folk til det han selv ville. Som den folkefører han var, fortalte han dem at det var bedre å ta risikoen på å bli underlagt jødene enn å gå med på opplagt slaveri ved å utlevere seg selv til en herre, og ikke bare det,

men føre den krigen de nå var i gang med, og så måtte regne med å bli involvert i en enda større krig med Egypt. For Kleopatra ville ikke se bort fra at en hær etablert av Ptolemeus, rekruttert fra naboene for ham selv, ville komme mot dem med hennes egen hær, fordi hun dessuten strevet med å få kastet sin egen sønn ut av Kypros, og da ville de bli etterlatt i den største fare. Ptolemeus begav seg likevel ut på reisen selv om han fikk høre at folket i Ptolemais hadde ombestemt seg, og kom til landet som kalles Sycamine, og der satte han sine soldater i land. Hæren hans som besto av ryttere og fotsoldater, utgjorde om lag tretti tusen, og de marsjerte inntil de nærmet seg Ptolemais og der slo de leir, men da folket i Ptolemais hverken ville motta sendemenn fra ham og heller ikke ville høre hva de hadde å si, ble de særdeles bekymret.

4. Men da Zoilus og folket fra Gasa kom til ham, ba de ham om hjelp fordi landet var ruinert av jødene og av Alexander, og da oppgav Alexander beleiringen av frykt for Ptolemeus, og da han hadde trukket sin hær bort og gått inn i sitt eget land, brukte han en krigslist ved å invitere Kleopatra til å gå imot Ptolemeus, samtidig som han offisielt ville inngå en gjensidig hjelpe- og vennskapsavtale med ham, og lovte å gi ham fire hundre talenter sølv, med ønske om å fjerne tyrannen Zoilus til gjengjeld, og så gi landet til jødene. Men da Ptolemeus med glede inngikk denne vennskaps-avtalen med Alexander, og underla seg Zoilus, og etterpå fikk høre at han i hemmelighet hadde sendt bud på sin mor Kleopatra, brøt han pakten med ham enda han hadde stadfestet den med éd, og han overfalt ham og beleiret Ptolemeus da byen ikke ville ta imot ham. Og da han etterlot sine hærførere med noen av styrkene til beleiringen, dro han straks av sted med resten av hæren for å legge Judea øde, og da Alexander forsto at det var Ptolemeus' hensikt, samlet han også femti tusen soldater fra landet, ja, noen forfattere har angitt så mange som åtti tusen. Sa dro han med sin hær for å møte Ptolemeus, men Ptolemeus overfalt Asochis, en by i Galilea, og tok den med vold og makt på sabbatsdagen, og der tok han også om lag ti tusen slaver og en mengde krigsbytte.

5. Så prøvde han å ta Sepphoris, som er en by ikke langt fra den som ble ødelagt, men der mistet han mange av sine menn, og likevel dro han av sted for å slåss mot Alexander. Alexander møtte ham ved elven Jordan i nærheten av et sted som heter Saphoth, ikke langt fra elven Jordan, og der slo han leir i nærheten av fienden. Han hadde åtte tusen som var utvalgt i første rekke, og han kalte dem hecaton tomachi, og de hadde bronseskjold. De var Ptolemeus' frontsoldater og hadde bronsekledde skjold, men i andre henseender var Ptolemeus' soldater dårligere enn Alexanders, og var derfor mer engstelige for å ta risiko, men Philostephanus, som var leirsjef, satte kraftig mot i dem, og befalte dem å krysse elven som lå mellom leirene deres, og Alexander syntes heller ikke det var nødvendig å hindre dem, for han tenkte at straks fienden hadde fått elven bak seg, ville det være lett for ham å ta dem til fange siden de ikke kunne flykte fra slaget. Til å begynne med kjempet de kraftig mann mot mann og var jevnbyrdige, og det ble et stort mannefall i begge hærene, men Alexander var sterkest inntil Philostephanus fant tiden inne til å hente hjelp til de jødene som holdt på å gi etter, og da det ikke var noen hjelpetropper som kunne støtte de jødene som måtte gi etter, ble det til at de flyktet, og da de andre i nærheten ikke hjalp dem, flyktet de også. Men Ptolemeus' soldater handlet helt annerledes, for de forfulgte jødene og drepte dem, og de forfulgte og drepte alle som flyktet, og det holdt de på med til jernvåpnene deres var blitt sløve og hendene deres utmattet, og det ble

rapportert at tretti tusen mann var drept. Timagenes sier at det var femti tusen. Av de andre ble noen tatt til fange, og resten flyktet til sitt eget land.

6. Etter denne seieren dro Ptolemeus gjennom hele landet, og da det ble natt, holdt han til i noen landsbyer i Judea som han fant var oppfylt av kvinner og barn, og han befalte soldatene å strangulere dem og å kutte dem i stykker, og deretter ha dem i kokende gryter, og så sluke kroppsdelene som offerkjøtt. Dette påbudet ble gitt om at de som flyktet fra slaget og kom til dem, måtte tro at deres fiender var kannibaler og spiste menneskekjøtt, og dermed bli enda mer skrekkslagne over et slikt syn. Og både Strabo og Nikolaus (fra Damaskus) stadfester at de behandlet folket slik jeg nå har beskrevet. Ptolemeus tok også Ptolemais med vold og makt, som vi også har fortalt.

KAPITEL 13

ALEXANDER HAR EN GJENSIDIG FORSVARSAVTALE MED KLEOPATRA, GJØR EN EKSPEDISJON MOT COELE SYRIA OG ØDELEGGER GASA FULLSTENDIG. HAN DREPER FLERE TITUSENER AV JØDER SOM HAR GJORT OPPRØR MOT HAM. ANTIOKUS GRYPUS, SELEUKUS, ANTIOKUS CYZICENUS OG ANTIOKUS PIUS, M.FL.

1. Da Kleopatra så at hennes sønn var blitt mektig, og la Judea øde uten å bli hindret og hadde fått Gasa i sin makt, bestemte hun seg for ikke lenger å overse det han gjorde da han var kommet helt inn til hennes porter, og hun trakk den slutning at siden han nå var blitt så mye sterkere enn før, ville han gjerne ha herredømmet over egypterne. Da dro hun straks imot ham med en flåte på havet og en hær av fotsoldater på land, og hun gjorde jødene Chelcias og Ananias til befalingsmenn for hele sin hær, samtidig som hun sendte størstedelen av sine rikdommer, sine barnebarn og sitt testamente til folket i Cos.[1] Kleopatra beordret også sin sønn Alexander til å seile med en stor flåte til Fønikia, og da det landet hadde gjort opprør, kom hun til Ptolemais, og da folket i Ptolemais ikke ville ta imot henne, beleiret hun byen. Men Ptolemeus dro ut fra Syria og skyndte seg til Egypt da han antok at den var uten en hær og han derfor raskt kunne ta landet, men hans håp svant for ham. På den tiden skjedde det at Chelcias, en av Kleopatras befalingsmenn, døde i Coele Syria da han holdt på å forfølge Ptolemeus.

2. Da Kleopatra fikk høre om sønnens forsøk, og at hans ekspedisjon mot Egypt ikke hadde svaret til hans forventninger, sendte hun en hær dit og drev ham ut av landet, og da han var kommet tilbake fra Egypt, holdt han seg over vinteren i Gasa, og på den tiden tok Kleopatra garnisonen i Ptolemais og selve byen ved å beleire den. Da Alexander kom til henne, gav han henne presanger og viste henne en respekt som ikke var annet enn på sin plass, for under de ulykkene han var blitt påført av Ptolemeus, hadde han ingen annen tilflukt enn henne. Nå var det noen av hennes venner som prøvde å overtale henne til å gripe Alexander, og å overfalle landet og ta det i besittelse og ikke sitte stille å se på at en slik mengde av tapre jøder skulle bli underlagt én mann, men Ananias' råd var motsatt av deres, at det ville være en urettferdig handling å frata den mannen som var hennes allierte, den makten som tilhørte ham, for han var jo i slekt med oss, "for, som han sa, jeg vil ikke at du skal være uvitende om at den urett du gjør mot ham vil gjøre oss alle som er jøder til dine

fiender." Kleopatra gikk med på denne anmodningen fra Ananias, og hun gjorde ingen skade mot Alexander, men inngikk en alliansepakt med han i Scythopolis, en by i Coele Syria.

3. Da Alexander var blitt befridd for den frykten han hadde for Ptolemeus, gjorde han en hærferd til Coele Syria. Han tok også Gadara etter en ti måneder lang beleiring. Så tok han Amthus, en meget sterk festning som tilhørte innbyggerne overfor Jordan, der Theodorus, Zenos sønn hadde sine største skatter og det han holdt som mest verdifullt. Zeno overfalt jødene uventet og drepte ti tusen av dem og ranet til seg Alexanders utrustning, men denne ulykken skremte ikke Alexander, for han gjorde en ekspedisjon mot områdene på landets sjøside, til Raphia og Anthedon, det navnet som Herodes etterpå forandret til Agrippias, og tok det med makt. Og da Alexander så at Ptolemeus hadde trukket seg tilbake fra Gasa til Kypros, og hans mor Kleopatra var kommet tilbake til Egypt, ble han rasende på folket i Gasa fordi de hadde bedt Ptolemeus om hjelp, og han beleiret byen og herjet landet. Men da Apollodotus som var befalhavende over Gasas hær, overfalt jødenes leir om natten med to tusen utlendinger og ti tusen av sine egne styrker, holdt de som var i Gasa ut gjennom natten fordi fienden var blitt innbilt at det var Ptolemeus som hadde angrepet dem, men da dagen kom og feiltagelsen ble oppklart og jødene fikk vite hva som var sant, kom de tilbake og overfalt dem som var i Gasa og drepte om lag ett tusen. Men mennene i Gasa motsto dem kraftig, og ville ikke gi etter selv om de manglet en del, til tross for de mange som ble drept, for de ville uansett heller utholde lidelsene enn å komme i sine fienders makt.

Aretas, arabernes konge, den gang en meget berømt mann, oppfordret dem til å fortsette med nidkjærhet, og lovte å komme dem til hjelp, men så skjedde det før han kom, at Apollodotus mistet livet, for hans bror Lysimakus, som misunte ham det flotte omdømmet han hadde fått hos borgerne, drepte ham, samlet hæren og overleverte byen til Alexander. Han kom dit først, men lå stille, men så satte han likevel etterpå inn hæren sin mot folket i Gasa og gav den lov til å straffe dem. Dermed dro noen i én retning, mens andre dro i en annen og drepte innbyggerne i byen. Men de var ikke feige, for de motsatte seg dem som kom for å ta livet av dem, og de drepte mange jøder, og noen av dem satte fyr på sine egne hus da de så at de ble forrådt, slik at fienden ikke skulle få noe utbytte, og det var noen som med sine egne hender drepte sine barn og hustruer, da det ikke var noen annen utvei fra å bli slaver for dem. Men senatorene som i alt utgjorde fem hundre, flyktet til Apollos tempel, for angrepet skjedde mens de satt samlet, og Alexander drepte dem, og da han hadde ødelagt byen deres fullstendig, vendte han tilbake til Jerusalem etter å ha brukt et år på beleiringen.

4. Om lag på denne tiden døde Antiokus som kaltes Grypus.[2] Han døde ved Heracleons forræderi, og han hadde levd førtifem år og regjert i tjueni.[3] Hans sønn Seleukus etterfulgte ham som konge, og han førte krig mot Antiokus, sin farbror, som kaltes Antiokus Cyzicenus, og slo ham og tok ham til fange og drepte ham. Men etter en tid kom Antiokus, Cyzicenus' sønn, som kaltes Pius, til Aradus, og satte diademet på sitt eget hode og gikk til krig mot Seleukus og slo ham og drev ham fullstendig ut av Syria. Men da han flyktet ut av Syria, kom han igjen til Mopsuestia, og krevde opp penger av dem, men folket i Mopsuestia ble rasende for det han gjorde, og de brente

ned hans palass og drepte ham sammen med hans venner. Men da Antiokus, sønn til Cyzicenus var konge i Syria, gikk Antiokus,[4] bror til Seleukus til krig mot ham, og både han og hans hær ble overvunnet og ødelagt. Etter ham satte hans bror Filip på seg diademet og regjerte over en del av Syria, men Ptolemeus Lathyrus sendte bud etter sin fjerde bror Demetrius, som også kaltes Ecuerous fra Knidos, og gjorde ham til konge over Damaskus. Antiokus gjorde voldsom motstand mot disse kongene, men så døde han, for han kom til hjelp for Laodice, gileadittenes[5] dronning, mens hun var i krig med parterne, og han kjempet tappert og falt, og det var mens Demetrius og Filip regjerte Syria, som vi ellers har fortalt.

5. Alexander ble hjemsøkt av opprør fra sitt eget folk, for da han sto ved alteret under en festhøytid og skulle ofre, sto folket opp og pepret ham med sitroner som de hadde i hendene fordi jødenes lov krevde at hver av dem ved løvhyttefesten skulle ha palmegrener av sitrontreet, som vi tidligere har omtalt. De spottet ham også fordi han hadde vært tatt til fange og derfor var uverdig til å forrette offertjeneste. Ved denne hendelsen ble han rasende og drepte om lag seks tusen. Han bygde også en skillevegg av treverk rundt alteret og tempelet, og det var bare prestene som fikk lov å komme innenfor denne veggen, og slik hindret han folket fra å nærme seg ham.

Han beholdt også utlendinger fra Pisidia og Kilikia, og han var i krig med syrerne, men gjorde ikke bruk av dem. Han beseiret også araberne, som moabittene og gileadittene og gjorde dem skattepliktige. Dessuten ødela han Amathus, og Theodorus[6] våget ikke å kjempe med ham, men da han kom i kamp med Obedes, arabernes konge, og havnet i et bakhold på et sted som var kupert og vanskelig å bevege seg i, ble han kastet ned i et dypt dalsøkk av en stor mengde kameler ved Gadara som er en landsby i Gilead, og der unnslapp han så vidt, og berget livet. Derfra flyktet han til Jerusalem, og der ble han, i tillegg til sine andre nederlag, forulempet av folket, og han slåss mot dem i seks år, og drepte ikke mindre enn femti tusen av dem. Og da han ba dem om å slutte med å vise uvilje mot ham, hatet de ham ennå desto mere på grunn av det som allerede var skjedd, og da han spurte dem om hva han burde gjøre, skrek de ut at han burde drepe seg selv. De sendte også bud på Demetrius Eucerus, og ville at han skulle inngå en felles forsvarsavtale med dem.

---

1 Dette Cos er ikke den fjerne øya i Egeerhavet, som er berømt som fødested for den store Hippokrates, men en by eller en øy med samme navn som ligger ved Egypt og er nevnt både av Stefanus og Ptolemeus.
2 Denne beretningen om Antiokus Grypus' død er stadfestet av Appian.
3 Porphyrius sier at han regjerte bare tjueseks år.
4 Porphyrius kaller disse to brødrene Antiokus og Filippus for *tvillinger*, og den fjerde broren var konge i Damaskus.
5 Laodikes var en by i Gilead, bortenfor Jordan. Men Porphyrius sier at Antiokus Pius ikke døde i dette slaget, men løp sin vei og druknet i elven Orontes. Appian sier at han ble fratatt sitt kongedømme over Syria av Tigranes, men Porphyrius gjør Laodice til dronning over Calamans.
6 Theodosius var sønn til Zeno, og hadde makten i Amathus.

KAPITEL 14

DEMETRIUS EUCERUS BESEIRER ALEXANDER, OG LIKEVEL TREKKER HAN SEG UT AV LANDET AV FRYKT FOR JØDENE. ALEXANDER DREPER MANGE JØDER OG BLIR KVITT SINE PROBLEMER. DEMETRIUS DØR.

1. Demetrius kom med en hær og tok makten over dem som innbød ham til det, og han slo leir i nærheten av Sikem, og da gikk Alexander i mot ham med seks tusen to hundre leiesoldater og om lag tjue tusen jøder som tilhørte hans parti. Demetrius hadde tre tusen ryttere og førti tusen fotsoldater. Det ble gjort en stor innsats på begge sider, for Demetrius prøvde å få bort de leiesoldatene som var med Alexander fordi de var grekere, og Alexander prøvde å få bort de jødene som var med Demetrius. Men det var ingen som klarte å overtale dem til det, og det kom til slag, og Demetrius vant, og alle Alexanders leiesoldater ble drept etter at de hadde bevist sin troskap og sitt mot. Et stort antall av Demetrius' soldater ble også drept.

2. Så flyktet Alexander opp i fjellene, og seks tusen av jødene kom sammen fra Demetrius til ham i medynk med dem fordi lykken hadde snudd seg for dem, men da ble Demetrius redd og trakk seg ut av landet. Etterpå kjempet jødene mot Alexander og falt i stort antall i de mange slagene, og da han hadde stengt de sterkeste av dem inne i byen Bethome, beleiret han dem der, og etter at han hadde tatt byen og fått mennene i sin makt, førte han dem til Jerusalem, og der utførte han en av de mest barbariske handlinger mot dem i hele verden, for da han holdt fest med sine konkubiner i hele byens påsyn, gav han ordre til at om lag åtte hundre av dem skulle korsfestes, og mens de ennå levde, befalte han at halsen skulle kuttes over på barna og hustruene deres foran øynene på dem. Dette var en hevn for de skadene de hadde påført ham, og det var en så umenneskelig straff, selv om vi antar at han var aldri så forbitret, noe som han virkelig var på grunn av krigen mot dem, for han var blitt ført ut i den ytterste fare, både for sitt eget liv og sitt kongedømme, for de var ikke tilfreds med bare å krige mot ham, men de fikk også tak i utlendinger i samme øyemed. I det lange løp brakte de ham i en slik nød at han ble tvunget til å gi landet Moab tilbake til araberne som han hadde beseiret, samt bosetningene i landet for at de ikke skulle slutte seg til de andre og føre krig mot ham, like som tusen andre ting de hadde gjort for å krenke og plage ham. Men dette barbariet hans kan man ikke si var nødvendig, og derfor ble han kalt en traker blant jødene,* og dermed flyktet det fra ham om natten om lag åtte tusen soldater som hadde kjempet mot ham, og de fortsatte som flyktninger så lenge Alexander levde. Og da han nå var befridd fra ytterligere forstyrrelser fra dem, regjerte han resten av tiden i største ro og fred.

3. Men da Demetrius hadde dratt ut av Judea, dro han til Berøa, og der beleiret han sin bror Filip, og hadde med seg ti tusen fotsoldater og tusen ryttere. Men Strato, som var tyrann i Berøa og var Filips forbundsfelle, tilkalte i Zizon føreren for de arabiske stammene og Mithridates Sinax, føreren for parterne, og de kom med et stort antall styrker og omringet Demetrius i hans leir der de hadde drevet ham inn ved hjelp av sine piler, og de tvang dem som var med ham til å overgi seg til dem på grunn av tørst. Så de tok en mengde bytte av det landet, og Demetrius selv sendte de til Mithridates som da var konge i Partia, men dem som de tok til fange av folket i Antiokia, gav de tilbake til Demetrius og antiokierne uten noen belønning.

Mithridates, kongen i Partia, holdt Demetrius i stor ære, inntil Demetrius ble syk og døde. Og etter at krigen var over, kom Filip til Antiokia og tok byen, og så regjerte han over Syria.

---

*Dette navnet Trachida som jødene gav Alexander, må av sammenhengen bety *likeså barbarisk som en traker*, eller noe i likhet med det.

KAPITEL 15

ANTIOKUS DIONYSIUS, OG SENERE ARETAS, GJØR HÆRTOG INN I JUDEA. ALEXANDER TOK MANGE BYER OG DRO TILBAKE TIL JERUSALEM. HAN DØR ETTER TRE ÅRS SYKDOM. HAN GIR RÅD TIL ALEXANDRA.

1. Etterpå søkte Antiokus som ble kalt Dionysius[1] og var bror til Filip, om å få makten, og han kom til Damaskus og fikk makten i sine hender og regjerte der, men da han gikk til krig mot araberne, fikk hans bror Filip høre om det, og da han også kom til Damaskus der Milesius var, og hadde fått befalingen over borgen og innbyggerne, overgav han byen til ham. Filip var utakknemlig og belønnet ham ikke for å ha overlevert byen, for han ville at det skulle se ut som om han hadde gjort det av frykt, og ikke fordi han var snill, og derfor ble han nødt til å forlate Damaskus, men Milesius grep ham da han var på vei ut fra hippodromen, og der stengte han ham inne og lot Antiokus Eucerus få Damaskus.

Da Antiokus fikk høre hvordan saken sto for Filip, kom han tilbake fra Arabia. Og han kom straks og gjorde et felttog mot Judea med åtte tusen fotsoldater og åtte hundre ryttere. Da Alexander var meget redd for ham som var på tur, grov han en dyp grøft, og begynte i Chabarzaba som nå heter Antripatris, og fortsatte til havet ved Joppe, der bare hæren hans kunne stilles opp mot ham. Han bygde også en mur, og svære tårn av treverk med forskansninger imellom, så langt som 30 kilometer, og der ventet han på Antiokus som imidlertid satte fyr på alt sammen, og passerte tvers gjennom på sin vei mot Arabia. Arabernes konge Aretas trakk seg først tilbake, men etterpå dukket han plutselig opp med ti tusen ryttere. Antiokus konfronterte dem og kjempet desperat, men da han var i ferd med å vinne seier og holdt på med å forflytte noen hjelpetropper til en del av hæren som var i store vanskeligheter, ble han drept. Da Antiokus var falt, flyktet hæren til landsbyen Kana, der størsteparten av dem omkom av sult.

2. Etter ham[2] regjerte Aretas over Coele Syria etter at han ble kalt til regjeringen av dem som holdt Damaskus, på grunn av det hatet de hadde til Ptolemeus Menneus. Derfra gjorde han en ekspedisjon inn i Judea og slo Alexander i en kamp i nærheten av et sted som heter Adida, men likevel kom det til en overenskomst mellom dem slik at han trakk seg ut av Judea.

3. Men Alexander marsjerte igjen til byen Dios og tok den, og så gikk han mot Essa der størsteparten av Zenos skatter var, og der omringet han byens tre murer, og etter å han tatt byen i kamp, marsjerte han videre til Golar og Seleukia. Og da han hadde tatt disse byene, tok han også dalen som kalles Antiokus' dal, samt festningen Gamala. Han anklaget Demetrius som var guvernør over disse stedene, for mange

forbrytelser, og avsatte ham. Og etter å ha brukt tre år på denne krigen, dro han tilbake til sitt eget land, der jødene mottok ham med glede og fryd over hans suksess.

4. På denne tiden hadde jødene disse byene som hadde tilhørt syrerne, edomittene og fønikerne ved havet, Stratos tårn, Apollonia, Joppe, Jamnia, Asdod, Gasa, Anthedon, Raphia og Rhinocolura. Og midt i landet i nærheten av Edom, hadde de Adora og Marissa, og i nærheten av Samaria, Karmel-fjellet, Tabor-fjellet, Scytopolis og Gadara, og i gaulonittenes land Seleukia og Gabala, og i Moab Hesbon, Medaba, Lemba, Oronas, Gelithon, Zara, Cilices-dalen og Pella. Denne siste ødela de fullstendig da innbyggerne ikke ville finne seg i de religiøse ritualene som er spesielle for jødene.[3] Jødene hadde også andre av de viktigste byene i Syria som var blitt ødelagt.

5. Etter dette ville Alexander ikke la være å gå sammen med hæren til tross for at han var blitt syk av mye drikking, og hadde en tredagersfeber som varte i tre år, inntil han ble helt utmattet av alt slitet han hadde vært igjennom, slik at han døde ved grensen til Ragaba, en festning på den andre siden av Jordan.

Da hans dronning så at han var døden nær, og ikke lenger hadde noe håp om å overleve, kom hun til ham med gråt og jammer og klaget over at hun og hennes sønner ville bli etterlatt i en håpløs stilling, og hun sa til ham: ”Til hvem overlater du meg og mine barn som mister alt vårt underhold, når du vet hvilken uvilje folket ditt har mot deg?” Men han gav henne det følgende råd,[4] at hun bare behøvde å gjøre det han anbefalte henne for å beholde riket trygt sammen med sine barn, nemlig at hun skulle skjule hans død for soldatene inntil hun hadde overtatt riket, og etterpå dra i triumf, likesom etter en seier, til Jerusalem for å overgi noe av sin autoritet til fariseerne, for de ville rose henne for den ære hun dermed hadde vist dem, og de ville forsone folket med henne. Han fortalte henne at hun hadde stor aktelse hos jødene, både fordi han hadde skadet dem som de hatet og gjort godt mot deres venner, for fariseerne er de første som blir trodd av folket når de taler strengt mot andre, om det så skal være på grunn av misunnelse. Og han sa at det var på grunn av dem han hadde pådradd seg nasjonens mishag, nasjonen som han faktisk hadde skadet. ”Derfor,” sa han, ”når du er kommet til Jerusalem, skal du sende bud på de ledende menn blant dem, og du skal vise dem mitt legeme, og du skal la dem tydelig få se at du er oppriktig, og gi dem lov til å gjøre med det akkurat slik de selv ønsker, om så de vil vanære mitt døde legeme ved å nekte meg en begravelse fordi de har lidd mye på grunn av meg, og du skal ikke foreta deg noe i riket uten at de er med på det. Hvis du kun sier dette til dem, vil jeg komme til å få en prektigere begravelse av dem enn du kunne gitt meg, og når det står i deres makt å misbruke mitt døde legeme, vil de ikke komme til å gjøre meg noen skade overhodet, og du vil regjere trygt.” Da han hadde gitt sin kone dette rådet, døde han, etter å ha regjert i tjuesju år, og hadde levd i omlag femti år.

---

1 Antiokus Dionysius var den femte sønn av Antiokus Grypus, og han merket myntene med ”Antiokus Epifanes Dionysius.”

2 Aretas var den første kongen over araberne som tok Damaskus og regjerte der, og dette navnet ble senere et fellesnavn for de araberkongene som var i Petra og Damaskus, slik vi leser hos Paulus i 2.Kor.11,32.

3 Uansett hvilket land hasmoneerne erobret fra nabolandene, tvang de innbyggerne til å opphøre med

sin avgudsdyrkelse etter Hyrkanos' dager, og anta Moseloven fullstendig som proselytter, og hvis ikke, fordrev Alexander dem ut, og inn i andre land. Johannes Hyrkanos gjorde det som jeg antar var rettferdig mot edomittene som da bodde i Det hellige land, men med hvilken rett de andre gjorde det, til og med i de landene eller byene som ikke hørte til dette landet, vet jeg overhodet ikke. For dette ligner på urettferdig religionsforfølgelse.
4 Det ser ut til at dette rådet som Alexander Janneus gav sin hustru fra sitt dødsleie, at han hadde fulgt de samme forholdsreglene som sin far Hyrkanos, men gått over til saddukeerne som holdt seg nøye til den skrevne lov, og mot fariseerne som introduserte sine egne tradisjoner, og at han nå av politiske grunner så seg nødt til heretter å underkaste seg fariseerne og deres tradisjoner, dersom hans hustru skulle beholde regimet over den jødiske nasjon, var noe som gjorde at denne sekten til slutt i stor grad førte til jødenes ruin, og til en slik ugudelighet, så Guds straffedom kom over dem så de gikk helt til grunne. Nettopp slik rådde Kaifas politisk synedriet (Joh.11,50), "at det var bedre at én mann skulle dø for folket, enn at hele folket gikk til grunne," og at dette var en følge av deres egen politiske oppfatning (vers 48) at, "hvis de lar Jesus holde på," med mirakler, "vil hele folket begynne å tro på ham." Denne politiske korsfestelsen av Jesus fra Nasaret nedkalte Guds gjengjeldelse over dem, og fikk selveste romerne, som de var så redde for – skulle "komme å frata dem både stedet og nasjonen," – til å gjøre dette, trettiåtte år senere.

KAPITEL 16

ALEXANDRA OPPNÅDDE FARISEERNES GODVILJE OG FIKK KONGEMAKTEN I NI ÅR, OG DØDE ETTER Å HA GJORT MANGE STORARTEDE GJERNINGER.

1. Da Alexandra hadde tatt festningen, gjorde hun som hennes mann hadde rådet henne, og hun henvendte seg til fariseerne og la alle ting i deres hender, både mannens døde legeme og rikets affærer, og fikk dermed stilnet fiendskapet mot Alexander, slik at de i stedet fikk godvilje for ham. Hun kom sammen med folkemengden og talte til dem og fremla for dem Alexanders gjerninger, og sa at de hadde mistet en rettferdig konge, og denne hederlige omtalen brakte dem i sorg over ham slik at han fikk en begravelse som var mer praktfull enn noen annen konge før ham hadde fått. Alexander etterlot seg to sønner, Hyrkanos og Aristobulus, men riket overlot han til Alexandra. Av disse to sønnene var Hyrkanos faktisk ikke i stand til å styre med offentlige saker, men likte best et stille privatliv, mens den yngste, Aristobulus, var en aktiv og dristig mann, og kvinnen selv, Alexandra, ble elsket av folket fordi hun lot til å være misfornøyd med de overgrep hennes mann hadde gjort seg skyldig i.

2. Så gjorde hun Hyrkanos til overprest fordi han var den eldste, og mest fordi han ikke brydde seg om å blande seg opp i politikken, men lot fariseerne ta seg av alle slike saker, og hun befalte at folket også skulle adlyde dem. Hun gjenopprettet også den praksis som fariseerne hadde innført etter fedrenes tradisjoner, og som hennes svigerfar Hyrkanos hadde avskaffet. Hun fikk tittelen regent mens fariseerne hadde makten, for det var de som gjeninnførte det som var blitt bannlyst, og de satte fri dem som var blitt fanger, og kort sagt, de opptrådte som herrer.

Dronningen tok seg av statssakene, og fikk samlet en stor hær av leiesoldater, og forøket hæren så mye at den ble en skrekk for tyrannene i nabolaget, og av dem tok hun gisler. Og landet hadde fullstendig fred når man ser bort fra fariseerne, for de forstyrret henne stadig, og ville at hun skulle henrette dem som hadde overtalt Alexander til å drepe de åtte hundre menn. Senere skar de halsen over på en av dem som het Diogenes, og etterpå gjorde de det samme mot mange flere, den ene

etter den andre, inntil de mektigste mennene kom inn i slottet sammen med Aristobulus som så ut til å misbillige det de holdt på med, og det ble åpenbart at dersom han hadde hatt anledning til det, ville han ikke ha tillat moren gjøre dette. Disse påpekte for dronningen hvilke store farer de hadde vært utsatt for ved å vise troskap mot sin herre, og at de hadde fått de største hederstegn av ham, og derfor bønnfalt de henne om ikke å utslukke deres håp, nå som de hadde unnsluppet faren fra sine offisielle fiender, ved at de skulle drepes hjemme av sine private fiender som om de var hjelpeløse umælende dyr. De sa at hvis deres motstandere ville være tilfredse med dem de allerede hadde drept, ville de tålmodig finne seg i hva som helst fordi de elsket sine guvernører, men hvis de måtte regne med det samme også i fremtiden, tryglet de henne om å bli løst fra tjenesten for henne, for de kunne ikke tenke seg noen annen redning uten henne, for de ville heller dø utenfor slottsporten dersom hun ikke ville tilgi dem. Og de sa det var en stor skam både for dem selv og for dronningen, at dersom de ble oversett av henne, ville de bli straffet av hennes manns fiender, for Aretas, araberkongen og de andre monarkene ville belønne dem med hva som helst dersom de kunne få dem med som hjelpetropper, og da ville deres navn bli til redsel, endog før deres stemmer ble hørt. Men hvis de ikke kunne få innvilget sitt andre ønske, og dersom hun foretrakk fariseerne fremfor dem, ville de at hun skulle plassere dem i festningen, for dersom en eller annen skjebnesvanger demon bar et stadig nag mot Alexanders hus, ville de gjerne bære sin del av byrden, og leve som menige på dette sted.

3. Dette sa disse mennene, og de påkalte Alexanders ånd for å få medynk med dem som allerede var drept og med dem som sto i fare for det, og alle som var til stede brast i gråt, og Aristobulus gav spesielt uttrykk for sin mening og brukte mange refsende uttrykk overfor sin mor i det han sa: ”Nei, det er faktisk tilfellet at de selv har skylden for sin ulykke, da de har tillatt en maktsyk kvinne å regjere over dem, mens det fantes sønner i blomstrende ung alder som var mer skikket til det.” Da overlot Alexandra alle festningene til dem unntatt Hyrkania, Alexandrium og Macherus der storparten av hennes skatter var. Etter kort tid sendte hun sin sønn Aristobulus med en hær til Damaskus mot Ptolemeus Meneus som var en meget dårlig nabo for byen, men han gjorde ikke noe spesielt der, og kom hjem igjen.

4. Omtrent på denne tiden kom det nyheter om at Tigranes, kongen i Armenia, hadde gjort et innfall i Syria med fem hundre tusen soldater* og var på vei mot Judea. Disse nyhetene skremte selvsagt dronningen og nasjonen. Derfor sendte de ham mange verdifulle gaver og ambassadører mens han beleiret Ptolemais, for på den tiden regjerte Selene, som også het Kleopatra, over Syria, og hun hadde overtalt folket til å utestenge Tigranes. Og de jødiske sendemennene gikk inn på ham og ba ham om ikke å gjøre noe vondt mot deres dronning eller nasjonen. Han roste dem for den respekt de viste ham enda han var så langt unna, og gav dem godt håp om sin velvilje. Men straks Ptolemais var blitt tatt, kom det nyheter til Tigranes om at Lucullus, som drev og forfulgte Mithridates, ikke kunne treffe på ham da han hadde flyktet til Iberia, og nå hadde lagt Armenia øde og beleiret byene. Da Tigranes fikk vite dette, vendte han hjem.

5. Etterpå ble dronningen alvorlig syk, og Aristobulus bestemte seg for å overta riket, så han snek seg bort om natten med bare én av sine tjenere, og dro til festningen til de vennene han hadde fra sin fars tid, som var der. For da han hadde vært svært

misfornøyd med sin mors adferd, var han nå ennå desto mer redd fordi hun skulle dø, og hele familien skulle bli prisgitt fariseernes makt. For han så også maktesløsheten hos sin bror som skulle arve kongedømmet. Det var heller ingen andre enn hans hustru og barn som var etterlatt i Jerusalem, som visste om hva han gjorde. Først kom han til Galestes, en av de mektige menn som er nevnt tidligere, og ble mottatt av ham. Da det ble dag, merket dronningen at Aristobulus hadde flyktet, og en stund trodde hun ikke at han hadde noen spesiell plan med sin forsvinning, men da det ene bud etter det andre kom og fortalte at han hadde sikret seg førsteplassen, andreplassen og alle plassene – for straks han var i gang, overgav de seg alle til ham, og da havnet dronningen og hele nasjonen i den største villrede, for de forsto at det ikke ville vare lenge før Aristobulus var i stand til å plassere seg selv trygt i regjeringen. Det de var aller mest redde for var at han ville straffe dem for den onde behandlingen hans hus hadde fått, så de bestemte seg for å ta hans hustru og barn i husarrest i festningen over tempelet.** Nå ble det et voldsomt sammenløp av folk til Aristobulus fra alle steder, og han hadde et kongelig følge med seg, for i løpet av vel femten dager hadde han fra monarkene tatt tjueto sterke steder som gav ham anledning til å oppreise en hær fra fjellene i Libanon til Trachonitis, for menn lar seg lettest lede og underkaste av flertallet. Og slik tilbyr de sin assistanse når man minst venter det, utenom det at både de og han vil ha fordel av det fordi de var årsaken til at han fikk kongemakten.

Jødenes eldste og Hyrkanos med dem, gikk inn til dronningen og ba henne si sin mening om situasjonen, for Aristobulus var nå herre i nesten hele riket, for han hadde herredømmet over så mange festninger, og dermed var det meningsløst å ta noen avgjørelse selv mens hun var i live, uansett hvor syk hun var, for den faren de befant seg i, kunne ikke vare lenge. Men hun ba dem om å gjøre det de fant for godt, for de hadde fremdeles en gunstig stilling på mange måter, for nasjonen hadde det bra, de hadde hæren og penger i flere skattkamre, og når hun nå hadde mistet helsen, brydde hun seg ikke så mye om offentlige saker lenger.

6. Kort tid etter at hun hadde sagt dette til dem, døde hun, og da hadde hun regjert i ni år, og hadde levd syttitre år. Hun var en kvinne som ikke viste noe av sitt kjønns svakhet, for hun hadde stor visdom som rikets regent, og hun hadde straks vist at hun var handlekraftig, for menn er ofte ikke klar over de feil de så ofte gjør når de regjerer, for hun foretrakk nuet fremfor langsiktighet, og ville fremfor alt ha et mektig imperium og ikke bry seg så mye om hva som var rett eller galt. Hun brakte sitt hus i en slik uheldig tilstand, og ble årsaken til at dets myndighet ble fratatt det, og etter kort tid ble utsatt for farer og ulykker, og dette ikke på grunn av en kvinnes ønsker, men bare fordi hun gav etter for dem som hadde uvilje mot hennes familie, og fordi hun lot styret være uten støtte fra de riktige menn. Mens hun levde ble hennes regime ført slik at det skjedde ulykker og forstyrrelser etter at hun var død. Men selv om dette var måten hun regjerte på, bevarte hun nasjonen i fred, og slik endte Alexandras livsgjerning.

---

*Antallet 500.000 eller bare 300.000 i Tigranes' hær som kom fra Armenia og inn i Syria og Judea, synes å være for stort. Dr.Hudson antar at det må ha vært 40.000.

**Denne festningen, dit Aristobulus' hustru og barn ble sendt, og som gav utsikt til tempelet, kan ikke ha vært noe annet enn den som ble bygd av Hyrkanos I, og som Herodes gjenreiste og ble kalt for "Antoniaborgen."

BOK 14

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ TRETTITO ÅR
FRA DRONNING ALEXANDRAS DØD TIL ANTIGONUS' DØD

KAPITEL 1

KRIGEN MELLOM ARISTOBULUS OG HYRKANOS OM KONGEDØMMET. DE AVTALTE AT ARISTOBULUS SKULLE BLI KONGE OG HYRKANOS LEVE SOM PRIVATMANN. SENERE BLE HYRKANOS OVERTALT AV ANTIPATER TIL Å FLYKTE TIL ARETAS.

1. Vi har fortalt om dronning Alexandra og hennes død i den forrige boken, og vil nå fortelle om det som hendte senere, og det som skjedde i tilknytning til dette, for vi erklærer at intet ligger oss mer på hjertet enn at vi ikke skal forbigå noe av slurv eller uvitenhet, for vi har en historie som de fleste ikke vet noe om fordi det er så lenge siden. Vi vil gjøre det så pent og så leseverdig som mulig. Men det viktigste av alt er å være nøyaktig og sannferdig slik at alt blir mest mulig troverdig.

2. Hyrkanos begynte sitt overpresteskap i det tredje år i den ett hundre og sjuende Olymiade da Quintus Hortensius og Quintus Metellus som kaltes Metellus av Kreta, var konsuler i Roma, da Aristobulus samtidig begynte å føre krig mot ham. Og da det kom til kamp med Hyrkanos ved Jeriko, var det mange av hans soldater som sviktet ham og gikk over til hans bror. Da flyktet Hyrkanos inn i festningen der Aristobulus' kone og barn var i arrest, slik vi tidligere har fortalt. Der angrep han og overvant dem av motstanderne som hadde flyktet dit og som befant seg innenfor tempelmurene. Og han sendte et budskap til sin bror om å bli enig med ham på den betingelse at Aristobulus skulle være konge, og at han selv skulle leve uten å blande seg inn i de offentlige affærer og nyte sin oppnådde stilling i fred. Da de hadde blitt enige om dette i tempelet, og hadde stadfestet det med éd og gitt hverandre hånden på det og omfavnet hverandre i folkets påsyn, dro de sin vei, Aristobulus til palasset, og Hyrkanos som privatmann til Aristobulus' tidligere hjem.

3. Hyrkanos hadde en venn som var edomitt og het Antipater og var meget rik. Han var aktiv og opprørsk og en fiende av Aristobulus, og var uenig med ham på grunn av hans velvilje mot Hyrkanos. Det er sant som Nikolaus av Damaskus sier, at Antipater var i familie med de fremste jødene som kom fra Babylon til Judea, men denne påstanden var for å gjøre Herodes til lags, for han var hans sønn, og som etter visse omveltninger og lykketreff ble konge over jødene, hvis historie vi skal gi behørig plass til heretter.

Denne Antipater ble først kalt Antipas,* og det var også hans fars navn, og om ham er det følgende å si: Kong Alexander og hans hustru gjorde ham til hærfører for hele Idumea, og han inngikk en vennskapspakt med de araberne, gasittene og askalonittene som var av hans parti, og som han med mange store gaver hadde gjort til sine faste venner. Men nå var denne yngre Antipater mistenksom overfor Aristobulus' makt, og var redd for at han skulle komme til å gjøre ham skade på

grunn av hans hat mot ham, så han hisset opp de mektigste blant jødene og talte i hemmelighet til dem om at det var urett å ignorere Aristobulus' oppførsel, for han hadde fått kongemakten med urett, og hadde kastet ut sin eldre bror som burde få tilbake det som rettelig tilhørte ham ifølge hans fødsel. Det samme sa han til Hyrkanos, og fortalte ham at hans liv ville være i fare dersom han ikke voktet seg og ble kvitt Aristobulus, for han sa at Aristobulus' venner ikke gikk glipp av noen anledning til å råde ham til å drepe ham fordi han nå, om ikke tidligere, ville være sikker på å gjenvinne makten. Hyrkanos brød seg ikke om hans ord, for han var en vennlig mann, og hadde ikke lett for å være med på bakvaskelser. Hans innstilling var ikke slik at han ville innlate seg i offentlige saker, og det fikk dem som så ham til å betrakte ham som degenerert og umandig, mens Aristobulus var det motsatte, en aktiv mann med en stor og sjenerøs sjel.

4. Da Antipater så at Hyrkanos ikke brydde seg om det han sa, holdt han ikke opp, dag etter dag, med sine falske beskyldninger mot Aristobulus for forbrytelser og for å bakvaske ham. Ved stadig å mase på Hyrkanos, rådde han ham til å flykte til Aretas, og lovte ham hjelp dersom han ville gå med på hans forslag og dra med ham. Da Hyrkanos hørte det, fortalte Antipater ham at det var til hans eget beste at han flyktet til Aretas. Arabia er et land som grenser til Judea. Men Hyrkanos sendte Antipater i forveien til kongen av Arabia for å få garanti for at siden han kom til ham for å søke støtte og hjelp, måtte han ikke bli utlevert til hans fiender. Og da Antipater hadde fått disse garantiene, vendte han tilbake til Hyrkanos i Jerusalem. En kort tid senere tok han med seg Hyrkanos og stjal ham med seg ut av byen om natten og begynte en lang reise og førte ham til en by som het Petra der Aretas' palass lå, og da han var en god venn av kongen, overtalte han ham til å føre Hyrkanos tilbake til Judea, og disse overtalelsene fortsatte han med hver dag uten avbrudd. Han lovte også å gi ham gaver. Etter hvert lyktes det ham å overtale Aretas. Dessuten lovet Hyrkanos at når han var blitt ført dit og hadde fått riket, ville han gjenopprette landet og de tolv byene som hans far Alexander hadde tatt fra araberne, nemlig Medaba, Naballo, Libyas, Tharabasa, Agale, Athone, Zoar, Orone, Marissa, Rudda, Lussa og Oruba.

---

*Denne berømte Antipater eller Antipas' far var også Antipater eller Antipas, forsikrer Josefus oss, selv om Eusebius faktisk sier at det var Herodes.

KAPITEL 2

ARETAS OG HYRKANOS GJØR ET FELTTOG MOT ARISTOBULUS, OG DE BELEIRER JERUSALEM. MEN DEN ROMERSKE GENERALEN SCAURUS OPPHEVET BELEIRINGEN. ONIAS DØR.

1. Etter at Aretas hadde fått disse løftene, gjorde han et felttog mot Aristobulus med en hær på femti tusen ryttere og fotsoldater og slo ham i kampen. Og etter denne seieren gikk mange over til Hyrkanos som overløpere, og Aristobulus ble etterlatt beseiret og flyktet fra Jerusalem, mens kongen av Arabia tok hele hæren hans og gikk til angrep på tempelet og stengte Aristobulus inne i det. Folket støttet fremdeles Hyrkanos og hjalp til med beleiringen, mens ingen unntatt prestene fulgte Aristobulus. Og Aretas forente sine styrker med araberne og jødene og presset kraftig på med beleiringen. Dette skjedde under løvhyttefesten som er like etter

påsken, da de ledende jøder forlot landet og flyktet til Egypt. Så var det en mann som het Onias som var rettferdig, og en mann elsket av Gud. Under en tørke ba han til Gud om å gjøre en ende på den intense heten, og Gud bønnhørte ham og sendte regn. Denne mannen hadde skjult seg for ham og så at dette opprøret ville fortsette en lang stund. Men de førte ham til jødenes leir og ville at han skulle lyse forbannelse over Aristobulus og dem som var med ham. Og da han nektet det, ville han unnskylde seg, men da han ble tvunget av folkemengden til å tale, sto han opp midt iblant dem og sa: ”O Gud, du som er konge over hele verden! Da disse som står her hos meg er ditt folk, bønnfaller jeg deg at du hverken vi lytte til bønnene fra dem som står dem imot, og heller ikke la det skje som disse her ber om mot dem. Da han hadde bedt denne bønnen, steinet de onde jødene som sto der sammen med dem, ham så han døde.

2. Men Gud straffet dem øyeblikkelig for dette barbariet, og gjengjeldte dem for mordet på Onias på denne måten: Da prestene og Aristobulus ble beleiret, kom påskefesten, da det er vår skikk å bringe mange påskeoffer til Gud, og de som var med Aristobulus ønsket å ofre og ville at deres landsmenn skulle skaffe dem offerdyr med den forsikring at de skulle få så mye penger for dem som de ønsket, og da de krevde to tusen drakmer for hvert dyr, gikk Aristobulus villig med på det og betalte dem det de ønsket, og de som var innenfor murene gav dem pengene ved å sende dem ned fra murene. Men da de andre hadde fått dem, kom de ikke med offerdyrene, og utviste et toppmål av ugudelighet ved å bryte løftene de hadde gitt, og ble dermed skyldig i forakt mot Gud ved at de unnlot å skaffe offerdyrene. Og da prestene fant at de var blitt bedratt og at de hadde brutt avtalen, ba de Gud om å straffe sine landsmenn for dette. Og han utsatte ikke straffen, men sendte en voldsom storm og vind som ødela avlingene i hele landet, inntil en modius hvete (9 liter) ble kjøpt for elleve drakmer.

3. I mellomtiden sendte Pompeius Scaurus inn i Syria mens han selv var i Armenia og var i krig med Tigranes, men da Scaurus kom til Damaskus og fant at Lollius og Metellus nettopp hadde tatt byen, skyndte han seg til Judea. Og da han var kommet dit, kom det sendebud til ham både fra Aristobulus og Hyrkanos, og begge ville at han skulle hjelpe dem. Da begge lovte å betale ham med penger, Aristobulus fire hundre talenter og Hyrkanos ikke noe mindre, aksepterte han Aristobulus’ løfte, fordi han var rik og var en stor sjel og ikke ville ha annet enn det som var rimelig, mens den andre part var fattig og vrien, og kom med utrolige løfter i håp om å få større fordeler, for det var ikke det samme å ta en by som var umåtelig sterk og mektig, som det var å kaste ut noen flyktninger som innbefattet et stort antall nabateere som slett ikke var noe krigersk folk. Scaurus gjorde derfor en avtale med Aristobulus og mottok pengene, oppgav beleiringen og gav ordre til at Aretas skulle dra bort, for hvis ikke, ville han bli erklært en fiende av romerne. Så dro Scaurus tilbake til Damaskus, og Aristobulus gikk med sin store hær til krig mot Aretas og Hyrkanos. Han slåss mot dem på et sted som kalles Papyron og slo dem i kampen, og drepte om lag seks tusen av fienden, og blant dem var også Filon, Antipaters bror.

KAPITEL 3

ARISTOBULUS OG HYRKANOS KOMMER TIL POMPEIUS FOR Å DISKUTERE OM HVEM SOM SKULLE HA KONGEMAKTEN. ARISTOBULUS FLYKTER TIL FESTNINGEN ALEXANDRINUS, OG POMPEIUS FØRER SIN HÆR MOT HAM OG BEFALER HAM Å OVERGI FESTNINGEN.

1. Litt senere kom Pompeius til Damaskus og marsjerte gjennom Syria, og da kom det sendebud til ham fra hele Syria og Egypt, og dessuten fra Judea, for Aristobulus hadde sendt ham en stor gave, en vinranke av gull til en verdi av fem hundre talenter. Strabo fra Kappadokia nevner denne gaven med disse ord: "Det kom også sendemenn fra Egypt med en krone til en verdi av fire hundre tusen gullstykker, og fra Judea kom det én til, og om du kaller det *en vinranke fra hagen*, kalte de den en *terpole* som betyr *fryd*. Og vi har selv sett gaven som finnes i Roma i tempelet til Jupiter Capitolinus med denne inskripsjon: "Gave fra Alexander, jødenes konge." Den ble verdsatt til fem hundre talenter, og det fortelles at Aristobulus, jødenes guvernør, sendte den."

2. Kort tid etterpå kom det igjen sendemenn til ham, Antipater fra Hyrkanos og Nikodemus fra Aristobulus. Denne siste anklaget også dem som mottok bestikkelser, først Gabinius og deretter Scaurus, den ene for å ha mottatt tre hundre talenter, og den andre fire hundre, og på denne måten gjorde han dem begge til sine fiender i tillegg til dem han hadde fra før, og da Pompeius hadde beordret at de som hadde stridigheter med hverandre skulle komme til ham ved begynnelsen av våren, førte han hæren sin ut av dens vinterkvarter og marsjerte inn i landet ved Damaskus, og der fortsatte han mens han ødela borgen i Apamea som Antiokus Cyzicenus hadde bygget. Han gjorde seg kjent med landet til Ptolemeus Menneus, en ond mann og ikke noe bedre enn Dionysius fra Tripoli som var blitt halshugget, og som var i familie med ham ved ekteskap. Men han kjøpte ham fri for straff for hans forbrytelser med ett tusen talenter, og med disse pengene betalte Pompeius sine soldater.

Han erobret også stedet som kalles Lysias, der jøden Silas var tyrann, og da han hadde passert byene Heliopolis og Chalcis, og dro over fjellet ved grensen til Syria, kom han fra Pella til Damaskus, og der fikk han høre om jødenes sak, og om deres guvernører Hyrkanos og Aristobulus som lå i strid med hverandre, og at også folket var imot dem fordi de ikke ville være under kongelig styre, fordi den styreformen de hadde fått fra sine fedre var at de skulle være under prestene som var der for å tilbe Gud. Og de klaget over at disse to var av presteslekt, og allikevel ville gi sin nasjon en annen styreform for å holde dem i trelldom. Hyrkanos klaget også på at selv om han var den eldste broren, ble han av Aristobulus fratatt sitt fortrinn, for han hadde bare en liten del av landet under seg, og Aristobulus hadde tatt resten fra ham med vold og makt. Han anklaget ham også for de innfallene som var gjort i nabolandene og piratvirksomheten på havet som skyldtes ham, og at nasjonen ikke ville ha gjort opprør dersom Aristobulus ikke hadde vært den mann som tydde til vold og uorden, og det var ikke mindre enn ett tusen jøder av de mest ansette som stadfestet denne anklagen. Denne anklagen ble fremskaffet av Antipater, men Aristobulus gav ham det gjensvar at det var Hyrkanos' eget dårlige humør og hans foraktelige uvirksomhet som gjorde at han mistet kongemakten, og at han ble pålagt å påta seg den av redsel for at andre ikke skulle ta den og hans (konge)tittel fra ham, noe som ikke var

noe annet enn det som faren hans hadde tatt før ham. Han tilkalte også vitner på det han hadde sagt, men noen av dem var unge og uforskammede, for de kom i purpurklær med fin hårfrisyre og ornamenter, og ble foraktet av domstolen der de møtte opp, ikke for å tale en sak i retten, men fordi de ville vise seg og marsjere i en pompøs prosesjon.

3. Da Pompeius hadde hørt saks-innleggene til disse to, og hadde fordømt Aristobulus for hans voldelige fremgangsmåte, talte han høflig til dem og sendte dem fra seg, og han sa til dem at når han igjen kom inn i deres land, ville han avgjøre alle deres affærer etter at han først hadde undersøkt sakene til nabateerne. I mellomtiden fikk de ordre om å holde seg i ro, og han behandlet Aristobulus høflig for at han ikke skulle føre nasjonen til opprør og hindre ham å komme tilbake, men det gjorde likevel Aristobulus, for uten å vente på noen ytterligere avgjørelse slik Pompeius hadde lovt, dro han til byen Delius, og marsjerte derfra inn i Judea.

4. Pompeius ble rasende over denne oppførselen, og han tok med seg den hæren som han hadde ført mot nabateerne og hjelpetroppene fra Damaskus og andre deler av Syria, samt de andre romerske legionene han hadde med seg, og gjorde et felttog mot Aristobulus. Men da han passerte Pella og Scytopolis, kom han til Coreæ som er den første inngangsporten til Judea når man passerer gjennom de midtre lands-delene, og der kom han til den mest praktfulle festning som var bygd på en fjelltopp og ble kalt Alexandrium. Dit hadde Aristobulus flyktet, og dit sendte Pompeius sine befalingsmenn med anmodning om å komme til ham.

Etter at flere hadde overtalt ham til ikke å begi seg i kamp med romerne, kom han ned, og etter en disputt med sin bror om retten til kongedømmet, gikk han opp igjen til borgen fordi Pompeius gav ham lov til det, og dette gjorde han to eller tre ganger, mens han beroliget seg selv med håpet om å bli tilkjent kongemakten, slik at han fremdeles lot som om han ville adlyde Pompeius i ett og alt, selv om han samtidig trakk seg tilbake til festningen for ikke å ydmyke seg for mye, og for at han kunne være kampklar fordi han var redd for at Pompeius ville overføre makten til Hyrkanos. Men da Pompeius befalte Aristobulus å gi fra seg festningen som han nå holdt, og å sende en ordre til guvernørene som lå under ham om det samme, og fordi de var blitt forbudt å underkaste seg en annen kommando, gikk han med på det. Likevel trakk han seg misfornøyd tilbake til Jerusalem og forberedte seg på krig. Kort tid senere kom det noen fra Pontus og fortalte Pompeius mens han var på vei med sin hær mot Aristobulus, at Mithridates var død og var drept av Pharmaces.

KAPITEL 4

JERUSALEMS PORTER BLIR LUKKET FOR POMPEIUS, HAN BELEIRER BYEN OG TAR DEN. HANS ANDRE FORETAGENDER I JUDEA BESKRIVES.

1. Da Pompeius hadde slått leir ved Jeriko – der det vokser palmetrær som gir den mest kostelige balsam ved at man gjør et snitt i veden med en skarp kniv slik at saften kommer ut – marsjerte han til Jerusalem morgenen etter. Da angret Aristobulus på det han hadde gjort, og han kom til Pompeius og lovte at han skulle gi ham penger, og han mottok ham i Jerusalem og ba ham om å avstå fra krig og gjennomføre det han ville på fredelig vis. Etter hans ønske, tilgav Pomeius ham, og

sendte Gabinius og soldatene av sted for å få pengene og å innta byen, men likevel ble intet av dette gjort. Gabinius kom tilbake og ble både utestengt fra byen, og fikk ikke noe av de pengene som var blitt lovet, for Aristobolus' soldater ville ikke tillate at denne avtalen skulle bli satt i verk. Da ble Pompeius rasende og satte Aristobulus i fengsel, og kom selv til byen som var sterk på alle sider unntatt mot nord der den ikke var så kraftig befestet. Det var en bred og dyp grav som omgav byen[1], og innenfor den var tempelet som også var omgitt av en meget kraftig steinmur.

2. Nå ble det et opprør blant mennene som var inne i byen, fordi de ikke var enige i det som var gjort ved denne anledningen, og det var noen som syntes det var best å overgi byen til Pompeius, mens Aristobulus' parti oppfordret dem til å stenge byportene fordi han var blitt arrestert. Og disse hindret de andre, og de tok tempelet i besittelse og brøt den broen som gikk derfra til byen og forberedte seg på en beleiring, mens de andre slapp Pompeius' soldater inn, og overgav både byen og kongeslottet til ham. Da sendte Pompeius sin løytnant Piso med en hær og plasserte garnisoner både i byen og i kongeslottet for å sikre dem, og de forskanset husene som lå inntil tempelet, og også de som lå utenfor. Først tilbød han for dem som var innenfor, betingelser om å gi etter, og da de ikke ville gå med på det han ville, omringet han alle disse stedene med en mur, og ved alle disse anledningene hjalp Hyrkanos ham villig og med glede.

Pompeius slo leir innenfor muren på nordsiden av tempelet der det høvde best, men selv på den siden var det høye tårn, og det var gravd en grøft og en dyp dal som omkranset den, for det som vendte mot byen var bratte stup, og den broen som Pompeius hadde brakt inn, var brutt ned. Men det ble dag for dag, med en stor arbeidsinnsats, bygget opp en banke, og romerne skaffet seg materialer ved å hugge i skogene omkring, og da denne banken var blitt tilstrekkelig høy, og grøften var blitt fylt opp, likevel ikke fullstendig, fordi den var så dyp, hentet han inn maskiner og rambukker fra Tyrus, som han plasserte på den, og med dem hamret han løs på tempelet ved å kaste store steiner på det, og hadde det ikke vært vår praksis fra våre forfedres dager, nemlig å hvile på den sjuende dag, ville denne banken aldri ha blitt laget. For jødene ville ha gjort motstand, for selv om vår lov tillater oss å forsvare oss mot dem som kjemper mot oss og angriper oss, tillater den oss ikke å blande oss inn i det som våre fiender holder på med når de er i ferd med noe annet.

3. Dette forsto romerne, og på de dagene som vi kaller sabbater, kastet de ikke noe på jødene, og ingen gav seg i kamp med dem, de bare bygde jord-bankene og hentet maskinene og plasserte dem i kampstilling, slik at de kunne sette dem i gang de neste dagene. Enhver kan av dette forstå vår store gudsfrykt og vår lovlydighet, og at prestene derfor ikke ble hindret i å forrette gudstjeneste under beleiringen på grunn av frykt, men fortsatte med å ofre på alteret to ganger om dagen, både om morgenen og ved den niende time. Og de unnlot ikke å ofre dersom en ulykke skulle skje på grunn av steinene som ble kastet på dem. For selv om byen ble tatt i den tredje måned på fastedagen[2], i den ett hundre og syttiniende Olympiade, da Gaius Antonius og Markus Tullius Cicero var konsuler, og fienden falt over dem og skar halsen over på dem som var i tempelet, så kunne ikke de som forrettet ofringene i tempelet tvinges til å flykte, hverken av redsel for sine egne liv, og heller ikke på grunn av de mange som allerede var blitt drept. For de syntes at det var bedre å lide

hva som helst som måtte komme over dem ved altrene, enn å unnlate noe av det som loven krever av dem. Dette sier vi ikke for å skryte, men som en lovtale for å stadfeste at selv om ikke alt om vår gudsfrykt var sant, så var dette virkelig tilfellet, og jeg appellerer til dem som har skrevet om Pompeius' gjerninger, og blant dem til Strabo og Nikolaus fra Damaskus, og dessuten til Titus Livius, forfatteren av romernes historie, om å bevitne disse tingene.[3]

4. Da murbrekkeren var brakt i stilling, ble det største av tårnene rystet til det falt, og dermed brøt en del av festningsmuren sammen. Fienden strømmet hurtig inn, og Cornelius Faustus, Syllas sønn, gikk opp på muren sammen med sine soldater som de aller første, og den neste var hundremannsføreren Furius med sine menn på den andre delen av muren, mens Fabius, som også var hundremannsfører, gikk opp på midten med en stor mannskapsstyrke, og nå ble det et voldsomt blodbad, for noen av jødene ble drept av romerne, og noen drepte hverandre, mens andre igjen kastet seg ut over avgrunnen, satte fyr på sine hus fordi de ikke kunne bære de ulykkene som nå kom over dem. Av jødene falt det tolv tusen, men av romerne bare noen få. Absalom, som var både onkel og svigerfar til Aristobulus, ble tatt til fange, og det var ikke småtteri av skjensel som tempelet ble utsatt for, det som i gammel tid hadde vært utilgjengelig og ikke sett av noen, inntil Pompeius gikk inn i det, og ikke så få av de andre som fulgte ham og fikk se det som det var forbudt for enhver annen mann å se unntatt overprestene. I dette tempelet var gull-bordet, den hellige lysestaken, karene og en stor mengde krydderier, og dessuten skatter med to tusen talenter hellige penger, men Pompeius rørte ikke noe av dette[4] fordi han hadde respekt for religionen, og på dette punkt handlet han på en måte som er hans karakter verdig.

Neste dag beordret han de ansvarlige for tempelet, å rense det og bringe de ofrene for Gud som loven krevde, og han gjeninnsatte Hyrkanos som overprest, både fordi han hadde vært til nytte for ham, og fordi han hadde hindret jødene i å hjelpe Aristobulus i krigen mot ham. Han gjorde også ende på dem som hadde startet krigen, og han belønnet Faustus og dem som hadde gått opp på muren med et slikt heltemot. Han gjorde Jerusalem skattepliktig overfor romerne, og han tok de byene i Coele Syria som innbyggerne i Judea hadde underkuet, og satte dem under den romerske presidenten, og la hele den nasjonen som før hadde opphøyet seg slik, under romernes egne grenser. Dessuten gjenreiste han Gadara som litt før var blitt ødelagt, for å gjøre Demetrius av Gadara til lags, for han var hans frigitte. Og han gav tilbake også de andre byene Hippos og Scytopolis, Pella, Dios, Samaria, og dessuten Marissa, Asdod, Jamnia og Arethusa til innbyggerne, og disse lå i innlandet, i tillegg til dem han hadde jevnet med jorden, og dessuten gjenreiste han havnebyene Gasa, Joppe og Dora, og Stratos Tårn bygde han opp igjen på den mest praktfulle måte og prydet det med helligdommer og templer og forandret navnet til Cæsarea. Alle disse etterlot han i frihet og innlemmet dem i provinsen Syria.

5 Årsaken til ulykkene som kom over Jerusalem, var opprøret Hyrkanos og Aristobulus startet mot hverandre, og dermed mistet vi vår frihet, og da vi ble underlagt romerne, mistet vi det landet vi hadde tatt fra syrerne med våpenmakt, og ble nødt til å gi det tilbake til syrerne. Dessuten påla romerne oss etter kort tid å betale over ti tusen talenter, og kongemakten som var gitt overprestene ifølge familierettighetene, kom til å bli privatfolks eiendom, men dette skal vi omtale når det

passer. Nå overlot Pompeius Syria og landet så langt som til Eufrat og Egypt, til to romerske legioner, og så dro han bort til Cilicia, og skyndte seg derfra tilbake til Roma. Han førte også med seg Aristobulus bundet, sammen med hans barn, for han hadde to døtre og like mange sønner. Den ene flyktet, mens den yngste, Antigonus ble ført til Roma sammen med sine søstre.

1 Av Strabo får vi vite at denne graven var 60 fot dyp og 2050 fot bred.

2 Det er på den tjuetredje sivan, den årlige fasten på grunn av frafallet og avgudsdyrkelsen til Jeroboam "som fikk Israel til å synde."

3 Om fariseernes overtroiske idé om at offensiv kamp på sabbaten var ulovlig for jødene, selv i den ytterste nødvendighet, hører vi ingen ting om før makkabeertiden. Det var slik Jerusalem ble tatt av Pompeius ved Sossius, og av Titus. Vår Frelser var alltid imot det når de fariseiske jødene insisterte på det, slik det fremgår av Det nye testamente, selv når han fremdeles antydet hvor skadelig denne overtroen var for dem når de måtte flykte fra romerne (Matt.24,20).

4 Dette er fullstendig bekreftet ved Ciceros vitnesbyrd.

KAPITEL 5

SCAURUS INNGÅR EN ALLIANSE MED ARETAS. GABINIUS I JUDEA BESEIRER ALEXANDER, ARISTOBULUS' SØNN.

1. Scaurus gjorde nå et hærtog mot Petra i Arabia, og satte fyr på alle bostedene rundt omkring den, siden det var så vanskelig å komme seg inn i byen, og da hæren hans ble rammet av sult, skaffet Antipater korn til ham fra Judea, og ellers det han behøvde, etter ordre fra Hyrkanos, og da Scaurus sendte ham til Aretas som ambassadør siden han hadde bodd sammen med ham tidligere, overtalte han Aretas til å gi Scaurus en sum penger for å hindre at han skulle brenne landet hans, og han påtok seg garantien for dette for tre hundre talenter. Etter disse vilkårene sluttet Scaurus med å føre krig, noe som var mer etter Scaurus' ønske, enn etter Aretas'.

2. En tid senere gjorde Alexander, sønn av Aristobulus, et innfall i Judea, og Gabinius kom fra Roma til Syria som kommandør for de romerske styrkene. Han gjorde mange viktige handlinger, som å føre krig mot Alexander da Hyrkanos ennå ikke var i stand til å motsette seg ham, men allerede var i gang med å gjenreise Jerusalems mur som Pompeius hadde revet ned, selv om de romerne som var der, hemmet ham i hans plan. Alexander dro rundt i hele landet og bevæpnet mange av jødene, og fikk hurtig samlet ti tusen fotsoldater og femten hundre ryttere, og han forskanset Alexandrium, en festning i nærheten av Coreæ, og Macherus i nærheten av fjellene i Arabia. Derfor falt Gabinius over ham, etter å ha sendt foran seg Markus Antonius med andre befalingsmenn. Disse bevæpnet de romerne som fulgte dem, og sammen med dem slike jøder som lå under dem, og hvis ledere var Pitholaus og Malichus, og de tok også med seg sine venner som var med Antipater, og møtte Alexander mens Gabinius selv fulgte på med sine legioner. Da trakk Alexander seg tilbake til nabolaget ved Jerusalem, og der kom det til et feltslag, og da slo romerne om lag tre tusen av sine fiender, og tok like mange levende.

3. På denne tiden kom Gabinius til Alexandrium og oppfordret dem som var der til å oppgi festningen på visse betingelser, og han lovte at deres tidligere overtredelser skulle bli tilgitt. Men da fienden i stort antall hadde slått leir foran festningen som romerne angrep, kjempet Markus Antonius tappert og drepte et stort antall, og så ut til å komme fra dette med stor ære. Så etterlot Gabinius en del av hæren der, for at

de skulle ta stedet, og selv dro han til andre deler av Judea, og gav ordre om at alle de byene han kom til og som var blitt ødelagt, skulle gjenreises. På den tiden bygget han opp igjen Samaria, Asdod, Scytopolis, Anthedon, Raphia, Dora, Marissa og Gasa, og ikke så få i tillegg, og da disse mennene handlet etter ordre fra Gabinius, ble disse byene som hadde ligget øde så lenge, sikret trygghet og befolket igjen.

4. Da Gabinius hadde gjort dette i landet, vendte han tilbake til Alexandrium, og da han presset på med beleiringen, sendte Alexander en budbringer til ham med anmodning om tilgivelse for sine tidligere forseelser. Han overgav også festningene Hyrkania og Macherus, og til sist Alexandrium selv, for Gabinius ødela den. Men da Alexanders mor kom til ham, for hun var hos romerne fordi hun hadde sin mann og sine øvrige barn i Roma, innrømmet han henne alt hva hun måtte be om, og da han hadde blitt enig med henne, førte han Hyrkanos til Jerusalem og overlot ansvaret for tempelet til ham. Og da han hadde innsatt fem konsuler, delte han nasjonen inn i like mange distrikter der disse konsulene skulle regjere folket. Den første var i Jerusalem, den andre i Gadara, den tredje i Amathus, den fjerde i Jeriko og den femte i Sepphoris i Galilea. Dermed var jødene befridd for kongemakten, og ble nå styrt ved aristokrati.

KAPITEL 6

GABINIUS GRIPER ARISTOBULUS ETTER AT HAN HADDE FLYKTET FRA ROMA, OG SENDER HAM TILBAKE TIL ROMA IGJEN. ETTER AT GABINIUS VAR KOMMET TILBAKE FRA EGYPT, BESEIRER HAN ALEXANDER OG NABATEERNE I KRIG.

1. Så flyktet Aristobulus fra Roma til Judea og begynte å gjenreise Alexandrium som nylig var blitt ødelagt, men så sendte Gabinius soldater mot ham. Som befalingsmenn hadde han Sisenna, Antonius og Servilius for å hindre Gabinius i å ta landet i besittelse, og for å kunne gripe ham. Og det var faktisk mange jøder som løp til Aristobulus på grunn av hans tidligere glanstid, og de ville også gjerne oppleve noe nytt. Så var det en mann som het Pitholaus, en løytnant i Jerusalem som gikk over til ham med ett tusen mann, men svært mange av dem var uten våpen. Og da Aristobulus hadde bestemt seg for å dra til Macherus, avløste han disse folkene siden de var ubevæpnet, for de kunne ikke være til nytte for ham i det han nå hadde fore. Men han tok med seg åtte tusen bevæpnede menn og begav seg i vei, og da romerne voldsomt overfalt dem, kjempet jødene heltemodig, men ble slått i kampen. Og da de hadde kjempet tappert, men ble overvunnet av fienden, ble de drevet på flukt, og fem tusen ble drept, og resten ble spredt og prøvde å berge seg om det var mulig. Men Aristobulus hadde fremdeles med seg mer enn tusen mann, og med dem flyktet han til Macherus og forskanset stedet, og selv om han ikke hadde lyktes, var han ved godt mot, men da han hadde kjempet imot beleiringen i to dager og fått mange sår, ble han med sin sønn Antigonus, som også hadde flyktet med ham fra Roma, tatt til fange av Gabinius. Slik var skjebnen til Aristobulus, han ble sendt tilbake til Roma og lagt i lenker. Han hadde vært både konge og overprest i tre år og seks måneder, og han var egentlig en flott person og en stor sjel. Senatet lot hans barn gå etter at Gabinius hadde skrevet til dem og fortalt at han hadde lovet deres mor dette da hun overgav festningen til ham, og dermed vendte de tilbake til Jerusalem.

2. Da Gabinius gjorde et felttog mot parterne og var kommet over Eufrat, ombestemte han seg og besluttet å dra tilbake til Egypt for å gjeninnsette Ptolemeus i kongedømmet.* Dette er også fortalt andre steder. Men Antipater utrustet sin hær og sendte den mot Arkelaus med korn, våpen og penger. Han gjorde også de jødene som befant seg overfor Pelusium, til sine venner og forbundsfeller, og som hadde vært voktere ved passene på veien til Egypt, og han fant at Syria var i uorden på grunn av oppstand og vanskeligheter fordi Alexander, Aristobulus' sønn, hadde grepet makten for annen gang med vold og fått mange jøder til å begå opprør mot ham. Og så marsjerte han gjennom landet med en stor hær og drepte alle romere han kunne treffe på. Så beleiret han Garisim-fjellet der de hadde trukket seg tilbake.

3. Men da Gabinius fant Syria i en slik tilstand, sendte han bud på Antipater som var en klok mann, og lot dem gå til opprørerne for å se om han kunne kurere dem for galskapen og få dem på bedre tanker, og da han kom til dem, fikk han mange til å ta til vettet, og han fikk fortalt dem hva de burde gjøre. Men Alexander kunne han ikke holde tilbake, for han hadde en hær på tretti tusen jøder. Men da han møtte Gabinius, ble han slått og mistet ti tusen mann ved Tabor-fjellet.

4. Så ordnet Gabinius sakene i Jerusalem slik Antipater ville det, og dro mot nabateerne og beseiret dem i slag. På en vennlig måte sendte han også bort Mithridates og Orsanes som var partere og desertører, for de hadde kommet til ham, selv om det ble rapportert at de hadde stukket av fra ham. Og etter at Gabinius hadde utført store og praktfulle gjerninger ved denne krigen, vendte han tilbake til Roma og overgav regjeringen til Crassus. Både Nikolaus fra Damaskus og Strabo fra Kappadokia beskriver felttogene til Pompeius og Gabinius mot jødene, og ingen forteller noe nytt som ikke den andre gjør.

*Dr. Hudson sier ut fra Livy: "A. Gabinius, prokonsulen, gjeninnsatte Ptolemeus til konge i Egypt, og kastet ut Arkelaus som de hadde gjort til konge," osv.

KAPITEL 7

CRASSUS KOMMER INN I JUDEA OG RANER TEMPELET. HAN GÅR MOT PARTERNE OG OMKOMMER MED SIN HÆR. CASSIUS TAR SYRIA, STANSER PARTERNE OG DRAR OPP I JUDEA.

1. Da Crassus gjorde et felttog mot parterne, kom han inn i Judea og tok med seg pengene som var i tempelet som Pompeius hadde etterlatt seg, og det utgjorde to tusen talenter, og han plyndret alt gullet som var der, og det utgjorde i alt åtte tusen talenter. Han tok også en stang som var laget av hamret gull og veide tre hundre miner, som hver er det samme som to og et halvt pund. Det var presten som voktet de hellige skattene, og han het Eleasar. Det var han som gav ham denne stangen, ikke av ondskap, for han var en god og rettferdig mann, men da han hadde ansvaret for forhengene i tempelet, som var beundringsverdig vakre og kostbart utført og hang ned fra denne stangen, gav han den til Crassus som var travelt opptatt med å samle pengene, fordi Eleasar fryktet for at han skulle ta med seg alle dekorasjonene i tempelet. Derfor gav han ham den som en sikkerhet etter at han hadde avlagt ed på at han ikke skulle ta noe annet fra tempelet, mot at han gav ham denne stangen som var verdt ti tusen sekel. Denne stangen var innlagt i en stang av tre som var hul,

noe som ingen andre hadde kjennskap til, men bare Eleasar, og Crassus tok stangen på den betingelse at han ikke skulle røre noe annet av det som var i tempelet. Men så brøt han eden, og tok med seg alt det gullet som fantes i tempelet.

2. Ingen skal undre seg over at det var så mye rikdom i vårt tempel, da alle jødene som var i hele den beboelige verden og de som tilba Gud og til og med de fra Asia og Europa, sendte sine gaver dit, helt fra de eldste tider. Det mangler ikke beviser på verdien av disse skattene, og det er heller ikke havesyke som har gjort dem så store. Det er mange som kan bevitne dette, spesielt Strabo fra Kappadokia, som sier: "Mithridates sendte folk til Cos og tok de pengene som dronning Kleopatra hadde oppbevart der, samt åtte hundre talenter som tilhørte jødene." Nå har vi ingen offentlige penger enn dem som tilhører Gud, og det er opplagt at de asiatiske jødene tok med seg disse pengene av frykt for Mithridates, for det er ikke sannsynlig at jødene i Judea, som hadde en så sterk by og tempelet, skulle sende sine penger til Cos, og det er heller ikke sannsynlig at jødene i Alexandria skulle gjøre det, for de var ikke redd Mithridates.

Strabo bevitner dette også på et annet sted, at da Sylla dro over til Hellas for å kjempe mot Mithridates, sendte han Lukullus av sted for å stanse et opprør som vårt folk som hele den beboelige verden er oppfylt av, hadde startet i Kyrene, og han sier det slik: "Det var fire klasser av mennesker i Kyrene, nemlig vanlige borgere, bønder, og for det tredje utlendinger, og for det fjerde jøder. Disse jødene var allerede bosatt i alle byene, og det er vanskelig å finne noe sted i hele den beboelige verden som de ikke selv eier, som ikke har tatt imot denne folkestammen. Det har skjedd at både Egypt og Kyrene som har de samme guvernørene og et stort antall forskjellige folkegrupper har etterlignet deres levevis og inneholder store grupper av disse jødene som merker seg ut og utvikler seg til større velstand og følger de samme lovene som gjelder i landet. Derfor har jødene steder som er bestemt for dem i Egypt der de bor, i tillegg til det som er tildelt dem i Alexandria og utgjør en stor del av denne byen. De har også en høvding eller fyrste som styrer folket og skifter lov og rett for dem, tar vare på deres kontrakter og lovene deres, som en leder av en fri republikk. I Egypt er denne nasjonen mektig fordi jødene opprinnelig var egyptere, og fordi det landet de dro inn i etterpå, ligger nær ved Egypt. De flyttet også til Kyrene fordi dette landet hadde tilknytning til den egyptiske regjering likesom Judea, eller i alle fall var under det samme styret." Dette er hva Strabo sier.

3. Da Crassus hadde ordnet alt slik han selv lystet, marsjerte han inn i Partia, hvor både han og hans hær omkom, som vi allerede har fortalt. Og da Cassius flyktet fra Roma til Syria og tok landet, var han en hindring for parterne som gjorde innfall i landet fordi de hadde seiret over Crassus. Da han kom tilbake til Tyrus, dro han også opp i Judea og overfalt Tharicheæ og tok det og førte om lag tretti tusen jøder bort som fanger, og drepte Pitholaus, som etterfulgte Aristobulus med sine opprør etter å være blitt overtalt av Antipater til det. For han hadde stor interesse av dette, og hadde et stort navn hos idumeerne, for hos dem hentet han sin hustru, og hun var datter til en av deres fremste menn, og hun het Cypros,* og med henne hadde han fire sønner, Phasael og Herodes som senere ble gjort til konge, samt Josef og Pheroras og en datter som het Salome. Denne Antipater utviklet et vennskap med andre potentater, og spesielt med kongen av Arabia, som han betrodde sine barn til mens han kjempet mot Aristobulus. Og Cassius forlot leiren og marsjerte til Eufrat for

å møte dem som kom for å angripe ham, slik andre har fortalt.

4. En tid senere da Cæsar hadde tatt Roma, og etter at Pompeius og senatet hadde flyktet til andre siden av Det joniske hav, løste han Aristobulus fra lenkene og bestemte seg for å sende ham til Syria med to legioner for at han skulle få orden på forholdene, da han var en innflytelsesrik mann i dette landet, men Aristobulus hadde ingen glede av den makt han hadde fått av Cæsar, for de som var av Pompeius' parti forhindret det og tok livet av ham med gift, og de som var med Cæsar gravla ham. Hans døde legeme lå en lang stund balsamert i honning, inntil Antonius sendte det til Judea og fikk ham lagt i kongegraven. Og da Pompeius skulle sende Scipio for å drepe Alexander, Aristobulus' sønn, da den unge mannen var blitt anklaget for å ha forbrutt seg mot romerne, kuttet han hodet av ham, og slik døde han i Antiokia. Og Ptolemeus, Menneus sønn, som regjerte i Chalcis under Libanon-fjellet, tok til seg hans brødre, og han sendte sin sønn Filippion til Aristobulus' hustru i Askalon, og ville at hun skulle sende tilbake med ham sin sønn Antigonus og sine døtre. Den ene het Alexandra, og Filippion ble forelsket i henne og giftet seg med henne, likevel drepte hans far Ptolemeus ham og giftet seg med Alexandra og fortsatte med å ta vare på hennes brødre.

---

*Dr. Hudson bemerker at dette navn var Cypros, som er et hebraisk uttrykk, men ikke Cypris, som er det greske ordet for Venus, som noen kritikere gjerne ville rette det til.

KAPITEL 8

JØDENE INNGÅR EN ALLIANSE MED CÆSAR MENS HAN KJEMPER MOT EGYPT. ANTIPATER UTFØRER STORVERK OG ER VENN MED CÆSAR. JØDENE FÅR ÆRESBEVISNINGER AV ROMERNE OG ATENERNE.

1. Etter at Pompeius var død, og etter den seieren Cæsar hadde vunnet over ham, ble Antipater, som bestyrte jødenes affærer, meget nyttig for Cæsar da han førte krig mot Egypt. Det var etter ordre fra Hyrkanos, for da Mithridates fra Pergamon kom med sine hjelpetropper og ikke var i stand til å fortsette marsjen gjennom Pelusium, men måtte bli i Askalon, kom Antipater til ham og ledet tre tusen jøder, bevæpnede menn. Han hadde også sørget for at de fremste av araberne kom ham til hjelp, og han fikk også syrerne til å delta, for de ville ikke komme for sent i sin begeistring for Cæsar – og det var under føreren Jamblicus, sønn av Ptolemeus og Tholomy, sønn av Sohemus som bodde ved Libanon-fjellet, samt folk fra alle byene. Og Mithridates marsjerte ut fra Syria og kom til Pelusium, men da innbyggerne ikke ville slippe ham inn, beleiret han byen. Antipater ankom og var den første som rev ned en del av muren og dermed åpnet adgang til byen så de andre kunne gå inn, og dermed ble Pelusium tatt. Men så skjedde det at de egyptiske jødene som bodde i landet som kaltes Onion, ikke ville la Antipater og Mithridates komme igjennom til Cæsar med sine soldater. Men Antipater overtalte dem til å slutte seg til deres parti, for han var av samme folket som dem, og det greide han hovedsakelig ved å vise dem brevene som overpresten Hyrkanos hadde skrevet, der han formante dem til å bli venner med Cæsar og å skaffe hans hær penger og alle slags forsyninger som de behøvde, og da de så at Antipater og overpresten var av samme mening, gjorde de slik han ønsket. Og da jødene i Memfis fikk høre at disse jødene var gått over til Cæsar, inviterte de også Mithridates til å komme til dem, slik at han kom og tok dem inn i sin hær.

2. Da Mithridates hadde gått over hele Delta, som stedet kaltes, havnet han i regulær kamp med fienden i nærheten av det stedet som kalles Jødenes leir. Mithridates hadde høyrefløyen og Antipater den venstre, og da kampen begynte, gav Mithridates' fløy etter og ville komme til å lide voldsomt dersom ikke Antipater hadde kommet løpende til med sine soldater langs stranden etter at han allerede hadde slått fienden som sto imot ham, slik at han frelste Mithridates og drev på flukt de egypterne som hadde vært for sterke for ham. Han tok også leiren deres og fortsatte med å forfølge dem. Han tilkalte også Mithridates som var blitt slått og hadde trukket seg langt tilbake og hadde mistet åtte hundre soldater, mens Antipater hadde mistet femti. Da sendte Mithridates en beretning om slaget til Cæsar, og erklærte åpent at Antipater var årsaken til seieren og at han selv var blitt bevart, og da roste Cæsar Antipater og benyttet ham under hele resten av krigen i de mest hasardiøse foretagender der han også opplevde å bli såret i ett av dem.

3. Men da Cæsar etter en tid hadde avsluttet krigen og hadde seilt til Syria, hedret han Antipater storlig, og stadfestet Hyrkanos' prestedømme og gav Antipater privilegiet som romersk borger og fritak for skatt over alt, og det ble fortalt omkring at Hyrkanos dro sammen med Antipater i dette felttoget og kom til Egypt. Og Strabo fra Kappadokia bevitner dette når han i navnet Asinius, sier: "Etter at Mithridates hadde invadert Egypt sammen med jødenes overprest Hyrkanos." Den samme Strabo sier dessuten på et annet sted under navnet Hypsicrates at "Mithridates dro først alene, men at Antipater, som hadde ansvar for de jødiske sakene, av ham ble kalt til Askalon, og der hadde han klargjort tre tusen soldater som skulle være med ham, og han oppfordret dessuten flere guvernører i landet til å følge ham, samt overpresten Hyrkanos, som også var med under denne ekspedisjonen." Dette sier Strabo.

4. Men Antigonus, sønn av Aristobulus, kom på denne tiden til Cæsar og klaget over sin fars skjebne, at det var Antipaters skyld at Aristobulus ble tatt av dage med gift, og at hans bror ble halshugget av Scipio, og han ville at han skulle ha medynk med ham som var blitt kastet ut av det fyrstedømmet som var hans rett. Han anklaget også Hyrkanos og Antipater for å ha regjert nasjonen med vold og makt og påført ham selv skade. Antipater var til stede og forsvarte seg etter hvert som beskyldningene ble påført ham. Han beviste at Antigonus og hans parti hadde drevet med konspirasjoner og var opprørske personer. Han påpekte også for Cæsar hvilken vanskelig tjeneste han måtte påta seg når han hjalp ham i hans kriger, og han fremla det som han selv hadde vært vitne til. Han la til at Aristobulus fullt ut rettferdig ble ført til Roma som en fiende av romerne, og ikke kunne bli gjort til en venn av dem, og at hans bror ikke hadde fått mer enn han hadde fortjent av Scipio da han ble grepet i plyndring, og at denne straffen ikke ble påført ham ved vold eller urett.

5. Da Antipater hadde talt, utnevnte Cæsar Hyrkanos til overprest og lot Antipater velge det fyrstedømme han ønsket, og gjorde ham til prokurator over Judea. Han lot også Hyrkanos få lov til å gjenreise murene i sin egen by, etter å ha bedt om en gunst av ham, for murene var blitt ødelagt av Pompeius. Og melding om disse tillatelsene sendte han til de romerske konsulene for at de skulle inngraveres i Capitol. Senatets dekret var det følgende:* "Lucius Valerius, sønn til pretoren Lucius, meddelte dette til senatet, på ides i desember i tempelet Concord. Til stede ved skrivingen av dette dekret var Lucius Coponius, sønn av Lucius av Colline-ætten, og Papirius av Kvirinius-ætten, angående de saker som Alexander, Jasons sønn

og Numenius, Antiokus' sønn, og Alexander, Dositheus' sønn og jødenes ambassadører har foreslått, som gode og verdige menn, og er kommet for å fornye pakten om godvilje og vennskap med romerne som tidligere har vært gjeldende. De har også brakt et gullskjold som tegn på allianse, til en verdi av femti tusen gullstykker, med ønske om at brev må gis dem og til de frie byer og til kongene, slik at deres land og deres havner må være i fred, og at ingen blant dem må bli påført skade. Det er derfor med glede at senatet inngår denne foreningen med vennskap og godvilje med dem, og vil skjenke dem det de måtte være i behov av, og godkjenne det skjoldet som de har brakt oss. Dette ble gjort i det niende året av overpresten Hyrkanos' regjeringstid, i måneden panemus."

Hyrkanos fikk også æresbevisninger fra folket i Aten fordi han hadde vært til nytte for dem ved flere anledninger, og da de skrev til ham, mottok de dette dekretet: "Under Dionysius', Esculapius' sønns prutaneia (prinsipat) og presteskap, på den femte dag i den siste del av måneden panemus, ble dette dekretet gitt av atenerne til deres befalingsmenn, da Agathocles var magistrat, og Eucles, sønn av Menander fra Alimusia var skriver. I måneden mynychion, på den ellevte dag av prutaneia, ble det holdt et råd i teatret av presidentene. Dorotheus var overprest og de andre presidentene var med ham, og de brakte saken til folkeavstemming. Dionysius, sønn av Dionysios avsa kjennelsen: «Da Hyrkanos, Alexanders sønn, overprest og jødenes fyrste, fortsetter å ha godvilje for vårt folk i sin alminnelighet, og for hver av borgerne i særdeleshet, og behandler dem med den aller største vennlighet slik at når noen av atenerne kommer til ham, enten som ambassadører eller av noen annen privat grunn, mottar han dem på den elskverdigste måte og sørger for at de blir fulgt tilbake i trygghet, og fordi vi har de aller beste vitnesbyrd om ham, blir det nå også bestemt, ut fra rapporten fra Theodosius, sønn av Theodorus, ved at han dessuten har gjort folket oppmerksom på denne mannens gode karakter, at han ikke ønsker annet enn å gjøre for oss alt det som står i hans makt, vil vi hedre ham med en krone av gull som er den vanlige belønning i henhold til loven, og reise en statue av bronse i Demus' og gudinnenes tempel. Denne tildelingen av kronen skal bli offentliggjort i teatret under den dionysiske forestilling når de nye tragediene blir spilt, og dessuten ved de panathenske og de elyseiske, samt de gymnastiske forestillingene, og at befalingsmennene skal passe på at når han fortsetter i sitt vennskap og bevarer sin godvilje mot oss, så skal vi gjengjelde mannen med all mulig ære og godvilje for hans hengivenhet og sjenerøsitet slik at han vil ledes til å fortsette å vise oss dette vennskapet. Ambassadører skal for øvrig bli utvalgt fra atenerne for å bringe dette dekretet til ham, og å gjøre sitt beste for å gjøre godt mot vår by.» Og nå er det sagt nok om de æresbevisninger som romerne og folket i Aten gav til Hyrkanos.

---

*Dr.Hudson bemerker på dette sted: "Her er det feil hos Josefus, for da han hadde lovet oss et dekret om å gjenreise Jerusalem, så kommer han med et dekret fra langt tilbake i oldtiden, og det bare som en vennskapstraktat. Man kan tro at Josefus gav ordre om én ting, mens hans assistent gav en annen, ved å forflytte dekreter som angikk dem som het Hyrkanos og ble lurt fordi navnene var så like, for det tilhører den første overprest med dette navnet, Johannes Hyrkanos, som Josefus tilskriver den som levde senere, Hyrkanos, sønn av Alexander Janneus. Men dekretet som han foreslår å skrive ned følger litt lavere i rekken av romerske dekreter som gjaldt jødene, og det er datert da Cæsar var konsul for femte gang."

KAPITEL 9

ANTIPATER OVERLATER ANSVARET FOR GALILEA TIL HERODES, OG JERUSALEM TIL PHASAELUS. JØDENE ANKLAGER HERODES FOR HYRKANOS FORDI DE ER MISUNNELIGE PÅ ANTIPATER.

1. Da Cæsar hadde gjort seg ferdig i Syria, seilte han derfra, og straks Antipater hadde ledsaget Cæsar ut derfra, dro han tilbake til Judea. Han bygde da straks opp muren som Pompeius hadde revet ned, og da han ankom, roet han ned den tumulten som hadde vært i landet, og det både med trusler og formaninger om å holde seg i ro, for hvis de ville være på Hyrkanos' side, ville de leve lykkelig uten å bli forstyrret og kunne nyte godt av sine eiendommer, men hvis de skulle henfalle til håp om å oppnå noe ved renkespill, og tro at de dermed skulle bli rike, da ville han være en streng herre mot dem og ingen snill guvernør, og Hyrkanos ville bli en tyrann i stedet for en konge, og romerne og Cæsar ville bli deres bitre fiender i stedet for deres ledere, for de ville ikke finne seg i å tilsidesette ham som de hadde utnevnt til å regjere. Og da Antipater hadde sagt dette til dem, fikk han orden på forholdene i landet.

2. Da han så at Hyrkanos var treg og likegyldig av seg, gjorde han sin eldste sønn Phasaelus til guvernør i Jerusalem og omegnen og satte sin neste sønn Herodes som da var en meget ung mann på tjuefem år, over Galilea, men hans unge alder var ingen hindring for ham, for han var en storsinnet ungdom, og han fikk anledning til å vise sin tapperhet, for det viste seg at en mann som het Hezekias, en leder for en røverbande, overfalt de syriske havnene i nærheten med en stor styrke, og disse grep Herodes og drepte dem sammen med et stort antall andre røvere som var med ham. For denne innsatsen ble han høyt elsket av syrerne, for nettopp da de aller mest ønsket å få sitt land befridd fra dette røverreiret, rensket han det ut, og derfor sang de til hans pris i landsbyene og i de større byene, for han hadde skaffet dem fred og gjort det mulig for dem å nyte godt av sine eiendommer i trygghet. Slik ble han kjent av Sextus Cæsar som var president i Syria, og i slekt med den store Cæsar.

Herodes' bror Phasaelus, ville konkurrere med ham i sine foretagender, og misunte den berømmelsen han hadde fått og ble ærgjerrig og redd for å bli ham underlegen i fortjenester, så han fikk innbyggerne i Jerusalem til å vise ham den største sympati og godvilje mens han selv holdt byen, og han var nøye med å styre byen skikkelig, og misbrukte ikke sin makt. Denne adferden skapte en respekt hos folket for Antipater som bare passer for konger, og slike æresbevisninger som bare tilkommer den som er enehersker i landet. Likevel svekket ikke denne hyllesten hans vennskap og troskap mot Hyrkanos det aller minste.

3. Da de jødiske stormennene så at Antipater og hans sønner oppnådde slik godvilje hos folket, og de inntektene de fikk av Judea og fra Hyrkanos' egen rikdom, ble de misunnelige på ham, for Antipater hadde inngått en vennskapsavtale med de romerske keiserne, men da han hadde fått Hyrkanos til å sende penger til dem, tok han dem selv, og underslo det som skulle være en gave til dem. Men da Hyrkanos fikk høre om affæren, brydde han seg ikke om det, han var heller glad for det, men de jødiske stormennene ble redde da de så at Herodes var en voldsom og frekk

mann og gjerne ville opptre tyrannisk, og de kom til Hyrkanos og anklaget Antipater åpent, og sa til ham: ”Hvor lenge vil du være taus under det som nå er gjort? Eller ser du ikke at Antipater og hans sønner allerede har tatt makten, og at du ikke er blitt konge i noe mer enn navnet? La nå ikke disse ting være skjult for deg, og tro ikke at du vil unngå fare ved å være så skjødesløs overfor deg selv og overfor kongedømmet, for nå er det Antipater og hans sønner som forvalter dine saker, og du må ikke bedra deg selv, for de er faktisk eneherskere, for Herodes, Antipaters sønn, har drept Hezekias og dem som var med ham. Dermed har han brutt vår lov som forbyr oss å drepe noen, selv om det skulle være en ugudelig mann, dersom han ikke først er blitt dømt til døden av Det høye råd.* Likevel har han vært så frekk å gjøre det uten noen myndighet fra deg.”

4. Da Hyrkanos hørte det, samtykket han. Mødrene til dem som var blitt drept av Herodes vakte hans indignasjon, for de dukket hver dag opp i tempelet, og prøvde å overtale ham til å stille Herodes til ansvar for Det høye råd for det han hadde gjort. Hyrkanos ble så opptatt av disse klagene at han innkalte Herodes til rettssak for de tingene han ble anklaget for. Derfor kom han, men hans far overtalte ham til ikke å møte opp alene som en privatmann, men å ha med seg livvakt, og når han hadde skaffet ro og orden i Galilea så godt han kunne, også for sin egen trygghet, skulle han komme til rettsaken, men fremdeles med så mange mann at han var trygg under reisen, men ikke med en slik styrke at han kunne skremme Hyrkanos, men bare slik at han ikke skulle være maktesløs og ubevæpnet overfor sine fiender. Men da skrev presidenten i Syria, Sextus Cæsar, til Hyrkanos og ba ham frikjenne Herodes og frita ham for rettsaken, og truet ham dersom han ikke gjorde det. Dette brevet førte til at Hyrkanos fritok Herodes fra å lide noen skade av Det høye råd, for han elsket ham som sin egen sønn, men da Herodes sto for Det høye råd omgitt av sin livvakt, skremte han dem alle, og ingen av hans tidligere anklagere turte komme med noen beskyldning mot ham etter dette, og det ble bare en dyp taushet, og ingen visste hva de skulle gjøre. I denne situasjonen reiste en mann seg som het Sameas,** han var en rettferdig mann, og han trosset all frykt og han sto opp og sa: ”O dere som er dommere sammen med meg, og o du, som er vår konge, jeg har aldri noensinne hørt om en slik sak, og det tror jeg ikke noen av dere heller har, at en som er innkalt til rettsmøte noensinne har opptrådt på denne måten. Hvem det så måtte være som kommer for å bli fremstilt for Det høye råd, skal oppføre seg på en underdanig måte, som en som selv frykter og som skal prøve å vekke vår medlidenhet, med ustelt hår og i mørke sørgeklær. Men denne beundringsverdige mannen Herodes som er anklaget for mord og er innkalt for å svare på en så tung anklage, står her kledd i purpur og med velstelt hår omgitt av bevæpnede menn, likesom for at vi skal dømme ham etter vår lov. Han kan drepe oss, og ved å kneble retten kan han selv unngå døden. Likevel vil jeg ikke fremføre noen klage mot Herodes selv, for han er mer opptatt av seg selv enn av våre lover, men min klage retter seg mot dere og deres konge som gir ham tillatelse til dette. Men tenk over at Gud er stor, og at enhver mann som dere vil frikjenne i Hyrkanos’ sak, én gang vil straffe både dere og kongen selv.”

Sameas tok ikke på noen måte feil i denne forutsigelsen, for da Herodes hadde fått kongemakten, drepte han alle medlemmene av Det høye råd, og dessuten Hyrkanos selv, og ikke Sameas, for ham hadde han stor respekt for på grunn av hans rettferdighet, og fordi han senere overtalte folket til å slippe Herodes inn i byen da

han og Sosius beleiret byen. Og han sa til dem at de ikke kunne unngå falle i hendene på ham på grunn av sine synder, og dette skal vi omtale ved senere anledninger.

5. Men da Hyrkanos så at medlemmene av Det høye råd var rede til å avsi dødsdom over Herodes, utsatte han saken og rådde Herodes hemmelig til å dra ut av byen så han kunne unnslippe. Dermed trakk han seg tilbake til Damaskus som om han flyktet fra kongen, og da han hadde vært hos Sextus Cæsar og hadde sikret sin posisjon, bestemte han seg for følgende: At i tilfellet han på ny skulle bli innkalt til Det høye råd, skulle han etterkomme innkallingen. Dette ble rådsmedlemmene meget fortørnet over, og prøvde å overtale Hyrkanos til å se at alt dette vitnet imot ham, og det var han slett ikke uvitende om, men hans holdning var så umandig og tåpelig at han ikke var i stand til å foreta seg noe. Og da Sextus hadde gjort Herodes til øverstbefalende over den coele-syriske hær ved å selge denne posten til ham for en sum penger, ble Hyrkanos redd for at Herodes skulle komme og føre krig mot ham, og denne frykten lot ikke vente lenge på seg – for Herodes kom med en stor hær og gikk til krig mot Hyrkanos fordi han var rasende for den rettsaken han var innkalt til Det høye råd for.

Men hans far Antipater og hans bror Phasaelus møtte ham og hindret ham i å angripe Jerusalem. De roet ned hans voldsomme sinne og rådde ham til ikke å gå til noen åpenbar aksjon, men bare skremme dem med trusler og ikke gå lenger mot ham som hadde gitt ham den verdigheten han hadde. De ville dessuten at han ikke skulle være rasende fordi han var blitt stevnet, men huske at han var blitt fritatt uten å være blitt dømt, og at han burde takke Hyrkanos for dette, og at han ikke bare skulle tenke på det han ikke likte og ikke være utakknemlig for å ha sluppet unna. Derfor ville de at han skulle tenke over at det er Gud som avgjør krigene, og at det hersker stor usikkerhet under kampene, og at han slett ikke skulle regne med å seire i krig mot denne kongen og ham som støttet ham, og som heller ikke hadde gjort ham noe vondt. For denne anklagen kom fra dårlige rådgivere og ikke fra ham selv, og kunne være alvorlig nok, men behøvde ikke å være det i og for seg. Herodes ble overtalt ved dette, og mente at å demonstrere sin styrke for nasjonen var nok til å gi ham håp for fremtiden, og han gjorde ikke mer ut av det, og dermed sto saken slik i Judea denne gangen.

---

*Ingen kunne henrettes i Judea uten å være dømt av det jødiske høye råd, for det var en praktfull betingelse i Moseloven, at det selv i kriminalsaker der det dreide seg om menneskeliv, skulle kunne appelleres fra mindre syv-mannsråd fra de andre byene, til det høyeste rådet av syttito i Jerusalem, og dette er nøyaktig i tråd med vår Freslers ord: ”Det er umulig at noen profet skulle dø utenfor Jerusalem” (Luk.13,33).

**Reland påpeker at denne beretningen blir stadfestet av Talmud, som kaller denne Sameas ”Simeon, Shetchs sønn.”

KAPITEL 10

JØDENE BLIR HEDRET.
PAKTEN MED ROMERNE OG ANDRE NASJONER.

1. Da Cæsar var kommet til Roma, var han klar til å seile til Afrika for å kjempe mot Scipio og Cato, og da sendte Hyrkanos ambassadører til ham, og ved dem ville han

ratifisere den vennskapsavtalen og alliansen de hadde inngått. Jeg synes det er nødvendig å fortelle om alle de æresbevisninger romerne og deres keisere viste vår nasjon, og om de allianseavtaler de hadde inngått, for at resten av menneskeheten skal vite hvilken aktelse kongene i Asia og Europa hadde for oss, og at de var så rikelig tilfreds med vårt mot og vår troskap. Mange ikke vil tro det som er skrevet om oss av perserne og makedonerne, fordi disse skriftene slett ikke kan påtreffes over alt og heller ikke finnes på offentlige steder, men bare hos oss og hos visse barbarer, og at de romerske dekreter ikke skal motsies, for de er plassert på offentlige steder i byene og finnes ennå i Capitol og er inngravert i bronse på søylene. Og dessuten har Julius Cæsar latt oppstille en bronsesøyle for jødene i Alexandria, og offentlig erklært dem som borgere av Alexandria. Ut fra disse bevisene vil jeg begrunne det jeg sier, og jeg vil nå gjengi disse dekretene som ble gitt både av senatet og Julius Cæsar, og som dreier seg om Hyrkanos og vår nasjon.

2. ”Gaius Julius Cæsar, imperator og overprest, og diktator for andre gang – sender sin hilsen til magistratene, senatet og folket i Sidon. Hvis dere er ved god helse, er det godt. Jeg og min hær har det også godt. Jeg har sendt dere et eksemplar av dette dekret som er inngravert på tavler, om Hyrkanos, Alexanders sønn, overprest og jødenes fyrste, at det må bli oppbevart i de offentlige nedtegnelser, og jeg vil at det skal bli utstilt offentlig på en bronsetavle på gresk og latin. Det lyder slik: Jeg, Julius Cæsar, imperator for annen gang, og overprest, har bestemt dette med senatets samtykke: Da Hyrkanos, sønn av jøden Alexander, har vist sin troskap og hengivenhet i våre saker, både nå og tidligere, både i fred og i krig, noe som våre generaler kan bevitne, og kom oss til hjelp med femten hundre soldater under krigen i Alexandria, og da han ble sendt oppover av meg til Mithridates, viste han seg alle de andre i hæren overlegen i tapperhet. Derfor vil jeg at Hyrkanos, Alexanders sønn og hans barn, skal være jødenes fyrster, og inneha overprest-embetet for alltid, ifølge skikkene til deres forfedre, og at han og hans sønn skal være våre forbundsfeller, og at alle dessuten skal regnes blant våre aller mest spesielle venner. Jeg bestemmer også at han og hans barn skal beholde alle de privilegier som medfølger overprest-embetet, og hvilke som helst av de rettigheter som de hittil har fått, og hvis noen heretter stiller spørsmål om de jødiske skikkene, vil jeg la dette stå fast, og jeg finner det ikke på sin plass at de skulle måtte skaffe oss vinterkvarter, eller at det skal kreves penger av dem.”

3. ”Dekretet av Gaius Julius Cæsar, konsul, inneholder det som er innvilget og besluttet, følgende: At Hyrkanos og hans barn skal regjere over den jødiske nasjon og ha inntekten av de stedene de har fått overgitt, og at han, som overprest og jødenes fyrste, skal forsvare dem som lider skade, og at ambassadører skal sendes til Hyrkanos, sønn av jødenes overprest Alexander, for å forhandle med ham om en allianse og vennskapsavtale, og at en bronsetavle som inneholder dette skal plasseres offentlig i Sidon, Tyrus og i Askalon, inngravert med romerske og greske bokstaver. Dette dekretet skal også bekjentgjøres for kvestorene og pretorene i de forskjellige byene og til jødenes venner, og ambassadørene skal bringe gaver til dem, og disse dekretene skal utsendes over alt.”

4. ”Gaius Cæsar, imperator, diktator og konsul, har innvilget, at på grunn av vår aktelse for denne mannens verdighet, klokskap og godhet, til det beste for senatet og

Romas folk, skal Hyrkanos, Alexanders sønn, både han og hans barn, være prester og overprester i Jerusalem og for den jødiske nasjon og etter de samme lovene som deres forgjengere innehadde sine presteembeter."

5. "Gaius Cæsar, konsul for femte gang, har bestemt at jødene skal ha Jerusalem, og kan omgi byen med murer, og at Hyrkanos, Alexanders sønn, jødenes overprest og fyrste, skal beholde den på den måten han selv måtte ønske, og at jødene skal ha tillatelse til å trekke en sum fra skatten, hvert annet år etter at landet har ligget brakk i sabbatsåret, og at skatten de betaler ikke skal bli innkrevd, og at de heller ikke alltid må betale det samme beløp."

6. "Gaius Cæsar, imperator for annen gang, har fastsatt at jødenes land i sin helhet, unntatt Joppe, hvert år skal betale en skatt for Jerusalem by, unntatt det sjuende, som de kaller sabbatsåret, da de ikke høster frukt fra trærne eller til-sår markene. De skal betale sin skatt til Sidon for det andre året etter sabbatsåret for fjerdedelen av det som blir sådd, og dessuten skal de betale den samme tiende til Hyrkanos og hans sønner som de betalte til sine forfedre. Ingen, hverken president, løytnant eller ambassadør skal samle hjelpetropper innenfor Judeas grenser, og soldater skal ikke kreve penger av dem til vinterkvarter under noe som helst påskudd, og at de skal være skadesløse i enhver henseende, og at det de heretter har, besitter eller har kjøpt, skal de alle sammen beholde. Det er også etter vårt behag at Joppe, som jødene opprinnelig hadde da de inngikk vennskapsavtalen med romerne, skal tilhøre dem slik den gjorde før, og at Hyrkanos, Alexanders sønn og hans sønner, skal motta skatter fra den byen og dem som eier jorden, og for det de hvert år eksporterer til Sidon, tjue tusen seks hundre og sytti fem modii (179.873 liter) i året, unntatt for hvert sjuende år, sabbatsåret, da de hverken pløyer eller høster noe av trærne. Det er også senatets vilje at landsbyene som ligger på den store sletten som Hyrkanos og hans forfedre tidligere eide, skal tilhøre Hyrkanos og jødene, med de samme privilegiene som de tidligere hadde, og at de samme opprinnelige jødiske ordningene med overprest-embetet fremdeles står ved makt, og at de skal ha de samme rettighetene som de tidligere hadde etter folkets og senatets samtykke, og de skal ha de samme rettighetene i Lydda. Det er også senatets vilje at fyrsten Hyrkanos, samt jødene, beholder disse stedene, landområdene og landsbyene som tilhørte kongene i Syria og Fønikia, som er romernes forbundsfeller, og som de har skjenket dem som frie gaver. Det tillates også Hyrkanos og hans sønner og de ambassadørene de har sendt til oss, at de ved gladiatorkampene og ved kampene mellom gladiatorer og dyr, skal sitte sammen med senatorene for å se på disse forestillingene. Og hvis de ønsker audiens, skal de introduseres for senatet av diktatoren, eller av sjefen for kavaleriet, og når de har presentert dem, skal svar sendes dem senest innen ti dager etter at dekretet i saken er blitt vedtatt av senatet."

7. "Gaius Cæsar, imperator, diktator for fjerde gang, og konsul for femte gang, og erklært som evig diktator, holdt denne tale om jødenes fyrste og overprest Hyrkanos', Alexanders sønns, rettigheter og privilegier. Fordi disse imperatorer* som har vært i provinsene før meg har avgitt vitnesbyrd om jødenes overprest Hyrkanos og jødene selv, for senatet og det romerske folk, da folket og senatet sendte dem sin takk, er det godt at vi nå husker dette, og at vi sørger for at et vederlag blir gitt til Hyrkanos og den jødiske nasjon fra senatet og det romerske folk, som står i forhold til den godhet de har vist oss og de tjenester de har ytet oss."

8. ”Julius Gaius, pretor (konsul) av Roma sender sin hilsen til magistratene, senatet og til Paros’ folk. Jødene i Delos og de jødene som bor der i nærvær av deres ambassadører har underrettet oss om at deres dekret forbyr dem å gjøre bruk av forfedrenes skikker og praktisere sin gudsdyrkelse. At slike lover skal vedtas imot våre venner og forbundsfeller, at de skal forbys å leve etter sine egne skikker og nektes å bidra til fellesmåltider og høytidsfeiringer, er ikke etter min vilje, for de er ikke blitt nektet dette selv i Roma, for til og med Gaius Cæsar, vår imperator og konsul, i det dekretet der han forbød opprøret ved bakkanalen i byen, likevel tillot jødene, og bare dem, både å bringe sine bidrag, og å arrangere sine fellesmåltider. Derfor, når jeg forbyr andre bakkanaler med bråk og opprør, tillater jeg jødene å samles ifølge skikkene og lovene fra deres forfedre påbyr, og at de skal holde fast ved dem. Det vil derfor være godt for dere, hvis dere har gitt noe dekret mot disse våre venner og forbundsfeller at dere opphever dem på grunn av deres gode moral og vennskap med oss.”

9. Etter at Gaius var drept, da Markus Antonius og Publius Dolabella var konsuler, sammenkalte begge senatet og introduserte Hyrkanos som ambassadør til det, og drøftet det de ba om, og inngikk en vennskapspakt med dem. Senatet innvilget også alt det de ønsket. Jeg skal legge til selve dekretet, slik at de som leser dette verket har et klart bevis på sannheten i det vi sier. Dekretet var slik:

10. Senatets dekret, avskrevet fra de offentlige tavlene som tilhører kvestorene, i skattkammeret, da Quintus Rutilius og Gaius Cornelius var kvestorer, og hentet fra den andre tavlen av den første klasse, på den tredje dag før ides i april i Concord-tempelet. Disse var til stede ved nedskrivingen av dekretet: Lucius Calpurinius Piso fra den meneniske ætt, Servius Papinias Potitus av den lemoniske ætt, Gaius Caninius Rebilius av den terentinske ætt, Publius Tidetius, Lucius Apulinus, sønn av Lucius, fra den sergiske ætt, Flavius, Lucius’ sønn fra den lemoniske ætt, og Publius Platius, sønn av Publius, av den papyriske ætt, Markus Acilius, sønn av Markus fra den meciske ætt, Quintus Plancillius, sønn av Markus, av den polliske ætt, og Publius Serius. Publius Dorabella og Antonius og konsulene viste til senatet at de dekretene som senatet hadde vedtatt, hadde Gaius Cæsar bestemt om jødene uten at dekretet hittil var blitt overført til skattkammeret, så er det vår vilje likesom våre konsuler Publius Diabellas og Markus Antonius’ ønsker, at disse dekreter skal påføres de offentlige tavler og føres til byens kvestorer, slik at de tar vare på dem og setter dem på doble tavler. Dette ble gjort før den femte ides i februar i Concord-tempelet. Ambassadørene fra overpresten Hyrkanos var disse: Lysimachus, sønn av Pausanias, Alexander, sønn av Theodorus, Patroclus, sønn av Chereas og Jonatan, sønn av Onias.

11. Hyrkanos sendte også en av disse ambassadørene til Dolabella som var prefekt i Asia, med ønske om at han skulle frita jødene for militærtjeneste og beskytte dem så de kunne følge skikkene fra sine forfedre ved en slik tillatelse. Og da Dolabella hadde mottatt Hyrkanos’ brev uten ytterligere forhandlinger, sendte han et skriv om jødene til alle i Asia, og spesielt til Efesus, som er hovedstaden i Asia, og her følger en gjengivelse av innholdet:

12. ”Da Artemon var prytanis (rådsherre) på den første dag i måneden leneon, sender imperator Dolabella sine hilsninger til senatet og magistratene og efeserne.

Alexander, sønn av Thodorus, ambassadør for Hyrkanos, Alexanders sønn og jødenes fyrste og overprest, kom til meg for å vise meg at hans landsmenn ikke kunne delta i hæren, fordi de ikke har lov til å bære våpen eller reise på sabbatsdagene og heller ikke kan skaffe seg den maten som de er blitt vant til fra forfedrenes tid. Jeg innvilger dem derfor fritak fra å gå inn i hæren, og i likhet med tidligere prefekter, tillater jeg dem å følge sine forfedres skikker, og å kunne samle seg til hellige handlinger etter deres lov, og til å kunne innhente midler til sine offerseremonier, og det er min vilje at dere skriver dette til de mange byene som er under deres jurisdiksjon."

13. Dette er de tillatelser som Dolabella gav vår nasjon da Hyrkanos sendte sin ambassadør til ham: "Jeg har ved mitt tribunal fritatt de jødene i Efesus som er romerske borgere og som følger de jødiske religiøse ritualene, fra å gå inn i hæren, på grunn av den overtroen de er i. Dette ble gjort på den tolvte mars i oktober, da Lucius Lentulus og Gaius Marcellus var konsuler, i nærvær av Titus Appius Balgus, sønn til Løytnant Titus av den horatiske ætt, og av Titus Tongius, sønn av Titus av den crustuminske ætt, Quintus Resius, Quintus' sønn, Titus Pompeius Longinus, Titus' sønn, Gaius Servilius, Gaius' sønn av den terentinske ætt, militærtribunen Braccus, Publius Lucius Gallus, sønn til Publius, av den veturiske ætt, Gaius Sentius, sønn av Gaius av den sabbatinske ætt og Titus Atilius Bulbus, sønn av Titus, løytnant og visepretor for magistratene, senatet og folket i Efesus, sender sine hilsener. Konsul Lucius Lentulus fritok jødene i Asia fra å gå inn i hæren da jeg talte deres sak, og da jeg hadde gjort denne henvendelsen en tid senere til imperator Phanius, og til visekvestoren Lucius Antonius, fikk jeg dette privilegiet også av dem, og det er min vilje at dere skal sørge for at ingen skal forhindre dem i dette."

14. Delianenes dekret: "Pretorenes svar, da Beotus var guvernør, på den tjuende dag i måneden thargeleon. Da løytnaten Pisio bodde i vår by og var ansatt for å utvelge soldater, kalte han oss og mange andre av borgerne, og beordret at hvis det var noen jøder som var romerske borgere, skulle ingen plage dem med å måtte gå inn i hæren, fordi konsulen Cornelius Lentulus fritok jødene for å gjøre tjeneste i hæren på grunn av deres overtro, og derfor er dere forpliktet til å adlyde pretoren." Et likelydende dekret ble også gitt av sardinierne om oss.

15 "Gaius Phanius, sønn av Gaius, imperator og konsul sender sin hilsen til magistratene i Cos. Jeg vil gjøre dere kjent med at jødenes ambassadører har vært hos meg og bedt om å få de dekretene som senatet har gitt om dem, og disse er hermed vedlagt. Det er min vilje at dere skal vise aktelse og ta vare på disse menn i henhold til senatets dekret, slik at de blir ledsaget trygt gjennom deres land."

16. Konsulen Lucius Lentulus' erklæring: "Jeg har frigitt de jødene som er romerske borgere og som viser seg å følge sine religiøse riter og overholder jødenes lover i Efesus på grunn av sin overtro. Dette vedtaket ble gjort før den trettende oktober."

17. "Lucius Antonius, sønn av Markus, visekvestor og visepretor sender sin hilsen til magistratene, senatet, og folket på Sardinia. De jødene som er romerske med-borgere, kom til meg og viste meg at de hadde sin egen forsamling ifølge sine lover fra forfedrene helt fra begynnelsen, og også sitt eget sted der de avgjorde rettsaker

og innbyrdes u-overenstemmelser. Etter deres anmodning om at dette må være dem tillatt, befaler jeg at deres privilegier blir respektert, og at de har lov til å handle deretter.”

18. Erklæring fra Markus Publius, Spurius’ sønn, og fra Markus, sønn av Markus, og fra Lucius, sønn av Publius: ”Vi gikk til prokonsulen og informerte ham om det som Dositheus, sønn av Kleopatra fra Alexandria, ønsket at dersom han fant det for godt, ville han frigi de jødene som er romerske borgere og er vant med å overholde de religiøse jødiske ritene i henhold til den overtroen de er under. Følgelig dimitterte han dem. Dette ble vedtatt før den trettende oktober.”

19. ”I måneden quintilis, da Lucius Lentulus og Gaius Marcellus var konsuler, og med Titus Appius Balbus, sønn av Titus, og løytnant over den horatiske ætt, Titus Tongius av den crustuminske ætt, Quintus Resius, sønn av Quintus, Titus Pompeius, Titus’ sønn, Cornelius Longinus, militærtribunen Gaius Servilius Bracchus, sønn av Gaius, av terentiner-ætten, Publius Gallus, Publius’ sønn av den veturiske ætt, militærtribunen Gaius Tentius, Gaius’ sønn av den emiliske ætt, Sextus Atilius Seranus, Sextus sønn, av esquiliner-ætten, Gaius Pompeius, Gaius’ sønn, av sabbatiner-ætten, Titus Appius Menander, Titus’ sønn, Publius Servilius Strabo, Publius’ sønn, Lucius Paccius Capito, sønn av Lucius av colline-ætten, Aulus Furius Tertius, sønn av Aulus, og Appius Menas, var disse kommet sammen. I disses nærvær forkynte Lentulus dette dekretet: ”Jeg har overfor tribunalet fritatt de jødene som er romerske borgere og er vant til å praktisere de hellige ritualer hos jødene i Efesus, på grunn av den overtroen de er under.”

20. ”Laodikeernes magistrater sender sin hilsen til konsul Gaius Rubilius, Gaius’ sønn. Sopater, ambassadør for overpresten Hyrkanos, har overlevert oss et skriv fra dere, der han opplyser at noen utsendinger var kommet fra jødenes overprest Hyrkanos, med et brev angående deres nasjon, der de ber om at jødene må få tillatelse til å holde sine sabbater og andre hellige riter i henhold til lovene fra sine forfedre, og at de ikke skal være under noen kommando fordi de er våre venner og forbundsfeller, og at ingen må skade dem i våre provinser. Selv om trallianerne var til stede og motsa dem og ikke var glade for disse dekretene, gav du likevel ordre om at lovene skal overholdes, og har informert oss at du er blitt pålagt å skrive til oss om dem. I lydighet mot de pålegg vi har fått fra dere, har vi mottatt skrivet dere har sendt oss, og har oppbevart det i våre offentlige arkiver, og hva angår de andre ting dere har sendt oss, skal vi sørge for at ingen klage mot oss skal skje i denne sak.”

21. ”Prokonsulen Publius Servillius, Publius’ sønn av galban-ætten, sender sin hilsen til magistratene, senatet og det melisianske folk. Prytanes, Hermes’ sønn og deres medborger, kom til meg da jeg var i Tralles og holdt rettssak der, og han opplyste meg at dere hadde en ordning for jødene som var annerledes enn min oppfatning, at dere forbød dem å holde sine sabbater og å forrette de hellige ritualene fra deres forfedre, og å administrere avlingene av jorden etter de gamle skikkene, og at det var han selv som hadde fastsatt dette dekretet i henhold til deres lover. Jeg vil derfor at du skal vite, etter å ha hørt anmodningene fra begge sider, at jeg har tatt den avgjørelse at jødene ikke skal forbys å praktisere sine egne skikker.”

22. Dekretet fra Pergamon: ”Da Cratippus var magistrat, var pretorenes dekret, på

den første dagen i måneden desius, følgende: Da romerne følger sine forgjengeres praksis, og tar seg av den felles sikkerhet for menneskene, og etterstreber fred og lykke for sine forbundsfeller og venner, og da jødene, med sin overprest Hyrkanos har sendt som ambassadører til dem Strato, Theodatus' sønn og Apollonius, Alexanders sønn, Eneas, Antipaters sønn og Aristobulus, Amyntas sønn og Sosipater, Filips sønn, som er verdige og gode menn, og som gav en redegjørelse for sakene, gjorde senatet et dekret om det de ønsket av og for dem, at kong Antiokus, sønn av Antiokus, ikke skulle påføre jødene noen skade, da de er romernes forbundsfeller, og at festningene, havnene og landet og hva det måtte være som er tatt fra dem, skal gis dem tilbake, slik at det blir tillatt for dem å eksportere sine varer ut fra havnene, og at ingen konge eller noe annet folk skal ha rett til å eksportere varer hverken fra landet Judea eller dets havner uten å betale toll, unntatt Ptolemeus, kongen av Alexandria, da han er vår forbundsfelle og venn, og at garnisonen i Joppe skal fjernes. Lucius Pettius, en av våre senatorer, en verdig og god mann, har beordret oss å sørge for at disse ting ivaretas etter senatets dekret, og at vi dessuten skal sørge for at ambassadørene kan dra tilbake i trygghet. Derfor har vi gitt Theodorus adgang til vår senatsforsamling, og vi tok brevet fra hans hånd så vel som senatets dekret, og da han talte med stort engasjement om jødene, og beskrev Hyrkanos' klokskap og sjenerøsitet, og at han var en velgjører for alle mennesker, og spesielt for dem som kommer til ham, la vi skrivet i vårt offentlige arkiv. Vi vedtok også selv et dekret da vi også er romernes forbundsfeller, om at vi ville gjøre alt vi kunne for jødene i henhold til senatets dekret. Theodosius som brakte skrivet, ville at våre pretorer skulle sende Hyrkanos en avskrift av dekretet, og at også ambassadørene skulle tilkjennegi for ham vårt folks sympati, og oppfordre dem til å forsterke sitt vennskap, og å være rede til å innvilge flere rettigheter, og samtidig motta et rettferdig vederlag for dette, og minne dem om at våre forfedre* var vennlig mot jødene, endog på Abrahams tid, han som var fader for alle hebreerne, noe som vi også har funnet i våre offentlige nedtegnelser."

23. Dekretet fra Halikarnassos: "Da Memnon, sønn av Orestidas i henhold til slektskap, men adoptert av Eonymus, var prest, på den….* dag i måneden aristerion, var folkets dekret, representert ved Alexander det følgende: Da vi har en stor ærefrykt for Gud og for hellighet, og da vi ønsker å følge det romerske folk som er alle menneskers velgjørere, og det de har skrevet om vennskapspakten og alliansen mellom jødene og vår by, og om at deres hellige ordninger og sedvanlige høytider og forsamlinger kan praktiseres av dem, har vi besluttet at så mange jødiske menn og kvinner som ønsker det, må feire sine sabbater og utføre sine hellige tjenester i henhold til jødenes lover, og at de kan forrette sine bønneritualer ved kysten etter sine forfedres skikker. Og hvis noen, enten magistrat eller privatperson skulle hindre dem i dette, skal han betale en bot som skal tilfalle byen."

24. Dekret fra Sardinia: "Dette dekretet ble vedtatt av senatet og folket, representert ved pretorene: Da jødene er våre medborgere og bor sammen med oss i denne byen og alltid har hatt viktige rettigheter, gitt dem av folket, og nå er kommet inn i senatet, og har ønsket tillatelse av folket, etter at deres frihet og deres lover av det romerske senat og folk er blitt gjenopprettet, til å kunne samles etter sine gamle lovbestemte skikker uten å bli utsatt for rettsforfølgelse, og at de må få et sted der de kan ha sine menighetsforsamlinger med sine hustruer og barn, og at de må kunne ofre likesom sine forfedre, og forrette sine bønner og ofringer til Gud. Senatet og folket har vedtatt

å tillate dem å samles på de dagene som er fastsatt på forhånd i henhold til deres egne lover, og at et slikt sted kan bli avsatt til dette av pretorene, samt også til oppføring av bygninger og til bosteder i samme hensikt, og at de som har ansvar for byen, skal sørge for at slike fødevarer som de anser passende skal importeres til byen."

25. Efesernes dekret: "Da Menophilus var formann, ble dette dekretet utstedt på den første dag i måneden artemisius, og det ble gitt av folket. Nicanor, sønn av Euphemus, forkynte det under forsamlingen av pretorene. Da jødene som bor i denne byen har bedt prokonsulen Markus Julius Pompeius, Brutus' sønn, om å få lov til å holde sine sabbater, og i alle ting få handle etter sine forfedres skikker uten å bli hindret av noen, har pretoren innvilget denne anmodningen. Derfor ble det vedtatt av senatet og folket at i denne saken som angår romerne, skal ingen bli hindret fra å holde denne sabbatsdagen eller bli bøtelagt for å gjøre det, men de skal ha lov til å gjøre alt etter sine egne lover."

26. Det er mange slike dekreter fra senatet og de romerske imperatorer,** og det ble tidligere vedtatt slike som var forskjellige fra disse som ble gitt til fordel for Hyrkanos og vår nasjon, og det har vært flere dekreter i byene om dette og forskrifter fra pretorene om våre rettigheter, og fra slike som slett ikke er fiendtlige mot det vi skriver, som de eksemplene vi har nevnt, og vi har nevnt flere beviser på vårt vennskap med romerne, som fremdeles er tilgjengelige, da de er inngravert på søyler og bronsetavler i Capitol. Og de er bevart inntil denne dag, og da vi ikke har tatt dem med, er det fordi vi synes det er unødvendig, for jeg kan ikke tenke meg noen person som er så ondskapsfull at han ikke vil tro at vi hadde vennskap med romerne etter å ha blitt forelagt et så stort antall dekreter om oss. De vil heller ikke tvile på vår troskap i den neste delen av dekretene, for det samme hadde vi sagt i våre egne dekreter. Slik har vi tilstrekkelig forklart vennskapet og alliansen vi den gang hadde med romerne.

*Vi har her den bemerkelsesverdige og autentiske stadfestelse fra borgerne i Pergamon, at Abraham var forfader til alle hebreerne, og at deres forfedre helt fra oldtiden var venner med hebreerne, og at de offentlige handlinger i deres by som da fantes, var de samme. Og beviset for dette er for sterkt til å bli bortforklart ved vår nåværende manglende kunnskap om de spesielle omstendighetene for dette gamle vennskapet og den gamle alliansen mellom disse folkene.

**Hvis vi sammenligner Josefus' løfte i avsn. 4 om alle de offentlige romerske dekreter i favør av jødene, med hans unnskyldning for å utelate mange av dem, vil vi forstå at når han ville skrive ned alle de dekretene han hadde samlet, var det fordi han fant at de var så tallrike at han regnet med at det ville bli for mye for hans lesere om han hadde prøvd på det. Og det syntes han var en god unnskyldning for å utelate resten av dem.

KAPITEL 11

MURCUS ETTERFULGTE SEXTUS ETTER AT HAN BLE DREPT VED BASUS' FORRÆDERI. ETTER CÆSARS DØD KOM CASSIUS INN I SYRIA OG PLAGET JUDEA. MALICHUS DREPER ANTIPATER OG BLE SELV DREPT AV HERODES.

1. Omlag på denne tiden ble det stor uro i Syria, og det skjedde slik: Cecilius Bassus som var på parti med Pompeius, la en forrædersk plan mot Sextus Cæsar og drepte ham, og ved hjelp av hæren hans, fikk han makt over landets styre. Det kom da til en stor krig ved Apamia, da Cæsars egne generaler gikk imot ham med ryttere og

fotsoldater, og i tillegg kom Antipater ham til unnsetning og hadde sine sønner med, og han minnet dem om den vennlighet de hadde mottatt av Cæsar, og av den grunn syntes han at det ikke var mer enn rett og rimelig at han skulle straffes, og hevne den mannen han hadde myrdet. Og da krigen gikk i langdrag, kom Murcus fra Roma for å påta seg Sextus' styre, men Cæsar ble drept av Cassius og Brutus i senats-bygningen etter at han hadde hatt regjeringsmakten i tre år og seks måneder. Men dette er fortalt et annet sted.

2. Da krigen som oppsto etter Cæsars død, begynte, og alle de fremste menn var dratt sin vei, den ene hit, og den andre dit, for å samle seg krigshærer, dro Cassius fra Roma og inn i Syria for å motta hæren som lå i leir ved Apamia og hadde startet en beleiring, og han sikret seg både Bassus og Murcus over til sitt parti. Han dro gjennom byene og samlet våpen og soldater, og påla byene tunge skatter, og han la spesielt press på Judea og krevde av landet sju hundre talenter. Men da Antipater fikk se hvilken forskrekkelig tilstand og uorden landet var havnet i, delte han innkrevingen av summen i to og gav sine sønner oppgaven å drive dem inn, slik at halvparten skulle innkreves av Malichus som var imot ham, og resten av andre. Og da Herodes hadde innkrevd av Galilea det som forlangtes av ham før de andre, kom han i det beste forhold til Cassius, for han mente at det var klokt å utvikle et vennskap med romerne og å oppnå godvilje hos dem på bekostning av andre, mens vokterne av de andre byene ble solgt som treller, og Cassius reduserte fire byer til slaveri, der de to sterkeste av dem var Gophna og Emmaus, og ved siden av disse, Lydda og Thamna. Cassius var faktisk så rasende på Malichus at han hadde drept ham, for han gikk løs på ham, om ikke Hyrkanos ved hjelp av Antipater hadde sendt ham hundre talenter av sin egen lomme, og dermed dempet raseriet hans.

3. Men etter at Cassius var dratt ut av Judea, la Malichus feller for Antipater, da han trodde at hans død ville bidra til å bevare Hyrkanos' regjering, men hans plan var ikke Antipater ukjent med, og da han oppdaget den, trakk han seg unna og dro bortenfor Jordan, der han samlet seg en hærstyrke, delvis av arabere og delvis av sine egne landsmenn. Men Malichus var en slu fyr, og nektet for at han hadde lagt feller for ham, og han forsvarte seg med en ed både for seg selv og sine sønner, og da han sa at siden Phasaelus hadde en garnison i Jerusalem, og Herodes hadde hånd om våpnene, kunne han aldri ha tenkt på noe slikt. Og da Antipater så hvilken fortvilelse Malichus var i, forsonte han seg med ham og gjorde en avtale med ham. Dette var mens Murcus var president i Syria, og da han fikk vite at Malichus laget til uro i Judea, gikk han så langt at han nesten drepte ham, men etter Antipaters mellomkomst ble han reddet.

4. Men Antipater hadde ingen anelse om at han ved å redde Malichus hadde frelst sin egen drapsmann, for nå hadde Cassius og Murcus samlet en hær og overlatt den fullstendig til Herodes og gjort ham til general over styrkene i Coele Syria, og gitt ham en flåte med skip og en hær av ryttere og fotsoldater, og hadde lovet ham at når krigen var over, ville de gjøre ham til konge over Judea, for det pågikk allerede krig mellom Antonius og den siste Cæsar. Men da Malichus var aller mest redd for Antipater, tok han ham til side, og ved å tilby Hyrkanos' munnskjenk penger, fikk han ham til å drepe ham med gift mens de begge holdt fest sammen. Da dette var gjort, og han hadde med seg væpnede menn, sørget han for at byens affærer ble brakt i orden. Men da Antipaters sønner, Herodes og Phasaelus var blitt kjent med denne

sammensvergelsen mot deres far, og var rasende for det, nektet Malichus for alt, og avviste at han overhodet hadde kjennskap til mordet. Slik døde Antipater, en mann som hadde utmerket seg ved sin gudsfrykt, rettferdighet og kjærlighet til sitt land. Og da en av hans sønner, Herodes, straks bestemte seg for å hevne sin fars død, og i den hensikt gikk løs på Malichus med en hær, fant den eldste av hans sønner, Phasaelus at det var best å få hånd om denne mannen politisk, for at det ikke skulle føre til borgerkrig i landet, så han godtok Malichus' forsvar for seg selv, og han lot som om han trodde på at han ikke hadde noe å gjøre med sin far Antipaters voldsomme død, og han reiste et vakkert monument over ham. Så dro Herodes til Samaria, og da han fant at de der var i stor fortvilelse, oppmuntret han dem, og bila deres stridigheter.

5. Men kort tid senere kom Herodes med sine soldater inn i byen da det skulle være en høytidsfeiring. Da ble Malichus redd, og overtalte Hyrkanos til ikke å la ham få komme inn i byen. Hyrkanus gav etter, og som et påskudd for å holde ham ute, hevdet han at et oppløp av fremmede ikke måtte få komme inn mens folket var i ferd med å rense seg. Men da Herodes ikke brydde seg om de budbringerne som ble sendt til ham, dro han inn i byen om natten og skremte Malichus, men likevel gav han ikke opp sin tidligere forstillelse, men gråt med høy røst over Antipater som om han var en venn. Men Herodes og hans venner fant at det ikke passet nå å blottstille Malichus' hykleri, men gi ham tegn på gjensidig vennskap for å unngå at han skulle mistenke dem.

6. Men Herodes sendte bud til Cassius og fortalte ham om mordet på hans far, da han visste hva slags mann Malichus var, og om hans moral, og han sendte ham det svaret at han skulle hevne sin fars død. Herodes sendte også hemmelig bud til befalingsmennene for sin hær i Tyrus, med ordre om å hjelpe ham med å utføre hans plan om å la rettferdighet skje fyllest. Da Cassius hadde tatt Laodikea, dro de alle sammen til ham og hadde med seg kranser og penger, og Herodes mente at Malichus skulle straffes mens han var der, men han var litt bekymret, og planla et større forsøk, og da hans sønn var gissel i Tyrus, dro han til denne byen for å få hentet ham derfra i hemmelighet, for så å marsjere derfra til Judea, fordi Cassius hadde det travelt med å marsjere mot Antonius for å sette i gang opprør i landet og så gripe kongemakten selv. Men Forsynet var imot hans planer, og da Herodes var en utspekulert mann og skjønte hans hensikt, sendte han en tjener dit i forveien, for at det skulle se ut som om det var for å gjøre klart et aftensmåltid, for han hadde tidligere sagt at han ville holde en fest der for dem alle, mens det egentlig var for befalingsmennene som han hadde overtalt til å overfalle Malichus med sine dolker. Så dro de ut og møtte mannen på stranden nær ved byen, og der stakk de ham ned. Da ble Hyrkanos så forskrekket over det som var skjedd, at han mistet munn og mæle, og etter å ha kommet over problemet, ble han bra igjen og spurte Herodes om hva saken gjaldt, og om hvem det var som hadde drept Malichus, og da han sa at det var gjort etter ordre fra Cassius, roste han aksjonen, for Malichus var en meget ond mann som hadde konspirert mot sitt eget land. Slik var straffen Malichus fikk for det han så ondskapsfullt gjorde mot Antipater.

7. Men da Cassius hadde marsjert ut av Syria, oppsto det uroligheter i Judea, for Felix, som var igjen i Jerusalem med en hær, gjorde et plutselig anfall mot Phasaelus, og folket selv grep til våpen, men Herodes dro til Fabius som var prefekt i

Damaskus, og ville gjerne skynde seg til hjelp for sin bror, men ble hindret av en sykdom som rammet ham, og det inntil Phasaleus ble for sterk for Felix, og stengte ham inne i et tårn, og der avsatte han ham på visse betingelser. Phasaleus klaget også på Hyrkanos fordi han hadde støttet fiendene deres, enda han hadde fått flere privilegier av dem, for Malichus' bror hadde brakt mange steder til opprør, og spesielt Masada, den sterkeste av alle festningene. I mellomtiden hadde Herodes kommet seg etter sin sykdom, og kom og fratok Felix alle de stedene han hadde fått, og også ham avsatte han, på visse betingelser.

KAPITEL 12

HERODES KASTER ANTIGONUS, ARISTOBULUS' SØNN UT AV JUDEA, OG OPPNÅR VENNSKAP MED ANTONIUS SOM VAR KOMMET INN I SYRIA, VED Å SENDE HAM MYE PENGER. DERFOR VILLE HAN IKKE GODTA DEM SOM HADDE ANKLAGET HERODES. ANTONIUS SKRIVER BREV TIL TYRERNE PÅ VEGNE AV JØDENE.

1. *Ptolemeus, Menneus' sønn, førte Antigonus, Aristobulus' sønn, tilbake til Judea, og hadde allerede samlet en hær, og ved hjelp av penger gjort Fabius til sin venn fordi han var i slekt med ham. Og Marion hjalp ham dessuten. Han var blitt etterlatt av Cassius for å tyrannisere Tyrus, for denne Cassius var en mann som hadde taket på Syria og lagt det under sitt tyranni. Marion marsjerte også inn i Galilea som lå i hans nabolag, og han tok tre av festningene og opprettet garnisoner der for å kunne holde dem. Men da Herodes kom, tok han alt fra ham, mens den tyriske garnisonen ble avviklet på en meget sivilisert måte, og til noen soldater gav han endog gaver på grunn av den godviljen han hadde for den byen.

Da han hadde avviklet disse tingene og var dratt for å møte Antigonus, kom han i kamp med ham og slo ham og drev ham ut av Judea straks han var kommet innenfor dets grenser. Og da han kom til Jerusalem, la Hyrkanos og folket en krans om hans hode, for han hadde allerede oppnådd en tilknytning til Hyrkanos' familie ved å ha inngått ekteskap med en av hans etterkommere, og derfor viste Herodes ekstra omsorg for ham, da han skulle gifte seg med datteren til Alexander, Aristobulus' sønn og Hyrkanos' barnebarn, og med denne hustruen fikk han to pikebarn. Før dette hadde han også giftet seg med en annen kvinne som het Doris, og med henne hadde han sin eldste sønn Antipater.

2. Antonius og Cæsar hadde slått Cassius ved Filippi, slik andre har fortalt, men etter denne seieren dro Cæsar inn i Gaul (Italia), og Antonius marsjerte inn i Asia, og da han ankom Bithynia, kom det utsendinger til ham fra alle kanter. Jødenes fremste menn kom også dit for å anklage Phasaelus og Herodes, og de sa at Hyrkanos faktisk så ut som om han regjerte, men at det var disse menn som egentlig hadde makten. Men Antonius viste stor respekt for Herodes som var kommet til ham for å forsvare seg mot anklagerne, og det ble til at man ikke engang ville høre på motstanderne hans. Denne fordelen hadde Herodes oppnådd hos Antonius med penger, men likevel sendte overpresten Hyrkanos på vegne av vår nasjon, en representant til Antonius da han var kommet til Efesus, og han hadde med seg en gullkrone med ønske om at han ville skrive til provinsenes guvernører for å få satt fri de jødene som Cassius hadde bortført som fanger til tross for at de ikke hadde

kjempet mot ham, og for å få tilbake det landet som i Cassius' dager var blitt tatt fra dem. Antonius syntes at jødenes krav var rettferdig, og han skrev straks til Hyrkanos og til jødene. Samtidig sendte han et dekret til tyrerne, der innholdet hadde den samme hensikt.

3. "Markus Antonius, imperator, sender sin hilsen til Hyrkanos, overprest og folkefyrste over jødene. Hvis du er ved god helse er det fint, det er både jeg og min hær. Lysimachus, sønn av Pausanias, Josefus, sønn av Menneus og Alexander, sønn av Teodorus, dine utsendinger, møtte meg i Efesus, og de har fornyet sitt gesandtskap som de tidligere har hatt med Roma, og har grundig kvittet seg med den nåværende representasjonen som du og din nasjon har betrodd dem, og de har fullt ut tilkjennegitt den godvilje du har for oss. Jeg er derfor tilfreds med at du både i ord og gjerning er vennlig stemt mot oss, og jeg forstår at din livsførsel er ufravikelig og religiøs, så jeg regner deg som vår egen, men de som var dine motstandere, samt det romerske folk, holdt seg ikke unna byer eller templer, og de overholdt heller ikke den avtalen de hadde stadfestet med ed. Det var ikke bare på grunn av vår strid med dem, men på grunn av hele menneskeheten at vi har hevnet oss på dem som har stått bak en så stor urettferdighet mot mennesker og ondskap mot gudene, og vi tror at det var derfor solen vendte sitt lys bort fra oss,** som om den var uvillig til å se på den skrekkelige forbrytelsen de gjorde seg skyldig i mot Cæsar. Vi har også overvunnet deres konspirasjoner som truet selve gudene, og som Makedonia ble utsatt for, da der er et klima som er særlig gunstig for ugudelige og frekke forsøk, og vi har fått bukt med denne forvirrede bande som var halvgal av ondskap mot oss da de kom sammen i Filippi i Makedonia der de tok de stedene som egnet seg for deres planer, i det de så å si omgav seg med fjellkjeder helt til havet og der det var passasje kun gjennom én enkel port. Denne seieren fikk vi fordi gudene hadde fordømt disse ondskapsfulle påfunnene. Da Brutus hadde flyktet helt til Filippi, ble han omringet av oss og ble delaktig i den samme fortapelsen som Cassius. Og nå har disse fått sin straff, slik at jeg tror at vi kan nyte freden i tiden som kommer, og at Asia må få hvile ut etter krigene. Vi innstifter da den fred som Gud har gitt oss sammen med våre forbundsfeller, da hele Asia nå har kommet seg av denne sykdommen ved hjelp av vår seier. Derfor synes jeg at både dere og deres nasjon skal ta vare på det som er til deres eget beste. Jeg har også sendt skriv til de mange forskjellige byene om at dersom noen, enten frie eller livegne, er blitt solgt under Gaius Cassius' spyd, eller av hans underordnede offiserer, må bli satt fri, og jeg vil at dere vennligst må gjøre bruk av de rettigheter som jeg og Dolabella har gitt dere. Jeg har også forbudt tyrerne å bruke vold mot dere, og om de besitter noen områder som har tilhørt jødene, befaler jeg dem å gi dem tilbake. For øvrig har jeg akseptert den kronen som dere sendte meg."

4. "Markus Antonius, imperator, sender sin hilsen til magistratene, senatet og folket i Tyrus. Overpresten og fyrsten over jødene, Hyrkanos', ambassadører, kom frem for meg i Efesus og fortalte meg at dere er i besittelse av en del av deres land som dere invaderte i våre motstanderes regjeringstid. Da vi har gått inn i en krig for å oppnå regjeringsmakt, og har sørget for alt som ville fremme gudsfrykt og rettferdighet, og har stilt til ansvar disse som hverken har villet huske den godhet de har vært gjenstand for, og heller ikke har overholdt sine edsvorne løfter, vil jeg at dere skal holde fred med alle dem som er våre forbundsfeller. Dessuten skal alt som dere har tatt ved hjelp av våre motstandere, ikke regnes som deres, men gis tilbake til dem dere tok det fra, for ingen tok disse provinsene fordi de var gitt dem av senatet, men

fordi de ble tatt med vold og makt av slike som i sin urettferdighet likte å benytte seg av det. Da disse menn har fått sin straff som fortjent, er det vår vilje at våre forbundsfeller skal beholde alt det de tidligere har hatt i eie uten å bli forstyrret, og at dere gir tilbake alle de stedene som tilhører Hyrkanos, jødenes fyrste, selv om det bare skulle være én dag før Gaius Cassius startet en urettferdig krig mot oss og gikk inn i vår provins. Og dere skal heller ikke bruke vold mot ham for å svekke ham slik at han ikke blir i stand til å ta vare på sitt eget, men hvis dere har noen uenighet med ham om deres respektive rettigheter, skal dere tale deres sak når vi kommer til de stedene det gjelder, for vi skal bevare rettighetene for alle og lytte til alle sakene som angår våre forbundsfeller."

5 "Markus Antonius, imperator, sender sin hilsen til magistratene, senatet og folket i Tyrus. Jeg har sendt dere mitt dekret som jeg vil at dere skal inngravere på de offentlige tavler med romerske og greske bokstaver, og at de skal anbringes på de mest fremtredende steder slik at de kan leses av alle. Markus Antonius, imperator, medlem av triumviratet for offentlige saker, gir denne erklæring: Da Gaius Cassius under sitt opprør har plyndret den provinsen som ikke tilhørte ham, og har holdt den ved hjelp av garnisoner som han plasserte der mens de var våre forbundsfeller som om han var i krig, og har ødelagt den jødiske nasjon som var i vennskapspakt med det romerske folk, og vi har overvunnet hans galskap med våpenmakt, vil vi nå ved våre dekreter og juridiske beslutninger, gjenopprette det han har ødelagt, slik at det som tilhører våre allierte, kan restaureres og gis tilbake. Og alt det som er blitt solgt av de jødiske eiendommene, enten det er mennesker eller landområder, skal bli frigitt. Menneskene skal få tilbake den friheten de opprinnelig hadde, og land-eiendommene skal gis tilbake til de opprinnelige eierne. Det er også min vilje at den som ikke vil adlyde mitt dekret, skal straffes for sin ulydighet, og den som blir påtruffet i dette, skal jeg sørge for blir straffet etter fortjeneste.

6. Det samme skrev Antonius til sidonierne, antiokierne og araberne. Vi har vedtatt disse dekretene som et tegn på at den sannhet vi har hevdet skal stå fast for fremtiden, at romerne har en stor omsorg for vår nasjon.

---

*Grovinius bemerker ganske riktig i sine notater at de romerske dekretene er til gunst for jødene, at deres rettigheter og privilegier vanligvis ble kjøpt av romerne for penger. Derfor innrømmer høvedsmannen for Paulus at han "har kjøpt denne borgerrett for en stor sum penger," (Ap.gj.22,28).
**Dette uttrykket henspiller på en velkjent, men uvanlig solformørkelse som skjedde ved drapet på Julius Cæsar av Brutus og Cassius, og det ble påpekt av Virgil, Plinius og andre romerske forfattere.

KAPITEL 13

ANTONIUS GJORDE HERODES OG PHASAELUS TIL FJERDINGFYRSTER ETTER AT DE VAR BITT UTSATT FOR EN GRUNNLØS ANKLAGE. PARTERNE TOK HYRKANOS OG PHASAELUS TIL FANGE DA DE FØRTE ANTONIUS INN I JUDEA. HERODES FLYKTER, OG HYRKANOS OG PHASAELUS MÅTTE TÅLE LIDELSER.

1. Deretter kom Antonius til Syria, og Kleopatra møtte ham i Cilicia, og fikk ham til å bli forelsket i henne. Og dit kom også ett hundre av de mektigste jødene for å anklage Herodes og dem som var hos ham, og de satte de mest veltalende menn på

saken. Men Messala motsa dem på vegne av den unge mannen, alt sammen i nærvær av Hyrkanos, som allerede var Herodes' svigerfar.* Da Antonius hadde fått høre begge sider i Daphne, spurte han Hyrkanos om hvem som hadde styrt landet best? Han svarte: Herodes og hans venner. Deretter gjorde Antonius Herodes og Phasaelus til fjerding-fyrster på grunn av det gode og gjestfrie vennskap han hadde hatt med hans far Antipater på den tiden da han var med Gabinius, og da han gav dem ansvaret for de offentlige saker vedrørende jødene, skrev han et brev i denne hensikt. Han lenkebandt også femten av deres motstandere og ville henrette dem, men Herodes fikk dem benådet.

2. Men disse menn holdt seg ikke stille da de kom tilbake, for det kom ett tusen jøder til Tyrus for å møte ham der, da det forelå en rapport om at han skulle komme. Men Antonius ble bestukket med de pengene som Herodes og hans bror hadde gitt ham, så han beordret stedets guvernør til å straffe de jødiske sendemennene som var der for å konspirere og å få avsluttet saken med Herodes, men Herodes skyndte seg ut mot dem, for de sto på stranden ved byen, og Hyrkanos var med ham, og han påla dem å dra sin vei, fordi det ville bli til deres ulykke om de fortsatte med sine anklager. Men de gav seg ikke, og da gikk romerne på dem med dolker og drepte noen av dem og såret noen flere, mens resten stakk av og dro hjem der de holdt de seg i ro under stor forskrekkelse. Og da folket satte i med protestskrik mot Herodes, ble Antonius så provosert at han drepte fangene.

3. Det andre året okkuperte Pacorus, sønn til kongen av Partia, og Barzaphranes, en av parternes offiserer, Syria. Ptolemeus, Menneus' sønn var nå død, og hans sønn Lysanias tok makten og inngikk en vennskapspakt med Antigonus, Aristobulus' sønn, og for å oppnå det, benyttet han seg av denne offiseren som hadde stor interesse for ham. Antigonus hadde lovet å gi parterne et tusen talenter og fem hundre kvinner på den betingelse at de ville ta regjeringsmakten fra Hyrkanos og gi den til ham og dessuten drepe Herodes. Og selv om han ikke gav dem det han hadde lovt, gjorde parterne likevel et felttog mot Judea og tok med seg Antigonus. Pacorus dro sjøveien, mens Barzaphranes dro gjennom midtlandet. Tyrerne stengte Pacorus ute, men sidonierne og folket i Ptolemais tok imot ham. Så sendte Pacorus en tropp ryttere inn i Judea for å få en oversikt over landet og for å hjelpe Antigonus, og han sendte også kongens munnskjenk som hette det samme som han. Og da de jødene som bodde ved Karmel-fjellet kom til Antigonus og var rede til å marsjere med ham inn i Judea, håpet Antigonus å få en del av landet ved deres hjelp. Stedet kalles Drymi, og da de andre kom og møtte dem, overfalt de i hemmelighet mennene Jerusalem, og da noen flere kom til, samlet de seg i stort antall og gikk mot kongeslottet og beleiret det. Men da Phasaelus' og Herodes' parti kom for å hjelpe de andre, oppsto det en kamp mellom dem på markedsplassen, og den unge mannen slo fiendene og forfulgte dem inn i tempelet og sendte noen bevæpnede menn inn i de nærmeste husene for å stenge dem inne, og de som manglet det som skulle være til livsopphold, brant inne, fordi folket som sto opp imot dem satte fyr på husene. Men Herodes tok hevn over disse opprørske motstanderne kort tid etterpå for den skaden de hadde påført ham da han slåss med dem, og han drepte et stort antall av dem.

4. Mens det pågikk daglige forpostfektninger, ventet fienden på at folkemengden skulle komme frem fra landet helt til pinse som er en fest vi har gitt dette navnet, og da dagen kom, var det samlet mange titusener omkring tempelet, noen med våpen

og andre uten. De som kom, holdt vakt både over tempelet og byen, unntatt det som hørte til slottet som Herodes holdt vakt over med noen få av sine soldater. Phasaelus hadde ansvar for muren, mens Herodes gikk løs på fienden som lå i forstedene med sine menn og slåss heltemodig og sendte flere titusener på flukt. Noen flyktet inn i byen, andre inn i tempelet, og atter andre til de ytre barrikadene, for noen av dem befant seg på dette området. Phasaelus kom ham også til hjelp, men likevel ble parternes general Pacorus etter Antigonus' ønske, sluppet inn i byen med noen få av sine ryttere under det påskudd at han skulle roe ned opprøret, mens han egentlig skulle hjelpe Antigonus til å få makten. Og da Phasaelus møtte ham og tok vennlig imot ham, overtalte Pacorus ham til selv å dra som utsending til Barzapharnes for å lure ham. Phasaelus hadde ingen mistanke om noe galt, og gikk med på hans forslag, mens Herodes ikke ville gi tillatelse til dette på grunn av barbarenes troløshet, og heller ville at Phasaelus skulle bekjempe dem som var kommet inn i byen.

5. Men både Hyrkanos og Phasaelus dro av sted som utsendinger, mens Pacorus etterlot to hundre ryttere hos Herodes og ti som ble kalt *frimenn,* og fulgte de andre på reisen, og da de var i Galilea, møtte guvernørene dem bevæpnet. Barzapharnes møtte dem først med munterhet og hadde med gaver til dem, selv om han etterpå konspirerte mot dem. Phasaelus ble med sine ryttere ført til kysten, men da de fikk høre at Antigonus hadde lovt å gi parterne tusen talenter og fem hundre kvinner for at de skulle hjelpe ham mot dem, fikk de straks mistanke til barbarene. Dessuten var det en som informerte dem at det ble lagt feller for dem om natten da det kom en hemmelig vaktstyrke mot dem, og at de ville blitt tatt om de ikke hadde ventet på at Herodes skulle bli grepet av parterne som var ved Jerusalem, for ellers ville han ha fått et hint om det dersom Hyrkanos og Phasaelus var blitt drept, og så sluppet fra dem. Og slik var omstendighetene for dem nå, og de så hvem det var som voktet dem. Noen ville nok ha prøvd å overtale Phasaelus til å flykte sin vei på hesteryggen og ikke være der lenger, og det var en mann der som het Ophelius som mer enn alle de andre innstendig rådet ham til dette, for han hadde fått høre om forræderiet av Saramalla, den rikeste av alle syrerne på den tiden, og han hadde lovt å skaffe ham skip for å føre ham bort derfra, for havet var like ved. Men han hadde ingen plan om å svikte Hyrkanos eller å bringe sin bror i fare, men han dro til Barzapharnes og sa til ham at han ikke handlet rett når han la slike planer mot dem. Og hvis han manglet penger, ville han gi ham mer enn Antigonus, og dessuten var det en fryktelig ting å drepe dem som var kommet etter å være blitt lovet sikkerhet under ed, og at de ikke hadde gjort dem noe vondt. Men barbarene sverget på at det ikke var noe i hans mistanker, og at han bare bekymret seg over noen falske rykter, og så dro de av sted til Pacorus.

6. Men straks han var kommet seg av sted, kom det noen menn og bandt Hyrkanos og Phasaelus, mens Phasaelus kraftig bebreidet parterne for deres løftebrudd. Men den munnskjenken som ble sendt mot Herodes hadde ordre om å gripe ham utenfor bymurene, men budbringere var blitt sendt til Phasaelus for å informere Herodes om parternes troløshet, og da han visste at fienden hadde grepet dem, dro han til Pacorus og til de mektigste av parterne, og dessuten til de andre stormennene, som hyklet for å bedra ham enda de kjente hele saken. Og de sa at han måtte gå ut av byen med dem, utenfor murene for å møte dem som brakte ham brevene, slik at de ikke ble beslaglagt av motstanderne, men for å fortelle om den suksess Phasaelus

hadde hatt. Herodes brydde seg ikke om det de sa, for han hadde hørt at også hans bror var blitt grepet av noen andre, og Hyrkanos' datter som han hadde knyttet til seg, var hans rådgiver for at han ikke skulle høre på dem, og det gjorde ham enda mer mistenksom overfor parterne, for selv om andre folk ikke hørte på henne, så holdt han henne for en kvinne med meget stor visdom.

7. Parterne rådslo om hva som burde gjøres, for de syntes ikke det passet seg å gå til personangrep på ham, og derfor utsatte de avgjørelsen til neste dag, mens Herodes var meget rådvill og mer tilbøyelig til å høre på rapporten om sin bror og parterne, enn å bry seg om det som ble sagt fra den andre siden. Så da bestemte han seg for å benytte anledningen til å flykte straks det ble kveld, og ikke dryge lenger på grunn av den usikkerhet og risiko som fiendene forårsaket. Han dro derfor bort med de bevæpnede menn han hadde og satte kvinnene opp på dyrene, likesom også sin mor, sin søster, og henne som han skulle gifte seg med – Mariamne, datter til Alexander – han som var sønn til Aristobulus, samt hennes mor, Hyrkanos' datter og hans unge bror med alle tjenerne deres og hele folkemengden som fulgte ham. Og uten å si noe til fienden om det, dro han i vei til Idumea, og det var ingen av hans fiender som så ham nå, som ville være så hårdhjertet at de ikke ville ha hatt sympati for ham, da kvinnene hadde med seg sine små barn og forlot sitt eget land og sine venner som var i fengsel, med tårer i øynene og med sorg og klagerop, uten å vente noe annet enn sorg og møye.

8. Men Herodes hevet seg over den sørgelige tilstanden han var i og fattet mot midt i elendigheten, og etter hvert ba han alle sammen om å se lyst på situasjonen og ikke overgi seg fullstendig til sorg, for det ville hindre dem under flukten som var det eneste som kunne gi dem håp om sikkerhet. De prøvde derfor å bære sin ulykke med tålmodighet slik han formante dem til, enda han en gang nesten var i ferd med å ta sitt eget liv da en vogn veltet, og hans mor sto i fare for å omkomme. Han hadde stor omsorg for henne, og han var redd for at fienden skulle nå ham igjen på grunn av denne forsinkelsen. Men da han trakk sverdet for å drepe seg selv, holdt de som var til stede, ham tilbake, og de var så mange at han ikke kunne motstå dem. De sa til ham at han ikke måtte svikte dem slik at de ble et lett bytte for sine fiender ved at han skulle befri seg selv fra en slik fare og dermed svikte sine venner som var i den samme nøden, for slikt skulle en tapper mann slett ikke gjøre. Dermed ble han tvunget til å avstå fra denne fryktelige fristelsen, delvis av skam over det som ble sagt til ham, og delvis av aktelse for de mange som ikke ville tillate ham å gjøre det han hadde tenkt. Så oppmuntret han sin mor og viste henne all den omsorg som tiden tillot, og fortsatte så hurtig han bare kunne på den veien han hadde staket ut, og det var veien til Masada. Og da han hadde hatt flere sammenstøt med de parterne som forfulgte ham og angrep ham, vant han over dem alle sammen.

9. Han var heller ikke fri fra jødene under flukten, for da han var kommet 12 kilometer fra byen og befant seg på veien, overfalt de ham og kjempet mot ham mann mot mann, men han drev også dem på flukt, for han overvant dem, ikke som en som var i den ytterste nød, men fordi han var særdeles godt forberedt på krig og hadde rikelig av alt det han trengte. Og på selve dette stedet der han vant over jødene, bygde han senere det mest praktfulle palass med en by rundt omkring, og kalte det Herodium. Da han kom til Idumea, til et sted som kalles Thressa, ble han møtt av sin bror Josef. Der holdt han rådslagning for å finne ut hva som var best å gjøre under disse

omstendighetene, siden han hadde med seg en stor folkemengde i tillegg til leiesoldatene. Og han ville flykte til Masada, men den var for liten til å romme så mange, så han sendte fra seg størstedelen av folket, om lag ni tusen, og bad dem dra bort, enten hit eller dit for å berge seg selv i Idumea, og han gav dem det de trengte av forsyninger til reisen. Så tok han med seg dem som var minst belastet og dem som sto ham nærmest, og de kom til en festning der han plasserte sine hustruer og sine nærmeste, og disse utgjorde i alt åtte hundre, for stedet hadde tilstrekkelig med korn og vann og andre nødvendigheter, og derfor dro han direkte til Petra i Arabia. Men da det ble dag, plyndret parterne hele Jerusalem og slottet, og de tok alt unntatt Hyrkanos' penger som utgjorde tre hundre talenter. Og en stor del av Herodes' penger ble reddet, først og fremst fordi han hadde vært så forutseende at han hadde sendt så mye til Idumea på forhånd. Men det som var i byen ble ikke nok for parterne, for de dro ut på landsbygden og plyndret, og ødela byen Marissa.

10. Og slik ble Antigonus ført tilbake til Judea av parternes konge, og fikk Hyrkanos og Phasaelus som sine fanger, men han ble kraftig nedslått over at kvinnene hadde unnsluppet, for dem hadde han tenkt å gi til fienden siden han hadde lovet dem det som belønning sammen med penger. Men han var redd for at Hyrkanos som var under bevoktning av parterne, skulle få kongemakten tilbake av folket, så han skar ørene av ham, slik at han ikke mer skulle kunne få overprest-embetet fordi han var blitt lemlestet. For loven krever at denne verdighet ikke skal gis til noen andre enn den som har alle sine legemsdeler intakt.* Men man kan ikke annet enn beundre Phasaelus' sjelsstyrke, for da han skjønte at han skulle drepes, syntes han slett ikke at døden var forferdelig, men at den mest ynkverdige og vanærende død han kunne få, var av sine fiender, og da han ikke hadde hendene fri så han kunne drepe seg selv på den måten, støtte han hodet voldsomt mot en stor stein og tok sitt liv på den måten, fordi han syntes det var det beste han kunne gjøre i den nøden han nå var i. Dermed sto det ikke i fiendens makt å drepe ham etter forgodtbefinnende.

Det ble også sagt at da han hadde fått en veldig skade i hodet, sendte Antigonus bud på leger for å kurere det, men da han befalte dem å sprøyte gift inn i såret, tok det livet av ham. Men da Phasaelus like før han døde fikk høre at hans bror Herodes hadde unnsluppet fienden, møtte han døden med glede, siden han nå hadde etterlatt seg en som kunne hevne hans død, og som var i stand til å straffe sine fiender.

---

*Dette står i Moseloven, 3.Mos.21,17-24.

KAPITEL 14

HERODES UNNSLIPPER ARABERKONGEN OG SKYNDER SEG TIL EGYPT OG DERETTER I HAST TIL ROMA. HAN LOVER ANTONIUS MANGE PENGER OG OPPNÅR AT SENATET OG CÆSAR GJØR HAM TIL JØDENES KONGE.

1. De store ulykkene som Herodes havnet i, tok ikke motet fra ham, men skjerpet hans evne til å avsløre uventede påfunn, for han gikk til Malkus, araberkongen som han tidligere hadde vært vennlig mot, for å få noe til gjengjeld da han nå var i et særskilt behov av det, og han ville at han skulle gi ham noen penger, enten som lån eller som en fri gave, siden kongen hadde fått så mange fordeler av ham. Da han ikke visste hva som var skjedd med broren, skyndte han seg av sted for å befri ham

fra hans fiender og var villig til å gi tre hundre talenter i løsepenger for ham. Han tok også med seg Phasaelus' sønn som var et barn på bare sju år, for han kunne tjene som en garanti for at pengene skulle bli tilbakebetalt. Men så kom det utsendinger fra Malkus for å møte ham, og de ønsket at han skulle dra sin vei, fordi parterne hadde forbudt ham å imøtekomme Herodes. Dette var bare et påskudd for at han ikke skulle være forpliktet til å gjøre gjengjeld for det han skyldte ham, og dette hadde de arabiske stormennene også fått ham til å gjøre, så de kunne snyte ham for de beløpene de hadde fått av hans far Antipater, og som han hadde betrodd dem. Herodes svarte at han ikke ville være til bryderi ved å komme dit, men at han bare ville forhandle med dem om saker som var svært viktige for ham.

2. Så bestemte han seg for å dra, og for å være så sikker som mulig, dro han til Egypt, og da falt det seg slik at han overnattet i et tempel, for der hadde han etterlatt mange av sine folk. Den neste dagen kom han til Rhinocolura, og der fikk han høre hva som hadde skjedd med broren. Selv om Malkus snart angret på det han hadde gjort, og kom løpende etter Herodes, var det likevel til fånyttes, for han var nå langt unna og skyndte seg inn på veien til Pelusium, og da de faste skipene som lå der, hindret ham i å seile til Alexandria, gikk han til skipsførerne, og de førte ham til Alexandria på grunn av den respekt og høyaktelse de hadde for ham. Der ble han holdt tilbake av Kleopatra, selv om hun ikke klarte å få ham til å bli der fordi han skyndte seg til Roma, selv om været var stormfullt og forholdene i Italia var preget av opprør og uorden.

3. Så satte Herodes seil derfra til Pamfylia og havnet i en voldsom storm, og med nød og neppe kom han seg til Rodos etter å ha mistet skipets last. Der ble han møtt av to av sine venner, Sappinas og Ptolemeus. Og da han fikk se at byen var blitt svært mye ødelagt etter krigen med Cassius, unnlot han ikke å hjelpe dem trass i at han selv var i stor mangel, men gjorde hva han kunne for å bringe byen ut av denne tilstanden. Der bygde han også et skip med tre dekk, og med sine venner satte han seil for Italia, og kom til havnen i Brundisium (Brindisi), og etter at han var kommet derfra til Roma, fortalte han først Antonius hva som hadde skjedd ham i Judea, og om hvordan hans bror Phasaelus ble tatt av parterne og drept, og om hvordan de hadde tatt Hyrkanos til fange og holdt ham fast, og at de hadde gjort Antigonus til konge fordi han hadde lovet dem en stor sum penger, ikke mindre enn ett tusen talenter og fem hundre kvinner av fornemme familier og av jødisk ætt, og at han hadde ført kvinnene bort derfra om natten, og ved å gjennomgå store strabaser hadde unnsluppet fienden. Også hans egne slektninger sto i fare for å bli beleiret og tatt til fange, og han hadde seilt gjennom en storm og motstått alle disse fryktelige farene. Derfor ville han komme så fort som mulig til ham som var hans eneste håp og eneste hjelper på denne tiden.

4. Denne beretningen inngav Antonius sympati for Herodes som hadde gjennomgått slike omskiftende forhold,* og han tenkte at dette var vanlig for dem som var i en så høy verdighet, og at slike er underkastet skjebnens omskiftelser, og derfor var han rede til å gi ham den hjelp han ønsket, og for øvrig fordi han mintes det vennskapet han hadde hatt med Antipater da Herodes tilbød ham penger for å gjøre ham til konge, og at han tidligere hadde gitt ham det for at han skulle bli gjort til fjerding-fyrste, og aller mest fordi han hatet Antigonus, da han holdt ham for å være en opprører og en fiende av romerne. Cæsar var også en pådriver for Herodes'

verdighet, og ville imøtekomme ham med det han måtte ønske, på grunn av de krigens strabaser han hadde gjennomgått sammen med sin far Antipater i Egypt, og ellers for den gjestfrihet og vennlighet han alltid hadde vist ham, og dessuten for å gjøre Antonius til lags, som ivret sterkt for Herodes. Derfor ble senatet sammenkalt, og Herodes ble introdusert, først av Messala og så av Atratinus, og de la ut om hvilke tjenester de hadde fått av hans far, og minte om den godviljen han hadde vist mot romerne. Samtidig anklaget de Antigonus og erklærte ham som en fiende, ikke bare på grunn av hans tidligere motstand mot dem, men at han nå hadde ignorert romerne og tatt herredømmet fra parterne. Dette irriterte senatet, og Antonius opplyste dem videre at i krigen med parterne var det til deres fordel at Herodes skulle bli konge. Dette syntes senatorene godt om, så de gjorde sitt vedtak deretter.

5. Antonius' sympati for ham gjorde at Herodes fikk det kongedømmet som han ikke hadde forventet, og han ville at han skulle ha det straks, og dermed fikk han det han ikke hadde regnet med, og derfor forlot han Italia etter bare sju dager. For han kom ikke i den hensikt å be om kongedømmet for seg selv, noe som han ikke regnet med at romerne ville gi ham fordi de pleide å gi det til noen av kongelig ætt, men han hadde foreslått det for sin hustrus bror som var barnebarn til hans far Aristobulus, og for Hyrkanos ved hans mor. Denne unge mannen (sønnesønnen) sørget Herodes for å bli drept, noe vi skal omtale når det høver slik. Og da senatet ble oppløst, gikk Antonius og Cæsar ut av senatsbygningen med Herodes mellom seg og med konsulene og magistratene foran seg for å ofre og å arkivere dekretene i Capitol. Antonius gav Herodes en fest den første dagen i hans regime. Slik fikk denne mannen kongemakten, i den ett hundre og åttifjerde Olympiade, da Gaius Domitius Calvinus var konsul for annen gang og Gaius Asinius Pollio for første gang.

6. Alt dette skjedde da Antigonus beleiret dem som var på Masada, de som hadde rikelig av alle nødvendigheter, men kun manglet vann,** og ved denne anledning prøvde Josef, Herodes' bror å flykte derfra til araberne med to hundre av sine tilhengere, for han hadde hørt at Malkus angret på de fornærmelsene han hadde gjort seg skyldig i overfor Herodes. Men Gud hindret ham fra å dra sin vei ved å sende regn om natten, slik at sisternene deres ble fylt, så det ble unødvendig å flykte. Og nå var de ved godt mot, og desto mer på grunn av alt det vannet de hadde fått da de hadde vært i nød, noe som syntes å være et tegn på guddommelig forsyn. Dermed gjorde de et utfall og kjempet mann mot mann med Antigonus' soldater, åpent med noen, og fra bakhold med andre, og drepte et stort antall av dem. Samtidig ble Ventidius, romernes general, sendt ut av Syria for å drive parterne ut, og de marsjerte etter dem inn i Judea under foregivende av å skulle komme Josef til hjelp. Men i virkeligheten var hele affæren en krigslist for å få penger av Antigonus, så de slo leir meget nær Jerusalem og lettet Antigonus for en masse penger, og så dro de tilbake med størstedelen av hæren. Men for at den kjeltringstreken han hadde gjort seg skyldig i, ikke skulle bli oppdaget, forlot han Silo der med en del av soldatene som Antigonus hadde pleiet bekjentskap med, slik at han ikke skulle bli urolig, men fremdeles håpe på at parterne skulle komme tilbake for å forsvare ham.

---

*Når det gjelder Herodes' kronologi, både den som spesielt utledes av dette og de to neste kapitlene hos Josefus, jfr. avsn. 6, kap.15, avsn.10

**Denne fryktelige vannmangelen på Masada, inntil det var sannsynlig at den skulle bli tatt av parterne, viser at det må ha vært om sommeren.

KAPITEL 15

HERODES SEILER FRA ITALIA TIL JUDEA OG BEKJEMPER ANTIGONUS. DET SKJER OGSÅ ANDRE TING I JUDEA PÅ DEN TIDEN.

1. På denne tiden hadde Herodes seilt ut fra Italia til Ptolemais, og det var slett ingen liten hær han hadde samlet, både av fremmede og av sine egne landsmenn, og han marsjerte gjennom Galilea mot Antigonus. Dessuten kom Silo og Ventidius og hjalp ham fordi de ble overtalt av Dellius som Antonius hadde sendt for å hjelpe ham med å få Herodes tilbake igjen. Ventidius var opptatt med å dempe urolighetene som parterne hadde fått i stand i byene mens Silo faktisk var i Judea, men ble korrumpert av Antigonus. Men ettersom Herodes marsjerte videre, økte hæren hans i størrelse for hver dag, og alle i Galilea sluttet seg til ham unntatt noen få. Og da han marsjerte mot dem som var på Masada – for han hadde plikt til å prøve å redde dem som var i festningen som nå var beleiret, fordi de var hans slektninger, ble Joppe en hindring for ham, for det ble nødvendig å ta dette stedet først. Det var en by som lå i strid med ham, og ingen festning som tilhørte fienden måtte forbli på deres hender bak ham når han skulle til Jerusalem. Og da Silo brukte dette som et påskudd for å gjøre seg gjeldende i Jerusalem, og derfor ble forfulgt av jødene, falt Herodes over dem med en liten gruppe menn og de sendte jødene på flukt og reddet Silo som var svært lite i stand til å forsvare seg. Da Herodes hadde tatt Joppe, skyndte han seg av sted for å frelse dem av hans familie som befant seg på Masada. Noen av folket i landet sluttet seg til ham på grunn av det vennskapet de hadde hatt med hans far, og andre på grunn av hans praktfulle utseende, mens andre igjen gjorde det for å gjengjelde de fordelene de hadde fått av dem begge, mens flertallet kom til ham fordi de håpet å få noe av ham etterpå, straks han hadde befestet sin stilling i riket.

2. Herodes hadde nå en sterk hær, og mens han marsjerte fremover, la Antigonus feller for ham og la seg i bakhold ved passene og ellers hvor det høvde best, men når sant skal sies, var det lite eller ingen skade han klarte å påføre sin fiende. Og Herodes fikk sin familie ut av Masada og festningen Ressa, og deretter dro han til Jerusalem. De soldatene som var med Silo fulgte ham også hele veien, samt mange av borgerne fordi de fryktet hans makt, og straks han hadde slått leir på vestsiden av byen, skjøt soldatene som var satt ut som vakter på den siden, piler og kastet spyd mot ham, og da det var noen som angrep fra folkemassen og ville kjempe mann mot mann med Herodes' hær, gav han ordre til at de først og fremst skulle proklamere rundt omkring hele muren at han kom for å gjøre vel mot folket og for å beskytte byen, og at de ikke skulle bære det aller minste nag mot ham, ikke en gang til de mest åpenbare fiendene, og at han var rede til å glemme fornærmelsene fra sine verste motstandere.

Men Antigonus svarte på Herodes' proklamasjon i romernes og i Silos påhør, at de ikke ville gjøre rett ved å gi kongemakten til Herodes, for han var ikke noe annet enn en vanlig mann og en idumeer, dvs. halvt jøde,* mens de burde gi det til en av kongelig byrd i henhold til deres skikk, for i tilfelle de skulle ha motvilje mot ham og skulle bestemme seg for å ta kongedømmet fra ham fordi de hadde fått det av parterne, var det likevel mange andre i hans familie som kunne ta riket i henhold til sine lover, og disse hadde ingen lyst til å fornærme romerne, da de var av hellig ætt, og det ville være uverdig å overse dem. Mens de holdt på å diskutere dette, og

begge sider begynte å rakke ned på hverandre, tillot Antigonus sine menn på muren å forsvare seg, og de brukte sine piler og buer og gikk kraftig mot sine fiender, og drev dem vekk fra vakttårnene med letthet.

3. Nå oppdaget Silo at han hadde tatt imot bestikkelser, for han satte et stort antall soldater til å klage høyt over mangelen på forsyninger og de krevde penger for å kunne kjøpe mat, og at det var rett å la dem få lov å dra dit det passet å gå i vinterkvarter, da stedene i nærheten var ørken, for Antigonus hadde fjernet alt. Han flyttet da hæren og var i stand til å få den til å marsjere, mens Herodes presset ham til ikke å dra sin vei, og oppfordret Silos kapteiner og soldater til ikke å forlate ham, da Cæsar og Antonius hadde sendt ham dit, for han ville sørge for at de fikk rikelig av alt de trengte. Etter denne oppfordringen dro Herodes straks inn i landet uten å fortelle Silo om grunnen til at han forlot, for han hentet et uventet stort kvantum med forsyninger som han sendte til sine venner som bodde i Samaria, og han brakte korn, vin, olje og kveg og alle slags andre nødvendigheter til Jeriko, slik at ikke noe manglet når soldatene skulle komme. Antigonus var klar over det, og nå sendte han folk omkring i landet for å hindre ham, og å ligge i bakhold for dem som kom for å hente forsyninger. Disse mennene adlød ordrene fra Antigonus, og samlet et stort antall væpnede menn omkring Jeriko, og de holdt seg på fjellene og iakttok dem som brakte forsyningene.

Men i mellomtiden kastet ikke Herodes bort tiden, for han tok en gjeng med soldater der fem av dem var romere og fem jøder, samt noen leiesoldater og noen få ryttere, og kom til Jeriko, og fordi de fant byen forlatt og at fem hundre av dem hadde plassert seg på fjelltoppene med sine hustruer og barn, sendte han dem bort, og romerne overfalt byen og plyndret den, og der fant de husene oppfylt med alle slags gode ting. Og kongen etterlot en garnison i Jeriko og kom tilbake og sendte den romerske hæren for å ta vinterkvarterene i Judea, Galilea og Samaria, de landene som hadde gått over til ham. Så mye var det Antigonus oppnådde med å bestikke Silo at den delen av hæren skulle innkvarteres i Lydda for å gjøre Antonius til lags. Og romerne la sine våpen til side og levde godt på alle forsyningene.

4. Men Herodes var ikke tilfreds med å ligge stille, og sendte sin bror Josef til Idumea med to tusen bevæpnede fotsoldater og fire hundre ryttere, mens han selv dro til Samaria og etterlot sin mor og sine andre slektninger der, for de var allerede kommet ut av Masada og dradd til Galilea, og tok noen steder i besittelse som Antigonus holdt ved hjelp av sine garnisoner, og han fortsatte til Sepphoris, og da sendte Gud snø mens Antigonus' garnisoner trakk seg tilbake med en stor mengde forsyninger. Han dro også dit og besluttet å drepe de røverne som bodde i hulene og hadde påført landet mye ulykke, og derfor sendte han en rytteravdeling og tre grupper av bevæpnede fotsoldater mot dem. De var meget nær en landsby som het Arbela, og på den førtiende dagen etter dette, kom han selv med hele sin hær. Og da fienden angrep ham med stor dristighet, gav hæren hans etter på venstre flanke, men da han kom til med en gruppe menn, drev han dem som allerede hadde overtaket på flukt, og fikk tilbake de mennene som hadde løpt sin vei. Han presset hardt på fienden og forfulgte dem helt til Jordan-elven, til tross for at de flyktet langs forskjellige veier. Slik overtok han hele Galilea, unntatt dem som bodde i hulene.

Han delte ut penger til alle sine soldater, og hver fikk et hundre og femti drakmer,

mens kapteinene fikk mye mer, og så sendte han dem i vinterkvarter. På den tiden kom Silo til ham med sine befalingsmenn, for Antigonus ville ikke gi dem forsyninger lenger, for det hadde han gitt dem kun i en måned, han hadde faktisk sendt dem rundt omkring i landet med ordre om å ta med seg disse levnetsmidlene og så trekke seg tilbake til fjellene, slik at romerne ikke skulle ha noe å leve av, og helst omkomme av sult. Men Herodes overlot saken til sin yngste bror Pheroras og befalte ham dessuten å reparere Alexandrium. Følgelig sørget han for at soldatene rundt omkring fikk rikelig med forsyninger, og de gjenreiste Alexandrium som hadde ligget i ruiner.

5. Omtrent på denne tiden holdt Antonius seg i Aten, og Ventidius, som nå oppholdt seg i Syria, sendte bud på Silo og beordret ham til å hjelpe Herodes, først og fremst for å få krigen avsluttet, og så sende bud på de allierte til å delta i krigen mens Herodes skyndte seg til røverne som var i hulene, og mens han marsjerte dit, sendte han Silo av sted til Ventidius. Disse hulene i fjellene var i et ekstremt bratt terreng uten annet enn stup og avgrunner, og inngangene til hulene var omgitt av skarpe knauser, og der lå røverne skjult med sine familier. Men kongen fikk laget noen gondoler som skulle fires ned, og fra disse skulle man uskadeliggjøre dem. De ble festet med kjettinger og senket ned ved hjelp av en heis på fjelltoppen, og dit gikk det ikke an å klatre opp fordi det var for bratt, og man kunne heller ikke klatre ned til hulene derfra. Disse kurvene ble fylt opp med væpnede menn som hadde med seg lange haker som skulle brukes til å hale ut dem som satte seg til motverge. Men det viste seg å være svært vanskelig å fire gondolene ned fordi de måtte fires svært langt, selv om de hadde alt de trengte med seg i kurvene. Og da de ble firt ned, og de som var i hulene ikke turte å komme frem, tok noen av de bevæpnede mennene på seg rustningene og grep med begge hendene i kjettingen de ble firt ned med og gikk inn i huleåpningene, for de ergret seg over å bli heftet fordi røverne ikke turte å komme ut. Da de var kommet inn i hulene, drepte de mange av dem som var der ved å skyte på dem og å hale dem ut ved hjelp av hakene, og de som gjorde motstand, kastet de ned i avgrunnen. Så gikk de inn i hulene og drepte mange flere, gikk så tilbake til gondolene og holdt seg der. Og terroren tok slutt da de fikk høre klageropene fra dem som var fortvilte og ønsket å slippe unna. Da det ble kveld, avsluttet de arbeidet da kongen ved en herold lovte å benåde dem som ville overgi seg, og mange aksepterte tilbudet.

Den neste dagen foretok de den samme aksjonen og de gikk enda lenger, for de kjempet mot dem fra gondolene ved huleåpningene og satte fyr på dem da det var en mengde brennbart materiale i hulene. Det var en gammel mann som var fanget i en av hulene med sju barn og en kone, og disse ba ham om lov til å gå ut og overgi seg til fienden, men han stilte seg i huleinngangen og hver gang et barn var på vei ut, tok han livet av det inntil han hadde drept alle, og deretter drepte han sin kone og så kastet han deres døde kropper ned i avgrunnen og fulgte selv etter fordi han heller ville dø enn å havne i slaveri, men før han gjorde dette, skjelte han ut Herodes og rakket ned på hans familie, enda han var konge, mens Herodes så hva han var i ferd med, og rakte ut sin hånd og tilbød fullstendig sikkerhet både for ham og hans familie. Slik ble alle disse huleboerne fullstendig overvunnet.

6. Da kongen hadde satt Ptolemeus over disse landsdelene som sin general, dro han til Samaria med seks hundre ryttere og tre tusen bevæpnede fotsoldater for å

bekjempe Antigonus. Men denne kommandoen hadde ikke Ptolemeus særlig hell med, for de som tidligere hadde skapt vanskeligheter i Galilea, angrep ham, og da de hadde gjort det, flyktet de til vannene og til nesten ufremkommelige steder, og de plyndret og ødela alt det de kom over. Men Herodes kom snart tilbake og straffet dem, og noen av opprørerne drepte han, og andre som flyktet til festningene beleiret han, og der drepte han dem og rev ned festningene. Og da han hadde gjort ende på opprøret, påla han byene en straffeskatt som beløp seg til et hundre talenter.

7. I mellomtiden var Pacorus falt i et slag, og parterne var blitt overvunnet da Ventidius sendte Macheras for å assistere Herodes med to legioner og tusen ryttere, mens Antonius oppfordret ham til å skynde seg. Men etter påtrykk fra Antigonus, og uten Herodes' samtykke, dro Macheras omkring for å få en oversikt over situasjonen fordi han var blitt bestukket med penger. Og da Antigonus hadde mistanke om at han var på tur, tillot han ham ikke å komme inn i byen, men holdt ham på avstand ved å kaste steiner på ham og tydelig vise hva han mente. Men da Macheras skjønte at Herodes hadde gitt ham et godt råd, og at han hadde tatt feil ved ikke å høre på det, trakk han seg tilbake til byen Emmaus, og de jødene han møtte, drepte han enten det var venner eller fiender i sitt raseri over strabasene han hadde gjennomgått.

Kongen ble provosert over hans oppførsel, og dro til Samaria og bestemte seg for å gå til Antonius og fortelle ham om dette, og at han aldeles ikke behøvde slike hjelpere som gjorde mer skade mot ham enn mot hans fiender, og at han selv var i stand til å slå Antigonus. Men Macheras fulgte ham og ville at han ikke skulle gå til Antonius, og i tilfelle han likevel bestemte seg for å dra, ville han at hans bror Josef skulle være med for å kjempe mot Antigonus. Så forsonte han seg med Macheras på grunn hans innstendige anmodning. Derfor etterlot han Josef der med hæren, men han påla ham å ikke å ta noen risiko eller å krangle med Macheras.

8. Men selv skyndte han seg til Antonius med sine tropper, både fotfolk og ryttere, som da befant seg ved beleiringen av Samosata, et sted ved Eufrat, for å komme ham til hjelp, og da han kom til Antiokia, møtte han en stor mengde menn som hadde samlet seg for å slutte seg til Antonius, men ikke våget å dra fordi de var redde for at barbarene ville overfalle dem på veiene og ta livet av flere av dem, så han oppmuntret dem og ble deres fører på veien. Da de var kommet en dagsmarsj fra Samosata, lå barbarene i bakhold for å forstyrre dem som skulle til Antonius, og der skogen gjorde passasjene trange der de førte til slettelandet, plasserte de noen få ryttere som skulle holde seg i ro inntil de reisende hadde passert og kommet ut på den åpne sletten. Straks den første rekken hadde passert, for Herodes førte baktroppen, ble de plutselig overfalt av dem som lå i bakhold som utgjorde om lag fem hundre, og da de hadde drevet de fremste på flukt, kom kongen ridende i hast, omgitt av sine styrker, og drev fienden straks tilbake, og slik fikk han sine menn til å fatte mot til å gå videre, mens de som hadde flyktet til å begynne med, kom tilbake, og barbarene ble slått på alle kanter. Kongen gikk også i gang med å drepe dem og tok alt godset, der iblant et stort antall trekkdyr og slaver, og så fortsatte han marsjen. Og da det var et stort antall som angrep dem fra skogen i nærheten av passasjen til sletten, gjorde han et utfall mot dem med en sterk gruppe menn og jaget dem på flukt og drepte mange av dem og gjorde veien trygg for dem som kom etter, og disse kalte Herodes for sin frelser og beskytter.

9. Og da han var kommet nær Samosata, sendte Antonius ut sin hær, kledd slik det passet seg, for å møte Herodes og vise ham tilbørlig respekt, og fordi han hadde gitt ham assistanse, og fordi han hadde hørt om angrepene som barbarene hadde gjort mot ham i Judea. Han var også meget glad for å få se ham der, etter at han fikk vite om den store innsatsen hans på veien, så han tok seg meget vennlig av ham og kunne ikke annet enn beundre hans heltemot. Antonius omfavnet ham straks han fikk se ham, og hilste ham på den kjærligste måte, og gjorde ham til øverstbefalende, siden han nettopp hadde gjort ham til konge. Kort tid etter overgav Antiokus festningen, og dermed var krigen over. Antonius overlot resten til Sossius med ordre om å assistere Herodes, mens han selv dro til Egypt. Følgelig sendte Sossius to legioner på forhånd inn i Judea for å assistere Herodes, og han fulgte selv etter med hæren.

10. Josef var nå allerede slått i Judea og det gikk til slik: Han glemte det ansvaret Herodes hadde pålagt ham da han dro til Antonius, og da han hadde slått leir ved fjellene og Macheras hadde lånt ham fem regimenter, skyndte han seg med disse til Jeriko for å høste inn det kornet som fantes der, og da de romerske regimentene bare nettopp var opprettet, og var uerfarne i krig, da størstedelen var rekruttert fra Syria, ble han angrepet av fienden og fanget på disse vanskelig tilgjengelige stedene. Og mens han kjempet tappert, ble han drept og hele hæren gikk tapt, for seks regimenter var blitt slått. Og da Antigonus var kommet i besittelse av de døde kroppene, kappet han Josefs hode av, selv om hans bror Pheroras ville ha berget det ved å betale femti talenter. Etter dette nederlaget gjorde galileerne opprør mot sine befalingsmenn, og grep dem som var av Herodes' parti og druknet dem i sjøen. En stor del av Judea ble opprørsk, mens Macheras forskanset stedet Gitta i Samaria.

11. På denne tiden kom det budbringere til Herodes og informerte ham om det som var skjedd, og da han kom til Daphne ved Antiokia, fortalte de ham om den ublide skjebne som hadde rammet hans bror. Dette hadde han forventet etter noen syner han hadde i drømme, som tydelig forutsa brorens død. Deretter påskyndet han marsjen, og da han kom til Libanon-fjellet, mottok han om lag åtte hundre mann der, og fikk dermed med seg en romersk legion, og med disse kom han til Ptolemais. Han marsjerte dit med sin hær om natten og fortsatte langs Galilea. Her møtte fienden ham og kjempet med ham og ble slått og omringet på samme sted som der de hadde gått til angrep dagen før. Så han angrep stedet om morgenen, men på grunn av en kraftig storm kunne han ikke gjøre noe, men førte sin hær inn i nabolandsbyene. Men straks den andre legionen som Antonius sendte ham, kom ham til hjelp, ble de som var i garnisonen på stedet, redde og løp sin vei om natten. Så marsjerte kongen i hast til Jeriko for å hevne seg på fienden som hadde drept hans bror, og da han hadde satt opp teltene, holdt han en fest for sine øverste offiserer, og etter at kalaset var over og han hadde tatt avskjed med gjestene, trakk han seg tilbake til sitt sovekammer. Og her kan vi se hvilken godhet Gud hadde for kongen, for husets overetasje falt sammen mens det ikke var noen der og ingen ble drept, og hele folket mente at Herodes var elsket av Gud, siden han hadde unngått en slik uventet fare.

12. Men den neste dagen kom det seks tusen av fiendens hær ned fra fjelltoppene for å slåss med romerne, og de skremte dem kraftig, og de soldatene som var lett rustet kom nær og pepret kongens livvakt med piler og steiner, og en av dem traff

ham i siden med et kastespyd. Antigonus sendte også en offiser som het Pappus, til Samaria med noen styrker fordi han ville vise fienden hvor sterk han var, og at han hadde reserver i krigen mot dem. Han etablerte seg for å motstå Macheras, men etter at Herodes hadde tatt fem byer, tok han folket som var igjen i dem og drepte dem og satte fyr på byene, og så vendte han tilbake til Pappus som lå i leir ved en landsby som het Isanas. Der ble de møtt av mange som kom ut fra Jeriko og Judea i nærheten av der han var, mens fienden overfalt hans menn, så besluttsomme som de ennå var, men han slo dem i kampen, og for å hevne seg på dem fordi de hadde drept hans bror, forfulgte han dem hardt og drepte dem etter hvert som de flyktet. Og da huset var fullt av bevæpnede menn,** og mange søkte tilflukt på hustakene, fikk han dem i sin makt og rev ned takene, og fikk se at rommene under var oppfylt av soldater som var blitt fanget og lå i en haug. De kastet steiner på dem og drepte dem mens de lå slik, og noe nifsere syn enn dette ble ikke sett under hele krigen, for utenfor veggene lå det en umåtelig stor mengde døde menn dynget oppå hverandre. Det var hovedsakelig denne aksjonen som ødela motet hos fienden, for de hadde regnet med det som nå skulle komme, for det kom til landsbyen en stor folkemengde fra steder langt unna. Men så løp de sin vei, og hadde det ikke vært for at vinteren hindret dem, hadde kongens hær nå dratt til Jerusalem, for denne seieren hadde gjort dem svært modige, og oppgaven hadde straks vært avsluttet, for Antigonus så seg nå om hvordan han kunne forlate byen og flykte.

13. På dette tidspunktet gav kongen ordre om at soldatene skulle ha kveldsmat, for det var sent på kvelden, og han gikk inn i sitt rom for å bruke badet da han var svært trett, og her var han i den største fare, og han unnslapp den ved Guds forsyn. For da han var naken og bare hadde en tjener som skulle være hos ham mens han badet i det innerste rommet, var det noen av fienden som med full bevæpning hadde flyktet inn i det innerste rommet, og den første av dem kom ut med draget sverd og gikk mot døren og deretter kom den andre og den tredje som også var bevæpnet, men de var under en slik forskrekkelse at de ikke skadet kongen, og trodde at de hadde vært heldige siden de hadde kommet seg ut av huset ute å lide skade. Den neste dagen kuttet han hodet av Pappus som allerede var drept, og sendte det til Pheroras som en straff for det som deres bror hadde lidd på grunn av ham, for han var den mannen som hadde drept ham med sine egne hender.

14. Da det verste av vinteren var over, flyttet Herodes hæren og kom til Jerusalem og slo leir ved byen. Det var nå det tredje året etter at han var blitt gjort til romersk konge, og da han flyttet leiren og kom nær til muren der den var lettest å angripe, slo han leir foran tempelet for å gå til angrep på samme måten som Pompeius hadde gjort. Så omgav han stedet med tre bolverk og bygde beleiringstårn og satte masse folk i gang med arbeidet og hugget ned trærne som var rundt omkring byen. Og da han hadde oppnevnt de rette personene til å lede arbeidet, selv da hæren lå foran byen, dro han selv til Samaria for å fullbyrde sitt ekteskap ved å ta Aristobulus' sønn Alexanders datter til hustru, for han var allerede trolovet med henne slik jeg før har fortalt.

---

*Denne stadfestelsen av Antigonus som ble uttalt på Herodes' tid, om hans ansikt, synes for meg å ha en større autoritet enn smigeren fra hykleren Nicolaus fra Damaskus, nemlig at han hadde sin slekt fra jødene så langt tilbake som ved det babyloniske fangenskap. Derfor betrakter Josefus ham alltid som en Idumeer, selv om han sier at hans far Antipater var av det samme folk som jødene, og at han var

jøde av fødsel, for de var alle proselytter fra Idumea, og de ble etter hvert sett på som det samme folk som jødene.
**Det kan være verdt å merke seg her at disse soldatene til Herodes ikke kunne ha kommet seg opp på takene til de husene som var oppfylte av fiendene, for å rive overetasjene og drepe dem som var under, men at de hadde kommet seg opp ved hjelp av stiger på utsiden. Dette kaster lys over noen tekster i Det nye testamente, at man brukte stiger på utsiden for å komme opp dit. Se Matt.24,17, Mark.13,15, Luk.5,19 og 17,31.

KAPITEL 16

ETTER AT HERODES GIFTET SEG MED MARIAMNE, TOK HAN JERUSALEM MED VOLD OG MAKT, HJULPET AV SOSIUS. HASMONEERNES REGJERING TAR SLUTT.

1. Etter at bryllupet var over, kom Sosius gjennom Fønikia og han sendte hæren sin foran seg gjennom de midtre deler av landet. Han som var befalingsmannen kom også selv med mange ryttere og fotsoldater. Kongen kom også selv fra Samaria og hadde med seg en liten hær i tillegg til den som var der fra før, og de var om lag tretti tusen, og de møttes ved Jerusalems murer og slo leir på nordsiden av byen, og de besto nå av elleve legioner væpnede fotfolk og seks tusen ryttere, og dessuten med hjelpetropper fra Syria. Det var to generaler, Sosius som var sendt av Antonius for å assistere Herodes, samt Herodes selv, for å overta makten for å bli konge i henhold til senatets vedtak, etter Antigonus som var blitt erklært en fiende av Roma.

2. Jødene var innestengt bak bymurene, og kjempet mot Herodes med heltemot og stor nidkjærhet, for hele folket var samlet og de fremsatte mange profetier om tempelet, og mye som folket satte pris på, som om Gud ville frelse dem ut av den faren de var i. De hadde også båret bort fra byen slikt som kunne være til nytte for mennesker og dyr, for mangelen på de nødvendige ting ble større på grunn av tyverier. Da Herodes oppdaget dette, plasserte han folk i bakhold på de mest høvelige stedene for å bekjempe disse private plyndringene, og han sendte ut legioner av bevæpnede menn for å hente inn forsyninger, også fra steder langt unna, slik at de etter kort tid hadde rikelig med alt de behøvde. Og nå ble det bygget tre bolverk med letthet fordi så mange hender stadig var i arbeid, og det var sommer og ingen ting som hindret dem fra å gjennomføre arbeidet, hverken fra luften eller fra arbeiderne. De førte frem krigsmaskinene til å skake bymurene med, og prøvde alt mulig for å komme seg inn, men de som var innenfor følte likevel ingen angst, for de hadde ikke så få redskaper til å motstå murbrekkerne deres med. De gjorde også motangrep og fikk satt fyr både på de maskinene som ennå ikke var ferdige og de som var klare, og da de kom i nærkamp, var ikke deres forsøk mindre modige enn romernes, selv om de var dem underlegne i kampdyktighet. De reiste også nye festningsverker ettersom de gamle ble ødelagt, og de grov tuneller under jorden hvor de møttes og kjempet. De anvendte brutal makt i stedet for forstand og tapperhet, og holdt ut i krigen til den bitre slutt, mens de var omgitt av en mektig hær, og var plaget av sult og mangel på de mest nødvendige ting, for dette var et sabbatsår.

De første som besteg muren var tjue utvalgte menn, de neste var Sosius' hundremannsførere, for den første muren ble tatt etter førti dager, og den andre femten dager senere, da noen av de bygningene som lå inntil tempelet ble brent, og som Herodes påsto at Antigonus hadde satt fyr på for at han skulle vekke jødenes

hat mot ham. Og da tempelets ytre forgård og den nedre bydelen ble tatt, flyktet jødene til den indre forgård og den øvre bydelen. Men nå sendte de bud til romerne for å unngå at de skulle hindre dem i de daglige ofringene, og ville ha tillatelse til å bringe frem offerdyrene, og det gikk Herodes med på, for han håpet på at de ville gi seg. Men da han så at de ikke gjorde noe av det han håpet på, men bare bittert sto ham imot for å forsvare Antigonus' kongedømme, gikk han kraftig til stormangrep på byen og tok den. Og nå var stedet oppfylt av alle de drepte etter romernes raseri og den lange beleiringen og kampiveren hos de jødene som var på Herodes' side, og de ville ikke etterlate noen av sine motstandere i live, så de myrdet store flokker uopphørlig i de trange gatene og i husene, og da de flyktet til tempelet for å berge seg, ble det ikke vist medynk, hverken med barn eller oldinger. De sparte heller ikke det svake kjønn selv om kongen sendte beskjed om at de skulle spare folket, men ingen la bånd på seg under massakren, for de overfalt alle aldersgrupper uten forskjell som en flokk av sinnsyke. Og da kom Antigonus ned fra slottet uten å bry seg om den situasjonen han var i, og falt ned for Sosius' føtter, men fant ingen nåde hos ham, for han ble mishandlet av ham over alle grenser, og Sosius kalte ham Antigone, dvs. en kvinne og ikke en mann, likevel uten å behandle ham som en kvinne og sette ham fri, men la ham i lenker og holdt ham i strengt fangenskap.

3. Nå hadde Herodes overvunnet sine fiender, og var opptatt med å regjere de fremmede som hadde vært hans hjelpere, for massen av utlendinger stormet inn for å se tempelet og de hellige ting der inne. Men kongen tenkte at en seier skulle medføre en alvorligere selvransakelse enn et nederlag, og fordi noen av de tingene det ikke var tillatt å se, kunne bli sett av dem, holdt han dem tilbake og brukte overtalelser, trusler og til og med makt for å stanse dem. Han forbød også herjinger i byen, og Sosius spurte flere ganger om romerne skulle tømme byen både for penger og for mennesker, slik at han ble konge over en ørken. Og da han sa til dem at makt over hele den bebodde verden ikke kunne rettferdiggjøre et slikt drap på hans medborgere, mente Sosius at denne plyndringen var det bare rett og rimelig å tillate soldatene for den beleiringen de hadde vært igjennom, men da svarte han at han ville gi enhver lønn av sine egne penger, og på denne måten reddet han resten av byen fra å bli ødelagt. Han gjorde det han hadde lovt, for han gav en rettferdig gave til hver av soldatene, og en tilsvarende del til deres befalingsmenn, og til Sosius gav han den mest kongelige gave av alle, slik at alle dro derfra med mye penger.

4. Denne ødeleggelsen av Jerusalem skjedde mens Murcus Agrippa og Caninius Gallus var konsuler i Roma,* i den ett hundre og åttifemte Olympiade, i den tredje måned under fastehøytiden, som om en periodisk rekke av revolusjoner og ulykker hadde kommet tilbake siden det som skjedde jødene under Pompeius. For jødene ble tatt av ham på den samme dagen etter en periode på tjuesju år. Og da Sosius hadde viet en krone av gull til Gud, marsjerte han bort fra Jerusalem og førte med seg Antigonus i lenker til Antonius, men Herodes var redd for at Antigonus skulle bli holdt i fengsel kun av Antonius, og når han så hadde ført ham til Roma, ville han fått sin sak behandlet i senatet og dermed kunne vise at han var av kongelig ætt, mens Herodes var en alminnelig mann, og da ville kongedømmet tilhøre hans sønner, selv om han hadde fornærmet romerne ved det han hadde gjort. På grunn av Herodes' frykt for dette, gav han Antonius en stor sum penger for å få ham til å drepe Antigonus, slik at han kunne være trygg.

Og slik endte hasmoneernens kongedømme ett hundre og tjueseks år etter at det

først ble etablert. Dette var en strålende og berømt familie både på grunn av dens høybårne ætt og verdigheten ved overprest-embetet og de storverk som deres forfedre hadde utført for vår nasjon. Men disse menn mistet makten på grunn av stridighetene de hadde med hverandre, og makten kom til Herodes, Antipaters sønn, som var av en helt alminnelig familie og av ingen nobel ætt, men var underlagt andre konger. Og dette er det historien forteller om slutten på hasmoneernes familie.

---

*Vi skal her merke oss det som Josefus så ofte forsikrer oss, at det gikk vel tre år fra Herodes først oppnådde kongemakten i Roma, og da han for andre gang fikk den ved å ta Jerusalem ved Antigonus' død. Denne historien om dette tidsintervallet forteller to ganger at hæren går i vinterkvarter, noe som kanskje dreier seg om to adskilte vintre (kap.15,avsn.3-4), og selv om Josefus ikke sier noe om hvor lenge de lå i disse leirene, forteller han likevel om Ventidius,' Silos' og Machera' lange forsinkelser på grunn av studium, og som skulle medføre at Herodes ble fast i det nye riket, og gir oss så detaljerte beskrivelser av Herodes' mange storverk i denne perioden, som rimeligvis innbefatter tidsrommet før Herodes kom til Samosata, og som må ha vært ganske betydelig. Men det som mangler hos Josefus, er supplert fullt ut av Moses Chorenensis, den armenske historikeren, i hans historie om denne perioden, og de forsikrer oss direkte at Tigranes, som da var konge over Armenia, og den øverste leder av parternes krig, regjerte to år etter at Herodes var gjort til konge i Roma, og likevel fikk ikke Antonius høre om hans død i det selvsamme nabolaget i Samosata, før han kom dit for å beleire det. Og deretter førte Herodes en hær til ham etter en marsj på tre hundre og førti mil (ca. 500 km.) gjennom et vanskelig terreng, dessuten fylt med fiender, og han sluttet seg til ham under beleiringen av Samosata inntil byen ble tatt. Så marsjerte Herodes og Sosius den samme veien tilbake de tre hundre og førti mil, og etter kort tid stanset de for å beleire Jerusalem som de ikke klarte å ta før etter fem måneders beleiring. Alt til sammen supplerer det som mangler hos Josefus og gir en sikker kronologi over denne tiden utenfor enhver motsigelse.

BOK 15

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ ATTEN ÅR

FRA ANTIGONUS' DØD TIL HERODES FULLFØRTE BYGGINGEN AV TEMPELET

KAPITEL 1

POLLIO OG SAMEAS. HERODES DREPER DE FREMSTE AV ANTIGONUS' VENNER OG PLYNDRER BYEN FOR DENS RIKDOMMER. ANTONIUS HALSHUGGER ANTIGONUS.

1. Sosius og Herodes tok Jerusalem, og dessuten tok de Antigonus til fange, som vi fortalte i den forrige boken. Vi vil nå fortsette med fortellingen. Og da Herodes nå hadde fått hånd om kongemakten i hele Judea, forfremmet han de menige menn i byen som hadde vært på parti med ham, men han holdt ikke en eneste dag opp med å hevne seg og å straffe dem som hadde valgt å holde med fiendene. Fariseeren Pollio og hans disippel Sameas ble mer æret av ham enn noen av de andre, for da Jerusalem ble beleiret, rådde de borgerne til å ta imot Herodes, og dette fikk de god lønn for. Men på den tiden da Herodes var hardt prøvet på liv og død, forutsa Pollio, som en del av en irettesettelse for Hyrkanos og de andre dommerne hvordan Herodes som de nå hadde tillatt å unnslippe, etterpå ville straffe dem alle sammen. Dette ville bli fullbyrdet i sin tid, når Gud ville oppfylle det ord han hadde talt.

2. Da nå Herodes hadde fått Jerusalem i sin makt, tok han med seg alle konge-regaliene, og plyndret rikfolkene for alt det de hadde, og da han hadde hopet sammen en stor mengde sølv og gull, gav han det til Antonius og sine venner som var hos ham. Han drepte også førtifem av de fremste menn av Antigonus' parti, og plasserte vakter ved byportene, slik at ingen ting skulle kunne bæres ut sammen med likene. De undersøkte også de døde, og alt som ble funnet, enten av sølv eller gull eller andre skatter, ble båret til kongen, og det var ikke ende på de ulykkene han påførte dem, og denne nøden var delvis på grunn av prinsregentens havesyke, for han ville stadig ha mere, og delvis fordi det fremdeles var sabbatsår som tvang dem til å la landet ligge udyrket da vi er blitt forbudt å tilså åkrene dette året.

Da nå Antonius hadde mottatt Antigonus som sin fange, bestemte han seg for å beholde ham som et seierstrofé, men da han fikk høre at nasjonen var i opprør, og da de på grunn av sitt hat til Herodes, fortsatt sympatiserte med Antigonus, besluttet han å halshugge ham i Antiokia, for ellers ville det ikke være mulig å få jødene til å falle til ro. Og Strabo fra Kappadokia bekrefter det jeg har sagt: "Antonius beordret jøden Antigonus til Antiokia for å bli halshugget der, og Antonius antar jeg er den aller første som halshugde en konge, da man må gå ut fra at det ikke var noen annen måte å trosse jødene på, for at de skulle ta imot Herodes som han hadde gjort til konge i hans sted. På grunn av den kjærlighet de hadde til sin tidligere konge kunne de ikke tvinges til å kalle ham konge ved hjelp av noen form for tortur, så derfor tenkte han at denne vanærende død ville svekke Antigonus' ettermæle, og likeledes forminske deres hat til Herodes." Så langt Strabo.

KAPITEL 2

PARTERNE SETTER HYRKANOS FRI, OG HAN VENDER TILBAKE TIL HERODES. HVA ALEXANDRA GJORDE DA HUN FIKK HØRE AT ANANELUS BLE UTNEVNT TIL OVERPREST.

1. Etter at Herodes hadde fått riket, kom overpresten Hyrkanos, som til nå var fange hos parterne, tilbake til ham, og han ble satt fri på denne måten: Parternes generaler, Barzapharnes og Pacorus, tok Hyrkanos som først var gjort til overprest og deretter til konge og Herodes' bror Phasaelus til fange og bortførte dem til Partia. Phasaelus kunne slett ikke holde ut forsmedelsen ved å være fange, og han syntes at døden var bedre enn å leve og han henrettet seg selv, slik jeg tidligere har fortalt.

2. Da Hyrkanos ble ført til Partia, behandlet kongen i Phraates ham meget vennlig da han allerede hadde fått høre hvilken berømt familie han tilhørte, og av den grunn satte han ham fri og gav ham et bosted i Babylon,* der det bodde et stort antall jøder. Disse jødene hedret Hyrkanos som sin overprest og konge, likesom hele det jødiske folk som bodde så langt unna som ved Eufrat, og det satte han meget stor pris på. Men da han fikk vite at Herodes hadde fått kongemakten, fikk han nytt håp, for han hadde selv en viss godvilje for ham og for at Herodes ville ta i betraktning de goder han hadde fått av ham, for da saken var imot ham, og da det var fare for at han ville bli dømt til døden, frelste han ham fra all straff. Følgelig drøftet han denne saken med de jødene som kom til ham og viste ham sin hengivenhet, men de gikk inn for å holde ham hos seg og ba ham om å være hos dem, i det de minnet ham om den godhet og ære de viste ham, og den var ikke mindre enn den de ville vise sine overprester eller konger. Og det viktigste motivet for dette var at han ikke ville få denne verdigheten i Judea fordi han hadde et lyte på sitt legeme som Antigonus hadde påført ham, og at konger ikke pleier å gjengjelde den godhet de fikk da de var menige personer, for når de blir så vellykket og opphøyd, skjer det en ikke så liten forandring med dem.

3. Selv om de mente at disse argumentene bare gjaldt hans eget beste, ville Hyrkanos likevel reise. Herodes skrev også til ham og overtalte ham til å oppfordre Phraates og de jødene som var der, til at de ikke skulle nekte ham hans kongelige autoritet, for den skulle han få ha felles med ham selv, for nå var den rette tiden kommet til å gjengjelde ham for de tjenestene han hadde fått av ham da han hadde oppdratt ham og dessuten frelst ham, og at Hyrkanos i tillegg hadde tatt imot ham. Og da han skrev dette til Hyrkanos, sendte han også sin ambassadør Saramallas til Phraates med mange gaver og ba ham på det mest innstendige om ikke å forsmå den takknemlighet han ville vise sin velgjører. Men denne iveren fra Herodes skyldtes ikke dette, men fordi han var blitt regent i dette landet uten å ha noe rettferdig krav på det, og han var av gode grunner redd for at hans posisjon skulle endres, og derfor hadde han det travelt med å få Hyrkanos i sin makt, eller å få satt ham helt ut av spillet, noe som han til syvende og sist fikk gjennomført.

4. Da Hyrkanos kom, fullstendig trygg etter tillatelse fra kongen av Partia og på jødenes bekostning, siden de hadde forsynt ham med penger, mottok Herodes ham med all mulig respekt, og da han satte ham i høysetet ved de offentlige møtene og holdt ham mer i ære enn alle de andre, gjorde han det for å bedra ham. Han kalte

ham sin far og prøvde på alle mulige måter å unngå at han fikk noen mistanke om å bli utsatt for forræderi. Han gjorde også andre ting, som å sikre sitt kongedømme, noe som likevel førte til et opprør i hans egen familie. For da han var forsiktig med hvordan han gjorde en berømt person til overprest for Gud,** sendte han en obskur prest som het Ananelus fra Babylon, og tildelte ham overprest-embetet.

5. Men Alexandra, Hyrkanos' datter, og Alexander, kong Aristobulus' sønns hustru, kunne ikke finne seg i denne uverdigheten. Hennes sønn var en av de aller mest tekkelige, og han het Aristobulus og hennes datter Mariamne som var gift med Herodes, var også utsøkt vakker. Alexandra var svært urolig over denne uverdigheten hennes sønn var blitt utsatt for, nemlig at hvem som helst kunne bli budsendt for å få tildelt verdigheten som overprest mens han var i live. Derfor skrev hun til Kleopatra – og det var en musiker som hjalp henne med å få sendt brevene, for å få henne til å gå i forbønn hos Antonius for å få tildelt overprest-embetet til sin sønn.

6. Men da Antonius var treg med å imøtekomme denne anmodningen, kom hans venn Dellius til Judea i noen ærender, og da han så Aristobulus, ble han stående å beundre hans høye vekst og barnslige skjønnhet, og slett ikke noe mindre kongens hustru Mariamne, og han roste Alexandra som var mor til disse to vakre barna. Og da han kom i samtale med ham, overtalte han henne til å få tegnet portretter av dem begge og sende dem til Antonius, slik at når han fikk se dem, ville han ikke nekte henne noe av det hun ville be ham om. Dermed ble Alexandra oppglødd av hans ord, og sendte bildene til Antonius. Dellius overdrev, og sa at disse barna ikke så ut som om de var kommet av mennesker, men fra en eller annen gud. Hans plan var å forføre Antonius inn i et utuktig forhold til dem, for han skammet seg for å sende bud på piken som var gift med Herodes, og han unngikk dette fordi han ville bli refset av Kleopatra for noe slikt og derfor sendte han på den mest anstendige måte bud på den unge mannen, med det forbehold at det ikke måtte føles vanskelig for ham.

Da brevet ble brakt til Herodes, syntes han ikke det var trygt å sende av sted en som var så vakker som Aristobulus i sin blomstrende alder, seksten år gammel og av en så nobel familie, til Antonius som var den fremste blant romerne, og var en type som kunne misbruke ham amorøst. Og han kunne hengi seg åpent til slike nytelser som hans makt tillot ham utenfor noen kontroll. Han skrev derfor tilbake til ham at dersom denne gutten dro ut av landet, skulle det ikke mer til enn at alt ville havne i en tilstand av krig og opprør, for jødene håpet på en endring av regjeringen, og ønsket en annen konge over seg.

7. Da Herodes hadde unnskyldt seg for Antonius, bestemte han seg for at han slett ikke ville tillate Alexandras barn å bli behandlet uhøflig, og hans hustru Mariamne påla ham meget strengt å gjenopprette overprestedømmet til hennes bror, og han skjønte at det var til hans eget beste å gjøre det, for hvis han en gang hadde fått den verdigheten, ville han ikke kunne dra ut av landet. Dermed sammenkalte han alle sine venner og fortalte dem at Alexandra konspirerte hemmelig mot hans kongelige autoritet, og ved hjelp av Kleopatra prøvde å få det til at han kunne miste konge-makten, og at hun ved hjelp av Antonius skulle få gitt denne ungdommen makten over de offentlige affærer i hans sted, og at hennes planer og påfunn var urettferdige da hun samtidig ville berøve sin datter den verdigheten hun nå hadde, slik at det

ville bli uro i riket. Dette hadde han slitt hardt med og oppnådd alt med å utsette seg for en ekstra risiko, og likevel ville han ikke slutte med å gjøre det som var rett for ham selv, enda han husket hennes ondsinnede påfunn, og nå ville han allikevel gi denne ungdommen overprest-embetet, for han hadde tidligere innsatt Ananelus bare fordi Aristobulus ennå var så ung.

Da han hadde sagt dette, falt Alexandra i gledestårer over dette uventede løftet, og hun gråt dessuten på grunn av frykten og den mistanken hun hadde hatt, og hun unnskyldte seg og sa at når det gjaldt overprest-embetet, var hun svært bekymret for den vanæren hennes sønn var under, og derfor gjorde hun sitt ytterste for at han skulle få embetet. Dette gjorde han slett ikke på slump, for det var det lureste han kunne velge for å bedra kvinnene og de vennene han for øvrig hadde tatt med som rådgivere. Men hva angikk kongemakten, hadde hun ikke prøvd seg med noe, og dersom hennes sønn skulle bli tilbudt det, ville hun avslå det, for nå var hun blitt tilfreds med sin sønns verdighet mens Herodes selv hadde regjeringsmakten, og at hun og hele resten av familien hennes var trygg under hans særdeles kloke styre. Og nå var hun fullstendig beseiret ved hjelp hans privilegier, og var takknemlig for den æren han hadde vist hennes sønn, og heretter ville hun være fullstendig lydig, og ønsket at han skulle unnskylde henne fordi hennes høybårne familie var grunnen til den frimodigheten hun hadde tillatt seg, slik at hun handlet forhastet og ubetenkt i denne saken. Etter at de hadde talt sammen om dette, kom de til enighet, og dermed så alle mistanker ut til å ha forsvunnet.

---

*Byen som Josefus kaller "Babylon," ser ut til å være blitt bygget av en av seleukidene ved Tigris, og den ble til vanlig kalt Babylon så lang tid etter at gamle Babylon ble fullstendig ødelagt, akkurat på samme måten som den senere nabobyen Bagdat ofte blir kalt med det samme navnet Babylon.

**Her har vi et eksempel på Herodes' verdslige og profane politikk, at han ved å misbruke sin ulovlige og selvbestaltede makt, kunne velge den han ville til overprest, som personen Ananelus. Med dette var han årsaken til uro i sitt rike og i sin egen familie, og dette gav ham ikke noen varig fred og ro i ettertiden.

KAPITEL 3

DA HERODES GJORDE ARISTOBULUS TIL OVERPREST, PLANLA HAN Å FÅ HAM DREPT SNART ETTERPÅ. HAN UNNSKYLDER SEG OVERFOR ANTONIUS OM SAKEN MED ARISTOBULUS, JOSEF OG MARIAMNE.

1. Kong Herodes tok straks overprest-embetet fra Ananelus som ikke var i landet slik vi før har fortalt, for han var en av de jødene som var bortført som fange bortenfor Eufrat. Det var ikke så få titusener av dette folket som var blitt tatt til fange og bodde rundt omkring i Babylonia der Ananelus kom fra. Han var av overprestefamilie,* og hadde vært en spesiell venn av Herodes. Da han første gangen var blitt gjort til konge, var det han som hadde gitt ham denne verdigheten, men nå tok han den fra ham for å roe ned problemene i sin egen familie selv om dette var fullstendig ulovlig, for aldri før i gammel tid var noen blitt fratatt en slik verdighet. Det var Antiokus Epifanes som først brøt denne loven og fratok Jesus den, og gjorde Onias til overprest i hans sted. Aristobulus var den andre som gjorde dette og tok denne verdigheten fra sin bror Hyrkanos, og Herodes var den tredje som tok den fra Ananelus og gav den i stedet til den unge Aristobulus.

2. Nå så det ut som om Herodes hadde bilagt splittelsen i familien, men han hadde likevel bange anelser, slik tilfellet ofte er når folk ser ut til å være kommet til enighet. Og da han tenkte at siden Alexandra allerede hadde pønsket på noen planer og han fryktet for at hun ville gjennomføre dem straks hun fant anledning til det, beordret han at hun skulle holde seg i palasset og ikke blande seg inn i offentlige saker. Hennes livvakter passet nøye på at ingen ting av hennes privatliv ble holdt skjult. Alle disse prøvelsene fikk henne litt etter litt til å miste tålmodigheten og hun begynte å hate Herodes, for da hun hadde en utpreget kvinnelig stolthet, var hun særdeles irritert over den mistenksomme livvakten hun var omgitt av, og ville heller utsette seg for hva som helst enn å bli fratatt ytringsfriheten for å leve i frykt og slaveri under noe som kaltes en æresvakt. Derfor sendte hun bud til Kleopatra med en lang klage på de forholdene hun levde under, og bønnfalt henne om å gjøre sitt ytterste for å hjelpe henne. Kleopatra rådde henne derfor til å ta sin sønn med seg og straks komme til henne i Egypt. Dette rådet ble hun glad for, og hun la en snedig plan for å komme seg av sted. Hun fikk laget to likkister for at det skulle se ut som om de tok med seg to døde legemer, og så la hun seg i den ene og sønnen i den andre og beordret de tjenerne som kjente til hennes planer, å føre dem bort om natten.

Veien gikk langs sjøen, og der lå det et skip som var klart til avgang for Egypt. En av hennes tjenere som het Æsop, traff tilfeldigvis på Sabion som var en av hennes venner, og han talte til ham om saken fordi han trodde at han allerede kjente til den. Da Sabion fikk vite dette, trodde han at hvis han fortalte Herodes dette, ville det forandre hans hat til vennskap, for han var tidligere en av Herodes' fiender og var blitt betraktet som en som hadde lagt feller for hans far Antipater og forgiftet ham, og dermed fortalte han kongen om Alexandras hemmelige planer. Kongen lot henne imidlertid fortsette med sitt prosjekt slik at hun ble tatt på fersk gjerning. Likevel unngikk han å fornærme henne, for han ville ikke at det skulle skje henne noe alvorlig, da han visste at Kleopatra ikke ville tåle at han skulle utsette henne for noen anklage, for hun hatet ham, og han lot det se ut som om det var hans storsinn og selvbeherskelse som gjorde at han tilgav dem. Men han bestemte seg fullt ut for å få fjernet den unge mannen på en eller annen måte, men han fant ut at saken ble best skjult hvis han ikke gjorde dette med én gang.

3 Da løvhyttefesten kom, som er en så viktig feiring for oss, ventet han til den var over, og mens både han og resten av folket var glade og lystige, fikk sjalusien som begynte å vokse, ham til å skynde seg med det han hadde planlagt. Og Aristobulus som var i sitt syttende år, gikk opp til alteret for å ofre i henhold til loven, iført presteregaliene, og under seremonien var han særdeles tekkelig og høy i forhold til sin alder, og slik representerte han den ærverdige familien han var kommet fra. Det strømmet en varm hengivenhet mot ham fra folket, for de hadde hans bestefar Aristobulus' gjerninger i friskt minne, og de beundret ham så sterkt at de ikke kunne la være å vise ham det. De frydet seg så sterkt at de straks utbrøt med fryderop, og det oppsto forvirring da deres lykkeønskninger blandet seg med akklamasjoner, slik at folkemassens hengivenhet ble så alt for åpenbar. Desto hurtigere ble det gitt mer uttrykk for den lykke de hadde fått av hans familie enn det passet seg under det monarkiet som nå rådde. Under alt dette bestemte Herodes seg for å fullføre det som han hadde planlagt mot den unge mannen. Da høytiden var over, og da han holdt fest i Jeriko med Alexandra som underholdt ham der, var han særdeles fornøyd med den unge mannen og tok ham med seg til et ensomt sted, samtidig som han barnslig

og latterlig tullet og lekte med ham. På dette stedet var det varmere enn vanlig, så de gikk ut alle sammen for å bade i en av fiskedammene, og de stilte seg ved en av dammene i nærheten av huset, da de ville avkjøle seg ved å bade, for det var midt på dagen. Til å begynne med var det bare tjenerne og noen kjenninger som var tilskuere mens de svømte, og etter en stund gikk den unge mannen i vannet med de andre etter at Herodes hadde overtalt dem. Og etter avtale med Herodes dukket de ham ned mens han svømte og holdt ham under vannet som om det bare var for moro skyld da det var blitt mørkt, og de gav seg ikke før han var helt kvalt. Slik ble Aristobulus myrdet, atten år gammel, etter å ha hatt overprest-embetet i kun ett år, slik at Ananelus fikk det tilbake.

4. Da denne triste ulykken ble fortalt til kvinnene, gikk deres glede straks over til gråt og klage mens de fikk se det døde legemet som lå foran dem, og deres sorg var ikke til å komme over. Også byen Jerusalem falt i dyp sorg, og hver familie så på dette som om dette ikke hadde skjedd med en som ikke var i slekt med dem, men at en av deres egne var blitt drept. Alexandra ble ennå sterkere berørt da hun fikk vite at han var blitt drept med hensikt. Hennes sorg var ennå større enn hos noen av de andre fordi hun visste at det var begått et mord, men hun var nødt til å avfinne seg med det for at ikke en ennå større ulykke skulle komme, og til tider vurderte hun å ta sitt eget liv, men hun behersket seg i håp om å få leve lenge nok til å hevne dette urettferdige drapet som var gjort i all hemmelighet. Hun bestemte seg for å holde ut å leve lengere slik at ingen skulle tro at hun hadde noen mistanke om at han var blitt drept med fullt forsett, og mente at hun derved skulle få mulighet til å hevne det når anledningen bød seg. Hun tøylet seg selv slik at det ikke ble lagt merke til at hun gikk med en slik mistanke. Og Herodes gjorde det han kunne for at ingen utenfor landet skulle tro at barnets død var skjedd etter hans plan, og av den grunn benyttet han seg av de vanlige tegn på sorg, og han falt til og med i tårer og demonstrerte en sjelelig fortvilelse. Det kan tenkes at hans følelser overmannet ham slik fordi han hadde sett denne ungdommens vakre ansikt, selv om hans død ble ansett for å skaffe ham selv sikkerhet. I det minste tjente denne sorgen som en slags unnskyldning for ham, og han sørget for at hans jordeferd skulle bli storslagen, og det ble gjort store forberedelser for å få lagt ham i en grav med krydderier i store mengder og med ornamenter som skulle følge ham i graven slik at selv kvinnene som var i så dyp sorg, ble forbauset og på denne måten fikk en slags trøst.

5. Men intet av dette kunne dempe Alexandras sorg, og minnet om dette fryktelige tilfellet gjorde sorgen hennes dyp og ulegelig. Derfor skrev hun en beretning om forræderiet til Kleopatra, om hvordan hennes sønn var blitt myrdet, og Kleopatra, som tidligere hadde villet gi henne alt det hun måtte ønske og viste hennes sympati i hennes ulykke, gjorde nå hennes sak til sin egen og ville ikke at Antonius skulle tie, men oppfordret ham til å straffe barnets morder, for det var uverdig at Herodes skulle gjøre noe slikt, han som han hadde gjort til konge i et rike som slett ikke tilhørte ham, og som nå var skyld i en så grusom forbrytelse mot en som virkelig var av kongelig blod. Antonius ble overtalt ved disse argumentene, og da han kom til Laodikea, befalte han Herodes å komme og tale til sitt forsvar for det han hadde gjort mot Aristobulus, for et slikt forræderi var stygt gjort dersom han skulle ha hatt en finger med i spillet. Nå ble Herodes redd, både på grunn av anklagen og Kleopatras uvilje mot ham, for den var blitt så sterk at hun prøvde å få Antonius til å hate ham. Han bestemte seg dermed for å adlyde innkallingen, for han hadde ingen mulighet for å

unngå den, så han etterlot sin onkel Josef som prokurator for regjeringen, og påla ham i hemmelighet at dersom Antonius skulle drepe ham, skulle han også straks drepe Mariamne, for han hadde en stor ømhet for denne hustruen, og var redd for at hans navn skulle lide skade dersom hun skulle bli trolovet med en annen mann på grunn av sin skjønnhet. Men hans tanke var i bunn og grunn ikke annet enn at Antonius ble forelsket i henne da han en gang fikk høre om hennes skjønnhet. Da Herodes hadde gitt Josef denne beskjeden, og ikke hadde noe sikkert håp for sitt liv, dro han av sted til Antonius.

6. Da Josef var opptatt med å administrere de offentlige saker i riket, var han ofte hos Mariamne, både fordi hans arbeid krevde det, og fordi han ville vise dronningen respekt, og han kom ofte i samtale om Herodes' godhet og hans dype kjærlighet til henne. Og da kvinnene, spesielt Alexandra ofte prøvde å avspore samtalene til kvinnelig pludder, var Josef så overivrig med å beskrive kongens egenskaper at han fortsatte med sitt så langt at han nevnte den beskyldningen Herodes var blitt utsatt for, og viste dermed at han ikke var i stand til å leve uten henne, og hvis han skulle ende opp ulykkelig, ville han ikke holde ut å bli skilt fra henne, selv etter at han var død. Slik talte Josef. Men naturlig nok tok ikke kvinnene dette som noe bevis på Herodes' store kjærlighet til dem, men så det i stedet slik at han mishandlet dem i sin hardhet, og at de ikke ville unngå å bli drept, til og med av pur ondskap, selv om han selv ville bli drept. Det som Josef hadde sagt til dem ble et grunnlag for kvinnenes alvorlige mistanke mot ham for ettertiden.

7. På denne tiden verserte det et rykte omkring i Jerusalem blant Herodes' fiender, at Antonius hadde torturert Herodes og henrettet ham. Dette ryktet skapte uro blant dem som var på slottet, og spesielt kvinnene. Og Alexandra greide å overtale Josef til å gå ut av palasset og flykte med dem til de romerske legionene som lå i leir rundt byen for å vokte riket under Julius' kommando, for hvis det skulle komme til et opprør på slottet, ville de være tryggere når de holdt seg inne med romerne. De håpet også at de skulle oppnå den høyeste status straks Antonius fikk se Mariamne, og på denne måten skulle kunne de gjenopprette kongedømmet og ikke mangle noe av det de satte sitt håp til på grunn av sin kongelige herkomst.

8. Mens de var midt i disse forhandlingene, kom det brev fra Herodes om alt det han var opptatt med, og som viste seg å være motsatt av det som ble fortalt og det de hadde ventet, for da han var kommet til Antonius, ble hans interesse for ham gjenoppvakt ved de gavene han hadde med til ham fra Jerusalem. Han oppfordret ham til å legge av sin indignasjon slik at Kleopatras overtalelser fikk mindre å si enn de argumentene han nå hadde for å gjenopprette sitt vennskap. Og Antonius sa at det ikke var rett å kreve at en konge skulle stå til ansvar, for da kunne han jo ikke være konge i det hele tatt, og de som hadde gitt ham denne myndigheten, burde tillate ham å gjøre bruk av den. Det samme sa han til Kleopatra, at det var best for henne ikke å blande seg opp i kongens regjeringsoppgaver.

Herodes skrev en beretning om disse tingene, og benyttet seg av de hedersbevisninger han hadde fått av Antonius, om hvordan han satt ved hans side under høringen, og spiste med ham hver dag, og at han nøt disse privilegiene til tross for den alvorlige kritikken Kleopatra hadde rettet mot ham. Hun hadde stor lyst på landet hans og gikk alvorlig inn på Antonius for at riket skulle bli gitt henne, og hun strevde

alt det hun kunne for å få ham fjernet, men hun fant stadig at Antonius behandlet ham som rettferdig og ikke lenger hadde noen forestilling om at hadde behandlet noen hardt. Og nå skulle han snart dra tilbake med ytterligere forsikring om vennskap og støtte i de offentlige sakene, og at det ikke lenger var noe håp for Kleopatras misunnelse da Antonius hadde gitt henne Coele Syria i stedet for det hun ønsket, og slik roet han henne ned og kom seg unna de kravene hun hadde stilt om å få Judea lagt under seg.

9. Da disse brevene ble sendt, gav kvinnene opp med å flykte til romerne. De hadde begynt flukten fordi de trodde at Herodes var død, og holdt det ikke hemmelig, men da kongen hadde fulgt Antonius under hans marsj mot parterne, vendte han tilbake til Judea, og der informerte både hans søster Salome og hans mor ham om Alexandras hensikter. Salome la til noe mer mot Josef, noe som bare var bakvaskelse, at han hadde ført ulovlige samtaler med Mariamne. Grunnen til at hun fortalte det, var at hun lenge hadde hatt uvilje mot henne, for når det hendte at de var uenige, tok Mariamne seg den frihet å rakke ned på de andre fordi de var av lavere byrd. Men da Herodes alltid hadde en varm hengivenhet til Mariamne og elsket henne, og nå ble svært uroet av dette, kunne han ikke holde ut sin sjalusi, selv om han behersket seg for å unngå noe forhastet. Både hans kjærlighet og hans sjalusi fikk ham til å spørre Mariamne direkte om saken med Josef, men hun benektet alt med ed, og fant på alt det som var mulig for en kvinne å si til sitt forsvar. Og da ble kongen litt etter hvert overtalt til å legge bort sin mistanke og sitt sinne og ble overvunnet av lidenskapen, og dermed måtte han be henne om unnskyldning for at han hadde trodd det som var blitt sagt om henne. I stedet roste han hennes anstendighet og uttrykte sin store hengivenhet og kjærlighet, inntil det gikk som det pleier blant elskende, at de falt i tårer og ømhet og omfavnet hverandre. Og da kongen stadig og kraftigere forsikret sin tillit til hennes troskap, og ville at hun skulle vise ham den samme tillit, sa Mariamne: ”Men var den befalingen du gav om at jeg, som ikke hadde noen skyld i dette, skulle omkomme med deg hvis du skulle mislykkes hos Antonius, et bevis på din kjærlighet til meg?”

Da disse ordene falt ut av henne, ble kongen sjokkert, og nå lot han henne gli ut av sine armer, og han skrek og rev seg i håret, og sa at nå hadde han bevis for at Josef hadde hatt ulovlige samtaler med hans hustru. For han ville aldri ha betrodd ham dette i enrom dersom det ikke hadde vært et slikt nært og familiært forhold mellom dem. I denne sinnstilstanden ville han gjerne ha drept sin hustru, men da han ennå var grepet av kjærlighet til henne, behersket han seg, selv om det ikke var uten langvarig ergrelse og uro i sjelen. Men han gav ordre om å drepe Josef uten å tillate ham å komme for hans øyne, og Alexandra bandt han og satte henne i husarrest som et resultat av denne ulykken.

*Dette motsier talmudistene som hevder at ingen under tjue år kan gjøre tjeneste som overprest hos jødene.

KAPITEL 4

DA KLEOPATRA FIKK DELER AV JUDEA OG ARABIA AV ANTONIUS, KOM HUN TIL JUDEA. HERODES SKJENKET HENNE MANGE GAVER OG LEDSAGET HENNE PÅ REISEN TILBAKE TIL EGYPT.

1. På denne tiden hersket det forvirring i Syria fordi Kleopatra stadig drev og overtalte Antonius til å forsøke seg på andres landområder. Hun maste på ham om å ta landene fra de forskjellige prinsene for å gi dem til henne, for hun hadde en mektig innflytelse på ham da han var slavebundet av lidenskap til henne. Hun var også misunnelig av natur og skydde ingen ondskap. Hun hadde allerede forgiftet sin bror fordi han visste at han skulle bli konge over Egypt allerede da han var femten år gammel, og hun fikk drept sin søster Arsinoe ved hjelp av Antonius, da hun søkte seg til Diana-tempelet i Efesus, for hvis det fantes noen mulighet for å få tak i penger, ville hun plyndre både templer og graver. Og det fantes heller ingen steder som var ansett som så ukrenkelige at hun ikke kunne hente ut de prydgjenstandene som var der, og heller ikke noe sted som var så profant at det ikke kunne bli utsatt for den mest skammelige behandling fra hennes side, om det bare kunne gi et bidrag til å tilfredsstille hennes havesyke. Likevel var dette ikke nok for en så ond og tøylesløs kvinne, for hun gikk med en stadig trang til å skaffe seg alt det hun kunne finne på, og det gjorde hun sitt ytterste for å få. Derfor maste hun stadig på Antonius om å frata andre deres landområder for å gi dem til henne. Og da hun dro med ham til Syria, greide hun å komme i besittelse av landet ved at han drepte Ptolemeus' sønn Lysanias, idet han beskyldte ham for å ha ført parterne gjennom disse landene. Hun ba ham også om å få Judea og Arabia, og for å greie det, ville hun at han skulle ta disse landene fra guvernørene. Antonius var så betatt av denne kvinnen at man ikke kan tro at det bare var samtalene med henne som førte til dette, men at han på en eller annen måte var blitt forhekset til å gjøre hva som helst hun måtte ønske. Likevel gjorde de verste utslag av hennes urettferdighet ham så skamfull at han ikke alltid ville høre på henne når hun prøvde å overtale ham til de aller verste skjenselsgjerningene hun fant på. Men dette nektet han henne heller ikke fullstendig, for han gjorde alt det hun ville, slik at han åpent ble betraktet som en ond mann fordi han tok deler av disse landene for å gi dem til henne. Slik gav han henne byene ved elven Euletherus som lå langt fra Egypt, unntatt Tyrus og Sidon som han visste skulle være frie byer etter deres forfedre, selv om hun stadig presset ham for å få disse også.

2. Da Kleopatra hadde oppnådd alt dette og hadde fulgt Antonius på hans ekspedisjon til Armenia og helt til Eufrat, vendte hun tilbake og kom til Apamia og Damaskus, og videre til Judea der Herodes møtte henne, og av henne fikk han noen av hennes besittelser i Arabia, med rett til å innkassere de inntektene som kom fra områdene rundt Jeriko. Fra dette landet kommer det balsam, som er det mest kostelige som dyrkes der, og bare der. Det vokser også palmetrær på dette stedet, både i stort antall og av de mest utsøkte. Mens hun var der, og svært ofte sammen med Herodes, greide hun å få i stand en ulovlig samtale med kongen. Hun brydde seg ikke om å hemmeligholde sin trang til slikt, for det kan hende hun til en viss grad var forelsket i ham, eller aller helst at hun prøvde å legge en snare for ham ved å innlede utuktige samtaler, for egentlig syntes hun å være besatt av kjærlighet til ham. Herodes hadde lenge hatt uvilje mot Kleopatra, da han visste at hun var en kvinne som irriterte alle, og på den tiden syntes han at hun fortjente hans hat dersom dette

forsøket hennes kom fra begjær. Han tenkte også at han ville unngå hennes intriger ved å få henne drept dersom det var slikt hun var innstilt på. Og han avslo hennes forslag og tilkalte sine venner for å få råd om hvorvidt han skulle drepe henne, nå mens han hadde henne i sin makt, for dermed ville han for fremtiden frelse dem alle fra de utallige onder som gjorde at hun var blitt til irritasjon, og at dette også ville være til fordel for Antonius selv, for hun ville absolutt ikke være tro mot ham dersom det skulle bli nødvendig å stole på henne. Men da han ville følge dette forslaget, ville vennene hans ikke gi ham lov til det. De syntes først og fremst ikke at det var rett å prøve på noe så alvorlig og utsette seg selv for en slik risiko, og de gikk hardt inn på ham for å hindre ham i å gjøre noe overilet, for det ville ikke Antonius tåle selv om noen skulle overbevise ham at det var til fordel for ham. At det skulle se ut som om det var for å hindre disse samtalene med henne at han skulle bruke en slik voldelig og svikefull fremgangsmåte, ville sannsynligvis vekke ennå mer raseri enn noe annet. Det så ikke ut til at han kunne fremføre noe brukbart til sitt forsvar for et slikt forsøk mot en kvinne som hadde en høyere verdighet for sitt kjønn enn noen i hele verden på denne tiden. Og et slikt foretagende ville ikke være til noen nytte, for det ville bare bli fordømt som den frekkhet det var å gjøre noe slikt. Disse overveielsene gjorde det klart for ham at noe slikt ville påføre hans rike ulykker som ville ramme både ham hans etterkommere, for det sto jo fremdeles i hans makt å avslå den ondskapen hun ville overtale ham til, og komme fra det med æren i behold. Ved å skremme Herodes med den risiko han ville utsette seg for, greide de å holde ham fra det. Derfor behandlet han Kleopatra vennlig og skjenket henne gaver og ledsaget henne på veien til Egypt.

3. Men Antonius la under seg Armenia, og sendte Artabazes, Tigranes' sønn i lenker med hans barn og embetsmenn til Egypt som en gave til Kleopatra, sammen med alle de kongelige regaliene som han hadde tatt i riket. Men Artaxias, den eldste sønnen unnslapp og han tok makten i Armenia, men ble likevel avsatt av Arkelaus og keiser Nero da de gjeninnsatte hans yngre bror Tigranes i kongedømmet, men dette var noe som skjedde en god stund senere.

4. Men de skattene som Herodes måtte betale til Kleopatra for det landet som Antonius hadde gitt henne, gjorde han ærlig opp for, og behandlet henne redelig, da han skjønte at det ikke var trygt for ham å risikere at Kleopatra skulle hate ham. Når det gjaldt skatten fra kongen av Arabia, som Herodes hadde påtatt seg å betale henne, beløp den seg en tid til så mye som to hundre talenter. Men senere ble han gnieraktig og treg, og det var endog vanskelig å få ham til å betale det i mindre rater, og han var uvillig til å betale uten noen fradrag.

KAPITEL 5

HERODES FØRER KRIG MOT KONGEN AV ARABIA, OG BESEIRER HAM ETTER FLERE SLAG. ARABERNE VELGER HAM TIL GUVERNØR. DET INNTREFFER ET KRAFTIG JORDSKJELV.

1. Deretter gjorde Herodes seg klar til å gå til krig mot kongen av Arabia på grunn av hans utakknemlighet. Han ville ikke gjøre noe som var rettferdig mot ham, enda Herodes benyttet den romerske krigen som grunn til å utsette sin egen krig. For nå forventet de slaget ved Actium som skjedde i den ett hundre og åttisjuende

Olympiade, der Cæsar og Antonius skulle kjempe om verdensherredømmet. Men Herodes hadde over lang tid glede av et land som var meget fruktbart, og over lengere tid innkassert høye skatter, og hadde dermed etablert store krigshærer som han hadde sørget skikkelig for med alle nødvendigheter for å gjøre dem til hjelpetropper for Antonius, men Antonius sa at han ikke hadde bruk for assistanse, men påla ham i stedet å straffe kongen av Arabia, for han hadde hørt både av ham og Kleopatra om hvor troløs han var, for det var slik Kleopatra ville ha det, for hun hadde fordel av at disse to kongene skulle påføre hverandre så mye ulykke som mulig.

Etter å ha fått dette budskapet fra Antonius, dro Herodes tilbake, og hadde hæren med seg for straks å kunne invadere Arabia. Og da hans hær av ryttere og fotsoldater var klar, marsjerte han til Diospolis, og dit kom også araberne for å møte dem, for de var ikke uvitende om denne krigen som kom på dem. Etter at et stort slag var blitt utkjempet, vant jødene, men etterpå kom det sammen en tallrik hær av arabere i Kana som er et sted i Coele Syria. Herodes var informert om dette på forhånd, så han marsjerte mot dem med den største styrken han hadde, og da han kom nær Kana, besluttet han å slå leir. Der bygde han et bolverk som skulle sette ham i stand til å angripe fienden når tiden var inne, men da han gav ordre om dette, ropte folkemengden av jødene at han ikke måtte dryge, men straks angripe araberne. De gikk på med stor kampiver da de trodde at de var i god orden, spesielt de som hadde deltatt i det forrige slaget og hadde vunnet, og ikke engang hadde tillatt sine fiender å komme i nærkamp. De var i et opprør og under deres kampiver besluttet kongen å benytte seg av mengdens pågåenhet, og da han forsikret dem at han ikke skulle vise mindre tapperhet enn de, ledet han dem fremover, stående foran dem i full rustning, mens alle regimentene fulgte ham i de forskjellige rekkene. Da kom det en forskrekkelse over araberne, for de skjønte at jødene ikke kunne overvinnes, for de var fulle av kampglød, og dermed løp storparten av dem sin vei og unngikk kamp. De ville ha blitt fullstendig ødelagt om ikke Athenio hadde angrepet jødene og forstyrret dem, for denne mannen hadde kommandoen over Kleopatras soldater som hun hadde stasjonert der og som lå i fiendskap med Herodes, og meget lengselsfullt betraktet krigen for å se hva utfallet ville bli. Han hadde også besluttet at i tilfelle araberne gjorde noe heltemodig og vellykket, ville han ligge stille, men hvis de ble slått, slik det virkelig skjedde, ville han angripe jødene med de styrkene han rådde over selv, og de som landet hadde samlet sammen for ham. Dermed overfalt han jødene uforvarende da de var utslitte og trodde at de allerede hadde overvunnet fienden og var i ferd med et stort mannedrap. Fordi jødene hadde brukt sitt mot på sine kjente fiender og skulle til å glede seg over sin seier i ro og fred, ble de et lett bytte for dem som angrep dem på nytt, og de led særdeles store tap på de stedene der de ikke kunne benytte seg av hestene, for det var svært steinet, og angriperne var bedre kjent i terrenget enn de. Og da jødene hadde lidd dette tapet, fikk araberne motet for seg igjen etter nederlaget, og i det de kom tilbake, drepte de dem som var drevet på flukt. Nå ble alle slags måter å drepe på tatt i bruk, og av alle dem som unnslapp, var det bare noen få som kom tilbake til leiren. Og da kong Herodes ble fortvilt over kampen og red opp til dem for å hjelpe, kom han ikke tidsnok til å være til nytte for dem selv om han anstrengte seg sterkt. Den jødiske leiren ble tatt slik at araberne vant en herlig seier, noe som i seg selv hadde vært usannsynlig, og de utslettet en stor del av motstanderens hær. Etterpå kunne ikke Herodes opptre på

noen annen måte enn som en røver og gjøre raider inn i flere deler av Arabia og forvirre dem ved plutselige overfall mens han hadde sin leir mellom fjellene, og med alle midler unngikk å komme i nærkamp. Likevel plaget han fienden ved denne intense virksomheten. Han tok også vare på sine egne styrker og brukte alle metoder for å få brakt tilstanden tilbake til der den hadde vært.

2. Slaget ved Actium mellom Octavius Cæsar og Antonius fant sted i Herodes' sjuende regjeringsår.* Det året inntraff det et jordskjelv i Judea, et slikt som ikke hadde hendt noensinne, et jordskjelv som anrettet store ødeleggelser av kveget i landet. Om lag ti tusen mennesker omkom da husene falt sammen, mens hæren, som holdt til ute på markene, ikke fikk noen skade av denne sørgelige ulykken. Da araberne fikk vite om det, og de som hatet jødene og frydet seg over rapportene og utmalte dem ytterligere da de fortalte om dem, ble de oppmuntret av dette, som om fiendens land var blitt fullstendig ødelagt og menneskene helt utryddet, og de ikke trodde at det lenger fantes noen motstandere. De utsendingene som kom til dem for å gjøre fred med dem etter at alt dette hadde skjedd, drepte de, og gikk i mot hæren deres med stor nidkjærhet. Og jødene turte ikke å gjøre motstand, for de var helt nedslåtte over den ulykken som hadde rammet dem, så de gav helt opp og overgav seg til fortvilelse, for de hadde intet håp om å komme på samme nivå igjen i krigføring, og de kunne ikke få noen hjelp annetsteds fra, da hjemmene deres var havnet i en slik nød. Da saken sto slik, prøvde kongen å overtale dem til å fatte mot, for de var fullstendig nedslåtte. Til å begynne med greide han å sette mot i noen av de beste, slik at han våget å tale til folkemengden, noe han hittil hadde prøvd å unngå for ikke å skape uro etter ulykken som hadde skjedd dem. Han trøstet dem derfor med denne talen:

3. "Det er ikke ukjent for dere, mine medsoldater, at vi for kort tid siden har opplevd mange ulykker som har stanset oss i våre planer, og det er sannsynlig at selv de som er de fremste av oss i tapperhet kan ha vanskelig for å holde motet oppe under slike omstendigheter. Men da vi ikke kan unngå å kjempe, og ingen ting av det som er skjedd er av en slik natur at vi ikke kan berge oss ut av dette for å komme ovenpå igjen ved tapper innsats der vi gjør vårt beste, så har jeg lovet meg selv å oppmuntre dere og samtidig opplyse dere om min plan som går ut på at dere fortsatt skal få beholde den kraften og styrken dere egentlig har. Jeg vil derfor først og fremst vise dere at denne krigen er rettferdig og nødvendig, og forårsaket av våre fienders urettferdighet. Og straks dere skjønner det, vil det være nok til å vekke deres kampglød. Deretter vil jeg vise dere at ulykken som har rammet dere ikke vil ha så store konsekvenser, og at vi har den største grunn til å håpe på seier. Dere er ikke uvitende om arabernes ondskap som er av en slik grad at den er utrolig for alle og enhver og er et forferdelig barbari og viser en uvitenhet om Gud. Det viktigste i deres fiendskap mot oss kommer av grådighet og misunnelse, og de har sneket seg inn på oss og angrepet oss helt plutselig. Og hvorfor skal jeg regne opp flere eksempler på denne fremgangsmåten? Da de sto i fare for å bli slaver av Kleopatra, hvem var det da som kunne fri dem ut av frykten for dette? For det var det vennskapet jeg hadde med Antonius og hans vennlige innstilling mot oss som førte til at selv disse araberne ikke ble fullstendig tilintetgjort. Antonius er uvillig til å påta seg noe som vi kan ha grunn til å mistenke for uvennlighet, men da han ville gi noen deler av våre områder til Kleopatra, ordnet jeg det slik at ved å gi ham noen gaver på egen bekostning, oppnådde jeg sikkerhet for begge nasjonene, og jeg tok selv ansvar for pengene og

gav ham to hundre talenter, og fikk dermed en garanti for ytterligere to hundre som landet er blitt skattlagt for. Men dette har de snytt oss for, enda det er rimelig at jøder ikke skal betale skatt til noe levende menneske eller tillate at deres land skal gjøres skattepliktig. Men selv om det ble slik, skal vi ikke betale skatt til araberne som vi selv har beskyttet, og det er ikke rett at de som har anerkjent vår selvstendighet og opplevd vår godhet, og har fått sitt herredømme ved vår innsats, skal skade oss og frata oss det som er vår fulle rett, enda vi slett ikke er deres fiender, men deres venner. Og når det går an å inngå avtaler selv med de bitreste fiender, og når det er absolutt nødvendig mellom venner – bryr disse folkene seg ikke om det, for de vil ha både i pose og sekk. La det skje på hvilken som helst måte, for den uretten at de tjener penger på dette, vil ikke skade oss, men da spør jeg dere om det er uriktig å straffe den urettferdige eller ikke? Gud har erklært at det skal være slik, og har befalt at vi alltid skal hate fornærmelser og urettferdigheter, noe som ikke bare er rett, men nødvendig i kriger mellom ulike nasjoner, for disse araberne har gjort det som både grekere og barbarer sier er tilfeller av den aller verste ondskap, begått mot våre ambassadører som de har halshugd, mens grekerne sier at slike ambassadører er hellige og ukrenkelige.** Og vi selv har de mest opphøyde av våre læresetninger som Gud har gitt oss, og det aller helligste i vår lov har vi fått av engler eller utsendinger. For dette gjør Gud kjent for menneskeheten, og det er godt nok til å forsone fiender med hverandre. Hva slags ondskap kan være verre enn å drepe utsendingene som kom for å samtale om å gjøre rett? Og når de handler på denne måten, hvordan er det da mulig å leve trygt på vanlig måte, eller lykkes i krig? Etter min mening er det umulig. Men kanskje noen vil si at selv om det som er hellig og rettferdig selvsagt er på vår side, er araberne modigere og mer tallrike enn vi. I denne sak er det ikke på sin plass å tale slik, for Gud er med dem som er rettferdige, og der Gud er, er det både tallrikhet og tapperhet. Men når vi betrakter våre egne omstendigheter, var vi jo seierherrer i det første slaget, og da vi atter kjempet, var de ikke i stand til å motstå oss, men løp sin vei og kunne ikke utholde våre angrep og vårt heltemot. Men da vi hadde overvunnet dem, kom Athenio og gikk til krig mot oss uten å erklære krig, og vær så snill – er dette et tegn på mannsmot, eller et nytt tilfelle av ondskap og forræderi? Hvorfor er vi så motløse når vi burde la oss inspirere av et sterkere håp? Og hvorfor er vi så vettskremte over disse som stadig vekk blir slått når de kjemper på like fot, og hvis de vinner, oppnår de det med ondskap? Hvis noen skulle betrakte dem som menn med virkelig heltemot, vil man da ikke bli oppglødd til å gjøre det ytterste for å stå dem imot? For sant heltemot er ikke å slåss mot svake personer, men å kunne beseire de aller mest hardføre. Men hvis det mismotet som vi nå er i, og den ulykken som har rammet oss ved jordskjelvet, har skremt noen, la ham tenke over at nettopp dette vil bedra araberne fordi de tror at det har rammet oss hardere enn det i virkeligheten har. Og det er heller ikke rett at det som får deres mot til å vokse, skulle få vårt mot til å avta, for disse menn får ikke sin kampmoral på grunn av sin egen rettferdighet, men fordi de håper at vi er fullstendig nedslåtte og motløse i vår ulykke. Men når vi tappert marsjerer mot dem, skal vi snart rive ned deres uforskammede innbilskhet, og det oppnår vi når vi angriper dem, og når kampen begynner, vil de ikke lenger være så frekke. Vår fortvilelse er ikke så stor, og det som er skjedd er ikke noe tegn på Guds vrede mot oss, for slike ting skjer tilfeldig, og motgang er en naturlig livets tilskikkelse. Og hvis vi dessuten vil tro at dette er Guds vilje og at han er tilfreds med det som allerede er skjedd, om så han hadde villet utsette oss for enda mer prøvelser, ville han ikke ha forandret mening så

snart. Og hva angår den krigen vi er inne i nå, har han selv vist at han ønsker at den skal fortsette, for han vet at det er en rettferdig krig. For selv om noen av landets innbyggere er omkommet, har dere som er under våpen blitt bevart i live, og med dette gjør Gud det klart for oss at om dere alle, med kvinner og barn, hadde vært i hæren, ville dere ikke ha blitt utsatt for noen særlig skade. Tenk over dette, og ennå mer på det at dere alltid har Gud som deres beskytter, og forfølg disse menn med rettferdig heltemot, for de er urettferdige i vennskap og forræderske i krig, og ondskapsfulle mot ambassadører, og alltid dere underlegne i karakterstyrke."

4. Da jødene fikk høre denne talen, ble de kraftig oppløftet og ble mer kampvillige enn før. Og da Herodes hadde ofret i henhold til loven,*** skyndte han seg med å føre dem frem for araberne, og i den hensikt gikk han over Jordan og slo leir i nærheten av fienden. Han syntes også at det passet å okkupere et slott som lå mellom dem da han tenkte at det ville være fordelaktig, og at det ville føre til konfrontasjon desto snarere, og hvis den skulle bli forsinket, ville han kunne styrke leiren, for araberne hadde de samme planene. Det kom til forpostfektninger som tiltrakk seg flere soldater, og det ble en heftig kamp med mannefall på hver side, inntil araberne ble slått og trakk seg tilbake. Dette ble ingen liten oppmuntring for jødene, og da Herodes så at fiendens hær var innstilt på alt annet enn en overenskomst, gikk han dristig til angrep på selve bolverket deres og rev det i stykker for å komme inn i leiren for å nedkjempe dem. Og da de ble tvunget opp av skyttergravene, endte de i full forvirring og mistet all kampglød og håp om seier, men de kjempet mann mot mann, for de var ikke mer tallrik enn jødene. Fordi de var innstilt på krig, måtte de bare stå på så dristig de kunne, så det kom til en fryktelig kamp, og ikke så få falt på hver side. Etter hvert flyktet araberne, og i tumulten ble det et stort mannefall og de ble ikke bare drept av sine fiender, men ble selv årsaken til det, for mange ble trampet ned i folkemengden og drept med sine egne våpen, inntil det lå fem tusen mann på stedet, mens resten av folket løp omkring i festningsverket for å komme seg i sikkerhet, men uten å ha noe håp om det, for de manglet det aller mest nødvendige, spesielt vann. Jødene forfulgte dem, men da de ikke kunne komme inn til dem, satte de seg i ring rundt bolverket for å passe på at ingen skulle slippe inn for å hjelpe dem og for å stanse dem som ville stikke av.

5. Da araberne var kommet i denne klemmen, sendte de forhandlere til Herodes for å tilby vilkår for forsoning, og de var så presset av tørst at de ville gå med på hva som helst om han bare kunne fri dem ut av nøden. Men han ville ikke imøtekomme noen utsendinger, intet vilkår for forsoning og ingen moderate betingelser overhodet, i sin trang til å hevne det som de hadde gjort seg skyldig i mot hans nasjon. Derfor ble det nødvendig, ut fra deres motiver, og særlig på grunn av deres tørst, å komme ut og overgi seg til ham for å bli ført bort som fanger, og etter fem dagers tid ble det tatt fem tusen fanger, mens alle de andre bestemte seg for å slåss seg ferdig og heller velge å dø enn å gå langsomt til grunne i vanære. Da de hadde tatt denne bestemmelsen, kom de ut av skyttergravene, men de kunne ikke fortsette kampen, for de var nå så svekket både på legeme og sjel at de ikke maktet flere anstrengelser og så det som en fordel å bli drept i stedet for å overleve i elendighet. Ved det første angrepet falt det om lag sju tusen som gav opp alt det motet de hadde før de falt, og de var helt forskrekket over Herodes' kampånd under katastrofen. Og etter dette gav de seg og gjorde Herodes til herre over sitt land, og derfor ble han mektig beundret

for sin seier, og han vendte hjem og beholdt stor ære og makt etter denne storartede ekspedisjonen.

*Man skal her merke seg at Herodes' sjuende regjeringsår, og alle hans regjeringsår, har Josefus datert fra Antigonus' død, og aldri fra da han først fikk riket i Roma, om lag tre år tidligere.

**Herodes sier her at ambassadører var hellige når de formidlet budskaper, for jødenes lover har en hellig autoritet fra Gud, levert av engler eller guddommelige sendebud, slik Paulus omtaler de samme lovene (Gal.3,16-17,Hebr.2,2).

***Denne religiøse handling er verdt å merke seg, fordi det eneste tilfellet Josefus noensinne nevner, er når han er i en stor fortvilelse, og slike ting gjør ofte menn svært religiøse. Han ble heller ikke skuffet i sine forhåpninger, men fikk straks de tydeligste bevis på seier over araberne, for enda de nettopp hadde vært så seierssikre, var de nå under en merkelig forskrekkelse og knapt i stand til å kjempe.

KAPITEL 6

HERODES DREPER HYRKANOS OG SKYNDER SEG AV STED TIL CÆSAR. HAN FÅR OGSÅ KONGEDØMMET AV HAM. ETTERPÅ UNDERHOLDER HAN CÆSAR PÅ DEN MEST UTSØKTE MÅTE.

1. Herodes' virksomhet var på de øvrige områder vellykket, og han var ikke lett å angripe fra noe hold. Likevel ble han utsatt for en fare som var risikabel for hele hans kongedømme etter at Antonius var blitt slått av Cæsar (Octavian) i slaget ved Actium. På den tiden ble både Herodes' venner og fiender fortvilt over hvordan det ville gå med ham, for det var ikke sannsynlig at han ville komme fra det uten å bli straffet siden han hadde hatt slikt vennskap med Antonius. Hans venner ble fortvilt og mente de var uten håp om å unnslippe, mens fiendene hans bare så ut som om de var bekymret, mens de innerst inne var glade for det, da de håpet på en forandring til det bedre. Herodes selv så at det var ingen andre igjen som hadde kongelig verdighet enn Hyrkanos, og derfor tenkte han at det var best at han ikke tillot ham å være en hindring for ham lenger. For i tilfelle han selv overlevde og unngikk faren, tenkte han at det var det sikreste å ta makten fra en slik mann som var mer verdig enn ham selv, og som kunne finne på å prøve seg mot ham ved slike høve som nå. Og fordi han sto i fare for å bli henrettet av Cæsar, førte hans misunnelse til at han ville drepe den som i tilfelle ville bli konge etter ham.

2. Mens Herodes gikk og overveide disse tingene, oppsto det en spesiell anledning til dette. Hyrkanos var av et så mildt sinnelag både nå og ellers at han ikke ville blande seg opp i offentlige saker og han la heller ingen skjulte planer, men overlot alt til tilfeldighetene og var tilfreds med det han hadde. Men hans datter Alexandra var stridslysten og særdeles oppsatt på å få et regjeringsskifte, og hun sa til sin far at han ikke skulle finne seg i Herodes' fornærmelige behandling av familien deres og at han burde ha godt håp for fremtiden, for det kunne han trygt ha, og hun ville at han skulle skrive til Malkus som den gang var guvernør i Arabia, om å bli tatt imot av ham for at han skulle sikre dem mot Herodes, for hvis de dro av sted, og Herodes' sak skulle vise seg å føre til at Cæsar ble hans fiende, var de de eneste som kunne overta kongemakten, for de var jo av kongeætt og hadde godt omdømme hos folket. Mens hun holdt på med disse overtalelsene, tok Hyrkanos drakten av henne, og da hun viste seg som en kvinne, og dessuten en stridbar kvinne og ikke ville gi seg, hverken natt eller dag, men stadig fortsatte med å snakke om Herodes' forræderske planer, fikk hun ham endelig til å betro seg med et brev til en av hans venner som het Dositheus. Der tilkjennegir han sitt ønske at den arabiske guvernøren skulle sende

ham noen ryttere som skulle komme og føre ham til Dødehavet som ligger om lag 6 kilometer fra Jerusalems grense, siden Dositheus var en trofast tjener for ham, og Alexandra hadde god grunn til å bære nag til Herodes. For han var i slekt med den Josef som han hadde drept, og en bror av dem som Antonius hadde drept ved Tyrus. Men disse motivene kunne likevel ikke få ham til å tjene Hyrkanos i denne saken, for han hadde større håp under den nåværende kongen enn det han hadde under Hyrkanos, så han gav brevet til Herodes. Og han syntes godt om hans vennlighet, og ba ham om å fortsette med å tjene ham, bare rulle sammen brevet og forsegle det på nytt, og levere det til Malkus, og så komme tilbake med svaret fra ham, for det var best at Herodes også fikk kjennskap til Malkus' planer. Og da Dositheus var villig også til dette, sendte arabernes guvernør det svar tilbake at han ville motta Hyrkanos og alle dem han hadde med seg, og til og med alle jødene som var på hans parti. Han ville dessuten sende styrker for å beskytte dem på reisen, og han skulle ikke mangle noe. Straks Herodes hadde fått brevet, sendte han bud på Hyrkanos og spurte ham ut om den avtalen han hadde inngått med Malkus, og da han benektet det, fremla han brevet for Det høye råd og henrettet mannen øyeblikkelig.

3. Vi forteller dette slik det står i Herodes' kommentarer, men andre historikere er uenige i dem, for de hevder at Herodes ikke fant en slik anledning, men som den forræder han var, hadde laget den selv for å få ham drept, for de skriver slik: At Herodes også hadde en avtale med ham, og at han ikke hadde noen grunn til å mistenke ham og at han var misfornøyd med ham, men bare spurte Hyrkanos om han hadde mottatt noe brev fra Malkus? Og da svarte han at han hadde fått brevene, men de inneholdt ikke annet enn hilsninger. Og da han fortsatt spurte om han hadde fått noen gaver fra ham, svarte han at han ikke hadde fått mer enn fire ridehester som Malkus hadde sendt ham. De hevdet at Herodes beskyldte ham for forbrytelser som bestikkelse og forræderi, og beordret at han skulle føres bort og bli drept. Og for å vise at Hyrkanos ikke var skyldig i noen forbrytelse da det gikk mot slutten med ham, la de vekt på hans milde sinnelag og at han selv i sin ungdom ikke hadde vist noe tegn på frekkhet eller tankeløshet, og det samme var tilfellet da han ble konge, og at han selv da utførte de offentlige plikter for Antipater, og nå var han mer enn åtti år og visste at Herodes' regjering satt trygt. Han kom også over Eufrat og etterlot dem som holdt ham høyt i ære på den andre siden av elven, selv om han måtte være fullstendig under Herodes' herredømme, og det var utenkelig at han skulle finne på noen hemmelige planer som ikke stemte med hans sinnelag, for dette var bare noe som Herodes selv hadde funnet på.

4. Slik var Hyrkanos' skjebne, og slik endte han sitt liv etter at han hadde gjennomgått mange slags omskiftelser av hell og uhell gjennom livet. For han var utnevnt til overprest for den jødiske nasjon i begynnelsen av sin mor Alexandras regime, og hun hadde makten i ni år, og da hans mor døde, tok han selv kongemakten og beholdt den i tre måneder, men mistet den på grunn av sin bror Aristobulus. Han ble da gjeninnsatt av Pompeius og fikk alle slags æresbevisninger av ham, og hadde gleden av dette i førti år. Men da han igjen ble fratatt stillingen av Antigonus og ble skadet på kroppen, ble han tatt til fange av parterne, og kom hjem igjen etter en tid på grunn av det håp som Herodes hadde gitt ham. Men ingen ting skjedde slik han hadde forventet det, for han hadde mange problemer og ulykker gjennom hele sitt liv, og det som var det aller verste, som vi allerede har fortalt, var at han endte på en

måte som han slett ikke hadde fortjent. Hans karakter var preget av mildhet og måtehold, og han delegerte vanligvis den offentlige administrasjonen til andre han hadde under seg. Han hadde en motvilje mot å opptre offentlig, og var heller ikke slu nok til å styre landet, og både Antipater og Herodes ble store på grunn av hans mildhet, og til slutt lot de ham ende på en måte som hverken stemte med rettferdighet eller gudsfrykt.

5. Straks Herodes hadde kvittet seg med Hyrkanos, skyndte han seg til Cæsar, og da han ikke hadde noe håp om sympati fra ham fordi han hadde vært venn med Antonius, gikk han med mistanke mot Alexandra om at hun skulle nytte høvet til å skape et folkeopprør og et anslag mot kongemakten, og overlot derfor alt sammen til sin bror Pheroras. Og han plasserte sin mor Cyprus og sin søster Salome og hele familien på Masada, og påla Pheroras å ta vare på regjeringen i tilfelle han skulle få høre dårlige nyheter om ham. Sin hustru Mariamne plasserte han i Alexandrium sammen med moren Alexandra på grunn av den misforståelsen som var mellom henne og hennes søster som gjorde det umulig for dem å leve sammen. Og han lot sin skattmester Josef og Sohemus fra Iturea ta vare på festningen. Disse to hadde vært meget trofaste mot ham helt fra begynnelsen, og de skulle nå passe på kvinnene. De var også pålagt å drepe dem begge to dersom de skulle få høre at ulykken hadde rammet ham, og så langt som de var i stand til det, skulle de bevare riket for hans sønner og for hans bror Pheroras.

6. Da han hadde gitt dem dette pålegget, skyndte han seg til Rodos for å møte Cæsar, og da han hadde seilt til denne byen, tok han av seg sitt diadem, men gjorde ikke avkall på noe av sin vanlige verdighet, og da han møtte Cæsar og ville at han skulle tale til ham, viste han seg som en desto edlere og større sjel, for han hengav seg ikke til bønnfallelser som man vanligvis gjør ved slike anledninger, han kom ikke med noen ydmyk bønn som om han var en forbryter. Men han fremla uanfektet en beretning om hva han hadde gjort, og slik talte han til Cæsar:

Han hadde hatt sitt største vennskap med Antonius, og han hadde gjort alt det han kunne for at han skulle få kongemakten, og han hadde slett ikke vært i den hæren sammen med ham, for araberne hadde avledet ham, men han hadde sendt ham både penger og korn, som bare var så alt for lite i forhold til det han burde ha gjort for ham. "For hvis en mann knytter seg til vennskap med en annen som man vet har gjort noe godt mot en, har han plikt til å risikere alt og bruke alle sine evner, liv og lemmer og all sin rikdom for ham, og i dette må jeg bekjenne at jeg har kommet til kort. Men jeg er selv klar over at jeg så langt har handlet rett ved ikke å svikte ham ved hans nederlag ved Actium, og jeg har heller ikke mistet troen på ham til fordel for noen annen, men har beskyttet meg selv, om ikke som en verdifull medsoldat, så absolutt som en trofast rådgiver for Antonius, da jeg viste ham at den eneste muligheten han hadde for å redde seg selv og ikke miste sin myndighet, var å drepe Kleopatra. For når hun en gang var død, ville det bli plass for ham til å gjenvinne sin myndighet, eller aller helst å få deg til å gjøre en avtale med ham i stedet for å fortsette fiendskapet lenger. Men han ville ikke høre på noen av disse rådene, men foretrakk sin egen forhastede beslutning som falt så uheldig ut for ham og så heldig for deg. Og når du derfor tar din avgjørelse om meg og min iver med å tjene Antonius som du er sint på, ser jeg ingen grunn til å benekte det jeg har gjort og jeg vil heller ikke skamme meg, heller ikke offentlig over at jeg hadde stor sympati for ham. Og

hvis du vil se bort fra ham og bare undersøke hvordan jeg pleier å oppføre meg overfor mine velgjørere og hva slags venn jeg er, vil du ved erfaring finne ut at vi skal gjøre det samme og være de samme for deg, for det er bare navnene som blir endret, og styrken i vennskapet til deg vil du slett ikke avvise."

7. Denne talen og oppførselen viste hans oppriktighet overfor Cæsar, og det gjorde et mektig inntrykk på ham, for han var selv en sjenerøs og storsinnet karakter, da selve de handlingene som lå til grunn for anklagene mot ham, skaffet ham Cæsars godvilje. Følgelig lot han ham igjen ta på seg sitt diadem og oppfordret ham til å vise seg som hans store venn slik han hadde vært for Antonius og holdt ham høyt i ære. Han la dessuten til at Quintus Didius hadde skrevet til ham at Herodes villig hadde hjulpet ham i affæren med gladiatorene.

Da han hadde fått en slik vennlig mottagelse, langt mer enn han hadde håpet, satt kronen enda sikrere på ham enn noensinne, fordi Cæsar gav ham den, og etter at Cæsar hadde sørget for at et romersk dekret skulle stadfeste hans sikkerhet, fulgte han Cæsar på vei til Egypt. Han skjenket gaver både til ham og hans venner, endog over evne, og tedde seg hele tiden meget storsinnet. Han ba også om at han ikke måtte henrette Alexander som hadde vært Antonius' følgesvenn, men Cæsar hadde avlagt ed på at han skulle henrettes, så denne anmodningen fikk han ikke oppfylt. Og nå vendte han tilbake til Judea med større ære og forsikring enn noensinne og skremte dem som hadde forventet det motsatte, da den faren han hadde vært i, vendte seg til en desto større glans over ham da Gud hadde vært med ham. Så forberedte han seg på å motta Cæsar i det han var på tur ut av Syria for å invadere Egypt, og da han kom, underholdt han ham i Ptolemais med all kongelig prakt. Han skjenket også gaver til hæren og skaffet dem rikelig med forsyninger. Han viste seg å være en av Cæsars hjertevenner, og han satte hæren i slagorden og red sammen med Cæsar og hadde et hundre og femti mann som på alle måter var utvalgt og luksuriøst utstyrt, for at han og hans venner skulle få den beste mottagelse. Han skaffet dem også alt det de behøvde da de dro gjennom den tørre ørkenen, slik at de ikke manglet vin eller vann, noe som soldatene siste gangen hadde vært i stor nød av. Dessuten gav han Cæsar åtte hundre talenter, og skaffet seg godvilje hos alle fordi han hjalp dem enda mer, enn det kongeriket han hadde fått, hadde råd til. Slik beviste han for Cæsar hvor fast hans vennskap var, og hvor villig han var til å assistere ham, og det som betydde mest, var at hans gavmildhet viste seg på det rette tidspunktet. Og da de kom tilbake fra Egypt, var den assistansen han nå gav ham, slett ikke dårligere enn før.

KAPITEL 7

HERODES DREPER SOHEMUS OG MARIAMNE, OG DERETTER ALEXANDRA OG COSTOBARUS, SAMT SINE MEST INTIME VENNER, OG TIL SLUTT OGSÅ BABBAS' SØNNER.

1. Men da han kom inn i sitt rike igjen, fant han sitt hus i uorden og hans hustru Mariamne og hans mor Alexandra svært urolige, for de skjønte noe som var lett å forstå, at de ikke skulle plasseres i festningen Alexandrium for å være trygge, men i en garnison der de skulle være i arrest, og at de ikke hadde noen makt over noe som helst lenger, hverken over andre eller sine egne saker. De ble svært engstelige, for

Mariamne forsto at hennes manns kjærlighet til henne ikke var ekte, men bare hykleri og skuespill for å skaffe ham fordeler, og derfor så hun på dette som et bedrageri. Hun sørget også over at han ikke ville gi henne noe håp om å overleve ham dersom han selv skulle bli skadet. Hun husket også hvilke befalinger han hadde gitt Josef da hun ønsket å imøtekomme sine voktere, og spesielt Sohemus, fordi hun satte stor pris på at han hadde kontrollen. Til å begynne med var Sohemus trofast mot Herodes og unnlot ingen ting av det Herodes hadde pålagt ham. Men kvinnene hadde ved hjelp av vakre ord og rikelige gaver fått ham til å sette stor pris på dem, og på den måten vant de ham for seg slik at han etter hvert gjorde kongens planer kjent for dem uten å håpe på å kunne beholde den myndighet han hadde hatt, i den tro at han skulle unngå å komme i fare, for han gjorde dette for å gjøre kvinnene tilfreds, noe som sannsynligvis ikke ville bli oversett ved den nye regjeringsdannelsen, og at de da ville bli i stand til å gjengjelde ham rikelig fordi de enten måtte regjere selv eller holde seg inne med den som skulle regjere. Han hadde ytterligere én grunn til håp, at selv om Herodes hadde all den lykke han kunne ønske seg og skulle komme tilbake, kunne han ikke motsi sin hustrus ønsker, for han visste at hans kjærlighet til hustruen var grenseløs. Slik var motivene som gjorde at Sohemus røpet de befalingene han hadde fått. Og Mariamne var overordentlig misfornøyd og urolig over at det ikke så ut til å være noen ende på de farene hun ble utsatt for under Herodes, og hun håpet på at han ikke ville oppnå noen fordeler hos Cæsar, for hun anså det som aldeles umulig å leve sammen med ham lenger. Dette erklærte hun offentlig uten å skjule sin ergrelse.

2. Nå seilte Herodes hjem med fryd etter den uventede suksessen han hadde hatt, og han gikk som seg hør og bør, først til sin hustru og fortalte henne, og bare henne, de gode nyhetene, siden han foretrakk henne fremfor alle de andre fordi han var glad i henne og på grunn av deres intime forhold. Han hilste henne, men så skjedde det at da han fortalte henne om hvordan han hadde lyktes, var hun alt annet enn glad for det, og sa at hun beklaget det uten å kunne skjule sin ergrelse. Hun stolte på sin verdighet og sin høye byrd, men hun gav fra seg et sukk som et svar på hans hilsen, og erklærte at hun heller gremmet seg enn gledet seg over hans suksess, helt til Herodes ble forvirret og skuffet fordi hun ikke hadde annet å by ham enn mistenksomhet og misnøye. Det gikk sterkt inn på ham å få se et slikt uventet og åpent hat som han nesten ikke kunne bære. Fordi han hadde vært så glad i henne, kunne han ikke lenger vise sitt gamle sinnelag mot henne, men ble til tider rasende, mens han til andre tider kunne forsones med henne. Hans lidenskaper skiftet stadig, og han svevde i en stor uvisshet, fanget mellom hat og kjærlighet, og var ofte tilbøyelig til å straffe henne for hennes uforskammethet. Men fordi han var dypt forelsket, kunne han ikke bli kvitt denne kvinnen. Kort sagt, han ville gjerne straffe henne, men han var redd for at han uforvarende skulle drepe henne og samtidig påføre seg selv en straff.

3. Da Herodes' søster og moren merket at han var i denne sinnstilstanden, tenkte de at de nå hadde en glimrende anledning til å gjøre bruk av sitt hat mot Mariamne, og de provoserte Herodes til raseri ved å fortelle ham historier og bakvaskelser om henne som kunne vekke hans hat og sjalusi. Men selv om han villig lyttet til dem, hadde han likevel ikke mot til å gjøre henne noe som viste at han trodde på dem, men ble likevel verre og verre stemt mot henne, og disse lidenskapene flammet mer og mer opp på begge sider, for hun skjulte heller ikke sin aversjon mot ham. Og etter

hvert skiftet hans kjærlighet til henne om til raseri, men da han var i ferd med å drive dette så langt som utenfor enhver mulighet for forsoning, fikk han høre at Cæsar hadde seiret i krigen, og at både Antonius og Kleopatra var døde, og at han hadde erobret Egypt. Dermed skyndte han seg for å møte Cæsar, og etterlot familien i denne tilstand. Men Mariamne anbefalte Sohemus for ham da han startet reisen, og bekjente at hun skyldte ham takk for at han hadde tatt vare på henne, og hadde spurt kongen om en plass i regjeringen for henne, og ved dette fikk han en ærefull stilling. Da nå Herodes var kommet til Egypt og ble presentert for Cæsar, viste han stor frimodighet da han allerede var hans venn, og fikk store privilegier, for Cæsar forærte ham fire hundre galatere som hadde vært Kleopatras livvakt, og han gjenopprettet kongedømmet for ham, som var blitt fratatt ham på grunn av Kleopatra. Han fikk lagt til sitt rike kongedømmene Gadara, Hippos og Samaria, og dessuten havnebyene Gasa, Anthedon, Joppe og Stratos Tårn.

4. Ved disse nye ervervelsene ble han ennå mer opphøyet, og han fulgte Cæsar så langt som til Antiokia. Men da han kom hjem, ble hans fortvilelse likeså stor som hans rikdom og makt var blitt opphøyet på grunn av familien, spesielt hans kone som han tidligere så ut til å han vært så heldig med, for hans kjærlighet til Mariamne var slett ikke mindre enn ved de andre berømte eksemplene fra historien, og det er sant. Hun var en kysk kvinne og trofast mot ham, selv om hun som kvinne var en barsk natur og behandlet sin mann med myndighet, da hun så at han var så glad i henne at hun kunne slavebinde ham. Hun så ikke på seg selv som om hun var underlagt et monarki og at hun sto til rådighet for en annen, og følgelig oppførte hun seg frekt mot ham, noe som han bare avfeide med en spøk og tok det med sinnsro og godt humør. Hun ville også henge ut sin mor og søster på grunn av deres lave byrd og tale uvennlig til dem, og i tillegg var hun herskesyk i sin uenighet og mellom kvinnene rådde det et utilgivelig hat. Det utviklet seg til stadig større munnbruk og tiltagende mistanker, og slik pågikk det i et helt år etter at Herodes kom tilbake fra Cæsar.

Disse sorgene som delvis hadde vært holdt i tømme ganske lenge, kom nå helt opp i dagen, for da kongen en dag ville legge seg for å hvile ved middagstid, ropte han på Mariamne fordi han hadde slik lyst på henne. Hun kom inn, og ville ikke ligge med ham, men da han hadde så sterk lyst på henne, viste hun ham bare forakt og refset ham for å ha vært årsaken til at både hennes bestefar og hennes bror ble drept. Han tok denne fornærmelsen ille opp og skulle i tankeløshet til å bruke vold mot henne, men da fikk kongens søster Salome se at han var mer opphisset enn vanlig, og hun sendte inn kongens munnskjenk som god tid i forveien var gjort forberedt på dette, og hun ba ham fortelle kongen hvordan Mariamne hadde prøvd å overtale ham til å blande en elskovsdrikk for henne, og hvis han da tok kraftig på vei for dette, og begynte å spørre om hva slags elskovsdrikk det var, skulle han fortelle ham at det var gift, og at hun bare ønsket å gi den til ham. Men i tilfelle han ikke brydde seg særlig om denne elskovsdrikken, skulle munnskjenken stille saken i bero, og ikke bli utsatt for noen fare. Da hun hadde gitt ham disse instruksene, sendte hun ham av sted for å si det til ham. Og så gikk han inn, avmålt og behersket, men likevel litt urolig, og håpet på at han skulle få ros for å ha fortalt det, og sa at Mariamne hadde gitt ham gaver og overtalt ham til å gi ham elskovsdrikken, og da dette vekket kongens følelser, sa han at denne elskovsdrikken var en blanding hun hadde gitt ham, men han visste ikke hvordan den virket, og derfor fant han det nødvendig å informere ham om dette, for det var det tryggeste både for ham selv og for kongen.

Da Herodes hørte det han sa, og allerede var i dårlig humør, ble han enda mer voldsom og befalte at Mariamnes evnukk som tjente henne trofast, skulle bli underkastet tortur på grunn av denne elskovsdrikken, for han visste meget godt at ingen ting, hverken lite eller stort, kunne gjennomføres uten ham. Og da mannen ble utsatt for de grusomste lidelser, og ikke kunne fortelle noe om den saken som han ble torturert for, var det bare Mariamnes hat som hadde ført til noe av det som Sohemus hadde sagt til henne. Da han sa dette, skrek Herodes høyt og sa at Sohemus som alltid hadde vært særdeles trofast mot ham og hans styre, ikke ville ha åpenbart de påleggene han hadde gitt ham uten at han hadde hatt en usedvanlig fortrolig samtale med Mariamne. Dermed befalte han at Sohemus skulle gripes og henrettes øyeblikkelig, men han tillot at Mariamne skulle bli stilt for retten, og han sammenkalte dem som var mest tro mot ham og fant på en særdeles utspekulert anklage mot henne om hvordan denne elskovsdrikken var sammensatt og at alt var gjort på grunn av bakvaskelse. Han oppførte seg fullstendig ubehersket og kunne ikke dømme rettferdig i denne saken. Da retten etter hvert hadde fått nok og godtok hans kjennelse, dømte de henne til døden. Men da dommen ble forkynt, dempet han seg og ble dessuten roet ned av andre i retten, slik at det ble bestemt at hun ikke skulle henrettes straks, men bli satt i fengsel i en av festningene i riket. Men Salome og hennes parti arbeidet hardt for å få kvinnen henrettet, og de maste på kongen om å gjennomføre det og formante ham til forsiktighet for at ikke folket skulle gjøre opprør dersom hun fikk lov til å leve, og dermed ble Mariamne ført bort for å henrettes.

5. Da Alexandra så hvordan tingene utviklet seg, og at hun selv hadde lite håp om å unngå den samme behandlingen av Herodes, forandret hun sin oppførsel til det helt motsatte av det man hadde ventet av henne på grunn av hennes freidighet, og det gjorde hun på en ufin måte. Fordi hun ville vise hvor uvitende hun var om de påståtte kriminelle handlingene som Maramne var blitt beskyldt for, løp hun ut av slottet og skjelte ut sin datter så alle hørte det, og hun skrek og kalte henne en ond kvinne, utakknemlig mot sin mann og at den straffen hun nå ville få var vel fortjent. Med en slik uforskammet oppførsel hadde hun ikke vist takknemlighet mot ham som var deres felles velgjører. Og da hun en stund hadde holdt på med dette hykleriet og gått så langt som å rive seg i håret, ble hun skikkelig fordømt av dem som var vitne til det. De hadde medynk med den stakkars kvinnen som måtte lide og ikke sa et ord, men holdt seg rolig og bare så på henne, plaget av morens fornærmelser der hun hengte henne slik ut offentlig. Og selv gikk hun døden i møte med sinnsro og uten at ansiktsfargen forandret seg, slik at hennes høye stand ble tydelig for de som så på, inntil det siste øyeblikk av hennes liv.

6. Slik døde Mariamne, en kvinne med en strålende karakter både når det gjaldt kyskhet og sjelsstyrke, selv om hun manglet selvkontroll og av natur var alt for stridig, men legemlig sett hadde hun alt som skal til av skjønnhet og under samtaler opptrådte hun majestetisk. Under mesteparten den tid hun ikke var til glede for kongen og ikke kunne leve til behag sammen med ham som ønskelig, behandlet kongen henne uten måtehold i sin lidenskap og skjønte ikke at han gjorde det vanskelig for henne, og det fikk henne til å ta seg for store friheter. Det som plaget henne aller mest, var det han hadde gjort mot hennes slektninger, og hun tok seg den frihet å omtale alle lidelsene deres for ham, og til sist provoserte hun både

kongens mor og søster inntil de ble hennes fiender, inntil han selv gjorde det samme mot den hun selv kunne sette sitt eneste håp til for å unngå den verste av all straff.

7. Men da hun var død, vaktes kongens følelser for henne og han ble mer og mer voldsom, for lidenskapen hans har vi allerede beskrevet. Den var slett ikke rolig og fredelig som hos andre ektemenn, for deres lange samliv og frie samtaler hadde heller ikke fått ham til å beherske seg. Men nå syntes hans kjærlighet til Mariamne å gripe ham på en slik måte at han opplevde det som en guddommelig hevn for å ha tatt hennes liv, for han ville ofte rope på henne, gråte og klage over henne på den mest usømmelige måte. Han spekulerte på alt som kunne holde ham fra å tenke på henne og arrangerte fester og selskaper i den hensikt, men intet hjalp. Han la offentlig administrasjon til side og var så helt i sine lidenskapers vold at han gav ordre til at tjenerne skulle hente Mariamne som om hun ennå var i live og kunne høre ham. Mens han var på denne måten, kom det en farsott og gjorde det av med storparten av folket og hans beste og mest aktede venner, slik at alle begynte å tenke at dette var et utslag av Guds vrede på grunn av urettferdigheten mot Mariamne. Dette gikk ennå mer inn på ham, inntil han tvang seg selv til å dra ut i ødemarken under foregivende at han skulle gå på jakt, og der ville han plage seg selv. Men han hadde ikke vært der mange dagene før han selv havnet i en ytterst farlig sykdom, en betennelse og en smerte i bakhodet, og det gjorde ham gal. De medisinene som ble brukt, hjalp ham ikke, men gjorde det bare verre og drev ham i fortvilelse. Ingen av de legene som var omkring ham kunne gjøre noe med sykdommen, for medisinen hjalp ikke, og forsøkene med en diett som de håpet skulle hjelpe ham, var til ingen nytte, så han ble overlatt til skjebnens luner. Slik fortsatte denne sykdommen mens han var i Samaria som nå kalles Sebaste.

8. Alexandra bodde på denne tiden i Jerusalem, og da hun fikk vite hvilken tilstand Herodes var i, prøvde hun å komme i besittelse av festningene i byen. Det var to festninger, en som tilhørte selve byen og den andre tilhørte tempelet. Den som kunne få kontrollen over dem, hadde hele nasjonen i sin makt, for uten en slik myndighet var det ikke mulig å forrette ofringer, for det å avstå fra disse ofringene var utenkelig, for jødene er alltid rede til å ofre sine liv i stedet for å avstå fra sin gudsdyrkelse som de er blitt vant til. Alexandra forhandlet med dem som hadde ansvaret for festningene, om å overlate dem til henne og til Herodes' sønner, for at ikke noen andre skulle ta makten i tilfelle han døde, og hvis han ble frisk, var det likevel ingen andre enn hans familie som kunne ta ansvaret for dem. Dette godtok de ikke, og da de tidligere hadde vært tro mot Herodes, besluttet de å la saken stå som den var, både fordi de hatet Alexandra, og fordi de syntes det var respektløst mot Herodes å være redde for at han skulle bli frisk, for han var jo ennå i live. De var hans gamle venner, og en av dem som het Achiabus var hans søskenbarn. De sendte derfor bud for å gjøre ham kjent med Alexandras plan, og da var han ikke sen om å gi ordre om at hun skulle henrettes, selv om det var vanskelig for ham etter den smerten han hadde lidd, nå som han hadde kommet seg etter sykdommen. Han hadde det fremdeles vondt på sjel og legeme og var urolig og ennå mer oppsatt på å straffe dem han fikk hånd på. Han drepte også de aller nærmeste av sine venner, Costobarus, Lysimachus og Gadias som også kaltes Antipater, og dessuten Dositheus, ved følgende anledninger:

9. Costobarus var født idumeer og var en av de fremste i verdighet blant dem, og

hans forfedre hadde vært prester for Koze, som idumeerne tidligere hadde som gud. Men etter at Hyrkanos hadde endret deres politiske styreform og innført de jødiske skikker og lover, gjorde Herodes Costobarus til guvernør i Idumea og Gasa, og lot ham få sin søster Salome til hustru, og dette skjedde ved at han drepte sin onkel Josef som hadde hatt regjeringsmakten tidligere, slik vi allerede har fortalt. Da Costobarus ble høyt forfremmet, satte han stor pris på det, for det var mer enn det han hadde håpet. Han ble stadig mer oppblåst på grunn av sin suksess, og etter en tid brøt han alle grenser og ville ikke adlyde sin herre Herodes lenger, siden han befalte at både han og idumeerne skulle gå over til de jødiske skikkene og underkaste seg dem. Han sendte derfor bud til Kleopatra og informerte henne at idumeerne alltid hadde fulgt sine forfedre, og derfor ville han at hun skulle få Antonius til å la ham få styre landet, og at han var rede til å inngå vennskap med henne. Det gjorde han ikke fordi han likte å være under Kleopatras regjering, men at han, ved å forminske Herodes' makt, lett kunne oppnå hele herredømmet over idumeerne, og han var ikke så lite pretensiøs ved å stile ennå høyere på grunn av sin høybårenhet og fordi han hadde vunnet stor rikdom ved skitne metoder. Og Kleopatra ba Antonius om å gi ham landet, men lyktes ikke med det. En rapport om dette ble gitt til Herodes som dermed var klar til å drepe Costobarus, men etter forbønn fra sin søster og mor, gikk han med på å tilgi ham helt og fullt, selv om han i ettertid beholdt en mistanke mot ham på grunn av dette forsøket.

10. Etter at Salome en tid senere hadde vært i en krangel med Costobarus, sendte hun ham et skilsmissebrev* og oppløste sitt ekteskap med ham, selv om dette ikke var etter den jødiske lov, for hos oss er det tillatt for en mann å gjøre det, men hvis en hustru forlater sin mann, kan hun ikke gifte seg med en annen, dersom det ikke er mannen som har sendt henne bort. Men Salome valgte å ikke følge sitt lands lov, men bare sin egen myndighet og gikk bort fra sitt ekteskapsløfte og fortalte sin bror Herodes at hun forlot sin mann ut fra godvilje for ham fordi hun skjønte at hennes mann, sammen med Antipater, Lysimachus og Dositheus var i ferd med å starte et opprør mot ham. Som et bevis på dette hevdet hun at tilfellet med Babas' sønner, som han hadde bevart i live i tolv år, var sannhet. Da Herodes helt uventet fikk høre dette, ble han høylig forbauset, og ennå mer fordi historien syntes utrolig. Herodes hadde tidligere gjort store anstrengelser for å få Babas' sønner straffet som fiender av regjeringen, men det hadde han nå glemt på grunn av den lange tiden som var gått siden han beordret deres henrettelse. Hans uvilje og hat mot dem økte etter dette, for da Antigonus var konge, beleiret Herodes Jerusalem med sin hær, og da var nøden og fortvilelsen hos de beleirede så akutt at flertallet av dem slapp Herodes inn i byen og straks satte sitt håp til ham. Babas' sønner var av høy verdighet og hadde makt hos folket og var tro mot Antigonus, og de drev hele tiden og baktalte Herodes og oppfordret folket til å reservere makten til den kongefamilien som hadde arveretten. Disse mennene gikk derfor til politiske skritt som de trodde var til deres egen fordel, men da byen var tatt og Herodes hadde fått makten, ble Costobarus satt til å hindre folk i å komme seg ut gjennom portene. Han skulle vokte byen slik at de borgerne som var skyldige og var på parti mot kongen, ikke skulle kunne komme seg ut, og Costobarus var klar over at Babas' sønner var blitt respektert og holdt i ære av hele folket, og han antok at det ville være fordelaktig for ham å holde på dem ved en senere endring av maktforholdet, og han holdt dem for seg selv og skjulte dem på sine gårder. Og da saken vakte mistanke, forsikret han Herodes med ed at han ikke hadde kjennskap til saken, og dermed ble han kvitt denne mistanken. Men da

kongen offentlig utlovte en belønning til den som kunne oppklare dette, og gjorde bruk av alle slags metoder for å utgranske saken, ville han ikke innrømme noe, for han var overbevist om at hvis han først hadde benektet det, og mennene så ble funnet, ville han ikke slippe fra det ustraffet, og derfor ble han tvunget til å holde det hemmelig, ikke bare fordi han hadde sympati for dem, men også for å beskytte seg selv. Men da kongen fikk vite det av sin søster, sendte han folk til de stedene han hadde fått vite at de var skjult, og beordret at både de og de som var medskyldige skulle henrettes, da det heller ikke var noen igjen av Hyrkanos' slektninger. Nå var riket fullstendig i Herodes' makt, og det var ingen igjen med en verdighet som kunne stanse det han gjorde i strid med de jødiske lovene.

Her er et klart eksempel på en jødisk lov som tillater en jødisk kvinne å skille seg fra sin mann, selv om det på Josefus' tid ikke var tillatt for en kvinne. Men etter kristen lov der skilsmisse er tillat ved hor (Matt.5,32), kan den uskyldige kvinnen skille seg fra sin skyldige mann, likesom den uskyldige mann kan skille seg fra sin skyldige hustru, slik vi får vite det fra Hermas hyrde, og fra Justin Martyrs andre apologi, der de kristne ble forfulgt på grunn av en slik skilsmisse.

KAPITEL 8

TI AV JERUSALEMS BORGERE KONSPIRERER MOT HERODES FORDI HAN HAR INNFØRT FREMMEDE SKIKKER SOM VAR I MOT LOVEN I DERES LAND. HERODES BYGGER SEBASTIA OG CÆSAREA.

1. Ved denne anledningen gjorde Herodes opprør mot landets lover og satte seg opp mot den eldgamle grunnloven ved å innføre fremmede skikker. Grunnloven skulle anses for ubrytelig, og slik ble vi skyldig i ugudelighet mens de religiøse skikkene som skulle lede folket til gudsfrykt ble forsømt. Først og fremst innførte han utenlandske spill og leker som skulle arrangeres hvert femte år til ære for Cæsar, og han bygde et teater i Jerusalem og et digert amfiteater på sletten. Begge var meget kostbare og i strid med de jødiske skikkene, for vi har aldri hatt som tradisjon å holde slike forestillinger. Likevel feiret han disse lekene hvert femte år på den mest høytidelige og praktfulle måte. Han sendte bekjentgjørelser til nabolandene og tilkalte menn fra alle nasjonene. Bryterne og de øvrige som kjempet for å få vinnerprisen ved disse lekene ble innbudt fra alle landene med håp om den belønning og berømmelse som en seier ville bringe. De fremste og dyktigste menn i disse øvelsene ble samlet, for det ble lovt dem meget store vinnerpriser, ikke bare for dem som nakne deltok i øvelsene, men også for musikerne, som ble kalt *Thymelici*. Han skydde ingen anstrengelser for å overtale alle de som var mest berømte for slike leker, om å komme og delta i konkurransene. Det var ikke småtteri han lovte dem som deltok i veddeløp med vogner trukket av to, tre eller fire par hester. Han imiterte alt mulig fra de forskjellige landene, uansett hvor praktfullt og kostbart det var, for å gi folket et inntrykk av hvor stor og mektig han var.

Teatret var omgitt av inskripsjoner om Cæsars storverk og med trofeer fra de landene han hadde erobret i krigene, alt fremstilt i det reneste gull og sølv. Det manglet ingen ting som var etter hans smak av kostbare kledninger, edelsteiner i utsøkt utførelse som skulle stilles til skue. Han sørget også for å skaffe ville dyr, en stor mengde løver og andre dyr som enten var uvanlig kraftige eller sjeldne. Disse ble satt til å kjempe mot hverandre, eller at dødsdømte menn skulle kjempe mot dem.

Og utlendingene ble mektig overrasket og frydet seg over storheten og kostbarhetene og spenningen, men for de virkelige jødene var ikke dette noe annet enn en oppløsning av de skikkene de selv hadde ærefrykt for.* For dem sto det ikke som noe annet enn en ren og skjær ugudelighet å kaste mennesker for ville dyr for å glede tilskuerne. De fremmede forestillingene var absolutt et brudd på deres egne lover, og enda verre, trofeene var usmakelige for dem, for de var som gudebilder utstyrt med rustning og våpen, og å vise ærbødighet for dem var i strid med deres skikker.

2. Herodes var heller ikke ukjent med uroen blant dem, og da han ikke syntes det passet å bruke makt mot dem, prøvde han å berolige dem, men å befri dem fra deres fryktsomme overtro greide han ikke. Derimot skrek de ut i kor om hvor utilfredse de var på grunn av de overgrepene de mente han hadde gjort seg skyldig i, for om de ville ha funnet seg i alt det andre, ville de ikke tåle bildene av menn som var selve trofeene i sin by, for dette var i strid med landets lover. Da Herodes så at de var så opprørte og at de ikke ville forandre mening dersom de ikke fikk sin vilje, tilkalte han de fremste menn blant dem og tok dem med til teatret og viste dem trofeene og spurte dem hva de mente om dem. Og da de skrek ut at de var bilder av mennesker, gav han ordre til at de skulle renskes helt for ornamenter slik at bare de nakne treskulpturene var igjen. Men disse vakte bare spott og latter, for utstafferte bilder var noe de alltid hadde foraktet.

3. Da Herodes hadde kommet seg klar av denne folkemengden og fått roet ned opphisselsen, var imidlertid flertallet innstilt på å endre sin holdning og ikke fortsette med å klage. Men det var likevel noen som fortsatt viste sin misnøye mot innføringen av de nye skikkene og så på dette som en stor ulykke, og derfor betraktet de det som gudsfrykt å utsette seg selv for risikoen for å bli drept, i stedet for å late som om de ikke brydde seg om Herodes som hadde endret styreformen og innført slike skikker med en voldsbruk de ikke hadde vært vant til, for kongen var egentlig en fiende av hele nasjonen. Av den grunn begynte ti menn fra Jerusalem å konspirere mot ham, og de avla ed for hverandre på at de var villige til å utsette seg for enhver fare ved dette, og de tok dolker med seg under klærne i den hensikt å drepe Herodes. Blant de sammensvorne var det en blind mann som ikke var i stand til å hjelpe de andre, men var villig til å tåle enhver lidelse sammen med dem om det skulle gå galt, og han var en stor støtte for dem.

4. Da de hadde tatt sin beslutning ved alminnelig flertall, gikk de inn i teatret og håpet at Herodes i alle fall ikke skulle slippe unna, for de ville overfalle ham plutselig og uventet, og om de skulle mislykkes, skulle de drepe flere av dem som var med ham. Dette bestemte de seg for om de så skulle dø for det, for å gjøre klart hvilket overgrep kongen hadde gjort mot folket. De sammensvorne sto da klare, vel forberedt og fanatiske, men det var en av Herodes' spioner som han hadde satt til å granske og avsløre slike sammensvergelser, som oppdaget hele affæren og han fortalte det til kongen da han var i ferd med å gå inn i teatret. Da han tenkte over hatet som mesteparten av folket hadde mot ham og uroen som oppsto på grunn av dette, tenkte han at noe slikt slett ikke var umulig. Derfor gikk han tilbake til palasset og tilkalte dem ved navn som ble anklaget for sammensvergelsen. Og da livvaktene falt over dem under selv aksjonen, skjønte de at de ikke kunne unnslippe, og de forberedte seg på å dø på en så sømmelig måte som mulig i det de sto ved det de

hadde planlagt uten å vise skam og uten å benekte det. De viste frem dolkene og bekjente at sammensvergelsen var en hellig og gudfryktig handling, og at de ikke gjorde det for vinnings skyld, eller fordi de ikke kunne styre sitt sinne, men ville dø for landets skikker som jødene var forpliktet til å følge. Dette sa de i sitt usvikelige heltemot. Dermed ble de ført bort for å henrettes av livvaktene, og de måtte gjennomgå all den torturen som måtte til for at de skulle dø.

Ikke lenge etter ble den spionen som hadde oppdaget dem, grepet av noen av folket, og i hatet mot ham ble han ikke bare drept, men slitt i stykker, lem for lem og gitt til hundene. Denne henrettelsen ble sett av mange av borgerne, men ingen ville sladre om det, inntil Herodes iverksatte en grundig undersøkelse ved hjelp av bitter og hard tortur, og noen kvinner som ble torturert innrømmet det de hadde sett. Og kongen straffet de skyldige så grusomt at hele familiene deres ble drept for denne overilte handlingen. Folkets standhaftige motstand med å forsvare sine lover, gjorde ikke Herodes noe mildere mot dem, og han sikret seg ennå mer, og bestemte seg for å vokte folkemengden hver dag for at ikke slike påfunn skulle ende med åpent opprør.

5. Derfor forskanset han byen og palasset der han bodde, og likeså tempelet der det var en borg som het Antonia som lå helt inntil og som han selv hadde bygget. Og han besluttet å gjøre Samaria til en festning for å beskytte seg mot folket, og han kalte den Sebaste. Det skulle være en sterk festning mot omlandet, og slett ikke dårligere enn den som var der tidligere. For å holde folket i age forskanset han stedet som lå en dagsreise fra Jerusalem. Han bygde også en annen festning for hele nasjonen, og den ble fra gammelt av kalt Stratos' Tårn, men han kalte den Cæsarea. Dessuten utvalgte han noen ryttere og plasserte dem på den store sletten og bygde for dem et sted i Galilea som het Gaba, ved Hesebonitis i Perea, og disse stedene hadde han spesielt bygd for å skaffe seg bedre sikkerhet. Rundt omkring i hele landet plasserte han vaktposter slik at ingen skulle unnslippe hans makt eller starte opprør, noe som stadig skjedde ved den minste uro. Og hvis det ble uro skulle han vite om det, ved hjelp av spioner fra nabolaget, som både ville finne ut hva de prøvde seg på, og dessuten forhindre det.

Da han var i gang med å bygge murene i Samaria, fant han at han ville føre mange av dem som hadde hjulpet ham i krigene til stedet, og dessuten mange fra nabolaget som dermed ble deres medborgere. Dette gjorde han ut fra en ambisjon om å bygge et tempel, og dermed gjøre byen mer prominent enn før, men det var først og fremst for å sikre seg selv og for å skape seg et minnesmerke over sin storhet og prakt. Han forandret også dens navn og kalte den Sebaste.

Dessuten delte han det tilstøtende landet som var av beste kvalitet mellom innbyggerne i Samaria så de kunne ha det godt og være lykkelige når de slo seg ned der. Dessuten omgav han byen med en meget solid mur, og utnyttet det bratte terrenget for å gjøre festningen sterk, og stedets omegn var ikke lenger så lite som før, for nå var den 4 kilometer i omkrets, og kunne sammenlignes med de mest berømte byene. Omtrent midt i byen bygde han en helligdom som var om lag 500 meter i omkrets og forskjønnet den med alle slags dekorasjoner, og inne i den bygde han et praktfullt tempel som ble berømt for sin størrelse og skjønnet. Han prydet

også flere deler av byen med alle slags dekorasjoner. Og for sin egen sikkerhet gjorde han murene meget solide i hele borgen. Han gjorde bygningen så elegant for at det skulle være et monument for de kommende slekter over hans fine smak og godgjørenhet.

*Disse praktfulle lekene og showene, Thymelici, eller musikkfestivalene og veddeløpene etc. ble fremdeles av jødene sett på som hedenske påfunn, og var ikke til annet enn å korrumpere skikkene i den jødiske nasjonen og fremme kjærlighet til hedensk avgudsdyrkelse og livsstil, og til å gjøre ende på Moseloven. Moderne maskerader, skuespill, operaer og lignende som ”den ugudelige verdens pomp og narraktighet,” kan ikke sies å være noe bedre under kristendommen.

KAPITEL 9

SULT I JUDEA OG SAMARIA. ETTER AT HERODES GIFTET SEG PÅ NYTT, GJENOPPBYGDE HAN CÆSAREA OG ANDRE GRESKE BYER.

1. I det trettende år av Herodes’ regjering kom det store ulykker over landet, enten de nå var utløst av Guds vrede, eller det var en naturlig og periodisk hendelse[1], for det ble stadig tørke slik at jorden ble ufruktbar og ikke kunne bære frem den grøden den pleide. Fordi åkrene tørket ut, ble det forandring i kostholdet av mangel på korn, og det gjorde folk syke, og det oppsto en epidemi og den ene ulykken fulgte på den andre. Under disse forholdene manglet de både legemidler og mat, og det førte til at sykdommene og epidemiene ble desto mer langvarige. Mennesker gikk til grunne, og det gjorde de overlevende motløse, for de så ingen utvei til lindring. Da årets avling var ødelagt og alt de hadde lagt opp var oppbrukt, var det ikke noe håp igjen, men bare elendighet, og det var noe helt annet enn det de hadde forventet, og alt ble bare verre og verre. Det var ikke bare det ene året, for de hadde heller ikke noe igjen ved slutten av det, da det de hadde sådd også var blitt ødelagt og derfor var de uten avling det neste året.[2] Nøden fikk dem til å måtte spise mange ting de ikke pleide, og kongen selv gikk ikke fri fra nøden mer enn de andre da han ikke fikk inn den skatten han pleide å få av avlingene. Han hadde allerede brukt opp alle pengene ved sin frie pengebruk under byggearbeidene og han hadde heller ingen som det var verdt å hjelpe, for den sørgelige tilstanden hadde fått folket til å hate ham. Det er en fast regel at de som sitter med makten får skylden for nød og ulykker.

2. Han spekulerte på hvordan han skulle kunne skaffe hjelp, men det var vanskelig, for naboene hadde ingen matvarer å selge og dessuten var pengene borte, om det enn hadde vært mulig å få kjøpt litt mat for en høy pris. Han syntes likevel at det var det beste å oppgi sine anstrengelser for heller å hjelpe folket, så han sløyfet det rike møblementet av både sølv og gull i sitt palass, og han sparte heller ikke de fineste og mest kunstnerisk utførte karene han hadde, men han sendte pengene til Petronius som hadde vært prefekt i Egypt for Cæsar. For mange hadde flyktet til ham i nøden, og da han spesielt var en venn av Herodes og gjerne ville ta vare på sine undersåtter, gav han dem lov til å eksportere korn og han hjalp dem på alle slags måter både ved kjøp og eksport, så han var den viktigste, om ikke den eneste som hjalp dem. Da Herodes tok vare på sitt folk, var han nøye med å vise at denne hjelpen kom fra ham selv, og slik fikk han fjernet uviljen hos dem som hadde hatet ham, og slik gav han dem det beste bevis på sin velvilje og omsorg. Dem som var i stand til å forsørge seg selv, sørget han for å skaffe deres andel av korn så nøyaktig som mulig, og dem som ikke var i stand til det på grunn av høy alder eller annen

skrøpelighet, sørget han for at bakere skulle skaffe brød. Han sørget også for at ingen skulle ta skade på grunn av vinteren da de var i stor mangel av klær fordi sauer og geiter enten var gått med til konsum eller var blitt utryddet slik at de ikke hadde ull til klær eller noe annet som kunne brukes til å dekke seg med.

Da han hadde sørget for sine undersåtter med disse ting, gikk han videre for å skaffe naboene det mest nødvendige. Han skaffet såkorn til syrerne, og det viste seg å være til hans egen fordel. Denne velgjerningen kom i rett tid til deres fruktbare jord, slik at det ble mat nok for alle. Da innhøstningen nærmet seg, sendte han inn i landet ikke mindre enn femti tusen mann som han underholdt, og med dem rettet han opp igjen forholdene i riket som var blitt påført skade. Dette var han nøye med, og var rundhåndet og lettet nabofolkenes vanskeligheter da de var i den samme nøden. Ingen ble holdt utenfor hans hjelp, og ingen var lenger i nød på grunn av hans hjelp, hverken folket eller noen av byene. Det var ingen privatpersoner eller noe folk som sørget for å skaffe forsyninger til folkemassene som trengte hjelp til det og måtte ty til ham, som ikke fikk det de behøvde, og det skjedde at man beregnet antall kor hvete, som var ti attiske medimni (minst 300-500 liter) på hver, og i alt utgjorde ti tusen, og mengden som ble utdelt i hans eget rike var åtti tusen. Hans betimelige omsorg og godgjørenhet hadde stor innflytelse på jødene, og han ble så kjent i de andre landene at det gamle hatet han hadde pådratt seg under sitt regime fordi han hadde forbrutt seg mot noen av deres skikker, ble visket ut og han fikk støtte fra hele nasjonen og ble berømt hos utlendingene. Det kunne se ut som om de helt utrolige ulykkene som hadde rammet hans land, skjedde for å forøke hans glans og berømmelse. Det ble til en stor fordel for ham, for hans gavmildhet i nødstider var noe helt uventet, og det endret deres innstilling til ham og fikk dem til å tro at han helt fra begynnelsen av hadde vært slik som han nå tok vare på dem og skaffet dem forsyninger og alt de trengte, og ikke slik de før hadde erfart at han var.

3. Det var omtrent på denne tiden han sendte fem hundre utvalgte menn fra sin livvakt som hjelpesoldater til Cæsar, og disse soldatene ledet Ælius Gallus[3] til Rødehavet, og de var til stor nytte for ham der. Da ble også forholdene mye bedre for ham, hans liv blomstret, og han bygde seg et palass i den øvre bydelen, med rom som hadde svær takhøyde og han utstyrte det med gullmøblement og sitteplasser av marmor og senger, og salene var så store at de rommet en masse mennesker. Disse avdelingene hadde bestemte dimensjoner og spesielle navn, en ble kalt Cæsars, en annen Agrippas.

Så ble han atter forelsket og giftet seg, for ingen ting skulle hindre ham fra å leve slik han hadde lyst til. Giftemålet foregikk slik: Det var en borger i Jerusalem som het Simon, sønn av Boethus fra Alexandria som var en berømt prest. Han hadde en datter som ble betraktet som den vakreste kvinnen på den tiden, og da folket i Jerusalem lovpriste hennes skjønnhet, ble Herodes betatt av å høre det, og da han fikk se piken, ble han henført av hennes skjønnhet. Likevel slo han tanken helt fra seg om å benytte seg av sin makt for å misbruke henne, for han visste at det var sant at vold og tyranni bare ville stigmatisere ham og derfor mente han at det var det beste å ta henne til hustru. Og da Simon var altfor lavtstående til å være i en allianse med ham, men likevel for betydningsfull til å bli foraktet, ordnet Herodes seg på den

mest listige måten ved å forøke denne families verdighet. Derfor fratok han straks Jesus, Phabets sønn, overprest-embetet, og overførte denne verdigheten til Simon, og slik knyttet han ham til seg ved å gifte seg med hans datter.

4. Da bryllupet var over, bygde han en ny borg på det stedet der han hadde overvunnet jødene den gangen han ble fordrevet fra sin regjering og Antigonus fikk makten. Denne borgen ligger om lag 12 kilometer fra Jerusalem. Den var solid, og stedet høvde godt for en slik bygning. Det er en liten høyde som ble gjort høyere ved håndmakt inntil den lignet på et kvinnebryst. Den ble omgitt av runde tårn med rettlinjede veier opp til dem, og består av trappetrinn laget av i alt to hundre polerte steiner. Innenfor er det kongelige og praktfulle rom, og bygningen er laget for å være både trygg og vakker. Nederste etasje har værelser som er severdige av flere grunner, spesielt fordi det er ført vann dit langveis fra til store kostnader, for stedet mangler vann. På sletten omkring festningen er det en mengde bygninger som i størrelse ikke står tilbake for de større byene og høyden ovenfor den forsterker inntrykket av et slott.

5. Da nå alle Herodes' planer hadde lyktes slik han hadde håpet, hadde han ikke den minste anelse om at det skulle oppstå flere problemer i riket mens han holdt folket i age, da de fryktet ham både fordi han var uforsonlig i sine straffemetoder og fordi han hadde vist omsorg for dem på den mest storsinnede måte da de var i nød. Og han passet fremdeles på at hans kongemakt skulle være trygg og være som en festning mot undersåttene, for han holdt flotte taler preget av vennlighet, og han utviklet et høvelig og godt forhold til guvernørene og spanderte gaver på hver av dem så de oppførte seg vennlig mot ham og bidrog til å sikre hans makt, og slik kunne han opphøyes og berømmes for sin edelmodighet. Men hans godgjørenhet og hans underkastelse og frisinn overfor keiseren og de mektigste menn i landet, fikk ham til å tilsidesette flere av deres lover ved å bygge byer på den mest ekstravagante måten. Han bygde templer, men selvsagt ikke i Judea, for det ville ikke ha blitt tålt fordi det er forbudt for oss å tilbe bilder eller fremstillinger av dyr slik grekerne gjør. Men dette gjorde han i landet som lå godt utenfor våre grenser og i byene der.[4] Han unnskyldte seg for jødene på denne måten: Alt dette var gjort etter andres befalinger og ønsker og for å behage Cæsar og romerne og ikke fordi han selv ville det, som om han ikke hadde så mye aktelse for de jødiske skikkene som han hadde for å ære romerne. Han satte seg selv som midtpunkt hele tiden og var svært ærgjerrig for å etterlate seg store minnesmerker om sitt kongedømme for etterslekten, og derfor var han så ivrig med å bygge store byer og brukte så mye penger til dette.

6. Han kastet også sine øyne på et sted ved havet, der det høvde godt å plassere en by, og dette stedet ble tidligere kalt Stratos' Tårn. Han gikk i gang med å planlegge en praktfull by der og oppførte flere bygninger av hvit stein. Han utstyrte den med de mest luksuriøse palasser og store bygninger med plass for mange mennesker, og det flotteste og mest grundige og arbeidskrevende ble utført ved havneanlegget som lå fullstendig beskyttet mot bølger fra havet. Det var svært og ikke mindre enn havnen i Pyræum (Pireus) ved Aten, og hadde dobbel kaiplass for skip. Det var utført etter den aller beste fagkunnskap, og var desto mer beundringsverdig fordi stedet ikke var egnet for slike praktfulle bygninger, men ble fullført med materialer hentet fra steder langt unna og til store kostnader. Denne byen ligger i Fønikia med avgangshavn til Egypt, mellom Joppe og Dora som er mindre havnebyer, men uten

gode havneforhold på grunn av de kraftige sydlige vindene og sanden som skylles opp mot strendene slik at skipene ikke kan legge til land, men må ankres opp utenfor. Herodes prøvde å rette på disse forholdene og avsatte et område som kunne være tilstrekkelig for en havn der skip kunne ligge trygt, og dette gjorde han ved å plassere kjempestore steiner som var mer enn femti fot lange og minst atten fot brede og ni fot høye på tjue favners dyp, og noen var mindre, andre større enn dette. Denne moloen som han bygde ved stranden var to hundre fot lang, og halvparten av den var lagt mot bølgeretningen, og ble kalt Procymatia, eller den første bølgebryteren, mens den andre var påbygd en mur med flere tårn, og det største ble kalt Drusus og var et praktfullt stykke arbeid. Det var oppkalt etter Cæsars svigersønn Drusus som døde som ung. Der var også mange bueganger der sjøfolkene holdt til, og foran dem var det en kai eller et sted der skip kunne legge til som strakte seg rundt hele havnen, og den passet meget godt til spaserturer for den som liker å mosjonere. Innløpet til havnen ble lagt til nordsiden der det var roligst og best beskyttet mot vindene. Og på fundamentet til venstre i innløpet, sto det et rundt tårn som var gjort meget solid for å kunne motstå de kraftigste bølger, og på den høyre siden var det to store steiner som begge var større enn tårnet på den andre siden, og de sto oppreist mot hverandre. Det var også bygninger av polert stein hele veien rundt havnen som var bueformet, og de var opphøyd og ovenpå dem var det et tempel som kunne ses på lang avstand av dem som var under seil på vei mot havnen. I dem var det to statuer, den ene fra Roma, den andre fra Cæsar. Byen ble kalt Cæsarea, og den ble også bygget av utsøkte materialer og pent utført, og de underjordiske hvelvene og kjellerne var ikke simplere enn de som lå over bakkenivå. Noen av disse hvelvene inneholdt ting som lå på nivå med havflaten, men ett av dem var anbrakt på skrå slik at det bant alle de andre sammen, så både regn og avfall fra beboerne lett kunne renne av, og med tidevannet som skylte inn i byen ble alt renvasket. Herodes bygde også i byen et teater av stein, og på sørsiden bak havnen dessuten et amfiteater med kapasitet til en stor folkemasse, med passende utsikt mot havet. Slik ble denne byen bygget i løpet av tolv år, og i denne tiden lyktes han å drive på ufortrødent og å betale de nødvendige omkostningene.

---

1 Her har vi et eminent eksempel på det språket Josefus bruker når han skriver til hedningene, som var annerledes enn det han brukte overfor jødene. I disse betrakter han alle slike hendelser som en dom på grunn av Guds vrede, men fordi han visste at mange av hedningfolkene mente at slike ting skjedde periodisk, tar han dette med i den følgende setningen.

2 Denne hungersnøden som rammet Judea og Syria synes å ha vært frykteligere denne gangen enn den var på Jakobs tid (1.Mos.41 og 42). Og det som gjør sammenligningen enda mer bemerkelsesverdig, er dette: At nå, så vel som den gang, fikk de sin hjelp fra Egypt, den gang fra Josef som var guvernør i Egypt under Farao, og nå fra Petronius som var prefekt i Egypt under Augustus, den romerske keiseren. Det er også verdt å merke seg at disse to årene var sabbatsår og deretter jubelår, og derfor hadde Forsynet under teokratiet pleid å sørge for at de på forhånd hadde et tredobbelt lager av avlingene, men da jødene denne gangen hadde tapt retten til denne velsignelsen, kom denne hungersnøden over dem, som var den verste siden Akabs dager.

3 Denne Ælius Gallus ser ikke ut til å være noen annen enn den Ælius Largus som Dio omtaler, og som gjorde en ekspedisjon inn i Arabia Felix omlag på denne tiden.

4 Man bør her legge merke til at uansett hvor tyrannisk og ekstravagent Herodes var hos seg selv og i de greske byene når det gjaldt disse skuespillene, showene og avgudstemplene, så turde han bare bygge noen få i jødenes byer, og Josefus nevner at de ikke ville ha tålt dem i sin nidkjærhet for mange av lovene fra Moses.

KAPITEL 10

HERODES SENDER SINE SØNNER TIL ROMA. ZENODORUS OG GADARENERNE ANKLAGER HAM, MEN HAN BLE FRIKJENT, OG HAN FIKK DESSUTEN CÆSARS GODVILJE. FARISEERNE, ESSEERNE OG MANAHEM.

1. Mens Herodes var opptatt med slike saker da han allerede hadde gjenreist Sebaste (Samaria), bestemte han seg for å sende sine sønner Alexander og Aristobulus til Roma så de kunne ha gleden av å møte Cæsar. Da de ankom dit, innlosjerte han dem i Pollios* hus, og han satte meget stor pris på vennskapet med Herodes. De fikk lov til å losjere i Cæsars palass, for han mottok Herodes' sønner på den vennligste måte, og han gav Herodes lov til å overgi riket til hvem han ville av sine to sønner, og dessuten gav han ham Trachon, Batanea og Auranitis ved følgende anledning: En mann ved navn Zenodorus** hadde leid det som kaltes Lysanias' hus. Da han ikke var tilfreds med inntektene, ble han delaktig med de røverne som bodde i Trachonitis, slik at han fikk en bedre inntekt, for disse innbyggerne levde på en stygg måte og plyndret damaskenernes land mens Zenodorus ble delaktig i byttet. Da nabofolkene led mye på grunn av dette, klaget de til Varro som var president i Syria og prøvde å få ham til å skrive til Cæsar om Zenodorus' urettferdighet. Da disse sakene ble fremlagt for keiseren, skrev han tilbake til Varro og ba ham å ødelegge disse røverreirene og gi landet til Herodes slik at disse nabolandene ikke lenger skulle bli plaget av trachonittene når han fikk passe på dem. Disse røveriene hadde vært deres vanlige praksis, for de hadde ingen annen måte å skaffe seg sitt levebrød på, da de ikke hadde landområder, men bare noen lagerrom og huler i jorden, og der holdt de til sammen med husdyrene. Men de hadde ordnet seg med vanndammer og samlet korn for seg selv i lagerrom, og de var i stand til å yte motstand ved å gå kraftig til motangrep på angripere, for huleinngangene var trange, og der kunne det bare komme inn én av gangen, mens det innefor var utrolig stort og rommelig. Men jorden over hodene på dem var ikke tykk, for det var bare en slette, mens bergene var for vanskelige å komme opp på dersom man ikke hadde noen til veiviser slik at man kunne komme seg ned på sletten. Veiene der er ikke rette, men har mange svinger. Men hvis disse mennene blir hindret fra sine slemme plyndringer av naboene, er de likevel vant med å plyndre hverandre, for de bryr seg ikke om å gjøre rett og skjel. Men da Herodes hadde fått denne myndigheten av keiseren og var kommet inn i landet, skaffet han seg dyktige veivisere og fikk stanset deres stygge røverier, og fikk opprettet fred og ro for nabofolkene.

2. Dette likte ikke Zenodorus, først og fremst fordi hans myndighet ble fratatt ham, og enda mer fordi han misunte Herodes som hadde fått den, så han dro opp til Roma for å anklage ham, men kom tilbake uten å ha lyktes. Agrippa var om lag på denne tiden sendt for å etterfølge Cæsar i å regjere landene bortenfor Det joniske hav, og Herodes kom over ham da han lå i vinterleie ved Mitylene, og deretter vendte han tilbake til Judea, for han hadde vært hans spesielle venn og ledsager. Men noen av gerasenerne kom til Agrippa og anklaget Herodes, men han sendte dem i lenker tilbake til kongen uten noen høring. Men araberne som hadde uvilje mot Herodes, var irriterte over dette og prøvde på den tiden å starte et opprør i hans områder, og så seg om etter en mer passende anledning, for Zenodorus som nå var fortvilt over sine egne affærer som var mislykket, fikk stanset hans fiender ved å selge en del av sitt eget fyrstedømme som kaltes Auranitis for femti talenter til disse araberne. Men

da dette var en del av Cæsars tildeling, bestred de denne saken med Herodes fordi det som de hadde kjøpt var blitt fratatt dem urettferdig. Noen ganger gjorde de det ved å invadere ham, andre ganger ved å bruke makt mot ham, og atter andre ganger ved å gå til sak mot ham. Dessuten fikk de de fattigere soldatene til å hjelpe ham i det stadige håp om å kunne forhindre folket i å gå til opprør, noe som de i den mest miserable situasjon er mest oppsatte på. Og selv om Herodes lenge hadde satt pris på disse forsøkene, gikk han likevel ikke seriøst inn for dem, men prøvde fornuftigvis å neddempe tendensene, da han ikke ville gi noen anledning til tumulter.

3. Da Herodes allerede hadde regjert i sytten år, kom Cæsar til Syria på et tidspunkt da størstedelen av folket skrek og protesterte mot Herodes fordi de syntes at han var en tyrann og gav så strenge befalinger. Disse utskjellingene dristet de seg til etter oppfordringer fra Zenodorus som hadde sverget på at han aldri ville forlate Herodes før han hadde fått ordnet det slik at de skulle bli adskilt fra Herodes' kongedømme og i stedet tilhøre keiserens provins. Gerasenerne var oppfordret til dette, og det var ikke småtteri de skjelte ham ut for, og desto mer dristig var det da de som var blitt utlevert av Agrippa ikke var blitt straffet av Herodes, for han lot dem gå uten å skade dem. For han var virkelig den fremste i verden når det gjaldt å staffe forbrytelsene i sin egen familie uten skånsel, mens han var sjenerøs med å tilgi forbrytelser som var begått andre steder. Og da de anklaget Herodes for fornærmelser, plyndringer og ødeleggelse av templer, holdt han seg uanfektet og var klar til å forsvare seg. Men Cæsar gav ham sin høyre hånd og slo ikke av på sin godhet mot ham under denne uroen fra folket.

Disse påstandene kom den første dagen, men fortsatte ikke, for da gerasenerne merket Cæsars og dommernes oppfatning, og som rimelig var, regnet med å bli utlevert til kongen, skar de halsen over på seg selv om natten, og noen kastet seg utfor stup, mens andre igjen kastet seg i elven og tok sine egne liv i redsel for den torturen de ville bli utsatt for. Denne ulykken så ut til å være en passende dom for den overilte forbrytelsen, og keiseren nølte ikke med å frikjenne Herodes for de forbrytelsene han var blitt anklaget for. På den tiden inntraff det en annen tilfeldig begivenhet til fordel for Herodes, for Zenodorus' buk sprakk, og han ble syk og mistet en stor mengde blod, og slik endte han sitt liv i Antiokia i Syria. Og keiseren gav det landet han hadde rådd over til Herodes, og det var ikke så lite, for det lå mellom Trichon og Galilea og inneholdt Ulatha, Paneas og landet omkring. Han gjorde ham også til en av prokuratorene over Syria, og befalte at de skulle gjøre alt etter hans godkjenning, og kort sagt, toppen av lykke for ham var at mens det var to menn som regjerte det mektige Romerriket – først Cæsar, og så Agrippa som var hans fremste favoritt – holdt keiserne ikke noen høyere enn Herodes ved siden av Agrippa. Agrippa hadde heller ingen større venn enn Herodes ved siden av Cæsar, og da han hadde oppnådd denne friheten, ba han keiseren om et fjerding-fystedømme*** for sin bror Pheroras, som han selv hadde gitt en inntekt på ett hundre talenter fra sitt eget rike, slik at hans bror skulle være trygg i tilfelle han selv skulle komme til skade, og at hans sønner da ikke skulle ha makt over ham. Og da han hadde ledsaget keiseren til sjøen og var kommet hjem, bygde han et vakkert tempel av hvit stein til ham i Zenodorus' land, på et sted som kalles Pnium. Dette er en meget fin hule i fjellet, og under er det en stor, bratt og dyp avgrunn i jorden, som er fylt med vann, og over den er det et høyt fjell, og under hulen er Jordans kilde. Herodes utsmykket dette stedet som allerede var forunderlig, og det ble det desto mer ved byggingen av tempelet som han hadde viet til Cæsar.

4. På denne tiden fritok Herodes sine undersåtter for en tredjedel av skattene, under påskudd av å gjøre livet lettere for dem etter den nøden de hadde lidd, mens den egentlige grunnen var at han ville gjenopprette deres godvilje for ham, for den manglet han nå. De var utrygge for ham på grunn av alle påfunnene hans for å endre deres religiøse skikker, og folket talte imot ham over alt da de stadig ble mer provosert og uroet. Han beskyttet seg selv kraftig mot denne misnøyen, og fratok dem enhver anledning til å vise den, og påla dem alltid å passe sitt arbeid, og han tillot heller ikke innbyggerne å komme sammen, og heller ikke å gå, snakke eller spise sammen. Han holdt øye med alt det de gjorde, og hvis de ble tatt, ble de straffet strengt. Det var mange som ble ført til Hyrkanos' borg, både åpent og hemmelig og henrettet. Det ble plassert spioner over alt, både i byene og på veiene, som holdt øye med dem som kom sammen, og han kledde seg til og med som en privatmann, så grundig var han, og blandet seg med folkemengden om natten for å finne ut hva de mente om regjeringen. Og de som han ikke kunne få til å underkaste seg hans regime, forfulgte han på alle mulige vis, men av resten av folket krevde han et løfte med ed på deres troskap mot ham, og at de også skulle ha godvilje for ham, og dette fortsatte han med under sitt regime, og mange av dem lystret ham fordi de var redd ham. Men de som var åpne og mer reflekterte og var indignert over hans maktbruk, sørget han for å bli kvitt på en eller annen måte. Han prøvde også å overtale fariseeren Pollio og Samas og de fleste av de lærde til å avlegge eden, men disse ville ikke underkaste seg, men ble heller ikke straffet sammen med de andre på grunn av den ærbødighet han hadde for Pollio. Esseerne, som vi kaller en av våre sekter, ble også unntatt for dette pålegget. Disse menn lever det samme livet som grekerne kaller pytagoreerne, og dem skal jeg omtale mer utførlig ved en annen anledning. Det er imidlertid grunn til å omtale grunnene til at Herodes hadde slik respekt for esseerne og hadde høyere tanker om dem enn det som deres dødelige natur skulle tilsi, og det er ikke så merkelig, når man tar i betraktning den oppfatningen folket hadde av dem.

5. Det var en av esseerne som het Manahem som hadde det vitnesbyrd at han ikke bare førte sitt liv på en prisverdig måte, men også hadde kunnskap om fremtidige hendelser, noe som var gitt ham av Gud. Denne mannen så en gang Herodes som barn på vei til skolen, og hilste ham som jødenes konge og han tenkte at enten kjente han ham ikke eller så spøkte han, og han gjorde ham oppmerksom på at han bare var en vanlig fyr, men Manahem smilte og klappet ham på baken og sa: "Uansett hva som skjer, vil du bli konge, og til å begynne med vil du regjere lykkelig, for Gud har funnet deg verdig til det. Og husk de slag Manahem har gitt deg som et tegn på at din lykke skal forandres, for det vil være det klokeste for deg at du elsker rettferdighet mot mennesker, gudsfrykt, og barmhjertighet mot dine borgere. Likevel vet jeg hvordan hele din oppførsel vil bli, for du vil ikke bli slik, da du kommer til å overgå alle andre i lykke og oppnå et evig omdømme, men gudsfrykt og rettferdighet vil du glemme. Og disse forbrytelsene vil ikke være skjult for Gud når du avslutter ditt liv, for han vil komme dem i hu og straffe deg for dem." På den tiden brydde Herodes seg ikke om det Manahem sa, for han hadde ikke noe håp om en slik fremgang, men kort tid senere, da han var så heldig å bli opphøyet til konge og var kommet på høyde av sin makt, sendte han bud på Manahem og spurte ham hvor lenge han skulle regjere. Manahem åpenbarte ham ikke den fulle lengden av hans regime, og da det ble stille, spurte han ham om han skulle regjere ti år eller ikke? Da svarte han: "Tjue, nei, tretti år," men angav ikke slutten på hans regime. Herodes var tilfreds med

dette svaret, og gav Manahem sin hånd og tok avskjed med ham, og etter dette fortsatte han å holde esseerne i ære. Vi har funnet det på sin plass å fortelle dette og om det som har skjedd hos oss, så merkelig som det enn er, fordi mange av disse esseerne har ved sin prisverdige oppførsel blitt kjent verdige til kunnskap om guddommelige åpenbaringer.

*Denne Pollio som Herodes' sønner levde sammen med i Roma, var ikke fariseeren Pollio som Josefus allerede har omtalt, men romeren Asinius Pollio.
**Zenodorus' karakter ligner på en beryktet røver med samme navn i Strabo, og han omtaler det samme landet og det samme tidspunktet, så det er liten tvil om at det er den samme.
***Et *tetrarki* eller fjerding-fyrstedømme betydde opprinnelig en fjerdepart av et kongerike eller et land og en *tetrark* eller fjerding-fyrste var den som regjerte denne fjerdedelen.

KAPITEL 11

HERODES GJENOPPBYGGER TEMPELET OG GJØR DET HØYERE OG MER PRAKTFULLT ENN FØR, SAMT ANTONIABORGEN.

1. I det attende år av sitt regime, og etter de omtalte gjerningene, påtok han seg et stort verk, å bygge seg et tempel for Gud,* og gjøre det større i omfang og mer praktfullt, og det skulle anses for å være den mest strålende av alle hans gjerninger, og det ble det virkelig. Når det ble ferdig, skulle det være et evig minne om ham, men da han visste at folket ikke var rede eller villig til å støtte ham i denne store planen, bestemte han seg for å forberede dem på dette ved å holde en tale for dem, og så sette i gang arbeidet. Han kalte dem sammen og talte: «Dere tror at jeg ikke behøver å tale til dere, mine landsmenn, om de forskjellige verk jeg har utført siden jeg kom til makten, selv om jeg må understreke at de er gjort slik at de er mer for deres sikkerhet enn til ære for meg selv, for jeg har selv i de vanskeligste tider ikke unnlatt å avhjelpe deres mangler, og de bygningene jeg har oppført var ikke bare for å sikre meg selv, men dere, og jeg tror at jeg, med Guds hjelp har opphøyd den jødiske nasjon til en grad av lykke som dere aldri har hatt før. Og de spesielle bygningene i landet og i byene deres, i tillegg til de byene vi er kommet i besittelse av, og som jeg har bygget og mektig prydet, har forøket nasjonens prestisje, og det ser ut til å være unødvendig å regne dem opp for dere, for dere vet det så godt selv. Men det arbeidet som jeg nå vil sette i gang, og som vil være et verk av den største gudsfrykt og prektighet som det er mulig for oss å gjennomføre, vil jeg nå bekjentgjøre for dere. Da våre fedre kom fra Babylon, bygde de tempelet for Den Allmektige Gud, men likevel manglet det seksti alen i størrelse og høyde, for så mye større var Salomos tempel. Men ingen må fordømme våre fedre for manglende gudsfrykt på grunn av dette, for det var ikke deres feil at tempelet ikke ble høyere, for det var Kyrus og Darius Hystaspes' sønn som fastsatte målene ved gjenreisningen. Det var også fordi våre fedre måtte underkaste seg dem og deres etterkommere, og senere makedonerne. Derfor kunne de ikke bruke den opprinnelige modellen til denne hellige bygningen, og heller ikke gjøre den så høy som opprinnelig. Men da jeg, etter Guds vilje, er deres herre, og har hatt fred i lengere tid og oppnådd store rikdommer og inntekter, og viktigst av alt, at jeg har vennskap med, og nyter stor aktelse hos romerne, og, om jeg så må si, regjerer hele verden, vil jeg nå prøve å rette på den ufullkommenheten hos oss etter det slaveriet vi tidligere har vært under, og vise takknemlighet til Gud for de velsignelsene vi har fått, ved at han gav meg kongemakten, og at jeg vil gjøre tempelet så fullkomment som jeg er i stand til.»

Slik talte Herodes til dem, men talen hans skremte likevel mange av folket, for den var så uventet og utrolig at den ikke fikk satt mot i dem, for de var redde for at han ville rive ned hele bygningen og neppe kunne fullføre sine planer. Men da de hadde det slik, oppmuntret kongen dem, og sa at han ikke ville rive ned det gamle tempelet før alt var gjort klart til gjenreisningen. Og da han lovte dem det, brøt han ikke sitt løfte, men fikk klargjort ett tusen vogner som skulle bringe steiner til byggverket, og han valgte ut ti tusen av de dyktigste arbeiderne og han skaffet ett tusen sett med hellige klær for prestene. Han hadde noen som underviste i steinhugging, andre i tømring, og så begynte man å bygge, men ikke før alt var godt forberedt.

3. Herodes fjernet de gamle fundamentene og la ned nye og satte tempelet oppå dem i en lengde på 46 meter og i høyde 9 meter til, men de 9 meterne falt ned da fundamentene gav etter, og denne delen var det vi bestemte oss for å gjenreise i Neros dager. Tempelet var bygget av steiner som var hvite og solide, og hver av dem var 11 meter lange, og 3,7 meter høye, og bredden var om lag 5 ½ meter. Og hele bygningen, samt søylegangen var atskillig lavere på sidene, mens midten var mye høyere, slik at de ble synlige for dem som bodde på landet mange hundre meter unna, og særdeles synlige for dem som var på vei mot dem. Tempelet hadde inngangsdører med bjelker over, og de var av samme høyde som tempelet selv. De ble pyntet med forheng brodert og innvevd med blomster og innbroderte søyler, og over disse, men under kronen, var det spredt gylne vinranker der grenene hang langt ned slik at det praktfulle håndarbeidet og de fine materialene ble et mektig syn. Han omgav tempelet med svære søyleganger i en størrelse som sto i riktig forhold til det. Han brukte større pengesummer på dette enn noe annet hittil, inntil det så ut til at ingen andre kunne ha utsmykket tempelet slik han hadde gjort det. Det var en stor mur over hver av søylegangene slik at det fremsto som det mest imponerende verk som folk hadde hørt om. Tempelhøyden var steinet og skråningen lå mot østsiden av byen inntil toppen. Denne høyden var det Salomo, den første av våre konger, etter guddommelig åpenbaring, omkranset med en mur. Det var et strålende håndverks-arbeid som strakte seg oppover og rundt hele toppen.

Han bygde også en mur nedenfor og startet på bunnen som var omgitt av en dyp dal. På sørsiden la han steiner inntil hverandre og forbandt dem med bly, også på innersiden og det inntil stor høyde, slik at bygningens volum og høyde ble umåtelig, og størrelsen på steinene i fronten ble godt synlig utenfra, mens den indre delen ble fastgjort med jern slik at sammenføyningene ble ubevegelige for all fremtid. Da dette arbeidet med fundamentet ble utført på denne måten og fastgjort som en del av selve fjellet helt til toppen, gjorde han det til en samlet overflate, og han fylte opp hullene rundt muren til samme plan som de øvre ytterveggene, så de ble jevne. Høyden ble omgitt av muren helt rundt, og var i omkrets 800 meter der avstanden til hvert hjørne var fire hundre meter. Men innenfor denne muren og helt på toppen var det dessuten en mur til, og på det østre hjørnet en dobbel søylegang, like lang som muren og midt i den var selve tempelet. Denne søylegangen vendte mot tempelportene, og den var blitt utsmykket av mange konger i tidligere tider, og rundt hele tempelet var det festet trofeer fra barbarenes land, og alle disse, i tillegg til dem han hadde tatt fra araberne, var blitt gitt til tempelet av Herodes.

4. På nordsiden av tempelet ble det bygget en borg med særdeles solide firkantede vegger. Denne borgen ble bygget av de hasmoneiske kongene som dessuten var overprester før Herodes, og de kalte det Tårnet, der overprestens klær ble

de som han bare tar på seg når han skal ofre. Disse kledningene beholdt Herodes på dette stedet, og etter hans død var de under romernes makt inntil keiser Tiberius. I hans regjeringstid kom Vitellius som var president i Syria, en gang til Jerusalem og ble storslagent mottatt av folket. Han ville da gjøre gjengjeld for den godheten de hadde vist ham, så da de ba om å få råderetten over de hellige klærne, skrev han om dem til keiser Tiberius som innvilget anmodningen. Og slik fortsatte de hellige klærne å være hos jødene inntil kong Agrippas død, men senere befalte Cassius Longinus, som var president i Syria, og Cuspius Fadus, som var prokurator i Judea, jødene å bringe disse kledningene tilbake til Antoniaborgen, så de fikk kontrollen med dem slik de tidligere hadde hatt. Men jødene sendte ambassadører til keiser Claudius for å forhandle med ham om dem. Da kom kong Agrippa den yngre, som da var i Roma, og spurte keiseren om å få dem, og han gav beskjed til Vitellius som den gang var befalingsmann i Syria, om å gi dem fra seg. Før den tid var de oppbevart under overprestens og skattmesternes segl. Vokterne av tempelets skatter gikk på dagen før høytiden til sjefen for den romerske tempelvakten og fremviste sitt eget segl og fikk utlevert kledningene, og straks høytiden var over, brakte de dem tilbake til det samme sted i det de viste frem sitt segl som tilsvarte det som var oppbevart der. At alt skjedde slik, beviser våre sorger tilstrekkelig, de som rammet oss etterpå og spesielt dem, den gang selve tårnet som jødenes konge Herodes hadde forsterket enda mer enn før for å trygge vakten der, ble gitt til Antonius som var hans venn og den romerske øverstbefalende, og det var derfor han kalte den Antoniaborgen.

5. I den vestre delen av tempelområdet var det fire porter, den første førte til kongens palass gjennom en passasje over dalen like ved. To andre førte til byens forsteder, og den siste førte til den andre bydelen der veien skrådde nedover i dalen med mange trappetrinn og så gikk oppover igjen, for byen lå som et teater i forhold til tempelet, og var omgitt av en dyp dal langs hele den søndre fjerdeparten. Den fjerde frontveggen til tempelet som vendte mot sør, hadde også porter på midten, samt de kongelige søylegangene med tre promenader som nådde fra øst ved dalen, inntil dalen på vestsiden, og lenger kunne den ikke rekke. Denne søylegangen fortjener å bli omtalt mer enn noen andre slike under solen, for da dalen var så dyp at man ikke kunne se ned i bunnen, lå denne søylegangen så høyt at hvis noen så nedover fra toppen av brystvernene, ville han bli svimmel. Denne søylegangen hadde støtter som sto i fire rekker hele veien, og den fjerde rekken var bygd sammen med veggen som også var bygget av stein, og hver av søylene var så tykke at det måtte tre mann til for å favne rundt den, og de var tjuesju fot høye med en dobbel spiral nederst, og i denne promenaden var det ett hundre og seksti to av dem. Søylehodene var utført som skulpturer i korintisk stil, og var virkelig et syn for tilskuere ved sin prakt. Disse fire søylerekkene hadde tre promenader der man kunne vandre i midten av søylegangen, og begge var parallelle og laget på samme måten. De var hver tretti fot brede og 200 meter lange og femti fot høye, mens den midterste gangen var en og en halv gang så bred som den andre og dobbelt så høy som de ved siden av.

Takene var dekorert med forskjellige uttrykksfulle treskulpturer. Den midterste var større enn de andre, og frontveggen var utstyrt med bjelker som hvilte på søyler som var bygd i ett med dem, og hele fronten var av polert stein, utrolig forseggjort, og slik var den første innhegningen. Midt i den, og ikke langt unna den, var den andre som man kunne gå opp til på noen få trappetrinn, og den var omgitt av en skillevegg av stein med en inskripsjon som forbød fremmede å gå inn, under trussel om dødsstraff.

Denne innerste delen hadde på sør- og nordsiden tre porter i lik avstand fra hverandre, mens det på østsiden mot soloppgangen var én stor port, der de som var rene kunne komme inn sammen med sine hustruer. Men lenger inn i tempelet var det ikke tillatt for kvinner å komme, og enda lengere inn var der en tredje åpen plass i tempelet, og der var det ingen andre enn prestene som kunne komme. Innenfor dette var selve tempelet, og foran det var alteret der det ble forrettet brennoffer for Gud. Til ingen av disse tre avdelingene hadde Herodes adgang,* for det var forbudt for ham siden han ikke var prest. Men han tok seg av søylegangene og de ytre murveggene, og disse bygde han i løpet av åtte år.

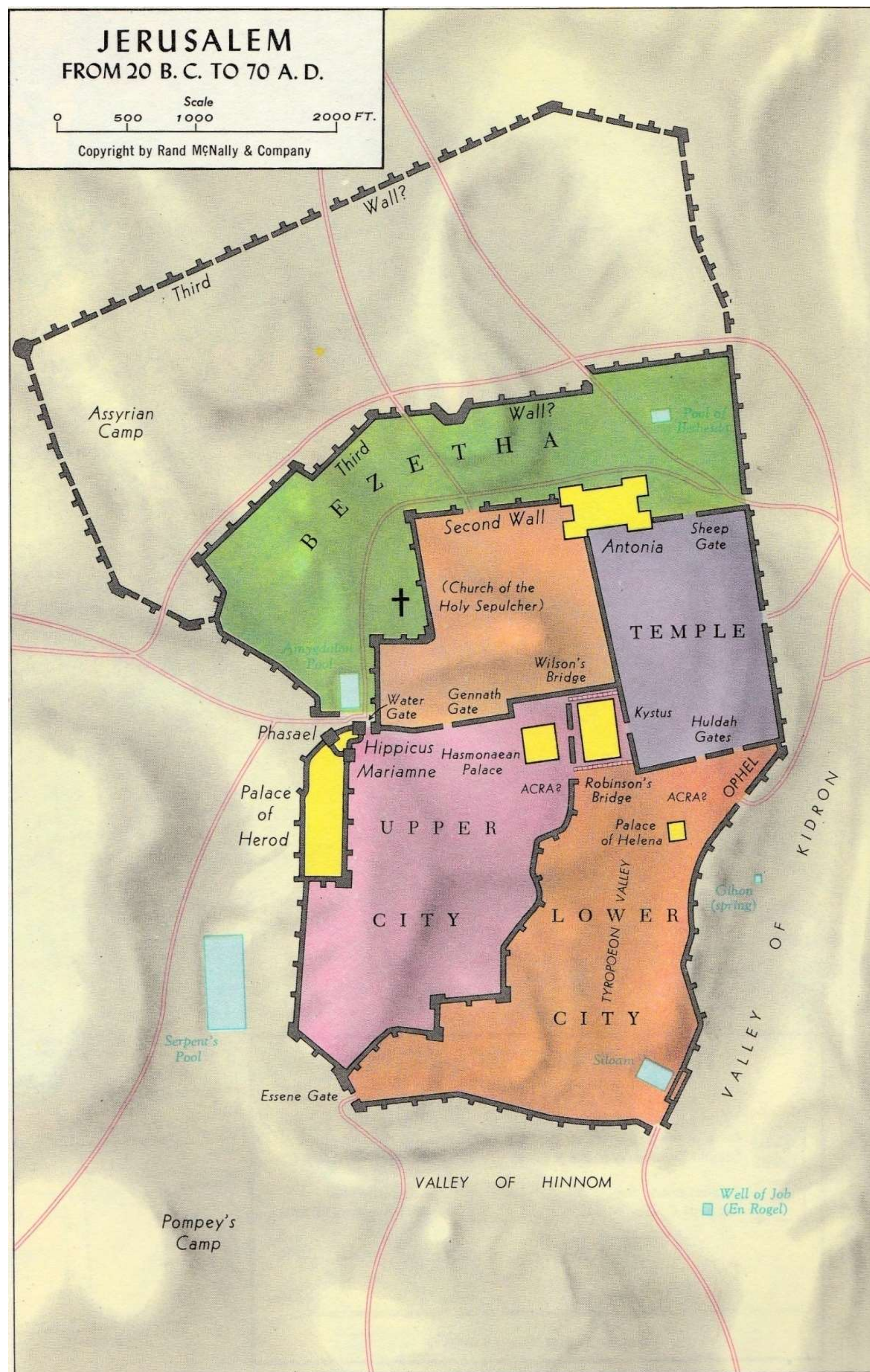
6. Tempelet selv ble bygget av prestene i løpet av ett år og seks måneder, og etter dette ble folket fylt med glede og de takket først og fremst Gud og dernest kongen for den iveren han hadde vist for saken. De festet og feiret denne gjenreisningen av tempelet, og kongen ofret til Gud tre hundre okser og de andre ofret etter evne, men noe tall kan man ikke angi, for det er umulig å fastslå. Kongens innsettelse falt dessuten på samme dag, og den feiret han etter gammel skikk, og dette sammentreffet gjorde høytiden ennå mer praktfull.

7. Det var også en hemmelig inngang som var laget for kongen, og som førte fra Antoniaborgen til det indre tempelet ved den østre porten, og der bygde han også et tårn. Fra det hadde han en underjordisk gang til tempelet, for å beskytte seg mot opprør. Det ble også rapportert** at det ikke regnet om dagene under byggingen av tempelet, og at regnskurene kom om natten slik at arbeidet ikke ble hindret. Dette har våre fedre overlevert til oss, og det er slett ikke utrolig for den som har respekt for Guds medvirkning. Slik foregikk altså byggingen av tempelet.

---

*"Til ingen av disse tre avdelingene hadde Herodes adgang," dvs. 1. Ikke til prestenes forgård, 2. Ikke inn i selve helligdommen. 3. Heller ikke til den spesielle plassen ved alteret, som ordene sier, for ingen andre enn prestene eller deres hjelpere levittene, kunne komme inn i noen av disse.

**Den tradisjonen som Josefus nevner ved denne spesielle anledning under byggingen av Herodes' tempel, er et bevis på at byggingen var kjent i Judea på den tiden. Han ble født bare førtiseks år etter at det fortelles at det ble ferdigstilt, og han kan selv ha sett og snakket med noen av bygningsfolkene selv, og med mange av dem som hadde vært vitne til byggingen.

Jerusalem på Herodes' tid, før tempelets ødeleggelse

Fra Seventh-day Adventist Dictionary

BOK 16

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ TOLV ÅR

FRA FULLFØRELSEN AV HERODES' TEMPEL
INNTIL ALEXANDERS OG ARISTOBULUS' DØD.

KAPITEL 1

HERODES' LOV OM TYVERI. SALOME OG PHERORAS BAKTALER ALEXANDER OG ARISTOBULUS I DET DE KOMMER TILBAKE FRA ROMA. HERODES SKAFFER DEM HUSTRUER.

1. Da kong Herodes var svært opptatt med statsstyret og gjerne ville få en ende på all urettferdigheten som ble gjort av kriminelle både i byen og på landet, innførte han en lov som slett ikke ligner våre opprinnelige lover. I den tok han selv del for å få innbruddstyver kastet ut av sitt rike, og straffen var ikke bare forferdelig mot overgriperne, men hadde også et islett av forfedrenes skikker. For det å være i trelldom under fremmede folk, og slike som ikke lever etter jødenes sedvaner og er nødt til å adlyde alt det disse menn befalte, var en større forbrytelse mot våre religiøse skikker enn den straffen lovbrytere fikk. Slik straff skal man unngå ifølge våre opprinnelige lover, for de sier at en tyv skal erstatte firedobbelt, og hvis han ikke har så mye, skal han selges, men ikke til utlendinger og ikke til livslangt slaveri, for han skal løslates etter seks år. Men denne loven som foreskrev en streng og ulovlig straff, så ut til å være en av Herodes frekkheter, idet han ikke handlet som en konge, men som en tyrann, og med full forakt for sine undersåtter dristet seg til å innføre en slik straff. Denne straffen ble iverksatt i likhet med Herodes' øvrige befalinger, og ble en del av årsaken til anklagene mot ham og det hatet han måtte finne seg i.

2. På den tiden seilte han til Italia, og han var svært oppsatt på å få treffe Cæsar og hans sønner som levde i Roma. Og Cæsar var ikke bare meget høflig mot ham, men gav ham også hans sønner tilbake for at han skulle ta dem med seg hjem, siden de allerede var ferdig med sin utdannelse. Men straks de unge mennene var kommet fra Italia, ville folket gjerne se dem, og de ble beundret av alle og lovprist for sin fremgang, sin lykke og sin kongelige verdighet. Snart ble de gjenstand for avindsyke av kongens søster Salome og av dem som hadde baksnakket Mariamne, for de hadde mistanke om at når disse fikk regjeringsmakt, ville de bli straffet for det onde de hadde gjort mot sin mor, og disse baktalelsene skapte frykt også hos dem. De hevdet offentlig at de ikke satte pris på sitt samvær med faren fordi han hadde henrettet moren deres og fordi det ikke var rett å ha fellesskap med en morder. Ved å spre slike historier som egentlig var sanne, men likevel bare basert på formodninger, var det i stand til å skade dem, og kunne få Herodes til å nekte sine sønner den godhet som han før hadde hatt til dem, for de sa ikke dette til ham offentlig, men spredte ryktene blant folket. Og derfra kom ryktene til Herodes, og han ble til slutt påvirket til å hate dem, og selv hans naturlige kjærlighet til dem kunne ikke overvinne dette i det lange løp. Men på den tiden var kongen likevel i stand til å foretrekke den naturlige farskjærligheten fremfor alle mistanker og bakvaskelser som sønnene ble

utsatt for, og han skaffet dem to hustruer da de var i gifteferdig alder. Til Aristobulus gav han Bernice, Salomes datter, og til Alexander gav han Glaphyra, datteren til Arkelaus, kongen i Kappadokia.

KAPITEL 2

HERODES' SEILER TO GANGER TIL AGRIPPA. JØDENE I JONIA KLAGER PÅ GREKERNE, OG AGRIPPA STADFESTER JØDENES LOVER FOR DEM.

1. Da Herodes hadde ordnet disse sakene, forsto han at Markus Agrippa hadde seilt fra Italia inn til Asia, og han skyndte seg av sted til ham og ba ham komme til seg i sitt rike og ta del i noe som han rettelig burde forvente fra en som hadde vært hans gjest og hans venn. Denne oppfordringen gikk han sterkt inn på ham med, og Argippa gikk med på å dra med ham til Judea, og Herodes unnlot ingen ting som kunne være til behag for ham. Han underholdt ham i sine ny-oppbygde byer og viste ham bygningene han hadde reist og sørget for all slags fin, kostbar og lekker servering for ham og hans venner, både i Sebaste og Cæsarea med havneanlegget og festingene han hadde anlagt med store omkostninger, både Alexandrium, Herodium og Hyrkania. Han førte ham også inn Jerusalem der hele folket møtte ham i høytidsklær og hilste ham med akklamasjoner. Herodes slaktet også en mengde dyr til ofringer for Gud og holdt fest for folket uten å unnlate noen av de raffinementer som kunne skaffes. Han hygget seg så mye der at han overnattet mange dager hos dem og ville gjerne ha vært lenger, men årstiden var slik for ham at han måtte skynde seg av sted, for da vinteren sto for døren, fant han det ikke trygt å dra ut på sjøen senere, for nå var det nødvendig å dra tilbake til Jonia.

2. Agrippa dro av sted, og av de fremste menn som var til stede, fikk han mange gaver. Og Herodes, som hadde tilbrakt vinteren i sine egne landområder, skyndte seg igjen av sted til ham om våren, da han visste at han var i ferd med å gjøre en ekspedisjon ved Bosporus. Da han hadde seilt forbi Rodos og Kos, anløp han Lesbos fordi han tenkte å nå igjen Agrippa der, men han ble hindret av en nordavind slik at han ikke kunne legge til land, og derfor fortsatte han i flere dager til Chius. Der behandlet han vennlig de mange som kom til ham, og han fikk dem på sin side ved å skjenke dem kongelige gaver. Og da han fikk se at byens søylehall, som var en stor og flott bygning, lå nede etter at den ble ødelagt i den mitridatiske krig, skaffet han en pengesum som var mer enn stor nok til å gjenreise den, enda det ikke var noen lett sak der den lå nedrevet. Han befalte dem ikke bare å ta seg av søylegangen, men å bygge den hurtig opp igjen så byen skulle få tilbake sin rette prakt.

Da de kraftige vindene hadde lagt seg, seilte han til Mitylene, og deretter til Bysants, og da han fikk høre at Agrippa hadde seilt forbi Cyanean-klippene, skyndte han seg det han kunne for å nå ham igjen, og han kom sammen med ham frem til Synope i Pontus. Skipsmannskapet så ham komme seilende helt uventet, men dukket opp til deres store glede, og det ble utvekslet mange vennlige hilsener mellom dem, ikke minst fordi Argippa syntes han hadde fått de størst mulige tegn på kongens godhet og vennlighet siden han hadde gjort en slik lang reise, og på den rette årstiden for å assistere ham, og hadde forlatt sin regjering i sine landområder, og funnet det mer verdt å komme til ham. Følgelig betydde Herodes alt for Agrippa i krigføringen og var en viktig hjelper og rådgiver i sivilsaker. Han var også en behagelig følgesvenn for

ham når han slappet av, for han tok del med ham i alt mulig og i sin godhet og sin rikdom hjalp han ham med hans problemer på grunn av den respekt Agrippa hadde for ham.

Da de var ferdige med affærene i Pontus som Agrippa var sendt dit for, syntes de ikke det passet å dra sjøveien tilbake, men drog gjennom Paflagonia og Kappadokia, og derfra videre til Frygia og kom til Efesos, og så seilte de fra Efesos til Samos. Og kongen tildelte store privilegier til hver av byene han kom til, ettersom de var i behov av dem. De som enten trengte penger eller pen behandling, ble ikke etterlatt tomhendte, for han gjorde det på egen bekostning, og han ble en mellommann for Agrippa for alle som søkte å oppnå noe hos ham. Han ordnet det slik at ingen av dem som ba om noe, ikke fikk det de ønsket og Agrippa var selv sjenerøs og i godt lune og villig til å innvilge alt som kunne være til fordel for de ansøkende, bare det ikke gikk ut over andre. Kongens innstilling betydde også mye, og påvirket Agrippa som selv var innstilt på å gjøre noe godt, for han sørget for forsoning mellom folket i Ilium som han var sint på, og betalte de pengene Chius skyldte keiserens fullmektige og avlastet dem for skattene deres og hjalp de andre etter behov.

3. Men nå da Agrippa og Herodes var i Jonia, kom en stor mengde jøder som bodde i byene til dem og la frem for dem de skadene de hadde lidd fordi de ikke hadde tillatelse til å følge sine egne lover, men ble tvunget til å føre rettssaker med dommere som misbrukte retten på deres helligdager og ble fratatt de pengene de pleide å deponere i Jerusalem. De ble tvunget inn i hæren, og av andre instanser tvunget til å bruke av de hellige pengene. Disse byrdene ble de alltid fritatt for av romerne som fremdeles hadde tillatt dem å leve etter sine egne lover. Da disse klagene var fremlagt, ønsket kongen at Agrippa skulle lytte til deres sak, og han oppnevnte Nikolaus, en av sine venner, til å argumentere for deres privilegier. Og da Agrippa hadde tilkalt romernes ledere og latt dem som var konger og regenter som var til stede, være deres domsmenn, sto Nikolaus opp og talte jødenes sak slik:

”Det er nødvendig at folk som er i nød må få adgang til dem som har makt til å befri dem fra den urett de lider under, og at de som nå frembærer klagene, kan møte der med stor trygghet da de tidligere har møtt velvilje hos dere så langt som de noensinne har ønsket det. De bønnfaller dere nå om at dere som har gitt oss disse rettighetene, må passe på at det som allerede er gitt dem, ikke må bli fratatt dem. Vi har fått disse rettighetene av dere som alene har makt til å innvilge dem, men de er blitt fratatt oss av noen som ikke er noe større enn oss selv og som er likeså mye undersåtter under dere som vi er. Og når vi visselig er blitt forunt viktige rettigheter, så er det fordi vi har fortjent det og er blitt funnet verdig til det. Om så disse rettighetene bare var små og ubetydelige, ville det være barbari om giverne ikke skulle stadfeste dem for oss. Og de som skaper hindringer for jødene bør irettesettes, for det er tydelig at de står i mot dem som skal ha disse rettighetene, og vil ikke at disse som deres herrer og givere har gitt godt vitnesbyrd, skal anses som verdige menn, og vil at det de er blitt innvilget skal bli tatt fra dem. Hvis noen ville spørre disse hedningene om hvilke av de to ting de ville miste, enten sine liv eller sine forfedres skikker, deres gudstjenester, deres ofringer, deres høytider som de feirer til ære for dem de mener er deres guder, så vet jeg meget godt at de ville velge å lide hva som helst for at deres forfedres skikker ikke skal bli avskaffet. Svært mange av dem har heller villet gå til krig for dette, og har vært svært nøye med ikke å

begå overtredelser i slike saker, og vi går virkelig ut fra at hele menneskehetens lykke avhenger av at hver av oss får lov til å tilbe slik våre ordninger tilsier og likevel leve i fred. Til tross for at de ikke ønsker å bli behandlet slik selv, prøver de likevel å tvinge andre til å føye seg etter dem, som om det skulle være en mindre urettferdighet å profanere det som er hellig for andre, enn det skulle være å svikte sine egne guder. Og la oss nå tenke igjennom en slik handlemåte: Finnes det noe folk, noen by, eller noe folkesamfunn som ikke romermakten er til stor velsignelse for? Er det noen som ønsker å gjøre død og maktesløs de rettighetene de har innvilget? Det er visselig ingen som er så gale, for det finnes ingen som ikke har fått del i disse rettighetene, både offentlig og privat. Og den som gjør dødt og maktesløst noe av det som dere har innvilget, vil ikke selv være trygge lenger, men kommer visselig også til å bli fratatt det samme. Disse rettighetene kan ikke vurderes høyt nok, for hvis dere sammenligner de gamle styresettene under kongene, med det store antall goder som regjeringen har gitt dem for at de skulle være lykkelige, ser vi jo at de ikke lenger er under slaveri, men nyter friheten. De privilegiene vi ber om, selv når våre omstendigheter er de aller beste, er ikke slik at de fortjener å bli misunt oss, for vi oppnår da sannelig vår velstand ved egne midler, men dette er bare noe vi skal ha i likhet med de andre, og det er slett ikke noe annet vi ønsker, enn å bevare vår religion uten noen forbud. Dette er ikke noe man skal misunne oss, for det er til fordel for dem som gir oss lov til dette, for Guddommen har velbehag i å bli vist ære, og han har velbehag i dem som tillater ham å bli æret. Ingen av våre skikker er inhumane, for alt dreier seg bare om gudsfrykt og om å bevare rettferdighet, og vi skjuler heller ikke våre vedtekter som vi lever våre liv etter, for de påminner oss om gudsfrykt og om å tale vennlig med menneskene. Sjuendedelen av folket er fritatt for arbeid, for den er bestemt til å undervise i våre skikker og lover,* for vi synes det er på sin plass å tenke over dem og mange andre gode ting for å unngå synd. Hvis noen vil undersøke noe om hva vi overholder, vil han finne at de er gode i seg selv og at de er eldgamle, selv om noen tenker annerledes, mens de som en gang har antatt dem, ikke så lett kan komme til å forlate dem, fordi de har ærefrykt for den lange tiden de har hatt gleden av å overholde dem. Våre motstandere har tatt våre privilegier fra oss urettmessig, og de tar de pengene fra oss med makt som vi har innvidd til Gud, de som vi kaller hellige penger, og det gjør de åpenlyst og respektløst. De legger skatter på oss, og trekker oss for retten på våre helligdager og sier at vi står i gjeld, ikke fordi noen avtale krever det, men i vinnings hensikt fordi de vil bekjempe vår religion, for både de og vi vet at de har hengitt seg til urettferdighet og er forpliktet til å hate oss. Men deres regjering står over alle andre i å fremme godgjørenhet, og i å avskaffe all ondskap hos slike som har lyst til den slags. Derfor bønnfaller vi deg, vår eksellense Agrippa, at vi ikke må bli mishandlet og ikke forhindret i å følge våre egne sikker, ikke bli fratatt vårt gods og ikke bli tvunget av disse menn til å gjøre slikt som vi ikke ville tvinge noen til. Disse rettighetene er ikke bare rette og rimelige, for dere har jo tidligere gitt dem til oss, og vi er i stand til å lese opp for dere flere dekreter fra senatet fra de tavlene der de er innskrevet, som fremdeles finnes i Kapitol, og dere vet at det ble gjort etter at dere fikk bevis på vår troskap mot dere. Dette bør verdsettes selv om ikke slik troskap skulle være blitt vist, for dere har hittil bevart det som tilhører folkene, ikke bare for oss, men for nesten alle mennesker, og har i tillegg gitt dem større privilegier enn de kunne ha håpet på, og dermed er deres regjering blitt til stor fordel for dem. Og hvis noen kunne regne opp all den rikdommen dere har tilført alle nasjonene, og som de har på grunn av dere, ville listen bli endeløs, så vi kan vise at vi ikke er disse rettighetene uverdige,

og det behøves ikke å bli sagt noe mer om andre ting enn dette å kunne tale fritt ut om kongen som regjerer over oss og som nå er en av dine domsmenn. Og på hvilken måte står han virkelig i noen mangel på godvilje i ditt hus? Hva slags tegn på troskap mangler han? Hva slags ære har han unnlatt å vise? Hva slags anledning til å yte hjelp har han ikke ansett for å være sin første plikt? Hva skulle være til hinder for at deres godhet skulle være likeså stor som hans, noe som dere har verdsatt og sett har vært til gagn? Det bør også være på sin plass her ikke å forbigå i stillhet den tapperhet som hans far Antipater viste da han hjalp Cæsar med to tusen bevæpnede menn da han gjorde et felttog inn i Egypt og viste seg å ikke stå tilbake for noen, hverken i landkrig eller i sjømannskap. Og hva behøver jeg å si mer om disse soldatene ved denne anledningen? Eller om hvor mange og store gaver som Cæsar skjenket dem? Jeg burde allerede ha nevnt det brevet Cæsar skrev til Senatet, og hvordan Antipater ble hedret, og om friheten som han fikk i Roma, for dette er beviser på at vi har fått disse privilegiene på grunn av våre fortjenester, og derfor ber vi dere om å stadfeste dem fordi vi har grunn til å forvente det, om de så ikke hadde vært gitt oss tidligere, både på grunn av kongens innstilling overfor dere, og dere overfor ham. Blant de jødene som var der, ble vi informert om den gjensidige sympati dere kom inn i vårt land med, og hvordan dere så fullkomment ofret til Gud og æret ham med høytidelig ed, og hvordan dere holdt høytid for folket og mottok deres gaver og gjestfrihet. Vi bør verdsette all denne vennlige mottagelsen dere fikk både av vår nasjon og vår by, som ble gitt en mann som regjerer en så stor del av de offentlige saker, som et tegn på den vennskap dere har vist den jødiske nasjon som Herodes er blitt prokurator for. Derfor minner vi dere om dette i kongens nærvær der han sitter sammen med dere, og vi ber ikke om mer enn dette enn det dere selv har gitt oss, og at dere ikke skal ta det fra oss."

4. Da Nikolaus hadde talt, kom det ingen opposisjon fra grekerne, for dette var ikke et forhør som i en rettssak, men en mellomkomst for å forhindre ytterligere voldsbruk mot jødene, og grekerne forsvarte seg ikke selv og de benektet heller ikke det som ble antatt at de hadde gjort. De hevdet ikke noe annet enn at da jødene bodde i deres land, var de saktens urettferdig mot dem ved ikke å delta med dem i gudstjenesten, men de viste seg likevel sjenerøse ved at de til tross for at de selv tilba på sin måte, gjorde de ikke noe som irriterte dem. Men da Agrippa skjønte at de var blitt undertrykket med vold, svarte de at Herodes var villig til å innrømme jødene alt det de måtte be ham om på grunn av hans godvilje og sitt vennskap og at han syntes at deres krav var rettferdige, og at hvis de ba om mer enn dette, skulle han ikke sjenere seg for å innrømme dem det, bare det ikke var til skade for den romerske regjeringen, og at de ikke måtte forlange mer enn at de privilegiene de allerede hadde fått, ikke måtte bli fratatt dem. Og dette stadfestet han for dem slik at de kunne fortsette med å følge sine egne skikker uten at noen påførte dem den minste skade.

Og da han hadde sagt dette, oppløste han forsamlingen, og Herodes reiste seg og hilste ham og takket ham for den vennlighet han hadde vist dem. Agrippa aksepterte dette meget høflig og hilste tilbake og omfavnet ham, og deretter dro han tilbake til Lesbos, mens kongen bestemte seg for å seile fra Samos til sitt eget land. Og da han hadde tatt avskjed med Agrippa, begav han seg i vei og landet i Cæsarea etter noen få dager da han hadde gunstig vind. Derfra dro han til Jerusalem og samlet hele folket, og det var heller ikke så få til sted fra landet. Da han kom dit, gav han et referat fra hele reisen og om alle jødene i Asia, og at han på denne måten hadde

oppnådd at de skulle få leve uten å bli utsatt for skader i fremtiden. Han fortalte dem også om det hell han hadde hatt, og om hvordan han hadde administrert regjeringen og ikke oversett noe som kunne være til deres fordel. Og da han var fylt av glede, ettergav han dem fjerdeparten av skattene for det siste året. Dermed ble de så tilfredse for det han gjorde for dem og for talen at de gikk derfra i stor glede og ønsket kongen all mulig lykke.

---

*Vi skal her merke oss jødenes praksis, der de ikke vier sabbatsdagen til lediggang, men til å lære om de hellige ritene og religiøse skikkene og til å meditere over Moseloven.

KAPITEL 3

DET OPPSTÅR BRÅK I HERODES' FAMILIE NÅR HAN FORETREKKER SIN ELDSTE SØNN ANTIPATER FREMFOR DE ANDRE, OG ALEXANDER REAGERER ONDSKAPSFULLT.

1. Men forholdene i Herodes' familie kom mer og mer i uorden og lå stadig tyngre på ham fordi Salome hatet de unge mennene Alexander og Aristobulus som nedstammet direkte ved arv fra deres mor Mariamne, for hun hadde overvunnet sin mor fullstendig og fortsatte derfor i en slik grad av frekkhet og raseri slik at ingen av hennes slekt som var i stand til å hevne hennes død, skulle få leve. De unge mennene hadde en temmelig freidig og urolig holdning til sin far da de husket hva deres mor så urettferdig hadde lidd og fordi de selv hadde lyst til å regjere. Det gamle naget gjenoppsto og de fordømte Salome og Pheroras og tok igjen med ondskapsfulle renker og la feller for dem. Og hatet var like stort på begge sider, selv om det kom til uttrykk på forskjellige måter. De unge mennene var raske og pågående og konfronterte de andre offentlig, og var uerfarne nok til å si det de mente på denne uforferdede måten mens de eldre ikke gjorde det slik, men brukte de mest fordekte og ondskapsfulle baktalelser, og likevel ble de unge mennene provosert ved dette. De regnet med at sønnenes frekkhet en dag ville få dem til å bruke vold mot sin far, for likesom de ikke skammet seg over morens forbrytelser, og heller ikke mente at hun led som fortjent, antok de at dette til slutt ville løse dem fra alle bånd og få dem til å hevne seg om det så skulle skje ved deres egne hender. Etter hvert ble hele byen fylt med krangelen deres slik det pleide å gå under slik strid, men Salomes renker ble for vanskelige for dem, og de beskyldningene de ble utsatt for, ble trodd på grunn av deres egen oppførsel, for de var så dypt berørt av morens død at de sa at både hun og de var i en nødssituasjon, og de klaget voldsomt over hennes tragiske skjebne, for det var nettopp slik det var. De sa at de selv var i en slik sørgelig situasjon å måtte leve sammen med mordere og bli delaktige med dem i dette.

2. Disse problemene økte kraftig, og kongens fravær gav dem en god anledning til dette, men straks Herodes var tilbake og talte til folket slik vi har omtalt, lot Pheroras og Salome det falle ord om at han var i umiddelbar fare, som om den unge mannen truet med at han ikke ville spare ham lenger, men ta hevn over ham for morens død. De la også til at sønnenes håp sto til Arkelaus, kongen i Kappadokia, og at de ved hans hjelp skulle komme seg til Cæsar for å anklage sin far. Da Herodes fikk høre dette, ble han straks i villrede og desto mer fortvilt da det samme også ble fortalt ham av andre. Han ble da også minnet om sin tidligere ulykke, og tenkte på at hans

problemer i familien hadde fratatt ham gleden over dem som han holdt aller mest kjær, og over sin hustru som han elsket så høyt. Han fryktet for at fremtiden ville by på problemer som var verre enn de han hadde hatt tidligere, og han var svært rådvill, for det guddommelige forsyn hadde skjenket ham mange ytre fordeler, endog mer enn han turde håpe på – men problemene i hjemmet var noe han aldri hadde ventet, og det gjorde ham ulykkelig. Alt dette kom så voldsomt over ham at det fikk ham til å tvile på om det ikke hadde vært bedre å gi avkall på de ytre fordelene for å unngå så store ulykker i familien, til og med at han ikke skulle oppnå den beundringsverdige posisjonen som konge.

3. For å legge hindringer i veien for de unge mennene, stevnet han i sin forvirring og fortvilelse, en til av sine sønner for retten, en som han hadde da han ennå var en privatmann, og han het Antipater. På den tiden gav han ikke etter for alt han ønsket, men etter at Herodes var blitt overvunnet av ham, lot han ham få lov til alt, først og fremst for å undertrykke frekkheten hos sønnene til Mariamne. Og han sørget for å opphøye sin sønn som en advarsel for dem, for han tenkte at deres freidige oppførsel ikke ville bli så sterk når de forsto at arvefølgen til kongedømmet ikke bare gjaldt dem alene, eller at de var selvskrevne. Dermed introduserte han Antipater som deres konkurrent, og syntes han passet fint til å kue deres stolthet, og for at de unge mennene skulle forandre seg til det bedre. Men begivenhetene falt ikke ut slik han hadde forventet, for de unge mennene mente han hadde gjort dem stor skade, og da Antipater var en slu fyr og omsider oppnådde en så stor grad av frihet, begynte han å håpe på større ting og hadde kun én plan i sitt hode, nemlig å plage sine brødre og slett ikke gi etter for deres myndighet, men holdt seg tett inntil sin far som allerede var kommet i et fiendtlig forhold til dem på grunn av de dårlige vitnesbyrdene om dem, mens de forsøkte å få kongen til å behandle ham strengere. Derfor stammet alle disse rapportene fra ham, samtidig som han unngikk all mistanke om at det kom fra ham, og han benyttet seg av personer som var utenfor mistanke, og ble trodd fordi de hadde et godt forhold til kongen. Og det var faktisk ikke få som søkte vennskap med Antipater for å oppnå fordeler, og det var disse mennene som overtalte Herodes fordi det så ut som om de snakket sant til ham fordi de likte ham, og av forskjellige grunner var oppholdt av hverandres troverdighet. Slik fikk Antipater en stadig bedre posisjon blant dem.

Det ble lagt merke til at sønnene felte tårer på grunn av den fornærmelsen de ble utsatt for, og de snakket stadig om moren. Blant venner benyttet de høvet til å klage på faren som ikke hadde behandlet dem rettferdig, og dette merket Antipater seg, for å benytte anledningen når den bød seg. Og da dette kom Herodes for øret med skjerpet alvor, førte det til stort fiendskap i familien, for da kongen var rasende på Mariamnes sønner på grunn av beskyldningene mot dem, prøvde han å ydmyke dem samtidig som han økte respekten for Antipater og ble til sist så overbevist av ham at han også fikk trukket sin mor for retten. Han skrev stadig til keiseren og anbefalte ham for å sikre ham beskyttelse. Og da Agrippa var kommet tilbake til Roma etter å ha gjennomført sin tiårige regjering i Asia, seilte Herodes fra Judea, og da han møtte ham, hadde han bare med seg Antipater som han overlot til Agrippa så han skulle ta ham med seg, og han fikk med seg mange gaver som skulle sikre ham keiserens vennskap. Allerede nå var det klart at han var foretrukket av sin far, og at de unge mennene var fullstendig avskåret fra håpet som tronpretendenter.

KAPITEL 4

MENS ANTIPATER VAR I ROMA FØRTE HERODES ALEXANDER OG ARISTOBULUS FREM FOR KEISEREN FOR Å ANKLAGE DEM. ALEXANDER FORSVARER SEG OVERFOR KEISEREN OG FORSONES MED SIN FAR.

1. Det som skjedde under Antipaters fravær, forsterket den verdigheten han hadde over sine brødre og den æren han var blitt opphøyet til, for han gjorde seg kraftig gjeldende i Roma fordi Herodes hadde sendt anbefalinger for ham til alle sine venner der. Han bare ergret seg over ikke å være hjemme, og hadde ingen skikkelig anledning til stadig å klage på sine brødre, og det han var mest redd for, var at faren skulle forandre mening og bli mer gunstig innstilt overfor Mariamnes sønner. Med dette i hodet hele tiden, sendte han stadig vekk historier fra Roma som han håpet kunne ergre og irritere faren mot brødrene under foregivende at han skulle beskytte faren, og håpet om å bli hans etterfølger var absolutt helt i tråd med hans ondskapsfulle sinn. På denne måten vakte han et så stort raseri hos Herodes at han nå allerede hadde fått voldsomt i mot de unge mennene. Men han ventet med å vise sin avsky og å bruke vold mot dem, og da han ikke ville ikke forhaste seg, tenkte han det var best å seile til Roma, for der å anklage sine sønner for keiseren, og ikke hengi seg til noen kriminell handling og dermed bli mistenkt for å være ugudelig.

Da han var på tur til Roma, skyndte han seg med å møte Cæsar i byen Aquileia,* og da han kom i samtale med ham, spurte han ham om når det passet å holde denne høringen, for han følte selv han var i en elendig situasjon når han måtte presentere sine sønner ved å anklage dem for deres onde handlinger mot ham og at de var hans fiender og på alle måter viste at de hatet sin far og ville ta hans liv, så de kunne overta kongedømmet på den mest barbariske måten. Han mente at keiseren hadde makt til å ordne opp i dette, ikke fordi han måtte, men fordi han ønsket det, for han var den som hadde størst ærefrykt for keiseren, mens disse sønnene ikke var så oppsatt på å herske som de var skuffet over å måtte få stilt sine liv til skue offentlig, om det så måtte føre til at de tok livet av sin far. Så vilt og så fordervet var deres sinn etter hvert blitt i hatet mot ham, at han nå, etter å ha tålt dette så lenge og hadde fått sine ører tutet fulle, var blitt nødt til å legge saken frem for keiseren. For han ville selv gjerne høre hva slags strenghet de hadde måttet tåle av ham, eller hva slags byrder han hadde lagt på dem, som skulle gi dem grunn til å klage på ham, og hvorfor de mente at det ikke var rett at han skulle regjere det riket som han i lang tid og under store farer hadde oppnådd, og at de ikke ville la ham få beholde det og regjere det, enda han aller mest fortjente det.

Med dette foreslår han en belønning og en godtgjørelse for den gudsfrykten som han hadde vist, og til dem som heretter skulle etterligne ham i hans omsorg, for det er respektløst å legge seg opp i dette på forhånd av en som stiller sin egen kongemakt i utsikt, og samtidig planlegger å søke sin fars død for å få kongemakten. Selv hadde han gitt dem alt han var i stand til, og det som passer seg for kongesønner og enhver som er underlagt kongelig myndighet, og gitt dem regalier og tjenerskap og fått dem inngiftet i de mest berømte familier. Den ene, Aristobulus, fikk hans søsterdatter, og Alexander fikk datteren til kong Arkelaus, og dette var det største av alle privilegier,

da deres ondskap var så stor at han hadde makt til å straffe dem, enda han likevel ikke hadde straffet dem, men avstått fra den strenghet han kunne ha utvist, og i stedet ført dem frem for keiseren, deres felles velgjører, som en far som var blitt så respektløst og svikaktig angrepet og latt dem få stå på hans eget nivå i rettsaken.

Det var nødvendig at dette ikke skulle forbigås uten å bli straffet, og at han heller ikke skulle måtte leve under den største frykt, for det var egentlig til deres eget beste at de fikk se solens lys etter hva de hadde gjort, om de så skulle unnslippe denne gang etter å ha gjort de styggeste ting og visselig ville kunne ha lidd den verste straff som noensinne er kommet over mennesker.

2. Disse anklagene mot sønnene la Herodes frem for keiseren med stor lidenskap. Mens han talte, og spesielt da han hadde avsluttet, gråt de unge mennene og var fullstendig rådville. Selv både mente og følte de i sin samvittighet at de var uskyldige, men siden de ble anklaget av sin far, ble de klar over som sant var at det var vanskelig for dem å komme med en unnskyldning, enda de hadde talefrihet og kunne ha tilbakevist beskyldningene med kraft og stort alvor, men det var ikke på sin plass å gjøre det nå. Det var derfor vanskelig for dem å få sagt noe, og de kom etter hvert med et dypt sukk, for de fryktet for at hvis de ikke sa noe, var det et bevis på at de hadde kommet i denne klemmen fordi de var skyldbevisste. De hadde heller ingen unnskyldning på rede hånd, fordi de var jo så unge og så forvirret. Likevel var ikke keiseren uforstående da han betraktet dem i deres rådvillhet, for deres mangel på ord til forsvar skyldtes ikke bevissthet om store ugjerninger, men unnselighet og mangel på erfaring. De som var til stede, syntes også synd på dem og de appellerte sterkt til farens følelser, inntil han måtte anstrenge seg kraftig for å skjule dem.

3. Da de så at det var en viss sympati å spore både hos ham og hos keiseren og at de andre enten felte tårer eller i alle fall sørget med dem, talte den ene av dem, han som het Alexander, til faren som svar på anklagen: "O, fader, det er sant at du har vist godhet mot oss, selv i denne rettsaken, for dersom du hadde hatt onde hensikter, ville du ikke ha ført oss frem for vår felles frelser, for det sto i din makt, både som konge og som far, å straffe oss som skyldige. Men ved å bringe oss til Roma, slik at Cæsar selv skal være vitne til hva som er gjort, har du vist at du mente å frelse oss, for ingen som vil drepe et menneske, vil føre ham til tempelet eller til alteret. Likevel er vår stilling enda verre, for vi kan ikke holde ut å leve lenger dersom det blir trodd at vi har fornærmet en slik far, nei, det ville være verre for oss å leve med en slik mistanke hengende over oss, enn å dø uten å ha en slik skyld på seg. Og hvis vårt åpne forsvar blir trodd, vil vi bli lykkelige, både fordi du faller til ro og vi blir befridd fra den faren vi nå er i, men hvis disse beskyldningene skal bestå, er det mer enn nok for oss å ha sett solen denne ene dag, for hva er det vi skal se dersom denne mistanken fortsatt skal henge ved oss? Nå er det lett å si om unge menn at de gjerne vil regjere, og dessuten at dette ondet stammer fra tilfellet med vår ulykkelige mor. Dette er fullstendig tilstrekkelig for å påføre oss sorg og ulykke, og tenk over om ikke en slik anklage kunne ramme enhver ung mann og ikke være noen overdrivelse, for ingen ting kan hindre ham som regjerer, å mistenke alle sine sønner for å ha forrådet ham, dersom han har barn og deres mor er død, men en mistanke er ikke nok til å bevise en slik ondskap. Men la nå enhver foreslå hvordan noe så utrolig skulle gjøres troverdig, nemlig at vi har vært så frekke at vi skulle ha prøvd på noe slikt? Kan noen

bevise at det har vært brukt gift, eller kan noen føre bevis for en sammensvergelse fra våre likemenn eller fra utro tjenere, eller at brev er blitt skrevet mot deg? Men ingen slike ting som undertiden er påstått ved disse anklagene er tilfellet, for en kongefamilie som ligger i indre strid er i seg selv en fryktelig ting, og det som du kaller belønning for gudsfrykt, gir svært ugudelige menn en grunn til håp som får dem til ikke å la noen ugjerning være uprøvd. Det er heller ingen som i tillegg har anklaget oss for noen ugudelig adferd, men når det gjelder rykter og baktalelser, hvordan kan vi bli kvitt dem hvis man ikke vil høre på hva vi har å si? Har vi talt her med stor frihet? Ja, men ikke mot deg, for det ville vært urettferdig, men mot dem som ikke kan tie stille med alt som blir sagt til dem. Har noen av oss grått over vår mor? Ja, men ikke fordi hun er død, men fordi det ble snakket ondt om henne, og de som gjorde det, ikke hadde noen grunn til det. Går vi her og ønsker oss den makten som vi vet at vår far er i besittelse av? Hvorfor skulle vi det? Hvis vi allerede har kongelig verdighet, ville det ikke være meningsløst? Og hvis vi ikke har det, så har vi jo heller ikke håp om noen slikt? Og om vi tenker oss at vi skulle drepe deg, kunne vi da vente å få kongemakten? For hverken jorden ville tillate oss å trå på den og havet ville ikke tillate oss å seile på det etter en slik handling, nei, dine undersåtters religion og hele nasjonens gudsfrykt ville ha forbudt slike fadermordere å komme til makten og å få adgang til det hellige tempelet som du har bygd.* Og tenk dere om vi hadde tatt lett på andre farer, kan mordere slippe ustraffet mens keiseren lever? Vi er dine sønner, og vi er ikke så ugudelige og ikke så tankeløse når det kommer til stykket, men antagelig mer uheldig enn det som passer deg. Hvis du ikke finner noen grunn til å klage på oss og heller ingen sammensvergelser, hva slags beviser vil du føre for å sannsynliggjøre en slik ondskap? Vår mor er død, men det som hendte henne, har bare vært en advarsel for oss om å være forsiktige og ikke en grunn til ondskap. Vi er villige til å holde en lengere forsvarstale, men utførte handlinger kan ikke diskuteres, nei, vi vil gjøre en avtale med deg i keiserens nærvær, han som er alles herre og nå skal være megler mellom oss, dersom du o fader, kan godta sannhetsbevisene slik at vi kan bli befridd fra mistanke så du lar oss få leve, om vi så må leve ulykkelig, for det å bli anklaget for store forbrytelser er fryktelig selv om anklagen er falsk. Men hvis du ennå er redd, bør du fortsette med å leve i gudsfrykt, og vi vil på vår side på samme måte bevise vår egen adferd. Vårt liv er ikke så ønskverdig at vi absolutt vil beholde det, dersom det bidrar til å skade vår far som gav oss det."

4. Da Alexander hadde talt, ble keiseren desto mer beveget, for han hadde ikke trodd på denne voldsomme anklagen, og han stirret spent på Herodes og merket at han var forvirret. De som var til stede var også bekymret for de unge mennene, og kongens berømmelse i utlandet gjorde ham hatet, for beskyldningene var utrolige, og deres sympati med de blomstrende ungdommene og deres vakre utseende, kom dem til hjelp, og ikke minst fordi Alexander hadde talt til deres forsvar med stor dyktighet og takt. Nå var ikke ansiktene deres tårevåte og senket til jorden lenger, for nå steg håpet opp i dem om det beste utfall. Kongen hadde ikke tilstrekkelig grunnlag for sin anklage, og ingen beviser som kunne felle dem. Han ville til og med komme med en unnskyldning for anklagen, men etter en pause sa keiseren at selv om de unge menn var fullstendig uskyldige i det de var blitt anklaget for, hadde de oppført seg slik mot sin far at de ikke kunne unngå mistanken som verserte omkring dem. Han oppfordret Herodes til å legge alle disse mistankene til side, og forsone seg med sine sønner, fordi det ikke var rett å ta slike rykter om sine barn alvorlig, og at anger

og ettergivelse på begge sider ville lege denne splittelsen mellom dem og gi dem godvilje for hverandre. Begge parter burde beklage sine ubetenkte og forhastede mistanker, og vise større kjærlighet mot hverandre enn før. Da keiseren hadde gitt dem denne formaningen, gjorde han tegn til de to unge mennene. Og da de skulle til å falle ned og tale til forsvar for sin far, reiste han dem opp og omfavnet dem, og de felte tårer og han tok hver av dem i sine armer inntil alle som var til stede, enten de var frie menn eller slaver, ble dypt beveget.

5. Så takket de keiseren og dro sammen av sted, og Antipater var med dem, og i sitt hykleri lot han som om han frydet seg over denne forsoningen. I løpet av de siste dagene de var hos keiseren, skjenket Herodes ham en gave på tre hundre talenter for å vise sin storhet for folket i Roma, og keiseren gav ham som gave halvparten av utbyttet av kobbergruvene på Kypros, og den andre halvparten overlot han ham til å forvalte, og hedret ham med andre gaver og inntekter. Og han overlot til ham selv å bestemme hvem av hans sønner som skulle være hans etterfølger i riket, eller om han ville dele riket mellom dem. Men da Herodes gjerne ville avgjøre dette straks, sa keiseren at han ikke ville tillate ham å gi fra seg makten mens han var i live, hverken sin egen makt eller sønnenes.

6. Etter at Herodes vendte tilbake til Judea, hadde det i en liten del av hans område ved Trachon skjedd et opprør, men de befalingsmennene han hadde plassert der, hadde klart å undertrykke det. Mens Herodes seilte med sine sønner og kom overfor Kilikia, til øya Eleusa som nå heter Sebaste, møtte han Arkelaus, kongen i Kappadokia, og han tok vennlig imot ham og var glad for at han nå var blitt forsonet med sine sønner og at anklagen mot Alexander som var gift med hans datter, nå var over. De skjenket hverandre slike gaver som det sømmer seg for konger. Derfra dro Herodes til Judea og til tempelet der han holdt en tale til folket om det som var skjedd på reisen, og han la også ut for dem om den vennlighet keiseren hadde vist ham, og om de mange enkelthetene han hadde gjort som han mente var til gagn for de folkene han skulle bli kjent med. Til slutt meddelte han sitt råd til sønnene, og oppfordret dem som tilhørte retten, samt folket, til å gi sin tilslutning, og han opplyste at sønnene skulle regjere etter ham, først Antipater, og så Alexander og Aristobulus, Mariamnes sønner. Men han ønsket at de for tiden skulle anse ham som konge og alles herre, for hans høye alder hindret ham ikke, for nå var han i en alder der han hadde aller mest erfaring med å regjere og han ikke sto tilbake i noe av det som gjaldt et klokt statsstyre, og å være herre over sine barn. Han fortalte befalingsmennene som han hadde under seg, at dersom de bare ville se hen til ham, ville de kunne leve i fred og ro og gjøre hverandre lykkelige. Da han hadde sagt dette, oppløste han forsamlingen. Storparten av tilhørerne syntes godt om talen, men ikke alle, for striden mellom sønnene, og det håp han hadde gitt dem, frembrakte håp og lyst hos dem til å konspirere mot hverandre.

---

*Siden noen har hatt mistanke om at Josefus' historie om gjenreisningen av tempelet ikke var noe annet enn en fabel, er det ikke så galt å merke seg dette utsagnet av Alexander overfor sin far Herodes, der han forsvarer seg selv og sin bror, der han omtaler tempelet som alle vet at Herodes hadde bygd. Se Joh.2,20. Jfr. også en av Herodes' egne taler til de unge menn som rev ned den gylne ørnen i fronten på tempelet, der han bemerker at byggingen av tempelet hadde kostet ham store summer, og at hasmoneerne ikke var i stand til å utføre et så stort verk til ære for Gud i løpet av de ett hundre og tjuefem årene de regjerte.

KAPITEL 5

HERODES FEIRER LEKENE HVERT FEMTE ÅR OG HAN BYGGER CÆSAREA. HAN BYGGER OG UTSMYKKER PRAKTFULLT MANGE ANDRE STEDER OG UTFØRER MANGE ANDRE STORVERK.

1. Omlag på denne tiden ble Cæsarea Sebaste fullført. Hele bygningen ble ferdig i det tiende år, og høytideligheten ble feiret i det tjueåttende år av Herodes' regjering, og i den ett hundre og nittiandre Olympiade, og derfor var det en stor festival, og det ble gjort overdådige forberedelser til innvielsen. Han hadde arrangert en musikk-konkurranse, og kampleker der de skulle opptre nakne. Han hadde også skaffet til veie et stort antall av dem som skulle kjempe, og dyr til det samme formålet, hesteveddeløp og de mest kostbare øvelser og forestillinger som man pleide å ha i Roma og på andre steder. Han viet denne kampleken til keiseren og befalte at den skulle holdes hvert femte år. Han skaffet også alle slags ornamenter til dette fra sitt eget innbo for at det ikke skulle mangle noe på at det ble flott, og Julia, keiserens hustru, sendte en stor del av sitt verdifulle møblement fra Roma, slik at han ikke manglet noe, og verdien av det hele ble regnet til fem hundre talenter. En stor folkemengde var kommet for å se forestillingene, samt ambassadørene som andre folk hadde sendt på grunn av de fortjenester de hadde mottatt av Herodes. Han underholdt dem alle i de offentlige vertshusene og ved bankettene og de stadige festene, der det om dagen ble holdt forskjellige kampleker, og om natten lystige møter som kostet store pengesummer. Det åpenbarte hans rundhåndethet, for i alt han foretok seg tilstrebet han å overgå alt som tidligere var blitt vist av samme slag. Det fortelles at Cæsar og Agrippa ofte sa at Herodes' landområder var for små for hans store sjel, for han fortjente å ha hele kongeriket Syria, og dessuten Egypt.

2. Etter at disse høytidene og festene var over, bygde Herodes en by til på den sletten som kalles Capharsaba, og der valgte han ut et passende sted der det var rikelig med vann og god jord som passet for beplantning, og der elven omkranset byen, og en lund der de beste trærne vokste. Denne kalte han Antipatris etter sin far Antipater. Han bygde også et annet sted ovenfor Jeriko, som fikk det samme navnet som hans mor, et meget trygt og behagelig bosted, og han kalte det Cyprus. Han viet også de fineste monumentene til sin bror Phasaelus på grunn av det naturlige vennskapet mellom dem, og en del av byens kraftige festingsanlegg som et minne om ham som nå var død og bar hans navn. Han bygde også en by med det samme navn i Jeriko-dalen som man kommer til ved å gå nordover, og dermed gjorde han naboregionen mer fruktbar ved at innbyggerne kultiverte dalen, og denne kalte han også Phasaelus.

3. Men de andre godene er det umulig å regne opp, de som han gav til byene både i Syria og Hellas og alle de stedene han kom til på sine reiser, for det ser ut til at han tildelte i rikt mål slike ting som kunne dekke mange behov, som bygging av offentlige anlegg. Og han bevilget penger til alt som var nødvendig for slike anlegg, og han dekket underskuddet dersom inntektene sviktet. Men det som var det største og mest praktfulle av alle hans verk, var Apollo-tempelet på Rodos, og det bekostet han selv, og gav dem en stor sum i sølvtalenter til reparasjon av flåten deres. Han bygde også de fleste av de offentlige bygningene for folket i Nicopolis ved Actium.* Og for antiokerne som bodde i hovedstaden i Syria, ble det bygget en bred vei gjennom

stedet på langs, og han bygde søyleganger langsmed den, og veien brola han med slepne steiner. Dette var til stor nytte for innbyggerne. Og de olympiske lekene fikk han på fote igjen etter at de hadde vært i en dårlig forfatning på grunn av svikt i inntektene, og han gjenopprettet deres gode omdømme og fastsatte inntektene til deres vedlikehold. Han gjorde dette høytidelige møtet mer ærverdig ved hjelp av dekorasjoner og ofringer. På grunn av hans store gavmildhet ble han i alminnelighet priset på minnetavlene som en av de evige herrer over disse lekene.

4. Det er noen som vil forbauses over Herodes' mangfoldige natur og hensikter, for når vi respekterer hans rundhåndethet og de godene han skjenket alle mennesker, kan ikke engang de som har minst respekt for ham, offentlig nekte å innrømme at han hadde et meget godgjørende sinnelag. Men når vi betrakter de straffene han utførte, og de skadene han forårsaket, ikke bare på sine undersåtter, men også på sine nærmeste slektninger, og merker oss hans strenge og ubøyelige holdning, blir man tvunget til å si at han var brutal og fremmed for all menneskelighet. Disse vil se annerledes på ham, og undertiden motsi seg selv, men jeg er av en annen oppfatning, og tror at årsaken til begge disse slags handlinger var den samme, for han var en æresyk mann og helt oppslukt av den, og dette førte til at han tedde seg storslagent over alt der han kunne ha håp om å få et minnesmerke for fremtiden, eller forbedre sitt rykte mens han var i live. Hans utgifter var mer enn han evnet, og det gjorde ham hard mot sine undersåtter, for de personene han brukte pengene på var så mange at det gjorde ham til en dårlig forvalter. Og da han var klar over at de hatet ham, så han at det ikke var lett å løpe fra maktmisbruket som ville ha gjort det vanskelig for ham å skaffe seg inntekter. Han prøvde da å gjøre deres uvilje mot ham til en anledning til å skaffe seg inntekt. Og hvis noen ved hans eget hoff ikke var meget underdanig når man tiltalte ham og ikke tedde seg som hans slave, eller hvis noen la seg oppi hans affærer, kunne han ikke beherske seg, men forfulgte endog sine slektninger og venner og straffet dem som om de var hans fiender, og denne ondskapen kom av at han var den eneste som mente å ha rett til å bli vist respekt.

Min påstand om hans sinne er det rikelig med beviser for, for det han gjorde for å ære Cæsar og Agrippa og sine andre venner, og den respekten han hadde for dem som var hans overordnede, ville han også ha selv. Og når han skjenket en gave til noen, ville han gjerne ha en tilsvarende igjen, men den jødiske nasjon er fremmed for den slags, for de er vant til å sette mer pris på rettferdighet enn glans og prakt, og derfor passet denne nasjonen ikke så godt for ham fordi det ikke sto i deres makt å smigre kongens trang til ære ved hjelp av skulpturer og templer eller lignende forestillinger. For meg, likesom hans hoff og rådgivere, ser det ut til å være årsaken til Herodes' forbrytelser og til hans godgjørenhet mot utlendinger og slike som ikke var i slekt med ham.

---

*Suetonius forteller om Nikopolis at da Augustus gjenoppbygde den: "Minnet om seieren ved Actium kunne feires desto mer etterpå, for han bygde Nikopolis ved Actium og arrangerte offentlige forestillinger der hvert femte år."

KAPITEL 6

JØDENE I KYRENE SENDER BUD TIL KEISEREN MED KLAGE PÅ GREKERNE, OG MED AVSKRIFT AV BREVENE SOM CÆSAR OG AGRIPPA SKREV TIL BYENE FOR DEM.

1. I byene ble jødene i Asia dårlig behandlet og likedan alle av samme folk som bodde i Libya som ligger inntil Kyrene, enda de tidligere kongene hadde gitt dem de samme rettighetene som de andre folkene. Men grekerne krenket dem på denne tiden, og det gikk så langt at de fratok dem de hellige pengene og forulempet dem ved andre spesielle anledninger. Da de ble så plaget, og ikke så noen ende på den barbariske behandlingen de fikk av grekerne, sendte de ambassadører til keiseren og han gav dem de samme rettighetene som de hadde hatt fra før, og i den hensikt sendte han brev til guvernørene over provinsene, og jeg skal her gjengi avskrifter av dem som et vitnesbyrd om hvilken innstilling de romerske keiserne hadde mot oss.

2. "Cæsar Augustus, overprest og folkets tribun, befaler dette: Da den jødiske nasjon er funnet å være takknemlig mot det romerske folk, ikke bare nå, men også i tidligere tider, og i særdeleshet overpresten Hyrkanos, under min far,* Cæsar imperator, synes det rett for meg og mine rådgivere, i henhold til den kjennelse og ed avlagt av det romerske folk, at jødene skal ha frihet til å følge sine egne skikker etter forfedrenes lover, slik de gjorde under Den Allmektige Guds overprest Hyrkanos. Og deres hellige penger skal ikke røres, men sendes til Jerusalem, og de skal overlates til mottakerne i Jerusalem. De skal heller ikke måtte stilles for noen domstol på sabbatsdagen, og heller ikke på beredelsesdagen etter den niende time,** og hvis noen blir grepet i å stjele deres hellige bøker eller de hellige pengene, enten det er fra synagogene eller de offentlige skolene, skal han bli dømt som vanhellig, og hans gods skal bli overført til romernes offentlige skattkammer. Ut fra min respekt og gudsfrykt som jeg har overfor alle mennesker, og av den respekt jeg har for Gaius Markus Censorinus, befaler jeg at det vitnesbyrd som disse har gitt meg, sammen med det nærværende dekret, og som han har bedt om, må bli gitt den mest fremtredende plass som er blitt gitt meg av folket i Asia i Ancyra. Og hvis noen overtrer noen del av det som her er befalt, skal han straffes strengt." Dette ble innskrevet på en søyle i keiserens tempel.

3. "Cæsar til Norbanus Flaccus, sender sine hilsninger. La disse jødene, hvor mange de enn måtte være, og som er vant til sine gamle skikker, få sende sine penger til Jerusalem, og få gjøre det fritt." Dette var keiserens dekret.

4. Agrippa selv skrev også, på følgende vis på vegne av jødene: "Agrippa sender sine hilsninger til magistratene, senatet og folket efeserne. Jeg vil at ansvaret og forvaltningen av de hellige penger som føres til tempelet i Jerusalem, skal bli overlatt til jødene i Asia, og alt gjennomføres etter deres gamle skikker, og den som stjeler jødenes hellige penger og flykter til helligdommen, skal bli hentet derfra og overgitt til jødene etter den samme lov om vanhellige personer som blir hentet ut derfra. Jeg har også skrevet til pretoren Sylvanus om at ingen må tvinge jødene til å stilles for domstolen på sabbatsdagen."

5. "Markus Agrippa sender sin hilsen til magistratene, senatet og folket i Kyrene.

Jødene i Kyrene har henvendt seg til meg for å få satt i kraft det som Augustus har beordret ved Flavius, den gang pretor i Libya, og de andre prokuratorer i denne provinsen, at de hellige penger fritt skal kunne sendes til Jerusalem, slik det har vært deres skikk fra forfedrene, for de klager over at befalingene er blitt forfalsket av visse informanter og under påskudd av skatter som ikke gjelder, og de blir dermed forhindret fra å sende pengene. Jeg befaler at de blir tilbakebetalt uten noen avkortning, og uten noen forulempning mot dem. Og hvis noen av de hellige penger i byene blir fratatt de rettmessige mottagerne, befaler jeg videre at disse skal bli nøyaktig returnert til jødene på dette sted."

6. "Gaius Norbanus Flaccus, prokonsul, sender sin hilsen til magistratene for sardinierne. Cæsar har skrevet til meg og befalt meg at jødene, hvor mange de enn er, ikke skal forbys å samles ifølge sine forfedres skikker, og heller ikke forbys å sende sine penger til Jerusalem. Jeg har derfor skrevet til dere for at dere skal vite at både Cæsar og jeg vil at dere skal adlyde dette."

7. Og prokonsulen Julius Antonius skriver ikke annerledes. "Til magistratene og det efesiske folk, sendes hilsninger. Da jeg skiftet rett i Efesos, på ides (fullmåne) i februar, viste jødene som bor i Asia, meg at Augustus og Agrippa hadde gitt dem lov til å følge sine egne lover og skikker, og til å ofre sin førstegrøde som hver og en av dem bringer frivillig til Guddommen på grunn av deres gudsfrykt, og å bringe dem i fellesskap til Jerusalem uten å bli forulempet. De ba meg også, ved min egen sanksjon, å stadfeste det de hadde fått lov til av Augustus og Agrippa. Jeg vil derfor at dere skal vite at jeg, etter Augustus og Agrippas vilje, tillater dem å følge og å leve etter deres forfedres skikker uten å bli forstyrret.

8. Jeg har vært nødt til å gjengi disse dekretene fordi den nåværende historie om våre skikker skal være alminnelig kjent hos grekerne, og jeg har herved bevist at vi tidligere er blitt holdt høyt i aktelse, og at det er blitt sagt at våre guvernører skal ha forbudt oss å overholde våre lover fra forfedrene – nei, de har tidligere tvert i mot støttet oss i å følge vår egen religion og å dyrke Gud. Jeg nevner ofte disse dekretene for å forsone andre folk med oss, og for å fjerne det hatet som urimelige menn bærer mot oss. Våre skikker,*** er det ingen folkeslag som har, og i hver by møter vi folk som er annerledes, men naturlig rettferdighet er det beste for alle mennesker, både grekere og barbarer. Vi har den største respekt for deres lover, og når vi bor sammen med dem i uskyldig vennlighet og viser dette for alle mennesker, forventer vi det samme fra andre, og vi vil opplyse dem at de ikke bør betrakte ulike anordninger som en grunn til fiendskap, men være med oss i å tilstrebe dyd og rettskaffenhet. Dette er felles for alle mennesker, og i seg selv nok til å bevare menneskenes liv. Og nå vil jeg fortsette å følge den historiske tråden.

---

*Augustus kaller her Julius Cæsar sin *fader*, selv om han ved sin fødsel bare var hans *onkel*, fordi han var adoptert av ham.

**Dette er et autentisk bevis på at jødene på Augustus' tid, begynte å forberede seg til feiringen av sabbaten på fredag ved den niende time.

***Siste delen av dette kapitlet er bemerkelsesverdig, da det helt riktig skiller naturlig rettferdighet, religion og moral, fra vedtatte anordninger, og tydeligvis foretrekker det første fremfor det andre, i likhet med de sanne Guds profeter i Det gamle testamente, og alltid Kristus og apostlene i Det nye. Derfor synes Josefus på denne tiden å ha vært nærmere kristendommen enn de skriftlærde og fariseerne på hans tid, som vi også ser i Det nye testamente hadde en helt annen oppfatning og praksis.

KAPITEL 7

HERODES GÅR NED I DAVIDS GRAV.
OPPRØRET I HANS EGEN FAMILIE BLIR VERRE.

1. Herodes hadde brukt store summer omkring i byene, både innenfor og utenfor sitt eget rike. Og da han før hadde hørt at Hyrkanos som var konge før ham, hadde åpnet Davids grav og hentet tre tusen talenter sølv derfra, og at det ennå var mer penger igjen der og sikkert nok til å dekke hans behov, var han lenge bestemt på å gjøre et forsøk, og på denne tiden gikk han om natten og åpnet graven. Han gikk inn, og for at det ikke skulle bli kjent i byen, tok han bare sine mest trofaste tjenere med seg. Men han fant ingen penger slik Hyrkanos hadde gjort, men fant møbler av gull og et lager av kostelige saker, og alt dette tok han med seg. Og han ville absolutt gjøre en grundigere undersøkelse og gå lenger inn, så langt inn som til Davids og Salomos legemer, men der ble to av hans tjenere drept av en flamme som brøt ut mot dem som gikk inn, slik det blir fortalt. Dermed ble han fryktelig skremt og gikk ut, og på grunn av den frykten som kom over ham ved åpningen av graven, bygde han et forsoningsmonument av hvit stein med store omkostninger. Og til og med historikeren Nikolaus nevner dette monumentet som Herodes bygde, selv om han ikke sier at han gikk ned i graven, da dette var en nedrig handling.

Han behandler flere andre emner på samme måten i sin bok, for han skrev i Herodes' levetid og under hans regime slik at han kunne være ham til lags, og kom ikke inn på noe annet enn det som tjente til kongens ære, mens han åpent unnskyldte mange av hans beryktede forbrytelser, og var nøye med å skjule dem. Og da han ville skildre Mariamnes og sønnenes død i vakre farger, som egentlig var barbariske handlinger utført av kongen, forteller han løgner om Mariamnes tøylesløshet og sønnenes konspirasjoner, og slik holdt han på gjennom hele sitt verk, og holdt en pompøs lovtale over hans livsverk, og nidkjært unnskyldte hans urettferdighet. Visstnok kan det sies en god del til unnskyldning for Nikolaus, for han skrev ikke denne historien for andre enn dem som selv skulle være kongen underdanig. Men vi selv som er av en familie i allianse med hasmoneerne, og derfor er i en høyere posisjon, nemlig presteskapet, holder det for uriktig å si noe som er feilaktig, og derfor har vi beskrevet deres gjerninger på en plettfri og oppriktig måte. Og selv om vi holder flere av Herodes' etterkommere i ære, som ennå regjerer, har vi desto større aktelse for sannheten enn for dem, om det undertiden skulle skje at vi utsetter oss for deres mishag.

2. Vanskelighetene i hans familie så faktisk ut til å bli forsterket på grunn av hans forsøk på å trenge inn i Davids grav. Enten det var guddommelig straff som forverret vanskelighetene slik at de ble uopprettelige, eller det var hellet som sviktet ham, så ble det oppfattet slik at det var hans ondskap som førte alle ulykkene over ham når man merker seg tiden da det skjedde. Det var som en borgerkrig i palasset, og de hatet hverandre slik at det så ut som om de prøvde å overgå hverandre i baktalelser. Og Antipater konspirerte mot sine brødre, og han var meget slu, for han drev og anklaget dem i utlandet, samtidig som han unnskyldte dem bare for å vise sin godhet i den hensikt at han skulle virke troverdig, mens han fortsatte å motarbeide dem. Slik tok han innersvingen på sin far som trodde at han gjorde alt dette for å beskytte ham. Herodes anbefalte Ptolemeus som var en viktig forvalter i hans rike, for Antipater og

han, rådførte seg med hans mor også om offentlige saker. Slik var det med alle sammen, de gjorde det de hadde lyst til, og gjorde kongen rasende på hvem som helst fordi de trodde de hadde en fordel av det. Likevel kom Mariamnes sønner stadig i en verre stilling, og da de ble utstøtt og ble gitt en lavere rang, enda de var av kongelig fødsel, kunne de ikke finne seg i en slik vanære. Og Glaphyra, Alexanders hustru, Arkelaus' datter hatet Salome både på grunn av hennes kjærlighet til sin mann, og fordi Glaphyra syntes å oppføre seg uforskammet mot Salomes datter som var gift med Aristobulus, og Glaphyra hadde ingen tålmodighet med at hun skulle ha samme rang som henne.

3. I tillegg til denne andre striden som oppsto mellom dem, kunne ikke kongens bror Pheroras holde seg utenfor, men hadde en spesiell god grunn til mistanke og hat, for han ble så overveldet av hans hustrus sjarme at den grenset til galskap, slik at han foraktet kongens datter som han var blitt trolovet med, og fullstendig vendte seg til den andre som bare var hans tjener. Herodes ble så irritert over den vanæren han ble vist, enda han hadde gitt ham så mange privilegier, og hadde opphøyet ham til en slik makt at han nesten var hans partner i kongeriket, og merket seg at han ikke hadde gjort noe gjengjeld for de fordelene han hadde fått, og han følte seg selv ulykkelig på grunn av dette. Og etter Pheroras simple avslag, gav han piken til Phasaelus' sønn, men etter en tid, da han trodde at brorens forelskelse hadde gitt seg, bebreidet han ham for hans tidligere oppførsel, og ville at han skulle ta hans andre datter som het Cypros, til kone. Ptolemeus rådde ham også til å slutte med å strides med sin bror, og å oppgi den han hadde elsket, for det var usselt å bli så forelsket i en tjener at han skulle miste kongens velvilje og i stedet bli hatet av ham. Pheroras visste at dette rådet ville være til hans eget beste, spesielt da han var blitt anklaget og så blitt tilgitt. Dermed skilte han seg fra sin kone, enda han allerede hadde en sønn med henne, og henvendte seg til kongen om å få ta til hustru hans andre datter, og han gikk med på at giftemålet skulle finne sted tretti dager senere. Og han sverget på at han ikke skulle ha noen flere samtaler med henne som han hadde sendt fra seg.

Men da de tretti dagene var gått, var han blitt en slik slave under sin egen elskov at han aldri gjorde det han hadde lovt, men fremdeles fortsatte med sin første hustru. Dette fikk Herodes til å gi sitt sinne offentlig til kjenne, mens han lot det falle ord mot Pheroras nå og da og til stadighet, og det var mange som gjorde kongens raseri til en anledning til å baktale ham. Kongen hadde ikke lenger noen rolig dag eller time, for den ene krangelen etter den andre oppsto i familien og blant hans nærmeste. Salome hadde et stridig temperament og hadde uvilje mot Mariamnes sønner, og ville ikke tillate at hennes datter som var gift med Aristobulus, skulle vise vennlighet mot sin mann, men overtalte henne til å røpe for henne det han kom til å si henne privat. Når det oppsto en misforståelse, noe som ikke er uvanlig, ble hun fryktelig mistenksom.

På denne måten fikk hun kjennskap til alle deres bekymringer, og fikk piken til å vise uvilje mot den unge mannen. Og for å gjøre sin mor til lags, sa hun rett som det var at de unge mennene pleide å nevne Mariamne når de var alene, og at de hatet sin far, og de truet stadig med at hvis de noensinne kom til makten, ville de gjøre dem av Herodes' sønner som han hadde fått med sine andre hustruer, til skolemestre på landet fordi den utdannelsen de hadde, og deres interesse for lærdom, gjorde dem

skikket til en slik oppgave. Og når de så at kvinnene hadde pyntet seg med morens klær, truet de dem og sa at i stedet for å gå i slik stas, burde de heller kle seg i sekk og pakke seg så godt inn i den at de ikke så solen. Disse historiene fortale nå Salome til kongen som ble urolig over å høre dem og prøvde å ordne opp i saken, men mistankene plaget ham slik at han ble mer og mer urolig, og han følte at alle var mot alle. Men da han hadde refset sine sønner og hørte det de sa til sitt forsvar, ble han lettet for en stund, selv om det kom verre ulykker over ham etterpå.

4. Pheroras gikk til Alexander, Glaphyras ektemann, og hun var datter av Arkelaus som vi allerede har fortalt, og han sa at han hadde hørt av Salome at Herodes var forelsket i Glaphyra, og at hans lidenskap for henne var uhelbredelig. Da Alexander fikk høre det, ble han i sin ungdoms fulle kraft opptent av sjalusi, og de hyppige tilfellene med Herodes’ høflige oppførsel mot henne oppfattet han nå på verste måte på grunn av det som Pheroras hadde sagt. Han kunne ikke skjule sin gremmelse, men fortalte det til kongen. Da ble Herodes ennå mer forvirret, og han kunne slett ikke finne seg i en slik falsk beskyldning som bare førte skam over ham. Dette plaget ham fryktelig, og han klaget ofte over all ondskapen i familien og tenkte på hvor snill han hadde vært mot dem, og hvor dårlig de hadde gjengjeldt ham for det.

Så sendte han bud på Pheroras, refset ham og sa: ”Du den ondeste av alle menn! Er du så umåtelig og grenseløst utakknemlig at du ikke kan tenke slike ting om meg uten at du må snakke om dem? Nå skjønner jeg virkelig hva slags hensikter du har, for det er ikke bare din hensikt å rakke ned på meg når du bruker slike ord til min sønn, men du prøver å lage en sammensvergelse så du får tatt livet av meg med gift. Og hvem er det som vil gå med en slik mistanke mot sin far, dersom han ikke hadde en slu hjelper for hånden og ikke skulle gjøre det uten at han skulle hevne seg på meg? Tror du at du bare har sluppet ut et ord bare for at han skal tenke på det, når du egentlig har stukket et sverd i hans hånd for å drepe sin far? Og hva mener du, når du virkelig hater både ham og hans bror, mens du later som om du er vennlig mot ham, bare for å føre skam over meg ved å snakke om ting som ingen andre enn et slikt ondskapsfullt vrak som deg kunne finne på og som andre slett ikke ville si? Ut med deg! Du er en pest for din velgjører og bror, og måtte din onde samvittighet følge med deg, når jeg fremdeles ved min godhet skal vinne over mine slektninger og langt fra hevne meg på dem slik de fortjener det, men skjenke dem større velsignelser enn det de er verdt.”

5. Slik talte kongen. Da svarte Pheroras som var grepet på fersk gjerning med sin slyngelstrek, at ”det var Salome som hadde lagt denne planen og at disse ordene kom fra henne,” men da hun var like ved og hørte det, skrek hun straks fordi hun ønsket å bli trodd, at noe slikt aldri var kommet ut av hennes munn, og at de alle gjorde det de kunne for å få kongen til å hate henne og kvitte seg med henne på grunn av den godviljen hun hadde for Herodes, og fordi hun alltid forutså de farene som han ville bli utsatt for. Det var flere sammensvergelser i gang mot ham enn vanlig, og da hun var den eneste som hadde oppfordret sin bror til å skille seg fra den hustruen han nå hadde, og ta kongens datter i stedet, så var det ikke så rart at han hatet henne. Når hun sa dette og stadig rev seg i håret, var hennes ansiktsuttrykk slik at hun ble trodd, mens den unormale oppførselen hennes samtidig røpet hennes forstillelse. Pheroras var fanget mellom dem og hadde ingen ting å si til

sitt forsvar, men måtte innrømme at han hadde sagt det han var blitt beskyldt for, men han ble ikke trodd da han sa han hadde hørt det av Salome. Dermed tiltok forvirringen og krangelen mellom dem. Til slutt sendte kongen både sin bror og sin søster bort, fylt av hat til dem, og da han hadde rost sønnens moderate oppførsel og hadde fått hørt dette, gikk han om kvelden for å forfriske seg.

Etter at en slik strid hadde foregått mellom dem, gikk det kraftig ut over Salomes rykte, for hun ble ansett for å være opphavet til bakvaskelsene, og kongens hustruer ergret seg over henne da de visste at hun var en ondskapsfull kvinne som undertiden ville være venn, og andre ganger fiende ved ulike anledninger. De sa stadig vekk det ene og det andre til henne, og denne gangen falt det seg slik at de ble dristigere når de motsa henne.

5. Obodas som var konge i Arabia, var en giddeløs og doven mann, men Sylleus drev det meste av sine forretninger med ham. Han var en slu fyr, selv om han var ung, og han var dessuten vakker. Denne Sylleus kom til Herodes og spiste sammen med ham og fikk se Salome og fikk interesse for henne, og da han forsto at hun var enke, samtalte han med henne. Da Salome på denne tiden ikke hadde særlig godt forhold til sin bror, betraktet hun Sylleus med en viss lidenskap og ble svært oppsatt på å bli gift med ham, og etter noen dager oppsto det mange sterke tegn på at de hadde inngått en avtale. Kvinnene brakte denne nyheten til kongen, og de lo av denne usømmeligheten, og Herodes forhørte seg mer om saken hos Pheroras og ville at han skulle følge nøye med dem ved kveldsmaten for å se hvordan de var mot hverandre, og han fortalte ham at etter signalene fra hodene og øynene å dømme, var de opplagt forelsket.

Araberen Sylleus ble mistenkt etter dette, og han dro sin vei, men kom tilbake etter to eller tre måneder, som om det bare var fordi han ville snakke med Herodes om det, og at han måtte få Salome til hustru. For denne forbindelsen, denne unionen med Arabia, ville ikke være så ueffen for hans forretningsaffærer, for han hadde allerede styret av dette landet i sin makt, og ville opplagt også komme til å få makten heretter. Da Herodes følgelig drøftet dette med sin søster og spurte henne om hun ville gå inn i denne alliansen, gikk hun straks inn for det. Men da Sylleus ble bedt om å gå over til den jødiske religion før han giftet seg, og at det var umulig å gjøre dette på noen annen betingelse, kunne han ikke finne seg i dette og dro sin vei, for han sa at hvis han gjorde det, ville han bli steinet av araberne. Da refset Pheroras Salome for hennes ukyskhet, og det gjorde kvinnene desto mere og de hevdet at Sylleus hadde forført henne. Og den piken som kongen hadde trolovet med sin bror Pheroras som ikke hadde akseptert det fordi han elsket sin tidligere hustru som vi har nevnt, ba Salome om å si til Herodes at han burde gi henne til sin sønn Costobarus. Det var han var villig til, men Pheroras rådde ham fra det og påsto at den unge mannen ikke ville være snill mot henne fordi han hadde drept hennes far, og at det var mer rettferdig at hans sønn som skulle arve fjerding-fystedømmet, fikk henne. Dermed ble piken gitt til denne unge mannen, Pheroras sønn, og kongen gav henne en medgift på ett hundre talenter.

KAPITEL 8

HERODES LEGGER ALEXANDER I BÅND, MEN ARKELAUS, KONGEN AV KAPPADOKIA, FORSONER HANS FAR HERODES IGJEN.

1. Men forholdene i Herodes' familie ble ikke bedre, men stadig vanskeligere. Så skjedde det en ulykke etter en utrivelig hendelse, som påførte ham store problemer. Kongen hadde noen evnukker som han likte svært godt på grunn av deres skjønnhet, og en av dem hadde oppgaven som hans munnskjenk, en annen skulle servere ham ved måltidene og den tredje skulle føre ham til sengs, og han utførte også de viktigste oppgavene ved regjeringen. Så var det en som fortalte kongen at disse evnukkene var blitt bestukket av kongens sønn Alexander med en stor pengesum. Og da de spurte om Alexander hadde hatt noen ulovlig avtale med dem, innrømte de det, men sa også at de ikke kjente til noen annen forseelse mot faren. Men da de ble voldsomt pint, og torturistene spente pinebenken til det ytterste for å gjøre Antipater til lags, sa de at Alexander hadde vond vilje og innbitt hat mot sin far, og han fortalte dem at Herodes ønsket desperat å leve lenger, og for å skjule sin alder, farget han håret svart. Men hvis han ville holde seg til ham når han fikk kongemakten, noe som til tross for hans far, ikke kunne tilfalle noen annen, skulle han straks få førsteplassen i riket under ham. For nå var han klar til å overta riket, ikke bare etter sin fødselsrett, men også på grunn av de forberedelsene han hadde gjort for å få det, for et stort antall av fyrstene og svært mange av hans venner var på hans side, og ingen var i mot ham, og de var rede til både å gjøre og å gjennomgå hva som helst for ham.

2. Da Herodes fikk høre dette, ble han fylt både av raseri og frykt og delvis opplevde han det som skammelig, og han ble full av mistanke om at han var i fare, og det provoserte ham og han ble livredd for at et nytt komplott som han ikke kunne unnslippe, var satt i gang. Derfor gjorde han ingen åpen undersøkelse, men sendte noen spioner som skulle overvåke dem som han mistenkte, for nå stolte han ikke på noen, og hatet alle omkring seg. Han gjorde dette for å prøve å beskytte seg, og mistenkte også noen som var uskyldige, og han la ikke bånd på seg, men antok at det var de som var hos ham, som hadde størst makt til å skade ham, og han ble svært redd dem. De som ikke pleide å komme til ham, var det nok å nevne med navn så de ble mistenkt, og han mente at han ville være tryggere om de ble drept. Da tjenerne hans kom til det at de ikke hadde noen sjanse for å unnslippe, begynte de å anklage hverandre og de trodde at den som først kom med en beskyldning mot en annen, hadde størst sjanse for å redde seg. Hvis noen hadde vunnet over en annen, ble de hatet. Og den som urettferdig anklaget andre, burde rettlig lide for det, og på denne måten ville de unngå å bli anklaget selv. De etablerte sine egne fiendebilder på denne måten, og hvis de ble tatt, skulle de straffes likedan. Slik benyttet disse menn anledningen til å legge feller for sine fiender, men falt selv i den samme fellen som de hadde lagt for andre. Og kongen angret det han hadde gjort, for han hadde ingen klare beviser mot dem han hadde drept, og det som var enda mer alvorlig for ham, var at han ikke brydde seg om sin anger, slik at han ikke kunne holde opp med dette, men straffet anklagerne på den samme måten.

3. Denne tilstanden av forvirring hersket i palasset, og han hadde allerede sagt til sine venner direkte at de ikke måtte vise seg for ham, ikke engang komme inn i palasset, og grunnen til det var at når de var der hadde han mindre handlefrihet og

måtte legge bånd på seg. For det var på denne tiden han kastet ut Andromachus og Gemellus, menn som fra gammelt av var hans venner og hadde vært til stor nytte for ham i rikets affærer og hadde vært til gagn for hans familie som utsendinger, og ved råd og dåd hadde vært lærere for hans sønner, og hadde nytt den størst mulige frihet hos ham. Han kastet ut Andromachus fordi hans sønn Demetrius var Alexanders kompanjong, samt Gemellus, fordi han visste at han hadde ønsket ham lykke til, fordi han hadde fulgt ham siden han var helt ung og gikk på skolen i Roma borte fra hjemmet. Disse kastet han ut av slottet, og han var villig til å gjøre mot dem det som verre var, men han tok seg ikke en slik frihet mot menn som hadde et så godt omdømme, så han nøyde seg med å ta fra dem deres verdighet og den makten de hadde for å hindre ham i hans onde fremferd.

4. Det var Antipater som var opphavet til alt dette, for han visste hvor ond og tøylesløs hans far var, og slik hadde han vært lenge etter at en av hans rådgivere hadde påskyndet ham for at han skulle få fullført sine hensikter så snart alle som opponerte mot ham var ryddet av veien. Da Andromachus og hans venner var jaget bort og ikke lenger hadde noe med kongen å gjøre og heller ikke hadde fri omgang med ham, gikk kongen straks i gang med å forhøre alle under tortur, som han mente var tro mot Alexander, for å finne ut om de visste noe om hans planer mot ham, men disse døde uten å ha noe å si om saken, og det gjorde kongen enda mer oppsatt på avsløringer, da han ikke kunne finne noe ut om de onde renkene som han mistenkte dem for. Og Antipater var særdeles utspekulert i å bakvaske dem som virkelig var uskyldige, som om deres benektelser bare skulle være på grunn av deres standhaftighet og troskap mot Alexander, slik at Herodes ble så opphisset at han ved hjelp av tortur prøvde å avsløre en hel rekke slike forsøk.

Det var en spesiell person blant de mange torturofrene som sa at han ofte hadde hørt den unge mannen si at når han ble rost for sin høye skikkelse og fordi han var en dyktig bueskytter, og at han i sine andre viktige øvelser overgikk alle, at disse kvalitetene var gitt ham av naturen, og om de i seg selv var gode, var de ikke til noen fordel for ham, fordi hans far var sint på ham og misunte ham dem. Når han gikk sammen med sin far, prøvde han å trykke seg sammen og å late som om han var kortere for at han ikke skulle virke høyere enn sin far, og når han skjøt noe under jakt og faren var der, bommet han med hensikt, for han visste hvor ærekjær faren var for å være den beste i slike øvelser. Så da mannen ble torturert til å si dette og fikk det lettere etter at han hadde sagt det, la han til at hans bror Aristobulus hadde hjulpet ham, og fant på å ligge i bakhold mot sin far mens de var på jakt, for så å drepe ham, og når de hadde gjort det, skulle de flykte til Roma og be om at kongedømmet skulle bli gitt dem.

Det ble også funnet brev som den unge mannen hadde skrevet til sin bror, der han klaget over at hans far ikke handlet rettferdig når han gav riket til Antipater, hvis årlige inntekter beløp seg til hundre talenter. Etter disse innrømmelsene mente Herodes at han nå hadde noe han kunne stole på i mistanken mot sønnene. Dermed tok han Alexander og bandt ham, men var fortsatt urolig, og var ikke helt tilfreds med sannheten i det han hadde hørt. Og da han tenkte sakene igjennom, kom han til at han bare hadde kommet med slike klager og tretter fordi han var ung og at det var en meningsløs ting å tro at dersom sønnen skulle drepe ham, skulle han deretter åpent dra til Roma for å be om riket, og derfor ville han ha et sikrere bevis på sønnens

ondskap, og han passet på at det ikke skulle se ut som om at han hadde dømt ham til fengselsstraff ved å forhaste seg. Derfor torturerte han de fremste av Alexanders venner og henrettet ikke så få av dem, uten å ha fått noe ut av dem om det han hadde mistanke om. Mens Herodes var travelt opptatt med dette og palasset var fylt med terror og problemer, var det en av de yngste som i den ytterste dødsangst bekjente at Alexander hadde sendt bud til sine venner i Roma med ønske om at han så snart som mulig måtte bli invitert dit av keiseren og at han kunne avsløre en sammensvergelse, og at Mithridates, kongen av Partia hadde vennskapsavtale med hans far mot romerne og at han hadde en giftdose liggende klar i Askalon.

5. Herodes merket seg disse beskyldningene, og fant på et vis trøst i sin miserable tilstand, og fant unnskyldning for å ha handlet overilt og beroliget seg selv med å ha funnet ut at det sto så dårlig til, men giftdosen som han prøvde å oppspore, fant han ikke. Alexander ville gjerne overdrive den ulykken han var havnet i, så han lot som om han ikke benektet anklagene, men straffet sin fars overilte handlinger med en større forbrytelse selv. Kanskje han var villig til å få faren til å skamme seg over sin godtroenhet om slike anklager, for han prøvde spesielt å gjøre sin historie troverdig ved å hjemsøke sin far og hele riket, for han skrev fire brev som han sendte til ham om at "han ikke behøvde å torturere flere personer, for han hadde konspirert mot ham, og som partner hadde han Pheroras og de mest trofaste av sine venner, og at Salome kom til ham om natten og at hun lå med ham enten han ville det eller ikke, og at alle menn var blitt enige om å gjøre det av med ham så hurtig de kunne, slik at de ble kvitt den stadige frykten de hadde for ham."

Blant disse ble Ptolemeus og Sapinnius anklaget, og de var kongens mest trofaste venner. Desto mer må det her sies at disse som før var hans mest intime venner, var nå blitt som ville dyr mot hverandre som om de var blitt angrepet av en spesiell galskap, der det ikke var rom for forsvar eller benektelse for å finne sannheten, og at alle var under tilfeldighetenes spill og dømt til å gå til grunne. Derfor jamret noen seg over å være i fengsel, mens andre var drept og atter andre bare kunne vente den samme ulykkelige skjebne. En trist ensomhet gjorde kongdømmet forkrøplet og i en helt motsatt situasjon enn tidligere. Herodes' liv var fullstendig ødelagt, og da han ikke kunne stole på noen, ble han smertelig straffet ved ikke å kunne vente annet enn ytterligere elendighet. Han forestilte seg rett som det var at hans sønn hadde overfalt ham eller sto ved hans side med et sverd i hånden, og dette var han opptatt med dag og natt og det kvernet i hodet på ham igjen og igjen som om han var helt forrykt. En så trist tilstand var Herodes i nå.

6. Men da Arkelaus, kongen i Kappadokia, fikk høre om hvilken sørgelig situasjon Herodes befant seg i, og da han var meget fortvilt på grunn av sin datter og den unge mannen (hennes ektemann), og han gremmet seg over Herodes som en mann han var venn med, og som nå var i vanskeligheter, kom han til Jerusalem for å bilegge deres stridigheter. Da han fant Herodes i en slik sinnstilstand at det var umulig å vise ham til rette eller fortelle ham at han hadde handlet overilt, og dermed få ham til å si imot, forsvarte han bare sin egen irritasjon og sitt sinne enda mer og gikk inn for en annen fremgangsmåte. Han ville prøve å rette opp de tidligere skadene, og opptrådte med sinne mot den unge mannen og fortalte ham at Herodes hadde vært en så mild mann og at han ikke hadde handlet overilt i det hele tatt. Han sa også at han ville

oppløse sin datters ekteskap med Alexander, og han kunne i rettferdighetens navn ikke spare sin egen datter dersom hun visste hun var skyldig i noe og ikke hadde fortalt det til Herodes. Da Arkelaus gav uttrykk for denne innstillingen som var så annerledes enn det Herodes hadde ventet, og tok hans parti ved å vise sitt sinne på hans vegne, dempet kongen seg og benyttet seg av at Arkelaus så ut til å mene at han hadde vært rettferdig og hadde vist farskjærlighet, oppnådde han sympati fra begge sider. Og da noen tilbakeviste de anklagene som var rettet mot den unge mannen, hisset han seg opp, men da Arkelaus sluttet seg til dette, ble kongen oppløst i tårer og viste sine følelser. Følgelig ønsket han ikke å oppheve sin sønns ekteskap, og han var ikke lenger så rasende som før for hans fornærmelser.

Da Arkelaus hadde fått roet ham ned, snudde han om og rettet beskyldningene mot sine venner og sa at det måtte være på grunn av dem at en så ung mann, og en som var så ukjent med ondskap, skulle være korrupt, og dermed fant han større grunn til å mistenke broren enn sønnen. Og nå ble Herodes svært misfornøyd med Pheroras, som slett ikke lenger hadde noen som kunne bringe forsoning mellom ham og hans bror. Og da han så at Arkelaus hadde fått overhånd over Herodes, kledde han seg i sørgeklær og så ut som en fullstendig ruinert mann. Dermed overså ikke Arkelaus den mellomkomsten han hadde gjort for ham, og han gikk heller ikke inn for å forandre kongens innstilling til ham med én gang, og han sa at det var bedre at Pheroras selv gikk til kongen for å tilstå og forklare alt for ham. Dette ville formilde kongens vrede mot ham, og da skulle han være til stede for å hjelpe ham. Da han hadde overtalt ham til dette, oppnådde han sin hensikt med dem begge, og beskyldningene mot den unge mannen ble over all forventning feiet bort. Og straks Arkelaus hadde fått til denne forsoningen, dro han igjen til Kappadokia, og hadde ved denne anledningen vært den mest akseptable mann for Herodes i hele verden. Og han skjenket ham de største gaver som tegn på sin respekt for ham, og fordi han på andre områder også viste dette storsinn, anså han ham som en av sine kjæreste venner. Han gjorde også en avtale med ham om å dra til Roma, siden han hadde skrevet til keiseren om disse sakene, så de dro sammen så langt som til Antiokia, og der fikk Herodes i stand en forsoning mellom Arkelaus og Titus som var president i Syria, og hadde vært i alvorlig konflikt med ham, og deretter dro han tilbake til Judea.

KAPITEL 9

TRAKONITTENES OPPRØR. SYLLEUS ANKLAGER HERODES FOR KEISEREN. HERODES BESTEMMER SEG FOR Å SENDE NIKOLAUS TIL ROMA FORDI KEISEREN ER SINT PÅ HAM.

1. Da Herodes hadde vært i Roma og var kommet tilbake, utbrøt det krig mellom ham og araberne, og det skjedde slik: Etter at keiseren hadde tatt landet fra Zenodorus og gitt det til Herodes, hadde innbyggerne i Trakonitis ingen makt til å plyndre lenger, men ble nødt til å pløye åkrene og leve i stillhet, noe de ikke likte, og selv om de anstrengte seg, ville jorden ikke gi dem særlig grøde. Til å begynne med ville ikke kongen tillate dem å røve, og derfor avsto de fra den urettferdige livsførselen å leve på naboene, og dette skaffet Herodes et meget godt omdømme. Men da han seilte til Roma for å anklage sin sønn Alexander og å overlate Antipater til keiserens beskyttelse, spredte trakonittene det rykte at han var død, og de gjorde opprør mot

hans styre, og gav seg på nytt til å plyndre nabofolkene. På den tiden kom kongens hærførere og stanset dem under hans fravær. Om lag førti av røvernes ledere ble skrekkslagne på grunn av dem som ble tatt, og de forlot landet og trakk seg tilbake til Arabia mens Sylleus underholdt dem etter at han ikke hadde lyktes å få Salome, og han gav dem et befestet sted der de kunne bo. Men så overfalt de Judea og hele Coele Syria og dro sin vei med byttet, mens Sylleus sørget for at de fikk steder der de var i ro og fred mens de drev sin onde virksomhet.

Men da Herodes kom tilbake fra Roma, merket han at hans landområder hadde lidd meget av dem, og han kunne ikke selv nå tak i røverne fordi de hadde sitt trygge tilfluktsted i landet som de hadde fått av den arabiske regjering. Likevel hadde han sine bange anelser på grunn av de skadene de hadde forvoldt ham, og dermed dro han rett til Trakonitis og drepte slektningene deres. Nå ble røverne enda mer rasende enn før, for det var en lov hos dem som forpliktet dem til å hevne mordene på slektningene med alle mulige midler. Derfor fortsatte de å røve og ødelegge alt i Herodes land uten å bli straffet.

Så drøftet kongen med Saturninus og Volumnius, om disse røvertoktene, og krevde at røverne skulle straffes, men dette gjorde dem bare ennå mer oppsatt på plyndring som det ble flere og flere av, og landsbyene i Herodes' rike ble liggende øde, og de mennene de fanget, tok de livet av, inntil disse aksjonene utartet til en veritabel krig, for røvernes antall var vokst til om lag ett tusen. Dette var Herodes fryktelig utilfreds med, og han krevde røverne utlevert, samt å få de pengene utbetalt som han hadde lånt til Obodas ved Sylleus, og som utgjorde seksti talenter, for betalingsfristen var nå utløpt. Men Sylleus, som hadde tilsidesatt Obodas for å ordne opp i alt selv, benektet at røverne var i Arabia og lot være å betale pengene tilbake.

Det ble holdt en høring om dette i nærvær av Saturninus og Volumnius som da var presidenter i Syria.* Ved deres hjelp ble det til slutt enighet om at de skulle betale beløpet til Herodes og at hver av partene gjensidig skulle utlevere de andre fangene. For Herodes' del fantes det ingen andre undersåtter i hans rike som hadde gjort noe urett, eller av noen annen grunn var der, men det viste seg at araberne hadde røverne hos seg.

2. Da dagen for tilbakebetalingen var gått uten at Sylleus hadde oppfylt noen del av overenskomsten og han var dratt til Roma, krevde Herodes betaling og at røverne i Arabia skulle utleveres, og etter tillatelse fra Saturninus og Volumnius, avsa han selv dommen over dem som var så gjenstridige. Han tok en hæravdeling og førte den inn i Arabia, og etter tre dager marsjerte han syv *mansiones,* og da han kom til garnisonen der røverne var, angrep han dem og tok dem alle og rev ned stedet som ble kalt Raepta, men han skadet ingen andre. Men da araberne kom dem til hjelp under føreren Naceb, kom det til kamp der noen få av Herodes' soldater, og Naceb, føreren for araberne, samt om lag tjue av hans soldater falt, mens resten flyktet. Og da han hadde straffet disse, plasserte han tre tusen idumeere i Trakonitis og fikk stanset røverne der. Han sendte også en beretning til befalingsmennene omkring i Fønikia og viste at han ikke hadde gjort noe annet enn det han måtte for å straffe de gjenstridige araberne, og dette fant de ut var sant, etter at de hadde undersøkt saken nærmere.

3. Men det ble sendt ilbud til Sylleus i Roma, som informerte ham om det som var gjort, og som vanlig overdrev de alt sammen. Nå hadde Sylleus allerede innyndet seg hos keiseren og befant seg i palasset, og straks han fikk høre om disse tingene, skiftet han klær til svart og gikk inn og fortalte keiseren at Arabia var hjemsøkt av krig og at det hersket stor forvirring i hele hans rike, og at Herodes lå ute i ødemarken. Med tårer i øynene fortalte han at to tusen fem hundre av de fremste menn av araberne var drept, og at Nacebus, som var deres hærfører og gode venn og slektning, hadde falt og at rikdommene i Raepta var blitt fjernet. Og Obodas var foraktet, som med sin skrøpelige kropp var uskikket til krig, og derfor kunne hverken han eller den arabiske hær være til stede.

Da Sylleus hadde sagt dette, la han til med gremmelse at han ikke ville ha dradd ut av landet dersom han hadde trodd at keiseren ikke hadde sørget for at alle skulle leve i fred med hverandre, og om han hadde vært der, ville han ha sørget for at krigen ikke skulle være til fordel for Herodes. Dette provoserte keiseren, og han stilte kun dette ene spørsmålet om hvorvidt Herodes' venner og hans egne venner fra Syria, var der, og om Herodes hadde ført en hær dit? Og da de ble nødt til å innrømme dette, ble keiseren rasende, og ventet ikke på å få høre hvorfor han gjorde dette og hvordan, og dermed skrev han et skarpt brev til Herodes. Hovedinnholdet i brevet gikk ut på at om han før hadde holdt ham for sin venn, ville han heretter holde ham for sin undersått.

Sylleus skrev også en beretning om dette til araberne som ble så oppmuntret av det at de hverken utleverte røverne som hadde flyktet til dem, og heller ikke betalte de pengene som var forfalt, og de beholdt også de markene de hadde leid uten å betale leien, alt dette fordi jødenes konge nå var i vanskeligheter og fordi keiseren var sint på ham. Folket i Trakonitis benyttet også anledningen og gikk løs på den idumeiske garnisonen og fortsatte å plyndre sammen med araberne som hadde herjet i landet og gikk desto hardere frem i sin urett, ikke bare for vinnings skyld, men også for å hevne seg.

4. Herodes ble tvunget til å finne seg i at den tilliten han hadde hos keiseren som hadde vært til inspirasjon for ham, stort sett var borte, for keiseren ville ikke motta så mye som én utsending fra ham for å unnskylde og forklare seg. Og da de kom igjen, sendte han dem fra seg, og dermed ble han overlatt til sorg og frykt, og forholdene omkring Sylleus ergret ham umåtelig, for han var blitt trodd av keiseren mens han var til stede i Roma, og han strebet ennå høyere. Så døde Obodas, og Æneas som kaltes Aretas** overtok styret, for Sylleus klarte ved hjelp av onde rykter å få ham vekk fra sin høye stilling for at han selv skulle få den. Under denne planen gav han mye penger til hoffpersonalet, og lovte også keiseren mange penger, for han var rasende fordi Aretas ikke ble sendt til ham først før han tok makten. Likevel hadde Æneas sendt et brev til keiseren og en gullkrone som veide mange talenter. Brevet anklaget Sylleus for å være en ond tjener fordi han hadde drept Obodas med gift, og at han hadde styrt ham slik han ville mens han var i live, og han hadde dessuten skjendet arabernes hustruer og hadde lånt penger for selv å få riket. Men keiseren brydde seg ikke om disse anklagene og sendte hans ambassadører tilbake uten å ha tatt imot gavene hans. I mellomtiden ble forholdene i Judea og Arabia verre og verre, delvis på grunn av anarkiet, og delvis fordi ingen hadde makt til å styre disse folkene, onde som de var. Av de to kongene var det én som ennå ikke var stadfestet i sitt

kongedømme, og derfor ikke hadde autoritet nok til å stanse misdederne, mens han straks ble rasende på Herodes fordi han hadde hevnet seg, og derfor måtte finne seg i alle de skadene han ble påført. Da han i det lange løp ikke så noen ende på elendigheten som omgav ham, bestemte han seg igjen for å sende ambassadører til Roma for å se om hans venner hadde klart å berolige keiseren slik at han selv kunne få snakke med ham, og den sendemannen var Nikolaus fra Damaskus.

---

*Disse felles presidentene i Syria, Saturninus og Volumnius, hadde ikke den samme autoritet, for den sistnevnte var en slags prokurator for den førstnevnte.
**Denne Aretas var nå blitt et så etablert navn for kongene i Arabia (i Petra og Damaskus), at da kronen ble tildelt Æneas, forandret han navnet til Aretas.

KAPITEL 10

EURYCLES ANKLAGER FALSKELIG HERODES' SØNNER, OG FAREN BINDER DEM OG SKRIVER TIL KEISEREN OM DEM. SYLLEUS BLIR ANKLAGET AV NIKOLAUS.

1. Problemene i Herodes' familie og konflikten med hans barn ble mye verre. For nå viste det seg å være sikkert og ikke bare forutsett at skjebnen truet med de største og mest uavvendelige ulykker for hans rike. Denne forverringen skjedde slik: Eurykles, en lacedemonier – en høytstående person, men med et perverst sinnelag, og utspekulert i vellystig umåtehold og smiger, hengitt til alt dette, men tilsynelatende fremmed for dette, kom på sine reiser til Herodes og skjenket ham gaver slik at han fikk flere tilbake. Han smisket for å oppnå hans vennskap og ble en av kongens mest intime venner. Han losjerte i Antipaters hus, men hadde ikke bare adgang til huset, men også til frie samtaler med Alexander der han lot som om han hadde en høy status hos Arkelaus, kongen i Kappadokia. Derfor lot han som om han hadde stor aktelse for Glaphyra, og på en tilsløret måte utviklet han vennskap med dem alle, i det han alltid merket seg det som ble sagt og gjort, slik at han kunne få med seg alle slags onde rykter for å gjøre dem alle til lags. Kort sagt, han oppførte seg slik mot enhver i sine samtaler at han ble oppfattet som en helt spesiell venn og han fikk andre til å tro at hvem han enn var sammen med, så var det til denne personens eget beste.

Dermed vant han for seg Alexander som bare var en ungdom, og han overtalte ham til å betro seg med alle sine sorger til ham, sikker på at ingen andre fikk del i det. Så fortalte han om sin gremmelse over at faren hadde distansert seg fra ham. Han fortalte ham også om affæren med moren og om Antipater som hadde drevet dem bort fra deres rette verdighet og selv hadde fått makten over alt, og at intet av dette var til å holde ut, da faren allerede var begynt å hate dem, og han la til at han hverken ville spise eller samtale med dem. Slik var klagene, noe som var ganske naturlig for Alexander, og disse samtalene gikk Eurycles til Antipater med. Og han sa at han ikke gjorde dette for sin egen del, men fordi han følte seg forpliktet av ren godhet og fordi det var så viktig at han måtte gjøre det, så han advarte ham om å følge nøye med Alexander, og at han hadde uttrykt seg temmelig voldsomt, og at han derfor sikkert ville drepe ham med sine egne hender. Da trodde Antipater at han var hans venn siden han gav ham dette rådet, og ved enhver anledning spanderte han gaver på ham, og etter hvert fikk han ham til å informere Herodes om det han hadde

hørt. Da han fortalte Herodes om Alexanders onde innstilling slik han hadde fått høre av ham, ble han straks trodd. Og han brakte kongen så langt at han kunne manipulere ham med sine ord og fikk ham så irritert at hans hat utviklet seg til uforsonlighet, og dette gav han stadig til kjenne. Han gav Eurycles femti talenter, og da han hadde fått dem, dro han til Arkelaus, kongen i Kappadokia, og anbefalte Alexander for ham, og fortalte ham at han på mange måter hadde vært til gagn for ham fordi han hadde fått til en forsoning mellom ham og hans far. Dermed fikk han penger hos ham også og dro sin vei før hans giftige påfunn ble oppdaget, og da Eurycles kom tilbake til Lacedemon (Sparta), sluttet han ikke med sin onde virksomhet, men der ble han forvist fra sitt eget land på grunn av sine mange urettferdigheter.

2. Og jødenes konge var ikke lenger av den samme innstilling som før mot Alexander og Aristobulus, så han bare tok til etterretning de ryktene andre hadde fortalt ham, men nå var det gått så langt at han selv begynte å hate dem, og påla menn å tale imot dem når de ikke gjorde det frivillig og av seg selv. Nå merket han seg alt som ble sagt og spørsmål som ble stilt og lånte øre til enhver som ville snakke for å høre om de hadde noe mer å si imot dem, inntil han etter hvert fikk høre at Euratus fra Cos hadde konspirert sammen med Alexander. Dette var den søteste og lifligste nyheten han kunne tenke seg.

3. En enda større ulykke hjemsøkte de unge mennene, for da ryktene om dem stadig ble flere og verre, så man skulle tro at alle gikk inn for å anklage dem for det aller verste, trodde de at det var for å beskytte kongen. Herodes hadde to livvakter som var beundret for sin høyde og legemsstyrke, Jucundus og Tyrannus, og disse hadde Herodes avsatt fordi han var misfornøyd med dem. Disse to pleide nå å ri sammen med Alexander, og han hadde hatt stor aktelse for dem for deres dyktighet og hadde spandert på dem gull og andre gaver. Da kongen fikk mistanke til disse mennene, underkastet han dem tortur, og de utholdt den tappert en lang stund, men til slutt innrømmet de at Alexander ville ha bedt dem om å drepe Herodes mens han var på villdyrjakt, slik at det skulle bli sagt at han falt av hesten og fikk et spyd gjennom seg, for han hadde vært utsatt for noe slikt en gang tidligere. De viste også at det var penger gjemt og nedgravd i stallen, og disse avslørte at kongens jegermester hadde gitt de unge mennene kongelige jaktspyd og våpen til Alexanders tilhengere og etter Alexanders ordre.

4. Etter dette ble kommandanten i garnisonen Alexandrium satt fast og torturert, for han var anklaget for å ha lovet å ta imot den unge mannen i festningen og å forsyne dem med de pengene som kongen hadde liggende i festningen, men han erkjente ikke noe av dette selv. Men så kom sønnen hans inn og fortalte at slik var det, og leverte fra seg et skriv som så langt man kan gjette seg til, var skrevet av Alexander. Innholdet var slik: "Når vi ved Guds vilje er ferdige med det vi har ønsket å gjøre, vil vi komme til deg, men gjør da det som du har lovt, å motta oss i festningen." Etter at dette skrivet dukket opp, var Herodes ikke lenger i tvil om sønnenes forræderi, men Alexander sa at Diophantus, den skriftlærde, hadde etterlignet håndskriften hans og at dokumentet var ondskapsfullt forfalsket av Antipater, for Diophantus viste seg å være meget slu med slikt, for han hadde tidligere vært arrestert for å ha forfalsket andre dokumenter, og nå ble han henrettet for det.

5. Da fremstilte kongen dem som var blitt torturert for folket i Jeriko, for at de skulle anklage de unge mennene, og flere av dem steinet folket til døde. De ville drepe Alexander og Aristobulus på samme måten, men det ville ikke kongen tillate, og han stanset folkemengden ved hjelp av Ptolemeus og Pheroras. De unge mennene ble satt under bevoktning i husarrest slik at ingen kunne besøke dem, og alt de sa og gjorde ble overvåket, og den straffen og frykten de var i, var ikke særlig annerledes enn hos dømte kriminelle. Den ene, Aristobulus, var så dypt anfektet at han hentet Salome som var hans tante og svigermor, for at hun skulle gråte og klage sammen med ham som hadde lidd så mye inntil nå, og han sa til henne: "Er ikke også du i fare for å bli drept da det sies at du har fortalt om våre planer til Sylleus da du hadde håp om å bli gift med ham?" Og straks gikk hun til broren med disse ordene, og da mistet han tålmodigheten, og påla begge som nå var adskilt, å skrive ned alle de onde tingene de hadde gjort mot sin far, og så bringe dokumentet til ham. Da de hadde fått ordre om det, skrev de slik: De hadde ikke lagt noen forrædersk plan og heller ikke planlagt noe mot sin far, men de hadde bestemt seg for å flykte på grunn av den fortvilelsen de var i fordi livet var usikkert og kjedsommelig for dem.

6. Om lag på denne tiden kom det en ambassadør som het Melas fra Arkelaus i Kappadokia, og han var en av de øverste lederne under ham. Herodes var innstilt på å vise hvilken uvilje Arkelaus hadde mot ham, og han tilkalte Alexander som var bundet og spurte ham atter om hans flukt, og hvor hen og hvordan de ville trekke seg tilbake. Og Alexander svarte: Til Arkelaus som hadde lovt å sende dem av sted til Roma, og at de ikke hadde noen onde eller svikefulle planer rettet mot sin far, og ingen ting av det som deres motstandere hadde beskyldt dem for, var sant. Og de ønsket bare at han skulle ha forhørt Tyrannus og Jucundus grundigere, men de var jo plutselig drept ved hjelp av Antipater som i denne hensikt hadde skaffet seg sine egne venner blant folket.

7. Da dette var sagt, befalte Herodes at både Alexander og Melas skulle bli ført til Glaphyra, Arkelaus' datter, og at hun skulle bli spurt om hun visste noe om Alexanders forræderiske planer mot Herodes. Straks de kom til henne, og hun så Alexander i lenker, slo hun seg for pannen i stor bestyrtelse og satte i et dypt og rørende sukk. Den unge mannen falt også i tårer. Dette var et så bedrøvelig syn for de tilstedeværende at de en lang stund ikke var i stand til å si eller gjøre noe. Men til slutt ba Ptolemeus som hadde gitt ordre til at Alexander skulle hentes, ham om å fortelle om hvorvidt hans hustru visste om hans planer. Han svarte: "Hvordan er det mulig at hun som jeg elsker høyere enn min egen sjel og som jeg har barn med, ikke skulle vite hva jeg gjør?" Og da ropte hun ut at hun ikke kjente til noen onde planer fra hans side, men hvis hun måtte anklage seg selv falskt for å redde ham, ville hun bekjenne alt. Alexander svarte: "Det finnes ingen slik ondskap, og som de som aller minst burde ha mistanke om, eller noe som hverken jeg har kunnet tenke meg eller har kjennskap til, men ikke noe annet enn at vi hadde bestemt oss for å trekke oss tilbake til Arkelaus og derfra til Roma. Det vedgikk hun også.

Da Herodes regnet med at Arkelaus' uvilje mot ham var tilstrekkelig bevist, sendte han et brev med Olympus og Volumnius, og ba dem om å stikke innom Eleusa og Cilicia når de seilte av sted, og levere brevet til Arkelaus. Og da de hadde trettet med ham om at han hadde hatt en hånd med i spillet i sin sønns forræderske planer mot ham, skulle de derfra seile til Roma, og i tilfelle de fant at Nikolaus hadde vunnet

frem i saken, slik at keiseren ikke lenger var sint på ham, skulle han gi ham brevene og det beviset han hadde på rede hånd mot de unge mennene. Arkelaus forsvarte seg selv og hadde lovt å ta imot de unge mennene fordi det var både til deres eget og deres fars beste å gjøre det, for at ikke noen streng forføyning skulle bli iverksatt i det raseriet og den forvirringen de var i på grunn av disse mistankene. Men han hadde fremdeles ikke til hensikt å sende dem til keiseren, og han hadde ellers ikke lovt de unge mennene noe som skulle bety uvilje mot ham.

8. Da utsendingene kom til Roma, hadde de en passende anledning til å levere sine brev til keiseren da de fant at han var forsonet med Herodes, for omstendighetene ved Nikolaus' utsending var som følger: Straks han var ankommet Roma og var sammen med hoffet, la han ikke bare frem det han var kommet for, men han syntes også at det passet å anklage Sylleus. Allerede før han var kommet i samtale med araberne, var de i gang med å krangle med hverandre, og noen forlot Sylleus' parti og sluttet seg til Nicolaus og informerte ham om alt det onde han hadde gjort, og fremla for ham klare beviser for drapet på et stort antall av Obodas venner, iverksatt av Sylleus. For da disse mennene forlot Sylleus, førte de med seg de brevene som felte ham. Da Nikolaus så at det nå var en slik anledning, benyttet han den for å få frem sitt poeng etterpå, og oppnådde straks å få til forsoning mellom keiseren og Herodes. For han var helt tilfreds med at hvis han skulle ønske å forsvare Herodes direkte, ville keiseren ikke tillate det, men hvis han ønsket å anklage Sylleus, ville situasjonen i seg selv forsvare Herodes. Og da saken var klar til høring og tidspunktet var avtalt, anklaget Nikolaus Sylleus mens ambassadørene var til stede. Han gav ham skylden for kong Obodas død, og flere av araberne, og at han hadde lånt penger for å gjennomføre en ond plan, og han beviste at han var skyld i hor, ikke bare med arabiske kvinner, men også med romerske. I tillegg til alt dette hadde han gjort keiseren sint på Herodes, og alt det han hadde sagt om Herodes var løgner.

Da Nikolaus kom til denne saken, stanset keiseren ham og ba ham om kun å snakke om det som angikk Herodes for å vise ham at han ikke hadde ført noen hær inn i Arabia, ikke drept to tusen fem hundre mann der, og heller ikke tatt fanger eller plyndret landet. Til dette svarte Nikolaus: "Jeg skal først og fremst bevise at overhodet ingen av disse ting er sanne, unntatt noe helt ubetydelig av de beskyldningene som du har hørt om, og om de hadde vært det, ville det likevel være rett og rimelig at du skulle være enda mer fortørnet over Herodes." Keiseren lyttet oppmerksomt til denne underlige påstanden, og Nikolaus sa at det var en gjeld til Herodes på fem hundre talenter som var forfalt, og et gjeldsbrev der det var skrevet at hvis fristen ble overskredet, ville det være tillatt å ta utlegg i hvilken som helt del av landet. "Og den påståtte hæren," sa han, "var ingen hær, men en gruppe sendt ut for å innkreve den rettmessige summen. Den ble ikke sendt straks, og heller ikke slik gjeldsbrevet tillot, men Sylleus hadde ofte hatt foretrede for presidentene i Syria, Saturninus og Volumnius, og til sist hadde sverget i Berytus, ved din lykke,* at han helt sikkert ville betale pengene innen tretti dager og utlevere de flyktningene som var under hans domene. Men da Sylleus ikke hadde gjort noe av dette, kom også Herodes frem for presidentene, og da han av dem fikk tillatelse til å innkreve beløpet, dro han med store vanskeligheter ut av landet med en gruppe soldater med dette for øyet. Og dette er all den krigen som disse menn så tragisk beskriver, og det er hele saken med ekspedisjonen til Arabia. Og hvordan dette skal kalles en krig da

presidentene tillot det, og dessuten avtalen tillot det, ble det vel heller ikke gjort slik at ditt navn, o keiser, eller gudene er blitt ringeaktet? Men nå må jeg tale om fangene. Det var røvere som bodde i Trakonitis. Til å begynne med var de ikke flere enn førti, men de ble flere etter hvert, og de unngikk den straffen Herodes ville ha påført dem ved å flykte til Arabia. Sylleus tok imot dem og forsynte dem med levnetsmidler slik at de kom til å bli til stor skade for alle folk. Han gav dem et land å bo i, og han selv mottok gevinsten av deres plyndringer, og likevel lovte han å utlevere disse mennene, og det ved den samme eden og på det samme tidspunktet da han sverget på å betale gjelden til fastsatt tid. Han kan heller ikke på noen måte bevise at noen andre personer er blitt brakt ut av Arabia utenom disse, og heller ikke alle disse her, men bare så mange som de som ikke kunne skjule seg. Slik viser disse fangenes ondskapsfulle beskyldninger seg ikke å være noe annet enn en fantasi og en løgn, fremsatt for å fremprovosere din indignasjon. For jeg våger å påstå at da de arabiske styrkene kom over oss, og én eller to av Herodes' folk falt, gjorde han ikke noe annet enn å forsvare seg, og deres fører Nacebus falt, og til sammen omlag tjuefem andre og ikke flere, mens Sylleus multipliserer hver enkelt soldat med hundre, og regner ut at de drepte skulle ha vært to tusen fem hundre."

9. Dette provoserte keiseren mer enn noensinne, så han vendte seg til Sylleus i fullt raseri, og spurte ham om hvor mange arabere som var blitt drept. Da nølte han, og sa at han var blitt satt under press. Så ble gjeldsbrevet opplest og brevene fra presidentene i Syria, samt klagene fra de forskjellige byene på at mange av dem hadde lidd skade etter plyndringene. Konklusjonen ble da at Sylleus måtte dø, og keiseren ble forsont med Herodes og erkjente at han angret på det han hadde skrevet til ham på grunn av bakvaskelser, og han sa til Sylleus at han hadde tvunget ham ved sine løgnaktige beretninger, og at han var skyld i utakknemlighet mot en mann som var hans venn. Til slutt ble det til at Sylleus ble sendt av sted for å svare for seg overfor Herodes i rettsaken, og å betale tilbake det han skyldte, og etter det skulle han straffes med døden.

Men keiseren var fremdels irritert på grunn av Aretas fordi han hadde tatt regjeringsmakten uten hans samtykke, for han hadde tenkt å gi Arabia til Herodes, men de brevene som var blitt sendt ham, hadde hindret ham fra å gjøre det. Olympus og Volumnius merket nå at keiseren var blitt vennlig stemt mot Herodes, og syntes det var på sin plass å straks overlevere de brevene vedrørende hans sønner, som de hadde fått ordre av Herodes om å gi ham. Da keiseren hadde lest dem, syntes han ikke det passet seg å legge til et rike for ham, da han nå var gammel og hadde et så dårlig forhold til sine sønner. Så tok han imot Aretas' ambassadører, og etter at han nettopp hadde irettesatt ham for hans overilthet ved ikke å vente med ta makten før han hadde fått riket av ham, aksepterte han gavene hans og stadfestet hans kongedømme.

---

*Denne eden, *ved keiserens lykke*, ble tilskrevet Polykarp, biskopen i Smyrna, av den romerske keiseren, for å prøve om han var en kristen, fordi de som nektet å sverge denne eden, ville bli høyt aktet.

KAPITEL 11

ETTER KEISERENS TILLATELSE ANKLAGER HERODES SINE SØNNER FOR EN SAMLING DOMMERE I BERYTUS. TEROS MÅTTE LIDE FOR SIN TØYLESLØSE OG AGGRESSIVE TALEFRIHET. DE UNGE MENNENE DØR OG BLIR BEGRAVET I ALEXANDRIUM.

1. Nå ble keiseren forsont med Herodes, og han skrev til ham at han var skuffet over ham på grunn av hans sønner, og hvis de var skyldige i noen profan og frekk forbrytelse mot ham, ville det være rett å straffe dem som fadermordere, og han gav ham myndighet til det. Men hvis de bare hadde villet flykte, ville han at han bare skulle gi dem en irettesettelse, og ikke gå til ytterligheter mot dem. Han rådde ham også til å kalle sammen til et møte, og peke ut et sted i nærheten av Berytus* som er en by som tilhører romerne, og så ta med presidentene i Syria, samt Arkelaus, kongen i Kappadokia, og så mange som han anså som fremragende og som hadde høye posisjoner og var hans venner, for at de skulle bli enige om hva som måtte gjøres. Disse instruksene fikk han fra keiseren.

Straks Herodes fikk brevet, ble han meget glad for den forsoningen keiseren hadde vist ham, og over at han nå hadde fullstendig myndighet over sine sønner. Det kom underlig nok frem at mens han tidligere hadde vist seg streng, hadde han likevel ikke vært overilet eller hadde forhastet seg ved å planlegge sine sønners død. Når han hadde slik fremgang, kunne han benytte fordelen av at det nå skjedde en forandring til det bedre og til den friheten han nå hadde til å vise sitt helt uhørte hat mot dem, og derfor kalte han sammen så mange han syntes passet til forsamlingen med unntak av Arkelaus. Enten hatet han ham og derfor ikke ville invitere ham, eller så trodde han at han ville være en hindring for hans planer.

2. Da presidentene og de andre som var fra byene, kom til Berytus, holdt han sine sønner i en landsby som tilhørte Sidon og kaltes Platana og lå i nærheten slik at han kunne hente dem dersom de ble tilkalt, for han syntes ikke det passet seg å føre dem frem for forsamlingen. Da det var ett hundre og femti dommere til stede, kom Herodes selv alene og anklaget sine sønner slik at de skulle forså at denne beskyldningen ikke bare var et utslag av hans dårlige humør, men at den tvert imot ikke hadde vært til å unngå, og at han derfor var ulykkelig. Han oppførte seg usømmelig, for han var voldsom og ubehersket da han skulle føre bevis for den forbrytelsen de var blitt anklaget for, og opptrådte illsint og barbarisk. Han ville heller ikke tillate dommerne å diskutere bevisene, men påsto at de var sanne på grunn av hans egen autoritet, en oppførsel som var høyst upassende for en far. Han leste selv opp hva de selv hadde skrevet, uten at det fremkom noen bekjennelse av noen planer eller sammensvergelser mot ham, men bare hvordan de hadde funnet ut at de ville flykte, men de inneholdt likevel en viss kritikk mot ham for den uviljen han hadde mot dem. Da han kom til denne kritikken, skrek han aller høyest og overdrev det de hadde sagt, som om det var en innrømmelse av at de hadde sammensverget seg mot ham, og han avla ed på at han heller ville miste sitt liv enn å høre på slik kritikk. Til sist sa han at han hadde tilstrekkelig myndighet, både fra naturens side og etter keiserens samtykke til å gjøre det han syntes passet. Han la også til en påstand om landets lov, at dersom foreldrene la hånden på hodet til den som var anklaget, var de tilstedeværende forpliktet til å steine ham til døde, og dette var han rede til i sitt eget

rike, men likevel ville han vente på deres avgjørelse. De var altså ikke først og fremst kommet dit som dommere for å felle dom over dem for onde og opplagte planer mot ham som nesten skulle ha kostet ham livet, men som personer som skulle få anledning til å vise sin avsky, og derved erklære hvor uverdig det ville være å se gjennom fingrene med slikt forræderi uten å bli straffet.

3. Da kongen hadde sagt dette og de unge menn ikke var blitt hentet for å kunne forsvare seg, skjønte dommerne at det ikke var noe rom for enighet eller forsoning, så de stadfestet hans myndighet. Den første som avsa sin dom var Saturninus som hadde vært konsul og nøt en høy aktelse, men dømte meget forsiktig og med stor anfektelse. Han sa at han fordømte Herodes' sønner, men syntes ikke de skulle dømmes til døden. Han hadde selv sønner, og å overlate sin sønn til døden var en større ulykke enn noe annet som skulle kunne gjøres av dem selv. Etter ham kom Saturninus' sønner, for han hadde tre som fulgte ham og var hans legater, og de avsa den samme dom som faren. Derimot var det Volumnius' oppfatning at man skulle dømme til døden slike som hadde vært så ugudelige og ulydige mot sin far. De fleste av de andre sa det samme, og dermed var det avgjort at de unge menn skulle dømmes til døden.

Straks dro Herodes bort derfra og førte sine sønner til Tyrus der Nikolaus møtte ham da han kom fra Roma. Etter at han hadde fortalt ham om hva som var skjedd i Berytus, spurte han ham om hva han syntes om hans sønner og hva hans venner i Roma hadde tenkt om saken. Han svarte: "Det de hadde tenkt å gjøre mot deg var ugudelig, og derfor bør du holde dem i fengsel, og hvis du synes det er nødvendig å gå lenger, må du sannelig straffe dem på en slik måte at du ikke blir sett på som en som ikke kan beherske sitt sinne. Men hvis du vil velge mildeste måte, kan du frikjenne dem slik at dine sorger ikke skal bli ulegelige, og slik var flertallets mening hos mine venner i Roma." Da ble Herodes taus og meget tankefull, og han ba Nikolaus seile videre sammen med ham.

4. Da de kom til Cæsarea, snakket alle om Herodes' sønner, og kongemakten som var satt i bero, og folket var nå svært spent på hva som skulle skje med dem, for alle ble grepet av sterk frykt for at den gamle konflikten i familien skulle få en sørgelig utgang, og de hadde svært vondt av deres lidelser. Men det var ikke uten risiko å si noe overilet om saken eller endog å høre på noen som sa det, og folk måtte holde sin medynk for seg selv, og det gjorde denne tause sorgen temmelig tung. Imidlertid var det en av Herodes' gamle soldater som het Tero som hadde en sønn på samme alder som Alexander og var hans venn, som var frimodig nok til å tale offentlig om hva andre syntes om saken, og han ble tvunget til å rope ut blant folket på den mest uregjerlige måte at sannheten hadde tapt og rettferdigheten var tatt fra menneskene, mens løgner og ondskap regjerte, slik at de offentlige sakene ble tåkelagt og at de skyldige ikke kunne se hvilke ulykker som kan ramme menneskene. Og da han var så dristig og ikke hadde brakt seg selv utenfor fare fordi han talte så fritt, og fordi det han sa var fornuftig, ble folket så beveget at de syntes at han hadde oppført seg som en mann, og det i rette tid, og dermed satte de stor pris på det han sa. Men de passet selv på sin egen sikkerhet enda de var vennlig innstilt mot frimodigheten hans, da forventingen i denne krisen fikk dem til å omtale Tero slik de ønsket.

5. Denne mannen hadde presset seg inn til kongens nærvær med stor frimodighet

og ønsket å få snakke med ham alene, og det gikk kongen med på, og mannen sa: "Da jeg, o konge, ikke er i stand til å holde ut den store bekymringen jeg har, vil jeg gjerne ta meg denne store friheten som jeg tror vil være til gagn for deg hvis du vil gi akt på det, for det setter jeg høyere enn min egen frihet. Hvor er det blitt av din forstand, og hvorfor er din sjel blitt tom? Hvor er det blitt av din enestående visdom som fikk deg til å gjøre slike mange storverk? Hvor kommer din ensomhet fra, siden du har vendt ryggen til dine venner og slektninger? På grunn av dette kan jeg se at de hverken er dine venner eller slektninger når de kan overse en slik forferdelig ondskap i ditt rike som en gang var så lykkelig? Skjønner du ikke hva som foregår? Vil du drepe disse menn som er født av din dronning og på alle måter er så begavet, og så etterlate deg selv ribbet i alderdommen, kun med én sønn over deg, som du har satt ditt håp til og som har styrt sakene så dårlig, og samtidig være tynget av den dødsdommen du selv har felt over dine aller nærmeste? Skjønner du ikke at folkets taushet viser at de ser denne forbrytelsen og har avsky for den? Hele hæren og offiserene har medynk med de ulykkelige ungdommene og bærer hat mot dem som utfører disse gjerningene."

Kongen hørte på dette og tok det rolig til å begynne med. Men hva kan man si? For da Tero påpekte den svikefulle oppførselen direkte i hans hjem, ble han beveget, men da Tero fortsatte fritt og pågående og ikke kunne gjøre det med den beste disiplin, ble Herodes svært forstyrret og følte at han ble refset i stedet for å forstå hva som var til hans eget beste. Og da han fikk høre at soldatene hadde avsky for det han var i ferd med og at offiserene var sinte for det, beordret han at både Tero selv og alle som han hadde navngitt, skulle bindes og arresteres.

6. Da dette var over, benyttet Trypho, som var kongens barberer, anledningen og kom og fortalte kongen at Tero flere ganger hadde prøvd å overtale ham til å skjære over halsen på ham når han barberte ham. På denne måten skulle han bli den fremste av Alexanders venner og få store belønninger av ham. Da han fikk høre det, beordret kongen at Tero, hans sønn, og barbereren skulle tortureres, og det ble følgelig gjort. Men da Tero tok mot til seg, og da hans sønn så at faren allerede var i en farlig situasjon uten håp om å slippe fri og tenkte på de fryktelige lidelsene som ville følge, sa han at han ville fortelle sannheten dersom han ville la ham og hans far få slippe disse lidelsene. Da kongen hadde gitt sitt løfte på det, fortalte han at det var gjort en avtale om at Tero skulle legge hånd på kongen, for det var lett for ham når han var alene, og når han så måtte dø for det, noe som var sannsynlig, ville det være en storsinnet handling i favør av Alexander. Dette fortalte Teros sønn, og befridde dermed sin far fra den fortvilelsen han var i, men det er usikkert om det han var blitt tvunget til å si var sant, eller det var noe han fant på for at han og hans far skulle bli befridd fra nøden.

7. Om Herodes noensinne hadde vært i tvil om å drepe sine sønner, var det nå ikke lenger rom for slikt i hans sjel, for han hadde bannlyst alt som måtte anspore ham til den aller minste grad av fornuft i denne saken, og dermed skyndte han seg med å få den avsluttet. Han førte også tre hundre offiserer som var under anklage, samt Tero og hans sønn, og barbereren som anklaget dem, frem for forsamlingen og anklaget dem alle. Da steinet folket dem med alt de hadde for hånden og tok livet av dem. Alexander og Aristobulus ble ført til Sebaste, og på farens ordre ble de strangulert. Deres døde legemer ble brakt til Alexandrium om natten, der deres onkel lå ved morens side, og storparten av deres forfedre var bisatt.

8. *Om kanskje noen synes det var urimelig at et slikt innbitt hat skulle vokse slik på begge sider og gå så langt at det overgår all menneskelig natur, er en sak som rettelig bør tenkes igjennom. Skal man legge skylden på de unge mennene for å ha vakt farens raseri som ledet ham til å handle så grusomt og gå så langt at det var umulig å vende om,– eller skal man legge skylden på faren som var så hårdhjertet og sensitiv for sitt eget maktbegjær eller for andre ting som kunne gi ham ære, at han ikke ville søke medhold hos noen, slik at han gjorde seg urokkelig? Om det er slik at Forsynet er mektigere enn all menneskelig fornuft slik at skjebnen blir forutbestemt så menneskene ikke blir ansvarlig for sine handlinger – er til syvende og sist ikke annet enn en filosofisk spekulasjon omkring våre gamle lover.

I de to andre tilfellene med disse tragiske begivenhetene kan man legge skylden på de unge mennene som handlet ut fra ungdommelig dårskap og stolthet på grunn av sin kongelige fødsel, og derfor skulle låne øre til dem som baktalte faren, uten at de var de rette til å bedømme hans liv, men hatet ham og snakket ubehersket om ham. Man bør også merke seg at de som observerte dem og angav dem for å få fordeler av det, ikke kan unnskylde faren for den skrekkelige ugudelighet han hadde gjort seg skyldig i mot dem ved at han uten beviser for at de hadde prøvd seg på noe slikt mot ham, dristet seg til å drepe sine egne sønner som var så vakre og tiltalende og hadde en uklanderlig oppførsel, enten det var under jakt, ved militærøvelser eller ved samtaler og diskusjoner. I alle disse ting var de dyktige, spesielt Alexander som var den eldste, for det hadde visselig vært nok om han hadde dømt dem til fengsel, og at de forble i live og hadde blitt holdt langt unna hans område, mens han var omgitt av romerske styrker som sørget for hans sikkerhet og ved hvis hjelp han kunne forhindre et hvert bakhold eller overfall. Dette var et tegn på hans uhelbredelige ugudelighet og utløpet for hans raseri. I sin høye alder gjorde han seg skyld i en så stor forbrytelse i tillegg til den unødvendig lange tiden han brukte, og det gir ham heller ingen unnskyldning. For når en mann blir overrasket og opprørt og så gjør en ond handling, endog en stor forbrytelse, er dette noe som skjer ofte, men når man gjør det overlagt og etter flere avbrudd, for så å gjennomføre det til slutt, er det en handling utgått fra et morderisk sinnelag, og slikt er det ikke lett å endre på. Dette sinnelaget holdt han fast på ved ikke å spare dem som var igjen av hans kjæreste venner. Om det var noen som ikke syntes så mye synd på dem fordi de mente at dommen var rettferdig, var denne mannens barbari like stort fordi han drepte dem. Men disse personene skal vi omtale senere.

---

*Denne åttende seksjonen mangler fullstendig i den gamle latinske versjonen, sannsynlig fordi den er så vanskelig å oversette nøyaktig.

BOK 17

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ FJORTEN ÅR

FRA ALEXANDERS OG ARISTOBULUS' DØD TIL FORDRIVELSEN AV ARKELAUS

KAPITEL 1

ANTIPATER BLIR HATET AV HELE DEN JØDISKE NASJON FOR DRAPET PÅ SINE BRØDRE. HAN OPPNÅR VENNSKAP HOS ROMERNE VED Å GI DEM GAVER, OG DET GJØR HAN OGSÅ MED SATURNINUS, PRESIDENTEN I SYRIA, SAMT GUVERNØRENE UNDER HAM. HERODES' HUSTRUER OG BARN.

1. Da Antipater var blitt kvitt sine brødre og hadde brakt sin far inn i den størst tenkelige ugudelighet, ble han hjemsøkt av onde ånder for det han hadde gjort, og håpet fant ingen plass mer i hans sinn resten av hans liv, og selv om han var kvitt frykten for at hans brødre skulle bli hans rivaler til kongemakten, fant han det meget vanskelig og nesten ugjennomførbart å komme til makten fordi nasjonen hatet ham. Dessuten gremmet han seg ennå mer over at soldatene var fiendtlig innstilte mot ham. Dermed følte kongene seg trygge for denne nasjonen som stadig var ute etter makt, også på grunn av den risikoen Antipater hadde utsatt seg for ved å ta livet av brødrene. Men han regjerte landet sammen med sin far, og var ikke mindre enn en konge, og av den grunn ble han vist full tillit, mens han egentlig burde ha blitt drept fordi han hadde forrådt sine brødre, noe som han egentlig hadde gjort mer på grunn av sin interesse for å bevare Herodes, enn av hatet mot brødrene, og slett ikke på grunn av den uviljen han hadde mot sin far, og slik var den forbannede stillingen han nå var i.

Alle Antipaters påfunn var for å bli kvitt Herodes, slik at det ikke var noen igjen som kunne anklage ham, for Herodes ønsket seg ikke noe tilfluktsted og heller ingen hjelpere, for ellers ville de få Antipater som sin åpne fiende, for de renkene han hadde smidd mot sine brødre var forårsaket av hatet til faren. På denne tiden var han mer enn noen gang oppsatt på å gjennomføre sine planer mot Herodes, for hvis han bare nå var død, ville riket være sikret ham, men hvis han lot ham få leve lenger ville han stå i fare for å bli oppdaget i sin ondskap, og da ville hans far bli hans fiende. Av denne grunn ble han svært rundhåndet mot farens venner, og han skjenket flere av dem svære pengesummer for å overraske dem med gode gjerninger og å bli kvitt hatet deres. Han sendte gaver til sine venner i Roma for å vinne deres godvilje, og først og fremst til Saturninus, presidenten i Syria. Han håpet også å oppnå velvilje hos Saturninus' bror med sine gaver, og han brukte den samme metoden overfor Salome, kongens søster som var gift med en av Herodes' fremste venner. Og da han innyndet seg til vennskap med dem han fikk kontakt med, var han slu nok til å finne ut hva slags mening de hadde, og ble svært dyktig i å skjule sitt hat mot dem han virkelig hatet. Men han kunne ikke overbevise sin tante som hadde forstått ham over

lengere tid, for hun var en kvinne som ikke var lett å lure, spesielt fordi hun hadde vist all mulig varsomhet for å hindre hans giftige planer. Selv om Antipaters onkel på morsiden var blitt gift med hennes datter ved hans renkespill mens hun før hadde vært gift med Aristobulus, og mens Salomes andre datter med denne mannen ble gift med Calleas' sønn, var dette ekteskapet ingen hindring for henne i å oppdage hans påfunn, likeså lite som hennes tidligere familieforbindelse heller ikke kunne hindre henne i å hate ham.

For å skaffe en hustru til Alexas hadde Herodes tvunget Salome fordi hun var forelsket i araberen Sylleus. Dette partiet ble ansporet av Julia som prøvde å overtale Salome til ikke å sette seg i mot det, slik at hun ikke skulle bli en åpen fiende, fordi Herodes hadde sverget på at han aldri ville være venn med Salome dersom hun ikke gikk med på å gifte seg med Alexas. Dermed gav hun etter for Julia, for hun var keiserens hustru, og dessuten rådde hun henne ikke til noe annet enn det som ville være til hennes eget beste. Det var på denne tiden Herodes sendte tilbake Arkelaus' datter som hadde vært Alexanders hustru, til hennes far, og han betalte tilbake medgiften av sin egen lomme, slik at det ikke skulle være noen strid mellom dem om dette.

2. Herodes hadde oppdradd sine barnebarn med stor omsorg, for Alexander hadde to sønner med Glaphyra, og Aristobulus hadde tre sønner og to døtre med Bernice, Salomes datter. Og da hans venner en gang var hos dem, presenterte han barna for dem, samtidig som han sterkt beklaget den hårde skjebnen til sine to sønner, og hans bønn var at ingen slik vanskjebne måtte hjemsøke barna deres, men at de måtte gjøre fremgang i rettskaffenhet og oppnå det de fortjente, og slik at han ville få lønn for å ha oppdradd dem. Han ordnet det slik at de ble trolovet inntil de ble gifteferdige, Alexanders eldste sønn med Pheroras datter, og Antipaters datter med Aristobulus' eldste sønn. Han lot også en av Aristobulus' døtre få Antipaters sønn, og Aristobulus' andre datter få hans egen sønn Herodes, som ble født ham av overprestens datter, for det er en eldgammel skikk hos oss å ha mange hustruer samtidig.

Kongen arrangerte disse ekteskapene for barna av medfølelse fordi de var faderløse, samtidig som han ville vekke Antipaters sympati for dem ved disse innbyrdes ekteskapene. Men Antipater endret ikke sin innstilling til sine brødres barn mer enn til brødrene selv, og den omsorgen faren viste for dem fikk ham til å ergre seg over at de skulle få en enda høyere status enn hans bødre hadde hatt, mens Arkelaus som var konge, skulle støtte hans dattersønner, og fjerdingfyrsten Pheroras ville godta at en av sine døtre skulle bli gift med hans sønn. Det som provoserte ham mest, var at folket ville ha sympati for disse faderløse barna, og dermed hate ham for å ha gjort dem faderløse, og at alt ville komme opp da de ikke var ukjent med hans bitterhet mot sine brødre. Han prøvde derfor å avverge det faren hadde bestemt, for han syntes det var fryktelig at de skulle bli i familie med ham og dessuten bli så mektige. Herodes gav etter og forandret sin plan etter påtrykk fra ham, og nå ble det bestemt at Antipater selv skulle gifte seg med Aristobulus' datter og Antipaters' sønn skulle bli gift med Pheroras datter. Slik ble disse trolovelsene endret, selv om det var uten kongens samtykke.

3. På denne tiden hadde Herodes ni hustruer, en av dem var Antipaters mor, den

andre var datter av overpresten, som han hadde en sønn med som hadde samme navn som han. Han hadde også en som var hans brordatter og en annen hans søsterdatter, men hun hadde ingen barn. En av hans hustruer var samaritaner, og det var hennes sønner som var Antipas og Arkelaus og datteren Olympias som senere ble gift med Josef, kongens brorsønn, mens Arkelaus og Antipas ble oppdratt hos en privatmann i Roma. Herodes var også gift med Kleopatra fra Jerusalem, og med henne hadde han sønnene Herodes og Filip, og den sistnevnte ble oppdratt hos romerne. En annen av hans hustruer het Pallas, og med henne fikk han sønnen Phasaelus, og dessuten hadde han hustruene Phedra og Elpis og med dem hadde han døtrene Roxana og Salome. Av hans eldste døtre med den samme moren til Alexander og Aristobulus, og som Pheroras nektet å gifte seg med, bortgiftet han den ene med Antipater, kongens søstersønn, og den andre med Phasaelus, sin brorsønn, og slik var Herodes etterkommere.

KAPITEL 2

ZAMARIS, DEN BABYLONISKE JØDEN. ANTIPATERS KOMPLOTT MOT FAREN. FARISEERNE.

1. Herodes ønsket å sikre seg selv i Trachonitis, og han besluttet å bygge en landsby så stor som en by for jødene midt i landet, slik at det skulle være vanskelig å gjøre innfall i hans land, og slik at han også skulle være for hånden for å gå løs på dem og anrette skade på dem. Da han forsto at det var en jøde som var kommet fra Babylon med fem hundre ryttere som alle kunne skyte fra hesteryggen og hadde med seg hundre av sine slektninger og var kommet over Eufrat og nå oppholdt seg i Antiokia hos Daphne fra Syria, der Saturninus som den gang var president hadde gitt ham et bosted som kaltes Valatha, sendte han bud på denne mannen med den folkemengden som fulgte ham, og lovte å gi ham et landområde i fyrstedømmet som kaltes Batanea og grenser mot Trachonitis, fordi han ville at hans bosted der ville utgjøre en sikkerhet for ham selv. Han påla ham også å holde landet skattefritt, og at de skulle bo der fullstendig fritatt for de vanlige avgiftene.

2. Babylonerne ble på grunn av dette tilskyndet til å dra dit, så han tok landet i besittelse og bygde en festning og en landsby og kalte den Bathyra. Slik ble denne mannen et vern for innbyggerne mot trakonittene og for de jødene som kom fra Babylon for å ofre i Jerusalem mot å lide overlast av trakonittiske røvere. Dermed kom det et stort antall av dem til ham fra alle de stedene der de eldgamle jødiske lovene ble overholdt, og landet ble fullt av folk på grunn av deres skattefrihet. Dette fortsatte i løpet av Herodes' levetid, men da Filip som var fjerdingfyrste etter ham, fikk makten, påla han dem lave skatter, men bare for en kort tid. Agrippa den store og hans sønn med samme navn, ville ikke ta denne friheten fra dem, enda han plaget dem fryktelig. Da nå romerne hadde tatt riksstyret i sine egne hender, fikk de fremdeles beholde sin frihet, men de ble hardt presset med skatteplikt. Dette skal jeg omtale mer utførlig senere.*

3. Etter en tid døde babyloneren Zamaris som Herodes hadde gitt landet til, og han hadde levd prisverdig og etterlatt seg barn med en god karakter, og en av dem var Jacim som var berømt for sitt heltemot, og han underviste babylonerne i ridning, og

en ryttertropp var livvakt for de kongene vi har nevnt. Og da Jacim døde i høy alder, etterlot han seg en sønn som het Filip, en armsterk mann, og som på flere måter ovegikk alle sine samtidige i tapperhet. Av den grunn besto det en tillit og et fast vennskap mellom ham og kong Agrippa. Han holdt også en hær så stor som om han var konge, og med den holdt han øvelser over alt hvor han hadde anledning til å marsjere.

4. Da Herodes' situasjon var slik jeg har beskrevet, ble alle de offentlige sakene avhengig av Antipater, hvis makt var så stor at han kunne gjøre det godt hos så mange han ønsket med sin fars samtykke, og fordi han håpet på hans godvilje og troskap inntil han våget å bruke sin makt enda mer mens han skjulte sine onde planer slik at han fikk Herodes til å tro alt det han sa. Han virket også skremmende for alle, ikke så mye på grunn av sin makt og myndighet, som for sitt utspekulerte renkespill og sine onde planer. Og den som først og fremst utviklet vennskap med ham var Pheroras som fikk et tegn på hans vennskap, mens Antipater med list hadde omgitt ham med en gruppe kvinner som han plasserte der som livvakter, for Pheroras var sterkt slavebundet til sin hustru, sin mor og hennes søster, til tross for at han hatet dem på grunn av deres uforskammede oppførsel mot hans ugifte datter. Likevel holdt han ut med dem, og ingen ting ble gjort uten kvinnene som hadde fått denne mannen i sin krets og hele tiden samarbeidet i alle ting, ikke minst fordi Antipater var fullstendig avhengig av dem både for sin egen del, og på grunn av hans mor.

Disse fire kvinnene** sa alle ett og det samme, mens Pheroras og Antipater hadde andre oppfatninger, men som på noen områder var uten betydning. Men kongens søster Salome var deres motstander, og hun fulgte med dem i lengere tid og var klar over at de var venner bare for å kunne skade Herodes. Hun var innstilt på å fortelle kongen om det, og da disse folkene visste at Herodes ikke likte deres vennskap fordi det var til skade for ham, skjønte de at sammenkomstene deres ikke måtte bli oppdaget. Derfor lot de som om de hatet hverandre, og når det passet, skjelte de hverandre ut, spesielt når Herodes var til stede, eller andre som kunne fortelle ham om det. Likevel holdt de tettere sammen enn noensinne når de var for seg selv, og slik gikk de frem. Men de kunne ikke skjule sine første planer for Salome, og heller ikke senere etter hvert som de fortsatte, for hun utgransket alt og gav uttrykk for sin irritasjon til sin bror og fortalte ham om deres hemmelige drikkelag og deres skjulte spill. Hvis de ikke hadde hatt planer om å få ham drept, kunne de like godt ha opptrådt offentlig med det, men de lot som om de var uenige og snakket som om de ville skade hverandre, mens de var samstemt når ingen så dem, og lovte hverandre at de aldri ville svikte sitt vennskap med hverandre, men fortsette å kjempe mot dem de skjulte seg for. Slik snuste hun opp alt dette, og fikk fullt kjennskap til dem, og fortale det til sin bror.

Han forsto en god del av det hun sa, men turte ikke å stole helt på det på grunn av søsterens bakvaskelser, for det var en jødisk sekt som vurderte seg selv høyt på grunn av sin kunnskap om forfedrenes lover og fikk folk til å tro at de var Guds yndlinger, og fra disse hadde kvinnene sin innstilling. Dette var den sekten som kalles fariseerne, og de sto i kraftig opposisjon mot kongene. De var en utspekulert sekt, og opphøyet seg til åpen strid og til å gjøre skade. Og da hele det jødiske folk forsikret sin godvilje overfor keiseren og kongemakten, ville ikke disse menn som

utgjorde mer enn seks tusen, avlegge denne eden. Da kongen ila dem bot, betalte Pheroras hustru boten for dem. For å gjøre gjengjeld for hennes godhet, og fordi de trodde at de var guddommelig inspirert og kunne forutsi fremtiden, spådde de at Herodes' kongedømme ville opphøre og at hans etterkommere skulle miste det og at kongemakten skulle tilfalle henne og Pheroras. Disse spådommene var ikke skjult for Salome, og hun fortalte det til kongen, også om hvordan de fordervet visse personer ved selve palasset. Kongen drepte de hovedanklagede av fariseerne, samt evnukken Bagoas, samt Carus som overgikk enhver på den tiden i tekkelighet, og som han hadde misbrukt som pedofil. Han drepte også dem av sin egen familie som hadde sagt seg enig i det fariseerne hadde spådd, og de fikk Bagoas til å bli oppblåst ved å bli kalt deres fader og velgjører av ham som ifølge deres spådom skulle bli deres konge. Og denne kongen skulle ha alt i sin makt og ville sette Bagoas i stand til å gifte seg og få barn av sitt eget legeme og blod.

---

*Dette mangler.
**Hans hustru, hennes mor og søster.

KAPITEL 3

FIENDSKAPET MELLOM HERODES OG PHERORAS.
HERODES SENDER ANTIPATER TIL KEISEREN. PHERORAS DØR.

1. Da Herodes hadde straffet de fariseerne som var blitt satt fast på grunn av de omtalte forbrytelsene, sammenkalte han til et møte med sine venner og anklaget Pheroras hustru. Han skyldte på denne kvinnens frekkhet som årsaken til jomfruenes munnhuggeri, og anklaget henne for den vanære hun hadde påført dem ved at hun vedholdende hadde fått i stand en krangel mellom ham og hans bror, og ved hennes onde temperament hadde brakt dem inn i en krigstilstand både ved sine ord og handlinger. De bøtene som var blitt ilagt ble ikke betalt, og overtrederne hadde unnslupet straff ved hennes hjelp. Ingen ting av dette var ikke skjedd uten henne, og av den grunn ville Pheroras skille seg fra sin hustru. Om hun var årsaken til krig, ville han i så fall gjøre det selv og etter egen beslutning, og ikke fordi han ble presset til det. "Og nå, Pheroras, hvis du verdsetter ditt forhold til meg og fortsetter å være min bror, så kvitt deg med denne kvinnen, og forbli i kjærlighet til meg."

Da svarte Pheroras, selv om han ble presset hardt ved disse ordene, at han ikke ville gjøre noe så urettferdig som å gi avkall på sitt broderlige forhold til ham, og heller ikke gi avkall på kjærligheten til sin kone og at han heller ville dø enn å leve uten sin hustru som var så kjær for ham. Ved dette sluttet Herodes å være sint på Pheroras, til tross for at han selv opplevde det som en ubehagelig straff. Men han forbød Antipater og hans mor å samtale med Pheroras, og ba dem passe seg og unngå møtene mellom kvinnene. Det lovte de å gjøre, men de kom likevel sammen når anledningen bød seg, og både Pheroras og Antipater hadde sine egne lystige sammenkomster. Det ryktes også at Antipater hadde ulovlige samtaler med Pheroras' hustru, og at de var ført sammen av Antipaters mor.

2. Antipater bar nå på mistanke mot sin far, og han var redd for at hans hat mot ham skulle bli verre, så han skrev til sine venner i Roma og ba dem sende beskjed til Herodes at han straks skulle sende ham til keiseren. Da det var gjort, sendte

Herodes Antipater dit sammen med de fineste gaver, samt sitt testamente at Antipater skulle være hans etterfølger, og hvis Antipater skulle dø først, skulle hans sønn Herodes Filip som han hadde med overprestens datter, være arving. Sammen med Antipater dro araberen Sylleus, til tross for at han ikke hadde utrettet noe av det keiseren hadde pålagt ham. Antipater hadde også anklaget ham for de samme forbrytelsene som han før var blitt beskyldt for av Herodes. Sylleus ble også anklaget av Aretas for å ha drept mange av de mest fremstående araberne i Petra uten hans samtykke, og spesielt Someus, en mann som fortjente å bli æret av alle, og at han dessuten hadde drept Fabatus, en av keiserens tjenere.

Dette ble Sylleus anklaget for, og det skjedde slik: Det var en mann som het Corinthus som tilhørte Herodes' livvakt, og som han hadde stor tiltro til. Ved hjelp av en stor pengesum hadde Sylleus overtalt denne mannen til å drepe Herodes, og det hadde han lovt å gjøre. Da Fabatus var blitt kjent med dette fordi Sylleus selv hadde fortalt ham det, informerte han kongen om det, og han grep Corinthus og utsatte ham for tortur og fikk ut av ham hele sammensvergelsen. Han grep også to andre arabere som ble angitt av Corinthus, den ene var stammehøvding og den andre en venn av Sylleus. De ble begge ført til pinebenken og bekjente at de hadde oppfordret Corinthus til ikke å feile i sitt forsett, og at de ville hjelpe ham med sine egne hender dersom han trengte hjelp. Derfor sendte Saturninus dem til Roma etter at Herodes hadde fortalt ham alt dette.

3. På den tiden befalte Herodes Pheroras å trekke seg tilbake til sitt eget fyrstedømme, siden han var så umedgjørlig og opptatt av sin kone. Det gjorde han så gjerne og sverget flere ganger på at han ikke ville komme tilbake før han fikk høre at Herodes var død. Da kongen var blitt syk, ble han faktisk bedt om å komme til ham før han døde slik at han kunne betro ham noen beskjeder, men han hadde slik respekt for den eden han hadde sverget at han ikke ville komme til ham. Likevel ville ikke Herodes holde fast på sitt hat til Pheroras som avsto fra sin beslutning om ikke å besøke ham, for da Pheroras ble syk, kom kongen uten å bli budsent. Og da han var død, tok han seg av begravelsen og fikk hans legeme brakt til Jerusalem der han ble bisatt, og det ble utlyst en sørgehøytid over ham. Pheroras' død ble en årsak til Antipaters ulykker, selv om han allerede hadde seilt av sted til Roma, for nå ville Gud straffe ham for mordet på brødrene hans. Jeg vil forklare denne historien skikkelig slik at det blir en advarsel for menneskene og en oppfordring til å føre sine liv i godhet og rettskaffenhet.

KAPITEL 4

PHERORAS' HUSTRU BLIR AV SINE FRIGJORTE MENN ANKLAGET FOR Å HA FORGIFTET HAM. HERODES UNDERSØKER SAKEN VED HJELP AV TORTUR OG FINNER GIFTEN, MEN DET VISER SEG SEG AT DEN HADDE HANS SØNN ANTIPATER BEREGNET PÅ HAM SELV. VED HJELP AV TORTUR AVSLØRER HAN ANTIPATERS FARLIGE PLANER.

1. Straks Pheroras var død og begravelsen var over, kom to av Pheroras frigitte menn som var høyt aktet av ham, til Herodes og oppfordret ham til ikke å glemme mordet på broren uten å hevne det, men gjøre en undersøkelse omkring hans urimelige og ulykkelige død. Han ble beveget av disse ordene som syntes å være

sanne, og han ble fortalt at Pheroras hadde spist aftens med sin hustru dagen før han ble syk, og en giftdose ble gitt ham i en rett som han ikke var vant til, og da han hadde spist den, døde han, og at denne giften var brakt inn fra Arabia av en kvinne under påskudd av at dette var en elskovsdrikk, for det var det den kaltes, men den skulle altså brukes til å ta livet av Pheroras. De arabiske kvinnene er dyktige til å lage slik gift, og den kvinnen de beskyldte for dette, var kjent som en særdeles intim venninne av Sylleus' konkubiner, og både moren og søsteren til Pheroras hustru hadde vært på det stedet der hun bodde, og de hadde overtalt henne til å selge giften til dem, og da de kom tilbake, hadde de den med seg til dette kveldsmåltidet.

Dette provoserte kongen, og han utsatte kvinnene og slavene for tortur sammen med noen frigitte, men da sannheten ikke kom frem fordi de ikke ville tilstå, gikk det i det lange løp slik at noen under den voldsomste dødsangst ikke sa mer enn at hun ba om at Gud ville sende den samme dødsangsten over Antipaters mor som hadde vært årsaken til disse ulykkene som hadde rammet dem alle. Denne bønnen påvirket Herodes til å øke torturen for de to mennene inntil alt ble oppklart, om deres lystige sammenkomster, deres hemmelige møter, og om åpenbarelsen av det han hadde sagt til sin sønn og deretter til Pheroras'* kvinner. Det som Herodes hadde pålagt Antipater å holde skjult, var gaven på hundre talenter som han hadde gitt ham for at han ikke skulle snakke med Pheroras. Det gjaldt også det hatet han hadde mot sin far og at han klaget for sin mor på at når faren levde så lenge, ble han selv nesten en gammel mann før kongemakten ville tilfalle ham, og da ville den ikke bli til særlig glede for ham. Dessuten var det flere av hans brødre eller de barna som var oppdratt av dem som gikk med håp om kongemakten, og dermed ble hans håp usikkert. For allerede nå hadde Herodes bestemt at kongedømmet ikke skulle bli overført til hans sønn, men i stedet til hans bror dersom han ikke skulle leve. Han anklaget kongen for hans barbari og for drapet på sine sønner, og at det var på grunn av den angsten han levde under at han ville gjøre det samme mot ham, og det var det som fikk ham til å planlegge reisen til Roma samtidig som han ba Pheroras dra tilbake til sitt fyrstedømme.*

2. Disse bekjennelsene stemte med det hans søster fortalte ham og styrket dette vitnesbyrdet og befridde henne fra mistanken om troløshet mot ham. Dermed falt kongen til ro etter det naget som Doris, Antipaters mor, så vel som han selv, bar til ham, og han fratok dem alle ornamentene som var verdt mange talenter, og henne sendte han bort og inngikk vennskap med Pheroras kvinner. Men den som mest av alle fikk kongen til å irritere seg over sin sønn, var en annen mann som het Antipater og var prokurator for kongens sønn Antipater. Da han ble torturert, sa han blant annet at Antipater hadde stelt i stand den dødelige giften og overlevert den til Pheroras for at han skulle gi den til hans far når han var bortreist, slik at han selv var for langt unna til å få den minste mistanke over seg for dette, og at Antiphilus, en av Antipaters venner hadde brakt inn giften fra Egypt og at den ble sendt til Pheroras med Theudion, broren til Antipaters, kongens sønns mor, slik at den kom til Pheroras' hustru som hennes mann hadde pålagt henne å ta vare på. Og da kongen spurte henne om det, tilsto hun det, og da hun løp for å hente giften, kastet hun seg ned fra hustaket, men likevel uten å drepe seg selv, fordi hun kom ned på føttene. Da trøstet kongen henne og lovte henne og hennes tjenere tilgivelse på den betingelse at de ikke skjulte noe for ham, men han truet henne med de forferdeligste ulykker dersom

hun viste seg utakknemlig og holdt noe skjult. Dette lovte hun og sverget på at hun ville fortelle alt nøyaktig slik det var skjedd, og sa det som mange holdt for å være helt sant, at giften var brakt ut av Egypt av Antiphilus og at hans bror som var lege hadde skaffet den og at ”da Theudion brakte den til oss”, beholdt hun den hos seg etter Pheroras pålegg, og at ”Antipater hadde beregnet den på deg. Og da Pheroras ble syk og du kom til ham og tok deg av ham, og da han så den vennlighet du hadde for ham, ble hans sinn overvunnet av det. Og så tilkalte han meg og sa: O kvinne – Antipater har overlistet meg i denne saken med hans far og min bror ved å prøve å få meg til å planlegge et mord på ham ved å skaffe en giftdose, så gå du derfor og hent denne giftdosen, og brenn den foran mitt ansikt. Dette fordi min bror ser ut til å ha den samme rettskafne innstilling mot meg som han har hatt tidligere, og jeg venter ikke å få leve lenger selv, og jeg vil ikke bringe skam over mine forfedre ved å drepe min bror. Og hun hentet den straks og gjorde slik hennes mann påbød henne, og hun brente mesteparten av giften, men litt ble igjen, for at dersom kongen ville mishandle henne etter at Pheroras var død, skulle hun ta giften selv og derved komme seg unna denne ulykken.”

---

*Hans hustru, hennes mor og søster.

**Det ser ut for meg at når man summerer opp hele historien, at Pheroras ikke selv ble forgiftet, slik det vanligvis antas, for Antipater hadde overtalt ham til å forgifte Herodes (kap.5,avsn.1), og dermed vil denne antagelsen falle til jorden hvis han selv hadde blitt forgiftet, og forgiftningen av Pheroras kunne heller ikke være noen slags plan som nå kunne videreføres. Det var bare en antagelse fra to av hans frigitte, at denne elskovsdrikken eller giften som de visste var brakt til Pheroras hustru, skulle brukes til å forgifte ham, mens det derimot uansett viser seg å ha blitt brakt til hennes mann for å forgifte Herodes, slik de senere undersøkelsene viser.

KAPITEL 5

ANTIPATERS SJØREISE FRA ROMA TIL SIN FAR. HAN BLIR ANKLAGET AV NIKOLAUS FRA DAMASKUS OG DØMT TIL DØDEN AV SIN FAR OG AV QUINTILLUS VARUS SOM VAR PRESIDENT I SYRIA. HAN BLE HOLDT BUNDET INNTIL KEISEREN SKULLE FÅ INFORMASJON OM HANS SAK.

1. Da Antipater skrev til Herodes at han hadde gjort alt han skulle på den rette måten, ville han komme til ham overraskende og skjule sin vrede, og han skrev tilbake og ba ham om ikke å utsette reisen for at ikke noen skade skulle skje under hans fravær. Samtidig klaget han litt på sin mor, men lovte at han ville legge disse klagene til side når han kom tilbake. Dessuten uttrykte han sin hengivenhet for ham da han var redd for at han skulle mistenke ham for noe, og for at han ikke skulle konspirere mot riket mens han var i Roma, eller gjøre noe mot ham selv. Dette brevet fikk Antipater mens han var i Cilicia, men før dette hadde han i Tarentum også fått en beretning om Pheroras’ død. Denne nyheten gikk sterkt inn på ham, ikke fordi han hadde sympati for Pheroras, men fordi han var død uten å ha drept sin far slik han hadde lovt ham at han skulle gjøre. Og da han var i Celendris i Cilicia, begynte han å overveie om han skulle seile hjem, da han var svært bedrøvet over at hans mor var blitt utstøtt. Noen av hans venner rådde ham til å ta det med ro en stund et eller annet sted i påvente av ytterligere informasjon. Men andre rådde ham til å seile hjem uten å dryge, for når han først kom dit, ville han gjøre ende på alle anklagene, for det var intet annet enn hans fravær som gav dem grunn til å anklage ham. Disse

overtalte ham til slutt, og han seilte av sted og landet i havnebyen Sebastus som Herodes hadde bygd med enorme kostnader til ære for keiseren, og det var han som hadde kalt den Sebastus. Nå var Antipater absolutt i en miserabel situasjon, for ingen kom nær ham eller hilste på ham med gode ønsker og fryderop slik de gjorde da han drog, og det var heller ingen ting som hindret dem i å komme med bitre forbannelser da de trodde at han var kommet for å få sin straff for å ha myrdet sine brødre.

2. Quintillus Varus var på denne tiden i Jerusalem, for han var sendt dit for å etterfølge Saturninus som president i Syria, og var nå kommet til Herodes som meddommer, for han hadde ønsket å få hans råd i de aktuelle sakene. Mens de satt sammen, kom Antipater over dem uten å ha noe kjennskap til saken, så han kom inn i palasset kledd i purpur. Portvaktene mottok ham riktig nok, men ikke hans venner. Nå ble han svært forvirret, men straks skjønte han hvilken situasjon han var i, for da han skulle til å hilse sin far, ble han avvist og kalt for en brodermorder og en konspiratør mot kongen selv. Han fortalte ham at Varus allerede neste dag skulle være hans saksbehandler og dommer. Han forsto da at ulykken som han hadde hørt om, allerede var over ham med et slikt alvor at han gikk sin vei forvirret og ble deretter møtt av sin mor og sin hustru som var datter til Antigonus som var jødenes konge før Herodes, og av dem fikk han vite alle omstendighetene som angikk ham, slik at han måtte forberede seg på rettsaken.

3. Den neste dagen satt Varus og kongen i dommersetet, og deres venner ble også innkalt, samt kongens slektninger og hans søster Salome, og så mange som kunne fortelle noe, samt de som var blitt torturert. I tillegg var det noen av slavene til Antipaters mor som ble hentet litt før Antipater var kommet, og de hadde med seg et brev som i sum inneholdt følgende: Han skulle ikke komme tilbake fordi hans far hadde fått vite alt, og at keiseren var den eneste tilflukt han hadde igjen for å kunne hindre at både han og hun skulle bli utlevert til hans far.

Da falt Antipater ned ved sin fars føtter og bønnfalt ham om ikke å forhåndsdømme ham, men at han først måtte høre på ham og at faren fremdeles ikke måtte være forutinntatt mot ham. Deretter befalte Herodes at han skulle føres frem midt i salen, og så satte han i gang med å gråte og klage over sine barn som han hadde lidd så mye vondt av og at Antipater nå hadde gått løs på ham i hans høye alder. Han regnet også opp hvilken omsorg og utdannelse han hadde gitt dem og hvordan han til rette tid så rikelig hadde sørget for deres behov og deres ønsker. Og ingen av disse velgjerningene hadde hindret dem i å konspirere mot ham og å sette hans liv i fare for å oppnå kongemakten på en så ondskapsfull måte ved å ta hans liv før naturen selv skulle avslutte det. For det var farens ønske at riket skulle tilfalle dem, og han undret seg på hva slags håp Antipater hadde som kunne få ham til å prøve seg på noe slikt når han i sitt testamente hadde skrevet at han skulle være hans etterfølger. Mens han var i live, var han ikke noen mindre person enn ham i noen henseender, hverken med sin fremragende autoritet eller i makt og myndighet, og han hadde ikke mindre enn femti talenter i årsinntekt og for sin reise til Roma hadde han fått ikke mindre enn tretti talenter. Han viste også til anklagen mot hans brødre, for hvis de var skyldige, så hadde jo han fulgt deres eksempel, og hvis ikke, så hadde han ført grunnløse beskyldninger mot sine nærmeste slektninger. For han var blitt kjent med dette av ham og ingen annen, og hadde gjort alt etter hans samtykke, og han som han nå hadde frikjent for alt kriminelt, var nå blitt påført den skyld som hviler på en fadermorder.

4. Da Herodes hadde talt, falt han i tårer og var ikke i stand til å si noe mer, og på hans anmodning fortsatte Nikolaus av Damaskus som var kongens venn og alltid i kontakt med ham og var kjent med alle omstendighetene og alt han gjorde, og han forklarte alt omkring bevisene og sakens fakta.

Deretter vendte Antipater seg til sin far med sitt forsvar, og la ut om de mange tegn på den godviljen mot ham som han hadde vist, og minte om de æresbevisningene han hadde fått, og ikke ville fått dersom han ikke hadde fortjent dem for sin rettskaffenhet og sin omsorg for ham ved å gi ham de klokeste råd. Og om det var nødvendig å arbeide med sine egne hender, hadde han aldri klaget over å måtte anstrenge seg slik for ham. Det måtte jo være nesten umulig at han som hadde reddet sin far fra så mange forræderske planer, nå skulle lage et komplott mot ham og så ødelegge det omdømmet han hadde oppnådd for sin rettskaffenhet ved etterpå å gjøre seg skyld i noe så ondt. Det var ikke noen grunn til at han som allerede var utnevnt til hans etterfølger ikke skulle få nyte æren som konge mens hans far var til stede, og det var heller ikke sannsynlig at en person som hadde halve makten, som var utenfor fare og hadde en så god karakter, skulle drive et slikt infamt komplott og sette seg en slik i fare uten å vite om det kunne lykkes. Om saken med brødrene hadde han fortalt ham, at den ikke kunne blitt avslørt dersom han ikke hadde anklaget dem, og derfor ble de straffet, for det ble til syvende og sist bevist at de ble funnet skyldige i drapsforsøk på sin far.

Til og med striden i kongefamilien burde vise at han alltid hadde ordnet sakene ut fra en oppriktig kjærlighet til sin far. Og det han hadde gjort i Roma, kunne keiseren bevitne, for han kunne ikke påvirkes mer enn Gud selv, for brevene som ble sendt hit fra ham var tilstrekkelige beviser på at det ikke var rimelig å godta ryktene om noe opprør forut for disse brevene, for størstedelen av disse bakvaskelsene var drevet under hans fravær som hadde gitt hans fiender anleding til å produsere dem, noe de ikke hadde kunnet dersom han hadde vært til stede. Dessuten viste han hvor svake de bevisene var som var fremkommet ved tortur, for de var vanligvis falske da den fortvilelsen mennesker er i under slik tortur, tvinger dem til å si mange ting bare for å gjøre sine herrer til lags. Deretter stilte han seg selv til disposisjon for tortur.

5. Da inntraff det en forandring i forsamlingen, for de syntes synd på Antipater da han gråt og viste et ansikt som uttrykte hans triste skjebne, slik at endog hans fiender fikk medfølelse med ham, og det syntes klart at også Herodes selv ble påvirket, selv om han ikke ønsket å vise det.

Men så begynte Nikolaus med stor bitterhet å prosedere på det kongen hadde sagt, og han oppsummerte alt det som var fremkommet under torturen av vitnene. Først og fremst roste han i høye toner kongens rettskaffenhet som han hadde vist ved sin oppdragelse og utdannelse av sønnene uten å ha fått noen lønn for det, men var bare havnet i den ene ulykken etter den andre. Han innrømmet at selv om han ikke var så forbauset over de forrige sønnenes tankeløse oppførsel, fordi de var så unge og ble korrumpert av onde rådgivere slik at de mistet all fornuft og rettferdighet bare fordi de ville bli konger før tiden, så kunne han ikke annet enn stå målløs overfor Antipaters fryktelige ondskap. Enda han hadde fått store rettigheter av sin far, nok til å vekke hans fornuft, kunne han likevel ikke temmes mer enn den mest giftige slange, enda slanger kan temmes og ikke biter sine velgjørere, "så har Antipater ikke

latt sine brødres ulykke bli til noen hindring for ham, men har fått ham til å etterligne deres barbari. Likevel var det du, Antipater, som du selv har tilstått, som fortalte om de onde handlingene de var i ferd med, og hadde fremskaffet bevisene mot dem og var opphavet til den straffen de måtte lide da de ble avslørt. Vi sier ikke dette for å anklage deg for ditt nidkjære raseri mot dem, men vi er forbauset over ditt forsøk på å etterligne deres ryggesløse adferd, og vi forstår at du ikke gjorde dette for din fars sikkerhet, men for å ta livet av dine brødre, slik at du ved et slikt synlig hat mot dem og deres ugudelighet, skulle bli trodd i å elske din far, og dermed få makt til å gjøre noe likeså ondskapsfullt uten å bli straffet for det, og dette beviser klart hvordan du har planlagt dette. Det er sant, du fikk dine brødre ryddet av veien fordi du grep dem i deres onde planer, men du brydde deg ikke om å følge opp deres medskyldige, og dermed har du gjort det klart for alle og enhver at du gjorde en avtale med din far mot dem da du valgte å bli dine brødres anklager slik at du kunne ha fordelen ved å være alene i å planlegge å drepe din far og oppnå den dobbelte glede som passer til din ondskapsfullhet som du har vist mot dine brødre og som du gledet deg over som om du hadde gjort en stor bragd. Og egentlig var ikke denne adferden i og for seg så uverdig av deg, men fordi din hensikt var noe annet, er du verre enn de. For du prøvde å skjule ditt forræderi mot din far ved å vise at du hatet dem, ikke fordi de konspirerte mot din far, for i dette tilfellet var du ikke skyldig i den samme forbrytelsen, men fordi de skulle arve hans kongedømme da de var mer verdige til det enn du selv”.

”Du ville drepe din far etter dine brødre for at dine løgner mot dem ikke skulle bli oppdaget og du skulle slippe å lide den straffen du har fortjent, og du var innstilt på å påføre din ulykkelige far en slik straff ved å planlegge et fadermord som verden ennå aldri har sett. Og du som er hans sønn, la ikke bare et slikt komplott mot din far, men du gjorde det mens han elsket deg og var din velgjører og hadde gjort deg til sin partner i riket og åpent erklært deg som sin etterfølger og du ble heller ikke nektet å kjenne sødmen av makt, for du hadde et fast håp ifølge din faders beslutning og hadde fått det garantert ved en skriftlig erklæring. Men du vurderte ikke disse ting etter din fars skiftende stemninger, men bare etter dine egne tanker og tilbøyeligheter, og du var fast bestemt på å ta det som var igjen fra din alt for svake far som du prøvde å ødelegge, mens du med dine ord lot som om du beskyttet ham”.

”Det var heller ikke nok for deg å være ondskapsfull selv, men du fylte din mors hode med dine påfunn og vakte strid mellom dine brødre og du var frekk nok til å kalle din far et vilt dyr, mens du selv hadde et sinnelag mer grusomt enn en giftslange, da du sendte ut denne giften blant dine nære slektninger og største velgjørere og inviterte dem til å hjelpe deg og å vokte deg, og du beskyttet deg på alle kanter ved knep og triks av menn og kvinner mot en gammel mann. Og det var som om ditt sinn ikke var tilstrekkelig for det hatet du bar på mot ham, og derfor er du her etter at de frigitte kvinner og menn fra ditt hoff er blitt torturert, og etter opplysninger fra dine medsammensvorne, skynder du deg med å benekte sannheten. Du har ikke bare tenkt ut hvordan du skulle bringe din fader ut av verden, men også hvordan du skulle gjøre til intet de skrevne lover som er i mot deg, Varus’ myndighet og rettferdigheten selv. Nei, din frekkhet som du liter på ved å stille deg selv frem til tortur samtidig som du påstår at de som allerede er forhørt på denne måten, er blitt presset til å fortelle løgner, at de som har vært din fars beskyttere ikke skulle få lov til å si sannheten, så skal det du sier bli ansett for å være sant når du blir torturert.”

"Vil du, o Varus! frelse kongen fra å bli skadet av sin slekt? Vil du ikke ødelegge dette ville dyr som har hyklet godhet for sin far for å ødelegge sine brødre mens han selv er klar til straks å overta kongemakten og dermed viser seg å være den mest blodige slakter av dem alle? For du er klar over at fadermord er en forbrytelse både mot naturen og mot livet og at å planlegge fadermord er det samme å utføre det, og den som ikke straffer slikt, er til skade for selve naturen."

6. Nikolaus la også til det som gjaldt Antipaters mor, alt det hun som kvinne hadde plapret, samt de spådommene og ofringene som gjaldt kongen, og alt det som Antipater i sin slibrighet hadde hatt i sine drikkebegere blant sine elskere blant Pheroras' kvinner, at det måtte bli undersøkt ved tortur, og om de mange og forskjellige vitneutsagn, noen gitt på forhånd, og andre som senere bekreftelser. For disse menn som ikke var kjent med Antipaters foretagender, men hadde holdt dem skjult av frykt, fortalte nå alt om ham, nå som de så at han var utsatt for anklagene fra de første vitnene, og at det store og mektige hell som hittil hadde holdt ham oppe, nå tydeligvis hadde sviktet ham og overlatt ham i sine fienders vold, og som var umettelig i sitt hat mot ham. Nå ble han ruinert i en hast, ikke så mye på grunn av fiendskapet fra sine anklagere, men heller på grunn av sine rå, frekke og ondskapsfulle påfunn og sitt hat mot sin far og sine brødre, samtidig som han hadde fylt deres hus med opprør og fått dem til å myrde hverandre. I sitt vennskap og i sitt hat var han hverken rettferdig eller god, men akkurat slik at han selv skulle tjene på det. Det var mange som i lang tid på forhånd hadde sett dette, spesielt slike som hadde evner til å bedømme det i kraft av sin rettskaffenhet, for de var vant til å vurdere sakene uten lidenskap, men disse var forhindret fra å komme med noen åpen kritikk. Nå hadde de fått lov til det og kunne si det de ville offentlig. Disse sørgelige kjensgjerningene kunne ikke på noen måte tilbakevises, selv om de mange vitnene hverken talte til Herodes' fordel eller fordi de var nødt til å tie stille av frykt, for nå sa de det de visste, for de syntes at disse handlingene var så onde at Antipater fortjente sin hårde straff, ikke så mye av hensyn til Herodes' sikkerhet, men på grunn av sin ondskapsfullhet. Mye ble sagt av svært mange som ikke var tvunget til det, og Antipater, som var så utspekulert i sine løgner og i sin frekkhet, var ikke i stand til å motsi noe av det.

Da Nikolaus var ferdig med å tale og hadde fremlagt bevisene, ba Varus Antipater om å begynne sin forsvarstale i tilfelle han hadde forberedt noe som kunne tyde på at han ikke var skyldig i de forbrytelsene han var blitt anklaget for. Og da han selv sterkt ønsket det, og dessuten visste at hans far også ønsket at han skulle bli funnet å være uskyldig, falt Antipater ned på sitt ansikt og appellerte til Gud og alle mennesker om å bli erklært uskyldig med ønske om at Gud ville gi et eller annet tegn på at han ikke hadde bedrevet noen sammensvergelse mot sin far. Dette er den vanlige metoden man ser hos karakterløse menn, at de tror at Gud ikke bryr seg om det menneskene holder på med, for når de begår slike forbrytelser blir de offer for sine egne tilbøyeligheter og når det til slutt blir oppdaget og de står i fare for å bli straffet for det de har gjort, prøver de å tilbakevise alle bevisene mot dem ved å appellere til Gud. Det var nettopp det Antipater gjorde, for etter at han før hadde gjort alt som om det ikke fantes noen Gud i verden, og da han var fortvilt på grunn av rettferdigheten og ikke hadde noe håp på grunn av bevisene som han ikke kunne motsi, misbrukte han frekt Guds majestet og tilskrev det som var skjedd hans makt fordi han var blitt bevart inntil nå, og la frem for dem alle de vanskelighetene han hadde gjennomgått i sine modige anstrengelser for å beskytte sin far.

7. Da Varus spurte Antipater om hva han hadde å si til sitt forsvar, fant han at han ikke hadde noe å si utenom sin appell til Gud, og da han så at det ikke var noen ende på dette, ba han dem hente giften for å femlegge den for retten, for at de skulle finne ut hvor mye effekt det ennå var igjen i den, og da den ble hentet, ble den på Varus' ordre drukket av en dødsdømt som straks døde. Da reiste Varus seg og forlot retten, og dro neste dag til Antiokia der han hadde sin residens, for der lå syrernes palass. Dermed la Herodes sin sønn i lenker, men hva Varus og Herodes samtalte om, er ikke offentlig kjent, og etter dette dro han av sted selv om det vanligvis antas at uansett hva Herodes gjorde med sin sønn etterpå, skjedde det med hans godkjenning. Og da Herodes hadde bundet sin sønn, sendte han brev til keiseren i Roma om ham, med budbringere som også skulle informere keiseren muntlig om Antipaters ondskap.

Akkurat på denne tiden fikk man tak i et brev fra Antiphilus som fra Egypt var stilet til Antipater for han bodde der, og da kongen åpnet det, fant man at det sto: "Jeg har sendt deg Acmes brev og satt mitt eget liv i fare, for du vet at jeg er i fare under to familier hvis jeg blir oppdaget. Jeg ønsker deg lykke til med dine planer." Dette var innholdet, men kongen gjorde også undersøkelser om det andre brevet, for det dukket ikke opp, men Antipaters slave som hadde levert brevet som ble lest, nektet for at han hadde beslaglagt det andre, men da kongen tvilte på det og da en av kongens venner fikk se en søm på den innerste av slavens kapper og at kledningen var dobbel, for han hadde to kapper på seg, gjettet han at brevet lå inni, og det viste seg å være tilfellet. Så tok de ut brevet og innholdet var dette: "Acme til Antipater. Jeg har skrevet et slikt brev til din far som du ønsket. Jeg har også tatt en avskrift og sendt det slik at det skulle se ut som om det kom fra Salome til hennes hoffdame Livia, for når du leser det, vet jeg at Herodes vil straffe Salome for å ha konspirert mot ham." Dette falske brevet fra Salome til hennes hoffdame var skrevet av Antipater i Salomes navn og med Acmes ord. Slik var brevet til kongen: "Acme til kong Herodes. Jeg har gjort det jeg kan for at ingen ting som blir gjort mot deg skal være ukjent for deg. For da jeg har funnet et brev fra Salome som var skrevet til hoffdamen mot deg, har jeg gjort en avskrift som jeg sender til deg, og jeg setter meg selv i fare til gagn for deg. Grunnen til at hun skrev dette, var at hun ønsket å gifte seg med Sylleus. Riv dette brevet i stykker slik at jeg ikke setter mitt liv i fare."

Acme hadde selv skrevet til Antipater og informert ham at etter hans befaling hadde hun selv skrevet til Herodes, som om Salome plutselig hadde smidd renker mot ham, og selv sendt en kopi av brevet som var fra henne til hoffdamen. Acme var født jøde og en tjener hos keiserens hustru Julia, og hun gjorde dette på grunn av sitt vennskap med Antipater da hun var blitt bestukket av ham med en stor pengegave for at hun skulle hjelpe ham i hans onde planer mot hans far og hans tante.

8. Herodes ble så forskrekket over Antipaters infame ondskap, at han var rede til å beordre ham drept øyeblikkelig som en ustyrlig person i ordets verste mening, som ikke bare hadde konspirert mot ham selv, men også mot hans søster og til og med bestukket en av keiserens husfolk. Salome provoserte ham også ved å slå seg for brystet og ba ham drepe henne dersom han kunne skaffe noe troverdig bevis på at hun hadde gjort noe slikt. Herodes sendte også bud på sin sønn og spurte ham ut om saken og ba ham tilbakevise den om han kunne, og ikke holde noe tilbake, men da han ikke hadde noe å si fordi han var grepet på fersk gjerning i sin skurkaktighet,

ba han ham om å angi sine medhjelpere uten ytterligere utsettelser. Da la han hele skylden på Antiphilus, men angav ingen andre. Da ble Herodes så fortvilt at han var rede til å sende sin sønn til keiseren i Roma, for der å avlegge en rapport om hans ondskapsfulle påfunn. Men snart ble han redd for han han kunne unnslippe der fra den faren han var i, og holdt ham bundet som før og sendte flere ambassadører og brev til Roma med anklager mot sin sønn og med en redegjørelse for den hjelpen som Acme hadde gitt ham i hans onde planer, og med kopier av de nevnte brevene.

KAPITEL 6

HERODES BLIR SYK, OG JØDENE GJØR OPPRØR.
OPPRØRERNE BLIR STRAFFET.

1. Herodes' utsendinger skyndte seg til Roma, og de var på forhånd pålagt hvilke svar de skulle gi på de spørsmålene de ville bli stilt. De hadde også brevene med seg. Men så ble Herodes syk og gjorde sitt testamente og overgav riket til sin yngste sønn (Antipas) på grunn av sitt hat til Arkelaus og Filip og på grunn av Antipaters bakvaskelser mot dem. Han skjenket også tusen talenter til keiseren, og fem hundre til Julia, keiserens hustru og til keiserens barn, venner og frigjorte. Han fordelte også pengene, inntektene og landområdene mellom sine sønner. Han gjorde også sin søster Salome meget rik fordi hun hadde vært trofast mot ham hele tiden og under alle omstendighetene, og aldri hadde vært slik at hun ville skade ham. Og nå hadde han oppgitt håpet om å komme seg igjen, for han var nå om lag i sitt syttiende år, og han ble voldsom og gav etter for det bitreste raseri ved enhver anledning fordi han følte seg foraktet og at man i landet hadde gledet seg over hans ulykker, og han ergret seg over et opprør som noen fra de lavere lag av folket hadde satt i gang, og det skjedde slik:

2. Det var en mann som het Judas, sønn av Saripheus, og dessuten Mattias, sønn til Margalothus, det var to av de mest veltalende menn blant jødene, og de mest berømte fortolkere av jødenes lover, og var høyt elsket av folket på grunn av deres unge alder og utdannelse, og alle de unge frekventerte deres foredrag hver dag. Da disse menn fant at kongens sykdom var uhelbredelig, opphisset de de unge menn til å rive ned alle de kunstverkene som kongen hadde bygd i strid med fedrenes lover, for dermed å oppnå den belønning som loven vil skjenke dem for en slik gudsfrykt. For det var på grunn av Herodes' tilbøyelighet til å handle overilt at han bygde slike ting som var forbudt etter loven, og det var derfor denne uvanlige sykdommen kom over ham. Judas og Mattias anklaget ham for dette, for kongen hadde over hovedporten til tempelet plassert en kostbar gyllen ørn og innviet den til tempelet. Loven forbyr å lage bilder,* eller fremstillinger av levende skapninger. Disse vismennene overtalte (sine skriftlærde) til å rive ned den gylne ørnen, og de hevdet at hvis de skulle komme til å utsette seg for fare og dø, var denne rettferdige gjerningen mye bedre for dem enn gledene i dette liv, for de ville gjerne dø for å bevare og adlyde lovene fra sine fedre, og derved oppnå en evig berømmelse og ros, for de ville ikke bare blitt lovprist av den nåværende slekt, men også etterlate et eksempel for livet som ikke ville bli glemt av etterkommerne. For den felles ulykke å dø er uunngåelig, og farene kan man ikke unnslippe, og derfor er det rett av dem som elsker rettferdigheten i livet, å se frem til den siste time da de med pris og ære

blir tatt ut av verden. Å dø på grunn av heltemodige gjerninger, vil gjøre døden så lett, og samtidig etterlate en berømmelse til deres barn og alle deres slektninger, enten de er menn eller kvinner, og det vil være til gagn for dem for ettertiden.

3. Ved slike foredrag opphisset han ungdommene til handling, og da det kom en rapport til dem om at kongen var død, fremskyndet dette vismennenes overtalelser, slik at de midt på dagen kom til stedet og slet ned ørnen og hugget den i stykker med økser mens en stor folkemengde var i tempelet. Og da kongens befalingsmann fikk vite hva foretagendet gikk ut på og fant at det var alvorligere enn det man hadde trodd, kom han til stedet med en stor gruppe soldater tilstrekkelig til å stanse folkemengden som var i ferd med å rive ned det som var viet til Gud. Mens de holdt på med sitt dristige foretagende som var gjort mer av formastelse enn omtenksomhet, falt han uventet over dem og pågrep ikke mindre enn førti av dem som sto bak dette og som hadde mot til å holde seg rolig, mens resten stakk av. Og hovedmennene var Judas og Mattias som syntes det var skammelig å trekke seg unna da han kom og førte dem til kongen.

Og da de kom til kongen, spurte han dem om de virkelig hadde dristet seg til å rive ned det han hadde viet til Gud. ”Ja,” sa de, ”det som er planlagt, har vi planlagt, og det som er utført, har vi utført, og med det heltemot som sømmer seg for menn, for vi har stilt oss til rådighet for det som er viet til Guds majestet, og vi har sørget for at det vi har lært om loven skal følges, og det er ikke noe å undre seg over dersom vi har aktelse for de lovene som han gav til Moses og som Gud lærte ham og som han skrev ned etterpå og etterlot seg, og de er viktigere enn dine befalinger. Derfor vil vi underkaste oss døden og alle de straffene du måtte ha glede av å påføre oss, for vi er klar over at vi skal dø, ikke for noen urettferdig gjerning, men for vår kjærlighet til religionen.” Det samme sa de alle, og de viste et mot som svarte til deres bekjennelse, og det de hadde utført.

Og da kongen hadde gitt ordre til at de skulle bindes, sendte han dem til Jeriko og sammenkalte de fremste blant jødene, og da de var kommet, samlet han dem i teatret. Men da han selv ikke klarte å stå, lå han på en løybenk og regnet opp de mange slitsomme oppgavene han hadde utført for folket ved byggingen av tempelet, i tillegg til det store ansvaret som var lagt på ham, mens hasomoneerne på langt nær hadde greid å utføre et så stort verk til Guds ære som dette i løpet av sin ett hundre og tjuefem år lange regjeringsperiode. Han hadde utsmykket det ved store og verdifulle gaver, og han håpet at han med dette hadde skapt seg et minnesmerke og et godt omdømme etter sin død. Så ropte han ut at disse menn ikke hadde kunnet dy seg for å krenke ham, og det til og med i hans levetid, og at de midt på lyse dagen, i folkets påsyn, hadde fornærmet ham i en slik grad at de gikk løs på det som han hadde innviet og revet det ned til grunnen. De lot som om de gjorde det for å fornærme ham, men hvis man bedømmer saken rett, vil man finne at de egentlig er skyldig i gudsbespottelse.

4. På grunn av Herodes’ brutale temperament, og i sin redsel for at han skulle være så grusom å straffe dem, sa folket at det som var gjort, var skjedd uten godkjennelse, og for dem så det ut som om bare de som hadde utført handlingen, burde straffes for det. Herodes behandlet de andre (i forsamlingen) mildt, men han fratok Mattias stillingen som overprest på grunn av denne hendelsen, og gjorde Joazar, som var bror til Mattias’ hustru, til overprest i hans sted.

Så skjedde det at i løpet av Mattias' tid som overprest, ble en annen person gjort til overprest for én enkelt dag, den samme dagen som jødene holder faste. Det skjedde slik: Overpresten Mattias fikk, på dagen før denne fasten skulle feires, en drøm,** der han samtalte med sin hustru, og da han av denne grunn ikke kunne forrette, ble han under gudstjenesten assistert av Josef, Ellemus' sønn, som var hans slektning. Men Herodes fratok Mattias overprestembetet, og brant levende den andre Mattias som hadde startet opprøret samt hans medhjelpere. Denne samme natten var det måneformørkelse.***

5. Men nå ble Herodes' sykdom mye verre, og dette var Guds dom over ham for hans synder, for det brant langsomt i ham en ild som ikke syntes utvendig, men bare tiltok, og han ble grepet av en voldsom appetitt, og man ble nødt til å skaffe ham et eller annet spiselig. Han fikk såre innvoller, og den verste smerten hadde han i tykktarmen, og han hadde fått en gjennomskinnelig vatersott i føttene og noe lignende nederst i buken. Dessuten gikk hans intime legemsdeler i forråtnelse og produserte ormer, og når han satt oppreist hadde han vanskelig med pusten, og den stinket motbydelig og gikk hurtig, og i hele kroppen hadde han skjelvinger som tiltok inntil det uutholdelige. Det ble sagt av dem som kaller seg spåkyndige og kan forutsi slike ting, at Gud hadde påført kongen denne straffen for hans store ugudelighet.

Men enda hadde han håp om å komme seg, selv om hans lidelser syntes å være mer enn han kunne bære. Han sendte også bud på leger, og motsatte seg ikke det de foreskrev for ham, og han drog til den andre siden av Jordan og badet seg i de varme badene i Calirrhoe, der vannet kunne drikkes, i tillegg til de andre nyttige egenskapene det hadde. Dette vannet renner ut i Dødehavet. Og da legene fant at det var gunstig å bade ham i et kar fylt med olje, trodde man at han var i ferd med å dø, men etter husfolkets gråt og jammerskrik kom han seg igjen. Men da han ikke lenger hadde det minste håp om å bli frisk, gav han ordre til at hver av soldatene skulle få betalt femti drakmer, og han gav også en god del penger til befalingsmennene og til sine venner. Så kom han igjen til Jeriko, og der ble han så kolerisk at han oppførte seg som en gal, og selv om han var døden nær, fant han på noe ondskapsfullt. Han befalte at alle stormennene i hele den jødiske nasjonen, uansett hvor de bodde, skulle innkalles til ham. Derfor kom det en mengde folk fordi hele landet var blitt innkalt og alle hadde hørt det, og det var dødsstraff for den som foraktet innkallingene. Og nå var kongen vill og rasende på dem alle, de uskyldige så vel som dem som han hadde grunn til å anklage, og da de kom, gav han ordre til at de alle skulle stenges inne i hippodromen, og han sendte bud på sin søster Salome og hennes mann Alexas, og sa til dem: "Jeg skal snart dø, og jeg har det så vondt, så døden skal jeg ta med glede og bli hilst velkommen av alle, men det som først og fremst plager meg nå, er at jeg skal dø uten å bli sørget over, og det uten en slik sorg som forventes etter en konges død." Og han var ikke ukjent med at jødene sterkt ønsket hans død og at den var særdeles velkommen, for i hans levetid ville de gjerne gå til opprør mot ham og misbruke de gavene han hadde skjenket til Gud. Men ved denne anledningen var de opptatt med å gi ham en lettelse i hans store sorg, for hvis de skulle nekte å gjøre det han ønsket, ville han bli gjenstand for en så stor veklage ved begravelsen som ingen annen konge før ham. For da ville hele nasjonen sørge fra det innerste av sin sjel, for hvis ikke, ville det hele bare være skuespill og et hån. Han ønsket derfor at straks de fikk se at han hadde oppgitt ånden, skulle de plassere soldater omkring hippodromen mens de ikke visste at han var død, og at de ikke

skulle bekjentgjøre hans død for folket før dette var gjort. Og de skulle gi ordre til at de som var i fangenskap skulle bli beskutt med piler, slik at drapene på alle disse ville hindre ham i gå glipp av den doble gleden, nemlig at i det han døde, skulle han være forsikret om at hans vilje ville bli utført uansett hva han måtte befale. Slik ville han bli gjenstand for en minneverdig sorg ved begravelsen. Med tårer i øynene beklaget han dypt sin tilstand, og utbad seg den godheten mot ham som de var forplitktet til som slektninger og som en plikt mot Gud, og han ba dem om at de ikke måtte hindre denne ærefulle sørgehøytiden. Og de lovte å ikke overtre hans befaling.

6. Her kan man se denne mannens sinnelag, for han var ikke tilfreds med det han tidligere hadde gjort mot sin familie i ren egenkjærlighet, men også ved de umenneskelige befalingene da han sørget for at da han måtte forlate dette liv, skulle hele nasjonen bli hensatt i en sørgeseremoni, og de skulle faktisk miste sine kjæreste slektninger fordi han gav ordre om at én av hver familie skulle drepes, selv om de ikke hadde gjort noe galt, eller gjort noe mot ham, eller at de skulle være anklaget for noe kriminelt. Enda det er vanlig for rettskaffne mennesker å legge til side sitt hat i en slik stund, selv mot slike som rettelig regnes som fiender.

---

*Å lage bilder uten at hensikten er å tilbe dem, var ikke ulovlig hos jødene, jfr. fotnote til *Jødenes oldtid* bok 8, kap.7, avsn.5.

**Dette faktum er stadffestet både i Mishna og i Talmud.

***Denne måneformørkelsen (som er den eneste måneformørkelsen som er nevnt hos Josefus) er av største betydning for bestemmelsen av tidspunktet for Herodes' og Antipaters død, og for starten på hele kronologien for Jesus Kristus. Den fant sted 13. mars i år 4710 i den julianske æra, og i det 4.år etter Kristus.

KAPITEL 7

HERODES TENKER PÅ Å DREPE SEG SELV. LITT SENERE BEORDRER HAN AT ANTIPATER SKAL HENRETTES.

Da han gav disse ordrene til sine slektninger, kom det fra hans ambassadører som var sendt til keiseren i Roma, et brev som inneholdt følgende: Keiseren hadde henrettet Acme på grunn av sin indignasjon over at hun hadde hatt del i Antipaters ondskapsfulle påfunn, og når det gjaldt Antipater, overlot keiseren til Herodes å gjøre det som passet ham som fader og konge, om hvorvidt han ville landsforvise ham eller ta hans liv. Da Herodes fikk høre det, ble han litt bedre, for han satte pris på det som sto i brevet, for han følte seg oppløftet over Acmes død, og at han hadde fått myndighet over sin sønn. Men hans smerter ble så sterke at han holdt på å besvime av mangel på noe å spise, så han ba om et eple og en kniv, for han var vant med å skrelle eplet selv, dele det, og så spise det. Da han fikk kniven, så han seg rundt, og ville stikke seg selv med den, og han ville ha gjort det om ikke hans søskenbarn Aciabus hadde skreket høyt og hindret ham. Dermed lød det et sørgelig klageskrik gjennom palasset, og det ble mye forvirring som om kongen allerede var død. Med dette ble Antipater dristig i sine uttalelser da han trodde at faren var død, og håpet at han straks skulle bli satt fri og få hånd om kongemakten uten noe mer ståhei. Så han diskuterte med fangevokteren om å bli satt fri, og i tilfelle lovte han ham store ting både nå og heretter, som om dete var det eneste som var viktig. Fangevokteren nektet ikke å gjøre det som Antipater ville ha ham til å gjøre, men han informerte kongen om hans hensikter, og om hvor mange (slike) anmodninger han hadde fått.

Og da Herodes, som fra før ikke hadde noen kjærlighet til eller godvilje for sin sønn for å tøyle ham, fikk høre det fangevokteren sa, skrek han og slo seg selv i hodet selv om han var døden nær, og han løftet seg opp på albuen og sendte bud på noen av livvaktene, og befalte dem å henrette Antipater uten ytterligere utsettelse, og det øyeblikkelig, og så begrave ham på en vanærende måte ved Hyrkania.

KAPITEL 8

HERODES' DØD, HANS TESTAMENTE OG BEGRAVELSE.

1. Nå forandret Herodes sitt testamente fordi han hadde skiftet mening, for Antipas som han tidligere hadde gjort til rikets arving, gjorde han til fjerdingfyrste over Galilea og Berea, og gav kongedømmet til Arkelaus. Dessuten gav han Gaulonitis, Trachonitis og Paneas til Filip som var hans sønn, og ekte bror til Arkelaus,* og kalte det fjerding-fyrstedømme. Så overgav han Jamnia, Asdod og Phasaelis til sin søster Salome, samt fem hundre tusen (drakmer) i sølvmynt. Han sørget også for resten av sine slektninger med pengesummer og årlige inntekter, slik at han etterlot dem alle i velstand. Han skjenket også keiseren ti millioner (drakmer) i mynter og i tillegg kar av både gull og sølv, og særdeles kostelige kledninger til Julia, keiserens hustru, og til visse andre, fem millioner.

Da han hadde gjort dette, døde han på den femte dagen etter at han hadde fått Antipater henrettet. Etter at han hadde sørget for at Antigonus ble drept, hadde han regjert i trettifire år, men trettisju år etter at han var blitt erklært konge av romerne. Han var en barbarisk mann mot alle uten forskjell, og en slave av sine lidenskaper uten å tenke på rett eller galt, og likevel ble han fulgt av mer hell og lykke en noen annen, for tross den vanlige privatmann han var, ble han konge, enda han var omgitt av ti tusen farer, men gikk klar av dem alle, og levde til han ble meget gammel. Og etter hans egen mening var både han og hans familie svært heldig, for han beseiret alle sine fiender, selv om jeg mener at han egentlig var svært uheldig.

2. Men før kongens død var blitt kjent, slapp Salome og Alexas ut dem som var innestengt i hippodromen, og fortalte dem at kongen hadde beordret dem å dra hjem til sine landområder og ta vare på sine egne saker, og det syntes folket godt om. Og kongens død ble bekjentgjort da Salome og Alexas samlet soldatene i amfiteatret i Jeriko. Det første de gjorde, var å lese opp Herodes' brev til soldatene, der han takket dem for den troskap og godvilje de hadde vist ham, og han oppfordret dem til å vise den samme trofasthet og velvilje mot Arkelaus som han hadde utpekt til konge. Ptolemeus, som var betrodd kongens segl, leste etterpå opp hans testamente som ikke kunne gjøres gjeldende før keiseren var blitt forelagt det, og så ble det gjort en akklamasjon for Arkelaus som konge, og soldatene kom i grupper med sine befalingsmenn, og avla løfte om den samme troskap mot ham, og å tjene ham på samme måte som de hadde tjent Herodes, og de ba om Guds hjelp for ham.

3. Etterpå gjorde de alt klart til hans begravelse, og Arkelaus sørget for at prosesjonen til graven skulle være meget pompøs. Derfor hentet han ut alle hans ornamenter til dekorasjon under bisettelsen. Liket ble ført frem på en gyllen båre som var dekorert med kostelige steiner av mange slag, og den og liket var dekket med purpur, og han hadde et diadem på hodet, og over det en gullkrone, og i høyre hånd

hadde han et septer. Ved båren var hans sønner og tallrike slektninger, deretter kom soldatene med sine distinksjoner som viste deres hjemland, klasse og religion i følgende orden: Aller først kom livvakten, så trakerne, deretter germanerne, så galaterne, alle kledd i sine rustninger, og bak dem marsjerte hele hæren slik de pleide når de var i krig og brakt i orden under sine ledere og hundremannsførere. Etterpå fulgte hans husfolk, og de hadde med seg krydderier. Så gikk de 1600 meter** til Herodium, for der hadde han befalt at han skulle begraves. Slik endte Herodes sitt liv.

4. Arkelaus viste ham så stor respekt at han fortsatte sørgehøytiden inntil den sjuende dag, for så lang tid er foreskrevet i våre fedres lov, og da han hadde traktert folket og avsluttet sørgehøytiden, gikk han opp i tempelet, og der ble han tiljublet, og slik ble han møtt hvor han enn gikk, og alle prøvde å overgå hverandre med sine tilrop. Så gikk han opp til den plattformen som var laget for ham og tok sete på en trone av gull og talte vennlig til folket og uttrykte sin glede over hyllesten og den godviljen de viste ham. Og han takket dem fordi de ikke mintes de skadene hans far hadde påført dem og som talte i mot ham, og han lovte dem at han skulle prøve å ikke stå tilbake for ham i å belønne dem skikkelig for deres beredvillighet, mens han for nærværende skulle avstå fra å kalle seg konge. Denne æren skulle han ha dersom keiseren godkjente og stadfestet testamentet som hans far hadde gitt. For da hæren ville sette diademet på hans hode i Jeriko, ville han ikke ta i mot denne æren, for det var ennå ikke klart at han som først og fremst skulle tildele den, ville gi ham den, men når han fikk kongemakten, skulle han ikke mangle makt til å belønne dem for deres vennlighet mot ham, og han skulle bestrebe seg på å bli bedre enn sin far i enhver henseende.

Deretter forventet folket at på den første dagen skulle enhver som inntar en slik maktposisjon, gi en erklæring om sine planer, og jo mer vennlig og høflig han talte til dem, desto mer roste de ham og la frem sine ønsker for ham. Noen krevde at han ville lette dem for noen av deres årlige skatter, mens andre ba om at dem som Herodes hadde satt i fengsel, måtte bli løslatt, og det var mange, og de var innsatt til forskjellige tider. Andre ville at han skulle frita dem for de tunge avgiftene han hadde lagt på alt som skulle kjøpes og selges. Arkelaus motsa dem ikke i noe, for han lot som om han gjorde alt for å få folkets godvilje, og dette så han på som et viktig skritt mot trygghet for kongedømmet. Deretter gikk han og ofret til Gud, og så holdt han fest for sine venner.

---

*Når det sies at Filip og Arkelaus var *rette brødre*, eller hadde samme far og mor, må det være feil, for de hadde den samme far, Herodes, men foskjellige mødre, den første Kleopatra, og Arkelaus Malthace. De var faktisk oppdratt sammen i Roma i likhet med vanlige hele brødre, og det er antakelig dette Josefus vil fortelle oss.

**Åtte *stadier* gikk de på denne dagen ved Herodes' begravelse da de førte ham til Herodium, men den lå i en avstand fra Jeriko, der han døde, på 200 *stadier (37 kilometer)*, og må ha tatt minst tjuefem dager.

KAPITEL 9

FOLKET GJØR OPPRØR MOT ARKELAUS. HAN SEILER TIL ROMA.

1. På denne tiden kom noen jøder sammen fordi de ønsket en nyordning. De holdt veklage over Matthias og dem som Herodes hadde drept sammen med ham, fordi de ikke kunne vise noen respekt ved deres begravelse av frykt for denne mannen. Det var disse som var blitt dømt fordi de rev ned den gylne ørnen. Folket holdt en stor veklage over dette, og kom også med noen avsky-erklæringer mot kongen, som om det skulle kunne forminske ulykken over de døde. Folket samlet seg og krevde at Arkelaus skulle skaffe dem hevn ved å straffe dem som Herodes hadde vist ære, og fremfor alt, at han skulle avsette den overpresten som Herodes hadde utnevnt, og velge en til tjeneste som overprest som var mer i henhold til loven og med større renhet. Dette ble innvilget av Arkelaus, selv om han var mektig forarget over maset deres, for han ønsket å dra til Roma med én gang for å få rede på keiserens avgjørelse. Han sendte imidlertid en general for å prøve å overbevise dem at den død som var påført deres venner, var i overenstemmelse med loven, og å gjøre det klart for dem at deres krav gikk så langt at de var til skade for ham, og at tiden heller ikke var inne for slike anmodninger. For det krevdes enstemmighet fra dem, men slett ikke før hans makt var blitt stadfestet av keiseren, og først da skulle han komme tilbake og drøfte deres ønsker med dem. For nærværende burde de holde seg i ro for ikke å bli betraktet som opprørske.

2. Da kongen foreslo dette og hadde gitt generalen sin instruks, sendte han ham til folket, men de skrek ut og ville ikke gi ham anledning til å tale, og utsatte hans liv for fare i tillegg til flere av dem som åpent ville få dem til å besinne seg og forhindre at de fortsatte på denne måten, for de var mer oppsatt på å få sin vilje enn å adlyde lederne. De syntes at det var utålelig at de skulle miste dem som de hadde mest kjær mens Herodes var i live, og at de ikke kunne få de ansvarlige straffet nå som han var død. De gikk da over til å bruke vold og trodde at alt det de hadde lyst til å gjøre, var rett etter loven, for de var ikke i stand til til å forutse de farlige følgene av dette. Selv da de begynte å få mistanke om dette, ble den gleden de hadde over å få straffet dem som de anså for sine fiender, viktigere enn alle slike vurderinger. Og selv om Arkelaus sendte flere til å tale til dem, betraktet de dem ikke som budbringere fra ham, men som personer som kom for på egen hånd å dempe deres raseri, og de lot ingen av dem få snakke. Opprøret ble iverksatt av de mest lidenskapelige, og det var tydelig at de gikk lengere, for folkemengden kom hurtig løpende til dem.

3. Nå nærmet de usyrede brøds høytid seg, den som deres fedres lov har fastsatt for jødene, den som de kaller påske* og er til minne om deres befrielse fra Egypt, da de ofret med liv og lyst, og de ble pålagt å gi flere offer enn ved noen annen høytid, og utallige kom fra landet, nei, også utenfra, for å tilbe Gud, da gråt og klaget opprørerne over lovlærerne Judas og Mattias. De holdt sammen i tempelet og de hadde rikelig med mat for opprørerne skammet seg ikke over å kreve det. Og Arkelaus var redd for at noe fryktelig skulle dukke opp på grunn av galskapen, og han sendte et regiment av bevæpnede menn og med dem en tusenmannsfører for å stanse dem så ikke hele folket skulle bli smittet av galskapen. Han gav dem den befalingen at hvis de fant noen som var mer åpent opprørsk enn de andre og mer

aktive, skulle de bringe dem til ham. Men de som gjorde opprør på grunn av disse lovlærerne og irriterte folket med sin støy og sine skrik for å oppildne folket, angrep soldatene, gikk på dem og steinet de fleste av dem, mens andre løp såret vekk med sin fører, og da de hadde gjort dette, gikk de tilbake til ofringene med ofrene sine i hendene.

Nå trodde ikke Arkelaus at det var mulig å bevare riket uten å fjerne dem som hadde forsøkt seg på dette, og dermed sendte han hele hæren på dem, samt rytterne for å ta dem som hadde teltene innenfor tempelområdet, og å drepe dem som sprang sin vei fra fotfolkene da de trodde de var utenfor fare. Disse rytterne drepte tre tusen mann, mens resten dro til fjellene i nærheten. Så gav Arkelaus en proklamasjon til alle med befaling om å dra hjem. Da dro de sin vei og forlot festhøytiden av frykt for at noe verre skulle skje, selv om de hadde vært så dristige på grunn av det de var blitt befalt. Deretter dro Arkelaus til havet sammen med sin mor og tok med seg Nikolaus og Ptolemeus og mange andre venner og etterlot sin bror Filip som guvernør over alt det som hørte til hans familie og det offentlige. Av sted med ham dro også Salome, Herodes' søster som tok med seg sine barn og mange av sine slektninger. Disse slektningene lot som om de skulle hjelpe Arkelaus med å få kongemakten, men i virkeligheten ville de være i mot ham og hovedsakelig klage høylydt på det han hadde gjort i tempelet. Men Sabine, keiserens forvalter av de syriske affærer, skyndte seg til Judea for å ta vare på Herodes' formue, og han møtte Arkelaus i Cæsarea, og da kom Varus, presidenten i Syria på denne tiden og hindret ham i å legge seg opp i dette, for Arkelaus hadde sendt bud på ham via Ptolemeus.

Av respekt for Varus, tok ikke Sabinus beslag i noen av slottene hos jødene, og han forseglet ikke skattkamrene deres, men tillot Arkelaus å beholde dem inntil keiseren skulle gi en erklæring om sin beslutning, og etter å ha blitt lovt dette, holdt han seg i ro og ventet i Cæsarea. Men etter at Arkelaus var avseilt til Roma og Varus hadde dradd til Antiokia, dro Sabinus til Jerusalem og la beslag på kongens palass. Han sendte også bud på vokterne for garnisonene og alle dem som hadde ansvar for Herodes' eiendommer og proklamerte offentlig at han ville forlange en liste over hva de hadde, og han gjorde med slottene det han selv ville. Men de som hadde ansvar for dem, ignorerte ikke Arkealus' befaling, men fortsatte å forvalte tingene slik de var blitt pålagt og de hevdet at de gjorde alt dette for keiseren.

4. Samtidig seilte også Antipas, en annen av Herodes' sønner, til Roma for å prøve å får kongemakten, for han ble holdt oppe av Salome med løfter om at han skulle få riket, og at han var ærligere og mer skikket enn Arkelaus til en slik myndighet, for Herodes hadde i et tidligere testamente sagt han var den mest verdige til å bli konge, og det burde anses som viktigere enn det som sto i hans siste testamente. Antipas tok også med seg sin mor og Nikolaus' bror Ptolemeus, den venn som Herodes holdt aller mest i ære, og han ivret nå for Antipas. Men det var taleren Ireneus som var kjent for sin visdom og som var høyt betrodd i rikets affærer, som aller mest oppfordret ham til å prøve å få riket, for mens noen prøvde å få ham til å gå inn for Arkelaus i stedet for hans eldre bror, gav han ikke etter for det, selv om det sto i farens siste testamente. Og da han kom til Roma, gjorde hele familien opprør mot ham, ikke av godvilje, men på grunn av deres hat mot Arkelaus, selv om de virkelig var sterkt oppsatt på å få friheten og bli satt under en romersk guvernør. Men hvis

det var for stor motstand mot det, ville de foretrekke Antipas fremfor Arkelaus, og dermed sluttet de seg til ham for å sikre ham kongemakten. Sabinius skrev også til keiseren og anklaget Arkelaus.

5. Da Arkelaus hadde sendt inn sine papirer til keiseren der han fremla sin rett til kongedømmet og sin fars testamente, sammen med en fortegnelse over Herodes' pengebeholdning, og hadde med seg Ptolemeus som hadde kongens segl, var han i spent forventning om at det skulle skje. Men da keiseren hadde lest skrivene samt Varus' og Sabinus' brev med fortegnelsen over pengene og rikets inntekter og forsto at også Antipas hadde skrevet for å gjøre krav på kongemakten, sammenkalte han sine venner for å høre deres mening, og med dem Gaius, Agrippas og datteren Julias sønn, han som han hadde adoptert, tatt til seg og gjort til den største av alle, og han ba om at de som ønsket det, skulle si hva de mente om saken som nå var forelagt dem.

Salomes sønn Antipater som var en meget dyktig taler og en bitter fiende av Arkelaus, var den som uttalte seg først: "Det var latterlig av Arkelaus å gjøre krav på kongemakten da han allerde hadde tatt makten selv før keiseren hadde gitt ham sitt samtykke, og han henviste til hans dristige handlinger ved å drepe så mange ved den jødiske høytidsfesten, for hvis mennene hadde handlet urett, var det ikke annet enn rett av dem som hadde makt til det, å straffe dem, men det var slett ikke rett at en mann som lot som om han var konge, skulle forsynde seg slik mot keiseren. Og hvis han erkjente at han bare var en privatmann, ville hans sak stå enda svakere, og om han gir seg ut for å ha kongemakt, kan han ikke oppnå dette på noen måte, da han har tatt den fra keiseren ved selvtekt." Han gikk hårdt inn på ham, og mente at hans utskiftning av befalingsmenn i hæren og det at han satte seg på kongetronen for tidlig og hans befaling om rettsaker, var noe han hadde gjort som om han ikke var noe mindre enn en konge. Han viste også til at hans innrømmelser til dem som hadde bedt ham om en offisiel redegjørelse, bare var noe han kunne ha gjort etter at hans kongemakt var blitt stadfestet av keiseren. Han skrev også til ham om løslatelsen av fangene i hippodromen og om mange andre ting som enten han selv hadde gjort eller ble antatt å ha gjort. Og det var så lett å se at dette måtte være utført av en ungdom som ønsket å regjere ved å gripe kongemakten før tiden.

Han anklaget ham for å han ringeaktet sørgehøytideligheten ved farens begravelse, og at han holdt lystige selskaper på den samme kvelden som han døde, og at det var ved den anledning folket startet opprør. Hvis det var på denne måten Arkelaus ville lønne sin far som hadde gjort slike velgjerninger mot ham, å bare late som om han felte tårer om dagen lik en skuespiller på scenen, mens han hver natt holdt moro med at han hadde fått kongemakten, da ville han ikke være noe annet enn den samme Arkelaus, selv om keiseren skulle godta hans makt slik han hadde gjort med hans far. "Han hadde danset og sunget som om en av hans fiender var falt, og ikke brydd seg om at han som var hans nærmeste og hadde vært hans velgjører, nå var bisatt. Men den aller verste forbrytelsen var at han nå stilte seg frem for keiseren for å få hans samtykke til kongemakten, enda han allerede hadde handlet som om keiseren som hadde all makt, hadde godkjent dette. Og det mest alvorlige var at han hadde drept dem som var omkring tempelet, og det forferdelige å gjøre dette under høytiden, for de ble drept som offerdyr der noen var utlendinger og andre var landsmenn, inntil tempelet var oppfylt av lik. Intet av dette var gjort av en fremmed,

men av en som lot som om han ifølge loven var konge, så han kunne vise sitt onde tyranni slik hans natur var, og som fikk alle til å hate ham. Av denne grunn hadde ikke hans far engang drømt om å gjøre ham til sin etterfølger da han var ved sine fulle fem, for han kjente hans innstilling, for i hans første og mer autentiske testamente, utnevnte han hans motstander Antipas som sin etterfølger. Men Arkelaus ble kalt av sin far til denne verdigheten da han både på sjel og legeme var døende, mens Antipas ble kalt da hans far hadde sunn dømmekraft og kunne styre sine egne saker. Og hvis hans far tidligere hadde hatt den samme oppfatning om ham som han nå hadde vist, hadde Arkelaus nå gitt en fullgod prøve på hva en konge sannsynligvis vil være dersom han effektivt hadde fratatt keiseren hans selvsagte makt til å bestemme over kongedømmene ved å begå et fryktelig massedrap på sine medborgere i tempelet mens han ennå bare var en sivilperson."

6. Da Antipater hadde talt, og fått stadfestet det han hadde sagt av flere vitner blant Arkelaus' egne slektninger, avsluttet han sitt innlegg. Deretter sto Nikolaus opp og talte på vegne av Arkelaus:

"Skylden for det som skjedde i tempelet må heller ligge hos hos dem som ble drept, og ikke Arkelaus' maktbruk, for de som var opphavsmennene til dette, er ikke bare ugudelige på grunn av det de gjør mot seg selv, men ved at de tvinger skikkelige folk til å hevne seg på dem. Nå er det opplagt at opprøret deres var gjort for å late som om det var mot Arkelaus, mens det egentlig var mot keiseren selv, for på den mest krenkende måte angrep de og drepte dem som var sendt av Arkelaus og bare var kommet for å sette en stopper for dem. Disse som Antipater ikke skammer seg over å forsvare, hadde hverken aktelse for Gud eller høytiden, enten det er fordi han pleier sitt fiendskap mot Arkelaus, eller fordi han hater sannhet og rettferdighet. For de som starter slike opprør og er opphavet til urettferdighet, er nettopp de som tvinger dem til å gripe til våpen mot sin egen vilje for å straffe dem. Antipater holder seg egentlig til dem som var rådgivere for anklagerne, for ingen av disse beskyldningene om urett er tilfellet, og disse tingene er heller ikke onde i seg selv, og de er ikke fremsatt av noen annen grunn enn for å skade Arkelaus. Slike menn har lyst til å skade en av sin egen slekt, en mann som har gjort godt mot sin far som kjente dem alle godt og alltid hadde levd i vennskap med dem. For kongen var ved sine fulle fem da han skrev dette testamentet, og det må derfor ha større gyldighet enn hans forrige, for det er keiseren som er den siste som skal vurdere og avgjøre saken. Og keiseren vil slett ikke etterligne disse mennenes uriktige fremgangsmåte, de som gjennom hele Herodes' levetid var delaktige i hans makt og enda med stor iver går inn for å gjøre hans beslutning til intet, mens de selv ikke har den samme aktelse for sin slektning som Arkelaus har hatt. Keiseren vil derfor ikke annullere testamentet som er overlevert ham for at han skal stole på det og godkjenne det som gjelder en mann som han fullt og helt har støttet og som er hans venn og forbundne. Og keiserens kloke og rettskaffne innstilling som er kjent og ubestridt i hele den beboelige verden, vil ikke finne seg i ondskapen hos disse menn som fordømmer kongen som en sinnsyk, som har mistet sin forstand i det han gjorde sin gode sønn til sin etterfølger som nå søker tilflukt i keiserens oppriktige beslutning."

7. Da Nikolaus hadde fremlagt dette for keiseren, avsluttet han og keiseren var så vennlig mot Arkelaus at han reiste ham opp der han hadde kastet seg ned for hans føtter og sa at han meget vel fortjente kongedømmet, og han lot dem straks vite at

han hittil var så beveget til å støtte ham, at han ikke ville gjøre noe annet enn det som sto i farens testamente som var i favør av Arkelaus. Men enda han oppmuntret Arkelaus til å stole trygt på ham, tok han ingen fullstendig avgjørelse om ham, og da møtet ble hevet, spekulerte han på om hvorvidt han skulle stadfeste Arkelaus' kongemakt, eller om han skulle dele opp makten for alle Herodes' etterkommere, fordi de alle var i behov av å bli understøttet.

*Denne påsken der dette opprøret mot Arkelaus er omtalt, skjedde ikke én, men tretten måneder etter måneformørkelsen som nettopp er nevnt.

KAPITEL 10

JØDENE GJØR OPPRØR MOT SABINUS. VARUS STRAFFER LEDERENE.

1. Men før disse ting kunne bringes til en avgjørelse, ble Malthace, Arkelaus' mor, syk og døde. Da kom det brev fra Varus, presidenten i Syria, med opplysning til keiseren om at jødene gjorde opprør, for hele nasjonen var i kaos etter at Arkelaus hadde reist. Da Varus selv var til stede, fikk han straffet lederne, og da han hadde stanset det meste av uroen – for den var stor, dro han til Antiokia og etterlot en legion av hæren i Jerusalem for å holde dem i ro, for jødene elsket sammensvergelser. Likevel hjalp dette ikke til å få slutt på opprøret deres, for etter at Varus var dratt sin vei, sto hans prokurator Sabinus ham bi og presset jødene voldsomt ved bruk av styrkene som var etterlatt der, slik at de med sitt store antall skulle beskytte ham. Han bevæpnet dem som sine livvakter, og undertrykte jødene og plaget dem så mye at de etter hvert gikk til opprør. Han tok borgtårnene med makt, og gikk med iver inn for å finne kongens penger for i sin havesyke å ta dem ved hjelp av vold og makt for å tilfredsstille sitt usedvanlige pengebegjær.

2. Da pinsefesten kom, den som er vår festhøytid fra våre forfedre, var det tusenvis som kom sammen fordi de var irritert over galakapen til Sabinus og den skaden han påførte dem. Det var mange galileere og idumeere der, og en hel del fra Jeriko, samt andre som hadde kommet over Jordan, og som bodde i disse områdene. Denne folkemengden sluttet seg til de øvrige, og de var mer iherdige enn de andre med å angripe for å hevne seg på ham, så de delte seg i tre grupper og slo leir på disse områdene: Noen la beslag på hippodromen, en annen gruppe tok den siden av tempelet som vender fra nord til sør på østsiden, mens den tredje la seg på vestsiden av byen ved kongeslottet. Hele hensikten deres var å beleire romerne ved å omringe dem på alle sider.

Sabinus ble redd på grunn av mennenes store antall og for deres standhaftighet og dødsforakt, men han hadde et sterkt ønske om ikke å bli overvunnet, og skjønte at slikt skulle det styrke til, og derfor sendte han straks et brev til Varus. Som han pleide, satte han ham under press og ville at han skulle komme med én gang, for de styrkene Varus hadde etterlatt seg, var nå i den ytterste fare og ville innen kort tid bli angrepet og hakket i småbiter. Samtidig gikk han opp i det høyeste tårnet i festningen Phasaelus som var blitt bygget til ære for Herodes' bror Phasaelus, og som hadde fått dette navnet etter at parterne hadde tatt ham av dage. Og dermed gav Sabinus tegn til romerne om å angripe jødene, enda han selv ikke våget å komme ned til sine venner, men på grunn av sin griskhet ventet på at de andre skulle

utsette seg for å dø først. Romerne tok mot til seg og gjorde et utfall, og det ble et fryktelig slag, og selv om romerne slo sine motstandere, lot ikke jødene seg skremme til tross for det store mannefallet, men de beveget seg rundt og kom seg opp på søylegangene som omgav tempelet, og der fortsatte kampen. De kastet steiner på romerne både med hendene og med slynger som ble mye brukt under øvelser. Alle bueskytterne som sto på rad og rekke gjorde mye skade på romerne, for de var behendige og hadde en gunstig utgangsposisjon, for når romerne prøvde å skyte oppover mot jødene, nådde ikke pilene frem og det ble lett for jødene å kjøre hardt mot fienden. Slik fortsatte kampen en god stund inntil romerne som ble ganske fortvilte, i all hemmelighet satte fyr på søylegangene uten at de som var oppå dem, la merke til det. Ilden* som ble tent ved hjelp av en mengde brennbart materiale, satte straks takene over søylegangene i brann slik at treverket som var fullt av voks og tjære der gulldekoren var festet, gav etter for flammene, og disse store byggverkene som hadde slik verdi og var så beundret, ble fullstendig ødelagt og de som oppholdt seg på taket, ble overrasket og omkom på én gang, for da taket brøt sammen, styrtet de ned og ble i tillegg drept av fiendene som omgav dem. Det var for øvrig mange som fortvilt prøvde å redde livet, og i forskrekkelse over sin ulykke enten hoppet inn i flammene eller kastet seg mot sine sverd for å gjøre slutt på sin elendighet. Og de som trakk seg tilbake den samme veien som de var kommet, ble alle drept av romerne da de var ubevæpnet, for motet hadde sviktet dem. Og de som hadde gått opp på takene, omkom alle sammen. Romerne sprang hurtig gjennom flammene så langt det lot seg gjøre og fikk tak i skattene med de hellige pengene og en stor del ble stjålet av soldatene og det kom tydelig for dagen at Sabinus fikk fire hundre talenter.

3. Men ulykken som hadde rammet jødenes venner, var bitter for dem, også plyndringen av de pengene som var viet til Gud i tempelet. Og den gruppen som samarbeidet best og var den mest krigerske, omringet slottet og truet med å sette fyr på det og drepe alle som var inne i det. Likevel befalte de dem å komme ut, og lovte dem at hvis de gjorde det, skulle de ikke skade dem og heller ikke Sabinus, og derfor gikk størstedelen av kongens tropper over til dem, mens Rufus og Gratus som hadde tre tusen av Herodes' soldater med seg og som var handlekraftige menn, gikk over til romerne. Under Rufus var det dessuten en gruppe ryttere som også gikk over til romerne. Likevel fortsatte jødene med beleiringen og grov tuneller under slotts-murene og prøvde å unngå at de som var gått over til romerne skulle hindre dem nå da de hadde en slik god anledning til å gjenvinne landets eldgamle frihet. Sabinus hadde absolutt mest lyst til å dra sin vei med soldatene, men våget ikke å forlate fienden, siden han hadde påført dem så mye skade og han så på deres tilgjorte ettergivenhet som et tegn på at han ikke skulle gi etter for dem, og han holdt fortsatt ut beleiringen da han også regnet med at Varus var underveis.

4. På den tiden var det ti tusen andre lignende opprør i Judea fordi et stort antall inntok en kampposisjon enten for vinnings skyld eller var i fiendskap mot jødene. Spesielt ble to tusen av Herodes' soldater som allerede var blitt dimittert, samlet i selve Judea og kjempet mot kongens tropper, selv om Achiabus, Herodes' søsken-barn gikk imot dem, men da deres militære dyktighet hadde drevet dem ut av lavlandet og opp i fjellene, holdt han seg i festningen der og reddet det han kunne.

5. Judas** var sønn av Esekias, denne sterke mannen som hadde vært leder for

røverne og som Herodes med stor vanskelighet hadde klart å fange. Denne Judas hadde samlet en mengde ryggesløse menn ved Sepphoris i Galilea og gjorde et angrep på stedet som lå der, og han tok alle våpnene som var lagret der og med dem bevæpnet han hver eneste én som var med ham og tok med seg pengene som var der, og han ble forskrekkelig for alle ved å ødelegge enhver som kom nær ham, alt sammen for å fremheve seg selv og skaffe seg kongeverdighet. Han håpet på å oppnå en slik belønning, ikke ved heltemot i krig, men ved å volde skade uten noen hemninger.

6. Det var også en mann som het Simon som hadde vært slave under kong Herodes, i flere henseender en skikkelig mann, høyreist og robust, og som var de andre av hans nærmeste overlegen, og han var blitt betrodd et stort og viktig ansvar. Uroen og kaoset fikk denne mannen til å opphøye seg, og han var så dristig at han satte en gullkrone på sitt hode mens et visst antall menn sto ved hans side og erklærte ham som konge og mente at han var mer verdig til dette enn noen annen. Han brant ned kongepalasset i Jeriko og plyndret alt som var i det. Han satte også fyr på flere av kongens hus mange steder i landet og ødela dem fullstendig og lot dem som var med ham få lov til å rane det som var igjen, og han ville ha gjort verre ting, om man ikke hadde gått inn for å stanse ham øyeblikkelig, for da Gratus hadde sluttet seg til noen romerske soldater og tok med seg sine styrker og møtte Simon, ødela han en stor og forvirret folkemengde som kom fra Perea etter en voldsom og langvarig kamp og som hadde kjempet mer heltemodig enn dyktig. Og selv om Simon reddet seg ved å flykte gjennom en dal, nådde Gratus ham likevel igjen og hugget hodet av ham. Kongeslottet i Amathus ved Jordan-elven ble også nedbrent av en flokk menn som hadde samlet seg og som tilhørte Simons gruppe. Slik spredte et vilt raseri seg over hele nasjonen fordi de ikke hadde noen konge som kunne holde orden på folkemassene og fordi de fremmede som kom for å bringe opprørene til besinnelse, bare oppnådde å provosere dem ved de skadene de påførte dem og ved sin fremferd som var preget av havesyke.

7. Athronges var en mann som hverken var fremstående på grunn av ærverdige forgjengere, og bare var en helt ukjent sauegjeter, overgikk andre i legemsstyrke fordi han var høy av vekst og var freidig nok til å prøve å bli konge. Denne mannen syntes det var en søt opplevelse å gjøre større skade enn vanlig på andre, og selv om han skulle dø, var det ikke så farlig å miste sitt liv for en så stor sak. Han hadde fire brødre som også var høyvokste menn som han og de ble ansett som sterkere enn alle andre, og de oppmuntret ham også til å gjøre noe stort, for de tenkte at deres styrke skulle hjelpe til med å skaffe ham kongemakten. Hver av dem regjerte over hver sin bande og til sammen var de mange. De var alle befalingsmenn, men når de kom i kamp, rettet de seg etter ham og kjempet for ham, så han satte et diadem på hodet og samlet et råd som skulle drøfte hva som skulle gjøres, mens alt ble gjort slik han ønsket. Denne mannen beholdt makten en god stund og han ble kalt konge, og intet hindret ham fra å gjøre akkurat det han ville. Både han og brødrene drepte mange, både romere og kongens soldater, og var drevet av det samme hat mot begge parter. De overfalt kongens styrker på grunn av den tøylesløse oppførselen de fikk lov til under Herodes' regjering, og de overfalt romerne på grunn av de skadene de nylig var blitt påført av dem. Og i tidens løp ble de stadig mer grusomme mot alle, og ingen kunne unngå disse opprørene, for de drepte noen i

vinnings hensikt og andre bare fordi de var vant til å drepe. En gang angrep de et kompani soldater i Emmaus, som var i ferd med å bringe korn og våpen til hæren, og de gikk løs på hundremannsføreren Arius og skjøt førti av de beste fotsoldatene, mens resten ble skremt da de ble drept, men reddet seg ved hjelp av Gratus som kom dem til hjelp med kongens tropper. Disse fire brødrene fortsatte sin krig i lang tid ved kortvarige ekspedisjoner, og de var til stor irritasjon for romerne, men de gjorde også sin egen nasjon stor skade og likevel ble de senere overvunnet, én av dem i kamp med Gratus, den andre med Ptolemeus. Arkelaus tok også den eldste av dem til fange, mens den siste av dem var så nedslått og hans hær var utslitt og plaget av sykdom at han ikke så noen utvei til å redde seg, så han overgav seg til Arkelaus etter at han med en ed inn for Gud, var blitt lovt å få beholde livet. Men dette skjedde en god stund senere.

8. Det foregikk en rekke plyndringer i Judea, og når de forskjellige gruppene traff på en mann som ville lede dem, ble han straks utropt til konge slik at de kunne gjøre ugagn mot befolkningen. De var egentlig i liten grad til plage for romerne, men de drapene de utførte mot sitt eget folk, varte en lang tid.

9. Straks da Varus ble informert om tilstanden i Judea etter at Sabinus hadde skrevet til ham, ble han bekymret for den legionen han hadde etterlatt der, så han tok to legioner til, for det var tre legioner i Syria, samt fire ryttertropper og flere hjelpe-tropper som han enten hadde fått av kongene eller fra noen av fjerding-fyrstene, og så skyndte han seg så mye han kunne for å hjelpe dem som var blitt beleiret i Judea. Han befalte også at alle som var sendt ut med denne ekspedisjonen, skulle skynde seg til Ptolemais. Borgerne i Berytus gav ham også femten hundre hjelpestyrker da han passerte gjennom byen. Også Aretas sendte ham en mindre hjelp i tillegg til fotsoldatene og rytterne på grunn av sitt hat til Herodes, og for å kjøpe seg fordeler hos romerne. Og da han nå hadde samlet sine styrker, overlot han en del av dem til sin sønn og en av sine venner og sendte dem på en ekspedisjon inn i Galilea som ligger i nærheten av Ptolemais. De angrep fienden og sendte den på flukt og tok Sepphoris og gjorde innbyggerne til slaver og brente byen.

Men Varus fortsatte marsjen til Samaria med hele sin hær uten å blande seg med denne byen, for den hadde ikke deltatt i opprøret, og han slo leir ved en landsby som het Arus og tilhørte Ptolemeus, og som araberne hadde brent på grunn av sitt hat mot Herodes og hans venner. Derfra marsjerte de til en annen landsby som het Sampho som araberne hadde plyndret og brent til tross for at den var forsterket med festnignsmurer. Under hele denne marsjen var det ingen som unngikk dem, og alle stedene var hjemsøkt av ild og massedrap. Emmaus ble også brent etter ordre fra Varus etter at innbyggerne hadde forlatt den, slik at han kunne ta hevn over dem som var blitt drept der. Derfra marsjerte han til Jerusalem der jødene hadde slått leir og etterlatt den ubeskyttet etter at de hadde omringet den romerske legionen, fordi de ikke merket at hans hær var på tur mot dem. Og da Varus refset dem strengt for det de hadde gjort, kom de seg unna beskyldningen ved å påstå at sammenkomsten skyldtes festhøytiden og at krigen ikke hadde skjedd med deres samtykke, men fordi de fremmede handlet overilet da de var med romerne, og de gjennomførte beleiringen sammen med dem uten at de selv hadde noen interesse av å omringe romerne. Josef, som var søskenbarn av kong Herodes, kom også, og dessuten Gratus og Rufus som hadde soldater med seg, og de hadde også med seg de

romerne som var blitt beleiret. Men Sabinus kom ikke til å møre Varus, men stjal seg i hemmelighet ut av byen og dro ned til havet.

10. Da sendte Varus en del av sin hær inn i landet for å oppsøke dem som var årsaken til opprøret, og da de ble funnet, straffet han dem som var aller mest skyldig, mens han slapp andre fri. Antallet av dem som ble korsfestet ved denne anledning var to tusen. Deretter avløste han hæren som ikke på noe vis kunne være til nytte for ham i de sakene det nå gjaldt, for de oppførte seg udisiplinert, adlød ikke ordrer og rettet seg ikke etter Varus fordi de brydde seg mer om det de hadde vunnet ved de skadene de hadde forvoldt. Da han ble informert om at ti tusen jøder hadde samlet seg, skyndte han seg av sted for å fange dem, men jødene gikk ikke så langt at de gav seg i kamp med ham, men kom sammen etter råd fra Arkelaus og overgav seg til ham, og dermed tilgav Varus forbrytelsen med folkeopprøret og sendte befalingsmennene deres til keiseren som slapp fri flere av dem. Men mange som var sammen med dem i denne krigen, og som var i slekt med Herodes, var de eneste han straffet fordi de uten det minste hensyn til rettferdighet, kjempet mot sine egne slektninger.

---

*Disse store ødeleggelsene av delene av tempelet, synes ikke å være blitt gjenoppbygd i Neros dager og før tiden kom da det ble sysselsatt atten tusen arbeidere som kontinuerlig var i arbeid med å gjenoppbygge og reparere tempelet.

**Hvis ikke denne Judas er den samme som Taddeus i Ap.gj.5,36, må Josefus ha utelatt ham, for den andre Teudas, som han etterpå omtaler som den romerske guvernøren Fadus (Bok 20, kap.5,sek.1), fremstår for sent til å være han som er nevnt i Ap.gj. Navnene Teudas, Taddeus og Judas er bare litt forskjellige.

KAPITEL 11

JØDENES UTSENDING TIL KEISEREN.
KEISEREN STADFESTER HERODES' TESTAMENTE.

1. Da Varus hadde ordnet disse sakene og plassert den første legionen i Jerusalem, vendte han tilbake til Antiokia. Men Arkelaus ble utsatt for nye vanskeligheter i Roma av følgende grunn: Da utsendingen fra jødene kom til Roma, var det fordi Varus hadde gitt dem lov til det slik at de skulle be om tillatelse til å leve etter sine egne lover. Antallet sendemenn fra nasjonen var femti, og de fikk tilslutning av mer enn åtte tusen jøder som allerede var i Roma. Da samlet keiseren sine venner og de mest fremstående romere i Apollo-tempelet som han hadde bygget med store omkostninger. Dit kom utsendingene og et stort antall jøder, samt Arkelaus og hans venner, men hans slektninger hatet ham, og ville ikke være sammen med ham. Likevel syntes de det var for grovt å hjelpe ambassadørene mot ham, da de mente at det i keiserens øyne ville være en skam å handle slik mot en av deres egen slekt.

Filip* var også kommet fra Syria etter å være blitt oppfordret til det av Varus, først og fremst i den hensikt å hjelpe sin bror Arkelaus, for Varus var hans gode venn, men også for at det ikke skulle innebære noen endring i regjeringen, noe Varus trodde ville inntreffe, og for at det ikke skulle skje noen begrensning av makten på grunn av det store antallet som ønsket frihet til å leve etter egne lover og at han derfor ikke skulle bli skuffet, men selv få del i den.

2. Da de jødiske ambassadørene fikk tillatelse til å tale, håpet de å oppnå en oppløsning av kongedømmet, og de begynte å anklage Herodes for hans ondskaps-

fullhet, og at han til tross for at han var utropt til konge, hadde utøvd sin makt utenfor enhver kontroll, slik tyranner behandler sine undersåtter. Han hadde brukt sin makt til å ødelegge jødene, og unnlot ikke å legge planer mot dem etter sine egne lyster, og ved de mange som hadde omkommet under de ødeleggelsene han hadde påført dem, flere enn noen annen historie kan fortelle om, hadde de som overlevde det verre enn de andre som led under ham, ikke bare på grunn av redselen for hans innstilling mot dem, men for at han skulle ta fra dem deres eiendommer. Han sluttet ikke med å pryde de byene som lå i nabolaget og som var bebodd av utlendinger, med den følge at de byene som tilhørte hans kongedømme ble ruinert og helt ødelagt, for mens landet var i en mekitg blomstring da han fikk makten, førte han riket ned i den ytterste fattigdom. Under urettferdige påskudd drepte han hvem som helst av de fremste menn og fratok dem deres eiendommer, og hvis han tillot noen av dem å få leve, dømte han dem og konfiskerte alt det de eide. Dessuten la han årlige byrder på dem for å kunne gi rikelige gaver til seg selv, sitt hushold og til sine venner og til de slavene som han ansatte som skatteoppkrevere, fordi det ikke var mulig å oppnå frihet fra slik urettferdig voldsbruk uten å måtte betale for den med gull eller sølv. For ikke å snakke om skjendingen av jomfruene deres og hvordan de refset sine hustruer for ukyskhet og for frekke og umenneskelige ting, for det ville vært rett å skåne dem for disse lidelsene, og aller best om ingen hadde opplevd slikt i det hele tatt.

Herodes utsatte dem for slikt munnhuggeri, verre enn et villdyr, fordi han ikke hadde makt til annet, og selv om vårt land hadde gjennomgått mange skadelige opprør og endringer i styreformen, så har ikke historien noe eksempel på en slik ulykke som kan sammenlignes med det som Herodes påførte nasjonen, og det var derfor de med glede fant det rett å hylde Arkelaus som konge, for de tenkte at uansett hvem som ble satt til å styre riket, ville han være mildere mot dem enn Herodes. De ville ha deltatt med ham i sørgehøytiden over hans far for å glede ham og de ville være rede til å adlyde ham også i andre ting, hvis de bare kunne få oppleve en viss moderasjon av ham, men for at han ikke skulle være redd for ikke å bli ansett som Herodes' sønn, ville han straks gi sin mening til kjenne overfor folket før hans kongemakt var fastslått, fordi makten til å avgjøre dette, lå hos keiseren. Han hadde nemlig gitt en prøve på sin fremtidige handlekraft, sitt måtehold og sin styreform overfor sine undersåtter ved sin første handling mot egne borgere og mot Gud selv, da han drepte tre tusen av sine egne landsmenn ved tempelet. Men hvordan kunne de da rimeligvis unngå å hate ham, da han la denne forbrytelsen til resten av dette barbariet som vi har opponert mot og motsagt ham for i hans regjering? Det viktigste de ønsket var at de måtte bli befridd fra kongemakt og lignende styreformer,* og at de heller ble slått sammen med Syria og satt under presidenter, for da ville det bli åpenbart hvorvidt folket var opprørsk eller ønsket ro og orden hvis de fikk moderate regenter over seg.

3. Da jødene hadde sagt dette, befridde Nikolaus kongen fra disse beskyldningene og sa at Herodes aldri var blitt anklaget i løpet av hele sitt liv, og at det ikke sømmet seg mindre for dem som måtte ha anklaget ham for små forbrytelser enn for dem som nå prøvde å få ham straffet mens han levde, ved å anklage ham slik nå mens han var død. Han forklarte også at Arkelaus' fremferd mot jødene som hadde fornærmet ham, var fordi de i strid med loven hadde prøvd å hindre ham i å regjere,

og dermed drepte han dem som ville stanse ham med å handle urettferdig. Slik straffet han dem fordi de klaget på ham, og han anklaget dem for forsøk på sammensvergelse og fordi de likte å gjøre opprør og ikke hadde lært å adlyde lovene, men ønsket å være herre over alle ting. Dette var hovedinnholdet i det Nikolaus sa.

4. Da keiseren hadde hørt disse innleggene, hevet han møtet, men noen få dager senere, utnevnte han Arkelaus, ikke til konge over hele landet, men til fyrste over halvparten av det som hadde ligget under Herodes, og lovte å gi ham kongeverdigheten senere hvis han regjerte denne delen med klokskap. Den andre halvparten delte han i to og gav dem til Herodes' to andre sønner, Filip og Antipas, den Antipas som trettet med Arkelaus om hele kongeriket. Det var til ham Petra og Galilea betalte skatt som beløp seg til 200 talenter** årlig, mens Batanea med Trakonitis, samt Auranitis, med en del som ble kalt *Zenodorus' hus*, betalte skatt på ett hundre talenter til Filip, mens Idumea og Judea og landet Samaria betalte skatt til Arkelaus. Men fjerdeparten av den ble avkortet etter ordre fra keiseren som befalte denne lettelsen fordi de ikke var med på opprøret sammen med resten av folket. Det var også noen byer som betalte skatt til Arkelaus, Stratos Tårn, Sebaste, med Joppe og Jerusalem, mens Gasa, Gadara og Hippos, som var greske byer som keiseren hadde adskilt fra hans rike, ble lagt til provinsen Syria. De skattepengene som kom til Arkelaus hvert år fra hans områder, beløp seg til seks hundre talenter.

5. Og mye av arven falt på Herodes' sønner, mens Salome fikk Jamnia, Asdod og Phasaelis, samt fem hundre tusen drakmer i sølvmynt, og keiseren gav henne som en presang en kongelig residens i Askalon, i tillegg til det hennes bror etterlot henne i sitt testamente. I alt beløp hennes årlige inntekter seg til seksti talenter i året, og hun hadde sitt bosted innenfor Arkelaus' område. De andre av hans slektninger fikk også det som testamentet hadde tilkjent dem. Dessuten skjenket keiseren en gave til til de to døtrene av Herodes, som var jomfruer, i tillegg til det faren hadde gitt dem, på to hundre og femti tusen sølvdrakmer, og bortgiftet dem til Pheroras sønner. Han gav også alt som var blitt skjenket ham til kongens sønner, og det var ett tusen fem hundre talenter, unntatt noen få av karene som han beholdt selv. De var akseptable for ham, ikke så mye for deres høye verdi, men fordi de var for ham et minne om kongen.

---

*Hvis man sammenligner den guddommelige forutsigelsen om tyranniet som skulle prege de jødiske kongene dersom israelittene skulle være så dumme å foretrekke dette i stedet for det eldgamle teokaratiet eller aristiokratiet (1.Sam.8, 1-22), vil man straks se dette oppfyllt i Herodes' dager, og det i en slik grad at nasjonen så ut til å angre på deres valg fra oldtiden, som var i strid med Guds bedre valg for dem, og de ville heller være underlagt det romerske styret enn å være undertrykt under Herodes' familie lenger.

**Da Arkelaus hadde halvparten av Herodes' rike, og hans årlige inntekt var 600 talenter, kan vi derfor finne ut hva Herodes den stores årlige inntekt var, og da mener jeg den var om lag 1600 talenter, som, etter en kurs på 3000 sekel, eller om lag 2 shilling og 10 pence pr. sekel, på Josefus' tid utgjorde om lag 680.000 pund sterling pr. år.

KAPITEL 12

DEN FALSKE ALEXANDER

1. Da keiseren hadde fastsatt disse ordningene, kom det en ung mann av jødisk fødsel som var oppdradd av en romersk frigitt i byen Sidon, og hevdet at han var i slekt med Herodes fordi han i ansiktet lignet ham. De som så dette, bekreftet at han lignet Alexander, Herodes' sønn som han hadde drept, og dette fikk ham til å prøve å oppnå kongemakt.

Han tok ham til seg som sin hjelper siden han var landsmann, en som var godt kjent på slottet, mens han på andre områder var en ond mann som var i stand til å anstifte uro i folket, og en som fikk andre til å finne på skadelige ting, fordi han erklærte seg å være Alexander, Herodes' sønn, men var blitt stjålet unna av ham som var sendt for å drepe ham, men som i virkeligheten hadde drept andre for å bedra dem som så dette og dermed hadde frelst både ham og Aristobulus. Slik ble denne mannen opphøyd og påtvunget dette av dem som kom til ham, og da han kom til Kreta, fikk han alle jødene til å komme og diskutere med seg og få dem til å tro at han var Alexander. Og da han hadde fått alle de pengene han ble tilbudt der, dro han over til Melos og der fikk han ennå mer penger enn han hadde fra før, fordi de trodde at han var av kongeslekt og fordi de håpet at han ville gjenvinne sin fars regime og belønne sine velgjørere. Så skyndte han seg til Roma og ble geleidet dit av de fremmede som underholdt ham. Han lyktes også å forlede de jødene som var der da han landet i Dicearchia, og ikke bare folket, men også alle dem som hadde hatt en posisjon hos Herodes, eller likte ham, og de sluttet seg alle til ham som deres konge. Mennene var glade for hans spill som ble forsterket av hans ansiktslikhet som fikk dem som hadde kjent Alexander til å bli sikker på at han ikke kunne være noen annen, og dette bekreftet de med ed. Og da det gikk forlydender om at han skulle til Roma, dro alle jødene ut for å møte ham, og de tilskrev det guddommelige Forsyn hans uventede redning og de frydet seg på vegne av hans mors familie. Da han kom, ble han ført frem i en kongelig bærestol gjennom gatene og den stasen han var pyntet med, var slik kongene hadde, og den var også betalt av dem som underholdt ham. Folket flokket seg om ham, og ingen ting ble forsømt som kunne tenkes å være passende for en som så uventet var blitt bevart.

2. Da dette kom keiseren for øret, ville han ikke tro det, for Herodes var ikke lett å lure i slike saker som var viktige for ham. Da han likevel hadde en mistanke om at det kunne være sant, sendte han Celadus, en av sine frigitte, og en som selv hadde snakket med de unge, og ba ham bringe Alexander til ham. Og det gjorde han, men han var ikke bedre i bedømmelsen av ham enn resten av folket. Men han kunne ikke bedra keiseren, for selv om det var en likhet mellom ham og Alexander, var den ikke så nøyaktig at den kunne lure dem som hadde den skarpeste bedømmelsen, for denne Alexander hadde grove arbeidshender, og ikke den mykere legemsbygning lik dem som hadde hatt en oppvekst hos finere folk og hatt nok av alt, for han hadde i ett og alt en grovere legemsbygning. Da keiseren fikk se hvor enig mesteren og den lærde var i denne freidige løgnhistorien, spurte han ham ut om Aristobulus for å få vite hva som hadde skjedd med ham som syntes å være blitt lurt unna sammen med ham, og hvorfor han ikke kom sammen med ham for å prøve å få tilbake den makten som tilkom ham på grunn av hans fornemme fødsel. Og da sa han at han var blitt

igjen på Kreta fordi han var redd på havet og ikke ville bli utsatt for en ulykke slik at Mariamnes etterkommere skulle gå helt til grunne ved at Aristobulus skulle overleve og straffe dem som hadde begått dette forræderiet mot dem. Da han ble trodd i disse påstandene, og opphavsmannen til dette bedrageriet støttet ham, tok keiseren den unge mannen for seg privat og sa til ham: "Hvis du ikke vil lure meg, skal du få til belønning og slippe unna med ditt liv. Fortell meg så hvem det er som har vært så frekk å finne på et slikt bedrag som dette. For dette påfunnet er en alt for mektig slyngelstrek til å være gjort av en på din alder." Og da han ikke hadde noen annen utvei, fortalte han keiseren om sammensvergelsen, hvordan den var gjort og hvem som hadde gjort den. Og da keiseren så at den falske Alexander var en sterk og aktiv mann og vel egnet til kroppsarbeid og han hadde sagt at han ikke ville bryte sitt løfte til ham, satte han ham til å ro sammen med sjøfolkene, men drepte ham som hadde fått ham til å gjøre dette. Og folket i Melos syntes han hadde fått straff nok ved å kaste bort så mange penger på denne falske Alexander. Og slik var den skammelige avslutningen på dette frekke påfunnet med den falske Alexander.

Romerriket på det mektigste, under keiser Trajan.

KAPITEL 13

ARKELAUS BLE FORVIST TIL VIENNE ETTER EN NY ANKLAGE.

1. Da Arkelaus hadde tiltrådt sitt fyrstedømme og var ankommet Judea, anklaget han Joazar, sønn av Boethus, for å ha vært delaktig i opprørene, og han fratok ham hans overprestembete og satte sin bror Eleasar i hans sted. Han gjenreiste også kongeslottet i Jeriko praktfullt, og han delte halvparten av vannet som landsbyen Neara brukte, til vanning av marken med de palmetrærne som han hadde plantet

der. Han bygde også en landsby og kalte den med sitt eget navn Archelais. Men han overtrådte våre fedres lover,* og giftet seg med Glaphyra, Arkelaus' datter som hadde vært gift med hans bror Alexander. Han fikk tre barn med henne, og det var en avskyelig ting for jødene å gifte seg med sin brors hustru. Heller ikke ble Eleasar lenge i sin stilling som overprest, for Jesus, sønn av Sie, ble satt i hans sted mens han ennå levde.

2. I det tiende år av Arkelaus' regjering, var hverken hans brødre eller hans fremste menn i Judea og Samaria i stand til å holde ut hans barbari og tyranni, og de anklaget ham for keiseren, og det spesielt fordi han hadde brutt keiserens påbud om å forholde seg moderat hos dem. Da keiseren fikk høre det, ble han rasende og tilkalte Arkelaus' forvalter som tok seg av hans saker i Roma, og som også het Arkelaus. Da han syntes det var under sin verdighet å skrive til Arkelaus, ba han ham om å seile av sted så fort som mulig og bringe ham til Roma. Mannen skyndte seg og reiste, og da han kom inn i Judea, fant han Arkelaus som holdt fest med sine venner og fortalte ham hvorfor keiseren hadde sendt ham og skyndte seg med å få ham med seg tilbake. Og da han kom til keiseren i Roma og fikk høre det som hans anklagere hadde å si og hva han hadde til svar på det, bannlyste han ham og forviste ham til Vienne, en by i Gallia for at han skulle bo der, og han tok fra ham de pengene han hadde.

3. Før Arkelaus hadde tatt av sted til Roma etter denne befalingen, fortalte han denne drømmen til sine venner: Han så ti kornaks av hvete som var fullmodne, og de ble slukt av okser. Da han våknet, syntes han at dette synet var så viktig for ham at han sendte bud på drømmetyderne. Men da noen hadde én mening, og andre hadde en annen, for tolkningene deres stemte ikke overens, ba Simon, som tilhørte sekten esseerne, om å få tale fritt til ham og han sa at synet varslet en forandring i sakene som angikk Arkelaus, og det var ikke til det bedre. For oksen som slet hardt som trekkdyr, betydde prøvelser og i alle fall helt sikkert forandringer, for det landet som blir pløyd av okser, kan ikke fortsette å være slik som det har vært. Og de ti kornaksene betydde det samme antall år, fordi det vokser ut ett aks hvert år og det betydde at Arkelaus' tid var omme. Slik tolket denne mannen drømmen. Og på den femte dagen etter denne drømmen kom det fra keiseren bud først til Arkelaus, og deretter til den andre Arkelaus, til Judea, om å komme til ham.

4. Det samme skjedde med hans hustru Glaphyra som var datter til kong Arkelaus, som slik jeg tidligere har fortalt, ble gift som jomfru med Alexander, Herodes' sønn og bror til Arkelaus. Men da Alexander ble drept av sin far, ble hun gift med Juba, kongen i Libya, og da han døde, levde hun som enke i Kappadokia hos sin far, og da skilte Arkelaus seg fra sin tidligere hustru Mariamne og giftet seg med henne fordi han elsket henne så høyt, og under sitt ekteskap med ham fikk hun den følgende drøm: Hun syntes hun så Alexander stå hos henne, og hun ble glad og omfavnet ham heftig, men da klaget han på henne og sa: "O Glaphyra, du snakker virkelig sant at kvinner ikke er til å stole på. Lovte du ikke å være tro mot meg? Giftet du deg ikke med meg som jomfru? Og har vi ikke barn sammen? Likevel har du glemt min kjærlighet til deg fordi du ønsker deg en mann til. Og du er ikke tilfreds med denne fornærmelsen mot meg, men har vært så freidig å skaffe deg en tredje mann til å ligge med deg og på en uforskammet og frekk måte har du gått inn i mitt hus og har

giftet deg med Arkelaus, din nåværende ektemann som er min bror. Men jeg vil ikke glemme din hengivne kjærlighet, og jeg vil fri deg fra enhver skammelig handling slik at du blir min igjen som du en gang var." Da hun hadde fortalt dette til sine medsøstre, forlot hun etter noen få dager dette liv.

5. Jeg tror ikke disse historiene er upassende i denne beretningen, for min avhandling dreier seg om konger, og ellers den nytten man heretter kan hente fra den, så vel som en stadfestelse på sjelens udødelighet og Guds forsyn med mennesket. Jeg fant det riktig å skrive dem ned, men hvis noen ikke tror på slike saker, la dem beholde gleden over å ha sine egne meninger, uten at de skal hindre andre som vil bli oppmuntret og få visdom av dem.

Deretter ble Arkelaus' land tillagt provinsen Syria, og Cyrenius som hadde vært konsul, ble sendt av keiseren for å skaffe oversikt over folkets eiendommer i Syria, og å selge Arkelaus' hus.

---

*Spanheim påpeker her at det var forbudt for jødene å gifte seg med sin brors hustru når hun hadde barn med den første mannen, og Zenoras forklarer også bestemmelsen slik.

BOK 18

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ TRETTITO ÅR

FRA ARKELAUS' BANNLYSNING TIL JØDENES UTGANG FRA BABYLON

KAPITEL 1

KEISEREN SENDER CYRENIUS FOR Å SKATTLEGGE SYRIA OG JUDEA. COPONIUS BLIR UTNEVNT TIL PROKURATOR OVER JUDEA. JUDAS FRA GALILEA OG DE JØDISKE SEKTENE.

1. Den romerske senatoren Cyrenius som hadde hatt flere stillinger som magistrat inntil han ble konsul og av flere grunner hadde stor verdighet, kom til Syria på denne tiden med noen få andre, da keiseren hadde sendt ham til å være dommer i denne nasjonen og for å skaffe oversikt over folkets eiendommer. Coponius som var av kavaleri-ordenen, ble utsendt sammen med ham for å ha fullt herredømme over jødene. Cyrenius kom dessuten selv til Judea som nå var tillagt provinsen Syria, for å skaffe oversikt over eiendommene, og å innkassere Arkelaus' penger. Men enda jødene til å begynne med betraktet denne skattleggingen som fiendtlig, lot de være å gjøre motstand mot den, da de ble overtalt til det av Joazar som var sønn av Boethus og var overprest. Og da de hørte på Joazar, oppgav de en oversikt over sine eiendommer uten noen innvendinger. Likevel var det en mann som het Judas, en gaulonitt* fra en by som het Gamala, og han tok med seg Sadduc** som var en fariseer som ivret for å få dem til å gjøre opprør, for skattleggingen var ikke noe bedre enn å bli underlagt slaveri. Han oppfordret nasjonen til å stadfeste sin frihet som om de kunne skaffe seg lykke og sikkerhet for sine eiendommer på denne måten, og han lovet dem et ennå større gode som var den herlighet og ære de da ville oppnå for tapperhet.

Nå mente de at Gud ikke ville hjelpe dem hvis de ikke sluttet seg sammen om slike råd som var til deres eget gagn og kunne gi dem suksess, bare de ikke ville bli trette når de skulle gi seg i kast med så store oppgaver. Dermed aksepterte folk med glede det de sa, og saken ble drevet svært langt. Disse folkene forårsaket mangfoldige ulykker og nasjonen ble i fryktelig grad forført av disse ideene, slik at den ene forferdelige krigen fulgte etter den andre, og vi mistet våre venner som kunne lindre vår nød, og våre fremste menn ble plyndret. Dette skjedde under foregivende av å være til gagn for folket, mens det egentlig bare var i personlig vinnings hensikt. Følgelig kom det til opprør og drap, ofte på dem som var av samme folk på grunn av disse menns innbyrdes raseri for at ingen motstandere skulle bli tilbake, i tillegg til drap på deres fiender. Vi ble også rammet av sult som brakte oss inn i den største fortvilelse og det skjedde fordi byene ble jevnet med jorden og opprøret gikk så langt at selve Guds tempel ble nedbrent. Slik var følgene av at våre fedres skikker ble forandret i en slik grad at vi alle gikk mot ødeleggelsen, alt på grunn av de sammen-

svergelsene som disse menn drev med. For Judas og Sadduc representerte en filosofisk sekt og hadde mange tilhengere som gjorde opprør i regjeringen og la grunnlaget for fremtidige ulykker. Vi var for øvrig ukjent med denne filosofien som jeg snart skal omtale, da den har spredd seg blant de unge som ble så nidkjære for den at de forårsaket omfattende ødeleggelser.

2. Blant jødene hadde det i lengere tid vært tre sekter med særegen filosofi, som esseerne, sadduseerne og for det tredje fariseerne, og disse har jeg allerede omtalt i den andre boken om jødenes kriger, men jeg vil likevel gi en liten kommentar til dem her.

3. Fariseerne lever enkelt, tar avstand fra fine retter og følger et fornuftig levesett og alt det som de synes de har godt av, og de tror at de skal streve iherdig for å oppnå det som forstanden dikterer dem. De har også respekt for de gamle, og de våger aldri å motsi dem. De tror at alle ting er skjebnebestemt, men dette berøver ikke mennesket friheten til å handle slik de synes det er riktig, da de har den innstilling at man skal gjøre det som behager Gud, men likevel slik at menneskene kan velge å gjøre godt eller ondt. De tror også at sjelen har i seg en udødelig livskraft, og under jorden vil det skje belønning eller straff etter hvorvidt de har handlet rettferdig eller ugudelig i dette liv. De sistnevnte vil bli holdt i et evig fengsel, mens de førstnevnte skal ha makt til å få leve på nytt. De går kraftig inn for å overbevise folket om sin lære, og alt det de foretar seg med gudstjenester, bønner og ofringer, skjer etter deres anvisninger, og i byene får både deres livsførsel og diskusjoner hederlig omtale.

4. Sadduseerne lærer at sjelen dør med kroppen, og de bryr seg ikke om å overholde noe annet enn det loven foreskriver, og de betrakter det som en dyd å diskutere med de filosofene de ofte er sammen med. Men denne læren er det bare få som følger, og likevel er disse blant de mest aktede. Men de kan nesten ikke gjøre noe av det de står for, for hvis de blir magistrater, noe som de er uvillige til, men noen ganger blir tvunget til, holder de seg til fariseernes prinsipper, for ellers ville ikke folket tåle dem.

5. Esseerne lærer at alle ting skjer etter Guds vilje. De lærer at sjelen er udødelig, og anser belønningen for rettferdighet som noe man må streve iherdig etter, og når de sender noe til tempelet som de har viet til Gud, praktiserer de ikke ofringer der,* da de har sine egne renselsesseremonier og derfor blir utelukket fra tempelet og må forrette ofringene selv. Likevel er deres livsførsel bedre enn de andres og de lever svært sparsommelig som jorddyrkere. Det er også beundringsverdig hvordan deres visdom og rettferdighet overgår alle andre, og det i en slik grad at man ikke har funnet slikt hos noen andre folk, hverken hos grekerne eller barbarene, og at det ikke en gang over kortere tid har forekommet noe slikt hos dem. Dette kan vi se av deres ordninger som ikke hindrer dem i å ha alt felles og at en rik mann ikke skal ha mer glede på grunn av sin rikdom enn en som ikke eier noe i det hele tatt. Det er omlag fire tusen som lever på denne måten og aldri gifter seg og heller ikke holder tjenere, da dette frister menneskene til å bli urettferdige, og ekteskap gir anledning til huslig krangel, for når de lever bare for seg selv, er de hverandres tjenere. De oppnevner også forvaltere som tar seg av inntektene og avlingene, og de skal være prester og

gode menn, og korn og matvarer skal være til deres rådighet. De lever ikke på noen annen måte enn de andre esseerne, men de ligner aller mest på folk fra Dakia som kalles *polistæ* ** (byborgere).

6. Den fjerde sekten som innenfor jødisk filosofi, var galileeren Judas opphav til. Disse menn er i alle ting enige med fariseerne, men de har en ukrenkelig frihetstrang, og de sier at Gud er deres eneste hersker og Herre. De er ikke opptatt av døden og de hefter seg ikke med sine venners og slektningers død, for frykt for døden skal ikke få dem til å kalle noe menneske for Herre. Dette er en urokkelig beslutning hos dem som svært mange vet om. Jeg skal ikke si mer om dette, og jeg er ikke redd for at noe av det jeg har sagt ikke skal bli trodd, men heller redd for at det jeg har sagt om deres innstilling til lidelser og smerte, ikke skulle være sagt tydelig nok. Det var på Gessius Florus' tid at det oppsto et raseri i nasjonen på grunn av politisk uro. Han var vår prokurator og var årsaken til at jødene ble opprørt på grunn av hans maktmisbruk slik at de gjorde opprør mot romerne. Dette var altså de filosofiske retningene hos jødene.

---

*Det ser ut til at det Josefus her sier, betyr at esseerne ikke dro til de jødiske høytidene i Jerusalem eller ofret der. Det kan være derfor de aldri er nevnt i Det nye testamente.
**Hvem disse *polistæ* er, som Josefus nevner, og som var blant pytagoreerne i Dakia, er ikke lett å avgjøre. Scaliger gjetter på at noen av disse dakierne levde alene som munker i telt eller huler, mens andre levde i fellesskap og bygde byer, og derfor ble kalt med et navn som betegnet noe slikt.

KAPITEL 2

HERODES OG FILIP BYGDE FLERE BYER TIL ÆRE FOR KEISEREN. REKKEN AV PRESTENE OG PROKURATORENE. PHRAATES OG PARTERNE.

1. Da Cyrenius hadde tatt seg av Arkealus' penger, og da skatteoppkrevingen var blitt avviklet i det trettisjuende år etter Cæsars seier over Antonius ved Aktium, fratok han Joazar overprest-embetet som var blitt tildelt ham av folket, og han utnevnte Ananus, Sets sønn, til overprest, mens Herodes og Filip hadde fått tildelt hvert sitt fjerding-fyrstedømme, der de tok seg av de offentlige sakene. Herodes bygde også en mur rundt Sepphoris som en sikkerhet for hele Galilea og gjorde byen til hovedstad i landet. Han bygde også en mur rundt Betharamphta, som også er en by, og han kalte den Julias etter navnet på keiserens hustru. Og da Filip hadde bygd byen Paneas ved Jordans kilder, kalte han den Cæsarea. Han oppgraderte også landsbyen Betsaida ved Genesaretsjøen til å bli kalt en by, både hva angår innbyggertall og prakt, og den kalte han også Julias, etter Cæsars datter.

2. Da Coponius som vi har fortalt, ble sendt av sted med Cyrenius og gjorde tjeneste som prokurator og styrte Judea, skjedde denne hendelsen: Da jødene feiret de usyrede brøds høytid som vi kaller påske, var det skikk hos prestene å åpne tempelportene like etter midnatt. Da portene ble åpnet, kom det noen samaritanere hemmelig inn i Jerusalem og slengte fra seg døde menneskekropper i søyle-gangene. Av denne grunn utelukket han dem fra tempelet, noe som de ikke hadde pleid å gjøre ved disse høytidene, men nå ville de passe bedre på tempelet enn de hadde gjort før.

Etter denne hendelsen kom Coponius tilbake til Roma, og Markus Ambivius ble hans etterfølger i regjeringen. På den tiden døde Salome, kong Herodes' søster, og han overlot Jamnia og hele fyrstedømmet til Julia (keiserens hustru), og Phasaelis på sletten, der det er en stor palmeplantasje med frukt av utsøkt kvalitet, til Arkelaus. Etter ham kom Annius Rufus, og i hans tid døde keiseren som var den andre romerske Cæsar, og som hadde regjert i femtisju år, seks måneder og to dager, og i denne tiden regjerte Antonius fjorten år sammen med ham, mens hans levetid var syttisju år, og ved hans død etterfulgte sønnen til hans hustru Julia, Tiberius Nero. Han var nå den tredje keiseren, og han sendte Valerius Gratus som prokurator over Judea for å etterfølge Annius Rufus.

Denne mannen fratok Ananus overprest-embetet og utnevnte Ismael, Phabis sønn til overprest. Etter kort tid fratok han ham også det og ordinerte igjen til overprest Eleasar, Ananus' sønn som hadde vært overprest tidligere. Men da han hadde hatt dette embetet i ett år, tok Gratus det fra ham igjen og gav embetet til Simon, sønn til Camithus, og han hadde det heller ikke mer enn ett år før Josef Kaifas ble gjort til hans etterfølger. Da Gratus hadde gjort dette, dro han tilbake til Roma etter å ha holdt seg i Judea i elleve år, da Pontius Pilatus ble hans etterfølger.

3. Nå bygde fjerdingfyrsten Herodes som sto i et godt forhold til Tiberius, en by med det samme navn som han, og kalte den Tiberias. Han bygde den i den beste delen av landet Galilea ved Genesaretsjøen. I en landsby som het Emmaus, en kort avstand fra den, var det varme bad. Det kom fremmede og slo seg ned i byen, også et stort antall galileere, og mange ble på grunn av Herodes nødt til å komme dit for å bli innbyggere i landet, og flere av dem var folk av høy rang. Han tillot også fattige folk fra alle deler av landet å få bo der. Slett ikke alle var frigitte, men for dem ble han en velgjører, for han frigav dem i store antall, men påla dem ikke å flytte fra byen, for han bygde gode hus til dem på egen bekostning. Dessuten gav han dem landjord, enda han var klar over at det var i mot jødenes gamle lover å gjøre denne plassen til bosted, fordi man måtte fjerne mange gamle graver for å få plass til byen Tiberias,* mens vår lov sier at slike innbyggere skal være urene i sju dager (4. Mos.14,11).

4. Omtrent på denne tiden døde Phraates, parternes konge som en følge av sin sønn Phraates' forræderi som skjedde slik: Da Phraates hadde fått sine legitime sønner, hadde han også en italiensk hushjelp som het Thermusa, som sammen med flere andre gaver var blitt sendt ham av Julius Cæsar. Han gjorde henne først til sin konkubine, og da han falt for hennes skjønnhet, fikk han etter som tiden gikk, en sønn med henne som ble kalt Phraataces, og da gjorde han henne til sin legitime hustru, for han hadde stor respekt for henne. Hun ble i stand til å overtale ham til alt det hun ville, og hun ivret for å skaffe sin sønn regjeringsmakten over Partia. Men hun skjønte likevel at hun ikke ville lykkes i dette dersom hun ikke kunne finne ut hvordan hun kunne bli kvitt Phraates' legitime sønner og få dem ut av riket, så hun overtalte ham til å sende disse sønnene til Roma som garanti for hans troskap. Og de ble sendt til Roma, for det var ikke lett for ham å motsi hennes befalinger.

Siden Phraataces ble oppdratt alene for å overta kongedømmet, fant han det temmelig vidløftig å forvente at faren skulle gi ham makten (som etterfølger), og derfor fant han på en forrædersk plan mot sin far ved hjelp av sin mor, og han inngikk

en forbrytersk avtale med henne. Han ble dermed hatet for begge de syndene, for hans undersåtter anså denne onde kjærligheten til sin mor som ikke noe bedre enn et mord på sin far, og de kastet ham ut av landet i et opprør før han ble for mektig, og så døde han. Men de beste blant parterne kom sammen og ble enige om at det var umulig å bli regjert uten en konge, og det var en fast skikk hos dem å velge en av Arcases-familien, og loven tillot dem ikke noe annet, for de syntes at riket allerede hadde lidd nok skade på grunn av ekteskapet med en italiensk konkubine og hennes avkom, så de sendte ambassadører og kalte Orodes til å ta kronen, for folket ville ellers ikke ha tålt dem. Og selv om han var kjent for å være meget grusom og umedgjørlig og var tilbøyelig til raseri, så var han likevel fra Arsaces' familie. Men så gjorde de en sammensvergelse mot ham og drepte ham, og noen sier at det skjedde på en festhøytid mens de forrettet ofringer, for det var en alminnelig skikk å bære sverd, men den mest vanlige historien er at de drepte ham etter å ha fått ham med seg på jakt.

Deretter sendte de ambassadører til Roma og ba dem sende en av dem som var plassert der som troskapsgaranti, til å bli deres konge. Dermed ble Vonones foretrukket og sendt til dem, for han så ut til å kunne mestre en slik suksess som to av de største kongerikene under solen tilbød ham, hans eget rike, og i tillegg et utenfor hans eget. Men barbarene forandret snart mening, for de var ustadige av naturen og syntes ikke denne mannen var verdig til å bli deres guvernør, for de kunne ikke tenke seg å adlyde en mann som hadde vært slave, for det var det de kalte slike som hadde vært gisler, og den skammen som hang ved dette navnet kunne de slett ikke tåle. Det var desto mer utålelig at parterne skulle ha en slik konge over seg som hadde vunnet denne retten i fredstid og ikke i krig. Derfor inviterte de Artabanus, kongen i Media til å bli konge, for han var også av slekten Arsaces. Artabanus gikk med på tilbudet og kom til dem med en hær. Da ble han møtt av Vonones, og til å begynne med sto parterne på hans side, men så satte han sine soldater i slagorden, og Artabanes ble slått og flyktet til fjellene i Media.

En kort tid senere hadde han samlet en stor hær, og så gikk han til kamp mot Vonones og slo ham, og Vonones måtte flykte på hesteryggen med noen få av sine hjelpere til Selucia ved Tigris. Og da Artabanes hadde drept et stort antall og deretter seiret på grunn av den store fortvilelsen som kom over barbarene, trakk han seg tilbake til Ctesiphon med en mengde folk og regjerte over parterne. Vonones flyktet til Armenia, og da han kom dit, ville han at de skulle gjøre ham til konge, og i den hensikt sendte han ambassadører til Roma. Men da Tiberius nektet ham dette, overgav han seg til Silanus, presidenten i Syria, også fordi parternes konge truet ham og sendte ambassadører for å advare ham mot krig hvis han fortsatte, og dessuten fordi han ikke hadde noen mulighet for å gjenvinne noe annet kongerike, for de mektigste av armenerne omkring Niphates sluttet seg til Artabanus. Silanus, som var president, beholdt ham i Syria fordi han hadde aktelse for hans utdannelse i Roma, mens Artabanus gav Armenia til Orodes, en av sine sønner.

5. På denne tiden døde Antiokus, kongen i Commagene, og deretter kom folket i strid med stormennene, og da sendte de begge ambassadører til Roma, for de mektige i landet ønsket at deres regjeringsform skulle bli endret til en romersk provins, mens

folket ville at de skulle være styrt av konger slik deres forfedre hadde vært. Derfor sendte senatet ut et dekret om at Germanicus skulle sendes dit for å bringe orden i sakene i øst, og dette ble brukt som en passende anledning til å få ham avlivet, for da han hadde vært i øst og fått orden på sakene der, ble han skaffet av veien ved at Piso gav ham gift.

---

*Vi skal her merke oss at etter Herodes den stores død og ved Arkelaus' etterfølgelse, er Josefus svært kortfattet i sine beretninger om Judea inntil man nærmer seg hans tid. Jeg antar at det er fordi han bare har noen få gode historier fra den tiden for hånden.

KAPITEL 3

JØDENE GJØR OPPRØR MOT PONTIUS PILATUS.
KRISTUS, PAULINA OG JØDENE I ROMA.

1. Pilatus, som var prokurator i Judea, flyttet sin hær fra Cæsarea til Jerusalem for å gå i vinterkvarter og for å avskaffe jødenes lover. Han introduserte keiserens bilde som var på hans bannere og førte dem inn i byen, mens våre lover forbyr oss å lage bilder. Dette gjorde de fordi de tidligere prokuratorene var vant til å gjøre sin inngang i byen med bannere som hadde slike bilder. Pilatus var den første som innførte og stilte opp bannere med slike bilder i Jerusalem og gjorde det om natten uten folkets viten, men straks de fikk se det, kom de i stort antall til Cæsarea og anmodet Pilatus i flere dager om å fjerne bildene, og da han ikke ville gjøre det fordi det ville være en fornærmelse mot keiseren, og de fortsatt sto på sitt krav, beordret han sine soldater til å gripe til våpen i hemmelighet mens han satte seg på dommersetet som var plassert på en åpen plass i byen der hæren var skjult for å kunne bruke makt mot dem. Da jødene fortsatte å mase på ham, gav han tegn til soldatene om å omringe dem. Så truet han dem med å bli drept øyeblikkelig dersom de ikke sluttet med å plage ham, og dra hjem igjen. Men de kastet seg ned på jorden og lot sine nakker være bare, og sa at de var svært villige til å møte døden i stedet for at deres lover skulle bli overtrådt. Da ble Pilatus meget beveget over deres faste beslutning om at lovene deres skulle være ukrenkelige, og så befalte han at bildene skulle bæres bort fra Jerusalem til Cæsarea.

2. Pilatus påtok seg å føre en vannledning til Jerusalem, og det gjorde han ved hjelp av de hellige penger, og han avledet den fra den opprinnelige vannstrømmen i en avstand på om lag 4 kilometer. Men jødene* likte ikke det han gjorde med vannet, og flere tusen av folket samlet seg og kom til ham med støyende klager for å få ham til å avstå fra planene. Noen brukte ukvemsord mot mannen, slik det skjer i store folkeansamlinger. Så lot han sine soldater ta på seg uniformene med dolker skjult under klærne, og så sendte han dem til et sted der de kunne omringes. Så ba han jødene dra sin vei, men de fortsatte dristig sitt munnbruk mot ham, mens han gav soldatene et tegn som de på forhånd var instruert om, men de påførte dem et mye kraftigere angrep enn det Pilatus hadde befalt dem, og de straffet både opprørerne og mange andre i tillegg, for folket var ubevæpnet, og et stort antall ble drept, mens andre løp sin vei med skader, og slik ble dette opprøret stanset.

3. På denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann – om det skulle være lov til å kalle han et menneske – for han gjorde underfulle ting. Han var en lærer som underviste om slikt som blir mottatt med glede. Han tiltrakk seg mange, både jøder og hedninger. Han var selveste Kristus, og da Pilatus hadde dømt ham til korset** etter påtrykk fra de fremste menn blant oss, ble han ikke sviktet av dem som elsket ham, for han viste seg levende for dem den tredje dagen,*** slik de hellige profetene hadde forutsagt om ham, i tillegg til ti tusen underfulle ting, og den stammen av kristne, som har sitt navn fra ham, er ikke utdødd ennå i dag.

4. Omtrent på denne tiden skjedde det en ny ulykke som skapte uro blant jødene, og en del skammelige handlinger ved Isis-tempelet i Roma. Jeg vil først rette oppmerksomheten mot denne praksisen ved å fortelle om det som angikk jødene. Det var en kvinne i Roma som het Paulina som var svært rik og på grunn av sine forfedres høyverdighet og sin dydige livsførsel, fikk en høy anerkjennelse, og som til tross for at hun i sin blomstrende ungdom var svært vakker og førte et meget beskjedent liv. Hun var gift med Saturninus, en mann med en god karakter som tilsvarte hennes. Da ble Decius Mundus forelsket i henne, og han var en mann av høy rang blant rytterne. Hennes verdighet forbød henne å ta imot gaver, og disse hadde hun allerede avslått selv om hun hadde fått tilsendt rikelig av dem. Men han var fremdeles like oppglødd av kjærlighet til henne og lovte henne dessuten to hundre tusen attiske drakmer for å få være én natt hos henne. Og da dette ikke kunne overvinne henne og han ikke lenger holdt ut sin ulykkelige kjærlighet, syntes han at det beste var å sulte seg selv til døde. Han bestemte seg da for å dø på denne måten og gikk inn for å fullføre dette.

Mundus hadde en frigitt kvinne som het Ide, og som var blitt frikjøpt av sin far, og hun var dyktig med alle slags onde påfunn. Denne kvinnen tok den unge mannens beslutning om å ta sitt eget liv svært ille opp, for han holdt ikke sine hensikter skjult for andre, og hun kom til ham og oppmuntret ham og overtalte ham ved å love ham at han skulle få være en natt sammen med Paulina. Og da han frydefullt lyttet til hennes overtalelser, sa hun at hun trengte ikke mindre enn femti tusen drakmer for å føre denne kvinnen inn i en felle. Da hun hadde overtalt den unge mannen og fått det hun hadde bedt om, brukte hun ikke den samme metoden som var blitt prøvd hittil, for denne kvinnen lot seg ikke friste av penger. Men da hun visste at kvinnen var svært opptatt med å tilbe Isis, fant hun på denne strategien: Hun gikk til en av Isis' prester, og etter å ha fått de kraftigste forsikringer om taushet, overtalte hun dem ved å gi dem tjuefem tusen drakmer i håndpenger, og mer når planen ble til virkelighet. Hun fortalte dem om den unge mannens lidenskap og overtalte dem til å bruke alle tenkelige midler for å lure henne. Den store summen av gullpenger fikk dem til å love dette. Deretter gikk den eldste av dem til Paulina, og etter å ha fått tillatelse, ba han selv om å snakke med henne. Da han fikk tillatelse til det, fortalte han henne at han var sendt av guden Anubis som var blitt forelsket i henne og hadde befalt henne å komme til ham. Hun mottok dette budskapet vennlig og hun fikk høye tanker om seg selv siden Anubis virkelig nedlot seg til dette, og hun fortalte sin mann at hun hadde fått et budskap om at hun skulle spise aftens, og så ligge med Anubis. Mannen aksepterte at hun hadde gått med på dette, for han var fullt tilfreds med hennes kyskhet. Deretter gikk hun til tempelet, og etter at hun hadde spist aftens der, og det

ble sengetid, lukket prestene dørene til tempelet, og lyset ble også slukket i den helligste delen av det. Da hoppet Mundus frem, for han lå skjult der inne, og det var ikke vanskelig å få henne til å stå til tjeneste for ham hele natten, for hun trodde at han var en gud.

Og da han var gått, og før de prestene som ikke hadde visst noen ting om dette fikk høre det og ble rystet, kom Paulina til sin mann og fortalte ham hvordan guden Anubis hadde vist seg for henne. Hun fortalte også sine venner om hvor stor pris hun satte på denne æren, men de trodde bare delvis på henne når de tenkte over saken og var høylig forbauset. De kunne ikke gi noen grunn til at de ikke skulle tro på det, da de kjente hennes kyskhet og anstendighet, men så hendte det at på den tredje dagen etter at dette hadde skjedd, møtte Mundus Paulina og sa: ”Paulina, du har spart meg for to hundre tusen drakmer, penger som du kunne ha tillagt din familie, og likevel har du ikke unnlatt å gjøre meg denne tjenesten som jeg hadde innbudt deg til. Hva angår de bebreidelsene du rettet mot Mundus, bryr jeg meg ikke om hva man kaller meg, for jeg fryder meg over den gleden jeg fikk da jeg selv tok navnet Anubis.”

Da han hadde sagt dette, gikk hun sin vei, og nå begynte hun å fatte grovheten i det hun hadde gjort, og hun sønderrev sine klær og fortalte sin mann om den forferdelige sammensvergelsen, og ba ham om ikke å nekte å hjelpe henne. Da han rapporterte saken til keiseren, undersøkte Tiberius saken grundig ved å forhøre prestene. Han befalte at både de, så vel som Ide som var årsaken til deres fall og som hadde funnet på alt dette som var så nedverdigende for kvinnen, skulle korsfestes. Han ødela også Isis-tempelet og befalte at statuen av Isis skulle kastes i Tiberen. Men Mundus ble bare forvist, for han regnet med at det han hadde gjort, bare var på grunn av hans lidenskap, og det som var hendt, var bare noe som gjaldt Isis-tempelet, og fornærmelsen var forårsaket av prestene. Nå skal jeg vende tilbake til det som skjedde med jødene i Roma, slik jeg tidligere har lovt.

5. Så var det en jøde som var blitt drevet ut av sitt eget land på grunn av en anklage mot ham om å ha brutt dets lover og av frykt for å bli straffet, og han var for øvrig en svært ond mann. Han bodde i Roma og gav seg ut for å være en som underviste i Moseloven. Han fikk også med seg tre andre menn som skulle være hans partnere. Disse mennene overtalte Fulvia, som var en kvinne av høy verdighet, og som hadde antatt den jødiske religion, til å sende purpur og gull til tempelet i Jerusalem. Og når de hadde fått dette, tok de det selv og brukte opp de pengene de hadde fått av henne. Da Tiberius var blitt informert om dette av Saturninus som var gift med Fulvia, og ba om at saken måtte bli undersøkt, gav han ordre om at alle jødene skulle forvises fra Roma, og konsulene listet opp fire tusen menn av dem, og sendte dem til øya Sardinia, og han straffet ennå flere av dem som nektet å la seg innrullere som soldater fordi de ville adlyde sine fedres lover. Slik ble jødene bannlyst bort fra byen på grunn av fire menns ondskap.

---

*Disse jødene, som de kalles her, og hvis blod Pilatus lot flyte ved denne anledning, kan godt være den samme som de galileiske jødene ”hvis blod Pilatus hadde blandet med ofrene,” (Luk.13,1-2). Disse opprørene ble vanligvis satt i gang ved de store høytidene da de utførte tallrike ofringer, og galileerne var vanligvis mer aktive deltakere i slike demonstrasjoner enn de fra Judea og Jerusalem.
** 3.april, år 33 e.Kr. *** 5. april.

KAPITEL 4

SAMARITANERNE GJØR OPPRØR, OG PILATUS DREPER MANGE AV DEM. PILATUS ANKLAGES. VITELLIUS' BEHANDLING AV JØDENE OG PARTERNE.

1. Samaritanernes land unngikk ikke opprør. Han som opphisset dem til det, var en mann som trodde at å lyve ikke hadde noen konsekvenser, og han gjorde alt for at folket skulle like det, så han kalte dem sammen på Garisim-fjellet som de regner som det helligste av alle fjell, og han forsikret dem at når de kom dit, ville han vise dem de hellige karene som var plassert der av Moses.* De kom dit bevæpnet og de regnet det han fortalte som sannhet, og da de holdt til i en landsby som het Tirathaba, fikk de også resten av folket med seg og fikk et stort antall av innbyggerne til å gå sammen med dem opp på fjellet. Men Pilatus hindret dem i å gå opp, og besatte veiene med en mengde ryttere og fotsoldater og overfalt dem som var kommet sammen i landsbyen. Da de gikk til aksjon, drepte de noen mens de sendte andre på flukt og tok mange levende, også lederen og den mektigste av dem og Pilatus befalte at de skulle drepes.

2. Men da opprøret ble brakt til ro, sendte samaritanernes senat en representant til Vitellius som hadde vært konsul, men nå var president i Syria, og anklaget Pilatus for mord på de drepte, for de hadde ikke dratt til Tirathaba for å gjøre opprør mot romerne, men for å unnslippe volden fra Pilatus. Da sendte Vitellius Marcellus som var en av hans venner for å ta seg av affærene i Judea, og han beordret Pilatus til Roma for å svare for keiseren på jødenes anklage. Og da Pilatus hadde oppholdt seg ti år i Judea, skyndte han seg til Roma for å adlyde Vitellius som han ikke våget å motsi, men før han kom til Roma, var Tiberius død.

3. Men Vitellius kom til Judea og dro opp til Jerusalem, og det var påske og festhøytid. Vitellius fikk en storslagen mottagelse, og han fritok alle innbyggerne i Jerusalem for all skatt på frukter som ble kjøpt og solgt, og han gav dem lov til å ha ansvaret for draktene til overprestene med alle ornamentene og å la prestene oppbevare dem i tempelet, noe de tidligere hadde hatt myndighet til, selv om de nå var henlagt til Antoniaborgen på grunn av dette: Det var en av overprestene som het Hyrkanos, og han var den fremste av alle som hadde det samme navnet. Han hadde bygd et tårn i nærheten av tempelet, som han etterpå pleide å bo i, og han oppbevarte draktene hos seg, da det bare var han som hadde lov til å bære dem. Han lagret dem der når han gikk ned i byen i sine vanlige klær og det samme gjorde hans sønner og deres sønner etter dem. Men da Herodes ble konge, gjenoppbygde han tårnet som lå praktisk til så det ble storslagent, og siden han var en venn av Antonius, kalte han den for Antonia. Da han fant klærne som lå oppbevart der, beholdt han dem der på samme sted, da han trodde at fordi han hadde dem i sin varetekt, ville ikke folket starte noe nytt komplott mot ham. I likhet med Herodes gjorde hans sønn Arkelaus som etterfulgte ham som konge, det samme. Men da romerne senere overtok regjeringen, tok de beslag i disse draktene til overprestene og de la dem i et rom murt av stein under prestenes segl og tempelvokterne, hvis kaptein tente lampen hver dag. Sju dager før festhøytiden* utleverte kapteinen presteklærne til dem, og etter at overpresten hadde renset dem og deretter hatt dem på seg, la han dem igjen opp i det samme rommet der de hadde ligget før, på dagen

etter at festen var over. Dette var praksis ved de tre årlige høytidene og på fastedagen, men Vitellius overlot myndigheten over disse klærne til oss, slik det hadde vært på våre forfedres tid, og han befalte kapteinen over vakten om ikke å bry seg med å spørre om hvor de ble oppbevart eller om når de ble brukt, for dette gjorde han av vennlighet for at nasjonen skulle føle seg forpliktet overfor keiseren. Dessuten fratok han Josef som ble kalt Kaifas, overprest-embetet, og utnevnte Jonatan, Ananus' sønn som hadde vært overprest tidligere, til å etterfølge ham. Deretter reiste han tilbake til Antiokia.

4. Dessuten sendte Tiberius et brev til Vitellius og befalte ham å inngå en vennskapspakt med Artabanus, kongen i Partia, for da han var hans fiende, skremte og truet han ham fordi han hadde tatt Armenia fra ham, og for at han ikke skulle gå lengere, og fortalte ham at han aldri ville stole på ham hvis han ikke gav ham sikkerhet ved gisler, spesielt hans sønn Artabanus. Da Tiberius skrev dette til Vitellius og tilbød ham store pengegaver, overtalte han både kongen av Iberia og kongen av Albania om ikke å dryge med å gå til krig mot Artabanus. Og enda de ikke ville gjøre det selv, tillot de likevel skyterne å passere gjennom landet deres og åpnet de kaspiske portene for dem og lot dem komme til Artabanus. Dermed ble Armenia igjen fratatt parterne, og Partia ble igjen hjemsøkt av krig og dets fremste menn ble drept og alt var i et kaos. Kongens sønn falt også i disse krigene sammen med tusenvis av hans hær. Vitellius sendte også så store pengesummer til Artabanus' fars slektninger og venner at han nesten oppnådde å få ham drept ved hjelp av disse bestikkelsene. Artabanus merket at en sammensvergelse var i gang mot ham som han ikke kunne unngå da den var satt i verk av et stort antall av de fremste menn, og at den ikke kunne mislykkes, var noe han forsto da han så hvor mange og korrupte de var som bedrog ham ved sin vennlighet. Da det viste seg at de sannsynligvis ville gå over til fienden, flyktet han til de øvre provinsene der han etter hvert oppreiste en stor hær fra Dacæ og Sacæ, og der kjempet han mot fiendene og beholdt makten.

5. Da Tiberius fikk høre om dette, ville han gjerne inngå en vennskapspakt med Artabanus, og da han fikk tilbud om dette, tok han vennlig imot forslaget, og Artabanus og Vitellius dro til Eufrat, og da det ble lagt en bro over elven, kom de begge dit omgitt av sine livvakter, og de møtte hverandre midt på broen. Da de var blitt enige om en fredsavtale, satte fjerdingfyrsten Herodes opp et praktfullt telt på midten og laget en fest for dem der. Ikke så mye senere sendte han sin sønn Darius som garanti sammen med mange gaver og blant dem var det en mann som var sju cubits (alen eller fot?) høy, jøde av fødsel, og het Eleasar, og som på grunn av sin høyde ble kalt en kjempe. Deretter dro Vitellius til Antiokia og Artabanus til Babylon, men Herodes, fjerdingfyrsten som straks ville informere keiseren om at de hadde klart å få gisler, sendte ham brev der han beskrev alt nøyaktig i detaljer, men hadde ikke samrådd seg med Vitellius for mer informasjon. Men da Vitellius' brev ble sendt, og keiseren hadde sagt at han allerede var kjent med saken fordi Herodes hadde skrevet en rapport om den, ble Vitellius svært bekymret og trodde at han var i en verre situasjon enn han egentlig var, og han skjulte sitt raseri inntil han kunne få hevn for dette, først når Gaius hadde fått riket.

6. Det var om lag på denne tiden at Filip, Herodes' bror, forlot dette liv, i det tjuende år av Tiberius' regjering,** etter at han hadde vært fjerding-fyrste over Trakonitis og

Gaulonitis, samt over bataneernes land i trettisju år. Han hadde vist seg å være en stille og måteholden person og hadde hele tiden holdt seg i det landet han regjerte. Han hadde fremgang sammen med noen få utvalgte venner og sitt tribunal der han satt som dommer, og hvis noen møtte ham som trengte hjelp, satte han seg straks ned med sitt tribunal uansett hvor det var og hørte på klagen. Og der og da beordret han at den skyldige skulle arresteres og straffes og han frikjente dem som var blitt dømt urettferdig. Han døde i Julias, og da han ble båret til det monumentet som han hadde fått satt opp på forhånd, ble han gravlagt med pomp og prakt. Tiberius overtok hans fyrstedømme, for han hadde ingen sønner etter seg, og la det til provinsen Syria, og befalte at skattene derfra skulle innkreves og oppbevares i fyrstedømmet.

**Josefus' omtale av overprestens hellige klær som skulle mottas sju dager før høytidsfesten for å renses fordi de hadde vært oppbevart hos hedningene, stemmer med talmudistenes tradisjoner.
**Denne tidsangivelsen er helt riktig, for etter at Herodes døde i september i det fjerde år før Kristus, og Tiberius begynte sitt regime 19.august år 14 e.Kr., noe som er vel kjent, er det opplagt at det 37.år av Filips regjering, regnet fra farens død, var Tiberius' 20. år, eller ved slutten av år 33. e.Kr. (som også var selveste året for vår Frelsers død), eller kanskje ved begynnelsen av det neste år, 34 e.Kr.

KAPITEL 5

FJERDINGFYRSTEN HERODES ER I KRIG MED ARETAS, KONGEN I ARABIA, OG BLIR SLÅTT. JOHANNES DØPERENS DØD. VITELLIUS DRAR OPP TIL JERUSALEM. BERETNING OM AGRIPPA. HERODES DEN STORES ETTERKOMMERE.

1. Omtrent på denne tiden hadde Aretas, kongen i Arabia og Petrea, og Herodes en krangel som skjedde slik: Fjerdingfyrsten Herodes hadde giftet seg med Aretas' datter og hadde levd sammen med henne en god stund, men da han en gang var i Roma, losjerte han hos Herodes,* som faktisk var hans bror, men ikke med samme mor, for denne Herodes var sønn til overpresten Simons datter. Men så ble han forelsket i Herodias, hustruen til den siste Herodes, som var datter til deres bror Aristobulus og søster til Agrippa den store. Denne mannen dristet seg til å snakke med henne om ekteskap, og da hun gikk med på det, ble det gjort en avtale om at hun skulle skifte bosted og komme til ham straks han var kommet tilbake fra Roma, og en del av avtalen var at han skulle skille seg fra Aretas datter. Da han hadde gjort denne avtalen, seilte Antipas til Roma, og da han hadde avviklet sitt ærende der og var kommet hjem, hadde hans hustru fått kjennskap til avtalen han hadde gjort med Herodias, og da han ikke visste at hun hadde oppdaget hele planen, ba hun ham om å bli sendt til Macherus som er et sted som ligger ved grensen til Aretas' og Herodes' maktområder uten å fortelle ham noe om det. Herodes sendte henne dit og tenkte ikke at hans hustru visste noe om dette, og hun ble i god tid sendt til Macherus som er underlagt hennes far, mens en general i Aretas' hær gjorde alle ting i stand for henne til avreisen. Slik kom hun til Arabia, ledsaget av flere generaler som etter tur brakte henne videre slik at hun kom til sin far og fortalte ham om Herodes' planer.

Slik gikk det til at det oppsto fiendskap mellom ham og Herodes som fra før hadde en tvist med ham om grensene til landet Gamalitis. Dermed mobiliserte de sine hærer på begge sider til krig, og de sendte sine generaler for å kjempe i stedet for dem selv, og da de kom i kamp, ble hele Herodes' hær ødelagt på grunn av et forræderi av

flyktninger, for trass i at de tilhørte Filips fyrstedømme, sluttet de seg til Aretas' hær. Herodes skrev til Tiberius om dette, som igjen skrev til Vitellius da han ble rasende for Aretas' aksjon for å få ham til å gå til krig mot ham, enten for å ta ham levende og bringe ham til ham i lenker eller å drepe ham, og så sende hodet til ham. Slik var ordrene presidenten i Syria fikk fra keiseren.

2. Det var noen blant jødene som mente at ødeleggelsen av Herodes' hær kom fra Gud, og det i rettferdighet som en straff for det han gjorde mot Johannes som kaltes *Døperen*, for Herodes drepte ham. Han var en god mann, og han påla jødene å være rettferdige, både mot hverandre og å være hellige overfor Gud og så komme å bli døpt fordi det var velbehagelig for ham at de vasket seg i vann, ikke bare for å avstå fra synd, men også for å få tilgitt sine synder, og dessuten for kroppens renselse, da man trodde at sjelen allerede var renset og rettferdiggjort. Da mange kom og flokket seg rundt ham, for de ble sterkt beveget av, eller satte pris på hans ord, ble Herodes redd for at den store innflytelsen som Johannes hadde over folket, skulle føre til at han startet et opprør, for de så ut til å gjøre alt det han sa, og han fant det best å henrette ham for å hindre ham i å gjøre skade slik at han selv kom i vanskeligheter om han sparte livet til denne mannen som han etterpå ville komme til å angre på at han ikke hadde drept, dersom det skulle være for sent. Derfor ble han sendt som fange til Macherus, den borgen jeg før har nevnt, og der ble han henrettet. Og jødene mente at hans hær ble ødelagt som en straffedom over Herodes for Guds mishag mot ham.

3. Vitellius gjorde seg i stand til krig mot Aretas, og han hadde med seg to legioner væpnede menn, og han tok også med seg alle med lette våpen og de rytterne som hørte med, og de ble ført ut av riket som lå under romerne, og skyndte seg til Petra og kom til Ptolemais. Men da han var travelt opptatt med å marsjere og ledet sin hær gjennom Judea, ble han møtt av landets fremste menn som sa fra til ham at de ikke likte at han marsjerte gjennom landet deres, for deres lover tillot ikke at de skulle se de bildene de brakte med seg, for de hadde en mengde med slike symboler på sine bannere. Han lot seg overtale og endret sine planer. Så befalte han hæren å marsjere langs den store sletten mens han sammen med fjerdingfyrsten Herodes og hans venner dro opp til Jerusalem for å ofre til Gud på jødenes gamle festhøytid som nå sto for døren. Og da de kom dit og ble høflig mottatt av jødene, stanset han der i tre dager, og under dette oppholdet avsatte han Jonatan som overprest, og gav stillingen til hans bror Teofilus. Men den fjerde dagen kom det brev til ham som informerte ham at Tiberius var død, og han påla ham å avlegge troskapsed for Gaius. Han henvendte seg så til sin hær og befalte dem alle å vende hjem og gå i vinterkvarter, for siden riket nå var under Gaius, hadde han ikke lenger den samme myndighet til å gå til krig som før. Det ble også fortalt at da Aretas fikk høre at Vitellius var på vei for å kjempe mot ham, rådførte han seg med magikerne og sa at det var umulig for Vitellius' hær å komme inn i Petra fordi en av lederne skulle dø, enten han som hadde beordret krigen, eller han som gikk etter ordre fra ham og var underkastet hans vilje, eller hvem det måtte være denne hæren var forberedt på å møte. Dermed vendte Vitellius tilbake til Antiokia, mens Agrippa, Aristobulus' sønn, dro opp til Roma et år før Tiberius døde for å drøfte en sak med keiseren, om han fikk lov til det.

Jeg vil nå gjerne beskrive Herodes og hans familie, hvordan det gikk med dem, delvis fordi det hører med til denne historien og fordi det er skjebnens tilskikkelse som viser hvordan en stor mengde barn ikke er noen større fordel enn noen annen form for styrke som menneskene setter sin lit til, sammenlignet med de gode gjerninger som er gjort for Gud. For det skjedde innenfor et tidsrom av ett hundre år at Herodes' etterkommere som var svært mange, gikk fullstendig til grunne med unntak av noen få.** Man kan godt bruke dette som et eksempel for menneskeheten for å se hvor ulykkelige de var, og det fremgår også av Agrippas historie, selv om han som menneske var verdt å beundre som privatmann og avanserte til stor makt og myndighet, i strid med enhver forventning. Jeg har sagt noe om dem tidligere, men nå skal jeg fortelle mer nøyaktig om dem.

4. Herodes den store hadde to døtre med Mariamne som var barnebarn av Hyrkanos, den ene var Salampsio, og hun var gift med Phasaelus, sitt søskenbarn, arrangert av hennes far, og han var selv sønn til Phasaelus, Herodes' bror, og den andre var Cypros som også var gift med sitt søskenbarn Antipater, Salomes sønn og Herodes' søster. Phasaelus hadde fem barn med Salampsio, Antipater, Herodes og Alexander, samt to døtre, Alexandra og Cypros. Den siste av dem giftet seg med Agrippa, sønn til Aristobulus, mens Timius fra Kypros giftet seg med Alexandra, og han var en berømt mann, men hadde ingen barn. Agrippa hadde to sønner og tre døtre med Cypros, og døtrene het Bernice, Mariamne og Drusilla, og sønnene het Agrippa og Drusus, men Drusus døde før han kom til puberteten. Deres far Agrippa ble oppdratt sammen med de andre brødrene Herodes og Aristobulus, for disse var også sønnesønner av Herodes den store og Bernice, mens Bernice var datter til Costobarus og Salome som var Herodes' søster. Aristobulus etterlot seg disse barna da han ble drept av sin far sammen med sin bror Alexander, slik vi allerede har fortalt, men da de kom til pubertetsalderen, giftet Herodes seg med Mariamne, datter til Olympias, som var datter til kong Herodes, og Josef, Josefs sønn som var bror til kong Herodes hadde med henne sønnen Aristobulus. Men Aristobulus, Agrippas tredje bror, giftet seg med Jotape, datter til Sampsigeramus, kongen i Emea, og de hadde en datter som var døv, og hun het også Jotape, og disse var barn etter mannslinjen, mens deres søster Herodias ble gift med Herodes Filip, sønn til Herodes den store, og født av Mariamne, datteren til overpresten Simon, og hun hadde en datter som het Salome. Etter at hun ble født påtok Herodias seg å skape forvirring om vårt lands lover ved å skille seg fra sin mann mens han var i live og giftet seg med Herodes Antipas, sin manns bror på farsiden. Han var fjerding-fyrste i Galilea, og hennes datter Salome ble gift med Filip, Herodes' sønn, fyrsten over Trakonitis, og da han døde barnløs, ble Aristobulus, sønn til Herodes som var bror til Agrippa, gift med henne, og de hadde tre sønner, Herodes, Agrippa, og Aristobulus. Dette var etterkommerne etter Phasaelus og Salampsio. Datteren som Antipater fikk med Cypros, het Cypros, og hun ble gift med Alexas Selcias, sønn til Alexas, og de hadde også en datter som het Cypros. Herodes og Alexander var brødrene til Antipater, og de døde barnløse. Alexander, sønn til Herodes den store, ble drept av sin far, og han hadde to sønner, Alexander og Tigranes, med datteren til Arkelaus, kongen i Kappadokia. Tigranes, som var konge i Armenia, ble anklaget i Roma og han døde barnløs. Alexander hadde en sønn med samme navn som sin bror Tigranes og ble sendt av Nero for å ta Armenia i besittelse, og han hadde en sønn som het Alexander som ble gift med Jotape, datter til Antiokus, kongen i

Commagena, og Vespasian gjorde ham til konge over en øy i Cilicia. Alexanders etterkommere forlot sin jødiske religion kort tid etter deres fødsel og gikk over til grekernes, mens de andre døtrene av kong Herodes døde barnløse, og etterkommerne etter Herodes som vi har oppregnet levde samtidig med at Agrippa den store fikk kongemakten. Jeg har nå fortalt om dem, og det gjenstår bare at jeg forteller om de store vanskelighetene som kom over Agrippa, og hvordan han kom seg ut av dem og ble opphøyet til den største heder og verdighet.

---

*Denne Herodes syntes å ha tilleggsnavnet Filip, likesom Antipas ble kalt Herodes-Antipas. Og da Antipas og Antipater på en måte kan sies å ha det samme navn, likesom navnene på to sønner av Herodes den store, kunne fjerdingfyrsten Filip og Herodes Filip være to forskjellige sønner av samme far.

**Hvorvidt Herodes den stores etterslekt plutselig forsvant, skulle være en straff for den grove incest de ofte gjorde seg skyldig i ved å gifte seg med sine egne nevøer og nieser, kan være verdt å tenke over. Se 3.Mos.18,6-7 og 21,10.

KAPITEL 6

KONG AGRIPPA SEILER TIL KEISER TIBERIUS I ROMA. HAN BLIR ANKLAGET AV SIN EGEN FRIGITTE, HAN BLIR LENKET, MEN SATT FRI AV GAIUS ETTER TIBERIUS' DØD, OG BLE GJORT TIL KONGE OVER FILIPS FYRSTEDØMME.

1. Kort tid før Herodes den store døde, levde Agrippa i Roma og ble ofte hentet for å samtale med Drusus, sønn til keiser Tiberius, og han ble venn med Antonia, hustruen til Drusus den store som holdt sin mor Bernice i stor ære, og hun var svært ivrig for å få sin sønn forfremmet. Agrippa var av natur storsinnet og rundhåndet ved de gavene han skjenket dem mens hans mor var i live, og han gjorde det ikke for å unngå at hun ble sint på grunn av hans sløseri, men da Bernice var død og han var overlatt til seg selv, levde han for en stor del i ekstravagant ødselhet og delte ut gaver uten å vise måtehold, spesielt overfor keiserens frigitte for å sikre seg deres støtte da han en kort stund hadde endt opp i fattigdom og ikke lenger kunne være i Roma. Tiberius forbød også vennene av hans avdøde sønn å komme for hans øyne, for når han fikk se dem, ble han minnet om sin sønn og fikk gjenoppleve sin sorg over ham.

2. På grunn av disse ting dro han bort fra Roma og seilte til Judea under utrivelige omstendigheter, nedslått over tapet av penger og over at han ikke hadde noe å betale med til sine mange kreditorer som ikke lot ham slippe unna sine krav. Da han ikke visste hva han skulle gjøre, og av skam over sin tilstand, trakk han seg tilbake til et tårn i Malatha i Idumea, og der hadde han tenkt å drepe seg selv, men hans hustru Cypros merket hans hensikter og prøvde på alle slags måter å avlede ham fra dette, så hun sendte et brev til sin søster Herodias som var gift med fjerdingfyrsten Herodes og fortalte henne om Agrippas planer og om det som hadde drevet ham til dette. Hun ba henne om hjelp siden hun var i slekt med ham og om å få sin mann med på dette, da hun så hvordan hun hadde lettet sin manns problemer alt det hun kunne, enda hun ikke var rik nok til dette. Dermed sendte de bud på ham og gav ham bosted i Tiberias og bevilget ham en inntekt til livsopphold og gjorde ham til magistrat i byen for å hedre ham. Likevel fortsatte Herodes ikke lenge i sin beslutning om å støtte

ham enda denne ikke strakk til for ham, for da de en gang var på en fest i Tyrus og de var beruset og rettet beskyldninger mot hverandre, syntes Agrippa at dette ikke var til å holde ut, så Herodes slo ham på munnen i forakt for hans fattigdom og for at han måtte forsørge ham. Men da gikk han til Flaccus som hadde vært konsul og tidligere hadde vært hans venn i Roma og nå var president i Syria.

3. Flaccus tok vennlig imot ham og han bodde hos ham. Flaccus hadde også Aristobulus hos seg, og han var egentlig bror til Agrippa, men var uvenn med ham. Likevel hindret fiendskapet deres ikke Flaccus i å pleie vennskap med dem begge og hele tiden behandle dem respektfullt. Men Aristobulus ville ikke oppgi sin uvilje mot Agrippa, og etter hvert kom han i et dårlig forhold til Flaccus, og det som førte til dette som var følgende:

Folket i Damaskus var i strid med sidonierne om grensene, og da Flaccus skulle høre saken som pågikk mellom dem, forsto de at Agrippa hadde en mektig innflytelse på ham, så de ønsket at han skulle ta parti for dem og derfor bød de ham mange penger, og dermed gikk han sterkt inn for å hjelpe folket i Damaskus så langt som han var i stand til det. Nå hadde Aristobulus fått kjennskap til løftet han hadde fått om betaling i penger, og de anklaget Flaccus for dette. Og da det etter en undersøkelse av saken viste seg å være tilfellet, utelot han Agrippa fra sin vennekrets. Dermed havnet han i den ytterste nød og kom til Ptolemais fordi han ikke visste hvor han ellers kunne finne levebrød, og han tenkte å seile til Italia, men da han på grunn av pengemangel ikke kunne gjøre det, ville han at Marsyas, som var hans frigitte, skulle finne en utvei for ham til å få låne pengene av en eller annen. Og Marsyas ba om at Peter, som var en frigitt av Bernice, Agrippas mor, og etter hennes testamente skulle arve Antonia, burde oppta et lå på Argrippas egen garanti og sikkerhet. Men han anklaget Agrippa for å ha bedratt ham for et visst pengebeløp, slik at han forpliktet Marsyas til å akseptere tjuefem hundre drakmer mindre enn det han ønsket etter at han hadde garantert for tjue tusen attiske drakmer. Da han hadde fått pengene, kom Agrippa til Anthedon og gikk om bord, og da de skulle til å seile, sendte Herennius Capito som var prokurator i Jamnia, en gruppe soldater for å avkreve ham tre hundre tusen sølvdrakmer som han skulle være i besittelse av og som hadde tilhørt Cæsars skattkammer da han var i Roma, slik at han ble nødt til å stanse. Han lot da som om han ville gjøre det de forlangte, men da det ble natt, kappet han fortøyningene og seilte av sted til Alexandria. Der ville han at Alexander som var skatteoppkrever, skulle låne ham to hundre tusen drakmer, og han sa at han ikke ville nekte Cypros å gjøre dette da han var mektig forbauset over hennes hengivenhet til sin mann og ellers hennes gode karakter, så hun påtok seg å betale ham det. Følgelig betalte Alexander dem fem talenter i Alexandria og lovte å betale resten i Dicearchia (Puteoli), og dette gjorde han fordi han var redd for at Agrippa skulle bruke det opp. Så satte Cypros sin mann fri og tok avskjed med ham for at han skulle seile til Italia, mens hun og barna reiste av sted til Judea.

4. Så kom Agrippa til Puteoli, og derfra sendte han et brev til keiser Tiberius som da oppholdt seg i Capreæ, og fortalte ham at han var kommet så langt for å vente på ham og avlegge ham et besøk, og han ba om tillatelse til å komme til ham i Capreæ, og Tiberius gjorde det ikke vanskelig for ham, men skrev vennlig og høflig til ham og ville gjerne at han skulle komme til Capreæ, og da han kom, manglet det ikke på at

han behandlet ham så vennlig som han hadde lovt ham. Men den neste dagen kom det et brev til keiseren fra Herennius Capito, for å opplyse ham at Agrippa hadde lånt tre hundre tusen drakmer og ikke betalt det tilbake ved forfall, og da han fikk krav om det, stakk han av som en flyktning, bort fra de stedene han hadde ansvar for, slik at det var umulig å få disse pengene av ham. Da keiseren fikk dette brevet, ble han svært bekymret, og beordret at Agrippa skulle holdes borte fra ham inntil han hadde betalt gjelden. Men han ble slett ikke fortvilt over keiserens vrede, men bønnfalt Antonia, mor til Germanicus og Claudius som var nest etter keiseren, om å få låne disse tre hundre tusen drakmer, slik at han ikke gikk glipp av keiserens vennskap. Og i respekt for sin mor Bernices minne, for disse to kvinnene sto hverandre meget nært, og i aktelse for sin egen og Caludius' felles utdannelse, lånte hun ham pengene, og da han hadde betalt gjelden, sto det ikke lenger noe i veien for vennskapet med keiseren. Deretter anbefalte keiseren ham sitt barnebarn og befalte at han alltid skulle være med ham når han reiste ut av landet. Og da Agrippa var blitt så vennlig mottatt, avla han en høflighetsvisitt til Gaius som var hennes barnebarn og hadde et prisverdig omdømme på grunn av den godviljen de hadde for hans far. Thallus var en av keiserens frigitte, og av ham hadde han lånt en million drakmer, og av dette betalte han tilbake det han skyldte Antonia, og resten brukte han opp mens han prøvde å innynde seg hos Gaius, og oppnådde dermed stor makt og autoritet hos ham.

5. Da vennskapet med Agrippa ble svært viktig, falt det noen ord om Tiberius mellom dem mens de var sammen i en vogn, at Agrippa ba til Gud for de to som satt helt for seg selv, om at Tiberius snart måtte fratre og overlate makten til Gaius, som på alle måter var mer verdig til den. Eutychus som kjørte vognen, hørte disse ordene, men på det tidspunktet betydde de ingen ting for ham, men da Agrippa beskyldte ham for å ha stjålet noen klær fra ham, noe som faktisk var sant, og han stakk av og ble fakket og fremstilt for Piso som var byens guvernør og ble spurt om hvorfor han hadde stukket av, svarte han at han hadde noe å fortelle keiseren som var viktig for hans sikkerhet, så Piso bandt ham og sendte ham til Capreæ. Men Tiberius beholdt ham i lenker slik som han pleide fordi han hadde for vane å utsette ting i likhet med andre konger og tyranner og han forhastet seg ikke med å motta ambassadører og ingen etterfølgere etter guvernører eller prokuratorer ble sendt før disse var døde. Og han var så likegyldig med å lytte til saker som angikk fangene, enda han av sine venner ble spurt om grunnen til at slike saker skulle forsinkes. Han svarte at han utsatte møtene med ambassadørene, for hvis han sendte dem hurtig fra seg, ville det bare komme flere ambassadører, og det ble bare til bryderi for ham å måtte motta dem og så sende dem av sted igjen. Og han tillot de guvernørene som var blitt sendt til sine bestillinger å holde seg der ganske lenge på grunn av aktelsen for undersåttene der, for alle guvernører har en naturlig trang til å skaffe seg så mye gods de kan, og det resulterer i at de som ikke skal være der fast, men bare for en kort tid, og uten å vite når de blir skiftet ut, vil skynde seg med å utplyndre folket. Men hvis deres regjering skal vare lenge, vil de snart bli tilfredse med det de har plyndret, og blir etter hvert ikke så pågående med å stjele fra folket. Og hvis deres etterfølgere blir sendt hurtig, vil de stakkars undersåttene som er ofre for deres rov, ikke kunne tåle de nye, dersom de ikke får den samme tiden som forgjengerne til å forsyne seg skikkelig, og dermed ikke lenger bry seg med å få tak i mer, fordi de ble flyttet før de fikk tid til å undertrykke dem.

Han gav dem et eksempel for å vise hva han mente: En mengde fluer kom til et sår på en mann som var blitt skadet, og noen andre som var der, syntes synd på ham og trodde at han ikke selv kunne jage fluene bort og de ville gjøre det for ham, men han ba om at de måtte la ham være i fred. De andre syntes han var urimelig og spurte ham om hvorfor de ikke skulle hjelpe ham, og han svarte: ”Hvis dere jager bort disse fluene, vil de bare skade meg mere, for disse har allerede fylt seg med blod, og de svermer ikke rundt meg og plager meg ikke så mye som før og er noen ganger slappe, mens de nye som kommer og er svært sultne vil finne meg helt utmattet, nesten ferdig, og de vil ødelegge meg helt. Derfor passer jeg selv på ikke å sende nye guvernører til stadighet til mine undersåtter som allerede er ganske utplyndret, slik at ikke nye kan komme og plage dem i likhet med insektene. For i tillegg til deres naturlige hang til vinning, vil de bli ytterligere tilskyndet til det ved at de regner med plutselig å miste denne fordelen de liker så godt.”

For ytterligere å bekrefte somlingen hos Tiberius, vil jeg peke på hans praksis, for selv om han var keiser i tjueto år, sendte han bare to prokuratorer til jødenes land, nemlig Graur, og etter ham Pilatus. Slik handlet han med jødene og med de andre av sine undersåtter. Han fortalte dem at selv i saker som angikk fanger, utsatte han, fordi øyeblikkelig henrettelse av de dødsdømte bare vil lette deres lidelser, noe som disse onde slynglene ikke fortjente. ”Og slik gjør jeg det, for at disse ulykkelige skal få det enda verre.”

6. Derfor ble ikke Eutychus hørt, men måtte fremdeles sitte i fengsel. Men en tid etter kom Tiberius fra Capreæ til Tusculanum som ligger om lag 20 kilometer fra Roma. Agrippa ville da at Antonia skulle sørge for at Eutychus ble stilt fram for keiseren for at hans anklage mot ham skulle bli fastslått. Antonia nøt stor aktelse hos Tiberius på alle måter, både fordi hun var i familie med keiseren da hun var gift med hans bror Drusus, og dessuten på grunn av sin kyskhet,* for da hun ennå var en ung kvinne, levde hun som jomfru og sa nei til alle friere selv om Augustus hadde pålagt henne å gifte seg med en annen, men hun bevarte sitt rykte mot enhver anklage. Hun hadde også vært Tiberius’ velgjører da Sejanus satte i verk en farlig sammensvergelse mot ham, og han hadde vært venn med hennes mann som hadde stor makt fordi han var general i hæren, og flere medlemmer av senatet sluttet seg til ham samt mange frigitte slaver, og soldatene ble bestukket slik at det ble et svært komplott. Og Sejanus ville ha oppnådd det han ønsket om ikke Antonias mot hadde kommet i veien for hans ondskap, for da hun hadde oppdaget hans planer mot Tiberius, skrev hun en nøyaktig rapport om hele saken og gav brevet til Pallas som var den mest trofaste av hennes tjenere, og sendte ham til Tiberius i Capreæ.

Da Tiberius fikk vite dette, drepte han Sejanus og hans medsammensvorne, og om han hadde hatt stor aktelse for henne før, ble den ennå større etter dette, og han satte sin lit til henne i alle ting. Og da Tiberius ble anmodet av Antonia om å forhøre Eutychus, svarte han: ”Hvis Eutychus har anklaget Agrippa falskt, har han allerede fått straff nok ved det jeg har gjort mot ham, men hvis det viser seg at anklagen er sann, skal Agrippa passe seg for å straffe denne frigitte mannen så han ikke fører straff over seg selv.” Da Antonia fortalte dette til Agrippa, ble han enda mer oppsatt på at saken skulle granskes, og da han stadig presset henne for å få fortgang i

saken, benyttet hun omsider anledningen. Da Tiberius lå og slappet av på sin bærestol og ble båret omkring, og hennes barnebarn Gaius og Agrippa sto foran ham etter middagen, gikk hun ved siden av bærestolen og ba ham om å tilkalle Eutychus for å forhøre ham, men da svarte han: "O Antonia! Gudene er mine vitner på at jeg blir overtalt til det jeg nå skal gjøre, for det er ikke etter mitt ønske, men fordi jeg etter dine bønner er nødt til det." Da han hadde sagt dette, befalte han Macro, som etterfulgte Sejanus, å bringe Eutychus til ham, og han ble straks hentet. Da spurte Tiberius ham om hva han hadde å si mot en mann som hadde gitt ham friheten. Til dette svarte han: "O, min herre! Denne Gaius, og Agrippa med ham, kjørte en gang i sin vogn og jeg satt ved deres føtter, og i samtalen mellom dem sa Agrippa til Gaius – o, at bare dagen ville komme at den gamle fyren dør, så du blir herre over hele den beboelige verden! For når du får fjernet denne Tiberius, vil hans barnebarn ikke være noen hindring for dette og verden ville bli lykkelig, og det ville jeg også."

Og Tiberius tok dette for å være Agrippas ord, for han hadde et horn i siden til Agrippa, for da han hadde befalt ham å hedre hans barnebarn og Drusus' sønn Tiberius, hadde ikke Agrippa adlydt ham og gjort det, men i stedet vist sin respekt for Gaius. Dermed sa han til Macro: "Bind denne mannen." Men da Macro ikke var sikker på hvem han ville at han skulle binde og ikke ventet at noe slikt skulle gjøres mot Agrippa, nølte han og spurte ham om å si tydelig hva han mente. Men da keiseren hadde gått runden om hippodromen og fant Agrippa stående der, sa han: "Visselig, Macro, dette er mannen jeg mente du skulle binde." Men da han fremdeles spurte om hvilken av disse to som skulle bindes, sa han navnet Agrippa. Da begynte Agrippa å trygle og å be for seg selv og minte ham om hans sønn som var oppdratt sammen med ham og om Tiberius, hans barnebarn som han derfor hadde undervist til fånyttes når de førte ham bundet bort, endog i hans kongelige klær.

Det var svært varmt i været og de hadde bare litt vin til måltidet og derfor var han svært tørst og dessuten i stor angst og så på denne behandlingen som svært ondsinnet, og da han fikk se en av Gaius' slaver som het Thaumastus, og som hadde med seg et vannkar, ba han ham om å få drikke, og tjeneren gav ham vann og han drakk begjærlig og sa: "O, du gutt! Denne tjenesten skal du få lønn for, for når jeg blir befridd fra mine lenker, skal jeg straks befri deg fra Gaius, du som ikke har tjent meg mindre nå mens jeg er bundet enn da jeg var i min forrige høye stilling." Og han brøt ikke sitt løfte, for han gav ham oppreisning, og da Agrippa senere fikk kongemakten, tok han spesielt vare på Thaumastus og skaffet ham friheten fra Gaius og gjorde ham til husholder over sin eiendom, og da han døde, overlot han ham til sin sønn Agrippa og sin datter Bernice, så han kunne gjøre tjeneste for dem på samme måten. Mannen ble gammel i sin ærverdige stilling, og i denne døde han. Men alt dette skjedde lang tid senere.

7. Men nå sto Agrippa i lenker foran kongeslottet, og i sorgen støttet han seg mot et tre sammen med flere andre som også var bundet. I treet som Agrippa støttet seg mot, satt en fugl som romerne kalte bubo, (en ugle). En germaner så den og spurte en soldat om hvem han var som hadde den røde drakten, og fikk vite at det var Agrippa og at han var fra den jødiske nasjon og en av de fremste menn der. Han spurte da den soldaten som hadde bundet ham om å få lov til å komme nær ham for få å snakke med ham, for han ville vite noe om landet hans, og da han hadde frihet til

det, sa han til ham som var tolken: ”For en forandring med deg i din tilstand, o, unge mann! Det må være sørgelig å møte en slik motstand, og du vil heller ikke tro meg, når jeg spår at du vil gå klar av denne ulykken som du nå får oppleve, ved at det guddommelige Forsyn vil hjelpe deg. Du skal derfor vite, og jeg påkaller mitt eget lands guder så vel som gudene på dette sted, og som har gitt oss disse lenker, at alt jeg nå skal si om deg, ikke er sagt fordi jeg er blitt kjøpt til det, og heller ikke for å gjøre deg glad uten grunn, for hvis slike forutsigelser skulle feile, vil sorgen til slutt bli fryktelig mye bitrere enn om man ikke hadde fått høre dem i det hele tatt. Og selv om jeg selv løper en risiko, synes jeg det er rett å fortelle deg hva gudene har spådd. Du kan ikke være lenge i disse lenkene, for du vil bli løst fra dem og bli forfremmet til den høyeste ære og makt, og du vil bli misunt av alle som nå ynkes over din hårde skjebne, og du vil bli lykkelig inntil døden og etterlate denne lykken til de barna du vil få. Men husk, at hvis du får se denne fuglen igjen, da vil du bare ha fem dager igjen å leve. Dette vil den Gud som har sendt denne fuglen hit som et tegn for deg, la skje. Jeg synes ikke det ville vært annet enn urett å skjule for deg det jeg har fått vite om deg, og når du har fått vite på forhånd om den lykken du skal få, skal du ikke bry deg om det uhellet du nå opplever. Men når denne lykken kommer til deg, ikke glem den ulykken jeg selv er i, men gå inn for å frelse meg.”

Da germaneren hadde sagt dette, fikk han Agrippa til å le likeså mye som han senere viste seg verdig hans beundring. Og nå tok Antonia Agrippas ulykke til sitt hjerte, men å tale hans sak for Tiberius syntes hun var en vanskelig oppgave og ikke gjennomførbar med særlig håp om å lykkes. Likevel påla hun Marco å sørge for at de soldatene som holdt vakt over ham, behandlet ham pent, og at den hundremanns-føreren som spiste sammen med ham, skulle ha den samme oppfatningen, at han måtte få lov å bade hver dag, at hans frigitte menn og venner kunne komme til ham, og at andre ting som kunne gjøre det lettere for ham, skulle bli tillatt ham. Derfor kom hans venn Silas til ham og to av hans frigitte menn, Marsyas og Stechus som brakte ham den slags mat som han likte, og tok virkelig godt vare på ham. De brakte ham også klærne hans under det påskudd at de skulle selge dem, og da natten kom, la de dem under ham, mens soldatene hjalp dem etter at Marco hadde gitt dem ordre om dette på forhånd. Slik hadde Agrippa det i seks måneder mens saken hans pågikk.

8. Da Tiberius kom tilbake til Capreæ, ble han syk. Til å begynne med var sykdommen mild, men den ble verre, slik at han bare hadde lite håp om å komme seg igjen. Da ba han Euodus som var hans frigitte slave som han respekterte mest av alle, om å hente barna hans slik at han kunne tale med dem før han døde. Nå var ingen av hans egne sønner i live, men Drusus’ sønn Tiberius levde ennå, og han hadde et navn til, Gemellus. Gaius, sønn av Germanicus levde også, og han var også sønn av hans bror Drusus. Han var nå blitt voksen, og hadde fått en liberal utdannelse som hadde vært til stort gagn for ham, og han hadde godt omdømme blant folket på grunn av sin far Germanicus som hadde oppnådd folkets høyeste anerkjennelse ved sin fasthet og gode karakter og sin frie og behagelige væremåte når han samtalte med folk fordi hans høye verdighet ikke var til hinder for at han behandlet dem som likemenn. For dette ble han ikke bare respektert av folket, men også av senatet og av alle de andre nasjonene som lå under romerne, og flere av disse ble påvirket av den vennligheten han viste dem når han mottok dem i likhet med andre, på grunn av det de fikk høre om ham.

Da keiseren døde, holdt alle en veklage over ham, ikke slik som når man skal smigre sine herrer og vise falsk sorg, for sorgen var ekte, og de sørget ved hans død som om det var en av deres egne de hadde mistet. Og hans lette omgangsform med folk ble til stor fordel for hans sønn hos alle, for blant annet hans soldater fikk et slikt inntrykk av Gaius at de fant det akseptabelt å dø for ham om nødvendig, dersom han skulle få regjeringsmakten.

9. Da Tiberius hadde gitt ordre om at Euodus skulle føre barna til ham den neste morgen, ba han til sitt lands guder om et tydelig tegn på hvem som skulle overta regjeringen, for han ville meget gjerne etterlate det til sin sønnesønn. Men da han fremdeles var mer avhengig av det Gud måtte vise ham enn sin egen oppfatning, gjorde han det til et tegn på at regjeringsmakten skulle tilfalle den som først kom til ham den neste dagen. Da han hadde bestemt seg for dette, sendte han bud på sin sønnesønns lærer og beordret ham å bringe gutten til ham tidlig på morgenen, da han antok at Gud ville tillate at han ble gjort til keiser. Men Gud viste seg å være i mot hans plan mens Tiberius prøvde å finne ut av saken straks det var dag, og da ba han Euodus tilkalle gutten som da skulle være klar. Så gikk han ut og fant Gaius ved døren, for Tiberius var ennå ikke kommet, men var i ro og ventet på frokosten, for Euodus visste ikke noe om hva hans herre hadde bestemt seg for, så han sa til Gaius: "Din fader kaller deg," og så førte han ham inn.

Straks Tiberius fikk se Gaius, men ikke før dette, mens han tenkte på Guds makt og på sin mulighet til å overgi makten til den han ville, ble den fullstendig fratatt ham, og dermed ble han ikke i stand til å stadfeste det han hadde planlagt. Da klaget han sterkt over at hans makt nå var borte og at hans sønnesønn Tiberius ikke bare ville miste Romerriket ved dette skjebnens spill, men også sin egen sikkerhet, for hans liv ville nå avhenge av noen som var sterkere enn han. Det var ikke til å holde ut at en fjernere slektning skulle være hos dem og at hans nærmeste slektning ikke skulle kunne beskytte ham, for han ville bli fryktet og hatet av ham som hadde fått den høyeste makten, delvis fordi han var nummer to i keiserdømmet, og dessuten fordi han hele tiden hadde prøvd å få makten, både for å beskytte seg selv og for å være den øverste lederen.

Tiberius hadde drevet mye med astrologi og beregninger omkring fødsler og hadde tilbrakt hele sitt liv i ærbødighet for de spådommene som hadde vist seg å stemme bedre enn hos andre som gav seg ut for å kunne dette. Og da han en gang så Galba komme til seg, sa han til sine nærmeste venner at her kom det inn en mann som en dag ville oppnå verdigheten som romersk keiser. Tiberius var mer hengitt til slike spåmenn enn noen annen av de romerske keiserne fordi han hadde funnet at de fortalte ham sannheten om ham selv, og nå var han virkelig rådvill på grunn av den ulykken som var kommet over ham, og fortvilt over sin sønnesønns død som han så for seg. Han klaget over at han selv hadde benyttet seg av slik spåmannskunst, enda det hadde stått i hans makt å dø uten å være fortvilt over sin kunnskap om fremtiden, for nå var han pint fordi han visste om de ulykkene som skulle ramme hans kjære, og under denne smerten måtte han dø. Men selv om han var forvirret over den uventede endringen i regjeringen for dem som han slett ikke ønsket det for, talte han til Gaius, uvillig og imot sin egen oppfatning: "O, barna mine, selv om Tiberius er nærmere i

slekt med meg enn du er, vil jeg, ved min egen beslutning og gudenes renkespill, overgi og legge Det romerske imperium i din hånd, og jeg vil at du aldri skal være likegyldig for min godhet mot deg når du inntar det. Når jeg skjenker deg en slik verdighet på grunn av ditt slektskap med Tiberius, da vil jeg at du skal gjengjelde min redebonhet til å hjelpe deg, så du tar vare på Tiberius på grunn av hans nære slektskap med meg. Dessuten skal du vite at mens Tiberius er i live, vil han være en sikkerhet for deg, både når det gjelder keiserriket og deg selv, men hvis han dør, vil det være et varsel om din egen ulykke. For å være alene under vekten av et slikt mektig ansvar er meget farlig, og gudene vil ikke tåle urettferdige handlinger som er i mot loven som sier at man ikke skal handle mot den, for gjør man slikt skal man ikke være ustraffet." Slik talte Tiberius, men det fikk ikke Gaius til å gjøre som han sa, selv om han lovte det, for da han var innsatt i regjeringen, kvittet han seg med Tiberius slik det var blitt forutsagt for den andre Tiberius, for han ble ikke så lang tid etterpå drept etter en sammensvergelse.

10. Så da Tiberius på den tiden hadde utnevnt Gaius til sin etterfølger, levde han bare noen få dager, og så døde han etter at han hatt makten i tjueto år, fem måneder og tre dager. Gaius var den fjerde keiseren, men da romerne forsto at Tiberius var død, gledet de seg over den gode nyheten, men de hadde ikke mot til å tro det, ikke fordi de var uvillige til å tro at det var sant, for de ville gjerne betale mange penger for hans død, men fordi de var redde for å vise at de var glade for det dersom nyheten skulle vise seg å være falsk og at gleden skulle bli offentlig kjent, og de bli anklaget for det. For Tiberius hadde ført en lang rekke ulykker over de beste familiene i Roma, da han hadde lett for å hisse seg opp for alt mulig, og hans raseri var ustoppelig, inntil han hadde fått gjort det han ville, selv om han hadde vist hat uten noen grunn, for han var alltid voldsom, og avsa dødsdom endog over de minste forseelser. For da romerne ble glade for ryktet om hans død, måtte de skjule sin glede fordi de ville unngå de ulykkene de forutså dersom det skulle vise seg at deres håp var ubegrunnet.

Marsyas, Agrippas frigitte mann kom løpende og fortalte Agrippa at Tiberius var død straks det hadde skjedd, og da han var i ferd med å gå i badet, nikket han bare og sa på hebraisk: "Løven** er død," og Agrippa forsto meningen og var glad for nyheten og svarte: "Nei, måtte alle slags takk og lykke følge deg for denne nyheten, måtte bare det du sier, være sant." Da den hundremannsføreren som var satt til å holde vakt over Agrippa, fikk se hvor travelt Marsyas hadde det, og hvor glad Agrippa ble, fikk han mistanke om at han hadde sagt noe viktig, og han spurte dem om hva det var. Først svarte de unnvikende, men da han ikke gav seg, fortalte Agrippa ham det direkte, for han var allerede blitt hans venn, så han tok del i hans glede over Agrippas hell, og dermed inviterte han ham til kveldsmat. Og mens de feiret dette, og begrene ble løftet, dukket det opp en som sa at Tiberius fremdeles var i live og ville komme tilbake til byen om noen få dager. Da hundremannsføreren fikk høre dette, ble han fryktelig fortvilt fordi det han hadde gjort ville koste ham livet. Han hadde gledet seg sammen med en av fangene på grunn av nyheten om keiserens død, og han støtte borti Agrippa på løybenken og sa: "Tror du at du kan lure meg med en løgn om keiseren, og så unngå straff? Og skal du ikke betale for en slik ondskapsfullhet med ditt hode?" Da han hadde sagt dette, befalte han at Agrippa skulle bindes igjen, for han hadde løst ham allerede, og han satte en strengere vakt

over ham enn før, og i denne vonde tilstanden måtte Agrippa tilbringe natten.

Men neste dag gikk ryktet ennå sterkere omkring i byen og stadfestet at Tiberius var død, og nå turte folket å snakke åpent og fritt om det, og noen brakte takkofre. Det kom også flere brev fra Gaius, ett av dem til senatet som informerte om Tiberius' død og at han selv overtok regjeringen. Et annet kom til Piso, byens guvernør som fortalte det samme. Han befalte også at Agrippa skulle hentes ut fra leiren og gå til det huset han hadde bodd i før han ble arrestert, for nå var han fri for frykt for sin egen del og kunne slappe av. Straks Gaius hadde kommet til Roma og hadde tatt med seg Tiberius' legeme og holdt en overdådig begravelse for ham i henhold til landets lover, ville han gjerne sette Agrippa fri samme dag, men Antonia hindret ham, ikke på grunn av uvilje mot ham, men på grunn av sin aktelse for Gaius' anstendighet, for ingen måtte tro at han mottok meldingen om Tiberius' død med glede ved straks å løslate en som han hadde lenket. Men det gikk ikke så mange dagene før han sendte bud på ham i hans hus og skiftet klær på ham og fikk ham barbert. Deretter satte han et diadem på hans hode og utnevnte ham til konge over Filips fjerding-fyrstedømme. Han gav ham også fystedømmet til Lysanias,*** og byttet jernlenken hans med en gull-lenke med den samme vekt. Dessuten sendte han Marullus til prokurator over Judea.

11. I det andre året til keiser Gaius, ba Agrippa om lov til å seile hjem og ta seg av sin regjering, og han lovte å komme tilbake når han hadde fått alt i orden slik det burde være. Etter tillatelse fra keiseren, kom han til sitt land og viste seg helt uventet for dem som konge, og viste dermed den makt og lykke han hadde nå for de mennene som så ham, i kontrast til hans tidligere fattigdom. Noen kalte ham en lykkelig mann, mens andre ikke trodde så mye på at alt var blitt så mye bedre for ham.

---

*Denne høye anerkjennelsen av Antonia på grunn av at hun hadde giftet seg bare én gang til tross for de sterkeste fristelser, viser hvilken respekt man hadde for monogami hos jødene og romerne på Josefus' og apostlenes tid. Det fjerner mye av den overraskelsen som moderne protestanter har over apostlenes lover, der ingen enker, men slike som bare hadde hatt *kun én ektemann*, blir tatt med i menighetens liste, og ingen biskoper, prester eller diakoner skal ha lov til å gifte seg mer enn én gang, ellers må de slutte med å fungere som prester. Se Luk.2,36, 1.Tim.5,11-12, 3,2 og 12 og Tit.1,10.

**Betegnelsen løve blir ofte brukt om tyranner, spesielt av jødene, slik de ble av Agrippa og sannsynligvis av hans frigitte tjener Marsyas. Esek.19,1 og 9, Ester 4,13 og 2.Tim.4,17.

***Selv om Gaius nå lovte Agrippa fyrstedømmet til Lysanias, ble det likevel ikke gitt ham fullt ut før under Claudius.

KAPITEL 7

FJERDINGFYRSTEN HERODES BLIR BANNLYST.

1. Men Herodias, Agrippas søster, som nå levde som hustru til den Herodes som var fjerdingfyrste over Galilea og Perea, ble misunnelig på sin bror på grunn av hans makt, spesielt da hun så at han hadde fått en høyere verdighet enn hennes mann. For da han stakk av, var han ikke i stand til å betale sin gjeld, og da han nå var kommet tilbake, var det fordi han hadde fått høy rang og blitt formuende. Hun ergret seg og mislikte sterkt denne forandringen som var skjedd med ham, spesielt da hun så ham marsjere blant folket med de vanlige distinksjonene som betegnet kongemakt, og hun var ikke i stand til å skjule sin misunnelse, og hun opphisset sin

mann og ville at han skulle seile til Roma for å smiske seg til den samme æren for seg selv. Hun sa at hun ikke orket å leve lenger hvis Agrippa, sønn til Aristobulus, som hadde blitt dømt til døden av hennes far og kunne komme til hennes mann i slik ekstrem fattigdom at hans daglige behov måtte skaffes ham dag for dag, og som hadde stukket av fra sine kreditorer over havet – nå skulle komme tilbake som konge, mens han selv var kongesønn og som hadde kongelige i sin familie, skulle henvende seg til ham for å få den samme verdigheten, mens Agrippa satt i fred og ro og var tilfreds med sitt privatliv. "Men du Herodes, enda du tidligere ikke brydde deg om at du hadde lavere rang enn din far som du ble født av, og nå søker til den verdighet som din slektning har oppnådd, synes ikke du at det er foraktelig at denne mannen som beundret din rikdom, nå skal stå høyere enn du selv og at hans fattigdom skulle være mer verdt enn vår rikdom, og du skammer deg ikke over å være blitt ham underlegen i rang, han som tidligere har levd på vår veldedighet. Men la oss dra til Roma og ikke spare anstrengelser eller utgifter, sølv eller gull, for det kan ikke brukes til noe bedre enn å oppnå kongemakt."

2. Men Herodes motsatte seg hennes oppfordring denne gangen på grunn av sin makelighet, og fordi han hadde mistanke om at det ville bli trøbbel i Roma, så han prøvde å korrigere henne. Men jo mer han trakk seg unna, desto mer presset hun ham og ville ikke at han skulle sky noen anstrengelser for å bli konge. Og hun gav seg ikke før han måtte gi etter for gnålet hennes enten han ville eller ikke. Så gjorde han alt klart, så storslagent som mulig, og sparte ingen ting og dro til Roma og tok med seg Herodias. Men da Agrippa ble klar over deres planer og forberedelser, gjorde han seg også klar til å dra dit, og straks han fikk høre at de hadde satt seil, sendte han bud på Fortunatus, en av sine frigitte, og sendte ham til Roma for å ta med gaver til keiseren, og med brev mot Herodes, og for å gi Gaius en detaljert rapport om sakene i håp om å lykkes med sin plan. Mannen fulgte så hurtig etter Herodes og hadde en så vellykket reise at han kom frem like etter ham, slik at mens Herodes var hos Gaius, kom han selv og leverte brevene. De hadde begge seilt til Dicearchia, og fant Gaius i Baiæ, som er en liten by i Campania om lag en kilometer fra Dicearchia. På dette stedet er det kongelige palasser med overdådige rom, da enhver keiser alltid vil prøve å overgå sin forgjenger i prakt. Stedet har varme bad fra varme kilder, og er fordelaktige for helsen for dem som søker helbredelse, og de oppfyller også behovet for luksus. Gaius hilste Herodes, for han møtte ham først, og deretter leste han brevene som Agrippa hadde sendt ham og som var skrevet for å anklage Herodes for å ha samarbeidet med Sejanus mot Tiberius* regjering, og at han nå var på parti med Artabanus, kongen i Partia, som var i opposisjon mot Gaius. Som et bevis på dette, påsto han at han hadde våpen for sytti tusen mann liggende klart. Denne opplysningen gjorde inntrykk på Gaius, og han spurte Herodes om det som ble sagt om våpnene var sant, og da han ikke kunne benekte det, men måtte innrømme at det var slike våpen der, ble det en såpass alvorlig sak at Gaius tok det som tilstrekkelig bevis for anklagen om at han planla opprør. Dermed fratok han ham fyrstedømmet og la det til Agrippas kongedømme, og han overgav også Herodes' penger til Agrippa for å straffe ham, og så forviste han ham for alltid, og utpekte for ham Lyon, en by i Gallia der han skulle bo.

Men da han fikk vite at Herodias var Agrippas søster, skjenket han henne som gave hennes egne penger og fortalte henne at det var hennes bror som forhindret at hun

ble utsatt for det samme som sin mann. Men hun gav ham dette svar: ”O, keiser, tenk, du! Du handler slik det sømmer seg for deg ved det du tilbyr meg, men den godhet jeg har for min mann, hindrer meg fra å ta imot din gave, for det er ikke rett at jeg som har hatt del i hans rikdom, skulle svikte ham i hans ulykke.” Men da ble Gaius sint på henne, og sendte henne sammen med Herodes i landflyktighet, og gav hennes eiendom til Agrippa. Slik straffet Gaius Herodias for hennes misunnelse mot broren, og Herodes for å ha hørt på kvinnens meningsløse diskusjoner med ham.

Gaius administrerte de offentlige affærene med storsinn i løpet av det første og det andre året av sitt regime, og var så moderat at han oppnådde både romernes og sine andre undersåtters godvilje. Men i tidens løp gikk han i sin innbilskhet over grensene for den menneskelige natur, og på grunn av hans rikes størrelse, gjorde han seg selv til en gud, slik at han påtok seg alt mulig til vanære for Guddommen selv.

KAPITEL 8

OM JØDENES UTSENDING TIL GAIUS* (CALIGULA). GAIUS SENDER PETRONIUS INN I SYRIA FOR Å FØRE KRIG MOT JØDENE FORDI DE IKKE VIL TA I MOT EN STATUE AV HAM.

1. Nå oppsto det en tumult i Alexandria mellom de jødiske innbyggerne og grekerne, og det ble utvalgt tre representanter fra hvert parti som sto i strid med hverandre, og de kom til Gaius. En av disse sendemennene fra folket i Alexandria var Apion som kom med mange blasfemiske uttalelser mot jødene, og blant annet beskyldte han dem for ikke å ha vist skikkelig ærbødighet mot keiseren, for alle undersåttene i keiserriket bygde altere og templer til Gaius og behandlet ham som man i alminnelighet behandler guder, og jødene syntes det var skammelig å reise statuer til ære for ham og å sverge ved hans navn. Mange av disse alvorlige ting ble sagt av Apion som håpet å provosere Gaius til å bli rasende på jødene, noe som var svært sannsynlig. Men den fremste av jødenes sendemenn, Philo, som var en fremragende mann på alle måter og var bror til guvernøren Alexander** som ikke var uvitende om filosofi, påtok seg å forsvare seg mot disse anklagene, men Gaius forbød ham dette og sendte ham på dør, for han var rasende, og det var tydelig at han var i ferd med å påføre dem en stor ulykke. Philo, som var blitt forulempet, gikk så ut og sa at de jødene som var hos ham bare skulle være ved godt mot, for om Gaius’ raseri var rettet mot dem, hadde han egentlig rettet det mot Gud selv.

2. Da Gaius så på det som en fryktelig fornærmelse å bli foraktet av jødene og bare av dem, sendte han Petronius som president over Syria og Vitellius’ etterfølger, og påla ham å gjøre invasjon i Judea med en stor hærstyrke. Om de frivillig ville gå med på å reise hans statue og plassere den i Guds tempel, eller om de ville være trossig å nekte det, skulle de tvinge dem til det ved krig. Følgelig tok Petronius makten i Syria og skyndte seg med å adlyde keiserens brev. Han samlet så mange hjelpetropper som han kunne, og tok med seg to legioner av den romerske armé, og kom til Ptolemais i den hensikt å begynne krigen på våren. Han skrev også til Gaius om hva han hadde tenkt å gjøre, og Gaius roste ham for hans beredvillighet, og befalte ham

å gå på og føre krigen mot dem dersom de ikke ville adlyde hans befaling. Men da kom det mange titusener av jødene til Petronius og bønnfalt ham om ikke å tvinge dem til å overtre sine fedres lov, og de sa: ”Hvis du er fullstendig bestemt på å sette opp denne statuen, må du først drepe oss, og så gjøre det du har bestemt deg for, for vi kan ikke tillate noe slikt mens vi er i live, for slikt har vår lovgiver forbudt oss, og våre forfedre har bestemt at slike forbud er et tegn på rettferdighet.”

Men Petronis ble rasene og sa: ”Hvis jeg selv var keiser og hadde frihet til å gjøre det jeg selv ville og så handle etter det, ville det dere har sagt, vært berettiget, men nå har keiseren sendt meg, og jeg er forpliktet til å adlyde hans dekreter, for dersom jeg ikke adlyder, vil jeg ubønnhørlig bli drept.” Da svarte jødene: ”Når du mener det slik, o, Petronius, at du ikke vil overtre Gaius’ befaling, da vil heller ikke vi bryte vår lov, for vi bygger på vår lovs overlegenhet og våre forfedres slit og strev, og har hittil alltid gjort det uten å overtre dem, og vi vil ikke nedverdige oss til en slik ynkelighet at vi skulle bryte dem av frykt for døden, for den har Gud sagt er til vår fordel. Og hvis vi kommer i ulykke, vil vi tåle det for å bevare våre lover, for vi vet at de som utsetter seg selv for fare, har godt håp om å komme ut av dem, fordi Gud vil stå på vår side og vende vår utrygghet til lykke når vi gjennomgår lidelser fordi vi viser ham ære. Og hvis vi bøyer oss for deg og bryter vår lov, vil vi bli kraftig refset for vår feighet, og enda du selv er dommer, vi vil nedkalle Guds vrede, for han er større enn Gaius.”

3. Da Petronius så at deres beslutning neppe kunne endres, og at han uten krig ikke ville kunne adlyde Gaius med å innvie statuen, og at det ville bli en alvorlig blodsutgytelse, tok han sine venner og de tjenerne som fulgte ham og skyndte seg til Tiberias for å finne ut hvilken innstilling jødene hadde. Og da møtte flere titusener med jøder Petronius i Tiberias. Disse mente at de ville løpe en mektig risiko dersom de skulle komme i krig med romerne, men de vurderte det slik at overtredelsen av loven ville få en enda verre konsekvens, og de bønnfalt ham om ikke å bli fornedret til en slik ulykke, og heller ikke å skjende sin by ved å innvie denne staturen. Da sa Petronius: ”Vil dere virkelig slåss mot keiseren uten å tenke over hvor sterkt han har forberedt seg på krig, og på deres egen svakhet?” Og de svarte: ”Vi ønsker på ingen måte å komme i krig med ham, men vi vil likevel dø før vi ser på at våre lover blir brutt.” Så kastet de seg ned på sine ansikter, og strakte ut halsen og sa at de var rede til å bli henrettet, og det holdt de på med i førti dager, mens de i løpet av denne tiden lot være å pløye jorden, enda det var årstid for dette. Slik forholdt de seg fast i sin beslutning, og sa at de var villige til å dø i stedet for å innvie denne statuen.

4. Da saken sto slik, gikk Aristobulus, kong Agrippas bror, og Helcias den store og de andre fremste menn i den familien, til Petronius og bønnfalt ham om ikke å gå til noen aksjon når han så folkets faste beslutning, med den følge at han måtte drive dem til fortvilelse, men i stedet skrive til Gaius om at jødene hadde en uovervinnelig aversjon mot staturen, og at de ikke hadde villet gi seg, men hadde latt være å pløye markene, og at de heller ikke kunne gå til krig mot ham fordi de ikke var i stand til det, men at de med glede ville dø i stedet for å tillate at lovene deres ble overtrådt. Og når jordene deres ikke ble tilsådd, ville det tilta med plyndringer og de ville ikke kunne betale sine skatter, og de håpet at Gaius dermed kunne beveges til å vise nåde og ikke påføre dem noen barbarisk handling eller tenke på å ødelegge deres nasjon, og

hvis han fortsatte med sin ubøyelighet og ville gå til krig mot dem, så fikk han gjøre det selv.

Slik bønnfalt Aristobulus og de andre Petronius. Dermed fant Petronius* det best å sende bud til Gaius og fortelle ham hvor fryktelig det var å måtte tåle det raseriet han måtte komme til ha mot ham for ikke å ha adlydt ham ved å utføre denne oppgaven hurtigere, og at dersom denne meningsløse befalingen fortsatt skulle gjelde, kunne han selv starte krigen mot dem, for det var på sin plass at rettferdige folk døde for en sak som gjaldt en så stor folkemengde. Aristobulus og jødene presset ham og forespeilte ham de alvorlige konsekvensene med en slik fasthet at han syntes det var forferdelig å måtte være en slave under Gaius' galskap ved å drepe så mange som ti tusen bare på grunn av deres religiøse innstilling og respekt for Gud, og at han selv skulle måtte leve resten av sitt liv i frykt for å bli straffet for dette. Følgelig bestemte han seg for å høre på bønnene deres.

5. Så sammenkalte han jødene i Tiberias, og det kom flere titusener, og han plasserte sin hær vis à vis dem, og åpenbarte ikke for dem hva han selv mente, men derimot keiserens befaling, og sa at hans vrede ville bli utført straks og uopphørlig mot dem som var freidige nok til å trosse ham, og det var ikke annet enn rett at han som hadde fått en så høy verdighet av ham, ikke skulle motsi ham i noe som helst, men så sa han: "Likevel synes jeg ikke det er rett å tenke så mye på min egen sikkerhet og ære at jeg ikke skulle ofre det for deres skyld som er så mange, og å ta hensyn til deres lov som dere har fått fra forfedrene. Og når dere synes det er verdt å kjempe til det ytterste for å bevare den, vil ikke jeg heller, ved hjelp av den allmektige Gud, driste meg til å la deres tempel bli vanæret på grunn av keiserens makt. Jeg vil derfor sende bud til Gaius og la ham få vite hva dere har besluttet, og jeg vil hjelpe dere så langt som jeg er i stand til det, så dere ikke skal bli utsatt for lidelser på grunn av de løftene dere selv har avlagt, og måtte Gud hjelpe dere med å bevare hans myndighet som står over maktbruk av mennesker. Måtte han sette dere i stand til å bevare deres gamle lover og den ære dere skal vise ham, selv om det er uten vårt samtykke. Og hvis Gaius blir irritert og vender sin vrede mot meg, vil jeg heller utsette meg for all den fare og trengsel som måtte komme over mitt legeme og min sjel, enn å se at så mange av dere skal omkomme siden dere opptrer på en så prisverdig måte. Gå da derfor, enhver av dere, tilbake til deres arbeid med å pløye markene mens jeg selv drar tilbake til Roma, for hverken jeg selv eller mine venner vil nekte å tjene på alle måter."

6. Da Petronius hadde sagt dette, og oppløst jødenes forsamling, ba han deres ledere å ta vare på landbruket, tale vennlig til folket og oppmuntre dem til å være ved godt mot. Slik fikk han folket til å bli vel til mote igjen. Og nå viste Gud sitt nærvær for Petronius ved å vise ham at han ville hjelpe ham med hans plan, for straks han hadde avsluttet sin tale til jødene, sendte Gud helt uventet et kraftig regnskyll, for dette var en solklar dag uten noen skyer eller tegn på væromslag, for det hadde vært en kraftig tørke hele dette året. Folket hadde vært ganske fortvilt over vannmangelen, også når de hadde sett skyer samle seg på himmelen. Og når det helt uventet kom et slikt kraftig regn, trodde jødene at Petronius ikke ville mislykkes når han gikk i forbønn for dem. Og Petronius ble så mektig overrasket da han skjønte at Gud tok vare på jødene ved å gi seg så tydelig til kjenne at selv de som hadde den motsatte

oppfatningen i saken, ikke lenger hadde noe de skulle ha sagt. Dette fortalte han blant annet til Gaius og prøvde å fraråde ham å bringe så mange tusen mennesker i den dypeste fortvilelse, og så drepe dem, for de ville ikke tillate at deres lover ble brutt uten krig, og han ville miste skattene fra dem og dessuten bli forbannet av dem for alle kommende tider. Og da Gud som var deres Herre, så tydelig hadde vist dem sin makt uten at det var rom for tvil, ble det Petronius' oppgave å gå inn for dette.

7. Men kong Agrippa ble mer og mer anerkjent av Gaius, og da han en gang hadde arrangert en bankett for ham og gjorde det han kunne for å overgå alle andre både i omkostninger og i å skaffe velsmakende retter, for det var ingen andre uten Gaius som kunne måle seg med ham, for han tok forholdsregler slik at han skulle overgå alle og å gjøre det så velbehagelig for keiseren som mulig, da roste keiseren hans klokskap og all prakten som gikk lenger enn det han hadde råd til, og dermed ville han ikke være mindre sjenerøs enn Agrippa for å imøtekomme ham.

Da Gaius hadde drukket rikelig med vin og var lystigere enn vanlig, og Agrippa hadde drukket sammen med ham, sa han: "Jeg har allerede visst hvilken respekt du har for meg og den vennlighet du har ønsket å vise meg, og hva du hadde utsatt deg for under Tiberius. Og du har ikke unnlatt å vise din godvilje mot oss, endog utover din egen evne, og derfor er det lett for meg å bli overvunnet av din hengivenhet. Jeg vil derfor gjerne etterkomme dine ønsker i alt som jeg før har unnlatt, for alt det jeg har skjenket deg som kan kalles *mine gaver*, er bare lite grann. Alt som kan bidra til din lykke skal med glede stå til din tjeneste så langt som mine evner rekker."** Dette sa altså Gaius til Agrippa, for han tenkte på at han skulle spørre om å få et større område, eller skatteinntektene av noen byer, men selv om han hadde tenkt godt igjennom hva han ville komme til å spørre om, hadde han ennå ikke oppdaget hans hensikter, for han svarte straks Gaius at han ikke hadde forventet noen personlig vinning for seg selv ved å vise ham en slik ære i strid med Tiberius' befalinger, for det han hadde gitt ham var jo mer enn noen kunne tenke seg. Og han sa at du som er giveren, har gitt meg som er mottakeren, mer enn det jeg ønsker og er over min verdighet. Gaius ble forbauset over Agrippas mening, og presset ham ennå mer for at han skulle komme med et ønske som han kunne glede ham med, og Agrippa svarte: "Når da du, o, herre, erklærer for meg en slik beredvillighet, og mener at jeg er dine gaver verdig, vil jeg spørre om noe som ikke har noe med min egen lykke å gjøre, for det du allerede har skjenket meg, har løftet meg opp, men jeg ønsker noe som vil gjøre deg stor og ærerik for gudsfrykt, og som gjør at Guddommen alltid vil stå deg bi, og dessuten bli til ære for meg som ber deg om det, og som viser at jeg aldri skal bli nektet noe av det jeg ber deg om, for min bønn er at du ikke lenger skal tenke på å innvie denne statuen i det jødiske tempelet ved hjelp av Petronius."

8. Slik valgte Agrippa å kaste loddet ved denne anledningen, da han visste hvor farlig dette var, for dersom Gaius ikke hadde gått med på det, ville det ikke han kostet ham mindre enn hans liv. Gaius ble mektig grepet av Agrippas vennlige oppførsel, og av flere grunner fant han det skammelig å gjøre seg skyld i falskhet i nærvær av mange vitner da han så innstendig hadde presset Agrippa til å fremsi sitt ønske, så det så nesten ut som om han angret på det han hadde sagt. Men han beundret Agrippas uselviskhet ved at han ikke ba om å få utvidet sine maktområder, og heller ikke om flere skatteinntekter, eller om noen annen slags myndighet, men i stedet tok vare på

den offentlige ro og orden, på lovene og på selve Guddommen, og dermed innvilget han ham det han hadde bedt om.

Han skrev også til Petronius og roste ham for å ha kalt sammen hans hær og så rådført seg med ham i denne saken. "Hvis, derfor," sa han, "om du allerede har reist min statue der, så la den stå, men hvis du ennå ikke har innvidd den, så bry deg ikke mer med det, dimitter soldatene og dra tilbake og ta deg av de sakene jeg først påla deg, for jeg har ikke lenger noen grunn til å reise denne statuen. Dette har jeg innvilget som en tjeneste for Agrippa, en mann jeg har stor respekt for, og jeg kan heller ikke motsi det han nå ønsker jeg skal gjøre for ham." Dette skrev Gaius til Petronius som før hadde fortalt ham at jødene var rede til å starte opprør på grunn av statuen, og at de så ut til å true med ikke mindre enn krig mot romerne. Og Gaius så ut til å være svært misfornøyd med at det skulle skje et attentat mot regjeringen, for han var en slave av sin ondskapsfullhet ved alle anledninger, og hadde ikke noen sans for rettferdighet og hederlighet, og han gikk løs på enhver som han ville vise sitt raseri mot, uansett hva saken gjaldt. Han lot seg ikke tilrettevise av noen, men holdt det for sin største glede å hengi seg til sitt raseri, og han skrev slik til Petronius: "Da jeg ser at du setter mer pris på de gaver du har fått av jødene, enn verdien av mine befalinger, og du er blitt så uforskammet at du har underkastet deg dem for å gjøre dem til lags, pålegger jeg deg å være din egen dommer og selv finne ut hva du vil gjøre, nå som du er gjenstand for mitt mishag, for jeg vil gjøre deg til et eksempel til advarsel både i dag og for de kommende tider, for at ingen skal driste seg til å motsi keiserens befalinger.

9. Dette skrev Gaius til Petronius, men han fikk ikke brevet mens Gaius var i live, for det skipet som hadde med seg brevet, seilte så langsomt at det kom andre brev frem til Petronius som fortalte at Gaius var død før dette, for Gud ville ikke glemme de farene Petronius hadde utsatt seg for på vegne av jødene, og på grunn av sin egen hederlighet. Men da Gud hadde fjernet Gaius i sin vrede over det han hadde funnet på ved å kreve å bli tilbedt som en gud, konspirerte både Roma og alle besittelsene sammen med Petronius imot ham, spesielt senatorene, for å gi Gaius det han fortjente, fordi han hadde være ubarmhjertig og hård mot dem. Han døde nemlig ikke lenge etter at han hadde skrevet til Petronius og truet ham med døden. Om hans død og om sammensvergelsen skal jeg fortelle etter hvert. Det skrivet som informerte Petronius om Gaius' død, kom altså først, og litt senere kom det brevet som befalte ham å drepe seg selv. Og han frydet seg over dette sammentreffet med Gaius' død, og forundret seg over Guds forsyn som straks og uten den minste forsinkelse belønnet ham for den aktelse han hadde for tempelet, og den hjelpen han hadde gitt jødene ved å avverge den faren de svevde i. Slik unnslapp Petronius den faren for å dø som han ikke hadde kunnet forutse.

---

* Publius Petronius var etter dette fremdeles president i Syria under Claudius, og etter ønske fra Agrippa, sendte han ut et strengt dekret mot folket i Dora, som på en måte ville imitere Gaius, og hadde satt opp en statue av Claudius i en jødisk synagoge på stedet. Dette dekretet finnes, og stadfester tydelig denne beretningen til Josefus, likesom de andre dekretene fra Claudius om jødenes affærer.

**Gaius' oppførsel overfor Agrippa ligner svært mye på Herodes Antipas som var hans onkel, sammen med Herodias, Agrippas søster, overfor døperen Johannes (Matt.14,6-11).

KAPITEL 9

DET SOM HENDTE JØDENE I BABYLON PÅ GRUNN AV DE TO BRØDRENE ASINEUS OG ANILEUS.

1. Det skjedde noe meget trist med jødene i Mesopotamia, og spesielt de som bodde i Babylonia. Det var slett ikke mindre enn noen av de ulykkene som hadde skjedd før, og dette medførte et stort mannefall blant dem. Jeg skal fortelle mer nøye om det og om hva som førte til det. Det var en by i Babylonia som het Neerda, den hadde ingen stor befolkning, men hadde et vidt og fruktbart område omkring seg med en god del innbyggere. Den var ikke så lett å angripe av fiender, for elven Eufrat omgav den helt, og den var omgitt av høye murer. Byen Nibis lå også ved elven. Derfor deponerte jødene en halv sekel av hver innbygger, som de ifølge vårt lands skikk ofrer til Gud på disse stedene, samt de andre ting som skulle vies til ham, da de var i behov av den naturlige styrken som gav dem beskyttelse. De benyttet disse stedene som oppbevaring for sine skatter, slik at de til fastsatt tid kunne bringes til Jerusalem. Flere titusener av menn påtok seg transporten av disse gavene av frykt for parterne som babylonierne var underlagt.

Så var det to brødre, Asineus og Anileus som var født i Neerda og som var farløse og som moren hadde lært opp til veving av forheng, for det var ikke sett på som noe simpelt å være vever. Han som underviste dem og var deres sjef, klaget over at de kom for sent på jobb, og han straffet dem med pisking. Men denne rettferdige straffen tok de som en krenkelse og de tok med seg de våpnene som var i huset, og det var ikke så få, og de gikk til et sted der elvene deler seg, for stedet egnet seg godt til beitemark for kveg, og for å anbringe avlingene der som skulle lagres for vinteren. De fattigste av ungdommene tydde også til dem, og de ble deres befalingsmenn og de utrustet dem med de våpnene de hadde tatt. Det var ingen som hindret dem fra å bli deres ledere i å begå skadeverk, for straks de var blitt uovervinnelige og hadde bygget seg en borg, sendte de bud til dem som fôrer kveget, og påla dem å betale dem en skatt som skulle være nok til deres underhold. De foreslo også at de skulle være venner dersom de ville legge seg under dem, og da ville de forsvare dem mot alle fiender på alle kanter, men at de ville slakte alt kveget dersom de nektet å adlyde. Og de hørte på deres forslag for de hadde ikke noe valg, og sendte dem så mange sauer som de forlangte, og dermed vokste deres makt og de ble herrer over hvem de ville, for de marsjerte hurtig og gjorde skade, og de som hadde med dem å gjøre, valgte å vise dem respekt, og de ble fryktelige mot dem som prøvde å angripe dem, inntil saken kom selve kongen i Partia for øret.

2. Men da guvernøren i Babylonia forsto dette og ville sette en stopper for dem før de vokste seg mektigere og før de kunne gjøre mere skade, samlet han en så stor hær som han kunne, både av partere og babyloniere, og marsjerte mot dem i den hensikt å angripe dem og ødelegge dem før nyheten om at de hadde samlet en hær ble kjent. Han slo leir ved en innsjø og holdt seg i ro, men den neste dagen, det var sabbaten da jødene hviler fra alle slags arbeid, da han antok at fienden ikke ville våge å kjempe med ham den dagen, ville han ta dem til fange og føre dem bort uten kamp. Han gikk derfor langsomt frem for å kunne overfalle dem plutselig. Da satt Asineus sammen med de andre og hadde våpnene ved sin side, og sa: "Mine herrer,

jeg hører knegging av hester, ikke slike som går og gresser, men slike som har menn på ryggen, og jeg hører støy fra bisler, og jeg er redd for at fiender er kommet for å omringe oss. Men la nå noen gå og se etter, og så avlegge rapport om situasjonen, og måtte bare det jeg har sagt være falsk alarm!" Da han hadde sagt dette, gikk noen ut for å utspionere hva som foregikk, og de kom straks tilbake og sa: "Du har hverken tatt feil i hva fiendene holder på med, for de vil ikke tillate oss å skade folket lenger. Vi er fanget ved deres intriger som ville dyr, for det er kommet et stort kavaleri mot oss mens vi ikke er i stand til å verge oss fordi vi er hindret fra det på grunn av vårt lovforbud som pålegger oss å hvile på denne dagen."

Men Asineus var ikke på noen måte enig i denne speiderens mening om hva som måtte gjøres, og syntes det var mer i samsvar med loven å fatte mot i denne situasjonen og å bryte loven for og forsvare seg, selv om de skulle dø under denne handlingen i stedet for å ikke gjøre noe, til glede for fiendene og å la seg drepe av dem. Dermed grep han til våpnene og satte mot i dem som var med ham og oppfordret dem til å handle likeså modig som han selv. Dermed gikk de løs på fienden og drepte en hel del av dem fordi de foraktet dem, og de overvant dem og sendte resten av dem på flukt.

3. Nyheten om kampen kom til kongen i Partia, og han ble forbauset over disse brødrenes tapperhet, og ønsket å treffe dem for å snakke med dem. Derfor sendte han de mest trofaste av livvakten for å si til dem: "Enda kong Artabanus er blitt urettferdig behandlet av dere ved at dere har gjort opprør mot hans regjering, beundrer han dere mer for deres mot enn han er sint på dere og han har sendt meg for å gi dere hånden på* at dere skal være i trygghet, og han tillater at dere kommer til ham uten å bli utsatt for vold på veien, og han ønsker at dere skal tiltale ham som venner uten at det skal være noe skjult fiendskap mot dere. Han lover også å gi dere gaver, og å vise dere den respekt som deres tapperhet fortjener og som er til fordel for dere." Asineus avslo å reise dit, men sendte sin bror Anileus av sted med alle de gavene han kunne skaffe til veie. Så dro han og fikk adgang til kongen, og da Artabanus så at Anileus kom alene, spurte han ham om hvorfor Asineus ikke ville komme sammen med ham, og da han forsto at det var fordi han var redd og holdt seg i ro ved innsjøen, avla han ed ved sitt land og sitt gods, på at han ikke skulle skade dem hvis de kom på hans forsikring, og at han skulle rekke dem sin høyre hånd.

Dette er noe som har den største rettskraft hos barbarene, og garanterer full sikkerhet for dem man skal samtale med, for ingen som har gitt sin høyre hånd på noe, vil bedra deg hvis du også har gitt dem din høyre hånd, og ingen vil da tvile på din troskap, selv om de tidligere hadde mistanke om noe urettferdig. Da Artabanus hadde gjort dette, sendte han Anileus av sted for å overtale broren til å komme. Dette gjorde kongen, for han ville bruke disse jødene til å få kontroll med sine egne guvernører ved hjelp av motet til disse jødiske brødrene, for at de ikke skulle inngå noen pakt med dem, for de var opprørske, og det var blitt sendt en ekspedisjon mot dem. Da han var redd for å komme i krig for å stanse de guvernørene over provinsene som hadde gjort opprør, og at også Asineus' parti skulle vokse seg

sterkere og enten skulle gå til krig når de fikk høre om opprøret, eller om det ikke skulle bli noe av, så skulle de ikke kunne fortsette med å gjøre skadeverk mot ham.

4. Da kongen hadde bestemt seg, sendte han Anileus av sted, og Anileus lyktes i å få broren med seg til kongen da han hadde forsikret ham om kongens godvilje og om eden han hadde avlagt. Følgelig skyndte de seg til Artabanus som mottok dem med glede og gav uttrykk for sin beundring for det mot han hadde vist i sine aksjoner, ikke minst fordi han var en liten og uanselig mann å se til og tilsynelatende helt udugelig. Han fortalte også til sine venner om ham, og viste dem hvordan hans sjel var langt større enn hans legeme, og da de en gang satt og drakk samen, viste Asineus ham frem for Abdagases som var en av hans generaler og sa hva han hette, og beskrev hans store tapperhet i krig.

Abdagases hadde bedt om tillatelse til å drepe ham for å straffe ham for de skadene han hadde påført parternes regjering, men kongen svare: ”Jeg vil aldri gi deg lov til å drepe en mann som har tillit til meg, spesielt etter at jeg har gitt ham min høyre hånd og avlagt ed ved gudene. Men hvis du er en virkelig krigsmann, er du ikke i behov av noen mened fra min side. Bare gå du og ta hevn på vegne av parternes regjering, og angrip denne mannen når han er kommet tilbake, og ta ham ved hjelp av de styrkene du har under din kommando, uten mitt vitende.” Deretter tilkalte kongen Asineus og sa til ham: ”Nå er det tiden for deg, o, du unge mann! Nå kan du dra hjem og ikke vekke generalenes vrede mer fra dette sted for at de ikke skal prøve å drepe deg uten min tillatelse. Jeg gir deg ansvar for landet Babylonia, slik at det ved ditt tilsyn må bli befridd fra røvere og fra andre ugjerninger. Jeg har urokkelig holdt mitt ord og det er ikke noen liten sak for å sikre din trygghet, og derfor har jeg fortjent at du skal være vennlig mot meg.” Da han hadde sagt dette, og gitt Asineus noen gaver, sendte han ham straks av gårde. Da han kom hjem, bygde han festningsmurer og ble stor i løpet av kort tid, og styrte tingene med slik suksess som ingen andre med en slik bakgrunn noensinne hadde gjort før ham. Parternes guvernører som ble sendt den veien, viste ham også så stor ære at den respekten han fikk av babylonerne syntes liten for dem og under deres fortjeneste, selv om han ikke hadde noen liten verdighet og makt på dette stedet. Alle saker som angikk Mesopotamia påhvilte ham, og han blomstret mer og mer i sin vellykkethet i femten år.

5. Men i den tiden da alt hadde gått så fint for dem, inntraff det en ulykke ved følgende anledning. Da de ved et høve hadde veket av fra den rettskaffenhet som hadde gitt dem så mye makt, gjorde de seg til fiender og overtrådte fedrenes lover og ble offer for sine egne lyster og begjær. Det kom en parter som var hærsjef i dette området, og han hadde sin hustru med seg, og hun hadde et usedvanlig omdømme for visse andre dyder, og ble av andre kvinner spesielt beundret for sin skjønnhet. Anileus, som var bror til Asineus, fikk enten høre av andre om hennes skjønnhet, eller kanskje han selv så henne, og slik ble han både hennes elsker og hennes fiende, delvis fordi han ikke kunne ha håp om å nyte denne kvinnen ved å bemektige seg henne som en fange, og delvis fordi han ikke trodde han kunne overvinne sitt begjær for henne. Men da hennes mann var blitt erklært som en av deres fiender og var falt i slag, ble enken etter den døde ektemannen gift med sin elsker.

Men denne kvinnen kom ikke inn i deres hus uten å påføre dem store ulykker, både

over Anileus selv og Asineus, og det skjedde på denne måten: Fordi hun var bortført som krigsfange da mannen døde, skjulte hun for ham de gudebildene som var landets guder og som hun og mannen hadde hatt sammen. Nå er det en skikk der i landet å ha alle avgudsbildene i husene for å tilbe dem, og å bære dem med seg når man drar til fremmede land, og derfor hadde hun brakt disse med seg. Til å begynne med drev hun sin gudsdyrkelse i hemmelighet, men da hun ble Anileus' hustru, tilba hun dem på den måten hun var vant med og med de samme seremoniene de brukte mens mannen levde. For dette ble Anileus først anklaget av sine beste venner, og at han ikke oppførte seg slik en hebreer skal og ikke handlet etter lovene ved å gifte seg med en fremmed kvinne, og var en som forbrøt seg mot de fastsatte ofringene og de religiøse seremoniene. Han ble oppfordret til å tenke over at han, ved å gi etter for sitt legemes lyster, ville kunne tape sin makt fordi hans hustru var så vakker, og kunne miste sin myndighet som han hadde fått ved Guds velsignelse. Men da de slett ikke kunne overtale ham, drepte han en av dem som han hadde hatt den aller største respekt for, siden han tok seg en slik frihet, og da han var i ferd med å dø, lyste han, i sin respekt for loven, en forbannelse og straffedom over sin morder Anileus, og dessuten over Asineus, og at også de menn som fulgte dem, måtte ende på samme måte ved sine fiender, for de to første var hovedmennene i denne onde gjerningen, og de andre var de som ikke ville hjelpe ham med å forsvare loven. De siste ble fryktelig fortvilt, selv om de tolererte det som var gjort, for de visste at de ikke hadde oppnådd lykke på noen annen måte enn ved styrke. Men da de fikk høre om de gudene som parterne tilba, syntes de at den skaden Anileus hadde forårsaket med å bryte lovene, ikke var til å holde ut, og et stort antall av dem kom til Asineus og klaget høylytt over Anileus og fortalte ham at det hadde vært bra om han selv hadde skjønt hva som hadde vært best for dem. Men nå var det på tide å rette på det som var blitt feil, før den forbrytelsen han hadde gjort, ville ruinere både ham selv og alle de andre. De la til at giftemålet med denne kvinnen var uten deres samtykke og var gjort uten hensyn til deres gamle lover, og at denne kvinnens avgudsdyrkelse var en skam i den Guds øyne som de tilba. Asineus var nå klar over sin brors forsyndelse, og at den allerede hadde medført stor ulykke, og det ville være slik i tiden som kom, men han ville likevel vise toleranse og tilgi ham på grunn av den godviljen han hadde til en så nær slektning, fordi broren bare var blitt overvunnet av sine egne onde tilbøyeligheter.

Men da det ble verre for ham for hver dag og klageropene ble stadig høyere, tok han etter hvert Anileus for seg og snakket med ham om all denne klagen, og refset ham for det han hadde gjort, og ba ham å oppgi dette ved å sende kvinnen tilbake til hennes familie. Men han oppnådde ingen ting med disse irettesettelsene, for da kvinnen skjønte hvilken tumult blant folket som oppsto på grunn av henne, og var redd for at Anileus skulle komme til skade på grunn av sin kjærlighet til henne, puttet hun gift i Asineus' mat og ble dermed kvitt ham, og hun følte seg sikker på at hun ville klare seg når hennes elsker skulle dømme om hva som skulle gjøres med henne.

6. Da tok Anileus makten alene og førte hæren mot landsbyene som tilhørte Mithridates, for han var en fremtredende makthaver i Parthia og var gift med datteren til kong Artabanus. Han plyndret dem, og blant rovgodset var det mye penger og mange slaver, et stort antall sauer og mange andre slike ting som kan bidra til folks lykke, om man kan få tak i dem. Da Mithridates fikk høre at landsbyene hans var tatt,

ble han svært harm over å oppdage at det var Anileus som nå begynte å forulempe ham og krenke hans verdighet, enda han ikke hadde gjort ham noe vondt. Han samlet sammen den største mengde ryttere han kunne av folk i krigsdyktig alder, og tok opp kampen med Anileus.

Og da han var kommet til en av sine egne landsbyer, la han seg der i ro for å slåss med ham neste dag fordi det var sabbat, den dagen jødene hviler på. Og da Anileus av en syrer fra en annen landsby fikk en nøyaktig beskrivelse av omstendighetene, og dessuten fikk vite hvor Mithridates holdt fest, spiste han aftens til vanlig tid, og marsjerte om natten i den hensikt å overfalle parterne mens de var uforberedt. Han overfalt dem om lag ved den fjerde nattevakt, og noen drepte han mens de sov, og andre drev han på flukt, og Mithridates tok han levende og satte ham naken på et esel,*** noe som anses av parterne som den verst mulige vanære. Og da han hadde ført ham beslutsomt inn i skogen, og vennene hans ville at han skulle drepe Mithridates, sa han til dem at han tenkte det motsatte, at det ikke var rett å drepe en mann av en av de fremste familier i Partia, og fordi han selv nøt stor ære fordi han var inngiftet i kongefamilien. Hittil hadde de hatt en fordragelig omgang med hverandre, for selv om de hadde forulempet Mithridates, hadde de likevel spart hans liv, og det ville bli husket av ham som hadde fått fordelen å leve. Men hvis han først var blitt drept, ville ikke kongen ha gitt seg før han hadde gjennomført et stort mannedrap på jødene som holdt til i Babylon. ”Vi må tenke på deres sikkerhet, både fordi de er våre slektninger, og fordi vi ikke har noen plass å rømme til dersom ulykken skulle ramme oss da hans undersåtter er i sin blomstrende ungdomsalder.” Ved å holde denne talen i rådet, greide han å overtale dem til å la Mithridates gå.

Men da han hadde dradd, fikk han skjenn av sin kone fordi han ikke brydde seg om å ta hevn over dem som hadde krenket ham, enda han var kongens svigersønn, for mannen hadde slått seg til ro med å være blitt tatt til fange av jødene og å ha sluppet unna dem. Så hun påla ham å gå tilbake som en modig mann, og hvis ikke, svor hun ved sine guder på at hun ville oppløse ekteskapet med ham. Og delvis fordi han ikke kunne holde ut hennes stadige spott, og delvis fordi han var redd hennes frekkhet, og at hun skulle oppløse ekteskapet, samlet han motvillig en så stor hær som han var i stand til, og marsjerte av sted sammen med dem, og han syntes ikke at han lenger kunne finne seg i at denne mannen som var en parter, skulle ha fått reddet sitt liv av jødene mens de hadde vært for sterke for ham i krig.

7. Men straks Anileus forsto at Mithridates kom mot ham med en stor hær, syntes han det var for skammelig å holde seg i ro ved sjøene og ikke benytte første anledning til å møte fienden. Og nå håpet han å lykkes med å slå fienden som før, og dermed fattet han mot og dristet seg til å angripe. Så ledet han hæren fremover, og mange kom til og ble med for å begi seg til å plyndre og å terrorisere fienden ved sitt store antall. Men da de hadde marsjert 18 kilometer på en vei som gikk gjennom tørre og sandete steder og det var blitt midt på dagen, ble de svært tørste, og da dukket Mithridates opp og overfalt dem mens de var i nød og manglet vann, og derfor var de ikke i stand til å motstå våpnene deres. Anileus og hans menn ble drevet på en skammelig flukt, mens mennene i fortvilelse prøvde å gå løs på disse folkene som var friske og i god form, og dermed ble det et stort mannefall der mange tusen ble

drept. Anileus og de som sto fast omkring ham, flydde så hurtig de kunne inn i skogen og lot Mithridates få gleden av å vinne en stor seier.

Så kom det til Anileus en sammenløpet hop av onde menn som ikke verdsatte sine liv mer enn at de ville skaffe seg lettvint vinning, og disse erstattet de mange som var blitt drept i kampen. Men de var ikke slike som de som hadde falt, for de oppførte seg overilet og var uten kamperfaring, og med disse kom de over babylonierne og anrettet fryktelige ødeleggelser under ledelse av Anileus. Da sendte babylonierne og de som allerede hadde deltatt i krigen, bud til jødene som bodde i Neerda og forlangte å få Anileus utlevert. Og selv om de ikke gikk med på deres krav, for om de hadde vært villige til å utlevere ham, sto det ikke i deres makt å gjøre det, ønsket de likevel å inngå en avtale om fred med dem. De andre svarte at de også ønsket å inngå en fredsavtale, og de sendte menn som var sammen med de babylonierne som forhandlet med Anileus. Men da babylonierne vurderte situasjonen og fikk vite hvor Anileus og hans menn lå skjult, overfalt de dem plutselig mens de var drukne og lå og sov, og de drepte alle som de uten noen frykt fikk tak i, og de drepte også Anileus.

8. Babylonierne var nå befridd for Anileus' harde innfall, og dette dempet kraftig det hatet de hadde mot jødene, for de hadde alltid vært uenige på grunn av de ulike lovene, og hver av dem ville være dristigere enn den andre når de gikk til angrep. Spesielt på grunn Anileus' fall, overfalt babylonierne jødene, og de fikk jødene til å bli voldsomt rasende på babylonierne for de skadene de hadde påført dem, og da de ikke var i stand til å kjempe mot dem, og heller ikke holdt ut å leve med dem, dro de til Seleukia som var hovedstaden i denne regionen, og som var bygget av Seleukus Nikator. Innbyggerne var makedoniere, men der var mest grekere og det var heller ikke så få syrere der. Dit flyktet jødene, og der bodde de i fem år uten å oppleve noen ulykker. Men så ble innbyggerne i Babylon hjemsøkt av pest, og det førte til en ny folkestrøm ut av denne byen, og da de kom til Seleukia, ble de rammet av en ennå større ulykke som jeg skal fortelle om nå.

9. I Seleukia levde grekerne og syrerne i stadig krangel og uenighet, men grekerne var for sterke for syrerne. Og da jødene kom dit og bodde sammen med dem, kom det til opprør, og da ble syrerne for sterke fordi de fikk hjelp av jødene som er menn med dødsforakt og kampklare ved enhver anledning. Da grekerne trakk det korteste strå i dette opprøret, skjønte de at det fantes bare én måte å få tilbake sin tidligere makt på, nemlig å prøve å forhindre en overenskomst mellom jødene og syrerne, og derfor forhandlet hver og en av dem som hadde bekjentskaper blant syrerne med dem, og lovte dem at de ville leve sammen med dem i fred og vennskap. Og det gikk de villig med på, og da det var gjort, kom de fremste menn fra begge parter til en forsoning, og da visste de begge at hensikten med denne foreningen ville være deres hat mot jødene. Derfor overfalt de dem og drepte om lag femti tusen, nei, jødene ble helt ødelagt, bortsett fra noen få som unnslapp, fordi venner og naboer hadde hatt medfølelse med dem så de kunne flykte. Disse trakk seg tilbake til Ctesiphon, en gresk by i nærheten av Seleukia, der parternes konge bor hvert år om vinteren, og hvor han har størstedelen av sine rikdommer. Her hadde ikke jødene noen særskilt bosetning, og de i Seleukia hadde ingen særlig interesse av å hedre kongen.

Hele det jødiske folk fryktet både babylonierne og seleukierne fordi alle syrerne som bodde på disse stedene, holdt med seleukierne i krigen mot jødene, så de fleste av dem samlet seg og dro til Neerda og Nisibis og skaffet seg beskyttelse i disse sterke byene, for de mange innbyggerne der var alle krigsvante menn. Slik sto det til med jødene i Babylonia.

---

*Å gi noen sin høyre hånd ble av perserne og parterne ansett for å være det mest ukrenkelige løfte om troskap.

**Denne skikken hos mesopotamierne med å føre alt sitt gods med seg uansett hvor de reiste, er så gammel som helt fra Jakobs tid, da hans hustru Rakel gjorde det samme (1.Mos.31,19 og 30-35).

***Denne skikken følges ennå i Damaskus i Syria, der tyrkerne, på grunn av sin forakt for de kristne, ikke vil leie ut hester, men bare esler når de er på reise i utlandet.

BOK 19

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ TRE OG ET HALVT ÅR

FRA JØDENES UTREISE FRA BABYLON INNTIL DEN ROMERSKE PROKURATOREN FADUS

KAPITEL 1

HVORDAN GAIUS[1] (CALIGULA) BLE DREPT AV CHEREA.

1. Gaius[2] ikke bare viste sin galskap ved å skade jødene i Jerusalem eller dem som bodde i nabolaget, men sørget for å utbre den over hele jorden og havet til alle som var under romerne, og han fylte riket med titusener av ulykker, flere enn noen annen historie fra gammel tid kan fortelle om. Men Roma selv fikk de uhyggelige følgene av det han gjorde, for han syntes ikke Roma var viktigere enn de andre byene, og han arresterte, forviste og plaget borgerne, og spesielt senatet og stormennene, og folk som var ansett på grunn av berømte forfedre. Han hadde ti tusen komplotter beregnet på rytterne som av borgerne var ansett for sin rikdom og ære på linje med senatorene, og av dem ble også senatorene valgt. Disse behandlet han på den skammeligste måte og fikk dem skaffet av veien og straks de var blitt drept, plyndret han dem for alt det de eide, og han drepte mange for å få tak i rikdommene deres.

Han påsto også at han var guddommelig og forlangte å bli æret av sine undersåtter langt mer enn det som sømmer seg for mennesker. Han frekventerte ofte Jupiter-tempelet som de kaller Capitol og er det helligste av alle templene, og han var frekk nok til å kalle seg bror av Jupiter. Han fant også på andre galskaper som da han bygde en bro fra byen Dicearchia som tilhører Campania, til Micenum, som er en annen by ved havet, fra den ene høyden til den andre, i en lengde på 10 kilometer, slik man måler dem til sjøs. Og det gjorde han fordi han syntes det var så kjedelig å bli rodd over i en liten båt, og siden han var herre over havet, tilkom det ham å bygge denne broen. Han forlangte med dette at hele verden skulle vise ham tegn på lydighet, så han stengte hele bukten med denne broen for å kjøre sin vogn over den, og han tenkte at siden han var en gud, var det på sin plass å reise på denne måten.

Han kunne ikke dy seg for å plyndre de greske templene og befalte at alle utskjæringer og skulpturer, alle ornamenter og statuene som var blitt donert som gaver, skulle bli brakt til ham, og han sa at de kosteligste tingene ikke skulle være plassert noe annet sted enn på det beste sted, for det var Roma. Han pyntet også sitt eget hus og sine egne hager med kuriositeter han hadde hentet i disse templene og i de husene han hadde overnattet i på sine reiser over hele Italia. Og han hadde ingen skrupler med å befale at statuen av Jupiter Olympus som var laget av ateneren Phidias, og som hadde fått sitt navn fordi grekerne æret ham under de olympiske lekene, skulle føres til Roma. Men dette fikk han ikke til, fordi arkitekten fortalte Memmius Regulus som hadde fått ordre om å flytte Jupiter-statuen, at arbeidet var av en slik art at det ville bli ødelagt og ikke tålte å bli flyttet. Det ble også rapportert at

Memmius derfor lot være å demontere den på grunn av denne ødselheten, og han skrev til Gaius og forklarte hvorfor han ikke hadde gjort det som brevet hadde pålagt ham, og da han dermed var i fare for sitt liv, ble han likevel reddet fordi Gaius selv døde før han kunne få henrettet ham.

2. Gaius' galskap nådde sitt høydepunkt da han fikk en datter, for han førte henne til Capitol og la henne på statuens knær og sa at barnet var både hans og Jupiters i fellesskap, og han bestemte at hun hadde to fedre, men hvilken av dem som var den største, sa han ikke, og likevel fant folk seg i slike påfunn. Han gav også slavene frihet til å anklage sine herrer for hva som helst av forbrytelser de ønsket, for alle slike beskyldninger var fryktelige, for de var der i stor grad for å behage ham, og på hans anmodning, tok Pollux, Claudius' slave, seg den frihet å anklage Claudius selv, og Gaius skammet seg ikke over å være til stede under rettsaken som gikk på liv og død, for å høre på saken mot sin egen onkel i håp om å bli kvitt ham, men han lyktes ikke med det. Og da han hadde oppfylt hele den beboelige verden med falske anklager og ulykker, og vært årsaken til store krenkelser fra slavene mot sine herrer, slik at de langt på vei hersket over dem, ble det smidd flere hemmelige renker mot ham, noen i raseri og andre for å skaffe hevn for de ulykkene han hadde påført dem.

Noen prøvde seg på opprør mot ham, og for å bli kvitt ham før de falt som offer for slike ulykker, ville hans død være en lykke, og redde livet til mennesker og bety mye for folkets ve og vel, og det var spesielt heldig for vår nasjon som ville gått helt til grunne om han ikke plutselig hadde blitt drept. Jeg vil gjerne redegjøre skikkelig for denne saken fordi den minner oss om Guds makt, og er en trøst og en trygghet for alle som er i trengsel, og en klok advarsel til dem som tror at deres lykke aldri vil ta slutt, og som innbiller seg at de skal unngå de verste ulykker når de ikke fører sitt liv etter rettferdighetens prinsipper.

3. Det ble gjort flere sammensvergelser for å ta Gaius, og alle var iverksatt av fremstående personer. Emilius Regulus var født i Cordoba i Spania, og han fikk samlet noen menn for å ta Gaius av dage, enten selv eller ved hjelp av noen av de andre. En annen sammensvergelse fant sted under ledelse av Cherea Cassius, tribun av den pretoriske gruppen. Minucianus Aninius var også en betydelig person blant dem som var imot hans tyranni. Det var flere grunner til disse mennenes hat mot Gaius: Regulus hatet ham og var opprørt over all urettferdigheten, for han hadde lett for å bli sint, han var dristig og frittalende og skjulte ikke sine hensikter, så han fortalte om dem til flere av sine venner og andre som han betraktet som aktive og handlekraftige personer.

Minucianus gikk inn i denne planen på grunn av den urettferdigheten som var begått mot Lepidus som var hans spesielle venn og en av de beste karakterer blant borgerne, og ham fikk Gaius tatt av dage fordi han var redd for seg selv, for hans raseri fikk ham til å drepe enhver uten skånsel. Og Cherea kom inn i bildet fordi han syntes det var en velgjerning som høvde for en fri og oppriktig mann å drepe Gaius, og han skammet seg over å være offer for den vanære som Gaius hadde påført ham som om han var en kujon, mens han hver dag var i livsfare på grunn av sitt vennskap med ham og den oppmerksomheten han viste ham. Disse menn foreslo dette forsøket for alle de andre som det angikk og som hadde sett de krenkelsene han

hadde utsatt dem for, og de håpet at drapet på Gaius ville lykkes fordi de sto sammen så de selv skulle slippe å bli drept når de var kvitt Gaius. De håpet å lykkes med sin plan ved å knytte til seg så mange fremragende menn som oppriktig ønsket å delta i planen for å redde byen og regjeringen, endog med fare for sine egne liv. Cherea var den ivrigste av dem alle, både fordi han selv ville vinne et stort navn, og dessuten fordi han hadde adgang til Gaius' nærvær med mindre risiko fordi han var tribun og derfor mye lettere kunne drepe ham.

4. På den tiden begynte hesteveddeløpene, de circensiske leker, noe som folket i Roma var svært begeistret for å se på, for da de i full fart kom inn på hippodromen (sirkuset) i store skarer og søkte støtte til det de trengte hos sine imperatorer, syntes de at det ikke passet seg å avslå deres bønner, og de imøtekom dem med vennlighet. Derfor kom de med inntrengende ønsker om at Gaius skulle lette skattene deres og ikke være så streng, men han ville ikke høre på dem, og da klagene tiltok, sendte han soldater, noen i én retning, og andre en annen og drepte dem uten videre. Slik var Gaius' befalinger som han også gjennomførte, og antallet av dem som ble drept var svært høyt. Folket så på dette og fant seg i det så langt at de gav opp med å klage, for med sine egne øyne fikk de se at hvis de ba om lettelser førte det til øyeblikkelig død. Disse tingene gjorde Cherea enda mer bestemt på å gå videre med planen om å gjøre ende på Gaius' barbari. Ved flere anledninger hadde han tenkt å overfalle ham når han holdt fest, men noen overveielser fikk ham til å legge bånd på seg, ikke fordi han hadde kommet i tvil, men fordi han ventet på den beste anledningen slik at planen ikke skulle bli forpurret, så det avgjørende slag skulle lykkes til fulle.

5. Cherea hadde vært i hæren i lang tid, men han likte ikke å snakke så mye med Gaius. Gaius satte ham til å innkreve skattene og de andre avgiftene, for hvis de ikke ble betalt, kom de ikke inn i keiserens skattkammer, og han utsatte innkrevingen en del fordi skattebyrdene var blitt fordoblet, fordi han heller foretrakk å gi etter for sin egen mildhet enn å gjennomføre keiserens befaling. Han provoserte endog keiseren til raseri over at han ville spare dem fordi han syntes synd på dem på grunn av de harde skattebyrdene, mens Gaius refset ham for hans sløvhet og etterlatenhet.

Han forulempet ham på forskjellige måter, og da han gav ham sitt feltrop, lot han som om han talte til en kvinne, og slikt er særdeles vanærende for en mann. Disse feltropene lot han høres ut som mystiske hemmeligheter, for det var noe han selv hadde funnet på. Og selv om han undertiden hadde tatt på seg kvinneklær og hyllet seg inn i broderte gevanter og gjort flere ting for å få dem til å tro at han var en kvinne, beskyldte han Cherea for en lignende feminin oppførsel. Men da Cherea mottok feltropet, ble han irritert over det, og det ergret ham ennå mer å skulle gi det videre til de andre, for de lo av ham, og de andre tribunene drev gjøn med ham for dette. De ville si på forhånd hvilke passord han ville meddele dem fra keiseren for å latterliggjøre ham, og av den grunn tok han mot til seg og fikk med seg noen delaktige som hadde god grunn til å irritere seg over keiseren. Det var en senator som het Pompeius, og som hadde hatt nesten alle stillingene i regjeringen og for øvrig var en epikureer og derfor likte å leve makelig. En av hans fiender som het Timidius, hadde fortalt keiseren at han hadde refset ham på en uforskammet måte, og han førte Quintilia som vitne, og hun var en kvinne som var særlig elsket av mange som frekventerte teatret, og spesielt av Pompeius, da hun var meget vakker. Denne kvinnen syntes det var forferdelig å skulle vitne til fordel for en anklage som

angikk livet til hennes elsker, en anklage som også var løgn. Men Timidius ønsket at hun skulle føres til tortur. Gaius ble irritert over denne skammen som rammet ham, og han befalte at Cherea uten noen utsettelse skulle torturere Quintilia, da han pleide å bruke Cherea til slike blodige oppgaver, for de som forlangte torturen, regnet med at han ville utføre den ennå mere barbarisk for å unngå å bli beskyldt for å være feminin. Men da Quintilia ble ført til pinebenken, tråkket hun på foten til en av dem som fulgte henne, og ba ham være ved godt mot og ikke være redd for konsekvensene av torturen, for den ville hun tåle med heltemot. Cherea torturerte kvinnen grusomt, men likevel uvillig, og han kunne ikke hjelpe for det. Uten å være det minste beveget over hennes lidelser, førte han henne frem for Gaius etter at hun hadde lidd, i en slik sørgelig tilstand at Gaius ble grepet av å betrakte Quintilia med hennes lemlestede kropp, og dermed befridde han både henne og Pompeius for den forbrytelsen de var beskyldt for. Han gav henne også penger som en oppreisning og som en trøst for at hennes kropp var blitt smertefullt lemlestet, og som en erkjentlighet for hennes strålende utholdenhet under slike umenneskelige lidelser.

6. Denne saken plaget Cherea fordi han hadde vært gjerningsmannen eller redskapet til disse menneskenes ulykke som til og med var verdt Gaius' medfølelse, og om dette betrodde han seg til Clement og Papinius (Clement var general over hæren, og Papinius var tribun): "Vi har ærlig talt, o, Clement, ikke sviktet i vårt vakthold over keiseren, for av dem som har konspirert mot hans regjering, har noen blitt drept ved vår påpasselighet og våre anstrengelser, mens andre er blitt torturert, og det i en slik grad at han selv syntes synd på dem. Hvor stor er ikke vår evne til å lede hans armeer!" Clement tidde, men var tydelig skamfull over å adlyde Gaius' befalinger, og ansiktet viste at han rødmet, men han mente at det ikke var på sin plass å anklage keiseren direkte med ord, for det var farlig. Da tok Cherea mot til seg og talte uten frykt for den faren han brakte seg selv i, og han talte om de sørgelige ulykkene som byen og regjeringen led under i det han sa:

"Vi kan visselig late som om at Gaius er den som er årsaken til disse ulykkene, men for dem som er i stand til å dømme oppriktig, er det meg, o, Clement, og dessuten Papinius, og ennå mer enn oss, er det deg selv som er skyld i disse ulykkene over romerne og alle mennesker. Det er ikke slik fordi vi underkaster oss Gaius' befalinger, for vi har gjort dette av vår frie vilje, for det står i vår makt å gjøre ende på denne mannen som har skadet borgerne og undersåttene så fryktelig, og derfor er vi hans livvakter og bødler i stedet for hans soldater, og vi er redskaper for disse grusomhetene. Vi bærer ikke disse våpnene for vår frihet, og heller ikke for den romerske regjering, men bare for å ta vare på ham som har slavebundet både deres legemer og sjeler, og vi blir hver dag besmittet med det blod vi utøser og de lidelser vi påfører andre, og dette fortsetter vi med inntil en eller annen blir Gaius' redskap til å bringe disse lidelsene over oss selv. Han har ikke ansatt oss for å være snille, men fordi han er mistenksom, for da svært mange er blitt drept vil også vi bli utsatt for hans grusomhet, for Gaius legger aldri bånd på sitt raseri, og han baserer ingen ting av det han gjør på rettferdighet, men følger bare sin egen lyst, mens vi egentlig burde sørge for trygghet og fred for alle og fri oss selv ut av farene."

7. Da roste Clemens ham åpent for hans innstilling, men ba ham passe seg for å snakke for at ikke denne hemmeligheten skulle slippe ut til andre og bli spredt

omkring, slik at det ble avslørt før man fikk utført noe, og de ville bli straffet. De skulle i stedet vente med saken for å se om det skulle dukke opp en anledning, og for hans egen del ville alderen være en hindring for ham i å delta i dette forsøket. ”Men selv om jeg ikke kan foreslå noe som er sikrere enn det du Cherea har foreslått, tenker jeg på om det er mulig å komme på noe som taler din sak bedre?” Og Clement gikk hjem i dype tanker over det han hadde hørt, og det han selv hadde sagt. Cherea var også bekymret, og skyndte seg til Cornelius Sabinus som var en av tribunene, og som han visste var en verdig mann og en frihetselsker, og som var svært urolig på grunn av vanstyret, og derfor var sterkt innstilt på at det som var blitt bestemt skulle skje så hurtig som mulig. Han syntes det var rett å foreslå dette for ham, og han var redd for at Clement skulle angi dem, og så på utsettelser som nesten det samme som å avstå fra hele prosjektet.

8. Da Sabinus var enig og hadde samme oppfatning som Cherea, men hadde tidd stille i mangel på noen han kunne betro seg til, og nå hadde møtt en som hadde åpnet seg for ham, ble han kraftig oppmuntret, og han ønsket at Cherea ikke skulle utsette saken. Dermed gikk de til Minucianus, en forstandig mann som var likeså oppsatt på å gjøre noe stort og flott som de selv, og han mistenkte Gaius for drapet på Lepidus som var en meget nær venn av Minucianus. De fryktet begge den faren de var i, for Gaius var fryktelig mot alle stormenn, og var alltid rede til å la sitt raseri gå ut over dem, og disse menn var redde hverandre samtidig som de var bekymret for de politiske forholdene, og unngikk å si hva de mente og å tilkjennegi sitt hat mot Gaius. De sa ikke noe om det til hverandre fordi det var farlig, selv om de alle merket sin aversjon mot Gaius, og derfor ikke hadde noe i mot å vise hverandre vennlighet.

9. Da Minucianus og Cherea møttes og hilste på hverandre slik de, i tidligere samtaler, var vant til å gi Minucianus forrangen, både på grunn av hans høye verdighet og fordi han var den eldste av alle borgerne, og høyt skattet av alle, spesielt når han talte til dem, derfor begynte Minucianus først og spurte Cherea om hvilket passord han hadde fått av Gaius, for den forakten som gikk ut over Cherea for dette, var blitt berømt i byen. Og Cherea nølte ikke et øyeblikk med å svare, i ren glede over at Minucianus viste ham en slik tillit at han ville diskutere med ham. ”Men,” sa han, ”gi meg passordet for frihet, for jeg takker deg for å ha oppfordret meg så sterkt til å gjøre meg gjeldene på denne måten, og jeg behøver ikke mange ord for å bli oppmuntret, for både du og jeg har den samme innstillingen, og har bestemt oss for det samme, allerede før vi har snakket sammen. Jeg har egentlig bare ett sverd med meg, men det vil være til nytte for oss begge. Kom, og la oss gå til verket. Hvis du vil, så gå du først, og la meg følge etter, og hvis ikke, så går jeg først og du skal hjelpe meg, og vi skal hjelpe hverandre og stole på hverandre. Det er ikke engang nødvendig med ett sverd når man er innstilt på en slik gjerning, selv om det alltid vil være til nytte. Jeg er så oppsatt på denne gjerningen at jeg ikke bryr meg om hva jeg må gjennomgå, og jeg bruker ikke tid på å spekulere på hvor farlig dette er for meg, så fortvilt er jeg over den trelldommen vårt land ligger under, og forakten for våre utmerkede lover og over den ødeleggelsen som truer alle på grunn av Gaius. Jeg ønsker at du skal dømme meg, og at du skal regne meg som verdig til å få ære av denne sak, for vi har den samme oppfatning, og det er ingen uenighet mellom oss.”

10. Da Minucianus så hvordan Cherea så åpent utleverte seg selv, ble han glad og omfavnet ham og lykkønsket ham og støttet ham slik at han bekreftet at han skulle

gjøre det de var blitt enige om, for da Cherea gikk inn på gårdsplassen, kom det forlydender om at folket støttet og oppmuntret ham og ba ham gjøre det han skulle, og gripe anledningen etter som Forsynet ledet ham. Til å begynne med hadde Cherea mistanke om at noen hadde forrådet ham, for han ble anholdt, men etter hvert viste det seg at det bare var for å oppmuntre ham. Om det var noen[3] som var klar over hva han var i ferd med, som hadde gitt tegn på at han skulle oppmuntres, eller det var Gud selv som ser menneskenes gjerninger, som oppglødde ham slik til heltemodig å fullføre sin plan, er usikkert.

Sammensvergelsen ble nå gjort kjent for svært mange, og alle var bevæpnet og noen av de sammensvorne var senatorer, mens andre var av ridderordenen og likeså mange soldater kjente til den, for det var ingen som ikke syntes at det var en lykke å få drept Gaius og derfor ivret de alle for saken og ingen ville være den siste til å være med på dette, men gjerne få delta med all makt for å ta livet av tyrannen. I tillegg til disse kom også Callistus, Gaius' frigjorte slave, den ene mannen som hadde oppnådd aller størst makt under ham, nesten like stor makt som selve tyrannens, fordi alle var redde ham og fordi han var blitt veldig rik ved hjelp av alle bestikkelsene han hadde tjent på, og fordi han misbrukte sin makt mer enn noen annen. Han visste også at Gaius var uforsonlig og ikke var til å rokke i sine beslutninger. Han hadde dessuten flere grunner til å merke at han var i fare, ikke minst på grunn av rikdommen, og derfor innyndet han seg hos Claudius og begynte å smigre ham i håp om at makten skulle tilfalle ham når Gaius var ryddet av veien. Han håpet at en slik forandring skulle sikre ham den samme verdigheten under Claudius ved å skaffe seg en fortjeneste ved hjelp av vennetjenester for at han skulle forfremmes. Han var også freidig nok til å late som om han var blitt overtalt til å gjøre det av med Claudius ved å forgifte ham, og så hadde kommet med tusen unnskyldninger for å utsette det. Men det virker sannsynlig for meg at Callistus bare løy dette fordi han ville innsmigre seg hos Claudius, for hvis det hadde vært Gaius' ramme alvor å kvitte seg med Claudius, ville han ikke ha akseptert Callistus' unnskyldninger, og Callistus ville heller ikke ha unnlatt det dersom han hadde fått ordre om å gjøre noe slikt fordi Gaius ønsket det. Han ville heller ikke ha unngått å bli straffet øyeblikkelig dersom han hadde trosset sin herres befalinger. Claudius ble bevart mot Gaius' galskap ved guddommelig forsyn, og Callistus prøvde å tilvenne seg en fortjeneste som han på ingen måte hadde rett til.

11. Men gjennomføringen av Chereas plan ble utsatt dag etter dag på grunn av sløvheten hos flere av dem som var involvert i saken, for Cherea selv ville slett ikke utsette den, for han syntes alltid at det passet. Det dukket opp flere anledninger, som da Gaius gikk opp til Capitol for å ofre for sin datter, eller da han sto på taket på kongeslottet og kastet gull- og sølvstykker ned til folket, og da kunne han ha blitt skjøvet hodestups utfor, for taket som vendte mot markedsplassen lå svært høyt, eller da han feiret mysteriene slik han hadde bestemt det på den tiden, for han var på ingen måte adskilt fra folket, men nøye med å gjøre alt omhyggelig og sømmelig. Han var fri for enhver mistanke om å bli antastet av noen, men selv om gudene ikke skulle hjelpe ham det aller minste for å ta livet av ham, hadde Cherea styrke nok selv til å ekspedere Gaius til og med uten sverd. Derfor var han sint på sine med-sammensvorne, for han var redd for at de skulle la den rette anledningen gå fra seg, og de var også klar over at han hadde grunn til å være sint på dem og at hans iver var for deres eget beste, men likevel ville de at han skulle være tålmodig enda en

liten stund, for at ikke de skulle bli skuffet slik at noen kunne finne på å begå opprør i byen, og at det skulle bli iverksatt en inkvisisjon etter sammensvergelsen, og de var dessuten redde for at attentatet på Gaius skulle mislykkes, og at han dermed skulle sikre seg ytterligere. Derfor fant de det best å sette dette i verk når det skulle holdes underholdende forestillinger i palasset. Disse showene ble spilt til ære for den keiseren som var den første til å endre folkets regjering, og han myntet dette på seg selv. Det ble montert gallerier foran palasset der patrisierne var tilskuere sammen med sine hustruer og barn, og keiseren selv var tilskuer, og de regnet med at når ti tusener skulle samles på et lite område, ville de få en gunstig anledning til å falle over ham i det han kom inn, fordi livvaktene ikke ville være i stand til å hjelpe ham selv om de ønsket å beskytte ham.

12. Cherea gikk med på denne utsettelsen, og da forestillingene var i gang, var det besluttet at jobben skulle gjøres den første dagen. Men tilfeldighetene medførte ytterligere utsettelse av drapet som var for vanskelig i forhold til det de hadde planlagt, og da tre dager av disse faste showene var gått, gjorde de et helt styr for å få det gjort på den siste dagen. Da sammenkalte Cherea konspiratørene og talte slik til dem:

”At så mye tid er gått til ingen nytte, er en skam, for det er en klok plan vi har lagt, men desto mer fatalt blir det om den blir oppdaget og planen blir stanset, for da vil Gaius bli enda mer grusom og urettferdig. Ser vi ikke hvor lenge vi har snytt alle våre venner for friheten ved å tillate Gaius å tyrannisere dem? Han burde ha gitt dem en trygg fremtid og lagt et grunnlag for alles lykke og derved oppnådd herlighet og ære for oss for alle tider.” Konspiratørene hadde ikke noe fornuftig å innvende, men de likte ikke helt det de var i ferd med, og sto der tause og forbauset mens han fortsatte: ”O, mine tapre kamerater! Hvorfor utsetter vi dette? Skjønner dere ikke at dette er den siste dagen med disse showene, og at Gaius står i begrep med å reise sin vei! Han forbereder seg nå på å seile til Alexandria for å besøke Egypt. Synes dere det er en ære å la en mann som er en skam for menneskeheten, slippe ut av deres hender slik at han kan reise av sted i pomp og prakt og triumfere både på land og hav? Burde vi ikke skamme oss hvis vi må gi en eller annen egypter som synes hans krenkelser ikke er til å holde ut for frie borgere, tillatelse til å drepe ham? Og selv vil jeg ikke tåle somlingen deres lenger, men utsette meg selv for de farene som oppgaven medfører på denne dag, og med glede ta ansvaret, uansett hvor alvorlige følgene blir, for jeg vil ikke utsette dette lenger. Hva kan være mer ynkelig dersom en annen skulle drepe Gaius mens jeg er i live, slik at jeg går glipp av den æren jeg ville ha fått for en så rettfredig gjerning?”

13. Da Cherea hadde talt, gikk han med begeistring inn for oppgaven og satte mot i de andre som skulle følge ham, og de ivret alle for ikke å utsette saken lenger. Om morgenen var han i palasset og hadde med seg sitt riddersverd, for det var skikken at tribunene skulle be om passordet når de var bevæpnet med sverd, og det var på denne dagen Cherea etter sedvanen skulle få passordet, og folkemengden var allerede ankommet palasset for å se forestillingen. Og tilskuerne samlet seg hulter til bulter mens Gaius frydet seg over folkets begeistring, og folket satte seg tilfeldig, for det var ikke noen reserverte seter for senatorene eller ridderne, og menn og kvinner satte seg der det falt seg, om hverandre og de frie var blandet sammen med slavene.

Da kom Gaius høytidelig ut og ofret til keiser Augustus som disse festspillene var arrangert til ære for. Da skjedde det at en prest falt om og at klærne til en senator som het Asprenas, ble tilsølt med blod, og dette fikk Gaius til å le, selv om det var et illevarslende tegn for Asprenas, for han ble drept samtidig med Gaius. Det fortelles også at Gaius denne dagen, i strid med sin vanlige skikk, var så vennlig og omgjengelig i sine samtaler at alle de tilstedeværende var forbauset over det. Etter at ofringen var over, begav Gaius seg tilbake til festforestillingen og satte seg, og hans nærmeste venner satte seg ned sammen med ham.

Nå var delene av bygningen laget for å kunne brukes hvert år, og den så slik ut: Den hadde to dører, den ene førte ut i friluft, den andre var inngangsdør, men man kunne også gå ut til søylegangene gjennom den hvis man ikke skulle forstyrre dem som var i teatret. Fra det ene galleriet gikk det en passasje innover til ulike avdelinger og derfra til et annet galleri for å gi plass til dem som skulle kjempe, og til musikerne etter behov. Da folket hadde satt seg, og Cherea også hadde satt seg sammen med de andre tribunene og det høyre hjørnet var reservert til keiseren, spurte Vatinius, en senator og befalingsmann over pretorianerne, etter Cluvius, en som satt i nærheten av ham, og hadde den verdige stillingen som konsul, om han hadde hørt noe nytt eller ikke? Men han passet seg, så ingen andre hørte hva han sa, og da Cluvius svarte at han ikke hadde hørt noe nytt, sa Vatinius: ”Da skal du vite at i dag skal man spille drapet på tyrannene.” Men Cluvius svarte: ”O, tapre kamerat! Ti stille, så ingen av akaierne hører det du sier.” Og da det ble kastet store mengder høstfrukt over tilskuerne, kom det en stor mengde fugler som var verdifulle for dem som eide dem fordi de var så sjeldne, og Gaius hadde glede av å se på fuglene som spiste av frukten og hvor voldsomt tilskuerne prøvde å få tak i dem.

Så kom to spektakulære syn da en skuespiller ble brakt inn som skulle korsfeste en leder for en røverbande, samt en pantomime i et skuespill som kaltes Cinyras, der han selv skulle bli drept sammen med sin datter Myrrha, og der det ble utgytt en del falskt blod både omkring ham som ble korsfestet og omkring Cinyras. Det ble også bekjentgjort at dette var samme dagen som Pausania, en venn av Filip, Amyntas sønn som var konge over Makedonia, drepte ham i det han gikk inn i teatret.

Nå var Gaius i tvil om han skulle være der helt til slutten av forestillingen, for det var den siste dagen, og han lurte på om han først skulle gå i badet, og så til middag, og deretter sette seg ned der som før. Minucianus som satt ovenfor Gaius, ble redd for at anledningen skulle gå fra dem, og han reiste seg fordi han så at Cherea allerede var gått og han skyndte seg ut for å stadfeste sin beslutning, men Gaius grep tak i hans kappe, nødde ham og sa: ”O, tapre mann! Hvor går du?” I ærbødighet for keiseren, satte han seg igjen, men han var grepet av frykt, og litt etter reiste han seg igjen, og Gaius hindret ham ikke på noen måte da han trodde at han gikk ut på naturens vegne. Og Asprenas, som var en av de sammensvorne, fikk Gaius overtalt til å gå i badet og til middag, og så komme tilbake, fordi han ville at det som var blitt bestemt, skulle gjennomføres straks.

14 Da plasserte Chereas’ medhjelpere seg på rekke så langt tiden tillot det, og de måtte arbeide målbevisst, slik at stedet som var avtalt ikke skulle bli forlatt av dem, og de var irritert over den kjedelige forsinkelsen, fordi det de var i ferd med skulle bli ytterligere utsatt, for det var allerede den niende[4] time på dagen. Og da Gaius drygde

så lenge, hadde Cherea et sterkt ønske om å gå inn og overfalle ham i stolen hans, selv om han innså at det ikke kunne skje uten mye blodsutgytelse, både av senatorene og ridderne som var til stede. Men selv om han visste at dette kom til å skje, var han sterkt oppsatt på å gjøre det, da han tenkte at det var rett å bringe sikkerhet og frihet til alle, om han så måtte betale prisen ved å omkomme samtidig. Og i det de akkurat var i ferd med å gå tilbake inn i teatret, ble det sagt at Gaius hadde reist seg, og det oppsto en forvirring, og konspiratørene skjøv folkemassen unna under påskudd av at Gaius var sint, mens hensikten var at de skulle ha et stille sted der ingen kunne forsvare Gaius når de skulle drepe ham. Hans onkel Claudius var gått ut før, samt Markus Vinicius, mannen til hans søster, og Valerius fra Asia som de hadde tenkt å fjerne fra plassene, men ble hindret i dette av respekt for deres høye rang, slik at de fulgte Gaius sammen med Paulus Arruntius. Og da Gaius nå var kommet inn på slottets område, gikk han ikke lenger rett frem langs tjenerne der de sto og ventet, og der Claudius hadde gått før, men gikk til siden inn i en privat trang gang for å gå i badet og for å ta i øyesyn de guttene som var kommet fra Asia og var sendt dit for å synge hymner om de mysteriene som skulle feires, og for å danse på den pyrrhiske måten slik man pleide å danse i teatrene.

Da møtte Cherea ham og spurte om passordet, og da Gaius gav ham et av de latterlige ordene, skjelte han ham straks ut og trakk sverdet og gav ham et fryktelig hugg med det, men hugget var likevel ikke dødelig. Selv om noen sier at det var Chereas hensikt at Gaius ikke skulle bli drept bare med ett hugg, men skulle bli straffet mer alvorlig med flere sår, er nok dette lite trolig, for den frykten man da er i, setter en ikke i stand til å resonnere noe særlig. Og hvis Cherea hadde hatt en slik hensikt, vil jeg kalle ham den største tosk dersom han skulle fryde seg i sitt nag mot Gaius i stedet for straks å bringe seg selv og sine medhjelpere i sikkerhet, bort fra den faren de var i, for det var mange muligheter for å hjelpe Gaius med å komme seg unna, om han ikke allerede hadde oppgitt ånden.

Det var nok sant at Cherea ikke brydde seg så mye om å straffe Gaius, som om den vanskeligheten han selv og hans venner var i, for det sto ennå i hans makt å tie stille og slippe unna raseriet hos dem som skulle forsvare Gaius, og ikke gjøre det usikkert å oppnå sin hensikt, og slett ikke være så tåpelig at han skulle ødelegge seg selv og miste denne anledningen. Men enhver kan tenke det han vil om denne saken. Gaius vaklet under den smerten sverdhugget hadde påført ham, for det traff mellom skulderen og halsen, og stanset ved brystbeinet. Han gav ikke fra seg noe skrik, for han ble overrasket og ropte heller ikke på vennene, om det var fordi han ikke stolte på dem, eller at han var forvirret og bare stønnet av smerte og gikk fremover og ville komme seg unna, da Cornelius Sabinus som allerede var forberedt, støtte ham ned på kne mens mange sto rundt omkring ham og hugg til ham med sverdene. De skrek ut og opphisset hverandre til å hugge til igjen, men alle var enige om at Aquila gav ham nådestøtet. Men man må i rettferdighetens navn tilskrive denne handlingen til Cherea, for selv om flere deltok, var han den første som satte den i verk og begynte forberedelsene lenge før de andre. Han var den første mann som modig la planen frem for de andre, og med deres samtykke samlet han alle deltakerne og forberedte saken grundig og hørte på gode råd og viste seg langt bedre enn de andre og talte overbevisende til dem slik at de ble tvunget, om de ellers manglet mot. Og da anledningen kom til å bruke sverdet, var han den første som var rede til å gjøre det,

og gav det første hugg i dette meningsfulle drap, slik at han lett prisgav Gaius til de andre, ved at han bare nesten drepte ham, mens alt måtte tilskrives Chereas råd, anstrengelser og tapperhet.

15. Slik endte det med Gaius, der han lå død av de mange sårene han hadde fått. Cherea og hans medhjelpere så at det var umulig for dem å redde seg, og at det ville gå likedan med dem, delvis på grunn av den sinnsbevegelsen de var i, for det var ingen liten risiko å drepe keiseren som var hedret og elsket på grunn av folkets galskap, og det var sannsynlig at soldatene ville holde et blodig vitneforhør av morderne. Passasjene var trange i bygningen der dette ble gjort, og en stor mengde av Gaius' tjenere og livvakter var til stede, og derfor brukte de andre utganger, og de kom til Germanicus' hus, for han var Gaius' far, men han hadde de nå drept. Dette huset lå inntil palasset som om det var én bygning, men var oppført i flere deler under de forskjellige keiserne, og de hadde navn etter dem som hadde bygd dem, og etter dem som hadde påbegynt bygging av enkelte av delene). Slik slapp de å bli forulempet av folkemengden, og var for øyeblikket utenfor fare så lenge ulykken med keiseren ikke var blitt kjent.

Germanerne var de første som skjønte at Gaius var drept. Germanerne var Gaius' livvakt, og de hadde navn etter det landet de kom fra, og de tilhørte den keltiske legion. Mennene i dette landet er av naturen lidenskapelige, noe som kjennetegner også de andre barbarene, og de pleier ikke å tenke over hva de gjør, de har robuste legemer, og hvis de blir angrepet, går de straks løs på fiendene, og hvor de enn ferdes, gjør de storverk.

Da de germanske livvaktene forsto at Gaius var drept, ble de fylt med sorg, for de brukte ikke sin forstand i politiske saker, men vurderte alt i forhold til de fordelene de fikk selv, og de elsket Gaius på grunn av de pengene han gav dem for å kjøpe deres vennlighet, og dermed trakk de sine sverd under ledelse av Sabinus. Han var en av tribunene, men slett ikke fordi hans forgjengere hadde gjort noe storverk, for han hadde vært gladiator og hadde vunnet sin plass i hæren ved sitt robuste legeme. Germanerne marsjerte fra hus til hus for å spørre etter keiserens drapsmenn, og de hugget Asprenas i biter da han var den første mannen de kom over, og fordi det var på hans kappe det ble sølt offerblod som jeg allerede har fortalt, og da det var blitt forutsagt at dette møtet med soldatene ikke ville være godt for ham. Så ble de møtt av Norbanus som var en av nobilitetene i byen, og som hadde mange hærførere blant sine forfedre, men de tok ikke hensyn til hans høye rang. Men han var meget sterk og vristet sverdet ut av hendene på ham som først angrep ham, og han var tydeligvis ikke rede til å dø uten kamp før han ble omringet av et stort antall overfallsmenn, og han døde av de mange sårene de påførte ham. Den tredje mannen var Anteius, en senator, og noen få andre med ham. Han møtte ikke germanerne tilfeldig som de andre, men kom for å vise sitt hat til Gaius, og han nøt synet av å se Gaius ligge død med åpne øyne, for Gaius hadde bannlyst Anteius' far som hadde det samme navn som han, og da han ikke syntes det var nok, sendte han ut soldater og drepte ham. Og nå var han kommet for å nyte synet av ham der han lå død. Men da det ble et helt kaos i huset og han prøvde å gjemme seg, klarte han ikke å slippe unna germanerne som holdt på å lete etter og skånselløst drepe både skyldige og uskyldige, og han også, og slik ble disse tre mennene drept.

16. Men da meldingen om Gaius' død nådde teatret, ble de forbauset og ville ikke tro at det var sant, selv de som var glade for det og mer enn noe annet ønsket det, men var så redde at de ikke våget å tro det. Det var også noen som var vantro fordi de ikke ville at noe slikt skulle hende Gaius, og ikke kunne tro det uansett hvor sant det var, for det var ingen som hadde nok makt til å drepe Gaius. Dette var kvinnene og barna, slavene og noen av soldatene. De sistnevnte var betalt av ham, og de hadde på en måte drevet sitt tyranni med ham og mishandlet de beste borgerne i landet og vært lydige mot hans urettferdige befalinger for å få fordeler av det. Men kvinnene og de unge var blitt lokket med teaterforestillinger og gladiatorkamper og servert kjøttmiddager som ble delt ut for å glede folkemengden, men i virkeligheten bare for å dekke over Gaius' grusomhet og galskap.

Slavene sørget også fordi Gaius hadde gitt dem lov til å anklage og forakte sine herrer, og de kunne ty til hans hjelp når de på urettferdig vis hadde forulempet dem, for han hadde lett for å tro dem når de var i mot sine herrer, selv når de anklaget dem falskt. Og hvis de ville fortelle hvor mange penger deres herrer hadde, ville de snart bli belønnet med frihet og rikdom, for lønnen til slike informanter var en åttendedel[5] av det kriminelle utbyttet. Rapporten ble trodd blant stormennene, enten fordi de på forhånd kjente til sammensvergelsen, eller fordi de ønsket at det skulle være sant, men de skjulte ikke bare sin glede over det, men også at de i det hele tatt hadde fått greie på det. De siste gjorde det på grunn av frykt for at rapporten kunne være falsk, og at de ville bli straffet fordi de så snart hadde gitt sin oppfatning til kjenne. Men de som visste at Gaius var død fordi de var deltagere i komplottet, var forsiktige og skjulte alt, som om de ikke visste hva de andre tenkte og var redde for å si noe til dem som hadde hatt fordel av at tyranniet hadde fortsatt, for hvis Gaius skulle vise seg å være i live, ville det bli kjent, og de ville bli straffet.

Det verserte også et annet rykte at selv om Gaius var blitt såret, var han ikke død, men fremdeles i live og i hendene på legene. Det var ingen man kunne stole på og som man kunne være åpen mot, for enten var man en venn av Gaius og hadde nytte av hans tyranni, eller så var det en som hatet ham og ikke kunne ha noen fordeler på grunn av sin uvilje mot ham. Noen sa til og med at Gaius ikke brydde seg om den faren han svevde i og heller ikke sine sår, og var kommet til markedsplassen og sto der blødende og holdt en lang tale til folket. Dette var noe som fratok de fremste menn håpet og gjorde dem triste. Og slik ble gjetningene til rykter blant dem som var uforstandige nok til å sette i gang opprør og tumulter i ulike retninger, alt etter hva som ble sagt. Men tilskuerne forlot ikke sine sitteplasser i redsel for å bli anklaget, for hvis de gikk ut før de andre, ville de blitt anklaget på mistanke.

17. Nå hadde mengden av germanere omringet teatret med dragne sverd, og tilskuerne så ikke noe annet for seg enn døden, og etter hvert som de kom inn, ble folkemengden grepet av frykt for å bli hugget i stykker. De var skrekkslagne og hadde hverken mot til å gå ut eller i stand til å føle seg trygge ved å være der. Og da germanerne kom over dem, steg det opp et så høyt skrik at teatret gav gjenlyd av bønnene om nåde og forsikringene om at de var fullstendig uvitende om alt som hadde med dette å gjøre, og hvis det var blitt opprør, visste de ingen ting om det, og derfor ba de om å bli spart og ikke bli straffet, da de slett ikke hadde hatt noe med denne forbrytelsen å gjøre. Folket ropte til Gud og beklaget i høye toner sin ulykke med tårer og ved å slå seg selv i ansiktet, og med alt det som fortvilelsen, livsfaren

og angsten fikk dem til å si. Dette stanset soldatenes raseri, slik at de avholdt seg fra det de hadde tenkt å gjøre mot tilskuerne, for dette ville ha vært den verste av alle grusomheter. Disse ville og usiviliserte mennene hadde stilt opp hodene til de drepte sammen med Asprenas' hode på alteret så tilskuerne ble rystet, både på grunn av disse personenes høye rang og sin egen medfølelse og den faren de selv var i, og skjønte at det var usikket om de selv skulle slippe unna. Derfor kunne ikke de som helt forståelig hatet Gaius, heller ikke nyte synet av at han var død, for de var selv i stor fare for å omkomme sammen med ham og hadde ingen garanti om å få overleve.

18. På denne tiden var det en mann som het Euaristus Aruntius, en folketaler med en kraftig og hørbar stemme, som konkurrerte med de rikeste romerne og som var i stand til å gjøre alt det han ville i byen, både den gang og senere. Denne mannen kledde seg i den mest utpregede sørgedrakt trass i at han hatet Gaius enda mer enn noen annen. Hans frykt og oppfinnsomhet fikk ham til å skaffe seg trygghet på denne måten, og han tedde seg som om han hadde mistet sine aller kjæreste venner. Han kom inn i teatret og fortalte dem at Gaius var død, og gjorde dermed ende på deres uvitenhet. Aruntius gikk også rundt omkring søylene og ropte til germanerne, og det samme gjorde tribunene og fortalte dem at Gaius var død og ba dem stikke sverdene i slirene, og disse ropene reddet ganske enkelt livet både til dem som var samlet i teatret og alle de andre som møtte germanerne. Så lenge det fantes det aller minste håp om at Gaius ennå hadde livspust i seg, avsto de fra enhver slags uro, for de hadde slik en overstrømmende kjærlighet til Gaius at de så gjerne ville ha forhindret sammensvergelsen mot ham og reddet ham, om så med fare for sine liv. Og nå oppgav de sitt glødende raseri, og å straffe hans fiender, nå som de var tilfredse over at Gaius var død, for nå var det forgjeves å vise sin godhet og hengivenhet mot ham, nå som deres velgjører var omkommet. De var også redde for å bli straffet av senatet dersom de hadde fulgt sitt forsett med å påføre folket skader, for den øverste guvernøren kunne godt la det falle tilbake på dem. Slik ble det satt en stopper for dette, om enn ikke uten de vanskelighetene som inntraff på grunn av germanernes raseri over Gaius' død.

19. Men Cherea var så redd for at Minucianus skulle støte på germanerne mens de var rasende, at han gikk og talte til hver og en av soldatene og ba dem om å sørge for at han ble beskyttet, og han satte i gang med å undersøke om han kunne hindre at både han og Clement ble drept, og han lot Minucianus gå da han var blitt hentet til ham. Og med flere andre senatorer fikk han stadfestet at aksjonen var rettferdig, og han roste handlekraften og motet hos dem som gjennomførte den, og han sa at "tyranner fryder seg over å se store ut en stund, og å ha makt til å handle urettferdig, men de går ikke lykkelig ut av denne verden fordi de er hatet av de kloke og forstandige. For Gaius var blitt en konspirator mot seg selv, allerede før disse menn angrep ham, og det gjorde han ved å bli helt utålelig og ved å sette de gode lovene til side slik at han lærte sine beste venner å betrakte seg som deres fiende, for det sies i vanlig samtale at om de sammensvorne drepte Gaius, er han nå selv skyld i sin død."

20. Nå hadde folket i teatret reist seg fra sitteplassene, og de som ennå var inne laget mye støy, for tilskuerne hadde det alt for travelt med å komme seg ut. Det var også en lege der som het Alcyon, som skyndte seg av sted som om han ville

helbrede de sårede, og under dette påskuddet sendte han dem som var med ham av gårde for å hente de nødvendige ting til å helbrede de skadde, men egentlig var det for å komme seg unna den faren de var i. Under dette opptrinnet kom senatet sammen, og folket samlet seg også på vanlig måte for å lete etter Gaius' mordere. Folket gjorde det med stor iver, men senatet bare tilsynelatende, for en mann som hadde vært konsul, Valerius fra Asia, gikk ut til folket mens de var i kaos og uro fordi de ikke visste hvem som hadde drept keiseren, og spurte dem alle innstendig om hvem som hadde gjort dette, og da sa han: "Jeg ønsker at det hadde vært meg som var den mannen." Konsulene utstedte også et edikt der de anklaget Gaius, og beordret folket og soldatene til å gå hjem, og de gav folket håp om lettelser fra de undertrykkelsene de hadde vært utsatt for, og de lovte soldatene belønning dersom de holdt seg i ro som de pleide og ikke dra ut for å gjøre skade på noen, for det var grunn til å tro at byene ville komme til å lide under deres ustyrlige oppførsel dersom de skulle begi seg til å plyndre borgerne og templene. Og nå var folket og senatorene samlet, og spesielt de som hadde tatt livet av Gaius, og det ble nå skapt en stemning av trygghet og velvilje som om alt var kommet tilbake til det normale.

1 I dette og de neste tre kapitlene tror jeg vi har en mer nøyaktig beskrivelse av drapet på Gaius og Claudius' etterfølgelse, enn vi finner noe annet sted, sannsynligvis forårsaket av Josefus' bitre hat mot tyranniet, og hans glede over å kunne fortelle historien om drapet på en så barbarisk tyrann som denne Gaius Caligula, samt også befrielsen av hans egen nasjon ved dette drapet.
2 Romerne kalte ham *Caligula*.
3 Akkurat en slik stemme er beskrevet, som kom fra en ukjent original, og som kom til den berømte Polykarp da han var på vei til sitt martyrium og ba ham om "å være en mann."
4 Suetonius sier at Gaius ble drept om lag ved den sjuende time på dagen, mens Josefus sier den niende. De forskjellige beretningene er i favør av Josefus.
5 Belønningen som fremsettes i romersk lov til informanter var ofte en åttendedel av det røvede gods, og undertiden en fjerdedel.

KAPITEL 2

SENATORENE BESLUTTER Å GJENOPPRETTE DEMOKRATIET, MEN SOLDATENE VILLE BEVARE MONARKIET. GAIUS' HUSTRU OG DATTER BLIR DREPT. BESKRIVELSE AV GAIUS' MORAL.

1. I denne situasjonen, ble Claudius plutselig sendt ut av sitt hus, for soldatene hadde hatt et møte der de hadde drøftet hva som måtte gjøres, fordi de så at demokratiet ikke var i stand til å ta seg av en så stor mengde offentlige saker, og hvis det ble etablert, ville det være til soldatenes fordel, og i tilfelle noen av dem som allerede var i regjeringen, skulle få makten, ville det på alle måter bli til skade for dem dersom de ikke hadde hjulpet vedkommende til dette. Derfor ville det være rett, nå mens situasjonen var uavklart, å velge Claudius til keiser, for han var onkel til Gaius, og hadde høyere rang enn noen andre i senatet, både på grunn av hans forfedre og hans intelligens og utdannelse, og hvis han nå en gang var blitt innsatt i embetet, ville han belønne dem og forfremme dem. Dette forhandlet de om, og de gikk straks til aksjon. Claudius ble derfor plutselig grepet av soldatene. Men da Cneus Sentius Saturninus forsto at han var blitt grepet for at han skulle kreve regjeringsmakten, i virkeligheten etter sin egen frie vilje, holdt han en overbevisende tale som passet for frie og sjenerøse menn:

2. "Selv om det er en utrolig ting, o, romere, at en så uventet begivenhet har skjedd

etter så lang tid, er vi nå i besittelse av frihet. Hvor lenge det vil vare, er usikkert og ligger i gudenes hender som har gitt oss den, og det er nok til å glede oss i denne stund, selv om vi snart vil kunne miste den. Én time er nok for dem som er øvd i den klokskap vi må leve under om vi bare skal svare for oss selv i vårt land som nå er fritt og er styrt av slike lover som har fått vårt land til å blomstre. Selv kan jeg ikke minnes vår tidligere tilstand av frihet, for jeg var født etter at den var blitt borte, men jeg blir overmåte glad når jeg tenker på vår nåværende frihet. Jeg vil også anse dem som ble født og vokste opp under vår tidligere tilstand av frihet som lykkelige mennesker, og de er ikke mindre aktelse verdig enn gudene selv som har gitt oss smaken på den i vår tidsalder, og jeg ønsker av hele mitt hjerte at vi kan nyte den i stillhet og fred slik som nå gjennom alle kommende tider. Men akkurat denne dagen får greie seg for vår ungdom og for oss som er oppe i årene. Det vil oppleves som en tidsalder for våre gamle om de skulle dø i denne lykkelige perioden, og det vil være en lærdom for de yngre, at de er utsprunget fra disse menn som var øvd i rettferdighet. Vår oppgave er å leve i klokskap og dyd, for det er det beste for oss, og det er bare dette som kan bevare vår frihet.

Vår tilstand i oldtiden kjenner jeg bare til etter å ha blitt fortalt om den av andre, men om vår situasjon senere og i mitt eget liv kjenner jeg til det ved egen erfaring, og fikk oppleve de ulykkene som tyranniene påførte oss i dette samveldet, og som ødela all dyd og rettferdighet og stjal friheten fra gode og storsinnede mennesker og fremelsket smiger og slavisk frykt fordi statsstyret ikke følger gode lover, men makthavernes innfall. For etter at Julius Cæsar fikk det for seg at han skulle oppløse vårt demokrati og overstyre våre lover og bringe vår administrasjon i uorden, i strid med rett og rettferdighet, ble vi slaver under hans tilbøyeligheter, og det er ingen ulykke som er større enn at vår by måtte underkaste seg dette, mens alle de som etterfulgte ham har kjempet mot hverandre for å kullkaste vårt lands lover. De har ribbet landet for gode og prinsippfaste mennesker fordi de mente at de var trygge når de rådførte seg med onde menn, ikke bare fordi de drev de beste menn ut i fortvilelse, men fordi de ville ødelegge dem helt.

Av alle disse mange keiserne som påla oss uutholdelige trengsler når de regjerte, var det Gaius som i dag ble drept, som påførte oss verre ulykker enn alle de andre, ikke bare ved å la sitt ustyrlige raseri gå ut over medborgerne, men også over hans egne slektninger og venner og alle andre, og å straffe dem uten at de fortjente det. Han raste like mye både mot mennesker og guder, for tyranner er ikke tilfredse med bare å tilfredsstille sin trang til søt nytelse ved å krenke både mennene og hustruene deres, og de synes det er det viktigste de har oppnådd i livet når de kan ødelegge hele familier av sine fiender, for de mener at alle som elsker frihet er fiender av tyranniet. Selv ikke de som tålmodig holder ut elendigheten, får bli venner med dem, for når de selv vet hvilke ulykker de har påført dem, og har sett hvor heltemodig de har vært i å tåle sin skjebne, kan de ikke unngå å se hvor mye ondt de har gjort, når de finner den eneste sikkerhet for seg selv ved å bringe dem helt ut av verden.

Da vi nå er blitt befridd fra disse ulykkene, og bare skal svare for hverandre, for en slik regjering sikrer oss det beste fellesskap og lover oss sikkerhet mot alle onde påfunn og vil gi oss den glede og herlighet å kunne bosette oss i vår egen by, derfor bør hver og én av dere sørge for seg selv og ellers for den offentlige velferd, og man har også lov til å gi uttrykk for uenighet til fremsatte forslag uten å utsette seg for fare

fordi man ikke har noen herre over seg som kan påføre byen ulykker uten å frykte for straff og som har ubegrenset makt til å kvitte seg med dem som er av en annen mening. Det er heller ingen ting som har bidratt mer til dette tyranniet enn likegyldighet, og ynkverdig å unnlate å motsi keiseren, mens menn som elsker fred, må lære å leve som slaver, og likesom mange av oss har hørt om de uutholdelige ulykkene som hendte langt borte, eller fikk se elendigheten i nærheten og ikke hadde mot til å dø som helter, måtte tåle en død i den ytterste vanære. Vi burde derfor, og først og fremst gi den største æren til dem som fikk fjernet tyrannen, spesielt Cherea Cassius, for det var han som med gudenes hjelp og med råd og dåd, skaffet oss friheten. Vi må ikke glemme ham nå som vi har fått friheten tilbake, da han rådførte seg på forhånd og satte seg selv i fare for vår frihet, og vi bør hedre ham og fritt erklære at han helt fra starten handlet med vårt samtykke. Det er absolutt prisverdig at frigitte skal gjengjelde sine velgjørere, for denne mannen har vært en velgjører for oss alle, men ikke på den måten som Cassius og Brutus, som drepte Gaius Julius Cæsar, for disse menn la grunnlaget for opprør og borgerkrig i vår by, mens denne mannen har befridd vår by for all elendigheten og for tyranniet da han drepte tyrannen."

3 Dette var hovedinnholdet i Sentius' tale, og den ble mottatt med glede av senatorene og alle rytterne som var til stede. Da skyndte Trebellius Maximus seg å reise seg og fratok Sentius en ring som han hadde på fingeren, og den hadde en edelsten der Gaius' bilde var inngravert, og som han antagelig i sin iver og glød under talen hadde glemt å ta av seg. Dette bildet ble straks knust.

Det var nå langt på natten, og Cherea ba om å få et passord av konsulene, og de gav ham ordet Frihet. Disse hendelsene ble gjenstand for beundring, for det var nå hundre år siden demokratiet var blitt satt til side, slik at dette passordet igjen kunne brukes av konsulene, for før byen havnet under tyrannene, var det de som var befalingsmenn over hæren. Og da Cherea hadde fått passordet, gav han det videre til dem som sto på senatets side, og det var fire regimenter som foretrakk en regjering uten keiser fremfor tyranniet, og de dro av sted med tribunene. Folket gikk sin vei fylt av glede, håp og mot, fordi de hadde fått tilbake sitt tidligere demokrati og slapp å være under keiseren, og Cherea var særlig høyt aktet blant dem.

4. Cherea var nå svært urolig over at Gaius' datter og hustru fremdeles var i live, og at ikke hans familie hadde omkommet med ham, for alle som var igjen av dem var en fare både for byen og lovene. For at saken skulle få en ende mens stemningen var på topp, og for å fullbyrde sitt hat mot Gaius, sendte han Julius Lupus som var en av tribunene, for å drepe Gaius' hustru og hans datter. De foreslo dette for Lupus da han var en slektning av Clement og fordi han hadde deltatt i drapet på tyrannen og kunne glede seg over å ha hjulpet sine medborgere i komplottet. Men å gjøre noe så ubarmhjertig mot en kvinne, syntes noen av de sammensvorne var for grusomt, for Gaius var langt mer et offer for sin egen onde natur til at han skulle ha fulgt hennes råd i alt det han gjorde. På grunn av hans ondskap kom byen i en så desperat situasjon at selve blomsten av ungdom i den ble ødelagt. Samtidig var det andre som anklaget henne for å ha gitt sitt samtykke til dette, og de gav henne til og med hele skylden for alt det Gaius hadde gjort, og de hevdet at hun hadde gitt Gaius gift fordi han var motbydelig for henne, at hun hadde bundet ham, tvunget ham og etterlatt

ham i forvirring, og på denne måten vært årsaken til alle ulykkene som kom over romerne og hele den bebodde verden som lå under dem.

Etter hvert ble det bestemt at hun måtte dø, og de som var av den motsatte mening kunne ikke redde henne, og følgelig ble Lupus satt på oppgaven. Nå ble det heller ingen utsettelse, og han gjorde det han var pålagt ved første anledning, for han ønsket ikke å bli bebreidet for ikke å ha handlet til fordel for folket. Da han kom til palasset, fant han at Cesonia som var Gaius' hustru, i gråt og klage lå ved siden av mannens døde legeme som lå på gulvet og var ribbet for alle de ting loven tillater for de døde, og var helt oversmurt av mannens blod, også med datteren liggende hos seg. Ved denne anledningen ble intet annet hørt enn klagene over Gaius, og at han ikke hadde hørt på henne før. Disse ordene virket tvetydige for dem, og tolkes ulikt alt etter folks oppfatning.

Noen sa at ordene betydde at hun hadde rådd ham til å slutte med sin galskap og sitt barbari mot borgerne og i stedet regjere med måtehold og forstand for at han ikke skulle omkomme på den samme måten som han behandlet dem på. Men andre sa at det hadde sluppet igjennom noe om konspirasjonen, og at hun ville at Gaius ikke skulle vente, men straks se å få drept alle sammen, enten de var skyldige eller ikke, og at han dermed skulle være utenfor fare. Dette skulle være det hun bebreidet ham for, men han var for sen og ømtålig i denne saken. Dette sa Cesonia, og dette var det de mente om det. Og da hun fikk se Lupus komme, viste hun ham Gaius' døde legeme, og med tårer og klagerop fikk hun ham til å komme nærmere, og da hun merket at Lupus var forvirret og nærmet seg henne for å gjøre noe han ikke hadde lyst til, skjønte hun straks hvorfor han kom, og hun strakte med et smil ut sin nakne hals mot ham, samtidig som hun gråt over sin skjebne og ba ham om ikke å skjelve når han skulle fullføre den tragiske handlingen de hadde bestemt seg for mot henne. Heltemodig mottok hun dødsstøtet ved Lupus' hånd, og likeså hennes datter etter henne. Og Lupus skyndte seg til Cherea for å fortelle ham hva han hadde gjort.

5. Slik endte Gaius etter at han hadde regjert i fire år minus fire måneder. Selv før han ble keiser, var han en ond mann og gikk til det ytterste i ugudelighet og var en slave av sine lyster og han elsket å baktale, og interesserte seg sterkt for enhver fryktelig ulykke, og viste derfor sin mordlyst der han turte det. Han nøt skamløst sin makt i den ene hensikt, å skade dem som aller minst fortjente det med en urimelig frekkhet, og sin rikdom fikk han ved hjelp av mord og urettferdighet. Han strevde for å vise at han var hevet over alt som var hellig og etter landets lover, og han var avhengig av ros fra mobben, og alt det som loven fastsatte som skammelig og straffbart, aktet han høyere enn rettskaffenhet. Han brød seg ikke om sine venner, selv de nærmeste, enda de var mennesker med den fineste karakter, og hvis han ble rasende på noen av dem, ville han straffe dem for de minste bagateller. Og enhver som ønsket å leve et liv i rettskaffenhet, så han på som en fiende! Uansett hva han befalte, tålte han ingen motsigelser, og da han hadde hatt seksuelt samvær med sin søster,* ble dette hovedårsaken til borgernes bitre hat mot ham, for denne slags incest hadde man ikke hørt om på lenge, og det fikk folk til å miste sin tillit til ham og hate ham. Og om han hadde gjort noe kongelig storverk som skulle bestå for fremtiden, kunne ingen komme på noe slikt, men det måtte bare være havnen ved Regium og Sicilia, som destinasjon for skipene som førte korn fra Egypt. Det var et

verk som uten diskusjon var stort i seg selv og svært nyttig for skipsfarten. Men det var ikke han som fullførte det, for han lot det stå uferdig fordi han ikke hadde bruk for det. Årsaken var at han brukte tiden til å studere unyttige ting, og brukte penger på slikt som ikke tjente noen til gagn uten ham selv, og han kunne ikke være rundhåndet i noe som hadde betydning. For øvrig var han en god taler med grundig kjennskap til gresk og latin, hans eget språk. Han kunne også kvikt og uten forberedelse diskutere lange og utførlige spørsmål om litteratur. Han var også mye flinkere enn andre til å overtale folk til store ting fordi han hadde en naturlig omgjengelighet som han hadde øvd seg i, for han var barnebarn** til sin forgjenger Tiberius' bror, og dette var en sterk impuls til å skaffe seg lærdom, for Tiberius ønsket seg et slikt omdømme, og Gaius ønsket seg den samme beundring for sin veltalenhet da han ble tilskyndet til dette av sin slektning keiseren. Han var også av første rang blant borgerne. Men de fortrinn han fikk av sin lærdom, dempet ikke på de skadene han påførte seg når han utøvde sin makt, for så vanskelig er det å oppnå den visdom som er nødvendig for den som har uinnskrenket makt og skal utøve den uten å bli kontrollert. Til å begynne med fikk han de beste og mest verdige menn som venner, og de elsket ham høyt, og han imiterte deres iver i å skaffe seg kunnskap om de store og prisverdige gjerninger av de beste menn, men da han ble uforskammet mot dem, la de sin vennlighet mot ham til side, og det førte til det hatet og den sammensvergelsen som gjorde ende på ham.

---

* Spanheim kommenterer her at navnet til Gaius' søster, som han gjorde seg skyldig i incest med, var Drusilla, og han sier at Suetonius legger til at han dessuten var skyldig i den samme forbrytelse mot alle sine søstre.

** Gaius var sønn til Germanicus, som var sønn til Drusus, bror til keiser Tiberius.

KAPITEL 3

CLAUDIUS BLIR HENTET OG FØRT UT AV SITT HUS OG TIL LEIREN. DER MOTTAR HAN EN UTSENDING FRA SENATET.

1. Som jeg har fortalt før, gikk Claudius ut den samme veien som Gaius gikk, og da familien befant seg i stor forvirring etter drapet på Gaius, ble han redd og ville redde seg selv, men de fant ham der han hadde gjemt seg på et trangt sted,* selv om han ikke hadde noen grunn til å frykte for noen fare, eller for sin høybårenhet, for da han var sivil, oppførte han seg ordentlig, og han var tilfreds med sin stilling. Han hengav seg til lærdom, spesielt om grekerne, og holdt seg fullstendig borte fra alt som kunne føre til uro eller opprør. Men nå var folkemengden forskrekket, og palasset var oppfylt av rasende soldater, og selve livvakten var grepet av den samme frykt for opprør blant de menige som pretorene som var den reneste delen av hæren, for de var i ferd med å drøfte hva som nå måtte gjøres. De som deltok i dette ordskiftet brydde seg ikke særlig om at Gaius var blitt straffet, for det hadde han virkelig fortjent, men de var mer opptatt med sin egen situasjon, om hvordan de best skulle kunne ta vare på seg selv, spesielt fordi germanerne var travelt opptatt med å straffe Gaius' mordere, men det var noe de gjorde mer for å tilfredsstille sitt eget ville raseri enn for folkets beste. Alt dette bekymret Claudius som fryktet for sin egen sikkerhet, og det spesielt fordi han så hodene til Asprenas og hans partnere bli båret omkring. Han oppholdt seg på en forhøyning etter noen trappetrinn, og dit hadde han trukket seg tilbake for seg selv i mørket. Da Gratus, som var en av palassets soldater, fikk se ham, men

ikke greide å se hvem han var i mørket, gikk han nærmere. Da Claudius ville at han skulle trekke seg unna, skjønte han at det var Claudius. Da sa han til dem som var med ham: "Dette er en Germanicus,** kom igjen, la oss velge ham til keiser." Men da Claudius så at de forberedte seg på å ta ham med makt, og var redd for at de ville drepe ham slik de drepte Gaius, bønnfalt han dem om å bli spart, og la ut for dem om hvor stille han hadde forholdt seg, og at han var ukjent med det som var gjort. Da smilte Gratus til ham og tok ham ved sin høyre hånd og sa: "Legg bort dine dumme tanker om å redde deg selv, for du bør tenke større, til og med å bli keiser, for gudene, som har omsorg for hele den beboelige verden og har fått Gaius av veien, har overlatt det til deg med din rettskafne oppførsel. Gå derfor og ta imot tronen fra dine forfedre." Så løftet de ham opp og bar ham fordi han ikke var i stand til å gå på grunn av den skrekk og fryd over det som ble sagt ham.

2. Nå hadde et stort antall av livvaktene samlet seg om Gratus, og da de så at Claudius ble båret av sted, betraktet de det med sørgmodige ansikter, fordi de trodde at han ble båret av sted for å bli henrettet for forbrytelser han nylig hadde gjort. De så på ham som en mann som aldri hadde blandet seg opp i offentlige saker gjennom hele sitt liv og aldri hadde vært i fare under Gaius, og det var noen som mente at konsulene burde undersøke saken. Da stadig flere av soldatene samlet seg, løp de andre av folket sin vei, og Claudius kunne neppe fortsette fordi kroppen hans var så svak, og da de som holdt bærestolen hans ble spurt om hvorfor de bar ham bort, stakk de av for å redde seg og bekymret seg i fortvilelse over den faren de trodde deres herre var i. Men da de var kommet til den store slottsplassen, (den som det fortelles først ble befolket av alle stedene i Roma), og nettopp var kommet til det offentlige skattkammeret, samlet det seg om ham flere soldater som var glade for å få se Claudius' ansikt, og de syntes det var så inderlig rett å gjøre ham til keiser på grunn av deres sympati for Germanicus som var hans bror og hadde etterlatt seg et mektig omdømme blant alle som kjente ham. De tenkte også over havesyken hos senatets ledende menn og de feilene de hadde gjort seg skyldige i mens de hadde makten. De tenkte på hvor umulig det var da makten tilhørte én enkelt person og de ikke hadde noen mulighet til forfremmelse, men slik var det slett ikke nå med Claudius som gjerne ville ta i mot makten på grunn av deres sympati for ham, og dermed ville huske denne vennligheten og lønne dem for den.

3. Dette drøftet soldatene seg i mellom, og de meddelte det videre til dem som kom til dem. De som ble spurt om dette, sluttet seg villig til de andre, så de bar Claudius inn i leiren og flokket seg rundt ham som hans livvakt, og den ene bæreren avløste den andre, slik at deres intense anstrengelser ikke skulle bli hindret. Men både folket og senatorene var uenige i saken. De sistnevnte hadde et sterkt ønske om å få tilbake den verdigheten de hadde hatt, og var sterkt opptatt av å unngå det slaveriet som de hadde vært offer for under tyrannenes urettferdige behandling – noe som nå var blitt mulig, men folket var misunnelig på dem, for de visste at keiserne som var i stand til å stanse deres grådighet, hadde gitt dem en tilflukt, og de var svært glade for at man hadde hentet Claudius og ført ham til dem, og de trodde at hvis han ble gjort til keiser, ville han hindre en slik borgerkrig som det var i Pompeius' dager. Og da senatet visste at Claudius var blitt ført inn i leiren av soldatene, sendte de til ham noen fra dem selv som de regnet som de klokeste, for å si til ham at han ikke måtte gjøre bruk av vold for å få makten. Han som bare var én enkelt person, og en som skulle være med i deres gruppe, burde bøye seg for senatet som besto av så mange,

og han burde derfor la loven gjelde i alle offentlige saker og tenke over hvor ofte tyrannene hadde plaget byen deres, og hvilken fare både han og de hadde sluppet fra under Gaius. Han måtte ikke hate dem for byrdene under tyranniet da han frivillig og i galskap frekt hadde mishandlet sitt land. Han burde spille på lag med dem og vise at han var fast besluttet på å leve i fred og rettskaffenhet, og da ville han få sin del i den ros som tilkommer ham som en rettskaffen mann både som hersker og undersått. Men hvis han vil handle som en tosk og ikke ta lærdom av Gaius' død, ville de ikke tillate ham å fortsette, for en stor del av hæren var organisert for dem og den var godt bevæpnet og hadde en mengde treller som de kunne gjøre bruk av. Å ha godt håp om å lykkes var viktig i slike saker, for gudene vil ikke hjelpe noen andre enn dem som går inn for å handle rettskaffent og vise godhet og ikke ønsker å kjempe for noe annet enn landets frihet.

4. Slik talte ambassadørene Veranius og Brochus som begge var tribuner, til Claudius, og de falt på kne og ba ham om ikke å kaste byen ut i krig og ulykker, da de så at mengden av soldater som omgav og voktet Claudius og de styrkene som var med konsulene, var svært ubetydelige i sammenligning. Og hvis han ville motta keiserdømmet, burde han akseptere at det var senatet som hadde kalt ham, og at han ville gjøre størst fremgang hvis han sluttet seg til det, ikke ved urett, men ved den godviljen som de som hadde kalt ham, hadde vist.

---

* Det første stedet som Caludius kom til var bebodd og kaltes Hermeum.

** Om Claudius, som var en annen sønn av Drusus som var far til Germanicus, her selv kunne bli kalt Germanicus, forteller Seutonius at senatet ved et dekret tildelte Drusus Germanicus og hans etterkommere dette etternavnet.

KAPITEL 4

AGRIPPA GJØR FORSKJELLIGE TING FOR CLAUDIUS, OG DA HAN FIKK MAKTEN, BEFALTE HAN AT GAIUS' DRAPSMENN SKULLE HENRETTES.

1. Selv om Claudius var klar over den frekkheten senatet hadde vist ved å sende bud på ham, fulgte han deres råd og oppførte seg forsiktig, men ikke slik at han ikke kom seg ut av frykten, for han ble oppfordret til å kreve regjeringsmakten delvis på grunn av soldatenes freidighet, og delvis fordi kong Agrippa overtalte ham og formante ham om ikke å gå glipp av denne makten, nå som den kom til ham likesom av seg selv. Agrippas forhold til Gaius var slik at han var blitt høyt respektert, og han omfavnet Gaius' legeme etter at han var død og la det på en seng og dekket det så godt han kunne, og gikk så ut til vaktene og fortalte dem at han fremdeles var i live, og at de skulle tilkalle legene, da han var syk av sine sår. Men da han fikk høre at soldatene med vold og makt hadde dratt av gårde med Claudius, skyndte han seg av sted gjennom folkemengden, og da han fant at Claudius var forvirret og rede til å overgi regjeringsmakten til senatet, oppfordret han ham til å gripe makten, og da han hadde sagt dette, dro han hjem.

Da senatet sendte bud på ham, salvet han sitt hode med olje etter at han nylig hadde hatt omgang med sin hustru og deretter sendt henne fra seg, og slik kom han til dem. Han spurte også om hva Claudius gjorde, og han fortalte ham om tingenes tilstand, og spurte ham om hva han mente om hvordan saken skulle ordnes. Han fortalte dem med sine egne ord at han var rede til å ofre sitt liv for senatet, og ba dem om å tenke

over hva som var mest til nytte for dem, uten å bry seg om hva de måtte like, for den som griper regjeringsmakten, vil være i behov av soldater til å holde vakt, for uten en slik forholdsregel vil man havne i livsfare. Da senatet svarte at de ville skaffe rikelig med våpen og penger til en hær som delvis var samlet, ville de også utvide den ved å gi trellene friheten. Agrippa svarte: ”O, senatorer! Måtte dere være i stand til å gjennomføre det dere har tenkt, og jeg vil straks si dere hva jeg mener om deres beskyttelse. Merk dere at den hæren som vil kjempe for Claudius har lang trening i krig, mens vår hær ikke vil være noe bedre enn en uryddig hop av uerfarne menn, fordi de helt uventet er blitt befridd fra slaveri og er uregjerlige, og da må menn som ikke engang vet hvordan man skal trekke sverdet, kjempe mot dyktige krigere. Det er min mening at vi må sende noen menn til Claudius og oppfordre ham til å legge ned regjeringen, og jeg er villig til å være en av deres sendemenn.”

2. Da Agrippa hadde talt, sa senatet seg enig, og han ble, sammen med noen andre sendt av sted, og han informerte Claudius om den konflikten senatet var i, og han fikk beskjed om å gi dem et bydende svar tilbake. For Claudius sa til ambassadørene at han ikke var forundret over at senatet ikke var innstilt på å ha en keiser over seg, da de var blitt plaget av det barbariet deres overordnede hadde utsatt dem for, men de burde prøve et regime under ham der de kunne være likestilt, og han skulle opptre moderat og kun være en hersker i navnet, slik at de alle hadde samme myndighet. Selv hadde de sett ham gjennomgå mange faser i livet, og burde derfor stole på ham. Da sendemennene hadde fått dette svaret, tok han avskjed med dem. Men Claudius drøftet saken med hæren som var samlet på stedet, og de avla ed på at de ville være tro mot ham, og for dette gav han hver av dem fem tusen* drakmer og en tilsvarende del til deres befalingsmenn, og lovte å gi det samme til resten av hæren, hvor de enn befant seg.

3. Nå sammenkalte konsulene senatet til Jupiter Erobrerens tempel mens det ennå var natt, men noen av senatorene skjulte seg i byen da de var usikre på hva de skulle gjøre etter denne innkallingen, og noen forlot byen og dro ut til sine gårdsbruk da de hadde bange anelser om hvordan sakene ville utvikle seg, for de var svært bekymret for sin frihet. De syntes til og med at det var bedre å være slaver og å slippe å komme i livsfare, å leve et inaktivt liv i dovenskap, enn å kreve den samme verdighet som sine forfedre, og dermed løpe risikoen for å miste livet eller friheten. Men det var ikke mer enn ett hundre som kom sammen og drøftet situasjonen, da det kom et opprop fra de soldatene som var med dem, om at senatet skulle utnevne en keiser for dem, og ikke føre landet til ruin ved å innsette en hel mengde herskere. Dermed erklærte de seg fullt og helt for at regjeringsmakten ikke skulle gis til alle, men til den ene, men de gav senatet lov til å følge med den personen som var funnet verdig til bli satt over dem, desto mer fordi senatet var i en verre situasjon enn før, for de hadde ikke lyktes med å få tilbake den friheten de hadde skrytt av, også fordi de fryktet Claudius.

Likevel var det noen som higet etter regjeringsmakten, både på grunn av sin families høye rang, eller fordi de hadde giftet seg til den, for Markus Minucianus var berømt, både for sin høye stand og fordi han hadde giftet seg med Julia, søster til Gaius. Han var rede til å kreve regjeringsmakten, enda konsulene frarådde ham det og forsinket forslaget gang på gang, fordi Minucianus, som også var en av Gaius’ drapsmenn, advarte Valerius fra Asia mot å tenke på noe slikt, og mente at det ville komme til et

voldsomt slag dersom disse mennene hadde fått lov til å råde selv og motarbeide Claudius. Det var dessuten et betydelig antall både av gladiatorene og soldatene som holdt vakt i byen om natten, samt mannskapet på galeiene, og de kom sammen i leiren samtidig som de som ville delta i regjeringen, hadde oppgitt sine pretensjoner for å spare byen, mens andre bare var redde for seg selv.

4. Men straks det ble dag, kom Cherea og de som var med ham inn i senatet, og prøvde å gripe ordet overfor soldatene. Men da den store mengden av soldater så at de med hendene gjorde tegn til stillhet og skulle til å tale, ble de opprørske og ville ikke la dem få tale i det hele tatt, for de ivret etter å få være i et enevelde, og de forlangte at senatet skulle skaffe dem en enehersker og ikke forsinke saken lenger. Men senatet nølte i spørsmålet om hvorvidt de skulle regjere, eller om de skulle la seg regjere, mens soldatene ikke ville tillate dem å regjere, og Gaius' drapsmenn ville ikke tillate soldatene å diktere dem. Under disse omstendighetene klarte ikke Cherea å holde sinnet tilbake, og han lovet at dersom de ønsket seg en keiser, ville han gi dem en, hvis bare noen kunne bringe ham passordet fra Eutychus. Eutychus var en stridsvognkjører av partiet av Det grønne bånd som ble kalt Prasine, og var en god venn av Gaius, og han pleide å plage soldatene med å sette dem til å bygge staller og bruke tiden til simple arbeidsoppgaver, og dette fikk Cherea til å kjefte på dem på grunn av ham, og bruke et ubehøvlet språk, og han fortalte dem at han ville bringe dem Claudius' hode, og at det var forbausende at de, etter den forrige galskapen, skulle overlate makten til en tosk. Hans ord gjorde likevel ikke noe inntrykk på dem, og de trakk sverdene, løftet opp sine emblemer, og gikk til Claudius for å være med å sverge troskap mot ham. Senatet ble forlatt uten at noen forsvarte det, og konsulene var nå ikke noe annet enn sivilpersoner. De var bestyrtet og bedrøvet, for de visste ikke hva det skulle bli til med dem, for Claudius var rasende på dem, og de begynte å kritisere hverandre samtidig som de angret på hva de hadde gjort. Ved dette høvet truet Sabinus, en av Gaius' drapsmenn, med at han heller ville komme inn i blant dem og begå selvmord, enn å gå med på at Claudius skulle bli keiser og få se at de igjen skulle bli underlagt slaveriet. Han skjelte også ut Cherea for å være for glad i sitt liv, da han som var den fremste i sin forakt for Gaius, syntes det var bra å få leve, mens de selv hadde funnet at det var umulig å få friheten tilbake. Men Cherea sa at han ikke hadde noen innvendinger mot å drepe seg selv, men før han døde, ville han fortelle dem om Claudius' planer.

5. Slik gikk diskusjonen i senatet, mens alle i leiren samlet seg om å støtte Claudius, mens den andre konsulen Quintus Pomponius, ble refset av soldatene for å ha støttet senatet i å få friheten tilbake. Dermed trakk de sverdene og skulle til å gå løs på ham, og det ville de ha gjort dersom ikke Claudius hadde hindret dem ved å gripe tak i ham og sette ham ved sin side. Men han mottok ikke den delen av senatet som var med Quintus på den samme verdige måten, nei, noen ble til og med slått og skjøvet vekk da de kom for å hilse Claudius, og Aponius gikk såret bort, og alle sammen var i fare. Imidlertid gikk kong Agrippa opp til Claudius og ba ham om å behandle senatorene mer hensynsfullt, for hvis det skulle komme en ulykke over senatet, hadde han ingen tilbake han kunne regjere over. Claudius gikk med på det og sammenkalte senatet i palasset, og selv ble han båret gjennom byen, fulgt av soldatene til stor irritasjon for befolkningen, for Cherea og Sabinus, Gaius' to drapsmenn, gikk foran helt åpenlyst, mens Pollio, som Claudius litt før hadde gjort til sjef over livvakten, hadde sendt dem en skriftlig befaling om ikke å vise seg offentlig.

Da Claudius kom til slottet, samlet han sine venner og ville ha en votering om Cherea. De sa at han hadde gjort noe prisverdig, men de anklaget ham likevel for å ha gjort det av svik og syntes det var rett å straffe ham med døden for å få slutt på slike handlinger for fremtiden. Dermed ble Cherea ført bort for å henrettes, og med ham Lupus og flere andre romere. Det ble nå rapportert at de møtte sin skjebne med heltemot, ikke bare ut fra sin egen tapre innstilling, men også ved at Cherea kritiserte Lupus fordi han falt i tårer. For da Lupus la sin kappe fra seg og klaget over at det var kaldt,** sa han til ham at kulde ikke var farlig for Lupus som betyr ulv. Og da mange kom for å se på da Cherea var kommet, spurte han soldaten som skulle være deres bøddel, om dette var noe han var vant til, eller om det var første gangen han skulle bruke sverdet på denne måten, og ba ham om å bringe ham det sverdet som han selv hadde drept Gaius med. Men Lupus fikk ikke en særlig blid skjebne da han skulle ut av verden fordi han var redd, og derfor fikk han flere hugg mot nakken fordi han ikke strakte den så tappert frem som han burde.

6. Noen få dager senere, da høytiden for deres forfedre-kultus skulle feires, brakte romerne sine offergaver til de forskjellige åndene og hadde røkelse i ilden til ære for Cherea, og de ba til ham om barmhjertighet og at han ikke lenger måtte være sint på dem for deres utakknemlighet. Og slik ble enden på Chereas liv. Men selv om Claudius ikke bare satte Sabinus fri, men også lot ham få beholde sin tidligere befaling i hæren, fant han det urettferdig å unnlate å gjøre sin skyldighet mot sine meningsfeller, så han falt mot sitt sverd og drepte seg selv, og såret nådde helt opp til sverdets håndtak.

---

* Denne summen av drakmer som ble delt ut til hver av soldatene og utgjør det samme som 161 £ sterling, ser ut til å være for høy, og kan være en feil av avskriveren.

** Denne gjennomtrengende kulden som Lupus klager over, stemmer godt med den årstiden da Claudius begynte å regjere, for det er sikkert omkring månedene november, desember eller januar, og mest sannsynlig noen få dager etter den 24. januar, og noen få dager før den romerske høytidsfesten for de døde.

KAPITEL 5

CLAUDIUS GIR AGRIPPA TILBAKE HANS FARS RIKER, UTVIDET HANS MAKTOMRÅDER, OG UTSTEDTE ET EDIKT PÅ VEGNE AV JØDENE.

1. Da Claudius hadde fjernet alle de soldatene han hadde mistanke mot, noe han gjorde straks, utstedte han et edikt der han stadfestet den kongemakten som Agrippa hadde fått av Gaius, og dermed forfremmet han ham i høy grad. Han gav ham også flere områder i tillegg til det landet som hans bestefar Herodes hadde regjert, nemlig Judea og Samaria som en familierettighet. Og han gav ham Abila* i Lysanias og alt som lå ved fjellet Libanus fordi det var av hans egne territorier. Han gjorde også en pakt med Agrippa og fastsatte den med ed på Forum i Roma og han fratok Antiokus det riket han hadde hatt, men han fikk en del av Cilicia og Commagena, og han gav også friheten til havnesjefen Alexander Lysimachus som hadde vært hans gamle venn og vært husholder for hans mor Antonia. Han hadde vært arrestert av Gaius, hvis sønn Markus giftet seg med Bernice, Agrippas datter. Men da Markus, Alexanders sønn var død, og som hadde giftet seg med henne da hun var jomfru, gav Agrippa henne til sin bror Herodes og ba om at Claudius skulle gi ham kongeriket Chalcis.

2. Omlag på denne tiden var det en oppstand mellom jødene og grekerne i Alexandria, for da Gaius var død, styrket jødene seg og grep straks til våpen for å kjempe for sine rettigheter, for de var blitt sterkt undertrykt under Gaius' regime, og brakt i stor nød hos folket i Alexandria. Da sendte Claudius en befaling til presidenten i Egypt om å stanse opprøret, og han utstedte et edikt både til Alexandria og til Syria etter oppfordring fra Agrippa og kong Herodes, med følgende innhold: "Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, overprest og tribun over folket, befaler: Da jeg er forsikret om at jødene i Alexandria, som kalles alexandrinere, fra de eldste tider har vært innbyggere sammen med alexandrinerne, og av sine konger har fått de samme rettigheter som dem, som det kan ses av de offentlige nedtegnelser som er i deres besittelse sammen med ediktene, og etter at Alexandria er blitt lagt under vårt imperium av Augustus, er deres privilegier blitt bevart av de presidentene som til forskjellige tider er blitt sendt dit, og at det ikke har vært noen dissens om disse rettighetene og privilegiene, selv da Aquila var guvernør i Alexandria. Og da den jødiske fyrsten var død, forbød ikke Augustus å utnevne slike fyrster, da han ønsket at alle folk skulle være underkastet romerne i den forstand at de skulle følge sine egne skikker og ikke tvinges til å overtre sine gamle religiøse lover. Men på Gaius' tid begynte alexandrinerne å forulempe jødene, og Gaius reduserte det jødiske folks rettigheter og undertrykte det i sin galskap fordi de ikke ville forsynde seg mot sitt lands gudsdyrkelse ved å kalle ham en gud. Derfor vil jeg at den jødiske nasjon ikke skal fratas sine rettigheter og privilegier på grunn av Gaius' galskap, men at de rettigheter og privilegier som de har hatt tidligere, skal bli bevart for dem, slik at de fortsatt kan følge sine egne skikker. Og jeg pålegger begge parter nøye å sørge for at det ikke skal oppstå noen vanskeligheter med å gjøre kjent dette ediktet."

3. Slik var innholdet i dette ediktet som ble sendt til Alexandria til fordel for jødene. Det ediktet som ble sendt til de andre delene av den beboelige verden var følgende: "Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, overprest og tribun over folket, valgt til konsul for annen gang, befaler: Etter ansøkning av kong Agrippa og kong Herodes, som er meget kjære for meg, om å innvilge de samme rettigheter og privilegier til jødene i hele det romerske imperium, som jeg har gitt dem i Alexandria, går jeg villig med på det, og dette innvilger jeg ikke bare av hensyn til ansøkerne, men fordi jeg verdsetter de jøder som det er søkt på vegne av, som berettiget til disse rettighetene på grunn av deres trofasthet og vennskap til romerne. Jeg synes også at det er rett at ingen gresk by skal fratas disse rettigheter og privilegier, da de ble gitt dem av den store Augustus. Det er derfor på sin plass at jødene som befinner seg i hele verden under oss, skal få holde sine gamle skikker uten å bli hindret i det. Jeg pålegger dem også å benytte seg av denne min vennlighet med måtehold, og ikke vise forakt for de overtroiske skikkene hos andre nasjoner, men bare overholde sine egne lover. Og jeg vil at dette mitt dekret skal inngraveres på tavler, både av magistratene i byene og i koloniene på de kommunale plassene både i Italia og utenfor, samt av konger og guvernører, og ved ambassadører, og fremstille dem for offentligheten i hele tretti dager, på et sted der de lett kan leses."**

* Her har man til en viss grad bekreftet Lukas når han informerer oss (kap.3,1), at Lysimachus kort tid før dette, var fjerding-fyrste over Abilene, der hovedstaden var Abila, slik han tidligere er blitt stadfestet av Ptolemeus, når han kaller byen Abila som tilhører Lysanius. Dette herredømmet synes opprinnelig å ha tilhørt Kanaans land og ha vært Abels gravsted, og henvist til som dette (Matt.23,36 og Luk.6,51).

** Denne metoden var så kjent og vanlig blant romerne at det pleide å stå på slutten av deres edikter bare med forbokstavene U. D. P. B. L. P., Unde De Plano Recte Lege Possit: "Slik at det lettvint kan leses fra ståstedet."

KAPITEL 6

AGRIPPAS TILTAK I JERUSALEM DA HAN KOM TILBAKE TIL JUDEA. PETRONIUS SKRIVER TIL INNBYGGERNE I DORIS PÅ VEGNE AV JØDENE.

1. Nå bekjentgjorde keiser Claudius sin mening om jødene ved de dekretene han sendte til Alexandria og hele den beboelige verden. Derfor sendte han straks Agrippa av sted for å ta sitt rike i besittelse, nå som han var forfremmet til en høyere rang enn før, og han skrev til presidentene og prokuratorene over provinsene at de skulle behandle ham meget vennlig. Derfor skyndte han seg av sted, for nå hadde han fått en større rikdom enn før. Han kom også til Jerusalem og forrettet alle de ofringene som var pålagt ham, og han unnlot ingen ting av det loven krevde, og derfor befalte han at alle nasireere skulle få sitt hår klippet. Og gullkjeden som han hadde fått av Gaius, og som var like tung som den jernkjettingen som hans kongelige hender var blitt lenket med, hengte han opp i tempelet, over skattkammeret,* slik at den kunne være et minne om den harde skjebne som hadde rammet ham, og som et varsel om en forandring til det bedre, et vitnesbyrd om hvordan den største opphøyelse kan bli til fall, og at Gud undertiden reiser opp igjen det som er falt. Denne kjeden som ble innviet, dokumenterte for hele verden at Agrippa en gang hadde vært lagt i lenker for en liten sak, men hadde fått sin verdighet tilbake, og kort tid senere hadde kommet seg ut av lenkene og blitt forfremmet til å bli en mer berømt konge enn han var før. Slik vil man forstå at alle som har del i menneskelig natur, uansett hvor høyt de står, kan falle, og at de som faller, kan få sin tidligere høye verdighet tilbake.

2. Da Agrippa hadde avsluttet gudstjenesten, avsatte han Teofilus, Ananus' sønn, fra stillingen som overprest, og ga denne verdigheten til Simon, Boethus' sønn, som også het Cantheras, og som var gift med Herodes' datter, slik jeg nettopp har fortalt. Derfor hadde Simon stillingen som overprest sammen med sine brødre og sin far, på samme vis som sønnene til Simon, sønn til Onias som var der og tidligere hadde den under makedonernes styre, som vi har fortalt i en annen bok.

3. Da kongen hadde fastsatt overprestedømmet, gjengjeldte han den vennlighet som innbyggerne i Jerusalem hadde vist ham, for han fritok dem for den skatten på hus som de tidligere hadde betalt, for han syntes det var på sin plass å gjengjelde den kjærligheten han hadde fått av dem som elsket ham. Han gjorde også Silas til øverstkommanderende over styrkene, for han var en mann som hadde tatt del med ham i mange av hans trengsler. Men etter en kort tid foretrakk de unge menn i Doris et raskt oppgjør fremfor gudsfrykt, og da de var dristige og frekke, bar de en statue av keiseren inn i en jødisk synagoge og satte den opp der. Denne handlingen provoserte Agrippa voldsomt, for den betydde en oppløsning av lovene i landet. Uten noen forsinkelse kom han til Publius Petronius som da var president i Syria og anklaget folket i Doris. Han var ikke mindre oppbrakt enn Agrippa over det som var gjort, for han så på det å overtre lovene som et verk av ugudelighet.

Dermed skrev han et brev til folket i Doris, i en indignert tone: "Publius Petronius, president under Tiberius Claudius Cæsar Augustus Germanicus, til magistratene i Doris, befaler følgende: Da noen av dere har vært frekke eller gale nok, etter at Claudius Cæsar Augustus Germanicus' edikt ble offentliggjort, der han tillater jødene å overholde sine lover i sitt eget land – til å handle direkte i strid med dem, ved å

forby jødene å samles i sin synagoge, ved at dere har flyttet keiserens statue og så satt den opp der inne, og med dette ikke bare har forulempet jødene, men keiseren selv, ham hvis statue passer mye bedre i hans eget tempel enn i et fremmed som er et forsamlingssted, for ifølge keiserens beslutning, enn si min egen oppfatning – er det ikke mer enn rett og rimelig at enhver skal ha råderett over de ting som tilhører en, noe som det egentlig er latterlig å snakke om, etter utstedelsen av keiserens edikt som gir jødene tillatelse til å følge sine egne skikker. Derfor befaler jeg at hundremannsføreren Proculus Vitellius bringer disse mennene til meg, som i strid med Augustus' edikt, har vært så frekke å gjøre disse ting mot disse folkene som har det aller beste omdømme, og som er opprørt for dette som ikke var gjort med deres samtykke, men fordi folkemengden brukte makt – at de skal komme og gi en rapport over hva som er gjort. Jeg oppfordrer også de øverste magistratene til å informere hundremannsføreren om de skyldige, dersom de ønsker at det ikke skal bli trodd at dette ble gjort med deres samtykke. De skal sørge for at det ikke må bli gjort noe som kan føre til oppstand eller strid, noe det ser ut som om de er på jakt etter, mens både jeg og kong Agrippa, som jeg har den aller største respekt for, ikke har noen interesse av at den jødiske nasjon skal ha anledning til sammenkomster under påskudd av å forsvare seg selv og for å gjøre opprør. Og for at det som Augustus har befalt i denne saken skal bli bedre kjent offentlig, har jeg vedlagt disse ediktene som han nylig har offentliggjort i Alexandria, og til tross for at de er velkjent av alle, har kong Agrippa, som jeg har den høyeste respekt for, lest dem opp for mitt tribunal, og anmodet om at jødene ikke må fratas de rettighetene Augustus har gitt dem. Derfor pålegger jeg dere, for fremtiden ikke å søke noen anledning til opprør eller forstyrrelser, men at hver og en må få følge sine egne skikker."

4. Slik ordnet Petronius saken så et slikt lovbrudd skulle bli rettet på, og at ingen ting måtte bli gjort mot jødene. Og nå tok kong Agrippa overprestetjenesten fra Simon Cantheras, og innsatte Jonatan, sønn av Ananus i stedet, og hevdet at han var mer verdig til denne høye stillingen enn den andre. Men det å bli gjeninnsatt i en tidligere verdighet, var ikke akseptabelt for ham. Han avslo det og sa: "O, konge! Jeg fryder meg over den æren du viser meg, og jeg synes det er pent av deg å gi meg en slik verdighet fordi du ønsker det, selv om Gud har dømt at jeg slett ikke er berettiget til overprest-embetet. Jeg er tilfreds med én gang å ha tatt på meg de hellige klærne, for den gangen kunne jeg ta dem på meg på en verdigere måte enn det jeg kan ved å motta dem på nytt. Og hvis du ønsker at en person som er mer verdig enn jeg skal ha denne ærefulle stillingen, la meg da få lov til å navngi en til dette. Hvis jeg har en bror som er helt fri for synd mot Gud og for enhver forseelse mot deg, vil jeg anbefale ham for deg som passende til denne verdigheten." Kongen satte pris på hans ord og oppgav Jonatan, og tildelte Mattias overprest-embetet etter brorens ønske. Det gikk ikke lang tid før Markus etterfulgte Petronius som president i Syria.

* Dette skattkammeret ser ut til å ha vært det samme som vår Frelser talte om, der folket ofret sine penger for å reparere det eller bruke det til ulike formål i tempelet. (Mark.12,41ff, Luk.22,1 og Joh.8,20).

KAPITEL 7

HVORFOR KONG AGRIPPA VAR SINT PÅ SILAS. AGRIPPA BYGGER EN MUR RUNDT JERUSALEM. HAN GIR INNBYGGERNE I BERYTUS PRIVILEGIER.

1. Silas var sjefsrøkter for kongens hest fordi han hadde vært trofast mot ham under alle hans ulykker og aldri hadde nektet å delta med ham under alle farer og hadde utsatt seg for den mest hasardiøse livsfare for ham og derfor følte seg trygg på at han ville bli tilsvarende gjengjeldt av kongen. Følgelig så han ikke på kongen som sin overordnede, og tok seg den frihet å tale til ham under alle forhold, inntil han ble plagsom for kongen, for når de hadde det moro sammen, opphøyde han seg selv over alle grenser, og minte kongen om de ulykkene han hadde gjennomgått, og skrøt over den iver han hadde lagt for dagen i sin tjeneste for kongen, de smerter han hadde utholdt for ham, og dette overdrev han. De stadige gjentagelsene virket som en krenkelse av kongen, og han ble uregjerlig og tok seg friheter til nedsettende snakk. Å bli påmint om pinlige hendelser er slett ikke noe man setter pris på, og det er en meget tåpelig mann som stadig vekk må fortelle noen om hvor mye godt han har gjort mot vedkommende. Til sist hadde Silas fremprovosert kongens irritasjon inntil han handlet mer av lidenskap enn av forstand, for han avsatte Silas fra hans stilling som hans hestepasser, og sendte ham i lenker til hans eget land.

Men i det lange løp gav sinnet seg, og han kom til fornuft og begynte å tenke over hva han skulle gjøre med denne mannen, i det han tenkte på hvor mye han hadde gjennomgått for ham. Og da Agrippa feiret sin fødselsdag og underholdt sine gjester, sendte han plutselig bud på Silas for at han skulle være hans gjest. Men han var en svært freidig mann, og nå trodde han at han hadde en høvelig anledning til å vise at han var sint, og det kunne han ikke skjule for dem som var sendt til ham, og han sa til dem: ”Hva slags ære er det kongen inviterer meg til, som jeg tror snart er over? For kongen har ikke latt meg få beholde de hederstegnene jeg fikk av ham for den godvilje jeg hadde for ham, men han har vært urettferdig og plyndret meg. Tror han at jeg skal oppgi min talefrihet som jeg på grunn av mine fortjenester skal tale høyere om enn før, og ikke fortelle om hvor mange ulykker jeg har frelst ham fra, og om hvor mange strabaser jeg har gjennomgått for ham slik at han ble frelst og beholdt sin ære? Som lønn for dette har jeg måttet holde ut å sitte i et mørkt fengsel! Jeg skal aldri glemme denne behandlingen. Kanskje min sjel aldri vil glemme de ærerike gjerninger jeg gjorde for ham, når den en gang har forlatt mitt legeme.” Dette var hans protest, og han påla budbringeren å fortelle dette til kongen. Dermed anså Agrippa Silas for å være uforbederlig i sin dårskap og lot ham fortsatt være i fengslet.

2. Jerusalems murer lå inntil den nye byen Bezetha, og de reparerte han på folkets bekostning, og han gjorde dem bredere og høyere og så sterke at ingen menneske-makt skulle kunne ødelegge dem, om ikke Markus, som da var president i Syria hadde skrevet til Claudius og fortalt hva han holdt på med. Og da Claudius fikk mistanke om at dette var et tegn på opprør, sendte han bud med en befaling til Agrippa om å slutte med å bygge disse murene. Og han adlød da han ikke fant det riktig å motsi Claudius.

3. Kongen var gavmild og rundhåndet og svært ambisiøs i å vinne folkets lydighet ved hjelp av dyre gaver, og han gjorde seg selv berømt ved disse gavene. Han likte å

gi, og han frydet seg over å leve med et godt omdømme. Han lignet slett ikke på den Herodes som regjerte før ham, for denne Herodes var ondsinnet og grusom i sine straffeutmålinger, og var ubarmhjertig mot dem han hatet, og alle merket at han var vennligere mot grekerne enn mot jødene, for han utsmykket utenlandske byer ved store pengegaver og ved å bygge bad og teater, og i noen bygde han også templer og søylehaller i andre. Men han brydde seg ikke om å oppføre den minste bygning i noen jødisk by eller gi den en gave som var verdt å nevne. Men Agrippa var av en mild karakter og var like raus mot alle. Han var human mot fremmede, slik at de tydelig kunne se hans gavmildhet, og på samme måten var han vennlig og medfølende. Derfor likte han å bo i Jerusalem hele tiden, og han var særdeles nøye med å etterleve landets lover. Han holdt seg fullstendig ren, og lot det ikke gå én eneste dag uten at han forrettet de fastsatte ofringene.

4. Men så var det en jødisk mann i Jerusalem som viste seg å ha grundig kunnskap om loven, og han het Simon. Denne mannen skaffet seg en forsamling mens kongen var bortreist til Cæsarea, og han anklaget ham for ikke å leve et hellig liv, og derfor måtte han utelukkes fra tempelet, siden det bare tilhørte de naturlige jødene. Og hærsjefen informerte Agrippa om at Simon hadde holdt en slik tale til folket. Da sendte kongen bud på ham, og da han satt i teatret, ba han ham sette seg ned med ham, og sa til ham med lav og vennlig stemme: "Hva er det som blir gjort på dette sted som er i mot loven?" Men han hadde ingen ting å si, og unnskyldte seg. På denne måten ble kongen lettere forsonet med ham enn noen kunne tenkt seg, for han syntes at mildhet passet seg bedre for en konge enn sinne, og at selv-beherskelse er bedre enn store menns lidenskap. Så gav han Simon en liten gave og lot ham få gå.

5. Da Agrippa var en stor byggherre på mange steder, hadde han en spesiell interesse for folket i Berytus, for han bygde et teater for dem, som var flottere, mer luksuriøst og mer elegant enn mange andre av samme slag. Han bygde også et amfiteater til høye kostnader, og dessuten bad og søylehaller, og sparte ikke på noe. Han ofret mye på innvielsen av dem og holdt forestillinger der, og skaffet alle slags spillemenn som kunne frembringe den vakreste og mest varierte musikk. Han fikk også vist sin storhet i teatret ved de tallrike gladiatorer som kjempet mot hverandre til glede for tilskuerne. Og ikke mindre enn sju hundre menn kjempet mot sju hundre andre menn, og han fremskaffet alle de forbryterne han hadde, både for at de skulle få sin fortjente straff, og at denne krigshandlingen kunne være som en rekreasjon i fredens tjeneste. Slik ble de kriminelle avlivet på én gang.

KAPITEL 8

AGRIPPAS GJERNINGER INNTIL HANS DØD, OG HVORDAN HAN DØDE.

1. Da Agrippa hadde gjort seg ferdig i Berytus med det jeg har fortalt om, flyttet han til Tiberias, en by i Galilea. Nå var han høyt aktet blant de andre kongene. Derfor kom Antiokus, kongen av Commagena, Sampsigeramus, kongen av Emesa, Cotys, som var konge over det mindre Armenia, og Polemo, kongen av Pontus, samt hans bror Herodes som var konge i Calchis, og alle disse underholdt ham på den beste og vennligste måte som et vitnesbyrd om hans storsinn, og hans verdighet, i det de møtte ham og viste ham en slik respekt. Mens disse kongene var hos ham, kom

Markus, presidenten i Syria dit. Kongen dro ut av byen for å komme ham i møte, så langt som halvannen kilometer for å vise ham ære slik det sømmer seg for en romer. Men dette viste seg å være begynnelsen til en uenighet mellom ham og Markus, for Agrippa hadde tatt de andre kongene med seg i sin vogn som sitt følge. For Markus fikk mistanke om hva det betydde at han hadde et slikt vennskap med alle disse kongene, og han trodde ikke at en forening med så mange potentater var i romernes interesse. Han sendte derfor noen av sine tjenere til hver enkelt av dem og ba dem om å dra hjem uten å utsette det. Dette tok Agrippa meget ille opp, og ble etter dette hans fiende. Og nå fratok han overprest-embetet fra Mattias, og gjorde Elioneus, sønn til Cantheras til overprest i hans sted.

2. Da Agrippa hadde regjert tre år i Judea, kom han til byen Cæsarea, som før ble kalt Stratos' Tårn, og der holdt han forestillinger til ære for keiseren da han var blitt informert om at det ble holdt en høytid der for å tilsverge ham sikkerhet. Ved denne feiringen var mange personer av høy rang kommet sammen fra hans provins.

På den andre dagen i høytiden tok han på seg en utsøkt praktfull kappe av sølv helt igjennom, og ankom teatret tidlig om morgenen, og kappen strålte i solglansen, og det var så iøynefallende at noen ble fylt av skrekk ved å stirre på den. Og nå ropte hans smigrere både fra det ene og det andre stedet, ikke i god hensikt, at han var en gud, og de la til: "Vær barmhjertig med oss, for da vi hittil bare har æret deg kun som et menneske, skal vi heretter anse deg for å stå over den menneskelige natur."

Kongen hverken irettesatte dem eller avviste deres ugudelige smiger. Men da han rettet blikket oppover, fikk han se en ugle som satt på et tau over sitt hode, og da forsto han at dette var et illevarslende tegn på samme måte som det hadde vært et godt tegn for ham tidligere, og nå falt han i den dypeste sorg. Han fikk en voldsom magesmerte og så derfor opp på sine venner og sa: "Jeg, som dere kaller en gud, har nå fått befaling om å forlate dette liv, og på denne måten straffer Forsynet dere for de løgnaktige ordene dere nettopp sa til meg, at jeg, som dere kaller udødelig, nå øyeblikkelig blir rykket bort av døden. Og nå er jeg tvunget til å godta det Forsynet har tildelt meg slik det behager Gud, for vi har ikke på noen måte hatt noe dårlig liv, men har levd i glans og lykke."

Da han hadde sagt dette, ble smerten voldsom. Da ble han båret til palasset, og ryktet gikk straks omkring at han snart ville dø. Og folket satt med sine hustruer og barn, kledd i sekk i henhold til landets lov, og bønnfalt Gud om at kongen måtte komme seg igjen. Alle steder ble oppfylt av deres gråt og klager. Nå lå kongen på en plattform i rommet, og da han betraktet dem som lå nesegrus på gulvet, kunne han ikke annet enn gråte. Og da han var blitt helt utslitt av smerten i bukhulen etter fem dager, forlot han dette liv i sitt femtifjerde år, og i det sjuende år av sin regjering, for han regjerte fire år under keiser Gaius, og i tre av dem var han bare fjerdingfyrste, og på det fjerde året fikk han Herodes' område lagt til det han hadde. Så regjerte han under keiser Claudius over de nevnte områdene, og i tillegg fikk han Judea, Samaria og Cæsarea. Inntektene han fikk av dem var meget store, ikke mindre enn tolv millioner drakmer.* Likevel lånte han store summer av andre, for han var så rundhåndet at utgiftene oversteg inntektene, og hans gavmildhet var grenseløs.

3. Men før folkemengden ble gjort kjent med Agrippas død, sendte Herodes, kongen i

Chalcis og hans hestepasser og venn Helcias, Aristo, en av kongens mest trofaste tjenere av sted og drepte Silas som var deres fiende, som om det skulle ha vært etter kongens ordre.

* Denne summen som tilsvarer 425.000 £ sterling, var Agrippa den stores årlige inntekt, eller om lag tre fjerdedeler av bestefaren Herodes' inntekt, for han hadde fritatt Jerusalem for skatt, og var ikke så tyrannisk som Herodes hadde vært mot jødene.

KAPITEL 9

DET SOM SKJEDDE ETTER AGRIPPAS DØD. PÅ GRUNN AV AGRIPPA JUNIORS UERFARENHET, SENDER CLAUDIUS FADUS SOM PROKURATOR OVER JUDEA OG HELE KONGEDØMMET.

1. Og slik endte kong Agrippa sitt liv. Han etterlot seg en sønn som også het Agrippa, og han var da i sitt syttende år, og han hadde også tre døtre, den ene het Bernice og var gift med Herodes, bror til hans far og hun var seksten år gammel, og de andre to, Mariamne og Drusilla var ennå jomfruer, den førstnevnte var ti år og Drusilla seks. Døtrene hans ble bortgiftet av sin far, Mariamne til Julius Arkelaus Epifanes, sønn til Antiokus, igjen sønn til Chelsias, og Drusilla til Commagenas' sønn. Men da det ble kjent at Agrippa hadde forlatt dette liv, glemte innbyggerne i Cæsarea og Sebaste den godhet han hadde vist dem, og oppførte seg som de bitreste fiender, for de kom med slike beskyldninger mot den avdøde som ikke går an å nevne. Og da flere av dem som var soldater, tallrike som de var, dro til hans hus, bar de ut statuene* av kongens døtre, og plasserte dem straks i bordellene. Og da de hadde plassert dem på toppen av husene, misbrukte de dem alt det de bare kunne, og gjorde slike ting med dem som det ikke kan fortelles om. De la seg også ned på de offentlige stedene og festet med girlandere om sine hoder, og med salver og drikkegilder til Charon og til hverandre i glede over at kongen hadde utåndet. Men de var heller ikke likegyldige for at Agrippa hadde vært raus og gitt dem rike gaver, og de husket også hans bestefar Herodes som hadde gjenreist byene og bygd ut havnene og reist templene med store omkostninger.

2. Agrippa som var sønn til den døde, var i Roma og var blitt oppdradd av keiser Claudius. Da keiseren fikk vite at Agrippa var død og at innbyggerne i Sebaste og Cæsarea hadde vanæret ham, ble han bedrøvet over innbyggernes utakknemlighet. Han ville da sende Agrippa junior for å etterfølge sin far som konge, og han var villig til å stadfeste det med ed. Men de frie menn og hans venner som hadde mest å si hos ham, frarådde ham det og sa at det var et farlig eksperiment å overlate et så stort kongerike til en så ung mann som neppe var kommet til sjels år og alder, til å kunne ta seg av administrasjonen i et rike som var en tung nok byrde for en voksen mann. Så keiseren holdt det de sa for rimelig. Følgelig sendte han Cuspius Fadus som prokurator til Judea og hele resten av riket, og han viste den respekten for den avdøde, at han ikke sendte Markus som var hans motstander til hans kongedømme. Men han bestemte seg for i første rekke å sende sine ordrer til Fadus, om å refse innbyggerne i Cæsarea for den skjensel de hadde påført ham som var død, og for deres galskap mot døtrene som fremdeles var i live, og at han skulle fjerne den gruppen av soldater som var i Cæsarea og Sebaste, og som besto av fem regimenter, og sende dem til Pontus der de skulle gjøre sin militærtjeneste. Han

skulle også velge ut et tilsvarende antall av de romerske legioner i Syria, for å supplere dem med. Likevel ble ikke disse soldatene flyttet, for ved å sende ambassadører til Claudius, fikk de ham beroliget, og de fikk lov til å forbli i Judea. Disse var nettopp de menn som ble årsaken til de store ulykkene som rammet jødene i ettertiden, og de sådde de krigens frø som begynte under Florus, for da Vespasian undertrykte landet, flyttet han dem ut av sin provins.

---

* Photius sier at de ikke var statuer eller bilder, men at det var pikene selv som ble så nedverdiget av soldatene.

BOK 20

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ TJUETO ÅR

FRA PROKURATOREN FADUS TIL FLORUS

KAPITEL 1

OPPSTAND BLANT FILADELFIERNE MOT JØDENE. OVERPRESTENES DRAKTER.

1. Da kong Agrippa døde, som vi fortalte om i den forrige boken, sendte keiser Claudius Cassius Longinus som Markus' etterfølger. I aktelse for kong Agrippa, hadde han ofte i brevs form bedt ham om å ikke la Markus fortsette som president over Syria mens han levde. Straks Fadus var blitt prokurator over Judea, ble han oppmerksom på grensekonflikter mellom jødene i Perea og folket i Filadelfia i en landsby som kalles Mia som var befolket av stridslystne menn. Jødene i Perea hadde nemlig grepet til våpen uten tillatelse fra sine overhoder og drept flere av filadelfierne. Da Fadus fikk vite om dette, ble han svært provosert over at de ikke hadde overlatt saken til ham, dersom de mente at filadelfierne hadde gjort dem noe, for de hadde straks tatt til våpen mot dem. Så grep han tre av deres ledere som hadde vært årsaken til opprøret, og beordret dem til å bindes, og fikk senere en av dem som het Hannibal drept, mens han landsforviste de andre to, Amram og Eleasar. I tillegg ble Tholomy, den verste raneren, senere ført lenket til ham og avrettet, men ikke før han hadde ført en hel verden av ulykker over Idumea og araberne.

På den tiden ble faktisk Judea renset for plyndringer ved Fadus' grundige innsats. Han sendte den gang også bud på overprestene og de fremste av borgerne i Jerusalem etter ordre fra keiseren, og oppfordret dem til å deponere den lange kappen og den hellige drakten som bare overpresten skal bære, i tårnet i Antonia-borgen, så de skulle være under romernes kontroll slik det hadde vært tidligere. Jødene turde ikke å motsi det han hadde befalt, men de ville at Fadus og Longinus som var den siste som kom til Jerusalem, og hadde en stor hær med seg – av frykt for at de strenge påleggene fra Fadus skulle tvinge jødene til opprør – først og fremst skulle gi dem lov til å sende ambassadører til keiseren for å be ham om å få beholde de hellige klærne under sin kontroll, og at de subsidiært kunne vente med saken inntil de fikk vite hva Claudius ville svare på deres anmodning. Og det ble svart at de gav dem lov til å sende sine ambassadører på den betingelse at de var villige til å stille sine sønner som garanti for sine fredelige hensikter. Da de hadde gått med på det og avlevert de ønskede gislene, ble ambassadørene sendt av sted. Men da de kom til Roma, forsto Agrippa junior, sønn av avdøde, grunnen til at de kom, for han bodde som sagt hos keiser Claudius, og han bønnfalt keiseren om å innvilge jødenes ansøkning om de hellige klærne, og å sende Fadus en melding om det.

2. Da tilkalte Claudius sendemennene og fortalte dem at han innvilget deres anmodning, og ba dem om å takke Agrippa for at han hadde gått i forbønn for dem. I tillegg til det som ble svart, sendte han følgende brev med dem: "Keiser Claudius

Germanicus, folketribun for femte gang, og utnevnt til konsul for fjerde gang, og til imperator for tiende gang, samt landsfader, sender sin hilsen til magistratene, senatet, folket og hele den jødiske nasjon. Jeg er blitt presentert for deres ambassadører av min venn Agrippa som jeg har oppdradd og nå har her hos meg, og som er en meget gudfryktig person, og som kom og takket meg for den omsorg jeg har hatt for deres nasjon, og for å bønnfalle meg på den mest forbindtlige måte, om at de må få lov til å ha de hellige klærne og den tilhørende kronen i sin varetekt. Jeg innvilger deres ansøkning på samme måte som den utmerkede person Vitellius, som er meget kjær for meg, har gjort tidligere. Jeg har innvilget deres ønske først og fremst ut fra min egen gudsfrykt og fordi jeg vil at alle skal tilbe Gud i henhold til lovene i deres eget land, og det gjør jeg dessuten for å imøtekomme kong Herodes og Agrippa junior, som har en hellig aktelse for meg og en oppriktig vennlighet mot dere, og fordi jeg kjenner dem godt og har den høyeste aktelse for dem som personer av høyverdig karakter. Jeg har nå skrevet om dette til min prokurator Cuspius Fadus. De som brakte meg deres brev, er Cornelius, Ceros sønn, Trypho, Theudios sønn, Dorotheus, Nataniels sønn og Johannes, Johannes' sønn. Dette er datert før den fjerde juli, mens Rufus og Pompeius Sylvanus er konsuler."

3. Herodes som var bror til den avdøde Agrippa som da hadde kongemakten over Chalcis, ba keiser Claudius om å få beholde myndigheten over tempelet og de hellige pengene, samt utnevnelsen av overprestene, og han fikk alt det han hadde bedt om. Derfor har denne myndigheten fortsatt bestått hos alle hans etterkommere inntil krigens slutt.* Følgelig avsatte Herodes den siste overpresten som het Cantheras, og tildelte hans etterfølger Josef, sønn til Camus, denne verdigheten.

---

* Her tar Josefus feil, for makten til å utnevne overprester etter at Herodes, kongen over Chalcis, var død og Agrippa junior ble utnevnt til konge over Chalcis i hans sted, beholdt han og utøvde den samme myndighet inntil Jerusalem ble ødelagt.

KAPITEL 2

HELENA, DRONNING OVER ADIABENE OG HENNES SØNN IZATES, ANTAR DEN JØDISKE RELIGION. HELENA FORSYNER DE FATTIGE MED KORN DA DET VAR EN STOR HUNGERSNØD I JERUSALEM.

1. Om lag på denne tiden gjorde dronning Helena av Adiabene og hennes sønn Izates en forandring i sine liv da de antok de jødiske skikkene, og det skjedde slik: Kongen i Adiabene, Monobazus som også het Bazeus, ble forelsket i sin søster Helena og tok henne til sin hustru og fikk et barn med henne. Men da han lå til sengs med henne en natt og la sin hånd på magen hennes og sovnet, syntes han å høre en stemme som ba ham ta sin hånd bort fra hennes mage og ikke skade barnet som var i den, for det skulle fødes i trygghet og ved Guds forsyn få en lykkelig slutt. Denne stemmen gjorde ham forvirret slik at han straks våknet og fortalte det til sin kone, og da sønnen ble født, kalte han ham Izates. Han fikk også hans eldre bror som het Monobazus med Helena, samtidig som han hadde andre sønner med andre koner. Likevel ble han spesielt glad i denne sin enbårne[1] sønn Izates, som var opprinnelsen til den misunnelsen de andre brødrene av den samme far, hadde mot ham. Og de hatet ham stadig mer og var alle under den samme sorgen over at faren skulle foretrekke Izates fremfor de andre. Selv om faren var oppmerksom på disse

lidenskapene deres, tilgav han dem fordi han trodde at det ikke var av ondskap, men bare fordi de ønsket å være elsket av sin far. Imidlertid sendte han Izates med mange gaver til Abennerig, kongen av Charax-Spasini, da han var redd for at sønnen skulle bli utsatt for ulykker på grunn av brødrenes hat, og for å beskytte ham. Abennerig tok imot den unge mannen med glede og lot ham bli gift med sin egen datter som het Samacha, og han tildelte ham et land der han kunne oppebære store skatteinntekter.

2. Men da Monobazus var blitt gammel og så at han bare hadde en kort tid igjen å leve, ønsket han å få treffe sin sønn før han døde. Så sendte han bud på ham og omfavnet ham på den kjærligste måte, og tildelte ham det landet som kalles Carræ, med en jord som gav rike avlinger av ingefær, og i landet var det også rester av den arken som det fortelles at Noah reddet seg i under vannflommen, og disse restene blir fremdeles vist frem for dem som ønsker å se dem.[2]

Izates ble boende i dette landet inntil faren døde. På den samme dagen som Monobazus døde, sendte dronning Helena bud på alle stormennene og guvernørene i riket og befalingsmennene over hæren, og da de var kommet, talte hun til dem: ”Jeg tror ikke dere er uvitende om at min mann ønsket at Izates skulle etterfølge ham som konge, og mente at han var verdig til det. Men jeg vil vente på deres avgjørelse, for den som får et kongedømme er lykkelig, men ikke på grunn av en enkelt persons avgjørelse, men fordi svært mange frivillig har stemt for det.” Dette sa hun for å prøve de inviterte og for å finne ut hva de mente. Etter at de hadde hørt dronningen, fremsa de først sine høytidelige hilsninger slik skikken var, og deretter stadfestet de kongens beslutning og ville bøye seg for den, og de gledet seg over at Izates’ far hadde foretrukket ham foran de andre brødrene fordi han fullt og helt var etter deres ønsker. Men de ønsket først av alt å drepe alle hans brødre og slektninger for at riket skulle være trygt hos Izates, for når de en gang var fjernet, ville all frykt på grunn av deres misunnelse og hat være over. Helena svarte ved å takke dem for deres vennlighet mot henne og Izates, men hun ønsket at de skulle utsette drapene på Izates’ brødre inntil han selv skulle være til stede og gi sitt samtykke. Da mennene ikke lyktes i å overtale henne til å drepe dem, oppfordret de henne til å legge dem i lenker for sikkerhets skyld inntil han kom, og de rådet henne dessuten til å ansette noen til guvernør i riket, som hun kunne stole helt og fullt på i mellomtiden. Helena fulgte deres råd og utnevnte Monobazus, den eldste sønnen til konge, og satte diademet på hans hode og gav ham hans fars signetring, samt de ornamenter som de kalte Sampser, og hun oppfordret ham til å administrere riket inntil broren kom. Han kom plutselig da han fikk høre at faren var død, og da etterfulgte han sin bror Monobazus, som gav fra seg kongemakten til ham.

3. Under den tiden da Izates bodde i Charax-Spasini, var det en jødisk kjøpmann som het Ananias blant kvinnene som tilhørte kongen, og som underviste dem i å tilbe Gud etter den jødiske tro. Ved dem ble han kjent for Izates, og han oppfordret ham på samme måten til å anta deres religion. Og etter sterk oppfordring fra Izates, fulgte han ham da han ble sendt bud på av sin far for å komme til Adiabene, og da ble også Helena undervist av en annen jøde, og hun gikk dermed over til dem. Men da Izates hadde tatt kongemakten og var kommet til Adiabene, og der fikk se sine brødre i lenker, mislikte han det, og da han så på det som en ugudelig handling å drepe dem eller sette dem i fengsel, og samtidig innså risikoen ved å gi dem friheten fordi de

ville huske de krenkelsene de var blitt utsatt for, sendte han noen av dem og deres barn som gisler til keiser Claudius i Roma, og sendte andre til Artabanus, kongen i Partia i den samme hensikt.

4. Og da han merket at hans mor satte høylig pris på de jødiske skikkene, skyndte han seg med å gjøre forandring og anta dem fullt og helt, og da han antok at han ikke kunne være skikkelig jøde uten å la seg omskjære, var han rede til å gjøre det også. Men da hans mor forsto hva han var i ferd med, prøvde hun å hindre ham fra å gjøre det, for hun mente at dette ville bringe ham i fare, og fordi han var konge, ville han dermed føre vanære over seg overfor sine undersåtter når de forsto at han likte ritualer som var fremmede for dem, og at de aldri ville tåle å bli regjert av en jøde. Dette sa hun til ham, og fikk ham til å la det være. Og da han hadde fortalt det hun hadde sagt til Ananias og stadfestet det hans mor hadde sagt, truet han med å forlate ham hvis han ikke gikk med på forslaget, og dermed gikk Ananias bort fra ham og sa at han var redd for at en slik handling skulle bli kjent for alle, og fordi han selv skulle bli straffet for å ha vært kongens lærer i handlinger som hadde dårlig rykte, og Izates sa at han ville tilbe Gud uten å være omskåret selv om han ellers fullt og helt ville følge de jødiske skikkene, for tilbedelsen var viktigere enn omskjærelsen. Han la til at Gud ville tilgi ham selv om han ikke gjennomførte denne operasjonen, for denne unnlatelsen var en ren nødvendighet på grunn av frykt for undersåttene. Og kongen gikk med på Ananias’ råd.

Men da han senere ikke helt hadde slått dette fra seg, kom det en annen jøde fra Galilea, som het Eleasar, og som var kjent i sitt land som en meget dyktig lærer, og overtalte ham til å gjøre dette, for da han kom inn i palasset for å hilse ham, og fant ham lesende i Moseloven, sa han til ham: ”Du tenker ikke over, o konge! at du i urettferdighet bryter den viktigste av disse lovene, og fornærmer Gud selv ved å unnlate å bli omskåret, for du skal ikke bare lese dem, men først og fremst praktisere det de pålegger deg. Hvor lenge vil du forbli u-omskåret? Og hvis du ikke skjønner hvilken ugudelighet du gjør deg skyldig i ved å unnlate det, så les det nå.” Da kongen fikk høre det, utsatte han det ikke lenger, men trakk seg tilbake til et annet rom og sendte bud på en kirurg og gjorde det han var blitt befalt. Så sendte han bud på sin mor og sin huslærer Ananias og fortalte dem at han hadde gjort det, og det gjorde dem høylig forbauset og svært redde for at dette skulle bli offentlig kjent og sett på som klandreverdig, og at kongen ville stå i fare for å miste sitt rike fordi hans undersåtter ikke ville finne seg i å bli regjert av en mann som var så ivrig opptatt av en annen religion, og at de selv ville bli utsatt for fare fordi de skjønte hva som var årsaken til dette. Men Gud hindret at det de fryktet ble til virkelighet, for han beskyttet både Izates selv og hans sønner, da de ble utsatt for mange farer, og han frelste dem da det så helt umulig ut for dem og gav dem bevis på at lønnen for gudsfrykt ikke forsvinner for dem som tilber ham og setter sin lit til ham alene.[3] Men om disse begivenhetene skal vi fortelle senere.

5. Men da Helena, kongens mor, så at Izates’ kongerike hadde fred og at hennes sønn var en lykkelig mann og var beundret av alle, selv av utlendinger på grunn av Guds omsorg for ham, bestemte hun seg for å dra til Jerusalem for å tilbe og å bringe takkoffer i Guds tempel, det som er så berømt blant alle folk. Og så ønsket hun at hennes sønn skulle gi henne tillatelse til å dra dit, og det gikk han villig med på, og

gjorde store forberedelser til hennes avreise og gav henne mye penger, og så dro hun til Jerusalem, og hennes sønn fulgte henne et godt stykke på veien. Hennes komme var til stor fordel for folket i Jerusalem, for da sulten plaget dem på den tiden, og mange omkom av matmangel, sendte Helena noen av sine tjenere til Alexandria med penger for å kjøpe korn, og andre til Kypros for å skaffe en skipslast med tørrede fikener, og straks de etter kort tid var kommet tilbake og hadde disse forsyningene med seg, delte hun ut mat til dem som hadde mangel og etterlot seg et praktfullt minne om denne velgjerningen som hun skjenket hele nasjonen. Og da hennes sønn Izates fikk høre om denne hungersnøden[4], sendte han en stor sum penger til de fremste menn i Jerusalem.

---

1 Josef bruker her ordet *monogene*, en enbåren sønn, kun i betydningen den meste elskede, på samme måte som i Det gamle og Det nye testamente, og da mener jeg der det er en eller flere sønner i tillegg (1.Mos.22,2 og Hebr.11,7).

2 Det er her bemerkelsesverdig at man trodde at restene av Noahs ark fremdeles eksisterte på Josefus' tid.

3 Josefus uttrykker seg meget tydelig og bestemt i disse tre kapitlene (3, 4 og 5), der han påpeker at det guddommelige forsyn bevarte Izates, kongen over Adiabene og hans sønner da han gjorde det som han trodde var hans plikt til tross for de sterkeste politiske motiver til det motsatte.

4 Om denne fryktelige hungeren i Judea, sier dr.Hudson: "Dette er den sulten som ble forutsagt av Agabus i Ap.gj.11,28, og som skjedde da Claudius var konsul for fjerde gang, og ikke da Claudius var konsul for annen gang, og Cæsina var hans kollega.

KAPITEL 3

ARTABANUS, KONGEN I PARTIA DRAR TIL IZATES PÅ GRUNN AV SAMMENSVERGELSER BLANT UNDERSÅTTENE, OG HAN BLIR GJENINNSATT I SITT KONGEDØMME. HANS SØNN BARDANES GIR OPP Å FØRE KRIG MOT IZATES.

1. Da Artabanus, kongen over parterne, skjønte at guvernørene over provinsene la hemmelige planer mot ham, fant han at det ikke var trygt å fortsette blant dem, så han besluttet å dra til Izates, i håp om å finne en utvei for å redde seg, og om mulig, å kunne vende tilbake til sitt eget rike. Han kom til Izates og hadde med seg ett tusen av sine slektninger og tjenere og møtte ham på veien, og han kjente Izates godt, men Izates kjente ikke ham. Da Artabanus var kommet til ham, og først tiltalte ham ærbødig ifølge landets skikk, sa han til ham: "O, konge! Ikke overse din tjener, og avslå ikke min hilsen og bønn, for jeg er blitt forringet og gjort lav fordi lykken har snudd seg for meg, og fra å være konge er jeg nå blitt en privatmann, og jeg er i behov av din hjelp. Tenk over hvilken usikkerhet jeg er i, og regn den hjelpen du kan gi meg som om den også skulle gjelde deg selv, for jeg er blitt forkastet, og mine undersåtter kommer fra det ustraffet, og dessuten vil flere konger komme til å bli ringeaktet av sine undersåtter."

Denne talen holdt Artabanus med tårer i øynene og med et nedslått ansikt. Straks Izates fikk høre Artabanus' navn og fikk se at han sto foran ham som en forbeder, sprang han straks ned fra hesten og sa: "Fatt mot, o, konge! Ikke bry deg om ulykken i øyeblikket som om den er uopprettelig, for din vanskelige stilling skal plutselig forandres, for du skal finne at jeg mere er din venn og hjelper enn du noen gang har håpet på, for jeg vil enten gjeninnsette deg som konge i Partia, eller miste mitt eget rike."

2. Da han hadde sagt dette, satte han Artabanus opp på sin egen hest og fulgte ham til fots og viste ære for en konge som han aktet høyere enn seg selv. Og da Artabanus så det, ble han meget urolig, og sverget ved sin egen skjebne og ære, at han ville gå ned av hesten dersom ikke Izates ikke ville stige opp på sin egen hest og dra foran ham. Da gikk han med på hans ønske og steg opp på hesten, og da han hadde ført ham til sitt kongeslott, viste han ham all mulig respekt da de satt sammen, og han gav ham dessuten høysetet ved festhøytidene, ikke på grunn av hans nåværende lykke, men hans tidligere verdighet, fordi han visste at lykken kan skifte for enhver i livet. Han skrev også til parterne for å overtale dem til å ta imot Artabanus, og han gav dem sin høyre hånd og sverget ham troskap på at han skulle glemme det som var gjort i fortiden, og at han ville påta seg å være en mellommann for dem. Parterne avslo ikke å motta ham igjen, men hevdet at det ikke sto i deres makt å gjøre dette, fordi de hadde overgitt regjeringen til en annen som hadde akseptert det, og han het Cinnamus, og de var redd for at en borgerkrig skulle oppstå på grunn av dette. Da Cinnamus forsto deres hensikter, skrev han selv til Artabanus, for han var blitt oppdratt av ham, og var dessuten en god og vennlig natur, for han ville at han skulle ha tillit til ham og komme tilbake og ta tilbake sine herredømmer. Dermed stolte Artabanus på ham og dro hjem, og da Cinnamus møtte ham, bøyde han seg for ham og hilste ham som en konge, tok diademet av sitt eget hode og satte det på Artabanus.

3. Og slik ble Artabanus gjeninnsatt i sitt rike ved hjelp av Izates, etter at han hadde mistet det på grunn av stormennene i landet. Han var heller ikke likegyldig for de tjenestene han hadde gjort mot ham, for han belønnet ham med de aller største æresbevisninger, for han gav ham lov til å bære sin tiara loddrett,* og å sove i en gyllen seng, noe som er et æres-privilegium for kongene i Partia. Han underla seg også et stort og fruktbart område fra kongen i Armenia og tildelte ham det. Landet heter Nisibis, og der hadde makedonerne tidligere bygget en by som de kaller Antiokia i Mygodonia. Dette var den ære som ble vist Izates av parternes konge.

4. Men etter kort tid døde Artabanus og etterlot sitt rike til sin sønn Bardanes. Bardanes kom også til Izates og ønsket å overtale ham til å slutte seg til hans hær, og å hjelpe ham i den krigen mot romerne som han forberedte seg på, men det fikk han ikke til. For Izates kjente godt til romernes styrke og fremgang, og han syntes at Bardanes forsøk var umulig. Dessuten hadde han sendt sine fem sønner som var svært unge, til å lære språket i vårt land, samt andre lærdommer, og hadde også sendt sin mor for å tilbe i vårt tempel, slik jeg har fortalt, noe som var det motsatte av å føye ham, og Bardanes ble stadig minnet om romernes svære krigshærer og mektige aksjoner, og Izates ønsket å skremme ham for å hindre ham fra denne ekspedisjonen. Men parterkongen ble provosert av dette, og erklærte straks krig mot Izates. Men han oppnådde ingen ting med denne krigen, for Gud tok fra ham alt håp, for da parterene gjennomskuet Bardanes' hensikter, at han planla å gå til krig mot romerne, drepte de ham og gav riket til hans bror Gotarzes. Etter kort tid døde også han etter en sammensvergelse, og hans bror Vologases etterfulgte ham, og han overgav to av sine provinser til to av sine brødre av samme far. Den eldre Parcorus, fikk Media, og den yngste Tiridates fikk Armenia.

---

* Dette privilegiet å kunne bære sin tiara loddrett, eller med spissen på kjeglen rett opp, er fra gammelt av kjent som et tegn for store konger, fra Xenophon og andre.

KAPITEL 4

IZATES BLE SVEKET AV SINE EGNE UNDERSÅTTER, OG BLE BEKJEMPET AV ARABERNE. VED GUDS FORSYN BLIR IZATES FRELST UT AV DERES VOLD.

1. Da kongens bror Monobazus og hans andre slektninger så hvordan Izates ble så høyt æret av alle på grunn av sin gudsfrykt, ville også de forlate sitt lands religion og anta de jødiske skikkene, men dette ble oppdaget av Izates' undersåtter. Stormennene ble svært misfornøyde og kunne ikke dy seg i sitt raseri, og planla å straffe dem straks det bød seg en anledning. Dermed skrev de til Abia, kongen over araberne og tilbød ham en stor sum penger hvis han ville iverksette en ekspedisjon mot kongen deres, og de lovte ham også at de ved det første angrepet ville desertere fra sin konge for å straffe ham på grunn av sitt hat mot hans religiøse tro. De forpliktet seg til troskap mot hverandre med ed, og de ønsket at han skulle skynde seg med denne planen. Kongen av Arabia gikk med på deres plan og førte en stor hær i marken og marsjerte mot Izates, og da det første angrepet skulle begynne og de ennå ikke var kommet i nærkamp, kom det en panisk skrekk over stormennene, og de forlot Izates alle sammen slik de var blitt enige om, og de snudde ryggen mot fienden og løp sin vei.

Men da Izates ikke ble fortvilt over at han så at stormennene forrådet ham, trakk han seg tilbake til leiren for å undersøke saken, og straks han fikk vite hvem det var som hadde sammensverget seg med kongen av Arabia, fjernet han dem som ble funnet skyldige. Så tok han opp kampen den neste dag og slo størstedelen av fiendene, og tvang resten av dem til å flykte. Han forfulgte også kongen, og drev ham inn i en festning som het Arsamus som han hadde beleiret, og tok den med stor kraft. Og da han hadde plyndret den for alt som var i den, og det var ikke lite – vendte han tilbake til Adiabene. Men han tok ikke Abia levende, for han hadde drept seg selv da han fant seg omringet på alle kanter.

2. Men selv om stormennene i Adiabene hadde mislyktes i sitt første forsøk da Gud hadde gitt dem i kongens hender, ville de fremdeles ikke holde seg i ro, og de skrev igjen til Vologases, som på det tidspunkt var konge i Partia, og ville at han skulle drepe Izates og sette over dem en annen potentat som skulle være av parternes ætt, for de sa at deres konge hadde avskaffet lovene i fedrelandet deres og antatt fremmede skikker. Da kongen i Partia hørte dette, gikk han freidig til krig mot Izates. Fordi han ikke hadde noen rettferdig grunn til denne krigen, sendte han bud på ham for å oppheve de æres-privilegiene han hadde fått av hans far, og han truet ham med krig dersom han motsatte seg det. Da Izates hørte det, ble han ikke lite bekymret, for han følte at det ville være en skam å frasi seg privilegiene av feighet, for han visste at selv om kongen av Partia skulle oppheve dem, ville det ikke være nok til å holde ham i ro, og han besluttet da å overgi seg til Gud, sin beskytter, i denne livsfarlige situasjonen.

Da han så på Gud som sitt vern i farens stund, og som sin viktigste hjelper, sikret han sine barn og hustruer i en meget solid festning, og anbrakte kornlager i palassene, og satte fyr på alt høy og gress. Og da han hadde ordnet dette så godt han kunne, avventet han fiendens komme. Da kom kongen av Partia med en stor hær av fotfolk og ryttere tidligere enn han hadde ventet, for han hadde marsjert i stor

hast, og da han hadde oppkastet en stor banke ved elven som dannet grensen mellom Adiabene og Media, la Izates også sin leir ikke langt unna, og han hadde med seg seks tusen ryttere. Men så kom det en budbringer til Izates fra kongen av Partia, som fortalte ham hvor store hans maktområder var, for de nådde fra elven Eufrat til Bactria og omfattet alle hans undersåtter. Han truet ham med å straffe ham fordi han var utakknemlig mot fyrstene hans, og sa at den Gud han tilbad ikke kunne frelse ham ut av hans hender. Da sendemannen hadde avlevert budskapet, svarte Izates at han visste at kongen i Partia hadde større makt enn alle andre. Og da han hadde avlevert dette svar, hengav han seg til Gud i bønn og kastet seg ned på jorden, hadde aske over sitt hode i sin fortvilelse og fastet sammen med sine hustruer og barn.* Så påkalte han Gud og sa:

"O, Herre og min konge, hvis jeg ikke forgjeves har overgitt meg til din barmhjertighet, og i rettferdighet har bestemt at du er Herre og konge over alle skapninger, så kom meg nå til hjelp, og forsvar meg mot mine fiender, ikke på grunn av meg, men på grunn av deres frekke oppførsel og ringeakt for din makt ved at de har dristet seg til å bruke sin stolte tunge mot deg." Slik gråt og klaget han så tårene falt, og Gud hørte hans bønn. Og den selv samme natt fikk Vologases brev som fortalte at en stor bande fra Dahæ og Sacæ hadde foraktet ham og gått til angrep og lagt Partia i ruiner nå mens han var langt hjemmefra, slik at han ble tvunget til å vende tilbake uten å få gjort noe. Slik unnslapp Izates truslene fra parterne ved Guds nådige forsyn.

3. Ikke så mye senere døde Izates etter å ha levd femtifem år, og han hadde regjert sitt rike i tjuefire år. Han etterlot seg tjuefire sønner og tjuefire døtre. Han befalte at hans bror Monobazus skulle etterfølge ham som konge, og dermed lønnet han ham fordi han, etter farens død, trofast hadde bevart regjeringen for ham mens han selv var bortreist. Men da hans mor Helena fikk høre at hennes sønn var død, kom hun i tung sorg som rimelig var, over å ha mistet en så pliktoppfyllende sønn, men det var en trøst for henne at hennes eldste sønn skulle etterfølge ham. Hun skyndte seg derfor til ham, men da hun var kommet til Adiabene, overlevde hun ikke lenger sin sønn Izates. Og Monobazus sendte hennes og sin bror Izates ben til Jerusalem, og befalte at de skulle bisettes i pyramidene** som deres mor hadde fått bygd, for det var tre av dem, og de lå ikke mer enn 600 meter fra Jerusalem.

---

* Izates' adferd er et klart tegn på at han enten var en jøde eller en ebionittisk kristen, som ikke adskilte seg noe særlig fra de ordinære jødene. Hans bønnebegjær ble hørt, og han ble ved forsynet frelst fra den øyeblikkelige faren han befant seg i.

** Disse pyramidene eller pilarene som ble oppført av Helena, dronning over Adiabene, nær ved Jerusalem, tre i tallet, er nevnt hos Eusebius. De er også nevnt av Pausanias. Reland gjetter på at det som nå kalles Absaloms grav, er én av dem.

KAPITEL 5

TEUDAS OG SØNNENE TIL GALILEEREN JUDAS.
VED PÅSKEFEIRINGEN HJEMSØKES JØDENE AV EN ULYKKE.

1. Så skjedde det at mens Fadus var prokurator i Judea, greide en magiker som het Teudas,* å overtale en stor del av folket til å ta med seg sine eiendeler og følge ham over elven Jordan, for han fortalte dem at han var profet, og han kunne befale

elven å dele seg slik at den ble lett å komme over, og mange ble bedratt av hans ord. Men Fadus gav dem ikke lov til å delta i hans ville påfunn, men sendte ut en avdeling ryttere mot dem. De falt uventet over dem og drepte mange av dem og tok mange levende. De tok også Teudas levende og hugde hodet av ham og førte det til Jerusalem. Dette hendte jødene under Cuspius Fadus' regjering.

2. Så kom fyrsten Tiberius Alexander, sønn av Alexander, fyrsten over Alexandria og etterfulgte Fadus. Denne Alexander var en fremtredende person blant sine samtidige, både på grunn av sin familie og sin rikdom. Han var også mer kjent for sin gudsfrykt enn sin sønn Alexander, for han fortsatte ikke med å dyrke landets religion. Under disse prokuratorene ble det en stor hungersnød i Judea, og under denne kjøpte dronning Helena korn i Egypt til store kostnader og delte det ut til de trengende, slik jeg allerede har fortalt. Dessuten var sønnene til Judas fra Galilea blitt drept, og da mener jeg den Judas som fikk folket til å begå opprør da Kvirinius kom for å holde opptelling over jødenes eiendommer, som vi har omtalt i en tidligere bok. De to sønnene het Jakob og Simon, og de befalte at Alexander skulle korsfestes. Og Herodes, kongen i Calcis, fjernet Josef, sønn til Camydus fra stillingen som overprest og gjorde Ananias, sønn til Nebedeus til hans etterfølger, og nå ble Cumanus etterfølgeren til Tiberius Alexander.

Herodes, bror til den store kong Agrippa, forlot dette liv i det åttende år av keiser Claudius' regjering. Han etterlot seg tre sønner, Aristobulus, som han hadde med sin første kone, samt Bernicianus og Hyrkanos som han hadde med Bernice, sin brors datter, og keiser Claudius overgav hans maktområder til Agrippa den yngre.

3. Mens jødene var underlagt Cumanus' administrasjon, kom det til et stort opprør i Jerusalem, og mange av jødene omkom, men jeg skal først forklare omstendighetene ved det som skjedde. Da påskefesten sto for døren, den tiden da vi spiser usyret brød, og en stor folkemengde var samlet fra alle steder til festen, ble Cumanus redd for at det skulle skje en oppstand blant dem, så han befalte at et regiment skulle ta til våpen og holde seg i tempelets sidebygninger for å undertrykke eventuelle forsøk på uro, og det var ikke noe annet enn det de tidligere prokuratorene i Judea gjorde ved slike høytider. Men på den fjerde dagen i høytiden, trakk en soldat ned sine lendeklær og viste frem sine edlere deler til folkemengden, og det fikk dem som så ham til å bli rasende og fikk dem til å rope ut at denne ugudelige handlingen ikke var for å bringe skam over dem, men over Gud selv. Og det var til og med noen som beskyldte Cumanus for å ha plassert denne soldaten der, og da Cumanus fikk høre det, ble han ikke så lite provosert av en slik beskyldning, men han oppfordret dem likevel til å avstå fra slike alvorlige opptøyer under høytiden. Men da han ikke kunne få dem til å være stile, og de fortsatte med sine beskyldninger mot ham, befalte han at hele hæren skulle ta med seg sine våpen og komme til Antoniaborgen, den som vi før har fortalt gir utsikt til tempelet, og da folkemengden fikk se soldatene der, ble de redde og stakk av i hast. Men da passasjene var trange, og de trodde at fiendene forfulgte dem, stimlet de sammen under flukten, og mange ble presset til døde i de trange gangene, og ikke mindre enn tjue tusen omkom i denne tumulten. I stedet for høytidsfesten fikk de en sorgtung dag og alle glemte sine bønner og ofringer mens de hengav seg til gråt og klage. Så stor en ulykke forårsaket denne frekkheten fra en enkel soldat.**

4. Da denne første sorgen var over, kom det en ny ulykke, da noen av dem som hadde forårsaket den første tumulten mens de var på reise på hovedveien om lag 20 kilometer fra byen, overfalt og ranet Stefanus, en av keiserens tjenere, for alt det han hadde med seg. Da Cumanus fikk høre om det, sendte han straks soldater og befalte dem å plyndre landsbyene i nærheten og bringe de viktigste personene til ham i lenker. Mens denne ødeleggelsen pågikk, tok en av soldatene Moseloven som var i en av landsbyene, og stilte den frem for øynene på dem som var til stede, og rev den i stykker med et skammelig og usømmelig språkbruk, og da jødene hørte det, løp de sammen i stort antall, og kom ned til Cæsarea der Cumanus var, og bønnfalt ham om å skaffe hevn, ikke for dem selv, men for Gud, hvis lover var blitt angrepet, for nå kunne de ikke holde ut å leve lenger hvis fedrenes lover skulle bli krenket på denne måten. I redsel for at folkemengden skulle gjøre opprør, og dessuten etter råd fra sine venner, sørget han for at den soldaten som hadde angrepet loven skulle halshugges, slik at opprøret som var i ferd med å oppstå for annen gang, kunne stanses.

---

* Denne Teudas som fremsto under prokuratoren Fadus om lag år 45 eller 46 e.Kr., kan ikke være den Teudas som fremsto i skatteoppkreveren Kvirinius' dager eller omkring år 7 e.Kr. ifølge Ap.gj.5,36-37.

** Denne og mange andre tumulter og opprør under de jødiske festhøytidene som omtales av Josefus, viser den forsiktige handlemåten hos de jødiske guvernørene når de sa i Matt.26,5: "La oss ikke ta Jesus på høytidsdagen, for at det ikke skal bli opprør blant folket."

KAPITEL 6

DET OPPSTÅR EN STRID MELLOM JØDENE OG SAMARITANENE, OG CLAUDIUS SATTE EN STOPPER FOR DERES KRANGEL.

1. Så oppsto det en strid mellom samaritanene og jødene av følgende grunn: Det var skikk hos galileerne, når de skulle til den hellige byen ved høytidsfeiringene, å dra gjennom samaritanenes land,* og på denne tiden lå det ved den veien de tok, en landsby som het Ginea, ved grensen mellom Samaria og den store sletten. Der var det noen personer som kjempet med galileerne og drepte noen av dem, men da den fremste av galileerne fikk vite hva som hadde skjedd, gikk de til Cumanus og ba ham om å hevne dem som var blitt drept.

Men han ble bestukket med penger av samaritanene, så han ikke skulle foreta seg noe i saken, og dette var galileerne svært misfornøyde med, og de fikk overtalt jødene til å gripe til våpen for å gjenvinne sin frihet. De sa at slaveri var bittert, men når det ble kombinert med direkte krenkelser, var det helt uutholdelig. Men da de fremste menn blant dem prøvde å roe dem ned, og lovte å prøve å få Cumanus til å hevne de drepte, ville de ikke høre på dem, men de tok til sine våpen og ba om hjelp hos Eleasar, Dineus' sønn som var en røver, og som hadde holdt til i fjellene i mange år, og som hadde hjulpet dem med å plyndre mange landsbyer hos samaritanene. Da Cumanus fikk høre om hva de var i ferd med, tok han med seg gjengen fra Sebaste sammen med fire regimenter fotsoldater og bevæpnet samaritanene, marsjerte mot jødene, fanget dem og drepte mange av dem, og tok mange levende. Da tok de mest fornemme familiene i Jerusalem på seg sekk og helte aske over sine hoder og bønnfalt opprørerne om å kaste fra seg våpnene, i det de utmalte for dem hvordan landet ville bli undertrykt, at tempelet ville bli ødelagt, og at de selv, deres hustruer og barn** ville bli gjort til slaver – for å få dem til å skifte mening og holde

seg i ro for fremtiden, og gå tilbake til sine hjem. Disse overtalelsene hjalp, folket spredte seg, og røverne dro tilbake til sine festninger, men etterpå ble hele Judea oversvømt av røvere.

2. Den øverste av samaritanene dro til Ummidius Quadratus, presidenten i Syria, som på den tiden var i Tyrus, og anklaget jødene for å ha satt fyr på landsbyene deres og for å ha plyndret dem, og de sa dessuten at de ikke var så oppbrakt over det de hadde lidd, som de var over den forakt som var blitt vist mot romerne. For hvis de hadde lidd noen skade, skulle de ha brakt saken til doms hos dem i stedet for å anrette slike ødeleggelser som om romerne ikke var deres herrer, men bare kom for å hevne seg. Dette var anklagen samaritanene hadde mot jødene. Men jødene hevdet at samaritanene var opphavet til opprøret og fiendtlighetene, at Cumanus var blitt korrumpert av gavene deres og hadde forbigått alle drapene i stillhet.

Da Quadratus fikk høre disse påstandene, avsluttet han høringen, og lovte at han skulle avsi dom når han kom til Judea og hadde fått grundigere kjennskap til saken. Dermed dro disse mennene bort uten å ha lyktes. Men ikke lenge etter kom Quadratus til Samaria, og da han fikk høre mer om saken, antok han at samaritanene var opphavet til uroen. Men da han fikk vite at noen jøder hadde drevet med hemmelige planer, befalte han at de skulle korsfestes, for Cumanus hadde tatt dem til fange. Derfra kom han til en landsby som het Lydda som var stor nok til å kalles en by, og der fikk han høre om samaritanenes sak for annen gang, og av en av dem fikk han vite at en høvding blant jødene som het Dortus og fire andre medsammensvorne hadde overtalt folket til å gjøre opprør mot romerne, og disse gav Quadratus ordre til å bli henrettet. Likevel sendte han overpresten Ananias og Ananus, befalingsmannen over tempelet til Roma i lenker for å gjøre rede for hva de hadde gjort mot keiser Claudius. Han befalte også de fremste menn, både av samaritanene og av jødene, samt prokuratoren Cummanus og tribunen Celer, å dra til Italia til keiseren, for at han skulle få høre deres sak og ta avgjørelse i den saken de var uenige om. Så kom han atter til Jerusalem fordi han var redd for at jødene skulle prøve seg på en ny sammensvergelse, men da fant han byen i fred og ro og at de feiret sin vanlige høytid og dyrket sin Gud. Dermed trodde han at de ikke lenger tenkte på noe opprør, og han forlot dem og dro tilbake til Antiokia mens de feiret høytiden.

3. Keiseren fastsatte en dag for Cumanus og samaritanenes leder som var blitt sendt til Roma, der de skulle tale sin sak i den striden de hadde med hverandre. Men keiserens frigitte og hans venner var svært pågående til fordel for Cumanus og samaritanene og de ville ha vunnet over jødene om ikke Agrippa junior som da var i Roma, hadde sett at jødene var i vanskeligheter og hadde bønnfalt Agrippina, keiserens hustru om å overtale sin mann til å høre deres sak og vise rettferdighet og dømme dem som virkelig var årsaken til opprøret mot den romerske regjering. Dermed var Claudius på forhånd så vennlig stemt at da han fikk høre saken fremstilt, fant han at samaritanene var lederne bak disse forbrytelsene, og han befalte at de som var kommet til ham skulle henrettes, og at Cumanus skulle landsforvises. Han befalte også at tribunen Celer skulle bli ført tilbake til Jerusalem for å bli slept gjennom byen i alles påsyn, og deretter avrettet.

---

* Galileernes stadige passasjer gjennom Samaria når de skulle reise til Judea og Jerusalem, er beskrevet på flere steder i evangeliene. (Luk.17, Joh.4,4). Forts. neste side.

** Vår Frelser forutsa hva jødenes forkastelse av hans evangelium ville påføre dem slik disse tre ulykkene viser, og som er en forventet konsekvens av deres opprør og oppvigleri – den ytterste nedverdigelse av deres land, tempelets ødeleggelse og brann, og de selv i slaveri med sine hustruer og barn. (Luk.21,6-23).

KAPITEL 7

FELIX BLIR PROKURATOR OVER JUDEA.
AGRIPPA JUNIOR OG HANS SØSTRE.

1. Så sendte Claudius Felix, bror til Pallas, av sted for å ta seg av affærene i Judea, og da han hadde fullført det tolvte året av sitt regime, tildelte han Agrippa Filips fjerding-fyrstedømme og Batanea og la Abila til Trakonitis, for det hadde vært Lysanius' fyrstedømme, men han fratok ham Chalcis da han hadde vært guvernør der i fire år. Da Agrippa hadde fått disse landene som en gave av keiseren, gav han sin datter Drusilla som hustru til Azizus, kongen i Emesa på den betingelse at han lot seg omskjære, for Epifanes, sønnen til Antiokus, hadde nektet å gifte seg med henne til tross for at han hadde lovt hennes far å gå over til den jødiske religion, men ikke lenger ville holde sitt løfte. Han gav også Mariamne til hustru for Arkelaus, sønn til Helcias, og det hadde Agrippa gjort tidligere, og i dette ekteskapet fikk de en datter som het Bernice.

2. Men ekteskapet med Drusilla og Azizus ble oppløst kort tid senere. Da Felix var prokurator i Judea, fikk han se Drusilla og ble forelsket i henne, for hun overgikk virkelig alle andre kvinner i skjønnhet, og han sendte en mann til henne som het Simon,* og som var en av hans venner. Han var jøde og født kypriot og opptrådte som en magiker, og han lyktes å overtale henne til å forlate sin mann og så gifte seg med Felix, og han lovte henne at hvis hun ikke avslo dette, skulle han gjøre henne til en lykkelig kvinne. Dermed gjorde hun feil da hun ville unngå misunnelsen fra sin søster Bernice, for var hun blitt svært dårlig behandlet av henne på grunn av sin skjønnhet, og ble dermed ledet til å bryte fedrenes lover og gifte seg med Felix som hun fikk en sønn med og som hun kalte Agrippa. Men om hvordan denne unge mannen og hans hustru omkom ved Vesuvs utbrudd i keiser Titus' dager, det skal jeg fortelle senere.**

3. Bernice levde som enke i lang tid etter Herodes' (kongen i Chalcis) død, og han var både hennes mann og hennes onkel. Men da det kom forlydender om at hun hadde hatt ulovlige samtaler med sin bror Agrippa junior, overtalte hun Polemo som var konge i Cilicia, til å la seg omskjære og så gifte seg med henne, da hun mente at hun på denne måten skulle bevise at baktalelsene mot henne var falske, og Polemo gav etter, hovedsakelig fordi hun var rik. Likevel varte ikke dette ekteskapet lenge, men Bernice forlot Polemo, og som det ble sagt, i uredelige hensikter. Hun gikk straks vekk fra dette ekteskapet og den jødiske religion, og samtidig kvittet Mariamne seg med Arkelaus og giftet seg med Demetrius, den øverste blant de alexandrinske jødene, både på grunn av deres familie og hans rikdom, for han var faktisk den gang deres sjef over havnebyen. Og dermed kalte hun den sønnen hun fikk med ham for Agrippinus.

* Denne Simon som var en venn av Felix, en jøde, født på Kypros, synes å ha vært ugudelig nok selv om han lot som om han var en magiker, men han kunne neppe være den berømte trollmannen Simon

i Apostlenes gjerninger (kap.18 vers 9 og de følgende), som noen ville kunne hevde. Den Simon som er nevnt i Ap.gj. var ikke en ordentlig jøde, men en samaritan fra byen Gittæ i Samaria.
** Dette mangler.

KAPITEL 8

CLAUDIUS DØR OG NERO ETTERFØLGER HAM. HANS BARBARI. MORDERNE, RØVERNE OG BEDRAGERNE SOM FREMSTO DA FELIX OG FESTUS VAR PROKURATORER I JUDEA.

1. Keiser Claudius døde etter å ha regjert i tretten år og åtte måneder og tjue dager[1], og det gikk rykter om at han var blitt forgiftet av sin hustru Agrippina. Hennes far var Germanicus, keiserens bror. Hennes mann var Domitius Ænobarbus, en av de mest berømte personer som var i byen Roma, og etter at han var død og hun hadde vært enke i lang tid, tok Claudius henne til sin hustru. Hun hadde med seg en sønn som het Domitius, det samme som sin far. Han hadde tidligere drept sin hustru Messalina på grunn av sjalusi, og med henne hadde han barna Britannicus og Octavia, og deres eldste søster var Antonia som han hadde fått med sin første hustru Pelina. Han bortgiftet Octavia til Nero, for det var det navnet keiseren gav ham etter at han hadde adoptert ham som sin sønn.

2. Men nå ble Agrippina redd, for når Britannicus ble voksen og skulle etterfølge sin far og gripe makten før hennes egen sønn Nero, ryktes det at hun dermed sørget for at Claudius skulle dø. Følgelig sendte hun straks hærsjefen Burrhus, og med ham tribunene og de mektigste av de frigjorte for å føre Nero inn i leiren og hylle ham som keiser. Og da Nero hadde fått makten på denne måten, sørget han for at Britannicus ble forgiftet uten at folket skulle merke det, selv om han offentlig tok livet av sin mor etterpå som en betaling, ikke bare fordi hun hadde født ham, men også for hennes renker som hadde gjort ham til keiser i Romerriket. Han drepte også sin egen hustru Octavia og mange andre berømte personer under påskudd av at de konspirerte mot ham.

3. Men jeg skal ikke si mer om dette, for det er så veldig mange som har laget historier om Nero, der noen avviker fra sannheten fordi de har fått fordeler av ham, mens andre har fantasert slik om ham med sine løgner fordi de hatet ham, så de fortjener å bli fordømt. Jeg undrer meg heller ikke over slike som har fortalt løgner om Nero og i sine skrifter ikke har holdt seg til de virkelige historiske fakta fra tiden før ham, selv om deres handlinger ikke på noen måte kunne ha vekket deres hat da disse forfatterne levde lenge etter dem. Og slike som ikke bryr seg om sannhet, kan selvsagt skrive akkurat det de vil, for det er nettopp det de liker. Men da vi har gjort sannheten til et mål i seg selv, skal vi hurtig berøre det som egentlig ligger i periferien av dette foretagendet, og fortelle nøyaktig hva som skjedde med oss jøder, og vi skal ikke sky noen anstrengelse for å beskrive de ulykkene vi er blitt hjemsøkt av og de forbrytelsene vi har gjort oss skyldige i. Jeg vil nå vende tilbake til de ting som angår oss og våre affærer.

4. I det første år av Neros regjering, da kongen i Emesa, Azizus døde, overtok hans bror Soemus kongemakten, og Aristobulus, Herodes' sønn, konge av Chalcis, ble av

Nero betrodd kongemakten i Lille Armenia. Keiseren tildelte dessuten Agrippa en del av Galilea, Tiberias og Tariceæ[2], og befalte dem å underkaste seg hans jurisdiksjon. Han gav ham også Julias, en by i Perea, med fjorten landsbyer i omegnen.

5. Situasjonen for jødene ble stadig verre og verre, for landet ble igjen oppfylt av røvere og bedragere som forførte folket. Felix fakket og henrettet mange av disse bedragerne hver dag sammen med røverne. Ved hjelp av forræderi tok han også Eleazar, Dineus' sønn som hadde fått samlet en gruppe røvere, for han forsikret ham at han ikke skulle lide noen skade og fikk dermed overtalt ham til å komme til seg, men da han kom, bandt han ham og sendte ham til Roma. Felix hadde også uvilje mot overpresten Jonatan, fordi han stadig drev og oppfordret ham til å administrere de jødiske affærene bedre, slik at han ikke selv skulle ha noe å klage på for folket, for det var jo han som hadde bedt keiseren om å sette ham til prokurator over Judea. Derfor la Felix en plan for å bli kvitt ham, for nå var han etter hvert blitt svært plagsom på grunn av de ustanselige formaningene. Da fikk Felix overtalt en av Jonatans mest trofaste venner, en borger i Jerusalem, som het Doras, til å få røverne til å gå løs på Jonatan og drepe ham, og dette fikk han til ved å love ham en stor sum penger for jobben. Doras gikk med på forslaget og planla at røverne skulle drepe ham etter følgende metode: Noen av røverne dro opp til byen som om de skulle dit for å tilbe Gud mens de bar dolker under klærne, og mens de blandet seg med folket, drepte de Jonatan[3], og da mordet ikke ble hevnet, dro røverne opp til høytidsfesten, trygge, som om ingen ting var hendt, mens de fremdeles hadde våpnene skjult på seg, og fortsatte å blande seg med folket. Da drepte de noen av sine egne personlige fiender. Avhengig som de var av penger de fikk av andre, drepte de flere, ikke bare i utkanten av byen, men til og med i tempelet, for de var frekke nok til det og ikke bry seg om at de gjorde seg skyldige i en ugudelig handling. For meg ser det ut som Gud hatet disse mennenes ondskap med den følge at han forkastet vår by, og at han heller ikke regnet tempelet som rent nok til at han skulle bo i det, men førte romerne over oss og satte ild på byen for å rense den, og sendte oss med våre kvinner og barn i slaveri, da han ønsket at vi skulle bli klokere etter å ha blitt hjemsøkt av disse ulykkene.

6. Det som disse røverne drev med, fylte byen med all slags ugudelighet. Og nå fikk disse bedragerne folket til å følge seg ut i villmarken, og lot som om de kunne utføre store under og tegn ved Guds inngripen. Mange av dem som de fikk med på dette, måtte lide straffen for sin dumhet, for Felix førte dem tilbake og straffet dem. Videre kom det på denne tiden fra Egypt[4] en som sa at han var profet, og overtalte folket til å være med ham opp på Oljeberget som lå like ovenfor byen i en avstand av en kilometer. Så sa han at Jerusalems murer skulle falle ned på hans befaling, og han lovte dem at han skulle sørge for at de fikk adgang til byen gjennom murene når de var falt. Da Felix fikk informasjon om dette, beordret han sine soldater til å ta fra dem våpnene, og han gikk mot dem med en stor mengde ryttere og fotfolk fra Jerusalem, og angrep egypteren og folket som var med ham. Han drepte fire hundre av dem og tok to hundre levende. Men egypteren unnslapp, og viste seg ikke mere. Og røverne opphisset folket på nytt til krig mot romerne, og sa at de ikke behøvde å adlyde dem i det hele tatt, og hvis det var noen som ikke gikk med på dette, satte de fyr på landsbyene deres og plyndret dem.

7. Nå ble det et stort opprør blant jødene i Cæsarea og dessuten blant syrerne som

bodde der, fordi de ville ha like borgerrettigheter, mens jødene krevde særrettigheter fordi deres konge Herodes hadde bygget Cæsarea og fordi han var født jøde. Syrerne benektet ikke det som ble påstått om Herodes, men de sa at Cæsarea tidligere ble kalt Stratos' Tårn, og på den tiden var det ikke én eneste jødisk innbygger der. Da landets presidenter hørte om disse opprørene, grep de lederne for dem på begge sider og torturerte dem med piskeslag for å få stanset uroen for en stund. Men de jødiske borgerne stolte på sin rikdom, og da de foraktet syrerne, anklaget de dem igjen for å provosere dem. Men selv om syrerne sto tilbake for dem i velstand, vurderte de seg selv høyt fordi størsteparten av de romerske soldatene som var der, enten var fra Cæsarea eller Sebaste, og de skjelte også ut jødene, og det gikk så langt at de begynte å kaste stein på hverandre, og mange ble såret og falt på begge sider, selv om jødene fremdeles hadde overtaket.

Da Felix så at denne striden ble til en slags krig, kom han plutselig over dem og forlangte at jødene skulle holde opp, men da de nektet det, bevæpnet han sine soldater og sendte dem mot dem og drepte mange av dem og tillot soldatene å plyndre noen av husene til borgerne, som var fylt med rikdommer. De mer moderate jødene som var av høyere rang, ble redde og ville at Felix skulle gi signal til soldatene om å trekke seg tilbake og spare dem for fremtiden og gi dem anledning til å angre og ta avstand fra det de hadde gjort, og det gikk Felix med på.

8. Om lag på denne tiden gav Agrippa overprest-embetet til Ismael, sønn til Fabi. Og nå ble det oppstand blant overprestene og de fremste menn i Jerusalem, for hver av dem fikk med seg grupper av de modigste menn og slike som likte sammensvergelser, og de ble deres førere, og de kjempet med hverandre, skjelte hverandre ut og kastet stein. Og det var ingen som irettesatte dem, for opprørerne ble helt ustyrlige, som om det ikke fantes noen regjering over dem. Slik var frekkheten[5] hos dem som angrep overprestene, for det viste seg at de sendte sine tjenere til treskeplassene for å hente de tiendene som tilhørte prestene, og det førte til at de fattigste av dem døde av sult. Slik kvalte voldsbruken under dette opprøret all rett og rettferdighet.

9. Da Porcius Festus av Nero ble sendt som Felix' etterfølger, dro de fremste menn blant jødene i Cæsarea til Roma for å anklage Felix, og han ville absolutt ha blitt straffet hvis ikke Nero hadde gitt etter for intense og stadige oppfordringer fra sin bror Pallas, som på den tiden nøt stor ære hos ham. To av de mest fremtredende syrerne i Cæsarea overtalte Burrhus som var Neros huslærer og forfatter av hans greske brev, ved å gi ham en stor sum penger for å få opphevet jødenes privilegier og den likestilling som de hittil hadde hatt glede av. Ved sine overtalelser greide Burrhus å få tillatelse av keiseren til å utferdige et skriv i den anledning. Dette skrivet ble årsaken til de ulykkene som hjemsøkte vår nasjon, for da jødene i Cæsarea fikk kjennskap til innholdet i brevet til syrerne, ble de enda mer opprørske enn før, inntil det brøt ut krig.

10. Da Festus kom inn i Judea, skjedde det at Judea ble hjemsøkt av røverne, og alle landsbyene ble satt i brann og plyndret. Da økte antallet av dolke-mennene, *sicarii*, som de ble kalt, og de var banditter. De benyttet seg av korte sverd som ikke var så ulik de persiske *acinacæ*, og var litt krumme og lignet på de romerske *sicæ* (sigder), og det ble de kalt for. Røverne gav våpnene dette navnet, og ved hjelp av

dem drepte de mange, for de blandet seg med folkemengden under festhøytidene, for det kom en masse folk fra alle deler av byen for å tilbe Gud, og de drepte dem de hadde lyst til, som jeg allerede har fortalt. De kom ofte til de landsbyene som tilhørte deres fiender og med sine våpen plyndret de dem og satte fyr på dem. Og Festus sendte styrker med både ryttere og fotsoldater for å gripe dem som var blitt bedratt av en kjeltring som hadde lovet dem frelse og frihet fra de ulykkene de hadde opplevd, dersom de bare ville følge ham ut i villmarken. Og de styrkene som ble sendt mot dem, drepte både ham som hadde forført dem og de som hadde fulgt ham.

11. Om lag på denne tiden bygde kong Agrippa seg en stor bankettsal i kongepalasset i Jerusalem i nærheten av søylehallen. Dette slottet var fra gammelt av bygget av hasmoneerne, og lå på en høyde med den vakreste utsikt mot byen, og dette hadde kongen ønsket seg, for der kunne han legge seg ned og spise, og betrakte det som foregikk i tempelet. Da de fremste menn i Jerusalem så dette, var de svært utilfredse med det, for det var ifølge loven ikke godtatt at det som foregikk i tempelet skulle bli sett av andre, spesielt det som gjaldt ofringene. De reiste derfor en mur på den øverste bygningen i den indre forgården til tempelet mot vest. Denne muren stengte ikke bare for utsikten fra bankettsalen i palasset, men også for de vestre søylegangene som hørte til den ytre forgård, der romerne holdt til i vaktstuene under høytidene. Dette likte ikke kong Agrippa, og spesielt prokuratoren Festus, og Festus beordret at muren skulle rives, men jødene bønnfalt ham om å få lov til å sende en representant for dem til Nero om saken, for de sa at de ikke kunne holde ut tanken på at noen del av tempelet skulle bli ødelagt. Da Festus hadde gitt dem lov til det, sendte de ti av sine fremste menn til Nero i tillegg til overpresten Ismael og Helcias, vokteren over skattkammeret. Og da Nero hadde hørt det de hadde å si, ikke bare tilgav[6] han dem det de allerede hadde gjort, men gav dem også lov til å la muren stå som de hadde bygget. Dette ble gjort for å gjøre Neros hustru Poppea til lags, for hun var en religiøs kvinne og hadde bedt Nero om dette, og hun befalte de ti ambassadørene å dra hjem, men beholdt Helcias og Ismael hos seg som gisler. Straks kongen fikk disse nyhetene, gav han overprest-embetet til Josef som kaltes Cabi, og var sønn til Simon som tidligere hadde vært overprest.

1 Denne tiden for Claudius' regime samstemmer med Dio, da han også bemerker at Neros navn som først var L. Domitius Ænobarbus og som etter at Claudius hadde adoptert ham, ble kalt Nero Claudius Cæsar Drusus Germanicus.

2 Dette stemmer med Josefus' gjentatte beretninger om sitt liv, der han sier at Tiberius og Tarichæ og Gamala lå under Agrippa junior, inntil Justus, Pistus' sønn, angrep dem for jødene da krigen brøt ut.

3 Dette forræderiske og barbariske mordet etter Felix plan, var den umiddelbare foranledningen til mordene som ble begått av dolke-mennene eller bandittene, og en av de fryktelige grusomheter og ulykkene som hjemsøkte den jødiske nasjon, slik Josefus her går ut fra. Og da vi her er kommet over listen over de jødiske overprestene, er det neppe feil å putte Jonatan inn her, og så lage en liste over de siste tjuefire overprestene, og begynne med Ananelus som ble innsatt av Herodes den store. 1. Ananelus, 2. Aristobulus, 3. Jesus, sønn av Fabus, 4. Simon, sønn av Boethus, 5. Marthias, sønn av Theophilus, 6. Joazar, sønn av Boethus, 7. Eleazar, sønn av Boethus, 8. Jesus, sønn av Sic, 9. Annas, eller Annanus, sønn til Seth, 10. Ismael, sønn av Fabus, 11. Eleazar, sønn av Ananus, 12, Simon, sønn av Camithus, 13. Josephus Caiaphas, svigersønn til Ananus, 14. Jonatan, sønn til Ananus, 15. Theophilus, hans bror og sønn til Ananus, 16. Simon, sønn til Boethus, 17. Mattias, bror til Jonatan og sønn til Ananus, 18. Aljoneus, 19. Josefus, sønn til Camydus, 20. Ananias, sønn til Nebedeus, 21. Jonathas, 22. Ismael, sønn til Fabi, 23. Josef Cabi, sønn til Simon, 24. Ananus, sønn til Ananus, 25. Jesus, sønn til Damneus, 26. Jesus, sønn til Gamaliel, 27. Mattias, sønn til Theophilus, 28. Phanias, sønn til Samuel. Ananus og Josef Caiaphas som er nevnt i midten av listen er ingen annen enn Annas og Kaifas som er omtalt i de fire evangeliene, og Ananias, sønn av Nebedeus, var den overpresten som Paulus sto overfor da han talte sin sak (Ap.gj.24).

4 Om denne egyptiske bedrageren, se Ap.gj.21,38.
5 Denne ondskapen var svært spesiell og uvanlig, nemlig at prestene skulle undertrykke sine brødre og prestene, slik at noen skulle sulte i hjel.
6 Vi har her et klart eksempel på Neros mildhet og godhet i sitt regime over jødene i de første fem årene av sitt regime. Men denne sjenerøsitet kom fra hans dronning Poppea som var en gudfryktig kvinne, og muligvis en jødisk proselytt, og derfor berodde ikke dette på Neros egen godhet.

KAPITEL 9

JAKOB BLIR DREPT UNDER SIN PROKURATOR ALBINUS. AGRIPPAS BYGGEPROSJEKTER.

1. Da keiseren fikk høre at Festus var død, sendte han Albinus til Judea som prokurator, men kongen fratok Josef stillingen som overprest, og overførte den til Ananus' sønn, som også het Ananus. Nå ble det sagt at den eldre Ananus viste seg å være en svært heldig mann, for han hadde fem sønner som alle hadde gjort tjeneste som overprest for Gud, og denne verdigheten hadde han hatt i lang tid, noe som ikke hadde vært tilfellet med noen andre av våre overprester. Men denne unge Ananus som vi allerede har sagt fikk denne stillingen, var en freidig og uforskammet mann og han tilhørte sekten sadduseerne[1] som var svært strenge straffeutmålere, mer enn alle de andre jødene, som vi alt har påpekt. Ananus var som dem, og nå syntes han at han hadde en god anledning til å utøve denne myndigheten. Nå var Festus død, og Albinus var på vei og samlet Det høye råd, og der fremstilte han bror til Jesus som de kaller Kristus, og som het Jakob, sammen med noen andre eller noen av dem som fulgte ham, og da han hadde utformet en anklage mot dem som lovbrytere, overlot ham dem til å bli steinet.

Men de som var de mest fornuftige av borgerne og mislikte lovbrudd, sendte bud til kong Agrippa og anmodet ham om å befale Ananus å ikke gjøre noe slikt mer, for det han nå hadde gjort kunne ikke forsvares. Noen gikk endog så langt at de gikk til Albinus som var på vei fra Alexandria, og fortalte ham at det ikke var tillatt for Ananus å samle Rådet uten hans samtykke.[2] Albinus var enig med ham og skrev i sinne til Ananus og truet med å straffe ham for det han hadde gjort, og det førte til at Agrippa fratok ham stillingen som overprest etter at han hadde hatt den i bare tre måneder, og så gjorde han Jesus, Damneus' sønn, til overprest.

2. Straks Albinus kom til Jerusalem, gjorde han alt det han kunne for at landet skulle leve i fred, og det gjorde han ved å ødelegge mange av dolkemann-gruppen, mens overpresten Ananias[3] hver dag vokste i berømmelse i en slik grad at han ble særdeles populær blant folket, for han var en som skaffet seg mange penger og ble dermed en god venn av Albinus og overpresten Jesus ved å gi dem gaver. Han hadde også tjenere som var svært ugudelige og sluttet seg til de frekkeste folkene, og de dro til treskeplassene og tok med seg tiendene med makt, og de unnlot ikke å pryle dem som ikke ville gi tienden fra seg til dem. Og dermed handlet de andre overprestene på samme måten som disse tjenerne uten at noen kunne forby dem det, og det førte til at noen av prestene som var gamle og ikke ble forsørget med disse tiendene, døde av sult.

3. Og nå dro *sicarrii*-banden inn i byen om natten like før høytiden, og grep den skriftlærde Eleasar som tilhørte tempelvakten og var sønn til overpresten Ananus

(Ananias), og bandt ham og fòr av gårde med ham, og etterpå sendte de bud på Ananias og sa at de ville sende den skriftlærde til ham hvis han ville overtale Albinus til å sette fri ti av de fangene han hadde tatt av deres parti, så Ananias ble ganske enkelt tvunget til å overtale Albinus, og fikk ham med på det. Dette var begynnelsen til store ulykker, for røverne drev stadig og fanget noen av Ananias' tjenere, og når de hadde grepet dem levende, ville de ikke slippe dem fri før de hadde levert tilbake noen av sine egne av dolkemennene, og da de slett ikke var så få i tallet, ble de så dristige at de ble til en stor ulykke for hele landet.

4. Om lag på denne tiden utbygde Agrippa Cæsarea Filippi og gjorde den større enn før, og til ære for Nero kalte han den Neronias, og da han hadde bygget et teater i Berytus med veldige omkostninger, holdt han forestillinger der hvert år som kostet mange titusener drakmer, gav folket stor gave med korn som han delte ut sammen med olje, og han utsmykket byen med skulpturer på egen bekostning, originale fremstillinger laget i gammel tid, og han førte dit nesten all ornamentikk som fantes i hans eget rike. Dette gjorde ham mer enn alminnelig hatet av sine undersåtter, fordi han tok fra dem deres eiendeler for å dekorere med dem i en annen by.

Nå ble Jesus, sønn av Gamaliel, arvtaker etter Jesus, Damneus' sønn som overprest, og denne stillingen hadde kongen tatt fra den ene og gitt til den andre, og derfor ble det til et opprør blant overprestene. De fikk samlet sammen grupper av folket som stadig kom og skjelte hverandre ut og kastet steiner på hverandre. Men Ananias ble for sterk for de andre på grunn av sin rikdom, noe som satte ham i stand til å vinne dem for seg som gjerne ville få noe av ham. Både Costobarus og Saulus greide å samle sammen en mengde onde slyngler fordi de var av kongelig familie og fordi de var i slekt med Agrippa, men likevel brukte vold mot folket og var rede til å plyndre dem som var svakere enn de selv. Fra da av ble byen vår utsatt for uroligheter, og alt ble bare verre og verre.

5. Men da Albinus fikk høre at Gessius Florus var kommet for å etterfølge ham, ville han gjerne bli kjent for å gjøre noe som skulle gjøre folket i Jerusalem takknemlig mot ham, så han plukket ut alle fangene som for ham syntes mest å ha fortjent dødsstraff, og befalte at de straks skulle henrettes. Men da noen var blitt fengslet på grunn av bagateller, tok han penger fra dem og slapp dem fri, og på denne måten ble fengslene tømt og landet ble fullstendig oppfylt av røvere.

6. Mange levitter[4], som tilhørte en av våre stammer og var salmesangere, fikk overtalt kongen til å sammenkalle Det høye råd og å skaffe dem tillatelse til å bære linklær i likhet med prestene, og de sa at en slik gjerning var hans regime verdig og ville bli til et minne om noe nytt som han hadde stått for. De mislyktes ikke med å oppnå det de ønsket, for kongen og de stemmeberettigede i Rådet innvilget salmesangerne dette privilegiet som gikk ut på at de kunne legge av seg de klærne de hadde båret tidligere og bruke de linklærne de selv måtte ønske. Og som en del av den tjeneste denne stammen skulle utføre i tempelet, tillot han dem også å lære de salmene de hadde bedt ham om. Men alt dette var i strid med vårt lands lover, og hver gang vi har overtrådt dem, har vi ikke unngått straffen for dette.

7. Nå ble tempelet ferdig. Og da folket så at de atten tusen arbeiderne ble ledige og ikke lenger fikk lønn, kom de i nød, for de hadde levd av sitt arbeid med tempelet, og

de var redde for å la dem få være ved skattkamrene av frykt for at skattene skulle bli fjernet av romerne. De hadde aktelse for at man skulle sørge godt for arbeiderne, og at man ønsket å bruke av skattene på dem, for hvis noen av dem arbeidet bare en eneste time, skulle han straks få sin betaling, så dermed overtalte de ham til å gjenoppbygge de østre klostergangene. Disse søylegangene hørte til den ytre forgården og lå i en dyp dal og hadde murer som strakte seg 240 meter i lengde, og var oppført av firkantede meget hvite steiner der hver av dem var 10 meter lange og 3 meter høye. Dette var et verk av kong Salomo som var den første som bygde hele tempelet. Men kong Agrippa, som hadde fått ansvaret for det av keiser Claudius, vurderte det slik at det var lettere å ødelegge en bygning enn å bygge den opp igjen, og at det var særdeles vanskelig å gjenreise søylegangene, for det ville ta betydelig tid og koste mange penger, så han avslo deres bønn om dette, men han hindret dem ikke da de ønsket at byen skulle bli brolagt med hvite steiner. Han fratok også Jesus, Gamaliels sønn, overprestedømmet og gav det til Mattias, sønn til Teofilus, og det var under ham krigen med romerne tok sin begynnelse.

---

1 Det viser seg her at sadduseerne kunne være overprester i Josefus' dager, og at sadduseerne vanligvis var meget strenge og ubøyelige dommere, mens fariseerne var mildere og mer barmhjertige.
2 Synedriet dømte vår Fresler, men kunne ikke henrette ham uten samtykke fra den romerske prokuratoren, og det kunne heller ikke Ananias og hans råd heller, da de ikke hadde Albinus' tillatelse til å henrette Jakob.
3 Denne Ananias var ikke sønn til Nebedeus slik jeg forstår det, men han ble kalt Annas, eller Ananus den eldre, den niende i listen, og hadde vært overprest i lengere tid.
4 Dette respektløse kravet fra noen av levittene om å få bære de hellige klær når de sang hymner til Gud i tempelet, var sannsynligvis på grunn av den dype undertrykkelsen som de hovmodige overprestene hadde utsatt sine brødre prestene for.

KAPITEL 10

FORTEGNELSE OVER OVERPRESTENE

1. Nå syns jeg det er på sin plass å gjengi historien ved å gi en fortegnelse over våre overprester, hvordan de begynte, om hvem som var kvalifisert for denne verdigheten, og hvor mange det hadde vært da krigen sluttet. Først og fremst forteller historien oss at Aron, bror til Moses, gjorde tjeneste for Gud som overprest, og at hans sønner overtok straks han var død, og at dette embetet fortsatte for alle etterkommerne. Derfor er det vårt lands skikk at bare den som stammer fra Aron, skal være yppersteprest, mens at enhver som er av en annen slekt, om han så er konge, aldri kan få denne stillingen. Antallet overprester fra Aron som vi har nevnt var den første, inntil Phanas som ble utnevnt til overprest under opprøret, var åttitre. Tretten av dem fungerte som overprester i villmarken fra Moses' tid av da tabernaklet var i bruk, inntil folket kom inn i Judea da Salomo bygde tempelet. I begynnelsen beholdt de overprestestillingen så lenge de levde, til tross for at de hadde etterfølgere mens de var i live. Disse tretten som stammet fra to av Arons sønner, fikk denne verdigheten, én etter den andre, for deres styreform var aristokratisk, og senere monarkisk, og i neste omgang keiserlig. Antall år som gikk under disse tretten, fra våre fedre gikk ut av Egypt under ledelse av Moses, inntil Salomo bygde tempelet i Jerusalem, var seks hundre og tolv. Etter disse tretten, var det atten som ble overprester i Jerusalem, alle etter hverandre fra kong Salomo, inntil Nebukadnesar som var konge i Babylon, gjorde en ekspedisjon mot byen, satte fyr på tempelet og flyttet folket til

Babylon. Og han tok overpresten Josadek til fange, og da hadde disse overprestene gjort tjeneste i fire hundre og sekstiseks år, seks måneder og ti dager, mens jødene ennå var under kongelig styre. Men etter sytti års fangenskap under babylonierne, sendte Kyros, kongen i Persia, jødene fra Babylon tilbake til deres eget land, og gav dem lov til å gjenreise tempelet, og da tok Jesus, sønn til Josadek oppgaven som overprest for de bortførte da de var kommet hjem. Han og hans etterkommere som i alt var femten inntil kong Antiokus Eupator, var underlagt et demokratisk styre i fire hundre og fjorten år. Den før nevnte Antiokus og Lysias som var øverstbefalende over hæren, fratok Onias, som ble kalt Menclaus, stillingen som overprest, og drepte ham i Berea, og drev bort sønnen til Onias den tredje, og satte Jacimus i hans sted, for han var beviselig av Arons slekt, men ikke i slekt med Onias. Av den grunn kom Onias, som var nevøen til den Onias som nå var død, til Egypt og ble en venn av Ptolemeus Filometor og hans hustru Kleopatra, og dem overtalte han til å gjøre ham til overprest i det tempelet som han bygde for Gud i prefekturet Heliopolis, som en kopi av tempelet i Jerusalem, og vi har flere ganger omtalt dette tempelet i Egypt. Da Jacimus hadde beholdt overprest-embetet i tre år, døde han, og det var ingen til å etterfølge ham, og byen manglet overprest i sju år. Da utnevnte etterkommerne Jonatan til overprest etter Hasmoneus, og han hadde regjeringsmakten i nasjonen da de hadde slått makedonerne i krigen og regjerte over dem i sju år. Og da han var blitt drept etter Tryphos' forræderi, som vi ellers har fortalt, fikk hans bror Simon embetet, og da han ble drept under en fest av sin svigersønn etter et komplott, ble han etterfulgt av sin egen sønn Hyrkanos, og han beholdt embetet ett år lenger enn sin bror. Hyrkanos hadde denne verdigheten i tretti år og døde som en gammel mann og etterlot stillingen til Judas som også ble kalt Aristobulus, og hans bror Alexander var hans arvtaker. Judas døde av en sykdom etter at han hadde innehatt overprest-embetet samtidig med sin kongemakt, for han var den første som satte et diadem på sitt hode i løpet av ett år. Og da Alexander hadde vært både konge og overprest i tjuesju år, gikk han ut av dette liv og tillot sin hustru Alexandra å utnevne den som skulle være overprest, og hun gav stillingen til Hyrkanos, men beholdt kongemakten selv i ni år, inntil hun døde. Den samme varighet – og ikke noe lenger, hadde overprest-embetet for hennes sønn Hyrkanos, for etter hennes død kjempet hans bror Aristobulus mot ham, slo ham og fratok ham hans makt slik at han selv fikk både regjere og utøve tjenesten som overprest for Gud. Men da han hadde regjert i tre år og like mange måneder, kom Pompeius over ham og tok ikke bare byen Jerusalem fra ham med makt, men la ham og hans barn i lenker og sendte dem til Roma. Han gjenopprettet stillingen for Hyrkanos og gjorde ham til guvernør over nasjonen, men forbød ham å bære diadem. Hyrkanos regjerte tjuefire år i tillegg til de første ni, da Barzapharnes og Pacorus som var generaler hos parterne, gikk over Eufrat og kjempet mot Hyrkanos og tok ham levende og gjorde Antigonus, sønn av Aristobulus, til konge, og da han hadde regjert tre år og tre måneder, ble han beleiret av Sosius og Herodes, og de grep ham, og da Antonius hadde ført ham til Antiokia, ble han drept der. Herodes ble gjort til konge av romerne, men utnevnte ikke lenger overprester av Hasmoneus' familie, men valgte andre som ikke var av høyere ætt, men bare fra dem som hadde vært prester, når man unntar at han gav denne myndigheten til Aristobulus, for han hadde gjort det fordi han var barnebarn av den Hyrkanos som var blitt tatt til fange av parterne, og hadde tatt hans søster Mariamne til hustru, og det var for å vinne folkets gunst, fordi de hadde hans bestefar Hyrkanos i kjærlig erindring. Av frykt for at de skulle komme til å vise Aristobulus sin hengivenhet, drepte han ham, og han pønsket ut hvordan han skulle få druknet ham

da han svømte i Jeriko, slik vi allerede har fortalt, men etter dette, betrodde han aldri overprestestillingen til etterkommerne etter sønnene til Hasmoneus. Arkelaus, Herodes' sønn, gjorde som sin far da han utnevnte overprestene, og det gjorde også romerne som etterpå overtok regjeringen over jødene. Dermed blir antallet overprester fra Herodes inntil Titus inntok byen og tempelet og brant dem, i alt tjue åtte, og tiden de virket var et hundre og sju år. Noen av disse var politiske regenter under Herodes' styre og under hans sønn Arkelaus, selv om det ble et aristokrati etter deres død, og overprestene fikk ansvaret for å styre nasjonen. Og det som nå er sagt om overprestene får rekke så langt.

KAPITEL 11

PROKURATOREN FLORUS GJORDE DET NØDVENDIG FOR JØDENE Å TA TIL VÅPEN MOT ROMERNE. KONKLUSJONEN PÅ BOKEN.

1. Gessius Florus ble innsatt av Nero som etterfølger for Albinus, og han hjemsøkte Judea med en lang rekke ulykker. Han var født i byen Clazomenæ, og hadde med seg sin hustru Kleopatra, og fikk denne stillingen ved hjelp av hennes vennskap med Poppea, Neros hustru, og hun var ikke bedre enn han i sin ondskap. Florus var så ondskapsfull og så brutal i sin maktutøvelse at jødene anså Albinus som sin velgjører i sammenligning, så omfattende var de skadene han påførte dem. For Albinus skjulte sin ugudelighet slik at ikke alle skulle oppdage den, mens det var som om Gessius Florus ville vise sine forbrytelser frem for alle og enhver, og drev en makt-demonstrasjon mot vårt folk, der han ikke forsømte noen form for voldsbruk eller urettferdige straffer, for han lot seg ikke bevege av barmhjertighet og han ble aldri mett av å skaffe seg vinning på denne måten. Han brydde seg ikke om stort eller smått, men ble delaktig med røverne, for det var mange som henfalt til denne virksomheten uten skrupler mens de var under hans beskyttelse og stolte på at han ville holde dem skadesløse mens de drev med sine plyndringer, slik at det ikke ble noen grense for de ulykkene som rammet nasjonen. De ulykkelige jødene var ikke lenger i stand til å bære de ødeleggelsene som røverne forårsaket, og måtte alle forlate sine bosteder og flykte i håp om å få leve i fred blant fremmede i stedet for i sitt eget land. Og hva mer er det nødvendig å si? For det var denne Florus som tvang oss til å gripe til våpen mot romerne, da vi syntes det var bedre å bli ødelagt med én gang i stedet for litt etter litt. Denne krigen begynte i det andre år av Florus' regjering, og i det tolvte år av Neros regjering. De aksjonene vi ble tvunget til, og de lidelsene vi måtte gjennomgå, kan man få nøyaktig opplysning om ved å granske de bøkene jeg har skrevet om jødenes kriger.

2. Jeg skal nå avslutte min beskrivelse av jødenes oldtid, for etter dette skal jeg skrive om krigen, og denne oldtidshistorien er slik den er blitt overlevert til oss helt fra menneskets skapelse, inntil det tolvte år av Neros regjering, og om det som hendte jødene både i Egypt, Syria og i Palestina, og det vi har gjennomgått av assyrerne og babylonierne, og de lidelsene perserne og makedonierne, og deretter romerne har påført oss. For jeg mener at jeg har skrevet denne historien tilstrekkelig nøyaktig i alle deler. Jeg har forsøkt å regne opp alle overprestene gjennom en periode på to tusen år, jeg har også fått med rekken av våre konger og fortalt om deres gjerninger og politiske administrasjon uten noen alvorlige feil. Jeg har også fortalt om makten hos våre konger, alt sammen slik det er beskrevet i våre hellige bøker, for dette lovte

jeg ved begynnelsen av denne historien. Og nå tillater jeg meg å si at jeg har fullført det arbeidet jeg hadde lovt meg selv å gjøre, slik at ingen annen person, jøde eller utlending, har ønsket å gjøre dette, og har kunnet gi en så nøyaktig beskrivelse for grekerne, som det som er gjort i disse bøkene. For de fra min egen nasjon innrømmer fritt at jeg har overgått dem i lærdom om jødene, og jeg har anstrengt meg en god del for å skaffe meg kunnskap fra grekerne, og jeg forstår de grunnleggende trekkene i det greske språk, selv om jeg selv har vært så vant med å tale vårt eget språk at jeg ikke kan uttale gresk helt nøyaktig. Vår nasjon oppfordrer oss ikke til å lære språkene fra mange nasjoner for å pynte oss med dette i forelesninger om de fine uttrykksmåtene, for de ser på den slags som helt vanlig, ikke bare for alle slags frie borgere, men også for tjenere som har lyst til å lære dem. Men de gir vedkommende et vitnesbyrd om at han er en klok mann som kjenner våre lover fullt ut og kan tolke dem, og derfor er det mange som tålmodig har gått inn for å skaffe seg lærdom, selv om det neppe har vært flere enn to eller tre som har lyktes i dette slik at de straks har fått lønn for sitt strev.

3. Og nå vil det kanskje være en privatsak om jeg i korthet beskriver min egen familie og de ting jeg har gjort i livet,* mens det fremdeles lever noen som enten kan bevise at det jeg har sagt er feil, eller kan stadfeste at det er sant. Med dette skal jeg avslutte denne oldtidshistorien som består av tjue bøker og seksti tusen vers. Og hvis Gud gir meg lov, vil jeg i korthet gå igjennom denne krigen en gang til med det som skjedde oss inntil denne dag som er det trettende år i keiser Domitians regjering og det femtisjette år av mitt liv. [ca. 94 e.Kr.] Jeg har også planer om å skrive tre bøker om våre jødiske oppfatninger om Gud og hans vesen og om våre lover, og om hvorfor de tillater oss å gjøre visse ting, mens andre er forbudt.

* Livet som det her henvises til, finner vi i begynnelsen av dette bindet.

Ruten Israels folk fulgte fra Egypt til Sinai berg i Harrat al Raha eller Harrat al Uwayrid, det eneste sted der det finnes vulkaner som kan ha vært aktive i historisk tid, ifølge Colin J. Humphreys bok The Miracles of the Exodus, som vi ser på dette kartet.

De dro av sted i hast, og fulgte den vanlige handelsveien til Aqaba-bukta i Rødehavet, og fortsatte videre gjennom landet Midian, til Horeb eller Sinai. Den tradisjonelle ruten rundt Sinai-halvøya ifølge katolsk tradisjon er uriktig.

Hala - l Badr* er en vulkan i det nordvestlige hjørnet av Thadra table- fjellet i al Jaw-senkningen, en erosjonsone som deler Harrat al-Raha og Harrat al 'Uwayrid. Dens utbruddhistorie er ukjent, men geologiske studier har vist at Harrat al Badr hadde utbrudd i Holocen-perioden, og den seneste lavastrømmen er i Jaww-senkningen.
Mange fagpersoner, der iblant Charles Beke, Sigmund Freud, Immanuel Velikovski, Eduard Meyer, Martin North og Herman Gunkel har foreslått at den bibelske beskrivelsen om den fortærende ilden på fjellet Sinai dreier seg om et vulkanutbrudd i det bibelske Midjan. (Wikipedia)

Harrat al Rahah ligger i Tabuk Provinsen, Saudi Arabia i posisjonen 27.80 nord, 36.17 øst, og er 1660 meter høy. Det er et vulkansk område.
Harrat al Rahah er den nordligste vulkanen ved den saudiarabiske Rødehavskysten. Området har kuppelformede og pluggformede topper og ringformede kratere. (John Search. volcanolive.com)

Områdene Harrat al Raha og Harrat al Uwayrid er vulkanske med flere gamle vulkaner, og det er uvisst hvilke av disse fjellene som Israels folk samlet seg under. Fjellet skal ligge ved en stor slette, slik at folkemengden kunne samles på den. Ifølge 5.Mos.1,2 ligger Horeb 11 dagsreiser fra Kades-Barnea, noe som forutsetter at man tilbakelegger ca. 50 km. pr. dag.

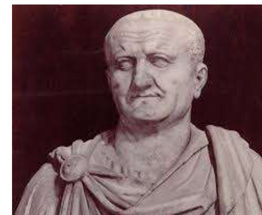

Romerriket under keiser Trajan, 98 – 117 e. Kr.

Keiser Trajan, 98 – 117 e.Kr. Vespasians penger. Keiser Vespasian, 69 – 79 e.Kr.

JØDENES KRIGER

JERUSALEMS ØDELEGGELSE

FORORD

1.[1]Da jødenes krig mot romerne var den største av alle krigene, ikke bare i vår tid, men på en måte større enn alle andre man noensinne har hørt om, både der by har kjempet mot by, eller nasjoner mot nasjoner, har noen som ikke har opplevd dem, samlet sammen selvmotsigende historier og rykter, og har skrevet dem ned med stor dyktighet og flid. Og de som har vært til stede, har gitt falske beskrivelser av det som skjedde, enten for å fleipe med eller smiske for romerne, eller fordi de hatet jødene. Og da beretningene deres ofte inneholder anklager og undertiden lovtaler, men aldri noen nøyaktig faktabeskrivelse, har jeg bestemt meg for å oversette disse bøkene til gresk, som jeg tidligere hadde skrevet på mitt eget lands språk, for deres skyld som lever under romernes styre. Jeg, Josef, sønn av Mattias, født hebreer og prest, var sendt til de fremste av barbarene[2], og jeg har selv kjempet mot romerne, og ble i ettertid tvunget til å fremstille det som hadde skjedd, så jeg er forfatteren av dette verket.

2. På denne tiden inntraff det store rystelser og opprør hos romerne, og sakene var i stor uorden. De jødene som var opptatt med konspirasjoner som ble til virkelighet i urolige tider, befant seg også i en fremgangsrik tid med styrke og velstand, og da situasjonen i øst var særdeles kaotisk, var det noen som håpet på vinning, mens andre var redd for tap, for jødene håpet på at folket deres som bodde bortenfor Eufrat, sammen med dem skulle delta i et opprør. For det var bråk blant gallerne som bodde i nærheten av romerne, og kelterne var heller ikke i ro, men alt var i kaos etter Neros død. Og nå bød anledningen seg til å søke makten, og soldatene var med på mye i håp om å få tak i penger. Jeg syntes derfor det var meningsløst at sannheten om så viktige hendelser skulle bli forfalsket uten at jeg skulle bry meg om det slik at de grekerne og romerne som ikke var med i krigen skulle være uvitende om dette, og bare være henvist til smiger og fiksjon, mens parterne, babylonierne og de lengst fjerntboende araberne og nasjonene bortenfor Eufrat, samt adiabenerne, ved hjelp av meg, skulle vite nøyaktig når krigen begynte og hvilke ulykker som vi ble utsatt for, og hvordan det hele endte.

3. Det er et faktum at disse forfatterne stoler på at man kan kalle beretningene deres for historie, selv om de for meg ser ut til å ha forfeilet sin hensikt, da de ikke forteller det som er riktig, fordi de bare vil vise romernes storhet mens de taler nedsettende om jødene og deres handlinger. De forstår ikke at det langt fra er noe storartet å vinne over noen som er små og svake, og uten å skamme seg ser de bort fra at krigen trakk i langdrag og at de tallrike romerske styrkene led fryktelig, og at befalingsmennenes svære innsats omkring Jerusalem egentlig vil bli regnet for en bagatell.

4. Men jeg vil ikke gå til den motsatte ytterlighet bare for å motsi dem som opphøyer romerne, og jeg vil heller ikke overvurdere handlingene til mine landsmenn, men

behandle begge partene nøyaktig og korrekt. Jeg skal også tilpasse mitt språk etter den lidenskapen jeg er grepet av i mine beskrivelser, og må få lov til å uttrykke min gråt og klage over de ulykker som mitt eget land har gjennomgått, for det var våre egnes opprørske sinnelag som ødela det. Og det var tyrannene blant jødene som brakte oss romerne på halsen, og motstrebende angrep oss og brant ned vårt hellige tempel. Titus Cæsar som ødela det, er selv vitne, og under hele krigen hadde han medfølelse med folket som var hjemsøkt av disse opprørene, og han utsatte flere ganger å ta byen og gav seg god tid med beleiringen for å gi hovedmennene anledning til å overgi seg. Men hvis noen kommer med urettferdige beskyldninger mot oss når vi uttaler oss så lidenskapelig om tyrannene eller røverne, eller gråter i sorg over vårt lands ulykker, måtte han bare merke seg våre sterke følelser, om det så skulle være i mot reglene for historieskriving. For det måtte jo skje at vår by Jerusalem, som hadde oppnådd en større lykke enn noen annen by under romersk styre, atter igjen skulle havne i den verste tragedie. Derfor ser det ut for meg at alle menneskers ulykker fra verdens begynnelse av, ikke kan ha vært så store i sammenligning med jødenes[3], for de som var opphavet til dem, var slett ikke utlendinger. Dette gjør at jeg ikke kan annet enn gråte og klage. Men hvis det er noen som er urokkelig i å kritisere meg for dette, la dem holde seg til de historiske fakta, og overlate gråten og klagen til forfatteren.

5. Men jeg kan med god grunn kritisere de lærde menn blant grekerne som helt fordunkler historien om de gamle krigene når slike alvorlige handlinger har skjedd i deres egen tid, og de likevel setter seg som dommere og bittert fordømmer de beste forfatternes arbeid med å skrive om oldtiden. Og selv om disse moderne lærde overgår de gamle i veltalenhet, står de likevel tilbake for dem med å utføre det som skulle være selve hensikten med arbeidet, mens disse også skriver nye historier om assyrerne og mederne, som om de gamle forfatterne ikke hadde beskrevet hendelsene slik de burde, til tross for at de står langt tilbake for dem. For fra gammelt av tok enhver på seg å skrive ned det som skjedde i deres egen tid fordi de var personlig opptatt av det, da det må være skammelig å fortelle løgner fordi de i så fall ville blitt oppdaget av leserne. Men å ta vare på minnet om slikt som ellers ikke ville blitt nedskrevet, og å gi en beskrivelse av det som skjedde i ens egen tid for dem som kommer etterpå, er virkelig verdt ros og anerkjennelse. Den som oppriktig har gått inn for kun å fortelle det som ikke har vært fortalt før, men utgir sin egen fullstendige historie, og slett ikke prøver på å forandre på andre menns arbeider, er den som virkelig burde anerkjennes. Derfor har jeg følt et stort ansvar og gjort store anstrengelser med denne historien, selv om jeg er en utlending, og jeg tilegner både grekere og barbarer dette verk som et minne om store bragder. Men noen av våre fremste menn som har åpnet munnen og latt tungen løpe fritt for å vinne rettssaker, har latt seg påføre munnkurv når de skal skrive historie, der de burde si sannheten og legge skikkelig vinn på å samle inn fakta. Derfor overlater de historieskrivingen til folk med dårligere kompetanse og dem som ikke er skikkelig kjent med fyrstenes handlinger. Vi vil derfor foretrekke å ta vare på de historiske fakta, uansett hvor mye de blir oversett av de greske historikerne.

6. Å skrive om jødenes oldtid, hvem de opprinnelig var, og hvordan de gjorde opprør mot egypterne, og hvilket land de dro gjennom, og hvilke landområder de tok etterpå, og hvordan de ble flyttet ut av dem, synes jeg er overflødig og ikke nødvendig å gjenta, fordi mange jøder før meg har skrevet om våre forfedre svært nøyaktig, og

det har også noen av grekerne gjort, og har oversatt våre historier til sitt eget språk og har ikke tatt så mye feil i sine fortellinger. Men der våre forfattere og profeter slutter, skal jeg stå frem og begynne min fortelling. Om krigen i min egen tid vil jeg fortelle inngående og så nøye som jeg kan, mens jeg vil omtale i korthet det som skjedde før min tid.

7. For eksempel vil jeg fortelle hvordan Antiokus som ble kalt Epifanes, tok Jerusalem med makt og holdt byen i tre år og tre måneder, og deretter ble kastet ut av landet av Hasmoneus' sønner. Etterpå kranglet etterkommerne om regjerings-makten og ble selv skyld i nærværet av romerne og Pompeius. Og Herodes, Antipaters sønn, oppløste deres regjering, og skaffet dem Socius på halsen, men vårt folk gikk til opprør da Herodes døde mens Augustus var romersk keiser og mens Quintillus Varus var i landet. I Neros tolvte år brøt krigen ut, samt det som hendte med Cestius, og jødenes første fiendtlige angrep på de forskjellige stedene under denne krigen.

8. Jeg skal også fortelle om hvordan de bygde murene rundt nabobyene, og hvordan Nero fryktet utfallet av krigen da Cestius ble slått og deretter gjorde Vespasian til hærsjef i denne krigen, og hvordan Vespasian sammen med den eldste av sine sønner[4], gjorde et felttog inn i Judea, og hvor stor den romerske hæren var, og hvor mange av hans hjelpetropper som ble satt ut av spill i Galilea, om hvordan han tok byene, noen kun med makt, og andre etter forhandlinger. Siden jeg er kommet så langt, skal jeg beskrive romernes velordnede krigføring og deres disiplin, omfanget av galileerne og begrensningene i Judea. Dessuten skal jeg spesielt omtale det som er særegent for vårt land, innsjøene og vannkildene som finnes der, og de ulykker som skjedde i hver by som ble tatt, alt dette nøyaktig slik jeg så det skjedde og hadde del i lidelsene, og jeg skal ikke fortie noen av de nederlagene jeg selv måtte lide, fordi jeg skal fortelle om dem til dem som vet at de er sanne.

9. Deretter skal jeg fortelle at da jødenes stilling var dårlig, døde Nero, og Vespasian ble kalt tilbake for å overta regjeringen da han skulle angripe Jerusalem, og om hvilke tegn som inntraff for ham da han fikk regjeringsmakten, og hvilke endringer i styresettet som fant sted i Roma, og om hvor uvillig han var da soldatene ville gjøre ham til keiser. Og da han dro til Egypt for å påta seg styringen av imperiet, ble det svært kaotisk hos jødene, for det fremsto tyranner blant dem, slik at de havnet i en indre strid.

10. Videre skal jeg fortelle om hvordan Titus marsjerte ut av Egypt og inn i Judea for annen gang, og om hvordan, hvor og hvor mange styrker han samlet sammen, og om den tilstanden byen var i på grunn av opprørene da han kom, og om de rampene han kastet opp, og om de tre murene som omgav byen og hvor store de var, om byens styrke, tempelbygningen og helligdommen, målene på disse bygningene og alteret, angitt nøyaktig. Det blir også en beskrivelse av festhøytidene og de sju renselsesdagene for prestene, av draktene deres, og om det aller helligste i tempelet, alt fortalt uten omsvøp eller noe tillegg til sannheten.

11. Etterpå skal jeg fortelle om tyrannenes barbari mot folket i deres eget land, samt om romernes opptatthet av å spare utlendinger, og om hvor ofte Titus prøvde å spare

byen og tempelet, og oppfordret opprørene til å føye seg. Jeg skal også nøye beskrive folkets lidelser og deres ulykker, og hvor vondt de hadde det under opprøret, og hvor lenge sulten varte inntil de ble tatt. Jeg skal heller ikke forbigå opprørernes ulykker eller den straffen som ble påført dem som ble fanget, og om hvordan tempelet ble brent mot keiserens vilje, om hvordan de mange hellige gjenstandene som var plassert i tempelet ble reddet ut av ilden, om ødeleggelsen av hele byen og de tegn og undere som fant sted før dette, om hvordan tyrannene ble fanget og flertallet av opprørene ble gjort til slaver og om de ulykkene den enkelte ble overgitt til. Det handler også om hva romerne gjorde med restene av muren, og om hvordan de knuste festningene i landet, og at Titus dro gjennom hele landet og skapte ro og orden, og hans reise i triumf til Italia.

12. Jeg har samlet alt i sju bøker og har ikke gitt noen anledning til klager eller beskyldninger fra dem som har kjennskap til krigen, og jeg har skrevet det ned for deres skyld som elsker sannhet, men ikke for dem som ønsker å underholde seg med oppdiktede fortellinger. Og jeg vil begynne min første beretning i første kapitel.

---

1 Jeg har allerede observert at denne historien om *Jødenes kriger* er Josefus' første verk, og ble publisert første gang i år 75 e.Kr., da han var bare trettiåtte år, og at da han skrev den, ikke var grundig kjent med flere av omstendighetene omkring tiden for Antiokus Epifanes. Den begynner med hans tid inntil den nærmer seg hans egen tid og står i den første og den forrige delen av den andre boken, og slik har han gjort flere feil i den. Han utgav sin oldtidshistorie atten år etterpå, i Domitians 13. år, som var 93 e.Kr., etter at han var blitt bedre opplyst om den gamle tiden, og hadde gransket de eldste historiske skriftene, *Første makkabeerbok* og Johannes *Hyrkanos' krønike* m.fl., om prestedømmet. Etter at han hadde fått tak i flere deler av dette verket, gav han offentligheten en mer sannferdig, fullstendig og nøyaktig beretning om kjensgjerningene, og han har ærlig og redelig korrigert de feilene han tidligere hadde kommet i skade for å gjøre.
2 Disse øverste barbarene var partere, babylonere og araberne fra de fjerneste delene av landet (eller jødene blant dem), i tillegg til jødene bortenfor Eufrat, samt adiabenerne eller assyrerne.
3 At disse ulykkene som kom over jødene som var vår Frelsers drapsmenn, og var de alvorligste som noen gang hadde vært siden verdens begynnelse, var noe vår Frelser direkte forutsa (Matt.24,21, Mark.13,19 og Luk.21,23-24), og at de viste seg å skje nettopp slik, er Josefus det mest autentiske vitne på.
4 Titus.

BOK 1

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ ET HUNDRE OG SEKSTISJU ÅR

FRA ANTIOKUS EPIFANES TOK JERUSALEM,
INNTIL HERODES DEN STORES DØD

KAPITEL 1

JERUSALEM BLIR TATT OG TEMPELET PLYNDRET AV ANTIOKUS EPIFANES. MAKKABEERNES INNSATS VED MATTIAS OG JUDAS. JUDAS' DØD.

1. På den tid da Antiokus som ble kalt Epifanes, var i strid med Ptolemeus den sjette om retten til hele landet Syria, ble det et opprør blant stormennene i Judea, for de var i strid om regjeringsmakten, og fordi de som hadde makten, ikke kunne finne seg i å

være underlagt sine likemenn. Men Onias, som var en av overprestene, fikk overhånd og kastet Tobias' sønner ut av byen, og de flyktet til Antiokus og bønnfalt ham om å bli gjort til hans befalingsmenn og så gjøre en ekspedisjon mot Judea. Kongen var allerede innstilt på dette og gikk med på det og kom over jødene med en stor hær og tok byen med vold og makt og drepte en mengde av dem som holdt med Ptolemeus, og han sendte soldatene sine ut for å plyndre dem uten skånsel. Han plyndret også tempelet og fikk stanset de daglige ofringene i en periode på tre år og seks måneder. Men overpresten Onias flyktet til Ptolemeus og fikk av ham tildelt et sted i Nomus i Heliopolis der han bygde en by som lignet Jerusalem og et tempel som lignet dets tempel, og det skal vi omtale senere.

2. Men Antiokus ble utilfreds etter at han hadde tatt byen så uventet, og heller ikke tilfreds med plyndringen eller den store massakren, for han var helt i sine lidenskapers vold og tenkte på hva han selv hadde lidd under beleiringen, så han tvang jødene til å oppheve landets lover og la være å omskjære sine barn, og å ofre svinekjøtt på alteret. Dette gjorde de alle motstand mot, og de mest standhaftige jødene ble henrettet. Også Bacchides som var sendt dit for å holde festningen, hengav seg til sin barbariske tilbøyelighet og ekstreme ondskap og torturerte én for én av de mest verdige innbyggerne, og truet hver dag med å ødelegge byen deres, inntil hans grusomhet provoserte de stakkars lidende til å hevne seg.

3. Mattias, sønn av Hasmoneus, var en av prestene som bodde i en landsby som het Modin, og der hadde han fem sønner. Han bevæpnet seg og drepte Bacchides med dolker, og deretter flyktet han til fjellene av frykt for fiendene, og så mange av folket fulgte ham at han ble oppmuntret til å komme ned fra fjellene for å begi seg i kamp med Antiokus' generaler, og han slo dem og drev dem ut av Judea. Ved denne suksessen fikk han regjeringsmakten og ble fyrste over sitt eget folk etter deres eget frie valg, men så døde han og overlot regjeringen til sin eldste sønn Judas.

4. Da Judas regnet med at Antiokus ikke ville holde seg i ro, samlet han en hær blant sine egne landsmenn, og var den første som inngikk en vennskapsavtale med romerne, og han drev Epifanes ut etter at han hadde gjort sitt andre felttog inn i landet og påførte ham et stort nederlag. Da han ble oppglødd av denne seieren, gikk han til angrep på garnisonen i byen, for den var ennå ikke beseiret, så han kastet dem ut av den øvre bydelen og drev dem ned i den lavere som kaltes Borgen. Dermed fikk han tempelet i sin makt, og han renset hele området og bygde murer rundt og fikk laget nye kar til de hellige ofringene og førte dem inn i tempelet, da de forrige karene var blitt profanert. Han bygde også et nytt alter og begynte ofringene, og da byen hadde fått tilbake sin hellige status, døde Antiokus, og hans sønn Antiokus etterfulgte ham som konge og fortsatte hatet mot jødene.

5. Denne Antiokus samlet femti tusen fotsoldater og fem tusen ryttere og fire snes elefanter, og marsjerte gjennom Judea til fjellområdene. Så tok han Bethsura som er en liten by, men så ble han møtt av Judas med sin hær ved Bethzacharias der det er et trangt pass. Og før de kom i kamp fikk Judas' bror Eleasar se den høyeste av alle elefantene som var utstyrt med et høyt tårn og med pansret seletøy, og da han trodde at Antiokus selv satt på den, løp han av sted foran hæren og hugde seg vei gjennom fiendens tropper og kom frem til elefanten. Men da han på grunn av høyden ikke kunne nå opp til ham som så ut til å være kongen, rente han sitt våpen inn i

dyrets buk slik at det falt over ham og klemte ham til døde, og med dette gjorde han et storverk og viste at han foretrakk æren fremfor livet. Men han som førte elefanten var en menig mann, men dersom han hadde vist seg å være Antiokus, hadde ikke Eleasar gjort noe mer ved dette dristige angrepet, enn at han valgte å dø og dermed håpet å gjøre et storverk. Nei, denne skuffelsen viste seg å bli et illevarslende tegn for hans bror Judas, på hvordan dette slaget ville ende. Det er sant at jødene kjempet tappert i lang tid, men da kongens styrker var overlegne i antall og hadde lykken på sin side, vant de seier. Og da et stort antall menn var drept, tok Judas de overlevende med seg og flyktet til fyrstedømmet Gophnas. Så dro Antiokus til Jerusalem, men ble der bare noen få dager, for han manglet forsyninger, så han dro sin vei. Han etterlot seg en garnison som var i stand til å vokte stedet, men sendte resten av sted for å ta vinterkvarter i Syria.

6. Etter at han nå hadde dratt, satt ikke Judas med hendene i fanget, for da mange av hans folk kom til ham, samlet han dem som hadde kommet seg unna slaget, og gikk til kamp mot Antiokus' generaler ved en landsby som het Adasa. Men da han først ble for hård for sine fiender og drepte mange av dem, ble han til slutt selv drept. Det var nemlig ikke så mange dager senere at hans bror Johannes ved hjelp av Antiokus' parti fikk ham drept ved et komplott.

KAPITEL 2

JUDAS' ETTERFØLGERE, JONATAN, SIMON OG JOHANNES HYRKANOS.

1. Da Jonatan, Judas' bror, etterfulgte ham, utviste han stor forsiktighet av hensyn til sitt eget folk, og han styrket sin autoritet ved å bevare vennskapet med romerne og gjorde også en pakt med sønnen Antiokus. Men dette var ikke nok for å sikre ham trygghet, for tyrannen Trypho som var vokter for Antiokus' sønn, sammensverget seg mot ham og fikk fjernet hans venner og fanget Jonatan med list da han skulle til Antiokus i Ptolemais, fulgt av noen få personer, og han lenkebandt ham og gjorde et angrep på jødene, men da han ble drevet tilbake av Simon, Jonatans bror, og ble rasende over nederlaget, henrettet han Jonatan.

2. Men Simon ordnet modig de offentlige saker, og han tok Gazaro, Joppe og Jamnia som var byer i nærheten. Han underla seg også garnisonen og rev ned borgen. Etterpå stilte han som hjelpetropp for Antiokus mot Trypho og beseiret ham i Dora, før han gjorde et felttog mot mederne. Likevel klarte han ikke å få kongen til å skamme seg over det han hadde lyst til, enda han hadde hjulpet ham med å drepe Trypho, for det var ikke lang tid etterpå at Antiokus sendte sin general Cendebeus med en hær for å legge Juda øde og underkue Simon som tross sin høye alder, førte kampen som om han var en langt yngre mann. Han sendte også sine sønner med en sterk gjeng mot Antiokus og tok selv del med hæren og overfalt ham fra en annen kant, og la dessuten mange mann i bakhold i fjellene og hadde overtaket under alle angrepene på dem. Og da han vant en ærerik seier, ble han gjort til overprest, og dessuten befridde han jødene fra makedonernes herredømme etter et hundre og sytti år under Seleucus' imperium.

3. Det ble også lagt et komplott mot Simon, og han ble drept på en fest hos sin svigersønn Ptolemeus som satte hans hustru og to sønner i fengsel og sendte noen

av sted for å drepe Johannes som også ble kalt Hyrkanos. Men da den unge mannen fikk vite at de var på tur, skyndte han seg til byen fordi han hadde stor tillit til folket der, både på grunn av minnet om farens praktfulle storverk og det hatet de hadde mot Ptolemeus fordi de ikke kunne holde ut hans urettferdigheter. Ptolemeus prøvde også å komme seg inn i byen gjennom en annen port, men ble slått tilbake av folket som nettopp hadde sluppet inn Hyrkanos, slik at han trakk seg tilbake til en av festningene ved Jeriko som kaltes Dagon. Da Hyrkanos nå hadde fått stillingen som overprest som hans far hadde hatt før og hadde ofret til Gud, skyndte han seg av sted for å angripe Ptolemeus og befri sin mor og sine brødre.

4. Så beleiret han festningen, og fikk først overhånd over Ptolemeus, men ble overvunnet av ham på grunn av sin kjærlighet til sin nære familie, for da Ptolemeus ble fortvilt, førte han hans mor og hans brødre opp på muren, og slo dem med stokker i alles påsyn, og truet dem med å kaste dem hodestups utfor dersom han ikke pakket seg vekk øyeblikkelig, og da måtte Hyrkanos' medfølelse gi etter for hans raseri. Men hans mor ble ikke nedslått, hverken av slagene eller truslene om å bli drept, for hun strakte ut sine hender og ba sin sønn om ikke å la seg bevege av de skadene hun led, for det var bedre å bli drept av Ptolemeus enn å leve aldri så lenge, dersom han ble straffet for de skadene han hadde påført familien deres. Slik forholdt det seg med Johannes: Da han tenkte på sin mors tapperhet og hørte hennes bønner der hun ble slått og revet i stykker, ble han svak og fullstendig overvunnet av sine følelser. Og da beleiringen ble utsatt på grunn av dette, kom sabbatsåret som inntreffer hvert sjuende år da de hviler, likesom på den sjuende dag. Derfor ble Ptolemeus løst fra beleiringen dette året, og så drepte han Johannes' brødre sammen med moren og flyktet til Zeno som også ble kalt Cotylas, og var en tyrann i Filadelfia.

5. Nå var Antiokus så rasende over det han hadde lidd på grunn av Simon at han gjorde et felttog til Judea og la seg foran Jerusalem og beleiret Hyrkanos. Men Hyrkanos åpnet Davids grav, for David var den rikeste av alle kongene, og der hentet han ut tre tusen talenter i penger og prøvde å ovetale Antiokus til å heve beleiringen ved å love ham de tre tusen talentene. For øvrig var han den første blant jødene som hadde penger nok, og han begynte å leie inn utenlandske hjelpetropper.

6. Men en annen gang, da Antiokus gjorde et felttog mot mederne, og på den måten gav Hyrkanos anledning til å hevne seg på ham, gjorde han straks et innfall i Syria da han trodde at de var uttømt for brukbare tropper. Dermed tok han Medaba og Samea med nabobyene, samt Sikem og Garisim og dessuten underla ha seg landet til kuteerne som bodde omkring det tempelet som var bygget som en etterligning av tempelet i Jerusalem, og for øvrig tok han flere andre byer i Idumea, samt Adoreon og Marissa.

7. Han gikk også helt til Samaria, der byen Sebaste nå ligger, som ble bygget av kong Herodes og var helt omgitt av en mur, og han satte sine sønner Aristobulus og Antigonus over beleiringen. De drev den så hardt at det ble en slik hungersnød i byen at de ble tvunget til å spise slikt som ikke var beregnet til mat. De tilkalte også Antiokus som også ble kalt Cyzicenus, om å komme dem til hjelp, og han gjorde seg klar til å etterkomme anmodningen, men ble slått av Aristobulus og Antigonus, og ble

faktisk forfulgt helt til Schytopolis av disse to brødrene da han flyktet. Så kom de tilbake til Samaria og stengte folket inne på nytt bak murene, og da de hadde tatt byen, la de den i ruiner og gjorde innbyggerne til slaver. Og da de oppnådde enda mer suksess, lot de ikke sin brennende nidkjærhet kjølne, men marsjerte med en hær så langt som til Schytopolis og invaderte byen og ødela hele landskapet som lå innenfor Karmel-fjellet.

8. Da seirene som Johannes og hans sønner vant, førte til at de ble misunt, kom det til oppstand i landet, og det var mange som samlet seg og ikke ville holde seg i ro før det ble åpen krig, men da ble de slått. Og Johannes levde lykkelig resten av sitt liv og bestyrte regjeringen på den mest praktfulle måte i hele trettitre år. Da han døde, etterlot han seg fem sønner. Han var uten tvil en lykkelig mann, og gav ingen noen grunn til å klage på at han hadde lyktes så godt. Han var den eneste som hadde de tre mest ønskelige ting i verden – regjeringsmakten i sitt land, stillingen som overprest og profetiens gave. For Guddommen talte til ham – og han var ikke uvitende om det som skulle komme etter ham, og dessuten forutsa og spådde han at hans to eldste sønner ikke skulle fortsette som herrer og regenter. Det vil derfor være på sin plass å beskrive den katastrofen som rammet dem, og hvor langt de sto tilbake for sin lykkelige far.

KAPITEL 3

ARISTOBULUS VAR DEN FØRSTE SOM SATTE ET DIADEM PÅ SITT HODE, OG ETTER AT HAN HADDE DREPT SIN MOR OG SIN BROR, DØDE HAN ETTER Å HA REGJERT BARE ETT ÅR.

1. Etter at deres far var død, forandret den eldste av dem, Aristobulus, regjeringen til et kongedømme, og han var den første til å sette et diadem på sitt hode, og det var fire hundre og syttien år og tre måneder etter at vårt folk kom inn i dette landet da de ble satt fri fra det babyloniske slaveri. Det viste seg at han hadde kjærlighet til Antigonus som var nest etter ham, og han gjorde ham til sin like. Men de andre lenkebandt han og satte dem i fengsel. Han bandt også sin mor, for hun var i strid med ham om regjeringsmakten, for Johannes hadde satt henne til å ta seg av de offentlige sakene. Han gikk så langt i sitt barbari at han pinte henne til døde i fengselet.

2. Men hevnen ventet ham i hans forhold til broren Antigonus som han elsket og hadde gjort til partner i riket, for han drepte ham på grunn av de baktalelsene som onde menn i palasset hadde uttalt i mot ham. Til å begynne med ville ikke Aristobulus tro det de påsto om ham, delvis på grunn av kjærlighet til sin bror og delvis fordi han trodde at størsteparten av disse fortellingene oppsto på grunn av misunnelse, men da Antigonus en gang troppet opp med glans og prakt fra hæren til løvhyttefesten, skjedde det at Aristobulus var syk, og Antigonus kom til festen ved avslutningen, omgitt av væpnede menn og i den mest prakfulle kledning for å be til Gud for sin bror. På den selvsamme tid kom disse ondskapsfulle mennene til kongen og fortalte ham om hvor pompøst han opptrådte da han kom med sine væpnede menn og freidig marsjerte frem, og da sa de at dette var uforskammet gjort av en sivilperson. For han kom med en stor bande for å drepe ham, da han ikke kunne befinne seg i en slik kongelige ære og prakt uten å bli konge når det sto i hans makt til selv å overta kongedømmet.

3. Aristobulus trodde delvis uvillig på disse anklagene, men han passet nøye på at ikke hans mistanke skulle bli kjent, selv om han ønsket å sikre seg mot enhver ulykke, så han plasserte livvaktene i en liten trang underjordisk passasje, for han lå syk på det stedet som før ble kalt Festningen, og senere kalt Antonia, og han gav ordre om at hvis Antigonus kom ubevæpnet, skulle de la ham være, men hvis han kom bevæpnet til ham, skulle de drepe ham. Han sendte også noen for å fortelle ham at han måtte komme ubevæpnet. Men da gav dronningen på en slu måte beskjed til dem som sto bak komplottet, og fikk dem som var utsendt fra kongen til å skjule budskapet og i stedet fortelle Antigonus at hans bror hadde hørt om hvilken flott rustning med vakre krigsornamenter han hadde fått i Galilea, og at det bare var sykdommen som hindret ham i å komme å betrakte alt det flotte, og at han hadde stor lyst til å få se ham nå, for om kort tid ville han dø og gå fra ham.

4. Da Antigonus hørte det, og tenkte at den gode innstillingen hos broren gjorde at han ikke hadde noen mistanke om fare, gikk han med dem med rustningen på for å vise den for sin bror, men da han måtte forbi den mørke passasjen som kaltes Stratos' Tårn, ble han drept av livvaktene. Slik ble han et klart eksempel på hvordan bakvaskelser ødelegger all godvilje og naturlig kjærlighet, og at våre gode følelser aldri er sterke nok til å motstå misunnelse.

5. Og mange ville bli svært overrasket over Judas ved denne anledning. Han tilhørte sekten esseerne, og hadde aldri noensinne tatt feil eller bedratt mennesker ved sine forutsigelser. Denne mannen fikk se Antigonus idet han passerte forbi tempelet, og skrek ut til dem han kjente, og det var ikke så få som hørte på ham, for de var hans elever: "O, fremmede!" sa han, "Nå er det godt at jeg skal dø, for sannheten er død for meg, og noe av det jeg har forutsagt har vist seg å være feil, for denne Antigonus som burde være død i dag, er ennå i live, for det sted der han burde vært drept ifølge det skjebnesvangre dekret, er ved Stratos' Tårn som ligger 1200 meter fra dette sted, og likevel er det allerede gått fire timer av denne dagen, og dette tidspunktet gjør det umulig at denne profetien kan gå i oppfyllelse." Da den gamle mannen hadde sagt dette, ble han helt nedslått og gikk videre. Men en liten stund senere kom nyheten om at Antigonus var drept i en underjordisk gang som også heter Stratos' Tårn, og det er det samme navn som det som ligger ved Cæsarea ved havet, og denne tvetydigheten var det som gjorde profeten forvirret.

6. Da angret Aristobulus den store forbrytelsen han hadde gjort seg skyldig i, og det forverret sykdommen hans. Han ble verre og verre og stadig mere anfektet over tanken på det han hadde gjort, inntil hans innvoller ble revet i stykker i den uutholdelige smerten han gjennomgikk, og han kastet opp en stor mengde blod. Og da en av hans tjenere skulle bære ut dette blodet, gled han og falt nettopp på det stedet der Antigonus var blitt drept, og han spilte noe av blodet på stedet som ennå var synlig. Da lød det et klagerop fra dem som så det, som om tjeneren hadde spilt dette blodet der med hensikt. Og da kongen hørte ropet, spurte han om hva det var, men da ingen våget å fortelle ham det, presset han dem desto mer for at de skulle la ham få vite hva det gjaldt, og da han etter hvert truet dem, fortalte de det. Da brøt han ut i tårer, stønnet og sa: "Da skjønner jeg at jeg ikke kan unnfly Guds altseende øye for de store forbrytelsene jeg har begått, og nå blir jeg forfulgt av hevnen for blodet av min nærmeste slektning. O, du mitt frekke legeme! Hvor lenge vil du holde på en sjel som må dø som straff for drapet på en mor og en bror! Hvor lenge skal jeg

utgyte mit blod dråpe for dråpe! La dem få alt sammen, og la deres ånder ikke lenger være skuffet over de få bitene av mine tarmer som blir ofret til dem." Straks etter at han hadde sagt disse ord, døde han, og han hadde ikke regjert mer enn ett år.

KAPITEL 4

ALEXANDER JANNEUS' GJERNINGER. HAN REGJERER I TJUESJU ÅR.

1. Nå satte kongens hustru hans brødre fri og gjorde Alexander til konge, og han var eldre og viste seg som noe mer moderat enn de andre. Da han fikk makten, drepte han en av sine brødre fordi han hadde lyst til å regjere, mens han viste stor aktelse for den andre broren som elsket et liv i fred og stillhet uten å blande seg opp i offentlige saker.

2. Så ble det krig mellom ham og Ptolemeus med tilnavnet Lathyrus som hadde tatt byen Asochis. Han drepte mange av sine fiender, men likevel var det Ptolemeus som vant seieren. Men da Ptolemeus ble forfulgt av sin mor Kleopatra og vedte tilbake til Egypt, beleiret Alexander Gadara og tok den, og det gjorde han også med Amathus som var den sterkeste av alle festningene ved Jordan, og inne i den var alle de mest kostelige eiendelene til Theodorus, Zenos sønn. Men da marsjerte Theodorus mot ham og tok det som tilhørte ham, så vel som kongens eiendeler, og han drepte ti tusen av jødene. Men Alexander kom seg etter dette slaget og vendte seg i retning av havet, og så tok han Raphia, Gasa og Anthedon som Herodes senere kalte for Agrippias.

3. Da han hadde gjort innbyggerne i alle disse byene til slaver, ble det opprør blant jødene under en festhøytid, for det er under disse høytidene at det skjer opprør, og det så ut til at han ikke kunne slippe unna det komplottet de hadde satt i verk mot ham, dersom ikke hans hjelpetropper pisidierne og cilicierne hadde hjulpet ham. Men syrerne hadde han aldri sluppet til som leiesoldater på grunn av deres innbitte fiendskap mot den jødiske nasjon. Og da han hadde drept mer enn seks tusen av opprørene, gjorde han et innfall i Arabia, og da han hadde tatt dette landet, samt gileadittene og moabittene, gjorde han dem skattepliktige, og så dro han tilbake til Amathus, og da Theodorus ble overrasket over hans store seier, inntok han festningen og ødela den.

4. Så kjempet han mot Obodas, kongen over araberne som hadde lagt seg i bakhold mot ham, og han mistet hele sin hær som var stuet sammen i en trang og dyp dal, og den ble brutt opp på grunn av den store mengden med kameler. Men da han unnslapp til Jerusalem, opphisset han folkemengden som allerede hatet ham, til opprør, i det de utnyttet den store ulykken han var hjemsøkt av. Men da han ble for hård for dem, og i de slagene som ble utkjempet på hver side, drepte han ikke mindre enn femti tusen jøder i løpet av et tidsrom på seks år. Men han hadde ingen grunn til å glede seg over disse seirene, og at han ikke ødela hele sitt kongerike, for til slutt holdt han opp med å krige og klarte å komme til en slags forståelse med dem ved å forhandle med undersåttene. Men denne endringen og uregelmessigheten i hans oppførsel fikk dem til å hate ham enda mer, og da han spurte dem om hvorfor de hatet ham og hva han burde gjøre for å roe dem ned, sa de at han burde drepe

seg selv, for det var det eneste de kunne råde ham til for å bli forsonet med ham som hadde påført dem disse tragediene. Samtidig inviterte de Demetrius som også ble kalt Eucerus, for å få hjelp, og da han, i håpet om gevinst, villig gikk med på det de ønsket, kom han med sin hær, og jødene sluttet seg til ham med hjelpetropper ved Sikem.

5. Likevel møtte Alexander begge disse styrkene med ett tusen ryttere og åtte tusen innleide fotsoldater. Han hadde også med seg de jødene som holdt med ham i et antall av ti tusen, mens motstanderne hadde tre tusen ryttere og fjorten tusen fotsoldater. Før de kom i kamp, sendte kongene ut proklamasjoner i forsøk på å få motpartens soldater over på sin side og å få dem til å gjøre opprør. Og Demetrius håpet på å få Alexanders leiesoldater til å forlate ham, mens Alexander prøvde å påvirke jødene som var med Demetrius, til å forlate ham, men da jødene ikke ville oppgi sitt raseri og grekerne ikke ville være svikefulle, satte de i gang med nærkamp. I dette slaget seiret Demetrius, selv om Alexanders leiesoldater gjorde den største innsatsen både med legeme og sjel. Likevel ble ikke utfallet av slaget slik noen av dem hadde ventet, for hverken de som hadde invitert Demetrius til å komme, holdt fast ved ham enda han var seierherren, og seks tusen jøder som hadde vondt av Alexanders stilling da han flyktet til fjellene, gikk over til ham. Likevel kunne ikke Demetrius finne seg i denne situasjonen, for da han trodde at Alexander fremdeles ville være en hard nøtt for ham, og at hele nasjonen i det lange løp ville gå over til ham, forlot han landet og drog sin vei.

6. Men resten av den jødiske folkemengden sluttet ikke å krangle med ham da de utenlandske hjelpetroppene var dratt, for de holdt i gang en evig krig med Alexander inntil han hadde drept de fleste av dem og drevet resten inn i byen Besmeslis, og da han hadde jevnet den med jorden, tok han fangene med seg til Jerusalem. Hans raseri gikk så langt og hans barbari ble så ugudelig at han lot åtte hundre mann bli korsfestet midt i byen, og han skar over halsen på deres hustruer og barn for øynene på dem, og disse henrettelsene så han på mens han drakk og lå med sine konkubiner. Da ble folket grepet av en stor overraskelse, for åtte tusen av hans motstandere flyktet bort fra Judea den samme natten, og denne flukten endte ikke før Alexander var død, for med disse handlingene fikk han først etter lang tid og med store vanskeligheter ro i riket fordi han sluttet å krige.

7. Men nå ble Antiokus som også ble kalt Dionysius, en årsak til vanskeligheter igjen. Han var bror til Demetrius og den siste av seleukider-ætten. Alexander var så redd ham da ham marsjerte sammen med araberne at han grov en dyp skyttergrav mellom Antipatris ved fjellene og ved strendene ved Joppe, og han bygde en høy mur foran vollgraven og satte opp tårn av treverk for å hindre noen i å komme. Men han var fremdeles ikke i stand til å stenge Antiokus ute, for han satte fyr på tårnene, fylte igjen vollgravene og marsjerte frem med sin hær, og da han ville hevne seg på Alexander fordi han prøvde å stoppe ham, marsjerte han rett mot araberne som om det var en bagatell, og kongen deres trakk seg tilbake til de landsdelene der det passet best å organisere hæren – og så snudde han plutselig hesten og med et antall av ti tusen ryttere overfalt han Antiokus' hær mens de var forvirret, og det utspant seg dermed et fryktelig slag. Så lenge Antiokus var i live, kjempet han i ett sett, selv om det også kom til kamp med araberne, men da han var i livsfare i forreste

rekke for å samle troppene, og falt, trakk alle seg tilbake, og størstedelen av hæren ble drept, noen under flukten, mens resten av de andre flyktet til Kana, og da omkom de av sult eller tørst med unntak av noen få.

8. Om lag på denne tiden inviterte folket i Damaskus Aretas til å overta kongemakten, på grunn av sitt hat til Ptolemeus, Menneus' sønn, og de ville gjøre ham til konge over Coele Syria. Denne mannen gjorde også et felttog inn i Judea og slo Alexander i kamp, men vendte tilbake etter en gjensidig avtale. Og da Alexander hadde tatt Pella, marsjerte han igjen til Greasa fordi han begjærte Theodorus' landområder, og da han hadde bygget en tredelt mur omkring garnisonen, tok han stedet med vold og makt. Han la også Golan og Seleukia i ruiner, samt det som kalles Antiokus' dal, og dessuten tok han den sterke festningen i Gamala og plyndret Demetrius som var guvernør der, for alt det han hadde på grunn av de forbrytelsene han beskyldte ham for, og så dro han tilbake til Judea etter at han hadde vært på denne ekspedisjonen i tre år, og nå tok folket vennlig imot ham fordi han hadde lyktes så godt. Og da han hadde fått hvile fra krigene, ble han syk og fikk tredagersfeber, men han trodde at hvis han igjen begynte å trene i krigføring, skulle han bli kvitt feberen. Men ved å gjøre slike ekspedisjoner på en utid, og ved å tvinge sitt legeme til strabaser han ikke kunne tåle, ble dette hans endeligt. Han døde midt i sine vanskeligheter etter at han hadde regjert i tjuesju år.

---

* Her kaller Josefus Antiokus for den siste seleukider, selv om det ennå fantes en skygge av en konge til i den ætten, nemlig Antiokus Asiaticus, eller Commagenus som regjerte, eller lå skjult inntil Pompeius til slutt tvang ham ut.

KAPITEL 5

ALEXANDRA REGJERER I NI ÅR. I DENNE TIDEN VAR FARISEERNE DE VIRKELIGE MAKTHAVERNE OVER NASJONEN.

1. Alexander overlot riket til sin hustru og stolte på at jødene var rede til å underkaste seg henne, da hun hadde hatt en sterk motvilje mot sike grusomheter som han hadde påført dem, og hadde satt seg i mot lovbruddene hans og dermed oppnådd folkets sympati. Men han tok ikke feil i sine forventninger, for denne kvinnen beholdt kongemakten fordi folket syntes hun var gudfryktig og fordi hun studerte landets gamle skikker og kastet de menn ut av regjeringen som gjorde motstand mot deres hellige lover. Og da hun hadde to sønner med Alexander, gjorde hun den eldste, Hyrkanos, til overprest, både fordi han var eldst og fordi han var en rolig natur og ikke forstyrret folket. Den yngste, Aristobulus, beholdt hun hos seg som en privatmann på grunn av hans hissige temperament.

2. Nå sluttet fariseerne seg sammen for å hjelpe henne med regjeringen. Disse utgjør en spesiell sekt blant jødene og fremtrer som mer religiøse enn andre og synes å tolke lovene mer nøyaktig. Og Alexandra var særdeles lydhør overfor dem, for hun var en meget gudfryktig kvinne. Men fariseerne innsmigert seg hos henne litt etter litt, og etter hvert ble de de egentlige politiske makthaverne, for de bannlyste og avsatte dem de ønsket, de fengslet og slapp folk fri etter sitt forgodtbefinnende,* og de hadde kort sagt gleden av hele den kongelige myndighet, mens utgiftene og vanskelighetene ble overlatt til Alexandra. Hun var skarpsindig i viktige saker, og alltid nøye med å holde soldatene samlet, så hun utvidet hæren med en halvpart i

tillegg, og skaffet en stor avdeling av utenlandske tropper, inntil hennes nasjon ikke bare ble mektig hjemme, men også fryktinngytende for utenlandske potentater mens hun styrte folket, og fariseerne styrte henne.

3. Dermed drepte de Diogenes, en utmerket mann som hadde vært en venn av Alexander, for de anklaget ham for å ha hjulpet kongen med sine råd da han korsfestet åtte hundre mann (som før nevnt). De fikk også overtalt Alexandra til å henrette resten av dem som hadde opphisset ham mot dem. Hun var så overtroisk at hun gikk med på det de ville, og derfor drepte de dem de selv fant for godt. Men de mest fremtredende av dem som var i fare, flyktet til Aristobulus som overtalte sin mor til å spare dem på grunn av deres verdighet, og i stedet kaste dem ut av byen, om hun ikke fant at de var uskyldige. Derfor fikk de lov til å gå ustraffet, men ble spredt over hele landet. Og da Alexandra sendte sin hær til Damaskus under påskudd av at Ptolemeus hele tiden undertrykte byen, fikk hun den i sin besittelse, for byen gjorde heller ingen særlig motstand. Hun overvant også Tigranes, kongen i Armenia, som lå med sine tropper omkring Ptolemais og beleiret Kleopatra,** og fikk ham ved gaver og overtalelser til å dra sin vei. Tigranes forlot etter kort tid beleiringen på grunn av det kaoset som oppsto da Lucullus gjorde et felttog inn i Armenia.

4. I mellomtiden ble Alexandra syk og hennes yngste sønn Aristobulus benyttet denne anledningen til å overta alle festningene ved hjelp av sine tjenestefolk som han hadde svært mange av, og som alle var hans ungdomsvenner. Han brukte også de pengene han fant der til å samle en gruppe leiesoldater, og han gjorde seg selv til konge, og da Hyrkanos klaget til hans mor, fikk hun medfølelse med hans stilling og satte Aristobulus' hustru og hans sønner under bevoktning i Antonia-borgen som lå inntil nordsiden av tempelet. Som sagt var dette fra gammelt av kalt for Citadellet, og fikk senere navnet Antonia, den gang Antonius var herre i øst, mens de andre byene Sebaste og Agrippias hadde fått nye navn av Sebastus og Agrippa. Men Alexandra døde før hun kunne få straffet Aristobulus for å ha berøvet sin bror arven, og da hadde hun regjert i ni år.

---

* Matt.16,19 og 17,18. Her har vi den eldste og mest autentiske jødiske tolkning av å binde, løse, straffe, eller å frikjenne mennesker, men ikke for å bestemme om handlinger er lovlige eller ulovlige.
** Strabo forteller at Selene Kleopatra ble beleiret av Tigranes, ikke i Ptolemais, som det står her, men i Seleukia, en borg i Mesopotamia, etter at hun hadde forlatt Syria, og han legger til at da han hadde holdt henne i fengsel en stund, drepte han henne.

KAPITEL 6

HYRKANOS VAR ALEXANDERS ARVING OG MÅTTE GI AVKALL PÅ KRONEN, OG ARISTOBULUS BLE KONGE. ETTERPÅ BLIR HYRKANOS FØRT TILBAKE AV ARETAS VED HJELP AV ANTIPATER. TIL SLUTT BLIR POMPEIUS MEGLER I STRIDEN MELLOM DE TO BRØDRENE.

1. Hyrkanos var arving til riket, og hans mor hadde bestemt det for ham før hun døde, men i kraft og edelmot var Aristobulus mektigere enn han, og da det kom til krig mellom dem i nærheten av Jeriko for å få avgjort striden mellom dem, sviktet de fleste Hyrkanos og gikk over til Aristobulus. Og Hyrkanos flyktet til Antonia-borgen sammen med dem som ble hos ham, men fikk de gislene han hadde som sin beskyttelse i sin makt, Aristobulus' hustru og hennes barn, og de inngikk en avtale

før tingene fikk utviklet seg til det ekstreme, ved at Aristobulus skulle bli konge og at Hyrkanos skulle oppgi det, men for øvrig beholde de øvrige ærestitler som kongens bror. Dermed ble de forsonet i tempelet og omfavnet hverandre vennlig mens folket sto rundt omkring. De byttet også boliger, for Aristobulus flyttet inn i kongeslottet og Hyrkanos trakk seg tilbake til Aristobulus' hus.

2. De andre som var uenige med Aristobulus, ble redde da han så uventet fikk kongemakten, og det bekymret spesielt Antipater som Aristobulus hatet fra gammelt av. Han var født idumeer og var den fornemste mann i dette landet på grunn av sine forfedre og sin rikdom og for den autoritet han for øvrig hadde, og han overtalte Hyrkanos til å flykte til Aretas, kongen i Arabia, og så kreve kongemakten. Han overtalte også Aretas til å ta imot Hyrkanos og føre ham tilbake til hans kongerike. Han lastet Arisobulus for hans moral, samtidig som han roste Hyrkanos og oppfordret Aretas til å ta i mot ham, og fortalte ham hvor prisverdig det ville være for ham som regjerte over et så stort rike, å hjelpe en som hadde lidd skade, idet han hevdet at Hyrkanos var blitt urettferdig behandlet ved å bli fratatt den makten som tilhørte ham i kraft av hans fødsel. Og da han hadde fått dem til å gjøre det han ville, hentet han Hyrkanos om natten og rømte bort fra byen og fortsatte flukten lynraskt og kom til Petra som er bolig for kongen i Arabia, og der overlot han Hyrkanos til Aretas. Og da han hadde drøftet saken lenge med ham og gitt ham mange gaver, fikk han ham til å gi ham en hær som skulle hjelpe ham tilbake til kongemakten. Denne hæren besto av femti tusen fotsoldater og ryttere, og disse ville ikke Aristobulus kunne stå i mot, og ved det første anslaget ble han sveket og drevet til Jerusalem. Han ville også straks ha blitt tatt med makt om ikke Scaurus, den romerske generalen, hadde grepet inn i rette øyeblikk og stanset beleiringen. Scaurus var blitt sendt til Syria fra Armenia av Pompeius den store, da han kjempet mot Tigranes, så Scaurus kom til Damaskus som nettopp var blitt tatt av Metelleus og Lollius, og han fikk dem til å forlate stedet, og da han fikk høre om hvordan sakene sto i Judea, skyndte han seg dit, som om det var for å sikre seg et krigsbytte.

3. Straks han var kommet inn i landet, kom det utsendinger til ham fra begge brødrene, der hver av dem ba om hans hjelp, men Aristobulus' tre hundre talenter veide tyngre for ham enn rettferdigheten. Da Scaurus hadde fått pengene, sendte han en representant til Hyrkanos og araberne, og truet dem med romernes og Pompeius' mishag dersom de ikke hevet beleiringen. Da ble Aretas skremt og trakk seg ut av Judea og til Filadelfia, og dermed vendte Scaurus tilbake til Damaskus, slik at Aristobulus ikke bare ble tilfreds med å ha unnsluppet fra sin bror, men også fordi han fikk samlet alle sine styrker og forfulgte fienden, og han beseiret dem på et sted som kalles Papyron, og drepte mer enn seks tusen av dem, samt Antipaters bror Phalion.

4. Da Hyrkanos og Antipater mistet sitt håp om hjelp fra araberne på denne måten, endret de sin innstilling til sine motstandere, for da Pompeius hadde passert gjennom Syria og var kommet til Damaskus, flyktet de til ham for å få hjelp, og uten hjelp av bestikkelser, la de frem de samme ønskene for dem som de hadde hatt overfor Aretas og prøvde å få ham med på å ta avstand fra Aristobulus' voldsbruk, og i stedet gi riket til ham som hadde rett til det, både på grunn av hans gode karakter og fordi han var den eldste. Men Aristobulus følte ikke at noe sto på spill for ham, for

han stolte på sin bestikkelse av Scaurus, og han var der dessuten selv, og han pyntet seg på den mest utsøkte måten som er høvelig for en konge. Men snart kom han på at det både var utålelig og under hans verdighet å prøve å nå sitt mål på en mer ussel måte enn han var vant til, så dermed dro han bort fra Diospolis.

5. Denne oppførselen opprørte Pompeius, for Hyrkanos og hans venner hadde bønnfalt Pompeius så sterkt at han ikke bare tok de romerske styrkene, men også mange av de syriske hjelpetroppene og marsjerte mot Aristobulus. Men da han passerte Pella og Schytopolis og var kommet til Corea der man skal til å gå inn i Judea når man drar dit fra middelhavssiden, fikk han høre at Aristobulus hadde flyktet til Alexandrium som er en festning, utstyrt på det mest praktfulle, og som ligger på et høyt fjell, og her fikk han befaling om å komme ned til dem. Siden han var blitt tiltalt på en slik arrogant måte fikk han mest lyst til å prøve lykken i kamp og slett ikke etterkomme anmodningen. Men da han så at folkemengden var i stor angst og at hans venner formante ham til å tenke over hvilken makt romerne hadde og at de var uovervinnelige, gav han etter og gikk ned til Pompeius. Og etter at han hadde holdt en lang forsvarstale for seg selv og sin rettferdige sak da han ovetok kongedømmet, dro han tilbake til festningen. Men da hans bror igjen inviterte ham for å tale sin sak, kom han ned igjen og talte om hvor rettferdig den var, og så gikk han igjen uten at Pompeius hindret ham, og slik svevde han mellom håp og frykt. Da han så kom ned, var det for å prøve å overbevise Pompeius til å la ham få kongemankten fullt og helt, og da han så gikk tilbake til borgen, prøvde han å late som om han ikke hadde måttet ydmyke seg. Men Pompeius befalte ham å oppgi festningene, og tvang ham til å skrive til hver eneste av sine guvernører om å overgi dem, og han påla dem ikke å godta noe brev som ikke hadde hans egen håndskrift. Følgelig måtte han gjøre det han ble befalt, men han var fremdeles opprørt over dette, og han trakk seg tilbake til Jerusalem og forberedte seg på å gå til krig mot Pompeius.

6. Men Pompeius gav ham ikke tid til å forberede seg til en beleiring, for han fulgte i hælene på ham, og dermed måtte han skynde seg etter at Mithridates døde, da han fikk informasjon om det fra Jeriko. Dette er den mest fruktbare del av Judea, for den har en mengde palmetrær, samt balsamtreet som de skjærer skuddene av med skarpe steiner, og fra kuttene samler de saften som drypper som tårer. Og Pompeius slo leir der om natten, og dro i hast derfra til Jerusalem neste morgen. Aristobulus ble så redd da han kom at han kom bønnfallende til ham. Han lovte ham både penger og å og overgi seg selv og byen til ham for å dempe Pomeius' raseri. Likevel fulgte han ikke de betigelsene han hadde satt, for Aristobulus' parti ville ikke en gang slippe Gabinius inn i byen da han var sendt for å ta imot pengene som han hadde lovt å gi Pompeius.

KAPITEL 7

POMPEIUS FÅR OVERGITT JERUSALEM, OG INNTAR TEMPELET MED MAKT. SÅ GIKK HAN INN I DET ALLER HELLIGSTE. DET FORTELLES OGSÅ OM HANS ANDRE MERITTER I JUDEA.

1. Pompeius ble rasende for denne behandlingen, og han tok Aristobulus i forvaring, og da han kom til byen, så han seg om for å finne ut hvor han skulle gå til angrep, for

han så at murene var så solide at de var vanskelig å komme over, og at dalen utenfor var fryktelig, og at tempelet som lå i dalen, også var omgitt av en meget solid mur, og at dersom byen ble tatt, ville tempelet være et tilfluktstedsted i reserve der fienden kunne trekke seg tilbake.

2. Mens han gav seg tid til å bestemme seg, kom det til et opprør inne i byen, for Aristobulus' parti var villig til å kjempe og å få satt sin konge fri, mens Hyrkanos' parti ville åpne portene for Pompeius, og den frykten som hjemsøkte folket gjorde at de sistnevnte ble svært tallrike, for de beundret også den utsøkte orden som preget de romerske soldatene. Dermed ble Aristobulus' parti overvunnet og trakk seg tilbake til tempelet og brøt kommunikasjonen mellom tempelet og byen ved å ødelegge broen som forbandt dem og de forberedte seg på motstand til det ytterste. Men da de andre hadde sluppet romerne inn i byen og overgitt den til Pompeius, sendte han Piso, en av sine øverste offiserer inn i palasset med hæren for å legge en garnison omkring byen da han ikke kunne overtale noen av dem som hadde flyktet til tempelet til å føye seg. Så gjorde han alt sammen klart til angrepet, da han hadde Hyrkanos' parti klart til både å gi råd og assistanse.

3. Pompeius fylte graven som lå på nordsiden av tempelet, samt hele dalen, og hæren ble nødt til å bære fyllmasser til dette formålet. Det var virkelig en stor oppgave å fylle opp denne dalen, spesielt fordi jødene gjorde alt de kunne for å slå dem tilbake, og romerne ville ikke ha lyktes med dette dersom ikke Pompeius hadde merket seg de sjuende dagene da jødene avstår fra all slags arbeid av religiøse grunner. Han kastet opp banken, men holdt soldatene fra å sloss på disse dagene, for jødene handler bare i selvforsvar på sabbatene. Straks Pompeius hadde fylt opp dalen, bygde han høye tårn oppå fyllingene og hentet de maskinene de hadde fraktet fra Tyrus og satte dem inntil muren for å prøve å hamre den ned. Steinslyngerne drev bort dem som var foran, men fra tårnene på denne siden av byen ble det gjort kraftig motstand, for disse tårnene var både høye og prektige.

4. I betraktning av de svære strabasene romerne gjennomgikk, kunne ikke Pompeius annet enn beundre jødenes tapperhet, og spesielt fordi de ikke forsømte sine religiøse seremonier, selv om de ble beskutt med piler fra alle kanter, for de utførte alle sine daglige ofringer og renselser, og alle deler av gudsdyrkelsen med den ytterste nøyaktighet, som om byen var preget av fred. Ikke engang da tempelet ble tatt, og de var ved alteret hver dag, lot de være å forrette den gudstjenesten som loven foreskrev. Det var ikke før i den tredje måneden under beleiringen at romerne fikk revet ned et av tårnene og kom seg inn i tempelet, og det med store vanskeligheter. Den som først våget seg over muren var Faustus Cornelius, Syllas sønn, og etter ham kom to hundremannsførere, Fubius og Fabius, og hver av dem ble fulgt av sin avdeling soldater som omgav jødene på alle kanter og drepte dem, noen da de sprang unna for å søke ly i tempelet, mens andre sloss for å forsvare seg.

5. Flere av prestene fortsatte med seremoniene som om ingen ting var hendt, selv når de så at fiendene angrep dem med sverd i hendene, og de ble drept mens de fremla sine drikkoffer og brant røkelse, og foretrakk plikten til å gjennomføre seremoniene fremfor å beskytte seg. De fleste ble drept av sine egne landsmenn av

det motsatte partiet, og et utall av dem kastet seg utfor avgrunnen, mens noen var så forvirret at de til og med satte fyr på bygningene i nærheten av muren og omkom i flammene. Av jødene ble det drept tolv tusen, men bare få av romerne, mens størstedelen var såret.

6. Men det var ingen ting blant alle ulykkene som gikk så sterkt inn på dem som at helligdommen som ingen hittil hadde sett, skulle bli lagt åpen for fremmede, for Pompeius og de som var med ham, gikk selv inn i tempelet der det ikke var adgang for noen andre enn overprestene, og dermed fikk de se det som var der inne, lysestaken med lampene, bordet, karene og røkelseskålene, alt av gull, samt de store mengdene med krydderier som var hopet opp der, og dessuten hellige penger til en verdi av to tusen talenter. Likevel rørte han ikke pengene, og heller ikke noe av det andre der, men befalte tempeltjenerne den neste dag etter at han hadde tatt det, å rense det, og så utføre de sedvanlige ofringene. Så gjorde han Hyrkanos til overprest, ikke bare fordi han hadde vist stor handlekraft på hans side under beleiringen, men også fordi han hadde forhindret folkemengden fra landet å slåss for Aristobulus, noe som de ellers hadde vært villige til. På denne måten handlet han som en god general, for han forsonet folket ved godgjørenhet i stedet for ved terror. Aristobulus' svigerfar, som også var hans onkel, ble grepet blant de fangne. De mest skyldige straffet han med halshugging, og han belønnet Faustus med herlige presanger, og dem som var med ham fordi de hadde kjempet så tappert, og så skattla han landet og Jerusalem.

7. Han tok også alle de byene i landet de tidligere hadde tatt og som tilhørte Coele Syria, og la dem under ham som var romersk president på det tidspunktet, og han innskrenket Judea til dets riktige grenser. For å gjøre til lags en mann som het Demetrius og var fra Gadara og var en av deres frigjorte, gjenreiste* han også Gadara som jødene hadde revet ned til grunnen. Han befridde også andre byer som lå midt i landet fra deres herredømme, og som ikke var blitt lagt i ruiner før den tiden, nemlig Hippos, Schytopolis, Pella, Samaria og Marissa, og dessuten Asdod, Jamnia og Arethusa, og det samme gjorde han med havnebyene Gasa, Joppe og Dora, og det som fra gammelt av ble kalt Stratos' Tårn, og som etterpå ble gjenreist med de mest praktfulle bygninger og fikk navnet endret til Cæsarea av kong Herodes. Alt dette gav han tilbake til deres egne borgere og la dem under provinsen Syria, sammen med Judea og landene så langt som til Egypt og Eufrat, og overgav dem til Scaurus som han gjorde til guvernør, og han gav ham to legioner til støtte. Selv skyndte han seg det han kunne til Roma og dro gjennom Cilicia, og hadde med seg Aristobulus og hans barn som fanger. De var to døtre og to sønner, men den ene sønnen Alexander, stakk av underveis, mens den yngste, Antigonus, ble ført til Roma.

---

* Mynten fra Gadara finnes ennå med datering fra denne tiden og er et sikkert bevis på at Pompeius gjenreiste den.

KAPITEL 8

ARISTOBULUS' SØNN ALEXANDER SOM FLYKTET FRA POMPEIUS, GJØR EN EKSPEDISJON MOT HYRKANOS. HAN BLIR BESEIRET AV GABINIUS OG MÅ OVERGI FESTNINGEN TIL HAM. DERETTER UNNSLIPPER ARISTOBULUS FRA ROMA OG SAMLER EN HÆR, MEN BLIR SLÅTT AV ROMERNE OG FØRT TILBAKE TIL ROMA. GABINIUS, CRASSUS OG CASSIUS OMTALES.

1. I mellomtiden gjorde Scaurus en ekspedisjon til Arabia, men ble stanset på grunn av vanskelighetene i terrenget ved Petra. Men han la øde landområdene ved Petra, selv om han også der hadde vanskeligheter, for hæren hans led av sult. For å hjelpe ham med forsyninger, tilbød Hyrkanos ham sin hjelp, og sendte levnetsmidler til ham med Antipater. Og ham sendte Scaurus til Aretas fordi han kjente ham godt, i den hensikt å få ham til å betale penger for å kjøpe ham til å holde fred med ham. Araberkongen gikk med på det, og gav ham tre hundre talenter, og dermed drev Scaurus hæren hans ut av Arabia.*

2. Aristobulus' sønn Alexander som flyktet fra Pompeius, fikk etter en tid en betydelig flokk med seg, og gikk hardt mot Hyrkanos da han overfalt Judea, og så ut til å overvinne ham hurtig. Han kom faktisk til Jerusalem og ville ha prøvd å gjenoppbygge muren som Pompeius hadde revet ned, dersom ikke Gabinius, som var sendt til Syria som Scaurus' etterfølger, hadde vist sin tapperhet på flere områder, og han gjorde en ekspedisjon mot Alexander som han var redd skulle angripe ham. Han fikk samlet en stor hær som besto av ti tusen væpnede fotsoldater og femten hundre ryttere. Han bygde også murer på de høvelige stedene, Alexandrium, Hyrcanium og Macherus som lå i fjellene i Arabia.

3. Men Gabinius sendte Markus Antonius foran seg og fulgte ham med hele sin hær, men de utvalgte soldatene som fulgte Antipater, samt en annen gruppe jøder under Malichus' og Pitholaus' kommando, sluttet seg til de førerne som var med Markus Antonius og møtte Alexander. Dit kom Gabinius kort tid etterpå med sin hovedstyrke, og da Alexander ikke klarte å motstå fiendens angrep nå som de hadde sluttet seg sammen, trakk han seg tilbake. Men da han kom nær til Jerusalem, ble han tvunget til å kjempe, og mistet seks tusen mann. Tre tusen falt og tre tusen ble tatt levende, så han flyktet til Alexandrium sammen med dem som var igjen.

4. Da Gabinius kom til Alexandrium og fant at mange lå i leir der, prøvde han å overtale dem til å komme over til ham før det kom til kamp, ved å love dem amnesti for deres tidligere forseelser, men da de ikke ville høre om noen slike betingelser, drepte han et stort antall av dem, og stengte mange av dem inne i borgen. Da gjorde Markus Antonius seg gjeldende i denne kampen, og som alltid, utviste han stor tapperhet, men aldri så mye som nå. Og da Gabinius etterlot sine styrker for å ta borgen, dro han selv av sted og lot folket bosette seg i de byene som ikke var blitt ødelagt, og bygde opp igjen de som var blitt ødelagt. Etter hans påbud ble de følgende byene gjenreist: Scythopolis, Samaria, Athedon, Appolonia, Jamnia, Raphia, Marissa, Adoreus, Gamala, Asdod, og mange flere, mens et stort antall menn villig løp til hver av dem og ble innbyggere der.

5. Da Gabinius hadde tatt seg av disse byene, vendte han tilbake til Alexandrium, og

fortsatte beleiringen. Og da Alexander fortvilt prøvde å oppnå regjeringsmakten, sendte han ambassadører til ham og ba ham om å tilgi ham der han hadde forulempet ham, og overgav til ham de festningene som var igjen, Hyrkanium og Macherus, mens han overlot Alexandrium til ham senere. Alle disse hadde Gabinius ødelagt etter å være blitt overtalt til det av Alexanders mor, slik at de ikke skulle kunne brukes i en senere krig. Nå var hun der for å roe ned Gabinius i sin bekymring for sine nærmeste, sin mann og de andre barna hennes som var fanger i Roma. Deretter førte Gabinius Hyrkanos til Jerusalem og overlot ansvaret for tempelet til ham og bestemte at regjeringen skulle være et aristokrati. Han delte også hele landet i fem forsamlinger, med én for Jerusalem, én for Gadara, og en annen for Amathus, og en fjerde til Jeriko og den femte til Sepphoris, en by i Galilea. Dermed ble folket glad for å være kvitt monarkiet, og ble for fremtiden styrt aristokratisk.

6. Likevel ble Aristobulus årsak til flere forstyrrelser. Han flyktet fra Roma og fikk på nytt samlet mange jøder som ønsket forandring og som fra før hadde stor sympati for ham, som da han tok Alexandrium. Da prøvde han først og fremst å bygge mur rundt dem, men straks Gabinius hadde sendt en hær mot ham under kommando av Sisenna, Antonius og Servilius, og han ble klar over det, trakk han seg tilbake til Macherus. Og han gav de folkene avløsning som han ikke hadde hatt noen nytte av, og sammen med de eneste som var bevæpnet og utgjorde åtte tusen, marsjerte han videre og kom til Pitholaus som hadde vært befalingsmann i Jerusalem, og hadde gått over til Aristobulus med ett tusen av sine menn. Romerne fulgte etter ham, og da det kom til kamp, kjempet Aristobulus' parti heltemodig, men i det lange løp ble de overvunnet av romerne og fem tusen falt, og om lag to tusen flyktet til en liten haug, og de ett tusen som ble igjen hos Aristobulus, brøt igjennom den romerske hæren og marsjerte sammen til Macherus. Og da kongen hadde overnattet i ruinene der, hadde han håp om å kunne reise opp en hær til, om bare krigen kunne opphøre en stund. Følgelig forsterket han festningen, selv om det ble skrøpelig gjennomført. Men da romerne overfalt ham, gjorde han motstand i to dager, endog over evne, og så ble han tatt til fange og ført til Gabinius sammen med sin sønn Antigonus som hadde flyktet med ham fra Roma, og fra Gabinius ble han igjen ført til Roma. Da satte senatet ham i fengsel, men sendte barna hans tilbake til Judea fordi Gabinius skrev til dem at han hadde lovet Aristobulus' mor å gjøre det fordi hun hadde overlatt festningene til ham.

7. Mens Gabinius nå var på marsj for å føre krig mot parterne, ble han hindret av Ptolemeus som han hadde ført tilbake til Egypt etter at han var kommet tilbake fra Eufrat, og hadde benyttet seg av Hyrkanos og Antipater for å skaffe til veie alt som behøvdes til felttoget. Antipater skaffet ham penger, våpen, korn og hjelpetropper, og skaffet ham også de jødene som var der, og voktet hovedveiene ved Pelusium og lot dem passere. Men fordi Gabinius var fraværende, kom resten av Syria i bevegelse, og Aristobulus' sønn Alexander fikk jødene til å gå til opprør igjen. Han samlet en stor hær og satte i gang med å drepe alle romerne i landet, og dermed ble Gabinius redd, for han var kommet tilbake fra Egypt, da opprøret tvang ham tilbake straks, og han sendte Antipater som hadde klart å få noen av opprørerne til å holde seg rolige. Men tretti tusen fortsatte med Alexander som også selv var ivrig etter å slåss, og derfor dro Gabinius ut for å kjempe da jødene møtte ham. Og da slaget ble utkjempet ved Tabor-fjellet, ble ti tusen av dem drept, mens resten av mengden spredte seg og flyktet. Så kom Gabinius til Jerusalem og etablerte regjeringen slik Antipater ville ha

den, og deretter marsjerte han videre og kjempet og beseiret nabateerne. Mithridates og Orsanes som hadde flyktet ut fra Partia, sendte han bort i hemmelighet, mens han fortalte soldatene at de hadde flyktet.

8. I mellomtiden ble Crassus Gabinius' etterfølger i Syria. Han røvet med seg alt gullet som var i tempelet i Jerusalem, for å utruste seg til et felttog mot parterne. Han tok også med seg de to tusen talentene som Pompeius ikke hadde rørt, men da han var kommet over Eufrat, omkom både han og hæren, men nå er det ikke det rette tidspunktet til å gjøre nøye rede for dette.

9. Men etter Crassus, satte Cassius en stopper for parterne som var på marsj for å gå inn i Syria. Cassius hadde flyktet inn i denne provinsen, og da han hadde tatt den i besittelse, gjorde han en hurtig innmarsj i Judea og tok Taricheæ og førte tretti tusen jøder bort som slaver. Han slo også Pitholaus som hadde støttet opprørerne som fulgte Aristobulus, og det var Antipater som rådet ham til å gjøre det. Antipater giftet seg med en kvinne fra en høytstående familie blant araberne, og hun het Cypros. Hun fødte ham fire sønner, Phasaelus og Herodes som senere ble konge, og dessuten Josef og Pheroras, og så fikk han en datter som het Salome. Han hadde gjort seg til venns med de mektige menn over alt ved sine vennlige tjenester for dem og sin gjestfrihet, og slik oppnådde han det største vennskap med kongen av Arabia ved sin ekteskapsforbindelse. Og da han førte krig mot Aristobulus, sendte han sine barn til ham og lot han ta seg av dem. Da Cassius hadde tvunget Alexander til å holde seg i ro, dro han tilbake til Eufrat for å hindre parterne i å passere den.

---

* Aldrich sier om Aretas som underkastet seg Scaurus: "Derfor slutter man at den gamle og berømte denaren som tilhører den emiliske familien, viser Aretas i en bønnestilling og griper tak i kamelens bissel med sin venstre hånd, og med sin høyre holder frem en gren av velluktende Boswellia, med inskripsjonen: M. SCAURUS UX. S. C., og under REX ARETAS."

KAPITEL 9

ARISTOBULUS BLIR HENTET AV POMEIUS' VENNER, OG HANS SØNN ALEXANDER, AV SCIPIO. ANTIPATER UTVIKLER ET VENNSKAP MED CÆSAR ETTER POMEIUS' DØD. HAN UTFØRER OGSÅ STORVERKI KRIGEN DER HAN HJELPER MITHRIDATES.

1. Mens Pompeius og senatet flyktet til den andre siden av Det joniske hav, fikk Cæsar Roma og imperiet i sin makt og løste Aristobulus av lenkene. Han gav ham også to legioner og sendte ham i hast inn i Syria da han håpet på at han ved hans hjelp lettere skulle erobre landet og de landsdelene som grenset til Judea. Men misunnelse kom i veien for Aristobulus' beredvillighet og Cæsars håp, for han ble tatt av dage med gift av dem som tilhørte Pompeius' parti, og i lengere tid ble han ikke engang unnet en begravelse i sitt eget land, men hans døde legeme lå oppå marken balsamert i honning, inntil det ble sendt til jødene av Antonius for å bli bisatt i kongegravene.

2. Og hans sønn Alexander ble halshugget av Scipio i Antiokia etter befaling fra Pompeius, på grunn av en anklage mot ham for tribunalet for de skadene han hadde påført romerne. Og Ptolemeus, sønn til Menneus, som regjerte i Chalcis under Libanis, førte hans brødre til ham ved å sende sin sønn Philipio til Askalon for å

hente dem, og han tok Antigonus og hans søstre fra Aristobulus' hustru og førte dem til hans far som ble forelsket i den yngste datteren som han giftet seg med. Derfor ble han drept av sin far, for etter at Ptolemeus hadde drept sin sønn, giftet han seg med henne. Hun het Alexandra, og på grunn av dette ekteskapet, tok han spesielt vare på hennes bror og søster.

3. Etter at Pompeius var død, skiftet Antipater side og utviklet et vennskap med Cæsar. Og da Mithridates og Pergamus ble utelukket fra hovedveiene mot Pelusium med de styrkene han hadde ledet dem mot Egypt med, og ble tvunget til å holde seg i Askalon, overtalte han de araberne han hadde levd sammen med, til å hjelpe seg, og han kom til dem med tre tusen mann. Han oppfordret også de mektigste menn i Syria til å komme ham til hjelp, samt innbyggerne i Libanus, Ptolemaios, Jamblicus og enda et Ptolemaios, og slik kom landets byer straks inn i krigen. Dermed våget Mithridates å marsjere mot Pelusium fordi han stolte på den ekstra styrken han hadde fått av Antipater. Og da de nektet ham å passere gjennom den, beleiret han byen, og i dette angrepet utmerket Antipater seg spesielt, da han rev ned den muren som lå rett foran ham, og han var den første som gjorde spranget inn i byen med sine menn.

4. Slik ble Pelusium tatt. Men de egyptiske jødene som bodde i landet som kaltes Onis' land, fikk stanset ham under marsjen. Men Antipater overtalte dem, ikke bare til å la være å stanse dem, men også å skaffe forsyninger til hæren hans, og av den grunn ville selv ikke folket i Memfis slåss mot dem, men sluttet seg frivillig til Mithridates. Deretter dro han rundt i elvedeltaet og bekjempet resten av egypterne på et sted som kalles Jødenes Leir. Og da hans høyre flanke var i fare under kampen, kjørte Antipater omkring og kom langs elvebanken til ham, for han hadde slått sine motstandere, og ledet den venstre flanke. Etter denne seieren overfalt han dem som forfulgte Mithridates, drepte mange av dem og forfulgte resten av dem så langt at han tok leiren deres, og mistet kun åtti mann, mens Mithridates hadde mistet om lag åtte hundre under forfølgelsen. Antipater ble også selv uventet reddet, og ble et ugjendrivelig vitne for Cæsar om sitt storverk.

5. Så oppfordret Cæsar Antipater til å påta seg flere farefulle oppdrag for ham, i det han roste ham i høye toner og gav ham håp om belønninger. I alle disse oppdragene utsatte han seg selv for farer og ble den aller tapreste krigeren da han ble såret flere ganger, noe som ble et bevis på hans heltemot. Og da Cæsar hadde brakt ro og orden i Egypt og igjen kom inn i Syria, gav han ham retten til romersk statsborgerkap og fritok ham for skatt og gav ham en æresbevisning ved sitt vennskap med ham. Ved denne anledning stadfestet han overprestestillingen for Hyrkanos.

KAPITEL 10

CÆSAR GJØR ANTIPATER TIL PROKURATOR I JUDEA. ANTIPATER UTNEVNER PHASAELUS TIL GUVERNØR I JERUSALEM, OG HERODES TIL GUVERNØR I GALILEA. ETTER EN TID BLE HAN INNKALT TIL Å SVARE FOR SEG OVERFOR SYNEDRIET, MEN BLIR FRIKJENT. SEXTUS (JULIUS)CÆSAR BLIR DREPT VED SVIK AV BASSUS OG ETTERFULGT AV MARKUS.

1. Om lag på denne tiden kom Antigonus, Aristobulus' sønn til Cæsar og ble overraskende årsaken til at Antipater ble ytterligere forfremmet. Og mens han burde ha grått og klaget over at faren viste seg å være blitt forgiftet på grunn av sin krangel med Pompeius, og hadde klaget over Scipios grusomhet mot hans bror og ikke ville vise sin avsky, men etterlyse barmhjertighet, kom han i stedet til Cæsar og anklaget Hyrkanos og Antipater for å ha drevet ham og hans brødre ut av deres hjemland, og på mange måter handlet urettferdig og urimelig mot sitt land. For å få hjelp til dette, hadde han sendt ham til Egypt. Det var ikke gjort på grunn av godvilje mot ham, men fordi de var redde på grunn av de stridighetene som hadde foregått, og for å oppnå amnesti for sitt vennskap med hans fiende Pompeius.

2. Deretter slengte Antipater av seg kappen og viste folket alle sårene han hadde fått, og sa at han ikke hadde ett eneste ord å si om den godviljen han var blitt vist av Cæsar, for hans legeme ropte høyt, og selv om han selv ikke sa noe, forundret han seg over Antigonus' freidighet, da han ikke var noe annet enn sønn av en fiende av romerne og en flyktning og hadde arvet sin lyst til intriger og opprør fra sin far, og derfor påtok seg å anklage andre menn for den romerske guvernøren for selv å oppnå fordeler, mens han burde være tilfreds med at han hadde fått lov å leve. Grunnen til at han hadde slik lyst til å regjere i offentlige saker, var ikke fordi han behøvde det, men hvis han oppnådde det, kunne han opphisse til opprør blant jødene og benytte seg av det som var ment å tjene romerne til gagn, slik at det ble til skade for dem.

3. Da Cæsar fikk høre dette, erklærte han Hyrkanos å være den mest verdige til embetet som overprest, og han gav Antipater lov til å velge den myndighet han måtte ønske. Han overlot avgjørelsen til den som hadde gitt ham myndighet til det, slik at han ble innsatt som prokurator over hele Judea, og fikk dermed tillatelse til å gjenreise de murene i landet som var blitt revet ned. Disse ærefulle privilegiene beordret Cæsar skulle inngraveres i Capitol for å statuere hans egen justis og Antipaters fortjenester.

4. Straks Antipater hadde ledsaget Cæsar ut av Syria, vendte han tilbake til Judea, og det første han gjorde var å gjenoppbygge muren i sitt eget land, Jerusalem, som Pompeius hadde revet ned. Så skulle han gå gjennom landet og roe ned tumultene der, og der truet han dem og oppfordret dem delvis ved å si at hvis de ville underkaste seg Hyrkanos, ville de leve lykkelig og nyte sine eiendommer i ro og fred, men hvis de lyttet til slike som kom med falske forhåpninger ved å lage trøbbel i vinnings hensikt, ville de oppdage at han var deres herre i stedet for deres prokurator, og Hyrkanos en tyrann i stedet for konge, og både romerene og Cæsar deres fiender i stedet for deres herrer. For de ville ikke fjerne ham som de hadde

gjort til guvernør fra makten – og samtidig som han sa dette, satte han selv tingene på plass i landet fordi han så at Hyrkanos var uvirksom og ikke egnet til å administrere. Så satte han sin eldste sønn Phasaelus til guvernør i Jerusalem, og deretter Herodes som var svært ung, tjuefire år gammel, over Galilea med den samme myndighet.

5. Herodes var en foretaksom mann, og han fant snart noe å arbeide med etter sin aktive ånd. Da han oppdaget at Esekias, som var leder for røverbanden, fòr rundt i nabodistriktene i Syria, grep han ham og drepte ham og mange av røverne, en bedrift som ble kraftig verdsatt av syrerne, og det ble sunget lovprisninger for Herodes både i landsbyene og byene da han hadde sørget for at de fikk fred og ro, og beskyttet deres eiendommer. Ved denne anledningen ble han kjent med Sextus Cæsar, en slektning av den store Cæsar og president i Syria. Hans strålende eksempel på praktfulle storverk fikk Phasaelus til å etterligne ham. Dermed prøvde han å opnå godvilje hos innbyggerne i Jerusalem ved sin egen måte å administrere byen på, og ved ikke å bruke makt på noen ubehagelig måte, noe som førte til at nasjonen viste Antipater en slik respekt som bare tilkommer en konge og en enehersker. Likevel avkortet han ikke noe av den godviljen og troskapen han hadde overfor Hyrkanos.

6. Men han fant at det var umulig å unngå misunnelse over denne fremgangen, for den berømmelsen disse unge menn hadde fått, påvirket Hyrkanos umerkelig, og han sa det ikke til noen, for det som først og fremst ergret ham var Herodes' storaktige gjerninger og alle de ambassadørene som stadig vekk kom til ham og fortalte ham om den berømmelsen han hadde fått på grunn av alle sine foretagender. Det var også mange i kongeslottet som ble opphisset av misunnelse mot ham, og da mener jeg dem som ble hindret i sine planer, enten på grunn av de unge menns klokskap eller av Antipater. Disse menn sa at ved å overlate de offentlige sakene til Antipater og hans sønner, kunne han ikke kalles noe mindre enn en konge, selv om han ikke hadde en slik myndighet, og de spurte ham om hvor lenge han ville gjøre den feilen å tilate noen å opptre som konge i strid med hans egen interesse, og at de ikke lenger ville skjule sin maktutøvelse lenger, men ganske enkelt bli herrer i landet, som en myndighet han hadde betrodd dem. Og det var tilfellet da Herodes drepte flere menn uten å ha fått befaling om det, hverken muntlig eller skriftlig, og helt i strid med jødenes lov. Da han slett ikke var konge, men bare en sivilperson, burde han bli stilt for retten og svare for seg overfor ham og landets lover som ikke tillater at noen blir drept uten å være dømt i en rett.

7. Ved disse diskusjonene ble Hyrkanos temmelig opphisset, og til slutt kunne han ikke tåle det lengere, men innklate Herodes til rettsaken. Etter råd fra sin far, og straks oppgavene i Galilea tillot ham det, kom han til Jerusalem, etter at han først hadde lagt garnisoner i Galilea. Men så kom han med en tilstrekkelig stor gruppe soldater, men ikke så mange at det skulle se ut som om de kunne velte Hyrkanos' regjering, og heller ikke så få at de skulle utsette ham selv for å bli forulempet av dem som misunte ham. Men Sextus Cæsar fryktet for at den unge mannen skulle bli tatt av sine fiender og straffet, så han sendte noen til Hyrkanos for å få ham til å frikjenne Herodes for de alvorlige anklagene, og han frikjente ham straks, for han ville det så gjerne fordi han elsket Herodes.

8. Men da Herodes antok at han hadde sluppet unna straff uten kongens godkjenning, trakk han seg tilbake til Sextus og til Damaskus og gjorde alt klart til at han ikke skulle adlyde ham dersom han skulle bli innkalt igjen. Og de som var motstandere av Hyrkanos og irritert på ham, hadde sagt til ham at Herodes var dratt sin vei i raseri og innstilt på å gå til krig mot ham. Kongen trodde det de sa, og han visste ikke hva han skulle gjøre da han så at hans motstander var sterkere enn han selv, for nå hadde Sextus Cæsar gjort Herodes til genereal over Coele Syria og Samaria, og han var blitt skremmende, ikke bare på grunn av den godviljen folket hadde for ham, men på grunn av den makten han hadde. Da havnet Hyrkanos i den ytterste grad av redsel og fryktet for at han ville marsjere mot ham med sin hær.

9. Han tok heller ikke feil i sin antagelse, for Herodes samlet sin hær i sinne over at han hadde truet ham med å stille ham for retten, og han førte den til Jerusalem for å kaste Hyrkanos ut av hans kongedømme, og dette ville han snart ha gjort om ikke hans far og hans bror hadde gått ut sammen for å stanse ham i hans raseri, og ved å overtale ham til ikke å gå lengere med sin hevn enn å true ham og å skremme ham og i stedet spare kongen, for det var under ham han hadde avansert til slik makt. Han burde ikke la seg provosere på grunn av rettsaken, men i stedet huske at han burde takke ham for at han ble frikjent. Han burde slutte med å være så negativ og utakknemlig, og hvis vi regner med at Gud er den som gir seieren i krig, så er en urettferdig sak en så stor ulempe at den ikke kan oppveies av en seier, og derfor skulle han ikke være sikker på å vinne dersom han gikk mot sin konge og velgjører som aldri hadde vært hård mot ham, bortsett fra når han hadde lyttet til dårlige rådgivere, og ikke hadde utsatt ham for mer enn en antydning til urettferdighet. Og Herodes lot seg overtale og regnet med at det han allerede hadde gjort, gav ham tilstrekkelig håp for fremtiden, og at han hadde demomstrert sin makt for nasjonen mer enn nok.

10. I mellomtiden kom det til en oppstand blant romerne omkring Apamia, og det brøt ut borgerkrig på grunn av det forræderske drapet på Sextus (Julius) Cæsar som Cecilius Bassus utførte for å gjøre Pompeius til lags. Han tok også kommandoen over hans tropper, men da resten av Cæsars befalingsmenn angrep Bassus med hele hæren for å straffe ham for mordet, sendte også Antipater hjelp ved sine sønner, både av hensyn til ham som var blitt drept, og til den Cæsar som ennå var i live, da begge var deres venner. Og da denne krigen gikk i langdrag, kom Markus fra Italia som Sextus' etterfølger.

KAPITEL 11

HERODES BLIR PROKURATOR OVER HELE SYRIA. MALICHUS ER REDD HAM OG FORGIFTER ANTIPATER. SOLDATENES TRIBUNAL BLIR OVERTALT TIL Å DREPE HAM.

1. På den tiden brøt det ut en veldig krig blant romerne etter det forræderske drapet på Cæsar utført av Cassius og Brutus, etter at han hadde hatt regjeringsmakten i tre år og sju måneder.* Etter dette drapet ble det stor uro, og stormennene var voldsomt i strid med hverandre, og hver og én tydde til det parti der de syntes de hadde best håp om personlig fremgang. Følgelig kom Cassius inn i Syria for å overta de styrkene som var ved Apamia, der han fikk til en forsoning mellom Bassus og Markus, og de

legionene som var i opposisjon mot ham, så han hevet beleiringen av Apamia, og påtok seg kommandoen over hæren og gikk i gang med å ilegge byene skatt, og han krevde så mye penger av dem at de ikke kunne betale.

2. Så befalte han at jødene skulle skaffe sju hundre talenter, og Antipater delte kravet på denne summen som skulle betales øyeblikkelig, mellom sine sønner og andre av sine bekjente, på grunn av sin redsel for Cassius' trusler. Blant dem krevde han også at Malichus som var fiendtlig innstilt mot ham, skulle betale sin del av ren nødvendighet. Da fikk Herodes dempet Cassius' raseri ved å skaffe ham hans andel av Galilea, som var ett hundre talenter, og av den grunn var han meget vennlig stemt mot ham, og da han refset de øvrige for deres sendrektighet, ble han sint på borgerne. Dermed la han Cophna og Emmaus under slaveri, og to mindre steder til, og han lot som om han ville drepe Malichus fordi han ikke hadde skyndet seg mer med å innkreve skattene. Men Antipater hindret ham i å ødelegge denne mannen og de andre byene, og han oppnådde Cassius' velvilje ved straks å betale ham ett hundre talenter.**

3. Men da Cassius var borte, glemte Malichus den godhet som Antipater hadde vist ham, og satte i gang flere komplotter mot ham som hadde frelst ham, for han hadde det travelt med å få skaffet ham av veien da han var en hindring for hans ondskapsfulle påfunn. Men Antipater var også redd denne mannens makt og sluhet, så han dro til den andre siden av Jordan for å skaffe seg en hær for å beskytte seg mot ham. Men da Malichus ble tatt mens han var i ferd med sitt svik, la han skylden på Antipaters sønner for denne frekkheten, for han lurte fullstendig Phasaelus som var Jerusalems vokter, samt Herodes som var betrodd våpnene, og han overtalte dem til å få til en forsoning med deres far ved hjelp av mange unnskyldninger og løfter. Slik ble han reddet av Antipater som fikk Markus som da var president i Syria, til å gå fra sin beslutning om å drepe Mailchus på grunn av hans forsøk på sammensvergelser.

4. Under krigen mellom Cassius og Brutus på den ene siden, og den yngre Cæsar Augustus og Antonius på den andre, fikk Cassius og Markus en hær fra Syria, og fordi Herodes skulle ta sin del i å skaffe forsyninger, gjorde de ham til prokurator over hele Syria, og de gav ham en hær av fotfolk og ryttere. Cassius lovte også at han ville gjøre ham til konge over Judea når krigen var over, men det skjedde slik at hans sønns makt og forhåpninger ble årsaken til hans fall, for da Malichus var redd for dette, bestakk han en av sine munnskjenker med penger for å gi Antipater en giftdose. Så han ble offer for Malichus' ondskap, og døde på en fest. Han var en aktiv mann i sin rolle som administrator, og han skaffet Hyrkanos regjeringen tilbake og bevarte den for ham.

5. Men da Malichus ble mistenkt for å ha forgiftet Antipater, og folket var sint på ham for det, benektet han det og fikk dem til å tro at han var uskyldig. Han forberedte seg også på å bli en stor mann, og samlet seg soldater, for han regnet ikke med at Herodes ville holde seg i ro, og han kom faktisk over ham med en hær for å hevne sin fars død, men da han hørte på råd fra Phasaelus om ikke å straffe ham offentlig slik at ikke folket skulle henfalle til opprør, godtok han Malichus' unnskyldning, og erklærte ham for uskyldig, og han sørget til og med for en pompøs begravelse for hans far.

6. Så dro Herodes til Samaria som da var i opprør og fikk brakt byen til ro, og etterpå, da det var pinsehøytid, vendte han tilbake til Jerusalem og hadde med seg sine væpnede menn. Etter krav fra Malichus som ble redd da han var på tur, forbød Hyrkanos dem å ta imot fremmede for at de ikke skulle blande seg med folket i landet mens de holdt på med å rense seg. Men Herodes foraktet både dette påskuddet og ham som befalte dette, og kom om natten. Da kom Malichus til ham og gråt over Antipater, og Herodes fikk ham også til å tro at han tok hans gråt og klage for god fisk, selv om han strevde hårdt for å legge bånd på sitt raseri mot ham. Men selv gråt han over mordet på sin far i sine brev til Cassius, som også av andre grunner hatet Malichus. Cassius skrev tilbake til ham at han skulle hevne hans fars død, og i hemmelighet gav han ordre til tribunene han hadde under seg, om å hjelpe Herodes med den rettferdige gjerningen han var opptatt med.

7. Da Cassius hadde tatt Laodikea, kom stormennene frem fra alle kanter med presanger og kroner av alle slag, og da benyttet Herodes anledningen til å straffe Malichus. Da Malichus fikk mistanke om dette, var han i Tyrus og han bestemte seg for å få sin sønn som var gissel der, hentet bort fra tyrerne i hemmelighet, mens han selv gjorde seg klar til å flykte til Judea. Den fortvilelsen han var i for å komme seg unna, fikk ham til å tenke på større ting, for han håpet å kunne sette i gang et opprør mot romerne mens Cassius var opptatt med krigen mot Antonius slik at han lett skulle kunne avsette Hyrkanos og så få kronen selv.

8. Men skjebnen bare lo av hans forhåpninger, for Herodes merket hva han ivret så for, og han inviterte både ham og Hyrkanos til måltid og samtidig tilkalte han en av tjenerne og ba ham gå ut, likesom å gjøre i stand til måltid, mens han egentlig fortalte ham om planen som var lagt mot ham, og dermed husket de hva Cassius hadde befalt dem, og så gikk de ut av byen til stranden med sverd i hånd og omringet Malichus og drepte ham med mange huggskader. Da ble Hyrkanos så redd at han besvimte og falt, og kom seg så vidt med store vanskeligheter, og spurte dem om hvem som hadde drept Malichus. Da en av tribunene svarte at det var gjort etter befaling fra Cassius, sa han: "Da har Cassius frelst både meg og mitt land ved å kvitte oss med en som laget en sammensvergelse mot oss begge." Om han sa dette ut fra sine egne følelser, eller det var av frykt fordi han var befalt å si det, er uklart, men det var på denne måten Herodes fikk straffet Malichus.

* I Jødenes oldtidshistorie angis Julius Cæsars' regjeringstid til tre år og seks måneder, men her står det tre år og sju måneder. Det er sannsynlig at den virkelige tiden kan ha vært tre år og mellom seks og sju måneder.

** Det viser seg at Cassius var en bitter undertrykker og skatteinnkrever i Judea. Disse 700 talentene utgjør om lag 300.000 £ sterling, og er en halv årsinntekt for Herodes i tiden etterpå.

KAPITEL 12

PHASAELUS BLIR FOR VANSKELIG FOR FELIX. HERODES BESEIRER ANTIGONUS I SLAGET, OG JØDENE ANKLAGER BÅDE HERODES OG PHASAELUS, MEN ANTONIUS FRIKJENNER DEM OG GJØR DEM TIL FJERDINGFYRSTER.

1. Da Cassius hadde dratt ut av Syria, kom det til et nytt opprør i Jerusalem da Felix angrep Phasaelus med en hær for å hevne drapet på Malichus på Herodes ved å overrfalle hans bror. Nå var Herodes tilfeldigvis hos Fabius, guvernøren i Damaskus,

men da han dro for å hjelpe sin bror, ble han hindret på grunn av sykdom. I midlertid ble Phasaelus for sterk for Felix, og han refset Hyrkanos for hans utakknemlighet, og dessuten fordi han hadde hjulpet Malichus, og for å ha oversett Malicus' bror mens han tok festningene i sin besittelse, for han hadde allerede tatt flere av dem, blant annet den sterkeste av dem alle, Masada.

2. Men ingen ting var til hjelp for ham mot Herodes' makt, for straks han hadde kommet seg igjen, tok han tilbake de andre festningene, og drev ham ut av Masada så han ble som en ynkelig tigger, og han drev også Marion, tyrernes tyrann ut av Galilea etter at han hadde tatt tre befestede steder, men de tyrerne han hadde fanget, beholdt han i live. Og til noen av dem skjenket han gaver og sendte dem bort, og skaffet seg dermed byens godvilje og tyrannens hat. Marion hadde faktisk skaffet seg sin makt som tyrann fra Cassius, for han hadde satt tyranner over hele Syria,* og det var på grunn av hat mot Herodes at han hjalp Antigonus, Aristobulus' sønn, og aller mest på grunn av Fabius, som Antigonus hadde fått til sin hjelper ved å gi ham penger, og derfor var på hans side da han mistet sin makt. Men det var Ptolemeus, Antigonus' slektning, som skaffet ham alt det han trengte.

3. Da Herodes hadde kjempet mot disse på hovedveiene i Judea, vant han, og drev Antigonus bort og dro tilbake til Jerusalem, og ble elsket av alle for de storverkene han hadde utført, og de som ikke tidligere hadde likt ham, sluttet seg nå til ham fordi han var inngiftet i Hyrkanos' familie. Tidligere hadde han giftet seg med en kvinne som het Doris fra sitt eget land, og ikke var av noen simpel famlie, og som han hadde fått sønnen Antipater med, men nå giftet han seg med Mariamne, Alexanders datter, han som var sønn av Aristobulus, og hun var Hyrkanos' barnebarn, og slik ble han i familie med kongen.

4. Men da Cæsar og Antonius hadde drept Cassius ved Filippi, og Cæsar var dratt til Italia og Antonius til Asia, mens resten av byene sendte ambassadører til Antonius i Bitynia, kom også jødenes stormenn og anklaget Phasaelus og Herodes for å ha tatt makten ved å bruke vold, og at Hyrkanos ikke hadde noe annet tilbake enn sitt ærverdige navn. Herodes var klar til å svare på anklagen, og da han hadde gjort Antonius til sin venn ved å gi ham store pengesummer, fikk han ham innstilt slik at han ikke hørte på dem som talte i mot ham, og slik skiltes de denne gangen.

5. Men etterpå kom det ett hundre av de fremste menn blant jødene til Antonius i Daphne ved Antiokia. Antonius var allerede slavisk forelsket i Kleopatra, og jødene satte sine mektigste og mest veltalende og æreverdige menn i fremste rekke, og anklaget de to brødrene.** Men Messala sa dem i mot og forsvarte brødrene, mens Hyrkanos sto ved hans side fordi han var i familie med dem. Da Antonius hadde fått høre begge parter i saken, spurte han Hyrkanos om hvem som var den beste til å regjere, og han svarte at Herodes og hans parti var de mest skikkede. Antonius var glad for dette svaret, for han hadde tidligere blitt behandlet vennlig og gjestfritt av hans far Antipater da han marsjerte inn i Judea med Gabinius. Dermed utnevnte han brødrene til fjerdingfyrster og lot dem regjere over Judea.

6. Men da utsendingene ikke likte denne fremgangsmåten, tok Antonius femten av dem og satte dem i forvaring og var bestemt på å drepe dem, og de andre drev han

bort i vanære, og dette førte til en enda større oppstand i Jerusalem. Dermed sendte de tusen ambassadører til Tyrus der Antonius bodde, og da disse menn kom med høye klagerop, sendte han ut guvernøren i Tyrus og beordret ham å straffe alle han kunne få hånd på, og deretter stadfeste regjeringen for dem som han hadde gjort til fjerdingfyrster.

7. Men før dette, gikk Herodes og Hyrkanos ned til kysten og oppfordret ambassadørene innstendig til ikke å påføre seg selv og sitt land krig og ødeleggelse på grunn av sine forhastede innvendinger, men da de ble enda mer rasende, sendte Antonius bevæpnede menn og drepte en hel mengde og såret ennå flere. De som ble drept ble gravlagt av Hyrkanos, og de sårede fikk han overlatt til leger. Likevel ville ikke de unnslupne holde seg rolig, men laget til et slikt kaos i byen at de provoserte Antonius til å drepe også dem han hadde tatt til fange.

---

* Her kan vi se at Cassius hadde satt tyranner over Syria, slik at hans hjelp med å ødelegge Cæsar ikke tydet på at den kom fra hans iver for offentlig frihet, men fordi han selv ønsket å være tyrann.
** Phasaelus og Herodes.

KAPITEL 13

PARTERNE FØRER ANTIGONUS TILBAKE TIL JUDEA OG KASTER HYRKANOS OG PHASAELUS I FENGSEL. HERODES FLYKTER. JERUSALEM BLIR TATT. HYRKANOS' OG PHASAELUS' LIDELSER.

1. To år senere, da Barzapharnes som var guvernør hos parterne, og Pacorus, kongens sønn, hadde tatt kontrollen over Syria, og da Lysanias hadde etterfulgt sin far Ptolemeus, Menneus' sønn som regent i Chalcis da han døde, fikk han ham til å bringe Antigonus tilbake til hans rike, og så kaste Hyrkanos ut ved å love guvernøren ett tusen talenter og fem hundre kvinner. Pacorus ble av disse menn oppfordret til å gjøre dette, og han marsjerte langs kysten mens han beordret Barzapharnes til å angripe jødene mens han dro langs Middelhavet i den delen av landet. Men sjøfolkene i Tyrus ville ikke ta imot Pacorus, selv om man i Ptolemais hadde mottatt ham, så han overlot en ryttertropp til en munnskjenk som tilhørte kongefamilien og som bar hans navn (Pacorus), og beordret ham til å marsjere inn i Judea for å skaffe seg kunnskap om forholdene hos fiendene, og for å hjelpe Antigonus om han skulle behøve det.

2. Nå da disse menn drev og plyndret Karmel, løp mange jøder sammen til Antigonus og viste at de var villige til å gjøre et innfall i landet, så han sendte dem foran seg inn til et sted som kaltes Drymus (skoglandet*) for å ta dette stedet, og dermed kom det til et slag der de drev fienden bort og forfulgte den så langt som til Jerusalem. Og da de økte i antall, dro de helt til kongeslottet, men da Hyrkanos og Phasaelus møtte dem med en stor mannskapsstyrke, kom det til et slag på markedsplassen der Herodes' parti slo fienden og stengte dem inne i tempelet og plasserte seksti mann i den tilstøtende bygningen for å holde vakt over dem. Men de folkene som var opprørske mot brødrene, kom inn og brente mennene inne, mens Herodes, i sitt raseri fordi de ble drept, angrep dem og drepte mange av folket, inntil den ene gruppen etter den andre gjorde flere bakholdsangrep på motparten dag etter dag, og det førte til et sammenhengende blodbad.

3. Da pinsefesten nærmet seg, og både tempelgården og byen ble oppfylt av folk som kom fra landet, der de fleste var bevæpmet, og mens Phasaelus voktet muren og Herodes holdt vakt over slottet sammen med noen få, gikk han til angrep på sine fiender mens de var ute av rekkene på nordsiden av byen, og drepte et stort antall og drev alle de andre på flukt, mens noen ble stengt inne i byen, og andre innenfor den ytre festningsvollen. I mellomtiden ville Antigonus at Pacorus skulle få lov til å være megler mellom dem, mens Phasaelus ble overtalt til å slippe parterne inn i byen med fem hundre ryttere, og å behandle ham gjestfritt, da han foregav at han kom for å stanse opprøret, mens det egentlig var for å hjelpe Antigonus. Men han laget en sammensvergelse mot Phasaelus, og overtalte ham til å dra som utsending til Barzaphranes for å få en ende på krigen, selv om Herodes var sterkt innstilt på det motsatte og oppfordret ham til å drepe renkesmeden uten å utsette seg selv for de fellene som var lagt for ham, for barbarene er av naturen svikefulle. Men Pacorus gikk ut og tok med seg Hyrkanos for at han ikke skulle vekke mistanke, og også han** etterlot noen ryttere som ble kalt frie menn hos Herodes og ledsaget Phasaelus med resten av de andre.

4. Men da de nå hadde kommet til Galilea, fant de at folket i landet var i væpnet opprør, og de gikk med list til sin leder og ba ham om å skjule sine opprørske planer ved å vise seg høflig mot dem, og dermed gav han dem først presanger, og gikk så etterpå i bakhold mot dem, og da de hadde kommet til en av havnebyene som het Ecdippon, merket de at det var lagt en felle for dem, for der fikk de vite om et løfte om ett tusen talenter og at Antigonus hadde satt til side et stort antall av de kvinnene de hadde med seg av de fem hundre som parterne skulle få. De merket også at barbarene alltid lå i et bakhold om natten, og de hadde også blitt grepet før dette, dersom de ikke hadde ventet på at Herodes først skulle bli grepet i Jerusalem. Og hvis han én gang hadde fått vite om forræderiet deres, ville han passe seg, for de skjønte at dette ikke bare var et rykte, for de kunne se at vaktene allerede var i nærheten.

5. Phasaelus ville heller ikke svikte Hyrkanos og flykte, selv om Ophellius oppfordret ham sterkt til det, for denne mannen hadde fått kjennskap til komplottet av Samaralla som var den rikeste av alle syrerne. Men Phasaelus dro opp til parternes guvernør, og skjelte ham ut for å ha lagt denne forræderske fellen for ham, og spesielt fordi han hadde gjort det for penger. Og han lovte ham at han ville gi ham mer penger for deres sikkerhet, enn det Antigonus hadde lovt å gi ham for kongemakten. Men den listige parteren lyktes å fjerne all hans mistanke ved unnskyldinger og eder, for han gikk til den andre Pacorus straks etter at parterne var gått for å gjennomføre sitt oppdrag, og så grep de Phasaelus og Hyrkanos som ikke kunne gjøre annet enn å forbanne deres falskhet og forræderi.

6. I mellomtiden kom munnskjenken som var sendt tilbake, og han la en felle for å fange Herodes ved å lure ham ut av byen, for det hadde han blitt befalt. Men Herodes hadde mistanke mot barbarene helt fra begynnelsen, og han hadde fått vite om at en budbringer som skulle komme med brev som opplyste ham om forræderiet, var havnet hos fienden og ikke ville komme ut av byen, enda Pacorus hadde sagt at han burde gå ut og møte budene som hadde levert brevene, da fienden ikke hadde tatt dem, og at brevene ikke inneholdt noe om komplottet, men bare om hva

Phasaelus hadde gjort. Likevel hadde Herodes hørt fra andre at hans bror var tatt, og at Alexandra,*** den slueste kvinnen i verden, Hyrkanos' datter, bønnfalt ham om ikke å gå ut og slett ikke stole på barbarene som nå ville komme og gripe ham åpenlyst.

7. Nå da Pacorus og hans venner overveide hvordan de kunne drive sitt spill i det skjulte, siden det ikke var mulig å fange en mann som var så årvåken ved åpent å angripe ham, hindret Herodes dem ved å dra av sted om natten sammen med de personene som var hans nærmeste familie uten at fiendene fikk vite noe om det. Men straks parterne merket det, fulgte de etter dem, og da han gav ordre til sin mor og sin søster og den unge kvinnen han var trolovet med, samt hennes mor og hans yngre bror, til å gjøre det beste ut av situasjonen, passet han og tjenerne nøye på å holde seg unna barbarene. Og etter flere angrep, da han hadde drept mange av dem, kom han til festningen Masada.

8. Men han fikk erfare at jødene belastet ham mere enn parterne, for de laget vanskeligheter for ham ustanselig og hele tiden inntil han var kommet 12 kilometer fra byen, og noen ganger kom det til regulære kamper. På det stedet der Herodes slo dem og drepte mange av dem, bygde han etterpå en borg til minne om de storverkene han hadde gjort der, og han prydet det med kostbare palasser og reiste store festningsmurer og kalte stedet med sitt eget navn, Herodium.

Mens de nå var på flukt, kom det hver dag mange som sluttet seg til ham, og på et sted som kalles Thressa i Idumea, ble han møtt av sin bror Josef som rådde ham til å skille seg av med et stort antall av dem som fulgte ham, fordi Masada ikke kunne romme en så stor folkemengde, for de var mer enn ni tusen. Herodes gikk med på dette, og sendte fra seg den mest brysomme delen av sitt følge, slik at de kunne dra inn i Idumea, og han gav dem proviant med på veien, og han kom trygt frem til festningen med sin nærmeste familie og beholdt de kraftigste av sine menn. Der satte han åtte hundre mann til å holde vakt over kvinnene, og plasserte forsyninger nok til en beleiring, mens han selv skyndte seg av sted til Petra i Arabia.

9. Parterne i Jerusalem begav seg til å plyndre, og de gikk løs på de husene som var forlatt og kongeslottet, og de sparte ingen ting unntatt Hyrkanos' penger som var mer en tre hundre talenter. De kom også over andre menns penger, men ikke så mye som de håpet på, for Herodes som lenge hadde hatt mistanke om barbarenes troløshet, passet på at hans fineste skatter ble flyttet til Idumea, og de som var med ham, gjorde også det samme. Og parterne gikk så langt i sin urettferdighet at de fylte hele landet med krig uten å skamme seg over det, og ødela byen Marissa, og de utnevnte ikke bare Antigonus til konge, men utleverte også Phasaelus og Hyrkanos i lenker, for at han skulle torturere dem. Antigonus bet også begge ørene av Hyrkanos med sine egne tenner da han falt ned på kne for ham, slik at han aldri mer skulle være i stand til å bli overprest på grunn av sin legemsskade. Overprestene som skulle gjøre tjeneste måtte nemlig være uten lyte.

10. Men han lyktes ikke i å mishandle Phasaelus, av mangel på mot, for selv om han ikke kunne bruke sverdet og heller ikke hendene, unngikk han torturen ved å renne sitt hode mot en stein, og på denne måten viste han seg som Herodes' egen bror, og Hyrkanos som en svært degenerert slektning, og slik døde han heltemodig, på en

måte som tilsvarte hans livsførsel. Det finnes også forlydender om hans død – dvs., at han kom seg etter slaget, og at en kirurg som Antigonus hadde sendt bud på for å helbrede ham, fylte opp såret med giftige ingredienser som tok livet av ham. Uansett hvilken av disse dødsmåtene som var tilfellet, var begynnelsen på den ærefull. Det fortelles også at før han utåndet, fikk han av en fattig kvinne høre om hvordan Herodes hadde sluppet fra dem, og at han dermed sa: "Nå kan jeg dø i fred, da jeg etterlater meg en bror i live som vil gi meg hevn over mine fiender."

11. Slik døde Phasaelus, men selv om parterne ikke hadde lyktes å få tak i de kvinnene de ønsket, la de likevel regjerigen i Jerusalem i hendene på Antigonus, fjernet Hyrkanos og bandt ham og førte ham til Partia.

---

* Denne store og kjente skogen som tilhørte Karmel, er nevnt i Det gamle testamente (2.Kong.19,25 og Es.36,24).
** Disse beretningene om at parterne hovedsakelig kjempet fra hesteryggen, og at bare noen få av dem var frigjorte slaver, stemmer helt med Trogus Pompeius.
*** I manuskriptene står det Mariamne.

KAPITEL 14

HERODES BLIR AVVIST I ARABIA OG HAN SKYNDER SEG TIL ROMA DER ANTONIUS OG CÆSAR GÅR SAMMEN OM Å GJØRE HAM TIL JØDENES KONGE.

1. Herodes skyndte seg desto mer på sin reise inn i Arabia for å få penger av kongen mens hans bror ennå var i live. Ved hjelp av disse pengene håpet han å overvinne barbarenes grådige innstilling og å få dem til å spare Phasaelus, for han tenkte slik: Hvis araberkongen var så glemsom at han ikke husket hans fars vennskap med ham, og var så havesyk at han ikke ville gjøre noe gratis for ham, ville han låne så mye av ham at han kunne kjøpe sin bror fri, og som garanti gi ham sønnen til ham som skulle frikjøpes. Derfor hadde han med seg sin brorsønn som var sju år gammel. Han var villig til å betale tre hundre talenter for sin bror, og planla å be tyrerne om å gå i forbønn for ham, for å få dem godkjent. Men skjebnen kom ham i forkjøpet, for da Phasaelus var død, var Herodes' broderkjærlighet forgjeves. Han var heller ikke i stand til å finne noe varig vennskap blant araberne, for kongen Malichus sendte straks bud og befalte ham å dra tilbake til sitt land, og han benyttet seg av parternes navn som et påskudd, som om de hadde sendt ambassadører til ham med fordømmelser og pålagt dem å kaste ham ut av Arabia, mens de i virkeligheten ønsket å holde tilbake det de skyldte Antipater og ikke ville ha noen forpliktelse til å gjengjelde hans sønner for de frie gavene deres far hadde gitt dem. Han fulgte også det dårlige råd av dem som i likhet med ham selv, ville snyte Herodes for det som Antipater hadde deponert hos dem, og disse menn var de mektigste i hele hans rike.

2. Da Herodes hadde funnet at araberne var hans fiender mens han hadde håpet på at de ville være vennlige og svare ham slik han hadde ønsket, snudde han og dro til Egypt. Den første kvelden overnattet han i et av landets templer for å møte dem han hadde etterlatt seg der, men den neste dagen, da han var på vei til Rhinocurura, ble det fortalt ham at hans bror var død og om hvordan han døde, og da han hadde sørget over ham så lenge som det gikk an under disse omstendighetene, rystet han sorgen av og fortsatte reisen.

Etter en tid angret araberkongen på det han hadde gjort, og sendte bud til ham og kalte ham tilbake, men Herodes stanset dem, og da han kom til Pelusium og ikke kunne komme videre ved hjelp av dem som var der med skipene, gikk han til skipsførerne og ba om å få være med dem. På grunn av den respekten de hadde for denne mannens berømmelse og verdighet, førte de ham til Alexandria, og da han kom inn i byen, ble han mottatt av Kleopatra med stor prakt, for hun håpet på at han ville la seg overtale til å bli befalingsmann over hennes styrker i den ekspedisjonen hun nå hadde planlagt. Men han avslo dronningens anmodninger, og da han heller ikke var redd for den stormen som blåste på det tidspunktet, og heller ikke tumultene i Italia, seilte han av sted til Roma.

3. Men da han var i fare ved Pamfylia og var nødt til å kaste ut det meste av lasten, kom han etter store vanskeligheter til Rhodos, et sted som var fryktelig ødelagt etter krigen med Cassius. Der ble han mottatt av sine venner Ptolemeus og Sappinius, og selv om han manglet penger, utrustet han et kjempestort tredekket skip, og med det seilte han og hans venner til Brundusium,* og derfra dro han så fort han kunne til Roma. Den første han møtte var Antonius på grunn av det vennskap hans far hadde hatt med ham, og han la frem for ham de ulykkene som hadde rammet ham og hans familie, og at han hadde etterlatt sine nærmeste i en festning og hadde seilt til ham i en storm for å be om hans hjelp.

4. Dette beveget Antonius til medfølelse over det som hadde hendt Herodes, og han husket den gjestfriheten han hadde mottatt av Antipater, samt Herodes' dyktighet, og dermed bestemte han seg for å gjøre Herodes til konge over jødene, for han hadde selv tidligere gjort ham til fjerdingfyrste. Striden Herodes hadde hatt med Antigonus bidrog også til det samme, og forminsket ikke hans aktelse for ham, for han så på Antigonus som en opprørsk person og en fiende av romerne. Og Herodes fant Cæsar enda mer innstilt på dette enn Antonius, da han husket godt de krigene han hadde opplevd sammen med hans far, og den gjestfriheten og godviljen han hadde vist ham, i tillegg til handlekraften hos Herodes selv. Så sammenkalte han senatet, der Messalas og deretter Atratinus presenterte Herodes for dem og gav en fullstendig rapport om hans fars bedrifter, og om den godviljen han selv hadde for romerne. Samtidig pekte de på Antigonus som sin fiende, ikke bare fordi han hadde trettet med dem, men fordi han nå overså romerne og tok kongemakten ved hjelp av parterne. Disse momentene påvirket senatet, og på dette tidspunktet kom Antonius inn og fortalte dem at det var det beste for dem at Herodes ble konge i krigen mot parterne, og derfor stemte de alle for det. Og da møtet i senatet var hevet, gikk Antonius og Cæsar ut med Herodes mellom seg, mens konsulen og resten av magistratene gikk foran for å ofre og for å oppbevare dekretet i Capitol. Antonius gjorde også en fest for Herodes på den første dagen av hans kongedømme.

* Brentesium eller Brundusium har mynter som ennå finnes. (Det heter Brindisi i dag).

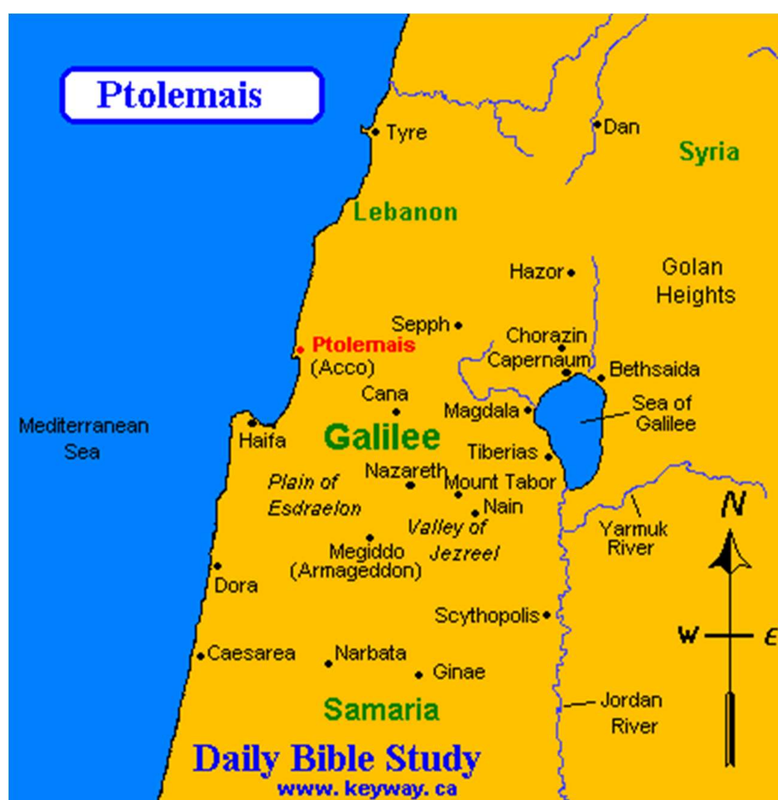
KAPITEL 15

ANTIGONUS BELEIRER MASADA, OG HERODES STANSER BELEIRINGEN I DET HAN KOMMER TILBAKE FRA ROMA. HAN MARSJERER TIL JERUSALEM DER HAN FINNER AT SILO ER BLITT BESTUKKET.

1. På denne tiden berleiret Antigonus dem som var i Masada. De hadde alt de trengte av forsyninger, men manglet vann, og av den grunn ville Josef, Herodes'

bror, løpe over til araberne med to hundre av sine venner, da han hadde hørt at Malichus angret på at han hadde forulempet Herodes. Han hadde løpt av gårde straks, om det ikke hadde kommet en kraftig regnskur som fylte alle reservoarene deres, slik at han ikke behøvde å løpe av sted. Og dermed gjorde han et angrep på Antigonus' gruppe og drepte mange av dem, noen i åpen kamp, og andre ved hjelp av bakhold, men de lyktes ikke hele tiden, for av og til ble de slått og rømte sin vei.

2. I mellomtiden ble den romerske generalen Ventidius sendt ut av Syria for å stanse parternes angrep, og etter at han hadde gjort det, kom han inn i Judea under foregivende av å skulle hjelpe Josef og hans parti, men egentlig for å få penger av Antigonus, og da han hadde slått leir tett ved Jerusalem etter å ha fått nok penger, dro han sin vei med mesteparten av sine styrker. Men han lot en del være igjen hos Silo for at det ikke skulle bli oppdaget at han hadde bestukket ham. Nå håpet Antigonus at parterne ville komme ham til hjelp, og derfor utviklet han i mellomtiden en god forståelse hos Silo, for at hans håp ikke skulle bli ødelagt.

3. Ved denne tiden hadde Herodes seilt ut fra Italia og var kommet til Ptolemais, og straks han hadde fått samlet en ikke så liten hær av utlendinger og landsmenn, marsjerte han gjennom Galilea mot Antigonus, assistert av Ventidius og Silo, der begge var blitt overtalt av Dellius,* en mann som Antonius hadde sendt for å føre Herodes inn i sitt rike. Ventidius befant seg nå omkring byene for å bilegge stridighetene som parterne var årsaken til, mens Silo var i Judea og var blitt bestukket av Antigonus. Men Herodes var slett ikke uten makt, for styrkene hans vokste dag for dag ettersom han dro frem, og hele Galilea sluttet opp om ham med få unntak. Og så bestemte han seg for å ta fatt på det viktigste, og det var Masada, for å redde sin familie fra beleiringen. Men fremdeles sto Joppe i veien for ham og hindret ham fra å dra dit, for den byen måtte han ta fordi den var på fiendens hånd, og når han dro til Jerusalem, måtte det ikke være noen festning igjen hos fienden bak ham. Silo sluttet seg villig til ham da han ikke hadde noen god grunn til å trekke sine styrker fra Jerusalem, og da jødene forfulgte ham og presset ham under tilbaketrekningen, gikk Herodes til angrep på dem med en liten gruppe, og drev dem snart på flukt, og reddet Silo da han var i nød.

4. Etterpå tok Herodes Joppe, og så skyndte han seg til Masada for å befri sin familie. Under marsjen kom det mange til ham, noen fordi de hadde vært venner med hans far, og andre på grunn av det omdømmet han hadde skaffet seg selv, og andre igjen for å gjøre gjengjeld for de fordelene de hadde fått av dem begge, og det som motiverte de fleste, var at de satte sitt håp til ham, og at han skulle bli fast i sitt kongedømme og at han skulle skaffe en hær som måtte være vanskelig å overvinne. Men Antigonus la et bakhold for ham da han marsjerte ut, og mot dette fikk han ikke gjort særlig skade, men han befridde med letthet sine slektninger som var i Masada og i festningen Resa, og deretter marsjerte han til Jerusalem, og der sluttet de soldatene som var med Silo seg til ham, og det gjorde også mange fra byen da de fryktet hans makt.

5. Da han hadde slått leir på vestsiden av byen, skjøt vaktene på dem, mens andre sprang ut i grupper og angrep dem som var i fronten, men Herodes befalte at det skulle proklameres fra muren at han var kommet for folkets eget beste og for å beskytte byen, uten noen planer om å hevne seg på sine åpne fiender, og for å gi dem amnesti selv om de hadde oppført seg hårdnakket mot ham. Soldatene som var for Antigonus gjorde en mot-proklamasjon, og tillot ingen å høre på Herodes eller å skifte parti, så han gav ordre til at hans styrker skulle kaste fiendene ned fra murene, og dermed skjøt de på dem fra tårnene og sendte dem på flukt.

6. Så ble det oppdaget at Silo hadde tatt imot bestikkelser, for han satte mange av sine soldater til å klage høylydt over sin mangel på forsyninger og å kreve sin betaling så de kunne kjøpe mat, og at han skulle føre dem til steder som passet til vinterkvarter. For alle stedene omkring byen lå øde på grunn av Antigonus' hær som hadde fjernet alt. På denne måten fikk han beveget hæren, og prøvde å få dem vekk fra beleiringen, men Herodes gikk til førerne som var under Silo, og til mange av soldatene, og ba dem om ikke å forlate ham som var sendt dit av Cæsar og Antonius og senatet, for han skulle sørge for at de fikk sine behov tilfredsstilt den samme dag.

Da han hadde oppfordret dem til dette, skyndte han seg ut på landet og førte dit så rikelig med forsyninger at han fjernet alle Silos påskudd, og for at de i de kommende dagene ikke skulle mangle noe, sendte han bud til Samaria som hadde sluttet seg til ham, om å skaffe korn, vin, olje og kveg til Jeriko. Da Antigonus fikk høre dette, sendte han noen av sine folk for å hindre dette ved å legge seg i bakhold for dem som skulle skaffe kornet. Denne befalingen ble adlydt, og en stor hær av væpnede menn samlet seg ved Jeriko og la seg på fjellene for å iaktta dem som kom med forsyningene. Men Herodes holdt seg ikke i ro, og tok med seg to troppestyrker, fem av dem var romere, og fem jødiske, samt noen leiesoldater som var blant dem, og dessuten noen få ryttere, og kom til Jeriko, og da fant han byen forlatt. Men fem hundre menn med sine kvinner og barn hadde plassert seg oppe på fjellene, og disse sendte han bort da romerne falt over resten av byen og plyndret den, for der fant de husene oppfylt av alle slags gode ting. Så la kongen en garnison i Jeriko, og kom tilbake og sendte romerne inn i de byene som var gått over til ham for å ta vinterkvarter der, dvs. i Judea eller Idumea, og Galilea og Samaria. Ved å bestikke Silo, fikk han ham til å motta en del av sin hær i Lydda, som en erkjentlighet til Antonius.

---

*Denne Dellius er berømt, eller heller beryktet i historien om Markus Antonius.

KAPITEL 16

HERODES BLIR AVVIST I ARABIA. HAN TAR SEPPHORIS, OG BESEIRER RØVERNE I HULENE. ETTERPÅ HEVNER HAN SEG PÅ MACHERAS OG PÅ HANS FIENDER, OG SÅ DRAR HAN TIL ANTONIUS I DET HAN BELEIRER SAMOSATA.

1. Nå levde romerne i velstand og kunne hvile fra krigen. Men Herodes hvilte ikke, for han tok Idumea og beholdt det ved hjelp av to tusen fotsoldater og fire hundre ryttere, og det gjorde han ved å sende sin bror Josef dit, slik at Antigonus ikke skulle lage flere komplotter. Han flyttet også sin mor og alle slektningene som hadde vært i Masada, til Samaria, og da han hadde plassert dem trygt, marsjerte han av sted for å ta det som sto igjen av Galilea, og å drive besetningen ut av garnisonene som Antigonus hadde plassert der.

2. Men da Herodes nådde Sepphoris,* [Sepph] i svært dyp snø, tok han byen uten vanskelighet, for vaktene som skulle beskytte stedet, flyktet før det ble angrepet, og dermed kunne han gi folkene sine som hadde vært i store vanskeligheter, anledning til å forfriske seg, for i byen var det rikelig med alle nødvendige ting. Deretter satte han av sted til de røverne som holdt til i hulene, og som hadde faret over store deler av landet, og gjorde likeså mye skade på innbyggerne som bare en krig kunne ha gjort. Derfor sendte han tre grupper av fotsoldater, og en tropp med ryttere til landsbyen Arbela, og kom selv førti dager senere** med resten av styrkene. Men fienden ble ikke skremt da han angrep dem, for de møtte ham med våpen, og var dyktige krigere og som røvere enda dristigere, for da de kom i kamp, drev de Herodes' venstre flanke på flukt, men da svingte plutselig Herodes ut fra den høyre flanken og kom dem til hjelp, slik at den venstre flanken kunne komme tilbake og angripe forfølgerne, og fikk kjølt dem ned slik at de ikke kunne holde ut lenger, men snudde om og flyktet.

3. Men Herodes forfulgte dem og drepte dem etter hvert, og han gjorde ende på så mange at de som var igjen ble spredt og flyktet til den andre siden av Jordan. Og Galilea ble befridd for den terroren de hadde lidt, når man ser bort fra dem som var igjen og skjulte seg i huler, og som det tok lengere å overvinne. For å få til dette, delte Herodes først ut utbyttet av deres strev til soldatene, og gav hver av dem et hundre og femti sølvdrakmer, og adskillig mer til befalingsmennene, og så sendte han dem i vinterkvarter. Han sendte også bud til sin yngste bror Pheroras for å finne et godt marked der de kunne kjøpe inn forsyninger, og så bygge en mur omkring Alexandrium, og dette sørget han for ble gjort.

4. I mellomtiden bodde Antonius i Aten, mens Ventidius sendte bud til Silo og Herodes om å komme og delta i krigen mot parterne, men han befalte dem først å bringe orden i sakene i Judea. Så Herodes sendte Silo av sted til Ventidius, mens han selv begav seg av sted til dem som lå i hulene. Disse hulene var i de bratte stupene i de forrevne fjellene og var ikke tilgjengelige fra noen side, for det fantes bare noen trange og svingete stier opp til dem, og nedenfor var det dypt og stupbratt ned i en dal. Derfor var kongen lenge i tvil om hva han skulle gjøre, siden det var umulig å gå til angrep på stedet. Likevel la han en plan som var særdeles farlig, å fire ned de dristigste av sine menn i kurver til hulenes innganger. Disse mennene drepte

røverne og familiene deres, og da de gjorde motstand, satte han fyr på dem og brente dem opp, og da Herodes ville redde noen av dem, sendte han dem et opprop om å overgi seg, men det var det ingen som ville, og når de ble tvunget, valgte mange døden i stedet for fangenskap, og der var det også en gammel mann, en far til sju barn. Barna hans og moren ba om lov til å gå ut da han gav dem hånden på å spare dem, men likevel drepte han dem på følgende måte: Han beordret hver av dem til å gå ut mens han selv sto i hulens åpning og drepte hver sønn etter hvert som de kom ut. Herodes var nær nok til å se dette, og han fikk medfølelse med dem, og han strakte seg ut for å få tak i den gamle mannen og bønnfalt ham om å spare sine barn. Men han gav ikke det minste etter, men skjelte ut Herodes på grunn av hans simple herkomst, og så drepte han sin kone og sine barn, og da han hadde kastet deres døde kropper i avgrunnen, kastet han til sist seg selv utfor.

5. På denne måten overvant Herodes røverne i hulene. Han etterlot en liten del av hæren der, mange nok til å forhindre et opprør, og gjorde Ptolemeus til deres befalingsmann, og så dro han tilbake til Samaria, og han hadde med seg tre tusen bevæpnede fotsoldater og seks hundre ryttere mot Antigonus. De som pleide å starte opprør i Galilea og hadde hatt frihet til det da han var reist, overfalt Ptolemeus uventet og drepte ham, og de la landet øde og trakk seg tilbake til sumpene og til steder der det var vanskelig å finne dem. Men da Herodes fikk høre om dette opprøret, kom han straks landet til hjelp og drepte en stor del av opprørerne. Han påla sine fiender en skatt på ett hundre talenter som en straff for de bestikkelsene de hadde gjort i landet.

6. På den tiden da parterne allerede var drevet ut av landet og Parcorus var drept, sendte Ventidius mot Antigonus ett tusen ryttere og to legioner med hjelpetropper til Herodes etter ordre fra Antonius. Og Antigonus skrev til Macheras som var deres general og ba ham om hjelp, og klaget bittert på Herodes' voldsomhet og på de skadene han hadde påført hans rike, og lovte å betale ham penger for hjelpen. Men han gikk ikke med på forslaget om å svike sin betrodde oppgave, for han foraktet ikke ham som sendte ham, for Herodes hadde gitt ham mer penger enn det den andre hadde tilbudt. Så han lot som om han var venn av Antigonus, men kom som spion for å informere seg om hans affærer, selv om han i dette ikke adlød Herodes, som hadde frarådd ham dette. Men Antigonus merket hans hensikter på forhånd, og stengte ham ute fra byen, og forsvarte seg fra murene mot ham som mot en fiende, inntil Macheras skammet seg over det han hadde gjort og trakk seg tilbake til Herodes i Emmaus. Og da han var rasende over denne skuffelsen, drepte han alle de jødene han møtte, uten å spare dem som var for Herodes, men behandlet dem alle som om de holdt med Antigonus.
7. Da ble Herodes rasende på ham og ville kjempe mot Macheras som sin fiende,

men så la han bånd på seg og marsjerte av sted til Antonius for å anklage Macheras for vanstyre, men Macheras ble klar over sine forseelser og fulgte straks etter kongen, og bønnfalt ham om forsoning. Men Herodes gikk ikke fra sin beslutning om å dra til Antonius, og da han fikk høre at han hadde beleiret Samosata*** med en stor hær, en stor by i nærheten av Eufrat, skyndte han på, da han forsto at dette var en fin anledning til å vise sitt mot, og slik ville han i høy grad forplikte Antonius. Og da han kom, gjorde han ende på beleiringen og drepte et stort antall av barbarene og tok en mengde krigsbytte, og om Antonius hadde beundret hans heltemot tidligere, gjorde han det ikke mindre nå. Dermed dynget han på ham en mengde æresbevisninger, og gav ham en enda bedre forsikring om at han skulle få kongemakten, og nå ble Antiokus tvunget til å oppgi Samosata.

---

* Sepphoris er hovedstaden i Galilea, og er ofte nevnt av Josefus, og mynter derfra finnes fremdeles.
** Denne talemåten, "førti dager senere," tolker Josefus selv som "på den førtiende dag." På samme måte sier Josefus at Herodes levde "fem dager etter" at han hadde befalt at Antipater skulle henrettes, og det har han tolket slik at han døde "på den femte dagen etterpå."
*** Samosata som er hovedstaden i Commagena, er velkjnet fra sine mynter.

KAPITEL 17

JOSEF, (HERODES' BROR), DØR, OG DET VAR ÅPENBART FOR HERODES I DRØMME. HERODES REDDER SEG TO GANGER PÅ UNDERFULLT VIS. HAN HUGGER HODET AV PAPPUS SOM HADDE DREPT HANS BROR, OG SENDER HODET TIL (SIN ANDRE BROR) PHERORAS. ETTER KORT TID BELEIRER HAN JERUSALEM OG GIFTER SEG MED MARIAMNE.

1. Nå sto det dårlig til med forholdene i Judea for Herodes. Han hadde etterlatt sin bror Josef med fullmakt, men pålagt ham å ikke prøve seg på Antigonus før han kom tilbake, for han kunne ikke stole på Macheras etter det han allerde hadde gjort. Og straks Josef fikk vite at hans bror var svært langt unna, så han bort fra den ordren han hadde fått og marsjerte mot Jeriko med fem avdelinger som Macheras hadde sendt ham. Dette gjorde han for å få tak i korn, for det var midt på sommeren, men da fiendene angrep ham i fjellene og i de vanskelige passene, ble han ikke bare drept selv mens han kjempet heltemodig, for alle de romerske avdelingene ble ødelagt, for de besto av nye folk fra Syria, og det var ingen veteraner blant dem som kunne ha hjulpet dem som var uerfarne i krig.

2. Denne seieren var ikke nok for Antigonus, men han gikk så langt i sitt raseri at han behandlet Josefs legeme barbarisk, for da han hadde fått hånd om de dreptes legemer, kuttet han hodet av ham, selv om hans bror Pheroras ville ha betalt ham femti talenter for å få frigitt hans legeme. Og nå kom forholdene i Galilea i et slikt kaos etter Anitgonus' seier at de av hans parti grep de fremste menn som var på parti med Herodes og førte dem til innsjøen og druknet dem.

Det ble også en stor forandring i Idumea der Macheras bygde en mur omkring en av festningene som het Gittha. Men Herodes hadde ennå ikke fått vite noe om dette, for etter at de tok Samosata, og da Antonius hadde satt Sosius over Syria og befalt ham å støtte Herodes mot Antigonus, dro han sin vei til Egypt. Men Sosius sendte to legioner foran ham til Judea for å hjelpe Herodes, og fulgte ham selv kort tid etterpå med resten av hæren.

3. Da Herodes var i Daphne ved Antiokia, fikk han drømmer som tydelig varslet

brorens død, og da han helt forstyrret hoppet ut av sengen, kom det budbringere og fortalte ham om ulykken. Og da han en tid hadde holdt veklage over denne ulykken, rystet han sorgen av og marsjerte mot sine fiender, og da han hadde prestert en marsj som overgikk hans styrke, og han var kommet så langt som til Libanon-fjellene, fikk han åtte hundre mann som bodde ved fjellene som sine hjelpere og sluttet dem sammen til én romersk legion, og med denne gjorde han et innfall i Galilea før daggry, og der møtte han sine fiender og drev dem tilbake til det stedet de kom fra. Han gjorde også et øyeblikkelig og vedvarende angrep på festningen. På grunn av en voldsom storm ble han tvunget til å slå leir i en nabolandsby før han kunne ta den. Men etter noen få dager kom den andre legionen fra Antonius og forente seg med dem, og fienden ble skremt og forlot festningen om natten.

4. Deretter marsjerte han gjennom Jeriko for å skynde seg med å få hevnet seg på brorens drapsmenn, og der ble han uventet reddet ved en forsynets styrelse som gav ham det ryktet at han var elsket av Gud. Om kvelden hadde flere av stormennene festet sammen med ham, og da festen var over, og alle gjestene var gått, falt huset plutselig sammen. Og da han betraktet dette som et tegn på hvilke farer han ville komme til å bli utsatt for, og hvordan han skulle unnslippe i alle de krigene han skulle oppleve, satte han om morgenen av sted med sin hær, da om lag seks tusen mann av hans fiender kom løpende ned fra fjellene og begynte å kjempe mot dem som var i fronten. Men de var ikke så dristige at de ville kjempe mann mot mann med romerne, men de kastet steiner og spyd på dem, og slik såret de et stort antall, og nå ble også Herodes såret av et kastespyd.

5. Nå ville Antigonus gjerne overgå Herodes, ikke bare i tapperhet, men også i antall menn, og han sendte en av sine medhjelpere, Pappus, med en hær mot Samaria, med den oppgaven gå imot Macheras. Men Herodes oversvømte fiendens land og drepte to tusen mann og brente husene deres, og kom så tilbake til leiren, men hovedkvarteret hadde han i en landsby som het Kana.

6. En mengde jøder tydde til ham hver dag, både fra Jeriko og andre deler av landet. Noen gjorde det fordi de hatet Antigonus, og andre fordi de beundret Herodes' storverk, mens andre igjen bare ville ha forandring, og dermed gikk han straks til angrep på fienden. Men Pappus og hans parti var hverken redd for deres store antall eller deres kampiver, men marsjerte mot dem med stor pågåenhet for å slåss, og det oppsto en nærkamp. Andre deler av hæren gjorde motstand en stund, mens Herodes løp den aller største risiko på grunn av det raseri han var i på grunn av mordet på broren, og for å hevne seg på dem som hadde utført det. Og snart hadde han slått dem, for han brukte all sin makt mot dem som holdt stand i kampen, og han forfulgte dem alle slik at det ble et stort mannefall og noen ble tvunget tilbake til den landsbyen de var kommet fra. Han presset dem hardt bakfra og drepte et meget stort antall, og falt inn i landsbyen der hvert eneste hus var fylt med bevæpnede menn, og de øverste rommene var oppfylt av soldater som skulle forsvare dem. Da han hadde slått dem som var utenfor, rev han husene i stumper og stykker, og plukket frem dem som var inni, der mange hadde fått taket over seg, og de som løp ut av husene ble møtt av soldatene med dragne sverd, og mengden av drepte lå i så store hauger at de seirende ikke kunne komme over dem på veiene.

Fienden kom ikke over dette slaget, slik at da folkemengden fikk se at de som var i landsbyene var slått, spredte de seg og flyktet. I tillit til denne seieren ville Herodes straks ha marsjert til Jerusalem, om han ikke var blitt hindret av vinteren. Det var dette som lå i veien for denne herlige fremgangen, og som hindret at Antigonus ble slått, enda han allerede var innstilt på å forlate byen.

7. Da Herodes om kvelden hadde avløst sine utslitte venner så de kunne hvile ut, og han selv var gått for å bade da han ennå var varm i sin rustning, og bare hadde en tjener til å hjelpe seg, kom det en fiende mot ham med sverd i hånden, ansikt til ansikt mens han lå i badet, deretter én til, og så en tredje, og deretter flere. Det var menn som hadde løpt fra slaget og inn på badet, iført sine rustninger, og skrekkslagne hadde ligget skjult der en tid, og de sprang forbi ham i redsel, enda han var naken, og klarte å komme seg ut på hovedveien. Det var heller ingen der som kunne gripe dem, og Herodes selv var tilfreds med at han ikke hadde lidd noen overlast, så de slapp alle trygt unna.

8. Neste dag sørget Herodes for at Pappus' hode ble kuttet av. Han var Antigonus' general og ble drept i slaget, og han sendte det til sin bror Pheroras som straff for drapet på deres bror, for det var han som drepte Josef.

Da vinteren nærmet seg slutten, marsjerte Herodes til Jerusalem og førte hæren inn til bymuren. Dette var det tredje året etter at han var blitt gjort til konge da han var i Roma, og han slo leir ved tempelet slik at det kunne beleires fra denne siden, og det var der Pompeius tok byen. Så delte han oppgaven på hæren og ødela forstedene og bygde opp tre jordbanker, og lot de mest nøysomme av sine bekjente utføre jobben. Selv dro han til Samaria for å ta til hustru Aristobulus' sønn Alexanders datter som han var trolovet med fra før, som vi har fortalt. Slik fullførte han alt dette litt etter litt under beleiringen, for han hadde allerede stor forakt for sine fiender.

9. Da han hadde giftet seg med Mariamne, kom han tilbake til Jerusalem med en enda større hær. Sosius sluttet seg til ham med en stor hær både av ryttere og fotfolk som han sendte foran seg gjennom den midtre delen av landet mens han selv marsjerte til Fønikia, og da hele hæren var samlet, og besto av elleve regimenter med fotsoldater og seks tusen ryttere i tillegg til de syriske hjelpetroppene som slett ikke var noen liten del av hæren, la de seg i leir utenfor muren på nordsiden. Herodes var avhengig av senatets dekret om sin kongemakt, og Sosius var avhengig av Antonius som hadde sendt hæren sin for å assistere Herodes.

KAPITEL 18

HERODES OG SOSIUS TAR JERUSALEM MED VOLD OG MAKT, OG ANTIGONUS DØR. KLEOPATRA ER HAVESYK.

1. Den jødiske folkemengden i byen ble delt i flere grupper, for de som flokket seg rundt tempelet, og var den svakeste gruppen, hevdet at det var den lykkeligste og mest religiøse mann som skulle dø først. Men de dristigste og frekkeste samlet seg i bander og plyndret andre på forskjellig vis, spesielt stedene i nærheten av byen, og fordi det ikke var noe mat igjen, hverken til hestene eller til folkene. Likevel ble noen krigsvante menn uttatt til å forsvare byen under beleiringen, og disse drev tilbake

dem som hadde reist jordbankene utenfor muren. De hadde laget noen maskiner som skulle stanse fiendens maskiner, men det var ingen ting som lyktes bedre for dem enn de hulene de gravde under muren.

2. Kongen bestemte at det skulle legges bakhold mot røverne for å få stanset dem, og han sørget for at det skulle hentes forsyninger til dem langveis fra. På grunn av romernes dyktighet i kunsten å føre krig, ble han for sterk for jødene, selv om de utviste det mest utsøkte heltemot om det så førte til den visse død, for gjennom hulegangen ville de plutselig dukke opp midt i blant dem. Og før de rakk å rive ned muren, bygde de en mur til i dens sted, kort sagt, de manglet ikke grundighet og oppfinnsomhet i sin beslutning om å holde ut til det ytterste. Selv om de var omgitt av en så stor hær, holdt de ut i fem måneder inntil noen av Herodes' menn våget seg opp på muren og gjorde et innfall i byen med Sosius' hundremannsførere etter seg.

Først tok de tempelet i besittelse, og da hæren kom strømmende inn, ble det over alt et fryktelig blodbad, for romerne var rasende fordi beleiringen hadde trukket i langdrag, og fordi de jødene som var med Herodes gikk kraftig inn for at ingen av deres motstandere skulle overleve, så de ble hakket i stykker i folkemassen, i trange gater og streder og i husene, eller under flukt mot tempelet. Det ble ikke vist nåde hverken mot barn eller gamle eller det svake kjønn. Og da kongen bekjendtgjorde at han ville at de skulle spare folket, lot ingen seg overtale til å holde sin høyre hånd fra å drepe, men drepte alle som gale. Så kom Antigonus ned fra borgen uten å bry seg om sin skjebne, og falt ned for Sosius' føtter, som lo ham ut uten å ha medynk med ham i hans nye tilstand, og kalte han Antigona.* Likevel behandlet han ham ikke som en kvinne og slapp ham fri, men la ham i lenker og holdt ham i forvaring.

3. Nå ble Herodes opptatt med å bremse kampiveren hos hjelpetroppene, nå som han hadde fått fiendene i sin makt, for den store mengden av fremmede var ivrige etter å få se tempelet og de tingene som fantes inne i selve helligdommen. Kongen klarte å holde dem tilbake, delvis ved å overtale dem, og delvis med trusler, nei, faktisk ved maktbruk, da han syntes at seieren ville bli verre enn å bli slått, dersom de skulle få se det som det ikke var tillatt å se.

Han forbød dem også å plyndre byen, og han spurte Sosius meget alvorlig om dersom romerne skulle tømme byen for penger og mennesker, om de virkelig ville gjøre ham til konge i en ørken, og han fremholdt for ham at herredømmet over hele den beboelige verden var et alt for lite vederlag for drapet på så mange borgere. Og da Sosius sa at det ikke var annet enn rett å tillate soldatene å plyndre som belønning for det de hadde lidd under beleiringen, svarte Herodes at han ville betale hver eneste én av soldatene lønn av sin egen lomme. Slik kjøpte han frelse for sitt eget land, og gjorde det han hadde lovt, og gav praktfulle presanger til hver soldat, og tilsvarende til befalingsmennene og den mest kongelige overflod til Sosius selv, slik at ingen gikk derfra som ikke var blitt velstående. Da viet Sosius en gullkrone til Gud, og så dro han sin vei fra Jerusalem og førte Antigonus med seg til Antonius, og så gjorde øksen ende på ham, selv om han ennå ønsket å få leve og beholdt håpet om det til det siste, mens han fortjente å dø på grunn av sin feige oppførsel.

4. Så gav Herodes utmerkelser til folket i byen, for de som var på hans side, gjorde han desto mer til sine venner ved å hedre dem, mens han drepte dem som hadde

holdt med Antigonus, men da han holdt på å slippe opp for penger, gjorde han alle ornamentene om i penger og sendte dem til Antonius og dem som var omkring ham. Men han kunne ikke kjøpe seg fri fra alle lidelsene, for Antonius var nå forhekset av sin kjærlighet til Kleopatra og helt i hennes sjarmes vold. Kleopatra hadde drept hele sin familie, så ingen som sto henne nær var i live, og deretter drepte hun også dem som hun ikke var i slekt med. Så baktalte hun de fremste menn blant syrerne for Antonius og overtalte ham til å få dem drept, slik at hun lett kunne bli herskerinne over det de rådde over, og ikke bare det, hun lot sin maktsyke gå ut over jøder og arabere, og hun arbeidet i det skjulte for å få begge kongene deres, Herodes og Malichus, drept på hans ordre.

5. Antonius adlød delvis disse påleggene, for selv om han syntes det var avskyelig å drepe så gode og store konger, gjorde han seg fremmed for deres vennskap til ham. Han tok også fra dem en del av landene deres, til og med palmeplantasjen i Jeriko, der også balsamtreet gror, og disse landene gav han til henne, samt byene på denne siden av elven Eleutherus, unntatt Tyrus og Sidon. Og da hun var blitt herskerinne over disse og ledsaget Antonius på hans ekspedisjon mot parterne helt til Eufrat, kom hun gjennom Apamia og Damaskus inn i Judea, og der fikk Herodes roet ned hennes raseri mot seg ved hjelp av store gaver. Han leide også de stedene som var blitt revet vekk fra hans kongedømme, til en pris av to hundre talenter pr. år. Han eskorterte henne så langt som til Pelusium, og viste henne all mulig respekt. Ikke lenger etterpå kom Antonius tilbake fra Partia, og hadde med seg Artabazes, Tigranes' sønn som fange og som en gave til Kleopatra, sammen med hans penger og alt krigsbyttet.

---

*Dette betegner en kvinne, ikke en mann.

KAPITEL 19

ETTER AT KLEOPATRA HADDE OVERTALT ANTONIUS, SENDTE HAN HERODES TIL Å KJEMPE MOT ARABERNE, OG HAN SEIRET ETTER FLERE SLAG. DET STORE JORDSKJELVET.

1. Da slaget ved Actium begynte, gjorde Herodes seg klar til å komme Antonius til hjelp, da han allerede var befridd fra sine vanskeligheter i Judea og hadde tatt Hyrkania som hadde vært holdt av Antigonus' søster. Men Antonius ble av Kleopatra på utspekulert vis hindret fra å ta del i risikoen med dette, for slik vi allerede har fortalt, la hun et komplott mot kongene i Judea og Arabia, for hun fikk Antonius til å overlate krigen mot araberne til Herodes. Og hvis det gikk bra for ham, ville hun bli herskerinne over Arabia, eller hvis han tapte, ville hun få Judea, og slik kunne hun ødelegge den ene kongen ved hjelp av den andre.

2. Men dette påfunnet viste seg å være til fordel for Herodes, for helt fra starten av tok han gisler fra fienden og fikk samlet en stor mengde ryttere, og befalte dem å marsjere mot dem som oppholdt seg ved Disopolis, og han beseiret den hæren, selv om de gjorde målbevisst motstand. Etter dette nederlaget kom araberne i stor uro og samlet en stor folkemengde i Kanatha, en by i Coele Syria, og ventet på jødene der. Og da Herodes kom dit, prøvde han å føre krigen med en viss forsiktighet, og befalte at de skulle bygge en mur rundt hele leiren, men folkene fulgte ikke denne ordren fordi de var blitt overmodige etter å ha seiret, og dermed angrep de araberne og slo dem ved første forsøk, og forfulgte dem deretter.

Men det var lagt feller for Herodes under den forfølgelsen, da Athenio, en av Kleopatras generaler, sendte mennene som var i Kanatha ut mot ham, og ved dette nye angrepet fattet araberne mot og snudde og forente seg med de mange som var i det steinete terrenget som var vanskelig å bevege seg i, og der brakte de Herodes' menn til vill flukt og gjennomførte et massedrap på dem. De som unnslapp, flyktet til Ormiza der araberne omringet leiren og tok den med alle folkene som var i den.

3. Kort tid etter denne ulykken kom Herodes til for å hjelpe dem, men han kom for sent. Årsaken til dette nederlaget var at offiserene ikke ville adlyde ordrene hans, for dersom ikke kampen hadde begynt så plutselig, ville ikke Athenio ha funnet anledning til å legge denne fellen for Herodes. Men etterpå var han likevel hos araberne og oversvømte landet og påførte dem mere skade som ikke kunne oppveies av den ene seieren de hadde vunnet. Og da han hevnet seg på sine fiender, ble han rammet av en annen skjebnesvanger ulykke, for i det sjuende* år av sin regjering, da slaget ved Actium var på sitt verste i begynnelsen av våren, kom det et jordskjelv og tok livet av en umåtelig mengde kveg og tretti tusen mennesker. Men hæren led ingen skade, for den oppholdt seg i åpent lende. Imidlertid førte dette jordskjelvet til at araberne fikk nytt mot som vokste umåtelig, slik det ofte skjer ved triste ulykker, for de forholdt seg som om hele Judea var blitt ødelagt. Da de antok at de nå med letthet kunne få i sin makt et land som var tømt for innbyggere, ofret de først de ambassadørene som kom til dem fra jødene, og så marsjerte de straks inn i Judea. Jødefolket ble skremt av denne invasjonen og ble motløse på grunn av de store ulykkene som kom etter hverandre, men Herodes samlet dem og fikk overtalt dem til å forsvare seg ved å tale slik til dem:

4. "Den redselen dere nå er grepet av, synes jeg ikke nå er på sin plass. Det er sant at det er forståelig at dere er nedslått over forsynets refselser, men at dere skal være like skrekkslagne over menn som kommer mot dere, synes jeg er umandig. Jeg er slett ikke redd for våre fiender etter dette jordskjelvet, for jeg tror at Gud har lagt ut et agn for araberne slik at vi kan hevne oss på dem, for invasjonen deres er kommet på grunn av våre ulykker, og ikke fordi de stoler på sine våpen eller sin egen kamp-dyktighet. Men det håp som ikke er basert på en manns makt, men på at andre mislykkes, kan være spennende, for det finnes ikke sikkerhet for menneskene om å lykkes eller mislykkes, for vi kan legge merke til at lykken er omskiftelig og går fra den ene til den andre, og det finner du lett eksempler på, for om de seiret i den forrige kampen, vant fiendene likevel til slutt. Slik vil det sannsynligvis gå denne gangen også, at når dere er sikre på at de vil slå dere, vil de selv bli slått, for når de føler seg sikker, er de ikke skikkelig på vakt, mens frykten lærer menneskene å være forsiktige. Fordi dere er engstelige, oppfordrer jeg dere til å fatte mot, for når dere var mer overmodige enn dere burde være, og mer enn jeg ville ønsket, og dere fortsatte marsjen, og Athenios forræderi inntraff, og dere nå er trege og nedslåtte, står det for meg som et tegn på at dere vil seire, og derfor er det nødvendig å være føre var. Men når vi går til aksjon, bør vi rette ryggen, og uansett hvor onde våre fiender er, må vi få dem til å tro at hverken noe menneske eller noen uunngåelig ulykke kan kue jødenes mot mens de er i live. Ingen av dem vil se gjennom fingrene med en araber, eller tillate at en slik skal være herre over hans gods, om han på et vis er blitt tatt til fange, til og med flere ganger. Dere skal ikke la dere forstyrre og skjelve for umælende dyr, og dere skal heller ikke tro at dette jordskjelvet er et tegn på en ny katastrofe, for slike hendelser er en del av selve naturen, og har ingen annen spesiell

betydning for menneskene enn den ulykken som hendelsen i øyeblikket har forårsaket. Det kan kanskje komme tegn på at en pest er underveis, men disse ulykkene har en begrensning i seg selv og varsler ikke noen annen ulykke. Og mye større ulykke kan ikke en krig utgjøre, uansett hvor voldsomt den utkjempes, men dette kommer ikke fra naturen, og er ikke noe som er nektet utlendingene, for de har myrdet våre sendemenn, menneskelig sett lovstridig, og de har drept så mange som om de anså dem for å være offere til Gud i krigen. Men de kan ikke unngå hans mektige øye og høyre hånd, og vi skal få hevn over dem dersom vi beholder det heltemot våre forfedre hadde, og står opp og modig straffer disse lovbrytere. La derfor enhver gå inn i striden, ikke så mye for sin hustru og sine barn, eller på grunn av den faren landet er i, som for våre sendemenn, for disse døde menn vil utkjempe denne krigen bedre enn vi som er i live. Og hvis dere vil at jeg skal være deres herre, vil jeg selv gå foran dere og møte faren, og dere vet godt at deres heltemot er uovervinnelig, dersom dere ikke skader dere selv ved å handle overilet."**

5. Da Herodes hadde oppmuntret dem ved denne talen, og så med hvilken beredvillighet de gikk for å ofre til Gud, gikk han etter ofringen over elven Jordan med sin hær og slo leir ved Filadelfia i nærheten av fienden, og rundt en festning som lå mellom dem. Han skjøt på dem fra en viss avstand og ville gjerne gå til aksjon, for noen var sendt av sted for å ta festningen, men kongen sendte noen som gikk løs på dem slik at de kom ut av festningen mens han selv gikk i fronten for sin hær. Hver dag satte han hæren i slagorden og innbød araberne til kamp, men da ingen kom ut av leiren fordi de var vettskremte, og generalen deres Elthemus var så redd at han ikke kunne si et ord – gikk Herodes løs på dem og rev festningen deres i stumper og stykker slik at de ble nødt til å komme ut å kjempe i stor uorden der fotfolkene og rytterne var blandet sammen. De var faktisk mange flere enn jødene i antall, men underlegne i kampdyktighet, og i sin desperasjon var de nødt til å komme i fare.

6. Så lenge som de gjorde motstand, ble ikke så mange drept, men straks noen snudde seg og viste ryggen, ble mange tråkket i hjel av jødene og et stort antall omkom og fem tusen døde under flukten, mens resten unngikk øyeblikkelig død ved å stimle sammen inn i festningen. Herodes omringet dem og beleiret dem, og nå som de hadde utsatt seg for å bli tatt med våpenmakt, ble de offer for en ny ulykke, som vannmangel og tørste. Og da kongen i sitt overtak over dem lyttet til deres sendemenn som tilbød fem hundre talenter for å bli frigitt, presset han dem yttertligere, slik at da de holdt på å forgå av tørste, kom de ut i stort antall og overgav seg frivillig til jødene, slik at fire tusen av dem ble lagt i lenker etter fem dager. Den sjette dagen kom de gjenværende ut og kjempet desperat, og dermed hadde han straffet Arabia så kraftig og lammet deres mot at nasjonen valgte ham til sin konge.

---

* Det sjuende år av Herodes' regime, med jordskjelvet først på den samme våren, og som her ikke kunne ha skjedd lenge før slaget ved Actium, men som er kjent for å ha skjedd i begynnelsen av september, i det 31. år f.Kr., avgjør kronologien hos Josefus om Herodes' regime – dvs. at det begynte i år 37.

** Denne talen til Herodes er gjengitt to ganger hos Josefus i samme hensikt, men slett ikke med de samme ordene, der det viser seg at hensikten med talen var Herodes', og ordbruken Josefus'.

KAPITEL 20

CÆSAR STADFESTER HERODES' KONGEMAKT. HAN BLIR VENN MED IMPERATOREN VED HJELP AV PRAKTFULLE GAVER, MENS CÆSAR GJENGJELDER HAM VED Å GI HAM DEN DELEN AV RIKET SOM VAR BLITT TATT FRA KLEOPATRA I TILLEGG TIL ZENODORUS' LAND.

1. Nå var Herodes bekymret for det som var aller viktigst, nemlig sitt vennskap med Antonius som allerede var beseiret av Cæsar ved Actium, og han var egentlig mer redd enn han var såret, for Cæsar mente at han ikke hadde gjort seg ferdig med Antonius, fordi Herodes fortsatte med å hjelpe ham. Men kongen bestemte seg for å utsette seg selv for fare, og følgelig seilte han til Rhodos der Cæsar oppholdt seg, og kom til ham uten å ha på seg diademet, og var kledd som en sivilperson, men tedde seg likevel som en konge. Han skjulte ikke noe, og talte slik ansikt til ansikt:

"O, Cæsar, siden jeg ble gjort til jødenes konge av Antonius, bekjenner jeg å ha brukt min kongelige autoritet på beste måte og fullstendig til hans fordel, og jeg vil ikke skjule at du visselig har funnet meg bevæpnet som hans uatskillelige følgesvenn, om ikke araberne hadde hindret meg. Men jeg sendte ham så mange hjelpetropper som jeg var i stand til, og mange titusener kor med korn. Nei, jeg sviktet ikke min velgjører etter det slaget som ble tilføyet ham ved Actium, men jeg gav ham det beste råd jeg var i stand til, da jeg ikke lenger kunne hjelpe ham i krigen, og jeg fortalte ham at det bare var én vei for ham for å rette seg opp igjen, og det var å drepe Kleopatra, og jeg lovte ham at når hun først var død, ville jeg skaffe ham penger og murer for hans sikkerhet, og med min hær, hjelpe ham i krigen mot deg. Men hans hengivenhet til Kleopatra hadde tilstoppet hans ører, og det hadde Gud selv også, han som gav deg regjeringsmakten. Jeg erkjenner meg selv slått sammen med ham og delaktig i hans skjebne har jeg lagt av meg mitt diadem og er kommet hit til deg og setter mitt håp til deg om sikkerhet ved din klokskap. Jeg ber deg derfor tenke over hvilken trofast venn jeg har vært, og hvem jeg ikke har vært venn med."

2. Cæsar svarte ham: "Nei, du skal ikke bare være trygg, du skal være konge, og det ennå mer fast enn før, for du er verdig til å regjere over en stor mengde undersåtter på grunn av ditt trofaste vennskap, og vær du da like trofast i ditt vennskap med meg så jeg lykkes vel, for jeg er avhengig av ditt edelmot. Og Antonius har gjort vel i å foretrekke Kleopatra fremfor deg, for på denne måten har vi vunnet deg ved hjelp av hennes galskap, og slik har du vist deg som min venn før jeg ble din. Dette har Quintus Didius skrevet om til meg og fortalt at du sendte ham hjelp mot gladiatorene. Jeg forsikrer deg at jeg vil stadfeste kongedømmet for deg ved et dekret, og jeg skal dessuten vise deg ytterligere vennlighet heretter, slik at du ikke skal ha tapt noe på at du savner Antonius."

3. Da Cæsar hadde talt til kongen på slik vennlig måte, og igjen satte diademet på hans hode, bekjentgjorde han det han hadde bestemt for ham i et dekret der han i en storslagen gestus forsikret ham sin ros og sin anbefaling. Hvorpå Herodes forpliktet ham ved sine gaver, og han ville at han skulle tilgi Alexander, en av Antonius' venner som hadde bedt ham om det. Men Cæsars raseri mot ham gav seg ikke, og han klaget på alle de meget alvorlige forseelsene som den mannen han nå bad for, hadde gjort seg skyldig i og derfor avslo han den anmodningen. Deretter dro Cæsar til Egypt gjennom Syria, og Herodes mottok ham der med kongelig og rikelig underholdning. Og han red fremst av alle sammen med Cæsar da han mottok sin hær ved Ptolemais og holdt fest der med sine venner, og delte ut til resten av hæren det de trengte for å kunne være med på festen. Han skaffet dem også rikelig med vann da de var på marsj gjennom et tørt landskap helt til Pelusium, og det samme gjorde han på tilbakeveien, slik at hæren ikke manglet noe. Og både Cæsar og soldatene mente at Herodes' rike var for lite i forhold til de generøse gavene hans, og da Cæsar var kommet til Egypt, og Kleopatra og Antonius var døde, gav han ham ikke bare sine hedersbevisninger, men la et tillegg til hans kongedømme ved å gi ham både det landet som Kleopatra hadde tatt fra ham, og i tillegg Gadara, Hippos og Samaria, og dessuten havnebyene Gasa, Athedon, Joppe og Stratos' Tårn. Som gave skjenket han ham også fire hundre gallere (galatere) til livvakt, noe som de hadde vært for Kleopatra. Og det var ingen ting som ansporet Cæsar mer til å gi ham disse gavene, enn nettopp storsinnet hos ham som fikk dem.

4. Etter de første lekene i Actium, la han dessuten til hans rike området Trachonitis og det som lå i nærheten, Batanea og landet Auranitis ved følgende anledning: Zenodorus hadde leid et hus av Lysanias, og hadde hele tiden sendt røvere fra Trachonitis blant folk fra Damaskus som dermed søkte tilflukt hos Varro, presidenten i Syria, og ville at han skulle fortelle Cæsar om den ulykken de var havnet i. Da Cæsar ble kjent med den, sendte han tilbake ordre om at røverne skulle ødelegges. Varro sendte så en ekspedisjon mot dem og renset landet for disse mennene, og tok det fra Zenodorus. Etterpå gav han det til Herodes for at det ikke lenger skulle bli utsatt for de røverne som hadde angrepet Damaskus. Han gjorde ham også til prokurator over hele Syria i det tiende året etterpå da han atter kom inn i provinsen, og det var ordnet slik at de andre prokuratorene ikke kunne gjøre noe administrativt uten hans råd. Og da Zenodorus var død, gav han ham alt det landet som lå mellom Trachonitis og Galilea. Det som betydde ennå mer for Herodes, var at han nå var elsket av Cæsar nest etter Agrippa, og av Agrippa nest etter Cæsar, og han kom derfra med stor glede og fryd, og hans storsinn fikk ham dermed til å vise sin gudsfrykt.

KAPITEL 21

HERODES BYGGER (TEMPELET) OG BYENE HELT FRA GRUNNEN AV, OG HAN OPPFØRER FLERE BYGNINGER. HAN VISER STORSINN MOT UTLENDINGER, OG ALLE HANS FORETAGENDER LYKKES FOR HAM.

1. I det femtende år av sin regjering, gjenreiste derfor Herodes tempelet, og omgav det med en mur i et område som var dobbelt så stort som det hadde vært tidligere. Kostnadene var veldige, og rikdommen og prakten var ubeskrivelig. Det kan man se av de mektige bygningene, buegangene og citadellet[1] som lå på nordsiden.

Tilbyggene satte han opp fra grunnen av, mens han reparerte citadellet med veldige omkostninger, for det var ikke noe mindre enn et kongeslott, og han kalte det Antonia til ære for Antonius. Han bygde også et palass til seg selv i den øvre byen, med to meget store og vakre avdelinger, men de kunne ikke sammenlignes med helligdommen, selv i størrelse. Den ene avdelingen kalte han Cæsareum og den andre Agrippium etter sine to beste venner.

2. Han begrenset ikke minnet om dem kun til spesielle bygninger, for hans sjenerøsitet gikk så langt som til hele byer, for han bygde den vakreste mur omkring Samaria 4 kilometer lang, og bosatte seks tusen innbyggere i byen, og gav dem et meget fruktbart landområde med byen liggende i midten, og der bygde han et tempel til Cæsar. Omkring etablerte han et område med hellig land i en avstand av 700 meter, og kalte byen Sebaste etter Sebastus eller Augustus, og han fastsatte byens styreform.

3. Og Cæsar tildelte ham enda et landområde, og der bygde han et tempel i hvit marmor ved Jordans kilder, og stedet kalles Panium, der en topp av fjellet kneiser umåtelig høyt, og der det åpner seg en mørk hule på fjellets side, nedenfor eller ved bunnen, og der er det en fryktelig avgrunn med et bratt stup, og nedi er det svære mengder med vann som ligger helt stille. Hvis noen prøver å senke ned noe til å måle dybden til bunnen, finnes det ingen snor som er lang nok til å nå den. Jordans kilder kommer fra denne avgrunnen, og det er noen som mener at dette er den egentlige kilden, men dette skal vi omtale mer nøyaktig senere i vår historie.

4. Men kongen bygde også flere palasser i Jeriko mellom citadellet Cypros og det første slottet, og de var bedre og mer nyttige enn de forrige for de reisende, og han oppkalte dem etter sine venner. Kort sagt, det var ikke noe sted i hans rike som passet til dette formål, som ikke var gjort til ære for keiseren, og da han hadde fylt sitt rike med tempeler, delte han ut likeså mange tegn på sin aktelse i hele provinsen, og bygde flere byer som han kalte Cæsarea.

5. Og da han så at det var en by ved kysten som var svært forfalt, den het Stratos' Tårn, og at stedet nå heldigvis ville kunne forbedres ved hans rundhåndethet, gjenreiste han byen med hvit stein og forskjønnet den med de mest praktfulle palasser som et spesielt uttrykk for hans storsinn. Det forholdt seg slik at kysten mellom Dora og Joppe der byen lå, ikke hadde noen god havn, for enhver som skulle seile fra Fønikia til Egypt, var nødt til å ligge ute på det stormfulle havet når sønnavinden truet, og da ble det voldsom sjøgang som brøt mot klippene, rullet tilbake og opprørte havet. Men med store utgifter og rundhåndet pengebruk, vant kongen over naturen, og bygde en havn som var større enn den i Pyrecum (ved Aten), og i det indre havnebassenget gjorde han også en dyp ankerplass for skipene.

6. Selv om vanskelighetene på dette stedet forsinket hans planer, gikk han fullt og helt inn for å løse problemet med å få anleggene til å motstå havet. Skjønnheten og ornamentene kunne få det til å se ut som om han ikke hadde hatt noen vanskeligheter under prosjektet, for da han hadde utmålt det området vi har nevnt, senket han ned steiner på tjue favners dyp og plasserte dem i en lengde på femti fot og i en høyde på ni fot og en bredde på ti, og noen gjorde han enda større. Og da

havnen var blitt oppfylt til denne dybden, forøket han den med en mur over havet inntil den var to hundre fot bred, og foran disse hundre var det bølgebrytere, og de ble kalt Procumatia som betyr den første bølgebryter, og resten av området var omgitt av en steinmur. På denne muren var det to svære tårn, det største og vakreste ble kalt Drusium etter Drusus, som var Cæsars svigersønn.

7. Det var også et stort antall bueganger der sjøfolkene bodde, og stedene foran og omkring var en stor sal eller gangvei ved en kai eller et landingssted for dem som ankom. Ankomststedet vendte mot nord, for nordavinden var den svakeste av alle vindretninger. I havneinnløpet lå det tre Colossi på hver side, og de var støttet av søyler. De som lå på venstre side i innseilingen lå på et solid tårn, mens de som lå til høyre lå på to sammenføyde steiner på høykant og de var større enn det tårnet som var på den andre siden av innløpet. Der lå bygninger i lik avstand fra hverandre og på rekke inntil havnen. De var også i hvit stein, og den trange bygaten førte også ned til havnen. Og på en høyde foran havnen lå Cæsars tempel som var praktfullt der det lå og ruvet i sin skjønnhet, og der var det også en kolossal statue av keiseren, ikke mindre enn den av Jupiter Olympius som den også skulle ligne på. Den andre kolossen i Roma lignet på statuen av Juno i Argos. Så innviet han byen til provinsen, og havnen til sjøfolkene, og æren for anlegget tilegnet han Cæsar,[2] og kalte det Cæsarea.

8. Han oppførte også andre bygninger, amfiteateret og markedsplassen på en slik måte at de ikke bar sitt navn forgjeves. Han arrangerte leker hvert femte år og kalte dem Cæsars leker, og han foreslo selv de høyeste premiene til den ett hundre og nittiandre olympiade, ikke bare for seierherrene, men også for dem nest etter dem, og til og med for dem på tredjeplass, så de også fikk del i denne kongelige belønningen. Han gjenreiste også Anthedon, en by ved kysten som var blitt ødealgt under krigene, og den kalte han Agrippeum. Han hadde også så stor sympati for sin venn Agrippa, at han lot hans navn inngravere over tempelporten.

9. Herodes elsket også sin far mer enn noen, for han satte opp et monument over ham i den byen som han bygde på den fineste sletten i riket, der det er rikelig med elver og trær, og den kalte han Antipatris. Han bygde også en mur rundt citadellet ovenfor Jeriko, en meget sterk og vakker bygning, og han tilegnet den sin mor og kalte den Cypros. Han innviet også et tårn i Jerusalem og oppkalte det etter sin bror Phasaelus, og konstruksjonen, størrelsen og prakten skal vi beskrive etter hvert. Han bygde også en by til i den dalen som fører til Jeriko, og kalte den Phasaelus.

10. Og da han foreviget minnet om sin familie og sine venner, unnlot han heller ikke å reise et minnesmerke over seg selv, en festning på et fjell mot Arabia, og det oppkalte han Herodium[3] etter seg selv. Han navngav haugen som lignet et kvinnebryst og lå 12 kilometer fra Jerusalem, og kalte den med det samme navn. Han dekorerte den med mye eiendommelig kunst og oppførte runde tårn hele veien rundt, og fylte opp plassen i mellom med de kosteligste palasser. De indre delene var praktfulle, og de yre murene, avdelingene og takene, var utstyrt med mange kostbarheter. Dessuten ledet han store mengder vann over lange avstander, og bygde en trappegang med to tusen trinn av den hviteste marmor, for haugen var middels høy og fullstendig kunstig. Han bygde andre palasser langs foten av høyden,

store nok til å romme både møblene som ble brakt inn i dem og hans venner. Bygningene skulle utstyres med alt som var nødvendig. Festningen lignet på en by, men var begrenset i størrelse som et palass.

11. Da han hadde bygget så mye, ble hans storhet kjent over et ikke så lite antall utenlandske byer. Han bygde palasser i Tripoli, Damaskus og Ptolemais, og han bygde en mur rundt Byblos med svære saler, bueganger og templer og markedsplasser i Berytus og Tyrus, og teatre i Sidon og Damaskus. Han bygde også akvedukter for laodikeerne som bodde ved kysten, og for folket i Askalon bygde han bad og kostbare vannbassenger med bueganger omkring, som ble beundret for sine dimensjoner og sin kunstferdighet. Dessuten innviet han lunder og enger for en del folk, og det var ikke få byer som hadde fått landområder av ham fordi de var deler av hans eget kongerike. Han tildelte også årlige inntekter til dem som var satt til å forrette seremonier, og til folket i Cos, og sørget for at de aldri skulle mangle godtgjørelser. Han gav også korn til alle som trengte det, og bevilget store pengesummer til skipsbygging på Rhodos, og dette gjorde han ofte flere steder. Og da Apollos' tempel var nedbrent, gjenreiste han det på egen bekostning og gjorde det bedre enn det hadde vært før. Og hvorfor skal jeg tale om gavene han skjenket lysierne og samnierne, eller hans store gavmildhet over hele Jonia, og det etter som enhver behøvde dem! Og er ikke atenerne, lacedemonierne og nicopolitanerne og folket i Pergamos i Mysia, blitt forsynt til fulle med gaver som Herodes har skjenket dem! Og den store åpne plassen i Antiokia i Syria brola han med polert marmor, enda den var 4 kilometer lang! Det gjorde han, til tross for at den tidligere var blitt skydd fordi den var full av gjørme og skitt, og stedet forskjønnet han med en sidebygning i samme lengde.

12. Det er sant at dette var spesielle velgjerninger mot disse stedene, og de godene han skjenket eierne, var ikke bare vanlig for alle grekerne, men for hele den beboelige verden, så langt som glansen av de olympiske lekene rakk, for da han så at de var i ferd med å opphøre på grunn av pengemangel, og at alt det som var igjen av det gamle Hellas på en måte var borte, deltok han som en av kjemperne da lekene igjen startet etter fem år. Da han seilte til Roma og kom for å være til stede, bevilget han penger for å betale for dem for all fremtid, og for at minnet om hans deltagelse i kampene aldri skulle bli glemt. Det ville bli en uendelig lang oppgave å gå gjennom alle hans utbetalinger til dekning av folkets gjeld, for eksempel da han lettet folket i Phasaelus i Batanea for avgiftene, i tillegg til de mindre byene omkring i Cilicia. Men han fryktet for at han skulle bli offer for misunnelse tross sin storsinnethet, og for at det skulle se ut som om han søkte utilbørlig vinning, selv om han var mer rundhåndet overfor disse byene enn deres egne eiere.

13. Herodes hadde en kropp som passet for hans sjel, og han var en glimrende jeger, og pleide å lykkes på jakt fordi han var en utmerket rytter. På én dag fanget han førti ville dyr.[4] I dette landet finnes det også bjørner, men for det meste kronhjort og villesler. Han var en jeger som ingen kunne måle seg med, for så mange beundret hans hurtighet under øvelsene når han kastet spyd og skjøt på blink. I tillegg til disse prestasjonene der han stolte på sin legemsstyrke, hadde han hell med seg, for lykken sviktet ham sjelden i krig, og om han ikke lyktes, var det ikke han som var årsaken, men fordi han var blitt forrådt, eller fordi soldatene handlet overilet.

---

1 Denne festningen antar man ble bygget av Johannes Hyrkanos og ble kalt "Baris," Tårnet eller Citadellet. Det ble senere gjenoppbygget av Herodes med store forbedringer under Antonius' regjering

og ble kalt "Antoniaborgen," og på den tiden han bygde tempelet, synes han å ha lagt siste hånd på verket. Det lå på nord-vestsiden av tempelet, og var i størrelse en fjerdedel av det.
2 Byggingen av disse byene i Cæsars navn, og institusjonen med de høytidelige lekene til ære for Augustus Cæsar og som er noe som skjer ofte i imperiets provinser, og som Josefus knytter til Herodes, bekreftes av romerne.
3 Det var to byer eller citadeller som ble kalt Herodium i Judea, ett av dem lå 40 kilometer fra Jerusalem, og den andre 12 kilometer.
4 Her ser det ut til å være en liten mangel i grunnteksten som omtaler de ville dyr som Herodes jaktet på i et av landene, der han ikke sier navnet på landet.

KAPITEL 22

MORDET PÅ OVERPRESTENE ARISTOBULUS OG HYRKANOS, SAMT DRONNING MARIAMNE.

1. Men skjebnen hevnet seg på Herodes mens han hadde lyktes så godt utad, for han fikk vanskeligheter i hjemmet, og det ble ville tilstander i familien på grunn av hans kone som han elsket så høyt. Da han fikk kongemakten, sendte han fra seg henne han hadde giftet seg med da han var en sivilperson, og hun var født i Jerusalem og hette Doris, og i stedet giftet han seg med Mariamne, datter av Alexander, sønn av Aristobulus. Det var på grunn av henne at det ble problemer i familien, og spesielt da han var kommet tilbake fra Roma. Først kastet han Antipater, Doris' sønn ut av byen av hensyn til de sønnene han hadde med Mariamne, og han lot ham ikke få lov til å komme dit på noe annet tidspunkt enn ved høytidsfeiringene.

Deretter drepte han sin hustrus bestefar Hyrkanos da han var kommet tilbake til ham fra Partia, fordi han mistenkte ham for å konspirere mot ham. Hyrkanos var blitt bortført som krigsfange og ført til Barzapharnes da han oversvømte Syria, mens de som var fra hans eget land bortenfor Eufrat, ønsket at han skulle forbli hos dem, da de hadde sympati for ham i hans tilstand, for om han hadde gått med på deres ønske da de oppfordret ham til ikke å dra over elven til Herodes, ville han ikke ha omkommet. Men han ble fristet på grunn av ekteskapet til sitt barnebarn med Herodes, for da han stolte på ham og var særdeles glad i sitt eget land, kom han tilbake. Til trosds for at Hyrkanos ikke hadde gjort noe forsøk på å få kongemakten, ble Herodes provosert av det faktum at det egentlig passet bedre at Hyrkanos skulle være konge, enn Herodes.

2. Herodes hadde fem barn med Mariamne, to døtre og tre sønner, og den yngste sønnen ble oppdratt i Roma, og der døde han. Han behandlet de to andre som var av kongeblod best på grunn av morens høybårenhet, og fordi de ikke var født før etter at han var blitt konge, men det som betydde mer enn dette, var hans kjærlighet til Mariamne. Den oppflammet hans lidenskap slik at han ikke brydde seg med noen andre av sine problemer, likevel var Mariamnes hat mot ham slett ikke mindre enn hans kjærlighet til henne. Hun hadde egentlig en rettferdig indignasjon på grunn av det han gjorde, for hans hengivenhet gjorde henne dristig og hun refset ham åpent for det han hadde gjort mot hennes bestefar Hyrkanos og hennes bror Aristobulus. For han sparte ikke Aristobulus enda han bare var et barn, for da han hadde gitt ham overprest-embetet da han var sytten år, drepte han ham straks etterpå. Da Aristobulus hadde tatt på seg prestedrakten og gått til alteret ved høytiden, falt den

store folkemengden i tårer da gutten ble sendt til Jeriko om natten, og der på Herodes' befaling, ble druknet av gallerne i en dam.

3. Dette var grunnen til at Mariamne skjelte ut både Herodes og hans søster og hans mor og fornærmet dem, mens hun var taus når det gjaldt hans lidenskap for henne. Han begynte å baktale henne om at hun oppførte seg falskt for ham i sengen, og det var noe som de syntes det var rimelig at Herodes var sint på henne for. De prøvde også å få folk til å tro på andre historier, for de anklaget henne for å ha sendt et bilde av seg selv til Antonius i Egypt, og at hennes lyster var så sterke at hun måtte vise seg selv frem for en kvinnegal mann og en som hadde det i sin makt å bruke vold mot henne. Denne anklagen slo ned som et lyn i Herodes og forvirret ham, og han ble sjalu fordi han mente at Kleopatra var en slu kvinne, og at det var på grunn av henne at kong Lysanias var blitt skaffet av veien, så vel som araberen Malichus. Han var derfor redd for at dette ikke bare ville føre til oppløsning av ekteskapet, men også sette hans eget liv i fare.

4. Da han forberedte seg på å reise utenlands, overlot han sin hustru til Josef som var gift med hans søster Salome, for han ville være trofast mot ham og hadde godvilje for ham fordi han sto ham nær. Han gav ham også et hemmelig pålegg, at dersom Antonius skulle drepe ham, da skulle han drepe Mariamne. Uten at Josef hadde noen onde hensikter, fortalte han denne hemmeligheten til henne, bare for å beskrive kongens store kjærlighet til henne der han ikke kunne tåle å være skilt fra henne selv i døden.

Da Herodes kom tilbake og de samtalte, og han bedyret sin kjærlighet til henne med mange eder og forsikret henne at han aldri hadde hatt en så stor kjærlighet mot noen annen kvinne. "Ja," sa hun, "for å være sikker, viste du din kjærlighet til meg med det du påla Josef, da du befalte ham å drepe meg."*

5. Da han fikk høre at denne store hemmeligheten var blitt røpet, ble han helt forrykt, og han sa at Josef aldri ville ha sagt dette dersom han ikke hadde forført henne. Lidenskapen gjorde ham rasende, og han hoppet ut av sengen og løp som gal ut av palasset, og samtidig benyttet Salome anledningen til å fordømme henne, og hun stadfestet hans mistanke mot Josef. Og i sin ustyrlige sjalusi og sitt raseri befalte han at de begge skulle drepes med én gang.

Men så snart han var falt til ro og hans hengivenhet til henne vaktes igjen, og begjæret til henne ble så sterkt at han ikke klarte å tenke på at hun var død, viste hun seg for ham under hans forvirring og talte til ham som om hun var i live. Og i tiden etterpå var hans gremmelse og sorg over henne likeså sterk som hans kjærlighet til henne hadde vært mens hun levde.

---

* Her er det enten en utelatelse eller en stor feil, for Mariamne gikk ikke i rette med Herodes for denne hans første befaling til Josef om å drepe henne dersom han selv skulle bli drept av Antonius, for han hadde gitt den samme befalingen til Soemus også, da han var redd for å bli drept av Augustus.

KAPITEL 23

MARIAMNES SØNNER BLIR BAKTALT, OG ANTIPATER BLIR FORETRUKKET FREMFOR DEM. DE BLIR ANKLAGET FOR KEISEREN, OG HERODES FORSONES.

1. Nå måtte Mariamnes sønner arve det hatet som hennes mor var blitt utsatt for, og da de tenkte over alvoret i Herodes' forbrytelse mot henne, fikk de mistanke om at han også var deres fiende, allerede da de var i Roma og fikk sin utdannelse, og enda mer da de kom tilbake til Judea. Denne innstillingen tiltok hos dem etter hvert som de vokste opp og ble menn, og da de ble gamle nok til å gifte seg, giftet den ene seg med datteren til hans tante Salome. Det var Salome som hadde anklaget moren. Den andre ektet datteren til Arkelaus, kongen i Kappadokia. Nå ble de dristigere når de uttalte seg, og de ble fylt av hat. De som bakvasket dem, benyttet seg av freidigheten deres, og det var noen som snakket direkte med kongen om at sønnene hadde laget et komplott mot ham, og han som var Arkelaus' svigersønn og hadde tillit til sin svigerfar, forberedte seg på å flykte for å anklage Herodes for keiseren. Og da Herodes' hode i lengere tid var blitt fylt med disse bakvaskelsene, begynte han igjen å favorisere Antipater som han hadde med Doris, for å bruke ham til sitt forsvar mot sine to andre sønner, og nå gjorde han alt han kunne for å favorisere ham.

2. Men de to sønnene ville ikke finne seg i dette fordi han var født av en mor som ikke var av fin familie. Deres egen høybårenhet gjorde det umulig for dem å skjule sin ergrelse, og de gav stadig uttrykk for sitt sinne. Og da de dag for dag ble mer og mer rasende, gjorde Antipater alt det han kunne for å smigre for sin far og å finne på alle slags onde rykter om brødrene, og han fortalte ham selv noen av disse historiene og fikk dessuten andre til å gjøre det samme, inntil han fullstendig ødela deres håp om å bli etterfølgere i riket, for nå hadde faren selv bekjentgjort at han skulle være hans etterfølger. Dermed ble han sendt av sted til keiseren med kongelige ornamenter og andre tegn på kongeverdighet, unntatt diademet. Han klarte også å få ført sin mor tilbake til Herodes' seng. Disse våpnene, både smiger og baktalelser, brukte han mot sine brødre, og det gjorde han så fordekt at kongen gikk med tanker om å få sine sønner drept.

3. Dermed drev faren Alexander helt til Roma for å anklage ham overfor keiseren at han ville forgifte ham. Alexander kunne nesten ikke snakke på grunn av gråt og klage, og da han hadde en dommer som var dyktigere enn Antipater og klokere enn Herodes, unnlot han ydmykt å beskylde sin far for noe, men tilbakeviste ryktene med stor visdom og fornuft, og da han hadde bevist at hans bror som var i like stor fare som han selv, var uskyldig, klaget han høylydt over Antipaters sluhet og den skammelige behandlingen de hadde fått. Han var i stand til å rettferdiggjøre seg, ikke bare fordi han hadde en ren samvittighet, men fordi han var veltalende og dyktig til å gjøre rede for saker og ting. Og da han til slutt sa at hvis faren fastholdt at de var forbrytere og det sto i hans makt å drepe dem, fikk han hele forsamlingen til å gråte, og han fikk brakt keiseren så langt at han forkastet anklagene og lot faren straks forsone seg med dem. Men betingelsene for dette var at de skulle adlyde faren i alle ting, og at han skulle ha makt til å overlate riket til den han ville.

4. Deretter kom kongen tilbake fra Roma, og han så ut til å ha tilgitt sine sønner etter

disse anklagene, men han bar fremdeles på mistanke mot dem. De ble fulgt opp av Antipater som var kilden til anklagene, men han tilkjennegav ikke sitt hat til dem fordi han gav æren til ham som hadde forsonet dem. Men da Herodes seilte forbi Cilicia, anløp han Eleusa,* der Akrelaus betjente dem på den aller høfligste måte og takket ham for at han hadde frelst hans svigersønn og var svært glad for at de var blitt forsonet, og det desto mere fordi han tidligere hadde skrevet til sine venner i Roma og bedt dem om å hjelpe Alexander under rettsaken. Så ledsaget han Herodes helt til Zaphyrium og skjenket ham gaver til en verdi av tretti talenter.

5. Da Herodes kom til Jerusalem, samlet han folket og presenterte sine tre sønner for dem og kom med en unnskyldning for sitt fravær og takket Gud og keiseren i høye toner for å ha skaffet orden i hans hus mens det var hjemsøkt av problemer, og han proklamerte at det nå var samstemmighet blant sønnene, noe som var av større betydning enn kongedømmet selv – ”og det vil jeg la stå ennå fastere, for keiseren har gitt meg makt til å utnevne min etterfølger til å overta regjeringen. Og for å gjengjelde hans godhet, og for å sørge for mitt aller beste, erklærer jeg at disse mine sønner skal være konger. Først og fremst ber jeg om Guds samtykke i det jeg vil gjøre, og deretter ber jeg om deres samtykke. Alderen til den ene, og høybårenheten hos de andre to, skal bestemme deres arvefølge. Mitt rike er så stort at det kan bli nødvendig med flere konger. Nå skal dere holde dem i den rette aktelse slik keiseren har befalt og deres far har bestemt, og dere skal ikke gjøre forskjell eller vise dem utilbørlig respekt, men vise den i henhold til deres fødsel. For hvis noen viser sin respekt på utilbørlig vis og hedrer ham mer enn hans alder krever, vil den ene bli likeså frydefull som den som blir vist mindre ære vil bli sorgfull. Og de slektningene og vennene som skal omgåes dem, skal jeg oppnevne, slik at det blir en garanti for at de vil være enige, da jeg også er klar over at ondskap hos dem de er sammen med, vil føre til krangel og stridigheter blant dem. Og hvis de som skal være sammen med dem har en god innstilling, vil de bevare sin naturlige godhet de har for hverandre. Men jeg ønsker fremdeles at ikke bare disse, men mine bafalingsmenn i hæren for nærværende skal bygge sitt håp på meg alene, for jeg har ikke overgitt riket til mine sønner, men bare gitt dem kongeverdighet slik at de skal ha gleden av å være herrer, for administrasjonen og byrdene skal påhvile meg enten jeg vil eller ikke. La så enhver tenke over i hvilken alder jeg befinner meg, og hvordan jeg har ført mitt liv, og hvilken gudsfrykt jeg har vist. For jeg er ikke så gammel at man skal tro at mitt liv er slutt, og jeg har heller ikke hengitt meg til den slags luksus som avkorter menns liv i ung alder, og vi har vært så religiøse og gudfryktige at vi har grunn til å håpe på å kunne nå en meget høy alder. Men hvis det er noen som pleier et vennskap med mine sønner for å ødelegge meg, skal de straffes. Jeg er ikke en som misunner mine egne barn slik at jeg skulle forby noen å vise dem ære, men jeg vet at slik overdreven ære vil gjøre dem frekke. Og hvis bare de som kommer nær dem, vil legge seg det på minnet at hvis han viser seg å være en god mann, skal jeg belønne ham, men hvis han viser seg å være opprørsk, skal hans ondskapsfulle elskverdighet ikke gagne ham noe, for jeg tror at de alle vil stå på min side, dvs. på mine sønners side, for det vil være til deres eget beste at jeg regjerer og at jeg er i samsvar med dem. Men dere, o, mine gode barn, tenk på helligheten i selve naturen der den naturlige kjærlighet råder, til og med hos de ville dyr, og tenk så på keiseren som har skapt denne forsoningen blant oss, og for det tredje, tenk på meg som har oppfordret dere til å gjøre dette – at dere fortsatt skal være brødre. Jeg gir dere derfor kongelige klær og kongelig ære, og jeg ber Gud om å bevare det jeg har

bestemt, dersom dere vil være forlikte med hverandre."

Da kongen hadde sagt dette, og hilset sine sønner på den mest høflige måte, oppløste han forsamlingen. Noen gav sitt samtykke og ville at det han hadde sagt straks skulle tre i kraft, mens de som ville ha forandring, lot som om de ikke hadde hørt det.

---

* På denne øya Eleusa som senere ble kalt Sebaste i nærheten av Cilicia, hadde Arkelaus', kongen i Kappadokia, sitt kongeslott, og det blir stadfestet av Strabo. Stefanus fra Bysants kaller det også "en øy i Cilicia som nå heter Sebaste."

KAPITEL 24

ANTIPATERS OG DORIS' ONDSKAP. ALEXANDER ER SVÆRT UROLIG OVER GLAPHYRA. HERODES TILGIR PHERORAS SOM HAN HAR BÅRET PÅ MISTANKE MOT, SAMT SALOME, SOM HAN VISSTE VILLE GJØRE SKADE BLANT DEM. HERODES' EVNUKKER TORTURERES OG ALEXANDER LEGGES I LENKER.

1. Men krangelen fulgte brødrene fremdeles da de skiltes, og de mistankene de hadde mot hverandre ble bare verre. Alexander og Aristobulus ergret seg over at Antipater hadde fått bekreftet sin forrang som den førstefødte, og Antipater var sint på sine brødre fordi de skulle følge etter ham. Men han visste hvordan han skulle holde munn, og han benyttet seg av en god del list og skjulte sitt hat mot dem, mens de andre stolte på sin høybårenhet og lot munnen gå over alt som falt dem inn.

Det var også flere som provoserte dem ytterligere, og mange av deres påståtte venner innsmigret seg hos dem for å spionere på dem. Alt som Alexander sa ble brakt videre til Antipater, og fra ham, videre til Herodes med tillegg. Den unge mannen kunne ikke si sin hjertens mening uten å vekke anstøt, og alt det han sa, ble brukt mot ham. Og hvis han en gang talte fritt ut under samtalene, ble han tillagt en masse annet ved de minste anledninger. Antipater satte stadig vekk noen til å provosere Alexander, slik at løgnene mot ham skulle se ut som om de var sanne, og hvis bare én av de historiene som ble fortalt, skulle vise seg å være sann, så innebar det at alle de andre også måtte være det.

Antipaters venner var av naturen forsiktige med å si noe, og de var inntil nå bestukket til å skjule sine tanker slik at ingen ting skulle komme ut av de viktige hemmelighetene. Man tar ikke feil i å si at Antipaters liv var et ondskapens mysterium, for enten bestakk han Alexanders bekjentskaper med penger, eller så vant han dem for seg med smiger, og ved hjelp av disse to metodene oppnådde han det han ville, og slik fikk han dem til å forråde sin herre ved å åpenbare alt det han gjorde eller sa. På alle måter spilte han ut sine anklager og var slu nok til å vise et ansiktsuttrykk som om han var en god bror for Alexander og Aristobulus, mens han kjøpte andre menn til å fortelle om det de gjorde mot Herodes. Og når noe av det ble fortalt Alexander, ville han komme inn og late som om han var på hans side, og motsi det, mens han etterpå fortsatte med sine hemmelige planer om å vekke kongens indignasjon. Planen hans var å få folk til å tro at Alexander lå og ventet på en anledning til å drepe sin far, for ingen ting kunne være en bedre bekreftelse på dette enn at Antipater drev og unnskyldte ham.

2. Med dette oppnådde de at Herodes ble rasende, hans naturlige kjærlighet til sønnene avtok hver dag og tiltok i samme grad til Antipater. Hoffet viste den samme adferden, noen av egen fri vilje, og andre etter pålegg fra kongen, og i særdeleshet Ptolemeus, kongens nærmeste venn, samt kongens brødre og alle hans barn, for Antipater var alt i alle. Og det som var det aller bitreste for Alexander var at Antipaters mor betydde alt for dem, for hun var den som kom med råd mot dem og var giftigere enn en ond stemor, og hatet dronningens sønner mer enn det som er vanlig å mislike svigersønner. Alle viste sin respekt for Antipater i håp om å tjene på det, og det var kongens bud som gjorde dem fremmed for brødrene, for han hadde gitt sine nærmeste venner påbud om at de ikke skulle komme nær dem eller vise høflighet mot Alexander eller hans venner.

Herodes var også blitt grusom, ikke bare mot sine husfolk og naboer, men også mot sine venner i utlandet, for keiseren hadde gitt ham en rettighet han ikke hadde gitt noen andre, nemlig at han kunne hente tilbake enhver som hadde flyktet fra ham, selv fra en by som ikke var under hans jursisdiksjon. De unge mennene var ikke klar over de anklagene som var reist mot dem og kunne derfor ikke verge seg mot dem, men måtte falle på grunn av dem. For faren deres rettet ingen offentlig anklage mot noen av dem, selv om det etter en tid ble klart hvordan tingene lå da de så hans kulde og uro over ting som bekymret ham.

Antipater hadde også sørget for at deres onkel Pheroras ble deres fiende i tillegg til deres tante Salome, for han snakket alltid til henne som om hun var hans kone, og vekket hennes irritasjon mot dem. Og Alexanders hustru Glaphyra forsterket sitt hat mot dem ved å påpeke sin høybårenhet og sitt slektskap med berømte personer, og ville ha det til at hun var en dame som sto over alle andre i kongeriket, for på farsiden stammet hun fra Temenus, og på morsiden fra Darius, Hystaspes' sønn. Hun rakket dessuten ofte ned på Herodes' søster og hans hustruer for deres simple herkomst, og at han hadde valgt dem på grunn av deres skjønnhet og ikke på grunn av deres familie. Han hadde heller ikke så få hustruer, for det var fra gammelt av tillatt for jødene å ha mange hustruer,* og denne kongen koset seg med mange, og alle hatet Alexander på grunn av Glaphyras skryt og munnhuggeri.

3. Aristobulus hadde startet en trette med Salome som var hans svigermor, i tillegg til det raseriet hun hadde på grunn av Glaphyras bebreidelser, for han opphisset stadig sin kone på grunn av hennes simple familie, ved å klage på at han hadde giftet seg nedover, mens hans bror Alexander hadde giftet seg med en av kongelig blod. Og Salomes datter gråt og fortalte det til henne med det tillegg at Alexander truet mødrene til de andre brødrene med at når han ble konge, skulle han sette dem til å veve sammen med tjenestepikene, og brødrene deres skulle han gjøre til skolelærere. Og han spottet dem med utdannelsen de hadde fått, for den passet til et slikt yrke. Da kunne ikke Salome styre sitt sinne lengere, men fortalte alt til Herodes, og man tvilte ikke på hennes vitnesbyrd da det var rettet mot hennes svigersønn. Det verserte også et annet rykte som ophisset kongen, for han hørte at sønnene stadig snakket om moren og sørget over henne og ikke holdt opp med å forbanne ham. Og da han hadde brukt Mariamnes klær som gaver til sine senere koner, truet de med at i stedet for kongelige klær, skulle de snart sørge for at de måtte kle seg i noe som ikke var bedre enn skinnklær.

4. Selv om Herodes var nervøs på grunn av frekkheten hos de unge mennene, brydde han seg ikke med å få dem på bedre tanker, men før han skulle dra sjøveien til Roma, kalte han dem til seg, og som konge, truet han dem litt, men formante dem først og fremst fordi han var deres far, og oppfordret dem til å elske sine brødre og sa at han ville tilgi dem deres tidligere overtredelser hvis de bare ville forbedre seg for fremtiden. Men brødrene avviste anklagene og sa at de var falske, og at det som var gjort mot dem var tilstrekkelig for at de skulle bli renvasket. De sa også til ham at han måtte selv lukke sitt øre for slike rykter og ikke være så godtroende, for det ville aldri være noen mangel på slike som ville lyve på dem så lenge som andre var villige til å høre på dem.

5. Da de hadde beroliget ham på denne måten, ble de kvitt frykten. Likevel fant de grunn til bedrøvelse, for de visste at både Salome og onkelen Pheroras var deres fiender, og de var begge harde og strenge, spesielt Pheroras, som var delaktig med Herodes i rikets statssaker, bare uten diademet. Han hadde også hundre talenter i inntekt og nøt fordelen med å besitte alt land på den andre siden av Jordan, som han hadde fått som gave av sin bror som hadde spurt keiseren om lov til å gjøre ham til fjerdingfyrste, og hadde fått det. Herodes hadde også gitt ham en hustru av kongelig familie, og det var ingen andre enn søsteren til han kone. Og etter at hun døde, overgav han ham høytidelig sin eldste datter samt en medgift på tre hundre talenter. Men Pheroras nektet å inngå dette ekteskapet på grunn av sin kjærlighet til en av sine tjenestekvinner. Dette ble Herodes svært oppbrakt over, og gav datteren til sin brorsønn av Josef, som etterpå ble drept av parterne. Etter en tid la han av sitt sinne mot Pheroras og tilgav ham, siden han uansett ikke kunne komme over sin kjærlighet til sin tjenestekvinne.

6. Pheroras hadde lenge før dette blitt anklaget av dronning Mariamne da hun levde, for å prøve å forgifte Herodes, og det kom en mengde informanter som fikk Herodes til å tro at dette var sant selv om han var usedvanlig glad i sine brødre, og han ble redd. Og da han hadde utsatt flere av de mistenkte for tortur, kom han til slutt til Pheroras venner, men ingen av dem innrømmet forbrytelsen offentlig, men de hevdet at han hadde planlagt å ta med seg henne han elsket, og så flykte bort til parterne. Costobarus, ektemannen til Salome som kongen hadde gitt ham til hustru etter at hennes forrige mann var blitt henrettet for ekteskapsbrudd, var opphavet til denne planen og flukten. Salome unngikk heller ikke bakvaskelsene, for hennes bror Pheroras anklaget henne for å ha gått med på å gifte seg med Sylleus som var prokurator for Obodas, kongen i Arabia, som dessuten var en bitter fiende av Herodes. Men da hun ble arrestert for dette og alt det Pheroras hadde anklaget henne for, fikk hun tilgivelse. Kongen tilgav også Pheroras for de forbrytelsene han var blitt anklaget for.

7. Den stormen som raste i hele familien ble imidlertid overført på Alexander, slik at alt dette kom over hans hode. Det var tre evnukker som var meget høyt respektert av kongen på grunn av de stillingene de hadde, for en av dem var munnskjenk, en annen hadde ansvar for aftensmaten og en tredje hjalp ham til sengs og la seg ned sammen med ham. Alexander hadde fått disse mennene ved hjelp av store gaver til å la seg bruke i obskøn hensikt, og da dette ble fortalt kongen, ble de torturert og funnet skyldig, og samtidig tilsto de samtalene om komplottet han hadde planlagt. De fortalte også om hva som var blitt lovt dem, og hvordan Alexander hadde bedratt

dem da han sa at de ikke måtte sette sitt håp til Herodes som var en gammel mann og var skamløs nok til å farge håret for at han skulle se yngre ut, og at de heller skulle sette sitt håp til ham som skulle være etterfølger i riket enten han ville det eller ikke. Om kort tid ville han ta hevn over sine fiender og gjøre sine venner lykkelige og velsignet, og først og fremst dem selv. De mektigste menn viste allerede Alexander respekt i det skjulte, og hærførerne og offiserene oppsøkte ham i hemmelighet.

8. Disse tilståelsene skremte Herodes slik at han ikke turte å offentliggjøre dem med én gang, og han sendte hemmelig spioner ut både natt og dag for å finne ut om alt som ble sagt og gjort, og når noen ble mistenkt for forræderi, henrettet han dem, og palasset ble skjemt av frorferdelig urettferdige rettsavgjørelser, for alle drev med baktalelser fordi de var i fiendskap mot noen, og det var mange som benyttet seg av kongens raseri til skade for dem de var i strid med, og løgner ble lettvint trodd, og straff ble gjennomført hurtigere enn baktalelsene ble produsert. Og den som nettopp hadde anklaget en annen, ble anklaget selv, og ble ført til retterstedet sammen med den han hadde fått arrestert, for den faren kongen befant seg i, førte til at forhørene ble korte. Han gikk så langt i sin bitterhet at han ikke en gang kunne se med vennlighet på dem som ikke var blitt anklaget, og mot sine venner oppførte han seg barbarisk. Dermed forbød han mange å komme til rettssakene, og dem han ikke hadde makt til å straffe, tiltalte han grettent.

Antipater forulempet Alexander som nå var kommet i ulykke, og samlet en arrogant gruppe av slektninger og produserte alle slags anklager mot ham, og kongen selv ble så utsatt for den verste terror av disse voldsomme anklagene og påfunnene at han så for seg at Alexander kom mot seg med draget sverd i sin hånd. Dermed grep han ham straks og lenkebandt ham, og begynte å forhøre hans venner under tortur, og mange døde under torturen, men bekjente ingen ting og sa ingen ting i mot sin samvittighet. Men det var noen av dem som ble tvunget til å vitne falskt på grunn av pinslene, og de sa at Alexander og hans bror Aristobulus hadde konspirert mot ham og gikk og ventet på en anledning til å drepe ham mens han var på jakt, og så flykte til Roma. Disse utrolige beskyldningene som var fremkommet under den store nøden de var i, ble straks trodd av kongen, og det gav ham en viss trøst etter at han hadde bundet sin sønn, slik at det han hadde gjort med ham, likevel ikke så ut til å være så urettferdig.

---

* Det var en skikk fra uminnelige tider blant jødene og deres forfedre at patriarkene hadde flere hustruer, eller hustruer og konkubiner i stedet for bare én, for polygami var ikke forbudt ifølge Moseloven, men utrykkelig tillatt (5.Mos.17,16-17 og 21,15), men ikke andre steder, etter det jeg kan se. Og det vår Frelser sier om de vanlige jødiske skilsmissene, der man gjør større krav på en slik tillatelse enn polygami, ser også ut for meg å være riktig, da Moses ”på grunn av deres hårde hjerter,” tillot dem å ha flere hustruer samtidig, men at ”fra begynnelsen hadde det ikke vært slik” (Matt.19,8 og Mark.5,5).

KAPITEL 25

ARKELAUS SKAPER EN FORSONING MELLOM ALEXANDER, PHERORAS OG HERODES.

1. Da Alexander fant det umulig å overbevise sin far om at han var uskyldig, bestemte han seg for å møte sin ulykke hvor alvorlig den enn måtte bli, så han laget

fire anklageskriv mot sine fiender og bekjente at han hadde vært med i et komplott, men erklærte at de fleste av hoffet hadde konspirert mot ham, spesielt Pheroras og Salome, og Salome kom til og med en gang og tvang ham til å ligge med henne om natten, enten han ville det eller ikke. Disse skrivene kom i hendene på Herodes, og de inneholdt en sterk anklage mot de mektige mennene. Og da skyndte Arkelaus seg til Judea fordi han var redd for sin svigersønn og sin datter, og han var den rette hjelperen og opptrådte varsomt og benyttet en strategi som forpliktet kongen til ikke å gjennomføre det han hadde truet med, for da han kom til ham, skrek han ut: ”Hvor i all verden er denne uslingen av en svigersønn? Hvor skal jeg få se hodet av ham som har planlagt å drepe sin far, og som jeg vil rive i stykker med mine egne hender? Jeg vil gjøre det samme med min datter som har en slik fin ektemann, for selv om hun ikke har del i komplottet, er hun likevel gift med denne skapningen og er blitt vanæret. Og jeg kan ikke annet enn beundre din tålmodighet som er blitt utsatt for denne sammensvergelsen, dersom Alexander ennå er i live, for da jeg skyndte meg det jeg kunne fra Kappadokia, ventet jeg at han skulle ha vært henrettet for lenge siden. Men jeg var fremdeles innstilt på et forhør av min datter som jeg på grunn av min respekt for deg hadde gitt ham til hustru, men nå må vi rådslå om dem begge, og hvis din farskjærlighet er så stor at du ikke kan straffe din sønn som har konspirert mot deg, la oss gi hverandre den høyre hånd på at vi begge skal gi uttrykk for vårt raseri ved denne anledning.”

2. Etter denne pompøse erklæringen fikk han Herodes til å dempe sitt sinne enda han var forvirret, og han leverte ham de dokumentene Alexander hadde skrevet for at han skulle lese dem, og hver gang han kom til en overskrift, overveide han saken sammen med Herodes. Og nå benyttet Arkelaus anledningen som var kommet på grunn av hans strategi, til litt etter litt å legge skylden på de personene som var omtalt i disse dokumentene, og spesielt på Pheroras, og da han merket seg at kongen trodde at han mente alvor, sa han: ”Vi må finne ut om ikke den unge mannen selv var blitt utsatt for et komplott fra så mange av disse usle slynglene, og at det ikke er deg den unge mannen har lagt planer mot, for jeg kan ikke se noen grunn til at han skulle falle i en så fryktelig forbrytelse, da han allerede har fordelen av å være kongelig og regner med å være din etterfølger. Og det mener jeg dersom ingen hadde overtalt ham til å gjøre noe slikt. For folk som er utspekulerte nok til å overtale unge og til og med gamle menn, har noen ganger ødelagt de mest berømte familier og kongedømmer.”

3. Herodes var enig i det han sa, og etter hvert dempet han sitt raseri mot Alexander, men ble i stedet mer oppbrakt over Pheroras som hadde merket at kongens innstilling hadde endret seg så plutselig, og at Arkelaus’ vennskap kunne føre til hva som helst med ham. Da han ikke hadde noen skikkelig måte å forsvare seg på, beskyttet seg ved hjelp av frekkhet. Så gav han opp Alexander og tydde til Arkelaus og sa at han ikke kunne se hvordan han kunne unnskylde ham, da han var grepet i så mange forbrytelser der det var helt opplagt at han hadde konspirert mot kongen og selv var årsaken til den ulykken han var havnet i om han ikke ville slutte med sine utspekulerte kjeltringstreker og sine benektelser av det han var blitt beskyldt for, og be om nåde for sin bror som fremdeles hadde sympati for ham, for hvis han ville gjøre det, skulle han gi ham all den hjelp han var i stand til.

4. Pheroras gikk med på dette, og for at det skulle vekke medynk, kledde han seg i

sorte klær, og med tårer i øynene kastet han seg ned for Herodes' føtter og ba om tilgivelse for det han hadde gjort, og bekjente at han hadde handlet meget ondskapsfullt og var skyldig i alt det han var blitt anklaget for, og han klaget på at han var blitt forvirret på grunn av sin kjærlighet til en kvinne. Og da Arkelaus hadde fått Pheroras til å vitne mot seg selv, gav han ham en unnskyldning og dempet Herodes' raseri mot ham ved å bruke eksempler fra husets folk, og selv om han hadde lidd mye mer av sin egen bror, valgte han å følge naturen i stedet for å følge lysten til å hevne seg. For det er på samme måte i kongerikene som det er med oppsvulming av kroppen, at dersom en kroppsdel legger på seg og sveller ut, er det ikke rett å kvitte seg med den, men i stedet søke helbredelse ved en mildere metode.

5. Da Arkelaus sa dette og mye annet, ble Herodes' mishag mot Pheroras mindre, men han beholdt sin indignasjon mot Alexander, og sa at han ville at hans datter skulle skilles fra ham inntil han hadde fått Herodes til å endre sin oppførsel mot ham, så han begynte å bønnfalle Arkelaus om at den unge mannen fortsatt måtte få være gift med hans datter. Men Arkelaus overbeviste ham om at han ville tillate henne å gifte seg med hvem som helst, men ikke lenger være gift med Alexander. For han så på det som en stor fordel å være bundet til ham ved denne kontrakten, og at de store privilegiene måtte få bestå. Men kongen sa at hans sønn ville se på det som en stor velgjerning dersom han ikke oppløste ekteskapet, spesielt fordi han allerede hadde barn med henne, og at han elsket sin hustru så høyt. Dermed ville hans hustru være en beskyttelse for ham ved å holde ham fra å forsynde seg slik han hadde gjort. For hvis hun ble revet bort fra ham, ville hun bli årsaken til at han ble fortvilt, siden slike menn blir best brakt til ro ved at de blir opptatt av de hjemlige sysler. Dermed gikk Arkelaus med på det Herodes ønsket, ikke uten vanskelighet, men både han og faren ble enige om å forsone seg med den unge mannen. Men kongen sa at han for enhver pris måtte bli sendt til Roma for å drøfte saken med keiseren, for han hadde allerede skrevet en fyldig beretning om saken til ham.

6. Slik kom det til at Arkelaus' strategi reddet hans svigersønn fra den faren han var i, og da denne forsoningen var et faktum, holdt de fest og hadde det hyggelig, og da Arkelaus skulle dra sin vei, forærte Herodes ham sytti talenter og en gyllen trone innsatt med kostelige steiner, samt noen evnukker og en konkubine som het Pannychis. Han viste også alle sine venner behørig ære i henhold til deres rang og stilling. På samme måte gav kongens slektninger praktfulle gaver til Arkelaus etter hans befaling, og deretter ble han ledsaget helt til Antiokia.

KAPITEL 26

EURYCLES* BAKTALER MARIAMNES SØNNER, MEN EUARATUS' UNNSKYLDNING HJALP INGEN TING.

1. En kort tid senere kom det en mann til Judea, som var mye dyktigere i strategisk spill enn Arkelaus, og han ødela ikke bare forsoningen med Alexander, som var så viselig gjort, men som viste seg å føre til hans ruin. Han var lacedemonier og het Eurycles. Han var en korrupt person, for han ønsket å leve under en konge for å skaffe seg penger, for i Hellas kunne han ikke oppnå en slik luksus. Han la ut et agn for Herodes ved å presentere seg med praktfulle gaver, og han oppnådde snart det

han ønsket i rikt mål. Men han regnet ikke gaver for å være noe dersom han ikke kunne væte landet med blod ved hjelp av sine bestikkelser. Han innsmigert seg hos kongen, talte i fordekte vendinger og med falske lovtaler for ham, for han merket seg straks Herodes' blinde side og sa slike ting til ham som han likte, og dermed ble han en av hans mest intime venner. Både kongen og alle som var hos ham, fikk stor aktelse for denne spartaneren på grunn av det landet han kom fra.

2. Straks denne fyren oppdaget de råtne stedene i hans familie og så hvordan brødrene kranglet med hverandre og hvilken innstilling faren hadde overfor dem, valgte han først å losjere hos Antipater, samtidig som han bedrog Alexander ved å late som om han var hans venn ved løgnaktig å hevde at han var en gammel kjenning av Arkelaus, og dermed fikk adgang til Alexanders familiekrets som en trofast venn. Han innyndet seg også hos hans bror Aristobulus, og da han hadde prøvd seg hos flere personer på denne måten, lurte han én av dem med én metode, og en annen med en annen metode, men han ble først og fremst leid av Antipater, slik at han dermed forrådte Alexander, og det gjorde han ved å bebreide Antipater for å overse intrigene fra dem som sto i veien for hans planer, da han var den eldste sønnen, samtidig som han refset Alexander fordi han tillot en som var født av en alminnelig kvinne å gjøre krav på arvefølgen, trass i at han selv var født av en dronning, og dessuten gift med en kongedatter, enda han hadde fått Arkelaus til å støtte seg på aller beste vis. Den unge mannen kunne ikke oppfatte hans råd som annet enn troverdig, da han lot som om han var venn med Arkelaus, og av den grunn klaget Alexander på Antipaters oppførsel mot ham uten å skjule noe, og at det ikke var så rart at Herodes, etter å ha drept hans mor, skulle berøve dem kongeriket.

Eurycles lot som om han sympatiserte med ham i hans situasjon, og han sørget sammen med ham. Og ved å legge ut et agn, fikk han Aristobulus til å si de samme tingene. Slik lokket han begge brødrene til å klage på sin far, og deretter gikk han til Antipater og åpenbarte disse sensitive hemmelighetene for ham. Han diktet også opp noe om at hans brødre hadde lagt et komplott mot ham og nesten var klare til å falle over ham med dragne sverd. For disse opplysningene fikk han mange penger, og dermed anbefalte han Antipater for hans far, og etter hvert påtok han seg arbeidet med å føre Alexander og Aristobulus til deres graver ved å anklage dem for faren.

Så gikk han til Herodes og fortalte ham at han ville redde hans liv som en belønning for de godene han hadde fått av ham og gjengjelde ham ved å gjenopprette glansen i hans liv, for sverdet hadde lenge vært kvesset og Alexanders hånd hadde lenge vært utstrakt mot ham, men han hadde hindret det ved å late som om han ville hjelpe ham. Han fortalte at Alexander hadde sagt at Herodes ikke var tilfreds med å regjere et rike som tilhørte andre, og og at morens kongedømme ville falle fra hverandre etter at han hadde drept henne, og at han ovenikjøpet skulle introdusere en falsk etterfølger ved å gi sin fedrenearv til den nederdrektige fyren Antipater. Slik ville han kunne blidgjøre sjelene til Hyrkanos og Mariamne ved å hevne seg på ham. Og han sa at det ikke passet seg for ham å ta riket fra sin far uten blodsutgytelse, for det skjedde hver dag ting som provoserte ham til det. For han kunne ikke si noe som ikke ville bli brukt mot ham, for hvis noen nevnte noe om høybårenhet, ville han uansett bli urettferdig utskjelt, mens derimot hans far ville si at absolutt ingen var av kongelig fødsel unntatt Alexander, og at hans egen far selv manglet æren over å være kongelig. Om de var på jakt og man ikke sa noe, ble han fornærmet, og hvis

han roste noen, trodde de det bare var spøk, og fant derfor at faren alltid var streng og ubarmhjertig og ikke hadde noen naturlig sympati for dem unntatt for Antipater.

Hvis dette komplottet ikke skulle lykkes, var han villig til å dø, men om han skulle drepe sin far, hadde han rikelig anledning til å redde seg selv. Den nærmeste han da kunne flykte til, var sin svigerfar Arkelaus, og i neste omgang hadde han keiseren som inntil denne dag ikke hadde kjent Herodes' karakter, og nå ville han ikke tre frem for keiseren med en slik frykt som han hadde da faren var der for å skremme ham. Da ville han ikke bare legge frem anklagene som var rettet mot ham selv, men åpent tale om ulykkene i nasjonen, om hvordan de ble beskattet til døde, og hvordan dette ble misbrukt til luksus og blodsutgytelse, og om hva slags personer som tok deres rikdommer, og hvem som eide byene som han tildelte privilegier. Han ønsket også en høring om det som skjedde med hans bestefar Hyrkanos og hans mor Mariamne, og han ville åpent gjøre kjent den forferdelige ondskapen i riket, og for dette skal han ikke dømmes som fadermorder.

3. Da Eurycles hadde holdt denne illevarslende talen, roste han Antipater i høye toner som det eneste av hans barn som hadde kjærlighet til sin far, og derfor lå som en hindring for den andres planer mot ham. Og nå ble kongen som knapt hadde undertrykket sitt sinne over de tidligere anklagene, oppbrakt til det ytterste. Da fant Antipater høvet til å sende andre folk til hans far for å anklage brødrene ved å fortelle ham at de i hemmelighet hadde snakket med Jucundus og Tyrannus som var kongens hestepassere og var blitt fratatt denne ærefulle stillingen på grunn av en forseelse. Herodes ble rasende over denne informasjonen og befalte at disse mennene skulle tortureres, men de innrømmet ingen ting av det kongen var blitt fortalt, men det ble fremlagt et brev som skulle ha vært skrevet av Alexander til slottsherren med anmodning om å motta ham og Aristobulus på slottet når han hadde drept deres far, for så å gi dem våpen og all den assistense han kunne. Alexander sa at dette var en forfalskning av Diophantus. Han var kongens sekretær, og en dristig mann og flink til å forfalske håndskriften til enhver, og etter at han hadde forfalsket i en hel del tilfeller, ble han til slutt henrettet for det. Herodes gav også ordre til at slottsherren skulle tortureres, men de fikk ingen ting ut av ham om det som anklagene gikk ut på.

4. Selv om Herods fant at bevisene var så svake, befalte han at sønnene skulle holdes i forvaring, for de hadde hatt friheten inntil nå. Han kalte dem for familiens pest, og han som var opphavet til dette, Eurycles, kalte han sin frelser og velgjører og belønnet ham med femti talenter. Samtidig forhindret han at det skulle bli gitt noen skikkelig rapport om det han hadde gjort, for han dro straks til Kappadokia, og der fikk han penger av Arkelaus, og der var han frekk nok til å late som om han hadde skapt forsoning mellom Herodes og Alexander. Så dro han derfra til Hellas, og der brukte han det som han så urettferdig hadde fått, til likeså onsdskapsfulle formål. Så ble han to ganger anklaget for keiseren for å ha fylt Akaia med opprør og utplyndret borgerne, og derfor ble han landsforvist. Slik ble han straffet for de onde gjerningene han hadde gjort mot Aristobulus og Alexander.

5. Nå er det på sin plass å nevne Euaratus fra Cos som en motsetning til denne spartaneren, for da han var en av Alexanders aller nærmeste venner, og på sin reise

kom samtidig med Eurycles, spurte kongen ham om det som Alexander ble anklaget for var sant. Han forsikret ham med ed at han aldri hadde hørt om noe slikt fra de unge mennene, men hans vitnesbyrd hjalp ikke det minste for å frikjenne disse ulykkelige, for Herodes hadde mer lyst til å høre på det som alle vitnet mot dem for å erklære dem skyldige, og demonstrerte at de var rasende på dem.

---

* Denne ondskapsfulle fyren synes å være den samme som omtales hos Plutark, som en følgesvenn til Markus Antonius og som levde samtidig med Herodes, der han lettvint kunne innsmigre seg hos Herodes' sønner Antipater og Alexander. Grunnen til at denne spartaneren ble mottatt av jødene som vi ser her, er også bevitnet i både jødenes og spartanernes opptegnelser, der det påstås at spartanerne var i slekt med jødene og stammet fra deres felles stamfar Abraham, jødefolkets første patriark.

KAPITEL 27

UNDER KEISERENS LEDELSE ANKLAGER HERODES SINE SØNNER I BERYTUS. DE BLIR IKKE FREMSTILT FOR RETTEN, MEN BLIR LIKEVEL DØMT, OG LITT SENERE SENDES DE TIL SEBASTE OG BLIR STRANGULERT.

1. Salome forsterket Herodes grusomhet mot sine sønner, for Aristobulus ville gjerne bringe henne som var hans svigermor og tante, inn i den samme livsfare som han var i selv. Han sendte bud til henne og ba henne sørge for sin egen sikkerhet, og han fortalte henne at kongen forberedte seg på å ta livet av henne på grunn av anklagen mot henne om at hun tidligere hadde prøvd å bli gift med araberen Sylleus, og hadde åpenbart kongens aller viktigste hemmeligheter for ham som var kongens fiende. Dette kom som den siste stormen som ødela alt for de unge mennene som allerede var i livsfare, for Salome kom løpende til kongen og informerte ham om den anmodningen hun hadde fått. Da holdt han det ikke ut lengere, og befalte at de unge mennene skulle bindes og holdes adskilt fra hverandre. Han sendte straks Volumnius som var øverstbefalende over hæren, til keiseren, og med ham sin venn Olympus som hadde med seg en skriftlig informasjon. Da han hadde seilt til Roma og levert kongens brev til keiseren, ble keiseren mektig bekymret for de unge mennene, men likevel følte han at han ikke kunne frata faren hans makt til å dømme sine sønner, så han skrev tilbake til ham og stadfestet hans makt over sønnene, men sa også at han ville gjøre vel i å prøve saken om komplottet mot ham i en offentlig rett og ta med seg dommere fra sin egen familie, samt guvernørene over provinsene, og hvis sønnene da ble kjent skyldige, så kunne han henrette dem. Men hvis de ikke hadde tenkt på noe annet enn å flykte fra ham, burde han moderere straffen.

2. Disse direktivene gikk Herodes med på, og kom til Berytus der keiseren hadde berammet rettsaken og samlet landets dommere. Presidentene, Saturninus og Pedanius som keiseren hadde utpekt, satt foran sammen med sine representanter, og med dem var også prokuratoren Volumnius, og deretter var kongens slektninger og venner plassert, med Salome og Pheroras, og etter dem var stormennene fra hele Syria unntatt Arkelaus, for Herodes hadde mistanke mot ham fordi han var Alexanders svigerfar. Likevel fremstilte han ikke sine sønner i retten, og dette var ganske utspekulert, for han visste meget godt at hvis de hadde vært der, ville han ha syntes synd på dem. Og om de dessuten hadde fått lov å tale, ville Alexander lett kunnet svare på anklagene, men nå lå de i forvaring i Platane, en landsby hos sidonierne.

3. Så reiste kongen seg opp og rakket ned på sine sønner som om de var til stede, men den delen av anklagen at de hadde sammensverget seg mot ham, fremholdt han uklart, da han manglet beviser. Og foran dommerne fremla han påstander ved hjelp av munnbruk, hån og fornærmelser og ved ti tusen andre fornærmelser som var verre enn døden mot dem mens ingen motsa ham, og han fikk dem til å synes synd på seg som om det var han som var blitt forulempet, men nå hadde vunnet seier over sine sønner. Så ba han hver og én av dem å felle dom, og det tilfalt først Saturninus: Han dømte de unge mennene, men ikke til døden, for det passet seg ikke for ham å stemme for at sønnene til en annen skulle henrettes, da han selv hadde tre av sine egne sønner til stede. De to representantene stemte på samme måte, og noen flere fulgte deres eksempel. Men Volumnius gav en strengere dom, og alle som fulgte etter ham, dømte dem til døden, noen for å smigre ham, og andre fordi de hatet Herodes, men ingen på grunn av alvoret i deres forbrytelse. Og nå var man både i hele Syria og Judea svært spente på hva utfallet ville bli i denne tragedien, men likevel var det ingen som trodde at Herodes skulle være så barbarisk at han skulle myrde sine egne barn. Likevel førte han dem av sted til Tyrus, og der overveide han hva slags død de unge mennene skulle lide.

4. Kongen hadde en gammel soldat som het Treo som hadde en sønn som han kjente og som var en venn av Alexander, og som spesielt hadde kjærlighet til de de unge mennene. Denne soldaten ble så opprørt av det ubeherskede raseriet han hadde vist at han gikk omkring og skrek ut at retten var tråkket under fot, sannheten hadde tapt og naturen var undertrykt og at menneskets liv bare var ondskap og at all mulig slags lidenskap finnes hos en mann som ikke bryr seg om sitt eget liv. Til slutt dristet han seg til å gå til kongen og si: "Jeg synes virkelig du er en ussel mann når du lytter til de mest ondskapsfulle slyngler som taler mot dem som burde være de kjæreste for deg, for du har ofte sagt at Pheroras og Salome burde bli drept, og likevel tror du på dem når de vitner mot dine sønner, slik at du ved å avbryte suksesjonen for dine egne sønner, overlater den helt og fullt til Antipater, og har gjort deg til en konge som de fullt og helt har fått i sin makt. Men hvis Antipaters brødre må dø, tenk over om ikke soldatene vil hate ham for dette, for det er ingen som ikke har sympati med disse unge mennene, og offiserene vil åpent komme til å vise sin indignasjon for dette." Etter å ha sagt dette, navngav han dem som hadde denne indignasjonen, men da befalte kongen at disse mennene, samt Tero selv og hans sønn, øyeblikkelig skulle gripes.

5. På den tiden var det en barber som het Trypho. Denne mannen sprang ut fra folkemengden som en gal og anklaget seg selv og sa: "Denne Tero prøvde å overtale meg til å skjære over halsen på deg når jeg barberte deg, og lovte at Alexander skulle gi meg store gaver for dette." Da Herodes fikk høre dette, forhørte han både Tero, hans sønn og barbereren under tortur, og da de andre benektet anklagen og han selv ikke sa noe mere, beordret Herodes at han skulle bli strukket enda voldsommere. Men hans sønn som syntes synd på sin far, lovte å åpenbare alt sammen for kongen om han bare ville garantere at hans far ikke skulle bli torturert lengere. Da han hadde gått med på dette, sa han at hans far hadde til hensikt å drepe ham etter at Alexander hadde overtalt ham til det. Noen sa at dette var falskt, fordi han skulle befri sin far fra torturen, mens andre sa at det var sant.

6. Og nå anklaget Herodes befalingsmennene og Tero for forsamlingen og fikk folket

overtalt til å gå imot dem, og dermed ble de henrettet sammen med barbereren Trypho, og de ble drept ved at det ble kastet trestykker og steiner på dem. Så sendte han sine sønner til Sebaste og beordret dem strangulert, og alt det han befalte ble straks satt i verk. Så befalte han at deres legemer skulle føres til festningen Alexandrium der de skulle bisettes ved siden av sin bestefar og sin mor. Slik endte det med Alexander og Aristobulus.

KAPITEL 28

ANTIPATER BIR HATET AV ALLE. KONGEN GIR HUSTRUER TIL DE DREPTES SØNNER FRA DERES EGEN SLEKT, MEN ANTIPATER FÅR DEM TIL Å BYTTE DEM UT MED ANDRE KVINNER. HERODES' EKTESKAP OG HANS BARN.

1. Det utviklet seg til et uutholdelig hat mot Antipater fra nasjonen, selv om han nå hadde en udiskutabel rett til arvefølgen, for de visste at han var den som hadde funnet på alle anklagene mot sine brødre. Så ble han grepet av en forferdelig angst etter hvert som han så at deres etterkommere vokste opp, for Alexander hadde to sønner med Glaphyra, Tigranes og Alexander, og Aristobulus hadde sønnene Herodes, Agrippa og Aristobulus, samt sine døtre Herodias og Mariamne med Bernice, Salomes datter. Og Herodes sendte Galphyra tilbake til Kappadokia sammen med sin medgift straks etter han hadde drept Alexander. Han bortgiftet Bernice, Aristobulus' datter, til Antipaters onkel på morsiden, og det var Antipater som sto bak denne alliansen for å forsone seg med ham, siden hun hadde vært uenig med Herodes.

Han oppnådde også Pheroras velvilje, og det samme hos keiserens venner ved hjelp av gaver og andre servile påfunn, og det var ikke små summer han sendte til Roma og til Saturninus og sine venner i Syria. De ble alle godt forsynt med presanger, men desto mer han gav, ble han likevel hatet fordi han ikke gav dette av sitt gode hjerte, men på grunn av frykt. Det gav ham ikke noe mer godvilje og sympati, og de som han ikke hadd gitt noe, ble hans bitreste fiender. Men han delte likevel mer og mer ut for hver dag, og som man ikke skulle forvente, tok han seg av de foreldreløse barna, og i sin medynk med dem viste han samtidig anger over å ha drept fedrene deres.

2. Så samlet Herodes sine slektninger og venner og plasserte barna foran dem og sa med tårefylte øyne: "Det var en ulykkelig skjebne som fratok disse barna deres fedre, og disse er nå overlatt til meg ved den naturlige og nødvendige medfølelse med dem som farløse, og jeg som den ulykkelige far, skal vise meg som en bedre bestefar og overlate disse barna til de vergene som er de kjæreste for meg. Jeg vil derfor trolove din datter, Pheroras, til den eldste av disse brødrene som er Alexanders barn, slik at det blir din plikt å ta deg av dem. Jeg trolover også til din sønn Antipater, Aristobulus' datter, vær du far for denne farløse. Min sønn Herodes Filip skal ha hennes søster hvis bestefar på morsiden, var overprest. Og la alle som elsker meg være enig med meg i dette, slik at intet blir endret av dem som har sympati med meg. Og min bønn til Gud er at han vil forene disse barna i et ekteskap som fremmer mitt kongerike og min etterslekt, og måte hans åsyn hvile over dem, mer enn over deres fedre!"

3. Da han hadde talt disse ord, gråt han og holdt barnas hender sammen, og etterpå

omfavnet han dem kjærlig én for én, og oppløste forsamlingen. Straks etter dette ble Antipater helt rådløs og klaget høylydt over det som var gjort, for han antok at den verdigheten som var overgitt disse farløse barna ville føre til hans egen ødeleggelse endog mens hans far levde, og at han skulle løpe en ny risiko for å miste makten dersom Alexanders sønner skulle la Arkelaus være konge, og Pheroras være fjerdingfyrste og støtte dem. Han overveide også hvordan han selv var blitt hatet av folket, og hvordan de syntes synd på de faderløse barna og hvilken kjærlighet jødene hadde til hans brødre mens de levde, og med hvilken sympati de mintes dem, nå som de hadde omkommet på grunn av ham. Dermed bestemte han seg for å få disse trolovelsene oppløst med alle midler.

4. Han var redd for å ta saken forsiktig opp med sin far, for han var så vanskelig å gjøre til lags, og nå var han blitt mistenksom for den minste ting. Men han våget å gå direkte til ham og bønnfalle ham om ikke å frarøve ham den verdigheten det hadde behaget hans far å gi ham, for med dette ville han bare være konge i navnet, mens makten lå hos andre, og han ville aldri kunne beholde riket når Alexanders sønn skulle ha både sin bestefar Arkelaus og Pheroras som verger. Og han bønnfalt ham inntrengende om å endre disse arrangerte ekteskapene, da det var så mange i kongefamilien som var i live. Kongen hadde nemlig ni hustruer* og barn med sju av dem, mens Antipater var sønn til Doris, og Herodes Filip var sønn til Mariamne, overprestens datter, mens han hadde Antipas og Arkelaus med samaritanerinnen Malthace, likesom hans datter Olympias, som hans bror Josefs** sønn hadde giftet seg med. Med Kleopatra fra Jerusalem fikk han Herodes og Filip, og Phasaelus med Pallas, og han hadde dessuten døtrene Roxana og Salome, den ene med Phedra og den andre med Elphis. Han hadde også to hustruer som ikke hadde barn, den ene var hans søskenbarn og den andre hans niese, og utenom disse hadde han to døtre med Mariamne, søstrene til Alexander og Aristobulus. Fordi kongefamilien var så tallrik, ba Antipater ham om å forandre disse arrangerte ekteskapene.

5. Da kongen så hans innstilling om de farløse barna, ble han sint, og han fikk mistanke om at de sønnene han hadde drept kunne være offer for falske rykter av Antipater, så han gav ham et langt og grettent svar, og så ba han ham ryke og reise. Likevel ble han overtalt ved behendig smiger, og forandret ekteskapene slik at han trolovet Aristobulus’ datter til ham og hans sønn til Pheroras datter.

6. Man kan av dette lære hvor mye smiger Antipater kunne prestere – noe som Salome under de samme omstendighetene ikke kunne, for da hun som var hans søster, ved hjelp av keiserens hustru Julia, innstendig hadde bedt om lov til å få gifte seg med araberen Sylleus, svor Herodes på at han ville betrakte henne som en bitter fiende dersom hun ikke oppgav dette prosjektet. Han fikk henne til å gifte seg med hans venn Alexas mot hennes vilje, og bestemte at en av hennes døtre skulle gifte seg med Alexas’ sønn, og den andre med Antipaters onkel på morsiden. Og av de døtrene kongen hadde med Mariamne, skulle den ene gifte seg med Antipater, hans søstersønn, og den andre med hans brorsønn, Phasaelus.

---

* Dean Aldrich påpeker her at Herodes’ ni hustruer levde samtidig, og at dersom den berømte Mariamne som nå var død, skulle telles med, ville han ha ti. Likevel er det merkelig at han ikke skulle ha flere enn femten barn med dem alle.

** For å unngå forvirring, er det neppe galt å skille mellom fire Josefer i historien om Herodes. 1. Josef, Herodes’ onkel som var den andre mannen til hans søster Salome, og som ble drept av Herodes på grunn av Mariamne. 2. Josef, Herodes’ skattkammervokter, som ble drept av samme grunn. 3. Josef, Herodes’ bror, som falt under krigen mot Antigonus. 4. Josef, Herodes’ nevø, Olympias mann, som er nevnt her.

KAPITEL 29

ANTIPATER BLIR UTÅLELIG OG HAN VENDER SEG TIL ROMA OG HAR MED SEG HERODES' TESTAMENTE. PHERORAS ETTERLATER SIN BROR SÅ HAN KAN TA VARE PÅ HANS HUSTRU, OG HERODES DØR I SITT HJEM.

1. Da Antipater hadde ødelagt håpet for disse faderløse og hadde oppnådd det som var til hans egen fordel, gikk han med godt mot videre da han hadde sikkert håp om kongemakten, men da disse forsikringene stadfestet ham i hans ondskap, ble han ikke til å holde ut, for han kunne ikke unngå hele folkets hat, og han beskyttet seg selv ved hjelp av terror. Pheroras hjalp ham dessuten med hans planer, da han betraktet hans kongemakt som allerede stadfestet. Det var også en gruppe kvinner ved hoffet som hisset til nye opprør, for Pheroras hustru, sammen med sin mor og sin søster, samt Antipaters mor, ble svært frekke i palasset. Hun var også uforskammet nok til å såre kongens to døtre,* og av denne grunn hatet kongen henne sterkt, og selv om han også hatet de andre kvinnene, dominerte de de andre. Det var bare Salome som var i mot avtalen, og hun informerte kongen om møtene deres som slett ikke var til hans fordel. Og da disse kvinnene visste om at hun hadde baktalt dem, og da Herodes var misfornøyd med det, sluttet de med å komme sammen for og ha det hyggelig. De lot til og med som om de kranglet når kongen var innenfor hørevidde. Antipater benyttet seg av en lignende forstillelse, og da saken ble kjent, gav han seg i strid med Pheroras samtidig som de drev med sine intriger og lystigheter om nettene. Det som andre så, kunne ikke annet enn bekrefte deres felles overenskomst. Men Salome visste om alt det de gjorde og fortalte alt sammen til Herodes.

2. Han ble oppflammet av raseri mot dem, og spesielt mot Pheroras hustru, for Salome hadde først anklaget henne. Dermed fikk han samlet sine venner og slektninger, og der anklaget han denne kvinnen for mange ting og spesielt for de fornærmelsene hun hadde rettet mot hans døtre og at hun hadde forsynt fariseerne med penger som lønn for det de hadde gjort mot ham og fått hans bror til å bli hans fiende ved å gi ham doser med elskovsdrikk. Etter hvert henvendte han seg til Pheroras og fortalte ham at han ville gi ham valget mellom disse to ting, om han ville holde med sin bror eller sin hustru? Og da Pheroras sa at han heller ville dø enn å svikte sin hustru, vendte Herodes seg til Antipater da han ikke visste hva han skulle gjøre, og han forbød ham å ha noen kontakt både med Pheroras hustru og Pheroras selv, eller med noen andre som tilhørte henne. Antipater brøt ikke dette pålegget offentlig, men kom likevel hemmelig til deres nattlige møter, og da han var redd for at Salome la merke til det han gjorde, ordnet han det slik ved hjelp av sine italienske venner at han skulle reise til Roma og bo der, og da skrev de at det var rett at Antipater skulle sendes til keiseren i en viss periode. Og Herodes ventet ikke, men sendte ham av sted med et strålende følge og sendte med ham rikelig med penger og sitt testamente der Antipater fikk arve riket og der Herodes hadde utnevnt Herodes som Antipaters etterfølger, og da mener jeg den Herodes som var sønn av Mariamne, overprestens datter.

3. Araberen Sylleus seilte også til Roma uten å bry seg om Herodes' pålegg, i den hensikt å motsette seg Antipater med all makt, i anledning av den rettsaken Nikolaus hadde hatt med ham tidligere. Sylleus hadde også en hård strid med sin egen konge Aretas, for han hadde drept flere av Aretas' venner, spesielt Sohemus, den mektigste

mannen i byen Petra. Han hadde også vunnet for seg Phabatus som var Herodes' husholder, ved å gi ham en stor pengesum for at han skulle støtte ham mot Herodes. Men fordi Herodes hadde gitt ham mer, oppfordret han ham til å forlate Sylleus, og på denne måten krevde han at Sylleus skulle betale alt det keiseren forlangte, men Sylleus betalte ikke noe, og i tillegg anklaget han Phabatus for keiseren og beskyldte ham for ikke å være en forvalter som keiseren hadde noen nytte av. Phabatus ble rasende på Herodes for dette, men nøt fremdeles en høy aktelse hos ham og åpenbarte Sylleus' hemmeligheter for ham og fortalte at Sylleus hadde bestukket Corinthus, en av hans livvakter som han derfor måtte akte seg for. Kongen samtykket, for Corinthus var født araber enda han var oppdratt i Herodes' rike, så Herodes beordret at han straks skulle gripes, og ikke bare ham, men to andre arabere, den ene var Sylleus' venn, den andre var stammehøvding. Disse ble underlagt tortur, og bekjente at de hadde fått med seg Corinthus for en stor sum penger til å drepe Herodes. Og da de ble ytterligere forhørt av Saturninus, presidenten i Syria, ble de sent til Roma.

4. Men Herodes sluttet ikke med å mase på Pheroras, og han prøvde å tvinge ham til å skille seg fra sin kone, men kunne ikke finne noen utvei til å få straffet kvinnen selv om han hadde flere grunner til å hate henne, inntil han ble så irritert over henne at han kastet både henne og broren ut av sitt rike. Pheroras tok dette med stor tålmodighet og dro inn i sitt eget fjerding-fyrstedømme Perea på den andre siden av Jordan, og svor på at det skulle bare bli ett resultat av hans flukt, nemlig Herodes' død, og at han ikke ville vende tilbake mens han var i live. Han ville heller ikke dra tilbake da broren ble syk, enda han sendte bud på ham og ba ham innstendig om å komme fordi han hadde tenkt å gi ham noen pålegg før han døde, men helt uventet, så kom Herodes seg igjen. Kort tid etter ble Pheroras selv syk, og da viste Herodes seg svært rimelig, for han kom til ham og syntes synd på ham, men hans kjærlighet til ham hjalp ham ikke, for han døde like etterpå. Men til tross for at Herodes hadde så stor sympati for ham til hans siste levedag, spredte ryktet seg omkring i landene at han hadde drept ham med gift. Imidlertid sørget han for at hans legeme ble brakt til Jerusalem, og han utlyste en stor landesorg over ham og gav ham en meget pompøs begravelse. Slik ble enden på en av Alexanders og Aristobulus' drapsmenn.

---

* Disse døtrene til Herodes som Pheroras hustru forulempet, var jomfruene Salome og Roxana som han hadde fått med sine to hustruer Elpis og Phedra.

KAPITEL 30

DA HERODES GJORDE UNDERSØKELSER ETTER PHERORAS' DØD, BLE DET OPPDAGET AT ANTIPATER HADDE GITT HAM GIFT. HERODES KASTER DORIS OG HENNES MEDSAMMENSVORNE, SAMT MARIAMNE, UT AV PALASSET, OG STRYKER HENNES SØNN HERODES I SITT TESTAMENTE.

1. Men nå ble straffen overført til opphavsmannen Antipater som hadde kommet seg opp etter Pheroras' død, for noen av hans frigitte kom til kongen med sørgmodig ansikt og fortalte at hans bror var blitt drept med gift og at hans hustru hadde servert ham noe uvanlig som han spiste av og ble syk. To dager før dette hadde Antipaters mor og søster hentet en kvinne fra Arabia som var dyktig til å blande medisiner for at hun skulle lage en elskovsdrikk til Pheroras, men i stedet hadde gitt ham dødelig gift, og dette var iverksatt av Sylleus som kjente denne kvinnen.

2. De mange mistankene gjorde sterkt inntrykk på kongen, og han sørget for at både noen av tjenestepikene og noen av de frigitte kvinnene ble torturert, og en av dem skrek ut i dødsangst: "Måtte den Gud som styrer jord og himmel straffe den som har funnet på disse ugjerningene, og det er Antipaters mor!" Kongen benyttet seg av denne bekjennelsen og fortsatte med å utforske sannheten i saken. Da åpenbarte denne kvinnen vennskapet Antipaters mor hadde med Pheroras og Antipaters kvinner, og om deres hemmelige møter, og at Pheroras og Antipater hadde drukket sammen med dem hele natten etter at de kom fra kongen og ikke hadde tillatt noen, hverken tjenere eller tjenestepiker å være der, slik at en av de frigitte kvinnene dermed åpenbarte hele saken.

3. Etter dette torturerte Herodes tjenestepikene, hver eneste hver for seg, og de sa seg alle samstemt enige i vitneprovene, og at de var blitt enige om å dra, Antipater til Roma, og Pheroras til Perea, for de samtalte ofte om følgende: At Herodes ville overfalle både dem og deres hustruer etter at han hadde drept Alexander og Aristobulus. For da han hverken hadde spart Mariamne eller hennes barn, ville han ikke spare noen, og derfor var det best å få fjernet dette villdyret så skikkelig som de var i stand til. Og Antipater klaget ofte over sin egen sak overfor sin mor og sa at han allerede hadde grå hår mens hans far ble yngre dag for dag, og om at kanskje døden ville innhente ham før han kunne bli skikkelig konge. I tilfelle Herodes skulle dø, noe som ingen visste noe om når, kunne Antipaters kongemakt som etterfølger vare bare en kort tid inntil disse Hydras hoder, sønnene til Alexander og Aristobulus, vokste opp. Og han var blitt frattatt håpet om å bli etterfulgt av sine barn, for etter ham kom ingen av hans egne sønner, men Mariamnes sønn Herodes.

På dette punktet var Herodes ganske enkelt blitt ledet til å tro at hans testamente skulle bli fulgt, for han ville passe på at ingen av hans etterkommere skulle være igjen, for av alle fedre var han den verste hater av sine egne barn. Men han hatet likevel sin bror ennå mere, og derfor hadde han for en tid siden gitt ham hundre talenter for at han ikke skulle ha noen forbindelse med Pheroras. Og da Pheroras spurte om hva skade han hadde gjort mot ham, svarte Antipater: "Jeg ønsker bare at han fratar oss alt vi har og kun etterlater oss nakne og i live, men det er absolutt umulig for oss å slippe unna dette villdyret som er overgitt til å myrde og ikke tillater oss å elske noe menneske åpenlyst, selv når vi er for oss selv. Likevel kan vi være så åpne fordi vi er utrustet med tapperhet og mannsmot."

4. Dette sa kvinnene under torturen i tillegg til at Pheroras bestemte seg for å flykte med dem til Perea. Herodes merket seg alt det de sa om affæren med de hundre talentene, for han hadde ikke snakket med noen andre om dette enn med Antipater. Så rettet han aller først sitt raseri mot Antipaters mor, og fratok henne alle smykkene han hadde gitt henne, verdt en svær sum talenter, og kastet henne ut av palasset for andre gang. Etter torturen tok han seg av Pheroras kvinner, da han nå var blitt forsonet med dem, men selv var han voldsomt oppbrakt, så fryktsom og brennende mistenksom at han førte mange uskyldige mennesker til tortur for å være sikker på at ingen skyldig skulle være undratt pinslene.

5. Og nå begav han seg til å forhøre Antipater fra Samaria, som var forvalter for hans sønn Antipater, og da han torturerte ham, fikk han vite at Antipater hadde sendt bud etter en giftdose fra Egypt til ham, ved hjelp av sin medarbeider Antiphilus, og at

Antipaters onkel Theudio fikk den av ham og leverte den til Pheroras, for Antipater hadde pålagt ham å skaffe hans far av veien mens han var i Roma, slik at han selv ikke skulle bli mistenkt, og at Pheroras også hadde bestemt denne dosen for hans hustru. Da sendte kongen bud på henne, og påla henne straks å bringe ham det hun hadde mottatt. Så kom hun ut av huset og lot som om hun hadde den med seg, men så kastet hun seg ned fra hustaket for å unngå å bli forhørt av kongen under tortur. Men det skjedde antagelig slik etter Guds forsyn, at da han ville straffe Antipater, falt hun ikke med hodet mot bakken, men traff med kroppen og reddet livet. Og da hun ble brakt inn til kongen, tok han seg av henne, for til å begynne med var hun sanseløs etter fallet, men så spurte han henne om hvorfor hun hadde kastet seg utfor, og han tilsvor henne at dersom hun fortalte ham sannheten, ville han la henne slippe straff, men hvis hun skjulte noe, ville han rive kroppen hennes i stykker under tortur, og ikke la noe av den bli begravet.

6. Da tidde kvinnen en liten stund, og så sa hun: "Hvorfor skulle jeg la være å fortelle disse hemmelighetene nå, som Pheroras er død! Det ville bare tjene til å redde Antipater som står bak vår ødeleggelse. Hør da o, konge, og vær du og Gud selv, vitner på at det er sant det jeg nå skal si. Da du satt ned og gråt da Pheroras lå for døden, da kalte han på meg og sa: "Min kjære hustru, jeg har tatt storlig feil i min innstilling om din bror, og har hatet ham som er så glad i meg og har planlagt å drepe ham som er så oppbrakt på meg før jeg selv er død. Nå får jeg igjen for min ugudelighet, men hent du den giften som Antipater etterlot hos oss, og som du har tatt vare på, og kast den på ilden mens jeg ser på, så jeg ikke blir offer for hevneren i den usynlige verden." Dette skaffet jeg til veie slik han bad meg, og jeg kastet mesteparten på ilden, men lot det være litt igjen som jeg skulle bruke selv da jeg fryktet fremtiden og deg."

7. Da hun hadde sagt dette, hentet hun skrinet med den lille mengden med gift, men kongen lot henne være, og torturerte i stedet Antiphilus' mor og bror, og de bekjente begge at Antiphilus hadde brakt skrinet fra Egypt, og at de hadde fått giften av en av hans brødre som var lege i Alexandria. Slik gikk gjenferdene av Alexander og Aristobulus omkring i hele slottet og ble inkvisitorer og åpenbarere av slikt som ellers ikke kunne oppdages, slik at de som aller minst skulle mistenkes, ble forhørt. Og slik ble det oppdaget at Mariamne, overprestens datter, visste om dette komplottet, og hennes brødre stadfestet det også da de ble torturert. Slik hevnet Herodes dette uforskammede forsøket moren hadde gjort mot sin sønn, og han strøk Herodes som han hadde fått med henne av sitt testamente, han som tidligere var blitt utpekt som Antipaters etterfølger.

KAPITEL 31

ANTIPATER BLIR ARRESTERT AV BATHYLLUS, MEN HAN KOMMER LIKEVEL HEMMELIG FRA ROMA, OG HERODES STILLER HAM FOR RETTEN.

1. Etter at disse tingene hadde skjedd, kom Bathyllus under forhør for at han skulle arrestere Antipater, og han var den siste som stadfestet Antipaters planer, for han var egentlig ikke noe annet enn hans frigitte slave. Denne mannen kom også med en annen dose slangegift, for om den første giftdosen ikke skulle virke, skulle Pheroras og hans hustru være bevæpnet med denne også, for å få livet av kongen.

Han kom dessuten med et tillegg til Antipaters frekke drapsforsøk mot sin far, i et brev som han skrev til sine brødre Archelaus og Filip som var kongens sønner, elskverdige ungdommer, utdannet i Roma. Antipater prøvde å bli kvitt dem så fort han kunne slik at de ikke skulle ødelegge hans håp, og i denne hensikt forfalsket han brev som vitnet mot dem i navnet til hans venner i Roma. Noen av dem bestakk han til å skrive om hvor fryktelig de hadde utskjelt sin far, og at de gråt åpent over Alexander og Aristobulus, og de var urolige da de ble tilkalt, for deres far hadde allerede sendt bud på dem og det var dette som virkelig bekymret Antipater.

2. For da Antipater var i Judea, og før han dro til Roma, gav han dem penger for at de skulle sende likelydende brev mot dem fra Roma, og så kom han til sin far som ennå ikke hadde noen mistanke mot ham, og unnskyldte sine brødre idet han hevdet at noe av det som sto i brevene var falskt, mens det andre bare var ungdommelig tøv. Samtidig brukte han en god del penger for å gi gaver til en som skrev mot hans brødre for å skape forvirring. Og ved å kjøpe kostelige kær, tepper og forskjellige lignende ting, samt sølv og gullbegere og en hel del annet flott, kunne han ved disse svære utleggene skjule de pengene han hadde brukt til å leie dem til å skrive brevene. For han leverte en fortegnelse over sine utgifter som beløp seg til to hundre talenter, og hovedbegrunnelsen for dette var den rettsaken han hadde mot Sylleus. Hans kjeltringstreker og hans bedragerier ble alle ved forhørene under tortur erklært å være hans andre fosøk på å myrde sine brødre, likevel var det ingen av dem som kom til Roma som fortalte ham om hvordan han hadde mislyktes i Judea, selv om det hadde gått sju måneder fra han ble arrestert og til han kom tilbake – så sterkt var hatet de bar på mot ham. Og kanskje var det gjenferdene av de brødrene han hadde myrdet som stoppet munnen på dem som ville fortelle ham om dette. Da skrev han fra Roma og informerte sine venner at han snart ville komme til dem, og hvordan han av keiseren var blitt sendt hjem med ære.

3. Nå ville kongen gjerne få kloen i konspiratøren, og da han var redd for at han skulle få vite hvordan saken hans sto, og var på vakt, skjulte han sitt raseri i et brev til ham, og i det skrev han vennlig til ham om andre saker og ville at han skulle skynde seg å komme, for hvis han gjorde det, ville han legge til side det sinnet han hadde mot hans mor, for Antipater var ikke ukjent med at han hadde kastet henne ut av palasset. Han hadde imidlertid fått et brev med beretning om Pheroras død i Tarentum,* og det gråt han høylydt over, og noen roste ham for det, for det var jo hans onkel, selv om det var en forvirring om hvorvidt det var fordi han hadde mislyktes med sitt komplott for å ta livet av sin far, og at tårene var mer over tapet av ham som hadde medvirket til dette, enn bare tapet over onkelen Pheroras. Dessuten kom det en frykt over ham for at planene om giften skulle være blitt oppdaget.

Men da han var i Cilicia fikk han det nettopp omtalte brevet fra sin far, og dermed skyndte han seg av sted. Men da han hadde seilt til Celenderis, fikk han en mistanke om at hans mor var i fare, og det kom som en bange anelse i hans sjel. De mest hensynsfulle av vennene rådde ham til ikke å forhaste seg med å dra til sin far før han hadde fått vite hvorfor hans mor var blitt kastet ut, for de var redde for at han ville bli offer for de samme beskyldningene som hadde rammet hans mor. Men de som ikke var så hensynsfulle og tenkte mer på å få se sitt fedreland igjen, enn på Antipaters sikkerhet, overtalte ham til å skynde seg hjem uten utsettelse, og det ville

gi faren grunn til mistanke, og være en fordel for dem som ville baktale ham, slik at en utsettelse ville skade ham. De sa til ham at det var meningsløst at han skulle berøve seg sin lykke på grunn av en uklar mistanke ved ikke å dra tilbake til sin far og påta seg den kongemakten som det nå var uklarheter om nettopp på grunn av ham. Antipater gikk med på det siste rådet, for Forsynet jaget ham av sted til hans ødeleggelse. Dermed la han i vei over havet, og landet i Sebastus, havnen i Cæsarea.

4. Her opplevde han en fullkommen og uventet ensomhet da alle unngikk ham og ingen turte å komme til ham, for han var likeså mye hatet av alle, og frykten som preget dem på grunn av kongens raseri, fikk dem til å holde seg unna ham, for hele byen Jerusalem var fylt med rykter om Antipater, og Antipater selv var den eneste som ikke visste om det. Ingen hadde fått en mer praktfull avskjed enn da han begynte sin avreise til Roma, men nå var det ingen som ble tatt i mot med større vanære. Tross sine bange anelser om ulykkene i Herodes' familie, skjulte han likevel listig sine mistanker, og mens han i sitt stille sinn nesten kunne dø av angst, påtok han seg en modig maske. Han kunne heller ikke stikke av, og det fantes ingen fluktrute bort fra vanskelighetene, og han hadde heller ingen opplysninger om hva som foregikk i kongefamilien etter de truslene som kongen hadde sendt ut. Likevel hadde han et lite håp om bedre tidender, for det kunne jo hende at ingen ting var blitt oppdaget. Og hvis noe var blitt oppdaget, kunne han kanskje greie å redde seg med dristige knep, og det var nå det eneste han hadde å sette sin lit til for å berge seg.

5. Med disse forhåpningene prøvde han å forstille seg inntil han kom til slottet uten noen venner med seg, for de hadde blitt stanset og utestengt ved den første porten. Varus, presienten i Syria, var tilfeldigvis på slottet ved denne anledningen, så Antipater gikk inn til sin far og påtok seg et freidig ansikt, og kom nær til og hilste ham. Men Herodes strakte ut sine hender og vendte sitt ansikt bort fra ham og skrek ut: "Selv dette er et tegn på fadermord, for han vil ta meg i sine armer samtidig som han er under så fryktleige anklager. Måtte Gud fordømme deg, din usle slyngel, og rør meg ikke før du har fridd deg selv fra de forbrytelsene du er anklaget for. Jeg skal oppnevne en rett der du skal dømmes, og Varus, som er her akkurat nå, skal være din dommer, så bare gjør ditt forsvar klart til i morgen, for det er den tiden jeg gir deg til å forberede de unnskyldningene du synes passer." Og da Antipater var for forbløffet for å kunne svare, gikk han sin vei, men hans mor og hans hustru kom til ham og fortalte ham om alle bevisene de hadde mot ham. Deretter tok han seg sammen og forberedte seg på hvordan han skulle forsvare seg mot anklagene.

---

* Tarentum hadde mynter som ennå finnes.

KAPITEL 32

ANTIPATER ANKLAGES FOR VARUS OG BLIR ARRESTERT FOR Å HA IVERKSATT ET KOMPLOTT MOT SIN FAR, IFØLGE DE STERKESTE BEVISER. HERODES UTSETTER STRAFFEN INNTIL HAN SELV BLIR FRISK, OG I MELLOMTIDEN FORANDRER HAN SITT TESTAMENTE.

1. Dagen etter samlet Herodes retten som besto av hans slektninger og venner, og dessuten innkalte han Antipaters venner. Herodes selv var rettens administrator sammen med Varus, og Herodes innkalte alle vitnene, og noen av dem var

hoffpersonalet til Antipaters mor, og de var blitt anholdt en liten stund før mens de hadde med seg et brev fra henne til sønnen: "Da alt dette er blitt åpenbart for din far, må du ikke komme til ham hvis du ikke har skaffet deg noen hjelp fra keiseren." Da dette og de andre vitnene var presentert, kom Antipater inn, og han falt på sitt ansikt foran sin far og sa: "Fader, jeg bønnfaller deg om ikke å forhåndsdømme meg, men la dine ører vare uten fordom og lytt til mitt forsvar, for dersom du gir meg lov til det, skal jeg bevise at jeg er uskyldig."

2. Da skrek Herodes at han måtte holde munn, og så talte han til Varus: "Jeg kan ikke tenke meg annet enn at du, Varus, og enhver rettskaffen dommer, vil betrakte Antipater som noe annet enn en ussel kjeltring. Jeg er også redd for at du vil forakte min ulykke, og bedømme meg som verdig all mulig elendighet for å ha fått slike barn, mens jeg egentlig burde få medynk fordi jeg har vist meg som en så kjærlig far til slike slyngler av noen sønner, for da jeg fastsatte arvefølgen for mine tidligere sønner allerede da de var unge og gav dem en utdannelse i Roma og gjorde dem til keiserens venner, fant jeg at de konspirerte mot meg. Disse har jeg henrettet, for en stor del av hensyn til Antipater, for da han var ung og var oppnevnt som min etterfølger, gjorde jeg meg flid for å beskytte ham. Men dette ryggesløse villdyret har misbrukt den tålmodigheten og den rikdommen jeg overøste ham med, for han syntes at jeg levde for lenge og likte ikke at jeg skulle bli så gammel, og derfor ikke ville vente lenger, men i stedet bli konge ved å begå fadermord. Og han har selv gjort seg fortjent til å bli brakt hit for retten, for han ble æreløs ved at han kastet ut mine sønner som var født av en dronning for at han selv skulle være min etterfølger."

"Jeg bekjenner for deg, o, Varus, den store dårskap jeg har gjort meg skyldig i, for jeg provoserte disse sønnene mine til å handle mot meg, og tok fra dem deres forhåpninger til fordel for Antipater. Og den godhet jeg viste dem, var like stor som den godhet jeg viste mot Antipater! For til ham har jeg overgitt min kongemakt mens jeg ennå er i live, og åpent navngitt ham som min etterfølger i mitt testamente og gitt ham en årlig inntekt på femti talenter og generøst forsynt ham med penger av min egen lomme, og da han skulle seile til Roma, gav jeg han tre hundre talenter og anbefalte ham, og ham alene av alle mine barn, som sin fars redningsmann. Men hva var forbrytelsene til mine eldre sønner, sammenlignet med Antipaters! Og hvilke beviser ble ført mot dem som var så sterke som de mot ham som nå har konspirert mot meg! Likevel vil denne fadermorderen prøve å snakke for seg selv i håp om å kunne tilsløre sannheten med lure knep. Du, o, Varus, må passe deg for ham, for jeg kjenner dette villdyret, og jeg vet hvor tilforlatelig han vil snakke, og kjenner hans falske beklagelser. Det var han som oppfordret meg til å passe meg for Alexander da han var i live, og at jeg ikke skulle stole på alle! Det var han som kom til min seng og så seg om likesom for at ingen skulle legge feller for meg! Det var han som passet på at jeg fikk sove og sørget for at jeg ikke skulle frykte noen fare, og som trøstet meg under de vanskelighetene jeg var i ved henrettelsen av mine sønner og så hvilken sympati mine brødre som levde, hadde for meg! Han var min beskytter og livvakt! Og når jeg minnes, o, Varus, hans listighet ved enhver anledning, og hans evne til å forstille seg, kan jeg knapt tro at jeg ennå er i live, og jeg undres på hvordan jeg har sluppet unna en slik ondskapsfull renkesmed! Når imidlertid et eller annet slags skjebnens spill har lagt mitt hjem øde, og stadig har fått mine aller kjæreste til å reise seg opp mot meg, vil jeg med gråt og klage sørge over min ulykke og sukke i min

ensomhet. Men likevel har jeg bestemt at ingen som tørster etter mitt blod skal slippe straff, om så bevisene for dette skulle felle alle mine sønner.”

3. Da Herodes hadde sagt dette, ble han avbrutt av sin egen forvirring, men beordret Nikolaus, en av sine venner, til å fremlegge bevisene mot Antipater. Men i mellomtiden løftet Antipater sitt hode, for han lå på gulvet for sin fars føtter, og skrek høyt: ”Du, o, fader, har unnskyldt meg, for hvordan kan jeg være fadermorder som du selv innrømmer alltid har vært din vokter? Du kaller jo min kjærlighet som din sønn, for frekk løgn og hykleri! Hvordan kan det være slik at den som var så fintfølende i andre ting, skulle være så gal at han ikke forsto at en slik forferdelig forbrytelse skulle kunne skjules for menneskene og være helt umulig å skjule for Himmelens Dommer som ser alle ting og er til stede over alt? Eller visste jeg ikke hvilken ende det tok med mine brødre, som Gud hadde straffet slik for deres onde planer mot deg? Og hva var det som skulle kunne provosere meg mot deg? Var det håpet om å bli konge? Jeg var jo konge allerede. Hvordan skulle jeg ha noen mistanke om at du hatet meg? Nei, var jeg ikke elsket av deg? Eller hva annet hadde jeg å være redd for? Nei, ved å være din beskytter, var jeg en skrekk for andre. Var det penger jeg ville ha? Nei, for hvem var i stand til å bruke mer av dem enn jeg? Og, fader, dersom jeg hadde vært den mest avskyelige av alle mennesker og hadde en sjel som et avskyelig villdyr, ville jeg da blitt overveldet av de fordelene du tildelte meg? Og som du selv sier, brakte du inn i ditt palass ham du foretrakk foran så mange av dine sønner, og som du gjorde til konge i din egen levetid, og ved den umåtelige mengde andre goder du skjenket meg, gjorde du meg til gjenstand for misunnelse. O, elendige menneske! At du skulle oppleve det bitre fraværet, slik at det ble en slik stor anledning for å bli utsatt for en så stor misunnelse og at de skulle få så god tid til å legge en slik felle for deg! Og likevel var jeg fraværende i dine affærer, fader, for at ikke Sylleus skulle behandle deg med forakt på dine gamle dager. Roma er vitne på min kjærlighet til deg som din sønn, og det er også keiseren, han som hersker over hele den beboelige verden, og som ofte har kalt meg Filopater.* Les her de brevene han har sendt deg, de står mer til troende enn bakvaskelsene som er sagt her, og jeg lar dette være et bevis på den naturlige kjærlighet jeg har til deg. Husk at jeg dro til Roma mot min vilje, da jeg kjente til det skjulte hatet mot meg som var i kongeriket. Det er du, o, fader, om enn så uvillig, som er blitt min ulykke ved å tvinge meg til å gi dem tid til å baktale meg og misunne meg. Men jeg er kommet hit og er rede til å høre på bevisene mot meg. Hvis jeg er fadermorder, har jeg reist over land og hav uten at noe av dette har skadet meg, men denne måten å behandle meg på, er ikke til noen hjelp for meg, for det ser ut for meg o, fader, at jeg allerede er fordømt, både for Gud og for deg, og da jeg allerede er fordømt, ber jeg om at du ikke må tro på de andre som var blitt torturert, men la torturens ild ramme meg, og la strekkbenken marsjere gjennom min kropp, og bry deg ikke om de klageropene som vil lyde fra dette besudlede legeme, for hvis jeg er fadermorder, skal jeg jo ikke dø uten under tortur.” Dette skrek Antipater ut med gråt og klage, og han beveget alle, og spesielt Varus, slik at de fikk medynk med ham. Herodes var den eneste som var rasende nok til ikke å gråte, da han visste at vitneprovene mot ham var sanne.

4. Nikoalus, som hadde sagt en hel del om Antipaters listighet, og hadde lagt hindringer i veien for deres sympati med ham, fremsatte etter keisernes befaling en lang rekke bitre og kraftige anklager mot ham og gav ham skylden for all ondskapen som hadde vært i riket, og spesielt mordet på hans brødre, og han beviste at de var

omkommet på grunn av hans bakvaskelser. Han fortalte også at han hadde konspirert mot dem mens de var i live, som om de skulle ha prøvd seg på et komplott for å få arvefølgen, og han sa at hvordan skulle man tro at en som hadde planlagt å forgifte sin far, skulle la være å skade sine brødre? Han fortsatte da med å få ham domfelt fordi han ville forgifte Herodes, og gav en redegjørelse for de bevisene som allerede var åpenbare. Han var svært indignert over Pheroras' medvirkning i saken, ved at Antipater prøvde å få ham til å drepe sin bror og hadde bestukket dem som var de kjæreste for kongen, og fylt hele palasset med ondskap. Og etter at han hadde fremlagt mange andre anklager med tilhørende vitneprov, forlot han møtet.

5. Da Varus ba Antipater om å tale til sitt forsvar, holdt han seg lenge taus, og sa ikke annet enn dette: "Gud er vitne på at jeg er fullstendig uskyldig." Da ba Varus om at giften skulle hentes, og han gav den til en fengslet dødsdømt forbryter så han skulle drikke den, og han døde på stedet. Da Varus hadde snakket privat med Herodes, og skrevet et referat av møtet til keiseren, dro han sin vei etter å ha vært der én dag. Så bandt kongen Antipater og informerte keiseren om sine ulykker.

6. Etter dette ble det brakt for dagen at Antipater også hadde konspirert mot Salome, for en av Antiphilus' tjenere kom og hadde med seg brev fra Roma, fra keiserens hustru Julias hoffdame som het Acme. Det var hun som hadde med seg budskapet til kongen om at hun hadde funnet et brev, skrevet av Salome blant Julias dokumenter. Det sendte hun ham i hemmelighet på grunn av sin sympati for ham. Brevet fra Salome inneholdt de bitreste anklager mot kongen og den verste av alle beskyldninger. Men Antipater hadde skrevet dette falske brevet og bestukket Acme, og overtalt henne til å sende det til Herodes. Dette ble bevist ved hjelp av hennes brev til Antipater, for slik skrev denne kvinnen til ham: "Som du ønsker, har jeg skrevet et brev til din far, og det har jeg sendt, og jeg er sikker på at han ikke vil spare sin søster når han får lese det. Du må være vennlig å huske det du har lovt når alt dette er fullført."

7. Da komplottet mot Salome som dette skrivet omhandlet, ble kjent, begynte kongen å få mistanke om at brevene mot Alexander også var forfalsket. Han ble derfor svært opprørt fordi han nesten hadde drept sin søster på grunn av Antipater. Nå utsatte han ikke lenger straffen for hans forbrytelser, men ble likevel stanset da han ble angrepet av en alvorlig sykdom. Men han sendte en rapport til keiseren om Acme og om komplottet mot Salome. Han ba også om å få tilsendt sitt testamente som han forandret ved at han gjorde Antipas til konge, men han brydde seg ikke om Arkealus og Filip fordi Antipater hadde ødelagt deres rykte sammen med hans, men han gav keiseren tusen talenter i tillegg til de andre gavene han skjenket ham. Til sin hustru, sine barn, sine venner og sine frigitte slaver gav han om lag fem hundre. Han skjenket dessuten til alle de andre en rekke landområder, samt penger og viste sin respekt for sin søster Salome med de mest praktfulle gaver. Dette var innholdet i hans testamente slik det nå var blitt forandret.

*En som elsker sin far.

KAPITEL 33

DEN GYLNE ØRNEN BLIR HUGGET I STYKKER. HERODES' GRUSOMHET I DET HAN SKAL DØ. HAN PRØVER Å DREPE SEG SELV. HAN BEFALER AT ANTIPATER SKAL HENRETTES. HAN OVERLEVER HAM MED FEM DAGER, MEN SÅ DØR HAN.

1. Herodes' sykdom forverrer seg, ikke minst fordi disse problemene kom over ham i hans høye alder og mens han var deprimert, for nå var han nesten sytti år og var nedslitt av alle ulykkene han hadde opplevd med sine barn, og han hadde ikke lenger noen glede av livet, selv mens han var frisk. Ergrelsen over at Antipater ennå var i live, forverret sykdommen hans, for han hadde bestemt seg for å avlive ham nå, og ikke tilfeldig, men så snart han ble frisk igjen, og han bestemte at man skulle henrette ham offentlig.

2. Blant ulykkene inntraff det også et folkelig opprør. Det var to lærde menn i byen Jerusalem, som ble regnet som de mest kyndige i landets lover og derfor ble holdt høyt i aktelse i hele landet. Den ene var Judas, Sepphoris' sønn, og den andre Matthias, Margalus' sønn. Det kom store skarer av unge menn til dem når de forklarte lovene, og hver dag kom det så å si en hel hær av ungdommer som var på vei til å bli voksne. Da de fikk høre at kongen nesten holdt på å dø av depresjon og legemlig sykdom, lot de det falle ord til sine bekjente om at tiden nå var inne til å forsvare Guds sak, og å rive ned det som var oppstilt i strid med landets lover. Det var nemlig ikke tillatt å sette opp bilder eller ansikter, eller noen fremstillinger av dyr i tempelet. Nå hadde kongen stilt opp en ørn av gull over hovedporten til tempelet, og den oppfordret de lærde menn dem til å rive ned. Og de fortalte dem at dersom noen skulle bli sint for det, var det storartet å dø for landets lover, for sjelen var udødelig, og en evig lykke ventet den som døde for en slik sak, mens de onde og de som ikke var kloke nok til å elske sine sjeler, foretrakk å dø av sykdom, og ikke på grunn av sin dydige oppførsel.

3. Samtidig holdt disse mennene en tale for sine disipler mens ryktene svirret om den døende kongen, og dette gjorde at ungdommene ble ennå dristigere og skred til verket. De firte seg ned fra taket av tempelet med tykke tau midt på dagen mens det var en stor folkemengde inne i tempelet, og hugde den gylne ørnen ned med økser. Dette ble fortalt kongens tempelvokter, og han kom løpende med en hel avdeling soldater og grep om lag førti av de unge mennene og førte dem til kongen. Og da han spurte dem om hvorfor de hadde vært så frekke å rive ned den gylne ørnen, vedgikk de at det hadde de gjort, og da han spurte dem om hvem som hadde befalt dem å gjøre det, svarte de at det var etter befaling fra landets lov. Og da han spurte dem om hvordan de kunne være så muntre nå da de skulle henrettes, svarte de at det var fordi de ville få en større lykke etter at de var døde.

4. Ved dette ble kongen så opphisset at han kom seg av sykdommen for en tid, og gikk ut og talte til folket. Der leverte han en fryktelig anklage mot disse mennene om helligbrøde og begrunnet det med loven, og han mente de måtte bli dømt som ugudelige. Da ble folket redd for at man ville finne et større antall skyldige og ønsket at når han først hadde straffet dem som hadde satt dette i verk og dem som var blitt fakket, skulle han dempe sitt sinne. Dette gikk kongen motvillig med på og befalte at

de som hadde latt seg gripe sammen med rabbinerne, skulle brennes levende, mens resten av dem som var grepet, skulle utleveres til de rette offiserene for å bli henrettet.

5. Deretter angrep sykdommen ham i hele kroppen med en mengde symptomer, og han fikk en lett feber og en uutholdelig kløe over hele kroppen og stadige smerter i tykktarmen og vatersott i beina og buk-betennelse, og hans kjønnsorganer gikk i oppløsning på grunn av ormer. Så fikk han pustevansker og måtte av den grunn holde seg oppreist, og han fikk krampe i lemmene, og spåmennene sa at sykdommene hans var straffen for det han hadde gjort mot rabbinerne. Men han kjempet med sine mange plager og ønsket fremdeles å leve, og håpet å komme seg igjen ved å overveie flere metoder til behandling. Følgelig dro han til Jordan og benyttet seg av de varme badene i Callirrhoe der vannet renner ned i Dødehavet (Asphaltitis-sjøen) og i seg selv er friskt nok til å kunne drikkes. Her syntes legene det passet godt for hans kropp å bade seg i varm olje, ved å senke ham ned i et fullt kar, men da sviktet synet, og han tedde seg som om han var døende, men da det oppsto uro blant tjenerne hans, kom han seg igjen da han hørte stemmene deres. I sitt fortvilte håp om å komme seg igjen, befalte han at hver soldat skulle få én drakme, og at hans offiserer og venner skulle få utbetalt store pengesummer.

6. Så dro han tilbake derfra og til Jeriko og var så deprimert at det så ut til at han skulle dø, men da gikk han videre i sin avskyelige ondskap, for han fikk kalt sammen de mest berømte menn i jødenes land fra alle landsbyene og samlet dem på et sted som kalles Hippodromen, og der stengte han dem inne. Så sendte han bud på sin søster Salome og hennes mann Alexas, og talte til dem: ”Jeg vet godt at jødene holder fest over min død, men det står i min makt å bli sørget over av andre grunner ved at jeg får en storslagen begravelse, om dere bare vil adlyde min befaling. Dere skal bare sørge for å hente soldater som skal omringe de mennene som nå er satt i forvaring og så drepe dem straks jeg er død, og da vil hele Judea og hver eneste familie i landet, gråte enten de vil det eller ikke.”

7. Slik var hans befalinger, men da det kom brev fra hans ambassadører i Roma med opplysning om at Acme var henrettet på keiserens befaling og at Antipater var dømt til døden, skrev de at dersom Herodes ville landsforvise ham, ville keiseren gi tillatelse til det. En liten stund kom han seg igjen og ønsket å leve, men så ble han på ny overveldet av smerter. Han var uvel fordi han ikke hadde spist og var plaget av en krampehoste, og i et forsøk på å forhindre en naturlig død, tok han et eple og bad om en kniv – for han brukte å skrelle epler før han spiste dem, og da han så seg rundt for at det ikke skulle være noen der som kunne hindre ham, løftet han den høyre hånden som om han ville stikke seg selv, men da kom hans søskenbarn Arkelaus løpende til og holdt hånden hans slik at han fikk stanset ham. Da hørtes det sterk gråt og klage i palasset som om kongen var i ferd med å utånde. Straks Antipater fikk høre om det, fattet han mot og henvendte seg til sine voktere for å få dem til å slippe ham fri for en viss sum penger, men sjefen for fengselet hindret ham og løp til kongen og fortalte ham hva han hadde prøvd seg på, og da skrek kongen enda høyere at sykdommen skulle han nok fortsatt holde ut, og straks sendte han noen av vokterne for å henrette Antipater. Han beordret at han skulle begraves i Hyrkanium, og han forandret sitt testamente på nytt og gjorde Arkelaus, sin eldste sønn til sin etterfølger, og Antipas til fjerding-fyrste.

8. Herodes overlevde drapet på sin sønn med fem dager, og så døde han etter å ha regjert i trettifire år, regnet fra da han beordret drapet på Antigonus og så overtok riket, og trettisju år etter at han var blitt erklært konge av romerne. Hans lykke hadde fulgt ham på alle måter, mer enn hos noen annen fordi han fikk kongeriket enda han var en alminnelig mann og hadde beholdt det så lenge og overlatt det til sine sønner mens han i sitt hjem var den mest ulykkelige mann. Før soldatene hadde fått høre at han var død, kom Salome og hennes mann og slapp fri dem som var i lenker og som kongen hadde befalt skulle henrettes, og fortalte dem at han hadde skiftet mening og ville at enhver av dem skulle sendes hjem.

Da disse mennene var gått, fortalte Salome soldatene at kongen var død, og fikk dem og resten av folket til å samle seg i amfiteatret i Jeriko, der Ptolemeus som var betrodd kongens signetring, kom frem for dem og talte om den lykken som kongen hadde oppnådd, og han trøstet folkemengden og leste opp et brev som var skrevet for soldatene, der han innstendig oppfordret dem til å vise velvilje mot hans etterfølger. Og etter at han hadde lest opp brevet, åpnet han og leste opp testamentet, der Filip skulle arve Trakonitis og nabolandene, og Antipas skulle være fjerding-fyrste slik vi allerede har nevnt, og Arkelaus skulle være konge. Han hadde også blitt befalt å bringe Herodes' ring til keiseren og få satt hans segl på de bestemmelsene han hadde gjort, for keiseren var herre over alle avtaler og skulle stadfeste hans testamente, og han befalte at alle disposisjonene han hadde truffet skulle gjelde slik de sto i hans forrige testamente.

9. Arkelaus ble møtt med akklamasjoner og gratulasjoner for hans forfremmelse, og soldatene gikk i tropper sammen med folkemengden omkring ham og lovte å vise ham sin velvilje, og de ba også til Gud om velsignelse for regjeringen. Etterpå forberedte de kongens begravelse, og Arkelaus lot det ikke mangle på noe som gjorde den praktfull, og fremskaffet all mulig kongelig prakt for å gjøre avdødes minne så pompøst som mulig. Likbåren var av gull, innsatt med kostelige stener og et purpurrødt leie av forskjellige stoffer med kongens legeme oppå. Han hadde et diadem på hodet og over det en gullkrone og et septer i høyre hånd. Og nær ved båren var Herodes' sønner og en stor skare av hans slektninger. Like bak ham kom livvakten og det trakiske regiment, germanerne og gallerne, alle utrustet som om de skulle i krig, mens resten av hæren gikk foran og fulgte sine befalingsmenn på den vanlige måten, og etter dem kom hans tjenere og frigitte slaver med søte krydderier i hendene. Legemet ble båret 40 kilometer til Herodium, der han hadde sagt at han ville begraves. Dette får holde om hvordan Herodes endte sitt liv.

BOK 2

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ SEKSTINI ÅR

FRA HERODES' DØD TIL VESPASIAN BLE SENDT AV NERO FOR Å UNDERTRYKKE JØDENE

KAPITEL 1

ARKELAUS ARRANGERER EN BEGRAVELSESFEST FOR FOLKET TIL ÆRE FOR HERODES. ETTERPÅ BLIR DET ET STORT OPPRØR BLANT FOLKET, OG HAN SENDER SOLDATER MOT DEM OG DREPER OM LAG TRE TUSEN.

1. Nå måtte Arkelaus reise til Roma på grunn av ny uro, for etter at han hadde sørget over sin far i sju dager og hadde gitt ham en meget kostbar fest for folket, kledde han seg i hvite klær og gikk opp til tempelet der folket møtte ham med akklamasjoner. Det er en skikk som kommer av at mange jøder er fattige og derfor må man holde fest for folket, for hvis noen unnlater det, blir han ikke ansett som en hellig person. Han talte vennlig til folket fra en trone av gull på en forhøyning, og han takket dem for den hengivenhet de hadde vist ved hans fars begravelse og hvordan de hadde underkastet seg ham som om han selv allerede var blitt stadfestet i kongeriket. Imidlertid fortalte han dem at han på det nåværende tidspunkt ikke ville påta seg kongelig autoritet eller ta et tilsvarende navn før keiseren som var herre over det hele, skulle stadfeste arvefølgen på grunnlag av testamentet. Da soldatene ville sette diademet på hans hode i Jeriko, ville han ikke godta det, men han ville belønne soldatene og folket rikelig for den beredvillighet og godvilje de hadde vist ham. Det ville han gjøre når hans overherrer romerne hadde gitt ham kongetittelen. Han skulle gjøre sitt beste for å gjennomføre sin oppgave bedre enn sin far.

2. Dette satte folket pris på, og da de gjerne ville prøve ham, stilte noen av dem viktige spørsmål og fremsatte krav om skattelettelser, mens andre ba ham om å avskaffe tollen på varene, mens atter andre ba om at de som satt i fengsel måtte bli satt fri. Han svarte villig, og de var tilfredse med det, for han ville vinne folkets godvilje, og deretter holdt han de riktige ofringene og feiret med sine venner. Om kvelden med en stor skare av dem som ønsket forandringer, men etter at sorgen over kongen var over, begynte de å klage. De klaget over dem som Herodes hadde henrettet fordi de hadde revet ned den gullørnen som var plassert over tempelporten. Dette var ikke en personlig sorg, men klagene var så sterke og høytidelige, og gråten over dem som hadde dødd for landets lover og for tempelet, ble hørt over hele byen. De ropte ut at straffen måtte ramme dem som var blitt æret av Herodes, og først og fremst at han som han hadde gjort til overprest måtte bli avsatt og at man måtte velge en mer ren og gudfryktig person.

3. Arkelaus ble provosert av disse klageropene, men la bånd på seg for ikke å hevne seg på opphavsmennene, for han hadde det travelt med å komme seg til Roma. Han var redd for at hvis han skulle gå til krig mot folkemengden, ville dette binde ham fast

hjemme. Derfor prøvde han å overtale hovedmennene til å roe seg ned i stedet for å bruke makt, og han sendte i stillhet sin general til dem for å stagge dem. Men opprørerne steinet ham og jaget ham bort da han skulle gå inn i tempelet før han fikk sagt noe til dem. Den samme behandlingen fikk andre som kom til dem fra Arkelaus for å få dem til å besinne seg, men de reagerte fremdeles aggressivt og de ville ikke holde seg i ro så lenge de var så mange. Og ved de usyrede brøds høytid som jødene kaller påske, når man gjør en mengde ofringer og en utallig menneske-mengde kommer fra landet for å tilbe, sto noen av disse i tempelet og holdt veklage over de rabbinerne som var blitt henrettet, og de krevde støtte for opprøret. Da ble Arkelaus redd og sendte hemmelig en tribun med en avdeling soldater mot dem før forstyrrelsen skulle spre seg blant hele folket, og han befalte at de skulle tvinge opprørerne til å holde seg i ro. Dette irriterte folkemengden, og de steinet soldatene så noen ble drept, og tribunen ble skadet og løp sin vei under store vanskeligheter. Deretter begav de seg til å ofre som om de ikke hadde gjort noe galt, og for Arkelaus så det ut til at folkemengden ikke kunne stanses uten blodsutgytelse, så derfor sendte han hele hæren mot dem, en stor mengde fotsoldater i byen og med ryttere på markene. Han overfalt dem plutselig mens de ofret, og drepte om lag ett tusen, mens resten spredte seg bortover fjellene, men disse ble forfulgt av Arkelaus' befalingsmenn som beordret hver og en til å komme seg hjem, og det gjorde de og forlot festen.

KAPITEL 2

ARKELAUS DRAR TIL ROMA MED ET STORT ANTALL AV SINE SLEKTNINGER. DER BLIR HAN ANKLAGET AV ANTIPATER FOR KEISEREN, MEN HAN VINNER OVER SIN ANKLAGER VED DOM DA NIKOLAUS FORSVARER HAM.

1. Arkelaus dro ned til kysten sammen med sin mor og sine venner, Poplas, Ptolemeus og Nikolaus, og han etterlot seg Filip som skulle ta seg av palasset og husholdningen. Salome fulgte ham også med sine sønner, og det gjorde også kongens brødre og svigersønner. Det så ut til at disse hjalp ham alt de kunne for å sikre hans arvefølge, mens de i virkeligheten skulle anklage ham for å ha brutt lovene ved det han hadde gjort i tempelet.

2. Da de kom til Cæsarea, ble de møtt av Sabinus, prokuratoren i Syria, og han var på tur til Judea for å sikre seg Herodes' eiendeler. Men Varus, presidenten i Syria som også var kommet dit, hindret ham i å dra videre. Arkelaus hadde sendt bud på Varus etter en inntrengende oppfordring fra Ptolemeus. På dette tidspunktet, og for å gjøre Varus' til lags, dro ikke Sabinus til festningene, og han stengte ikke skattkamrene der hans fars penger var deponert, men han lovte å holde seg i ro inntil keiseren skulle bli underrettet om saken. Han holdt seg da i Cæsarea, men straks de som hindret ham var borte, og Varus var dratt til Antiokia, og Arkelaus var seilt til Roma, dro han straks til Jerusalem og okkuperte slottet, og da han hadde tilkalt befalingsmennene ved festningene og forvalterne over kongens privatsaker, prøvde han å få tak i regnskapet over pengene og å overta festningene. Men de som hadde ansvar for festningene ville ikke handle imot befalingene fra Arkelaus, og de fortsatte med å vokte dem, og de sa at ansvaret for dem tilhørte keiseren mer enn Arkelaus.

3. I mellomtiden dro Antipas også til Roma for å prøve å få kongemakten, og å insistere på at det første testamentet der han ble navngitt som konge, skulle gjelde fremfor det siste testamentet. Salome hadde også lovet å hjelpe ham i likhet med mange av Arkelaus' slektninger som også hadde seilt sammen med Arkelaus. Han hadde også sin mor med seg og Ptolemeus, Nikolaus' bror som hadde mye å si på grunn av den tilliten Herodes hadde hatt til ham da han hadde vært en av hans mest aktede venner. Imidlertid stolte Antipas for det meste på taleren Ireneus som ved sin autoritet hadde avvist alle som ville følge Arkelaus bare fordi han var hans eldre bror og at det siste testamentet gav kongemakten til ham. Alle de av Arkelaus' slektninger som hatet ham, viste sin sympati for Antipas da de kom til Roma, selv om de først og fremst ønsket å leve under sine egne lover uten en konge og bare være under en romersk guvernør, men hvis det ikke skulle lykkes, ville de at Antipas skulle være deres konge.

4. Sabinus tilbød også den samme hjelpen i de brevene han hadde sendt der han anklaget Arkelaus for keiseren og roste Antipas i høye toner. Og både Salome og de som var med henne samlet sammen anklagene mot Arkelaus for forbrytelsene og la dem i keiserens hender, og etter at de hadde gjort det, skrev Arkelaus ned grunnene til sitt krav og sendte sin fars ring og hans rapport med Ptolemeus. Keiseren tenkte over hva begge parter hadde å si, og hvilke store byrder som lå på kongedømmet, størrelsen av inntektene, og alle de barna Herodes hadde etterlatt seg, og etter at han hadde lest brevene fra Varus og Sabinus, samlet han de fremste menn blant romerne og gav partene tillatelse til å tale. I denne forsamlingen var Gaius, Agrippas sønn som han selv hadde adoptert som sin egen sønn og satt på førsteplassen, og hans datter Julia.

5. Da reiste Salomes sønn Antipater seg – av alle Arkelaus' motstandere var han den slueste taleren – og anklaget ham som følger: "Arkelaus kjempet for kongemakten med ord, men hadde i lengere tid utøvd kongelig autoritet, og på den måten fornærmet keiseren med en høring om dette, uten at han hadde ventet på hans avgjørelse om arvefølgen og fordi han hadde bestukket visse personer til å sette diademet på hans hode etter at Herodes var død og hadde satt seg på tronen og uttalt seg som en konge, hadde forandret kommandolinjene i hæren og forfremmet noen til høyere grad. Han hadde også gått med på folkets krav om at han skulle være konge, og han hadde løslatt dem som faren av høyst nødvendige grunner hadde arrestert. Etter alt dette krever han denne skyggen av kongemakt som han nå har grepet selv, og slik har han bare proforma betraktet keiseren som sin herre." Han refset ham også for bare å late som om han sørget over sin far, idet han om dagen tok på seg en sorgfull mine, mens han drakk til overmål om natten, og det var på grunn av denne oppførselen det siste opprøret kom fordi de var irritert over dette.

Hele talen hans gikk egentlig ut på å svartmale Arkelaus' forbrytelse da han drepte så mange mennesker som var kommet til festhøytiden ved tempelet, og som på barbarisk vis ble drept midt under ofringene. Og han sa at det var et så stort antall døde som lå stuet sammen i tempelet, som ikke engang en krig utenfra kunne ha hopet opp om den var kommet plutselig og overraskende. Og han sa at det var farens forutseenhet om dette barbariet som gjorde at han ikke ville gi ham noe håp om kongemakten, men da hans sinn var blitt sykere enn hans kropp, og han ikke var i stand til å tenke klart og ikke kjente sin sønns karakter, gjorde han ham til sin

etterfølger i sitt siste testamente. Og det gjorde han da han ikke hadde fått høre noen klage fra ham som han først utpekte da han var frisk og nøktern til sinns. Vil noen tro at Herodes’ dømmekraft var bedre da han var syk enn på noe annet tidspunkt, i tillegg til at Arkelaus hadde forspilt sin kongemakt ved sin oppførsel i strid med loven og til sin egen skade? Og hva slags konge vil denne mannen bli dersom han får makten av keiseren, og som har drept så mange før han fikk den!

6. Da Antipater hadde talt i all hovedsak om dette, og fremstilt en hel del av Arkelaus’ slektninger som vitner, avsluttet han sitt innlegg. Så reiste Nikolaus seg for å tale Arkelaus’ sak. Han hevdet at mannefallet i tempelet ikke var til å unngå, og at de som ble drept ikke bare var fiender av Arkelaus’ kongedømme, men også av keiseren som nå skulle gi sin kjennelse om ham. Han viste også at Arkelaus’ anklagere hadde rådd ham til å finne mange flere ting som han ville ha blitt anklaget for, og han insisterte på at det siste testamentet av denne grunn skulle erklæres gyldig, fordi der hadde Herodes sagt at keiseren var den som skulle stadfeste arvefølgen, for han hadde vist stor klokskap i å avstå fra sin egen makt og overgi den til verdens herre, og da kan han ikke ha gjort feil ved å avgjøre hvem som skal være arving, og han som så godt visste hvem han hadde valgt som sin dommer kunne ikke være ukjent med hvem han hadde valgt som sin etterfølger.

7. Da Nikolaus hadde gått igjennom alt det han hadde å si, kom Arkelaus og falt på kne for keiserens føtter uten noe støy, og keiseren reiste ham opp meget høflig og erklærte at han i sannhet var verdig til å etterfølge sin far. Men han tok ingen fast avgjørelse i saken, og da han hadde latt assessorene tre av for dagen, overveide han de påstandene som han hadde hørt på, om hvorvidt det var rett å utnevne den som var nevnt i testamentet som Herodes’ etterfølger, eller om regjeringen skulle fordeles mellom alle hans etterkommere, ut fra antallet av dem som syntes å behøve hans støtte.

KAPITEL 3

JØDENE KJEMPER ET STORT SLAG MOT SABINUS’ SOLDATER OG STORE ØDELEGGELSER ANRETTES I JERUSALEM.

1. Før keiseren hadde bestemt noe i saken, ble Malthace, Arkelaus’ mor, syk og døde. Det kom også brev fra Varus i Syria med melding om opprør blant jødene. Dette hadde Varus forutsett, og etter at Arkelaus var reist, dro han opp til Jerusalem for å stanse hovedmennene bak opprøret, og da det ble klart at nasjonen ikke ville være i ro, tok han med seg sine legioner ut av Syria og henla dem der, mens han selv dro til Antiokia. Men etter at han var reist, kom Sabinus og gav dem grunn til å gjøre opprør, for han tvang vokteren over borgene til å overgi dem til ham, og han satte i gang med en forbitret ettersøking for å finne kongens penger, og han var ikke bare avhengig av de soldatene som Varus hadde etterlatt der, men av det store antall tjenere, for han bevæpnet dem alle sammen for å bruke dem til tjeneste for sin havesyke.

Ved den festen som blir feiret etter sju uker, og som jødene kaller pinse (dvs. den 50. dagen), kom folket sammen, men ikke for å feire den faste gudstjenesten, men fordi de var sinte på grunn av situasjonen for tiden. Dermed kom det en umåtelig

folkemengde løpende sammen fra Galilea, Idumea, Jeriko og Perea bortenfor Jordan, mens folket som hadde naturlig tilhørighet i Judea var både i flertall, og var de mest nidkjære. De delte seg i tre grupper og slo leir på tre steder, en på nordsiden av tempelet, én på sørsiden ved hippodromen, og den tredje var ved palasset på vestsiden. Slik lå de omkring romerne på hver side og beleiret dem.

2. Nå ble Sabinus skremt både på grunn av den store folkemengden og deres mot, og han sendte hele tiden budbringere til Varus og bønnfalt ham om å komme ham til hurtig hjelp, for hvis han ventet, ville legionen hans bli hakket i stykker. Sabinus selv kom seg opp på det høyeste tårnet på festningen som kaltes Phasaelus som er det samme navn som på Herodes' bror som ble drept av parterne. Han gjorde tegn til soldatene i legionen om å angripe fienden, for hans forskrekkelse var så stor at han ikke turte å gå ned til sine menn. Soldatene ble overvunnet og sprang inn i tempelet og kjempet en fryktelig kamp med jødene som ble for hårde for dem på grunn av deres kampdyktighet, for det var ingen over hodene på dem som forstyrret dem, og de andre manglet kamperfaring, men da mange nok av jødene hadde kommet seg opp på sidebygningene og kastet spydene mot romerne, ble flere av dem drept. Det var ikke lett å ta igjen mot dem som kastet sine våpen mot dem ovenfra, og det ble heller ikke lett å slåss mot dem i nærkamp.

3. Da romerne nå ble så voldsomt utsatt, satte de fyr på sidebygningene som var beundret for sin størrelse og kostbarhet. Og de som befant seg oppå dem, ble omgitt av flammer og likeså mange omkom i dem som de som ble drept av fienden som plutselig falt over dem. Noen kastet seg baklengs ned fra murene, mens andre drepte seg selv med sverd i desperasjon for å unngå ilden, mens de som kom krypende ut av muren og møtte romerne, ble et lett bytte for dem, overveldet som de var, og til slutt ble noen jøder drept, mens andre ble spredt og var vettskremte. Soldatene kastet seg over skattene som var viet til Gud, og da de nå var forlatt, kunne de plyndre til seg tre hundre talenter, og av det som ikke soldatene fòr av gårde med, kunne Sabinus samle sammen.

4. Ødeleggelsen av bygningene rundt tempelet og mannefallet førte til at et enda større antall av dem som var mer krigsvante, kom sammen for å gjøre motstand mot romerne. Disse omringet palasset og truet med å ødelegge alt som var i det, hvis de ikke straks fjernet seg derfra, og de lovte at Sabinus ikke skulle lide noen overlast dersom han gikk ut derifra med sin legion. Det var også en stor del av kongens parti som forlot romerne og hjalp jødene, men likevel gikk de mest kampdyktige av dem alle over til romerne, og det var tre tusen mann fra Sebaste. Både Rufus og Gratus, deres befalingsmenn, gjorde det samme der begge to utgjorde en stor tyngde selv om de ikke hadde hatt disse styrkene, fordi de var sterke og kloke, noe som er viktig i krig. Gratus hadde fotfolket fra kongens parti under seg, og Rufus hadde rytterne. Jødene holdt ut under beleiringen og prøvde å bryte ned festningsmurene, og de skrek ut til Sabinus og hans parti at de skulle dra sin vei og ikke hindre dem, nå som de etter så lang tid håpet på å gjenvinne den gamle friheten som deres forfedre nøt godt av. Sabinus ville gjerne komme seg ut av den faren han var i, men han stolte ikke på jødenes forsikringer, for han trodde at en slik hensynsfull behandling bare var et agn og en felle for dem, og denne vurderingen, samt den hjelpen han håpet på fra Varus, fikk ham til å utholde beleiringen enda lengere.

KAPITEL 4

HERODES' VETERANER BLIR OPPRØRSKE. JUDAS' RØVERIER. SIMON OG ATHRONGEUS GIR SEG SELV KONGENAVN.

1. På denne tiden var det stor uro i landet på flere steder, og det bød seg anledninger til at flere opphøyde seg til konger, og i Idumea kom to tusen av Herodes' veteraner sammen og bevæpnet seg og kjempet mot dem som tilhørte kongens parti, og blant dem var kongens søskenbarn Achaibus som kom fra noen av de sterkeste festningene, og kjempet for å unngå direkte konfrontasjon på slettene. Også i Sepphoris, en by i Galilea, var det en mann som het Judas, sønn av erkeskurken Hezekias som tidligere hadde herjet gjennom landet og var blitt overvunnet av Herodes, og denne mannen hadde samlet en ikke så liten folkemengde, og han brøt seg inn til kongens våpenarsenal og bevæpnet dem som var med ham og angrep dem som var så ivrige etter å få makten.

2. I Perea var det en av kongens tjenere som het Simon som satte et diadem på sitt hode fordi han stolte på sitt vakre utseende og sin legemshøyde, og han dro omkring med en bande med røvere han hadde samlet og satte fyr på kongeslottet i Jeriko og brant ned flere kostelige bygninger og skaffet seg lettvint tyvegods idet han snappet det ut av ilden, og han hadde snart brent ned alle de vakre bygningene om ikke Gratus, herren over kongens fotsoldater, hadde tatt de trakonittiske bueskytterne og de mest krigsvante fra Sebaste, og møtt denne mannen. Hans fotfolk ble slått i mengdevis, og Gratus hugget Simon selv i stykker mens han var på flukt langs en dalslette, og da gav han ham et hugg over nakken mens han løp, så den brakk. Kongeslottene ved Jordan, i Betharamptha, ble nedbrent av andre opprørere som kom fra Perea.

3. På denne tiden var det en gjeter som dristet seg til å kalle seg konge, og han het Athrongeus. Det var hans store legemsstyrke og dødsforakt som fikk ham til å forvente en slik verdighet, og dessuten hadde han fire brødre som lignet på ham selv. Han satte en tropp av væpnede menn under hver av brødrene slik at de ble generaler og befalingsmenn når han gjorde sine innfall, mens han selv tedde seg som en konge og bare befattet seg med de viktigste sakene. På denne tiden satte han et diadem på sitt hode, og fortsatte med å herje gjennom landet sammen med sine brødre, og ble en leder i å drepe både romere og folk fra kongens parti, og jødene unnslapp ham heller ikke, dersom han bare kunne vinne noe på det. En gang prøvde han å omringe en hel romer-hær ved Emmaus som transporterte korn og våpen til sin legion. Hans menn skjøt med piler og spyd og drepte hundremanns-føreren Arius og førti av de beste av hans menn, mens resten av dem som sto i fare for å lide samme skjebne, kom seg unna da Gratus kom for å hjelpe dem sammen med dem fra Sebaste. Og da disse mennene hadde tjent både sine egne landsmenn og utlendinger gjennom hele denne krigen, ble tre av dem til slutt overvunnet, den eldste av Arkelaus, og de to neste falt i hendene på Gratus og Ptolemeus, mens den fjerde overgav seg til Arkelaus etter at han hadde gitt ham sin høyre hånd på løftet om sikkerhet. Men deres endeligt kom ikke før senere, for nå hadde de fylt Judea med en piratkrig.

KAPITEL 5

VARUS STANSER OPPRØRENE I JUDEA OG KORSFESTER OM LAG TO TUSEN OPPRØRERE.

1. Da Varus fikk brevene fra Sabinius og kapteinene, kunne han ikke annet enn bli redd for den legionen som han hadde etterlatt der. Dermed skyndte han seg med å komme dem til hjelp, og tok med seg de to andre legionene og de fire ryttertroppene som hørte til, og marsjerte til Ptolemais. Han hadde gitt ordre om at de hjelpetroppene som kongen hadde sendt, skulle møte ham der. Han fikk dessuten femten hundre mann fra folket i Berytus da han passerte gjennom byen. Straks de andre hjelpetroppene var ankommet Ptolemais, samt araberen Aretas som på grunn av det hat han bar på mot Herodes, kom med en stor hær av ryttere og fotfolk, sendte Varus en del av hæren til Galilea som ligger i nærheten av Ptolemais, og satte en av sine venner, Gaius, til fører for den. Gaius sendte på flukt dem som møtte ham, og gjorde innbyggerne til slaver. Varus selv marsjerte til Samaria med hele sin hær, men han blandet seg ikke med folket i byen, for han fant at de ikke hadde gjort noe oppstyr over problemene, og han slo leir ved en landsby som het Arius. Den tilhørte Ptolemeus, og derfor ble den plyndret av araberne som var svært rasende også på Herodes' venner. Derfra marsjerte han videre til landsbyen Sampho som også var befestet, og den plyndret de slik de hadde gjort med den andre. Da de hadde tatt med seg alle de pengene de kom over som tilhørte skatteinntektene, og da alt nå var preget av ild og blodsutgytelse, var det ingen ting som kunne stanse arabernes plyndringer. Emmaus ble også brent da innbyggerne flyktet, og det skjedde etter befaling fra Varus, i hans raseri over massedrapet av dem som befant seg ved Arius.

2. Så marsjerte han til Jerusalem, og straks jødene fikk se ham, fikk han leiren deres til å spre seg, og de stakk av og flyktet frem og tilbake i landet. Men borgerne mottok ham og fikk fridd seg fra beskyldningen om å delta i opprøret, og sa at de ikke hadde laget noe bråk, men bare blitt nødt til å slippe inn folkemengden på grunn av høytidsfesten, og at de heller ville være beleiret av romerne enn å få hjelp hos opprørerne. Før dette hadde han møtt Josef, Arkelaus' søskenbarn, og Gratus, samt Rufus som ledet dem fra Sebaste, samt kongens hær, og der møtte han også den romerske legion bevæpnet på vanlig måte. Og Sabinus turte ikke å komme innenfor synsvidde til Varus, men var på forhånd dratt ut fra byen og ned til kysten. Og Varus sendte en del av hæren ut på landet mot dem som hadde startet opprøret, og da de fakket et stort antall av dem, satte han i forvaring dem som hadde minst å gjøre med disse urolighetene, mens han korsfestet dem som var de mest skyldige, og de utgjorde om lag to tusen.

3. Han fikk også vite at det fortsatt var ti tusen mann i Idumea under våpen, og da han fant at araberne ikke handlet som hjelpetropper, men på grunn av hat mot Herodes, og førte krigen lidenskapelig og etter eget forgodtbefinnende og anrettet skader i landet på en annen måte enn han hadde planlagt, sendte han dem bort, og skyndte seg med å marsjere mot opprørerne med sine to legioner, og etter råd fra Achiabus, overgav de seg til ham uten kamp. Da tilgav Varus folket for deres forseelser, men sendte deres befalingsmenn til keiseren for å bli forhørt av ham. Og keiseren tilgav dem som var igjen, men befalte at noen av kongens slektninger

skulle henrettes fordi de hadde ført krig mot en konge i sin egen familie, for det var noen av dem som var i slekt med Herodes. Da Varus hadde brakt sakene i orden i Jerusalem, og etterlatt den første legionen der som en garnison, vendte han tilbake til Antiokia.

KAPITEL 6

JØDENE KLAGER VOLDSOMT PÅ ARKELAUS, OG BER OM Å BLI UNDERLAGT ROMERSKE GUVERNØRER. MEN DA KEISEREN FIKK HØRE HVA DE HADDE SAGT, FORDELTE HAN HERODES' OMRÅDER BLANT HANS SØNNER OG ETTER SITT EGET FORGODTBEFINNENDE.

1. Nå kom det fra jødene en ny anklage mot Arkelaus i Roma, som han måtte svare på. Den kom med de ambassadørene som før opptøyene var kommet etter tillatelse fra Varus for å be om frihet for sitt land. De som kom utgjorde femti i tallet, men det var mer enn åtte tusen jøder i Roma som støttet dem, og da keiseren hadde samlet rådet av de mest fremstående romerne i Apollos'* tempel som var i palasset som han selv hadde bygget og utsmykket til veldige omkostninger, sto mengden av jøder sammen med ambassadørene, og på den andre siden sto Arkelaus med sine venner. Men Arkelaus' familie sto ikke på noen av sidene, for de fikk ikke stå på hans side på grunn av sitt hat og sin misunnelse mot ham, samtidig som de var redd for at keiseren skulle se dem sammen med sine anklagere. Dessuten var Arkelaus' bror Filip til stede, for Varus hadde av sin vennlighet sendt ham dit på forhånd av to grunner: Den ene var at han skulle hjelpe Arkelaus, den andre var at han selv skulle få være delaktig dersom keiseren skulle komme til å fordele det som Herodes hadde etterlatt som arveland blant etterkommerne.

2. Da anklagerne fikk lov å ta ordet, tok de først for seg Herodes' brudd på deres lover, og sa at han ikke var noen konge, men var en av de mest barbariske tyranner på grunn av de lidelsene de hadde måttet utholde, og at da han hadde drept et stort antall av dem, ble de som overlevde utsatt for en slik elendighet at de priset de døde lykkelige. Han hadde ikke bare torturert sine undersåtter enkeltvis, men hele byer, og han hadde gjort stor skade på byene i sitt eget land, mens han utsmykket byene hos utlendingene, og han spilte jødenes blod for å gjøre til lags dem som var utenfor deres landegrenser, slik at han fylte hele nasjonen med fattigdom og den verste ugudelighet i stedet for den lykken og de lovene som de gamle hadde nytt godt av. Kort sagt, jødene hadde utholdt flere ulykker på grunn av Herodes i løpet av noen få år, enn forfedrene hadde utholdt gjennom hele det lange tidsrommet etter at de var kommet ut av Babylon og kommet tilbake under Xerxes'** regime.

Nasjonen var nå brakt så langt ned og blitt så herdet under lidelsene, at de underkastet seg etterfølgeren frivillig enda han førte dem ut i bittert slaveri, slik at de straks etter Herodes' død, kalte Arkelaus for *konge* og ønsket ham lykke til som hans etterfølger, enda han var sønn av en stor tyrann. Likevel begynte Arkelaus sin regjering med å myrde tre tusen borgere fordi han var redd for å ikke bli ansett for å være en ekte sønn av Herodes, og som om han ville gi så mange blodoffer til Gud for sin kongemakt, og dermed fylle tempelet med det samme antallet døde under høytiden. De som nå var igjen, fant selvsagt grunn til å tenke over alle disse ulykkene de hadde gjennomgått, og gjøre motstand som soldater i krig, og få slagmerkene rett

i ansiktene, og ikke på ryggene som inntil nå. Deretter ba de om at romerne måtte ha medynk med de fattige som var igjen i Judea, og ikke la dem bli overlatt til dem som i sitt barbari rev dem i stykker, men at de måtte bli tilknyttet Syria og bli styrt av sine egne befalingsmenn. Da ville man snart få se at de som nå ble baktalt som opprørske og krigerske, ville vite hvordan de skulle la seg styre av guvernører som var i stand til å vise toleranse. Med dette kravet avsluttet jødene sine anklager. Da reiste Nikolaus seg og tilbakeviste anklagene mot kongene, og selv anklaget han den jødiske nasjon for å være vanskelig å styre, og å vise en medfødt ulydighet mot kongene. Han refset også alle Arkelaus' slektninger som hadde forlatt ham og sluttet seg til anklagerne.

3. Da keiseren hadde hørt begge partene, oppløste han forsamlingen for denne gang, men noen få dager senere gav han halvparten av Herodes' rike til Arkelaus og gjorde ham til fyrste, men lovte å gjøre ham til konge senere dersom han viste seg verdig til dette. Den andre halvparten delte han i to fjerding-fyrstedømmer og gav dem til to andre sønner av Herodes, den ene til Filip, og den andre til Antipas som var i strid med Arkelaus om kongemakten. Under denne siste lå Perea og Galilea med en skatteinntekt på to hundre talenter, mens Batanea, Trakonitis og Auranitis, og visse deler av Zenos hus ved Jamnia, med en skatteplikt på hundre talenter, ble underlagt Filip, mens Idumea og hele Judea og Samaria ble deler av Arkelaus' fyrstedømme, selv om Samaria ble fritatt for en fjerdedel av skattene fordi de ikke hadde gjort opprør som resten av nasjonen. Han la også de følgende byene under dem, dvs. Stratos' Tårn, Sebaste, Joppe og Jerusalem, men han fratok dem de greske byene Gasa, Gadara og Hippo og la dem til Syria. Skatteinntektene som ble gitt Arkelaus av hans land, var fire hundre talenter. Ved siden av det kongen hadde etterlatt Salome i sitt testamente, gjorde han henne til fyrstinne over Jamnia, Asdod og Phasaelis. Keiseren gav henne også kongeslottet i Askalon, og av alt dette hadde hun en inntekt på seksti talenter, men han satte hennes hus under Arkelaus' fyrstedømme. Resten av Herodes' etterkommere fikk det som sto i testamentene, men i tillegg innvilget keiseren fem hundre tusen sølvdrakmer til Herodes' to døtre som var jomfruer, og gav dem til hustruer for Pheroras' sønner. Etter denne fordelingen, fordelte han mellom dem det som Herodes hadde viet til ham, dvs. tusen talenter, og han reserverte for seg selv bare noen ubetydelige småting til ære for avdøde.

---

* Å holde råd i Apollo-tempelet i keiserpalasset i Roma, slik Augustus gjorde det, og at han selv hadde bygget tempelet praktfullt i palasset, var fullstendig etter Augustus' vilje i hans eldre år.
** Her har vi en kraftig bekreftelse på at det var under Xerxes, og ikke Artaxerxes at størsteparten av jødene vendte tilbake fra det babyloniske fangenskapet, dvs. i Esras' og Nehemias' dager.

KAPITEL 7

HISTORIEN OM DEN FALSKE ALEXANDER. ARKELAUS BLIR LANDSFORVIST, GLAPHYRA DØR ETTER AT ALT DET SOM SKULLE SKJE MED DEM, BLE VIST DEM I DRØMMER.

1. På denne tiden var det en mann som var født jøde, men oppdratt i Sidon av en av de romerske frigitte, som påsto at han var den Alexander som Herodes hadde drept fordi han hadde et ansikt som lignet ham. Denne mannen kom til Roma med håp om ikke å bli avslørt. Han hadde en hjelper av sitt eget folk, og som hadde god

kjennskap til affærene i kongeriket, og han instruerte ham om å fortelle at de som var sendt for å henrette ham og Aristobulus hadde syntes synd på dem, lurt dem unna, og plassert andre legemer i deres sted. Denne mannen lurte jødene som bodde på Kreta, og fikk en god del penger av dem, slik at han kunne reise omkring under stor prakt. Deretter seilte han til Melos der de var så sikre på at han var ekte, og der fikk han en masse penger og fikk dem han hadde seilt med, til å seile ham videre til Roma. Så landet han i Dicearchia (Puteoli), og fikk store gaver av jødene som bodde der, og ble ledsaget av sin fars venner som om han var en konge, og hans ansikt gjorde ham så troverdig at de som hadde sett Alexander og hadde kjent ham godt, kunne avlegge ed på at han var den samme mannen. Alle jødene i Roma kom i store flokker for å se ham, og en utallig folkemengde sto i de trange passasjene han ble båret gjennom. Og de fra Melos ble så forført av ham at de bar ham i en bærestol og viste ham kongelig reverens.

2. Men keiseren kjente detaljene nøyaktig i Alexanders ansikt, for han hadde vært anklaget av Herodes overfor ham, og derfor kunne han beskrive ansiktstrekkene endog før han fikk se mannen. Han tok likevel hensyn til den positive berømmelsen som fulgte med ham, og sendte av sted Celadus, en som kjente Alexander godt, og befalte ham å bringe den unge mannen til ham. Og da keiseren så ham, oppdaget han straks forskjellen som syntes i hans ansikt, og da han så at hele kroppen var mer robust og lignet mer på en slave, forsto han at det hele var en svindel.

De freidige påstandene hans gjorde ham oppbrakt, for da han ble spurt om Aristobulus, hevdet han at han også ble bevart levende, og ble etterlatt på Kypros da de var redd for forræderi, for det ville være vanskeligere for konspiratører å få dem i sin makt når de var adskilte. Så tok keiseren ham for seg selv privat og sa til ham: ”Jeg skal gi deg livet dersom du åpenbarer for meg hvem det er som har fått deg til å lage til en slik historie.” Så sa han at han skulle fortelle det for ham, og han fulgte keiseren og pekte på den jøden som hadde benyttet seg av ansiktslikheten til å få penger, for han hadde mottatt flere gaver i hver by enn Alexander noensinne hadde fått da han levde. Keiseren lo av dette påfunnet, og satte denne falske Alexander sammen med roerne, for han hadde en kraftig kropp, mens han befalte at de som hadde fått ham til å gjøre dette, skulle henrettes. Men folket i Melos var allerede tilstrekkelig straffet for sin dumhet ved de utgiftene de hadde hatt på dette.

3. Nå tok Arkelaus sitt fyrstedømme i besittelse, og han behandlet både jødene og samaritanene barbarisk i sin ergrelse over deres gamle krangel med ham. Begge sendte ambassadører til keiseren, og i det niende året av sin regjering ble han forvist til Vienna, en by i Gallia, og hans eiendeler ble plassert i keiserens skattkammer. Men det fortelles at før han ble sendt bud på av keiseren, syntes han at han fikk se ni kornaks, fulle og store, som ble slukt av okser. Derfor sendte han bud på tegntyderen og noen av kaldeerne, og da han spurte dem om hva det skulle bety, hadde én av dem én forklaring, mens en annen hadde en annen, nemlig Simon som tilhørte sekten esseerne, og han sa at kornaksene betydde år, og oksene betydde forandringer, fordi jorden forandret seg når man pløyde med dem. Han skulle regjere så mange år som der var aks, og etter å ha opplevd forandringer i livet, skulle han dø. Fire dager etter at Arkelaus hadde hørt denne forklaringen, ble han innkalt til rettsaken.

4. Jeg finner det på sin plass å fortelle drømmen om den samme saken som Glaphyra hadde, datteren til Arkelaus, kongen i Kappadokia, hun som først hadde vært hustruen til Alexander som var Arkelaus' bror. Alexander var sønn av kong Herodes som fikk ham henrettet, slik vi har fortalt. Glaphyra ble etter hans død gift med Juba, kongen i Libya, og etter at han døde, kom hun hjem og levde sammen med sin far som enke. Da fikk fyrsten Arkelaus se henne og ble så dypt forelsket i henne at han skilte seg fra Mariamne som da var hans hustru, og giftet seg med henne. Da hun derfor kom til Judea og hadde vært der en kort tid, syntes hun at hun så Alexander stå foran seg, og at han sa: "Ditt ekteskap med kongen i Libya har vært nok for deg, men du var ikke fornøyd med ham, og er kommet tilbake til min familie til en tredje mann, og ham har du, du uforskammede kvinne, valgt til din ektemann, som er min bror. Men jeg skal ikke overse den fornærmelsen du har gjort mot meg, jeg skal snart få deg tilbake, enten du vil det eller ikke." Og Galphyra overlevde ikke denne drømmen mer enn to dager.

KAPITEL 8

ARKELAUS' FYRSTEDØMME BLIR REDUSERT TIL EN ROMERSK PROVINS. OPPTØYENE VED JUDAS FRA GALILEA. JØDENES TRE SEKTER.

1. Nå ble Arkelaus' del av Judea omgjort til en provins, og keiseren hadde overgitt makten over liv og død til en av de romerske rytterne, Copenius som ble sendt dit som prokurator. Under hans styre var det en galileer som het Judas som fikk sine landsmenn til å gjøre opprør, og han sa at de var feiginger som fant seg i å betale skatt til romerne, og hadde underkastet seg dødelige menn som sine herrer i stedet for Gud. Denne mannen var lærer og hadde sin egen sekt, og lignet ikke på noen av de andre lederne.

2. For det er tre filosofiske sekter blant jødene. De som tilhører den første, kalles fariseerne, den andre saduseerne og den tredje sekten som bekjenner seg til en strengere disiplin, kalles esseerne. De sistnevnte er jøder av fødsel, og de ser ut til å ha en større kjærlighet til hverandre enn de andre sektene. Esseerne betrakter fornøyelser som onde, og holder selvkontroll med lidenskapene og regner måtehold som dyder. De avstår fra ekteskap, men velger ut andres barn mens de er føyelige og lærevillige, og de holder dem som sine egne barn og oppdrar dem etter sine egne regler. De benekter ikke ekteskap fullstendig, for menneskeheten skal leve videre, men de vegrer seg mot kvinners vellystige oppførsel, og de er overbevist om at ingen av dem kan bevare sin troskap til én mann.

3. Disse mennene forakter rikdom og derfor beundrer vi dem. Man kan heller ikke finne at noen av dem eier mer enn noen annen, for det er en lov hos dem, at de som kommer til dem må la det de eier tilhøre fellesskapet og derfor er det ingen fattigdom, overflod eller rikdom, for enhvers eiendom blir felleseie, og derfor utgjør det for disse brødrene et arvegods. De mener at olje er en urenhet, og hvis noen blir salvet uten å ha samtykket, skal den tørkes av hans legeme, og de synes det er en god ting å være svett, og de kler seg i hvite klær. De har også forvaltere som tar seg av deres felles behov, for ingen driver med noen adskilt virksomhet fra fellesskapet.

4. De har ingen by, men det bor mange av dem i flere byer, og hvis noen av sekten

deres kommer fra andre steder, ligger alt det de har åpent for dem som om det var deres eget, og de går inn hos dem de aldri har kjent før som om de har vært kjenninger aldri så lenge. Derfor har de aldri noe med seg når de reiser langt av gårde, men de tar likevel med seg våpen til vern mot røvere. Derfor er det i hver by der de bor, oppnevnt en som tar seg av fremmede og skaffer dem klær og andre nødvendigheter. Men klærne deres og omsorgen for legemet er som om de var barn som var redde sine foresatte. De vil heller ikke skifte ut sine klær eller sko før de er fullstendig utslitte og i stykker. De hverken kjøper eller selger noe til hverandre, men hver og én gir hva han har til den som trenger det, og får tilbake det han trenger, og selv om det ikke skal kreves gjengjeld, har enhver lov til å ta det de ønsker fra hvem de måtte ønske.

5. Deres gudsfrykt er uvanlig, for før soloppgang snakker de ikke om noe verdslig, men sender opp bønner som de har lært av sine forfedre, som om de ber om at solen skal stige opp. Deretter blir hver av dem sendt av sted av sin leder for å utøve det håndverket som de er dyktige til, og som de arbeider trofast med inntil den femte time. Deretter samles de på ett sted, og når de har kledd seg i hvite kapper, bader de seg i kaldt vann. Etter at denne renselsen er over, møtes de i sin egen bygning der ingen av noen annen sekt har lov til å komme, og de går på en høytidelig måte inn i spisesalen som om den var et hellig tempel og setter seg stille ned. Deretter legger bakerne brødene ned på rekke, og kokken bringer et enkelt fat med én sort mat som han setter foran hver enkelt av dem, og så velsigner en prest maten, og det er ulovlig å smake på maten før den er blitt velsignet. Når de har spist velsigner presten dem på nytt, og til slutt priser de Gud som har gitt dem maten. Etterpå tar de av seg sine hvite klær og begir seg til arbeidet igjen inntil kveld, og da går de hjem igjen til kveldsmat på samme måten, og der det er fremmede blant dem, setter de seg ned sammen med dem. Det høres ingen klage eller forstyrrelse i deres hus, og de gir enhver lov til å snakke etter tur, og den stillheten som råder hos dem synes å være et mektig mysterium for fremmede. Årsaken er deres personlige nøkternhet, og de får tilmålt nok mat og drikke.

6. De gjør ikke noe uten pålegg fra sine ledere, og det eneste som blir gjort etter egen fri vilje, er å hjelpe dem som behøver det, og å vise barmhjertighet. De har lov til, på eget initiativ, å hjelpe dem som fortjener det og behøver det, og å gi mat til dem som er i nød, men de kan ikke gi noe til sin familie uten tillatelse fra sine foresatte. De viser sitt sinne i rettferdighet og tøyler sin lidenskap. De er utpreget trofaste og tjenere for fred, og alt det de sier står fastere enn en ed, og de unngår å sverge, for de synes det er verre enn mened,* for de sier at den som man ikke kan tro på uten å sverge ved Gud, er allerede dømt. De studerer ivrig de gamles skrifter, og velger ut dem som er til mest gagn for sjel og legeme, og de leter etter røtter og medisinske steiner som kan helbrede sykdommer.

7. Om noen ønsker å gå over til deres sekt, blir han ikke opptatt straks, men blir først pålagt å leve som dem i ett år uten å være blitt opptatt, og de gir ham en liten øks og det før nevnte beltet og de hvite klærne. Når han har gitt bevis på at han vil være måteholden som dem og vil følge deres livsstil og tar del i renselsesvannet, må han ennå vente med få å leve sammen med dem, for etter denne prøven på hans viljestyrke, må han prøves ennå i to år, og hvis han da viser seg verdig til det, tar de

ham inn i sitt samfunn. Og før han får lov til å røre ved deres felles mat, må han avlegge en høytidelig ed på at han først og fremst skal vise sin ærefrykt for Gud, være rettferdig mot alle mennesker og at han aldri vil skade noen, hverken etter egen vilje, eller etter befaling fra andre, at han alltid skal hate de ugudelige, stå de rettferdige bi, og vise troskap mot alle, spesielt dem som har myndighet. Han vil aldri misbruke sin autoritet eller overgå sine underlegne i klesdrakt eller i noen annen prektighet, og han vil alltid elske sannheten, irettesette dem som forteller løgner, og holde sine hender rene for tyveri og sin sjel fri for ulovlig vinning, og han vil aldri skjule noe for dem i hans egen sekt og heller ikke åpenbare deres læresetninger til andre selv om noen skulle tvinge ham til det med fare for hans liv. Han skal sverge på at han ikke skal gjøre deres tro og lære kjent til noen andre enn dem selv, at han skal avholde seg fra plyndring, ta vare på de bøkene som er sektens eiendom, og ikke åpenbare navnene på englene** (eller budbringerne). Dette er de løftene de med ed sikrer sine proselytter for seg selv med.

8. Om noen blir grepet i fryktelige synder og blir kastet ut av samfunnet deres, vil den som blir skilt fra dem på denne måten ofte lide en ynkelig død. Siden han er bundet av den eden han hadde avlagt, og hadde tatt del i deres skikker, har han ikke frihet til å spise den slags mat som han blir tilbudt andre steder, men blir tvunget til å spise gress og må utarme sitt legeme inntil han dør av sult. Av denne grunn tar de imot dem på nytt når de skal til å trekke sitt siste sukk i medlidenhet med dem når de er like ved å dø, og det regnes som tilstrekkelig straff for dem for deres synd.

9. I sine dommer er de nøyaktige og rettferdige, og de feller ingen dom i en rettsforsamling som teller mindre enn ett hundre. Og det som er blitt avgjort av en slik forsamling, er uforanderlig. Det de aller mest holder i ære etter Gud selv, er navnet til deres lovgiver Moses, og hvis noen spotter ham, må han lide dødsstraff. De synes også det er en god ting å adlyde de gamle og flertallet. Hvis derfor ti sitter sammen, vil ikke én tale dersom de ni er uenige. De unngår også å spytte når de er sammen, eller mot høyre. De er dessuten strengere enn noen andre av jødene når de hviler fra sitt arbeid på den sjuende dag, for de har ikke bare gjort maten ferdig dagen før, slik at de ikke behøver å tenne opp ild den dagen, og de vil heller ikke flytte noe kar bort fra sitt sted, eller gjøre fra seg i noe i det. På den sjuende dagen graver de et lite hull i én fots dybde med en skuff (en slags øks som de fikk da de ble opptatt i blant dem), og de tildekker seg med sine klær for ikke å krenke noen av de hellige lysstrålene, og slik letter de seg selv over dette hullet, og så fyller de det opp igjen med den jorden de hadde gravd opp av den. Dette gjør de på hemmelige steder som de velger ut til dette formålet, og selv om denne lettelsen av legemet er naturlig, er det likevel en regel at de skal vaske seg etterpå som om dette var en måte å bli uren på.

10. Etter at deres prøvetid er over, blir de delt i fire klasser, og fordi de yngre er simplere enn de eldre, må de eldre vaske seg dersom de blir berørt av de yngre, som om de hadde blandet seg med en gruppe fremmede. De lever dessuten lenge, for mange av dem er blitt over ett hundre år på grunn av sitt enkle kosthold og regelmessige levesett. De forakter og bryr seg ikke om ulykkene i livet, og hever seg over smerter ved hjelp av sin edle karakter. Og hvis døden skulle være en ære for dem, setter de den høyere enn å leve, og vår krig med romerne gav rikelig bevis på hvilke store sjeler de var under sine prøvelser, for selv om de ble torturert, lemlestet, brent og revet i biter og ble utsatt for alle slags torturredskaper, og om de så ble

tvunget til å spotte sin lovgiver eller å spise det som var forbudt for dem, kunne de ikke tvinges til noe av dette, og heller ikke smigre sine bødler, eller felle en tåre, men de smilte i sine smerter og lo og spottet dem som pinte dem, og oppgav sin ånd i stor tapperhet, da de ventet å få livet tilbake igjen.

11. For deres lære er slik: "At legemet er forgjengelig og materien de er laget av, ikke er bestandig, men sjelene er udødelige og består til evig tid og kommer ut av den tynneste luft og forenes med legemene som i fengsler der de blir trukket inn av en naturlig forførelse, og når de blir frigjort fra kjødets bånd, fryder de seg som etter et langt fangenskap og stiger opp. Dette er det samme som grekerne tror, at gode sjeler har sine boliger bak oseanet, i en region som aldri blir hjemsøkt av stormer eller intens hete, men at dette sted blir forfrisket av den lette bris fra vest som kommer fra havet, mens de onde sjelene blir henvist til en mørk og stormfull hule, oppfylt av uopphørlige straffedommer. Grekerne synes for meg å ha den samme oppfatningen når de tildeler de velsignedes øyer til sine tapre menn som de kaller helter og halvguder, mens de ugudeliges sjeler havner i de ugudeliges region, Hades som deres fabler forteller om, og at det er der Sisyfos, Tantalus, Ixion og Tityus blir straffet, noe som bygger på den oppfatningen at sjelene er udødelige. Fra dette kommer oppfordringer til dyd og advarsler mot ondskap, slik at gode menn kan forbedre sin livsførsel på grunn av det håpet de har om lønn etter døden, og slik blir også de ondes voldsomhet holdt tilbake på grunn av frykten for det som venter dem, for selv om deres løgner i dette liv blir skjult, vil de måtte lide evig straff etter sin død. Slik er esseernes læresetninger om sjelen, og ligger der som et uunngåelig agn for dem som en gang har fått smak på deres filosofi.

12. Det finnes også hos dem noen som påtar seg å fortelle om det som kommer til å skje ved å lese de hellige bøker, ved å gjennomføre bestemte renselser og ved alltid å samtale om profetenes utsagn, og de tar sjelden feil i sine spådommer.

13. Det finnes også en annen orden av esseere som er enige med de andre om levemåten, skikkene og lovene, men adskiller seg fra dem når det gjelder ekteskap, da de mener at ved å ikke gifte seg, avskjærer de seg fra den viktigste delen av menneskelivet som skal kunne fortsette videre, for dersom alle skulle ha den samme oppfatningen som de andre, ville hele menneskeheten gå til grunne. Men de prøver sine ektefeller i tre år, og hvis de finner at de har sine naturlige renselsesperioder tre ganger som et tegn på at de er fruktbare, kan de faktisk gifte seg med dem. Men de holder seg ikke sammen med sine hustruer når de er gravide, for å vise at de ikke har giftet seg med dem for sine lysters skyld, men kun av hensyn til sitt avkom. Kvinnene går i sine bad med noen av sine klær på, slik som også mennene gjør dette med noe klær på. Slik er skikkene hos esseer-ordenen.

14. Av de to førstnevnte ordenene, er fariseerne de som anses for å være de dyktigste i å utlegge lovene, og de representerer den første sekten. De tilskriver skjebnen eller forsynet alt, samt Gud, men innrømmer at det å handle rett eller å gjøre det motsatte, først og fremst står i menneskets makt, selv om skjebnen medvirker i enhver handling. De sier at alle sjeler er uforgjengelige og at gode menneskers sjeler blir overflyttet til andre legemer, mens de onde sjelene blir overlatt til evig straff. Sadduseerne utgjør den andre ordenen, og de ser helt bort fra skjebnen og hevder at Gud ikke bryr seg om hva vi gjør, enten det er ondt eller godt, noe som

kun er menneskets eget valg, og at mennesket skal handle slik det selv ønsker. De forkaster troen på den udødelige sjel og om straff og belønning i Hades. Fariseerne er vennlige mot hverandre, og de verdsetter enighet, og aktelse for folket. Sadduseernes oppførsel mot andre er til en viss grad vill, og deres samtaler innenfor deres eget parti er likeså barbarisk som om de var fremmede for hverandre. Det var dette jeg hadde å si om de jødiske filosofiske sektene.

---

* Denne praksisen hos esseerne er gitt i vanlig språk, likesom de tilsvarende oppfordringene fra vår Frelser i Matt.6,34, 23,16 og i Jak.v.12, der alle gjør unntagelser for spesielt høytidelige eder ved viktige og nødvendige anledninger.

** Denne omtalen av ”englenes navn,” som skal være så spesielt bevart hos esseerne, ligner på et preludium til ”engletilbedelse” som fordømmes av Paulus som overtro og i strid med loven, noe som gjaldt noen slags folk i likhet med esseerne (Kol.2,8).

KAPITEL 9

SALOMES DØD. DE BYENE SOM HERODES OG FILIP BYGDE. PILATUS FORÅRSAKER OPPTØYER. TIBERIUS LEGGER AGRIPPA I LENKER, MEN GAIUS BEFRIR HAM OG GJØR HAM TIL KONGE. HERODES ANTIPAS BLIR LANDSFORVIST.

1. Da Arkelaus’ fyrstedømme ble omgjort til romersk provins, påtok de andre sønnene Herodes, Filip og den Herodes som kaltes Antipas, seg administrasjonen av sine fjerding-fyrstedømmer, for da Salome døde, tilegnet hun Augustus’ hustru Julia både sitt fyrstedømme og Jamnia, samt sin palmeplantasje i Phasaelis. Men da Det romerske imperium ble overlatt til Tiberius, Julias sønn, da Augustus døde etter å ha regjert i femtisju år, seks måneder og to dager, fortsatte både Herodes og Filip som fjerding-fyrster, og sistnevnte bygde byen Cæsarea ved Jordans kilder i Paneas-regionen, og dessuten byen Julias i nedre Gaulonitis. Herodes bygde også byen Tiberias i Galilea, og i Perea bortenfor Jordan en by til som het Julias.

2. Pilatus, som var sendt til Judea av Tiberius, førte om natten de bildene av keiseren som kalles krigsmerker, inn i Jerusalem. Dette utløste en stor oppstand blant jødene da det ble dag, for de som var i nærheten ble forferdet over å få se dem fordi de var tegn på at lovene deres ble tråkket på, for de tillater ikke noen slags bilder å bli brakt inn i byen. I tillegg til raseriet hos borgerne, kom det en stor folkemengde løpende inn fra landet. Disse kom til Pilatus i Cæsarea og bønnfalt ham om å bære disse bildene ut av Jerusalem og ikke overtre deres eldgamle lover, men da Pilatus nektet å etterkomme deres ønske, kastet de seg til jorden og holdt seg urørlig i denne stillingen i fem dager og likeså mange netter.

3. Den neste dagen da Pilatus satt på sin domstol på den åpne markedsplassen og sammenkalte folket for å gi dem sitt svar, gav han tegn til at soldatene etter avtale straks skulle omringe jødene med dragne våpen, og soldatene stilte seg opp rundt dem i tre rekker. Pilatus befalte da at de skulle hugges i stykker dersom de ikke ville gi plass til keiserens bilder, og han gav et vink om at soldatene skulle dra sine sverd. Som på et signal falt et stort antall jøder til jorden og blottla sine nakker og skrek ut at de var heller rede til å bli drept enn at lovene deres skulle bli overtrådt. Pilatus ble overrasket over deres mektige overtro, og befalte at krigsmerkene skulle bæres ut av Jerusalem.

4. Senere fremkalte han en ny oppstand ved å bruke de hellige skattepengene som kalles korban* til akvedukter som skulle føre vann over en avstand på 80 kilometer. Dette ble folket rasende over, og da Pilatus kom til Jerusalem, møtte de opp ved hans domstol med sine klager. Da han var blitt underrettet på forhånd om opptøyene, blandet han sine bevæpnete soldater med folkemassen, med ordre om at de skulle forkle seg som sivile og ikke bruke sverdet, men slå dem som klaget, med staver. Så gav han et tegn fra sin domstol til å gjøre det han hadde befalt dem. Nå ble jødene så kraftig banket opp at mange døde av slagene, mens andre ble tråkket ned da folkemassen ble skremt på grunn av de drepte, men deretter holdt de seg rolige.

5. I mellomtiden kom Agrippa, sønn av den Aristobulus som var blitt drept av sin far Herodes, til Tiberius for å anklage fjerding-fyrsten Herodes, men da han ikke brydde seg om hans anklage, holdt han seg i Roma og utviklet et vennskap med andre fremstående menn, spesielt Gaius, sønn av Germanikus, som den gang var en sivilperson. Ved en spesiell anledning holdt Agrippa fest for Gaius, og da han på flere måter viste seg spesielt elskverdig, strakte han ut sine hender og gav åpent uttrykk for sitt ønske om at Tiberius måtte dø, og at Gaius straks måtte bli innsatt som verdens keiser. Dette fikk Tiberius vite av en av Agrippas husfolk, og han ble rasende og befalte at Agrippa skulle bindes, og han behandlet ham svært ille i fengselet i seks måneder inntil Tiberius døde etter å ha regjert tjueto år, seks måneder og tre dager.

6. Da Gaius ble keiser, løste han Agrippa fra fangenskapet og gjorde ham til konge over Filips fjerding-fyrstedømme, for han var nå død, men da Agrippa hadde oppnådd denne verdigheten, ble Herodes oppbrakt, for han ble av sin kone Herodias påvirket til å ønske seg kongelig myndighet, for hun hadde bebreidet ham for hans latskap, og hun sa at det bare var fordi han ikke ville seile til keiseren, for da keiseren hadde gjort sivilpersonen Agrippa til konge, hvor mye mer ville han da ikke ha forfremmet ham fra fjerding-fyrste til en slik verdighet. Herodes gav etter for disse argumentene, så han dro til Gaius, men der ble han straffet for sin ærgjerrighet og forvist til Spania, for Agrippa hadde fulgt ham og anklaget ham, og dermed gav Gaius ham hans fyrstedømme i tillegg. Så døde Herodes i Spania, dit hans kone hadde fulgt ham.

---

*Denne bruken av korban eller avlatspenger som her er hellige penger viet til Gud i tempelets skattkammer, minner oss om Frelserns ord i Mark.7.11-12.

KAPITEL 10

GAIUS BEFALER AT HANS STATUE SKAL SETTES OPP I TEMPELET, OG PETRONIUS FÅR DETTE SOM OPPGAVE.

1. Keiser Gaius misbrukte den suksessen han hadde oppnådd, så han opphøyet seg selv til å være en gud og ville gjerne bli kalt det, og gjøre ende på aristokratiet i landet. Han førte sin ugudelighet så langt som til jødene. Han sendte dermed Petronius med en hær til Jerusalem for å plassere sine statuer i tempelet,* og befalte at han skulle drepe dem som gjorde motstand mot det dersom jødene ikke ville tillate dette. Resten av folket skulle han føre i fangenskap, men Gud grep inn mot hans befalinger. Og Petronius marsjerte ut av Antiokia og inn i Judea med tre legioner og mange syriske hjelpetropper. Jødene kunne ikke tro det som ble fortalt om at krig var på gang, men de som trodde på det, var i den ytterste fortvilelse og ville forsvare seg, og skrekken spredte seg blant dem alle, for hæren var allerede ankommet Ptolemais.

2. Ptolemais er en havneby i Galilea som ligger på en stor slette. Den er omgitt av fjell og området som ligger 12 kilometer østover og tilhører Galilea, og det mot sør tilhører Karmel som ligger 24 kilometer unna, og fjellene på nordsiden er de høyeste. Folket der i landet kaller dem for Tyrus' Leider, og de ligger 20 kilometer unna. Den meget lille elven Belus** renner langs dem i en avstand av 400 meter, og i nærheten er Memnons monument,*** og like ved ligger et sted som ikke er større enn 50 meter i tverrmål og som virkelig fortjener å bli beundret. For stedet er rundt og hult, og består av sand som det kan lages glass av, og når stedet er blitt uttømt på grunn av alle skipene som har hentet sin last der, fylles det igjen på grunn av vinden som om det var planlagt, for sanden kommer langveisfra og består ikke av noe annet enn vanlig sand, men i denne åpne gruven forvandles den til glass-sand, og det som er enda merkeligere, er at dersom sanden flyttes vekk fra dette stedet, blir det vanlig sand igjen, ja, slik er dette stedet.

3. Nå kom jødene sammen i store antall med hustruer og barn til sletten ved Ptolemais, og bønnfalt ham først om respekt for sine lover, og dernest ba de for seg selv. Han ble overtalt av folkemengden og etterlot sin hær og statuene i Ptolemais, og deretter dro Petronius videre inn i Galilea og sammenkalte folket og alle menn av høyere rang til Tiberias og viste dem romernes makt og keiserens trusler. Han viste at deres krav var urimelig, fordi alle nasjonene som lå under dem hadde plassert bilder av keiseren ved siden av sine andre guder i sine byer, og at bare de skulle gjøre motstand mot dette, var ikke annet enn opprør og en fornærmelse mot keiseren.

4. Da de insisterte på at deres lover og skikker skulle gjelde, og at det ikke bare var forbudt å lage et bilde av Gud, men faktisk også av et menneske, om det så skulle plasseres på et foraktelig sted, for ikke å snakke om i tempelet, svarte Petronius: "Er ikke jeg også nødt til å holde min herres lover? For hvis jeg overtrer dem for å spare dere, er det ikke noe å si på at jeg må dø, og da vil det være han, og ikke jeg som går til krig mot dere, for jeg er under kommando, akkurat som dere." Da skrek folkemengden at de var rede til å lide for sin lov. Petronius roet dem ned og sa: "Vil dere gå til krig mot keiseren?" Da sa jødene: "Vi ofrer to ganger om dagen for keiseren og for det romerske folk," men hvis han ville plassere bildene sine blant dem, måtte han først ofre den jødiske nasjon, og i så tilfelle var de rede til å stille seg frem sammen med sine kvinner og barn for å bli drept. Dette ble Petronius forskrekket over og syntes synd på dem for deres ufattelige religiøse fanatisme og det mot de viste ved å være villige til å dø for den, så han dro derfra med sine menn uten å ha lyktes.

5. På de følgende dagene sammenkalte han de mektigste mennene privat og folkemengden offentlig, og noen ganger prøvde han å overtale dem, og andre ganger gav han dem råd og trusler og la ut for dem om romernes makt og Gaius' vrede og den tvangen han selv var underlagt til å utføre det som var befalt ham. Men da det ikke gikk an å overtale dem, og han så at landet sto i fare for ikke å bli dyrket, for det var såtid, mens folket fortsatte å være uvirksomme i femti dager, fikk han til slutt samlet dem, og innrømmet at det var best at han selv utsatte seg for fare, "for jeg skal enten ved guddommelig hjelp overtale keiseren og unngå faren i likhet med dere, og da blir vi begge glade, men hvis keiseren fortsetter i sitt raseri, vil jeg selv være villig til å ofre mitt liv likeså meget som dere er." Så sendte han folkemengden fra seg, og de ba intenst om at han måtte lykkes, og han tok hæren med seg fra

Ptolemais og vendte tilbake til Antiokia, og derfra sendte han et skriv til keiseren og fortalte ham om sitt innfall i Judea og om folkets bønnfallelser, og at dersom han ikke ville miste både landet og folket i det, måtte han tillate dem å overholde sine lover, og tilbakekalle sin befaling. Gaius svarte på brevet med voldsomhet, og truet med å henrette Petronius fordi han var så sen med å utføre det han var blitt befalt. Men så skjedde det at de som skulle bringe Gaius' brev ble kastet omkring av en storm og ble oppholdt på havet i tre måneder, mens de andre som hadde med seg brevet om Gaius' død hadde en god reise. Dermed mottok Petronius brevet om Gaius' død tjuesju dager før han fikk brevet som talte imot ham.

---

* Tacitus hevder at Gaius befalte jødene å plassere sitt bilde i tempelet, selv om han tar feil når han legger til at jødene grep til våpen.
** Denne beskrivelsen av et sted i nærheten av utløpet til elven Belus i Fønikia der den sanden kom fra og som de laget glass av, er en kjent ting i historien, spesielt hos Tacitus og Strabo, og i større grad hos Plinius.
*** Memnon hadde flere monumenter, og ett av dem viser seg å ha vært i Syria, og var ikke usannsynlig nettopp på dette sted.

KAPITEL 11

CLAUDIUS' REGJERING, OG AGRIPPAS'. AGRIPPAS' OG HERODES' DØD, OG DE BARNA DE BEGGE ETTERLOT SEG.

1. Da Gaius hadde regjert tre år og åtte måneder og ble drept etter et komplott, ble Claudius i hast ført av sted av hæren i Roma for å ta regjeringsmakten. Og senatet og konsulene Sentius Saturninus og Pomponius Secundus, befalte at de tre regimentene med soldater som var hos dem, skulle sørge for ro og orden i byen, og de gikk opp til Capitol som en stor flokk og ville bekjempe Claudius med makt på grunn av den barbariske behandlingen de hadde fått av Gaius. De bestemte seg for enten å legge nasjonen under et aristokrati, slik det hadde vært fra gammelt av, eller i det minste velge ut keiseren ved alminnelig votering.

2. På denne tiden oppholdt Agrippa seg i Roma, og han ble tilkalt av senatet til konsultasjoner, og ble dessuten tilkalt av Claudius om å komme ut fra leiren for å være ham til tjeneste da han hadde bruk for ham. Da han skjønte at Claudius i virkeligheten var keiser allerede, dro han til ham, og Claudius sendte ham som kom med bud, som ambassadør til senatet for å fortelle dem hva han hadde i sinne, nemlig at det var uten hans initiativ at han ble ført av sted med soldatene, og videre, at han ikke fant det riktig å forlate de soldatene som gikk så sterkt inn for ham, for om han hadde gjort det, ville hans skjebne være usikker, da det var en farlig sak å være kalt til imperiet. Han la også til at han ville utøve sin regjeringsmakt som en god fyrste og ikke som en tyrann, for han ville være tilfreds med å bli kalt keiser, og i alle sine disposisjoner ville han tillate dem å gi ham råd. Og selv om han ikke var innstilt på å være spesielt moderat, ville likevel Gaius' død være et varsel om hvor nøkternt han burde være i denne stillingen.

3. Dette budskapet ble avlevert av Agrippa, og senatet svarte at siden de hadde en hær og de klokeste rådgiverne hos seg, ville de ikke finne seg i noe frivillig slaveri. Da Claudius fikk høre senatets svar, sendte han Agrippa til dem på ny med følgende budskap: At han ikke kunne tåle tanken på å svikte dem som hadde avlagt ed på å være tro mot ham, og at han så at han mot sin vilje måtte kjempe mot dem han ikke

ønsket å kjempe mot, og at om det skulle komme så langt, måtte det utvelges et sted utenfor byen til krigen, for det var helligbrøde å skjende tempelet i deres egen by med blodet fra deres egne landsmenn, bare på grunn av deres ukloke oppførsel. Og da Agrippa hadde hørt budskapet, gav han det videre til senatet.

4. I mellomtiden var det noen av soldatene ved senatet som trakk sverdet og en ropte ut: ”O, mine medsoldater, hva er meningen med at vi skal velge å ta livet av våre brødre og bruke vold mot våre egne slektninger som er med Claudius! For vi kan da vel ha ham som vår keiser som ingen har noe å klage på, og har så mange rettferdige grunner til å kreve regjeringsmakten! Og allikevel skal vi gå til krig mot ham!” Da han hadde sagt dette, marsjerte han gjennom hele senatet og tok alle de andre soldatene med seg. Da ble patrisierne straks vettskremte fordi de ble forlatt. Siden de ikke hadde noen de kunne søke hjelp hos, skyndte de seg av sted med soldatene og kom til Claudius. Men de som i god tid hadde lyktes best med å innsmigre seg hos Caludius, møtte dem foran muren med dragne sverd, og det var grunn til å tro at de som kom først ville være i fare før Claudius kunne vite hva slags makt soldatene ville bruke mot dem, om ikke Agrippa hadde sprunget i forveien og fortalt dem om hvilken risikabel ting de var i ferd med, og at hvis de ikke bremset på disse mennene som var så rasende på patrisierne, ville han miste dem som han helst ville basere sin regjering på og dermed bli keiser over en ødemark.

5. Da Claudius hørte dette, stanset han soldatenes voldsomhet, og mottok senatet i leiren og behandlet dem høflig og gikk sammen med dem for å bringe takk-offer, noe som var på sin plass å gjøre aller først når han mottok riket. Deretter gav han Agrippa straks hele hans arveland og la til de landene som Augustus hadde gitt til Herodes, Trakonitis og Auranitis, og dessuten kongeriket til Lysanias. Denne tildelingen bekjentgjorde han i et dekret, og han beordret magistratene å sørge for at det ble inngravert på bronsetavler og satt opp i Capitol. Han tildelte sin bror Herodes som også ble hans svigersønn, kongedømmet Chalcis ved å gi ham sin datter Bernice til hustru.

6. Nå strømmet rikdommene inn til Agrippa i hans store rike, og han kastet ikke bort pengene på småting, men begynte å omgi Jerusalem med en mur som ville vært ugjennomtrengelig om den var blitt ferdig, men så døde han i Cæsarea før han hadde fått murene høye nok. Da hadde han regjert i tre år, og de andre fyrstedømmene hadde han også hatt i tre år. Han etterlot seg tre døtre, som Cypros fødte ham – Bernice, Mariamne og Drusilla og en sønn av samme mor, og han het Agrippa. Han ble etterlatt som et lite barn, slik at Claudius gjorde landet til en romersk provins og sendte Cuspius Fadus dit som prokurator, og etter ham Tiberius Alexander, og han gjorde ingen forandringer i de gamle lovene og holdt ro og orden i landet. Deretter døde Herodes, kongen i Chalcis og etterlot seg to sønner som ble født ham av hans brordatter Bernice, og de het Bernicianus og Hyrkanos. Han etterlot seg også Aristobulus som han fikk med sin tidligere hustru Mariamne. Dessuten hadde han en bror til som døde som sivilperson, og han het også Aristobulus, og han etterlot seg en datter som het Jotape. Og disse var, som jeg før har sagt, barn av Aristobulus, Herodes’ sønn, for Aristobulus og Alexander ble født til Herodes av Mariamne, og ble drept av ham. Og Alexanders etterkommere regjerte i Armenia.

KAPITEL 12

UNDER CUMANUS BLIR DET FLERE OPPTØYER SOM VAR IVERKSATT AV QUADRATUS. FELIX ER PROKURATOR I JUDEA. AGRIPPA BLIR FORFREMMET FRA Å REGJERE CHALCIS, TIL ET STØRRE KONGEDØMME.

1. Etter Herodes' død, han som var konge over Chalcis, satte Claudius Agrippa, Agrippas sønn over onkelens kongedømme, mens Cumanus overtok stillingen som prokurator over resten som var romersk provins, og her etterfulgte han Alexander. Under hans regime begynte Cumanus å lage slike vanskeligheter at jødene ble ruinert, for da folkemengden var samlet i Jerusalem under de usyrede brøds høytid og en romersk hæravdeling som alltid var bevæpnet og holdt vakt ved festhøytidene for å forhindre eventuelle påfunn fra noen blant folket, og var plassert over tempelets sidebygninger – var det en soldat som løftet opp sin kappe og hukte seg sammen på en utuktig måte og viste frem underbuksa til jødene og sa noe som du kan vente av en som stiller seg opp på denne måten. Dette ble folket oppbrakt over, og de skrek til Cumanus om at han måtte straffe soldaten, mens de fremfusende ungdommene og de som var opprørske og gav seg i kamp, tok opp steiner og kastet på soldatene. Da ble Cumanus redd for at hele folket skulle gå løs på ham, og han sendte bud på flere væpnede menn, og de kom i stort antall inn i sidebygningene, og da jødene ble jaget ut av tempelet, var de i en slik forskrekkelse at de løp inn i byen og tråkket hverandre ned i trengselen og under voldsbruken, så ti tusen omkom, og dermed ble festhøytiden til en landesorg, for hver familie gråt og klaget over sine egne slektninger.

2. Etterpå kom det en ny ulykke, for det ble opptøyer iverksatt av røvere, for på hovedveien ved Beth-Horon var den en av keiserens tjenere som het Stefanus som transporterte noen møbler, og som røverne overfalt og grep. Da sendte Cumanus menn som skulle dra rundt i nabolandsbyene og bringe innbyggerne bundet til ham, fordi han beskyldte dem for ikke å ha forfulgt røverne og fakket dem. Da var det en av soldatene som fant den hellige lovboken og rev den i stykker og kastet den på ilden.* Da kom jødene i et kraftig opprør som om hele landet deres var i brann, og i sin religiøse lidenskap samlet de seg som om de var en maskin, og sprang med enstemmige klage-skrik til Cumanus i Cæsarea og bønnfalt ham om ikke å overse denne mannen som hadde gjort et slikt angrep på Gud og hans lov, og straffe ham. Da han så at folkemengden ikke ville være rolig før han hadde gitt et tilfredsstillende svar, beordret han at soldaten skulle hentes og dras mellom dem som krevde ham straffet, til henrettelse, og da det var gjort, gikk jødene sin vei.

3. Etterpå kom det til en kamp mellom galileerne og samaritanene i en landsby som heter Geman, og som ligger på den store sletten ved Samaria, på den tiden da et stort antall jøder dro opp til Jerusalem for å feire løvhyttefesten, og da ble en galileer drept, og en stor folkemengde løp sammen i Galilea for å slåss med samaritanene. Men de fremste menn av dem kom til Cumanus og bønnfalt ham om å komme til Galiea og straffe dem som hadde utført dette mordet før ondskapen skulle bli uoverkommelig, for det var ikke noen annen måte å få spredt folkemassen på enn med sverdslag. Men Cumanus utsatte det de ba om fordi han holdt på med noe annet, og sendte bort dem som forgjeves hadde bedt ham om hjelp.

4. Men da dette drapet ble kjent i Jerusalem, ble det uro blant folket, og de forlot festen, og uten noen til å lede seg, marsjerte de med voldsomhet til Samaria, for de ville ikke la seg lede av magistratene som var over dem, men ble ledet av en mann som het Eleasar, sønn av Dineus, og Alexander i sine stjålne og opprørske forsøk. Disse mennene overfalt dem som var i nabolaget av fyrstedømmet Acrabatene, og drepte dem uten å spare noen aldersgruppe, og de satte fyr på landsbyene.

5. Cumanus tok en ryttertropp fra Cæsarea som kaltes Sebastes-troppen, og kom dem som var blitt ranet, til hjelp og han grep dessuten flere av dem som fulgte Eleasar og drepte flere av dem. Og fra resten av folkemengden som i nidkjærhet hadde gått ut for å kjempe med samaritanene, kom de ledende menn fra Jerusalem løpende, kledd i sekk og med aske strødd over hodene, og ba dem om å gi etter, for at de i sitt forsøk på å hevne seg på samaritanene ikke skulle provosere romerne til å gå imot Jerusalem, og de ba dem om å vise barmhjertighet mot landet og tempelet, deres barn og hustruer, og ikke påføre dem den verste ulykke når de bare skulle hevne seg på galileerne. Jødene gikk med på dette og spredte seg, men det var fremdeles et stort antall som hengav seg til plyndring i håp om straffefrihet, mens overfall og opptøyer av det mer alvorlige slaget foregikk over hele landet. Alle de mektigste menn av samaritanene kom til Tyrus, til presidenten i Syria, Ummidius Quadratus,** og ba om at de som hadde lagt landet øde, måtte straffes. Stormennene blant jødene og overpresten Jonatan, sønn av Ananus, kom dit og sa at samaritanene var opphavet til forstyrrelsene fordi de hadde begått et mord, og Cumanus hadde gitt anledning til det som skjedde på grunn av sin uvilje til å straffe de opprinnelige anstifterne av drapet.

6. Men Quadratus avviste partene og fortalte dem at når han kom til disse stedene, ville han gjøre skikkelige undersøkelser om alle omstendighetene ved det som hadde skjedd. Deretter dro han til Cæsarea og korsfestet alle dem som Cumanus hadde tatt levende, og derfra kom han til byen Lydda og fikk høre om affæren med samaritanene, og han sendte bud på atten av jødene som han fikk vite hadde vært med i krigen, og halshugde dem. Så sendte han til keiseren to andre av de mektigste blant dem, både overprestene Jonatan og Ananias og Ananus, Ananias' sønn og visse andre av de fremste blant jødene, og det gjorde han også med de mest berømte samaritanene. Han befalte også at prokuratoren Cumanus og tribunen Celer skulle seile til Roma for å gi en rapport om hva som var gjort mot keiseren. Da han hadde avsluttet dette oppdraget, dro han fra Lydda til Jerusalem, og da han fant at folket var i ferd med å feire de usyrede brøds høytid uten noen forstyrrelser, vendte han tilbake til Antiokia.

7. Da keiseren i Roma fikk høre hva Cumanus og samaritanene hadde å si, og dette skjedde under Agrippas høring, fordi han gikk kraftig inn for å forsvare jødene og de stormennene som sto hos Cumanus, da fordømte han samaritanene og befalte at tre av de fremste menn blant dem skulle henrettes. Han bannlyste Cumanus og sendte Celer bundet til Jerusalem for å utleveres til jødene til tortur, ved at han skulle bli dradd rundt i gatene og deretter halshugges.

8. Deretter sendte keiseren Felix,** bror til Pallas, til Galilea, Samaria og Perea som prokurator, og han flyttet Agrippa fra Chalcis til et større kongerike, for han gav ham fjerding-fyrstedømmet som hadde tilhørt Filip, som besto av Batanea, Trakonitis og

Gaulonitis, og han fikk også tillagt Lysanias' rike og provinsen Abilene som Varus hadde regjert. Og etter at Claudius hadde regjert tretten år, åtte måneder og tjue dager, døde han og etterlot Nero som sin etterfølger i imperiet, og som han hadde adoptert ved hjelp av sin hustru Agrippinas intriger, selv om han hadde sin egen sønn som het Britannicus med sin forrige hustru Messalina, og en datter som het Octavia som han hadde gitt Nero til hustru. Han hadde også en datter til med Petina, som het Antonia.

---

*Denne Ummidius, eller Numidius, eller som Tacitus kaller ham, Vinidius Quadratus, han omtales i en gammel inskripsjon som fremdeles eksisterer og som kaller ham Ummidius Quadratus.
**Felix' karakter ser vi som er vel kjent fra Apostlenes gjerninger, spesielt da han skalv da Paulus talte om "rettferdighet, dyd, og om den kommende dom," (Ap.gj.24,25), også i Tacitus' ord, gjengitt her av Dean Aldrich: "Felix utøvde en myndighet som en konge ved sin behandling av en slave, og da han støttet seg til sin bror Pallas' store makt i retten, trodde han at han uten risiko kunne gjøre seg skyldig i all slags ondskapsfull praksis."

KAPITEL 13

NERO LEGGER FIRE BYER TIL AGRIPPAS RIKE, MENS DEN ANDRE DELEN AV JUDEA LÅ UNDER FELIX. OPPTØYENE BLE IVERKSATT AV DOLKEMENNENE (SICARII), MAGIKERNE OG EN FALSK PROFET FRA EGYPT. JØDENE OG SYRERNE HADDE EN KONFRONTASJON I CÆSAREA.

1. Nero foretok seg mange ting som om han var sinnsyk på grunn av sin ødselhet og hang til rikdom og han skaffet seg glede ved å skade andre, og derfor drepte han sin bror, sin hustru og sin mor. Hans barbari smittet over på hans nærmeste slektninger, og han var forrykt nok til å opptre som skuespiller i teateret. Jeg skal la være å si mer om dette, for det er mange nok over alt som har skrevet om det, men jeg skal befatte meg med de handlingene hans som hadde med jødene å gjøre.

2. Nero tildelte kongeriket Lille Armenia til Aristobulus, Herodes* sønn, og han la fire byer til Agrippas rike, samt de tilhørende fjerding-fyrstedømmene Abila, Julias i Perea, Taricea og Tiberias i Galilea, men over resten av Judea satte han Felix til prokurator. Felix fakket erkeskurken Eleasar og de mange som var med ham, etter at de hadde herjet landet i tjue år. Han sendte dem til Roma, og mengden av dem som ble tatt, straffet og korsfestet, kan ikke telles.

3. Da landet ble hjemsøkt av disse, dukket det opp en annen slags røvere i Jerusalem som ble kalt dolke-mennene som drepte om dagen midt i byen, spesielt under festhøytidene, for de blandet seg med folket og skjulte dolker under klærne, og med disse knivstakk de sine fiender, og da de falt døde om, sluttet morderne seg til dem som ble rasende på dem, og slik bevarte de sitt gode rykte og ble ikke oppdaget. Den første som ble drept av dem var overpresten Jonatan, og etter ham ble flere drept hver dag, slik at frykten som oppsto var verre enn selve forbrytelsen. Og da enhver kunne regne med å bli drept hver time på dagen, slik menn har det i krig, måtte man hele tiden se seg for å merke seg fienden på avstand, og hvis det var venner som nærmet seg, stolte man ikke lenger på dem, for midt under sine mistanker, og sine forsøk på å beskytte seg, ble de drept. Så kvikke og så utspekulerte var de.

4. Det var enda en gruppe onde menn som ikke var fullt så grusomt utspekulert, men desto verre i sine hensikter, og de sto ikke tilbake for disse morderne i å gjøre livet surt i byen. Det var de som bedrog og forførte folket under påskudd av å være guddommelig inspirerte og ville gjøre forandringer i regjeringen, og de lyktes i å få folket til å oppføre seg som gale. De dro foran dem ut i villmarken og sa at Gud ville gi dem et tegn på frihet. Men Felix skjønte at dette var begynnelsen til et opprør, så han sendte ut noen ryttere og fotsoldater som drepte et stort antall av dem.

5. Så var det en falsk profet fra Egypt som påførte jødene enda mer skade enn de andre, for han var en kjeltring og hevdet at han var profet, og han fikk samlet tretti tusen mann som han forførte, og disse drev han omkring i villmarken og til Oljeberget, og derfra var han rede til å bryte seg inn i Jerusalem med vold og makt, og hvis han bare kunne erobre den romerske garnisonen og folket, planla han å regjere over dem ved hjelp av sine vakter som skulle bryte seg inn i byen sammen med ham. Men Felix stanset hans forsøk og møtte ham med romerske soldater mens hele folket hjalp ham, og da det kom til kamp, stakk egypteren av sammen med noen få andre, mens de andre som var med ham enten ble drept eller tatt levende, og resten av mengden ble spredt og fòr til sine hjem og skjulte seg der.

6. Da disse var brakt til ro, skjedde det slik det pleier i en syk kropp at en annen del av den blir angrepet, for en gruppe bedragere og røvere kom sammen og overtalte jødene til å gjøre oppstand og oppfordret dem til å vise at de var frie, og de drepte dem som fortsatte å adlyde de romerske myndighetene, og de sa at de som frivillig valgte slaveri, burde tvinges til det de ønsket. De delte seg i forskjellige grupper og la seg til å vente her og der i landet og plyndret husene til stormennene. De drepte mennene og satte fyr på landsbyene, helt til Judea ble oppfylt av alt det galskapen deres førte til. Slik flammet det opp verre og verre for hver dag, inntil det ble en veritabel krig.

7. Det oppsto også uro i Cæsarea, for de jødene som var blandet med syrerne som bodde der, gikk til opprør. Jødene hevdet at byen var deres, for de sa at han som hadde bygget den var jøde, og da mente de kong Herodes. Syrerne gikk også med på at han var jøde, men de sa at byen fremdeles var gresk, for de mente at han som satte opp statuer og templer i den, ikke kunne gjøre det på vegne av jødene. På grunn av dette hadde de to partene en konfrontasjon, og det gikk så langt at de grep til våpen og de dristigste av dem gikk til kamp, for jødenes eldste var ikke i stand til å stoppe sine egne folk som ønsket å gjøre opprør, og grekerne syntes det var en skam å bli overvunnet av jødene. Disse jødene overgikk de andre i rikdom og legemsstyrke, men størstedelen av grekerne hadde fordelen av støtte fra soldatene, for størstedelen av den romerske garnisonen var fra Syria, og derfor var de klare til å hjelpe dem. Men byens guvernører var opptatt med å roe dem ned, og over alt hvor de klarte å gripe dem som var de mest krigerske, straffet de dem med pisking og lenker. Men lidelsene hos dem som ble fanget, skremte ikke de andre eller fikk dem til å holde opp, og de ble stadig mer rasende og engasjerte seg enda mer i opprøret. Og Felix kom en gang til til markedsplassen og befalte at jødene skulle dra sin vei når de var blitt slått av syrerne, og han truet dem med å sende soldater mot dem dersom de ikke ville adlyde ham. Og han drepte flere av dem, og da viste det seg at

det de hadde, var plyndret gods. Da opprøret fortsatte, valgte han ut de beste menn fra hver av sidene som ambassadører til Nero, for at hver av dem skulle argumentere for sine rettigheter.

* Dvs. Herodes, kongen av Chalcis.

KAPITEL 14

FESTUS ETTERFØLGER FELIX SOM IGJEN BLIR ETTERFULGT AV ALBINUS, OG HAN IGJEN AV FLORUS. HAN TVINGER JØDENE TIL KRIG VED SITT BARBARISKE STYRESETT.

1. Festus etterfulgte Felix som prokurator og gjorde det til sin oppgave å korrigere dem som laget forstyrrelser i landet. Han grep de fleste av røverne og drepte mange av dem. Men Albinus som etterfulgte Festus, utøvde ikke sin makt slik de andre hadde gjort, og det var ingen slags ondskap som kunne nevnes uten at han hadde en finger med i spillet. Av hele sin politiske evne, ikke bare stjal og plyndret han gods fra alle, men han skattla hele nasjonen hardt og han tillot sine slektninger som av senatet i hver by eller av prokuratorene var arrestert for plyndring, å slippe fri mot betaling og ingen ble værende i fengslet som forbryter unntatt de som ikke betalte ham noe. På denne tiden ble opprørene i Jerusalem voldsomme, for de fremste mennene blant dem kjøpte seg tillatelse hos Albinus til å fortsette med sine opprørske handlinger, og de som likte disse opptøyene sluttet seg til dem som hadde fellesskap med Albinus. Alle disse ugudelige stymperne var omgitt av hans røver-bander, og han selv utgjorde en viktig figur som tyrann og erke-plyndrer, og misbrukte sin makt til å rane dem som levde i fred og ro. Det førte til at de som var blitt fratatt alt de eide ble tvunget til å tie stille, enda de hadde god grunn til å vise sin indignasjon over hva de måtte lide, og de som hadde sluppet unna, ble tvunget til å smigre ham som egentlig fortjente å bli straffet, fordi de var redde for å måtte lide like mye som de andre. I det hele tatt var det ingen som turte å si sin mening, for tyranniet var i alminnelighet tolerert, og det var nå frøene ble sådd for byens ødeleggelse.

2. Selv om Albinus' karakter var slik, var han et bedre menneske enn Gessius Florus som etterfulgte ham, for den første drev med de fleste av sine utplyndringer i det private og til dels fordekt, mens Gessius drev sine urettferdigheter pompøst og frekt lik en bøddel til straff for dømte forbrytere, og han avsto ikke fra noen slags plyndring eller plaging, og der det sto dårligst til, var han enda mer grusom og hensynsløs. Det var ingen som kunne overgå ham i å tilsløre sannheten, og ingen kunne gå lengere enn han i sine bedrag. Han mente at det var en bagatell å få penger av enkeltpersoner, så han ødela hele byer og rundstjal store grupper menn på én gang, og proklamerte nesten over hele landet at han hadde frihet til å gjøre dem til tyver ved at han selv skulle få sin del av tyvegodset. Hans grådighet brakte flere av fyrstedømmene til ruin, og mange av folket forlot sitt land og flyktet til fjerne provinser.

3. Og da Cestius Gallus var president i provinsen Syria, turte ingen så mye som å sende et bud til ham mot Florus, men da han var kommet til Jerusalem ved de usyrede brøds høytid, kom folket til ham i et antall på ikke mindre enn tre millioner,*

og de bønnfalt ham om å ha medynk med deres folk i de ulykkene de var blitt utsatt for, og de skrek ut mot Florus og kalte ham sitt lands tragedie. Men da han var til stede og sto ved Cestius' side, lo han av dem. Og da Cestius hadde roet ned folket og forsikret dem at han ville sørge for at Florus heretter skulle behandle dem penere, vendte han tilbake til Antiokia. Florus ledsaget ham så langt som til Cæsarea og bedrog ham, selv om han akkurat da hadde til hensikt å vise sitt raseri mot nasjonen og føre krig mot dem, for på denne måten å kunne skjule sine grusomheter, for han regnet med at hvis freden fortsatte, ville jødene anklage ham overfor keiseren. Men hvis han kunne få dem til å gjøre opprør, ville han avlede dem slik at de ikke kunne anklage ham for så mange forbrytelser ved å påføre dem enda større elendighet, og derfor gjorde han alt det han kunne for å forsterke deres ulykker ved å anspore dem til opprør.

4. På denne tiden skjedde det at grekerne i Cæsarea hadde vært for harde for jødene, og av Nero hadde de fått styresmakten over byen og avsagt sin dom og samtidig gått til krig i Neros tolvte regjeringsår og i Agrippas syttende regjeringsår i måneden artemisus (iyar). Foranledningen til denne krigen sto på ingen måte i forhold til de voldsomme ulykkene som var blitt påført oss, for de jødene som bodde i Cæsarea hadde en synagoge i nærheten, hvis eier av stedet var en greker fra Cæsarea. Jødene hadde ofte prøvd å få kjøpe eiendommen og hadde flere gang gitt et pristilbud, men eieren overså deres tilbud og satte opp bygninger på stedet for å fornærme dem og gjorde dem til verksteder slik at jødene bare fikk adgang gjennom en så smal passasje at det ble vanskelig for dem å komme seg til synagogen. Da skyndte den mest intensive gruppen av jødene seg til arbeiderne og forbød dem å bygge der, men da Florus ikke ville tillate dem å bruke makt, kom de fremste mennene blant jødene med tolleren Johannes i den ytterste fortvilelse over hva de skulle gjøre, og de tilbød Florus åtte talenter for å få ham til å hindre arbeidet. Og da han ikke ønsket noe annet mer enn å få penger, lovte han å gjøre alt for det de måtte ønske, men da han dro fra Cæsarea til Sebaste, lot han opprøret gå sin gang for fullt, som om han hadde solgt jødene en tillatelse til å slåss.

5. Den neste dagen som var ukens sjuende da jødene strømmet sammen til synagogen, kom det en opprørsk mann fra Cæsarea og plasserte et leirkar med bunnen opp ved synagogen og ofret fugler på det. Dette provoserte jødene til det ytterste, for jødenes lov ble krenket og stedet skjendet, og de mest moderate av jødene syntes det var rett å søke hjelp hos sine guvernører, mens de mest brennende nidkjære ungdommene ble voldsomt oppglødd til å slåss. Opprørerne blant hedningene fra Cæsarea sto klar til det samme, for de hadde blitt enige om å sende en mann til å ofre og var rede til å støtte ham, slik at det straks kom til kamp. Da kom Jucundus som hadde ansvar for hestene for å forhindre kampen og fjernet leirkaret og klarte å stanse opptøyene, men da han ble overvunnet av voldsbruken fra folket i Cæsarea, tok jødene med seg lovboken og trakk seg tilbake til Narbata som er et sted som tilhører dem og ligger i en avstand på 12 kilometer fra Cæsarea. Da gikk Johannes sammen med tolv av de fremste menn til Florus i Sebaste med en alvorlig klage og bønnfalt ham om hjelp og med all mulig høflighet minte ham om de åtte talentene de hadde gitt ham, men han lot mennene gripe og satte dem i fengsel og anklaget dem for å ha ført lovbøkene ut av Cæsarea.

6. Borgerne i Jerusalem tok saken meget alvorlig, men behersket seg, mens Florus

handlet som om han var blitt leid til det, og blåste opp krigen og sendte noen for å hente ut sytten talenter fra tempelskattene under foregivende at keiseren ønsket dem. Dette gjorde straks folket forvirret, og de løp sammen i tempelet med stadig høyere klagerop og kalte på keiseren ved navn og bønnfalt ham om å befri dem fra Florus' tyranni. Noen av opprørerne skrek ut mot Florus og skjelte ham ut, og de bar med seg en kurv for å samle inn penger til ham som om han var i nød og ikke eide noe. Tross denne ironien, skammet han seg ikke over sin pengekjærhet, og ble bare mer opphisset og ville ha enda mer. Og i stedet for å komme til Cæsarea for å slukke ilden som han burde ha gjort og som han hadde fått penger for, (åtte talenter), marsjerte han i hast med en hær av ryttere og fotfolk mot Jerusalem for å oppnå det han ønsket ved romernes våpen, og for å bringe byen til underkastelse ved terror og trusler.

7. Men da folket ville få Florus til å skamme seg, og møtte soldatene med akklamasjoner og stilte seg på rekke for å motta ham underdanig, sendte han hundremannsføreren Capito i forveien med femti soldater med befaling om å gå tilbake og ikke lage et skuespill ved å motta ham på en underdanig måte, som de hadde utskjelt så grovt, og sa at om de var edelmodige, kunne tale fritt, gjerne fleipe mot ham, om så rett i ansiktet, som de frihetselskere de var – ikke bare med ord, men gjerne også med våpen. Dette budskapet forbløffet folkemengden, og da Capitos ryttere var kommet midt i blant dem, ble de spredt før de kunne hilse Florus og vise ham sin underdanighet. Dermed trakk de seg tilbake til sine egne hjem og tilbrakte natten i angst og rådvillhet.

8. På dette tidspunktet tok Florus sitt nattkvarter på slottet, og neste dag sammenkalte han sitt tribunal der han satte seg, mens overprestene og de mektigste mennene og de som hadde høyest rang i byen, kom til tribunalet, og da Florus befalte dem å utlevere dem som hadde skjelt ham ut, og fortalte dem at de selv skulle bli offer for den hevnen som skulle ramme forbryterne hvis de ikke kom frem med dem. Men de viste ham at folket var innstilt på fred, og de ba om tilgivelse for dem som hadde talt fornærmelig, for det var ikke så rart at det i en så stor folkemengde ville være noen som var freidigere enn de burde og handlet av ungdommelig dumhet, og at det var umulig å skille dem som hadde fornærmet ham ut fra resten. Alle var bedrøvet over det som var gjort, og av frykt for hva som skulle komme, nektet de å gjøre det, og syntes han uansett burde sørge for fred i landet og tenke på hvordan han skulle bevare byen for romerne. Og av hensyn til alle de uskyldige blant folket, skulle han tilgi de få skyldige og ikke skape kaos og ulykke blant en stor mengde gode menn på grunn av noen få onde.

9. Dette ble Florus enda mer provosert over, og ropte høyt til soldatene at de skulle utplyndre alt som kaltes Den øvre markedsplassen, og drepe alle de møtte. Og soldatene etterkom sin befalingsmanns oppfordring i sitt begjær etter vinning, og de plyndret ikke bare plassen, men de tvang seg inn i hvert hus og drepte innbyggerne slik at borgerne flyktet langs de trangeste veiene, mens soldatene drepte dem de fikk tak i. Ingen ting i røveriet ble uprøvd, for de tok også mange av dem som holdt seg i stillhet, og førte dem frem for Florus som først pisket dem og etterpå korsfestet dem. Alle de som ble drept den dagen, med hustruer og barn – for de sparte ikke barna heller – var om lag tre tusen seks hundre, og det som gjorde ulykken enda verre, var den romerske råskapen, for Florus gjorde noe som ingen andre hadde gjort før,

nemlig å piske dem som tilhørte ridderordenen,** og å nagle dem til korset foran tribunalet, enda de var jøder med romersk borgerrett.

* Her skal vi merke oss at 3.000.000 jøder var til stede ved påskefesten i året 65 e.Kr., og dette stadfester det Josefus ellers opplyser oss om, at ved en litt senere påske, ble det talt opp 256.500 offerlam, og når man regner tolv personer pr. lam, som ikke er en urimelig antagelse, kommer man til 3.078.000. Se bok 6, kap.9, seksjon.3.
** Her har vi et eksempel på jøder som tilhørte den romerske ridderordenen, og som aldri skulle piskes eller korsfestes ifølge romersk lov. Merk også det lignende tilfellet med Paulus i Ap.gj.22,25-29.

KAPITEL 15

BERNICES BØNN TIL FLORUS OM Å SPARE JØDENE VAR FORGJEVES. ETTER AT OPPRØRETS FLAMME VAR KVALT, BLE DEN IGJEN TENT AV FLORUS.

1. Nettopp på denne tiden dro kong Agrippa til Alexandria for å gratulere Alexander med at han av Nero hadde fått regjeringsmakten over Egypt, men da hans søster Bernice kom til Jerusalem og fikk se soldatenes onde fremferd, gikk det kraftig inn på henne, og hun sendte stadig vekk sine rittmestere og livvakter til Florus og kjærbad ham om å slutte med disse massedrapene, men han ville ikke høre hennes bønner og han brydde seg ikke det minste om dem som var drept, eller hennes verdighet, men tenkte bare på den gevinsten han skulle få av plyndringen. Og soldatenes voldsomhet utviklet seg til en slik galskap at den gikk ut over dronningen selv, for de pinte og drepte ikke bare dem som ble tatt like foran hennes øyne, men ville ha drept henne også om hun ikke hadde forhindret det ved å flykte til palasset og oppholde seg der hele natten sammen med livvakten som hun hadde der for ikke å bli forulempet av soldatene. Nå holdt hun seg i Jerusalem for å oppfylle et løfte* hun hadde gitt til Gud, for det er vanlig at de som er blitt rammet av sykdom eller andre ulykker, avgir løfter om å ofre, avstå fra å drikke vin og å klippe håret i tretti dager. Dette gjorde Bernice nå, og sto barbent foran Florus’ tribunal og bønnfalt ham om å spare jødene. Likevel kunne hun ikke få noen aktelse eller slippe unna uten fare for selv å bli drept.

2. Dette skjedde på den sekstende dag i måneden artemisus (iyar). Den neste dagen løp folket sammen opp på den øvre markedsplassen, for de var i stor angst med de sterkeste klagerop over dem som var omkommet. De alvorligste klagene gjaldt Florus, men da ble de mektigste mennene skremt likesom overprestene og sønderrev sine klær og bønnfalt dem om å la være å provosere Florus til å begå noe uopprettelig i tillegg til det de allerede hadde lidd. Folkemengden stanset med én gang av respekt for dem som hadde bedt dem om det, i håp om at Florus ikke skulle skade dem mer.

3. Men Florus ble bekymret da tumultene var over, og prøvde å tenne opprørets ild på nytt, og han sendte bud på overprestene og andre fremstående menn om at de eneste bevisene på at folket ikke skulle komme med noen påfunn, var at de skulle gå ut og møte soldatene som var kommet fra Cæsarea i to avdelinger. Og da disse mennene oppfordret folket til å gjøre dette, sendte han beskjed til hundremanns-førerne om at de skulle si til sine underordnede at de ikke skulle hilse tilbake når

jødene hilste, og hvis de gav noe svar som kunne sjenere Florus, skulle de bruke våpnene på dem. Så samlet overprestene folket i tempelet og ba dem om å gå ut og møte romerne og hilse avdelingene høflig før deres ulykke ville bli skjebnesvanger. Men de opprørske elementene ville ikke gå med på disse oppfordringene, for tanken på dem som var blitt drept fikk dem til å holde seg til dem som var dristige nok til å gå til aksjon.

4. På den tiden var det skikk at hver prest og Herrens tjener brakte ut de hellige kar og de prektige klærne de brukte når de utførte de hellige tjenestene. Harpespillerne og sangerne kom ut med sine musikkinstrumenter og falt ned foran folket og bønnfalt dem om å bevare de hellige ornamentene for ikke å provosere romerne til å bære bort de hellige skattene. Man kunne også se overprestene med støv strødd over hodene og med klærne revet i stykker. Disse bønnfalt de fremste menn ved navns nevnelse og folkemengden i tillegg, om ikke å forråde sitt land til dem som ønsket å legge det i ruiner, om så bare ved en liten forseelse, i det de sa: "Hva slags fordel har soldatene av en hilsning fra jødene? Eller hva slags lettelse i denne situasjonen vil det gi dere dersom dere nå ikke går ut for å møte dem? Og hvis de hilste dem høflig, ville enhver anledning for Florus til å begynne krigen på nytt bli redusert så de kunne få beholde sitt land og bli fri fra alle lidelsene. Om de skulle gi etter for noen få opprørske personer, ville det være et tegn på manglende selvkontroll, mens det passet seg bedre for et slikt stort folk å sørge for at enhver oppførte seg nøkternt."

5. Ved disse overtalelsene fra folket til opprørerne, fikk de holdt noen tilbake ved hjelp av trusler, og andre fordi de hadde vist dem aktelse. Deretter ledet de dem ut, og de møtte soldatene stille og behersket og hilste dem, men da de ikke svarte, skrek opprørerne mot Florus, og dette var signalet til at han skulle gå løs på dem. Nå omringet soldatene dem og slo dem med klubber, og da de flyktet, ble de trampet ned av hestefolket, slik at mange falt døde til jorden ved romernes slag, og enda flere på grunn av deres egen voldsomhet der de tråkket hverandre ned. Det ble et fryktelig kaos av folk ved portene, og da alle prøvde å komme først og ble forsinket i flukten, ble det en fryktelig katastrofe, for de ble kvalt eller tråkket i hjel av dem som var øverst, og ingen kunne avgjøre hvem som var familiemedlemmer når de skulle begraves. Soldatene som slo dem, overfalt dem uten å vise skånsel, og de presset folkemengden gjennom det stedet som kalles Bezetha da de trengte seg frem for å komme seg inn og okkupere tempelet og Antoniaborgen. Florus ville også komme i besittelse av disse stedene, og fikk dem han hadde med seg ut av kongeslottet, og ville ha tvunget dem så langt som til Antoniaborgen, men forsøket lyktes ikke, for folket vendte ham plutselig ryggen og stanset volden, og da de sto på hustakene, kastet de spyd på romerne som ble kraftig plaget fordi våpnene kom ovenfra, og de kunne ikke komme seg unna gjennom folkemengden som hadde tilstoppet de trange smugene, og dermed trakk de seg tilbake til leiren ved palasset.

6. Opprørerne var redde for at Florus skulle komme tilbake og okkupere tempelet via Antoniaborgen, så de gikk straks opp på tempelets sidebygninger som lå inntil Antonia, og hugget ned dem som var der. Dette dempet Florus' havesyke, for han var ivrig etter å få tak i skattene i tempelet som tilhørte Gud, og derfor ville han inn i Antonia, men straks sidebygningene var revet ned, oppgav han forsøket. Så sendte han bud på overprestene og synedriet og fortalte dem at han egentlig skulle forlate

byen nå, men han ville etterlate en så stor garnison til dem som de måtte ønske. Og de lovet på sin side at de ikke skulle sette i gang noe komplott dersom han etterlot seg soldater, men det måtte ikke være slike som hadde kjempet mot jødene, for folket var rasende på dem på grunn av det de hadde lidd av dem. Derfor byttet han ut soldatgruppen slik de ønsket, og dro tilbake med resten av sine styrker til Cæsarea.

---

* Bernices ed som nå skulle oppfylles i Jerusalem var ikke en nasireer-ed, men et slikt løfte som troende jøder avlegger i håp om å bli helbredet av sykdom eller reddet fra annen fare. Men disse tretti dagene med opphold i Jerusalem var for lenge, dersom det ikke var fullstendig frivillig fra denne store damens side. Det er ikke noe som kreves av Moseloven om nasireere, 4.Mos.5, og er svært forskjellig fra Paulus' tidsrom for en slik beredelse som bare skjedde over én dag, Ap.gj.21,26.

KAPITEL 16

CESTIUS SENDER TRIBUNEN NEOPOLITANUS FOR Å SE HVORDAN DET STÅR TIL MED JØDENE. AGRIPPA HOLDER EN TALE TIL JØDEFOLKET FOR Å FÅ DEM TIL Å AVSTÅ FRA KRIG MOT ROMERNE.

1. Men Florus fant på en annen metode for å få jødene til å begynne krigen igjen, og sendte bud til Cestius og anklaget jødene falskelig for å gjøre opprør mot den romerske regjering, og la skylden på dem for den forrige krigen, og påsto at de var selv årsaken til uroen der de var de eneste som led ondt. Men guvernørene i Jerusalem holdt seg ikke tause, men skrev selv til Cestius, og det gjorde Bernice også om den ulovlige fremgangsmåten mot byen som Florus hadde gjort seg skyldig i. Da han hadde lest begge uttalelsene, rådførte han seg med sine offiserer om hva han skulle gjøre. Noen av dem syntes det ville være best hvis Cestius ville dra opp sammen med hæren hans, enten for å straffe opprørerne dersom uroen var virkelig, eller å bygge den romerske rettsorden på et sikrere grunnlag i håp om at jødene fortsatt holdt seg rolige under dem. Men han syntes det var best for ham selv å sende noen av sine aller nærmeste venner i forveien for å observere tingenes tilstand som kunne gi ham en korrekt rapport om jødenes hensikter. Derfor sendte han en av sine tribuner som het Neopolitanus for å møte kong Agrippa i Jamnia, da han kom tilbake fra Alexandria, og han fortalte ham hvem som hadde sendt ham og om det ærendet han hadde.

2. Da kongen var kommet trygt hjem, kom overprestene og de mektigste menn blant jødene, samt synedriet for å gratulere kongen, og etter at de hadde vist ham passende ærbødighet, klaget de høylytt over sine ulykker og fortalte ham om den grusomme behandlingen de hadde fått av Florus. Agrippa ble svært oppbrakt over dette barbariet, men så vendte han på en snedig måte sin vrede mot jødene som han egentlig syntes synd på, for å rive ned de høye tankene de hadde om seg selv, og for å få dem til å mene at de ikke var blitt behandlet så urettferdig, slik at de ville la være å hevne seg. De aktede menn skjønte at denne irettesettelsen fra kongen var ment til deres eget beste fordi de forsto saken bedre enn de andre og dessuten gjerne ville bevare freden fordi de var redd for sine eiendommer.

Folket kom reisende 12 kilometer ut fra Jerusalem og gratulerte både Agrippa og Neopolitanus, mens hustruene til de drepte kom løpende foran de andre og klaget høyt. Da folket hørte deres klagerop, henvendte de seg til Agrippa for å få hjelp, og

de skrek også til Neopolitanus og klaget over alle de ulykkene de hadde utholdt under Florus. Og da de var kommet inn i byen, viste de dem hvordan markedsplassen var blitt ødelagt og husene plyndret. Så overtalte de Neopolitanus ved hjelp av Agrippa til å vandre rundt omkring i byen med bare én tjener helt til Siloa, så han selv kunne få se at jødene underkastet seg romerne fullstendig, og at det bare var Florus de var misfornøyd med på grunn av hans umåtelige grusomhet mot dem. Så gikk han rundt omkring og fikk nok erfaring om den gode innstillingen hos folket, og gikk deretter opp til tempelet der han sammenkalte folket og roste dem i høye toner for deres troskap mot romerne, og oppfordret dem innstendig til å holde fred. Og da han hadde utført de hellige handlinger i tempelet som han hadde fått tillatelse til, vendte han tilbake til Cestius.

3. Men jødefolket henvendte seg til kongen og overprestene og ba om lov til å sende ambassadører til Nero mot Florus, for at deres taushet ikke skulle føre til mistanke om at de hadde vært årsaken til massedrapene og hadde ønsket å gjøre opprør, for de hevdet at de ville bli sett på som de som hadde begynt krigen, dersom de ikke stanset dette ryktet ved å vise hvem som virkelig hadde gjort det. Det lot til at de ikke ville være tause dersom noen skulle hindre dem med en slik utsending. Men selv om Agrippa syntes det var alt for risikabelt å utnevne noen som Florus' anklagere, fant han likevel at det ikke var rett å overse dem, da de i motsatt fall var innstilt på krig. Derfor sammenkalte han folket til et stort galleri, og plasserte sin søster Bernice i hasmoneernes hus, så de kunne få se henne, for dette huset lå over galleriet ved passasjen til den øvre byen der en bru knyttet tempelet til galleriet, og han talte til dem slik:

4.* "Dersom jeg hadde trodd at dere alle var ivrige etter å gå til krig mot romerne, og at den renere og mest oppriktige del av folket ikke ville leve i fred, hadde jeg ikke kommet ut til dere, og heller ikke vært så dristig at jeg ville ha gitt dere råd, for da ville alle diskusjoner for å få folk til å gjøre det de burde, være bortkastet, siden tilhørerne er enige om å gjøre det motsatte. Men fordi noen er ivrige etter å gå til krig bare fordi de er unge og ikke har noen erfaring om hvilke ulykker det fører til, og andre har urealistiske forventninger om å oppnå frihet, og noen ønsker å få tak i eiendelene til andre som er for svake til å forsvare seg mot dem i forvirringen, har jeg funnet det rett å kalle dere sammen for å si det jeg tror er til deres eget beste, slik at de førstnevnte kan bli klokere og ombestemme seg, så de beste av dere ikke skal lide overlast på grunn av andres dårlige oppførsel. La nå ingen være opprørsk mot meg dersom de ikke liker det jeg sier, for de som ikke tror at det finnes noen løsning, men er innstilt på opprør, har fremdeles makt til å beholde sin innstilling etter at min oppfordring er over. Min tale vil være nytteløs, selv for dem som ønsker å høre på meg, dersom ikke dere alle vil forholde dere rolige.

Jeg er helt klar over at mange holder en ulykkelig veklage over de krenkelsene som prokuratorene har påført dere, i motsetning til de vidunderlige fordelene ved å ha friheten, men før jeg begynner å spørre dere ut for å finne ut hvem det er som ønsker krig, og hvem det er dere vil kjempe mot – skal jeg først nevne de ulike påskuddene som noen kommer med. Hvis dere har som mål å hevne dere på dem som har skadet dere, hvorfor later dere da som om dere går til krig for å gjenvinne friheten? Men er det slik at dere finner all trelldom utålelig, hva nytte er det i å klage på

spesielle guvernører? For om de så behandler dere med rimelighet, vil det likevel være uverdig å være i trelldom. Tenk nå over de forskjellige grunnene som kan tenkes for å gå til krig. Deres første grunn er anklagene mot prokuratorene, men nå bør dere underkaste dere deres myndighet og ikke provosere dem, for hvis dere skjeller dem kraftig ut for små forseelser, opphisser dere dem så de blir deres motstandere, for selv om de til en viss grad vil slutte med å forulempe dere i det private, vil de i stedet åpenlyst ødelegge alt dere har.

Det er ingen ting som demper kraften i slagene mere enn at de skadelidende finner seg i dem med stille tålmodighet. Men om vi nå tar for gitt at de romerske ministrene er uforbederlig strenge, så er det likevel ikke alle romerne som plager dere, og heller ikke keiseren som dere nå vil gå til krig mot. Det er ikke på romernes ordre at noen ondskapsfull guvernør er sendt til dere, for de som er i Vesten, kan ikke se det som foregår i Østen, og det er heller ikke lett for dem å høre hva som skjer i disse områdene. Det er dessuten absurd at så mange skal gå til krig på grunn av én, mot et så mektig folk for en så liten sak, og dette samtidig som romerne ikke kan vite hva det er dere klager på. Nei, slike forbrytelser som vi klager på, kan lett blir rettet på, for den samme prokuratoren kan ikke fortsette for bestandig, og det er sannsynlig at hans etterfølgere vil være mer moderate.

Men hvis en krig først er begynt, er den ikke enkel å stanse, og kan ikke foregå uten ulykker. Når dere ønsker å gjenvinne friheten, er det nå ikke tiden for å gripe den, for dere burde ha arbeidet alvorlig i fortiden for ikke å miste den. Om den første erfaringen fra slaveriet var vanskelig å holde ut, og om den kampen dere kjempet for å unngå det ville være rettferdig, vil den slaven som allerede er brakt til underkastelse, være gjenstridig om han tar flukten, og ikke være en elsker av friheten. Den gang var det tiden til å gjøre det som var mulig, nemlig at dere aldri skulle ha sluppet romerne inn i byen da Pompeius kom inn i landet. Men våre forfedre og deres konger som var i en bedre situasjon enn vi er i nå, både når det gjelder penger og sterke legemer og tapre sjeler, ville ikke finne seg i å bli angrepet av en liten romersk armé. Og likevel har dere ikke vendt dere til lydighet fra den ene generasjon til den neste, og står nå langt tilbake for dem som først underkastet seg disse forholdene, og drister dere til å motsette dere hele det romerske imperium, mens atenerne, for å bevare Hellas' frihet, satte fyr på sin egen by og forfulgte Xerxes da han seilte på det havet som ikke hadde plass for ham fordi han ledet en hær som var for svær for Europa, og fikk ham til å stikke av som en flyktning i et enkelt skip. Og dermed brøt man av et stykke av Asia ved lille Salamis der de nå er treller under romerne hvis befalinger som sendes fra Italia er blitt til lover i Hellas' hovedstad.

Lacedemonierne, som vant slike store seire ved Termopylene og Platea, og hadde som konge Agesilaus, og besøkte hvert hjørne av Asia, er tilfredse med de samme herrene. Slik er det også med makedonerne som fremdeles beundrer sine store menn Filip og Alexander som hadde lovet dem hele verden, for de må tåle en likeså stor forandring ved å adlyde dem som nå har vunnet i stedet for dem. Videre har ti tusen andre nasjoner større grunn enn oss til å forlange fullstendig frihet, og likevel underkaster de seg.

Dere er ikke det eneste folk som synes det er uverdig å være tjenere under dem som

hele verden har underkastet seg. Hva slags hær er det dere stoler på? Hvor har dere den flåten som skal beseire romerne på havet? Og hvor har dere de skattene som er tilstrekkelige til deres foretagender? Tror dere at dere kan gå til krig mot egypterne eller araberne? Vil dere tenke skikkelig igjennom hva Det romerske imperium er for noe? Er dere klar over deres egen svakhet? Har ikke deres hær ofte blitt slått av nabofolkene, mens romernes makt er uovervinnelig over hele den beboelige verden? De søker endog å oppnå enda mere, for hele Eufrat er ikke tilstrekkelig som grense for dem mot øst, og heller ikke Donau mot nord, og i sør har de gjennomsøkt Libya helt til de ubebodde områder, likesom Cadiz i vest, og de har faktisk søkt etter enda en beboelig verden bortenfor havet, og har ført sine våpen så langt som til De britiske øyer som før var helt ukjente. Hva er det dere forsøker dere på? Er dere rikere enn gallerne, sterkere enn germanerne, visere enn grekerne, tallrikere enn alle andre mennesker på den beboelige jord? Hva slags tro har dere til å sette dere opp imot romerne?

Man vil kanskje si at det er tungt å utholde slaveri. Ja, men hvor mye tyngre er det ikke for grekerne som var ansett som de edleste av alle under solen? Disse som bor i et stort land, er underkastet seks bunter av romerske herskerstaver. Det er det samme med makedonerne, som har en ennå mer rettferdig grunn til å kreve frihet enn dere. Hvordan er det med fem hundre byer i Asia? Har ikke de underkastet seg en enkel guvernør og lagt seg under konsulenes herskerstaver? Hva behøver jeg å si om heniochi og colchi og taurifolket og dem som bor ved Bosporus, og folket omkring Pontus og Meotis som tidligere ikke så mye som visste om noen annen herre enn deres egen, men nå må underkaste seg tre tusen væpnede menn som har ført langskip dit til beskyttelse av freden på det havet som man før ikke kunne seile på og var hjemsøkt av stormer? Hvor sterkt ett krav om frihet kan folket i Bitynia, lycierne og cilicierne fremlegge? Men de er gjort skattepliktige uten bruk av noen krigshær. Hvordan står det til med trakerne, hvis land strekker seg fem dagsreiser i bredden og sju i lengden, og har et grovere landskap og er lettere å forsvare enn deres, og på grunn av den sterke kulden der, gjør motstand lettere? Har ikke de underkastet seg de to tusen mann som utgjør den romerske garnisonen? Og er ikke illyrerne, som bebor landet som grenser til Dalmatia og Donau, styrt av bare to legioner? Med disse har de stanset innfallene fra dacierne og dalmatierne som så ofte har gått til opprør for å få friheten, og som aldri før har vært så undertrykt at de ikke kunne samle sine styrker igjen til opprør, og nå likevel holder seg i ro under én romersk legion? Og hvis det var mye å oppnå ved å provosere folket til opprør, ville gallerne greie det best av alle, slik de er innemurt av naturen med Alpene mot øst og Rhinen mot nord og Pyreneene mot sør og havet mot vest. Og selv om gallerne har slike hindringer omkring seg til å forhindre angrep, og ikke har mindre enn tre hundre og fem folkegrupper, og dessuten grunnlaget for selve lykken hos seg, og sender ut sine rikholdige strømmer av lykke over hele verden, er de skattepliktige til romerne og får fremgang og lykke fra dem, og dette finner de seg i, ikke fordi de er bløtaktige eller av simpel avstamming, eller fordi de har utholdt en krig i åtti år for å beholde sin frihet, men fordi de har en slik respekt for romerne og deres seire som betyr mere enn deres våpen. Gallerne er holdt i age ved hjelp av tolv hundre soldater, og de er neppe så mange som antallet byer i landet, og heller ikke gullet i Spania har vært tilstrekkelig til å betale en krig for deres frihet, og den store avstanden over land og hav kunne heller ikke gjøre det, og de krigerske stammene i Lusitania og i Spania

kunne ikke unnslippe, og heller ikke havet med dets tidevann, som var voldsomt for oldtidens innbyggere.

Nei, romerne har utbredt sine våpen til bortenfor Herkules støtter, og har vandret blant skyene i Pyreneene og beseiret nasjonene, og én legion er nok til å vokte dette folket, selv om det var vanskelig å beseire i en så stor avstand fra Roma. Hvem av dere har ikke hørt om det store antallet germanere? Dere har helt sikkert sett hvor store og sterke de er, og at romerne ofte og over alt har hatt dem i fangenskap, for germanerne som bor i et så stort land, og har sjeler som er større enn deres legemer og forakter døden og er i sitt raseri verre enn ville dyr og har Rhinen som grense for sin virksomhet, likevel er blitt temmet av de romerske legioner. De som ble tatt til fange ble deres tjenere, og resten av nasjonen måtte redde seg ved flukt.

Tenker dere som stoler på Jerusalems murer, på hva slags murer britene har, for romerne seilte til dem og beseiret dem enda de var omgitt av havet og bodde på en øy som var mindre enn kontinentet av denne beboelige verden, og fire legioner er nok til å bevokte en så stor øy. Og hvorfor skal jeg tale mer om dette, mens parterne som er de mest krigerske av alle folk, og herrer over så mange folkeslag, sender gisler til romerne, slik at dere kan se at den edleste nasjon øst i Italia, underkaster seg dem i fredens tjeneste. Da nå nesten alle folk under solen bøyer seg for romernes våpen, vil dere være det eneste folk som fører krig mot dem? Og det vil dere gjøre uten å tenke på kartagnerenes skjebne, som midt under den store Hannibals bragder og deres noble fønikiske herkomst, falt for Scipios hånd. Heller ikke cyrenierne som kommer fra lacedemonierne, og ikke Marmaridæ, en nasjon som strakte seg så langt som til de områdene som var ubebodd på grunn av vannmangel, og heller ikke Syrten, et land så fryktelig at det trosser enhver beskrivelse, nansamonerne og maurerne, og de utallige nubierne, har vært i stand til å sette en stopper for romersk handlekraft. Og tredjeparten av den beboelige verden, Afrika som inneholder så mange nasjoner at det ikke er lett å telle dem, og som grenser mot Atlanterhavet og Herkules' støtter og gir føde til utallige etiopiere så langt som til Rødehavet, har romerne beseiret fullstendig.

I tillegg til de årlige avlingene som forsørger romerne i åtte av årets måneder, dekker alle skattene og avgiftene regjeringens utgifter. Dette ser de ikke på som noen vanære, selv om de bare har én romersk legion hos seg, og hvorfor skal jeg henvise til romernes makt over fremmede land når det er så lett å se det av Egypt som ligger i nærheten? Dette landet strekker seg så langt som til etiopernes og det lykkelige Arabias og Indias grenser, og det har sju millioner, fem hundre tusen menn i tillegg til innbyggerne i Alexandria slik vi har det fra skatteregisteret, og likevel skammer man seg ikke over å være under det romerske styret, selv om de har Alexandria som en stor fristelse til oppstand på grunn av den store befolkningen og all rikdommen der. Dessuten er byen umåtelig stor, for den er 6 kilometer lang og ikke mindre enn to kilometer bred, og de betaler mer skatt til romerne på én måned enn dere betaler i løpet av et helt år. Og i tillegg til pengene, sender de korn til Roma som forsørger dem i fire måneder hvert år, og byen er omgitt på alle sider med nesten ugjennomtrengelig ørken, elver eller sjøer, og likevel har ingen av disse hindringene vært for sterke for romerne. De to legionene som ligger i den byen er som et bissel i munnen både på de fjerne områdene i Egypt og de delene som er bebodd av de edlere makedonerne.

Hvor er de folkene som dere skal bruke som hjelpetropper? Må de komme fra den delen av verden som er ubebodd? For alle de som bor i den beboelige verden er under romerne, hvis ikke noen av dere strekker deres håp så langt at det når bortenfor Eufrat og antar at noen av deres egen nasjon som bor i Adiabene vil komme dere til hjelp, men disse vil visselig ikke plage seg selv med en urettferdig krig, og heller ikke om de ønsket å følge et så dårlig råd, for parterne ville ikke gi dem lov til det, for de er opptatt med å opprettholde pakten mellom seg og romerne, og de ville bli sett på som å ha brutt pakten dersom noen under deres styre marsjerte mot romerne.

Det som da gjenstår, er at dere har tilgang på guddommelig hjelp, men denne er allerede på romernes side, for det er umulig at et så kjempestort rike skulle bli etablert utenfor Guds forsyn. Tenk over dette, og hvor umulig det er at deres nidkjære overholdelse av de religiøse skikkene kan bli opprettholdt, de som er så vanskelige å praktisere, selv når dere kjemper mot dem som dere er i stand til å overvinne, og hvordan kan dere forvente Guds hjelp når dere blir tvunget til å overtre hans lov og får ham til å vende sitt ansikt fra dere? Og hvis dere overholder sabbatsdagen og ikke vil gå med på å gjøre noe på den dagen, vil dere lettvint bli overvunnet, slik deres forfedre ble det av Pompeius som var den mest virksomme under beleiringen på de dagene da det skulle hviles. Men hvis dere overtrer deres lands lover i krigstid, kan jeg ikke fortelle dere hvorfor dere skulle gå til krig etterpå, for dere er opptatt av én ting, at dere ikke skal gjøre noe i strid med deres forfedre. Og hvordan vil dere påkalle Gud om hjelp når dere frivillig handler i strid med deres religion? Alle som går i krig gjør det enten fordi de er avhengig av menneskelig hjelp, men når dere går til krig, vil den hindre dere i å få hjelp fra begge hold, slik at de som velger dette, egentlig velger den sikre undergang. Hva er det som hindrer dere i å drepe deres egne barn og hustruer med deres egne hender og brenne denne praktfulle hjembyen deres? For en slik galskap ville dere unngå skammen over å være blitt slått, men det ville være det beste.

O, mine venner, vil dere ikke forutse den kommende storm mens skipet fremdeles ligger i havn, og ikke sette seil og gå ut av havnen midt i orkanen, for vi synes oppriktig synd på dem som faller i store ulykker uten å ha forutsett dem, men den som skynder seg inn i den mest opplagte undergang, oppnår bare skam i stedet for medynk. Og det er absolutt ingen som kan tro at man går til krig etter avtale, for når romerne har dere i sin makt, vil de behandle dere med forsiktighet, men må de statuere et eksempel for de andre folkene, vil de brenne deres hellige by og ødelegge hele nasjonen fullstendig, slik at de av dere som vil overleve krigen ikke vil kunne finne ett eneste sted å flykte, fordi alle mennesker allerede har romerne som sine herrer, eller frykter for at de om kort tid vil ha dem.

Nei, denne faren gjelder ikke bare de jødene som bor her, men også de som bor i andre byer, for det er ikke noe folk i den beboelige verden der det ikke finnes noen som deres fiender ikke vil drepe dersom dere går til krig. Slik blir hver en by som det bor jøder i, fylt med blodsutgytelser på grunn av noen få menn, mens de som dreper dem vil bli tilgitt. Og hvis det ikke kommer til et slikt blodbad, tenk over hvilken ond gjerning det er å gripe til våpen mot dem som er så snille mot dere. Ha medfølelse, om ikke med deres hustruer og barn, så med deres egen hovedstad og dens hellige murer, og spare tempelet og det hellige huset med det hellige inventaret, for når

romerne har dere i sin makt, vil de ikke avstå fra å bruke den når de tidligere avsto fra den og fikk en slik utakk for det. Jeg tar deres helligdom og Guds hellige engler og dette landet som er vårt felles, til vitne på at jeg ikke har holdt tilbake noe som er til deres eget beste, og hvis dere vil følge dette rådet, vil dere få fred for både dere selv og meg, men hvis dere henfaller til lidenskapene, vil dere bli rammet av de farene som jeg skal være fri for."

5. Da Agrippa hadde talt, gråt både han og hans søster, og deres tårer dempet en stor del av aggresjonen hos folket, men de skrek fremdeles at de ikke ville slåss mot romerne, men mot Florus på grunn av det de hadde lidt av ham. Til det svarte Agrippa at det de allerede hadde gjort, var det samme som å krige mot romerne, "for dere har ikke betalt den skatten som keiseren** skal ha, og dere har revet de side-bygningene som forbinder tempelet med Antoniaborgen. Dere vil derfor fjerne grunnen til opprør dersom dere bygger disse sammen igjen og betaler skatten, for borgen tilhører ikke Florus lenger, og dere skal heller ikke lenger betale skatt til Florus."

* I denne talen til kong Agrippa har vi en autentisk beretning om Romerrikets utstrekning og styre da jødenes kriger begynte. Han er den samme Agrippa som sa til Paulus: "Det mangler lite i at du overtaler meg til å bli en kristen." Ap.gj.26,28, og han som Paulus sa "du kjenner best alle skikker og spørsmål blant jødene" i vers 3.

** Julius Cæsar hadde befalt at jødene i Jerusalem skulle betale en årlig skatt til romerne, med unntak av byen Joppe, og for sabbatsåret.

KAPITEL 17

JØDENES KAMP MOT ROMERNE BEGYNNER.
MANAHEM.

1. Folket hørte på dette rådet og gikk opp til tempelet sammen med kongen og Bernice, og de begynte å gjenreise sidebygningene, og førerne og senatorene fordelte seg i landsbyene for å innkreve skattene, og snart hadde de samlet førti talenter, og det var den summen som manglet. Slik fikk Agrippa satt en stopper for den krigen som truet. Han overtalte folket til å adlyde Florus inntil keiseren ville sende noen som kunne etterfølge ham, men da ble de provosert og skjelte ut kongen og stengte ham ute av byen, og noen av opprørerne var frekke nok til å kaste steiner på ham. Og da kongen så at de sammensvorne ikke kunne stanses, og var rasende for de fornærmelsene han var blitt utsatt for, sendte han lederne deres sammen med de mektigste mennene til Florus i Cæsarea for at han skulle utnevne dem til landets skatteoppkrevere, mens han selv trakk seg tilbake til sitt eget land.

2. På denne tiden var det noen av dem som drev og oppviglet folket til krig og gikk til angrep på en festning som kalles Masada. De tok den ved hjelp av forræderi og drepte de romerne som var der og satte noen andre av sitt eget parti til å holde festningen. Eleasar som var en svært dristig ungdom og sønn av overpresten Ananias, og som samtidig hadde bestyrelsen av tempelet, overtale dem som deltok i gudstjenesten til ikke å ta imot gaver eller offer fra fremmede. Det var nettopp slik krigen med romerne begynte, for de forkastet keiserens offergaver, mens flere av overprestene og de fremste mennene bønnfalt dem om ikke å sabotere den ofringen som det var skikk å forrette for fyrstene deres, men det ville de ikke gå med på. De stolte på at de var så mange, for de mest blomstrende unge blant de sammensvorne støttet dem, og de hadde den største respekt for tempelherren Eleasar.

3. For å finne ut hva som måtte gjøres, kom de mektigste mennene og de fremste av fariseerne sammen og drøftet saken med overprestene, og de mente at alt sto på spill og at ulykken ikke kunne unngås. De prøvde det de kunne mot opprørerne med ord, og de samlet folket foran bronseporten som var inngangen til det indre tempelet (prestenes forgård) som vendte mot soloppgangen. Til å begynne med viste de sin indignasjon over opprøret som den store krigen de hadde brakt over landet. Senere kritiserte de deres påfunn som urettferdig, og fortalte dem at forfedrene for en stor del hadde utsmykket tempelet med gaver som var gitt av utlendinger, og de hadde alltid tatt imot det som ble tilbudt dem av andre nasjoner og aldri avvist noe menneskes offergave – noe som ville være den verste form for ugudelighet, og at de selv hadde plassert disse donasjonene omkring tempelet, som fremdeles var synlige og hadde vært der så lenge. De hadde provosert romerne til å gripe til våpen mot dem, utfordret dem til krig, og kommet med nye regler for gudstjenesten, og hadde bestemt seg for å løpe risikoen for at byen skulle bli dømt for ugudelighet, siden de ikke ville tillate noen andre enn jødene å ofre og å tilbe der inne. Om en slik lov skulle innføres og bare skulle ramme én enkelt person, ville vedkommende bli rasende og se det som en umenneskelighet rettet mot seg, for det ville bety at de hverken hadde respekt for romerne eller for keiseren, for de forbød dem endog å bringe syndoffer. Da måtte de frykte for at siden de nektet andre å bringe offergaver, kunne de ikke få lov til å bringe sine egne heller, og byen ville miste sin lederstatus dersom de ikke straks tok til vettet og gjenopprettet ordningen med ofringene og gjorde godt igjen for sin krenkelse av utlendingene før rapporten om dette kom for deres ører som var blitt fornærmet.

4. Da de sa dette, hentet de de prestene som var mest kyndige i landets skikker, og de fortalte at forfedrene hadde mottatt offergaver fra fremmede land. Men fremdeles ville de med de nye ideene ikke være med på gudstjenestene deres, men forberedte seg i stedet på krig. De mektigste mennene forsto da at opprøret var for vanskelig å stanse, og da faren for at romerne ville falle over dem var overhengende, prøvde de å redde seg selv, og sendte ambassadører av sted, noen til Florus, som høvdingen Simon, Ananias' sønn, og andre til Agrippa, og der var de fremste Saul, Antipas og Costobarus som var i familie med kongen, og de ville at de skulle komme til byen med en hær og stanse opprøret før det ville bli for vanskelig. Dette fryktelige budskapet var gode nyheter for Florus fordi han ønsket å anstifte krig, og derfor lot han være å svare ambassadørene. Men Agrippa var bekymret for dem som gjorde opprør og for dem som ville bli rammet av krigen og gjerne ville beskytte jødene for romerne og tempelet og den store byen for jødene, for han var klar over at det ikke var til hans fordel at uroen fortsatte, så han sendte tre tusen ryttere fra Auranitis, Batanea og Trakonitis for å støtte folket under rittmesteren Darius og Filip Jacimus' sønn som øverstbefalende.

5. Ved disse mektige menn, samt ved overpresten og hele den folkemengden som ønsket fred, tok de mot til seg og okkuperte øvre delen av byen (Sions berg), for det opprørske partiet hadde den nedre bydelen og tempelet i sin makt. De tok i bruk slynger og steiner som de brukte i ett sett og kastet spyd på hverandre fra begge sider. Noen ganger skjedde det at de gjorde utfall med tropper og kom i nærkamp, mens opprørerne var overlegne i tapperhet, og kongens soldater i dyktighet. De sistnevnte strevde hovedsakelig for å beholde tempelet, og det gjorde opprørene

også med Eleasar i spissen, som strevde med å få hånd om den øvre bydelen i tillegg til det de hadde allerede. Slik skjedde de uopphørlige kampene fra begge sider i en sju dagers tid, men ingen ville oppgi den delen de hadde okkupert.

6. Neste dag var Xylophor-festen, og da er det skikken at alle skal bringe ved til alteret slik at de aldri skal mangle brensel til den uslukkelige ilden som alltid skulle brenne. Den dagen utelukket de den andre parten fra denne delen av guds-dyrkelsen. Og da de hadde knyttet til seg mange av dolke-mennene – det var navnet på slike røvere som bar sverd som kaltes sicæ under midjen – flokket de seg omkring de svakere blant folket. De ble frekkere og drev sin virksomhet videre fremover, mens kongens soldater ble overvunnet på grunn av deres dristighet og overtallighet, og de gav etter og ble med vold og makt drevet ut av den øvre bydelen. De andre satte fyr på overpresten Ananias' hus og palassene til Agrippa og Bernice, og etterpå bar de ilden til stedet der arkivene var oppbevart, og skyndte seg med å brenne kreditorenes kontrakter, og dermed gjeldsbrevene. Dette ble gjort for å vinne folket som hadde vært skyldnere og for å overtale de fattigste til å slutte seg til oppstanden og bli forsikret om trygghet i forhold til de rike, så de som hadde arkivene flyktet fra stedet, mens de andre satte fyr på dem. Da de på denne måten hadde brent opp byens kontrollsystem, overfalt de sine fiender, og da gikk noen av de mektigste mennene og overprestene ned i hvelvene under jorden og skjulte seg, mens andre flyktet med kongens soldater til det øvre palasset og straks stengte portene, og blant dem var overpresten Ananias og de ambassadørene som var blitt sendt til Agrippa. Nå var opprørerne tilfreds med den seieren de hadde vunnet og de bygningene de hadde brent ned, og dermed gikk de ikke lenger.

7. Men den neste dagen som var den femtende i måneden lous (ab), angrep de Antoniaborgen og beleiret garnisonen der i to dager, og så tok de garnisonen og drepte dem og satte fyr på borgen, og deretter marsjerte de til palasset, og kongens soldater flyktet og delte seg i fire grupper og gjorde et angrep på murene. Av dem som var innenfor, var det ingen som hadde mot til å gjøre noe utfall fordi angriperne var så tallrike, men de fordelte seg ved brystvernene og tårnene og skjøt på beleirerne, og da falt mange av røverne ned fra murene, men de holdt ikke opp med å kjempe, hverken natt eller dag. Opprørerne tenkte at de som var innenfor ville bli utmattet av matmangel, mens de innenfor tenkte at de utenfor ville ha det likedan på grunn av den langvarige beleiringen.

8. I mellomtiden var det en mann som het Manahem, sønn av Judas, og som ble kalt galileeren, han var en slu forfører og hadde tidligere refset jødene under Cyrenius, fordi de nest etter Gud var underlagt romerne. Han tok noen av de fremste menn med seg og trakk seg tilbake til Masada der han brøt seg inn i Herodes' våpenlager og forsynte ikke bare sine egne folk med våpen, men også røverne. Disse satte han til vaktmenn og vendte tilbake til Jerusalem som en konge, ble en leder av opprøret, og befalte at beleiringen skulle fortsette. Men de manglet de rette redskapene, for det var ikke gjennomførbart å underminere murene, for de ble truffet av piler og spyd ovenfra. Men de grov likevel en tunell lenger unna og under et av tårnene slik at det vaklet, og da de hadde gjort det, tente de på alt som kunne brenne og forlot det, og da fundamentene brant nedentil, falt tårnet plutselig over ende. Likevel møttes de ved en annen mur som var bygget innenfor, for de beleirede var på forhånd klar over hva de gjorde, og sannsynligvis beveget tårnet seg fordi det var blitt undergravd, så

de skaffet seg en ny forskansning, men da de trodde at de hadde vunnet stillingen, ble de rammet av forskrekkelse. Men de som var innenfor sendte bud på Manahem og de andre opprørslederne og ville at de skulle komme ut og kapitulere, men dette ble bare tillatt kongens soldater og deres egne landsmenn som dermed kom ut, mens de romerne som ble igjen var fullstendig nedslått, for de klarte ikke å bane seg vei gjennom folkemassen for å be om løfte og håndslag om sikkerhet, for de syntes at det var skammelig å be om forsikring, og den ville heller ikke være til å stole på, så dermed forlot de leiren som lettvint ble tatt, og så løp de til kongetårnene som kaltes Hippicus, Phasaelus og Mariamne. Men Manahem og hans parti overfalt stedet der soldatene hadde flyktet, og drepte så mange som de kunne nå tak i før de flyktet opp i tårnene, og de plyndret det de etterlot seg og satte fyr på leiren. Dette ble gjort på den sjette dagen i måneden gorpieus (elul).

9. Den neste dagen ble overpresten grepet der han hadde gjemt seg i en akvedukt, og han ble drept av røverne sammen med sin bror Hezekiah, og deretter beleiret opprørerne tårnene og holdt dem under bevoktning for at ingen av soldatene skulle slippe unna. Maktsenterets fall og overpresten Ananias' død gjorde Menahem så oppblåst at han ble barbarisk og grusom, og da han trodde at han ikke hadde noen motstandere som han måtte diskutere sakene med, ble han rett og slett en uutholdelig tyrann. Da Eleasar og hans parti hadde snakket sammen om at når de hadde gjort opprør mot romerne i sitt ønske om frihet, var det ikke på sin plass at de skulle forråde den friheten som tilhørte deres eget folk og finne seg i at en herre skulle settes til å styre, selv om han ikke var skyld i vold og ikke var verre enn dem, og da var det bedre å sette inn en annen enn ham, og derfor overfalt de ham i tempelet, for han gikk dit for å tilbe på en pompøs måte, kledd i kongeklær, fulgt av sine bevæpnede menn. Eleasar og hans folk gikk løs på ham og folket, og de tok opp steiner for å kaste på ham og trodde at bare de fikk tatt ham, ville hele opprøret falle til jorden. Manahem og hans folk gjorde motstand for en tid, men da de så at hele folket gikk løs på dem, flyktet de det de kunne, mens de som ble tatt, ble drept, og de som gjemte seg, ble ettersøkt. Det var noen få som unnslapp til Masada, og blant dem var Eleasar, Jairus' sønn som var i slekt med Manahem, og han oppførte seg senere som en tyrann på Masada. Manahem selv flyktet til det stedet som kalles Ophla, og der lå han i skjul, men de tok ham levende og drev ham ut foran seg og torturerte ham på forskjellige vis, og så drepte de ham, likesom de lederne som var under ham, og spesielt hans beste redskap under sitt tyranni, en mann som het Absalom.

10. Som sagt, så langt folket var med dem, håpet de på en viss endring i fiendtlighetene, mens de andre ikke forhastet seg med å avslutte krigen, men håpet på å kunne føre den med mindre fare, nå som de hadde drept Manahem. Det er sant at da folket innstendig ønsket at de skulle slutte med å beleire soldatene, var det allikevel de som var de ivrigste i å kjøre beleiringen videre, inntil Metilius som var romersk general, sendte bud på Eleasar og ville at de skulle gi dem sikkerhet og kun spare deres liv, og de gikk med på å utlevere våpnene og andre ting de hadde med seg. De andre gikk villig med på dette forslaget og sendte Gorion, Nikodemus' sønn til dem, og Ananias, Sadduks sønn og Judas, Jonatans sønn for at de skulle gi dem sikkerhet ved ed og å gi dem hånden på det. Metilius kom da frem med sine soldater, og da disse soldatene ikke hadde gitt seg i lag med opprørerne, og det fremkom heller ingen ting om forræderi, og de straks hadde nedlagt sine skjold og sverd i

henhold til reglene for kapitulasjon og ikke lenger var mistenkt for å skulle gjøre skade, fikk de gå sin vei. Men da angrep Eleasars menn dem voldsomt og omringet dem uten at de forsvarte seg eller ba om nåde, men bare skrek ut om at reglene for kapitulasjon og edene deres var blitt brutt. Slik ble disse mennene barbarisk myrdet med unntak av Metilius, for da han bønnfalt om nåde og lovte å bli jøde og å la seg omskjære, lot de ham leve, men ingen andre. Tapet som romerne led, var ganske lite, for bare noen få var blitt drept av en umåtelig stor hær, men det lot likevel til å være et forspill til jødenes egen ødeleggelse, for folk gråt og klaget åpenlyst da de så at alt tydet på at krigen var uunngåelig, og byen over alt var skjendet av grusomhetene, noe som man bare kunne vente ville bli hevnet. Selv om de skulle unngå hevn fra romerne, ble byen fylt med sorg, og de mange som var moderate var forvirret da de fant det sannsynlig at de ville bli straffet for ondskapen under oppstanden. Det forholdt seg nemlig slik at dette mordet ble utført på sabbatsdagen da jødene skal ha en pause fra sitt arbeid for å tjene Gud.

KAPITEL 18

JØDENES KATASTROFER OG MASSEDRAPENE

1. Folket i Cæsarea hadde drept jødene som bodde der på den selvsamme dagen da soldatene ble drept, noe som man kan tenke seg skjedde etter forsynets styrelse, for mer enn tjue tusen jøder mistet livet i løpet av en time, og Cæsarea ble tømt for jødiske innbyggere. Florus fanget dem som hadde flyktet og sendte dem bundet til galeiene. Da dette slaget rammet jødene i Cæsarea, ble hele nasjonen opptent av raseri, og de delte seg opp i flere partier og la syrernes landsbyer i ruiner, samt nabobyene Filadelfia, Sebonitis, Gerasa, Pella og Schytopolis og etterpå Gadara og Hippos. De overfalt Gaulonitis og noen byer ødela de der og andre satte de fyr på, og så dro de til Kedasa som tilhørte tyrerne og så til Ptolemais, Gaba og Cæsarea, og hverken Sebaste (Samaria) eller Askalon var i stand til å gjøre motstand mot volden da de ble angrepet. Og da de hadde brent dem ned til grunnen, ødela de Anthedon og Gasa fullstendig, og mange av landsbyene i omegnen ble plyndret og et voldsomt blodbad ble gjort på de mennene som ble grepet.

2. Syrerne var imidlertid med jødene i den folkemengden som omkom, for de drepte dem som ble grepet i byene, ikke bare på grunn av det hatet de hadde mot dem, men også for å befri seg fra den faren de utgjorde for dem. Slik ble oppstanden i Syria fryktelig, og hver by ble delt i to partier som leiret seg mot hverandre, der den ene gruppen reddet seg ved å ødelegge den andre. Dagen ble brukt til blodsutgytelse og natten tilbrakt i angst og av de to var den siste den verste. Og da syrerne trodde at de hadde ødelagt jødene, mistenkte de også tilhengere av jødene som hadde blandet seg med de andre, for de var egentlig utlendinger. Dessuten var grådighet og håp om vinning en spore til å drepe dem som var på den andre siden, selv hos dem som tidligere hadde vært milde og vennlige, for de plyndret de drepte uten skrupler og tok tyvegodset med seg hjem som om det var blitt vunnet i en regulær krig. Den som hadde klart å få tak i mest, ble regnet som en aktverdig mann fordi han hadde overvunnet flest mulig fiender. Det var da vanlig å se byer fylt med døde legemer som lå der ubegravet, der gamle menn, kvinner og barn lå spredt om hverandre uten at deres nakne kropper var tildekket. Hele provinsen var oppfylt av

alle slags ubeskrivelige tragedier der truslene og frykten for ytterligere barbari føltes enda verre enn det som allerede var skjedd

3. Så langt var det gått i konflikten mellom jødene og utlendingene, for da de dro ut til Schytopolis, kom de over jøder som oppførte seg som fiender og hadde stilt seg i slagorden sammen med dem fra Schytopolis og foretrakk sin egen sikkerhet fremfor sitt slektskap med oss, og de kjempet mot sine egne landsmenn, og deres handlekraft og kampiver var så stor at de fra Schytopolis fikk mistanke til dem. Disse ble redde for at de skulle gå til angrep på byen om natten og de ville derfor komme med en unnskyldning til sitt eget folk for at de hadde gått til opprør. Derfor befalte de dem å dra ut av byen med sine familier til et skogholt i nærheten dersom de ville bekrefte sin avtale og vise sin troskap mot dem. Og da de hadde gjort slik de var kommandert uten å ha noen mistanker, lå folket i Schytopolis stille i to dager for å friste dem til å føle seg trygge, men den tredje natten fant de sin anledning og skar over halsen på dem, noen mens de lå ubevoktet og andre mens de lå og sov. De dreptes antall var mer enn tretten tusen, og etterpå plyndret de dem for alt det de hadde.

4. Det som skjedde med Simon er verdt å fortelle, for han var sønn av Saul, en ansett mann blant jødene. Denne mannen skilte seg fra de andre med sin legemsstyrke og modige adferd, selv om han brukte dette for å skade sine landsmenn. For han kom hver dag og drepte et stort antall av jødene i Scytopolis, han sendte dem ofte på flukt og ble alene årsaken til at hans hær ble overvunnet. En rettferdig straff kom over ham for de mordene han hadde begått mot sine egne landsmenn, for da folket i Schytopolis kastet spyd på dem i skogen, trakk han sverdet, men angrep ikke, for han så at han ikke kunne gjøre noe mot en slik mengde folk, men han skrek ut slik at det grep dem:

"O, dere folk i Scytopolis, jeg fortjener å lide for det jeg har gjort mot dere da jeg gav dere sikkerhet og lovte dere troskap ved å drepe mange av mine slektninger. Derfor fortjener vi rettelig utlendingenes troløshet, da vi har handlet på den mest ugudelige måten mot vår egen nasjon. Jeg vil derfor dø for egen hånd, som det skitne vrak jeg er, for det er ikke rett at jeg skal dø ved mine fienders hånd, slik at det samme blir gjort mot meg skal bli en straff for mine store forbrytelser, og i stedet bli et vitnesbyrd om mitt mot og til et minne om meg og til en hederlig omtale av meg, så ingen fiender skal kunne skryte av å ha drept meg, og ingen skal forulempe meg når jeg faller."

Da han hadde sagt dette, så han seg omkring og betraktet sin familie med sine øyne preget av medfølelse og raseri. Familien besto av en hustru og barn og hans tilårskomne foreldre. Først grep han tak i sin fars grå hår og rente sverdet gjennom ham, og etterpå gjorde han det samme mot sin mor som villig lot ham gjøre det og deretter mot sin hustru og sine barn. Hver av dem stilte seg nesten til rette for hans sverd for å unngå å bli drept av fienden, slik at da han hadde gått over hele sin familie, stilte han seg på deres legemer for å bli sett av alle og strakte ut sin høyre hånd, så hans handling kunne ses av alle, og så stakk han sverdet i sin egen mage helt til håndtaket. Denne unge mannen fikk en viss sympati på grunn av sin legems- og sjelsstyrke, men fordi han hadde forsikret utlendingene om sin troskap mot sine egne landsmenn, fikk han som fortjent.

5. I tillegg til mordet i Schytopolis, reiste de andre byene seg mot jødene som var hos

dem, og i Askalon drepte de to tusen fem hundre, i Ptolemais to tusen og la ikke så få i lenker og i Tyrus ble et stort antall drept, men enda flere ble satt i fengsel, og i Hippos og Gadara gjorde de det samme ved at de drepte de dristigste blant jødene og holdt de mest engstelige i forvaring, likesom i de andre byene i Syria, ettersom de enten hatet dem eller fryktet dem. Bare anitiokierne, sidonierne og apamianerne sparte dem som bodde hos dem, for de ville ikke finne seg i å drepe noen av jødene eller legge dem i lenker. Det kan hende at de sparte dem fordi de var så mange at de ikke brydde seg om deres intriger. Men jeg tror at den største grunnen til denne gunst var den medynk de hadde med dem som de så ikke var skyldige i noen sammensvergelser. Og gerasenerne gjorde ingen skade på dem som holdt til hos dem, og de som ønsket å dra sin vei, fulgte de helt til landets grenser.

6. Det ble også lagt et komplott mot jødene i Agrippas rike, for han hadde selv reist til Cestius Gallus i Antiokia, men hadde etterlatt en av sine medarbeidere som het Noarus og var i familie med kong Sohemus,* for å ta seg av det offentlige styret. Så kom det noen menn fra Batanea, sytti i tallet, som hadde stor omtanke for sine familier og viste varsomhet overfor resten av folket, og disse ønsket å få hånd om en hær for at de skulle ha en vaktstyrke rundt seg som var sterk nok til å stanse dem som måtte angripe dem. Noarus sendte da ut noen av kongens bevæpnede menn om natten og drepte alle disse (sytti) menn, og denne frekke handlingen dristet han seg til uten Agrippas samtykke, for han var så pengegrisk at han valgte å være ondskapsfull mot sine egne landsmenn selv om det var til ruin for kongedømmet. Så grusomt behandlet han folket, i strid med lovene, inntil Agrippa fikk greie på det, men han fikk seg ikke til å drepe ham av hensyn til Sohemus, men avsatte ham som prokurator øyeblikkelig. Opprørerne tok den borgen som de kalte Cypros som lå ovenfor Jeriko, og de skar halsen over på dem som var i garnisonen og rev festningen fullstendig ned. Dette var omtrent samtidig med at folkemengden av jøder som var i Macherus overtalte romerne som var i garnisonen til å forlate stedet og overlate det til dem. Romerne var svært redde for at stedet skulle bli tatt med makt, og de gjorde en avtale med dem om å dra bort på visse betingelser, og da de hadde blitt forsikret om dette slik de ønsket, overgav de festningen, og folket i Macherus la en garnison der for å sikre seg selv, og hadde dermed stedet i sin makt.

7. I Alexandria var folkets opprør mot jødene ustoppelig, som det også hadde vært helt siden Alexander den store fant at jødene var rede til å hjelpe ham mot egypterne, og som belønning gi dem de samme privilegier i byen som grekerne selv hadde. Denne fordelen hadde de fortsatt under etterfølgerne som også hadde utskilt et område for dem der de kunne leve uten å bli urene på grunn av hedningene, og dermed ble de ikke så blandet med fremmede som før. De gav dem dessuten rett til å kalle seg makedonere. Og da romerne tok Egypt i besittelse, ville ikke den første Cæsar, og heller ikke han som kom etter ham, redusere den æren som Alexander hadde vist jødene.

Men det pågikk stadige konflikter med grekerne, og selv om guvernørene straffet mange av dem hver dag, tiltok opptøyene, og da det kom til uro andre steder, ble opptøyene forsterket, for da alexandrinerne holdt en folkeforsamling for å drøfte en utsending til Nero, kom det et stort antall jøder til teateret, men da deres motstandere så det, skrek de ut og kalte dem sine fiender og sa at de kom for å spionere på dem, og så løp de ut og la hånd på dem og de andre som løp sin vei ble drept under

flukten. De grep tre menn og halte dem etter seg for å brenne dem levende, men alle jødene kom til for å forsvare dem som først hadde kastet stein på grekerne, men etter at de hadde tatt med seg lamper og presset seg voldsomt inn i teateret, truet de med å brenne hele folket på grunn av én mann, og det hadde de straks gjort om ikke Tiberius Alexander, byens guvernør hadde stanset dem i deres raseri. Men denne mannen prøvde ikke å lære dem visdom ved hjelp av våpen, men sendte i hemmelighet noen av de fremste menn til dem og oppfordret dem til å holde seg i ro og ikke provosere den romerske hæren, men opprørerne bare spottet Tiberius' anmodninger og skjelte ham ut.

8. Da han skjønte at opprørerne ikke ville holde seg i ro før en eller annen stor ulykke ville komme over dem, sendte han mot dem to romerske legioner som var i byen, og med dem ett tusen andre soldater som tilfeldigvis var kommet fra Libya, og det ble til jødenes ulykke. De hadde tillatelse til ikke bare å drepe dem, men også å plyndre dem og deretter sette fyr på husene deres. Soldatene presset seg voldsomt inn i den bydelen som kaltes Delta der jødene bodde, og gjorde det de var pålagt, men de unngikk ikke blodsutgytelse selv, for jødene sluttet seg sammen og plasserte dem som hadde de beste våpnene i fronten, og gjorde motstand en lang stund, men da de gav etter, ble de drept uten barmhjertighet. Slik ble de ødelagt, for noen ble tatt på åpen mark, mens andre ble tvunget inn i husene, og romerne plyndret husene og satte deretter fyr på dem, og det ble hverken vist medynk med barna eller med de gamle, for de fortsatte å drepe folk i alle aldre inntil stedet strømmet over av blod inntil femti tusen døde lå i hauger og de aller siste ville heller ikke blitt spart om de ikke hadde tryglet om nåde. Alexander hadde medynk med dem i deres tilstand og befalte romerne å trekke seg tilbake, og da de var vant til å adlyde ordre, stanset de myrderiene fra første øyeblikk, men befolkningen i Alexandria bar på et så sterkt hat mot jødene at det var vanskelig å stoppe dem og få dem til å gå bort fra de døde kroppene.

9. Slik var den fryktelige ulykken som rammet jødene i Alexandria. Da syntes Cestius at det ikke var rett å ligge stille når jødene grep til våpen over alt, så han førte hele den tolvte legion ut av Antiokia, og av de andre valgte han ut to tusen sammen med seks avdelinger med fotsoldater og fire tropper med kavalerister i tillegg til de hjelpe-troppene som var sendt av kongene, og av disse sendte Antiokus to tusen ryttere og tre tusen fotsoldater med likeså mange bueskyttere. Agrippa sendte det samme antall fotsoldater og ett tusen ryttere, mens Sohemus fulgte på med fire tusen, der tredjeparten var ryttere og de fleste bueskyttere, og slik marsjerte han til Ptolemais. Det var også store mengder hjelpetropper innsamlet fra de frie byene som ikke hadde den samme krigserfaring, men denne mangelen oppveide de med sitt hat mot jødene og sin lyst til å drepe dem. Sammen med Cestius kom Agrippa selv, både som veiviser under marsjen gjennom landet, og som lederen for det som skulle gjøres, slik at Cestius tok del med ham og hans styrker og marsjerte i hast til Sebulon, en sterk by i Galilea som ble kalt *Mennenes by* og som deler landet omkring Ptolemais fra vårt land. Her fant han det folketomt, for folket hadde flyktet til fjellene, men det var fullt av alle slags gods, og han gav soldatene lov til å plyndre og sette fyr på byen, selv om den var beundringsverdig vakker og husene var bygget slik som de var i Tyrus, Sidon og Berytus. Deretter herjet han gjennom hele landet, og tok med seg alt han kom over og satte fyr på landsbyene omkring, og så vendte

han tilbake til Ptolemais. Mens syrerne var travelt opptatt med plyndringer, spesielt de som var i Berytus, fattet jødene mot, for de visste at Cestius hadde trukket seg tilbake, og de overfalt dem som var blitt igjen, overrasket dem og drepte om lag to tusen av dem.

10. Nå marsjerte Cestius selv fra Ptolemais og kom til Cæsarea, men han sendte foran seg en del av hæren mot Joppe og gav ordre om at de skulle overrumple byen og ta den og holde den, men hvis innbyggerne merket at de var i ferd med å angripe dem, skulle de vente på ham og resten av hæren. Og noen av dem marsjerte med friskt mot langs havet, mens andre dro gjennom landet, og så skulle de komme over dem fra begge sider, og slik tok de byen med letthet, og da innbyggerne hverken hadde forberedt seg på flukt eller kamp, falt soldatene over dem og drepte alle sammen med familiene, plyndret husene og brente byen. Åtte tusen fire hundre ble drept. Cestius sendte på samme måten en betydelig gruppe ryttere til fyrstedømmet Narbatene som grenset til Cæsarea, og ødela landet og drepte en stor del av folket, og de plyndret det de hadde, og brente landsbyene deres.

11. Men Cestius sendte Gallus, befalingsmannen over den tolvte legion, inn i Galilea og overlot til ham så mange av sine styrker som han antok ville være nok til å bringe nasjonen til underkastelse. Han ble mottatt i den sterkeste byen i Galilea, Sepphoris med akklamasjoner og fryderop og denne byens kloke oppførsel fikk resten av byene til å holde seg i ro, mens opprørerne stakk av til fjellene som ligger midt i Galilea, rett overfor Sepphoris og som kalles Asamon. Gallus drev sine styrker imot dem, men da disse mennene oppholdt seg i et høyere landskap over romerne, kunne de lettvint kaste spyd og annet på romerne da de nærmet seg, og de drepte om lag to hundre av dem, men da romerne hadde gått rundt fjellene og kommet seg høyere opp enn de, ble de slått, og de som var lett bevæpnet, kunne ikke stå seg mot dem som hadde kraftigere våpen, og da kunne de ikke slippe unna rytterne, selv om noen hadde gjemt seg på utilgjengelige steder i fjellene, mens resten, som var om lag to tusen, ble drept.

---

* Sohemus er omtalt av Tacitus. Vi hører også om Dio, at hans far var arabernes konge i Iturea, og Iturea er nevnt i Luk.3,1.

KAPITEL 19

CESTIUS MOT JØDENE. HAN BELEIRER JERUSALEM, TREKKER SEG TILBAKE FRA BYEN UTEN GRUNN. JØDENE PÅFØRER HAM ALVORLIGE SKADER UNDER HANS TILBAKETOG.

1. Da Gallus ikke ventet noe annet enn en sammensvergelse i Galilea, dro han med sin hær til Cæsarea, men Cestius flyttet seg med hele sin hær og marsjerte til Antipatris, og da han fikk vite at en stor gruppe jøder hadde samlet seg i et tårn som kaltes Aphek, sendte han en avdeling i forveien for å bekjempe dem, og de adspredte jødene ved å skremme dem før det kom til kamp, og da de kom og fant leiren forlatt, brente de både den og landsbyene som lå i omegnen. Men da Cestius hadde marsjert fra Antipatris til Lydda, fant han byen tom for menn, for hele folket var dratt til Jerusalem til løvhyttefesten, men likevel drepte han femti av dem som hadde vist seg, brente byen og marsjerte videre og da han tok en oppstigning ved Bethoron, slo han leir ved et sted som heter Gabao, 10 kilometer fra Jerusalem.

2. Men da jødene så at krigen var på vei mot deres hovedstad, forlot de festen og grep til våpen, og folket satte mot i dem så de gikk plutselig til kamp, hulter til bulter og med mye støy og uten å bry seg om hvilen på den sjuende dag som de hadde den største aktelse for. Men det raseriet som fikk dem til å glemme den fromme helligholdelsen av sabbaten, gjorde dem harde for fienden i kampen, og de angrep romerne så voldsomt da de brøt inn i deres rekker og marsjerte midt i mellom dem at de anrettet et svært blodbad, og hadde ikke rytterne og de fotfolkene som ennå ikke var utmattede, snudd om og kommet den delen av hæren til hjelp som ennå ikke var slått, ville Cestius med hele sin hær ha vært i fare. Men fem hundre og femten romere ble drept og av disse var fire hundre fotsoldater og resten ryttere, mens jødene mistet bare tjueto, og av de tapreste av dem var slektningene til Monobazus, kongen i Adiabene. De hette Monobazus og Kenedeus, og nest etter dem var Niger fra Perea og Silas fra Babylon som hadde desertert fra kong Agrippa til jødene, for han hadde tidligere gjort tjeneste i hans hær.

Da fronten i den jødiske hæren var blitt slått, trakk jødene seg tilbake til byen, men Simon, Gioras sønn, falt likevel romerne i ryggen da de var på vei opp mot Bethoron og laget kaos i baktroppen og strøk av gårde med mange av lastedyrene som bar våpnene og førte dem inn i byen. Men da Cestius drygde der i tre dager, okkuperte jødene den øvre bydelen og satte voktere ved byportene, og viste åpent at de ikke ville holde seg i ro når romerne begynte å marsjere.

3. Da nå Agrippa så at selv romernes sak sto i fare, siden en så svær folkemengde hadde besatt fjellene omkring, bestemte han seg for å prøve det jøder ville si seg enige i, da han tenkte at han enten skulle overtale dem fra å slåss, eller at han skulle få den mer nøkterne delen til å skille seg fra det motsatte parti. Derfor sendte han Borceus og Phebus som var de mest kjente personene i hans gruppe og lovte dem at Cestius skulle gi dem sin høyre hånd og love dem trygghet for at de skulle ha fullstendig tilgivelse for det de hadde gjort, om de bare ville legge fra seg våpnene og komme over til dem. Men de opprørske var redde for at hele folket skulle gå over til Agrippa for å sikre seg, og de bestemte seg dermed for å drepe utsendingene, og de tok livet av Phebus før han fikk sagt et ord, mens Borceus bare ble såret og berget seg ved å flykte. Og da folket ble rasende for dette, lot de opprørerne bli torturert med steiner og klubber, og de drev dem foran seg inn i byen.

4. Cestius så at uroen som hadde begynt hos jødene gav ham en passende anledning til å angripe dem, og han tok med seg hele hæren og sendte jødene på flukt og forfulgte dem til Jerusalem. Så slo han leir på en høyde som kaltes Scopus' (vakttårn), og som ligger om lag halvannen kilometer fra byen, men likevel angrep han dem ikke om dagen, fordi han regnet med at de som var innenfor skulle gi litt etter, og i mellomtiden sendte han ut en stor mengde soldater inn i nabolandsbyene for å få tak i kornet deres. På den fjerde dagen som var den trettiende i måneden hyperberetus (tisri), satte han hæren i slagorden og førte den inn i byen. Folket var holdt fast av opprørerne, men opprørerne ble svært redde på grunn av romernes gode orden, så de kom tilbake fra landsbyene og trakk seg inn i byens indre del og til tempelet. Da Cestius var kommet inn i byen, satte han fyr på den delen som kalles Bezetha som også kalles Cenopolis eller nybyen. Det samme gjorde han med tømmermarkedet, og deretter kom han til øvrebyen og slo leir foran kongeslottet. Om

han denne gangen hadde prøvd å trenge inn i byen med vold og makt, hadde han straks vunnet byen og krigen ville ha endt straks, men Tyrannius Priscus, sjefen for væpnerne og et stort antall offiserer i kavaleriet, var blitt bestukket av Florus og fikk ham fra et slikt forsøk, og derfor varte krigen så lenge og førte til at jødene ble involvert i uopprettelige skadeverk.

5. Mange av de fremste menn i byen ble oppfordret av Ananus, sønn til Jonathan, til å invitere Cestius inn i byen, men da de skulle til å åpne byportene for ham, overså han tilbudet, delvis på grunn av sitt raseri mot jødene og delvis fordi han ikke trodde at de mente det alvorlig, og derfor utsatte han saken helt til opprørerne oppdaget lureriet og kastet Ananus og dem som var med ham ned fra muren og pepret ham med steiner og drev dem inn i husene deres. Selv sto de i sine tårn i bekvem avstand og kastet spyd mot dem som var på tur over muren. Slik drev romerne sitt angrep mot murene i fem dager, men til ingen nytte. Men den neste dagen tok Cestius med seg en stor del utvalgte menn og med dem bueskyttere, og prøvde å bryte seg inn i tempelet fra nordsiden, men jødene stanset dem fra sidebygningene, og drev dem tilbake flere ganger da de kom nær inntil muren, inntil mengden av spyd og piler avskar dem slik at de trakk seg tilbake. Men den fremste rekken av romerne holdt skjoldene mot muren, og det gjorde også de som var bak dem, og videre dem som var bak dem også, og beskyttet seg med det som kalles en skjoldborg, i likhet med skallet til en skilpadde som spydene skulle treffe og skli av uten å gjøre noen skade. Slik underminerte soldatene muren uten selv å bli skadet, og gjorde alt klart til å sette fyr på tempelporten.

6. Nå kom det en fryktelig angst over opprørerne, og mange av dem løp ut av byen som om den øyeblikkelig skulle bli tatt, men da tok folket mot til seg og kom seg dit der den gudløse delen av byen gav etter for å åpne portene og slippe Cestius inn som deres velgjører. Om han hadde fortsatt beleiringen litt lenger, hadde han sikkert tatt byen, men jeg tror det var på grunn av Guds motvilje mot dette i forhold til byen og helligdommen at han ble hindret fra å gjøre slutt på krigen på denne dagen.

7. Da Cestius ikke var klar over hvorvidt de beleirede var desperate etter seier, eller hvor modige folkene var i forholdet til ham, kalte han soldatene bort fra stedet, og uten å ha blitt utsatt for vanære, trakk han seg, aldeles uten noen som helst grunn, tilbake fra byen. Da opprørerne la merke til denne uventede retretten, tok de mot til seg og løp etter baktroppene i hæren hans og drepte et betydelig antall med både ryttere og fotfolk. Nå lå Cestius hele natten i leir ved Scopus, og da han fortsatte videre neste dag, inviterte han dermed fienden til å forfølge baktroppen, og dermed gjorde de ende på den. De overfalt også begge flankene og kastet spyd på dem fra sidene mens de bakerste ikke turte å snu seg mot dem som hadde såret dem bakfra, som om de trodde at de var forfulgt av en umåtelig mengde folk, og de våget heller ikke å drive bort dem som presset på fra sidene, for de var tynget ned av bevæpningen og redde for å bryte rekkene, for de så at jødene var lette og kampklare.

Dette var grunnen til at romerne led så sterkt uten å være i stand til å hevne seg på sine fiender, så de ble plaget av dem hele veien, og rekkene deres ble brutt opp og de som kom ut av dem ble drept. Blant de drepte var Priscus som kommanderte den sjette legion og tribunen Longinus og Emilius Secundus, sjefen for kavaleriet. Det

var ikke uten vanskelighet at de kom seg til Gabao, deres forrige leir, og de unngikk heller ikke å miste en stor del av bagasjen. Der oppholdt Cestius seg i to dager og han var svært rådløs om hva han skulle gjøre under disse omstendighetene og da han den tredje dagen fikk se et enda større antall fiender og at det var jøder rundt omkring ham på alle kanter, forsto han at forsinkelsen hadde vært til hans egen ødeleggelse, og hvis han oppholdt seg der lengere, ville han få enda flere fiender på halsen.

8. Derfor måtte han flykte desto hurtigere og han gav ordre til at alt mulig som ville hindre en rask marsj, skulle kastes, så de slaktet muldyrene og de andre dyrene, unntatt de som trakk prosjektilene og krigsmaskinene, først og fremst fordi de var redde for at jødene skulle få tak i dem. Så lot han hæren marsjere så langt som til Bethoron. Jødene presset dem ikke så hardt mens de var på den store åpne sletten, men når de var trengt sammen i trange passasjer, hadde noen kommet seg foran dem og hindret dem i å komme seg ut av dem, mens andre skjøv de bakerste ned i forsenkninger, og folkemassen spredte seg ut over de trange passasjene og pepret romerhæren med spyd og prosjektiler. Under disse forholdene kunne ikke fotsoldatene forsvare seg og rytterne ble enda verre utsatt, for de ble så beskutt at de ikke kunne marsjere på veien i rekker, og oppstigningene var så bratte at rytterne ikke kunne marsjere mot fienden da det var avgrunner på begge sider, og de falt stadig ned i dalførene under og kom seg ikke unna og så ingen utvei til forsvar inntil fortvilelsen ble så stor at de henfalt til klagerop i sin ytterste nød. Hos jødene lød det fryderop og de oppmuntret hverandre og man kunne høre gjenlyd av ropene deres som blandet seg med klageropene. Det gikk faktisk så langt at jødene nesten hadde tatt hele Cestius' hær til fange om ikke natten var kommet da romerne flyktet til Bethoron og jødene okkuperte alle stedene i omegnen og holdt vakt til de kom ut om morgenen.

9. Da Cestius var i desperat behov for plass til å marsjere og han spekulerte på hvordan han skulle komme seg av gårde, valgte han ut fire hundre av sine tapreste soldater, plasserte dem ved de sterkeste forskansningene og befalte at når de gikk opp til morgenvakten, skulle de reise opp sine merker slik at jødene skulle tro at hele hæren fremdeles var der, mens han selv tok med seg resten av styrkene og marsjerte uten noe støy 6 kilometer videre. Men da jødene om morgenen så at leiren var tom, gikk de løs på de fire hundre som hadde lurt dem, og skjøt på dem og drepte dem og så forfulgte de Cestius. Men han hadde vært under flukt det meste av natten og gikk nå hurtigere mens det var dag, mens soldatene av frykt og i rådvillhet lot beleiringsmaskinene være igjen. Dermed fortsatte jødene forfølgelsen så langt som til Antipatris, og da de så at de ikke kunne nå dem, vendte de om og tok krigsmaskinene og plyndret de døde, og de samlet sammen alt godset som romerne hadde etterlatt og kom løpende og syngende tilbake til sin hovedstad. Selv hadde de bare mistet noen få, men de hadde drept fem tusen tre hundre fotsoldater og tre hundre og åtti ryttere. Dette nederlaget skjedde på den åttende dagen i måneden dius (merheshvan), i Neros tolvte regjeringsår.

KAPITEL 20

CESTIUS SENDER AMBASSADØRER TIL NERO. FOLKET I DAMASKUS DREPER DE JØDENE SOM BODDE HOS DEM. FOLKET I JERUSALEM KOMMER TILBAKE TIL BYEN (ETTER FORFØLGELSEN AV CESTIUS), OG FORBEREDER DENS FORSVAR. DE UTNEVNER MANGE GENERALER, OG SPESIELT JOSEFUS SOM HAR SKREVET DISSE BØKENE. EN BERETNING OM HANS ADMINISTRASJON.

1. Etter at denne ulykken hadde rammet Cestius, var det likesom de fremste menn svømte vekk fra byen som fra et synkende skip. Derfor løp Costobarus og Saul, som var brødre, sammen med Filip, sønn til Jacimus, og som var befalingsmann over Agrippas styrker, bort fra byen og dro til Cestius. Antipas, som var beleiret sammen med dem i kongeslottet og ville flykte sammen med dem, ble drept av opprørerne, men det skal vi fortelle om senere. Cestius sendte imidlertid Saul og hans venner, til Nero i Achia etter deres eget ønske, for å fortelle ham om den store nøden de var havnet i, og de la skylden på Florus for å ha pustet til ilden i håp om å minske den faren de var i ved å vekke keiserens raseri mot Florus.

2. Men da folket i Damaskus fikk høre om drapene på romerne, satte de i gang et massedrap på jødene som var blant dem, for de hadde allerede buret dem inne på det stedet som brukes til de offentlige øvelsene, for de hadde mistanke mot dem, og trodde at de ikke skulle møte noen vanskeligheter med et slikt forsøk. Men da de ikke stolte på sine egne hustruer som nesten alle holdt seg til jødenes religion, og var bekymret for hvordan de skulle skjule dette for dem, overfalt de jødene og skar over halsen på ti tusen av dem mens de befant seg på et trangt område og alle var ubevæpnet, i løpet av én time uten at noen forstyrret dem.

3. Da de som hadde forfulgt Cestius, var kommet tilbake til Jerusalem, tok de med makt dem som hadde holdt med romerne, og noen av dem oppfordret de ved overtalelser til å slutte seg til dem og de kom sammen i tempelet i stort antall og utnevnte en mengde generaler til krigen. Også Josef, Gorions sønn og overpresten Ananus ble valgt som generalguvernører i byen, med gjenreisning av murene som spesialoppdrag, for de utnevnte ikke Eleasar, sønn til Simon til dette, selv om han hadde kommet i besittelse av krigsbyttet fra romerne og pengene de hadde tatt fra Cestius sammen med en hel del offentlige skatter, for han var tyrannisk av sinnelag og de som fulgte ham som livvakt oppførte seg likedan. På grunn av deres behov for Eleasars penger og på grunn av hans knep, ble folket rundlurt og underkastet seg hans autoritet i alle ting.

4. De valgte ut andre offiserer fra Idumea, Jesus, sønn til Sapphias, en av overprestene og Eleasar, sønn av overpresten Ananias og de befalte Niger som den gang var guvernør i Idumea* og som var av en familie som tilhørte i Perea bortenfor Jordan og derfor ble kalt peraitt, at han skulle adlyde de før nevnte befalingsmenn. De unnlot heller ikke å ta vare på de andre landsdelene.

Men Josef, Simons sønn ble sendt som general til Jeriko, Manasse til Perea og esseeren Johannes til fyrstedømmet Thamma, og Lydda, Joppe og Emmaus ble

tillagt ham. Johannes, sønn til Matthias ble guvernør i fyrstedømmene Gophnitica og Acrabastene, og Josefus, Mattias' sønn fikk begge områdene i Galilea, samt Gamala som var den sterkeste festningen, og var lagt under hans kommando.

5. Hver av befalingsmennene administrerte sine områder med all den omtanke og handlekraft de var i besittelse av, og da Josefus kom inn i Galilea, var hans første plan å vinne folkets tillit, og han var klar over at han ville lykkes som general om han enn skulle feile på andre punkter. Da han var klar over at når han delegerte noe av sin makt til de fremste mennene, ville han gjøre dem til sine faste venner, og han ville oppnå den samme velvilje hos folket hvis han gav dem sine befalinger gjennom menn fra deres eget land og folk som de kjente godt, og han utvalgte sytti** av de klokeste mennene og de eldste og satte dem til å regjere Galilea mens han valgte ut sju dommere i hver by for å ta seg av mindre saker, men større og alvorligere saker skulle legges frem for ham og de sytti eldste.

6. Da Josefus hadde fastsatt disse reglene for rettergang og folkets sivilsaker, satte han i gang tiltak for å beskytte folket mot vold utenfra, og da han visste at romerne ville overfalle Galilea, bygde han murer på passende steder omkring Jotapata, Bersabee (Beerseba) og Salamis, og dessuten omkring Caphareccho, Jaffa og Sigo, Taborfjellet, Taricheæ og Tiberias. For øvrig bygde han murer omkring steder i nedre Galilea og han gjorde det samme i øvre Galilea, så vel som den klippen som kalles Achabari og dessuten Seph, Jamnith og Meroth. I Gaulanitis forskanset han Seleucia, Sogane og Gamala, og i Sepphoris bodde de eneste som han gav tillatelse til å bygge murene selv, fordi han visste at de var rike og velstående og kampklare, uten å behøve noen spesielle ordrer til det. Det samme var tilfellet med Gischala som var omgitt av en mur som Johannes, sønn av Levi selv hadde bygget med Josefus' tillatelse, men når det gjaldt resten av festningene, samarbeidet han med de andre byggerne og var til stede for å gi alle nødvendige instrukser. Han samlet en hær i Galilea på mer enn ett hundre tusen unge menn, alle bevæpnet med de gamle våpnene han hadde samlet og gjort i stand for dem.

7. Siden han regnet med at romermakten var uovervinnelig, spesielt fordi de alltid adlød ordrer og stadig drev øvelser, var han fortvilt over ikke å kunne undervise soldatene i våpenbruk, for det måtte skje ved erfaring, men han så at de adlød ordrene når de hadde mange offiserer, og derfor organiserte han dem mer etter romersk mønster og utnevnte et stort antall underoffiserer. Han fordelte soldatene i forskjellige grupper, noen under timannsførere, andre under hundre og atter andre under tusen og dessuten befalingsmenn over enda større avdelinger. Han lærte dem også å gi signaler til hverandre ved hjelp av trompetstøt, hvordan man skulle utvide flankene og hvordan man skulle omringe og hvis en flanke hadde lykkes, skulle den vende om og hjelpe dem som hadde det vanskelig og slutte seg til deres forsvar. Han instruerte dem stadig i mannsmot, sjelsstyrke og fysisk utholdenhet og først og fremst ved eksersis og ved å henvise til romernes gode orden og at de skulle kjempe mot menn som med sin legemsstyrke og sin tapperhet på en måte hadde erobret hele den beboelige verden. Han fortalte dem også at han ville prøve dem om de ville respektere orden under krig, både før og etter slag, og om de ville avstå fra slike forbrytelser som de var vant med som tyveri, ran eller voldtekt eller å svike sine landsmenn, ikke benytte seg av skader på sine landsmenn som kunne bli til fordel for en selv, for krigen ville lykkes best hvis soldatene kunne beholde en god

samvittighet, for menn som er onde i det sivile liv, vil ikke bare ha dem som angriper dem som sine fiender, men Gud selv.

8. Slik fortsatte han med å formane dem. Så valgte han en hær som var stor nok, dvs. seksti tusen fotsoldater og to hundre og femti ryttere og i tillegg til dem som han stolte mest på, hadde han omlag fire tusen fem hundre leiesoldater og dessuten seks hundre mann som livvakt. Byene oppholdt resten av hæren hans uten vanskelighet når man unntar leiesoldatene, for en av de byene som ble oppregnet før, sendte ut halvparten av sine folk til hæren og beholdt de andre hjemme for å skaffe forsyninger, mens den andre delen dro i krig og de førstnevnte holdt seg til sitt arbeid. Og de som sendte ut korn til dem, fikk betaling av dem som var under våpen ved den sikkerhet de hadde av dem.

---

* Idumeerne som var proselytter ifølge loven siden Johannes Hyrkanos' tid, var nå regnet som en del av den jødiske nasjon og følgelig forsynt med en jødisk befalingsmann.

** Vi ser her hvordan Josefus etterlignet lovgiveren Moses ved å utnevne sju lavere dommere for de minste sakene i visse byer.

KAPITEL 21

JOHANNES FRA GISCHALA. JOSEFUS BRUKER KRIGSLIST MOT DE KOMPLOTTENE JOHANNES FANT PÅ MOT HAM OG HAN VINNER TILBAKE NOEN BYER SOM HADDE GJORT OPPRØR MOT HAM.

1. Mens Josefus nå var opptatt med styret av Galilea, dukket det opp en forrædersk person, en mann fra Gischala, han var sønn av Levi og het Johannes. Han var en meget slu karakter og en skurk, verre enn noen av de fremste menn der, og i sin ondskap fant han ikke sin like noe sted. Til å begynne med var han fattig, og lenge var hans fattigdom en hindring for hans onde planer. Han var en skruppelløs løgner, og han var så slu at han oppnådde tillit ved sine fantasier, for han anså det for å være en dyd å bedra mennesker og han ville endog føre bak lyset dem som var de kjæreste for ham. Han hyklet menneskekjærlighet, men dersom han hadde håp om vinning, sjenerte han seg ikke for å utøse blod og ved sitt begjær bygde han sitt håp på sine gemene triks. Han hadde en naturlig hang til å stjele og undertiden fikk han folk med seg på sine frekkheter og til å begynne med var de bare noen få, men etter hvert som han holdt på, ble de flere og flere. Han passet nøye på at hans partnere ikke skulle bli fakket så lett under sine røverier, for han valgte seg ut slike som var robuste, dristige og krigsvante, så han fikk samlet en bande på fire hundre mann som hovedsakelig kom fra Tyrus. De var omstreifere som hadde rømt fra sine landsbyer, og ved hjelp av dem som var lagt øde i Galilea, plaget de svært mange som regnet med at en innbyrdes krig plutselig ville bryte ut iblant dem.

2. Men Johannes' behov for penger hadde hittil forhindret ham i hans ambisjon om å avansere til befalingsmann, men da han så at Josefus var svært fornøyd med hans aktivitet og temperament, overtalte han ham til å betro ham gjenreisningen av murene i hans hjemby Gischala, og til dette arbeidet fikk han mange penger av de rikeste borgerne. Senere fant han på et lurt knep og lot som om jødene som bodde i Syria var nødt til å bruke olje som var laget av andre enn deres eget folk, og dermed ba han Josefus om lov til å sende olje til deres landegrenser, slik at han kjøpte fire

amforaer for tyriske penger til en verdi av fire attiske drakmer og solgte hver halve amfora til den samme pris. Og da Galilea var svært fruktbar i sin produksjon av olje, spesielt i denne tiden, så de kunne sende store kvanta, og han hadde enerett til det, samlet han en umåtelig sum penger som han brukte til skade nettopp for ham som gav ham dette privilegiet. Han tenkte at bare han kunne bli kvitt Josefus, ville han selv få herredømmet over Galilea, så han gav ordre til røverne under sin kommando at de skulle gå kraftigere inn for sine røvertokter for at han skulle fange generalene ved å legge feller for dem da det var mange som prøvde seg på sammensvergelser i landet, og når de kom for å forsvare landet, skulle han drepe dem. Og dersom Josefus ikke skulle legge merke til røverne, skulle han anklage ham for å ha forsømt folket i landet. Han spredte det ryktet vidt omkring at Josefus hadde overlatt hele administrasjonen til romerne, og han laget flere slike komplotter for å ruinere ham.

3. Samtidig var det noen unge menn i landsbyen Dabaritta og som holdt vakt på den store sletten og som la feller for Ptolemeus som var Agrippas og Bernices forvalter, og de fratok ham alt han hadde med seg, blant annet mange kostbare klesdrakter, og et ikke så lite antall sølvbegre og seks hundre gullstykker. Men de var ikke i stand til å skjule tyvgodset og førte alt sammen til Josefus i Tariceæ. Dermed refset han dem for den volden de hadde utsatt kongen og dronningen for, og han deponerte det de hadde brakt ham hos Eneas, den mektigste mann i Taricheæ i den hensikt å sende det tilbake til eierne på et passende tidspunkt. Men dette brakte Josefus i den største fare, for de som hadde stjålet dette, var rasende på ham både fordi de ikke fikk noen andel i det selv og at de på forhånd forsto Josefus' hensikter da han så lettvint ville tilbakelevere det som var til slik sorg og smerte for kongen og dronningen. Disse løp om natten av sted til flere av landsbyene og fortalte alle at Josefus ville forråde dem, og de gjorde oppstand i alle nabobyene, slik at ett hundre tusen bevæpnede menn kom løpende om morgenen og stimlet sammen i hippodromen i Taricheæ og skrek irritert ut en klage mot ham, mens andre ropte at de skulle avsette forræderen, og andre igjen at han skulle brennes. Johannes opphisset en stor folkemengde, og det gjorde også Jesus, Sapphias sønn som var guvernør i Tiberias. Da ble Josefus' venner og livvaktene så skremte av det voldsomme anslaget fra folkemengden at de alle flyktet, unntatt fire. Da han lå og sov, kom de og vekket ham for folket var i ferd med å sette fyr på huset hans, og da disse fire som forble hos ham, oppfordret ham til å flykte, ble han hverken overrasket over å bli forrådet eller over den store folkemengden som kom mot ham, men løp ut til dem med sønderrevne klær og aske strødd på sitt hode med hendene bak seg og sverdet hengende ved nakken. Da vennene hans, spesielt de fra Taricheæ, så dette, fikk de medynk med ham. Men de som kom ut fra landet og som syntes hans kongemakt var en byrde for dem, skjelte ham ut og forlangte at han straks skulle skaffe dem de pengene som tilhørte dem og vedgå at han hadde avtalt å forråde dem, for etter det de så av hans oppførsel, kunne han ikke benekte noe av det de mistenkte ham for. Men det var i orden at han fikk tilgivelse, siden han hadde stilt seg frem for dem som en tigger. Men dette ydmyke opptredende var bare en forberedelse til en strategi der han ville få dem som var sinte på ham til å bli uenige seg imellom om denne saken som gjaldt klagen på ham. Han lovte imidlertid å bekjenne alt, og så fikk han lov til å tale, og han sa:

"Jeg har hverken tenkt å sende disse pengene tilbake til Agrippa eller å ta dem selv, for jeg har aldri ment at en som er deres fiende skulle være min venn og jeg vil aldri benytte det som er til skade for dere til min egen fordel. Men, o, dere folk i Taricheæ,

jeg så at deres by var i større behov av forsterkning enn de andre, for at dere skulle være trygge, og at det manglet penger til byggingen av muren. Jeg var også redd for at folket i Tiberias og andre byer skulle sammensverge seg mot meg for å få tak i dette godset, og det var derfor jeg ville beholde det i hemmelighet slik at jeg kunne omgi dere med en bymur. Men hvis dere ikke ønsker dette, vil jeg utlevere det som er blitt brakt meg så dere kan plyndre det, og hvis jeg har oppført meg så bra at dere er tilfreds med meg, kan dere, om det er det dere har lyst til, straffe deres velgjører."

4. Da fikk han høylytt ros av folket i Taricheæ, men de fra Tiberias, sammen med resten av folket gav ham harde ord og truet ham, og da de sluttet å krangle med Josefus, gikk de over til å krangle med hverandre. Da ble han dristig og stolte på sine venner som var folket i Taricheæ, for de var om lag førti tusen, så nå talte han mye friere til folket og bebreidet dem kraftig for at de oppførte seg så overilet, og fortalte dem at han ville bygge murer omkring Taricheæ for disse pengene, og dessuten sikre også de andre byene, for de skulle ikke mangle penger hvis de bare ville være enige i disse fordelene og ikke la seg irritere over ham som hadde skaffet dem.

5. Resten av folkemengden som var blitt bedratt, trakk seg da tilbake, men de gikk bort rasende, og to tusen av dem angrep ham med sine våpen og da han allerede var gått opp til sitt eget hus, sto de utenfor og truet ham. Da benyttet Josefus igjen en list for å unngå dem, for han gikk opp på taket, løftet sin høyre hånd og ba dem om å være stille og sa: "Jeg kan ikke vite hva det er dere ønsker og jeg kan heller ikke høre hva dere sier, for dere lager bare bråk og forvirring." Men så sa han at han ville gå med på alt det de ønsket om de bare ville sende noen av forsamlingen til ham for å snakke med ham om det. Da de øverste menn og deres ledere hørte dette, kom de inn i huset. Han drev dem inn i den innerste og mest tilbaketrukne delen av huset og lukket døren til den salen han satte dem i, og lot dem piske inntil kroppens indre deler ble synlige. I mellomtiden sto folkemengden rundt huset og trodde at han hadde en lang diskusjon om deres krav med dem som var gått inn til ham. Så åpnet han dørene igjen og sendte dem blodige ut, og da skremte han dem som truet ham så kraftig at de kastet våpnene fra seg og løp sin vei.

6. Men Johannes ble mer og mer misunnelig fordi Josefus hadde sluppet unna og han startet en ny sammensvergelse mot ham. Han lot som om han var syk og i et brev søkte han Josefus om lov til å besøke de varme badene ved Tiberias for å gjenvinne helsen. Da Josefus ikke fikk mistanke om noe komplott, skrev han til byens guvernører for at de skulle skaffe ham losji og det Johannes ellers trengte. Og da han hadde benyttet seg av disse tjenestene, begynte han etter et par dager med det han hadde planlagt, for han forledet noen med løgn og bedrag, andre med penger for å få dem til å gjøre opprør mot Josefus. Silas som var oppnevnt til sjef for byens voktere, skrev straks til ham og informerte ham om komplottet, og da Josefus fikk det, marsjerte han med stor nidkjærhet til Tiberias og da kom resten av folket ham i møte. Men Johannes, som mente at han han ikke kom for å støtte ham, sendte en av sine venner og sa at han var syk og bundet til sengen og derfor ikke kunne komme og hilse ham og vise ham respekt. Men da Josefus hadde fått samlet folket på stadion og prøvde å diskutere med dem om de brevene han hadde mottatt, sendte Johannes hemmelig noen bevæpnede menn med ordre om å drepe ham. Men da folket så at de bevæpnede menn var i ferd med å dra sverdene, skrek de ut og da

snudde Josefus seg rundt og da han så at sverdene nærmet seg halsen hans, marsjerte av sted i stor hast mot stranden og avsluttet den talen han skulle holde for folket fra en høyde på 3 meter. Han fikk tak i et fartøy som lå i havnen og hoppet om bord med to av sine livvakter og flyktet av sted til midt ut på innsjøen.

7. Da grep de soldatene han hadde med seg, straks til sine våpen og marsjerte mot konspiratørene, men Josefus var redd for at det skulle bli borgerkrig og byen bli lagt i ruiner fordi noen få menn var misunnelige, så han sendte noen av sine folk for å fortelle dem at de ikke skulle gjøre mer for sin egen sikkerhet, at de ikke skulle drepe noen eller anklage noen for det de hadde stelt i stand til opprør. Følgelig adlød disse mennene ordren og holdt seg stille, men da folket i nabolandet fikk høre om komplottet og om ham som var skyld i det, kom de sammen i store i store mengder for å kjempe mot Johannes.

Men han unngikk deres forsøk, og flyktet til sin hjemby Gischala mens galileerne kom løpende ut av sine mange byer til Josefus, og da de nå var blitt mange tusen væpnede menn, skrek de ut at de var gått ut mot Johannes som hadde lagt planer mot deres interesser og at de ville brenne både ham og den byen som hadde tatt imot ham. Da fortalte Josefus dem at han var glad for deres gode vilje, men han tøylet deres raseri og ville overvinne fiendene ved å gå varsomt frem i stedet for å drepe dem. Han unntok dem fra hver by som hadde vært med på Johannes' opprør, og fikk dem navngitt av dem som kom fra byene, og kunngjorde offentlig at han ville beslaglegge eiendelene til dem som ikke tok avstand fra Johannes innen fem dager, og brenne både deres hjem og deres familier. Da var det tre tusen av Johannes' parti som straks forlot ham, og de kom til Josefus og kastet våpnene for hans føtter.

Johannes oppgav sine offentlige forsøk, og gikk over til mer hemmelige planer sammen med sine renegater. Derfor sendte han i hemmelighet folk til Jerusalem for å anklage Josefus for å ha alt for mye makt slik at han snart ville komme til å bli en tyrann for hovedstaden deres hvis de ikke stanset ham. Denne anklagen var folket forberedt på, men brydde seg ikke om den. Noen av stormennene og lederne sendte imidlertid hemmelig penger til Johannes for å gjøre ham i stand til å samle seg leietropper for å kjempe mot Josefus. De utstedte også et dekret for å få ham bort fra regjeringen, selv om de ikke mente at dekretet var tilstrekkelig, så de sendte i tillegg to tusen fem hundre væpnede menn og fire mann av høyeste rang med dem, Joazar, Nomicus' sønn og Ananias, Sadduks sønn, samt Simon og Judas, Jonatans sønner, alle svært veltalende menn, for at disse skulle trekke folkets godvilje bort fra Josefus. Disse hadde hadde fått instruks om at hvis han ville komme frivillig, skulle de tillate ham å komme og gi en redegjørelse for sin oppførsel, men hvis han hårdnakket fortsatte sin regjering, skulle de behandle ham som en fiende. Nå hadde Josefus' venner sendt ham noen ord om at en hær var på vei mot ham, men de fortalte ham ikke noe om hvorfor de kom, for det visste man bare i fiendenes hemmelige råd, og av denne grunn gjorde fire byer straks oppstand mot ham, nemlig Sepphoris, Gamala, Gischala og Tiberias. Likevel gjenvant han disse byene uten krig og da han hadde drevet ut disse fire lederne ved list og tatt de farligste av krigerne deres og sendt dem til Jerusalem, ble folket i Galilea svært rasende på dem og ville ha drept dem, ikke bare styrkene, men også de som hadde sendt dem om de ikke hadde kommet seg unna ved å løpe sin vei.

8. Johannes ble holdt i forvaring i Gischala fordi han var redd Josefus, men etter noen få dager gjorde Tiberias opprør igjen, og folket i byen inviterte kong Agrippa til å komme tilbake for å vise sin myndighet der, men da han ikke kom til den omforente tid, og da noen få romerske ryttere dukket opp den dagen, kastet de Johannes ut av byen. Oppstanden deres ble da kjent i Taricheæ, og da Josefus sendte ut alle soldatene som var hos ham for å få tak i korn, visste han ikke om han skulle marsjere mot opprørene eller holde seg der han var, for han var redd for at kongens soldater ville hindre ham og stanse ham dersom han nølte hvis han kom inn i byen med dem, for han hadde bestemt seg for ikke å gjøre noe den neste dagen fordi det var sabbat. Dermed fant han at han ville ta innersvingen på opprørerne ved hjelp av en krigslist. Først befalte han at portene i Taricheæ skulle stenges slik at ingen kunne komme seg ut og fortelle det til dem i Tiberias som den var beregnet på. Han fikk da samlet alle de båtene som var på innsjøen, i alt to hundre og tretti, og i hver av dem satte han bare fire mann. Så seilte han så fort han kunne til Tiberias og holdt så stor avstand til byen at det ikke var så lett for folket å se båtene, og beordret at de tomme båtene skulle duppe opp og ned, mens han selv som bare hadde sju av sine livvakter med som også var ubevæpnet, skulle komme så nær at de kunne bli sett. Og da hans motstandere som fremdeles skjelte ham ut, så ham fra murene, ble de så forbauset over å se at skipene så ut til å være fulle av bevæpnede folk, og de kastet fra seg sine våpen, og signaliserte at de bønnfalt ham om å spare byen.

9. Deretter truet Josefus dem voldsomt og skjelte på dem fordi de, som var de første som hadde grepet til våpen mot romerne, skulle spille sine krefter på indre strid og gjøre det som fiendene aller helst ønsket mer enn noe annet. Dessuten hadde de så fort de kunne, prøvd å gripe ham som hadde sørget for deres sikkerhet og ikke hadde skammet seg over å ha stengt byportene for ham som hadde bygget murene.

Imidlertid ville han tillate dem å forsvare seg ved hjelp av dem som kunne unnskylde dem, og han ville inngå avtaler med dem om det som kunne gjøres for å skaffe sikkerhet for byen. Da kom ti av de mektigste menn til ham, og da han hadde tatt dem om bord i en av båtene, befalte han at de skulle føres i god avstand fra byen. Så befalte han at femti andre av den høyeste rang fra senatet skulle komme til ham for at de skulle gi ham løfte om sikkerhet på deres vegne. Etterpå tilkalte han andre, med en eller annen ny begrunnelse for å inngå en pakt med dem. Han befalte da skipperen straks å seile til Taricheæ og sette folkene i fengsel der inntil han etter en god stund tok dem alle til senatet som besto av seks hundre personer og om lag to tusen av folket, og førte dem av sted til Taricheæ.

10. Da resten av folket ropte ut at det var Clitus som var hovedmannen bak opprøret, ville de at han utelukkende skulle vende sitt raseri mot ham, men Josefus, som ikke ville drepe noen, befalte Levius, en fra livvakten om å komme ut av båten for å hugge Clitus' begge hender av, men Kevius var så redd for å gå alene mot en så stor gruppe fiender at han nektet. Da Clitus så at Josefus var rasende der han sto i båten og var klar til å hoppe ut av den for å gjennomføre straffen selv, bønnfalt han ham fra stranden om å få beholde én av sine hender, og det gikk Josefus med på, på betingelse av at han selv hugde av den andre hånden, og dermed trakk han sverdet med den høyre hånden og hugde av seg den venstre, så redd var han for Josefus.

Slik tok han folket i Tiberias til fange og gjenvant byen ved hjelp av tomme båter og

sju livvakter. Etter noen få dager tok han også Gischala som hadde gjort opprør sammen med folket i Sepphoris og gav folket lov til å plyndre der, men likevel samlet han inn det røvede gods og gav det tilbake til innbyggerne, og det samme gjorde han med beboerne i Sepphoris og Tiberias. For da han beseiret disse byene, tenkte han at han ved å plyndre dem skulle gi dem en lærepenge, mens han samtidig gjenvant deres godvilje ved å gi dem pengene tilbake.

KAPITEL 22

JØDENE GJØR ALT I STAND TIL KRIGEN, OG SIMON, GIORAS' SØNN, BEGIR SEG TIL Å PLYNDRE.

1. Slik ble uroen i Galilea stanset, og da de sluttet med sine private stridigheter, begynte de å forberede seg til krig mot romerne. Overpresten Ananus i Jerusalem og alle de menn som ikke var for romerne, reparerte murene og bygde krigsredskaper, og over alt i byen lå alle slags prosjektiler og våpen på amboltene. Mens den store mengden med ungdommer drev med usystematiske krigsøvelser og det var mye forvirring over alt, var de moderate svært triste, for det var mange som gråt og klaget høylytt over de ulykkene som nå ville komme over dem. Det inntraff også slike jærtegn som varsler ulykker, men de som ville ha krig, beskyldte dem som elsket fred for bare å tjene sine egne interesser, for byen var nå dømt til undergang, endog før romerne var kommet mot den. Ananus var imidlertid innstilt på at de skulle holde igjen med krigsforberedelsene for en stund, og prøvde å få opprørerne til å tenke på hva som var til deres eget beste og i stedet stanse galskapen hos selotene, men de ble for voldsomme for ham, og hva slags skjebne han fikk, skal jeg fortelle om senere.

2. I fyrstedømmet samlet Simon, Gioras' sønn, en mengde folk som hadde sans for sammensvergelser, og de begav seg til å plyndre omkring i landet, og han herjet ikke bare i husene til rikfolkene, men han torturerte dem også, og han drev sitt tyranni åpent og fortalte om det på forhånd. Og da Ananus og de andre lederne sendte en hær mot ham, trakk han seg sammen med sine banditter til Masada, og der holdt han seg og plyndret landet Idumea, og både Ananus og de andre fiendene hans ble drept. Lederne i landet ble så opprørt over alle dem som var blitt drept og over de stadige plyndringene at de oppreiste en hær og plasserte garnisoner i landsbyene for å beskytte seg mot disse angrepene. Slik sto det til med sakene i Judea på den tiden.

BOK 3

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ OM LAG ETT ÅR

FRA VESPASIANS KOMME FOR Å BESEIRE JØDENE,
INNTIL GAMALA BLE TATT

KAPITEL 1

NERO SENDER VESPASIAN INN I SYRIA FOR Å FØRE KRIG MOT JØDENE

1. Da Nero fikk høre at romerne hadde mislykkes i Judea, kom det over ham en skrekk og gru som han prøvde å skjule slik det er vanlig i slike tilfeller, selv om han syntes svært så mektig ut i sitt raseri, for han påsto at det hadde skjedd fordi befalingsmannen hadde forsømt seg, og ikke på grunn av fiendens tapperhet. Han syntes det var rett at han som hadde ansvaret for hele imperiet ikke skulle bry seg om slike uhell, for hans store sjel burde heve seg over slikt. Likevel var han plaget av bekymring over hvordan han skulle rette opp skaden igjen.

2. Og da han lurte på hvem han skulle betro ansvaret for i Østen, nå som den var i en slik uro og et kaos, og hvem som ville være den beste til å straffe jødene for deres opprør og forebygge den samme plagen som også kunne ramme nabolandene, fant han ingen andre enn Vespasian som kunne settes på oppgaven og påta seg byrden med en så veldig krig. I leiren så han at han allerede var en gammel mann som hadde deltatt i militære oppdrag fra sin ungdom. Han hadde skapt fred i Vesten for mange år siden da germanerne hadde gjort oppstand og han hadde gjenvunnet Britannia med sine våpen, men dette var lite kjent tidligere.* Slik skaffet han sin far Claudius seier uten at han hadde behøvd å svette og streve for det.

3. Nero så på disse omstendighetene som gode varsler, og at Vespasians alder betydde dyktighet og sikre erfaringer, for han hadde dessuten gitt sine sønner som gisler for å garantere sin troskap, og i sin blomstrende ungdom ble de de rette redskapene under farens klokskap. Kanskje forsynet hadde grepet inn og banet veien for at han selv skulle bli keiser. Når alt kommer til alt, så sendte han denne mannen for å ta kommandoen over hæravdelingene i Syria, men ikke uten lovtaler og innsmigrende press, noe som var helt nødvendig for å få ham til å føye seg. Vespasian sendte derfor sin sønn Titus fra Akaia der han hadde vært hos Nero, til Alexandria, for at han skulle bringe tilbake den femte av de ti legionene, mens han selv passerte Hellesponten og kom landeveien inn i Syria der han samlet de romerske styrkene med et betydelig antall hjelpetropper fra kongene i omegnen.

---

* Suetonius stadfester dette: ”Under Claudius’ regjering ble Vespasian, under Narcissus, sendt som befalingsmann over en legion i Germania. Så ble han flyttet derfra til Britannia og kjempet i tretti slag med fienden.” I Vesp.sek.4.

KAPITEL 2

DET SKJER ET STORT BLODBAD HOS JØDENE I ASKALON. VESPASIAN KOMMER TIL PTOLEMAIS.

1. Etter at jødene hadde slått Cestius, ble de så oppblåst av sin uventede seier at de ikke kunne styre seg, og drev sin krigføring videre til fjernere steder. Følgelig samlet de et stort antall av de mest hardføre soldatene og marsjerte til Askalon. Det er en gammel by som ligger vel 10 kilometer fra Jerusalem, og alltid har vært jødenes fiende, og derfor gjorde de et første forsøk på et angrep ved å komme så nær inntil den som mulig. Dette felttoget ble ledet av tre menn som både i kraft av sin legemsstyrke og skarpsindighet var deres høvdinger, nemlig Niger som kaltes peraitten, Silas fra Babylon, og esseeren Johannes. Rundt Askalon var det solide murer, men der hadde de ingen hjelper de kunne sette sin lit til i nærheten, for garnisonen besto kun av en avdeling fotsoldater og en ryttertropp hvis leder het Antonius.

2. Jødene marsjerte i sitt raseri mye hurtigere enn vanlig, og det føltes likesom de bare hadde gått en kort vei da de sto meget nær byen og kom helt inntil den, og Antonius, som ikke var klar over at de skulle angripe, sendte ut sine ryttere og ble utsatt for det første angrepet. Men han ble hverken skremt eller motløs ved å se kampgløden hos fiendene, for han slo dem tilbake med stort heltemot da de svermet helt inntil muren. Jødene var ikke krigsvante, og måtte kjempe mot erfarne krigere, for de var fotfolk som skulle slåss mot hestefolk, og de var i kaos, og skulle slåss mot dem som holdt slagorden, mens de var dårlig bevæpnet og måtte slåss mer ved hjelp av sitt raseri enn ved klok strategi. De ble angrepet av soldater som lød ordrer skikkelig og på det minste vink. Dermed ble de lettvint slått, for straks den første rekken kom i uorden, ble de jaget på flukt av kavaleriet, og de bakenfor som oppholdt seg innved muren, falt for motpartens våpen, og de ble hverandres fiender og måtte til slutt gi etter for rytterne og ble spredt over hele sletten.

Den vide sletten var ideell for rytterne, og omstendighetene var gunstig for romerne som forårsaket et stort mannefall blant jødene. De som flyktet, kunne de nå igjen og få dem til å snu slik at de drev dem sammen mens de andre hjalp til og drev dem foran seg, slik at de felte dem lettvint med piler. Romerne var fåtallige, men hadde slik suksess i kampen at de følte som om at de var veldig mange og var ikke redde for at de skulle bli trette, mens jødene kjempet voldsomt i sin fortvilelse fordi de skammet seg over å ha flyktet. Kampen varte helt til kvelds, inntil ti tusen av jødene lå døde med to av sine førere Johannes og Silas. Størsteparten av de andre var såret, også Niger, den hærføreren de hadde igjen, men de flyktet sammen til en liten by i Idumea som het Sallis. Bare noen få romere ble såret i slaget.

3. Men jødene mistet ikke motet etter denne store ulykken, for de tapene de hadde lidd, hadde heller styrket deres beslutning om nye forsøk, for når de så de døde kroppene som lå ved deres føtter, ble de så oppildnet av sine tidligere storverk at de ville risikere en ny ødeleggelse, for etter at de hadde holdt seg i ro en kort stund, og enda deres sår ikke var helt grodd, samlet de alle sine styrker, og kom tilbake i enda større raseri til Askalon. Men deres forrige ulykke forfulgte dem, fordi de var uerfarne

og var underlegne i krig også på andre måter. Og Antonius lå i bakhold ved passene, slik at de gikk i fellen og ble omgitt av ryttere før de kunne organisere seg til kamp, og da ble mer enn åtte tusen drept. Alle de andre løp sin vei, og med dem Niger som likevel utførte flere dristige storverk under flukten. Fienden presset dem hardt og drev dem av sted til et sterkt tårn som tilhørte en landsby som het Bezedel. Men Antonius og hans menn ville ikke bruke tid til å ta tårnet, for det var vanskelig, og ville heller ikke at jødenes befalingsmann og tapreste soldater skulle slippe unna, og dermed satte de fyr på tårnet. Da romerne så at tårnet brant, dro de sin vei med jubel, for de tok det for gitt at Niger var drept. Men han hoppet ut av tårnet og gjemte seg i en hule under jorden, og der innerst inne berget han seg. Etter tre dager talte han fra jordhulen til dem som med høye klagerop var kommet for å lete etter ham for å gi ham en anstendig begravelse. Og da han kom ut av hulen, ble alle jødene gledelig overrasket som om han var blitt bevart ved Guds forsyn til å være deres befalingsmann for fremtiden.

4. Nå tok Vespasian sin hær med seg fra Antiokia som er hovedstaden i Syria, og som udiskutabelt har tredjeplassen blant byene i hele den beboelige verden i Det romerske imperium,* både i størrelse og andre tegn på velstand, der han fant kong Agrippa med alle sine styrker som ventet på ham, og de marsjerte til Ptolemais. I denne byen ble han møtt av innbyggerne i Sepphoris i Galilea som ønsket å ha fred med romerne. Disse byene hadde på forhånd sørget for sin egen sikkerhet, og da de var klar over romernes makt, var det fordi de der hadde vært sammen med Cestius Gallus før Vespasian hadde kommet og oppmuntret ham og gitt ham forsikring ved sin høyre hånd på at de skulle være trygge. De hadde mottatt en romersk garnison, og på denne tiden mottok de vennlig den romerske generalen Vespasian og lovte ham at de skulle hjelpe ham mot sine egne landsmenn. På deres ønske overleverte han dem så mange ryttere og fotfolk som han mente var nok til å motstå angrep fra jødene om de skulle finne på å komme. Å miste Sepphoris i denne krigen som nå var begynt, ville være alvorlig, for det var den største byen i Galilea, og var bygget på et sted som var sterkt fra naturens side og var en slags garanti for hele nasjonens troskap mot romerne.

---

* Spanheim og Reland er begge enige i at de to byene som her regnes som større enn Antiokia, Syrias hovedstad, var Roma og Alexandria.

KAPITEL 3

BESKRIVELSE AV GALILEA, SAMARIA OG JUDEA.

1. Fønikia og Syria ligger stort sett omkring Galilea som består av to deler, Øvre Galilea og Nedre Galilea. De vender mot solnedgangen med sine grenser til området som tilhører Ptolemais, mot Karmel. Dette fjellet har tidligere tilhørt galileerne, men tilhører nå tyrerne, og inntil disse fjellene ligger Gaba som kalles *Rytternes by*, fordi de rytterne som Herodes hadde avstått, bodde der. De har sine grenser i sør mot Samaria og Schytopolis, helt til Jordan-elven, øst for Hippene og Gadaris, samt Gaulanitis og grensene til Agrippas rike, og de nordligste delene har sin grense ved Tyrus og tyrernes land. Nedre Galilea strekker seg i lengden fra Tiberias til Sebulon, og ved sjøsiden er Ptolemais dets nabo. I bredden strekker det seg fra den

landsbyen som kalles Xaloth på den store sletten så langt som til Bersabe, og derfra inntil Øvre Galilea som går så langt som til landsbyen Baca som grenser til tyrernes land og i lengden strekker det seg fra Meloth til Thella, en landsby i nærheten av Jordan.

2. Disse to områdene i Galilea som er så store og omgitt av så mange nasjoner av fremmede, har alltid vært i stand til å yte sterk motstand i krig, for galileerne er herdet til krig fra barnsben av og har alltid vært svært tallrike og landet har aldri manglet modige menn og jorden er rik og fruktbar over alt og fylt med plantasjer av alle slags trær og innbyr selv de lateste til å dyrke den. Alt er oppdyrket og ingenting ligger brakk. Byene her er tette og kompakte og alle de mange landsbyene er oppfylt av folk på grunn av den fruktbare jorden og selv den minste av dem har mer enn femten tusen innbyggere.

3. Kort sagt, hvis noen vil tro at Galilea er mindre enn Perea i størrelse, vil han likevel foretrekke det på grunn av dets styrke. Alt her kan dyrkes opp, men selv om Perea er større i utstrekning, er størsteparten ulendt ørken og mindre egnet til dyrking av de edleste fruktslagene. Den har likevel fuktig jord de fleste steder som produserer alle slags frukter og slettene er beplantet med trær av alle slag, og det er spesielt oliventreet, vinranken og palmetrær som dyrkes der. Landet blir tilstrekkelig vannet med elver fra fjellene og vannkilder som aldri tørker ut selv når bekkene uteblir, slik de gjør i hundedagene. Perea strekker seg fra Macherus til Pella, og i bredden fra Filadelfia til Jordan, og den nordre delen grenser som sagt til Pella og den vestre delen til Jordan. Landet Moab danner sørgrensen, og den østre delen når til Arabia og Sibonitis og dessuten til Philadelphene og Greasa.

4. Landet Samaria ligger mellom Judea og Galilea og begynner ved en landsby som ligger på den store sletten som kalles Ginea, og ender ved fyrstedømmet Accrabene og er fullstendig lik Judea i beskaffenhet, for begge landene består av bakker og daler som er fuktige nok til jordbruk og meget fruktbare. De har rikelig med trær, både ville og plantede. De er ikke vannet naturlig fra elver, men får sin fuktighet av regnet som det ikke mangler på. Men alle de elvene som finnes har et særdeles friskt og godt vann, og på grunn av det næringsrike gresset som vokser der, melker kyrne bedre her enn andre steder, men den største av alle tegn på rikdom, er at de har en stor befolkning.

5. Inntil grensene for Samaria og Judea ligger landsbyen Anuath som også kalles Borceous. Dette er nordgrensen til Judea. Hvis de søndre delene av Judea blir målt på langs, er de begrenset av en landsby som ligger inntil grensen til Arabia, og jødene som bor der kaller det Jordan. I bredden strekker det seg fra Jordan til Joppe. Byen Jerusalem ligger på midten, og av den grunn har noen glupe folk kalt byen for landets navle. Judea mangler heller ingen ting av det som kommer fra havet, for dets kystland strekker seg så langt som til Ptolemais. Landet er delt i sju deler, der Jerusalem er den fornemste, og den er overordnet alle nabolandene, likesom hodet over kroppen. De andre byene som er mindre enn den, regjerer over sine respektive fyrstedømmer, og Gophna er den andre av disse byene, den neste er Acrabatta, etter den Thamna, Lydda og Emmaus, Pella, Idumea, Engaddi, Herodium og Jeriko. Etter dem igjen kommer Jamnia og Joppe som presiderer over nabofolket, og ved

siden av dem har vi regionene Gamala, Gaulanitis, Batanea og Trakonitis som også er deler av Agrippas kongedømme. Dette sistnevnte landet begynner ved Libanonfjellet og Jordans kilder, og i bredden rekker det til Tiberias-sjøen og i lengden strekker det seg fra en landsby som heter Arpha, så langt som til Julias. Innbyggerne er en blanding av jøder og syrere. Dette har jeg nå i korthet beskrevet som landet Judea og landene omkring det.

KAPITEL 4

JOSEFUS PRØVER ET ANGREP PÅ SEPPHORIS, MEN BLIR SLÅTT TILBAKE. TITUS KOMMER TIL PTOLEMAIS MED EN STOR HÆR.

1. Hjelpetroppene som var sendt for å bistå folket i Sepphoris, utgjorde ett tusen ryttere og seks tusen fotsoldater under tribunen Placidus' kommando, og de slo leir i to grupper på den store sletten. Fotsoldatene ble plassert i byen for å vokte den, mens rytterne holdt seg omkring leiren. Disse marsjerte stadig vekk frem og tilbake, og fòr over landområdene i nærheten, og var svært brysomme for Josefus og hans menn, for de plyndret alle de stedene som var unntatt for byens privilegier, og de stanset dem som var på tur ut av landet. Av denne grunn marsjerte Josefus mot byen da han håpet på å kunne ta stedet han nettopp hadde bygd en sterk mur omkring, før de gjorde opprør mot resten av galileerne, slik at det ville bli et helt styr for romerne å ta det. Med dette viste han seg å være for svak, og han oppnådde ikke det han håpet, hverken ved å tvinge stedet, eller å få folket i Sepphoris til å overlevere byen til ham. Dermed provoserte han romerne til å behandle landet etter krigens lover, og i sitt raseri over dette forsøket, satte de fyr på bosetningene på sletten og stjal kveget, drepte alle som var i stand til å slåss og tok de svakeste til fange og gjorde dem til slaver, slik at hele Galilea ble fylt med blod, og de slapp ikke unna trelldom og elendighet. Den eneste tilflukt de hadde, var å trekke seg tilbake til de byene som Josefus hadde bygd murer omkring.

2. Tidligere enn vinteren vanligvis gjorde det mulig, seilte Titus over fra Akaia til Alexandria, og der tok han med seg de styrkene han skulle hente, og han gjorde et stort felttog og kom plutselig til Ptolemais med to legioner, den femte og den tiende som var de beste legionene av alle, og der fant han sin far, og han la dem til den femtende som var hos hans far, og atten hæravdelinger fulgte med disse legionene. Det kom også fem grupper fra Cæsarea med en ryttertropp og fem andre ryttertropper fra Syria. Disse ti avdelingene hadde atskillige tusen fotsoldater, mens de andre tretten avdelingene ikke hadde mer enn seks hundre fotsoldater hver, samt et hundre og tjue ryttere. Det var også kommet sammen et betydelig antall hjelpetropper fra kongene Antiokus, Agrippa og Sohemus, og hver av dem bidrog med ett tusen fotsoldater som var bueskyttere og ett tusen ryttere. Kong Malkus av Arabia sendte ett tusen ryttere og fem tusen fotfolk der storparten var bueskyttere. Og hele hæren med hjelpetroppene som kongene hadde sendt, samt rytterne og fotfolket, utgjorde i alt seksti tusen i tillegg til tjenerne som fulgte dem i stort antall og var trenet til krig sammen med de andre og ikke kunne skjelnes fra soldatene i kamp. De tjente sine herrer i fredstid og ble utsatt for de samme farene i krigstid, og de sto ikke tilbake for noen, hverken i dyktighet eller legemsstyrke, og de eneste som bestemte over dem, var deres herrer.

KAPITEL 5

ROMERNES HÆRER OG LEIRENE BESKRIVES, OG DET SOM ROMERNE ROSES FOR.

1. Man kan ikke annet enn beundre romernes forberedelser ved at de sikret seg tjenere og forvaltere som ikke bare skulle gjøre tjeneste med hverdagslige gjøremål, men også skulle bistå dem i krig, og hvis man betrakter de andre delene av den militære orden, vil man måtte innrømme at det var deres dyktighet som hadde skaffet dem så stor makt, og slett ikke bare hell. For de starter ikke med å bruke våpnene når det er krig og er ikke de første som går til aksjon, for de unngår det i fredstid, men da de alltid har våpnene med seg, tar de aldri pauser fra sine våpenøvelser, og de holder seg ikke i ro når krigen tvinger dem til å bruke dem, for øvelsene skiller seg ikke fra den virkelige krigen. Derfor er de så utholdende, og ingen ting bringer dem ut av den regulære orden, og frykt, slit og strev utmatter dem ikke. Den faste og beslutsomme oppførselen gjør at de vinner over andre som har den samme beslutsomheten, og man skal ikke ta feil når man kaller øvelsene for ublodig krigføring og krigen blodige øvelser. Fiender kan heller ikke overraske dem med plutselige overfall, for så snart som de har marsjert inn i et fiendeland, begynner de ikke å kjempe før de har forskanset leiren, og palisadene blir ikke satt opp i en fart eller gjort slurvete. De bor heller ikke alle i leiren, og de som bor i den, er ikke plassert der på slump, og hvis terrenget er kupert, jevner de det ut. Leiren blir også gjort firkantet, og et stort antall tømmermenn står klare med verktøy for å sette opp bygningene.*

2. I leiren blir det gjort plass til telt og yttersiden danner en vegg som blir forsynt med flere tårn i lik avstand til hverandre, og i mellom tårnene plasseres kastemaskiner til å sende av gårde piler og steiner. De har også andre krigsredskaper til å forstyrre fienden med under operasjonene. De lager dessuten fire porter, én på hver side, som er høye nok for dyrene og brede nok for utmarsj om det skulle bli nødvendig. De deler leiren med to gater og plasserer offiserenes telt i midten, og på selve midtpunktet står generalens telt som et tempel, og alt ligner på en by som er satt opp i en fart, med markedsplass, håndverkere og stoler for de lavere og høyere offiserene, og hvis det oppstår konflikter, blir sakene brakt til høring og avgjørelse. Leiren med alt den inneholder gjerdes inn med vegger på kortere tid enn man kan tenke seg på grunn av det store antall dyktige håndverkere. Og om nødvendig, lager man en vollgrav hele veien rundt, som er to meter dyp og like bred.

3. Etter at de har sikret seg på denne måten, lever de sammen i kompanier i stillhet og orden, og alle deres affærer blir administrert med orden og sikkerhet. Hvert kompani får sitt eget brensel, korn og vann tiltransportert etter behov, og de hverken spiser eller drikker hver for seg etter eget forgodtbefinnende, men i fellesskap. Tiden for sengetid, vakt, og vekking, blir bekjentgjort på forhånd med trompetstøt, og ingen ting blir gjort uten slike signaler. Hver morgen går soldatgruppene til sine hundremannsførere, og hundremannsførerne til sine tribuner for å hilse dem, og med dem går alle de høyere offiserene til generalen over hele hæren, som gir dem kampropet og befalingene som de skal følge så lenge de er under kommando og når de er i kamp. Ved hjelp av disse kan de gjøre plutselige angrep, og gruppene skal komme tilbake når de blir tilkalt.

4. Når de skal ut av leiren, gis det et trompetstøt, og da ligger ingen i ro, men ved det første vink tar de ned teltene slik at alt er klart til å marsjere ut, og så lyder trompetene igjen for å gjøre dem beredt til avmarsj, og da legger de bagasjen på muldyrene og de andre lastedyrene og holder seg klare på standplassen. Så setter de fyr på leiren for at det skal være lett å etablere en ny leir, og at den ikke skal kunne brukes av fienden. Så lyder trompetene for tredje gang for at de skal gå ut og få fart på dem som er trege, så ingen mangler i rekkene når hæren marsjerer. Så står utroperen ved generalens høyre hånd og spør dem tre ganger på deres eget språk, om de er rede til å gå i krig eller ikke. Til dette svarer de som oftest: "Vi er rede." Dette gjør de nesten før spørsmålet blir stilt, for de er i krigshumør, og når ropet lyder løfter hver av dem opp sin høyre hånd.

5. Når de så er gått ut av leiren, marsjerer alle uten støy, anstendig og velordnet, og hver holder sin plass i rekkene som om de allerede var i krig. Fotsoldatene er armert med brystplater og hjelmer og sverd på hver side, og sverdet på venstresiden er mye lenger enn det andre, for det på høyresiden er ikke lenger enn et spann. Fotsoldatene som er utvalgt spesielt til å være omkring generalen, skal ha en lanse og et skjold, mens resten av fotsoldatene har et spyd og et langt skjold i tillegg til en sag og en kurv, en hakke og en øks, en lærreim og en krok, samt proviant for tre dager, og derfor har en fotsoldat ikke behov for noe muldyr. Rytterne har et langt sverd på høyresiden og en lang stang i hånden og et skjold som ligger på skrå på hestens ene side og i koggeret har de tre eller flere piler med brede spisser, ikke mindre enn på et spyd. De har også hjelmer og brystplater i likhet med fotfolket. Og de som blir utvalgt til å dekke generalene har en bevæpning som ikke er annerledes enn rytterne i de andre troppene. Generalen leder alltid legionene fremover og tildeler dem oppgaver.

6. Slik marsjerer og hviler romerne, og slik er våpnene deres. Men når de skal kjempe, gjør de ingen ting uten plan eller utenfor samspill, for det blir alltid holdt råd før noe arbeid begynner, og det som blir bestemt, blir straks utført og derfor gjør de sjelden noen feil, og hvis de likevel skulle feile en gang, retter de straks på det. De tenker også på forhånd over muligheter for feil for ikke å forhaste seg og stole på hell, for en slik holdning fører til skjødesløshet, og selv om rådslagning også kan føre til feil, er det likevel en fordel fordi man blir mer forsiktig. Suksess som følge av slumpetreff, skyldes ikke han som får den, og hvis sørgelige ulykker inntreffer, har man den trøst at man har gjort sitt beste for å rådslå i den hensikt å unngå dem.

7. Nå driver de ikke sine våpenøvelser bare for å bli fysisk sterkere, men også for å oppnå sjelsstyrke, og de herdes til krig gjennom frykt, for loven deres innebærer dødsstraff, ikke bare for soldater som bryter rekkene og stikker av, men for latskap og forsømmelse, om så i liten grad, for generalene er strengere enn lovene som ikke tillater grusomhet mot dømte. Men det gis stor belønning til tapre soldater når deres villighet til å følge ordre er så stor at den er prisverdig i fredstid. I krig er hele hæren som ett legeme, så sterkt sammenknyttet i rekkene, med så klar lydhørhet til befalingene, og med blikket rettet mot krigsemblemene, at de kvikt kan snu seg på én gang. Alt blir utført hurtig, for de er fingernemme og behendige, og om de må lide, utholder de det med tålmodighet. Vi kan ikke finne noen eksempler fra nærkamp i folkemassene, eller at de under spesielle vanskeligheter ved krigslist ikke lykkes

bedre enn det som kan tilskrives rent hell. Når rådslagninger blir holdt før de går til aksjon, og rådene er kloke og blir fulgt av en aktiv hær, er det vel ikke så rart at grensene for imperiet strekker seg fra Eufrat i øst og til oseanet i vest, inntil de mest fruktbare områdene i Libya i sør, og helt til Donau og Rhinen i nord? Og man kan ikke si at folket i de romerske besittelsene er dårligere enn romerne selv.

8. Jeg har ikke gitt leserne denne beretningen så mye for å skryte av romerne, som for å trøste dem som er blitt erobret av dem, og for å skremme andre fra å prøve seg på komplotter mot deres styresett. Beskrivelsen av den romerske disiplinen kan også være til nytte for den vitebegjærlige som ikke vet om den, men gjerne vil lære litt. Dette var bare en digresjon.

---

* Denne beskrivelsen av den nøyaktige symmetri og regularitet i den romerske hær, og de romerske leirene med trompetstøt etc. og med ordrer i krig, som beskrives i dette og det neste kapitlet, er så likt den symmetri og regularitet vi finner hos Israels folk i villmarken at man ikke kan unngå å mene at det ene var et mønster for det andre, og at taktikken var hentet fra de reglene Gud gav Moses. Og noen av dem som er vel bevandret i disse tingene, mener at disse beskrivelsene av Josefus av romernes leirer og bevæpning, er bedre enn beskrivelsene hos romerne selv.

KAPITEL 6

PLACIDUS PRØVER Å TA JOTAPATA, MEN BLIR SLÅTT TILBAKE. VESPASIAN MARSJERER INN I GALILEA.

1. Vespasian drygde en stund i Ptolemais sammen med sin sønn Titus, for der hadde han organisert sin hær. Da Placidus hadde dratt igjennom hele Galilea og drept en mengde av dem han hadde tatt til fange – de svakeste og de meste engstelige av galileerne – og fikk se at krigerne alltid løp til de byene der Josefus hadde bygd murene, marsjerte han rasende mot Jotapata og trodde han kunne ta den med et overraskelsesangrep siden den var den aller sterkeste. Dermed skulle han selv oppnå den høyeste æren blant offiserene og skaffe dem et stort fortrinn i fremtidige felttog, for når den sterkeste festningen ble tatt, ville de andre bli så vettskremte at de overgav seg. Men her tok han alvorlig feil, for mennene i Jotapata visste om at han var på tur, og de kom ut av byen og ventet på ham der. Slik kjempet de friskt mot romerne da de minst hadde ventet det, for de var mange, godt forberedte og kampglade og de så at deres land, deres hustruer og barn var i fare. De drev romerne lettvint på flukt og såret mange av dem og drepte sju, men de flyktet ikke i vill uorden og ble bare overfladisk såret, for de var pansret over det hele, og jødene kastet sine prosjektiler på dem fra avstand i stedet for å gå i nærkamp, da de bare var lett bevæpnet, mens romerne var fullstendig bevæpnet. Imidlertid ble tre jøder drept og noen få såret, og Placidus rømte vekk da han ikke fant seg i stand til å angripe byen.

2. Vespasian hadde store planer med å overfalle Galilea og han marsjerte fra Ptolemais etter å ha gitt soldatene marsjordre. Han befalte at hjelpestyrkene som var lett bevæpnet, skulle marsjere foran slik at de kunne forhindre overraskende angrep fra fienden, og at de kunne undersøke om det var noe mistenkelig i skogene der fienden kunne legge seg i bakhold. Etter dem fulgte den delen av romerhæren som var kraftigst bevæpnet, både av fotfolk og ryttere. Deretter fulgte ti av hvert hundre

som våpendragere og de hadde med seg det som var nødvendig for å slå leir, og etter dem igjen folk som skulle jevne ut veiene og få bort hinder og hugge ned trær som sto i veien, slik at hæren ikke skulle komme i vanskeligheter og bli utmattet under marsjen. Bak dem igjen hadde han de vognene som tilhørte ham selv, hæren og offiserene, sammen med et betydelig antall ryttere som dekning. Etter dem marsjerte han selv sammen med spesielt utvalgte fotsoldater, ryttere og spydkastere. Deretter kom hans eget kavaleri, for det var ett hundre og tjue ryttere som tilhørte hver legion. Deretter kom muldyrene som trakk beleiringsmaskinene og de andre krigsredskapene. Deretter kom befalingsmennene for avdelingene og tribunene som hadde med seg soldater som var utvalgt fra de andre. Så kom krigsemblemene, med ørnen som går foran enhver romersk legion og kongen, og som er den sterkeste av alle fugler og er et tegn på herredømme og et jærtegn som sier at de skal erobre alle dem de marsjerer mot, og disse hellige merkene blir fulgt av trompetblåserne. Så kom hovedstyrken med sine skvadroner og bataljoner med seks mann i bredden og de ble fulgt av minst en hundremannsfører som holdt øye med dem slik skikken var. Tjeneren i hver legion fulgte fotsoldatene og hadde med seg bagasjen deres på mulesler og andre lastedyr. Bak legionene kom leiesoldatene, og de som utgjorde baktroppen kom for å sikre hele hæren, de var både fotfolk og ryttere og alle var bevæpnet.

3. Slik kom Vespasian marsjerende med sin hær til Galileas grenser der han slo leir, og holdt sine kampglade soldater tilbake og viste dem frem for fienden for å skremme dem og å gi dem en frist til å angre seg og for å se om de ville forandre mening før det kom til kamp, og samtidig gjorde han alt klart til å beleire festingene deres. Bare synet av generalen fikk mange til å angre seg i sitt opprør, og de ble vettskremt, for de som var i Josefus' leir ved byen Garis, ikke langt fra Sepphoris, ble spredt og løp sin vei da de hørte at krigen var kommet nær dem og at romerne plutselig ville gå til nærkamp. De flyktet før fienden kom til syne, mens Josefus og noen få andre ble tilbake, og da han så at han ikke lenger hadde en hær som kunne utfordre fienden og at jødene hadde mistet motet og at flertallet ville inngå avtale om fred, begynte han å bli fortvilt over hele krigen og bestemte seg for å unngå faren så langt han kunne, så han tok med seg dem han ennå hadde hos seg, og flyktet til Tiberias.

KAPITEL 7

DA VESPASIAN HADDE TATT GADARA, MARSJERTE HAN TIL JOTAPATA. ETTER EN LANGVARIG BELEIRING BLE BYEN FORRÅDT AV EN OVERLØPER, OG TATT AV VESPASIAN.

1. Vespasian marsjerte til byen Gadara og tok den ved første forsøk, da han fant at den manglet folk som var voksne og krigsvante. Han kom inn i byen og drepte alle de unge, for romerne viste ingen barmhjertighet mot noen aldersgruppe på grunn av deres hat mot nasjonen og for den ondskap de hadde gjort seg skyldig i med Cestius. Han satte ikke bare fyr på byen, men alle landsbyene i omegnen, og noen ble helt tømt for folk og andre av innbyggerne førte han som slaver i fangenskap.

2. Josefus trakk seg tilbake til den byen som han syntes var den tryggeste for ham, men folket i Tiberias ble svært redde, for de trodde ikke at han ville flykte dersom han

ikke var i fullstendig fortvilelse over utgangen på krigen, men på dette punkt tok de ikke feil om hva han mente. For han så hvilken vei det gikk med jødenes sak og forsto at det var bare én vei å komme ut av dette på, nemlig å gi seg. Selv om han forventet at romerne ville tilgi ham, valgte han likevel å dø mange ganger fremfor å forråde sitt land og å vanære sin egen stilling som befalingsmann som var betrodd ham eller å leve lykkelig under dem han var sendt for å kjempe imot. Derfor bestemte han seg for å gi en nøyaktig rapport i brevs form til de ledende menn i Jerusalem, slik at han unngikk å overdrive beskrivelsen av fiendens makt slik at de skulle bli skremt, men heller ikke undervurdere den, for da ville de bli for hardnakket når de egentlig burde gi seg. Han skrev også til dem at hvis de kom til en avgjørelse, måtte de svare ham straks, og hvis de bestemte seg for krig, måtte de sende ham en hær som var stor nok til å motstå romerne. Slik skrev han og sendte straks budbringere av sted med brevene til Jerusalem.

3. Vespasian var svært oppsatt på å ødelegge Jotapata, for han fikk opplysning om at størstedelen av fienden hadde trukket seg tilbake dit fordi det var et tryggere sted for dem. Dermed sendte han fotfolk og ryttere for å jevne ut den steinete fjellveien som ikke var lett å gå på til fots og helt ubrukelig for rytterne. Arbeiderne fikk det unna etter om lag fire dager, og åpnet en bred vei for hæren. På den fjerde dagen som var den tjueførste i måneden artimisius (iyar), kom Josefus fra Tiberias og hindret romerne, og han gikk inn i Jotapata og satte mot i jødene. Men en desertør fortalte den gode nyheten til Vespasian at Josefus hadde flyttet dit i en fart, slik at han tenkte at ved å ta den, ville han ta hele Judea, og dessuten få Josefus i sin makt. Derfor anså han denne nyheten for å være særdeles fordelaktig og trodde at den var brakt ham etter Guds forsyn, siden den klokeste mann blant alle hans fiender, frivillig hadde stengt seg inne til en sikker forvaring. Følgelig sendte han Placidus med tusen ryttere og timannsføreren Ebutius, en mann som var fremragende både i råd og dåd til å forestå omringning av byen, slik at Josefus ikke skulle slippe unna i hemmelighet.

4. Den neste dagen tok Vespasian hele hæren med seg og de marsjerte til sent på kveld og kom til Jotapata, og han plasserte hæren på byens nordside og slo leir på en høyde som lå halvannen kilometer fra byen for å bli tydelig lagt merke til slik at de skulle bli forskrekket, og det ble så skremmende for jødene at ingen turte å gå utenfor muren. Likevel lot romerne være å angripe da de hadde marsjert hele dagen, selv om de plasserte en dobbel rekke av bataljoner rundt byen og en tredje rekke rundt dem igjen som besto av et kavaleri for å stanse enhver som ville prøve å komme seg ut. Jødene var fortvilte og ønsket å komme seg unna, men dette oppglødde dem også til å handle mer heltemodig, for ingen ting får menn til å kjempe mer desperat enn når de er i den ytterste nød.

5. Da romerne gjorde et angrep den neste dagen, kom jødene ut og gjorde motstand, for de hadde leiret seg utenfor bymuren. Vespasian møtte dem med bueskyttere og slyngekastere og hele folket som kunne kaste fra stor avstand. Da tillot han dem å gå til verket mens han selv stilte seg opp på en høyde sammen med sine fotsoldater, for byen kunne inntas lettvint derfra. Josefus var da redd for byen og sprang ut sammen med alle jødene og disse gikk løs på romerne i stort antall og drev dem bort fra muren og utførte mange herlige og dristige storverk. Men de led likeså mye som fienden, for fortvilelse og trang til å komme fri opphisset jødene og på samme måten

ble romerne oppglødd av en viss skamfølelse. De var både dyktige og sterke, mens jødene ikke hadde annet enn mot, og med dette våpenet kjempet de som rasende. Men da kampen hadde pågått hele dagen, stanset de den da natten kom. De hadde såret et stort antall romere og drept tretten, og av jødene var sytten drept og seks hundre såret.

6. Neste dag gjorde jødene et nytt angrep på romerne og kom ut og kjempet enda mer desperat enn før, for nå var de blitt desto modigere etter den kraftige motstanden de hadde gjort dagen før, for de fant at romerne kjempet desperat og var opphisset av en viss skamfølelse fordi de så det som et nederlag at de ikke hadde vært i stand til å vinne seier med én gang. Slik prøvde romerne hele tiden å gjøre inntrykk på jødene inntil den femte dagen, mens folket i Jotapata gjorde flere utfall og kjempet desperat ved murene. Jødene lot seg heller ikke skremme av fiendens styrke, men romerne ble ikke mismodige på grunn av de vanskelighetene de ble møtt med.

7. Nesten hele Jotapata er bygget ved et stup, og på alle de andre sidene var det daler som var svært dype og bratte og det var så langt ned at man ikke kunne se skikkelig på grunn av avstanden. Den var bare tilgjengelig fra nordsiden der den ytterste delen av byen er bygget på fjellet som heller ned mot sletten. Dette fjellet hadde Josefus bygget en mur omkring da han befestet byen, slik at toppen ikke kunne inntas av fienden. Rundt omkring var byen fullstendig omgitt av fjell som ikke kan ses før man har besteget dem. Så sterkt var Jotapata befestet.

8. Vespasian besluttet da å gjennomføre beleiringen med kraft da han så jødenes heltemodige forsvar og stedets utilgjengelighet. Derfor tilkalte han sine offiserer til krigsråd og drøftet med dem om hvordan han skulle angripe for best å kunne lykkes, og da det ble besluttet å bygge opp en banke mot muren der det var mulig, sendte han hele hæren av sted for å skaffe materialer til dette. Og da de hadde felt alle trærne på fjellene i nærheten av byen og samlet en umåtelig haug med steiner, var det noen som laget brystvern for å hindre at prosjektilene som ble kastet på dem skulle skade dem. Disse brystvernene plasserte de over hele banken, og beskyttet av dem, ordnet de banken slik de ville ha den, nesten uten at noen ble skadet av skytset fra muren, mens andre hakket de mindre haugene i stykker og brakte stadig mer jord til dem. Slik var de travelt opptatt på tre måter, og ingen var uvirksomme. Jødene kastet store steiner og piler og spyd fra murene mot panservernene og støyen fra alt det som ikke traff, var så kraftig at det ble til en viss hindring for arbeiderne.

9. Vespasian plasserte da ett hundre og seksti kastemaskiner omkring byen og beordret at de skulle settes i sving og fordrive dem som befant seg oppå muren. De kastet også spyd på dem med mye støy, og steiner som veide nærmere 30 kilogram ble slynget av sted av maskiner som var konstruert til det, sammen med ild og en umåtelig mengde piler, og dette gjorde muren til et så farlig sted at jødene hverken turte å gå oppå den eller holde seg under den der den ble truffet, for de mange arabiske bueskytterne og slyngekasterne startet også opp samtidig med maskinene. Likevel lå de andre ikke i ro selv om de ikke kunne skyte på romerne fra høyden, for nå gjorde de utfall fra byen i grupper som private røvere og fjernet brystvernene som dekket arbeiderne slik at de fikk drept dem da de var ubevæpnet. Og da de hadde

fått dem unna, skyflet de vekk jorden som utgjorde banken og satte fyr på treverket og brystvernene. I det lange løp merket Vespasian at dette var plagsomt, for disse åpningene gav jødene plass til å angripe. Da bandt han sammen alle brystvernene, og knyttet sammen de to hæravdelingene, og på den måten fikk han stanset jødenes utfall.

10. Og da banken nå var reist og kommet nærmere enn før til brystvernene på muren, mente Josefus at det ville være galt hvis han ikke kunne finne ut hvordan han skulle motstå dem for å forsvare byen, så han samlet arbeiderne og befalte dem å bygge muren høyere. Men de sa at det ville være umulig på grunn av alt som ble kastet mot dem, men da fant han opp en beskyttelse for dem. Han ba dem sette opp stolper og spenne ut mellom dem rå huder av okser som nettopp var slaktet, slik at steiner ble stanset selv om huden gav noe etter og pilene gled av og ilden ikke fikk tak fordi hudene var fuktige, og disse satte han foran arbeiderne. Da kunne de arbeide trygt og bygge på muren dag og natt, inntil den ble ni meter høyere. Så bygde han flere tårn på muren og forsynte dem med brystvern. Dette tok motet fra romerne som hadde trodd at de allerede var innenfor murene, for nå var de forbauset over Josefus' oppfinnsomhet og byborgernes forsvarsvilje.

11. Vespasian ble irritert over dette snedige påfunnet og heltemotet hos borgerne i Jotapata. Da de hadde initiativ til å bygge denne muren, gjorde de plutselige utfall mot romerne og smågrupper var i kamp med dem hver dag med alle de påfunn som røvere gjør bruk av når de plyndrer alt de kommer over. De satte fyr på alt de hadde bygd, inntil Vespasian fikk hæren til å holde opp med å slåss mot dem og bestemte seg for å beleire seg rundt byen og sulte dem ut til å overgi seg. Hvis de ikke kom for å be om barmhjertighet, ville de sulte i hjel. Men han fant ut at det ville være lettere å slåss hvis han først gav dem en pause, og deretter overfalle dem når de var svekket av sult, men likevel befalte han at man skulle holde vakt så de ikke kunne komme seg ut av byen.

13. De beleirede hadde rikelig med korn i byen og alle nødvendigheter, men de manglet vann, for det var ingen vannkilde i byen, for folket klarte seg vanligvis med regnvann, men det er sjelden regn om sommeren, og nå under beleiringen var de i stor nød og prøvde å finne ut hvordan de skulle stille tørsten. Nå var de så nedslått som om de allerede var fullstendig fri for vann, for Josefus så at det var rikelig av alle andre slags forsyninger i byen, og da mennene var ved godt mot og gjerne ville holde ut romernes beleiring lengere enn de hadde regnet med, befalte han at drikkevannet skulle gis dem etter mål. Men denne sparsomme utdelingen av vann så de på som mer vanskelig enn nødvendig, og dette gav dem trang til å drikke mer enn de ellers ville gjort, og de ble faktisk så fortvilt over dette som om de var i siste stadium av tørst. Romerne var ikke ukjent med deres tilstand, for da de sto overfor dem på muren, kunne de se at de sprang omkring for å få tilmålt vann, og da kunne de kaste spydene på dem og drepe mange som var innenfor rekkevidde.

13. Vespasian håpet at vannbeholdningen deres innen kort tid ville være uttømt, og at de da ville bli nødt til å overlevere byen til dem. Men Josefus ville gjerne frata dem dette håpet, og befalte at de skulle væte en stor mengde klær og henge dem utenpå brystvernene, inntil hele muren ble våt av alt vannet som rant fra dem. Da romerne

så dette, ble de mismodige og forskrekket over at de nå var i stand til å sløse bort så mye vann, og dermed trodde de at de selv ikke hadde nok å drikke. Dermed mistet den romerske generalen lysten til å ta byen siden de selv manglet forsyninger, og jødene grep igjen til våpnene og prøvde å tvinge dem til overgivelse, og det var det jødene egentlig ønsket, for da de så at hverken de eller byen kunne unnslippe, ville de heller kjempe, og så dø av hunger og tørst.

14. Men Josefus fant på en ny strategi for å få tak i rikelig av det de manglet. Det var et forrevet og bratt sted som knapt kunne forseres, og derfor ikke var voktet av soldater, så Josefus sendte ut noen menn langs vestsiden av dalen, og med dem sendte han brev til de jødene som var utenfor byen og fikk rikelig tak i de tingene de trengte. Han befalte dem å krype langs vaktene når de skulle inn i byen, ved å tildekke ryggene med saueskinn med tykk ull på, slik at de skulle bli tatt for å være hunder, om noen skulle spionere på dem. Dette holdt de på med inntil vaktene merket deres list, og så omringet de det vanskelig tilgjengelige stedet.

15. Nå skjønte Josefus at byen ikke kunne holde ut lenger og hans eget liv ville være i fare, og da drøftet han med dem om hvordan de sterkeste menn i byen kunne flykte fra den. Da folket forsto det, samlet de seg omkring ham og ba ham om ikke å overse dem, for de var fullstendig avhengige av ham og bare ham, for det var ennå håp om at byen kunne frelses, bare han ville være hos dem, for alle ville holde ut hva som helst for hans skyld. Det ville dessuten være en trøst for dem om de likevel skulle bli tatt, for det passet seg ikke for ham å flykte fra sine fiender, og heller ikke svikte sine venner ved å løpe ut av byen som fra et synkende skip i storm og som han var kommet om bord på da det var godvær. Hvis han som de alle satte sin lit til, dro sin vei, ville han bli skyld i at byen gikk under, for da ville ingen våge å sette seg imot fienden.

16. Josefus unngikk da å fortelle dem at han ville dra sin vei for å berge seg, men han sa til dem at han ville dra ut for deres skyld, for hvis han ble der og ikke kunne gjøre noe godt for dem når de var trygge, ville han likevel omkomme sammen med dem til ingen nytte, men hvis han kom seg unna beleiringen, ville han kunne gi dem en meget stor hjelp, for da ville han straks få samlet galileerne, slik at de kom til fra landet i stort antall og kunne fjerne romerne fra byen ved en ny krig. Han kunne ikke være til noen hjelp for dem ved fortsatt å bli der, men bare provosere romerne til å forsterke beleiringen, og de ville regne det som særdeles viktig å få tatt ham, men straks de fikk greie på at han var flyktet fra byen, kom de til å miste lysten til det. Men denne oppfordringen gjorde ikke inntrykk på folket, men fikk dem bare desto mer til å henge rundt ham. Og både barna, de gamle og kvinnene med sine spedbarn kom gråtende til ham og falt ned for ham og grep om hans føtter og holdt ham fast med høye klagerop og ba ham om å ta del i deres skjebne. Og jeg tror ikke at de gjorde dette fordi de misunte ham å bli reddet, men at de håpet at de selv skulle bli reddet, og de trodde ikke ulykken ville bli så stor om bare Josefus ville være hos dem.

17. Da tenkte Josefus at dersom han bestemte seg for å bli, var det fordi de bønnfalt ham om det, og hvis han bestemte seg for å dra, ville de sette ham i forvaring. Hans medynk med folket under deres klagerop, dempet mye av hans lyst til å forlate dem, så han besluttet å bli, og i det han hengav seg til den samme fortvilelsen som folket,

sa han: ”Nå er tiden kommet til å kjempe alvorlig, for vi har intet håp lenger om befrielse. Det er heltemot å foretrekke ære fremfor liv, og å påta seg en edel dåd som vil bli husket av etterslekten.” Da han hadde sagt dette, satte han straks i gang og gikk til et motangrep der han spredte fiendens vaktposter og sprang så langt som til romernes leir og rev teltdukene på rampen i stykker, og satte fyr på tre-konstruksjonene. Slik var hans metode, han holdt ikke opp med å kjempe, hverken neste dag eller dagene deretter, men holdt det gående i både dager og netter.

18. Vespasian så hvordan romerne ble fortvilte over all disse motangrepene, samtidig som de skammet seg for å måtte rømme for jødene, for når det hendte at jødene måtte flykte, hindret den tunge armeringen deres i å nå dem igjen, og jødene kom seg tilbake i sikkerhet i byen etter at de selv hadde aksjonert, og før man kunne gjøre dem noe. Da befalte han at de som hadde våpen skulle unngå angrepene og ikke slåss med desperate menn, for det er ikke noe som er mer heltemodig enn desperasjon, og deres voldsomhet ville bli kvalt når de så at de ikke ville lykkes, akkurat som ild slukner når det ikke er noe mer å brenne. Dessuten var det best for romerne å oppnå sine seire så billig som mulig, da de ikke var tvunget til å kjempe, men bare skulle utvide sitt imperium. Han drev jødene kraftig tilbake ved hjelp av sine arabiske bueskyttere og de syriske slyngekasterne som steinet dem, og de gikk uopphørlig mot dem med krigsmaskinene. Jødene led voldsomt av disse maskinene, for de kunne ikke unngå dem, og når de skjøt ut sine piler og steiner mot dem og jødene var under rekkevidde i rimelig avstand, presset de likevel romerne hardt og kjempet fortvilt, uten tanke på å redde hverken legeme eller sjel, og den ene utslitte ble hjulpet av den andre.

19. Vespasian måtte på en måte betrakte seg som beseiret av disse angrepene fra jødene, og da rampene ikke lå så langt unna murene, bestemt han seg for å ta rambukken i bruk. Denne murbrekkeren har en svær stokk som ligner på en skips-mast, og enden foran er beslått med et tykt jern-hode og er utformet som et hode på en vær, og derfor har den fått dette navnet. Denne rambukken blir slynget ved hjelp av et oppheng av tau som er festet i en bjelke som er holdt oppe av stokker i kryss på hver side. Når denne stokken blir trukket bakover av mange mann i forenet styrke, og deretter skjøvet fremover av de samme mennene under høy oppsang, treffer den muren med jernhodet. Og det finnes ikke noe tårn som er så solid eller murer som er så tykke at de kan motstå disse slagene, og alt må til sist gi etter. I sin iver for å ta byen tydde han til dette eksperimentet da han så at det var uheldig at han måtte ligge så lenge i felten fordi jødene ikke lot ham være i fred et øyeblikk. Derfor førte romerne maskinene sine så nært inntil murene for å hakke på fienden og for å nå dem som var på murene og hindre angrepene fra dem ved å skyte steiner og prosjektiler på dem, og bueskytterne og slyngekasterne ble også kjørt lengere frem til muren. Det gikk så langt at jødene ikke lenger våget seg opp på murene, mens romerne brukte rambukken som var dekket med skjold, og overdelen med skinn, både for å beskytte maskinen og dem selv. Muren ble rystet ved det første støtet, og et forskrekket rop hørtes innenfra som om byen allerede var tatt.

20. Da Josefus så at rambukken dundret i vei på det samme stedet hele tiden, og at muren snart ville falle ned, besluttet han å prøve å avdempe kraften fra mur-brekkeren for en stund. Han gav ordre om at sekker med agner og skrap skulle

henges ned foran det stedet der rambukken traff hele tiden, slik at kraften måtte bli dempet fordi sekkene hang der imellom og gav etter for støtet. Dette påfunnet forsinket romerne ikke så lite, og da de flyttet murbrekkeren, flyttet de også sekkene slik at muren ikke tok skade, inntil romerne fikk laget seg lange stenger med haker så de kunne rive ned sekkene. Da rambukken igjen kunne slå til med kraft og den nybygde muren begynte å gi etter, hadde Josefus og hans folk ilden å ty til, og de forsvarte seg med å få tak i alt mulig som var tørt og brennbart og gikk til angrep på tre måter ved å sette fyr på maskinene, panserne og selve rampene, og romerne visste ikke riktig hvordan de skulle komme sine folk til hjelp, for de var for det første forskrekket over jødenes dristighet, og for det andre ble de hindret av flammene, for materialene var tørre og inneholdt tjære, bek og svovel, og alt tok fyr på én gang, og det som hadde kostet romerne mye slit og strev brant opp på én time.

21. Det var en jøde som fortjener hederlig omtale, og han het Eleasar og var sønn til Samea, og han var fra Saab i Galilea. Han løftet opp en svær stein og kastet den fra muren mot murbrekkeren, og den traff så godt at de slo av hodet på rambukken. Så hoppet han ned og grep jernhodet og bar det uten videre opp på toppen av muren, mens han selv sto der som en skyteskive for å bli pepret av fienden. Dermed ble hans nakne kropp truffet av fem prosjektiler, men han brydde seg ikke om dem da han gikk opp på muren og stilte seg der i alles påsyn som et eksempel på det største heltemot, men så kastet seg utfor og falt ned med rambukk-hodet. Deretter viste hans to brødre det samme heltemot. De het Netir og Filip og var fra byen Ruma og var begge galileere, og de sprang mot soldatene i romernes tiende legion og angrep dem med slik støy og med en slik kraft at de brakte uorden i rekkene, og enhver av dem som de angrep, ble sendt på flukt.

22. Etter disse aksjonene gjorde Josefus og resten av folket som var med ham, bruk av en mengde ild og brente opp både maskinene, tildekningene og bolverkene til den femte og den tiende legion, og de sendte dem på flukt, og de andre fulgte straks etter dem og begravde alle materialene deres i jorden. Men om kvelden reiste romerne opp rambukken igjen ved det stedet som før var blitt skadet. En jøde klarte da å treffe Vespasians fot med en pil og såret ham litt, men avstanden var så stor at pilen ikke traff med særlig kraft. Men han skapte den største uorden hos romerne, for da de som var nær ham, så blodet, ble de forskrekket og ryktet gikk langt av sted at generalen var såret, og storparten forlot leiren og kom løpene full av bekymring for generalen, og først av alle kom Titus som var bekymret for sin far, mens mengden var forvirret og redd og bekymret for hans smerter. Men faren gjorde snart slutt på denne bekymringen og forvirringen, for han hevet seg over smerten og gav seg til syne for alle og oppildnet dem til å kjempe enda kraftigere mot jødene. Og nå var alle villige til å utsette seg for fare for å hevne sin general, og de oppglødde hverandre høylytt, og skyndte seg mot muren.

23. Josefus og de som var med ham, løp ikke bort fra muren enda de falt oppå hverandre på grunn av pilene og steinene som traff dem, men angrep dem som betjente murbrekkeren og var beskyttet av panserne, med ild, jernvåpen og steiner. Men jødene kunne ikke gjøre noe for å hindre dem, og falt hele tiden, og blendet av ilden som de selv hadde tent, kunne de ikke se dem, for den var så kraftig at det så ut som om det var dag, mens de selv ble tydelige skuddmål for fienden og neppe

kunne unngå det som ble kastet mot dem. Den kraften som kastemaskinene skjøt pilene og steinene med, såret flere av gangen, og støyen og anslagene var så kraftig at tårnene på muren ble revet ned, og ingen kunne overleve om de ble rammet av de store steinene som falt, og det var en som sto i nærheten av Josefus ved muren som fikk hodet skutt av med en stein og det føk av sted så langt som 60 meter. Om dagen var det en gravid kvinne som ble truffet i magen så voldsomt at barnet føk hundre meter, for slik kraft var det i kastemaskinen. Støyen var fryktelig både fra redskapene og fra pilene, steinene og de døde kroppene som ble slengt mot muren. Det hørtes forferdelige klage-skrik fra kvinnene i byen, som en gjenlyd fra dem som ble truffet og drept, mens hele området og grunnen de kjempet på ble overstrømmet av blod, og muren kunne forseres over haugen av døde kropper. Mellom fjellene hørtes ekkoer som forsterket støyen, likevel falt flesteparten av dem som kjempet så hardt for Jotapata, som ekte mannfolk og en stor del ble såret. Morgenvakten kom likevel til muren før den gav etter for maskinene, enda den var blitt hamret på uavbrutt. Men de som var innenfor, dekket seg med rustninger og reiste byggverk mot det som var blitt revet ned, før romernes maskiner kunne føres helt inn i byen.

24. Om morgen fikk Vespasian samlet hæren for å ta byen med storm etter en liten rekreasjon på grunn av slitet de hadde gjennomgått natten før, og da han ville bli kvitt dem som sto ham imot fra de stedene der muren var blitt revet ned, fikk han de tapreste rytterne til å stige ned av hestene, og han plasserte dem i tre rekker overfor ruinene av murene. På hver side forsynte han dem med våpen og dekning, og gav dem stenger i hendene slik at de kunne begynne oppstigningen så snart redskapene for dette var klargjort. Bak dem plasserte han de beste av fotsoldatene og resten av rytterne plasserte han rundt murene og ut over alle skråningene utenfor for å hindre at noen skulle slippe ut fra byen når den ble tatt. Bak dem igjen plasserte han bueskytterne og befalte dem å ha fullt sett med piler klare. Den samme ordren gav han til stein-slyngerne og til dem som håndterte maskinene, og ba dem ta frem flere leidere og holde dem klare til å legge på muren der den ennå var hel, for at de beleirede kunne bli opptatt med å prøve å hindre dem med å komme inn, slik at de lot være de vaktene som holdt seg ved ruinene, mens resten av dem skulle beskytes med prosjektiler, slik at det ville bli mulig for hans menn å komme seg inn i byen.

25. Josefus forsto Vespasians strategi, og på de delene av muren som ennå var hele, plasserte han gamlinger sammen med dem som var utslitte, fordi han ikke regnet med noen skader på den kanten, og de sterkeste plasserte han der muren var falt sammen, og foran dem satte han seks mann, der han selv tok sin del i den første og største faren. Han gav også ordre om at når legionene satte i sitt rop, skulle de holde for ørene slik at de ikke ble skremt, og for å unngå pilregnet, skulle de bøye seg ned på knærne og dekke seg med skjoldene og trekke seg litt tilbake for en stund inntil bueskytterne hadde tømt sine pilkogger. Og når romerne skulle rigge opp sine redskaper for å komme seg over murene, skulle de plutselig springe frem og møte fienden med sine egne redskaper, og alle skulle gjøre sitt beste for å forsvare byen selv om det ikke var mulig, men hevne den fordi den var blitt ødelagt, og de skulle se levende for seg hvordan deres gamle menn var blitt drept og deres kvinner og barn nådeløst avlivet. De skulle mobilisere alt sitt raseri over de ulykkene som hadde hjemsøkt dem og utøse det over gjerningsmennene.

26. Slik organiserte Josefus begge sine grupper av menn, og da den delen av borgerne som var unyttige i krig, kvinnene og barna, fikk se sin by omringet av en trefoldig armé og betraktet muren som var revet ned og fiendene med dragne sverd, bakkene omkring som skinte av tallrike våpen og pilene i hendene på de arabiske bueskytterne, utstøtte de et siste klage-skrik over ødeleggelsen, for dette var ikke bare en trussel, men et fullbyrdet faktum. Ingen av de vanlige vaktene som før hadde kjempet, var blitt flyttet. Josefus bestemte at kvinnene skulle lukkes inne i husene for at de ikke skulle bli årsaken til at mennene ble feminine ved at de fikk medfølelse med dem, og han befalte dem å tie stille, og hvis ikke, truet han dem mens han selv gikk frem til bresjen der han hadde sin plass. Han brydde seg ikke om dem som reiste opp leidere på utsiden, men ventet alvorlig på pilregnet som ville komme.

27. Nå hørtes trompetstøtene fra de romerske legionene, og hæren satte i et fryktelig rop og prosjektilene kom likesom på befaling, så tett at de nesten skjermet for lyset. Josefus husket imidlertid hva han hadde befalt, og de holdt for ørene for ikke å høre lydene, og dekket seg mot skuddene, og jødene sprang ut og oppå krigsmaskinene deres før de som skulle betjene dem fikk komme til dem. Da ble det en fryktelig kamp, og jødene utviste en voldsom nidkjærhet til tross for den ekstreme faren de var i, for de ville ikke være noe dårligere enn de som uten særlig risiko kjempet imot dem, og de gav ikke etter for romerne, enten før de selv falt døde om, eller før enhver hadde drept sin motstander. Jødene kjempet svært defensivt, for ingen kunne komme dem til hjelp, og de kunne heller ikke hjelpe noen andre, for stadig nye og uthvilte romere kom til og erstattet de utslitte. Det kom også stadig vekk nye menn som gikk opp på maskinene i stedet for dem som var kastet ned, de oppmuntret hverandre, stilte seg side ved side, tildekket seg med skjoldene og ble som et ugjennomtrengelig legeme. Slik presset de jødene tilbake, og kom seg etter hvert oppå muren.

28. I den ytterste nøden de var i, fant Josefus det nødvendig å holde krigsråd, for i nøden blir man klok og oppfinnsom fordi man blir aktivisert av selve fortvilelsen, og så gav han ordre til at de skulle tømme skåldhet olje på dem som skjulte seg bak skjoldene. Og mange deltok og gjorde jobben, og det var ingen liten mengde de tømte ned over romerne, der de helte de kokende grytene de nettopp hadde hentet fra ilden, over dem over alt hvor de kom til, slik at romerne falt hulter til bulter ned fra muren og spredte seg og hadde fryktelige smerter. Oljen rant ned over dem fra hode til fot og trengte inn under armeringen og svidde i selve kjøttet. Da de var innestengt i hjelmer og rustninger, kunne de ikke befri seg fra denne brennende oljen, og de kunne bare løpe omkring i smerte og ramlet ned fra bruene og stigene de hadde laget. Da de trakk seg tilbake mot dem som hele tiden presset dem fremover, ble de lett skadet av dem som var bak dem.

29. Til tross for denne mislykkede aksjonen romerne opplevde, mistet de ikke motet, og jødene manglet heller ikke beslutsomhet til å motstå dem. Og selv om romerne så at deres folk var blitt styrtet ned og var i en miserabel tilstand, gikk de med voldsomhet mot dem som hadde tømt olje på dem, mens hver av dem beskyldte sidemannen for feighet og for å ha hindret dem i å få utfolde seg. Jødene brukte også en annen strategi for å stanse dem ved å tømme kokende fett på plankene for at de skulle gli og falle ned. Hverken de som var på vei opp, eller de som var på tur

ned, greide å stå, og noen falt bakover ned på maskinene og ble tråkket på, mens andre falt helt ned på banken de hadde bygget, og der ble de drept av jødene. Mens romerne fikk problemer med å stå på føttene, slapp jødene fra nærkampen og kunne slynge spyd og steiner på dem. Om kvelden kalte generalen soldatene til pause, da de hadde lidd så fryktelig, for det var ikke så få som var drept, og enda flere som var såret, mens det bare var seks fra Jotapata som var drept, selv om mer enn tre hundre ble båret bort fordi de var såret. Denne kampen foregikk på den tjuende dagen i måneden desius (sivan).

30. Vespasian trøstet sin hær etter det som var skjedd, og da han fant at de egentlig var rasende og heller ville gjøre noe enn å få flere oppfordringer, befalte han at bankene skulle bygges enda høyere, og at det skulle bygges tre tårn, hvert femti fot høyt og at de skulle dekke dem med jernplater på hver side slik at de ville stå støtt på grunn av vekten og ikke ville være så lett å sette fyr på. Han satte tårnene på banken, og satte slyngekasterne og skytterne i tårnene og de lettere maskinene til å kaste steiner og andre prosjektiler. Han satte de kraftigste slyngekasterne så høyt at de ikke var lett å få øye på mens brystvernene beskyttet dem så de kunne kaste mot dem som var lette å se på muren. Det var ikke lett for jødene å komme seg unna prosjektilene, og de kunne ikke gjøre gjengjeld mot dem de ikke kunne se, for tårnene var så høye at det var vanskelig å kaste noe oppover mot dem for hånd, og jernplatene hindret dem i å sette fyr på dem, men da sprang de ned fra murene og løp i hast bort fra byen og overfalt dem som skjøt på dem. Slik sto innbyggerne i Jotapata imot romerne, enda et stort antall av dem ble drept hver dag, uten at de kunne gjengjelde det, og de kunne heller ikke oppholde seg utenfor byen uten selv å komme i fare.

31. På denne tiden sendte Vespasian Trajan av sted mot en by som het Jaffa og lå i nærheten av Jotapata og hadde planlagt en oppstand, fordi de ble oppblåst siden motstanden fra Jotapata hadde vart så uventet lenge. Trajan var befalingsmann over den tiende legion, og Vespasian betrodde ham ett tusen ryttere og to tusen fotsoldater. Da Trajan kom til byen, fant han den vanskelig å ta, for i tillegg til den naturlige styrken på grunn av en dobbel mur, fikk han se folket komme ut og var klare til å slåss med ham. Han gikk i kamp mot dem, og så forfulgte han dem etter at de hadde gjort en kortvarig motstand. Da de flyktet til den første muren, fulgte romerne etter dem i kort avstand slik at de kom seg inn sammen med dem, men da jødene prøvde å komme seg inn bak den andre muren, stengte de andre borgerne dem ute, for de var redde for at romerne skulle trenge seg inn sammen med dem. Det var egentlig Gud som fikk romerne til å straffe galileerne slik at hele folket i byen ble skikkelig ødelagt av de blodtørstige fiendene, for de gikk løs på byportene i store antall og skrek iherdig til portvaktene ved navns nevnelse at de skulle få sine halser overskåret midt under sine bønnfallelser, for fienden hadde stengt portene i den ytterste muren, mens deres egne folk hadde stengt den innerste. De ble drept i store mengder i trengselen der noen ble spiddet på spydene av sine egne i tillegg til de utallige som romerne drepte. De hadde heller ikke mot til å hevne seg, for fienden hadde gjort dem skrekkslagne og de ble sveket av sine egne venner og mistet motet. Da de døde, forbannet de ikke romerne, men sine medborgere inntil de alle ble drept, i et antall av tolv tusen.

Trajan skjønte at byen nå var tømt for kampdyktige folk, og de som var igjen regnet

han med var for redde til å prøve å gjøre motstand, så han overlot overtagelsen av byen til generalen. Dermed sendte han bud til Vespasian og ba ham sende sin sønn Titus for å fullbyrde den seieren han hadde vunnet. Vespasian regnet med at det ennå gjensto noen anstrengelser, og han sendte derfor sin sønn med en hær på fem hundre ryttere og ett tusen fotsoldater. Han kom raskt til byen og brakte orden i rekkene og satte Trajan over den venstre flanken og tok selv den høyre for å iverksette beleiring. Og da soldatene hadde montert stiger oppetter muren på hver side, gjorde galileerne motstand en stund, men kort tid senere forlot de murene. Da sprang Titus' menn inn i byen og okkuperte den, men da hadde de som var der samlet seg, og det oppsto en voldsom kamp, for de sterkeste mennene overfalt romerne i de trange smugene, og kvinnene kastet mot dem alt de hadde for hånden, og holdt kampen ved like i om lag seks timer. Men da ble de kjempende helt utslitte, og resten av folkemengden hadde fått halsene overskåret, delvis under åpen himmel, og delvis innendørs, både unge og gamle. Nå var det ingen menn tilbake utenom småbarna som sammen med sine mødre ble ført bort i fangenskap. Antallet drepte, både i denne kampen og den forrige, var femten tusen, og av fanger var det to tusen ett hundre og tretti. Denne ulykken hjemsøkte galileerne på den tjuefemte dagen i måneden desius (sivan).

32. Samaritanene slapp heller ikke unna sin del av ulykkene på den tiden, for de samlet seg på et fjell som het Garisim som er hellig for dem, og der holdt de seg. Denne folkeforsamlingen og all den dristighet de utviste, kunne ikke bli annet enn en trussel om krig, for de ulykkene som hadde hjemsøkt nabobyene hadde ikke gjort dem klokere. Til tross for de seirene romerne hadde vunnet, marsjerte de med planer om opprør ved første anledning i sin urimelige tro på at romerne var svake. Vespasian fant det derfor klokt å stanse dem i deres bevegelser og ta oppstanden med roten, for selv om de hadde etablert garnisoner i hele Samaria, var likevel den store forsamlingen på Garisim og deres planer, en grunn til frykt for hva de var i ferd med. Derfor sendte han Cerealis, befalingsmannen for den femte legion med sine seks hundre ryttere og tre tusen fotsoldater dit, men han fant det ikke trygt å gå opp på fjellet og gi seg i kamp med dem da de hadde fordelen av å være høyere oppe, så han omringet fjellet lenger nede, og å der lå han og ventet på dem hele dagen.

Nå kom samaritanene i mangel på vann og ble utsatt for en voldsom hete, for det var sommer, og folket hadde ikke sørget for alt de trengte, og mange døde den selvsamme dagen av heteslag, mens andre foretrakk slaveri fremfor å dø på en slik måte og søkte tilflukt hos romerne. Cerealis forsto at de som fremdeles var der oppe, var svært nedbrutte over sin elendighet. Da gikk han opp på fjellet og plasserte sine styrker omkring fienden, og til å begynne med oppfordret han dem til å ta imot tilbud om sikkerhet ved å love dem sin høyre hånd og komme til enighet med dem om å frelse seg selv. Han forsikret dem at hvis de ville nedlegge våpnene, skulle han ikke gjøre dem noen skade. Men da han ikke kom noen vei med dem, gikk han løs på dem og drepte alle sammen, i alt elleve tusen seks hundre. Dette skjedde på den tjuesjuende dagen i måneden desius (sivan). Slik ble samaritanene hjemsøkt den gangen.

33. Men folket i Jotapata holdt fremdeles ut i sitt mannsmot og i sin elendighet, lenger enn det var mulig å håpe, inntil den førtisjuende dag av beleiringen etter at

romerne hadde oppkastet bankene slik at de var blitt høyere enn murene. Denne dagen gikk en overløper til Vespasian og fortalte ham om hvor få som var tilbake i byen, og om hvor svake de var, og at de var helt utslitte av det stadige vaktholdet og de endeløse kampene slik at de ikke mer kunne gjøre motstand. Nå kunne de tas med list dersom noen ville angripe dem. Det måtte skje i den siste nattevakten da de trodde at de kunne hvile fra slitet og strevet, og morgensøvnen ville komme over dem. Han fortalte dem at vaktene pleide å falle i søvn, og derfor anbefalte han dem å angripe på dette tidspunktet. Men Vespasian stolte ikke på desertøren da han visste hvor trofast jødene var mot hverandre og hvilken forakt de hadde for de straffene som ville bli påført dem. Folket i Jotapata hadde nemlig gjennomgått alle slags pinsler, og selv om de lot ham gjennomgå et fryktelig forhør om fiendene, ville han likevel ikke fortelle dem noe om det som foregikk inne i byen, og da han ble korsfestet, smilte han til dem! Men det han hadde fortalt dem var i og for seg sannsynlig, og de mente at han hadde sagt sannheten. Men Vespasien syntes ikke at de skulle lide mere dersom rapporten var et bedrag, så han befalte at mannen skulle holdes i forvaring, og han forberedte hæren på å innta byen.

34. Etter denne beslutningen marsjerte de uten en lyd på det tidspunktet som de var blitt anbefalt, og det var Titus selv som gikk inn med noen av sine tribuner, Domitius Sabinus og noen få av den femtende legion han hadde med seg. De skar over halsen på vaktene og gikk stille inn i byen. Etter dem fulgte tribunen Cerealis og Placidus, og de ledet dem som de hadde med seg. Da borgen ble tatt og fienden var midt i byen og det allerede var blitt dag, visste ikke de som holdt byen at den var blitt overtatt, for svært mange av dem var falt i søvn, og det kom tilfeldigvis en tett tåke over byen og den hindret dem som sto opp, å se klart hvilken situasjon de var i før romerne hadde kommet seg inn, og så sto de opp bare for å få se hvilken miserabel tilstand de var i, og først da man var i ferd med å drepe, skjønte de at byen var tatt. Romerne husket godt hva de hadde lidd under beleiringen, og derfor sparte de ingen og var uten medynk, men styrtet folket ned fra borgen og drepte dem. På dette tidspunktet var det for vanskelig for dem som ennå kunne slåss å forsvare seg. De var i den ytterste fare på de trange veiene langs avgrunnene og ble overveldet av dem som kom for å kjempe mot dem for å få dem ned fra festningen. Dette fikk svært mange, selv de som var med Josefus, til å drepe seg selv, for da de skjønte at de ikke kunne drepe noen av romerne, ville de unngå å bli drept av dem, så de kom sammen i stor mengde og drepte seg selv i utkanten av byen.

35. De av vaktpostene som først skjønte at de var tatt, løp vekk så fort de kunne, og gikk opp i et av tårnene på nordsiden av byen og forsvarte seg en stund derfra, men da de ble omringet av fienden som var tallrik, prøvde de å tilby sin høyre hånd ved å overgi seg, men da det nå var for sent, frembød de frydefullt sine halser til dem som sto over dem for å bli hugget. Og romerne kunne ha skrytt av at avslutningen på beleiringen skjedde uten blodsutgytelse på deres side, om det ikke hadde vært for at en hundremannsfører som het Antonius var blitt drept da de tok byen. Han døde på grunn av et forræderi, for det var en som hadde rømt inn i hulene som det var så mange av, som ville at Antonius skulle rekke dem sin høyre hånd og love dem sikkerhet og så hjelpe ham ut av hulen, og han rakte ham sin hånd mens den andre hindret det og stakk ham i underlivet med et spyd og straks drepte ham.

36. På denne dagen drepte romerne alle som sto frem åpent, og om dagen

gjennomsøkte de skjulestedene og overfalt dem som hadde gått under jorden, i alle aldre, unntatt kvinner og barn, og dem tok de til fange i et antall av tolv hundre. De som ble drept under inntakelsen av byen og i de kampene som hadde vært før, utgjorde førti tusen. Vespasian befalte at byen skulle legges fullstendig i ruiner og alle forskansningene skulle brennes opp. Slik ble Jotapata erobret i det trettende år av Neros regime, på den første dag i måneden panemus (tammus).

KAPITEL 8

JOSEFUS BLIR OPPDAGET AV EN KVINNE OG ER VILLIG TIL Å BLI UTLEVERT TIL ROMERNE. SAMTALEN HAN HADDE MED SINE EGNE MENN DA DE PRØVDE Å HINDRE HAM, OG DET HAN SA TIL VESPASIAN DA HAN BLE FØRT FREM FOR HAM, OG DET VESPASIAN BENYTTET HAM TIL ETTERPÅ.

1. Nå søkte romerne etter Josefus, både fordi de hatet ham, og fordi generalen var svært ivrig etter å få tak i ham, for han regnet med at når han først var tatt, ville mesteparten av krigen være over. Så søkte de blant de døde og undersøkte de mest bortgjemte stedene i byen, men da byen ble inntatt, fikk Josefus hjelp av et overnaturlig forsyn, for han trakk seg tilbake fordi han var helt omringet av fiendene, og hoppet ned i et dypt hull som førte til en hule som ikke kunne ses ovenfra, og her møtte han sammen med førti fremstående personer som hadde skjult seg og hadde tatt med seg forsyninger for ikke så få dager. Om dagen gjemte han seg for fienden som hadde okkupert det hele, og han la nøye merke til vaktene. Fordi vakter var satt ut alle steder på grunn av ham, og det ikke fantes noe sted der han ikke ville bli sett, gikk han igjen ned i hulen. Slik skjulte han seg i to dager, men den tredje dagen, da de hadde tatt en kvinne som hadde vært sammen med dem, ble han oppdaget. Da sendte Vespasian straks og med stor nidkjærhet to tribuner, Paulinus og Gallicanus, og befalte dem å gi Josefus hånden på sikkerhet for hans liv, og oppfordre ham til å komme opp.

2. Så inviterte de mannen opp, og forsikret ham at han skulle få beholde livet, men de klarte ikke å overtale ham, for han var mistenksom og holdt det for sannsynlig at den som hadde gjort så mye mot romerne, måtte lide for det, og kunne ikke bry seg om den milde innstillingen fra dem som hadde invitert ham. Han var redd for at han ble bedt om å komme opp fordi de ville straffe ham, helt til Vespasian sendte en tredje tribun, Nicanor til ham, for han kjente Josefus godt fra gammelt av. Da han kom og klart gav uttrykk for den vanlige mildheten hos romerne mot dem de hadde overvunnet, fortalte han ham at han hadde oppført seg så heltemodig at offiserene beundret ham mer enn de hatet ham, og derfor ønsket generalen sterkt at han skulle føres til ham, ikke for å straffe ham, for det ville han bare gjøre om han ikke kom frivillig. Han var bestemt på å bevare en mann som var så modig. Vespasian la til at hvis han hadde bestemt seg for å tvinge ham, ville han ikke ha sendt til ham en av hans venner, og ikke forstillet seg ved å pretendere vennskap i den hensikt å lure ham.

3. Da Josefus nølte etter Nicanors forslag, ble soldatene så oppbrakte at de straks ville sette fyr på hulen, men tribunene ville ikke tillate dem det, for han ville absolutt ha mannen levende. Da nå Nicanor gikk hardt på for å få Josefus til å gi etter, og han

forsto hvordan folkene hos fienden truet ham, ble han minnet om drømmene han hadde hatt om natten der Gud i tegn hadde vist ham både de fremtidige ulykkene som ville ramme jødene, og det som angikk de romerske keiserne. Josefus var nemlig i stand til å gi kloke forslag om hvordan slike tvetydige drømmer fra Gud skulle tolkes. Han var heller ikke ukjent med profetiene i de hellige skrifter, da han selv var prest og av presteslekt. Akkurat nå var Josefus i profetisk modus og mintes de mektige drømmebildene han nyss hadde hatt, og han sendte i stillhet opp en bønn til Gud: "Da det behager deg som har skapt den jødiske nasjon og undertrykket den, og siden all dens lykke er blitt overført til romerne og du har utvalgt denne min sjel til å forutsi hva som skal skje heretter, vil jeg villig gi dem mine hender og være tilfreds med å få leve. Og jeg vil åpent protestere mot at jeg går over til romerne som en overløper fra jødene, for jeg vil være en tjener for deg."

4. Da han hadde sagt dette, gikk han med på Nicanors invitasjon. Men da de jødene som hadde flyktet med ham forsto at han hadde gitt etter for dem som inviterte ham opp, kom de samlet frem og skrek: "Nei, nå vil sannelig de lovene Gud selv gav våre fedre, ha grunn til å jamre, og likedan Gud som har skapt jødenes sjeler til å forakte døden. O, Josefus, er du fremdeles glad i livet, og hvordan kan du klare å se lys i et liv i slaveri? Hvorfor har du glemt deg selv så plutselig? Hvor mange har du ikke overtalt til å gi sine liv for friheten! Ditt rykte om mandighet og visdom har vært falskt hvis du kan ha håp om å bli bevart fra dem som du har kjempet så nidkjært mot, og likevel ønsker å bli bevart hos dem og tro at de mener det alvorlig. Men om romernes lykke har fått deg til å glemme deg selv, må vi passe på at våre forfedres ære ikke må bli skadet. Vi vil låne deg vår høyre hånd og sverd, og hvis du er villig til å dø, vil du dø som jødenes befalingsmann, men er du uvillig, vil du dø som forræder." Straks de hadde sagt dette, presset de sverdene sine mot ham og truet med å drepe ham dersom han overgav seg til romerne.

5. Da ble Josefus redd for at de skulle gå løs på ham, samtidig som han var redd for at han ville dø som en sviker mot Guds bud dersom han døde før de ble reddet. Han begynte da å tale til dem som en filosof i den nøden han var i, og sa: "O, mine venner, hvorfor er dere så nidkjære at dere vil drepe dere selv? Og hvorfor lar vi våre sjeler og våre legemer som er så kjære følgesvenner, bli så uenige? Kan noen si at jeg ikke er den samme mann som jeg var tidligere? Nei, romerne vet godt hvordan saken forholder seg. Det er en prisverdig ting å dø i krig, men det må være etter krigens lover, utført av de seirende. Hvis jeg unngår døden ved romernes sverd, er jeg egentlig verdt å dø for egen hånd ved mitt eget sverd, men hvis de innvilger nåde og ønsker å spare sin fiende, hvor mye mer burde ikke vi vise nåde mot oss selv og spare oss selv! For det er virkelig en tåpelig ting å gjøre noe slikt mot oss selv samtidig som vi nå tretter med dem om hva de skal gjøre med oss. Jeg innrømmer villig at det er strålende å dø for friheten, men det må være i krig og utføres av dem som tar friheten fra oss, men nå møter vi hverken fienden i slag, eller skal bli drept av dem. Den som ikke vil dø når han er nødt til det, er en feiging, og det samme er en som vil dø når han ikke er nødt til det. Hva er det vi er redde for, siden vi ikke vil gå opp til romerne? Er det døden? Hvis det er slik, hva er det da vi er redde for, når vi bare har mistanke om at de vil drepe oss, og skal vi da likesom drepe oss selv for sikkerhets skyld? Det kan bli sagt at vi må bli slaver. Er vi da i en skikkelig tilstand av fred slik vi har det nå? Det sies også at å drepe seg selv er et tegn på mannsmot.

Nei, det er det slett ikke, det er det aller mest umandige, for jeg tror at om en los skulle senke sitt skip av frykt for en storm, vil han være en erkekujon. Selvmord er en forbrytelse som ligger helt fjernt for alle skapninger og en ulydighet mot Gud, vår skaper, og det finnes ikke noe dyr som dør av egen fri vilje og ved en selvvalgt handling, for trangen til å leve preger dem alle. Derfor anser vi folk som åpenlyst tar sitt liv for å være våre fiender, og de som gjør det på grunn av svik, blir straffet for det. Eller tror dere ikke at Gud vil være vred når man gjør skade på det han har betrodd mennesket? Det er han som har gitt oss vår sjel, og vi bør overlate til ham å ta den fra oss. Alle menneskers legemer er dødelige og laget av forgjengelig materiale, men sjelen er alltid udødelig og er den del av den guddommen som bor i oss. Hvis noen ødelegger eller misbruker et *depositum* (betrodd gods) man har fått av et menneske, blir man ansett for å være ond og troløs. Og hvis noen kaster ut av sitt legeme dette guddommelige *depositum*, kan vi da regne med at han som derved er blitt fornærmet, ikke skulle vite det? Dessuten sier loven at slaver som løper bort fra sine herrer skal straffes, selv om deres herrer skulle ha vært onde mot dem. Og dersom vi ønsker å løpe bort fra Gud som er den beste av alle herrer, har vi da ikke gjort oss skyldig i ugudelighet? Vet dere ikke at den som forlater dette liv på naturlig måte, og betaler sin skyldighet mot Gud for det som han har lånt oss og er glad for å få det tilbake, vil nyte evig ære og pris? Deres hus og ætt er trygge, deres sjeler er rene og lydige, og de får en hellig bolig i himmelen, og derfra vil de etter tidsaldrenes kretsløp, igjen blir sendt inn i rene legemer, mens sjelene til dem som har handlet vondt mot seg selv, havner på det mørkeste sted i Hades, og Gud som er deres fader straffer dem som har forbrutt seg og hjemsøker deres etterkommere. Derfor hater Gud slike gjerninger, og forbrytelsen blir straffet av vår aller mest rettferdige lovgiver. Derfor bestemmer våre lover at legemene til dem som dreper seg selv, skal utsettes for solen uten å bli begravd, til tross for at det er lov å begrave våre fiender før dem. Lovene i andre land påbyr at hendene til slike menn skal kuttes av når de er døde, fordi de er blitt brukt til selvmord mens de levde. Fordi de trodde at kroppen var fremmed for sjelen, lar man hånden bli fremmed for legemet. Derfor, mine venner, er det rett å handle i rettferdighet og ikke legge en ny skade som en synd mot Gud til de ulykkene menneskene har påført oss. Hvis vi ønsker å ta vare på oss selv, la oss da gjøre det, for det å bli bevart av våre fiender som har fått mange beviser på vårt mot, er slett ikke noen vanære, men hvis vi ønsker å dø, er det godt å dø for deres hånd som har beseiret oss. Jeg for min del vil ikke løpe over til fienden for å forråde meg selv, for da vil jeg visselig være dummere enn overløperne, for de gjorde det bare for å redde seg selv, og jeg ville da gjøre det til min egen ødeleggelse. Jeg håper imidlertid at romerne vil opptre svikefullt i denne saken, for dersom de skulle drepe meg etter at de har gitt meg hånden på å gi meg trygghet, skal jeg dø frydefullt og bringe med meg opplevelsen av deres svik, som en trøst som er sterkere enn selve seieren."

6. Disse og flere andre motiver for å hindre dem i selvmord, la Josefus frem for dem, men desperasjonen hadde stengt for hørselen, for de hadde i lengere tid overgitt seg til å dø, og dermed ble de irritert på Josefus. Så løp de mot ham med dragne sverd fra flere sider og kalte ham en feiging, og hver av dem så ut til å ville drepe ham, da tiltalte han en av dem ved navn og satte i egenskap av general, blikket på den andre, tok den tredje i hånden og fikk en fjerde til å skamme seg ved å be ham om å la det være, og med sine omskiftende følelser – som han helt forståelig hadde i sin

fortvilelse – fikk han avholdt hver av dem til å bruke sverdet, og han gjorde det samme som ville dyr gjør når de er truet fra alle kanter når de alltid vender seg til den som sist hadde angrepet. Deres høyre hender ble likesom lammet på grunn av den aktelse de hadde for sin general i håpløsheten, og sverdene falt ut av hendene deres, og det var ikke få av dem som hadde villet hugge sverdet i ham, men nå hverken var villig eller i stand til det.

7. I den ytterste nød manglet han ikke visdom for han støttet seg på Guds forsyn, men på denne måten satte han sitt liv i fare: ”Og nå,” sa han, ”siden det er avgjort blant dere at dere vil dø, kom igjen, la oss gjennomføre vår felles død ved loddkasting. Den som loddet først faller på, skal drepes av ham som loddet har falt på som nummer to, og slik skal loddet bestemme fremgangsmåten for alle, for ingen skal falle for egen hånd, for det ville være urettferdig dersom noen skulle angre seg og redde seg selv etter at alle de andre er drept.” Dette forslaget syntes de hørtes rettferdig ut, og da han hadde fått dem med på å gjennomføre dette ved loddkasting, trakk han et lodd også for seg selv. Han som loddet falt først på la frem sin nakke for ham som hadde fått det andre, da han regnet med at generalen ville dø sammen med dem, og de tenkte at når Josefus ville dø sammen med dem, ville døden være søtere enn livet. Likevel ble han igjen helt til sist, enten det nå var tilfeldig, eller det var etter Guds forsyn. For han ønsket slett ikke å bli dømt ved loddkastingen, og ønsket heller ikke å tilsøle sin hånd med blod av sine landsmenn. Om han skulle bli den siste, overtalte han den nest siste til å stole på at han skulle få leve, likesom han selv.

8. Slik overlevde Josefus krigen mot romerne, og dessuten krigen med sine venner, og ble av Nicanor ført til Vespasian, og nå kom alle romerne løpende for å få se ham, og de trengte seg sammen omkring generalen, og det var noen som jublet over at han var tatt, mens andre truet ham, og noen kom nær innpå ham for å få se ham, og de som var lenger unna, skrek ut at denne fienden deres måtte bli henrettet, mens de som var nærmest, minte om det han hadde gjort, og forundret seg over hans skjebne. Det var heller ingen av de romerske befalingsmennene som ikke gav etter da de fikk se ham, uansett hvor rasende de hadde vært på ham før. Det var Titus’ klokskap og Josefus’ tålmodighet under lidelsene som gjorde at han fikk sympati med ham og respekterte hans høye alder, når han tenkte på at han for en liten stund siden hadde kjempet, og nå var i sine fienders hender. Dette fikk ham til å tenke på skjebnen og hvordan lykken kan snu seg i krig, og at mennesket er prisgitt usikkerheten, og slik fikk han mange flere til å tenke som han og ha sympati for Josefus. Han gikk sterkt inn for å overtale sin far til å spare ham. Vespasian gav imidlertid ordre om at han skulle voktes strengt, da han meget snart skulle sendes til Nero.

9. Da Josefus hørte at han gav disse ordrene, sa han at han hadde noe han ville si til ham alene. Da alle unntatt Titus og to av hans venner fikk beskjed om å trekke seg tilbake, sa han: ”Du, o, Vespasian, tror ikke at du har gjort noe annet enn å ta Josefus til fange, men jeg er kommet til deg som en budbringer om større tidender, for dersom jeg ikke hadde vært sendt av Gud til deg, så vet jeg hva som står i jødenes lover om denne sak, og om hvordan generaler skal dø. Skal du sende meg til Nero? Hvorfor? Er Neros etterfølgere fremdeles i live når de kommer til deg? Du,

o, Vespasian, er keiser og imperator, du og din sønn. Bind meg bare enda fastere, og hold meg for deg selv, for du o, keiser, er ikke bare herre over meg, men over land og hav og hele menneskeheten. Jeg fortjener visselig å være i fastere forvaring enn det jeg er i nå for å bli straffet dersom jeg forhaster meg med å si noe om Gud."

Da han hadde sagt dette, ville Vespasian først ikke tro ham, for han trodde at da Josefus sa dette, var det et snedig triks for å redde seg selv. Men etter en tid ble han overbevist og trodde på det han sa, og Gud forsterket hans forventninger om å oppnå imperiet ved tegn som viste hans forfremmelse. Han fant også at Josefus hadde sagt sannheten ved andre anledninger, for en av de vennene som var til stede ved den hemmelige konferansen, sa til Josefus: "Jeg kan ikke annet enn undre meg over hvorfor du ikke kunne forutsi for folket i Jotapata at de skulle bli tatt, og heller ikke kunne forutsi at du selv skulle bli tatt til fange, dersom ikke det du nå sier skal være tomt snakk bare for å unngå det raseriet som er rettet mot deg." Til dette svarte Josefus: "Jeg forutsa for folket i Jotapata at de ville bli tatt på den førtisjuende dag, og at jeg ville bli tatt levende av romerne."

Etterat Vespasian hadde forhørt seg hemmelig om disse forutsigelsene blant fangene, fant han at det var sant, og da begynte han å tro det som gjaldt ham selv. Men han satte likevel ikke Josefus fri fra lenkene, men gav ham klær og andre gaver, og behandlet ham høflig, og det fortsatte han med, og Titus gjorde det samme og viste ham ære.

KAPITEL 9

JOPPE BLIR TATT, OG TIBERIAS OVERGITT.

1. Så vendte Vespasian tilbake til Ptolemais på den fjerde dagen i måneden panemus (tammus), og kom derfra til Cæsarea ved havet. Dette var en meget stor by i Judea og var hovedsakelig befolket av grekere. Borgerne mottok både den romerske hæren og dens general med alle slags akklamasjoner og fryderop, delvis på grunn av deres sympati for romerne, og aller mest på grunn av sitt hat mot dem de hadde beseiret. Derfor kom de i store mengder og skrek i raseri mot Josefus og ville at han skulle henrettes, men Vespasian ignorerte denne uforstandige oppfordringen fra folkemengden ved fullstendig taushet. Han plasserte to av legionene i Cæsarea så de kunne gå i vinterkvarter der, for han syntes byen passet godt til formålet, og han plasserte den femte og tiende i Scytopolis, slik at han ikke belemret Cæsarea med hele hæren. Dette stedet var varmt selv om vinteren og led av heten om sommeren da det lå på sletten like ved havet i Galilea.

2. I mellomtiden hadde opprørene som kom fra fiendene, kommet seg ut av de ødelagte byene i stort antall og søkt tilflukt i Joppe som Cestius hadde etterlatt øde. Områdene i nærheten var også lagt øde, og der var det heller ingen som kunne støtte dem, og derfor bestemte de seg for å dra ned til havet. Der bygde de seg flere piratskip og ble sjørøvere omkring Syria, Fønikia og Egypt og gjorde havene ufarbare for alle folk. Straks Vespasian fikk vite om denne sammensvergelsen, sendte han både fotfolk og ryttere til Joppe som var uten vakthold om natten. Men de som var der, merket at de ville bli angrepet og ble redde, for de klarte ikke å holde romerne ute, men flyktet til skipene som lå der hele natten, slik at de var utenfor rekkevidde for skyts.

3. Joppe var ingen naturlig havn, for den ender ved en utsatt kyst som ligger i nesten rett linje, og de to endene av byen vender mot hverandre og der er det bratte stup og svære steiner som stikker ut i havet, og der var de lenkene festet som Andromeda var bundet med, og der fantes fotspor som vitnet om den eldgamle fabelen. Og nordavinden blåser og bølgene slår mot klippene og gjør havnen farligere enn det landet de hadde rømt fra. Nå mens folket i Joppe lå og fløt på havet, ble de hjemsøkt av en voldsom vind, og de som seiler der, kaller den "den svarte nordavinden," og dermed slo skipene mot hverandre, og noen gikk mot klippene med stor kraft, mens de prøvde å kjempe mot bølgene for å komme seg ut på åpent hav. Landet var så berglendt, og det var så mange fiender der at de var redde for å komme til land, og bølgene ble så voldsomme at de druknet, for de hadde ingen steder å flykte, for vinden presset dem bort fra havet, og romerne presset dem bort fra byen, og det hørtes klage-skrik da skipene ble knust og de mange som var ombord omkom i bølgene. De ble fortvilt over forlisene, og noen foretrakk å dø ved sine egne sverd fremfor å drukne, og de drepte seg selv før det skjedde! Selv om de fleste av dem ble knust mot klippene av bølgene slik at havet ble blodig på lang lei og det var fullt av døde ved stranden, kom romerne ned til dem og drepte dem som var i live, og antallet døde som var blitt kastet opp av havet, var fire tusen to hundre. Romerne tok byen uten motstand og ødela den fullstendig.

4. Slik tok romerne Joppe to ganger i løpet av kort tid, og Vespasian anla en leir der hvor borgen i Joppe hadde ligget for å hindre at piratene skulle dukke opp igjen, og han etterlot et kavaleri der samt noen fotsoldater som skulle holde vakt ved leiren og tillot hestefolkene å plyndre i omegnen med tillatelse til å ødelegge nabobyene og landsbyene. Disse troppene fòr gjennom landet slik de var beordret og de herjet og la hele regionen i ruiner.

5. Da meldingen om Jotapatas skjebne nådde Jerusalem, var det til å begynne med mange som ikke ville tro at en så stor ulykke kunne ha skjedd, fordi de ikke hadde noen øyenvitner til det som ble fortalt, og fordi ingen var blitt reddet og kunne fortelle om det, men et rykte ble spredt tilfeldig omkring om at byen var tatt. Sannheten ble imidlertid etter hvert kjent fra områdene i nærheten av Jotapata, og viste seg for alle å være riktig. Det ble riktignok fortalt oppdiktede historier, for det ble sagt at Josefus var drept da byen ble tatt, og dette fylte Jerusalem med sorg. Det hørtes gråt og klage i husene og hos alle dem som holdt med de slagne, og de sørget over dem mens veklagen over befalingsmannen ble holdt offentlig. Andre sørget over dem som hadde levd sammen med dem og over sine venner, andre over sine brødre, men alle gråt over Josefus, og sorgen stanset ikke før den trettiende dagen, for mange leide gråtere* med fløyter, som skulle spille sørgeviser.

6. Men da sannheten kom frem etter en tid, ble det klart hvordan situasjonen var i Jotapata, og de fikk vite at Josefus' død ikke var tilfellet, og da de forsto at han levde og var hos romerne og at offiserene hadde behandlet ham annerledes enn slik de behandlet krigsfangene, ble de fryktelig rasende på ham, nå som de før hadde vist ham sin sympati da de hørte at han var død. Han ble også rakket ned på som en kujon og av andre som en overløper, og hele byen var full av raseri mot ham og han ble fryktelig utskjelt. Sinnet deres ble ytterligere forsterket av lidelsene de hadde gjennomgått, og enda mer på grunn av nederlaget, og slikt er noe som ofte rammer

vismenn. Og dette ansporet dem til å risikere enda større ulykker, slik at enden på den ene ulykken ble begynnelsen til den neste, og derfor bestemte de seg for å angripe romerne enda voldsommere, likesom for å hevne seg på ham ved å hevne seg på romerne. Slik sto det til i Jerusalem da ulykken virkelig hadde rammet dem.

7. Vespasian flyttet fra Cæsarea ved havet til Cæsarea Filippi* og lot sin hær få hvile ut og forfriske seg i tjue dager, mens han selv feiret sammen med kong Agrippa, der han takket Gud for de seirene han hadde vunnet. Dette gjorde han delvis for å behandle offiserene og hæren på den beste og mest praktfulle måte som hans private evner gjorde ham i stand til det, og delvis slik at han med deres hjelp kunne korrigere feilene i sin regjering. Men straks han ble klar over at Tiberius hadde tendens til å motarbeide ham, og at Taricheæ hadde gjort oppstand, fant han at tiden var inne til en ekspedisjon mot disse byene, også for Agrippas skyld, og for å bringe hans byer til fornuft, for begge disse byene tilhørte Agrippas kongedømme, og fordi han var tilfreds med at jødene over alt var avveket fra sin lydighet mot sine guvernører. Dermed sendte han av sted sin sønn Titus til (det andre) Cæsarea for å hente den hæren som lå der, og føre den til Schytopolis som er den største byen i Decapolis og ligger i nabolaget til Tiberias, og dit kom han for å vente på sin sønn. Så kom han med tre legioner og slo leir 6 kilometer fra Tiberias på et sted som heter Sennabris og som lett kan ses av opprørere. Han sendte også timannsføreren Valerian med femti ryttere for å tale om fred til byboerne, og for å oppfordre dem til å gi ham forsikringer om troskap, for han hadde hørt at folket var fredselskende, men ble tvunget av noen av de opprørske til å slutte seg til dem og slåss for dem. Da Valerian hadde marsjert opp til stedet, og var nær ved muren, steg han ned av hesten og fikk dem som var med ham til å gjøre det samme, slik at de ikke skulle tro at de var kommet for å bruke våpen mot dem, men før de kunne komme i samtale, gjorde de sterkeste mennene et væpnet utfall mot dem. Deres leder het Jesus, sønn av Shaphat, og var øverste leder for en røverbande. Valerian syntes ikke det passet seg å gå til kamp i strid med generalens ordre, selv om han var sikker på seier, men da han visste at det var forbundet med stor risiko å kjempe mot så mange da de var uforberedt på et så plutselig angrep fra jødene, løp han vekk til fots, og det gjorde også fem av de andre og lot hestene være igjen. Disse hestene tok Jesus med seg inn i byen og frydet seg likesom han hadde vunnet dem i krig og ikke ved lureri.

8. Folkets eldste og de som hadde spesiell myndighet, fryktet for hva slags utgang saken ville få, og de flyktet til romernes leir og tok med seg sin konge og falt ned foran Vespasian for å be om hans velvilje og ikke overse dem, ikke beskylde en hel by for galskapen hos noen få, men spare folket som alltid hadde vært skikkelige og lovlydige mot romerne, og i stedet sørge for at de som var opphavet til krigen ble straffet. De hadde holdt øye med dem og i lengere tid prøvd å rekke dem sin høyre hånd, men uten å komme noen vei med dem. Generalen gikk med på disse anmodningene selv om han var temmelig rasende på denne byen som hadde stjålet hans hester. Dessuten så han at Agrippa var svært bekymret på grunn av dem. Da Vespasian og Agrippa hadde fått deres høyre hånd på løftet om sikkerhet, fant Jesus' tilhengere at det ikke var trygt for dem fortsatt å være i Tiberias, så de rømte av sted til Taricheæ. Den neste dagen sendte Vespasian Trajan i forveien til borgen med noen ryttere for å sette folket på prøve og se om de var innstilt på fred. Og da han så at folket hadde samme innstilling som dem som hadde bøyd seg, tok han

hæren og dro til byen, og borgerne åpnet portene for ham og møtte ham med akklamasjoner og fryderop og kalte ham sin frelser og velgjører. Men da hæren måtte bruke lang tid for å komme seg inn gjennom portene fordi de var så trange, befalte Vespasian at sørveggen skulle brytes ned slik at det ble en bred inngang. Han påla dem imidlertid å avstå fra plyndring og urettferdigheter for at kongen skulle være tilfreds, og for hans skyld sparte han resten av murene, mens kongen påtok seg ansvaret for at de fortsatt og for fremtiden skulle være tro mot romerne. Slik gjorde han byen til et fredelig sted etter at den hadde vært alvorlig hjemsøkt av opprøret.

---

* Fra dette Cæsarea Filippi som er nevnt to ganger i Det nye testamente (Matt.16,13 og Mark.8,27), finnes det ennå mynter.

KAPITEL 10

TARICHEÆ BLIR TATT. EN BESKRIVELSE AV ELVEN JORDAN OG LANDET VED GENESARET

1. Nå slo Vespasian leir mellom denne byen og Taricheæ og forskanset leiren bedre, da han regnet med at han ville bli tvunget til å holde seg der under en langvarig krig, da alle opprørerne hadde samlet seg i Taricheæ fordi de stolte på at byen var sterk nok i tillegg til at den lå like ved innsjøen. Folket i landet kaller den *Genesaretsjøen*. Byen ligger likedan til som Tiberias ved foten av fjellet og de sidene som ikke ligger ved sjøen, hadde Josefus forskanset, om ikke så sterkt som i Tiberias, for muren i Tiberias ble bygget ved begynnelsen av jødenes opprør da han hadde stor makt og penger nok, men Taricheæ hadde bare en brøkdel av disse utgiftene. Likevel hadde de et stort antall båter på sjøen, og i de tilfellene de ble slått når de var på land, kunne de trekke seg tilbake til båtene, for de var så godt utstyrt at de kunne flykte sjøveien med dem. Men da romerne bygde en mur omkring leiren, ble ikke Jesus og hans parti skremt, for de var både tallrike og disiplinerte, men han angrep dem. Og ved det første angrepet ble de som bygde skansene spredt og angriperne rev det de hadde bygget i småbiter, men straks de så at de væpnede mennene hadde samlet seg, trakk de seg tilbake til sine egne folk. Men da forfulgte romerne dem og drev dem ned i båtene der de satte ut fra land i en ikke lenger avstand enn at de kunne nå romerne med sine slyngesteiner, og der ankret de opp og la båtene i slagorden og bekjempet fienden på land fra båtene. Da Vespasian fikk høre at en stor folkemengde var samlet på sletten foran byen, sendte han sin sønn med seks hundre utvalgte ryttere for å spre dem.

2. Men da Titus så at fienden var svært tallrik, sendte han bud på sin far og fortalte ham at han behøvde flere soldater. Og da han så at mange av ryttere var ivrige etter å kjempe allerede før de fikk hjelp, og til tross for at noen var forskrekket over jødene, stilte han seg på en plass der han kunne bli hørt, og sa til dem:

"Mine tapre romere! Det er på tide at jeg minner dere om hvilken nasjon dere tilhører, så jeg begynner min tale med å si at dere må tenke på hvem dere er, og hvem det er dere skal kjempe mot. For ingen del av den beboelige verden har vært i stand til å slippe unna vår hånd inntil nå, og jeg skal dessuten tale til jødene, for enda de er slått, vil de ikke gi seg, og det er sørgelig om vi skulle bli slitne nå som vi har vunnet

seier og de må finne seg i nederlag. Jeg ser kampiveren deres, og den setter jeg pris på, men jeg er redd for at fiendene skal kjempe mot noen av dere i det skjulte. Og da skal dere på nytt tenke over hvem vi er og hvem vi skal kjempe mot og hvordan disse folkene egentlig er. Jødene, som var så overmodige i sin dødsforakt, er bare en uryddig gruppe som er uerfarne i krig og bør heller kalles en opprørsflokk enn en hær, mens jeg ikke behøver å si noe om vår dyktighet og disiplin fordi det bare er vi romere som blir oppøvd til krig i fredstid, slik at vi ikke behøver å sammenligne antall menn med fiendenes. Hvilken fordel har vi ikke på grunn av vår stadige krigføring, dersom vi skulle utgjøre det samme antallet som fiendene som ikke er krigsvante! Bare tenk på at hvis du er i konflikt med ubevæpnede menn og du er bevæpnet, eller med fotfolk mens du er til hest, med dem som ikke har noen skikkelig leder, mens du har en! Disse fordelene gjør deg mange ganger så effektiv som dem, og deres underlegenhet utgjør for et stort antall menn som mangler hos oss. Det er jo ikke det store antall menn som fører til seier, men soldatenes tapperhet, om de enn er fåtallige, for det er lettere å sette noen få mann i slagorden, da de lett kan komme hverandre til hjelp, mens man i overtallige hærer har lettere for å skade hverandre. Det er dristighet, raskhet og galskap som preger jødene. Disse lidenskapene gjøres det et stort nummer av når de lykkes, men blir til ingen ting når de taper, mens vi er ledet av vårt mot, vår lydighet og vår styrke, og disse egenskapene mister vi ikke om vi skulle være uheldige. Nei, den kamp dere kjemper er ledet av bedre motiver enn jødenes, for selv om de setter seg i fare for frihet og fedreland, hva slags motiv skulle være bedre enn herlighet og ære? Og det må aldri kunne sies at når vi har fått herredømme over hele den beboelige verden, vil jødene fremdeles kunne gjøre motstand mot oss. Vi kan nok tenke på dette, men det er ingen grunn til å frykte for en uopprettelig ulykke i dette tilfellet, for vi har mange hjelpere for hånden, og vi er mektige til å vinne, og jeg tror ikke vi behøver dem som min far vil sende for å hjelpe oss, så vi får beholde seieren og hele æren selv. Jeg kan ikke tro noe annet enn at dette er en prøve for oss, både for min far, for meg og for dere. Den vil vise om han er verdt sine tidligere storverk og om jeg virkelig er hans sønn, eller om dere virkelig er mine soldater, for det er vanlig at min far vinner seier, og jeg selv vil ikke kunne klare å tenke på at jeg skulle komme tilbake til ham dersom jeg ble tatt av fienden, og hvordan dere skulle kunne unngå å skamme dere om dere ikke viste den samme tapperhet som deres befalingsmann, når han går foran dere og møter farene? Dere vet godt at jeg skal være den første til å møte farene, og den første til å angripe. Dere må ikke svikte meg, men være overbevist om at Gud vil hjelpe meg når jeg angriper. Dette skal dere vite før vi begynner, for vi skal lykkes bedre nå, enn dersom vi måtte kjempe over lengere avstand.

3. Da Titus sa dette, kom det et uvanlig raseri over mennene, og da Trajan allerede var kommet med fire hundre ryttere før kampen begynte, ble de urolige over dette, fordi æren for seieren ville bli mindre når den skulle fordeles på så mange. Vespasian hadde sendt både Antonius og Silo med to tusen bueskyttere og hadde gitt dem som oppgave å besette fjellet som lå overfor byen og slå tilbake dem som oppholdt seg på muren. Bueskytterne gjorde det de var pålagt og de hindret dem som prøvde å hjelpe dem. Nå red Titus først mot fienden og de andre fulgte etter med mye støy og spredte seg utover sletten ettersom fienden konfronterte dem, og på denne måten syntes de å være mer tallrik enn de egentlig var. Selv om jødene var overrasket over angrepet og kampmoralen deres, gjorde de motstand en liten stund,

men da de ble spiddet av lansene og overveldet av rytternes kraftige støy, ble de tråkket ned og mange ble drept på hver side slik at de spredte seg og løp inn i byen så fort de kunne. Titus presset de bakerste og drepte dem, og noen overfalt han der de sto på dyngene, mens han stanset andre ved å ramme dem i munnen og gjennombore dem mens han sprang på noen slik at de falt over hverandre og ble tråkket ned, og han avskar enhver fluktmulighet mot muren og fikk dem til å vende tilbake til sletten, inntil de tvang seg til en utvei fordi de var så mange, og slik kom seg unna og løp inn i byen.

4. Men nå ble det en voldsom oppstand hos dem i byen, for innbyggerne som hadde sine eiendeler der, var fra begynnelsen av ikke innstilt på kamp, og enda mindre nå, siden de var slått. Men utlendingene som var så tallrike, ville desto mer tvinge dem til kamp da det hørtes kraftige rop og oppsto et svært kaos, som om alle var rasende på hverandre, og da Titus hørte denne tumulten ikke langt fra muren, ropte han ut:

"Medsoldater, nå er tiden kommet, hvorfor skal vi dryge når Gud har gitt oss jødene i vår hånd? Ta den seieren som er gitt dere, og hører dere ikke hvor mye støy de lager? De som har sluppet unna oss, er nå i opprør mot hverandre. Vi har byen i vår hånd hvis vi skynder oss, men vi må også arbeide hårdt og vise tapperhet, for intet storverk blir gjort uten risiko. Vi må bare hindre at de forener seg igjen, for det vil de bli nødt til, og vi må dessuten forhindre at våre egne menn skal komme og hjelpe oss, for vi skal beseire den store folkemengden enda vi er så få, og deretter skal vi selv innta byen.

5. Straks Titus hadde sagt dette, sprang han opp på hesten og red hurtig ned til sjøen, og langs den marsjerte han inn i byen som den aller første, mens de andre fulgte etter ham. Da ble de som oppholdt seg på murene grepet av skrekk, og ingen turte å kjempe mot ham eller hindre ham, så de gav opp med å vokte byen, og noen av dem som var med Jesus rømte ut på landet, mens andre løp ned til sjøen og møtte fienden på tennene, mens andre ble drept da de prøvde å komme seg i båtene og andre ble forsøkt tatt da de allerede var kommet om bord. Det utspant seg også et voldsomt slag inne i byen, og de utlendingene som ikke allerede var flyktet, gjorde motstand, mens de egentlige innbyggerne ble drept uten kamp. I håpet om at Titus ville gi dem sin høyre hånd og love dem trygghet fordi de ikke hadde sagt seg enig i krigen, lot de være å kjempe inntil Titus hadde drept hovedmennene bak opprøret og stanset blodsutgytelsene av medfølelse med innbyggerne. Men de som hadde rømt ned til sjøen da de så at byen ble tatt, seilte så langt de kunne bort fra fienden.

6. Da sendte Titus en av sine ryttere til sin far og fortalte ham de gode nyhetene, og han ble selvsagt meget glad over sin sønns heltemot og storverk, for han tenkte at nå var mesteparten av krigen over. Så kom han selv dit og satte folk til å holde vakt i byen og befalte at de skulle passe på at ingen skulle slippe ut i hemmelighet, og at de skulle drepe enhver som prøvde på det. Den neste dagen gikk han ned til sjøen og befalte at fartøyer skulle klargjøres for å forfølge dem som hadde unnsluppet i båter. Disse ble straks klargjorte, for det var rikelig med materialer tilgjengelig, og dessuten mange håndverkere.

7. Genesaretsjøen har fått sitt navn etter landet omkring. Sjøen er 8 kilometer bred

og 28 kilometer lang. Vannet er ferskt og godt å drikke, og det er bedre enn det uklare vannet i myrområder. Sjøen er også ren, og den ender brått ved forlandene og ved sandstrendene, og vannet har en behagelig kjølighet som man ikke skulle vente i et vann som er så langt og vidt. Dette vannet som ligger så åpent, er likeså kjølig som snøen som folket er vant med, og som faller om natten om sommeren. Det er ulike slags fisk i den, som smaker forskjellig og ser annerledes ut enn andre steder, og ved Jordanelven er det to sorter. Panium regnes som Jordans kilde, men i virkeligheten blir elven ført dit skjult fra et sted som kalles Phiala. Det ligger ved oppstigningen til Trachonitis 24 kilometer fra Cæsarea, til høyre for veien, ikke langt unna og det heter naturligvis Phiala (skål eller bolle), fordi det er rundt som et hjul, og vannet når helt opp til kanten, renner ikke over, og synker heller ikke. Da Jordans kilde tidligere ikke var kjent, ble den oppdaget da Filip var fjerding-fyrste i Trachonitis, for han strødde agner i Phiala, og de ble gjenfunnet i Panium som de gamle trodde var elvens utspring, for vannet hadde ført dem dit.

Paniums skjønnhet var blitt forøket ved Agrippas rundhåndethet. Nå blir Jordans vannstrømmer synlige der de kommer ut av hulen og deler våtmarkene og myrene ved Semechonitis-sjøen og deretter løper 24 kilometer forbi Julias og så gjennom Genesaretsjøen, og videre gjennom villmarken og så ned i Dødehavet (Lake Asphaltitis).

8. Landet som ligger rett overfor denne sjøen heter også Genesaret, og her er naturen vidunderlig og vakker, og jorden er så fruktbar at alle slags trær kan vokse der, og folket planter derfor alt mulig der, for temperaturen passer så godt alle slags vekster, spesielt valnøtter. Der er også palmetrær som vokser best i varmen, samt fikentrær og oliven som krever en mer moderat temperatur. Man kan godt kalle dette stedet for naturen på sitt beste, fordi planter som er naturlige fiender kan vokse sammen og trives. Det er en lykkelig kappestrid mellom årstidene, som om hver av dem gjør krav på landet, for det gir ikke bare grobunn for forskjellige slags høstfrukter som man ikke skulle vente, men får dem også til å holde seg godt, og forsyner folket hele tiden med de viktigste fruktslagene som druer og fikener, i ti av årets måneder,* og resten av fruktslagene gjennom hele året. I tillegg til den gunstige luft-temperaturen, blir jorden også fuktet fra en rik vannkilde. Folket kaller den Kapernaum. Noen har trodd at det var en sideelv til Nilen fordi den inneholder korasin-fisk som også finnes i nærheten av Alexandria. Dette landet strekker seg 6 kilometer langs stranden og det er 4 kilometer bredt, og slik er altså naturen på dette stedet.

9. Men da båtene var gjort klare, satte Vespasien ombord så mange av sine styrker som han fant nødvendig for å vinne over dem som lå utpå sjøen, og han satte seil og dro etter dem. De som lå på sjøen kunne hverken flykte til land for å slåss med dem der alt lå i fiendens hender, og de kunne heller ikke slåss på sjøen, for båtene var små og kunne ikke brukes til annet enn røveri. De var for svake til å kjempe mot Vespasians båter, og folkene var så fåtallige at de var redde for å komme nær romerne som angrep dem, og var mange flere enn dem. Etter hvert som de seilte rundt omkring båtene, kastet de steiner på romerne når de var i god avstand, og i nærkamp led begge partene store skader. Men steinene de kastet på romerne laget bare støy, for de traff dem som hadde rustning, mens romernes prosjektiler traff

jødene direkte, og når de våget seg i nærheten av romerne, ble de selv skadelidende før de kunne gjøre motparten noe, og når båtene deres gikk ned, druknet de. Og de som prøvde å begi seg i nærkamp, ble gjennomboret av romernes lanser.

Undertiden løp romerne over i deres båter med sverd i hånd og drepte dem, og da andre støtte sammen med dem, traff romerne dem på midten og ødela både dem og båtene. Og de som havnet i vannet ble enten truffet av skytset eller grepet av båtfolkene, og hvis de i desperasjon prøvde å svømme mot fienden, hugget romerne av dem hodene eller hendene. De ble drept på mange slags forskjellige måter, inntil resten som flyktet ble tvunget opp på land mens de var omgitt av båtene på sjøen, og noen ble slått tilbake av prosjektilene fra båtene. Romerne sprang ut av båtene og drepte enda flere på land, og man kunne se at sjøen var blitt rød av blod og oppfylt av lik, for ingen slapp unna. De følgende dagene steg det opp en fryktelig stank, og det var et trist syn over hele landet, for strendene var oppfylt av båtvrak, og mens likene lå og svulmet i solsteken, råtnet de og forpestet luften. Ulykken vakte medfølelse både med jødene og dem som hatet dem og hadde vært årsaken til elendigheten. Slik var utfallet av kampen. Seks tusen fem hundre ble drept, inkludert dem som var blitt drept i byen før dette.

10. Etter at kampen var over, satte Vespasian seg med sitt tribunal i Taricheæ for å utskille utlendingene fra de egentlige innbyggerne, for det viste seg at det var disse som hadde begynt krigen. Så rådførte han seg med de andre feltherrene om hvorvidt han skulle spare de opprinnelige innbyggerne eller ikke. Og offiserene påsto at det ville være til skade for ham om han slapp dem fri, for straks de ble fri, ville de ikke holde seg i ro da de ikke hadde noe sted å bo, og da ville de tvinge dem de hadde søkt tilflukt hos, til å kjempe mot oss. Vespasian erkjente at de ikke fortjente å bli spart, for hvis de fikk lov til å dra sin vei, ville de bruke sin frihet mot dem som hadde sluppet dem fri. Men han overveide fremdeles hvordan han skulle drepe dem,** for dersom han lot dem avlive, ville han få folket imot seg i landet, for de ville ikke finne seg i at så mange som hadde bedt om nåde skulle bli drept, og at han skulle bruke vold mot dem etter at han hadde lovt å spare dem, og dermed klarte han ikke å gjøre det selv. Men hans venner ble for mektige for ham, for de hevdet at ingen ting som ble gjort mot jødene skulle bli sett på som ugudelig, og at han burde gjøre det som ville være det nyttigste for ham i stedet for det som var det riktigste, for begge tingene kunne ikke gjøres samtidig. Dermed gav han dem en tvetydig frihet til å gjøre det de ønsket, og han tillot ikke fangene å få gå på noen annen vei enn den som førte til Tiberias. De trodde straks at det de selv ønsket skulle være sant, og gikk trygge av sted på den veien de hadde fått anvist og hadde med seg det de eide, mens romerne okkuperte veien som førte til Tiberias, slik at ingen skulle gå bort fra den, og dermed stengte de dem inne i byen.

Så kom Vespasian og beordret at de alle skulle stå på stadion og drepe de gamle mennene sammen med alle de som var unyttige, og de utgjorde i alt ett tusen to hundre. Av de unge menn valgte han ut seks tusen av de sterkeste og sendte dem til Nero for at de skulle grave gjennom Isthmus (Korintkanalen), og han solgte resten som slaver, i alt tretti tusen fire hundre i tillegg til dem han forærte Agrippa. Med dem som tilhørte hans kongedømme, gav han ham tillatelse til å gjøre hva han ville, og kongen solgte også disse som slaver. Resten av folkemengden som var trakonittere

og gaulanittere, og av dem fra Hippos, samt noen fra Gadara, var storparten opprørere og flyktninger og slike som valgte krig foran fred. Disse fangene ble tatt på den åttende dagen i måneden gorpiæus (elul).

---

* Det kan være verdt å merke seg at i nærheten av Genesaretsjøen henger det druer og fikener på trærne ti måneder i året.
** Dette er den grusomste og mest barbariske handling som Vespasian noensinne gjorde under hele denne krigen, og det gjorde han med stor betenkelighet. Det ble gjort etter at det offisielt var blitt lovet at fangenes liv skulle spares, og alle visste at disse fangene ikke på noe vis var skyldig i noe opprør mot romerne.

BOK 4

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ OM LAG ETT ÅR

FRA BELEIRINGEN AV GAMALA INNTIL TITUS KOM FOR Å BELEIRE JERUSALEM

KAPITEL 1

GAMALA BLIR BELEIRET OG INNTATT

1. Etter at Jotapata ble tatt, gjorde alle galileerne oppstand mot romerne, og da Taricheæ ble tatt, måtte de overgi seg til dem igjen. Og romerne fikk alle festningene og byene unntatt Gischala, og dem som hadde bemektiget seg Tabor-fjellet og Gamala som er en by vis à vis Taricheæ på den andre siden av sjøen, men disse sammensverget seg mot dem. Denne byen lå på grensen til Agrippas rike, og det gjorde også Sogana og Seleucia. Begge disse var deler av Gaulanitis, for Sogana var en del av det som kalles Øvre Gaulanitis, likesom Gamala kaltes den Lavere, og Seleucia lå ved sjøen Semechonitis, og den sjøen er 6 kilometer bred og 12 kilometer lang, og våtmarkene like ved rekker helt til stedet Daphne som for øvrig er et herlig sted og har vannkilder som renner ut i det som kalles Lille Jordan under tempelet for gullkalven, og så renner videre ned i den store Jordan.

Agrippa hadde slått sammen Sogana og Seleucia etter en avtale han selv hadde inngått ved begynnelsen av oppstanden mot romerne. Likevel gikk ikke Gamala med på dette, men stolte på stedets vanskelige tilgjengelighet som var verre enn Jotapata, for den lå på en forreven fjellrygg med en slags nakke i midten der det begynner å skrå oppover og så blir lengere, og heller slik nedover både foran og bak at det ligner på en kamelrygg. Den har også sitt navn fra dette, selv om folket der ikke uttaler det på den måten. Både på siden og foran er det bratte stup som skiller det fra resten av fjellet og ender i svære og dype daler, men de delene som ligger bakenfor og som tilhører fjellet, er noe lettere å bestige. Men her har folket gravd en skråstilt vollgrav som også er vanskelig å komme over. På denne skråningen som er rettlinjet, er husene bygget, og de er solide og ligger tett inntil hverandre. Byen henger så merkelig oppetter fjellet at det ser ut som om den vil falle ned av seg selv, så kvast er fjellet mot toppen. Den vender mot sør, og den sørlige fjelltoppen som er

umåtelig høy, er likesom et naturlig festningstårn for byen, og bortenfor er det et stup uten murer omkring over en umåtelig avgrunn. Innenfor muren er det et kildespring i byens utkant.

2. Denne byen var naturligvis vanskelig å ta, og derfor hadde Josefus bygget en mur omkring den og forsterket den, og med vollgraver og tuneller under den. Folket der var modigere enn folket i Jotapata hadde vært på grunn av stedets natur, men den hadde ikke så mange krigerske folk, og de stolte på stedets beliggenhet og trodde ikke at fiendene kunne bli for mange for dem. Byen var oppfylt av folk som hadde flyktet dit fordi den var så befestet, og derfor hadde de i seks måneder også vært i stand til å motstå dem som Agrippa sendte for å beleire dem.

3. Men Vespasian flyttet fra Emmaus der han sist hadde slått leir foran Tiberias og kom til Gamala, men situasjonen var likevel slik at han ikke kunne omringe byen fullstendig for å overvåke den, men måtte sette ut vakter der det var praktisk mulig, og deretter okkuperte han fjellet på oversiden. Emmaus kan tolkes til å bety "et varmt bad," for der er det en varm kilde, nyttig til helbredelse. Da legionene hadde forskanset leiren på fjellet slik de pleide, begynte han å bygge opp en voll ved bunnen mot øst, der byens høyeste tårn var, der den femtende legion hadde slått leir, mens den femte legion utførte sine oppgaver mot midten av byen, og den tiende legion fylte opp vollgravene og dalene.

På dette tidspunktet kom Agrippa nær inntil muren og kunne tale til dem som sto på muren og oppfordre dem til å overgi seg, og da ble han truffet i den høyre albuen av en stein fra en av slyngekasterne og ble straks omringet av sine egne menn. Men romerne var lidenskapelig opptatt med å starte beleiringen i sin indignasjon på vegne av kongen, for de var redde for sin egen sikkerhet og trodde at disse folkene ikke ville avstå fra noe slags barbari mot fremmede og fiender. For disse folkene var så rasende på sin egen nasjon at man ikke kunne gjøre noe annet enn råde dem til det som var til deres eget beste.

4. Da banken var ferdig, og det hadde skjedd fort, og da de var mange og drevne til dette, brakte de maskinene til veie. Men Chares og Josef som var de mektigste i byen, organiserte sine bevæpnede menn selv om de var redde fordi de ikke trodde at byen kunne holde ut så lenge, da de hverken hadde nok vann eller andre nødvendigheter. Men lederne oppmuntret dem og førte dem ut på muren, og en stund drev de bort dem som var kommet mot dem med maskinene, men da maskinene kastet prosjektiler og steiner på dem, trakk de seg tilbake inn i byen. Så førte romerne frem rambukker til tre forskjellige steder for å skake muren og få den til å falle.

Så strømmet de inn der muren var falt ned under en voldsom støy fra trompetene, våpnene og soldatenes rop. Med vold og makt brøt de inn over folket i byen, men en stund etter at de var kommet inn, overfalt de romerne og stanset dem og drev dem tilbake med stort heltemot, og romerne ble så overmannet av den store folkemengden som bekjempet dem fra alle kanter at de rømte opp i den øvre bydelen. Folket snudde seg rundt og angrep dem på ny og drev dem ned til den nedre bydelen, og da de kom i klemme fordi det var så trangt der, drepte de dem, for romerne kunne ikke lenger forsvare seg mot dem som oppholdt seg høyere oppe, og

heller ikke slippe unna sine egne som presset seg fremover og ble tvunget til å søke tilflukt i husene. Disse husene var oppfylt av soldater, og det ble for mye for husene, så de falt plutselig sammen. Da falt et hus ned over de mange som befant seg under det, og over dem som var nedenfor dem igjen. Slik døde et meget stort antall romere, for de var så fryktelig i nød at selv om de så at husene falt sammen, ble de tvunget til å løpe opp på takene, slik at mange ble helt knust under ruinene, mens andre fikk revet av seg lemmer, og enda flere ble kvalt av alt støvet.

Folket i Gamala trodde at dette var en hjelp fra Gud, og uten å tenke på hvilken skade de selv led, presset de på og tvang fiendene opp på hustakene, og når de snublet i de trange og svingete gatene, kastet de steiner og skjøt på dem og drepte dem. Ruinene skaffet dem steiner nok, og av jernvåpen fant det de trengte på de døde fiendene, og de tok sverdene fra dem og drepte de halvdøde med dem. Mange ble spiddet og omkom blant dem som falt ned, og det var heller ikke lett å flykte for dem som ble slått tilbake, for de var ikke kjent med fluktveiene, og støvrøyken lå så tykt at de gikk omkring uten å kjenne hverandre, og døde i folkevrimmelen.

5. De som fant veien ut av byen, trakk seg tilbake. Men Vespasian holdt seg hos dem som var mest utsatt, for det gjorde et sterkt inntrykk på ham at ruinene falt over folkene hans, slik at han glemte å ta vare på seg selv. Han gikk langsomt opp mot den høyeste delen av byen før han ble klar over at han befant seg midt i farene, da han bare hadde med seg noen svært få, for selv hans sønn Titus var ikke med ham da, for han var sendt til Mucianus i Syria. Men han fant det heller ikke trygt å flykte, for han syntes ikke det var rett å gjøre det, da han mintes de opplevelsene han hadde hatt som ungdom og det heltemot han hadde vist. Som om han var blitt oppglødd av et guddommelig raseri, dekket han seg selv og sine soldater med skjoldene og dannet en skjoldborg som dekket dem selv og våpnene så de kunne utholde fiendenes angrep, der de kom løpende fra den øvre bydelen. Og uten å vise frykt for folkemengden med deres piler og spyd, utholdt han alt sammen, inntil fienden måtte merke seg det guddommelige heltemot som var i ham der han slo angrepene deres tilbake.

Da de dempet presset mot ham noe, fikk han trukket seg tilbake uten å vise dem ryggen, inntil han hadde kommet seg utenfor bymuren igjen. Nå falt det et stort antall romere inn i slaget, og blant dem var timannsføreren Ebutius, og han var en mann som ikke bare hadde utmerket seg med sitt engasjement både tidligere og over alt med det største heltemot, og påført jødene mye ulykke. Så var det en hundremannsfører som het Gallus, som sammen med ti andre soldater i tumulten var blitt omringet, men i hemmelighet krøp inn i huset til en viss person der han kunne høre at de samtalte ved kveldsmaten om hva folket skulle gjøre med romerne, og om dem selv, for både mannen selv og de som var med ham, var syrere. Dermed sto han opp om natten og skar over halsen på dem alle og kom seg unna sammen med soldatene tilbake til romerne.

6. Og nå trøstet Vespasian sin hær som var motløs over nederlagene, for de hadde aldri vært utsatt for en slik ulykke, og de var skamfulle over å ha etterlatt sin general alene i så stor fare. Han lot være å si noe om seg selv for å unngå at noen skulle mene at han klaget, men han sa at ”vi som menn bør tåle det som krigen utsetter oss

for, og tenke over hva krig er for noe og ikke tro at vi kan seire uten blodsutgytelse på vår side. Lykken er foranderlig, for etter at de hadde drept så mange titusener med jøder, hadde de nå betalt sin lille del av forsynets regnskap, for svake mennesker blir altfor oppblåste av suksess, mens feigingene blir alt for lett skremte over det som er ondt, for det onde og det gode forandrer seg plutselig begge veier. Den beste krigeren er nøktern under ulykker slik at han kan holde ut med det, og han fryder seg over å ha gjenvunnet det tapte, og det som nå hadde hendt, skyldtes hverken bløtaktighet eller heltemot hos jødene, for problemene kom av stedets vanskelige tilgjengelighet og det ble til fordel for dem, men til ulempe for oss. Man bør tenke over om man skal bebreide dere for å være for ustyrlige i deres kampiver, for da fienden hadde trukket seg tilbake til sine sterkeste forskansninger, burde dere ha vist måtehold og ikke stilt dere opp på toppen av byen og utsatt dere for fare, mens dere som hadde tatt de nedre bydelene, burde ha utfordret dem som hadde trukket seg tilbake for å kjempe i et velordnet og tryggere slag. Men i stedet har dere forhastet dere for å vinne seier med én gang, og brydde dere ikke om deres egen sikkerhet. En slik uforsiktighet i krig og galskap etter å vinne er ikke rett romersk lære. Mens vi gjør alt det vi kan for å bli dyktige og holde disiplin, er dette barbarenes måte å gjøre det på, og slikt er det også jødene støtter seg på. Vi bør derfor vende tilbake til vår egen kampmoral og heller vise sinne enn å bli motløse fordi vi har mislyktes. La så enhver finne trøst på egen hånd, for det er på denne måten man vil hevne dem som ble drept og straffe dem som drepte dem. Selv vil jeg gå først mot fienden slik jeg har gjort i enhver trefning og være den siste som vender tilbake fra den."

7. Vespasian oppmuntret sin hær ved denne talen, mens folket i Gamala tok motet til seg en liten stund etter den uventede suksessen de hadde hatt. Men da de nå måtte innse at de ikke hadde håp om noen forsoning, og at de ikke fant noen utvei og holdt på å slippe opp for forsyninger, ble de aldeles fortvilte. Men de unnlot ikke å gjøre det de kunne for å overleve, og de tapreste av dem holdt vakt ved de delene av muren som var falt ned, mens de som ikke var fullt så modige gjorde det samme ved resten av muren. Og da romerne bygde opp banken og prøvde å komme inn i byen på nytt, flyktet et stort antall ut av byen gjennom de vanskelige dalførene der det ikke var satt ut vaktposter, og gjennom underjordiske huler, mens de som var redde for å bli tatt, og derfor holdt seg i byen, omkom av sult. Den maten som var samlet fra alle kantene av byen, var reservert for de kjempende.

8. Så svære vanskeligheter måtte folket i Gamala finne seg i. Nå skred Vespasian til verket litt etter litt med beleiringen for å få fatt på dem som hadde okkupert Tabor-fjellet, et sted som ligger midt i mellom den store sletten og Schytopolis og er 600 meter høy og neppe kan bestiges fra nordsiden. På toppen er en slette som er 1200 meter lang og omgitt av en mur. Josefus hadde bygget denne lange muren i løpet av førti dager, og han tilførte stedet andre materialer og vann hentet nedenfra, for innbyggerne benyttet regnvann. Det var kommet en stor folkemengde sammen på dette fjellet da Vespasian sendte Placidus dit med seks hundre ryttere. Da det var umulig for ham å komme opp på fjellet, innbød han mange av dem til fred ved å tilby dem sin høyre hånd for deres sikkerhet og være deres fredsmegler. Derfor kom de ned, men med svikefulle hensikter, mens han på sin side også hadde en svikefull plan klar mot dem, for Placidus talte mildt til dem i den hensikt å ta dem når de kom ned på sletten. De kom derfor ned og gikk med på hans forslag, men det var for å

overfalle ham når han var uoppmerksom. Men Placidus' strategi var for lur for dem, for da jødene begynte å slåss, lot han som han flyktet, og da jødene forfulgte romerne, lokket han dem langt ut på sletten, og så fikk han rytterne til å snu seg mot dem, og dermed drepte han mange av dem og stanset resten av de andre under flukten så de ikke kom seg tilbake. Da forlot de Tabor og flyktet til Jerusalem, for de hadde ikke vann, mens folket på landet sluttet fred med ham, og de overgav fjellet og seg selv til Placidus.

9. De modigste i Gamala flyktet og gjemte seg, de svakeste omkom av sult, mens krigsmennene utholdt beleiringen inntil den tjueandre dagen i måneden hyperberetæus (tisri), da soldatene i den femtende legion omtrent ved morgenvakten kom under det nærmeste tårnet og underminerte det uten den minste lyd, for intet kunne høres da de kom inntil det, og heller ikke noe da de var oppunder det, så vokterne ikke merket noe. Soldatene skyndte seg lydløst og fikk veltet unna fem av de største steinene så tårnet plutselig brøt sammen med et voldsomt brak og vakten falt hodestups ned med det, slik at de som holdt vakt andre steder ble så forskrekket at de løp sin vei. Og romerne drepte mange av dem som dristet seg til å gjøre motstand, og blant dem var Josefus som ble truffet av en pil da han løp bort fra den delen av muren som var brutt ned. Da de som var i byen ble vettskremte av bråket og løp hit og dit, hersket det panikk da fienden plutselig var over dem. Chares som var syk og under pleie av legen, oppgav da ånden, for den faren han var i, bidrog sterkt til at sykdommen fikk dødelig utfall. Da romerne husket godt hvordan de først hadde mislyktes, gikk de ikke inn i byen før den tjuetredje dagen i den nevnte måneden.

10. Nå var Titus kommet tilbake, og han var oppbrakt over de ødeleggelsene romerne hadde lidd mens han var fraværende, og han tok to hundre utvalgte ryttere og noen fotsoldater med seg, og gikk stille og rolig inn i byen. Da vakten merket at han kom, laget de støy og grep til våpen, og da de som var i byen visste at han var på tur inn, grep noen tak i sine barn og hustruer og dro dem med seg i flukt fra festningen med gråt og klage-skrik, mens andre gikk til Titus og ble drept. Mange av dem som ble hindret fra å rømme opp i vakttårnet og ikke visste hva i verden de skulle gjøre, falt for de romerske vaktene, mens smerteskrikene fra dem som ble drept trengte seg igjennom over alt, og det rant blod ned i gjennom byen fra den øvre delen av den. Så kom Vespasian selv ham til hjelp mot dem som hadde flyktet opp i tårnet og hadde med seg hele hæren. Den øvre bydelen var svært steinet og vanskelig å bestige og strakte seg til stor høyde og var oppfylt av folk på alle kanter og omgitt av stup. Jødene stanset dem som kom opp til dem og plaget andre med beskytning og rullet kampesteiner mot dem, mens de selv sto så høyt at pilene fra fienden neppe kunne nå dem.

Men så blåste det opp en slags gudgitt storm mot dem som førte til deres ødeleggelse. Den hjalp romernes skyts mot dem og gjorde at det jødene prøvde å kaste mot dem, ble blåst tilbake, og de selv ble drevet unna og ikke greide å stå på kanten av avgrunnen i vinden og kunne heller ikke se dem som var på tur opp mot dem, og dermed omringet romerne dem, og noen drepte de før de kunne forsvare seg, mens andre overgav seg. Og da de mintes dem som ble drept første gangen da

de trengte seg inn i byen, ble de rasende, og et stort antall av dem som var omringet og fortvilt prøvde å komme seg unna, kastet sine barn, sine hustruer og seg selv i avgrunnen ned i dalen som var utgravd til stor dybde nedenfor borgen. Romernes raseri var på langt nær så voldsomt som hos dem som ble tatt, for de drepte bare fire tusen, mens de som kastet seg selv utfor, viste seg å utgjøre fem tusen. Ingen andre unnslapp enn to kvinner som var Filips døtre og Filip selv som var sønn til en fremstående mann som het Jacimus og hadde vært general i Agrippas hær. Disse unnslapp fordi de hadde ligget i skjul for romerne da byen ble tatt, for de hadde ikke en gang kunnet berge sine små barn fordi de ble kastet ut fra festningen. Slik ble Gamala tatt på den tjuetredje dagen i måneden hyperberetæus (tisri), mens byen opprinnelig hadde startet opprøret tjuefjerde dagen i måneden gorpiæus (elul).

KAPITEL 2

DEN LILLE BYEN GISCHALA OVERGIR SEG.
JOHANNES FLYKTER DERFRA TIL JERUSALEM.

1. Nå var det ingen flere steder i Galilea som skulle tas unntatt Gischala, og innbyggerne der hadde et sterkt ønske om fred, for de var for det meste bønder, og var alltid opptatt med å dyrke jordens frukter. Men der var det også en stor røverbande, og de var korrupte og snek seg omkring blant dem og en del av de ledende borgerne var lutlei av denne plagen. Det var Johannes, sønn av Levi, som drev dem inn i dette opprøret og opphisset folket til det. Han var en slu kjeltring og kunne opptre på mangfoldige måter, for han var svært snar til å vente seg store ting, og meget oppfinnsom med å få til det han planla. Alle visste at han elsket krig og å oppkaste seg selv til makt og myndighet, for den opprørske delen av Gischala var under hans kontroll, og mens folket ville sende ambassadører til romerne for å forhandle om overgivelse, måtte de vente på romerne, oppstilt i slagorden.

Vespasian sendte Titus mot dem med ett tusen ryttere, men han trakk den tiende legionen tilbake til Schytopolis, og selv vendte han tilbake til Cæsarea med de to andre legionene slik at de fikk anledning til å forfriske seg etter det lange og slitsomme felttoget da de tenkte at velstanden i disse byene ville hjelpe dem både legemlig og åndelig i de vanskelighetene de senere skulle gjennomgå. For de skjønte at de ville bli utsatt for store prøvelser ved Jerusalem da det var kongens by og landets hovedstad og at alle som hadde flyktet fra krigen fra de andre stedene, hadde samlet seg der. Byen som var robust og solid og murene som var bygget rundt den, gjorde ham ikke så lite bekymret. Han anså mennene der for å være så modige og tapre at de selv uten murene ville bli vanskelig å underkue, og derfor holdt han øvelser med soldatene på forhånd, likesom tvekjemperne gjør det før kampene.

2 Da Titus red opp til Gischala fant han at det var lett å ta byen ved første forsøk, men han visste at hvis han tok den med makt, ville soldatene drepe folket uten skånsel. Han var allerede blitt overmett av all blodsutgytelsen, og syntes synd på folket som ville omkomme uten persons anseelse sammen med de skyldige. Derfor ville han heller at byen skulle overgi seg etter forhandlinger. Og da han fikk se at muren var oppfylt av menn fra den korrupte delen av folket, sa han til dem at han ikke kunne annet enn undre seg over hvem det var de satte sin lit til, der de ville

kjempe mot romerne alene etter at alle de andre byene var tatt, og spesielt da de visste at disse byene som var kraftigere befestet enn deres, ble overvunnet med ett eneste angrep, mens de mange som hadde fått romernes løfte om, og høyre hånd på sikkerhet uten å bry seg om deres tidligere oppsetsighet, hadde fått beholde sine eiendommer i trygghet. Mens de hadde håp om å få friheten tilbake, ville de få tilgivelse, men de fortsatte med sin motstand, og da de så at dette var umulig, var det også utilgivelig at de ikke ville gå med på et så humant tilbud om sikkerhet, gitt dem ved den høyre hånd. De visste av erfaring at en slik krig ikke ville spare noen, og de skulle snart få se at muren deres bare var en bagatell for romerne å slå ned med rambukkene. Og de tenkte at disse var de eneste galileerne som ikke var det spor bedre enn oppsetsige slaver og krigsfanger.

3. Det var ingen blant folket som turte å svare, og de våget ikke engang å se opp på muren, for den hadde røverne bemektiget seg, og de holdt også vakt ved portene for å hindre enhver fra å komme seg ut for å foreslå kapitulasjon eller for å ta imot ryttere i byen. Johannes svarte Titus at han for sin del gjerne ville høre hans forslag, og at han enten ville overtale eller tvinge dem til å adlyde. Likevel sa han at Titus burde ha slik respekt for den jødiske lov at han gav dem lov til å feire ukens sjuende dag da det ikke bare er forbudt å avvæpne seg, men også å inngå fredsavtale. Romerne selv var ikke uvitende om hvordan den sjuende dagen betydde opphør av arbeid blant dem, og at den som ville tvinge dem til å overtre loven på denne dagen, ville bli like skyldig som de som overtrådte den. Han sa at denne forsinkelsen ikke var noen fordel for ham selv, for hva skulle noen kunne tro var mulig om natten, annet enn å flykte? Men også der hadde de hindret ham ved å plassere leiren rundt omkring dem, og han burde se det som en viktig gevinst at de ikke ble tvunget til å overtre sitt lands lov, og at det ville være rett av ham som hadde tenkt å gi dem fred og beskytte deres lover så de ikke ble brutt, enda de ikke hadde ventet en slik gunst.

Slik lurte denne mannen Titus, ikke fordi han hadde slik respekt for den sjuende dag, som for å beskytte seg selv, for han var redd for at han skulle bli forrådet dersom byen ble tatt, for han satte sin lit til natten da han kunne flykte. Dette var egentlig Guds verk, for han bevarte Johannes for at han skulle hjemsøke Jerusalem med ødeleggelse, og det var også hans verk at Titus ble overtalt til denne utsettelsen, og at han slo leir lenger unna byen ved Cydessa. Cydessa var en sterk landsby ved Middelhavet som tilhørte tyrerne som alltid hatet jødene og førte krig mot dem. Den hadde mange innbyggere og var godt befestet og var et godt tilfluktsted for fiendene av den jødiske nasjon.

4. Da Johannes så at det ikke lenger var romerske vakter ved byen, benyttet han straks anledningen og tok med seg ikke bare de bevæpnede menn som var hos ham, men også et stort antall av dem som hadde lite å gjøre, sammen med deres familier, og flyktet til Jerusalem. Selv om mannen skyndte seg og var plaget av frykt for å bli tatt til fange og å miste livet, greide han likevel å få med seg en mengde kvinner og barn fra byen, så langt som 4 kilometer. Men der forlot han dem da han fortsatte reisen, og da satte de etterlatte i høye klagerop, og jo lenger bort de kom fra sitt folk, desto mer betraktet de seg selv for å være deres fiender. Men da de var livredde for at de som ville føre dem bort som fanger, var i nærheten, sluttet de med å lage støy for at fienden skulle høre dem. Mange gikk vill på veien, og de som bestemte seg for å gå fra de andre, etterlot dem helt nedslått. En fryktelig ulykke

hjemsøkte kvinnene og barna, og noen av dem tok mot til seg og kalte tilbake sine menn og slektninger, for med de bitreste tårer å bønnfalle dem om å forbli hos dem, mens Johannes overtalte dem til å frelse seg selv og flykte videre, og det greide han. Han lovte at dersom romerne skulle gripe dem som var blitt etterlatt, ville han sørge for å skaffe dem hevn for dette. Slik ble denne folkemengden som flyktet, spredt omkring så langt som hver især var i stand til å løpe, noen hurtig og andre langsomt.

5. Den neste dagen kom Titus til muren for å gjøre en avtale, og da åpnet folket portene for ham og kom ut til ham med sine barn og hustruer og gav ham akklamasjoner og fryderop som om han var deres velgjører som skulle befri byen fra fangenskap. De fortalte ham også om Johannes' flukt og bønnfalt ham om å spare ham, og å komme inn og føre resten av dem som hadde sammensverget seg, til å bli straffet. Men Titus brydde seg ikke om folkets forbønner og sendte noen av sine ryttere for å forfølge Johannes, men de kunne ikke nå ham, for han var allerede kommet til Jerusalem. De drepte også seks tusen kvinner og barn som var dratt ut med ham og kom tilbake med nesten tre tusen. Titus var svært misfornøyd med ikke å ha kunnet gripe Johannes som hadde lurt ham, og få straffet ham, men han hadde likevel fanger nok i tillegg til den korrumperte delen av byen, slik at han der kunne stille sitt raseri på grunn av Johannes. Dermed gikk han inn i byen under bifallsrop, og da han hadde gitt ordre til soldatene om at en liten del av muren skulle rives ned for at byen skulle se ut som om den var erobret, undertrykket han dem som hadde skapt oppstand i byen i stedet for å true med henrettelser, for han antok at mange ville komme til å anklage uskyldige på grunn av deres stridigheter og tretter dersom han skulle forsøke å skille dem som burde straffes fra de andre. Han tenkte at det var bedre å se bort fra én skyldig enn å ta livet av noen som ikke fortjente det. Dermed kunne en slik person lære forsiktighet på grunn av den straffen han fortjente, og skamme seg over sine forbrytelser når han var blitt tilgitt, mens en som allerede var drept, aldri kunne forandres. Han plasserte en garnison i byen for sikkerheten og for å hindre uroelementene, og å trygge dem som var innstilt på fred. Slik ble hele Galilea tatt, men det skjedde ikke før det hadde kostet romerne mye slit og smerte.

KAPITEL 3

JOHANNES FRA GISCHALA. SELOTENE OG OVERPRESTEN ANANUS. JØDENE GJORDE OPPSTAND GANG ETTER GANG I JERUSALEM.

1. Da Johanns kom inn i Jerusalem, var hele folket i opprør og ti tusen flokket seg rundt flyktningene som var kommet, for å spørre dem om hva slags ulykker som hadde skjedd omkring i landene. De var kortpustet, hete og opphisset i denne situasjonen på grunn av den store nøden de var i. Likevel var de løsmunnet når de snakket om sine ulykker, for de var ikke kommet til Jerusalem for å kjempe mot romerne under mindre farer her, da det var urimelig og bortkastet å utsette seg for fare i Gischala og slike svake byer, for der burde de ha lagt ned våpnene for å spare dem for sin hovedstad. Men da de fortalte dem om hvordan Gischala ble tatt, og om avreisen derfra, forsto mange av dem at det ikke hadde vært noe annet enn en flukt, og det spesielt da folket fikk vite om dem som var blitt tatt til fange. De ble meget forvirret og gjettet på at disse hendelsene var klare varsler om at de også ville bli tatt, for Johannes brydde seg lite om dem han hadde etterlatt seg, men gikk omkring

blant folket og overtalte dem til å gå til krig og fikk dem til å håpe på seier. Han hevdet at sakene sto dårlig til hos romerne og han skrøt og overdrev sin egen makt. Han fleipet med de udyktiges uvitenhet, for om romerne skulle ha skaffet seg vinger, ville de likevel ikke kunne fly over Jerusalems murer, siden de hadde hatt slike vanskeligheter med å ta landsbyene i Galilea og hadde fått ødelagt maskinene ved murene.

2. Disse tiradene av Johannes forledet en stor del av ungdommene og gjorde dem oppblåste foran krigen, men av de klokere og de eldre, var det ikke én som ikke forsto hva som var i gjære, og de gråt og klaget som om byen allerede var ødelagt, og i denne forvirringen befant folket seg. Man skal være klar over at de mange som kom fra landet, var uenige før oppstanden begynte i Jerusalem, for Titus dro fra Gischala til Cæsarea, og Vespasian fra Cæsarea til Jamnia og Azotus og tok dem begge, og da han hadde lagt garnisoner der, kom han tilbake med et større antall menn som var gått over til ham etter at han hadde gitt beboerne sin høyre hånd på at de skulle være trygge. Det var dessuten uro og borgerkrig i hver by og alle som ble brakt til underkastelse av romerne, vendte seg mot hverandre. Det var også en bitter strid mellom dem som ville ha krig og dem som elsket fred. Til å begynne med foregikk denne kranglingen i private familier, og etter hvert brøt de som var aller mest kjære for hverandre, alle hemninger og ble hverandres fiender slik at det skjedde opprør over alt. De opprørske og de som likte å slåss, ble ved sin ungdommelige freidighet for harde for de eldre og mer forsiktige menn, og over alt begav folk seg til å plyndre og sluttet seg sammen i bander for å robbe folket på landet, og i barbari og ondskap var de ikke et hår bedre enn romerne. Nei, det syntes å være å foretrekke å bli plyndret av romerne enn av sine egne.

3. De romerske garnisonene som voktet byene, gjorde lite eller ingen ting for å hjelpe de lidende, delvis fordi de ikke likte å påta seg dette bryderiet, og delvis fordi de hatet den jødiske nasjon, inntil førerne for disse røverbandene var blitt tilstrekkelig forsynt etter plyndringene i landet og samlet seg fra alle kanter. De ble til en ondskapsfull bande som krøp inn i Jerusalem som nå var blitt en by uten guvernør. Slik skikken var, tok byen imot alle som tilhørte deres nasjon uten forskjell, for de trodde at alle som så hurtig kom inn i byen, gjorde det av godhet og for å hjelpe dem, til tross for at det var disse menn som i tillegg til opprørene var årsaken til at byen ble lagt i ruiner. De var en verdiløs og unyttig folkemasse, og de brukte på forhånd opp alle de forsyningene som ellers skulle vært til bruk for dem som skulle kjempe for byen. De var ikke bare årsaken til krigen, de var også årsaken til opprørene og hungersnøden.

4. Utenom disse kom det andre røvere ute fra landet inn i byen og sluttet seg til dem som var verre enn de selv og de unnlot intet barbari eller noen grusomhet, for de vurderte ikke bare sin tapperhet i forhold til plyndringene, men gikk enda lenger i myrderier, ikke i bare hemmelighet om natten, men også åpent om dagen, og de begynte med de mest fremstående personene i byen. Den første mannen de tok seg av var Antipas som var av kongeslekt og var den mektigste mann i byen da han hadde ansvar for de offentlige skattene. De grep ham og arresterte han og deretter tok de Levias, en person av høy rang og Sophas, Raguels sønn og begge disse var av kongeslekt, og det samme gjorde de med de ledende menn i landet. Dette førte til en voldsom bestyrtelse blant folket, og enhver gikk inn for å sørge for sin egen sikkerhet, slik de ville ha gjort dersom byen hadde vært okkupert i krig.

5. Men de var ikke tilfreds med at de bare hadde lagt disse mennene i lenker, og de følte at det ikke var trygt å ha dem i fengsel i lengere tid, for de var mektige menn og hadde tallrike familiemedlemmer som var i stand til å hevne dem. De skjønte også nettopp at folket ville bli så engasjert på grunn av denne adferden at de kunne gjøre opprør mot dem, og derfor ble det bestemt at de skulle henrettes. Derfor sendte de Johannes som var den mest blodtørstige av alle, til å gjennomføre henrettelsen. Denne mannen het også "Dorkas sønn," på landets språk. Ti menn fulgte ham til fengslet med dragne sverd, og de kuttet halsen over på de arresterte. Den store løgnen for å begrunne denne forferdelige grusomheten var at disse mennene hadde konferert med romerne om Jerusalems kapitulasjon, og de sa at de hadde drept bare dem som hadde forrådet deres felles frihet. Fordi de hadde opptrådt som byens frelsere og velgjørere, ble de desto frekkere ved denne grusomheten.

6. Folket var nå havnet i en slik grad av frykt og elendighet at de lot disse skurkene gå så langt i sin galskap at de betrodde dem til å utnevne overprester.* Og da de hadde opphevet arvefølgen som prestene alltid hadde vært utnevnt etter, utpekte de noen ukjente og uverdige personer, slik at de kunne hjelpe dem i deres ondskaps-fulle planer. De som fikk denne høyeste av alle verdigheter ble tvunget til å gå med på alt det som ble pålagt dem. De fikk også de fremste menn til å bli uenige seg imellom ved hjelp av alle slags påfunn og triks, og dermed fikk de gjøre som de ville, mens de som skulle hindret dem, var opptatt med krangel og stridigheter, inntil de hadde gått så langt i sin ondskap mot mennesker at de fortsatte sin skammelige oppførsel mot Gud selv, og kom inn i helligdommen med besmittede føtter.

7. Nå reiste folket seg mot dem, for Ananus som var den eldste og mest ansette av overprestene, overtalte dem til det. Han var en omtenksom mann og kunne kanskje ha reddet byen dersom han bare hadde sluppet unna dem som sammensverget seg mot ham. Disse mennene gjorde tempelet til en festning og et tilfluktsted for å unngå problemene de fikk fra folket, og helligdommen var nå blitt en tilflukt, og en handels-bod for tyranniet. De fleipet også med de ulykkene de hadde forårsaket, og alt ble enda mer utålelig. For å se hvilke overraskelser folket ville tåle og hvor langt deres makt gikk, begynte de å utnevne overprester ved loddkasting i stedet for å følge arverekken i familien. Påskuddet for denne merkelige fremgangsmåten var en eldgammel praksis, for de gamle brukte loddkasting. Men i virkeligheten var ikke dette noe bedre enn en avskaffelse av en udiskutabel lov og et snedig komplott for å overta regjeringen, slik de som utnevnte guvernører pleide å gjøre etter eget forgodtbefinnende.

8. Dermed sendte de bud på en fra den presteslekten som heter Eniachim** og kastet lodd om hvem som skulle være overprest. Slumpetreffet viste klart deres ugudelighet, for loddet falt på en som het Phannias, sønn av Samuel fra landsbyen Aphta. Han var ikke bare uverdig til presteembetet, men visste ikke engang hva prestestillingen var for noe, så ubrukelig var han! Likevel hyllet de denne mannen som de hadde hentet ute fra landet uten hans samtykke, som om de drev skuespill på en scene. De pyntet ham med et falskt ansikt og iførte ham hellige klær, og fortalte ham hva han skulle gjøre ved enhver anledning. Denne forferdelige ugudelighet var en underholdning og fritidssyssel hos dem og fikk de andre prestene som så at loven ble forhånet, til å felle tårer, gråte og klage over at denne verdigheten var blitt ødelagt.

9. Folket kunne ikke lenger holde ut denne frekkheten, og de ble snart nidkjære og ville styrte dette tyranniet, og det var egentlig Gorian, Josefus' sønn, og Symeon, Gamaliels sønn som oppfordret dem til det ved å gå opp og ned mens folke-mengden var samlet, og da de så dem alene, skulle de ikke tåle dem lenger, men straffe dem som var årsaken til denne pesten og plagen, og rense tempelet for disse forbannede skjenderne. De mest ansette blant overprestene, Jesus, Gamalas sønn, og Ananus, Ananus' sønn refset folket med bitterhet for sløvheten i forsamlingen deres og opphisset dem mot selotene, for det var det de ble kalt, som om de var nidkjære for gode gjerninger, og ikke for den aller verste ondskap.

10. Folket var samlet og alle som én var opprørt over at disse mennene hadde okkupert helligdommen som røvere og mordere, men de hadde ennå ikke begynt sine angrep på dem fordi de anså det for vanskelig å overvinne selotene, noe som faktisk var tilfellet, og Ananus sto midt i blant dem og kastet stadig vekk sitt blikk på tempelet med tårevåte øyne og sa:

"Det ville egentlig være best for meg å dø før jeg skulle få se Guds hus oppfylt av avskyeligheter. Fordi dette hellige sted der man ikke skal gå skjødesløst inn, er besmittet av disse blodtørstige slynglene, vil jeg som er kledd som overprest og blir kalt med den ærverdige tittel overprest, fremdeles leve, da jeg er glad i å leve og ikke kan holde ut å dø enda det er en ære i min høye alder. Hvis jeg var den eneste personen som hadde med dette å gjøre som om vi var i en ørken, ville jeg oppgi mitt liv, ene og alene for Guds sak, for hva slags mening er det i å leve blant mennesker som er likegyldige tross sine tragedier, der ingen har noe begrep om hva som kan hjelpe dem i deres elendighet? For når dere blir tatt, finner dere dere i det! Og når dere blir slått, tier dere! Og når folk blir myrdet, er det ingen som tør komme med såpass som en gang et stønn! O, for et bittert tyranni vi ligger under for! Men hvorfor klager jeg over tyrannene? Var det ikke dere som gav dem næring og fant dere i tyranniet deres? Var det ikke dere som lukket øynene for dem som aller først samlet seg da de den gang bare var noen få, slik at de ved deres taushet kunne vokse og bli så mange, slik at når de grep til våpen, var det i virkeligheten våpen som skulle brukes mot dere? Dere burde ha hindret deres første forsøk da de ble en skam for sine familier, men da dere unnlot dette mens anledningen var der, har dere tillatt disse bandittene å plyndre. Når husene ble plyndret, var det ingen som sa et ord, og dermed kunne de bortføre eierne, og da de ble dradd midt gjennom byen, var det ingen som kom dem til hjelp. Så la de i lenker dem som dere forrådet. Jeg skal ikke si hvor mange de var, eller av hva slags karakter disse tjenestemennene hadde, men de var slett ikke beskyldt for noe og ingen klaget på dem, og da ingen kom dem til hjelp da de ble lagt i lenker, var følgen at dere fikk se at de ble drept. Vi har dermed fått se at de beste i hjorden vår, stille og rolig, uten et kny er blitt ofret mens ingen sa et ord eller løftet en finger for å redde dem."

"Vil dere finne dere i og tåle å se på at helligdommen deres blir tråkket på? Eller vil dere bygge trappetrinn som disse ugudelige slynglene skal gå på for å gå enda lengere i sin frekkhet? Vil dere ikke heller rive dem ned fra deres høye stilling? For de ville ha gått enda lenger i sine avskyeligheter dersom det hadde vært noe enda større å ødelegge enn helligdommen. De har okkupert det sterkeste stedet i hele byen, dere kan kalle det tempelet om dere vil, selv om det nå ligner en borg eller en

festning. Når tyranniet er blitt så sterkt beskyttet av murene, og dere ser at fienden er over hodene på dere, hvem skal vi da søke råd hos? Og hvem skal veilede dere? Kanskje dere venter på romerne for at de skal beskytte våre helligdommer – er det virkelig så langt det er kommet? Og er vi havnet i en slik elendighet at vi venter at våre fiender skal synes synd på oss? O, dere elendige krek! Vil dere ikke stå opp og vende dere imot dem som slår dere? Du ser at ville dyr hevner seg på dem som angriper dem. Vil ikke hver og én av dere tenke over det dere selv har lidt eller tenke over de plagene dere selv er blitt hjemsøkt av? Vil ikke disse tingene skjerpe deres sjeler til hevn? Har vi ikke på denne måten fullstendig mistet våre naturlige lidenskaper og vår frihetstrang? Vi elsker jo i virkeligheten slaveri og dem som er herrer over oss som om vi har fått dette prinsipp om underkastelse fra våre fedre! Likevel gjennomgikk de mange og store kriger for frihetens sak, og de var ikke mer underkuet av egypterne eller mederne enn at de likevel kunne gjøre det de syntes var rett, til tross for befalinger om det motsatte. Og hva slags grunn har man nå til å kjempe mot romerne? Jeg blander meg ikke inn i diskusjonen om det er en fordelaktig eller nyttig krig eller ikke. Hva er grunnen til den? Er det ikke for at vi skal kunne være frie? Skal vi ikke finne oss i å bli styrt av dem som er herrer over hele den beboelige verden, men i stedet utholde tyrannene i vårt eget land? Jeg må si at vi kan tåle å måtte bøye oss for utlendinger når skjebnen har dømt oss til det allerede, men å underkaste seg ugudelige i vårt eget land, er umandig og påført oss selvforskyldt. Og da jeg nå har nevnt romerne, vil jeg ikke unnlate å si det som nå faller meg inn og som berører meg kraftig – dette, at dersom vi skulle bli tatt av dem – Gud forby at det skulle skje – vil vi ikke bli utsatt for noe som er verre enn det som disse mennene allerede har påført oss. Hvordan kan vi da unngå å felle tårer når vi ser gavene fra romerne i tempelet, samtidig som vi ser dem av vårt eget folk som røver vårt gods og plyndrer vår herlige hovedstad, slakter våre menn, begår avskyeligheter som endog romerne selv ville ha holdt seg fra? Vi har sett hvordan romerne har respektert de grenser som er satt for verdslige, at de ikke våget å bryte seg inn i våre hellige seremonier, at de endog hadde ærefrykt i blikket når de så de hellige murene på lang avstand, samtidig som noen av dem som er født nettopp i dette landet og oppdratt under våre skikker og kaller seg jøder, går omkring på de hellige stedene med hender som er varme av blodet etter drapet på deres egne landsmenn. Kan noen da være redd for en krig der man oppfører seg mer moderat enn våre egne folk gjør? Når sant skal sies, kan vi regne med at man vil finne at romerne støtter våre lover, mens våre egne folk bryter dem.”

”Før jeg sier mer, er det min overbevisning at enhver av dere er enige om at disse ødeleggerne av vår frihet må drepes, og ingen kan finne på en straff som ikke disse som har gjort dette fortjener, og at dere alle er opprørt over det onde de har gjort mot dere. Men kanskje mange av dere er redde for selotene siden de er så mange og så frekke og fordi de befinner seg høyere opp enn oss, for omstendighetene som skyldes deres unnfallenhet, blir bare verre jo lenger dere ignorerer dem, for de blir hver dag flere og flere, da enhver mann som er ond løper over til dem som er lik dem selv, og frekkheten deres blir bare verre fordi de ikke møter noen hindring. Og når de befinner seg så høyt oppe, kan de benytte seg av maskiner dersom vi gir dem tid til det, men dere kan være sikre på at dersom vi drar opp og kjemper mot dem, vil de bli tammere på grunn av sin egen samvittighet, og den fordelen de har av å være høyt oppe vil de miste ved at deres fornuft taler imot dem, og kanskje også Gud selv som

de har krenket, vil gjøre det slik at det de kaster mot oss vil bli kastet tilbake på dem selv, så disse ugudelige slynglene blir drept av sine egne prosjektiler. La oss bare stille oss opp imot dem, og de vil bli til intet. Om det skulle bli farlig, er det også rett å dø foran disse hellige portene og å gi våre liv for våre barn, våre hustruer, for Guds sak og for helligdommen. Jeg vil støtte dere både med mitt råd og min hånd og ingen visdom skal bli nektet dere og dere skal heller ikke få se at jeg vil spare mitt eget legeme."

11. Slik oppfordret Ananus folket til å gå mot selotene, selv om han visste hvor vanskelig det ville være å splitte dem fordi de var så mange og var unge og svært dristige, og enda mer på grunn av samvittigheten over det de hadde gjort og ikke ville gi seg, og uten håp om tilgivelse for de siste av sine avskyeligheter. Ananus bestemte seg for ikke å overse noe, og å finne seg i hva som helst som måtte skje ham, nå som de var havnet i en slik forvirring. Og folket ropte ut til ham om at han skulle lede dem til kamp mot dem som han hadde beskrevet da han formante dem, og alle var nå mer enn villig til å ta en så stor risiko.

12. Da Ananus valgte ut sine menn og stilte opp de kampdyktige, fikk selotene vite om det, for det var noen som gikk til dem og fortalte om alt det folket holdt på med, og de ble irritert over dette og kom flokkevis løpende ut av tempelet og sparte ingen av dem de møtte. Da fikk Ananus straks samlet folket, og de var egentlig mange flere enn selotene, men dårligere bevæpnet, for de hadde ikke vært oppstilt til kamp regelmessig. Men den nidkjærheten som de alle viste, kompenserte for manglene på begge sider. Borgerne la for dagen en kampiver som var sterkere enn våpnene, og de hentet noe av sitt mot fra tempelet og ble sterkere enn noen folkeforsamling, da de tenkte at det ikke var mulig å bo i denne byen før de fikk fjernet røverne. Selotene tenkte også at dersom de ikke seiret, ville det ikke finnes en straff som var så fæl at ikke dette ville bli enda mye verre. Striden ble utkjempet med stor lidenskap, og den første dagen kastet de steiner på hverandre i byen, og brukte spydene der avstanden var større, og når de ble for sterke for hverandre, brukte de sverdene, og det ble et stort mannefall på hver side, og enda flere ble såret. De døde ble båret bort av sine egne slektninger til husene, men når noen av selotene ble drept, gikk de opp i tempelet og skjendet det hellige gulvet med blodet, og man kan si at det var blodet som gjorde helligdommen uren. I kampen angrep selotene dem fra tempelet og de ble for mektige for dem, men folket ble rasende og de ble stadig flere og refset dem som trakk seg tilbake, og de som var bakom ville ikke gi plass for dem som ville trekke seg, men tvang dem fremover, inntil de fikk hele folkemassen til å vende seg mot røverne slik at de ikke lenger kunne gjøre motstand, men ble tvunget tilbake til tempelet, samtidig som Ananus og hans parti falt inn i kampen.***

Dette skremte røverne alvorlig fordi de mistet herredømmet over den ytre forgården, så de flyktet inn i den indre forgården og stengte portene. Ananus fant det ikke rett å angripe de hellige portene, selv om motparten kastet steiner på dem ovenfra. Så forbød han å slippe folket inn i forgården dersom de ikke hadde renset seg, og derfor utvalgte han i alt seks tusen mann ved loddkasting, og plasserte vakter i side-bygningene, så det ble oppstilt vaktstyrker etter hverandre, og enhver ble nødt til å stille opp etter tur, selv om mange av de fremste i byen ble fritatt av dem som påtok seg kommandoen ved at de satte inn noen av de fattigste folkene for å holde vakt i deres sted.

13. Det var Johannes, slik vi har fortalt, som rømte fra Gischala, og var årsaken til at alle disse ble drept. Han var en dyktig mann og i sin sjel var han maktsyk. På avstand var han en rådgiver til slike aksjoner, og denne gangen lot han som om han representerte folkets mening og han gikk omkring over alt sammen med Ananus og møtte de fremste blant folket og om natten unngikk han vaktstyrken. Han fortalte hemmelighetene deres til selotene slik at alt det folket forhandlet om, ble kjent av fiendene på denne måten, endog før de var blitt enige seg imellom. Og da han var slu nok til ikke å komme under mistanke, utviklet han et vennskap med Ananus og folkets høvding, men denne dobbeltrollen gjorde at de vendte seg mot ham, for han smigret dem så overdrevent at han ble mistenkelig for dem, og hans stadige tilstedeværelse selv når han ikke var invitert, gjorde at de også mistenkte ham sterkt for å ha røpet hemmelighetene for fienden, for de merket seg tydelig alle planene som ble lagt mot dem når de kom sammen. Det var heller ingen annen de hadde grunn til å mistenke så sterkt som Johannes, men han var ikke så lett å bli kvitt, for han hadde skaffet seg mye makt ved hjelp av sine ondskapsfulle planer. Han ble også støttet av flere av de fremste menn som skulle rådspørres i alle viktige saker. Det ble derfor sett på som rimelig at han skulle avlegge ed på sin godvilje for dem, og det gjorde han villig for å vise at han var på folkets side og ikke ville røpe noen av deres avtaler og planer til fienden. Og han ville både med råd og dåd hjelpe dem med å slå dem som angrep dem. Dermed stolte Ananus og hans parti på hans ed og rådførte seg fortsatt med ham uten noen mistanke og de gikk til og med så langt at de sendte ham som ambassadør til selotene i tempelet med forslag om forlik, for de ville unngå at tempelet ble skjendet og at ingen av deres folk skulle bli drept der inne.

14. Nå gikk Johannes inn i tempelet, og som om eden om hans gode vilje var avlagt for selotene, sto han midt i blant dem og talte som følger: – at han flere ganger hadde løpt stor risiko for deres skyld for å la dem få kjennskap til alt som i hemmelighet var planlagt mot dem av Ananus og hans parti, men at både han og de ville komme i den mest uunngåelige fare dersom ikke forsynet skulle bringe dem hjelp, for Ananus hadde fått folket med på at han ikke ville dryge lenger med å sende ambassadører til Vespasian for å invitere ham til å komme og ta byen, og at han hadde utlyst en faste neste dag mot dem, slik at de av religiøse grunner skulle få adgang til tempelet, eller ta det med makt og slåss med dem der, for han kunne ikke se hvor lenge de kunne utholde en beleiring eller være i stand til å kjempe mot så mange fiender. Han la også til at det var etter Guds forsyn at han selv kom som utsending til dem for å få til et forlik, og at Ananus hadde kommet med sine forslag for at han skulle overfalle dem når de var ubevæpnet. De skulle da velge mellom to alternativer, enten ved megling mellom dem og vaktene for å redde livet, eller skaffe hjelp utenfra. Og hvis de gikk med håp om benådning dersom de ble slått, ville de glemme de desperate tingene de hadde gjort, og man kan anta at dersom de omvendte seg, ville de som hadde lidd på grunn av dem, forsone seg med dem til tross for at de som hadde skadet dem bare hadde latt som om de hadde omvendt seg. Men slike vil vanligvis bli hatet for en slik falsk omvendelse, for når de som har lidd vondt, får makten i sine hender, blir de som regel strengere enn gjernings-mennene. Og de skadelidtes slekt og venner vil alltid sammensverge seg mot dem, for et stort antall mennesker ville bli rasende for de grove lovbruddene og den illegale rettspleien, og selv om noen ville synes synd på dem, ville de likevel bli overvunnet av flertallet.

Fotnoter fra forrige side:

* Her kan vi se hvordan overprest-embetet var blitt utskjemt og ødelagt hos jødene, da uverdige, simple og onde personer avanserte til offentlige stillinger ved hjelp av opprørerne, og disse overprestene ble nødt til å gå med på å hjelpe dem som hadde forfremmet dem til denne ugudelige praksisen. Navnene på disse overprestene var Jesus, sønn av Damneus, Jesus, sønn av Gamaliel, Mattias, sønn av Teofilus og Phannias, sønn av Samuel. Alle disse skal vi møte i Josefus' fremtidige historie om krigen.

** Denne stammen eller rekken av overprester som her kalles Eniachim, synes for Mr. Lowth å være den som er nevnt i 1.Krøn.24,12, "Jakins klasse," eller i noen oversettelser "Eljakims skift," og jeg tror at dette ikke er en usannsynlig antagelse.

*** Det er her verdt å merke seg, at denne Ananias, som var den beste av jødene på den tiden, og var den overpresten som var mest bekymret for selotenes profanering av forgårdene, og som ikke hadde noen skrupler over skjendingen av "hedningenes forgård," i vår Frelsers dager, ikke brydde seg om at den ble svært profanert av jødene og uten skrupler ble gjort om til en markedsplass, nei, "en røverhule," iflg. Matt.21,12-13 og Mark.11,15-17. Når Josefus omtaler de to forgårdene, kaller han begge *hagia* eller *hellige steder*, men så langt jeg kan huske, aldri kaller hedningenes forgård for dette.

KAPITEL 4

SELOTENE BER IDUMEERNE KOMME TIL JERUSALEM STRAKS. DE BLE NEKTET ADGANG TIL BYEN OG VAR DER HELE NATTEN. JESUS, EN AV OVERPRESTENE, TALER TIL DEM, OG IDUMEEREN SIMON SVARER.

1. Ved denne listige talen skremte Johannes selotene, men han nevnte ikke hva slags utenlandsk hjelp han tenkte på, men på en fordekt måte antydet han idumeerne. Men da han spesielt kunne irritere selotenes ledere, rakket han ned på Ananus og sa at han var i gang med å begå noe grusomt og var for dem en alvorlig trussel. Disse lederne var Eleasar, Simons sønn som så ut til å være den beste av dem alle, både for å avgjøre hva som måtte gjøres og å utføre det som var besluttet, og Sakarias, sønn til Phalek, og begge var av presteslekt. Da disse to menn hadde fått høre om de truslene som gjaldt dem alle, i tillegg til dem som var rettet mot dem selv, og dessuten hvordan Ananus og hans parti hadde invitert romerne for å sikre seg selv makt, var dette også en del av Johannes' løgn, så derfor nølte de en god stund for å finne ut hva de skulle gjøre i løpet av den korte tiden de hadde. For folket var klar til å angripe dem med én gang, og den plutselige sammensvergelsen mot dem hadde nesten avskåret dem fra hjelp utenfra, for de ville være i den verste nød før noen av deres hjelpere ville få høre om det.

Det ble bestemt at man skulle tilkalle idumeerne, så de skrev et kort brev som gikk ut på at Ananus hadde fått folket med på at de skulle forråde byen i hendene på romerne, mens de selv hadde gjort opprør mot de andre og holdt seg i forvaring i tempelet for å beholde sin frihet, og at det bare var en kort tid igjen til de kunne vente befrielse. Og hvis de ikke straks kunne komme dem til hjelp, ville de snart være i Ananus' makt, og byen ville være i romernes vold. De påla også budbringerne å fortelle idumeernes ledere mye mer om forholdene. Så ble det utvalgt to handlekraftige menn som var meget taleføre til å bringe budskapet, og det var enda viktigere at de var raske til beins, for de visste godt at idumeerne straks ville etterkomme deres ønsker, for de var alltid en nasjon i kaos og strid, og på vakt overfor enhver bevegelse og med hang til opprør, og om de ble aldri så lite smigret når de ble bedt om noe, grep de straks til våpnene og satte seg i bevegelse og skyndte seg av sted til slaget som til en fest. Det høvde godt å få ekspedert

beskjeden hurtig, og det klarte budbringerne godt. Begge het Ananias, og de kom raskt til lederne for Idumeerne.

2. Lederne deres ble svært overrasket over innholdet i brevet og det budbærerne fortalte, og deretter løp de omkring i landet som gale og proklamerte at folket skulle møte opp til krig, så de samlet hurtig en stor folkemengde på kortere tid enn det som ble angitt i proklamasjonen, og alle grep til våpen for å forsvare friheten for sin hovedstad. Tjue tusen ble satt i slagorden og kom til Jerusalem under fire befalingsmenn, Johannes og Jakob, Sosas sønn, og dessuten Simon, Cathlas' sønn og Phineas sønn til Clusothus.

3. Denne utsendingen ble hverken gjort kjent for Ananus eller vaktene, men Ananus fikk i forkant vite at idumeerne var kommet, og da befalte han at portene skulle stenges og at murene skulle bevoktes. Men han hadde ikke på noen måte tenkt å slåss med dem før de angrep, for han ville prøve å forhandle med dem. Jesus, den eldste av overprestene nest etter Ananus, sto på vakttårnet ovenfor dem og sa: "Det er sannelig kommet mange vanskeligheter over denne byen, men jeg har ikke under noen av dem undret meg så mye over dens skjebne som nå, for dere er kommet for å hjelpe onde menn, og det på underlig vis. For jeg ser at dere er kommet for å støtte de mest foraktelige menn som står oss imot, og det med en makeløs iver, og at vår hovedstad har tilkalt dere til hjelp mot barbarene. Hvis jeg hadde skjønt at idumeernes hær besto av menn som ligner på dem som tilkalte dem, er det jo ikke så rart, for det er ingen ting som binder menneskenes sinn så tett sammen som når de har den samme væremåten."

"Men hvis dere ville granske disse mennene som har invitert dere, én for én, ville dere finne at hver eneste av dem ville fortjene å dø ti tusen ganger for skurkestrekene og forsøplingen av hele vårt land. I hele landet har de korrumpert og sløst bort alt de eide, og som gale har de plyndret nabolandsbyene og til sist løpt sammen inn i den hellige stad. De er røvere, og ved deres pågående ondskap har de skjendet dette hellige gulv, og man kan nå se at de drikker seg fulle i helligdommen. I sine umettelige buker bruker de opp tyvegodset fra dem de har drept. Og den folkemengden som er med dere er så flott utstyrt med våpen, og ville passet fint dersom deres hovedstad hadde kalt denne hæren til hjelp mot utlendinger. Hva annet kan man kalle denne handlemåten enn en dårlig spøk, når man ser en hel nasjon komme for å beskytte en pøl med ondskapsfulle stympere? Jeg har en god stund lurt på hva det kan være som har fått dere til å gå inn for dette så plutselig, for dere vil da vel ikke bevæpne dere for å hjelpe banditter og gå imot det folket som er deres slektninger uten å ha en god grunn for det. Men vi har fått høre at romerne er brukt som påskudd for beskyldningen om at vi skal forråde byen til dem, for noen av deres menn har nettopp skreket opp om denne saken og har sagt at de er kommet for å befri deres hovedstad."

"Vi kan ikke annet enn beundre disse slynglene når de kan få seg til å finne på slike løgner mot oss, for de visste at det ikke fantes noen annen måte å få folk som har en naturlig frihetstrang, til å bli irritert på oss, og dermed koke sammen en løgnhistorie om at vi skulle forråde det som vi elsker aller mest, friheten. Dere bør tenke over hva slags folk det er som kommer med slike bakvaskelser, og mot hvilke folk de retter

sine beskyldninger, og så finne ut hva som er sant og ikke høre på oppdiktede historier, men bedømme ut fra handlingene hos begge parter – for hva slags grunn skulle vi ha for å selge oss til romerne, da det fra begynnelsen sto i vår makt å gjøre opprør mot dem, og vi ikke gjorde det, for om vi hadde gjort det, ville vi havnet under deres herredømme på nytt, mens nabolandene ennå ikke var blitt ødelagt. Det er ingen enkel sak å bli forsonet med romerne om vi hadde ønsket det, nå som de har undertrykket Galilea og dermed blitt stolte og frekke. Eller om vi skulle prøve å gjøre dem til lags nå som de er så nær oss, ville en slik skam være verre enn døden."

"For min del ville jeg foretrukket fred med dem fremfor å dø, men når vi allerede er i krig med dem, vil jeg dø med ære fremfor å leve i fangenskap under dem. Påstår de at vi som er folkets ledere skulle ha henvendt oss til romerne i hemmelighet, eller skal vi ha gjort det etter folkeavstemming? Og hvis det bare skulle være vi som har gjort det, la dem navngi disse vennene våre som er blitt sendt som våre tjenere for å drive dette påståtte forræderiet. Er noen blitt tatt på fersk gjerning i et slikt ærend, eller blitt grepet da han kom tilbake? Sitter de inne med våre brev? Hvordan skulle vi kunne skjule oss for et så stort antall medborgere som vi samtaler med hver time, mens det som skjer hemmelig i landet ser ut som noe som selotene kjenner til, de som bare er få i antall og dessuten er innesperret og ikke kan komme ut av tempelet og inn i byen! Det er første gangen at de er blitt klar over at de kommer til å bli straffet for sine uforskammede handlinger. Om disse mennene var fri for den frykten de er under nå, ville det ikke være noen mistanke om at noen av oss er forrædere. Og hvis de anklager folket for dette, må det legges frem offentlig og ikke komme fra en fra folket som har skilt seg ut og dermed hurtigere kunne gjøre saken offentlig kjent. Men hvordan kunne slikt skje? Må det ikke ha vært utsendt ambassadører for å stadfeste en slik avtale? Og la dem fortelle oss hvem denne ambassadøren var som hadde fått denne oppgaven? Men dette er ikke noe annet enn et påfunn av dem som kvier seg for å dø og prøver å unngå straffen som henger over dem, for hvis det er skjebnen som har bestemt at denne byen skal forrådes til fienden, er det ingen andre enn disse mennene som nå anklager oss, som er uforskammet nok til å gjøre det, for det mangler intet annet for å fylle deres ondskaps mål enn at de skulle bli forrædere."

"Nå som dere idumeere er kommet hit bevæpnet, er det først og fremst deres plikt å støtte deres hovedstad og slutte dere til oss for å få fjernet disse tyrannene som har krenket bestemmelsene fra våre lovlige tribunaler og har tråkket på våre lover ved å gjøre sverdet til dommer over rett og galt. De har grepet aktede menn som ikke har vært anklaget for noe, rett fra markedsplassen og torturert dem og lagt dem i lenker og drept dem uten å høre på hva de hadde å si eller å høre på deres bønner om nåde".

"Hvis dere ønsker det, kan dere uten krig komme inn i byen og så undersøke bevisene på at det jeg nå sier er sant, og å se på de husene som er blitt tømt av brutale plyndrere, og de familiene og kvinnene som er kledd i svart og sørger over sine kjære som er drept, og dere kan lytte til deres gråt og klage som kan høres over hele byen, for det er ingen som ikke har fått smake angrepene fra disse perfide skurkene som har gått så langt i den galskapen de ikke bare har drevet med utenfor landet og i fjerne byer, men til og med i denne byen som er hele landets hode og ansikt utad, og til og med inne i tempelet. For det er nå blitt deres gjemmested, deres

tilflukt og selve kilden til sammensvergelsen mot oss. Dette stedet som har vært beundret av hele den beboelige verden, og helt til jordens ende blitt æret av dem som bare har hørt om det, blir nå nedtråkket av disse ville dyrene som er født blant oss selv. De triumferer i sin desperate stilling når de får høre at ett folk skal kjempe mot et annet, én by mot en annen, og at en krigs-hær er blitt samlet mot deres eget samfunn."

"I stedet for å gjøre det på denne måten, er det slik jeg har sagt, særdeles nødvendig og rettferdig at dere slutter dere til oss for å kvitte oss med disse bandittene og ta hevn over dem fordi de har lurt dere, og for å ha vært uforskammet nok til å invitere dere til å hjelpe dem, dere som de burde ha fryktet for, mens dere burde vært rede til å straffe dem. Men selv om dere skulle ha noen slags aktelse for invitasjonen fra disse mennene, kan dere likevel legge ned våpnene og komme inn i byen som våre slektninger, og ikke lenger kalle dere hjelpesoldater eller fiender, og i stedet være dommere i denne saken. Tenk over hva disse menn vil vinne hvis deres anklagere må stå til rette for dere med den udiskutabelt ondskapsfulle forbrytelsen å ikke unne noen å forsvare seg mot anklagene som er blitt rettet mot dem. Men la dem nå få denne rettigheten ved at dere kommer! Men hvis dere hverken vil støtte oss i vår indignasjon mot disse mennene eller dømme mellom oss, har jeg et tredje forslag, at dere lar oss være i fred og hverken angriper oss i vår ulykke eller støtter disse som gjør opprør mot sin egen hovedstad, for selv om dere skulle ha en så alvorlig mistanke at vi skulle ha forhandlet med romerne, står det i vår makt å vokte inngangene til byen, og først hvis noe av det vi er blitt anklaget for er kommet for dagen, kan dere komme inn og straffe dem som blir funnet skyldige, for fienden kan ikke hindre dere som nå er kommet så nær inntil byen. Men om ingen av disse forslagene er akseptable eller rimelige for dere, skal dere ikke undre dere over at portene er stengt for dere nå som dere er bevæpnet."

4. Slik talte Jesus, men idumeerne brydde seg ikke om det han sa, men var rasende fordi de ikke straks fikk komme inn i byen. Generalene var også opprørt over at de ble bedt om å legge ned våpnene, og så på det som et tilbud om fangenskap fra en eller annen. Men Simon, sønn av Cathlas, som var en av befalingsmennene, fikk med mye strev roet ned sine menn, og han stilte seg slik at prestene kunne høre ham, og sa følgende:

"Jeg kan ikke lenger forundre meg over at frihetens beskyttere er under forvaring i tempelet, når det finnes slike som stenger portene til vår felles by* for deres eget folk, og samtidig er rede til å slippe romerne inn i den, og til og med vil pynte byportene med sine girlandere når de kommer, samtidig som de taler til idumeerne fra sine egne vakttårn og oppfordrer dem til å legge ned våpnene som de har grepet til for å forsvare dens frihet. Og når de ikke vil la byens voktere betro den til sine slektninger, og vil sette dem til å skifte rett i striden mellom dem, og når de til og med beskylder dem for å ha drept noen uten lovlig dom, viser det at de i sin skam dømmer hele nasjonen og har stengt byen for sine egne slektninger, som alltid har vært åpen for fremmede som kom for å tilbe der. Vi har sannelig skyndet oss for å komme til dere for å gå til krig mot våre egne landsmenn, og grunnen til at vi skyndte oss, er at vi skal forsvare den friheten som dere er så ulykkelig over og som dere vil forråde. Dere er sannsynligvis skyldig i lignende forbrytelser mot dem som dere holder i forvaring,

og har, slik jeg antar, samlet opp troverdige påskudd som dere bruker mot dem, og som dere også bruker mot oss, og at dere har fått stengt dem med sine ledere inne i tempelet for å holde dem i forvaring, enda de bare prøver å ta seg av de offentlige sakene. Og dere har stengt byportene for folk som er deres nærmeste slektninger, og når dere fornærmer andre med deres befalinger, klager dere over å være blitt tyrannisert av dem og kaller dem som dere selv har tyrannisert for urettferdige guvernører. Hvem kan finne seg i deres munnbruk, når de legger merke til deres handlinger, dersom dere ikke mener at idumeerne skal stenge dere ute fra deres hovedstad, dere som stenger de andre ute fra de hellige tjenestene i deres eget land! Man må i rettferdighetens navn beklage at de er blitt innestengt i tempelet, de som hadde mot til å straffe disse tyrannene som dere kaller de beste menn og skulle være uskyldige, mens de er deres medskyldige i ondskapen deres, for de begynte ikke med dere, for de verste i dette forræderiet hadde de fått fjernet allerede. Men hvis disse menn har vært mer barmhjertig enn den offentlige nødvendighet krevde, vil vi idumeere forsvare Guds hus og kjempe for vårt felles land og gjøre motstand både mot dem som angriper dem utenfra og dem som forråder dem innenfra. Vi vil være her foran muren med våre våpen inntil romerne enten blir leie av å vente på dere, eller inntil dere begynner å elske friheten og angrer på hva dere har gjort mot den."

5. Og nå ga idumeerne sin akklamasjon til Simons ord, men Jesus gikk sorgfull sin vei da han så at idumeerne motsatte seg alle kloke råd og at byen var omringet på begge sider, og idumeerne ikke holdt seg i ro, for de var rasende over fornærmelsen over å være blitt utestengt fra byen, og da de hadde trodd at selotene var sterke, men ikke kunne se noe til at de støttet dem, begynte de å tvile på saken, og mange angret på at de hadde kommet dit. Men den skammen som ventet dem dersom de returnerte uten å ha utrettet noe, overvant deres anger, slik at de lå der hele natten foran muren, selv om det var i en ubekvem leir, for det brøt ut en kraftig storm om natten med voldsom styrke og veldige regnskyll og et vedvarende og voldsomt tordenvær og i tillegg overraskende bulder og jordskjelv. Disse ting var et tydelig tegn på at en stor ødeleggelse var på vei over menneskene og at verden var kommet i kaos og enhver kunne gjette at disse tegnene varslet store ulykker.

6. Men idumeernes og borgernes meninger var og forble de samme. Idumeerne trodde at Gud var vred fordi de hadde grepet til våpen, og at de ikke ville unngå straff for å ha gått til krig mot sin hovedstad. Ananus og hans parti trodde at de hadde seiret uten kamp og at Gud var deres general, men de hadde begge gjettet feil om det som skulle komme, og gjort disse hendelsene til jærtegn mot sine fiender, mens de selv måtte gjennomgå de onde følgene. Idumeerne beskyttet seg ved å holde seg inntil hverandre som en vegg for å holde varmen og de holdt skjoldene over hodene slik at de ikke ble så sterkt plaget av regnet. Men selotene var mer bekymret for disse mennene enn de var for seg selv, og de kom sammen og så seg om etter en måte de kunne hjelpe dem på, og de mest illsinte syntes det var best å bruke våpnene og tvinge vaktene og deretter falle midt inn i byen og så åpne byportene for sine hjelpere. For de trodde at vaktene var forvirret og ville gi etter for et uventet angrep fra dem, spesielt da størstedelen av dem var ubevæpnet og kampudyktige. Det var heller ikke lett å samle bybefolkningen som hadde stengt seg inne i husene under stormen. Og hvis det skulle være noen risiko ved dette foretagendet, var det deres plikt å tåle enhver lidelse, og ta i betraktning at en så stor folkemengde skulle

omkomme så sørgelig på grunn av dem. Men de mer omtenksomme blant dem motsatte seg denne voldelige metoden, for de så ikke bare at vaktene var tallrike, men også at selve byportene var sterkt bevoktet av hensyn til idumeerne. De regnet også med at Ananus ville være over alt og besøke vaktene hver time, og det ble faktisk gjort de andre nettene, men ikke denne natten, ikke fordi Ananus var sløv, men på grunn av den allmektige skjebnen, der både han selv og de mange vaktmennene skulle omkomme sammen med ham, for da natten var omme og stormen var voldsom, gav Ananus virkelig vaktene i sidebygningene lov til å gå og legge seg, mens selotene kom på å benytte seg av sagene som tilhørte tempelet, for å sage over port-bommene. Bråket av stormen og ensa mer av tordenen, virket sammen med planen deres, slik at ingen hørte lyden fra sagingen.

7. Så gikk de i hemmelighet ut av tempelet og til bymuren, og der brukte de sagene og åpnet den porten som vendte mot idumeerne. Til å begynne med ble idumeerne redde fordi de trodde at Ananus og hans folk var på tur for å angripe dem, slik at hver mann holdt sin høyre hånd på sverdet til forsvar, men snart ble de klar over hvem det var som kom og lot dem komme inn i byen. Dersom idumeerne hadde angrepet byen, kunne ingen ting ha hindret dem i å ødelegge hele folket, hver eneste mann, for så rasende var de på dette tidspunktet. Men først sørget de for å få selotene ut av deres forvaring, for de som var kommet ut, ba dem innstendig om ikke å overse dem som de var kommet for å hjelpe i nøden. Ellers ville de ha kommet i enda større fare, for siden de nå hadde angrepet vaktene, ville det være lett å gå løs på byen, men hvis hele byen ble alarmert, ville de ikke kunne overvinne vaktene, for da ville de kjempe og hindre dem i å komme inn i tempelet.

---

* Man kaller Jerusalem ”den alminnelige byen,” for idumeerne som var juridiske proselytter, samt de ordinære jødene, stadfester klart at ”Jerusalem ikke ble tilregnet eller bestemt for Benjamin stamme eller Juda, men for enhver stamme med like stor rett til å bo der (når de kom for å tilbe der under de hemmelige festhøytidene).”

KAPITEL 5

IDUMEERNES GRUSOMHETER DER DE KOMMER SEG INN I TEMPELET UNDER STORMEN, OG LIKEDAN SELOTENES. ANANUS, JESUS OG SAKARIAS BLIR DREPT. IDUMEERNE DRAR HJEM IGJEN.

1. Dette rådet likte idumeerne, og de kom inn i tempelet gjennom byen. Selotene hadde også store forventninger til dem og ventet ivrige på dem. Og da de kom inn, kom også de freidig ut av tempelet og blandet seg med idumeerne og gikk løs på vaktene og de vaktpostene som lå og sov, og der drepte de dem. De som var våkne, skrek opp, og folkemengden sto opp og grep øyeblikkelig til våpen i forskrekkelsen for å forsvare seg, og da de trodde at det bare var selotene som angrep dem, gikk de på med freidig mot og trodde de skulle overvinne dem fordi de var så mange flere, men da de fikk se at andre også presset dem og merket at idumeerne også var der, la storparten fra seg både våpnene og motet, og hengav seg til å gråte og klage. Men noen få av de yngre dekket seg med armeringen og møtte idumeerne med heltemot og klarte å beskytte de gamle mennene en stund. Og andre gav signal til folket i byen om ulykken de var havnet i, men da disse også ble klar over at idumeerne var

kommet inn, var det ingen som turte å komme dem til hjelp, og de begynte også å gråte og jamre seg fryktelig over sin skjebne. Det kom også høye klagerop fra kvinnene, og alle vaktene sto i fare for å bli drept. Selotene sluttet seg også til idumeernes rop, og stormen gjorde kampen enda frykteligere, for idumeerne sparte ingen, for de var av naturen blodtørstige barbarer, og de var opphisset på grunn av stormen og brukte våpnene mot dem som hadde stengt byportene for dem, og gjorde det samme mot dem som det de hadde gjort mot dem som hadde bedt for sine liv, og mot dem som sloss mot dem. Og de som hadde bedt dem om å huske på at de var i slekt og hadde bedt dem om å vise respekt for deres felles tempel, gjennomboret de med sine sverd. Det fantes ingen mulighet for flukt eller noe håp om å berge seg, og de ble drevet sammen i hauger og drept. Slik ble storparten drevet sammen med vold og makt uten noe tilfluktsted med morderne over seg, og da de ikke hadde annen utvei, kastet de seg hodestups ned i byen, der de etter min mening fikk en enda verre skjebne enn den de prøvde å unngå, fordi de hadde gjort det etter egen vilje. Nå var tempelets ytre forgård oversvømt av blod, og den dagen lå det åtte tusen fem hundre døde der.

2. Men idumeernes raseri gav seg ikke etter disse massedrapene, for nå begav de seg inn i byen og plyndret hvert hus og drepte alle de møtte, men de anså det nytteløst å gå løs på hele folket, men oppsøkte overprestene og gikk løs på dem med den største nidkjærhet og drepte dem straks de kom over dem, og mens de sto på deres døde kropper, hånte de Ananus' godhet mot sitt folk og Jesus for hans tale fra muren. De gikk endog så langt i sin ugudelighet at de slengte vekk deres legemer uten å begrave dem, og de som de hadde fordømt, korsfestet de og begrov dem før solnedgang.

Jeg tar ikke feil når jeg sier at Ananus' død var begynnelsen til byens ødeleggelse, og at man herfra kan datere murens fall og dens sammenbrudd da prestene og de som skulle bevare byen ble drept midt i den. Han var i andre henseende en aktverdig og rettferdig mann og i tillegg til sin høybårenhet, elsket han likestilling selv for de simpleste av folket. Han var en enestående frihetselsker og beundret demokrati, og valgte alltid folkets velferd fremfor personlige fordeler, og fremfor alt fred, for han var grundig klar over at romerne ikke kunne overvinnes. Han forutså også at en krig nødvendigvis måtte bli følgen, og hvis ikke jødene kom på noe veldig lurt, ville de gå til grunne. Kort sagt, hvis Ananus hadde overlevd, hadde de helt sikkert fått i stand en ordning, for han var en dyktig mann til å overtale folket og hadde allerede overvunnet sine opponenter eller dem som ville ha krigen. Jødene hadde gjort rikelig for å hefte bort romerne om de hadde hatt en slik general som han. Jesus hadde også sluttet seg til ham, for selv om han var ham underlegen, sammenlignet med ham, sto han over alle de andre. Jeg kan ikke annet enn tenke at det var Gud som hadde dømt denne byen til undergang og ville rense helligdommen med ild, og at det var derfor han fjernet alle disse velmenende forsvarerne, mens de som tidligere hadde båret de hellige klærne og forestått gudstjenestene, og nytt aktelse over hele den bebodde verden, og som var blitt kastet ut nakne da disse kom inn i byen, ble til mat for hunder og ville dyr. Og jeg kan ikke annet enn tenke på at godheten selv måtte gråte over disse mennenes skjebne, og at byen ble så fryktelig rammet av ondskapen. Slik endte det til slutt med Ananus og Jesus.

3. Etter at disse ble drept, overfalt selotene og idumerne folket som en flokk ville dyr og skar halsen over på dem, og vanlige folk ble drept over alt hvor de fikk tak i dem. Adelsmennene og de unge fanget de først og bandt dem, stengte dem inne i fengsel, men holdt opp med drapene i håp om at noen ville gå over til deres parti. Men ingen ville følge dem, men foretrakk døden fremfor å slutte seg til slike ondskapsfulle banditter som gjorde slikt mot sitt eget land. Når de nektet, ble de utsatt for forferdelig tortur, og de ble så slått og pint at kroppene deres ikke tålte det lenger, inntil at de til slutt og med stor vanskelighet fikk tillatelse til å dø. De som ble tatt om dagen, ble drept om natten, og kroppene deres ble båret ut og kastet for at det skulle bli plass for andre fanger, og redselen hos folket var så stor at ingen hadde mot til synlig å gråte for sin døde slektning, eller begrave ham. De som var innestengt i husene, kunne bare felle tårer i hemmelighet, og sukket ikke uten risiko for at fiendene skulle høre dem, for hvis de gjorde det, ville de som sørget, få den samme slags død som dem de sørget for. Det var bare om natten de kunne ta litt støv å strø over kroppen, og bare de som var mest villig til å utsette seg for fare ville gjøre det om dagen. Det var tolv tusen av de beste borgerne som omkom på denne måten.

4 Selotene og idumeerne ble til slutt utslitte av å drepe, og de var frekke nok til å opprette falske domstoler og standretter i den hensikt å få drept Sakarias,** Baruks sønn, en av de mest aktede borgere – og det som provoserte dem var at han hatet ondskap og elsket frihet. Han var dessuten en rik mann, slik at når de fikk fjernet ham, håpet de ikke bare å få tak i hans eiendeler, men også å bli kvitt en som hadde makt til å ødelegge dem. Så sammenkalte de ved et offentlig opprop, sytti av de fremste menn av folket til en forestilling, som om de selv var dommere, enda de ikke hadde noen myndighet. Foran disse ble Sakarias anklaget for å ha planlagt å rapportere sammenslutningen deres til romerne, og at de ved sitt forræderi skulle ha sendt bud til Vespasian. Men det fantes ikke noe bevis for det han var anklaget for, men de bedyret selv at de var helt overbevist om at slik var det, og de forlangte at deres antagelse skulle gjelde som fullgodt bevis. Da Sakarias så at det ikke fantes noen mulighet for å slippe unna dem, da han var blitt tatt ved svik og kastet i fengsel uten rettssak, gav han seg selv stor talefrihet i sin fortvilelse for sitt liv. Derfor sto han opp og lo av deres påståtte anklage, og med noen få ord tilbakeviste han de forbrytelsene han var blitt beskyldt for. Deretter vendte han seg til sine anklagere og gikk igjennom alle de lovbruddene de hadde gjort, og klaget høylytt over det offentlige kaoset de hadde stelt i stand. I mellomtiden ble selotene desperate, og det var så vidt at de ikke trakk sine sverd, til tross for at de prøvde å bevare fatningen og se ut som dommere hele tiden. Av andre grunner ville de også sette dommerne på prøve for å se om de ville dømme rettferdig og dermed sette sine egne liv i fare. De sytti dommernes kjennelse gikk ut på at anklagede var uskyldig – og de valgte heller å dø sammen med ham enn å bli skyld i hans død, men da brøt det ut et voldsomt skrål fra selotene, og de ble rasende på dommerne som ikke hadde forstått at den myndigheten som var gitt dem, bare var et bedrag. Og to av de frekkeste av dem overfalt Sakarias midt i tempelet og drepte ham, og da han falt, skjendet de ham og sa: ”Du har også vår kjennelse, og dette vil være en bedre frikjennelse for deg enn den andre.” Så kastet de ham ut av tempelet og ned i dalen nedenfor. Deretter slo de til dommerne med sverdene og mishandlet dem, skjøv dem bort fra tempelplassen, og den eneste grunnen til at de sparte dem, var at når de ble spredt blant folket i byen, ville de fortelle at de ikke var bitt annet enn slaver.

5. Men på dette tidspunktet begynte idumeerne å angre på at de var kommet, og de var misfornøyd med det som var gjort, og da en av selotene hadde samlet dem i hemmelighet, la han frem for dem hvilke ondskapsfulle streker de selv hadde gjort i forbindelse med dem som hadde invitert dem, og redegjorde spesielt for hva slags forbrytelser som de hadde gjort mot sin hovedstad. Han sa at de hadde brukt våpen som om overprestene var i ferd med å forråde sin hovedstad til romerne, uten å finne bevis på noe slikt forræderi, men at de hadde hjulpet dem som lot som om de trodde noe slikt, samtidig som de førte krig og uforskammet drev sitt tyranni. Det skulle være deres oppgave å hindre dem i den slags adferd fra begynnelsen, men de så at de deltok med dem i massedrapet på sine egne landsmenn, og det var på høy tid å stoppe denne slags forbrytelser og slutte med å hjelpe dem som bryter fedrenes lover. Om noen hadde tatt det ille opp at portene var blitt stengt for dem så de ikke fikk komme inn i byen, så var jo de som hadde stengt dem ute, blitt straffet, og nå var Ananus død og nesten hele folket var blitt drept i løpet av én natts tid. Nå kunne man se at mange av dem selv angret på det de hadde gjort, for de hadde fått se barbariet hos dem som hadde invitert dem, og at de ikke hadde vist noen aktelse for dem som hadde frelst dem og var frekke nok til å gjøre de forferdeligste ting for øynene på dem som hadde støttet dem og at deres onde gjerninger ville bli belastet idumeerne og lagt til anklagen mot dem, inntil en eller annen stanset dem og skilte lag med dem for å avstå fra dette. Derfor burde de dra hjem igjen, for nå ville de bli baktalt og anklaget for forræderi, for det var ingen grunn til å tro at romerne ville komme denne gang, for byens regjering var beskyttet av murer det ikke var så enkelt å rive ned. Hvis de unngikk ytterligere fellesskap med slike onde menn, ville de ha en unnskyldning, siden de hittil var blitt lurt til å være deres partnere.

---

* Noen kommentatorer er rede til å tro at denne "Sakarias, sønn av Baruk," skulle være den samme som "Sakarias, Barakias' sønn," i Matt.23,35. Dette er en merkelig utleggelse, da profeten Sakarias var "sønn av Barakias," og "sønnesønn av Iddo," (Sak.1,1), og vi har ingen annen beretning om hvordan han døde enn den som står hos Matteus. Denne "Sakarias," var "sønn av Baruk," for dette drapet hadde allerede skjedd da vår Frelser sa disse ordene, for jødene hadde drept ham. Drapet på "Sakarias, sønn av Baruk," skjedde om lag trettifire år frem i tiden, og drapet som den gang skjedde "mellom tempelet og alteret," var i prestenes forgård som var en av de helligste delene i den ytre delen av tempelet, mens dette skjedde midt i tempelet.

KAPITEL 6

DA SELOTENE BLE KVITT IDUMEERNE, DREPTE DE MANGE FLERE AV INNBYGGERNE. VESPASIAN FRARÅDET ROMERNE DA DE VAR SVÆRT OPPSATT PÅ Å MARSJERE MOT JØDENE UNDER KRIGEN PÅ DEN TIDEN.

1. Idumeerne gikk med på dette, og til å begynne med satte de fangene fri, og de utgjorde om lag to tusen av befolkningen og søkte straks tilflukt hos Simon som vi nå skal fortelle om. Deretter dro idumeerne tilbake fra Jerusalem og kom hjem, og avreisen deres overrasket begge parter, for siden folket ikke visste om at de hadde angret seg, tok de mot til seg for en kort stund. Og de var lettet over å være kvitt mange av fiendene samtidig som selotene ble enda frekkere fordi de var befridd for dem som ville hindre dem i deres planer og stanse dem i deres ondskap, og ikke fordi de var blitt sviktet av sine medsammensvorne. Følgelig nølte de ikke med å gjøre kort prosess i alt de ønsket å gjøre, og forhandlet overhodet ikke om sine grusomme ugjerninger. Alt det de hadde bestemt seg for å gjøre, avviklet de

hurtigere enn man skulle kunne tenke seg, for de tørstet så sterkt etter blodet til tapre menn, og menn fra gode familier. Disse drepte de av misunnelse, og andre fordi de var redde for dem, for de mente at hele deres trygghet lå i at de ikke lot noen bli i live. Av denne grunn drepte de Gorion, en fremragende og aktverdig person, også på grunn av hans familie, for han var en tilhenger av demokrati og hadde med stort heltemot vist seg å være en fri ånd, mer enn noen annen av jødene, og hovedgrunnen til at han ble skaffet av veien, var at han var svært frittalende.

Nigel fra Perea slapp heller ikke unna dem, enda han hadde vist stort heltemot i kampen mot romerne, men nå ble han slept gjennom midtbyen, og på veien ropte han ut flere ganger om sine sår, og da han ble dradd ut gjennom portene og var fortvilt i sin nød, bønnfalt han dem om å unne ham en begravelse, og fordi de allerede hadde truet ham med at han ikke skulle få noe gravsted, drepte de ham uten å tillate at han ble gravlagt. Da de drepte ham, forbannet han dem og sa at de ville komme til å bli rammet av sult og pest i denne krigen og dessuten drepe hverandre innbyrdes. Disse forbannelsene stadfestet Gud for disse ugudelige menn, og det rammet dem i rettferdighet, for ikke mye senere fikk de smake sin egen galskap i et innbyrdes opprør. Og da Niger ble drept, ble deres redsel for å bli overvunnet forminsket, og det var ingen blant befolkningen de ikke fant på noe påskudd for å drepe, for noen ble myrdet fordi de hadde vært uenige med dem i et eller annet, og de som ikke hadde opponert mot dem i fredstid, holdt de nøye under oppsikt for å finne ut om det var noe de kunne anklage dem for, og hvis det var noen som unngikk dem, ble han mistenkt for å være en stolt mann, og hvis noen opptrådte freidig, ble han sett på som en som foraktet dem. Og hvis det var noen som ville være høflig mot dem, ble han mistenkt for å legge en forrædersk plan mot dem. Den eneste form for straff var døden, endog for den minste bagatell. Det var ingen som slapp unna med mindre han var en helt ubetydelig person, ut fra av sin herkomst eller på grunn av sin skjebne i livet.

2. Alle de andre romerske befalingsmennene betraktet opprøret hos fiendene som en stor fordel for dem. De var svært oppsatt på å marsjere mot byen og de ville absolutt ha Vespasian som sin herre og øverstbefalende under alle forhold og at ”Guds forsyn er på vår side når han setter våre fiender opp mot hverandre. Det kan likevel komme en plutselig forandring i dette, for jødene kan hurtig bli forenet igjen, enten fordi de er blitt trettet ut ved sine innbyrdes tragedier, eller at de angrer på det de har gjort.”

Men Vespasian svarte at de tok alvorlig feil i det de mente var klokt å gjøre, for de var likesom de som i teateret liker å vise seg frem med våpnene, for de gjorde det med fare for seg selv uten å tenke over hva som ville være trygt og til nytte for dem. For hvis de skulle gå løs på byen med én gang, ville de bare få fiendene til å slutte seg sammen og forene seg imot dem, men hvis de ventet en stund, ville de få færre fiender, fordi de ville bli svekket under sine innbyrdes opprør, for Gud er en bedre general enn den romerske og vil overgi jødene til opprørerne uten noen anstrengelse fra romerne og gi dem en risikofri seier. Dette er den beste metoden, for deres fiender ødelegger hverandre selv og kommer i den verste ulykke, og så kan man sitte stille å se på hvordan det går dem i stedet for å kjempe mann mot mann mot slike som elsker å drepe og er rasende på hverandre. ”Og hvis det er noen som tror at man må være flau over en seier som er vunnet uten kamp, han skal vite at

herligheten ved å seire i fred og ro, er mye bedre enn risikoen under kamp. Vi skal ha aktelse for den som er måteholden og forsiktig, for han har ikke oppnådd mindre ære for sine storverk i krig og vil kunne lede sin hær med desto større kraft når hans fiender er blitt svekket og hans egen hær forfrisket og uthvilt etter strabasene. Men nå er det ikke tiden til å ta seieren på forskudd, for selv om jødene ikke er opptatt med å lage våpen og å bygge murer og ikke tilkaller hjelpetropper fordi de tror at de kan vinne tid, er de plaget og splittet hver dag i sine borgerkriger og innbyrdes stridigheter og utsettes for større ulykker enn vi ville kunne påføre dem når de først blir tatt. Hvis noen vil tenke over hva tryggheten betyr for oss, bør han la jødene ødelegge hverandre, men selv om han synes bedre om glansen av aktiv handling, bør vi ikke på noen måte legge oss ut med disse menn mens de er opptatt med sine stridigheter, for om vi skulle overvinne dem, vil man allikevel si at vi ikke vant over dem på grunn av vår tapperhet, men på grunn av deres opprør."

3. Befalingsmennene ble helt enige med Vespasian, og det ble snart klart hvilket klokt råd han hadde gitt dem. Det var faktisk mange av jødene som deserterte hver dag og flyktet fra selotene selv om flukten var svært vanskelig fordi de hadde satt ut vakter ved hver utgang fra byen, og drepte enhver som ble tatt, for det ble tatt for gitt at de ville løpe over til romerne. Og den som betalte med penger for å kunne flykte, ble ikke betraktet som forræder, men det ble den som ikke gjorde det. Det førte til at den rike kunne kjøpe sin flukt for penger, mens bare den fattige ble drept. Langs veiene lå det lik i hauger, og mange av dem som gjerne ville flykte, foretrakk i det lange løp å omkomme i byen fordi håpet om en begravelse gjorde tanken på å dø i sin egen by mindre frastøtende. Selotene havnet til slutt i den siste graden av barbari, der man hverken tillater begravelse for de døde i byen eller for dem som lå langs veiene. Og som om de hadde gjort en avtale om å avskaffe både landets lover og naturlovene, og skjendet mennesker med sine grusomheter, vanæret de også Guddommen selv når de lot de døde ligge og råtne i solen. Den samme straffen ble gitt dem som begrov noen som de som rømte, og det var intet mindre enn døden, og den som prøvde sørge for en grav for en annen, ble straks selv i behov av en grav. Kort sagt, ingen annen god følelse var så grundig gått tapt som barmhjertigheten, for de som det var aller mest synd i, ble til aller størst irritasjon for disse slynglene som overførte sitt raseri fra de levende til de drepte og fra de døde til de levende igjen.

Terroren var så stor at de som overlevde priset dem lykkelige som først var omkommet, for de hadde fått fred. Og de som ble torturert i fengslene, syntes at de som lå ubegravd var lykkelige i sammenligning. Disse menn tråkket på alle menneskenes lover, spottet Guds lover og oraklene og profetene latterliggjorde de som juksemakere og klovner. Allikevel fortalte disse profetene om lønnen for godhet, og straff for ondskap, og når selotene handlet imot dette, oppfylte de nettopp disse profetiene i sitt eget land. For det var et eldgammelt orakel hos dem som spådde at byen skulle bli tatt og helligdommen brent under krig og at et opprør skulle hjemsøke jødene og de selv skulle skjende Guds tempel. Selotene var ikke fullstendig vantro i forhold til disse spådommene, for de gjorde seg selv til redskaper for deres oppfyllelse.

KAPITEL 7

JOHANNES TYRANNISERER RESTEN AV FOLKET. SELOTENE GJØR SKADE PÅ MASADA. VESPASIAN TAR GADARA. PLACIDIUS' GJERNINGER.

1. På denne tiden begynte Johannes å tyrannisere, og han fant det under sin verdighet å bare akseptere den slags ære som andre fikk, og da han etter hvert sluttet seg til det mest ondskapsfulle parti av dem alle, avbrøt han forbindelsen med de andre. Dette skjedde fordi han var uenig med de andre og i sin herskesyke ville gi sine egne befalinger, så det var tydelig at han ville ha kongelig makt. Noen underkastet seg fordi de var redd ham, og andre fordi de hadde sympati med ham, for han var utspekulert og lokket folk til seg både ved å forføre dem og ved å bedra dem.

Det var mange som trodde at de ville være tryggere dersom tilfellene av frekkheter ble innskrenket til én person i stedet for mange, slik det hadde vært. Hans aktivitet i ord og gjerning var så stor at han ikke hadde så få livvakter, selv om det var en mengde av hans motstandere som forlot ham, for en stor del på grunn av misunnelse, og de syntes det var tungt å underkaste seg en som tidligere hadde vært en av deres likemenn. Men hovedgrunnen til at de gikk imot ham, var deres frykt for et monarki, for de fant at det ikke var lett å gjøre ende på hans makt når han først hadde fått den, og de visste at han alltid ville bruke den mot dem fordi de hadde vært imot ham da han begynte å gjøre seg gjeldende. Enhver foretrakk å lide hva som helst i krig og så til slutt omkomme i stedet for frivillig slaveri. Opprørerne delte seg i to grupper, og Johannes regjerte den ene i opposisjon mot den andre, mens lederne holdt øye med hverandre. De brukte neppe våpen under sine innbyrdes stridigheter, men kjempet fanatisk mot folket og konkurrerte seg imellom om hvem som kunne bringe hjem det største utbyttet av plyndringen. Og da byen måtte lide under tre ulykker, krig, tyranni og opprør, viste det seg at når man sammenlignet dem, var krig den minst plagsomme når det kom til stykket. Følgelig løp de vekk fra sine hjem til fremmede og fikk den beskyttelse hos romerne som de i sin fortvilelse ikke fikk hos sitt eget folk.

2. Nå dukket det opp en fjerde ulykke som skulle føre vår nasjon til dens undergang. Ikke langt fra Jerusalem lå det en meget solid festning som var blitt bygget av våre gamle konger fra oldtiden, og som tjente som en tilflukt under krig for fysisk beskyttelse. Den het Masada. De som ble kalt dolke-mennene (*sicarii*) hadde tidligere tatt den i besittelse, men på denne tiden oversvømte de nabolandene for å skaffe seg forsyninger. De fryktet nå for å bli stanset i sine røvertokt, men da de fikk greie på at romerne holdt seg i ro og at jødene var delt mellom opprør og tyranni, gikk de freidig i gang med større aksjoner. Og ved de usyrede brøds høytid som jødene feirer til minne om sin utgang av fangenskapet i Egypt da de ble sendt tilbake til sine forfedres land, kom de ned om natten uten å bli oppdaget av dem som kunne ha stanset dem, og overfalt en liten by som het Engaddi. I denne ekspedisjonen fikk de uskadeliggjort de innbyggerne som kunne ha stanset dem før de fikk bevæpnet seg og kjempe mot dem. De splittet dem og kastet dem ut av byen. Av dem som ikke kunne løpe sin vei, som kvinner og barn, drepte de mer enn sju hundre. Etterpå, når de hadde båret alt ut av husene deres og hadde stjålet alt fra avlingene deres, førte de det til Masada.

Disse folkene la alle landsbyene omkring festningen i ruiner og la hele landet øde, mens det hver dag kom ikke så få menn til dem som var like korrupt som de selv. På den tiden var alle de andre regionene i Judea som hadde hatt ro, nå kommet i bevegelse på grunn av røverne. Akkurat som det er i menneskekroppen når en viktig legemsdel blir betent, blir alle kroppens lemmer også syke, og på samme måte gav opprøret og kaoset i hovedstaden ondskapsfulle menn på landet anledning til å herje likedan. Når alle disse hadde plyndret sine egne landsbyer, trakk de seg tilbake inn i ørkenen, men de sluttet seg likevel sammen og dannet partier som var for små for en hær, men for store for en røverbande. Slik overfalt de de hellige stedene* og byene. Nå skjedde det likevel at de ble svært ille behandlet av dem de overfalt, og de ble grepet slik menn blir overvunnet i krig, men de unngikk ytterligere straff i likhet med røvere som løper sin vei straks deres plyndringer blir oppdaget. Det var ingen del av Judea som ikke var i en elendig forfatning, til og med hovedstaden.

3. Overløpere fortalte dette til Vespasian, for selv om opprørerne holdt vakt over alle utgangene fra byen, drepte de alle, hvem de så var som kom dit, men likevel var det noen som hadde klart å skjule seg, og da de hadde kommet seg over til romerne, overtalte de generalen til å komme byen deres til hjelp og å frelse resten av folket. Og de fortalte ham dessuten at det var på grunn av folkets godvilje for romerne at mange allerede var blitt drept, mens de overlevende sto i fare for å få den samme behandlingen. Vespasian hadde virkelig medynk med de ulykkene disse menn var havnet i, og han sto opp, tilsynelatende som om han nå sto i begrep med å beleire Jerusalem – men egentlig for å frelse dem fra en verre beleiring som de allerede var under. Imidlertid var han nødt til først å få bukt med det som gjensto andre steder, og ikke la noe ugjort hefte ham under beleiringen av Jerusalem. Følgelig marsjerte han mot Gadara, hovedstaden i Perea som var et forsterket sted, og han gikk inn i byen på den fjerde dag i måneden dystrus (adar), for de mektigste menn der hadde sendt en budbringer til ham som ikke hadde kjennskap til opprørene for å forhandle om overgivelse fordi de ønsket fred og for å spare sine eiendeler, for mange av borgerne i Gadara var rike menn. Det motsatte parti visste ingen ting om denne sendemannen, men oppdaget det da de så at Vespasian nærmet seg byen. Men de ble fortvilt da de skulle ta byen i besittelse, da de var fåtalligere enn fiendene som var i byen, og da de så at romerne var kommet nær byen, bestemte de seg for å flykte, men syntes det var skammelig å gjøre det uten å utgyte blod, og de hevnet seg på dem som hadde overgitt byen, så de grep Dolesus, en person som ikke bare var av øverste rang og familie i byen, men hadde nyttet høvet til å sende en representant, og de drepte ham og behandlet hans døde legeme barbarisk, så rasende var de på ham, og så løp de ut av byen. Og da hæren nå var over dem, slapp folket i Gadara Vespasien inn med fryderop og akklamasjoner, og fikk ved håndtrykk løfte om sikkerhet. De fikk også en garnison som skulle beskytte dem mot innfall fra renegatene, for murene hadde de revet ned før romerne hadde bedt dem om det. Slik gav de romerne forsikring om at de elsket fred, og hvis de var innstilt på fred, ville de ikke gå til krig imot dem.

4. Nå sendte Vespasian Placidus mot dem som flyktet fra Gadara, med fem hundre ryttere og tre tusen fotsoldater, mens han selv returnerte til Cæsarea med resten av hæren. Men så snart disse flyktningene fikk se rytterne som forfulgte dem, og før det kom til nærkamp, løp de sammen i en landsby som het Bethennabris, og der fant de en stor mengde unge menn som de bevæpnet, delvis frivillig og delvis med tvang, og

dermed gikk de plutselig løs på Placidus og troppene hans. Ved det første angrepet gav rytterne litt etter til å begynne med, for de prøvde å lure dem lenger bort fra muren, og når de hadde fått dem ut på et sted som egnet seg for dette, omringet rytterne dem og kastet og skjøt på dem. Rytterne stanset dem i deres flukt, og fotsoldatene bekjempet dem voldsomt og drepte dem som sloss, men disse jødene gjorde ikke annet enn å vise sitt mot og ble deretter drept. For da de gikk løs på romerne da de var godt sammensluttet og hadde forskanset seg bak skjoldene, fant de ikke noe sted der prosjektilene kunne treffe dem, og de klarte heller ikke å bryte rekkene mens de selv ble gjennomboret av romerske spyd og piler. Og som de villeste dyr sprang de mot sverdene deres, og noen ble skåret opp i ansiktet, og andre ble spredt omkring av rytterne.

5. Placidus var opptatt med å hindre dem i å komme inn i landsbyen, og lot rytterne følge dem opp på siden, og så gikk de plutselig løs på dem, og da begynte mennene å skyte, for det var lett å treffe de nærmeste, mens de som var lenger unna, ble redde og snudde inntil de siste av de modigste brøt igjennom og flyktet til bymuren. De som holdt vakt ved muren visste ikke hva de skulle gjøre, for selv om de ikke kunne tenke seg å stenge ute dem som kom fra Gadara da deres egne folk var sammen med dem og de skulle slippe dem inn, måtte de likevel regne med å omkomme sammen med dem – noe som også skjedde. For da de flokket seg bak muren, var romerne klare til å kaste seg over dem. Men vokterne hindret dem og stengte portene, og da angrep Placidus og kjempet tappert helt til det ble mørkt, og han fikk kontroll over muren og folket i byen, og den passive delen av befolkningen ble ødelagt, mens de sterkeste rømte sin vei. Soldatene plyndret husene og satte fyr på landsbyen. Og de som flyktet fra landsbyen, skapte uro hos dem som bodde på landet, og de overdrev sin egen nød da de fortalte dem at hele den romerske hær var over dem, og satte skrekk i dem på alle kanter. Dermed trakk de sammen i store mengder og flyktet til Jeriko, for de visste ikke om noe annet sted der de kunne slippe unna, for det var en by med en solid mur og med en stor befolkning. Placidus som stolte på sine ryttere og sine tidligere seire, fulgte etter dem og drepte alle han klarte å nå igjen så langt som til Jordan, og da han hadde drevet hele folkemengden til elvebredden der de ble stanset av vannet, for det hadde nettopp steget etter regn og kunne ikke vades over, stilte han opp sine soldater mot dem slik at de andre ble tvunget til nærkamp, for det var ingen steder de kunne flykte. Da spredte de seg langs elvebredden over en lang avstand for å beskytte seg mot pilene som ble skutt på dem, og angrepene fra rytterne som drepte mange av dem og skjøv dem ut i elven. I denne nærkampen ble femten tusen drept, mens svært mange ble tvunget ut i elven. Dessuten ble to tusen to hundre tatt til fange. Det ble tatt et mektig krigsbytte som besto av esler, sauer, kameler og okser.

6. Ødeleggelsen som kom over jødene var i og for seg ikke noe mindre enn andre slags ulykker, men den så ut til å være større enn den egentlig var, fordi hele landet som de hadde flyktet gjennom, var preget av massedrap. Og Jordan kunne man ikke komme over på grunn av alle de døde kroppene som var i den, og Dødehavet (Asphaltitis-sjøen) var også oppfylt av lik som var kommet dit fra elven. Etter at Placidus hadde hatt slik suksess, overfalt han de mindre byene og landsbyene i nærheten. Da tok han Abila, Julias og Bezemoth, og alle de som lå så langt unna som til Dødehavet, og plasserte det antallet overløpere i dem som han fant for godt.

Så satte han soldatene i båter og drepte dem som hadde flyktet til sjøen, og da hadde hele Perea overgitt seg eller blitt tatt av romerne, så langt som til Macherus.

---

* Med disse *hiera* eller ”hellige steder,” som forskjellige fra byer, må han ha ment *proseucheæ* eller ”bønnehus,” i byene, og disse er omtalt i Det nye testamente og hos andre forfattere. Se Luk.6,12 og Ap.gj.14,13 og 16.

KAPITEL 8

DA VESPASIAN FIKK HØRE OM URO I GALATIA, SKYNDTE HAN SEG FOR Å AVSLUTTE KRIGEN MED JØDENE. JERIKO OG DEN STORE SLETTEN BESKRIVES, SAMT DØDEHAVET.

1. I mellomtiden kom det rapporter om oppstand i Gall og at Vindex hadde gjort opprør mot Nero sammen med de mektige menn i landet, og dette er beskrevet mer nøyaktig annetsteds. Da Vespasian fikk denne rapporten, ble han oppglødd og ville resolutt gå til krig, for han hadde allerede forutsett borgerkrigene som ville komme, og at selve regjeringen var i fare. Han trodde at hvis han kunne skape ro i de østre delene av keiserriket, ville bekymringen for Italia bli mindre, for da vinteren hindret ham fra å gjøre felttog, plasserte han garnisoner i landsbyene og de mindre byene for å sikre dem. Og han plasserte timannsførere i landsbyene og hundremannsførere i byene, og for øvrig gjenreiste han mange av de byene han hadde ødelagt. Ved begynnelsen av våren tok han med seg størstedelen av hæren og førte den fra Cæsarea til Antipatris der han tilbrakte to dager for å bringe forholdene i orden, og så marsjerte han videre og ødela og satte fyr på nabolandsbyene. Og da han hadde ødelagt alle stedene i fyrstedømmet Thamnas, dro han videre inn til Lydda og Jamnia, og siden begge disse byene hadde gått over til ham, plasserte han mange av dem som fra andre steder hadde gått over til ham som innbyggere der. Så kom han til Emmaus og besatte de veiene som gikk derfra til hovedstaden, og forskanset leiren der han etterlot sin femte legion, og kom derfra til fyrstedømmet Bethletephon. Så ødela han og satte fyr på stedet og nabostedene og forsterket festningene i Idumea der det var nødvendig, og da han hadde okkupert to landsbyer midt i Idumea, Betaris og Caphartobas, drepte han mer enn ti tusen av innbyggerne og førte over ett tusen i fangenskap og drev bort resten av folket, og han plasserte ikke så få av sine egne styrker i dem. De dro igjennom fjellandskapet og la det øde, mens han returnerte til Emmaus med resten av styrkene, og derfra dro han ned gjennom landet ved Samaria. Ikke langt fra byen som noen kaller Neapolis eller Sikem og som andre i landet kaller Martoba, kom han til Corea der han slo leir på den andre dag i måneden dæsius (sivan), og dagen etter kom han til Jeriko. Denne dagen sluttet Trajan, en av hans offiserer, seg til ham med sine styrker som han hadde ført ut av Perea, da alle stedene bortenfor Jordan allerede var blitt erobret.

2. Da ble de hindret av en stor folkemasse som kom ut fra Jeriko og flyktet til fjellområdene som lå mot Jerusalem, mens de fleste av dem som ble tilbake ble drept, og så fant de byen forlatt. Den ligger på en slette, og ovenfor den, ruver det et nakent og bart fjell som er langt og strekker seg nordover til landet ved Scytopolis, og helt til landet ved Sodoma og til enden av Dødehavet mot sør. Hele dette fjellet er svært kupert og ubebodd, for det er goldt. Et annet fjell vender mot den andre siden av Jordan og strekker seg fra Julias i nord og sørover helt til Somorrhon som er

grensen til Petra i Arabia. I denne fjellrekken ligger det et fjell som heter Jernfjellet, og det strekker seg så langt som til Moab. Området som ligger mellom disse fjellkjedene kalles Den store sletten og den strekker seg fra landsbyen Ginnabris og helt til Dødehavet, og den er 46 kilometer lang og 24 kilometer bred og er delt i to av elven Jordan. Der ligger to innsjøer, Dødehavet og Tiberiassjøen, og de er av motsatt beskaffenhet, for den førstnevnte er salt og død, mens Tiberias er fersk og full av liv. Denne sletten er kraftig svidd av solen om sommeren og svært het, og luften er kvelende, og det finnes ikke vann der, unntatt elven Jordan, for det er elvens vann som gjør at det er anlagt palmeplantasjer langs strendene. De er frodigere og mer fruktbare enn de som ligger lenger unna.

3. Dessuten er det et kildespring ved Jeriko som er kraftig og er svært høvelig til vanning av jorden. Det kommer opp i nærheten av den gamle byen som Josva, Nuns sønn, hebreernes hærfører, ved krig tok aller først av byene i Kanaan. Det fortelles at denne kilden til å begynne med var skadelig, ikke bare for jorden og trærne, men også for barnefødslene, for den var usunn og giftig, men ble gjort frisk og fruktbar av profeten Elisa. Denne profeten var kjent med Elias og var hans etterfølger, og en gang da han var gjest i Jeriko, og mennene der behandlet ham meget vennlig, gjorde han både dem og landet en stor tjeneste, for han gikk ut av byen til denne vannkilden og kastet en leir-skål med salt ned i den, og etterpå rakte han sin høyre hånd mot himmelen og tømte ut et mildt drikkoffer mens han ba om at vannet måtte bli helbredet og at de friske vann-årene måtte bli åpnet og at Gud skulle gi stedet bedre luft og vann, større fruktbarhet og mange barn og at dette vannet aldri måtte opphøre så lenge de fortsatte med å leve rettferdig. Under disse bønnene gjorde Elisa de rette håndbevegelsene og forvandlet kilden som hadde vært årsaken til ufruktbarhet og sult, men nå gav dem med rikelig avkom og velstand i landet. Den er nå så kraftig at den brukes til vanning av jorden, og den gir søtere ernæring enn man finner andre steder når vanningen får gjennombløte jorden. Fordelen med vann fra andre kilder er mindre selv om det flyter rikelig, mens dette vannet er bedre, selv om det kommer i mindre mengder. Derfor vanner det et større areal enn vann fra noen andre steder, og det strømmer gjennom en slette som er 14 kilometer lang og 4 kilometer bred, og den vanner de praktfulleste hager som er fullsatt med trær. Det er flere sorter palmetrær som vannes av den og de er ulike både i smak og har forskjellige navn. Den beste sorten gir en glimrende honning som ligner mye på alminnelig honning. Landet produserer også honning av bier, og gir også den mest dyrebare balsam som er kosteligere enn av noen annen frukt på stedet, og der er også sypresser og trær som gir myrobalan (stoff til garving). Den som vil kalle stedet guddommelig, tar ikke feil, for der er rikelig med sjeldne trær av aller beste slag. Når vi nå snakker om denne frukten, er det ikke lett å finne noe klima på hele den beboelige jord som kan sammenlignes med dette, for det som plantes her, kommer opp i slike klaser som bare kan komme av den varme luften og vannets fruktbarhet. Varmen får det til å spire og spre seg, fuktigheten får det til å feste rot og gi den styrken som er nødvendig om sommeren. For landet for øvrig er dessverre så svidd at dersom man drar opp vann før soloppgang og det blir utsatt for luft, blir det fryktelig kaldt og annerledes enn luften omkring, men om vinteren blir det varmt igjen, og hvis du stiger ned i det, er det meget behagelig. Og her er luften så behagelig varm at folket klarer seg med lin-klær selv om snøen dekker resten av Judea. Dette stedet ligger 30 kilometer fra Jerusalem og 12 kilometer fra Jordan. Så langt som til Jerusalem er

landet bart og steinet, og ved Jordan og Dødehavet ligger det svært lavt, og der er det også steinet og bart. Og så langt er det sagt nok om Jeriko og dets lykkelige stilling.

4 Det er også på sin plass å gi en beskrivelse av Dødehavet. Som sagt er det bittert og ufruktbart. Det er så tykt og bærer så godt at de tyngste ting som kastes i det, flyter, og det er ikke lett å få noe til å synke til bunnen om man vil prøve på det. Da Vespasian kom for å se det, befalte han at noen som ikke kunne svømme, skulle bli bakbundet og kastes ut på dypet, og da fløt de som om en vind hadde tvunget dem opp. Vannet har en underlig farge, for det forandrer seg tre ganger om dagen ettersom solstrålene faller på det og lyset reflekteres.

Det sender fra seg svarte klumper av asfalt på flere steder, og de flyter opp og ligner på hodeløse okser i form og størrelse, og når arbeidere kommer til sjøen for å hente dem inn, er de seige og henger sammen når de skal hale den inn i båtene, og når båten er lastet, er det ikke lett å kutte det av, for det er så seigt at båten henger fast i det, inntil de får løsnet det ved hjelp av blod fra menstruerende kvinner og urin, for den gir ikke etter for noe annet. Dette beket er ikke bare nyttig til tetning av skip, men også til legemiddel for kroppen, og derfor blir det blandet inn i mange slags medisiner.

Denne sjøen er 116 kilometer lang og strekker seg så langt som til Soar i Arabia, og er 30 kilometer bred. Sodomas land grenser til den. Fra gammelt av var det det lykkeligste landet, både på grunn av fruktbarheten og de rike byene, selv om det nå er oppbrent. Det fortelles at byen ble fortært av lyn på grunn av innbyggernes ugudelighet, og ennå finnes restene etter denne guddommelige ild, for sporene eller skyggene av de fem byene kan ennå ses, så vel som asken som frukten vokser opp av, og som har en farge som tilsynelatende viser at de er spiselige, men hvis man plukker dem, vil de oppløse seg som aske og røyk i hendene. Dette blir fortalt om Sodomas land, og er likeså troverdig som det vi kan se med våre øyne.

KAPITEL 9

ETTER AT VESPASIAN TOK GADARA GJORDE HAN SEG KLAR TIL Å BELEIRE JERUSALEM. MEN DA HAN FÅR HØRE AT NERO ER DØD, ENDRER HAN SIN PLAN. SIMON FRA GERASA.

1. Nå hadde Vespasian forskanset alle stedene rundt Jerusalem og bygd festninger i Jeriko og Adida og lagt garnisoner på begge stedene, delvis av sine egne romerske soldater og delvis av hjelpetroppene. Han sendte også Lucius Annius til Greasa og avleverte ham en tropp ryttere og et betydelig antall fotsoldater. Så tok han byen ved første forsøk og drepte ett tusen unge menn av dem som ikke hadde hindret ham fordi de stakk av, men familiene deres tok han til fange og tillot soldatene å plyndre dem for alt det de eide, og etterpå satte han fyr på husene deres, og så dro han av sted til de nærmeste landsbyene, og der flyktet de mektigste mennene sin vei mens de svakere ble drept, og det som var igjen ble brent.

Nå hadde krigen gått gjennom hele fjellandet og slettelandet. Folket i Jerusalem var fratatt friheten til å dra ut av byen, for de som tenkte på rømme, ble overvåket av

selotene, og de som ennå ikke hadde sluttet seg til romerne, ble av hæren holdt innestengt ved å omringe byen på alle kanter.

2. Da Vespasian kom tilbake til Cæsarea og gjorde seg klar til å marsjere mot Jerusalem, fikk han vite at Nero var død etter at han hadde regjert i tretten år og åtte dager. For oversikten og sammenhengens skyld har jeg bare kort berørt hvordan han misbrukte sin makt i regjeringen og overlot administrasjonen til de foraktelige slynglene Nymphidius og Tigellinus som var frigjorte slaver, og hvordan de konspirerte mot ham, og at han ble sviktet av sine livvakter slik at han rømte av sted med fire av sine mest betrodde frigitte og tok sitt eget liv i utkanten av Roma. De som hadde foranlediget hans død ble etter hvert straffet.

Krigen i Gall endte og Galba ble keiser,* og han kom tilbake fra Spania til Roma der soldatene anklaget ham for å være feig, og så drepte ham ved forræderi midt på markedsplassen i Roma, og deretter ble Otto valgt til keiser under sin ekspedisjon mot Vitellius' befalingsmenn, og det han ødela der i tillegg til problemene under Vitellius' regime og kampen om Capitol. Antonis Primus og Mucianus slo Vitellius og hans germanske legioner, slik at borgerkrigen tok slutt. Jeg har latt være å gi en nøyere beskrivelse av dette, fordi disse begivenhetene er velkjent av alle, for de er beskrevet av et stort antall greske og romerske forfattere. Det var derfor Vespasian avsto fra sitt første felttog mot Jerusalem og forholdt seg avventende til maktskiftet i imperiet etter Neros død. Da han fikk høre at Galba var blitt keiser, gjorde han ingen ting i påvente av direktiver om krigføringen, men han sendte sin sønn Titus til ham for å hilse ham og motta ordrer angående jødene. I det samme ærend seilte Agrippa sammen med Titus til Galba, men da de seilte med sine langskip langs kysten av Akaia på grunn av vinteren, fikk de høre at Galba var drept før de kunne komme til ham, etter at han hadde regjert sju måneder og like mange dager. Etter ham overtok Otto regjeringen og den offentlige administrasjonen. Agrippa besluttet å dra til Roma uten bange anelser på grunn av endringene i regjeringen, mens Titus, etter en guddommelig innskytelse, seilte tilbake fra Hellas til Syria og skyndte seg til sin far i Cæsarea. Og nå måtte de ta en pause i den offentlige forvaltningen siden Det romerske imperium var inne i en usikker periode, og de fortsatte ikke med sin ekspedisjon mot jødene da de tenkte at tidspunktet var uhøvelig og fordi de var bekymret for sine egne landområder.

3. Og nå oppsto det en annen krig i Jerusalem. Det var en ung mann som het Simon, sønn av Giora, født i Gerasa, som ikke var så listig som Johannes fra Gischala, og som allerede hadde tatt makten i byen, men var ham overlegen både i legemsstyrke og mot. Da han av overpresten Ananus var blitt drevet bort fra fyrstedømmet Acrabattene som han tidligere hadde hatt, kom han til røverne på Masada. Til å begynne med mistenkte de ham, og tillot ham bare å komme med de kvinnene han hadde med seg til den nedre delen av festningen mens de selv holdt seg i den øvre. De fant imidlertid at hans væremåte var så lik deres egen, og syntes at han var en så troverdig mann at de lot ham dra ut med dem og herje og ødelegge landet omkring Masada, men når han prøvde å få dem med på større ting, lyktes han ikke, for da de var blitt vant til å bo i borgen, var de redde for å dra lenger bort fra det som var deres gjemmested. Og da han ble grepet av trang til å herske og ville være stor, dro han bort fra dem til fjellene i landet da han fikk høre at Ananus var død. Han satte

slavene fri og belønnet også de frigitte og samlet seg en skare onde menn fra alle kanter.

4. Da han nå var omgitt av en sterk gruppe menn, herjet han gjennom landsbyene i fjellandet, og da flere og flere sluttet seg til ham, våget han seg ned til de lavere landsdelene, og da han nå var blitt en skrekk for byene, fikk han bestukket flere av de mektigste slik at hæren hans ikke lenger besto av slaver og røvere, men en stor del av befolkningen som adlød ham som deres konge. Så herjet han gjennom fyrstedømmet Acrabattene og steder som rakk så langt som til Store Idumea. Han bygde en mur i en landsby som het Nain og brukte den som festning for å sikre sin gruppe. Og i dalen Paran utvidet han flere av hulene, og han fant også flere av dem som passet til hans behov, og disse brukte han som lagerplasser for sine skatter og som skjulested for utbyttet av røvertoktene og avlinger han hadde stjålet, og mange av disse partisanene bodde i disse hulene. Han gjorde ingen hemmelighet av at han drev og trenet dem opp, og å forberede et angrep på Jerusalem.

5. Selotene dro ut mot dem med våpen i hånd, da de var redde for at de skulle angripe dem, og ville hindre dem i å vokse seg enda sterkere. Simon møtte dem og kom i kamp med dem og drepte et betydelig antall av dem og drev resten av dem foran seg inn i byen. Men han stolte ikke så mye på sine styrker at han gikk til angrep på murene, men bestemte seg for å undertrykke Idumea først, og siden han nå hadde med seg tjue tusen væpnede menn, marsjerte han mot landegrensen. Da fikk de ledende menn i Idumea i en fart samlet de mest krigsvante menn i landet, og lot resten holde vakt mot innfall fra dem som kaltes *dolke-mennene* som var på Masada. Slik møtte de Simon ved landegrensen og kjempet mot ham hele dagen, men de ble uenige om hvorvidt de hadde vunnet, eller om de var blitt overvunnet. Så dro han tilbake til Nain og Idumeerne dro hjem. Ikke lenge etterpå kom Simon voldsomt tilbake over landet deres og slo leir ved en landsby som het Thecoe, og han sendte Eleasar, en av sine følgesvenner, til dem som holdt garnisonen i Herodium for å få dem til å overgi festningen til ham. Garnisonen mottok ham villig da de ikke visste hvorfor han kom, men straks han begynte å snakke om at stedet skulle overgis, overfalt de ham med dragne sverd inntil han ikke fant noen fluktvei og kastet seg ut over muren og ned i dalen under og omkom. Og idumeerne som allerede var redde for Simons makt, fant det klokt å skaffe seg en oversikt over fiendens styrker før de tok risikoen på et slag med ham.

6. Så var det en av deres befalingsmenn som het Jakob som tilbød dem sin tjeneste ved denne anledningen, men egentlig hadde planlagt å lure dem. Han dro derfor fra landsbyen Alurus der idumeernes hær hadde samlet seg og kom til Simon, og helt til å begynne med gikk han med på at han skulle forråde sitt land til ham, og sikret seg dette med en ed, at han alltid skulle vise ham aktelse, og at han skulle love ham hjelp til å legge hele Idumea under ham. Ved denne anledningen holdt de fest til ære for Simon, oppglødd av hans dyre løfter, og da han var kommet tilbake og hadde løyet om Simons hær og sagt at den var mye større enn hans egen, overtalte han på snedigste vis befalingsmennene, og etter hvert hele folket til å ta imot Simon og overlate regjeringen til ham uten kamp. Og da han gjorde det, inviterte han Simon ved sine budbringere og lovte ham å spre idumeerne, noe som han også gjorde. Så snart hæren deres var kommet nær dem, gikk han først opp på sin hest og flyktet

sammen med dem han hadde bestukket, slik at det kom skrekk over hele folkemengden, og før det kom til nærkamp, brøt de rekkene og enhver trakk seg tilbake og dro hjem.

7. Slik marsjerte Simon uventet inn i Idumea uten blodsutgytelse og gjorde et overraskelsesangrep på Hebron og tok byen og han kom i besittelse av en mengde krigsbytte og plyndret byen for et veldig kvantum av avlingene. Folket i byen sier at byen er eldre enn Memfis i Egypt, og den regnes for å være to tusen tre hundre år gammel. De sier også at den var jødenes stamfar Abrahams bosted etter at han flyttet ut av Mesopotamia, og de sier at hans etterkommere dro derfra ned til Egypt, for monumentene over dette kan til denne dag ses i denne lille byen. Statuene er av den fineste marmor og elegant utført.

Man kan også se der at det finnes et stort terpentintre (Pistacia terebinthus) i en avstand fra byen på 1200 meter, og det fortelles at treet har stått der helt fra verdens skapelse. Derfra fortsatte Simon gjennom hele Idumea, og han plyndret ikke bare byene og landsbyene, men la hele landet øde, for i tillegg til dem som var skikkelig bevæpnet, hadde han med seg førti tusen mann, men ikke nok forsyninger til en så stor folkemengde. I tillegg til proviantmangelen var han i krigshumør og så rasende at han dro gjennom Idumea og gjorde det nesten folketomt, slik det er når alle skogene er blitt ødelagt etter gresshoppeangrep, så det ikke var annet enn ørken igjen etter Simons angrep. Noen steder brente de ned og andre la de fullstendig i ruiner, og alt som vokste i landet tråkket de enten ned eller åt det opp, og under marsjeringen gjorde de marken steinhard og ugjennomtrengelig som ørken. Ingen av de stedene viste lenger noe tegn på at de hadde vært bebodd.

8. Simons triumfer opphisset selotene, og selv om de var redde for å møte ham i åpen kamp, la de seg likevel i bakhold ved passene og grep hans hustru med et betydelig følge, og de kom tilbake til byen med fryderop som om de hadde tatt Simon selv til fange. Nå ventet de at han ville legge ned våpnene og komme og bønnfalle dem om å gi ham hustruen tilbake. Men i stedet for å være barmhjertig og å vise kjærlighet, ble han så voldsomt rasende fordi de hadde tatt hans elskede hustru, at han kom til Jerusalems mur og lot sitt raseri gå ut over alle han møtte, likesom et villdyr som er såret og ikke kan overvinne dem som har såret det. Følgelig grep han alle som kom ut gjennom byportene enten for å hente urter eller ved, torturerte dem og drepte dem i sitt ubendige raseri og var nesten i stand til å spise kjøttet av deres døde kropper. Han hugde hendene av svært mange og sendte dem inn i byen for å skremme sine fiender og for å få folket til å gjøre oppstand og ta avstand fra dem som hadde grepet hans hustru. Han befalte dem også å fortelle folket at Simon hadde sverget ved universets Gud, han som ser alle ting, at dersom de ikke vil gi ham hans hustru tilbake, ville han rive ned muren og straffe alle borgerne uansett alder, uten å gjøre noen forskjell mellom skyldige og uskyldige. Disse truslene skremte dem så voldsomt, ikke bare folket, men til og med selotene, så de sendte hans hustru tilbake. Da ble han litt mildere og stanset med sin vedvarende blodsutgytelse.

9. Nå fortsatte borgerkrigen, ikke bare i Judea, men også i Italia, for nå ble Galba drept midt på markedsplassen i Roma, og så ble Otto keiser og kjempet mot Vitellius

som også ble nominert til keiser av de germanske legionene. Men da han gikk til kamp mot Valens og Cecinna som var Vitellius' generaler i Betriacum i Gall, fikk Otto overtaket den første dagen, mens Vitellius' soldater vant den andre dagen, og etter mye kamp tok Otto sitt liv da han fikk høre om sitt nederlag ved Brixia etter at han hadde regjert i tre måneder og to dager. Så gikk Ottos hær over til Vitellius' generaler, og selv kom han til Roma med sin hær. Men i mellomtiden flyttet Vespasian fra Cæsarea på den femte dagen i måneden dæsius (sivan), og marsjerte mot de byene i Judea som ennå ikke var blitt omstyrtet. Så dro han opp i fjellandet og tok de to fyrstedømmene som het Gophnitick og Acrabattene. Deretter tok han de to småbyene Betel og Efraim, og da han hadde plassert to garnisoner i dem, red han så langt som til Jerusalem, og under denne marsjen tok han mange krigsfanger.

En av hans befalingsmenn, Cerealis, tok ved hjelp av en gruppe ryttere og fotsoldater Øvre Idumea og ødela det, og angrep Caphethra som ble sagt å være en liten by som han tok ved første forsøk og satte fyr på den. Han angrep også Capharabim og beleiret den da den hadde en meget solid mur, men selv om han regnet med å bruke svært lang tid på dette, åpnet de som var innenfor plutselig portene for ham og kom ut for å be om nåde, og overgav seg til ham. Da Cerealis hadde erobret dem, dro han til Hebron som var en annen meget gammel by. Som jeg har fortalt, ligger denne byen i et fjellområde ikke langt fra Jerusalem. Og da han hadde brutt seg inn i byen med vold og makt, drepte han hele den store mengden av unge menn og satte fyr på byen. Nå var alle stedene tatt, unntatt Herodium, Masada og Macherus som var besatt av røverne, så romerne tok derfor sikte på Jerusalem som sitt mål.

10. Straks Simon hadde fått satt sin hustru fri og frelst henne fra selotene, vendte han tilbake til dem han hadde i Idumea, og han drev foran seg folkene fra alle kanter, og tvang et stort antall av dem til å trekke seg tilbake til Jerusalem. Han fulgte dem selv helt til byen og omringet den, og så snart han kom over noen arbeidere som kom dit fra landet, drepte han dem. Denne Simon som var utenfor muren var til større skrekk for dem enn romerne selv, og det var også selotene inne i byen. Og ved denne anledningen ble galileerne korrumpert av Johannes ved hans ondskapsfullhet og dristighet, for galileerne hadde gitt Johannes fremgang og gitt ham makt, og han belønnet dem for det, for han tillot dem å gjøre akkurat det de ville, for de hadde en umettelig hang til å plyndre og var ivrige etter å ransake husene til de rike, drepe mennene og voldta kvinnene, og more seg over det. De slukte alt det byttet de kom over sammen med deres blod og de hengav seg til løsaktighet uten å la seg forstyrre inntil de ble mett av det. De kledde seg ut i kvinneklær og dekket til håret og smurte seg inn med salver for å se lekre ut, de sminket seg under øynene, og etterlignet ikke bare kvinnenes pynt, men også deres lidenskaper, og de gjorde seg skyldig i utålelig urenhet, og fant på lignende forbudte nytelser. Slik veltet de seg opp og ned i byen som i et horehus og skjendet den fullstendig med sine urene handlinger, og i ansiktene så de ut som kvinner mens de drepte med høyre hånd. De la seg til et ganglag som kvinner og angrep menn, ble krigere og trakk sverd frem fra de fine fargede klærne og gjennomboret dem de traff på. Simon ventet imidlertid på dem som rømte fra Johannes da han var den mest blodtørstige av disse to, for den som hadde sluppet unna tyrannen bak murene, ble drept av de andre som lå foran byportene. Dermed ble alle forsøk på å flykte til romerne stanset, og enhver som hadde planer om det ble drept.

11. Men hæren som var under Johannes, gikk likevel til opprør mot ham, og alle idumeerne skilte seg fra tyrannen og prøvde å drepe ham fordi de misunte ham hans makt og hatet hans grusomhet. Derfor samlet de seg og drepte mange av selotene og drev resten av dem foran seg inn i det kongeslottet som Graphte hadde bygget, han som var i slekt med Izates, kongen i Adiabene. Idumeerne gjorde innfall der og drev selotene ut derfra og inn i tempelet, og de begav seg til å plyndre Johannes' eiendeler mens han var i palasset, for der hadde han plassert alt godset han hadde plyndret under sitt tyranni. I mellomtiden løp den store mengden av seloter i byen til tempelet og de andre som hadde flyktet dit, og Johannes forberedte seg på å føre dem ned mot folket og idumeerne som ikke var så redde for å bli angrepet av dem fordi de selv var bedre soldater enn de, men de var desto mer redde for deres raseri og for at de skulle komme strømmende ut av tempelet og angripe dem overraskende, og ikke bare ødelegge dem, men også byen. Dermed samlet de seg med overprestene og holdt råd om hvordan de skulle unngå angrepet.

Nå ble det Gud som fikk dem til å følge det dårligste rådet som gikk ut på at det å komme seg selv fri, var verre enn den kattepinen de var i. For å overvinne Johannes, bestemte de seg for å slippe inn Simon, og dermed introduserte de begeistret en tyrann til i byen, og denne beslutningen tok de med stor skråsikkerhet og sendte overpresten Mattias for å bønnfalle Simon om å komme til dem, han som de så ofte hadde vært livredd for. Også de som hadde flyktet fra selotene i Jerusalem sluttet seg til denne oppfordringen, da de ønsket å bevare sine hus og eiendeler. Følgelig tilbød han dem arrogant sin fyrstelige beskyttelse og kom inn i byen for å befri den fra selotene. Folket hyllet ham med akklamasjoner som sin frelser og beskytter, men da han kom inn med sin hær, sikret han seg straks makten, og han så ikke på dem som hadde invitert ham som sine fiender i mindre grad enn dem som var grunnen til at han var blitt invitert.

12. Slik kom Simon i besittelse av Jerusalem i krigens tredje år, i måneden xanticus (nisan), mens Johannes var i en fortvilt sitasjon, da han var blitt forbudt å slippe ut av tempelet fordi han hadde mistet makten over byen, for Simon hadde plyndret dem for alt de hadde. Simon gjorde også et angrep på tempelet med folkets hjelp, mens de andre sto på sidebygningene og ved brystvernene og forsvarte seg mot angriperne. Imidlertid falt et stort antall av Simons parti, og mange sårede ble båret bort, for det var lett for selotene å kaste sine prosjektiler på dem fra sine stillinger høyere oppe, og de bommet sjelden. De hadde overtaket da de hadde bygget fire høye tårn slik at skytset kunne komme ovenfra. Det ene sto i det nordøstlige hjørne på tempel-plassen, det andre over søylegangen og det tredje ved et annet hjørne i den nedre bydelen, for det siste var bygget over toppen av prestebygningen der naturligvis en av prestene sto og gav signal med en trompet* ved begynnelsen til hver sjuende dag, og likedan ved tussmørket når dagen var over. Slik signaliserte han om kvelden at dagen var forbi og folket kunne gå fra arbeidet, og likedan når de kunne gå tilbake til arbeidet. Sammen med bueskytterne og slyngekasterne satte disse mennene opp kastemaskiner på tårnene og brukte dem til å skyte ut steiner. Men nå dempet Simon sitt angrep på tempelet fordi storparten av hans menn var blitt trette, men han sluttet ikke med å gjøre motstand, for hæren hans var større enn den andre, selv om

prosjektilene fra kastemaskinene hadde lang rekkevidde, og drepte mange av dem som sloss for ham.

---

* Denne begynnelsen og slutten på helligholdelsen av jødenes sjuende dag, eller sabbaten, med prestens trompetstøt, er bemerkelsesverdig, og ikke nevnt noe annet sted, så vidt jeg vet.

KAPITEL 10

VESPASIAN BLIR UTROPT TIL KEISER AV SOLDATENE BÅDE I JUDEA OG EGYPT. HAN LØSER JOSEFUS AV LENKENE.

1. På denne tiden kom det svære ulykker over Roma fra alle kanter, for Vitellius kom fra Germania med sin hær og trakk med seg en stor folkemengde. Og da den plassen som var beregnet på soldatene, ikke kunne romme dem, gjorde han selve Roma til sin leir og oppfylte hvert hus med bevæpnede menn. Da disse folkene fikk se slike rikdommer i Roma som de aldri hadde sett, at det skinte av sølv og gull over alt omkring dem, fikk de problemer med å kontrollere sitt begjær og var rede til å plyndre og drepe enhver som sto i veien for dem. Slik var det faktisk i Italia på dette tidspunkt.

2. Men da Vespasian hadde ødelagt alle stedene i nærheten av Jerusalem, dro han tilbake til Cæsarea, og der fikk han høre om alle problemene i Roma og at Vitellius var blitt keiser. Dette opprørte ham, for han visste godt både hvordan det var å bli styrt og å regjere, og kunne ikke slå seg til ro med å bli styrt av ham som hadde handlet så vilt, og grepet makten som om de sto fullstendig i beit for en hersker. Og etter som hans skuffelse over dette ble ganske voldsom, og han ikke kunne skjule den, og heller ikke kunne engasjere seg i enda flere kriger når hans fedreland lå øde, ville han i sin nidkjærhet hevne sitt land, men ble hindret av den store avstanden. Skjebnen kunne hindre ham og påføre ham større ulykker før han kunne få seile over havet til Italia da det ennå var vinter, og dermed klarte han å beherske sitt sinne, uansett hvor voldsomt det var på dette tidspunkt.

3. Men nå kom hans offiserer og soldater sammen i flere grupper og forhandlet åpent om regjeringsmakten, og de ropte ut i sin indignasjon at ”i Roma lever soldatene i luksus og har ikke villet så mye som høre noe om æren og berømmelsen ved krigen, og de utnevner dem de finner for godt til å være herrer over oss i håp om å få dem til keisere, mens dere som har gjennomgått store strabaser og er blitt aldersstegne under hjelmene, må tillate at andre får denne makten, mens dere har blant dere én som er mer verdig enn noen av dem som dere har utpekt. Hva slags bedre anledning har vi enn nå til å lønne våre generaler, dersom vi ikke benytter den straks? For det er så mye mer rettferdig at Vespasian blir keiser enn Vitellius, for disse er så mye mer verdige til dette enn de som utnevnte de andre keiserne, da de har gjennomgått likeså store kriger som de troppene som kommer fra Germania, og de er heller ikke dårligere enn de som har ført denne tyrannen til Roma, og de har slett ikke gjennomgått mindre strabaser enn de. Og hverken senatet eller folket vil finne seg i en slik løsaktig keiser som Vitellius, dersom han skal sammenlignes med Vespasian, og de vil heller ikke tåle den mest barbariske tyrann i stedet for en god hersker, og heller ikke velge en som er barnløs i stedet for en som er far, for opphøyelsen av

menns egne barn til verdighet er den største sikkerhet konger kan ha. Og når vi tar i betraktning evnen til å regjere som man skaffer seg med årene, bør vi få Vespasian – eller om vi ønsker styrken hos en ung mann, burde vi få Titus, for på denne måten ville vi ha fordelen av begge disse alderstrinn som er gunstige for keiserstillingen, for de har jo allerede tre legioner utenom hjelpetroppene fra nabo-kongene, og de vil dessuten få støtte både fra alle soldatene i øst og i Europa, i den grad de er i avstand fra og utenfor fare for Vitellius, i tillegg til de hjelpestyrkene som finnes i Italia. De er under kommando av Vespasians bror og hans andre sønn Domitian, og han har med seg mange unge høyverdige menn, mens andre er betrodd regjeringsmakten over byen, og dette embetet vil ikke ha så lite å si for å bringe Vespasian til makten. I det hele tatt står saken slik at hvis vi nå drøyer ytterligere, kommer senatet til å velge en keiser som soldatene som er imperiets redningsmenn, vil forakte."

4. Slik forhandlet soldatene med sine kompanier, og til slutt kom de sammen i en stor mengde og oppglødet hverandre, slik at de utnevnte Vespasian til keiser,* og oppfordret ham til å redde regjeringen som nå var i fare. Vespasian hadde en tid hatt en stor bekymring for folket, likevel ville han ikke stille seg selv til rådighet som makthaver, selv om hans gjerninger viste at han fortjente det, enda han foretrakk den tryggheten man har som sivilperson fremfor den risikoen det er å inneha en slik høy stilling. Men da han nektet å motta imperiet, insisterte offiserene desto mer på at han skulle ta imot det, og soldatene omringet ham med dragne sverd og truet med å drepe ham dersom han ikke ville leve i henhold til sin verdighet. Og da han en tid hadde vært motvillig og prøvd å skyve keisertittelen fra seg, kunne han ikke lenger få dem fra det, og gav etter for deres bønner om å få hylle ham som sin keiser.

5. Etter oppfordringene fra Mucianus og de andre offiserene om å ta imot keiser-tittelen, og det samme fra resten av hæren, der de ropte at de var villige til å la seg lede mot alle hans motstandere, ble han i første omgang innstilt på å få kontroll over Alexandria, da han visste at Egypt var av aller største betydning for å få hele makten, for det var derfra de fikk kornleveransene til Roma. Og hvis han fikk makt over dette kornet, ville han kunne detronisere Vitellius, i det han tenkte at han dermed kunne ta riket med makt, for han kunne ikke forsørge seg selv hvis den store folkemengden i Roma skulle slippe opp for mat, og fordi han da ville slutte seg til de to legionene som var i Alexandria med sine øvrige legioner. Han tenkte også at han da ville ha dette landet som et forsvar for seg selv under usikre forhold, for Egypt** er vanskelig å komme inn i fordi det har ingen gode havner. Mot vest er de tørre ørkenene i Libya, mot sør Syene som skiller det fra Etiopia så vel som vannfallene i Nilen som man ikke kan seile over, og mot øst Rødehavet som går så langt som til Coptus og er stengt i nord ved det landet som når helt til Syria, ved siden av det som kalles Det egyptiske hav som ikke har noen havner for skip. Slik er Egypt innestengt på alle kanter. Dets lengde mellom Pelusium og Syene utgjør 400 kilometer, og avstanden over havet fra Plinthine til Pelusium er 720 kilometer. Elven Nilen er farbar så langt som til byen Elephantine, mens de før nevnte vannfallene hindrer skip fra å nå lenger. Havnen i Alexandria kan ikke anløpes av skip uten vanskeligheter selv i fredstid, for innløpet er trangt og fullt av undervannsskjær som tvinger mannskapet til å svinge av fra rett kurs, og den venstre siden er blokkert av byggverk på begge sider. På den høyre siden ligger øya Faros like foran innløpet, og der er det et meget høyt tårn som tjener som et fyr for skipene innenfor en avstand av 60 kilometer, slik

at de kan ankre opp i trygg avstand om natten og unngå faren ved å seile nærmere. Omkring denne øya er det svære utstikkere som fungerer som bølgebrytere, og her blir navigering svært vanskelig, og det trange innløpet blir ansett som svært farlig. Men selve havnen er trygg straks du er kommet inn i den, og den er 6 kilometer lang, og inn i den kan man transportere alt det landet behøver for sitt behov, og alt det landet kan skaffe som det ikke behøver selv, blir distribuert herfra ut til hele den beboelige verden.

6. Nettopp derfor ville Vespasian få denne makten for å samordne sine planer med å oppnå hele imperiet, så han sendte straks bud til Tiberius Alexander som var guvernør over Egypt i Alexandria, og informerte ham om hva hæren hadde satt ham til, og at han var blitt tvunget til å akseptere byrden med keiserdømmet, og nå ville han ha ham som sin støttespiller og allierte. Straks Alexander hadde lest brevet, gikk han villig med på å la legionene og folket sverge troskap til Vespasian, da de allerede var kjent med hans heltemot ved hans oppførsel i nabolandene. Da Vespasian allerede anså seg som innehaver av keiserdømmet, gjorde han seg rede til å seile til Roma. Nyheten om hans berømmelse og at han var keiser i øst, ble spredt ut over verden hurtigere enn noen kunne tenke seg, og disse gode nyhetene ble feiret i hver by med festligheter og offerseremonier. Legionene i Mysia og Pennonia som tidligere hadde vært preget av uro på grunn av Vitellius' frekke planer, var glade for å avlegge ed på troskap mot Vespasian da han tiltrådte imperiet. Vespasian dro da fra Cæsarea til Berytus der mange utsendinger kom til ham fra Syria og fra andre provinser og brakte med seg kroner fra hver by med gratulasjoner fra folket. Mucianus, som var president i provinsen, kom også og fortalte ham om med hvilken begeistring folket mottok nyheten om hans avansement, og hvordan folket i hver by hadde sverget troskap til ham.

7. Vespasians lykke oppfylte hans ønsker over alt, og statsstyret var for størstedelen allerede i hans hender, og han tenkte at han ikke ville ha kommet til makten uten guddommelig forsyn, og at en rettferdig skjebne hadde lagt imperiet under hans makt. Og når han mintes alle de mange tegnene som over alt hadde forutsagt at han skulle bli makthaveren, husket han godt hva Josefus hadde sagt til ham da han våget å forutsi hans komme som keiser ennå mens Nero var i live, og derfor var han svært bekymret over at denne mannen fremdeles var i lenker hos ham. Han sendte da bud på Mucianus og de andre offiserene og sine venner, og fortalte dem om hvilken heltemodig mann Josefus hadde vært, og hvilke strabaser han hadde gjennomgått ved beleiringen av Jotapata. Etter at han hadde fortalt dem om disse forutsigelsene som han hadde regnet som fantasi på grunn av den redselen han var i, var det nå bevist at de var sanne og guddommelige. "Det er skammelig," sa han, "at denne mannen som på forhånd har forutsagt at jeg skulle komme til makten i imperiet, og har gitt meg dette guddommelige budskapet, fremdeles er holdt i fangenskap som krigsfange."

Dermed tilkalte han Josefus og befalte at han skulle settes fri, og offiserene fikk store forventninger etter denne oppreisningen Vespasian hadde gitt en fullstendig fremmed. Titus, som da var til stede sammen med sin far sa det slik: "O, fader, det er ikke annet enn rettferdig at denne skandalen som er påført en krigsfange skulle bli avlastet Josefus sammen med hans jernlenke, for hvis vi ikke bare løser ham fra

lenkene, men også kutter dem i stykker, vil han bli som en mann som aldri har vært i lenker i det hele tatt." For det er det vanlige man gjør for dem som er blitt lenket uten grunn. Dette gikk også Vespasian med på, og de hugde lenkene i stykker, mens Josefus fikk vitnesbyrd om integritet som belønning, og for all fremtid ble ansett som en hedersmann.

---

* Det er en selvsagt ting hos både Josefus og Eutropius, at Vespasian aller først ble hyllet som keiser i Judea, og ikke noen tid etterpå at han var blitt det i Egypt.

** Her har vi en autentisk beskrivelse av grensene til Egypt i Vespasians og Titus' dager.

*** Likesom Daniel ble anerkjent av Darius og Kyros fordi han hadde forutsagt at de skulle ødelegge det babyloniske monarkiet, og at mederne og perserne skulle opphøyes etterpå i Dan,5,6, eller slik Jeremias ble satt fri og behandlet med ære av Nebusaradan etter befaling fra Nebukadnesar, fordi han hadde forutsagt at Jerusalem skulle ødelegges av baylonerne i Jer,11,1-7, slik ble vår Josefus satt fri og ærefullt behandlet fordi han hadde forutsagt at Vespasian og Titus skulle bli herrer over Det romerske imperium. Alle disse er utsøkte eksempler på guddommelig inngripen og viser hvor sanne spådommene var om de store forandringene i de fire kongedømmene.

KAPITEL 11

VITELLIUS BLIR OVERVUNNET OG DREPT. VESPASIAN SKYNDER SEG TIL ROMA, MENS HANS SØNN TITUS VENDER TILBAKE TIL JERUSALEM.

1. Da Vespasian hadde svart sendemennene og hadde fordelt makt og myndighet på beste måte,* og etter hver og ens fortjeneste, kom han til Antiokia og hadde forhandlet om hvilken vei det var best å ta, foretrakk han å dra til Roma i stedet for å marsjere til Alexandria, for han så at han hadde Alexandria allerede, og at Vitellius hadde skapt uorden i Roma. Derfor sendte han Mucianus til Italia, og betrodde ham en betydelig hær av både ryttere og fotsoldater. Men Mucianus var redd for å dra på havet fordi det var midt på vinteren, så han førte sin hær til fots gjennom Kappadokia og Frygia.

2. I mellomtiden tok Antonius Primus den tredje av de legionene som var i Mysia, for han var president i denne provinsen, og skyndte seg for å kunne kjempe mot Vitellius. Da sendte Vitellius Cecinna av sted med en stor hær, for han hadde en mektig tillit til ham fordi han hadde slått Otto. Cecinna marsjerte ut fra Roma i stor hast og fant Antonius ved Cremona i Gall som er en by på grensen til Italia, men da han fikk se at fienden var tallrik og velordnet, turte han ikke å kjempe mot den, og da han tenkte at det også var farlig å trekke seg tilbake, overveide han å forråde hæren over til Antonius. Følgelig samlet han hundremannsførerne og tribunene han hadde under sin kommando, og overtalte dem til å gå over til Antonius, og dette forminsket Vitellius' omdømme, og forøket Vespasians. Han fortalte dem også at den ene var mektig bare i navnet, og hadde ingen virkelig makt, og derfor var det bedre å forhindre det som man ikke kunne mestre, og oppnå velvilje, og da de sannsynligvis ville bli overvunnet i kamp, var det best å unngå faren for dette og frivillig gå over til Antonius, for Vespasian var i stand til å legge under seg det som ennå ikke var overvunnet uten deres hjelp, for Vitellius kunne ikke forsvare det han allerede hadde.

3. Dette sa Cecinna, og mye mer om det samme, og overtalte dem til å være enige med ham, og både han og hans hær deserterte, men likevel angret soldatene på

dette allerede samme natten, og de ble grepet av redsel for at Vitellius som hadde sendt dem, skulle seire. De trakk sine sverd og gikk løs på Cecinna for å drepe ham, og det ville de ha gjort dersom ikke tribunene hadde falt på sine knær og bønnfalt dem om ikke å gjøre det. Da drepte ikke soldatene ham, men bandt ham som en forræder, og ville sende ham til Vitellius. Da Antonius Primus fikk høre dette, mobiliserte han sine menn øyeblikkelig og ba dem ta på seg rustningene, og så førte han dem mot dem som hadde gjort opprør, og disse stilte seg i slagorden og gjorde motstand en stund, men ble snart slått og flyktet til Cremona. Da tok Primus sine ryttere og stengte deres adgang til byen, omringet dem og drepte et stort antall av dem utenfor byen, og så falt de inn i byen sammen med de andre og lot soldatene få lov til å plyndre. Og da var det mange fremmede kjøpmenn og folk fra landet som omkom, og med dem hele hæren til Vitellius, som utgjorde tretti tusen to hundre, mens Antonius ikke hadde mistet mer enn fire tusen fem hundre av dem som var kommet med ham fra Mysia. Så løslot han Cecinna og sendte ham til Vespasian for å gi ham de gode nyhetene. Så kom han og ble mottatt og fikk skjult skandalen med sitt forræderi ved de uventede æresbevisninger han fikk av Vespasian.

4. Da nyheten kom at Antonius var underveis, tok Sabinius mot til seg og dro til Roma og samlet de soldatavdelingene som holdt nattevakt, og den natten besatte de Capitol, og da det ble dag, gikk mange gode menn over til ham, samt hans brorsønn Domitian, og denne oppmuntringen betydde svært mye når de skulle innta regjeringen.

Vitellius var ikke særlig bekymret på grunn av Primus, men ble svært rasende på dem som hadde gjort opprør sammen med Sabinius, og da han som den naturlige barbar han var, tørstet etter edelt blod, sendte han ut en del av hæren som var kommet med ham for å kjempe mot Capitol, og mange dristige gjerninger ble utført på denne side og av dem som holdt tempelet. De soldatene som kom fra Germania ble til slutt for mange for de andre, og fikk tatt den høyden som Domitian og flere andre av de mest fremstående romerne slapp unna ved forsynets styrelse, mens resten av folkemengden ble fullstendig sprengt i biter, og Sabinius selv ble ført til Vitellius og drept. Soldatene plyndret også tempelet med dets ornamenter og satte fyr på det. Men før dagen var gått, kom Antonius med sin hær og utkjempet slag på flere steder, slik at alle ble drept til slutt. Og da kom Vitellius som den aller siste beruset ut av palasset, og godt stappet etter et luksuriøst måltid, ble han dradd av sted av folkemengden og mishandlet på alle tenkelige måter, og midt i Roma ble hans hode ble hugget av. Han hadde regjert åtte måneder og fem dager, og om han hadde levd mye lenger, kan jeg ikke annet enn tenke meg at imperiet ikke ville vært nok for ham. De andre som var blitt drept, utgjorde over femti tusen. Dette slaget ble utkjempet på den tredje dag i måneden apelleus (kislev), og den neste dagen kom Mucianus inn i byen med sin hær og beordret Antonius og hans menn å stanse myrderiene, for de drev fremdeles med å ransake husene og drepte mange av Vitellius' soldater og flere av befolkningen fordi de antok at de støttet hans parti, for raseriet gjorde det vanskelig å skille mellom dem og andre. Så førte han frem Domitian og anbefalte ham for folket inntil hans far skulle komme selv, og da folket nå var befridd for sin frykt, gav de akklamasjoner og fryderop for sin keiser Vespasian, og ved festhøytiden stadfestet de dette og Vitellius' fall.

5. Da Vespasian var kommet til Alexandria, kom disse gode nyhetene fra Roma, og

samtidig kom det utsendinger til ham fra hele hans egen beboelige verden for å gratulere ham, og selv om Alexandria var den største byen nest etter Roma, var den for liten for den folkemengden som kom til den. Ved denne stadfestelsen av Vespasians makt som nå sto fast, og at det romerske folk nå var reddet fra ruin, tenkte Vespasian på hva som ennå gjensto for å bringe orden i Judea. Men han skyndte seg til Roma nå som vinteren nesten var over. Og snart fikk han orden på sakene i Alexandria, men så sendte han sin sønn Titus for å ødelegge Jerusalem.

Titus marsjerte helt til Nicopolis som ligger fire kilometer fra Alexandria, og der satte han sin hær ombord på noen langskip og seilte på elven langs det mendesiske Nomus, helt til Thmuis, og der gikk de i land og fortsatte til fots, og de overnattet i en liten by som het Tanis. Hans andre stasjon var Heracleopolis og den tredje Pelusium, og der hvilte han ut med sin hær i to dager, og på den tredje krysset han Nilen ved Pelusium, og så gikk han gjennom ørkenen og slo leir ved det casiske Jupiter-tempelet,** og neste dagen var han i Ostracine. Dette stedet hadde ikke vann, for folket på stedet bruker vann som er hentet annetsteds fra. Deretter hvilte han ved Rhinocolura, og så dro han til Raphia som var hans fjerde stasjon. Denne byen ligger ved grensen til Syria. Ved denne femte stasjonen slo han leir ved Gasa, og deretter kom han til Askalon, så til Jamnia, og deretter til Joppe, og så fra Joppe til Cæsarea, og der bestemte han seg for å samle alle stridskreftene.

---

* Her har Josefus klart merket seg at Vespasian, for å sikre seg suksess, hadde ordnet sitt regjeringsområde, tildelt embeter til dem som fortjente det og var skikket til det, og ordnet alt på lovformelig vis.

** Det finnes fremdeles mynter preget med Casian Jupiter.

BOK 5

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ NESTEN SEKS MÅNEDER

FRA TITUS' KOMME FOR Å BELEIRE JERUSALEM,
INNTIL JØDENES FULLSTENDIGE FALL.

KAPITEL 1

OPPRØRENE I JERUSALEM, OG DE FRYKTELIGE ULYKKENE SOM DET MEDFØRTE.

1. Da Titus hadde marsjert gjennom ørkenen som ligger mellom Egypt og Syria slik vi har fortalt, kom han til Cæsarea, og der besluttet han å sette sine tropper i orden og begynne krigen. Og allerede da han hjalp sin far i Alexandria med å administrere regjeringen som var blitt tildelt ham av Gud, startet opprøret i Jerusalem på nytt og delte seg i tre fraksjoner, slik at den ene fraksjonen kjempet mot den andre, noe som derfor kan sies å være bra for å effektuere guddommelig rettferdighet. Selotenes angrep på folket, som jeg anser som begynnelsen til byens undergang, er allerede nøye forklart, også om hvordan den oppsto, og om hvor mye ulykke den forårsaket. Man tar ikke feil dersom man sier at dette startet med det første opprøret, drevet som det var av ville og gale dyr som i mangel på noe å spise, nå gikk løs på hverandre for å ete opp seg selv.

2. Eleasar, Simons sønn, som var den første som adskilte selotene fra folket og fikk dem til å trekke seg tilbake og inn i tempelet, ble rasende på grunn av Johannes' frekke angrep på folket hver dag, for han holdt ikke opp med å drepe, og sannheten var at han ikke kunne finne seg i å legge seg under en tyrann som var ute etter å ta ham. Da fikk han lyst til å ta all makten selv, og gjorde opprør mot Johannes og holdt seg til sin hjelper Judas, sønn av Chelcias, og Simon, sønn av Ezron som var blant de mektigste. Med ham var også Esekias, sønn av Chobar, en fremstående person. Hver av dem ble fulgt av et stort antall seloter og disse okkuperte den indre forgården i tempelet,* og la fra seg våpnene ved de hellige portene og foran plassen. Da de hadde rikelig med forsyninger, var de ved godt mot, for der var det et stort kvantum varer som var beregnet til hellig bruk og de hadde ingen skrupler med å benytte seg av dem. Likevel var de redde for at de var for få, og da de la fra seg våpnene der, flyttet de seg ikke langt fra der de var. Om Johannes hadde fordelen av at hans folk var i flertall, var han likevel i en uheldig situasjon, da han hadde sine fiender over sitt hode, og da han ikke kunne angripe dem uten livsfare, var hans raseri mot dem så voldsomt at han ikke kunne holde seg i ro. Men han kunne likevel ikke la være å angripe dem, enda det gikk mer ut over ham selv enn over Eleasar, og de kom med ustanselige angrep på hverandre og kastet og skjøt mot hverandre slik at tempelet over alt ble skjendet av myrderiene deres.

3. Og nå gjorde tyrannen Simon, Gioras' sønn, voldsomme utfall mot Johannes og hans parti fordi folket hadde lokket ham ut i håp om å få hjelp i sin store nød, for han behersket øvrebyen og en stor del av den nedre. Johannes ble bekjempet ovenfra, men likevel angrep han nedenfra. Da fikk Johannes mye skade, likesom han også

forårsaket stor skade ved å slåss i begge retninger. Den samme fordelen hadde Eleasar og hans parti mot ham, enda han befant seg nedenfor ham, for den samme fordelen hadde han ved å befinne seg over Simon. Derfor slo de lettvint tilbake alle angrep som kom nedenfra bare ved hjelp av håndvåpen, men måtte bruke kastemaskinene mot dem som kastet og skjøt mot dem fra tempelet som lå høyere. Disse maskinene kastet prosjektiler, spyd og steiner i store mengder. Med disse drepte de også mange av prestene mens de holdt på med sine hellige ritualer, for selv om disse mennene var fullstendig gale i sin ugudelighet, tillot de dem fremdeles å utføre ofringene, selv om de var nøye med å kontrollere sine egne folk og holde dem under grundig oppsikt. Men de var ikke så redde for fremmede som hadde fått lov til å komme inn i forgården, og derfor ble det stadig drept noen under opprøret, for prosjektilene kom med voldsom kraft og rammet alle bygningene og tempelet, samt prestene og de** som forrettet ved gudstjenestene, i tillegg til dem som med stor nidkjærhet var kommet helt fra jordens ende for å ofre på dette hellige sted som var så beundret av hele menneskeheten. De falt selv ned foran sine offer og stenket sitt blod på det alteret som var holdt høyt i ære av alle, både grekere og barbarer, inntil de fremmedes døde kropper blandet seg med deres egne landsmenn, de profane sammen med prestene, og blodet av alle kadavrene lå som dammer inne på de hellige stedene.

Og nå må jeg si: ”O, du miserable by, har du noensinne lidd en slik elendighet av romerne da de kom for å rense deg fra ditt indre hat? For du kunne ikke lenger være et sted som sømmet seg for Gud, du kunne ikke lenger fortsette å eksistere etter at du ble et gravsted for ditt eget folk og har gjort det hellige hus til en gravplass etter din egen borgerkrig! Likevel kan du igjen helbredes dersom du vil forsone deg med Gud som har tillatt din ødeleggelse.” Men jeg må legge bånd på mine lidenskaper på grunn av historien, for dette er ikke tiden for hjemlige klagesanger, men for å fortelle historien, og derfor fortsetter jeg med å beskrive oppstanden.

4. Nå var det tre forræderiske fraksjoner i byen som skilte seg fra hverandre. Eleasar og hans parti hadde sikret seg den hellige førstegrøden, og gikk mot Johannes’ folk som var beruset. De som var med Johannes plyndret befolkningen, og gikk fanatisk løs på Simon. Simon fikk sine forsyninger fra byen, og var i opposisjon til opprørerne. Dermed ble Johannes angrepet fra begge sider, og han fikk mennene til å snu seg rundt for å kaste fra sidebygningene som de hadde okkupert, og skyte mot de borgerne som kom mot ham, samtidig som han kjempet mot dem som angrep ham fra tempelet med kastemaskinene. Om det var et øyeblikk at han unngikk dem som sto høyere oppe enn han fordi de var drukne og utslitte, noe som skjedde ofte, gikk han voldsomt løs på Simon og hans parti, og det gjorde han over alt i byen der han kunne komme til, inntil han hadde satt fyr på de husene som var fylt med korn og andre levnetsmidler.*** Det samme gjorde Simon, for når de andre trakk seg tilbake, angrep også han byen, som om de hadde gjort det for å tjene romerne ved å ødelegge det som byen hadde lagret for å holde ut en beleiring, og slik kuttet de over trådene til sin egen makt. Følgelig ble alt omkring tempelet nedbrent og ble som et stykke ørken der man kunne slåss på begge sider, da nesten alt det kornet var oppbrent som hadde vært nok til en beleiring over flere år. De ble beseiret på grunn av en sult som de umulig hadde havnet i dersom de ikke selv hadde vært årsaken til dette.

5. Og mens byen nå var opptatt med krigen på alle kanter, ført av store skarer av forrædere, ble folket i byen som én kropp, revet i stykker mellom dem. De gamle menn og kvinner var i slik nød at de ønsket at romerne skulle komme, og de ønsket en krig utenfra, slik at de kunne bli frelst fra sin ulykke innenfra. Borgerne var i en forferdelig angst, og de hadde ingen de kunne søke råd hos eller som kunne få dem til å endre sin adferd, og de hadde ikke noe håp om å få til noen avtale med fiendene og kunne heller ikke flykte, for det var satt ut vakter over alt. Og selv om bandittene var i vill kamp mot hverandre, var de enige om å drepe alle som ville slutte fred med romerne eller var under mistanke om å skulle desertere, for de holdt dem for sine felles fiender. Støyen fra de stridende gikk i ett både dag og natt, og klageskrikene fra de lidende overdøvet hverandre, og de kunne ikke holde opp, for ulykkene kom over dem hele tiden uten stans. Undertiden ble de helt lammet av skrekk så klageropene stanset, men de ble torturert innvendig og turte ikke å åpne munnen. Ingen enset dem som ennå var i live av sine slektninger, og ingen brydde seg om å begrave de døde, så fortvilt var de alle, og de som ikke deltok i opprøret, var uten håp, men var bare sikker på at de snart ville bli drept, mens opprørerne sloss mot hverandre og tråkket på de døde kroppene der de lå i hauger, og ble bare enda mer rasende over å ha dem under føttene. De var hele tiden på jakt etter noe som ville skade dem selv enda mer, og når de hadde funnet på noe, gjorde de det uten den minste barmhjertighet, og unnlot ingen form for tortur og barbari. Johannes misbrukte de hellige bygningsdelene og benyttet dem til å konstruere krigsmaskiner, for prestene hadde allerede bestemt seg for å støtte tempelet og gjøre det hellige huset ni meter høyere, for Agrippa hadde med store anstrengelser skaffet materialer av svært tømmer til dette og med svære kostnader. Og da krigen kom og avbrøt dette arbeidet, fikk Johannes stokkene kuttet opp og bygde tårn av dem for å kjempe mot motstanderne som sloss mot ham fra tempelet. Han fikk dem også brakt til sidebygningene ved den indre forgården mot vest der bare han kunne bygge dem, for på den andre siden av plassen var det så bratt at man ikke kunne komme nær nok inntil sidebygningene.

6. Ved hjelp av disse maskinene som han i sin respektløshet for det hellige hadde laget, håpet Johannes å bli for hård for sine fiender, men Gud selv viste at hans anstrengelser ikke ville bli til noen nytte for ham, for romerne ville komme over ham før han fikk reist noen av disse tårnene. For Titus hadde samlet styrkene omkring seg og beordret de andre styrkene å møte ham ved Jerusalem, og marsjerte nå ut av Cæsarea. Han hadde med seg de legionene som hadde fulgt hans far da han la Judea øde, sammen med den tolvte legion som var blitt slått med Cestius, og denne legionen som ellers var kjent for sitt heltemot, marsjerte nå med desto større nidkjærhet for å hevne seg på jødene da de husket hva de tidligere hadde lidd av dem. Av disse legionene beordret han den femte å møte ham ved å dra gjennom Emmaus, mens den tiende skulle komme oppover gjennom Jeriko. Han forflyttet også seg selv sammen med resten og med de hjelpetroppene som kom fra kongene og var tallrikere enn før, sammen med et betydelig antall fra Syria som kom ham til hjelp. De som var blitt utvalgt av disse fire legionene og sendt med Mucianus til Italia, fikk de tomme plassene oppfylt av de soldatene som kom fra Egypt med Titus, og de utgjorde to tusen mann, utvalgt fra hæren i Alexandria. Det fulgte også med ham tre tusen, hentet fra dem som holdt vakt ved elven Eufrat. Dessuten kom Tiberius Alexander som var hans mest verdifulle venn, både på grunn av hans sympati for ham og av sikkerhetsgrunner. Han hadde tidligere vært guvernør i Alexandria, men

ble nå kjent verdig til å være general i hæren (under Titus). Grunnen til dette var at han var den første som oppmuntret Vespasian til å akseptere sin nye posisjon som hersker, og han sluttet seg til ham med den største troskap da alt var usikkert, og skjebnen ennå ikke var avgjort for ham. Han fulgte også Titus som rådgiver og var meget nyttig for ham i denne krigen, både i kraft av sin alder og dyktighet.

---

* Dette viser seg å være den første gangen selotene våget å skjende denne mest hellige tempelplassen som tilhørte prestene, der også alteret sto. Og den tolkningen som hevder at Sakarias, som ble drept ”mellom tempelet og alteret,” mange måneder tidligere, som om han var blitt drept av selotene, er helt grunnløs.

** Levittene.

*** Ødeleggelsen av et så stort kvantum med korn og andre levnetsmidler som skulle vare i flere år, var den direkte årsaken til den forferdelige hungersnøden som krevde et ufattelig antall liv hos jødene i Jerusalem under beleiringen.

KAPITEL 2

TITUS MARSJERER TIL JERUSALEM OG TAR ET OVERBLIKK OVER BYEN, OG HAN SLÅR LEIR.

1. Nå var Titus på marsj inn i fiendens land, og hjelpetroppene som kongene hadde sendt, marsjerte foran og ble fulgt av de andre hjelpetroppene. Etter dem kom de som skulle reparere veiene og måle ut leiren. Deretter kom befalingsmannens bagasje, og så de andre soldatene som var fullstendig bevæpnet for å støtte dem, samt Titus selv, og hadde med seg en annen utvalgt gruppe. Så kom spydkasterne, og deretter rytterne i den samme legionen. Alle disse kom foran maskinene og deretter fulgte tribunene og gruppelederne med sine utvalgte avdelinger, og så kom merkesmennene med ørnen, og foran disse kom trompetblåserne som fulgte med dem, og så kom selve hovedhæren i sine rekker, hver i sju manns dybde, og etter dem igjen tjenerne, og foran dem bagasjen. Til slutt kom leiesoldatene og de som ledet dem, og de utgjorde baktroppen.

Etter romersk sedvane gikk Titus med stil og ro i fronten av hæren og marsjerte gjennom Samaria til Gophna, en by som tidligere var blitt tatt av hans far, og hadde en garnison av romerske soldater, og da han hadde losjert der en natt, marsjerte han videre om morgenen, og da han var kommet så langt som en dagsmarsj videre, slo han leir i den dalen som jødene på sitt språk kaller ”Tornedalen” i nærheten av en landsby som heter Gabaothsaul, som betyr ”Sauls haug” og ligger 6 kilometer fra Jerusalem. Der valgte han ut seks hundre utsøkte ryttere, og dro av sted for å ta byen i øyesyn for å se hvor sterk den var og hvor modige jødene var, og om de ville bli redde og overgi seg når de fikk se ham før det kom til kamp, for han var blitt informert om det som virkelig var tilfellet, at folket var falt i hendene på opprørere og banditter og hadde et sterkt ønske om fred, men da de var for svake til å stå i mot de andre, holdt de seg i ro.

2. Så lenge han red langs den rette veien som førte til bymuren, var det ingen som viste seg ved portene, men da han gikk bort fra veien, og skrådde mot tårnet Psephinus, og førte med seg rytterne, hoppet det et umåtelig stort antall jøder ut av tårnene som kaltes ”Kvinnetårnene,” gjennom den porten som ligger like overfor monumentene av dronning Helena, og de stanset hesten hans og stilte seg direkte

foran dem som ennå var på veien for å hindre dem i å slutte seg til dem som hadde bøyd av fra veien. De stanset Titus også med noe få andre. Nå ble det umulig for ham å fortsette videre, for det var gravd vollgraver hele veien for å beskytte hagene som lå i skråningene og var forsynt med en mengde gjerder, og han så at det var umulig å vende tilbake til sine menn på grunn av den store mengden med fiender som lå mellom dem. Mange visste ikke at kongen var i fare, men trodde at han fremdeles var hos dem. Da skjønte han at hans redning fullt og helt måtte bero på hans eget mot, og han snudde hesten rundt og ropte høyt til dem som fulgte ham at de skulle følge ham, og han red voldsomt midt inn i mellom sine fiender for å tvinge seg frem på vei for sine egne menn.

Av dette skal vi først og fremst lære at både lykken i krig og den faren kongene er i, er ledet av Guds forsyn, for da så mange prosjektiler ble sendt mot Titus mens han hverken hadde på seg hjelm eller brystplate – for som jeg har fortalt, dro han ikke ut for å kjempe, men for å ta byen i øyesyn – men da var det ingen som traff ham, for de passerte uten å skade ham, og alle hadde bommet for bare å lage støy i det han passerte. Og han avledet dem som kom opp på siden av ham og slo ned mange av dem som han møtte direkte, slik at han red rett over dem. Fiendene utstøtte faktisk et kraftig skrik over Cæsars heltemot, og oppfordret hverandre til å gå løs på ham. Likevel flyktet de han marsjerte mot, og forsvant i store antall, mens de som var i samme fare som han, holdt seg nær ham, selv om de var såret i ryggen og i siden, for de hadde bare dette ene håp om å komme seg unna ved at de lyktes å åpne en vei for Titus så han ikke ble omringet. Det var to av dem som var med ham, og var kommet på avstand, den ene var blitt omringet, og både ham og hesten drepte de med spydene, mens de tok livet av den andre da han hoppet ned fra hesten, og så tok de hesten med seg. Men Titus unnslapp med de andre og kom trygt tilbake til leiren. Slik lyktes jødenes første angrep, og dette gav dem mot, men et dårlig begrunnet håp, for denne slags kortvarig hell gjorde dem overmodige for fremtiden.

3. Straks den legionen som hadde vært i Emmaus fikk sluttet seg til Cæsar om natten, flyttet han derfra da det var blitt dag og kom til et sted som kalles Scopus, og derfra kunne man se byen og betrakte det store tempelet. Dette stedet nordenfor byen var en slette, og navnet Scopus (utsikt) passet godt, og det lå ikke lenger unna enn 1½ kilometer. Og her befalte Titus at leiren skulle styrkes med to legioner, og befalte også at en leir til av den femte legion skulle forsterkes i en avstand av 600 meter bak ham, da han tenkte at de var trette etter å ha marsjert om natten og behøvde beskyttelse og ikke burde føle seg utrygge. Og nå var den tiende legion kommet fra Jeriko, der en del bevæpnede menn allerede var, for å vokte den passasjen inn til byen som Vespasian hadde tatt tidligere. Disse legionene hadde fått ordre om å slå leir i en avstand av 1200 meter fra Jerusalem ved den høyden som kalles Oljeberget som ligger like overfor byen mot øst og er skilt fra den med en dyp dal som kalles Kedron.

4. Hittil hadde ulike partier i byen stadig vekk støtt sammen, og denne krigen utenfra som var kommet så plutselig og voldsomt over dem, satte en stopper for deres indre stridigheter, og da opprørerne i forskrekkelse betraktet romerne som slo leir på tre steder, begynte de å tenke på en nokså håpløs enighet, og de sa til hverandre: ”Hva skal vi gjøre, og hva tror vi når vi tillater at tre forskansninger blir bygget for å stenge

oss inne, slik at vi ikke skal puste fritt? Fienden har sikret seg og bygger en slags by imot oss, og vi sitter stille med hendene i fanget innenfor våre murer og er bare tilskuere til det de gjør, og vi har lagt ned våre våpen, som om de skulle holde på med noe til vår fordel." Men så skrek de ut: "Vi er jo bare modige mot oss selv, mens romerne kan innta byen uten blodsutgytelse på grunn av vår oppstand." Slik oppmuntret de hverandre der de kom sammen, og så grep de straks til våpen og gikk løs på romerne med stor nidkjærhet og kraftige rop mens romerne holdt på med å forskanse leiren. I ferd med sine arbeidsoppgaver ble de overfalt i ulike grupper, og da mange hadde lagt fra seg våpnene siden de ikke trodde at jødene ville våge å angripe dem, mente de at opprøret måtte ha distrahert dem. Dermed ble de helt uventet brakt i uorden, og da var det noen som straks tok bena fatt og grep til våpnene, men de ble likevel drept før de kunne få snudd seg mot fienden.

Jødene ble stadig flere og flere, oppglødd som de var av denne plutselige seieren, og i denne seiersrusen så det ut for dem selv og for fienden som om de var mange flere enn de virkelig var. Den uryddige måten å kjempe på, fikk romerne til å sette seg til motverge, for de var vant til å kjempe profesjonelt og i god orden, holde rekkene og adlyde ordrer, og dermed ble de overrasket og ble nødt til å gi etter for angrepene. Da romerne ble overrasket og gikk til motangrep, fikk de stanset fremgangen deres, men de beskyttet seg ikke nok, og flere ble såret, men det kom stadig flere jøder strømmende ut fra byen, og etter hvert oppsto det forvirring blant romerne, og de måtte rømme bort fra leiren. Nå så det ut som om hele leiren var i fare, om ikke Titus hadde blitt informert om tilstanden og straks sendt hjelp. Så bebreidet han dem for deres feighet, og hentet tilbake dem som hadde flyktet, og overfalt jødene i flanken med de utvalgte troppene han hadde med seg, og drepte et betydelig antall, såret ennå flere, og fikk dem alle til å flykte i vill fart ned i dalen. Disse jødene led voldsomt i de bratte skråningene, men da de hadde kommet forbi dem, snudde de rundt og sto igjen overfor romerne med dalen i mellom seg, og slik sloss de med dem. Slik fortsatte de å kjempe til middag, og da det var blitt litt over middag, tok Titus med seg dem som var kommet romerne til hjelp, og de som tilhørte kohortene (1/10 av en legion), for å hindre jødene i å gjøre flere angrep, og så sendte han resten av legionen til den øverste delen av fjellet for å forsterke leiren.

5. Romernes bevegelser så ut som en flukt for jødene, og da vaktmannen som sto på muren gav et signal ved å slenge med kappen, kom det ut en ny flokk av jøder med en slik voldsomhet at det bare kunne sammenlignes med en flokk ville dyr i fart. Kort sagt, ingen av dem som sto dem i mot, kunne utholde raseriet i angrepene deres, og likesom de var kommet ut av en kastemaskin, brøt de opp fiendens rekker slik at de ble drevet på flukt mot fjellet, og det gjorde alle unntatt Titus selv og noen få andre med ham som var igjen midt i skråningen. De andre som var hans venner, hadde slik dødsforakt at de skammet seg over å forlate sin general, men oppfordret ham innstendig til å slippe til de jødene som gjerne ville dø, og ikke løpe foran dem som burde stå foran ham, bare for å utfordre skjebnen. Han skulle ikke tre inn i stedet for en vanlig soldat, men slik prøve å overfalle fienden plutselig, fordi han var øverstkommanderende og herre over hele den beboelige verden, og alt offentlig var avhengig av ham. Men Titus ville ikke høre på disse formaningene, men kjempet mot dem som sprang på ham, og slo dem i ansiktet, og da han tvang dem tilbake, drepte han dem, og han gikk løs på mange som var på vei nedover bakken og skjøv dem foran seg, mens disse mennene ble så forbauset over hans mot og styrke at de ikke

kunne flykte direkte til byen, men skrådde unna ham begge veier og presset seg mot dem som var på vei oppover bakken, og enda fikk han overfalle dem fra siden og stanset deres villskap. Men i mellomtiden oppsto det forvirring og skrekk blant dem som forskanset seg på toppen av haugen da de så at de som var nedenfor flyktet, og da ble hele legionen spredt fordi de trodde at jødenes angrep ganske enkelt var for voldsomt for dem, og at Titus selv måtte flykte, da de tok det for gitt at hvis han holdt stillingen, ville ikke de andre ha flyktet. Slik fikk de alle panikk og flere spredte seg hit og dit, inntil noen av dem fikk se generalen midt i en kamp, og da ble de svært bekymret for ham og de ropte høyt om den faren han og hele legionen var i, men så skammet de seg og snudde om og brukte munn på hverandre, for det verste var ikke at de hadde stukket av, men at de hadde sviktet Cæsar. Dermed brukte de alle sine krefter mot jødene, og ned over skråningen drev de dem i hauger ned i dalbunnen. Men så snudde jødene igjen og kjempet, men da de likevel var på defensiven fordi romerne nå hadde overtaket da de var høyere oppe enn jødene, drev de dem helt ned i dalen. Titus presset dem som var nærmest, og sendte av sted en legion for å forsterke leiren, mens han og de som var med ham kjempet og hindret dem fra å påføre dem mer skade. Og jeg vil ikke legge noe til for å smigre, og heller ikke forkleine noen på grunn av misunnelse, men fortelle den enkle sannhet, at Cæsar frelste legionen to ganger da den var i fare, og gav dem anledning til å forsterke leiren i fred og ro.

KAPITEL 3

OPPRØRET STARTER PÅ NYTT I JERUSALEM, OG FREMDELES LEGGER JØDENE FELLER FOR ROMERNE. TITUS TRUER SOLDATENE FORDI DE HANDLER OVERILET.

1. Nå stanset krigen for en stund, men opprøret innenfor begynte igjen under de usyrede brøds høytid, som er den fjortende dag i måneden xanticus (nisan), for man tror at det var da jødene opprinnelig ble befridd fra egypterne. Eleasar og hans parti åpnet portene til den innerste delen av tempelet og slapp inn dem som ønsket å tilbe Gud der.* Men Johannes brukte denne høytiden som et skalkeskjul for sine forræderske planer, og bevæpnet de mest ubetydelige i sitt eget parti. Størstedelen av dem hadde ikke renset seg, og de skjulte sine våpen under klærne, og så sendte han dem med stor nidkjærhet inn i tempelet for å okkupere det, og da de kom inn, slengte de klærne av seg og sto frem bevæpnet. Dette førte til den verste forvirring i det hellige huset, mens folket som ikke brydde seg om oppstanden, trodde at angrepet var rettet mot alle uten forskjell, mens selotene trodde at det bare var rettet mot dem. Dermed sluttet de med å vokte inngangene, og hoppet ned fra brystvernene før det kom til kamp, og rømte ned i hulene under tempelet, mens de som sto og skalv ved alteret og omkring det hellige huset, ble dynget opp i hauger og tråkket på og slått med våpen både av tre og jern uten barmhjertighet. De som var blitt uenige, drepte mange som tidde stille, bare på grunn av sitt personlige fiendskap og hat, som om de hadde vært i mot opprørene. Og alle de som tidligere hadde fornærmet noen av disse konspiratørene, ble nå kjent og ført av sted for å bli drept, og da de hadde behandlet de uskyldige forferdelig, garanterte de fred for de skyldige,

og lot dem gå etter hvert som de kom ut av hulene. De som fulgte Johannes tok nå det indre tempelet i besittelse og alle krigsmaskinene som var der og prøvde å angripe Simon. Og nå ble oppstanden, som hittil hadde bestått av tre fraksjoner, redusert til to.

2. Titus ville slå leir nærmere byen enn Scopus, og der plasserte han så mange utvalgte ryttere og fotsoldater som han fant nødvendig for å hindre jødene i å angripe, mens han befalte at hele hæren skulle jevne ut terrenget helt inntil bymuren. Dermed rev de ned alle gjerdene og murene som innbyggerne hadde satt opp rundt hagene og trærne, og de hugget ned alle frukttrærne mellom dem og bymuren, og fylte opp alle hullene og avgrunnene og knuste fremspringene av stein med rambukkene. Slik jevnet de ut terrenget fra Scopus til Herodes' monumenter som sto inntil den dammen som kaltes Ormedammen.

3. På dette tidspunkt fant jødene på følgende strategi mot romerne: De modigste av opprørerne gikk opp på Kvinnetårnene, som om de var blitt kastet ut av byen av dem som ville ha fred, og flakket urolig omkring som om de var redde for at de skulle bli angrepet av romerne, og var dessuten redde for hverandre. Og de som sto på muren og syntes å stå på folkets side, ropte høyt om fred og bønnfalt om sikkerhet for sine liv og tilkalte romerne, og lovte å åpne portene for dem. Mens de ropte ut dette, kastet de stein på sine egne, som for å drive dem vekk fra portene. Disse lot også som om de var utstøtt med makt, og at de bønnfalt dem innenfor om å slippe dem inn. Og etter at de uopphørlig og voldsomt hadde angrepet romerne, kom de tilbake og så ut til å være i stor forvirring.

De romerske soldatene lot seg lure av denne snedige krigslisten og trodde at de nå hadde det ene partiet i sin makt og kunne straffe dem etter forgodtbefinnende, og håpet at det andre partiet ville åpne portene for dem, og de innrettet sine planer etter dette. Men Titus selv hadde mistanke til denne overraskende oppførselen, for da han bare én dag tidligere hadde invitert dem til å forhandle ved hjelp av Josefus, fikk han ikke noe skikkelig svar fra dem, så derfor beordret han soldatene til å bli hvor de var. Men noen av dem som var plassert i fronten forhindret ham og grep til våpnene og løp mot byportene, mens de som så ut til å være kastet ut, trakk seg tilbake igjen, og straks soldatene hadde kommet seg mellom tårnene på hver side av byporten, sprang jødene ut og omringet dem og overfalt dem bakfra, mens folkemengden på muren kastet store hauger av stein og alle slags prosjektiler mot dem, og drepte et betydelig antall og såret enda flere. Det var ikke lett for romerne å komme seg unna, der de ble presset fremover av dem som var bak dem, i tillegg til den skammen de var i fordi de hadde blitt lurt, og den frykten de hadde fordi deres befalingsmenn presset dem til likevel å holde ut. Derfor kjempet de en stund med spydene og fikk mange slag av jødene, selv om de greide å slå igjen og til sist fikk slått tilbake dem som hadde omringet dem, mens jødene forfulgte dem da de trakk seg unna og kastet spyd og skjøt på dem helt til de kom til dronning Helenas monumenter.

4. Jødene brydde seg ikke om sømmelighet, men ble frekke etter denne seieren og spottet romerne som var blitt lurt av dem, og de laget støy ved å banke på skjoldene og hoppet omkring med fryderop. Soldatene derimot, ble mottatt med trusler av offiserene, og Cæsar selv var irritert og talte slik til dem: At disse jødene som bare er styrt av sitt eget raseri, kan planlegge sin strategi med grundighet og forutseenhet, legge seg i bakhold og lykkes med det, kommer av at de er lydige og tar vare på sin

godvilje og troskap mot hverandre, mens romerne som alltid pleier å ha lykken med seg, har mislyktes slik, og til sin egen skam ikke har kunnet hindre dem, skyldes at de har gått på uten tillatelse fra sine befalingsmenn, og det til og med for øynene på Cæsar. "I sannhet," sier Titus, "krigens lover, og dessuten min far, når han får høre om dette, kan ikke annet enn sukke tungt over det sår som er påført oss, mens han som har lang krigserfaring, aldri ville kunne gjøre en slik feil. Våre lover for krigen avsier også dødsstraff for dem som bryter god orden, og denne gangen har vi sett en hel hær i kaos. Og nå skal de som har vært så uforskammet, vite at selv de av romerne som seirer uten at de har fått ordre om å kjempe, skal holdes i vanære."

Da Titus hadde forklart saken for befalingsmennene, ble det klart at de skulle håndheve loven mot alle dem det gjaldt, og dermed sank disse soldatene ned i fortvilelse, for de ventet døden, og det både hurtig og rettferdig. Men de andre legionærene flokket seg rundt Titus og bønnfalt om nåde for sine medsoldater, og ba ham benåde dem da det bare var noen få som hadde handlet overilet, og for at de andre skulle adlyde bedre, lovte de å gjøre godt igjen for denne feilen ved en klokere adferd for fremtiden.

5. Og Cæsar gav etter, for hans klokskap ledet ham da han syntes det var rett å straffe enkeltpersoner ved skikkelige henrettelser, men å henrette i grupper ville ikke tjene til noe mer nyttig enn en irettesettelse ville gjort, så han forsonet seg med soldatene, men gav dem et ekstra pålegg om å handle klokere for fremtiden, og han tenkte over om han ikke selv ville kunne bli lurt av jødenes krigslist. Og da terrenget mellom romerne og muren var blitt jevnet ut etter fire dagers arbeid, ønsket han å få hentet bagasjen til hæren og få resten av folkene som fulgte ham brakt trygt til leiren. Så plasserte han den sterkeste delen av hæren innved muren på byens nordside, og på vestsiden plasserte han rekker av soldater i en dybde på sju, med fotsoldatene foran og rytterne bakom, mens bueskytterne sto i midten i sju rekker. Og da jødenes angrep var blitt stanset av en så stor mengde soldater, kunne både lastedyrene som tilhørte de tre legionene og resten av folkene marsjere fremover uten frykt. Titus selv var bare 400 meter fra muren i nærheten av hjørnet,** over mot det tårnet som kalles Psephinus. Fra dette tårnet strekker muren seg nordover og mot vest, mens den andre delen av hæren forskanset seg ved det tårnet som kalles Hippicus og er lenger unna og ligger bare fire hundre meter fra byen. Men den tiende legionen holdt seg fortsatt på Oljeberget.

---

* Her har vi den virkelige årsaken til at det var så mange jøder i Jerusalem under Titus' beleiring som omkom, for beleiringen begynte ved påskefesten da det var en slik stor mengde jødiske proselytter ved porten, som var kommet fra alle kanter av Judea og fra andre land for å feire høytiden.

** Dr.Hudson sier at dette kanskje var den porten som kaltes "Hjørneporten" i 2.Krøn.26,9. Jfr. kap.4, seksjon 2.

KAPITEL 4

BESKRIVELSE AV JERUSALEM

1. Jerusalem by var forskanset med tre murer mot de områdene der det ikke var noen ufremkommelig dal der det var bare én mur. Byen var bygget på to høyder som ligger rett overfor hverandre og er delt av en dal, og der ender husrekkene på begge

sider av den. Den haugen som den øvre bydelen ligger på er mye høyere, og i lengden mer sammenhengende. Følgelig kalles den "Festningen" til kong David som var far til Salomo som først bygde tempelet. Vi kaller det den "Øvre markedsplassen." Den andre høyden heter "Acra," og der er den nedre bydelen, og den har form som en månesigd, og like overfor den er det en tredje haug som er lavere enn Acra og er adskilt med en bred dal. Men på den tiden hasmoneerne regjerte, fylte de opp denne dalen med jord for å knytte byen sammen med tempelet. Så fjernet de noe av høyden Acra så den ble lavere, for at tempelet skulle være høyere enn den. Ostekremmernes dal, som den ble kalt, og som vi har sagt adskilte høyden i øvrebyen fra den lavere, strakte seg så langt som til Siloa, for det kalles denne rike og friske vannkilden. Utenfor er disse haugene omgitt av dype daler, og man kan ikke gå tvers over dem da det er stup på begge sider.

2. Den eldste av disse tre murene var vanskelig å ta, både på grunn av dalene og den høyden den var bygget på og det som lå høyere enn den. I tillegg til det gunstige stedet de var bygget på, var de gjort meget solide, da både David og Salomo og de følgende kongene var svært nidkjære med sitt arbeid. Den muren som begynner på nordsiden ved tårnet som kalles "Hippicus" og rekker så langt som til et sted som kalles "Xistus," ligger inntil rådsbygningen og ender ved den vestre sidebygningen til tempelet. Og når vi går vestover, begynner den på samme sted og fortsetter gjennom et sted som kalles "Bethso" inntil porten for esseerne, og deretter går den sørover i en bue overfor Siloa-dammen, der den svinger videre mot øst ved Salomos dam, og når så langt som til "Ophlas," der den ligger inntil tempelets østre sidebygning.

Den andre muren begynner med den porten som kalles "Gennath" og som tilhørte den første muren. Den dekket bare den nordre delen av byen inntil Antoniaborgen. Den tredje muren begynte ved tårnet Hippicus og derfra når den så langt som til den nordlige delen av byen og inntil tårnet Psephinus og går så langt som til vis à vis Helenas monumenter. Det var denne Helena som var dronning over Adiabene og hun var datter til Izates. Muren fortsatte et godt stykke lenger forbi kongegravene og bøyde også mot hjørnetårnet ved det monumentet som kalles "Fullers monument" og hang sammen med den gamle muren ved Kedrondalen. Det var Agrippa som bygde murene som omgav den gamle byen som før var ubeskyttet. Byens befolkning økte og byen vokste ut over sine grenser i tillegg til de delene som lå nord for tempelet, slik at haugen ble en del av byen så den ble betydelig høyere, og denne haugen som er den fjerde, ble kalt "Bezetha" og der bodde det også folk. Den ligger like overfor Antoniaborgen, men er adskilt med en dyp dal som ble gravd med hensikt for å hindre at tårnets fundament skulle plasseres på denne haugen, for i tilfelle ville det vært lett å komme til og da ville dets høye beliggenhet ikke ha vært til noen nytte for sikkerheten. Fordypningen ved siden av gjorde for øvrig tårnet ennå mer spektakulært. Denne nye delen av byen ble kalt "Bezetha" på vårt språk, og på gresk kan den kalles "Nybyen." Da innbyggerne sto i behov av en beskyttelse mot fiender, begynte far til den nåværende kongen med det samme navn, Agrippa, å bygge den muren vi har omtalt, men han sluttet med å bygge da han hadde lagt fundamentet fordi han var redd for at keiser Claudius skulle mistenke ham for å legge seg opp i den offentlige administrasjonen. Byen kunne umulig ha blitt tatt dersom denne muren var blitt fullført slik den var påbegynt, når dens deler var forbundet med steiner som

var 9 meter lange og fem meter brede. De ville ikke så lett kunne rives ned ved jernredskaper eller skaket av rambukker. Murene var imidlertid 9 meter tykke, og hadde sannsynligvis vært høyere dersom ikke han som begynte med byggingen, var blitt hindret i sin iver. Deretter ble den reist med stor nidkjærhet av jødene så den ble 9 meter høy, og oppå den var det én meters høye brystvern, og halvannen meters høye spir, slik at hele bygningen var 11 meter høy.

3. Tårnene som var oppå den var ni meter brede og ni meter høye, de var firkantede og solide likesom muren selv, og steinens vakre utseende og fugene sto ikke tilbake for dem som var i det hellige huset. Over disse solide tårnene i denne høyden som var 9 meter, var det praktfulle rom, og over dem andre rom og de hadde også sisterner til oppsamling av regnvann. Det var mange av dem og alle var forsynt med brede trappetrinn. Den tredje muren hadde nitti slike trappetrinn og avstanden mellom dem var 90 meter, og på den midtre muren var det førti tårn og den gamle muren hadde seksti, mens hele byens omkrets var 6½ kilometer.

Den tredje muren var vidunderlig, likevel raget tårnet Psephinus 31 meter i høyden på det nordvestlige hjørnet. Det var en flott utsikt mot Arabia ved soloppgang, og likedan mot grensen til hebreernes land mot havet i vest. Det var dessuten åttekantet, og vis à vis lå tårnet Hippicus og i nærheten av de to andre var det ytterligere to tårn av kong Herodes på den gamle muren. I størrelse, skjønnhet og styrke overgikk de alt i hele den beboelige verden, og på grunn av hans storsinn og gavmildhet mot byen, og for å tilfredsstille seg selv, bygde han disse som var så enestående, og han viet disse tårnene til de tre personene som var de kjæreste for ham og de ble også oppkalt etter dem. Disse var hans bror, hans venn og hans kone. Men denne hustruen hadde han drept på grunn av kjærlighet og sjalusi, som vi allerede har fortalt. De andre to mistet han i krig som de kjempet i med stort heltemot. Hippicus, som var oppkalt etter hans venn, var firkantet og det var 11 meter hver vei og 13 meter høyt og det var ikke noe tomrom i det. Over denne solide bygningen som besto av svære steiner var det et reservoar som var 9 meter dypt, og ovenpå lå det et hus på to etasjer, og det var 11 meter høyt og delt i flere deler, og ovenpå var det brystvern på knapt én meter, og rundt omkring var det forhøyninger på 1½ meter, og hele høyden ble 36 meter. Det andre tårnet som han oppkalte etter sin bror Phasaelus, var like bredt som det var høyt, og hver av dem var 18 meter, og over dem var det sidebygninger i en høyde på 4½ meter, og det var forskanset mot fiender med brystvern og bolverk. Over denne sidebygningen var det et tårn til, og det var delt i praktfulle rom og bad, slik at dette tårnet ikke manglet noe for å kunne kalles et kongeslott. Det var også enda mer utstyrt med brystvern og spir enn det førstnevnte, og det var 40 meter høyt og det lignet på fyrtårnet på Faros som lyste for dem som seilte til Alexandria, men var mye større i omfang.

Dette ble nå omgjort til et hus hvorfra Simon utøvde sitt tyranni. Det tredje tårnet var Mariamne, for det var navnet på hans dronning, det var solid og 9 meter høyt, og i bredden begge veier også 9 meter. De øvre bygningene var mer praktfulle og varierte enn de andre tårnene, for kongen syntes det var rett å utsmykke det fineste som var oppkalt etter hans hustru, enn de som var oppkalt etter menn, for de var bygget sterkere enn det som bar hustruens navn. Dette tårnet var 22 meter høyt.

4. Disse tårnene var så høye at de så ut til å være mye høyere enn de egentlig var

på grunn av stedet de sto på, fordi den meget gamle muren de var bygget på, sto på en høyde som lå 13 meter høyere, og oppå der igjen sto tårnene og ruvet. Steinene var imponerende i størrelse, for de besto ikke av vanlige mindre steiner som kunne bæres, og de var av hvit marmor, skåret ut av fjellet, hver av dem var 9 meter lange, 4 meter brede og 2 meter dype. De var så nøyaktig sammenføyet at hvert tårn så ut som en hel stein som var skåret ut i sin helhet, så usynlige var fugene. Disse tårnene sto på nordsiden av muren, og kongen hadde et palass liggende inntil det på innersiden, og det overgår alle mine evner å beskrive det, for det var så forunderlig at ingen ting ble spart hverken av kostnader eller dyktighet da det ble bygget, og det var omgitt av en mur helt rundt som var 13 meter høy, utstyrt med tårn i lik avstand fra hverandre, og med store soverom som hvert kunne rommet hundre gjester. Variasjonene i steinene kan ikke beskrives, for det var samlet sammen en mengde av sjelden kvalitet. Takene var også praktfulle, både på grunn av de lange bjelkene og de vakre ornamentene. Det var også et svært antall rom, pyntet med mange slags figurer og de var komplett møblerte og de fleste kar og skåler var av sølv eller gull. Dessuten var det mange søyleganger, den ene bak den andre rundt omkring, og søylene var forunderlige og alle de åpne plassene under åpen himmel var grønne.

Der var også lunder med trær, og dype kanaler og sisterner, og på flere steder sto det bronsestatuer som det strømmet springvann fra. Det var også flere dueslag, for det var mange tamduer som holdt til ved kanalene, men det går egentlig ikke an å beskrive disse tingene skikkelig og kunne huske alt, når man tenker på at slike umåtelig rike og praktfulle bygninger ble satt fyr på av røvere, for disse bygningene ble ikke brent ned av romerne, men av de indre opprørerne som vi allerede har fortalt om ved begynnelsen av oppstanden. Brannen begynte ved tårnet i Antoniaborgen, og fortsatte til palassene og fortærte de øvre delene av disse tre tårnene.

KAPITEL 5

BESKRIVELSE AV TEMPELET

1. Som sagt var tempelet bygget på en kraftig høyde. Til å begynne med var ikke toppen av haugen stor nok for det hellige hus og alteret, for terrenget omkring var svært kupert med stup, men da kong Salomo som bygde tempelet, hadde reist en mur på østsiden av det, satte han opp en sidebygning som var plassert på en fylling som av den grunn var laget der, mens de andre delene av huset ikke hadde noen sidebygninger. Men etterkommerne gjorde flere landfyllinger slik at haugen ble til et større platå. Så brøt de ned muren på nordsiden og endret størrelsen på tempelet i hele dets omkrets, og da de hadde omgitt det med murer på tre sider, helt fra foten av haugen, og utført et arbeid større enn man hadde kunnet håpe på, omgav de de øverste åpne plassene med sidebygninger. Dette arbeidet foregikk over lange tidsepoker, noe som de senere fortsatte å gjøre med den nederste tempelplassen, inntil alle deres skattereserver av oppbrukt, men de ble likevel supplert med skatter til Guds sak fra hele den beboelige verden. Den lavere delen ble bygget i en høyde på 135 meter og noen steder mer, likevel ble ikke dybden på fundamentet synlig, for de hentet fyllmasse og jevnet ut dalen for å få den på nivå med de trange gatene i byen, og de brukte steiner som var så store som 18 meter. De hadde mye penger og folket gav rundhåndet slik at innsatsen deres lyktes ganske utrolig, og det som man ikke

skulle tro var mulig, ble gjennomført takket være deres utholdenhet over meget lang tid.

2. Fundamentene som disse bygningene sto på, var nødvendige nok, for alle sidebygningene var doble og pilarene som bygningene sto på, var 11 meter høye. Hver av disse pilarene besto av én stein av hvit marmor, og takene var dekorert med utsøkt treskjærerarbeid i sedertre. Den naturlige prakten og den polerte glansen med de fine sammenføyningene var et vidunderlig syn. Det var ikke dekorert utvendig av noen maler eller gravør. Sidebygningene til den ytterste tempelplassen var 13 meter brede, mens hele omkretsen var 1200 meter inkludert Antoniaborgen. Disse åpne plassene lå i friluft og var brolagt med steiner av alle slag. Når du går gjennom disse første sidebygningene til den andre tempelplassen, er det laget et gjerde av stein hele veien rundt som er 1¼ meter høyt i en meget elegant utførelse. Oppå det står det støtter i lik avstand fra hverandre, og der står renhetsloven inngravert med greske og romerske bokstaver, at "ingen fremmed har adgang til denne helligdommen." For å komme opp til den, må man gå fjorten trinn fra den første forgården. Plassen var firkantet med en særegen mur omkring, og høyden på bygningene var skjult på grunn av trappen, selv om den på utsiden var 18 meter og bare 11 meter på innersiden, for den var bygget opp i mot haugen og forsynt med trappetrinn, ikke lenger enn at den kunne betraktes innenfra der den var plassert på haugen. Etter disse trappetrinnene var det en avstand på 4½ meter, og det var plant, men derfra gikk det flere trapper, hver på 2¼ meter som førte til portene som det var åtte av på nord- og sørsiden. Ved siden av dem var det fire, nødvendigvis to mot øst, og da det var et gjerde for kvinnene på den siden der de skulle tilbe, var der nødvendigvis også en port til for dem, som var skåret ut i muren tvers over for den første porten. På den andre siden var det også en søndre og en nordre port som førte inn til kvinnenes plass, for kvinnene hadde ikke lov til å gå gjennom de andre portene, og heller ikke når de skulle gå gjennom sin egen port kunne de gå bortenfor sin egen mur. Denne plassen var reservert for kvinnene fra vårt eget land og fra andre land dersom de tilhørte vår nasjon. Den vestre delen av tempelplassen hadde ingen port i det hele tatt, for på den siden var muren hel og sammenhengende, og de sidebygningene som lå mellom portene strakte seg innover fra muren med kammer, og de sto på meget store og vakre søyler. Disse bygningene var satt opp enkeltvis, og de var praktfulle og sto ikke tilbake for dem ved den nedre tempelplassen.

3. Ni av disse portene var på hver side dekket av gull og sølv, likesom dørpostene og losholtene, mens det var en port utenfor den innerste forgården og foran det hellige hus, som var laget av korintisk bronse og var mye vakrere enn de som var dekket av sølv og gull. Hver port hadde to dører som hver for seg var 13 meter høye og 7 meter brede. Og der var store rom som innvendig var 13 meter og disse var både i bredde og lengde bygget som tårn og de var over 18 meter høye. Disse bygningene sto på to søyler og de var i omkrets 5½ meter. De andre portene var like store, men over den korintiske porten som vendte mot øst og mot selve det hellige hus, var de mye større, for en var 22 meter høy, og dørfløyene var 18 meter og hadde den kosteligste dekor med mye rikere og tykkere plater av sølv og gull enn de andre. Disse ni portene var blitt påført dette sølvet og gullet av Alexander, Tiberius' far. Det var femten trappetrinn som førte bort fra muren ved kvinnenes forgård til denne største porten, mens de som førte dit fra de andre portene, var fem trinn kortere.

4. Det hellige hus var plassert i midten av den indre forgård og var den aller helligste delen av tempelet, og det gikk man opp til på tolv trappetrinn. I fronten var høyden og bredden den samme, hver av dem 45 meter, mens det bakover var 13 meter kortere, og foran hadde det noe som kan kalles fremspring på hver side som rakk 9 meter lenger. Dets første port var 31 meter høy og 11 meter bred, men denne porten hadde ikke dører, for den representerte himmelens universelle synlighet, og kan ikke utelukkes fra noe sted. Dens front var helt dekket av gull og gikk gjennom hele den første delen av huset, og innenfor den skinte glansen slik at alle så det. Hele huset var innenfor delt i to, og det var bare den ytre delen som var åpen og kunne ses. Høyden var hele veien 40 meter, lengden 7 meter og bredden 9 meter og porten på enden av den første delen av huset var som vi allerede har sett, fullstendig dekket med gull likesom hele veggen rundt, og den hadde vinranker av gull over der drueklasene hang og var av samme høyde som en mann. Men da dette huset var delt i to, så den indre delen lavere ut enn den ytre, og den hadde dører av gull som var 11 meter høye og 7 meter brede og foran disse dørene var det et forheng som var like stort som dørene. Det var et babylonisk teppe, brodert med blått og fint lin i skaralgen og purpur, i en vidunderlig vakker komposisjon. Denne sammensetningen av farger var ikke uten en skjult betydning, for det var et bilde på universet, der det skarlagenrøde symboliserte ild, det fine linet jorden, det blå luften og det purpurfargede havet. To av disse fargene lignet på det de representerte, mens det fine linet og purpurfargen symboliserte henholdsvis jorden og den andre fargen havet. Dette teppet var påbrodert alle himmelens mysterier, men ikke de tolv himmeltegnene, men levende skapninger.

5. Hvis noen kom inn i tempelet, betrådte han gulvet. Denne delen av tempelet var over gulvet 27 meter høyt og like langt, mens bredden bare var 9 meter. Lengden på 27 meter ble igjen delt, og den første delen var redusert til 18 meter i høyden og var forsynt med tre vidunderlige gjenstander som var berømt i hele menneskeheten, nemlig lysestaken, bordet for skuebrødene og røkelsesalteret. De sju lampene representerte de sju planetene, for det var sju slike som stakk ut fra lysestaken. De tolv brødene på bordet representerte zodiak eller dyrekretsen på himmelen, mens røkofferalteret med sine tretten søte krydderslag, betydde at Gud er eier av alle ting både i de ubeboelige og de beboelige deler av verden, og at alle gjenstandene skal innvies til dette bruk. Den innerste delen av tempelet var 9 meter og var adskilt fra den andre delen med forhenget. Der inne var det ingen ting. Den var utilgjengelig og ukrenkelig og skulle ikke ses av noen, og ble kalt Det Aller Helligste. Ved sidene av den nedre delen av tempelet var det små hus med gjennomganger mellom hvert av dem, og det var flere slike, de var tre etasjer høye, og på hver side var det innganger fra tempelporten. Men den øvre delen av tempelet hadde ingen slike hus, for der var tempelet trangere og 18 meter høyere og hadde mindre i volum enn den nederste delen. Slik kan vi legge dem sammen, så hele høyden, innbefattet de 27 meterne fra gulvet, til sammen utgjorde 45 meter.

6. Tempelets ytre fasade og front manglet intet som kunne overraske sinn eller øye, for det var over alt dekket med tunge gullplater som ved soloppgang hadde en glans som av ild og fikk dem som prøvde å se på det til å vende øynene bort som om de hadde sett direkte på solens stråler. På avstand så tempelet ut for fremmede som et snødekket fjell, for de delene som ikke var forgylte, var blendende hvite. På toppen

hadde det skarpe spir for å hindre at fugler skulle sitte på det og forurense det. Noen av steinene var 20 meter lange, 2¼ meter høye, og 2¾ meter brede. Foran tempelet sto alteret, 7 meter høyt, og 22 meter både i bredde og lengde. Det var bygget i firkant, og på hjørnene var det horn, og skråningen opp til det var umerkelig liten. Det var laget uten bruk av jernredskaper, for intet av jern skulle noensinne berøre det. Det var et lite skillegjerde som omgav det hellige huset og alteret, omlag en halv meter høyt, laget av fine steiner som var vakre å se på og som holdt folket på utsiden adskilt fra prestene. De som hadde gonoré og spedalskhet ble fullstendig utelukket fra byen, og likedan når kvinner hadde menstruasjon, var de utelukket fra tempelet, og selv når de var blitt fri fra sin urenhet, måtte de fremdeles holde seg utenfor, og det gjaldt også menn, for dersom de ikke var fullstendig rene, fikk heller ikke de lov til å komme til tempelets indre forgård, og til og med hvis prestene ikke var rene, fikk heller ikke de komme inn.

7. Ingen som tilhørte presteslekt og hadde noe kroppslig lyte, kunne gjøre tjeneste, men de kom i samme gruppe som de som ikke hadde noe slikt lyte og fikk sin del på grunn av sin slekt, men kunne bare bruke sine private klær, for bare den som forrettet gudstjenesten skulle bære den hellige drakten. De prestene som ikke hadde noe lyte, gikk da opp til alteret, kledd i fint lin. Da holdt de seg borte fra vin av frykt for at de skulle overtre noen av reglene for gudstjenesten. Overpresten var også med dem, selvsagt ikke alltid, men på ukens sjuende dag og på nymånedagene og ved festhøytidene som feires i vår nasjon hvert år. Når han forrettet, hadde han på seg underbenklær som nådde forbi underlivet og hoftene, og en indre klesdrakt av lin, sammen med en blå sømløs kappe forsynt med frynser som nådde ned til føttene.

Det var også gylne bjeller og granatepler i frynsene. Bjellene symboliserte torden og granateplene lyn. Og beltet som forbant drakten til vesten, var brodert i forskjellige farger som gull, purpur og skarlagen, samt fint lin og blått, de samme fargene som forhengene i tempelet var brodert med. Vesten var brodert på samme måte, men det var mer gull i den. Den fungerte også som et livstykke og hadde to gylne knapper som lignet små skjold og var knapper som holdt vesten sammen med kappen. I disse knappene var det skjult to store og praktfulle onyx-steiner med stammenes navn inngravert, og på den andre delen hang det tolv steiner, tre i rekken én vei, og fire i den andre, sarder, topas, smaragd, karfunkel, jaspis, safir, agat, ametyst, hyasint, onyx, beryll og krysolitt. Og på hver av dem var det inngravert et av de omtalte navnene på stammene. På hodet hadde han en mitra av fint lin, bundet til hodet med et blått bånd og omkring den var det en gullkrone og på den var Guds hellige navn inngravert, og det består av fire bokstaver.

Til andre tider bar ikke prestene disse klærne, men bare vanlige klær, for de brukte dem bare når de gikk inn til den helligste delen av tempelet, bare én gang i året, på den dagen da skikken er at vi skal faste for Gud. Dette var en god del om byen og tempelet, men skikkene og lovene skal vi omtale mer nøyaktig en annen gang, for det gjenstår svært mange ting som vi ennå ikke har berørt.

8. Antoniaborgen sto på hjørnet av to sidebygninger i tempelets forgård, det som vendte mot vest og det mot nord, og det var bygget på en klippe som var 22 meter høy ved et svært stup. Det var et verk av kong Herodes, og med dette viste han sin

naturlige storsinnethet. I utgangspunktet var klippen selv dekket av glatte steiner helt fra grunnen av, både for ornamenteringen, og for at enhver som ville prøve å komme seg opp eller ned over den, ikke skulle finne fotfeste. Deretter, og før man kommer til selve tårnbygningen, var det en mur som var 1 1/2 meter høy, og innenfor denne muren var Antoniaborgen bygget i en høyde på 18 meter. Innenfor var det som et palass, inndelt i alle slags rom og innretninger som åpne forgårder, bad og større plasser for å slå leir og alle de fasiliteter som trengs i en by, slik at det så ut som om det besto av flere byer selv om det i sin prakt lignet et palass. Det hadde også fire andre adskilte tårn på de fire hjørnene, mens de andre bare var 22 meter høye, og det som sto på det sørøstre hjørnet var 32 meter, og derfra hadde man utsikt til hele tempelet. På hjørnet var det forbundet med de to sidebygningene til tempelet, og det var passasjer ned til dem begge, og gjennom disse gikk alltid vakten – for i dette tårnet lå det bestandig en romersk legion – og den beveget seg langs flere veier omkring sidebygningene med sine våpen på festhøytidene for å følge med folket så ingen fant på uroligheter, for tempelet var en festning som beskyttet byen, og Antoniaborgen skulle beskytte tempelet, og i den var vaktene som voktet dem alle tre. Det var også en spesiell festning i den øvre bydelen, Herodes' palass og haugen Bezetha som var adskilt fra Antoniaborgen som vi har fortalt. Den høyden som Antoniaborgen sto på, var den høyeste av disse tre og lå helt inntil byen og var det eneste som hindret utsikten fra tempelet mot nord. Og dette får være nok omtale av byen og murene, for jeg har lovt å beskrive dem mer nøye annetsteds.

KAPITEL 6

TYRANNENE SIMON OG JOHANNES. TITUS GÅR RUNDT BYMURENE. NIKOLAUS BLIR SÅRET AV EN PIL, OG DETTE FÅR TITUS TIL Å INTENSIVERE BELEIRINGEN.

1. De krigerske mennene i byen og opprørerne som holdt seg til Simon, utgjorde ti tusen i tillegg til idumeerne. Disse ti tusen hadde femti befalingsmenn og Simon var den øverste. De idumeerne som adlød ham var fem tusen, og de hadde åtte befalingsmenn, og den mest berømte av dem var Jakob, Sosas' sønn, og Simon, Cathlas' sønn. Johannes som hadde okkupert tempelet, hadde seks tusen væpnede menn som sto under tjue befalingsmenn, og dessuten hadde de to tusen fire hundre selotene som hadde sluttet med å gjøre motstand, gått over til ham, og de hadde den samme kommandanten som før, Eleasar, sammen med Simon, Arinus' sønn.

Når disse partiene kjempet mot hverandre, ble folket deres jaktbytte på begge sider som vi allerede har fortalt, og de blant folket som ikke ville være med dem i deres onde virksomhet, ble plyndret av begge partene. Simon holdt øvrebyen og den store muren så langt som til Kedron og mye av den gamle muren som gikk i bue fra Siloa mot øst og videre ned til slottet til Monobazus som var konge i Adiabene bortenfor Eufrat. Han holdt også vannkilden og Acra som ikke var noe annet enn den nedre bydelen, og han hadde alt som nådde helt frem til dronning Helenas palass, hun som var mor til Monobazus. Johannes okkuperte tempelet og de tilstøtende delene som rakk så langt som til Ophla, og "Kedrondalen." Når de satte fyr på de delene som lå mellom områdene deres, etterlot de et tomrom der de kunne slåss med hverandre, for denne indre oppstanden stanset ikke selv når romerne lå i leir like ved de

samme murene. Til tross for at de var blitt klokere etter det første angrepet fra romerne, varte det bare en stund, for de vendte tilbake til sin tidligere galskap og skilte lag og sloss og gjorde akkurat det som de som beleiret dem kunne ønske, og de led aldri noe verre av romerne enn det de påførte hverandre, og byen opplevde ingen ny og annerledes ulykke etter det som disse mennene gjorde. Men den led aller mest før den ble lagt i ruiner, for de som tok den var snillere enn opprørene, og jeg våger den påstand at det var de selv som ødela byen, og romerne som ødela opprørerne, noe som var mye vanskeligere enn å rive ned murene. Vi kan derfor rettelig tilskrive denne ulykken vårt eget folk, og at romerne tok en rettferdig hevn, men la nå enhver selv bedømme de handlingene som ble gjort fra begge sider.

2. Da tilstanden i byen var blitt slik, dro Titus rundt byen på utsiden med noen utvalgte ryttere for å se seg ut et passende sted der han kunne slå hull på muren. Da han spekulerte på hvor han skulle angripe, for stedet var ikke tilgjengelig fra dalen, og på andre siden så muren ut til å være for sterk til å kunne rystes av rambukkene, tenkte han at det var best å gå løs på statuen av overpresten Johannes, for der var muren lavest, og den andre muren nådde ikke så langt, for byggerne lot være å gjøre den sterk der, siden dette var den nye bydelen der det ikke bodde så mye folk. Her var det også en lett passasje til den tredje muren, for han tenkte at han skulle ta øvrebyen gjennom den, og så gå gjennom tempelet og ta Antoniaborgen.

Mens han nå var i ferd med å gå rundt byen, ble en av hans venner, Nicanor, såret av en pil i venstre skulder da han sammen med Josefus kom for nær inntil muren for å prøve å forhandle om fred med dem som sto på muren, for han var en mann de kjente. Dette førte til at Cæsar ble provosert til å påskynde beleiringen, da han så at de i sitt raseri ikke engang ville snakke om det som kunne ha reddet dem. Han ga dermed soldatene tillatelse til å sette fyr på forstedene, og befalte at de skulle samle tømmer og reise en forskansning mot byen, og etter at han hadde delt hæren i tre grupper for å utføre dette arbeidet, plasserte han bueskytterne og folk som skjøt ut prosjektiler, midt på den banken de nå bygde opp, og foran den plasserte han kastemaskiner som sendte av gårde spyd, piler og steiner for å hindre fiendene på muren i å angripe dem under arbeidet. Det ble nå straks felt trær, og omkring forstedene ble det nakent og bart. Mens de bar tømmer for å bygge opp banken, og hele hæren var intenst opptatt med å reise forskansninger, holdt jødene seg slett ikke i ro, for nå var folket i Jerusalem som hittil var blitt plyndret og drept, blitt modige og trodde at de hadde fått et pusterom mens de andre holdt på med å slåss med fienden utenfor, og dermed trodde at de kunne hevne seg på dem som hadde påført dem så mye ulykke, om bare romerne kunne vinne.

3. Men Johannes stanset av frykt for Simon, selv om hans egne menn ivret for at de skulle angripe fiendene utenfor. Men Simon holdt seg ikke i ro, for han lå i nærheten av stedet der beleirerne angrep, og han fikk hentet krigsmaskinene og plasserte dem på muren, både de som de hadde tatt fra Cestius tidligere, og de som de fikk da de tok garnisonen i Antoniaborgen. Men selv om de hadde disse maskinene, var de så ukyndige i bruken av dem at de ble for det meste til ingen nytte. Det var bare noen få som var blitt opplært av desertører som visste hvordan de skulle brukes, men de var ganske klønete. De kastet steiner på dem som bygde bankene, og de sprang ut mot dem i grupper og sloss mot dem. De som arbeidet tildekket seg, og kastemaskinene

deres gjorde motstand mot angriperne. Maskinene som legionene hadde gjort klare, var beundringsverdig utført, og den tiende legion hadde enda mer fabelaktige maskiner, for den skjøt piler på steinkasterne, og de var kraftigere enn de andre. Med disse slo de ikke bare tilbake angrepene fra jødene, men de drev også vekk dem som sto på murene. Steinene som ble kastet, veide om lag 29 kilogram og ble kastet 400 meter eller lenger. Det var ikke mulig å motstå et slikt sammenstøt, hverken for dem som var forrest, eller for dem som var bortenfor dem i stor avstand, dersom man ble truffet. Når jødene så at steinen var på tur, var det fordi den var hvit og laget mye støy, og vaktmennene gav et tegn når de så at maskinen kastet, og de skrek ut: "steinen kommer," slik at de som var i skuddlinjen kom seg unna og kastet seg ned og unngikk å bli truffet. Romerne prøvde å hindre dem i dette ved å sverte steinen slik at den ikke så lett kunne ses, og da fikk de det bedre til å treffe. Men under all denne nøden lot ikke jødene romerne få bygge bankene i fred, for de anstrengte seg det de kunne og drev dem tilbake enten det var natt eller dag.

4. Da romernes byggverk var ferdig, målte arbeiderne avstanden inntil muren ved hjelp av en snor med blylodd i enden som de kastet mot den fra banken, for de kunne ikke måle den på noen annen måte fordi jødene skjøt på dem hvis de skulle gå dit selv. Da de fant at murbrekkerne kunne føres inntil muren, brakte de dem dit. Så plasserte Titus dem i høvelig avstand, så nært at jødene ikke kunne drive dem tilbake, og da han beordret dem til å gå til verket, hørtes voldsomme brak som laget gjenlyd fra tre kanter. Plutselig kom det en forferdelig støy fra dem som var i byen, ikke minst fra opprørerne, da begge gruppene så hvilken fare de var i og gikk sammen om å forsvare seg. Disse ulike fraksjonene skrek ut til hverandre at de handlet i full enighet mot fiendene, og de la sine innbyrdes fiendtligheter til side for å kjempe i enighet mot romerne, selv om Gud ikke gav dem noen varig enighet i denne krigen. Følgelig gav Simon dem som kom fra tempelet, en proklamasjon med tillatelse til å gå opp på muren. Johannes lot dem også få lov til det, enda han ikke kunne tro at Simon mente det alvorlig. På begge sider la de fra seg hatet og krangelen og sluttet seg sammen likesom til ett legeme, og de sprang rundt etter murene med et utall av fakler som de kastet på maskinene, og de skjøt ustanselig prosjektiler på dem som jobbet med rambukkene. De dristigste hoppet ned på skjoldborgene som dekket maskinene og rev dem i stykker og overfalt mannskapene og drepte dem, ikke så mye fordi de var dyktige, men mer fordi de var dumdristige. Titus sendte assistanse til dem som var hardest rammet og plasserte både ryttere og bueskyttere omkring maskinene, og fikk dermed slått tilbake dem som prøvde å sette fyr på dem. Han fikk også slått tilbake dem som kastet steiner og skjøt piler på dem fra tårnene, og dermed kunne han sette sine egne maskiner i fullt arbeid. Men muren gav ikke etter for slagene unntatt der rambukken til den femte legion klarte å flytte hjørnet på et tårn mens muren var like hel, for den var ikke i den samme fare som tårnet som var så mye høyere enn muren, om det skulle falle ned.

5. Jødene tok en pause i sine angrep en liten stund, men da de så romerne spredt over alt omkring sine forsvarsverk og i leirene da de trodde at jødene hadde trukket seg tilbake av utmattelse og frykt. Men da gikk de plutselig til et angrep fra tårnet Hippicus gjennom en skjult port og satte fyr på bolverkene og angrep dem med stort heltemot, og når de skrek ut, kom de nærmeste dem til hjelp, og de som var lengst unna kom løpende, og her viste romernes disiplin seg å måtte vike for jødenes

dristighet. De drepte dem de først falt over og satte dem som holdt sammen, under press. Det ble en het kamp ved maskinene, for på den ene siden prøvde de å sette fyr på dem, mens de andre hindret dem i det, og det kunne høres forvirrede rop fra begge parter, og mange som var i fronten ble drept. Men nå ble jødene for vanskelige for romerne, for de angrep som gale, og bolverkene deres tok fyr, og alt sto i fare for å bli oppbrent, for de hadde ikke så mange soldater fra Alexandria som kunne forhindre det. Men fordi romerne viste større mot enn det de selv trodde de hadde, overgikk de dem som tidligere var aller mest kjent for å være taprere enn dem. I denne sitasjonen tok Cæsar de kraftigste av sine ryttere og angrep fienden, mens han selv drepte tolv av de jødene som kjempet i fronten. Og da resten av mennene så at de falt, gav de etter, og dermed forfulgte han dem og drev dem inn i byen igjen og fikk reddet maskinene fra å brenne opp. Under denne kampen ble en av jødene tatt levende, og på Titus’ ordre ble han korsfestet foran muren for å skremme resten av dem og dempe deres hårdnakkethet. Etter at jødene hadde trukket seg tilbake, ble Johannes, som var idumeernes befalingsmann, såret av et prosjektil som ble skutt på ham av en araber mens han var i samtale med en bekjent foran muren, og han døde straks, og dermed lød de høyeste klagerop fra jødene, og opprørene sørget, for han var en fremragende person både i sin væremåte og handlekraft.

KAPITEL 7

ET AV DE TÅRNENE SOM ROMERNE HADDE BYGD, FALLER NED AV SEG SELV. ETTER ET VOLDSOMT SLAG FÅR ROMERNE HÅND OM DEN FØRSTE MUREN. SÅ OMTALES ROMERNE LONGINUS OG JØDEN CASTOR.

1. Den neste natten ble romerne ubehagelig overrasket, og da Titus hadde gitt ordre om at det skulle bygges tre tårn, hvert av dem 23 meter høye, og at det skulle plasseres menn på hver av rampene, som skulle drive tilbake dem som oppholdt seg på muren, falt ett av disse tårnene ned midt på natten. Med et stort brak falt det ned på soldatene, og da de trodde at det var fienden som angrep, løp de straks til sine våpen. Det oppsto forvirring og tumult i legionene, for det var ingen som kunne si hva som egentlig hadde skjedd, og da de mistrøstig gikk for å se etter, og det ikke dukket opp noen fiender, ble de redde for hverandre, og hver av dem krevde å få høre passordet, som om jødene hadde invadert leiren. De var i en slags panikk inntil Titus fikk vite hva som hadde skjedd, og han befalte at alle skulle bli informert, og slik gikk de med nød og neppe klar av kaos og oppstand.

2. Disse tårnene ble til stor plage for jødene som ellers gjorde tapper motstand mot romerne, for de skjøt på dem fra sine lettere maskiner i tillegg til bueskytterne og slyngekasterne. For jødene kunne ikke nå dem som var høyere oppe enn dem, og det lot seg ikke gjøre å ta tårnene eller rive dem ned, for de var så tunge, og de kunne heller ikke sette fyr på dem fordi de var dekket med jernplater. Dermed trakk de seg tilbake så de ikke ble rammet av prosjektilene, og de prøvde heller ikke lenger å hindre rambukkene som ustanselig dundret løs på muren så den langsomt gav etter og åpnet seg for Nico, for det var det jødene kalte den største murbrekkeren deres, for den kunne klare alt.

Etter en lang stund ble de trette av kampen og av å holde vakt, og de trakk seg tilbake om natten for å losjere et godt stykke unna muren. De hadde også andre grunner til å mene at vakt på muren var overflødig, for det sto fremdeles igjen to andre festningsmurer, for de som skulle holde vakt var blitt sløve og hadde vært lite samstemmige, og derfor ble mange dovne og trakk seg tilbake. Så gikk romerne inn i den bresjen som Nico hadde laget, og alle jødene som holdt vakt, forsvant fra muren, og de som hadde kommet seg over den, åpnet nå portene og fikk ført hele hæren inn i byen. Slik tok romerne den første muren på den femte dagen under beleiringen som var den sjuende dagen i måneden artemisius (iyar), da de ødela en stor del av muren og den nordre bydelen, som Cestius allerede hadde ødelagt.

3. Nå slo Titus leir inne i byen på en plass som heter "Assyrernes leir," for de hadde okkupert alt helt til Kedron, men de passet seg slik at de holdt seg unna jødenes prosjektiler. Nå begynte han å angripe, og jødene delte seg i flere grupper og forsvarte muren med heltemot mens Johannes og hans parti forsvarte seg fra Antoniaborgen og fra tempelets sidebygning mot nord, og de sloss mot romerne foran monumentet over kong Alexander. Simons hær tok seg av området i nærheten av Johannes' monument og forskanset det så langt som til den porten der vannet ble ledet inn til tårnet Hippicus. Jødene gjorde voldsomme og hyppige motangrep, mens det gjennom portene kom store flokker og sloss mot romerne, men da de alle ble forfulgt inntil muren, ble de slått, for de hadde ikke romernes kampdyktighet. Men da de sloss fra murene, ble de for vanskelige for dem, men romerne ble provosert av deres slagkraft. Romernes kampdyktighet holdt motet ved like, mens jødenes dristighet ble opprettholdt av redsel, og den utholdenheten som var naturlig for vår nasjon under ulykker, for de hadde ennå håp om redning, mens romerne håpet på å overvinne dem om kort tid. Ingen av partene ble trette, for angrep og motangrep skjedde hele dagen lang, og det var ingen slags krigsstrategi som ikke ble tatt i bruk. Selv natten kunne ikke stanse dem, for de begynte å kjempe tidlig om morgenen, og nettene gikk uten søvn på begge sider og var mer slitsomme enn dagen, for den ene parten var redd for at muren skulle bli tatt, og den andre parten var redd for at jødene skulle angripe leirene deres. Begge partene lå i sine rustninger gjennom natten og var kampklare da det første lyset kom. Hos jødene strebet man etter å gjøre befalingsmennene til lags ved å utsette seg for de fremste og farligste stillingene. Fremfor alt hadde de en stor ærefrykt og respekt for Simon, og man regnet med at de som var under hans kommando, på hans befaling ville være i stand til å drepe seg selv. Det som gjorde romerne så modige var den tilvante erobringslyst, og at de aldri ville finne seg i å bli slått, på grunn av deres stadige kriger og uopphørlige krigsøvelser, storheten i deres herredømme, og han som nå var deres viktigste oppmuntring – Titus som var til stede over alt hos dem, for det var en fryktelig ting å bli sliten når Cæsar var der. Han kjempet tappert slik som de og var samtidig et øyenvitne for dem som kjempet heltemodig, og var også den som belønnet dem. Det var derfor en fordel at Cæsar fikk vite om ens heltemot og dermed var det flere som kjempet med mer mot enn de hadde krefter til. Og mens jødene sto på rekke foran muren i en sterk gruppe, og begge parter kastet og skjøt på hverandre, hoppet Longinus som tilhørte rytteravdelingen, frem fra hæren og midt inn i jødenes hær, slik at de spredte seg ved dette angrepet, og han drepte to av de tapreste av deres menn, den ene traff han i munnen i det han gikk på ham for å møte ham, og den andre ble drept av det samme spydet som han trakk ut av den første, og han støtte

det i siden på ham i det han skulle løpe fra ham. Og da han hadde gjort dette, løp han tilbake til sin egen side. Slik viste denne mannen sitt heltemot, og det var mange som strebet etter å oppnå den samme berømmelsen.

4. Nå førte Titus en av murbrekkerne inntil det midtre tårnet på nordveggen, men der lå en listig jøde på lur som het Castor, sammen med ti andre av samme støpning, mens resten rømte sin vei av på grunn av bueskytterne. Disse mennene lå stille under brystvernene en stund som om de var livredde, men da tårnet begynte å skake, reiste de seg opp, og Castor rakte ut hånden som for å be Cæsar om nåde, og da han vakte medynk hos Cæsar, og Titus i sin enfoldighet gav ham nåde da han trodde at han mente det, og håpet at jødene nå ville besinne seg, stanset han arbeidet med rambukken og forbød mannskapene å skyte på mennene og ba Castor om å si hva han ønsket. Han sa at han ville komme ned hvis han bare ville love ham sin høyre hånd med garanti om sikkerhet. Og Titus svarte at han satte pris på en slik god oppførsel, og ville bli svært tilfreds dersom alle jødene ville gjøre det samme, og at han da også ville gi byen løfte om sikkerhet. Men fem av de ti som var sammen med ham hyklet og bare lot som om de ba om nåde, mens resten skrek høyt at de aldri ville bli slaver under romerne da det sto i deres makt å dø som frie menn. Nå ble disse mennene stående å krangle om dette en god stund slik at angrepet ble utsatt, og Castor sendte bud på Simon og fortalte ham at de burde ta noe tid til å rådføre seg om hva de skulle gjøre, for de ville prøve å vri seg unna romernes makt en god stund til. Samtidig som han sendte bud på ham, irettesatte han åpent de andre som var hårdnakkede og ikke ville akseptere Titus’ tilbud om nåde, men de ble rasende og trakk blank ved brystvernene, og dro sine sverd over brystet og falt over som om de var blitt drept. Da ble Titus forbauset over motet hos disse mennene, og da han ikke var helt i stand til å se hva som var gjort, beundret han deres sjelsstyrke og fikk medynk med dem. Under denne pausen skjøt en mann en pil mot Castor og såret ham i nesen, men Castor dro ut pilen og viste den til Titus, og klaget på at det var urettferdig å bli behandlet slik. Da refset Cæsar ham som skjøt og sendte bud på Josefus for å la ham gi sin høyre hånd til Castor. Men Josefus sa at han ikke ville gå til ham fordi disse mennene ikke hadde gode hensikter, og han holdt tilbake dem av sine venner som ønsket å gå til ham. Men da var det en overløper der som het Æneas som sa at han ville gå til ham. Castor tilkalte dem også for at noen skulle komme og få de pengene han hadde med seg, og dette gjorde Æneas enda mer oppsatt på å løpe bort til ham uten å beskytte seg. Da tok Castor opp en stor stein og kastet på ham, men den traff ikke, for han klarte å verge seg, men skadet en annen soldat som fulgte med ham. Da Cæsar så at dette var et bedrag, skjønte han at å vise nåde i krig var skadelig, og at slike knep er tegn på at alvoret er desto større, og han befalte sine menn å passe seg så de ikke pådro seg skade da Castor og hans menn satte fyr på tårnet da det begynte å gi etter, og de sprang gjennom flammene ned i et skjult hvelv som lå under det. Dette fikk romerne til å synes at de var svært modige menn, slik som de kastet seg ned i ilden.

KAPITEL 8

ROMERNE TAR DEN ANDRE MUREN ÉN GANG TIL, OG GJØR SEG KLAR TIL Å TA DEN TREDJE MUREN.

1. Cæsar tok denne muren på den femtende dagen etter at han hadde tatt den

første, og da jødene hadde flyktet fra ham, gikk han inn med ett tusen væpnede menn og sine utvalgte tropper og han kom inn i byen til klesmarkedene der ull-handlerne og kobbersmedene var og der de trange gatene gikk på skrå inn mot muren. Og dersom Titus enten hadde ødelagt en større del av muren med én gang, og ødelagt alt som var igjen i henhold til krigens lov, ville hans seier ikke være blitt redusert med noe tap for ham, men fordi han hadde et håp om at jødene ville skamme seg over sin hårdnakkethet ved ikke å gi etter da han var i stand til å skade dem ennå mer, utvidet han ikke bresjen i muren slik at han kunne ha en trygg retrett om nødvendig, for han tenkte ikke på at de ville legge feller for ham når han viste dem en slik gunst. Da han kom inn, tillot han ikke noen av sine soldater å drepe dem de tok til fange og heller ikke sette fyr på husene deres. Han gav faktisk opprørerne lov til å kjempe uten at det skulle gå ut over folket, og lovte å gi dem deres eiendeler tilbake, for han var svært oppsatt på å bevare byen for dens egen skyld, og tempelet for byens skyld. Folket var en god stund villig til å godta hans forslag, men de mennene som sloss, mente at hans menneskelighet var et tegn på svakhet, og de innbilte seg at han kom med disse forslagene fordi han ikke var i stand til å ta resten av byen. De truet også folket med døden om de så bare sa ett eneste ord om å overgi seg. De skar også over halsen på dem som talte om fred og angrep de romerne som var kommet innenfor murene. Noen av dem møtte de i de trange smugene, og andre sloss de mot fra husene og de angrep dem plutselig ved de øvre portene, i tillegg til de romerne som var bak murene, slik at de som holdt vakt ved murene ble så vettskremte at de hoppet ned fra tårnene og trakk seg tilbake til leirene. Så hørtes en kraftig støy fra de romerne som var innenfor fordi de var blitt omringet av fiendene, og det samme hørtes fra dem utenfor som var redde for dem som var inne i byen. På denne måten ble jødene flere og flere hele tiden, og fikk et kraftig overtak over romerne fordi de hadde full oversikt over de trange smugene, og dermed såret de mange av dem og drev dem ut av byen igjen. Under disse omstendighetene ble romerne tvunget til å stå imot det beste de kunne, for de var ikke i stand til å komme seg ut gjennom bresjen igjen i noe stort antall av gangen da den var for trang. De som var innenfor var sannsynligvis blitt hakket i stykker om ikke Titus hadde skaffet dem hjelp, for han beordret bueskytterne å stille seg opp ved enden av de trange smugene, mens han selv stilte seg der de fleste fiendene var og stanset dem med sine piler og spyd. Ved hans side sto også Domitius Sabinus som hadde vist seg heltemodig under kamp. Slik fortsatte Cæsar med å skyte prosjektiler på jødene i ett kjør for å hindre dem i å overfalle hans menn, inntil alle soldatene hadde kommet seg ut av byen.

2. Slik ble romerne drevet ut etter at de hadde tatt den andre muren. Da fikk de som kjempet innenfor ennå større mot og ble oppblåste av seieren og begynte å tro at romerne ikke ville prøve på å komme inn i byen igjen, og at hvis de bare selv holdt seg inne i den, ville de ikke kunne overvinnes, for Gud hadde blindet deres øyne for de forbrytelsene de hadde begått, og de kunne ikke se for seg at romerne skulle ha større stridskrefter enn dem som de hadde sett, og heller ikke tenkte de på at hungeren ville komme over dem, for hittil hadde de forsørget seg på bekostning av folkets ulykker og ved å drikke byens blod.

Men nå var hungersnøden kommet over de bedre stilte, og mange var allerede døde av mangel på det nødvendigste, og opprørerne tenkte endog at det ville være en

lindring for folket i elendigheten å gå helt til grunne, for de ønsket ikke at noen andre enn de som var motstandere av fred med romerne, skulle bli bevart. Bare de skulle få leve som hadde besluttet å leve i fiendskap med dem, og de ønsket at de som var av en annen mening skulle omkomme, for da ville de bli kvitt en tung byrde. Slik tenkte de om folket i byen mens de dekket seg selv med rustningene og stanset romerne da de prøvde å trenge inn i byen igjen, og med sine egne kropper dannet de en festning mot den delen av muren som var revet ned. Slik forsvarte de seg heltemodig i tre dager, men den fjerde dagen kunne de ikke holde ut lenger mot Titus' voldsomme angrep, men ble med vold og makt tvunget tilbake der de hadde vært før. Slik fikk han på nytt kontroll over muren og ødela den fullstendig, og da han hadde anbrakt en garnison i tårnene på sørsiden av byen, fant han ut hvordan han skulle angripe den tredje muren.

KAPITEL 9

DA JØDENE SLETT IKKE GAV SEG, MÅTTE TITUS STANSE BELEIRINGEN EN STUND. HAN STARTER BELEIRINGEN IGJEN, MEN SÅ SENDER HAN JOSEFUS FOR Å FORHANDLE MED SINE EGNE LANDSMENN OM FRED.

1. Nå bestemte Titus seg for å stanse beleiringen en kort stund, så opprørerne skulle få tid til å tenke seg om, og for å se om at de ikke skulle bli mer medgjørlige når den andre muren ble ødelagt, eller om de ikke var redde for hungersnød fordi de ikke kunne leve så lenge av det tyvegodset de hadde. Han tok denne pausen for å få lagt sine egne planer. Så kom tiden da han skulle avlønne soldatene, og han beordret befalingsmennene å sette dem i slagorden for å møte fienden, og samtidig fikk soldatene sin betaling. Soldatene gjorde som de pleide, de åpnet sine vesker der de hadde våpnene og marsjerte i vei iført brystplater, og rytterne førte hestene sine, iført praktfulle seletøy. Plassen foran byen skinte i strålende glans en god stund, og intet syn var så takknemlig for Titus og så skrekkelig for fienden, for hele den gamle muren og nordsiden var full av tilskuere, og likeså husene, og det var ikke noe sted i byen som ikke var oppfylt av folk. En voldsom forskrekkelse kom over selv de mest hardnakkede av jødene da de fikk se hele hæren samlet med sin praktfulle bevæpning og gode disiplin. Jeg kan ikke tenke meg annet enn at opprørerne måtte ha skiftet mening ved et slikt syn, og måtte lengte etter å bli benådet av romerne, om ikke deres forbrytelser mot folket hadde vært så forferdelige. Men da de regnet med å bli straffet med en pinefull død dersom de ikke gikk inn for å forsvare byen, syntes de det var bedre å dø i krigen. Skjebnen styrte dem slik at de uskyldige måtte lide sammen med de skyldige, og byen ville bli ødelagt sammen med opprørerne.

2. Romerne brukte fire dager på å få betalt soldatene i de mange legionene, men på den femte dagen, da det ennå ikke kom noe fredstegn fra jødene, delte Titus sine legioner og begynte å kaste opp voller, både ved Antoniaborgen og ved Johannes' monument. Planen var å ta den øvre delen av byen ved dette monumentet og tempelet ved Antoniaborgen, for dersom tempelet ikke ble tatt, ville det være farlig å prøve å holde byen, og derfra bygde han opp voller, og hver legion bygde hver sin. Men både de som arbeidet ved Johannes' monument, idumeerne og de som var med Simon, fikk stanset dem, og det samme utfallet mot romerne ved Antoniaborgen gjorde Johannes' parti og de mange selotene som var med dem. Disse jødene ble nå

for hårde for dem, ikke bare i direkte kamp fordi de var plassert høyere oppe, men også fordi de hadde lært å bruke krigsmaskinene, for de ble etter hvert dyktige til dette ved stadig å bruke dem. De hadde tre hundre av én type maskin til å skyte piler med, og førti andre de kunne slynge steiner med, og slik gjorde de det vanskelig for romerne å bygge vollene. Men da Titus innså at byen enten ville bli reddet, eller at den skulle bli ødelagt av dem selv, gikk han ikke bare alvorlig i gang med beleiringen, men prøvde også å få jødene til å besinne seg ved å sende Josefus til å forhandle med dem på deres eget språk, da han visste at overtalelser ofte er mer effektive enn våpen, for han trodde at de ville gi etter for en av sine egne landsmenn.

3. Josefus gikk rundt muren og forsøkte å finne et sted som var utenfor prosjektilenes rekkevidde, men ikke lenger unna enn at de kunne høre ham, og han bønnfalt dem med mange ord om å spare seg selv og sitt land og sitt tempel, og ikke være mer forstokket enn utlendingene, for selv om romerne ikke hadde noe forhold til deres hellige riter og steder, hadde de likevel ærefrykt for dem, selv om de tilhørte deres fiender, og hadde inntil nå avstått fra å legge seg borti dem. Men de som er vokst opp under dem, og nå skynder seg med å la dem bli avskaffet, vil være de første til å ha gleden av dem dersom de blir bevart. De hadde fått se at deres kraftigste murer var blitt ødelagt, og at den som nå gjensto var svakere enn de som allerede var tatt. De måtte også vite at romermakten var uovervinnelig og at de var blitt vant til å tjene dem, for hvis det var så prisverdig å kjempe for friheten, skulle de ha gjort det fra først av. Men siden de som nå engang var kommet under romermakten og hadde vært under den i så mange år og skulle prøve å kaste åket av seg, var det ikke noe annet enn et verk av slike som hadde tenkt å dø i elendighet og slett ikke elsket friheten. Mennesker kan godt ergre seg over vanæren ved å ha lavættede herrer over seg, men burde ikke oppføre seg slik mot dem som har alle ting i sin makt. Hvilken del av verden har unnsluppet romerne, hvis det ikke var på grunn av voldsom hete eller isnende kulde? Og det er beviselig at lykken har fulgt dem og at Gud som har vandret omkring blant folkeslagene, nå har satt sitt bosted i Italia. Det er dessuten en sterk og fastsatt lov selv blant dyrene, likesom hos menneskene, at man skal gi seg mot dem som er sterkere, og finne seg i at de som vinner krigen skal ha herredømmet, for det var slik deres forfedre som den gang var dem langt overlegne både sjelelig og legemlig og på andre måter, likevel underkastet seg romerne, noe de ikke ville ha tålt dersom de ikke visste at Gud var med dem. Og hva vil de sette sin lit til i sin motstand når størstedelen av byen allerede er tatt? Eller når de som er inne i den, er i større nød nå enn hvis de blir tatt, selv om murene ennå står? For romerne vet godt om hungersnøden som allerede har tatt livet av folket inne i byen, og det samme vil skje om kort tid med dem som slåss, for selv om romerne skulle stanse beleiringen og ikke overfalle byen med sverd i hånd, pågår det likevel en uopphørlig innbyrdes kamp hos dem som blir verre time for time dersom de ikke vinner seier over sulten.

Han la også til at det ville være rett av dem å forandre sin adferd før skadene ble uopprettelige, og at de burde høre på de råd som kunne frelse dem mens det ennå var tid, for romerne ville ikke glemme det de hadde gjort til skade for seg selv om de fortsatte sin frekke oppførsel helt til slutt. For som erobrere var de alltid milde og foretrakk det som var ganglig og ikke det som lidenskapene kunne friste dem til, for det var til ingen nytte å tømme en by for innbyggere eller å gjøre et land til en

ødemark og det var nettopp derfor Cæsar tilbød dem sin høyre hånd med løfte om sikkerhet. Men hvis han derimot skulle ta byen med makt, ville han ikke frelse noen av dem, og slett ikke hvis de avslo hans tilbud når de var i den ytterste nød, for de murene som allerede var tatt, kunne ikke garantere at ikke også den tredje ville bli tatt. Og selv om festningene deres var for solide til at romerne skulle klare å bryte gjennom dem, ville sulten likevel kjempe mot dem til fordel for romerne.

4. Mens Josefus var i ferd med å overtale jødene, var det mange som brukte munn og spottet ham fra muren, og noen skjøt mot ham, og da det ikke lyktes ham å overtale dem med et slikt åpenhjertig og godt råd, henviste han til deres folks historie og ropte ut: ”O, elendige skapninger! Bryr dere dere ikke mere om dem som pleier å hjelpe dere, enn at dere vil bruke våpen mot dem? Når erobret vi noen annen nasjon ved slike midler? Og når har ikke Gud, som har skapt det jødiske folk, gitt det hevn når det ble forulempet? Vil dere ikke vende dere om og se dere tilbake og tenke over hvem det er dere kjemper mot med slik voldsomhet og hvilken velgjører dere har vært så ugudelig å mishandle? Vil dere huske på de mektige ting som ble gjort for deres fedre og for dette hellige sted, og hvilke mektige fiender som han la under dere? Jeg skjelver selv over å måtte fortelle dere om Guds gjerninger, dere som er uverdige til å høre dem. Men hør nå likevel, om hvordan dere kjemper, ikke bare mot romerne, men mot Gud selv! I gammel tid var det en konge i Egypt som het Necao, og ble kalt Farao, og han kom med en mektig hær og grep Sara, vårt folks mor. Hva gjorde så vår stamfader Abraham? Forsvarte han seg mot denne fornærmelige mannen med krig selv om han hadde tre hundre og atten hærførere under seg, og en umåtelig hær under hver av dem? Han regnet dem ikke for noe uten Guds medvirkning, men rakte bare ut sine hender mot dette hellige sted,* det som dere nå har skjendet. Ble ikke vår dronning sendt tilbake til sin mann, endog neste morgen? Og det mens Egypts konge flyktet og æret dette stedet som dere har skjendet ved å utøse blodet av deres egne landsmenn på det! Han skalv også for de synene han fikk se om natten og skjenket både gull og sølv til hebreerne som et folk som var elsket av Gud. Skal jeg tie stille eller skal jeg snakke om deres fedre som flyttet til Egypt og ble mishandlet av tyranner under fremmede konger i fire hundre år og kunne ha forsvart seg ved å kjempe, men ikke gjorde noe annet enn å overgi seg til Gud? Hvem er det som ikke vet at Egypt ble oversvømt av ville dyr og fortært av alle slags sykdommer? Og hvordan landet ikke bar frem sin frukt? Om hvordan Nilens vann sviktet, og hvordan de ti plagene fulgte etter hverandre? Og hvordan de ble sendt av sted på denne måten under bevoktning og uten blodsutgytelse, mens de var utenfor fare fordi Gud ledet dem som sine spesielle tjenere? Sukket ikke hele Palestina under assyrernes plyndringer da de dro av gårde med vår hellige ark? Og om deres avgud Dagon, likesom hele deres nasjon, de som fòr av gårde med den, hvordan de ble hjemsøkt av motbydelig sykdom på sine legemers edlere deler og deres innvoller kom ut sammen med det de hadde spist, inntil de hender som hadde stjålet den, måtte bringe den tilbake igjen under lyden av symbaler og trommer, og ved andre botshandlinger for å avvende Guds vrede fordi de hadde forbrutt seg mot hans hellige ark. Det var Gud som den gang ble vår general og utførte disse store ting for våre fedre fordi de ikke brydde seg om å føre krig, men overlot alt til ham som var deres dommer. Og da Sankerib, kongen i Assyria, fikk med seg hele Asia og omringet denne byen med hele sin hær, falt han da for menneskehånd? Var ikke disse hender løftet opp til Gud i bønn uten å gjøre bruk av våpen, mens en engel fra

Gud ødela denne mektige hæren på én natt? Og da assyrerkongen sto opp den neste dagen, fant han ett hundre og åttifem tusen døde kropper, og da flyktet han med resten av sin hær fra hebreerne selv om de var ubevæpnet og ikke forfulgte dem! Dere er også kjent med den trelldommen vi var under i Babylon der folket var fanger i sytti år, og ikke ble frigitt før Gud gjorde Kyros til sitt nådige redskap for å bringe dette i stand, og slik ble de satt fri av ham og kunne igjen tilbe sin Frelser i hans tempel. Kort sagt, vi kan ikke finne noe eksempel der våre fedre lyktes eller mislyktes i krig, for de overgav seg selv til Gud uten å gå til krig. Når de holdt seg hjemme, seiret de etter sin Dommers vilje, men når de dro ut og sloss, ble de alltid skuffet, for eksempel da kongen i Babylon beleiret denne byen og vår konge Sedekias kjempet mot ham i strid med det som profeten Jeremias hadde forutsagt, og han ble straks tatt til fange og fikk se at både byen og tempelet ble ødelagt. Likevel var denne kongen og folket under ham langt mer moderat enn deres guvernører er nå! For da Jeremias ropte høyt, hvor vred var ikke Gud for deres overtredelser og advarte dem at de ville bli tatt til fange dersom de ikke ville oppgi byen. Og kongen drepte ham heller ikke, mens dere mishandler meg og kaster stein på meg som bare oppfordrer dere til å frelse dere selv, og bare blir sinte når jeg minner dere om deres synder og ikke kan tåle å høre om de forbrytelsene som dere begår hver eneste dag. For ikke å snakke om det dere har gjort i byen, en ondskap som jeg ikke kan beskrive. Et annet eksempel er da Antiokus Epifanes lå foran byen og hadde gjort seg skyldig i mange forhånelser mot Gud, og da våre forfedre møtte ham med våpen, ble de slått i krigen og byen ble plyndret av fiendene og vår helligdom ble lagt øde i tre år og seks måneder. Og behøver jeg å gi dere flere eksempler? Hva er det egentlig som har opphisset romerne mot vår nasjon? Er det ikke innbyggernes ugudelighet? Hva var årsaken til at vi ble gjort til tjenere? Kom det ikke av oppstandene som våre forgjengere satte i gang, da galskapen hos Aristobulus og Hyrkanos og vår innbyrdes krangel brakte Pompeius til denne byen, og da Gud fornedret dem til underkastelse under romerne fordi de ikke var verdige den friheten de hadde nytt før. Og etter en beleiring over tre måneder ble de tvunget til å underkaste seg fordi de hadde gjort seg skyldig i de samme forbrytelsene mot helligdommen og våre lover som dere har, enda de hadde mye større fordel av å gå til krig enn det dere har. Vet vi ikke hva slags skjebne Antigonus fikk, han som var sønn av Aristobulus og som regjerte da Gud sørget for at denne byen igjen skulle bli tatt på grunn av folkets lovbrudd? Da Herodes, Antipaters sønn, skaffet oss Sosius på halsen da han førte den romerske hær mot oss, og de da ble omringet og beleiret i seks måneder, ble de tatt på grunn av sine synder, og fienden plyndret byen. Slik viser det seg at våpen aldri er blitt gitt denne nasjonen, men at vi alltid blir offer for krig og for å bli tatt. Jeg tror at de som bor på dette hellige sted bør overgi alle ting til Gud og se bort fra hjelp fra mennesker og kun underkaste seg sin talsmann som er der oppe. Og hva har dere ikke gjort mot de ting som vår lovgiver har anbefalt dere! Og hva har dere ikke gjort av alle de ting som han har fordømt! Hvor mye mer ugudelig er ikke dere enn de som ble tatt så hurtig! Dere har ikke engang unnlatt slike synder som begås i hemmelighet, og da mener jeg tyveri og forræderiske planer mot mennesker samt horeri. Dere krangler om plyndringer og mord og finner på mange slags forbrytelser. Nå er tempelet blitt et oppsamlingssted for alle, og dette hellige sted er blitt skjendet av dem som bor i dette landet, mens stedet har vært holdt i ære av romerne da det lå langt unna dem, da flere av deres skikker tillot at våre lover fikk innpass hos dem. Og venter dere i det hele tatt at han som dere så

respektløst har skjendet, skal være deres støtte og forsørger? Men dere er sikre på at dere har rett til å bønnfalle ham og påkalle hans hjelp – så rene hender har dere! Løftet ikke deres konge Esekias sine hender i bønn til Gud mot kongen av Assyria da han ødela denne svære hæren på én natt? Fikk ikke denne kongen penger fra vår konge på det løftet at han ikke skulle ødelegge byen, og likevel, i strid med den eden han hadde sverget, kom han ned for å brenne tempelet – mens romerne ikke forlanger mer enn den vanlige skatten som våre fedre betalte til deres fedre? Og hvis de kan oppnå dette, har de ingen planer med å ødelegge denne byen eller røre ved helligdommen, de vil tvert imot unne dere at etterkommerne skal være fritatt, og deres eiendommer sikret, og deres lover skal være beskyttet og bevares ubrytelige. Det er ren galskap å forvente at Gud skal ha den samme velvilje overfor de ugudelige som for de rettferdige, da han vet når det er rett å straffe menneskene for deres synder straks, og det var derfor han avbrøt Assyrias makt samme natten som de slo leir. Om han hadde bestemt at vår nasjon var verdig til å ha fred og at romerne skulle straffes, ville han ha straffet romerne med én gang, slik han straffet assyrerne da Pompeius begynte å gripe inn i vår nasjon, eller da Sosius etterpå gikk mot oss, eller da Vespasian la Galilea øde, eller til sist, da Titus som den aller første kom nær inntil denne byen, selv om Magnus og Sosius heller ikke led noe, men tok byen med vold og makt. Og Vespasian gikk fra krigen mot dere for å motta imperiet. Og de vannkildene som nesten var tørrlagt da dere hadde dem, begynte å strømme langt rikeligere enn før da Titus kom, for dere vet at både Siloa og de andre vannkildene utenfor byen hadde sviktet og vannet ble solgt etter mål, mens det nå er så rikelig med vann for deres fiender at det ikke bare er nok til både dem og deres kveg, men også til å vanne hagene deres. Det samme underfulle tegn hadde dere erfart tidligere, da den før omtalte kongen i Babylon førte krig mot oss da han tok byen og brant tempelet, enda jeg ikke tror at jødene den gangen var så ugudelige som dere er nå. Derfor kan jeg ikke tenke meg noe annet enn at Gud har flyktet ut av sin helligdom og står på deres side som dere nå kjemper mot. Selv et menneske, dersom det er et godt menneske, vil flykte fra et skjendet hus og hate dem som er i det. Og prøver dere å overbevise dere selv om at Gud som ser alt som er skjult og hører det som blir sagt i hemmelighet, vil være sammen med dere i deres misgjerninger? Nå spør jeg dere, hva slags forbrytelser er det som er hemmelige hos dere og som dere skjuler – nei, alt dette er jo helt åpent for deres fiender! For dere demonstrerer deres urettferdighet offentlig som om det var en dyd! Men det er fremdeles anledning til å bli reddet, bare dere vil akseptere det, og Gud er lett å forsone seg med for den som bekjenner sine feil og omvender seg. O, for noen hårdhjertede slyngler dere er! Kast fra dere alle våpnene, og ha medynk med deres land som allerede er på vei til ruin, vend om fra deres onde veier, og vis aktelse for den byen dere nå vil forråde, og det praktfulle tempelet med de gavene som er gitt til det fra mange land. Hvem kan greie å være den første til å sette fyr på det? Eller hvem ønsker at disse tingene ikke skal finnes mer? Og hva skulle mer fortjene å bli bevart? O, dere tankeløse skapninger som er dummere enn selve steinene! Hvis du ikke kan se på disse tingene med vett og forstand, ha likevel medynk med våre familier og se for dere barna deres, hustruene og foreldrene som litt etter litt vil omkomme av sult i denne krigen. Jeg er klar over at denne faren også vil ramme min mor og min familie som slett ikke er dårlige folk og fra gammelt av har vært meget fremstående. Men hvis dere tror at det bare er på grunn av dem jeg gir dere dette råd, at dette var alt, så bare drep dem – nei, ta mitt blod som belønning dersom det

kan redde dere, for jeg er rede til å dø om dere bare kunne komme tilbake til vett og forstand etter at jeg er død."

---

* Josefus antar i denne beskrivelsen av jødene, at ikke bare Abraham, men Farao, kongen i Egypt, ba mot tempelet i Jerusalem, eller mot selve Jerusalem, der Sions berg og Moriaberget lå, og der tabernaklet og tempelet senere sto, lenge før det jødiske tabernakel og tempel ble bygget. Den berømte befalingen som Abraham fikk av Gud om å reise i tre dager for å ofre Isak der, passer ikke helt sammen med dette.

KAPITEL 10

ET STORT ANTALL AV FOLKET PRØVER Å GÅ OVER TIL ROMERNE. DE GJENVÆRENDE GJENNOMGÅR EN UUTHOLDELIG SULT MED DE NØDVENDIGE KONSEKVENSER.

1. Selv om Josefus talte til dem med høy røst, brydde opprørerne seg ikke om det han sa, og de våget ikke å endre sin adferd selv om folket hadde en sterk lyst til å gå over til romerne, og derfor var det mange som solgte til spottpris det de eide, til og med de mest dyrebare ting de hadde samlet, og de svelget ned gjenstander av gull slik at røvere ikke skulle finne dem. Og når de hadde sluppet unna til romerne, gikk de og gjorde fra seg, og slik sørget de for å ha verdier nok for sitt livsopphold, for Titus gav en mengde folk lov til å dra ut på landet dit de ville. Hovedgrunnen til at de så gjerne ville dra sin vei, var at de ville bli befridd for de ulykkene de hadde utholdt i byen og likevel unngå å bli treller under romerne. Men Johannes og Simon med sine medsammensvorne overvåket dem mer oppmerksomt enn de gjorde når de fulgte med når romerne var på tur inn, og hvis de fikk den minste mistanke om at noen prøvde å komme seg unna, skar de straks halsen over på dem.

2. For de rikeste var det ett fett om de forble i byen eller prøvde å komme seg ut, for de ble drept uansett, for alle ble drept under det påskudd at de ville komme til å rømme, mens sannheten var at man ville ha tak i det de eide. Opprørernes galskap økte samtidig med at hungersnøden tiltok, og begge disse ulykkene flammet mer og mer opp, for korn fantes ikke synlig noe sted, mens røverne løp inn i husene og ransaket deres private eiendeler, og hvis de ikke fant noe, torturerte de dem enda verre fordi de trodde at de hadde gjemt det godt unna. For å finne ut om de hadde noe eller ikke, undersøkte de hvordan de så ut, for noen var utsultede vrak, mens andre var godt i hold. Hvis de var utmagrede, gikk de bort fra dem uten å undersøke nærmere, og de brydde seg ikke om å drepe dem da de så at de likevel snart ville dø av sult. Det var svært mange som solgte det de hadde etter mål, som hvete hvis de var velstående, mens de fattigere hadde bygg. Når de hadde gjort det, stengte de seg inne i husets innerste rom og spiste av det kornet de hadde fått kjøpt, noen uten å male det på grunn av nøden, mens andre bakte brød av det. Man dekket ikke bord, men nappet brødet halvstekt ut av ilden og spiste det i hast.

3. Dette var en ulykkelig situasjon som i sannhet var til å gråte av, for de som hadde makten hadde mer enn nok, mens de svakere måtte gråte og klage i sin nød. Sulten vekket alle slags lidenskaper, og ingen ting var så forsvunnet som anstendighet og god oppførsel, og det man før hadde respekt for ble nå foraktet. Barna plukket smulene ut av munnen på fedrene mens de spiste, og det som var enda mer

ynkverdig, var at mødrene tok fra sine små barn som de elsket og som omkom i deres armer, de siste dråpene som skulle berge livet deres. De kunne ikke skjule det heller, for opprørerne kom over dem fra alle kanter og snappet fra dem det de hadde fått av andre. Hvis de så at et hus var stengt, var det et tegn på at folket der hadde fått tak i mat, og da brøt de opp dørene, sprang inn og tok maten fra dem mens de satt og spiste, så å si ut av halsen på dem.

Gamle menn som holdt fast på maten, ble slått, og hvis kvinnene gjemte det de hadde i hendene, rev de dem i håret og det ble ikke vist medynk med gamle eller småbarn, for de løftet ungene opp og rystet matbitene ut av dem. De var ennå grusommere mot dem som prøvde å hindre dem i å komme inn og som hadde svelget det de var kommet for å få tak i, og de oppførte seg som om det var noe de hadde rett til.

De fant opp forferdelige torturmetoder for å få rede på hvor det var gjemt mat, og de tilstoppet endetarmsåpningen på stakkarene og drev spisse staver inn i tarmene på dem! En mann ble tvunget til å måtte høre på de forferdeligste trusler bare for at de skulle få ham til å innrømme at han bare hadde ett brød, eller hadde skjult en neve med byggmel. Denne torturen drev de med enda de ikke selv var sultne og det ville ikke vært fullt så barbarisk om nøden hadde tvunget dem til det, men det ble gjort for å holde raseriet deres ved like og for å legge opp reserver for de kommende dagene. De gikk også ut til dem som hadde sneket seg ut av byen om natten helt til de romerske vaktene for å samle urter i villmarken, og da disse folkene trodde at de hadde sluppet unna fienden, snappet de fra dem det de hadde til tross for at de bønnfalt dem om å la være, og endog påkalte Guds mektige navn for å få tilbake noe av det de hadde kjøpt, og de måtte ta til takke med å slippe å bli drept etter at de hadde gitt fra seg hver smitt og smule.

4. Disse lidelsene gjennomgikk den fattigste delen av befolkningen av tyrannenes vaktposter, mens de mer fremstående og rike ble ført frem for tyrannene for der å bli beskyldt for å ha konspirert og så bli drept, mens andre ble beskyldt for å legge planer om å forråde byen til romerne, men den enkleste måten var å bestikke dem til å bekrefte at de hadde bestemt seg for å gå over til fienden. Og den som Simon hadde utplyndret, ble deretter sendt til Johannes, og av dem som Johannes hadde utplyndret, fikk Simon det som var igjen, og slik drakk de befolkningens blod og delte de døde kroppene av disse stakkarene seg imellom. Den ene tyrannen fortalte ikke den andre hva han hadde fått tak i, og så dermed ikke ut til å være skyldig i fullt så mye grusomhet, mens den andre gremmet seg over at han hadde gått glipp av et verdifullt bytte.

5. Det er derfor umulig å skildre ondskapen nøyaktig hos disse menn. Jeg skal her være kort: Ingen annen by har lidt så mye, og ingen tidsalder har frembrakt noe slektsledd med så mye ondskap som dette fra verdens begynnelse av. Til syvende og sist brakte de det hebraiske folk i en slik vanære at fremmede folk måtte betraktes som mindre ugudelige enn de. De bekjente det som var sant at de var slaver, avskum og et falskt og forkastelig avkom av vår nasjon, for de ødela byen selv og tvang romerne til å påføre dem et ondt rykte ved at de behandlet dem rettferdig enten de ville det eller ikke. De satte nesten fyr på tempelet selv og syntes det brant for

langsomt, og da de betraktet brannen fra den øvre bydelen, hadde de ingen skrupler og felte ingen tårer, mens slike følelser derimot kunne påvises hos romerne, men dette skal vi drøfte ved en passende anledning når vi kommer så langt.

KAPITEL 11

JØDENE BLIR KORSFESTET FORAN BYMURENE. ANTIOKUS EPIFANES KOMMER. JØDENE ØDELA VOLLENE SOM ROMERNE BYGDE.

1. Titus' voller ble kraftig påbygd selv om soldatene var blitt svært plaget av folkene på muren. Han sendte en avdeling ryttere av sted for å legge seg i bakhold mot dem som var gått ut i dalen for få tak i mat. Noen av disse var faktisk krigere som ikke var tilfreds med det de skaffet seg ved plyndring, mens storparten av dem var fattigfolk som var blitt skremt fra å desertere fordi de var bekymret for sine familier, for de hadde ikke noe håp om å slippe unna med sine hustruer og barn uten at opprørerne fikk rede på det. De kunne heller ikke tenke seg å forlate sine familier for å bli drept av røverne på grunn av dem. Den alvorlige hungersnøden gjorde dem dristige nok til å dra ut, slik at når de klarte å skjule seg for røverne, ville de bli tatt av fienden, og når de ble tatt, ble de tvunget til å forsvare seg i frykt for å bli straffet, og etter at de hadde kjempet, mente de det var for sent å be om nåde, så de ble pisket og torturert på alle mulige måter før de døde og deretter ble korsfestet foran bymuren. Denne forferdelige fremgangsmåten brukte Titus i stor grad for å ydmyke dem, for de fakket hver dag fem hundre jøder, på enkelte dager flere. Han syntes ikke det var trygt å slippe dem fri som var blitt tatt med makt, og heller ikke sette vakter over så mange, for det var å gjøre vaktmennene unyttige. Hovedgrunnen til at han ikke forbød denne slags grusomhet, var at jødene kanskje ville gi seg når de fikk se dette og bli redde for at de selv skulle få den samme behandlingen. På grunn av det hatet soldatene hadde mot jødene, spikret de én etter én av dem som de fanget til korsene for å forhåne dem, og det ble en slik mengde kors at det ikke ble plass til flere, og heller ikke kors nok til alle kroppene.*

2. Men opprørerne var langt fra å gi seg ved synet av korsene, og tvert imot fikk de folket til å tro noe annet, for de førte slektningene til dem som hadde flyktet, opp på muren sammen med dem som gjerne ville gå over på grunn av den sikkerhet som var lovt dem, og der viste de dem de ulykkene de måtte gjennomgå som hadde flyktet til romerne, og de fortalte dem at de som var tatt, var slike som hadde bedt om nåde, og ikke krigsfanger. Dette synet holdt mange av dem som gjerne ville løpe over, tilbake i byen inntil sannheten ble kjent, men likevel var det noen som straks løp sin vei som til en ukjent straff fordi de mente at å bli drept av sine fiender ville være en bedre skjebne sammenlignet med å dø av sult.

Titus befalte at mange av dem som ble tatt skulle få hendene hugget av slik at de ikke skulle bli betraktet som desertører og dermed få en viss sympati på grunn av den ulykken de hadde lidd, og slik sendte han dem tilbake til Johannes og Simon med oppfordring om å gi seg med galskapen, og ikke tvinge ham til å ødelegge byen, og at det ville være til deres eget beste å overgi seg selv i den ytterste nød, og at de dermed ville redde både livet og den vakre byen og spesielt tempelet. Han gikk da rundt omkring på bankene som var kastet opp og prøvde å overtale dem ved å vise

dem at hans ord om ikke lenge skulle bli fulgt av handling. Til svar brukte de munn på Cæsar og dessuten hans far, og de skrek ut at de foraktet døden og foretrakk den fremfor slaveri og at de ville gjøre all den ondskap mot romerne de kunne så lenge de hadde pust i seg. At byen deres ble ødelagt, brydde de seg ikke om, for verden selv var et bedre tempel for Gud enn dette. Likevel mente de at tempelet ville bli bevart av ham som bodde i det, for det var fremdeles han som hjalp dem i denne krigen, og de lo av alle truslene som ikke betydde noe fordi resultatet av alt dette ville avhenge av Gud alene. Disse ordene var blandet med munnhuggeri og voldsomt rop og skrik.

3. I mellomtiden kom Antiokus Epifanes til byen, og han hadde med seg et betydelig antall væpnede menn, en gruppe som ble kalt den makedonske bande, og de var så vidt kommet over barnealderen og var bevæpnet og opplært på makedonsk vis, og derfor bar de dette navn. Det var likevel mange som var uverdig for en så berømt nasjon, for det skjedde slik at kongen i Commagene hadde opphøyet seg mer enn alle de andre kongene som var under romerne, inntil det inntraff en forandring med ham. Da han var blitt en gammel mann, erklærte han ganske enkelt at vi ikke skulle kalle noen mann lykkelig før han var død. Men hans sønn som nå var kommet hit før hans far var gått i forråtnelse, sa at han ikke kunne annet enn undre seg over hvorfor romerne var så trege med å angripe muren. Han var en krigersk mann og dristig med å utsette seg for fare, han var en kraftkar og hans vågemot gav ham alltid seier.

Titus smilte til dette og sa at han ville dele anstrengelsen med ham under angrepet. Men Antiokus satte i gang slik han var, og gjorde et plutselig angrep mot muren med sine makedonere, og hans styrke og dyktighet var så stor at han for sin egen del beskyttet seg mot jødenes piler, samtidig som han skjøt mot dem, mens ungdommene som var med ham, ble fryktelig plaget, for de hadde så stor aktelse for det de var blitt lovet fordi de hadde fått ros for sitt mot at de ble nødt til holde ut i kampen. Men etter hvert trakk flere av dem seg tilbake, men ikke før de var blitt såret, og da tenkte de dersom de skulle være erobrere, måtte de oppleve samme hell som Alexander.

4. Da romerne bygde vollene sine på den tolvte dagen i måneden artemisius (iyar), fikk de et helt bryderi med å gjøre dem ferdige innen den tjueniende dagen i den samme måneden etter at de hadde arbeidet hardt og sammenhengende i sytten dager. Nå hadde de bygget opp fire banker, og én var ved Antoniaborgen, og den var kastet opp av den femte legion, rett overfor den dammen som kalles Struthius. En til var blitt kastet opp av den tolvte legion, omlag 10 meter fra den andre. Og arbeiderne fra den tiende legion som lå langt unna disse, holdt seg på nordsiden ved dammen Amygdalon om lag 14 meter fra den femtende legion ved overprestens monument.

Da murbrekkerne ble hentet, viste det seg at Johannes hadde underminert dette stedet ved Antoniaborgen helt til selve vollen, for taket i den ble holdt oppe med bjelker, og oppå disse ble romernes bolverk stående på usikker grunn. Så hentet Johannes materialer som var dyppet i tjære og bek og satte fyr på dem, og bjelkene som holdt plattformen oppe brant og underlaget gav etter og bolverket falt sammen og ned i grøften med et brak. Til å begynne med steg det opp tett røyk og støv og ilden ble kvalt ved fallet mot vollen, og mens de ulmende materialene etter hvert

brant opp, slo det plutselig ut klare flammer, og ilden fikk romerne til å forskrekkes og bli mismodige på grunn av sluheten hos fienden, for dette skjedde dem da de trodde de hadde nådd sitt mål, så seiershåpet kjølnet en god del. De forsto at det ikke var til noen nytte å prøve å slukke ilden, for plattformen var allerede falt sammen og blitt ubrukelig.

5. To dager senere forsøkte Simon og hans folk å ødelegge de andre bankene, for romerne hadde ført murbrekkerne dit og hadde allerede fått muren til å skjelve. Da var det to menn, en som het Tephteus fra Garsus, en by i Galilea, og den andre Megassarus, og var hentet fra en av Mariamnes tjenere, og med dem en fra Adiabene, som var sønn av Nabateus og het Chagiras og ble kalt "den lamme" på grunn av sin ulykke, og disse grep noen fakler og hoppet plutselig opp på murbrekkerne. Under denne krigen var det ingen som overgikk dem, hverken i tapperhet eller i den terroren de påførte fienden. For uten frykt og uten å nøle, sprang de ut mot romerne og lot som om de ikke var fiender, men venner, og de gav seg ikke før de hadde løpt voldsomt og plutselig mellom dem og satt ild på murbrekkerne. Selv om de ble skutt og kastet på fra alle kanter og angrepet med sverd fra hver side, trakk de seg likevel ikke ut før ilden hadde fått taket på konstruksjonen, og da flammene steg opp, kom romerne løpende fra leiren for å redde maskinene. Men de ble hindret av jødene på muren, for de sloss mot dem som prøvde å slukke, uten å tenke på den faren de var i. Så trakk romerne maskinene ut fra flammene mens panserne på dem brant, og mens jødene tok tak i rambukkene midt i ilden og holdt dem tilbake selv om jernhodet på den var blitt glødende. Og nå spredte ilden seg fra murbrekkerne til banken slik at ingen kunne komme til for å forsvare dem, og romerne var omgitt av flammer, og fortvilt over ikke å kunne redde redskapene, måtte de trekke seg tilbake til leiren.

Jødene ble flere og flere da de som bodde i byen kom dem til hjelp, og da de ble overmodige fordi de hadde lyktes, og deres voldsomme angrep hadde vært så å si uimotståelig, fortsatte de med å gå løs på bolverkene ved fiendens leir, og kjempet mot vaktene. Nå sto det foran leiren en rekke soldater i slagorden som var oppstilt etter den fryktelige romerske lov som sa at den som måtte forlate sin post straks skulle erstattes av sidemannen, uansett om han måtte dø for det. Denne gruppen soldater som var villige til å kjempe heltemodig og dø i stedet for å bli straffet for feighet, sto fast med desto større nødvendighet fordi flere andre hadde flyktet og var skamfulle, men likevel kom tilbake igjen da de hadde fått plassert murbrekkerne mot muren og hadde klart å forhindre flere fra å komme ut fra byen. Dette kunne de lett få til for de hadde ikke noe de kunne beskytte kroppen med, for jødene kjempet nå mann mot mann med alle de støtte på, og uvørent falt de mot fiendens spyd i nærkamp og de var nå blitt for vanskelige for romerne, ikke så mye på grunn av sin strategi, som av sine dristige angrep, så romerne gav mer etter på grunn av deres heltemot, enn av de skadene de hadde fått av dem.

6. Nå var Titus kommet fra Antoniaborgen der han hadde tenkt å bygge opp en ny voll, og han refset soldatene skarpt for å ha latt deres egen mur bli utsatt for fare da de hadde tatt fiendens mur og hjulpet fienden fordi de tillot jødene å angripe dem, enda de på en måte var i fengsel. Han dro også omkring fienden med noen utvalgte tropper og overfalt dem selv i flanken, slik at de jødene som til nå hadde kjempet

ansikt til ansikt, snudde seg om mot Titus og fortsatte kampen. Hærene ble nå blandet sammen, og det ble så mye støvrøyk at de ikke kunne se hverandre, og det ble en slik støy at de heller ikke kunne høre hverandre skikkelig, og ingen av partene kunne skille fiende fra venn. Men jødene gav ikke etter, ikke så mye på grunn av sin styrke, men fordi de var desperate. Romerne ville heller ikke gi seg på grunn av ærgjerrighet og håp og heltestatus og fordi Cæsar selv gikk inn i kampen. Og jeg kan ikke tenke meg annet enn at romerne nå ville ha avsluttet kampen og overvunnet hele den jødiske folkemengden, så rasende var de på dem, om ikke disse hadde hindret en avgjørelse ved å trekke seg tilbake inn i byen. Men da romerne så at vollene var blitt ødelagte, ble de så mismodige over at det som hadde kostet dem et så langvarig slit var skjedd på en times tid, at mange ønsket å ta byen bare ved hjelp av de vanlige krigsmaskinene.

KAPITEL 12

TITUS FINNER UT AT DET ER BEST Å OMGI BYEN MED EN MUR. SÅ GJØR HUNGERSNØDEN ENDE PÅ FOLKET MED HELE FAMILIER OG HUSSTANDER.

1. Nå rådslo Titus med sine offiserer om hva som måtte gjøres. De som var de hissigste mente at han skulle samle hele hæren og gå til stormangrep på muren, for hittil hadde bare en del av hæren kjempet med jødene, men hvis hele hæren kom på én gang, ville de ikke kunne holde stand, men bli overveldet av prosjektilene. De som ville gå frem på en mer kontrollert måte, ville bygge opp vollene igjen, mens andre ville at de skulle la vollene være, men likevel legge seg foran byen og passe på at ikke jødene kom seg ut og at det ikke skulle kunne føres levnetsmidler inn i byen, så man overlot fienden til hungeren uten å kjempe direkte mot dem. For ingen fortvilelse er verre enn hungersnød, spesielt hos dem som ønsker å dø for sverd, for ingen elendighet er verre enn sult. Men Titus syntes ikke at det var rett at en så stor hær skulle ligge der uvirksom, og at det var meningsløst å kjempe mot noen som var i ferd med å drepe hverandre. Han viste dem også hvor håpløst det var å kaste opp banker og voller når de manglet materialer, og det var ennå mer unyttig å ligge og passe på at jødene ikke skulle slippe ut. Det var heller ikke enkelt å la hæren omringe hele byen fordi den var så stor, og det var stor fare for at jødene kunne komme ut og angripe dem, for selv om de kunne vokte de kjente passasjene, ville de skaffe seg hemmelige utganger når de kom i den ytterste nød, for de var kjente med alle slike steder der det gikk an, og da ville beleiringen ta enda lengere tid.

Han var redd for at jo lengere tid det tok, desto mindre ble sjansen for seier, selv om det er sant at bare man tar seg tid, vil det lykkes, men hvis man gjør det man kan i løpet av kort tid, vil det være mer prisverdig. Derfor mente han at hvis de skulle kombinere hurtighet med sikkerhet, måtte de bygge en mur rundt hele byen, for det mente han var det eneste som kunne hindre jødene i å komme ut, slik at de i desperasjon enten ville prøve å redde byen, eller så overgi seg og overlate den til ham, for det ville bli lettere når sulten hadde svekket dem. Selv om han skulle bygge denne muren, ville han ikke ligge i ro, men på ny kaste opp jordvoller når motstanderne var blitt svekket. Og hvis noen skulle mene at et slikt arbeid ville bli for svært og ikke kunne gjennomføres uten store vanskeligheter, burde man tenke over at det ikke sømmer seg for romere å påta seg bare småtteri. Det var ingen uten Gud selv, som lettvint kunne påta seg en oppgave hvor svær den enn måtte være.

2. Disse tingene ble diskutert mellom befalingsmennene. Så gav Titus ordre om at hæren skulle fordeles på de ulike oppgavene, og det kom en hellig vrede over soldatene, slik at de delte mellom seg muren de skulle bygge, og ingen legion skulle strides med en annen, og de mindre legionene skulle utføre det samme arbeidet og hver soldat skulle gjøre sitt beste for å adlyde sin timannsfører, og timannsføreren sin hundremannsfører, og hver hundremannsfører sin tribun, og tribunenes ambisjon måtte være å adlyde sin overkommando, mens Cæsar selv fulgte med og belønnet offiserenes konkurranse om å lykkes.

Han dro omkring bolverkene hver dag og skaffet seg oversikt over det som ble gjort. Titus begynte med muren fra assyrernes leir der hans egen leir var, og fortsatte langs den nedover til de laveste delene i Cenepolis. Muren strakte seg videre langs Kedrondalen til Oljeberget, og så bøyde den mot sør, og omgav fjellet så langt som til den klippen som kalles Peristeron og til den neste haugen, og så videre til Siloa der den bøyer mot vest, og så ned mot Kildedalen, og deretter opp igjen mot overpresten Ananus' monument der Pompeius tidligere hadde slått leir, og så tilbake igjen til byens nordside, så langt som til den landsbyen som kalles "Huset Erebinthi." Deretter omfattet den Herodes' monument, og så videre østover inntil Titus' egen leir der den begynte. Denne muren ble 8 kilometer lang, på 200 meter nær. Ved denne muren ble det bygget tretten steder for å holde garnisoner over en strekning på til sammen 2 kilometer, og alt ble fullført på tre dager, slik at det som normalt ville ta noen måneder, ble gjort på utrolig kort tid. Og da Titus hadde omgitt byen med denne muren og anbrakt garnisoner på de rette stedene, gikk han rundt på muren ved den første nattevakt for å se hvordan det ble holdt vakt, og han lot Alexander ta den andre nattevakten, og befalingsmennene over legionene lot han ta den tredje. De kastet også lodd om hvem som skulle ta vaktene om natten og gå vaktene på muren mellom garnisonene.

3. Nå var jødenes håp om å komme seg utav byen, fratatt dem. Og sulten utbredte seg og tok livet av folket med hele husstander og familier. De øvre rommene ble oppfylt av kvinner og barn som var døende av sult, og gatene i byen var oppfylt av likene av de gamle. Barna og de unge vandret omkring som skygger på markedsplassene, og de svellet ut av sulten og falt om der nøden tvang dem. De som selv var syke, var ikke i stand til å begrave dem, og de som ennå var friske, ble så frastøtt av mengden av døde kropper i usikkerheten om når de selv skulle dø, for det var mange som døde mens de holdt på med å begrave noen, og mange gikk og la seg i kistene før dødstimen var kommet! Det ble heller ikke hørt noen klagerop eller gråt under denne elendigheten, for sulten drepte alle naturlige følelser. De som skulle til å dø, så med tørre øyne og åpne munner på dem som allerede var gått til hvile. En dyp stillhet og en dødelig natt kom over byen mens røverne fremdeles var frykteligere enn selve disse ulykkene, for de brøt seg inn i husene der det ikke var noe annet enn døde kropper, og plyndret dem for alt det de hadde og tok klærne som dekket dem og sprang leende ut, og de stakk sverdene mot deres døde legemer, og for å se om det ennå var liv i dem, stakk de også dem som lå nede og som ennå var i live. Og for dem som bønnfalt dem om å bli drept, var de for stolte til å etterkomme deres ønske, og etterlot dem til å omkomme av sult. Alle døde med blikket rettet mot tempelet, mens bare opprørerne var i live. Opprørerne gav først ordre om at de døde skulle bli begravd utenfor skattkammeret, da de ikke utholdt stanken av likene. Men da de senere ikke kunne gjøre det, lot de dem kaste fra murene ned i dalen nedenfor.

4. Da Titus gikk sine runder langs disse dalene, fikk han se dem fulle av lik som råtnet og som det rant av, og da sukket han og løftet sine hender mot himmelen og kalte Gud til vitne på at dette var det ikke han som hadde gjort, så trist som det nå var blitt med byen. Men romerne var likevel glade for at opprørerne ikke lenger kunne angripe dem fra byen, for jødene var nå i den ytterste nød, rammet av sulten. Men romerne fikk rikelig med korn og andre fornødenheter fra Syria og naboprovinsene. Mange holdt seg nær ved bymuren for å vise folket hvor mye matvarer de hadde for at jødene skulle bli enda mer klar over hvilken nød de var i når de fikk se at de andre hadde overflod. Men da opprørerne ikke viste noe tegn til å gi seg, begynte Titus å bygge opp rampene på nytt, og i sin medynk med dem som ennå var i live, ville han redde dem ut av elendigheten selv om det var vanskelig å skaffe byggematerialer, for alle trær i omegnen var hugget ned. Likevel hentet soldatene materialer fra steder så langt unna som 18 kilometer, og dermed bygde de ramper i fire deler, mye større enn de forrige, men det ble bare gjort ved Antoniaborgen. Cæsar gikk sine runder blant legionene og påskyndet arbeidet og viste opprørerne at de nå var i deres hender. Men disse menn, og bare de, var ute av stand til å vende seg fra ondskapen, og de adskilte sjelen fra sine legemer og lot som om kropp og sjel ikke tilhørte dem selv, men andre. For ingen vennlig henvendelse kunne bevege dem, og ingen smerte kunne påvirke deres legemer, da de fremdeles kunne rive i stykker andres kropper slik hunder gjør det, og fylle fengslene med de syke.

KAPITEL 13

MASSEDRAPENE OG OVERGREPENE I JERUSALEM

1. Derfor ville ikke Simon la Matthias slippe unna tortur, for det var ved hjelp av ham han fikk byen i sin makt. Mattias var sønn av Boethus, og var en av overprestene som hadde vært trofast mot folket og nøt stor aktelse av dem, og da folket var fortvilt over selotene der Johannes var én av dem, prøvde han å overtale folket til å la Simon komme å hjelpe dem, uten å ha gjort noen avtale med ham fordi han ikke trodde at det skulle komme noe ondt fra ham. Men da Simon var kommet inn og hadde fått byen i sin makt, så han på den mannen som hadde rådd dem til å slippe ham inn, som sin fiende i likhet med de andre, og sa at hans råd bare var et utslag av enfoldighet. Så fikk han ham stilt frem for seg, og dømte ham til døden for å være på romernes side, uten å tillate ham å tale til sitt forsvar. Han dømte også hans tre sønner til å dø med ham, mens den fjerde unngikk dette ved å løpe av sted til Titus. Og da han ba om å få dø før sine sønner, som en gjengjeld for å ha sørget for at byportene ble åpnet for Simon, gav han ordre om at han skulle drepes aller sist, og han ble ikke drept før han hadde sett sine sønner bli drept for øynene, fordi det ble sagt at de skulle ha holdt med romerne, og en lignende anklage hadde Simon rettet mot Ananus, sønn av Bamadus som var den mest barbariske av alle vaktene hans. Så hånte han ham og sa at nå fikk han se om de som han ville gå over til, ville sende ham hjelp eller ikke, og han forbød at likene deres skulle begraves.

Etter at disse var drept, drepte han presten Ananias, sønn til Masambulus, en aktet mann, samt den skriftlærde Aristeus i Synedriet, født i Emmaus, i tillegg til femten markante personer blant folket. De satte også Josefus' far i fengsel og proklamerte

offentlig at ingen borger måtte noensinne snakke med ham eller slutte seg sammen med noen andre, av frykt for at de skulle bli bedradd. De drepte også dem som gråt over disse mennene, uten rettssak.

2. Da Judas, sønn av Judas som var en av Simons underoffiserer og var betrodd ansvaret for et av tårnene, fikk se Simons fremgangsmåte, sammenkalte han ti av dem som var under ham som de mest trofaste, og talte slik til dem: ”Hvor lenge skal jeg tåle disse grusomhetene og hva slags håp kan vi ha om redning så lenge vi viser troskap mot slike forferdelige skurker?” Kanskje dette var gjort av medynk med dem som så barbarisk var blitt drept, eller muligvis mer sannsynlig at det var for hans egen trygghets skyld. ”Er vi ikke allerede rammet av sult? Er ikke romerne allerede kommet inn i byen? Har ikke Simon vært utro mot sine velgjørere? Og er det ikke sannsynlig at han snart vil påføre oss den samme straffen, mens den tryggheten romerne tilbyr oss er sikker? Kom igjen, la oss oppgi muren og redde oss selv og byen. Og Simon vil ikke ta særlig skade av det dersom han nå ønsker å bli utfridd og skulle bli stilt for retten, kanskje snarere enn han regner med.”

Ved disse ordene ble disse ti overtalt, så han sendte fra seg resten av dem som var under ham, noen én vei, og andre en annen vei, slik at det ikke skulle bli kjent hva de hadde blitt enige om. Følgelig ropte han fra tårnet til romerne omtrent ved den tredje time, og det var noen som av stolthet spottet ham for det han sa, mens andre ikke trodde at han virkelig mente det, og de fleste utsatte saken da de trodde at de skulle få tatt byen i besittelse om kort tid uten risiko, men da Titus nettopp var kommet til med sine bevæpnede menn, var Simon allerede blitt kjent med saken og overtok ansvaret for borgen før det kom så langt at den ble overgitt. Så grep han disse mennene og henrettet dem for øynene på romerne, og da han hadde lemlestet kroppene deres, kastet han dem ned så de ble liggende foran bymuren.

3. Samtidig gikk Josefus rundt omkring byen og ble skadet i hodet av en stein som ble kastet på ham, og han falt fortumlet om. Da han falt, gjorde jødene et angrep, og han ville ha blitt ført inn i byen i en fart om ikke Cæsar straks hadde sendt menn for å beskytte ham. Og da disse mennene kjempet, ble Josefus løftet opp, men han hørte lite av det som skjedde. Opprørerne antok at de nå hadde drept den mannen de aller mest ønsket å drepe, og de laget en hel del støy med sine fryderop. Denne ulykken ble fortalt i byen, og de folkene som var igjen ble svært mismodige over denne nyheten, fordi de ble fortalt at han var død, og det var ham de hadde satt sin lit til for å kunne våge seg over til romerne. Og da Josefus’ mor i fengselet fikk høre at han var død, sa hun til dem som holdt vakt over henne, at hun trodde at han ville bli drept etter beleiringen av Jotapata, og at hun aldri ville få gleden av å se ham i live mer. Hun gråt og klaget sterkt i stillhet for sine tjenestepiker og sa at all lønnen hun hadde for å sette en så usedvanlig person til verden, var at hun ikke engang skulle få lov å begrave sin egen sønn som hun hadde ventet skulle begrave henne. Imidlertid førte ikke denne falske rapporten til at hans mor ble pint, og det førte heller ikke til lystighet hos røverne, for Josefus kom seg snart etter skaden, og han kom ut og ropte høyt at det skulle ikke gå lang tid før de ville bli straffet for den skaden de hadde påført ham. Han holdt en ny tale til folket med oppfordring om å overgi seg med løfte om at de skulle være i sikkerhet. Da folket fikk se Josefus, ble de kraftig oppmuntret, mens opprørerne ble tilsvarende forskrekket.

4. Da noen av overløperne ikke kunne finne noen utvei, hoppet de ned fra muren, mens andre gikk ut av byen, bevæpnet med steiner likesom for å slåss mot dem, men så flyktet de til romerne. Men en verre skjebne rammet dem enn dem som var i igjen byen, for det gikk verre med dem da de fikk ta for seg av den store mengden med mat som var hos romerne, sammenlignet med den skaden de hadde på grunn av hungeren hos jødene. For da de kom til romerne og var helt oppblåste på grunn av sulten, som om de hadde vatersott, og nå plutselig overfylte seg med mat, sprengte de seg, unntatt de som var kloke nok til å bremse sin egen appetitt og gradvis vennet sine utsultede kropper til maten igjen.

Ennå en plage rammet dem som reddet seg på denne måten, for blant syrerne ble det funnet en mann som ble tatt på fersk gjerning i å samle gull fra ekskrementene i jødenes kropper, for overløperne pleide som sagt å svelge mindre gjenstander av gull når de dro ut. Opprørerne lette etter alle disse folkene, for det var store mengder gull i byen, og dermed ble også mye solgt i romernes leir for tolv attiske drakmer, mens de tidligere gikk for tjuefem. Denne virksomheten ble ved en anledning oppdaget, og ryktet gikk i flere av leirene om at overløperne kom til dem oppfylt med mye gull. Den store mengden med arabere og syrere skar opp dem som kom for å be om nåde, og de undersøkte innvollene deres. Det er vanskelig å tenke seg at en mer forferdelig skjebne hadde rammet jødene enn dette, for i løpet av én natt var to tusen av disse overløperne blitt dissekert.

5. Da Titus fikk høre om denne infame praksisen, ville han med sin hest omringe dem som hadde gjort seg skyldig i dette og skyte dem til døde, og han ville ha gjort det, om de ikke hadde vært så mange, og de som skulle få denne straffen var flere enn dem de hadde drept. Men han sammenkalte befalingsmennene for hjelpe-troppene og for de romerske legionene, for han fikk vite at noen av hans egne soldater også hadde gjort seg skyldig i dette, og han ble svært oppbrakt over begge disse gruppene, og han sa dette til dem: ”Hva! Har noen av mine soldater gjort dette i vinnings hensikt, uten å tenke på at deres egne våpen også er laget av sølv og gull? Skal araberne og syrerne være de første til å gjøre slik de lyster og tilfredsstille sitt begjær ved en krig i utlandet, slik at romerne får skylden for slike barbariske drap og for deres hat til jødene?” For det ble sagt at denne stygge trafikken hadde smittet over på hans egne soldater.

Titus truet da med å henrette dem som var frekke nok til å gjøre det igjen. Han gav også ordre til at legionene skulle sørge for en granskning av de mistenkte og så føre dem til ham, men det viste seg at pengekjærhet var sterkere enn redselen for straff, for det voldsomme begjæret etter vinning er naturlig for menneskene, og ingen lidenskap er så vågal som begjær. Ellers har slike lidenskaper visse grenser og må gi etter for frykten, men i virkeligheten var det Gud som dømte hele nasjonen og lot alle deres forsøk på å redde seg, bli til deres ødeleggelse. Det som Cæsar hadde forbudt under slike trusler, ble hemmelig forsøkt mot overløperne, og disse barbarene ville gå ut i stillhet og møte dem og se seg rundt om romerne spionerte på dem. Så dissekerte de dem og hentet de skitne pengene fra innvollene deres. Og pengene ble likevel funnet hos noen av dem, og mange ble drept bare fordi de håpet å få tak i dem. Denne fryktelige behandlingen fikk mange av overløperne til å dra tilbake til byen.

6. Men da Johannes ikke lenger kunne utplyndre folket, hengav han seg til skjendighet og smeltet ned mange av de hellige gjenstandene som var blitt gitt til tempelet, og mange av de hellige skålene som bruktes til de sakrale handlingene, som kjelene, skålene og bordet. Han lot heller ikke være de muggene som ble sendt dem av Augustus og hans hustru, for de romerske keiserne hadde alltid aktelse for tempelet og var med og utsmykket det, mens vi her har en mann som var jøde, som ranet til seg gavene fra utlendingene, og som sa til dem som var med ham at det var rett å bruke hellige ting uten frykt når de kjempet for det hellige, og at de som fører krig for tempelet, skulle bo i tempelet, og med denne begrunnelsen tømte han karene for hellig vin og olje som prestene pleide å helle over brennofrene, og som lå oppbevart i den indre forgården. De delte også ut av det til folket for at de skulle salve seg og drikke, og hver av dem skulle bruke en hin, men her kan jeg ikke si annet enn det som faller meg inn og som min bekymring tvinger meg til å si: Jeg tror at dersom romerne hadde drygt lenger med å få tatt disse villmennene, ville byen enten ha blitt oppslukt fordi jorden hadde åpnet seg under den, eller så ville den blitt oversvømt av vann eller blitt ødelagt av slike tordenbrak som gjorde ende på Sodomas land, for Jerusalem hadde frembrakt en generasjon av verre ateister enn de som hadde lidd en slik straff, for det var på grunn av deres galskap at hele folket gikk til grunne.

7. Og hvorfor skal jeg egentlig fortelle om disse ulykkene? For Manneus, sønn av Lasarus, kom nettopp nå løpende til Titus og fortalte ham at det bare ut gjennom én port som han var betrodd til å vokte, ble båret ut ikke mindre enn ett hundre og femten tusen, åtte hundre og åtti døde kropper, mellom den fjortende dagen i måneden xanticus (nisan), da romerne slo leir ved byen, og den første dagen i måneden panemus (tammus). Dette var en forferdelig stor folkemengde, og selv om denne mannen ikke var satt til selv å være sjef ved denne porten, var det likevel hans oppgave å betale dem for å bære ut de døde, og derfor ble nødt til å telle dem, mens alle de andre ble begravd av sine familier, da denne transporten gikk ut på å bli kvitt dem og få dem vekk fra byen. Etter ham kom mange av de fremste borgerne løpende til Titus og fortalte ham at alle de fattige var døde, og ikke mindre enn seks hundre tusen ble kastet ut gjennom portene, og enda kunne ikke tallet på de øvrige bli fastslått.

De fortalte ham videre at de ikke lenger var i stand til å bære ut likene av de fattige, og de la likene i hauger inne i store hus og stengte dørene, og at en medimnus (ca. 55 liter) hvete ble solgt for en talent, og at når det en stund senere ikke var mulig å samle urter lenger fordi det var noen som gikk rundt murene hele tiden, ble noen i sin forferdelige nød drevet til å lete i kloakkene og i gjødselhaugene for å spise møkka som de fant der, noe som de fra før ikke orket å se på en gang, men nå brukte den til mat. Straks romerne hadde fått høre dette, fikk de medynk med dem, mens opprørerne, som også så dette, slett ikke omvendte seg, men gjorde det slik at den samme nøden også rammet dem, for de var blindet av skjebnen som nå kom både over byen og over dem.

BOK 6

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ EN MÅNED

FRA DEN YTTERSTE ELENDIGHET SOM JØDENE VAR HAVNET I, INNTIL TITUS TAR JERUSALEM

KAPITEL 1

JØDENES ELENDIGHET BLIR STADIG VERRE.
ROMERNE ANGRIPER ANTONIABORGEN.

1. Slik ble nøden i Jerusalem verre og verre for hver dag, og opprørerne ble stadig mer irritert over den elendigheten de var havnet i, da hungeren også begynte å tære på dem etter at de hadde drevet sitt rov på folket. Og den store mengden med lik som lå i hauger var et forferdelig syn, og laget en infernalsk stank som var en hindring for dem i byen som ville gå til angrep for å kjempe mot fienden. Men disse som var vant med å myrde titusener og måtte stille seg i slagorden og tråkke på de døde kroppene under marsjen, lot seg ikke skremme, for de hadde ingen respekt for dem de marsjerte over og så ikke på denne likskjendingen som noe illevarslende tegn, for deres hender var allerede tilsølt av blodet fra deres egne landsmenn. I denne tilstanden løp de ut for å slåss mot fremmede, og for meg så det ut til at de vanæret Gud selv som ventet for lenge med å straffe dem, for denne krigen var ikke drevet ut fra noe håp om seier. De fant bare sin ære i ren brutalitet, og var egentlig i dyp fortvilelse.

Nå bygde romere opp igjen sine forsvarsramper og hadde store problemer med å skaffe materialer, men de greide det etter tjueen dager, etter at de hadde felt alle trærne i landet omkring byen i en avstand av 18 kilometer som allerede fortalt. Bare synet av landet var bedrøvelig nok, for de stedene som før var prydet av trær og vakre hager som nå var blitt en ødemark der alle trærne var borte, der fremmede som før hadde sett Judea og byens vakre forsteder, nå fikk se at det bare var blitt ørken, og de måtte bare gråte og sørge over en slik forandring. Krigen hadde fjernet alt som var vakkert, og ingen ville ha kjent stedet igjen, og ville også ha spurt om hvor det var blitt av byen selv om de skulle være i nærheten av den.

2. Nå ble rampene ferdige, og dette skapte frykt både hos romerne og jødene, for jødene trodde også at byen ville bli tatt dersom de ikke fikk satt fyr på rampene, og romerne mente at dersom de ble brent ned igjen, ville de ikke kunne klare å ta byen, for det var nå så stor mangel på materialer, og soldatene var så utslitte av det harde arbeidet at de ble helt mismodige over stadig å mislykkes. Endog ulykkene inne i byen gjorde romerne ennå mer mismodige enn dem som var inne i byen, for de så at de kjempende jødene slett ikke var blitt svekket tross deres store lidelser. Og de hadde et stadig mindre håp om å lykkes fordi bolverkene og maskinene måtte gi etter for fiendens krigslist og de dristige angrepene. Det som gjorde dem aller mest mismodige, var at de måtte se på at jødenes heltemot overvant elendigheten de var i under oppstanden, hungersnøden og krigen. De holdt på å innbille seg at de

voldsomme angrepene var uimotståelige, og at tapperheten ikke ble svekket av nøden, for hva var de ikke villige til å tåle for å seire når de kunne bruke sine ulykker til å stålsette sin egen kampvilje! Slike vurderinger fikk romerne til å plassere et sterkere vakthold omkring forskansningene enn det de før hadde hatt.

3. Johannes og hans parti gikk etter hvert inn for å sikre seg, i tilfelle muren skulle falle sammen, og de prøvde å angripe før rambukkene ble stilt opp. Likevel fikk de ikke gjort det de hadde prøvd på, men så gikk de ut med tente fakler og kom svært skuffet tilbake, for de kom seg ikke nær inntil rampene da det viste seg at de ikke klarte å handle samstemmig. De gikk ut i grupper, ikke alle på én gang, alt for langsomt og engstelig, kort sagt, uten det jødiske heltemotet. De manglet det som er spesielt for vår nasjon, nemlig dristighet, voldsomhet ved angrep, full samhandling og utholdenhet under angrep selv om det ikke lyktes straks, men nå dro de ut og var tregere enn de pleide, samtidig som de fant romerne i slagorden og modigere enn vanlig. Romerne forsvarte verkene både med kroppene sine og rustningene, og det så tett på alle sider at det ikke var åpning noe sted for ilden.

Alle var ved godt mot og ville heller dø enn forlate rekkene. Da soldatene var klar over at alt deres håp var ute dersom forsvarsverkene ble brent, ble de skamfulle over at fiendens utspekulerte knep skulle vinne over deres tapperhet, og at deres raseri skulle være sterkere enn våpnene deres, og at folkemengden skulle seire over deres kampdyktighet slik at jødene dermed beseiret romerne. Men romerne hadde fordelen av samarbeidet ved hjelp av beleiringsmaskinene som kastet piler og steiner mot jødene da de kom ut av byen. Slik ble hver mann som falt, en hindring for dem som kom etter, og dette svekket kampviljen og de som kom under prosjektilregnet, ble skremt av den gode disiplinen og de tette rekkene hos fienden før de havnet i nærkamp. Andre ble såret av spydene og snudde om og trakk seg tilbake. Etter hvert skjelte de hverandre ut for feighet og trakk seg tilbake med uforrettet sak.

Dette angrepet skjedde på den første dag i måneden panemus (tammus). Og da jødene hadde trukket seg tilbake, kjørte romerne frem maskinene, selv om jødene hele tiden hadde kastet steiner på dem fra Antoniaborgen. De ble angrepet med ild og sverd og alle slags prosjektiler, tvunget som de var til å prøve å hindre romerne fra å komme nærmere muren som de var nødt til å sette sin lit til. I sin forakt for de romerske murbrekkerne, greide de å stanse dem. Men romerne slet hardt for å få kjørt dem frem og skjønte at jødenes intense motstand var for å unngå presset mot Antoniaborgen, for muren var svak og fundamentene elendige. Men tårnet gav ikke etter for slagene fra rambukkene, og romerne måtte holde ut fiendens regn av piler og kastespyd uten å gi etter, og selv om de led alvorlige skader av steinene som ble kastet på dem, holdt de skjoldene over seg og underminerte muren med håndmakt ved hjelp av brekkjern og spett, og med store anstrengelser fikk de fjernet fire steiner fra muren. Så kom natten og kampen stanset, men likevel ble muren voldsomt rystet av rambukkene på det stedet der Johannes hadde prøvd sin krigslist tidligere og underminert romernes forsvarsrampe, slik at fundamentet gav etter og muren plutselig raste sammen.

4. Da denne katastrofen skjedde, gjorde den ulikt inntrykk på de to partene. Man skulle tro at jødene ville miste motet da de ble overrasket over murens fall og ikke

hadde forberedt seg på det, men de fattet mot i stedet, for Antoniaborgen sto der fremdeles. Romerne ble gledelig overrasket, men gleden deres ble kvalt ved synet av enda en mur som Johannes og hans folk hadde bygget innenfor. Men det viste seg lettere å angripe denne muren enn den forrige, for nå kunne de bruke noe av den første muren til å komme seg inntil for å gå løs på den andre muren. Denne muren var mye svakere enn Antoniaborgen, og romerne antok at den var oppført i hast og at de snart skulle få ødelagt den. Men nå turte de ikke å gå inntil denne muren, for det var opplagt at den som først våget å gjøre det, ville bli drept.

5. Da Titus vurderte det slik at soldatenes kampiver var avhengig av oppmuntringer og håp, og at overtalelser og løfter ville få menn til å glemme risikoen og forakte døden, fikk han sammenkalt den tapreste delen av hæren og sa: "O, medsoldater, å oppfordre menn til å gjøre noe som ikke er farlig, er ikke til ære for den som får oppfordringen, og for den som gir en slik oppfordring, er det bare et tegn på feighet. Derfor tror jeg at oppfordringer skal gis bare når det er fare på ferde og når det er verdt å gjøre en innsats. Jeg tenker det samme som dere at det er vanskelig å komme over denne muren, men det er rett av dem som ønsker å bli kjent for sitt mot, å motstå vanskelighetene når de kommer, og jeg har spesielt påpekt at det er strålende å dø med ære og at det heltemotet som er vist ikke skal bli ubelønnet. Og min første begrunnelse for å bevege dere fremover, henter jeg fra dem som vil fraråde dere, og da tenker jeg på jødenes standhaftighet og utholdenhet selv under nederlag. For det passer seg ikke for dere som er romere og mine soldater, og som i fredstid har lært krigskunst og dessuten er vant med å seire under erobringer, å være dårligere enn jødene, hverken i håndlag eller sjelsstyrke, spesielt nå da dere står like foran den endelige seier og er hjulpet av Gud selv. For våre nederlag skyldes jødenes raseri, mens deres lidelser skyldes vår kampmoral og den hjelp vi har fått av Gud. Opprørene deres, hungersnøden, beleiringen og muren som falt uten at vi brukte rambukken, er det ikke det samme som Guds vrede mot dem og hans hjelp til oss? Derfor er det ikke rett dersom dere viser dere svakere enn dem dere egentlig er overlegne, og dermed sviker den guddommelige hjelp dere har fått. Og hvordan kan det ikke være annet enn uverdig at jødene, som ikke behøver å skamme seg så mye hvis de blir forrådet, de som i lang tid har lært å være slaver under andre og likevel forakter døden, stadig vekk skal kunne angripe i vår midte uten håp om å kunne beseire oss, men bare for å demonstrere sitt mot. For oss som har fått herredømmet over nesten hele verden både på land og hav, vil det være en skam hvis vi ikke overvinner dem og ikke skulle prøve på det bare fordi det er farlig og bare sitte stille med slike prektige våpen og vente på at hungersnøden og ulykken skal gjøre jobben for oss, mens det står i vår makt å vinne alt det vi ønsker, bare ved å ta en liten risiko! For dersom vi går opp til Antoniaborgen, vil vi vinne byen om det skulle komme til kamp, og jeg holder det for sannsynlig at vi vil vinne en sikker og hurtig seier fordi vi befinner oss helt på toppen* og kan angripe fienden derfra før de får trukket pusten.

Når jeg selv vil heise flagg til ære for dem som dør i krig,** og lar være å tale om udødeligheten hos dem som i tapperhet dør under kampen, kan jeg ikke dy meg for å forakte dem som har en motsatt innstilling og dør i fredstid av sykdom eller noe annet, mens deres sjel allerede er dømt til graven sammen med kroppen deres. For hvilken skikkelig mann vet ikke at de sjelene som med sverdet blir skilt fra deres

kjødelige legemer i krig, skal mottas av eteren, det reneste av alle elementer, og forenes med det selskapet som holder til mellom stjernene, slik at de blir gode demoner og helter, og viser seg slik for sin etterlekt for all tid? Og de sjelene som hendør i sine syke kropper, går ned i en underjordisk natt som tilintetgjør dem, og overlater dem til glemselen og fjerner et hvert minne om dem, selv om de skulle være rene og uten flekk og lyte av denne verdens forderveligheter. For når en sjel kommer til sitt livs og sitt legemes ytterste grense og går mot glemselen, og fordi døden nødvendigvis må komme til alle, er sverdet et bedre redskap til dette enn noen sykdom. Er det ikke usselt å ikke finne seg i det som er til fellesskapets beste, når vi likevel må bøye oss for skjebnen?

Dette har jeg talt da jeg regner med at den som først går opp på muren vil bli drept, selv om menn med sant mot har en sjanse til å unnslippe selv under de mest livsfarlige foretagender. Den delen av muren som er revet ned er lett å komme opp på og den nybygde muren er lett å rive ned. Fatt mot, sett mot i hverandre, hjelp hverandre og sett i gang med arbeidet flere av dere, for deres heltemot vil snart slå ned motet hos fiendene. En slik herlig gjerning som dette vil kunne skje uten blodsutgytelse. Det er rimelig å tro at jødene vil prøve å hindre dere i starten, men dere skjuler dere mens dere er på tur opp til dem og får drevet dem bort med makt og da vil de ikke lenger kunne motstå dere, og bare noen få av dere vil stanse dem slik at dere vil komme dere over muren. Og jeg vil rødme av skam om den personen som først bestiger muren, ikke skulle bli misunt av andre for de belønninger jeg vil skjenke ham for dette. Hvis han kommer fra det med livet, skal han etterpå befale over dem som nå er hans likemenn, selv om den aller største lønn tilkommer den som dør i et slikt forsøk."

6. Da Titus hadde talt, ble resten av folket grepet av frykt. Men så var det en mann som het Sabinius, en soldat som hadde tjeneste i de avdelingene som utgjorde en tiendedel av en legion, han var syrisk av fødsel og viste en virkelig sjelsstyrke både i det han gjorde og ved sin tapperhet, selv om det var noen som trodde at han var en svak mann som ikke passet til å være soldat, for hans hudfarge var sort, hans kropp var myk, liten og tynn, men det var en heroisk sjel i denne lille kroppen som så ut til å være for liten til hans store sjel. Han var den første som sto opp og sa: "Jeg overgir meg villig til deg, o, Cæsar. Jeg skal gå opp på muren og i mitt hjerte ønske at lykken vil følge mitt mot og min beslutning. Og hvis uhellet skulle nekte meg lykken i dette foretagendet, da vil det ikke være uventet, men jeg velger å dø for din sak."

Da han hadde sagt dette, og med sin venstre hånd holdt skjoldet over sitt hode og hadde sverdet i sin høyre hånd, marsjerte han opp på muren omkring den sjette time på dagen. Elleve andre fulgte ham, men ikke flere som ville etterligne hans heltemot. Han var den fremste og gikk først, oppildnet av guddommelig raseri. De som voktet muren, skjøt på dem og kastet et utall av prosjektiler på dem fra alle kanter, og de veltet store steiner på dem og felte noen av de elleve som var med ham. Sabinius selv møtte pilene som ble skutt på ham, og selv om han var overveldet av dem, dempet han ikke sitt voldsomme angrep før han hadde nådd helt opp til toppen av muren og drevet fiendene på flukt. Da jødene var forbauset over hans store kraft og tapperhet og fikk inntrykk av at de var mektigere enn de egentlig var, løp de sin vei. Man kan slett ikke klage på manglende hell og samtidig misunne ham denne

kampmoralen og dermed hindre utøvelse av heltegjerninger, for slik var denne mannen. Men da han så vidt hadde oppnådd sin hensikt, snublet han plutselig over en stor stein og falt hodestups ned med mye støy. Da kom jødene tilbake, og da de fikk se at han var alene der han hadde falt ned, kastet de spyd på ham fra alle kanter. Men han kom seg opp på kne og dekket seg med skjoldet og forsvarte seg og såret mange av dem som kom nær ham, men snart mistet han kraften i sin høyre hånd på grunn av alle sårene han hadde fått, inntil han til slutt ble fullstendig gjennomboret av piler før han oppgav ånden. Han hadde fortjent en bedre skjebne for sitt heltemot, men som ventet, falt han under en så vanskelig innsats. Av de andre som fulgte ham, ble tre av dem hakket i stykker av jødene da de kom opp på muren, mens de andre åtte ble såret og hentet ned og båret tilbake til leiren. Disse ting skjedde på den tredje dag i måneden panemus (tammus).

7. To dager senere kom tolv menn sammen av dem som var i fronten og holdt vakt på forsvarsverket og tilkalte merkesmannen for den femte legion og to andre fra kavaleriet og en trompetblåser, og disse dro uten noe støy omlag ved den niende time på natten gjennom ruinene til Antoniaborgen, og da de hadde skåret halsen over på de fremste vaktene der og fikk herredømmet over muren, beordret de trompeteren til å blåse. Da sto resten av vaktene plutselig opp og løp sin vei delvis av redsel, og delvis på grunn av trompetsignalet, så ingen kunne se hvor mange som hadde reist seg, for de trodde at det var kommet et stort antall av fiendene opp på muren. Straks Cæsar fikk høre signalet, beordret han hæren til å iføre seg rustningene og stille opp sammen med befalingsmennene, og så gikk han selv først opp på muren, fulgt av de utvalgte mennene som var med ham. Og da jødene flyktet til tempelet, falt de ned i den tunellen som Johannes hadde gravd under romernes banker. Da drev opprørerne fra begge leirene i jødenes hær dem unna, både Johannes' og Simons folk, for de manglet ikke kampstyrke eller mot på noen måte, for de anså seg som fullstendig ødelagt dersom romerne skulle komme seg inn i tempelet, på samme måte som romerne betraktet dette som begynnelsen til seier. Dermed kom det til et forferdelig slag ved inngangen til tempelet, og jødene drev dem tilbake til Antoniaborgen. I dette slaget var skyte- og kasteredskaper ubrukelige, for de brukte sverdene fordi de kjempet mann mot mann.

I denne kampen kunne man ikke skjelne mennene fra hverandre på begge sider, og de sloss på slump i et kaos fordi det var så trangt, og lydene kunne heller ikke skjelnes fra hverandre, for støyen var for voldsom. Det ble et stort mannefall på begge sider, og de kjempende tråkket på de døde og på rustningene, og hakket kroppene i stykker. Uansett hvem som fikk overtaket, oppflammet de dermed de andre til å drive på, mens de som ble slått, utstøtte høye klagerop. Men det var fremdeles umulig å flykte, for de var i et slikt kaos at man hverken kunne komme unna eller forfølge noen. Og de som var i fronten måtte enten drepe eller bli drept uten å kunne slippe unna, for de som kom bakfra, tvang dem på begge sider foran til å fortsette uten at det var noe mellomrom mellom de to hærene. I det lange løp ble jødenes voldsomme kampglød for hard for romerne tross deres dyktighet, og kampen gikk allerede i den retningen da den hadde vart fra den niende time om natten, inntil den sjuende time på dagen, mens jødene kom over dem i store flokker med tempelets skjebne i tankene. Og romerne hadde bare en del av hæren, for de legionene de var avhengige av, var ikke kommet opp til dem. For øyeblikket mente de at det var tilstrekkelig å få kontrollen over Antoniaborgen.

8. Det var en hundremannsfører som het Julian fra Bithynia, en mann med et høyt omdømme, en som jeg tidligere har merket meg i denne krigen, og han var svært berømt for sin dyktighet i krig og for sin sjelsstyrke. Da han så at romerne gav etter og var i en bedrøvelig forfatning, der han sto hos Titus i Antoniaborgen, hoppet han ut av rekken og drev jødene på flukt helt alene da de allerede hadde overtaket, og fikk dem til å trekke seg helt tilbake til hjørnet i den indre forgården. Og folkemengden flyktet flokkevis fra ham da de ikke kunne tro at denne kraften og disse voldsomme angrepene bare kom fra én mann. Dermed løp han tvers igjennom flokken av jøder i det de ble spredt, og drepte dem han fikk has på. Det var ingen ting som var mer praktfullt for Cæsar eller mer forferdelig for de andre, som synet av dette. Men han ble selv forfulgt av skjebnen, for han var jo en alminnelig dødelig, for da begge skoene hans var utstyrt med skarpe og tykke spiker, i likhet med de andre soldatene, gled han da han løp over fortauet ved tempelet, og gikk på ryggen med et brak på grunn av rustningen. Dette fikk dem som var i ferd med å løpe sin vei, til å snu, og romerne i Antoniaborgen satte i et kraftig rop da de var redde for mannen. Og jødene flokket seg om ham og stakk ham med spydene og sverdene fra alle kanter. Da han fikk alle disse stikkene og slagene mot skjoldet, prøvde han å komme seg opp igjen, men ble slått over ende igjen, men likevel stakk han mange med sverdet mens han lå nede. Han ble ikke så snart drept fordi han var dekket av hjelmen og brystplaten og over alt der han kunne bli dødelig såret, for han klemte halsen helt inntil skuldrene inntil alle de andre kroppsdelene var blitt lemlestet, men da ingen turte å komme ham til hjelp, måtte han gi etter for skjebnen. Cæsar tok seg fryktelig nær av det som hendte denne kraftige mannen, spesielt fordi han ble drept i så manges påsyn. Han hadde et sterkt ønske om å komme ham til hjelp, men han kunne ikke slippe fra der han var, og de som kunne ha gjort det, var altfor skrekkslagne. Mens Julian en lang stund kjempet med døden, sørget han for at bare noen få av dem som gav ham dødsstøtet, kom seg unna uskadd. Til slutt ble halsen hans skåret over, ikke uten vanskelighet og dette gjorde ham meget berømt, ikke bare hos romerne og Cæsar selv, men også blant hans fiender. Da tok jødene hånd om hans kropp og sendte romerne på flukt og stengte dem inne i Antonia-borgen. De som utmerket seg og kjempet ytterst heltemodig på jødenes side, var Alexas og Gryphteus fra Johannes' parti, og fra Simons parti Malachias og Judas, sønn av Merto, og Jakob, sønn av Sosas, kommandanten over idumeerne, og de to selotene, brødrene Simon og Judas, Jairus' sønner.

* Reland bemerker her at Antoniaborgen var høyere enn gulvet i tempelet eller forgården like ved, og derfor gikk de nedover derfra til tempelet.

** I denne talen av Titus kan vi se hvordan romerne så på døden, om den lykkelige tilstand hos de tapre som døde i krig, og den motsatte tilstanden hos dem som led en vanærende død av sykdom i sine senger.

KAPITEL 2

TITUS BEFALER AT ANTONIABORGEN SKAL ØDELEGGES. HAN OVERTALER JOSEFUS TIL Å FORMANE JØDENE PÅ NYTT OM OVERGIVELSE.

1. Og nå gav Titus ordre til sine soldater om å grave ut fundamentet under Antonia-borgen, slik at han fikk en skikkelig åpning så hæren kunne komme opp. Han fikk også hentet Josefus, for han var blitt informert den samme dagen som var den

sjuende dagen[1] i panemus (tammus) om at ofringen med ”det daglige offer” var uteblitt da det ikke fantes noen som kunne gjennomføre den, og at folket var i stor sorg over det. Han befalte ham å si det samme til Johannes som han hadde fortalt tidligere, at hvis han hadde noen onde planer om å slåss, kunne han komme ut med så mange mann som han selv syntes, for å kjempe uten fare for å ødelegge byen eller tempelet. Men han ønsket ikke at tempelet skulle ødelegges og Gud bli vanæret, for da ville han kunne begynne å ofre igjen hvis han ønsket det, og peke ut de jødene som kunne forrette. Josefus sto på et sted der han kunne bli hørt, ikke bare av Johannes, men av mange flere, og erklærte at Cæsar hadde gitt ham i oppdrag å tale til dem på hebraisk. Han ba dem innstendig om å spare deres egen by og slukke ilden som nå var like ved å fortære tempelet, og at de skulle forrette de vanlige ofrene for Gud i det.

Da han sa disse ordene, kunne man merke en trist taushet hos folket. Men tyrannen selv skjelte ut Josefus og forbannet ham og la til at han ikke var redd for at byen skulle bli tatt, for det var Guds egen by. Josefus svarte med høy røst: ”Du har sannelig holdt byen vidunderlig ren for Gud! Og tempelet er fullstendig rent! Du er ikke uskyldig i noen tenkelig ugudelighet mot ham som du bygger alt ditt håp om hjelp på! Han får altså fremdeles sine sedvanlige offer! For en ondskapsfull slyngel du er! Hvis noen skulle ta fra deg dine daglige måltider, ville du se på ham som din fiende, mens du tror at Gud er din støtte og hjelp i denne krigen der du har snytt ham for den evige tilbedelsen! Og du beskylder romerne for dette, som helt til nå har passet på at våre lover blir overholdt og nesten har tvunget disse ofringene til å fortsette, de som du på din måte har avbrutt! Hvem kan la være å sørge og jamre seg over den forferdelige forandringen som har foregått i denne byen? Ingen av de fremmede eller dine fiender kan rette opp den gudløsheten som du er årsaken til, mens du som er jøde og er opplært i våre lover, er blitt en større fiende av dem enn de andre!

Men Johannes, det er aldri noen skam å omvende seg og rette på det som er gjort feil, endog av det aller verste. Du har et eksempel for deg hos jødenes konge Jekonja, dersom du vil redde byen, for han gikk frivillig ut av byen før den ble tatt da kongen i Babylon førte krig mot ham, og gikk frivillig i fangenskap med sin familie for at ikke helligdommen skulle bli utlevert til fienden og for at han ikke skulle se at Guds hus ble oppbrent. Derfor blir han feiret hos jødene og hans minne er blitt udødelig og går fra slekt til slekt gjennom alle tidsaldere. Johannes, dette er et glimrende eksempel i en slik farefull tid, og jeg tør love deg at romerne vil tilgi deg. Og merk deg at jeg som nå formaner deg, er av ditt eget folk og det er jeg som er jøde som lover deg dette. Det er opp til deg å tenke over hvem jeg er som gir deg dette rådet, og hvor jeg kommer fra, for mens jeg er i live, skal jeg aldri havne i et slikt slaveri at jeg skal fornekte min egen slekt og glemme loven fra våre fedre. Du er oppbrakt over meg igjen og skriker og skjeller meg ut, og jeg kan ikke nekte for at jeg fortjener en enda verre behandling enn dette når jeg til tross for skjebnen gir deg en slik vennlig invitasjon og prøver å fremskaffe en redning for dem som Gud har fordømt. Og hvem er det ikke som vet hva disse oldtidens profeter har skrevet – og spesielt det oraklet som nå er i ferd med å bli oppfylt i denne ulykkelige byen? For de forutsa at denne byen skulle bli tatt mens noen var i ferd med å slakte ned sine egne landsmenn! Og er ikke både byen og hele tempelet oppfylt av døde kropper av dine egne

landsmenn? Derfor er det Gud, og Gud selv, som har tent denne ilden for å rense byen og tempelet ved hjelp av romerne[2], og som vil ribbe denne byen som er oppfylt av din skam og skjensel."

2. Josefus talte disse ord med sukk og tårevåte øyne, og hans stemme ble avbrutt av hulking. Romerne kunne ikke annet enn ha medynk med hans anfektelse og undre seg over hans oppførsel, mens Johannes og de som var med ham, bare ble ennå mer rasende på romerne på grunn av dette og ønsket å få hånd på Josefus. Likevel hadde denne talen en innflytelse på mange av de bedre, og flere av dem var så skremte av vaktene som opprørerne hadde satt ut at de holdt seg der de var og forsonte seg med at både de og byen var dømt til ødeleggelse.

Det var også noen som så seg om etter en anledning til å komme seg vekk i all stillhet og flyktet til romerne, og blant dem var overprestene Josef og Jesus og tre av sønnene av overpresten, hvis far het Ismael som var blitt halshugget i Kyrene, og fire sønner av Mattias og en sønn av en annen Mattias som rømte sin vei etter farens død. Hans far ble drept av Simon, Gioras sønn, sammen med tre av hans sønner, slik jeg før har fortalt, og mange av stormennene gikk over til romerne sammen med overprestene. Cæsar tok ikke bare vennlig imot disse menn, men da han visste at de ikke frivillig ville leve etter skikkene hos andre nasjoner, sendte han dem til Gophna og ba dem holde seg der inntil videre, og han sa til dem at så snart han var ferdig med denne krigen, ville han gi dem deres eiendommer tilbake. Derfor trakk de seg tilfredse bort til denne lille byen de hadde fått anvist, uten å frykte noen fare. Men da de ikke kom, påsto opprørene at disse overløperne var blitt drept av romerne – og det gjorde de for å skremme dem som var igjen fra å rømme i redsel for å få den samme behandlingen. Dette knepet lyktes dem en stund, for lignende triks hadde vært brukt før, for de andre ble skremt fra å rømme da de var redde for at det skulle gå dem likedan.

3. Men da Titus hadde kalt disse mennene tilbake fra Gophna, befalte han at de skulle gå rundt muren sammen med Josefus og vise seg for folket, og etter dette var det mange som flyktet til romerne. Disse mennene kom sammen i stort antall og sto foran romerne og bønnfalt opprørerne med sukk og gråt om å slippe romerne inn i byen og redde sitt eget bosted, og hvis de ikke ville gå med på dette forslaget, burde de i det minste gå ut av tempelet og redde det hellige hus så de kunne bruke det selv igjen, for romerne ville ikke våge å sette fyr på det hvis det ikke var av den ytterste nødvendighet. Likevel motsa de dem enda kraftigere og rettet høylydte og bitre beskyldninger mot overløperne.

Så gjorde opprørerne krigsmaskinene klare for å kaste prosjektiler, spyd og steiner mot tempelportene fra en passende avstand, mens hele området rundt tempelet kunne sammenlignes med en gravplass, så stort var antallet døde, og huset selv kunne sammenlignes med en festning. Dermed løp mennene under full bevæpning mot de helligdommene som ellers var utilnærmelige, og mens hendene deres ennå var varme av blodet som de hadde utøst av sitt eget folk, gikk de så langt i sine overtredelser at det samme raseriet som de ville hatt mot romerne dersom de hadde gjort seg skyld i å mishandle dem, provoserte romerne til raseri mot jødene fordi de skjendet sin egen religion og sine skikker. Nei, det var ingen romer som ikke

betraktet ødeleggelsen av tempelet med hellig avsky, for de hadde forgudet det, og ønsket at røverne skulle besinne seg før skadene ble uopprettelige.

4. Tingenes tilstand gikk kraftig inn på Titus, og han refset Johannes og hans parti og sa: "Har ikke dere onde uslinger, med vår tillatelse, satt opp denne skillemuren[3] foran helligdommen? Har ikke dere fått tillatelse til å sette opp søyler i riktig avstand og så sørget for at forbudet ble inngravert på gresk og med deres egne bokstaver, at ingen fremmed skulle komme innenfor denne muren? Har ikke vi gitt dere tillatelse til å henrette dem som går innenfor, selv om han var en romer? Hvorfor tråkker dere på de døde legemene i tempelet? Og hvorfor skjender dere dette hellige hus med blod både fra utlendinger og jøder? Jeg appellerer til mitt lands guder og til enhver god gud som noensinne har hatt respekt for dette sted, for jeg tror ikke det lenger blir aktet av noen av dem, og jeg appellerer også til min egen hær og de jødene som er hos meg nå, og endog til dere selv, at jeg ikke må tvinges til å vanhellige tempelet deres. For hvis dere bare vil flytte kampplassen, vil ingen romer komme nær helligdommen eller gå løs på den, nei, jeg vil gjøre det jeg kan for å spare det hellige hus, enten dere vil eller ikke."[4]

5. Da Josefus forklarte disse tingene på vegne av Cæsar, trodde både røverne og tyrannen at disse formaningene kom fordi Titus var redd, og ikke fordi han hadde godvilje for dem, og de ble bare frekkere. Men da Titus så at disse mennene hverken kunne beveges ved medfølelse eller ved den bekymringen man hadde for tempelet, fortsatte han, om enn uvillig, med å kjempe mot dem. Han kunne egentlig ikke føre hele hæren mot dem, for stedet var så trangt, men han valgte ut tretti fra hver hundre av de tapreste mennene og han overlot ett tusen til hver av tribunene og gjorde Cerealis til øverstkommanderende, og så gav han ordre om å angripe vaktene ved tempelet ved den niende time på natten.

Men da han nå hadde væpnet seg for å gå ned sammen med dem, ville vennene hans ikke tillate ham det fordi det var for farlig, også på grunn av offiserenes anbefaling, for de sa at han ville utrette mer ved å sitte oppe i tårnet i Antoniaborgen for å dele ut belønninger til dem som utmerket seg under kampen, enn om han gikk ned med dem og satte seg selv i fare ved å gå foran dem for at de andre skulle kjempe tappert når Cæsar så på dem. Dette gikk Cæsar med på og sa at den eneste grunnen til at han hadde gått med på dette, var at han da kunne bedømme deres modige handlinger slik at ingen tapper soldat ikke skulle bli kjent og miste sin lønn, og at ingen kujon skulle unngå straff. Han ville selv være øyenvitne og stadfeste det som hadde skjedd og fastsette straff og belønning. Dermed sendte han soldatene til verket på det fastsatte tidspunktet, mens han selv gikk til et høyere sted i tårnet i Antonia for å overvåke det som foregikk, og utålmodig vente på det som skulle skje.

6. Men de soldatene som ble sendt av sted, fant at tempelvaktene ikke sov slik de hadde håpet, og da måtte de straks slåss med dem mann mot mann, i det de fòr voldsomt på dem med et kraftig rop. Og da de andre ved tempelet hørte ropet fra vaktene, løp troppene mot dem. Da mottok romerne dem som kom først, mens de som fulgte dem, overfalt sine egne tropper og mange av dem behandlet sine egne soldater som om de var fiender, for den store forvirringen og støyen fra begge sider hindret dem i å skjelne stemmene fra hverandre, og mørket hindret dem fra å se, i

tillegg til den blindhet som kommer av lidenskap og angst på samme tid, og slik var det for alle soldatene de hadde angrepet. Denne forvirringen gjorde mindre skade på romerne enn på jødene, for de hadde sluttet seg sammen under skjoldene, og gjennomførte angrepet mer disiplinert enn de andre, og alle sammen kjente sitt passord, mens jødene stadig var spredt omkring i landene og angrep og trakk seg tilbake på slump, og tok dermed ofte feil og trodde at deres egne var fiender. Hver av dem tok imot sine egne menn i mørke, akkurat som romerne, men angrep dem slik at mange flere ble skadet av sine egne folk enn av fienden inntil det ble dag, da man kunne se hva kampen gikk ut på. Da stilte de seg i slagorden som to adskilte flokker, og kastet og skjøt på hverandre og forsvarte seg, men ingen gav etter eller ble trette.

Romerne trettet med hverandre om hvem som skulle kjempe mest iherdig, både hver enkelt mann eller hele regimenter som var under oppsikt av Titus. Og hver og én sluttet at denne dagen ville føre til forfremmelse dersom man kjempet tappert. Den største motivasjonen jødene hadde i utsikt ved å kjempe kraftig, var frykten de hadde både for seg selv og for tempelet, og fordi tyrannen deres var hos dem og oppildnet noen av dem og slo og truet andre til å være modige. Kampen hadde nå stort sett stanset opp, og da gikk soldatene sin vei, men kort tid etter kom de plutselig tilbake, for det var ikke plass nok for noen av partene til å flykte. Og fremdeles kom det en forvirret støy fra Antoniaborgen der man stadig ropte til mennene om tappert å presse på når de ble for harde for jødene, og å holde stangen når de trakk seg tilbake, så det ble til et slags krigsteater, for det som ble gjort i denne krigen, kunne hverken skjules for Titus eller for dem som var hos ham. I det lange løp viste det seg at i denne kampen som begynte ved den niende timen på natten og ikke var over før etter den femte time på dagen, kunne ingen av dem si at de hadde fått motparten til å trekke seg tilbake. Men begge hærene etterlot seieren i uvisshet til tross for at de som hadde utmerket seg på romernes side, var svært mange. På jødenes side og de som var med Simon, var Judas, sønn av Merto og Simon, sønn av Josias, og blant idumeerne Jakob og Simon, sistnevnte var sønn til Cathlas og Jakob var sønn til Sosas og av dem som var med Johannes, var det Gyphteus og Alexas og av selotene Simon og Jairus.

7. I mellomtiden hadde den romerske hæren i løpet av sju dagers tid, fjernet noen grunnsteiner under Antoniaborgen og laget en åpen vei til tempelet. Så kom legionene inn til den ytre forgården[5], og begynte å bygge forsvarsramper. Den ene forskansningen var ved det nordvestre hjørne av det indre tempelet.[6] En annen var ved nord-bygningen mellom de to portene, og av de andre to var det en ved den vestre sidebygningen ved den ytre forgården, og den andre ved den nordre side-bygningen. Disse arbeidene ble utført av romerne, men ikke uten slit og vanskeligheter, spesielt fordi de måtte hente materialene over en avstand på 20 kilometer. De hadde også andre vanskeligheter, selv om de var sikre på at de skulle unngå fellene som jødene la for dem. Den dristighet som hadde inspirert jødene til å prøve å unnslippe mens noen av romernes ryttere ble ført ut for å samle brensel og høy til fòr for hestene og derfor ikke hadde satt på bislene under foringen, førte til at jødene angrep dem i flokkevis og grep dem. Og da dette skjedde stadig vekk og Cæsar trodde at hestene var blitt stjålet på grunn av forsømmelse fra deres egne folk og ikke på grunn av jødenes dyktighet, bestemte han seg for å være strengere med å få dem til å passe på hestene. Derfor befalte han at en av de soldatene som hadde

mistet hestene skulle få dødsstraff, og slik skremte han de andre til å passe bedre på hestene for fremtiden. Nå forlot de dem ikke lenger når de skulle gresse, og fulgte dem hele tiden når de skulle skaffe dem det de trengte. Slik fortsatte romerne med krigen mot tempelet, og å bygge forsvarsramper mot det.

8. Dagen etter at romerne hadde gått inn gjennom bresjen, var mange av opprørerne så hjemsøkt av sulten etter at plyndringene deres hadde mislyktes, at de samlet seg og angrep de romerske vaktene på Oljeberget i den ellevte timen på dagen. Først trodde jødene at de ikke ville vente et slikt angrep fordi de var i ferd med kroppspleie, og da ville det være lett å slå dem. Men romerne var på forhånd klar over at de kom for å angripe, og de løp straks sammen fra naboleirene og hindret dem i å komme over forskansningen som var bygget omkring dem. Det kom til en skarp konfrontasjon, og flere storverk ble utført på begge sider der romerne viste både mot og dyktighet i kampen, mens jødene fòr på dem med overstadig voldsomhet og utålelig fanatisme. Den ene part var drevet av skam og den andre av nødvendighet, for romerne syntes det var skammelig å la jødene slippe unna, nå som de var gått i fella, mens jødene bare hadde én tanke, å redde seg selv ved å bryte gjennom romernes forskansning med vold og makt.

Så var det en mann blant rytterne som het Pedanius som satte sporene i hesten og med voldsom kraft grep en ung mann fra fienden om ankelen da han la på sprang etter at jødene var slått og ble drevet ned i dalen. Til tross for at denne mannen var robust og kraftig og kledd i rustning, bøyde Pedanius seg dypt ned fra hesten, og så sterk var han i høyre armen og så dyktig en rytter var han at han holdt ham fast som sitt bytte og en kostelig skatt og førte ham som fange til Cæsar. Titus beundret mannen som hadde grepet ham for hans styrke og befalte at mannen han hadde fanget, skulle straffes med døden for å ha angrepet romernes forskansning. Så gikk han i gang med å beleire tempelet og å øve press fra rampene.

9. I mellomtiden var jødene blitt så fortvilte etter kampene, og krigen blitt verre og verre og var kommet helt til det hellige hus, så man nesten kan si at de kuttet av de kroppsdelene som var blitt infisert, for at sykdommen ikke skulle spres ytterligere. De satte fyr på den nordvestre sidebygningen som lå inntil Antoniaborgen, og etterpå falt det om lag 9 meter av sidebygningen slik at det også tok fyr i helligdommen. Og to dager etterpå, eller på den tjuefjerde dagen av den før omtalte måneden panemus eller tammus, satte romerne fyr på den ene sidebygningen som lå inntil den andre, slik at ilden spredte seg 7 meter lenger. Jødene fjernet taket og fortsatte med dette inntil Antoniatårnet løsnet fra tempelet og falt, enda det sto i deres makt å stanse ilden. Men de lå stille da det ble satt fyr på tempelet, for de trodde at det var til fordel for dem at det brant. Men hærene kjempet fortsatt mot hverandre omkring tempelet og partene angrep hverandre hele tiden.

10. Det var en mann blant jødene som var kortvokst og hadde et skummelt utseende, han hadde hverken noen respektabel karakter eller herkomst, og hans navn var Jonatan. Han gikk ut til overpresten Johannes' monument og der brukte han seg på romerne med mange frekkheter og utfordret de beste av dem til å møte ham i tvekamp, og mange som sto der fnyste av ham, mens andre forståelig nok var redd ham. Og noen tenkte at det ikke var rett å gi seg i kamp med en mann som ønsket å

dø, mens andre som kjempet fortvilt for å berge livet, skulle sette seg selv i fare overfor en person som ikke engang hadde respekt for Gud og som man ikke kom noen vei med, når man dessuten ville komme i fare for selv å bli tatt til fange. Slikt ville ikke være mannsmot, men en fullstendig overilet handling. Derfor var det ingen som gikk frem og tok i mot mannens utfordring, mens denne jøden i ett kjør skjelte dem ut som feiginger, for han var svært arrogant i sin forakt mot romerne. Da var det en rytter som het Pudens, som i raseri over hans ord, hans frekkhet og hensynsløse overmot, hans lave rang og kroppsbygning – sprang på ham, men av visse grunner ble han for hard for ham, for da han ble offer for sitt eget uhell, falt han, og mens han lå der, sprang Jonatan mot ham og skar halsen over på ham og stilte seg opp på hans døde kropp, viste frem sitt blodige sverd og rystet sitt skjold med venstre hånd og ropte flere ganger mot romerne og triumferte over den døde og spottet romerne. Til slutt skjøt en hundremannsfører som het Priscus, en pil som gjennomboret ham mens han holdt på med å leke og hoppe omkring og dumme seg ut. Da lød det et rop både fra jødene og romerne, selvsagt av ulike grunner. Jonatan svimlet i smerte av såret og falt ned på liket av sin motstander – et klart eksempel på hvordan hevnen kan ramme menn som lykkes i krig, uten at man nødvendigvis fortjener det.

---

1 Dette var i sannhet en bemerkelsesverdig dag, den sjuende panemus (tammus), år 70 e.Kr. for Daniels forutsigelse, 606 år tidligere, sa om romerne at "i midten av uken skal brennoffer og slaktoffer opphøre," Dan,9,27. Fra februar år 66 e.Kr. gikk nemlig Vespasian til krig nettopp på dette tidspunktet som var tre og et halvt år tidligere.

2 Josefus taler slik at det er helt klart at han var fortrolig med at Gud var på romernes side og gjorde bruk av dem for å ødelegge jødene. Dette var egentlig situasjonen, slik først Daniel, og siden vår Frelser senere tydelig forutsa.

3 Om denne skilleveggen mellom jødene og hedningene med søylene med inskripsjoner, se beskrivelsen av tempelet i kap.15.

4 At disse opprørske jødene var den direkte foranledning til ødeleggelsen og ildebrannen i byen og tempelet, og at Titus alvorlig og vedvarende prøvde å redde dem begge, er her og over alt ellers tydelig hos Josefus.

5 Hedningenes forgård.

6 Israels forgård.

KAPITEL 3

JØDENES KRIGSLIST, DER DE BRANT OPP MANGE AV ROMERNE. DEN FRYKTELIGE HUNGERSNØDEN I BYEN BESKRIVES.

1. Opprørerne som befant seg inne i tempelet prøvde hver dag å slå fra seg soldatene på rampene, og på den tjuesjuende dag i den før nevnte måned, (panemus eller tammus), fant de på en strategi som var slik: De fylte opp den delen av den vestre sidebygningen* som lå mellom bjelkene og taket under dem, med tørre materialer, tjære og bek, og så trakk de seg tilbake som om de var utslitte etter anstrengelsene. Mange av de uoppmerksomme romerne som var preget av voldsom lidenskap, fulgte etter dem og satte stiger opp mot bygningen og kom seg plutselig opp på den, mens de som tenkte seg om og forsto jødenes uberegnelige tilbaketrekning, sto stille der de var. Mens sidebygningen var oppfylt av alle dem som hadde gått opp etter stigen, satte jødene fyr på alt sammen og flammene slo plutselig ut over alt, og de romerne som var utenfor fare, ble grepet av forskrekkelse, mens de som befant seg midt i livsfaren var i den ytterste fortvilelse. Og omgitt av flammer var det noen som kastet seg bakover ned i byen, mens andre falt blant fiendene i

tempelet, og andre hoppet ned på sine egne menn og brakk armer og bein. Men svært mange voldshandlinger ble forhindret av ilden, selv om noen prøvde å slukke den med sverdene. Men ilden spredte seg så plutselig at de ble omringet av den og måtte omkomme.

Cæsar selv kunne ikke annet enn ha medynk med dem som omkom selv om de hadde gått opp dit uten å være blitt beordret til det, for det var ikke noe håp om redning for dem. Det var likevel en viss trøst for dem som omkom at alle kunne se hvordan han sørget over dem som mistet livet for saken, for han sprang opp og ropte ut til dem som var med ham og oppfordret dem til å gjøre sitt ytterste for å redde dem. Slik døde alle sammen lykkelig, for de fikk med seg Cæsars ord og omtanke som et gravminne. Det var faktisk også noen som trakk seg inntil veggen i bygningen og reddet seg ut av ilden da de ble omringet av jødene, og selv om de gjorde motstand lenge, ble de likevel såret og falt etter hvert døde om.

2. Til slutt var det blant dem en ung mann som het Logus, og han ble til ære og pryd i denne triste historien, for om alle som omkom var verdt et minnesmerke, fortjente han det aller mest. Jødene beundret denne mannen for hans mot, men da de hadde enda mer lyst til å drepe ham, overtalte de ham til å komme ned til dem ved at de lovte å spare hans liv. Men hans bror Kornelius overtalte ham til ikke å tilsøle sin egen og den romerske hærens ære på denne måten. Han fulgte det siste råd, løftet sitt sverd foran begge hærene, og drepte seg selv.

Det var også en mann som het Artorius blant dem som var omgitt av flammene, og han unnslapp ved hjelp av sin kløkt, for da han hadde tilkalt Lucius med høy røst, en av sine medsoldater som hadde ligget i samme telt som han, sa han: ”Jeg gjør deg til arving til alt det jeg har, hvis du vil komme og ta i mot meg.” Straks hoppet han i mot ham og reddet livet, mens han som skulle ta imot ham, ble slengt så voldsomt mot brolegningen av vekten at han døde med én gang. Denne sørgelige hendelsen gjorde romerne triste en stund, men det fikk dem til å være mer på vakt heretter og passe seg for jødenes snarer som hadde påført dem så mye skade fordi de var ukjent på stedet og heller ikke kjente innbyggerne nok. Sidebygningen brant ned helt til Johannes’ tårn, det som han hadde bygget da han var i krig med Simon om portene som førte til Xystus. Jødene ødela den delen av bygningen som lå inntil tempelet etter at de hadde tatt livet av dem som hadde kommet seg opp på den. Men den neste dagen brant romerne ned den nordre delen fullstendig, helt til den østre sidebygningen, der deres felles hjørne vendte mot Kedrondalen og var bygget over den slik at det var svimlende høyt ned. Slik sto det altså til med tempelet nå.

3. Tallet på dem som omkom av sult i byen var formidabelt, og de lidelsene de gjennomgikk var ubeskrivelige, for om så bare en skygge av noe spiselig skulle dukke opp, ble det krig av det, og de beste venner begynte å slåss om det og snappet fra hverandre de usleste ting til livsopphold. De ville heller ikke tro at de som var døende, ikke hadde mat, for ranere gjennomsøkte alt de hadde, mens de oppgav ånden, fordi de kunne tenkes å ha skjult mat på kroppen og bare lot som om de døde. Ranerne løp gapende og snublende omkring som gale hunder, ramlet gjennom dørene som drukne, og de sprang inn i de samme husene to og tre ganger på samme dag i sin nød og forvirring. Sulten var så utålelig at den fikk dem til å tygge

slike ting som de skitneste dyrene ikke ville røre enn si presterte å spise det, og de spiste belter og sko, trakk læret av skjoldene og gnog på det. Og aksene på gammelt høy ble også til mat og noen samlet opp trevler som de solgte til en pris av fire attiske drakmer for bare en ubetydelig mengde. Men hvorfor skal jeg beskrive den skammen hungersnøden påførte folk så de spiste døde ting, når jeg kan fortelle noe som ikke har sin like i historien, hverken hos grekerne eller barbarene! Det er forferdelig å snakke om det og utrolig når man får høre det. Jeg har motvillig utelatt noe om vår elendighet, slik at det ikke skal se ut som om jeg ønsket å fortelle for etterslekten noe så uhørt, selv om jeg har utallige vitner til det på min egen alder. Og mitt land ville ha dårlig grunn til å takke meg om jeg skulle tie om denne elendigheten.

4. Det var en kvinne som het Maria som bodde på den andre siden av Jordan, hennes far het Eleasar i landsbyen Bethezub, og det betyr *Isopens hus*. Han var fremstående på grunn av sin rikdom og sin fine familie, og hun hadde flyktet til Jerusalem med resten av folket, og ble på denne tiden innestengt i byen under beleiringen. Sine eiendeler hadde hun fått med seg fra Perea til byen. Blant alt det hun hadde samlet sammen, var det også matvarer, men de ble fjernet av rovgriske vaktmannskaper som hver dag kom løpende inn i huset hennes for å få tak i dem. Dette gjorde den arme kvinnen desperat og hun skjelte ut og forbannet disse rovgriske villmennene og provoserte dem til raseri mot henne, selv om ingen ville ta hennes liv fordi hun var sint, da de hadde en viss medynk med henne. Om hun fant noe spiselig, følte hun at hennes slit var for andre og ikke for henne selv. Og nå var det blitt umulig for henne å finne mer, og hungeren gikk gjennom marg og ben, mens fortvilelsen ble verre enn selve sulten, og til slutt var det intet annet enn lidelsen og nøden som opptok henne. Så fant hun på det mest unaturlige av alt, for hun tok sin sønn som var et diebarn, og sa: ”O, du ulykkelige spedbarn! Hvem skal jeg bevare deg for i denne krigen, i denne sulten og under dette opprøret? Og i denne krigen med romerne vil de gjøre oss til slaver dersom de sparer våre liv! Sulten vil også ta livet av oss før vi kommer så langt at vi blir slaver, og likevel er disse opprørske bandittene enda verre enn dette. Kom igjen, vær du mat for meg, og vær en skrekk for disse opprørske uslingene, så dette blir et skjellsord for verden og det eneste som blir igjen etter jødenes ulykker.”

Straks hun hadde sagt dette, slaktet hun sin sønn, stekte ham, spiste halvparten og gjemte resten. Så kom opprørerne inn og kjente den skremmende lukten av denne maten, og da truet de med å skjære halsen over på henne dersom hun ikke fortalte dem hva hun hadde laget i stand. Hun svarte at hun hadde tatt vare på en fin porsjon for dem, og så tok hun frem det som var igjen av hennes sønn. Da grep de det med skrekk og gru og sto som forstenet da hun sa til dem: ”Dette er min egen sønn og dette har jeg gjort selv! Kom igjen og spis, for jeg har selv spist av det! Ikke lat som om dere er mer pripne enn en kvinne eller har større medynk enn en mor, og hvis dere er så fintfølende at dere avskyr mitt offer som jeg bare har spist halvparten av, la meg da få beholde resten.” Etterpå gikk disse mennene skjelvende ut, for de var aldri blitt skremt av noe så fryktelig som dette, og motvillig forlot de restene av kjøttet til moren. Etter dette ble byen fylt av forferdelige handlinger, for da alle fikk vite om dette fryktelige tilfellet, skalv de som om de selv hadde gjort noe så uhørt. Mange var så fortvilt over hungersnøden at de ønsket å dø, og de som allerede var døde, ble priset lykkelige fordi de ikke hadde levd lenge nok til å se eller høre om en slik nød.

5. Denne sørgelige hendelsen ble hurtig meddelt romerne, og det var noen som ikke ville tro det, mens andre hadde medynk med jødene i deres nød. Andre ble provosert av dette til å hate vår nasjon med enda større bitterhet, mens Cæsar unnskyldte seg overfor Gud i denne saken ved at han hadde lovt jødene fred og frihet, og til og med at han skulle glemme alle deres tidligere uforskammetheter, men at de, i stedet for å rette seg etter dette, hadde valgt å gjøre opprør, valgt krig i stedet for fred, og sult i stedet for velstand og overflod. De hadde selv satt fyr på tempelet som vi hittil har spart, og derfor fortjente de å få slik mat som dette. Og denne forferdelige handlingen å ete sitt eget barn, burde bli straffet med deres eget lands undergang, og man burde ikke la en slik by bli sett av solen på hele den beboelige jord der mødre skaffer seg mat på denne måten, selv om det passet seg bedre for fedre enn for mødre å spise av dette, da det er de som fortsetter å føre krig mot oss, selv etter at de har gjennomgått en slik elendighet. Samtidig som han sa dette, tenkte han på den desperate situasjonen som disse mennene måtte være i, og han ventet heller ikke at de ville kunne bli sindige og edrue uten at de gjennomgikk anger og omvendelse.

---

* I hedningenes forgård.

KAPITEL 4

DA FORSVARSRAMPENE VAR FERDIGE OG RAMBUKKENE VAR FØRT FREM OG DE IKKE KUNNE GJØRE NOE, GAV TITUS ORDRE OM Å STTE FYR PÅ TEMPELPORTENE. KORT TID ETTER VAR OGSÅ DET HELLIGE HUS NEDBRENT, SELV OM DET VAR UTEN HANS SAMTYKKE.

1. Nå hadde to av hans legioner gjort ferdig de to forsvarsrampene på den åttende dag i måneden lous (ab). Da gav Titus ordre om at rambukkene skulle hentes og rettes mot den vestre bygningen ved det innerste tempelet. Før disse ble hentet, hadde allerede de tyngste av alle murbrekkerne hamret på muren sammenhengende i seks dager uten stans, uten å kunne gjøre noen skade på den, for steinene var så store og så godt sammenføyde at de ble for vidløftige for denne maskinen og de andre rambukkene. Andre romerske mannskaper underminerte fundamentene ved den nordre porten, og etter et fryktelig slit fikk de fjernet de ytterste steinene, men likevel ble porten holdt oppe av de innerste steinene og sto der fremdeles uskadd, inntil arbeiderne fikk satt opp leidere mot sidebygningene etter at de hadde mislyktes med rambukkene og brukt både spett og brekkjern.

Jødene hindret dem ikke under dette arbeidet, men da de hadde kommet seg opp, overfalt de dem og sloss med dem, og noen skjøv de ned baklengs og hodestups, mens de drepte andre. Noen tok de livet av mens de var på tur ned igjen, og dro til dem med sverd før de fikk beskyttet seg med skjoldene, og noen av leiderne skjøv de ned mens de var oppfylt av bevæpnede menn. Samtidig foregikk det et fryktelig massedrap på jødene, mens de som passet på murbrekkerne kjempet hårdt for å beskytte dem, for det ville være forferdelig hvis de skulle klare å stjele krigs-maskinene fra dem. Likevel klarte jødene etter hvert å få tak i disse maskinene mens de drepte dem som var på tur opp etter stigene, og resten ble så ydmyket på grunn av alle de drepte at de trakk seg tilbake, selv om ingen romere døde uten å ha gjort en god innsats før de døde.

De opprørerne som hadde kjempet heltemodig i tidligere kamper, gjorde det også nå, og med dem Eleasar som var bror til tyrannen Simon. Men da Titus skjønte at hans anstrengelser for å spare et fremmed tempel førte til skade på hans egne soldater og at mange ble drept, gav han ordre om å sette fyr på inngangsportene.

2. Samtidig kom Ananus fra Emmaus over til ham, og han var den mest brutale av Simons vaktmenn, samt Arkelaus, sønn av Magadatus, da de fremdeles håpet å bli tilgitt fordi de forlot jødene på en tid da romerne hadde overtaket. Titus nektet disse menn dette fordi han så på dette som et utspekulert knep, for da han var blitt underrettet om deres grusomhet mot andre jøder, ønsket han først å få dem henrettet. Han sa til dem at de var drevet til dette på grunn av den ytterste nød og ikke av godvilje, og at de ikke fortjente å bli bevart av dem som hadde satt fyr på byen deres som de nå flyktet fra. Den tryggheten han inntil da hadde lovt desertører, kunne ikke overvinne hans ergrelse, og følgelig sendte han dem fra seg uten å gi dem de samme privilegiene som han hadde lovt andre.

Nå hadde soldatene allerede satt fyr på portene, og sølvet som dekket dem ledet varmen hurtig inn til treverket, slik at ilden plutselig spredte seg og tok tak i sidebygningene. Da jødene fikk se flammene omkring seg, mistet de motet og sank sammen i slik forskrekkelse at ingen lenger hadde det travelt med å forsvare seg eller prøve å slukke, men ble bare stående som forstenet å måpe til det hele. Men de sørget ikke så mye over tapet av det som nå var i brann at de for fremtiden ble klokere av det. Og nå mens det hellige hus brant, ble de ennå mer rasende på romerne. Ilden brant både denne dagen og den neste, for soldatene var ikke i stand til å brenne alle sidebygningene omkring på én gang, men bare stykkevis.

3. Men den neste dagen befalte Titus at noen av soldatene skulle slukke ilden og lage en gate som skulle gjøre det lettere for legionene å marsjere inn, mens han selv sammenkalte offiserene. Blant dem var det samlet seks av de fremste menn: Tiberius Alexander som var befalingsmann under generalen over hele hæren, samt Sextus Cerealis, befalingsmann over den femte legion, Larcius Lepidus, befalingsmann over den tiende legion, Titus Frigius, befalingsmann over den femtende legion, Eternius, leder av de to legionene som kom fra Alexandria, og Markus Antonius Julianus, prokurator over Judea, og etter disse kom alle de andre prokuratorene og tribunene sammen.

Titus ville da at de skulle gi ham sitt råd om hva som burde gjøres med det hellige huset. Noen syntes at det var best å følge krigens lov å ødelegge det, for jødene ville aldri slutte med å gjøre opprør så lenge dette huset sto, for det var ved dette huset de alle samlet seg. Andre var av den mening at dersom jødene ville forlate det og ingen ville plassere våpnene i det, kunne han redde det, men hvis de steg opp på det og kjempet videre, burde han brenne det, for da kunne man ikke betrakte det som et hellig hus, men en festning, og den ugudelige handling å brenne det ville bli forårsaket av dem som tvang dette igjennom og ikke kunne tilskrives romerne. Men Titus sa at "dersom jødene skulle gå opp på taket av det hellige huset og slåss mot oss derfra, skal vi likevel ikke hevne oss på døde ting, men på mennene selv," og at han aldeles ikke var for at de skulle brenne ned et så mektig verk som dette, for det ville bli til skade for romerne selv, og det ville være et trofé for dem dersom det ble

bevart. Da ble Fonto, Alexander og Cerealis frimodige etter denne erklæringen, og sa seg enige med Titus. Så ble forsamlingen oppløst mens Titus hadde gitt ordre til befalingsmennene om å holde de stridende i ro, mens de bare gjorde bruk av de aller tapreste ved dette angrepet. Og så befalte han at de utvalgte soldatene skulle bane seg vei gjennom ruinene for å slukke ilden.

4. Det er blitt sagt at jødene på denne dagen var så utslitte og forskrekket at de lot være å angripe, men samlet hele styrken den neste dagen og overfalt dem som voktet forgåren rundt tempelet gjennom østporten, omtrent ved den andre timen på dagen. Vaktene møtte angriperne med stor tapperhet, og som en mur dekket de seg med skjoldene og trakk seg tett sammen. Det var klart at de ikke kunne være der lenge, men ville bli overvunnet av den rasende folkemengden som kom mot dem. Men da Cæsar fra toppen av Antoniaborgen fikk se at de sannsynligvis ville gi etter, sendte han noen utvalgte ryttere for å støtte dem. Da så jødene at de ikke kunne motstå dem, og da noen i fronten falt, flyktet de andre, men da romerne skulle gå tilbake igjen, snudde jødene og gikk løs på dem igjen, men da romerne kom bakpå dem, trakk de seg atter tilbake inntil de ble overvunnet om lag ved den femte timen på dagen, og så stengte de seg inne i tempelets forgård.

5. Så trakk Titus seg tilbake til Antoniaborgen og besluttet å storme tempelet neste dag tidlig på morgenen med hele hæren og leire seg omkring det hellige hus. Men fordi Gud hadde fordømt dette huset til ilden for lenge siden og den skjebnesvangre dagen var kommet etter tidsaldrenes gang og det var på den tiende dagen i måneden Ious (ab), mens det i fordums tid ble brent av kongen i Babylon, oppsto denne ilden fra jødene selv. For da Titus trakk seg tilbake, lå opprørerne stille en liten stund og angrep deretter romerne på nytt mens de som voktet det hellige hus holdt på å slukke ilden som brant i tempelets indre (forgård). Men da romerne drev jødene på flukt, havnet de så langt som til det hellige huset. På det tidspunktet var det en av soldatene som uten å avvente ordre, grep tak i noen av de brennende materialene og ble løftet opp av en annen soldat og satte dermed fyr på et gullvindu mot et av rommene i det hellige hus på nordsiden. Dette gjorde han som om han var blitt drevet av et guddommelig raseri. Da flammene slo opp, satte jødene i et stort skrik, og nå sparte de ikke livene sine lenger, og lot ingen ting hindre dem nå siden deres hellige hus som de prøvde å vokte, gikk til grunne.

6. Nå kom en mann løpene til Titus og fortalte ham om ilden mens han hvilte seg i teltet etter det siste slaget, og da reiste han seg straks opp og løp som han skulle til det hellige hus for å få stanset ilden mens alle de andre offiserene fulgte etter ham, og deretter flere legioner i voldsom forskrekkelse. Det hørtes kraftige rop og det oppsto tumulter som er naturlig i en så stor hær i bevegelse. Cæsar ropte til de kjempende soldatene med høy røst og med tegn fra sin høyre hånd at de skulle slukke ilden, men de hørte ikke hva han sa, enda så høyt han talte, for han ble overdøvet av andre lyder. De adlød ham heller ikke da han gav tegn med hånden, mens andre var opptatt med å kjempe og noen var veldig rasende. Legionene som kom løpende til, kunne heller ikke dempe deres lidenskap eller stanse volden, for raseriet hos hver og en var herre over dem mens de flokket seg inn i tempelet og ble trampet ned av hverandre. Mange falt blant ruinene av sidebygningene som ennå var glohete og rykende. Slik omkom de på den samme tragiske måten som de som de

hadde overvunnet, og da de kom nær inntil det hellige hus, hørte de ikke Cæsars ordrer i det hele tatt, og mot hans befaling oppfordret de dem de hadde foran seg til å sette fyr på det. Nå var opprørene i alt for stor nød til å tilby dem hjelp med å slukke, og de ble for øvrig drept og alle ble overvunnet, mens storparten av folket som var svake og uten våpen, fikk halsen overskåret over alt hvor de ble tatt. Rundt omkring alteret lå døde kropper i hauger oppå hverandre, og i trappen* fløt det blod fra dem som hadde falt lengere opp ved alteret.

7. Da Cæsar på ingen måte var i stand til å bremse soldatenes voldsomme raseri, og ilden tiltok mer og mer, gikk han inn i helligdommen sammen med sine kommandanter og så hva som var der inne. Han fant at tempelet langt overgikk det som fantes på lignende steder omkring i landene, og at det ikke var dårligere enn slik det var beskrevet av oss når vi skrøt av det. Og da ilden ennå ikke var kommet til de indre delene, men fremdeles bare i de tilstøtende rommene, og Titus trodde at huset kunne reddes, kom han i hast og fikk overtalt soldatene til slukke ilden, og han beordret hundremannsføreren Liberalius og noen av spydkasterne som var med ham til å slå de soldatene som var gjenstridige, med stavene sine for å holde dem tilbake. Men raseriet deres og hatet mot jødene var sterkere enn respekten for Cæsar og frykten for dem som ville forby dem å holde på. Håpet om plyndring fikk mange til å fortsette da de trodde at det flere steder var fullt av penger, og de så at alt omkring dem var av gull. Det var dessuten en som gikk inn, som hindret Cæsar da han kom løpende for å stanse soldatene, og han kastet ild mot porthengslene i mørket. Da brøt flammene straks ut fra helligdommen, mens Cæsar og offiserene trakk seg tilbake, og det ikke var noen igjen som kunne forby dem utenfor å sette ild på den. Slik brant det hellige hus ned uten Cæsars samtykke.

8. Selv om enhver vil beklage sterkt at et slikt anlegg ble ødelagt, for det var det mest imponerende av alle underverk man har hørt om, både på grunn av størrelsen og den fabelaktige bygningen og den umåtelige mengden rikdom som var blitt brukt på den, i tillegg til dens hellige omdømme, så vil man likevel trøste seg med at det måtte gå slik, for skjebnen er uavvendelig både for alle levende skapninger, bygninger og steder. Men man kan ikke annet en beundre det nøyaktige tidspunktet det skjedde på, for man merket seg at det var i denne samme måneden og på samme dagen at helligdommen ble nedbrent av baylonerne. Årene som var gått fra dens grunnleggelse av kong Salomo, inntil ødeleggelsen i keiser Vespasians andre regjeringsår, utgjør i alt ett tusen, ett hundre og tretti år, sju måneder og femten dager. Og fra den andre bygningen som ble utført av Haggai, i det andre år av kong Kyros' regjering inntil dets ødeleggelse under Vespasian, var det seks hundre og trettini år og førtifem dager.

* Disse trappetrinnene opp til brennofferalteret kan se ut som en uriktig eller unøyaktig beskrivelse av Josefus, da det var ulovlig å lage trappetrinn. Ellers kunne trappetrinn ha blitt innført før Herodes den stores dager og blitt bygget av ham, selv om senere jøder benekter det og sier at skråningen opp til Herodes' alter bare var en rett skråning.

KAPITEL 5

JØDENES FORTVILELSE DA DET HELLIGE HUSET BRANT.
EN FALSK PROFET, OG TEGNENE SOM VARSLET ØDELEGGELSEN.

1. Mens det hellige hus brant, ble alt plyndret av de kunne få tak i, og ti tusen av dem

som ble tatt, ble drept. Man tok ikke hensyn til alder eller viste aktelse for de gamle, for både profane og prester ble drept på samme måte, for denne krigen rammet alle og førte til deres undergang, også dem som bønnfalt om nåde og de som kjempet for å forsvare seg. Ilden spredte seg lang vei og laget en gjenlyd sammen med skrikene fra dem som ble drept, og fordi dette lå høyt oppe og tempelbygningen var svær, så det ut som om hele byen var i brann. Det er vanskelig å tenke seg noe frykteligere enn en slik støy, for samtidig som man hørte ropene fra de romerske legionærer som marsjerte i flokk, hørtes opprørernes klageskrik, for de var omringet av ild og sverd.

De folkene som var igjen og befant seg oppe på høyden, ble slått tilbake av fienden, og i nøden og forskrekkelsen utstøtte de klagerop som folkemengden sluttet seg til, sammen med de mange som ble fortært av hungersnøden. Og da de fikk se ilden over det hellige hus, ble deres munn lukket inntil de med en voldsom kraft igjen brøt ut i gråt og klageskrik. Det hørtes gjenlyd som forsterket støyen, helt fra Perea og fjellene rundt omkring byen. Ulykken var enda verre enn kaoset, for man kunne tro at selve haugen som tempelet sto på, var blitt glohet over alt, og at det hadde flytt enda mer blod enn ild, for de som var blitt drept var flere enn de som drepte dem, og man kunne ikke se grunnen fordi den var helt dekket av døde kropper, mens både soldatene og de som flyktet gikk og sprang over lik-haugene. Nå ble den store flokken av røvere presset ut fra tempelets indre forgård av romerne og kom seg med nød og neppe inn i den ytre forgården og derfra inn i byen, mens resten av befolkningen flyktet inn i sidebygningen til den ytre forgården. Noen av prestene plukket opp piler og spyd fra det hellige hus ved grunnmuren, og skjøt dem mot romerne. Men de oppnådde ikke noe med dette, for da ilden slo imot dem, trakk de seg tilbake til muren som var 4 meter tykk, og der holdt de seg avventende. Men det var to av de fremste av dem, som trass i at de kunne ha reddet seg ved å gå over til romerne eller ta mot til seg og håpe på redning sammen med de andre, kastet seg inn i flammene og brant opp sammen med det hellige huset. De het Mirus, Belgas og Josef, Daleus' sønn.

2. Da romerne vurderte det slik at det var nytteløst å spare alt det som lå rundt omkring det hellige hus, satte de fyr på alt sammen, også restene av side-bygningene og portene, alt unntatt to, den som lå på østsiden, og sørporten, for de ble brent etterpå. De brant også skattkamrene, og der var det lagret en ufattelig mengde penger, og et umåtelig antall kledninger og andre kostelige varer. Kort sagt, det var her jødenes samlede skatter var hopet opp, mens rikfolkene hadde ordnet seg med sine lagerrom der for møbler og innbo. Soldatene kom også til restene av sidebygningen i den ytre forgården til tempelet, dit kvinnene og barna og en stor hop mennesker hadde flyktet, i alt om lag seks tusen. Men før Cæsar hadde besluttet noe angående folket, eller befalt noe om dem, var soldatene i et slikt raseri at de satte fyr på sidebygningene også. Noen omkom ved at de kastet seg hodestups ned derfra, mens andre brant inne i bygningene. Ingen av dem berget livet.

En falsk profet* ble årsaken til at disse menneskene gikk til grunne, for han hadde den samme dagen proklamert i byen at Gud hadde befalt dem å stige opp på tempelet for at de der skulle få mirakuløse tegn på redning. Og det var flere falske profeter som var blitt bestukket av tyrannene til høytidelig å bekjentgjøre for dem at Gud skulle frelse dem for å hindre dem i å desertere, slik at de ble avledet fra

redselen ved et slikt håp. En mann som er i en ulykkelig situasjon har lett for å tro på slike løfter, for når bedrageren innbiller ham at han skal bli reddet fra fortvilelsen, fylles han med håp om frelse.

3. Slik ble det ulykkelige folk lurt av disse bedragerne som til og med løy om Gud, for de hverken hørte på eller brydde seg om de tegn som var så åpenbare og som ganske enkelt forutsa ødeleggelsen. Bedratte og blinde som de var, uten øyne å se med eller evne til å tenke, brydde de seg ikke om de refsende ord Gud hadde uttalt over dem. Slik kom det til syne en stjerne som lignet et sverd som sto over byen, en komet som var der et helt år. (*Halleys komet passerte 4 år før Jerusalems ødeleggelse*) Dette var før jødenes opprør og før den uroen som gikk forut for krigen, da folket kom sammen i store mengder for å feire de usyrede brøds høytid på den åttende dagen i måneden xanticus,* (nisan), og på den niende time på natten. Da skinte det et kraftig lys rundt alteret og det hellige hus så det lignet på fullt dagslys, og dette varte i en hel time. Dette syntes å være et godt tegn for de ukyndige, men ble likevel av de skriftlærde tolket som et varsel om de meget nær forestående begivenheter. Under den samme feiringen skjedde det at en kvige som presten skulle føre frem til ofringen, fødte et lam midt i tempelet. Videre skjedde det at porten til tempelets indre forgård, som var av bronse og meget tung, og bare med vanskelighet kunne stenges av tjue mann, og som hvilte på et fundament av jern, og var festet med bolter som gikk langt ned i det faste gulvet av sammenhengende stein, ble observert i det den åpnet seg av seg selv omkring den sjette time på natten. Da kom de som holdt vakt i tempelet løpende til vaktsjefen som da innfant seg, og kun med store vanskeligheter klarte de å stenge porten igjen.

For allmennheten syntes dette å være et under som varslet lykke, likesom at Gud hadde åpnet porten for lykken. Men de lærde forsto at husets sikkerhet hadde sviktet av seg selv, og at porten hadde åpnet seg til fordel for deres fiender. Og disse erklærte offentlig at dette tegnet varslet om ødeleggelsen som skulle komme over dem. Dessuten inntraff det noen få dager etter festhøytiden, på den tjueførste dagen i måneden artemisius, (iyar), et forunderlig fenomen som jeg tror ville bli regnet som en fabel om det ikke var blitt fortalt av dem som så det, og om ikke begivenhetene som fulgte etterpå, hadde vært så alvorlige at de rettferdiggjorde slike tegn. Like før solnedgang ble det sett vogner og tropper i full bevæpning i skyene, og som omringet byene. Og på den høytiden som kalles pinsefesten, da prestene ifølge skikken skulle gå inn i den indre** tempelgården for å utføre de hellige handlinger, merket de en skjelving og en kraftig støy som om de hørte en stor folkemengde som sa: "la oss komme oss vekk herfra."

Og det som var ennå verre, var da en mann som het Jesus, Ananus' sønn, en plebeier og landmann, fire år før krigen begynte mens det hersket fred og velstand i byen, kom til den høytiden da vi etter skikken bygger løvhytter for Gud og for tempelet, og plutselig begynte å skrike ut: "En stemme fra øst, en stemme fra vest, en stemme fra de fire vinder, en stemme mot Jerusalem og det hellige hus, en stemme mot brudgommene og brudene, en stemme mot hele folket!" Slik ropte han mens han gikk omkring i byens gater og stier både natt og dag. Men det var noen av de fremste mennene blant folket som ble svært irritert over denne uhyggelige skrikingen hans, og de grep mannen og gav ham mange kraftige piskeslag. Likevel

sa han ingen ting hverken om sin smerte eller noe om dem som straffet ham, men bare fortsatte med å skrike ut de samme ordene. Da de styrende antok at det var et slags guddommelig raseri i mannen, førte de ham til prokuratoren, der han ble pisket helt til beinet, men likevel ba han ikke for seg selv, felte ingen tårer, men lot stemmen frembringe de verste klageskrik ved hvert piskeslag: ”Ve Jerusalem!” Og da Albinus som den gang vår prokurator, spurte ham om hvem han var og hvorfor han uttalte slike ord, svarte han ikke, men bare drev på med sin sørgevise inntil Albinus regnet ham som en sinnsyk og slapp ham fri. Hele den tiden som gikk før krigen begynte, kom ikke denne mannen nær noen av borgerne og møtte heller ikke noen av dem mens han drev på, for hver dag støtte han ut disse klageropene som om han hadde avlagt ed på å gjøre dette: ”Ve, ve Jerusalem!” Han sa intet ondt mot dem som hver dag slo ham, og ingen gode ord til dem som gav ham mat, for dette var hans svar til alle, kun en trist profeti om det som skulle skje. Denne mannens rop var det kraftigste som ble hørt under høytidene, og han forsatte denne sørgesangen i sju år og fem måneder uten å bli hes eller utmattet, helt til den tiden da han fikk se sin forutsigelse bli oppfylt under beleiringen, og ropene stanset. For mens han gikk omkring oppe på muren og skrek ut med all kraft: ”Ve, ve byen igjen, og folket og det hellige hus!” og la til sine siste ord: ”Ve, ve, også meg selv!” – da kom det en stein fra en av kastemaskinene som traff ham og drepte ham øyeblikkelig, og slik døde han mens han spådde slik han hadde gjort hele tiden.

4. Hvis man vil tenke over dette, vil man skjønne at Gud tar vare på menneskene og forteller på forhånd hva som er viktig for vår beskyttelse, og at menneskene omkommer på grunn av de skadene de i sin dårskap påfører seg selv. For da jødene ødela Antoniaborgen og hadde bygget tempelet firkantet, hadde de skrevet i sine hellige orakler at ”deres by skulle bli tatt, også det hellige hus, når tempelet var blitt bygget i en firkant.” Og det som aller mest gjorde dem som drev denne krigen oppblåste, var et tvetydig orakel i deres hellige skrifter som sa at ”om lag på den tiden skulle en fra deres eget land bli herre over hele den beboelige verden.” Jødene tok denne spådommen for å gjelde dem selv, og dermed ble mange av de viseste menn bedratt i sine beslutninger. Dette oraklet forutsa egentlig Vespasians herredømme, nå som han var blitt keiser i Judea. Det er ikke mulig å unngå skjebnen selv om man skulle få kunnskap om den på forhånd. Men disse mennene tolket disse tegnene etter sitt eget forgodtbefinnende inntil dårskapen deres ble åpenbar da byen ble tatt og de selv gikk til grunne.

---

* Reland bemerker her ganske riktig at disse jødene som hadde foraktet den sanne profeten, ble narret og forført av de falske, og fikk dermed som fortjent.

** Siden Josefus fremdeles bruker den syrisk-makedonske måneden xanticus i stedet for den jødiske måneden nisan, eller slik Nicephorus leser det, er denne niende xanticus eller nisan, nesten en uke før påsken som faller på den fjortende. Vi leser i Johannesevangeliet at mange pleide å dra ”ut fra landet til Jerusalem for å rense seg.” (Joh.11,55 og 12,1).

*** Dette ser ut til å være prestenes forgård.

KAPITEL 6

ROMERNE BÆRER SINE MERKER TIL TEMPELET OG GIR TITUS FRYDEFULLE AKKLAMASJONER. TITUS HOLDER TALE TIL JØDENE I DET DE BER OM NÅDE. DE SVARER HAM SLIK AT TITUS BLIR SINT PÅ DEM.

1. Da opprørerne flyktet inn i byen og romerne brant det hellige hus med de

omliggende bygningene, førte de sine merker og emblemer til tempelet,* og satte dem opp ved den østre porten, og der ofret de til dem, og der utnevnte de Titus til imperator,** med frydefulle akklamasjoner. Og nå hadde soldatene samlet så svære kvanta med krigsbytte og plyndret gods at et pund gull i Syria ble solgt for bare halvparten av dets egentlige verdi. Men hos de prestene som fremdeles oppholdt seg på muren i det hellige hus,*** var det en gutt som var fryktelig tørst og ba de romerske vaktene om å love ham sikkerhet for sitt liv, samtidig som han sa at han var fryktelig tørst. Vaktene hadde medynk med ham på grunn av hans alder og hans nød, og de gav ham hånden på det. Så kom han ned og drakk av vannet og fylte den skålen han hadde med seg da han kom, og så flyktet han tilbake til sine venner mens ingen av vaktene kunne nå ham igjen, men de skjelte ham ut for hans troløshet. Til det svarte han: "Jeg har ikke brutt noen avtale, for den sikkerheten dere har gitt meg var ikke for at jeg skulle være hos dere, men bare for at jeg skulle komme trygt ned til dere for å få litt vann, og dette har jeg gjort, og da synes jeg at jeg har gjort rett etter avtalen." Da ble de som gutten hadde lurt, imponert over hans sluhet i hans unge alder. Den femte dagen kom de prestene som var plaget av sulten, ned og ba for sine liv, og da de ble ført frem for Titus, svarte han at dem at nådetiden for dem var over og nå var selve det hellige hus ødelagt, det som var det eneste de hadde til å stole på for frelse, og det sømmet seg for deres prestestilling å omkomme sammen med det huset de tilhørte. Så befalte han at de skulle henrettes.

2. Da tyrannene og de som var med dem var blitt omringet på hver side og ikke kunne unnslippe, bestemte de seg for å snakke Titus etter munnen. For han var så vennligsinnet og ønsket så sterkt å bevare byen fra å bli ødelagt at han fulgte rådet fra sine venner som nå trodde at røverne var kommet på bedre tanker, og dermed plasserte han seg på den andre siden av tempelets ytre forgård, for det var porter på begge sider av xystus (søylegangen), og en bro som forbant øvrebyen til tempelet. Denne broen lå mellom tyrannene og Cæsar og utgjorde skillet mellom dem med folket på hver side – for de som var jøder var sammen med Simon og Johannes og hadde store forhåpninger om benådning, mens romerne var med Cæsar og var svært spente på hvordan Titus ville svare på deres bønn om nåde.

Titus påla soldatene å legge bånd på sitt raseri og ikke bruke piler og spyd, og han oppnevnte en tolk som et tegn på at han var seierherren og kunne innlede forhandlingene. "Jeg håper nå, mine herrer, at dere er tilfredse med de ulykkene som har rammet deres land, siden dere hverken har hatt noe begrep om vår makt eller deres egen svakhet, men i galskap og med meningsløs vold har ført deres folk, deres hellige by og hellige hus til ødeleggelse. Helt siden Pompeius vant over dere, har dere aldri holdt opp med å gjøre opprør, og helt siden da har dere ført krig mot romerne. Har dere satt deres lit til deres antall, til tross for at en liten del av den romerske hæren har vært nok til å ta dere? Har dere stolt på deres forbundsfeller? Eller hvilke nasjoner utenfor deres landegrenser ville velge å hjelpe jødene mot romerne? Har dere større legemsstyrke enn vi? Nei, dere vet at selv de sterke germanerne er våre tjenere. Har dere sterkere murer enn vi? Tenk, finnes det en sterkere hindring enn oseanet som omgir britene som likevel forguder romernes hærer? Overgår dere oss i sjelsstyrke og i dyktigheten hos deres befalingsmenn? Nei, det kan ikke være mulig at dere ikke vet at vi til og med overvant kartagerne. Derfor kan det ikke være annet enn godheten hos oss romere som har opphisset

dere mot oss, vi som først og fremst har gitt dere dette landet i eie, og i neste omgang har satt konger over dere av deres eget folk, og for det tredje, har bevart lovene fra deres egne forfedre og har tillatt dere å leve, enten for dere selv, eller sammen med andre etter ønske, og den største av alle fordeler, at dere fikk lov til å innkreve skatt som skulle innbetales til Gud,**** sammen med de andre gavene som er blitt viet til ham. Vi har ikke stilt til regnskap dem som har brakt disse gavene, og heller ikke lagt ned forbud mot dem inntil dere ble rikere enn oss, enda dere var våre fiender og forberedte dere på krig ved hjelp av våre penger. Nei, da dere nøt alle disse privilegiene, misbrukte dere deres alt for store rikdom mot dem som gav den til dere, og som nådeløse giftslanger har dere sendt ut deres gift mot dem som behandlet dere så vennlig. Jeg antar derfor at dere må forakte Neros sløvhet, for likesom lemmer som er brukket eller kommet ut av ledd, lå dere stille og i ond hensikt ventet og håpet på en ny tid, og har nå vist at deres opprør har vært større enn noen gang, så langt som dere nå har gått i frekkhet og stormannsgalskap. Det var på denne tiden min far kom inn i landet, ikke for å straffe dere for det dere gjorde mot Cestius, men for å formane dere, for dersom han hadde kommet for å ødelegge deres nasjon, ville han ha gått rett i mot deres opphavssted og ødelagt denne byen med én gang, mens han i stedet brente Galilea og nabolandene, og dermed gav dere tid til å omvende dere, men dette så dere på som en svakhet, og benyttet vår mildhet til å bli enda frekkere.

Da Nero forlot denne verden, gjorde dere det som de elendigste vrak ville ha gjort, dere opphisset dere selv til å gå løs på oss i et folkeopprør, og misbrukte tiden til å forberede krig mens både jeg og min far var dratt til Egypt. Og dere skammet dere ikke over å skape forstyrrelser mot oss da vi ble imperatorer, til tross for at dere har fått erfare hvor milde vi var som generaler i hæren og da vi ble tildelt regjerings-makten mens alle de andre folkene holdt seg i ro, og endog fremmede folk sendte ambassadører og gratulerte oss med vår tiltredelse til keisermakten, men da viste dere jøder dere som fiender. Dere sendte ambassadører til dem som var av deres eget folk bortenfor Eufrat for å få hjelp til opprørene deres, dere bygde nye murer rundt byen, det kom til oppstand, og den ene tyrannen sloss mot den andre og det ble borgerkrig, og det kunne bare skje hos et så ondskapsfullt folk som dere. Så kom jeg til denne byen, motvillig sendt hit av min far, og fikk sørgelige påbud av ham. Men da jeg hørte at folket var innstilt på fred, frydet jeg meg.

Jeg oppfordret dere til å holde opp med dette før jeg gikk til krig, og jeg sparte dere en god stund selv da dere kjempet mot meg, og jeg gav min høyre hånd på at de som kom over til oss skulle få full sikkerhet, og jeg holdt trofast det jeg hadde lovet. Når de flyktet til meg, hadde jeg medynk med mange av dem jeg hadde tatt til fange, mens jeg torturerte dem som bare var innstilt på krig for å tøyle dem. Det var med stor motvilje jeg førte mine krigsmaskiner inntil murene deres, og jeg forbød mine soldater å være harde mot dere når dere sloss. Hver gang jeg vant over dere, prøvde jeg å overtale dere til fred, som om jeg selv skulle ha vært overvunnet. Og når jeg kom nær til tempelet, avsto jeg fra krigens lover og oppfordret dere til å spare helligdommen deres så dere kunne få beholde den. Jeg tillot dere å trekke dere ut derfra i stillhet og å sikre deres beskyttelse, og til og med hvis dere ville det, gav jeg dere lov til å slåss fra et annet sted. Likevel har dere foraktet alle mine forslag, og har satt fyr på det hellige hus med deres egne hender. Og nå, elendige slyngler, vil dere

samtale eller bruke munn på meg? Hva slags hensikter hadde dere med å bevare et hellig hus som dette, nå som det ligger i ruiner? Hva slags beskyttelse ønsker dere nå etter at tempelet er blitt ødelagt? Nå står dere stille i deres rustninger, og dere kan ikke engang late som om dere ønsker nåde i den ytterste elendighet dere nå er i! O, elendige krapyl! Hva er det dere nå setter deres lit til? Er ikke folket deres utslettet? Er ikke deres hellige hus borte? Er ikke byen i min makt? Og er ikke deres liv nå i mine hender? Synes dere fremdeles det er heltemodig å dø? Men jeg vil ikke etterligne deres galskap. Hvis dere legger våpnene fra dere og overgir dere til meg, skal dere få lov å leve, og jeg skal opptre som et mildt familieoverhode. Men den som ikke lar seg helbrede skal straffes, mens resten skal bli bevart til mitt eget bruk."

3. Så svarte de på Titus' tilbud at de ikke kunne akseptere det, for de hadde sverget at de aldri ville gjøre det, men de ønsket å få lov til sammen med sine hustruer og barn, å gå rundt den muren som var bygd omkring dem, og så dra ut i ødemarken og overlate byen til ham. Dette opprørte Titus, for da de nå var tatt til fange, skulle de sette opp sine egne betingelser for ham, som om de hadde seiret! Dermed lot han proklamere at de ikke lenger skulle kunne komme over til ham eller håpe på noen sikkerhet, for heretter ville han ikke spare noen, men bekjempe dem med hele sin hær, og da måtte de bare prøve å redde seg den som kunne, for heretter ville han kun behandle dem etter krigens lover. Så gav han ordre til soldatene at de skulle brenne og plyndre byen. De gjorde imidlertid ikke noe denne dagen, men neste dag satte de fyr på arkivene i rådsbygningen i Acra og stedet som kalles Ophlas, og da spredte ilden seg til dronning Helenas palass som også lå i Acra. Gatene ble også ødelagt, samt husene som var oppfylt av likene til dem som omkom under sulten.

4. Den samme dagen kom sønnene og brødrene til kong Izates sammen med mange andre av folkets fremste menn og bønnfalt Cæsar om å gi dem sin høyre hånd med forsikring om nåde. Og selv om han var rasende på alle som var igjen, la han ikke sin gamle mildhet til side, men mottok disse mennene. Men han holdt dem bestemt i forvaring, og han la kongens sønner og slektninger i lenker og førte dem til Roma som gisler for å sikre at landet deres skulle være lydig mot romerne.

---

* Havercamp sier her: "Dette er et bemerkelsesverdig sted, og Tertullian sier troverdig nok at religionene i romernes leir nesten gikk ut på å tilbe merkene, sverge ved merkene, og velge merkene fremfor alle (de andre) gudene."

** Denne erklæringen av Titus som imperator over soldatene etter en slik klar seier, og et så stort mannefall blant fiendene, var vanlig praksis hos romerne i lignende tilfeller.

*** Jødene har i senere tider sagt det samme som Josefus, at det fantes gjemmesteder og hemmelige rom i nærheten av det hellige hus.

**** Spanheim bemerker her at romerne pleide å tillate jødene å innkreve de hellige avgiftene og sende dem til Jerusalem.

KAPITEL 7

OPPRØRERNES SKJEBNE ETTER AT DE HADDE GJORDT SÅ MYE ONDT OG LIDD SÅ MYE VONDT. CÆSAR BLIR HERRE OVER ØVREBYEN.

1. Nå sprang opprørerne med ett inn i kongeslottet der mange hadde oppbevart sine eiendeler fordi det var så solid, og de drev romerne vekk fra det. De drepte også alle de menneskene som flokket seg inn i det, og det utgjorde om lag åtte tusen fire

hundre, og de plyndret dem for alt det de hadde. De tok også to av romerne levende, den ene var en rytter, og den andre en fotsoldat. De skar over halsen på fotsoldaten og lot ham straks bli halt gjennom hele byen, likesom for å hevne seg på hele den romerske hæren ved denne demonstrasjonen. Men rytteren sa at han hadde noe han ville foreslå for dem for at de skulle bli reddet, og dermed ble han ført frem for Simon, men da han ikke hadde noe å si da han kom dit, ble han utlevert til Ardalas, en av befalingsmennene, for å straffes. Han bakbandt ham og satte bind for øynene på ham og førte ham ut til romerne for å halshugge ham. Men mannen unngikk henrettelsen, for han sprang tilbake til romerne i samme øyeblikk som den jødiske bøddelen skulle trekke sverdet. Til tross for at han nå var kommet bort fra fienden, kunne ikke Titus tenke seg å henrette ham. Men han bedømte ham som uverdig til å være romersk soldat fordi han hadde latt seg gripe levende av fienden, og tok fra ham våpnene og kastet ham ut av legionen han hadde tilhørt, for dette var en skam og en straff verre enn døden.

2. Den neste dagen drev romerne røverne ut av den nedre bydelen og satte fyr på den så langt som til Siloa. Soldatene var svært glade for å se at byen ble ødelagt. Men de gikk glipp av plyndringen, for opprørerne hadde fraktet vekk alt godset og hadde trukket seg tilbake til øvrebyen, for de angret slett ikke på de skadene de hadde forvoldt, men var freidige som om de hadde gjort det som var rett, for da de så byen brenne, uttrykte de glede og munterhet og med glade ansikter sa de at nå skulle døden gjøre slutt på deres ulykke. Da folket nå ble drept, helligdommen var nedbrent og byen sto i brann, var det ikke mere for fienden å gjøre. Men Josefus ble ikke mer trett selv i denne ytterste elendighet enn at han ba dem om å spare det som var igjen av byen. Han talte først og fremst til dem om deres barbari og ugudelighet og gav dem råd om hvordan de skulle unnslippe, selv om han ikke oppnådde noe annet enn å bli utledd av dem. For de kunne ikke tenke seg å overgi seg på grunn av eden de hadde avlagt, og de var heller ikke lenger sterke nok til å kjempe mot romerne da de allerede var omringet og fanget. Likevel var de så vant med å drepe at de fremdeles ikke kunne holde seg fra det. Dermed spredte de seg foran byen og la seg i bakhold i ruinene for å gripe dem som prøvde å desertere til romerne, og mange overløpere ble tatt og alle ble drept, for disse var for svake på grunn av matmangel til å kunne løpe fra dem, og de døde kroppene ble kastet til hundene. Nå ble enhver dødsmåte sett på som mer tålelig enn sultedøden, for til tross for at jødene fortvilt søkte nåde, flyktet de til romerne eller falt blant de morderiske rebellene. Det fantes heller ingen steder i byen der det ikke var døde kropper, for den var bokstavelig talt dekket av drepte eller ihjelsultede og falne fra opprøret.

3. Det eneste håpet som holdt tyrannene og røverbandene oppe, var de underjordiske hulene, for hvis de flyktet dit, regnet de ikke med å bli oppsøkt. Det gjorde de da hele byen var blitt ødelagt og romerne hadde dratt sin vei, slik at de kunne slippe unna dem. Men dette var ikke annet enn en ønskedrøm, for de kunne hverken gjemme seg for Gud eller for romerne. Men de satte sin lit til disse underjordiske tilfluktstedene og satte fyr på flere steder enn romerne selv, og de som flyktet ut av husene som de hadde satt i brann og hadde gjemt seg i skyttergravene, drepte de uten skånsel og plyndret dem. Og hvis de fant at noen hadde mat, tok de det og spiste det med deres blod, for de begynte nå å slåss mot hverandre om byttet, og jeg kan ikke tro annet enn at deres barbari ville ha fått dem til å spise hverandre, om ikke ødeleggelsen som kom over dem hadde forhindret det.

KAPITEL 8

CÆSAR BYGDE OPP BANKER OMKRING ØVERBYEN (SIONS BERG), OG DA DE BLE FERDIGE, BEFALTE HAN AT KRIGSMASKINENE SKULLE KJØRES FREM. SÅ TOK HAN HELE BYEN I BESITTELSE.

1. Da Cæsar fant at den øvre bydelen lå så bratt til at den ikke kunne tas dersom man ikke bygde banker opp mot den, fordelte han arbeidet med dette mellom hær-avdelingene, og det begynte han med på den tjuende dag i måneden lous (ab). Transporten av materialene var blitt en vanskelig sak, da alle trærne i en avstand av 20 kilometer som nevnt var blitt rensket for grener under byggingen av de forrige bankene. Arbeidet som ble utført av de fire legionene ble gjort på vestsiden av byen like overfor kongeslottet, mens hele gruppen av hjelpetropper og folkemengden som var med dem, bygde rampene ved xystus (søylegangene), og derfra nådde de til broen og Simos tårn som han hadde bygget for seg selv som en festning mot Johannes da de var i krig med hverandre.

2. På dette tidspunktet kom de idumeiske befalingsmennene sammen i hemmelighet for å prøve å omringe romerne. Følgelig sendte de fem menn til Titus og bønnfalt ham om å gi dem hånden på at de skulle få beskyttelse. Og da Titus trodde at opprørerne ville gi etter for idumeerne som de var så avhengige av i krigen når de først hadde trukket seg tilbake fra dem, gikk de etter noe nøling med på det og lovte dem sikkerhet og sendte de fem mennene tilbake. Men da disse idumeerne forberedte seg på å marsjere ut, merket Simon det og drepte straks de fem mennene som hadde vært hos Titus, og tok befalingsmennene deres og satte dem i fengsel. Den fremste av dem var Jakob, sønn av Sosas, men da ble resten av idumeerne som ikke visste hva de skulle gjøre da befalingsmennene deres var tatt fra dem, satt under bevoktning, og Simon sikret muren med en utvidet garnison. Men garnisonen kunne likevel ikke motstå dem som ville desertere, for selv om et stort antall av dem var blitt drept, var det mange flere desertører igjen. De ble alle mottatt av romerne, for Titus brydde seg ikke lenger så mye om sine tidligere ordrer om å drepe dem, for soldatene var blitt trette av å drepe, og de håpet dessuten å få penger av dem når de sparte dem, for de lot hopen være og solgte bare dem som var igjen* med kvinner og barn, og det til meget lav pris. Antallet av dem som skulle selges var meget stort og kjøperne få, selv om Titus hadde bekjentgjort at ingen overløper skulle komme alene, men at de skulle ha familiene med, og dermed tok de også imot disse. Han satte noen over dem til å skille ut slike som fortjente å bli straffet, og antallet av dem som ble solgt var umåtelig stort, mens over førti tusen av befolkningen ble reddet, og Cæsar lot dem få dra akkurat dit de ville.

3. På denne tiden kom en av prestene, sønn til Thebuthus, med fornavn Jesus, ut av tempelet etter å ha fått Cæsar til å sverge på at han skulle bli bevart på betingelse av at han skulle utlevere til ham de verdifulle tingene som var i tempelet, og da han kom ut, leverte han fra tempelmuren to lysestaker av samme slag som de som var i det hellige hus, samt bord, kar og skåler, svært tunge og laget av massivt gull. Han leverte ham også tepper og klesdrakter, samt et stort antall kostelige skåler som bruktes ved gudstjenestene. De grep også vokteren over skattkammeret, som het Pineas og viste frem for Titus prestenes drakter og belter sammen med en stor

mengde purpur og skarlagen som var lagret der for å brukes til farging av forhengene, en stor mengde kanel og kassia og en mengde andre søte krydderier** som skulle blandes og daglig ofres til Gud i form av røkelse. En hel mengde med andre skatter ble også utlevert, og ikke få av tempelets hellige utsmykninger. Denne mannen ble benådet av Titus på samme måten som de som frivillig hadde gått over til ham.

4. Og bankene ble gjort ferdige på den sjuende dag i måneden gorpieus (elul), etter atten dager, og da førte romerne maskinene inntil muren. Noen av opprørerne som i fortvilelsen prøvde å redde byen, trakk seg bort fra muren og til borgen, mens andre gikk under jorden og ned i hulene, selv om mange av dem fremdeles forsvarte seg mot dem som hadde ført frem murbrekkerne. Romerne overvant dem ved sitt store antall og sin styrke, og viktigst av alt, de gikk til arbeidet med godt humør, mens jødene var nedslåtte og svekket. Så snart en del av muren var blitt revet ned og noen tårn gav etter for rambukkene, flyktet motstanderne, og det kom en slik skrekk over tyrannene, verre enn situasjonen krevde, for før fienden kom seg gjennom bresjen, var de helt fortumlet og flyktet straks, og nå kunne man se at disse mennene som hittil hadde vært så frekke og arrogante i sin ondskapsfullhet, var blitt nedslått og skjelvende. Det var trist å se på forandringen som skjedde med disse foraktelige personene. Men så sprang de voldsomt opp på den romerske forskansningen som omgav dem, for å tvinge vekk dem som voktet den, bryte igjennom og komme seg unna, men da de fikk se at mange av dem som før hadde vært med dem, var gått sin vei, for de flyktet i alle retninger ettersom fortvilelsen ledet dem, da kom de løpende foran de andre og fortalte dem at den vestre muren var fullstendig ødelagt. Andre sa at romerne var kommet innenfor og andre igjen sa at de var i nærheten og lette etter dem, alt fordi de var blitt så redde at det kvervet synet for dem, og da falt de på sine ansikter i høylydt klage over sin egen tåpelige oppførsel. Nervene deres var nå så svekket at de ikke maktet å flykte, og her kan man tenke at det var Guds makt som rammet disse onde slynglene og gav romerne seier, for disse tyrannene hadde nå forspilt den tryggheten de hadde oppnådd i egen kraft og derfor kom de frivillig ned fra tårnene der de ikke kunne ha blitt fanget med vold og makt, men kun omkommet av sult. Slik lyktes romerne fordi de hadde konsentrert seg om de svakere murene, noe de ikke hadde kunnet oppnå med murbrekkerne, for tre av disse tårnene var for solide for alle slags mekaniske innretninger, og det har vi fortalt tidligere.

5. Nå forlot de tårnene selv, eller de ble vel heller kastet ut av Gud, og de flyktet straks til dalen nedenfor Siloa. Der kom de til hektene igjen for en stund, og de sprang voldsomt mot romerne på den siden, men da de ikke hadde mot nok til å angripe med full kraft, svekket som de var i sin angst og nød, ble de slått tilbake av vaktene og ble spredt fra hverandre og stakk ned i de underjordiske hulene. Nå var romerne blitt herrer over murene og de plasserte flaggene og emblemene sine på tårnene og utstøtte frydefulle seiersrop over triumfen de hadde vunnet, for de syntes slutten på krigen var lettere enn begynnelsen hadde vært. Og da de hadde kommet seg opp på den siste muren uten blodsutgytelse, kunne de knapt tro det de da fikk se, at det ikke var noen der som gjorde motstand, og de ble stående og lure på hva en slik uvanlig ensomhet skulle bety.

Men da de gikk ned i gatene med dragne sverd og i stort antall, drepte de dem de

kom over uten skånsel og satte fyr på de husene som jødene flyktet inn i, så hver sjel brant inne og de ødela det som var igjen, og når de kom til et hus for å plyndre det, fant de alle som var der døde og en mengde av dem som hadde sultet i hjel også i loftetasjene. De ble skrekkslagne stående og se på dette og gikk så ut uten å ha rørt noen ting. Men selv om de hadde en viss medynk med dem som var omkommet på denne måten, hadde de ikke den samme medfølelsen med dem som ennå var i live, for de løp etter dem de kom over og stengte veien for dem med døde kropper og fikk hele byen til å flyte av blod i en slik grad at ilden som brant i mange hus ble kvalt av de dødes blod. Selv om nedslaktingen stanset mot kvelden, fortsatte det å brenne om natten, og mens alt sto i fyr, kom den åttende dagen i måneden gorpieus (elul) til Jerusalem, byen som hadde vært utsatt for all nøden under beleiringen. Dersom den alltid hadde opplevd den lykken den hadde ved sin grunnleggelse, ville den visselig ha vakt verdens misunnelse. Og det fantes ingen andre grunner til at den skulle fortjene disse store ulykkene, enn at den hadde oppfostret en generasjon av menn som var ansvarlig for dens undergang.

---

* Dette var en klar oppfyllelse av Guds eldgamle advarsel til Moses, at dersom de falt fra lydigheten mot hans lov, ville de bli ”solgt til sine fiender som treller og trellkvinner,” (5.Mos.28,68). Men én ting her er bemerkelsesverdig, at Moses la til at selv om de skulle bli ”solgt” som slaver, ”ville ingen kjøpe dem,” dvs. det var neppe noen som ville gjenløse dem fra slaveriet, og kjøperne ville ikke være bedre enn slavene, slik at de måtte selges for intet, som Josefus her stadfester, og som virkelig skjedde på denne tiden.

** Disse ulike slags krydderier var flere enn dem Moses beskrev (2.Mos.31,34), og som vi ser var i bruk i Herodes’ tempel, spesielt kanel og kassia.

KAPITEL 9

CÆSARS BEFALINGER DA HAN KOM INN I BYEN. ANTALLET AV FANGENE OG DE SOM OMKOM UNDER BELEIRINGEN. BLANT DEM SOM OPPHOLDT SEG UNDER JORDEN I HULENE, VAR TYRANNENE SIMON OG JOHANNES.

1. Da Titus var kommet inn i øverbyen, måtte han ikke bare beundre andre kjennetegn på styrke, men i særdeleshet de solide tårnene som tyrannene hadde forlatt, for da han fikk se hvor høye de var og de veldige steinene og hvor nøyaktig de var sammenføyd med sine dimensjoner i lengden og bredden, uttrykte han seg slik: ”Vi har visselig hatt Gud til hjelp i denne krigen, og det er ingen annen enn Gud som har kastet jødene ut av disse festningene, for hva kunne menneskehender eller murbrekkere gjøre for å rive ned disse tårnene!” På dette tidspunktet diskuterte han med sine venner, og han slapp fri dem som var blitt bundet av tyrannene og etterlatt i fengslene. Til sist, da han ødela resten av byen fullstendig og rev ned murene, lot han disse tårnene stå igjen som et monument over sin suksess takket være hjelpetroppene, for han hadde ikke kunnet ta byen uten dem.

2. Nå var soldatene hans trette av å drepe, og da det fremdeles var en stor folkemengde som ennå var i live, gav han folket ordre om at de ikke skulle drepe andre enn dem som var bevæpnet og gjorde motstand, mens de skulle ta resten levende. Men sammen med dem som de hadde ordre om å drepe, drepte de også de gamle og skrøpelige, mens de som var i sin blomstrende ungdom og kunne være til nytte for dem, ble drevet inn i tempelet og innestengt i kvinnenes forgård. Cæsar satte en av sine frigitte slaver over dem, og en av hans venner som het Fronto som skulle

avgjøre deres skjebne etter fortjeneste. Og Fronto drepte alle som hadde vært opprørske og var røvere og som anklaget hverandre. Av de unge mennene valgte han ut de høyeste og vakreste og reserverte dem til seiersfesten, og resten av folkemengden som var over sytten år gamle la han i lenker og sendte dem til gruvene i Egypt.* Titus sendte også et stort antall ut i provinsene som en gave til dem, slik at de kunne bli drept i teatrene med sverd eller med villdyr, mens de som var under sytten år ble solgt som slaver. I løpet av den tiden Fronto holdt på med å skille ut disse, omkom det av matmangel elleve tusen, for noen av dem fikk ikke mat på grunn av vokternes hat mot dem, mens andre ikke ville ta i mot maten når den ble tilbudt dem. Folkemassen var så stor at de manglet korn til livsopphold.

3. Antallet** av dem som ble ført som fanger under denne krigen utgjorde til sammen nittisju tusen, og tallet på de omkomne under hele beleiringen var elleve hundre tusen og storparten var av samme folk som Jerusalems innbyggere, selv om de ikke var fra byen, for de hadde kommet inn fra hele landet for å feire de usyrede brøds høytid og ble plutselig innstengt av hæren, og det førte til stor nød og en ødeleggende pest. At byen kunne inneholde så mye folk, bevitnes ved det antallet som ble grepet under Cestius som gjerne ville informere Nero om byens makt, for han ville fordømme byen, og han gikk inn på overprestene for å få tatt hele folkemengden om det var mulig. Da påskefesten kom, slaktet overprestene offerdyrene fra den niende til den ellevte time, og ikke mindre enn ti skulle delta ved hver ofring, for det er ulovlig å holde fest alene, og mange var til og med tjue sammen. Antallet ofringer utgjorde to hundre og femtiseks tusen fem hundre, og siden ikke mer enn ti personer skulle delta i seremonien, utgjorde deltagerne to millioner sju hundre tusen, og to hundre som hadde helliget seg og var rene. Men de spedalske og de som hadde gonoré, eller kvinner som hadde menstruasjon eller var blitt urene av andre grunner, hadde ikke lov til å delta ved ofringene, og heller ikke utlendinger som kom dit for å tilbe.

4. Den store folkemengden var kommet sammen fra fjerne steder, og hele nasjonen var nå ved skjebnens forsyn stengt inne som fanger, og romerne omringet den overfylte byen. Mengden av omkomne overgikk alle de ødeleggelsene som enten mennesker eller Gud noensinne har brakt over verden, og når vi bare skal omtale det som var offentlig kjent, drepte romerne noen av dem, og andre tok de til fange mens de lette etter folk under jorden, og da de fant dem, brøt de opp grunnen og drepte alle de fikk tak i. Og der ble det funnet mer enn to tusen drepte, enten for egen hånd eller av andre, men for det meste omkommet av sult. Stanken av de døde ble svært motbydelig for dem som kom over dem slik at de kom seg unna så fort som mulig, mens andre var så grådige etter vinning at de gikk blant likene som lå i hauger og tråkket på dem, for det ble funnet en god del verdisaker i hulene, og håpet om vinning ble et påskudd til å regne dette som tillatt.

Mange av dem som tyrannene hadde satt i fengsel, ble nå ført ut, for de gav ikke opp sitt barbari og sin grusomhet til siste slutt, men Gud lot hevnen komme over dem begge i rettferdighet. Johannes trengte mat sammen med sine brødre i hulene, og bønnfalt romerne i håp om at de ville gi ham hånden på et løfte om sikkerhet, selv om han tidligere i stolthet hadde avslått det. Simon stred hårdt i sin nød inntil han ble nødt til å overgi seg, noe som vi skal fortelle om heretter, så han ble reservert til

seiersfesten for å bli drept, mens Johannes ble dømt til evig fangenskap. Nå satte romerne fyr på ytterdelene av byen og lot den brenne ned, og rev murene fullstendig ned.

* Merk de mange forutsigelsene om at hvis jødene ble hårdnakkede i sin avgudsdyrkelse og ondskap, skulle de igjen bli sendt til Egypt som straff (5.Mos.28,68, Jer.44,7, Hos.8,13 og 9,3 og 11,35).
** Hele den jødiske folkemengden som omkom i løpet av de sju årene før dette, utgjorde 1.337.490.

KAPITEL 10

DA JERUSALEM VAR BLITT EROBRET FEM GANGER TIDLIGERE, VAR DETTE DEN ANDRE GANGEN DEN VAR BLITT HELT ØDELAGT. EN KORT HISTORIKK.

1. Og slik ble Jerusalem tatt i det andre året av Vespasians regjering på den åttende dag i måneden gorpieus (elul). Den var blitt tatt fem* ganger før, selv om dette var den andre gangen den var blitt helt ødelagt. Sisak, kongen i Egypt tok byen, og deretter Antiokus, og etter ham Pompeius, og etter ham igjen tok Sosius og Herodes byen, men bevarte den likevel. Men før alle disse, erobret kongen i Baylon byen og ødela den, ett tusen, fire hundre og sekstiåtte år og seks måneder etter at den ble bygget. Men han som først bygget byen var en mektig kanaanitt, og heter på vårt språk (Melkisedek), den rettferdige konge, for det var han virkelig, og der var han den første presten for Gud. Der bygde han det første tempelet og kalte byen Jerusalem, mens den tidligere ble kalt Salem. Så kom David og kastet ut kanaanittene og bosatte sitt eget folk der. Den ble fullstendig ødelagt av babylonierne fire hundre og syttisju år og seks måneder etter ham. Og fra kong David, som var den første av jødene som regjerte der, inntil ødeleggelsen under Titus, var det ett tusen ett hundre og syttini år, men fra den opprinnelig ble bygget og til den siste ødeleggelsen, gikk det to tusen ett hundre og syttisju år. Men hverken byens høye alder, dens store rikdom, dens innflytelse over hele den beboelige verden, eller dens storhet og den ærefrykt som ble vist den på grunn av religionen, var nok til å beskytte den fra ødeleggelse. Slik endte beleiringen av Jerusalem.

* I tillegg til disse fem som hadde tatt Jerusalem i oldtiden, kan man regne en sjette når man tenker etter (*Jødenes oldtid*. bok 12, kap.1, avsn. 1) som burde ha vært tatt med her som nummer to, nemlig Ptolemeus Lagus.

BOK 7

INNEHOLDER EN PERIODE PÅ OM LAG TRE ÅR

FRA TITUS TOK JERUSALEM INNTIL JØDENES OPPRØR I KYRENE

KAPITEL 1

HVORDAN HELE BYEN JERUSALEM* BLE JEVNET MED JORDEN MED UNNTAK AV TRE TÅRN. TITUS ROSTE SINE SOLDATER I EN TALE TIL DEM, OG DELTE UT BELØNNINGER OG DIMITTERTE MANGE AV DEM.

1. Så snart hæren ikke lenger hadde flere mennesker å drepe eller plyndre, for det var ingen igjen som kunne være offer for deres raseri – for de ville ikke ha spart noen om det hadde vært noe slikt arbeid igjen å utføre – da gav Cæsar ordre om at de nå skulle jevne hele byen og tempelet med jorden, men de prektigste tårnene skulle stå, nemlig Phasaelus, Hippicus og Mariamne og den delen av muren som lå på vestsiden av byen. Denne muren ble spart for å brukes av garnisonen når de leiret seg, og for å vise etterslekten hva slags by dette var, og hvilke forskansninger romerne hadde overvunnet med sin tapperhet. Men resten av muren var så grundig jevnet med jorden at selv om man grov helt ned til fundamentene, var det ingen som kom dit som kunne tro at stedet hadde vært bebodd. Dette ble slutten for Jerusalem* etter galskapen hos dem som drev med sammensvergelser, denne byen som ellers var så praktfull og så berømt i hele menneskeheten.

2. Cæsar besluttet å etterlate den tiende legion der som en vaktstyrke med noen ryttertropper og avdelinger av fotsoldater. Da han hadde avsluttet krigen for godt, ville han gjerne rose hele sin hær etter de store bragdene de hadde utført, og utdele belønninger til dem som hadde utmerket seg i krigen. Han lot da oppføre en svær tribune midt på stedet der han tidligere hadde hatt leiren, og der sto han med sine øverste befalingsmenn og talte slik at han kunne høres av hele hæren, og han takket dem rikelig for den godvilje de hadde vist ham, og roste dem for den lydighet de hadde utvist under hele krigen, mens de heltemodig hadde gjennomgått de mange farene. Den tapperheten de hadde utvist, hadde forøket rikets makt, noe som var blitt åpenbart for alle, så hverken tallrike fiender, sterke festninger, byenes størrelse eller motstandernes dristighet og raseri ville kunne motstå romernes heltemot, selv om noen skulle ha lykken på sin side. Han sa videre at det var helt rett å avslutte krigen nå som den hadde trukket slik ut, for da de gikk inn i krigen, hadde de ikke større forventninger enn det de nå hadde oppnådd, men nå hadde det falt så heldig ut og blitt så til ære og pris for dem, at alle romerne nå hadde godkjent de guvernørene og vokterne som var blitt utpekt for disse provinsene. De fortsatte nå under sine overordnede som hadde utpekt dem, og de var takknemlige for det.

Så gav han uttrykk for sin beundring og dypfølte respekt for alle som med glede hadde skjøttet sitt arbeid etter sine evner og muligheter, og han ville belønne dem og gi ærespriser til dem som hadde kjempet mest tappert og med størst kraft og utmerket seg slik at hæren var blitt berømt for sine storverk. Og ingen som hadde

vært villig til å påta seg mer enn en annen, skulle gå glipp av sin rettmessige lønn, og dette var han særdeles nøye med, for han ville heller belønne kampmoralen hos sine medsoldater enn straffe dem som hadde forbrutt seg.

3. Da beordret Titus dem som hadde som oppgave å gå gjennom listen over alle som hadde gjort storverk i krigen, og de ble oppropt med navn og rost i påhør av de andre som frydet seg over dette som om det var de selv som hadde gjort det. Han satte gullkroner på hodenes deres og gav dem gullkjeder om halsen, gav dem lange gullspyd og forfremmet dem til en høyere rang. Dessuten delte han krigsbytte ut til dem av sølv, gull og klesdrakter. Da de hadde mottatt alle disse æresbevisningene og han hadde ønsket hæren all lykke, steg han ned under store akklamasjoner og brakte selv takkoffer til gudene, og ofret på én gang et veldig antall okser som sto klare ved altrene. De ble fordelt blant hæren til festmåltid, mens han sendte resten av hæren til de forskjellige stedene der de best kunne slå seg ned, og satte den tiende legionen til vaktstyrke ved Jerusalem. De ble ikke sendt bortenfor Eufrat der de hadde vært før, og fordi han husket at den tolvte legion under general Cestius hadde åpnet veien for jødene, drev han dem ut av Syria, der de tidligere hadde ligget ved Raphanea. Så sendte han dem av sted til et sted som het Melesine i nærheten av Eufrat, som ligger ved grensene til Armenia og Kappadokia, og han syntes også at det var rett at to legioner skulle være med ham inntil han skulle dra til Egypt. Så dro han med sin hær ned til Cæsarea som ligger ved kysten, og der lagret han krigsbyttet i store mengder og befalte at fangene skulle holdes der, for vintersesongen hindret dem i å seile til Italia.

---

* Dette er det riktige stedet for dem som vil granske bøkene om krigen, og at man merker seg de klare og tydelige forutsigelsene av Jesus fra Nasaret i evangeliene, og sammenligner dem med Josefus' nøyaktige historie. Denne oppfyllelsen sier dr. Whitby slett ikke er noen liten bekreftelse på sannheten i den kristne religion.

KAPITEL 2

TITUS ARRANGERER ALLE SLAGS FORESTILLINGER I CÆSAREA FILIPPI. TYRANNEN SIMON BLIR TATT OG RESERVERT TIL SEIERSFESTEN.

1. Samtidig som Titus Cæsar beleiret Jerusalem, gikk Vespasian om bord i et handelsskip og seilte fra Alexandria til Rodos, og derfra dro han med skip som hadde tre rekker av roere. Da han anløpte flere byer underveis, ble han mottatt med fryd og glede av dem alle. Derfra dro han fra Jonia til Hellas, og videre seilte han fra Corcyra til forbergene ved Iapyx, der han fortsatte reisen til lands. Så marsjerte Titus fra Cæsarea som lå ved havet og kom derfra til Cæsarea Filippi, og der oppholdt han seg en god stund og arrangerte mangfoldige slags forestillinger, og her ble en mengde krigsfanger drept. Noen ble kastet for ville dyr, mens andre ble tvunget til å drepe hverandre som om de var fiender. Her var det Titus ble informert om at Simon, sønn av Gioras, var grepet, og det skjedde slik:

Under beleiringen av Jerusalem befant Simon seg i øvrebyen, men da romerne hadde kommet seg innenfor murene og holdt på å jevne byen med jorden, tok han med seg sine mest trofaste venner, blant dem steinhuggere som hadde redskaper med seg, og så mye levnetsmidler at det skulle holde i lang tid, og gikk så sammen

med de andre ned i en hule som ikke var synlig utenfra. Så langt som det fra gammelt av var utgravd, gikk de uforstyrret, men da de støtte på fast jord, grov de en hule under jorden i håp om at de skulle komme seg så langt at de kunne komme ut på et trygt sted og så komme seg unna. Men da de holdt på med dette, ble de skuffet, for graverne kunne bare gå svært langsomt frem og med store vanskeligheter, og det begynte å skorte på levnetsmidler enda de delte dem nøye etter mål. Nå trodde Simon at han skulle kunne overraske og lure romerne ved å ta på seg en hvit kjortel og utenpå kneppe på seg en purpurrød kappe, og så komme opp fra jorden på det sted der tempelet hadde stått. Til å begynne med ble de som så ham forbauset og ble stående stille, men etterpå kom de nærmere og spurte hvem han var. Det ville ikke Simon fortelle dem, men ba dem hente kapteinen, og da sprang de av sted for å hente Terentius Rufus* som var igjen der for å befale over hæren. Da han kom til Simon og fikk høre hele sannheten av ham, la han ham i lenker og informerte Cæsar om at han var tatt.

Slik førte Gud denne mannen til straff for det bitre og ville tyranni han hadde påført sine landsmenn. Dette ble gjort av hans verste fiender uten å bruke vold, men ved at han frivillig overgav seg til dem for å bli straffet, nettopp fordi han falskelig hadde anklaget mange jøder for å ha løpt over til romerne, og så drept dem på barbarisk vis. Onde gjerninger kommer ikke unna den guddommelige vrede, for rettferdigheten er ikke for svak til ikke å straffe overtrederne, for i tidens løp innhentes lovbryterne, og de ugudelige blir straffet desto alvorligere fordi de prøvde å unngå å bli straffet med én gang.** Simon var klar over dette da han ble rammet av romernes vrede. Da han kom opp av jorden, ble det også oppdaget et stort antall opprørere som også hadde gjemt seg under jorden. Simon ble ført til Cæsar i lenker da han var kommet tilbake fra Cæsarea ved havet, og det ble beordret at han skulle holdes i forvaring inntil seiersfesten skulle feires i Roma.

---

* Denne Terentius Rufus er den samme personen som talmudistene kaller *Turnus Rufus*, og de sier om ham at "han pløyde opp Sion som en åker, og gjorde Jerusalem til røyser, og tempelhøyden som en haug for skog," noe som for lengst var blitt forutsagt av profeten Mika (kap.3, v.12), og sitert fra ham i Jeremias' profeti (kap.26,v.18).

** Se Fork.8,11.

KAPITEL 3

TITUS FEIRER SIN BRORS OG SIN FARS FØDSELSDAGER, OG MANGE AV JØDENE BLIR DREPT. JØDENE ER I FARE I ANTIOKIA PÅ GRUNN AV LOVBRUDD OG UGUDELIGHET HOS EN JØDE SOM HET ANTIOKUS.

1. Mens Titus var i Cæsarea, feiret han fødselsdagen til sin bror Domitian på den mest praktfulle måte, og fullbyrdet straff over en hel del jøder til ære for ham, for antallet av dem som nå ble drept i kamp med ville dyr og ble brent og måtte kjempe med hverandre, var over to tusen fem hundre. Likevel syntes det for romerne at selv om de ble drept på ti tusen forskjellige måter, ble de ikke straffet etter fortjeneste. Deretter kom Cæsar til Berytus,* som er en by i Fønikia og romersk koloni, og der oppholdt han seg en lang tid og feiret sin fars fødselsdag enda mer pompøst med forestillinger og underholdning og med store omkostninger, og fangene ble drept på samme måten her som tidligere.

2. På denne tiden sto de jødene som var igjen i Antiokia og var under anklage, i fare for å omkomme på grunn av antiokiernes opprør mot dem og de baktalelsene mot dem som var blitt spredt omkring. De onde ryktene de hadde satt ut om dem for lenge siden, er jeg nødt til å beskrive korrekt, men kortfattet, slik at jeg bedre kan knytte de forrige hendelsene sammen med de fremtidige i min fortelling.

3. Da den jødiske befolkning er spredt vidt omkring i hele den bebodde verden, er den svært oppblandet med folket i Syria fordi det ligger så nært, og den største mengden av dem bodde i Antiokia fordi byen var så stor, og der hadde kongene etter Antiokus gitt dem et særdeles rolig og fredelig bosted. For selv om Antiokus som kaltes Epifanes, ødela Jerusalem og ranet tempelet, gav hans etterfølgere tilbake til jødene i Antiokia alt det som var gitt til tempelet og som var av bronse, og viet det til synagogen deres. De innvilget dem de samme privilegiene som grekerne, og de kommende kongene behandlet dem på samme måte. De vokste i antall og smykket tempelet (synagogen), storslagent med vakre ornamenter ved hjelp av det de hadde fått. De fikk også stadig vekk på et vis gjort mange grekere til proselytter, så de ble en del av deres eget folk. Men på den tiden da denne krigen begynte og Vespasian nettopp var seilt til Syria og alle hadde begynt å hate jødene, var det en person som het Antiokus av det jødiske folk og som på grunn av sin far var svært ansett da han var jødenes guvernør i Antiokia,** for han kom til teateret for å angi sin far da folket var samlet der. Han anklaget både ham og andre for å ha tenkt å sette fyr på hele byen i én natt, og han førte til dem noen utenlandske jøder som skulle være delaktige i deres planer.

Da folket fikk høre dette, kunne de ikke styre seg, men forlangte at det skulle skaffes ild, og de som var blitt utlevert til dem ble straks brent i teateret. De gjorde så et voldsomt overfall på jødene da de trodde at de skulle redde byen bare de fikk straffet dem. Antiokus forsterket deres raseri og ville gi dem et bevis på sin egen omvendelse og sitt hat mot de jødiske skikkene ved å ofre på gresk vis. Han overtalte også de andre til å gjøre det samme, for de ville oppdage hvem som hadde sammensverget seg mot dem når de fikk se hvem som ikke ville gjøre det. Og da folket i Antiokia prøvde dette eksperimentet, var det noen få som gikk med på det, mens de som ikke ville, ble drept. Antiokus selv skaffet seg soldater og ble en hård herre over sine egne borgere og nektet dem å hvile på den sjuende dag og tvang dem til å gjøre alt det de pleide på de andre dagene. Han brakte dem inn i en slik nød at hvile på den sjuende dag for en kortere tid ble avskaffet ikke bare i Antiokia, men også i andre byer.

4. Etter at disse ulykkene hadde rammet jødene i Antiokia, ble de utsatt for en ny ulykke som en følge av den forrige, for da ble den firkantede markedsplassen brent, samt arkivene og det stedet der alle opptegnelsene var lagret og kongeslottene lå, og da anklaget Antiokus jødene for å være skyld i det onde som hadde skjedd. Det var med nød og neppe at ilden ble stanset, for den brant så voldsomt at den like godt kunne ha kommet over hele byen. Folket i Antiokia ble i sin nød straks overtalt til å tro at disse baktalelsene var sanne, til tross for at de ikke hadde noen uvilje mot jødene fra før. De trodde på anklagene fra denne mannen, spesielt når de tenkte på hva som var gjort tidligere. De var så overbevist at de gjorde et voldsomt overfall på dem som ble anklaget og med et slikt raseri som om de hadde sett at jødene virkelig

selv hadde satt fyr på byen. Og det var ikke uten vanskelighet at legaten Cneius Collegas fikk dem med på å legge saken frem for keiseren, for presidenten i Syria, Cesennius Petus, hadde Vespasian allerede sendt av sted, og han var ennå ikke kommet tilbake. Men da Collegas hadde undersøkt saken grundig og funnet ut hva som var sant, nemlig at ingen av de jødene som Antiokus hadde anklaget, hadde hatt sin hånd med i spillet, men at alt sammen var utført av noen foraktelige personer som var svært forgjeldet og som tenkte at dersom de kunne sette fyr på markedsplassen og brenne de offentlige dokumentene, ville det ikke lenger bli rettet noe krav mot dem. Slik var jødene hjemsøkt av nød og terror, og visste ikke hva resultatet av disse anklagene mot dem ville føre til.

---

* Berytus var helt sikkert en romersk koloni, og det finnes mynter som vitner om det.

** Jødene i Antiokia og Alexandria fikk lov til å ha sin egen guvernør, både av makedonerne og romerne. Han ble noen ganger bare kalt ”guvernør,” og noen ganger ”fyrste,” og i Alexandria ”sorenskriveren.” De fikk lov til å ha lignende guvernører i Babylon under fangenskapet der.

KAPITEL 4

HVORDAN VESPASIAN BLE MOTTATT I ROMA. GERMANERNE GJØR OPPRØR MOT ROMERNE, MEN BLIR OVERVUNNET. SAMARITANERNE OVERFALLER MYSIA, MEN BLIR TVUNGET TIL Å RETURNERE HJEM IGJEN.

1. Titus Cæsar hengav seg til fryd, glede og fornøyelser, nå som han var befridd fra den ensomhet han hadde vært i da han fikk nyheten om hva som hadde skjedd med hans far, og hans komme var sterkt satt pris på i alle de italienske byene, og Roma tok imot keiseren med stor begeistring og prakt. Hele folket i Italia respekterte ham oppriktig alt før han kom dit, og bare forventningen om hans komme kjentes som om han allerede var der, og godviljen de hadde for ham var fullstendig frivillig og oppriktig. Det var dessuten kjærkomment for senatet som hadde i friskt minne de ulykkene de hadde måttet tåle ved de siste endringene i regjeringen, og de ville gjerne ta imot en herre som var i moden alder og hadde den fremste dyktighet i krigføring, kun som formål å beskytte dem som han skulle lede. Folket var nå blitt så hjemsøkt av ulykker at de hadde en sterk forventning om hans snare komme, for da ville de bli frelst fra ulykkene for godt, og de trodde at da ville de bli sikret fred og velstand. Soldatene hadde spesielt respekt for ham, for de satte særlig pris på hans storverk i krig, og da de hadde sett mangelen på dyktighet og mot hos sine tidligere befalingsmenn, var de svært oppsatt på å bli kvitt den skammen de hadde kjent på grunn av dem, og de tok hjertelig imot en fyrste som ville være en sikkerhet og en pryd for dem.

Denne godviljen overfor Vespasian var universell, og de som hadde spesielt høy verdighet hadde ikke tålmodighet nok til å holde seg i Roma, men skyndte seg for å møte ham i god avstand fra byen, og ingen av de andre kunne holde ut å vente, men strømmet ut av byen i store masser da de syntes det var bedre å være der enn å holde seg i ro, og dette var første gangen byen i sin lykkerus ble nesten tømt for innbyggere. De som ble igjen var færre enn de som gikk ut, og straks det ble kjent at han var nær ved, kunne de som hadde møtt ham, fortelle om med hvilket godt humør han hadde mottatt dem som kom til ham, og da kom de som var blitt igjen i byen med sine hustruer og barn ut og ventet på ham. Og de han drog forbi, møtte ham med alle

slags akklamasjoner i gleden og ved synet av hans vennlige ansikt, og de kalte ham sin Velgjører og Frelser, og den eneste person som av verdig til å regjere byen Roma. Nå var byen blitt likesom et tempel, prydet med girlandere og søte dufter, og det var ikke lett for ham å komme til palasset på grunn av folkemengden som omgav ham. Og til slutt gjorde han takkofringer til husgudene for å kunne komme tilbake til byen i trygghet. Folket deltok i festlighetene og stammene feiret med drikkoffer, både med familiene og naboene, og de bad til Gud for Vespasian om at både han og hans sønner og alle hans etterkommere måtte fortsette i den romerske regjering i lange tider, og at hans regjering måtte slippe å møte noen opposisjon. Slik mottok Roma Vespasian med fryd og glede, og deretter utviklet byen seg til stor velstand.

2. Men før dette, da Vespasian var i Alexandria og Titus lå i leir ved Jerusalem, var en stor gruppe av germanerne i stor uro og truet med opprør, og gallerne i nabolaget sluttet seg til dem med håp om å seire og å befri seg fra det romerske herredømmet. Germanernes innstilling kom først og fremst av deres, dvs. folkets innstilling, for de manglet sunn fornuft og kastet seg gjerne ut i stor fare for et svakt håp, og for det andre bar de på et hat mot det folket som regjerte over dem, for de hadde aldri vært under noen andre enn romerne, og nå var de blitt underlagt dem med tvang. Dessuten bød det seg en spesiell anledning, for da de så at den romerske regjering var i stor uorden på grunn av stadig skifte av ledere, forsto de at hele den beboelige verden nå var i en usikker og vaklende situasjon, og dermed syntes de at det var den beste tiden til å sette i gang et opprør siden alt sto så dårlig til.

Cassicus* og Civilis som var deres befalingsmenn, oppglødde dem og satte mot i dem. Disse hadde lenge vært oppsatt på et slikt komplott, og de var nå oppglødd på grunn av denne anledningen til åpent å fremlegge sin plan, og folkemengden var også rede, for da de gjorde sine planer kjent, ble nyheten mottatt med glede. Og da en stor del av germanerne var med på å gjøre opprør, og det heller ikke sto bedre til med resten av folket, sendte Vespasian, likesom ledet av et guddommelig forsyn, et brev til Petilius Cerealis som tidligere hadde befalt over Germania, der han utnevnte ham til konsul og befalte ham å overta regjeringen i Britannia. Da dro han dit han var beordret, men da han fikk vite om germanernes opprør, overfalt han dem straks de hadde kommet sammen, satte sin hær i slagorden, og slo en stor mengde av dem i kampen og tvang dem til å oppgi sin galskap og å ta til vettet. Om han ikke hadde kommet over dem så plutselig, ville det likevel ikke ha gått lang tid før de ville blitt straffet, for straks nyheten om opprøret kom til Roma og Cæsar Domitian fikk vite det, drygde han ikke med å ta affære, trass i at han var svært ung. Han hadde sin tapperhet fra sin far og hadde gjort større fremgang enn det som tilsvarte hans alder, og han marsjerte straks mot barbarene. Da ryktet hørtes om at de var på vei, sviktet motet dem, og de overgav seg av frykt og var glade for å bli lagt under det gamle åket igjen uten å ha lidd noen skade. Da Domitian hadde brakt orden i Gallia slik at det ikke lenger var lett å skape uro igjen, vendte han tilbake til Roma med ære og berømmelse fordi han hadde utført en slik bedrift langt over sin egen alder og brakt ære til sin far.

3. Samtidig med germanernes opprør, skjedde det dristige opprørsforsøk blant skyterne som også kalles sarmatene, og er et tallrikt folk. De dro over Donau og inn i Mysia uten å bli oppdaget, og ved et fullstendig uventet angrep drepte de mange

romere som holdt vakt ved grensen. Konsulen og legaten Fonteius Agrippa dro imot dem og kjempet heltemodig, men ble drept. Så fòr de gjennom hele det området han hadde rådd over, og ødela alt som kom i deres vei, men da Vespasian fikk vite om hva som hadde skjedd, og at Mysia var lagt i ruiner, sendte han Rubrius Gallus for å straffe disse sarmatene, og dermed omkom mange i slaget, og de som unnslapp flyktet skrekkslagne tilbake til sitt eget land. Da generalen hadde satt en stopper for denne krigen, sørget han for landets fremtidige sikkerhet, for han anla stadig flere garnisoner på dette stedet, slik at det ble umulig for barbarene å komme seg over elven mer, og slik ble krigen i Mysia plutselig avsluttet.

---

* Classicus, Civilis og Cerealis, er navn som er godt kjent i Tacitus' skrifter. De to førstnevnte er kjent for å ha satt i gang opprør mot romerne, mens den siste ble sendt av Vespasian for å stanse dem, akkurat slik det her er beskrevet av Josefus, noe som også gjaldt Fonteius Agrippa og Rubrius Gallus, i avsn. 3.

KAPITEL 5

SABBATSELVEN SOM TITUS SÅ DA HAN REISTE GJENNOM SYRIA, OG HVORDAN FOLKET I ANTIOKIA KOM TIL HAM MED EN BØNN OM HJELP MOT JØDENE, SOM HAN AVSLO. TITUS' OG VESPASIANS TRIUMF.

1. Titus Cæsar holdt seg som nevnt i ro en stund i Berytus. Så dro han videre og holdt praktfulle festforestillinger i alle byene i Syria som han dro igjennom, og han gjorde bruk av de jødiske krigsfangene som offisielle vitnesbyrd om ødeleggelsen av denne nasjonen. Under reisen så han en elv som var slik at den fortjener å bli omtalt i historien, og den løper midt mellom Arcea som tilhører Agrippas rike og Raphanea. Det er noe spesielt med den, for når den løper er strømmen sterk med stor vannføring, mens dens kilder etterpå blir tørre seks dager i trekk, så elveløpet blir tørt, og det kan man se. Den sjuende dagen begynner den å renne som før som om ingen ting hadde hendt, og den er blitt observert å følge denne rytmen uopphørlig og nøyaktig. Derfor kalles den sabbatselven – og navnet er hentet fra den sjuende dag hos jødene.

2. Da folket i Antiokia fikk vite at Titus var underveis, ble de så glade for det at de ikke kunne holde seg innenfor murene, men skyndte seg av sted for å møte ham, ja, de gikk så langt som 6 kilometer og enda lenger. Det var ikke bare menn, men også kvinner og barn, og da de så ham nærme seg, stilte de seg opp på begge sider av veien og strakte ut høyre hånd og hilste ham og tiljublet ham på alle måter og vendte tilbake sammen med ham. I tillegg til alle akklamasjonene, ba de ham underveis om å kaste alle jødene ut av byen deres, men Titus gav ikke etter for deres anmodninger, men hørte på dem i taushet. Jødene befant seg i en fryktelig tilstand av angst da de ikke visste hvilken innstilling han hadde og hva han ville gjøre med dem, for Titus forble ikke i Antiokia, men fortsatte reisen straks til Zeugma som ligger ved Eufrat.

Der kom det budbringere til ham fra Vologeses, kongen i Partia, som brakte ham en gullkrone etter seieren over jødene, og den tok han imot og holdt en fest for budbringerne og så kom han tilbake til Antiokia. Og da senatet og folket i Antiokia innstendig oppfordret ham til å komme til teateret der hele folket var samlet, og han

vennlig gikk med på det, da gikk de hårdt inn på ham og presset ham for å få ham til å kaste jødene ut av byen deres, men han satte dem på plass med dette saklige svar: "Hvordan skal vi kunne gjøre noe slikt når deres land som de plikter å dra tilbake til, er blitt ødelagt og det ikke er noen som vil ta imot dem?" Og da folket i Antiokia ikke lyktes med sin første anmodning, og ba ham om det for annen gang, da ba de ham også om å fjerne bronsetavlene der jødenes privilegier var inngravert. Men det ville heller ikke Titus gå med på, og fortsatte med å la jødene i Antiokia få nyte de samme privilegiene som de hadde fra før, og derpå reiste han videre til Egypt. Da han underveis kom til Jerusalem og sammenlignet den sørgelige tilstanden og ruinene med byens forrige glans og prakt, kunne han ikke annet enn å ynkes over at byen var blitt ødelagt, så langt var han fra å skryte over å ha tatt den store og hellige byen med vold og makt, nei, han forbannet stadig dem som hadde vært hovedmennene bak oppstanden og hadde ført en slik straffedom over byen, og han ville ikke at denne straffedommen og ulykken skulle være noe bevis på hans heltemot. Det var imidlertid ingen liten mengde rikdom som ble funnet i ruinene, for romerne grov opp en god del, mens størstedelen ble funnet av dem som ble tatt til fange, for de bar det bort – og da mener jeg gullet og sølvet og resten av det kostelige innboet som jødene hadde og som eierne hadde gjemt i hulene under krigens usikkerhet.

3. Så begav Titus seg til Egypt slik han hadde planlagt og dro hurtig gjennom ørkenen til Alexandria og så bestemte han seg for å dra sjøveien til Roma. Han ble fulgt av to legioner og sendte hver av dem til de stedene der de hadde vært før, den femte sendte han til Mysia og den femtende til Pannonia. De mest fremtredende blant fangene, Simon og Johannes, samt de andre sju hundre menn som han hadde valgt ut som utsøkt høye og vakre, beordret han å bli ført til Italia, da han ville fremstille dem under seiersfesten. Etter en vellykket reise ble han mottatt i Roma i god avstand fra byen i likhet med sin far. Men det som Titus syntes var det mest praktfulle, var at hans far møtte ham, og folkemengden uttrykte den største glede og fryd da de nå fikk se dem alle tre sammen,* og det gikk ikke mange dager før de bestemte seg for å feire seieren sammen, på grunn av de herlige storverk de hadde utført, selv om senatet hadde bestemt at de skulle feire seieren hver for seg. Da dagen på forhånd ble kunngjort for denne pompøse høytiden, ble det ikke én igjen i byen av den store folkemengden, for alle dro ut for å finne et sted der de kunne stå, og levnet ikke plass til noen andre enn til dem som skulle gå til stedet.

4. Alle soldatene marsjerte ut i kompanier i sine avdelinger og under sine befalingsmenn om natten, og de holdt seg ved portene, ikke til de øvre palassene, men ved dem som var i nærheten av Isis-tempelet, for der hadde imperatorene hvilt om natten. Straks det ble dag kom Vespasian og Titus ut, kronet med laurbær og kledd i de gamle purpurdraktene som tilhørte familien deres, og de gikk så langt ut som til Octavians promenade, for der var senatet, de øverste lederne og førerne for kavaleriet og ventet på dem. Det ble bygget en plattform foran søylegangene, og det ble plassert elfenbenstroner på den som de kom og satte seg på. Soldatene gav dem straks en frydefull akklamasjon og bevitnet deres tapperhet, mens de selv var ubevæpnet i sine silkedrakter og kronet med laurbær. Vespasian anerkjente deres tilrop, men da de ville fortsette med det, gav han dem et tegn om å være stille. Da alle holdt seg i ro, sto han opp, dekket det meste av sitt hode med kappen, og sendte

opp den sedvanlige bønnen, og det gjorde Titus også, og deretter holdt Vespasian en kort tale til folket, og så sendte han soldatene av sted til en middag som imperatorene hadde arrangert for dem. Så trakk han seg tilbake til den porten som kaltes Pomp fordi pompøse forestillinger alltid skulle passere gjennom denne porten. Her fikk de smake på maten, og når de hadde tatt på seg seiersdraktene og ofret til gudene som var plassert ved porten, sendte de triumftoget videre og marsjerte gjennom teatrene, slik at hele folket skulle få se dem.

5. Nå er det umulig å beskrive forestillingene slik de fortjener, i tillegg til all prakten, rikdommen og glansen som var slik at man ikke skulle tro at det var et resultat av arbeidsfolks innsats, eller som om det var et naturens lune. For alle severdighetene som de lykkeligste menn litt etter litt skaffer seg, var her hopet opp i en beundringsverdig mengde og kostbarhet. Alt som ble vist frem denne dagen, demonstrerte storheten i det romerske herredømmet, for her fikk man se en umåtelig mengde sølv, gull og elfenbein, kunstferdig utført i alle varianter, og dette kom ikke bare til syne i de pompøse forestillingene, men ble fremført likesom en elvestrøm. Noen deler besto av de sjeldneste purpurdraperier som ble frembåret, mens andre hadde livaktige fremstillinger av babylonisk kunst. Der var også gjennomsiktige kostelige steiner, noen satt inn i gullkroner slik kunstnerne ville gjøre det, og det i så store mengder at det var umulig for oss å se på dette som sjeldenheter. De bar også med seg gudebildene, og de ble beundret for sin størrelse og kunstferdighet, fremstilt av dyktige håndverkere, og alt var gjort i de kosteligste materialer, og det var dessuten mange slags dyr, prydet med naturlige ornamenter. De menn som utgjorde disse opptrinnene var umåtelig tallrike og var pyntet med purpurdrakter innvevd med gull, og de hadde med seg ekstravagante ornamenter. Man fikk også se at heller ikke krigsfangene var uten stas, for de ulike draktene og pynten skjulte skadene de hadde fått på kroppen.

Men det som overrasket mest, var opptogene som passerte forbi med de gjenstandene som ble båret, og man kunne frykte for at de ikke ville klare å holde dem oppe på grunn av størrelsen, for noen av figurene var både tre og fire etasjer høye. Størrelsen og figurene var både flotte og overraskende å se på, og mange var drapert med tepper av gull. Det var også tillaget gull og elfenben som var festet på dem og flere ting som minnet om krigen og alle slags figurer og portretter, for man hadde sett et lykkelig land blitt gjort til en ørken og hele skvadroner av fiender drept, mens noen flyktet og andre ble ført i fangenskap. Mektig høye og kraftige murer var blitt revet ned av murbrekkere, og de sterkeste festningene og forskansningene ble tatt, og i de tettest befolkede byene på høydene strømmet hæren inn gjennom murene. På hvert sted ble utallige drept, mens man bønnfalt fienden om nåde når man ikke lenger var i stand til å gjøre motstand.

Det ble også fremstilt hvordan det ble satt fyr på templer, hvordan husene falt ned over eierne, og elver som rant gjennom et landskap som sto i brann på hver side og ikke lenger kunne skaffe drikkevann til mennesker eller dyr, og dette har jødene også fortalt at de gjennomgikk under krigen. Kunstferdigheten i disse fremstillingene var så strålende og livaktig at de som ikke hadde opplevd krigen, fikk se den som om de selv hadde vært der. På toppen av hver av disse frontfigurene var det plassert en befalingsmann over den byen som var tatt, og dermed vist hvordan den ble tatt. I

opptoget var det et stort antall skip, og krigsbytte i store mengder passerte også forbi. Men det som ble tatt fra tempelet i Jerusalem gjorde det mektigste skue av alt sammen, for det var gullbordet som veide mange talenter og lysestaken av gull. Men den var nå blitt forandret, for den midtre delen var nå plassert på en sokkel, og de mindre armene strakte seg langt ut og lignet en svær gaffel, og på toppene hadde de et hylster av bronse for plassering av et lys. Det var sju slike lys og representerte jødenes hellige tall. Det siste av krigsbyttet fra jødene som ble båret, var jødenes bokrull med loven. Etter at krigsbyttet hadde passert, kom det et stort antall menn som bar seiersfigurene som enten var av helt gull eller elfenben. Deretter marsjerte Vespasian først, og deretter Titus, og Domitian red sammen med dem i praktfullt utstyr på en hest som det var et syn å se.

6. Det siste i denne pompøse forestillingen var ved Jupiter-tempelet Capitolinus, og der stanset de, for det var romernes gamle skikk å stå stille der inntil noen brakte nyheten om at en fiendtlig general var blitt drept. Denne generalen var Simon, sønn av Gioras, som var blitt ført frem i triumf som fange. Et tau var blitt lagt om hans hode og han var blitt dratt til et passende sted på forum, og dessuten blitt torturert av dem som dro ham, for den romerske lov krevde at dødsdømte forbrytere skulle henrettes der. Da det ble bekjentgjort at han var død, satte hele folket i et fryderop, og de begynte å ofre det de hadde innviet sammen med de bønnene som hørte til i slike seremonier, og da de var ferdige, dro de av sted til palasset. Tilskuerne ble underholdt av imperatorene under festen, og for resten av de andre var det gjort store foranstaltninger for feiringer i hjemmene, for dette var en festhøytid for hele byen Roma til minne om hærens seier over fiendene. Nå var det slutt på deres ulykker, og starten på et håp om en fremtid i velstand og lykke.

7. Etter at seiersfestene var over og riksstyret var blitt sikret på et trygt grunnlag, besluttet Vespasian å bygge et fredstempel som han fullførte på så kort tid og gjorde så praktfullt at det overgikk alle forventinger, for nå hadde Forsynet skaffet ham en veldig rikdom i tillegg til det han hadde vunnet under sine felttog. Tempelet utsmykket han med bilder og skulpturer, og i det ble det anbrakt alle slags ting som folk tidligere pleide å reise rundt i verden for å se, og nå kunne de betrakte dem samlet etter hverandre. Han plasserte også sine krigsemblemer og redskapene som var hentet ut av jødenes tempel. Men han befalte at de skulle plassere lovboken og de purpurfargede forhengene fra helligdommen i kongepalasset, og der beholdt han dem.

---

* Vespasian og hans to sønner, Titus og Domitian.

KAPITEL 6

BYEN SOM KALLES MACHERUS.
LUCILIUS TAR CITADELLET OG FLERE STEDER.

1 Lucilius Bassus ble sendt som legat til Judea, og der mottok han hæren fra Cerealis Vitellius, og han tok festningen Herodium samt garnisonen som var der, og etterpå samlet han alle soldatene som var der, som var en stor hær, men spredt i

flere avdelinger, med den tiende legion, og ville føre krig mot Macherus. Det var svært nødvendig at denne borgen skulle ødelegges for at den i kraft av sin styrke ikke skulle bli et middel til å dra andre inn i et opprør, for den kunne gi sikkerhet for dem som holdt den, og avverge frykten for dem som ville angripe den. Den var omgitt av svært høye fjellskråninger, og derfor var den vanskelig å innta. De naturlige forholdene gjorde det ikke lett å komme seg opp til den, og den var også omgitt av så dype dalfører at man ikke kunne se til bunnen, og de heller ikke kunne fylles opp. Den dalen som stenger mot vest er 12 kilometer, og ender ikke før ved Dødehavet. På den samme siden var det Macherus hadde den høyeste toppen. Selv om dalene på nord- og sørsiden ikke er så svære som de andre, er det umulig å prøve å komme over dem, og dalen på østsiden er ikke mindre enn 45 meter dyp. Den strekker seg helt til et fjell som ligger tvers over for Macherus som den er forbundet med.

2. Da jødenes konge Alexander Janneus, oppdaget hvordan dette stedet var, ble han den første til å bygge en borg der. Den ble senere ødelagt av Gabinius da han kjempet mot Aristobulus, men da Herodes ble konge, syntes han at festningen måtte bli ansett som viktig, for den hadde den mest solide konstruksjonen og spesielt fordi det var så nært Arabia og derfor var beliggenheten gunstig med god utsikt mot landskapet. Derfor bygget han murer og tårn rundt et stort område og anla en by der, og derfra gikk det en vei opp til festningen på toppen av høyden. Dessuten bygde han en by omkring toppen av høyden og plasserte tårn på hjørnene, som var 72 meter høye, og i midten bygde han et praktfullt slott som besto av svære og vakre bygninger. Han bygde også vannreservoarer på de stedene der det passet best, så det skulle være vann nok til alle formål. Slik kjempet han så å si med naturen for å forbedre sikkerheten ved hjelp av forskansninger laget av menneskehender, for at stedet skulle være vanskelig å ta. Han plasserte også flere maskiner og prosjektiler på den, og fant på alt som kunne tjene til sikkerhet for innbyggerne under den lengst mulige beleiring.

3. På stedet vokste en spesiell plante, ruta graveolens (vinrute) som er merkverdig på grunn av sin størrelse, for den var ikke mindre enn et fikentre, hverken i høyde eller tykkelse, og det fortelles at den har vært der siden Herodes' tid, og ville sannsynligvis ha eksistert mye lenger om den ikke var blitt kuttet ned av de jødene som tok stedet i besittelse senere. Men i den dalen som ligger på nordsiden, er det et sted som kalles Baaras der det vokser en rot som bærer det samme navn, og dens farge er som en flamme og mot kveld sender den ut en stråle som ligner på et lyn. Den er ikke lett å få tak i, for den glipper i hånden og lar seg ikke plukke uten problemer, før urin av en kvinne eller menstruasjonsblod blir påført den. Nei, det er den visse død for den som rører ved den, hvis man ikke lar roten henge ned når man holder den i hånden for å ta den med seg. Den kan også plukkes på en annen måte uten fare, og det skjer slik: Man graver en fordypning rundt den inntil det bare er litt igjen av den delen av roten som ikke er kommet til syne, og så binder en hund til den, og når hunden prøver å følge ham som har bundet den, blir roten rykket opp med letthet, mens hunden straks dør, fordi den var der i stedet for mannen som ville føre planten bort. Nå behøver ingen å være redd for å ta planten i hendene. Etter alle disse anstrengelsene for å få tak i den, er den kun verdifull på grunn av den kraften som finnes i den, for hvis den blir brakt til syke mennesker, driver den hurtig ut demonene som ikke er noe annet enn de ondes ånder som går inn i levende

mennesker og dreper dem dersom man ikke kan finne noen hjelp for dem.

Her er også varme vannkilder, og vannet som strømmer ut, smaker annerledes enn alt annet vann, for noe er bittert, og annet er søtt. Her er også kildespring av kaldt vann, ikke bare der terrenget er lavest og der kildene ligger i nærheten av hverandre, men det som er ennå mer forunderlig, er en hule like ved som ikke er særlig dyp, men er dekket av et klippefremspring. Overfor denne klippen er det likesom to bryster (hauger), som ligger litt fra hverandre. Den ene sender ut et kildespring som er svært kaldt, og den andre et som er svært varmt, og når man blander disse sammen, blir det et meget behagelig bad som er godt mot forskjellige sykdommer og spesielt godt til å styrke nervene. På dette stedet finnes det også svovel og alun.

4. Da Bassus hadde tatt stedet i skikkelig øyesyn, bestemte han seg for å beleire det ved å fylle opp dalen på østsiden, så han gikk hardt i gang med arbeidet og gjorde store anstrengelser med å bygge opp bankene så fort som mulig slik at beleiringen skulle gå lett. Jødene som var der, skilte seg fra de fremmede som var hos dem, ved å tvinge dem inn i byens nedre del, da de så på dem som unyttige folk, og der skulle de bli utsatt for de største farene, mens de selv besatte overdelen av festningen for å sikre seg selv og fordi den var så solid. De håpet at de ville få tilgivelse hos de fremmede dersom de til slutt ville måtte oppgi festningen. Men de ønsket å prøve om det var mulig å unngå beleiring ved hver dag å gjøre raske utfall og angripe dem som møtte dem, og i disse konfliktene ble mange drept, også av romerne. Ved disse trefningene vant de avvekslende seier når jødene overfalt romerne når de ikke holdt vakt, og da romerne i andre tilfeller oppdaget at de ville angripe rampene deres, var de klare til å motta dem. Men resultatet av beleiringen var ikke betinget av disse trefningene, men heller av det som ble gjort under selve beleiringen, for jødene ble tvunget til å overgi festningen.

En ung mann blant de beleirede som het Eleasar som var svært dristig og handlekraftig, utmerket seg under disse angrepene, for han oppfordret jødene til å angripe med så mange mann som mulig for å hindre dem i å bygge rampene, og han gjorde det svært vanskelig for romerne da det kom til et slag. Han gjorde det lettere for dem som gikk til motangrep, så de kunne komme tilbake uten fare mens han selv førte baktroppen. Så skjedde det at da kampen var over og begge sidene hadde skilt lag, stilte han seg opp ved porten og snakket med dem som var på muren da han uforferdet ikke regnet med at noen nå ville begynne kampen igjen, og han merket seg tydelig det de sa. Da ble han plutselig og uventet overfalt av en mann fra den romerske leiren som het Rufus og var født egypter, og han bar ham bort sammen med våpnene, mens de som sto på muren ble så forskrekket at Rufus fikk hindret dem i å komme ham til hjelp, og dermed bar han Eleasar helt til romernes leir. Den romerske generalen beordret at han skulle avkles og piskes naken slik at han kunne ses fra byen. Da den unge mannen ble rammet av denne sørgelige ulykken, ble jødene svært forvirret, og det ble holdt veklage over ham over hele byen, mer enn det man skulle vente på grunn av en enkelt person. Da Bassus ble klar over det, ville han prøve en krigslist mot fienden ved å forsterke deres sorg, for å få dem til å overgi byen og for å bevare denne ene mannen. Hans håp lyktes, for han befalte dem å stille opp et kors som om han straks var i ferd med å henge Eleasar opp på det, og ved synet av dette kom det en fryktelig sorg over dem som var i borgen, og de

stønnet voldsomt og skrek ut at de ikke ville finne seg i å se at han ble drept. Da ba Eleasar dem om ikke å være hensynsløse mot ham ved å la ham dø den mest miserable død, og han formante dem til å redde seg selv ved å overgi seg til den seirende romermakten siden alle de andre folkene allerede var blitt overvunnet av dem. Mennene ble sterkt beveget av hans ord, og det var også mange i byen som gikk i forbønn for ham, for han var av en fremstående og tallrik familie, så de gav etter og viste ham medynk i strid med deres vanlige skikk. Derfor sendte de straks ut noen budbringere som skulle forhandle med romerne om å overgi borgen til dem, og de ba om lov til å dra sin vei og ta Eleasar med seg. Romerne gikk med på disse betingelsene, men flokken av fremmede som var i den nedre bydelen, hørte at avtalen bare gjaldt jødene som hadde bestemt seg for å flykte om natten. Og straks de hadde åpnet byportene, fortalte de som hadde gjort avtale med Bassus, dem om dette, for å finne ut om de misunte de andre som fikk reddet seg. Om dette var gjort av frykt for at det ville bli tatt affære mot dem hvis de skulle flykte, er usikket. De modigste dro derfor ut og stanset fienden slik at de kom seg unna og flyktet, men de som ble grepet, ble drept i et antall av ett tusen sju hundre, mens kvinnene og barna ble gjort til slaver. Men da Bassus syntes at han måtte holde den avtalen han hadde gjort med dem som hadde overgitt borgen, lot han dem gå, og lot dem få Eleasar tilbake.

5. Da Bassus hadde avviklet disse affærene, marsjerte han i hast til Jarden-skogen som den kalles, for han hadde hørt at en stor mengde folk hadde flyktet fra Jerusalem, og at Macherus tidligere var kommet dit, og der hadde de samlet seg. Da han kom til stedet og forsto at det han hadde fått høre, ikke var noen feiltagelse, omringet han hele stedet med sine ryttere. Dette gjorde han for at de jødene som var dristige nok til å bryte igjennom ved en ærerik innsats, skulle bli nødt til å stille seg åpent til skue i kamp fordi de ikke kunne flykte. Så beordret han fotfolket å felle trærne i den skogen de hadde flyktet inn i. Da gikk de med høye rop til angrep på dem som omringet dem og som møtte dem med stor tapperhet, og den ene parten kjempet desperat mens den andre ikke ville gi seg, og kampen trakk ut. Men utfallet av kampen svarte ikke til angripernes forventninger, for det falt ikke flere enn tolv på romernes side og bare noen få ble såret, mens ingen jøder unnslapp fordi alle ble drept, ikke mindre enn tre tusen, sammen med Judas, Jairus' sønn som var generalen deres. Ham har vi omtalt før som befalingsmann over en særskilt bande under beleiringen av Jerusalem, da han gikk ned i et underjordisk rom og kom seg unna i hemmelighet.

6. Omlag på samme tid sendte Cæsar et brev til Bassus og Liberus Maximus som var prokurator i Judea, og beordret at hele Judea skulle legges ut for salg,* for han grunnla ingen by der, men reserverte landet for seg selv. Han utskilte et sted til bosted for bare åtte hundre mann som han hadde dimittert fra hæren, og stedet ble kalt Emmaus** og ligger 12 kilometer fra Jerusalem. Han skattla også jødene hvor de enn befant seg, og påla enhver å sende to drakmer hvert år til Capitol, som var det samme som de hadde pleid å betale til tempelet i Jerusalem. Slik var situasjonen for jødene på den tiden.

---

* Det er bemerkelsesverdig at Titus ikke befolket dette området i Judea som nå var lagt øde, men befalte at det hele skulle selges, og det er selv i vår tid ikke blitt skikkelig bebodd, men ligger klart for jødene som bodde der fra gammel tid, slik at det skulle gjenoppbygges i fremtiden.

** Denne byen Emmaus som var regjeringssete for Julius Africanus i begynnelsen av det tredje århundret, og som han sørget for å gjenreise, ble etter gjenreisningen kalt Nicopolis, er helt forskjellig fra stedet Emmaus som er omtalt hos Lukas.

KAPITEL 7

ULYKKEN RAMMER ANTIOKUS, KONGEN I COMMAGENE. ALANERNE HJEMSØKER MEDERNE OG ARMENERNE.

1. I det fjerde året av Vespasians regjering, ble Antiokus, kongen i Commagene, sammen med sin familie rammet av svære ulykker. Og det skjedde slik: Cesennius Petus var president i Syria på denne tiden, og vi vet ikke om det var på grunn av respekt for sannheten eller av hat til Antiokus – hans virkelige motiv ble aldri skikkelig undersøkt, at han sendte et brev til keiseren, der han fortalte at Antiokus som hadde sønnen Epifanes, hadde tenkt å gjøre opprør mot romerne, og derfor hadde inngått en pakt med kongen av Partia. Derfor ble det nødvendig å stanse ham, slik at de ikke skulle hindre oss ved å begynne en krig som ville skape uro over alt i Det romerske rike. Keiseren var innstilt på å ta affære i saken da dette ble oppdaget, for kongedømmene i nabolaget tok denne saken alvorlig. For Samosata, hovedstaden i Commagene, ligger ved Eufrat, og ville ved en eventuell slik plan kunne utgjøre en fare for at de gikk over til parterne og ta imot dem og gi dem sikkerhet. Petus ble trodd, og fikk myndighet til å gjøre det han fant riktig i saken, og uten å nøle gikk han i gang med å overfalle Commagene før Antiokus og hans folk hadde fått den minste anelse om hans komme. Han hadde med seg den tiende legion og noen avdelinger av kavalerister. Disse kongene kom ham til hjelp: Aristobulus, kongen i landet Chalcidene, og Sohemus, som ble kalt kongen i Emesa, og det ble ikke gjort motstand mot styrkene hans da de gikk inn i riket, for det var ingen i landet som ville så mye som løfte en hånd mot dem. Da Antiokus fikk høre disse overraskende nyhetene, kunne han slett ikke tenke seg å gå til krig mot romerne, men bestemte seg for å etterlate riket i den tilstanden det for tiden var i, og så trekke seg tilbake til privatlivet med sin hustru og sine barn, og dermed vise romerne at han var uskyldig i de anklagene som var blitt rettet mot ham. Så dro han bort fra byen til en slette, så langt som 24 kilometer, og der satte han opp sitt telt.

2. Da sendte Petus sine menn for å besette Samosata, tok byen og dro selv av sted for å angripe Antiokus og resten av hans hær. Men kongen kunne ikke slåss med romerne i den nøden han nå befant seg i, og kunne bare klage over sin harde og uunngåelige skjebne som han tålmodig måtte lide. Men sønnene hans som var unge og uerfarne i krig, men fysisk sterke, var ikke innstilt på å finne seg i denne ulykken uten kamp. Derfor gikk Epifanes og Callincius til aksjon, og det ble et fryktelig slag som varte hele dagen, for de utviste en bemerkelsesverdig tapperhet, og det ble bare natten som satte en stopper for kamphandlingene, uten at hæren deres hadde mistet sin styrke. Likevel ville ikke Antiokus på noen måte fortsette kampen nå som den var stanset, og for ikke å bli helt uten allierte, tok han med seg sin hustru og sine døtre og flyktet til Cilicia med dem, men på denne måten gjorde han sine egne soldater mismodige. Dermed gjorde de opprør og gikk over til romerne i sin desperasjon for å beholde riket, og situasjonen hans ble nå ansett for å være ganske fortvilet. Dermed ble det nødvendig for Epifanes og soldatene hans å komme seg unna fiendene før de ble helt isolerte, for rytterne var heller ikke med ham lenger, for de hadde gått

over Eufrat og kom seg uhindret til Vologoses, kongen i Partia. Der ble de ikke sett ned på som flyktninger, men fikk tilbake den samme respekt som de hadde hatt under sin velstand i gamle dager.

3. Da Antiokus var kommet til Tarsus i Cilicia, befalte Petus en hundremannsfører å dra av sted til ham og sende ham til Roma i lenker. Men Vespasian kunne ikke finne seg i å få en konge brakt til seg på denne måten, for han syntes det var mer på sin plass å ta hensyn til det gamle vennskapet som hadde vært mellom dem, og ikke vise et uforsonlig raseri på grunn av denne krigen. Derfor befalte han at han skulle løses fra lenkene mens han ennå var underveis, og at han ikke skulle komme til Roma, men skulle dra til Lacedemon for å bo der. Han gav ham også store inntekter, så han ikke bare skulle ha rikelig, men også kunne leve som en konge. Og da Epifanes som var svært redd for sin far, fikk vite dette, ble de lettet for sin frykt og sin ulidelige bekymring. Han håpet også at keiseren ville forsone seg med dem etter mellomkomst fra Vologoses, for selv om han levde i rik velstand, visste han ikke hvordan han skulle holde ut å leve uten tilknytning til Det romerske imperium. Dermed gav keiseren ham lov til å komme til Roma, og hans far kom også til ham fra Lacedemon, og der mottok han alle slags æresbevisninger, og forble der.

4. Så var det en gruppe alaner som bodde ved innsjøen Meotis. På denne tiden la dette folket en plan om å overfalle Media og landene bortenfor det for å plyndre, og med dette for øyet forhandlet de med kongen i Hyrkania, for han behersket det passet som Alexander den store hadde stengt med jernporter. Denne kongen gav dem lov til å passere, så de kom med en stor mengde folk og overfalt mederne plutselig og plyndret landet deres som de fant var fullt av folk og hadde rikelig med kveg, mens ingen våget å gjøre motstand. For Pacorus, kongen i landet, hadde rømt sin vei av frykt til steder der det ikke var lett å nå ham, og han hadde gitt fra seg alt til dem og med store vanskeligheter bare reddet sin hustru og sine konkubiner etter at de var blitt tatt til fange, ved å gi alanerne hundre talenter i løsepenger. Alanerne plyndret landet med letthet og uten å møte motstand, og fortsatte helt til Armenia og la alt øde på sin vei. Tiridates var nå konge i landet, og han kjempet mot dem, men ville nesten ha blitt tatt levende i krigen, for en mann kastet et nett over ham fra lang avstand, og han ville hurtig ha blitt dratt mot ham om han ikke straks hadde skåret seg løs med sverdet og dermed løpt sin vei. Da alanerne ble provosert ved å se dette, la de landet øde og drev med seg en stor folkemengde og et svært kvantum med gods fra de to kongerikene da de dro tilbake til sitt eget land.

KAPITEL 8

MASADA OG DOLKE-MENNENE SOM HOLDT DEN, OG SILVA SOM BELEIRET BORGEN. ELEASARS TALE TIL DE BELEIREDE.

1. Da Bassus var død i Judea, ble han etterfulgt av Flavius Silva som prokurator. Da han så at resten av landet var blitt undertrykt i denne krigen og at det bare var én festning som ennå var i opprør, samlet han hæren som var forlagt på forskjellige steder, og gjorde et felttog mot den. Denne festningen kaltes Masada. Det var en mektig mann som het Eleasar og som var kommandant over dolke-mennene som hadde inntatt festningen. Han var etterkommer etter den Judas som hadde overtalt

en stor mengde jøder som vi tidligere har fortalt, til å nekte å la seg skattlegge da Cyrenius ble sendt til Judea. Det var da dolke-mennene samlet seg mot dem som var villige til å underkaste seg romerne og de behandlet dem på alle måter som fiender, både ved å plyndre dem for alt det de hadde, og å drive bort kveget deres og sette fyr på husene deres. For de hevdet at de ikke var annerledes enn de andre utlendingene, når de i feighet forrådet den friheten som jødene syntes det var verdt å forsvare til det ytterste, og sa at de foretrakk slaveri under romerne fremfor en slik kamp. Dette var ikke noe annet enn et påskudd og et skalkeskjul for det barbari som de benyttet seg av mot dem, og for å dekke over sin egen havesyke som ble så tydelig ved det de gjorde, for de som tok del med dem i deres opprør, sluttet seg også til dem i kampen mot romerne, og gikk enda lenger i sine frekke aksjoner.

Da deres forstillelse og falskhet igjen ble avslørt, mishandlet de enda mer dem som irettesatte dem, og da det ikke var noe ondt som skulle være uprøvd, ble ondskapen deres fullkommen. Det var ingen lenger som kunne finne på noe nytt, så dypt var de fordervet, for de sloss også innbyrdes av alle krefter, både enkeltvis og gruppevis. De gikk til det ytterste i sin ugudelighet og ondskap mot naboene, for de som hadde makten, undertrykte folket, og folket strevde det de kunne for å få livet av de mektige. Den ene parten ville tyrannisere den andre, og resten brukte vold mot andre igjen og plyndret de rike. Det var disse dolke-mennene som begynte med å behandle sine allierte barbarisk, og de lot ikke noe skjellsord være usagt, og ingen ødeleggelse ugjort, med å ødelegge dem som de hjemsøkte. Johannes viste likevel ved sine handlinger at dolke-mennene var mer moderate enn han, for han drepte ikke bare dem som gav ham gode råd og viste ham hva som var rett, men behandlet dem verre enn alle, likesom de aller bitreste fiender blant borgerne. Nei, han fylte opp landet med ti tusen ugjerninger, slikt som bare en mann som allerede er helt forherdet i sin ugudelighet kan gjøre. For den maten han satte på sitt bord var ulovlig, og han nektet å gjennomføre de renselsene som landets lover påbød, så det ikke lenger var noe under at han som var så gal i sin ugudelighet ikke fulgte vanlig folkeskikk som høflighet og vennlighet. Og hva slags ondskap var det Simon, sønn av Gioras ikke fikk seg til å gjøre? Og hva slags mishandling avsto han fra mot dem som hadde utpekt ham som tyrann? Hva slags vennskap eller slektskap var det som ikke gjorde ham enda frekkere i sine daglige myrderier? For selv om de syntes det var under deres verdighet å påføre fremmede folk ulykker, betraktet de barbariet mot sine nærmeste slektninger som en herlig demonstrasjon av vanviddet. Idumeerne strevde med disse mennene som var skyld i den verste galskapen, for alle sammen, fordervede slyngler som de var, skar halsen over på overprestene slik at ingen respekt for Gud skulle bli bevart, og deretter fortsatte de til det ytterste å ødelegge de siste rester av politisk kontroll, og laget til den mest fullkomne scene av ondskap på alle mulige og tenkbare områder.

Under disse forholdene vokste den gruppen opp som kaltes selotene som ikke bærer sitt navn forgjeves, for de etterlignet alt av ondskap som kunne tenkes. Hvis de kom på noe ondt som tidligere hadde vært gjort, prøvde de heller ikke å unngå det. Og når de kalte seg selv med dette navnet for sin iver etter å gjøre noe godt, passet det slett ikke dersom det ikke var ren ironi, ifølge dem som de hadde behandlet urettferdig i sin ville brutalitet, og fordi det mest grusomme var for dem den største

velgjerning. Følgelig møtte de den skjebnen som Gud i sin rettferdighet straffet dem med, for alle de ulykkene som overhodet kan ramme mennesker kom over dem, slik at døden rammet dem på mange slags smertefullt vis. Likevel kan man med full rett si at de led mindre enn det de hadde fortjent, og det er ikke på sin plass å holde veklage over dem som falt under deres barbari, for dette er ikke det rette stedet for slikt. Jeg kommer nå tilbake til resten av fortellingen.

2. Nå kom den romerske generalen med sin hær mot Eleasar og dolke-mennene som holdt festningen Masada sammen med ham. Og hele landet støttet ham, og han fikk herredømmet der og plasserte garnisoner på de mest passende stedene, og han bygget en mur rundt festningen slik at ingen av de beleirede skulle unnslippe, og han satte ut vakter på forskjellige steder og slo leir på et passende sted i nærheten av fjellet. For det var et sted det var vanskelig å transportere levnetsmidler til. Det var ikke bare matvarer som skulle hentes langveis fra til hæren, og det ble et fryktelig slit for de jødene som ble pålagt denne tjenesten, for vann måtte også føres til leiren, da det ikke fantes noen vannkilde i nærheten. Silva hadde gitt ordre til dette på forhånd og gikk i gang med beleiringen, men dette var en affære som krevde en god del kløkt og anstrengelser på grunn av festingens styrke, og den vil jeg nå beskrive.

3. Denne fjelltoppen var ikke så liten i omkrets, og var svært høy. Den var omgitt av dalfører som var så dype at man ikke kunne se helt til bunnen. Skråningen var så bratt at intet dyr kunne gå der, unntatt på to steder der den avtar for å danne en vei til oppstigning, selv om det ikke skjer uten vanskelighet. En av de veiene som fører opp dit begynner ved Dødehavet mot soloppgangen, og den andre er mot vest, og der er oppstigningen lettere. Den ene av disse veiene kalles *Slangen*, fordi den ligner dette dyrets fasong og svinger. Den svinger tilbake på de bratteste stedene, og går litt etter litt oppover, og den som går der må først bruke den ene foten, og så den andre, og om man faller, er det den sikre død, for på hver side er det kjempestore avgrunner, tilstrekkelige til å dempe motet på enhver som slipper angsten til. Og når man har gått langs denne veien 6 kilometer, da er det bare toppen igjen, men den ender ikke bare på et lite punkt, men på en slette på toppen.

Det var på denne fjelltoppen overpresten Jonatan var den første som bygde festingen *Masada*, og etter gjenoppbyggingen var den for en stor del under Herodes' ansvar, og han bygde også en mur rundt hele toppen, og den var 1400 meter lang og besto helt igjennom av hvit stein. Den var 5½ meter høy, og 3½ meter tykk, og den hadde trettiåtte tårn, og hvert av dem var 22½ meter høye, og fra dem kunne du komme inn i mindre bygninger innenfor rundt hele muren. Kongen reserverte toppen av fjellet til jordbruk, for den besto av fet jord, slik at de ikke skulle være fullstendig uten mat om tilførslene utenfra skulle svikte. Han bygde også et palass ved den vestre oppstigningen som innenfor og nedenfor muren svingte mot nord. Murene til dette palasset var meget høye og solide, og hadde fire hjørnetårn som var 27 meter høye. Innboet i bygningene, søylegangene og badene var svært varierte og kostbare. Bygningene var støttet på hver side av søyler laget av én enkel stein. Muren og gulvene var av steiner av flere farger. Han hugde også ut mange sisterner til reservoarer for vann i fjellet på alle de stedene som var bebodd, både over og omkring palasset og foran muren, og på denne måten hadde han vann for mange slags bruk, som om det hadde vært vannkilder der. Det ble også anlagt en vei fra

palasset til toppen av fjellet som ikke kunne ses av dem som var utenfor murene, og fiender kunne ikke så lettvint benytte hovedveiene, for man kunne ikke gå på veien som lå på østsiden, for den var så vanskelig som vi har fortalt, og han bygde et tårn på det trangeste sted på den vestre veien, ikke lenger unna toppen enn 460 meter, og man kunne ikke komme forbi dette tårnet, og det var heller ikke lett å ta. Ingen kunne gå denne veien til endes uten frykt, for slik var den laget, og festningen var forsterket både fra naturens side og av menneskehender for å vanskeliggjøre angrep fra fiender.

4. Innboet i denne festningen var enda mer praktfullt, og innrettet for å vare i lange tider, og her var det lagret korn i store mengder som man kunne leve av i lengere tid. Dessuten var det rikelig med vin, olje og alle slags grønnsaker og dadler, hopet opp i store kvanta. Alt dette fant Eleasar der da han og *dolke-mennene* sikret seg festningen ved svik. Disse fruktene var ferske og fullmodne og ikke dårligere enn den frukten som nettopp var lagt inn der, enda det var knapt hundre år siden disse forsyningene ble lagt der av Herodes, inntil stedet ble tatt av romerne. Og da romerne fikk tak i de matvarene som var igjen, fant de at de slett ikke var bedervet etter så lang tid. Og vi tar ikke feil hvis det var luften på stedet som gjorde at de kunne holde seg så lenge, siden festningen lå så høyt og så langt fra jordslag, mugg og partikler fra lavlandet. Det ble også funnet en stor mengde krigsvåpen som kongen hadde lagret der, nok til ti tusen mann, og der var støpejern, bronse og tinn, noe som viser at de hadde gjort sitt beste for at alt skulle være klart for de verste tilfeller. Det fortelles at Herodes utrustet denne festningen på egen bekostning, som et tilfluktssted ved to slags farer, dels fordi det jødiske folk kunne finne på å avsette ham og så gjenopprette sitt tidligere kongedømme, og dels på grunn av en enda større fare, at Kleopatra, dronningen i Egypt, som ikke skjulte sine hensikter, men ofte talte til Antonius om å kvitte seg med Herodes, skulle få makten over Judea. Og det er virkelig et stort under at Antonius aldri gikk med på hennes befaling om dette, siden han var så ynkelig slavebundet i sin lidenskap til henne, og ingen ville undret seg om hun hadde fått sin vilje. Frykten for disse farene fikk Herodes til å bygge Masada, som nå var blitt liggende igjen til det siste slag mellom romerne og jødene i denne krigen.

5. Da den romerske befalingsmannen Silva hadde bygget en mur på utsiden omkring hele palasset, slik vi har fortalt, og dermed sørget for at de beleirede ikke skulle kunne rømme, så påtok han seg beleiringen selv, til tross for at han ikke fant noe passende sted der han kunne bygge opp en banke. For bak det tårnet som sikret veien opp til palasset, og inntil toppen av fjellet fra vest, var det et klippefremspring som var både bredt og iøynefallende, og lå 138 meter nedenfor den høyeste delen av Masada, og ble kalt Det hvite fremspring. Han kom seg opp på denne delen av fjellet og beordret hæren til å skaffe jord, og da en stor mengde folk begynte arbeidet med iver og kraft, ble banken bygget, og ble solid og 92 meter høy. Men banken ble ikke høy nok til krigsmaskinene som skulle settes på den, og derfor ble den gjort høyere med svære steiner, og den ble forøket med 23 meter både i bredden og i høyden.

De maskinene som nå var klargjorte, var likedanne som de som ble anvist av Vespasian, og senere av Titus til beleiringer. Det ble også laget et beleiringstårn 27

meter høyt og dekket med jernplater, og derfra skjøt romerne piler og steiner fra kastemaskinene, og fikk snart dem som kjempet fra muren til å trekke seg tilbake så de ikke turte å stikke hodene opp over brystvernene. Da gav Silva ordre om at rambukken skulle hentes, settes mot muren og hamre løs på den, og den klarte med en del vanskeligheter å bryte ned en del av muren og å velte den. Men *dolke-mennene* skyndte seg med å bygge en ny mur innenfor denne, og den ville ikke bli så utsatt for å bli skadet av murbrekkeren som den andre, for den ble laget mykere og mer elastisk og kunne dermed avdempe de voldsomme slagene som ble rettet mot den første. Den ble laget slik: De plasserte svære trebjelker på langs helt inntil hverandre og parallelle, og så langt fra hverandre som tykkelsen av muren krevde, og det ble lagt jord i mellom dem. Og for at jorden ikke skulle falle ned på banken, la de flere bjelker i kyss over de andre, og slik bant de sammen de bjelkene som lå på langs. Dette verket ble en virkelig bygning, og da murbrekkerne ble satt i gang, ble slagene dempet fordi det gav etter, og materialene ble bare enda mer hamret sammen og jordhaugen ble bare fastere enn før. Da Silva så dette, fant han at det var bedre å sette fyr på den, så han befalte at soldatene skulle kaste en mengde brennende fakler mot den da den hovedsakelig besto av treverk, og dermed tok den fyr. Og da den først tok fyr, var den så porøs at ilden spredte seg voldsomt. Da det begynte å brenne, gjorde en fallvind fra nord flammene farlige for romerne, for ilden ble blåst nedover, og de ble nokså fortvilte og fryktet for at maskinene deres skulle ta fyr. Men plutselig snudde vinden til sørlig som ved en guddommelig styrelse og blåste kraftig i motsatt retning og brant nå gjennom hele muren. Nå hadde romerne hjelp fra Gud og dro tilbake til leiren med fryd, og besluttet å angripe fienden neste dag og derfor holdt de vakt mer nøye den natten for at ingen av jødene skulle rømme uten å bli oppdaget.

6. Eleasar ville ikke engang tenke på å flykte, og heller ikke tillate noen andre å gjøre det, men da han så at muren var brent ned, og ikke så noen annen utvei, eller at de kunne klare å holde motet oppe, og tenkte på hva romerne ville gjøre med dem, deres barn og hustruer når de fikk dem i sin makt, rådslo han om å la alle bli drept. Og da han så det slik at det var det beste de kunne gjøre under disse omstendig-hetene, samlet han de modigste av sine venner og holdt en tale for dem der han oppfordret dem til å gjøre dette:

"Da vi, for lenge siden, mine elskverdige venner, besluttet at vi aldri skulle bli tjenere for romerne og for ingen andre enn Gud selv, han som alene er den sanne og rettferdige Herre over menneskene, er nå timen kommet for at vi skal gjøre vår plikt og sette dette ut i praksis. Og la oss ikke nå føre skam over oss ved å motsi oss selv, da vi tidligere ikke ville legge oss under trelldom selv da vi var i fare, mens vi nå, i tillegg til slaveriet, må velge en straff vi ikke kan holde ut, for slik vil det bli dersom romerne får oss i sin makt mens vi er i live. Vi var de aller første som gjorde opprør mot dem, og jeg kan ikke se det annerledes enn at Gud har gjort vel mot oss, da det ennå står i vår makt å dø med heltemot og i frihet, noe som ikke var tilfellet med dem som ble overrumplet. Det er helt klart at vi vil bli tatt i løpet av én dags tid, men vi har fremdeles friheten til å dø på en ærerik måte sammen med våre beste venner. Dette kan våre fiender ikke på noen måte hindre, selv om de svært gjerne ønsker å ta oss levende. Og vi har heller ingen mulighet lenger til å vinne over dem. Det hadde vært rett av oss på et tidligere tidspunkt å skjønne hva som var Guds hensikt, men siden

vi fra begynnelsen av var så oppsatt på å forsvare vår frihet, og har behandlet hverandre så vondt, men fikk en enda verre behandling av våre fiender, har vi nå blitt klar over at den samme Gud som fra gammelt av har velsignet den jødiske nasjon, har dømt den til ødeleggelse. For hadde den fremdeles enten hatt Guds velbehag, eller ikke i den grad hans mishag, ville han ikke ha sett på at så mange mennesker ble drept, og ville ha reddet den hellige stad fra å bli brent og jevnet med jorden. Det er sant at vi uke for uke hadde håpet å kunne redde oss, og oss alene til frihet, da vi ikke har gjort oss skyldige i noen synd mot Gud, eller har tatt del med noen andre i slikt, men lært også andre å ta vare på sin frihet. Tenk nå over hvordan Gud har overbevist oss om at vårt håp var forgjeves ved å føre en slik ulykke over oss i vår fortvilelse som er blitt verre enn noe av det vi kunne tenke oss. For denne festningen som var uinntagelig, har ikke vist seg å være noe middel til frelse for oss, og enda vi har et rikt forråd av levnetsmidler og en stor mengde våpen og andre nødvendigheter, mer enn vi har bruk for, er vi likevel åpent sviktet av Gud selv i vårt håp om frelse. For den ilden som ble kastet mot våre fiender, kom ikke tilbake bare av seg selv mot muren som vi selv har bygget, for dette var egentlig Guds vrede mot oss for våre mangfoldige frekke og overdrevne synder som vi har begått mot våre egne landsmenn. Og si ikke at straffen for dette kom fra romerne, men fra Gud selv, ved at vi har forårsaket den med våre egne hender, for denne straffen vil bli mer moderat enn fra fienden. La våre hustruer dø før de blir voldtatt, og våre barn før de får smake trelldommen, og etter at vi har drept dem, la oss gjennomføre denne ærefulle velsignelsen gjensidig på hverandre, så vi bevarer oss selv i frihet, som et praktfullt gravminne over oss. Men la oss først ødelegge våre penger og denne festningen med ild, for jeg er sikker på at det vil være til stor sorg for romerne at de ikke får gripe våre legemer og heller ikke vår rikdom, og la oss ikke spare noe unntatt matforsyningene, for de vil være et vitnesbyrd om at vi ikke ble overvunnet på grunn av mangel, men at vi etter vår opprinnelige beslutning valgte døden fremfor slaveri."

7. Slik talte Eleasar. Men ikke alle soldatene var enige med ham, selv om det var noen som var svært ivrige etter å sette planen hans ut i livet og virkelig hadde lyst til det, for de syntes døden var noe godt. Men de som var de mest feminine hadde medynk med sine hustruer og familien, og da disse var ille berørt av utsiktene til den visse død, stirret de spørrende på hverandre og erklærte seg uenige med tårer i øynene. Og da Eleasar så disse folkene i slik angst over dette alvorlige forslaget, ble han redd for at disse svake personene med gråt og klager skulle svekke motet hos dem som hadde hørt ham tale så heltemodig, så han holdt ikke opp med å oppfordre dem og prøve å sette mot i dem, og han begynte å tale strengere til dem om at de skulle tenke på sjelens udødelighet.

Så utstøtte han et klagende sukk og satte øynene på dem i gråt og sa: "Jeg tok sannelig feil da jeg trodde at jeg skulle hjelpe tapre menn som har kjempet så hårdt for sin frihet, og slike som hadde bestemt seg for enten å leve med ære, eller dø, men nå ser jeg at dere ikke er bedre enn andre hverken i moral eller mot, for dere er redde for å dø enda dere er blitt reddet fra de verste ulykker, mens dere ikke burde nøle i denne saken og heller ikke når noen gir dere et godt råd, for vårt lands lover, og Gud selv har fra de eldste tider stadig vist oss, så langt som vår forstand har ledet oss, at våre forfedre har fulgt de samme lovene og vist det ved sine handlinger og sitt mot at det er livet som er menneskets ulykke, og ikke døden. For det er døden som

gir våre sjeler frihet og sender dem til deres eget renhetens sted der sjelene blir ufølsomme for enhver slags lidelse, for når de er fastbundet til det dødelige legemet, får de del i lidelsene, og for å si det rett ut, er de dermed selv døde, for foreningen mellom det guddommelige og det dødelige er utålelig. Det er sant at sjelens kraft er stor selv når den er i fengsel i en dødelig kropp, for ved å bevege den på en usynlig måte, gjør den kroppen til et følsomt instrument og får den til å gå lenger i sine handlinger enn den dødelige natur er i stand til. Men når den blir befridd fra vekten som holder den nede på jorden, og kommer i forbindelse med den, får den sin rette plass og blir delaktig i den guddommelige kraft og de evner som på alle måter kan operere uten hindringer. Den fortsetter nå å være usynlig for menneskeøyet likesom Gud selv, for den er absolutt helt usynlig når den er i legemet, og etterpå blir den en usynlig materie og forblir usynlig etter at den er blitt befridd fra legemet. Det er denne sjelen som har en slik uforgjengelig natur, og likevel er den årsaken til forandringer ved legemet, for alt det som sjelen rører ved, lever og blomstrer, og alt det den forlater, visner og dør, for slik er dens udødelighet. La meg frembringe en tilstand av søvn som det tydeligste beviset for det jeg sier, at sjelene eier den søteste hvile som bare avhenger av den selv, når ikke kroppen forstyrrer den, og den samtaler med Gud i sitt fellesskap med ham, og så går den omkring og forutsier mange ting om fremtiden. Hvorfor er vi så redde for døden, når vi er så tilfreds med den hvilen vi får når vi sover? Og hvor absurd er det ikke å strebe etter frihet mens vi er i live, og absolutt vil ha den selv, når den er evig! Vi som er blitt oppdratt under vår egen disiplin, burde være et eksempel for andre ved å være rede til å dø, endog om vi ikke er i behov av fremmede til å hjelpe oss med det. La oss derfor tenke på de indiske filosofer som bare motvillig gjennomgår denne levetiden, og ser på den som en nødvendig tjeneste, og skynder seg med å bli løst fra sine legemer, nei, når ingen ulykker presser dem til det, eller driver dem til det, ønsker de seg så sterkt et liv i udødelighet, at de forteller andre at de er rede til å gå bort, og ingen hindrer dem, for andre anser dem for å være lykkelige, og sender brev med dem til deres venner som er døde, så sikre er de på at sjelene samtaler med hverandre i den hinsidige verden."

"Når disse menn har fått disse befalingene, gir de sitt legeme til ilden for å skille sjelen fra legemet i den største renhet, og slik dør de under lovprisningssalmer for dem, for deres kjæreste venner følger dem til deres død mer villig enn slik noen andre blant menneskene følger sine medborgere når de skal på en lang reise, og som også gråter på grunn av dem, mens disse ser på dem som lykkelige mennesker som snart vil være blant de udødelige. Burde ikke vi skamme oss over å ha lavere tanker enn inderne, og i vår feighet bringe skam over vårt eget lands lover, som er så ettertraktet og etterlignet av hele menneskeheten? Men sett at vi var blitt oppdratt under andre forhold og fått lært at livet er det største gode man kan ha, og at døden er en ulykke, så burde de omstendighetene vi er i nå, bevege oss til å holde ut vår ulykke med heltemot da det er Guds vilje og en nødvendighet at vi må dø, for nå viser det seg at Gud har gitt en befaling over den jødiske nasjon om at vi skal miste livet som han visste vi ikke ville gjøre rett bruk av."

"Er det ikke slik at dere har dere selv å takke, og at dere ikke tror at det er romerne som er den virkelige årsaken til krigen som er blitt så ødeleggende for oss alle, for disse ting har ikke skjedd på grunn av deres kraft, men fordi en mektigere har grepet inn og ledet oss til å gi dem anledning til å beseire oss. Hvilke romerske våpen, spør

jeg, var det jødene i Cæsarea ble drept med? Tvert imot, mens de ikke på noen måte var innstilt på opprør, men bare var opptatt med å feire den sjuende dag og ikke så mye som løftet en hånd mot borgerne i Cæsarea, overfalt de dem likevel i store mengder og skar over halsen både på dem og deres hustruer og barn, uten å tenke på romerne som aldri holdt oss for fiender før vi gikk til opprør mot dem. Men noen er vel klar til å si at det er sant at folket i Cæsarea alltid lå i strid med dem som bodde sammen med dem, og straks det ble en anledning, lot de sitt hat og sin bitterhet gå ut over dem. Og hva skal vi si til dem i Scytopolis som gikk til krig mot oss på grunn av grekerne? De gjorde det heller ikke for å hevne seg på romerne, for de gjorde det sammen med våre egne landsmenn. Slik kan dere se hvor lite vår godvilje og troskap mot dem har vært til gagn for oss når de og deres hele familier ble drept på den mest umenneskelige måte, som om det var lønnen de fikk for den hjelpen de hadde ytt til andre. Den ødeleggelsen som de hadde hindret skulle komme over andre, måtte de selv lide, som om de selv hadde vært rede til å gjøre noe slikt mot dem. Det vil ta for lang tid for meg å tale om hver ødeleggelse som kom over oss denne gang, for dere vet godt at det ikke var noen syrisk by der de ikke drepte de jødiske innbyggerne, og de var ikke bitrere fiender av oss enn romerne, for selv de fra Damaskus som ikke var i stand til å komme med noen brukbar anklage mot oss, fylte byen med det mest barbariske massedrap på vårt folk, for de skar over halsen på atten tusen jøder, med kvinner og barn. Og de store masser som ble drept i Egypt, til og med under tortur, har vi fortalt utgjorde mer enn seksti tusen, og de var faktisk i et fremmed land og hadde ingen ting å møte sine fiender med, og de ble drept på denne måten. Og hadde ikke alle de som har vært i krig med romerne i vårt land, et berettiget håp om å vinne? For vi hadde våpen, murer og festninger som ikke var lette å ta, og et mot som ikke sviktet så lett under farer i kamp for friheten, noe som oppmuntret oss til å gjøre opprør mot romerne. Men disse fortrinnene hjalp oss bare en kort tid, for de så bare ut som om de gav oss håp, mens de egentlig ble årsaken til våre ulykker, for alt vi hadde ble tatt fra oss og fienden fikk det, og det som skulle være til vår fordel, gjorde bare seieren over oss enda prektigere og var ikke til noen hjelp for å redde oss. Og samtlige som allerede var døde i krigen, burde vi anse som velsignet, for de døde mens de forsvarte friheten, og de forrådet den ikke. Men hvem vil ikke ynkes over dem som nå er under romerne? Og hvem vil ikke skynde seg å dø for ikke å lide samme skjebne som de? Noen er blitt lagt på pinebenken og torturert med ild og pisk så de døde. Noen ble halvveis slukt av ville dyr og likevel holdt i live for å bli spist en gang til så våre fiender fikk le og more seg over dem, og de som ennå er i live, blir sett på som de mest ulykkelige som ønsker seg døden, men ikke kan få den."

"Hvor er nå den store byen, metropolen i den jødiske nasjon som var forskanset med så mange murer omkring seg og hadde så mange festninger og tårn til forsvar, og knapt kunne inneholde de krigsmaskinene som krevde så mange titusener mann til å slåss for den? Hvor er denne byen nå som man trodde var Guds bolig? Den er nå ødelagt og jevnet med jorden helt til fundamentene, og det eneste minnesmerket som er bevart, er leiren til dem som ødela den oppå ruinene og noen få uheldige gamle menn som ligger på asken av tempelet og noen få kvinner som fienden har holdt i live, til vår egen bitre skam og vanære. Hvem er det nå som arbeider med disse tingene i sine tanker, og samtidig er i stand til å utholde synet av solen, om han enn lever utenfor fare? Hvem er en så stor fiende av sitt eget land og er så umandig og har så stor lyst til å leve at han ikke beklager at han fremdeles er i live? Og jeg

kan ikke annet enn ønske at vi alle hadde vært døde før vi fikk se den hellige stad jevnet med jorden ved våre fienders hender og at tempelets grunnvoller var blitt endevendt så gudsbespottelig. Men fordi vi hadde et slikt sterkt håp som bedrog oss at vi skulle ha vært i stand til å hevne oss på fienden for dette, har det som nå viste seg å være forgjeves, etterlatt oss alene i denne ulykken, så la oss derfor skynde oss å dø med heltemot. La oss ha medfølelse med oss selv, våre barn og våre hustruer mens det står i vår makt, for vi er alle født for å dø, også de vi har satt til verden, og ikke engang den lykkeligste i landet har makt til å unngå det. Men mishandlingene under slaveri og synet av våre hustruer som blir ført bort på den mest vanærende måten med sine barn, er onder som ikke er naturlig eller nødvendig blant menneskene. Og selv de som ikke velger døden i stedet for en slik elendighet, om de kunne velge å gjøre det, må likevel lide dette på grunn av sin egen feighet."

"Vi gjorde oppstand mot romerne med store forventninger og stort mot, og da de helt til slutt innbød oss til å frelse oss selv, ville vi ikke gi etter for dem. Hvem vil derfor ikke tro at de må være rasende på oss dersom de tar oss levende? Elendig vil da de unge menn være, som vil være sterke nok til å tåle de verste stormbølger! Elendig vil også de gamle være, som ikke vil være i stand til å tåle de lidelsene som de unge menn må utholde! Én mann vil bli nødt til å høre røsten til sin sønn som trygler om hjelp fra sin far når hans hender blir bundne, men våre hender er ennå frie, og holder i sverdet. La dem så lydig underkaste seg vår herlige plan, og la oss dø før vi blir slaver under våre fiender. La oss gå ut av verden sammen med våre barn og hustruer i frihet. Det er dette loven befaler oss, det er dette våre hustruer og barn har krav på av oss, ja, Gud selv har gjort dette nødvendig for oss, mens romerne ønsker det motsatte og er redde for at noen menn skal dø før vi blir tatt. La oss derfor skynde oss og ikke unne dem den gleden ved å få oss i sin makt, og la oss etterlate dem et eksempel der døden skal forskrekke dem, og vår sjelsstyrke skal få dem til å beundre oss."

KAPITEL 9

FOLKET I BORGEN LAR SEG OVERTALE AV ELEASAR.
KUN TO KVINNER OG FEM BARN UNNSLAPP,
MENS ALLE DE ANDRE GIKK MED PÅ Å DREPE HVERANDRE.

1. Da Eleasar ville fortsette med sin formaningstale, stanset de ham plutselig og gikk til verket, oppfylt av urokkelig fanatisme og djevelsk raseri. Så gikk de i gang, og én ville gjerne være først, for det ble tenkt slik at denne iveren ville bli et bevis på deres mot og gode moral og derfor ville enhver unngå å bli den siste, så ivrige var de etter å drepe sine hustruer, barn og seg selv! Og da turen kom til den enkelte, sviktet ikke motet som man skulle tro, de holdt fast på sin beslutning og nølte ikke etter Eleasars tale. Likevel beholdt alle den naturlige familiekjærligheten samtidig som de mente at det var rett det de gjorde, for mennene omfavnet ømt sine hustruer og tok barna i sine armer og gav dem de lengste avskjedskyss med tårevåte øyne. Samtidig fullbyrdet de det de hadde bestemt, som om det skulle skje ved fremmedes hender, og de hadde ingen annen trøst enn at dette var nødvendig for å unngå fremtidsutsiktene under lidelser påført av deres fiender. Det var heller ingen som hadde skrupler, for hver og én av dem fullbyrdet saken med sammen sine kjæreste familiemedlemmer.

Men elendige menn var de! Ynkelige var de da fortvilelsen tvang dem til å drepe sine egne hustruer og barn med sine egne hender som om dette var det minste ondet som sto foran dem. Og da de ikke lenger var i stand til å holde ut den sorgen de hadde over det de hadde gjort, og så på det som en krenkelse av dem de hadde drept, om de så skulle leve aldri så kort tid etter dem – så la de alt det de eide i en haug og satt fyr på den. Så kastet de lodd om ti menn som skulle drepe alle de andre, og deretter la de seg ned sammen med sine hustruer og barn og la armene om dem og blottla nakkene til hugg fra dem som var tatt ut til denne forferdelige oppgaven. Og da disse uten frykt hadde drept alle sammen, kastet de lodd om hvem av dem som skulle drepe de andre ni, og som til slutt måtte drepe seg selv. Dermed var alle modige nok til ikke å være dårligere enn de andre, så til slutt blottla de ni sine nakker til bøddelen som så seg rundt på de døde, i tilfelle det skulle være noen som trengte ekstra hjelp til å bli avlivet. Da han så at alle var helt døde, satte han ild på palasset, og til slutt rente han sverdet gjennom seg selv med stor kraft og falt sammen like ved sine familiemedlemmer.

Disse menneskene døde med fast beslutning om at ikke en eneste sjel i levende livet skulle bli underlagt romerne. Likevel var det en gammel kvinne og en annen som var i slekt med Eleasar og som sto over de andre kvinnene i visdom og kunnskap, samt fem barn som hadde skjult seg i huler under grunnen og hadde hentet drikkevann, og de holdt seg i ro der mens de andre hadde besluttet å drepe hverandre. Disse andre var ni hundre og seksti i alt, medregnet kvinner og barn. Dette ulykkelige massedrapet skjedde den femtende dag i måneden nisan (xanticus).

2. Romerne regnet med at de skulle nedkjempes om morgenen, og derfor grep de til våpnene, og laget bruer av planker fra banken mot festningen for å angripe den, men de fikk ikke møte noen fiender, bare en fryktelig stillhet og tomhet over alt der det brant, og de klarte ikke å gjette hva som hadde skjedd. Etter en stund satte de i et rop som om de skulle anrette et slag med rambukken, likesom for å se om det gikk an å få ut dem som var innenfor. Kvinnene hørte ropet og kom ut av hulen og den ene fortalte romerne hva som var skjedd, og den andre kvinnen beskrev klart alt som var blitt sagt og gjort, og hvordan det ble gjort. Men de hadde ikke ønsket å være med på noe så desperat, for de trodde slett ikke på at det kunne gjøres slik som det ble sagt. For øvrig hadde de prøvd å slukke ilden og hadde banet seg vei gjennom den og kom inn i palasset der de fikk se den store hopen av drepte. Romerne hadde ingen glede av det som var skjedd, selv om det hadde hendt deres fiender. Men de kunne ikke annet enn undre seg over deres mot, beslutsomhet og urokkelige dødsforakt.

KAPITEL 10

MANGE AV DOLKEMENNENE FLYKTET TIL ALEXANDRIA, OG DER KOM DE I FARE. VED DENNE ANLEDNING BLE TEMPELET SOM OVERPRESTEN ONIAS TIDLIGERE HADDE BYGGET, ØDELAGT.

1. Da Masada var tatt, etterlot generalen en garnison der for å holde festningen, mens han selv dro til Cæsarea, for nå var det ikke lenger noen fiender igjen i landet

som var ødelagt etter en så lang krig. Likevel medførte denne krigen uro og forstyrrelser selv på steder som lå langt borte fra Judea. For ennå skjedde det at mange jøder ble drept i Alexandria i Egypt, fordi mange av dolke-mennene (*sicarii*), hadde klart å flykte dit fra opprørerne i Judea, da de ikke var tilfreds med å ha reddet seg selv, men syntes de måtte sette i gang nye opprør, og overtale flere av dem som hadde hjulpet dem til frihet, til ikke å anse romerne som noe bedre enn de selv, men bare se på sin Gud som sin Herre og Mester. Men da en del av de fremste av jødene satte seg imot dem, drepte de mange av dem, og de øvde et kraftig press på de andre for å få dem til å gjøre opprør mot romerne, men da de fremste menn i senatet så galskapen, fant de det ikke forsvarlig å overse dem. Så samlet de alle jødene og anklaget dolke-mennene og beviste at det var de som var opphavet til alt det onde som hadde hjemsøkt dem. De sa også at "disse mennene som hadde løpt bort fra Judea, ikke kunne ha noe håp om å unnslippe, for straks de ble kjent, ville de bli drept av romerne, og nå vil de komme hit og påføre oss de ulykkene som de selv fortjener, for vi har ikke vært delaktige med dem i noen av deres synder." Følgelig oppfordret de folket til å passe seg for at de ikke ble ødelagt av dem, og å forklare for romerne det som var skjedd ved å utlevere disse mennene. Da de ble klar over den faren de var i, hørte de på oppfordringen og gikk voldsomt på dolke-mennene og grep dem, og dermed ble seks hundre av dem straks tatt til fange. Alle de som hadde flyktet til Egypt og til Theben tok det ikke lang tid å fange og hente tilbake. Alle var forbauset over deres hardførhet, mot og galskap, for da all slags tortur og lemlestelser ble påført dem, kunne de ikke få én eneste til å erkjenne noe som helst, eller få dem til å si at keiseren var deres herre, for de fastholdt sin mening til tross for nøden de var havnet i. Det så ut som om de var ufølsomme for pinslene og ilden, og det var likesom sjelene deres på en måte frydet seg under dette. Men det som var aller mest forbausende for dem som så det, var tapperheten hos barna, for ingen av dem ble overvunnet under torturen til å si at keiseren var deres herre. Slik seiret deres sjelsstyrke over legemets skrøpelighet.

2. Da Lupus som den gang regjerte Alexandria, sendte keiseren melding om denne uroen og hadde mistanke om at det var jødene som sto for opprøret og var redd for at de skulle komme sammen og få med seg andre, gav keiseren ham ordre om å ødelegge det jødiske tempelet som lå i regionen Onion i Egypt. Det hadde sitt navn etter en av overprestene som het Onias, sønn av Simon. For han hadde flyktet fra Antiokus, kongen i Syria, da han lå i krig med jødene, og kom til Alexandria. Der ble han meget vennlig mottatt av Ptolemeus på grunn av sitt hat mot Antiokus, og da Onias forsikret ham at hvis han ville gå med på hans forslag, ville han hente alle jødene dit for at de skulle hjelpe ham, og da kongen gikk med på det så langt han var i stand til det, ba han om å få lov til å bygge et tempel et eller annet sted i Egypt for å kunne tilbe Gud etter skikken i sitt eget land. Da ville jødene bli desto mer innstilt på å kjempe mot Antiokus som hadde ødelagt tempelet i Jerusalem, for når han gav dem samvittighetsfrihet ville de vise ham større velvilje, og mange ville komme til ham.

3. Ptolemeus gikk med på hans forslag og gav ham et sted 36 kilometer fra Memfis. Stedet ble kalt Nomos i Heliopolis, og der bygde Onias en festning og et tempel, ikke svært likt det som er i Jerusalem, men et som lignet på et tårn. Han bygde det av svære steiner til en høyde av 28 meter, og han bygde alteret som en imitasjon av det som finnes i vårt eget land, og som han utsmykket med gaver, med unntak av

lysestaken, for den laget han ikke, men fikk hamret ut en enkel stake av et stykke gull som han hengte opp i en gullenke. Hele tempelet var omgitt av en mur av brent tegl, mens portene var av stein. Kongen gav ham også et stort landområde hvorfra han fikk skatteinntekter, slik at prestene kunne ha nok å leve av, og at Gud skulle ha rikelig av det nødvendige til gudstjenestene. Likevel gjorde ikke Onias dette ut fra fullstendig nøkternhet, for han var innstilt på å strides med jødene i Jerusalem, og han kunne ikke glemme ergrelsen over at han var blitt forvist derfra. Han tenkte derfor at han skulle trekke mange til seg derfra ved å bygge dette tempelet. Det var også en gammel forutsigelse av en profet som het Esaias (Jesaja), seks hundre år før, om at dette tempelet skulle bli bygget i Egypt av en mann som var jøde (Jes.19,18-23). Slik er historien om hvordan dette tempelet ble bygget.

4. Nå kom Lupus, guvernøren i Alexandria, til tempelet da han hadde fått keiserens brev, og bar ut derfra noen av gavene som var gitt til det, og stengte tempelet, men så døde han og Lupus ble etterfulgt av Paulinus. Denne mannen lot ikke noen av tempelgavene være igjen, og truet prestene alvorlig hvis de ikke kom ut med alle sammen, og han tillot heller ingen som ville tilbe Gud der så mye som å komme i nærheten av det hellige sted. Og da han hadde stengt portene, gjorde han tempelet fullstendig utilgjengelig, og det ble ikke hørt så mye som et eneste fottrinn som vitnet om noen gudstjeneste på dette stedet mer. Tiden fra tempelet ble bygget og inntil det ble lukket var tre hundre og førtitre år.

KAPITEL 11

JONATAN, SOM VAR EN AV DOLKE-MENNENE, SATTE I GANG ET OPPRØR I KYRENE. HAN VAR EN FALSK ANKLAGER MOT USKYLDIGE.

1. Nå kom *dolke-mennenes* galskap som en sykdom helt til Kyrene, for der var det en ond mann som het Jonatan som var vever av yrke, og han kom dit og fikk med seg et stort antall av de fattigste, slik at de hørte på ham, og han ledet dem ut i ørkenen og lovte å vise dem tegn og åpenbaringer. Han skjulte sine skurkestreker for de andre jødene i Kyrene og la feller for dem, men de som var de mest ansette, rapporterte saken til Catullus som var guvernør i Pentapolis i Libya, om hans marsj ut i ørkenen og de forberedelsene han hadde gjort til dette. Dermed sendte han ut både ryttere og fotfolk, og overvant dem lett da de var ubevæpnet, og mange av dem ble drept under kampen, mens andre ble ført levende frem for Catullus. Jonatan, som var opphavet til komplottet, flyktet da dette skjedde, men han ble til slutt grepet etter en grundig ettersøkning over hele landet, og da han ble ført frem for Catullus, fant han en måte å slippe straff på ved å få Catullus til å gjøre en stor ulykke, for han anklaget falskt de rikeste blant jødene og sa at de hadde gitt ham skylden for alt det han hadde gjort.

2. Catullus lyttet til hans bakvaskelser og saken ble desto alvorligere ved høyrøstede uttalelser om at han også måtte antas å ha hatt en hånd med i avslutningen på krigen med jødene, og det som var enda verre, at han så lettvint trodde på historiene hans, og dessuten lærte dolke-mennene å rette falske anklager mot folk. Han ba også Jonatan om å navngi en jøde som het Alexander som han tidligere hadde hatt en krangel med og åpent sagt at han hatet ham, og fikk ham dessuten til å angi hans

hustru Bernice som medskyldig. Disse to beordret at Catullus skulle henrettes først, ja, etterpå lot han alle de velstående jødene drepe, og det utgjorde ikke mindre enn tre tusen. Dette mente han at han trygt kunne gjøre da han beslagla alle deres eiendeler og la dem til keiserens inntekter.

3. Nei, for at ingen jøder andre steder skulle gripe ham i hans villskap, utvidet han sine falske anklager ytterligere og overtale Jonatan og noen andre som han hadde fanget, til å beskylde dem for å ha sammensverget seg mot de mest ansette jødene i Alexandria og Roma. En av disse som ble aller mest utsatt for denne anklagen om forræderi var Josefus, forfatteren av disse bøkene. Men dette komplottet som var iverksatt av Catullus, lyktes ikke slik de hadde håpet, for til tross for at han selv kom til Roma og førte med seg Jonatan og hans medhjelpere i lenker og trodde at han ikke skulle bli utspurt om de løgnene som var blitt utpønsket under hans regime og om måten han hadde gjort det på, fikk Vespasian likevel mistanke i saken og gjorde en undersøkelse for å finne ut om dette var sant, og da han forsto at anklagene som var rettet mot jødene var urettferdige, frikjente han dem for de forbrytelsene de var blitt beskyldt for. Titus var også opptatt av saken og gav Jonatan en straff som fortjent, for han ble først torturert, og så brent levende.

4. Men imperatorene behandlet Catullus vennlig, og han ble ikke utsatt for noen fordømmelse denne gangen, men ikke lenge etterpå ble han utsatt for en komplisert og nesten ubotelig sykdom, og han døde i elendighet. Han var ikke bare legemlig syk, men sykdommen i hans sjel lå enda tyngre på ham, for han ble fryktelig forvirret, og skrek ut stadig at han så gjenferdene av dem han hadde drept, stå foran ham. Da kunne han ikke styre seg, men hoppet ut av sengen som om han var blitt hjemsøkt av tortur og ild. Denne sykdommen ble stadig verre, og selve innvollene hans var så skadet at de falt ut av ham, og i denne tilstanden døde han. Slik ble han et så godt et eksempel på guddommelig styrelse som noe, og et bevis på hvordan Gud straffer onde menn.

JØDENES OLDTID

FLAVIUS JOSEFUS MOT APION[1]

BOK 1

1. Ærede Epafroditus,[2] jeg går ut fra at jeg i mine bøker om jødenes oldtidshistorie har gjort det klart at de som gransker dem, finner at vår jødiske nasjon er meget gammel og har en eldgammel opprinnelse, og jeg har et klart bevis på dette og har fortalt om hvordan vi kom til å bosette det landet vi nå lever i. Denne oldtidshistorien inneholder en periode på fem tusen år, og er hentet fra våre hellige bøker og oversatt til gresk. Men jeg hører at svært mange låner øre til anklagene fra dem som har uvilje mot oss og ikke vil tro det jeg har skrevet om vår oldtidshistorie, siden de tar det for

gitt at vår nasjon er av yngre dato, og fordi de ikke har fått en skikkelig omtale hos de berømte greske historikerne, har jeg følt det som en forpliktelse å skrive noe i korthet om dette for å tilbakevise dem som taler nedsettende om oss med spott og overlagte løgner, og å bøte på uvitenheten, og undervise enhver som gjerne vil kjenne sannheten om oldtidshistorien. Sannhetsvitnet på det jeg sier, har den største respekt og troverdighet hos de dyktigste kjennere av oldtiden blant grekerne selv. Jeg vil også vise at de som har skrevet nedsettende og falskt om oss, selv skal falle på urimeligheten i sine påstander. Jeg skal også prøve å gi en redegjørelse for hvordan det kom til å bli slik at det ikke skulle bli noe stort antall av grekere som ville omtale vår nasjon i sin historie. Derfor vil jeg bringe frem i lyset de grekerne som ikke har oversett oss, av hensyn til dem som enten ikke kjenner til dem, eller later som om de ikke kjenner til dem.

2. Først og fremst kan jeg ikke annet enn undre meg over dem som tror at vi kun må henvende oss til grekerne når vi ønsker å vite hva som er fakta om oldtiden, og bare bli informert av dem og ikke tro på noe som andre forteller, for jeg er overbevist om at det er det motsatte av dette som er riktig. Jeg mener at dersom vi ikke skal bli villedet av løse oppfatninger, må vi i vår søken etter sannhet holde oss til selve kjensgjerningene, for dem vil vi finne. Alt det som angår grekerne, skjedde ikke for så alt for lenge siden, nei, man kan som sammenligning si, i går. Jeg taler om byggingen av byene deres, deres produksjon av kunst, og beskrivelsen av lovene deres, og når det gjelder deres historieskriving, er det i nærheten av det aller siste de påtar seg. Men de erkjenner såpass at det var egyptere, kaldeere og fønikere – for jeg vil ikke regne meg selv blant dem, som har bevart minnet om de aller eldste og mest varige menneskelige tradisjoner, for nesten alle disse folkeslagene bor i de landene som i minst grad har vært hjemsøkt av ødeleggelser på grunn av verden omkring dem, og disse har gjort seg særlig flid med å unngå at noe skulle utelates av det bemerkelsesverdige som var blitt utført av dem. Og deres historie ble ansett som hellig og skrevet på tavler for offentligheten av menn med den største visdom.

Men stedet der grekerne bor, har gjennomgått ti tusen ødeleggelser og visket ut minnet om fortidens gjerninger, slik at de hele tiden begynte et nytt liv og trodde at de selv var opprinnelsen til sin nye tilstand. Det var også sent, og det var med stor vanskelighet de tok i bruk de bokstavene de nå benytter, for de som vil opphøye

denne skriften som den aller eldste, later som om de har lært den av fønikerne og fra Cadmus, og likevel er det ingen som kan bevise at de har en skrift som er bevart fra den tiden, hverken i templene eller på noen andre offentlige monumenter. Det viser seg at de som levde og var med i den trojanske krig så mange år senere, er svært tvilende og stiller spørsmål om hvorvidt grekerne overhodet brukte disse bokstavene på den tiden. Den vanligste oppfatning, og det som er nærmest sannheten, er at disse bokstavene var ukjent på den tiden. Det er ingen skrifter som grekerne er enige om som ekte, som er eldre enn Homers dikt, og som man må innrømme er yngre enn seieren ved Troja, for det fortelles at selv han ikke leverte sine dikt skriftlig, for minnet om dem ble bevart gjennom sang og ble satt sammen senere, og det er grunnen til at de finnes i så mange variasjoner. Og de som påtar seg å skrive sin historie, jeg tenker på Cadmus fra Miletus, og Acusilaus fra Argos, og enhver annen som sies å ha etterfulgt Acusilaus, levde bare kort tid før persernes felttog mot Hellas. Og de som først introduserte filosofien og beskjeftiget seg med de hellige og himmelske ting blant dem, som syreren Perecydes og Pytagoras og Thales, er alle helt enige om at de fikk sin lærdom fra egypterne og kaldeerne, og skrev svært lite. Det er disse som antas å være de aller eldste blant grekerne, og de har et svare strev med å tro at det som disse menn skal ha skrevet, er ekte.

3. Hvordan kan det være annet enn absurd at grekerne skal være så stolte og regne seg selv som det eneste folk som kjenner til oldtiden og har de sanne beretningene fra de eldste tider, og det til og med nøyaktig! Nei, hvem er det av de greske forfatterne som ikke med letthet kan se at de hadde svært lite grunnlag for det de satte seg ned og skrev om, men bare laget historier basert på gjetninger? Følgelig motsier de hverandre med vilje, og skammer seg ikke over å uttale seg selv-motsigende om de samme tingene, og jeg ville kaste bort tiden hvis jeg skulle prøve å lære grekerne det som de allerede vet bedre enn jeg, om hvilken uenighet det er mellom Hellanicus og Acusilaus om slekts-registrene, og om hvor mange ganger Acusilaus korrigerer Hesiod, og hvordan Ephorus beviser at Hellanicus har fortalt løgner i det meste av sin historie. Det samme gjør Timeus overfor Ephorus, likesom de påfølgende forfatterne gjør overfor Timeus, og alle de andre senere forfattere overfor Herodot. Og Timeus kunne heller ikke være enig med Antiokus og Philistius eller Callias om Sicilias historie, heller ikke mer enn de mange forfattere av Atthidæ kan følge hverandre om affærene i Aten, og heller ikke historikerne som skrev om Argolis og det som skjedde med Argos. Og hva gagn er det i å fortsette å snakke om de enkelte byer og mindre steder, når det er så store forskjeller mellom dem og de begivenheter som beskrives hos de mest anerkjente persiske forfattere! Nei, Thucydises blir selv anklaget for å ha skrevet falskt, selv om han synes å ha gitt oss den mest nøyaktige historie om sin egen tid.

4. Det kan anføres mange grunner til u-overenstemmelsene deres, og mange er nok sannsynlige om man vil gjøre nærmere undersøkelser, men jeg vil tro at disse motsigelsene hovedsakelig har to årsaker som jeg nå skal angi, og jeg lurer ennå på hvilken jeg skal sette først. For hvis vi husker at grekerne fra begynnelsen av ikke brydde seg om i de offentlige arkivene å ta vare på de forskjellige begivenheter, må dette være årsaken til at man i ettertid ikke bare gjorde feil, men også produserte løgner. Slike gamle nedtegnelser er ikke bare blitt neglisjert av de andre greske statene, men også av atenerne som tror de er de opprinnelige, og har skaffet seg

lærdom samtidig som det ikke finnes slike nedtegnelser hos dem. Nei, de sier selv at Dracos straffelover om mord som nå finnes nedskrevet, er de eldste av de offentlige dokumentene, enda Draco levde bare en kort tid før tyrannen Peisistratos.[3] For jeg behøver ikke å tale spesielt om arkadierne som skryter av sin oldtidshistorie, for de fikk bokstavskriften senere og ikke lærte den uten vanskeligheter.

5. Derfor må det nok oppstå store meningsforskjeller blant forfatterne når de ikke har noen opprinnelige kilder som grunnlag, og som kunne vært til hjelp for oss som ønsker å lære mer, og for å motsi dem som lyver. Vi kan imidlertid tenke oss en grunn i tillegg til disse uenighetene: At de som var de mest ivrige etter å skrive historie, ikke var spesielt interessert i å finne ut hva som var sant, selv om det var lett for dem å hevde at det var sant, men de var bare opptatt med å vise at de var flinke til å skrive og å gjøre inntrykk på folk, og hvordan de kunne være bedre enn andre. Noen begav seg til å skrive fabler, andre ville gjerne gjøre byene og kongene til lags ved å rose dem, mens andre ville finne feil ved politiske handlinger og derved gjøre seg gjeldende. Disse har handlet i strid med korrekt historie, for det som kjennetegner sannhet er at alt samstemmer, mens disse menn skriver så ulikt om de samme tingene samtidig som de regner med å bli oppfattet som særdeles sannferdige. Vi som er jøder må bøye oss for de greske forfatterne så langt det gjelder språkbruk og veltalenhet, men vi skal ikke gi dem noen preferanse når det gjelder sannhetsgehalten i oldtidshistorien, og spesielt når det dreier seg om affærene i våre egne landområder.

6. Når det gjelder nøyaktigheten i det som er skrevet om oldtiden hos egypterne og babylonierne, det som prestene hadde ansvaret for, og som de var filosofisk opptatt av, også de kaldeiske prestene hos babylonierne, samt fønikerne som var blandet med grekerne, så gjorde de bruk av bokstavene både i dagliglivet og når de skrev om de vanlige politiske forholdene, og jeg tror at jeg kan hoppe over ethvert bevis, for dette er noe alle vet. Og våre forfedre var ikke mindre nøye med disse nedtegnelsene, om jeg ikke vil si at de var mer nøye enn de andre jeg har omtalt, for de overlot saken til overprestene og profetene, og disse nedtegnelsene har pågått hele tiden inntil vår tid med den aller største nøyaktighet. Nei, det er ikke noen overdrivelse å si at historien vil bli skrevet på samme måten heretter, og det skal jeg i korthet fortelle deg om.

7. Våre forfedre utpekte ikke bare de beste prestene og dem som deltok ved gudstjenestene, for det var bestemt fra begynnelsen av, men de lærte at prestene skulle fortsette i en ren og rettferdig arvefølge, for den som har del i prestetjenesten må sørge for å formere slekten ved en hustru av samme folk uten hensyn til penger eller andre fortrinn. Han skal gjøre seg flid med å holde seg til hustruens avstamning fra de gamle slekts-registrene, og skaffe seg flere vitner til det[4], for dette er vår sedvane, ikke bare i Judea, men over alt hvor vårt folk lever, for selv der har man en liste over prestenes ekteskaper. Og da mener jeg også i Egypt og i Babylon, og på et hvert annet sted våre prester har vært spredd, for de sender skriftlig til Jerusalem de gamle slektsnavnene fra sine forfedre. Men hvis det blir krig, som mange nå allerede er blitt hjemsøkt av, som da Antiokus Epifanes invaderte vårt land, og da Pompeius den store og Quintillus Varus gjorde det samme, og ikke minst krigene i vår tid, måtte de prestene som overlevde, sette sammen slektstavler ut fra de gamle registrene, og

undersøke forholdene hos de kvinnene som var igjen, for de godtar fremdeles ikke slike som har vært tatt til fange, da de regner med at de har hatt omgang med fremmede. Men det som er det sterkeste argumentet for vår grundige ordning i denne saken, er det jeg nå skal si, at vi har hatt navnene på våre overprester fra far til sønn i våre nedtegnelser i et tidsrom av to tusen år, og hvis noen av disse har overtrådt disse reglene, får de ikke lov til å vise seg foran alteret eller ta del i renselsene, og dette er rettferdig og desto mer nødvendig. For ikke enhver har lov til å skrive på egen hånd, og det er heller ingen uenighet om hva som skal skrives. Det er bare profetene som har skrevet de opprinnelige og eldste beretningene om hvordan de ved inspirasjon ble undervist av Gud selv, mens også andre klart og tydelig har skrevet om det som skjedde på deres egen tid.

8. Vi har ikke noe uendelig antall bøker hos oss som viser uenighet og som motsier hverandre slik grekerne har, men bare tjueto som inneholder nedtegnelser fra hele fortiden, og som rettelig skal oppfattes som sanne, og av dem er det fem av Moses, som inneholder lovene og tradisjonene og menneskenes opprinnelse inntil hans død. Dette tidsrommet er litt under tre tusen år, mens tiden fra Artaxerxes, kongen i Persia, som regjerte etter Xerxes, beskrev profetene som kom etter Moses, det som skjedde i deres tid i tretten bøker. De øvrige bøkene inneholder salmer for Gud, og forskrifter for menneskelivet. Det er sant at historien som er blitt skrevet spesielt etter Artaxerxes, ikke har blitt sett på som å ha den samme autoritet som de eldre av våre forfedre, for det har ikke vært noen nøyaktig suksesjon av profeter siden da. Og hvor fast og bestemt vi har verdsatt disse bøkene om vårt eget folk, er tydelig ved det vi gjør, for i løpet av de mange epokene som allerede er gått, har det ikke vært noen som har vært så dristige at de har fjernet noe fra dem eller gjort forandringer i dem. For det er naturlig for alle jøder at de straks og fra de blir født, skal anse disse bøkene som hellige og holde fast ved deres læresetninger, og om nødvendig, dø for dem. Det er ikke noe nytt at våre fanger som det er så mange av, så ofte må utholde pinebenk og alle slags dødsmåter i teatrene, og at de ikke kan tvinges til å si noe imot våre lover og det som er skrevet om dem, mens det ikke er noen av grekerne som vil finne seg i noen skade av slike grunner, ikke en gang om alle skriftene deres skulle bli ødelagt. For de betrakter dem som meningsytringer av dem som skrev dem, og de har selvfølgelig den samme oppfatningen om de eldste forfatterne, da de ser at noen av den nåværende generasjonen er dristige nok til å skrive om slike saker enda de ikke var til stede da det skjedde, og heller ikke var opptatt av å skaffe seg informasjon fra dem som kjente til dem. Vi finner eksempler på dette fra våre siste kriger der noen har skrevet historier og offentliggjort dem uten å ha vært på de stedene det gjelder, og ikke vært i nærheten av de handlingene som foregikk der, men satte det hele sammen etter rykter, og fornærmer publikum ved å kalle disse skriftene for historie.

9. Selv har jeg satt sammen en korrekt historie om hele denne krigen med alle enkelthendelsene, da jeg har vært med i den hele tiden, for jeg gjorde tjeneste som general hos oss som kalte oss galileere, så lenge det var mulig å gjøre motstand. Da ble jeg tatt av romerne og ble krigsfange. Både Vespasian og Titus holdt meg under bevoktning og tvang meg til å betjene dem hele tiden. Til å begynne med ble jeg lagt i lenker, men ble senere satt fri og sendt for å ledsage Titus da han kom fra Alexandria for å beleire Jerusalem, og i denne tiden var det ingen ting som unngikk

min oppmerksomhet, for jeg så alt som foregikk i romernes leir og skrev det omhyggelig ned, samt den informasjonen som overløpere tok med seg fra byen. Jeg var den eneste mann som forsto dem. Etterpå fikk jeg frihet i Roma, og da alt mitt materiale var gjort ferdig, fikk jeg hjelp av noen personer til å lære gresk, og på denne måten skrev jeg historien om disse hendelsene, og jeg var så sikker på at det jeg fortalte var sant, at jeg først henvendte meg til dem som hadde overkommandoen i denne krigen, nemlig Vespasian og Titus som mine vitner. Det var for dem jeg presenterte bøkene aller først, og senere for mange romere som hadde deltatt i krigen. Jeg har også fortalt dem til våre egne menn som forsto seg på gresk filosofi, og blant dem var Julius Arkelaus, Herodes, kongen i Chalcis, en viktig person, og kong Agrippa selv som er en mann som fortjener den største respekt. Alle disse menn gav meg det skussmål at jeg hadde den største aktelse for sannheten, for jeg ville ikke forstille meg og heller ikke holde meg taus dersom jeg på grunn av uvitenhet eller partiskhet skulle ha farget noen av hendelsene eller utelatt dem.

10. Det er et faktum at noen onde menn som ønsket å rakke ned på min historie og tok den for å være en slags skolastisk forestilling utført av unge menn, var sannelig en merkelig anklage! For enhver som påtar seg å fremstille en sann historie, må først og fremst kjenne den selv, enten fordi han har vært opptatt av den selv, eller blitt informert av dem som kjente til den. Begge disse veiene til kunnskap kan jeg med full rett påberope meg i begge mine verker, for som jeg sa, har jeg hentet og oversatt *Jødenes oldtid* fra våre hellige bøker, og det var lett for meg da jeg var prest av fødsel og har studert skriftenes filosofiske innhold. Og historien om krigen skrev jeg fordi jeg var med i den og øyenvitne til det meste som skjedde og ikke ukjent med det som både ble sagt og gjort mens den pågikk. Hvor uforskammet er ikke de som tror at de har rett til å motsi meg om det som skjedde den gang, og som sier at de har gjort bruk av keiserens hukommelse, men likevel ikke kjenner til det som skjedde oss som kjempet mot dem.

11. Denne digresjonen var nødvendig fordi jeg vil avsløre narraktigheten hos dem som gir seg ut for å skrive historie, og jeg tror at jeg har sagt tydelig nok at det å formidle hendelser fra oldtiden er blitt bedre tatt vare på av barbarene enn av grekerne selv. For det andre er jeg villig til å si noen få ord om dem som prøver å bevise at vår grunnlov er av senere dato, og fordi de sier at de greske forfattere ikke har sagt noe om oss, skal jeg skaffe beviser for vår eldgamle fortid fra utenlandske skrifter. Jeg skal også bevise at de som driver og rakker ned på oss er meget urettferdige.

12. Selv har vi aldri bodd i et maritimt land, og vi bryr oss ikke om handel, og ønsker heller ikke å blande oss med andre folk som driver med det, for byene vi bor i, ligger langt fra havet i et fruktbart land, og vi gjør vårt beste for å kultivere det. Det viktigste vi gjør er å undervise våre barn skikkelig og mener at den viktigste oppgaven i livet er å overholde de lovene som er gitt oss, og følge reglene for gudsfrykt som er blitt overlevert til oss. Dessuten har vi en spesiell livsstil, og i den gamle tiden hadde vi ingen anledning eller grunn til å blande oss med grekerne, slik de blandet seg med egypterne på grunn av eksport og import av varer. De blandet seg også med fønikerne som levde ved havet på grunn av deres kjærlighet til vinning i handel og kjøpmannskap. Våre forfedre begav seg ikke til plyndring, og de innlot seg heller ikke

i krig med andre land for vinnings skyld selv om vårt land inneholdt flere titusener av menn som var modige nok til det. Men fønikerne begynte tidlig med handel og sjøfart så de ble kjent med grekerne, og ved dem ble også egypterne kjent for grekerne, likesom alle de folkeslagene som ble berørt av fønikernes varetransporter til grekerne på sine lange sjøreiser. Også medierne og perserne ble de godt kjent med, den gang de var herrer i Asia, og det gjaldt spesielt perserne som førte sine hærer så langt som til det andre kontinentet (Europa). Trakerne var også kjent for dem siden landet var i nærheten, og skyterne fordi de seilte til Pontus, for det var vanligvis slik at alle sjønasjonene og de som bodde i nærheten av havet i øst og i vest, ble best kjent for dem som ønsket å skrive. Men de som bodde langt fra havet var for det meste ukjent for dem, noe som vi ser også er tilfellet i Europa, der byen Roma, som har hatt så mye makt over så lang tid, og gjort slike storverk i krig, aldri er nevnt av Herodot, og heller ikke av Tuchydides, eller av noen av deres samtidige, og det var svært sent og med stor vanskelighet at romerne ble kjent for grekerne. Nei, til og med de som var regnet som de mest nøyaktige historikerne (Euphoros var én av dem), var så uvitende om gallerne og spanierne at de trodde at spanierne som bebodde den største delen av de vestre regionene av verden, bare besto av én by. Disse historikerne påtok seg å skrive om skikkene hos folk som de aldri hadde sett eller hørt, og grunnen til at de ikke visste noe om dem, var at de ikke hadde noen samhandel med dem. Og grunnen til at de skrev slike falskheter om dem, var at de ville la det se ut som om de hadde kjennskap til noe som andre ikke visste noe om. Hvordan kan man da undre seg over at vår nasjon ikke var mer kjent for mange av grekerne, når de ikke ville skrive om den fordi den var så langt fra havet, og hadde en levemåte som var særegen?

13. La oss nå gå ut fra at dersom vi har argumentert slik om grekerne for å vise at deres nasjon ikke var så gammel fordi det ikke står noe om den i våre nedtegnelser, ville de da ikke ha ledd av oss, og angitt de samme grunnene for vår taushet slik jeg har gjort, og henvist til nabolandene for å bevitne at deres nasjon var fra oldtiden? Jeg skal nettopp prøve dette, for jeg vil føre egypterne og fønikerne som mine fremste vitner, for ingen kan klage på at deres vitnesbyrd er falskt, for de er kjent for å ha hatt den største motvilje mot oss. Det har alle egypterne hatt, mens det blant fønikerne har vært tyrerne som har hatt aller mest uvilje mot oss, men jeg kan ikke si det samme om kaldeerne, for våre første ledere og forfedre stammet fra dem, og de omtaler oss jøder i sine skrifter på grunn av vårt slektskap med dem. Nå har jeg begrunnet mine påstander om de andre så langt. Jeg vil vise at også noen grekere har nevnt oss jøder, slik at de som misunner oss, ikke skal ha noe påskudd for å motsi det jeg har sagt om vår nasjon.

14. Jeg skal begynne med egypternes nedtegnelser, faktisk ikke de som er skrevet på egyptisk, noe som er umulig for meg. Men Manetho var født egypter, og det er beviselig at han ble en mester i gresk lærdom, for han skrev historien om sitt eget land på gresk ved å oversette den fra de hellige skrifter, for det sa han selv, og også han finner feil med Herodot og hans uvitenhet og falske forhold til egyptiske saker. I sin andre bok om Egypts historie, skriver Manetho om oss på følgende måte: Jeg vil gjengi hans egne ord, som om jeg førte mannen selv for retten som vitne: "Vi hadde en konge som het Timaus. På hans tid skjedde det at Gud, jeg vet ikke hvorfor, fikk imot oss, og det kom helt overraskende menn av simpel fødsel fra øst, og hadde

freidighet nok til å gjøre en ekspedisjon inn i vårt land, og tok det lettvint med vold og makt, uten at vi satte oss i fare ved å kjempe mot dem. Da de hadde fått dem som regjerte over dem i sin makt, satte de fyr på byene deres og la templene og gudene deres i ruiner, og behandlet innbyggerne på det mest barbariske, og dessuten drepte de noen av dem og sendte deres hustruer og barn i slaveri.

Til slutt gjorde de en av dem til konge, og han het Salatis, og han bodde i Memfis og gjorde både de øvre og de lavere regioner skattepliktige og plasserte garnisoner på de stedene som passet best. Han hadde som hovedmål å sikre seg de østre delene, og da han forutså at assyrerne som da var de mektigste, ønsket seg dette kongeriket og ville invadere det, fant han i Saite Nomos (Seth-roite) en by som passet godt til hans formål og som lå ved Den bubastiske kanal.* Ifølge en viss teologisk tenkemåte ble den kalt *Avaris*, og ble gjenoppbygd og forsterket med murer omkring den, og tallrike garnisoner med i alt to hundre og førti tusen bevæpnede menn som skulle vokte den. Dit kom Salatis om sommeren, delvis for å høste inn kornet, betale lønn til soldatene, og delvis for å øve opp soldatene og å skremme utlendinger. Denne mannen regjerte i tretten år, og etter ham regjerte en mann som het Beon i førtifire år, og etter ham Apachnas i trettiseks år og sju måneder, og deretter Apophis i sekstien år, og så Jonias femti år og en måned, og etter alle disse regjerte Assis førtini år og to måneder.

Disse seks var de første herskerne blant dem som hele tiden var i krig med egypterne og var sterkt innstilt på å ødelegge dem fullstendig. Denne nasjonen ble kalt *Hyrde-kongene*, for den første stavelsen *hyk* betyr konge i den hellige dialekten, og *sos*, betyr hyrde etter den vanlige dialekt, og disse blir til *Hyksos*, men noen sier at dette folket var arabere." I et annet manuskript sies det at dette ordet betyr *konger*, men helt motsatt betyr det gjeter-fanger, på grunn av begrepet *hyk*, for når *hyk* uttales med aspirasjon på egyptisk, betyr det igjen *gjetere*, og det ganske tydelig, og det står for meg som det mest sannsynlige og passer best i forhold til oldtidshistorien.

(Men Manetho fortsetter): "Dette folket som vi før kalte *konger*, og dessuten *hyrder (gjetere*), hadde etterkommere som holdt stillingen som makthavere i Egypt i fem hundre og elleve år." Etter disse årene, sier han, "gjorde kongene i Theben og andre deler av Egypt opprør mot hyrdene, og det ble en fryktelig og langvarig krig mellom dem." Han sier videre at "under en av kongene som het Alisphragmuthosis, ble hyrdene overvunnet og faktisk drevet ut av Egypt, men ble stengt inne på et sted som var på 40 000 dekar, og dette stedet het Avaris." Manetho sier: "Hyrdene bygde en mur omkring dette området for å sikre sine eiendommer og sitt krigsbytte, og den var stor og solid, men da Thummosis, sønn til Alisphragmuthosis prøvde å ta den med makt ved å omringe den med fire hundre og åtti tusen mann, og kraftig gikk inn for å beleire stedet, kom de imidlertid til en avtale, at de skulle forlate Egypt og dra sin vei uten at det skulle anrettes noen skade, og etter denne avtalen dro de sin vei med hele familier og aller eiendelene. De utgjorde ikke mindre enn to hundre og førti tusen, og de tok veien fra Egypt gjennom villmarken til Syria, men da de var redde for assyrerne som den gang regjerte Asia, bygde de en by i det landet som kalles Judea, stor nok til å romme en mengde folk, og de kalte den Jerusalem.[5]

* Neko II satte i gang prosjektet med å bygge en kanal gjennom Wadi Tumilat for å forene Nilen med Rødehavet.

I en annen bok sier Manetho at ”denne nasjonen som kalles Hyrdene, også ble kalt Fangene i sine hellige bøker.” Og hans beretning er sann, for sauehold var våre forfedres yrke i den eldste tiden, og de førte et omvandrende liv som sauegjetere og ble kalt *Hyrder*. Det var heller ikke uten grunn at de ble kalt fanger av egypterne, da en av våre forfedre, Josef, fortalte kongen i Egypt at han var fange, men etterpå sendte bud på sine brødre om å komme til Egypt etter kongens tillatelse.

15. Nå skal jeg føre egypterne som vitner i saken om vår nasjons oldtidshistorie. Derfor skal jeg igjen henvise til Manetho og det han skriver om dette: ”Da dette folket var dratt ut av Egypt til Jerusalem, var det Tethmosis, kongen i Egypt, som drev dem ut, og han regjerte etterpå tjuefem år og fire måneder og så døde han. Etter ham kom hans sønn Chebron og beholdt riket i tretten år og etter ham Amenophis i tjue år og sju måneder og så kom hans søster Amesses og regjerte i tjueen år og ni måneder og etter henne Mephres i tolv år og ni måneder og etter ham Mephramuthosis i tjuefem år og ti måneder og etter ham Tethmosis i ni år og åtte måneder og etter ham Amenophis som regjerte i tretti år og ti måneder. Etter ham kom Orus i trettiseks år og fem måneder, og så kom hans datter Asenchres og regjerte tolv år og én måned og så hennes bror Rathotis i ni år og deretter Asencheres i tolv år og fem måneder og så kom det en Asencheres til som regjerte i tolv år og tre måneder og etter ham Armais i fire år og én måned og deretter Rameses som regjerte i ett år og fire måneder og etter ham kom Amesses Miammoun og regjerte i seksti år og to måneder og etter ham Amenophis i nitten år og seks måneder og etter ham Sethosis og Rameses som hadde et kavaleri og en krigsflåte.

Denne kongen utnevnte sin bror Armais som sin viseregent over Egypt.” I et annet manuskript sto det slik: Etter ham kom Sethosis og Rameses, to brødre, og den førstnevnte hadde en krigsflåte og han opptrådte fiendtlig og ødela dem han møtte på havet, men da han kort tid etterpå drepte Rameses, utnevnte han en annen av sine brødre til sin viseregent over Egypt. ”Han gav ham også full kongemakt bare med det unntak at han ikke skulle bruke diadem eller fornærme dronningen som var mor til hans barn, og at han heller ikke skulle ha omgang med kongens konkubiner mens han gjorde en ekspedisjon til Kypros og Fønikia og mot assyrerne og mederne. Han beseiret dem alle, noen med våpenmakt, noen i kamp og andre på grunn av skrekken for hans store hær. Han ble så oppblåst av sine triumfer at han fortsatte desto dristigere og ødela byene og landområdene mot øst, og etter lengere tid gjorde Armais som var etterlatt i Egypt, alt det som hans bror hadde forbudt ham, uten frykt å gjøre opprør, for han brukte vold mot dronningen og han fortsatte videre med konkubinene og sparte ingen av dem. Ikke bare det, for etter å være overtalt av sine venner til det, satte han på seg diademet i opposisjon mot sin bror. Men han som var satt over prestene i Egypt, skrev brev til Sethosis og informerte ham om alt det som hadde hendt og hvordan hans bror hadde gjort opprør mot ham. Derfor dro han straks tilbake til Pelusium og gjenvant kongemakten. Landet hadde navn etter ham, nemlig *Egypt*, for Manetho sier at Sethosis selv ble kalt Egyptus, mens hans bror Armais ble kalt Danaus.”

16. Manethos’ beretning som angir antall år for dette tidsrommet når man legger alle årene sammen, viser at disse hyrdene som de kalles, og som ikke var noe annet enn våre forfedre, reddet seg ut av Egypt, og de kom derfra og slo seg ned i dette landet tre hundre og nittitre år før Danaus kom til Argos, selv om argivene betraktet ham

som sin første konge fra oldtiden. Manetho bevitner fra de egyptiske arkiver noe som er av den største betydning for vår sak. Først kom vi fra et annet land inn i Egypt, og så taler han om vår redning ut derfra i oldtiden, og at dette var ett tusen år før seieren over Troja, men da Manetho ikke har dette fra de egyptiske nedtegnelser, men bare er noe som han selv påstår, basert på fortellinger av ukjent opprinnelse, skal jeg heretter motbevise dem særskilt og vise at de ikke er noe annet enn utrolige fabler.

17. Derfor vil jeg nå gå videre til fønikerne om vår nasjon og derfra skaffe beviser for det jeg har sagt. Der finnes tyrernes arkiver som omhandler mange år, og de er offentlige og er blitt tatt vare på med stor nøyaktighet og inneholder fakta om samkvem med andre nasjoner som det var verdt å bevare minnet om. Der sto det at tempelet ble bygget av Salomo i Jerusalem ett hundre og førtitre år og åtte måneder før tyrerne bygde Kartago, og i deres annaler fortelles det om byggingen av tempelet. For Hiram, kongen i Tyrus var en venn av kong Salomo, og dette vennskapet ble videreført til ham fra forfedrene. Han var derfor ivrig med å bidra til Salomos praktfulle bygning og gav ham en gave på et hundre og tjue talenter gull. Han felte det aller beste tømmer fra Libanon-fjellene og sendte det til ham for å utsmykke taket. Salomo gav ham ikke bare mange gaver til gjengjeld, men gav ham også landet Galilea, og det betyr Kabuls land.[6]

Men de hadde en annen hobby, filosofi, og det var noe som styrket vennskapet mellom dem, for de sendte gåter til hverandre, og da var Salomo Hiram overlegen fordi han var visere enn han også i andre henseender, og mange av brevene som gikk mellom dem, finnes fremdeles i Tyrus. For at dette ikke bare skal være basert på mine ord, vil jeg føre et vitne, Dius, som man tror har skrevet fønikernes historie svært nøyaktig. Og slik skriver Dius, i sin historie om fønikerne:

”Da Abibalus døde, overtok hans sønn Hiram riket. Denne kongen bygde ramper på østsiden av byen og forstørret den og han tilknyttet Jupiter Olympius’ tempel til byen, for det hadde inntil da stått på en øy, for han bygde en gate mellom dem og utsmykket tempelet ved hjelp av gaver av gull. Han dro dessuten opp til Libanon og felte tømmer til bygging av tempelet. Den forteller videre at da Salomo var konge i Jerusalem, sendte han gåter til Hiram for at han skulle svare på dem, og han ville at han skulle sende andre gåter tilbake som han skulle løse, og den som ikke kunne svare på spørsmålene, skulle betale med penger til den som hadde løst gåtene. Og da Hiram gikk med på forslaget, men ikke kunne svare, måtte han betale en betydelig sum som en bot. Det fortelles også at Abdemon, en mann fra Tyrus, besvarte spørsmålene, og stilte andre spørsmål som Salomo ikke kunne svare på, og da måtte han betale en god del penger til Hiram.” Dette kan bevitnes av Dius, og det bekrefter det vi har sagt.

18. Og nå skal jeg fortelle om efeseren Menander som ennå et vitne. Menander skrev ned grekernes og barbarenes gjerninger i tiden for hver eneste av kongene i Tyrus, og han gjorde seg flid med å skaffe seg kunnskap om historien fra deres egne arkiver. Mens han var i ferd med å skrive om de kongene som hadde regjert i Tyrus, kom han til Hiram og han sier: ”Da Abibalus døde, fikk hans sønn Hiram riket, og han levde femtitre år og regjerte i trettifire. Han bygde opp en banke på et sted som kaltes Den brede plassen, og innviet den gylne søylen som står i Jupiter-tempelet, og

så gikk han og felte sedertømmer på Libanon-fjellene, som han brukte til tak til templene. Han rev også ned de gamle templene og bygde nye, og dessuten innviet han dem til Herkules og Astarte. Først bygde han Herkules-tempelet i måneden peritus, og tempelet for Astarte bygde han da han gjorde en ekspedisjon mot tityerne som ikke ville betale skatt til ham, og da han hadde overvunnet dem, vendte han hjem. Under denne kongen var det en yngre sønn til Abdemon som mestret gåtene som Salomo ville at de skulle løse."

Så kom tiden da Kartago ble bygget, og det antas å ha skjedd slik: "Da Hiram døde, overtok hans sønn Belezarus riket, og han levde førtitre år og regjerte i sju, og etter ham fulgte Abdastartus, og han levde tjueni år, og regjerte ni år. Da sammensvor hans fire sønner seg mot ham og drepte ham, og den eldste av dem regjerte tolv år, og etter ham kom Aserymus, og han levde femtifire år og regjerte i ni år, men så ble han drept av sin bror Pheles, som overtok riket og regjerte bare i åtte måneder, selv om han levde i femti år. Han ble drept av Ithobalus, Astarte-presten som regjerte i trettito år og han ble etterfulgt av sin sønn Badezorus som levde førtifem år og regjerte i seks og han ble etterfulgt av sin sønn Matgenus som levde trettito år og regjerte i ni. Han ble etterfulgt av Pygmalion som levde femtiseks år og regjerte i førtisju. I det sjuende år av hans regime flyktet hans søster fra ham og bygde byen Kartago i Libya." Hele tidsrommet fra Hiram til byggingen av Kartago blir ett hundre og femtifem år og åtte måneder. Og da tempelet i Jerusalem ble bygget i det tolvte år i Hirams regjering, var det fra byggingen av tempelet til byggingen av Kartago, ett hundre og førtitre år og åtte måneder.

Hvorfor er det da noen grunn til å fremskaffe flere vitnesbyrd fra fønikernes historie om vår nasjon, når alt det jeg har sagt er så grundig stadfestet? Og vi er sikre på at våre forfedre kom inn i dette landet lenge før tempelet ble bygget, for tempelet ble ikke bygget før vi hadde fått hele landet i vår besittelse ved krig. Og dette er poenget i det som jeg allerede har bevist fra våre hellige skrifter om oldtiden.

19. Nå skal jeg fortelle om det som er blitt skrevet ned om kaldeernes historie, og det stemmer godt med våre bøker også i andre henseender. Berosus vil bevitne det jeg sier, og han var født kaldeer og var velkjent og lærd på grunn av sine bøker om astronomi og gresk filosofi som han utgav. Berosus følger de eldste nedtegnelser fra sin nasjon og gir oss historien om vannflommen som skjedde der og om hvordan menneskeheten omkom, og fortellingen hans stemmer med Moses. Han gir også en beskrivelse av arken som Noah ble bevart i, han som er opprinnelsen til vår slekt, og om da han havnet på fjellene i Armenia. Etterpå gir han oss en fortegnelse over Noahs etterkommere og tar med årene i kronologien og etter hvert kommer han til Nabolassar som var konge i Babylon, og om kaldeerne. Og når han forteller om denne kongens gjerninger, beskriver han hvordan han sendte sin sønn Nebukadnesar med en stor hær mot Egypt og mot vårt land, fordi han fikk høre at de hadde gjort opprør mot ham, og hvordan han beseiret dem alle og satte ild på vårt tempel i Jerusalem og dessuten deporterte vårt folk til Babylon, bort fra deres eget land. Det førte til at byen vår ble liggende øde i sytti år inntil Kyrus' dager, han som var kongen av Persia. Og han sier at "denne kongen erobret Egypt og Syria, Fønikia og Arabia, og han gikk lenger i sine erobringer enn alle som hadde regjert før ham i Babylon og Kaldea."

Litt senere legger Berosus til det som følger etterpå i sin historie fra oldtiden. Jeg vil gjengi Berosus' egen fortelling: "Da Nabolassar, far til Nebukadnesar, fikk høre at guvernøren han hadde satt over Egypt og over deler av Coele Syria og Fønikia, hadde gjort opprør mot ham, ville han ikke finne seg i det lenger, men overgav deler av sin hær til sin sønn Nebukadnesar som da bare var en ungdom, for å gå mot opprøreren. Han kom i kamp med ham og beseiret ham og la landet på ny under sitt herredømme.

Nå falt det seg slik at hans far Nabolassar ble syk og døde i Babylon etter å ha regjert tjueni år. Og da han etter kort tid forsto at hans far Nabolassar var død, avviklet han affærene i Egypt og i de andre landene og overlot krigsfangene han hadde tatt fra jødene, fønikerne og syrerne og de landene som tilhørte Egypt, til noen av sine venner, slik at de skulle følge de væpnede styrkene med resten av krigsbyttet til Babylonia. Selv skyndte han seg å dra gjennom ødemarken til Babylon som han var kommet fra, og fant at kaldeerne hadde tatt seg av de offentlige sakene, og at de viktigste personene hadde tatt vare på riket for ham. Dermed fikk han hånd om alle farens besittelser. Så sto han frem og beordret at fangene skulle anbringes i kolonier på de mest passende steder i Babylonia.

Selv utsmykket han tempelet for Belus og de andre templene praktfullt ved hjelp av utbyttet fra krigen. Han bygde også opp den gamle byen, og la en by til utenfor, og han forsterket Babylon slik at ingen skulle kunne beleire den senere ved å avlede elven for å gjøre det lettere å komme seg inn i den. Det gjorde han ved å bygge tre murer omkring den indre by og tre omkring den ytre. Noen av disse murene bygde han av brent tegl og jordbek, og noen bare av murstein. Og da han hadde forskanset byen med murene på aller beste vis og dekorert portene praktfullt, bygde han også et nytt palass, helt inntil det faren hadde bodd i og gjorde det enda høyere og praktfullere. Å beskrive det ville bli en lang fortelling. Til tross for den enorme størrelsen og prakten, ble det fullført på femten dager. På dette slottet laget han svært høye promenader på søyler av stein og plantet det som kaltes de *hengende hager* og forsynte dem med alle slags trær, og slik fikk han det til å ligne på et fjell-landskap. Dette gjorde han for å glede dronningen, for hun var blitt oppdratt i Media, og elsket fjell-landskaper."

20. Dette forteller Berosus om denne kongen, og han forteller dessuten mange andre ting om ham i sin tredje bok om Kaldeernes historie. Og der klager han på grekerne og antar at Babylon ble bygget av Semiramis, dronningen av Assyria, og på hennes falske påstander om de underfulle bygningene der som om de var hennes verk, mens de ifølge kaldeernes historie ikke er særlig troverdige. Vi støter også på en bekreftelse på det Berosus sier i fønikernes arkiver om kong Nebukadnesar som erobret hele Syria og Fønikia. I dette tilfellet samstemmer Philostratus med de andre i sin historie der han omtaler beleiringen av Tyrus, og det gjør også Megasthenes i sin fjerde bok om indernes historie, der han hevder å kunne bevise at den omtalte babylonerkongen var større enn Herkules både i legemsstyrke og med sine storverk, for han sier at han erobret store deler av Libya og dessuten tok Iberia.

Det jeg nå har sagt om tempelet i Jerusalem som ble angrepet og nedbrent av babylonerne, ble åpnet igjen da Kyros hadde overtatt kongemakten i Asia. Det skal nå bekreftes av det som Berosus legger til i sin tredje bok: "Etter at Nebukadnesar

hadde begynt å bygge den muren som vi har nevnt, ble han syk og forlot dette liv etter å ha regjert i førtitre år, og deretter overtok Evilmerodak riket. Han styrte de offentlige saker på en dårlig måte, og det ble lagt et komplott mot ham av Neriglissor (en babylonisk general) som var gift med hans søster, og han drepte ham etter at han hadde regjert i bare to år. Etter at han ble drept, etterfulgte Neriglissor som konspirerte mot ham, som regent, og han hadde makten i fire år, og hans sønn Laborosoarchod overtok riket selv om han bare var et barn og hadde det i ni måneder. Men på grunn av vrangvilje og vanstyre ble det også konspirert mot ham endog av hans venner, og han ble torturert til døde.

Etter hans død møttes de sammensvorne og ble enige om å sette kronen på hodet til Nabonidus som var fra Babylon, og som hadde vært med på opprøret. Det var under hans regime at Babylons murer ble så kunstferdig bygget av teglstein og jordbek, men i det sjuende året av hans regime, kom Kyros fra Persia med en stor hær. Og da han allerede hadde erobret hele resten av Asia, kom han i hast til Babylonia. Da Nabonidus merket at han ville angripe ham, møtte han opp sammen med sine styrker og gikk i kamp, men ble slått og flyktet av sted med noen få av sine tropper og ble stengt inne i byen Borsippus. Da tok Kyrus byen Babylon og beordret at de ytre murene skulle ødelegges, for byen hadde vært svært brysom for ham, og det hadde kostet ham store anstrengelser å ta den. Så marsjerte han av sted til Borsippus for å beleire Nabonidus, og Nabonidus kunne ikke motstå beleiringen, men overgav seg i hans hender, og til å begynne med ble han behandlet vennlig av Kyros som gav ham Carmania der han kunne bo, men så sendte han ham ut av Babylonia. Dermed tilbrakte Nabonidus resten av tiden i dette landet, og der døde han.

21. Disse beretningene stemmer med den sanne historie i våre bøker, for i dem er det skrevet at Nebukadnesar la vårt tempel i ruiner i det nittende år av sin regjering, og slik lå det nedrevet i femti år. Og i det andre år av Kyros' regjering ble fundamentene lagt og det ble fullført i Darius' andre år. Jeg vil nå tilføye noe fra fønikernes arkiver, for det vil slett ikke være overflødig å gi leseren mer enn akkurat nok av beviser. I dem har vi en fortegnelse over tidsrommene for hver av kongene:

"Nebukadnesar beleiret Tyrus i tretten år i deres konge Ithobals dager, og etter ham regjerte Baal i ti år og deretter ble det oppnevnt dommere som styrte folket: Ecnibalus, Balsacus' sønn i to måneder, Chelbes, Abdeus' sønn i ti måneder, overpresten Abhar, tre måneder, Mitgonus Gerastraus, sønn til Abdelemus var dommer i seks år og etter ham regjerte Balatorus i ett år og etter hans død, sendte de bud og hentet Merbalus fra Babylon som regjerte i fire år, og etter hans død sendte de bud på Hiram som regjerte i tjue år. Under hans regime ble Kyros konge i Persia." Hele tidsrommet var femtifire år og tre måneder, for i det sjuende år av Nebukadnesars regjering begynte han å beleire Tyrus, og perseren Kyros kom til makten i Hirams fjortende år. Nedtegnelsene hos kaldeerne og tyrerne stemmer overens med våre nedtegnelser om tempelet, og de vitnesbyrd som her er fremsatt er en udiskutabel bekreftelse på vår nasjons oldtidshistorie og bør være tilstrekkelig for dem som ikke er så alt for stridslystne.

22. Nå er det på sin plass å tilfredsstille nysgjerrigheten hos dem som ikke tror på barbarenes arkiver og ikke tror at andre enn grekerne er til å stole på og som henviser til akkurat de grekerne som kjente til vår nasjon, og som har hatt grunn til å

omtale oss i sine skrifter. Pytagoras fra Samos levde langt tilbake i oldtiden og ble i gudsfrykt og visdom sett på som større enn de andre filosofene. Nå er det klart at han ikke bare kjente til våre læresetninger, men også i høy grad var en etterfølger og beundrer av dem. Det finnes ikke lenger noen av hans egne skrifter[7], men det er mange som har skrevet hans historie, og av dem er Hermippus den fornemste, og han var særdeles interessert i å granske historien på flere områder. Hermippus sier det slik i sin første bok om Pytagoras:

"Da en av Pytagoras' medarbeidere døde, hvis navn var Calliphon og født som krotoner, stadfestet han at denne mannens sjel talte med ham både natt og dag, og påla ham ikke å gå over et sted der et esel hadde falt om, og ikke drikke av slike vann som gjorde ham tørst igjen, og dessuten holde seg unna alle slags skjenneprekener." Deretter la han til: "Dette er sagt for å etterligne læren hos jødene og trakerne som han har innbefattet i sin egen filosofi." For det er absolutt stadfestet at Pytagoras innbefattet mange av jødenes lover i sin filosofi. Vår nasjon var fra gammelt av ikke ukjent i de mange greske byene som fant ham verdig til å bli etterfulgt. Dette erklærer Teophrastus i sine lov-skrifter, for han sier at "tyrernes lover forbyr mennesker å sverge fremmede eder." Blant disse regner han opp noen andre, og spesielt det som kalles *korban*, og det er en ed som man kun finner hos jødene og erklærer at en mann kan kalle dette "en ting som er innviet til Gud."

Herodot fra Halicarnassos var heller ikke ukjent med vår nasjon, og han nevner den på sin egen måte når han i sin andre bok om colchierne sier: Det eneste folk som er omskåret på sine edlere deler var opprinnelig colchierne, egypterne og etioperne, men de fønikerne og syrerne som var i Palestina forteller at de lærte det av egypterne og de syrerne som lever ved elvene Thermodon og Parthenius, og deres naboer macronene sier de allerede hadde lært det av colchierne, for disse er blant de omskårne og viser seg å gjort det samme som egypterne. Men om det er egypterne eller etiopierne som var først av de to, er jeg ikke i stand til å si. Derfor sier Herodot at "syrerne i Palestina blir omskåret." Men det er ingen av innbyggerne i Palestina som er omskåret unntatt jødene, og derfor må det være deres kunnskap om dem som gjorde at han kunne si så mye om dem.

Cherilus er en enda eldre forfatter og poet som omtaler vår nasjon, og han forteller oss at de hjalp kong Xerxes under hans felttog mot grekerne, for når han regnet opp alle nasjonalitetene, tok han også til slutt med vårt folk i det han sa: "Til slutt kom det et folk, underfullt å se til, de talte fønikisk og bodde i de solymeiske fjell i nærheten av en stor innsjø. Hodene deres var kullsorte og de var rundklippede, hodene og ansiktene var som stygge hestehoder som var blitt herdet i røyk." Derfor mener jeg at det er opplagt for alle at Cherilus mener oss, fordi Solymean-fjellene ligger i vårt land der vi bor, likesom Dødehavet, for dette er en større og bredere sjø enn noen annen i Syria, og slik omtaler Cherilus oss. Han representerer ikke bare de laveste klassene blant grekerne, men også de som er blitt mest beundret for sin fremgang innen filosofien, for de kjente ikke bare jødene, men når de kom over dem, beundret de dem. Det er ikke vanskelig å vite, for Clearchus, som var elev av Aristoteles, og ikke dårligere enn peripathetikerne som han omtaler i sin bok om søvnen, sier at"Aristoteles, hans lærer, fortalte om hva som fulgte en jøde," og han gjentar Aristoteles' samtale med ham. Og det har han skrevet ned slik:

”Størsteparten av det denne jøden sa, var at det ville ta for lang tid å gjenta det, men det som angår dette dreier seg både om undere og filosofi, og det vil ikke være galt å drøfte det. Jeg skal være likefrem, Hyperochides, og det vil se ut for deg at jeg forteller om mirakler og det som ligner drømmer. Til dette svarte Hyperochides beskjedent med ordene: Nettopp av denne grunn er det at vi alle er svært oppsatt på å få høre det du vil si.”

”Da svarte Aristoteles: Av denne grunn er dette den beste grunnen til å etterligne reglene til retorikerne som krever at vi først skal gi en beskrivelse av mannen og hans nasjon, slik at vi ikke sier imot vår lærer. Da sa Hyperochides: Sett i gang, hvis du har lyst. Denne mannen, svarte Aristoteles, var født jøde og kom fra Coele Syria. Disse jødene kommer fra de indiske filosofene, og de ble kalt av inderne for *calami*, og av syrerne *judæi*, og de tok sitt navn fra landet de bodde i, som het Judea, mens navnet på byen deres er mer tungvint, for den heter Jerusalem. Denne mannen ble behandlet gjestfritt av svært mange, og han kom nedover fra den øvre delen av landet til kysten og ble greker, ikke bare med språket, men også med sjelen. Og da vi var i Asia omtrent på de samme stedene som han kom fra, samtalte han med oss og med alle andre filosofer, og han satte vår filosofiske kløkt på prøve. Da han hadde levd sammen med mange lærde menn, gav han oss flere opplysninger enn han kunne få av oss.” Slik er Aristoteles’ beskrivelse av saken som den er overgitt oss av Clearchus som samtalte med Aristoteles, spesielt om denne jødens selvkontroll når det gjaldt diett og måteholdne livsførsel.

De som ønsker det, kan få vite mer om ham fra Clearchus’ bok, for jeg vil unngå å si mer enn det som er tilstrekkelig i denne hensikt. Clearchus sa dette som en digresjon, for hans tema var noe annet, for Hecateus fra Abdera, som både var filosof og en svært aktiv sjel, levde samtidig med Alexander da han var ung, og etterpå med Ptolemeus, sønn av Lagus, og da skrev han ikke bare etter hvert om jødene, men en hel bok spesielt om jødene. Fra denne boken skal jeg gå gjennom noen få ting i et sammendrag. Først og fremst vil jeg fastslå på hvilken tid Hecateus levde, for han omtaler krigen mellom Ptolemeus og Demetrius om Gasa, som ble utkjempet i det ellevte år etter Alexanders død, i den ett hundre og syttende olympiade, som Castor sier i sin historie. Da han satte i gang denne olympiaden, sier han videre at ”under denne olympiaden slo Ptolemeus, sønn av Lagus, Demetrius, sønn av Antigonus som kaltes Poliocretes, i Gasa.”

Alle er enige om at Alexander døde under den hundre og førtiende olympiade, og det er derfor opplagt at vår nasjon blomstret både på den tiden og på Alexanders tid. Og Hecateus sier atter i den samme hensikt: ”Ptolemeus tok stedene i Syria i besittelse etter slaget ved Gasa.

Da mange hadde fått høre om Ptolemeus’ måtehold og menneskelighet, dro de med ham til Egypt og var villige til å hjelpe ham i hans oppgaver, og én av dem, Hecateus, sier at Esekias,[8] var jødenes overprest, en mann på om lag sekstiseks år, som nøt en stor aktelse hos sitt folk. Han var en usedvanlig klok mann og kunne tale svært gripende, og var en dyktigere administrator enn noen. Han sier at alle de jødiske prestene gav seg titler etter jordens produkter og styrte de offentlige sakene, men på det meste var de ikke flere enn femten hundre.” Hecateus omtaler Esekias én gang

til og sier at ”han hadde stor verdighet, og var så godt kjent av oss at han tok noen av dem som var med ham og forklarte for dem om alt som angikk deres folk, for han hadde alle deres bosteder og styresett nedskrevet.”

Hecateus erklærer videre at ”den aktelse vi har for våre lover og at vi vil utholde alt i stedet for å overtre dem, er fordi vi mener at det er rett for oss å gjøre det. Deretter legger han til at selv om de skulle ha dårlig omdømme hos sine naboer og hos dem som kommer til dem og ofte er blitt behandlet fornærmelig av konger og guvernører i Persia, kan de ikke bli overtalt til å la være med å gjøre det de synes er best. Men om de blir avkledd av denne grunn og blir torturert og må dø den mest fryktelige død, går de den i møte på den mest forbausende måte, annerledes enn andre folk, og vil ikke avsverge seg sine forfedres religion.” Hecateus kommer med ikke så få eksempler på deres faste beslutning om å holde fast på sine lover, og han sier det slik: ”Alexander var en gang i Babylon og hadde bestemt seg for å gjenreise tempelet for Belus (Baal) som var forfalt, og han befalte sine soldater å hente jord dit. Men jødene, og bare de, ville ikke etterkomme befalingen, nei, de fant seg i pisking og store tap av det de eide på grunn av dette, inntil kongen tilgav dem og lot dem leve i stillhet.”

Han legger også til at ”da makedonerne kom til dem i deres land og ødela de gamle templene og altrene, hjalp de dem med å ødelegge dem alle, men fordi de ikke hjalp dem med å gjenoppbygge dem, måtte de enten lide tap eller undertiden få tilgivelse for det.” Han sier videre at ”disse menn fortjener å bli beundret for dette.” Han taler også om den store befolkningen vår og sier at ”perserne deporterte tidligere flere titusener av vårt folk til Babylon, og det var heller ikke få som ble deportert til Egypt og Fønikia etter Alexanders død på grunn av oppstanden i Syria.”

Den samme mannen taler i sin historie om hvor stort det landet er som vi bor i, og om dets utsøkte kvalitet, og han sier at ”det landet der jødene bor inneholder tre millioner arouræ[9] (90.000 hektar), og for det meste den fineste og mest fruktbare jord, og Judea har ikke mindre av dette.”

Den samme mannen beskriver vår by Jerusalem som et praktfullt bygge-kompleks, den er stor og har vært bebodd fra de aller eldste tider. Han taler også om de mange menn som er der og om tempelets konstruksjon: ”Det er mange sterke steder og landsbyer, sier han, i landet Judea, og der er én by som er om lag 10 kilometer i omkrets, og der bor det om lag ett hundre og tjue tusen mennesker, og de kaller den Jerusalem. Midt i byen er det en steinmur som er 500 fot lang og 46 meter bred, med doble sidebygninger, og der er det et firkantet alter som ikke er av hugget stein, men består av hvite steiner som er samlet sammen, og hver side er 9 meter og høyden 4½ meter. Like ved er det en høy bygning, og i den er det et alter og en lysestake, begge av gull, og den veier to talenter, og på det er det tent lys som aldri skal slukkes, hverken natt eller dag. Det finnes ingen bilder der, bare ting som er gitt som gaver, og ingen ting er plantet, ingen lunder eller lignende. Prestene holder til der både natt og dag og utfører visse renselser, og de drikker ikke det aller minste med vin mens de er i tempelet.”

Han stadfester også at jødene dro med kong Alexander som hjelpetropper, og senere med hans etterfølgere. Jeg vil også legge til det han sier han lærte da han

selv var med i den samme hæren, om en mann som var jøde og om hans handlinger:"

Da jeg selv skulle dra ned til Rødehavet, fulgte det med en mann som het Mosollam, og han var den jødiske rytteren som ledet oss. Han var en meget modig mann med stor legemsstyrke, og ble av alle sett på som den beste bueskytteren både blant grekerne og barbarene. Da denne mannen dro over en landevei sammen med en hel mengde folk, skjedde det at en varsel-tyder fikk se et jærtegn med en fugl, og befalte dem alle å stå stille, og da spurte han dem om hvorfor de sto stille. Da viste tegntyderen ham fuglen som han hadde tatt varselet fra, og han sa til dem at hvis fuglen ble stående i ro der han var, måtte de også stå i ro, men hvis den reiste seg opp og fløy fremover, måtte de også gå fremover, men hvis den fløy andre veien, måtte de snu og trekke seg tilbake. Mosollam svarte ikke, men grep buen og skjøt fuglen og drepte den, og da varseltyderen ble rasende og forbannet ham, svarte han slik: Hvorfor er du så sint på grunn av denne ulykkelige fuglen? Hvordan kan en fugl gi oss opplysning om vår marsj, når den ikke kunne redde seg selv? Hadde den kjent fremtiden, ville den ikke han kommet hit, men ville vært redd for at jøden Mosollam ville skyte på den og drepe den."

Men vi har sagt nok om Hecateus' vitnesbyrd, for de som ønsker å få vite mer om dem, kan lettvint finne dem i hans egen bok. Jeg synes imidlertid ikke det er for mye å nevne Agatharchides som har omtalt jødene, selv om det har vært av forakt for vår enkelhet, slik han ser det. Han drøftet saken med Stratonice om "hvordan hun kom ut av Makedonia og inn i Syria og etterlot sin mann Demetrius mens Seleucus fremdeles ikke ville gifte seg med henne slik hun hadde ventet, for under den tiden samlet han en hær i Babylon og startet et opprør omkring Antiokia. Og da kongen kom tilbake og skulle ta Antiokia, flyktet hun til Seleukia og var straks i stand til å seile vekk derfra, men hun rettet seg etter en drøm som forbød henne å gjøre det, og dermed ble hun fanget og henrettet." Da Agatharchides hadde vist til denne historien og spottet Stratonice for hennes overtro, gav han et lignende eksempel på hva som ble fortalt om oss, og så skriver han:

"Det finnes et folk som kalles jøder og som bor i en by som er sterkere enn alle andre byer og som innbyggerne kaller Jerusalem, der de er vant med å hvile på hver sjuende dag,[10] og på denne dagen bruker de ikke våpen og avstår fra arbeid med jorden og andre daglige oppgaver, men utbrer sine hender på de hellige steder og holder bønn helt til kvelden. Så skjedde det at Ptolemeus, Lagus' sønn, kom inn i byen med sin hær og fikk se denne sinnsyke skikken deres, og i stedet for å forsvare byen, overlot de landet til en ond herre. Deres lov viste seg klart å være en tåpelig praksis,[12] for denne hendelsen viste alle andre unntatt jødene at de ikke skulle ta alvorlig slikt som bare er drømmer. For når slike påfunn blir betraktet som en lov man skal følge når man er i tvil om hva som bør gjøres, vil det de da gjør være til skade for dem." Denne skikken syntes Agatharchides var latterlig, men de som betrakter den uten fordom ser på den som noe stort som fortjener å bli lovprist, for jeg mener at man alltid skal overholde lovene og følge sin gudstro fremfor å forsvare seg selv og sitt land.

23. Det at noen forfattere har unnlatt å nevne vår nasjon, ikke fordi de ikke visste noe

om oss, men fordi de misunte oss, eller av andre urimelige grunner, tror jeg at jeg kan bevise ved hjelp av spesielle tilfeller, for Hieronymus som skrev historien om Alexanders etterfølgere, levde samtidig med Hecateus og var en venn av kong Antigonus som også var president i Syria. Nå er det greit at Hecateus skrev en hel bok om oss, mens Hieronymus aldri nevner oss i sin historie, selv om han vokste opp like i nærheten av der vi bor. Så forskjellige tilbøyeligheter har folk, for mens den ene syntes vi fortjente å bli skikkelig husket, var det andre som hadde slik motvilje mot oss at de blindet de andres øyne så fullstendig at de ikke kunne oppdage sannheten.

Egypternes, kaldeernes og fønikernes arkiver, sammen med mange av de greske historieskriverne, vil være nok til å bekrefte vår oldtidshistorie. I tillegg til disse, har vi dessuten Teofilus, Teodotus, Mnaseas, Aristofanes, Hermogenes, Euhemerus og Conon, samt Zopyrion, og sikkert mange andre – for jeg har ikke kommet over alle greske bøker som har omtalt oss. Det er sant at mange av disse menn har gjort seg skyldige i store feil om vår nasjon i oldtiden, da de ikke har gransket våre hellige skrifter, men de har likevel bekreftet vår oldtidshistorie som jeg nå snakker om. Men Demetrius Phalereus og Filon den eldre, samt Eupolemus, har ikke vært så på avveier om oss, og disse mindre feilene deres må tilgis dem, for det sto ikke i deres makt å forstå våre skrifter helt nøyaktig.

24. En spesiell sak gjenstår av det som jeg først ville tale om, og som viser at disse baktalelsene og beskyldningene som noen har rettet mot vår nasjon, er løgner, og jeg vil bruke disse forfatternes egne vitnesbyrd mot dem selv. En slik selvmotsigelse har vanligvis rammet mange andre forfattere på grunn av deres motvilje mot enkelte folk og er ikke ukjent for dem som har lest historien skikkelig. Noen av dem har klart å rakke ned på enkelte nasjoner og på noen av de mest praktfulle byer og regjeringer. Slik har Theopompus rakket ned på byen Atén, Polykrates på Lacedemon, likesom Tripoliticus skrev om byen Theben – for det var ikke Theopomus, som noen tror. Timeus har også kraftig skjelt ut de nevnte folkene og dessuten andre, og denne nedrakkingen bruker man stadig når man strides med andre om det beste omdømmet. Noen gjør det av ren ondskap og misunnelse, mens andre mener at de ved slikt tåpelig snakk vil bli lagt merke til. Og de håper ikke forgjeves, for de utmerker seg som de tåpeligste blant menneskene, mens de som er i stand til å vurdere dem nøkternt, fordømmer dem som ondskapsfulle.

25. Egypterne var de første som rakket ned på oss, og for å gjøre denne nasjonen til lags, drev noen med å forfalske sannheten ved at de aldri kunne innrømme at våre forfedre kom inn i Egypt fra et annet land slik det virkelig var, og heller ikke kunne fortelle sannheten om vår utgang derfra. Egyptere fant i sannhet på mange grunner til å hate og misunne oss, først og fremst fordi våre forfedre hadde hatt herredømmet i landet deres og etterpå levde i velstand da de ble frelst fra dem og var kommet tilbake til sitt eget land. Dernest er det forskjellen i religionen som har forårsaket det største fiendskapet mellom oss, for vår gudsdyrkelse overgår deres slik deres lover er, på samme måte som Guds natur overgår de ville dyr. For i hele landet er de enige om at disse dyrene er guder, til tross for at de blir tilbedt på forskjellige måter. De er nemlig mennesker med tomme og tåpelige sinn da de fra gammelt av har vendt seg til en så gal oppfatning om sine guder og ikke kan tenke seg å etterligne vår aktverdige form for gudsdyrkelse, enda de ble misunnelige på oss da de så hvordan

våre institusjoner ble anerkjent av mange andre. Det var noen som gikk så langt i sin dårskap og lumpne oppførsel at de ikke sjenerte seg for å motsi sine egne gamle nedtegnelser, og endog motsa seg selv i sine skrifter, og likevel var for blinde til oppdage det i sin nidkjærhet.

26. Og nå skal jeg drøfte noen av deres fremste forfattere, som jeg litt tidligere har brukt som vitner på vår oldtids opprinnelse, og da tenker jeg på Manetho.[13] Han lovte å fortolke den gamle Egypts historie ved hjelp av deres hellige skrifter og innledet slik: At "vårt folk var kommet inn i Egypt, i et antall av flere titusener, og undertrykket innbyggerne," og da han fortsatte sine innrømmelser sa han at "vi dro ut av landet senere, og slo oss ned i Judea og bygde Jerusalem der, samt tempelet." Så langt fulgte han sine gamle historiske arkiver, men deretter tillater han seg å skrive om de ryktene og historiene som har versert om jødene omkring i landene, og han bringer videre utrolige vandrehistorier om at det var spedalske i blant oss, og derfor ble vi forvist fra Egypt. For han nevner Amenhotep, et oppdiktet kongenavn, og derfor tør han ikke oppgi hans regjeringstid som han gjorde med de andre kongene, for han tilskriver ham noen fantastiske historier, som om han allerede hadde glemt det han hadde fortalt om gjeterfolkets utgang fra Egypt til Jerusalem fire hundre og atten år tidligere, mens Tuthmose var konge da de dro. Ifølge Manetho var det fra hans dager tre hundre og nittitre år som han selv sier, inntil de to brødrene Sethos (Sesostris) Egyptos og Hermeus Danaus. Han sier også at Sethos kastet den andre broren ut av Egypt og regjerte femtini år og hans eldste sønn Ramses regjerte sekstiseks år etter ham. Da Manetho erkjente at våre forfedre hadde dradd ut av Egypt for så mange år siden, introduserte han sin oppdiktede konge Amenhotep og sier: "Denne kongen ønsket å få se gudene, likesom Orus, en av hans forgjengere i riket ønsket det samme før ham, og han formidlet dette til sin navnebror Amenhotep, som var sønn av Papis og var en som så ut til å være guddommelig både i visdom og kjennskap til fremtiden." Manetho legger til at "hans navnebror fortalte ham hvordan han kunne se gudene dersom han kunne befri landet for spedalske og andre urene folk, og at kongen satte pris på denne anmodningen og fikk samlet alle som hadde kroppslige defekter i Egypt. De var åtti tusen i tallet, og han sendte dem til steinbruddene øst for Nilen der de skulle arbeide, og dermed være adskilt fra resten av egypterne." Han sier videre at "det var noen av de lærde prestene som var smittet at spedalskhet, men likevel var denne vismannen og profeten redd for at gudene skulle være sint på ham og kongen dersom det skulle ha vært brukt vold mot dem. Han la også til – på grunn av sin kunnskap om fremtiden – at det var noen som ville komme disse urene stakkarene til hjelp med å erobre Egypt, og så holde det i sin makt i tretten år, og at han ikke turte fortelle dette til kongen, men bare etterlot seg et skrift om hele saken, og deretter tok sitt eget liv, noe som gjorde kongen helt utrøstelig."

Derpå skriver han dette *ordrett*: "Etter at de som var blitt sendt til steinbruddene hadde holdt på under disse trasige forholdene i lang tid, ble kongen bedt om å reservere byen Aviaris som gjeterfolket hadde etterlatt øde, til bosted og beskyttelse for dem, og dette ønsket etterkom han. Ifølge den gamle teologien var dette Tryfons by. Men da disse mennene var flyttet inn i den og fant at stedet egnet seg til opprør, utnevnte de seg en leder blant prestene i Heliopolis, som het Osarsiph, og de avla ed på at de skulle adlyde ham i alt mulig. Først og fremst laget han en lov for dem, at de hverken skulle tilbe de egyptiske gudene, og holde seg borte fra de hellige dyrene de

satte høyest, og drepe og ødelegge dem alle, og at de ikke skulle forene seg med noen som hørte til denne gruppen. Da han hadde fastsatt slike lover og mange flere som var motsatte av de egyptiske lovene,[14] befalte han at de skulle mønstre alle dem som hadde bygget muren rundt byen deres, og gjøre dem klar til krig mot kong Amenhotep, mens han selv skulle holde seg til venns med de andre prestene og de som var blitt gjort urene med dem, og sende ambassadører til hyrdefolket som var blitt drevet ut av landet og til byen Jerusalem av Tutmose.

Slik informerte han dem om sine affærer og om tilstanden hos dem som var blitt behandlet på en så vanærende måte, og han ønsket at de skulle bli enige om å komme ham til hjelp i denne krigen mot Egypt. Han lovte dem først og fremst at han skulle føre dem tilbake til den eldgamle byen og landet Avaris, og sørge for et rikelig underhold for deres store folketall, og at han ville beskytte dem og kjempe for dem ettersom det ble nødvendig, og svekke det landet som var under herredømmet til dem som nå var der. Disse hyrdene var alle svært glade for budskapet, og de kom sammen med stor nidkjærhet, i alt to hundre tusen mann og kort tid senere var de i Avaris. Da kong Amenhotep av Egypt fikk vite om invasjonen deres, ble han svært rådvill, og da kom han på hva Amenhotep, sønn til Papis, hadde forutsagt ham. Først samlet han egypterne og rådførte seg med førerne deres og sendte bud etter de hellige dyrene og spesielt prestene, for at de skulle skjule dem som ble mest dyrket i tempelet, og han gav dem særskilt beskjed om å passe på gudene til det ytterste. Han sendte også sin femårige sønn Sethos (Sesostris), som også kaltes Ramesses etter sin far Rhampses, til en av sine venner. Så kom han for å møte fienden med resten av egypterne, tre hundre tusen mann av de mest krigsvante. Likevel gav han seg ikke i kamp mot dem fordi han trodde at han måtte kjempe mot gudene, så han snudde og dro tilbake til Memfis. Der tok han med seg Apis og de andre hellige dyrene som han hadde sendt bud etter, og nå marsjerte han inn i Etiopia sammen med hele sin hær og sitt store antall egyptere, for kongen i Etiopia sto under en forpliktelse mot ham, og tok derfor imot ham, og tok seg av hele folkemengden som var med ham, mens landet skaffet alt som var nødvendig av mat for alle disse folkene. Han stilte også byer og landsbyer til rådighet for dette eksilet fra begynnelsen av disse tretten skjebnesvangre årene. Dessuten slo han leir med sin etiopiske hær som en livvakt for Amenhotep ved Egypts grenser. Slik sto det til i Etiopia.

Da folket fra Jerusalem kom dit sammen med de urene egypterne, behandlet de dem på den mest barbariske måte, slik at de fikk se den forferdelige ondskapen deres og hvordan de undertrykte landet. De syntes det var det verste de hadde sett, og satte ikke bare fyr på landsbyene, men ble ikke tilfredse før de hadde gjort seg skyld i blasfemi, og de ødela gudebildene og de hellige dyrene som hadde vært tilbedt, ved å steke dem. De tvang prestene og profetene til å være bødler og mordere og til å drepe disse dyrene, og deretter drev de mennene nakne ut av landet. Det ble også fortalt at presten som hadde bestemt styresettet og lovene deres var født i Heliopolis, og han het Osarsiph etter Osiris som var gud i Heliopolis. Men da han gikk over til folket, ble hans navn forandret, og han ble kalt Moses."

27. Dette forteller egypterne om jødene, samt mye mer som jeg for korthets skyld skal utelate. Men Manetho fortsetter: "Etter dette kom Amenhotep tilbake fra Etiopia

med en stor hær, og det gjorde også hans sønn Ramses med en hær til, og begge gikk til kamp mot gjeterne og de urene, slo dem og drepte et stort antall av dem og forfulgte dem inntil Syrias grenser." Disse og lignende beretninger er skrevet av Manetho. Men med det jeg nå skal si om ham vil jeg vise at han tøyser og forteller notoriske løgner, for denne Manetho har innrømmet og bekjent at denne nasjonen opprinnelig ikke var egyptisk, men at de kom fra et annet land og undertrykte Egypt, og etterpå dro sin vei. Han innrømmer at de egypterne som var rammet av sykdommer ikke ble blandet med oss etterpå, og at Moses som førte folket ut, ikke var fra denne folkegruppen, men levde mange århundrer tidligere, og det skal jeg klare å bevise ut fra Manethos egne fortellinger.

28. Den første grunnen til denne oppdiktede historien er at Manetho tenker på noe som ikke er annet enn latterlig, for han sier at Amenhotep ønsket å se gudene." Hva slags guder, spør jeg, ønsket han å se? Hvis han mente de gudene som det var lovpålagt å tilbe, oksen, geita, krokodillen eller bavianen, for de har han jo allerede, men hvordan skulle han kunne se de himmelske gudene, og hva var det som fikk ham til å ønske dette? Vi kan være sikker på at det var fordi en annen konge før ham allerede hadde sett dem. Han hadde da fått vite hva slags guder de var, og hvordan de ble sett, og han hadde ikke behøvd noe kunstig hjelpemiddel for å få se dem. Den profeten som kongen betjente seg av for å få oppfylt sitt ønske, var imidlertid en klok mann. Og hvordan hadde det seg at han ikke kunne skjønne at ønsket var umulig å oppfylle? For dette lyktes ham ikke. Hva var grunnen til at man antok at gudene ikke ville la seg se på grunn av menneskers legemlige skader, eller spedalskhet? For gudene er ikke sinte på grunn av legemets ufullkommenhet, men for de onde gjerningene, og når det gjelder de åtti tusen spedalske og alle syke og forkomne, hvordan er det mulig å samle dem alle på én dag? Nei, hvorfor ville ikke kongen gjøre det profeten sa? For hans påbud var at de som var skadet skulle bli kastet ut av Egypt, mens kongen satte dem til å arbeide i steinbruddene, som om han manglet arbeidere og ikke ønsket å rense landet. Han sier videre at "denne profeten drepte seg selv da han forutså gudenes vrede og de hendelser som ville komme over Egypt senere, og denne spådommen etterlot han seg skriftlig til kongen."

Hvordan kunne det ellers ha seg at profeten ikke kunne forutsi sin egen død? Og hvorfor kunne han ikke motsi kongen som ønsket å få se gudene straks? Hvordan kom denne urimelige frykten over ham for en dom som ikke kom til å skje i hans levetid, eller hva annet som var verre som han skulle komme til å lide, og som fikk ham til å drepe seg selv? Men la oss nå betrakte det mest tåpelige av alt, for til tross for at kongen var blitt informert om dette, og var vettskremt over det som skulle skje, likevel lot være å kaste ut de syke menneskene av sitt land, enda det var blitt forutsagt at han måtte rense Egypt for dem, men som Manetho sier: "Han gav dem den byen til bosted slik de ønsket, som de tidligere hadde eid som sauegjetere, og som ble kalt Avaris. Dit var de dratt i store flokker sier han, og de utvalgte seg en som tidligere hadde vært prest i Heliopolis. Denne presten hadde bestemt at de ikke skulle tilbe gudene, og de skulle holde seg borte fra de dyrene som egypterne tilba, men slakte og spise dem, og de skulle ikke ha omgang med andre enn dem som de hadde sverget troskap mot. Han forpliktet folket med ed på at de skulle holde fast på disse reglene, og da han hadde bygget en mur rundt Avaris, gikk han til krig mot kongen."

Manetho legger også til at ”presten sendte bud til Jerusalem og inviterte folket til å komme ham til hjelp, og lovte å gi dem Avaris, for den hadde tilhørt forfedrene til dem som kom fra Jerusalem. Og da de kom, kriget de mot kongen og fikk herredømmet i hele Egypt.” Han sier også at ”egypterne kom med en hær på to hundre tusen mann, og at Amenhotep, kongen i Egypt, som trodde at han ikke burde kjempe mot gudene, dro straks til Etiopia og overlot Apis og andre hellige dyr til prestene og befalte dem å ta vare på dem.” Han sier videre at ”folket i Jerusalem overfalt egypterne og ødela byene deres, brente templene deres og drepte rytterne, og avsto ikke fra noe slags barbari, og om den presten som fastsatte deres styresett og deres lover,” sier han at ”han var født i Heliopolis, og han het Osarsiph, etter Osiris som var gud i Heliopolis, men at han forandret sitt navn og kalte seg Moses.” Så sier han at ”i det trettende år etterpå kom Amenhotep over dem fra Etiopia med en stor hær etter hans fatale og mislykkede aksjon, og gav seg i kamp med gjeterfolket og de urene, og han vant over dem og drepte en hel del av dem, og forfulgte dem så langt som til Syrias grenser.”

29. Manetho gjør ingen refleksjoner over usannsynligheten i denne løgnen, for de spedalske og de som var med dem, ville absolutt ha oppført seg snillere mot ham da de kom ut av steinbruddene, selv om de tidligere hadde vært sint på kongen og dem som hadde behandlet dem så grovt, til tross for det som profeten hadde forutsagt. Om de enn hadde hatet ham aldri så mye, ville de kunne ha lagt et komplott mot ham, men neppe prøvd å føre krig mot alle egypterne på grunn av det store antall slektninger som var blant dem. Nei, om de hadde bestemt seg for å slåss mot dem, ville de ikke være dristige nok til å kjempe mot gudene deres, og de ville heller ikke ha fastsatt lover i strid med lovene i sitt eget land og mot dem som hadde oppdratt dem. Likevel må vi til Manethos fordel si at han ikke legger hovedskylden for de forferdelige forbrytelsene mot dem som kom fra Jerusalem, men sier at egypterne var selv de mest skyldige, og at det var prestene deres som fant på alt dette og fikk folket til å avlegge ed på det de skulle gjøre. Og det er fremdeles absurd å tro at ingen av disse folkenes slektninger eller venner skulle bli overtalt til opprør, eller utsette seg for krigens farer sammen med dem, mens disse urene folkene ble nødt til å sende bud til Jerusalem for å få tilsendt hjelpetropper! Hva slags vennskap, eller hva slags slektskap var det mellom dem, vil jeg spørre, som skulle kunne kreve en slik assistanse? Disse folkene var tvert imot fiender og hadde helt forskjellige skikker. Han sier faktisk at de straks gikk med på det da de lovte at de skulle erobre Egypt, og at de selv ikke kjente til det landet som de med makt var blitt drevet ut av. Om disse menn hadde vært i nød eller levd i elendighet, kunne de kanskje ha tatt sjansen på et slikt risikabelt foretagende, men da de levde lykkelig i byen og hadde et stort land, endog bedre enn selve Egypt, hvordan skulle det da ha seg at de som fra gammelt av hadde vært deres fiender og var belemret med legemsskader og var slike som deres egne slektninger ikke ville kunne være sammen med, skulle utsette seg for en slik fare ved å hjelpe dem? For de kunne ikke forutse at kongen skulle løpe fra dem, tvert imot sa han selv at ”Amenhoteps sønn hadde tre hundre tusen mann med seg og møtte dem ved Pelusium.”

Det er helt sikkert at de som kom, ikke kunne være uvitende om det, men hvem kunne gjette at kongen skulle angre seg og flykte? Så sier han at ”de som kom fra Jerusalem og gjorde invasjon, fikk hånd om kornlagrene i Egypt, og utførte mange av

de frykteligste handlinger der.” Og ut fra dette rakker han ned på dem som om det ikke var han selv som hadde introdusert dem som fiender, eller som om han vil anklage slike som var bitt invitert fra et annet sted for å gjøre dette, mens de innfødte egypterne selv hadde gjort dette før de kom, og avlagt ed på å gjøre det. Men ”Amenhotep kom over dem etterpå og slo dem i kamp, drepte sine fiender og drev dem foran seg helt til Syrias grenser.” Dette blir som om Egypt skulle være så lett å ta av folk som kunne komme fra hvor som helst, og det blir som om de ikke skulle bygge festninger langs hovedveiene fra Etiopia når de fikk høre at Amenhotep var på tur, enda det ville ha vært en stor fordel å gjøre det, og likevel gjorde de ikke sine styrker klare til forsvar! Men han forfulgte dem altså gjennom sandørkenen og slo dem på strekningen helt til Syria. Det er slett ingen enkel sak for en hær å dra gjennom dette landet, selv om man ikke må kjempe.

30. Ifølge Manetho kom vår nasjon ikke fra Egypt, og det var heller ingen egyptere blandet sammen med oss, for man må anta at mange av de spedalske og syke var døde i steinbruddene da de hadde vært der så lenge i en så elendig tilstand. Mange andre må ha omkommet i kamp senere, og enda flere i det siste slaget og under flukten.

31. Det gjenstår nå at jeg diskuterer med Manetho om Moses. Egypterne anerkjenner ham som en vidunderlig og guddommelig mann, og de vil endog på den mest falske og utrolige måte gjøre krav på ham som sin og påstå at han var fra Heliopolis og var prest der, mens andre ville kaste ham ut derfra fordi han var spedalsk, selv om det kan bevises ut fra deres egne arkiver at han levde fem hundre og atten år tidligere, og så førte våre forfedre ut av Egypt og inn i det landet som vi nå bor i. At han ikke var utsatt for noen slik kroppslig lidelse er klart ved det han selv forteller oss, for han forbød oss å la de spedalske få fortsette å bo i noen by eller landsby, men befalte at de skulle gå omkring for seg selv med sønderrevne klær og si fra at de som rørte ved dem eller levde under samme tak som dem, skulle regnes som urene. Og hvis noen ble helbredet fra sin sykdom og fikk sin naturlige helse tilbake, var han pålagt visse renselser med vann, salving av håret, og å bringe offer av forskjellige slag, og etter hvert få adgang til den hellige stad. Man forventet også at han skulle ta seg av slike som var rammet av den samme sykdommen og behandle dem med barmhjertighet, for de var i samme situasjon som han selv.

Det var ikke bare for de spedalske at han gav disse lovene, for selv de som var blitt aller minst skadet på kroppen, skulle ikke ha lov til å gjøre prestetjeneste. Om en prest som allerede hadde begynt sin tjeneste, skulle bli utsatt for en slik skade, befalte han at han skulle fratas æren ved å forrette gudstjeneste. Hvordan kan man tro at Moses skulle fastsette slike lover mot seg selv til skade og skam, når han selv hadde fastsatt dem? Denne historien til Manetho er helt usannsynlig når han forteller at hans navn ble forandret og sier at ”han ble tidligere kalt Osarsiph,” et navn som slett ikke passer, for hans sanne navn var Moüses, og betegner en person som er frelst ut av vann, for egypterne kaller vann for *moü*.

Derfor tror jeg at jeg har gjort det tilstrekkelig klart at Manetho, om han hadde holdt seg til de gamle opptegnelsene, ikke ville ha tatt så mye feil med denne historien, men fordi han har holdt seg til fabler uten noen forfatter, har han enten laget dem

selv utenfor enhver sannsynlighet, eller har hentet dem fra noen som har fortalt ham dette på grunn av vond vilje mot oss.

32. Da jeg nå har gjort meg ferdig med Manetho, vil jeg undersøke hva Cheremon sier, for når han gir seg ut for å skrive historien om Egypt, navngir han den samme kongen som Manetho gjør, Amenhotep og hans sønn Ramses, og sier: "Gudinnen Isis viste seg for Amenhotep mens han sov, og bebreidet ham for at hennes tempel var blitt ødelagt i krigen, og at den hellige skriftlærde Phritiphantes sa til ham at dersom han ville rense ut av Egypt alle som var urene, skulle han ikke lenger bli plaget av å få åpenbart slike skremmende skikkelser. Amenhotep valgte dermed ut to hundre og femti tusen av dem som hadde sykdommer, og kastet dem ut av landet. Han sier at Moses og Josef var skriftlærde, og at Josef var en hellig skriftlærd, og at navnene deres opprinnelig var egyptiske, og at Moses hadde hett Tisithene og Josef Peteseph, og at disse to kom fra Pelusium og traff på tre hundre og åtti tusen mann som Amenhotep hadde etterlatt og ikke vært villig til å ta inn i Egypt. Disse skriftlærde skulle ha inngått en vennskapsavtale med dem og ha gjort en ekspedisjon inn i Egypt, og at Amenhotep ikke kunne motstå deres angrep, men straks flyktet til Etiopia og etterlot seg kone og barn som lå skjult i huler, og der fikk hun en sønn som ble kalt Messene. Og da han vokste opp og ble mann, forfulgte han jødene inn i Syria da de utgjorde to hundre tusen mann, og så mottok han sin far Amenhotep fra Etiopia."

33. Dette er historien Cheremon forteller oss. Nå tar jeg det for gitt at det jeg har sagt allerede klart har vist at begge historiene er falske, for hadde det vært noe sannhet i dem på bunnen, ville det vært umulig å bli så uenige om detaljene, for de som finner på løgner vil lettvint komme med ulike beskrivelser når de finner på ting som foregår i deres egne hoder. Manetho sier at kongens ønske om å få se gudene var opprinnelsen til at de urene folkene ble kastet ut, men Cheremon lar det se ut som om det var en drøm som Isis hadde gitt ham, og at det var årsaken. Manetho sier at den personen som forutsa for kongen denne renselsen av Egypt, var Amenhotep, mens denne mannen sier det var Phritiphantes. Når det gjelder tallet på den folkemassen som ble kastet ut, "samstemmer" de særdeles godt,[15] for den førstnevnte regner dem som åtti tusen, og den sistnevnte om lag to hundre og femti tusen!

Denne Manetho sier at disse urene folkene først ble satt til å arbeide i steinbruddene, og forteller at de fikk byen Avaris som bosted. Han forteller også at det ikke var før de hadde vært i krig med resten av egypterne at de inviterte folket i Jerusalem til å komme dem til hjelp, mens Cheremon bare sier at de var dradd ut av Egypt, og traff på tre hundre og åtti tusen mann ved Pelusium, som Amenhotep hadde etterlatt der, og så invaderte de Egypt på nytt med dem, og dermed flyktet Amenhotep til Etiopia. Men så begår Cheremon denne latterlige feilen ved ikke å fortelle oss om hvem denne hæren på så mange titusener egentlig var, om de var innfødte egyptere eller de kom fra et annet land. Og denne mannen som fant på en slik drøm gitt av Isis om de spedalske, angav heller ikke noen grunn til hvorfor kongen ikke ville føre dem inn i Egypt. Videre hevder Cheremon at Josef ble drevet ut av Egypt sammen med Moses, enda han døde fire slektledd[16] før Moses, og disse fire slektleddene utgjør nesten ett hundre og sytti år. I tillegg til alt dette, var Ramses, Amenhoteps sønn, en

ung mann som hjalp sin far i krigen og forlot landet samtidig med ham, og flyktet til Etiopia, mens Cheremon vil ha det til at han ble født i en hule etter at faren var død, og at han så overvant jødene i kamp og drev dem inn i Syria, og at de var om lag to hundre tusen. Å, for en lettsindig mann! For han fortalte oss hverken om hvem disse tre hundre og åtti tusen var, og heller ikke hvordan de fire hundre og tretti tusen omkom, om de falt i krig eller gikk over til Ramses, og det som er merkeligst av alt, er at det ikke går an å få vite hvem de er som han kaller jøder, eller hvilke av de to gruppene som han regner til denne betegnelsen, enten de to hundre og femti tusen spedalske, eller de tre hundre og åtti tusen i Pelusium. Men kanskje det skal betraktes som dumt av meg tilbakevise så kraftig slike forfattere som fullstendig motsier seg selv, for om de hadde blitt tilbakevist av andre, ville det ha vært lettere å tolerere.

34. Jeg skal nå legge til noe om Manetho og Cheremon angående Lysimakus som har gjort seg skyldig i de samme falskhetene som de foregående, men har gått mye lenger i sine utrolige forfalskninger, og som klart viser at han fant på dem på grunn av sitt bitre hat mot vår nasjon. Han sier: "Jødefolket er spedalske og skabbet og lider også av andre slags sykdommer, for i kongen av Egypt, Bocchoris' dager, flyktet de til templene og fikk sin mat der ved å tigge, og da det var et meget stort antall av dem som ble rammet av disse sykdommene, oppsto det knapphet i Egypt. Derfor sendte kongen i Egypt, Bocchoris noen for å konsultere oraklet (Jupiter) i Hammon om denne knappheten. Gudene svarte at han måtte rense templene for disse urene og ugudelige menn og fordrive dem til ørkenene. De skabbete og spedalske skulle han drukne og slik rense templene, fordi solen hadde mishag i at disse folkene skulle få leve, for på denne måten skulle landet gi sin frukt. Da Bocchoris hadde fått disse oraklene, tilkalte han prestene og hjelperne ved alterene og befalte dem å samle alle de urene og utlevere dem til soldatene for så å bære dem bort i ørkenene og pakke dem inn i blyplater og senke dem i havet. Deretter ble de skabbete og spedalske druknet, og resten ble samlet og sendt til ørkenområdene for å gå til grunne.

De samlet seg og rådslo om hva de skulle gjøre, og besluttet at de skulle tenne ild og bruke lamper når natten kom og så holde vakt, og at de skulle faste også neste natt og formilde gudene for å kunne bli frelst av dem. Den neste dagen var det en som het Moses som rådet dem til å våge seg på en reise langs en vei inntil de kom til steder som egnet seg til bosteder, og han påla dem ikke å vise vennlighet mot noe menneske eller gi råd til noen, men i stedet råde dem til det aller verste. De skulle også ødelegge alle templene og avgudsaltrene de måtte komme over. Alle skulle gi sin enstemmige tilslutning til det han hadde sagt, og så gjøre det som var bestemt, og slik dro de ut i ørkenen. Da vanskelighetene under reisen var over, kom de til et bebodd land, og der mishandlet de folket, plyndret og ødela templene, og kom så inn i det landet som kalles Judea, der de bygget en by som de slo seg ned i. Denne byen kalte de *Hierosyla*,[17] etter tempelplyndringene. Men etter de seirene de oppnådde senere, forandret de navnet etter en tid for at det ikke skulle være til skam for dem, og kalte byen *Hierosolyma*, og seg selv *hierosolymitter*.

35. Denne mannen omtalte ikke den samme kongen som de andre, men fant på et nyere navn, og når han forteller om drømmen og den egyptiske profeten, fører han (Jupiter) Hammon til ham for at han skal få høre orakler om det skabbete og

spedalske folket, for han sier at den store mengden av jøder var samlet ved templene. Nå er det usikkert om hvorvidt han bruker dette navnet på disse spedalske, eller bare på de syke blant jødene, for han betegner dem som et folk av jøder. Hva slags folk er det han mener? Utlendinger eller landsmenn? Hvorfor kaller du dem jøder hvis de er egyptere? Men hvis de er utlendinger, hvorfor forteller du oss ikke hvor de kom fra? Og hvordan kan det ha seg at etter at kongen hadde kastet mange av dem i havet og drevet resten av dem ut i ørkenen, var det fremdeles en så stor folkemengde igjen? På hva slags vis kom de seg gjennom ørkenen og til det landet vi nå bor i, der vi bygget vår by med tempelet som er så berømt i hele menneskeheten? Han burde ellers ha talt mer om vår lovgiver, enn bare å nevne vårt navn, og burde ha fortalt oss hvilken nasjon han tilhørte og om hvilke foreldre han selv kom fra. Han burde også ha angitt grunnen til at han påtok seg å gi slike lover om gudene og om menns urettferdighet under denne reisen. For i tilfelle folket var født egyptere, ville de ikke så plutselig ha forandret skikkene i landet, og om de hadde vært utlendinger, ville de ha hatt en eller annen slags lover eller hatt regler som de ville fulgt etter lang tids sedvane. Det er sant at når det gjelder dem som kastet dem ut, kunne de ha avlagt ed på at de aldri skulle ha noen godvilje for dem, da de hadde en plausibel grunn til det. Men hvis disse mennene bestemte seg for å føre en uforsonlig krig mot alle i tilfelle de hadde handlet så ondskapsfullt som han sier, samtidig som de ønsket hjelp fra alle, så er dette virkelig et tegn på galskap, ikke av de mennene som omtales, men helt klart av ham som forteller slike løgner. Han er også frekk nok til å si at et navn som ”tempel-røvere,”[17] ble lagt på denne byen, men dette navnet ble senere endret. Grunnen til dette er enkel, for de første navnene førte skam og hat over dem i deres velstandstid, mens det så ut for dem som bygde byen at det var til byens ære at den fikk dette navnet. Slik ser vi at denne fine fyren hadde en slik uhemmet trang til å skjemme oss ut, for han forsto ikke at tempelplyndring ikke omtales med det samme ordet hos jødene som hos grekerne. Men hvorfor skal man si noe mer til en mann som forteller slike frekke løgner? Og siden denne boken har fått en slik anselig lengde, vil jeg gjøre en ny begynnelse og prøve å legge til det som ennå gjenstår for å fullføre min plan i neste bok.

---

1 Denne første boken har feil tittel. Den er ikke skrevet til Apion, da det er den første delen av den andre boken, men mot grekerne i sin alminnelighet som ikke vil tro Josefus' tidligere historier om jødene i sine tjue bøker om deres oldtid, og spesielt mot Agatarchides, Manetho, Cheremon og Lysimakus.

2 Merk dr.Hudsons kommentar: ”Siden Flavius Josefus skrev (eller fullførte) sine bøker om oldtiden i Domitians trettende år (93 e.Kr.), og etter det skrev memoarene om sitt liv som et tillegg til boken om oldtiden, og de siste to bøkene mot Apion, tilegnet han likevel alle disse skriftene til Epafroditus som var Neros tidligere sekretær og ble drept i Domitians fjortende (eller femtende) år etter å ha vært landsforvist i lengere tid. Men det kan ha vært en annen Epafroditus som var en frigitt, og prokurator hos Trajan, ifølge Luk.1,3 som Grotius hevder.”

3 Omtrent i Kyros' og Daniels tid.

4 Om nøyaktigheten hos jødene, både før og etter vår Frelsers tid, der man hele tiden har tatt nøye vare på slektsregistrene, spesielt angående prestene, se *Josefus liv*, avsn.1.

5 Her har vi en beretning om den første byggingen av byen Jerusalem ifølge Manetho, da de fønikiske sauegjeterne ble kastet ut av Egypt om lag trettisju år før Abraham dro ut fra Haran.

6 1.Kong.9,13.

7 Det er vel kjent hos de lærde at vi ikke er sikre på at vi har noen ekte skrifter av Pytagoras. Disse *Gylne vers*, som er hans beste etterlatenskaper, antas i alminnelighet ikke å være skrevet av ham selv, men av noen av hans elever.

8 Denne Esekias er ikke tatt med i Josefus' liste, for den egentlige overpresten på den tiden var heller Onias, slik erkebiskop Ussher mener. Men Josefus bruker ofte overprester i flertall, som om det var mange som levde samtidig.

9 Dette antallet av arouræ eller egyptiske acres, som markene Judea inneholdt, vil være om lag en tredjedel av hele antallet auroæ i hele landet Judea, da man antar at det var et hundre og seksti miles langt og sytti miles bredt. Dette estimatet av de mest fruktbare delene, som kanskje her i Hecateus, er derfor ikke så langt fra sannheten. De 10 kilometerne som er omkretsen til Jerusalem, er ikke langt fra sannheten, da Josefus selv får muren til å bli nesten 7 kilometer i tillegg til forstedene og hagene. Nei, han sier at Titus' mur i nærheten etter hagene og forstedene, ble ødelagt, og den var ikke mindre enn 8 kilometer. Det var heller ikke noe konstant innbyggertall, for i Hecateus' dager var det 120.000, og det var alltid plass til langt flere under de store festhøytidene, for ikke å snakke om det sannsynlige høyere antall mellom tiden for Hecateus og Josefus, som var minst tre hundre år.
10 Dette er et herlig vitnesbyrd om jødenes sabbat.
12 Ikke deres lov, men den overtroiske tolkning som deres ledere sto for, noe som hverken makkabeerne eller vår velsignede Frelser var med på.
13 Når man leser dette og de gjenstående delene av denne boken, og noen deler av den neste, kan man lett merke at vår vanligvis nøkterne og oppriktige forfatter Josefus var så fryktelig krenket av Manethos uforskammede beskyldninger, samt av de andre bitre fiendene av jødene, og disse må han nå behandle, og med dette ble han lurt inn i en større hissighet og lidenskap enn alminnelig, og derfor viser han ikke den vanlige rimelighet og upartiskhet.
14 Dette er et meget verdifullt vitnesbyrd fra Manetho om at Osarsiphs eller Moses' lover ikke ble gjort i samsvar med, men i opposisjon mot skikkene i Egypt.
15 Jeg antar at dette er ment ironsik.
16 Her ser vi at Josefus regner et slektsledd mellom Josef og Moses for å være om lag 42 eller 43 år, slik at tiden mellom de første barna, passer godt med lengden på et menneskeliv i de dager.
17 Det er betydningen av Hierosyla på gresk, ikke på hebraisk.

BOK 2

1. I den forrige boken, ærede Epafroditus, har jeg ved å beskrive vår oldtid fra fønikernes, kaldeernes og egypternes skrifter, stadfestet sannheten i det jeg har sagt. Jeg har dessuten tatt mange av de greske historieskriverne til vitner. Jeg har også tilbakevist Manetho og Cheremon og noen andre av våre fiender. Derfor skal jeg til å begynne med[1], tilbakevise de andre forfatterne som har skrevet noe imot oss, selv om jeg må bekjenne at jeg forholdt meg tvilende til om jeg skulle ta bryderiet med å motsi Apion,[2] grammatikeren, for noen av hans skrifter inneholder de samme beskyldningene som de andre har kommet med mot oss. Noe av det han har tilføyd er svært iskaldt og foraktelig og det meste av det han sier er temmelig lumpent, og når sant skal sies, viser dette at han er en meget ulærd mann med en så dårlig moral at han minner om en sjarlatan. Likevel er det svært mange som er så dumme at de blir grepet i å si slike ting og ikke tar seg i vare, men finner glede i å rakke ned på andre og ikke liker å høre at noen får hederlig omtale. Derfor må denne mannen som har skrevet slike beskyldninger mot oss som om han ønsket å møte oss i en åpen rett, ikke få slippe unna uten å bli undersøkt. Jeg har også lagt merke til at mange fryder seg storlig når de ser at en mann som begynner å rakke ned på noen, selv blir foraktet på grunn av laster som han selv har gjort seg skyldig i. Men det er ingen enkel sak å gå gjennom mannens utredning, og heller ikke lett å forstå hva han mener, for han er midt inne i en meningsløs forvirring med sine falskheter. Han prøver å uttale seg om de ting som jeg allerede har undersøkt om våre forfedres utgang av Egypt. Så anklager han jødene i Alexandria, og for det tredje blander han inn spørsmålet om de rituelle renselsene og de lovbestemte tempelseremoniene.

2. Selv om jeg ikke kan si annet enn at jeg allerede fullt ut har vist, egentlig mer enn nødvendig, at våre fedre opprinnelig ikke var egyptere, og heller ikke ble kastet ut derfra, hverken på grunn av legemlig sykdom eller lignende ulykker, så skal jeg likevel kommentere det Apion har tilføyd, for i sin tredje bok om affærene i Egypt, sier han: "Jeg har hørt av de gamle menn i Egypt at Moses var fra Heliopolis og at han trodde at han var nødt til å følge skikkene til sine forfedre. Han holdt bønner i friluft, vendt mot bymurene, men så vendte han seg bare mot soloppgangen, slik det passer seg i Heliopolis. Han reiste opp søyler i stedet for solur[3] og under dem var det en båtformet hulning, slik at skyggen falt ned i den, og den gikk rundt likesom solen selv gjør sitt omløp." Denne fantastiske fortellingen har denne grammatikeren gitt oss. Men at den er falsk er så tydelig at det bare skal noen få ord til for å bevise det, for alt er klart fra Moses' verker, for da han bygde det første tabernaklet for Gud, gav han ingen befaling om noen slik utførelse, hverken av ham selv eller hans etterkommere. Og videre, da Salomo i tiden senere bygget tempelet i Jerusalem, unngikk han alle slags unødvendige dekorasjoner som Apion her har nevnt. Han sier også at "han hørte av de gamle menn i Egypt at Moses var fra Heliopolis." Han var sikker på dette, for han var selv ung og trodde på de gamle han samtalte med, for de hadde kunnskap. Denne mannen som var grammatiker, kunne ikke si med sikkerhet hvem som var poeten i Homers land, og heller ikke mer om landet til Pytagoras som hadde levd bare kort tid før, og likevel kunne han lettvint fastslå alderen til Moses som levde så umåtelig lenge før dem, på grunnlag av det de gamle mennene hadde fortalt ham, og dette viser at han er en notorisk løgner. Og når vi kommer til hans tidsangivelse av de spedalskes, de blindes og de lammes utkastelse av Egypt, kan man se hvor godt denne nøyaktige grammatikeren vår samstemmer med dem som har skrevet om dette før ham!

Manetho sier at jødene dro ut av Egypt under Tutmoses regjering, tre hundre og nittitre år før Danaus flyktet til Argos. Lysimakus sier at det var under kong Bocchoris, og det er ett tusen sju hundre år siden. Molo og noen andre fastsatte det slik alle likte det, men denne vår Apion, som om han fortjener å bli trodd mer enn dem, har bestemt det nøyaktig til det første året i den sjuende olympiade, det samme år som Kartago ble bygget av fønikerne. Grunnen til at han la til dette med byggingen av Kartago, mente han var for å styrke sin påstand om en så opplagt kronologi. Men han var ikke klar over at dette motbeviser hans påstand, for hvis vi holder oss til fønikernes opptegnelser om deres første tid i kolonien Kartago, forteller de at deres konge Hiram levde om lag ett hundre og femti år før Karatgo ble bygget. Om ham har jeg før fremlagt vitnesbyrd fra de fønikiske opptegnelsene, og at Hiram var Salomos venn da han bygde tempelet i Jerusalem og gav ham mye hjelp under byggingen, mens Salomo selv bygde tempelet seks hundre og tolv år etter at jødene dro ut av Egypt.

Når det gjelder antallet av dem som ble kastet ut av Egypt, har han funnet det samme tallet som Lysimakus, og sier at de var ett hundre og ti tusen. Og så prøver han å angi en forunderlig og troverdig årsak til ordet sabbat, for han sier at "da jødene hadde reist i seks dager og hadde svulster i lyskene, måtte de hvile på den sjuende dagen for å komme seg trygt til landet Judea", og at "de tok vare på det egyptiske språk og kalte denne dagen sabbat på grunn av sykdommen med svulster i lyskene, for den ble kalt sabbatossi av egypterne." Vil man ikke le av denne

mannens tøys, eller kanskje hate hans frekkhet ved å skrive dette? Det ser ut til at vi må ta det for gitt at alle disse hundre og ti tusen menn måtte være befengt med disse svulstene! Men ett er sikkert, at hvis disse menn hadde vært blinde og lamme og hadde hatt alle slags sykdommer slik Apion sier, kunne de ikke ha reist én eneste dag, men fordi alle var i stand til å dra gjennom en stor ørken og dessuten kjempe og beseire dem som gikk imot dem, ville nok ikke alle ha hatt svulster i lyskene etter at den sjette dagen var gått, for slike sykdommer oppstår ikke av seg selv fordi man er på reise, for når det er så mange som ti tusener som slår leir samtidig, vil man stadig marsjere en fastsatt distanse pr. dag. Det er helt usannsynlig at noe slikt kunne skje tilfeldig. Men vår beundringsverdige forfatter Apion har før fortalt oss at "de kom til Judea etter seks dagers tid," og igjen at "Moses gikk opp på et fjell som kaltes Sinai som lå mellom Egypt og Arabia og var skjult der i førti dager, og da han kom ned derfra, gav han lover til jødene." Men hvordan er det da mulig at de skulle vente i førti dager i ørkenen der det ikke var vann, når de dro gjennom hele dette landet og til Judea på seks dager? Og når det gjelder forklaringen på ordet sabbat, er det et eksempel på stor frekkhet og plump uvitenhet, for ordene *sabbo* og *sabbat* er svært forskjellige, da ordet sabbat på jødisk betyr *hvil*e fra all slags arbeid, mens ordet sabbo blant egypterne betyr *svulst* i lysken, slik han hevder.

3. Dette er den kuriøse beretningen som egypteren Apion gir oss om jødenes utgang av Egypt, og er ikke noe annet enn hans eget påfunn. Men hvorfor skulle vi undre oss over løgnene han forteller oss om våre forfedre, når han hevder at de opprinnelig var egyptere, og at han lyver om seg selv? For selv om han ble født i Oasis i Egypt, vil han ha det til at han er, slik man sier, den fremste blant egypterne, og likevel avsverger han sitt rette hjemland og sine forfedre, og falskelig hevder å være født i Alexandria, og kan ikke benekte fordervelsen i sin familie, for man kan se hvor presist han beskriver de egypterne som han hater og skjeller ut, for hadde han ikke regnet egypterne som noe foraktelig, ville han selvsagt ikke ha unngått å kalle seg selv egypter. Vi vet jo at de som skryter av sine hjemland, vurderer seg selv tilsvarende og bebreider andre som urettmessig gjør krav på det samme. De egypterne som hevder å være i slekt med oss, gjør det fordi de enten vurderer seg selv positivt som egyptere samtidig som de er i slekt med oss, eller motsatt, at de drar oss inn som delaktige i deres vanære. Men denne fine fyren Apion som gjerne vil krenke oss med et slikt foraktelig kallenavn, at vi opprinnelig var egyptere, for å gi alexandrinerne en belønning for det privilegium de hadde gitt ham som medborger, også visste om de fordommene alexandrinerne bar på mot de jødene som var deres medborgere, og at han foreslo å refse dem, selv om han dermed måtte inkludere alle de andre egypterne, og alt dette viser at han er en uforskammet løgner.

4. Men la oss nå se hva disse grove og ondskapsfulle forbrytelsene er, som Apion beskylder jødene i Alexandria for. Han sier: "de kom fra Syria og slo seg ned ved det stormfulle havet, i nærheten av havets brenninger." Hvis bostedet er noe foraktelig, forakter han ikke bare sitt virkelige hjemland Egypt, men han hevder jo at hans eget hjemsted er Alexandria, som alle vet har den beste delen av byens bosetning like ved havet. Og hvis jødene hadde skaffet seg denne delen av byen ved makt og hadde beholdt den uten noen anklage, ville det være et tegn på deres tapperhet, men realiteten er at det var Alexander selv som gav dem stedet der de skulle bo, og de fikk de samme rettighetene som makedonerne. Jeg kan heller ikke avgjøre hva

Apion ville ha sagt dersom deres bosted hadde vært Necropolis, og ikke blitt bygget i ett med kongeslottet slik det er. Om denne mannen hadde lest kong Alexanders epistler, ett av dem av Ptolemeus, sønn av Lagus, eller kommet over skriftene til senere konger, eller den søylen som fremdeles står i Alexandria der privilegiene som den store Julius Cæsar tildelte jødene, er inngravert – og hadde kjent til disse nedtegnelsene og likevel vært uforskammet nok til å motsi dem, ville han dermed vise at han var en ond mann.

Men hvis han ikke vet noe om disse tekstene, har han røpet seg som temmelig uvitende, nei, om han vil undre seg over hvordan jødene kunne kalles alexandrinere, er dette også et tilfelle av likeså stor uvitenhet, for alle som ble beordret ut til kolonisering, om de var aldri så fjernt fra hverandre opprinnelig, fikk navn fra dem som førte dem til deres nye bosteder. Hvilken grunn er det til å snakke om andre når de av oss jøder som bor i Antiokia, kalles antiokiere fordi Seleukus, som grunnla denne byen, gav dem de privilegiene som tilhørte byen? På samme måte har jødene det samme navn i Efesus og de andre byene som de som opprinnelig var født der, ifølge tillatelse fra de fyrstene som etterfulgte hverandre. Nei, romernes vennlighet og humanitet har vært så stor at de har tillatt nesten alle andre å kalle seg romere, og da tenker jeg ikke bare på spesielle menn, men hele og store nasjoner, for de som fra oldtiden kaltes iberiere, tyrrheniere og sobiniere, kalles nå romere. Hvis Apion forkaster denne måten å få denne borgerretten på i Alexandria, la ham avstå fra å kalle seg alexandriner heretter, for hvordan skal han som er født midt i Egypt være alexandriner, dersom han vil at denne måten å få en rettighet på skulle fratas oss?

Selv om romerne nå som de er herrer over hele den bebodde verden, har forbudt egypterne å ha noen særrettigheter i sine byer overhodet, vil denne fine fyren gjerne selv ha slike privilegier som er forbudt, og prøver dermed ved hjelp av bakvaskelser å ta fra dem de privilegiene de med full rett har fått, for Alexander fikk ikke noen fra vår nasjon til Alexandria fordi han ønsket flere innbyggere til byen som hadde kostet ham så store anstrengelser, men den ble gitt vårt folk som belønning, fordi han etter en nøye undersøkelse hadde funnet dem rettskafne og trofaste, slik som Hecateus sier om oss: ”Alexander hedret vår nasjon i en slik grad for den villighet og troskap som jødene hadde vist ham, at han tillot dem å beholde landet Samaria skattefritt. Den samme innstillingen hadde Ptolemeus, Lagus' sønn om jødene i Alexandria.” For han betrodde festningen i Egypt til dem da han mente at de ville holde den med troskap og heltemot, og da han ønsket å sikre seg makten i Kyrene og de andre byene i Libya, sendte han en gruppe jøder til å bo der. Og hans etterfølger Ptolemeus som også kaltes Filadelfus, satte ikke bare alle av vår nasjon som var under ham, i frihet, men gav dem en god del penger for å kjøpe dem fri, og det som var det beste han gjorde, var at han hadde et sterkt ønske om å kjenne våre lover, og å få tak i et eksemplar av våre hellige skrifter. Derfor ville han at det skulle komme noen til ham og forklare vår lov for ham, og for å få dem samlet, overlot han ikke oppgaven til vanlige folk, men sendte bud på Demetrius Phalerus og Andreas og Aristeas. Den første, Demetrius, som var den lærdeste i sin aldersgruppe, og de andre som også var betrodde livvakter for ham, skulle ta seg av denne saken. Han ville absolutt ikke ha hatt noen lyst til å lære vår nasjons lov og vår filosofi å kjenne, dersom han hadde foraktet dem som praktiserte den, og ikke hadde beundret dem så sterkt.

5. Denne Apion var ukjent med nesten alle de makedonske kongene som han hevder er sine forgjengere – og som hadde en slik godvilje for oss, for da den tredje av disse, Ptolemeus, som også kaltes Euergetes, fikk makt over hele Syria, gav han ikke noen takkoffer til de egyptiske gudene for seieren, men han kom til Jerusalem, og i henhold til våre lover, gav han mange ofringer til Gud, og skjenket gaver som det sømmet seg for en slik seier. Og Ptolemeus Philometor og hans hustru Kleopatra, overgav hele sitt rike til jødene, da Onias og Dositheus som begge var jøder og som Apion ler av, var generaler over hele hæren deres. Han burde sannelig beundre deres innsats i stedet for å rakke ned på dem, og takke dem for å ha reddet Alexandria som han selv sier at han er borger av, for da alexandrinerne førte krig mot dronning Kleopatra og sto i fare for å bli fullstendig ruinert, fikk jødene i stand en overenskomst slik at de ble reddet fra en ulykkelig borgerkrig. Men så sier Apion at "Onias førte en liten hær til byen på den tiden mens den romerske sendemannen Thermus var til stede." Ja, jeg våger å si at han hadde rett i det han gjorde, for den Ptolemeus som også kaltes Physco, kom til Kyrene da hans bror Philometor døde, og ville ha kastet Kleopatra og hennes sønner ut av riket, slik at han kunne få det selv på urettferdig vis. Dette var grunnen til at Onias påtok seg krigen mot ham på vegne av Kleopatra, for han ville heller ikke svikte den oppgaven kongefamilien hadde pålagt ham i sin nød. Derfor gav Gud en bemerkelsesverdig anerkjennelse av hans rettferdige fremgangsmåte, for da Ptolemeus Physco hadde tenkt å kjempe mot Onias' hær og hadde grepet alle jødene som var i byen Alexandria med deres kvinner og barn, utsatte ham dem nakne og bundet for sine elefanter så de kunne tråkke dem ned og drepe dem. Og da han hadde skjenket elefantene så de var beruset, utviklet saken seg annerledes enn han hadde forberedt, for elefantene forlot jødene som skulle utsettes for dem og gikk til et voldsomt angrep på Psychos venner og drepte et stort antall av dem. Ja, etterpå fikk Ptolemeus se et fryktelig spøkelse som forhindret drapet på disse mennene. Hans konkubine som han elsket så høyt – noen kaller henne Ithaca og andre Irene, bønnfalt ham om ikke å gjennomføre en slik grusomhet. Dermed gav han etter for hennes bønn og angret det han hadde gjort, og derfra er det vel kjent at jødene i Alexandria feirer denne dagen av god grunn, siden de var blitt så underfullt befridd av Gud.

Men Apion som er den fødte anklager, anmasser seg til å beskylde jødene for å ha satt i gang denne krigen mot Psycho, mens han i stedet burde ha rost dem. Han omtaler også Kleopatra, den siste dronningen i Alexandria, og rakker ned på oss fordi hun var utakknemlig mot oss, mens han burde ha irettesatt henne fordi hun hengav seg til all slags urettferdighet og onde gjerninger både mot sine nærmeste slektninger og de mennene som hadde elsket henne, og generelt mot alle romere og de keiserne som var hennes velgjørere. Hun sørget også for få drept sin søster i et tempel, enda hun ikke hadde gjort henne noe, og dessuten lot hun sin bror bli drept ved svik, og hun ødela landets guder og sine forfedres gravsteder. Og da hun hadde fått riket fra den første keiseren, var hun frekk nok til å gjøre opprør mot hans sønn[4] og etterfølger, ja, hun forførte Antonius med sine elskovsknep og gjorde ham til en fiende av sitt land slik at han forrådet sine venner, og på grunn av ham forspilte hun noe av deres kongelige myndighet, og i sitt vanvidd tvang hun andre til ondskap.

Jeg behøver ikke å si noe mer om dette etter at hun forlot Antonius i hans kamp på havet selv om han var hennes mann og far til deres barn, og tvang ham til å oppgi sitt

kongedømme og med sin hær følge henne inn i Egypt. Og da Cæsar helt til slutt hadde tatt Alexandria, kom hun til høydepunktet av sin ondskap ved å erklære at hun likevel hadde håp om å bevare sin myndighet bare hun fikk drept jødene, om så med sine egne hender, så langt gikk hun i sitt barbari og sin troløshet. Om noen tror at vi ikke har noe å rose oss av, er det vel fordi Apion sier at dronningen delte ut korn til oss i en tid det var hungersnød.

Nei, etter hvert fikk hun den straffen hun fortjente. Men vi jøder henvendte oss til Cæsar på grunn av den hjelpen vi gav ham og den troskap vi viste ham mot egypterne, likesom mot senatet og dekretene, samt epistlene fra keiser Augustus, som rettferdiggjør oss overfor romerne. Apion burde lese disse epistlene, og spesielt ha undersøkt vitnesbyrdene om oss under Alexander og alle ptolemeerne, samt dekretene fra senatet og fra de største romerske keiserne. Og hvis Germanicus ikke var i stand til å fordele kornet til alle i Alexandria, er det bare et bevis på hvor mager denne tiden var, og hvilken stor mangel det var på korn. Det er intet i dette som tjener til anklage mot jødene, for det som alle keiserne hadde tenkt om jødene i Alexandria er så velkjent, da distribusjonen av korn gjaldt jødene akkurat likeså mye som de andre borgerne i Alexandria. De var fremdeles innstilt på å ta vare på det som kongene hadde betrodd dem, og da mener jeg oppsynet over elven, for kongene hadde aldri kjent dem uverdige til å ha den fulle og hele myndighet under alle forhold.

6. Men dessuten motsier Apion oss slik:" Hvis jødene er borgere av Alexandria, hvorfor tilber de ikke de samme gudene som alexandrinerne?" Til det svarer jeg at siden dere selv er egyptere, hvorfor slåss dere mot hverandre i en uforsonlig religionskrig? Av denne grunn kan vi ikke kalle dere alle for egyptere, og heller ikke menn, fordi dere aler opp dyr som av natur er helt annerledes enn mennesker, selv om alle mennesker synes å være ett og det samme. Hvis det er så mange ulike meninger mellom dere egyptere, hvorfor er dere så overrasket over at de som er kommet til Alexandria fra et annet land og allerede har sine opprinnelige lover, skulle ta vare på dem og etterleve dem? Men likevel beskylder han oss for opprør, for hvis anklagen hadde vært berettiget, hvorfor blir den ikke rettet mot oss alle, da vi er kjent for å ha den samme oppfatning? Dessuten vil de som undersøker slike saker, snart oppdage at årsaken til opprøret har vært hos slike borgere i Alexandria som var som Apion. På den tiden da disse grekerne og makedonerne hadde denne byen i sin besittelse, var det ingen slike opprør mot oss, og vi hadde lov til å holde våre eldgamle skikker, men da antallet egyptere tiltok og ble betydelig, oppsto det forvirring, og det ble mer og mer opprør mens vårt folk forble trofast. Det var disse egypterne som ble årsaken til problemene, for de hadde ikke den standhaftigheten som makedonerne, og heller ikke grekernes forsiktighet, for de hengav seg til all egypternes ondskap og fortsatte sitt eldgamle hat mot oss. For alt det man finner på av anklager mot oss har sin årsak i de indre uenigheter hos dem selv, for mange av dem har ikke fått sine borgerrettigheter til rette tid, og dermed kaller de alle dem som man meget godt vet har disse rettighetene, for ikke annet enn fremmede. Det viser seg at ingen av kongene noensinne har gitt disse borgerrettighetene til egypterne, og heller ikke keiserne senere. Det var Alexander som introduserte oss hit fra først av, og kongene utvidet våre privilegier, og romerne har med glede alltid bevart dem som ubrytelige. Dessuten vil Apion sette en plett på oss fordi vi ikke reiser statuer av våre

keisere, som om disse keiserne ikke visste dette fra før, eller hadde behov for Apion som sin forsvarer, mens han heller burde ha beundret romernes storsinnethet og toleranse, siden de ikke tvinger sine undersåtter til å overtre lovene i sine egne land, men er villige til å motta æresbevisninger i overensstemmelse med deres lover og deres gudsfrykt. De vil ikke takke folkene fordi de ærer dem, hvis de blir tvunget til det med vold og makt.

Grekerne og noen andre nasjoner mener det er rett å fremstille bilder, ja, når de har malt bilder av sine foreldre, hustruer og barn, fryder de seg storlig, også når det er noen som har skaffet seg bilder av personer som ikke på noen måte er i slekt med dem, mens noen også får laget bilder av tjenere som de setter pris på. Hvordan kan det da være så rart at de samme folkene vil vise den samme respekt for sine fyrster og herrer? Men vår lovgiver har forbudt oss å lage bilder, ikke ved å forhåndsdømme de romerske myndigheter og hevde at de ikke skal æres, men i stedet ringeakte slikt som hverken er nødvendig eller nyttig for Gud eller mennesker. Som vi heretter skal vise, forbød han dem å lage bilder av noe fra dyreverdenen, og enda mindre av Gud selv som ikke har noen del i dyriske skapninger. Likevel har vår lovgiver aldri forbudt oss å vise ære mot verdige menn, bare det skjer på en annen måte enn den vi viser Gud. Vi viser gjerne og villig vår respekt for våre keisere og folket i Roma, og vi ofrer hele tiden for dem, og det gjør vi hver dag på jødenes egen bekostning. Og selv om vi ikke gir andre slags offer på egen bekostning for våre egne barn, så viser vi denne spesielle æren for keiserne, og bare for dem og for ingen andre personer overhodet. Og la nå dette være nok svar til Apion der han omtaler jødene i Alexandria.

7. Men jeg kan ikke annet enn beundre disse andre forfatterne som har forsynt denne mannen med slikt materiale, og da mener jeg Poseidonios og Apollonius Molo, som ikke synes de er skyldig i ondskap når de forteller løgner om oss der de anklager oss for ikke å tilbe de samme gudene som andre tilber, og dikter opp absurde og skammelige historier om vårt tempel. For det er alltid en skam å lyve, og enda verre å lyve om vårt tempel som er så berømt over hele verden og som vi har holdt så hellig. For Apion er uforskammet nok til å påstå at "jødene plasserte et eselhode i helligdommen," og han hevder at dette ble oppdaget da Antiokus Epifanes plyndret tempelet og fant dette eselhodet som var laget av gull og var verdt mange penger. Det første jeg skal svare, er at om det hadde vært funnet noe slikt blant oss, skulle det slett ikke være en egypter som kom og kastet denne beskyldningen på oss, da et esel ikke er et mer foraktelig dyr enn *furiones*[5] og geiter eller andre slike skapninger som holdes for guder iblant dem. I tillegg til mitt svar vil jeg også si hvordan det kan ha seg at Apion ikke forstår at dette bare er en notorisk løgn som faller på sin egen urimelighet og er ytterst utroverdig? Vi jøder er styrt av de samme lovene og holder alltid fast ved dem, og selv om mange ulykker har rammet vår by, som det også har skjedd med andre byer, og selv om Theos Epifanes og Ptolemeus den store, Licinius Crassus og til sist keiser Titus har beseiret oss i krig og tatt vårt tempel, er det likevel ingen som har funnet noe slikt der, og absolutt ikke noe som ikke var etter den strengeste gudsfrykt, selv om det de fant ikke var tillatt å avsløre for andre nasjoner.

Antiokus Epifanes hadde ikke noen aktverdig grunn til å plyndre tempelet vårt, for han kom til det fordi han trengte penger, og uten at han hadde erklært seg som

fiende, gikk han løs på oss mens vi var hans partnere og venner, og han fant ingen ting der som var latterlig. Dette er stadfestet av mange verdige forfattere som Polybius fra Megalopolis, Strabo fra Kappadokia, Nikolaus fra Damaskus og Timagenes, kronologen Castor og Apollodorus,[6] som alle sier at det var på grunn av Antiokus' pengemangel han brøt pakten med jødene og plyndret templene deres da de var fulle av gull og sølv. Apion burde vise respekt for disse kjensgjerningene dersom han selv ikke hadde et eselhjerte eller en hunds frekkhet, slike hunder som jeg mener de selv tilber, for han hadde ingen begrunnelse for de løgnene han forteller oss.

Vi jøder tilskriver ikke esler noen makt slik egypterne betrakter krokodiller og aper når de gir akt på dem som er blitt tatt av de førstnevnte eller blitt bitt av de sistnevnte, og ved dette skal være blitt lykkelige mennesker og verdige for Gud. Esler er det samme for oss som de er for andre vismenn, dvs. lastedyr som bærer de byrdene vi legger på dem, men hvis de kommer til treskeplassene våre og spiser av kornet vårt, eller ikke gjør det vi pålegger dem, gir vi dem mange slag, for det er deres oppgave å gjøre tjeneste for oss i vårt arbeid på marken. Denne Apion var fullstendig ute av stand til å finne på flere slike villedende historier, og selv om han prøvde å finne på noe bedre, kunne han ikke fortsette fordi bakvaskelsene mot oss var mislykket.

8. Han legger til enda en gresk fabel for å rakke ned på oss. Som svar på den er det nok å si at vi som prøver å tale om tilbedelse av Gud, ikke skal være uvitende om den rene sannhet, at det er en mindre uren handling å gå gjennom templer, enn å drive med ondskapsfulle baktalelser av prester. Slike som han er nidkjære når en blasfemisk konge skal forsvares, men han kan ikke skrive det som er rett og sant om oss og om tempelet, for når slike folk gjør sitt beste for å glede Antiokus og skjule hans troløshet og blasfemi mot vår nasjon da han manglet penger, prøver de å skjemme oss ut og fortelle løgner om fremtidige hendelser.

Apion opptrer som profet for andre og sier at "Antiokus fant en seng i tempelet og en mann som lå på den med et lite bord foran seg, dekket med velsmakende retter av fisk fra havet og fugler fra landet. Og kongen ble forbauset over de lekre tingene som var satt foran mannen som falt på kne for kongen som var kommet inn, for han håpet at han ville gi ham all mulig hjelp, og han rakte ut sin høyre hånd og ba om å bli satt fri. Da kongen ba ham sitte ned, og mannen fortalte ham hvem han var og hvorfor han bodde der, og hva meningen var med alle sortene av mat som var satt foran ham, klaget han gråtkvalt og sukket med tårer i øynene. Han fortalte om sin nød, for han sa at han var greker, og da han hadde gått gjennom provinsen for å skaffe seg livsopphold, ble han plutselig grepet av fremmede og ført til dette tempelet og stengt inne. Han ble ikke sett av noen, men ble fetet opp av disse matvarene som ble satt foran ham. Ved første anledning så det ut for ham som noe svært behagelig, men etter hvert ble han mistenksom og lurte på hva meningen var med dette, og til slutt spurte han tjenerne som kom til ham, og de fortalte ham at han var der for å oppfylle jødenes lover. De skulle ikke fortelle ham hvorfor han ble fetet opp slik, for de gjorde det samme hvert år ved å få tak i en gresk utlending, fete ham opp og så føre ham til en skog og drepe ham, og som sedvanlig ofre ham, smake på hans innvoller, og så avlegge ed ved ofringen av denne grekeren på at de alltid skulle være fiender av grekerne, og deretter skulle de kaste restene av kadaveret ned i et hull." Apion forteller også at "mannen sa at nå var det bare noen få dager igjen til han skulle

drepes, og nå ba han Antiokus om at hvis han hadde ærefrykt for de greske gudene, måtte han skuffe jødene med de fellene de hadde lagt for å ta hans liv, og frelse ham ut av nøden." Dette er jo ikke annet enn en ytterst tragisk løgnhistorie uten annet innhold enn grusomhet og fornærmelser, men det unnskylder ikke Antiokus' blasfemi, slik de som forsvarer ham ønsker å tro, for han kunne ikke på forhånd tenke seg å møte noe slikt i tempelet, for det måtte da ha kommet uventet på ham. Han ville likevel være en ugudelig person som hadde overgitt seg til ulovlige nytelser og ikke hadde noen respekt for Gud ved sine handlinger. Men Apion har gjort alt han kunne for å tilfredsstille sin overdrevne trang til å lyve, og det er noe som er lett å se etter det han har skrevet.

Forskjellen på våre lover og grekernes, er ikke bare noe grekerne kjenner til, men de er i visse henseender motsatte av egypternes, og også andre nasjoners, for når det faller seg slik at folk fra andre nasjoner kommer og bor hos oss, hvordan kan det da ha seg at vi avlegger ed på at vi kun skal rotte oss sammen mot grekerne og ta livet av dem? Og hvordan er det mulig at alle jødene skulle komme sammen til disse ofringene, og at innvollene av én mann skulle være nok til å bli spist av så mange tusen, slik Apion påstår? Og hvorfor førte ikke kongen denne mannen, hvem han så var og hva han enn het – noe som det ikke står noe om i Apions bok – med pomp og prakt tilbake til hans land? For han ville jo selv bli ansett for å være en religiøs person som elsket grekerne høyt, og ville dermed ha fått stor hjelp fra alle på grunn av det hatet jødene skulle bære på mot ham. Men jeg forlater dette temaet, for den rette måten å tilbakevise idioter på skjer ikke bare med ord, men ved å henvise til de tingene som taler mot mannen.

Alle som har sett hvordan vårt tempel er konstruert og vet hvordan det var, vet meget godt hvor nøye man var med at det ikke skulle profaneres, for det hadde fire forskjellige forgårder omgitt av bygninger med søyleganger, og de var alle ved lov, i ulik grad bestemt å være adskilt fra resten av bygningen. I den ytre forgården kunne alle få lov å komme, også utlendinger, og ingen, unntatt kvinner, ble nektet å passere gjennom den under skiftene. Alle jødene hadde adgang til den andre forgården, også kvinnene når de var fri for all urenhet, og inn i den tredje gikk mennene når de var renset, og inn i den fjerde gikk prestene iført sine hellige klær. Men i det aller helligste gikk ingen inn uten overprestene, kledd i sine spesielle drakter. Det blir vist så stor omhyggelighet ved disse hellige tjenestene at prestene bare kan gå inn i tempelet på spesielle tidspunkter, for ved åpningen i det indre tempelet om morgenen skal de som er der forrette offerseremonien, og det skal de også gjøre ved middag inntil dørene blir lukket. Og det er ikke lov å bære noe kar inn i det hellige hus, og inne i det er det ikke noe annet enn alteret til røkelse, bordet til skuebrød, røkelseskaret og lysestaken, for det er alt beskrevet i loven, og det skal ikke være noe annet der, og det blir heller ikke drevet med noen mysterier der som det ikke kan snakkes om, og det foregår ingen festligheter innenfor dette stedet.

Det jeg nå har sagt er offentlig kjent og så åpenbart og kan bevitnes av hele folket, for selv om det er fire presteskifter og hvert av dem har fire tusen mann, gjøres de offisielle tjenestene bare på visse bestemte dager, og når disse dagene er over, kommer det nye prester for å forrette ofringene og samles etter tur midt på dagen for å få nøklene til tempelet og karene, uten at det har noe med mat og drikke å gjøre, for vi har ikke lov til å ofre noe annet enn det som er gjort i stand til ofringene.

9. Det vi kan si om Apion, er at han ikke har undersøkt noe av dette som han forteller utrolige ting om. Det er en stor skam at en grammatiker ikke er i stand til å fortelle en sann historie. Hvis han hadde hørt om renheten i vårt tempel, ville han fullstendig ha latt være å merke seg det, men han dikter opp historien om grekeren som var tatt, om den utrolige maten og den delikate serveringen av de lekre rettene, og forteller at fremmede kunne gå inn til det stedet der de fremste menn av jødene ikke hadde adgang dersom de ikke var prester. Derfor er dette den mest utsøkte form for ugudelighet og en planlagt løgn for å bedra dem som ikke ønsker å undersøke sannheten. Så uhørte fornærmelser er blitt påført oss ved slike bakvaskelser.

10. Ja, dette gudfryktighetens under håner oss ytterligere og legger følgende påstander til hans tidligere løgner, for han sier at denne mannen fortalte at ”mens jødene i lengere tid var i krig med idumeerne, kom det en mann fra en av idumeernes byer som hadde tilbedt Apollon. Denne mannen som de sa het Zabidius, kom til jødene og lovte at han ville utlevere Apollon, Doras gud til dem, og at han ville komme ut av tempelet hvis de alle ville komme opp dit med ham og ha med seg hele folkemengden av jødene. Zabidius skulle ha gitt ham en innretning av tre og anbrakt den rundt omkring ham, og plassert en rekke med lamper i den, og så skulle han gå på en slik måte at han på avstand skulle se ut som en slags stjerne som vandret på jorden. Da skulle jødene ha blitt skrekkslagne, og de sto helt stille på god avstand. Zabidius gikk inn i det hellige hus mens de sto der stille og bar ut eselhodet av gull og så dro han i hast tilbake til Dora.” Så latterlig er det han skriver.

Og dette sier du, min herre! Slik må jeg svare at slik laster Apion eselet som er ham selv, og slik legger han på seg en byrde av dårskaper og løgner, for han skriver om steder som ikke finnes, og han kjenner ikke de byene han snakker om, for Idumea grenser til vårt land og er nær Gasa, og der er det ingen by som heter Dora, selv om det ganske visst er en by i Fønikia som heter Dora i nærheten av Karmelfjellet, men det er fire dagsreiser fra Idumea. Hvorfor driver denne mannen og anklager oss bare fordi vi ikke har samme slags guder som de andre nasjonene? Hvis våre forfedre var så lett å overtale til å la Apollon komme til dem, og trodde at de så ham vandrende på jorden sammen med stjernene, så måtte jo de som har så mange festhøytider der de tenner lamper, aldri ha sett en lysestake! Likevel ser det ut til at Zabidius dro gjennom landet der det bor så mange titusener av mennesker, uten at noen skulle ha møtt ham. Det ser også ut som om han skulle ha funnet Jerusalem uten vakter ved murene. Jeg skal utelate resten. Dørene i det hellige hus var 32 meter høye og 9 meter brede, og de var gullbeslått og delvis av massivt gull, og det krevdes ikke mindre enn tjue mann til å lukke dem hver dag, og det var heller ikke lovlig å la dem stå åpne, selv om det så ut som om denne lampebæreren åpnet dem lettvint, eller trodde at han åpnet dem og trodde han hadde et eselhode i hendene. Om han leverte det tilbake til oss etterpå, eller Apion tok det inn i tempelet igjen slik at Antiokus skulle finne det og skaffe Apion enda en fabel å fortelle, vites ikke.

11. Apion forteller enda en falsk historie, når han nevner en ed vi skulle ha avlagt, som om vi ”sverget ved Gud, skaperen av himmelen, jorden og havet, om at vi aldri skulle vise velvilje mot utlendinger og slett ikke mot grekerne.” Denne løgneren burde ha sagt direkte at ”vi ville ikke vise godvilje mot noen utlendinger, og spesielt ikke mot noen egyptere.” For da ville denne historien hans ha passet sammen med resten

av hans falskheter i tilfellet våre forfedre var blitt kastet ut av sine slektninger egypterne, ikke på grunn av noen ondskap de hadde gjort seg skyldig i, men på grunn av den elendigheten de var i. For vi er jo mye lenger unna grekerne i avstand enn i ulikheter i vår lovgivning, og vi har heller intet fiendskap mot dem og er ikke misunnelige på dem. Derimot har mange kommet over til oss og våre lover, og noen har fortsatt med å etterleve dem, selv om andre ikke hadde mot til å holde ved med det og holdt opp. Det er heller ingen av oss som har hørt at noen har sverget denne eden, for det ser ut som om det bare er Apion som har hørt det, for han var faktisk den første som fant på den.

12. Men Apion fortjener å bli beundret for sin klokskap om det jeg nå skal si, at ”det er et klart tegn på at vi hverken har rettferdige lover eller tilber Gud slik vi bør gjøre, for vi er ikke guvernører, men hedningenes undersåtter, undertiden under én nasjon, og andre ganger under en annen, og at vår by har vært hjemsøkt av flere ulykker, mens deres by Alexandria fra gammelt av har vært en keiserby og ikke underlagt romerne.” Men nå bør denne mannen holde opp med skrytet sitt, for alle unntatt Apion selv vil tenke at det han har sagt, det har han sagt mot seg selv, for det er svært få nasjoner som har hatt lykke til å beholde sitt styresett i mange slektsledd, selv om omskiftelsene blant menneskene har ført dem under andres herredømme. De fleste andre nasjoner er ofte blitt erobret og blitt underlagt andre. Egypterne er kanskje den eneste nasjonen som har hatt dette ekstraordinære privilegium, aldri å ha tjent under andre monarker som underla seg Asia og Europa. Dette fordi de hevder at deres guder flyktet til deres land og reddet seg og dermed ble forvandlet til ville dyr. Mens egypterne[7] er selve det folk som viser seg aldri noensinne å ha hatt én dag med større frihet enn den de fikk av sine egne herrer. For jeg vil ikke bebreide dem for den måten perserne behandlet dem på, ikke bare én gang, men flere ganger, da de la byene deres øde, ødela templene deres og skar halsen over på de dyrene som de holdt for sine guder. For det er ikke noen mening i å etterligne Apions klovnaktige uvitenhet, som ikke har den minste forståelse for atenernes ulykker, eller lacedemonierne som av alle er blitt betegnet som de aller tapreste, og de førstnevnte de mest religiøse av grekerne. Jeg sier ingen ting om de kongene som var berømte for sin gudsfrykt, spesielt om en av dem som het Krøsus, og heller ikke om de ulykkene han opplevde i sitt liv. Jeg skal heller ikke si noe om festningen i Aten, om tempelet i Efesus eller det i Delfi, og heller ikke noe om de ti tusen andre som er brent ned, mens ingen bebreider de skadelidende, men de som utførte disse gjerningene.

Men nå har vi møtt Apion, en anklager mot vår nasjon, en som tross dette har glemt sitt eget folks ulykker, nemlig egypterne, men det er denne Sesostris, som en gang var en så berømt konge i Egypt, som har forblindet ham. Nå vil vi ikke skryte av våre konger David og Salomo, og selv om de erobret mange nasjoner, lar vi det være. Men Apion er uvitende om det som alle vet, at egypterne var tjenere under perserne og deretter under makedonerne da de var herrer over Asia, og da var de ikke bedre enn slaver, mens vi tidligere hadde nytt friheten, og ikke bare det, vi hadde herredømmet over byene som lå rundt omkring oss i nesten ett hundre og tjue år inntil Pompeius Magnus. Og da alle kongene over alt var blitt overvunnet av romerne, var våre forfedre det eneste folk som fortsatt ble ansett som allierte og venner på grunn av vår troskap mot dem.

13. Men Apion sier at ”jødene ikke har hatt noen praktfulle menn, ingen kunstnere eller noen som var kjent for visdom.” Så regner han opp Sokrates, Zeno og Cleanthes og noen flere av samme slag, og det som er det mest forunderlige han sier, er at Alexandria var lykkelig fordi den hadde en borger som ham hos seg, for han var den mest egnede mannen til å kunne bevitne sine egne fortjenester, selv om han ikke har vist seg å være noe annet enn en ond sjarlatan med sitt korrupte liv og sine onde foredrag. Derfor må man synes synd på Alexandria dersom den skulle opphøye seg selv på grunn av en slik borger. Men vi har hatt menn som har fortjent likeså mye ros som hvem som helt annen, og som har gransket vår oldtidshistorie og ikke kan være uvitende om dem.

14. De andre beskyldningene han kommer med er det vel best å forbigå i stillhet slik at han kan få lov til å bli sin egen anklager og de andre egypternes anklager. Men han beskylder oss for å ofre dyr og for å avstå fra svinekjøtt og han ler av oss fordi vi omskjærer våre edlere kroppsdeler. Men det å drepe tamme dyr til ofringer, er vanlig både hos oss og hos alle andre folk, men når Apion gjør det til en forbrytelse å ofre dem, viser han at han er en egypter, for hadde han enten vært greker eller makedoner – noe som han later som han er – hadde han ikke vært urolig over det, for disse folkene utmerker seg med sine masseslaktinger til ære for gudene, og de ofrer ved festhøytidene og enda er ikke verden i mangel av kveg, slik Apion er redd for at det kommer til å bli. Hvis alle likevel hadde fulgt egypternes skikker, ville verden bli tom for mennesker og i stedet oppfylt av alle salgs ville dyr som de mater så omhyggelig fordi de tror de er guder. Men hvis noen skulle spørre Apion om hvilke egyptere som er visest og mest gudfryktig, ville han nok regne prestene som det, for historien sier at det opprinnelig var to ting som ble betrodd dem etter kongens befalinger, nemlig tilbedelse av gudene og å støtte opp om visdom og filosofi. Derfor er alle disse prestene omskåret og avstår fra svinekjøtt og det er heller ingen andre egyptere som assisterer dem når de slakter dyrene som skal ofres til gudene. Apion var derfor ganske forblindet da han for egypternes skyld fant på å skjelle oss ut og anklage dem som oppfører seg slik som dem han skjeller ut, også dem som har lært andre menn å la seg omskjære slik Herodot sier, noe som får meg til å tenke at Apion med dette blir rettferdig straffet for å ha rakket ned på sitt eget lands lover. For han lot seg selv omskjære av nødvendighet fordi hans edlere deler var råtne og han døde under store pinsler. Menn med en god innstilling burde nøye holde seg til sine egne lover om religionen og holde ved med det, men ikke rakke ned på lovene i andre land, mens denne Apion svek sine egne lover og fortale løgner om våre, og slik endte Apions liv, og dette skal være avslutningen på våre kommentarer om ham.

15. Da Apollonius Molo og Lysimakus og noen andre forfattere skriver om lovgiveren Moses, og noen andre skriver utredninger om vår lovgiver Moses og hevder at våre lover hverken er rettferdige eller sanne, gjør de det delvis fordi de er uvitende, men først og fremst fordi de bærer nag mot oss og baktaler Moses som en kjeltring og bedrager og påstår at våre lover lærer oss ondskap og ingen ting prisverdig. Derfor vil jeg kort gjøre rede for vår grunnlov og vårt styresett så langt jeg er i stand til det. Jeg skal ta for meg de forskjellige deler av det og tror at det skal bli klart at våre lover er gitt etter beste evne for fremme av gudsfrykt og for gjensidig fellesskap og generell menneskekjærlighet, rettferdighet, arbeidsevne, sjelsstyrke og forakt for døden. Jeg ber derfor dem som ønsker å granske det jeg har skrevet, om å gjøre det

fordomsfritt, for det er ikke min hensikt å skrive en lovtale over oss selv, men bare en forklaring på hvordan vi har levd etter våre lover, og motbevise alle de løgnaktige påstandene om oss. Når Apollonius ikke gjør som Apion som stadig anklager oss, men bare gjør det i begynnelsen, og så går frem og tilbake i sin egen redegjørelse der han undertiden baktaler oss som ateister og menneskehatere og fornærmer oss ved å hevde at vi mangler mot, og samtidig anklager oss for å være alt for dristige i vår ville oppførsel, så sier han også at vi er de svakeste av alle barbarene og at dette er grunnen til at vi ikke har gjort noen fremgang i livet som mennesker. Jeg tror nå at vi har grundig motbevist alle hans påstander, for det vil vise seg at våre lover pålegger oss akkurat det motsatte av det han sier, og at vi er meget nøye med å overholde disse lovene, og hvis jeg skulle være nødt til å omtale lovene hos andre nasjoner som er motsatte av våre, var det ikke annet enn rimelig at de som har prøvd å rakke ned på våre lover ved å sammenligne dem med sine egne, har seg selv takke. Jeg tror ikke at de har noen grunn til å påstå at vi ikke har slike lover som vi hevder, og jeg skal gi en redegjørelse om hvorfor det ikke er sant at vi ikke etterlever dem.

16. For å begynne langt tilbake, vil jeg først og fremst hevde at de som har satt pris på god orden og å leve under alminnelige lover, og som begynte å innføre dem, bør ha rett til å få det vitnesbyrd at de er bedre enn andre mennesker og at de er moderate og forstandige i sin karakter. De gjorde det de kunne for å overbevise om at alt det de hadde lovfestet var meget gammelt, og at de ikke skulle betraktes som om de hadde etterlignet andre, men i stedet hadde vist etterkommerne hvordan de burde leve. Da det er slik, vil man se hvor flott det er at lovgiveren sørger for at folket skal leve på beste måte, og at de som skal bruke lovene vil tenke godt om dem fordi folket er pålagt å leve etter dem uten å forandre på dem, hverken i velstandstider eller under motbør. Nå vil jeg våge å si at vår lovgiver er den eldste av alle lovgivere som man noensinne har hørt om. Lycurguses, Solon og Zaleucus Locrenses og alle de lovgiverne som grekerne beundrer, synes å være fra i går når man sammenligner dem med vår lovgiver, da ikke engang begrepet lov var kjent hos grekerne i oldtiden. Homer er vitne til at denne observasjonen er sann, for han bruker ikke dette uttrykket noe sted i sine dikt, for det fantes egentlig ikke noe slikt hos dem, for folket ble kun styrt etter kloke regler og pålegg fra kongen. I en lang periode fortsatte de med å følge uskrevne regler, selv om de stadig forandret dem ved flere anledninger, mens vår lovgiver, som var fra en langt fjernere oldtid enn de andre – noe som selv de som taler imot oss alltid innrømmer – viste seg for folket som den beste guvernør og rådgiver. Og han la inn i lovene alt om hvordan livet skulle leves og fikk dem til å godta dem, lære dem å kjenne og nøye etterleve dem.

17. Men la oss nå tenke over hans første og største verk, for da våre forfedre bestemte seg for å forlate Egypt og dra tilbake til deres eget land, frelste Moses flere titusener av folket i deres desperate nød og førte dem trygt hjem. Det er sant at de måtte reise gjennom et land der det ikke fantes vann, men bare var oppfylt av sand, at de måtte overvinne fiendene og bevare sine barn, hustruer og eiendeler under slagene, og ved alle disse anledningene ble han en fremragende general over hæren, en vis og klok rådgiver og den som aller mest trofast tok vare på dem. Han gjorde det slik at hele folket ble avhengig av ham, og da han alltid fikk dem til å adlyde det han befalte, brukte han ikke sin makt til egen fordel, noe som er vanlig når

mektige guvernører kommer til makten og baner veien til tyranniet og venner folket til å leve tøylesløst. Men da vår lovgiver hadde slik myndighet, viste han tvert imot sin gudsfrykt og godvilje for folket, og på denne måten kunne han vise den største grad av klokskap og gi dem som hadde gjort ham til sin guvernør, den mest varige sikkerhet.

Da han hadde oppnådd dette og utført slike vidunderlige storverk, hadde vi sannelig grunn til å la ham være vår gudgitte guvernør og rådgiver, og når han først hadde overbevist seg om[8] at hans handlinger og planer var etter Guds vilje, fant han det som sin plikt å innføre dette blant hele folket, for den som først har kommet til tro på Gud som gransker deres liv, vil ikke tillate folket å synde, for slik er vår lovgivers karakter. Han var ingen bedrager, ingen forfører, slik spottere så urettferdig sier. Men angående han som de skryter av, Minos[9] som var hos grekerne og andre lovgivere etter ham, der noen mener at de har fått sine lover etter Jupiter, mens Minos sa at åpenbaringen av lovene skulle tilskrives Apollon og oraklet i Delfi, og om de trodde at det var slik de hadde fått dem, eller at de kunne overbevise folket at det var slik, eller hvem det nå var som hadde de beste lovene og som kunne ha grunn til å tro at det var Gud som sto bak dem, vil det være lett å sammenligne disse lovene og avgjøre det, for nå er det på tide at vi kommer til dette punktet.

Nå er det utallige forskjeller i detaljene hos skikker og lover blant alle mennesker, og det kan man forenkle i følgende orden: Noen lovgivere har tillatt styret å være underlagt et monarki, andre et oligarki, atter andre var republikanske, men vår lovgiver brydde seg ikke om noen av disse styreformene, men fastsatte vårt styresett som kalles et teokrati[10] ved at man overgir makten og myndigheten til Gud og lærer folket å vise ham aktelse, da dette er opphavet til alle de gode ting som hele menneskeheten og den enkelte setter pris på, og disse ting skulle de få ved bønn under sine store vanskeligheter. Han fortalte dem at det var umulig å unnslippe Guds øye, hverken våre åpenbare gjerninger eller våre indre tanker. Han fremstilte Gud som uskapt[11] og uforanderlig gjennom alle evigheter, og selv om vi kjenner ham på grunn av hans makt, er likevel hans vesen ukjent for oss. Jeg skal ikke nå forklare hvordan disse begrepene om Gud oppfattes av de viseste grekerne, og hvordan de ble undervist om de prinsippene han hadde gitt dem. Men de bevitner med stor sikkerhet at disse oppfatningene er rette og stemmer med Guds natur og majestet, for Pytagoras, Anaxagoras, Platon og de stoiske filosofene som etterfulgte dem, og nesten alle de andre var av den samme oppfatning, og hadde de samme begrepene om Gud, men likevel turte ikke disse menn å åpenbare disse oppfatningene til mer enn noen få, fordi folket hadde fordommer på grunn av andres meninger. Men vår lovgiver som handlet etter hans lover, lyktes ikke bare med å få sine samtidige til å være enige i disse oppfatningene, for han innprentet også troen på Gud så sterkt hos alle deres etterkommere at den aldri kunne viskes ut. Grunnen til at denne lovgivningen passet bedre og var mer til nytte enn alle andre lovsystemer, var at Moses ikke gjorde religionen til en dyd i seg selv, men han forsto og bestemte at andre dyder skulle være en del av religionen – og da mener jeg rettferdighet, sjelsstyrke, måtehold, og universell enighet blant samfunnets medlemmer. For alle våre handlinger og studier, og alle våre ord (i Moses' forordninger), dreier seg om gudsfrykt, for han har ikke opphevet noen av dem, og heller ikke latt noe være ubesvart, for det er to måter å skaffe seg kunnskap og lære moralsk oppførsel på,

den ene er ved ordets undervisning, og den andre ved praktisk opplæring. Ingen andre lovgivere har holdt disse to måtene adskilt ved bare å velge den ene eller den han likte best for å se bort fra den andre. Det gjorde lacedemonierne og kreterne ved bare å drive med praktiske øvelser uten undervisning ved ord, mens atenerne og nesten alle de andre grekerne laget lover om hva som skulle gjøres eller være ugjort, men brydde seg ikke om å undervise ved praktisk opplæring.

18. Men vår lovgiver var meget nøye med å forene disse to undervisningsmetodene, for han lot ikke den praktiske opplæringen være uten muntlig instruksjon, og han tillot ikke høringer av loven uten at det krevdes at den ble etterlevd. Han begynte med de minste barna og fastsatte kostholdet for alle, og lot ingen ting skje bare etter den enkeltes forgodtbefinnende, endog med de minste konsekvenser. Følgelig laget han en fast lov-kodeks om hva slags mat de skulle holde seg fra, og hva de skulle bruke, og hva slags fellesskap de skulle ha med andre, om hvor samvittighetsfulle de skulle være i sitt arbeid og hvilke hvileperioder de skulle ha. Ved å leve under loven som under en far og mor, skulle vi være uten skyld i noen synd, begått med vilje eller i vanvare. Han tillot ikke at syndeskyld på grunn av uvitenhet skulle være ustraffet, men viste at loven for enhver var den beste og mest nødvendige instruks. Han tillot folket å legge til side sitt arbeid og samle seg for å høre loven opplest slik at de fikk lære den skikkelig, ikke bare to ganger eller oftere, men hver uke, noe som alle andre lovgivere ser ut til å ha unnlatt.

19. Mesteparten av menneskeheten er så langt fra å leve etter sine egne lover at de nesten ikke kjenner dem, men når de har syndet, lærer de av andre at de har brutt loven. De som innehar de høyeste og viktigste stillingene i regjeringen innrømmer at de ikke kjenner alle lovene, og blir nødt til å sette inn lovkyndige personer som assessorer i det offentlige styret, men hos vårt folk kan hvem som helst spørre folk om våre lover, og han vil heller gjøre rede for dem enn å si sitt navn. Dette er fordi vi har fått lære dem straks vi var blitt i stand til det, og slik er lovene blitt preget inn i våre sjeler og sinn. Det er få som bryter dem, og det er umulig å unngå straff om noen gjør det.

20. Det er først og fremst dette som skaper en slik vidunderlig enighet blant oss, for vår fullstendige enighet om Gud, vår livsførsel og våre skikker, gir en harmoni og samstemmighet som er enestående i hele menneskeheten. For det er intet annet folk unntatt vi jøder som har unngått alle diskusjoner om Gud der man har motsagt hverandre, noe som skjer så ofte blant andre nasjoner, og dette er ikke bare sant når det gjelder vanlige folk, for noen av filosofene har til og med vært så frekke at de har kommet med motsigelser som helt har benektet Guds natur, mens andre har sett bort fra hans forsyn over menneskene. Det er heller ingen som kan finne noen forskjeller blant oss i vår adferd i livet, for alt det vi gjør er felles. Vi har én slags dialog om Gud som er i overensstemmelse med loven, og den fastslår at han ser alt, likesom vi bare har én måte å tale om våre liv på, for alt har gudsfrykt som mål, og dette vil vi også få høre både av våre kvinner og våre tjenere.

21. Av denne grunn har noen kommet med anklager mot oss om at vi ikke har frembrakt menn som har funnet opp nye ting eller nye måter å tale på, for andre tror at det er noe fint ikke å holde fast på det de har fått overlevert fra sine forfedre, og disse hevder at det er et tegn på den skarpeste visdom når disse menn våger å gå

mot tradisjonene, mens vi derimot, ser det som vår eneste visdom og dyd, aldri å gjøre noe eller anta noe som er imot våre opprinnelige lover. Denne vår væremåte er et rett og sikkert tegn på at våre lover er beundringsverdig kloke, men lover som ikke er det, må man forandre.

22. Da vi selv er overbevist om at våre lover er etter Guds vilje, vil det være ugudelig av oss ikke å overholde dem, for hva er det i dem som noen skulle ønske å forandre, og hvilke bedre lover vil man kunne finne på? Og hva kan man hente ut fra andre lover som skulle være bedre? Kanskje noen ville forandre hele vårt styresett? Hvor skal man finne en bedre og strengere konstitusjon enn vår, når denne får oss til å betrakte Gud som herskeren over universet, og tillater prestene å administrere de viktigste sakene, og betror myndigheten over de andre prestene til overpresten selv! Vår lovgiver lot ikke disse prestene få denne stillingen på grunn av deres rikdom eller fordi de hadde andre eiendommer, eller fordi de hadde vært heldige, men han betrodde administrasjonen av gudsdyrkelsen til dem som overgikk andre i dyktighet til å overbevise, og i deres kloke oppførsel. Disse menn hadde loven som sin hoved-interesse og ansvaret for folkets adferd, for de var prester som var ordinert til å holde tilsyn med alle, å dømme i vanskelige saker og å straffe dem som var blitt dømt.

23. Hva slags styresett kan være mer hellig enn dette? Hvilken gudsdyrkelse skal være bedre enn vår, der hele folket blir opplært i religionen og et ekstraordinært krav blir stilt til prestene slik at hele politikken blir drevet som et høytidelig og religiøst seremoniell? For det som utlendingene feirer av høytider, er de ikke en gang i stand til å overholde i noen få dager, og de kaller dem mysterier og hellige seremonier, mens vi følger våre med stor glede og ufravikelig beslutning gjennom hele vårt liv.

Hva er det så vi er blitt befalt eller forbudt? Det er enkelt å få vite. Det første er budet om Gud, som fastslår at Gud er herre over alle ting og i enhver henseende er fullkommen og lykkelig, uavhengig og gir alle skapninger alt det de behøver, og han er begynnelsen, mellomtiden og enden på alle ting. Han kan kjennes på sitt verk og sine velsignelser, og han gjør seg sterkere gjeldende enn noe annet vesen, mens hans utseende og dimensjoner er fullstendig usynlige. Et hvert materiale, om det er aldri så kostbart, er uverdig til fremstilling av et bilde av ham, og ingen slags kunstverk kan uttrykke den forestillingen vi har om ham. Vi kan hverken se eller forestille oss noe som ligner ham, og det er heller ikke akseptabel gudsfrykt å lage noe som skulle ligne ham. Vi ser hans gjerninger, lyset, himmelen, jorden, solen og månen, vannene, generasjonene av dyrene og frukten som vokser frem. Disse ting har Gud gjort, ikke med hender, ikke med slit og strev, men uten hjelp eller samarbeid fra noen, for hans vilje har bestemt at de skulle frembringes og være gode, for de ble straks gode da de ble skapt. Alle mennesker burde følge dette Vesen og tilbe ham ved å utvise dyd, for denne slags gudsdyrkelse er mer hellig enn noe annet.

24. Det skal også være kun ett tempel for Gud, for enhet er det evige grunnlag for forlikelse. Dette tempelet burde være felles for alle, fordi han er den felles Gud for alle mennesker. Hans prester skal uopphørlig dyrke ham, og den førstefødte skal være deres leder for all tid. Hans oppgave skal være å ofre til Gud sammen med de prestene som er med ham, og for å se til at lovene blir overholdt, avgjøre strids-

spørsmål og å straffe dem som blir grepet i urett, mens den som ikke vil adlyde ham, skal være hjemfallen til den samme straff som om han hadde begått en synd mot Gud selv. Når vi ofrer til ham, er det ikke for å fråtse eller drikke oss fulle, for slikt umåtehold er mot Guds vilje og en årsak til skader og som leder til luksus, men ved å holde oss edrue og ordentlige, rede til andre gjøremål, viser vi oss som mer måteholdne enn andre. Vår plikt ved ofringene er først og fremst å be om velferd for alle og deretter for oss selv, for vi er skapt til fellesskap, og den som setter det felles gode høyere enn sitt eget, er fremfor enhver velbehagelig for Gud. Våre bønner og påkallelser skal rettes til Gud i ydmykhet ikke så mye for at han skal gi oss det som er godt – for han har allerede gitt oss det etter sin egen frie vilje og har forkynt at han ønsker å gi det til alle, men for at vi skal ha rett til å få det og bli bevart. Loven har også foreskrevet flere renselser ved ofringene, likesom vi også blir renset etter begravelser, eller hvis noe har hendt oss i sengen, eller når vi har hatt omgang med våre hustruer, og ved mange andre anledninger som det tar for lang tid å skrive om. Dette er vår lære om Gud og gudsdyrkelsen, og det er dette loven foreskriver for oss som vi skal praktisere.

25. Men hva sier så vår lov om ekteskapet? Denne loven foreskriver ingen annen kjønnslig omgang enn den som naturen har fastsatt for mann og hustru, og at dette kun skal praktiseres for å sette barn til verden. Den avskyr omgang av menn med menn, og hvis noen gjør noe slikt, blir det straffet med døden. Den befaler også at når vi gifter oss, skal vi ikke tenke på medgift, og heller ikke skaffe oss en kvinne med makt eller overtale henne ved svik eller uredelighet, men kreve at hun gifter seg med den som har evne til å ta seg av henne. Det er på sin plass å gi henne til en slektning, for Skriften sier: ”En kvinne er sin mann underlegen i alle ting.”[13] Derfor skal hun være lydig mot ham, ikke for at han skal misbruke henne, men for at hun må være klar over sin plikt mot sin mann, for Gud har gitt mannen denne myndighet. En mann skal derfor kun legge seg ned med den hustruen han har ektet, men å gjøre det med en annen manns hustru er ondskap, og hvis noen våger noe slikt, er døden den uunngåelige straff og han kan heller ikke unngå dette dersom han tvinger en jomfru som er trolovet med en annen eller lokker til seg en annen manns hustru.

Loven foreskriver også at vi skal oppdra alle våre barn, og den forbyr kvinner å abortere det de har unnfanget eller å drepe det etter fødselen, og hvis noen kvinne viser seg å ha gjort noe slikt, er hun en morder av sitt eget barn fordi hun har ødelagt en levende skapning og forminsket menneskeheten. Hvis noen driver slik utukt eller drap, kan han ikke bli ren. Loven foreskriver også at etter at mann og hustru har ligget sammen på den vanlige måten, skal de bade, for det er en besmittelse ved dette både på sjel og legeme, likesom de hadde vært inne i et annet land, for når sjelen er forenet med legemet, blir den skadet og blir ikke fridd fra den før døden. Derfor krever loven at denne renselsen skal gjennomføres skikkelig.

26. Loven tillater oss ikke å feire våre barns fødsel, og dermed gi en anledning til overdreven drikk, men den foreskriver at vi ved selve begynnelsen av oppdragelsen skal ledes til edruelighet. Den befaler også at vi skal oppdra våre barn og undervise dem om våre lover og gjøre dem kjent med forfedrenes gjerninger slik at de kan etterligne dem, og at de må bli undervist helt fra de er små, så de hverken overtrer dem, eller forholder seg likegyldig til dem.

27. Vår lov har også sørget for at de døde skal få en ordentlig begravelse, men uten overdrevne utgifter og uten at det blir reist praktfulle monumenter over dem, men at de nærmeste slektningene skal sørge for deres jordeferd og se til at den foregår etter reglene, slik at alle som kommer forbi, skal følge med under begravelsen og ta del i sørgehøytiden. Den foreskriver også at hele husstanden skal renses etter at gudstjenesten er over, og lære at enhver skal langt fra tro at man kan bli ren hvis man noen gang er blitt skyldig i mord.

28. Loven sier også at foreldrene skal hedres nest etter Gud selv, og den sønn som ikke gjengjelder dem for de goder han har fått av dem, men unnlater det av hvilken som helst grunn, skal overlates til å bli steinet. Den sier også at de unge menn skal vise tilbørlig respekt for enhver av de gamle, for Gud er den eldste av alle. Den tillater ikke at man skal skjule noe for sine venner, for det er ikke sant vennskap å ikke betro alle ting til dem, men den forbyr åpenbaring av hemmeligheter, endog om det skulle oppstå fiendskap mellom dem. Hvis en dommer tar imot bestikkelser, skal han straffes med døden, og hvis han overser en person som kommer med en bønn til ham, blir han en skyldig person dersom han er i stand til å hjelpe ham, og det som ikke er betrodd til en annen som lån, skal man ikke kreve tilbake. Man skal ikke røre ved andres eiendom. Den som låner ut penger, må ikke ta rente for det. Disse og mange andre lignende regler forener oss i vårt fellesskap.

29. Det er også verdt å merke seg hvilken likhet for loven vår lovgiver sier at vi skal utvise i vår omgang med fremmede, for det viser seg at han har gjort det best mulige for at vi ikke skal svekke vår egen lovgivning eller være misunnelige på dem som ønsker å bli venner med oss. Derfor har vår lovgiver tillatt alle å følge våre lover med en vennlig innstilling, idet vi innser at en sann forening ikke bare strekker seg til vår egen gruppe, men til enhver som ønsker å leve på samme måte som vi. Likevel tillater han ikke at de som tilfeldigvis kommer til oss skal slippes inn i vårt fellesskap.

30. Det er også andre ting vår lovgiver har bestemt for oss i utgangspunktet, at vi, i likhet med alle mennesker, når nødvendigheten krever det, skal skaffe ild, vann og mat til enhver som behøver det, vise dem veien, og ikke la noen død være ubegravd. Han vil også at vi skal behandle dem som vi regner som fiender med rimelighet, for han gir oss ikke lov til å sette fyr på deres land eller hugge ned de trærne som bærer frukt, og dessuten har vi forbud mot å drive plyndring av dem som er blitt drept i krig. Han har også bestemt at de som blir tatt til fange, ikke skal lide skade, og slett ikke at kvinner skal bli misbrukt. Han har egentlig lært oss mildhet og menneskelighet så grundig at han ikke har sett bort fra omsorg for dyrene, slik at man ikke skal bruke dem til annet enn det vanlige, men forby alt annet. Og hvis noen dyr kommer til vårt hus som for å tigge om noe, har vi ikke lov til å drepe dem, og vi har heller ikke lov til å drepe moren sammen med ungene, for selv i fiendeland har vi plikt til å spare de dyrene som arbeider for menneskene. Vår lovgiver har funnet å lære oss en rettferdig oppførsel på alle måter ved å forkynne oss de lovene som pålegger oss dette, samtidig som han forordner at de som bryter disse lovene skal straffes, uten at det gis rom for noen unnskyldning.

31. De største forbrytelsene hos oss er dødssynder – som når noen gjør seg skyld i hor, hvis noen tvinger en jomfru, hvis noen prøver seg på sodomi med en mann, eller hvis det er en annen som prøver seg på ham og han går med på det. Det er lignende

lover om slaver, som man ikke kan komme utenom. Dessuten, hvis noen snyter en annen på mål og vekt eller gjør en uredelig handel for å bedra noen, hvis noen stjeler det som tilhører en annen og tar noe som han aldri hadde plassert der, er alle disse straffbare, ikke slik andre nasjoner utmåler straffen, men strengere. Og når det gjelder urett oppførsel mot foreldre eller synd mot Gud, selv om det ikke er blitt fullbyrdet, skal overtrederne drepes øyeblikkelig.

Lønnen for dem som lever etter lovene er ikke sølv eller gull, ikke girlandere av olivengrener eller selleriblader, og heller ingen lignende offentlige anerkjennelser, for enhver god mann har en samvittighet som vitner for ham, og i kraft av vår lovgivers profetiske ånd og den trygghet Gud har lovt slike, tror han at Gud har gitt denne forsikring til dem som holder disse lovene, endog om de er villige til å dø for dem, for de skal bli til på ny, og etter visse omskiftelser motta et bedre liv enn de har hatt før. Jeg ville ikke ha våget å skrive dette på dette tidspunktet, om det ikke var så vel kjent for alle at mange av vårt folk har vært rede til å lide i stedet for å tale ett eneste ord imot vår lov.

32. Nei, hvis vi tenker oss at vår nasjon ikke hadde vært så grundig kjent av alle slik den nå er, og vår frivillige lovlydighet ikke hadde vært så åpenbar som den er, men at noen hadde funnet på disse lovene selv og lest dem opp for grekerne og latt som om man hadde hentet dem utenfor grensene til denne verden, der man hadde hatt ærefrykt for Gud og adlydt slike lover som våre og fortsatt med det over lang tid, ville jeg tro at grekerne ikke kunne annet enn beundre dem i sammenligning med de lovene som de selv må underkaste seg, og som stadig blir forandret. Og om noen av politiske grunner ville prøve å skrive lover som lignet på disse, ville de blitt anklaget for fryktelige ting og for å prøve på noe umulig.

Jeg vil heller ikke si noe om de filosofene som har tatt noe av den slags med seg i sine skrifter. Selv Platon som er så beundret av grekerne på grunn av alvoret og kraften i sine ord og hans evne til å overtale, der han overgår alle de andre filosofene, er ikke bedre enn at de som ønsker å være vise i politiske saker, må le av ham, selv om den som vil granske skriftene hans nøye, vil finne hans belæring vennlig og nær opp til de generelle skikkene hos menneskene. Nei, Platon selv erkjenner at det ikke er trygt å fortelle sannheten offentlig om Gud for den uvitende folkemengden. Likevel er det noen som ser på Platons utredninger som ikke annet enn tomme ord som bare er kunstferdig formulert. Men de beundrer Lycurgus som den viktigste lovgiveren, og alle lovpriser Sparta for vedvarende å ha overholdt hans lover over meget lang tid. Hittil har vi vist at det anses for en dyd å følge lovene.[14] Men la dem som beundrer lacedemoniernes styresett, og vil sammenligne varigheten hos dem som er overgått av vårt styresett med mer enn to tusen år, og la dem tenke over at selv om lacedemonierne syntes å overholde sine lover akkurat når de hadde sin frihet, glemte de alle sine lover da lykken sviktet dem, mens vi, som hadde vært hjemsøkt av ti tusen forandringer i vår lykketilstand på grunn av kongene i Asia, aldri har forrådet våre lover under de verste ulykkene vi opplevde, og vi har heller ikke neglisjert dem på grunn av sløvhet eller for vårt levebrøds skyld.[15] Nei, hvis man vil tenke over det, har vanskelighetene og slitet som ble påført oss, vært større enn det som lacedemoniernre menes å ha utholdt i sin sjelsstyrke, da de hverken pløyde sine åkrer eller drev handel, men bare bodde i sin egen by, fri for alle slike anstrengelser,

og nøt å ha nok av alt og bare drev øvelser for å trene kroppen, mens de benyttet seg av tjenere som sørget for dem med alle livets nødvendigheter, og fikk maten servert. Disse gode og humane gjerninger gjorde de ikke i noen annen hensikt enn å bli i stand til å tåle strabasene med å beseire alle de kom i krig med. Jeg behøver ikke å legge til at de ikke var fullt ut i stand til å overholde sine egne lover, det gjaldt ikke bare enkeltpersoner, men et stort antall av dem har i mengdevis neglisjert lovene og overgitt seg selv med sine våpen til fiender.

33. Når det gjelder oss selv, tør jeg si at ingen kan berette om så mange, nei, ikke flere enn én eller to som har forrådet våre lover, og det ikke på grunn av frykt for døden i og for seg, og da tenker jeg ikke på dem som får en så lett død som det som skjer i kamp, men den som utsettes for legemlige smerter og som synes å være den aller verste måten å dø på. Nå tror jeg at de som har vunnet over oss og som har overgitt oss til en slik død, ikke gjorde det på grunn av hat mot oss når de plaget oss, men heller fordi de var nysgjerrige og ville finne ut om det skulle finnes mennesker i verden som ikke synes noe var verre enn å måtte fornekte sine egne lover. Ingen bør derfor være forbauset over at vi er modigere enn alle andre mennesker når vi dør for våre lover. Andre folk vil ikke gi seg så lett over til endog de lettere ting som vi er kalt til, og da mener jeg å arbeide med hendene, spise sparsomt, og være tilfreds med å spise og drikke, ikke på slump eller etter enhvers forgodtbefinnende, eller å være underlagt ubrytelige regler når vi ligger med våre hustruer, med praktfulle møbler, og å overholde tiden for hvile. De som kan bruke sverdet i krig og sende sine fiender på flukt når de angriper, kan ikke holde ut å underkaste seg slike lover som disse for sitt liv. For vi er derimot vant til frivillig å følge lovene for de ting som setter oss i stand til å vise vår sjelsstyrke også ved andre anledninger.

34. Likevel rakker lysimakerne og molonerne og noen andre forfattere ned på oss – udyktige sofister som de er, og forførere av ungdommen – og kaller oss de ondeste av alle mennesker. Nå har jeg ikke til hensikt å granske lovene til andre folkeslag, for i vårt land er det brukelig skikk å følge våre egne lover og ikke anklage andre for deres lover. Og vår lovgiver har faktisk uttrykkelig forbudt oss å le av og spotte de gudene som andre folk viser aktelse for, fordi Guds eget navn er tilskrevet dem. Men når våre motstandere vil overkjøre oss ved å sammenligne sin religion med vår, er det ikke mulig å holde seg taus, spesielt fordi det jeg vil motsi dem med, ikke skal sies først, da det allerede er sagt av mange, også av dem med det beste omdømme, for hvem er det som er blitt aller mest beundret av grekerne for sin visdom, som ikke bare har kritisert de mest berømte poetene og lovgiverne for fra først av å ha spredt slike oppfatninger hos folket om gudene? Disse kan være så tallrike som de bare vil, og de har formert seg, og finnes i alle mulige slektsledd så langt man kan tenke seg. De merker seg dem ved deres bosteder og livsstil slik de ser forskjell på alle slags dyr, der noen er under jorden, andre er i havet og de aller eldste er bundet i helvete, og over dem som de regner som å være i himmelen, har de plassert deres fader som i sine handlinger er tyrann og herre. Og av dette skjedde det at hans hustru, bror og datter som han frembrakte fra sitt eget hode, konspirerte mot ham for å gripe ham og sette ham fast, slik som han selv tidligere hadde grepet og satt fast sin fader.

35. Rettelig har de viseste menn tenkt at disse oppfatningene fortjente alvorlig kritikk, for de ler også av dem fordi de sier at vi burde tro at noen av gudene er unge og uten

skjegg, mens andre er gamle og skjeggete, at noen driver handel, at én gud er smed, en annen gudinne er vever, én gud er kriger og kjemper med mennesker, noen er harpespillere eller bueskyttere. Dessuten oppstår det innbyrdes strid i blant dem, og de krangler om mennesker, og det så langt at de ikke bare legger hånd på hverandre, men at de også skades av mennesker, og gråter og klager og kommer i nød. Men det som er den verste form for slibrighet, er den utøylede lyst som preger alle av dem og deres elskere, og hvordan kan det bli annet enn absurd når det rekker helt til de mannlige gudene, og dessuten til gudinnene deres? Og høvdingen over alle gudene og deres første fader, har oppsyn med disse gudinnene som han har bedratt og satt barn på, og holder dem i fengsel eller drukner dem i havet. Han er også så bundet av skjebnen at han ikke kan frelse sitt eget avkom, og han kan heller ikke utholde deres død uten å felle tårer. Det er fine greier, likesom det som kommer i tillegg! Horeri er egentlig sett på som så skammelig av gudene i himmelen, og noen har innrømmet å ha misunt dem inntil de ble grepet på fersk gjerning. Og hvorfor skulle de ikke gjøre det når de eldste av dem som også er deres konge, ikke kunne klare å holde seg i sitt voldsomme begjær etter å ligge med sin hustru og komme seg inn i sengekammeret?

Noen av gudene er tjenere for mennesker og vil undertiden være byggere for å få lønn, mens andre vil være gjetere, og andre igjen forbrytere som er innestengt i fengsler av bronse. Hvilken edru person vil ikke bli provosert av slike historier og irettesette dem som har funnet på dem, og fordømme den store dårskapen hos dem som tror på dem! Nei, der er andre som har tillagt gudenes natur en viss ydmykhet og frykt, likesom også galskap og bedrag og hvilken som helst av de verste lidenskaper, og har overtalt hele byer til å gi ofringer til de beste av dem. Derfor har de blitt tvunget til å betrakte noen av gudene som alle gode gavers givere og kalle andre beskyttere mot det onde. De prøver også å påvirke dem ved hjelp av gaver og ofringer, slik de ville med de ondeste mennesker, da de ikke forventer noe annet enn ondskap fra dem dersom de ikke betaler dem.

36. Derfor er det nødvendig at vi undersøker grunnen til denne urettferdige fremgangsmåten og disse skandalene omkring Guddommen. Jeg er sikker på at det kommer av manglende kunnskap hos de hedenske lovgiverne om Guds sanne natur. De forklarte det heller ikke for folket så langt som de selv forsto det, og de bygde ikke sine politiske beslutninger på den, for de så ikke på dette som viktig, men gav poetene lov til å introdusere de gudene de fant for godt, og slike som var slaver under alle slags lidenskaper, og de lot folketalerne fremskaffe politiske påbud om at folket kunne dyrke de gudene de syntes passet. Kunstmalerne og billedhuggerne fikk dermed stor makt, for de kunne alle lage en figur som passet til en gud, der én kunne lages av leire, mens den andre kunne males, og de kunstnerne som virkelig ble beundret, brukte elfenben og gull som standardmaterialer. Dermed ble noen av templene helt forlatte, mens andre ble holdt høyt i ære og brukt til alle slags riter og renselser. Dessuten er de første gudene som så lenge har briljert i den ærefrykt som er blitt vist dem, nå blitt gamle, mens de som fikk glansen av tilbedelsen etter dem, har trådt i deres sted som annenrangs, når jeg skal tale så respektfullt om dem som jeg kan. Ja, det ble faktisk introdusert visse andre guder som allerede nevnt i vår digresjon, men noen av templene deres er allerede forlatt, og andre nye er blitt

bygget etter menneskers forgodtbefinnende, mens de egentlig burde ha tatt vare på sin rette oppfatning om Gud og gitt ham den tilbedelsen som tilkommer ham og alltid er uforanderlig og den samme.

37. Apollonius Molo var en av disse tåpelige og stolte menn. Imidlertid er det ingen ting som jeg har sagt som ikke var kjent for de virkelige filosofene blant grekerne, og de var heller ikke uvitende om de tomme allegoriene som ble hevdet jeg har påstått om slike ting og som også var grunnen til at de rett og riktig foraktet dem, mens de likevel har vært enige med oss om det sanne og eneste sømmelige begrep om Gud. Ut fra dette ville ikke Platon inngå noen politisk avtale som skulle tillate noen av de andre poetene dette, og han forkastet også Homer selv med girlander rundt hodet og overøst med salvelse, for ikke å forkludre gudsbegrepet med fablene hans. Nei, Platon har faktisk etterlignet vår lovgiver på dette punkt, og pålagt folket å vise sin aktelse for det først og fremt, nemlig "at enhver av dem skulle lære seg lovene skikkelig." Han bestemte også at de ikke skulle tillate at fremmede skulle blande seg med deres folk på slump, og sørge for at riket skulle holdes rent og bare bestå av slike som holdt seg til sine egne lover.

Apollonius Molo brydde seg slett ikke om det da han brukte dette som en hovedanklage mot oss, nemlig at vi ikke gir adgang til noen som har andre oppfatninger om Gud, og heller ikke vil ha fellesskap med dem som holder seg til en annen livsstil enn vår, og likevel er ikke denne livsstilen særegen for oss, men felles for alle mennesker, ikke bare blant de ordinære grekerne, men også blant de grekerne som har det beste omdømme blant menneskene.

Lacedemonierne fortsatte dessuten med sin utvisning av fremmede, og ville heller ikke gi sitt eget folk lov til å reise utenlands, da de mente at disse ting ville føre til oppløsning av deres egne lover. Kanskje det vil finnes en grunn til å kritisere strengheten hos lacedemonierne, for de gav ikke sine byprivilegier til noen fremmede, og de fikk heller ikke lov å bo sammen med dem, mens vi, som ikke synes det er rett å imitere andre institusjoner, er villige til å ta imot slike som ønsker å ta del med oss i våre skikker, noe som jeg synes er et klart tegn på vår humanitet og vårt storsinn.

38. Men jeg skal ikke si mer om lacedemoniernre. Atenerne, som berømmes for å ha gjort sin by felles for alle mennesker, er Apollonius ukjent med, også hvordan de nådeløst straffet dem som hadde talt imot lovene deres om gudene, og hva skulle grunnen ellers være til at de tok livet av Sokrates? Han forrådet slett ikke byen til dens fiender, og han var heller ikke skyldig i vanhelligelse av templene deres, men fordi han sverget nye eder, og at han hevdet, enten i fullt alvor, eller som noen sier, på spøk, at en demon pleide å gi ham tegn på hva han skulle gjøre. Av disse grunnene ble han dømt til å drikke gift og drepe seg selv. Hans anklagere hevdet at han forledet de unge menn til å forakte byens politiske ordninger og lover, og slik ble Sokrates, borgeren av Aten, straffet.

Til tross for at Anaxagoras var fra Clazomenæ, ble han med noen få stemmers overvekt dømt til døden fordi han sa at solen som atenerne trodde var en gud, var en ildkule. De proklamerte dessuten offentlig at "de ville gi én talent til den som ville

drepe Diagoras fra Melos," fordi det ble rapportert at han hadde ledd av deres mysterier. Også Protagoras som man trodde hadde skrevet noe om gudene som ikke atenerne trodde var sant, ville blitt grepet og henrettet dersom han ikke hadde flyktet øyeblikkelig.

Vi behøver heller ikke forundre oss over at de behandlet slike menn av format på denne måten, for de sparte ikke engang kvinnene, og de drepte nylig en prestinne fordi noen hadde beskyldt henne for å ha fått folk til å tilbe fremmede guder, noe som var forbudt ifølge deres egne lover. Det var erklært dødsstraff for å innføre fremmed gud, og det er dermed klart at de som gjør bruk av en slik lovbestemmelse, ikke tror at andre nasjoners guder er virkelige guder, ellers ville de ha misunt dem fordi de hadde flere guder enn de selv. Slik var det lykkelige styresettet hos atenerne!

Skyterne finner glede i å drepe mennesker og er ikke så forskjellige fra ville dyr, men likevel vil de at vedtektene deres skal overholdes. De drepte også Anacharis som var høyt beundret for sin visdom blant grekerne, da han kom tilbake til dem fordi han var kommet på kant med de greske skikkene. Vi finner at mange ble straffet av perserne av samme grunn. Apollonius satte svært stor pris på perserne og beundret dem fordi grekerne hadde del i deres tapperhet og hadde nøyaktig samme oppfatning om gudene som de hadde. Dette ser vi i de tilfellene med de brente templene, og av deres mot da de kom og nesten gjorde grekerne til slaver. Og Apollonius imiterte alle de persiske ordningene ved å utøve vold mot andre menns hustruer og kastrere sine egne sønner. Hos oss er det en dødssynd, til og med om det gjøres med et villdyr, og vi er ikke i stand til å trekke oss fra våre egne lover, hverken av frykt for våre guvernører, eller av lyst til å følge det som andre nasjoner verdsetter så høyt. Vi har heller ikke gått til krig for å øke vår rikdom, men kun for å kunne overholde våre lover, og når vi bærer disse tapene i tålmodighet om noen skulle tvinge oss til å bryte våre lover, da blir vi nødt til å gå til krig selv om det ikke står i vår makt å greie det, og vi blir nødt til å gjennomgå de verste ulykker med heltemot til siste slutt.

Hva skulle egentlig grunnen være til at vi skulle ønske å imitere lovene hos andre nasjoner, når vi ser at til og med deres egne lovgivere ikke etterlever dem? Og hvorfor prøver ikke lacedemonierne å avskaffe et slikt styresett som ikke tillater dem å ha samkvem med noen andre, i tillegg til deres forakt for ekteskapet? Hvorfor avskaffer ikke eleerne og thebanerne det unaturlige og frekke begjær som får menn til å legge seg ned med menn? For de ønsker ikke å vise noe skikkelig tegn på å legge bort det som fra gammelt av hos dem var sett på som praktfullt og fordelaktig, når de ikke vil slutte helt med slike gjerninger for fremtiden. Nei, slike ting er tatt med i lovverket deres, og det hadde en gang en så stor makt hos grekerne at de tilskrev disse sodomittiske handlingene til gudene selv, som en del av deres gode karakter, og det var i samme kategori som det at gudene giftet seg med sine egne søstre. Dette brukte grekerne som en unnskyldning for sin egen absurde og unaturlige praksis.

39. Jeg skal la være å tale om straffemetodene og om alt det lovgiverne har gjort for at forbryterne skulle unngå dem ved å fastsette pengebøter for hor og for å ha skjendet jomfruer, og det at det var bare å gifte seg med dem, og dessuten om hvordan de kunne unnskylde seg eller nekte for det dersom noen skulle sette dem

under etterforskning, for blant de fleste andre nasjoner er det et studium å lære seg å bryte lovene! Men slikt er ikke tillatt hos oss, for selv om vi blir fratatt vår velstand, våre byer, eller andre rettigheter, vil våre lover være udødelige. Ingen jøde kan komme så langt bort fra sitt land eller bli så skremt av den strengeste herre, at han ikke skulle være mer redd for å bryte sin egen lov. Når vi lever under våre utmerkede lover, bør våre fiender innrømme at de er praktfulle, og når de vet at vi holder oss til dem og de likevel holder dem for å være dårlige lover, hva slags straffer fortjener da de som ikke overholder sine egne lover som de regner for å være så mye bedre?

Lang tid bør i alle saker være en målestokk for kvalitet, og jeg vil bevitne kvaliteten i våre lover, nemlig at de er gitt oss av Gud og at det her dreier seg om meget lang tid sammenlignet varigheten i lovene hos de mange lovgiverne, og man vil finne at vår lovgiver er den eldste av dem alle.

40. Vi har allerede vist at våre lover alltid har vakt beundring og blitt etterlignet hos alle folk, ja, selv de tidligste greske filosofene som tilsynelatende fulgte lovene i sine egne land, fulgte likevel vår lovgiver i sine handlinger og i sin filosofi, og lærte folk å leve sparsomt og å ha vennlig samkvem med hverandre. Storparten av menneske-heten har dessuten i lang tid vært tilbøyelige til å følge våre religiøse regler, for det er ingen annen gresk by, og heller ingen hos barbarene eller noen annen nasjon, hvor vår skikk med å hvile på den sjuende dag ikke har funnet innpass, og der våre faster, vår tenning av lys, og våre forbud mot visse matsorter ikke er blir fulgt. De prøver også å etterligne vår innbyrdes enighet og vår omsorgsfulle deling av godene, vår flid i handel, og vår sjelsstyrke under ulykker og nød på grunn av våre lover. Det som fortjener å bli beundret aller mest, har vår lov ikke lagt inn som noe lokkemiddel for å lure mennesker inn i den, for den består i sin egen sannhet, for likesom Gud oppfyller hele verden, har vår lov også oppfylt hele verden. Om så noen bare vil tenke på sitt eget land og sin egen familie, vil han ha grunn til å gi akt på det jeg sier. Det er derfor ikke annet enn rettferdig at man fordømmer verden for å ha overgitt seg til de onde tilbøyeligheter når de har ønsket så sterkt å imitere lover som de synes er fremmede og onde i seg selv, i stedet for å følge sine egne lover som er bedre, og hvis ikke, bør våre anklagere slutte med sin spott imot oss. Ikke er vi skyldige i noen misunnelse mot dem når vi hedrer vår lovgiver og tror på det han har lært oss om Gud ved sin profetiske autoritet, for selv om vi ikke skulle forstå hvor glimrende våre lover er, vil likevel de aller fleste av dem som imiterer dem, gi oss rett når vi verdsetter dem så høyt.

41. De spesielle politiske lovene som vi styres etter, har jeg beskrevet nøyaktig i min bok om jødenes oldtid, og nå har jeg bare nevnt dem så langt det var nødvendig, uten å ønske å kritisere lovene hos andre nasjoner, eller å holde en lovtale over våre egne – men kun for å overbevise dem som har skrevet så uriktig om oss og er så uforskammet at de prøver å skjule sannheten. Og nå tror jeg at jeg har fullført det jeg hadde satt meg fore å skrive i disse bøkene, for mens våre anklagere har påstått at vår nasjon er et folk av nyere dato, har jeg vist at det er særdeles eldgammelt, for jeg har fremskaffet vitner på det, nemlig mange antikke forfattere som har omtalt dem i sine bøker, mens våre anklagere aldri i sine bøker har sagt at noen forfatter har gjort noe slikt. Dessuten har de sagt at vi sprang ut fra egypterne, mens jeg har bevist at de kom fra et annet land inn i Egypt. De har fortalt oss løgner, som at vi ble kastet ut

av Egypt på grunn av sykdommer, mens vi i virkeligheten dro tilbake til vårt eget land etter vårt eget frie valg, og med sunne og sterke legemer. Disse bakvaskerne har rakket ned på vår lovgiver som en ond fyr, mens Gud gav vitnesbyrd om hans rettferdighet, og etter dette vitnesbyrdet fra Gud, har tiden selv bevitnet det samme.

42. Hva angår lovene selv, er det unødvendig med flere ord, for de svarer for seg selv og foreskriver intet som er ondt, men den sanneste gudsfrykt i hele verden. De får ikke mennesker til å hate hverandre, men oppfordrer alle til å tale fritt med hverandre. De er fiender av urett, de bevarer rettferdigheten og bannlyser dovenskap og overdådig levesett og lærer menneskene å være tilfredse med det de har og å arbeide med det de er kalt til. De forbyr folk å gå til krig for å utvide sitt gods, og gjør dem modige med å forsvare lovene. De er ufravikelige i å straffe forbryterne, de tillater ikke sofisterier og forvrengninger, og de stadfester alltid seg selv ved de handlingene de fører til, og de selv er kraftigere beviser for dette enn bare det som står i tekstene. Derfor føler jeg meg fri til å si at vi er blitt lærere for andre i de fleste ting og det aller mest verdifulle, for hva er større enn uklanderlig gudsfrykt? Og hva er bedre enn fullstendig lydighet mot lovene? Og hva er nyttigere enn indre enighet og lovlydighet? Derfor er vi hverken splittet på grunn av ulykker, og heller ikke onde og opprørske i velstand, men viser dødsforakt i krig, og i fredstid holder vi oss til håndverk eller å dyrke jorden, mens vi alle er tilfredse med at Gud er vår vokter og Herre i all vår gjerning. Hvis disse forskrifter enten var blitt skrevet før oss, eller var blitt overholdt bedre av andre før oss, skulle vi ha takket dem slik elever takker sine mestere, og hvis det derimot viser seg at vi har gjort mere bruk av dem enn andre, og hvis vi har bevist at deres opprinnelse er vår egen, la så Apion og molonerne, sammen med alle de andre som gleder seg over løgner og utskjellinger, uansett stå motbevist. Men la denne og de foregående bøkene være tilegnet deg Epafroditus, som er en slik elsker av sannheten, og ved deg til dem som har det samme ønsket om å bli kjent med vår nasjon.

---

1 Den første delen av denne boken er skrevet mot Apions bakvaskelser, og så mer kortfattet mot lignende bakvaskelser fra Apollonius Molo. Men deretter fortsetter Josefus spesielt med å svare disse motstanderne av jødene og gir oss en stor og glimrende beskrivelse av teokratiet som ble etablert av Moses for den jødiske nasjon, han som var deres store lovgiver.

2 Han ble av Tiberius kalt *Cymbalum Mundi* – verdens tromme.

3 Dette synes å være den første urskive som er blitt laget i Egypt, og det var litt før Akas laget sitt (første) solur i Judea, omlag år 755 f.Kr. i det første år av den sjuende olympiade, som vi nå skal se. Se. 2.Kong.20,11 og Jes.38,8.

4 Søstersønn, og adoptert sønn.

5 Hva slags dyr det latinske navnet *furiones* er, forklares ikke her.

6 Skriftene til disse seks hedenske forfattere som omtales her for å ha beskrevet den notoriske profaneringen av jødenes tempel som Antiokus Epifanes utførte, er alle gått tapt, selv om det er klart at Josefus gransket dem alle da de fantes på hans tid.

7 Denne tragiske ydmykelsen spesielt hos folket i Egypt, som alltid hadde hjemsøkt dem i tiden etter de jødiske profetene, kan stadfestes ved vitnesbyrdet til Isidorus, en egypter i Pelusium (*Epist.lib*.1, *Ep*.489). Og dette er en bemerkelsesverdig bekreftelse på den gamle spådommen fra Gud ved Esekiel (29,14-15), at Egypt skulle "være ringere enn andre kongeriker," og "ikke mere opphøye seg over folkene."

8 Dette språket at Moses skulle ha "overtalt seg selv" når han gjorde Guds vilje, kan ikke bety annet enn at han var "fast overbevist" om at slik var det – dvs. ved de mange åpenbaringer han hadde fått fra Gud og de tallrike mirakler som Gud hadde satt ham i stand til å utføre.

9 Det vil si at Moses virkelig var det de hedenske lovgivere ønsket å være, under guddommelig ledelse.

10 Dette uttrykket at "Moses bestemte at jødenes styre skulle være et teokrati," kan illustreres ved et tilsvarende uttrykk i *Jødenes oldtid* bok 3, kap.8, avsn.9, at "Moses overlot det til Gud å være til stede

ved ofringene etter sitt eget velbehag, og være fraværende om det var etter hans velbehag." Begge uttrykksmåtene synes skarpe i ørene hos jøder og kristne, men de var ikke upassende for ham her fordi han syntes det var rett å tilpasse språket etter grekerne og romerne, så langt som sannheten ville tillate.

11 Disse glimrende beskrivelsene av guddommens egenskaper, og det at Guds vesen ikke kan bli kjent, samt andre klare uttrykk om de dødes oppstandelse, og tilstanden hos de avdøde sjeler etc., synes å ligne mer på de opphøyde begrepene hos esseerne, eller kanskje heller de ebjonittiske kristne, enn hos vanlige jøder eller hos fariseerne. De følgende lange referater om Moselovene synes å vitne om en høyere og bedre tolkning og foredling av moselovene, hentet fra Jesus Kristus, i stedet for lovens bokstav i Det gamle testamente.

13 Denne teksten finnes ikke i våre nåværende manuskripter fra Det gamle testamente.

14 Det bør ikke være feil her å gjengi et meget bemerkelsesverdig vitnesbyrd fra den store filosofen Cicero om å foretrekke "filosofiens lover:" "Jeg vil freidig erklære min mening, selv om hele verden er imot den. Jeg foretrekker denne lille boken med De tolv tavlene fremfor alle filosofenes bindsterke verker. Jeg finner ikke bare at den veier tyngre, men at den også er nyttigere." – *De Oratore*.

15 Eller vi har overholdt vår tid til hvile, og brukt den maten som er tillatt oss (når vi var i nød).

ET UTDRAG

AV JOSEFUS' AVHANDLING TIL GREKERNE OM HADES

1. Det er nødvendig å tale om Hades, der sjelene til de rettferdige og urettferdige holdes i varetekt. Hades er et sted i verden som ikke er fullbyrdet, det er en *underjordisk* region hvor lyset fra denne verden ikke skinner, og derfor vil det være evig *mørke* på dette sted. Denne regionen er blitt tillatt å være et sted til varetekt for sjeler, der englene er satt som voktere over dem som påfører dem *midlertidig straff*, etter enhvers oppførsel og væremåte.

2. I denne regionen er det avmålt et sted med *en sjø av uslukkelig ild*, hvor vi tror at ingen hittil er blitt kastet ned i, men den er beredt for en dag som er forutsagt av Gud der en rettferdig dom skal bli satt over alle mennesker, der de urettferdige og de som har vært ulydige mot Gud og har gitt ære til avguder som er tomme verk av menneskehender som om de var Gud selv, skal bli idømt denne *evigvarende straff* fordi de har vært årsaken til fordervelse, mens de rettferdige skal få *et ukrenkelig* og uvisnelig *kongerike*. Disse er nå faktisk stengt inne i Hades, men ikke på det samme sted som de urettferdige.

3. For det er én nedgang til denne regionen, der vi tror det står en erkeengel med en hær, og denne porten der englene som er utnevnt til å lede dem som skal gå gjennom den, fører til to veier, for de rettferdige blir ledet *til høyre*, til en *lysets* region mens englene synger salmer, der de rettferdige har bodd fra verdens begynnelse uten å være bundet av tvang og alltid fryder seg over de gode ting de ser og over forventingene om nye gleder som vil være spesielle for den enkelte og langt overgår de ting vi har her. Der er det intet slit, ingen brennende hete, ingen stikkende kulde og ingen tornebusker, og de vil alltid være for de rettferdiges *fedres* åsyn som de ser, og som alltid smiler til dem, mens de venter på hvilen og *det evige nye liv i himmelen* som kommer etter denne verden. Dette stedet kalles *Abrahams fang*.

4. Men de urettferdige blir dratt med makt *til venstre* av de englene som har som oppgave å straffe, og de går ikke godvillig, men drives som fanger med vold og makt. Til dem er englene oppnevnt til å refse og true dem med sine skremmende blikk, og å skyve dem enda lengere ned. De englene som er satt over disse sjelene, drar dem ned i nabolaget til selve helvete, og når de er like ved det, kan de uopphørlig høre støyen fra det, og kan ikke unngå den hete dampen fra det. Og når de får se dette spetakkelet enda nærmere, blir det til et voldsomt utbrudd av ild som rammer dem med en skrekkelig gru for den fremtidige dom, og med dette straffes de, og ikke bare det, for når de får se stedet eller høre sangkoret til de rettferdiges *fedre*, blir de straffet bare av dette, for det er satt et *kaos* som er dypt og stort mellom dem. Om det er en rettferdig mann som har medynk med dem, kan han ikke tillates å komme over, og den urettferdige kan heller ikke komme over, om han var aldri så dristig til å prøve på det.

5. Dette er en redegjørelse om Hades der alle menneskenes sjeler er innestengt inntil den rette tid som Gud har fastsatt, da han vil oppreise alle menneskene fra de

døde, og ikke la noen sjeler bli overført fra en kropp til en annen, men reise opp igjen de selvsamme legemene som dere grekere ser blir oppløst og ikke tror skal oppstå, men dere skal lære å ikke tvile på det. For når dere tror at sjelen er skapt og at Gud har gjort den udødelig ifølge Platons lære, må dere ikke nå være vantro, men tro at Gud er i stand til dette, når han har oppreist til liv det legeme som består av de samme elementene og gjort dem udødelige. For det må aldri bli sagt om Gud at han kan gjøre visse ting, men ikke er i stand til å gjøre andre ting. Vi har derfor trodd at kroppen vil bli reist opp igjen, for selv om den er gått i oppløsning, er den ikke gått til grunne, for jorden tar imot levningene og bevarer dem, og fordi de er likesom *såkorn*, blandet med den fruktbare jorden, vil de blomstre, for det som er sådd er jo *bare frø*, men ved den mektige lyd fra Gud, Skaperen, vil den springe frem og bli oppreist og *ikledt herlighet*, selv om det ikke skjer før det er gått i oppløsning og blandet med jorden. Vi har ikke trodd på at legemets oppstandelse skulle skje straks, men selv om det først skal være oppløst for en tid på grunn av den opprinnelige synd, eksisterer det fremdeles og blir kastet i jorden som i en pottemakers ovn for å bli dannet igjen, ikke for å stå opp og bli slik den var før, men i en tilstand av renhet, og slik at den ikke kan ødelegges mer. Hver kropp skal få tilbake sin sjel, og når den har *kledd seg* i dette legemet, vil det ikke bli hjemsøkt av ulykke, men da det nå i seg selv er rent, vil sjelen fortsette å leve i sitt rene legeme og fryde seg ved det, siden den har vandret i rettferdighet nå i denne verden og aldri latt seg friste av den, og den vil motta den igjen med stor glede. Men de urettferdige vil få sine legemer uforandret, ikke befridd fra sykdommer eller lidelser, og de blir ikke herliggjort, men vil ha de samme skavankene som de døde med og være slik de var i sin vantro, og slik skal de være når de blir rettferdig dømt.

6. Alle mennesker, både de rettferdige og de urettferdige, skal stilles frem for *Gud, ordet*, for til ham har *Faderen overgitt hele dommen*, og han, som vi kaller *Kristus*, *skal oppfylle Faderens vilje*. For Minos og Rhadamanthus er ikke dommere, slik dere grekere tror, men ham som *Gud som er Faderen har herliggjort*, OG OM HAM HAR VI ANDRE STEDER GITT EN MER NØYAKTIG BESKRIVELSE, FOR DERES SKYLD SOM SØKER SANNHETEN. Denne personen avsier Faderens rettferdige dom over alle mennesker, og han har gitt en korrekt kjennelse for hver eneste én etter hans gjerninger. For hans domstol skal alle mennesker, engler og demoner stå, og de vil med én røst erklære, RETTFERDIG ER DIN DOM, og svaret tilbake vil uttale en rettferdig dom over begge parter, ved å gi dem som har gjort godt en *evig belønning*, mens de som har elsket urettferdigheten får *evig straff*. Disse hører til i den *uslukkelige ild* som er uten ende, og en brennende *orm som aldri dør*, og som aldri ødelegger legemet, men til stadighet bryter ut av kroppen med uopphørlig smerte, og den vil aldri gi disse menn søvn til lindring, hverken natt eller dag, og døden vil ikke befri dem fra straffen og bønner fra deres pårørende vil ikke gagne dem, for de rettferdige kan ikke lenger se dem, da de ikke er verdig å bli husket. Men de rettferdige skal bare minnes sine rettferdige gjerninger, ved hvilke de har oppnådd *det himmelske rike* der ingen sover, der det ikke er sorg, ingen fordervelse, ingen bekymring, ingen natt, ingen dag utmålt i tid, og heller ingen sol som går på sin bane over himmelen og bestemmer årstidene, for nå er det en bedre belysning over menneskenes liv, og ingen måne som går i ny og i ne som markerer årstidene. Det vil ikke være dugg over jorden, ingen brennende sol og ingen Bjørn som vandrer rundt polen, ingen Orion som kommer opp, og ingen vandring av utallige stjerner. Jorden vil ikke være vanskelig å dra gjennom, og det vil ikke være vanskelig å finne

Paradisets sted, det vil ikke høres noen skremmende støy fra det brølende hav som skulle forby de reisende å vandre på det, for selv det vil bli lett for de rettferdige, selv om det ikke mangler på at det er vått. Himmelen vil da ikke være ubeboelig for mennesker, og det vil ikke være umulig å få vite hvordan man skal stige opp dit. Jorden vil ikke være udyrket, men heller ikke kreve mye arbeid av mennesker, men vil gi sin frukt av seg selv, og vil være prydet av den. Det vil ikke være ville dyr som formerer seg der, og det vil ikke komme nytt avkom av dem, for den vil heller ikke frembringe flere folk, men antallet av de rettferdige vil vare ved og aldri opphøre, sammen med de hellige engler og Guds ånder og hans ord, og det skal være et kor av rettferdige menn og kvinner som aldri blir gamle, og de skal fortsette i sin ukrenkelighet med å synge hymner til Gud som har opphøyet dem til denne lykke ved sin gjenopprettelse av livet. Og med disse skal hele skapningen løfte opp en evigvarende lovsang, *fra forkrenkelighet til uforkrenkelighe*t, som en herliggjort, praktfull og ren ånd. Den vil ikke bli hemmet på grunn av tvang, men i livaktig frihet skal den gi en frivillig lovprisning til ham som skapte dem, sammen med englene, åndene og de menneskene som nå er blitt *befridd fra sitt fangenskap*.

7. Og hvis dere hedninger vil la dere overbevise etter disse motivene og legge bort deres tomme innbilninger om deres forfedre og skaffe dere rikdommen i filosofien, og ikke vil bruke tiden på ordkløveri slik at sjelene farer vill, og hvis dere vil låne øre til de inspirerte profetene som forklarer både Gud og hans ord, og begynne å tro på Gud, skal dere også få del i disse ting. Dere skal klart få se oppstigningen til himmelen og det rike som er der, for det Gud til nå har skjult i taushet vil bli til virkelighet, *det som hverken øyet har sett eller øret har hørt, og ikke oppkommet i noe menneskes hjerte, er de ting som Gud har beredt for dem som elsker ham*.

8. *I kun den stand jeg skal finne dere, skal jeg dømme dere*, slik roper SLUTTEN på alle ting. For den som først har levd et rettferdig liv, men mot slutten henfaller til last, vil disse anstrengelsene han har utholdt tidligere, være fullstendig forgjeves og unyttige, akkurat som i et spill, og vil ende med en katastrofe. Enhver som lever ugudelig og i luksus kan omvende seg, selv om det vil ta tid å overvinne en ond vane, slik at hele hans liv må bli voktet med stor omsorg og grundighet, likesom når kroppen må pleies i lang tid etter sykdom og krever en streng diett og levemåte. For selv om det kanskje er mulig straks å bryte lenkene som har bundet våre følelser, kan vi ikke forbedres uten Guds nåde, bønner fra gode mennesker og hjelp fra trosbrødre, samt vår egen oppriktige anger og stadige årvåkenhet. Det er godt å ikke synde i det hele tatt, og det er også godt å omvende seg om man har syndet, likesom det er best å alltid være frisk, og det er godt å friskne til etter sykdom. *Gud skal ha æren og makten i all evighet. Amen*.

AVHANDLING

FØRSTE AVHANDLING TIL FORSVAR AV

JOSEFUS' VITNESBYRD OM JESUS KRISTUS, DØPEREN JOHANNES OG DEN RETTFERDIGE JAKOB.

1. Vi møter mange viktige vitnesbyrd hos den jødiske historikeren Josefus om døperen Johannes, forløperen til Jesus av Nasaret, og om Jesus av Nasaret selv, og om Jakob den rettferdige som var bror til Jesus av Nasaret. Og fordi det viktigste vitnesbyrdet om Jesus av Nasaret selv, er blitt betvilt av mange og forkastet av noen av de lærde som falskt, synes jeg, som alltid har erklært min faste tro på at disse vitnesbyrdene er ekte, at det er på sin plass å regne opp noen av de *opprinnelige bevisene og sitatene* jeg har funnet innenfor de første femten århundrene, og så tydelig peke på disse bevisene til beste for leserne.

Men før jeg gjengir sitatene fra Josefus, ber jeg om lov til å forberede leserne ved å peke på oppfatningene hos den sannsynligvis mest lærde og kompetente person om Josefus, og da mener jeg Josef Scaliger i forordet i hans bok *De Emendatione Temporum*, s. 17. "Josefus er den mest grundige og største elsker av sannheten hos alle forfattere, og vi er ikke redde for å stadfeste at det er tryggere å tro ham, ikke bare om jødenes affærer, men også om dem som var fremmede for dem, enn å tro på alle de greske og latinske forfatterne, for hans troskap og store kunnskapsnivå utmerker seg over alt."

DE GAMLE SITATENE FRA JOSEFUS' VITNESBYRD, FRA HANS EGEN TID INNTIL SLUTTEN AV DET FEMTENDE ÅRHUNDRET.

Ca. 110 e.Kr. *Tacit. Annal*. bok 15, kap. 44 – For å stanse ryktet om at Nero hadde satt fyr på Roma, beskyldte man det folket for dette, som var hatet for sin ugudelige praksis, og som i alminnelighet ble kalt *kristne*, og straffet dem særskilt. *Opprinnelsen til dette navnet er Kristus, som under Tiberius' regjering, ble dømt til straff av prokuratoren Pontius Pilatus*.

Ca. 147 e.Kr. *Just. Mart. Dialog. cum Tryph*. s. 230 – Dere (jøder) vet at Jesus ble oppreist fra de døde og steg opp til himmelen, slik profetene forutsa ville skje.

Ca. 230 e.Kr. *Origen. Comment in Matth*. s. 234 – Jakob var en slik strålende karakter blant folket på grunn av sin rettferdighet at Flavius Josefus i sin tjuende bok om *Jødenes oldtid*, ønsket å skrive ned det som var årsaken til slike ulykker, inntil selve det hellige hus ble jevnet med jorden, og han sa at disse ting rammet dem ved Guds vrede på grunn av det de hadde våget å gjøre mot Jakob som var bror til Jesus som kalles *Kristus*. Og det er forunderlig at selv om han ikke antok Jesus som Kristus, gir han allikevel vitnesbyrd om at han var en rettferdig mann. Han sier også at folket mente at de hadde lidd dette på grunn av det som skjedde med Jakob.

Ca. 250 e.Kr. *Id. Contr. Cels*. bok 1, s. 35-36 – Jeg vil si til Celsus som sier at han er

jøde, og medgir at døperen Johannes døpte Jesus og at en som levde bare kort tid etter Johannes og Jesus, skrev om hvordan Johannes døpte etter syndsbekjennelse, for Josefus bevitner i sin attende bok om *Jødenes oldtid* at Johannes var Døperen, og at han lovte renselse for dem som ble døpt. Selv om den samme Josefus ikke trodde på Jesus som Kristus når han undersøkte årsaken til Jerusalems ødeleggelse og tempelets ruin og burde ha sagt at deres sammensvergelser mot jødene var årsaken til folkets ulykker fordi de hadde drept Kristus, var dette forutsagt av profetene. Og likesom uvillig, men likevel ikke langt fra sannheten, sier han: "disse ulykkene rammet jødene som en gjengjeldelse for den rettferdige Jakob som var bror til Jesus som kalles Kristus, fordi de hadde drept ham som var det mest rettferdige menneske." Jakob var en ekte disippel av Jesus, og Paulus sa at han anså ham for å være *Herrens bror* (Gal.1,19), et forhold som først og fremst ikke er slektskap ved blodet, eller at de hadde samme utdannelse, men betyr enighet i forkynnelsen. Hvis han derfor sier at ødeleggelsene av Jerusalem rammet jødene på grunn av Jakob, hvor mye større grunn er det ikke til å si at det var på grunn av Jesus? osv.

Ca. 324 e.Kr. *Euseb. Demonstr. Evan*. bok 3, s.124 – Stadfestelsen av det jeg allerede har sagt om vår Frelser, bør absolutt være tilstrekkelig. Men det bør ikke være feil hverken den ene eller den andre veien, om vi også bruker Josefus som vitne, som i sin attende bok om oldtiden der han skrev historien om det som skjedde under Pilatus, omtaler vår Frelser med disse ord: "På denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann, og det er lov til å kalle han et menneske, for han gjorde underfulle ting. Han var en lærer som underviste om slike ting som blir mottatt med glede. Han tiltrakk seg mange, både jøder og hedninger. Han var selveste Kristus, men da Pilatus hadde dømt ham til korset etter påtrykk fra de fremste menn blant oss, ble han ikke sviktet av dem som elsket ham, for han viste seg levende for dem den tredje dagen, slik de hellige profetene hadde forutsagt om ham, i tillegg til ti tusen underfulle ting, og den stammen av kristne, som har sitt navn fra ham, er ikke utdødd ennå i dag." Hvis vi dermed har vitnesbyrdet fra denne historikeren, at han ikke bare skaffet seg de tolv apostlene og de sytti disiplene, men mange av jødene, og dessuten mange av hedningene, må det absolutt ha vært noe ekstraordinært i ham over alle andre mennesker, for hvordan kunne han ellers ha trukket til seg så mange jøder og hedninger, dersom han ikke hadde utført så mange beundrings-verdige og forbausende gjerninger og brukt en så usedvanlig undervisningsmetode? Boken *Apostlenes gjerninger* (21.20) bevitner at det var flere titusener jøder som ble overbevist om at han var Guds Kristus, forutsagt av profetene.

Ca. 330 e.Kr. *Id. Hist. Eccles*. bok 1, kap. 11 – De hellige evangeliene forteller at døperen Johannes ble halshugget av Herodes den yngre. Josefus sier også det samme i sin historie og navngir Herodias som hans brors hustru som Herodes hadde giftet seg med etter å ha skilt seg fra sin tidligere lovformelige hustru. Hun var datter av Aretas, kongen over araberne i Petra, og denne Herodias hadde han skilt fra hennes mann mens han levde, og på grunn av dette kom han i krig med Aretas (Aretas gikk til krig mot ham), fordi hans datter var blitt skammelig behandlet. Han forteller at hele Herodes' hær ble ødelagt i denne krigen, og at han led dette på grunn av sin onde behandling av Johannes. Den samme Josefus erkjenner at Johannes var en ytterst rettferdig mann, at han var døperen, og at hans vitnesbyrd stemmer med det som står i evangeliene. Han forteller også at Herodes mistet sitt

rike på grunn av Herodias, og med henne ble han forvist til Vienna, en by i Gallia, og denne beretningen står i den attende bok om oldtiden, der han skriver dette om Johannes *ordrett*: ”Det var noen blant jødene som mente at ødeleggelsen av Herodes' hær kom fra Gud, og det i rettferdighet, som en straff for det han gjorde mot Johannes som kaltes *Døperen*, for Herodes drepte ham. Han var en god mann, og han påla jødene å være rettferdige, både mot hverandre og å være hellige overfor Gud, og så komme å bli døpt fordi det var velbehagelig for ham at de vasket seg i vann, ikke bare for å avstå fra synd, men også for å få tilgitt sine synder og for kroppens renselse, i det man trodde at sjelen allerede var renset og rettferdiggjort. Da mange kom og flokket seg rundt ham, for de ble sterkt beveget av, eller satte pris på hans ord, ble Herodes redd for at den store innflytelsen som Johannes hadde over folket, skulle føre til at han startet et opprør – for de så ut til å gjøre alt det han sa, og han fant det best å henrette ham for å hindre ham i å gjøre skade slik at han selv kom i vanskeligheter, om han skulle spare livet til den mannen som han ville komme til å angre på at han ikke hadde drept, dersom det skulle være for sent. Derfor ble han sendt som fange til Macherus, den borgen jeg før har nevnt, og der ble han henrettet.”

Da Josefus hadde sagt dette om Johannes, omtaler han også vår Frelser i samme historien slik: ”På denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann, og det er lov til å kalle han et menneske, for han gjorde underfulle ting. Han var en lærer som underviste om slike ting som blir mottatt med glede. Han tiltrakk seg mange, både jøder og hedninger. Han var selveste Kristus, og da Pilatus hadde dømt ham til korset etter påtrykk fra de fremste menn blant oss, ble han ikke sviktet av dem som elsket ham, for han viste seg levende for dem den tredje dagen, slik de hellige profetene hadde forutsagt om ham, i tillegg til ti tusen underfulle ting, og den stammen av kristne, som har sitt navn fra ham, er ikke utdødd ennå i dag.” Og fordi denne forfatteren selv kom fra hebreerne, og har skrevet dette i sitt eget verk om døperen Johannes og vår Frelser, hva slags grunn har man da til å motsi det ytterligere? osv.

Og Jakob var en slik vidunderlig person og var så berømt for sin rettferdighet, at de forstandige jødene mente at dette var årsaken til Jerusalems beleiring, som skjedde etter hans martyrium, og at det ikke var noen annen grunn enn det onde de hadde gjort mot ham. Josefus nekter ikke å bevitne dette skriftlig: ”Disse ulykkene rammet jødene som en gjengjeldelse for at de hadde drept den rettferdige Jakob som var bror av Jesus som de kaller Kristus, enda han var det mest rettferdige menneske.”

Den samme Josefus beskriver måten han døde på, i den tjuende boken om oldtiden: ”Da keiseren fikk høre at Festus var død, sendte han Albinus til Judea som prokurator, men kongen fratok Josef stillingen som overprest, og overførte den til Ananus' sønn, som også het Ananus. Nå ble det sagt at den eldre Ananus viste seg å være en svært heldig mann, for han hadde fem sønner som alle hadde gjort tjeneste som overprest for Gud, og denne verdigheten hadde han hatt i lang tid, noe som ikke hadde vært tilfellet med noen andre av våre overprester. Men denne unge Ananus som vi allerede har sagt fikk denne stillingen, var en freidig og uforskammet mann, og han tilhørte sekten sadduseerne[1] som var svært strenge straffeutmålere, mer enn alle de andre jødene, som vi alt har påpekt. Ananus var som dem, og nå

syntes han at han hadde en god anledning til å utøve denne myndigheten. Nå var Festus død og Albinus var på vei og samlet synedriet, og der fremstilte han bror til Jesus som de kaller Kristus, og som het Jakob, sammen med noen andre eller noen av dem som fulgte ham, og da han hadde utformet en anklage mot dem som lovbrytere, overlot han dem til å bli steinet. Men de som var de mest fornuftige av borgerne, og som var mest urolige over lovbrudd, mislikte det som var gjort, for de sendte bud til kong Agrippa og ville at han skulle sende bud til Ananus om ikke å gjøre noe slikt mer, for det han nå hadde gjort kunne ikke rettferdiggjøres." osv.

Ca. 360 e.Kr. *Ambrosius eller Hegesippus de Excid. Urb. Hierosolym*, bok 2, kap. 13 – Vi har oppdaget at det var jødenes oppfatning og tro at Josefus som er en forfatter som man ikke kan se bort fra når han skriver mot seg selv, stadfester at Herodes mistet sin hær, ikke på grunn av svik fra mennesker, men etter Guds vrede, og det i rettferdighet, etter det han gjorde mot døperen Johannes som var en rettferdig mann og som hadde sagt til ham: *Du har ikke tillatelse til å ta din brors hustru*.

Jødene selv vitner om Kristus slik det fremgår hos Josefus: "På denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann, om det er lov å kalle han et menneske, for han gjorde underfulle ting. Han viste seg levende for sine disipler den tredje dag etter sin død ifølge profetenes vitnesbyrd som hadde forutsagt dette og utallige flere underfulle hendelser om ham. Fra ham kom den stammen av kristne som har trengt i gjennom til alle folkeslag, og det er ikke noen nasjon i den romerske verden som er fremmed for denne religionen."

Hvis jødene ikke tror oss, la dem så tro sine egne forfattere. Josefus, som de anser for å være en meget fremstående mann, har sagt dette. Så langt hadde hans sinn vandret bort fra den rette vei at til tross for at han ikke trodde det han selv hadde sagt, men talte slik fordi han ville levere historisk sannhet da han ikke syntes det var rett å bedra, enda han ikke var en troende på grunn av sitt hårde hjerte og sin svikefulle innstilling. Det ligger ingen fordom i det at han ikke var en troende, men det gir desto mer vekt til hans vitnesbyrd, fordi han som vantro og uvillig til at det skulle være sant, ikke har benektet det.

Ca. 400 e.Kr. *Hieronym. de Vir. Illustr. in Josepho*. – Josefus erkjenner i sin attende bok om oldtiden, helt uttrykkelig at Krsitus ble drept av fariseerne på grunn av sine store mirakler, og at døperen Johannes var en sann profet, og at Jerusalem ble ødelagt fordi de drepte apostelen Jakob. Og han skrev slik om vår Herre: "På denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann, om det er lov til å kalle han et menneske, for han gjorde underfulle ting. Han var en lærer som underviste om slike ting som blir mottatt med glede. Han tiltrakk seg mange, både jøder og hedninger. Han var selveste Kristus, men da Pilatus hadde dømt ham til korset, etter påtrykk fra de fremste menn blant oss, ble han ikke sviktet av dem som elsket ham, for han viste seg levende for dem den tredje dagen, slik de hellige profetene hadde forutsagt om ham, i tillegg til ti tusen underfulle ting, og den stammen av kristne, som har sitt navn fra ham, er ikke utdødd ennå i dag."

Ca. 410 e.Kr. *Isidorus Pelusiota, Krysostomus' elev*, bok 4, epist. 225 – Josefus var en jøde med det beste omdømme og var nidkjær for loven, en som gjengav fritt *Det*

gamle testamente sannferdig og handlet heltemodig for jødene, og hadde vist at deres ordninger var edlere enn det kan beskrives med ord. Og da han la frem sannheten til fordel for dem og ikke ville støtte ugudelige menn, synes jeg det er nødvendig å skrive ned hans ord. Og hva sier han? Josefus erkjenner i sin attende bok om oldtiden, helt uttrykkelig at Kristus ble drept av fariseerne på grunn av sine store mirakler, og at døperen Johannes var en sann profet, og at Jerusalem ble ødelagt fordi de drepte apostelen Jakob. Og han skrev slik om vår Herre: "På denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann, om det er lov til å kalle han et menneske, for han gjorde underfulle ting. Han var en lærer som underviste om slike ting som blir mottatt med glede. Han tiltrakk seg mange, både jøder og hedninger. Han var selveste Kristus, men da Pilatus hadde dømt ham til korset, etter påtrykk fra de fremste menn blant oss, ble han ikke sviktet av dem som elsket ham, for han viste seg levende for dem den tredje dagen, slik de hellige profetene hadde forutsagt om ham, i tillegg til ti tusen underfulle ting, og den stammen av kristne som har sitt navn fra ham, er ikke utdødd ennå i dag." Man kan ikke annet enn beundre denne mannens kjærlighet til sannhet i flere henseender når han sier: "Jesus var en lærer for menneskene som mottok sannheten med glede."

Ca. 440 e.Kr. *Sozomen. Hist. Eccles*. bok 1, kap.1 – Josefus, sønn av Mattias, en prest og en fremstående mann både hos jødene og romerne, kan meget vel være et vitne til sannheten om historien om Kristus, for han har skrupler med å kalle ham et menneske, fordi han gjorde underfulle ting og underviste med sanne ord. Han kaller ham åpent for Kristus, og er ikke uvitende om at han ble dømt til korset og viste seg levende igjen på den tredje dag og at ti tusen andre underfulle ting var blitt forutsagt av de hellige profetene om ham. Han bevitner også at av dem som han trakk til seg, var det mange hedninger så vel som jøder, og de fortsatte å elske ham, og at den stammen som fikk navn etter ham ikke var utdødd på den tid. Det ser ut for meg at han ved denne fortellingen nesten erklærer at Kristus er Gud. Men han synes å ha vært så grepet av saken at han så å si inntar et mellomstandpunkt, for ikke å vekke noen irritasjon ved å tro på ham, men bare gi den sin anerkjennelse.

Ca. 510 e.Kr. *Cassiodorus Hist. Tripartit. e Sozomeno*. – Josefus sønn til Mattias, en prest og en høytstående mann blant jødene og med stor verdighet hos romerne, skal være et sannhetsvitne om Kristi historie, for han kvier seg for å kalle ham et menneske, men en mann som utfører berømte storverk og en lærer av sannhet, og han kaller ham åpent for Kristus, og han er ikke uvitende om at han ble dømt til korset og viste seg levende på den tredje dag, og at en uendelig mengde underfulle ting ble forutsagt om ham av de hellige profetene. Han bevitner også at det den gang var flere i live som han hadde utvalgt, både grekere og jøder, og at de fortsatte å elske ham, og at den sekten som var blitt oppkalt etter ham på ingen måte var dødd ut på den tiden.

Ca. 640 e.Kr. *Chron. Alex*. s. 514 – Josefus forteller i sin attende bok om oldtiden om hvordan den hellige mannen døperen Johannes ble henrettet på grunn av Herodias, Filips hustru, han som var bror til Herodes selv, for Herodes hadde skilt seg fra sin tidligere hustru som var i live og var hans lovformelige hustru og datter til Aretas, kongen over petreerne. Og da Herodes hadde tatt Herodias fra hennes ektemann mens han ennå var i live og av denne grunn også drepte Johannes, gikk Aretas til

krig mot Herodes fordi hans datter ble behandlet så respektløst. I denne krigen sier han at Herodes' hær ble ødelagt, og at han led denne ulykken på grunn av sin ondskap mot Johannes. Josefus forteller også at Herodes mistet sitt kongedømme på grunn av Herodias, og at han sammen med henne ble forvist til Lyon, osv.

Sidene 526-527. At vår Frelser forkynte sitt budskap i tre år, er stadfestet både ved rimelige overveielser og fra de hellige evangeliene, samt fra Josefus' skrifter, og at han var en vis mann blant hebreerne, osv.

Sidene 584-586. Josefus forteller i sin femte bok om jødenes kriger at Jerusalem ble tatt i Vespasians tredje (andre) år, som var førti år etter at de hadde våget å drepe Jesus, og der sier han at Jakob, vår Herres bror og tilsynsmann i Jerusalem, ble kastet ned fra tempelet, og de drepte ham med steining.

Ca. 740 e.Kr. *Anastasius Abbas contr. Jud* – Josefus som er en av deres egne forfattere, sier om Kristus at han var en rettferdig og god mann og viste det ved å være gudbenådet og hjalp mange ved tegn og undere.

Ca. 790 e.Kr. *Gregorius Syncellus Chron*. side 39 – disse ulykkene rammet jødene som en hevn for den rettferdige Jakob som var bror til Jesus som ble kalt Kristus, fordi de hadde drept ham som var en ytterst rettferdig person. Og Ananus, en person med en slik karakter, mente at han hadde en passende anledning fordi Festus var død, og Albinus som bare var underveis, samler dermed dommerne til synedriet, og fremstiller for dem Jakob som var bror til Jesus som ble kalt Kristus, samt noen av hans trosfeller, og da han hadde anklaget dem for å ha brutt loven, overlot ham dem til å bli steinet. Men de av borgerne som var de mest upartiske og de mest urolige over lovbruddene, likte ikke det som ble gjort. De sendte også bud til kong Agrippa og ba ham om å sende beskjed til Ananus at han ikke skulle gjøre noe slikt mer, for det han hadde gjort, kunne ikke rettferdiggjøres..osv.

Ca. 850 e.Kr. *Johan. Malela Chron*. bok 10 – Fra den tiden begynte jødenes undergang, som Josefus, jødenes filosof, har skrevet, og han sa at fra den tiden jødene korsfestet Kristus som var en god og rettferdig mann – om det passer seg å kalle ham en mann og ikke Gud – ble landet Judea aldri fri for ulykker. Disse ting har Josefus skrevet om i sine bøker.

Ca. 860 e.Kr. *Photius Cod*. bok 48 – Jeg har lest Josefus avhandling *Om universet*, som jeg ellers har sett med tittelen *Universets substans*. Det består av to små avhandlinger. Han omtaler kortfattet verdens opprinnelse. Han taler imidlertid om Kristi guddom som er vår sanne Gud på en måte som ligner meget på det vi sier, og han erklærer at navnet Kristus tilhører ham og skriver om hans uutsigelige forhold til sin Fader som ikke kan lastes, noe som kanskje kan få noen til å tvile på om Josefus var forfatter av dette verket, selv om hans skrivemåte slett ikke skiller seg fra mannens andre verker. Jeg har imidlertid funnet i noen papirer at denne forelesningen ikke ble skrevet av Josefus, men av Gaius, en presbyter.

Cod. 238. Herodes som var fjerding-fyrste i Galilea og Perea, var sønn av Herodes den store, og han ble forelsket, som Josefus sier, i sin bror Filips hustru som het

Herodias, og som var barnebarn til Herodes den store og datter til hans sønn Aristobulus, som han hadde drept. Agrippa var også hennes bror. Herodes tok henne fra hennes ektemann og giftet seg med henne. Det var han som drepte døperen Johannes, den store mannen, forløperen for Kristus, da han var redd for (som Josiefus sier), at han skulle gjøre oppstand blant folket, for de fulgte alle Johannes' befalinger på grunn av hans gudfryktige karakter. Vår Frelsers lidelse skjedde på denne tiden.

Cod. 33. Jeg har lest krøniken om Justus fra Tiberias. Han utelater størsteparten av det som er nødvendig å fortelle, men siden han er infisert av jødiske fordommer og selv er født jøde, nevner han overhodet ikke noe om Kristi komme, om det han gjorde eller om miraklene.

De usikre tider, Macarius in Actis Sanctorum, bind 5, side 149 *ap Fabric. Joseph*. side 61 – Josefus som er prest i Jerusalem og skrev sann historie om jødene, bevitner at Kristus, den sanne Gud var kommet i kjød og ble korsfestet og sto opp igjen den tredje dag, og hans skrifter er oppbevart i det offentlige bibliotek. Så sier han: "På denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann, om det er lov til å kalle han et menneske, for han gjorde underfulle ting. Han var en lærer som underviste om slike ting som blir mottatt med glede. Han tiltrakk seg mange, både jøder og hedninger. Han var selveste Kristus, men da Pilatus hadde dømt ham til korset, etter påtrykk fra de fremste menn blant oss, ble han ikke sviktet av dem som elsket ham, for han viste seg levende for dem den tredje dagen, slik de hellige profetene hadde forutsagt om ham, i tillegg til ti tusen underfulle ting. Og den stammen av kristne, som har sitt navn fra ham, er ikke utdødd ennå i dag." Da denne hebraiske forfatteren har innskrevet sitt vitnesbyrd om vår Herre i sine bøker, hva slags forsvar gjenstår da for de som ikke tror dette?

Ca. 980 e.Kr. *Suidas in voce Ιησους* – Vi har funnet at Josefus, som har skrevet om erobringen av Jerusalem (som Eusebius Pamphilii ofte omtaler i sin *Kirkehistorie*), sier åpent i sine memoarer om fangenskapet at Jesus gjorde tjeneste i tempelet sammen med prestene. Slik har vi funnet at Josefus har sagt – en mann fra eldgamle tider, og ikke lenge etter apostlene..osv.

Ca. 1060 e.Kr. *Cedrenus. Compend. Histor*. side 196 – Josefus skriver faktisk følgende om døperen Johannes: Noen av jødene mente at ødeleggelsen av Herodes' hær kom fra Gud, og at han ble rettferdig straffet for den straffen han hadde påført Johannes som ble kalt *døperen*, for Herodes drepte ham, og han var en god mann som befalte jødene å gjøre rettferdighet både mot hverandre og frykte Gud og så komme og bli døpt. Og når det gjelder Kristus, sier Josefus at "på denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann, om det er lov å kalle han et menneske, for han gjorde underfulle ting. Han var en lærer som underviste om slike ting som blir mottatt med glede. Han tiltrakk seg mange, både jøder og hedninger, og da Pilatus hadde fått ham korsfestet, ble han ikke sviktet av dem som elsket ham, for han viste seg levende for dem den tredje dagen, slik de hellige profetene hadde forutsagt om ham.

Ca.1080 e.Kr. *Theophylact in Joan*. bok 13 – jødenes by ble tatt, og Guds vrede var opptent mot dem, slik også Josefus bevitner at det kom over dem på grunn av Jesu død.

Ca.1120 e.Kr. *Zonaras Annal*, bind 1, side 267 – sier at Josefus i sin attende bok om *Jødenes oldtid* skriver om vår Herre og Gud Jesus Kristus: "På denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann, om det er lov til å kalle han et menneske, for han gjorde underfulle ting. Han var en lærer som underviste om slike ting som blir mottatt med glede. Han tiltrakk seg mange, både jøder og hedninger. Han var selveste Kristus, og da Pilatus hadde dømt ham til korset, etter påtrykk fra de fremste menn blant oss, ble han ikke sviktet av dem som elsket ham, for han viste seg levende for dem den tredje dagen, slik de hellige profetene hadde forutsagt om ham, i tillegg til ti tusen andre underfulle ting, og den stammen av kristne, som har sitt navn fra ham, er ikke utdødd ennå i dag."

Ca. 1120 e.Kr. *Glycus Annal.* side 234 – da var vismennene Filon og Josefus berømte. Sistnevnte er blitt kalt sannhetselskeren fordi han roser Johannes som døpte vår Herre og fordi han på samme måte vitnet om Kristus, at han var en vis mann og gjorde store undere, og at etter at han ble korsfestet, viste seg den tredje dag.

Ca. 1170 e.Kr. *Gotfridus Viterbiensis Chron*. side 366 *e Vers. Rufini* – Josefus forteller at det utbrøt en stor krig mellom Aretas, kongen over araberne og Herodes på grunn av den synd som Herodes hadde gjort mot Johannes. Den samme Josefus skriver dette om Kristus: "På denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann, om det er lov å kalle han et menneske, for han gjorde underfulle ting. Han var en lærer som underviste om slike ting som blir mottatt med glede. Han tiltrakk seg mange, både jøder og hedninger. Han var selveste Kristus, men da Pilatus hadde dømt ham til korset, etter påtrykk fra de fremste menn blant oss, ble han ikke sviktet av dem som elsket ham, for han viste seg levende for dem den tredje dagen, slik de hellige profetene hadde forutsagt om ham, i tillegg til ti tusen underfulle ting, og den sekten av kristne som har sitt navn fra ham, er ikke utdødd ennå i dag."

Ca. 1360 e.Kr. *Nicephorus Callistus Hist. Eccles.* bok 1 side 90-91 – Denne fjerdingfyrsten Herodes) stadfestes ikke bare i de hellige evangeliene, men også av Josefus, sannhetselskeren som også omtaler hans brors hustru Herodias som Herodes hadde tatt fra ham mens han levde og giftet seg med henne etter at han hadde skilt seg fra sin lovformelige hustru som var datter av Aretas, kongen over araberne i Petra. Han giftet seg med Herodias og levde sammen med henne, og på grunn av dette drepte han Johannes og kom i krig med Aretas fordi hans datter var blitt skammelig behandlet, og i denne krigen forteller han at hele hæren til Herodes ble ødelagt, og at han led dette på grunn av sitt urettferdige drap på Johannes. Han legger også til at Johannes var en ytterst rettferdig mann. Han omtaler også hans dåpshandlinger, og det stemmer helt med evangeliet. Han forteller også at Herodes mistet sitt kongedømme på grunn av Herodias, og med henne ble han forvist til Vienna som var et sted for eksil, en by ved grensen i Gallia og ligger helt mot vest.

Ca. 1450 e.Kr. *Hardmannus Schedelius Chron*. side 110 – Jøden Josefus, som ble kalt Flavius og var prest og sønn av Matthias, og som var nasjonens prest og en berømt historiker og dyktig i mange ting. Han var i sannhet en god mann med en glimrende karakter, og hadde den mest opphøyde aktelse for Kristus.

Ca. 1480 e.Kr. *Platina de Vitus Pontificum in Christo* – Jeg skal unngå å nevne hva Kristus gjorde inntil det 30. år av sitt liv, da han ble døpt av Johannes, Sakarias' sønn, fordi ikke bare evangeliene og epistlene er fulle av disse gjerningene hans som han utførte på den mest glimrende og hellige måte, men de bøkene som var langt fra hans livsstil og handlemåte, er også fylt av de samme tingene. Flavius Josefus selv, som skrev tjue bøker om *Jødenes oldtid* på gresk, da han kom så langt som til tiden for keiser Tiberius, sier at "På denne tiden var det en mann som het Jesus, en vis mann, om det er lov å kalle han et menneske, for han gjorde underfulle ting. Han var en lærer som underviste om slike ting som blir mottatt med glede. Han tiltrakk seg mange, både jøder og hedninger. Han var selveste Kristus, men da Pilatus hadde dømt ham til korset, etter påtrykk fra de fremste menn blant oss, ble han ikke sviktet av dem som elsket ham, for han viste seg levende for dem den tredje dagen, slik de hellige profetene hadde forutsagt om ham, i tillegg til ti tusen underfulle ting, og den sekten av *kristne* som har sitt navn fra ham, er ikke utdødd ennå i dag."

Josefus bekrefter også at døperen Johannes var en sann profet og derfor var aktet av alle, men ble drept i Macherus' slott av Herodes, sønn av Herodes den store, kort før Kristi død – ikke fordi han var redd for seg selv og sitt rike, som forfatteren sier – men fordi han begikk incest og giftet seg med Herodias, Agrippas søster, og hustru til den ulastelige mann, hans bror Filip.

Ca. 1480 e.Kr. *Trithemius Abbas de Scriptor. Eccles*. – Jøden Josefus roste ofte de kristne selv om han fortsatte som jøde, og i sin attende bok om oldtiden, skrev han ned et glimrende vitnesbyrd om vår Herre Jesus Kristus.

OBSERVASJONER FRA DISSE VITNESBYRDENE OG SITATENE

I. *Stilen* i alle disse originale vitnesbyrdene av Josefus er nøyaktig den samme som Josefus bruker, og spesielt stilen i de delene av *Jødenes oldtid* der vi finner dem. Dette, og heller ikke de andre om døperen Johannes og Jakob den rettferdige benektes av noen, og er likeså uimotsigelige som de som dreier seg om Kristus.

II. Disse vitnesbyrdene må derfor absolutt være skrevet av Josefus selv, og det er nesten umulig at han fullstendig skulle utelate noe vitnesbyrd om Jesus Kristus, nei, for hans vitnesbyrd om døperen Johannes og Jakob den rettferdige er så høyverdige, og han tilla dem en så storartet karakter, og derfor er det umulig at hans vitnesbyrd om Kristus og hans karakter skulle være noe mindre prisverdig. Kunne den samme forfatter som gav en slik fullstendig og praktfull karakteristikk av døperen Johannes, forløperen til Jesus av Nasaret, der alle hans disipler av ham ble ledet til Jesus fra Nasaret som den sanne Messias, slik at alle hans disipler ble disipler av Jesus fra Nasaret, ikke kunne annet enn selv si noe prisverdig om Jesus fra Nasaret? Og dette nettopp i historien om den tiden da han ble født, levde og døde, og det mens forfatteren levde bare kort tid etter ham i det samme landet der han ble

født, levde og døde. Noe annet er nesten utrolig. Denne samme forfatteren som gav en slik storartet karakteristikk av Jakob den rettferdige, samtidig som han kalte ham Jakob, Jesu bror, han som ble kalt Kristus, der denne Jakob var en av de fremste disiplene eller apostlene til Jesus Kristus, og som i mange år hadde vært den eneste kristne tilsynsmann hos de troende jødene i Judea og Jerusalem, i nettopp de dagene og i landet til nærværende forfatter, kunne han, sier jeg, utelate noe, nei, la være å si noe prisverdig om Jesus Kristus selv, hvis disippel og tilsynsmann Jakob absolutt var? Nei, noe slikt er nesten helt utrolig. Hør hva Ittigius ved denne anledning sier, og han er en av de viseste og mest lærde av alle dem som nylig har funnet å ville gi opp sitt vitnesbyrd om Kristus, slik det står i hans manuskripter fordi han mente det var falskt: "Hvis noen motsier meg i at Josefus ikke har utelatt døperen Johannes, Kristi forløper, og at han derfor ikke skulle ha utført sin oppgave som en god historiker, hvis han hadde vært fullstendig taus angående Kristus, skal jeg frimodig erklære at Josefus ikke var fullstendig taus om Kristus. Nei, jeg vil påstå at når Josefus talte om Kristus, unnlot han ikke å rose ham, for vi bør ikke henge oss opp i det inngrodde hatet de moderne jødene har mot Kristus og jødenes oppførsel. Apostlene gjorde daglig undergjerninger i Kristi navn og satte i dem en hellig skrekk."

III. Det berømte uttrykket i dette vitnesbyrdet fra Josefus om Kristus, *Dette var Kristus*, betyr ikke at Jesus var *Guds Kristus*, eller jødenes *sanne Messias*, men denne Jesus var forskjellig fra alle de andre med samme navn, og dem var det ikke få av, slik Josefus selv nevner, ved at han legger til det andre navnet Kristus. Mannen var ikke eldre enn ham som hele verden kjente ved navnet *Jesus Kristus* og hans etterfølgere ved betegnelsen *kristne*. Dette anser jeg for å være en opplagt sak av følgende grunner:

(1) Da Josefus skrev *Jødenes oldtid* for grekerne og romerne, ville de ellers ikke kunne forstå hans ord. Både jødene og senere de kristne som visste at han var den store Messias og den mannen som måtte være Kristus, den av Gud *salvede*, og skulle gjøre tjeneste som *Konge, Prest* og *Profet* for Guds folk, kunne klart forstå dette uttrykket. Men som sagt, skrev ikke Josefus til jøder eller kristne, men til grekere og romere som ikke kjente til noe av dette, men visste meget godt at en fremstående person som levde i Judea og het *Jesus Chrest* eller *Jesus Christ*, hadde grunnlagt en ny og tallrik sekt og hadde tatt den sistnevnte tittelen som sitt navn og fantes over alt, og som etter ham ble kalt *Chrestians* eller *Kristne*. Bare på denne måten kunne de forstå disse ordene av Josefus, og på denne måten ville han også at de skulle forstå dem, og Josefus bruker heller aldri det hebraiske uttrykket *Messias* noe sted i sine skrifter, og heller ikke det greske uttrykket *Kristus* noe annet sted.

(2) Josefus selv forklarer så å si sin egen mening i den siste delen av dette avsnittet der han sier at de kristne hadde sitt navn fra Kristus, uten en ekstra stavelse som om han virkelig mente at han var den sanne Messias eller *Guds Kristus*. Videre ser det ut for meg at han forklarer sin oppfatning på det andre stedet hvor han nevner Kristi navn, og det er der han omtaler Jakob som ble dømt av Ananus, og her kaller han ham *Jesu bror*, og ikke at han var den *sanne Messias*, eller *den sanne Kristus*, men bare *at han ble kalt Kristus*.

(3) Det er klart at Josefus' hensikt ikke var at han skulle erklære seg selv som

kristen, eller selv tro på Jesus som den sanne Messias. Hadde det vært hans hensikt, ville han opplagt ha forklart betydningen av ordet Kristus for sine greske og romerske lesere, og han ville gitt en mye mer fullstendig og omfattende beretning om Kristus og om den kristne religion. En slik bekjennelse ville på den tiden ikke ha vært noen anbefaling for ham eller hans nasjon, hverken for grekerne eller romerne. Ved sin beskrivelse om oldtiden er han hos begge disse folkene kjent for å være svært grundig.

(4) Josefus' vanlige måte å omtale historiske fakta på, samt andres oppfatning, er slik at han sjelden forteller oss om sin egen mening, dersom vi ikke forsiktig prøver å hente det ut fra hva han skriver om historien eller om hva andre mener. Dette fremgår tydelig av Josefus' skrifter, og spesielt av det han skriver om døperen Johannes og om Jakob den rettferdige, slik at denne forståelsen er svært sannsynlig og samstemmer godt med Josefus' måte å skrive på i lignende tilfeller.

(5) Dette ser ut til å være den vanlige oppfatningen hos alle de gamle, og det uten unntagelse hos dem som siterer ham, og selv om de nesten over alt sier at teksten er korrekt, går de over alt ut fra at Josefus fremdeles er en ikke-troende jøde, og heller ikke en kristen. Nei, Hieronymus viser seg å være overbevist om denne tolkningen, og at Josefus ikke hadde tenkt å si noe mer enn dette med disse ordene, og ifølge hans vanlige måte å lese historikerne på, var dette den vanlige oppfatningen, ikke bare etter ordene, men etter sammenhengen (og den tror jeg at vi har foran oss i to tilfeller fra Josefus), der han sier *Credebatur esse Christus*, dvs. *han ble trodd å være Kristus*. Pilatus' måte å skrive på er helt parallell, da han satte det over korset: *Dette er Jesus, jødenes konge* (Matt.27,31), som er tydelig forklart av ham selv ellers, og er i tråd med denne uttalelsen: *Hva skal jeg gjøre med Jesus, som de kaller Messias*? (Matt.27,17 og 22). Vi kan fullstendig bekrefte dette fra Pilatus' innskrift på korset, nemlig at han her tilkjennegav seg selv som *en som trodde på Kristus* som *den virkelige jødenes konge*, slik vi kan se det av Josefus' ord, at han også tilkjennegav seg som en som virkelig trodde at han var den sanne Messias.

IV. Selv om Josefus ikke her mener å erklære seg åpent som en kristen, kunne han bestemt ikke tro alt som han hevder om Jesus Kristus, hvis han ikke var så langt unna å være en kristen som de jødiske nasarenerne eller ebjonittene som trodde at Jesus fra Nasaret var den sanne Messias, uten å tro at han var mer enn et menneske, for de trodde også at det var nødvendig å overholde seremoniene i Moseloven som frelsesvei for menneskene. Dette var de to hovedartiklene i den jødisk-kristne tro, selv om det var i opposisjon til alle de tretten apostlene av Jesus Kristus i det første århundret, og i opposisjon til hele Kristi katolske kirke også i de følgende århundrer. Jeg har for øvrig bevist at Josefus i sitt stille sinn ikke kunne være noe annet enn en nasarener eller ebjonittisk jødekristen, og jeg har lagt merke til at hele hans vitnesbyrd og alt det Josefus sier om døperen Johannes og om Jakob, så vel som hans fullstendige taushet om alle de andre apostlene og deres trosfeller, passer fullstendig sammen med denne kategorien og ingen annen. For meg er det aldeles forbausende at alle vår lærde menn som nylig har vurdert disse vitnesbyrdene til Josefus, unntatt de omvendte jødiske galaterne, skulle ha unngått en så åpenbar og naturlig observasjon. Vi kjenner det alle fra apostelen Jakobs egne ord (Ap.gj.21,20), at så *mange ti tusener av jødene trodde på Kristus* i det første

århundret, og *vi er alle nidkjære for seremoniloven*, eller så er vi ikke annet enn nasarenere eller ebjonittiske kristne. Om det skulle finnes noen andre grunner til å tro at Josefus i en viss forstand var en troende eller en kristen, unntatt disse som er ganske sterke grunner, så kan ikke det øvrige annet enn samstemme med at han ikke kunne være noe annet enn en nasarener eller ebjonittisk kristen, og jeg regner dette som en nøkkel til å forstå hele saken.

V. Siden Josefus i hjerte og samvittighet viser seg ikke å ha vært noe annet enn en nasarener eller en ebjonittisk kristen, og derfor sammen med dem forkastet alle våre greske evangelier og greske bøker i Det nye testamente, og kun fikk de hebraiske evangeliene til nasarenerne og ebjonittene i deres stil, og går ut fra *Det hebraiske evangelium*, eller *det etter Matteus*, må vi alltid betrakte det som det nasarenske eller ebjonittiske evangelium, sammen med de andre nasarenske og ebjonittiske skrift-fragmenter, når vi betrakter utsagnene av Josefus om Kristus og kristendommen. Siden dette evangeliet har utelatt alt som står i begynnelsen av Matteus- og Lukas-evangeliet, og begynte med virksomheten til døperen Johannes der den første delen av historien forteller om barnemordene og om manntallet og skattleggingen under keiser Augustus og Herodes, er det ikke så rart at Josefus ikke har brydd seg om å bevare disse fortellingene for oss. Og når vi derfor finner at Josefus så helt spesielt kaller Jakob Kristi bror ved å kalle ham *Jakob den rettferdige* og beskriver ham som en *særdeles god og rettferdig mann,* bør vi huske at han er beskrevet slik i Det hebraiske evangeliet og i de andre ebjonittiske skriftfragmenter etter Hegesippus, men ingen andre steder, etter det jeg kan huske fra den eldste tid. Vi kan heller ikke regne med at de mente noen annen *rettferdighet* enn den *som var etter jødisk lov*, ifølge apostelen Paulus (Fil.3,4-6) før han ble en kristen, da han bekjente seg til å være *ulastelig*. Når således Josefus med de andre jødene, hevdet at ulykkene som hjemsøkte vår nasjon under Vespasian og Titus med ødeleggelsen av Jerusalem, skyltes det barbariske mordet på den rettferdige Jakob, bør vi huske det vi har lært fra de ebjonittiske skriftfragmentene etter Hegesippus, og at ebjonittene tolket profeten Esaias som forutsa dette mordet og de ulykkene som fulgte: *La oss fjerne den rettferdige, for han er unyttig for oss, derfor skal de ete og drikke frukten av sine egne veier* (Es.3,10).* Når derfor Josefus slik vi har sett, sier at de mest rettferdige borgerne i Jerusalem og de som var de mest nidkjære for loven og noen av hans venner og medkristne, var svært urolige på grunn av dommen over Jakob, den som ble felt av overpresten og det høye råd om lag år 62 e.Kr., og erklærer at han selv var en av de jødene som mente at de fryktelige ulykkene som kom over nasjonen, var en gjengjeldelse fra Gud for deres mord på Jakob om lag år. 68 e.Kr., kan vi lett se at dette var oppfatningen til omvendte jøder eller ebjonitter. Denne overpresten og synedriet som alltid forfulgte de kristne og nå fordømte dem, og gruppen av de vantro jødene som man antar måtte lide fordi de hadde myrdet Jakob som var lederen for nasarenerne og de ebjonittiske kristne i Judea, kunne absolutt ikke være av en slik oppfatning, og Josefus kunne ikke ha hatt en slik oppfatning som han tilkjennegir, uten at han hadde den sterkeste tilknytning til den kristne religion og uten å være en kristen jøde i hemmelighet, dvs. en nasarener eller ebjonitt. Dette er et sterkt argument for at det var det han var, og ikke noe annet. Og da Josefus nylig ble sitert i Suidas, som stadfestet at Jesus gjorde tjeneste med prestene i tempelet, er dette ikke i strid med ebjonittenes oppfatning. Hegesippus stadfester også det samme om den rettferdige Jakob.

*Denne teksten står ikke slik i våre nåværende bibelutgaver, men viser antagelig til Jes.6,11 i den norske bibelen.

VI. I det første sitatet av det berømte vitnesbyrdet om vår Frelser fra Tacitus, er nesten alt som er sant om jødene, hentet fra Josefus, noe som vi vil vise i *Den tredje avhandlingen* heretter.

VII. Den andre forfatteren jeg har brukt til dette er Justin Martyr, en som er såpass samtidig med Josefus at han kan være født om lag på den tiden da han skrev *Jødenes oldtid*. Han henviser til *Jødenes oldtid* ved uttrykkelig å nevne navnet, og selv om han ikke direkte siterer den, ser han ut til å hentyde til dette vitnesbyrdet om vår Frelser når han her hevder overfor jøden Tryfon *at hans nasjon opprinnelig visste at Jesus hadde stått opp fra de døde, og hadde steget opp til himmelen, som profetene hadde forutsagt*. Da det hverken nå eller sannsynligvis heller ikke på Justins tid fantes noe jødisk vitnesbyrd som passer så godt til det som Justin her sier om disse jødene, i likhet med det av jøden Josefus som vi her har foran oss, og det ser virkelig heller ikke ut for meg at han har hatt noe annet i tankene enn nettopp dette vitnesbyrdet der Josefus sier at "Jesus viste seg levende for sine etterfølgere på den tredje dag etter sin korsfestelse, slik de hellige profetene hadde forutsagt i tillegg til de ti tusen andre underfulle ting om ham."

VIII. Den tredje forfatteren jeg har sitert vedrørende Josefus' vitnesbyrd om døperen Johannes, om Jesus fra Nasaret og om Jakob den rettferdige, er Origenes, som i alle henseender har sitert ham om døperen Johannes' strålende karakter, og om Jakob den rettferdige, mens hans antatte fullstendige taushet om hans vitnesbyrd om Kristus, blir vanligvis påstått å være hovedargumentet mot at det er ekte, og spesielt på grunn av formuleringen *dette var Kristus*, og fordi han to ganger forsikrer oss at *Josefus* etter hans mening *ikke anerkjente Jesus som Kristus*. Når det gjelder denne siste formuleringen, har jeg allerede vist at Josefus som her skrev dette til grekerne og romerne, ikke la en slik mening i dette, slik jøder og kristne forstår det, for jeg har også lagt merke til at alle de gamle fremdeles, i likhet med Origenes, trodde at Josefus ikke anerkjente Jesus som den sanne Messias i den jødiske og kristne betydning, til tross for at de uttrykkelig holder dette sitatet fra Josefus for å være ekte. Hvis vi ikke mener at Origenes hadde en annerledes forståelse av disse ordene fra alle de andre fra den gamle tiden, kan vi ikke konkludere ut fra Origenes' påstand, at han ikke hadde noe manuskript med disse ordene, for ikke å si at det i det hele tatt var sannsynlig at hans eksemplar avvek litt fra de andre sitatene av denne setningen, eller at han hadde utelatt den helt, og av den grunn må man anta at han ikke hadde resten av vitnesbyrdet, selv om jeg ser at en slik antagelse overhodet ikke er nødvendig. Men det ser ut for meg at Origenes gir oss flere indikasjoner på at minst hoveddelen av dette vitnesbyrdet var med i manuskriptet hans.

(1) Da Origenes introduserte Josefus' vitnesbyrd om Jakob den rettferdige, og mente at de ulykkene som jødene var rammet av, skyltes en guddommelig gjengjeldelse mot vår nasjon for å ha drept Jakob og ikke på grunn av Jesus, bruker han en uttrykksmåte som på ingen måte er nødvendig til dette formål, og som heller ikke skriver seg fra Josefus, at de hadde drept *Kristus slik det var forutsagt i profetiene*. Hvorfra kunne dette uttrykket ha kommet inn i Origenes' sinn, når han siterte Josefus' vitnesbyrd om Kristi bror, og etter hukommelsen hentet en setning fra Josefus om Kristus selv, nemlig at *profetene hadde forutsagt hans død og oppstandelse, samt ti tusen andre underfulle ting om ham*?

(2) Hvordan kunne Origenes bli så overrasket slik vi ser at han var, over at Josefus hevdet at Jerusalems ødeleggelse skyldtes drapet på Jakob den rettferdige, og ikke fordi de hadde drept Jesus, dersom han ikke hadde visst at Josefus tidligere hadde talt om Jesus og hans død, og at han trodde godt om Jesus, noe han ikke hadde kunnet vite bedre og mer autentisk enn fra dette vitnesbyrdet? Og heller ikke de ordene han bruker her, at Josefus ikke var *langt fra sannheten*, kan vitne om noe annet enn nettopp det vitnesbyrdet vi har foran oss.

(3) Hvordan kan den samme Origenes, ved en annen nesten lik anledning, da han nettopp hadde skrevet ned Josefus' vitnesbyrd om Jakob den rettferdige, Jesu bror som ble kalt Kristus, si at "det kan stilles spørsmål om hvorvidt jødene mente at Jesus var en mann, eller om de trodde at han var et guddommelig vesen?" Dette ligner så på den femte og den sjette delen av Josefus' vitnesbyrd at *Jesus var en vis mann, om det er tillatt å kalle ham menneske*, at det er høyst sannsynlig at Origenes antydet dette, og at man desto mer må bygge på dette fordi alle de ikke-troende jødene, og alle de andre nasarener-jødene, enstemmig anså Jesus som kun et menneske, sønn av Josef og Maria, og jeg tror ikke det er mulig å finne noen jøde unntatt Josefus, som på en måte for å samstemme med romerne og de katolske kristne som så på ham som en Gud, ville si noe annet enn at han *var en Gud*.

(4) Hvordan kan Origenes to ganger så uttrykkelig fastslå at *Josefus selv ikke påsto* at *Jesus var Kristus* i den jødiske betydning, til tross for hans sitater av slike glimrende vitnesbyrd fra ham om Johannes som forløperen og om Jakob den rettferdige som var hans bror og en av hans fremste disipler? Det er overhodet ingen setning hos Josefus som sannsynligvis skulle overbevise Origenes om dette mer enn det berømte vitnesbyrdet vi har foran oss her, slik han og alle de gamle forsto det, at han virkelig ble kalt Kristus, men ikke på noen annen måte enn slik det vanlige navnet som sekten de kristne var oppkalt etter, og der han hele tiden taler om de kristne som en sekt som var i emning, og hvis stifter var en vidunderlig person, og hans etterfølgere elsket ham og sannheten, men likevel *en sekt han ikke selv hadde sluttet seg til*. Denne forståelsen synes jeg er meget naturlig, og jeg tviler på at jeg kan gi noen annen grunn enn dette, for på denne tiden er alt om Josefus alt for sannsynlig til å benekte, og språket hans er andre steder så tilsvarende når han taler om Jakob som Jesu bror, og ikke om *Jesus som var Kristus*, men om *Jesus som ble kalt Kristus*, og at dette kunne ha gitt Origenes denne oppfatningen.

IX. Det er to bemerkelsesverdige setninger hos Suidas og Theophylactus som er skrevet ned som sitater etter Josefus – den førstnevnte, at *Jesus deltok med prestene i tempelet*, og den senere om Jerusalems ødeleggelse og om jødenes ulykker som kom av at de *hadde drept Jesus*, noe som ikke finnes i noen av våre manuskripter og heller ikke er sitert derfra av noen eldre forfattere, og de stemmer absolutt ikke med de andre ekte manuskriptene. Men siden Suidas siterer denne teksten fra et skrift av Josefus som han kaller "*Minner om jødenes fangenskap*," en bok som man aldri har hørt om noe annet sted, og fordi begge sitatene ikke taler imot at Josefus var nasarener eller ebjonitt, våger jeg ikke å konkludere med at de er falske, men må stille dem i bero til de lærdes ytterligere vurdering.

X. Den store kritikeren Photius fra det niende århundret, var ikke antatt å ha dette

vitnesbyrdet av Josefus, og for øvrig anså det for å være falskt, og da han i sitt utdrag fra Josefus' oldtidshistorie ikke nevner dette uttrykkelig – er dette svært underlig! At det avsnittet som hele tiden er blitt sitert fra Josefus' manuskripter før Photius' dager, så vel som alle de som er blitt sitert etter hans tid, ikke skulle anses for å være i hans manuskript, fordi han ikke uttrykkelig nevner det i visse korte og ufullstendige utdrag, har ikke på noen måte noe med dette å gjøre. De som legger vekt på denne tausheten hos Photius, ser ikke ut til å ha brydd seg om kvaliteten og knappheten i disse utdragene. De inneholder lite eller ingen ting, noe som han i utgangspunktet erkjenner, men det som vedrører Antipater, Herodes den store, hans brødre og hans familie, og det de utførte inntil den yngre Agrippas tid, og Cumanus, guvernøren i Judea, femten år etter vår Frelsers død, uten ett ord om Pilatus eller noe av det som skjedde under hans regjering, var likevel det eneste passende stedet der dette vitnesbyrdet kunne ha vært omtalt. Men da Photius derfor som vi har sett, synes å anta det manuskriptet som noen mente tilhørte Josefus, *Om universet*, virkelig var ekte fordi det taler om meget opphøyde ting angående Kristi evige opprinnelse og guddom, ligner dette mer på hans kunnskap og tro på det samme som Josefus talte om ham på et annet nivå, og kunne derfor neppe være noe annet enn det vitnesbyrdet vi har her foran oss. Og når vi også ser at når han omtaler *Jødenes historie* og nevner Justus og Tiberias som var infisert av jødenes fordommer og ikke brydde seg om hans komme, hans gjerninger og om Jesu Kristi mirakler, samtidig som han ikke snakker på denne måten om Josefus selv, innebærer dette ganske naturlig at det her ikke var rette anledningen, og at Josefus selv hadde utelatt hans komme, hans gjerninger og mirakler, noe som han hadde skrevet om alle andre steder i alle de bøkene som Photius hadde sett i likhet med Justus og Tiberias. Men i dette berømte vitnesbyrdet som vi har foran oss, er det ytterst sannsynlig at Photius ikke bare hadde et eksemplar av dette vitnesbyrdet, men også trodde at det var ekte.

XI. Når det gjelder tausheten hos Clemens fra Alexandria som siterer Josefus' oldtidshistorie, men aldri siterer noen av de vitnesbyrdene vi nå har foran oss, er det slett ikke så merkelig, da han kun siterer Josefus én gang, og da bare om kronologien, bare for å bestemme hvor mange år som var gått fra Moses' dager inntil Josefus – slik at denne tausheten likeså godt kan bli brukt imot hundrevis av andre bemerkelsesverdige utsagn i Josefus' verker som mot dem vi har her foran oss.

XII. Den samme tausheten hos Tertullian innebærer heller ikke at disse vitnesbyrdene, eller noen av dem, ikke skulle være i manuskriptene fra hans tid. Tretullian gir aldri noe hint om Josefus' skriv mot Apion, bare generelt om kronologien, og det fremgår ikke på noen måte at Tertullian noensinne så Josefus' skrifter utenom disse, og det er slett ikke sikkert at han så de andre heller. Han hadde en spesiell anledning i sin disputt med jødene til å sitere Josefus fremfor noen annen forfatter, for å bevise fullbyrdelsen av profetiene i Det gamle testamente om Jerusalems ødeleggelse på den tiden. Dette beskriver han, men han siterer ham ikke en eneste gang ved denne anledning, så det ser ut for meg som om han aldri leste Josefus' greske oldtidshistorie eller hans bok om jødenes kriger. Dette er i det hele tatt ikke vanskelig å se, for Tertullian var en latinsk forfatter som levde i Afrika, og ingen av de afrikanske forfatterne som etter det jeg vet, siterer noen av Josefus' skrifter, og det er ikke bryet verdt å sitere disse avsnittene, for ikke å snakke om den tausheten hos senere skribenter, for det har svært liten betydning.

ANDRE AVHANDLING

GUDS BEFALING TIL ABRAHAM OM Å OFRE SIN SØNN ISAK.

Guds befaling til Abraham (1.Mos. 22) er i den senere tid blitt alvorlig misforstått av noen som våger å spekulere på meget gamle historiske fakta ut fra moderne tenkning, uten å ta hensyn til skikker, meninger eller omstendigheter i tiden da disse tingene skjedde. Fordi disse misforståelsene har vart så lenge, har Abrahams gjerning, som var så verdsatt av apostelen Paulus (Rom. 4,16-25) Jakob (kap. 2, 21-22), Hebreerbrevet (11, 17-19), samt Filon og Josefus i det første århundret, og av utallige andre etter det, blitt betraktet som et uvanlig tilfelle av en enkeltmanns dyd og om en heroisk tro og en frykt for Gud. I den hellige historie (1.Mos. 22,15-18) blir det høylig lovprist av *Paktens engel* i Guds eget navn. Det ble lovet ham en rik belønning, og fordi jeg vil si at denne befalingen nå til slutt i det attende århundret er blitt en snublestein hos oss, også for noen av de forstandige og gudfryktige, skal jeg forsøke å sette denne saken i dens rette lys, for å hjelpe den vitebegjærlige. Derfor skal vi overveie følgende:

1. At inntil den nåværende profane tidsalder, tror jeg det har vært tillatt for alle nøkterne personer som regnet seg som Guds skapninger, at Skaperen har en rettferdig makt over alle sine rasjonelle skapninger til å la deres liv bli så langt som han ønsker – og til å avslutte livet hvordan og når han måtte ønske – og å påføre dem sykdom etter sin vilje – og å flytte dem fra en tilstand eller et sted i sitt store himmelske palass til en eller et annet etter sin vilje, og at alle tenkende skapninger er bundet i henhold til plikt og interesse til å underkaste seg under den guddommelige vilje og å overgi seg til Guds gode forsyn i alle sine disposisjoner og avgjørelser. Jeg mener ikke å si at Gud kan eller noensinne gjør noe tilfeldig eller vilkårlig eller uten skikkelig grunn, da jeg tror på prinsippet i den naturlige og åpenbarte religion, at *han ikke hater noe av det han har skapt* (Visd. 11,14), at alt han gjør, uansett hvor trist det synes ved første øyekast, er bestemt til det beste for hans skapninger. Og resultatet vil fullt ut vise seg til slutt, men han er fremdeles ikke nødt til, og gir vanligvis ikke sine skapninger en beskrivelse av de spesielle grunnene for sine beslutninger straks, men prøver å oppøve dem til tro og tålmodighet, til resignasjon og lydighet i denne prøvetiden, og venter med å gi grunnene til den siste dag, nemlig *dagen for åpenbaringen av Guds rettferdige dom* (Rom. 2,5).

2. Hele historien i de siste tidsaldrene, fra Adam og inntil nå, viser at Den Allmektige Gud alltid har vist sin makt over menneskene uten straks å gi dem en forklaring på grunnene til det han gjør. Dessuten har de beste og klokeste menn i alle tidsaldre, hedninger så vel som jøder og kristne – Markus Antonius så vel som patriarkene Abraham og apostelen Paulus, alltid underkastet seg hans guddommelige forsyn og alltid erkjent at de sto i gjeld til Gud for hans ufortjente nåde og barmhjertighet ved enhver nytelse, men ikke kunne kreve noe av dette ved å appellere til hans rettferdighet, nei, ikke engang så mye som at det livet som inneholder disse gledene skulle forlenges. Når det behaget Gud å feie vekk den ugudelige menneske-rase ved en flom, både de uskyldige barna, så vel som de skyldige gamle synderne, og da det behaget ham å forkorte livene til menneskene etter syndfloden og fremdeles fortsatt ned til tiden for David og Salomo, behaget det ham også å ødelegge de urene byene

Sodoma og Gomorra med ild og svovel fra himmelen og å utrydde storparten av amorittene av landet Kanaan straks *deres ondskaps mål var fullt* (1.Mos. 15,16), og i disse tilfellene gjaldt det også de unge uskyldige barna sammen med de gamle forherdede synderne.

Det behaget Gud å sende en engel og ved ham ødelegge 185 000 assyrere (antallet er bekreftet av kaldeeren Berosus i tillegg til våre bibler) i Esekias' dager, da de fleste kvinner ikke syntes å ha noen annen spesiell skyld på seg enn det som vanlige soldater har i krig for ubetinget å adlyde sin konge Sankerib, hans generaler og hærførere. Og under pesten i Aten, London, Marseilles m.fl., ble så mange tusen rettferdige menn og kvinner med uskyldige småbarn plutselig feiet bort på grunn av en fatal smitte – jeg kan ikke huske at nøkterne menn har klaget over at Gud handlet urettferdig med sine skapninger under disse alvorlige hjemsøkelsene. Vi er heller ikke sikre på når slike hjemsøkelser virkelig er det, og vi vet heller ikke om ikke forkortelsen av menneskers liv kan være den største velsignelsen for dem, og forhindre en løpebane med grov ugudelighet som ville føre til en større ulykke i fremtiden. Det passer seg ikke for slike fattige, svake og uvitende skapninger som vi er, i vår nåværende tilstand å stille vår allmektige, all-vise og allgode Skaper og Velgjører til regnskap for noen av disse hendelsene. Vi kan ikke annet enn erkjenne at han har skapt oss, og ikke vi selv (Salme 100,3), at vi er ingen ting, og har ingen ting i oss selv som ikke er avhengig av ham, men at alt det vi har, alt det vi håper på, har vi fått av ham som en fri og ufortjent gave som han i sin rettferdighet kan ta fra oss igjen når det behager ham.

Alle vise og gode menn sier fremdeles det samme som den gudfryktige salmisten (Salm. 39,10), *jeg tier, jeg later ikke opp min munn, for du har gjort det, og med den tålmodige Job* (kap. 1,21 og 2,10), *skal vi få det gode av Guds hånd, og ikke det onde? Herren gav, Herren tok, Herrens navn være lovet*. Hvis denne forkortelsen, eller avbrytelsen av menneskers liv skulle gi grunn til en kritikk mot en guddommelig befaling, er det helt imot systemet i denne verden, og er en motstand mot det alminnelige og gudgitte, og mot den naturlige troen på det rettferdige forsyn, og har ikke noe å gjøre med den gudstroen som er blitt gitt ved åpenbaring, eller det som skjedde med Abraham som vi nå har foran oss, og er heller ikke svært forskjellig fra det som skjedde kort tid etter Abraham, og under diskusjonen mellom Job og hans venner, ved Elihus inspirasjon og Guds egen beslutning, da det guddommelige forsyn til slutt var blitt grundig avklart og rettferdiggjort, noe som uten tvil også vil bli klarest rettferdiggjort i den endelige dom.

3. Inntil denne profane tidsalder tror jeg at det også i alminnelighet er blitt forstått av alle nøkterne mennesker at en befaling fra Gud, tilstrekkelig tilkjennegitt på denne måten, har makt til å ta livet av enhver person uansett hvem han eller hun er. Jeg tviler på at både oldtidens og nåtidens fyrster, hærførere og dommere, endog de med det beste omdømme, har våget å ta livet av mennesker på grunnlag av en svakere myndighet. Heller ikke de mest skeptiske i vår tid avviser denne myndigheten, men vil heller prøve seg med en plausibel forklaring, selv om det munner ut i det samme, at en åpenbar uenighet om en befaling basert på Guds moralske karakter, som drapet på et enebarn synes å være, vil være et større bevis på at en slik befaling ikke kommer fra Gud. Ingen påstått åpenbaring kan bestemme noe slikt, og selv om

guddommelige åpenbaringer har vært fraværende så lenge at vi ikke kjenner så godt til hvordan slike åpenbaringer kommer til mennesker, og på grunn av den opplagte uenighet om hvorvidt befalinger kommer fra Gud, burde man nesten alltid la være å si at det er åpenbaringer. Likevel var det mye usikkerhet i tiden for de gamle Guds profeter eller for Abraham, Guds venn (Es. 41,8), som alltid ble ansett for å ha en full sikkerhet om disse åpenbaringene. Det som til slutt viste at de ikke var blitt bedratt, var at det som skjedde etterpå, stemte med det som var blitt åpenbart. Den første mirakuløse stemmen fra himmelen (1.Mos. 22,11-12) som kalte på Abraham, var ikke å utføre denne befalingen, og oppfyllelsen av disse herlige løftene ved den andre stemmen (1.Mos. 22,17-18) på betingelse av hans lydighet, er beviser på at det Abraham skulle gjøre var hellig og guddommelig, og rettferdiggjør hans adferd fullt og helt. Ordene i den første røsten fra himmelen vil heretter bli plassert på rette sted, mens de herlige løftene Abraham fikk for sin lydighet ved den andre røsten, må her bli henvist til versene 15-18. ”Og Herrens engel ropte enda en gang til Abraham fra himmelen og sa: Ved meg selv sverger jeg, sier Herren: Fordi du gjorde dette og ikke sparte din eneste sønn, så vil jeg storlig velsigne deg og gjøre din ætt såre tallrik som stjernene på himmelen og som sanden på havets bredd, og din ætt skal ta dine fienders porter i eie og i din ætt skal alle jordens folk velsignes fordi du lød mitt ord.”

Alle disse løftene er blitt prektig oppfylt, og det som er aller mest bemerkelsesverdig, er det siste og viktigste av dem at i *Abrahams ÆTT skal alle folk på jorden velsignes*, og dette løftet var ikke blitt gitt før nå. Det var blitt lovet ham to ganger (kap. 12,3 og 18,18) at i ham skulle alle jordens slekter velsignes, men at denne velsignelsen tilhørte fremtiden og skulle bli tildelt hans etterslekt i Messias, den store *sønn* og *ætt* som kun kom fra Abraham, og ikke var blitt åpenbart før dette forbausende eksempel på tro og lydighet da han var rede til å ofre sin enbårne sønn Isak. Det var nå blitt lovet ham, og er for lenge siden oppfylt ved Jesus fra Nasarets fødsel, *Davids sønn, og Abrahams sønn* (Matt. 1,1) som i høyeste grad fortjener vår oppmerksomhet. Og vi kan ikke tenke oss at noe annet enn en klar overbevisning om at denne befalingen som kom fra Gud, kunne inspirere en så god og øm far som Abraham til å ofre sin eneste og elskede sønn og dermed miste all den trøst han fikk av ham, og alle forventninger om en tallrik og lykkelig etterslekt etter dette.

4. Lenge før Abrahams dager hadde demoner og hedenske guder krevd, og fått menneskeoffer, og spesielt de ofrendes egne barn, både før og etter syndfloden. Denne praksisen hadde i så lang tid opphørt i Egypt, og skikken med dyreofringer var begrenset til noen få dyreslag i Herodots tid, slik han ikke ville tro at de noensinne ofret mennesker, for han sier at ”fabelen om at Herkules ble ofret til Jupiter i Egypt måtte være oppdiktet av grekerne som var fullstendig ukjente med egypternes karakter og deres lover, for hvordan skulle de ofre mennesker når det var ulovlig hos dem endog å ofre ville dyr, unntatt svin, okser, kalver og gjess?” Men det er åpenbart ifølge Sanchoniatho, Manetho, Pausanias, Diodorus Siculus, Filon, Plutark og Porfyrios, at slike ofringer skjedde hyppig både i Fønikia og Egypt, og det lenge før Abrahams tid, noe som Sir John Marsham og biskop Cumberland fullt ut har bevist. Nei, på andre steder (dog ikke i Egypt) fortsatte denne grusomme praksis lenge etter Abraham, helt inntil det tredje, om ikke helt til det femte århundret i den kristne tidsalder, inntil det ble helt avskaffet.

Ta ordene hos de opprinnelige engelske forfatterne slik de fleste fremgår av

originalene, i Sir John Marshams *Chronicon* sidene 76-78 og 300-304. ”Chronus ofret sin enbårne sønn som brennoffer til sin fader Uranus da det var sult og pest.” ”Chronus, som fønikerne kalte *Israel* (det skal være ***Il***), og som etter hans død ble viet til stjernen Saturn da han var konge, ofret en enbåren sønn som ble kalt Anobret som han hadde fått med en nymfe i dette landet, og som de av denne grunn kalte Jeud, for fønikerne kalte inntil denne dag en enbåren sønn med dette navn. I sin redsel for de store farer som truet landet på grunn av krig, kledde han sin sønn i kongedrakt, bygde et alter, og ofret ham.”

”Da fønikerne var i stor fare på grunn av krig, sult og pest, ofret de til Saturn en av de kjæreste av sitt folk som de valgte ut ved folkeavstemming, og Sanchoniathos' fønikiske historie er oppfylt med slike ofringer.” (Disse anser jeg for å ha skjedd før syndfloden).

”I Arabia ofret dumatierne et barn hvert år.”
”De forteller at de gamle (egyptiske) kongene ofret slike menn som hadde den samme farge som Tryfon, ved Osiris' gravmæle.

”Manetho forteller at de brente tyfoneiske menn levende i byen Idithyia (eller Ilithyia), og spredte asken som agner etter rensing av korn, og det ble gjort offentlig på et fastsatt tidspunkt under hundedagene.”

”Barbarene tillot lenge barnedrap som en hellig praksis, og det var godtatt av gudene, og dette praktiseres til bestemte tider både av privatfolk og konger.”
”Menneskeofringene som ble befalt av det dodoneiske oraklet, er omtalt i Pausanias' Achaics, i den tragiske historien om Coresus og Callirhoe, og det antyder klart at de fønikiske og egyptiske prestene hadde etablert dette dodoneiske oraklet før Amoses' tid, han som tilintetgjorde denne barbariske praksisen i Egypt.”

> Isqe adytis hæc tristia reportat:
> *Sanguine placastis ventos, et virgine cæsa,*
> *Cum primum Iliacas Danai venistis ad oras;*
> *Sanguine quærendi reditus, animaque litandum*
> *Argolica –*
>
> Virg. Æn. 2,115.
> Han som er fra gudene brakte dette fryktelige svar;
> O, grekere, da dere søkte de trojanske strender;
> Ble deres adgang kjøpt med en jomfrus blod!
> Slik må deres trygge reise tilbake atter kjøpes,
> Og gresk blod atter sone for det høyeste.
> Dryden.

Disse blodofrene var i sannhet eksempler på den aller verste ondskap, tyranni og grusomhet i verden, noe hverken onde demoner eller ugudelige menn som menneskeheten aldri har tålt eller frembrakt, og hadde makt til å avsone i den kommende verden i forhold til det de hadde tapt og lidd ved å ta menneskers liv på en så umenneskelig måte, spesielt den ofrendes barn uten at det skulle være noen forbrytelse. Dette synes jeg var en avskyelighet som skriver seg fra ham som var *en morder fra begynnelsen* (Joh.8,44), i sannhet en djevelsk forbrytelse.

5. Den allmektige Gud selv fordømte hedningene voldsomt for dette under den jødiske husholdningen, og undertiden jødene selv for denne forbrytelsen, og både for denne og andre grusomme synder, kastet han de avgudsdyrkende nasjonene (og undertiden også jødene) ut av Palestina. Ta de viktigste tekstene slik de står i rekkefølge i Det gamle testamente:

”Du skal ikke gi noen av dine barn til Molok. Du skal ikke gjøre deg uren med noen av slike ting, for de folkene som jeg driver ut for dere, er gjort urene ved dette.” (3.Mos. 18,21).

”Om noen av Israels barn eller av de fremmede som bor i Israel, gir noen av sine barn fra seg til Molok, skal han late livet, folket i landet skal steine ham.” (3.Mos. 20,2)
”Vokt deg at du ikke lar deg dåre og følger i deres spor, etter at de er utryddet for deg, og at du ikke spør etter deres guder og sier: Hvorledes tjente disse folk sine guder? Således vil også jeg gjøre. Du skal ikke gjøre som de når du dyrker Herren din Gud, for alt det som er en vederstyggelighet for Herren og som han hater, det gjør de for sine guder, og endog sine sønner og sine døtre brenner de i ilden til ære for sine guder.” 5.Mos. 12,30-31, se også kap. 18,10 og 2.Kong. 17,17.”Og Akas lot endog sin sønn gå gjennom ilden etter de vederstyggelige skikker hos de folk som Herren hadde drevet bort for Israels barn.” (2.Kong. 16,3)

”Og dessuten brente Akas røkelse i Hinnoms sønns dal og lot sine sønner gå gjennom ilden etter de vederstyggelige skikker hos de folk som Herren hadde drevet bort for Israels barn.” (2.Krøn. 28,3)

”Sefarvittene brente sine sønner i ilden for Annamelek, Sefaravims guder..osv.” (2.Kong. 17,31)

”Josia gjorde også Tofet i Hinnoms barns dal urent, så ikke noen skulle la sin sønn eller datter gå gjennom ilden for Molok.” (2,Kong. 23,10)

”Ja, de ofret sine sønner og døtre til maktene, og de utøste uskyldig blod, sine sønners og sine døtres blod, som de ofret til Kanaans avguder, og landet ble vanhelliget ved blod.” (Salm. 106,37-38, se også Es. 57,5)

”Judas barn har gjort det som er ondt i mine øyne, sier Herren, de har satt sine vederstyggeligheter i det hus som er kalt med mitt navn og gjort det urent. Og de har bygget Tofet-haugene i Hinnoms sønns dal for å oppbrenne sine sønner og døtre med ild, noe som jeg ikke har pålagt dem, og som ikke er oppkommet i mitt hjerte.” (Jer. 7,30-32)

”Så sier Herren, hærskarenes Gud, Israels Gud: Se, jeg fører ulykke over dette sted, så det skal ringe for ørene på hver den som hører om det, fordi de forlot meg og ikke aktet dette sted hellig, og brente røkelse der for andre guder som de ikke kjente, hverken de eller deres fedre eller Judas konger, og fylte dette sted med uskyldiges blod og bygget offerhauger for Baal, noe som jeg ikke har påbudt og ikke talt om, og som ikke er oppkommet i mitt hjerte..osv.” (Jer. 19,3-5)

”Og de bygget offerhaugene for Baal i Hinnoms sønns dal for å la sine sønner og

døtre gå gjennom ilden for Molok, enda jeg ikke har pålagt dem det, og det ikke var oppkommet i mitt hjerte at de skulle gjøre denne vederstyggelighet, og således fikk de Juda til å synde. (Jer. 32,35)

”Du tok dine sønner og dine døtre som du hadde født meg, og ofret dem til mat for dem. Var det ikke nok at du drev hor, siden du slaktet mine barn og gav dem bort – lot dem gå gjennom ilden for dem? (Esek. 16,20-21, se kap. 20,26 og 1.Kor. 10,20)

”Du hatet jo de gamle innbyggerne i ditt hellige land, fordi de drev de verste trolldomsgjerninger og vanhellige ofringer og var ubarmhjertige barnemordere og holdt offermåltider på menneskekjøtt og -blod, fordi de var innvidd i hemmelige avgudsdyrkende foreninger, og var foreldre som med egen hånd drepte sine hjelpeløse barn.” (Visd. 12,4-6)

6. Den allmektige Gud har aldri noensinne tillatt at man skulle ofre mennesker til ham (om han enn hadde rett til å kreve det hvis det hadde behaget ham) under hele den jødiske husholdningen som egentlig var full av mange slags ofringer, i en tid da menneskene i alminnelighet mente at ofringer var den største dyd for å få syndstilgivelse og guddommelig velvilje. Dette stadfester de gamle nedtegnelsene i hedningeverdenen. Merk deres oppfatning i ordene til Philo Biblius, oversetteren av *Sanchoniatho*: ”Det var skikken hos de gamle under de største ulykker og farer at byens og landets guvernører skulle overlate sin elskede sønn til å bli drept som en pris å betale for de straffende og hevnende demonene, og de som ble overgitt, ble drept på mystisk vis.”

Slik er historien om Moabs konge (2.Kong. 3,27) da han i sin store nød i krigen mot Israel og Juda ”tok sin eldste sønn som skulle regjere i hans sted og gav ham som et brennoffer på bymuren.” Dette kommenterer også profeten Mika (kap. 6,6-8) der han spør: ”Hvormed skal jeg komme frem for Herren, bøye meg ned for Gud i det høye? Skal jeg komme frem for ham med brennoffer, med årsgamle kalver? Vil Herren ha behag i tusener av værer, i titusener av oljebekker? Skal jeg gi min førstefødte for min overtredelse, mitt livs frukt som syndoffer for min sjel?” Nei, visselig, for ”han har åpenbart deg, menneske, hva godt er, og hva krever Herren av deg uten at du skal gjøre rett og gjerne vise kjærlighet og vandre ydmykt med din Gud?”

Det er sant at Gud her prøver Abrahams tro og lydighet for seg selv, om den var likeså sterk som den hedningene viser sine demoner og avguder, og likevel grep han inn med et mirakel og skaffet ham en bukk i Isaks sted. ”Da ropte Herrens engel til ham fra himmelen og sa: Abraham, Abraham! Han svarte: Ja, her er jeg. Da sa han: Legg ikke hånd på gutten og gjør ham ikke noe! For nå vet jeg at du frykter Gud, siden du ikke har spart din eneste sønn for min skyld. Da nå Abraham så opp, fikk han se en vær bakenfor seg, som hang fast i buskene med sine horn, og Abraham gikk bort og tok væren og ofret den til brennoffer istedenfor sin sønn.” (1.Mos. 22,11-13)

Selv om Jefta (Dom. 11,36-39) av mange er blitt trodd å ha avlagt ed på å ofre sin datter og eneste barn, og at han var bundet til det ved en guddommelig lov (3.Mos. 27,29-29), noe også jeg trodde, så har jeg etter moden overveielse kommet til at

det var en feiltagelse, for dette løftet hans gjaldt bare at hun var viet til å gjøre tjeneste i tabernaklet, og for øvrig være jomfru for bestandig, for denne loven foreskrev ikke ofring av mennesker, og vi finner ingen eksempler på at noe slikt er blitt gjort i ettertiden. Filon nevner ingen slik lov mer enn Josefus, og når Josefus tenkte at Jefta hadde avlagt en slik ed og fullbyrdet det, antyder han så langt at han hadde gjort det i henhold til en eller annen guds lov, men fordømmer ham uttrykkelig for å han handlet i strid med den, eller sagt med hans egne ord: "han gav et offer som hverken var i samsvar med loven og heller ikke var antagelig for Gud, og han overveide heller ikke hva slags mening de som hørte om en slik praksis ville ha."

7. Isak kunne, ifølge Josefus og erkebiskop Ussher, ikke være mindre enn tjuefem år gammel, mens Abraham var et hundre og tjuefem, og derfor kan man ikke regne med at Abraham kunne binde Isak for å ofre ham. Han kunne bare ha samtykket frivillig, og denne frivilligheten hos den som skal lide, synes å være absolutt nødvendig i slike tilfeller, og dette er noe som St. Clement beskriver: "Isak var fullt overbevist om hva som skulle skje og overlot seg selv med glede som et offer." Etter at Josefus har introdusert Abraham som i en patetisk tale fremlegger den guddommelige befalingen for Isak og formaner ham til å underkaste seg med tålmodig glede, forteller han oss at "Isak samtykket med stor glede," og så introduserer han ham ved et kort, men fromt svar og legger til: "så gikk han straks til alteret, villig til å la seg ofre." Jefta (Dom. 11,36-37) fullbyrdet ikke sitt forhastede løfte, uansett hva det måtte han vært, før hans datter hadde gitt sitt samtykke.

8. Det ser ut for meg at Abraham aldri var fortvilt over at Forsynet hadde grepet inn for å bevare Isak, selv om han hadde adlydt befalingen og forberedt seg på ofringen. Det antydes i Abrahams ord til tjeneren den tredje dagen da han så fjellet der han skulle ofre sin sønn Isak: "Vi skal gå og tilbe, og så kommer vi igjen til dere." Likedan da han svarer sin sønn som spurte: " Se, her er ilden og veden, men hvor er lammet til brennofferet?" sa Abraham: "Min sønn, Gud vil selv sørge for et lam til brennoffer." (1.Mos. 22,5-7) Men begge disse setningene ser ut for meg å vise at det er en slik forventning.

9. Men det er ganske opplagt at Abraham, og jeg tror også Isak, helt og fullt trodde at Isak virkelig skulle bli drept, og at han hurtig ville oppreise ham fra de døde. Dette skjønner vi av ordene: "han og hans sønn skulle gå for å tilbe, og så komme tilbake til tjenerne," og dette er klart hentet fra Hebreerbrevets forfatter (kap. 11,17-19): "Ved tro ofret Abraham Isak, den gang han ble fristet og (regnet med) at Gud var mektig til å oppvekke fra de døde." Dette resonnementet var opplagt og udiskutabelt, for Gud er sannheten selv, og hadde gang på gang lovt at han ville "utvide Abrahams ætt umåtelig, og at han ville bli far for mange folkeslag, og at hans navn ikke lenger skulle være Abram, men Abraham, fordi han hadde gjort ham til en far for mange folkeslag..osv." Og "hans hustru Sarai skulle hete Sara, og han ville velsigne henne og også gi Abraham en sønn." Og "han ville velsigne ham, for hun skulle bli til mange folk, og konger skulle komme fra henne..osv," (1.Mos. 17.2,4-6 og 16) og at "I Isak skal det nevnes deg en ætt," (1.Mos. 21,12) og da det dessuten ble antatt at Isak skulle drepes som et slaktoffer før han ble gift og hadde fått avkom, var Gud forpliktet på sine løfter ved å oppreise Isak fra de døde, og dette var et fremragende eksempel på *tro*, der "Abraham trodde Gud, og det ble regnet ham til rettferdighet"

(1.Mos. 15,6), dvs. at hvis Gud skulle tillate at Isak ble ofret, ville han sikkert og hurtig ha reist ham opp igjen fra de døde, og ”slik fikk han ham likesom tilbake,” slik Hebreerbrevets forfatter (kap. 11,19) helt rett bemerker.

10. Den faste og sanne grunnvollen for Abrahams tro og sikkerhet hos Gud på en slik oppstandelse i tillegg til den generelle guddommelige troverdighet under hele hans opphold i fremmede land, i Kanaan og Egypt, hele tiden etter at han ble kalt ut av Kaldea eller Mesopotamia da han var syttifem år gammel (1.Mos. 12,4), gav han en stadig opplevelse av det nådige forsyn inntil hans 125. år, og til tross for at mennesker ikke skulle tro det, hadde det stadig beriket ham. I hans høye alder hadde forsynet først gitt ham Ismael med Hagar, og etterpå lovet ham at ”Isak skulle komme fra hans eget legeme som nå var dødt og fra Saras liv (Rom. 4,19), da hun var over den rette alder (Hebr. 11,11). Og hun utførte dette og oppfylte alle andre løfter uansett hvor usannsynlig de syntes å være, etter at de hadde levd sammen i hele femti år. *Og selv om han kunne ha vært fristet til å tvile på et slikt løfte fra Gud ved vantro*, så var han nå, etter femti års stadig erfaring, rettelig *sterk i troen, og gav æren til Gud da han var fullt overbevist om at det Gud hadde lovet*, (Isaks oppstandelse), *var han både i stand til, og villig til å gjøre* (Rom. 4,20-21).

11. Denne forsikringen at Gud i sin ufeilbarlighet ville oppreise Isak fra døden om han hadde tillatt at han skulle drepes, endrer saken omkring Abrahams ofring av Isak til den sanne Gud, i forhold til alle de andre menneskeofringer til falske guder, for alle disse ble utført uten det minste løfte om noen slik oppstandelse. Dette fjerner all tanke på at det skulle være noe urettferdig i den guddommelige befalingen, og om at Abraham var umenneskelig og grusom ved å adlyde dem.

12. Alt i alt var denne befalingen til Abraham og det som fulgte, ved Isak *den enbårne sønn*, et bilde på det som skulle skje lang tid senere med *den store Abrahams sønn, Messias, Faderens elskede og enbårne sønn, hvis dag Abraham så ved tro på forhånd og frydet seg ved det* (Joh. 8,56), og det vil si at han, *ved Guds fast besluttede råd og forutviten, skulle bli korsfestet og drept* og igjen *stå opp på den tredje dag* (Ap.gj. 2,22-32), og det *til og med i Jerusalem*. I mellomtiden ville Gud godkjenne ofringer av bukker og lignende dyr i den samme byen Jerusalem, slik at man ikke kan unngå denne sammenligningen. Dette ser ut til å være grunnen til at Abraham måtte dra til Moria land eller Jerusalem, og hvorfor det er skrevet at det var *den tredje dagen* (1.Mos. 22,2 og 4) han kom til stedet, som innebærer at turen tilbake etter at offeret var drept også helt naturlig også ville skje på *den tredje dag*, og hvorfor dette offeret ikke skulle gjelde Ismael som *bare var sønn etter kjødet*, mens Isak var *sønn etter løftet* og *den elskede sønn* av Abraham. Derfor ble Isak kalt den enbårne sønn av Abraham (Hebr. 11,17), selv om han hadde Ismael også, og dessuten ser vi hvorfor Isak selv måtte *bære veden* til ofringen (1.Mos. 22,6 og Joh. 19,17), og at stedet var intet annet enn *Moria land, eller visjonen*, og det vil si, det mest sannsynlige sted der Sjekina eller Messias var blitt *sett*, og at Gud ved ham ble tilbedt endog før Abrahams tid. Og der levde tidligere og kanskje enda, Melkisedek, det store forbildet på Messias (som muligvis kunne ha vært til stede ved denne ofringen), og derfor måtte denne ofringen enten skje på det fjellet som i ettertid ble kalt *Moria* berg der tempelet sto og der alle de mosaiske ofringene foregikk slik Josefus i alminnelighet antar, og at der skulle Messias selv bli ofret – i nærheten på

Golgata. Dette ser også ut til å være grunnen til at en vær ble et offer som erstattet Isak. Disse omstendighetene er for meg svært spesielle og ekstraordinære og gjør denne hypotesen særdeles sannsynlig.

St.Clement kunne sannsynligvis heller ikke ha ment noe annet når han i den siterte teksten sier at "Isak var fullt ut klar over hva som skulle skje," og derfor "med glede overgav seg selv som et offer." Og det ser heller ikke ut til å ha vært noen annen grunn til navnet som Abraham gav stedet, nemlig Jehovah-jireh, som ble slik helt til tiden for Moses, og betyr at *Gud vil se*, eller *Gud vil sørge for*, enn at Gud i tidens fylde ville *skaffe seg et offerlam (det Guds Lam* (Joh. 1,29), *som skulle bære verdens synd), som et brennoffer*.

Men nå da alt dette var blitt opphevet, og hvor særegent eller typisk tilfellet med Abraham og Isak var i og for seg, noe som hedningene ikke ville ha brydd seg så mye om, ville likevel en så guddommelig befaling til Abraham om å drepe Isak, bli et illevarslende eksempel for hedningeverdenen, for det ville enten ved første øyekast ha vært en støtte til deres onde praksis med å ofre sine barn til avgudene, eller så vil jeg svare med denne betraktningen:

13. En slik støtte er så langt fra sannheten, for Gud forbød Abraham klart og tydelig å fullbyrde drapet (en befaling som i seg selv hedningene ikke ville være overrasket over, for den lignet så på deres vanlige praksis), i tillegg til Guds vikarierende offer. Dette synes å være selve anledningen til umiddelbar *avskaffelse* av disse ugudelige ofringene praktisert av Tutmose og Amose hos nabofolket egypterne, og ved *erstatningen* ved hjelp av et mindre anstøtelig offer. Det var på Abrahams tid ved ofringen av hans sønn Isak at slik ofring ble avskaffet, ifølge det Porfyrios har hentet fra Manetho, den berømte egyptiske historikeren og kronologen, samt Eusebius og Theodorus som også siterer Porfyrios: "Amose," sier Porfyrios, "avskaffet loven om å drepe folk i Heliopolis i Egypt, slik Manetho bevitner dette i sin bok om *Oldtiden* og om *Gudsfrykten*. De ble ofret til Juno og det ble undersøkt som om de var rene kalver, de ble beseglet, og tre av dem ble ofret på én dag. I deres sted befalte Amose at menn av voks i samme antall skulle brukes i stedet."

Nå har jeg tidligere vist at disse egypterne hadde stor aktelse for Abraham, og at *all egypternes visdom som Moses senere var blitt opplært i*, ikke var hentet fra noen andre enn Abraham. Fra den nettopp siterte teksten er det åpenbart at den første avskaffelsen av menneskeofringer kom etter ordre fra Tutmose eller Amose, og erstatningen for dem var ved hjelp av voksfigurer, spesielt i Heliopolis i nord-østre Egypt og i nærheten av Beersheba i sør-Palestina der Abraham nå levde, i en avstand av bare 192 kilometer. De var de første egyptiske kongene etter utdrivelsen av de fønikiske gjeterne. Vi må derfor finne ut når Tutmose og Amose levde, og sammenligne det med tiden for ofringen av Isak. Hvis vi ser på min kronologiske tabell som ble offentliggjort i året 1721, skal vi finne at Abrahams et hundre og tjuefemte år som er det samme som Isaks tjuefemte år, faller på 2573 anno mundi, eller i det trettende år av Tutmoses eller Amoses regjering, som er omtrent i midten av hans tjuefemårige regime, slik at hans avskaffelse av menneskeofringer i Egypt ved å bruke erstatninger, synes å være forårsaket av det høytidelige forbudet om dette ved tilfellet med Abraham, da offeret ble erstattet med en vær. Dette fjerner ikke bare den grunnløse tvilen om dette i nåtiden, men viser hvor rettidig dette

forbudet kom ved denne befalingen til Abraham, som en sannsynlig direkte årsak til at det ble satt en stopper for egypternes barbari, og for mange, om ikke alle slektledd i ettertiden.

TREDJE AVHANDLING

TACITUS' BERETNING OM OPPRINNELSEN TIL DEN JØDISKE NASJON, OG OM ENKELTHETENE I DEN SISTE JØDISKE KRIG. DEN FØRSTE BLE SANNSYNLIGVIS SKREVET I OPPOSISJON TIL JOSEFUS' OLDTIDSHISTORIE, OG DEN SISTNEVNTE BLE TYDELIGVIS NESTEN FULLSTENDIG HENTET DIREKTE FRA JOSEFUS' HISTORIE OM JØDENES KRIGER.

Den berømte romerske historikeren Tacitus som har skrevet mer omfattende enn noen annen romersk historiker om den jødiske nasjon, om tidsrammen for Judea og den siste jødiske krig under Cestius, Vespasian og Titus, og da både Josefus og Tacitus var tilhengere av de samme keiserne, Vespasian, Titus og Domitian, og da Tacitus var en fremragende forsvarer og forfatter av romersk historie på den tiden, er det nesten umulig å tenke seg at Tacitus kunne være uvitende om Josefus' skrifter, og det er ikke annet enn helt på sin plass å sammenligne deres beretninger om Judea, om jødefolket og deres affærer. Det var heller ikke lenger etterpå at Josefus hadde vært der og studert gresk språk og greske bøker, og hadde skrevet på gresk som var nesten helt universelt kjent i Roma på den tiden. Det er heller ikke noe mindre enn et overraskende paradoks for meg hvordan det har vært mulig for lærde menn, spesielt de lærde utgiverne av bøkene til Josefus og Tacitus, å være så helt tause om denne saken som de hittil har vært, spesielt når korrespondansen hos forfatterne, når det gjelder tema og tidspunkt, er så påfallende like.

Da mange av enkelthetene om regionen Judea og den jødiske nasjon, neppe kan være kommet fra en utlending, men fra ingen andre enn Josefus, er denne merkelige tausheten uansvarlig og uten unnskyldning. De eneste to andre forfatterne vi kjenner til, og der de jødiske affærer ikke kan antas å være hentet fra Tacitus som aldri selv har vært jøde, er de to andre Justus fra Tiberias, en jødisk historiker og en av Josefus' samtidige, og Antonius Julianus, som er omtalt én gang av Minutius Felix i hans Octavius (avsn. 33), som har skrevet om de samme tingene som Josefus, og begge har jeg allerede omtalt ved en annen anledning (i *Første avhandling*). Hva angår Justus fra Tiberias, kunne han ikke være den historikeren som Tacitus hentet sitt stoff fra om de jødiske affærer, for som vi nettopp har sitert, viser de viktigste avsnittene hos Tacitus om Kristus og hans lidelser under keiser Tiberius og hans prokurator Pontius Pilatus, at han ikke var der, noe som vi vet av vitnesbyrdet fra Photius (Cod. 30). Og når det gjelder Antonius Julianus, viser jo navnet hans at han ikke er jøde, men romer. Han blir aldri nevnt av Josefus, og han visste ikke mer om landet og hendelsene i Judea en Tacitus selv. Han skrev antagelig ikke noe annet enn et utdrag av Josefus, og ikke så tidlig som Tacitus, og hentet ikke noe fra en opprinnelig historiker før ham. En så nøyaktig forfatter som Tacitus kunne ikke hente noe fra slike dårlige og nesten ukjente historikere som disse, da Josefus' sju bøker om jødenes kriger var så velkjente og hadde et så godt omdømme i Roma. De var blitt attestert og anbefalt av keiserne Vespasian og Titus, av kong Agrippa, kong Arkelaus og Herodes, kongen i Calcis. Han ble også hedret med en statue, og

bøkene hans ble hensatt i det offentlige bibliotek i Roma, noe som vi vet fra Josefus selv og fra Eusebius og Hieronymus, mens vi aldri hører om noen annen historie om jødene som der og da hadde de samme vitnemålene.

Enkelte ting må Tacitus absolutt ha kunnet hente fra de romerske nedtegnelsene om denne krigen. Og da mener jeg fra Vespasians *Kommentarer*, som Josefus selv har nevnt, der han skriver om sitt liv (avsn. 65), og noen andre fra beretninger av romerske borgere, der det gjaldt romerske affærer. Andre hendelser kan være erindringer fra gamle offiserer som hadde vært med under krigen mot jødene. Derfor tror jeg fremdeles at Tacitus fikk en del av sine informasjoner på denne måten, og spesielt der han avviker litt, eller legger noe til det Josefus har skrevet. Men dette dreier seg ikke om lengere tid enn tre eller fire år under denne krigen. Det vil ikke på noen måte gi grunnlag for en innsnevring av geografien i landet, og hele rekken av de viktigste historiske fakta hos Tacitus, fra Antiokus Epifanes' dager, to hundre og førti år før denne krigen, for denne Antiokus som både Josefus og Tacitus begynner sin historie om jødene med, markerer innledningen til denne siste krigen. Tacitus kunne heller ikke ta størsteparten av disse tidligste hendelsene hos jødefolket fra Moses' dager, eller fra Kristus og de kristne i Tiberius' dager, eller fra de romerske forfatterne, for disse hadde vanligvis svært lite kunnskap om jødiske og kristne affærer. De ble også fryktelig forvrengt og skammelig forfalsket av hedningene, og dette er så sant ifølge Tacitus' egne beretninger om jødefolket, at man nesten kan gjøre det til en fast regel, at når Tacitus motsier Josefus' oldtidshistorie, forteller han enten direkte løgner, eller sannheter som er så sørgelig fordekt at de ikke er bedre enn forfalskninger, og ikke viser til noe som er sant og stadfestet. Det samme er omtalt i oldtidshistorien i dag – og det skal straks bli omtalt i det følgende.

JØDENES HISTORIE, BOK 5, KAP. 2.

Da vi nå skal fortelle om den siste perioden i denne berømte byen Jerusalem, synes det å være på sin plass å gi en beskrivelse av den opprinnelige byen. Tradisjonen sier at jødene flyktet fra øya Kreta og slo seg ned ved kysten i Libya, på den tiden da Saturn ble drevet ut av sitt rike ved Jupiters makt, og et argument for dette er hentet fra navnene deres. Fjellet Ida er berømt på Kreta, og nabofolkene kaller dem idæere som ved et barbarisk argument er blitt til judæi (jøder). Noen sier at de var et tallrikt folk i Egypt under Isis' regime, og at egypterne ble kvitt denne byrden ved å sende dem til de nærmeste landene under deres hærførere Hierosolymus og Judas. De fleste av dem sier de er etiopere på grunn av frykt og hat som tvang dem til å skifte bosteder under Cepheus' regime. Der er de som forteller at de var assyrere som i mangel på land, kom sammen og fikk herredømme over en del av Egypt, men snart etter slo seg ned i sine egne byer i hebreernes land og i de nærmeste delene av Syria. Andre ville ha det til at deres opprinnelse var mer høybåren, og at solymierne som er lovprist i Homers diktning, var grunnleggerne av denne nasjonen, og gav byen navnet Hierosolyma, som de bygde der.

KAP. 3. Mange forfattere er enige om at da det en gang oppsto en smittsom sykdom i Egypt, gikk deres konge Bocchoris, til oraklet (til Jupiter) Hammon, og bønnfalt ham om lindring mot dette ondet, og at han ble nødt til å rense landet for disse menneskene og landsforvise dem, fordi de hatet gudene. Etter at han hadde oppsøkt

dem og samlet dem, ble de etterlatt i en svær ørken. Resten av dem hengav seg til gråt og uvirksomhet, men en av de forviste som het Moses, rådde dem til ikke å søke hjelp hos noen av gudene eller fra noe menneske, siden de var blitt forlatt av dem begge, men han fikk dem til å tro på ham som sin himmelske leder, ved hvis hjelp de allerede var kommet seg unna den nåværende ulykken. De gikk med på det selv om de var ukjent med alt sammen, og begynte reisen på slump. Men det var ingen ting som trettet dem ut så mye som vannmangel, og de la seg ned på marken og var forberedt på å omkomme, da det kom en flokk med vill-esler fra beite, som gikk til et berg som var dekket av en lund med trær. Moses fulgte dem, og antok at det der omkring var gressmark, og der åpnet han store vannkilder for dem. Det ble en lettelse for dem, og da de hadde reist sammenhengende i seks hele dager, drev de ut innbyggerne på den sjuende dagen, og fikk de landområdene der deres by og deres tempel ble innvidd.

KAP. 4. For å sikre seg nasjonen, fastsatte Moses nye ritualer som var motsatt av dem hos andre folk. Alle ting som er profane hos dem, er hellige hos oss, og den praksisen som er tillatt hos dem, er ansett som motbydelig hos oss.
De plasserer bildet av dyret på det mest hellige sted, det som hadde vist dem hvordan de slapp unna tørsten under vandringen.
De ofrer værer som en forakt mot (Jupiter) Hammon. En okse blir også ofret, som egypterne tilber under navnet *Apis*.
De avstår fra svinekjøtt som et minne om den ulykkelige smitten og skabbet som dette dyret er årsak til.
De hadde holdt ut en langvarig sult, og de drev fremdeles med sine hyppige fastetider, og de stjal avlingene fra jordene, og det bevises ved at jødene bruker usyret brød.

Det er vanligvis antatt at de hviler på den sjuende dag, fordi den dagen gav dem deres første hvile fra arbeidet. De er uvirksomme hvert sjuende år fordi de liker et latmannsliv. Andre sier at de ved dette hedrer Saturn, eller kanskje idæerne gav dem denne delen av religionen deres, de som vi nettopp har sagt ble kastet ut sammen med Saturn, og som, slik vi har fått opplyst, var grunnleggerne av denne nasjonen. Eller så var det slik at fordi Saturn beveger seg på den høyeste banen, og av de sju planetene frembringer den største kraften som styrer menneskene, og egentlig er den fremste av de sju himmellegemene som utøver makt og går på sine baner.

KAP. 5. Disse ritene, uansett hvordan de begynte, blir fulgt fordi de er så eldgamle. Resten av deres ordninger er klossete og urene, men egentlig ikke på grunn av deres dårskap, for enhver ondskapsfull fyr som endog forakter forfedrenes riter, betaler sine gaver og bidrag til beste for det jødiske samfunn, for den urokkelige troskap og gavmildhet som hele tiden praktiseres, medfører et bittert fiendskap mot alle andre.

De er et folk adskilt fra alle andre med sin mat og sine sengeleier, selv om de er de mest løsaktige folk på jorden, og likevel vil de ikke skjende utenlandske kvinner, selv om de anser ingen ting som ulovlig.

De har pålagt omskjærelse på den kroppsdelen som brukes til formering, slik at de derved kan skjelnes fra andre folkeslag. Proselyttene til deres religion praktiserer det samme.

De blir ikke undervist i noe viktigere enn å forakte gudene, å fornekte sitt land, og å se ned på sine foreldre, barn og søsken til det ytterste, men likevel gjør de sitt beste for å formere seg, for det betraktes som ytterst ulovlig å drepe noen av sine barn.
De betrakter også sjelene til dem som dør i krig eller blir henrettet på grunn av forbrytelser, som evige. Herfra kommer deres kjærlighet til etterkommerne og forakt for døden.

Skikken med å begrave i stedet for å brenne de døde har de fått fra egypterne, og de har også den samme omsorgen for de døde og den samme overbevisningen om den usynlige underverden, men om gudene der oppe har de den motsatte oppfatning. Egypterne tilber en hel mengde dyr og forskjellige slags bilder.

Jødene har ingen andre begreper enn Det guddommelige vesen, og det kan kjennes bare ved hjelp av tanke og sinn. De anser dem som lager bilder av guder av forgjengelige materialer og som ligner mennesker, for å være profane, for deres lære er at dette Vesen er opphøyet og evig, uforanderlig og uforgjengelig. Derfor har de ingen bilder i sine byer, enda mindre i sine templer, og de tillater ikke den slags smiger til konger eller æresbevisninger til keisere. Men når prestene deres spiller på fløyte eller tamburin, bærer de eføy om hodet, og det er blitt funnet en gyllen vinranke i deres tempel, og noen har trodd at de tilbad vår fader Bakkus, Østens seierherre, der de jødiske seremoniene overhodet ikke stemmer med Bakkus' feiringer, for han fastsatte ritualer som var morsomme og høvelige til fest, mens jødenes praksis er absurde og triste.

KAP. 6. Judea grenser mot øst til Arabia, og Egypt ligger mot sør, og mot vest er Fønikia og det store havet. I en viss avstand har de utsikt mot Syria fra den nordre delen. Mennene er legemlig sunne og tåler tungarbeid.

De har ikke ofte regnskyll, men jorden deres er fruktbar, og avlingene fra jorden deres er som vår, svært rikelige. I tillegg til våre, har de to trær som er spesielle for dem, balsamtreet og palmen. Palmelundene deres er høye og vakre. Balsamtreet er ikke særlig stort. Straks det spirer på dets greiner, skjelver bladnervene av frykt når man henter en jernkniv for å kutte den. De må dermed skjæres i med en steinkniv eller et skjell. Saften er nyttig til medisin.

Libanonfjellene er deres viktigste fjell og de er svært høye, men likevel er de dekket av trær, men aldri fri for snø. De samme fjellene forsyner Jordan med vann, og har dessuten dens kilder. Men Jordan renner ikke ut i havet, den går uten å forminskes gjennom to sjøer, men blir stanset av den tredje.

Denne sjøen er kjempestor i omkrets, som om den var et hav. Den smaker vondt, og er giftig for innbyggerne der og har en sterk lukt. Vinden lager ingen bølger der, og den inneholder ingen fisk eller fugler som lever ved vann. Grunnen til dette er usikker, men det er et faktum at kropper som kastes i vannet flyter oppå nesten som

om vannet var massivt. Både de som kan svømme, og de som ikke kan, flyter like lett i det. På en bestemt årstid utskiller den bitumen, og måten å samle den inn på, er noe man tilegner seg med erfaring. Væsken er særegen og svart, og hvis du heller eddik i den, klumper den seg og flyter opp. De som jobber med dette, tar den i hendene og laster den inn øverst i båten og til den er oppfylt inntil man skjærer den av, men man kan ikke kutte den med redskap av bronse eller jern. Den kan imidlertid ikke stå seg mot en berøring av blod, eller et stykke tøy med kvinners menstruasjon, etter det oldtidens forfattere sier, men de som er kjent med dette sted, forsikrer oss at disse haugene med bitumen blir drevet bortover og trukket inntil stranden med håndmakt. Når de har tørket ved hjelp av varmen fra jorden og kraften fra solen, blir de skåret i stykker med økser og kiler, likesom tømmer og stein blir kuttet opp.

KAP. 7. Ikke langt fra denne innsjøen ligger de slettene som fra gammelt av har vært omtalt som fruktbare, og der er det mange byer som har vært tett befolket, men som er blitt nedbrent på grunn av lynnedslag. Det sies at sporene etter denne ødeleggelsen finnes fremdeles, for jorden viser seg å være forbrent og har mistet sin naturlige fruktbarhet. Det viser seg også ved at plantene som vokser der av seg selv, eller som er plantet for hånd og blir til urter eller blomster, blir svarte og tomme og forsvinner så å si til aske selv om de blir helt modne. Selv er jeg villig til å si at disse en gang så berømte byene ble oppbrent av ild fra himmelen, og derfor vil jeg anta at jorden er infisert av dampen fra innsjøen og lukten i luften som er fordervet, og at det er derfor at jordens frukter, både korn og druer råtner bort, for både jorden og luften er like usunne.

Elven Belus renner også ned i sjøen i Judea, og sanden som kan samles opp ved munningen blir til glass når du smelter den og blander salpeter i den. Denne sandstranden er liten, men sanden som blir hentet og brukt, er uuttømmelig.

KAP. 8. En stor del av Judea består av spredte landsbyer, men der er det også større byer, og Jerusalem er hovedstaden i landet. I denne byen var det et tempel med en umåtelig rikdom. Den første delen som er forskanset er byen selv, deretter kongeslottet. Tempelet er innelukket og tilbaketrukket. En jøde kan ikke komme lenger enn til portene, for alle unntatt prestene er utelukket ved inngangene. Da Østen var under assyrernes, medernes og persernes herredømme, var jødene de mest foraktelige av alle slavene.

Etter makedonernes herredømme prøvde kong Antiokus å bekjempe deres overtro ved å introdusere grekernes skikker, men han ble skuffet over denne planen med å få dette så lastefulle folket til å forandre seg til det bedre, og det skjedde under krigen med parterne, for på denne tiden falt Arsaces fra makedonerne. Da satte jødene konger over dem fordi makedonerne var blitt så svekket, og parterne var ennå ikke mektige nok, og romerne var fremdeles langt unna. Da disse kongene ble kastet ut ved hjelp av den gemene hop og de hadde gjenvunnet sin makt ved krig, prøvde de det samme som konger pleide å gjøre, og da tenker jeg på ødeleggelse av byer, drap på brødre, hustruer og foreldre, samtidig som de fortsetter i sin overtro, og de betrakter overpresteskapet som en sikkerhet for sin makt og myndighet.

KAP. 9. Den første romeren som beseiret jødene var Cneius Pompeius, og han gikk

xxxxxxxxxx

inn i tempelet fordi seieren gav ham rett til det. Da kom det frem for alle at det var intet gudebilde der, men et tomt sted, og det var ingen ting i de mystiske og mest hemmelige stedene. Jerusalems murer ble ødelagt den gang, men tempelet ble stående. Senere ble det borgerkrig hos oss, og da disse provinsene ble redusert under Markus Antonius, fikk Pacorus, parternes konge, herredømmet over Judea, men han ble selv drept av Paulus Ventidius, og parterne ble drevet over til den andre siden av Eufrat, og Gaius Sosius la jødene under seg. Antonius gav riket til Herodes, og da Augustus beseiret Antonius, utvidet han det enda mer.

Etter Herodes' død tok en mann som het Simon på seg tittelen som *konge* mens han ventet på en ordre fra Cæsar, og han ble grepet og straffet av, eller under Quinctilius Varus da han var president i Syria. Etter dette ble nasjonen forminsket, og Herodes' barn styrte det i tre avdelinger.

Under Tiberius hadde jødene ro. Etter en tid ble de pålagt å plassere statuen av keiser Gaius i tempelet, men da de ikke tillot det, grep de til våpen, men dette opprøret ble stanset da keiseren døde.

Etter at kongene enten var døde eller rikene var blitt redusert til mindre maktområder, ga Claudius provinsen Judea til romerske adelsmenn, eller frigitte menn, så de skulle regjere, og blant dem var Antonius Felix, en mann som drev med all slags barbari og maktmisbruk som om han hadde kongemakt og en innstilling som en slave. Han hadde giftet seg med Drusilla, barnebarn til Antonius, og Felix var dette barnebarnets ektemann, og Claudius var sønnesønn til den samme Antonius.

ANNALER, BOK 12

Men han som var bror til Pallas med etternavnet Felix, handlet ikke med det samme måtehold som Pallas selv. Han hadde for lang tid siden vært satt over Judea, og mente at selv om han var skyld i all slags ondskap, var han straffefri fordi han stolte på en så sikker myndighet.

Jødene hadde nesten gitt et eksempel på sin oppstand, og selv etter at Gaius' død var blitt kjent og de ikke hadde adlydt hans befaling, gjensto det en viss grad av frykt for at en fremtidig fyrste skulle gjenta denne befalingen om å sette opp en statue av fyrsten i tempelet, men i mellomtiden blåste Felix malplassert og utidig til opprørets flammer og ble imitert av sin partner i regjeringen, Ventidius Cumanus. Landet var delt mellom dem, slik at Galilea var under Cumanus og Samaria under Felix, og disse to landområdene var fra gammelt av fiender, men nå kunne de ikke holde tilbake sitt hat på grunn av forakten for sine guvernører, og de begynte å plyndre hverandre og å sende røverbander til å ligge i bakhold, og for noen ganger å slåss og å bringe ransutbyttet til prokuratorene Cumanus og Felix. Da frydet disse prokuratorene seg, enda ulykkene bare ble verre, og soldater ble sendt for å stanse dem, men soldatene ble drept, og provinsen hadde vært i full krig om ikke presidenten i Syria, Quadratus hadde tilbudt sin hjelp. Det var heller ingen lang disputt om hvorvidt de jødene som hadde drept soldatene i opprøret, skulle henrettes, for man var enige om at de måtte dø – men Cumanus og Felix utsatte det da de fikk høre om årsaken til opprøret. Quadratus fikk myndighet til å avgjøre saken,

også hva angikk prokuratorene selv, men Quadratus førte Felix inn blant dommerne og satte ham i sitt dommersete i den hensikt å motsi sine anklagere. Dermed ble Cumanus dømt for sin skammelige adferd som både han og Felix hadde gjort seg skyldige i, og freden ble gjenopprettet i provinsen.

HISTORIE, BOK 5, KAP. 10

Men jødene var tålmodige inntil Gessius Florus ble prokurator. Det var under ham krigen begynte. Da prøvde Cestius Gallus, presidenten i Syria å dempe den ved forskjellige intervensjoner, men stort sett uten å lykkes.

Hvorvidt hans død skyldtes skjebnen, eller fordi han var trett av livet, er uvisst, men Vespasian lyktes godt på grunn av sitt omdømme, sine glimrende offiserer og sin seierrike hær, med å gjøre seg til herre over det åpne landet og alle byene i løpet av to somre, med unntak av Jerusalem.

Flavius Vespasianus, som Nero hadde utvalgt som general, drev den jødiske krigen med tre legioner. (*Histor*. bok 1, kap. 10).

Det neste år som gikk med til borgerkrig hjemme ble fredelig for jødene. Da Italia var blitt brakt til ro, ble virksomheten i de utenlandske regionene gjenopptatt. Jødene var det eneste folket som holdt ut, noe som forsterket romernes raseri. Det var også ansett for å være helt på sin plass at Titus skulle holde seg hos sin hær for å forebygge skade eller ulykker som regjeringen ville bli ansvarlig for.

Vespasian hadde satt en stopper for den jødiske krig, og beleiringen av Jerusalem var det eneste som sto igjen, og det ble svært vanskelig, mer på grunn av fjellandskapet og jødenes stadige overtro, enn fordi de beleirede hadde styrke nok til å utholde nøden ved beleiringen. Vi har allerede informert leseren at Vespasian hadde med seg tre legioner som var godt trenet til krig. *Histor*. bok 2, kap. 5).

Da Vespasian var en meget ung mann, ble det lovet ham at han skulle oppnå den aller øverste topp av berømmelse, og det som først av alt syntes å bekrefte denne spådommen, var hans triumfer og evner som rådgiver, og de herlige seirene han vant over jødene. Da han hadde oppnådd dette, trodde han at det var forutbestemt at han skulle få imperiet.

Mellom Judea og Syria er det et fjell og en gud, som bærer det samme navn *Karmel*, selv om våre forgjengere har informert oss at denne guden ikke har noe bilde, intet tempel, og absolutt ikke noe annet enn et alter til høytidelig tilbedelse. Vespasian ofret en gang der på et tidspunkt da han hadde noe hemmelig fore, og da presten som het *Basilides*, igjen og igjen stirret på innvollene, sa han: "Vespasian, hva det enn er du tenker på, enten det er å gjøre ditt hus eller dine områder større, eller du vil skaffe deg flere slaver, så er det deg gitt et mektig førersete, meget vide grenser, og et umåtelig antall menn." Disse tvilsomme spådommene ble snart spredt vidt omkring og forklart i løpet av den forutsagte tid, og mange samtaler om dette gikk foran ham, nettopp fordi de forutsa det som han hadde ventet.

Mucianus og Vespasian dro av sted og var enige om hva de skulle gjøre, den førstnevnte dro til Antiokia og den andre til Cæsarea. Antiokia er hovedstaden i Syria, og Cæsarea er hovedstaden i Judea. Vespasian begynte sitt avansement til imperiet i Alexandria, der Tiberius Alexander fikk det travelt med å pålegge legionene å sverge troskap mot ham i julimåneden som i all ettertid ble feiret som dagen for hans innsettelse, selv om hæren i Judea hadde sverget denne eden på den sjuende dag i juli, med en slik begeistring at de ikke ville vente på hans sønn Titus som var på vei tilbake fra Syria – kap. 79. Vespasian overlot den sterkeste delen av troppene til Titus for å sette ham i stand til å avslutte det som var igjen av den jødiske krig. *Histor*. bok 4, kap.51.

I løpet av disse månedene var Vespasian fortsatt i Alexandria og ventet på de vanlige sommervindene, og mens han var i ro der under godværet på havet, skjedde flere mirakuløse hendelser som åpent ble tilskrevet Himmelens og Guddommens godvilje.

En mann av den gemene hop i Alexandria, som var kjent for sin øyensykdom, ba ham om å bli helbredet for sin blindhet, etter anmodning fra Serapis, den guden som dette overtroiske folk tilber fremfor enhver annen. Han ba om at imperatoren ville være så snill å legge noe av sitt spytt på øyensteinene hans. Det var en annen vanfør mann der som var lam i en hånd, og som etter anmodning fra den samme guden, ba Cæsar om å trå på ham med sin fot. Vespasian begynte å le og ville avvise dem, men da de insisterte, ble han undertiden redd for at han skulle bli betraktet som en innbilsk person, men noen ganger når han ble bønnfalt av en vanfør, kunne han få høye tanker om seg selv, mens også andre smigret ham og håpet at han skulle lykkes.

Til sist spurte han legene om deres mening om hvorvidt denne slags blindhet og lammelse kunne kureres av mennesker eller ikke? Legene svarte med usikkerhet, og dersom hans syn ikke var helt ødelagt, kunne det kanskje bli helbredet dersom det som skadet synet ble fjernet, og hvis de andre legemsdelene var svekket, kunne han helbredes hvis de helbredende midlene kunne anvendes. Kanskje, sa de, ville gudene hjelpe til og at imperatoren var utvalgt til dette etter guddommelig inngripen. Men til sist sa de at hvis kuren skulle lykkes, ville Cæsar få æren for det, og hvis ikke, ville stakkarene bare bli til latter. Da tenkte Vespasian at om han skulle lykkes, ville dette bli alminnelig kjent, og at ingen slike ting skulle være utrolig, så han viste et glad ansikt til folkemengden og gjorde det han ble bedt om, og dermed ble den lamme helbredet, og den blinde fikk straks synet tilbake. Begge disse helbredelsene skjedde på den dagen da disse var til stede, og det lønner seg ikke å lyve.

BOK 5, KAP. 1

I begynnelsen av det samme året som Titus Cæsar av sin far ble satt til å avslutte erobringen av Judea, og mens både han og hans far var sivilpersoner, ble han hyllet for sin krigsinnsats, og han gikk nå inn for saken med større energi i håp om å få et godt omdømme, og både provinsene og hæren kaptes om å oppmuntre ham. Selv var han også innstilt på å vise at han mer enn fortjente å lykkes, for da han fremsto i sin rustning, gjorde han alt kvikt og elegant og behandlet alle på en hyggelig måte og

med vennlige ord, og oppnådde godvilje og de beste ønsker hos alle. Han holdt seg sammen med troppene under operasjonene og blandet seg med de menige soldatene uten at det gikk ut over hans myndighet som deres general. Han ble møtt i Judea av tre legioner, den femte, den tiende og den femtende som var Vespasians gamle soldater. Syria skaffet ham den tolvte, og Alexandria skaffet ham soldater fra den tjueandre og tjuetredje legion. Tjue avdelinger av hjelpetropper fulgte med, samt åtte ryttertropper.

Kong Agrippa var også der, kong Sohemus og Antiokus' hjelpetropper, samt en sterk avdeling med arabere vanligvis fra nabolandene, som bar på sitt tradisjonelle hat mot jødene sammen med mange flere fra Roma, ettersom enhvers forhåpninger ledet dem, for at de skulle oppnå gunst hos generalen før andre kunne hindre dem i det. Han gikk mot grensene til fiendeland med sine styrker i presis slagorden, så seg omkring og var kampklar, og han slo leir ikke langt fra Jerusalem.

KAP. 10. Da han som sagt hadde slått leir foran Jerusalems murer, gikk han høytidelig i gang med å klargjøre hæren.

KAP. 11. Jødene opprettet sin leir under selve muren ved byen, og i tilfelle de skulle vinne, hadde de bestemt seg for å våge seg videre, men så ble de slått tilbake dit de søkte tilflukt. Da en kavaleriavdeling ble sendt mot dem, sammen med kvikke og lette styrker, ble kampen uavgjort, men kort tid senere gav fienden etter, og i dagene som fulgte, var det flere trefninger foran portene, og etter å ha lidd mange tap, ble de drevet inn i byen. Da startet romerne beleiringen, for det syntes ikke rett for dem å holde seg på samme sted inntil fiendene var blitt redusert på grunn av sult. Soldatene var ivrige og utsatte seg for farer, en del av dem på grunn av deres tapperhet, andre på grunn av brutalt raseri og ønske om belønning.

Titus hadde Roma og dens rikdom og gleder i tankene, men dersom Jerusalem ikke snart kunne bli ødelagt, ville alt dette bety en langvarig utsettelse for ham.

Byen lå på en høyde, og den hadde svære forsvarsverker og forskansninger som hadde passet om den hadde ligget på en slette. Det var to svære høyder som var innelukket av murer og gjort kunstferdig kroket eller bøyd naturlig innover så de kunne omgå beleirerne slik at det kunne kastes prosjektiler på dem fra siden. Ytterdelen av bergene var ujevne, og tårnene som rådde grunnen, var tjue meter høye. De hadde fordelen av høyden ned til marken, og når de var bygget helt nedenfra var de ikke mindre enn 40 meter. De var uvanlig vakre, og sett fra avstand så de like høye ut. Det var også andre murer nedenfor kongeslottet ved siden av Antoniaborgen med dens iøynefallende topp. Den fikk dette navnet av Herodes til ære for Markus Antonius.

KAP.12. Tempelet så ut som en borg, for det hadde sine egne murer som det var lagt mer arbeid på enn noe av det andre. Sidebygningene som omgav tempelet var en glimrende forskansning.

De hadde en vannkilde som rant uopphørlig, for fjellet var hult innvendig, og de hadde dammer og sisterner til oppsamling av regnvann.

De som hadde bygget denne byen forutså at på grunn av ulikheten i deres livsførsel sammenlignet med naboene, ville de komme til å oppleve hyppige kriger, og derfor oppbevarte de forsyninger for en langvarig beleiring. Også etter Pompeius' erobring, lærte denne erfaringen dem noe om hva de ville komme til å behøve.

Den havesyke innstillingen som rådde under Claudius, gav jødene en anledning til for penger å kjøpe seg lov til å forskanse Jerusalem, og slik bygde de murene i fredstid som om de var i ferd med å gå til krig, og de ble forøket i antall av de store folkemengdene som tydde hit etter ødeleggelsen av de andre byene, for enhver fyr som var innstilt på motstand flyktet dit, og der ble han enda mer opprørsk enn før.

Det var tre hærførere og likeså mange hærer. Simon hadde under seg den største delen av muren og den som lå lengst unna. Johannes som også ble kalt *Bar Gioras* (sønn av Gioras), hadde den midtre delen av byen under seg, og Eleasar hadde forskanset selve tempelet. Johannes og Simon var overlegne med sine antall menn og sin våpenstyrke, mens Eleasar var overlegen på grunn av sin stilling, men kamp, splittelser og branner var felles for dem alle, og et meget stort kvantum korn ble fortært av ilden. Etter en stund sendte Johannes noen som under påskudd av å ofre, skulle drepe Eleasar og slå hans tropper, og det gjorde de, og fikk tempelet i sin makt. Og nå var byen blitt delt i to partier inntil romerne kom, og da førte krigen utenfra til at det ble fred mellom dem.

KAP. 13. Slik ødselhet opplevde vår nasjon som på sin egen måte er overtroisk nok til ikke å gjøre soning ved hjelp av de romerske religiøse seremonier, og heller ikke ville blidgjøre gudene ved ofringer og løfter, slik de ellers pleide å gjøre ved lignede anledninger. Det ble sett kjempende hærer på himmelen, og rustningene deres syntes å ha en lysende glans, og tempelet skinte av flammer som plutselig brøt ut fra skyene. Tempeldørene åpnet seg plutselig, og en røst, mye kraftigere enn et menneskes, ble hørt, at gudene trakk seg tilbake, samtidig som det ble en kraftig rystelse som om de var på vei ut av tempelet, noe som mange syntes var fryktelig skremmende. De fleste hadde en overbevisning om at dette sto nedskrevet i de hellige bøker, og at denne gang ville Østen seire, og at noen av dem som kom fra Judea skulle få herredømmet over verden. Dette obskure oraklet forutsa at det var Vespasian og Titus, mens vanlige folk i alminnelighet hengav seg til sin egen ønsketenkning, og siden de nå en gang hadde forestilt seg at dette varslet gjaldt storhet for dem selv, kunne ikke motstanden i seg selv overtale dem til å endre syn, selv om det var aldri så feilaktig.

Vi har fått vite at antallet av de beleirede av alle aldre og begge kjønn, var seks hundre tusen. Der var våpen nok til alle som kunne bære dem, og mer enn det som kunne forventes til alle de menn som var modige nok til å bruke dem. Mennene og kvinnene var like trassige, og da de regnet med å bli bortført som fanger, fryktet de livet mer enn døden.

Titus Cæsar besluttet å kjempe mot denne nasjonen ved hjelp av ramper og graver fordi stedets beskaffenhet ikke gjorde det mulig å ta byen med storm eller ved overraskelsesangrep. Han fordelte oppgavene mellom legionene, og de påtok seg ikke andre oppgaver før alt var blitt gjort klart til å få tatt byen ved hjelp av de gamle og de mer moderne oppfinnelsene.
xxxxxx

”For å stanse ryktet om at han hadde satt fyr på Roma, la Nero skylden på de folkene som ble hatet for sin ugudelige væremåte, og som av den gemene hop ble kalt *kristne*, og han straffet dem med særbehandling. Opprinnelsen til dette navnet var *Kristus*, som under Tiberius’ regjering ble ilagt straff under Pontius Pilatus som var prokurator. For tiden er denne skadelige overtroen delvis blitt undertrykt, men den brøt ut igjen, ikke bare i Judea hvor denne ulykken begynte, men også i byen Roma hvor man hørte støyen av den fra hvert kvartal med alle dens skammelige utskeielser. Til å begynne med ble de som tilsto, grepet, men senere ble et meget stort antall av dem funnet og arrestert, ikke så mye for å ha satt ild på byen, men fordi de hatet alle mennesker. De spottet dem i det de døde, og drepte dem ved å stappe dem inn i skinn av villdyr, og så sende hunder på dem for å rive dem i stykker, mens noen ble spikret til kors og andre ble brent til døde. De ble også brukt om natten som fakler til belysning, og Nero hadde stilt sin hage til disposisjon for dette skuespillet. Han overgav dem også til sirkusforestillingene og kledde seg selv som en vognkusk og opptrådte undertiden sammen med vanlige folk, noen ganger i selve sirkuset. Da var det noen som fikk medynk med dem, selv om straffene rammet skyldige personer og slike som fortjente å bli til skrekk og advarsel. Dette var ikke til gagn for folket, men bare for å tilfredsstille én manns lyst til å være grusom.”

Siden jeg nå har referert alle de onde baktalelsene fra Tacitus om de kristne, så vel som jødene, vil det være på sin plass å referere de hedenske nedtegnelsene som taler til deres fordel, og disse var neppe dårligere i oldtiden og vil ha større autoritet enn Tacitus, og da mener jeg Plinius’ epistel til Trajan da han var prokonsul i Bitynia, og Trajans svar eller forordning til Plinius som er sitert av Tertullian, Eusebius og Hieronymus. Disse nedtegnelsene er så høyt aktet av Havercamp, den siste av Josefus’ redaktører, at han ikke bare synes de bør *leses*, men nesten *også læres utenat*.

PLINIUS’ BREV TIL TRAJAN OMLAG ÅR 112 E. KR.

Min herre, det er alltid min metode å henvende meg til deg for å komme til en avgjørelse når jeg er i tvil om noe, for hvem kan bedre hjelpe meg i min sendrektighet, og å råde bot på min uvitenhet? Jeg har aldri vært til stede under forhør av de kristne (utført av andre), og derfor er jeg ukjent med hva de blir spurt om, og med hva og hvordan de pleier å bli straffet. Jeg er heller ikke så lite usikker på om ikke det burde gjøres forskjell etter alderen på de anklagede og om hvorvidt sarte unge bør straffes av sterke menn? Er det ikke plass for benådning hvis man angrer? Eller om det er noen fordel i at en som har vært en kristen, har fornektet kristendommen? Eller om blott og bart navnet, uten noen forbrytelse i tillegg til navnet, gjør at man må straffes? I mellomtiden har jeg inntatt denne stillingen overfor dem som er blitt ført frem for meg fordi de er kristne. Jeg spurte dem om de var kristne eller ikke? Hvis de innrømmet at de var kristne, spurte jeg dem igjen, og deretter en tredje gang, og blandet spørsmålet med trusler. Hvis de holdt fast på sin bekjennelse, beordret jeg henrettelse, for da tvilte jeg ikke på bekjennelsen deres uansett hva den innebar, for denne positive og urokkelige stahet fortjener å bli straffet. Noen fra denne sekten har jeg merket meg som romerske borgere for at de skulle sendes til denne byen.

Som det er vanlig ved slike forhør, spredte denne forbrytelsen seg etter en tid, og flere slike tilfeller ble ført frem for meg. Det ble sendt meg et anonymt søksmål som hadde flere navn på anklagede personer. Disse benektet både at de var kristne nå, eller at de noensinne hadde vært det. De påkalte gudene og bønnfalt ditt bilde som jeg fikk hentet til dette formål, sammen med røkelse og vin, de forbannet også Kristus. Intet av dette, sies det, kan noen av de som er virkelige kristne bli tvunget til å gjøre, så jeg syntes det var på sin plass å la dem gå. Andre som var navngitt i denne anklagen, sa at de var kristne, men nå nektet de for det, for de hadde virkelig vært kristne, men sluttet med det, noen for tre år siden, og andre lengere siden, og en av dem sa at han ikke hadde vært det på tjue år. Alle disse tilba både ditt bilde og gudebildene, og de forbannet også Kristus. Men de forsikret meg at den største feilen deres var at de var vant med å møtes på en bestemt dag før det ble lyst, og synge hymner til Kristus som til en gud, og til å forplikte seg ved et sakrament eller en ed til ikke å gjøre ondt mot noen, at de ikke skulle stjele, naske eller drive hor, at de ikke skulle bryte sine løfter eller benekte det de hadde hos seg dersom noen ville ha det tilbake. Etter dette var det skikken å gå igjen, og så atter møtes til et felles uskyldig måltid, noe som de hadde sluttet med etter det ediktet jeg på din befaling sendte ut, der jeg forbød alle slike sammenkomster.

Disse forhørene fikk meg til å tenke at det kunne være nødvendig med tortur for å få greie på sannheten, og det gjorde jeg med to tjenestepiker som ble kalt *diakonisser*, men jeg fant ikke ut noe annet enn at de var offer for en dårlig og urimelig overtro. Dermed sluttet jeg med slike forhør, og må nå henvende meg til deg, for jeg synes saken er vel verdt å drøftes, spesielt på grunn av alle dem som er i fare, for de er i alle aldre og av enhver rang og av begge kjønn og må sannsynligvis stilles til ansvar og er derfor i fare. For denne overtroen som det ennå er grunn til å stanse, sprer seg som en smitte, ikke bare i byene og landsbyene, men også ute på landet. Det er sant at templene som nesten var helt forlatte, nå blir besøkt igjen, og høytidsfeiringene som lenge har vært avbrutt, er blitt gjenopplivet. Omsetningen av offerdyr er godt i gang over alt der det før var svært få kjøpere, og dermed er det lett å tenke seg hvordan folket kan forbedres hvis man bare gir rom for å angre.

TRAJANS SVAR TIL PLINIUS

Min Plinius, du har brukt rett metode når du må granske sakene til dem som er blitt anklaget som kristne, for det er absolutt ingen fast og generell metode som kan brukes i slike tilfeller. Man skal ikke oppsøke disse folkene, men hvis de blir anklaget og arrestert, skal de straffes, men med det forbehold at den som benekter å være en kristen og gjør det klart ved å be til våre guder, skal benådes selv om han har vært det tidligere dersom han angrer seg. Men anonyme anklager skal ikke anvendes overhodet, for det vil bli til et dårlig eksempel og ikke bli godtatt under min regjering.

OBSERVASJONER VED UTSAGN AV TACITUS

I. Vi ser her hvilken aktelse den beste av de romerske historikerne på den tid, nemlig Tacitus, hadde for Josefus' historie, til tross for at han aldri navngir ham, og det gjør han sjelden med noen av de andre romerske forfatterne som han henter enkelte deler av sin historie fra. Likevel viser det seg at han refererer til hans sju bøker om

jødenes kriger flere ganger i løpet av noen få sider. Og nesten alltid avhenger hans beretninger om romernes og parternes affærer, samt jødenes, i løpet av ikke mindre enn 240 år som disse bøkene omfatter.

II. Likevel ser det ut til at når han nå og da følger andre historikere eller rapporter om romerne, parterne og jødene i denne lange perioden, tok han vanligvis feil av dem og burde heller ha holdt seg til Josefus i stedet for å høre på noen av de andre forfatterne og informantene.

III. Det synes også svært sannsynlig at Tacitus har sett Josefus' oldtidshistorie, og visste at mesteparten av beretningene han skrev om opprinnelsen til den jødiske nasjon fullstendig motsa oldtidshistorien. Han kunne neppe unngå å se at disse beretningene motsa også en annen av dem, for den var barnslig, absurd og ikke noe bevis overhodet, og han kunne ikke unngå å se at Josefus' fortellinger om oldtids-historien var autentiske, solide og grundig attestert av de gamle nedtegnelsene hos vårt folk og hos nabostatene, og det er noe man ikke kan komme forbi dersom man gransker dem nøye og overveier innholdet dem.

IV. Tacitus skjuler størstedelen av den sanne historien om jødefolket som lå foran ham i Josefus' bøker, og han lager eventyrlige, ubegrunnede og partiske fortellinger som han har hentet fra hedningene, og har handlet svært uredelig, og dette blir enda alvorligere både fordi han erklærer seg som helt upartisk, (*Hist*. bok 1, kap. 1), og faktisk har fått anledning til å se denne upartiskheten angående romernes affærer.

V. Tacitus' hat og forakt for Guds spesielle folk, jødene, og hans tilknytning til den groveste avgudsdyrkelsen, overtroen og stjerne-tydningen hos romerne, var derfor så sterk hos ham at den fratok ham sunn fornuft og rettferdig vurdering av jødene, selv om han hadde anledning til å følge med dem ved andre anledninger i forbindelse med romerne.

VI. Fordi Tacitus var så bitter mot jødene, og fordi han visste at Kristus selv var jøde og at hans apostler og første etterfølgere var jøder, og dessuten visste at den kristne religion var kommet inn i de romerske provinsene fra Judea – er det intet under at hans hat og forakt for jødene også gjaldt de kristne som romerne forvekslet med jødene. Derfor viste hans harde ord mot jødene seg i alminnelighet å være grunnløse, og det skadet hans eget rykte mer enn deres, og hans harde ord mot de kristne ble ikke annet enn en brist i hans egen karakter, og skadet ikke deres.

VII. Tacitus hadde, etter offentliggjørelsen av Josefus' oldtidshistorie, bestemt seg for å produsere løgnaktige historier om jødene i strid med Josefus, og som for øvrig var av samme slag som det Josefus skriver om i sin bok mot Apion og historiene av Manetho og Lysimachus. Og da man ingen andre steder møter dette så utførlig under hele oldtiden, er det svært sannsynlig at Josefs' oldtidshistorie var selve foranledningen til at Tacitus gir oss disse fortellingene, for det vet vi fra Josefus selv i boken mot Apion, Bok 1, avsn. 1, og at den samme oldtidshistorien var foranledningen til Apions utgivelse av sine likeså skandaløse fortellinger. Disse har Josefus så ettertrykkelig tilbakevist i de to bøkene mot ham. Og hvis Tacitus, slik jeg antar, også har lest disse to bøkene, er hans fremgangsmåte med å utgi slike

historier etter å ha lest igjennom tilbakevisningen av dem, desto mer kriminell. Tacitus' feil blir ikke mindre, selv om vi antar at han aldri hadde sett oldtidshistorien, og heller ikke bøkene mot Apion, for det var svært lett for ham som da var i Roma, å skaffe seg flere autentiske beretninger om opprinnelsen til den jødiske nasjon, og om den jødiske og den kristne religion, og hos de kristne selv som han hevder var svært tallrike på den tiden, og derfor blir hans feilaktige publikasjon fullstendig uten unnskyldning.

VIII. Det er derfor soleklart at tross flere av våre lærde kritikeres lovtaler over Tacitus og harde mistanke mot Josefus, vil alle feilene av vanvare hos Josefus, om de så ble samlet opp fra alle hans verker, hverken i *kvalitet* eller *kvantitet* utgjøre noe i nærheten av de grove og feilaktige fremstillingene som Tacitus på bare noen få sider har prestert. Så liten grunn har noen av våre senere og mindre kritikere til å foretrekke greske og romerske historikere og forfattere om jødene, og spesielt om Josefus. Slike og senere kritikere burde ha lært mer sunn dømmekraft og måtehold fra sin større fader Joseph Scaliger, noe som fremgår av alle hans dyptgående studier der han høytidelig uttaler (*De Emend. Temp. Prolegom*, side 17), at "Josefus var den mest grundige og den største elsker av sannheten av alle forfattere," og han er ikke redd for å stadfeste at "det er tryggere å tro på ham, ikke bare om jødenes affærer, men også om de som er fremmede for dem, enn alle de greske og latinske forfatterne, og fordi hans troskap og hans omfattende lærdom over alt er så iøynefallende."

N. B. Da det er en annen noe spesiell hedensk beretning om jødenes opprinnelse og oldtidshistorie som allerede er nevnt, og som er skrevet av Trogus Pompeius om vår Frelsers tid, og som er forkortet av Justin om tiden for Antonius Pius, og som det passer å sammenligne med Bibelen og med Josefus, skal jeg her gjengi dette med noen får korte kommentarer, og heretter vise til denne etter som det blir nødvendig.

JUSTIN, BOK 36, KAPITEL 1

Antiokus (Sidetes) beseiret også jødene og hadde forsikret dem om frihet under sitt makedonske regime under sin far Demetrius.[1] De var nå blitt så sterke at etter denne kongen ville de ikke tåle noen andre fra den makedonske rase, nei, de satte opp sin egen regjering, og hjemsøkte Syria med store kriger.[2]

KAP. II. Opprinnelsen til jødene kom fra Damaskus[3] som var den fornemste byen i Syria, og derfra kom de assyriske kongene ved dronning Semiramis. Navnet er hentet fra dets konge Damaskus, og til ære for ham tilber syrerne graven til hans hustru Arathes, som om det var et tempel, og anser henne for å være en gudinne som fortjente den høyeste tilbedelse. Etter Damaskus ble Azel konge, og deretter Ador,[4] og Abraham og Israhel. Men Israhel ble gjort mer berømt enn sine forfedre da han var så heldig å få ti sønner.[5] Derfor delte han sitt kongerike i ti deler og gav dem til sine sønner og kalte dem alle jøder etter navnet til Judas som døde etter at oppdelingen var gjort, og han befalte at de alle skulle hedre Judas' minne.[6] Men hans andel ble tillagt alle de andres andeler. Navnet til den yngste av disse brødrene var Josef,[6] og hans ekstraordinære evner skremte de andre brødrene, og av den grunn[7] fanget de ham og holdt ham fast og solgte ham til utenlandske handelsmenn. Og da

de hadde ført ham til Egypt, lærte han de magiske kunster med stor dyktighet,[8] og etter kort tid ble han kjær for kongen selv. For han ble en svært dyktig fortolker av mirakler, først og fremst ved drømmetydning som han gjorde til en kunst. Intet om guddommelige og menneskelige lover syntes å være ukjent for ham. Han kunne forutsi fremtidige knappheter på forsyninger, og hele Egypt ville ha gått til grunne av sult, om ikke kongen, etter anmodning fra ham, hadde befalt at avlingene skulle lagres. Bevisene på hans dyktighet kom av de svarene han gav, og de syntes å være svar fra en gud og ikke et menneske.[9]

Moses var hans sønn[10] og ble holdt høyt i aktelse, ikke bare på grunn av den kunnskapen han hadde fått av sin far, men også på grunn av sitt vakre ansikt.[11] Da egypterne ble angrepet av skabb og spedalskhet, ble de oppfordret av et orakel til å landsforvise ham for at ikke pesten skulle spre seg ytterligere. Han ble derfor leder for de landsforviste, og han stjal med seg de egyptiske gudene,[12] som egypterne med våpen dro av sted for å hente tilbake, men de ble tvunget av en storm til å vende hjem igjen.[13] Da Moses ville tilbake til sitt gamle land Damaskus, tok han Syria-fjellet, og på denne reisen gjennom den arabiske ørken, da han og folket var utslitte fordi de hadde fastet i sju dager, kom de til slutt til dette stedet, og på dette folkets språk kalte de den sjuende dagen for sabbat og viet den til faste,[14] fordi den dagen var slutten på fasten og vandringen deres, og fordi de husket at de var blitt drevet ut av Egypt, og fordi man var redd for at sykdommen deres skulle bli spredt, og for at de ikke av den grunn skulle bli motbydelige for sine naboer. Derfor hadde de ingen forbindelse med utlendinger, og dette ble etter hvert en aktuell del av deres religion. Etter Moses fulgte hans sønn Arvas som prest. Etter denne tiden[16] ble det en fast skikk hos jødene å ha de samme personene både til konger og til prester. Det er utrolig hvordan de har blomstret ved denne foreningen mellom rettferdighet og religionen.

---

1 Dette er sant. Se *Jødenes oldtid*, bok 13, kap. 5, 6, 7, 10 og 11, kap. 8, avsn. 2 osv. Bare her er det feil, når det sies at Antiokus var sønn til Demetrius. Han var hans bror, og sønn av den tidligere Demetrius.

2 Dette er meget sant. Se *Jødenes Kriger* bok 1, kap. 2 osv. *Jødenes oldtid*, bok 13, kap. 6 etc. 1.Makk. 8 osv.

3 Jeg kjenner ikke til noe annet historisk grunnlag enn dette at Abraham synes å ha oppholdt seg og regjert en periode i Damaskus under sin reise fra Haran til Kanaan, slik Nikolaus fra Damaskus sier i Josefus, *Jødenes oldtid*, bok 1, kap. 7, avsn. 2. Og ellers har vi at Elieser fra Damaskus, Abrahams tjener, og som noen trodde var hans sønn, ble ansett for å være en av jødenes forfedre. Se fotnote til *Jødenes oldtid*, bok 12, kap. 4, avsn. 10.

4 Disse to navnene synes å bety Azael og Adod, eller slik det ofte er skrevet, Ador, og det er de samme kongene, antar jeg, som Josefus forteller oss er de syrerne som i hans dager ble tilbedt som guder. *Jødenes oldtid*, bok 9, kap. 4, avsn. 6.

5 Ti sønner i stedet for tolv.

6 Det var tolv stammer, men aldri mer enn to kongedømmer. Og Judas døde ikke senere enn de andre brødrene, Men navnet *judaei*, eller jødene, mener alle er blitt hentet fra denne Judas.

6 Benjamin var den yngste, ikke Josef.

7 Grunnen til dette må hentes ut fra Bibelen og Josefus, og ikke fra usikre gjetninger hos hedningene.

8 All makt til å utføre undergjerninger ble den gang rangert under de magiske kunster.

9 Her er det en god del sannhet. Man kan lure på hvor Trogus Pompeius hadde dette fra. Dette er det som står nærmest den hellige historie fra nesten enhver hedensk opptegnelse om jødene, når man unntar begynnelsen av Ovids *Metamorfoser*, som jeg ikke vet om han har det fra.

10 Moses var noen generasjoner etter Josef og hverken av hans familie eller stamme.

11 Denne skjønnheten hos Moses er beskrevet over alt, men spesielt hos Josefus i *Jødenes oldtid*, bok 2, kap. 9, avsn. 6-7.

12 Disse egyptiske gudene ble ikke stjålet av israelittene, men ble båret av egypterne selv ned i Rødehavet, og de druknet med dem. Se *Essay on the Old Test*. *Append*. s. 239.
13 Om disse stormene da egypterne druknet, se *Append*. s. 239.
14 Det skulle heller ha stått festhøytid, for sabbaten var alltid en dag til feiring hos jødene.
15 Arvas, eller Aron, var ikke sønnen, men broren til Moses, og han etterfulgte ikke som konge, men som overprest.
16 Ikke mindre enn fjorten hundre år etter Moses' og Arons død, etter min beregning.

KAP. III. Nasjonens rikdom lå i frøene de brukte til sin balsam som kun vokser i disse landene,[1] for her er det en dal mellom fjellrygger som ligger der som murer. Dalen har et areal på 800 dekar, og den heter Jeriko. I denne dalen er det en lund med trær, utsøkt for sin fruktbarhet og behagelige beliggenhet, og slik er det fordi den består av palmer og balsamtrær. Balsamtrærne ligner på terpentintrær, men de vokser ikke så høye, og de blir dyrket på samme måte som vinranker. Balsamen tyter ut av trærne på en viss tid av året. Stedet blir ikke mindre beundret for sin kjølighet som for sin fruktbarhet. Jeg sier dette på grunn av solen som gjør klimaet her så fryktelig varmt, men her er det temperert på grunn av en stadig kjølig bris. I dette landet ligger Asfaltsjøen som kalles *Dødehavet*, og den er svært stor og vannet i den er ubevegelig. Det beveger seg ikke av vind, fordi bitumen som gjør hele sjøen til et stillestående vann, stanser vindens virkning, og den kan heller ikke holde på båter, for alt som ikke er levende synker til bunns, og det kan ikke holde oppe noe som ikke er dekket av alun. Xerxes, kongen i Persia, var den første som vant over jødene.[2] Etterpå kom de, sammen med perserne under Alexander den stores herredømme, og de var lenge underlagt det makedonske riket og kongedømmet Syria. Da de falt fra Demetrius, søkte de vennskap med romerne, og ble det første folket i Østen som fikk sin frihet, for det var romerne som med letthet disponerte over det som ikke tilhørte dem.

N.B. Vi kan her merke oss at ingen av disse hedenske historikerne unntatt Tacitus og Suetonius skrev med spott og bitterhet mot jødene eller de kristne, men med en tålelig grad av oppriktighet. Det ser ut til at Josefus' oldtidshistorie som ble utgitt i Roma i år 93 e. Kr. i Domitians trettende år, da han og hans romere var bitre forfølgere av jøder og kristne, var foranledningen til spotten og bitterheten hos Tacitus og Suetonius, så vel som hos Apion og andre, men ble tilbakevist av Josefus. Forfølgere kan aldri finne seg i å møte motstand, for det betyr at de må gå med på at dem de forfølger ikke er onde mennesker i likhet med alle slike forfølgere, og uansett hvor ryggesløse og barbariske de er, og hvor rettferdige og uskyldige de forfulgte er, vil de alltid beskrive dem som onde og slemme for å beholde sin egen ære overfor sine etterkommere.

---

1 Se Josefus, *Jødenes kriger*, bok 1, kap. 6, avsn.6 og *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 4, avsn. 1, og bok 15, kap. 4, avsn.2.
2 Xerxes undertrykket aldri jødene, men var alltid deres mektige venn. Se Josefus *Jødenes oldtid*, bok 11, kap. 5. Resten er sant, og samsvarer med Josefus, og historien om makkabeerne.

FJERDE AVHANDLING

SOM BEVISER AT

MANUSKRIPTENE TIL DET GAMLE TESTAMENTE SOM VAR PLASSERT I HERODES' TEMPEL, OG SÅ BRUKT AV DEN JØDISKE HISTORIESKRIVEREN JOSEFUS I HANS OLDTIDSHISTORIE, VAR INTET ANNET ENN DEN ELDGAMLE SAMLINGEN, ELLER BIBLIOTEKET HOS NEHEMIAS, I ARTAXERXES' DAGER, HAN SOM VAR SØNN AV XERXES. DET VAR FRITT FOR DE FORSKJELLIGE TILLEGG OG ENDRINGER SOM BLE GJORT I DE SENERE MANUSKRIPTER SOM NÅ EKSISTERER.

DETTE SKAL BELYSES MED FØLGENDE ARGUMENTER

1. Det blir uttrykkelig fortalt oss i de offentlige epistler som ble sendt av jødene i Jerusalem til deres brødre i Egypt i det ett hundre og førtifjerde år før Kristus, og bevart i Andre Makkabeerbok, om at Judas Makkabeus hadde samlet jødenes hellige bøker etter forfølgelsen fra Antiokus Epifanes.[1] Det samme hadde Nehemias gjort lenge før dette og ikke lenge etter det babyloniske fangenskap, samt gjenreisning av tempelet ved Serubabel. Slik står det: *Det samme fortelles også i Nehemias' opptegnelser og minneskrifter, likedan hvorledes han grunnla en boksamling og samlet bøkene om kongene og profetene og Davids skrifter og brev fra konger om tempelgaver. Likeså samlet også Judas alle de bøker som var spredt på grunn av den krigen vi har hatt, og de finnes nå hos oss. Har dere da bruk for dem, så send noen som kan hente dem til dere*. 2.Makk. 2,13-15. Det er ingen grunn til å tvile på slike autentiske skriftsamlinger som ble gjort av jødenes guvernører, helt naturlig ville bli oppbevart i jødenes tempel, der Grotius helt riktig konkluderer med at Nehemias' bibliotek var etablert i det selvsamme tempelet[3], og bli bevart der, og senere flyttet til Herodes' tempel da det ble gjenoppbygd. Fra dette tempelet, slik jeg ellers har bevist fra Josefus' egne ord,[2] fikk han denne avskriften som han hovedsakelig har gjort bruk av i sin oldtidshistorie. Og fordi dette er det sterke grunnlaget for min fremstilling, tar jeg for meg bevisene i sin helhet slik jeg har sagt det før.

"Det fortjener å bli påpekt at da Josefus skrev *Jødenes oldtid*, synes han ikke bare å ha gjort bruk av en eller flere ordinære hebraiske manuskripter, men sannsynligvis det mest autentiske i hele landet, og jeg mener det som lå oppbevart i tempelet. Disse bøkene synes han å ha hatt fri adgang til etter tempelets ødeleggelse, da han skrev sin bok *Jødenes oldtid*. For slik er hans egen beretning: "Titus Cæsar," sier Josefus, "overtalte meg flere ganger til å hente det jeg ønsket fra ruinene i mitt land, da Jerusalem ble tatt med vold og makt, og han meddelte meg dessuten at han gav meg tillatelse til å gjøre det. Men jeg fant ingen ting av verdi nå som landet var ødelagt, og jeg spurte kun Titus om friheten for meg selv og min familie, og som den eneste trøst som var igjen etter ulykken, var at *jeg hadde de hellige bøkene etter hans tillatelse*." For når vi legger alle fakta sammen, er det klart at enten hadde Josefus de autentiske avskriftene av de hellige bøker som ble funnet i tempelet og i sin helhet gitt til Titus, eller i det minste var slike autentiske avskrifter etter hans ordre plassert i keiserpalasset i Roma som var byen han befant seg i da han skrev *Jødenes oldtid*. Og når vi sammenligner disse ting med det han hevder selv – at to

av de beretningene han har skrevet – dvs. om mirakelet med *vannet av klippen*, og om *da solen sto stille*[4], der ett av miraklene ikke står i Pentateuken, men i Josva, og fantes *i Skriftene som var oppbevart i tempelet*, skal vi se at det er grunn til å tro, ikke bare at han gjorde bruk av de hebraiske manuskriptene generelt, men faktisk det mest autentiske av dem alle som man pleide å oppbevare i tempelet i Jerusalem."

Om Pentateuken var en del av Nehemias' samling, forteller ikke makkabeernes tekster oss noe om direkte, selv om det ikke er lett å tro at de skulle mangle i hans bibliotek. Sannsynligvis mente nok Nehemias at de alminnelige avskriftene av Pentateuken var gode nok, og at det ikke var noen grunn til å ha den møysommelige innsamlingen som han mente var nødvendig med de øvrige bøker og dokumenter.

N.B. Selv om det kan være en innvending mot autentisiteten i denne skrivelsen om jødene i Jerusalem, at innvielsesfesten i Nehemias' dager (overholdelsen av denne er anbefalt for jødene i Egypt) sies å ha blitt feiret *etter at han hadde bygget tempelet og alteret*, 2. Makk. 1,18 og Neh. 2,8, noe som våre manuskripter av Nehemias sier svært lite om. Likevel blir denne innvendingen fjernet på grunn av Josefus' bedre manuskript som forteller oss at Nehemias ba kongen om å få dra, ikke bare for å *bygge Jerusalems murer*, men også å *fullføre byggingen av tempelet*. Nehemias taler nemlig til hele forsamlingen av jøder midt i deres tempel og forteller dem om tillatelsen han fikk av kongen til å få dra av sted, ikke bare for å *bygge disse murene*, men *også* for å *fullføre gjenreisningen av tempelet*. Disse vitnesbyrdene er sterke bekreftelser på sannheten i denne epistelen.

2. II. At Josefus' eksemplar ikke var så lite forskjellig fra de samaritanske tekstene og fra *Septuaginta* slik de var på hans tid, og enda mer fra de masoretiske tekstene, slik de har vært siden Barchocabs tid, er helt opplagt. At hans manuskript generelt sett var mer perfekt og autentisk enn de andre tekstene, vil helt sikkert vise seg ved en kritisk sammenligning mellom dem alle, noe som flere ganger er blitt lagt merke til og bevist i mitt essay om restaureringen av den sanne teksten i Det gamle testamente, og i mitt supplement til den bokstavelige fullbyrdelsen av de bibelske profetiene. At denne teksten hos Josefus ikke var en vanlig tekst, men en som var oppbevart i tempelet, er noe vi kjenner fra hans egne forsikringer som han nå har skrevet. Hvilken annen bibel kunne dette være, enn den som vi vet ble samlet av Nehemias, om lag fem hundre og tjue år før Josefus hadde dette manuskriptet fra Herodes' tempel, og fem hundre og førti år før han skrev sin oldtidshistorie, og det i den samme byen Jerusalem, og etter all sannsynlighet også var blitt lagt tilbake av ham i tempelet?

3 III. At Josefus fulgte en bedre tekst av de historiske bøkene som ble skrevet etter det babyloniske fangenskap, som Esras', Nehemias' og Esters bok, enn både den nåværende masoretiske tekst eller til og med *Septuaginta*, viser seg spesielt i disse bøkenes særegne karakter, og av det materialet de er sammensatt av, samt i selve dette brevet fra jødene, dvs. at de først og fremst inneholdt skrivene fra kongene i Persia om de hellige gavene til jødefolket. Om disse skrivene har vi de færreste nedtegnelser og eksemplarer i den masoretiske bibelen, men mer i *Septuaginta* og mest av alt i Josefus' oldtidshistorie.

4 IV. Det er opplagt at Josefus benyttet seg av en uvanlig tekst, eller skriftmateriale fra en tekst av Nehemias om byggingen av Jerusalems murer, ikke under Artaxerxes, men Xerxes, i strid med alle våre masoretiske tekster og *Septuaginta*, og dette stemmer så godt med kronologien i Ptolemeus' kànon, og med Daniels sytti uker – disse sytti uker kunne ikke fastslås før denne teksten ble gjort bruk av, og det er svært spesielt. *Supplem*. s. 56 – 93. Dette innebærer at Josefus hadde et særdeles autentisk eksemplar, eller i det minste deler av dette materialet som det senere ble samlet fra, og som hverken masoretene eller tolkerne av *Septuaginta* ser ut til å ha hatt. Alt dette samstemmer nøyaktig med den samlingen eller det biblioteket som Nehemias hadde før oss, og ikke noe annet. Jeg er fremdeles nødt til å tale med varsomhet om historien etter fangenskapet, uten å si noe avgjørende om dem, om hvorvidt de allerede var redusert til bøkene om Esras, Nehemias og Ester, eller om de den gang var den eneste samlingen av stoff som disse bøkene i ettertid ble sammensatt fra. Disse tre historiene var alle på en måte samtidig med Nehemias, og de siste to var det fullt og helt, så det er et stort spørsmål om materialet i dem ble redigert til bøker likeså tidlig som Nehemias' boksamling eller ikke. Ordene her sier at denne siste delen av biblioteket kun hadde kongenes skriv om de hellige gaver, ikke disse bøkene. Denne måten å skrive på som er noe annerledes enn det som var der fra før, synes for meg å antyde at det var autentiske dokumenter som bøkene senere ble basert på, og at det ikke sto noe om gavene i disse bøkene etter at de var blitt redigert.

5 V. Det er en stor del av Nehemias' bok som alle våre masoretiske tekster, *Septuaginta* og den latinske *Vulgata* inneholder, selv om det egentlig er et tillegg til Esras' bok, og den er utvilsomt yngre enn resten av Nehemias' bok og har hverken hans navn i første person[7], slik som resten av boken, og har det heller ikke i *Vulgata*, men er fremstilt som en adskilt historie, og inneholder beretninger så sent som Jaddus, som var overprest under Alexander den store, lenge etter Esras' og Nehemias' dager, og denne delen av boken er fra kap. 7, v. 70, til kap. 12, v. 26. Siden det nå er klart at hele dette avsnittet ikke kunne være i Nehemias' tekst eller bibliotek, men likevel finnes i alle de andre manuskriptene, kan vi av dette finne en sterk *κριτηριον* eller et kriterium for å avgjøre om Josefus fulgte de andre manuskriptene, eller bare det fra Nehemias selv. Hvis han har dette tekstavsnittet, må han ha brukt et senere manuskript, hvis ikke, må han ha brukt Nehemias'. Nå er det ganske klart, og ble påpekt av meg for flere år siden at Josefus forkorter noen av de foregående og etterfølgende deler av denne boken, men likevel viser det seg at han ikke har en eneste stavelse fra dette avsnittet. Se *Essay on the Old Testament*, side 55, som klart viser at han gjorde bruk av Nehemias' egen tekst, og ingen annen.

6 VI. I sin første bok *Mot Apion*, avsn. 8, er Joesfus så eksplisitt når det gjelder den svært annerledes betydning jødene tilla de hellige bøker *før* og *etter* regjeringen til *Artaxerxes, sønn til Xerxes*, eller det som går mye ut på det samme, før og etter Nehemias' regjering. Han regner den sammenhengende rekkefølgen av profeter inntil denne tiden og ikke lenger, og en slik sondring finner vi ikke hos noen annen opprinnelig forfatter, nei, heller ikke i *Septuaginta*. Dette er bemerkelsesverdig, og gir ikke så liten grunn til gjetninger, for den Bibelen han hadde fra det jødiske tempelet endte i Nehemias' dager og var etter all sannsynlighet ingen annen enn den som Nehemias hadde i sin egen samling. Dette argumentet blir sterkere, hvis vi tenker

7 VII. over at profeten Malakias, som er en bok som hele den jødiske nasjon anser som hellig, ble skrevet etter Artaxerxes og Nehemias, slik jeg har bevist andre steder.[6] Denne boken vil derfor gi oss et nytt *κριτήριον* eller kjennetegn fra Josefus' tekstdokument. Hvis han hadde Malakias i sin bibel, eller slike vi finner i de masoretiske tekstene eller i *Septuaginta* og ikke hadde Malakias, måtte han ha hatt denne tidligere bibelen til Nehemias. Nå er det klart at Josefus aldri sier et eneste ord om Malakias eller hans profeti, enda han omtaler Esaias, Jeremias, Baruk, Esekiel, Daniel, Jonas, Nahum, Haggai og Sakarias. Dette ville han neppe ha utelatt av sitt absolutt autentiske gammeltestamente som også tilhørte resten av den jødiske nasjon, spesielt fordi han ikke utelater noen annen hebraisk bok, hverken historisk eller profetisk, under eller etter det babyloniske fangenskap. Og hvis Josefus hadde lest Malakias i sitt manuskript, ville han opplagt ha endt profetrekken og listen over landets helligste bøker med Artaxerxes, sønn til Xerxes, eller enten med Darius Nothus eller Artaxerxes Mnemon, for profeten skrev etter all sannsynlighet ned sin profeti under et av disse regimene. Kriteriet på dette avgjør derfor at det er meget sannsynlig at Josefus brukte Nehemias' bibel og ikke noen annen.

8 VIII. Dette fremgår ytterligere ved at Josefus utelater *Høysangen* fullstendig, for jeg tenker på hele Det gamle testamente som nå finnes og er eldre enn Nehemias, og som fremdeles er i alle de masoretiske tekstene og *Septuaginta* samt andre manuskripter, og det går ikke an å tenke seg noen tittel på noen annen hellig bok slik jeg har bevist andre steder.[7] Dette er heller ikke noe annet enn et viktig *κριτήριον* eller kriterium på at Josefus ikke brukte noe manuskript som var yngre enn det som tilhørte Nehemias. Det fantes ikke det minste tegn på at jødene på et så tidlig tidspunkt hadde regnet denne merkelige boken som en del av sin kànon, selv om det viser seg at i det minste noen av dem gjorde det da *Septuaginta* ble skrevet, om lag to hundre år etterpå. Det mener jeg dersom de senere manuskriptene i dette tilfellet er lik de opprinnelige.

9 IX. Josefus gir oss ikke noe annet *κριτήριον* eller kriterium på hvilken Bibel han har brukt, når han stadig vekk bruker den originale hebraiske av den første boken av apokryfenes Esras som vi kaller den, i stedet for den hebraiske kanoniske Esra, som er et slags utdrag, eller en ufullstendig kopi av den andre, selv om den er likeså gammel som *Septuaginta*. Jeg mener en som er eldre enn den hebraiske kanoniske Esra som han ikke siterer én eneste gang i sin store og detaljerte beskrivelse av hele historien. Jeg sier bare at kanskje denne kanoniske Esra er likeså gammel som *Septuaginta*. For selv om det nå står i alle våre manuskripter av denne versjonen, har vi ingen sitater fra den som jeg kjenner til, før lenge etter Barchobachs[8] tid, og jeg tviler på at den er så gammel. Det er mulig at den er av samme alder som den ufullstendige hebraiske versjonen av Nehemias og Ester, og at de alle var bestemte opprinnelige komposisjoner fra slike autentiske dokumenter som var i Nehemias' samling, men at disse var ufullstendige og dårlig sammensatt. Det inneholdt også noen kaldeiske kapitler, likesom vår hebraiske Daniels bok. De kaldeiske kapitlene i disse to bøkene har vi ingen beviser for er eldre enn Barchocab. Derfor har jeg litt mistanke om at denne hebraiske og kaldeiske Esra ikke kan være noe eldre enn fra denne tiden. Alt dette viser at Josefus' bibel var forskjellig fra, og eldre enn de nåværende masoretiske tekstene og *Septuaginta*, eller med andre ord at det var Nehemias' bibel og ikke noen annen.

10 X. Men hoved-*κριτήριον* -kjennetegnet på at Josefus' bibel var Nehemias', er det generelle preget i boken selv, når man sammenligner den med Josefus' historiebeskrivelse. Hvis Josefus hadde brukt et manuskript fra Nehemias som omfattet alle hendelsene i hans liv, og spesielt den mest bemerkelsesverdige delen av det under hans tolvårige regjering i Judea, fra det tjuende til det trettiandre år for Artaxerxes i Neh. 5,14 og 8,6, slik det står i våre tekster i dag, vil vi kunne anta at han hadde gjort bruk av en tekst som er lik den vi har, som er likeså ung, eller yngre enn det som disse tolv årene omfattet. Men hvis han brukte Nehemias' egne dokumenter slik de var i hans boksamling, kunne han ikke han gått noe lenger enn den delen av hans liv som hadde gått forut for det som sto i denne boksamlingen. Dette er virkeligheten om Josefus' historie om Nehemias. For selv om han er inne på sin kunnskap om Nehemias' senere storverk og spesielt som vi har sett, om hans *fullføring av tempelet*, går likevel ikke hans beretning lenger enn til Xerxes' dager, og inneholder svært lite mer enn byggingen av Jerusalems murer, eller om de tre årene ved slutten av Xerxes' regjering, og uten én eneste stavelse om hans tolv års styre under Artaxerxes. Mens den tredje Esras bok i de fullstendige greske og latinske utgavene har om lag fire hundre og trettifire vers, og Esters bok har to hundre og sytti vers, og i alle utgavene av Nehemias er det fire hundre og seks vers, er Josefus' beretning om Esra i Køln-utgaven uten kommentarer, ikke på mindre enn fjorten sider. Og hans fortelling om Ester er på nesten ti sider, i nær proporsjon til størrelsen deres, mens hele hans beretning om Nehemias, som i sammenligning burde være mer enn tretten, ikke er på mer enn to sider. Josefus inneholder ingen del av denne historien som finnes i våre nåværende grunntekster som omfatter mer enn det som delvis står i den første, og delvis i den andre, og delvis i den fjerde, og den tolvte og det trettende kapitel, mens han utelater en del av det første, en del av det andre, det tredje, det fjerde, og hele det femte, det sjette, det sjuende, det åttende, niende, tiende og ellevte, og delvis av det tolvte, og delvis av det trettende kapitlet. Og de delene av våre tekster som ikke er utelatte, har han likevel fortalt på en bedre måte og med en bedre kronologi, og det viser at han ikke engang har tatt disse små delene fra våre nåværende manuskripter, men fra andre originaltekster som ikke er så lite forskjellige fra dem som er ennå mer autentiske. Dette fortjener å bli satt pris på av fagfolkene.

N.B. For å stadfeste denne påstanden vedrørende den store u-overenstemmelsen det er mellom Josefus' beretning og Nehemias' bok, sammenlignet med hans beretning fra de andre historiske bøkene i Det gamle testamentes kànon, så legger jeg merke til at det er tre hundre og åttito sider i den samme utgaven hos Josefus som tilsvarer fire hundre og trettiseks kapitler i vår Bibel fra skapelsen til Ester, som igjen tilsvarer nesten én side for hvert kapitel, og hos Nehemias har vi bare disse to sidene i forhold til disse tretten kapitlene. Det tror jeg er et forhold som er helt umulig å forklare ved hjelp av Josefus' alle elleve bøker om oldtiden, og som omfatter hele historien. Jeg tror heller ikke det er noe rom for en annen løsning enn den jeg har gitt den sannhetssøkende leser.

N.B. Fordi Josefus' materiale til de historiske bøkene om tiden etter fangenskapet rekker så langt som fra hele historien om Ester, kap. 3, vers 7, dvs. inntil Xerxes' sønn Artaxerxes' sjuende år, likevel ikke rekker til Nehemias' regjeringsperiode fra det tjuende til det trettiandre år, så bør vi fastsette tiden for samlingen av Nehemias'

bibliotek til etter det tolvte, men lite eller ingen ting etter det tjuende år av Artaxexes' regjering. Følgelig skulle jeg, når alt kommer til alt, fastslå tiden til nettopp det tjuende år i Artaxerxes' regjering, da Nehemias vendte tilbake til sitt styre, da han og hans folk kunne ha autentiske avskrifter av de hellige bøkene for hånden, slik at han beholdt sin autoritet og kunne sikre deres lovlydighet i all ettertid.

11 XI. *Rekkefølgen* av de forskjellige deler av Pentateuken og de andre historiene i Det gamle testamente er hos Josefus ofte ulike eller bedre enn de masoretiske tekstene eller *Septuaginta*, og til og med undertiden den samaritanske pentateuken. Derfor må han ha hatt en eldre og riktigere tekst enn noen av de andre.

12 XII. Ikke bare *rekkefølgen*, men flere av *delene i den hellige historie* er så mer fullstendig og nøyaktig, følgeriktig og samstemmig med *kronologien* og med *naturlig religion*[9] i Josefus, enn de er i noen av våre andre tekster, slik at han må ha hatt en eldre og mindre korrumpert tekst enn den vi nå har. Disse to siste observasjonene har tvunget seg på meg under min siste grundige sammenligning av den masoretiske tekst i våre vanlige bibler med Josefus' bok om oldtidshistorien. Jeg er dristig nok til å hevde at når andre lærde kristne vil ta bryderiet med å sammenligne dette like grundig, vil de neppe unngå å gjøre den samme observasjonen. Og de vil se hvilket kraftig lys en slik sammenligning med de andre manuskriptene av Josefus' oldtidshistorie vil kaste over flere av de hellige bøker, og egentlig over hele Det gamle testamentes historie, og dessuten over mange av profetiene. Jeg ville aller helst at andre lærde folk skulle oppdage dette ved å undersøke selv, enn bare å ta mine observasjoner til etterretning som sanne.

13 XII. Det er ingen av avsnittene i Josefus' oldtidshistorie som ikke synes å være så gamle som fra Moses' eller Josvas tid, eller noen av de andre opprinnelige hellige historiene, selv om de står i den hebraiske masoretiske versjonen og i *Septuaginta*, og til og med i den samaritanske Pentateuken. Dette har vært en mulig og plausibel grunn til å gå ut fra at bøkene selv generelt ikke er eldre enn deres forfattere helt siden Aben Ezra.. Dette tror jeg er en helt ny observasjon og av store konsekvenser, og den fortjener å bli grundig overveid. Jeg skal nå etterspore alle de mange uttrykkene og tilleggene samlet i den orden de står i våre bibler og sammenligne disse stedene med Josefus.

(1) 1. Mos. 12,6, da Abraham nettopp var kommet ut fra Mesopotamia, er det påpekt i de hebraiske og samaritanske tekstene og i Septuaginta, at *kanaanittene da var i landet*.

(2) Og igjen, i 1. Mos. 13,7, at kanaanittene og *perisittene da bodde i landet*, og at det var unødvendig å nevne at kanaanittene bodde i Kanaans land inntil Josva hadde drevet ut kanaanittene, for vi vet alle at det ikke ble gjort før etter at Moses var død. Nå har vi begge disse historiene i Josefus, men ikke en stavelse fra noen av disse tekstavsnittene. Disse avsnittene er så vidt jeg vet, heller ikke sitert eller henvist til i noen annen bok senere før *Septuaginta* ble skrevet, og som antas å være blant de andre eksemplene her uten å være spesielt gjentatt.

(3) Om 1. Mos. 14,18 sies det, ikke i alle de andre manuskriptene, men også i

Josefus, at Abram forfulgte dem som hadde tatt Lot til fange helt til Dan, et sted som noen antar er den gamle byen Laish som senere ble kalt Dan – Dom. 18,29, en koloni som tilhørte Dans stamme, ganske lenge etter Moses' død. Men siden det ikke på noen måte er sikkert at Dan her er det samme som Laish, eller ikke er noen by i det hele tatt, så forsikrer Josefus oss direkte at det stedet dit Abram forfulgte fienden, enten var en av Jordans kilder som ble kalt Dan og ikke til noen by overhodet. Byen Laish ble gjenoppbygget av danittene og så kalt Dan, og Josefus omtaler denne gjenoppbyggingen med dens nye navn, men synes ikke å ha noe begrep om at dette var stedet som Abram forfulgte fiendene til. Og hvis vi ser at det i Josefus' manuskript står at Abram nådde dem igjen den *femte natten*, se også bok 5, kap. 1, avsn. 18, og at da de ble slått, var det den *andre dagen* etter at de ikke hadde flyktet lenger enn til Hobah *til venstre for Damaskus*, og tenk så over at når en hær flykter for livet, marsjerer den mye fortere enn ellers. Derfor skal vi lete etter dette stedet Dan nærmere Galileasjøen, og ikke til Jordans kilder eller til Laish, som ikke lå langt unna dem. Jeg regner absolutt ikke med at dette skulle være noe annet enn Dan innenfor Naftali stamme som lå omtrent der iflg. Jos. 14, 38 og 1. Kong. 15,20 og 2.Krøn. 16,4. Hvis man virkelig kunne stole på de hebraiske masoretiske tekstene eller den romerske oversettelsen av *Septuaginta*, viste Gud Moses *fra* Nebofjellet hele *Gileads land inntil Dan*, 5. Mos. 34,1, som den gang måtte ha vært et sted i nærheten av Jordans kilder etter Josefus' mening. Men da hverken den samaritanske eller den alexandrinske *Septuaginta*, samt Josefus ikke har noen slik tekst her, foretrekker jeg den teorien at det var til Dan ved Tiberias-sjøen Abram forfulgte sine fiender, og ikke til noe annet sted, og det kan like godt hende at stedet hadde dette navnet selv på Moses' tid. Uttrykket *fra Dan til Beerseba* innebærer hele Kanaans lands lengde i ettertiden, noe vi ikke støter på før etter at Laish ble kalt Dan, Dom. 20,1, og absolutt ikke noe annet sted nevnt i hele Det gamle testamente. Men dette betyr ikke noe i denne undersøkelsen.

(4) I 1. Mos. 19,37 forteller Moses oss at Moab, Lots sønn som han fikk med sin eldste datter, ble stamfar til moabittene *inntil den dag i dag*, og (5) vers 38, at Ammi, eller Ammon, Lots andre sønn, som han fikk med sin yngste datter, ble stamfar til ammonittene *inntil den dag i dag*. Disse utrykkene står i alle manuskriptene, og dessuten hos Josefus, og de passer godt til Moses' tid, og moabittene og ammonittene var betydelige nasjoner under hans regjeringstid, og israelittene hadde mye med dem å gjøre i løpet av de førti årene de oppholdt seg i villmarken.

(6) 1. Mos. 26,26,32, og 33 forteller oss i våre nåværende manuskripter at byen Beerseba, eller edsbrønnen, som den ble kalt da Isak sverget for kongen i Gerar, Abimelek og til hans hoffmenn Ahuzza og Pikol, ved en brønn han hadde gravd, uten å nevne det minste om at denne brønnen ble gravd i Abrahams dager, og at det var der Abraham sverget for den samme kongen i Gerar, Abimelek, og til hans hoffmenn Ahuzza og Pikol om lag nitti år tidligere ifølge 1. Mos. 21,22 og 30-32. Dette er en senere gjentagelse eller et tillegg, og det må være en forveksling mellom Isak og Abraham. Men dette står det ikke ett ord om hos Josefus.

(7) Noen har sagt at byen Hebron som kalles det i Pentateuken, ikke hadde dette navnet før byen av Josva ble gitt til Hebron, barnebarnet til Kaleb etter Moses' død, 1. Mos. 23,2 og 4. Mos. 13, 22. Men dette må være en stor feil. Hebron ble gitt til

Kaleb selv og ingen annen, Jos. 14, 14, og 21, 11-12, og deretter ble Kalebs sønnesønn kalt Hebron. Og Josefus gir oss ikke den minste antydning om at navnet Hebron hadde en så sen opprinnelse som på Josvas tid. Jeg har ellers antydet at Kirjat Arba ble bygget eller gjenreist av Hebron, den andre kongen i Tanis eller Zoan, og deretter oppkalt etter ham.[10] Men navnet var ikke noe annet enn Kirjat Arba da Abraham først kom dit, selv om at før Moses skrev Pentateuken, ble navnet forandret til Hebron, og byen ble bygget eller gjenoppbygget sju år før Zoan i Egypt.. Se 1. Mos. 23,2, Jos. 14,15, Dom. 1,10 og min kronologiske tabell.

14. (13) 2. Mos. 6, 26-27: Etter oppregningen av forfedrene til Moses og Aron i de tolv foregående versene, har vi dette tillegget: *Disse menn, Aron og Moses, var det Herren talte således til: Før Israels barn ut av Egyptens land, hær for hær! Det var de som sa til Farao, kongen i Egypt, at Israels barn skulle føres ut av Egypt, disse menn, Moses og Aron*. Disse ordene ser slett ikke ut som Moses' egne ord, og det gjør heller ikke hele genealogien slik den nå står i alle våre manuskripter. Følgelig utelater Josefus ikke bare disse to versene fullstendig, men hele slektstavlen på dette stedet.

(14) 2. Mos. 16,32-34: Moses pålegger Aron å legge mannakrukken for Herrens åsyn – foran vitnesbyrdet til å gjemmes for deres etterkommere, og Aron var lydig og la den i tabernaklet med *vitnesbyrdets tavler* og *vitnesbyrdets ark* som var der. Dette er egentlig feil sted. For hvis vi konsulterer Josefus, vil vi se at fem av versene i dette kapitlet er fullstendig utelatt, der både befalingen og dens utførelse fortelles, og de har meget sannsynlig ikke stått i hans manuskript som hadde tilhørt tempelet.

(15) I 2. Mos. 16,35 sies det at *Israel åt manna i førti år inntil de kom til bygget land, de åt manna helt til de kom til grensen av Kanaans land*. Denne teksten er i alle manuskriptene, også i Josefus', og stemmer nøyaktig med slutten på Moses' liv og kunne godt ha vært nedskrevet av ham selv slik Josefus naturligvis antar, eller det kan være tilføyd av Josva, da han la til historien om Moses' død kort tid senere.

15 (16) I 4. Mos. 12,3 har vi dette verset som en parentes innsatt i den masoretiske hebraiske teksten, i den samaritanske Pentateuken og i *Septuaginta*. *Moses var en meget saktmodig mann, mer enn alle mennesker på jorden*. Denne lovtalen over Moses om hans uovertrufne ydmykhet, kan vi være sikre på ikke er skrevet av Moses selv. *La en annen rose deg, og ikke din egen munn, en fremmed og ikke dine egne lepper*, Ordspr. 27,2, og det er et udiskutabelt visdomsord av Salomo, og ble sannsynligvis ikke overtrådt av Moses som var den saktmodigste av alle mennesker. Josefus forteller ingen ting om hvordan denne parentesen er blitt tilføyd, så vi har ingen grunn til å tro at det sto i hans manuskript. For å tilføye ytterligere, så har jeg ikke observert noen hyppig lovtale over Moses, og spesielt at han ikke roser hans ekstraordinære ydmykhet, slik de som brukte den yngre hebraiske teksten eller *Septuaginta* som inneholder denne lovtalen over Moses. Og da mener jeg Siraks far, apostlene eller Clement i *Constutiones*, og Ignatius i sine epistler om både efeserne og magnesierne.[11] Derfor er det meget sannsynlig at Josefus' grunntekst ikke hadde denne setningen, og at det var et tillegg som var kommet etter Nehemias' dager.

(17) I 4. Mos. 21,1-3 har vi denne beretningen om *den kanaanittiske kongen Arad*

som bodde i syd-Palestina, vestenfor Jordan, som gav seg i *strid med Israel og førte noen av dem bort som fanger*, men at israelittene overgav deres byer til *fullstendig ødeleggelse*, slik Gud befalte dem. Gud hørte deres bønner, og folket med deres byer ble fullstendig ødelagte, og de slo deres byer med bann, og de kalte stedet *Horma*, og det kom det til å hete etterpå. Denne historien hører ganske enkelt til tiden etter Josvas død iflg. Dom. 1,16-17, og der finner vi det også på sitt rette sted. Men hvordan det kom inn 4. Mosebok i vår hebraiske, samaritanske tekst og i *Septuaginta*, kan jeg ikke si, for det er sikkert at israelittene ikke kunne ha vært i krig på denne siden av Jordan i løpet av Moses' levetid. Det er sant, vi blir også i 4. Mos. 33,4 (38) fortalt at da Aron døde på fjellet Hor, og *kong Arad fikk høre om at Israels barn kom* (40), og alt dette kunne skje i Moses' dager. Men Josefus utelater denne historien fullstendig, for det er feil sted, selv om det berøres på rett sted i Dommernes bok. Det viser seg fremdeles at Josefus' manuskript var renere og mindre forfalsket enn noen av de tekstene som nå finnes.

(18) I 4. Mos. 32,41 og i 5. Mos. 3,14 blir vi fortalt at landet og byene Basan-Havot-Jair (Jairs byer), er blitt oppkalt etter Manasses sønn Jair inntil *den dag i dag*. Men alt dette tilhører dommertiden, og slik Josefus medgir, var denne Jair Manasses sønn, men det står ikke en stavelse om det hos Josefus før dommertiden, og ikke et ord om at navnene på disse byene fortsatt har bestått *inntil den dag i dag*.

16. (19) I 5. Mos. 1,1 står: *Dette er de ord Moses talte til hele Israel: På hin side Jordan*, og i kap. 3 vers 8: *Således tok vi den gang landet fra begge amoritter-kongene på østsiden av Jordan*. Uttrykket *på hin side Jordan* står her og andre steder i de hebraiske masoretiske tekstene, i de samaritanske og i *Septuaginta*. Likevel kunne det stedet Moses nå oppholdt seg på, ikke være *landet hinsides Jordan*, før israelittene hadde vært på den andre siden av Jordan, noe som ikke skjedde før Moses var død, og våre engelske oversettere har turt å gjengi originalen i strid med den naturlige beskrivelsen, *på denne siden av Jordan*. Josef er så langt fra å kunne erkjenne et slikt merkelig uttrykk som vi finner i våre tekster, at han presenterer Moses her som helt sannferdig, og forteller israelittene at Gud ikke tillot ham å dra *bortenfor Jordan*, og skulle heller ikke nyte de godene de ville få der, da det ville ha vært i strid med alle våre senere manuskripter.

(20,21) I 5. Mos. 2,21 blir vi i LXXII (Septuaginta) fortalt at ammonittene erobret og bodde i landet Refidim i stedet for Rephaim, *inntil den dag i dag*. Og i vers 22 i den hebraiske og samaritanske teksten, at Esaus barn erobret *og bodde i Seir* i stedet for horittene, *inntil den dag i dag*. I vers 12 i samme rekken blir disse beskrevet med det tillegg at Esaus barn erobret og *bodde der i deres sted, likesom Israel nå har gjort med sitt land, det som Herren har gitt dem*, som om disse beretningene ble skrevet etter at israelittene bosatte seg i Kanaans land, eller etter Moses' død. Men vi finner ikke ett ord om dette hos Josefus.

(22) I 5. Mos. 34,6 slås det fast at stedet der Moses ble begravd er ukjent *inntil den dag i dag*. En slik stadfestelse finnes ikke hos Josefus.

N.B. Jeg gjengir ikke de tre siste versene i 5. Mosebok, kap. 34, versene 10-12 om Moses, at *det sto ikke frem noen profet i Israel som Moses*, selv om de finnes i alle

grunntekstene, og dessuten hos Josefus, for det hører hverken til Moses' eller Josvas skrifter, men er et svært passende tillegg til Pentateuken, og kan ikke ha noen annen forfatter enn en av de senere jødiske profetene eller lederne for den jødiske menighet, under eller etter det babyloniske fangenskap. Det er heller ikke usannsynlig at Esras eller Nehemias, til like med én eller begge de samtidige profetene Haggai eller Sakarias, har skrevet disse bemerkelsesverdige ordene for å forberede jødene på at de heretter skulle se hen til Moses og de gamle profetene, eller til *den store profeten Moses*, eller til Kongen, Messias, som de skulle *høre og adlyde*, under advarselen om å kunne *bli utryddet av sitt folk* iflg. 5. Mos. 18,15-19. Og jeg vil våge å tilføye at vanlige lesere ikke må bli villedet ved å se disse versene som en del av den opprinnelige 5. Mosebok, som så opplagt er et senere tillegg til den.

17. (23) I Jos. 4,9 finner vi denne forsikringen at de tolv steinene som ble satt opp av Josva midt i Jordan da de gikk over den, er der *den dag i dag*. Men dette står ikke hos Josefus.

(24) I Jos. 5,9 blir vi kjent med at stedet der Josva slo leir het Gilgal *inntil den dag i dag*, og dette finner vi heller ikke hos Josefus. For ikke å snakke om tillegget til forbannelsen over den som skulle gjenreise Jeriko i LXXII i Jos. 6,26, noe som opplagt er tatt fra fullbyrdelsen langt senere i 1. Kong. 16,34, og ikke noen andre steder, og som mangler i den hebraiske teksten. Jeg observerer også at
(25) det i Jos.6,25 er skrevet at Rahab, vertshusholdersken som reddet speiderne i Jeriko bodde i Israel *inntil den dag i dag*. Men noe slikt står ikke hos Josefus.

(26, 27) I Jos. 7,26 fortelles det at israelittene kastet over Akan eller Akor en stor steinrøys – *inntil den dag i dag* – og derfor ble dalen kalt Akor-dalen *inntil den dag i dag*. Men dette står ikke hos Josefus.

(28) I Jos. 8,28 finner vi en tekst som sier at Josva gjorde Ai til en grushaug for alle tider, et øde sted *inntil den dag i dag*. Men dette finner vi ikke hos Josefus. Og,
(29) i Jos. 8,29 står det at kongen av Ais' døde legeme ble kastet ved inngangen til byens port, og de kastet en stor steinrøys over ham, som ligger der *inntil den dag i dag*, uten den minste omtale hos Josefus.

(30) I Jos. 9,23 finner vi i den hebraiske teksten at gibeonittene ble dømt av Josva til å *hugge ved og bære vann til min Guds hus* eller for *tempelet*, som ble bygget lenge etter Josva. Om *Guds hus* betyr *tempelet* eller bare *tabernaklet* som allerede var bygget på Josvas tid, skal jeg ikke si noe om, fordi Josefus ikke har en slik uttalelse, men kun at de ble dømt til å være *offentlige tjenere*, slik det står både i den hebraiske teksten og i *Septuaginta*. I versene 21 og 27 står det at de skulle være *vedhuggere og vannbærere for hele menigheten inntil den dag i dag*, noe som sannsynligvis også var den gamle teksten i vers 23. *Septuaginta* sier intet om Guds *hus* her, og Josefus tar ikke med tillegget *inntil den dag i dag*.

(31) I Jos. 10,10 sies det at han *forfulgte kanaanittene på veien opp til Bet-Horon*. Navnet Bet-Horon står både i den hebraiske teksten og i *Septuaginta* så vel som hos Josefus, men likevel blir vi i 1.Krøn. 7,24 fortalt at byen Bet-Horon ble *bygget av Seera, hun bygget Nedre- og Øvre Bet-Horon, og hun var datter eller barnebarn til*

Efraim, etter at israelittene hadde bosatt seg i Kanaan, og ikke på den tiden som her er omtalt. Det var så vanlig i oldtiden å oppgi når en by ble bygget og gjenreist eller utvidet at det ikke er nødvendig å prøve å forklare ytterligere et slikt uttrykk. Se Dom. 18,28-29, 21,23, 1.Kong. 12,25 og 2.Krøn. 11,5-10. Jeg ser heller ingen grunn til å tro at Bet-Horon ikke skulle ha dette navnet inntil denne gjenreisningen som Seera utførte, men antar at det er det gamle navnet fra den gang Josva kom inn i landet Kanaan.

(32) I Jos. 10,14 står disse ordene at solen sto stille, og at det *aldri har vært noen dag som denne, hverken før eller siden*. Dette uttrykket ser ut til å være et senere tillegg. Vi finner ikke et ord om dette hos Josefus.

(33) I Jos. 10,27 finner vi denne historien at Israels barn la store steiner foran inngangen til hulen der de fem amoritter-kongene var, og de er der *den dag i dag*. Men dette er ikke nevnt hos Josefus.

(34) I Jos. 13,13 får vi vite at gesurittene og ma'akatittene er blitt boende blant Israel *inntil den dag i dag*. Men det står ikke hos Josefus.

(35) I Jos. 15,13-19 finner vi en spesiell beskrivelse der Kaleb drev bort anakittene og de tok Debir og Kirjat-Sefer, og han gav sin datter Aksa til hustru for Otniel, sønn til Kenaz som hadde tatt den uten flere hendelser og alle hendelsene skjedde etter Josvas død, og de er blitt gjenfortalt på riktig sted i Dom. 1,1-15. Dette avsnittet står både i den masoretiske teksten og i *Septuaginta*, men ikke ett ord om dette på Josvas tid hos Josefus, men bare på det riktige sted, under dommerne. Men det vil bli for langtrukket å gjengi alle eksemplene på bøker, avsnitt og fakta som er blitt feilplassert, både i de masoretiske tekstene og de samaritanske, hebraiske og i *Septuaginta*. Men hos Josefus står de på rett sted, etter hans bedre grunntekst. Les om disse i min essay over Det gamle testamente og den bokstavelige fullbyrdelsen av Skriftens profetier, med supplement.

(36) I Jos.15,63 blir vi fortalt at jebusittene bodde sammen med Judas barn i Jerusalem og der bor de *den dag i dag*. Men det er ikke nevnt hos Josefus.

(37) I Jos.16,10 leser vi at kanaanittene bodde blant efraimittene som de gjør *den dag i dag*. Og i Septuaginta finner vi dette senere tillegget: *Egypterkongen Farao kom og tok byen Geser og satte fyr på den og forfulgte kanaanittene og perisittene og innbyggerne i Geser, og Farao gav den som medgift til sin datter* (1.Kong. 9,16). Men om alt dette sier ikke Josefus et ord. Så langt er tilleggene i Pentateuken og Josva spesielle for våre andre senere tekstmanuskripter og har ingen plass i tempeltekstene eller Nehemias' tekst som Josefus har benyttet seg av. Og hittil har vi nok til å finne tilbake til de opprinnelige tekstene hos Moses og Josva, og om de innvendingene som kommer på grunn av disse senere tilleggene og den stadige gjentagelsen av navn og minnesmerker *inntil den dag i dag*, eller inntil en betydelig senere tid enn selve historien. Pentateuken og Josva er de viktigste bøkene som inneholder slike unntak. Til andre bøker som inneholder historie over flere hundre år, *kunne* slike uttrykk korrekt nok bli tilføyd de eldgamle historiene da bøkene ble redigert og utgitt uten at det hvilte noen mistanke over dem. Det vil likevel vise seg

etter som vi skrider frem at Josefus ikke hadde mange slike uttrykk i sin grunntekst dersom de ikke hadde vært likeså sanne på hans tid som de var da de opprinnelig ble utgitt. Så fortsetter vi med de siste eksemplene.

(38) I Jos. 19,29 har vi i begge våre tekster omtalt et sted eller en by ved grensen til Aser stamme som het Kabul, og det antar man er det landet som ikke ble kalt Kabul før på Salomos tid, slik vi finner det i 1.Kong. 9,13, der det legges til at dette landet beholdt navnet Kabuls land, og slik heter det *den dag i dag*. Men Josefus har ikke dette navnet med i historien om Josva, og heller ikke en stavelse om at navnet består *den dag i dag* i historien om Salomo.

(39) Og i slutten av Josvas bok i *Septuaginta*, har vi dette tillegget at israelittene hadde flintkniver som Josva brukte til å omskjære Israels barn med i Gilgal, samt Josvas monument i Timnat-Serah, og at det står der *den dag i dag*. Men det står ikke ett ord om dette i noe annet manuskript. [Jos. 5,2 etc.]

18. (40) I Dom. 1,21 blir vi forsikret om at jebusittene bodde sammen med Benjamins barn *inntil den dag i dag*. Men det står ikke hos Josefus.

(41) Og i vers 26 står det at Luz, som den het mellom Josvas død og Otniel, den første dommeren, hadde dette navnet *inntil den dag i dag*. Men det står ikke hos Josefus.

(42) Vers 27 sier *Septuaginta* kun at Manasse stamme ikke hadde Betel (Bethsan), *som er Skytopolis*. Det må være en sen tilføyelse, kanskje før *Septuaginta*, slik alle lærde godt kjenner til. Og vi finner ingen ting av dette hos Josefus.

(43) I Dom. 6,24 får vi vite at Gideons alter står *ennå den dag i dag* i Abieser-ættens Ofra. Men det sier Josefus ingen ting om.

(44) I Dom.15,19 blir vi fortalt at stedet der Samson slo filistrene med et kjevebein av et esel ble kalt Lehi *inntil den dag i dag*. Denne teksten sto i Josefus' grunntekst og var sann, ikke bare da Dommernes bok ble utgitt, og da Josefus skrev, men også så sent som i Glycas dager, eller i det tolvte århundret i den kristne tidsalder. Se Relands *Palæstina in Lechi* og *Eutetheropolis.*

(45) Dom. 18,12 forteller oss at det stedet der seks hundre danitter først slo leir hos Juda stamme da de dro på en ekspedisjon til La'is som ble kalt Mahaneh-dan eller *Dans leir til den dag i dag*. Men dette nevner ikke Josefus.

(46) Dom. 18,30 sier at Mikas avgudsdyrkelse varte *like til den dag da landets innbyggere ble bortført*, dvs., enten inntil arken ble tatt av filisterne i Elis dager, eller inntil de ti stammer ble tatt til fange under Nebukadnesar.

(47) Og i vers 31 står det at det varte hele den tid Guds hus var i Silo, noe som støtter den første tolkningen. Men begge disse tekstene synes for meg å være tillegg som er yngre enn selve Dommerboken. Josefus utelater hele historien om Mikas avgudsdyrkelse, og dermed har vi ingen grunn til å tro at han hadde noen av disse tekstene i originalmanuskriptet.

19. (48) I Sam. 5,5 leser vi at Dagons prester og tilbedere, til minne om at deres gud falt ned ved dørstokken i sitt tempel foran Guds ark, *like til den dag i dag ikke treder på Dagons dørterskel*. Men dette står det ikke noe om hos Josefus. (49) 1.Sam. 6,18 sier at steinen som innbyggerne i Betsemes ofret på etter at filistrene hadde levert arken tilbake, og at *vitnet om dette er den dag i dag den store steinen..som de satte Herrens ark på*. Men det står ikke et ord om dette hos Josefus.

(50) I 1.Sam. 7,15 sies det at *Samuel dømte Israel så lenge han levde*, noe som neppe kunne ha vært skrevet av Samuel selv. Derfor mangler denne setningen hos Josefus.

(51) I 1.Sam. 9,9 har vi et tillegg både i de hebraiske og de greske manuskriptene: *Fordum sa folk i Israel når de gikk av sted for å få vite Guds vilje: Kom, la oss gå til seeren! For den som nå kalles profet, kaltes fordum seer*. I hvilken grad disse siste ordene er sanne, eller hvem som tilføyde dem, vet jeg ikke. Men så vidt jeg vet, har vi ingen spor etter dem i noen annen tekst, snarere tvert imot. Ordet *seer* er aldri brukt før, mens ordet *profet* har vært brukt ofte i alle de foregående bøkene i Det gamle testamente. Men Josefus befinner seg langt fra å bekrefte denne parentesen, for han bruker tvert imot ingen annen betegnelse enn *profet* gjennom hele historien. Selv tror jeg det er en forvirring i denne teksten, uansett hvem som er opphavet til den, og at den opprinnelig var slik: *Fordum sa folk i Israel når de gikk av sted for å få vite Guds vilje: Kom, la oss gå til profeten, for han som er det nå, som* undertiden *blir kalt seer, ble* alltid *før kalt profet.* Dette stemmer helt med det faktum at i alle våre nåværende manuskripter av Det gamle testamente er ordet *profet* alltid brukt før denne tiden, men i tiden etter er betegnelsene brukt i fleng.

(52) I 1.Sam. 27,6 fortelles det at Siklag som ble gitt til David av Akis, kongen i Gat, *har tilhørt Judas konger helt til den dag i dag*. Og dette tillegget mangler også hos Josefus.

(53) I 1.Sam. 30,25 får vi vite at Davids påbud om å dele krigsbyttet likt mellom dem som dro ut i slaget, og dem som fortsatte å holde vakt ved leiren, gjorde han til *en lov og rett i Israel, således som det er den dag i dag*, eller da denne historien ble utgitt. Denne bestemmelsen er også nevnt av Josefus, og jeg antar at den ikke bare varte til makkabeertiden, 2.Makk. 8,28, men også inntil hans tid. Og det er ikke så rart, da det mer er en gjentagelse og en forklaring, og å gjøre gjeldende en gammel lov fra Moses, iflg. 4.Mos. 21,35 osv. og Jos. 21,8, i stedet for å iverksette en ny. Jeg tror heller ikke David på denne tiden hadde makt til å vedta nye lover, selv om han absolutt var forpliktet til å adlyde de gamle lovene.

20. (54) I 2.Sam. 4,3 sies det at be'erotittene flyktet til Gitta'im etter Sauls død, og *der har de holdt seg helt til den dag i dag*. Men et slikt tillegg finnes ikke hos Josefus.

(55) I 2.Sam. 6,8 og i 1.Krøn. 13,11 bemerkes det at stedet der Ussa ble drept fordi han hadde grepet tak i arken uten å være prest, se 4.Mos. 4,15, ble kalt Peres-Ussa, eller Ussas brudd *like til den dag i dag*. Dette står i alle manuskriptene, og dessuten hos Josefus, og stedet kunne godt ha beholdt dette navnet, ikke bare da disse tekstene kom ut, men også da Josefus skrev dette.

(56) I 2.Sam. 8,7 har vi i Septuaginta dette tillegget om de gullskjoldene som David tok fra tjenerne til Hadadeser, kongen i Soba, og førte dem til Jerusalem, og at *Sisak, kongen i Egypt, tok dem da han kom til Jerusalem i Rehabeams, Salomos sønn dager*. Den samme teksten sto i Josefus' hebraiske grunntekst, og var et meget riktig tillegg da Kongebøkene ble ferdige og utgitt en tid etter Rehabeams regime. Hvordan det kan ha seg at det ikke står i vår nåværende masoretiske tekst, men likevel finnes i Josefus' hebraiske tekst, kan jeg ikke avgjøre.

(57) I 2.Sam. 14,27 har vi nettopp også ett slikt tillegg i Septuaginta om Tamar, Absaloms datter, og at *hun ble hustruen til Salomos sønn Rehabeam, og hun fødte ham Abia*. Den samme teksten sto i Josefus' hebraiske grunntekst, og er like korrekt i dem begge, selv om den mangler i vår nåværende hebraiske tekst.

(58) I 2.Sam. 18,18 blir vi fortalt at det er blitt kalt Absaloms støtte eller minnesmerke *inntil den dag i dag*. Dette er utelatt hos Josefus.

(59) I 2.Sam. 24,25 har vi i Septuaginta dette tillegget om alteret på jebusitten Aravnas treskeplass der han ofret. *Og Salomo la til* (forstørret) *alteret til slutt, for det var for lite til å begynne med*. Men dette finner vi ikke et ord om, hverken i våre hebraiske masoretiske tekster eller hos Josefus.

21. (60) I 1.Kong. 8,8 og 2.Krøn. 5,9 leser vi at arken, eller dens stenger, har vært i det aller helligste i Salomos tempel *inntil den dag i dag*, eller da Kongebøkene og Krønikebøkene ble utgitt, men om dette sier ikke Josefus ett ord. Vi må her merke oss at denne teksten ikke kunne være sann da Krønikebøkene ble skrevet, dersom ikke denne boken ble utgitt før arken ble båret vekk i Sedekias' dager. Derfor må de to siste versene i denne boken, som ordrett er de samme som de to første i Esras bok med Kyrus' dekret om jødenes tilbakekomst, ganske enkelt være et senere og meget upresist tillegg, likesom de siste åtte versene i kap. 35 og hele kap.36 synes å være et slikt tillegg, også i våre nåværende grunntekster.

(61) I 1.Kong. 9,21 og i 2.Krøn. 8,8 leser vi at Salomo la skatt på de gjenværende sju folkene i Kanaan *inntil den dag i dag*. Dette står ikke hos Josefus.

(62) I 1.Kong. 12,19 og i 2.Krøn. 5,19 finner vi at Israel gjorde opprør mot Davids hus på grunn av det dumme svaret fra Rehabeam til de tolv stammene i Sikem, og slik har det vært *til den dag i dag*, men Josefus har ikke dette avsnittet.

22. (63) 2.Kong. 2,22 forteller at vannet i Jeriko ble helbredet av Elisa, og slik har det vært *til den dag i dag*. Dette tillegget ser også ut til å ha vært hos Josefus. Det var heller ikke mindre sant da han skrev det enn da Kongebøkene ble utgitt, og det er heller ikke mindre sant i dag slik reisende forteller oss.[12]

(64) 2.Krøn. 20,26 forteller oss at Beracha-dalen eller Lovprisningsdalen etter den høytidelige lovprisning av Gud der, da Josafat var blitt vidunderlig frelst, fikk dette navnet, og heter det *den dag i dag*. Josefus har hele historien, men uten tillegget *inntil den dag i dag*.

(65) 2.Kong. 8,22 og 2.Krøn. 21,10 forteller oss at Edom falt fra Juda og har vært skilt fra dem *inntil den dag i dag*, og det er utelatt hos Josefus.

(66) 2.Kong. 10,27 forteller oss at Jehu og hans styrker gjorde Ba'als hus til et avtrede, som er der *den dag i dag*. Josefus sier ingen ting om dette tillegget.

(67) I 2.Kong. 14,7 blir vi forsikret om at Judas konge Amasja inntok Sela, eller klippen i krig, og kalte den Jokte'el som den heter *den dag i dag*. Men dette tillegget står ikke hos Josefus.

(68) 2.Kong. 16,6 forteller oss at syrerne som hadde tatt Elat fra Akas, bor der *den dag i dag*. Men dette tillegget står ikke hos Josefus.

(69) I 2.Kong. 17,23 og 1.Krøn. 5,26 får vi vite at Israel ble bortført til Assyria hvor de har vært *inntil den dag i dag*, uten at Josefus har stadfestet det.

(70) I versene 34 og 41 ser vi også at samaritanerne eller kutittene som kom inn i de forlatte landsdelene etter de ti stammene, *fryktet…Herren, men dyrket på samme tid sine utskårne bilder, også deres barn og barnebarn helt til den dag i dag har gjort som deres fedre gjorde*. Dette gjorde de da denne boken ble utgitt, samt i Josefus' dager slik han her og ellers informerer oss, ja, enda lenger ned, helt til Neros dager, slik jeg har vist andre steder, *Lit. Accomp. of Proph*. sidene 155 og 156, *Proposals*, side 13.

(71) I 2.Kong. 18 og i 2.Krøn. 35,20 i LXXII, leser vi at etter Esekias, så vel som før ham var det *ingen som hadde vært hans like blant alle Judas konger*. Og
(72) det samme ble sagt om Josia i 2.Kong. 23,25 uten den minste stadfestelse av noen av disse tekstene om disse kongene i Josefus' historie.

23. (73,74) I 1.Krøn. 4,41 og 43 leser vi om simeonittene at de i Judas konge Esekias' dager slo noen folk, kanskje fra Arabia, og overgav dem til ødeleggelse, og at de andre som i antall var fem hundre, slo resten av amalekittene som hadde unnsluppet, og så bosatte de seg der og bor der *den dag i dag*. Men Josefus utelater fullstendig alle de foregående ni kapitlene om genealogien, og vi har ingen grunn til å tro at disse tilleggene har stått i hans tekstdokument.

(75) I 1.Krøn. 5,18-22, leser vi at stammene bortenfor Jordan førte krig med araberne i nabolaget og gjorde et stort mannefall blant dem og *de bodde i deres bygder like til bortføringen* under Pul og Tiglat-Pul Assar (Pilneser), vers 26. Dette tillegget var meget naturlig da Krønikebøkene ble skrevet lenge etter fangenskapet, men kan ikke påvises i Josefus' tekst, av den før nevnte grunn.

24. (76) I 2.Krøn. 35,25 og Esdras 1,32 får vi vite at israelittene holdt sine klagesanger over Josias, og det har de gjort *like til den dag i dag*, og at dette var gjort som en fast skikk og skulle alltid overholdes i hele landet Israel. Dette kunne meget godt ha blitt tilføyd da denne siste delen av Krønikeboken og Esdras ble skrevet etter fangenskapet. Men hos Josefus, som henter alt dette fra den apokryfe Esdras og ikke fra den kanoniske Esra, finner vi ingen slik tekst.

(77) I 2.Kong. 23,32 og i 2.Krøn. 36,2 i LXXII, leser vi at Joakas gjorde hva ondt var i Herrens øyne *likesom alle hans fedre hadde gjort*. Og 2.Kong. 23,37 og 2.Krøn. 36,5 i LXXII, har det samme uttrykket om hans bror Jojakim, mens blant fire av deres nære forfedre Esekias, Manasse, Amon og Josias, var den første og den siste blant de beste kongene i Juda. Man kan tvile på nøyaktigheten i disse to tilfellene, ikke bare fordi det undertiden ikke er tatt med i den hebraiske teksten, men fordi den er fullstendig utelatt av Josefus i begge disse historiene.

Alt i alt ser det ikke så mye ut til at en slik tekst burde bli ansett som yngre enn den opprinnelige avslutningen og utgivelsen av Det gamle testamentes historiske bøker, og i hele Josefus' oldtidshistorie, og derfor har vi ikke det minste bevis på at tempeltekstene hadde noen av disse tekstene. Men leseren må unnskylde meg når jeg avslutter denne oppregningen med to observasjoner som er noe forskjellige fra de foregående, men ikke uvesentlig for mitt resonnement.

(78) I 2.Krøn. 36,6 har vi fortellingen om Jojakims skjebne, at *Nebukadnesar lot ham binde med to kobberlenker for å føre ham til Babel*, eller slik Septuaginta sier det, *og førte ham til Babylon*. Og i Septuaginta står det også i vers 18 i motsetning til dette, at *Jojakim sov hen og gikk til sine fedre og de gravla ham i Ganosam* (dvs. med Manasse i Ussas hage, 2.Kong. 21,18). Jeg er ikke i stand til å si hvordan disse beretningene samstemmer med hverandre og stemmer med Jeremias' profeti om at babylonierne langt fra ville gi tillatelse til å begrave de døde av jødene som var deres fiender, men at *de skulle bli til føde for himmelens fugler og for jordens dyr uten at noen skremmer dem bort*, Jer. 7,33, og spesielt at *de skulle ta Judas kongers og dets høvdingers ben og prestenes ben osv. ut av deres graver og brede dem ut for solen og månen og hele himmelens hær* som de elsket og dyrket, *de skal ikke samles og ikke begraves*, men *bli til gjødsel ut over jorden*, kap. 8,1-2, og spesielt Jojakim, som *skulle begraves sammen med et esel, bli slept bort og slengt vekk langt fra Jerusalems porter*, kap. 22,19. Men som jeg allerede har observert på side 945 [før dette], og som den vil se som vil sammenligne den hebraiske teksten og Septuaginta, at de åtte versene i det trettifemte og hele det trettisjette kapitlet i Andre Krønikebok er for unge og for unøyaktige tillegg til den boken man må støtte seg på som en hellig autoritet. Jeg vet heller ikke om Josefus har noen spesielle fakta om disse kapitlene som ikke ser ut til å være noe annet enn en del av Esras bok, og aldri er blitt stadfestet av Josefus. Men så langt er det klart at Josefus' tempeltekst med den hellige historien her stemmer med Jeremias' forutsigelser. Og derfor forsikrer han oss at liket av Jojakim ble befalt *slengt bort uten å bli begravet utenfor Jerusalems murer*, nøyaktig ifølge Jeremias' profeti, og denne beretningen fortjener i høyeste grad å bli gransket av den som er vitebegjærlig.

25. (79) I Sam. 17,50-58 har vi både i den hebraiske teksten og i Septuaginta en beretning om kong Saul der han så David gå mot filisteren Goliat, men ikke kjente ham, eller i det minste ikke visste hvem som var hans far, noe som antas å være et senere tillegg. For det synes å være umulig at Saul ikke skulle vite dette på det tidspunktet når vi tenker på hvor lenge David, Isais sønn, hadde vært hans tjener og våpendrager, noe som vi i slutten av forrige kapitel leser om da han forlot sin far Isai. Det følgende kapitlet dreier seg kun om førti eller femti dager. Men vi har ikke et ord av den delen av denne historien som står i kap. 18,1-5, hos Josefus. For meg er det

absolutt en sann historie, men den er fullstendig feilplassert eller flyttet fra sitt rette sted. For dette skjedde ikke da David gikk ut mot Goliat, men da han før dette hadde dratt ut mot noen andre av filistrene. For vi leser at da David først ble sendt for å bo hos Saul, ble han anbefalt for ham som en *djerv mann og en stridsmann*, kap. 16,18, en beskrivelse som Josefus tidlig bekrefter. Nå er det svært sannsynlig at disse militære egenskapene hos David ikke var oppnådd uten noen krigserfaringer med filisterne, fiendene av hans folk og religion. Noen av disse tidlige erfaringene er det sannsynlig at Saul hadde skaffet seg kjennskap til, og som det ikke er spesielt fortalt om i våre tekster. Grunnen til denne feilplasseringen er heller ikke usannsynlig, dvs. det kan være på en tid da David hadde drept en annen filister og hadde denne filisterens hode i sin hånd, noe som lett kunne ha fått en annen redaktør til å plassere det på det tidspunktet da han holdt Goliats hode i hånden lenge etterpå. Men Josefus' fullstendige taushet om denne historien og om det som fulgte etter, og hans forbindelse med den tidligere seieren og med sangen fra de kvinnelige danserne i kap. 18, vers 6, tyder sterkt på at det enten foreligger en feiltagelse eller en omplassering som har skjedd i våre senere tekster, og som man ikke kan se noen spor av i de gamle tempeltekstene.

26. N.B. Vi har på mange steder i Det gamle testamentes historiebøker sitater eller referanser til andre eldre jødiske bøker, eller til andre skrifter som nå ikke er bevart og som kan stadfeste eller komplettere historiene i vår bibel. Om disse sitatene eller referansene var originale eller ble lagt til etterpå, kan jeg ikke si med sikkerhet. Jeg må bare bemerke at jeg aldri har observert de minste spor av slike sitater eller referanser i hele Josefus' oldtidshistorie.

27. *Nødvendig konsekvens* 1. Det viser seg med det som allerede er stadfestet at de frivillige tilleggene, utelatelsene eller feilplasseringene som vi kan oppdage i de nåværende eksemplarene av Det gamle testamente, kun er av menneskelig opprinnelse, og at vi ikke har noe bevis for slikt etter tiden for Nehemias og Xerxes, og egentlig heller ikke i løpet av den vedvarende suksesjonen av profeter hos jødene. For det fortjener spesielt å bli nevnt at disse tilleggene finnes i nesten enhver historisk bok i Det gamle testamente inntil Nehemias dager, men ikke senere. Ikke i noen av grunntekstene til Nehemias eller Esters bok, finnes det eksempler på dette, og bøkene Esra og Esdra inneholder kun ett eksempel i våre andre manuskripter, mens det ikke finnes ett i Josefus' grunntekst som vi allerede har sett, selv om det ikke var mindre grunn til at slikt skulle bli tilføyd disse enn i de andre historiske bøkene av Det gamle testamente.

Corol. 2. Likevel er de fleste av de senere tilleggene som omtaler de mange gamle stedsnavnene og monumentene i dette landet som fremdeles finnes *inntil i dag*, eller etter Nehemias' dager, dvs. mange hundre år etter at disse fortellingene ble skrevet, skikkelig bekreftet som sanne, og de ble alle ble betraktet som sanne av den jødiske nasjonen.

Corol. 3. Det er derfor en plikt for lærde kristne, og spesielt for biskoper og prester å utgi bedre og mer autentiske utgaver av Det gamle testamente enn det som hittil er blitt gjort. Og da mener jeg teksten i Pentateuken i den samaritanske versjonen, og

resten av teksten ifølge Septuaginta, sammen med de forskjellige lesemåtene hos Josefus og den hebraiske masoretiske, som alle er de opprinnelige tekstene som er igjen av disse bøkene som nå finnes hos oss.

Corol. 4. Ingen lærd og forstandig kommentator burde heretter tale om noen bøker eller tekstavsnitt som er vanskelige, uten å undersøke de manuskriptene vi nå har av de hellige skriftene, spesielt uten å rådføre seg med Josefus' oldtidshistorie som er basert på de beste av dem.

28. N.B. Det er blant annet noe som Josefus' manuskript synes å mangle, men som finnes i de andre tekstene, en utelatelse som er så viktig at den spesielt må påpekes her, og da mener jeg den avskyelige synd med gullkalven, eller Israels avgudsdyrkelse med den i villmarken. Det som gjør det enda mer underlig er det at Josefus' beretning ikke bare er negativ fordi han har utelatt den, men positiv ved å sette ting i nøye sammenheng med den, enda det er helt inkonsekvent. Og det som gjør det enda mer overraskende, er at Josefus ofte i sin oldtidshistorie bekjenner at han hverken *legger noe til* eller *tar noe bort* fra de hellige bøker som ligger foran ham. For han finner det på sin plass å sette mange av moselovene i et system[13], og det i en rekkefølge som er forskjellig fra den de opprinnelig ble gitt i og slik de sto i Pentateuken. Han tar ikke fatt på denne oppgaven med forsiktighet, eller ved spesielt å påpeke det for å unngå kritikk fra sine jødiske brødre for å ha foretatt noen uberettiget endring i deres bibel. Følgelig henviser han på den mest høytidelige måte til alle de opprinnelige tekstene, både hellige og profane, og til dem som har lyst til å sammenligne hans beretninger med disse originalene, for å rettferdiggjøre seg i alle tilfeller. Vi behøver heller ikke stole på hans blotte og bare stadfestelser eller protester, men vi har rikelig med beviser fra alle hans bøker på at han hele tiden ikke bare hadde aktelse for sin nasjons omdømme eller for dens fremste menn, men for sannheten i alle faktaopplysningene, enten det var til deres ære eller vanære, noe som leseren vil finne utallige eksempler på over alt i hans skrifter.

Jeg skal gi ett eksempel fordi der er så tydelig i dette tilfellet, og det er om den siste avgudsdyrkelsen hos de ti stammer med de to gullkalvene i Dan og i Betel. Disse utelater han slett ikke og prøver slett ikke å skjule dem, men skriver det rett ned der det skal være, og hevder konsekvent at fangenskapet for de ti stammene var straffen for denne avgudsdyrkelsen. Alt dette til tross for det gode omdømmet han har oppnådd hos de fremste som har bedømt hans troskap, noe som ikke kan være grunnen til at han hadde utelatt det, men som har vært brukt mot ham, undertiden med den største ergrelse. *Men alt dette er helt uten noe bevis*. Det er klart at hans manuskript var hentet fra tempelet, og ikke var så lite forskjellig fra våre andre tekstdokumenter.

Slik jeg har påvist, er det også ganske klart at han brukte Nehemias' eget eksemplar eller hans bøker, og de delene som manglet i dette, vet vi ingen ting annet om enn det som vi har fra Josefus selv. Derfor er denne anklagen *kun en antagelse uten beviser*. De som virkelig har latt seg påvirke av senere jødiske rabbinere og er blitt ledet til å tro at originaltekstene av Det gamle testamente var de samme som vi har fra Barchocabs dager, kan skylde på Josefus for mange andre utelatelser, tillegg og rettelser, og kan kritisere ham for å ha forfalsket den hellige tekst i disse tilfellene.

Men de som vil bruke den samme tålmodighet som jeg har gjort med å sammenligne den gamle samaritanske tekst, Septuaginta og de masoretiske tekstene med Josefus, og så bruke den samme upartiske dømmekraft som man mener er på sin plass når man sammenligner gamle tekster av andre forfattere, vil se saken i et annet lys. De vil spesielt beundre og betrakte som hellig Guds gode forsyn i å bevare ikke bare den eldste og mest autentiske versjonen fra forfatterne av Septuaginta, men spesielt de samaritanske mosebøkene og de første elleve kapitlene av Josefus' oldtidshistorie, og denne siste som et samvittighetsfullt utført utdrag fra Nehemias' bibliotek, samlet om lag to hundre og sytti år før Septuaginta ble skrevet, og mer enn seks hundre år før Barchocab som var den jødiske falske Messias, som jeg daterer vår nåværende masoretiske tekst fra. Enhver edruelig gransker som sammenligner alle disse manuskriptene, vil snart oppdage forskjellene i dem, og få et klart lys over disse ulikhetene. Det vil overraske, og hvis jeg ikke tar feil, vil det også glede vedkommende. Ved en slik sammenligning vil man snart se at de fryktelige syndene som Davids ekteskapsbrudd og mord, så vel som straffen han fikk for det, samt Salomos polygami og avgudsdyrkelse, er fullstendig utelatt i Krønikebøkene. Man vil også finne at Josafats praktfulle storverk og Guds mirakuløse redning av hans folk under en plutselig og farlig invasjon av moabittene, ammonittene og innbyggerne i Seir-fjellene, og dessuten Manasses berømte omvendelse og gjeninnsetting, er fullstendig utelatt i Kongebøkene.

Jeg skal ikke nevne flere eksempler, selv om disse hendelsene står i andre deler av vår bibel, for alle disse er trofast beskrevet i Josefus' oldtidshistorie. Men eksemplene er for mange til at de kan tas med her, og de er faktisk så tallrike at jeg er tilfreds med at denne utelatelsen hos Josefus ikke er bevis nok på at han ikke er pålitelig, men derimot et tegn på hans integritet når han følger tempelteksten selv der den adskiller seg så mye fra de andre tekstdokumentene, også der det kunne utsette ham for kritikk fra sine landsmenn for å ha utelatt en meget berømt historie som alltid har vært påstått å være sann av hans folk. Det kan meget godt antas at Nehemias' tekst ville inneholde denne beretningen nesten lik den vi finner hos Josefus. Og da mener jeg at Moses kom ned fra Sinai berg eller Horeb *første* gangen med de to *store steintavlene med rettfredighetens lov*, slik det står i 2.Mos. 21-23, i likhet med de *to store steinene* i den samaritanske tekst kap.20, vers 17 i den samme hensikt, og med *beskrivelsen av tabernaklet* som står i kapitlene 25-30, og at folket ikke den gang forulempet ham, men tok imot Moses med stor glede og var rede til å adlyde disse lovene, slik Josefus forsikrer oss at de gjorde. Likevel gikk han for *andre* gang for å motta de to små *tavlene med pakten*, om inneholdt de *ti ord*, og de laget *gullkalven*, slik vi finner det i de andre tekstdokumentene. Disse jødene synes å mene at Moses i løpet av førti dager hadde vært tre ganger på fjellet. (Se biskop Patrick om 5.Mos. 9,25). Hvis vi betrakter ordene i våre ordinære tekster, 2.Mos. 24,12: *Jeg vil gi deg* (Moses) *steintavler og loven og budet som jeg har skrevet* opp – og når vi sammenligner språket i Skriften som fremdeles skiller mellom *pakten* og de ti ord som høytidelig ble avlevert av Gud selv på Sinai berg, samt de andre *lovene* og *budene* som ble gitt Moses, slik jeg for lenge siden har merket meg, bør vi kanskje ikke ta avstad fra en slik tolkning. Se *Prim. Christ. Revived*, bind 3 sidene 56-57. Men jeg vil ikke skjule et bemerkelsesverdig fragment fra den greske Catenæ som Vossius[14] har hentet fra Josefus, som synes å tilhøre nettopp denne saken, og er en antydning om at avgudsdyrkelsen med gullkalven ikke fra først av var blitt utelatt i alle Josefus' manuskripter. Slik er ordene: *Han* (Moses) *kom til at det var*

var meningsløst for folket å motta Guds lov mens de var drukne og i ferd med å synde, og denne setningen fortjener i høy grad å bli vurdert av de lærde. Men leseren vil bedømme saken bedre når at han har tenkt den igjennom etter min neste observasjon.

29. N.B. Det vil være på sin plass å merke seg de mange hendelsene og stegene videre og de metodene som er brukt for å bringe Det gamle testamentes bøker til oss i sin nåværende form, og i en slik ufullstendig og i en slik uorden som vi nå finner dem. Vi vet alle at israelittene har vært utsatt for mange nødssituasjoner som avgudsdyrkelse, forfølgelser og fangenskap i tiden etter Moses og før Kristi tid.

Under denne tiden er noen av deres gamle bøker gått tapt, og Mr. Du Pin har gitt oss en fortegnelse over dem[15], og mange av de øvrige er enten delvis gått tapt eller delene av dem er kommet i stor uorden og blitt feilplassert av dem som i ettertid har samlet dem. Den første av de nåværende lærde som ser ut til å være klar over denne uorden og disse feilplasseringene, er den høyt kvalifiserte biskop Lloyd, etter min personlige kjennskap til dette, selv om han sjelden har tilkjennegitt sin oppdagelse offentlig. Det er mulig at hans interlineære Bibel som er et skattkammer av kunnskap, ville gi oss mange glimrende oppdagelser av dette slag, bare den blir renskrevet.

La min beskrivelse av det jeg har observert gjelde i mellomtiden. Ser vi bort fra den observasjonen at Ordspråkene avsluttes etter ni kapitler, ser det tiende kapitlet ut til å begynne med en ny lignende samling, og at vi i Salomos Ordspråk først og fremst finner en samling eller helst en forbedring av en eldre samling fra de hellige skriftene fra tiden for Judas konge Esekias' dager, om lag sju hundre og ti år før Kristus, når kapitlene 25, 26, 27, 28 og 29 ble tillagt Ordspråksboken, der kapitlene begynner slik: *Dette er Salomos ordspråk som Judas konge Esekias' menn skrev av*. Og kanskje de to siste kapitlene som er tilskrevet henholdsvis *Agur, Jakes sønn*, og *kong Lemuel* (eller til Salomo selv), er blitt tillagt langt senere. Jeg tolker det slik at kong Lemuel er kong Salomo, fordi vi ikke møter noen konge som heter Lemuel og fordi den siste delen av kapitlet som er tilskrevet ham er sitert i de apostoliske konstitusjoner[16] som tilhørende Salomo, selv om jeg vedgår at temaet i disse versene er så forskjellige fra de andre i det foregående kapitlet, og at de behandles så annerledes at det bør regnes som et adskilt kapitel og kan tilhøre en bestemt forfatter.

Etter det lange, og mesteparten av det ytterst onde og avgudsdyrkende regime til Manasse, og under det korte, men likeså onde regime til hans sønn Amon, ble den opprinnelige *lovboken*, eller den viktigste delen av Moseloven funnet av overpresten Hilkias mens de reparerte tempelet i Josias' dager, iflg. 2.Kong. 22,8 osv. og 2.Krøn. 34,14 osv., og slik Josefus foteller oss, ikke έν τώ ίεοώ, kun i bygningene omkring tempelet, der han antar at hele samlingen av de hellige bøker var oppbevart, og spesielt i έν τώ ναώ, i selve helligdommen som er det rette sted for de helligste bøker om *lov og rettferdighet* som jeg antar var skrevet med Moses' egen hånd. Om innholdet i denne boken, se *Horeb Covenant Revived*, side 107-108. Ved denne oppdagelsen var det sannsynlig at de viktigste delene av Moseloven ble innskrevet i Pentateuken, slik vi nå finner dem. Dette kan godt være den *andre* samlingen, eller

en forbedring av en slik samling som vi støter på når vi går inn i de gamle nedtegnelsene.

Nest etter denne kan vi regne storparten av Nehemias' bok som den *tredje* samlingen. Der omtales spesielt Davids *gjerninger* som adskilt fra gjerningene til *kongene og profetene*, og det er ikke usannsynlig å anta at den nåværende samlingen av Davids Salmer nå ble ordnet i fem deler, selv om Josefus aldri nevner denne femdelingen som tilhørende dette tekstdokumentet, og jeg slett ikke er overbevist om det. Denne samlingen av hellige bøker hos Nehemias kalles rettelig hans *bibliotek*[17], og jeg tror at det er et av de tidligste eksempler på en slik samling som kan kalles *bibliotek* i hele oldtiden. Den opprinnelige samlingen av hellige bøker fra Det gamle testamente, nemlig dette bibelhåndskriftet, ser det ut til at Josefus har støtt på under plyndringen og brannen i Herodes' tempel ved Titus Vespasian, da den ble gitt ham av Titus, og den hadde kanskje ligget skjult i mange år i tempelet, likesom den før nevnte opprinnelige lovboken lå skjult inntil Josias' dager i Salomos tempel. Og hadde ikke dette tempelet blitt plyndret og brent av Titus mens Josefus var der, og det forrige blitt reparert av Josias mens Hilkias var der, er det mulig å anta at ingen av disse uvurderlige skattene kunne ha blitt tatt vare på av oss.

Derfor tilføyde profeten Esdras, i 4.Esdr. 1,39-40, ikke lenge etter Nehemias' dager, *Malakias' profeti,* så den fikk fjerdeplassen til den gamle hellige listen, og fullførte dermed den hebraiske kànon i Jerusalem, i det minste hvis vi tar med profeten Esdras' egen bok eller egne bøker. Jfr. *Appendix* til det fjerde bind av *Primitve Christianity Revived og Authentic Records*, sidene 46-161.

Slik ble det for det *femte,* og om lag ett århundre senere, lagt til den skriftlærde Esdras bok den som nå er inkludert i Nehemias' bok og rekker helt ned til overpresten Jadduas dager, i eller i nærheten av Alexander den store, som allerede antydet. Dette var sannsynligvis gjort av dem som hadde gjennomført den samlingen som oversetterne av Septuaginta fulgte i tiden for Ptolemeus Lagi og Ptolemeus Filadelfus, der vi finner denne inkludert.

For det *sjette*, ser det ut for meg at om lag på eller før denne tiden fikk den samaritanske Pentateuken sin nåværende form da den er mye lik, og kraftig støttet av den greske Septuaginta av Pentateuken, selv om det er en mer fullstendig og bedre avskrift enn de andre. Hvorvidt den kom til de første kristne fra samaritanene eller fra jødene, kan jeg ikke si med sikkerhet i mangel på historiske minner om det. Likevel omfatter den ikke mere enn at Pentateuken ser ut til å være utledet fra samaritanene som ikke hadde noe annet enn Pentateuken, i stedet for fra de ordinære jødene som hadde alle de andre bøkene. Som jeg ellers har bevist, er grunnen til denne vanskeligheten ikke bare at den samaritanske, men også den jødiske Bibelen i sin helhet ikke ble skrevet på noen annen måte enn med samaritanenes skrift inntil Barchobahs dager. *Sec. Essay on the Old Testament*, sidene 149-171.

Men så for det *sjuende*, ser den mest fullstendige samlingen av de hellige jødiske bøker som er bevart på hvilket som helst språk som kan kalles hellenistisk i likhet med den tidligere hebraiske kànon, ut til å være blitt bevart av Ptolemeus Filadelfus

for å berike hans berømte bibliotek i Alexandria. Restene av denne hellenistiske kànon har vi hovedsakelig i *Synopsis Sacræ Scripturæ*, og i Septuaginta, og nå inkludert noen bøker som er skrevet litt etter at denne versjonen ble laget. Denne hellenistiske kànon er blitt stadfestet ved de kjente bøkene i Det nye testamente av de *Apostoliske konstitusjoner* og av alle apostoliske og de fleste primitive kristne forfattere som alltid siterte Det gamle testamentes bøker etter denne versjonen.

Slik vet vi nå, for det *åttende*, at Judas Makkabeus foretok en samling av de hellige bøker i Jerusalem etter forfølgelsen under Antiokus Epifanes, 2.Makk. 2,14, som synes å være den siste hebraiske samlingen som ble gjort, inntil den *niende* og siste, da jødene brakte oss den siste samlingen eller utgaven som ble kalt de masoretiske tekster, da de oppreiste sin falske Messias Barchobah i slutten av det andre århundret e.Kr. At han kom til kort, har jeg for det meste behandlet i min *Essay on the Old Testament*.

30. N.B. Resultatet av mine lange og strevsomme undersøkelser og gjennom-lesningen av de ekte tekstdokumentene og utgavene av Det gamle testamentes hellige bøker kan beskrives slik: At selv om de moderne jødene, og nesten alle kristne som ved et uheldig skjebnens spill er blitt bedratt av dem, er svært positive til den slags fullkommenhet vi finner i våre hebraiske masoretiske tekster. Det har derfor lenge vært omtalt som Den hebraiske sannhet, selv om det i dette tilfellet er langt fra sannheten. For disse bøkene har tvert i mot kommet til oss i en tilstand av uorden og unøyaktighet, faktisk i alle tekstdokumentene. Selv om Nehemias' tekst som vi har fått gjennom Josefus, var den eldste og beste av dem alle, langt fra var feilfri, og da mener jeg de eldste bøkene, selv om de senere uten tvil var riktigere og uforfalsket, spesielt de som ble skrevet etter det babyloniske fangenskap. Da mener jeg Daniel, Haggai, Sakarias, Esdras, Nehemias og Ester. Og den teksten som vi kaller den samaritanske, er den eneste som har bevart den opprinnelig hebraiske skriften som jødene brukte inntil Barchobahs dager[18] og er blitt nesten fullkomment bevart, og om den ikke bare hadde vært begrenset til Pentateuken, ville den vært en skatt, enda mer uvurderlig. Den teksten som ble brukt under oversettelsen av Septuaginta, var enda mer unøyaktig. Hvorvidt samlingen til Judas Makkabeus, som nå ikke lenger finnes, var nøyaktig, kan vi ikke uttale oss om, bare såpass at den inneholdt noen gamle historier eller hellige bøker, for ingen av grunntekstene er bevart, 2.Makk. 2,2. Det er sikkert at den nåværende masoretiske tekst er den dårligste og minst perfekte av dem alle. Men når vi betrakter alt som en helhet, vil likevel en klok og upartisk gransker være tilfreds med lovenes generelle innhold som historiene, profetiene og den generelle visdom i undervisningen gjennom det hele. Den absolutt dårligste teksten viser seg ikke å være endret så mye som *en tiendedel*, kanskje ikke *en tjuendedel* i alt, men vil til sammen sette oss i stand til å skjelne den riktige rekkefølgen fra feilene og uryddigheten i de tilgjengelige tekstene når man sammenligner dem alle. Nei, man vil snart oppdage at nesten alle våre nåværende vanskeligheter og tilsynelatende selvmotsigelser i de hellige bøker, ikke har hatt noen plass i de opprinnelige tekstene, da disse har oppstått på grunn av feil hos moderne rabbinere og kommentatorer, og enda oftere fra feil i våre moderne tekster og versjoner. Det ser heller ikke ut for meg at når Josefus bruker tempeltekstene eller Nehemias tekstdokumenter, har han noen gang kommet over et eneste avsnitt i av denne teksten som kunne *se ut som en motsigelse*, og da mener jeg 1.Mos. 15,13,[19]

sammenlignet med 2.Mos. 12,40-41, uansett hvor de *synes å motsi hverandre* i våre nåværende tekster, noe som blir påpekt av enhver kommentator i dag, og i høy grad fortjener å bli nøye vurdert.

31. N.B. Hvis vi skulle anta at Josefus mente alle de tjueto bøkene i den hebraiske bibelen, der han forsikrer oss at jødenes lov i triumf ble ført til Roma av Titus,[12] kan vi anta at kisten eller noe lignende i tillegg til den lysestaken som er avbildet på Titusbuen,[20] enten lå i den samme kisten som de tjueto bøkene, og at denne kisten nettopp var fra Nehemias' bibliotek, hentet ut fra jødenes tempel. Men siden Josefus mener Pentateuken når han omtaler jødenes lov ved andre høve, og siden han forsikrer oss at han bodde i Vespasians eget hus,[21] som han hadde fra før han ble keiser, og Josefus derfor benyttet seg av tempelteksten som Titus hadde gitt ham, er det ikke usannsynlig at Nehemias' bibliotek fremdeles kan befinne seg under Romas ruiner, selv om jeg tviler på det. For hvis det skulle bli gravd frem og bli kjent, ville det etter så lang tid være uleselig, og vi har ingen tekst som er så gammel som Josefus, og slett ikke så gammel som fra Nehemias. Men i tilfelle en slik kiste med bøker skulle bli funnet og bokstavene var leselige, våger jeg å si at det måtte vurderes som en langt større skatt enn alle de skattene fra oldtiden til sammen.

32. N.B. For meg er det opplagt at da Josefus skrev sin oldtidshistorie og gav oss de bemerkelsesverdige vitnesbyrdene om døperen Johannes, Jesus Kristus og hans bror Jakob den rettferdige, var han ifølge sin egen samvittighet en nasarener eller ebjonittisk kristen, og det kan ikke være feil å spørre om på hvilket tidspunkt i livet han ble dette. Jeg tror at han ble det etter at han hadde avsluttet sine sju bøker om *Jødenes kriger* omkring år 75 e.Kr., lenge før han hadde gjort ferdig sine tjue bøker om *Jødenes oldtid* i år 93 e.Kr. Mine begrunnelser for dette er:

(1) Alle fakta om Monobazus eller Abgarus og Helena og deres omvendelse til Josefus' jødiske tro, dvs. til den nasarenske eller ebjonittiske kristendom som er omtalt i De autentiske nedtegnelser (*Autentic Records*, sidene 954-961), står i de sju bøkene om *Jødenes kriger*. Men alt som angår døperen Johannes, Jesus Kristus og hans bror Jakob, finner vi i *Jødenes oldtid*. Det tyder på en viss interesse for kristendommen når han skriver *Jødenes oldtid*, som han ikke hadde da han skrev *Jødenes kriger*. Jeg kommer ikke på noen setning i bøkene om krigene som henspiller på kristendommen, og denne tausheten legger Photius merke til som vi tidligere har påpekt på side 913 og er alminnelig når vantro jøder skrev historien om denne tidsepoken.

(2) Den store fremgangen som evangeliet hadde gjort etter at Josefus hadde skrevet sine bøker om *Jødenes kriger*, og lenge før han hadde avsluttet sine bøker om *Jødenes oldtid*, kunne godt ha stimulert hans nysgjerrighet til mere grundig å granske sannheten om dem og om deres omvendelse til kristendommen, nettopp fordi han levde blant disse grekerne og romerne.

(3) De store skuffelsene som Josefus hadde opplevd etter at Vespasian og hans sønn Titus døde, de som han hadde forutsagt skulle få keisermakten, må naturligvis ha fått ham til å se seg om i en annen retning, siden han hadde så store

forventninger om fordeler for sitt jødiske folk, i tillegg til den fortsatte elendige tilstand hans folk forble under etter Jerusalems ødeleggelse. Og da enhver redning fra romerne bare kunne håpes på fra en jødisk Messias, ble Josefus ledet til å tenke over om ikke Messias allerede var kommet, slik at han ble innstilt på å undersøke kristendommen og troen på den, noe som derfor høyst sannsynlig begynte like etter Vespasians død i år 79 e.Kr., eller kanskje Titus' i år 81 e.Kr.

(4) Selve karakteren i hans oldtidshistorie som stadig vekk konfronterte ham med de bibelske profetiene, og spesielt de som beskrev jødenes Messias, ville naturligvis gjøre ham nysgjerrig på deres oppfyllelse. Virkningen av disse ville også naturligvis kunne overbevise ham om at Jesus måtte bli anerkjent som den sanne Messias, noe som stadig gjorde seg gjeldende ved andre jøders omvendelse til kristendommen på denne tiden. Men i særdeleshet,

(5) helhetsbildet i disse bøkene om oldtiden ledet ham i retning av Daniels profetier om de fire kongerikene og om Messias' femte kongerike som skulle følge etter dem, om Messias' død etter de sytti år-ukene fra Nehemias' tid og ødeleggelsen Jerusalem ved det fjerde romerske monarki. Denne ødeleggelsen fikk han se, og Messias' fremtidige ødeleggelse av dette riket synes å være forutsigelser som det var riktig å anvende på kristendommen. Dermed kunne han ikke unngå å se at Jesus fra Nasaret var denne Messias ifølge Daniels profetier. Det er bemerkelsesverdig at profetiene i Daniels bok som har de klareste beviser for den jødiske og den kristne religion, fremfor alle andre må ha virket sterkere på Josefus enn noen andre profetier i de hellige skrifter. Hans notater om disse alene er i hans oldtidshistorie langt flere enn noen av de andre profetiene til sammen. Jeg kan heller ikke tenke meg at noe annet enn Daniels profetier kunne han hatt en slik virkning på ham, og derfor omtalte han dem slik at de bidrog til hans omvendelse til kristendommen. Vi skal heller ikke glemme at Josefus alltid i sitt verk *Jødenes kriger*, anvender Daniels forutsigelse om en tid, tider og en halv tid i Dan. 7,25 og 12,7, på Antiokus' skjending av tempelet og at det varte tre og et halvt år, jfr. *Jødenes kriger*, innledningen, avsn. 7, bok 1, kap. 1, avsn. 1 og bok 5, kap. 9, avsn. 4, mens han ofte hopper over denne anvendelsen i sin oldtidshistorie i bok 10, kap. 11, avsn. 7, og igjen bok 12, kap. 7, avsn. 6 der han oppriktig hevder i likhet med de to makkabeer-bøkene at denne profaneringen foregikk i bare tre år. Den siste anvendelsen av Daniels profeti er bemerkelses-verdig, og da mener jeg de ett tusen ett hundre aftener og morgener, og ett tusen og én morgen, som blir to tusen to hundre i alt etter Dan. 8,14. Dette ser ut til å være tallet i Josefus' tekstdokument, som Hieronymus sier at noen ville ha det til i hans tid, i stedet for disse to tusen tre hundre i vår masoretiske og hebraiske tekst iflg. Klemens av Alexandria i Africanus i manuskriptet *Alex*., og i de to tusen fire hundre i vårt tekstdokument i Vatikanet. Når alt kommer til alt er det meget sannsynlig at da Josefus skrev sine sju bøker *Jødenes kriger* omkring år 75 e.Kr., var han en ikke-troende jøde, men da han skrev den tiende boken i sin oldtidshistorie om lag år 84 e.Kr., ble han en kristen. Men det er heller ingen flere tegn på at han var det da han skrev sine tidligste bøker om oldtiden, eller i de sju bøkene om jødenes kriger, selv om vi etterpå har hyppige indikasjoner på dette i de elleve neste bøkene om *Jødenes oldtid*.

---

1 Se Authent.Rec, sidene 220-232.

2 In locum.
3 Essay on the Old Testament, sidene 190-195.
4 Jødenes oldtid, bok 3, kap. 1, avsn. 7 og bok 5, kap. 1, sek. 17.
5 Se Suppl. to Lit.Accompl. of Proph. sidene 57-59.
6 Lit. Accompl. of Proph. Suppl. sidene 79-81.
7 Suppl. to the Essay on the Old Testament, sidene 25-29. Se hele supplementet.
8 Essay on the Old Testament, sidene 50-53.
9 Se Suppl. to Lit. Accompl. of Proph. sidene 75-77.
10 Se Authent. Rec. side 971.
11 Ecclus. XLV 4 Constitut. 5,3, 7,7. Ignat. ad Eph. avsn. 10 ad Magnes, avsn. 12.
12 Se Maundrel, s. 79.
13 Jødenes oldtid, bok 4, kap. 8, avsn. 4.
14 De 70 Inter. Apud Ittig. Prolegom.
15 Bibliotheca, Prelim. Dissert, s. 30. Se også 3.Kong. 8,53 ap. LXII.
16 Constitut. I, 8.
17 Se Estb. 2,23, ap. LXXII.
18 Se Essay on the Old Testament sidene 149-161.
19 Jødenes oldtid bok 1, kap. 10, avsn. 3 og bok 2, kap. 9, avsn. 2, samt kap.15, avsn. 2.
20 Vid. Reland. de Spoliis Templi siden 6.
21 De Vita suà, avsn. 76.

FEMTE AVHANDLING

JOSEFUS' KRONOLOGI

1. For å kunne gjøre rede for dette vanskelige temaet, Josefus' kronologi, skal jeg gjøre bruk av dr. Wills arbeider i hans lille, men svært verdifulle avhandling om emnet, knyttet til Sir Roger Le Stranges engelske utgave av Josefus, og de forbedringer jeg gjorde på den, og mitt Essay om å gjenopprette den riktige teksten i Det gamle testamente, Prop. X, XI, sidene 195-215, sammen med det lyset jeg også har fått fra flere observasjoner ved lesningen av Havercamps nøyaktige utgave av denne forfatteren. Og når det er så opplagt at ikke få av Josefus' tall, både i de eksisterende greske manuskripter, og de gamle latinske er blitt fryktelig forvansket etter Josefus' tid. (Jeg mener Rufinus' som de sju bøker om krigene, og kanskje de to bøkene mot Apion, og Cassiodorus' venn som antas å være Epiphanius Scholasticus om de tjue bøkene om *Jødenes oldtid*). Vi må, sammen med dr. Wills, nødvendigvis ty til de sitatene som er fra hans tidligste, før disse forandringene ble gjort, slik at vi kan se hva som i virkeligheten var hans egen kronologi. Når vi skal granske denne kronologien, må vi, før vi går inn i den, foreløpig observere at Josefus ser ut til å ha avsluttet og offentliggjort sine greske bøker om *Jødenes kriger* om lag år 75. e.Kr., eller da han ikke var mer enn trettiåtte år gammel, og at han omlag atten år senere, eller i Domitians trettende år, eller 93 e.Kr., da han var femtiseks år gammel, utgav *Jødenes oldtid*. Han utgav også sine to bøker *Mot Apion* enda senere, etter at *Jødenes oldtid* var blitt lest og kritisert av grekerne eller hedningene. Dette er klart bevist av *Fabricius edit. Havercamp*, bind 2, side 57 osv. Hans eget liv skrev han om som et tillegg til *Jødenes oldtid*, og den kunne ikke bli avsluttet før etter Trajans tredje år, eller år 100 e.Kr., eller etter at han var blitt sekstitre år, noe som er klart, selv om det er i strid med den alminnelige oppfatning, fordi han omtaler Agrippa 2 som død i avsn. 65, som likevel ikke døde før i Trajans tredje

år, slik en samtidig forfatter, Justus fra Tiberias, sier det hos Photius. Se notat om *Justus of Tiberias' Fragment*, om Josefus' liv, og Havercamps utgave bind 2, sidene 40, 58-63. Og det vil heretter vise seg å være sannsynlig at hans to bøker *Mot Apion* ble skrevet etter den sistnevnte. Jeg går derfor videre i min plan, og da mener jeg å fremlegge den autentiske kronologien hos Josefus etter de gamle sitatene. Derfor påpeker jeg

2. (1) at Josefus virkelig regnet nesten tre tusen år, og ikke mer, *fra Adams skapelse til Moses' død*. Dette er Josefus' uttrykkelige beregning i alle hans tilgjengelige manuskripter og hans trykte utgaver, både de greske og de latinske, og i hans siste verk *Mot Apion*, bok 1, avsn. 8. Og dette tallet er ikke bare i alle hans nåværende manuskripter, men var også i de gamle manuskriptene som Eusebius gjorde bruk av, og som siterer det samme tallet fra ham i *Hist. Eccl*. bok 3, kap. 10 avsn. 85, for dette manuskriptet hans finnes etter Valentins notater å oppgi det samme tallet. Dette tallet er også sitert av Nicephorus, og sto i den versjonen som var brukt av Hermannus Contractus både i det ellevte århundret, ja, det var også sitert ifølge Bede om lag ved slutten av det sjuende århundret uten den minste endring. Se *Niceph. Hist. Eccl*. side 162, Herm. Contr. i anno mundi 2493, Beds *De Natur.* Rer. fol. 76, og *De Rat. Temp. Epist. Apologet.* Så her kan vi med trygghet slå fast at Josefus' opprinnelig regnet *nesten* tre tusen år og ikke mer, *fra Adams skapelse inntil Moses' død*.

3. (2) Det er sikkert at Josefus også regnet med 1770, 1780 eller 1790 år fra Moses' dager, eller fra utgangen av Egypt, inntil Jerusalems ødeleggelse av Titus Vespasian i år 70 e.Kr. Denne beregningen er etter all sannsynlighet hentet fra *Jødenes oldtid*, bok 8, kap. 3, avsn. 1, og i *Jødenes kriger* bok 6, kap. 10, og er sitert hos Clement fra Alexandria av en fremdeles anonym forfatter som skrev allerede syttisju år etter ødeleggelsen, og bare femtifire år etter at Josefus hadde avsluttet sin oldtidshistorie. De bemerkelsesverdige ordene i dette sitatet er i Strom. 1, side 341: "Jøden Flavius Josefus som skrev denne nasjonens historie da han regnet opp rekken av år, sier at fra Moses til David [fra utgangen av Egypt til Davids død], var det 585 år [forandre έ eller 5 til ή eller 8, og du vil ha det nøyaktige tall 588, slik det stadig står andre steder hos Josefus]. Fra David til Vespasians andre år [70 e.Kr.] 1179. Derfra til det tiende år for Antonius [147 e.Kr.] er det 77. Dermed blir hele summen fra Moses til det tiende år for Antonius 1833 [det burde være 1841 eller 1844] år." 585 +1179=1764, og 588+1179 = 1767. Det som kraftig stadfester dette gamle sitatet er at disse tallene samstemmer innenfor noen få år med disse summene som alle de eksisterende manuskriptene av Josefus gir oss, og det gjelder også begge delene av hele dette tidsrommet. Det første, fra utgangen av Egypt på Moses' tid inntil Davids død, som er gjengs hos Josefus pr. i dag, nemlig 588 år, som vi heretter skal vise. Det andre, fra Davids død til Jerusalems ødeleggelse, i Vespasians andre år, 70 e.Kr., er ikke bare på dette sted sitert som bare 1179 år i *Jødenes kriger*, bok 6, kap. 10, men utgjør nesten summen av disse årene i slutten av boken *Jødenes oldtid*. Og hele summen av år som er omtalt på slutten, fra Moses til Vespasians andre år, avviker mer enn tjueseks år fra den summen vi har foran oss, hentet ut av Josefus i nærheten av hans egen tid, og leseren kan finne hjelp i den følgende tabell, hentet fra den tjuende boken av *Jødenes oldtid*, og fra alle nedtegnelsene som i høy grad er verdt å ta med her.

JØDENES OVERPRESTER
[I alt åttitre]

	År
Tretten fra Moses til Salomo	612
Atten inntil tempelets brann	466 ½
Fangenskapets varighet	70
Seksten overprester fra Josedek til Eupator	414
Jacimus	3
Uten overprest	7
Jonatan	7
Simon	8
Hyrkanos 1	31
Aristobulus 1	1
Alexander	27
Hyrkanos 2	9
Aristobulus 2	3 ¼
Hyrkanos 2 igjen	24
Antigonus	3 ¼
Tjueåtte fra Herodes	107
Sum	1793

Og nå har vi grunn til å tro at Josefus regnet med nesten 3000 år og ikke mer, fra Adams skapelse inntil Moses' død, og om lag 1770, 1780 eller 1790 år fra utgangen av Egypt inntil Jerusalems ødeleggelse av Titus i år 70 e.Kr.

4. (3) Det er ytterligere bevist fra visse tall som fremdeles er bevart på andre steder som ikke er blitt forvansket i de nåværende manuskripter, at disse tallene var slik Josefus forsto dem. Og i innledningen til *Jødenes oldtid*, selv slik den nå foreligger, stadfester han at "jødenes hellige bøker som han hentet sitt stoff fra, inneholdt historien over fem tusen år." Dermed erklærer han fullt ut i begynnelsen av sin bok *Mot Apion* at "hans bøker om oldtiden som omtalte jødenes affærer ned til hans egen tid, inneholdt en historie over fem tusen år." Denne kronologien som er en stor og rund sum er det man kommer nærmest, nei, det er nesten et helt nøyaktig tall basert på den egyptiske kronologi som han har benyttet i sin bok *Mot Apion*. Mer om dette i avsn. 35. Siden han i denne kronologien ikke angir antall år før syndfloden, som ikke er mindre enn to tusen seks hundre og femtiseks, og som ville gjøre hele perioden mye nærmere seks tusen enn fem tusen år, slik at det nøyaktige antallet er fire tusen sju hundre og sekstiåtte år, som vi skal få se hva de enkelte periodene til sammen vil bli i hans egne siste rettelser, og som med rimelighet stemmer med det foreliggende tallet fem tusen.

Slik blir vi informert i *Jødenes oldtid*, bok 9, kap. 4, avsn. 6, at Hadad, eller Benhadad og Hasael, de to påfølgende konger i Syria, i Judas konger Josafats og Jorams, og i Israels konger, Akab og Jorams dager, i Josefus kronologi ikke levde elleve hundre år før Josefus utgav *Jødenes oldtid*, selv om de var blitt gjort guddommelige av syrerne. Ifølge denne kronoloigien vil det vise seg at etter Josefus oppfatning, vil det være bare ett tusen og førtien år fra Josafats død inntil Domitians trettende år, da Josefus utgav *Jødenes oldtid*. Derfor sier Josefus i

Jødenes kriger bok 4, kap. 9 avsn. 7, at Hebron var eldre enn Memfis i Egypt, og to tusen tre hundre år før hans egen tid. Men da han intet sted angir den nøyaktige tiden da Memfis ble bygget i Det gamle testamentes historie, og da han sin bok om *Jødenes oldtid*, bok 1, kap. 8, avsn. 3 korrigerer helt riktig Memfis og setter i stedet Tanis eller Zoan, i henhold til 4. Mos. 13,22, og nevner ikke antall år fra byggingen av Hebron og Tanis inntil hans egen tid. Dette tallet på to tusen tre hundre gir oss bare en grov og usikker angivelse i Josefus' kronologi. Likevel kan jeg ikke si at den avviker helt fra de andre tallene i denne perioden, i det minste ikke i forhold til hans største egyptiske kronologi, som heretter omtales i avsn. 35.

5. (4) Denne beregningen er ytterligere stadfestet ved tidsavsnittene fra Abraham eller Melkisedek, og fra Moses til Josefus, ved ikke mindre enn åtte andre tallangivelser i hans eksisterende tekstdokumenter, *Antiq. Proæme*, avsn. 3, og bok 20, kap. 11, avsn. 2 og *Mot Apion*, bok 1, avsn. 7 og bok 2, avsn. 31, og i *Jødenes kriger*, bok 6, kap. 10, avsn. 1. I de fire første av disse samstemmer tallene, og angir generelt to tusen år fra Moses til Josefus. Dette er heller ikke det nest største tallet, og stemmer ikke så dårlig med de mer nøyaktige på om lag ett tusen åtte hundre og sytti, ett tusen åtte hundre og åtti, og ett tusen åtte hundre og nitti år, som denne kronologien gir oss fra Moses' fødsel inntil Josefus' tid, som vi allerede delvis har sett, og nå skal se mer fullstendig. Hvis noen skulle lure på om jødene ville regne denne perioden som så lang, bør de vite at Filon som var av samme folk som Josefus og levde litt før ham i det samme århundret, regnet perioden som *mer enn to tusen år* i hans tid, selv om det må medgis at han her ber om unnskyldning for ikke å ha finregnet på dette.[1] Og de fire tallene som nettopp er blitt sitert om tiden fra byggingen av Jerusalem av den rettferdige kong Melkisedek på Abrahams tid, inntil ødeleggelsen av byen under Nebukadnesar, var det ett tusen fire hundre og sektiåtte år, og at det fra David til den samme ødeleggelsen var fire hundre og syttisju år som vi skal sitere på nytt heretter, og at det fra David til ødeleggelsen utført av Titus på Josefus' tid, som nevnt gikk ett tusen ett hundre og syttini år. Og fra Meskisedeks bygging inntil Titus' ødeleggelse gikk det i alt to tusen ett hundre og syttisju år, og disse tallene samstemmer så godt at det blir en sterk bekreftelse på Josefus' kronologi.

(5) Denne beregningen til om lag fem tusen år fra Adams skapelse inntil Josefus' tid, består av nesten tre tusen år inntil Moses' død, og om lag to tusen år fra Moses til Josefus, er i betydelig grad stadfestet hos Origenes som informerer oss i det han har et øye til Josefus så vel som til Septuaginta: "At det var fire tusen åtte hundre og tretti år fra skapelsen til Kristi fødsel, og fire tusen ni hundre år inntil det syttiende år i regimet på hans tid."[2] Det samme er ganske godt stadfestet av den samme Origenes ved andre observasjoner, at det var så lang tid fra Adam til Noah [eller fra skapelsen til syndfloden] som fra Moses til Kristus, og Josefus' kronologi gir omtrent ett tusen seks hundre år til hver av disse intervallene, noe som klart vil fremkomme når vi kommer til enkelthetene.

6. Vi skal først sette opp den kronologiske tabellen over patriarkene fra Adams skapelse til Abrahams fødsel etter våre egne hebraiske grunntekster ifølge den samaritanske og Septuaginta, som begge har de forvanskede tallene, og tallene hos Josefus som jeg anser for ekte. Tabell vil følge.

7. Av de tallene som her er de første, er de som er vanlige i Josefus' tekstdokumenter, og de neste er de tallene som etterpå vil vise seg å være hans sanne opprinnelige tall som han selv har skrevet. De som står i den samaritanske kolonnen for Metusala og Lamek er to forskjellige, det første er det som står i manuskriptet til Eusebius og Syncyllus, og det andre er fra Hieronymus' tekstdokument. Den samme varianten finner vi under Nakor både hos Josefus og i Septuaginta, og dessuten i Taras levealder, for ifølge Josefus døde han enten da han var to hundre og fem, eller ett hundre og førtifem, og den førstnevnte skal heretter plasseres riktig, og den sistnevnte straks. Og mens den nåværende hebraiske tekst og Septuaginta forlenger Taras alder til to hundre og fem, og Josefus' manuskripter gir oss det samme høye tallet, har jeg her skrevet ned dette høyere tallet fra disse tekstene, men jeg har også skrevet det lavere tallet på ett hundre og førtifem som en korreksjon ifølge den samaritanske tekst. Jeg skal her gi grunnen til denne rettelsen.

Tabellen kommer på neste side:

EN GENEALOGISK TABELL OVER PATRIARKENE
FØR OG ETTER SYNDFLODEN

Josefus: Jødenes oldtid, bok 1, kap.2 og 3, kap.3, avsn.2-4 og 9, kap.4, avsn.5, bok 7, kap.1, avsn.1.

	Før sønnens fødsel					Etter sønnens fødsel			Levealder				År
		Josefus.											
	Hebr.	vulg.	Jos.	Samarit.	LXXII	He-br.	Sam.	LXXII	Hebr.	Josef.	Sam.	LXXII	f.Kr.
Adam	130	230	130	130	230	800	800	700	930	930	930	930	4485
Set	105	205	105	105	205	807	807	707	912	912	912	912	4355
Enos	90	190	90	90	190	815	815	715	905	905	905	905	4250
Kenan	70	170	70	70	170	840	840	740	910	910	910	910	4160
Mahalalel	65	165	65	65	165	830	830	730	895	895	895	895	4090
Jared	162	162	62	62	162	800	785	800	962	962	847	962	4025
Enok	65	65	65	65	165	300	300	200	365	365	365	365	3963
Metusala	187	187	187	67/187	167	782	653	802	969	969	720	969	3898
Lamek	182	182	182	53/182	188	595	600	565	777	777	653	753	3711
Noah	600	600	600	600	600				950	950	950	950	3529
Inntil flommen	1656	2256	1556	1307/1556	2242								2929
Sem e.flom.	2	12	2	2	2	500	500	500			600		
Arpaksad	35	135	135	135	135	403	303	330			438		2927
Kenan 2	0	0	0	0	130	0	0	330	0	0	0		2792
Sala	30	130	130	130	130	403	303	336			433		0000
Eber	34	134	134	134	134	430	270	270			404		2262
Peleg	30	130	130	130	130	209	109	209			239		2528
Re'u	32	132	132	132	132	207	107	207			239		2398
Serug	30	130	130	130	130	200	100	200			230		2266
Nakor	29	79	28-29	79	79/179	119	69	125			148		2136
Tara v.Abr.fødsel	70	70	70	70	70				205	205/145	145	205	2107
Sum v.Abr.fødsel	292	952	892	942	1072/1172								2037

Derfra inntil Moses' død, 75+430+40=545=2037=545=1492

Alle tekster og versjoner og vitnesbyrd fra oldtiden samstemmer i at Tara ikke var mer enn *sytti år da han fikk Abraham, Nakor og Haran*. Alle de eldgamle tekstene og vitnesbyrdene er enige om at Abraham ikke var mer en *syttifem år* da han dro ut fra Haran etter at hans far Tara døde der. Da blir det ganske opplagt at Tara ikke kunne være mer enn ett hundre og førtifem år da han døde. Likevel står det i alle de eksisterende grunntekstene, den hebraiske, Josefus' tekst og i Septuaginta, at Tara ikke var mindre enn *to hundre og fem* da han døde. Selv om vi skulle ha adgang til den samaritanske Pentateuken, skal vi finne der at Tara ikke ble mer enn ett hundre og førtifem år gammel. Dette er absolutt den *korrekte forståelsen* etter begrunnelsen hentet fra de to andre tekstene som er udiskutable i alle versjoner, og derfor er vi sikre på dette. At dette også var den *opprinnelige forståelsen* i de eldste tekstene av LXXII i Filons dager, så vel som Josefus egne vurderinger omkring dette, kan vi fastslå, og begge disse åpenbarer ganske enkelt den store avvikelsen som den hebraisk-masoretiske tekst har tilført Bibelen på dette sted. Om Septuaginta på Filons tid, forsikrer De Somniis oss på side 5721: "Jakobs farfar Abraham, kunne etter hans mening umulig leve lenge i Karan. "Følgelig sier han at "vi leser at Abraham (født da hans far Tara var sytti), *var* (bare) *syttifem år da han dro ut av Karan*, selv om hans far Tara hadde bodd der til sin død." Hvis Filon *uttrykte* seg nøyaktig, medfører dette resonnementet at Tara ikke kunne være mer enn ett hundre og førtifem år da han døde, ifølge hans manuskript fra Septuaginta. Og når det gjelder Josefus' hebraiske grunntekst av Pentateuken, er det klart etter hans egen vurdering i *Jødenes oldtid* bok 1, kap. 6, avsnitt 5 at den ikke inneholder det høyeste tallet som er to hundre og fem, men det lavere, som er ett hundre og førtifem. Slik er ordene i alle hans eksisterende manuskripter: " De begravde Tara da han døde i Karan, etter at han hadde levd to hundre og fem år, for menneskets levealder er allerede forkortet, og de ble enda kortere inntil Moses' fødsel." Denne grunnen gir Josefus i forbindelse med de enkelte år i Taras liv, at "det ikke var noe å undre seg over at de var få i sammenligning, for Gud hadde allerede forkortet menneskets liv og ville forkorte det enda mer," og det er en glimrende grunn til at tallet var så lite som et hundre og førtifem i den samaritanske teksten, men likeså absurd om den var så mye som to hundre og fem i hans nåværende manuskripter samt de hebraiske og Septuaginta. For her er tallet ikke mindre enn femtisju år mer enn levetiden til hans far Nakor i alle tekstdokumentene. Og de andre tallene finnes ikke mer, hverken hos ham eller hos Filon, der Abraham sies å være født i Taras syttiende år, og stemmer helt med de andre hypotesene. Og Josefus' berømte tallangivelse på *nesten tre tusen år*, og ikke mer, *fra Adams skapelse inntil Moses' død*, gir oss ingen grunn til å tro at hans manuskript her skulle ha angitt tallet to hundre og fem, som ville betydd at Tara var et hundre og tretti år gammel da Abraham ble født, som de som vil ha dette tallet blir tvunget til å anta, noe som øker kronologien med seksti år, og dermed vil angi de omtalte femtitre år over de tre tusen, i motsetning til den mest uimotsigelige autoritet blant alle tekstene hos Josefus, både de gamle og de nyere, slik vi har sett.

8. *Følgelig*, kan vi av dette observere at Josefus' originale koronologi ligger nærmere den samaritanske Pentateuken, spesielt slik den var i Hieronymus' manuskript enn i den nåværende hebraiske tekst eller i Septuaginta, og da mener jeg fra Adams skapelse inntil Moses' død. Her gir Josefus oss nesten tre

tusen år, eller nøyaktig, slik vi nå skal se, to tusen ni hundre og nittitre, den samaritanske to tusen sju hundre og nittifire, og i Hieronymus' tekst tre tusen og førti tre, og i det nåværende hebraiske to tusen fire hundre og nitti tre, og i den nåværende Septuaginta tre tusen åtte hundre og femti ni år, slik tabellen med genealogier over patriarkene viser. Den vanlige samaritanske teksten angir to hundre og seks år mindre enn Josefus, og Hieronymus angir bare femti år mer, mens Septuaginta ikke ligger på mindre enn åtte hundre og seksti seks, og den masoretiske hebraiske kun mangler fem hundre år.

9. Og siden jeg nå har angitt Josefus kronologi generelt, er det på sin plass å gå inn på de forskjellige perioder i den, som etter nøye granskning, for meg ser ut til å være slik:

År

(1) Fra Adams skapelse inntil Noahs vannflom……………………………………1556
(2) Fra vannflommen inntil Abrahams fødsel……………………………………...892
(3) Fra Abrahams fødsel inntil avreisen fra Karan…..……...……………………...75
(4) Fra avreisen fra Karan inntil utgangen av Egypt…….…...………………..….430
Fra utgangen av Egypt inntil Moses' død……………………………………..….40
(Fra Adams skapelse inntil Moses' død…………….....................................2993)
(5) Fra utgangen av Egypt inntil byggingen av tempelet, først i 592, men senere korrigert av Josefus til……………………………………………………….612
(6) Fra fra byggingen av tempelet inntil det brant, først i år 470, og til sist korrigert av Josefus selv til……………………………..………………………466
(7) Fra brannens ødeleggelse inntil Kyros' første regjeringsår da jødene vendte tilbake fra fangenskapet…………………………..…….……………....70
(8) Fra Kyros første år til Neros tolvte regjeringsår da oldtidshistorien ender…639
(9) Derfra til Vespasians andre regjeringsår eller Jerusalems ødeleggelse………4
(10) Derfra til Domitians trettende år, 93 e.Kr. da Josefus avsluttet oldtidshistorien……………………………………………………………………23
Fra Moses' fødsel inntil Domitians trettende år, først angitt 1878 og siden rettet til……………………………………………………………………...1894
Fra Adams skapelse inntil Domitians trettende år, først angitt til 4751 og siden rettet til……………………………………………………………………...4767

10. Om de to første periodene, 1556 år inntil vannflommen, og 892 år inntil Abrahams fødsel, vil man se hvordan summene er fremkommet når man går inn i den genealogiske tabellen over patriarkene i avsnitt 6, ved å legge sammen og notere ned summen av patriarkenes år både før og etter flommen da deres sønner ble født. Det jeg her vil vise er fottrinnene etter disse tallene hos Josefus.
I den *første* perioden, 1556 år fra Adams skapelse inntil vannflommen, er summen hos Josefus usikker, og det som generelt fremgår av manuskriptene, 2656 år, er fullstendig i strid med den grunnleggende oppfatning, nemlig ikke helt ut 3000 *år inntil Moses' død*, men den er litt bedre enn en rekke korreksjoner eller forvrengninger i *Septuaginta*. Imidlertid er det et manuskript som synes å være mer ekte, og har 1556 uten noen hundretall, så vi er i stor grad i mørke omkring tallene 1656 i den hebraiske, og 1556 i Hieronymus' samaritanske tekst. Men når vi er blitt forsikret om at Josefus har regnet ikke fullt 3000 år *inntil Moses' død*, innebærer dette at han ikke kan ha hatt mer enn 1556, og det andre tallet 1656 som nå står i den hebraiske teksten, er 93 for høyt for dette

tidsrommet. Og da viser det seg at Josefus' tekst angav Jared bare som 62 år da hans sønn Enok ble født ifølge den samaritanske tekst, og at den nærværende hebraiske, og sannsynligvis Origenes' *Septuaginta* som angav 162, har uriktig forøket denne perioden med 100 år. Det lavere tallet 1556 er så langt stadfestet andre steder i Josefus' nåværende manuskripter i *Jødenes oldtid* bok 10, kap. 9 avsn. 5, slik at når man trekker fra årene mellom flommen og tempelets ødeleggelse under Nebukadnesar, 1957 fra årene regnet fra samme sted mellom Adams skapelse inntil tempelets brann som er 3513 i nesten alle hans greske og latinske tekster og i Zonaras' og Frecuphus' sitater, for selv om de er fem hundre år for lave, vil det gjenstå nettopp 1556 år fra skapelsen til vannflommen, noe som ikke er en så liten stadfestelse av dette samme tallet.

N.B. Hvis en leser skulle undre seg over at det 2929. år før Kristus her er satt inn i tallrekken som mitt referanseår for syndfloden, mens jeg i mine siste utgaver av min *Nye teori* fastsetter syndfloden til år 2926 f.Kr., utg. 4, side 39 og 218, må han merke seg at den herværende kronologi er hentet direkte fra *Den hellige skrift* uten at min hypotese er blandet inn om at flommen var forårsaket av en komet, og antar at alle årene i løpet av de ti slektsleddene inntil Abraham skulle være hele år uten tillegg eller fratrekk av skuddårsmåneder eller dager, noe som på ingen måte er sannsynlig i virkeligheten, slik det her er påvist. Det absolutte kronologiske tall kan meget godt ikke ha vært mer enn 2926 etter min mening, selv om de mange tallene i Bibelen til sammen utgjør 2929.

11. Den *andre* perioden i Josefus' kronoogi, 892 *år fra vannflommen inntil Abrahams fødsel*, er for det meste stadfestet i den samaritanske teksten og i *Septuaginta*, og til og med i Josefus' nåværende tekstdokumenter. For selv om disse tekstdokumentene har selve *summen* i den eksisterende hebraiske, 292, vil likevel *enkelthetene* som denne summen består av i de samme tekstene til sammen utgjøre minst 892, og det lave tallet 292 vil derfor være en svær avvikelse fra Josefus. Og i dette tilfellet ville heller ikke summen av år inntil Moses' død være i nærheten av 3000 år, noe som vi allerede har bevist at det virkelig var. Likevel er det i realiteten ingen større forskjell på enkelthetene i denne summen på 892, fra den som utgjør 942, enn 50 år som vi her må gjøre rede for. Denne forskjellen kommer kun fra de ulike angivelsene av Nakors alder da hans sønn Tara ble født, om det skulle være 28 eller 29 eller 79 år (for ikke å snakke om andre tall som er for urimelige og har for liten støtte til å bli regnet med, som man kan se i dr. Wills, side 18). Når det gjelder disse tallene, varierer manuskriptene svært mye, selv om jeg her må innrømme at både den samaritanske teksten og *Septuaginta* har tallet 79 som jeg synes er den mest sannsynlige, fordi tallet er dessuten gjengitt av Origenes dersom dr. Wills har rett i at Josefus skrev enten 28 eller 29, der det siste tallet står i den hebraiske teksten og i den latinske, og tallet 28 står i flere tekstdokumenter hos Josefus. Men disse to tallene er så nært det samme at det er ikke verdt å diskutere hvilket av dem som er det riktige. Men at det ene av dem var Josefus' virkelige tall i motsetning til de større tallene andre steder, fremgår klart både fra disse tekstene som har 28, og spesielt fra den store og sikre standardkronologien hos Josefus, som ikke tillater fullt ut 3000 *år inntil Moses' død*. For hvis hans tall her var 79, ville tiden blitt utvidet med 43 år. Og man burde ikke anta at Josefus skulle stemme *nøyaktig* med den samaritanske eller *Septuaginta*, som han ville

ha gjort om han hadde angitt 79 år, da Freculpus i det niende århundret forteller oss at han da *nesten*, men ikke helt, stemte med dem. Jeg sier ikke noe her om de 12 *årene* mellom vannflommen og Arpaksads fødsel, som Josefus angir i alle de eksisterende manuskriptene i stedet for 2 år, som jeg tror at alle de andre manuskriptene og versjonene har på dette sted, ikke bare fordi det mangler støtte fra samtidige beviser, men også fordi det er fullstendig inkonsekvent med det høye tallet i utsagnet, som *ikke fullt ut* 3000 *år* inntil Moses' død. Dette tallet ser ikke ut til å være noe annet enn en feil gjort av avskriverne.

12. Den *tredje* perioden, 75 *år inntil Abraham dro ut fra Karan*, inntil hans far Taras død, står uten diskusjon over alt i alle manuskripter, og da mener jeg at den store feilen om Taras død som ikke skulle være før han ble 205 år, og Abraham dermed ikke kunne være født før Taras 130. år, må korrigeres. Dette er allerede omtalt i avsnitt 7.

13. Den *fjerde* perioden, 430 *år fra Abraham dro ut fra Karan inntil utgangen av Egypt*, stemmer også helt med Josefus, og er egentlig en bekreftelse på de to tekstene i Skriften, 2.Mos. 12,40-41, og det til og med angitt på *dagen* i *Jødenes oldtid* bok 2, kap. 15, avsn. 2. Og da mener jeg slik de ble lest og forstått av ham og slik de fremdeles står både i den samaritanske teksten og i *Septuaginta* den dag i dag, og slik de også burde stå i de eksisterende hebraiske tekstene. Men dette er blitt gjort rede for andre steder i *Essay on the Old Testament*, side 62.

Jeg behøver heller ikke å si noe om den neste perioden som angir 40 *år fra utgangen av Egypt inntil Moses' død*, fordi den er kjent av alle, og står likedan hos Josefus i *Jødenes oldtid* bok 3, kap. 1, avsnitt 6 og kap. 4, avsn. 6, kap. 8, avsn. 49 og bok 5, kap. 1, avsn. 4 og 29, og i alle andre hellige nedtegnelser. Det vil bare være på sin plass her å merke seg hvor nøyaktig denne summen er i vår beretning hittil, *dvs.* 2993 *år inntil Moses' død*, og at den stemmer med Josefus' stadige angivelse på *nesten* 3000 *år* inntil den tiden.

14. Hele den *femte* perioden hos Josefus, fra utgangen av Egypt inntil byggingen av tempelet, først 592 år, og slik det er korrigert av Josefus til 612 år, er så ofte gjentatt hos ham på den ene eller den andre måten som 592 år, og er stadfestet ved det før omtalte gamle sitatet fra Josefus i avsn. 3, som angir 585 eller helst 588 år fra utgangen av Egypt inntil Davids død, nesten 4 år før byggingen begynte, innenfor et tidsspenn på mer enn 20 år, og hans mening om dette er det ingen tvil om. I *Jødenes oldtid* bok 7, kap. 3, avsn. 2, regner Josefus 515 år fra Josvas dager inntil David erobret Jerusalem. Når man så legger 33 år til Davids regime etterpå, og nesten 4 år av Salomos, inntil han begynte å bygge tempelet, og de 40 år i villmarken, vil hele perioden vi har for oss utgjøre 592 år fra utgangen av Egypt inntil byggingen av Salomos tempel. Slik blir intervallet på 592 år som angitt i *Jødenes oldtid* bok 8, kap. 3, avsn. 1 i de greske manuskriptene.

Så blir vi i *Jødenes oldtid*, bok 10 kap. 8, avsn. 5. atter fortalt at Nebukadnesar satte fyr på tempelet 470 år etter at Salomo bygde det, og at det var 1950 år, eller som andre tekster sier det, 1957 år etter utgangen av Egypt. Trekker man det første tallet fra det neste, blir det tilbake 580, eller helst 587 år fra utgangen

av Egypt inntil byggingen av Salomos tempel, som bare avviker 5 år fra de fleste tallene i perioden vi har foran oss. Så blir igjen summen av årene i den femte, sjette og sjuende boken om *Jødenes oldtid* 476+32+40=548, sammen med de 40 årene i villmarken, og de første 4 årene av Salomos regjering og som omfatter hele perioden, om lag 592 år, for ikke å snakke om Josefus' generelle tall på over 500 år etter Moses' død og Josva, før kongene ble innsatt, bok 11, kap. 4, avsn. 8. Josefus' beregninger går så langt før hans siste oversikt ved slutten av boken *Jødenes oldtid*. Men der er tallet endret, så vel som i alle våre greske og latinske manuskripter, likesom i Hegesippus' eller Ambrosius' manuskript fra det fjerde århundret, der han øker dette tidsintervallet med 20 år slik at det blir 612, som han også gjør i sin siste oversikt i sin andre bok *Mot Apion*, avsnitt 2. Jeg tror heller ikke at dette tallet er avskrevet feil, men er en rettelse som Josefus selv har gjort. Se avsnitt 3 foran.

15. La oss nå se hvordan enkelthetene passer til denne summen hos Josefus. Se tabellen. Summen av disse enkelttallene på 610 er bare to år for lav i forhold til Josefus' største og mest korrekte tall som allerede er nevnt, 612.

16. Men under denne perioden har vi flere vanskeligheter med detaljene i Josefus' tekster, selv om summen ligger så nært opp til summene andre steder, spesielt det høye tallet i slutten av *Jødenes oldtid* og i den andre boken *Mot Apion*, som allerede er sitert. Disse vanskelighetene følger av dette.

(1) Dommeren Tola med sine 23 år er fullstendig utelatt. Men dette ser ikke ut til å skyldes Josefus selv, men bare hans avskriver, spesielt da alle er enige i at hans sum også inkluderer disse 23 årene.

(2) Selv om Dommeren Abdon er tatt med hos Josefus, er de åtte årene i hans regjering utelatt. Men dette ser heller ikke ut til å være Josefus' skyld, men bare hans avskrivere.

(3) Josefus sier i *Jødenes oldtid* bok 8, kap. 3, avsn. 1 at tempelet ble bygget bare 1440 år etter syndfloden. Hvis vi trekker 1397, tallet som er bestemt *fra vannflommen inntil utgangen av Egypt*, fra 1440 *fra vannflommen inntil byggingen av tempelet*, blir det tilbake bare 43 år i stedet for disse 592 eller 612 år som vi ser Josefus har oppgitt *fra utgangen av Egypt inntil byggingen av tempelet*. Men tallet 1440 er en for grov feil til at man skal tro at den skyldes Josefus. Den må absolutt skyldes avskriverne.

(4) I *Jødenes oldtid*, bok 6, kap. 1, avsn. 4 samt kap. 2, avsn. 1, angis det 20 hele år fra Elis død inntil Samuels seier over filisterne ved Ebeneser, som i 1.Sam. 7, noe som er fullstendig i strid med de ikke mer enn 12 år av Samuels regjering, dersom vi ikke gir plass for et interregnum mellom Eli og Samuel som stemmer med de 20 årene, noe som hverken Josefus eller noen annen kronolog ser ut til å ha angitt. Jeg tror heller ikke at det er noe grunnlag for å gjøre dette.

(5) Josefus sier i *Jødenes oldtid*, bok 5, kap. 5, avsn. 1 at *hvilen* under Ehud, som både her og i alle våre andre tekster ikke e rmindre enn 80 år, *neppe kunne kalles en hvilepause*, og kan på ingen måte ha vart i 80 år som en *hvile*, inntil Ehuds død.

	Josefus' beregning	JØDENES OLDTID			Min beregning	Begynte
	År	Bok	kap.	avsn.	År	År f.Kr.
Moses i villmarken……	40	9	8	49	40	1532
Josva…………………	25	5	1	29	25	1492
Interregnum…………..	18	6	5	4	18	1467
Slaveri under Kusan…	8	5	3	2	8	1449
Dommer Otniel……….	40	5	3	2	40	1441
Slaveri under moabittene	18	5	4	1	18	1401
Dommer Ehud………..	80	5	4	3	8	1383
Dommer Samgar……..	1	5	4	3	1	1375
Slaveri under Jabin……	20	5	5	2	20	1374
Debora og Barak dommere….	40	5	5	4	40	1354
Slaveri under midianittene	7	5	6	1	7	1314
Dommer Gideon………	40	5	6	1	40	1307
Abimelek, konge og dommer….	3	5	7	2	3	1267
Dommer Tola…………	23]				23	1264
Dommer Ja'ir…………	22	5	7	6	22	1241
Slaveri under ammonittene [og innfall av filisterne, bok 5, kap.7, avsn.1 og 8. avsn.1……………......	18	5	7	10	18	1219
Til sammen…………….					291	
Dommer Jefta…………	6	5	7	12	6	1201
Dommer Ibsan	7	5	7	13	7	1195
Dommer Elon…………..	10	5	7	14	10	1188
Dommer Abdon………..	[8]	5	7	15	8	1178
Slaveri under filisterne	40	5	8	1	42 1/2	1170
Samson dommer under filisterne	20	5	8	12		
Eli dommer under filisterne	20	5	11	3		
Samuel dommer 12+22 1/2	32 1/2	6	13	5	12 1/2	1148
Kong Saul………………	20	6	14	9	20	1116
Kong David……………..	40	7	15	2	40	1096
Kong Salomo før han bygde tempelet……….	3 1/2	8	3	1	3 1/2	1056
Til sammen……………..	610				Tempelet bygget	
						1052
					149	149
					291	291
					40	40
					480	480

Om disse detaljene gjenstår det bare to, det *fjerde* og det *femte* som ser ut til å være angitt av Josefus selv, og fortjener spesiell oppmerksomhet. Og de før nevnte 20 år fra Elis død inntil Samuels seier, synes ikke å være lagt til av Josefus selv da han angav Samuels regjering før Sauls salvelse, etter 12 år. De var bare en del av de 20 årene da arken var i Kirjat Jearim etter Elis død, før israelittene førte den til Mispa, like før Samuels seier ved Ebeneser. Noe som likevel medfører at Samuels regjering, eller interregnumet før dette, må ha vært fulle 20 år, en vesentlig lengere tid før Saul ble salvet til konge, og likevel var ikke disse 20 årene angitt, hverken i kronologien over dommerne eller under slaveriene, og derfor lett kunne bli oversett av Josefus. Imidlertid kunne de 20 årene som han hadde hoppet over, ha blitt oppdaget senere, og dermed forpliktet ham til å øke tallet for denne hele perioden fra 592 til 612 år. Og da det siste tallet for Ehuds periode som var 8 i stedet for 80, ikke finnes i noen av våre nåværende tekster, men fantes i Teofilus' tekstdokument i det andre århundret ifølge *Ad Autolyc*, 3,24, og var en klar konsekvens av Josefus' eget resonnement og derfor på ingen måte må forkastes, spesielt da et tall så mye lettere kan bli feil ved avskrivning enn ved vanlig overveielse. Og Jeftas 300 års besittelse av landet til Sihon og Og i Dom. 11,26, eller et så lavt tall som 480 år inntil byggingen av tempelet, vil stemme med disse 80 årene, men gir oss en sterk grunn til å sette 8 år i stedet. Jeg regner altså med at disse tallene 80 og 8, begge har stått i Josefus' grunntekster, det første og høyeste 80 i de manuskriptene som han brukte da han lot hele denne perioden være 592 eller 612 år, fra Dommerbøkene og Samuelsbøkene, for uten dem kan de ikke bli fullstendige. Det siste og laveste 8 i de tekstene som han fulgte da han gjorde bruk av denne berømte teksten i 1.Kong. 6,1 som en standard, bestemmer klart hele tidsintervallet til ikke å være lenger enn 480 år. Og at de 8 årene er angitt i noen av Josefus' manuskripter, er den eneste indikasjon på at uten dette lavere tallet er det ikke mulig å redusere tiden for disse enkelthetene i Dommer- og Samuelsbøkene innenfor et så lite område.

17. Hvis man nå skulle undersøke hvorfor Josefus skulle velge å forkaste den enkle teksten i Kongeboken som ikke var tvetydig, for å velge en mer usikker antagelse fra Dommerne eller Samuel, vil jeg våge å foreslå dette, dersom man ikke er i stand til å redusere tallene i Dommerboken og Samuelsbøkene innenfor et tidsrom av 480 år i Kongeboken, (noe som hverken moderne kronologer har kunnet gjøre bedre fordi alle deres manuskripter har hatt 80 i stedet for 8 år under Ehud), og har naturligvis også villet plassert Moses så langt tilbake i tiden som mulig, noe som fremgår tydelig over alt, i det han så bort fra Kongebøkene og gav oss en mye lenger tidsangivelse fra Dommerbøkene og Samuel. Jeg må imidlertid antyde for leseren at Josefus på ingen måte har vært alene om den fremgangsmåten, men at både Paulus i Ap.gj. 13,20 hevdet at dommertiden, samt de 40 år i villmarken, og regjeringstiden for Saul og David var om lag 450 år, og han synes å ha brukt en likedan beregning. Og da Filon anslo tidsrommet mellom Moses og hans egen tid som var litt tidligere enn Josefus, til mer enn 2000 år som angitt i avsnitt 5, synes han å ha vært av samme mening. Likevel må jeg innrømme at sterke grunner får meg til å tro at 480 år er det eneste rette tall for hele denne perioden. Se *Essay on the Old Testament,* side 210-211.

18. Og vi skal heller ikke være så forbauset over at vi får tallene i Dommerboken

og Samuel med sine 300 år for Jefta, eller de 480 år i Kongeboken til å stemme med Teofilus' tall, og velger 8 år i stedet for 80 år for Ehuds regjering, når vi følger Josefus' resonnement. Dette mener jeg hvis vi merker oss at (1) Samuel ble født mens Eli var overprest, 1.Sam. 1, og allerede var en gammel mann før han salvet Saul i kap. 8, versene 1 og 5, noe som innebar at han måtte være i nærheten av 70 år gammel. Og at (2) slaveriet under ammonittene, og de samtidige innfallene av filisterne begynte om lag på denne tiden, om enn i ulike deler av landet, som sir John Marsham klart observerer fra Dom. 10,7-9. Se min *Chrolol. of the Old Test*. s. 80. Selv om det ser ut til at filisterne kunne gjøre lite mot israelittene før to eller tre år etter at de fire etterfølgende dommerne var døde, og på denne tiden antar jeg at de 40 årene i slaveri under filisterne begynte. (3) Den kronologiske tabellen i avsnitt 15 gir oss direkte 291 år fra seieren over Sihon og Og, inntil slutten på slaveriet under ammonittene, og med Jefta kan vi meget vel kalle det et rundt tall, 300 år, Dom. 11,26 og *Jødenes oldtid* bok 5, kap. 7, avsn. 9. Og (4) Samsons 20 år var uttrykkelig i filisternes dager iflg. Dom. 14,11 og 20, og kan ikke regnes adskilt, noe sir John Marshham på det nettopp siterte sted helt riktig i har merket seg. (5) Eli er angitt med bare 20 år i Septuaginta i 1.Sam. 4,18, og da den hebraiske tekst og Josefus angir 40 år, må de nødvendigvis inkludere disse 20 årene under de foregående dommerne mens bare han var overprest før den siste perioden med slaveri under filisterne begynte. For det er umulig å komme fra at han døde i en alder av 98 år, 20 år og 7 måneder før Samuel gjorde ende på det 40-årige tyranniet de var under, ved den store seieren ved Ebeneser i 1.Sam. 7. Leseren bør videre merke seg at da jeg laget denne tabellen angav jeg kun 42½ år under filisterne, slik kronologien gjør det nødvendig, men likevel tror jeg at filisterne ikke bare begynte sine innfall mot israelittene fra sørvest, samtidig med ammonittenes innfall fra nordøst, slik det fremgår av Dom. 10,7-9, og disse angrepene fortsatte gjennom ammonittenes 31 år, under Jefta, Ibsan, Elon og Abdon. Den fortsatte enda noen få år etter Abdons død, men de lyktes ikke lenger å slavebinde israelittene så sterkt. Derfor daterer jeg disse 40 årene fra denne perioden under filisterne, inntil Samuels seier ved Ebeneser. Det virker heller ikke usannsynlig at alle disse 71 årene er blitt kalt *filisternes dager*, og under den tiden gjaldt Samsons jurisdiksjon, og her inngår også Elis embete som overprest og dommer gjennom 20 eller 40 år, selv om de andre dommerne Jefta, Ibsan, Elon og Abdon var deres samtidige i den nordøstlige delen av landet. Her må vi imidlertid merke oss at (6) Sauls regjeringstid opplagt ikke må regnes som lenger enn 20 år, slik Josefus så riktig vurderer det. Se avsnitt 31 heretter. Og når apostelen Paulus tilskriver ham 40 år i Ap.gj. 13,21, må det kun være på grunn av den vanlige oppfatningen på den tiden. Dette skal vi komme mer inn på senere. Følgelig vil mine *påstander* og min beregning i avsnitt 15 medføre tallet 480 år fra utgangen av Egypt inntil Salomos fjerde år da han startet byggingen av tempelet. Denne tabellen regner jeg som den sanne kronologien over denne perioden.

19. Når vi kommer til den *sjette* perioden hos Josefus, til å begynne med på 470 år, og til slutt korrigert til 466 *år fra byggingen inntil tempelbrannen*, er den på mange forskjellige måter og flere ganger hentet fra Josefus. Slik forsikrer han oss uttrykkelig i *Jødenes oldtid* bok 10, kap. 8, avsn. 5 at 470 år er tallet for dette tidsrommet. Han forsikrer oss også at dette tallet er hva han virkelig mente, ved

at han forteller oss videre at det var 1062 år fra utgangen av Egypt inntil tempelbrannen. Trekker en så fra de 592 årene fra utgangen av Egypt til byggingen av tempelet som han allerede har fastsatt, vil det bli 470 år fra byggingen inntil tempelbrannen. Denne forståelsen er stadfestet av Zonaras og Freculphus. På samme sted ser vi igjen at kongen av Davids stamme regjerte i 514 år, og når vi av dette tallet kan regne 40 år for David, og 4 for Salomo, vil det gjenstå 470 år. Ifølge Jødenes oldtid bok 11, kap. 4, avsn. 8, regjerte kongene (medregnet Saul) i 532 år. Trekk fra 20 år for Saul, 40 for David og 4 fra Salomo, så blir det fra byggingen av tempelet inntil tempelbrannen tilbake 468 år, og det er bare 2 år mindre, eller bare litt mer nøyaktig enn de omtalte 470 år. Det er ingen mer unøyaktig tidsangivelse i boken *Jødenes kriger*, bok 6, kap. 10 om tempelbrannen 477 år etter Davids død, og om lag 3 eller 4 år mer enn det før nevnte. Men det tallet som er det mest nøyaktige av alle, er det vi finner på slutten av *Jødenes oldtid* der denne perioden kun er 466 år.

20. Men noen andre vanskeligheter dukker opp i denne perioden og må overveies, og de dreier seg hovedsakelig om perioden for Israels konger, den samlede perioden og dens sammenligning med de samtidige kongene i Juda, inntil dette riket ble tatt av Salmanassar. Og jeg skal gjenta den lærde Peter Brinch, ap. Havercamp. side 296, der han har angitt rekken av konger i Juda og Israel fra Josefus, med deres regjeringsperioder og summen av dem, og så sammenligne dem.

N.B. Disse regimene i Juda og Israel er angitt i måneder og år ifølge den julianske kalender som er inngravert på kobbertavler slik jeg skrev i min *Chronol. of the Old Test*. side 96, og derfra til årene inntil den kristne tidsalder som utgangspunktet.

21. Når vi summerer opp årene for Juda, utgjør de den samme sum som Josefus så ofte har angitt, nemlig 470 fra byggingen av tempelet inntil brannen. Denne summen hentet han etter all sannsynlighet fra nettopp disse tallene uten å knytte dem opp til kongene i Israel, eller for å gi plass til enten manglende eller overflødige måneder som allikevel er nødvendig å ta hensyn til når man skal være nøyaktig, noe som jeg tror at Josefus også gjorde etterpå på slutten i *Jødenes oldtid*. Der ble hele denne perioden redusert til 466 år, og avviker svært lite fra det helt nøyaktige tallet 424¼, noe som jeg for lenge siden hevdet i min *Chronol. of the Old Test*. på sidene 69 og 83-94. Dette mener jeg når vi gir rom for 80 år til Salomos regime, slik det korrekt er angitt av Josefus, i stedet for de 40 år som andre tekstdokumenter gir ham. Se avsnitt 58 heretter, samt *Essay on the Old Test*. sidene 31-32. Til disse argumentene skal jeg legge ett til som er udiskutabelt. Det er nemlig at Salomo i alt må ha regjert i 80 år fordi hans sønn Rehabeam, både hos Josefus og ifølge våre egne kjente tekster, ble født av en ammonittkvinne som het Naamah som ikke kunne bli gift med hans far før han hadde gitt opp å være gudfryktig og blitt forelsket i sine utenlandske og avgudsdyrkende kvinner. Jfr. *Jødenes oldtid*, bok 8, kap. 7, avsn. 5 og 1.Kong. 11,1. Likevel var han ifølge alle våre hebraiske og greske tekster ikke mindre enn 41 år, og i Josefus' tekst minst 40, da han begynte å regjere etter sin fars død iflg. 1.Kong. 14,21 og 2.Krøn. 12,13. Og selv om *Jødenes oldtid* bok 8, kap. 10,

avsn. 4 og Krønikeboken og Josefus kaller Rehabeam en *ung mann* da han fikk kongemakten, noe som i ettertid ikke var vanlig å kalle en som var 40 eller 41 år, jfr. *Jødenes oldtid* bok 8, kap. 8, avsn. 1 og 2.Krøn. 13,7, så unnlot ikke Josefus, eller de andre i gammel tid å omtale andre i den alderen på denne måten. Se anmerkningene til *Jødenes oldtid*, bok 1, kap. 12, avsn. 3, og bok 14, kap. 9, avsn. 2.

JØDENES OLDTID							JØDENES OLDTID					
Judas konger							Israels konger					
årstall		år	bok	kapitel	avsnitt		årstall		år	bok	kap.	avsnitt
Salomo etter at han begynte å bygge tempelet		76	8	7	8							
976	Rehabeam	17	8	10	4		975	Jeroboam den første	22	8	11	4
959	Abia	3	8	11	3		955	Nadab	2	8	11	4
957	Asa	41	8	12	6		954	Baesa	24	8	12	3
916	Josafat	25	9	3	2		931	Ela	2	8	12	4
894	Joram	8	9	5	3		931	Simri	7 dager	8	12	5
887	Akasja	1	9	6	3		930	Omri	12	8	12	5
885	Atalja	6	9	7	1		919	Akab	22	8	13	1
879	Joas	40	9	7	1 og 2							
			9	8	4		899	Akasja	2	9	2	1
840	Amasja	29	9	9	3		898	Joram	12	9	2	2
811	Ussias	52	9	10	4		885	Jehu	27	9	8	1
759	Jotam	16	9	12	1		857	Joakas	17	9	8	5
744	Akas	16	9	12	3		842	Joas	16	9	9	1 og 3
728	Esekias	29	10	3	1		826	Jeroboam den andre	40	9	10	13
699	Manasse	55	10	3	2		773	Sakarias	6 mnd.	9	11	1
643	Amon	2	10	4	1		773-772	Sallum	1 mnd.	9	11	1
641	Josias	31	10	5	1		772	Menahem	10	9	11	1
610	Joakas	3 mnd.	10	5	2		762	Pekaja	2	9	11	1
610 599	Jehojakim Jehojakin	11 1/4	10 10	6 6	3 3		760	Peka	20	9	11	1
599	Sedekias	11	10	8	2 og 5		731	Hosea	9	9	13	1
Til sammen 469 1/2 eller 470							Til sammen 239 1/2 eller 240					

Likevel er ikke dette noe annet enn restene av en eldgammel talemåte fra den tiden da menneskelivet var mye lengere, slik at ungdommen også varte så mye lenger enn i verdens senere tid, noe som virkelig er bemerkelsesverdig hos

Hesiod som taler om oldtiden da menneskelivet var umåtelig langt, der han kaller en som er *ett hundre år* gammel *μέγα νήπιν, et stort barn* i *Op. et Dir.* vers 130. Se anmkr. til *Jødenes oldtid* bok 1, kap. 3, avsn. 9. Men summen av årene fra opprøret under Jeroboam inntil de ti stammene ble ført i fangenskap, som utgjør 239 år, og i neste omgang et rundt tall, 240 år, er rett og slett hentet fra Josefus i *Jødenes oldtid* bok 9, kap. 14, avsn. 1. For å få det rette tallet, uten at man forsøker å knytte de enkelte tallene til årstallene for kongene i Juda eller tar hensyn til manglende eller overflødige måneder, eller til og med for de to interregna som synes å være virkelige, må Jeroboam den andres regime enten forlenges med 11 eller 12 år (se de seks avhandlingene trykket i 8 bind i 1734, side 233), eller så må begge disse interregna være der for å få disse to samtidige grener i denne perioden til å stemme, og må antas å være minst 20 år, som man kan se av min kronologi over Det gamle testamente side 89. Vi kan også her merke oss at Josefus aldri senere rettet opp denne mangelen i Israels kongerekke. Og kritikerne burde heller ikke endre de 260 til 240 år, og heller ikke andre steder som i *Jødenes oldtid* bok 10, kap. 9, avsn. 7, eller forandre de 133 til 130 i intervallet mellom bortføringen av de ti og de to stammene, selv om et av dem kan være det mest nøyaktige, da jeg tror det er klart at Josefus ikke brydde seg om en slik minutiøs nøyaktighet, men gav oss de omtrentlige tallene slik de sto i hans manuskripter uten noen videre finjusteringer.

22. N.B. Her er det verdt å merke seg før vi forlater denne perioden, at antallet år iflg. *Jødenes oldtid* bok 10, kap. 4, avsn. 4, fra profeten Jadons fordømmelse av Jeroboam, at beinene av de avgudsdyrkende prestene som Jeroboam hadde anbrakt i Betel, skulle bli brent på alteret av en fremtidig konge som het Josias, i det åttiende året av hans regime, inntil de virkelig ble brent av Josias i det attende året av hans regime, hevder Josefus var 361 år, og bare 4 år for langt slik det står i listen vi har foran oss, men som innenfor denne rammen, stadfester tallene for Rehabeam og Josias som virkelige i Josefus' tekster. Men da Vatikanets tekstdokument fra Josefus her kaller denne profeten for Akia som forutsa for Jeroboam at han skulle være konge om lag 4 eller 5 år før Jadon forutsa at Josias skulle brenne disse beinene ifølge biskop Lloyds kronologi, er det grunn til å tenke at Josefus' hukommelse hadde sviktet ham i denne saken og at han tok feil og forvekslet antallet år som gjaldt Akia, som egentlig var om lag 362 eller 361, og når vi tar med dem som gjaldt Jadon, var det bare 357. Hvis denne endringen gjøres, vil tallet 361 bli den nøyaktige summen av disse årene ifølge denne listen, og klart stadfeste lengden som utgjør størstedelen av denne perioden. Men da dette ikke på noen måte stemmer med Josefus' beretning om Salomo, kan jeg ikke insistere på dette. Jfr. fotnote til bok 8, kap. 7, avsn. 6 og 8.

23. Når det gjelder den *sjuende* perioden, de 70 *år fra tempelbrannen inntil Kyros' første år* da jødene fikk dra tilbake til sitt land etter fangenskapet, er det nettopp Josefus' beregning som han svært ofte har gjentatt eller regnet med i sine resonnementer. Så uansett hvor feilaktig han har plassert begynnelsen av de sytti årene da de to stammene ble tatt til fange, må det ha vært minst 18 år før tempelbrannen slik jeg har vist andre steder, som i *Cronology of the Old Testament*, sidene 48-52 og tabellen på side 96 (der Josefus selv til slutt synes å ha vært klar over dette i sin første bok *Mot Apion*, avsn. 21 som vi har her), men dette vil ikke kunne stå seg i en disputt om at det var slik han vanligvis vurderte

denne delen av den hellige kronologien. Slik stadfester *Jødenes oldtid*, bok 10, kap. 9, avsn. 7, at tempelet og landet Judea og Jerusalem lå øde i 70 år. Kyros' første regjeringsår er det 70. i det jødiske fangenskap og er gjentatt i bok 11, kap. 1, avsn. 1, og det to ganger. På samme sted sier Josefus at fra Esaias (Jesaja), som forutsa Kyros med navn, inntil tempelbrannen, var det 140 år, og fra den samme Esaias inntil den første Kyros, var det 210 år. Trekk det førstnevnte fra det siste, og det gjenstår nettopp 70 år. Slik står det også i bok 20, kap. 10, avsn. 1 at fra tempelbrannen inntil jødenes tilbakekomst i Kyros' første regjeringsår, er det nøyaktig 70 år. Det er sant at Josefus' eksisterende tekstdokumenter av *Jødenes oldtid*, bok 10, kap. 11, avsn. 1 og kap. 2, avsn. 4, gir oss en kronologi over de babyloniske kongene fra Nebukadnesars attende år da tempelet ble brent, inntil Kyros, som motsier denne tidsangivelsen i det man tilskriver Nebukadnesar hele 25 år etter tempelbrannen [i alt 43], og så 18 til Evil-merodak, 40 til Niglassar [eller Niricassolassar, kanskje det samme som Nirgal-sareser i Jer. 39,3], og så 9 måneder til Labosordachus, og deretter 17 år til Belsasar [eller Nabonidius], og det blir i alt 100 år og 9 måneder. Men noen av disse tallene må være svært feilaktige, og motsier Ptolemeus' astronomiske kànon så vel som Josefus' tidligere beregning fra *Den hellige skrift*, som han sier er hans egen. Nebukadnesar regjerte ifølge kànon, så vel som her, 43 år [Belsasar eller] Nabonidius også her 17 år og Niglassar eller Niricassolassar 4 ifølge kànon, og det samme tallet står i Berosus, og er omtalt i den første boken *Mot Apion* av Josefus selv i avsn. 19 og dessuten i Syncellus. Her har vi en avvikelse på 40 som er en grov feil gjort av avskriverne. Og når disse tallene blir riktig plassert i henhold til kànon, vil vi finne at Evil-merodak [eller Ilvarodamus] da måtte ha 22 år i stedet for 2 i kànon, og for de 18 i Josefus' manuskripter. På denne måten blir disse 70 årene lett justert selv om de egentlig var oppgitt 20 år for lange.

	ÅR
Nebkadnesar etter tempelbrannen……………………..	25¼
Evil-merodak…………………………………………….	22
Niglassar……………………………………………….…	4
Labosordachus……………………………………………	3/4
Belsasar………………………………………………….	17
Kyros' første regjeringsår………………………………	1
Til sammen..	70

Men da er det sant at i en av Josefus' siste bøker, og av alle mener jeg den *Mot Apion*, avsn. 21 der han fra de tyriske annaler gir oss en rekke av konger og dommere helt fra Ithobaal og Nebukadnesar, og inntil Kyros, på i alt 54 år og 3 måneder, og der sier han at tempelet lå øde, ikke i 70 år, men i 50 år, noe som er i nærheten av sannheten ifølge den astronomiske kànon selv, og kan være hans egen rettelse av denne lange tidsperioden. Manuskriptene stemmer slett ikke med dette tallet, men har etter all sannsynlighet bare 7 år som om det skulle være en rest etter tallet 70. Fordi det foreligger to eldgamle sitater om dette sted, både av Eusebius og Syncellus, som dr. Hudsom her påpeker, har vi likevel det rette tallet 50, i tillegg til et manuskript der vi også har et galt tall 13, og dermed kan man foretrekke de eldste sitatene, selv om jeg med dr. Hudson ikke selv våger å legge det inn i teksten.

24. Den *åttende* perioden, *fra Kyros' første år inntil Vespasians andre år*, år 70 e.Kr. da Jerusalem ble ødelagt, inneholder 642½ år. Dette tallet er hentet flere steder fra Josefus' eksisterende tekstdokumenter, slik det best kommer til syne når det er oppdelt i flere grener, og vi gjennomgår hver gren for seg.

(1) Fra Kyros' første år inntil Darius'ble tatt, dvs., hele varigheten antall år
av det persiske monarki……………………………………………….…246
(2) Derfra til den greske æra under Seleukus…………………………..……18
(3) Derfra Til makkabeeren Mattatias……………………………………...245½
[Derfra til begynnelsen av hasmoneernes eller makkabeernes
rike, omlag………………………………………………………………..…3½]
(4) Derfra til Antigonus' død og begynnelsen til Herodes den stores
regjering…………………………………………………….……………126
(5) Derfra til tempelets ødeleggelse i Vespasians andre regjeringsår…… … 107
Til sammen 642½

25. Slik er den første delen av denne perioden på 246 år blitt bevist av Josefus. I *Jødenes historie* bind 12, kap. 7, avsn. 7 får vi ifølge Daniels profeti vite at fra den Darius som sammen med Kyros erobret det babyloniske riket i sitt første regjeringsår, og inntil skjendingen av tempelet av Antiokus Epifanes i grekernes 145. år av Seleukus' regjering, gikk det 408 år. Se *Lit. Accompl. of Proph*. sidene 106-108. Dette tallet er også sitert av Cedrenus i det ellevte århundret. Tidsepoken for Seleukus vet man begynte 18 år etter slutten på det persiske kongedømmet. Legg så 144 til 18, og få 162, og trekk det deretter fra 408, og da gjenstår det 246 år som er varigheten for det persiske monarki. Ifølge *Jødenes oldtid*, bok 20, kap. 10, avsn. 1, blir det fra det første året for jødenes frihet, og inntil begynnelsen for Kyros inntil Antiokus Eupator, Antiokus Epifanes' sønn og etterfølger, 414 år, og dette tallet er sitert fra Josefus av Hegesippus i det fjerde århundret. Nå sier Josefus i *Jødenes oldtid* bok 12, kap. 9, avsn. 2 at Antiokus Epifanes døde i det 149. år i den greske æra under Seleukus, og ettelot riket til sin sønn Eupator. Hvis Eupators første år derfor var det 150. under Seleukus, og man legger til 18 år fra Alexander den stores seier over Darius, blir det 168 år, og når man trekker denne summen fra 414, blir det tilbake 246 år som var tiden for det persiske monarkiet. Slik blir summen i bok 11 i *Jødenes oldtid* 253½ år og inneholder tidsrommet fra begynnelsen av Kyros' regime inntil Alexander den stores død som skjedde 7 år etter hans seier over Darius, noe som er velkjent. Hvis vi trekker 7 fra 253½ år, får vi varigheten av det persiske monarki. Det må absolutt innrømmes at Josefus tok alvorlig feil i sin angivelse av lengden på det persiske monarki, og anslo det 38 eller 39 år lengere enn det var ifølge Ptolemeus' egen kànon som angir kun 207 år for det. Men de gamle var ikke i stand til å se at begynnelsen av Kyros' regjering, da han ble sjef for den persiske hær og var kjent av alle greske kronologer 30 år før sin død, og ifølge Ptolemeus' kànon, at Babylon ble tatt 9 år før hans død. Og enda mindre det vi vet fra Xenofons *Cyropædia*, at det skjedde knapt 7 år før hans død, se *Lit. Accompl. of Proph. Supplem*. side 74. Når denne feilen kommer til den neste feilen med antallet år som Josefus hevdet om Xerxes, som om det avvek med mer enn 21 år, (se det samme *Suppl*. s. 72), fra Artaxerxes og hans sønns og etterfølgers 41 år, og kanskje noen andre feil med lengden på resten av det persiske regimet, vil dette ha ført til Josefus' feilaktige tall på 38 eller 39 år for mye for det persiske kongedømmet.

26. Den andre delen eller de 18 *år med den seleukiske æra*, regnes allerede som et kjent tidsrom, og når vi regner andre veien enn slik Josefus nettopp gjorde, viser den seg spesielt å være kjent for ham. For hvis vi trekker fra hans angitte 246 år for det persiske monarki fra 253 som er hans antall år fra dets begynnelse inntil Alexanders død, blir det tilbake 7 år. Hvis vi også trekker 150 år fra Seleukus' periode, eller Eupators første år, og 253 fra Kyros' første regjeringsår inntil Alexanders død, som til sammen blir 403, som en del av 414 fra Kyros' første år inntil Eupators første år, noe som allerede er angitt hos Josefus, blir det igjen 11 år mellom Alexanders død og begynnelsen på Seleukus' æra. Disse to forskjellige tidsbestemmelsene på 7 og 11, som i alt er 18 år, er slett ikke annerledes enn det som står i Ptolemeus' kànon eller noen annen troverdig kronologi etter det jeg har observert.

27. Den *tredje* delen, eller de 145 *årene inntil makkabeeren Mattatias*, er på samme måte stadfestet av Josefus. I *Jødenes oldtid* bok 12, kap. 6, avsn. 3-4, ser vi klart at Mattatias døde etter å ha vært leder for jødene i ett år, året 146 i den seleukiske æra. Det finnes heller ingen annen tekst hos ham som motsier dette. Det ser bare helt ut for meg at man her helt uvilkårlig har forvekslet de to startpunktene for Herodes' regime, slik dr. Wills antar, eller så er det heller fordi man ikke har datert hasmoneernes eller makkabeernes periode før 3 eller 4 år etterpå, noe vi nå skal se på.

28. Den *fjerde* delen, *lengden på hasmoneernes* eller makkabeernes *periode* inntil Herodes den store begynte sitt regime ved Antigonus' død, på 126 år, fremgår klart hos Josefus i *Jødenes oldtid*, bok 14 på slutten, selv om det ellers er opplyst at det inntil Herodes hadde vært bare 125 år iflg. bok 17, kap. 6, avsn.3. Det høyeste tallet er helt sikkert det korrekte. Denne perioden strekker seg fra Seleukus' 145. år inntil det 271. år i denne perioden og ikke lenger, noe som opplagt ikke er senere enn da Herodes først fikk kongemakten av Roma, om perioden rekker så langt. Likevel avslutter Josefus denne delen om denne perioden ved Antigonus' død, mellom 3 og 4 år senere. Derfor er det sannsynlig, slik jeg nå har antydet, at han ikke her begynte å regne med hasmoneerne eller makkabeernes styre fra deres første forsøk på å oppnå friheten ved deres far Mattatias, men fra den tiden da hans sønn Judas Makkabeus beseiret Lysias og gjenopprettet gudsdyrkelsen i tempelet 3 eller 4 år senere. Fra dette tidspunktet var det opplagt 126 år inntil Antigonus' død. Det er sant at vi i *Jødenes oldtid*, bok 15, kap. 6, avsn. 4, får opplyst av Josefus at Hyrkanos 2, var overprest i 9 år under sin mor Alexandras regime, og at han etter hennes død regjerte i 3 måneder, og så ble tilsidesatt av sin yngre bror Aristobulus, og at han senere ble gjeninnsatt av Pompeius og tjenestegjorde både som konge og overprest i 40 år. Dette er på en eller annen måte særdeles feilaktig. I Josefus siste estimat i bok 20, kap. 10, avsn. 3, sies det at Hyrkanos 2 først fikk 9 år som overprest, og så kom Aristobulus 2 og var det i 3 år [eller, som det står i bok 14, kap. 6, avsn. 1, 3 år og 6 måneder], og så igjen Hyrkanos 2 i 24 år. Til sammen blir det bare 33 år for Hyrkanos 2, eller 36 år når vi inkluderer tiden for Aristobulus 2. Kanskje for *τεσσαράκοντα*, eller 40, skrev Josefus *εἴκοσιτέσσαρα*, eller 24, som stemmer helt overens med hans siste anslag. Men vi ser at denne feilen er korrigert på en annen måte i Dean Prideaux's *Connectin*, i år 70 f.Kr. Før vi går videre må vi

merke oss at i *Jødenes kriger*, bok 1, kap. 3, avsn. 1 forteller Josefus oss at Aristobulus først satte diademet på sitt hode 471 år etter tilbakekomsten fra fangenskapet som var i Kyrus' første år. I Freculphus' sitat står det 475, og i *Jødenes oldtid* bok 13, kap. 11, avsn. 1, 481 år. Tallet 471 ser ut til å være nærmere sannheten, og de andre tallene må rettes etter dette. Dette tallet må derfor meget sannsynlig hentes fra Josefus.

ÅR

Fra Kyros' første regjeringsår inntil den seleukiske æra, som før…………..…..246
Derfra til makkabeernes regime som før……………………………………..….148
Derfra inntil overpresten Simon i det 170. år i den seleukiske æra,
som angitt i *Jødenes kriger*, bok 1, kap. 2, avsn. 2 og *Jødenes oldtid*,
bok 13, kap. 6, avsn. 5 og1.Makk. 13,41…………………………………………22
Lengden på Simons overprestembete iflg. *Jødenes oldtid*, bok 20, kap.10………8
Lengden på Johannes Hyrkanos' overprestembete og regjering på 31 eller
33 år, iflg. *Jødenes kriger*, bok 1, kap. 2, avsn. 8, og *Jødenes oldtid*, bok 20,
kap. 10, eller som det vil bli vist heretter, ikke mer enn…………..………………..29
Til sammen 471

Men nå, før vi går videre til den neste perioden, kan det ikke være så dumt å stadfeste en del at dette siste, og en tidligere gren av Josefus' kronologi, ved en bemerkelsesverdig setning hos Josefus i *Jødenes oldtid* bok 13, kap. 3, avsn. 1, der han forteller oss at Onias, den landsforviste jødiske overpresten, ba Ptolemeus om lov til å bygge et jødisk tempel for Gud i Egypt, om lag i år 149 f.Kr., eller i kongen i Egypt, Ptolemeus Filometers 32 år. Han påsto at det var blitt forutsagt at et slikt tempel skulle bli bygget i dette landet *mer enn* 600 *år* tidligere av profeten Esaias (Jesaja) kap. 19, v. 18-19, og at dette tempelet derfor ble bygget. Legg så 600 år til de 149 år f.Kr., og summen blir det 749. år f.Kr., *før* den tiden da denne profetien må ha kommet inn i Josefus' kronologi. Som allerede sagt, faller dette året 749 på om lag den siste delen av Esekias (Hiskias) regime, som er det siste Esaias forutsagte under iflg. kap. 1,v. 1. Likevel mener jeg selv at denne profetien ble gitt i Esekias' 14. år, i 714 f.Kr., eller 35 år etter året 749 iflg. *Authen. Rec*. Part 2, side 755.

Så mye avviker min kronologi fra Josefus', noe som ikke er så rart dersom leserne tenker på at jeg har korrigert de 38 eller 39 år etter Ptolemeus' kànon, og som Josefus har brukt ved uriktig å ha forlenget det persiske kongedømmet, slik jeg nylig har påpekt. Det vil heller ikke være så dumt å nevne en stadfestelse til på vår kronologi fra Josefus som vi finner i *Mot Apion* bok 2, der Josefus hevder at jødene ikke bare hadde sin frihet, men også et visst herredømme over andre nasjoner i 120 år før Pompeius kom og tok makten over dem. Josefs sønn Hyrkanos, som var sønnesønn av Tobias omtrent i år 183 eller 182 etablerte et lite fyrstedømme bortenfor Jordan, som han holdt i 7 år. Kort tid etter dette opprettet hasmoneerne eller makkebeerne sin regjering som varte selvstendig i 120 år inntil Pompeius kom i år 63 f.Kr.

29. Den *femte* og *siste* delen av den foregående perioden, 107 *år fra Antigonus' død inntil ødeleggelsen av tempelet* i Vespasians andre år, i år 70 e.Kr. er Josefus' klare utregning nøyaktig i hans kronologi iflg. *Jødenes oldtid*, bok 20,

kap. 10. Dette stemmer, for i *Jødenes oldtid* bok 14, kap. 6 avsn. 4, og i alle Josefus tekster, og slik han er sitert av Syncellus og Eusebius, sier han at det gikk 27 år etter at Pompeius tok Jerusalem, og inntil byen ble inntatt av Sosius og Herodes, den selv samme dagen etter 27 år. Men Josefus' kronologi som vi nå har, angir ikke mere enn 26 fulle år for dette tidsintervallet. Hvorvidt denne feilen på ett år er en feil fra Josefus' side eller fra hans avskrivere, kan jeg ikke avgjøre. I mellomtiden vil jeg hevde at det er en feil, om enn liten, og uten noen særlig betydning for vår fastsetting av Josefus' kronologi. Det stemmer også at det i *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 9, avsn. 2, står en merkelig påstand at Herodes, da han var *meget ung*, eller en ungdom på 15 *år*, ble gjort til guvernør i Galilea. Men da vil hele rekken av regimer hos Josefus måtte bli 25 år i stedet for 15, for det var vanlig i de dager å si at en person var *ung*, *meget ung* når han var 25 år eller mer, og det er flere andre kronologiske holdepunkter i Herodes' regime som viser at han var 25 år på den tiden, noe som fullt ut fremgår av fotnotene, og jeg konkluderer med at dette må være en feil fra avskrivernes side som ikke kan skyldes Josefus.

30. Det vil nå være på sin plass å summere opp de mange tallene som står i begynnelsen av de tjue bøkene i *Jødenes oldtid*, og å sammenligne dem med de tallene vi hittil har fastslått.

Leseren bør her være oppmerksom på at de enkelte tallene i denne oversikten er de samme som vi finner i Josefus' manuskripter når vi unntar det første 3833 som man har bevist ikke er Josefus' eget tall, men heller et annet, 2733, se avsn.1 og 2, som her er summert opp med resten. Hvorvidt disse tallene ble plassert i begynnelsen av hver bok av Josefus selv, eller av en eller annen senere forfatter eller avskriver, kan jeg ikke si med sikkerhet. De avviker så lite fra Josefus' egne tall når jeg unntar det første som allerede er rettet. De mindre forskjellene kommer enten fra noen meningsforskjeller til ulike tider i Josefus' liv eller fra noen feil fra skriverne, eller fra begge. Det er også noen små ulikheter mellom tallene i den gamle latinske versjonen og i de greske tekstene. Men da dr. Wills forteller oss at summen av de ti siste bøkene i den versjonen avviker fra tallene i våre greske tekstdokumenter med bare 3 år og 5 måneder, blir også denne forskjellen ubetydelig.

31. Det er noen andre tall i Josefus' eksisterende manuskripter og i begge de kronologiske listene og i tilfeldige beregninger som har så grove feil at de ikke kan komme fra ham selv.

I *Jødenes oldtid*, bok 6, kap. 13, avsn. 5 og kap. 14, avsn. 9, forteller Josefus oss at Saul regjerte 18 år mens Samuel levde, og da de greske tekstene legger til 22 år etter hans død, slik at det blir i alt 40 år, noe som også Paulus tilskriver ham i alle dr. Wills manuskripter og versjoner, unntatt den arabiske versjonen som utelater tallet i Ap.gj. 13,21 fullstendig. Likevel angir den gamle latinske versjonen av Josefus her bare to år i stedet for 20, og i samsvar med dette gir Josefus ham på et annet sted kun 20 år i alt, og det står uttrykkelig i *Jødenes oldtid* bok 10, kap .8, avsn. 4, noe som sannsynligvis ikke skriver seg fra ham ifølge Teofilus fra Antiokia, *Ad Autol*. 3, side 135. Bare disse to årene etter Samuels død, passer best med 1.Sam. 13,1, der han direkte sies å ha regjert kun 2 *år over Israel*.

Kanskje ordene *etter Samuels død* mangler, selv om resten av teksten er blitt forvansket i det hebraiske manuskriptet, og så utelatt både i *Septuaginta* og hos Josefus, og for å få svar på om Samuel var i live, kan jeg ikke stole på dette vitnesbyrdet. Se min anmerkning til *Jødenes oldtid* bok 6, kap. 6, avsn. 1. De samme to årene og ikke noe mer etter Samuels død, stemmer imidlertid helt med tallet i begynnelsen av boken, med 32 år for Samuel og Saul etter seieren ved Ebeneser, og stemmer aller best med historien og de få ting som har med Samuel og Saul å gjøre i alle tekstdokumentene og som finnes i de fem siste kapitlene i Første Samuelsbok.

BOK	ÅR
1. 3833………………….	[2733]
2………………………….	220
3………………………….	2
4…………………………….	38
5………………………….	476
6…………………………….	32
7………………………….	40
8…………………………….	163
9………………………….	157
10…………………………..	182 1/2
11………………………….	253 1/2
12………………………….	170
13…………………………….	82
14………………………..	32
15…………………………..	18
16………………………..	12
17………………………………	14
18………………………….	32
19…………………………..	3 1/2
20………………………..	22
Fra Neros tolvte år, 66 e.Kr. Der boken slutter, inntil Vespasians andre år, 70 e.Kr. Da Jerusalem ble ødelagt.	4
Til sammen……………….	4686 1/2
Derfra inntil Domitians trettende år, 93 e.Kr. Da Josefus avsluttet Jødenes oldtid………………………..	23
Til sammen……………….	4709 1/2
Trekk så 4709 1/2 fra 4751, og forskjellen blir 41 1/2. Trekk det samme 4709 1/2 fra 4767, og forskjellen blir 56 1/2. Se avsn 9.	

Klement fra Alexandria stadfester i *Strom.*1, side 325 kun de 2 årene, sannsynligvis fordi de er hentet fra de eldste manuskriptene hos Josefus. Vi kan heller

ikke begrense hele denne perioden til de kjente 480 årene, dersom Saul skal få 40 av dem. Guds spådom ved Samuel i 1.Sam. 13,13-14 og i Josefus' *Jødenes oldtid* bok 6, kap. 6, avsn. 2, at Sauls kongemakt *ikke skulle fortsette* på grunn av hans ulydighet, ser ut til å forby oss å tilskrive ham så mange som 22 år etter Samuels død. Derfor må denne feilen med de 40 årene skyldes avskriverne, korrekturleserne, eller forfalskere av Josefus, og kun dem.

Slik har vi allerede antydet i avsnitt 16 at det er en feil til i Josefus' tekster i *Jødenes oldtid*, bok 8, kap. 3, avsn. 1, med bare 1440 i stedet for 1989 år fra syndfloden inntil byggingen av Salomos tempel. Vi har en feil til på samme sted, at det fra Adam og inntil byggingen av tempelet bare var 3102 år i stedet for 3545.

Slik har vi fra *Jødenes oldtid*, bok 9, kap. 14, avsn. 1, fra Josva inntil bortføringen av de ti stammene, 800 år i stedet for 907.

Slik har vi også i *Jødenes oldtid* bok 10, kap. 8, avsn. 5 1950 år, eller som i noen tekster 1957 år i stedet for 2450 år eller aller helst 2457 år fra vannflommen inntil tempelbrannen under Nebukadnesar. På samme sted har vi også 3513 år i stedet for 4013 år fra Adams skapelse inntil tempelbrannen, og begge har 500 år for lite som allerede påpekt i avsnitt 10. Disse tallene kan ikke være Josefus' egne, men må skyldes korrekturlesere eller avskrivere, noe som her er påfallende fordi de to andre tallene på samme sted, 470 år fra byggingen av tempelet og 1062 år fra utgangen av Egypt, begge inntil tempelbrannen, opplagt er korrekte eller i samsvar med Josefus' oppfatning, og likevel fullstendig i strid med de to foregående tallene.

I *Jødenes oldtid* bok 7 står det i våre tilgjengelige manuskripter at det var 1300 år fra Davids begravelse inntil Hyrkanos åpnet hans grav, og likedan leser Freculphus dette tallet i det niende århundret. Likevel angir ikke Josefus mer enn 980 år i sin kronologi, eller i alle fall ikke mer enn et rundt tall, 1000 år.

Disse, og kanskje noen få andre tall som jeg kan ha oversett, ser for meg ut til å være svært feilaktige og alt for mye i strid med Josefus' kjente kronologi som man regner med at han har skapt selv, og følgelig må jeg skylde på avskriverne, korrekturleserne og forfalskerne, for avvikelsene etter hans tid.

32. Men det er flere tall som man har oppdaget ikke er helt korrekte, der feilene likevel er så små og stemmer så godt med Josefus' måte å skrive tallene på i de ulike deler av sitt liv, at det på ingen måte er umulig at flere av dem stammer fra Josefus selv, enten fordi han ikke har nøyaktige tall i visse bøker eller tekster som han gjorde bruk av, eller fordi han husket feil, eller på grunn av hastverk og slurv, noe som selv de beste forfattere opplever og har så mye vanskeligheter med. Jeg skal gi noen få kronologiske eksempler fra hans seneste skrifter, fra *Jødenes oldtid* og hans første bok *Mot Apion*, i tillegg til ikke så få kronologiske og historiske feil fra hans første skrifter, og da mener jeg hans to eldste bøker *Jødenes kriger*. Fotnotene i Havercamps utgave omtaler dem generelt.

(1) I *Jødenes oldtid*, bok 9, kap. 14, avsn. 1, står det angitt 947 år fra Josva inntil bortføringen av de ti stammer ved Salmanassar. Dette er for mye. Men hvis vi i

stedet for Josva regner fra utgangen av Egypt som også skjedde på Josvas tid, og er en av Josefus' mest kjente epoker, inntil bortføringen av de ti stammer, og ved hjelp av Josefus' korrigerte tall vil det bli 612+[750] 76+260=[947 eller] 948, som enten er det samme, eller nesten 947, slik at det er svært sannsynlig at Josefus selv gjorde denne feilen, og at denne opplysningen om Josva bare kom fra hans egen uoppmerksomhet.

(2) På samme sted finner vi angitt bare 240 år fra frafallet under Jeroboam inntil de ti stammer ble bortført, noe som må antas å komme fra Josefus' egen kronologi som angitt ovenfor, men som jeg har tatt for gitt var 260 år. Dette lavere tallet 240 som jeg har omtalt i avsnittene 20 og 21, er det korrekte tidsrommet for regimene til Israels konger, som begynte med Jeroboam, inntil bortføringen av de ti stammene, uten at noen forbindelse med kongene i Juda er tatt i betraktning. Dette viser at det er nødvendig å regne med to *interregna*, eller noe tilsvarende på 20 år, som er det som mangler i denne perioden. Derfor har jeg mistanke om at denne *unøyaktigheten* eller denne *overdrevne nøyaktigheten* som leseren måtte finne på å kalle det, ikke skyldtes avskriverne eller korrekturleserne, men Josefus selv.

(3) I den første boken *Mot Apion*, avsn. 19 har vi et berømt sitat fra Berosus som også står i *Jødenes oldtid*, bok 10, kap. 11, avsn. 1. På det siste sted der Nabopolassar er nevnt, han som var far til Nebukadnesar, står det at han hadde regjet i *έτη εἴκοσι έν* eller 21 år. I den andre står det *έτη εἴκοσι εννέα*, eller 29 år. Tallet 21 er det som står i Ptolemeus' kànon, og derfor må antas å være det riktige tallet, mens det andre er feil. Men om det er Josefus selv eller hans avskrivere som bare har misforstått de greske ordene som er svært like, vet jeg ikke.

(4) I den første boken om *Jødenes kriger*, forordet, avsn. 7 og bok 1, kap. 1, avsn. 1, og i bok 5, kap. 9, avsn. 4, angir Josefus tre ganger 3½ *år* til skjendingen av tempelet ved Antiokus Epifanes, mens han i *Jødenes oldtid*, bok 10, kap. 11, avsn. 7 på ett sted og i bok 12, kap. 7, avsn. 6, *to ganger*, oppriktig hevder at det var kun 3 *år*, og det siste vet vi er sant ifølge de opprinnelige historikerne, forfatterne av de to Makkabeerbøkene, 1.Makk. 1,54 og 59, samt 4,52 og 2.Makk. 3 og 5. Se de seks avhandlingene sidene 131 og 132.

(5) I den samme bok 1, kap. 1, avsn. 1, regner Josefus begynnelsen av det jødiske frafallet fra overpresten Onias, mens det fremgår av *Jødenes oldtid*, bok 12, kap. 5, avsn. 1, og i 2.Makk. 4,7 osv. at det var Jason, Onias' bror som var årsaken til dette frafallet.

(6) Både i forordet avsn. 7 og i bok 1, kap. 1, avsn. 2 og 5 sier Josefus at Antiokus tok Jerusalem *κατά κράτος, ved makt*, og det sier også forfatteren av Andre Makkabeerbok kap. 5, vers 11. Men den samme Josefus sier i *Jødenes oldtid*, bok 12, kap. 5, avsn. 2, at den ble tatt *άμαχητί, uten kamp*.

(7) I bok 1, kap. 1, avsn. 2, sier Josefus at Baccides ble sendt av Antiokus for å undertrykke og tyrannisere jødene, mens det viser seg ikke å ha vært Bacchides, men Apelles ifølge *Jødenes oldtid*, bok 12, kap. 6, avsn. 1-2.

(8) I bok 1, kap. 1, avsn. 3 blir Mattatias kalt *sønn* av Hasmoneus, mens vi i *Jødenes oldtid*, bok 12, kap. 6, avsn. 1, får opplyst at han var hans *sønnesønn*.

(9) I bok 1, kap. 1, avsn. 4, plasserer Josefus den første alliansen Judas Makkabeus hadde med romerne i løpet av levetiden til Antiokus Epifanes, mens vi fra *Jødenes oldtid*, bok 12, kap.10, avsn. 6, får vite at det var etter Epifanes' død og under hans sønn Eupator, og fra 1.Makk. 8, at det i alle fall var etter at Epifanes var død.

(10) I bok 1, kap. 1, avsn. 5, leser vi at Eupators hær er på 50 000 fotsoldater, mens det i *Jødenes oldtid*, bok 12, kap. 8, avsn. 3 står 100 000, mens det i 2.Makk. 11,2 er de ikke mindre enn 80 000, for ikke å snakke om de andre variantene.

(11) I bok 1, kap. 1, avsn. 6, har vi en beretning om slaget som Judas utkjempet mot generalene til Eupator ved Akedosa eller Adasa, da Judas falt, mens slaget virkelig ble utkjempet mot befalingsmennene under Demetrius Soter. Og Judas falt heller ikke i dette slaget, men mye senere. Alt dette leser vi i *Jødenes oldtid*, bok 12, kap. 10, avsn. 5, og i 1.Makk. 7,40-50. og i 2.Makk. 15,36.

(12) I bok 1, kap. 2, avsn. 7 blir etternavnet til Antiokus kalt Aspendius, mens vi i *Jødenes oldtid*, bok 13, kap.10, avsn. 1, og på andre måter, leser at det ikke var Aspendius, men Cyzicenus. De siste utgiverne har dristet seg til å putte dette inn i teksten uten noe sitat til å støtte det, en fremgangsmåte jeg ikke tør bruke i min oversettelse.

(13) I bok 1, kap. 2, avsn. 8, angir Josefus 33 *hele år* for Johannes Hyrkanos tid som overprest, mens han i *Jødenes historie* bok 13, kap. 1, avsn. 1, og i bok 20, kap. 10, ikke gir ham mer enn 31 år. Nei, Eusebius, *Demonst*. 8,11 og Hieronymus om Dan. 9, oppgir for ham bare 29, og begge har sannsynligvis tallet fra de eldste manuskriptene til Josefus. Og heller ikke resten av Josefus' og makkabeernes kronologi fra denne tiden angir 33 år, men knapt 31.

(14) I bok 1, kap. 4, avsn. 5, hevder Josefus at kong Alexanders hær hadde 1000 ryttere og 8000 hjelpetropper av fotsoldater, og til hans assistanse kom det 10 000 mann, mens det står i *Jødenes oldtid*, bok 13, kap. 14, avsn. 1, at han anslår hjelpetroppene til 6 200, og jødene i tillegg til 20 000 mann.

(15) I bok 1, kap. 8, avsn. 2, leser vi at Gabinius blir sendt til Syria som Scaurus' etterfølger, mens det var to imellom dem, Filip og Lentulus, selv om de begge var i denne stillingen så kort tid under sine regjeringer, bare 2 år til sammen, slik at andre, også Josefus, ikke ser ut til å ha visst om dem. Derfor er ikke denne feilen blitt rettet på det tilsvarende sted i *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 5, avsn. 2.

(16) I bok 1, kap. 8, avsn. 9 lover Josefus at han på et annet sted skal omtale Cassius' felttog mot parterne, men gjør det aldri. I *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 7, avsn. 3, sier han bare "slik andre har fortalt." Men ingen flere avsnitt hos Josefus der han henviser til seg selv er funnet i hans eksisterende manuskripter, noe som nevnes i fotnoten til *Jødenes oldtid*, bok 121, kap. 5, avsn. 2. Se min antagelse om dette.

(17) I bok 1, kap. 9, avsn. 4 antar Josefus at Antipater mistet 80 mann i en aksjon, mens han i *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 8, avsn .2, forteller oss at det var bare 50.

(18) I bok 1, kap. 10, avsn. 8, sier Josefus at Herodes trodde at han slapp straff i strid med kong Hyrkanos' samtykke, likevel påstår den samme Herodes i *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 9, avsn. 4-5 at Hyrkanos var årsaken til at han unnslapp.

(19) I bok 1, kap. 13, avsn. 6, kaller Josefus den berømte Mariamne Hyrkanos' datter, mens det ifølge *Jødenes oldtid*, på flere steder viser seg at hennes mor Alexandra var datteren, og hun selv datterdatteren til Hyrkanos. For Hyrkanos blir kalt hennes bestefar i den samme boken i kap. 22, avsn. 1-2 og kap. 26, avsn. 2, og hun er hans barnebarn, slik at det første må være feilaktig.

(20) I bok 1, kap. 17, avsn. 5, beskriver Josefus stillingen til en leir i Kana [i Galilea], mens det i *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 15, avsn. 2 og 12, står at det var i Isana [i Samaria], selv om dette bare kan være en feil fra avskriverne fordi både uttalen og skrivemåten er så lik på de to navnene.

(21) I bok 1, kap. 17, avsn. 7, sies det at omstendighetene da Herodes' gikk ut av badet var en ubetydelig sak og ulik den som det står om i *Jødenes oldtid*. Her er ikke Herodes ennå kommet inn i det huset der badet var, og det sies at flere eldre soldater hadde gått forbi ham i tillegg til dem som ble spesielt omtalt. I *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 15, avsn. 13, står det at Herodes faktisk var i huset, og ingen andre soldater enn de som ble spesielt nevnt hadde passert forbi ham.

(22) I bok 1, kap. 18, avsn. 5, forteller Josefus at Antonius førte krig mot parterne, og skjenket en gave fra Artabazes, sønnav parteren Tigranes, til Kleopatra, mens Tigranes og Artabazes ikke var partere, men armenere, og i *Jødenes oldtid*, bok 15, kap. 4, avsn. 3, ble denne krigen utkjempet mot armenerne, og slik står det også i historien til Moses Chorenensis på side 121.

(23) I bok 1, kap. 19, avsn. 3, er tallet på de menneskene som omkom ved jordskjelvet i Judea 30 000, men i *Jødenes oldtid* er det ikke angitt mer enn 10 000, selv om man skal merke seg at noen tekster også her har 30 000.

(24) I bok 1, kap. 21, avsn. 1, forteller Josefus oss at Herodes gjenreiste tempelet i det 15. år av sin regjering [fra seieren over Antigonus, eller fra hans død], mens det er helt opplagt ifølge *Jødenes oldtid*, bok 15, kap. 11, avsn. 1, at det ikke ble påbegynt før det 18. året, regnet fra samme tidspunkt. Om dette kan man lese mer i *Chronol. of the Old Testament*, side 144. (Avsnitt (25) har Whiston hoppet over)

(26) I bok 1, kap. 22, avsn. 3, taler Josefus om Herodes' kamp mot Lysanias og Malichus. Kampen mot Lysanias er stadfestet i *Jødenes oldtid*, bok 15, kap. 4, avsn. 1, og dessuten hos Dio, XLIX, side 411. Malicus (som han egentlig hadde beskrevet tidligere i kap. 18, avsn. 4 som ble forsøkt å gjelde Herodes) angående Kleopatra, er hverken omtalt i *Jødenes oldtid* eller hos Dio eller noen annen, etter det Dan Aldrich kan huske.

(27) I bok 1, kap. 22, avsn. 5, skriver Josefus som om Josef og Mariamne ble

drept straks etter at Herodes kom tilbake fra Antonius, og derfor fremgår det av *Jødenes oldtid*, bok 15, kap. 3, avsn. 9, at Josefus (Josef?) ble drept straks, men Mariamne ikke før [om lag et år] senere. (Whiston har skrevet Josefus i stedet for Josef)

(28) I bok 1, kap. 26, avsn. 3, forteller Josefus at noen ble torturert for at man skulle få dem til å tilstå forræderi mot Herodes av hans sønner, Alexander og Aristobulus, men de vedgikk ingen ting av det de ble anklaget for, mens han i den samme historien i *Jødenes oldtid*, bok 16, kap. 10, avsn. 4, forteller at de tilsto under flere av slike rutiner.

(29) I bok 1, kap. 27, avsn. 2-3, er bare *to* av Saturninis legater nevnt, mens det i *Jødenes oldtid*, bok 16, kap. 11, avsn. 3, omtales *tre* av dem.

33. (30) I bok 2, kap. 6, avsn. 3, oppgir Josefus Judeas årlige inntekter til 400 talenter, og 200 til Galilea og Perea, og Filips fjerding-fyrstedømme til 100 talenter, noe som er mye under den summen som fremgår av *Jødenes oldtid*, bok 17, kap. 11, avsn. 4. Se fotnoten der.

(31) På samme sted sier Josefus at Herodes i sitt testamente gav Arkelaus et område som innbrakte ham 400 talenter i året, mens det i *Jødenes oldtid*, bok 17, kap. 13, avsn. 4, står 600 talenter.

(32) På samme sted regner han opp noen byer som av Cæsar ble tillagt Herodes som en gave til hans søster Salome, mens det i *Jødenes oldtid*, bok 17, kap. 8, avsn. 4, står at det er en del av Herodes' egen gave til henne, og bare stadfestet av Cæsar.

(33) Her legger han også til at Cæsar til to av Herodes ugifte døtre, testamenterte det som Herodes hadde overlatt til ham, 1000 talenter, mens det i *Jødenes oldtid*, bok 17, kap. 13, avsn. 5, står at summen var 1500 talenter.

(34) I bok 2, kap. 7, avsn. 3, forteller Josefus om en drøm som Arkelaus hadde like før han ble landsforvist, om ni kornaks som varslet om ni år av hans regime, og ikke mer, mens han i *Jødenes oldtid*, bok 17, kap. 13, avsn. 3 nevner ti kornaks før han ble landsforvist. Dette siste tallet er fullt ut stadfestet i Josefus' egen biografi om familien, og der forsikrer han at hans egen far ble født i Arkelaus' tiende år, *Flavius Josefus liv*, avsn. 1, selv om det faktisk er ganske opplagt at Arkelaus regjerte bare en del av dette tiende året.

(35) I bok 2, kap. 9, avsn. 4, sier Josefus at Pilatus skaffet vann til Jerusalem over en avstand på 80 meter, mens det i *Jødenes oldtid*, bok 18, kap. 3, avsn. 2, står bare 40 meter, som er det mest sannsynlige.

(36) I bok 2, kap. 9, avsn. 5, sies det at da Agrippa dro til Tiberius og anklaget Herodes Antipas, var det om lag *på den tiden* at Pilatus hadde drept et stort antall jøder, mens det fremgår av *Jødenes oldtid*, bok 18, kap. 4, avsn. 8, at denne anklagen kom hele 8 år senere.

(37) I det samme avsnittet sier Josefus at Agrippas farlige ord ble uttalt på en fest, mens han i *Jødenes oldtid*, bok 18, kap. 7, avsn. 4, forsikrer oss de ble sagt i en vogn.

(38) I det samme avsnittet sier Josefus at Tiberius regjerte 22 år, 6 måneder og 3 dager, mens han i *Jødenes oldtid*, bok 18, kap. 6, avsn. 10, oppgir 22 år, 5 måneder og 3 dager, men Zamaras som man mener siterer Josefus, opgir 22 år, 7 måneder og 7 dager, noe som er det samme hos Dio, og sannsynligvis er det riktige tall, og dessuten Josefus' opprinnelige tall.

(39) I bok 2, kap. 9, avsn. 6, sier Josefus at Herodes Antipas ble landsforvist til Spania, men i *Jødenes oldtid*, bok 18, kap. 7, avsn. 2, sier han at det var til Lyon i Gallia, og det stemmer bedre med Strabos vitnesbyrd, for han sier at han ble forvist *til Allobroges*, i Lib. 15, side 765, og hos Dio, som bare sier at han ble forvist til *bortenfor Alpene*, i Lib. 55, side 649.

(40) I bok 2, kap. 11, avsn. 1, sier Josefus at de hæravdelingene som ble holdt tilbake av senatet bare var *tre*, men i *Jødenes oldtid*, bok 19, kap. 2, avsn. 3, sier han at det var *fire*.

(41) I bok 2, kap. 12, avsn. 5, sier Josefus at under slaget med Eleasar tok Cumanus *mange* fanger og drepte *flere*, mens han i *Jødenes oldtid*, bok 20, kap. 5, avsn. 1, sier det stikk motsatte, at han drepte *mange*, men tok *flere* til fange.

(42) I bok 2, kap. 12, avsn. 6, forteller han at Qadratus kom til Cæsarea og håndhevet rett over noen opprørske jøder og samaritanere, mens det i *Jødenes oldtid*, bok 20, kap. 5, avsn. 2, står at han kom til Samaria.

(43) I bok 2, kap. 13, avsn. 5, sier Josefus at antallet på de opprørerne som fulgte den egyptiske bedrageren som er omtalt i Ap.gj, 21.38, var 30.000, mens Lukas, som levde på den tiden, bare sier 4.000. Derfor stemmer Josefus godt med Lukas i *Jødenes oldtid*, bok 20, kap. 8, avsn. 6, for her sier han ingen ting om så mange som 30.000, og han sier at antallet som ble drept av Felix da han overvant dem, ikke var mer enn 400, og 200 ble tatt til fange. Disse lavere tallene passer mye bedre med 4.000 enn med 30.000.

(44) I bok 2, kap. 20, avsn. 5, bryr ikke Josefus seg om de to andre prestene Joasar og Judas som en tid var sammen med ham og styrte Galilea, noe som han spesielt nevner i *Flavius Josefus liv*, avsn. 7 med mer, lenge etterpå.

(45) I bok 2, kap. 21, avsn. 3, sier Josefus at da han var i stor nød i Tarichea, forlot alle vennene og vaktene ham unntatt *fire*, mens han i *Flavius Josefus liv*, avsn. 28 forteller oss at alle forlot ham unntatt *én*, og det var Simon.

(46) I bok 2, kap. 21, avsn. 7, sier Josefus at da han kom til Tiberias, lot hans store fiende Johannes fra Gischala som han var syk, og derfor holdt seg hjemme, mens han i *Flavius Josefus liv*, avsn.17, erkjenner at Johannes kom med de andre og hilste ham, selv om det var på en forlegen måte.

(47) I bok 4, kap. 9, avsn. 7, sier Josefus at Chebron eller Hebron i Palestina var eldre enn Memfis i Egypt, mens det i alle våre andre tekstdokumenter, som i 4.Mos. 13,22, og i *Jødenes oldtid*, bok 1, kap. 8, avsn. 3, står at det var Zoan eller Tanis, og ikke Memfis som ble bygget på den tiden. Det er sannsynlig at Chebron, den andre kongen i Tanis eller Zoan som i min kronologiske liste er hentet fra Manetho, var grunneleggeren av byen Chebron eller Hebron i Palestina, som ligger sør i landet ikke langt fra Egypt, og han gav den også sitt navn. Se *Avhandling 4*, avsn. 13.

(48) I bok 5, kap. 5, avsn. 1 sier Josefus i en tale til jødene at da Abraham dro for å befri Lot fra fangenskapet med sine tre hundre og atten tjenere, var disse tjenerne offiserer, og hadde *et umåtelig antall* soldater under seg. Men når han kommer tilbake til denne historien i *Jødenes oldtid*, påpeker han mer sannferdig at Abraham viste hvor mye mot og handlekraft soldatene hadde, og det langt mer enn det man skulle vente etter deres antall, ved å beseire en så stor hær til de fire assyriske kongene med sine tre hundre og atten tjenere. Denne beskrivelsen går fullstendig ut fra at de alle var enkeltpersoner og ikke hærførere over hele avdelinger, i strid med hans tidligere beskrivelse. Merk en feil til i denne seksjonen som er rettet i fotnoten.

(49) I bok 6, kap. 4, avsn. 8, har vi et tidsintervall fra Salomo bygde tempelet inntil Titus ødela det, på 1130 år i stedet for 1180 i *Jødenes oldtid*. Se fotnote til avsn. 15 og 20 som tidligere omtalt. Og fra byggingen av det andre tempelet i Kyros' andre år, ved Haggai, inntil den samme ødeleggelsen gikk det 639 i stedet for 643 år. Her ser det ut til å være to feil, og jeg mener den antagelsen at tempelet ble bygget i Kyros' andre år som egentlig var Darius' andre år, og den andre antagelsen at Haggai bygget det i Kyrus' andre år, mens Haggai bare var en profet som oppmuntret Serubabel og Jeshua under byggingen. Og dette var ikke i Kyros' andre år, men Darius', slik det står i alle våre tekstdokumenter og hos Josefus selv sammen med det andre i *Jødenes oldtid*. Dette er kompliserte feil, og kan ikke skyldes ham i verket *Jødenes oldtid*.

(50) I bok 7, kap. 10, avsn. 2, blir overpresten Onias 3 som bygde tempelet Onion i Egypt, kalt for *Simons sønn*, mens han i *Jødenes oldtid*, bok 13, kap. 3, avsn. 1, mer troverdig sier at han var *sønn av Onias*. Se fotnote til bok 12, kap. 5, avsn. 1.

(51) Til sist har vi på samme sted tidsrommet for dette tempelet angitt til 343 år, som etter Josefus' beregninger burde være 223, for det ble bygget om lag i Filometors 32. år, eller 149 f.Kr., og ble ødelagt ikke lenge etter Jerusalems ødeleggelse om lag i år 74 e.Kr. Se dr. Prideaux, *Connect*. for år 149.

N.B. Jeg taler ikke spesielt om Josefus' kronologi under Jojakim, Jojakin og Sedekias, og de 70 års fangenskap av de to stammene inntil Kyros' første år. Josefus ser ikke her ut til å være så lite forvirret, og han antar at Daniel ble ført i fangenskap i Sedekias dager og ikke i tiden for Jojakim, og at Esekiel ble ført i fangenskap under Jojakim og ikke under Jojakin, og at tempelbrannen var i Sedekias 11. år i stedet for i begynnelsen av det 12. år, og i Nebukadnesars 18. år i stedet for det 19., slik andre tekstdokumenter viser oss. Kort sagt, det var i mangel på Den astronomiske kànon, og fordi man ikke tar i betraktning at

Nebukadnesars regjering begynte i Judea 2½ år før hans far døde i Babylon, og dette var året som denne kànonen daterer sønnens regjeringstid fra, og fordi han undertiden tenkte at de 70 årene måtte regnes fra tempelbrannen under Sedekias, kom han ikke lenger enn til Kyros' første år, og gjorde lignende feil som på den tiden og i det landet var uunngåelige, og derfor har jeg ikke endret noe i min forrige kronologi over Det gamle testamente når det gjelder disse tidspunktene. Det ser for meg ut som om våre andre tekstdokumenter med de hellige skrifter har to uvurderlige beretninger om denne tiden, når man sammenligner dem med Den astronomiske kànon og med Xenofons *Cyropædia*, men ingen av dem gir en særlig mer nøyaktig kronologi enn den vi finner i Josefus' historie.

N.B. Det er noen merkelige måneder og dager som er nevnt av Josefus, og som hittil ikke har vært omtalt nemlig:

	ÅR	MND.	DAGER	
Slik får vi	240	7	7	Fra begynnelsen av Jeroboams regjering inntil bortføringen av de ti stammene, iflg. *Jødenes oldtid*, bok 9, kap. 14, avsn. 1.
	514	6	10	Fra begynnelsen av Sauls regjering inntil slutten av Sedekias', iflg. *Jødenes oldtid*, bok 10, kap. 8, avsn. 4.
	470	6	10	Fra byggingen av tempelet og inntil brannen iflg. *Jødenes oldtid*, bok 10, kap. 8, avsn. 5.
	1062	6	10	Fra utgangen av Egypt inntil tempelbrannen, ibid.
	3513	6	10	Fra Adams skapelse inntil tempelbrannen, ibid.
	466	6	10	Overprestenes periode før det babyloniske fangenskap iflg. *Jødenes oldtid*, bok 20, kap. 10.
	468	6	0	Fra byggingen av Salomos tempel inntil Titus brente det ned, jvf. *Jødenes kriger*, bok 6, kap. 10, avsn. 6.
	467	6	0	Fra David (Salomo) bygde Jerusalem (tempelet) inntil de ble ødelagt av babylonerne, ibid.

Ikke ett av disse tallene, hverken måneder eller dager, tror jeg man kan utlede fra det han har bevart for oss, for de talldataene han har tatt vare på samstemmer i alminnelighet ikke med en slik påstått nøyaktighet. Josefus kan derfor ikke være opphavet til slike finesser, dersom ikke avskriverne eller korrekturleserne så grovt har tilslørt de opprinnelige tallene som han skrev. Bare de tre siste tallene ser ut til å bety det samme tidsrommet, selv om det er litt feil i det fra Josefus selv eller fra hans avskrivere, noe som leserne snart vil se når man sammenligner dem.

34. N.B. Det foregående avsnitt nr. 51 har de viktigste eksemplene på slike feil i Josefus' tekster, noe som for meg ser ut til å være hans egne, og ikke fra

avskriverne eller korrekturleserne, og leseren vil lett kunne oppdage at de hovedsakelig er begrenset til de første bøkene om *Jødenes kriger*, og hører til de eldste tider og ble skrevet da han var en forholdsvis ung mann, under trettiåtte år, da han hadde lest forholdsvis få bøker og ikke alltid de autentiske, og spesielt at han ikke ser ut til noensinne å ha sett Første Makkabeerbok eller Johannes Hyrkanos' krønike, 1.Makk. 16, 23-24, som begge var skrevet på hebraisk, og begge var autentiske og originale, og han burde ha hentet sine fakta fra dem, men han fulgte dem nøye og omhyggelig forkortet da han mange år senere skrev *Jødenes oldtid*. De fem bøkene av Jason fra Kyrene, eller forkortelsen av dem og Andre Makkabeerbok som var på gresk, synes han ikke å ha sett i det hele tatt. Han har helt sikkert gjort lite eller ingen bruk av dem.

Man kan heller ikke benekte den forholdsvis store unøyaktigheten i Josefus' historie i denne første delen av hans forfatterskap. Han var i ettertid slett ikke oppmerksom på dette, iflg. *Jødenes oldtid*, bok 12, kap. 5, avsn. 2, der han begynner med historien om Antiokus Epifanes. I sin historie *Jødenes kriger* begynner han også slik: "Jeg vil nå fortelle tydelig om denne kongen, om hvordan han tok Judea og tempelet. For da jeg tidligere skrev denne historien, omtalte jeg hendelsene i et sammendrag. Derfor mener jeg det er nødvendig å gå gjennom historien på nytt, og mer nøyaktig."

Det tjener virkelig Josefus til stor ære at han i sitt *siste* verk var så villig til å korrigere feilene i sitt *tidligere* verk, noe som det viser seg at han ofte har gjort, selv om kommentatorene knapt har brydd seg om det, men i stedet forundrer seg over det og uten noen grunn blir forvirret ved å prøve å få disse setningene i hans seneste verker *til å stemme* med de samme begivenhetene i hans tidligere, mens de burde ha betraktet dem som ikke sjelden *umulig å samstemme* – ved å merke seg det som står i de siste som ærlige *korreksjoner* av de første. Dette er heller ikke så rart, for *Jødenes oldtid* ble utgitt om lag 18 år etter *Jødenes kriger*, og boken om hans liv som var et tillegg til den sammen med de to bøkene *Mot Apion* som ble skrevet enda senere, skulle være mer autentisk og nøyaktig enn de første av hans skrifter, den første og den andre om jødens kriger. For leseren bør merke seg at disse unøyaktighetene ikke går lengere, for resten av historien dreier seg om hans egen tid og er hentet fra de mest udiskutable vitnesbyrdene om det som hans egne øyne så og hans egne ører hørte, eller fra den opprinnelige informasjonen han fikk fra dem som med sine egne øyne og ører hadde sett og hørt det som han forteller oss. Dette var det vi så langt har fra Josefus' jødiske kronologi som han samvittighetsfullt har hentet fra hebreernes nedtegnelser.

35. Men da må vi videre merke oss det som ikke er blitt nevnt hittil etter det jeg kan huske, at Josefus, i sin første bok *Mot Apion*, avsnitt 14-16 , 26 og 31, bruker et annet system i sin oldtidskronologi, der han også selv tenker at han følger den jødiske, mens han her holder seg til Manetho, den store egyptiske kronolog og historiker, og hans beretninger om det fønikiske hyrdefolket, disse *Hic-Sos*, som Josefus forsikrer oss enten betydde *hyrdekonger* eller *gjetere og fanger*, og som han betraktet som Israels barn, og som kom fra Fønikia eller Kanaan, og helt sikkert kom som okkupanter til Egypt og ble boende der fra Jakobs dager inntil Moses, som Manetho selv erkjenner var den som førte israelittene ut av Egypt.

Ved hjelp av Manethos kronologi angis det at dette fønikiske hyrdefolket som i mange år hadde undertrykket og tyrannisert egypterne før Amenhotep, den hypotetiske egyptiske kongen, og ifølge Manetho og etter Josefus oppfatning, var nærmere 1000 år før den trojanske krig. Ifølge den hellige kronologien, og ifølge Josefus selv, skjedde de fønikiske hyrdenes utgang betydelig før Jakob og hans sønner patriarkene kom inn i Egypt. Se min kronologiske tabell. I denne egyptiske kronologien som Josefus følger i sine bøker *Mot Apion*, der debatterer han saken med grekerne som foraktet jødene og deres hellige bøker, og ikke på noen måte vil regne dem slik til oldtiden som Josefus viste til fra de hellige skrifter. Og hvis Josefus' oppfatning om at disse gamle fønikiske hyrdene i Egypt var israelitter, kunne forsvares, ville hans argument for at det var for så lenge siden, etter Manethos og hans hedenske tilhengere, passe uten tvil. Men Josefus ser ut til å ha tenkt at slik var det, og det var en god grunn til at de første kristne kronologer også tenkte slik, inntil den berømte Eusebius fikk rettet den groveste av alle Josefus' feil, og beviste at tiden for israelittenes opphold i Egypt fant sted lenge etter at dette hyrdefolket ble drevet ut av landet, slik den meget lærde biskop Cumberland fullt ut har knyttet det fønikiske hyrdefolket til oldtiden i sin *Sanchoniatho*, Lib. 2. avsn. 3-4, sidene 350-415. Se også Marshams *Chronicon*, side 6, 98-104, 134 og 135. Se også Marsham's *Chronicon*, sidene 6, 98-104, 134 og 135.

Denne store kronologien er ikke spesiell for Josefus i hans debatt med Manetho i den første av disse bøkene *Mot Apion*, men er det i debatten med Apion selv og Lysimakus m.fl. i den siste boken, der han i avsnitt 2 fastslår at det fra Bocchoris, som ble brent levende av kongen i Egypt, *Sabachon den grusomme*, inntil hans egen tid ikke var mindre enn 1700 år, og et så langt tidsrom kan på ingen måte baseres på denne egyptiske kronologien, jfr. *Authent. Rec.* bind 2, s. 970. Og når vi derfor husker at de forfatterne Josefus hadde å gjøre med i sine siste bøker, og det som synes å være hans egen oppfatning om disse fønikerne, og at hans hovedanliggende var å få gjort de jødiske forfedrene så gamle som han kunne, i opposisjon til dem som ikke ville innrømme at de var så langt tilbake fra oldtiden, skal vi ikke undre oss over at han resonnerte slik, og ikke brukte de jødiske opptegnelsene som de benektet, men de egyptiske som de ikke kunne komme fra, og dermed fastsatte tidsrommet fra Moses inntil hans egen tid til nesten 1900 år, slik han allerede hadde det fra den jødiske kronologien, og det med et så rundt tall at han flere ganger angav det som 2000 år som vi allerede har sett. Derfor sier jeg at vi ikke skal forundre oss over at han nå fremholdt dette etter den egyptiske kronologien slik han forsto den, til mer enn 2000 år – *Mot Apion* bok 2, avsn. 31, og slik det også er sitert hos Eusebius i *Præp. Evang*. 8,8, side 369.

36. Denne observasjonen gir oss en meget passende anledning til å gå inn i selve hemmelighetene i Josefus' beretning i *Jødenes kriger*, *Jødenes oldtid*, og hans andre verker, *nemlig*, at han ikke en gang prøvde å få de gamle kronologiene og verdenshistorien, og spesielt om hans egen nasjon, til å *samsvare* med hverandre, eller å oppstille sine egne *hypoteser* omkring dem som man i moderne tid stadig gjør for å kunne fremstille de eldgamle beretningene så troverdig som mulig, også de fra hans egen nasjon, og så deretter ærlig og redelig overlate vurderingen til fordomsfrie lesere. Jeg mener

dette om de spesielle tilfellene, der slike beretninger synes å motsi hverandre. Der disse beretningene i all hovedsak samstemmer, noe de vanligvis gjør, vil de kraftig stadfeste den jødiske kronologien og historien ved alle anledninger. Josefus følte seg så i uvanlig grad bundet til de gamle forfatterne, hellige så vel som profane, at han flere ganger forsikrer oss at han aldri hadde *lagt noe til* eller *tatt noe fra* dem. Se *Essay on the Old Testament*, sidene 190-195, og *Jødenes oldtid*, bok 8, kap. 2, avsn. 8. Da mener jeg noe annet enn at man i en bok som er skrevet for utlendinger for opplysning og godkjenning, må utelate noe og pynte på andre historier av diskresjonsgrunner i stedet for den korte og enkle stilen i det eldgamle hebraiske språk i de opprinnelige tekstene. Dette ser ut til å være sant, ikke bare på grunn av disse stadfestelsene, men også på grunn av den generelle prosessen i fremstillingen hans. Denne grundige troskapen til tekstene tar jeg som et spesielt karaktertrekk hos Josefus, noe som kanskje overgår nesten enhver annen når man unntar forfatterne av de hellige historiske skriftene selv. Se *4. Avhandling*, avsn. 28. Der finner vi at han *to ganger* angir de 400 *år* som ble forutsagt om trengselen for Abrahams etterkommere i Egypt i 1.Mos. 15,13, og *Jødenes oldtid*, bok 1, kap. 10, avsn. 3, og bok 2, kap. 9, avsn. 1, selv om han ikke synes å være i stand til å få sin tekst til å stemme med de andre tekstene i Bibelen, noe som klart innebærer at israelittene bare var 215 år i Egypt, som også Josefus trodde, iflg. *Jødenes oldtid*, bok 2, kap. 15, avsn. 2, og at de ikke var i trengsel i denne tiden mer enn halvparten av den, slik at vi heller ikke i dag kan få dette til å samstemme. [Utsagnet *inntil* 400 *år*, ville ha fått alt til å stemme, men det var egentlig 405 år fra Isaks fødsel inntil utgangen av Egypt].

Slik kan vi også finne at Josefus konsekvent angir vekten av Absaloms hår til 200 sekel eller 2¼ kilogram, iflg. 2.Sam. 24,26 og *Jødenes oldtid*, bok 7, kap. 8, avsn. 5, uten å gi oss noen redegjørelse for hvordan det kan stemme etter bare én ukes tid, for så ofte fikk Absalom klippet håret. Og han kunne neppe ha løst dette problemet bedre enn vi kan i dag. Se min egen antagelse [at denne vekten gjaldt summen av alt håret fra disse klippene da han døde, og ikke vekten etter et enkelt hårklipp], *Lit.Accompl. of Proph. Supplem*. sidene 77-78. Slik nevner Josefus uten skrupler, direkte og på de rette stedene, at Enok og Elias ble tatt rett til himmelen, at Bileams esel talte, at Jonas oppholdt seg i hvalens buk og at han ble spydd opp i Svartehavet, sammen med andre undere som var de minst troverdige blant hedningene. Dette sier han om profeten Elias' brev til kong Joram i *Jødenes oldtid*, bok 9, kap. 5, avsn. 2, slik han fant det i sine tekstdokumenter, og slik det fremdeles står i alle våre tekster, til tross for at han hadde fortalt at hans forsvinning og overføring til himmelen skjedde 4 år før. Jfr. fotnote på dette sted.

Han gjør heller ingen vanskelighet ut av det at Akas begynte å regjere da han var bare 20 år gammel, samtidig som nesten alle de andre tekstene, som *Jødenes oldtid* bok 9, kap. 12, avsn. 3, og også i andre tekster der det heter at han regjerte kun 16 år og at Esekias' (Hiskias') sønn var 25 år da han begynte sitt regime, iflg. bok 10, kap. 3, avsn. 1, selv om det videre står at Akas bare var om lag 11 år da Esekias ble født, noe som har ført til de mest uoverkommelige vanskelighetene i bibelhistorien. Se fotnotene om disse tingene på de stedene det gjelder. Slik forteller han oss at i *Jødenes oldtid*, bok 9, kap. 10, avsn. 1, samt

i våre andre tekster at Jeroboam 2, Joas' sønn, var en meget ugudelig mann, og han legger til at *han ble årsaken til en mengde ulykker for israelittene*, slik at hverken han eller våre andre tekster kan telle dem, og at han også legger til de store ting han gjorde for denne nasjonen, samt de store velsignelsene han med én gang fikk, og det tror jeg var fordi han straks hadde angret og forbedret seg, noe som likevel er utelatt i våre tekster, som det også var i tekstene til Josefus, noe som skal stå på sitt rette sted heretter. Slik har vi sett hvordan Josefus først anslo tidsrommet mellom det første frafallet under Jeroboam og inntil de ti stammene ble ført bort i fangenskap, til ikke mer enn 240 år, noe som er den rette summen av regimene til kongene i Israel i denne perioden, samt hvordan han først anslo tidsrommet fra Salomo bygde tempelet, inntil det ble nedbrent av Nebukadnesar, til 470 år, noe som er den rette summen av regjeringsår for kongene i Juda i denne perioden. Og det gjorde han uten å justere disse periodene i de to kongerikene med hverandre, noe som hadde vært nødvendig, og som han senere ser ut til å ha forsøkt med ikke så verst resultat i slutten av sin bok *Jødenes oldtid*.

Denne oversikten betrakter jeg som et hederlig resultat av hans egne undersøkelser i de hellige skrifter. Men hva angår den mer omfattende egyptiske kronologien av Manetho, er det sant at Josefus' bok *Mot Apion* kom senere enn boken *Jødenes oldtid*, og sannsynligvis ikke så få år senere, og derfor er det mulig at han i mellomtiden kan ha støtt på noen flere jødiske tekster som kunne ha fått ham til å tenke på Manethos kronologi over det fønikiske hyrdefolket som ble oppfattet som israelittene da de var i Egypt, og ikke absolutt utroverdig. Men da vi heller ikke har noen antydning om dette i boken *Mot Apion*, kan vi ikke være sikker på noe av dette. Og Eusebius' siste oppdagelse som nå generelt er antatt, at kongemakten hos dette fønikiske hyrdefolket var flere århundrer tidligere enn israelittenes opphold i Egypt, blir det særdeles usannsynlig at det fantes noen nedtegnelser om dette, slik som om Moses og slik Josefus antok det. Vi behøver heller ikke tilskrive Josefus denne hypotesen og mene noe annet enn at han gjerne ville at Moses, jødenes lovgiver, skulle være *så mye eldre* enn alle de berømte hedenske lovgiverne som mulig, og hans observasjoner *om personene*, som etter hans mening at Manethos egyptiske kronologi var fra den samme oldtiden, uten at han brydde seg med å sammenligne den eller få den til å stemme med den jødiske kronologien.

37. Og nå skal jeg tillate meg å gjøre noen flere refleksjoner omkring Josefus' hellige kronologi. Når en upartisk leser vil granske disse sidene, vil han lett merke seg hvor nært de enkelte delene av Josefus' kronologi ligger opp til de eldre og sikrere tallene i de tre hovedgrenene: (1) Fra Adams skapelse inntil Moses' død [2993 eller] *nesten* 3000 *år*. (2) Fra Moses' dager, eller fra utgangen av Egypt, inntil Davids dager, eller inntil Davids død, 585 [eller helst 588] år. Og (3) fra Davids dager, eller fra hans død, inntil Vespasians andre år. 70 e.Kr., akkurat 1179 år. Disse sikre og eldgamle tallene utgjør til sammen 4757, eller nærmere 4760 år, og er nesten de samme som de ti adskilte periodene som står i Josefus' *Jødenes oldtid*, avsn. 9 og som vi har nevnt. Når man gransker disse dokumentene vil man også lett oppdage at den lærde Peter Brinch, så vel som andre i nåtiden, ikke har gått grundig inn i denne materien når de taler så høylytt

om de mange feilene hans i kronologien, som Havercamp, sidene 291-304. De har ikke satt seg skikkelig og redelig inn i saken eller gransket den til bunns, og heller ikke bedømt den rett, men har ofte beskyldt Josefus for feilene fra moderne avskrivere og korrekturlesere, og har flere ganger oversett hans egne alternative tanker og endringer, og de har ikke sjelden bebreidet ham urettferdig fordi han ikke hadde Ptolemeus' kànon eller Xenofons *Cyropædia* eller andre hjelpemidler som er blitt oppdaget senere, og faktisk noen ganger fordi han ikke er enig i tallene som står i andre yngre og mer forvrengte tekster fra Det gamle testamente, som hans bedre tempeltekst hadde korrigert. De viste også til noen moderne hypoteser som ikke var skikkelig underbygd på grunn av beviser som ikke var mer autentiske enn de som han hadde foran seg. Lærde folk med trang til å irritere seg, har ikke sjelden vært så lite skarpe i sin lyst til å finne feil hos Josefus og presentert dårlige gjetninger når de klandret ham, og så bort fra historier som var viktige for Josefus, der vi ikke har noen grunn til å tvile på hans autoritet.

Josefus var bare et menneske, og tok derfor av og til feil som alle andre. Men han hadde beviselig minst én mye bedre tekst fra Det gamle testamente enn de nåværende, noe jeg rikelig har bevist i innledningen til min fjerde avhandling. Han har også i innholdsfortegnelsen over forfattere i sine to siste utgaver, gjentatt at han konsulterte minst åtti hedenske forfattere fra oldtiden, da han skrev *Jødenes oldtid* og sin bok *Mot Apion*, og av disse har vi bare knapt fjorten igjen av. Han var også den mest samvittighetsfulle historiegransker og en sannhetselsker. Og etter alt dette, hvordan kan de nåværende tro at de i dag har tilstrekkelige beviser i sine mye yngre og mindre fullstendige tekster fra Det gamle testamente og mange færre igjen fra hedningenes oldtid, slik at de kan forkaste så mye av hans beretninger? Den evige regel og standard for vår godkjenning må alltid være at vi ikke skal forkaste noe av det som Josefus har stadfestet, eller andre forfattere fra oldtiden som er blitt ansett som troverdige, ærlige og sannhetselskende, inntil bevisene som brukes mot dem viser seg å *veie tyngre*. Jeg må innrømme at jeg ikke kan annet enn irritere meg over mange av våre moderne lærde skribenter, endog den utmerkede Dean Prideaux selv, som til tross for at de som regel vet lite om de mange hendelsene i oldtiden, forkaster og tilsidesetter det de henter fra Josefus uten å fremlegge noe bevis, bare ut fra sin uvilje mot ham og sine ubegrunnede antagelser. Men dette er nå ikke stedet til noen utvidet diskusjon om disse sakene utenom det som angår kronologien, og som jeg tror jeg allerede har omtalt tilstrekkelig i denne avhandlingen.

38. N.B. Siden jeg nå har fullført det jeg ønsket om Josefus' kronologi, vil det være på sin plass å gjøre slik jeg har gjort før i lignende saker, i *Essay on the Old Testament*, sidene 214-215, og notere ned det jeg selv mener er den sanne hellige kronologien hele veien. Det skal jeg gjøre uten bare å skrive av min tidligere tabell i mitt *Essay*, da jeg ikke finner beviser nok til å gjøre noen vesentlige endringer i noen av tidsrommene i den. Dette mener jeg dersom vi ikke foretrekker Eusebius' tekster eller våre samaritanske Mosebøker fremfor Hieronymus' eksemplar av Pentateuken. Denne sistnevnte stemmer nesten helt med Josefus' tekst, likesom de to om tiden før syndfloden, og en slik rettelse ville

gjøre den første perioden 246 år kortere, noe som er nevnt i avsnittene 6 og 8 tidligere. Se også *Authentic Records Part 1*, sidene 463-464 og *Essay on the Old Testament*, sidene 21-22.

		ÅR
1	Fra første høstjevndøgn etter Adams skapelse, inntil slutten på syndfloden…………………………………………………	1556
2	Derfra inntil Abraham dro ut fra Karan ved tiden for den jødske påsken, ved vårjevndøgn……………………………....	966 1/2
3	Derfra inntil utgangen av Egypt, den jødiske påsken……….	430
	(Derfra til Moses' død, seks uker før den jødiske påsken….	40)
4	Fra utgangen av Egypt inntil byggingen av Salomos tempel	480
5	Derfra inntil tempelbrannen……………………………………	464 1/2
6	Derfra til påsken i det første år i den kristne tidsalder………	587 2/3
	Til sammen	4484 1/2
	Fra Moses' død inntil det første år i den kristne tidsalder……………………………………………………..….	1492 1/8

N. B. Da vi ikke vet hvilke måneder som mangler eller er overflødige i de 80 årene for Salomos regime som vi har fra Josefus, mens våre bibler sier at Davids regime som var 40 år og 6 måneder, var kun 40 år i alt, anfører jeg her at de 480 år i 1.Kong. 6,1, må være *avsluttet* i stedet for *samtidig*, og er en av de delene som er med å utgjøre den samme summen i avsnitt 15 tidligere, slik at det blir mulig å angi nøyaktig 1492 i min tabell som ble offentliggjort i 1721 e.Kr. Etter denne tabellen fastsetter jeg kronologien i denne versjonen av Josefus.

39. Den fremragende monsieur Toinard tror jeg har helt riktig fastslått at det jødiske jubelår alltid var det første i en sabbatsuke av år, og derfor det 50. år, dvs. det første i den neste år-uken etter at de 7 x 7 = 49 år var gått, helt ifølge 3.Mos. 25, 8-11, og ifølge de mest lærde jøder, og spesielt vår Josefus i *Jødenes oldtid*, 3, kap. 12, avsn. 3, og Maimonides i *Bp. Patric* om 3.Mos. 25,12. Dermed blir hvert 49. og 50. år henholdsvis det første *sabbatsår,* og det neste *jubelår,* uten noen avbrytelse av sabbat-syklusene ved jubelårene. Her vil det være på sin plass å teste ut Josefus' og andres kronologier, spesielt min tidligere kronologi hentet fra den hebraiske masoretiske tekst, og min nåværende som hovedsakelig er hentet fra den samaritanske og fra *Septuaginta*, og sammenligne den med Josefus', der begge er satt opp uavhengig og korrekt, for å se om noen av dem kan anses som sanne ved at de skulle stemme over ens.

40. Det er sant at lærde menn hittil neppe har vært i stand til å påvise, hverken i noen av våre tekstdokumenter fra Bibelen eller i Josefus' oldtidshistorie, ett eneste *jubelår* som ble forkynt eller feiret, slik som man gjør med *sabbatsår*. Se *Literal Accomplishment of Prophecies*, side 75. Likevel har jeg nylig oppdaget noe bemerkelsesverdig i Det gamle testamente og hos Josefus, selv om han ikke gir oss noen antydning om å kjenne til noe år som virkelig var et *jubelår*. Jeg har også for lenge siden oppdaget noe ikke mindre bemerkelsesverdig hos *profeten Esaias* (Jesaja). Med dette mener jeg selve *det første jubelår* i Det gamle testamentes *historie*, året da Moses døde og Josva førte israelittene inn i

Kanaans land og tok dets førstefrukt som var byen Jeriko. Vi vet at ifølge Moseloven skulle hvert *jubelår* innvarsles med en *kraftig og klangfull lyd*, eller med *basunen* slik det uttrykkelig er sagt i 3.Mos. 25,8 osv. Og ganske bestemt, da dette nettopp var første gang at *jubelåret* kunne forkynnes i Judea, så ble intet senere *jubelår* proklamert så kraftig som denne gangen ved *basunene Jobel og Jobelim*. Disse trompetene har våre oversettere merkelig nok kalt for *værhorn-trompeter* uten noe grunnlag for det, hverken i den hebraiske tekst, eller i den samaritanske, i *Septuaginta*, eller hos Josefus. *Jobel* betyr aldri værhorn, og selv om denne dårlige type trompet undertiden kunne brukes ved mindre anledninger, eller i en militær strategi, som av Gideon i Dom. 7,16-18, der *Septuaginta* og Josefus kaller trompetene hans for *værhorn*, så er det likevel ingen ting som tyder på at disse dårlige hornene av værer var de basunene som frembrakte den *kraftige og praktfulle lyd* i likhet med *jubelårsbasunene*. Om man ser bort fra den overraskende lyden av en himmelsk og metaforisk basun da loven ble gitt på fjellet Sinai i 2.Mos. 19,13, er dette uttrykket kun brukt om *basunen ved jubelåret*, både i loven om *jubelåret* og i beretningen om seieren ved Jeriko. I loven er den omtalt ikke mindre enn atten ganger, i 3.Mos. 25,10-12, to ganger, versene 15, 28, 30, 31, 33, 40, 52 og 54, i kap. 27,17, 18, 21, 23 og 24, i 4.Mos. 36,4, og fem ganger under beleiringen, fire ganger i flertall som *Jobelim,* og én gang i entall som *Jobel* i Jos. 6,4-6, 8 og 13. Dette jubelåret synes å ha begynt i Moses' levetid med *basunhøytiden* eller på *nymånedagen*, den 1. tisri i 4.Mos. 29,1. Det ser ut til at da man kort tid senere *blåste i basunene* mot midianittene, kanskje den 10. tisri som var den fastsatte tid til å *innvarsle jubelåret* om jødene som da hadde vært i det lovede land, etter 3.Mos. 25,9, eller uansett, ved løvhyttefesten etter denne iflg. 4.Mos. 31,6. Men de var ennå ikke kommet inn i Kanaan, og kunne ikke lage den *kraftige og frydefulle lyden*, *lyden om frihet* som Josefus i overenstemmelse med loven i 3.Mos. 25,10, kaller *Jobel*. Men straks de var kommet inn i Kanaans land, mener Josefus at de den første påskedagen ble pålagt å gå rundt Jeriko med prestene og blåse i *jubelårstrompetene* én gang hver dag og de fem neste påskedagene, og så sju ganger på den sjuende dag som er den siste dagen i påsken slik Josefus ser det. Uten annen lyd enn den fra *jubelårstrompetene*, inntil den sjuende gangen, på den sjuende dagen, skulle himmelen forene seg med *ropene fra folket* og lyden fra *basunene*, slik at Jerikos murer falt ned og byen ble tatt og ødelagt. Hvordan det kan ha seg at vi så lenge har oversett denne høytidelige *proklamasjonen* av *jubelåret* ved denne anledning, kan jeg nå bare spekulere på. Men som jeg allerede har sagt, ble dette proklamert kraftigere med *jubelårsbasunene* enn ved noe annet *jubelår*, helt fra Moses' dager inntil ødeleggelsen av Jerusalem under Titus og Vespasian. Og det er heller ikke noe år da det passer bedre enn på det første av de seks årene før sabbatsåret, da historien både i våre egne bibler og i Josefus' oldtidshistorie, forsikres oss at Josva ikke ventet lenger enn til det *sjette* året, og folket kunne *hvile* i sin nye landevinning det neste år, det første *sjuende året* eller *sabbatsåret*, iflg. Jos. 14,10, 21,43-44, 22,4 og *Jødenes oldtid* bok 5, kap. 1, avsn. 19.

41. Så har vi også noe som ikke er mindre bemerkelsesverdig, både i Kongebøkene og i Esaias-boken, en beretning om *sabbatsåret* og *jubelåret* som fulgte umiddelbart etterpå, i en av Esaias' profetier. Det er i Esekias' 18. og 19.

år. Denne tolkningen er nesten antydet av erkebiskop Ussher at dette er år 3295 etter skapelsen, og helt sikkert år 710 f.Kr. Jeg har lenge ment at dette var den riktige tolkningen, selv om jeg ikke vet hvordan det skjedde og heller ikke har overveid det skikkelig eller gransket noen av kronologiene om dette. Slik lyder Guds ord ved Esaias: *Dette skal være et tegn for dere, dere skal dette året spise det som* vokser av seg selv, (slik jødene alltid gjør på *sabbatsåret* iflg. 3.Mos, 25,1-7), *og i det andre året, det som skyter opp* (slik jødene alltid gjorde i *jubelåret*, vers 11), og i *det tredje året skal dere så, høste og plante vingårder og spise frukten av dem*, 2.Kong. 29,29 og Es. 37,30. Det vil si: "Dere skal slett ikke bli forstyrret av Sankerib som dere nå er så redd for, og dere skal få overholde deres *to* hvileår som allerede er begynt, både det vanlige *sabbatsåret* og det spesielle *jubelåret* uten at Sankerib vil skade dere, inntil dere begynner deres vanlige arbeid det *tredje* år, slik dere er vant med i tider med den største fred og ro."

42. Og når vi skal stadfeste denne fortolkningen ved at vi tar med det som åpenbart er forsvunnet fra sammenhengen i 3. Mosebok i denne saken, har vi et klart løfte fra Gud om hva han ville gjøre for dem, hvordan han lot det falle manna i villmarken i forhold til sabbatsdagen, at på den *sjette* dagen skulle han sende en *dobbel* mengde av den himmelske føden, iflg. 3.Mos. 16,22-26. Derfor ville han ikke bare gi jødene en *dobbel* avling i det *sjette* året slik at det ble mat nok til to år, både det *sjette* året og det følgende *sjuende*, eller *sabbatsåret*, og at han dessuten ville gi dem en *tredobbel* avling på det spesielle *sjette* året slik at de hadde mat nok i *tre* år, både for det sjette, og for de følgende to hvileårene, *sabbatsåret* og *jubelåret*.

Teksten lyder slik etter de før omtalte lovene om *sabbatsårene* og *jubelårene* i 3.Mos. 25,20-22: *Og om dere sier: Hva skal vi ete i det syvende år, når vi ikke sår og ikke samler inn vår grøde? Da vil jeg sende min velsignelse over dere i det sjette år, så det gir grøde for tre år. I det åttende år skal dere så, men ennå ete av den gamle grøde, for like til det niende års grøde kommer, skal dere ete gammelt korn*. Dette er ikke forståelig slik det står i alle våre tekster, at hvordan hvilen i *ett* år skulle bli et problem for dem i tre år, og at hvilen kun i det *sjuende* år skulle bli et problem for dem helt til det *niende*? Det er ingen kommentatorer som har noen løsning på dette spørsmålet. Konteksten og saken i seg selv gjør at det fremgår slik: *Og om dere sier* (ved det ordinære *sabbatsåret*)*: Hva skal vi ete i det syvende år? Se, vi skal ikke så eller høste, men da vil jeg velsigne det sjette året slik at jorden skal frembringe avling for to år. Og på det åttende år skal dere så. Men hvis dere sier* (ved det spesielle *jubelåret*): *Hva skal vi spise det åttende år? For se, vi skal ikke så eller høste* (hverken i det *sjuende* eller det *åttende* år), *for da vil jeg velsigne det sjette året så det gir avling for tre år. Og dere skal ete frukten av det inntil det niende år, og inntil den nye avlingen kommer, skal dere ete av den gamle.* Og hvis vi merker oss at jødene lot være å så i *ett* år og høste i *det neste*, ikke sådde i det *åttende år* eller høstet i det *niende år*, men at *sabbatsårene* og *jubelårene* som vi vet begynte om høsten før såtiden, varte inntil innhøstingstiden, blir vi nødt til å følge denne tekst-endringen. Jeg kan ikke løpe fra mistanken om at jødene selv, etter Esekias' dager, men før samaritanene ble til det de er nå, så bort fra de forskjellige tolkningene av den hebraiske teksten, før oversetterne av *Septuaginta* laget sin versjon og forkortet

og endret denne konteksten fordi de hadde sluttet med denne strenge overholdelsen av jubelårene og ikke ville gjengi en tydelig lov, men direkte motsa sin egen praksis som talte mot dem fra Mosebøkene.

Rabbinerne hevder, slik biskop Patrick informerer oss om 3.Mos. 25,10: "at jubelårene opphørte etter at stammene Ruben, Gad og den halve Manasse ble ført bort i fangenskap." Men dette kan ikke være helt sant, da vi meget sannsynlig har funnet at jubelårene ble overholdt enda senere i Esekias' dager etter at de ti stammene ble bortført av Salmanassar. Jeg vil heller tro at den grundige overholdelsen av landets hvile, både i *sabbatsårene* og *jubelårene*, i alle fall i *jubelårene*, ble avskaffet av de ti stammene fra den onde Jeroboams dager, *han som fikk Israel til å synde*, og at i alle fall overholdelsen av *jubelåret*, om ikke også *sabbatsårene*, opphørte i tiden for den ugudelige Manasse. I hans 40. år inntraff jubelåret, mens det også inntraff da Nebukadnesar døde i det 44. år under det babyloniske fangenskap. For meg ser det ut som om de opphørte så tidlig, selv under de to stammene, i det jeg antar at hverken *sabbatsårene* eller *jubelårene* ble skikkelig overholdt i resten av landet under jødenes frafall og avgudsdyrkelse, enten det var i dommertiden eller i tiden under Judas konger.

Jeg har *to* grunner – den *ene* på grunn av den fullstendige tausheten hos de hellige historieskriverne og hos Josefus om en slik overholdelse hele tiden, den *andre* fordi det klart sies at landet ikke fikk *hvile* i de 70 årene, og dette skulle straffes med 70 år med fullstendig hvile for det samme landet da de to stammene så lenge skulle være i fangenskap, eller fordi de ikke hadde tillatt landet å hvile i løpet av så mange år etter Moseloven. Sammenlign 3.Mos. 26,33-35 med 2.Krøn. 36,21. De 70 sabbatsårene tilhører de 490 år dersom de blir holdt for seg selv, men hvis vi tar med jubelårene blir det 8 hvert 49. år, noe som også gjelder i de 430 årene. Disse 430 årene må ende ved tempelbrannen og Nebukadnesars totale ødeleggelse av landet og slutten på Sedekias' regjering. Og hvis vi ser nøye på varigheten av de mange frafallene der stammene hengav seg til avgudsdyrkelse under dommerne, og de to stammene under kongene inntil fangenskapet, kan tiden godt anslås til om lag 430 år. Den jødiske bosettingen etter fangenskapet var heller ikke så fullstendig i disse jubelårsperiodene at vi skulle forvente noen ytterligere gjenopprettelse, og da mener jeg denne strenge overholdelsen over hele landet i resten av denne perioden. Det var heller ingen som lenger opplevde noen slik hvile under jubelåret, og disse årene forsvant fra folks minne, dersom ikke Guds profeter eller deres troende guvernører hadde sørget for at de ble gjenopprettet. Og jeg kan ikke se at noen jubelår ble forsømt i den tiden da Haggai, Sakarias, og heller ikke da Malakias profeterte i blant dem, eller under styret til Serubabel, Esra eller Nehemias. Jeg tror absolutt ikke at teksten vi har foran oss, er blitt forkortet eller forvansket før etter Nehemias' tid, og det er disse avsnittene fra Den hellige skrift som jeg har påvist at Josefus har benyttet.

43. Når det vanligvis i vår tid hevdes at det måtte være svært vanskelig for jødene å overholde *to* hvileår etter hverandre, er dette allerede besvart i den originale teksten slik jeg har gjenopprettet den i 3. Mosebok, for dette betrakter jeg som en påstand fra de moderne rabbinere, at det skulle være for vanskelig

for jødene å betale *tre* tiender hvert *tredje* år, noe som absolutt står i Moseloven, 5.Mos. 14,28-29 og 26,12-13, og som åpenbart ble praktisert av den gode Tobias, selv under det assyriske fangenskap iflg. Tob. 1,6-8. Slik forsto Josefus det også i *Jødenes oldtid*, bok 4, kap. 8, avsn. 22, og jeg tror at det også ble praktisert av de religiøse jødene på hans tid. Jeg tror også at det bare var en antagelse at det ikke var trygt for de mennene som hadde vokst opp der, å dra til Jerusalem til høytidsfeiringer tre ganger i året slik de virkelig var blitt befalt å gjøre, fordi de var redde for at fiendene skulle komme og plyndre landet deres, drepe og ødelegge kvinnene og barna under disse feiringene, noe som menneskelig sett, ville være lett for fiendene å gjøre. Han som krevde *tre* tiender hvert *tredje* år og dermed hadde lovet dem at *deres forrådskammer skulle bli fylt rikelig*, *og at vinpressene skulle flomme over av ny vin*, jfr. Ordspr. 3,10, (les om det samme under den jødekristne kirke i *Apostol. Constitut.* 7,29), ifølge han som hadde lovet det og utført det, at *ingen skulle begjære landet deres når de dro opp* til høytidene *tre ganger i året*, ifølge 2.Mos. 34,24. Han kunne alltid gjøre landet tilstrekkelig fruktbart i det *tredje* og det *sjette* år, og slik belønne deres samvittighetsfulle overholdelse av disse lovene. En slik ekstraordinær fruktbarhet var et sikkert bevis på det spesielle guddommelige forsyn som hvilte over nasjonen under hele denne tiden, og da mener jeg at det var fordi de overgav seg til Gud som var deres opphøyde konge og guvernør, og at de fortsatte med å være lydige mot de lovene han hadde gitt dem ved Moses, men ikke lengere enn det. Vi finner heller ikke sadduseerne og skeptikerne blant jødene før lenge etter at de hadde forkastet de guddommelige lovene, og etter at de hadde slått rot under politiske regimer da de var blitt forlatt av Gud og hadde forspilt sine privilegier under den guddommelige beskyttelse, noe som fortjener den alvorligste oppmerksomhet hos vår tids skeptikere.

44. Det vil her være på sin plass å se nøye på tilstanden i landet Judea, og om den resten som fikk dette på *sabbatsårene*, og spesielt når disse årene ble etterfulgt av *jubelårene*, for å se om det sjette året hadde gitt en rikeligere avling ifølge løftet i 3. Mosebok. Da mener jeg at det gjaldt kun når jødene overholdt resten av Moseloven, og spesielt disse bestemmelsene. Og da vi, så langt jeg kan se, bare har ti eller elleve slike tilfeller i hele den jødiske historien, helt fra Josvas dager til Jerusalems ødeleggelse av Titus Vespasian, la oss undersøke hvert av dem særskilt.

45. Det *første* og mest påfallende tilfellet er det allerede omtalte fra den gode kongen Esekias dager i året 709 f.Kr. Det frydefulle løftet folket fikk om at Sankerib ikke skulle avbryte dem under deres fredelige overholdelse av de to hvileårene, får oss også til å tro at de hadde lagre som var store nok fra det foregående *sjette* år, for ellers ville det ha vært en mager trøst for dem at Sankerib ikke skulle forstyrre dem eller plyndre dem, for hvis høsten fra det foregående året manglet, ville de ha måttet sulte de to neste årene. Og hvis beskaffenheten av dette landet som nå var tatt av Rabsake, var slik han hadde erfart det da han var der i det sjette året og i begynnelsen av det sjuende, var det ikke så urimelig at han sammenlignet Judea med landet Assyria, og hevdet at det var *et land med korn og vin, med brød og vingårder, olivenolje og honning*, iflg. 2.Kong. 18,32, og Es. 36,17. Det var en passende beskrivelse i et slikt kronår

som det selvsagt var, ifølge Guds løfte i 3. Mosebok.

46. Det andre tilfellet har vi i det niende året under den ugudelige Sedekias, i år 590 f.Kr., der man ikke finner noe tegn på at de hadde til hensikt å overholde sabbatsåret, og vi vet at under hans regime ble ikke dette overholdt, og denne forsømmelsen ble regnet som årsaken til at landet fikk hvile i 70 år under fangenskapet, spesielt da det nettopp var på dette året nasjonen brøt pakten de hadde inngått om å adlyde og frigi sine treller ved at de gjorde dem til treller på nytt etter at de hadde frigitt dem i *jubelåret*. Det var kanskje gjort med hensikt for at de skulle pløye og så i sabbatsåret i strid med Moseloven iflg. Jer. 34,8-17. Følgelig kan vi merke oss at Jerusalem led alvorlig av *sult* kort tid etter, iflg. Jer. 34,17, 37,21 og 38,9, som om Forsynet hadde forbannet og ikke velsignet landet det foregående *sjette* året.

47. Det *tredje* sabbatsåret jeg skal peke på er da tempelet skulle bygges i Darius Hystaspes' andre år, i det 520. år f.Kr., som var året før sabbatsårene ble gjeninnført etter fangenskapet. Hvordan sitasjonen var i det foregående *sjette* år, før de begynte å bygge tempelet, kan vi få greie på i Hag. 2,15-19. *Kom noen i denne tid til en haug med kornbånd som han tenkte skulle gi tjue mål, så ble det bare ti, kom noen til persekaret for å øse opp femti spann, så ble det bare tjue. Jeg slo dere med kornbrann og rust og hagl i all deres gjerning*. Vi ser også hvordan det skulle bli når de gjorde som Haggai og Sakarias sa, og om hvordan tempelet skulle bli gjenreist etterpå, beskrevet av Josefus i *Jødenes oldtid*, bok 11, kap. 4, avsn. 7, da det også var *sabbatsår* og det neste *jubelår*. Hagg. 2,19: *Er det ennå såkorn i kornboden? Ennå har hverken vintreet eller fikentreet eller granatepletreet eller oljetreet båret noe. Men fra denne dag vil jeg velsigne*. Og Guds velsignelse eller forbannelse fulgte jødene alt etter deres overholdelse eller forsømmelse av hvileårene, akkurat som ved deres lydighet eller ulydighet mot alle de andre påbudene.

48. Det *fjerde* og det *femte* sabbatsåret vi kjenner til når vi leser om det *førstnevnte* da den gode skriftlærde Esra høytidelig leste opp loven, og det *sistnevnte* da den gode guvernør Nehemias forordnet at skyld og pantegjeld skulle ettergis i det 8. og 29 år av Xerxes' regjering. Se *Lit. Accompl. of Proph. Supplem*. s. 62-63. I det førstnevnte tilfellet er det et meget godt tegn på folkets oppriktige hensikter med å overholde sabbatsåret, og da tenker jeg på at de ønsket at Esra skulle lese opp loven høytidelig ved starten på sabbatsåret, og dessuten at *de gråt da de fikk høre lovens ord*, iflg. Neh. 8 og 2.Esdr. 9, fordi de var klar over hvor alvorlig deres tidligere overtredelser hadde vært, og antakelig deres tidligere andre lovbrudd, da de nå var rede til å adlyde dem for fremtiden. Derfor *bygde de* straks *løvhytter og overholdt løvhyttefesten i henhold til loven, og inngikk en pakt om å overholde alle Guds lover* gitt av Moses spesielt på dette sjuende året iflg. Neh. 10,28-31. Dermed er det ingen tvil om at de dette året overholdt *hvilen* eller *sabbatsåret*. Vi finner heller ikke at noe av dette mangler, da det *sjette* året akkurat var over. Etter oppfordring fra Esra eller Nehemias, *gikk de av sted for å ete fete retter og drikke søte drikker og sende gaver til dem for hvem intet er tillaget, og ikke sørge, men glede seg i Herren.* Neh. 8,11 og 1.Esdr. 9,50 og 54.

Dette var det naturlig å gjøre i et år med overskudd og velstand. Om det sistnevnte sabbatsåret i Xerxes 29. år, i Neh. 5,1-13, ser vi at de rike jødene tidligere hadde vært harde og tyranniske mot sine fattige brødre i stedet for å gå inn for å overholde det sabbatsåret som var *frigjøringsåret*, for i Nehemias' dager var det vanskelig å få dem til endog å hvile på *sabbatsdagen* iflg. Neh. 13,15. Derfor har vi ingen tro på at de overholdt *sabbatsåret* på dette tidspunktet. Vi finner at det hadde vært stor *nød* blant jødene på grunn av deres onde ferd iflg. Nehemias i vers 5, og at det i dette tilfellet hadde ligget en forbannelse over landet i det foregående *sjette* året, og slett ingen velsignelse. Nehemias insisterte heller ikke på noe på dette tidspunktet, unntatt at de skulle *ettergi* den håpløse gjelden som de fattige var blitt påtvunget, da han tenkte at ytterligere forsøk på å få dem til å overholde loven i *resten* av året var helt ugjennomførlig.

49. Det *sjette* sabbatsåret jeg finner omtalt er i tiden for Judas Makkabeus da Antiokus Eupator beleiret ham i tempelet i år 163. Dette året ble overholdt som *hvile* for landet iflg. Makk.6,49 og 53 og *Jødenes oldtid*, bok 12, kap. 9, avsn. 5. Og her kan vi faktisk legge merke til at altfor mange hadde samlet seg i Bethsura og tempelet fordi *overskuddslageret* fra forrige år var der under beleiringen, iflg. Makk. 6,53, og at *sulten* rådde i tempelet. Men nå finner vi ingen klage hos de beleirede eller på landet i Judea, eller at det manglet forsyninger der, og heller ikke noe om at det *sjette året* hadde vært dårlig. Derimot nevnes det *at folket i Judea som var blitt frelst fra hedningene hadde spist opp overskuddslageret*, og at det foregående året hadde vært så fruktbart at man kunne *lagre det* overskytende til sabbatsåret, men at *lageret* var blitt oppbrukt før de beleirede skulle ha det. Men nå hadde Forsynet på merkelig måte hjulpet nasjonen og reddet jødene som nå var lydige, men lå beleiret i tempelet og var i nød, for helt uventet ble en tronpretendent som het Filip, sendt til Syria fra Persia, og han tvang Eupator til å trekke hæren sin bort fra tempelet, og i stedet inngå en avtale med jødene om å la dem få leve etter sine egne lover heretter, iflg. 1.Makk. 6,55-60, og dette var en større og mer passende velsignelse for dem enn den største velstand.

50. Det *sjuende* sabbatsåret var ved slutten av Simons tid og ved begynnelsen for Johannes Hyrkanos, år 135, og Josefus antok at det ble overholdt, i det minste slik at de slapp krig, jfr. *Jødenes kriger*, bok 1, kap. 2, avsn. 4 og *Jødenes oldtid*, bok 13, kap. 8, avsn.1, men i strid med Første makkabeerbok, kap. 16, versene 11-22, som viser oss at det var langt fra et *hvileår* for landet, men et år med mye krig og grusomheter. Derfor har vi ingen grunn til å tro at det ble overholdt som et sabbatsår, og vi kjenner ikke til om hva slags avling de hadde året før, og forfatteren av Makkabeerbøkene nevner ingen ting om at dette var et sabbatsår, slik det står om det førstnevnte i Judas' dager. Så langt anser jeg den jødiske nasjon for å være under et teokrati, under oraklet Urim, spesielt under det guddommelige Forsyn, mens jeg anser de fremtidige sabbatsårene for å tilhøre det politiske monarki. Se fotnote til *Jødenes oldtid*, bok 3, kap. 8, avsn. 9. Men siden jødene fremdeles overholdt disse årene og lot landet hvile, skal vi se på dem slik de spesielt er omtalt av Josefus.

51. Det *åttende* eksemplet på det *sjette* år foran et *sabbatsår*, som vi finner hos Josefus, kan vi anta var om lag 66 eller 65 f.Kr. da det skjedde et notorisk brudd med pakten og var et tilfelle av ugudelighet hos jødene i Jerusalem. Det var mens de var beleiret av Aretas og Hyrkanos, og det kom en skadelig vind og ødela avlingene i hele landet, slik at en modius med hvete ble solgt for elleve drakmer, som den gang ble regnet som en urimelig pris, iflg. *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 2, avsn. 2. Det er heller ikke usannsynlig at det skjedde før et sabbatsår da de ikke skulle høste, og at det var grunnen til at kornprisen ble så urimelig høy. Dette var mange år etter at jødene hadde falt fra den sanne gudstro i Judea, og derfor hadde Gud forlatt dem, og slik kom denne sørgelige nøden over dem i det *sjette år* og i *sabbatsåret*, som Gud ellers ville ha bevart dem fra. De falt fra Gud, og nå falt han fra dem.

52. Det *niende* tilfellet er et sabbatsår som jødene overholdt da Sosius og Herodes kjempet mot dem og tok Jerusalem med vold og makt i år 37. Der forteller Josefus at det var *hungersnød* i Judea, *og en stor mangel på forsyninger på grunn av sabbatsåret*, iflg. *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 16, avsn. 2. Det første klare eksemplet jeg kom over var et tilfelle av uår i det *sjette* år, og det *sjuende* ble overholdt som et *hvileår* eller sabbatsår. Og det er ikke så rart at det slo feil. For nå hadde det jødiske teokratiet i landet så lenge vært et politisk og sekulært tyranni, da Urim og det guddommelige orakel som kjennetegner teokratiet for lengst var fratatt dem, noe som allerede er blitt omtalt i avsnitt 50, og nasjonen hadde i lengere tid vært ond og korrupt. Fariseerne hadde i lang tid satt sin lit til ytre ting som overholdelse av ritualer, der et av dem var den rigorøse uvirksomhet på *sabbatsdagen* og i *sabbatsåret*, uten tanke på den indre hellighet og på sann gudstro. Oppriktig gudsfrykt og nestekjærlighet var helt borte, og krigen var nå langt fra en religiøs krig om loven, eller for å forsvare Moseloven, men mer en kjødelig og politisk krig mellom den ærgjerrige og onde overpresten Antigonus og hans hedenske og avgudsdyrkende partere på den ene siden, og den ikke mindre ambisiøse og onde kong Herodes med sine hedenske og avgudsdyrkende romere på den andre siden. Se *Authent. Rec.*, del 1, s. 204. Dermed er det ikke så rart at Gud nå hadde trukket tilbake sin omsorg bort fra sitt eldgamle og spesielle folk jødene, både i dette og i lignende tilfeller. De hadde jo forkastet hans styresett og var blitt likeså onde, om ikke verre, enn mange av de hedenske folkene rundt omkring dem.

53. Det tiene tilfellet med sabbatsåret og et som var like foran et jubelår, var under Herodes' 13. år, anno 24/3. Selv om ikke Josefus uttrykkelig sier at det var et slikt år, fremgår det sterkt i beretningen hans om en fryktelig hunger og pest som startet i Herodes' 13. år, eller anno 24, iflg. *Jødenes oldtid*, bok 15, kap. 9, og den omfattet både Syria og Judea, og ble forårsaket av en fryktelig tørke og luftbåren smitte før sabbatsåret begynte, og det var sommeren år 24. For han sier i kap. 9, avsn. 2 at Herodes gav store mengder korn fra Egypt *til syrerne* til utsæd for det neste året, uten at det nevnes at han gav noe *til jødene* som ville ha behøvd alt sammen, om det ikke hadde vært sabbatsåret da de ikke kunne så.

Det neste året var uten tvil et sabbatsår i Judea. Og det som er desto mer bemerkelsesverdig, er at sabbatsåret som fremdeles ble overholdt, var året før jubelåret som ikke ble overholdt i året 23/2, som vi snart skal se i tabellen, men som også burde ha blitt overholdt, så vel som de andre. Det er dessuten enda merkeligere at denne fryktelige tørken og pestfylte luften oppsto nettopp da Forsynet ville gi dem en *tredobbel* avling under teokratiet, nok til de *to hvileårene* eller *sabbatsårene* samt *jubelåret*. Josefus bemerker spesielt i avsnitt 1 at disse landene var alvorlig rammet av denne sulten inntil avlingene fra Syria kom dem til hjelp i det andre året. Hvorvidt denne hungersnøden og pesten skal betraktes som en styrelse og en straff for jødenes forkastelse av teokratiet og deres lovbrudd mot Gud og fordi de hadde etablert et politisk styre i stedet, fortjener alvorlig overveielse.

54. Det *ellevte* og siste tilfellet med et sabbatsår, er den romerske keiser Gaius' siste år, 41 e.Kr. der Josefus forteller oss at jødene opplevde en stor tørke gjennom hele året, inntil deres forbausende nidkjærhet mot skjendingen av tempelet, og mot at en statue av keiseren skulle plasseres der, og mot presidenten i Syria, Petronius' gudfryktige beslutning med sitt liv som innsats, skulle tvinge dem til det. Ved en usedvanlig inngripen sendte Gud dem regn, og det straks. Se *Jødenes oldtid*, bok 18, kap. 8, avsn. 5-6, samt fotnoten. Alle disse årene er *sabbatsår* og *jubelår* etter det jeg har funnet i spesielle beretninger, enten i Bibelen eller hos Josefus, inntil den fullstendige ødeleggelsen av jødens gudsdyrkelse og regimet under Titus Vespasian.

55. Jeg vender nå tilbake til mitt hovedanliggende som er å tidfeste *jubelårene*. Hvis vi regner fra Esekias' 19. – 20. år, det opprinnelige jubelåret fastslått av profeten Esaias som jeg har nevnt, og som tilsvarer den siste delen av det 709. år inntil den første delen av det 708. år f.Kr., slik vi finner det hos biskop Ussher i *Dean Prideaux*, og i mine tabeller over Judas og Israels konger i den gammel-testamentlige kronologi, da de er deler av det 4004. og det 4005. år i den julianske perioden, og uten tvil det 50. år etter de 49 år i sabbatsperioden i henhold til Moseloven i 3.Mos. 25,8-11. Følgelig var det et *jubelår*, og hvis jeg sier at vi går ut fra dette året, både oppover og nedover, ved å trekke fra de 49 årene fra Moses' dager inntil keiser Tiberius da døperen Johannes gjorde ende på den lovfastsatte tiden og gikk over til den evangeliske, vil vi finne nettopp 31 intervaller hvert på 49 år, som = 1519 år. Og hvis vi både begynner og avslutter med et jubelår, noe vi her er nødt til, vil hele vår periode omfatte 32 jubelår og 1520 år, og da mener jeg før Jerusalem ble ødelagt, da alle *sabbatsårene* og *jubelårene*, samt hele den sivile og seremonielle ordningen i den jødiske nasjonen var opphørt. Ifølge dette vil de 32 jubelårene utvilsomt falle på de følgene årene, der 31 av dem var før Kristus, og de neste etter Kristus.

1787/6, 1738/7, 1689/8, 16049/39, 1591/0, 1542/1
I. 1493/2 mitt første jubelår. II. 1444/3 III. 1395/4 Apb. Usshers og M. Toinards første jubileer. IV. 1346/5, V. 1297/6, VI. 1248/7, VII. 1199/8, VIII. 1150/49, IX. 1101/0, X. 1052/1, XI. 1003/2, XII. 954/5, XIII. 905/4, XIV. 856/5, XV. 807/6, XVI. 758/7, XVII. 709/8, XVIII. 660/59, XIX. 611/0, XX. 562/1, XXI. 513/2, XXII. 461/3, XXIII. 415/4, XXIV. 366/5, XXV. 317/6, XXVI. 268/7, XXVII. 219/8, XXVIII. 170/69, XXIX. 121/0, XXX. 72/1, XXXI. 23/2, XXXII. 27/8 år e.Kr.

Her skal bare leseren merke seg at jeg også tar med 6 tidligere jubelår i tillegg, fordi slike kronologier rekker lenger bakover enn mine gjør. Det første tallet er det året før Kristus da jubelåret begynte om høsten, og det andre da det endte, også om høsten, mens det førstnevnte inneholdt ett kvartal og det siste tre kvartaler for hvert jubelår, fra det første som begynte i år 1493 og endte i 1492 f.Kr., inntil det siste som begynte i år 27 e.Kr. og endte år 28.

56. N.B. Da erkebiskop Ussher ved en feiltagelse antok at j*ubelårene* alltid falt på *sabbatsårene*, kan ikke hans jubelår, etter at de en gang var begynt, være nærmere mine enn ett år, og derfor er de ett år foran mine hele veien. Men monsieur Toinard hevder helt rett at *jubelårene* først kom etter *sabbatsårene*, og det kan stemme med mine, for det gjør de hele veien etter at de begynte. Ingen av de lærde kronologene mente at jubelårene begynte da Josva gikk inn i Kanaan, men en viss tid senere, og vi vet ikke det virkelige året da han gikk inn, slik at deres jubelår ikke begynte før nesten ett århundre etter mine. Slik begynner mitt første jubelår i 1493 og ender i 1492. Erkebiskop Usshers første jubelår begynner i 1396 og ender i 1395, mens monsieur Toinards første jubelår begynte i 1395 og endte i 1394. Denne bemerkningen angående *sabbatsårene* og *jubelårene* måtte pent skrives ned for å unngå feil for dem som gjør bruk av kronologiene fra disse lærde personene.

57. Å sammenligne de mange kronologiene for å se om noen av dem vil samstemme med κριτήριον (kriterion), har vi dette *kjennetegn*: Jeg mener om noen av dem fastsetter Moses' død og Josvas inngang i Kanaan omtrent en måned senere, til den første uken i sabbatsperioden, og dessuten i den spesielle første uken av jubelåret.

Jeg skal her vise leseren året f.Kr. slik det er anslått i henhold til de kronologene jeg har møtt, både de fra oldtiden og de nåværende, sammen med avstanden til det antatte jubelår som ligger nærmest. Flere av dem har jeg hentet fra *Riciolus' kronologi,* sidene 290-292 som følger:

	År	avstand til jubelår
Ifølge Africanus og Julius Hilarion	1756	19
Dr. Carys større kronologi fra Septuaginta	1725	12
Josefus' største kronologi, som ovenf. i avsn. 9	1681	7
Josefus' korteste kronologi, som ovfenf. i avsn. 14	1661	22
Nicephorus Callistus	1631	8
Monsieur Vignol	1619	20
Isaac Vossius	1616	23
Clemens fra Alexandria	1617	20
Vignere	1583	7
Dr. Brett	1574	16
Megerlin	1564	23
Capellus	1555	14
Ricciolus	1552	11
Josefus' korteste kronologi, iflg. avsn. 16	1549	8
Mr. Whistons herværende kronologi, avsn. 38	1492	0
Petavius	1491	1
Sir Walter Raleigh	1479	13
Eusebius og hans følgere	1472	20
Funccius, Marianus Scotus og Massæus	1470	22
Lanquetus, Salianus og Torniellus	1469	23
Scaliger, Calvisius, Helvicus, Mr.Talents, Isaacson og à Lapide	1457	14
Origanus, Ubbo Emmius og Mr. Bedford	1456	13
Simson og dr. Howel	1455	12
Erkebiskop Ussher, biskop Lloyd, Mons.Toinard og Mr.Whiston i hans tidligere kronologi, alle fra hebraisk	1451	8
Dr.Carys kortere kronologi fra hebraisk	1450	7
Henry Philippi og Sir Johan Marsham	1447	4
Herwartus	1409	15
Arias Montanus	1361	16
Gordon	1357	12
Tirinus	1317	21
De jødiske rabinnere	1272	24

58. Hvis leseren lurer på hvorfor en så stor kronolog som Petavius ikke angir mer enn 40 år for Salomos regjeringstid, må man på en måte være enig med meg i min siste tidsangivelse da jeg fulgte Josefus, for jeg gir ham ikke mindre enn 80 år. Han vet at Petavius var så sterkt bekymret i sitt forsøk på redusere årene i villmarken og tiden for Josva, dommerne, Samuel, Saul og David slik det står i de hebraiske manuskripter med uttrykkelige 480 år ifølge den samme tekst med 1.Kong. 6,1, at han på meningsløst vis forklarte at utgangen av Egypt var de 480 årene datert fra, og innbefattet alle de 40 årene i villmarken, og dermed økte perioden fra 480 til 520 år. Men han trodde at *jubelåret* også var et *sabbatsår* og at han ikke kunne regne fra noe bestemt *jubelår*, slik at det bare er tilfeldig at han nesten er enig med meg. Det viser bare at det er nødvendig å la Salomo få 80 år likesom Josefus, for å kunne samstemme med den beste kronologien, nemlig at

inngangen i Kanaan måtte falle på et *jubelår*, og det før noen kronologer kan tilpasse disse hellige tallene slik at κριτήριον kan være likeså korrekt i deres systemer som det er i mine, noe som jeg tror er helt umulig. De burde innrømme at dette viser seg å være den sanne bibelske kronologien fra Moses' død inntil denne dag. Min tidsbestemmelse er ikke bare en konsekvens av overholdelsen av det første jubelåret, og den samme kronologien ble offentliggjort for 14 år siden i min tabell, og der var det 149. år f.Kr. angitt som det 2993. år anno mundi, og samsvarer med Moses' død, selv om jeg ganske nylig ikke visste at dette måtte være *det første jubelåret*. Jeg visste faktisk for flere år siden at ved å sammenligne de sju *sabbatsårene* med Ptolemeus' kànon, første Makkabeer-bok, Josefus, m.fl., at den hellige kronologien både av meg og andre helt korrekt var blitt fastsatt etter de ti stammenes tilfangetakelse, eller regnet bakover, etter 3228 år. Se *Lit. Accomp. of Proph. Supplem*. side 75. Likevel var det ikke før ganske nylig at denne kronologien fra *jubelåret* satte meg i stand til å forlenge den bakover så langt som 3227 hele år, for det er ganske enkelt så lang tid siden midten av det første jubelåret inntil påske i det herværende år, 1736. Det kan heller ikke være galt å legge til at tiden etter de 40 år i villmarken, helt inntil den selv samme dag, fra Abraham kom ut fra Karan inntil utgangen av Egypt ved påske, slik vi leser det i 2.Mos. 12,40-41, utgjør 470 år, noe som udiskutabelt står i alle grunntekster, slik at vi kan legge de 470 årene til den forrige summen, som da blir 3697 år. Derfor tror jeg at vi trygt kan si at fra fullmåne da Abraham kom ut fra Karan, den 13. april anno mundi 1962, inntil fullmåne den siste 15. mars, er det akkurat 3693 måne- og solår, eller på en måte det samme som 3697 tropiske år. Når man regner nøyaktig og på et slikt autentisk grunnlag, er det helt tilfredsstillende for meg å støtte Josefus' tempeltekst, noe som fortjener våre fremste kronologers anerkjennelse.

60. N.B. De kronologiske tallene i fotnotene av denne utgaven av Josefus regner tidspunktet *bakover*, før Kristus, ved å kalle den anno, eller *fremover* etter denne tidsepoken, med den vanlige betegnelsen e.Kr. Disse tallene fra før Abraham kom ut fra Karan, er spesielle for denne kronologien, for derfra og inntil slutten på Salomos regime, avviker de vanligvis med 40 eller 41 år fra biskop Lloyds Bibel, eller fra Mr. Marshals *Tables of Chronology*, eller erkebiskop Ussers annaler, og er vanligvis så mange år lengere enn deres. Men etter Salomo er de vanligvis de samme som deres og ligner dr. Prideauux' *Connexion*. Grunnene til dette er allerede angitt i denne avhandlingen. Med denne håper jeg at mange større feil ikke skal kunne finnes, hverken for *løpende* år eller for de *fulltallige* årene, eller omvendt, men dette kan jeg ikke si at jeg for alltid kan svare for.

SJETTE AVHANDLING

FOR Å BEVISE

AT TEKSTDOKUMENTET ELLER ET UTDRAG FRA EN PREKEN OM HADES TILHØRER DEN JØDISKE HISTORIKEREN JOSEFUS, OG AT HAN PREKTE OG SKREV DET DA HAN VAR TILSYNSMANN I JERUSALEM, OMTRENT VED SLUTTEN AV TRAJANS TID.

1. I *Photius's Bibliotheca*, Cod. 48, har vi en beretning om en liten gresk bok som inneholdt to meget små avhandlinger, i noen manuskripter *Om universet*, eller *Om årsaken til universet*, eller *Universets substans*, i den tredje. Hippolytus hadde en avhandling med samme tittel som er gjengitt på det berømte monumentet av ham. Den samme tittelen hadde også traktaten av presbyteren Gaius som var forfatteren til en avhandling som ble kalt *Labyrinten*, der han forteller at han skrev en slik traktat. Til denne tittelen var det vanligvis et tillegg, Κατά Πλάτωνα, *ifølge Platon*, eller helst Κατά Πλάτωνος *mot Platon*. Photius leste dette lille verket, og han forteller oss at noen tilskrev det Josefus, andre Justin Martyr, og andre igjen Ireneus, men selv trodde han at det var skrevet av Gaius.

Vi har også noen få tekster, kopier av et utdrag, eller et fragment, eller en preken som er den siste av to avhandlinger *om sted og tilstand for demonene* og *om Hades*. Den førstnevnte om demonene finnes ikke i dag, men den sistnevnte er bevart, og ser ut for meg som det mest verdifulle som er igjen av denne svært primitive oldtiden. Hæchelius utgav den først på gresk fra et manuskript som han fikk av Max. Marguntius i hans notater om Photius, sidene 9-12, men han oversatte den ikke til latin. Le Moyne kom over et annet manuskript som ikke var så forskjellig fra det førstnevnte, og han utgav det på gresk og latin, som tilhørende Hippolytus, selv om jeg ikke tror at det navnet står i noe manuskript, unntatt det hos Josefus. Dermed våget han seg på en antagelse som var ganske grunnløs, at dette var den samme lille traktaten *om universet* som er gjengitt på statuen av ham. Fabricius omtaler også et manuskript med dette innholdet i kardinal Coislins bibliotek. Dr. Humphreys har også publisert det og hentet det fra et barocchiansk manuskript på slutten av sitt engelske verk *Athenagoras*, etter tillatelse fra dr. Hicks, og fra dr. Grabes papirer. Dette eksemplaret er absolutt det mest verdifulle fordi det er en hel fjerdedel større enn de andre, og likevel synes å være likeså autentisk. Det førstnevnte dokumentet er også nylig blitt offentliggjort i Josefus' verker som et fragment tilskrevet ham, selv om det bare er få av de lærde som har ansett det for å være ekte. Se Havercamps utgave, bind 2, *Addend*. sidene 145-147. Tittelen er *Utdrag av Josefus formaningstale til grekerne* med dette ubegrunnede tillegg, enten før eller etter det andre *for eller i mot Platon* angående opprinnelsen til universet. Og denne forfalskede delen av tittelen har så langt gjort inntrykk på våre moderne kritikere, slik at de alle er enige om at vårt tekstfragment må være en del av den samme boken som er omtalt av Photius. Se Le Moines utgave: *Ardenius's Preface, ap. Havercamp*, s. 74, J. Higius's *Prolegom. ap. eund*. s. 95, og Fabricius, *Of Josephus, ap. eund*. s. 64.

Dette er en underlig oppfatning! For når vi unntar den forfalskede delen av tittelen som ligner svært meget, er deres karakter og innhold aldeles forskjellige. Photius'

små traktater dreide seg om *årsaken*, eller *beskaffenheten av universet*, mens vårt fragment dreier seg om *Hades*. Photius' avhandlinger tilbakeviste Platon, mens vårt fragment nevner ham kun én gang, og da med å anerkjenne ham. Photius' traktater viste at Platon motsa seg selv i sin lære om sjelen, materien og oppstandelsen, mens vårt fragment ikke har noen av disse begrepene fra Platon i det hele tatt. Photius' traktater tilbakeviste filosofen Alcinous, mens vårt fragment ikke sier ett ord om ham. Det fremgår heller ikke at denne Alconius levde før det tredje eller endog det fjerde århundret, lenge etter Josefus, og kanskje ikke litt senere enn Justin Martyr, Ireneus, Hippolytus og Gaius som ble ansett for å være de andre forfatterne av dette. Se Fabric. *Bilioth. Græc*. bok 4, del 2, avsn. 2. Photius' avhandling viste at den jødiske nasjon var eldre enn den greske, men det står det ikke én setning om i vårt fragment.

Photius' avhandlinger hadde slike ville begreper om de ulike bestanddeler av menneskeheten som i begynnelsen sprang ut fra de fire elementer, noe Photius mente jødene ikke var verdige til, og slett ikke Josefus. Om dette sier vårt fragment ingen ting direkte, men på grunn av det det sier om legemets oppstandelse, tilbakeviser det nærmest slike oppfatninger. Photius' avhandlinger inneholdt photiske eller atanasiske begreper om Kristi uutsigelige slektskap og guddommelighet, mens vårt fragment ikke inneholder én stavelse i den retning, og bare kaller *Kristus Gud* og *Ordet*, og en som *Faderen har overgitt makt til å dømme verden* osv., nøyaktig som de sanne tekstene fra apostlenes tid. Photius' avhandlinger mente han selv var akkurat i samme stil som Josefus' andre arbeider, (selv om det ikke fremgår av det lille sitatet av forfatterens egne ord), mens alle lærde vet at Josefus skrev på den attiske dialekt, og at stilen i vårt tekstdokument nesten er fullstendig hellenistisk.

Derfor er det forbausende hvordan kritikerne har kunnet ta så voldsomt feil i denne saken, enda disse små traktatene som Photius nevner åpenbart ikke eksisterer lenger, og heller ikke viser seg å være sitert av noen annen forfatter, gammel eller moderne, og den eneste man kjenner er Philoponus, ca. 600 e.Kr..L.3, C.16. Det finnes heller ikke noe direkte bevis i hele verden på at Photius noensinne så dette fragmentet. Så langt får det være nok om dette siste verket som er sitert av Philoponus og Photius.

2. La oss nå ta for oss fragmentet *om Hades*, som fremdeles eksisterer, og lete etter dets *iboende beskaffenhet* og *uttrykkelige vitnesbyrd*, samt dets *alder* og dets *forfatter*. *Innholdet* er absolutt beundringsverdig og gripende og av største betydning for menneskeheten. Men først om dets *iboende beskaffenhet*.

(1). Den generelle lære om sjelenes *mellomtilstand* i *Hades*, mellom døden og oppstandelsen, er her nettopp den samme som under evangeliets første tid, selv om denne læren gradvis ble sett bort fra i senere tidsaldre.

(2). De *midlertidige straffene* som i *Hades* ble pålagt syndere som ennå ikke var håpløse, utført av engler som var innsatt til denne tjenesten i den hensikt å bringe dem til full reformasjon og fullstendig helbredelse, i avsn. 1, ligner mye på Hermas lære, og han var forfatter på apostlenes tid og skrev ikke bare om straffedommene i dette liv, men også om dem i *Hades*, Vis. 3, avsn. 2 og 7. Simil. 7, avsn. 23, 8, avsn. 3 og 8, 9, avsn. 6 og 9, 13 og 16. En del av denne læren er for lenge siden gått tapt.

(3). Den mest primitive lære som dr. Grabe i sitt verk *Spicilegium*, avsn. 1, side 353, som sier ikke bare er Enoks lære, men også apostlenes og den apostoliske menighetens, fremgår klart i dette tekstdokumentet i avsnitt 2. Der står det at ingen av de ugudelige, enten demoner eller mennesker, ble kastet i Gehenna eller i helvetes ild, og skulle slett ikke bli kastet dit før dommens dag iflg. Matt. 8,29, Judas 9 og Enok avsn. 6 i *Authentic Records*, del 1, s. 265, og alt sammen er utgitt tidligere eller fra det første århundret. De pinslene de skulle gjennomgå før de sto opp, skulle heller komme av den følelsen de hadde av sin elendighet og av det de måtte vente seg på dommens dag, enn den virkelige smertefølelsen som ville komme over dem i helvete som lå foran, iflg. avsn. 4, selv om denne læren snart og i stor grad ble forkastet blant de kristne.

(4). De gode blir her beskrevet slik at de ved døden stilles ved den *høyre hånd* i *lyset*, og de onde ved den *venstre hånd* i *mørket*, og føres gjennom en port iflg. avsn. 1 og 3, i likhet med Esdr, 7,13-14, 8,12 og Matt. 23,13 og 25,30, og alt dette gjaldt før eller under det første århundret.

(5). Straks de gode er døde, blir de fulgt *av engler* til et sted som kalles Abrahams skjød, avsn. 3, ifølge Luk. 16,22-23 og i *Constitut. VII*, 41, i det første århundret.

(6). Her er nevnt *kaos* og den *store avgrunnen* mellom de rettferdige og de ugudelige i *Hades*, avsn. 4, samt i Luk. 16,23 osv. i det første århundret, der man kan se at de gode er lykkelige, mens de selv er utelukket fra det, noe som forsterker elendigheten hos de onde, likesom i Luk. 18,28, i samme århundret.

(7). Her blir likene i gravene sammenlignet med *sådde frø* som igjen skal vokse og *bære kornaks*, avsn. 5, og resonnementet omkring *oppstandelsen* ligner mye på Paulus' i 1.Kor. 15,37-38, og i *Apostolical Constitutions V*, 7, begge fra det første århundret.

(8). Urykket som er brukt her er *ἐπενδυσάμενος*, avsn. 5, der man blir *ikledt* et herliggjort legeme ved oppstandelsen, slik det også står hos Paulus i 2.Kor. 5,2, i det første århundret.

(9). Beskrivelsen av Kristi person og tjeneste i dette fragmentet eller denne tale er slik: Han er *Θεός Λόγος, Guds Ord*, forskjellig fra *Gud Fader*, og at han er *verdens Dommer, utnevnt av Faderen*, i avsn. 6, som i Joh. 1,1, samt Ap.gj. 16,31, som er de mest opprinnelige apostoliske beskrivelsene, og fra alle filosofiske oppfatninger og termer fra senere tider.

(10). Beskrivelsene av straffene i *Gehenna* eller *helvete*, som er forskjellig fra Hades, ved en *uslukkelig ild* og en *orm som aldri dør*, i avsn. 2 og 6 er nøyaktig de samme som er uttalt av Frelseren selv i Mark. 9,44, 46, og 48, i det første århundret.

(11). Paulus' ord som er et sitat fra Det gamle testamente, og som nå er tapt eller forvansket, er her gjengitt *ordrett*, nemlig at himmelens lykke vil bli noe som *øyet ikke har sett, og øret ikke har hørt, og heller ikke er oppkommet i noe menneskes hjerte, det som Gud har beredt for dem som elsker ham*, i avsn. 7, likesom i 1.Kor. 2,9, i det første århundret.

(12). Her er sitert noen ord fra Frelseren som ikke finnes i noen av våre evangelier, *ΕΦ' οἲς αν εὔρω υμά ἐπί τέτοις κρινώ παρ ἑκαστα' Βοά τό τέλος τών ἀπάνων*. Dvs. *i den tilstand jeg skal finne deg, skal jeg dømme deg*, slik alle tings ende er forkynt for oss, i avsn. 8, som er et dobbelt tegn på antikk opprinnelse. Sitatet er nemlig fra Justin Martyr og skal være Frelserens egne ord slik de står her. Det er sannsynligvis hentet fra Det hebraiske eller nasarenske evangelium slik det fremgår av Josefus' gjengivelse. Se Grabe's *Spicileg*., avsn. 1, side 14 og 327. Det navn som vår Frelser her blir kalt med, og *enden på alle ting*, er en direkte gjengivelse av den siste delen av hans navn som står tre ganger i Johannes' åpenbaring kap. 1,8, 21,6 og 22,13, der han kalles *begynnelsen og enden*. Dette er en klar indikasjon på at forfatteren av dette fragmentet, eller denne talen, har eid eller sett Johannes åpenbaring. Begge disse trekk stemmer fullkomment med omstendighetene omkring Josefus som helt sikkert levde inntil Trajans regime og flere år etter at Johannes' åpenbaring ble skrevet. Hentydningen til dette er det absolutt siste kronologiske holdepunkt som jeg har påvist i denne teksten.

(13). Til slutt lovprisningen – *Gud tilhører makten og æren i alle evigheter, amen*, i 1.Pet. 4,11 og 5,11 og én gang hos Johannes, den elskede disippel, Åp. 1,6, og de er begge jøder i det første århundret.

(14). Dette fragmentet, eller denne prekenen ligner på Paulus' brev som alltid avsluttes med et tillegg der han oppfordrer til kristelig adferd, uansett hva hensikten ellers var med det han skrev. Akkurat slik avslutter vår forfatter sin tale med en alvorlig og praktisk formaning til sine tilhørere grekerne eller hedningene i avsn. 7- 8. Og det anser jeg som et kjennetegn på at det skrev seg fra kristenhetens første og mest alvorlige tid.

(15). For å gi en konklusjon av denne gruppen av *indre karakteristikker*, må det sies at *stilen* i dette tekstdokumentet nesten er fullstendig *hellenistisk*. Dette er den kjente kristne stilen i den apostoliske tidsalder, og den varte ikke lenger i kirken enn inntil Polykarps martyrium, altså litt før midten av det andre århundret. Jeg tror heller ikke at det er noe mindre av denne karakteristikken i den senere tiden enn i den første eller ved begynnelsen av det andre århundret. Hele innholdet samsvarer overhodet ikke med noen annen tidsepoke.

3. Før jeg kan gå videre med min andre tekstgruppe, må jeg starte med Josefus' historie og de forholdene han levde under i den siste delen av sitt liv for å kunne knytte disse vitnesbyrdene, argumentene og talemåtene til kirken som praktiserte omskjærelse i Jerusalem og til mannen selv da han var tisynsmann der. I begynnelsen av mine notater om Josefus, vil man legge merke til at han offentliggjorde sin historie *Jødenes kriger* på gresk, omlag år 75 e.Kr. på Vespasians tid, at han utgav *Jødenes oldtid* i Domitians trettende år, dvs. 93 e.Kr. og at han skrev om sitt liv i et tillegg til *Jødenes oldtid* etter Trajans tredje år, eller år 100 e.Kr. I avsn. 32 i min *Fjerde avhandling* viser jeg at han ikke gir oss den minste antydning til å være en nasarener eller ebjonittisk kristen før han kommer til Daniels bok i *Jødenes oldtid*, litt før år 93 e.Kr., men at han senere gir oss flere slike antydninger. Men hvor han senere levde og hva han gjorde etter år 93 e.Kr. har verden overhodet ikke fått vite noe om. Dr. Cave omtaler ham i sin *Historia Literaria* og helt korrekt

bemerker at ”han levde fremdeles i år 93 e.Kr. (han kunne ha sagt år 100), men hva som skjedde med ham etter den tiden sies det ingen ting om.” Og hvis vi prøver videre, finner vi ingen skjulte hentydninger om ham i de verkene av ham vi kjenner til eller i Eusebius’ kirkehistorie om saken, spesielt sammenholdt med dette fragmentet eller denne prekenen som tilskrives ham.

Ved slutten av sitt liv forteller han oss om hvor vennlig Vespasian og hans to sønner Titus og Domitian hadde vært mot ham da han ble gjort til romersk borger, fikk pensjon og landeiendommer i nærheten av sin by Jerusalem og i andre mer fjerntliggende deler av slettelandet i Judea, men som ikke er navngitt av ham. Han nevner spesielt at Domitian gjorde hans landområder skattefrie, noe som han kaller et spesielt privilegium, men han sier aldri noe om at Nerva eller Trajan noensinne brydde seg om ham. Det viser seg også at han fortsatte å bo i Roma nesten hele tiden. Men hvor han bodde og hva han gjorde etter Domitians død, han som var hans siste velynder i Roma som nevnt – kan jeg ikke finne at han sier noe direkte om. Men i sin første bom *Mot Apion*, forteller han oss tre ganger at han, så vel som jødene, på den tiden var i Judea, i avsn. 1, 31 og 35, der han kaller Judea *landet som vi nå eier, χώραν ην νϋν έχομεν’*, og *landet som vi bebor*, *χώραν την οϊκυμένην ϋφ’ ημών*, og endelig *det landet som vi bor i nå, χώρας ης νϋν κατοικϋμεν*. Han antyder også en forsikring om at hans nasjon i fremtiden vil ta nøyaktig vare på sin historie slik den har gjort i tiden før, og i avsn. 6 fremgår det klart at de ikke bare var spredt over den hedenske verden, men var også blitt repatriert til Judea igjen. Og da Josefus i slutten av *Jødenes oldtid* forteller oss at han hadde i sinne å fortsette med sin historie *Jødenes kriger* og om jødenes affærer inntil Domitians trettede år, forstår jeg hans antydning slik at han først hadde skrevet deres historie svært nøye inntil Jerusalems ødeleggelse, men at han ikke ville kunne love å gjøre den historien han ønsket å fortsette med å fortelle, like autentisk som sine første arbeider, om han ikke hadde bodd i Judea blant sitt eget folk. Når det er så vel kjent at jødene ble repatriert til Judea under Trajan, og at de etterpå gikk til et fryktelig opprør under deres falske messias Barchocab (Bar Kokhba), som ikke kunne stanses før 580.000 mann var drept. Likeså at Josefus i de foregående tre tekstavsnittene ikke bare regner seg som en del av denne aksjonen mens han var i Roma, men at han også mente at han selv var med der, viser seg ved at han konsekvent bruker første person flertall som *vi* og *oss* på alle de tre stedene uten noen avvikelse, ut fra de tydelige omstendighetene Josefus var i etter at hans siste beskytter Domitian var død.

Nå hadde han ingen forhåpninger om privilegier hos Nerva eller Trajan, spesielt ikke ved slutten av Trajans regime, da hans landsmenn jødene pønsket på et svært opprør mot romerne. Hvor ellers skulle Josefus gjøre av seg for å være i sikkerhet under disse omstendighetene, enn i sitt eget land Judea og hans fødeby Jerusalem, i nærheten av de landområdene som han hadde fått av de forrige keiserne? Alle ting tyder på at Josefus under Trajans regjering må ha bodd i Judea, og etter all sannsynlighet i Jerusalem. Og da det allerede hadde vist seg at han lenge før dette, var en nasarener eller ebjonittisk kristen – se min *Første avhandling* – hva kan vi da annet enn anta at han må ha sluttet seg til de nasarenske eller ebjonittiske kristne i Jerusalem, og etter all sannsynlighet ha akseptert å bli tilsynsmann hos dem i Jerusalem? Nå viser det seg av de få nedtegnelsene at Eusebius kunne komme sammen med denne menigheten i Jerusalem etter at byen ble ødelagt av Titus, og

før den andre ødeleggelsen av Hadrian, for i *Hist. Eccles. IV*, 4 og *Præp. Evang. III*, 5, står det at det var en anselig menighet, og at den overholdt Moseloven sammen med de kristne, og at den ikke hadde mindre enn femten biskoper av omskjærelsen, der i blant Jakob, vår Herres bror, selv om han ikke kunne vite når disse biskopene begynte og endte sin gjerning, eller hvor lenge noen av dem hadde hatt denne stillingen. Se Pearson, *De Success. Rom. Episc.* side 7 og 8, og der står det at under den fryktelige ødeleggelsen under Hadrian, ble både folket og dokumentene for nasjonen som tilhørte denne perioden, fullstendig utslettet. Eusebius ville heller ikke ha utelatt en beretning om at vår Frelsers brødre døde, som var tilsynsmenn i Jerusalem, slik Hegesippus regner med, ap. Euseb. *Hist. Eccl. III*, 20 eller om hvordan den berømte Josefus døde, om han hadde kjent til det. Men han forsikrer oss at han kom over en liste over disse femten biskopene, og at den fjortende av dem var Josefus, og derfor antar jeg at han ikke kan ha vært noe annet enn nasarener eller ebjonitt, eller kanskje nå den alminnelige kristne Josefus, selv om han, sammen med resten av sin menighet fremdeles skulle overholde Moseloven. Det er jo velkjent at apostlene selv var jøder og i tillegg til sin kristendom overholdt seremonilovene fra Moses, spesielt når de var i Judea og tillot de omvendte jødene å gjøre det samme, betinget av at det ikke skulle være en nødvendighet pålagt dem, og at *rettferdiggjørelse* og *frelse* ikke skulle forventes av denne loven, men av den kristne frihet, slik at de hedningkristne skulle være fullstendig fri fra denne forpliktelsen.

4. Fra dette utgangspunkt skal vi nå gå videre til de ytre vitnesbyrdene som viser oss at ingen andre enn en jødekristen som Josefus kunne være forfatter av dette fragmentet, eller denne prekenen som vi nå har foran oss. Og,

(1). det generelle språket i hans tale til disse vantro som han hele tiden kaller Ελληνες, grekere eller hedninger, synes for meg å innebære at forfatteren selv må ha vært en troende jøde og ikke en hedning. Dette var den opprinnelige store distinksjonen mellom de forskjellige grenene av menneskeheten i religiøs forstand, som jøder og grekere eller hedninger, noe alle som har lest Det nye testamente vet. Da hele denne prekenen kun var adressert til grekerne eller hedningene, må han sannsynligvis selv ha vært en jøde som vår Josefus.

(2). Selve ånden og sammensetningen av denne prekenen synes for meg å ligne helt på dem i Det nye testamente, eller i Barnabas' epistel, da forfatterne av disse var jøder, og ikke slik som *De apostoliske konstitusjoner*, Klemens', Ignatius' eller Polykarps epistler, eller skriftene til noen annen apostolisk hedningkristen. For å understreke sannheten i denne observasjonen, må jeg appellere til enhver dyktig kritiker, og overlate det til hans nøkterne avgjørelse. Og hvis han viser seg å være på min side, vil det samstemme nøyaktig med vår jøde Josefus.

(39). Teksten i dette skriftfragmentet, tiltaleformen i starten og i midten, og lovprisningen på slutten, sier ingen ting generelt om innholdet, og intet tyder på noe annet enn at det er en kristen preken. Slike skriftstykker eller prekener som er bevart for ettertiden var fra den første tiden nesten alltid forbeholdt biskopene som var de viseste og mest lærde i den kristne kirken. Dette kan enhver se i Eusebius' liste over skrifter og prekener i de tre første århundrer, og dette stemmer helt med mine egne observasjoner og min oppfatning at Josefus var en kristen biskop og forfatteren.

(4). Omtalen her av *fedrenes smil*, og om stedet eller *fedrenes sangkor* som kunne ses fra *Hades*, i avsnitt 3 og 4, til forskjell fra de *rettferdige* i sin alminnelighet, innebærer naturligvis at prekenens forfatter hadde aktelse for fedrene Abraham, Isak og Jakob m.fl., som også *hans fedre*, i henhold til Luk.13,28 og 16,24-25 og 27, og følgelig måtte være jøde som vår Josefus. Det er også verdt å merke seg at denne forfatteren ikke taler om *våre fedre*, slik en jøde ville si som taler til andre jøder, men om *fedrene*, som en jøde som preker for hedningene ville måtte si det.

(5). Beskrivelsen av Kristus i avsn. 6, at han er Θεός Λόγος, *Guds Ord*, ble knapt brukt i den første tiden, men i stedet i *De apostoliske konstitusjoner*, V,16,19 og 20, VI 11, VII,26 og VIII,1 og 12, og dessuten hos forfatterne i Judea og stedene i nærheten av Antiokia og Alexandria. Se Ignatius, biskop i Antiokia, *Ad Magnes*, avsn. 6, *Ad Philadelph*. avsn. 4 og 6, *Ad Smyrna*, avsn. 1 og Klement av Alexandria, *Formaning*, sidene 74-75 og Origenes fra Alexandria som også levde en tid i Judea, *Comment. in Joann*. side 49. Konsilet i Antiokia, ap. *Prim. Christ, Revived*, bind 3, side 430. Eusebius, biskop av Cæsarea i Palestina, to ganger ib. side 443, og i Arius' trosbekjennelse og Euzoius, som ble presentert for rådet i Jerusalem, ib. side 487. I denne setningen av Atanasius fra Alexandria foran kirkemøtet i Nikea er det ikke gjort bruk av mindre enn seksten ganger, for ikke å snakke om i hans senere verker. Se *Samlingen av oldtidsmonumenter*, side 73. Denne karakteristikken passer aller best på Josefus som omvendt jøde i Judea, og sannsynligvis nå kristen biskop av omskjærelsen i Jerusalem. Denne erkjennelsen av Kristi guddommelighet i motsetning til de første ebjonitter som kun sa at han var sønn av Josef og Maria i *Constitut. VI*, 6, stemmer helt med Eusebius' beskrivelse av denne menigheten i Jerusalem under de femten biskopene av omskjærelsen, nemlig at *de fikk kunnskap om Kristus på en sannferdig måte*, eller på en slik måte som Eusebius holdt for å være sann. Dette synes å innebære at de trodde på Kristi guddom på den gamle måten, slik Suspicius Severus så godt forklarer det, når han sier at *denne menigheten nesten universelt trodde på Kristus som Gud under overholdelsen av loven*, iflg. Lib. II, avsn. 45, noe som absolutt samstemmer med Josefus, og at han var en nidkjær tilhenger av *Moseloven*. Og i sin berømte beskrivelse av Kristus i *Jødenes oldtid* bok 18, kap. 3, avsn. 3, avviser han slett ikke troen på hans *guddommelighet*. Jeg mener når han beskriver ham som *en vis mann, om det er tillatt å kalle ham en mann*. Se fotnote til bok 1, kap. 12, avsn. 2. Siden Josefus nå viser seg lenge å ha vært ebjonitt, så vet vi fra Origenes at noen ebjonitter godtok hans guddommelighet, iflg. *Contr. Cels. V*, sidene 272 og 274. Jeg må innrømme at forfatteren av dette fragmentet eller denne talen så ofte henviser til Det nye testamente, og spesielt til Paulus' brev, han som både nasarenerne eller ebjonittene hatet mer enn de andre apostlene, slik at Josefus nå synes å ha antatt den alminnelige kristendommen, allikevel sammen med overholdelsen av Moseloven. Dette synes ikke bare å ha vært tilfellet med Josefus i det vi antar at han var biskop i Jerusalem, men også med nesten hele den kristne kirken på den tiden, selv om det ulykkelige tapet av dens skrifter hindrer oss i et nærmere kjennskap til denne saken. Denne teksten, sammen med Jakobs brev er de eneste ekte dokumenter i hele verden som er igjen fra denne menigheten.

(6). Bruken av to uvanlige greske ord, Βρασμος og έκζράσων, som ellers er brukt av Josefus i *Jødenes kriger*, bok 3, kap. 7, avsn. 28, tror jeg er sjelden brukt av grekerne, og dette er ytterligere et tegn på at Josefus har skrevet dette fragmentet.

(7). Så skal man spesielt merke seg den delen av fragmentet etter talen hans som ser ut til å være en befaling, og for å avgjøre spørsmålet om at noen fra den jødiske menigheten brukte det hebraiske gamle testamente må vi si at Josefus var den som spesielt var opprinnelsen til det. Man bør merke seg at i denne talen til grekerne eller hedningene er det nesten førti hentydninger til tekster i Det nye testamente på gresk, og ikke til noen slike i Det gamle testamente, hverken på hebraisk eller gresk. Dette gjelder hans omtale av Hades, noe som er nevnt fem ganger så ofte i Det gamle testamente som i Det nye. Hva annet kan være grunnen til dette, enn at den jødiske *menigheten* i Jerusalem kun brukte den hebraiske bibelen, noe som disse grekerne eller hedningene som denne prekenen var rettet mot, ikke kunne forstå, og at Josefus alltid og kun brukte den samme hebraiske Bibelen og de hebraiske bøkene, noe som jeg for øvrig langt på vei har bevist fra hans egne ord, i *Essay on the Old Test*. sidene 184-195, og Suppl. sidene 45-48. Slik blir forfatteren av dette fragmentet eller denne prekenen nå tvunget til å være usikker på bruken av Det gamle testamente som var skrevet på hebraisk, og begrenser seg til Det nye testamente som i sin helhet var skrevet på gresk, også Matteusevangeliet så vel som alt det andre, som de mange henvisningene eller hentydningene til det greske tydelig innebærer, og som jeg for øvrig har bevist i *Essay on the Old Test*. s. 182-183. Det er sant at det er to setninger her som kan henspille på Esdras fjerde bok i Det gamle testamente, den som dreier seg om den opprinnelige ulydighet hos våre første foreldre som årsaken til menneskets dødelighet, i 4. Esdr. 3,7, og de andre om den meningsløse mellomkomsten for de ugudelige på dommens dag, i kap.7,35-47. Men disse henvisningene eller hentydningene, om man kan kalle dem det, er så langt fra *selvmotsigende*, for de *stadfester* disse observasjonene, fordi dette var så vidt vi nå vet, en bok som bare fantes på gresk på Josefus' tid, og derfor ikke så upassende å bruke i talen til grekerne, så vel som bruken av Det nye testamente.

5. Nå kommer jeg til de *ytre bevisene*, eller de *eldgamle sitatene* og vitnesbyrdene, og fortsetter med de tidligere punktene.

(8). I sin fjerde bok περϊ άποχης, gir Porfyrios en lang beretning om esseerne fra tre av bøkene til Josefus, den andre boken i *Jødenes kriger*, den attende i *Jødenes oldtid*, og den andre av de to bøkene eller avhandlingen som han kalte Ελληνας, eller *Til grekerne*, som ikke kan være noen annen som jeg vet om, enn den andre av de to avhandlingene vi har foran oss, som på samme måte er kalt Πρός τές Ελληνας, *Til grekerne*, og hvis innhold er nært knyttet til esseernes lære. Hadde vi hatt hele avhandlingen, ville det sannsynligvis ha vært enklere, selv om det ikke er noen grunn til uenighet om den. For som alle kritikere hittil har sagt, mener Porfyrios den andre boken *Mot Apion*, selv om den aldri er blitt kalt med dette navn, og heller ikke har noe med esseerne å gjøre, for det er fullstendig grunnløst.

(9). Dette fragmentet eller denne talen er sitert som et udiskutabelt utsagn av Josefus i det åttende århundret av John Damascen i hans *Parallels*, side 789, i Lequiens utgave. Og noen uttrykk har Fabricius ansett for å være mer korrekte enn de er i våre nåværende tekster, ap. Havercamp, s. 64.

(10). Det er også gjengitt som et sitat fra Josefus, av Zonaras, *Annal. 1*, s. 267. Zonaras var vel bevandret i Josefus' skrifter, og dette var i det ellevte århundret.

(11). Det fjerde teksteksemplaret vi har, blir av alle tilskrevet Josefus som dets sanne forfatter, og ingen annen.

(12). Det er satt inn akkurat så mye av det som Zonaras har sitert i ett manuskript med historien om *Jødenes kriger*, bok 2, kap. 9, avsn. 1, og det er etter innskuddet med det berømte vitnesbyrdet om Kristus. Det står også hos Zonoras på samme sted. Dermed er det god grunn til å anta at de ved innsettingen av disse glimrende avsnittene i dette ene manuskriptet, var blitt flyttet fra sine rette steder, på grunn av avskriverne hos Zonoras. Derfor legger jeg ikke så mye vekt på at disse sitatene i manuskriptet er forskjellige fra dem hos Zonoras.

(13). Men dette tekstdokumentet eller denne talen må være skrevet av en *som ellers har gitt en mer detaljert beskrivelse av Kristus, av hensyn til dem som søkte etter sannheten*, enn slik som denne: Περί θ ενέτοις λεπτομερέστερον διεληλυξαμεν, πρός τθς έπιζητθντας τήν άλήξειαν, avsn. 6. Dette tilhører helt naturlig Josefus og hans berømte vitnesbyrd om Kristus, og er en del av hans før omtalte manuskript, og dessuten hos Zonoras. Det står i alle våre tekstdokumenter, og er et godt bevis på at vitnesbyrdet er ekte. Dette er også sitert i forordet til den første avhandlingen, i avsn. 8, og er der også omtalt som fra den samme forfatteren Josefus.

Følgelig, når man betrakter manuskriptets generelle stil, og fordi det ender med en kristen lovprisning, kan det ikke se ut som noe annet enn et utdrag fra, eller en hel preken av Josefus da han var biskop i Jerusalem i sin høye alder om lag ved slutten av Trajans regime, og utvilsomt var myntet på en forsamling av grekere eller hedninger. Jeg anser denne talen som særdeles verdifull, og derfor ønsker jeg oppriktig at den første delen også fantes av dette manuskriptet, eller dette utdraget, eller kanskje en tidligere særskilt preken *om demonene*, som det her er hentydet til. Men dessverre! *Non licet nobis adeo esse beatis!*

Hva angår den innvendingen at Josefus hadde hatt tre hustruer, ifølge det han forteller om sitt eget liv, avsn. 75, og derfor skulle være ukvalifisert til å bli en kristen biskop, se fotnote til *Jødenes oldtid*, bok 18, kap. 6, avsn. 6. Svaret er opplagt, at ordene i den Apostoliske kànon lyder slik: Den som har vært gift to ganger etter sin dåp – kan ikke bli biskop, osv., men det betyr at ekteskaper som er blitt inngått før man er blitt døpt, slett ikke utelukker ham fra å bli biskop. Og da det ikke finnes den minste grunn til å anta at vår Josefus var blitt gift to ganger etter at han var blitt en alminnelig kristen og døpt, faller denne innvendingen bort. Se *Authent. Rec.* del 2, s. 960.

Hva angår *stilen* i denne talen, er den ennå mer hellenistisk enn den vi finner i Josefus' tidligere verker, for det vil være en naturlig konsekvens av at han forlot sine tidligere greske forfattere som han tidligere leste i Roma, samt hans stadige granskninger av Det nye testamente og resten av de hellige kristne forfatterne som da fantes i Judea, og som alle skrev på en gresk dialekt. Dette kunne ikke være annerledes. For hans stadige lesning av de attiske greske forfatterne mens han var forholdsvis ung, fikk ham til å etterligne deres stil og på samme måte ville hans stadige lesning i høyere alder av de hellenistiske forfatterne, naturligvis få ham til å etterligne dem.

POST SCRIPTUM

Etter at jeg nå har avsluttet min sjette avhandling om Josefus' preken om Hades, har jeg mottatt en fullstendig og meget nøyaktig oppgave over sitatene fra den i John Damacen's *Parallels*, av Le Quiens utgave, som jeg ikke har vært kjent med før jeg skrev denne avhandlingen. Det vil leseren lett kunne se i min korte omtale av den i Fabricius, avsn. 5. Denne oppgaven har jeg fra min berømte og lærde venn Mr. Richard Allin som har vært så vennlig å gi meg den. Hele innholdet er for langt til å gjengi her, men det er i korthet slik: At Johan Damascen's *Parallels*, eller tekstavsnitt er hentet fra de gamle forfatterne slik de finnes i de ulike manuskriptene, er samlinger han selv har stått for, spesielt fra det åttende århundret, eller om lag 730 e. Kr., og delvis av en yngre forfatter som vi ikke har navnet på, om lag år 615 e. Kr., og denne tidlige tekstsamlingen har Damascen skrevet av i sin egen bok. I denne tidlige tekstsamlingen er det to større avsnitt som er hentet fra denne talen. Den største av de to står under navnet Josefus, den andre under Meletius, biskop i Antiokia om lag i midten av det fjerde århundret, eller om lag år 360 e. Kr., og det ser ut til at han selv har skrevet det av, enten fra en tidligere samler, eller direkte fra denne prekenen. Vi har også disse sitatene fra Damascen med Zonaras' autoritet i det tolvte århundret, om lag 1120 e. Kr. Men fremdeles skal leseren merke seg at

(1) Porfyrios' ord, han som var den første forfatteren som ennå finnes av dette verket, og de lyder slik: "Slik er ordningen hos esseerne, som Josefus skriver i flere deler av sitt verk. For han beskriver dem i den andre boken i *Jødenes historie* som han samlet utgav som sju bøker, og i den attende boken i *Jødenes oldtid*, som bare inneholder to bøker. De står også i hans andre bok προτες Ελληνας, *adressert til grekerne*, som det er to bøker av."

(2) Hos Porfyrios følger det straks et stort utdrag av Josefus' andre bok *Jødenes kriger*, kap. 8, avsn. 2-13, og der har vi en spesiell beretning om esseernes religiøse holdning til Gud, deres lære om *Hades* og legemets oppstandelse, den fremtidige lykketilstand og de ondes elendighet, og det stemmer helt med denne prekenen hans vi har foran oss. En del av disse beretningene er også avskrevet av Porfyrios like etter de nettopp omtalte avsnittene 11-13.

(3) Selv om denne talen som nå finnes, ikke direkte omtaler esseerne som på de to andre stedene i sitatene fra Josefus, er det likevel sannsynlig at den må ha vært der om vi hadde hatt innholdet komplett, mens vi nå bare har et fragment eller et lite utdrag. Og hvor mye større det kunne ha vært, kan vi bare delvis gjette oss til ved det største tekstdokumentet eller utdraget som ikke inneholder mindre enn en fjerdedel mer enn de andre tekstene.

(4) Porfyrios siterer imidlertid her den *andre* boken direkte, eller redegjørelsen Josefus retter til grekerne, og denne delen er en del av en *bok nr. to* eller avhandling, slik de første ordene angir, og som viser at den *første* av dem dreide seg om *demonene*, og den *andre* om *Hades*, oppstandelsen og den fremtidige tilstand.

(5) Det som er sitert fra Damascen av Meletius, biskopen av Antiokia, har et bemerkelsesverdig uttrykk som ikke finnes i noe annet tekstdokument eller

manuskript, at vår Frelser Kristus er Θεός ἐνανθρωπήσας, *Gud i mennesket*. Dette uttrykket tror jeg ikke ble brukt før i det fjerde århundret da Meletius levde, og synes å være en indikasjon på at han må ha lagt det til som sin egen parafrase for å tilpasse det eldre språket hos Josefus til språket og smaken i sin egen tid. De kristne på Josefus' tid ville heller ha kalt ham Θεός ἐνσαρκωθείς, *En legemlig Gud*. (6) Den lærde Ittigius, som selv ikke eier noe ekte skriftfragment, går med på at det kan være Josefus' eget, og at beretningen om tilstanden hos, og stedet for sjelene i *Hades* stemmer med den som Josefus ellers gir om disse tingene, *Polegom. apud* Havercamp, side 95

(7) Innholdet i denne prekenen viser uten tvil at forfatteren må ha vært en alminnelig kristen da han prekte eller skrev dette. Det er ikke bare opplagt på grunn av konteksten og ved dens stadige hentydninger til Det nye testamente, men spesielt ved at vår Frelser kalles for *Guds Ord, som Gud har overgitt hele dommen til, og som fullbyrder Faderens vilje og skal komme som dommer, han som vi kaller Kristus og som Gud Fader har herliggjort*..osv.

(8) Hvis denne avhandlingen kun ble skrevet og ikke prekt, eller ble skrevet av Josefus da han bare var presbyter (eldste) og ikke biskop, vil konsekvensen være lite forskjellig fra det jeg har hevdet under disse overskriftene. Og jeg vil tro at de som virkelig mener at denne utredningen virkelig tilhører vår Josefus, ikke vil ha noen grunn til å trette med meg om at dette var en av hans taler, og at han holdt den mens han var den fjortende biskopen i Jerusalem.

For å avslutte, siden de mange og opplagte indre karakteristikker nesten tvinger oss til å tro at dette utdraget eller fragmentet er et ekte arbeid av Josefus, og at det etter all sannsynlighet var en preken han holdt for grekerne som alltid fikk lov til å høre på slike taler da han var alminnelig kristen biskop i Jerusalem, og da dessuten flere uttrykkelig har sitert ham, som Porfyrios i det tredje århundret, og et lengere sitat finnes hos Meletius, biskopen av Antiokia i det fjerde århundret, og et enda lengere sitat er hentet derfra i det sjuende århundret, og de lengste er begge stadfestet av John Damascen i hans *Parallels* i det åttende århundret, kan jeg ikke annet enn konkludere med at det må være et ekte sitat fra Josefus. Og dessuten er Damascens sitater stadfestet av Zonaras i det tolvte århundret, for vi har ikke mindre enn fire manuskripter som stemmer godt med hverandre og som alle er tilskrevet Josefus i de mange århundrene og på de stedene der de ble skrevet, og fordi vi dessuten ikke har noen skikkelige indre karaktertrekk eller vitnesbyrd utenfra i verden som motsier dette, hevdes det av alle å være et ekte verk av Josefus, og at det høyst sannsynlig var en tale han holdt som biskop i Jerusalem.

Her er talen på det greske originalspråket, med de språklige variantene i de fire manuskriptene og i de gamle sitatene. Dette anser jeg som den sanne og opprinnelige teksten, og det som jeg mener noe annet om, står i margen.

Εσσαῖοι τοιϑτο ἐποιϑντο τὸ πολίτευμα· ὡς πολλαχϑ Ἰώσηπος τῶν πραγματειῶν ἀνέγραψεν. Καὶ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ἰϑδαϊκῆς Ἱςορίας, ἣν δι' ἑπτὰ βιβλίων συνεπλήρωσε. Καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας, ἥν δι' εἴκοσι βιβλίων ἐπραγματεύσατο. Καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῷ πρὸς τϑς Ἕλληνας· Ἐισὶ δὲ δύο τὰ βιβλία. Porphyr. Περὶ Αποχῆς, De Abstinentiâ, L. IV. sect. 11. p. 158. About A. D. 270.

VARIÆ LECTIONES.

C. MS. Coislin.	H. Edit. Hœschel.
M. Le Moyne.	D. Damascen.
G. Grabe.	L. B. MS. Josephi, Lug. Bat.
Z. Zonaras.	

[a] Ἰώσηπος, G.
[b] ἐν τῷ πρὸς Ἕλληνας λόγῳ, Z. Which words are omitted in Grabe's MS., though the thing itself be thrice in the body of the fragment there, and twice in the other copies.

[a] "Ἰωσήπϑ," [b] ἐκ τϑ πρὸς Ἕλληνας λόγϑ·" **Περὶ Ἅδϑ, ἐν ᾧ συνέχονται ψυχαὶ δικαίων τε καὶ ἀδίκων.**

[Of the spurious addition to this title, see sect. 1.]

1. [c] ΚΑΙ' " ϑτος μὲν ὁ περὶ δαιμόνων [d] λόγος." Περὶ δὲ Ἅδϑ, ἐν ᾧ συνέχονται * ‸ ψυχαὶ δικαίων τε καὶ ἀδίκων, ἀναγκαῖον εἰπεῖν. Ὁ Ἅδης τόπος ἐςὶν ἐν τῇ κτίσει ἀκατασκεύαςος· † ‸ χωρίον ὑπόγειον· ἐν ᾧ φῶς κόσμϑ οὐκ ἐπιλάμπει. φωτὸς τοίνυν ἐν τϑτῳ τῷ χωρίῳ μὴ καταλάμποντος, ἀνάγκη σκότος διηνεκῶς τυγχάνειν. Τϑτο τὸ χωρίον ‖ ‸ ὡς φρϑριον ἀπενεμήθη ψυχαῖς· ἐφ' ᾧ κατεςάθησαν ἄγγελοι φρϑροὶ, πρὸς τὰς [e] ἑκάστων" πράξεις διανέμοντες τὰς τῶν [f] τρόπων" προσκαίρϑς κολάσεις.

2. Ἐν τϑτῳ δὲ τῷ χωρίῳ τόπος ἀφώριςαι τῆς [g] λίμνης" πυρὸς ἀσβέςϑ· ἐν ᾧ μὲν ϑδέπω τινα [h] κατεῤῥίφθαι" ὑπειλήφαμεν. [i] Εσκεύαςαι" δὲ εἰς τὴν προωρισμένην ἡμέραν [k] ὑπὸ" Θεϑ, ἐν ᾗ δικαίας κρίσεως ἀπόφασις μία πᾶσιν ἀξίως [l] προσενεχθείν." καὶ οἱ μὲν ἄδικοι, καὶ Θεῷ ἀπειθήσαντες, τάτε μάταια ἔργα χειρῶν ἀνθρώπων κατεσκευασμένα εἴδωλα, ὡς Θεὸν τιμήσαντες, ταύτης τῆς ἀϊδίϑ κολάσεως, [m] ὡς" αἴτιοι μιασμάτων γενόμενοι, προσκριθῶσι. οἱ δὲ δίκαιοι τῆς ἀφθάρτϑ καὶ ἀνεκλείπτϑ βασιλείας τύχωσιν· οἱ ἐν τῷ Ἅδῃ νῦν μὲν [n] συνέχονται," ἀλλ' ϑ τῷ αὐτῷ τόπῳ [o] ᾧ καὶ οἱ ἄδικοι."

3. Μία γὰρ εἰς τϑτο τὸ χωρίον κάθοδος· ϑ τῇ πύλῃ ἐφεςῶτα ἀρχάγγελον, ἅμα ςρατιᾷ, πεπιςεύκαμεν· ἣν πύλην διελθόντες οἱ καταγόμενοι ὑπὸ τῶν ἐπὶ τὰς ψυχὰς τεταγμένων [p] ἀγγέλων," ϑ μιᾷ ὁδῷ πορεύονται· ἀλλ' οἱ μὲν δίκαιοι εἰς δεξιὰ φωταγωγϑμενοι, καὶ ὑπὸ τῶν ἐφεςώτων κατὰ τόπον ἀγγέλων ὑμνϑμενοι, ἄγονται εἰς χωρίον φωτεινόν. Ἐν ᾧ οἱ ἀπ' ἀρχῆς δίκαιοι πολιτεύονται· ϑχ' ὑπ' ἀνάγκης κρατϑμενοι, ἀλλὰ τῆς τῶν ὁρωμένων [q] ἀγαθῶν" [r] θέας" ἀεὶ ἀπολαύοντες, καὶ τῇ τῶν ἑκάςοτε καινῶν ‸ προσδοκίᾳ ἡδόμενοι, κᾀκεῖνα τϑτων [s] βελτίω" ἡγϑμενοι. [t] οἷς" ὁ τόπος ϑ καματηφόρος γίνεται, ϑ καύσων, ϑ κρύος, ϑ τρίβολος ἐν αὐτῷ· ἀλλ' ἡ τῶν πατέρων δικαίων [u] τε" ὁρωμένη ὄψις πάντοτε μειδιᾷ, ἀναμενόντων τὴν μετὰ τϑτο τὸ χωρίον ἀνάπαυσιν, καὶ αἰωνίαν [x] ἀναβίωσιν" ἐν ϑρανῷ. [y] τϑτῳ δὲ ὄνομα" κικλήσκομεν κόλπον Αβραὰμ.

4. Οἱ δὲ ἄδικοι [z] εἰς" ἀριςερὰ ἕλκονται ὑπὸ ἀγγέλων κολαςῶν, ϑκέτ' ἑκωσίως πορευόμενοι, ἀλλὰ μετὰ βίας, ὡς δέσμιοι ἑλκόμενοι· οἷς οἱ ἐφεςῶτες ἄγγελοι ‸ διαπέμπονται [a] ὀνειδίζοντες," καὶ φοβερῷ ὄμματι ἐπαπειλϑντες, εἰς τὰ κατώτερα [b] μέρη" ὠθϑντες· ϑς ἀγομένϑς" ἕλκϑσιν οἱ ἐφεςῶτες ἕως πλησίον τῆς γεέννης. Οἱ [d] ἔγγιον" ὄντες, τοῦ μὲν βρασμϑ ἀδιαλείπτως [e] ἐπακϑϑσι," καὶ τϑ τῆς θερμῆς ἀτμϑ οὐκ ἀμοιρϑσιν· αὐτῆς δὲ τῆς ἐγγίονος ὄψεως τὴν φοβερὰν καὶ ὑπερβαλλόντως [f] ξάνθην" θέαν τοῦ πυρὸς ὁρῶντες, [g] καταπεπήγασι." τῇ προσδοκίᾳ τῆς μελλϑσης κρίσεως ἤδη [h] δυνάμει" κολαζόμενοι. Ἀλλὰ καὶ ϑτοι" τὸν τῶν πατέρων χορὸν, καὶ τϑς δικαίϑς ὁρῶσι, καὶ ἐπ' αὐτῷ [k] τϑτῳ" κολαζόμενοι. Χάος γὰρ βαθὺ καὶ μέγα ἀναμέσον ἐςήρικται· ὥςε [l] μὴ" δίκαιον συμπαθήσαντα προσδέξασθαι, μήτε ἄδικον τολμήσαντα διελθεῖν.

5. Οὗτος ὁ περὶ Ἅδϑ λόγος· ἐν ᾧ ‸ ψυχαὶ πάντων κατέχονται [m] ἄχρι καιρϑ, ὃν ὁ Θεὸς ὥρισεν, ἀνάςασιν τότε πάντων [n] ποιησόμενος" ϑ ψυχὰς μετενσω-

[c] Ναὶ, C.
[d] τόπος, M. G., but see afterward, sect. 5.
* ‸ αἱ, D.
† ‸ περ, καὶ ὑπόγειος, M.
‖ ‸ ὃ, G.
[e] ἑκάςϑ, D.
[f] τόπων, D.
[g] λίμνη, C. H. M. τῆς λύμνης, G.
[h] καταῤῥερίφθαι, C. H. M. G.
[i] ἐσκευάσθη.
[k] παρὰ, D.
[l] προσενέχθαι, G.
[m] deest, G.
[n] συνέχονται, G.
[o] ὡς οἱ δίκαιοι, D.
[p] deest, D.
[q] deest, G.
[r] θεωρίας, D.
‸ ὁρωμένων, G.
[s] βελτίονα, D. C.
[t] οὗ, D.
[u] deest, D.
[x] βιωτὴν, G.
[y] τϑτον δὲ ὀνόματι, G.
[z] deest, C. H. G. M.
‸ ἐπιτελϑντες, G. ἐπιγελῶντες, D.
[a] ἐπονειδίζοντες, G. D.
[b] deest, H. D. M.
[c] ϑς ἀγομένας, M. H.
[d] ἐγγίονες, D. G.
[e] ὑπακϑϑσι, D. H. M.
[f] deest, M. H.
[g] καταπεπλήγασι, G.
[h] deest, D.
[i] ϑ, H. G. M. C.
[k] deest, M.
[l] μήτε, D.
‸ ʽαἱ, D.
[m] μέχρι, D
[n] ποιησάμενος, D.

ματῶν, ἀλλ' αὐτὰ τὰ σώματα ἀνιςῶν· ἃ λελυμένα ὁρῶντες ἀπιςεῖτε Ἕλληνες, μάθετε μὴ ἀπιςεῖν. Τὴν γὰρ ψυχὴν γενητὴν καὶ ἀθάνατον ὑπὸ Θεοῦ γεγονέναι πιςεύσαντες, κατὰ τὸν Πλάτωνος λόγον, χρόνῳ, μὴ ἀπιςήσητε, [a] ὡς" καὶ τὸ σῶμα ἐκ τῶν αὐτῶν ςοιχείων [b] σύνθετον" γενόμενον δυνατὸς ὁ Θεὸς ἀναβιώσας ἀθάνατον ποιεῖν. Οὐ τὸ μὲν δυνατὸς, τὸ δὲ ἀδύνατος ῥηθήσεται ‸ περὶ Θεοῦ. Ἡμεῖς οὖν καὶ σῶμα ἀνίςασθαι πεπιςεύκαμεν. Εἰ γὰρ φθείρεται, ἀλλ' οὐκ ἀπόλλυται. τούτου γὰρ τὰ λείψανα [c] ὑποδεχομένη ἡ γῆ," τηρεῖ· καὶ δίκην σπόρου ‸ γενόμενα, καὶ τῷ γῆς λιπαρωτέρῳ [d] συμπλεκόμενα, ἀνθεῖ." Καὶ τὸ μὲν σπαρὲν κόκκος γυμνὸς σπείρεται, [e] κελεύσματι" δὲ τοῦ δημιουργήσαντος Θεοῦ θάλλων, ἠμφιεσμένος καὶ ἔνδοξος ἐγείρεται. οὐ πρότερον, εἰ μὴ ἀποθανὼν λυθῇ καὶ [f] συμμιγῇ." ὥςε τὴν ἀνάςασιν τοῦ σώματος οὐ μάτην πεπιςεύκαμεν. ἀλλ' εἰ καὶ λύεται πρὸς καιρὸν, διὰ τὴν ἀπ' ἀρχῆς γενομένην, παρακοὴν, ὡς εἰς χωνευτήριον εἰς γῆν καθίςαται, πάλιν ἀναπλασθησόμενον· οὐ τοιοῦτον [g] ἀνιςάμενον," ἀλλὰ καθαρὸν, καὶ μηκέτι φθειρόμενον· [h] καὶ" ἑκάςῳ σώματι ἡ ἰδία ψυχὴ ἀποδοθήσεται, [i] καὶ" τοῦτο ἐπενδυσαμένη, οὐκ ἀνιαθήσεται, ἀλλὰ συγχαρήσεται καθαρὰ καθαρῷ παραμείνασα. ᾧ ἐν τῷ κόσμῳ νῦν δικαίως συνοδεύσασα, καὶ μὴ ἐπίβουλον ἐν πᾶσιν ἔχουσα, μετὰ πάσης ἀγαλλιάσεως ἀπολήψεται. Οἱ δὲ ἄδικοι οὐκ ἀλλοιωθέντα τὰ σώματα, οὐδὲ πάθους ἢ νόσου μεταςάντα, οὐδὲ ἐνδοξασθέντα ἀπολήψονται· ἀλλ' ἐν οἷς νοσήμασιν ἐτελεύτων, καὶ ὁποῖοι ἐν ἀπιςίᾳ γεγέννηνται, τοιοῦτοι πιςῶς κριθήσονται.

[a] deest, G. [b] deest, D.
‸ καὶ, G.
[c] γῆ ὑποδεξαμένη, G.
‸ πιανομένου, G. [d] συμπλεκομένου ἀνθήσει, G.
[e] κελεύσιμόν τι, M. H.
[f] γῇ συμπηγῇ, G.
[g] φθειρόμενον, G.
[h] ὡς, G. [i] deest, G.

6. Πάντες [k] γὰρ" δίκαιοί τε καὶ ἄδικοι ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ Λόγου ἀχθήσονται· τούτῳ γὰρ ὁ πατὴρ τὴν [l] κρίσιν πᾶσαν" δέδωκε, καὶ αὐτὸς βουλὴν πατρὸς ἐπιτελῶν κριτὴς παραγίνεται, ὃν Χριςὸν προσαγορεύομεν. ‸ Οὐδὲ γὰρ Μίνως [m] καὶ Ῥαδάμανθος κριταὶ [n] οἱ" καθ' ὑμᾶς, Ἕλληνες, ἀλλ' ὃν ὁ Θεὸς [o] καὶ πατὴρ ἐδόξασε·" περὶ οὗ ἐν ἑτέροις λεπτομερέςερον διεληλύθαμεν, πρὸς τοὺς [p] ἐπιζητοῦντας" τὴν ἀλήθειαν. οὗτος τὴν πατρὸς [q] εἰς πάντας" [r] δικαιοκρισίαν" ποιούμενος, [s] ἑκάςῳ" κατὰ [t] τὰ ἔργα" παρεσκεύασε τὸ" [u] δίκαιον. οὗ ‸ κρίσει παραςάντες [x] πάντες ἄνθρωποί τε, καὶ ἄγγελοι, καὶ δαίμονες," μίαν ἀποφθέγξονται ‸ φωνὴν, [y] οὕτως" λέγοντες, ΔΙΚΑΙΑ [z] ΣΟΥ Ἡ ΚΡΙΣΙΣ." Ἧς φωνῆς τὸ ἀντυπόδομα ἐπ' ἀμφοτέρους [a] ἐπάγει τὸ δίκαιον·" τοῖς μὲν εὖ πράξασι, [b] καὶ" δικαίως τὴν ἀΐδιον [c] τῶν ἀγαθῶν" ἀπόλαυσιν [d] παρασχόντος·" τοῖς δὲ τῶν φαύλων [e] ἐργάταις" τὴν [f] αἰώνιον κόλασιν ἀπονείμαντος." Καὶ τούτοις μὲν τὸ πῦρ ἄσβεςον διαμένει [g] καὶ ἀτελεύτητον," σκώληξ δέ τις ἔμπυρος μὴ τελευτῶν, μηδὲ σῶμα διαφθείρων, ἀπαύςῳ [h] δὲ" ὀδύνῃ ἐκ [i] σώματος" ἐκβράσσων παραμένει. ‖ Τούτους οὐχ ὕπνος ἀναπαύσει, [k] οὐ νὺξ παρηγορήσει, οὐ θάνατος τῆς κολάσεως ἀπολύσει," οὐ παράκλησις συγγενῶν μεσιτευσάντων ὀνήσει· οὐ γὰρ ἔτι δίκαιοι ὑπ' αὐτῶν ὁρῶνται, οὐδὲ μνήμης γίνονται ἄξιοι· [l] μόνοι" δὲ οἱ δίκαιοι δικαίων [m] μεμνήσονται" ἔργων, δι' ὧν ἐπὶ τὴν οὐράνιαν βασιλείαν κατήντησαν· ἐν ᾗ [n] οὐχ ὕπνος, οὐ λύπη, οὐ φθορὰ, οὐ φροντὶς," οὐδὲ νὺξ, οὐδὲ ἡμέρα, χρόνῳ μετρουμένη· οὐχ ἥλιος ἀνάγκῃ κύκλον οὐρανοῦ δρόμῳ ἐλαυνόμενος· ὡρῶν μέτρα ἢ κέντρα πρὸς εὔγνωςον ἀνθρώπων βίον διαμετρούμενα, ὡροθετοῦντος. οὐ σελήνη φθίνουσα, ἢ αὔξουσα, ἢ τροπὰς καιρῶν [o] ἐπάγουσα·" οὐχ ὑγραίνουσα γῆν, οὐδὲ ἥλιος ἐπικαίων, οὐκ ἄρκτος ςρεφομένη, οὐκ ὠρίων γεννώμενος, οὐκ ἄςρων πλάνη ἐνάριθμος, οὐ δύσβατος γῆ, οὐδὲ δυσεύρετος παραδείσου αὐλὴ, οὐδὲ δεινὸν θαλάσσης φρύαγμα, κωλῦον ἐπιβάντα πατεῖν. εὔβατος δὲ καὶ αὕτη τοῖς δικαίοις γενήσεται, οὔτε τοῦ ὑγροῦ ςερουμένη, [p] οὐδὲ τοῦ ςερροῦ διὰ τὸ κουφὸν ἴχνους πατουμένη," οὐκ οὐρανὸς ἀοικητὸς ἀνθρώποις, οὐδὲ τούτου [q] τῆς" ἀναβάσεως [r] ἡ ὁδὸς" ἀνεύρετος, οὐ γῆ ἀνέργασος, οὐδὲ ἀνθρώποις ἐπίπονος· αὐτομάτη δὲ φύουσα καρποὺς πρὸς εὐκοσμίαν, [s] ᾗ προςάξει ὁ δεσπότων." οὐ θηρίων [t] γενέσεις" πάλιν, οὐδὲ τῶν λοιπῶν [u] ζώων" ἐκβρασσομένη οὐσία· οὐδὲ γὰρ [x] ἄνθρωπος" πάλιν γεννᾷ· ἀλλ' ὁ [y] τῶν" δικαίων ἀριθμὸς διαμένει ἀνέκλειπτος, ἅμα δικαίοις ἀγγέλοις, καὶ πνεύμασι. [z] Θεῷ," καὶ τῷ τούτου Λόγῳ· ὡς τῶν δικαίων χορὸς ἀνδρῶν τε καὶ γυναικῶν ἀγήρως καὶ ἀφθάρτως διαμένει· ὑμνῶν τὸν ἐπὶ ταῦτα προαγόμενον Θεὸν, διὰ τῆς τοῦ ἐν βίῳ εὐτάκτου νομοθεσίας. Σὺν οἷς καὶ πᾶσα κτίσις ἀδιάλειπτον ὕμνον ἀνοίσει, ἀπὸ τῆς φθορᾶς εἰς ἀφθαρσίαν, διαυγεῖ καὶ καθαρῷ πνεύματος δεδοξασμένη. Οὐχ ὑπ' ἀνάγκης δεσμοῦ συσχεθήσεται, ἀλλὰ

[k] δὲ, D. Z. G.
[l] πᾶσαν κρίσιν, D. deest πᾶσαν, ap. Zon. et L. B.
‸ Θεὸν ἐνανθρωπήσαντα, D.
[m] ἢ, D. [n] deest, Z. L. B.
[o] ἐδόξασε καὶ πατὴρ, D.
[p] ζητοῦντας, Z. L. B.
[q] ἑκάςῳ, Z. L. B. [r] δικαίαν κρίσιν, D.
[s] πᾶσι, Z. L. B. ‸ τῇ, D.
[t] τὸ ἴδιον, D. [u] deest, D.
[x] οἱ πάντες, G. ἄγγελοί τε, καὶ ἄνθρωποι, καὶ δαίμονες, D.
‸ αὐτῷ, D. [y] deest, D.
[z] Ἡ ΚΡΙΣΙΣ ΣΟΥ, D.
[a] τὸ δίκαιον ἐπάγει, D.
[b] deest, C. H. G. M. Z. L. B.
[c] desunt, C. H. G. Z. L. B. M.
[d] παρέχον, D.
[e] ἐραςαῖς, C. Z. L. B. H. G. M.
[f] ἀΐδιον κόλασιν ἀπονέμοντος, D. ἀπονέμοντος, L. B. [g] desunt, D.
[h] deest, D. [i] ςόματος, D.
‖ [Καὶ ἄλλα ἐπὶ τούτοις φησίν·] Z.
[k] desunt, D.
[l] μόνον, D. [m] μέμνηνται, D.
[n] οὐ πόνος, οὐ λύπη, οὐ φρόντις, D.
[o] ἀπάγουσα, G.
[p] desunt, H. M.
[q] deest, G. [r] ὁδὸς, G.
[s] desunt, H. M.
[t] γένεσις, G. [u] deest, G.
[x] ἀνθρώπους, M. ἀνθρώποις, H.
[y] deest, G.
[z] Θεοῦ, G. H. M. C. want the greatest part of the rest to the end.

ἐλευθερία ζῶσα ἑκούσιον τὸν ὕμνον, ἅμα τοῖς ἐλευθερωθεῖσιν πάσης δουλείας ἀγγέλοις τε καὶ πνεύμασιν, καὶ ἀνθρώποις αἰνέσῃ τὸν πεποιηκότα.

7. [a]Τούτοις" [b]ἐὰν" πεισθέντες Ἕλληνες, καταλείψητε τὴν ματαιότητα τῆς περὶ γένους, καὶ χρημάτων πόρου, σοφίας, καὶ μὴ περὶ λέξαις ῥημάτων ἀσχολούμενοι, τὸν νοῦν εἰσπλανῆσαι νω—ητε· ἀλλὰ τοῖς θεοπνεύστοις προφήταις, καὶ Θεοῦ καὶ Λόγου ἐξηγηταῖς ἐγχειρίσαντες τὰς ἀκοὰς, Θεῷ πιστεύσητε, [c]ἔσεσθε καὶ τούτων κοινωνοὶ," καὶ τῶν μελλόντων [d]τεύξεσθε" ἀγαθῶν, ἀμέτρου τε οὐρανοῦ ἀνάβασιν, καὶ τὴν ἐκεῖ βασιλείαν ὄψεσθε φανερῶς. εἰ γὰρ ὁ Θεὸς, ἃ νῦν σεσιώπεται, ἃ οὔτε ὀφθαλμὸς εἶδεν, οὔτε οὖς ἤκουσεν, οὔτε ἐπὶ [e]καρδίαν" ἀνθρώπου ἀνέβη, ὅσα [f]ἑτοίμασεν ὁ Θεὸς" τοῖς ἀγαπῶσιν αὐτόν.

8. Ἐφ' οἷς ἂν εὕρω ὑμᾶς, ἐπὶ τούτοις κρινῶ παρ' ἕκαστα· βοᾷ τὸ Τέλος τῶν ἁπάντων. ὥστε καὶ ταῦτα εὐπεποιηκότι τὸν βίον, λήξαντος καὶ τοῦ καὶ ὅλου τέλους ἐξώκηλαν, τῇ πρὸς κακίαν ἀνόητοι οἱ πρόθεα πόνοι, ἐπὶ τῇ καταστροφῇ τοῦ δράματος ἐξάθλῳ γενομένῳ. Τῶτε χεῖρον καὶ ἐπισεσυρμένως βιώσαντι πρότερον, ἐστιν ὕστερον μετανοήσαντι πολλοῦ χρόνου πολιτείαν πονηρὰν ἐκνικῆσαι, τῷ μετὰ τὴν μετάνοιαν χρόνῳ. ἀκριβείας δὲ δεῖται πολλῆς, ὑπὲρ τῆς μακρὰν ὅσῳ πεποιηκόσι σώμασι διαίτης χρεία, καὶ προσοχῆς πλείονος ἐστὶν μέν. δυνατὸν γὰρ ἴσως ἀθρόως ἀποκόψαι πάθη σύστροφα, ἀλλὰ μετά Θεοῦ δυνάμεος, καὶ ἀνθρώπων ἱκησίας, καὶ ἀδελφῶν βοηθείας, καὶ εἰλικρινοῦς μετανοίας, καὶ συνεχοῦς μελέτης καταρθῶται. Καλὸν μὲν τὸ μὴ ἁμαρτάνειν· ἀγαθὸν δὲ καὶ τὸ ἁμαρτάνοντα μετανοεῖν. ὥσπερ ἄριστον τὸ ὑγιαίνειν ἀεὶ, καλὸν δὲ καὶ τὸ ἀνασφῆλαι μετὰ τὴν νόσον. [g]Τῷ Θεῷ" δόξα, καὶ τὸ κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων· Ἀμήν.

[a] τούτους, G. [b] οἱ πεισθέντες τοῖς λόγοις ἄνθρωποι, H. τούτοις οἱ πεισθέντες, M.

[c] ἔσεσθε καὶ τῶν δικαίων κοινωνοὶ, H. ἔσεσθαι, M.
[d] τεύξεσθαι, H.

[e] καρδίας, L. M.
[f] ὁ Θεὸς ἑτοίμασε, H

[g] Αὐτῷ ἡ, H. M. G.

SJUENDE AVHANDLING

AV DEN LÆRDE CHRISTOPHER CELLARIUS'

FORSVAR FOR HISTORIEN OM HERODES' FAMILIE,
IFØLGE FLAVIUS JOSEFUS, SOM NØDVENDIG ETTER
DEN LÆRDE JOHN HARDUINS MISTANKE OM FORFALSKNING, OG AT
HISTORIEN BLIR STADFESTET VED HJELP AV MYNTER FRA ANTIKKEN.

1. Siden vi nå skal drøfte Herodes' familie, må vi gi en forklaring på hvem vi regner som troverdig i denne historien. Det er Flavius Josefus, den mest fremragende forfatter av jødenes historie, og hvis autoritet har vært så ansett i antikken, i nåtiden og i middelalderen, at man ikke kan finne noen annen som overgår ham. Hvor stor autoritet har han ikke hos Hieronymus, når han i sitt tjuende brev til Eustochium, kap. 15, sidestiller ham med de aller beste historikerne vi har og kaller ham den greske Livius! Det betyr at han gir ham de samme evner, den samme virkekraft og troverdighet som ikke er mindre beundret av alle, og må likestilles med Titus Livius fra Padua. Om ham forteller Plinius i sin Bok 1, brev 3, og Hieronymus i sin *Epistel* 103, kap. 1, og sier at *en person fra Cadiz kom fra jordens fjerneste del for å treffe ham, og straks han hadde møtt ham, dro han sin vei igjen*. Og Eusebius, som selv er en høyt respektert forfatter, kaller Josefus i sin *Kirkehistorie*, bok 3, kap. 9, en forfatter som fortjener tillit. Jeg må også legge til vitnesbyrdet fra kun én av de nåværende som har det beste omdømme, nemlig den fremragende Scaliger som i sin *Prolegomena* til hans *Emendatio Temporum*, kaller ham den største sannhetselsker i hele historien, og det ikke ufortjent.

2. Josefus har dermed fått den største anerkjennelse fra personer som selv er anerkjent, og i betraktning av denne enstemmige omtale, er det desto merkeligere at slike personer som John Harduin, som er så ekstraordinært anerkjent, både på grunn av sine notater om Plinius og hans geografiske beskrivelser av byer, i sin innledning til sin *Kronologi* basert på mynter, som nylig ble trykket i Paris, taler så nedsettende om Josefus' autoritet. Han beskriver ham som en dumrian og en falsk forfatter, og det er han ledet til å hevde på grunn av mynter som vanligvis motsier Josefus' historie om Herodes' familie. Selv verdsetter jeg gamle mynter meget, og tror at mange ting i historien og kronologien kan korrigeres ved hjelp av dem, men jeg har ennå ikke sett noen grunn til å endre min oppfatning om disse myntene som er fremskaffet av Harduin, eller nedvurdere den felles oppfatning både i antikken og i tidligere tider om Josefus, og jeg vil slett ikke at hans omdømme skal bli ødelagt på grunn av dette. Jeg skal derfor gjøre det jeg kan, og fremlegge disse myntene som denne forfatteren henter sine påstander fra, for øynene på enhver, og gi min fortolkning i tråd med sannheten, slik at vi kan bli enige om at myntene er ekte, og at Josefus' historie skal beholde et ukrenkelig omdømme.

3. Den historiske overleveringen om Herodes' familie som vi har fra Josefus, er velkjent og alminnelig anerkjent av alle lærde, og er kort gjentatt i min *Antiqua Historia*, med tekster fra Josefus der de er omtalt. Det forholder seg slik at Herodes, sønn av Antipater, nemlig denne Herodes som var født av en berømt familie av proselyttene i Idumea, fikk overherredømmet over Palestina etter sin far som igjen

hadde fått den av Julius Cæsar, og mistet det igjen ved invasjonen av Antigonus, den siste av hasmoneerne, hjulpet av parterne. Etter en kort tid vant han det tilbake ved hjelp av Antonius, samtidig som han fikk tittel som konge under Augustus Cæsars beskyttelse, da han stadfestet hans kongedømme. Han regjerte med strenghet i svært mange år i hele Palestina til landets ytterste grenser mellom Syria, Arabia og Egypt. Arkelaus, Herodes' sønn, ble landsforvist til Gallia da han regjerte Judea og Samaria i ni år som fjerdingfyrste. En romersk provins ble etablert av hans besittelser og ble regjert av Cæsars prokuratorer. Hans andre sønner Herodes Antipas og Filip, regjerte hvert sitt fyrstedømme, den førstnevnte hadde Galilea og Perea, og den andre Iturea og Trakonitis, og da den sistnevnte var død og den førstnevnte var blitt landsforvist, fikk Agrippa, den første Herodes' sønnesønn etter at hans sønn Aristobulus var blitt drept, kongedømmet etter sin bestefar ifølge godkjenning av keiser Claudius, og da ble provinsregjeringene oppløst. Men da han døde noen få år senere, ble Judea en romersk provins igjen, mens hans sønn Agrippa den yngre ble gjort til konge over Chalchis og senere Abylene, og dessuten over Filips fyrstedømme.

4. Harduin avviker fra denne historien på flere punkter. Først sier han at Herodes begynte sitt herredømme ved hjelp av Julius Cæsar, og at han ble konge, ikke over hele Palestina, men kun over Judea og Samaria. Han sier at Arkelaus etterfulgte sin far i det samme kongedømmet, og hadde kongetittelen på samme måte, men at Galilea og andre deler var lagt under fjerdingfyrsten Zenodorus som under deres fars levetid og delingen av hans rike, ble etterfulgt av Herodes, sønn av Herodes, samt sin bror Filip, og de var begge fjerdingfyrster, og at denne fjerdingfyrsten Herodes var *døperen Johannes'* morder, og at han ikke var jøde, heller ikke proselytt, men en hedning, og ble senere gjort til konge. Han sier at han også drepte Jakob og kastet Peter i fengsel, og at han uriktig er blitt regnet for å være en annen enn fjerdingfyrsten Herodes, med navnet Agrippa. Han sier at Judea, som en gang var blitt provins etter Arkealus' død i det han benekter at han ble landsforvist, aldri ble gjenopprettet som kongedømme, slik Josefus forteller. Disse og de andre oppfatningene hans er motsetninger, og vi vil undersøke hver av dem særskilt.

5. Denne svært lærde manns mening om begynnelsen til Herodes' herredømme på side 24 lyder slik: *Judea ble tildelt Herodes som en gave slik det ser ut for meg* sier Harduin, *ved denne anledning. Da Julius Cæsar var diktator, skyldte Herodes en stor sum penger, noe som vi kan gjette oss til fra Tullys ord til Atticus*, i bok VI, epist. 1: MEN DU, HERRE, HAR DU PRESSET FEMTI ATTISKE TALENTER FRA CÆSAR VED HJELP AV HERODES? Dette er merkelig, for ikke å si latterlig! Dette brevet ble skrevet av Cicero i Asia da han var prokonsul, mens Cæsar fremdeles var i Gallia. Hvordan kunne idumeeren Herodes' penger komme til ham før Cæsar overhodet hadde fått kjennskap til krigen i Alexandria? Dessuten har denne teksten slike merkelige avvikelser at noen ikke leser *Herodes*, men *Orodes*, og noen i stedet for *jamne vos*, presterer en håpløs lesemåte, *Genuarios,* og dermed er det noen som har oppdaget byen Genuæos, som er navnet på byen hos allobrogene i Gallia. Hvor mye klarere og forståelig er ikke Josefus' historie, nemlig at Antipater, far til Herodes og kong Hyrkanos' venn, hadde ytet stor assistanse til Cæsar i Egypt både da han beleiret Pelusium, og ved de andre slagene. Av dette fikk han lønn for sitt strev, slik at han skulle være kong Hyrkanos' medhjelper i regjeringen, eller at han skulle utøve

makten alene, og at Hyrkanos, som også var overprest, skulle regjere i religiøse saker og ikke i de sivile! Se Josefus, *Jødenes kriger*, bok 1, kap.18.

6. Nå skal vi fastslå grensene for Herodes' kongedømme. Mens hans far levde, var han guvernør i Galilea. Slik kom han i et vennskapsforhold til Sextus Cæsar, prokonsulen i Syria. Men da hans far døde da han ble skaffet av veien ved Malichus' forræderi, dvs. at han ble forgiftet, utbrøt krigen med Antigonus som ble støttet av parterne, og i denne krigen ble Hyrkanos ført bort i fangenskap. Phasaelus, Herodes' bror tok sitt eget liv i fengsel, og Herodes selv unnslapp med nød og neppe til Italia, der han ved Antonius' hjelp av det romerske senatet ble erklært konge. I en periode kranglet han med Antigonus om kongetitelen inntil Antigonus ble overvunnet med romerske våpen ved deres general Sosius, da han grep ham og fikk ham halshugget. På denne måten kom Herodes i besittelse av hele det hasmoneiske kongedømmet, der en del av dette var Galilea og nabolandene. Men tvert i mot hevder den lærde Harduin på side 24 at Herodes' fyrstedømme og kongemakt kun gjaldt Judea og Samaria.

7. De argumentene som får ham til å mene dette er de følgende: Først og fremst fordi han i Luk. 1,5 blir kalt for *konge i Judea*. Men hvis vi mener Judea i en så begrenset forstand, kan han heller ikke ha regjert over Samaria. Men hvis vi mener i en mer utvidet betydning, omfatter det også Galilea, Perea og Samaria. Deretter benekter han Arkelaus' suksesjon til kun disse to delene Judea og Samaria, da det allikevel står i Matt. 2,22 at han hadde *regjert i sin fars sted* som om språket skulle antyde at hele farens arv ble overlatt til sønnen. Det er sant at disse ordene viser det som denne lærde mannen vil ha det til, om ikke et testamente kommer i veien, eller en annerledes avgjørelse fra en høyere herre, Augustus, nemlig at bare to av de fire delene av riket gikk til hans eldste sønn, og de andre to til hans brødre fjerdingfyrstene Antipas og Filip. Han går videre ut fra at det er en annen vurdering som begrenser Herodes rike til Judea og Samaria, fordi han ikke bygde noen byer i Galilea som monumenter over sin troskap og sin aktelse for romerne, ved at han bygde Cæsarea og Sebaste andre steder. Men han bygde heller ikke noen i Idumea, og hvis vi vil være nøyaktige, heller ikke i Judea, for Cæsarea lå utenfor Judeas grenser som vi ser i Ap.gj. 12,19. Det er nok at han bygde slike byer i noen deler av riket, og det er ikke nødvendig å si at han skal ha bygget noe slikt i enhver del av det.

8. I det lange løp påstår han som sitt hovedargument at Galilea tilhørte fjerdingfyrsten Zenodorus på Herodes' tid, og at Herodes' sønner må ha fått det av ham, enten ved et slags inngifte eller ved en eller annen tittel og ikke som en farsarv. Dette tror han er tilfellet fordi det på den ene av to myntene som avbilder Octavian og på adversen Zenodorus uten diadem og med inskripsjonen ΖΗΝΟΔΩΡΟΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗ…..ΓΗ…..og på den andre ΖΗΝΟΔΩΡΟΥ ΤΕΤΡΑΡΧΟΥ…..med de andre bokstavene så utvisket at de er uleselige. På den første er det greske årstallet synlig og er skrevet slik: L. ΒΡΣ, og det er det samme som CLXXXII. Men hvordan kan dette bidra til å forminske Herodes' kongedømme? I *Jødenes oldtid*, bok 15, kap. 9, angir Josefus Zenodorus til Trachonitis med naboland, og han skiller dem uttrykkelig fra Galilea som Augustus tildelte Herodes etter at Zenodorus var død. Dette stadfestes av Dio Cassius i bok 54, side 526, til år DCCXXXIV etter Roms

grunnleggelse, at *Augustus tildelte Herodes Zenodorus' fjerdingfyrstedømme*. Dette fyrstedømmet var nesten det samme som det Filip senere fikk som farsarv inkludert Paneas slik Josefus sier, men det ligger allikevel utenfor grensene til Galilea. Men Harduin sier på side 30 at *jeg er tilbøyelig til å tro at Zenodorus var fjerdingfyrste i Galilea samtidig*. Men da han ikke fremlegger noe bevis, men bare sin *antagelse*, er dette intet annet enn en *gjetning*, for vi har større grunn til å tro og slå fast at fra utstrekningen av det hasmoneiske kongedømmet som Herodes overtok, fremgår det at Galilea ikke hørte til Zenodorus' besittelser. Det han påstår om Octavians og Zenodorus' ansikter, som er noe uvant på jødiske mynter, henviser vi til forfatteren, for da Galilea alltid var befolket av jøder, noe som vi i høy grad vet fra evangeliene, vil mynter preget med ansikter som disse av Zenodorus, ikke kunne ha tilhørt guvernøren i Galilea. Før jeg fortsetter med det gjenstående, er det én ting om Herodes jeg ikke vil utelate, nemlig at han, så vel som hans bror Phasaelus, etter farens død, men før krigen mot parterne, ble erklært *fjerdingfyrster*, slik Josefus forteller oss i *Jødenes oldtid* bok 14, kap. 13, avsn. 1. Og da Hyrkanos ble tatt til fange og hans bror Phasaelus døde, fikk han tittelen *guvernør*, og det blir vi fortalt av den mest fremstående mann Ezekiel Spanheim som er den lærdeste av alle i denne slags litteratur, *De Præst. et Usu Numism*, side 447 der han beskriver en mynt med ΗΩΔΟΥ ΕΘΝΑΡ….noe som han er skarpsindig nok til å se at dette ikke er noen andre enn den første Herodes før han hadde oppnådd kongetittelen av romerne. (Men se fotnote til *Jødenes kriger*, bok 2, kap. 7, avsn. 3).

9. La oss nå se hvordan det forholder seg med Arkelaus som Josefus gir verdigheten *guvernør*, men ikke *konge*, noe han hadde fått av Augustus, iflg. *Jødenes oldtid,* bok 17, kap. 13. og han forteller at Arkelaus selv *unngikk å påta seg kongenavnet*, iflg. kap. 11, fordi dette helt og holdent hvilte på Cæsars autoritet og samtykke. Men Harduin er overbevist om at han var likestilt som konge med sin far fordi det i Matt. 2,22 står at han *regjerte* og hadde etterfulgt sin far. Men hvem er så uvitende at han ikke skjønner at de hellige forfatterne ofte skriver i muntlig språkstil? I muntlig tale kalles mindre fyrster for *konger* hos jødene. Slik er det med den andre Herodes i den samme historien i Matt. 14,1 og i Luk. 9,7, der han etter romernes visdom og befaling kalles *guvernør*, enda han i Mark. 6,14 kalles *konge* etter folkelig talemåte. Arkelaus etterfulgte virkelig sin far, men bare delvis, noe som her kalles Judea for å begrense det så det ikke gjelder hele kongeriket, og han kalles heller ikke konge, for det var ikke en arvelig tittel, men tildelt etter romernes velvilje.

10. Det er ingen liten diskusjon om årene i Arkelaus' liv og tidspunktet for hans død. I slutten på sin sjuende bok sier Josefus at Arkelaus ble anklaget av sine brødre og ble landsforvist til Vienna i Gallia av Augustus i hans tiende regjeringsår, dvs., etter at hans niende år var over. Dio Cassius sier det samme i bok LV, side 567. Han sier at *Herodes fra Palestina ble anklaget av sine brødre og ble landsforvist til bortenfor Alpene*. Denne forvisning skjedde etter avgjørelse av konsulene som ble oppnevnt hvert år, i det åttende år før Augustus' død som var om lag på den tiden da Kristus var åtte år, helst ti år. Se the *Addenda to my fifth of the Six Dissertations*, sidene 335-355. Men etter Josefus' beregning kunne dette ikke skje før det ellevte år av Kristi liv, noe som Harduin på s. 39, anses som frastøtende i forhold til Den hellige skrift der det sies at vår Herre Kristus stadig var i tempelet hvert år, noe som mest sannsynlig betyr at det var fra det åttende år, slik at vi kan tro at det minst måtte ha gått fire år

før han gikk opp til tempelet, noe han ikke kunne ha gjort mens Arkelaus var i live, for det var fra ham han hadde flyktet til Egypt. Dette kan neppe bevises fra konteksten i Lukas kap. 2, der det ikke står at det var *etter sedvane* for barnet Kristus, men det gjaldt hans foreldre, og det under festdagene og seremoniene, dersom ikke ordene: *de trodde han var i reisefølget*, hadde stått der, noe som fortolkerne henviser til i denne saken, og dermed fastslår alderens hans. Denne oppfatningen kan jeg ikke si noe i mot. Jeg tror heller ikke at fordi han en gang flyktet fra Arkelaus, kan det sikkert fastslås at han ikke kom til tempelet mens mannen var i live. Da hans foreldre kom tilbake fra Egypt med barnet, flyktet de ikke fra Arkelaus fordi han var Herodes' sønn, for de ville ikke ha følt seg trygg for noen andre av hans sønner som regjerte i Galilea, men de var redde for at deres oppholdssted i Betlehem ville bli kjent for ham.

11. Men jeg er ikke så opptatt av årene, spesielt når de er skrevet med tall, for det blir så lett feil i dem. Det finnes ingen ekte mynter med Arkelaus igjen (se likevel fotnote til avsn. 8 tidligere). Det som klart og sikkert kan fastslås fra mynten som Harduin viser oss, er ikke annet enn det at Arkelaus ble fjernet før det trettiniende år etter seieren ved Actium. For denne mynten har et kornaks, symbolet på fruktbarhet og et palmetre, Judas herlighet, og viser kun CÆSARS navn og tallet XXXIX. Av dette kan vi gå ut fra at mynten ikke ble slått under et kongedømme eller fyrstedømme, men i Judea som nå var blitt en provins. Men uansett hvilket år Arkelaus' regjering endte, er det en desto større strid om hvordan det skjedde. Hos Josefus blir han landsforvist. Hos Harduin døde han uten en arving. Og fordi Dio Cassius er enig med Josefus, og at Dio kaller ham Herodes, det vanlige familienavnet, mens andre kaller han for Arkelaus, noe som var vanlig når det gjelder Antipas og Agrippa, vil vi holde desto mer fast på vår mening, og spesielt fordi jødene mener omlag det samme. Og Ben Gorion sier ved slutten av sitt sekstiførste kapitel at den *femte dag etter Arkelaus' drøm, gikk den romerske hær mot Arkelaus, og befalingsmannen la ham i lenker og sendte ham til Roma der han døde*. Denne forfatteren er enig med Josefus om hans bortføring, til tross for feilen med bestemmelsesstedet.

12. Men som vi før har sagt, står den første striden om fjerdingfyrsten Herodes og kong Agrippa, for disse to holdes adskilt av Josefus, da den ene er sønn av Herodes som drepte Døperen, og hadde det spesielle navnet Antipas og samtidig var fjerdingfyrste i Galilea, men ikke konge, og ble landsforvist til Gallia av keiser Gaius. Den andre Agrippa Herodes, sønnesønn av Herodes den store, han var sønn av Aristobulus som Herodes hadde drept, og han ble opphøyet av keiser Gaius og gitt fyrstedømmene til Filip og Lysanias, og fikk dermed kongetittel, og ved sitt avansement fikk han også Antipas' fyrstedømme av Claudius, samt også Judea og Samaria. Han regjerte ikke lenge, men omkom skjebnesvangert da Claudius' tredje år nesten var gått. Begge disse er hos Harduin én og samme Herodes som var fjerdingfyrste i lang tid og til slutt konge, og dermed den samme mannen som drepte døperen Johannes og Jakob, Johannes' bror. Det er viktig for meg å undersøke denne saken grundig.

13. Det første som Harduin påtar seg, er å overtale oss til å tro at fjerdingfyrsten Herodes hverken var jøde eller proselytt, men hedning, side 54 osv. Da det er sikkert at den som var født av en jødisk far som kom fra en nasjon som nitti år før i sin

helhet hadde tilsluttet seg jødene som proselytter, og som regjerte det jødiske folk som var galileerne og dro til de jødiske festhøytidene i Jerusalem hvert år og gjerne hørte på døperen Johannes, hvorfor skal vi benekte at han var tatt inn i den jødiske religion? Han var sønn av kong Herodes som overholdt jødenes lov, noe som ikke bare hevdes av Josefus, men til og med i en fleip av Augustus i *Macrobius, Saturnal*, II,4: *Det er bedre å være Herodes' gris enn hans sønn*. Det står ikke bare i Den hellige skrift at denne fjerdingfyrsten var Herodes' sønn, slik Josefus slår fast. Men hvis vi ikke vil tro Josefus vil en gammel inskripsjon vil vise at det er sant, og dette er brakt frem i lyset av den mest samvittighetsfulle forfatter Jac. Spon. *Miscell*. Erud. *Antiq*. folio 338: ΗΡΩΔΗΝ 'ΗΡΩΔΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ 'ΥΙΟΝ ΤΕΤΡΑΡΧΝ, *fjerdingfyrsten Herodes, sønn av kong Herodes*. Idumeerne som Herodes kom fra, var ikke proselytter, men jøder, fordi de var blitt ført inn i den jødiske religion i lengere tid, noe som også Scaliger viser i sin *Animadversions on Eusebius*, s. 165, at den første Herodes var barnebarn av en *proselytt*. Disse vitnesbyrdene gir oss nok sikkerhet for at det ikke forholdt seg på samme måte som med grekerne i Joh, 12,20, slik Harduin tror, da han dro opp til Jerusalem for å tilbe, men han var som en jøde som fullt ut bekjente seg til den jødiske religion. Han argumenterer med at han ulovlig hadde giftet seg med sin brors hustru og ble irettesatt av Johannes, for å motsi at fjerdingfyrsten tilhørte den jødiske religion, men det motsatte synes klart for meg, og det behøves ikke mange ord for å svare på det.

14. Deretter anklager han Josefus som en forfalsker, ved hjelp av en mynt og de årstallene som står på den. Det er inngravert slik med greske bokstaver: 'ΗΡΩΔΣ ΤΕΤΡΑΡΧΗΣ ΜΓ., og på reversen ΓΑΙΩ ΚΑΙΣΑ. ΤΕΡΜ. ΣΕΒ. Eller som den fremstående mannen Hen. Noris sier det i sin spesielle avhandling om mynten med Herodes Antipas, der han står preget i kobber med laurbær på adversen ΓΑΙΩ ΚΑΙΣΑΡ ΓΕΡ….ΝΙΚΩ. På reversen omkring palmetreet, 'ΗΡΩΔΗΣ ΤΕΤΡΡΗΣ, med bokstaver året ΜΓ. Dermed synes det å være sikkert at Herodes var i sitt førtitredje år av sin regjering i Gaius Caligulas dager. Men da er dette ikke i strid med Josefus' historie, der han forteller at fjerdingfyrsten ble landsforvist under ikke noe annet regime enn keiser Gaius, og det faktisk i hans siste år. Se *Jødenes oldtid*, bok 18, kap. 9. Også Noris som nettopp er sitert fordi han var svært dyktig, regner slik at Gaius' siste år stemmer med fyrstedømmets førtitredje år. (Se den mer nøyaktige beregningen i kommentaren til *Jødenes kriger*, bok 1, kap. 33, avsn. 8). Dersom tallet skulle være for stort etter den folkelige tellemåten, er det ikke noe problem å si at Agrippa var guvernør i Galilea mens hans far levde, eller noen år før han døde, i likhet med at Herodes var utnevnt til dette av sin far Antipater mens han levde og hadde den høyeste myndigheten, slik vi allerede har sagt. Denne hypotesen vil være tilstrekkelig støtte for beregningen, selv om vi antar at det ikke er noen annen epoke ved siden av denne perioden under fyrstedømmet. Alt dette er unødvendig, for denne mynten stemmer nøyaktig med kronologien for Herodes den store, og bekrefter den klart og tydelig, noe som står i den kommentaren vi allerede har henvist til.

15. Videre tror Harduin at fjerdingfyrsten og kongen var én og samme person siden de begge het Herodes, mens Skriften hverken sier Antipas eller Agrippa den store. Men han oppnår ingen ting med dette, og fordi Skriften ikke nevner disse navnene særskilt slik Josefus gjør, er det likevel klare karakteristikker som angir dem, for i begynnelsen av Ap.gj. 12 og 13 blir den ene Herodes kalt *konge* og den andre

fjerdingfyrste, og det er ulike slags rang og stillinger. Og hvor ofte er det ikke at andre forfattere omtaler antiokusene og ptolemaiosene uten å nevne titlene som kjennetegnet dem! Det er sant at Justin Martyr i sin *Dialog mot Tryfon*, på side 330 kaller Herodes, Herodes' sønn for *konge*, i hvis regjeringstid Kristus ble født, men da han kaller ham jødenes *konge*, og faren *hans etterfølger*, viser han bare sin udyktighet som historiker.

16. Denne lærde mannen [Harduin] viser også til en annen mynt der det er skrevet ΒΑΣΙΛΕΥΣ 'ΗΡΩΔ…..ΥΔΙΟΣ, og på reversen ΚΛΑΥΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΕΤ Γ.: *Kong Herodes, en elsker av Claudius Cæsar Augustus, det tredje år*. Hva slags gyldig argument er det som skal få oss til å forstå at Herodes er *sønn av Herodes*? Eller hva annet skulle kunne hindre oss, sammen med den berømte mann som jeg selv respekterer høyt, Ez. Spanheim, side 443, i å forstå det slik at det må være Agrippa den store? Vi kan være sikre på at han levde tre år i dette riket, takket være Claudius, slik Josefus forteller på slutten av sin niende bok, og som takk for dette kalte han seg en *elsker av Claudius*, og kalte noen av byene i riket etter ham, som Gaba og Tiberias for *claudiske byer*, som også den før siterte Henry Noris har informert oss ved hjelp av mynter. Jeg mener at den mynten også må regnes til den samme gruppen, som Lucas Hostenius, som en gang var tyskernes ære i Italia, fremskaffet fra Barberinis skattkammer, og er tekstet med ΒΑΣΙΛΕΥΣ 'ΗΡΩΔΣ, og på reversen med ΚΛΑΥΙΑ ΚΑΙΣΑΡΕΑ, som betyr *kong Herodes, det klaudiske Cæsarea*.

17. Dette er den Herodes som Josefus kaller Agrippa den store og som er nevnt i det tolvte kapitel i Apostlenes gjerninger. Men hvis denne svært lærde mann Harduin fordømmer Josefus' vitnesbyrd slik han pleier, vil det likevel ikke være noe grunnlag for å forakte oppfatningen hos den aller eldste syriske fortolker, for han opptrer ikke her som en fortolker, og for å fjerne all tvil, lager han en parafrase når han utlegger en uklar tekst i Ap.gj. 12,1 og særdeles tydelig kaller ham *kong Herodes, som ble kalt Agrippa*. Hva kan sies tydeligere i en så antikk versjon at det er vanskelig å finne noe som er eldre? Slik er det i alle manuskripter, og det er aldri blitt observert den minste variasjon i denne lesemåten, og dermed må denne gjetningen ha oppstått fordi den var ny, eller ved en forfalskning.

18. Siden denne lærde mannen ikke kan påstå noe om det som står på myntene, som kan kullkaste den vanlige oppfatningen om Herodes' familie som vi har fra Josefus, må jeg holde fast på denne oppfatningen at det i Ap.gj. 12 dreier seg om Herodes Agrippa, Aristobulus' sønn, som keiser Claudius tildelte kongedømmet etter hans bestefar. Han ble kastet i fengsel av Tiberius som han hadde lyst en forbannelse over, men ble løslatt av keiser Gaius og gjort til konge over fyrstedømmene til Filip og Lysianas. Etter at det tredje året var gått, kom han i besittelse av Herodes' fjerdingfyrstedømme, og kort etter fikk han også Samaria og Judea. Etter hvert kom han i besittelse av hele Palestina, eller landet Israel i tre år inntil sin skjebnesvangre død, som er beskrevet av Josefus og hos Lukas, om ikke så tydelig hos Josefus som hos Lukas. Se *Jødenes oldtid* bok 19, på slutten og Dio Cassius, bok 59, s. 645, og bok 60, s. 670.

19. Vi kan legge til enda et vitnesbyrd, og det fra en fiende, og da mener jeg Justus fra Tiberias, for mellom ham og Josefus var det et bittert fiendskap. Han er imidlertid

enig i at man skal skille mellom Herodes-ene. Og fra Photius har vi følgende utdrag av hans *Cornicon*, cod. XXXIII: "Justus begynner sin historie fra Moses og avslutter den ikke før Agrippas død, og han var den sjuende hersker i Herodes-familien og den siste kongen hos jødene. Han fikk kongemakten under Claudius, fikk det utvidet under Nero, og enda mer utvidet under Vespasian. Han døde i Trajans tredje år." I den kongelige familien til Herodes, var Agrippa den yngre den sjuende og den siste som begynte å regjere under Claudius, og døde i Trajans tredje år. Disse tallene stemmer godt med Josefus, og hos ham har vi disse herskerne: I. Herodes den store. II. Arkelaus. III. Filip. IV. Antipas. V. Agrippa den eldre. VI. Herodes fra Chalsis. VII. Agrippa den yngre.

20. Harduin benekter at den Herodes som er omtalt i Ap. gj. regjerte over Judea, eller at det som en gang var blitt en romersk provins, kunne bli et kongerike igjen. Men hvor mange eksempler er det ikke i Asia, i Cilicia, i Pontus og i Syria Commagena på at kongedømmer er blitt gjenopprettet! Alle disse eksemplene kan vi beviselig se i listene som følger med min *Antiqua Historia*. Men kanskje fjerdingfyrsten Herodes som Pilatus sendte vår Frelser bundet til, bare var en fremmed i Jerusalem. Og keiserens prokurator sendte apostlene tilbake som galileere til guvernøren i Galilea som tilfeldigvis var der, spesielt i en sak som ikke hørte inn under sivildomstolen, men den jødiske religion. Slik tenker Harduin som vi har sitert så ofte, og slik forklarer han dette. Men dette er på ingen måte tilstrekkelig til å gi en fornuftig forklaring på hva Lukas mener. Hvis han bare var en fremmed, hvorfra kom da hans makt til å straffe soldatene til en romersk president dersom de ikke hadde holdt skikkelig vakt i fengslet? For i vers 19 i dette kapitelet, ἐκέλενσε ἀπαχθῆναι, *befalte* han dem til å *bli ført* bort for å straffes ved halshugging, noe latinerne bare kaller for å bli *ført bort*. Det sier Plinius om de kristne i sin epistel om Trajan: *De som holdt fast på sin religion, befalte jeg skulle føres bort*. Se det jeg har kommentert på dette sted. Den syriske oversetteren har her en klar parafrase: *Han fordømte disse fengsels-vaktene, og befalte at de skulle drepes*. Jeg vil legge til at hvis han bare var en fremmed, hvorfor dro han fra Jerusalem til Cæsarea, og σιεριξεν, *tok bolig* der i sitt kongeslott? Nå som Judea var en provins, var Cæsarea setet for den romerske presidenten, og ikke for guvernøren over Galilea, noe som klart fremgår av historien om Felix og Festus.

21. Nettopp den mynten som Harduin skryter av med inskripsjonen ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΜΕΓΑΣΑΓΡΙΠΠΑΣ ΦΙΛΟΚΛΑΥΔΙΟΣ, *den store kong Agrippa, elsker av Claudius*, er det sterkeste argument til fordel for Josefus. For hvis han var en stor konge slik det står på denne mynten, betyr det absolutt at han hadde en høyere stilling enn bare over de to fjerding-fyrstedømmene som Harduin tilskriver ham, og da mener jeg Galilea og det som lå under Filip (s. 65), områder som knapt kunne kalles *vanlige småkonge-dømmer*, og langt mindre fortjente å bli kalt en stor konges besittelser. Josefus betegner denne Agrippa som herre over et større rike, eller et slikt som hans bestefar hadde, og som omfattet hele Palestina, og en så pompøs tittel kunne ikke brukes på noe mindre enn det.

22. Vi har allerede omtalt fjerdingfyrsten Herodes' religion. Og da vi har ført bevis for at den Herodes som er omtalt i Ap. gj. 12 var en annen enn han, vil det være bryet verdt å tenke over hva som var hans religion. Harduin som tror at fjerding-fyrsten og

kongen er én og samme person, benekter på samme sted at han som drepte Jakob var jøde. På side 55 sier han at Lukas klart erklærer at han hverken var proselytt eller jøde, og at det ikke var noe religiøst motiv hos ham, men at det var FOR Å GJØRE JØDENE TIL LAGS at han førte krig mot de kristne. Studerer ikke jødene nettopp for å gjøre jødene til lags? Ved å resonnere som han, behøver ikke de som ble kalt *populære patrioter* å ha vært romere fordi de gav fra seg sine eiendommer for å behage folket og å oppnå dets velvilje og hengivenhet. Heller ikke behøvde de keiserne som oppførte seg særdeles *sivilisert* under sine regjeringer å være romere av samme grunn slik Eutropius sier.

23. Agrippas bror var Herodes, kongen i Chalcis, slik Josefus forsikrer oss i *Jødenes kriger*, bok 2, kap. 11, avsn. 5. På en mynt med Herodes, som den særdeles lærde Peter Seguin har fremskaffet, står det: ΚΛΑΥΔΙΩ ΚΑΙΣΑΡΙ ΣΕΒΑΣΤΩ ΕΤ Ε, som betyr Til *Claudius Cæsar Augustus i det femte år*. Og på reversen er det avbildet et gammelt hode pyntet med diadem og teksten: ΒΑΣΙΛΕΥΣ 'ΗΡΩΔ….ΥΔΙΟΣ, *kong Herodes, elsker av Claudius*. Derimot sier Harduin på s. 58 at hva om det aldri fantes noen kong Herodes over Chalcis og heller ikke noe kongedømme som hette Chalcis? Slik antar han lettvint i sin forutinntatthet at alt som bygger på Josefus' ene historie er falskt. Men Josefus sier i *Jødenes oldtid*, bok 19, kap. 5, avsn. 1 at Herodes, Agrippas bror var guvernør i Chalcis, og i *Jødenes kriger*, bok 2, kap. 11, avsn. 5, sier han at den samme Herodes regjerte over Chalcis. Han ble endog kalt konge av Claudius i hans brev som Josefus har gjengitt i *Jødenes oldtid*, bok 20, kap. 1. Avhenger gyldigheten av dette resonnementet av hvorvidt Herodes Agrippa var i live i Claudius' femte år? Det er ikke sannsynlig, og motsier Eusebius som i sin *Chronicon* hevder at han døde i denne keiserens fjerde år, og dette er bekreftet av Scaliger i hans *Animadversions* over hans *Chronicon*, side 189, og av Pearson, *Annal. Paulin*, s. 51. Og videre sier Dio Cassius som er en forfatter med et ubestridelig rennommé, om keiser Claudius i bok 60, s. 670, at *han gav bror av Agrippa den store et fyrstedømme*, noe som Josefus klart forsikrer oss ikke var noe annet enn Chalcis, i *Jødenes oldtid*, bok 19, kap. 5. Vi har derfor ikke grunn nok til å forkaste Josefus og Eusebius, som vi nå har sett stemmer så godt over ens.

24. Så gjenstår sønnen Agrippa som er omtalt i Ap. gj. 25, (23), sammen med hans søster Bernice. Han var i Roma hos Claudius, som en ungdom på 17 år, da nyheten kom om hans fars død. Claudius ville ha gjort ham til hans fars etterfølger dersom ikke hans venner hadde gitt ham det rådet, "at det var en farlig sak å overgi et kongedømme som Judea som lå ved imperiets grenser, til en så ung monark." Følgelig ble Judea igjen redusert til en provins sammen med resten av Agrippas besittelser, og Cuspius Fadus ble sendt dit som prokurator for å ta vare på den og regjere. Se Josefus i slutten av hans niende bok. Harduin benekter at Judea ble redusert til en provins igjen, fordi han tror at den alltid var det etter at den først ble gjort til en provins under Augustus. Vi har allerede respondert på dette i avsn. 20, ved å vise til eksempler fra Asia, der romerske provinser var blitt gjort til kongedømmer, og senere igjen til provinser. Jeg skal nå legge til et likedan vitnesbyrd av Tacitus fra hans *Historie*, V. 9: Etter at kongene var døde, eller at rikene var blitt redusert til mindre herredømmer, gav Claudius provinsen Judea til de romerske ridderne eller til frigitte så de kunne regjere dem."

25. Agrippa som var sønn av Agrippa, var ikke uten et kongedømme selv om han

ikke oppnådde dette straks etter farens død. Dette sier Joseph Scaliger om Eusebius side 189: ”Kongeriket ble ikke overlevert ham straks etter farens død, men ble styrt såpass lenge i keiserens navn at han ble gammel nok til å styre det selv.” Litt senere sier Scaliger når han kommer til Tacitus’ ord i hans *Annaler*: ”Itureerne og jødene sluttet seg til provinsen Syria da deres konger Sohemus og Agrippa var døde,” og han sier videre at ”vi må forstå det slik at itureerne ble tilsluttet Syria for alltid, og at jødene var det bare inntil Agrippa den yngre ble gammel nok til å styre selv. Men at dette skulle være fem år etter at Agrippa den eldre var død, hvem kan tro det? Bare den som glemmer (eg. minnes) at Cornelius Tacitus flere ganger og i stor grad tar feil i sin *Kronologi* og i sin *Historie om andre nasjoner*.” Jeg skulle ønske at en mann av dette format hadde skrevet annerledes, for her stemmer Tacitus og Josefus godt overens. Agrippa den eldres død som allerede var beskrevet hos Josefus og Eusebius, inntraff i Claudius’ fjerde år. Agrippa den yngre var en ungdom på sytten år, og etterfulgte ikke sin far, for farens rike var blitt omgjort til en romersk provins eller lagt til provinsen Syria. I begynnelsen av det niende året av Claudius’ regjering, da C. Pompeius og Q. Verannius var konsuler, ble Agrippa, Agrippas sønn, innsatt i stedet for hans onkel Herodes i kongeriket Chalcis, fordi han nå var døende. Men fire år senere, dvs., i det tolvte år av hans regime, tok han Chalcis fra ham, og gav ham fyrstedømmene til Filip og Lysanias, dvs. Trakonitis, Battanea og Abilene, mens Judea, Samaria og Galilea og de andre delene under den samme jurisdiksjon ble styrt av den romerske prokuratoren inntil byen ble ødelagt. Se Josefus *Jødenes oldtid*, bok 20, kap. 5, osv. Agrippa regjerte lenge, i 50 år, fra Claudius’ niende år inntil Trajans tredje. For patriarken Photius forteller i sin *Bibliotheca*, *Cod*. XXXIII, med disse ordene hentet fra Justus fra Tiberias, som var en av Josefus’ samtidige: ”Justus begynner sin historie fra Moses, og avslutter den ikke før Agrippas død, han er den sjuende (hersker) i Herodes-familien og den siste kongen hos jødene, og han fikk regjeringsmakten under Claudius, fikk den utvidet under Nero, og utvidet enda mer under Vespasian. Han døde i Trajans tredje år.” Det finnes ennå en stor mengde mynter med bilder av Vespasian, Titus og Domitian som er avbildet hos den store velynder Ez. Spanheim, i *De Præst et Usu Numismatum*, side 864. Der er bilde av Vespasian, og på reversen er det innskrevet: ΕΤΟΥ ΚΘ ΒΑ ΑΓΡΙΠΠΑ. *i det tjueniende år til kong Agrippa*, noe som er tilstrekkelig bevis på at han regjerte lenge.

26. Det var alt om Herodes og hans familie og de kongelige suksesjonene. Det som står igjen av innvendinger fra Harduin mot Josefus skal vi nå besvare. For å beholde tvilen på Josefus’ omdømme, går han først og fremst imot navnet Antipas som vi har fra Josefus, da de ikke finnes på inskripsjonen som er gjengitt i avsn. 13 tidligere, eller på myntene. Men hvis dette argumentet skal gjelde, må også navnet Arkelaus betviles, for det står heller ikke på myntene, mens vi i stedet finner navnet Herodes in Dio Cassius. Men hva slags navn Antipas er, viser Ben Gorion i begynnelsen av kap. 63, der han kaller ham Antipater som er gresk, og som navnet Antipas er utledet fra, likesom i Plinius’ *Epistler*, 10,5, der Harpocrates er utledet av Harpocras. Harduin fortsetter med å påstå at det er feil hos Josefus når han undertiden sier at han ble forvist til Gallia, og andre ganger til Spania. Men å få til samstemmighet om disse stedene er lett, for han kunne først ha blitt forvist til Gallia, og deretter ført til Spania for å forsterke straffen, for det var et land enda lengere unna der han ble født. Ben Gorion stadfester dette i kap. 63 (*Om Krigen*), der han sier at han ble forvist til et sted som heter Sepharad, som er jødenes navn på Spania. Sannheten er at Josefus i

Jødenes oldtid korrigerer feilene i sine to tidligere bøker *Jødenes kriger*, slik jeg stort sett har observert, og påvist i min *Tredje avhandling*, der dette er ett av eksemplene. Se avsn. 33 der. Han fortsetter med å betvile Josefus på side 51, fordi han sier at Claudius fikk hjelp av Agrippa med å komme til makten, da han tilfeldigvis var i Roma, mens det ikke er lett å tro at en liten konge over et land med barbarer skulle være delaktig i en rådslagning og avgjørelse i Det romerske senat. Men her mangler det ikke at Dio Cassius står opp til hans forsvar i bok 60, s. 670, der han sier om Claudius, "at han forøket Agrippas kongemakt til Palestina, da han hjalp ham med å skaffe seg makten, for han var tilfeldigvis i Roma."

27. Nå gjør denne lærde mann igjen et forsøk på å gå mot Josefus på en annen måte når han motsier at gjenreisningen av tempelet i Jerusalem ble gjort av Herodes, for han sier det er en fiksjon han har funnet på for å opphøye Herodes, side 32. At gjenreisningen av tempelet ikke er en fiksjon, kan lett bevises fra den hellige forfatteren, Joh. 2,20. for disse førtiseks årene kan ikke forstås som å gjelde byggingen av tempelet på Serubabels tid, da den ble avsluttet etter fire år iflg. Esra 6,15. Heller ikke da Judea var blitt en provins i Romerriket, ble reparasjonen av tempelet stanset. Disse reparasjonene ble heller ikke utført under ledelse av den romerske prokuratoren. For keiserne overlot ansvaret for tempelet og de hellige gjenstandene til noen fyrster i den jødiske nasjon, og det ble gjort da Agrippa den eldre døde. Claudius overlot det så til hans bror Herodes, kongen i Chalcis iflg. *Jødenes oldtid*, bok 20, kap. 1, avsn. 2, og dette privilegiet fortsatte med Agrippa den yngre inntil tempelet og byen ble ødelagt. Se kap. 7 og spesielt kap. 8, avsn. 2, der det sies om kong Agrippa at Claudius overlot ansvaret for tempelet til ham, selv om hverken Herodes eller Agrippa hadde noen rettighet til dette i Judea eller Jerusalem, da de kun var innsatt som president eller prokurator.

28. Harduin beskylder Josefus for en annen forbrytelse, der han mener det er sikkert at denne forfatteren aldri så Palestina fordi han plasserer Cæsarea i Palestina til Fønikia. En ny forbrytelse vi aldri har hørt om før! Hvis Josefus skal anklages, må man først fordømme Strabo, fyrsten blant geografene. I bok 16, side 520 sier han at når vi passerer over Coele Syria, kommer vi til Fønikia. Og når han har regnet opp byene, konkluderer han på side 523 med disse ordene, og så langt gjelder det Fønikia. Midt i denne beskrivelsen, og blant de tetteste av byene i Fønikia sier han at *etter Ace* (dvs. Ptolemais), *er Stratos tårn ved havnen*. Denne byen er nettopp Cæsarea. Det sier Plinius i 5,13, *er Stratos tårn, og det ligger i Cæsarea og var bygget av Herodes*. Med hvilken rett anklages Josefus som har samme oppfatning som Strabo? Noen geografer og historikere får Fønikia til å strekke seg lenger mot sør, selv om andre gjør det kortere. Livius sier i kap. 35,13 *at kong Antiokus gav sin datter til å bli gift i Raphia i Fønikia med Ptolemeus, kongen i Egypt, og da vinteren var over, kom han til Efesus*. Rafia ligger ved havet i nærheten av grensen til Egypt.

29. Hele tiden anklager Harduin Josefus for falskneri om det hasmoneiske kongedømme. Men da Strabo, lenge før Josefus, i sin bok 16, s. 524, når han gir en beretning om Syria og Judea, sier at *Alexander var den første av alle som utropte seg til konge i stedet for til prest*. Denne Alexander ble kalt Jannæus, og var far til Hyrkanos og Aristobulus. Dette er nok til å viske ut den beskyldningen at Josefus var en forfatter av *fabler*, som Harduin legger til sine anklager. Strabo må her korrigeres

slik at Alexander ikke var den *første* som tok kongekronen i bruk og ble kalt konge, for hans bror Aristobulus fikk den samme æren før ham. (Se fotnote til *Jødenes oldtid*, bok 13, kap.1 0, avsn. 7). Jeg tror at denne lærde mannen ble tilskyndet til å anklage Josefus på denne måten fordi han ikke hadde funnet noen mynter med de hasmoneiske *kongene*. Etter denne måten å resonnere på, kan noen av de viktigste delene av historien benektes, som Det trapezuntinske imperium, (Trebizond i Bysantin), som ble grunnlagt av Alexias Comnenus da Konstantinopel kom på latinernes hender og varte i 250 år. Dette riket var hittil ikke markert på mynter eller avbildet, og selv de mest fremstående kunne ikke huske å ha sett slike mynter. Likevel har ikke slike som Nicetas, Gregoras, Paulus Venetus eller Chalcocondyles hevdet at det skulle betraktes som oppdiktet.

30. Til slutt kommer Harduin med en beskyldning mot Josefus som han retter til grammatikerne. "Jeg skal ikke si noe om Josefus språklige feil," sier han, "når han bruker Αγρίππον slik det står i grunnteksten i stedet for Αγρίππα i genitiv, slik det står på myntene med den Agrippa som han påstår har levd samtidig." Men ta det rolig, min herre, dette er ikke en skrivefeil, for de beste greske forfatterne har brukt denne skrivemåten. Det er to slags genitiv i dette navnet, for vi finner Αγρίππα i Ap. gj. 25,23, og hos Xiphiline i *Vespasian*, både i Stephen's utgave på s. 222 og hos Sylburgius på s. 322. Og den siste endelsen *ον* (on) er heller ikke en skrivefeil, for ikke bare Plutark bruker den i *Antonius* side 946, men også Dio Cassius i bok 52 i begynnelsen, og Appian fra Alexandria i *Om borgerkrigen*, bok 5, samt den elegante uttrykksmåten som Zonaras i *Augustus* gjør bruk av. Vil Harduin anklage disse forfatterne for grammatiske feil? Dette er heller ikke uvanlig i andre navn som ender på ας, υ. gr. Αίνεiά, 'Αρέτα, Μαικήνά. Theodorus Gaza, *Isagod*. bok 1, s. 4, sier at ordet Αίνεiας er bøyd fra Αίνεiα. Og en mynt som nylig er fremskaffet av Andrew Morellius, en høyst kvalifisert oldtidsgransker, har i sin *Specimina*, tabell XXIII: ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΑΡΕΘΟΥ ΦΙΛΕΛΛΗΝΟΣ. Og Dio Cassius selv, på et sted som tidligere er sitert har teksten Μετά τε τά 'Αγρίππά, καί τά Μαικήνά. Heller ikke vår Josefus var ukjent med den andre formen som Harduin mener er den eneste rette på gresk, og dette er tilstrekkelig til å bevise ved ett eksempel i *Jødenes oldtid*, bok 14, kap. 2: Πέτρα, τά Βασιλεια τά Αρέτα.

31. Det gjenstår nå å anta, sammen med Harduin, at Josefus med vilje har forbigått barnemordene, og derfor ikke synes å ha lest så mye av de hellige bøkene i Det nye testamente. Selv Scaliger hevder i sin *Animadversions on Eusebius* på side 176 *at det er merkelig at et eksempel på en slik grusomhet skulle bli oversett av Josefus, når han så grundig åpenbarer de andre av Herodes' barbariske forbrytelser*. Jeg lurer også på det selv. Likevel synes jeg ikke denne utelatelsen er tilstrekkelig til å bevise at forfatteren har fusket, slik Harduin vil ha det til. For dette kan ha en annen årsak, og hvis man kan skylde på noe annet, må det komme fra Nicolaus fra Damaskus og ikke fra Josefus. For det er ingen tvil om at han forbigikk det fordi han skrev mens Herodes var i live og var hans venn, og fordi han la frem hans sak for Augustus. Ham fulgte Josefus nøye, noe han ikke benekter, og kanskje det skjedde med ham som med så mange andre, at denne avskyelige handlingen unnslapp hans sinn, hans minne og hans hånd da han skrev, ikke med vilje, men delvis fordi han ikke kom på det, og delvis fordi han var så avhengig av den forfatteren som hadde skrevet før ham. Her er det flere feil. Josefus var en ebjonittisk kristen da han skrev denne delen

av *Jødenes oldtid*, noe som jeg allerede har påvist i *Authent. Rec*. sidene 954-960, og i *Dissert*. 1, i forordet side 911, for da trodde han ikke på evangeliene, men bare på det *ebjonittiske hebraiske evangelium* som begynte med døperen Johannes' forkynnelse, lenge etter barnemordene. Josefus begrenset seg ikke til Nicolaus fra Damaskus i sine flatterende beskrivelser av Herodes, men konsulterte mer upartiske forfattere – bare se fotnote til *Jødenes oldtid* bok 16, kap. 7, avsn. 1. Han utelater heller ikke barnemordene fullstendig, og heller ikke de større ulykkene som skjedde da, men gjengir dem slik som nasarenerne eller ebjonittene hadde gitt dem til ham. Dette kan man lese om i *Addenda* til den femte av de seks *Dissertations*, sidene 335-344.

N.B. Alt i alt har dette forsøket fra Hadruin på å skade Josefus' omdømme, blitt grundig tilbakevist av Cellarius, slik at det blir kraftig støttet og blitt en uimotsigelig stadfestelse på hans grundige kunnskap om familien Herodes, og om hans store troskap og nøyaktige historiefortelling om disse tidene.

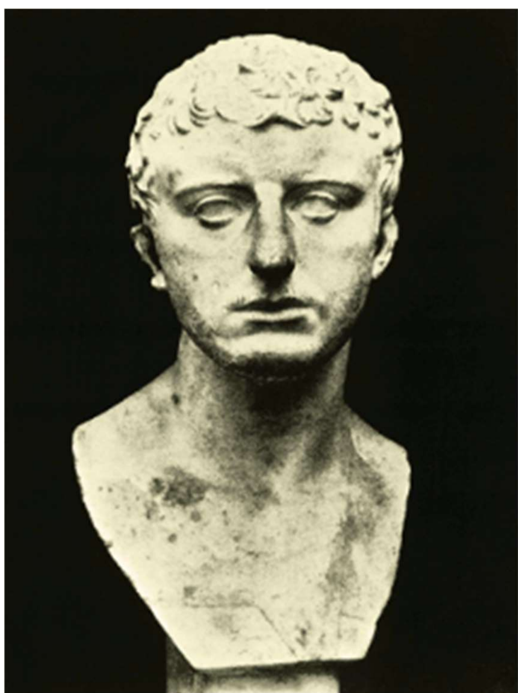
N.B. Det vil være verdt å ta med at mens Det nye testamente, sammen med Josefus, kaller etterfølgeren til Herodes den store for Arkelaus, fordi en av myntene med Dio, kaller ham Herodes i avsn. 8, og mens Det nye testamente kaller Josefus' Agrippa den store for Herodes, så står hans navn også på en annen mynt iflg. avsn. 16, og mens Det nye testamente kaller Filip bror til fjerdingfyrsten Herodes, han som han stjal hustruen fra og giftet seg med henne, bruker Josefus navnet Herodes. Alle disse eksemplene viser at mesteparten av Herodes den stores etterslekt ble kalt med det samme familienavnet Herodes, likesom også med andres spesielle navn som Arkelaus, Antipas, Agrippa, Filip, m.fl., og det er lett å se at de gamle forfatterne samstemmer når de omtaler disse navnene.

Den 28. *april* 1737 – Will. Whiston.

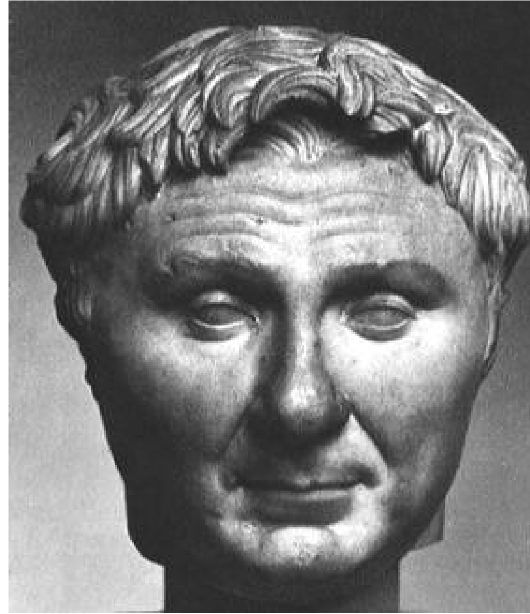
William Whiston 1667 - 1752 Rev. Henry Stebbing, D.D. 1687 – 1763

Flavius Josefus, forfra og fra siden, 37 (38) – ca.100 kanskje litt senere

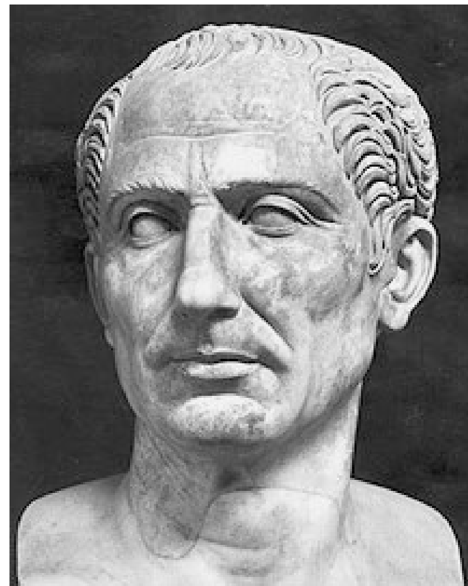

Antiokus Epifanes 215 f.Kr – 164 f.Kr.

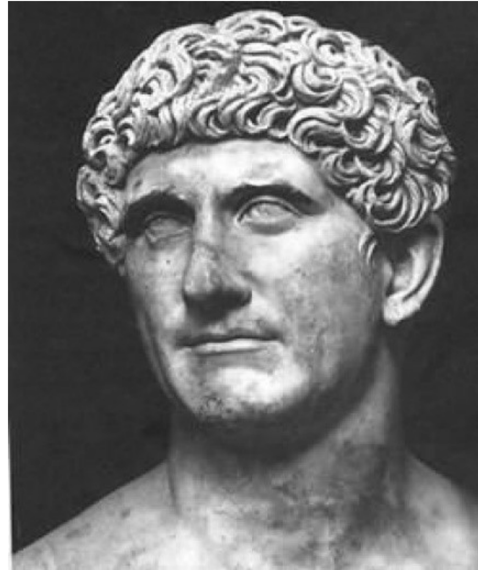
Pompeius Magnus 106 f.Kr – 48 f.Kr.

Julius Cæsar, 100 f.Kr. – 44 f.Kr.

Kleopatra 69 f.Kr. – 12 f.Kr.

Markus Antonius 83 f.Kr. – 30 f.Kr.

Octavianus, keiser Augustus (43) 31 (27) f.Kr. – 14 e.Kr.

Keiser Tiberius 14 - 37

Herodes den store 73 (74) f.Kr – 4 e.Kr

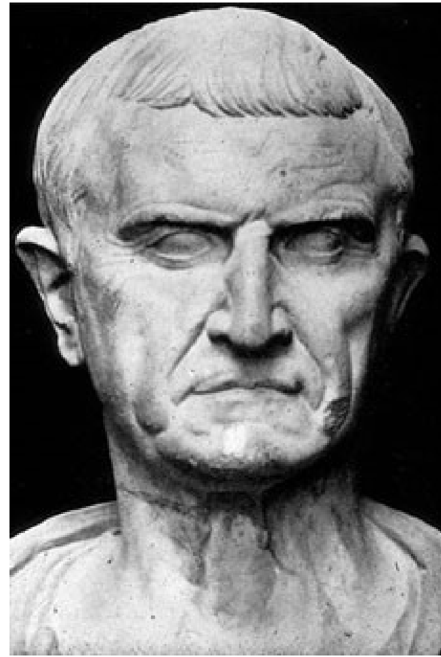
Keiser Gaius Caligula 37 – 41

Keiser Claudius 41 – 54

Keiser Nero, 54 – 68

Keiser Galba, 68 – 69

Keiser Vitellius, 69

Keiser Vespasian, 69 – 79

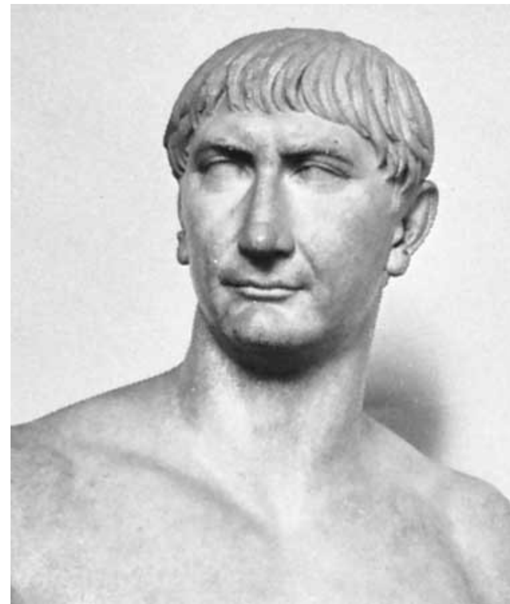
Keiser Titus, 79 – 81

Keiser Domitian, 81 – 96

Keiser Nerva, 96 – 98

Keiser Trajan, 98 – 117

LISTE

OVER

GAMLE VITNESBYRD OG NEDTEGNELSER SOM JOSEFUS HAR SITERT, SAMT MYNTER SOM ER OMTALT OM HAM OG SOM STADFESTER OG BELYSER HANS HISTORIE OG FØLGELIG OGSÅ DET GAMLE OG DET NYE TESTAMENTE

JOSEFUS' LIV

Brevet fra JONATAN og hans partnere til Josefus, avsn. 44
Josefus' svar, ibid.
Et annet brev fra Jonatan og hans partnere til Josefus, avsn. 45.
Josefus' svar, ibid.
Et av de 62 brevene som Agrippa den yngre skrev til Josefus, avsn. 65.
Et annet av disse 62 brevene, ibid.
Photius' beretning om kronologien til Justus fra Tiberias, stadfestet ved mynter, ibid.

JØDENES OLDTID BOK 1

Steinstøtte som fantes på Josefus' tid med inskripsjoner om de eldste astronomiske oppdagelsene i landet Serias, kap. 2, avsn. 3.
Et armensk navn på det stedet der den første byen ble bygget etter vannflommen (Nachidshevan, eller) Αποξατήpιov, dvs. det første stedet de kom til etter nedstigningen fra Ararat, kap. 3, avsn. 5.
Berosus' vitnesbyrd om vannflommen, avsn. 6.
Påstanden i Hieronymus Egyptius' vitnesbyrd, ibid.
Manasses vitnesbyrd, i tillegg til flere andre, ibid.
Nicolaus fra Damaskus' vitnesbyrd om det samme, ibid.
Vitnesbyrdene fra alle de greske oldtidsforfattere om antediluvienes lange levetid (de som levde før vannflommen), spesielt fra Maneto, Berosus, Mochus, Hestiæus, Hieronimus Egyptius, Hesiod, Hecatæus, Hellanicus, Acusilaus, Ephorus og Nicolaus fra Damaskus, avsn. 9.
Sibyllens vitnesbyrd om Babels tårn, kap. 4, avsn. 3.
Hestyæus' vitnesbyrd om dem som overlevde vannflommen og trakk seg tilbake til landet Sinear i Babylonia, ibid.
Berosus' vitnesbyrd om Abram, kap. 7, avsn. 2.
Hecatæus skrev en bok om ham, ibid.
Nicolaus fra Damaskus' vitnesbyrd om ham, ibid.
Cleodemus' eller Malkus' vitnesbyrd, hentet fra Alexander Polyhistor om Abrahams barn som han fikk med Ketura, kap. 15.

JØDENES OLDTID BOK 2

Alle vitnesbyrdene om Alexanders bedrifter hevder at Det pamfyliske hav ved forsynet åpnet seg for ham og hans hær, så de kunne passere da Gud sendte ham for å ødelegge Det persiske riket, kap. 16, avsn. 5.

JØDENES OLDTID BOK 3

Grekerne var ikke i stand til å benekte sannheten i svarene som kom fra Urim i den jødiske overprestens brystplate, oraklet, kap. 8, avsn. 9.

JØDENES OLDTID BOK 7

Nicolaus fra Damaskus' vitnesbyrd om Adad og hans etterslekt, Behadads familie, kongene i Syria, kap. 5, avsn. 2.

JØDENES OLDTID BOK 8

En henvisning til de tyriske arkiver om Hirams og Salomos transaksjoner ved byggingen av tempelet, kap. 2, avsn. 8.
Menanders vitnesbyrd om Hiram og Salomo, kap. 5, avsn.3.
Dius' vitnesbyrd om de samme kongene, ibid.
Herodots vitnesbyrd om 330 egyptiske konger, uten å navngi dem, kap. 6, avsn. 2.
(Om disse kongene, se *Essay on the Old Test.* s. 222 og *Six Dissertations*, s. 190-191).
Den samme Herodots vitnesbyrd om Sesostris, kap. 10, avsn. 2-3.
Menanders vitnesbyrd om tørken i Akabs og Ethbaals dager, kap. 13, avsn.2.

JØDENES OLDTID BOK 9

Hans vitnesbyrd om Salmanassar og hans kriger i Fønikia, kap. 14, avsn. 2.

JØDENES OLDTID BOK 10

Herodots vitnesbyrd om Sankerib, kongen i Assyria, kap. 1, avsn. 4.
Berosus' vitnesbyrd om ødeleggelsen av Sankeribs hær ved Jerusalem, inntil det korrekte antallet 185.000 osv., kap. 1, avsn. 4 – 5.
Berosus' vitnesbyrd om Baladan, kongen i Babylon, angitt i kap. 2, avsn. 2.
Berosus' store vitnesbyrd om Nebukadnesar, kap. 11, avsn. 1, *Mot Apion*, bok 1, avsn. 19.
Megasthenes' vitnesbyrd om ham, ibid.
Diocles' vitnesbyrd om ham, ibid.
Philostratus' vitnesbyrd om ham, ibid.

JØDENES OLDTID BOK 11

Kyrus' brev til Sisinnes og Sathrabuzanes om gjenreisningen av Jerusalem og tempelet, som er utelatt i våre øvrige manuskripter, kap. 1, avsn. 3.

JØDENES OLDTID BOK 12

Agatharchides' vitnesbyrd om at Jerusalem ble tatt av Ptolemeus Lagi, på grunn av jødenes overtro når det gjaldt overholdelsen av sabbaten, kap. 1.
Nicolaus av Damaskus' vitnesbyrd angående den store Agrippa' rettferdighet til fordel for jødene, kap. 3, avsn. 2.
Et brev fra Antiokus den store til fordel for jødene, kap. 3, avsn. 3.
Hans dekret om at tempelet skulle holdes uten å bli profanert, avsn. 4.
Et annet brev fra ham med rikelig vitnesbyrd om deres troskap, ibid.
Samaritanenes brev til Antiokus Epifanes med ønske om at deres tempel på fjellet Garisim skulle bli viet til den greske Jupiter, kap. 5, avsn. 5.
Antiokus' svar på dette brevet, ibid.

Polybius' vitnesbyrd om Antiokus Epifanes' død, kap. 9, avsn. 1.
Det første dekret fra det romerske senat angående et forbund med jødene, kap. 10, avsn. 6.

JØDENES OLDTID BOK 13

Alexander Balas brev til Jonatan for å stadfeste ham som overprest, kap. 2, avsn. 2.
Kong Demetrius' brev til Jonatan med viktige innrømmelser, kap. 2, avsn. 3.
Onias' brev til Ptolemeus Filometor og hans dronning Kleopatra, med tillatelse til å bygge et jødisk tempel i Egypt, kap. 3, avsn. 1.
Ptolemeus' og Kleopatras svar, kap. 3, avsn. 2.
Forkortelse av Alexander Balas' brev til Ptolemeus Filometor, der han ber om å få hans datter til ekte, kap. 4, avsn. 1.
Forkortelse av Ptolemeus' svar der han går med på dette, ibid.
Mynter med Demetrius Nikator, kap. 4, avsn. 9.
Kong Demetrius' brev til Jonatan, med ett til Lasthenes til fordel for jødene, ibid.
Jonatans brev til lacedemoniene, der dette brevet omtales, og som av deres konge Arius blir sendt til overpresten Onias, kap. 5, avsn. 8.
En kort gjengivelse av lacedemonienes imøtekommende svar, ibid.
Inskripsjoner på jødiske sekelmynter, *Jerusalem det hellige*, og i *det 1., 2., 3., eller 4. frihetsår*, en kraftig stadfestelse av Første Makkabeerbok, fotnote til kap. 7, avsn. 1.
Alexander, sønn til Alexander Bala, som kalles myntenes *gud*, i Josefus, kap. 7, avsn. 1.
Nikolaus fra Damaskus' vitnesbyrd om at den jødiske overpresten Hyrkanos ledsaget kong Antiokus i hans ekspedisjon mot øst, kap. 8, avsn. 4.
Et dekret fra det romerske senat om et forbund med jødene, kap. 9, avsn. 2.
Et vitnesbyrd av Strabo om Onias, Chelcias og Ananias, fremstående jøder i Egypt på denne tiden, kap. 10, avsn. 4.
Timagenes' gode karakteristikk av Aristobulus, jødenes første konge av slekten makkabeerne, hentet fra Strabo, kap. 11, avsn. 3.
Kong Alexander Janneus' hær var ifølge noen, på 50.000, mens andre forfattere angir 80.000, da han skulle kjempe mot Ptolemeus Latyrus, kap. 12, avsn. 5.
Alexanders tap i slaget var ifølge noen, 30.000, mens Timagenes sier det var 50.000, osv., kap. 12, avsn. 5.
Et fryktelig eksempel på umenneskelighet av Ptolemeus Lathyrus, stadfestet av Strabo og Nikolaus fra Damaskus, ibid.
Antiokus Dionysius på myntene, Josefus kap. 15, avsn. 1, *Jødenes kriger* bok 1, kap. 4, avsn. 7.

JØDENES OLDTID BOK 14

Et vitnesbyrd av Nikolaus fra Damaskus om at Antipater, far til Herodes den store stammet fra en av de mest fremstående jøder som kom tilbake fra det babyloniske fangenskap. Men dette sier Josefus må være sagt for å smigre, kap. 1, avsn. 3.
Strabos vitnesbyrd om at han så en gyllen vinranke i Roma, som ble kalt *Fryden*, og som Aristobulus eller Alexander, jødenes konge, forærte romerne, veide eller var verdt 500 talenter, kap. 3, avsn. 1.
Strabos vitnesbyrd om at da Pompeius tok jødenes tempel, fortsatte tempeltjenerne med sine ofringer inntil de ble drept, kap. 4, avsn. 3.

Nikolaus fra Damaskus og Titus Livius stadfester dette, ibid.
Nikolaus fra Damaskus og Strabo gir samstemmige vitnesbyrd om Pompeius' og Gabinius' felttog mot jødene, kap. 6, avsn. 4.
Strabos vitnesbyrd om de store pengesummene jødene hadde lagt opp på øya Cos, kap. 7, avsn. 2.
Et større vitnesbyrd av Strabo om de privilegiene jødene fikk i Egypt og Kyrene, og at de utbredte seg over alt, ibid.
Et annet vitnesbyrd av Strabo fra Asinius om at den jødiske overpresten Hyrkanos ledsaget Mithridates inn i Egypt, kap. 8, avsn. 3.
Det samme bekreftes av ham, fra Hypsicrates, hos den samme Strabo, ibid.
Et dekret fra det romerske senat om fornyelsen av forbundet med jødene under Hyrkanos, kap. 8, avsn. 5.
Et dekret fra atenerne til fordel for jødene under den samme Hyrkanos, ibid.
Julius Cæsars brev til sidonierne med hans dekret til fordel for jødene under Hyrkanos, kap. 10, avsn. 2.
Andre dekreter av Julius Cæsar til fordel for jødene under Hyrkanos, kap. 10, avsn. 3.
Et annet dekret av Julius Cæsar i samme hensikt, avsn. 4.
Et annet dekret av Julius Cæsar i samme hensikt, avsn. 5.
Et annet dekret av Julius Cæsar i samme hensikt, avsn. 6.
Det siste dekretet av Julius Cæsar i samme hensikt, avsn. 7.
Et dekret av Gaius Julius, pretor og konsul, til pariaene med pålegg om å tillate jødene å nyte sine tidligere privilegier, avsn. 8.
Et dekret av M. Antonius og Dolabella til fordel for jødene, avsn. 10.
Et skriv fra Dolabella til efeserne om å tillate jødene å nyte sine tidligere privilegier, avsn. 12.
Et dekret fra konsulen Lucius Lentulus i den samme hensikt, avsn. 13.
Et dekret av Delii i den samme hensikt, avsn. 14.
Et dekret av konsulen Gaius Fannius i den samme hensikt, avsn. 15.
Et dekret av konsulen Lucius Lentulus i den samme hensikt, avsn. 16.
Et skriv fra Lucius Antonius til sarderne i den samme hensikt, avsn. 17.
Et offentlig vitnesbyrd fra tre fremstående romere om at prokonsul Lentulus hadde gitt privilegier til jødene, avsn. 18.
Et dekret fra det romerske senat til fordel for jødene, avsn. 19.
Et skriv fra laodikeerne til konsulen Gaius Rabirius, med beskjed om jødenes privilegier, avsn. 20.
Et skriv fra prokonsul Publius Servilius med tillatelse til jødene om å nyte deres privilegier, avsn. 21.
Et dekret fra pergamenerne til fordel for jødene, avsn. 22.
Et dekret fra halikarnassierne til fordel for jødene, avsn. 23.
Et dekret fra sardinierne i den samme hensikt, avsn. 24.
Et dekret fra efeserne i den samme hensikt, avsn. 25.
Mange andre dekreter til fordel for jødene er her utelatte, avsn. 26.
Markus Antonius' svar til en jødisk sendemann, kap. 12, avsn. 3.
Markus Antonius' brev til tyrerne til fordel for jødene, avsn. 4.
Et annet brev fra ham til de samme tyrerne med et dekret til fordel for jødene, avsn.5.

JØDENES OLDTID BOK 15

Strabo bevitner halshuggingen av Antigonus, kap. 1, avsn. 2

Herodes' kommentarer som Josefus henviser til om Hyrkanos, kap. 6, avsn. 3.
Andre vitnesbyrd av ham om det motsatte som det henvises til, ibid.

JØDENES OLDTID BOK 16

Cæsars brev til senatet med hederlig omtale av Antipater, som det henvises til i kap. 6, avsn. 2.
Et skriv fra ham til Norbanus Flaccus i den samme hensikt, kap. 6, avsn. 3.
Et skriv fra Agrippa til efeserne i den samme hensikt, kap. 6, avsn. 4.
Et skriv fra ham til kyrenerne i den samme hensikt, kap. 6, avsn. 5.
Et skriv av Norbanus Flaccus i den samme hensikt, kap. 6, avsn. 6.
Et skriv fra Julius Antonius til efeserne i den samme hensikt, kap. 6, avsn. 7.
Mynter fra Augustus' koloni i Berytus, i fotnoten til kap. 11, avsn. 1 og i *Jødenes kriger*, bok 7, kap. 3, avsn. 1.

JØDENES OLDTID BOK 18

Mynter fra Emesa, i fotnoten til kap. 5, avsn. 4.
En mynt fra Jotape i fotnoten til kap. 5, avsn. 4.

JØDENES OLDTID BOK 19

Claudius' edikt på vegne av de alexandriske jødene, kap. 5, avsn. 2.
Hans edikt på vegne av alle jødene i hele Romerriket, kap. 5, avsn. 3.
Petronius, president under Claudius, med hans edikt til magistratene i Dora til fordel for jødene på dette sted, kap. 6, avsn. 3.

JØDENES OLDTID BOK 20

Claudius' tillater jødene å bruke prestedrakten, kap. 1, avsn. 3.
Pausanias' stadfestelse av dronning Helenas monument, i fotnoten til kap. 2, avsn. 5 og kap. 4, avsn. 3.
Utbruddet på Vesuv er et kraftig vitnesbyrd for kronologien i den hellige historie, fotnote til kap. 7, avsn. 2.

JØDENES KRIGER BOK 1

En mynt fra Gadara, i fotnoten til *Jødenes kriger*, kap. 7. avsn. 7
En merkelig denar med inskripsjon vedr. kong Aretas, kap. 8, avsn. 3.
Mynter fra Brundusium, i fotnote til kap. 14 avsn. 3.
Mynter tilhørende Dellius, fotnote til kap. 15, avsn. 3.
Mynter fra Samosata, fotnote til kap. 16, avsn. 7.
Taras på myntene, fotnote til kap. 31, avsn. 3.

JØDENES KRIGER BOK 2

Gamle inskripsjoner som omtaler Ummidius Quadratus, i fotnote til kap. 12, avsn. 5.
Agrippa den yngres bemerkelsesverdige tale til jødene der han fraråder dem å gå til krig mot romerne, kap. 16, avsn. 4

JØDENES KRIGER BOK 3

Mynter fra Cæsarea Filippi, fotnote til kap. 11, avsn. 7.

JØDENES KRIGER BOK 4

Mynter tilh. Casian Jupiter, fotnote til kap. 11, avsn. 5

JØDENES KRIGER BOK 6

Beretningen om antall påskelam som ble gitt av Cestius, kap. 9, avsn. 3.

JØDENES KRIGER BOK 7

Titus' triumfbue, fotnote kap. 5, avsn. 5.

MOT APION, BOK 1

Et vitnesbyrd av Manetho om de gamle egyptiske kongene, avsn. 14.
Det samme vitnesbyrdet med kronologi, avsn. 15.
Vitnesbyrdet fra de tyriske annaler om Hiram og Salomo, avsn. 17.
Vitnesbyrdet fra Dius i hans historie om fønikerne, ibid.
Efeseren Menanders vitnesbyrd om de gamle tyriske kongene og deres kronologi, avsn. 18.
Kaldeeren Berosus' vitnesbyrd om Nabopolassar og Nebukadnesar, konger i Babylon, avsn. 19. Dette er sitert tidligere i *Jødens oldtid*, bok 10, kap. 11, avsn. 1.
Andre vitnesbyrd fra Berosus som det er henvist til, avsn. 20.
Fønikernes arkiver angående Nebukadnesar, ibid.
Filostratus om den samme Nebukadnesar, ibid. Han ble sitert i *Jødens oldtid.* bok 10, kap. 11, avsn. 1.
Megasthenes om den samme kongen, ibid. Han ble også sitert i *Jødens oldtid* bok 10, kap. 11, avsn. 1.
Berosus' vitnesbyrd om de babyloniske kongene fra Nebukadnesar til Kyrus, ibid.
Fønikiske nedtegnelser og kronologi ned til Hiram, henvist til i avsn. 21.
Pytagoras' vitnesbyrd om jødene, hentet fra Hermippus, avsn. 22.
Teofrastus' vitnesbyrd om det samme, ibid.
Herodots vitnesbyrd om opprinnelsen til omskjærelsen, ibid.
Chærlius' vitnesbyrd om jødene i Xerxes' hær, ibid.
Cleachus' vitnesbyrd om Aristoteles' samtale med en lærd jøde, ibid.
Hecateus fra Abdera skrev en bok om jødene, ibid. og avsn. 23.

Andre spesielle og større vitnesbyrd fra Hecateus om jødene sitert, ibid.
Et vitnesbyrd fra Agatharchides om jødene, ibid.
Henvisning til Teofilus, Teodotus, Mnaseas, Aristofanes, Hermogenes, Euhemerus, Conon og Zopyrion, som alle har omtalt jødene, ibid.
Den jødiske nasjons oldtid erkjent av alle grekerne, spesielt Demetrius Phalereus, Filon den eldre og Eupolemus, som hadde den beste kjennskapen til deres historie, ibid.
Manethos løgner om jødene, avsn. 26 osv., tilbakevist i sin helhet av Josefus, avsn. 28 – 31.
Chæremons løgner om jødene, avsn. 32, tilbakevist i avsn. 33.
Lysimakus' løgner om dem, avsn. 34, tilbakevist i avsn. 35.

MOT APION BOK 2

Apions løgner om jødene i avsn. 1 osv., der de blir tilbakevist.
Brevene fra Alexander den store av Ptolemeus Lagi og Ptolemeus' etterfølgere, som det er henvist til angående jødene, avsn. 4.
En søyle i Alexandria der de privilegiene Cæsar gav jødene, er innskrevet, omtalt ibid. og avsn. 5.
Hecateus' vitnesbyrd om Alexander den stores vennlighet mot jødene, ibid.
Demetrius Phalereus, Andreas og Aristeas, omtalt i forbindelse med Septuaginta, ibid.
Ptolemeus Physcons konkubine Ithaca eller Irene som fraråder ham å skade jødene, avsn. 5.
Posidonius, Apollonius Molo og Lysimakus forteller løgner om jødene, avsn. 7 og 14 der de blir tilbakevist av Josefus.
Polybius, Strabo, Nicolaus fra Damaskus, Timagenes, Castor og Apollodorus omtalt i forbindelse med ødeleggelsen av tempelet i Jerusalem, avsn. 7

N.B. Det var min mening slik jeg har foreslått, at jeg i stedet for denne korte listen skulle ha en komplett samling av de gamle vitnesbyrdene og nedtegnelsene som stadfester Josefus' historie og Det gamle og Det nye testamentes bøker, og jeg er til en viss grad kommet i gang med dette. Men da jeg fant at et slikt arbeid ville bli tidkrevende og et omfattende arbeid, og da jeg allerede har skrevet tre avhandlinger i tillegg mer enn jeg hadde lovt, og at antallet ark nå var blitt flere enn det jeg hadde trodd, ble jeg nødt til å la det være. Imidlertid vil leseren med letthet kunne tilføye det som mangler fra Eusebius' gamle skriftsamling med hans *Preparatio Evangelica*, som meget vel fortjener å bli oversatt til engelsk i likhet med Josefus (disse er de aller fremste forfattere om oldtiden og dette emnet), fra de moderne samlingene til Grotius om *Sannheten om den kristne religion*, fra Huetius' *Demostratio Evangelica* og *Questones Alnetanæ* (selv om disse siste ikke kan måle seg med den samme juridiske diskresjon og visdom som Grotius), om biskop Stillingfleets *Origines Sacræ*, og mange flere. Jeg vil ikke si noe mer om mine egne samlinger i *Appendix to the Essay to restore the true Text of Old Testament* og i *Authentic Reccords*, og de mange tilfeldige sitater av lignende vitnesbyrd om oldtiden som er tatt med av kommentatorer til *Bibelen*, spesielt Grotius og Le Clerc. For ikke å snakke om Ptolemeus' astronomiske kànon, Johannes Hyrkanos' *Krønike* og mange andre lignende nedtegnelser, som jeg ikke har tatt med her.

N.B. To ting vil det være på sin plass å merke seg når man skal se hvordan vitnesbyrdene samstemmer med Bibelen og med Josefus' historie, dvs. (1) at det i de gamle nedtegnelsene ikke finnes noe som motsier dem. Merk at denne observasjonen er gjort av en som mer grundig og samvittighetsfullt en noen annen har gransket denne saken, og da mener jeg den utsøkt lærde Grotius som sier: "Det finnes en annen måte å tilbakevise vitnesbyrd på, og det er ved hjelp av motsatte vitnesbyrd. Men jeg stadfester tillitsfullt at slike ikke finnes,..osv.* (2) Josefus må ha blitt fryktelig skuffet i likhet med resten av jødene over at de på den tiden da de ventet en strålende midlertidig Messias i likhet med han som kom for å befri dem fra det babyloniske åk og etablere et rike i Judea, kom det en annen Messias på en foraktelig måte, en som ikke hadde gjort noe forsøk på en slik befrielse eller opprettelse av noe kongedømme, og som nasjonen korsfestet. Og da Josefus selv hadde sett den fullstendige ødeleggelsen av det jødiske fellesskapet, ødeleggelsen av deres hovedstad Jerusalem, og han selv var blitt tatt til fange av de avguds-dyrkende romerne, under sterk fristelse til å oppgi sin jødiske religion, og når jeg sier at dette i sannhet var hans skjebne, holdt han likevel fast på sin tro og sin tillit til de hellige skrifter, og forsvarer dem mot de hedenske motstanderne, da er dette svært overraskende. Det er ingen annen måte å forklare dette på, enn at Josefus har studert Det gamle testamente så grundig og tatt i betraktning de gamle hedenske skriftene som hadde tilknytning til dem, slik at han hadde et fullstendig og fullgodt bevis på at sannheten i dem og deres autoritet måtte være *fullstendig udiskutabel*. Dette anser jeg for å være sannheten i denne saken, da jeg selv har kommet til den samme konklusjon etter mine lange og grundige studier.

Leseren kan imidlertid ta for seg en prøve av mitt før nevnte arbeid, som vitnesbyrdene om hvordan tiden ble delt opp i uker, og at minnet om den syvende dag som sabbaten er noe meget gammelt fra oldtiden og av stor betydning. Det er allerede omtalt i min andre bok *Mot Apion* i avsn. 40 som et hovedpunkt i min betraktning.

**Of the Truth of the Christian Religion*, bok 3, avsn. 13 og 14.

Aristobulus i Eusebius' Præp. Evang.
XII, 12,13

Homer og Hesiod lar oss få vite det de har sett av våre bøker, at den syvende dag var en hellig dag. Hesiod sier:
Det er den første dag i måneden, den fjerde og den syvende som er en hellig dag.
Han sier igjen:
Den syvende dag er også en dag som er opplyst av solen.
Homer sier:
Den syvende dagen kom også, og den er en hellig dag.
Og igjen:
Det var den syvende dag, og på den ble alle ting gjort fullkomne.
Også:
På den syvende dag fløt vi ikke lenger, men strandet på Acheron.
Linus sier:
På den syvende dag ble alt fullkomment.

Og igjen:
Den syvende dag er en lykkelig dag, den syvende dag er fødselsdagen.
Den syvende dagen er blant de første, og er en fullkommen dag.
Også:
Alle ting ble det skapt syv av på stjernehimmelen, og alle går rundt i sirkler i alle de årene som følger etter hverandre.
Så langt går Aristobulus.
Du kan også vite at Klemens (fra Alexandria) sier om denne forklaringen det som jeg nå skal si når de foregående avsnittene er skrevet ned. Bare Linus sier det så: Nei, poeten Callimachus har skrevet slik: På den syvende dag ble alt fullendt.

Philo De Mundi Opificio, side 20

Den hellige syvende dag. Denne feiringen er ikke særegen for noen by eller noe land, men tilhører verden, og det er bare den som med rette kan kalles en universell høytid og verdens fødselsdag.

Moses' liv, bok 2, s. 657

Hvem er det som ærer den syvende dag? osv.

Josefus: *Mot Apion* bok 2, avsn. 40

Det finnes ingen annen gresk by eller noen hos barbarene, eller hos noen annen nasjon overhodet, der vår skikk med å hvile på den syvende dag ikke er kommet, og som ved våre faster og tenning av lys og våre spiserestriksjoner ikke blir overholdt.

Teophilus to Autolycus, 2, side 91

Når det gjelder den syvende dag, blir den kalt det av alle mennesker osv.

Philophonus, De Creatione, 7, 14, se også 5, 19.

Man er i hele menneskeheten enig om at det kun er sju dager som går i evig rundgang gjennom all tid, osv.

Erkebiskop Usshers brev angående sabbaten og overholdelsen av Herrens dag

Herodot skriver om slavonierne (da de ennå var i sin hedenske oldtid) i *Cronic. Slavor*. Lib 1, kap. 84: Landets folk pleide å komme dit på den andre dag i uken med sin prest og sin prins for å skifte lov og rett. – La oss forby tenning av lys på *sabbatsdagene*, for gudene behøver ikke lys og menneskene liker ikke røyken som kommer fra dem, slik Seneca sier i Epistel 95. Når det gjelder dere som bebreider oss for *solen* og *solens dag*, tenk over hvor nært deres praksis ligger vår. I denne forstand er vi ikke langt fra deres egen gud Saturn og hans *sabbater*, Tertull. *Ad Nationes*, kap. 13. Jeg har enten bebreidet fuglene eller de skremmende jærtegn, eller så har jeg overholdt Saturns dag, *Tibul. Eleg*. 3, Lib. 1. Også Lucian i sin *Ψευδολγιςής*, taler om gutter som får fri til å leke på de syvende dagene, *Op.*

Græcolat. s. 893, Edit. Paris anno 1615. Ælius Lampridius sier om Alexander Severus at han pleide å gå til Capitol og andre templer på den *syvende dag*. Dio Cassius omtaler også Saturns dag, og det navnet hevder han ikke var særlig gammelt hos grekerne, og han legger til at skikken med å inndele tiden i uker stammet fra egypterne (og hos jødene som alltid holdt den og levde blant dem i 215 år) og ble spredt til hele menneskeheten iflg. Lib XXXVII, s. 41 – 42. Dette var ikke en ny, men en svært gammel skikk, forteller Herodot i sin andre bok (lenge før man kjente til de sju planetene, som noen feilaktig tilskriver denne skikken). Josefus informerer oss også i *Jødenes oldtid*, bok 12, kap. 5, avsn. 5 at samaritanerne praktiserte dette selv om de ikke var jøder, og holdt *sabbaten* helt fra oldtiden, og som de ellers hevder iflg. bok 11, kap. 8, avsn. 6, også overholdt *sabbatsåret*.

N. B. Denne syvende dagen syntes helt fra skapelsen av å være så berømt i oldtiden i den hedenske verden at selv den syvende dag i måneden også ble gitt en viss prestisje på grunn av dette. Ellers er det ingen grunn til at det skulle finnes flere beviser for dette.

INDEKS

DET FØRSTE TALLET BETYR BOK,
DET ANDRE BETYR KAPITEL
OG DET TREDJE AVSNITT